

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIAE

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM.

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM.

QUI AB AËVO APOSTOLICO AD MATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUAÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

DUCE DITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQÆ NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIRUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUAÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DERENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TONOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSO, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSENTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALIS PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURE SACRAE, EX QUO LECTORI COMPERIRE BIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURA VERSUS, A PRIMO GENESIOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQÆ OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PRÆQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIAE DECURSU CONSTANTE SIMILIS, PRÆTII EXIGUITAS, PRÆSENTIQVE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SECUNDATORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, VEL ETIAM IN EDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES MATEM, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN QUA PRODRUNT PATRES, DOCTORES, SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCAE AB AËVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSITATIS,

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAE ECCLESIASTICAE RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRIE EXARATAE SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT: GRÆCA DUPLEX EDITIONE TYPIS MATERIA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALEM COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONE LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AB 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT; DUM HUJUS VERSIO MERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUNQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUNQUODQUE MERE LATINUM 5 FRANCIS SOLONMODO EMITUR: UTROQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCANAM COMPARET NECESSÈ ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA AQUABUNT. IDEO, SI QUIT TANTUM ENAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINEBIT. ISTAE CONDITIONS POSTERIORI PATROLOGIAE LATINAEE SERIEI, PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILII TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUAÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTECIS ORBIS UNIVERSI QUIESCENTIBUS CONSTABAT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBSIDIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NOBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIAE GRÆCAE TOMUS CLVII.

GEORGII CODINUS. DUCAS.

EXCUDERBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISINA.

BK
60
M38
t.157

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

GEORGII CODINI
OPERA OMNIA.

ACCREDIT

DUCÆ, MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS.

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,
BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSALIS,

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 10 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DIGTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM VULGO
D'ANFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISINA.

1866

TRADITIO CATHOLICA

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1662.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CLVI CONTINENTUR.

GEORGII CODINI CUROPALATA.

<i>Georgii Codini Vita, res gestæ, scripta.</i>	col. 9
De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitanæ, ex edit. P. Jacobi Goari et Jacobi Gretseri.	17
<i>Jacobi Gretseri, S. J. in librum Codini de officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitanæ Commentariorum libri tres; quibus insertæ sunt J. Goari notæ et observationes.</i>	123
Georgii Codini Excerpta de originibus Cpolitanis, ex editione Petri Lambecii.	429
De forma et ambitu urbis Cpolitanæ.	469
De signis, statuis et aliis spectatū dignis in urbe Cpoli.	475
De aedificiis Cpolitanis.	545
De structura templi S. Sophię.	613
De annis ab orbe condito usque ad imp. Constantini Magui et de iis qui in Cpoli regnarunt usq; ad Agathenij capta est.	635
Anonymi breves Enarrationes chronographicæ, editore et interprete Ans. Bendorio in <i>Imperio Orientali</i> .	651
De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo SS. Apostolorum, ex ejusdem editione ibid.	725
DUCAS.	
<i>Ducæ Vita, res gestæ, Scripta, ex Hankio De rer. Byzant. Script. Græc.</i>	739
Historia Byzantina, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo, anno Christi 1341, ad annum 1462; ex edit. Luparea Ismaelis Bullialdi.	745
Anonymi Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Tureorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1523.	1167

AMPLIACIÓN
DE LOS VIVIENDAS

Parisii. — Ex typis J. P. MIGNE.

GEORGIUS CODINUS

NOTITIA.

(Fabric., Bibl. Gr. ed. Harles tom. VII.)

Georgius Codinus, amplissimo in aula CPolitana munere Ceuropalatæ pridem functus, potremis Palæologorum (*a*) temporibus claruit, et imperio ipsi superstes fuit, siquidem libellum de imperatoribus CPolitanis claudit *fb*) commemoratione capta ab Agarenis sive Turcis urbis ann. 6961, hoc est Christi 1453. Ex ejus scriptis extant :

1. Περὶ τῶν δρφικιαλίων τοῦ παλλατίου Κωνσταντινουπόλεως βασιλέων καὶ τῶν δρφικιῶν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας : *De officiis et officialibus aulæ imperatorum et magna ecclesia CPolitanae*. Agit etiam Codinus *De festis plerisque et de imperatoris coronatione, inauguratione patriarchæ, aliisque; unde in altero Bavarico codice ns. (d) titulus prioris partis conceptus est sic : Τὰ δρφικά τοῦ παλλατίου, οἱ έται*

(a) Confer Allatum, *De Georgii*, pag. 56; Ilanckium, *De Byz. rerum scriptoribus*, cap. 10; Warthonum Appendix ad hist. litterarum Cavei ad annum C. 1461, et Petrum Lambecium in brevi Diss. De Codini vita et scriptis, qui negat, se Ceuropalatæ nomen in mss. Codicibus sex, quos vidit, offendisse, putatque, impositum potius ideo, quod de officiis Palatii scriptit, quam quod ipse dignitate Ceuropalatæ functus fuerit. Cum tamen nomen hoc Ceuropalatæ invenerint Junius et Gretserus, non video quare incredibile videari debeat, dignitatem Ceuropalatæ gessisse. Quia autem in aliquibus codicibus omittitur, hinc apparet, esse nomen dignitatis, neutiquam vero proprium, quod non est quazrendum aliud quam Codini. (FABR.) Add. C. Oudin. *Com. De scriptis Ecc.* lib. ii, cap. 10. Hamberger Z. N. IV, p. 733 sqq. Et Saxii *Onom.* II, p. 450 sq. (HARL.)

(b) P. 82 edit. Lambecii : 'Επὶ τούτου (de Constantino Palæologo, ultimo imp. loquitur) : ἐγένετο, οὔρο, ἡ ἀλωτική τῇ; αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τὸν ἀδετὸν Ἀγρυπνῶν ἐν ἔστι, Στέξιον, καὶ ἐγένετο δορυάστος ἡ πρὸν βασιλές πασῶν τῶν πόλεων, δεῖ καὶ ἀπεκτάνθη παρ' αὐτῶν ἐντῇ γενομένῃ Χαλάστρᾳ αὐτὸς τε καὶ πάτερ; οἱ λογάδες σχεδόν, καὶ ἐκομισατο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μηδ θελήσατο προδοῦναι τοῖς ἀνδροῖς τὰ βασιλεῖα, μήτε μὴν θαλήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατὸν δύος.

(c) Primum statim caput de officialibus magnæ Ecclesiæ, Goaro non videtur esse Codini, et in duobus regiis mss. Codicibus atque in uno eorum, quos e bibl. Bavariae Gretserus evolvit, desideratur. Deinde ordo etiam capitum in diversis codicibus est diversus. Vide Garsi præfat. et notas p. 20. [Ex notit. codd.]

(d) Secundum catalog. codd. Gr. bibl. elect. Bavar. p. 71, sunt in cod. 185 *Liber de officiis et festis palatii CPolit.* et de coronatione imperatoris; itemque de designatione despotæ et patriarchæ, editus nomine Georgii Codini, europalatæ; *descriptio CPolit* sub ejusdem Codini nomine edita; itemque magna ecclesiæ Sophia; *Catalogus imperatorum CPolit.* usque ad Manuelem Palæologum; *Catal. patriarcharum CPolitan.* usque ad Isatam etc. — Pag. autem 74, in altero cod. 195 : *Europalata, de officiis aulæ CPolitanae, et expositiō Audronici*, quæ nunc episcopales subjectæ sint patriarchai.

sedli CPolitanae. Adijciam simili brevitatia studio aliorum codd. notitiam. — Florentiae, in bibl. Laur. Medic. cod. 15. plat. 70, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum de originibus CPolitanis*, et unde urbs dicta sit Byzantium, in quo tamen cod. multa ex hoc libro fuisse ab exscriptore prætermissa, et alia transposita, animadvertisit Bandin. de illo codice copiosus in Cat. codd. Gr. Laur. 2, p. 675. — 2. Ejusdem libri de officiis Magnæ Ecclesiæ et anlæ CPolitanae, itidem diversus ab edit. Veneta, tom. XVIII, part. i p. 1 sqq; præcedit autem elenches argumentorum cap. XIV, quorum prima XII concordant cum illis, quæ ex cod. Regio 1119 afferuntur, notante eodem Bandinio. — 3. Ejusdem aliud opus. sine titulo; sed est de annis ab O. C. usque ad imperium Constantini M. et de iis, qui in ipsa urbium regina regnarat a Constantino M. usque ad Constantinum, Palæologorum ultimum, sub quo ab Agarenis capta est. Sequuntur de excidio CPolis, quæ vero amanuensi potius, quam auctori adjudicanda videntur Bandin. I. e. qui illam particulam, et alia quædam, quibus codici finis imponitur, Gr. exscribi fecit. — Taurini, in bibl. Regia cod. 189, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum (Hesychii) de originibus CPolitanis*, etc. — 2. Codini Op. de officialibus palatii, cui præmittitur capitum index; qui cum diversus nonnulli sit ab eo, qui legitur in edit. Veneta ann. 1729. Consector Cat. Gr. codd. Taur. pag. 284, edidit illum Græc. cum versione Latina; animadvertisit tamen, duo postrema de imperato iibus, qui CPoli imperarunt usque ad illius eversiōneum, ab Agarenis factam, et de patriarchis ejusdem CPolis, versibus iambicis, non reperiūt in editionibus; penultimum tamen edidisse Lambecium una cum excerptis Codini (compara, quæ paulo post de cod. Paris. notantur). Insuper adnotat, expleto indice eadem legi verba, quæ indicavit Gretseriano libro II ejusdem commentariorum in Codinum capite primo subscripta sunt: quæ quidem quid ad indicem pertineant, non videt auctor catalogi. Denique ideam adnotat, non omnia capita, quæ exhibentur in elenco, esse etiam in textu codicis; deesse nonnulla, desiderari caput de officialibus Ecclesiæ aliaque recedere ab ordine aut lectione editionis. — In cod. 257. (pag. 370. cat.) 1. Excerpta ex *Chronicis de originibus urbis CPaleos*.

καὶ τὰς τάξεις, τὰς γενούμια; ἐν ταῖς ἑπτάς εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ πῶς ὁ βασιλέας στέφεται δεῖ, καὶ περὶ προβλήσεως δεσπότου καὶ πατρίαρχου, καὶ ἕθων γενομένων ἐν τῷ παλλατίῳ. Hunc librum e codice Julii Paclii descripsit, et Graece cum versione sua, notis et indicibus amplissimis primus edidit Franciscus Junius, latens sub nomine Nadabi Agmoni, ann. 1588, apud Joannem Mareschaltum (e) Lugdunensem, 8. Postea haec eadem editio, ad hanc alijmios plagillis novoque titulo, in quo Francisci Junii nomen, exposita est in Commelini officina 1596, 8. Quanquam Jacobus Gretserus Junium reprehendit, quod novum editionem non adornarit et a se pleno sacco sparsos errores non corixerit, adjutus codicibus bibliothecar Palatinæ, et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum codicis optimi Augustani: nam codicem olim fuisse in biblioteca inclytæ reipublicæ Augustanae, testis est Hieron. Wolfus præfatione ad Nicetam, et ipse Seilerus, qui inde Graece descripsit et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse, jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino, Marco Velsoro, dumviro Augustano, intellexi: nescitur, cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsiditis (a Frehero, cui a. 1596, librum dicavit) instructus Junius, præserit translatione Seileriana debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Ab eo tempore nonnulla satis acerbe, ut solet, castigavit ac reprehendit in Junii versione et adnotationibus idem Gretserus notis ad tomum operis *De cruce*, Ingolstadt. 1600, 4, editum p. 577, 587, seq. 599 sqq. 606 sqq., 609 sqq., 613 sqq., etc. Idem a. 1602, 8, Ingolstadii edidit notas et varias lectiones in Codinum ex duobus mss. coqd. bibliothecæ Bavariae et uno Lautherianæ, ad calcem commentariorum Mureti in Aristotelis *Ethica*, *Œconomica*, Platonis *De Rep.* libros duos et Xenophontis *Ἀνδρῶν* Cyrl. Deinde ejusdem Gretseri facula, Codino accensa, prodidi ibid. 1604, 8, vna cum Moreti notis ad Sallustium et quinque primores Annalium Taciti libros. Deinde totum Codini opus ad tres filios codices castigatum cum nova versione sua, et tribus voluminariorum, observationum et emendationum libris, et dissertatione de imaginibus non manu factis Gretserus vulgavit Paris. 1625 fol. ex officina Sab. Cramoisi (f). Quanquam vero multa recte Gretserus in Codino vidit, multa etiam Meursiano Glossario (g) Graeco-Barbaro adjutus potuit recilius interpretari: non minus tamen Spicilegium et ipse sat amplius Jacobo Guaropraebuit, qui in editione Co-

— 2. De officiis et officialibus aulæ CPolitanæ, tum de annis ab orbe condio usque ad imperium Constantini M. et de illis qui a Constantino M. CPoli regnarent, una cum opusc. de templo S. Sophiæ. — Opus de officialibus palati CPolitani est quoque in cod. 107 n. 4, cum appendice de officiis Magnæ Ecclesiæ; et in cod. 282. fol. 208. (pag. cat. 214 583.) — Paris. in bibl. publ. est Codin. De originibus CPolitanis aut excerptia ex illis in novem cod. — De officiis aulae CPolit. in quinque codd. et de ædis Sophiæ structura in codd. 1726, n. 4, 1786, n. 5, 1788. V. Indicem ad vol. II catalog. mss. Paris. bibl. In cod. 1726, n. 2, Codino de officiis, capp. XII, index est prælixus, qui addit caput XIII, cuius priora parte exhibetur Catal. chronologicus et historicus imperatorum a Constantino M. ad Constantinium Palæologum; altera autem, patriarcharum CPolitanorum a Metropoleone ad Isaacum nomenclatio, versibus iamplieis, Graeca lingua vulgari. Sed utrum Codinus capitis illius auctor sit, dubitat confector catalogi II, pag. 595. — In codd. 1788, n. 1, Cod. de signis, statuis et aliis spectatu dignis, quæ CPoli conspicuntur. — Vindobonae, in bibl. Cesarea, cod. 133, n. 16, Codini Catal. officiorum magnæ eccl. CPolitanæ S. Sophiæ, quem Lambec. in comm. VII, pag. 531, cum ad. Gorari conferre suadet: idem in vol. VIII, pag. 426 sqq. corrigit et supplet Codini librum de ædificiis CPolit. — In eod. vol. VIII, pag. 968 sqq. cod. 50, fuse recensetur, in quo est n. 2, nomine auctoris non addito, narratio de structura templi CPol. S. Sophiæ, itaque contra Franc. Combellism, adversarium, multa pro se dicit, loca quædam emendat ex codice, et de tempore, quando et quandiu templum illud sit extrectum, disserit. — In cod. 292 n. 11, Excerptum ex Codini Origin. etc. (Lambec. V, p. 526.) secundum catal. codd. Angliae tom. I, in bibl. Bodli. inter codd. Henr. Savilli, n. 655, Codini Origines, etc., cum Catalogo imperatorum et patriarcharum. — Toin. II, in Cat. codd. eccles. Westmonaster. n. 1094, Cod. Origines CPol. — Inter codd. Voss. n. 2729, De origin. etc., cum emendat. et notis manu Jos. Scaligeri.

— In bibl. Jacobæa, n. 8582, Codini πάτρια Κωνσταντινοπόλεως etc. et n. 8583, de officiis Magnæ Ecclesiæ et palati. — In bibl. Escorial. Codin. De honoribus, dignitatibus et officiis palati CPolit., teste Blaero in Itiner. per Hisp. pag. 170. — Martini, in bibl. Regiae cod. 29, Europalatæ (n. Georgii Codini) De officiis palati CPolitani et Magnæ Ecclesiæ liber, item notitia metropoleou, archiepiscopatum et episcopatum Græcorum, incerto auctore; singula et quibus in rebus cod. hic differat ab editione, curate recenset Iriarte, in bibl. reg. cod. Gr. pag. 128 sqq. (HARL.)

(e) Francofurti prodilisse hauc editionem, scribunt Heuckus et Warthonus. Sed puto Heidelbergem potius, licet Francofurtensi seuatu sit ab editori qui Francofurti ad Mœnum illò tempore versabatur, dedicata. (FABR.) Copiose recenset banc et reliquas editi., enarrat controversiam et de Codiuo atque Junio agit Freytag. in Appar. litter. I. p. 554 sqq. (HARL.)

(f) Iterum Gr. et Lat. cum comment. in Gretseri Operibus, tom. XV, p. 1. sqq. Ratisbonæ, 1736. (HARL.)

(g) Goarus in præf.: Quam inseliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Meursii in pluribus locis demonstrat emendatio, et instituta per Gretserum verius ac in amplis disertisque commentariis ejusdem Codini illustratio: sed cum ea qua Gretserus etiæ vivebat, voces illæ neotericae Græciae nondum in occidua partes earent allatae, propterea venia digna est vir sene de re literaria bene meritus. — Non enim ille solus est, qui ad scopulus, quos Meursii Glossarium ex potiori parte ὀλοβάρησεν exponit, alludit. Is enim cum yermianum Græcarum ac vulgarium vocum meutem non sit assecutus, sequacibus foream fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentiori Græcumica lingue bene perito corrigitur, illustretur, ac infinitis propinquum, quæ possent addi, dictionibus (uti a Gangio postea feliciter et docte præsticium est), auctoratur, facilem adhuc securitatem præbet lapsus occasionem.

dini nova Regia Parisensi 1648, fol. (h) Graeca ad duos codices bibl. Regiae et tertium Alatianum emendavit, versionem per singulas paginas castigavit, novasque pereruditas notas suas, in quibus et Junius aliquando, ut p. 70 vindicatur (i) addidit. 798 Adjunxit etiam ineditos ante officialium Ecclesiæ et aulae CPolitanæ catalogos ex mss. Regis p. 5, 7, 38, et ex Mazarinianis Matthæi, presbyteri, *magistrorum et medici* (μοναχοῦ (k) καὶ θύτου) opusculum, versibus scriptum politicis, περὶ τῶν δρόφικῶν τοῦ παλλακτοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως pag. 8, 58, et alterius Anonymi, versibus iambicis p. 40; nec non ex Alatianis, pag. 9. Præterea Graece et Latine *Græcorum episcopatum* διατύψων, ante octingentos annos a Leone Sapiente imp. digestam et in Caroli a S. Paulo Geographia ecclesiastica pridem editam, sed per Goarum ad alium codicem castigatam, p. 337 — 362. 2) Ἀναγεφαλάτων πατριαρχῶν καὶ συνεργητῶν τῶν ἀποστολικῶν Θρόνων, pag. 363 — 381. Quam idem Carolus a S. Paulo e codice Vaticano dederat. 3) Τέλιν προκαθεδρίας τῶν ὑπὸ τὸν ἀποστολικὸν Θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τελούντων μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὅπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων p. 381 — 399 ex editione Greiseri ad Codini calcem, pag. 413 collata cum ms. Regio et cum Jure Graeco-Romano Fræheri, pag. 90 sq. 4) Ἐκθεσιν βασιλίων κύρου Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος, δπως νῦν Εχουσι τάξεως εἰς ὑποκείμενα μητροπόλεις τῷ πατριαρχικῷ Θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως; p. 400 — 409. Hanc Andronicī Senioris Palæologi imp. Expositionem priimus ad Codini calcem Junius, p. 219, et illius exemplo Greiserus, p. 117, ediderat. 5) Ἐκθεσιν νέαν, δπως νῦν γράφεις οἱ Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχῆς τῷ πάτρᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς πατριαρχαῖς καὶ ἀρχιεπισκόποῖς καὶ μήν καὶ τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς κοσμικᾶς ἀρχᾶς διιθύνουσιν. Expositionem novam, quomodo CPolitanus patriarcha ad papam, reliquos patriarchas et archiepiscopos, sed et metropolitanos, cunctosque sacerdtales dignitates moderantes nunc scribat, p. 410 — 419. 6) Parthenii, patriarchæ CPol. epistolam formatam, qua prosecutus est Philippum de Harlay Comitem de Cely, legatione functum regis Christianissimi ad Turcarum imp. et Urbani VIII papæ Romani epistolam ad euodem Harleum, p. 420 sq. Ut ad Codini librum revertar, illius mss. codices præter eos quos jam laudavi, etiam Vaticanicum, Scoriaceensem et Sfortianum memorat Allatius, *De Georgiis*, p. 362, notatque, stylo incompto ac barbaro et, qui ea scilicet in populi plebisque usu erat, scripsisse: Præter enim, inquit, rerum ac nouium difficilem intelligentiam, sapere etiam ipse modo loquendi agresti et duro sententiam obturbat et obsecrat, quem etiam exscriptorum errata, dictionesque exteræ loco propriarum, doctorum iurisprudientiæ intrusæ, rediunt obscurioræ. Pleraque ex Cantacuzeno aliisque recentiis historiis prope verbatim exscripsit, ut inter alios adnotarunt Pontanus (l) et Greiserus.

Παρεκβολαὶ ἐκ τῆς βίσθου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως: Excerpta ex libro Chronicō de originibus CPolitanis. Librum chronicum intellige Hesychii illustris, de quo dixi supra pag. 544 sq. [ubi v. not. (l)] ubi et de variis hujus libri editionibus: ex illo enim pleraque verbottenus Codinus expressit, ceteris, ut Lambecio notatum, additis e Glyce Annalibus, Chronicō Alexandrino et alio hactenus non editio Julii Pollucis, Christiani scriptoris, qui antiquo illo Polluce, cuius Onomasticon Commodo imp. dedicatum habemus, aliquot saeculis est recentior. Prodiere hæc Codini παρεκβολαὶ primum cum Georgiis Dousæ, Iani F. versione Heidelbergæ apud Commelinum 1596, 8, et additis Jo. Meursii notis Gener. 1607, 8; denique cum versione et eruditis notis Petri Lambecii Paris. e typographia Regis, 1655, fol. (m). Hic Lambecius longe locupletissimum Codinianorum excerptorum editionem dedit in qua longe plura Graece et Latine exhibentur, collatis codicibus mss. compluribus, duobus Holstenianis, quorum unum Holstenius, Lambecii avunculus, a Peirescio accepérat, alterum e Vaticano codi e descripsérat, tertio Is. Vossii ex codice Britannico: quarto Iac. Sirmondi, quinto regio Paris. et sexto denique Romano e bibl. Vallicellana. Inde in Lambeciana editione post illa de originibus CPol. sequuntur: Περὶ τῆς σχηματογραφίας Κωνσταντινουπόλεως. De forma et ambitu urbis CPolitanæ, pag. 11. Περὶ Αδιαδηνῆς, De Adiabenæ, regione Asiæ ultra Tigrudem, fluvium in qua Naphtha provenit, p. 13. Περὶ ἄγελμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. De signis, statuis (n) et aliis spectatu dignis CP. ibid. Quæ in Lambeciana editione leguntur pag. 19 B. a verbis Εὐφημίας τῆς γυναικὸς usque ad p. 21 D. τοῦ προστάτου, ea Graece e codice Bavarico vulgaverat Greiserus, lib. III Observationum ad Codinum De officiis, cap. 19, quemadmodum et illa, que pag. 23 B a verbis Περὶ τοῦ πίνακος τοῦ φύρου

(h) Recens. Venet. in Corpore Byzant. etc. 1729. V. supra in h. vol. pag. 526, et Bauingarten Nachrichten von einer Hallisch. Bibl. tom. V, pag. 449 sqq. (HARL.)

(i) Non pauca etiam, quæ pro Junio, sacerdo suo, possit reponere, habere se professus est Vossius lib. in *De historicis Græcis*, p. 368, testatus insuper præf. ad libros de historicis Latinis, Junium novam feuisse motitum Codini editionem, solo typographi consilio suppressam, in qua magna partem erupitrus fuisse Greiseru occasionis ita in eum debacehandi.

(k) In ms. Vindobonensi, triginta versibus auctiore pro latrō legitur ottoxrob. Vide Lambecium III, p. 469. Θύτης vero est hieromonachus. Matthæum hunc

post Alexii Angeli tempora scripsisse notat Hanckius, II, 8, p. 680, de scriptoribus Byz. Fortasse is haud diversus a Matthæo Blastare.

(l) Jac. Pontanus, ad Cantacuzeni lib. I, cap. 41, pag. 991; Greiserus, ad Codinum III, 42, p. 270, edit. Cramoisiane.

(m) Hanc Lambecii edit. recenset Kollarius in Lamb. comim. de bibl. Cæsar. vol. I, p. 448 sqq. Add. Bauingarten, Nachr. von einer Hallischen Bibl. tom. V, pag. 445 sqq. — Rec. est illa edit. Venetiæ in corpore etc. V. supra in h. vol. p. 525. (HARL.)

(n) Pleraque hujus partis vulgaverat etiam G. Dousa.

usque ad verba pag. 28 C. Td αιδοτον φανηναι μοιχευθεσης. Cæterum, quæ de signis sive simulacris gentilium Codinus hic narrat, desumpsit e Phornuto et Jo. Lydi, Philadelphiensis, libro *De mensibus* (o) e quo Suidas etiam, ut Lambecio observatum, eadem hausit. Reliqua de statuis et rebus, in urbe specie dignis, ad verbum fere descripsit ex anonymi collectaneis antiquitatum CPol. quibus titulus Παραστάσεις σύντομοι χρονικαὶ, quas primus e codice regis Gallie Lambecius cum notis suis ad calcem Codini, pag. 85 — 105, vulgavit Græce, observatque, excerptas esse e Theodoro Lectore, Papia, Eusebio Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis scriptoribus. Anonymi Collectanea eadem longe emendatius ab illo tempore Græce et Latine cum versione sua et notis dedit Franciscus Combessius in *Fasciculo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii *De Simeonibus*, Paris. 1664, 4. Cumque Lambecium in notis illis non raro perstringat, Lambecius ei respondere voluit in nova, quam pollicitus est, Codini editione, quam supplemento Corporis Hist. Byzantinæ ex bibl. Cæsarea potissimum inserendo inserere voluit. Vide lib. iii Commentar. de bibl. Vindobon. p. 120. [libr. viii, p. 970 Koll.] Sed illud Supplementum non quiam lucem vidit (p). Sequitur in prima illa et ultima Lambeciana Codini editione ejusdem scriptoris Περὶ κτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *De templis, monasteriis et aliis aedificiis CPolitanis*, pag. 57 — 64; et Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Σοφίας, *De structura templi S. Sophiae et SS. Apostolorum* p. 66 — 74. Quæ pars etiam in Georgii Dousæ editione legitur, ac denique Περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἀλώσεως, *De annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini Magni; et de illis qui a Constantino Magno in ipsa urbium regina regnarunt, usque dum ab Agarenis* (a. C. 1453) *capta est*, pag. 75 — 83. [De codd. jam supra eginus.]

Subjicitur in calce voluminis 'Ερμηνεία τῶν δρφτικῶν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Ἐκκλησίας & διερμηνεύθησαν κατὰ τάξιν. Anonymi explicatio officiorum S. ac Magna Ecclesiæ CPol. secundum eorum ordinem: quam Bernardus Medonius, Tolosas, e ms. codice Caroli Monchallii, archiepiscopi Tolosani, primus edit. Latinanum versionem suam et Glossarium, atque in margine notulas adjunxit.

Exstat quoque, sed quam Lambecius merito omisit, ab eodem Codino versa Græce *Missa Gregorii I papæ*, quām cum illa Græca interpretatione (utraque lingua, non Græca tantum, ut Warthonus scribit) Paris. 1595, 8, edidit Fed. Morellus, quocum illam communicaverat Joannis a S. Andrea, ecclesiæ Parisiensis canonicus. In bibliotheca Barberina memoratur præterea editio Paris. 1583, 8, quam non vidi. Exstat et Græce et Latine in Frontonis Ducæ Auctario Bibl. Patrum Paris. 1624 tom. XII. *Scias, lector,* inquit Allatius, *De Georgiis*, p. 362, *hanc eamdem Missam, multo auctiorem et perfectiore legi in bibl. Barberina cod. 75, quæ tamen dicitur ab Emanuele Chrysolora esse in linguam Græcam conversa: Λειτουργία μεταγλωττισθεῖσα ἀπὸ Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνικήν, παρὰ κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Χρυσολόρα. Initium idem est, quod in illa, quæ Codino tribuitur: 'Ο μὲλλων ἱερωργήσαντι λερεύς, etc.*

Prodiit etiam cum Codino Lambeciano ejusdem Emmanuelis Chrysoloræ (q) epistola ad Joannem Palæo-

(o) Edit. a Nicol. Schow. Lips. 1794. 8. (HARL.)

(p) Fæsiculum tamen schedarum variar. ad ed. suam reliquit, de quo vid. Kollarium in Suppl. ad Lamb. p. 775 sq. et Nessel. cat. VI, p. 146. (HARL.)

(q) Hic est qui ex Græcia, a Turcis opprimi cœpia, virisque ejus nobilibus et eruditis inter primos Græcas litteras in Latinum reduxit et in Italia ipse substituit, cum Joannis Palæologi nomine legationem pro auxilio aduersus hostes impetrando obiisse. Docuit Græcas litteras Venetiis primum, delinde Florentiæ et Romæ ac tandem Ticini, atque e vita decessit Constantia a. C. 1415. Ejus Epitaphium Lambecius Epistolis præmisit, quod etiam legitur in *Historia concilii Constantiensis*, quam viro præstantissimo Hermanno ab Hardt debemus, tom. I, p. 10 sq. Addes, si vis, Jovii Elogia, p. 41; Martinum Crusium, lib. v. *Germano-Græcio*, p. 54 (ubi etiam de Joanne Chrysolora, Francisci Philippi socero, viro itidem doctissimo,) Isaaci Bularii *Academiam scientiarum*, tom. I, pag. 265; Hanckium, *De scriptoribus Byz.* lib. I, cap. 37; Kœnigium, in bibl. Pauli Freheri, *Theatrum virorum illustrium*, p. 1423, sq. etc. [H. von der Hardt, *memoria Chrysoloræ*, Helmstad. 1718, 8. — C. Oudin. *Comm. de scrip. eccl.* tom. III, p. 525. — Osservazioni di D.G. intorno a Emanuello Chrysolora, *Ristoratore delle lettere greche in Italia*, in Raccolta d'opusc. scientif. tom. XXV, p. 241 sqq. ubi quoque pag. 291 et 323 sqq. insertæ sunt Andr. Juliani Orat. in funere Man. Chrysoloræ, et Guarini Veronensis epistole IV de Chrysoloræ. — Mehus in *Vita Ambrosii Comaldulensis*, p. 557-

564. — Humphr. Hodius, *De Græcis illustribus L. Gr. instauratoribus*, Londin. 1728, 8, p. 12, ex quo indicem librorum, ab Eman. Chrysolora consectorum, et alia paucis repetiū, et plura de codi. atque editi. præcipue Erotematum collegi: aliquo que VV. DD. laudavi. — Editionis Aldiniæ (in fine: Venetiis in ædibus Aldi MDXII), cuius exemplar nactus sum, inscriptio plenior hæc est: 'Ἐρωτήματα τοῦ Χρυσολόρα. Περὶ ἀνωμάλων ῥημάτων. Περὶ σηματισμοῦ τῶν χρόνων ἐκ τῶν Χαλκονδύλου. Τὸ τέταρτον τοῦ Γαζῆ, περὶ συντάξεως. Περὶ ἔγκλησιῶν. Γνώματα μονοστύγοι ἐκ διάφορων ποιητῶν. Erotemata Chrysoloræ. De anomalis verbis. De formatione temporum ex libro (Demetrii) Chalcondyle. Quartus Gaze de constructione. De Eucliticis. Sententiae monostichi ex variis poetis. Aldus. cum ejus insigni typogr. in 8. — Bandinius in Catal. codd. gr. Laurent. I, p. 139 sq. plura scriptis de Manuele et Demetrio, Chrysoloris, recensuit cod. 20, plur. 6, in quo continentur 1) Man. Chrysoloræ comparatio antiquæ et novæ Roma, epistola ad Jo. Palæologum imp. 2) Illeg. eadem esti epist. quam cum duabus sequentibus in ed. Venet. p. 81 sq. 97 et 98 a Lambecio editam esse, jam adnotavit Fabric., et quam a Francisco Alardo, Veronensi, Latine versam esse, ex Mabilloni Museo italic. tom. I p. 98 animadverbi Bandini. 2) Ejusd. Man. Chrysol. altera epistola. 3) Ejusd. tertia ep. ad Demetrium Chrysoloram, Roma illidem data, in qua se multum delectari vetustis statuis significavit; 4) Ejusd. quarta epistola ad Pallanteum de morte sui fratris Manuellis, consola-

logum imp., qua σύγχρονι sive comparatio veteris ac novae R̄thm̄e continetur pag. 107 — 193, Græce et Latine, cum ejusdem Lambecii versione. Sequuntur deinde, sed Græcē tantum, binæ ejusdem Emmanuelis jam ὀμογένετος, epistolæ ad Joannem Chrysoloram et Demetrium Chrysoloram, Roma scriptæ et Græciæ absentiam Romæ laude solantes. [Conf. D. Bœrner, De doctis hominibus Græcis Litterarum Græcarum in Italia restauratoribus, Lips. 1730, 8 ; de Emm. Chrysol. pag: 4 sqq. in specie de ejus epp. pag. 10 sq. et 22 sq. (HARL.)]

In notis ad Codinum, pag. 187, Lambechius Græce publicavit ineditam ante orationem, habitam a Photio, CPolitano patriarcha, in Encæniis novæ ecclesiæ (r) B. Virginis a Basilio Macedone post a. C. 879, quo restitutus est Photius, in imperatorio palatio CPolitano Kalendis Maii dedicata. Titulus est : Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλεῖσσι νέας ἔκκλησας τῆς ὑπερχριστικοῦ, ὃνδε βασιλεὺον τοῦ Μακεδόνος οἰκοδομηθεῖσης. Incipit : Φωτίδρὸν δρῶ τῆς παρούσης τούτου τοῦ λόγου. Eamdem orationem Græce et Latine cum versione sua dedit Franciscus Combesius in Manipulo rerum CPolitanarum, ad calcem Allatii de Simeonum scriptis Paris. 1661. 4, pag. 304 seq. De Photii Bibliotheca et aliis scriptis infra suo loco.

toria, docta quidem et diserta, cuius initium specimenis loco Græce evulgavit Bandin. l. c. pag. 140, et in nota 1, plura de illa aliisque Chrysoloræ epistolis attulit. — Epistola ad regem Jo. Chrysoloram, Demetrium Chrysol., ad Pallantem in obitu germani fratris Manuelis consolatoria, a Bonav. Vulcanio Latine versæ, existant in in Bibl. Leidensi. V. Catal. p. 345, n. 30. — Adde de tribus Chrysoloris infra in vol. X, p. 392 sqq. [HARL.] — Hujus Emmanuelis Chrysoloræ Erotemata Grammatica prodiuerunt Græco Argentor. 1516. 4. [m. 8.] Venet. 1549, 8, et cum Latina versione Paris. apud Wechsel. Cæterum non dubito, librum Chrysoloræ

De antiqua et nova Roma, quem Gesnerus Græce refert extare in bibl. Medicea, et quem Vulcanius voluit in lucem dare, illam ipsam epistolam longiorem esse, quam Lambecius Græce et Latine edit. Ejus *De processione Spiritus sancti contra Græcos*, quod laudat Allatius contra Creygthonum, miror non editum esse in ejusdem Gracia orthodoxa. Incipit : Πώματος γράψαν.

(r) In Vita Basillii, scripta a Constantino Porphyrog. n. 55, templum illud, sive νέα βασιλικὴ ἔκκλησι, condita traditur in honorem Christi, Michaelis archangeli et Elias Thesbitæ.

GEORGII CODINI DE OFFICIIS MAGNE ECCLESIE ET AULE CPOLITANE LIBER.

EMINENTISSIMO S. R. E. PRINCIPI

MICHAELI MAZARINO

AQUENSIO ARCHIEPISCOPO.

Quanto magis æmula Græcarum Gallia litterarum, eminentissime cardinalis, primæva non inferior pietate, imperii dignitate nunc potior, tanto sibi Græcia pristinæ eruditio religionis majestatis memor quærerit ardenter Galliæ præsidium; et quo vehementius Galli proceres sapientiæ Athenæum ambient, eo majori gestit ubertate gaudiorum Codinus σοφωτάτου nomen adeptus suum hoc de officiis ecclesiasticis et palatinis opus a Gallis æterna consecratione dedicari. Extra patriam, licet non ignotus, errare videretur, ni patios suos ecclesiasticos proceres in sacrarium tuum recipere, aulicos in palatiū induceret, in quo avitæ religioni, simul ac regiæ majestati sedem pararet. Albicantis sub tua purpura vestis candore perspecto, intimum animi tui candorem conjectit nec imparem eminentiæ nobilitatem; patriarchamque suum cum ecclesiæ magnæ optimatibus modo, cum nec luget nec jejunat illa, candido colore fulgentem, modo, si luctum vel jejunium indixerit, purpureo

coruscum, in sacris tuis ædibus te colere; imperatorem vero curiali suo comitatu stipatum, aureum quavis et purpureum undeque, si majestatem nullo majorere obnubilatam proferat, candidis contra vestibns amictum, si luctum testetur, te venerari et in musei tui secretriæ penetrati tuis pedibus advolvi exoptat, et hinc amissio imperio, ad felicitatis reparandæ omen, priusquam iterato se proferat in tuo nomine apparere postulat. Id sane Codini opus est, quod non crediderit merito quispiam tot di-
candum hominibus quot Officia percensuit, sed ei soli vovendum quem plurima respiciunt officia, et cu-
jus in fronte præstria nomen pars libri sit potissima. Sic est profecto, cardinalis eminentissime: per
te Codinus mirum in modum augetur, nempè qui non officia solum enumerat Magnæ ecclesie et aulae
Cpolitanae, sed etiam ampliores, quas in Te colligis, utriusque palatri Regii et Vaticani dignitates vi-
detur expressius repræsentare. Quapropter auctorem hunc tuo nomine consignasse sincere et sine suo
profecto præcipuum ex meis ad eum notis. Ita non foret iste meus, nisi tuus. Utinam olim Codino da-
tum tuo frui conspectu: unus ei fuisses satis ad uovam officiorum bone longam seriei contexendam;
quam luculentis in illum nunc commentationes ederem! quam ingens implerent volumen, ubi circa
singula, quibus perfunctus es, munera, quanta te gessisses in unoquoque prudentia, integritate, laude,
curiosius adnotasssem! At quid vana mentis oblectatione deludor? quasi vero notis indigeat quod omni-
bus notis? neminem hoc fugere potuit. Te quotusquisque facile suspiciendū habuit, quem decora virtutum ante purpuram ubique statuerunt eminentissimum. Te taleni purpuræ fulgor invenit, non fecit.
Nihil ad veritatem addo: sic apud me supremum æterni Numinis in te consilium, non desultoria cogita-
tione sed accurato mentis examine, soleo pensitare. Te, fausto prorsus omnime, dñe revit affectum in
Prædicatorum familiam, in qua meritorum suffragio vere fores purpuræ candidatus. Te natum in salutem
hujus imperii voluit ad doctoratus gradum promoveri, quem laures non obscure lauros alias silumbraret;
et quod antiquitas fabulosum cecinit, veritatis præsumptum ac præconium posteritas comprobaret, Pa-
hala- m et Jovis cerebre natam, laureatis armis instructam, Athenarum ac scientiarum omnium sibi coni-
passe præsidium, ac subinde ad oleam pacis arguentum Athenis plantandam atque pacem, ipsam in
orbem uniuersum propagandam animum convertisse. Quem coolum designabat proregem ordo provin-
cialem renuntiavit: sacri palatii magistrum prius instituit pontifex quam regum supremus Gallici
ministrum. Virtuti proclive per descensum gradatim ascendere; quod deinde bonum contigit Aquensibus,
ardebant toti Prædicatorum ordini in comitiis Genuensis Galli et Itali, quorum judicium vel ex eo
sapientis comprobatum est, quod unum e multis te Gallia censuerit universa dignum qui principem re-
ferres, cui nescit orbis æqualem. Prædenter hanc dubio tibi tum Roma purpuram obiulit, cum regem esses
exhibiturus; sed quam prole te novit, tam verecunde in hoc ipso purpuræ dñe novum ac ampliorem
fatetur accepisse splendorem. Illum velut admirantis turba unus, (cujus enim animum tantus fulgor non
aliceret aut exhilararet?) deposito non amissio pulchre, vicinior intueri sum ausus, quo meo labore et
operi lucis plurimum affulgeat. Levidense offero sibi munus, sed affectu grande; meritis impar, verum
in quo cunctis eeu congestis in acervis dignitatibus, quantum illa sibi jure deposcerent, bono in lumine pono. Hoc igitur observabit in te mēte monumentum. Vellim excipias, et oculis quibus meum rapui-
sti pridem animum, benigne inspice. Vale et vivē Ecclesie ad utilitatem, Galliæ ad omne genus felicitas;
Ordini nostro ad ornamentum, tibi ad beatam gloriam. Ita vovet submissi animi

Eminentiae tuae deditissimus servus

F. JACOBUS GOAR ord. Prædic.

E conventu tuo Parisiensi S. Mariæ Annuntiatæ.

P. JACOBI GRETSERI

PROÆMIUM.

Ante viginti, et quod excurrit, annos libenter et diligenter legebam libellum Georgii Codini *De officiis et officialibus Magne Ecclesie et aulae Cpolitanae*. Testimonio esse possunt notæ ad secundum tomum de S. Cruce, et notæ ad Codinum cum Ethicis Mureti publicatae, et Facula Codino accensa, evulgata cum ejusdem Mureti in Tacitum Commentariis, consultis et cum editione Juniana collatis tribus catamœstratis exemplaribus, duobus nimirum Boicæ bibliothecæ, tertio Lautherianæ.

Sæpe a me petierunt viri docti ut Codinum de integrò interprætarer. Parvissim iam dudum, si per alias occupationes, qua publicas in scholis qua privatas domi, fciuisset. Nunc cum perpetius capitis totiusque corporis languor sat luculentum otium mihi pepererit, Codinum, ne plane olissem, in manus sumpsi, verti, commentaria adjevi, errorès gravissimos Junii detexi, utique id aut non facturus aut

paree facturus, quamvis innumeros ejus errores disimulaverim, nisi Junius homo arrogantissimi supercilii et catholicæ fidei immanissimus hostis fuisset; qui cum a suis haberetur et venditaretur omniscius, perspicue ostendit edito Codine sibi hac opinione et fama fieri injuriam, si tamen volenti fieri potest injuria, quia Jupius banc de se opinionem et famam volebat et sovebat, qui Cuperpalatam primo edidit anno Redemptoris 1588 ex biblioteca Julii Pacii, suppresso suo nomine, vel potius in Judaicum commutato: Nadabus enim Agmonius senatus Francofortensi Codinum dedicabat; et ne non satis dedicatus esset, eundem Pacius dedicavit Hippolyto a Collibus, suo in prætorio Heidelbergensi collegæ. Postea nactus Junius a Marquardo Frehero integriora exemplaria, adjectis priori editioni aliquot pagellis, quibus lacunas nonnullas explevit, nomen suum professus est, Codinumque Frehero inscripsit, ita ut Cuperpalata Jamtribus patronis stipatis in publicum venerit. Merito tamen culpandus est Junius, quod novam editionem non adornarit et a se pleno sacco sparsos errores non correxerit adjutus codicibus bibliothecæ Palatinæ et Raphaelis Seilari exemplari, quod erat apographum optimi codicis Augustani: nam Codinum olim fuisse in biblioteca inelyta rei publicæ Augustanae testis est Welsius præfatione ad Nicetam et ipso Seilero, qui inde Græca descripsit; et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse: jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino Marco Welsoro II viro Augustano intellexi: nescitur cuius negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsciidiis instructus Junius, præsertim translatione Seilariana, debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori propone-re. Verum nihil herum præstiti, nisi quod, ut antea dictum, pauculas pagellas primas ac mendosissimas suas editioni assuit, mutato titulo, addito novo patroci appositoque suo nomine. Quo ipso fucum lecto-ribus fecit, quasi novam editionem proferret, anno 1586, cum non fuerit nova sed prima, illa ultimorum ipsa que anno 1588 prodierat.

De mea editione et commentariis non habeo quod dicam. *Aequos lectores laboris mei arbitros esse volo. Aequos, inquam: nam iniquos non morer. Si quid mutatum sit, cuius ratio in commentariis non redditur, neveris id aut ex duobus Moysis et Lantheiano codicibus aut ex perspicua ratione petitum. Vale feliciter, mi lector. Ingolstadii anno salutis 1620.*

P. JACOBUS GOAR LECTORI.

Quod usu solet evenire illis qui inter expurganda dirutorum ædificiorum rudera veteres offendunt et effodiunt nummos, illud idem hactenus Codiniani operis interpretibus contigisse nominem, qui legerit, inficias iturum puto: illi siquidem ubi præter omnem spem in aliquod numisma incidere, se locupletes existimant; unde facto impetu irruunt, et quasi foret reconditi thesauri argumentum, majori conamino terram hinc inde eruunt, gaudent, mirantur, sperant, et quodnam sit metalli genus aut moneta species uousquisque, prout menti occurrit, interpretatur. Me Illeule, si non felices omnino, si non divites illi, beata numismata que in illorum devenere manus, quarum opera contractam amittunt rubiginem, et quidquid aequalidum adhæserat depounit, ita ut si non pristinum valorem, restitutum saltem ex aliqua parte recipiunt splendorem. Fossores vero nec ditiones nec feliciores appello, si pretium nullum sit, si cuius principis inscriptionem numisma ferat aut imaginem repræsentet ignorent. Exesos rubigine charæcteres perlustrant; ac nisi vaticinari neverint aut aliunde acceperint quid litteræ vel figuræ significant, non explanabunt. Verumtamen quod ad Codini opus attinet, etiamsi præ vetustate non sit rancidum, præ uovitate tamen, que majorem lucem ut plurimum deberet promittere, invenitur obsecurum. De nupera namque solum Græcia Codinus agit, non vocibus tantum novis, sed, quod mirum est, jam obsoletis. Usus quippe, qui recentiores ritus, mores, officia, vestes, integrum denique Græciæ statum invexit, Orientis everso imperio funditus interiit; et sub ipsis Cypolis ruinis, que ante ducentos tantum annos in ea sivebant consuetudines, quia ferme novo et ignoto loquendi genere expressæ, jacent misere conseptæ. Paucos ea de causa reperi est qui aspectu priuo non demirentur, quamvis rari sint qui propriis inspi-cientes litteras auctoris ac ejus scribendi characterem vel evolverint vel penetrarint. Qnam infeliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Meursii pluribus in locis dômonstrat emendatio et instituta per Gretserum versio ac in amplis disertisque commentariis ejusdem Codii illustratio; sed cum ea qua Gretserus ætate vertebat, voces illæ neotericae Græciæ nondum in Occiduas partes essent allatae, propterea venia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus, eius scripta multam doctrinam continent, doctrina pietatem sapit et ad sanctitatem accedit pietas, si aliorum intentem secutus in eorum menda prolapsus impegerit. Non enim ille solus est qui ad scopum

quos Meursii Glossarium ex potiori parte ḥλοβάρβαρον exponit, allidat : is enim cum germanam Græca-ruin ac vulgarium vocum mentem non sit asseculus, sequacibus socrum fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcanicæ lingue bene perito corrigatur, illustretur ac infinitis propemodum, quæ possunt addi, dictionibus augeatur, faciem adhuc securis præbebit lapsus occasionem. Fateor Gretserum eruta metalla examinasse, a plerisque situm et squalorem detersisse, in exponendis emblematisbus OEdipi gessisse personam, et characterum, qui vix dignoscebantur, reconditam significationem investigasse: sed cum omnino sit impossibile vel nihil ignorare vel omnium votis satisfacere, complures et egregii quidem viri aliquid præter ejus labore, quo labor ipsem amplificatus excresceret, exspectabant. Illa me desideria moverunt ut multa illustrarem, explanarem alia, de meo nonnulla conferrem : utinam homine Gallo monstrante viam, nemo in posterum etiam aliunde natu in Græcia peregrinus aberret ! In alienam messem non adeo saltem quam ubiores segetes immittit. Gretsero sua sarta tecta reliqui, et velut data ex tripode responsa sum veneratus. Superest ut quæ in ea sunt et juris publici fa-cienda paucis proponam, accuratam scilicet Codiniani textus cum alterutro vel simul cum duobus Regiae bibliothecæ exemplaribus collationem. Textum ipsum, non ad abundantioris doctrinæ ostentationem, sed ad utilitatem respiciens, emendavi : emendationem vel lectionum varietatem in marginem rejeci. Ubi cum utroque Regio minus convenire compcri, locos hoc indice utr. Reg. (1) designavi : ubi vero unum illorum a textus lectione discrepat, primi numeralis character Arabicus 1 indigitat, ac 2 alterum (2). Et si quando defecerūt alicujus notæ laboraveris, lector, ad præcedentem, quæ vices ejus supplēbit, recurre.

Et ne quis putet me data opera Gretseri censorem agere, ipsum inter et me quemlibet statuamus arbitrum, qui de feliciori textus expositione djudicet. Et quamvis in Gretseri favorem feratur sententia, non debui perceptum a me novum sensum prætermittere, quem qui Codinianum textum legerit emendatum, non longius requiret, cum oculis subsit in versionis margine.

Parum sane, hoc non nihil splendoris Codino contulisse, si in solo textu vel ejus versione restituenda tempus impendisset : debui, quod opere pretium erat et operis erit utilitas et obiectamentum, ut ignotos recentiorum Græcorum mores, ita Codinianæ dictionis abstrusos et reconditos sensus elucidare, catalogos de ecclesiæ vel palati Officialibus ex Regiæ vel illustris Mazarinæ bibliothecæ codicibus mss. alias ac omnino diversos proferre, ritus istos velut regulas factis et exemplis confirmare, de meo referre pauca vel ferme nihil, a me relata cuncta vel Græcis scriptoribus vel iis qui viva voce docuerunt ascribere. Quodsi mihi fidem non faciat quæ fide laborare Græcia præsumitur, si meum testimonium in suspicionem veniat, qui fieri potest ut tam multi auctores in notis ad singula capita adjectis catervatim prolati fide vaeant, aut quis eorum suffragia voluerit in dubiu[m] vocare ?

Unum restat quod moneam, primum caput de Officialibus Magnæ ecclesiæ non mihi videri Codini. Cujus sententia rationem subjungo, nimirum catalogum in quo officialium nomina recensentur, a reliquis Codini capitibus sæpius in Regiis mss. distinctum rep̄iri. Et integrum opus absque catalogo in sua re-eto ordine capita videre est distributum ; quod et ipsi quibus usus est Gretserus comprobant codices. Cum tamē in Codinum scriptorem plerique referant, quin Codinum agnoscat parentem non invideo (3). Alios ipso ampliores inter notas adjungo. Ipsas etiam notas utrisque ac toti Codini operi volui conne-xas, ut auctoris arridente textu ejus expositio nullam tibi relinquat animo dubietatem. Codinum igitur plenius ac integre magis explanatum suspice, et intererrime vale.

(1) Nunc AB.

(2) Nunc A et B.

(3) Cf. Gretser. commentar. t 1 extr.

ΤΟΥ

ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΙΚΙΑΛΙΩΝ

ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

ΚΑΙ ΗΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

SAPIENTISSIMI CUROPALATÆ

DE OFFICIALIBUS

PALATII CONSTANTINOPOLITANI

ET DE OFFICIIS MAGNAE ECCLESIAE,

ET PRIMUM DE OFFICIIS MAGNAE ECCLESIAE,

Jacob Geelsero interprete.

INDEX CAPITUM HUJUS LIBRI.

CAPUT 1. Catalogus officiorum magnæ ecclesiae. **2.** Nomina officiorum palatit. **3.** De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium, ac primum de pileo despota. **4.** De gestaminibus magni domestici et reliquorum principum. **5.** Ministeria uniuscujusque officialium. **6.** Feriae quæ in palatio feriari solet; et primum de festo Nativitatis Domini. **7.** De mensa imperatoris. **8.** Festum Epiphaniae. **9.** Festum adorationis S. crucis. **10.** Festum Palmarium. **11.** De modo agendi si imperator versetur in lectu. **12.** Officium magnæ hebdomadae. **13.** Horæ magnæ Parasceves et officium magni Sabbati. **14.** Matutinum magnæ dominicæ paschalis. **15.** De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cöli moretur. **16.** De magni domestici, magni drungarii vigiliarum, praefecti exercitus et magni adnumbiast officiis in fossato. **17.** De coronatione imperatoris. **18.** De creatione despota. **19.** De creatione sebastocratoris et Cœsaris. **20.** De electione et inauguratione patriarchæ. **21.** De lugubribus imperatoris gestaminibus. **22.** De futura sponsa et imperatrice.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ δρφίκια ἔχουσιν οὕτως.

Ἡ πρώτη πεντάς. Ὁ μέγας οἰκονόμος, χρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἀσθετέμενον ἔξ αὐτῶν. Καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ μέγας σακελλάριος, χρατῶν τὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικεῖα μοναστήρια, ἔχων ὑπουργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἀρχοντα τῶν μοναστηρίων. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ, χρατῶν τὰ σκεῦη τῆς ἐκκλησίας. Ὁ χαρτοφύλαξ, χρατῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ γαρτῶν δικαιώματα, χριτῆς τῶν δλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἐκδίκος ὡς δεξιά τοῦ ἀρχιερέως χειρός. Ὁ σακελλίου, χρατῶν τὰς θεοβολικὰς ἐκκλησίας καὶ τὸ σακέλιν.

A

1-3 CAPUT I.

Ecclesiastica officia sic habent.

Primus quinarius. Magnus oœconomus, qui sua in potestate omnes Ecclesiæ facultates omnesque in illis redditus tenet, et tam patriarchæ quam ecclesiæ hac in re dispensator est. Magnus sacellarius habet sua in potestate virorum et mulierum monasteria, et ad hoc ministro seu adjutore utitur praefecto monasteriorum. Magnus scecuphylax seu vasorum custos sua in potestate habet ecclesiæ vasorum seu supellectilem. Chartophylax tabulas habet chartaceas ad jura ecclesiastica pertinentes (hoc est litteras quibus privilegia et alia jura Ecclesiæ continentur), et est judex omnium causarum ecclesiasticarum, et controversiarum matrimonialibus cognoscendis ac dirimendis præs-

det. Quin et in ceteris clericorum litibus judex **A** μαλώτους, καὶ χριθή; τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων, tānquam dextera patriarchæ manus. Præfectus sacelli sua in potestate habet catholicas ecclesias et sacellum. Protecidi munus ad euram captivorum extenditur; et est simul judex omnium querimoniarum, quae ad forum deferuntur.

Iti sedent in sacra cancione cum patriarcha,

Secundus quinarius. Protonotarius ostium est et aditus ad exocatacoslos, præstque pittacis conficiendis. Logotheta præst discutendis et conscribendis rationib[us], tam quam reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico principali. Canstrisius canistro præfectus est, et patriarchæ, dum vestibus sacris induitur, servit. Referendarii munus est ut mittatur ad imperatorem et ad magnum principem. Qui a commentariis est, scribendis commentariis sive memorialibus vacat.

5 Tertius quinarius. Hieromnemonis munus est pone patriarcham preces inspicere; habetque sua in potestate enthroniandum et contacium seu librum ordinationis. Qui a genibus est, sua in potestate habet supergenuale patriarchæ. Præfectus supplicum precibus, pro illis qui injuria afficiuntur, ad imperatorem accedit. Eius qui secreto præst munus est ut, dum judicia habentur, populum in officio contineat. Præfectus sacræ stationis (qui moderandis moribus præst) curat ut intra sacrum tribunal, seu intra altare, debilis et conniveniens ordo observeretur.

Quartus quinarius. Monitor seu suggestor ad hoc constitutus est, ut patriarchæ tacite suggerat et in memoriam revocet. Doctor Evangelii, qui interpretatur illud. Doctor apostoli, qui illius interpres est. Doctor psalterii, psalterio explanando destinatus. Rhetoris munus est Scripturas interpretata i.

Quintus quinarius. Præfectus monasteriis gerit cum magno sacellario monasteriorum curam. Præfectus ecclesiis ecclesiarum curam gerit cum curatore sacelli. Præfectus Evangelio tenet illud ad processiones ac litanias. Præfectus luminibus curat habet eorum qui nuper illuminati, hoc est baptizati, sunt. Præfectus antimensiis eos qui sanctam communionem percipere volunt introducit.

Sextus quinarius. Primus ostiarius fores custodit, dum ordinationes peraguntur. Secundus ostiarius tenet monachopulum. Protopapas **G** defensor et primus in loco altaris, secundas a patriarcha obtinens. Secundus sacerdotum introducit (ad altare seu sacram mensam) sacerdotes, et secundas a protopapa tenet. Secundarius ex diaconis primus est inter communes diaconos, et introducit (ad altare) diaconos.

Septimus quinarius. Protopsaltæ. Duo domestici, primi et secundi chori. Qui populum conveccat. Primicerius tabulariorum. Præfectus cantuarius.

Octavus quinarius. Primicerius lectorum. Nomicus. Protocanonegra. Exarchus. Ecclesiarcha.

Οὗτοι κάθηνται ἐν τῇ θείᾳ καὶ λερᾷ συνδρψ μετὰ τὸ ἀρχερέως.

Η δευτέρη πεντάς. Ο πρωτονοτάριος; Θύρα τῶν ἐξωκατακοῖνων, καὶ εἰς τὰ πιττάκια. Ο λογοθέτης εἰς τὸ λογογραφεῖν, καὶ εἰς τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν. Ο χαντερίος; εἰς τὸ χαντερίον καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχερέα. Ο βεφαρενδέρος εἰς τὸ ἀποτέλλεσθαι εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς μέγαν δρόχοντα. Ο ὑποκυματογράφων εἰς τὸ γράψειν τὰ ὑπομνήματα.

B Η τρίτη πεντάς. Ο λερομνήμων εἰς τὸ βλέπειν τὰς εὐχὰς ὄπισθεν τοῦ ἀρχερέως, κρατῶν τὸν ἐνοροιασμὸν καὶ τὸ χοντάκιον τῆς χειροτονίας. Ο ἐπὶ τῶν γονάτων, κρατῶν τὸ ἐπιγονάτιον τοῦ ἀρχερέως. Ο ἐπὶ τῶν δεξιῶν ἀπέρχεται εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων. Ο ἐπὶ τῶν σεκρέτων εἰς τὸ παύειν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸ κρίνειν. Ο ἐπὶ τῆς λερᾶς καταστάσεως, εἰς τὸ ποιεῖν σταθμὸν ἐντὸς τοῦ βηματος.

Ο ἕτερη πεντάς. Ο ὑπομιμησκῶν εἰς τὸ ἐνθυμίζειν τὸν ἀρχερέα μυστικῶς. Ο διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐρμηνεύων αὐτό. Ο διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου, ἐρμηνεύων αὐτόν. Ο διδάσκαλος τοῦ φαλτηρίου εἰς τὸ ἐρμηνεύειν αὐτό. Ο ῥήτωρ εἰς τὸ ἐρμηνεύειν τὰς Γραφάς.

Η πέμπτη πεντάς. Ο ἀρχων τῶν μοναστηρίων, ἔχων μετὰ τὸν μεγάλου σακελλαρίου τὴν τῶν μοναστηρίων ἐνοχήν. Ο ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ἔχων τὴν ἐνοχήν τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τὸν σακελλαρίου. Ο ἀρχων τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς. Ο ἀρχων τῶν φάτων, ἔχων τὴν ἐνοχήν τῶν νεοβιτίστων. Ο ἀρχων τῶν ἀντιμινσῶν, εἰσάγων τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἀγίαν μετάληψιν.

Η ἑκτη πεντάς. Ο πρώτος; ὁστιάριος, κρατῶν τὰς θύρας εἰς τὰς χειροτονίας. Ο δεύτερος, ὁστιάριος κρατῶν τὸ μονοδάμνουλον. Ο πρωτοπαπᾶς, ὁδικος καὶ πρώτος τοῦ βηματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχερέως. Ο δευτερεύων τῶν λερέων, εἰσοδέων τοὺς λερεῖς καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ πρωτοπαπᾶ. Ο δευτερεύων τῶν διεκόνων πρώτος τῶν κοινῶν διεκόνων, καὶ εἰσοδέων τοὺς διεκόνους.

Η ἑβδόμη πεντάς. Ο πρωτοψάλτης. Ο δύο δομέστικοι, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου χοροῦ. Ο λαοσυγάκτης. Ο πριμικήριος τῶν ταβουλαρίων. Ο ἀρχων τῶν κοντακίων.

Η ὅγδοη πεντάς. Ο πριμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν. Ο νομικός. Ο πρωτοκαθηράρχης. Ο ἔκαρχος. Ο ἐκκληζ. ἀρχηρ.

·Η έννατη πεντάς. Οι δυμέντικοι τῶν θυρῶν. ·Ο χαρτουλάριος. ·Ο δεσποτάτος. ·Ο ίκτι τῆς ποδίας.

Καὶ ταῦτα τὰ δρφίκια τὸ ἐκκλησιαστικό.

КЕФАЛ. В'.

Τὰ τῶν δρψικαιῶν τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινούπολεως ὄρδματα.

Δεσπότης. Σημειώσας ότι οι του βασιλίως ήδοι είναι δεσπόται προϊστανταί τῶν ἀδ:λέγων καὶ τῶν γραμμέρων του βασιλίως, δεσποτῶν καὶ αἰτῶν δυτῶν.

Σεβαστοκράτωρ. Ιστέον δι τι μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος ἀξιώματος οὐκ ἦν, ἀλλ' εἰδίως μετὰ τὸν βασιλέα πρῶτον τάντον ἦν τὸ τοῦ Καίσαρος. Οὗτος δὲ ἐπει τὸν Μ. λισσηγόνδην Νικηφόρον τὸ τοῦ Καίσαρος ἀξιώματος τετέμηνε, ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ πρώτος κατὰ τὸν χρόνον, δὲ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ἔχριν δὲ τούτον μείζον τιμηθῆναι ἀξιώματι, ἕτερον δὲ ἀξιώματος οὐκ ἦν, ὡς Ἐρθρην επόντες, πλὴν τὸ τοῦ Καίσαρος, ὧνομάτοστοί ήσαν δὲ νέον ἀξιώματα, συνθετικοῖς αὐτῷ ἀπὸ τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐφηρμόσατο τῷ ἀδελφῷ, τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος θηλασθή θνομα, δεύτερον εἰσεν βασιλέα τούτον πεποιηκάς, καὶ ὑπεβίσσεσ τούτου τὸν Καίσαρα, καὶ μετὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος εἰρημίαν διαγρεύεσθαι ἀπηρισμήσατο.

Katsup.

Μήγας δοξιδόστης.

Ο πανυπερσάβαστος. Κατ τούτο δὲ τὸ ἄξιωμα οὐκίς ήν, ἀλλ' ὁ αὐτός βασιλεὺς Ἀλέξιος πρῶτος ἐπινεόντας. Θέλων γάρ ὡσεύτας τημῆσαι καὶ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρψιτηγο, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν λαοστάσιον καὶ σύνθρονον τῷ Καίσαρι, μήτε ὑπειδίσας αὐτὸν τούτου μήτε ἀναβιδάσας. Οὐ καὶ μέχρι τινῆς οὐτώς ἐπέκρατησεν, ἕκ τῆς βασιλείας τοῦ δευτέρου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Οὗτος γάρ θη διὰ βασιλεὺς καὶ διὰ πάπας αὐτοῦ, τιμήτας τὸν Κανεκούηντον Τιωνην, διὸ ἐγεγόνει καὶ βασιλεὺς ὑστερον, μέγαν δομέσι-
χον, πρῶτον μὲν λαοστάσιον τῷ πανυπερσάβαστῳ τούτον ἐποίησεν, ὑστερον δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦ πάπας ὑπειδίσας τὸ ἄξιωμα τοῦ πανυ-
περσάβαστου, καὶ ἔταξεν αὐτὸν εἶναι τὸν μέγαν δο-
μέστικον, ἀναβιδάσας τὸ τοῦ μεγάλου δομεστίκου.
Ἵστον δὲ καὶ τούτο, ὅτι παρερχήσατο τῇ τοῦ σεβαστοῦ ἀξίᾳ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος τῇ συνθέσει τῶν δυοράτων τούτων. Σεβαστοί γάρ ἀνέκαθεν ἐπιθετικῶς εἰς βασιλεῖς ἀνομάλους, καὶ ήν ἐξιδιαζόντως; εἰς βασιλέα λεγόμε-
νον τὸ τοῦ σεβαστοῦ δνομα· αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρώτος; κατηγενέκτη τὴν τοιαστὴν ἀξίαν. Ἐξεστι δὲ καὶ
τοῖς βασιλεῦσι κανονομεῖν καὶ πράγματα καὶ δόματα

Πριωτοβεστιάριος. Σημείωσα δὲ καὶ τούτο, ότι
βασιλεὺς Μιχαὴλ τῶν Παλαιολόγων δ πρώτος ἀπὸ
τοῦ πρωτοσεβαστοῦ τὰ πράσταν ἀφέλων, δ ἐστιν
ἄξιον μιγῆ, ἐφόρεσε ταῦτα εἰς τὸ ἀνεψιθν αὐτοῦ
Μιχαὴλ τὸν Ταρχανιώτην, εἰρήνης πριωτοβεστιά-
ριον· δν καὶ ὑπερέχοντα κάντων, τοῦ τέ μεγάλου
δομεστίκου καὶ τοῦ πανυπερέβαστου, ἐποίησε μετὰ

Nonus quinarius. Domesticus ostiorum. Char-
tularius. Deputatus. Præfector pavimenti (cauda-
tarius).

Et hæc sunt officia ecclesiastica.

CAPUT II.

Nomina officialium valatii Cpolitani.

7 Despotæ. Observa hic filios imperatoris, si sint despotæ, præcedere fratres et generos imperatoris, licet ipsi quoque sint despotæ.

Sebastocrator. Sciendum sebastocratoris dignitatem usque ad imperium Alexii Comneni non fuisse, sed post imperatorem primas tenuisse Cæsarem. Iste Cæsar dignitate Nicephornm Melissenum honoravit. Habebat autem fratrem se natu maiorem Isaacum Comnenum. Oportebat vero istum ad altiorum dignitatem evehere; nec altior erat quam Cæsar, ut jam diximus. Commentus igitur est novam dignitatem, composito vocabulo ex sebaste et autocratore, fratrique sebastocratoris nomen impo- suit, altero quodammodo imperatore eo constituto, eique postposuit Cæsarem, hoc estiam decreto, ut ipse in faustis acclimationibus post imperatorem nominaretur.

Caesar.

Magnus domesticus.

Panhyppersebastus. Hac itdem dignitas non erat, quam ille idem imperator Alexius primus exigitavit. Cum enim vellet similiter honorare Michaellem Taronitem sororis conjugem, aequalem cum et statione et throno fecit Cesarri, cui cum neque postposuit neque anteposuit. Quid etiam aliquandiu valuit, nempe usque ad imperium secundi Andronici Palaeologi. Iste enim imperator et arx ejus Joannem Cantacuzenum, qui post etiam imperator fuit, magni domestici honoribus augens, primum aequalem fecit panhyppersebastro: deinde post mortem avi dignitatem panhypperseasti postposuit, statuitque ut sub magno domestico esset, cœvicia magni domestici dignitate. Sciendum et hoc, Alexium Comnenum sebasti dignitate abusum esse, quando duo illa nomina in unum conflavit: nam superioribus sæculis sebasti nomen imperatoris epithetum erat, eumque proprie designabat. At iste nominis bujus honorem primus vulgatiorem et communiorem fecit. Sed nimirum imperatoribus jus est absque obstaculo pro arbitrio et voces novandi, et quos volunt anteponendi et postponendi.

Protovestiarium. Observa et hoc: Imperator Michael, primus ex Palæologis, ablata a protoschasto quæ est 13 dignitatis, prasina imumenta transtulit ad Michaelem Tarchaniotam sororis suæ filium, creatum abs se protovestiarum; quem etiam omnibus, magno itidem domestico et panhypersebasto, excepto tamen Cæsare, antetulit; quem rursus subje-

cit imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine secundus, quando Joannem Cantacuzenum, ut supra dictum, magnum domesticum creavit. Extulit vero eum et supra avi imperatoris sororum filios, suosque avunculos, et supra omnes alios, non panhypersebasto et protovestiaro Θ exceptis. Hinc igitur iste officiorum ordo obtinuit, ut magnus domesticus post Cæsarem primus esset, postea panhypersebastus, et sic deinceps reliqui.

Magnus dux.

Protostrator.

Magnus stratopedarcha.

Magnus primicerius.

Magnus contostaulus seu comes stabuli.

Magnus logotheta.

Protosebasius.

Pincerna.

Curopolata.

Præfector sigilli seu annuli signatorii.

Præfector cubiculi seu cubicularius.

Logotheta ærarii generalis. Theodorum igitur Metochitam ærarii publici logothetam cum imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine primus honorare constituisse, magnum logothetam fecit, qui ei priores magno stratopedarcha tenebat; sed non protostratore. Post præfectum cubiculi sequitur.

Protovestiarus.

Domesticus mensæ.

10 Præfector mensæ.

Magnus pappias.

Eparchus.

Magnus drungarius vigiliarum seu excubiarum.

Magnus heteriarcha.

Magnus chartularius.

Logotheta publici cursus.

Primus secretarius.

Præfector exercitus.

Mysticus.

Domesticus scholarum.

Magnus drungarius classis.

Primicerius aulæ.

Protospatharius.

Magnus princeps.

Tatas aulæ.

Magnus tzausius.

Prætor populi.

Logotheta rerum domesticarum familiariarum.

Magnus logariastes.

Primus venalorum.

11 Scuterius seu scutifer.

Amiralius.

Magister supplicum libellorum.

Quæstor.

Magnus adiunctoria.

Logotheta castrensis.

Primus a cipitriarius.

Logotheta rei pecuariæ.

A τὸν Καίσαρα. Ὅπεδιβασε δὲ πάλιν τοῦτον δι βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων δι δεύτερος, δι τὸν Κανταχουζηνὸν Ἰωάννην, ὃς ἀνωτέρω προδέλεκται, ἐτίμησε μέγαν δομέστικον ἀνεβίδασε δι αὐτὸν τοῦ τε πάππου καὶ βασιλέως ἀνεψιῶν, ἐκ τοῦ δι θείων καὶ ἑτέρων πάντων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ πανυπεριεθέστου καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Ἐντεῦθεν οὖν ἡ τῶν ὄφφικλων τάξις ἐπεκράτησεν οὖς· τὸ σὸν μέγαν δηλαδὴ δομέστικον μετὰ τὸν Καίσαρα εἶναι ἀρχήν, εἴτα τὸν πανυπεριεθέστον, καὶ καθεξῆς τοὺς λοιποὺς.

Ο μέγας δούλος.

Ο πρωτοστράτωρ.

Θ μέγας στρατοπεδάρχης.

Ο μέγας πριμικήριος.

Ο μέγας κοντοσταῦλος.

Ο μέγας λογοθέτης.

Ο πρωτοσέβαστος.

Ο πιγκέρνης.

Ο κουροταλάτης.

Ο παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης.

Ο παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος.

Ο λογοθέτης τοῦ γενικοῦ. Τὸν οὖν Θεόδωρον τὸν Μετοχίτην, λογοθέτην διντα τοῦ γενικοῦ, δι βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων δι πρῶτος τιμήσας μέγαν λογοθέτην πεποίχεν· δις καὶ ἡν δι περέχων τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ὑπὸ τὸν πρωτοστράτορα δὲ, μετὰ δὲ τὸν κοιτῶνος παρακοιμώμενον.

Ο πρωτοβεστιαρίτης.

Ο δομέστικος τῆς τραπέζης.

Ο ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ο μέγας παππίας.

Ο ἐπαρχος.

Ο μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλης.

Ο μέγας ἑταιριάρχης.

Ο μέγας χαρτουλάριος.

Ο λογοθέτης τοῦ δρόμου.

Ο πρωτασηχρῆτης.

Ο ἐπὶ τοῦ στρατοῦ.

Ο μυστικός.

Ο δομέστικος τῶν σχολῶν.

Ο μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου.

Ο πριμικήριος τῆς αὐλῆς.

Ο πρωτοσπαθάριος.

Ο μέγας δρχων.

Ο τατᾶς αὐλῆς.

Ο μέγας τζαούσιος.

Ο πραίτωρ τοῦ δήμου.

Ο λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν.

Ο μέγας λογαριαστής.

Ο πρωτοκονγῆδος.

Ο σκουτέριος.

Ο ἀμηράλιος.

Ο ἐπὶ τῶν δεήσεων.

Ο κοιαστωρ.

Ο μέγας ἀδνουμιαστής.

Ο λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ.

Ο πρωτοτεραχάριος.

Ο λογοθέτης τῶν ἀγελῶν.

'Ο μέγας διερμηνευτής.
 'Ο ἀκόλουθος.
 'Ο κριτής τοῦ φοσσάτου.
 'Ο ἀρχῶν τοῦ ἀλλαγῶν.
 'Ο πρωταλλαγάτωρ.
 'Ο μέγας διοικητής.
 'Ο δρφανοτρόφος.
 'Ο πρωτονοτάριος.
 'Ο ἐπί τῶν ἀναμνήσεων.
 'Ο δομέστικος τῶν τειχέων.
 'Ο προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος.
 'Ο προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου.
 'Ο βεστιάριος.
 'Ο ἔταιρος πάρχης.
 'Ο λογαριαστῆς τῆς αὐλῆς.
 'Ο στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων.
 'Ο στρατοπεδάρχης τῶν τζαχίνων.
 'Ο στρατοπεδάρχης τῶν μουρκαβάλλων.

'Ο στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατών.
 'Ο προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατίων.
 'Ο προκαθήμενος τῶν Βλαχερών παλατίων.
 'Ο δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων.
 'Ο δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων.
 'Ο μέγας μυρταΐτης.
 'Ο κρωτοκόμης.
 'Ο παππίας.
 'Ο δρουγγάριος.
 'Ο σεβαστός.
 'Ο μυρταΐτης.

Εἰσὶ καὶ προκαθήμενοι πόλεων κατ' ἀξίαν ἑκάστης ἀντιτῶν.

Ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως ὁ Χοῦμνος, καὶ εὗται εἰς παράστασιν ἐστάθη ποτὲ οὐτοὶ εἰς ἀσπασμὸν πεπραγένετο· διὸ καὶ ἦν ὁ τόπος οὗτοῦ δινεπίγνωστος. Κατεῖχε δὲ διεκαίκιον ἔγιον λείον.

Ωσαύτως καὶ ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέου τόπος ἀνεπίγνωστος ἦν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Περὶ τῶν φορεμάτων ἑκάστου τῶν τε ἀξιωμάτων καὶ ὄφριων.

Τὸ περικάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ δεσπότου τὸ καλούμενον σκάδιον ὀλομάργαρον. Ὁ ἀήρ αὐτοῦ ἔχει δινόματα τοῦ φοροῦντος αὐτὴν, χρυσοκλαδαρικὸν, συρματείνον. Τὰ σεῖα οὐαὶ καὶ τὰ βασιλικὰ, πλὴν τοῦ κόμβου τῶν φοινίκων. Τὸ κόκκινον ροῦχον αὐτοῦ, ὡς περ καὶ τὰ βασιλικὰ, μετὰ ῥιζῶν, δίνει τῶν στρατηλατικῶν. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κόκκινον μετὰ μαργαριτῶν. Αἱ κάλται κόκκιναι. Τὰ δὲ ὑποδήματα αὐτοῦ διβολέα, χρώματος ὅξεος καὶ λευκοῦ, ἔχοντα ἀετοὺς μαργαριταρίνους ἐκ πλαγίων τε καὶ ἐπὶ τῶν τεροῶν, τοῖς ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων τῶν μουρκακίων. Τὰ σιθῆρα τῶν πτερνιστηρίων αὐτοῦ οὐαὶ καὶ τὰ βασιλικὰ, τὰ δὲ πτερνιστηρόλουρα διβολέα. Ἡ σέλλα τοῦ ἀλόγου αὐτοῦ διβολέα ὡσταύτως, μετὰ διτῶν μαργαριταρίνων ἐμκροσθέν τε καὶ διπισθέν καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τῶν ιδρομαχίων, ἔχουσα καὶ

A	Magnus interpres. Acoluthus. Judex castrensis. Præfectus Allagii. Protallagator. Magnus administrator. Orphanotrophus, hoc est curator pupillorum. Protonotarius. A memoria. Domesticus murorum. Præses cubiculi. Præses vestiarii. Vestiarius. 12 Hetzeriarcha. Logariastes aulæ.
B	Stratopedarcha seu præfectus muriatorum. Stratopedarcha tzaconum. Stratopedarcha seu præfectus monocabalorum. Stratopedarcha seu præfectus tzangratorum. Præses magnorum palatiorum. Præses palatiorum in Blachernis. Domesticus orientalium thematum. Domesticus occidentalium thematum. Magnus myrtaites. Prolocomes. Pappias. Drungarius. Sebastus. Myrtaites.
C	Sunt insuper præsides civitatum pro cuiuslibet ipsarum dignitate. Ad caniclici dignitatēm evectus est Chunnus, imperatoris consocer; qui neque in comitatu apparet unquam, néque in salutatione imperatoris. 13 Quare locus ejus ignotus est. Baculus ejus insigne non aliud sicut quād lignum levigatum. Similiter magni bajuli locus incognitus est.

CAPUT III.

De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officiūm; ac primum de ipso pileo despote.

Tegumentum capitis quo despota utitur, pileus vulgo dicitur, totus ex margaritis constat. Circulus inferior præsert nomina ejus qui gestat illud, opere Phrygio, auro ductili picta. Fila intextis unionibus pendula, qualia sunt imperatorii pilei, exceptis apice gemmeo ac gemmeo pariter muscario. Tunica coccinea sive ruchum ejus ut imperatoris cum figuris ac ramalibus aureo pictis, absque aquilis, militaribus insignibus. Tamparium ejus seu penula coccinea cum margellis. Caligæ ejus coccineæ. Ocreæ sive cothurni bicolores, coloris nempte violacei et albi, habentique ad latéra, et in utroque calcaneo seu casce aquilas ex margaritis confectas; sive supra ipsos calceos quasi de musivis pictos. Ferrum calcarium ejus, quale est imperatoris. Lora vero calcarium duplice colore constant. Sella eam

ejus similiter bicolor est, constans ante et **14** retro aquilis ex margaritis; et ad quatuor partes ornamento rum e scilla pendulorum. Habet insuper ante et retro marginellum, quemadmodum imperatoris. Coopertorium tamen caret margaritis. Stapiæ seu stapedes ejus quales et imperatoris. In fronte ad capistrum freni, quod et ipsam bicolor est, pen des floccus cum inferiore muscario, quale etiam imperatorii equi capistrum est: caret tamen apice muscario superiore. Sella superum tegumentum Tentorium ejus album et rubris aquilis plenum.

Desilit ex equo despota ubique que mandaverit imperator. Cum despota adhuc puer est, nullum tegumentum fert in capite dum in palatio versatur; sed manet aperto capite. At quando equitat, tunc fert cum quæcum antea descripsimus pileum. Cum ad ephebi statu proceasit, tunc gerat supra dictum pileum etiam in palatio. Diebus festis fert scaranicum auro tectum et onussum, unionibus et margaritis quas grandinam spares apellant, distinctum: cabbadum ejus violacei vel rubri coloris, margaritis contextum, quale nimisrum ex illis elegit et accepit.

Sebastocratoris et Caesaris scarana in festis adhuc queruntur.

Pilei generorum imperatoris, si sint despote, aurei et coccinei coloris **15** sunt, et auro ductili texti, habentque cruces ex margaritis et gyros seu circulos.

Pileus sebastocratoris aurei et coccini coloris est et filis aureis textus. Circulus inferior et fila unionibus intexta et pendula qualia despote. Coccineum vestimentum ejus tale est quale ipsius despote, sed sine figuris ac ramalibus auro textis. Chlamys ejus, qualis olim fuerit, queritur. Caligæ subviridis coloris sunt. At vero Joannes Cantacuzenus uxoris sue fratres Joannem et Mauuelem Asapios sebastocratoras creans, potestatem eis fecit ferendi chlamydes et caligæ instar despote. Calciæ ejus sunt colore subviridi, habentes aquilas filis aureis ac solidis pictas in panni planitiæ rubra, sive locis que indicavimus cum de despote ageremus. Similiter sella et coopertorium subviridi colore gerant. Stapiæ ejus quales despote. Superum sellæ tegumentum subviridi evolutus est, et quatuor coccineis aquilis decoratum. Tentorium ejus album, habetque insula subviridis sive casii coloris scutula quadrata. Ex equo desilit et iste in palatii aula ad tetrastylum sive vestibulum quatuor columnarum: dico autem hoc alio in loco versatur, tum desilit ibi ex equo, ratione

*Cæsaris pileus filis aurois textus et rubris est, aurei et coccinei coloris, qualis est sebastocratoris. Circulus inferior et pendentia teniolas qualia ejusdem. Tunica ejus similis sebastocratori. Chlamys adhuc **16** queritur. Caligæ et calcei cæsia. Pari modo sella, coopertorium, et tegumen quod supra sellam, et tentorium ejus convenienter cum sebastocratore; interiectus scutulis quadratis, sed sine*

A μαργέλιον Εμπροσθεν καὶ δυσθεν, ὡς καὶ ἡ βασιλικὴ. Οὐ μή καὶ μετὰ μαργάρων τὸ κοπριόν. Λί θε σκάλαι οἷς καὶ αἱ βασιλικαὶ. Ἐπὶ τοῦ μετώπου τοὺς κεφαλαρέας τοῦ χλινιαρίου, διδολέας καὶ αὐτῆς, ἀπηρόρητας τούφα μετὰ φοινίκιν, οἷα καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ· οὐ μήδὲ καὶ κάρπωσιν. Τὸ δὲ τῆς σέλλας ἐπανωστέπιον λευκὸς κάπιτος ἡστίον, μετὰ δεστῶν κοκκίνιν μικροῦν. Θεαύτως καὶ ἡ τέντα αὐτοῦ λευκὴ, δετόπουλα γένιασα ἐρυθρά. albus campus est, cuius aquilis coccineis parvis.

Πιζεύει ὁ δεσπότης, ἐν δὲ τόπῳ προστάξος τούτον ὁ βασιλεὺς. Ἐπὶ κεφαλῆς ἔτι νέας μὲν ὁ δισπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδέν, ἀλλ' ἐν αἰτιας ἀσκεπής. Ουταν δὲ καβαλλικεύῃ, φορεῖ αἰτον προστόμεν σκιάδιον. Εἰς ἐφίδου δὲ χρόνον κατανήσας φορεῖ καὶ ἐν τῷ παλατίῳ τὸ δηλωθὲν σκιάδιον. Κατὰ δὲ τὰς κορτᾶς σκαράνιχον χρυσοχοῖσδν, λιθάρια καὶ μαργαριτάρια ἔχον οὕτα λεγόμενα περίχυτα. Τὸ δὲ καβαλλίδιον αὐτοῦ θέντι ή ἐρυθρόν, μαργαριταρίνον, οἷον ἀνάκ τούτου μέργυρον καὶ ἀπεβάτησα.

Τὸ τοῦ σεbastocrάτορος σκαράκιον καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος: ἐπὶ τῶν δορτῶν ζητεῖσα.

Τὰ σκιάδια τῶν γαμβρῶν τοῦ βασιλέως, δεσπότων διτῶν, χρυσοκόκκινα, συρματίνα, ἔχοντα σκαρούς μαργαριταρίνους καὶ γύρους.

Τὸ τοῦ σεbastocrάτορος: σκιάδιον χρυσοκόκκινον, συρματίνον. Οἱ ἄλλοι καὶ τὰ σεῖα φέντα καὶ τὰ τοῦ δεσπότου. Τὸ κόκκινον ἰμάτιον αὐτοῦ οἷον καὶ αὐτὸν τὸ ποῦ δεσπότου, ἀνευ δὲ φίλου. Τὸ ταμπάριον αἴσιον τὸ μὲν παλαιὸν ζητεῖται, πάλιν εἰ κάλτεται ηερόντος. Οἱ δὲ βασιλεὺς ὁ Κανταρικοῦντος: τῆς γυναικεύδερους εἰς τοῦ Ἰωάννην σε καὶ Μενονήλ τοὺς Ἀστράπους εικήσεις: σεbastocrάτορας δέδωκεν αὐτοῖς φορεῖν ταμπάρια καὶ κάλτεται εἰς καὶ οἱ δεσπόται. Τὰ ἀποθήματα αὐτοῦ ηερόντα, ἔχοντα δετοὺς συρματίνους εἰς μέρα κόκκινον, ἀφ' ὧν εἰρηται τόπων τῶν τοῦ δεσπότου. Όμοιως ή τε σέλλα καὶ τὸ κοπριόν τηεράνεα· αἱ σκάλαι οἷαν καὶ εἰς τῷ δεσπότου· τὸ δὲ τῆς σέλλας ἐπανωστέπιον ηερόντος καὶ αὐτὸν, μετὰ δεστῶν κοκκίνων. Ἡ τέντα μῆρος λευκὴ, ἔχουσα καρπάρια καὶ δρυψην ηερόντα. Πιζεύει δὲ καὶ οὗτος ἐν τῇ τοῦ παλατίου σκάλῃ εἰς τὸ τετράστιλον· λέγω δὲ τοῦτο διὰ τὸ τοῦ δόπιου γνώρισμα. Τὸν βασιλέως δὲ ἐν διλόρ τόπῳ εύρισκομένου τετζεῖται κατ' ἀναλογίαν κάκιστα τοῦ τόπου τετραστίλου.

proprietate luci manifestatam negligit. Si imperator a Iugo tetrapyllo sumptua.

Τὸ τοῦ Καίσαρος σκιάδιον συρματίνον χρυσοκόκκινον, εἰον τὸ τοῦ σεbastocrάτορος. Οἱ ἄλλοι καὶ τὰ σεῖα φέντα καὶ τούτου ζητεῖται. Δικάλτεται καὶ τὰ ὑποδήματα ηερόντα. Όμοιως καὶ ἡ σέλλα τὰ τοῦ κοπριόν καὶ τοῦ ἐπανωστέπιον καὶ ἡ τέντα αὐτοῦ ὅμοια εἰς καὶ ἡ τοῦ σεbastocrάτορος, μετὰ καρπίων ηερανέων ἀνευ διτῶν. Πιζεύει δὲ καὶ οὗτος

εντάς την πολιταίου αὐλής πλαρέον εν διεβάστε κράτωρ πεζεύει.

Τὸν μέντοι δεσπότην Ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως; καλοῖσιν οὕτως ἀπλῶς· Δέσποτά μου, καὶ Ἡ βασιλεία σου. Τὸν δὲ σεβαστοκράτορα· Δέσποτά μου σεβαστοκράτορ, καὶ Ἡ βασιλεία σου. Τὸν Καίσαρα καὶ τούτον· Δέσποτά μου Καίσαρ, καὶ Ἡ βασιλεία σου, ὡσπερ καὶ τὸν σεβαστοκράτορα.

Εἰδίναι δὲ δεῖ τι εἰ δεῖται ἀνενέγκαι τινὰ τῶν ἀρχόντων τῷ βασιλεῖ τι ὥστε καὶ τοῦ ὄντος τοῦ δεσπότου μηδεδῆναι, «Ο αὐθεντόπουλός μου, » λέγει, «οὐδὲς σου δεσπότης.» Εἰ δὲ πρὸς ἄλληλας ἀρχοντες δριμοῦσιν, μημορεύουσι τούτου, «Ο αὐθεντόπουλός μες, » λέγουσιν, «οὐδεσπότης.» Ἐν δὲ ἔρχοντας πάλιν μετὰ ἀνθρώπου τοῦ δεσπότου ἀριλῆ, εἰ μὲν φούλοιτο, λέγει· «Αὐθεντόπουλός μου δεσπότης»· εἰ δὲ καὶ «Ο αὐθέντης μας, » εἰπόι, «οὐδεσπότης, » διὰ πλεονεια τιμὴν, ων κακάτελο· «Ἄν δὲ πάλιν ἀνθρώπου τοῦ δεσπότου δεῖται ἀνενέγκει τῷ βασιλεῖ ὥστε καὶ τοῦ ὄντος τοῦ αὐθέντου αὐτοῦ μηδεδῆναι, οὐχί· «Ο αὐθεντόπουλός μου, » λέγει, ή «Ο αὐθέντης μου διὰ σου, » ἀλλ᾽ «Ο κύριός μου οὐδες σου δεσπότης.» Καίτοι γε ταυτοδύναμον θεον· «Ο κύριός μου εἰπεῖν καὶ «Ο αὐθέντης μου· ἀλλ᾽ οὗτως ἐπεκράτησεν. Οὐδὲ γέρ τῷ δεσπότῃ λέγει τις, εἰ δέξαι, Κύριέ μου, καίτοι γε ταυτοδύναμον δ. τος· καὶ αὐτοῦ, ὃς εἰρηται, ἀλλά· Δέσποτά μου· ἔρχονται δέ λέγει, Κύριέ μου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ τῶν τοῦ μεγάλου δομεστίκου καὶ τῶν λειτῶν ἀρχόντων σκιαδίων καὶ φορεμάτων.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δομεστίκου χρυσοκόκκινον, κλαστόδο, πετά ἀρέος χρυσοκόκκινου κλαστοῦ καὶ αὐτοῦ. Τὰ σελι χρυσοκόκκινα, οἵα καὶ δὴπ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ μετὰ τῶν κόμβων ἴνοκοπτητῶν. Ὅμην ἐπάνω κόνδυλος χρυσοῦς, λειος· διεμέτερος· εἰνέν χρυσοῦς καὶ αὐτὸς, ἐντετλιγμένος δὲ διὰ σχοινοπλακίου ἀργυροῦ· διεμέτερος· εἰνέν χρυσοῦς, λειος κατὰ τὸν πρῶτον, δὲ διέταρτος κατὰ τὸν δευτέρον ἐντετυλιγμένος σχοινοπλακίῳ ἀργυρῷ καὶ καθεδῆ· ἀμοίως τοῖς δηθεῖσι. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, συρματένον, ἔχον Ἐμπροσθεν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἴνοκοπτητὸν ἰστάμενον ἐπεμμένον, ἐπειδὴ δεξιῶν μάντοι διγχελον ἔνα, καὶ ἔπειρον ἐξ ἀριστερῶν, περικυλωμένους διὰ μαργάρων, ἐπειδὴ τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα. «Ἐγε δὲ καὶ τὸ σκαράνικον γύρωθεν ἐπὶ τοῦ μετώπου σειρὴν μαργαριταρένην. Τὸ κάθισμά τοῦ αὐτοῦ διδολέον, μετὰ μαργελίνων συρματένων. Αὐτὸς δὲ ταῦτα, τὸ τε σκιάδιον δηλαδὴ καὶ τὰ φορέματα, ἀφόρουν καὶ οἱ τοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου Ἀνδρούτου ἀνεψιοι, δι τε πεντεπετεστός, δι πρωτοβεστιάριος· καὶ οἱ ἔπειροι· ἀτινα ἐδόθησαν καὶ τῷ Καντακουζηνῷ Ἰωάννῃ περὰ τῶν δύο βασιλέων, δι τε μέγας δομεστικος· ἔγεγνει.

Τὰ ὑπόδηματα τοῦ πεντεπετεστού κίτρινα· ὡσαύτως· καὶ ἡ σέλια, ἔχουσα Ἐμπροσθεν τε καὶ

aqulis. Ex equo descendit et iste intra aedem palatii iis locis quibus et sebastocrator de-silit.

Despotam coram imperatore sic simpliciter appellat: Despota mi, et Majestas tua. Cæsarem porro: Domine mi Cæsar, et Majestas tua, ad eum modum quo sebastocrator compellatur.

Scire oportet, si quis ex proceribus aliquid imperatori referat ita ut despota mentio facienda sit, eum tunc uti hac formula: «Dominus domini mei filius, filius tuus despota.» Si vero proceres mutuo inter se colloquio meninerint despota, tuu dicunt: «Dominus noster domini nostri filius despota.» Si quis procerum cum aliquo ex familia despota colloquatur, si velit, dicere potest: «Dominus domini mei filius despota.» Si ob majorem reverentiam dicere velit: «Dominus noster despota, » non prohetetur. Cæterum si quem ex familia despota aliquid ad imperatore referre contingat, ut necesse habeat domini et heri sui monitionem injicere, non dicit, *Herulus meus vel Herus meus, tuus filius*, sed: «Dominus meus, filius tuus despota: » quantum idem valent *kyrios* (s. dominus) **17** *meus et authentes* (s. herus) *meus*. Sed usus, ut distinguatur, obtinuit. Neque enim despota dicit quis, quando necesse est, *Kyrie mi, lametsi* hoc quoque ut dictum est, *zeugipolleat*; sed: *Despota mi: at proceri dicit, Kyrie mi.*

C

CAPUT IV.

De pileis et gestaminibus magni domestici et reliquorum principum.

Pileus magni domestici aureo et coccino colore tintus est. Filis sericeis auro textis textus est, ac pariter ejus ora auro intermixta. Tenui pendulae, sicut et pilei circulus, auro coccinoque textæ; baculus aodis cælatias constat. Qui supra visitur cælamus, aureus est et laevia. Qui sequitur, est ipse aureus, sed involutus argento instar sunarii operis contorto. Tertius aureus est et laevi, instar primi. Quartus in modum secundi involutus argente more suniam contorto; et deinceps consimiliter iis que dicta sunt. Scaranicum ejus aureum et coccinum est, simbriatum, anteriore et posteriore parte præferens imperatoris imaginem, cælatam, stantem, coronatam. A dextris unum habet angelum, alterum a sinistra, margaritis circumdatos; insuper etiam imaginem imperatoris. Habet vero scaranicum circa supremam oram catenam ex margaritis confectam. Cabibadium ejus duplicitis coloris est cum margellis **18** auro ductili ornatis. Hæc vero ipsa, nempe pileum et alia gestamina, ferebant primi Andronici imperatoris ex sorore nepotes, panhypersebasti, protovestiarus et alii. Quæ etiam a duobus imperatoribus Joanni Cantacuzeno concessa sunt, quando magnus domesticus creatus est.

Calcei panhypersebasti coloris citrini sunt. Similiter et sella, quæ ante et retro constat margellis

filis aureis textis. Penula ejus citrino colore nitet A δπισθεν μαργέλλιον κλαπωτὸν, καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κήτρινον μαργέλλιν.

Baculus protovestiarii aureo et prasino colore constat, auro fusi est et liquato ad pigmentum metallo collucens. Calcei ejus prasini. Ad hæc et sella; quæ etiam margellis insignit, sicut sella panhypersebasti. Tamparium ejus prasinum est cum margellis.

Pileus magni ducis colore aureus et coccineus est, filis aureis textus, at sine circulo. Scaranicum ejus aureum et coccineum est et auro ductili textum, continetque parte anteriore imperatorem stantem, cælatum, retro autem sedentem in throno. Cabbadium ejus sericum, vel quale ex consuetis voluerit. Baculus ejus habet quidem bullas aureas incisas, ut similiter calamos aureos, sed argento quasi opere funario implexos, instar illius quo magnus domesticus utitur.

Protostratoris pileus, scaranicum et abbadium similia sunt magni 19 ducis. At bullæ sceptri ejus, superior quidem aurea, subsequentes argenteæ. Calami vero aurei sunt.

Magni logothetæ gestamina, hoc est pileus, cabbadium et scaranicum, nihil ab his quæ protostratoris sunt differunt. Nec fert baculum.

Pileus et scaranicum magni stratopedarchæ talia sunt qualia protostratoris et magni logothetæ. Baculi ejus calami omnes argentei, excepto primo. Bullæ aureæ, incisæ.

Magni primicerii pileus auro ductili textus est. Cabbadium- quale et antecedentium. Scaranici illius superficies pruni Damasceni colorem refert, auro ductili admista; quemadmodum igitur fucus color medius est inter album et nigrum, sic et iste medius est inter coccineum et album. Continet scaranicum hoc imaginem imperatoris, anteriore quidem stante, liquato ad pigmentum metallo pictam, quod a pellucida vi discolorans appellatur; posteriore vero parte sedentem in throno. Baculus ejus est lignum inauratum, quale et imperatoris.

Magni contostauli insignia omnia se habent ut magni primicerii. Nullum gestat baculum.

Protosebasti ornamenta qualia magni contostauli. At pileus ejus aureo et prasino colore nitet: verum auro ductili, nec simplex 20 est pannus auro textus. Scaranicum ejus quale magni primicerii; baculo caret.

Pincernæ omnia ornamenta sunt ut magni primicerii. Non fert baculum. Curopalatae insignia sunt similia pincernæ. Carct et ipse baculo.

Accubitoris sigilli seu annuli signatorii gestamina convenient cum europolata. Baculus ejus ligneus est. Superior calamus inauratus, secundus colore aureo et albo intortus. Qui hunc sequitur, rursum inauratus est. Proximus ab hoc iterum est, et sic deinceps.

A δπισθεν μαργέλλιον κλαπωτὸν, καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κήτρινον μαργέλλιν.

Tὸ δικανίκιον τοῦ πρωτοεστιαρίου χρυσοπεράτινον, χρυσοχοῖνδον, ὑποῦξιον. Τὰ ὑπόδηματα αὐτοῦ πράσινα. Ετι τε καὶ ἡ σέλλα, ἔχουσα καὶ αὐτὴ μαργέλλιον, ὡς καὶ ἡ τοῦ πανυπερσεβάστου. Καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ πράσινον μετά μαργέλλιν.

Tὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δουκὸς χρυσοκόκκινον κλαπωτὸν ἀνευ ἀέρος. Tὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, συρματένον, ἔχον καὶ αὐτὸν ἐμπροσθεν μὲν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἰστάμενον ἴνοκοπητὸν, δπισθεν δῆ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Tὸ καθεδάριον αὐτοῦ βλάτινον, ἢ οἶον δὲ βούλοιτο ἀπὸ τῶν συνήθων. Tὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἔχει μὲν κόμπιον χρυσοῦς, εκκλωσμένους δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ ὡς τοὺς τοῦ δικανίκιου τοῦ μεγάλου δομεστίκου.

- Tὸ τοῦ πρωτοστράτορος σκιάδιον τὸ τε σκαράνικον καὶ τὸ καθεδάριον αὐτοῦ δμοια τοῦ μεγάλου δουκός. Tὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ οἱ κόμποι δὲ μὲν ἐπάνω χρυσοῦς, οἱ δὲ ἵψεζῆς ἀργυροῦ οἱ κόνδυλοι δὲ χρυσοί.

Tὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου φορέματα, ἥτοι τὸ τε σκιάδιον, τὸ καθεδάριον, καὶ τὸ σκαράνικον, οἵα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος. Οὐδὲν δὲ φέρει δικανίκιον.

Kαὶ τὰ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ἥτου τὸ σκιάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, οἵα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος; καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Tὸ μέντοι δικανίκιον αὐτοῦ οἱ κόνδυλοι πάντες ἀργυροῦ δὲ μέσον τοῦ πρώτου, οἱ δὲ κόμποι χρυσοῖ, ἐγκοπτοί.

Tὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου σκιάδιον συρματένον, τὸ καθεδάριον οἷον τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Tὸ τοῦ σκαρανίκου αὐτοῦ, βλάτιον βερικοκκόχροον, συρματένον· ὡσπερ οὖν τὸ φαιόν ἐστι μέσον λευκοῦ καὶ μέλανος, οὗτον καὶ τοῦτο μέσον κοκκίνου καὶ λευκοῦ. "Ἔχει δὲ καὶ τὸ τούτου σκαράνικον τὸν βασιλέα εἰκονικῶς, ἐμπροσθεν μὲν ἰστάμενον ὑπὸ οὐλίου λεγομένου δάλγεαστου, δπισθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Tὸ δικανίκιον αὐτοῦ ἔξιον κεχρυσωμένον, οἶον τὸ βασιλέως.

D Kαὶ τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου πάντα ὡς τὰ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Tὸ τοῦ πρωτοεβαστοῦ φορέματα οἵα τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου· τὸ δὲ σκιάδιον αὐτοῦ χρυσοπράσινον· πλὴν τὸ σύρμα, τοῦτο βλάτιον. Tὸ σκαράνικον δὲ οἶον τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου· καὶ ἀνευ δικανίκιου.

Tὸ τοῦ πιγκέρην πάντα οἵα τὰ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ἀνευ δὲ δικανίκιου. Kαὶ τὰ τοῦ κουροπτλάτου δμοια τοῖς τοῦ πιγκέρηη, καὶ ἀνευ δικανίκιου.

Tὸ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης φορέματα δμοια τοῦ; τοῦ κουροπτλάτου. Tὸ δικανίκιον αὐτοῦ ἔξιον. "Οἱ ἐπάνω κόνδυλοι κεχρυσωμένος, δεύτερος χρυσόλευκος κεχλωσμένος, δι μετ' αὐτοῦ πάλιν κεχρυσωμένος, δὲ μετὰ τούτον αὖ κεχλωσμένος καὶ ἵψεζῆς ὁ οἰών.

Καὶ τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τοῦ κοιτῶνος πάντα Α οὐα τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης. Πλὴν δὲ μὲν πρώτος κόνδυλος τοῦ δικανικού χρυσοῦς ὡς καὶ οἱ τῶν διλλων, τὸ δὲ ἐφεζῆς ἵως κάτω χρυσάσπρων κεχλωσμένον.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ σκιάδιον λευκὸν βλάτιον μετὰ μαργελίων. Τὸ καβδάδιον ἔχ τῶν συνήμως πολιτευόμενών βλατίων. Τὸ δὲ σκαράνικον χρυσόλευκον βλάτιον συρματένον, ἔχον Ἐμπροσθέν τε καὶ διπισθέν τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα διαγέλαστον, ὥσπερ καὶ τοῦ πριμικηρίου, καὶ δινευ δικανικούν.

Τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου σκιάδιον κλαπωτόν. Τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον αὐτοῦ οὐα τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ. Τοῦ δὲ δικανικού αὐτοῦ δὲ πρώτος μὲν κόνδυλος χρυσοῦς, τὸ δὲ ἐφεζῆς συβαλταρέα, χρυσοκόκκινα.

Τὰ τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης φορέματα δμοια τοῖς τοῦ πρωτοβεστιαρίου, δινευ δικανικού.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης οὐα τὰ αὐτῶν, τοῦ τε πρωτοβεστιαρίου καὶ τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης. Τοῦ δὲ δικανικού αὐτοῦ δὲ μὲν πρώτος κόνδυλος χρυσοῦς, δὲ δεύτερος μέλας, εἰτα χρυσοῦς καὶ πάλιν μέλας, καὶ καθεζῆς δμοίως.

Τὰ τοῦ μεγάλου παπίου φορέματα δμοια τοῖς τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης. Τὸ δὲ δικανικού αὐτοῦ ὕσπερ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης ἔχει κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσόλευκον, σύτω τοῦτο κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσοκόκκινον.

Καὶ τὰ τοῦ ἐπάρχου οὐα τὰ τοῦ μεγάλου παπίου, δινευ δὲ δικανικού.

Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης φορέματα, ἥγουν τό τε σκιάδιον καὶ τὸ καβδάδιον, δμοια τοῖς τοῦ ἐπάρχου. Τὸ δὲ τοῦ σκαρανίκου αὐτοῦ βλάτιον χρυσοκίτρινον, χρυσοκλαβαρικόν, συρματένον, ἔχει Ἐμπροσθέν μὲν τὸν βασιλέα εἰκονικῶς καθῆμαν ἐπὶ θρόνῳ χρυσοῦ ἀναβατοῦ, διπισθέν δὲ ἐφ' ἱππου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ μετὰ τὸν ἐπάνω κόνδυλον κεχρυσωμένον διτε, ὡς καὶ ἐν τοῖς τῶν πάντων, χρυσοκόκκινον, κεκαλλωπισμένον ἵως κάτω:

Σημείωσαι διτε ἀπὸ τοῦ μεγάλου δομεστίκου μέχρι καὶ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης D πάντες δρχοντες, διτε μὲν βούλονται, φοροῦσιν καβδάδια, διτε δὲ, ἐπιλούρικα ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ κάτω ωχού οὕτως.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου φορέματα οὐα τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ, ὕσπερ τὸ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου χρυσοκόκκινον, σύτω τοῦτο χρυσογέρανον κεχλωσμένον.

Τὰ τοῦ μεγάλου χαρτουλάριου οὐα τὰ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου, δινευ δὲ δικανικού.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου σκιάδιον εἰον τὸ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου. Φακεώδεις δὲ φορεῖ οὗτος καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μήν σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοαστηρῆτος σκιάδιον βλάτιον, διβολέον, χρώματος ὁξέος καὶ λευκοῦ, ἔχον μαργέλας ΜΑΤΡΟΣ. GR. CLVII.

Accubitoris cubiculi insignia omnia convenient cum insignibus accubitoris sigilli seu sigilliferi, excepto quod primus calamus baculi est aureus, ut et aliorum, sequentes vero ad finem usque ex auro et albo colore necti.

Logothetæ generalis ærarii pileus est albus pannus cum margellis. Cabbadium ex iis quæ communi more gestari solent pannis sericis. Scaranicum aureum et albi coloris est, panno serico ductili auro texto confectum, habens ante et retro imperatoris imaginem ex liquato ad pigmentum metallo, cuiusmodi etiam est scaranicum prænicipii. Caret baculo.

B Protovestiaritæ pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum 21 ejus ut logothetæ generalis ærarii. Baculi primus calamus est aureus, sequentes storeatim plexi aurei et coccinei coloris.

Gestamina domestici mensæ talia sunt qualia protovestiaritæ. Caret tamen baculo.

Præfecti mensæ qualia protovestiaritæ et domestici mensæ. Baculi ejus primus calamus aureus est, secundus niger, postea aureus, iterum niger, et sic deinceps.

Magni pappiæ gestamina similia sunt domestici mensæ. Et ut baculus sigilliferi habet calatum aurei et albi coloris, sic baculus pappiæ habet calatum aureum, et calatum aurei et coccinei coloris.

C Eparchi omnia sunt ut magni pappiæ; sed non gestat baculum.

Magni drungarii vigiliarum gestamina, nempe pileus et cabbadium, convenient cum gestamini tus eparchi. Scaranici ipsius pannus aureo citrinoque colore nitet, opere Phrygio ornatur et auro ductili: habet anteriore quidem parte imperatorem effigiatum sedentem in sublimi throno auro, pone vero equestrem. Baculus ejus post supremum calatum inauratum, 22 ut aliorum omnium, aureo et coccineo colore constat. ornatus usque ad inum.

Observa a magno domestico usque ad magnum excubiarum drungarium omnes proceres, quando volunt, ferre cabbadria; et quando lubet, ferre epiloria, hoc est superulas. Ab hoc vero deorsum versus res aliter se habet.

Magni hetæriarchæ gestamina sunt qualia magni drungarii. Et quemadmodum magni drungarii baculus est aurei et coccinei coloris, ita bujus est aurei et cæsii intorti.

Magni chartularii gestamina qualia magni hetæriarchæ. Sed caret baculo.

Logothetæ cursus pileus est qualis magni chartularii: fert iste phaceolum et epiloricum, at non scaranicum.

Primi secretarii pileus est ex panno serico, duplicitis coloris, violacei et albi; habens margellia

ex auro ducitti, lata, non in crueis formam, sed in orbem circa verticem pilei, ambitumque trullæ, quæ supra habet figuram trifolii, margellarum opere, quale descripsimus. Gestat phaceolium et epiloricum, ea specie qua logotheta. Caret et iste scaranicus.

23 Praefecti exercitus pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum qualia magni chariularii.

Mystico phaceolium competit et epiloricum, at non scaranicum.

Domestici scholarum gestamina similia sunt praefecti exercitus. Baculus ejus argenteus est, sine auro; superne bullam habet, et nibil praeterea.

B Magni drungarii classis gestamina similia sunt domestici scholarum. Caret baculo.

Primicerii aulæ pileus cabbadium et scaranicum comparata sunt ut magni drungarii. Baculus ejus storeatum plexus aureum cæsiunque colorem præfert, sicuti baculus protæstiaritæ ex auro et coccineo.

Protospatharii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt primicerii aulæ; nec utitur baculo.

Magni principis qualia protospatharii. Neque hic baculum habet.

Tatæ autici ut magni principis. Baculus ejus est lignum læve.

Magnus Izausii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt latæ **25** autici: gestat ipse a sinistra parte zonæ siromasten, quem vulgo salibam vocant.

Omnia gestamina prætoris populi convenient eum gestaminibus magni Izausii. Baculus ejus est lignum læve.

Logothetæ rerum domesticarum competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Magni logariastæ qualia logothetæ rerum domesticarum.

Primarii venatoris pileus, cabbadium et scaranicum habent se ut prætoris populi. Similiter et scutarii seu scutiferi. Nec dissentunt gestamina amicallii.

Praefecto supplicum precibus competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Quæstoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni Izausii.

Magni adnumiastæ qualia quæstoris. Baculus ejus argenteus est, auri expers, habens superne unum nodum et solum, cui insidet columba.

Logothetæ exercitus gestamina sunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum,

Primi accipitrarii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni adnumiastæ. Fort in zona

A surmatetina platera, oú μήν σταυροειδῶς, ἀλλὰ κυκλόθεν, περὶ τὸ ἔκχρον τοῦ σκιάδιου καὶ τὸν γῆρον τῆς τρούλης, ήτις ἔχει ἐπάνω τύπον τριψύλλου, διὰ παργελλίου, οἰον εἴπομεν. Φορεῖ δὲ φακεωλίδια καὶ ἐπιλούρικον, οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου· καὶ οὐδὲ οὗτος σκαράνικον.

Tὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σκιάδιον κλαπωτόν. Τὸ δὲ καβδάδιον καὶ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ μεγάλου χαρτούλαρίου.

Tὰ τοῦ μυστικοῦ φακεωλίς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μήν καὶ σκαράνικον.

Tὰ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν φορέματα δμοια τοῖς τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν μὲν, ἀχρύσωτον δὲ, ἔχον τὰ ἐπάνω καὶ μετὰ τὸν κόνδυλον ἐπερον κόμπον καὶ πλέον οὐδέν.

Tὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τοῦ στόλου φορέματα πάντα δμοια τοῖς τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν, καὶ δινει δικανίκιον.

Tὰ τοῦ πριμικηρίου τῆς αὐλῆς, ἥγουν τὸ τε σκιάδιον καὶ τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς καὶ τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ χρυσοτέραν συβαλταρέα, ὥσπερ τὸ τοῦ πρωτεσταρίου, χρυσοκόνκινον.

Tὸ τοῦ πρωτοπαθαρίου σκιάδιον, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, δμοια τοῖς τοῦ πριμικηρίου τῆς αὐλῆς. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Tὰ τοῦ μεγάλου ἀρχοντος οἷα τὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοπαθαρίου. Καὶ οὐδὲ οὗτος κρατεῖ δικανίκιον.

C Καὶ τὰ τοῦ ταῦτης αὐλῆς ὡς; τὰ τοῦ μεγάλου ἀρχοντος. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖν.

Tὸ τοῦ μεγάλου τζαουσίου σκιάδιον, καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, καὶ ταῦτα ὡς τοῦ ταῦτης τῆς αὐλῆς. Φέρει δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς ζώνης αὐτοῦ σειρομάστην, δην κοινῶς καλοῦσι σαλίδαν.

Tὰ τοῦ πραίτορος τοῦ δῆμου πάντα φορέματα δμοια τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖν.

Tὰ τοῦ πραίτορος λογαριαστοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκειακῶν.

Tὰ τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκειακῶν.

Tὸ τοῦ πρωτοχυρηγοῦ σκιάδιον, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς τὰ τοῦ πραίτορος τοῦ δῆμου. Καὶ τὰ τοῦ σκουτερίου τοιαῦτα. Τὰ τοῦ ἀμηραλίου ὥσπερ τοῦ.

Tὰ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων φακεωλίς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μήν δὲ σκαράνικον.

Tὸ τοῦ κοιαστορος σκιάδιον, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, δμοια τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου.

Kαὶ τὰ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιαστοῦ οἷα τὰ τοῦ κοιαστορος· τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν ἀχρύσωτον, ἔχον ἐπάνω κόμπον ἵνα καὶ μόνον, ἔχοντα ἐπικαθιμένην περιστεράν.

Tὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ φορέματα φακεωλίς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μήν καὶ σκαράνικον.

Tὸ τοῦ πρωτοτεραχαρίου σκιάδιον, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, δμοια τοῖς τοῦ μεγάλου ἀδνου-

μιαστοῦ. Φέρει δὲ ἐπὶ ζώνης χειρόριτον, ἀριστερὸν, ἔχον περὶ τὴν τῆς εἰσόδου ἄκραν ἀρθραρμένον μαργέλλιον, ὑφαντὸν ἔχον ἀετοὺς ὁξεῖς.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγελῶν φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, ὡς τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στράτιωτικοῦ, οὐ μήν καὶ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ σκιάδιον καὶ τὸ καθβάδιον ὡς τὰ τοῦ πρωτοιεραρχίου. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ ἐνδευμένον χασιδίψ, ἔχον ἐπὶ χορυφῆς μικρὰν τοῦφαν κοκκίνην. Τοῦ δικανίκου αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν πλάγιων κόκκινον, τὸ δὲ ἐπεροῦ ἀργυροῦν διὰ πτελίον ζωγραφικοῦ.

Τὸ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ σκιάδιον, τὸ καθβάδιον καὶ τὸ σκαράνικον δμοις τοῖς τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ, δνεις δὲ δικανίκου.

Τὰ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ φορέματα οἷα τὰ τοῦ ἀκολούθου. Φέρει δὲ δικανίκου, ἔνδον λεον δνεις κόρμου.

Τὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωσσάτου ὡς τὰ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ· οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκου.

Τὰ τοῦ δρχοντος τοῦ ἀλογίου πάντα οἷα τὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωσσάτου· κρατεῖ δὲ δικανίκου ἔνδον λεον.

Τὸ τοῦ πρωταλλαγάτορος σκιάδιον, τὸ καθβάδιον καὶ τὸ σκαράνικον δμοις τοῖς τοῦ δρχοντος τοῦ ἀλλαγίου. Φέρει δὲ ἀντὶ δικανίκου ἥν ιδιωτικῶς καλοῦσι ματζούκαν, ἀργυρόν, κεχρυσωμένην, ἥς δ στηλειδὲς ἐνδευμένος βλατίψ κοκκίνη· ἔχων εἰς τὸ ἔκρον κατακερυσσωμένον βουτίον καὶ κατὰ τὴν μέσην δέρμα δμοις κεχρυσωμένον.

Τὰ τοῦ δρφανοτρόφου τοιαῦτα, δνεις δικανίκου. Καὶ τὰ τοῦ πρωτονοταρίου πάντα δμοις.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ, πρωτονοταρίου τα καὶ τῶν λοιπῶν. Τοῦ δὲ δικανίκου αὐτοῦ δὲ μὲν ἐπάνω κόνδυλος κεχρυσωμένος, τὸ δὲ λοιπὸν συβαλταρέα δισπροκόκκινον, δνεις χρυσφόν τεν.

Τὰ τοῦ δομεστίκου τῶν τειχῶν ὡς τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. Τὸ δὲ δικανίκου αὐτοῦ ἔνδον λεον.

Τὸ τοῦ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος σκιάδιον, τὸ καθβάδιον καὶ τὸ κόκκινον σκαράνικον δμοις τοῖς τοῦ δομεστίκου τῶν τειχῶν. Τὸ δικανίκου αὐτοῦ ἔνδον λεον.

Τὰ τοῦ προκαθημένου βεστιαρίου πάντα, καὶ τὸ δικανίκιον, οἷα τὰ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος. Καὶ τὰ τοῦ βεστιαρίου ταῦτα, δνεις δὲ δικανίκου.

Τὰ τοῦ ἐταιριάρχου πάντα δμοις τούτοις· τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ, ὡσπερ τὸ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου, χρυσοσέρανον κεκλωσμένον, οὗτο τοῦτο κιτρινόηρανον κεκλωσμένον.

Τὰ τοῦ λογαριαστοῦ τῆς αὐλῆς τοιαῦτα· τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ἔνδον λεον.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μονοκαβάλλων δμοις.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τεταγγρατόρων δμοις τοῖς τοῦ πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μουρτάτων οἷα τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τεταγγρατόρων.

A ad sinistram chirotecam, quæ circa summum 25 ingressum habet insutam margeλam, cui subjiciuntur violacei coloris aquilæ.

Logotheta rei pecuarie seu gregum phaceolium et epiloricum qualia logothetae exercitus: sed scarano nō utitur.

Magni interpretis pileus et cabbadium sicut primi accipitrarii. Scaranicum ejus est suffultum serico heteromallo, cujus in vertice parvus floccus, isque coccineus apparet. Baculi ejus unum latus coccineum est, alterum argenteum opere pictorio.

Acoluthi pileus et cabbadium et scaranicum similia sunt magni interpretis, sed caret baculo.

B Magni administratoris gestamina qualia acoluthi. Baculi loco fert lignum lave sine node.

Judicis exercitus qualia magni administratoris, sed caret baculo.

Præfecti allagii ornamenta convenient cum insignibus judicis exercitus. Baculus ejus est lignum lave.

Protallagatoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt iis quibus decoratur præfectus allagii. Loco baculi fert eam quam vulgus vocat matzucam (clavam), argenteam, inauratam, cujus contus induitus 26 est panno coccineo, habens in vertice inauratam bullam (nodum, caput), et in medio cingulum C pariter inauratum.

Similia sunt orphanotrophi, at sine baculo. Eodem modo se habent omnia ornamenta protonotarii.

Eius qui a memoria est, insignia talia noveris qualia eorum qui antecedunt, protonotarii scilicet et aliorum. Baculi ejus superior quidem calamus inauratus est, reliqui storeatim plexi, albi et coccinei sine ullo auro illito.

Domestici murorum qualia ejus qui est a memoria, Baculus ejus est lignum lave.

Præsidis seu excubitoris sacri cubiculi pileus, cabbadium ac coccineum scaranicum similia sunt domestici murorum. Baculus ejus lignum lave.

D Præsidis vestiarii ornamenta omnia et baculus eodem modo se habent quo præsidis cubiculi. Eadem sunt vestiarii, exceptio baculo.

Gestamina hetæriarchæ sunt similia istis. Baculus ut magni hetæriarchæ est aurei et cæstii coloris intorti; ita hujus est citrini et cæstii coloris intorti.

Talia sunt itidem legariastæ aulæ. Baculus ejus lignum lave.

Concinunt insignia præfecti monocaballorum, hoc est eorum qui uno equo utuntur.

27 Insignia præfecti tzaugratorum nihil discrepant ab antegressis.

Paria habet præfectus murtatorum cum stratopædarcha tzaugratorum.

πρωτοστάτορις ὀποδημαῖν, ποιεῖ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους δέ μέγας χαρτουλάριος. Έάν δὲ οὗτος ἀποδημεῖ, φέρει τὸν ἵππον ἀπὸ τῶν καθευρεθέντων ἀρχόντων δὲ ἐντιμότερος·

Δεῖ δὲ γινώσκειν διὸ θεός ἐστὶ καθ' ἑκάστην ἁπομονής εἶναι ἵππους ἐπτά, οἱ καὶ καλοῦνται στρώσια, ἐκδεχομένους τὸν βασιλέα, καβαλλικεῦσαι οἷον ἂν ἐκ τούτων βούλοιτο. Οἱ δὲ λοιποὶ ἵπποι ἀκολουθοῦσιν, οἱ καὶ καλοῦνται συρτά. Ὁ μάντος δηλωθεὶς κόμης ἐπ' ἀδελα; ἔχει, οἷον ἀν ἐκ τῶν βασιλικῶν ἵππων βούλοιτο, καβαλλικεύειν εἰς τὸ καβαλλαρίκιον τοῦ βασιλέως, ἀγεν τε καὶ φέρειν ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἐθίζειν, παζεύειν αὖ εἰς τὸ καβαλλαρίκιον, ἐντὸς μάντοι, ὡς εἰρηται, τῆς αὐλῆς μόνον· ἐκδῆναι δὲ ταῦτης ἱππότης ἡ εἰσαλθεῖν οὐδὲ οὗτος οὔτε τις ἕτερος. Εἰ δὲ δεήσῃ ἀρχοντάς τινας καβαλλικεῦσαι ἐν τῇ αὐλῇ, παξὴ μὲν εἰσέρχονται, εἴτα καβαλλικεύειν. Πάλιν δὲ εἰς τὴν ἐκδόλην αὐτῶν παζεύοντες ἐξέρχονται παξῇ. Ἐχει τε ἀδειαν δὲ κόμης βασιλέως παρόντος βασιλικὸν καβαλλικεύειν συρτὸν, οἷον ἀν βούλοιτο· ἀπόντος; δ' οὐχ οὕτως. Ἀλλὰ σαγίσματος τῶν τοῦ ἵππου σκαπουλίων ἐπικειμένου μέχρι καὶ τῆς ἡμισείας σκέποντος σέλας, οὐτω καβαλλικεύει, ἀπερχόμενος ἀλλαχοῦ μὲν οὐδαμῶς, ἕως δὲ καὶ μόνον τοῦ στρατορικού.

Ἐθος δὲ τι καὶ τοῦτο κατ' ἄτος ἐστὶν, εἰ κατὰ τὸν τοῦ μεγάλου Πάσχα καὶ ρὸν γίνεσθαι σέλλας βασιλικὲς καὶ χαλινὸς καὶ ἐπάνω σκέπια πάντα καὶ νὰ, καὶ τὰ παλαιὰ λαμβάνειν πάντα τὸν κόμητα, ἤτοι τὰς σέλλας μετὰ τῶν κομπωστῶν καὶ τοὺς χαλινὸὺς οὕτω μετὰ τῶν τουφῶν.

Η δὲ τῶν λεγομένων συρτῶν βασιλικῶν ἵππων ἀκολούθησις, ὅπηνίκα καβαλλικεύθ διβασίενς, λέγεται γενέσθαι ἐξ αἰτίας τοιδόδε. Τὸν βασιλέα θεόφιλὸν φασι γενέσθαι φιλοδίκαιον. Ἰππότην οὖν φερόμενό ποτε, ὑπαντῆσαι φασι γυναῖκα, κράζουσαν ἐκατῆς εἶναι τὸν ἵππον ψ ἐποχεῖται δι βασιλέως. Τοῦ τοιῷτον τοῖνυν ἐκετασθέντος εὑρεθῆναι ἀληθεύουσαν τὴν γυναῖκα· εἶναι μὲν γάρ τὸν ἵππον αὐτῆς, τὸν δὲ ἐπαρχὸν ἀφελόμενον δῶρον, ὡς ἐκατοῦ τοῦτον δυτα, προσενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. Τούτου τοῖνυν δῆλον γεγονότος τὸν μὲν βασιλέα εὐθὺς, ὡς εἰχε, καταδῆναι τοῦ ἵππου, καὶ δούναι τοῦτον τῇ κεκτημένῃ. Ἐπει δ' οὐκ ἡσαν τότε ἵπποι βασιλικοὶ συρόμενοι, ἐγένετο δὲ δι βασιλέως ἐν χρείᾳ ἵππου καὶ ἐκαβαλλικεύειν ἵππον τὸν τυχόντα, ἐτάχθη δι τῶν συρτῶν ἀκολούθησε, ὡς ἀν, εἰ τι συμβεδηκός τύχοι, εἴησαν ἐτοιμοι ἵπποι βασιλικοὶ πρὸς τὸ ἀφιππάσασθαι τὸν βασιλέα.

Ἡ μάντος σπάθῃ τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ βουχαρεῖον εὐρίσκεται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βεστιάριον. Ἔστι δὲ καὶ ἔτερον εἶδος; ὑποδημάτων, δι καλοῦνται τζαγγία, ἔχοντα ἐκ πλαγίων κατὰ τὰς κνήμας καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν δετοῦς διὰ λίθων καὶ μαργάρων, ἀτινα καὶ φορεῖ δι βασιλέως εἰς τε τοὺς περιπάτους καὶ τὰς προκύψεις. Καὶ δι ταῦτα ποιῶν οὐ τζαγγάριος, ὡς οἱ ἔτεροι, ἀλλὰ τζαγγάδες δονομά-

Α δινει magnus chartularius. Si et ipse absit, tunc aliquis ex honoratioribus, qui praesentes sunt ex proceribus, equum dicit.

Observandum est moris esse ut quotidie parati sint septem equi, quos stratos vocant, excepturi imperatorem, ut quemcunque ex illis voluerit equitet. Reliqui equi sequuntur, quos manuductos appellant. Memoratus igitur comes potestatem habet equitandi quemcunque ex imperatoriis equis voluerit in equile imperatoris, item domandi, exercendi et instituendi in aula et ex equo desiliendi in cestadromo: attamen, ut 30 dictum est, solummodo intra aulam; ex hac vero equitem exire vel introire neque huic neque alteri cuiquam concessum est. Sin autem oporteat proceres aliquos equitare in aula, pedites ingrediuntur, deinde equitant. Rursus, cum abeundum est, descendunt ex equo, et egrediuntur pedites. Habet comes potestatem praesente imperatore equitandi quemcunque voluerit imperatoris equum ex his qui ducuntur manu. Absente imperatore non item. Sed tegumento equi scapulis incumbente et medium sellam operiente equitat; neque quoquam se confert nisi ad locum ubi strator imperatorum in equum subelevat.

Consuetudine receptum est ut quotannis circa magnum pascha renoventur omnes imperatoris sellæ, freni et omnia alia tegmina, omniaque vetera accipiat comes, sellas nimirum cum apichis muscariis et frenis simul cum phaleris ac floccis.

Ceterum comitalis equorum qui manu ducuntur, quando imperator equitat, tali ex occasione existuisse fertur. Fama est imperatorem Theophilum suis justitiæ amantem. Cuius igitur quodam tempore equo insideret, occurrisse aiunt quanundam mulierculam, et clamasse equum illum, quo vehabantur imperator, suum esse. Inquisitione facta cognitum esse mulierem vera dicere, equum enim ipsius esse, eparchium autem vi rapuisse 31 et ut suum, imperatori munus obtulisse. Imperatorem, cum haec compumperisset, statim in vestigio descendedisse de equo, eumque dedisse ei cuius erat. Cum

D autem tunc usus equorum qui manu ducerentur nondum introductus esset, et imperator equo indigens obvium equitasset equum, decretum suis ut eum comitarentur equi sessoribus vacui, ut si quis casus exsisteret, parati suppetarent equi imperatorii, qui imperatorem equos mulantem exciperent.

Spatha seu ensis imperatoris semper est in ruchario, calcei vero in vestiario. Est et alia species calceorum, qui nominantur tzangia. Insigniuntur a lateribus secundum tibias et in calcaneis, aquilis ex lapillis et margaritis, quos etiam induit imperator ad processiones et ostentationes. Et qui hos calceos facit, non tzangarius sive sutor, ut castari, sed tzangas appellatur. Quandocunque igitur

imperatorem equitare oportet, calcos adfert puer ex vestiario, quod vulgo vocant allaxiunarium. Parato jam et equitante imperatore cymbalista cymbala pulsant, tubicines tubis, et buccinatores buccinis argenteis canunt. Haec vero tubae huic usui destinatae non referunt aliarum tubarum formam, sed alia quadam figura praeditae sunt. Indicat hoc ipse etiam sonus talium instrumentorum; qui est, ut si quis ex populo aliquid **32** petat vel injuria afficiatur, auditio hoc sono accurrit et ad imperatorem libere referat.

Fit autem hoc, si imperator mane equitet. At si post prandium equitet, id nullo modo observatur. Causa nescitur: at si conjecturæ locus datur, dico cum plebeii mane quidem sobrii sint, post prandium plerumque ebrii et magis temerarii, merito mane tubis caunt eo quo diximus modo, post prandium vero nequaquam, ne quis ebriosus incomposite et temere ad imperatorem accedat.

Insuper protostrator est defensor eorum qui excursiones faciunt et prædas agunt: cum enim iati neque certum ordinem neque proprium flammulum habeant, sed confuse et sine ordine ferantur, protostrator pone consistens defendit illos, si bellum ingrat. Ideo etiam protostrator appellatur, nimis quod antecedat totum stratæton, hoc eat exercitum. Ex animalibus vero præda abactis, quæcumque colore sunt varia, quæ nominantur phytilia, mos C est protostratorem accipere.

Magnus logotheta curat missa mandata et chrysobullas seu aureas litteras ad reges, sultanos, toparchas. Et hoc munus proprium est magni logothetae.

33 Domestici officium est ut quidquid imperator præceperit exsequatur.

Magnus stratopedarcha procurator est omnium quibus exercitus indiget, ut sunt esculenta, poculenta et omnia ad vitam necessaria.

Magnus primicerius, quando intra palatium famulus ex vestiario, circumstante aulicorum custodiis, imperatoris sceptrum etiam usque ad duplexam triclinii partem affert, ab eodem acceptum imperatori porrigit; et quando illud ab imperatore recipit, sœpe potestateni habet retinendi illud honoris gratia. Proprium vero baculum tradit prædicto vestiarii famulo, qui illud effert eadem ceremonia qua imperatoris.

Mos quoque obtinet ut magno primicerio singulis diebus dominicis, propter baculum, deatur unum hyperpyrum: moneta id genus est. Si fortassis iste absit, tum imperatori baculum porrigit quisquis ex honoratioribus proceribus adest. Est idem in exercitu quoque imperatorii comitatus caput. Habet vero proprium etiam flamulum in hujusmodi turma.

D ζεταί. Ὁπήνικα γοῦν δεῖσι τὸν βασιλέα καβαλλικεῖσαι, φέρει τὰ ὑπόδηματα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου ἐκτὸς, οὗτοι κοινῶς ὄνομαζομένου ἀλλαξιμάριου. Ἐπομασθέντος οὖν καὶ καβαλλικεύσαντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἀνακαρισταὶ κρούουσι τὰ ἀνάκερα, σαλπίζουσι δὲ καὶ οἱ σαλπιγκταὶ δύοις καὶ οἱ βιουκκινάτορες δι' ὅργανων ἀργυρῶν. Άλι μέντοι κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν σαλπίζουσαι σαλπιγγες οὐ κατὰ τὰς ἀλλας εἰσὶ σαλπιγγας, ἀλλ' ἔτερον τι σχῆμα. Δηλοὶ δὲ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ὅργανων φωνή, τὸ δάπνερ τι αἰτῇ τις τοῦ λαοῦ ἢ ἀδικῆται, ἀκούσας τούτων δραμάων ἀνενέγκῃ.

Γίγνεται μέντοι τὸ τοιούτον, εἰ κατὰ τὴν πρωΐαν τύχοι καβαλλικεύων ὁ βασιλεὺς· μετὰ δὲ τὸ γεῦμα καβαλλικεύειν μέλλοντος οὐδαμῶς γίγνεται τοῦτο. **B** Ἡ αἰτία ἀγνοεῖται. Στοχαστικῶς γε μήν λέγω ὡς ἐπεικέρ οἱ τοῦ πλήθους ὄνθρωποι πρωΐας μὲν νήφωσιν, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μεθύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ προπετεστέρος γίνονται, εἰκότως πρωΐας μὲν σαλπίζουσι δι' ὅν εἴπομεν τρόπον, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα οὐδαμῶς, ἵνα μή τις μεθύων ἀτάκτως καὶ προπετῶς προσδίθῃ τῷ βασιλεῖ.

Ἐτις δὲ πρωτοστράτωρ ἐνι καὶ δεφένσωρ τῶν καιρούσιντων. Τούτων γάρ μήτε τάξιν ἔχοντων μήτε φλάμμουλον ἰδιον, ἀλλ' ἀτάκτως οὕτως; ἀπολυμένων, ὁ πρωτοστράτωρ δύσις τούτων εὐρισκόμενος δειφενδεύει τούτους, ἐὰν δρα πόλεμον εὑρωσιν· διὰ τοῦτο καὶ γάρ πρωτοστράτωρ καλεῖται, διὰ τὸ προηγεῖσθαι παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ. Ἀπὸ δὲ τῶν καιρούσιν οὐδαμῶς, ἵνα μηδὲ τις μεθύων ἀτάκτως καὶ προπετῶς προσδίθῃ τῷ βασιλεῖ.

Οἱ μέγας λογοθέτης διατάττει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενα προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα πρὸς τε ῥῆγας, σουλτάνους καὶ τοπάρχας. Καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέου ὑπηρέτημα.

Τὸ δὲ τοῦ δομεστικίου ἀνεργεῖν δὲν ἀπιτάξοι διασιλεύς.

Οἱ μέγας στρατοπεδάρχης ἐστὶν ἐπιμελητὴς τῶν τῆς στρατιᾶς ἐπιτιθειών, ἥτοι τροφίμων, ποτῶν καὶ πάντων τῶν χρειαδῶν.

Οἱ μέγας πριμικήριος ἐντὸς τοῦ πελατίου εἰς τὴν παράστασιν παιδοπούλου τοῦ βεστιαρίου κομίζοντος τὸ βασιλικὸν δικανίκιον, μέχρι καὶ τοῦ τρικλίνου διμοίρου, οὗτος τοῦτο λαμβάνων τῷ βασιλεῖ φέρων δίδωσιν. Ὅταν δὲ αὖτο τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως λάβῃ, ἐπ' ἀδειας δέ εἰς πολλάκις κατέχειν αὐτὸν τιμῆς ἔνεκα. Τὸ δὲ οἰκεῖον δίδωσι πρὸς τὸ ῥήθιν τοῦ βεστιαρίου παιδόπουλον, δει καὶ δέξαγει τοῦτο τῷ σχῆματι, κατὰ καὶ τὸ βασιλικόν.

Ἐγει δὲ καὶ τεταγμένον δίδοσθαι πρὸς τὸν μέγαν πριμικήριον κατὰ κυριακὴν, χάριν δικανίκιου, ὑπέρπυρον ἐν. Ἄν δὲ ίσως οὕτος ἀποδημεῖ, δίδωσι εἰδικανίκιον δὲντιμότερος τῶν κεθευρεθέντων ἀράχνεων. Εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸ φωσαάτου κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως. Ἐγει δὲ καὶ ίδικὸν αὐτοῦ φλάμμουλον ἐν τῇ τοιαύτῃ συντάξει.

Ο μέγας κοντόσταυλος εὐρίσκεται κεφαλή τῶν Δογματώρων Φράγγων.

Ο πρωτοσεβαστές οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Τοῦ πιγκέρνη ἡ ὑπηρεσία, διε ταὶς ἡ τῶν μεγάλου δομεστίκου λεχθῆσται.

Ο κουροπαλάτης εἶχε μὲν εἰς τὸ καλαΐδν ὑπηρεσίαν, ἢτις ἐστὶν ἐνεπίγνωστος, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ο παραχοιμώμενος; τῆς σφενδόνης τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ ἐνθά δεῖ. ἡ δὲ τοιεύτη σφραγίς, ἡ διὰ κηροῦ δηλαδή, οὐδεμενὸν γίνεται ἀλλαχοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰ μή πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναικαν αὐτοῦ καὶ τὸν βασιλέα τὸν αὐτὸν. Πρὸς δὲ δεσπότας, πατριάρχας καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχοντας τῶν ἐντιμοτέρων διὰ μολιθίνης Β βούλης. Φέρει δὲ οὗτος καὶ τὴν βασιλικὴν σπάθην, ἀποδημοῦντος τοῦ πρωτοστράτορος.

Ο παραχοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὐρίσκεται: κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων καὶ τῶν κοιτωναρίων, ἔχων ὅπ' αὐτὸν καὶ τὸν προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος. Μέγις δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ παλατίου. Τοῦ παραχοιμώμενού δὲ τῆς σφενδόνης ἀποδημοῦντος οὗτος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην.

Η τοῦ γενικοῦ λογοθέτου ὑπηρεσία οὐ γινώσκεται.

Ο πρωτοδεστιαρίτης δοτὸν ὑπηρέτης τῆς παραστάσεως. Πρὸς γάρ τοῦ τὸν βασιλέα τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἐξελθεῖν οὗτος; εὐρίσκεται ἐν τῷ τρικλινῷ μετά τε τοῦ μεγάλου ἀταριάρχου καὶ τοῦ τῆς αὐλῆς πριμικηρίου. Καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν καὶ σταθῆναι τὸν βασιλέα ἐξέρχεται ὁ πρωτοδεστιαρίτης, καὶ καλεῖ τοὺς τῶν ἀρχόντων ἐντιμοτέρους εἰς τὴν παράστασιν. Ἐπειτα ὁ μέγας ἀταριάρχης, καὶ καλεῖ καὶ οὗτος ὡσαύτες τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρχόντων. Εἴτα φέρουσι τὸ τοῦ βασιλέως δικανίκιον· οὐ καὶ δοθέντος τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ὡς εἰρηται, εὐθὺς οἱ ἀταριάρχαι καλεῦσι τοὺς ἀπολείπους, τοὺς; τὰ κάκκινα δηλοῦντες φοροῦνται; οκαράνκα, καὶ πάντας τοὺς κάτω. Καὶ γίνεται μὲν οὕτω τοῦτο πάντοτε, κατά τε τὴν τοῦ δρόθρου ὥραν τῆς λειτουργίας καὶ ἐσπερινοῦ· μετὰ δὲ τὴν ἀκολυτινήν, εἰ μὲν ἔχει θέλημα ὁ βασιλεὺς ἵνα δημητρήσῃ ἡ εὐεργετήσῃ δρόθρικον πρὸς τίνα, έτι ἡ παράστασις ἔσταται. Εἰ δὲ μή, τοῦ πρωτοδεστιαρίτου τὸ ἐκποτοῦ δικανίκιον κρούσαντος ἐπ' ἰδάφους ἡρέμα οἱ ἀταριάρχαι οἱ δικανίκια ἔλινα φέροντες λέγουσι τοῖς μετὰ τὸ δικανίκιον εἰσελθοῦσι τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξέρχονται. Εἰ δέ τι τῆς παραστάσεως ἴσταμένης δεῖται ἀνενεχθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἰτε δι' ἀποκρισάριον εἴτε δι' ἄλλο τι τῶν ἀναγκαῖων, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἔχει τοῦτο ἐπ' ἀδεῖας ποιῆσαι, μή τοῦ βασιλέως ἱστις ἀπιάξαντος, εἰ μή μόνος ὁ πρωτοδεστιαρίτης· εἰ δὲ οὗτος ἀποδημεῖ, ὁ μέγας ἀταριάρχης, εἰ δὲ καὶ οὗτος, δὲ τῆς αὐλῆς πριμικηρίου.

Η τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης ὑπηρεσία καὶ

Magnum contostaulus est caput stipendiariorum Francorum.

Protosebastus nullo munere fungitur.

Pincernus officium explicabitur, quando de magni domestici munere sermo erit.

Curopalata olim quidem habebat officium, quod nunc incognitum est. In præsenti nullo fungitur munere.

Praefectus sigilli seu sigillifer imperatoris pala seu annulo obsignat litteras cera, quandū oportet. Hoc vero per ceram sigillum non usurpat uspiam imperator, nisi ad dominam matrem suam, ad dominam uxorem suam et ad imperatorem filium; ad despotas autem, ad patriarchas et ad reliquos honoratores principes et proceres utitur plumbea bulla. Portat insuper iste imperatoris ensem, absente protostrato.

Praefectus cubiculi est caput eorum qui ministrant in cubiculo et cubiculariorum. Habet sub se quoque praesidem cubiculi. Manet in palatio. Absente praefecto sigilli fert iste imperatoris ensem.

Functio logothetæ generalis incognita est.

Protovestiarites minister est circumstationis. Prius enim quam imperator ex suo conclavi exeat, iste jam in triclinio versatur cum magno hetærarcha et primicerio aulæ. Et postquam imperator prodiit et in triclinio constituit, egreditur protovestiarites, vocatque ad circumstationem honoratores ex proceribus. Postea magnus hetærarcha vocat et ipse aliquos, et quidem plures prioribus. Post hunc exit primicerius **35** aulæ, qui reliquos procerum similiter advocat. Deinde afferunt imperatori sceptrum; quod magnus primicerius imperatori modo supra exposito porrigit. Quo peracto statim hetærarchæ accersunt cæteros, nempe eos qui scaranica coccinea ferunt, et his inferiores; itaque hoc semper mane circa horam liturgiæ et horam vespertini officii. Post missionem, si imperator aut verba facere aut beneficium officii in aliquem conferre velit, manet circumstatio. Sin minus, protovestiarita humum cum suo baculo pulsante paulatim hetærarchæ, et qui baculos ligneos gestant, id indicant iis qui post allatum sceptrum imperatoris ingressi sunt, et egrediuntur. Si quid durante circumstatione sive per apocrisiarium sive alium quem ex necessariis imperatori proponendum sit, nemo ex proceribus ejus faciendi potestatem habet, non mandante id fortassis imperatore, nisi solus protovestiarites, et ipso absente magnus hetærarcha; si et ipse absit, primicerius aulæ.

Officium domestici mensæ et praefecti mensæ

explicabitur, quando de munere magni domestici A τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης λεχθήσεται, δὲ καὶ ἡ τοῦ μεγάλου δομεστίκου.

Magnus pappias olim habuit incognitum officium, nunc autem nullum.

Similiter eparchus, qui et ipse nullum officium habet.

36 Magni drungarii vigiliarum officium expone-tur, quando de officio magni domestici in exer-citu disseremus.

Magni hetæriarchæ munus prius quidem expli-catum est, quando de circumstante agebamus. Recipit iste undequaque adventantes exsules et per fugas : ideo etiam hetæricha appellatur, lan-quam qui ἑταῖροι; sive amicos suscipiat.

Logotheta cursus olim habuit officium nobisinco-gnitum, nunc vero nullum.

Primi secretarii munus ex ipso vocabulo inno-tevit. Est primus inter judices. Interdum cum ipso judicant, decreto imperatoris, etiam alii honora-tores ipso.

Præfecti exercitus officium explicabitur, quando de officio magni domestici in exercitu sermo erit.

Mystici functio patescit ex ipso nomine.

Domesticus scholarum olim ferme idem officium gessit quod modo magnus domesticus. Nunc nullo munere fungitur.

Magnus drungarius classis eam rationem habet ad magnum ducem, quam vigiliarum magnus drun-garius ad magnum domesticum.

Primicerius aulae habet in circumstante eam functionem de qua **37** antea dictum. Eius etiam mu-nus est ut inter omnes qui in aula versantur, de-centem ordinem constituat. Quemadmodum enim quilibet ex proceribus designatum et proprium locum in circumstante obtinet, ita et quilibet aulicorum classis proprium in aula tenet locum. Barangi enim ministri sunt ad fores conclavis im-peratorii et triclinii. In aula vero palatii milites sunt stationarii, habentes equos, quibus etiam aloga-tor præest. Post istos sunt alii stationarii, sed equis earent, habent tamen alogatorem : qui spathas suas manibus gestant. Deinde sunt quos nominant tzacones, qui et ipsi pilatilia portant. Post hos sunt alii, pedites quidem et isti, quos murtalos vocant, quorum quilibet fert tela. Stationarii pi-leos seu umbellas gestant, tzacones, petasos seu cuculiones. Ferunt etiam superne coloris cæsii lo-ricas stantibus leonibus, iisque albis, in pectore insignitas, qui contra sece erecli sunt. Similiter in tergo. Etiam Cortinarii, qui et ipsi præfectum habent, quem comitem appellant ; quorum licet classis minor si, stationem tamen habent infra locum imperatorii throni. Bardariotæ destinati sunt ad custodiæ januæ aulicæ. Omnes igitur isti, quando matutinae laudes, liturgiaæ et vesper-tinae decantantur, ordine quique suo consistunt,

A τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης λεχθήσεται, δὲ καὶ ἡ τοῦ μεγάλου δομεστίκου.

'Ο μέγας παππίας εἶχε μὲν πάλαι ὑπηρεσίαν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

'Ο Ἐπαρχος ὁσαύτως· νῦν δὲ οὐδὲ οὗτος.

'Η τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης ὑπηρε-σία εἰρήσεται καὶ αὐτῇ, δὲ καὶ ἡ τοῦ μεγάλου δο-μεστίκου ἡ εἰς τὸ φωσάστον.

Tὸ τοῦ μεγάλου ἑταιριάρχου ὑπηρέτημα ἀλέχθη μὲν πρότερον, δὲ περὶ τῆς παραστάσεως ἀλέγομεν. Δέχεται δὲ οὗτος ; καὶ τοὺς προτερομένους παντα-χθῶν φυγάδας ; διὸ καὶ ἑταιριάρχης καλεῖται, ω-, τοὺς ἑταίρους ήτοι τοὺς φίλους δεχμενος.

B 'Ο λογοθέτης τοῦ δρόμου εἶχε μὲν πάλαι κα-εύτος ὑπηρεσίαν ἡμῖν ἐνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδε-μίαν.

Tὸ τοῦ πρωτασηκῆτης ὑπηρέτημα δῆλον καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὄντος πρῶτος γάρ τῶν σεκρέτων λέγεται. 'Εστι δὲ δὲ τοῦ συγκρίνουσι μετ' αὐτοῦ βασι-λικῆς δρισμῷ καὶ Ἐπεροι ἴντιμοτεροι τούτου.

Tὸ τοῦ ἑπτατοῦ τοῦ δρόμου ὑπηρέτημα, λεχθή-σεται καὶ τούτο, δὲ καὶ τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ εἰς φωσάστον.

'Η τοῦ μυστικοῦ ὑπηρεσία νοεῖται καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὄντος.

'Ο δομέστικος ; τῶν σχολῶν πάλαι μὲν εἶχεν ὑπη-ρεσίαν σχέδδον ἦν δὲ μέγας δομέστικος δρπι, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

C 'Ο μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει πρὸς τὸν μέγαν δούκαν δὸν δὲ τῆς βίγλης μέγας δρουγγάριος πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον.

D 'Ο πριμικήριος τῆς αὐλῆς ; ἔχει μὲν ἐν τῇ πα-ραστάσει ὑπηρεσίαν οἷαν προείπομεν, εὐτακτεῖ δὲ καὶ τοὺς ; ἐν τῇ αὐλῇ πάντας. 'Οτιπερ γάρ τῶν ἀρ-χῶντων ἕκαστος εὖλον ἀποτεταγμένον καὶ ἕδιον ἔχει τόπον εἰς τὴν παράστασιν, οὗτω καὶ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων ἐκάστη τὸν ἕδιον αὐλῆς κέκτηται τό-πον. Οἱ μὲν γάρ Βάραγγοι εὐδράσκονται ὑπηρε-τούντες εἰς τὰς θύρας τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως καὶ εἰς τὸ τρίκλινον, ἐν τῇ αὐλῇ δὲ τοῦ παλατίου στρατιῶται δονομαζόμενοι οὗτω παραμοναὶ, ἔχοντες ἀλογα, ἐφ' ὅν καὶ ἀλλαγάτωρ. Καὶ μετ' αὐτοὺς Ἐπεροι, παραμοναὶ μὲν καὶ οὗτοι, πλὴν ἄνευ ἀλ-γῶν, ἔχοντες ἀλλαγάτωρα, φέροντες ; ἐν χεροῖ πάν-τες τὰς σπάθας αὐτῶν. Εἴτα εὐδράσκονται οἱ δονομα-ζόμενοι τζάκονες, φέροντες ; καὶ οὗτοι πιλατίκια. Καὶ μετὰ τούτους Ἐπεροι, πεζοὶ μὲν καὶ οὗτοι, δονομαζόμενοι Μυρτάτοι, τόξα ἕκαστος φέροντες ; αἱ μέντοι παραμοναὶ μετὰ σκιαδίων, οἱ τζάκονες δὲ μετὰ καπασίων, φορούντες καὶ ἐπάνω κλίβανα τζεράνεα, λέοντας περὶ τὸ στῆθος ἔχοντα ισταμένους λευκοὺς, δρῶντας ἀντικρὺ κατὰ πρόσωπον. Πασά-τως καὶ δηπισθεν. Εἰσὶν καὶ Κορτινάριοι, ἔχοντες καὶ οὗτοι ἵνοχον, δὲ κάρμης καλεῖται ; οἵτινες δὴ καὶ ἀλέτων τάξις εὐδράσκονται, ἀλλ' οὖν κάτω ιστανται τῆς προκύψεως. Οἱ δὲ Βαρδαριῶται εἰς τὴν αὐλῆς θύραν. Πάντες οὖν οὗτοι, καὶ οἱ εἰρημένοι, καθ' ἦν ὥραν δὲ τε δρθρινδς ὅμνος ψάλ-

λεται, δ τῆς λειτουργίας, καὶ δ τοῦ ἑσπερινοῦ, κατὰ τάξιν θετανται, εὐτακτοῦντος αὐτοὺς τοῦ πριμιτικηρίου τῆς αὐλῆς, καθά περηται.

Τὸ πριμιτικόν δὲ οἱ Κορεινάριοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν, ἥτις κύρη δυναμάζεται. Ὁ μέντοι κύρης αὐτῶν καὶ αὐτὸς δ' οὗτοι παντα φοροῦσι κύρηκινα ἐκ τῶν τῆς κύρης παλαιῶν πανίων, ἕξ ὧν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς σκουφίας μόνον ἐρυθρές ἔντος μὲν τῆς αὐλῆς, οὐ μήν δὲ καὶ καπάσια· ἔτι τε καὶ κάλτεῖς τοιαύτας, μετὰ παπουτζίων μελάνων. Ἐκτὸς δὲ φοροῦσι τὰς τοιαύτας σκουφίας μετὰ καπασίων.

Τοιαύτα ἐνδύματα ἐρυθρά ἐνδύονται μὲν καὶ οἱ Βαρδαριώται, διὰ πανίων, οὐχ ἐκ τῆς κύρης, ἀλλ' ἕξ οἰκείων, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ Περσικὸν φύρεμα, ἄγγουρων δυναμάζομενον, ἔχον ἀντὶ μαργελῶν πάνιον κτερίνον. Κρέμανται δὲ ἐπὶ ζώνης ἔκστου τούτων λόροι, οὓς καλοῦσι μαγχαλάδια, μαστίζειν τοὺς ἀξίους μαστίζεσθαι, φέροντες δὲ δικανίκια. Ὅτε δὲ καβαλλικεύσῃ διασιλεὺς, προηγοῦνται, καὶ φέροντες αὐτὰ δρθια εὐτακτοῦσι τὸν λαόν. Ἐχουσι δὲ οὖτοι καὶ πριμιτικήριον. Τούτους πάλαι Πέρσας κατὰ γένος δυτας διασιλεὺς μετοικίσας ἐκτίθειν εἰς τὸν Βαρδαρίον ἐκάθισε ποταμὸν, ἀφ' οὗ καὶ Βαρδαριώται καλοῦνται.

Οἱ πρωτοσπαθάριοι λέγεται διεῖ ἡν κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν πρώτος τῶν σπαθαρίων παραμονῶν. Νῦν δὲ οὐδεμίαν διηρεσίαν ἔχει.

Οἱ μέγας δρχαν οὐδὲ ἐν ὑπηρέτημα κέκτηται, καὶ διετές τῆς αὐλῆς ὡσαύτως.

Οἱ μεγάλοι τεταύσιοι εὐρίσκονται εὐτακτοῦντες τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν, ὑπὸ τὸν μέγαν πριμιτικήριον δυτες.

Οἱ πραίτωροι τοῦ δῆμου οὐδὲ οὗτος ἔχει διηρεσίαν τινά.

Οἱ τῶν οἰκειακῶν λογοθέτης ὡσαύτως.

Καὶ διαγαριστής τῆς αὐλῆς οὐδὲ οὗτος ἔχει τὸ δικηρέτημα νῦν.

Οἱ πρωτοκυνηγὸς ἔχει μὲν τὴν διηρεσίαν ταῦτην διεῖ τοῦ βασιλέως τὸν ἵππον ἀναβανόντες οὐδεὶς ἔτερος τὴν σκάλαν κατέχει εἰ μή μόνος οὗτος, εἰ παρὸν εὐρίσκεται, δρχεῖ δὲ καὶ τῶν κυνηγῶν τῶν λεγομένων σκυλλομάγγων. Εἰ δέ ποτε κυνηγεοῦνται τοῦ βασιλέως αἰμαχθῆναι συμβῇ τι τῶν ἴματῶν αὐτοῦ, λαμβάνει τοῦτο καθ' διηρεσίαν διπροκυνηγός.

Οἱ σκουτέριοι βαστάζει τὸ διβέλλιον καὶ τοῦ βασιλέως σκουτάριον, οὐ μόνον εἰς τὰς προκύψεις, ἀλλὰ καὶ διπού διασιλεὺς ἀπέρχηται. Εὐρίσκονται δὲ μετὰ τοῦ διβέλλιου καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι. Εἴτε οὖν εἰς τὸ φωσάτον διασιλεὺς εὐρίσκεται, εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ διβέλλιον πάντοτε ἐμπροσθεν αὐτοῦ φέρεται.

Οἱ ἀμηράλιοι διπού τὸν μέγαν δοῦκαν εὐρίσκεται, ἔγειται δὲ τῷ στόλῳ παντός.

Οἱ ἐπὶ τῶν δεήσεων δέχεται τὰς τῶν αἰτοῦντων καὶ τῶν ἀδικουμένων ἀναφοράς, καβαλλαρίου διερχομένου τοῦ διασιλεώς.

A primicerio aule ipso in ordinem decentem co-gente, ut dictum est.

38 Cortinarii ministrant ad imperatoris tabernaculum, quod cortis nominatur; quorum comes et ipsi ferunt pannos coccineos ex cortis veteribus panuis, et ex iisdem in capite galericulos rubros intra aulam quidem, at non petasos. Præterea calligas ejusdem generis cum nigris calceamentis. Extra aulam vero gestant hujusmodi galericulos cuius petasis seu cuculionibus.

B Hujusmodi rubris indumentis vestiuntur etiam Bardariotæ, quæ confecta sunt ex pannis, non a corte sumptis, sed ex propriis. In capite Persicum gestamen gestant, eui nomen angurom, quod loco margellarum pannum citrini coloris habet. Ex cuiuslibet horum zona pendent lora, quæ vocantur manuclavia, hoc est baculi seu virgæ, ut flagellis dignos flagellent. Semper ferunt baculos. Præcedunt, quando imperator equitat, et baculos erexit, ferunt, ut constituant ordinem in populo. Habent et isti primicerium; quos origine Persas imperator inde transiit ad Bardarium flumen, a quo etiam Bardariotarum nomen inditum est.

Protospatharius hoc nomen adeptus est, quia olim fuit primus inter spatharios stationarios. In praesenti nullum officium gerit.

39 Neque magnus princeps officium aliquod habet, ut nec tatas aule.

C Magni tauri comitatū imperatoris ordinant, et subsunt magno primicerio.

Prætor populi caret functione.

Similiter logotheta rei familiaris.

Neque logariastes aule aliquo munere fungitur.

D Primus venatorum hoc munus habet: imperatore equum ascende nullus aliis, sed ipse solus, si præsens sit, stapedem tenet. Præst venatoribus, quos canum mangones vocant. Si contingat aliquod ex vestimentis imperatoris sanguine aspergi in venatione, accipit illud ex munere suo primus venatorum.

Scutifer fert vexillum et imperatoris scutum non solum ad loca quibus in throno sublimis sedet, sed quoconque se consert imperator. Omnes porro Barrangi ad hoc vexillum defendendum sunt destinati. Sive igitur imperator sit in exercitu, sive alibi, vexillum semper illi præportatur.

Ameralius magno duci subditur, regitque totam classem.

Magister supplicum libellorum, quando imperator equitat, supplicationes eorum qui petunt quicunque injuria affecti sunt recipit.

40 Quæstor olim habebat officium, nunc nullum. A

Funcio magni adnumiastæ explicabitur, quando agetur de officio dæmesticæ in exercitu.

Logotheta castrensis nullum ministerium habet.

Primus accipitriarius præstet illis venatoribus qui aves ferunt. Gestat quoque chirothecam in zona, ut ante dictum.

Logotheta gregum seu pecuariæ functus quidem olim fuerat officio, nunc vero nullo.

Magnus interpres est primus interpretum, quos vulgo nominant dragomenes.

Acolethus barangorum præfetus est. Sequitur imperatorem ante illos. Ea etiam de causa acolubus, hoc est secutus, appellatur. B

Judex exercitus, si imperator sit in exercitu, occurrentes controversius militum, sive de equis sive de armis sive de præda sive de alia quacunque cogouoscit ac componit.

Fræctus allagii locum obtinet in comitatu imperatorio, et subest magno primicerio.

Protallagator similiter subjicitur magno primicerio, si comitatum sequitur, ut si quis eum deserat, revocet et in comitatum reducat **41** debitumque ordinem conservet. Si vero magnus primicerius aliquo ex militibus comitatus opus habeat, significat id protallagatori, qui eum accersit.

Magnus administrator nullam functionem habet.

Orphanotrophus olim habebat curam pupillorum, nunc omni officio caret.

Protonotarius ipso suo nomine innotescit : est enim primus notariorum sive scribarum.

Eius qui a memoria functio olim era, ut eorum qui in expeditiōibus et alibi præclare se gessissent, nomina describeret, eosque imperatori in memoriam revocaret, quo justis honoribus et præmiis afficerentur. In præsenti nullam functionem habet.

Dæmesticus murorum hanc functionem habet, ut si qua urbes reparatione egeant, id reparandum curet.

Præses cubiculi imperatorii præstet quidem cubiculariis, sed subjacet accubitori cubiculi.

Præses vestiarii subjicitur protovestiaritæ. Operari suam locat in acceptorum expensorumque proveniū rationibus annolandis.

Vestiarii munus occupatur in mari. Nam quando imperator expeditionem **42** marinam suscipit, iste præstet triremi quæ vestiarium (imperatoris) vehit. Pone sequitur triremem imperatoriam.

Heteriarcha quidem, ut ante dictum est, ad cir-

'Ο κοιάστωρ είχε μὲν πάλαι καὶ οὗτος ὑπηρεσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

Τὸ τοῦ μεγάλου ἀδινουμιαστοῦ ὑπηρέτημα λεχθῆσται δὲ τούτῳ, διπλήκα τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ εἰς τὸ φωσσάτον.

'Ο λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν έχει.

'Ο πρωτοεραχάριος δρχει τῶν φερδίνων δρυναῖς, φέρει δὲ καὶ χειρόβριον ἐπὶ ζώνης, ὃς προείρηται.

'Ο λογοθέτης τῶν ἀγελῶν είχε καὶ οὗτος πάλαι ὑπηρεσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

'Ο μέγας διερμηνευτὴς ἔστι πρῶτος τῶν ἐρμηνῶν, οὓς κοινῶς ὄνομάζουσι δραγομάνους.

'Ο ἀκόλουθος εὑρίσκεται μὲν ἐνοχοῖς τῶν Βεράγων, ἀκόλουθει δὲ τῷ βασιλεῖ ἐμπροσθεν αἰτῶν -διά τοι τῷτο καὶ ἀκόλουθος λέγεται.

'Ο κριτὴς τοῦ φοσσάτου, τοῦ βασιλέως εἰς τὸ φιεσσάτον εὑρίσκομέννου, τὰς παρεμπιπενσας ὑποθέσεις τοὺς στρατιώτας εἰς περὶ ἀλγῶν εἰς ἀρμάτων εἴτε καὶ κούρσων ἢ περὶ τοιούτου τινὸς καθιστῇ καὶ ἕξετάζει.

'Ο δρχῶν τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εὑρίσκεται μὲν σύνταξιν· καὶ ὑπὲ τὸν μέγαν δὲ πρεμικήριον.

Πρωταλλαγάτωρ ὡσαῦτας ὑπὸ τὸν μέγαν πριμικήριον, πλὴν ἀκόλουθει διποιθεν τῆς συντάξεως, ήντα καὶ ἀπολιμπάνηται τις αὐτῆς, φέρῃ οὗτος καὶ ἀποκαθιστῇ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ εὑτακτῇ. Εἰ δὲ καὶ διέγας πριμικήριος ἐν χρειᾳ τινὸς τῶν ἀπὸ ταύτης, πρὸς τὸν πρωταλλαγάτορα λέγει καὶ καλεῖ τοῦτον.

'Ο μέγας διοικητὴς οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν έχει.

'Ο δρψινοερόφος ἦν μὲν φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος πάλαι τῶν δρφανῶν, νῦν δὲ οὐδαμῶς κέκτηται τινὰ ὑπηρεσίαν.

'Ο πρωτονοτάριος δῆλος καὶ ἀπὸ τοῦ δινόματος πρῶτος γάρ τῶν νοταρίων ἡτοι τῶν γραμματικῶν.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων ὑπηρέτημα πάλαι μὲν ἦν τοῦ ἀπογράφεσθαι τοὺς ἐν ταῖς στρατιές καὶ ἀλλαχοῦ ἀριστεύοντας, καὶ ἀναμιμήσκειν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἵνα λαμβάνωσι τὰς προστηκόντας τιμάς· κατὰ δὲ τὸ παρὸν οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν έχει.

'Ο δομέστικος τειχέων έχει τοῦτο τὸ ὑπηρέτημα, διτε εἰ τινος τὰ κάστρα περιποιήσεως δέοιντο, ἐπιμελεῖσθαι τοῦτο εἰς τὸ ἀναχτίζεσθαι.

'Ο προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου ὑπὸ τὸν πρωτοδιεστιαρίτην εὑρίσκεται, ὑπηρετεῖ δὲ καὶ εἰς τὰς προφερομένας καὶ ἐξερχομένας εἰσθδους τε καὶ ἐξδους.

'Ο βεστιαρίος έχει ὑπηρέτημα θαλάσσιον. Τοῦ γάρ βασιλέως κατὰ θαλάσσαν στρατεύοντες δρχει οὗτος τῷ στρειάρου φέροντος κατέργου, ἀκόλουθει τε κατόπιν τοῦ βασιλικοῦ κατέργου.

'Ο ἑταίριάρχης ὑπηρετεῖ μὲν εἰς τὴν παράστα-

εἰν, ὡς προειρηταί, συνυπηρετεῖ δὲ
ὡς αἰρέσθαι ὑπὲρ τῶν προσφύγων.

Ο τῆς αὐλῆς λογαριασθῆς λογίζεται τούς ἐν τῇ αὐλῇ εὑρισκομένους πάντας βροχάτορας, εἰ λείπει τινὶ ἀπὸ τῆς βρόγας αὐτοῦ ἡ ἑκεδούλευσεν ὑπὲρ ᾧν ἐργοεύθη.

Στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλλων ὑπηρέτημα εἶχε τοιεύτον. Ἡσαν ἐν τοῖς κατὰ θέματα τόποις φωτισάτου τάγματα, οἱ μὲν μεγαλοστόλες ὄνομα-ζόμενοι, οἱ δὲ τρικάβαλλοι, οἱ δὲ δικάβαλλοι, καὶ ξεροὶ μονοκάβαλλοι. Ἡν οὖν σύνος δ στρατοπεδάρ-χης φροντιστής καὶ ἐπιμελητής μόνων τῶν μονοκα-βάλλων.

Ο τῶν τεγγρατόρων στρατοπεδάρχης φροντίζων ὡσπέντε; καὶ ἐπιμελούμενος τούτων, καὶ δ τῶν μουρτάτων στρατοπεδάρχης διοίκει.

‘Ο στρατοπεδάρχης τῶν τεσάκδνων ἐπιμελεῖται τῶν εἰς τὰ κάστρα εὐρισκομένων φυλάξεων, οἵτινες τεσάκοντες διουδίζονται.

Ο προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατίων ἐπιμελητῆς εἰντῶν, καὶ τῶν Βλαχερνῶν παλατίων ὡσαύτως προκαθήμενος.

Τῶν θεμάτων δομέστικος ἦν πάλαι φροντίζων καὶ
ἐπιμελούμενος; τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων. Καὶ
οἱ δομέστικοι τῶν τε ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμά-
των φροντίσται ὡσαντως καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν ἐκείσε-
δημοσίων πραγμάτων.

Τὸ τοῦ μεγάλου μυρταίτου ὑπηρέτημα ἀνεπίγνω-
στὸν ἐστιν.

Τὸ τοῦ πρωτοκόμητος θαλάσσιον ἔστιν. Εὔρισκε-
ται οὖτος εῶν ἐν τῷ βασιλικῷ στόλῳ πάντων κομή-
των πρώτος.

Καὶ τὸ τοῦ δρουγγαρίου ὥσαύτως θαλάσσιον.
Δροῦγγα πατότης τοσούτων τινῶν ἐρμηνεύεται, ἡς
ἢ ἀρχὴ δ τοιοῦτος δρουγγάριος.

Οι προκαθήμενοι καὶ οἱ καστροφύλακες ὑπηρέται
ἐκάστης κατ' ἀξίαν τῶν πόλεων.

THE KETAVIION

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ η.
Περὶ τῆς τῶν δεσμοτικῶν δορτῶν τάξεως, καὶ τῶν καὶ αὐτὰς τελουμένων ἔθιμων, ἐπειδὴν αἵ διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομοστεκ-
κού ὑπηρεσίας, τοῦ τε πικρήρου καὶ δομοστεκού
τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.

Τῇ καὶ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς, καθ' ἣν τὴν Χριστουγέννων παραμονή, τοῦ βασιλέως εἰς τὸν Ὑπόθρον μῆτη ἐξελθόντος κατὰ τὴν ἐξ θύους αὐτῷ συνήθειαν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ εὑρισκομένουν, φέρουσι μετὰ τὴν ἀπόδυσιν οἱ κανονάρχαι καὶ Ἰστῶσιν εἰκονοστάσιον, εἰς δὲ χρέμανται ἄγιαι εἰκόνες τῆς τε γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἵεραι τρεῖς ἡ τέσσαρες. «Ἐμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ ἐπίκειται διγονοὶ Εὐαγγέλιον. Καὶ οἱ μὲν Ἱερεῖς ἴστανται πλησίον τῶν ἀγίων εἰκόνων μετὰ τῶν Ἱερατικῶν στολῶν, οἱ δὲ ἀναγνῶσται μέσον τοῦ τρικλίνου κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιφριπταρίων αὐτῶν, φοροῦντες καὶ καμίσια ἐπάνω τῶν ἱματίων, ὃ μέντοι πρωτοψάλτης καὶ δομέστικος λευκά, δὲ λαμπαδάριος δὲ κρατῶν τὸ χρυσοῦν διβάμ-

Acum stationem ministrat. Simil autem cum magno
hetæriarchâ curam gerit eorum qui refugium quæ-
runt.

Logariastes aulæ numerat et computat omnes milites qui in aula stipendia merent; et dispicit num quid alicui de stipendio desit, aut num plene satisfecerit pro stipendio quod accepit.

Stratopedarcha militum qui uno solum equo
ntuntur, hujusmodi munus gessit. Erant in locis
theatrum exercitus agmina, quorum alii appellata-
bantur μεγαλολογίται, alii a tribus equis trica-
balli, alii a duobus dicaballi, alii ab uno monoca-
balli. Et isti soli pertinebant ad curam stratoped-
archae.

Tzangratorum curam similiter gerit eorum strato-pedarcha, ut et murtatorum eorumdem strato-pedarcha.

Stratopedarcha tzaconum eurator est custodiarum in urbibus, qui tzacones nominantur.

Præses magnorum palatiorum eadem palatia sub sua cura habet, ut et præses palatiorum quæ sunt in Blachernis.

43 *Domesticus thematum olim cura sua publicas res comprebendebat. Et domestici orientalium et occidentalium thematum similiter curatores erant publicorum negotiorum quæ ibi enascebantur.*

Magni myrtitae munus est incognitum.

**Protocomitis functio ad mare spectat : est enim
in imperatoris classe comitum omnium primus.**

Drungarii officium consimiliter ad mare pertinet.
Drunga est certus numerus militum, quibus talis drungarius imperat.

Præsides civitatum et castrorum custodes ministri sunt pro cujusque civitatis dignitate.

Hucusque omnium administrationes.

CAPUT VI.

De Christi Domini festorum ordine et ritibus in eisdem observandis; tum de magni domestici ministerio, de pincernia, de domestico mensæ et eidem mensæ præposito.

Mensis Decembris 24 celebratur vigilia Nativitatis Christi, imperatore ad matutinum secundum usitatum sibi consuetudinem non egresso, 44 sed suo in conclavi commorante. Finito matutino et dimisso cœtu canonarchæ imagines afferunt et tabulatum erigunt, ex quo pendent sanctæ imagines nativitatis Christi et aliae tres vel quatuor. Coram hoc pulpitum est, in quo sanctum Evangelium repositum jacet. Et sacerdotes quidem stant prope sanctas imagines cum sacerdotalibus suis stolis : at lectores stant in medio triclinio e conspectu imperatoris cum suis tunicis et capitib[us] tegminibus, ferentes quoque camisia super vestes, protopsaltes quidem et domesticus candida, lampadarius autem tenens auream hastam, cui cereus est impositus,

magister et omnes cantores purpurea; sed cano-
narchæ cum solis tunicis adstant, et capite aperio. Post hæc protovestiarites, magnus hetzariarcha, primicerius aulæ, hetzariarchæ et quotquot baculos ferunt et ministerium obeunt, introducunt proce-
res ad imperatoris circumstationem, donec impleatur domus. Postea egreditur imperator ex suo con-
clavi, magno domestico ad januam stante et imperatoris ensem ferente. Igitur simul ac imperator apparet, cantores statim cauunt illud: « Diuturnum faciat Deus imperium tuum. » Quibus canen-
tibus imperator vadit, sanctasque imagines oscula-
tur. Deinde regressus stat prope thronum suum, magno domestico ad sinistrum imperatoris latus stante cum spatha seu ense imperatorio, ut dictum est. **45** Lampadarius autem infra magnum domesti-
cum ferratum contum cum ardente lampade; cuius lampadis supremæ partes tincæ sunt cinnabari; medium vero per bracream inauratum est, quæ in-
tus cruces coceinas in orbem repræsentat. Facto igitur horarum initio, famulus vestiarii statim imperatoris sceptrum affert; quod magnus primice-
rius imperatori porrigit.

Sciendum est imperatorem in quotidianis cir-
cumstationibus dicere: Proferatur sceptrum meum. Et mox famulum vestiarii illud afferre, ut antea diximus. Cæterum in festis, quando circumstatio instituitur, postquam imperator stat suo in solio; omissò illo, Proferatur sceptrum meum, magnus primicerius compellens famulum. Famule, inquit: et confestim sceptrum apportat. Ratio hujus est, quia in quotidianis matutini et vesperarum cir-
cumstationibus, postquam honoratores ex proceri-
bus in circumstatione jam praesentes sunt, ait imperator: « Proferatur sceptrum meum; » quod arguemento est populum, qui inferius consistit, etiam ingressarum. At in magnis festis omnes proceres et reliqui intrant, nec opus est ut imperator sceptrum suum depositat: hoc enim sciens magnus primicerius iungit pœnit, et afferunt illud.

Canuntur igitur horæ, ut moris est, prima, tertia, sexta et nona **46** cum tropariis. Ad ultimum nonæ horæ troparium dicit protopsaltes: « Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto; » et decantatur. Additur deinde et hoc: « Et nunc et semper; » nec secundo cantatur troparium, legitur autem a canonarcha, qui post lectionem sic profatur: « Diuturnum faciat Deus præpotens et sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Rursus tertia vice: « Diuturnum faciat Deus a Deo acceptum et a Deo custoditum præpotens et sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Deinde acclamat cir-
cumstantes: « Diuturnum faciat Deus sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Caniturque illud troparium iterum, cum illud: « Nunc ei-
semper, » antea decantatum fuerit.

Psalmos horarum legit archidiaconus, prophetiam

A poulon, δι μαστωρ καὶ πάντες οἱ φάλται πορφυρᾶ. Οἱ κανονάρχαι δὲ μετὰ ἡματίων μόνων καὶ ἀσκεπέτες. Καὶ μετὰ ταῦτα δι πρωτοβεστιαρίτης τε, δι μέγας ἑταιριάρχης, δι πριμικήριος τῆς αὐλῆς, οἱ ἑταιριάρχαι, καὶ δοι φέρουσι τὸ δικανίκιον καὶ ὑπηρετούσιν, εἰσάγουσι τοὺς ἄρχοντας; εἰς τὴν τοῦ βασιλέως παράστασιν ὥστε τούτον πληρωθῆναι τὸν οἶκον. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξέρχεται δι βασιλέως τοῦ κελλίου αὐτοῦ, τοῦ μεγάλου δομεστίκου εἰς τὴν θύραν Ισταμένου καὶ τὴν τοῦ βασιλέως φέροντος σπάθην. Ἄμα οὖν τῷ τὸν βασιλέα φανῆναι οἱ φάλται αὐτίκα φάλλουσι τὸ παλυχρόνιον φαλλόντων δι τούτων δι βασιλέως ἀπέρχεται καὶ ἀσπάζεται τὰς ἀγίας εἰκόνας. Εἴδος ὑποστρέψας ἰσταται πλησίον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, τοῦ μὲν μεγάλου δομεστίκου κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος Ισταμένου τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς σπάθης, ὡς εἰρηται, τοῦ δὲ λαμπαδίου κάτωθεν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ διδάμπουλον μεθ' ἡμέρηνς λαμπάδος φέροντος, ἢς δὴ λαμπάδος τὰ μὲν ἄκρα εἰσὶ διὰ κινητάρεως βεβαμένα, τὸ δὲ μέσον διὰ πεταλίου κεχρυσωμένον ἔχοντος σταυροὺς ἐντὸς κύκλῳ κοκκίνους. Τῆς οὖν τῶν ὡρῶν ἐνάρξεως γενομένης φέρει αὐτίκα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου τὸ τοῦ βασιλέως δικανίκιον, διπερ λαβὼν δι μέγας πριμικήριος φέρων δίδωτι τῷ βασιλέως.

Ιστόν δὲ δι τοι εἰς μὲν τὰς καθ' ἐκάστην γινομένας παραστάσεις δι βασιλέως λέγει δι τὸ δικανίκιον μου, καὶ φέρει τοῦτο τοῦ βεστιαρίου παιδόπουλον, καθά εἰρηται. Ἐπι δὲ τῶν ἑορτῶν, ἐταν παράστασις γένηται, μετὰ τὸ τὸν βασιλέα εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ σταθῆναι, καὶ χωρὶς τοῦ εἰπεν αὐτὸν δι τὸ δικανίκιον μου, λέγει δι μέγας πριμικήριος, παιδόπουλον, καὶ φέρει τοῦτο. Ο δὲ περὶ τούτου λόγος οὗτος ἐστιν, δι τοι εἰς τὰς καθ' ἡμέραν τῶν δρομών παραστάσεις καὶ τῶν ἐσπεριῶν, μετὰ τὸ τὸς ἐντίμους τῶν ἀρχόντων εἰς τὴν παράστασιν εἰσελθεῖν, λέγει. δι βασιλέως δι τὸ δικανίκιον μου, σημεῖον δι τοῦτο τοῦ καὶ τὸν παρακάτωθεν λαὸν εἰσελθεῖν. Κατὰ δὲ τὰς μεγάλας τῶν ἑορτῶν πάντες ἄρχοντές τε καὶ οἱ λοιποὶ εἰσέρχονται, καὶ οὐκ ἐστι χρεῖα διὰ τοῦτο τὸν βασιλέα ζητῆσαι τὸ δικανίκιον αὐτοῦ. τόδε γάρ εἰδὼς δι μέγας πριμικήριος λέγει ἀνερωτήτως, καὶ φέρουσι αὐτῷ.

Φάλλονται οὖν αἱ ὥραι, ὡς Ήθος, ἡ τε πρώτη, ἡ τριθέτη καὶ ἡ ἐννάτη, μετὰ τῶν τροπαρίων. Εἰς διέντοι τὸ τελευταῖον τῆς ἐννάτης ὥρας τροπάριον λέγει δι πρωτοφάλτης τὸ Δέξα, καὶ φάλλεται. Εἴτα καὶ τὸ Καὶ νῦν καὶ δεῖ. Καὶ οὐ φάλλεται ἐκ δευτέρου μὲν τὸ τροπάριον, ἀναγινώσκεται δι ὑπὸ τοῦ κανονάρχου. δις καὶ μετὰ τὸ ἀναγνῶναι λέγει οὕτω. « Πολυχρόνιον ποιήσαι δι Θεὸς τὴν κραταιάν καὶ ἀγίαν βασιλείαν σάς εἰς πολλὰ ἔτη. » Καὶ πάλιν ἐκ τρίτου. « Πολυχρόνιον ποιήσαι δι Θεὸς τὴν θεοπρόβληπτον, θεόστεπτον καὶ θεοφρόρητον, κραταιάν καὶ ἀγίαν βασιλείαν σάς εἰς πολλὰ ἔτη. » καὶ φάλλεται ἀδ τροπάριον αὐθίς, ἐπει τὸ Νῦν καὶ δεῖ προερέθην. il ud troparium iterum, cum illud: « Nunc ei-

Τοὺς μὲν οὖν φαλμοὺς τῶν ὡρῶν ἀναγινώσκει δ

ἀρχιμάκονος, τὴν προφητείαν καὶ τὸν ἀπόστολον δικρωτακοστολάριον, τῶν δὲ Εὐαγγελίων τὸ μὲν πρώτον δικρωτοπαπᾶς, τὰ δὲ λοιπά λεπές ἔτεροι.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυτιν τῶν ὥρων τοῦ βασιλέως ἀποιθόντος αὐδίς καὶ τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀσκασαμένου, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ κελλῖον αὐτοῦ εἰσελθόντος, λύεται ἡ παράστασις μέχρις ἂν ἡ τῆς λειτουργίας προστίχουσα ἐλθῇ ὥρα, καὶ τότε φάλλεται ὁ ἑσπερινὸς ὅμοιος. Ἰνεται μέντοι τοῦτο οὕτως, εἰπερ τύχοις οὖσα ἡ λορτή ἐν ἀλλῃ τῆς ἐδδομάδος ἡμέρᾳ· εἰ δὲ ἐν σαββάτῳ ἡ κυριακῇ, τῶν ὥρων καὶ τῶν τροπαρίων φάλλομένων πάρεστιν μὲν δι βασιλεὺς, οὐ μὴ δὲ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν, ἀλλ' ιδίᾳ φάλλεται αὐτῇ. Ἡ δὲ γε αἰτία τοῦ μὴ παρεῖναι αὐτὸν βασιλέα καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ἔστιν ὅτι τὰς μὲν Ἑλλας πέντε ἡμέρας φάλλεται πρῶτον ὁ ἑσπερινὸς ὅμοιος καὶ μετ' αὐτὸν ἡ λειτουργία, εἰ δὲ ἐν Σαββάτῳ τύχοις ἡ κυριακῇ, εἰς τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας γίνεται ἡ λειτουργία. Μιά τοι τούτῳ καὶ οὐδὲν άνως φάλλεθαις τὴν τοιαύτην δλην ἀκολουθίαν τῶν τε ὥρων καὶ τῶν τροπαρίων, διὰ τὸ πλείστην εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης φάλλεται μὲν πρῶτον ἡ λειτουργία ἰδίως, ὡς κατὰ τὸν τεταγμένον καιρὸν, καὶ μέντοι τῆς τοῦ βασιλέως ἑπιδημίας, κατὰ δὲ τὴν τοῦ ἑσπερινοῦ ὥραν δι βασιλεὺς ἔρχεται εἰς τὴν ἑκκλησίαν.

Τῶν οὖν τροπαρίων φάλλομένων δι μὲν βασιλεὺς φορεῖ σκάδιον καὶ τὴν καθημερινὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ οἱ δρχοντες δὲ ώστες· κατὰ δὲ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν ἀλλάσσει ροῦχον μαργαριτάρεινον. Φορεῖ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ δοκοῦν αὐτῷ φρεμα, ἵως ἡ κρινωνίαν ἡ τετράφυλλον ἡ τι ἔτερον δροτον τούτοις· οἱ δὲ δρχοντες σκαράνκα, φακέωλια καὶ καββάδια καὶ ἐπιλούρικα, ἔκαστος κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ.

Ταλλομένης οὖν τῆς λειτουργίας, ἡ μόνον τοῦ ἑσπερινοῦ, εἰ ἐν σαββάτῳ ἡ κυριακῇ τύχοι, ὡς εἰρηται, οἱ προρρήθιμνες δρχοντες οἱ καὶ τῆς παραστάσεως διηρέται τὰ βασιλικὰ φέροντες φλάμουλα τῆς προκύψεως· Ιστῶσι καταντικρύ. Ἀ δὴ καὶ εἰσὶ ταῦτα, τὸ μὲν ἀρχιστράτηγος, τὸ δὲ ἔτερον εἰκόνας ἔχον πολλὰς θείας ἱεραρχῶν ὀχταγέλωσσον, διπέρ καλεῖται ὀχταπόδιον. Ἀλλο σταυρὸς ἔχων εἰκόνας τῶν ἀγίων τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων, Δημητρίου, Προκοπίου καὶ Θεοδώρων, ἔτερον ἔχον τὸν ἄγιον Γεώργιον ἐφιππον. Δλλο δρακόντειον, καὶ ἔτερον δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἔχον στήλην ἐφιππον. Ἀ δὴ ταῦτα εἰσὶν ἔκαστον ἀνὰ δύο, ἢτοι δύοις εἰς τὸν ἀριθμόν. Ἐμπροσθεν δὲ τῶν τοιούτων φλάμουλων προστεταται δι σκουτέριος βαστάζων τὸ διδέλλιον, δ ὅτι ἐν μόνον δύ, καὶ τὸ σκουτάριον τὸ βασιλικόν. Ἡν μὲν οὖν πάλαι συγήθεια, ὅτε ἡ τοῦ βασιλέως οὐνταξίς ἔχει τοιούτης λιτοι, ἔχειν καθ' ἐν ἔκαστον φλάμουλον πεντακόσιοι. Νῦν δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα φλάμουλα φέρουσι καὶ Ιστῶσι καταντικρύ, ὡς εἰρηται, τῆς προκύψεως· ἕκτος δὲ δόπτεαν στρατεύει δι βασιλεὺς, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ποστητος; τῆς αὐτοῦ συντάξεως ἔχει καὶ φλάμουλον ἐν τυχόν ἡ δύο. Ὁπισθεν δὲ τῶν τοιούτων βασιλικῶν φλάμουλων ζητανται τὰ τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν

Α ετ apostolum protapostolarius. Ex Evangelii pri-
mum quidem legit protopapa, reliqua alii sacer-
dotes.

Finitis horis, imperatore rursus abeunte et sanctas
imagines exosculante siuunque conclave repetente,
solvitur circumstatio, donec debita liturgia hora ad-
venierit. Et tunc psalluntur vespere. Et hoc ita fit,
si festum in septimanæ diem incidat. Si vero fe-
stum in Sabbathum aut Dominicam diem inciderit, cum
hora et troparia concinuntur, adest quidem impe-
rator, sed non in liturgia, quæ privatim peragit. **47**
Causa cur imperator liturgia non sit præsens est ista,
quia aliis quinque antecedentibus diebus cantatur
primum vespertinus hymnus, et post hunc liturgia
perficitur. Si vero festum in Sabbathum vel Domi-
nicum diem incurrit, hora tertia diei liturgia cele-
bratur. Quamobrem integrum non est ut hujus-
modi totum officium horarum et tropariorum
persolvatur, eo quod sit valde prolixum. Hinc nece-
ssario prius liturgia seorsim decantatur, tanquam
statuto tempore, et sine imperatoris præsentia. At
circa vesperarum horam imperator ad ecclesiam
se consert.

Dum igitur troparia psalluntur, imperator fert
pileum et quotidianum suum amictum. Similiter
et proceres aulici. Circa vespertinas vero laudes
et liturgiam mutat suum ruchum, hoc est extimum
indumentum, margaritis contextum: fert autem
in capite quod allubescit gestamen, puta vel cri-
noniam vel tetraphyllum vel quid assimile. Procer-
es vero gestant scarancia, phaceotia, cabbadia et
epiloria, cuiilibet secundum ordinem et dignitatem
suam.

Dum igitur liturgia peragitur aut sole vesperti-
næ laudes decantantur, si festum Sabbatho aut Do-
minico die occurrit, ut dictum est, prænominati
proceres, qui etiam circumstantis moderatores
sunt, gestant flammula ex adverso imperatorii soli,
quæ sunt ista. Unum quidem **48** archistratigous appellatum, alterum habens multas divinas
que sanctorum pontificum imagines lingulis octo,
quod vocant octapodium; tertium crux est, habens
imagines sanctorum quartorum magnorum martyrum,
Demetrii, Procopii et utriusque Theodori; aliud re-
presentans S. Georgium equestrem, aliud dracon-
teum, illud imperatoris effigiem equo insidentis ex-
hibens. Bina et bina sunt omnia, hoc est universe
duodecim. Ante quæ flammula stat scutifer, serens
divelium seu vexillum imperatorium, quod ab aliis se-
paratim et singulare tenetur, cuni imperatoris scuto.
Olim, quando præsidium imperatoris sex milibus
constabat, aderant cuivis flammulo quingenti. Nunc
vero talia flammula ferunt et statuunt e regione
imperatorii soli, ut diximus. Extra vero, quando
imperator in expeditione versatur, secum circum-
fert pro exercitus magnitudine unum vel alterum
flammulum. Retrobusmodi imperatoris flammula

visuntur flammula despotarum et procerum, at Λ ἀρχόντων, οὐ μὴν καὶ κατὰ τάξιν. Τούτων δὲ αὐτῶν καὶ τῶν δημάρχων.

Cæterum postquam prædicti hymni finem acceperunt, omnes cantores et lectores multos annos imperatori apparetantur, quando ecclesiam ingreditur adorationis causa, et ut panem benedictum sumat. Deinde redit imperator ad solium elevatus, et confessim adest universus imperialis **49** cleris cum supradictis indumentis suis, et stant ante flammula. Inter hæc autem, clerum, inquam, et flammula, stant omnes qui dicuntur pægniosæ, nempe tubicines, buccinatores, cymbalistæ et suculistæ; et hi soli: nam ex minutioribus instrumentis ne unum quidem adest. Postea adveniunt quoque proceres similiter cum suis gestaminibus, stantque singuli secundum ordinem et dignitatem suam, prout in triclinio fieri consuevit. Similiter et Barangi; stant illi quoque in eadem aula prope columnas solii, ferentes secures suas palmis suis. Cum autem superne ex solio elevatore imperator se conspiciendum præbet, transferunt eas, ut moris est, in humeros suis.

Ascidente igitur imperatore in solium, ut prius expositum est, simul ascendunt etiam despotæ, prætere lampadarius cum conto et face et lampade, ei protovestiarius. Et postquam vela seu cortinas suspenderunt circa solium imperatoris, protovestiarius pilaticia sive clavas honorarias manu dextra in sublimi suspensa tenens (de quibus paulo post dicetur) emittensque per cortinam populo ostendit; quo indicio significat imperatorem jam in solium ascensisse. Cum ergo imperator in solio sunum stemma vel aliud gestamen gestaturus est, protovestiarius **50** ex ruchario acceptum imperatori ex officio suo id offert. Neque solum occasione horum festorum, sed semper sic agit. ἀπὸ τῶν τοῦ βουγαρέων ὑπηρετῶν δίδωσι τῷ βασιλεῖ.

Habet et hoc proprium atque eximium, ut si in veste vel pileo imperatoris aliquod animalculum viderit vel lutum vel aliud quid assimile, deposito capitis sui tegumento seu pileo, extensa manu illud tollat aut purget, licet prius facultatem non obtinuerit. Quod huic soli concessum est, cæteris omnibus proceribus ejus faciendi potestate denegata.

Scire oportet illud quod nunc vocatur stemma, olim appellatum esse diadema. Id autem erat lata vitta ex unionibus et margaritis, posita quidem in imperatoris fronte, sed circa occiput retro ligata: unde et diadematis, quasi dicas ligamenti, nomen obtinuit: quod paulatim mutatum evasit tale quale hodie visitur, et nominatur stemma. Porro quod nunc vocatur diademata, olim zona militaris dicebatur, insigne honoris. Hinc tyranni venerandos martyres, qui Christum constitebantur ante omnia privabant zona et torque, et postea tradebant tortoribus. Στρεπτὸν (torques) vero est aurum diductum, ex tribus quasi funiculis contextum, quod ferebant in collo. Quando igitur imperator fert stemma,

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν προβρήθέντων δικινῶν πάντες φάλαι τε καὶ οἱ ἀναγνῶσται πολυχρονίζουσι τὸν βασιλέα εἰσερχόμενον ἐν τῇ ἱκκλησίᾳ προσκυῆσαι καὶ ἀντίθωρον λήψεσθαι. Εἴτα ἀνέρχεται δὲ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως, καὶ αὐτίκα ἔρχεται δὲ βασιλικὸς ἄπας κλῆρος μετὰ τῶν προβρήθέντων ἐνδυμάτων αὐτῶν, καὶ ἴστανται ἔμπροσθεν τῶν φλαμούλων. Μεταξὺ δὲ τούτων δῆ, τῶν τοῦ κλήρου καὶ αὐτῶν δῆ τῶν φλαμούλων, ἴστανται πάντες οἱ λεγόμενοι παιγνιῶται, ήτοι σαλπιγκταὶ, βουκκινάτορες, ἀνακαρισταὶ καὶ σουρουλισταὶ, οὗτοι καὶ μόνοι ἀπὸ γέρων λεπτῶν δργάνων οὐδὲν παραγίνεται. Εἴτα ἔρχονται ὡσαύτως μετὰ τῶν φορεμάτων, καὶ ἴστανται ἔκαστοι κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, καθά καὶ ἐν τῷ τρικλίνῳ. Ὁμοίως καὶ οἱ Βάραγγοι, καὶ ἴστανται καὶ οὗτοι ἐν τῇ αὐλῇ πλησίον τῶν τῆς προκύψεως κιονίων, φέροντες τὰς πελέκας αὐτῶν ἐπὶ τῶν καρποχείρων αὐτῶν· τοῦ βασιλέως δὲ δικινῶν ἀπὸ τῆς προκύψεως φανέτος αἰρουσιν αὐτὰς πάντες, ὡς θύος, ἐπὶ τῶν ὥμων αὐτῶν.

Ἄνερχομένου οὖν τοῦ βασιλέως, ὡς δεδήλωται, εἰς τὴν πρόκυψιν συνανέρχονται καὶ οἱ δεσπόται, ἵτε δὲ δὲ λαμπαδάριος μετὰ τοῦ διβαμπούλου καὶ τῆς λειπάδος καὶ δὲ πρωτοβεστιάριος. Καὶ ἐπειδὴ κρέμανται βηλόθυρα εἰς τὴν πρόκυψιν τὴν τοῦ βασιλέως καλύπτοντα θεωρίαν, δὲ πρωτοβεστιάριος πιλατίκια κρατῶν ἀπήγωρημένα γε διτά κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ, περὶ ὧν μετ' ὅλιγον ῥηθῆσται, ἐκβαλὼν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ βηλοθύρου δείχνυει πρὸς τὸν λαόν, ἐγλῶν διὰ τούτου δὲ ἀνήλθεν δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν πρόκυψιν. Οὐτος; οὖν ἐν τῇ προκύψει τοῦ βασιλέως καὶ τὸ ἐστοῦν στέμμα ἡ τοῦ διλλῶν αὐτοῦ φορεμάτων φορέσειν μέλλοντος, δὲ πρωτοβεστιάριος λαμβάνων αὐτὸς Οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν τοιωτὸν τῶν ἁρπῶν καὶ ρόν, ἀλλὰ καὶ δεῖ οὕτω ποιεῖ.

Ἐχει δὲ καὶ τοῦτο ίδιον καὶ ἀξιαρετόν, διετί έδω τε ζωνφιον ἰθή ή πηλὸν ἢ διλλό τε περὶ τὸ φυλλὸν τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον ἐκβάλλων τὴν χείρα ἐκτείνεις ἐπειρει ή καθίζει τοῦτο ἀνερωτήτως, μηδενὶς τῶν διλλῶν ἀπάντων ἀρχόντων ἀδειαν ἔχοντος τοῦτο ποιήσαι, εἰ μὴ τούτου καὶ μόνου.

Δεῖ δὲ γινώσκειν διετί διπερ καλεῖται νῦν στέμμα, ὠνομάζετο πάλαι διάδημα. Τοῦτο δὲ ήν βλάτιον μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως μέτωπον κείμενον μὲν, δεδεμένον δὲ διπισθεν περὶ τὸν ἀγκέφαλον, διὸ καὶ ἐκαλεῖτο διάδημα· διπερ ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν διμειφθὲν ἐγένετο οἷον δρόπται τὴν σήμερον, καὶ δινομάζεται στέμμα. Οὐ δὲ νῦν καλεῖται διάδημα, ἀλλέγετο πάλαι ζώνη στρατιωτικὴ δηλοῦσα τιμὴν· διδεν καὶ οἱ τύραννοι πρῶτον ἀφῆσσον τῆς ζώνης καὶ τοῦ στρεπτοῦ τοὺς τῶν μαρτύρων ἐνείμουσι τὸν Χριστὸν ὀμολογοῦντας, ἐπειτα παρεδίδουσι τρύπους βασανισταῖς. Στρεπτὸν δὲ ιστιν ἐληλαμένος χρυσὸς, ἐκ τριῶν πιπλεγμένος καθάπερ σχοινίων, διπερ ἐφέρουν ἐπὶ τραχήλου. Οὔτε γοῦν δ

βασιλεὺς τὸ στέμμα φορεῖ, ἔπειρον τι ἐνδυμα σὸν φο-
ρεῖ εἰ μὴ τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα. Καὶ ὅτε μὲν
ταῦτα, ὃτε δὲ ἐπίλουρόν τον καὶ φακελίδα φορεῖ, δι-
λέγοτε καθεδίον καὶ φυλάκιν, ἐπὶ δὲ κεφαλῆς φορέ-
ματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ ὄνομαζόμενον τροπαιού-
γιαν, ποτὲ δὲ Ἰουστινιάνειον, ἢν ἀλλοι δὲ ὑπέρτε-
ρον, ὃν τὰ σχήματα ἔκστων οὐκέτι νῦν κατὰ
μέρος λέγενται.

Ἄποδ μὲν τῶν τοιούτων φορεμάτων φορεῖ διάστι-
λεὺς οἷα διὰ βούλοις τοῦ, τὸν δὲ γε σταυρὸν δὲ δεξιῷ
τέρεις δεῖ, ἐν δὲ τῇ ἀριστερῷ βλάστιν κώνικι τοσ-
κός, δεδεμένον μετὰ μανδυλίου· διὰ δέ τοις ἔχει
χῶμα ἐντὸς, καὶ καλεῖται ἀκακία. Καὶ τὸν μὲν
σταυρὸν διάστιλεὺς φέρων διὰ αὐτοῦ δείκνυεται τὴν
εἰς Χριστὸν ἁυτοῦ πίστιν, διὰ τοῦ στέμματος τὴν
τιμὴν, διὰ τῆς ζώνης (ἥ νῦν, ὡς εἴρηται, καλεῖται
διάδημα) τὸ στρατιώτην εἶναι αὐτὸν, διὰ τοῦ σάκκου
μέλανος δυτοῦ τὸ τῆς βασιλείας κρύψιον, διὰ τοῦ
χρύσατος, καλεῖται ἀκακία, ὡς εἴπομεν, τὸ τὴν
βασιλείαν ταπεινὸν εἶναι ὡς θνητὸν καὶ μὴ διὰ τὸ τῆς
βασιλείας ὑψος ἐκάρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν, διὰ
τοῦ μανδυλίου τὸ ταύτης διστατον καὶ τὸ μεταβαλ-
νεῖν αφ' ἔτερου εἰς ἔτερον, διὰ τῆς σπάθης τὸ
ἔξουσιαστικόν. Καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσιν ἐμπρο-
σθεν αὐτοῦ διὰ τὸ φάσκον λόγιον διὰ Οὐτω λαμψάτω
τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦ
τὰ καλά ὑμῶν ἔργα καὶ δοξῆς τὸν Πατέρα ὑμῶν
τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μετὰ μέντοι τὸν βασιλέα ἀλλάξαι τὰ ἁυτοῦ
φορέματα, διὰ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει αὐθις τὸ
πιλατίκια, τὴν τοῦ βασιλέως δείκνυνταν ἐποιμασίαν.
Τὴν δὲ σπάθην αὐτοῦ φέρει ἀρχοντόποιον ἀσκεπές,
τὸν ἐγγὺς προσηκόντων τῷ βασιλεῖ· διὰ γάρ μέγας
δομέστικος ἴσταται καὶ οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρ-
χόντων ἐν τῇ αὐλῇ.

Σταθεῖς οὖν διάστιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως φα-
νεται ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἀνω, ἐν μὲν τῇ δεξιῇ
τὸν σταυρὸν φέρων, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὴν ἀκακίαν,
ὡς δεδήλωται. Αὔτα ταῦτα φορεῖ διάστιλεὺς καὶ δ
υῖς αὐτοῦ, εἰ ἐστεμένος εὐρίσκεται· εἰ δὲ μὴ, τὸ
σύνηθες φοῦχον αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ αὐτῇ λεγόμενον
φυλάκιν μετὰ λίθων καὶ μαργάρων. Ἐπὶ κεφαλῆς
δὲ φέρει στέφανον, φαινόμενος καὶ οὗτος ἀπὸ τῶν
γονάτων καὶ ἀνω. Τῶν δὲ δεσποτῶν τὰ μὲν λοιπά
τῶν σωμάτων κρύπτονται, ἀπὸ δὲ τοῦ στήθους καὶ
ἀνω φαίνονται.

Μετὰ γοῦν τὸ ἐποιμασθῆναι τὸν βασιλέα καὶ στα-
θῆναι, διὰ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει πάλιν ἐκ τρί-
του τὰ πιλατίκια, δηλῶν διὰ τούτου διὰ διάστιλον
ἴσταθη εἰς τὴν πρόκυψιν. Καὶ παρεύθεις ἀνοίγουσι
τὰ βηδόνυρα, καὶ οὗτος διὰ πρωτοβεστιάριος οὗτε δ
λαμπαδάριος οὗτε μήτη διὰ τὴν βασιλείκην φέρων
σπάθην φαίνονταις δλῶς, εἰ μὴ ἡ σπάθη μόνη καὶ ἡ
λαμπάς. Ἀμα γοῦν τὸ ἀνοίγηναι ταῦτα, καὶ τὸν
βασιλέα καὶ μόνον φανῆναι, εὐθὺς ψάλλουσιν οἱ
ψάλται τὸ πολυχρόνιον, τῶν ὅργάνων ἥχοντων,
διαφέρων δυτῶν, ὡς εἴρηται. Οἱ μέντοι ψάλται μετὰ
τὸ πολυχρονίσας σιωπῶσιν, τὰ δργανα δὲ τχοῦσι
μέχρι καὶ ικανῆς ὥρας. Είται τοῦ βασιλέως ἡρέμα-

A aliud indumentum non gestat præter saccum et dia-
dema; et aliquando quidem hæc, aliquando epilo-
ricum seu superulam et phaceolium gestat, aliquan-
do cabbadium et phyalin. In capite diversa habet
gestamina, 53 interdum id quod vocatur tropæu-
chia, aliquando Instiniænum, aliquando hyperteron
dictum; quorum figuræ particulatum declarare nou-
est bujus loci.

B Ex his igitur gestaminibus gestat imperator quod-
eunque voluerit. At crucem in dextra semper por-
tat, in sinistra vero pannum sericum codici simile,
ligatum mantili, habetque intus terram, et vocatur
acacia. Et crucem quidem ferens imperator suam
in Christum manifestat fidem, stemmate protesta-
tur honorem; zona, quæ, ut sumus praefati, diade-
ma vocatur, se militem proficitur; saceo subfuscō
(violaceo nimirum vel purpureo) imperii obsecuri-
tatem et secretum; pulvere, qui, ut diximus, ac-
acia nuncupatur, imperatorem humilem esse ut mor-
talem, neque propter imperii sublimitatem effiri,
neque insolenter se jactare. Per mantile significatur
ejusdem imperii inconstantia et mos ab uno ad
alium transeundi. Per ensem indicatur potestas.
Lampadem præserunt imperatori propter illud Chri-
sti dictum: «Sic luceat lux vestra coram hominibus,
ut videant opera vestra bona, et glorificant Patrem
vestrum, qui in celis est. »

C Postquam imperator sua indumenta mutavit, pro-
tovestiarus iterum pilatica ostendit; quo signi-
ficit imperatorem jam paratum esse. Cujus 52 en-
sem aperto capite fert juvenis primarius ex illis qui
imperatorem genere prope attingunt: nam magnus
domesticus stat et ipse cum ceteris proceribus in
aula.

D B Stans igitur imperator in solo conspicuus est a
genibus et supra, dextra crucem, sinistra acaciam
portans, ut antea dictum. Eadem gestamina fert
itidem imperatoris filius, si sit coronatus: sin mi-
nus, usitatum sibi indumentum habet, et super illud
quod dicitur capitinis tegimen, ex unionibus et
margaritis confectum. Capite sertum gestat. Appa-
ret et iste populo a genibus et supra. Despotæ a pe-
tore et supra aspectabiles sunt: ceteræ corporum
partes occultantur.

Postquam igitur imperator paratus est et stat,
protovestiarus tertio pilatica ostendit, indicans hoc
signo imperatorem jam in solo stare, statimque
diducuntur cortinæ; et neque protovestiarus ne-
que lampadarius, neque qui portat ensem imperia-
lem, uspiam apparent, sed solus ensis et lampas.
Ergo simul ac cortinæ panduntur, et Imperator, is-
que solus, conspicitur, statim cantores cantant il-
lud: « Diuturnum facial Deus imperium tuum, »
resonantibus organis, quæ varia sunt, ut antea di-
ctum. Cantores igitur post multorum annorum ap-
preciationem conticescant. At organa satis multo
tempore perstrepunt. Deinde imperatore 53 sen-

sim mantile suum movente cessant et ipsa; et rur-
sus incipiunt cantores accommodatos festo versus
decantare, et paulo post illud: « Christus natus est,
qui te imperatorem coronavit, » et post hoc s̄tichos
seu versus. Et rursus idem sat longo tempore. Dein-
de nomina imperatorum et imperatricum bonis pre-
cationibus afficiuntur. Quo peracto cantores iterum
multos annos concinunt. Quibus adhuc canentibus ex-
panduntur et clauduntur cortinæ imperatoris; orga-
nis denuo ad modicum tempus resonantibus exuenit
flamula seu vexilla. Et imperatoria quidem ferun-
tur in vestiarium, ubi asservari solent; procerum
vero quodlibet ad proprias cujusque ædes desertur.
Descendens imperator ad mensam se confert, quotidianum
amicum ferens: at proceres supra exposita
gestant gestamina.

Cæterum oratio de mensa differatur nonnihil.
Quoniam vero pilaticiorum mentionem antea feci-
mus, dicamus prius de illis, ut postmodum etiam
de mensa disseramus.

Cyrus magnus, rex Persarum, filius Cambysæ,
post obitum Astyagis avi sui bæreditate etiam ac-
quisivit imperium ejus, hoc est Medorum regnum.
Cum igitur Persarum gens parva esset et vita in
pastoritiam ageret, Cyrus, relictis Persarum mori-
bus, utebatur ritu et consuetudine Medorum, utpote
gentis magna et magnifica. Horum vero judices fe-
reabant **54** epiloria seu superulas, et in capite li-
neum tegmen phaceolidem appellatum. Ex quolibet
phaceolio pendebat a sinistra parte margellum sive
Umbris ex margella, alteram aurem ejus qui gesta-
bat oblegens. Quo significabatur aurem quidem re-
tectam accusatoribus dari, tectam vero aurem ac-
cusatis, sed absenibus, reservari. Ex collo judicum
pendebant in sericis filis margellia auro ductili tex-
ta. Longitudo erat spithama minor, latitudo unius
palmi; quæ rex Medorum serebat, similitèr et ju-
dices. Quemadmodum igitur olim exercituum duces
serebant torques, qui erant honoris indices, sic et
pilaticia honorem judicium manifestabant. Cyrus
igitur regnum Medorum adeptus eorum quoque
consuetudinibus utebatur, ut antea expositum est.
Armis vero in Assyrios sumptis eorum itidem impe-
rium occupavit majus imperio Medorum, a quibus
etiam nonnullas consuetudines mutuatus est; se ip-
sum vero Persarum regem appellavit, tribuens hoc
paterni regni honoris, licet minus esset imperio Medo-
rum et Assyriorum, ut dictum est. Ergo a Medis ac-
cepit phaceolum et epiloricum, ab Assyriis scarani-
cum, cabbadium et draconibus insignitum flammu-
lum seu vexillum; et ab eo tempore mos obtinuit
ut omnes post Cyrus appellarentur reges Persarum,
usque ad Darium, quem cum Alexander Macedonum
rex devicisset, pariter et regno **55** ejus potitus est.
Cumque magnus Constantinus et esset et diceretur
imperator Romanorum, successores ejus usque ad
hæc tempora imperatores Romanorum salutantur;
et cum Alexander fuerit rex Macedonum, Macedo-
nia autem Romanorum imperatoris in ditione sit,

A τὸ μανδύλιον κτήσαντος παραπίκη καὶ ταῦτα
πάνουσιν, καὶ ἀρχονται πάλιν οἱ φάλται, προσφέ-
ρους λέγοντες στίχους τῇ ἑορτῇ, καὶ μετ' ὀλίγον·
« Χριστὸς ἐγενήθη διεψύας σε βατιλέα, » καὶ μετὰ
τοῦτο στίχους, καὶ πάλιν αὐτὸν μέχρι καὶ ίκανῆς
ώρας. Είτε γίνεται ἡ εὐφημία τῶν ὀνομάτων τῶν
βασιλέων καὶ τῶν δεσποινῶν, μεθ' ἣν πολυχρονί-
ζουσιν αὖθις οἱ φάλται. Τούτου δὲ οὐ φαλλομένου
κλείουσι τὰ βηλόθυρα. Πάλιν δὲ τῶν ὀργάνων πρὸς
ὅλιγον τὴν ἔκβασιν οὐκέτι πάλιμπολα. Καὶ τὰ
μὲν βασιλικὰ διακομίζονται εἰς τὸ βεστιάριον, δόπου
εὐρίσκεται, τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς οἴκοις
ἔκστων. Κατελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς
τὴν τράπεζαν κατ' θύσιος, φορῶν καθημερινὴν στο-
λὴν, οἱ δὲ ἀρχοντες τὰ προφῆθεντα τούτων φορέ-
ματα.

Οὐ μέντοι τῆς τραπέζης λόγος ἀναμεινάτω μικρόν·
ἐπειδὴ πειλατικίων προσμνήθημεν, εἰπωμεν κατὰ
πρῶτον περὶ αὐτῶν. Επειτα γὰρ καὶ περὶ ταῦτης
θὴμωσαμεν.

Οὐ Κύρος δέ μέγας, δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, οὐδὲ
ῶν τοῦ Καρδύσου, μετὰ θάνατον Ἀστυάρου τοῦ
πάπτου αὐτοῦ ἐκληρώσατο καὶ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν
ἥτοι τοὺς Μήδους. Τῶν τοίνυν Περσῶν θύσιον δοτῶν
μικροῦ, καὶ νομαδικὸν βίον ζῶντων, ὁ Κύρος δὴ
οὗτος τὰ τῶν Περσῶν θύμα καταλείψας τοῖς τῶν
Μήδων ἐχρήσατο, μεγάλου δυτος θύσιον καὶ μεγα-
λοπρεποῦς, ὃν δὴ οἱ κριταὶ ἐφόρουν ἐπιλούρικα καὶ
ἐπὶ κεφαλῆς φακεωΐδια. Ἐν οὐν φακεωλικὺς ἔκστωφ
C κρέμαται τε κατὰ τὸ δριστερὸν μέρος μαργέλιον
τυρματένον, τὸ ἐπερον τοῦ φοροῦντος τῶν δωτῶν
καλύπτον, δηλοῦν ὡς τὸ μὲν ἀσκεπὲς τῶν ἐγκαλούν-
των ἔστι, τὸ δὲ σκεπόμενον οὖς τῶν κατηγορουμέ-
νων μὲν, μὴ παρόντων δέ. Ἐπεὶ δὲ τραχήλου τῶν
κριτῶν ἐκρέμαντο δύο τινὰ διὰ σιτανῶν πιλατίκια
λεγόμενα, ἀπερ εἰσὶ μαργέλια μετὰ σύρματος, τὸ
μὲν μῆκος σπιθαμῆς Ἑλαττον, τὸ δὲ πλάτος παλα-
μιατον. Ἀτιναδ τῶν Μήδων ἐφόρει βασιλεὺς, δομοίς
καὶ οἱ κριταὶ. Ωςπερ οὖν ἐφόρουν πάλις οἱ στρα-
τηγοὶ στρεπτά, τὴν ειμὴν τούτων δηλοῦντα, οὗτω
καὶ τὰ πιλατίκια τὴν ειμὴν τῶν κριτῶν ἐδήλουν.
Ο τοίνυν Κύρος τὴν τῶν Μήδων ἀρχὴν κτησάμενος,
ώς δεδήλωται, καὶ τοῖς θεσι τούτων ἐχρήτο· πο-
λεμήσας δὲ ἐπειτα καὶ τοῖς Ἀσσυρίοις συμπαρέλαβε
μὲν καὶ τὴν τούτων ἀρχὴν, μείζω τῆς τῶν Μήδων
οὖσαν, ὅφ' ὃν καὶ τινα τούτων θύμα ἐλασσεν, ἐσυ-
τὸν δὲ βασιλέα Περσῶν ὀνόμαζε τιμῆς ἐνεκα τῆς
τοῦ πατρὸς ἀρχῆς, εἰ καὶ τῶν Μήδων καὶ τῶν Ἀσ-
συρίων ἐλάττων ἦν αὐτῇ, ὡς εἰρηται. Καὶ ἀπὸ μὲν
τῆς τῶν Μήδων ἀρχῆς ἐλαβε τὸ τε φακεώλιον καὶ
τὸ ἐπιλούρικον, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τὸ
σκαράνικον τὸ τε καθβάδιον καὶ τὸ δρακόντειον φλά-
μουλον. Καὶ ἔκτοτε ἐπεκράτησε τοὺς μετὰ Κύρου
πάντας βασιλέας κατελεῖσαι Περσῶν, μέχρι καὶ τοῦ
Δαρείου, δην καταστρεψάμενος Ἀλέξανδρος δὲ τῶν
Μακεδόνων βασιλεὺς ἐσχε τὴν ἀρχὴν τούτου. Ἐπεὶ
δὲ μέγας Κωνσταντίνος καὶ ἥν καὶ ἐλέγετο βασι-
λεὺς Ῥωμαίων, βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων καλοῦνται
μέχρι τοῦ νῦν καὶ οἱ ἐκείνου διάδοχοι βασιλεῖς. Καὶ

Ἐπειδὴ δὲ μὲν Ἀλέξανδρος τῶν Μακεδόνων ἦν βασιλεὺς, ἡ δὲ Μακεδονία υπὸ τὴν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων χείρα εὐρίσκεται, τὰ μὲν ἔπει τὸν διδόσαι τὴν τιμὴν τῷ βασιλεῖ ὡς διαδόχῳ τοῦ πατρικοῦ σόλου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰ δὲ αὖτις ἔπειτα ὡς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου διαδόχῳ. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὐτως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως τραπέζης.

Ἐπειτέον δὲ αὐτὶς ἡ θεονέκτηθομεν. Τοῦ βασιλέως μὲν οὖν εἰς τὴν τράπεζαν ἀπελθόντος καὶ καθίσαντος, ὑπηρετοῦντιν αὐτῷ δὲ τοῦ δομέστικος καὶ δὲ πιλάτης τῆς τραπέζης οὗτοι καὶ γάρ ὑπηρετοῦντιν, εἰς παρθέτες εὑρίσκονται, διπερὸ δὴ καὶ διπυγχέρυτος. Πολυχρονίζουσι δὲ τοῦτον ἕξω τοῦ τρικήλιου δοσού φορούσι σκιάδια χρυσοκήκινα, καὶ εἰσελθοῦσιν δρᾶτες διβασιλεὺς εἰς πολλὰ ἔτη, καὶ ἀπέρχονται. Καὶ μετ' αὐτούς πολυχρονίζουσιν οἱ συρματένα φορεῦντες. Καὶ μετὰ τὸ πολυχρονίζεσθαι καὶ τούτους, διπρωτοβεστιαρίτης πρὸς τῇ πύλῃ ἵσταμενος, ή εἰ τύχοι λείπειν αὐτὸν, διμέγας ἐταιριάρχης ή διπρωτομάχηρος τῆς αὐλῆς λέγει πρὸς αὐτούς· « Εἰς πολλὰ ἔτη δρᾶτες διαβέντης μᾶς διβασιλεύεις. » Οἱ δὲ καὶ εἰσελθοῦντες προσκυνοῦσι, καὶ ἀπέρχονται καὶ οὗτοι. « Επειτα πολυχρονίζουσιν οἱ ἄρχοντες. » Καὶ οἱ μὲν φορεῦντες σκιάδια χρυσοκήκινα καὶ συρματένα ἀπέρχονται, ὡς εἰρηται, πλὴν τοῦ πιγχέρυτος περιμένει γάρ αὐτὸς ὑπηρετήσων ἐπὶ τῆς τραπέζης τῷ βασιλεῖ. Τοὺς δὲ κλαπιστὰ φορεῦντας, οἱ προδηλωθέντες ὑπηρέται, τοὺς τόπους ἔκάστων τοιτῶν γινώσκοντες, φέρουσιν αὐτούς, καὶ πολυχρονίζουσι καὶ οὗτοι· εἴτα λέγουσι πρὸς αὐτούς· « Εἰς πολλὰ ἔτη δρᾶτες διαβέντης μᾶς διβασιλεύεις. » Καὶ οὐκ ἀπέρχονται, ἀλλ᾽ ἰστανται εἰς τὴν παράστασιν.

Θ δέ γε ποτεστάτος τῶν ἐν Γαλατᾷ Γενουΐτῶν, καὶ οὗτος εἰς τὸν καιρὸν τῆς προσκύνεως σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ ἀρχούσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων εὐρισκόμενος, προσκαρτερεῖ μέχρι καὶ τῆς τραπέζης. Καὶ μετὰ τὸ σταθῆναι τοὺς ἀρχοντας εἰς τὴν παράστασιν μέγρι καὶ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τοῦ στόλου, ἐλθόντες δὲ καὶ οὗτοι πολυχρονίζουσι Λατινικῶν. Εἰσελθοντος οὖν καὶ προσκυνήσαντος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, δρᾶτες διὰ χειρὸς τῷ ποτεστάτῳ καὶ διδωται διὰ χειρὸς τῷ ποτεστάτῳ κολίκιον, καὶ ἀπέρχεται.

Μετὰ δὲ τούτους πολυχρονίζουσιν καὶ ἔτεροι τῶν ἀρχόντων, καὶ εἰσέρχονται μέχρι καὶ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγειλῶν. Εἴτα καὶ διὰ τῶν Ηλισσαίων ἔρχεται κόνσουλος, καὶ πολυχρονίζει καὶ οὗτος σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. Εἰσελθόντων οὖν καὶ προσκυνήσαντος, δρᾶτες καὶ τούτοις διὰ ἐμμηνέως διβασιλεύεις· « Εἰς πολλὰ ἔτη, » καὶ ἀπέρχονται. Καὶ μετὰ τούτους δικόνσουλος τῶν Ἀγκωνιτῶν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ· καὶ γίνεται καὶ εἰς τούτους καθά καὶ εἰς τοὺς Ηλισσαίους.

Οἱ Βενετίκοι ἔρχονται μὲν εἰς τὴν πρόκυψιν, οὐ
ΠΑΤΡΟΙ. GR. CLVII.

Orientalis populi magno honore afficiunt imperatorem tanquam successorem in paterna domo Alexandri: at populi Occidentales eumdem imperatorem valide colunt seu Constantini Magni successorem. Et de his quidem ita dictum esto.

CAPUT VII. *

De mensa imperatoris.

Redeundum iterum est unde digressi sumus. Imperatori ergo jam ad mensam profecto ministrant domesticus et praefectus mensae. Iste enim ministrant, si presentes sint, quemadmodum et punctaria. Porro extra triclinium multos annos apprēcantur omnes qui ferunt aurei et coccinei coloris pileos; quibus ingressis etiam imperator multos annos precatur, et abeunt. Post istos in multorum annorum precatione primum illi qui auro ductili textos pileos gestant. Quia finita protovestiarites ad januam stans, vel si forte absit, magnus heterarcha vel **56** primicerius aulae, sic affatur illos: « Multos annos mandat vobis imperator; » qui ingressi imperatorem venerantur, moxque recessunt. Deinde multos annos comprecantur consequentes proceres. Et quidem ii qui pileis aurei et coccinei coloris, auro non ipso ductili textis, insigniti sunt, abeunt, ut dictum est, excepto pincerna, qui manet utpote inservit mensae imperatoris. Illos vero qui ulla aureis solidisque compactos pileos gestant, supradicti ministri, gnari quis cuivis locus competit, adducunt; qui imperatorem multorum annorum fausta acclamatione salutant; ad quos isti: « Multos annos mandat vobis imperator noster. » Nec discidunt, sed circumstant in circumstante.

Potestatus autem seu pretor Gennensium in Galata seu Pera habitantium, ipse etiam suis etiū p̄ocribus inter primores aulicūs imperatori in solio sedenti presens repertus, permanet usque ad mensam. Et postquam aulici proceres omnes usque ad magnum drungarium classis suo quique loco consistunt, adveniunt et isti, ac imperatori multos annos Latine apprēcantur. Cum igitur intravit et reverentiam cum suis exhibuit, multos quoque annos imperator ipsis mandat, et manu sua porrigit potestate collicium, quo accepto abit.

Post istos multorum annorum appreicatione imperatorem prosequuntur alii itidem proceres, usque ad gregum logothetam, qui etiam triclinium **57** ingrediuntur. Deinde venit Pisanorum consul, qui et ipse cum suis secundum ordinem suum imperatori longevitatem optat. Ingressis igitur, post reverentiam imperatori exhibita, imperator per interpretem multos annos habere jubet; quo peracto discedunt. Hos sequitur consul Ancopitanorum cum suis; cum quibus idem modus observatur qui cum Pisanis.

Veneti veniunt quidem ad concessum in solio,

at non inanent usque ad mensam, sed abeunt. Causa A προσχαρτεροῦς ὁ δὲ, ἀλλ' ἀπέρχονται. Ή αἵτια βρήκη σται μετά ταῦτα.

Postea veniunt et multis annos precantur Barangi, patria sua lingua, nempe Anglicana; concus-sisque invicem securibus suis strepitum edunt.

Postquam igitur omnes palatini ex ordine quique suo hoc officio defuncti sunt, etiam usque ad Bardariotas, vernacula sua, hoc est Persica lingua usos, ingrediuntur cantores multisque annos can-tando precantur, psallentes postea contacium illud: «*Virgo hodie supersubstantiale parit;*» iterumque canticum longævitatis repetunt.

Postquam autem magnus domesticus cum prima classe procerum abiit, domesticus, vel praefectus mensæ, ut dictum est, nominatim advocat unum quemque ex primatibus, a protovestiario et deinceps, datque **58** ferculum de mensa. Quo accepto recedit is qui accepit, in locum quem ex ordinis prescripto tenere solet. Stant autem ibi imperatorii famuli, qui ex manibus eorum fercula accipiunt, et ita omnes abscedunt. Hoc hunc in modum sit usque ad logothetani gregum: est enim iste quasi limes et terminus quidam, cum neque aureum scaranicum neque rubrum ferat. Qui vero inferiores sunt isto, nimis minima quotquot scaranica coccinea gestant, accepta fercula usque ad fores triclinii portant, ubi ea famulis suis tradunt, disceduntque omnes, ut dictum est, nemine remanente.

λαμβάνοντες καὶ μέχρι τῆς τοῦ τρικλίνου θύρας ἀπέρχονται πάντες, ὡς εἰρηται, προσχαρτεροῦντος ἐξ αὐτῶν οὐδενός.

Si imperator bibere velit, pincerna poculum C porrigit, non solum in festis, sed et alias semper imperatore epulis accumbente poculum miscet, si præsens sit; propterea enim pincernæ nomen tulit, a mistura scilicet seu mistione. Et olim quidem extra civitatem imperatorem comitans serebat suspensum ex catenula pocillum, ut si imperator siti urgeretur, ex fonte vel fluvio haustum porrigeret. Quod hoc tempore non est usitatum.

Post coenam imperatorem suum in conclave se recipientem fausta multorum annorum appretatione prosequuntur despotæ, sebastocratores et Cæsares. Quibus ipse imperator per se multis annos repre-catur, **59** abitque. Ilos in codem officii genere subsequuntur pueri honorarii, qui imperatorem sanguine attingunt et nudis capitibus incedere solent.

Postero die, tempore matutino, solita circum-statione instituta, imperator et proceres consueta in dies singulos gestamina gestant. Et imperator quidem ad liturgiani seu missam gestat amictum ex margaritis confectum, capite autem gestat unum ex illis gestaminibus quæ prius diximus eum ferre volere, dum liturgia peragitur. Proceres suis qui-que gestaminibus insigniti sunt, ut explicatum est.

Absoluta liturgia, imperatore jam ad mensam præsentente, prius quam accumbat, venit protopapa

Ἐπειτα ἔρχονται καὶ πολυχρονίζουσιν καὶ οἱ Βάραγγοι, κατὰ τὴν πάτριον καὶ οὗτοι γλῶσσαν αὐτῶν, ἣς οὐκ Ιγκλινιστοί, τὰς πελέκεις αὐτῶν συγχρονούντες κτύπον ἀποτελοῦνται.

Μετὰ γοῦν τὸ πάντας τοῦ παλατίου πολυχρονίσας κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, μέχρι καὶ τῶν Βαρδηρωτῶν, κατὰ τὴν πάλαι πάτριον καὶ τούτων φωνὴν, ήτοι Περσιστοί, εἰσέρχονται καὶ οἱ φάλται, καὶ πολυχρονίζουσι φάλλοντες καὶ μετ' αὐτῷ τὸ κοντάκιον: «*Ἡ παρθένος σῆμερον ὑπερούσιον τίκτει,*» καὶ πόλιν τὸ πολυχρόνιον.

Καὶ ἐπειδὴ δὲ μὲν μέγας δοκιστικὸς προαπέρχεται μετὰ τῆς πρώτης τάξεως τῶν ἀρχόντων· δὲ δὲ δομέστικος τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης προϊστάμενος τῷ βασιλεῖ ὑπηρετεῖ, συνυπηρετοῦντα ἔχων καὶ τὸν ἐπὶ τραπέζης, κράζων εἰνος ἔκαστον τῶν ἀρχόντων κατὰ τὸν τόπον αὐτοῦ, ήτοι ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ κάτω, δίδωσι μίνσον ἀπὸ τῆς τραπέζης· διὸ λαμβάνων ὁ ἄρχων ὑποχωρεῖ μὲν τῇ τραπέζῃς μέχρι καὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἴσταται κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ, ἴσταμενα δὲ ἐκεῖσες θαυματικὰ παιδίσκουλα ἐποίρουσι: τοὺς μίνσους ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ οὕτως ἀπέρχονται πάντες. Τούτο δὲ γίνεται οὕτω μέχρι καὶ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγελῶν· μεθόριον γράφω περὶ ἴσταται οὗτος, ἐπειδὴ οὗτος χρυσοῦν σκαράνικον οὗτε ἐρυθρὸν πορεῖ. Οἱ δὲ μετὰ τούτον καὶ κάτω, δυσε δηλοντεί σκαράνικα κόκκινα φοροῦσιν, τοὺς μίνσους φέροντες πρὸς τοὺς ἕαυτῶν ἀνθρώπους διδόσαι, καὶ εἰς αὐτῶν οὐδενός.

C Εἰ δεῖσι δὲ τὸν βασιλέα πιεῖν, δι πιγκέρνης ὑπηρετεῖ τούτῳ, οὐ κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοῦ βασιλέως ἑσθίοντος κιρυκῆ, εἰ παρῶν εὐρίσκεται· διὰ τοῦτο γάρ καὶ ἐπὶ κερηνῆς. Καὶ κατὰ μὲν τὸ παλαίν τὴν πιλεως ἀκολουθῶν τῷ βασιλεῖ ἐφερε κιβώνιον μετὰ ἀλύσεως, ὡς ἀν., εἰ ἐν χρείᾳ γένοιτο πιεῖν αὐτὸν ἀπὸ βρύσης ἢ ποταμοῦ, δῷ τοῦτο καὶ πίη· τούτο δὲ κατὰ τὸ παρόντος ἐνηργεῖτο.

D Μετὰ μίντοι τὸ δεῖπνον τοῦ βασιλέως ἐν τῷ κελλιῷ αὐτοῦ ἀπελόντος πολυχρονίζουσιν οἱ τε δεσπόται, οἱ σεβαστοκράτορες καὶ οἱ Καίσαρες· πρὸς οὓς καὶ ὅριζεται δι βασιλεὺς δι' ἔαυτου εἰς πολλὰ ἔτη, καὶ ἀπέρχεται. Μετ' αὐτῶν πολυχρονίζουσιν ὡς αὐτῶς καὶ ἵστανται τὰς τάξεις προστάντων τῷ βασιλεῖ ἀρχοντέουλά εἰσιν ἀσκεπῆ.

Τῇ δὲ ἐπαύριον εἰς μὲν τὸν δρθρὸν τῆς συνήθους παραστάσεως γενομένῃς δὲ τε βασιλεὺς καὶ οἱ ἀρχοντες φοροῦσι τὰ συνήθη καθ' ἡμέραν φορέματα, εἰς δὲ τὴν λειτουργίαν δὲ μὲν βασιλεὺς φορεῖ φοῦρον μαργαριταρένιον, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἐν ᾧ ἐμνήσθημεν πρότερον φορεῖν αὐτὸν φορεμάτων κατὰ τὸν τῆς λειτουργίας καιρὸν, οἱ δὲ ἀρχοντες τὰ ἕαυτῶν φορέματα, ὡς δεδήλωται.

Μετὰ μὲν οὖν τὴν λειτουργίαν, τοῦ βασιλέως εἰς τὴν τράπεζαν παραγενομένου, πρὸς τοῦ τοῦτον

καθίσαι, ἔρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς; ἢ τις τῶν ιερέων ἔτερος, καὶ ποιῶν εὐχὴν ἐπὶ τῆς βασιλεῖας τραπέζης; διὰ τὸ τὴν Τεσσαρακοστὴν παρελθεῖν, ἔρχην δὲ τὴν κριωφάγον λαβεῖν, λαμβάνει δρότον καὶ μίνσον, καὶ ἀπέρχεται. Ἐπειτα δὲ προσκαλεῖται ὁ πρωτοβεστιαρίτης τὸν μέγαν δομέστικον εἰς τὴν τράπεζαν. Τοῦ οὖν βασιλέως καθίσαντος ὑπῆρεται ὁ μέγας δομέστικος οὗτος. Παρίσταται πρωτος οὗτος ὃς δὴ μέγας δομέστικος ἐνεγγὺς τῷ βασιλεῖ, μετὰ τούτων ὁ τῆς τραπέζης δομέστικος, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Διακομίζοντος δὲ μίνσους τοῦ δομέστικου τοῦ δομέστικου, εἰδὲ μέλει φαγεῖν δομέστικον, καὶ διδήντος τῷ ἐπὶ τῆς τραπέζης, τοῦ δὲ τῷ τῆς τραπέζης δομέστικῳ, τούτου δὲ αὖ πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον, ὁ μέγας δομέστικος τίθησιν αὐτὸν: Ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐσθίοντος οὗν, εἰ δέῃ πιεῖν, ὑπηρετεῖ ὁ πιγκέρνης, ὡς εἰρηται, εἰ ἐνδημῶν εἴη· εἰ δὲ μή, καὶ ὁ ἐντιμότερος κιρρᾶς τῶν ἀρχόντων. Οἱ τοῦ δομέστικου τοίνυν δομέστικοι τοὺς μίνσους διπαντας φέροντες τιθέσιν ἐπ' ἔδαφους. Εἰτα εἰ προδηλώθεντες δροχοντες ὑπηρέται, ἥως δ τε πρωτοβεστιαρίτης, ὁ μέγας ἑταῖρος ἀρχῆς καὶ ὁ τῆς αὐλῆς πριμικήριος, τοὺς δροχοντας προσκαλοῦνται εἰς τὴν παράστασιν· οἱ δὲ καὶ παραγενόμενοι ἵστανται ἔκαστος εἰς τὸν τόπους αὐτῶν. Ἐπειτα εἰσέρχονται καὶ οἱ ψάλται μετὰ τῶν ἐπιφρίπτεριών καὶ καμισιών αὐτῶν, καὶ ψάλλουσιν θιδίμελον τὴν τῆς ἑορτῆς, ήτοι τὸ «Μάγοι Περσῶν βασιλεῖς». Ψαλλόντων οὖν τούτων ὁ μὲν βασιλεὺς μιχρὸν ὀπεχόμενος τοῦ ἐπιθείνειν κάθηται· ὁ δὲ μέγας δομέστικος, ὁ δομέστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑποχωροῦς πλαγίως μέχρι καὶ τοῦ τοίχου. Καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τούτους τὴν ψαλμοφόδιαν, τοῦ βασιλέως αὐθίς ἀρξαμένου ἐσθίειν, ὁ μέγας δομέστικος πρὸς τὴν τράπεζαν ἀπελθὼν κατέρχεται πρὸς τὸ ἀκρον, καὶ καλεῖ κατ' ὄνομα τὸν τε πρωτοψάλτην, τὸν δομέστικον, τὸν λαμπεδάριον καὶ τὸν μαίστορα. Ἐλθοῦσιν οὖν καὶ δίδωσιν μίνσους αὐτοῖς· οὓς καὶ ἀπείρουντες εἰ κανονάρχαι ἀπὸ τῶν γε:ρῶν αὐτῶν, ὀπερεὶ τὰ παιδόπουλα ἀπὸ τῶν ἀρχόντων, ὡς εἰρηται, ἐκβίλλουσιν ἔξω. Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει πάλιν ὁ μέγας δομέστικος· «Ἐλθετε καὶ ὑμεῖς». Καὶ φέρουσιν τούτους δὲ ἐστῶν. Καὶ μετ' αὐτοὺς στραφόντες οἱ κανονάρχαι ἐπαίρουσι μίνσους, καὶ τοὺς ἐστῶν μίνσους, καὶ ἀπέρχονται.

Εἶτα ἔρχεται ὁ μέγας δομέστικος πλησίον τοῦ βασιλέως, καὶ μετ' ὅλιγον λέγει πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως τὸν πανυπερσέβαστον οὕτω· «Πανυπερσέβαστε», καὶ ἐλθόντες δίδωσι μίνσον, δὲ παρευθὺς πιείδουλον ἀπὸ τῶν αὐτοῦ λαμβάνει χειρῶν, καὶ ἀπελθὼν διδίνειν ἀνθρώπῳ τοῦ αὐτοῦ πανυπερσέβαστον· ὁ δὲ ἀπέρχεται, καὶ ἵσταται πάλιν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Όμοιώς λέγει καὶ τῷ ἀνεψιῷ τοῦ βασιλέως τῷ πρωτοβεστιαρίῳ, καὶ γίνεται καὶ εἰς αὐτὸν οὕτω. Τοὺς δὲ ἐτέρους ἀνεψιοὺς τοὺς μὴ δραφίκια ἔχοντας κράζει οὕτως· «Ἄνεψιε τοῦ αὐθέντου μας τοῦ βασιλέως», ἢ «Ἐξάδελφε», ἢ «Θεῖε». Καὶ ἔρχεται ὁ προτοστάμενος τούτων, εἰτὲ ἐφεξῆς οἱ λοιποὶ κατὰ τὸν τόπον εἰς διν ἔκαστος ἵστατο· καὶ γίνεται καὶ εἰς αὐτούς περὶ τῶν παιδοπομάλων ὀπερεῖ ποτε καὶ εἰς τὸν πρωτοβεστιαρίον καὶ τὸν πανυπερσέβαστον, καθά προθεσμήλωται.

A aut alius de sacerdotum numero, et benedicens imperatoriam mensam, eo quod Quadragesima jam elluxerit tempusque carnis calendarum jam advenerit, accepit pano et ferculo discedit. Deinde protostarites accersit magnum domesticum ad mensam. Imperatore igitur jam accumbente, magnus domesticus minister hunc in modum. Stat magnus domesticus proximus imperatori, post eum domesticus mensae, post istum praefectus mensae. Afferente igitur fercula domestico rei domesticæ quibus imperator vesciturus est, tradit ea praefecto mensae, hic domesticus mensae, iste magno domestico, qui **60** anteponit ea imperatori. Si inter edendum libere velit, minister pincerna, si non absit peregre, ut dictum est. Sin minus, ex proceribus eminentior poculum miscet. Domestici itaque seu curatores rei domesticæ a thate omnia fercula humi reponunt. Deinde prænominati proceres, ministri mensae imperatoria, videlicet protostarites, magnus heteriarcha et aulæ primicerius, proceres alios ad circumstationem advocant; illi vero accedentes stant suo quisque loco. Postea ingrediuntur etiam cantores cum suis pileis et camisia, canuntque festi proprium canticum, nempe illud: «Magi Persarum reges.» His igitur concinuentibus, abstinet paululum imperator ab edendo. At magnus domesticus, domesticus mensae, et praefectus mensae subducunt se ad latum usque ad parietem. Postquam isti cantandi finem fecerunt et imperator iterum comedere coepit, magnus domesticus ad mensam reversus, extremam ejus partem occupat, vocatque nominatim primum cantorem, chori domesticum, lampadarium et magistrum, traditque accedentibus illis fercula; que de manibus eorum transiunt canonarchæ, quemadmodum imperatorii pueri a proceribus, ut antea dictum est, et foras esserunt. Postea iterum dicit magnus domesticus: «Accedite et vœ;» acceduntque omnes **61** lectores, tolluntque et suis manibus asportant fercula. Quod post ipsos similiter canonarchæ reversi sicutant, et abeunt. ὁ μέγας δομέστικος. «Ἐλθετε καὶ ὑμεῖς.» Καὶ φέρουσιν τούτους δὲ ἐστῶν. Καὶ μετ' αὐτοὺς μίνσους, καὶ ἀπέρχονται.

D. Deinde accedit magnus domesticus prope ad imperatorem; et paulo post dicit ad nepotem imperatoris panhypersebastum hoc pacto: «Panhypersebaste;» et venienti dat ferculum, quod statim de manibus ejus tollit puer honorarius, et abiens tradit panhypersebasti famulo. Ille vero abit, iterumque locum sibi debitum occupat. Similiter etiam dicit nepoti imperatoris, qui protostariarius est, siue cum eo in eundem modum. Alios autem nepotes nullo officio insignitos sic advocat: «Nepos domini imperatoris,» vel «patruelis,» aut «patrue;» et accedit qui his potior est; prius ordine sequuntur reliqui secundum locum quem quisque tenet; idemque erga illos sit ab honorariis pueris, quod erga protostariarium et panhypersebastum, ut prius expositum est.

Ilis peractis advoeat nominatum cunctos proceres usque ad illos qui coccinea scaranica gestant, et omnibus sercula accipientibus ne unus quidem egreditur, sed manent in suo quique loco propter magui domestici reverentiam,

**Post protonotarium veniant primicerii Barango-
rum omnesque Barangi cum ipsis, qui et ipsi acci-
piunt fercula. Quos sequuntur milites **62** sulci et
stationarii et alii plurimi; qui omnes a maximo ad
minimum usque ex manu magni domestici fercula
accipiunt, et abeunt. Cum enim domestici seu
curatores rei familiaris fercula humi posita suis
manibus in mensa imperatoris reponunt (hujus
enim faciendi tunc solym potestatem habent),
magnus domesticus, ut dictum est, ea ex mensa
tollit et dividit. Quo autem tempore ista fercula
distribuit, si qua re imperator interea egeat,
domesticus et praefectus mensæ subveniunt.
Ἴν δ' ὡραὶ οὗτος τοὺς τοιούτους διανέμει μήνσους,
τοὺς δομεστίκους καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑπηρέτα-**

Cæterum postquam magnus domesticus omnibus
fercula impertit, domestico et praefecto mense
recedentibus, imperatori iterum ministrat magnus
domesticus, qui, ut explicatum est, omnibus dat
fercula: magno autem domestico ipsem imperator
sua manu ferulum porrigit.

Et vasa quidem seruorum quae aliis dantur, sive aurea sint sive argentea, rursus inferuntur in vestiarium: at vas illud quod magnus domesticus ex imperatoris manu accipit, sive aureum sit sive argenteum, non insertur amplius in vestiarium, sed magius domesticus tanquam sibi donatum retinet.

Sublata mensæ mappa, cum domesticus rei
domesticæ panem adferat in panagario, imperator
statim surgit. Scabellum vero quod imperator **63**
pedibus premit, juvenum quispiam ex iis qui im-
peratori sanguine junguntur et sine capit is tegmine
in aula versantur, accurrens utique manu tenet,
ut imperator firmius consistat. Porro præfectus
mensæ accepit vas panagiarium mensæ imponit,
et elevans panem panagiam dictum dat illum do-
mestico mensæ, ille magno domestico, hic impera-
tori. Et quam primum panagiam ori inserit,
omnes accinunt: «Ad multos annos.» Et confessim
pincerna vini et aquæ poculo discum supponendum
assert cum mantili, quia mensaria mappa jam antea
ablata fuit, ut dictum est.

Posthæc imperatore cōsidente, magno autem domestico, domestico et p̄fecto mensa mensam amolientibus, accipiunt illam rei domesticæ domestiци sive administri. Tribus vero illis imperatori reverentiam exhibentibus, dicit imperator magno domestico sonora voce: «Ad multos annos, magne domestice. » Deinde subjungit: «Abi, licet, » et sine mora omnes cum magno domestico exegunt.

Cæterum ab imperio Assyriorum pervenit usque

"Ἐπειτα κράξει τοὺς δικούς πάντας δύναματι,
μέχρι καὶ αὐτῶν πάντων τῶν σκαράγικα φρούν-
των κόχκινα. Καὶ πάντων μίλους λαμβανόντων
ἔξερχεται οὐδέ εἰς, ἀλλὰ πάντες ἰστανται εἰς
τοὺς τόπους αὐτῶν διὰ τὴν ταῦ μεγάλου δομεστίκου
τεμφήν.

"Ἐπειτα μετὰ τὸν πρώτονοτάριον ἔρχονται· εἰ πριμμικήριοι οἱ τῶν Βαράγγων καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι μετ' αὐτῶν, καὶ λαμβάνουσι μίνσους καὶ σύντοι· μετ' αὐτοὺς στρατιῶται καὶ παραμοναὶ καὶ ἔτεροι πλεῖστοι. Ἀπαντεῖς δὲ οὗτοι ἀπὸ τοῦ μεγαλωτέρου μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου διὰ τῆς τοῦ μεγάλου δομεστίκου χειρὸς λαμβάνουσι τοὺς μίνσους, καὶ ἀπέρχονται· τῶν γὰρ τοῦ δομεστικοῦ δομεστίκων τοὺς ἐπ' ἑδάφους κειμένους μίνσους δι' ἐσυτῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς βασιλικῆς τραπέζης τιθέντων (καὶ γὰρ ἔχουσιν οὗτοι ἐπ' ἀδείας τοῦτο τότε καὶ μόνον ποιεῖν) διέγας δομεστίκος, ὡς εἰρηται, ἀπὸ τῆς τραπέζης τούτους ἀπαλέων διαδίδωσι. Καθ' ἐπειρ διαβασίλευς ἐν χρείᾳ τινδες γένοιτο, παρά τε ταὶ.

Μετὰ δὲ τὸ τὸν μέγαν δομέστικὸν πρὸς πάντα; διανείμαι τοὺς μίνσους, τοῦ δομέστικού καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑποχωρησάντων, ὑπῆρετελί αὐθεῖς τῷ βασιλεῖ διόρθωσεν τοὺς μίνσους, καὶ πᾶσι μὲν οὖτοις διαδίδωσι τοὺς μίνσους, ὡς εἰρηται, τούτῳ δὲ δια- σιλενς αὐτοχείρως.

"Οσα μὲν οὖν δὲλλοις δίδονται εἰτε χρυσία εἰτε ἀργύρια διὰ μίνσων. εἰσκαμένοις αὐθίς εἰς τὸ βεστιάριον· τὸ δὲ σκεῦος διέμετεικος διὰ τῆς τοῦ βασιλέως λαμβάνει χειρός. εἰτε χρυσοῦν εἰτε ἀργυροῦν εἴη, εἰσκαμένοις οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔχει τοῦ θῶδωρον αὐτός.

"Ἐπειτα μετὰ τὸ ἀπαρθῆναι τὸ μινσάλιον, τοῦ δομεστήκου τοῦ δομεστικείου κομίσαντος ζετον ἐν παναγιαρίῳ, ὁ βασιλέως εὐθέως ἀνίσταται. "Ο δὲ πατέλη σουπέδιον, τὸν τῷ βασιλεῖ κατὰ γένος προσηκόντων νέων ἀπὸ τῶν ἀσκεπῶν τις δραμῶν ἀμφοτέραις κατέχει χερσὶν, ὡστε τὸν βασιλέα ἐδραίως πατεῖν. Τῇ δέ γε παναγιάριον ἐπὶ τῆς τραπέζης λαβὼν ἐπάνω τιθησι τῆς τραπέζης, καὶ ὑψῦν παναγίαν δίδωσι ταύτην τῷ δομεστήκῳ, ὁ δὲ τῷ μεγάλῳ δομεστίκῳ, οὗτος δὲ τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἂμα τῷ παναγίᾳ λαβεῖν ἐν τῷ στόματι πάντες βώσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ ὁ πιγκέρνης αὐτίκα τὸ τοῦ οἰνοχείου φέρει σκουτέλιον, κρατῶν καὶ μανδύλιον, ἐπειληπτήραν, ὡς εἰρηται, τὸ μινσάλιον.

Είτε τού μὲν βασιλέως καθίσσαντος, τοῦ δὲ μεγάλου δομέστικου, τοῦ δομέστικου καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀράντων τὴν τράπεζαν, λαμβάνουσι ταύτην οἱ τοῦ δομέστικειου δομέστικοι. Τῶν δὲ μετὰ τοῦτο προσκυνησάντων, λέγει ὁ βασιλεὺς τῷ μεγάλῳ δομέστικῷ μεγάλῃ τῇ φωνῇ· «Εἰς πολλὰ ἔτη, μέγα δομέστικε.» Ἔπειτά φησι πρὸς αὐτὸν· «Ἀπειθε,» καὶ παρευθὺς συνεξέρχονται πάντες τῷ μεγάλῳ δομέστικῳ.

Ἐτι ταῦτα ἔπειτα πολλά τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας κατῆλθε

τι φέρεμα μέχρι καὶ τῶν νῦν βασιλέων, γρανάτζαι λεγόμενον, διπερ καὶ φορεῖ δι βασιλεὺς ἀνευ ζώνης, οὐ κρεμάμενα τὰ μανίκια διήκουσι μέχρι καὶ ἀστραγάλων· διδὴ φέρεται καὶ τῶν ἀρχόντων ἔκαστοι ἔχουσιν ἐπὶ ἀδειάς φορεῖν, πλὴν ἵζωμάνον, τῶν μανίκιων ἐμπειργμένων ὑπτῶν πρὸς τὴν ζώνην δικισθεν. Καὶ δι μὲν δι βασιλεὺς φορεῖ, καλεῖται γρανάτζα, ὡς εἰρηται, τὸ δὲ τῶν ἀρχόντων λαπατζζά· “Οπως δὲ, διδηλόν διτιν.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἔρχοντες οὗτο· τοῦ δὲ μεγάλου
δομεστίκου καὶ αὐτὸς τοῦτο φορούντος· ἐξωτερικού
κατὰ τοὺς ἄλλους, τὸ μὲν ἐν τῷν, τοῦ τοιούτου λα-
πτίζα μανικίων ἔνι ἐμπεπηγμένον, τὸ δὲ ἐπερον
χρέμαται τιμῆς ἐνεχα, ἐπει τοῦ βασιλέως ἀμφί-
τερα, ὡς εἰρηται, χρέμανται.

Καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ παλαιῷ ὑπηρετήματα τοῦ
μεγάλου δομεστίκου ταῦτα ἔστι, καθὼς εἴπο-
μεν, τὰ δὲ ἐκτὸς μετ' ὅλιγον ρηθῆσται καὶ
αὐτά.

Ἐπει τὸ δὲ διάστιλον πεντάκις τοῦ ἑτού τρώγει τὸν τῷ τρικλινῷ, πάντων παρισταμένων ἀρχήν των τοῦ ἐνδεδυμένων τὰ τε σκαράνικα καὶ τὰ καθβάδια αὐτῶν, ἥγουν κατὰ τὴν ἐστήν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, τῶν Φώτων; ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Βαΐων, τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ ἡγίου Πνεύματος, εἰπειν δὲ κατὰ μέρος περὶ μιᾶς τούτων, τῆς τοῦ Χριστοῦ δηλούντι Γεννήσεως, βρητέον ἥδη καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η^η.

Ἐορτὴ τῶν Ἐπιγαστῶν.

Ἡ μὲν οὖν τῶν θειῶν Θεοφανείων διπτή γίνεται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Γεννισεως· δὸς δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἀγιασμός, εἰ πατριάρχης εὐρέσκεται οἰκουμενικός, γίνεται παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μή, παρὰ τεινος τῶν ἑτέρων πατριαρχῶν, ἢ τοῦ Ἀλεξανδρείας ἢ τοῦ Ἀντιοχείας ἢ τοῦ Ἱεροσολύμων, ἐδὲ ἐνδημῶν τύχῃ. Εἰ δ' ἵστως μηδένα τούτων εἶναι συμβαλῆ, ποιεῖ τὸν ἀγιασμὸν δὸς τοῦ παλατίου πρωτοκαπέδης. Διδοται δὲ παρὰ μὲν τοῦ πατριάρχου τῷ βασιλεῖ λαμπάς, παρὰ δὲ τῶν προρρήθεντων ὑπηρετῶν τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ κάτιοι τοῖς τε ἐντὸς τῆς παραστάσεως ἅρχουσι καὶ τοῖς ἐν τῇ αὐλῇ, ὡσαύτως τῷ τε ποτεστάτῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

• Έστε της σταυροπροσκυνήσεως.

Κυριακῇ τῇς σταυροπροσκυνήσεως, τῆς παραστάσεως Ἰσταμένης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν προειρημάνων ἔστρων, περὶ τὸ τέλος τοῦ βρθρου φέρει τὸν στεμ्पὸν ἀπὸ τῆς τοῦ παλατίου ἐκκλησίας μετὰ τῶν φαιτῶν δ ἀρχιδιάκονος, φορῶν μὲν τὸ σύνθετο αὐτῷ στιχάριον, φορῶν δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ φελώνην, οὐ μήν καὶ ἐπιτραχήλιον ἀλλ' ὥραριον, τὸ, Ἐωστὸν Κύριε τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ψιλλήντων· καὶ δ βασιλεὺς προσυπαντεψ τούτῳ τῆς πιραστάσεως Ἰσταμένης εἰς τὴν τῆς θύρας εἰσόδον, καὶ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναλόγου τεθέντος, ἀσπάζεται τούτον δ βασιλεὺς· Ἐπειτα ὑποστρέψει, καὶ ἵσταται πάλιν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ. Μετὰ δ τὴν

ad hodiernos imperatores gestamen quoddam granatza appellatum, quod imperator fert etiam sine cingulo, ex quo dependentes manicæ descendunt usque ad talos; cuius gestaminis ferendi singulis proceribus libera est potestas, sed cum cingulo manicisque a tergo zone illigatis. Et illud quidem **64** quod imperator gestat vocatur granatza, ut antea dictum, procerum vero lapatza. Ratio incerta est.

Et alij quidem primores ita se gerunt, magnus autem domesticus ipse etiam hoc gestamen fert cinctus instar aliorum: verum altera manica lapatzæ cingulo constringitur, altera libere dependet, honoris causa, cum imperatoris ambæ manicæ dependent, ut dictum est.

3 Et hæc quidem sunt magni domestici in palatio ministeria, prout exposuimus: quæ vero extra palatium obeat, paulo post exponentur.

Cum autem imperator quinque in anno ciborum sumat in triclinio, universis aulæ proceribus astantibus induitisque sua scarica et cabbadis, nempe in festo Nativitatis Domini, Luminum, Palmarum, magna Dominica Paschatis et sancti Spiritus, jam vero sigillatum de uno ex his festis, nempe Nativitate Christi, disseruerimus, restat ut et de reliquis tractemus.

CAPUT VIII.

Festum Epiphaniæ.

Festum divinæ Epiphanie eodem modo peragitur quo Nativitatis Domini. Cæterum consecratio et aspersio aquæ post liturgiam sit ab **65** œcumenicō patriarcha, si præsens sit; sin minus, ab aliquo ex patriarchis, nimirum ab Alexandrino vel Antiocheno vel Hierosolymitano, si forte tunc Cpoli versetur. Si nullus horum adsit, consecratio peragitur a palatii protopapa. Imperatori autem tradit patriarcha cereum majorem. A prædictis vero ministris dantur cerei iis qui in dignitate sunt, et omnibus circumstationis proceribus aulicisque, si militer et potestate Genuensium et qui in ejus commitatu.

CAPUT IX.

Festum adorationis crucis.

Dominica quæ adorationi sanctæ crucis deputata est, consistente jam circumstatiōne pro consuetudine supra dictorum festorum, circa finem matutinæ adserit archidiaconus cum cantoribus ex palatiū ecclesie crucem, gestans consuetam diacono tunicam, ferens etiam super ipsa casulam, non tamen stolaī saecerdotalem, sed diaconicam, id est orarium; canuntque illud: « Salvum fac, Domine, populum tuum, et benedic hereditati tue; » et imperator, sic circumstante comitatu aulico, obviam it usque ad januam, crucemque in pulpito positam osculatur. Quo peracto revestitur, et iterum stat in throno suo. Post missionem venit imperator, iterumque

66 crucem adorat et osculatur ; quam statim tollunt comitante eam imperatore usque ad triclinii januam, et non ulterius.

Causa autem cur archidiaconus hoc festo ferat casulam sacerdotalem, est ista, quia ab initio exocatacoeli sacerdotes sub se habebant proprias ecclesiias et proprium clerum. Quapropter cum magnis et illustribus festis quilibet sua in ecclesia occuparetur, patriarcha ministris houoratioribus earebat. Qui iam igitur ex patriarchis voluit illos diaconos tantum esse, ut in hujusmodi festis ipsi ministrarent. Quod et perfecit. Quando igitur patriarcha tales exocatacoelos ordinat, nempe vel magnum aegemonum vel magnum sacellarium vel alium ex horum numero, dat ei potestatem ferendi casulam sacerdotalem, quemadmodum antea ferabant cum sacerdotes essent : at non stolam sacerdotalem, verum diaconicam tantum; id est orarium. Imperator igitur quando designat archidiaconum, ex exocatacoelorum ordine tanquam ceteris honoriore eum designat, nec aliunde assumit. Quocirca fert archidiaconus in hoc, et quidem solo, Adoratio-nis crucis festo in palatio casulam, neque unquam alias. Si non sit archidiaconus, tunc crucem fert obvius quisque diaconus.

• Scire oportet tota sancta et magna Quadragesima sacerdotes et diaconos **67** gestare purpurea sticharia et phelonas, excepto festo Annuntiationis, Palmari-
num et magno Sabato.

CAPUT X.

Festum Palmarum.

Ad festum Palmarum media hebdomade ante preparatur ambulacrum ab imperatoris conclavi usque ad ecclesiam pertingens. Sabbato Lazari noctu ramis virentibus sternunt ambulaci pavimentum, vestiuntque omnes ejus columnas vel myrtorum vel laurorum vel olivarum ramis ; et illuccescente jam die Dominica derepente appetat exterritum jam et preparatum ambulacrum. Dum ergo matutinum decantatur, assumit indumenta sua imperator, et egreditur ex suo conclave cum predictis vestimentis suis. Et aliis quidem festis fert in capite et corpore ex suis gestaminibus, arbitratu suo, quodeunque voluerit, ut antea explicatum est : hoc autem Palmarum festo nihil aliud fert nisi stemma et sacram, dextera portans crucem, sinistra mantile cum acacia, ut moris est, et majorem cereum. Similiter et processus assunt usitata sibi indumenta, ut antea dictum est.

68 Prior ergo in ambulacrum ascendit lamparius, cereum ferens, totumque festi proprium canticum decantans : « Egridimini, gentes, egredi-mi populi, contemplanini hodie regem celorum : Christi enim figuram gerens Evangelium progreditur. » Deinde imperator et filius ejus impe-

A ἀπόλυτιν ἀπέρχεται καὶ προσκύνει αὐθις καὶ ἀπά-
ζεται τὸν σταυρὸν. Καὶ εὐθέως αἱρουσι τοῦτον τοῦ
βασιλέως προπέμποντος μέχρι καὶ τῆς τοῦ τρικλι-
νίου θύρας, καὶ πλέον οὐδέν.

• Ή εἰτία τοῦ τὸν ἀρχιδιάκονον φελώνην κατὰ ταύτην τὴν ἑορτὴν φορεῖν ἔστιν αὐτῇ, διτι κατὰ τὸ πρῶτον οἱ ἔξωκατάκοιλοι λεπτεῖς εὐρίσκοντο ἔχοντες ἔκαστοι ἐκκλησίας ; καὶ ὑπ' αὐτοὺς κατῆρον. Διτι τοῦτο κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἐπιτιμουσ τῶν ἑορτῶν ἡμέρας : διτων ἔκαστου εἰς τὴν ίδιαν ἐκκλησίαν, διπατριάρχης οὐκ εἶχεν ὑπηρέτας ἐντίμους μεθ' ἑαυτοῦ. Τῶν πατριαρχῶν οὖν τις θεόλησεν αὐτοὺς διακόνους είναι πρὸς τὸ ὑπηρετεῖν αὐτῷ ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ἑορτῶν. διτι καὶ πεποίηκεν. « Οταν οὖν διπατριάρχης σφραγίζῃ τοὺς τοιούτους ἔξωκα-
τακοῖλους, γίγνουν ή μέγαν οἰκονόμον ή μέγαν σακελ-
λάριον ή τινα ἕτερον ἐξ αὐτῶν, ποιεῖ αὐτὸν φορεῖν
φελώνην, ὡς καὶ πρότερον καθὼδι λεπτεῖς ἐφόρει, οὐ
μήν καὶ ἐπιτραχήλιον, ἀλλ' ὡράριον. » Οἴτε διβατ-
λεὺς, οἴτε προβάτιλεται ἀρχιδιάκονον, ἐν τῇς τοιαύτης
τῶν ἔξωκατακοίλων τάξεως ὡς ἐντιμοτέρων τῶν δι-
λῶν διτων προβάλλεται τοῦτον, καὶ οὐκ ἀλλοθεν.
Διτι καὶ κατὰ τὸν φρέστην λόγον φορεῖ διαρχιδιάκο-
νον ; κατὰ ταύτην καὶ μόνην τὴν τῆς σταυροπροσκυ-
νήσεως ἑορτὴν ἐν τῷ παλατικῷ φελώνην, καὶ οὐκ
διλοτέ ποτε. Εἰ δὲ τύχοι μή είναι ἀρχιδιάκονον,
φέρει τὸν σταυρὸν δι τυχῶν διάκονος.

Εἰδόται δεῖ διτι ὑπὲρ διτις τῆς ἀγίας ; καὶ μεγάλης
Τεσσαρακοστῆς οἱ λεπτεῖς ; τε καὶ οἱ διάκονοι πορφυρᾶ
στιγάρια καὶ φελώνας φοροῦσι, πλὴν τῆς τοῦ Εὐαγ-
γελισμοῦ ἑορτῆς, τῶν Βαΐων, καὶ τοῦ μεγάλου Σαβ-
βάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἐορτὴ τῶν Βαΐων.

Τῇ ἑορτῇ τῶν Βαΐων προστοιμάζεται μὲν διπερίπατος διὰ μέσης τῆς ἐδρούμαδος, ἀπὸ τοῦ κελλίου τοῦ βασι-
λέως διήκων μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ δὲ τῆς τοῦ
σακελλάτου τοῦ Λαζάρου νυκτὸς καταπάττουσι τὸ ἔδαφος
μὲν τοῦ περιπάτου, ἐνδύουσι δὲ πάντας τοὺς στύ-
λους ή διὰ μυρτινῶν ή δευφνῶν ή ἐλαιῶν. Καὶ ἐπι-
φωκούστης τῆς κυριτεχῆς φαίνεται ἐξιφνής κατε-
σκευασμένος ἔμα καὶ ἔτοιμος δι περίπατος. Τοῦ οὖν
διθροῦ ϕαλλομένου ἀλλάσσει δι βασιλεὺς καὶ ἐξέρχε-
ται τὸν κελλίου αὐτοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἀλλας τῶν
D ἑορτῶν φορεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τε καὶ τοῦ σώματος οἷον
ἀπὸ τῶν ἐστοῦν φορμάτων βούλοιτο, ὡς δεδι-
κιωτάς : κατὰ δὲ ταύτην οὐδὲν διλό φορεῖ εἰ μή τὸ
στέμμα καὶ τὸν σάκκον, φέρων ἐν μὲν τῇ δεξιῇ σταυ-
ρὸν, ἐν δὲ τῇ ἄριστερῃ τὸ μανδύλιον μετὰ τῆς ἀκ-
τίνης, ὡς έθος ἐστί, καὶ λαμπάδα. Ἀλλάσσουσιν ὡς τούτων
καὶ οἱ ἀρχοντες τὰ συνήθη τούτων ἀλλάγματα,
ὡς προσίπομεν.

Προέρχεται γίγνεται διαμπεδάριος εἰς τὸν περίπατον
λαμπάδα φορῶν, ϕάλλων δλον τὸ διόδιμελον. « Εξέλ-
θετε Εὑνη, ἔξελθετε καὶ λαοί, θεάσασθε σήμερον τὸν
βασιλία τῶν οὐρανῶν εἰς τύπον γάρ Χριστοῦ τὸ Εὐαγ-
γελιον ἑρχεται. » Είτε δι βασιλεὺς καὶ δι τῆς αὐτοῦ δι-
χολεύεται, εἰ παρατύχοι διτι δη καὶ εἰ στεμμένος

ἔστι, φορεῖ στέμμα καὶ οὗτος ὡς ὁ πατήρ αὐτοῦ, **A** ἀκαλουθῶν τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ μῆ, στέφανον καὶ φιλίαν, ὡς προείπομεν. Καὶ μετ' αὐτὸν ἀνέρχονται οἱ δεσπόται, εἴτα ὁ ἀρχιδιάκονος μετὰ τοῦ Ἐναγγελίου, ἐπειτα ὁ πατριάρχης, μᾶλλον δὴ οἱ πατριάρχαι, εἰ παρόντες εἰσιν, ἀνδεδυμένοι τὰς ἀλλαγὰς αὐτῶν, καὶ μετὰ τούτους λεπτές πέντε ἡ πλειούς, ἄγιας εἰκόνας φέροντες.

Ἄπελθόντων οὖν οὗτων διὰ τοῦ περιπάτου μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, γίνεται ἡ ἀπόλυτις τοῦ ὄρθρου ἐκίσσε. Είτα ὁ βασιλεὺς ὑποστρέψει καθ' θνήτης τρόπον, τοῦ λαμπταρίου προπορευμένου.

Καὶ μετὰ τὸ τὸν βασιλέα τοῦ περιπάτου κατελεῖν τὸν τε πατριάρχη καὶ τοὺς λεπτές τοῦ βασιλέως, πιλόπουλον ἔξελθεν ἀρπάζει κλάδον, δηλοῦντος τούτου βασιλεὺν ἔροσμ^ν εἶναι τὸ τὸν περιπάτου δέρπαγμα γνέσθαι, καὶ αὐτοῖς γίνεται οὕτω. Διερπάζεται δὲ περάτε τῶν Βαράγγων, τῶν παρεμονῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ εὑρισκομένων τάξεων. Μετὰ δὲ τὸ ταῦτα πάντα γενέσθαι ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπει λειτουργία οὐ γίνεται διὰ τὸ τὴν ὥραν παραταθῆναι, ὑπῆρχετε δὲ μέγας δομέστικος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ δε δεστοῦ λειτουργέος ὁ βασιλεύς.

Ἴστεον δὲ διετοῦ ἡ τῶν Χριστουγενῶν ἑορτὴ καὶ τῶν Φώτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Βασιλίου, γίνεται κατὰ τὴν γεγραμμένην τάξιν μετὰ τῶν προκύψεων καὶ τοῦ περιπάτου, ἀν μὴ ἡ λειτουργίαν διαβασθεῖται. Εἰ δὲ διὰ θάνατον ἡ τῆς θαυμάτου γυναικεῖς λειτ., τῆς δισποινῆς, ή ιεροῦ αὐτοῦ βασιλέως δυναστοῦ, εἰπει λειτουργίαν, τὰ μὲν ἀλλα τὰ φλάμουσα δηλονότι καὶ δργάνων ἥχος καὶ στοιλῶν λαμπρότης, οὐ γίνεται διὰ τὴν λύπην τοῦ βασιλέως; ὥσταύτως οὐδὲ περόχυψις. Ἀλλ' ἔξιων διαβασθεῖν, ὡς έπος, μετὰ φορέματος λευκοῦ καὶ τοῦ σκιαδίου αὐτοῦ, τῶν ἀλλων ἀρχόντων μελανειμονύτων μέχρι καὶ σεβαστοχρατόρων καὶ δεσποτῶν (μέλανα γάρ καὶ οὔτοις φοροῦσι πλὴν ὑποδημάτων τε καὶ σελῶν), ίσταται ἔμπροσθεν τῆς παναγίας Θεοτόκου τῆς νικοποιεύς, ὅπου ἡ τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἰστατεί εἰκὼν. Γίνεται τοινυν ἡ τῶν βασιλικῶν δόνομάτων εὐφημία μόνον ἐν τῇ τῶν Χριστουγενῶν ἑορτῇ καὶ τῶν Φώτων, ὡς εἰρηται, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῇ τῶν Βασιλίου, ἐπει ἔτι ψαλλομένου τοῦ ὄρθρου γίνεται ὁ περιπάτος, καὶ ἔστιν ἀνάγκη γενέσθαι, ὡς έθος, λειτήν, ἐν δὲ τῇ λιτήν περιπατήσαι καὶ τὸν βασιλέα, ὁ μὲν περιπάτος γίνεται, περιπατεῖ δὲ ὁ βασιλεὺς φορῶν ἐπιλούρικον λευκὸν καὶ φακελίον, καὶ γενομένης ἀπολύσεως τοῦ ὄρθρου, ἐμπροσθεν τῆς νικοποιοῦ, ὅπου καὶ τῆς δηληγητρίας ίσταται εἰκὼν, ὑποστρέψει ὁ βασιλεὺς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἄκολουθα τῆς μεγάλης ἑδδομάδος.

Τῇ μεγάλῃ δευτέρᾳ, τῇ μεγάλῃ τρίτῃ, τῇ μεγάλῃ τετάρτῃ, τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ ἀναγινώσκονται τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια ή παρὰ τοῦ ἀρχιδιάκονου ή πορ' ἐξέρου διακίνου, ἐάν μὴ οὗτος παρὼν τύχοι. Πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας τῆς αὐτῆς μεγάλης πέμπτης γίνε-

B ratr, si adsit (qui si coronatus sit, fert et ipse instar patris stemma), imperatorem et patrem suum subsequitur. Si vero non sit coronatus, tunc fert simplicem coronam et phyalin, ut antea diximus. Post quem ascendunt despotæ, deinde archidiaconus cum Evangelio, postea patriarcha vel potius patriarchæ, si præsentes sint, induit indumenta sua. Post istos, quatuor vel quinque sacerdotes portantes sacras imagines.

His igitur hunc in modum per ambulacrum usque ad ecclesiam abeuntibus, finitur ibidem matutinum; deinde imperator eo quo dictum est modo revertitur, præeunte lampadario.

C 69 Postquam imperator, patriarcha et imperatoris sacerdotes de ambulacro descenderunt, puer ac currens rapit ramum; quod indicium est, imperatoris decreto ambulacrum jam in praedam concessum, et extra culpam fore hos qui diripiunt. Ita diripitur a Barangis, a stationariis, et a reliquis qui in aula sunt ordinibus. Omnibus istis peractis imperator ad mensam se consert, quia liturgia non celebratur, quod tempus iam effluxerit. Ministrat autem magnus domesticus.

CAPUT XI.

De modo agendi, si imperator versetur in luctu.

Notandum, festa, ut Nativitatis, Luminum et Palmarum, celebrari juxta præscriptam formam, cum solio elevato et ambulacro, si imperator non versetur in luctu. Si vero ob mortem vel uxoris suæ C imperatricis vel illi, qui imperator fuerit, versetur in luctu, tunc flammula, organorum concentus et vestium splendor omittuntur ob luctum imperatoris. Pari modo solii solemnitas intermittitur. Sed egredens imperator pro more cum indumento candido et pileo suo, ceteris proceribus etiam usque ad sebastocratorem et despotam pullatis (pulla enim omnia ferunt, exceptis coleccis et sellis), stat ante sanctissimam Deiparam victricem seu victorie effectricem; ubi quoque sancti Georgii imago visitur. Imperatoria itaque nomina multorum annorum appreicatione laustisque acclamationibus solummodo in Natali Domini et in festo Luminum afficiuntur, ut supra dictum, ab illoque imperator. In festo autem Palmarum, cum, quando adhuc matutinæ laudes decantantur, processio fiat, et necesse sit supplicationem.

D 70 institui, in supplicatione porro etiam imperatorem oporteat ambulare, processio quidem peragitur, et imperator ambulat serens candidam superulam et phaceolum. Finito matutinō ante imaginem Virginis victoriae electricis, ubi etiam Virginis viæ ducis imago reponitur, domum revertitur imperator.

CAPUT XII.

Officium magnæ hebdomadæ.

Feria secunda magnæ hebdomadæ, tertia, quarta et quinta, leguntur quatuor evangelia vel ab archidiacono vel ab alio diacono, si forte ille non sit præsens. Eadem magna seria quinta ante liturgiam instituitur pedum lotio hunc in modum. Constitu-

Iungunt duodecim pauperes, eosque subuculis sive A vestimentis, curtis braccis seu caligis et calceis vestiunt; et posita pelvi in imperatoris conclavi, protopapa foris ad januam consistens, benedictionem praemittit eum trisagio. Deinde lecto per illum evangelio, quando processit usque ad illa verba: « Mittit aquam in pelvum, » insunxit imperator aquam in pelvum. Postea adducunt jam ante præparatos pauperes sigillatum quemlibet, quorum quisvis manu cereum ardentem gestat; et hoc qui lem sedente, protopapa autem evangelium legente, illudque pronuntiante: « Cœpit Jesus lavare pedes discipulorum, » **71** idque saepius, donec scilicet omnium pedes abluantur, lavat imperator dextrum cujusque pedem, lotumque sindone, qua præcinctus est, abstergit et osculatur. Quo peracto terminatur officium lotionis. Dantur autem cuiilibet pauperi tria aurea numismata. Postmodum inchoatur liturgia seu missa.

Et quidem imperator induit ex supradictis suis gestaminibus quocunque velit; proceres ferunt usitata sibi indumenta. Post absolutam liturgiam abit imperator in conclave suum. Mensa nupsiam instruitur.

Deinde præstituto tempore canitur officium vigiliæ, in quo leguntur duodecim evangelia; tunc Imperatori a protopapa grandis cereus traditur, reliquis autem proceribus et intra et extra triclinium dantur cerei, sicuti in festo Luminum. Cereum suum gestat imperator, dum evangelium legitur. Lectione finita procerum quispiam ex honoratiорibus acceptum ab imperatore circum majorem tradit alicui pueru aulico ex illis qui nullo capitis tegmine utuntur, tenetque illum extra ad vestibulum conclavis imperatorii. Quando vero alterius evangelii legendi tempus appetit, recipit cereum supra dictus ille ex procerum numero, eumque imperatori tradit; et sic deinceps usque ad duodecimum evangeliū.

72 Scire oportet quatuor quotannis vigilias in palatio peragi, Magui canonis, Virginis acathistæ, Annuntiationis et Magnæ hujus seriae quintæ in cena Domini. Et in hisce vigiliis imperator eligit sibi arbitratu suo conclave, ut divinum officium audiatur; proceres triclinium occupant.

A prima vigilia peregrinatur in palatio sanctissimæ Deiparae hodegetriæ imago, et ibi manet usque ad magnam Dominicam Paschæ; cui imagini venienti occurrit imperator ad ipsam portam palatii aulæ. Secunda vero Paschatis abeuntem deducit usque ad locum Blacheriarum tâ. **73** **Ufylak.** dictum; et facta ibi imperatorum commemoratione imperator revertitur.

CAPUT XIII.

Horæ magnæ Paracleses et officium Magni Sabbati
Magna Paraclesce canuntur horæ cum tropariis,

ταὶ δὲ νιπτήρι οὖτα. Προετοιμάζουσι πτωχούς δώδεκα, καὶ ἐνδύουσι τούτους ὑποκάμισα ἡσις χιτῶνας, κουρτζουστράκια καὶ παπούτζια. Καὶ τεθείσης ἐν τῷ τοῦ βασιλέως κελλίῳ λεκάνης, δὲ πρωτοπαπᾶς ἔκτος πρὸς τὴν θύραν εὐρισκόμενος ποιεῖ εὐλογήντος καὶ λέγει τὸ τρισάγιον. «Ἐπειτα τοῦ εὐαγγελίου ἀναγνωσκομένου παρ' αὐτοῦ, σταν εἰπη, «Τὸ θέωρον βάλλεται εἰ; τὸν νιπτῆρα, » ἔγχει ἐν τῇ λεκάνῃ δὲ ὑδωρ διβασιλέυς. Είτα φέρουσι τοὺς προητοιμασμένους πέντας καθ' ἓντα βαστάζοντα κηρὸν ἀπόδεμενον. Καὶ τούτου μὲν καθίσαντος, τοῦ δὲ πρωτοπαπᾶ, ὡς εἰρηται, τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκοντο; καὶ λέγοντος τὸ, «Ἔρξατο δὲ Ἰησοῦς τοὺς πέντε νίπτειν τῶν μαθητῶν, » καὶ τούτο πολλάκις μέχρι δηλοντος πάντας νιφῆναι, νίπτει διβαστιλέντες τὸν δεκάδην πόδα ἐκάστου, καὶ ἀποσπογγίσας διὰ τῆς κρεμαμένης ἐμπροσθεν τούτου σινδόνος, τὸν νιψθέντα πόδα ἀσπάζεται τούτον. Καὶ οὕτω γενομένου τελεοῦνται ἡ τοῦ νιπτῆρος ἀκολουθία. Σίδονται δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐκάστοις αὐτῶν ἀνὰ χρυσούς νομίσματι τρία· καὶ μετὰ τούτο δρχεται τὸ λειτουργία.

Οἱ μὲν οὖν βασιλέως φορεῖ ἐκ τῶν προειρημένων φορεμάτων αὐτοῦ οἶον δὲν βούλοιτο, οἱ δὲ γε ἀρχοντες τὰ συνήθη αὐτῶν φορέματα ἔκαστος· μετὰ δὲ τὴν ἀπόδουσιν ἀπέρχεται μὲν διβασιλέως εἰς τὸ κέλλον αὐτοῦ· τράπεζα δὲ οὐδαμοῦ.

Ἐπειτα φύλλεται ἡ τῆς ἀγρυπνίας ἀκολουθία κατὰ τὴν τεταγμένον καὶ οὖν, καθὼς ἦν ἀναγινώσκονται τὰ δώδεκα εὐαγγέλια, δε τῷ μὲν βασιλέοι διδοται λαμπάς παρὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ, τοῖς δὲ λόποις δρχευσε πᾶσι, τοῖς τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ τρικλίνου, κηρὸι ὡς καὶ κατὰ τὴν τὸν φύτων ἡμέραν· ἥντινα δὴ λαμπάδα φέρει διβασιλέως τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινώσκομένου, καὶ μετὰ τὴν τούτου ἀπόδουσιν δὲντιμότερος τῶν καθευρεθέντων ἐκεῖσε ἀρχητῶν ἀπὸ τοῦ βασιλέως λαμπάνων χειρῶν ἐν τῶν παιδοπούλων διδωσιν ἀσκεπεῖ, καὶ κατέχει Εἶνα περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως. Καὶ δε τοις πάλιν μελλει ἀναγινωσθῆναι ἔτερον εὐαγγέλιον, δηλιωθεῖς ἀρχων τὴν λαμπάδα λαμπάνων διδωσιν αὗθις τῷ βασιλέοι· καθεδῆς ὄμοιως μέχρι καὶ τῶν δώδεκα.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ἐν τῷ παλατιώ τεσσαρες ἀγρυπνίαι γίνονται κατ' ἑνιαυτὸν, τοῦ μεγάλου κανόνος, τῆς ἀκαθίστου, τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην ἑορτὴν· καὶ δε τοις διβασιλέως ἰσταται ἐν τῷ δὲ τῶν κελλῶν αὐτοῦ βοϊλοίτο κατὰ ταύτας τὰς ἀγρυπνίας, τῆς ἀκολουθίας ἀκούων, οἱ δὲ δρχοντες ἐν τῷ τρικλίνῳ.

Απὸ δὲ τῆς περώτης αὐτῶν ἀπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατιώ εἰκόνων τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὁδηγήτριας μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα· ἥντινα εἰκόνα ἐρχομένην μὲν ἀπαντᾷ διβασιλέως ἐν τῇ πύλῃ τῆς τοῦ παλατίου αὐλῆς, τῇ διεύτερᾳ δὲ ἀπερχομένην προπέμπει· μέχρι καὶ τῶν **74** **Ufylak.** ἐκτὸς, καὶ γενομένης ἐκεῖσε μνήμης τῶν βασιλέων βασιλέως ὑποστρέφει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.

Αἱ ὥραι τῆς μεγάλης Παρασκευῆς.
Τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ φύλλωνται αἱ ὥραι μετα-

τῶν εροπαρίων καθ' ὁν εἰπομεν τύπον ἐν τῇ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἡτοι εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, δὲ μὲν βασιλέως φορεῖ πάλιν ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων εἶναι δὲ βουλοίτο, οἱ δὲ ἀρχοντες τὰ ἔκαυτῶν παράσημα, ὡς δεδήλωται. Καὶ μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν, ἡτοι εἰς τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεὸς κρίνων τὴν γῆν, ἡ οὐρανούσι τρεῖς ἀπὸ τῶν ἀναγνωστῶν δύνανται εἰς τὴς ἐκκλησίας, καὶ πάττουσιν Ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Εἴτα εἰς ἑτοίμου πατέρου πούλα δύναται φέρουσιν ἀπὸ τῶν ἀποτάπτουσι, πληρούντες τούτων τὸ τρίκλινον. Τράπεζα δὲ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν οὐδὲμιῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ο δρόμος τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.
Οὐδὲ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα δρόμος φάλαλεται ἐν τῇ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ τῆς ἡμέρας ὥρᾳ· γίνεται δὲ οὖτι. Τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων φιρούγεται διτίνα βούλεται, καὶ τῶν ἀρχόντων τὰ οἰκεῖα παράσημα, ἐξέρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς τῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου καὶ τινῶν τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ διδωτιλαμπάτη τῷ βασιλέος. Καὶ οἱ ὑπῆρχεται ἀρχοντες, ὃν πολλάκις ἔμνησθαι μεν, διδόσσει πάσι τοῖς ἀρχοντεσ, ὡς καὶ ἐν ταῖς προδρόμοις εἰσιταῖς, ἐποταῖς, κηρούς. Τῶν οὖν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων οὔσων, θυμῷ δὲ πρωτοπαπᾶς; εἴτα ἐκφωνεῖ πρῶτον. «Δέξα τῇ ἀγίᾳ καὶ δμοσιεύψι καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων.» Καὶ τῶν ψιλῶν τὸ Ἀρμῆν ἐπειπόντων, ἐκφωνεῖ εἶτας τὸ ἀνατέλλειμον τροπάριον, τὸ, «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν,» ἐκ τρίτου. «Ἐπειτα διαδεξίμενος τοῦτο οἱ ψάλται φάλουσιν, μέχρις ἂν δὲ πρωτοπαπᾶς τοὺς τεταγμένους στίχους τελέσῃ, ἡτοι τὸ «Ἀναστήτω ὁ Θεός» καὶ τοὺς λοιπούς. Καὶ μετὰ τοῦτα τοῦ ἀρχιδιακόνου τὰ εἰρηνικά, ὡς ἔθος, εἰπόντος, δὲ πρωτοπαπᾶς; ἀνοίξας τὴν θύραν διὰ χειρὸς εἰσέρχεται οὗτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὸ «Ἀναστάτεως» ἡμέρα, λαμπρυθῶμεν λαοί, γεγωνοτέρᾳ τῇ φωνῇ ψάλλοντες. Οὐ μήν τῶν θυρῶν εἴτι κεκλεισμένων οὔσων λέγει, ὡς ἐν πολλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν λέγεται, τὸ «Ἄρχτε πάλας οἱ ἀρχοντες δύων» καὶ τὰ ἑξῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ δρόμου, τοῦ πρωτοπαπᾶς καὶ τοῦ ἀρχιδιακόνου ισταμένων ἐν τοῖς προθύροις τοῦ βῆματος, τοῦ μὲν τὸ Εὐαγγέλιον, τοῦ δὲ τὸν σταυρὸν φέροντος, εἰσέρχεται δὲ βασιλέως, καὶ τὸ πρῶτον ἀσπάζεται τὸ Εὐαγγέλιον, εἴτα τὸν πρωτοπαπᾶν, ἐπειτα τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ἀρχιδιάκονον. Ἐνδιψὼν γίνεται οὕτως, βασιλικοῦ θρόνου τοῦ εἰσιθεσθέντος, ἐν τῷ τρικλίνῳ, δῆμα τῷ ἑξῆλθεν τῆς ἐκκλησίας τὸν βασιλέα, καὶ τὸν θυρῶν κλεισθεσίων, καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου, τοῦ μεγάλου δοκεστέρου τὴν σπάθην φέροντος. Καὶ ἡ μὲν λειτουργία φάllεται ἡσύχως μέχρι καὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου, οἱ δὲ ἀρχοντες πάντες εἰσερχόμενοι ἐκστος μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου ἀσπάζονται πρῶτον μὲν τὴν δεξιὰν πέδα τοῦ βασιλέως, εἴτα τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ μετ' αὐτὴν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ παρειάν.

Εἰ δὲ ἐν τῷ τόπῳ εὑρίσκεται τόπες δὲ βασιλέως, ἐνικαὶ ποτε επάτεις τῶν ἐν τῷ Γαλατᾷ Γενουτίων, εἰσέρ-

eo modo quo in solemnitate Nativitatis Christi. Postridie sive ad liturgiam magni Sabbati imperator iterum ex suis gestaminibus fert quod placet. Proceres autem sua gerunt insignia, ut prius explicatum est. Post Apostoli 73 lectionem, vel ad illud: «Exsurge, Deus, judicans terram,» tres ex lectorum ordine efferrunt ex ecclesia lauros, eisque ante imperatorem spargunt. Pueri quoque honorarii ex composito lauros ab illis qui extra sunt adserunt et spargunt illisque triclinium replet. Absoluto divino officio nulla mensa sternitur.

CAPUT XIV.

Horæ magnæ Dominicæ Paschalis.

Matulinum magnæ Dominicæ Paschalis decantatur hora diei tertia vel quarta, hunc in modum. Imperatore suis ex gestaminibus ferente quæ magis arriserint, et proceribus itidem propria insignia gestaminibus, egreditur protopapa ex ecclesia cum archidiacono et nonnullis lectoribus, traditque imperatori magnum cereum. Et a lumenstri proceres, quorum sæpe meminiuntur, porrigunt proceribus cereos, ut et in supra dictis festis. Ecclesiæ igitur soribus clausis, tuis adolet protopapa, deinde elata voce canit illud: «Gloria sanctæ et consubstantiali et vivæ et indivisiæ Trinitati, omni tempore, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.» Et cantoribus subjiciuntibus: Amen, concinit iste Resurrectionis troparium: «Christus surrexit a mortuis,» idque tertium. Postea excipientes cantores decantant illud, donec protopapa præscriptos versus percurrerit, illum scilicet: «Exsurget Deus,» et reliquos. Post haec archidiacono preces 74 pro pace, ut moris est, recitante, protopapa aperiens manu sua foras ingreditur. Qui cum comitatu suo in ecclesia illud: «Resurrectionis dies; exsultemus populi,» sonantiori et sublimiore voce decantat. Cæterum jauis adhuc clausis non usurpat illud, prout in multis ecclesiis usitatum est, «Affollite portas principes vestras,» et cætera. Absolutis matutinis laudibus, protopapa et archidiacono in vestibulo sacri tribunalis stantibus, altero Evangelium, altero crucem portante, ingreditur imperator; et primo quidem osculatur Evangelium, deinde protopapam, postea crucem et archidiaconum. Dum haec sunt, imperatorio throno jam instructo, simul ac imperator ex ecclesia exit foresque clauduntur, ille in solio residet, magno domestico ensem præportante. Liturgia tacite psallit usque ad Apostoli lectionem. Proceres vero omnes etiam usque ad novissimum ingressi osculantur primo quidem dextrum pedem imperatoris, deinde dextram manum, postea dextram genam.

Si vero eo loco in quo versatur imperator, sit quoque Genuensis in Galata potestatus seu præ-

fectus, ingreditur osculaturque et ipse cum comitatu suo imperatorem, quemadmodum et proceres, ut expositum est, **75** nempe pedem, manum et genam ejus; cumque adhuc matutinum decantatur, traduntur illis, sicuti et cæteris primoribus, cerei. Post osculum discedunt.

Veneti vero neque ad multorum annorum comprehensionem neque ad osculum veniunt. Causa est ista. Imperator Michael primus Palæologorum perpetuum cum Genuensibus fidelis pepigit, in quo etiam de honore imperatori habendo constitutum est: quando nimirum potestatus ex Genua appellit, initio et tunc solum, ingressus ad venerationem imperatoris genna bis flectit, semel simul ac triclinii januam intrat, et rursus in medio ejus; quo facto accedit et osculatur imperatoris in throno sedentis pedem et manum. Similiter et alii Genuensi priores peregre reversi cum veneratione osculantur imperatoris pedem et manum. In quotidiano autem cultu deferendo, ablatis capputiis, secundo genua flectunt; et quando triremes eorum veniunt, sive multe, sive paucæ, sive etiam una, imperatorem faustis acclamationibus prosequuntur. Et hæc de Genuensibus dicta sunt. Ad Venetos quo. l attinet, cum prædictus imperator statuisse paulo post arma contra illos sumere, non fecit cum illis perfectam pacem, sed modici temporis inducias; quapropter accurate non sunt eorum consuetudines annotatae, sicuti Genuensem. Quando igitur venit bajulus, quo primum die imperatorem salutatus **76** et veneraturus est, genua ipse et socii solummodo flectunt, pedem vero nequaquam osculantur. Cæteris diebus, quando ad palatum veniunt, capputia sua tantum depositunt, non flectunt vero genua. Eodem modo neque ad faustum multorum annorum appreciationem permanent neque ad osculum veniunt, ut antea dictum. Neque istorum triremes, quando recenter appellunt, imperatorem bene ominatis verbis prosequuntur. Et quidem quæ ad Francos spectant, ita se habent.

Liturgia vero submisso, ut dictum est, psallitur, ita ut non audiatur ubi imperator sedet. Qui finito osculo surgit, statimque aperiunt ecclesiæ januas: tum hymno trisagio dicto legitur Apostolus, atque ita perficitur liturgia. Post cujus finem abit imperator ad mensam, cui ministrant magnus domesticus, domesticus et præfector mensæ, prout in festo Nativitatis Christi et Luminum demonstratum est. Circa vesperam abit imperator ad Sanctam Sophiam, audiensque vespertinos hymnos incensatur seu turis suffitu honoratur a patriarcha, omniesque simul aulici proceres, etiam ad ultimum usque. Et si hoc tunc solum, non alia vice, eoꝝ patr. archou oītō; te καὶ πάντες οἱ ἀρχοντες. Kal γίνεται τοῦτο οὕτω μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων, τότε καὶ μόνον.

Erat oīt moris ut in his vesperis imperator ingredioretur in sanctum tabernaculum, sanctaque manus tuas adoleret, et clericis ex vestiario **77**

Α χεται καὶ ἀσπάζεται καὶ οὗτος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὸν βασιλέα, καθὲ καὶ οἱ ἀρχοντες, ὡς δεδήλωται, ήτοι τὸν πόδα, τὴν χεῖρα καὶ τὴν παρειὰν αὐτοῦ. Φαλλομένου δὲ ἔτι τοῦ δρόμου δίδονται καὶ πρᾶς αὐτοὺς κηροί, ὡς καὶ τοῖς ἀρχοντες· μετὰ δὲ τὸν ἀσπασμὸν ἀπέρχονται.

Βενετικοὶ δὲ οὗτε εἰς τὸ πολυχρόνισμα ἔρχονται οὖτε μήν εἰς τὸν ἀσπασμὸν· ή δὲ αἰτίᾳ έστιν αὐτῇ. Ό βασιλεὺς Μ.χατζή, τῶν Παλαιολόγων δὲ πρῶτος, ἐποίησε μετὰ μὲν τῶν Γενουΐτῶν ἀγάπην ἐισιανίζουσαν, ἐν ή καὶ ἐτάχθη ἡ δρειλομένη ἀπόδιδοται τῷ βασιλεῖ ταρ̄ αὐτῶν τιμῆ, ἵνα, δταν δηλονδει πετεστάτος Ἐλθη ἐκ Γενούας, ἀρχήν καὶ μόνον εἰσερχόμενος εἰς τὴν τοῦ βασιλέως προσκύνησιν γεννατίζει δεύτερον, ἅμα τῷ εἰσελθείν δηλο: δτι τὴν τοῦ τρικλίνου θύραν καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τοῦτο προσέρχεται καὶ ἀσπάζεται τὸν τοῦ βασιλέως πόδα καθημένου ἐπὶ θρόνου καὶ τὴν χεῖρα. Όσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Γενουΐτῶν ἀρχοντες, ἔρχομενοι ἐξ ἀποδημίας, προσκυνοῦντες ἀσπάζονται τὸν τοῦ βασιλέως πόδα καὶ τὴν χεῖρα. Ἐρχόμενοι δὲ καθ' ἡμέραν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, ἀφαιροῦντες τὰ ἑαυτῶν καπούτια γονατίζουσι δεύτερον. Καὶ δταν δὲ Ἐλθωσι τριήρεις τούτων, εἴτε πολλαὶ εἴτε δλίγαι εἰεν εἴτε καὶ μία, ἐνύφημιζουσι τὸν βασιλέα. Καὶ οὕτω μὲν περὶ τῶν Γενουΐτῶν· περὶ δὲ γε τῶν Βενετίκων, ἐπειδὴ δὲ φήθεις βασιλεὺς ἔτιστο μετ' δλίγον μάχην ποιῆσαι μετ' αὐτῶν, οὐκ ἐποίησε. διὰ τοῦτο ἀγάπην, τελείαν, ἀλλὰ τρεύαν C μέχρι τινὸς δλίγου καιροῦ. Όθεν καὶ οὐκ ἡχριθωσε τὰ τούτων ἔδιμα, καθὲ καὶ τὸν Γενουΐτην. Όταν οὖν Ἐλθη μπασιούλος, καθ' ἣν μὲν πρώτην ἡμέραν προσκυνήσουν μέλλει, γονατίζει μόνον εῦτε; τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀσπάζεται δὲ τὸν τοῦ βασιλέως πόδα οὐδὲμαδῶς· εἰς τὸ ἔδης δὲ δταν ἔρχωνται, τὰ μὲν καπούτια μόνον αὐτῶν ἐκβάλλουσιν, οὐ γονατίζουσι δέ. Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον οὗτε εἰς τὸ πολυχρόνισμα προσκαρτεροῦσιν οὕτως οὗτε εἰς τὸ ἀσπασμὸν ἔρχονται, ὡς δεδήλωται. Όλλακ οὐδὲ τὰ τούτων κάτεργα εὑφημιζουσι. Κατὰ μὲν περὶ τῶν Φραγγῶν οὕτω.

Τῆς λειτουργίας δὲ ἡρέμα, ὡς εἰρηται, φαλλομένης, ὥστε μή ἔκαχούεσθαι ταύτην ἐνθαδ βασιλεὺς καθηται, μετὰ τὸ τελεσθῆναι τὸν ἀσπασμὸν ἀνέσταται. Καὶ αὐτίκα ἀνοίγουσι τὰς τῆς ἐκκλησίας θύρας. Καὶ μετὰ τὸν τριάγιον ὑμνον ἀντγ:νώσκεται δὲ Ἀπόστολος, καὶ καθεξῆς ἔκτελεται ἡ θελα λειτουργία, ἃς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν δὲ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν, ἐν ή δηπρετελ δὲ μέγας δομέστικος καὶ δομέστικος καὶ δὲ τῆς τραπέζης, καθὲ προεδροῦθη ἐν τῇ τῶν Χριστουγενῶν ἕστρη καὶ τῇ τῶν φωτῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἁπερινήν ὡραν ἀπέρχεται εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν δὲ βασιλεὺς, καὶ τὸν ἁπερινῶν ὑμνον ἀκούων θυμιάται παρὰ καὶ μόνον.

Δ Ήν μὲν οὕτω πάλαι ουνγθει κατὰ τὸν τοιούτον ἑσπερινῶν εἰσέρχεσθαι τὸν βασιλέα εἰς τὸ ἀγίου βῆμα καὶ θυμιάτην τὴν ἀγίαν τράπεζαν, διδοσθαι τε

χληρικοῖς ἀπὸ τοῦ βεστιαρίου κατὰ δωρεὰν χρυσοῦ
ἀλέρας ἔκατον· νῦν δὲ οὐ γίνεται τοῦτο.

Κατὰ τὴν πέμπτην ὥμεραν τῆς ἑβδομάδος· ἦν κα-
λῶσι διακανήσιμον, ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸ
παλάτιον μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν τῆς ἐκκλη-
σίας ἀρχόντων, ἐτί τε καὶ τῶν ἀρχιμανδρίτων καὶ
τῆγούμενων. Ἀλλάσσει γοῦν καὶ ἔρχεται· πρὸς τὸν
βασιλέα, ἵσταμενον εὐρών εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ.
Ἀρχοντες δὲ τηγικάτεροι οὐ πάρεστιν, ὡς εἶναι
παράστασιν. Ἰστανται δὲ ἀντ' αὐτῶν οἱ τε ἀρχιε-
ρεῖς, ὡς εἰρηταί, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντες
μετ' ἄλλων ὧν εἰπομένεν. Θυμιτὸν τὸν δὲ πατριάρχης
τὸν βασιλέα· εἴτα τὸν μὲν θυμιτάτῳ δίδωσι τῷ ἀρ-
χιδιακόνῳ, αὐτὸς δὲ προσερχόμενος· εὐλογεῖ καὶ
δοκιζεται τὸν βασιλέα ἐν τῷ στόματι, ἀνταστάζο-
μενος οὖτε καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ βασιλέως. Μετὰ δὲ
τοῦτο δὲ μὲν πατριάρχης ἴσταται πλησίον αὐτοῦ, οἱ
δὲ ἀρχιερεῖς ἔρχομενοι· κατὰ δύο δοπάζονται καὶ οὐ-
τοι τὸν βασιλέα, πρῶτον μὲν τὴν χεῖρα, εἴτα τὴν
παρειάν. Ἐφεξῆς δὲ πάντες οἱ ἡγέθεντες ἀρχόντες
τῆς ἐκκλησίας ἀρχιμανδρίται τε καὶ τῆγούμενοι τὸ
αὐτὸν ποιοῦσι. Τελεσθέντος δὲ τοῦτον δὲ μὲν πατριάρ-
χης εὐχήν ἔπειταν αὐθίς ἀπέρχεται, δὲ δὲ βασιλεὺς
εἰσέρχεται εἰς τὸ κάθελον αὐτοῦ.

Ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἕκοπτῇ φορεῖ πάλιν δὲ
βασιλεὺς κατά γε τὸν ἐσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν
ἀπὸ τῶν φορεμάτων αὐτοῦ τὰ πρός βουλήσεως,
ώσταύτως καὶ οἱ ἀρχόντες τὰ ἔκατων. Καὶ γίνεται
μὲν τράπεζα κατὰ τὴν Κυριακήν, τοῦ μεγάλου δο-
μεστίκου ὑπηρετοῦντος καὶ ὡν εἰπομένεν· ἐν δὲ τῇ
τοῦ ἐσπερινοῦ ὥρᾳ, εἰ μὲν ἐνρίσκεται πατριάρχης,
ἀπέρχεται ἐκ τὴν ἀγίαν Σοφίαν δὲ βασιλεὺς, καὶ
ἄκουει περὶ αὐτοῦ τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλείου εὐχάς
πλήσιος τοῦ διακονικοῦ· εἰ δὲ οὐσ, ἐν τῷ παλατεἴῳ
παρὰ τοῦ πρώτοπαπᾶ.

Ἐν τῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ ἕκοπτῇ γίνεται
διὰ ἡύλων ἀναβάθμρα ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἦν καὶ ἐνδύνονται
βίλαστιφ κοσκινιφ. Ὁ πατριάρχης οὖν ἀνελθὼν ἐπὶ αὐ-
τῆς, εἰ δρά εὑρίσκεται, ἡ τις τῶν ἐτέρων πατριαρ-
χῶν, ἐλαύνει δημόδων ἢ, τὴν τοῦ σταυροῦ ποιεῖ θύσιον.
Ἐπὶ δὲ τούτων οὐδέποτε εὑρίσκεται, δὲ πρωτοπαπᾶς
ποιεῖ τοῦτο.

Δεῖ δὲ γίνωσκειν ὅτι κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἐκά-
στων ἀρχὰς γίνεται ἀγιασμὸς ἐν τῷ παλατεἴῳ, ἀνε-
μόνου τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τοῦ Ἰχνουαρίου· κατὰ
γὰρ τούτους τοῦ μὲν ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδετῇ, τοῦ
δὲ ἐν τῇ ἔκτῃ γίνεται. Γίνεται δὲ διὰ γιασμὸς οὖτως.
Τοῦ βασιλέως εἰς τὴν παράστασιν ἴστεμένον φάλλε-
ται ἔξω περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ τρικλίνου τὸ ἐπίλοιπον
τοῦ δρόμου, εἴτα συναμμένως ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀ-
στρου. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἔρχεται δὲ πρωτοπα-
πᾶς· καὶ ἐκ πλαγίων αὐτοῦ δὲ τὰ ἀρχιδιάκονον; καὶ δὲ
πρωτεψάλτης, εἰ πάρεστιν, ἢ ἐπερός τις τῶν ἔχον-
των ὅργανον, φέρων δὲ μὲν ἀρχιδιάκονος τὸν σταυ-
ρὸν, δὲ δὲ σκεῦον· τὸ κοινῶς οὖτε καλούμενον οἰνο-
χίον, κωδώνιον ἔχον ἐντὸς μετὰ ἀγιασματος. Καὶ δὲ
βασιλεὺς προῦπαντες τούτοις μέχρι καὶ δρυτῶν δύο
ἢ καὶ πλέον. Καὶ λαβὼν δὲ πρωτοπαπᾶς· τὸν σταυ-
ρὸν ἀπὸ τοῦ ἀρχιδιάκονος τιθησαν ἐπὶ μετώπου τοῦ

A seu aratio suo centum libras auri liberaliter dono
daret. Nunc mos iste desiit esse in usu.

Feria quinta hebdomadis, quam a renovatione
διακανήσιμον vocant, recipit se patriarcha cum
episcopis et reliquis ecclesiæ primoribus, insuper et
cum archimandritis et monasteriorum præfectis ad
palatium. Sacras igitur assumit patriarcha vespes, et
ad imperatorem venit, stantem in throno suo. Proceres
aulici lunc non adsumunt, neque circumstant; sed eorum locum supplent episcopi, ut di-
ximus, et ecclesiæ primores cum aliis, de quibus
jam dictum. Incensat patriarcha imperatorem, deinde tradit turibulum archidiaconi. Ipse vero ac-
cedens benedicit et osculatur imperatorem in ore; eodemque modo fert ipse osculum ab imperatore.
Postea patriarcha stat vicinus imperatori. Episcopi
porro duo simul accedentes osculantur et ipsi imperatorem, primum quidem manum, deinde genam.
Postea idem faciunt omnes ecclesiæ proceres, archimandritæ etiam et monasteriorum præfecti. Quibus peractis patriarcha precationem sacram super-
aldens discedit. Imperator suum in conclave se
confert.

In festo sancti Spiritus induit iterum imperator
in vesperis et liturgia ex suis gestaminibus ea quæ
volet. Similiter proceres quoque gestant **78** sua; et
mensa apparatur, utpote Dominicō die, magno do-
mestico et aliis, de quibus diximus, imperatori ad
mensam ministrantibus. Circa vespertinum tempus
confert se imperator ad Sanctam Sophiam, si pa-
triarcha præsens sit; auditque ab illo magni Ba-
sillii precatioēs prope diaconicum: sin minus, a
protopapa in palatio.

In festo Exaltationis sancte crucis erigitur in tri-
clinio ligneum tabulatum, quod etiam ornatum serico
coccineo; in quo patriarcha ascendens, si præsens
sit, vel alius ex patriarchis, si tunc Cpoli versetur,
crucis exaltationem peragit. Si nullus horum adsit,
tunc facit hoc protopapa.

Nosse oportet principio enjusvis aquæ
sancitæ benedictionem fieri in palatio, excepto Se-
ptembri et Iannario: nam in priore sit hæc bene-
dictio die decimo quarto, in posteriore die sexto.
Peragitur autem benedictio hunc in modum. Im-
peratore suo in comitatu stante cantur extra, circa
tabulum triclinii, id quod de malatiis restat.
Deinde absque ulla interruptione officium aquæ be-
nedicendi; quo absoluto venit protopapa, et a la-
tere ejus archidiaconus et protopsaltes, si adsit, vel
alius quispiam ex iis qui officio aliquo funguntur.
Archidiaconus fert crucem, iste vero vasculum, vul-
go cenocheum nominatum, **79** quod intus conti-
net craterulam aquæ benedicta plena; quibus
imperator oliviam it ad duas usque orgias vel etiam
amplius. Protopapa acceptam ab archidiacono cru-
cem in poli fronti imperatoris cum precibus. De-

inde imperator osculatur crucem; at vero omnes qui circumstant, acclamant illud; « Ad multos annos. » Postmodum protopapa crucem archidiacono tradit; accepioque a protopsalta urceolo et accepta digitis, ut moris est, aqua benedicta, ungit frontem et oculos imperatoris. Dum autem imperator ex craterculo inungitur, omnes iterum intonant: « Ad multos annos, » quo peracto exeunt isti ex triclinio. Manente adhuc circumstante comitatu, si quod imperatorium beneficium in alium conferendi mandatum in promptu sit, subsignat illud imperator, omnibus iterum illud: « Ad multos annos, » accinctibus. Habet porro hujusmodi mandatum ferme eamdem vim quam aurea bulla. Sic enim initio scribit: « Donat majestas mea huic vel illi hoc vel illud. »

Et haec sunt festa in palatio peragi consueta.

CAPUT XV.

De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cipri vespelur.

Primo Septembri patriarcha cum litaniis et sanctorum imaginibus ad Porphyreaticam columnam profecto (in loco qui olim forum appellabatur), **80**, in cuius vertice crux visitur, eo etiam se consert imperator, auditque quod pro more ibi peragitur officium. Missione data revertitur ad palatum.

In festo Nativitatis Deiparæ abit ad venerabile monasterium Libis.

In memoria magni Demetrii abit imperator ad venerandum monasterium Palæologorum, quod nomine prædicti martyris insignitur.

Festo magni Chrysostomi consert se ad S. Sophiam, et interest vespertinis laudibus. Quibus absolutis cellam patriarcha petit, ut ibi quiescat. Postero die circa liturgiæ tempus descendit, caque finita discedit.

In Præsentatione Deiparæ Virginis, quando templum ingressa est, abit ad venerandum monasterium spectatae et admirandæ Virginis Deiparæ.

Festo magni Basillii consert se imperator ad venerabile monasterium quod istius nomine honoratur.

In festo Occursus seu Purificationis recipit se imperator ad Blachernarum templum, comitantibus Barangis, qui semper imperatorem equitanter comitantur, portantes humeris suis secures suas, deducuntque usque ad locum Ὑψηλὸν dictum. At in hoc festo etiam ad templum comitantur; ubi tamen non manent usque ad imperatoris redditum, sed **81** præstolantur, ut consuetum est, ad portam loci τῶν Ὑψηλῶν, ubi imperatorem excipiunt, et usque ad locum quo ex equo desilit deducunt.

Festo magni Georgii abit ad venerandum Manganorum monasterium.

A basilewes, καὶ λέγει εὐχήν. Είτα δὲ μὲν βασιλεὺς ἀσπάζεται τὴν σταυρὸν, οἱ δὲ τῇ παραστάσει δὲ πάντες βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. « Επειτα δὲ πρωτοπατᾶς; τὸν μὲν σταυρὸν δίδωσι τῷ ἀρχιδιακόνῳ· τὸ καθώνιον δὲ ἀπὸ τοῦ πρωτοφάλτου λαβὼν, καὶ τοῦ ἀγιάσματος; διὰ τῶν δακτύλων ὡς ἔθος ἀψάμενος, περιχρέει τὸ μέτωπον τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς δρθαλμούς. Μεταλαμβάνοντος δὲ ἐπειτα ἀγιάσματος; ἀπὸ τοῦ καθωνίου πάντες αὐθις βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ τούτου γενομένου ἐξέρχονται μὲν οὗτοι τοῦ τρικλίνου, τῆς δὲ παραστάσεως ἴσταμένη; Ετι, προστάγματος εὐεργεσίας δυτος ἑτοίμου, ὑπογράφει τούτο δὲ βασιλεὺς, πάντων αὐθις βοῶντων τὸ πολυχρόνιον. « Έχει δὲ δύναμιν τὸ τοιοῦτον πρεσταγμα ἔγγις χρυσοῦθιλου. Οὕτω γὰρ ἀπὸ ἀρχῆς γράφει. »

B « Δωρεῖται δὲ βασιλείᾳ μου τῷ δεῖνι τοῦτο τοι. »

Καὶ αὐταὶ εἰσιν οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τελούμενας ἑορταῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

Περὶ ἑτέρων διαφόρων ἑορτῶν, ἐν αἷς δὲ βασιλεὺς ἀπέρχεται, εἰ ἐνδημῶν τῇ Κωνσταντινούπολει σύρισκεται.

Κατὰ μὲν τὴν πρώτην τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ πατριάρχου μετὰ λιτανεῖας καὶ τῶν ἀγίων εἰκόνων εἰς τὸ παρφυροῦν κείδιον παραγενομένου, ἐφ' οὐ δὲ σταυρὸς ἵταται, δὲ πάλαι φόρος ἔκαλετο, ἀπέρχεται δὲ βασιλεὺς καὶ ἀκούει τὴν κατ' ἔθος; ἐκτελουμένην ἀκολουθίαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυτιν ἀπέρχεται αὐθις εἰς τὸ παλάτιον.

C Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Γενεσίων τῆς Θεοτόκου ἀπέρχεται εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τὴν τοῦ Λιβδός.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου εἰς τὴν ἐπ' ὄνδρας αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν τὴν τῶν Παταίολγίων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, καὶ ἀκούει μὲν τῶν ἐστεριῶν ὑμῶν, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυτην ἀνέρχεται εἰς τὸ κελλίον τοῦ πατριάρχου ἀναπτυξμένος ἐκεῖσε. τῇ δὲ ἐπαύριον κατὰ τὸν τῆς θελας λειτουργίας καιρὸν ἀπέρχεται, καὶ ταύτης τελεσθείσης ἐπέρχεται.

Κατὰ τὴν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν τῆς Περιθέπτου σεβασμίαν μονὴν.

D Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Βαττιείου ὁ πέρχεται ὥσαύτες εἰς τὴν ἐπ' ὄνδρας αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν.

Κατὰ τὴν τῆς ὑπαπαντῆς ἑορτὴν εἰς τὸν τὸν Βλαχερνῶν ναὸν, ἀκολουθούντων καὶ τῶν Βεράγγων. Καὶ πάντοτε μὲν τοῦ βασιλέως καβαλλικεύοντος; ἀκολουθοῦσιν, φέροντες ἐπ' ὅμιλον τὰς πελέκεις αὐτῶν καὶ μέχρι τῶν Ὑψηλῶν ἀπερχόμενοι, κατὰ δὲ ταῦτην τὴν ἑορτὴν μέχρι καὶ τοῦ ναοῦ ἀκολουθοῦσιν. Οὐ μή καὶ εἰς τὴν ὑποστροφὴν, ἀλλ' εἰρίσκονται κατὰ συνήθειαν εἰς τὴν πύλην τῶν Ὑψηλῶν ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ μέχρι καὶ τοῦ πεζεύματος.

Ε Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Γεωργίου εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τῶν Μαγγάνων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐνθα καὶ ἡ ἁγία τούτου σορὸς κεῖται.

Κατὰ τὸ γενέσιον τοῦ τιμίου Προδρόμου εἰς τὴν ἐπ' ὄντας τιμωμένην σεβασμίαν μονῆν αὐτοῦ τῆς Πέτρας, ἀκολουθούντων κάνταυθα τῶν Βαράγγων μέχρι καὶ τῆς μονῆς, καθὼν καὶ εἰς τὸν τῶν Βλαχερῶν ναὸν, ὡς δεδήλωται.

Κατὰ τὴν μνήμην τῶν ἀγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων ἀπέρχεται πάλιν εἰς τὸν ἐπ' ὄντας αὐτῶν θεῖον ναὸν τιμώμενον.

Κατὰ τὴν τῆς θείας μετάμορφώσεως ἑορτὴν ἀπέρχεται ὡσαύτως εἰς τὴν σεβασμίαν μονῆν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Κατὰ τὴν κοινωνίαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου αὐτοῦ ἀπέρχεται εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν διανυκτερεύων ἐκεῖσε, ὡς καὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Χρυσοστόμου.

Κατὰ τὴν ἀποτομὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου πάλιν εἰς τὴν εἰρημένην σεβασμίαν μονῆν αὐτοῦ τὴν τῆς Πέτρας, τῶν Βαράγγων ἀκολουθούντων ὡς καὶ τὸ πρότερον.

*Ἀπέρχεται πάλιν δὲ βασιλεὺς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν καταθεσίων τῆς τιμίας ἑσπῆτος τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν τῶν Βλαχερῶν ναὸν, ἀκολουθούντων τῶν Βαράγγων, ὡς καὶ πρότερον εἰπομένου.

*Ἀπέρχεται δὲ εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν τῆς Ὁρδοδοξίας. Καὶ δε τὸν ἀναγινώσκεται τὸ συνδικὸν, ἵσταται, τῆς εὐηγμίας δὲ λεγομένης καθηταὶ ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ.

*Ἐτι ἀπέρχεται καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἀγίου καὶ δικαίου Λαζάρου εἰς τὴν ἐπ' ὄντας αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονῆν.

*Ἐν ταῖς δηλωθείσις οὖν ἀπάσταις ἑορτᾶς; οὐκ εἰς τοὺς ἐπερινοὺς μόνον ὑμηνὸς ἀπέρχεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λειτουργίας.

*Ἐθος; δὲ ἔστι καὶ τὰς γινομένας ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἑορτὰς, καθὼς εἰρηται, τὸν τοῦ βασιλέως τζίχαν φέροντα τὸ διεβέλλιον, πλὴν σκουταρίου, ἐπὶ τῶν ὅμων πλάγιον, ἀκολουθούντων καὶ τινῶν τῶν τῆς αὐλῆς, προσπέρχεσθαι εἰς τὸ τῆς οὖσης ἑορτῆς μοναστήριον καὶ ἀναμένειν τὸν βασιλέα, κατέχειν τε δομοίως καὶ λαμπτάδα βασιλικήν, ἐρχομένου δὲ τοῦ βασιλέως ἀπειπεν αὐτὴν ἐπάνω τοῦ διεβέλλου, κατέχειν τε δρόθιν μέχρι τῆς ἀπολύσεως ἐκτὸς τῶν ὥραλων λεγομένων πυλῶν. Ήτοι ἐν τῷ προνάῳ. *Ο δὲ λόγος; περὶ τοῦ πώς δὲ τάγκας φέρει τὸ διεβέλλον καὶ οὐκ ἄλλος, ἀγνοεῖται.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ἑορτῶν· ἐπεὶ δὲ δὲ ἐλέγομεν τὰς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρέσιας, ἐπηγγειλάμεθα δεῖξαι καὶ τὰς ἐκτὸς αὐτοῦ ἥτοι τὰς ἐκ τῶν φοσσάτων, ὥρα καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς ἐν τῷ φοσσάτῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρέσιας, τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίτλης, τοῦ ἐπὶ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἀδρουμιαστοῦ.

*Ἀπαν τὸ φοσσάτον ὑπὸ τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου χείρα εὑρίσκεται. Διδ καὶ τοῦ βασιλέως εἰς

A In memoria magni Constantini discedit ad templum SS. Apostolorum, ubi sanctum ejus conditum exstat.

In Nativitate venerandi Prodromi confert se imperator ad venerabile monasterium Petri, quod ipsius nomine honoratur, sequentibus et hic Barrangis usque ad monasterium, sicuti ad Blachernarum templum comitari solent, ut praedictum est.

Festo Sanctorum et omnium ore laudandorum Apostolorum abit iterum in templum quod eorum nomine colitur.

In festo divinæ Transfigurationis similiter abit ad venerabile monasterium Christi Salvatoris omnipotentis.

B In Dormitione sanctissimæ Deiparæ confert se ad S. Sophiam, et ibi pernoctat, sicut in festo S. Chrysostomi.

In Decollatione venerandi Præcursoris iterum abit imperator ad supradictum venerabile monasterium Petri, Barrangis comitantibus, ut prius.

82 Die qua colitur memoria depositæ venerandæ vestis Deiparæ, proficiscitur imperator ad Blachernium templum comitantibus Barrangis, ut antea dictimus.

Dominica Orthodoxie abit imperator ad S. Sophiae templum: et quando legitur synodicum, stat. Deinde fausta acclamatione peracta sedet in throno suo.

C In resuscitatione sancti et justi Lazari tendit imperator ad venerabile monasterium quod ipsius nomine honoratur.

In omnibus prædictis festis non solum ad vespertas venit imperator, sed et ad liturgias.

D Est autem moris in festis quæ celebrantur in monasteriis, ut imperatoris tzancas seu calcearius ferat humeris suis vexillum, exceptio scuto, nonnullisque ex aula a latere comitantibus præcedat ad monasterium, ubi festus dies agitur, et ibi expectet imperatorem et teneat lampadem imperatori præferri solitam, quam veniente imperatore accendit, et vexilli contio affigit, erectumque tenet extra Speciosus, quas vocant, portas, hoc est in vestibulo ecclesiæ, usque ad rei divinae finem. Ratio autem quomodo tzancas et non alias vexillum portet, necessitatur.

Et hæc de festis. Quia vero cum exponeremus magni domestici officia in palatio, polliciti sumus nos etiam explicatiros ea officia quæ **83** oblit extra palatum, hoc est in exercitu, tempus reposcit ut promissis satisfaciamus.

CAPUT XVI.

De magni domestici, magni drungarii vigiliarum, præfecti exercitus et magni adnumjastæ officiis in exercitu.

Totus exercitus subest magno domestico. Quapropter cum ipse etiam imperator in exercitu præ-

sena est, in magno domestico tentorio iubis dant A τὸ φοσσάτου εὐρισκομένου εἰς τὴν τοῦ μεγάλου δο-
castris movendis signum: cumquo præsentे im-
peratore acies dirigitur, magni domestici munus est
disponere, quinam ante, qui retro, quique ex latere
stationem habere debeant. Imperator vero examinat
hujusmodi ordinum ac dispositiōrem,

Omnia procerum flammula, antequam imperato-
ria explicentur, involuta manent propa imperato-
rium signum, qualibet in suis theris; neque
facultatem habent ea prius explicandi quam expli-
centur imperatoria. At magnus domesticus po-
testatem habet explicandi sua, quando luet,
etiam ante imperatoria.

Præterea quando castra movere exercitumque B Α τὸ φοσσάτου τένταν σαλπίζουστ τὰ τῆς κινήσεως σήμαν-
τρον. Μαὶ δόπτε ἡ τοῦ φοσσάτου κατάστασις ἐμ-
προσθεν γίνεται τοῦ βασιλέως, δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ
μεγάλου δομεστίκου ἐνεργεῖται, ήγουν τίνες μὲν
ἐμπροσθεν, τίνες δ' αὖτε πλαγίων ὀφελουσιν εὐ-
ρισκεσθαι. Οὐ δὲ βασιλεὺς ἐπιχρίνει τὴν τοιպύτην
κατάστασιν.

Priusquam exercitus in viam se dat, magnus
drungarius, vigilæ constituit diurnas vigilias, prout
a magno domestico ordinatum est; et qui interdiu
vigilant, statim se ad vigiliam conserunt. Mo-
ris autem est ut exercitus levis, hoc est mili-
tes levis armaturæ, has excubias obeant, eo
quod arcus ferant; qui etiam a nocturnis excu-
biis semper sunt liberi. Ad illos vero qui noc-
turnas vigilias acturi sunt, abiens ante vespertinum
tempus magnus drungarius sic eos affatur: « Pro-
ceres, parati estote, cognate et date pabulum equis; »
cumque præsinitum excubiarum tempus advenit,
emittit illos ex castris. Deinde, si magnus domes-
ticus volet, abit, et cuivis locum, ubi consultum
judicaverit, ipsem assignat. Sin minus, hanc cu-
ram committit magno drungario, qui in hac re
perficienda ejus minister est et vicarius. Debet au-
tem iste ad prædictas nocturnas excubias sese con-
serre, easque observare et num recte se habeant
judicare. Et si quidem prope sit hostis, non tantum
semel, sed et bīs hęc facere oportet. Si vero sit tem-
pus quietis et relaxationis, semel facit.

85 Magnus adnumiast adest et ipse, quando
exercitus a magno domestico iustratus. Si repe-
riantur qui careant equis vel armis aliquibus, con-
signatis nominibus curat ut quae desunt supplean-
tur.

Omnis igitur, ipsi etiam imperatori filii, vigi-
lant cum illis quos sub se habent. At magnus do-
mesticus nunquam. Ratio est ista: quia cum qui-
libet ex aliis proceribus et duclibus sit tantum pars
exercitus, magnus autem domesticus universo exer-
citui imperet, ut dictum est; oportet ut semper uni-
versum exercitum obheat et omnes in ordinem cogat,
ne si fortassis hostium insulam oriatur, exercitus

Τὰ τῶν ἀρχόντων ἀπαντα φλάμουλα πρὸ τοῦ τὰ
βασιλικὰ ἀποτυλιχθῆναι ἐντευλιγμένα εὑρίσκωνται
πλησίον τοῦ σκῆπτρου, ἐν ταῖς ἁυτῶν ἔκαστον θή-
καις, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας ταῦτα ἀπλώσαι
πρὸ τῶν βασιλικῶν· δὲ δὲ μέγας δομέστικος ἀδειαν
ἔχει ἐκπλώσαι τὰ ἁυτοῦ, ὅτε βούλοιτο, καὶ πρὸ^{τι}
τῶν βασιλικῶν.

84 Τὰ τῶν ἀρχόντων ἀπαντα φλάμουλα πρὸ τοῦ τὰ
βασιλικὰ ἀποτυλιχθῆναι ἐντευλιγμένα εὑρίσκωνται
πλησίον τοῦ σκῆπτρου, ἐν ταῖς ἁυτῶν ἔκαστον θή-
καις, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας ταῦτα ἀπλώσαι
πρὸ τῶν βασιλικῶν· δὲ δὲ μέγας δομέστικος ἀδειαν
ἔχει ἐκπλώσαι τὰ ἁυτοῦ, ὅτε βούλοιτο, καὶ πρὸ^{τι}
τῶν βασιλικῶν.

Ἐτι: ἦντα δεῖσι πεζεῦσαι τὸ φοσσάτου, προσάρ-
χεται δὲπ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκλέγεται δὲ ἀν αὐτὸς
διαχρόνοις κατουντόπιον. Ἐάγ μὲν οὖν καὶ δέ μέγας
δομέστικος; στέρεψη τοῦτο, ήδη καλόν· εἰ δὲ μή, ἐνθα
δὲν φύτος διαχρόνοις, στρατοπεδεύει. Καὶ δέ: οὐδεὶς
πρὸ τοῦ τὸν μέγαν δομέστικον ἐν ἐκάστῳ φλα-
μούλῳ τὸν προσήκοντα δεῦναι τόπον πεζεύει.

Πρὸ τοῦ πεζεῦσαι τὸ φοσσάτου ἀπερχόμενον; δὲ τῆς
βίγλης: μέγας δρουγγάριος καθίστησι τὸ λεγόμενον
ἡμεροβίγλιον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου
προσετάχθη. Καὶ οἱ μὲν ἡμέρας βιγλίσσονταις ἀπέρ-
χονται εἰς τὴν βίγλαν αὐτίκα (ἀπέρχονταις ἐλεύθεροις)
θέές ἔστι φοσσάτου ἐλαφρὸν διά τὸ τόξα φέρειν αὐ-
τούς· εἰ καὶ οὐδαμῶς κατὰ τὴν ύπερα βιγλίζουσι;, πρὸ^{τι}
δὲ τοὺς αὐτὸν τὸν κατρόν τῆς νυκτὸς βιγλίσσο-
ταις ἀπερχόμενον; οὗτος δὴ δέ μέγας δρουγγάριος πρὸ^{τι}
τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας λέγει οὐτως; « Ἀρχοντες,
ἴτοι μάθητε, δειπνήσατε, καὶ δέτε τροφὴν ταῖς ἵ-
πτοις. » Καὶ δέταν δὲ τεταγμένος καὶ πρέπων τῆς
βίγλης Ἐλθῃ καιρός, ἐκβάλλει τούτους τοῦ στρατο-
πέδου. « Επείτα εἰ μὲν δέ μέγας δομέστικος ἐθελήσῃ,
ἀπέρχεται καὶ ἴστησι τούτους δι' ἁυτοῦ, ὅπου δὲν
διαχρόνοις· εἰ δὲ μή, ἀνατίθησι τῷ μεγάλῳ δρουγγά-
ριῳ τὸ περὶ τούτου, δὲ καὶ ὑπηρετεῖ τοῦτο ἀντ' αὐ-
τοῦ, Ὁφελέσι δὲ οὗτος ἀπέρχεσθαι πρὸ; τὴν εἰρη-
μένην τῆς νυκτὸς βίγλαν καὶ ἐπιτηρεῖν καὶ ἀνακρί-
νειν αὐτήν. Καὶ εἰ μὲν ἔγγυς ἔσται πολεμίων, οὐχ
ἀπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δις· εἰ δὲ δέστερος εἴη καὶ πρὸ;
ἀπαξ τούτο ποιεῖ.

D Οὐ δὲ μέτις ἀδνουμιασθής τὸ φοσσάτου ἀδνου-
μιαζομένου παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου πάρεσται
μὲν καὶ αὐτὸς· ἐὰν δὲ τίνες ὡσιν ἀπὸ τούτων στε-
ρούμενοι ἀλόγων ἡ ὀρμάτων τινῶν, ἀπογραφόμενος
οὗτος τὰς λείποντα ἐπιμελεῖται ἀναπληροῦσθαι
ταῦτα.

Πάντες μὲν οὖν, καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ βασιλέως υἱοί,
βιγλίζουσι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς, δὲ δέ μέγας δομέ-
στικος οὐδαμῶς. Ή δὲ αἵτια ἔστιν φύτη, διτὶ ἐκά-
στου μὲν τῶν ἀρχόντων μέρους φοσσάτου δνεῖ,
ἀρχοντος τοῦ μεγάλου δομεστίκου καθόλου, καθέ
ειρηται, δεῖ παρεῖναι διὰ τοῦτο τούτον δεῖ ἐν παντὶ^{τι}
τῷ φοσσάτῳ διετάττεσθαι πάντας, ίνα μή ἐφόδου πο-
λεμίων γενομένης, εἰ τύχοι, χωρὶς ἡγεμόνος τὸ κα-

οὐλῶν στράτευμα εὑρεθῆ. Μάζα τοι τοῦτο καὶ τοῦ Α generali ducē caret. Quamobrem absentē imperatore tenet ille in exercitu locum, quem imperator teneret, si adesset.

Άπλη τοῦ κούρου πρῶτην μὲν δίδοται ἡ πεντε-
ριά λόγῳ τοῦ βασιλέως; δεύτερον ἀπὸ τοῦ καθό-
λου φοσσάτου λόγῳ τοῦ μεγίστου δομέστικου, τρίτον
δὲ λόγῳ τῶν μερικῶν κεφαλάδων, ἀφ' οὗ μέρους
ἔχοτος ἀρχεῖται.

Ἐάν τινα ἄπλη τῶν διογατόρων στρατιωτῶν ἀπαίδε-
συμβῇ τελευτήσαι, τὸ τοῦ πολέμου ἀλογὸν ἔκεινον
καὶ τὰ ὅρματα πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον κομι-
ζονται.

Εἰ δεῖσει διελθεῖν τὸν μέγαν δομέστικον εἰς ἡγε-
μονὴν τειχὸς τῶν ἀρχόντων, τὸν ἔκεισε φοσσάτον
τούτον ἐκρωτᾶσι, καὶ πρὸ τῆς ἔαυτῶν κεφαλῆς τὸ
τε γενέσθαι δεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ^η.

Περὶ στεφηφορίας βασιλέως.

Τοῦ μέλοντος στεφήσεοςθαι κατὰ τὴν πρὸ τῆς
ἡμέρας ἔκεινης ἐσπέραν εἰς τὸ μέγα παλάτιον ἔρχο-
μένου μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ὅλων αἰκετακῶν
αὐτοῦ καὶ διανυκτερεύοντος, διαλαμπούσης ἡμέρας
συναθροίζονται ἐκ πρώτας εὐθὺς οἱ τε ἀξιώματα
ἔχοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀρχοντες, τὸ φοσσάτον
τε καὶ τὸ λοιπὸν ἀπὸ πλῆθος τῆς πόλεως πανδη-
μοι. Περὸς δὲ ὥραν τῆς ἡμέρας ταῦτης δευτέραν
ἀπέρχεται μὲν ὁ νέος βασιλεὺς εἰς τὴν ἀγίαν Σο-
φίαν, εἰθισμένον δὲ ὃν τὴν τῆς αὐτοῦ πίστεως ὅμο-
λογίαν οἰκεῖας χεροὶν ἐγγράψων παραδιδόνται, ποιεῖ
τούτο οὕτως. «Ο Δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστο-
θεὶσεν καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων οἰκεῖας χειρὶ^ν προστάξα.» Οὕτω μὲν ὁ στεφανωθεὶς τῆς ἔαυτοῦ
προτάσσων ὅμολογίας γράφει. «Ἄν δὲ υἱὸς αὐτῷ ή,
εἰ μὲν ἐνδιδωτὸν διατήρη, γράφει καὶ αὐτὸς προ-
τάσσων οὕτως, ήτοι, «Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων» εἰ δ'
οὐ, «Πιστὸς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ βασιλεὺς Ῥωμαίων
δεῖνα.»

«Πιστεύω εἰς ἑνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα,
πονητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὀρατῶν τε πάντων καὶ
ἀορατῶν, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ ὅρου τῆς πίστεως μέ-
χρι τέλους. Καὶ μετὰ τούτο· «Ἐτι στέργω καὶ
ὅμολογῶ καὶ βεβαιῶ τὰς ἀποστολικὰς καὶ θελας πι-
ραθεῖσις, ἀλλὰ μήν καὶ τὰς διατάξεις καὶ διατυπώ-
σεις τῶν ὅλοκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν κατὰ
καιρούς τοπικῶν, ἐτι δὲ καὶ τὰ προνόμια καὶ Εὐμάρ-
τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. Προσ-
τέται γε μήν βεβαιῶ καὶ στέργω διαπερ ἔδογμάτι-
σαν καὶ ἐθέσπισαν οἱ κατὰ τόπους ἀγιώτατοι Πατέ-
ρες ἡμῶν ὅρθως καὶ κανονικῶς καὶ ἀνεπιλήπτως.
Θαύματος ὑπισχυοῦμαι ἐμμένειν καὶ διηνεκῶς εὐ-
ρισκεσθαι πιστὸς καὶ γνήσιος δοῦλος καὶ υἱὸς τῇ;
ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ· πρὸς τούτοις εἶναι καὶ δεσμένωρ
καὶ ἐκδικητής αὐτῆς, καὶ εἰς τὸ ὑπήκοον εὔμενός
καὶ φιλάνθρωπος κατὰ τὸ εἰκός τε καὶ πρέπον, καὶ
ἐπίχεισθαι φόνων καὶ ἀκρωτηρισμῶν καὶ τῶν ὅμοίων
τούτοις κατὰ τὸ δυνατὸν, κατανεύειν τε εἰς πᾶσαν
ἀλήθειαν καὶ ἐκτασιούνην. Καὶ δια ἀπειάλοντο καὶ
ἀνεθεμάτισαν οἱ ἀγιοι Πατέρες, ἀπεβάλλομεν καὶ

A generali ducē caret. Quamobrem absentē imperatore tenet ille in exercitu locum, quem imperator teneret, si adesset.

Ex spoliis primum quidem quinta pars datur imperatori, secundo ab universo exercitu magno domestico, tertio particularibus capitaneis seu duabus a particularibus turmis, quibus quilibet praestat.

Si quis ex stipendiariis militibus moriatur sine liberis, equus, quo ille in bello utebatur, et arma ad magnum domesticum deferuntur.

Si oporteat magnum domesticum per alicujus procerum praefecturam transire, qui ibi reperitur exercitus eum prius quam suum ducem interrogat, B quid facio sit opus.

86 CAPUT XVII.

De coronatione imperatoris.

Qui coronandus est, is pridie ejus diο circa ve-
speram venit ad magnum palatium cum principib⁹
aliisque familiaribus suis, ibique pernoctat. Illeucc-
scente die congregantur statim sub diluculum qui in
dignitate constituti sunt, et omnes alii proceres,
exercitus et reliqua civitatis promiscua multitudo.
Circa horam secundam abit junior imperator ad
Sanctam Sophiam. In more antem possum est ut
tradat propria manu scriptam fidei suæ confessio-
nem. Quod hunc in modum facit: «Ego N. in Chri-
stio Deo nostro fidelis rex et imperator Romanorum
propria manu hec præmisi ac præscripsi.» Sic
quidem iam coronatus imperator fidei suæ confessio-
nem præscribens auspicatur. Si vero filium ha-
beat, præfigit et ipse confessioni suæ illud: «Im-
perator Romanorum, nisi pater concesserit: si mi-
nus, istud solūmmodo præfigit: «Fidelis in Christo
Deo nostro Romanorum rex N.»

«Credo in Deum, Patrem omnipotentem, factorem
cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium,» et
reliqua symboli apostolici, «quead finem.» Præterea
amplector, confiteor et approbo apostolicas et di-
vinas traditiones. Insuper etiam constitutiones et de-
finitiones septem 87 œcumenicarum synodorum,
et localium, que tempore suo celebratae sunt: ad
hæc etiam privilegia et consuetudines sanctissimæ
magistri Dei Ecclesie. Præterea confirmo et ample-
ctor quæcumque statuerunt et definierunt diversis
locis sanctissimi Patres nostri recte, canonice et
inculpate. Similiter promitto me perpetuo mansu-
rum fideli servum et genuinum filium sancte Ec-
clesie; ad hæc defensorem et vindicem ejus, clemen-
tem insuper futurum et humanum erga subditos,
quatenus æquitas et decencia id sinent. Abstinendo
etiam a eædibus et mutilationibus et id genus aliis,
quantum fieri poterit; omnemque veritatem et ju-
stitiam sequar; et quæcumque repudiarent et ana-
thematisarunt sancti Patres, ipse etiam repudio et
anathematizoo, et assentior tota mente, anima et

corde meo supradicto sancto Symboilo. Hec omnia A ἀναθεματιζω καὶ αὐτὸς, καὶ πιστεύω δὴ μου με custoditum promitto coram sancta Dei catholica Ecclesia. Mense N. die et indictione N. anno N. ἐνώπιον τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἑκκλησίας. Κατὰ μήνα τόνδε, εἰ, τὰς τέσσας, ἐν ἡμέρᾳ καὶ λιδικτιῶν τῇδε, τοῦδε τοῦ ἑτούς. »

Id vero quod initio præscripsit, rursus factæ fideli professioni subscriptit, illud nimirum: « N. in Christo Deo nostro fidelis Romanorum imperator, vel rex Romanorum, propria manu subscripti, traditumque sanctissimo meo domino et cœcumenico patriarchæ domino N. et sanctæ, quæ cum ipso est, synodo. »

88 Post hæc ascendit imperator ad triclinium quod vocatur Thoinaites, ad Augostenon resplendens, ubi universa multitudo plebis cum exercitu stat.

Antequam ergo imperator se conspiciendum præbeat, per aliquem de senatu, cui id imperator præceperit, jacidunt in populum ea quæ nominantur epicombia. Quæ talia sunt. Frustilla ex pannis resonant, et in quolibet segmento tria aurea, argentea totidem numismata, et tria ex obolis illigantes præjiciunt in multitudinem. Projiciunt autem talium fasciculorum tot millia, quot imperator præceperit. Consuetudine receptionis est ut hujusmodi epicombia jaciantur in atriis Magnæ Ecclesiæ, nempe in prædicto Augostenone, stante eo qui præjicit in Augostenis gradibus.

Post hæc novus imperator in scuto sessans tollitur in altum, et ab universa multitudine infrastante conspicitur. Tenent vero priores partes clypei imperator parentesque renuntiati, si adhuc sit in viuis, et patriarcha. Partes a latere et retro tenent qui dignitate præcipua excellunt, videlicet despotæ et sebastocratores, si fuerint. Sin minus, munus hoc obeunt præstantiores et nobiliores ex proceribus. Si non superest novi imperatoris pater, anteriores partes clypei tenet excellentior ex illis qui in dignitate sunt, aut aliquis ex proceribus cum patriarcha. Partes posteriores tenent quos jam antea commemoravimus.

89 Populo et universo exercitu faustis acclimationibus personante, descendit de scuto, duciturque ad Sanctæ Sophiæ templum, in quo coronandus D est. Est autem ibi hunc in usum lignea ædicula exstructa, in qua novum imperatorem introductum induunt saceo et diademate, episcoporum benedictione prins consecratis. In capite non fert certum quid ac definitum, sed vel sernum, vel quid aliud arbitratu suo. His peractis liturgia peragitur. Porro prope ædiculam illam ligneam, de qua jam diximus, ædificata est lignea anabathra pannis rubris vestita in qua pro numero imperatorum ponuntur aurei throni, at non tales quales sunt alii imperatorum throni, sed adeo excelsi ut habeant quatuor vel quinque gradus, in quibus egressi ex lignea ædicula imperatores, si non unus sed plures fuerint, resident. Ascendent et cum illis dominæ uxores eorum

«Ο δὲ προτάσων, τοῦτ' αὐτὸν πάλιν καὶ μετὰ τὴν πίστεως Ἐκθεσιν ὑποτάσσων γράφει, ἥγουν τὸ, «Ο δέλα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἢ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκεῖ χειρὶ ὑποτάξας παραδίδωμι τῷ παναγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ χυρῷ.... καὶ μετ' αὐτοῦ θελεὶ καὶ λερῷ συνδέω.»

Μετὰ τούτο τοίνυν ἀνέρχεται ἐπὶ τὸν τρίκλινον τὸν λεγόμενον Θωματῆν, πρὸς τὸν Αὐγούστεωνα ἀφορῶντα, ὃπου τὸ πλήθος ἀπαντάται μετὰ τοῦ φοστάτου.

Πρὸ τοῦ φανῆναι οὖν αὐτὸν διά τινος τῶν συγκλητικῶν, φὰ μὲν ἐπιτάξοι δι βασιλεὺς, φίπτονται εἰς τὸν λαὸν ἢ λέγουσιν ἐπικάμβια. «Ἔστι δὲ τοιοῦτον. Τμῆμα ἐκ πανίων ἀπτοντες, καὶ ἐν ἐκάστῳ τμήματι νομίσματα χρυσᾶ μὲν τρία ἀργυρᾶ δὲ τοσάντα καὶ τρία ἐξ ὅδοιῶν περιδήσαντες, φίπτουσιν εἰς τὸ πλήθος. Φίπτουσι δὲ τοιούτους ἀποδέσμους ἀριθμὸν χιλιάδων ἔσοντας ἀν προστάξοι δι βασιλεύς. Εἰθισμένον δέ ἔστι φίπτειν τὰ τοιαῦτα ἐπικάμβια ἐν τοῖς πρασιλοῖς τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἥγουν ἐν φερηται Αὐγούστεωνι, ἰσταμένου τοῦ μίκτοντος ἐπάνω τῶν τοῦ Αὐγούστεωνις βαθμίδων.

Μετὰ δὲ τούτο δι νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουταρίου καθεσθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὄψος, καὶ φαίνεται πᾶσι τοῖς κάτωθεν ἰσταμένοις; πλήθεσιν. Κατέχουσι δὲ τὰ μὲν ἐμπροσθεν τῆς ἀσπίδος αὐτὸς τι δι βασιλεὺς καὶ πιτήρ τοῦ ἀναγορευομένου, ἐὰν ζῶν ἢ, καὶ δι πατριάρχης, τὰ δὲ ἐκ πλαγίων καὶ δι πισθεν οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες, ἥγουν δεσπόταις καὶ σεβαστοκράτορες, ἐὰν ὡστιν εἰ δὲ μή, οἱ κρείττονες καὶ εὐγενέστεροι τῶν ὀρχόντων. Εἰ δ' οὐκ ἔστι πατήρ, τὰ μὲν τῆς ἀσπίδος ἐμπροσθεν δι ἐντιμότερος τῶν ἀξιωματικῶν ἢ τῶν ἀρχόντων μετὰ τοῦ πατριάρχου, τὰ δὲ γε δι πισθεν, οὓς εἶπομεν.

Ἐπευφημισαντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φοστάτου παντὸς κατέρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ σκουταρίου, ἀγεται δὲ εἰς τὸν τῆς ἀγίας Σοφίας ναὸν, ὃπου δὲλ αὐτὸν καὶ στεφθήσεσθαι. Ἐπάρχει δὲ ἐκεῖτε προκατεσκευασμένον ἔυλινον οἰκήμα μικρὸν ἐνεκκα τῆς χρεῖας ταύτης εἰς δι ἔυλινον οἰκήμα εἰσάγοντες τὸν νέον βασιλέα ἐνδύουσι τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα, εὐλογούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων. Εἴ δὲ τῆς χειρᾶς αὐτοῦ οὐ νενομισμένον τι φυρεῖ, ἀλλ' ἢ στέφωνον ἢ ἔτερον δι τὸ δέδη. Τούτων δὲ γινομένων τελεῖται ἡ λειτουργία. Πλήσιον δὲ οὐ εἰπομένιον ἔυλινον οἰκήματος κατατεινάζεται ἐκ ἔυλων δομοίων καὶ ἀναβάθμα, καὶ ἐνδύουσι ταύτην πάντοθεν διά βιατῶν ἀριθμῶν. Ἐπάνω δὲ ταύτης τίθενται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βασιλέων θρόνοι χρυσοί, οὓς τοιοῦτοι δὲ ἀποιοῦσι εἰσι καὶ ἀλλοι θρόνοι τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τοιοῦτον ὑψηλοὺς ὡστε ἔχειν βαθμίδας δὲ ἢ καὶ εἰ.

Ἐρ' οδ; ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοῦ εὐλίνου οἰκήματος οἱ βασιλεῖς, ἐὰν μὴ εἰς, καθὼς εἰπομέν, ἀλλὰ πλεῖστοι ὡς ν. καθίζουσιν. Ἀναβαῖνοσι δὲ καὶ μετ' αὐτῶν καὶ αἱ δέσποιναι αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ καθίζουσιν καὶ αὐταὶ ἐφ' ἑτέρους θρόνους, παρισταμένων ἀνωθεν τῶν δέσποτῶν καὶ τῶν βασιλεσσῶν, ἢ μὲν ὅνγι προεστεμένη καὶ μῆτηρ τοῦ ἀναγορευομένου φοροῦσα καὶ τὸ ἱερῆς στέμμα, ἢ δὲ νία βασιλεὺς φοροῦσα σεβασμὸν.

Τῆς οὖν θείας, ὧν εἰπομένων, τελούμενης λειτουργίας, πρὸ τοῦ τρισαγίου ὅμου ξέρχομενος ὁ πατριάρχης τοῦ βαττατος ἀναβαῖνει ἐπὶ τὸν ἀμβωνά, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἐντιμότεροι τῶν ἀρχοντῶν τῆς ἤκτηςισις, τὰς ἵερας αὐτῶν φοροῦντες στολάς. Σιωπῆς δὲ μεγάλης καὶ ἡρεμίας γνομένης ἐν τῷ νεῷ, πέμπτων ὁ πατριάρχης προτακαλεῖται τούς βασιλεῖς, οἰτινες καὶ ἔρχονται ἐπὶ τὸν ἀμβωνά, ὃπου ὁ πατριάρχης ἐστίν. Ἐλθόντων δὲ ἀναγνώσκει εὐτοῖς τὰς μέρισμας τοῦ χριστιανισμοῦ, εὐθὺς δὲ πάντες δοσὶ εὐρίσκονται ἐν τῷ γαψ ἀποκαλύπτοντος τὰς κεφαλὰς ἴστρατας. Ὁ δὲ πατριάρχης χρίει σταυρούμενος τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τῷ θείῳ μύρῳ, ἐπιλέγων μεγάλη τῇ φωνῇ τὸ «Ἄγιος». Οἱ δὲ δύτες ἐν τῷ ἀμβωνὶ πάντες, περὶ τὸν πατριάρχην, διαδεχόμενοι τὴν φωνὴν, λέγουσι καὶ αὐτοῖς ἐκ τρίτου τὸ «Ἄγιος». Ὅμοιως δὲ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθης ἐκ τρίτου λέγει τὸν αὐτὸν λόγον.

Μετὰ δὲ ταῦτα, εἰ καὶ τινες λέγουσι διτὶ ἐπὶ τῆς Καρυάς τριπλέγης κείται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐχ ἔστι τούτο· ἐντὸς δὲ τοῦ ἀγίου βαττατος κρατούμενος ὁ πατριάρχης τὸ «Ἄγιος». Εἰ δὲ οὐκ ἔστι πατερὶ αὐτοῖς, ποιεῖ τοῦτο μόνος ὁ πατριάρχης. Ωπερ δὲ πρήτερον ἐν τῇ τοῦ μύρου τὸ «Ἄγιος», διαδεχόμενος, δομοίως καὶ ταύτην τὴν φωνὴν οἱ ἐπὶ ἀμβωνὶς, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθος βαῶσιν ἐκ τρίτου τὸ «Ἄγιος». Εἴτα ἀναγινώσκει πάλιν ὁ πατριάρχης εὐχάρις, καὶ κατέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀμβωνῶς, οὐκ ἐκ τοῦ μέρου, μέντος οὐπερ ἀντίθετον, ηὗος τοῦ πρὸς τὰς θραῖς πόλεας δρῶντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑτέρου τοῦ πρὸς τὴν φυλέαν καὶ τὸ ἄγιον βῆμα.

Ἐπέντες οὖν σγυμῆς μὴ ἔχειν κατὰ τὸν κατερὸν ἔκεινον γυναῖκα τὸν βασιλέα, εὐθὺς μετὰ τοῦ κατελθοῦν τοῦ ἀμβωνῶς ἀνέρχεται πάλιν εἰς ἀναβαθμὸν καὶ καθίζει ἐπὶ τοῦ ἑρόου· εἰ δὲ ἔχει γυναῖκα, πάσῃς τοῖσιν ἀνάγκη επεφθῆναι τότε καὶ αὐτίγ. Γίνεται δὲ καὶ τούτῳ οὕτως.

Ἡ μὲν προεστεμένη καὶ μῆτηρ τοῦ γένους βασιλέως, ζεῦντος μὲν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ βασιλέως, τῷ πατρὶς δηλονότε τοῦ νεού βασιλέως, ἰστατεῖ επεφτηροῦσα, κατέχουσσα τῇ χειρὶ βίσιον χρυσοῦν, ἔχον τε ἄποιν τῆς κομφῆς καὶ καταθένεν δύον σπειρυμάσιον μῆκος μαργαριτάρια καὶ λιθόρια ἀμπετηγ-

ΡΑΤΙΟΝ, ΚΒ. CLVII.

A quæ et ipse in aliis thronis sedent, astantibus superè deponit et reginat. Mater igitur regnanti imperatoris jam olim coronata gestat coronam suam, noua vero imperatrix seruum.

Dum igitur, ut diximus, divina liturgia celebatur, ante hymnum trisagium egreditur patriarcha ex tabernaculo, et ascendit in ambonem, **90** et cum illo digniores ex ecclesiæ proceribus, sacris amicti stolis. Magno autem silentio facto et quiete orta in templo, missa quopiam vocat patriarcha imperatores, qui in ambonem ad patriarcham venient. Quibus præsentibus legit patriarcha ad unctionem imperatorum compositas preces, partim tacite, partim clara voce: supplicat autem Deo pro illo qui in Imperatore inungendus est, entique eadem propitiatory reddere studet. Posthuc solvit novus imperator capitis tegumentum, qualemque illud fuerit. E vestigio autem, quoniam in templo reperiuntur apertis capitibus stant. At patriarcha crux in formam caput imperatoris divino inuenienti inungit, accinctus elata voce illud: «Sanctus.» operes porro qui cum patriarcha sunt in amboe exstipentes vocem canunt et ipsi tertio illud: «Sanctiss.» Quos similiter reliqua populi modi ita loquuntur sequitur, ter illud: «Sanctus.» admodulantes,

Pōstulat. Nec autem qui tradidit stemma gen. patrum imperatoris in sancta mensa repositum est. Ita tamen secus est, quia in terra sanctarum tabernaculorum tenetur a diaconis sacerdos vestes ferentibus, digestis in amboe.

Si igitur, ut antea dictum, adest imperator pater eius, ipse et patriarcha acceptum stemma impinguunt novi in imperatori capiti, patriarcha illud incepiente: «Dignus.» Si pater non adest aut estiam prius surpresus, **91** solus patriarcha hoc facit. Quemadmodum vero antea in imperatoria unctione illi quippe in amboe stabant et tota r. figura eccl. o. **92** Sanctus iter insonabant, ita et nunc ter recinunt illud: «Dignus.» Deinde patriarcha iterum reci at preeces, descenditque imperator ex amboe, non et pars quia ascendit, ex stipe que ad Speciosas portas respicit, sed ex uero totas ei sancto tabernaculo obversa.

Si igitur eo tempore imperator neobijum uxoriatus sit, statim post descensum ex amboe ascendit preecessus in anabathmam, seu tabulatum, et sedet in throno suo. Si jam uxorem habeat, plane necessarium est ut et ipsa coropetur; quod si hunc in modum.

Imperatrix prius coropeta et mater novi imperatoris, si vivat adhuc maritus ejus imperator et pater novi imperatoris, et accepit male coepit, et menses duodecim tannum (acceptum ita dicitur), ita invenit a vestice usque ad jinum, quasi in lorgi iugulare spilhamque margarites et auripura in orbe

ιαδίσος. Si vidua sit, ramum quidem et stans et sedens tenet, sert vero indumentum nigrum, quod hiematium appellatur et mandyam coloris violacei. At nova imperatrix stans et ipsa, et sustentata utrinque a propinquissimis cognatis, si autem cognatis propinquis et genuinis careat, a duobus eunuchis, descendit ex anabathra et veniens **92** stat ante soleam. Descendens igitur de ambone imperator maritus ejus, acceptum ex patriarchae manu prius benedictum stemma imponit capiti uxoris suæ, non ejus formæ cuius est stemma imperatoris, sed alterius, quo l prius haec in rem præparatum fertur et ipsum vel a genuinis cognatis vel a duobus eunuchis. Illa, stemmate imperatoris et conjugis sui manu capiti imposito, statim adorat imperatorem et conjugem suum, quasi per delatam reverentiam aperte fateatur se illi subjectam esse. At patriarcha prope soleam stans et ipse recitat alteram orationem pro imperatore et imperatrice omniq[ue] populo subditu.

τριάρχης πλησίον τοῦ σωλεου ιστάμενος καὶ αὐτῆς ἀναβάθμευτος καὶ παντὸς τοῦ ὑπηκόου λαοῦ.

Et sic quidem coronatus imperator coronat etiam propriam uxorem. Si imperator prius coronatus fuerit, coronatur imperatrix a proprio coniuge suo et imperatore, quando duxit illa in uxorem nup tiadem solemnitatem peragit.

Si autem, ut prediximus, fiat, postquam novus imperator propriam uxorem et imperatricem coronavit, et postquam illa eunuchi debita veneratio ne affectit, ascendentes simul in anabathra seu tabulatum, rursus consident in thronis, imperator quidem tenens crucem (sceptrum suum), nova vero imperatrix ramum seu palmarum, ut antea ostensum; dumque **93** mystagogia peragitur, imperatores sedent. At decantato trisagio, vel apostolicis Scripturis divinisque Evangelii lectis, surgunt et ipsi. Cum autem ultraque ex parte lempri ligneæ anabathrae hunc ipsum in usum exstructæ sint, illas occupant protopsaltæ et domestici et lectores, quos veteri more in hujusmodi panegyrice festis et initiationibus clamatores vocant, qui canunt cantica quædam buc facientia et accommodata; qui ultraque ex parte tenuerunt tres bastas, circulis lignis insignitas, ex quibus in orbem panui serici coccinei et caudidi dependent quasi duarum spithamarum. Quæ (bastæ) perfecta liturgia imperatore antecedunt, his et qui ipsas portant præcuntibus et cantantibus usque ad magnum palatiuum. Quo autem modo hoc dat, ratio queritur.

Quando igitur in magno introitu inchoatur hymnus, acce lentes ex honoratioribus ecclesiæ diaconis invitant imperatorem. Ille cum illis se confert ad locum qui prothesis appellatur, ubi sancta deposita sunt. Ceterum adhuc extra prothesin stans ascendit super saccum et diadema mandyam aureum; destra manu tenet crucem, priori mox est ferre

Α μέντον κυκλόθεν. Εἰ δὲ τόχην οὖσα χήρα, τὸ μὲν βάπτιον κατέχει καὶ ισταμένη καὶ καθημένη, φορεῖ δὲ ἐνδύμα μέλαν λεγόμενον ιμάτιον καὶ μακρύνεν δέξιν. Η δὲ νέα βασιλίς ισταμένη καὶ αὐτῇ, καὶ κατεχομένη ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ὑπὸ δύο συγγενῶν τῶν γνησιωτάτων, ή εἰ μὴ έχει γηραιότερον, ὑπὸ εὐνούχων δύο, κατέρχεται ἀπὸ τῆς ἀναβάθμης, καὶ ἀρχομένη ισταται πρὸ τοῦ σωλέου. Κατερχόμενος οὖν τοῦ δικτυώνος διάβασις καὶ ἀνήρ αὐτῆς, λαμβάνει ἀπὸ τῆς τοῦ πατριάρχου χειρὸς τὸ στέμμα εὐλογηθὲν πρότερον πάρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπιτίθεται τῇ κεφαλῇ τῆς ἐπιτοῦ γυναικὸς, οὐχ δμοῖον τῷ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ἔπερόν τι σχῆμα προτοτιμασμένον ὑπάρχον, καὶ βασιλέμενον καὶ αὐτὸς ή ὑπὸ γηραιῶν, ὡς εἴρηται, συγγενῶν αὐτῆς ή ὑπὸ δύο εὐνούχων. Η δὲ ἐπιτεθέντος τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τοῦ στέμματος παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς χειρὸς εὐθὺς προσκυνεῖ τὸν βασιλέα καὶ ἀνδρα αὐτῆς, ὥσπερ διολογοῦσα διὰ τῆς προσκυνήσεως ὅπ' αὐτὸν εἶναι καὶ ὑποτετάχθαι αὐτῷ. Ο δὲ πατριάρχης πλησίον τοῦ σωλεου ιστάμενος καὶ αὐτῆς ἀναγινώσκει ἐξέρχαν αὐθίς εὐχὴν ὑπέρ τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίδος καὶ παντὸς τοῦ ὑπηκόου λαοῦ.

Καὶ οὗτο μὲν στεφόμενος διάβασις στέψει καὶ τὴν ίδιαν αὐτοῦ γυναικὰ εἰ δὲ συμβῇ προστερεμένον εἶναι τὸν βασιλέα, στέψεται ή βασιλέας παρὰ τοῦ ίδιου ἀνδρὸς καὶ βασιλέως δμοῖως, δταν ἀναδμενος αὐτὴν εἰς γυναικὰ ἐπιτελῇ τὴν ἐπιγέμισιν τελετὴν.

Άν δὲ ὡς προεπομεν γένηται, μετὰ τὸ στέψει μὲν τὸν νέον βασιλέα τὴν ίδιαν γυναικὰ καὶ βασιλίδα, ἐκείνην δὲ, ὡς εἴρηται, προσκυνήσει, ἀναβάντες καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἀναβάθμην κάλπας αὐθίς ἐπὶ τὸν θρόνον, διὰ διαβασίας κατέχων σταυρὸν, ή δὲ νέα βασιλίς βάιον, κατὰ τὸ εἰρημένον. Καὶ τῇς μὲν ἀλληλας μυσταγωγίας γινομένης ἀθίγητει οἱ βασιλεῖς, τοῦ τρισάγιου δὲ ὑμνου ἀδομένου ή τῶν ἀποστολικῶν Γραφῶν ή τῶν θείων Εὐαγγελίων ἀναγινωσκομένων ἀνιστανται καὶ αὐτοί. Ήδη ἑκατέρων δὲ μερῶν τοῦ ναοῦ ἡγάλιτων οὐσῶν ἀναβαθμῶν ἐπ' αὐτὸ τούτῳ πεποιημένων, ιστάμενοι ἐπάνω εἰς τε περιτοφάλαι ταῖς οἰδηστικοῖς καὶ οἱ ἀναγνωσταί, οὓς εἰ θεοὺς παλαιῶν χράστας ἐν ταῖς τοιαύταις, διοράζουσι πανηγύρεις καὶ τελεταῖς, φάλισσιν φραστά τινα συντελοῦντα καὶ ἡρόεσμένα εἰς τὰ τοιαύτα. Κατέχουσι δὲ ἐξ ἑκατέρων μερῶν ἀνάτρια κοντάρια. Εχοντα ἔκαστον γύρους, ἐκ ξύλων, ἐκκρεμάμενα; Εχοντα κυκλόθεν μετάξις κοκκίνας; καὶ λευκᾶς, δυον εἰσπιθάμους· ἀ καὶ μετὰ τὸ τελεσθῆναι τὴν λειτουργίαν προηγούντας τοῦ βασιλέως, τῶν κατεχόντων αὐτὰ προσέντων καὶ φαινόντων μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου παλατίου τίνει δὲ τρέψι γίνεται τούτο, διόγος ζητεῖται.

Άρχομένου δὲ φάλλεσθαι τοῦ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ διαμονοῦ, ἐρχόμενοι οἱ ἐντιμότεροι τῷ, διακόνων τῆς ἐκκλησίας προσκαλούνται τὸν βασιλέα. Ο δὲ ἔρχεται μετ' αὐτῶν εἰς τὴν λεγομένην πρόθεσιν, ἔνθα κείνται τὰ ἄγια. Εἰς δὲ έξι τῆς προθέσεως ιστάμενος ἐνδύεται ἐκάτω τοῦ σάκκου καὶ τοῦ διαδικτοῦ; γανδαν χρυσεῦν. Καὶ τῇ μὲν δεξιῇ χειρὶ

κατέει τὸ σταυρὸν, ὡς σύνθης ἐστι κρατεῖν τὸν βασιλέα. οὗτον καὶ τὸ στέμμα φορεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κατέχει ἀρθηκα. Ἐπέχει γὰν τότε τάξιν ἐκκλησιαστικὴν ἥν καλοῦσι τοῦ διπλάτου. Κρατῶν οὖν ἀμφίπερα ὁ βασιλέας, ἔγουσι τὸν σταυρὸν καὶ τὸν νάρθηκα, προτηγεῖται τῆς εἰσόδου πάσῃς· ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τῶν μερῶν συμπτερχούσιον αὐτῷ οἱ τε βαραγγοὶ πάντες πελεκυψόροι καὶ νέοι εὐγενεῖς; Ἑνοπλοὶ περὶ ἑκατόν. Οὗτοι μὲν οὖν ἀκόλουθοισιν ἔχοντες ἄλιτρα, ὡς εἰρηται, ἔχουσιν δὲ τοὺς βασιλέων; εὐθὺς μετ' αὐτὸν ἔρχονται οἱ τε διάκονοι καὶ οἱ λειψίς, σκευή δὲ τε φλάξ τῶν λεπών κρατοῦντες καὶ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ στοιχία. Περιελθόντες δὲ κατὰ τὴν συνήθειαν τὸν ναὸν ἔρχονται μέχρι καὶ τοῦ σωλήνου. Οἱ μὲν οὖν δίλοι· πάντες ἵστανται ἑκάτον· μόνος δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος, τὸν σωλήναν εὑρίσκει τὸν πατριάρχην ἵσταμενον εἰς τὰ ἅγια θύρα. Τέχνη οὖν αὐτῶν καὶ ἀμφόπεροι κεφαλᾶς, δὲ μὲν πατριάρχης ἐσωθεν, ὁ βασιλέας, δὲ ἔξωθεν, εἰς σχῆμα δῆθεν χαρετιστοῦ καταναντες ἵστανται. Καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ κατέγων θυμιατὸν, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τε, λεγόμενον ὄμοιοφρίον τοῦ πατριάρκου. Καὶ εἰς μὲν τὸ παλαιὸν εἰρχεται τῇ ἑκκλησίᾳ ἀρχιδιάκονον, νῦν δὲ οὐδαμῶς, ἀλλὰ ἔχει τοῦτον ὁ κατῆρες τοῦ βασιλέως. Ἡ αἰτία ζητεῖται. Ήταύτως οὐδὲ πρωτοεψήλατη γέχει τῇ ἑκκλησίᾳ, ἀλλὰ δοκεῖστικον δὲ βασιλεὺς κατέρος καὶ ἀμφοτέρους. Καὶ δὲ μὲν πρωτοεψήλατης τοῦ βασιλικοῦ ἕσταρχος κατέρος, δὲ γε δομέστικος τοῦ δειπνοῦ· ποιητικοῦ καὶ ποτὲ μὲν διεισειτεί τῇ ἑκκλησίᾳ ἐπερφρόν δομέστικον παρὰ τὸν δρουσινού, ποτὲ δὲ διάβολος ἀμφοτέροις τοῖς κλήροις ὑπηρετεῖ, ἀποτελεῖ δὴ καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς. Ἐγειρεται μὲν τῷρος διαβατέως πρωτοπαπᾶν εἰς τὸν κλήρον αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ τῇ ἑκκλησίᾳ· οὗτοι δὲ ὅτε ὁ αὐτός εὑρίσκεται τῶν οὐτεων,

Οἱ δυνατερεύων δὲ τῶν διακόνων θυμιτὴ τὸν βασιλέα, καὶ κλίνεται; αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν βορρᾶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ τῇ, η Μητρούση Κύριος δὲ Θεὸς τοῦ κράτους τῆς βασιλείας; οὐδὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ αὖτε καὶ τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἐπειδὴ ἐπιλέγει τὸν Ἀρμένιον. Τὸ δὲ αὐτὸν τοῦτο καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἔρχομενοι λέγουσι, διάκονοι τε καὶ μετ' αὐτούς λειψίς. Λέγουσι δὲ πάντες οὗτοι τοῦτο καὶ εἰ, τὸν πατριάρχην, ἔρχομενοι εἰς τὸ βῆμα, ήτοι, η Μητρούση Κύριος δὲ Θεὸς τῆς ἀρχιερωσάνης σου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὕτον πάντοτε νῦν καὶ αὖτε εἰς τοὺς αἰώνας, τῶν αἰώνων. Ἐ

Τούτου δὲ τελεσθέντος, αὐθις τὸν πατριάρχην δὲ στέλνεις προσταχορεύσας ἀποδύεται ὅπερ εἰπομεν χρυσούν μνημόνιον. Ἀπαίρεται δὲ αὐτὸν σύγηθες τὸν τῆς ἑκκλησίας βεσφερενόδριον. Οἱ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἔρχομενος εἰς τὴν ἀναβάθμαν καθηταί, ἀνιστάμενος μόνον ἦν τε τῇ ἀναγνώσει τοῦ ἀγίου συμβόλου καὶ ἐν τῇ τοῦ εἰπάτερ ἡμῶν δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; προσευχῇ καὶ ἐν τῇ ὑψωσει τοῦ Δεσποτικοῦ καὶ ἀγίου σωματος. Γενομένης δὲ τῆς ὑψώσεως, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν δὲ βασιλεὺς πρὸς κοινωνίαν ἔτοιμος, καθηταί ἐπὶ θρόνου μέχρι τέλους τῆς ἀγίας λειτουργίας; εἰ δὲ παρεσκευασμένος ἐστιν εἰς τούτο, προκαλεόντας

A imperatorem, quando gestat stemma. Sinistra uerbi marthecem s.u serulam, habetque tunc locum ecclesiasticum quem vocant deputati, Imperator 94 igitur utrumque portans, nempe crucem et marthecem, eorum qui sacrorum donorum ingressum perficiunt ducem se praebet. Ex ultraque parte comitantur illum Barang, omnes securiseri, ei juvenes nobilitate eximii, armati circiter centum, isti ergo comitantur imperatorem a latere, ut dictum est. Imperatorem proxime subsequuntur diaconi et sacerdotes cum alia sacra vesta tum ipsa sancta portantes. Circumeuntes, ut consuetum est, templum, veniunt usque ad soleam omnibus aliis extra statimbas. Solus imperator, transita sole, reperit patriarcham in soribus sanctis stantem, Ambobus igitur, patriarcha intus, imperatore foris in speciem salutationis capita inclinantibus, sive quicunque loco subsistit. Deinde venit secundarius diaconus dextra manu turibulum gestans, sinistra id quod dicitur pallium seu humerale patriarchae, Et omni quidem etiam ecclesia habebat suum ac chidiacolum, nunc vero nequaquam; sed habet illum clerus imperatoris. Causa queritur. Simillimus neque protopsaltē habet ecclesia, sed domesticum; imperatorius clerus utrumque habet. Et quidem protopsaltē cleri imperatoris præpositus est, quod misticus autem cleri imperatricis exarchus est. Et olim quidem habebat ecclesia alterum dñe patricium præter illum imperatricis, Aliquando idem utriquis clero inservit, quemadmodum protopapa quocumque. Habet 95 imperator protopapam in suo clero, habet et ecclesia. Est cum idem utrique clero annuitetur. Et de his quidem hinc in modum dictum sit, καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κλήρους. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὐτεων,

Criterium secundarij diaconorum ius imperatōri adiulet, ipsoque caput inclinante magna voce ipse sonat illud: « Recordetur Dominus Deus potenter regni vestri in regno suo, ubique, nunc et semper, et in sæcula sæculorum, » Deinde addit, Amet. Idem accipiunt post ipsum venientes diaconi, et post hos sacerdotes quoque. Et omnes isti ad tabernaculum progressi patriarchas itidem hoc canticū incidunt: « Recordetur Dominus pontificatus tui in regno suo ubique, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. »

Hoc peracto imperator, salutato patriarcha, exiit aureum mandylam, de quo antea diximus. Consuetum vero est ut eum to'lat ecclesiæ referendarius, At imperator anabathram repetens consideret, solumque assurgit in lectione Symboli et in Oratione Dominicæ « Pater noster, qui es in celis, » et in elevatione Dominicæ et sancti corporis. Post elevationem, si imperator non est paratus ad communionem, sedet in solio suo usque ad finem sancte missæ. Si vero ad communionem præparatus 96 est, invitans illum prædicti dico, cuiusq; ingreditur imperator in tabernacula

seu in Sancta sanctorum ; et accepto turibulo incensat, crucis in speciem, sacram mensam, primum quidem ad orientem, deinde ad septentrionem, postea ad occidentem et tandem ad meridiem. Deinde iterum ad orientem incensans suffitum quoque patriarcham honorat. Ipse autem salutato imperatore eidem incensi et suffitum honorem redhibet. His peractis imperator deposita de capite corona tradit eam diaconis. At patriarcha postquam pretiosum Domini corpus sumpsit, tradit quoque imperatori in manus Dominicai corporis particularum ; qua sumpta sumit etiam vivisicum sanguinem ; communicat autem, patriarcha sanctum calicem tenente, ipse os ad calicem applicans, quemadmodum sacerdotes solent.

Posquam divinorum mysteriorum particeps effectus est, imposita rursus capiti corona egreditur ex sacro tribunali, finita liturgia et populo pane sanctificeato, quod antidorum nominamus, distribuendo; de quo postquam et ipse participavit, et benedictionem a patriarcha ceterisque presentibus episcopis accepit, eorumque manus deosculatus est, ascendit ad locum Catechumena dictum. Lignea ibi quoque anabathra, sed modica, preparata, et positis thronis, qui quotidiano sunt in usu, ascendunt novus imperator et uxor ejus imperatrix cum imperatore pate **97** et imperatrici matre, presentibus itidem supradictis protopsaltis et domesticis, aureis velis anabathram velantibus, i.e. imperatores vigeantur. Cantores cantant illud : « Exortamini. » Statim igitur sublatis velis, omnes illi qui in Catechumenis sunt faustis acclamati, iulus imperatores extollunt. Quo facto descendunt imperatores, abeuntque cum imperatricibus in palatum stemmata capitibus ferentes ; et hi quidem soli in equis, alii omnes a despota usque ad novissimum pedites.

Erat olim consuetudo ut imperatoris equus tali in panegyri circa collum et retro sellam supra scapulas ferret ea que vocabantur χιώματα, ex margaritis et unionibus confecta ; paululum autem supra talos circumligata serica rubra, quae appellantur flocci. Nunc quidem cetera desierunt, flocci vero adhuc sunt in usu.

Mensa ibidem preparata accumbentes epulantur, stemmatis suis insigniti, quibus ministrat magnus domesticus. Si non sit magnus domesticus, ministrat despota, aut alius ex illis qui dignitates nuncupantur, quales sunt despota, sebastocrator, Cesar, panhypersebastus et protovestiarus. soli. Si minus, honoratior ex proceribus, presentibus omnibus circumstantibus consortibus tercua.

93 Hac igitur die ibidem manentes postridie ad alia qualia te conferunt, ubi rursus in populum ab aliquo

A toύτον αὐθίς οἱ προφήθησες διάχονοι. Εἰσέρχεται οὖν βρολέων μετ' αὐτῶν εἰς τὸ διγονό βῆμα, καὶ λαμβάνει οὐ θυμιάτην θυμιάτην λεπάντην τράπεζαν στυροεδώς, πρώτον μὲν κατὰ ἀνατολής, εἶτα πρὸς δρόκτον, ἐπειτα πρὸς ἑσπέρην, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μεσημέριαν. Εἰτα πάλιν πρὸς ἑνατολής, θυμιάτην πατρόργην. Αὐτός δὲ προσαγεται τοῖς λαβάνοις ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέων, γειτονεῖς δὲ τὸν θυμιάτην, ἀντιθυμιάτην τὸν βασιλέα. Μετὰ δὲ τούτα ἐκβάλλων διαβασίες ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τὸ στέμμα ἐγχειρίζει τοὺς διακόνους· δὲ δὲ πατρόργης μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τοῦ τιμίου σώματος διβασίται καὶ τῷ βασιλεῖ εἰς τὴς χειρας μερίδα τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος· οὗ καὶ μετασχών κοινωνεῖ δικοιονεῖς καὶ τοῦ ζωοποιού αἵματος. Κοινωνεῖ δὲ τοῦ μὲν πατράρχου τὸν ἄγιον χρατῆρα κατέχοντος, αὐτός δὲ προσάγων τῷ πρατήρῃ τὸ στόμα, ὥσπερ καὶ οἱ λεπές.

B Μετὰ δὲ τὸ κοινωνῆσαι τῶν θείων μυστηρίων, περιθέμενος αὐθίς τὸ στέμμα τῇ κεφαλῇ, ἐξέρχεται τοῦ ἀγίου βημάτου· καὶ τελεσθείσης τῆς λεπάντης, καὶ τοῦ διαδομένου τῷ λαῷ ἀγιάσματος, διφανεν ἀντίθωρον, αὐθίς μετασχών, καὶ εὐλόγηθεις παρὰ τε τοῦ πατράρχου καὶ τῶν παρόντων, ἀρχιερέων, καὶ κατασπασθενος τὰς αὐτῶν χειρας, ἀνέρχεται εἰς τὰ λεγόμενα Κατηχούμενα. Εὐλόγησε δὲ κάκεστος ἀναβάθμος μετρίας εὐσῆς προκατετεκνευτεμηνή· καὶ θρίνων τῶν καθ' ἡμέραν συνήθων ἐπικειμένων, ἀνέρχονται δὲ νέος βασιλεὺς καὶ ἡ αὐτοῦ γυνή καὶ βασιλίς μετὰ τοῦ βασιλέως· καὶ πατρὸς καὶ τῆς δεσποινῆς καὶ μητρὸς, συμπρόσωπων καὶ τῶν εἰρημένων πρωτοφατῶν καὶ δομέστιχών. Χρυσῶν δὲ βηλούρων τὴν ἀναβάθμον σκεπόντων ὑπὸ τοῦ ὅρθοθατος τούς βασιλεῖς, οἱ φάλαται ἃδι υἱοι τὸ Ανατολίστα. Αἱρομένων οὖν εὐθὺς τῶν βηλούρων εὐφημοῦνται οἱ βασιλεῖς ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς κατηγορούμενοις δυτῶν ἀπάντων. Γενομένου δὲ καὶ τούτου κατέρχονται οἱ βασιλεῖς, καὶ ἀπέρχονται μετὰ τῶν δεσποινῶν εἰς τὸ παλάτιον στεφηφοροῦντες, οἵτε μὲν ἔφιπποι μόνοι, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες πεζοί, απὸ τοῦ δεσπότου μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου.

D "Ην δὲ πρότερον μὲν συνήθεια φορεῖν τὸν τοῦ βασιλέων, ἵππον ἐν τῇ τοιάντῃ πάνηγύρει περὶ τὸν τράχηλον καὶ διπισθεῖν τῆς σέλλας ἐπάνω τῶν σκαπουλίων ἀπερ ὀνομάζοντο χιώματα, ἐκ μαργάρων καὶ λίθων συγκείμενα, μικρὸν δὲ διωθεν τῶν ἀστραγάλων περιδεσμένας μετάξτις ἐρυθράς, ἀπερ ὀνομάζονται τούται. Νῦν οὖν τὰ μὲν ἄλλα οὐκ εἰσὶ, τὰ δὲ τῶν τουθίων γίνεται.

Tριπέτης δὲ ἔκειται προητομασμένης οὔτης καθήμενοι εὐωχήσυνται στεφηφοροῦντες. "Υπηρετε δὲ αὐτοῖς ὁ μίγας δομέστικος. "Αν δὲ μὴ ὑπάρχῃ μέγας δομέστικος, ὑπηρετε διδιπτής ἢ τις τῶν ἀξιωματικῶν· εἰ δὲ μή, διτειμότερος, παρισταμένων πάντων ἀρχηγῶν μετὰ τῶν ἀκατέρων φορεμένων οὐ μήν δὲ δίδυται πρὸς αὐτούς τότε μίγνοις. επιν suis ornamentiis, quibus non portiguntur

Digitized by Google | Распознавание текста
ABK/FR

αὗταις δίπτονται ἐπικόμβια παρὰ μὲν συγκλητικοῦ τῷ λεῷ. Οὐ δέ γε βασιλεὺς καὶ αὐτὸς κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἔξερχεται μὲν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐν δὲ τόπῳ ἡ εἰκὼν ἔστι τοῦ μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου, ἵσταται δὲ πλησίον αὐτοῦ δὲ τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου δρχῶν, καὶ ἔχει ἐντὸς τοῦ ἱματίου αὐτοῦ νομίσματα χωρὶς κεχυμένα πολλά· ὅντας καὶ δρατόμενος δὲ βασιλεὺς σκορπίζει εἰς τοὺς περιεστῶτας ἀρχοντάς· τε καὶ ἀρχοντόπουλα, ἐφ' ὃσον ἀν δοκεῖ τοῦτο. Αἴτιον δὲ τῆς τοιχύτης διαδότεως, τῶν νομίσματων ἔστιν τὸ βούλεσθαι τὸν βασιλέα συνευφράνεσθαι αὐτῷ δρχοντάς τα πάντας καὶ ἀρχοντόπουλα καὶ τὸ φοσάρτον καὶ τὸν δῆμον, ἐσθίοντας· καὶ πίνοντας ἐξ ἀναλογίας τοιχύτης. Δέκα δὲ ἐφεξῆς ἡμέρας ἡ πλείους ἡ ἑγγὺς ἐλάτους τούτων (οὐδὲ γάρ ἔστι νεομάρτινος ἀριθμὸς ἡμερῶν, ἀλλ' ὅπως ἀν βούλοιτο δὲ βασιλεὺς) ἕστράζουσι πολυτελῶς, τὰς συνήθεις καθημέριάς στολὰς λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς οἵσας φέροντες.

Γίνονται οὖν κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας, δὲ; εἶπομεν, εὐωχίαι καὶ δεῖπνα πολυτελῆ· καὶ καθήμενο. οἱ τῆς συγκλήτου πάντες εὐωχοῦνται ἐνφρανόμενοι δημοπροσθετοὶ τῶν βισιλέων, εὐωχούμενοι καὶ αὐτῶν ἐν τῇ ἑαυτῶν τραπέζῃ. Ἔπηρετε δὲ τότε αὐτοῖς δὲ δομέστικος; καὶ ὁ ἐπὶ τῇς τραπέζῃ· εἰ δὲ οὐ, τὸν ἐκ γένους τοῦ τοῦ βασιλέως: ἀσκεπής, φ' ἀν ἐπιτάχαις δὲ βασιλεύς. Οὐ δέ μέγας δομέστικος ἐν τῷ προσήκοντι αὐτῷ τόπῳ μετά τῶν διλλων συγκλητικῶν ἀνακείμενος; καὶ αὐτὸς εὐωχεῖται. Ἡ τοιαύτη δὲ τάξις ἐπαραλλάκτως γίνεται καὶ ἐν τοῖς γάμοις τῶν βισιλέων.

Ἔτεσσον δὲ καὶ τοῦτο, οὗτοι δὲ βασιλεὺς ἐν τῇ εὐωχήᾳ τὸ ἑαυτοῦ φορεῖ στέμμα, εἰ πρωτεύει μένος ἐπέχει. Κάθηται δὲ ἐν τῇ ἀναβάθμῳ οὔτεως, ὡς ἐν τῇ στεφρήνῃ πρεσβύτης.

Δεῖ δὲ γινώσκειν καὶ τοῦτο, οὗτοι δητηνίκα φορεῖ τὸ ἑαυτοῦ στέμμα δὲ βασιλεὺς ἡ ἐν προβλήσει πατριάρχειος ἡ δευτέρου δὲ καθ' οἷς δῆ τινα χρέαν διλλην, συγήθειά ἔστι· πρίστασθαι τούτῳ τέτσαρας ἀπὸ τῶν ἐντυποτέρων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, ἀνὰ δύο ἐξ ἑκατέρους μέρους, φοροῦντας· μὲν ἐπιλούρικα χρυσᾶς καὶ σκερχνικά κόκκινα, κατέχοντας· δὲ ἐν χερσὶν ἑκατοντάς πιστίας στρογγύλην γεγραμμένον τὸν βισιλέα ξύσταν ἐφιππον, καὶ κοντάριον κεχρυσωμένον ἐγγὺ τὸν ἐλαν. Ταῦτα δὲ βασιλεὺς φορεῖται, οὐ δὲ κατέχοντας φορμαῖς, οὐ δὲ κατέχοντας φορμαῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ^Μ.

Περὶ προστίστεως δεσπότου.

Ποιοῦσιν ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἔνθα δὲ βασιλεὺς ἴσταται θρόνος, διάφραγμα διὰ βλαττῶν χρυσῶν τὸν τε θρόνον διαχωρίζειν καὶ τὴν παράτασιν. Καὶ τὸν μὲν ἄρχονταν τὰ οἰκεῖα φορούντων παράτημά τε, σκερχνικαὶ δηλονότι καὶ τὰ λοιπά, ὑποδύουσι τὸν δευτέρην δρχοντες, πρὸς οὓς ἀν ὄρεισι δὲ βασιλεὺς, ἐντὸς τοῦ τρικλίνου περὶ τὸ δέκρον, τὰς δὲ διδούλες πάσινα καὶ καθηδάριον δέξιν ἡ κόκκινον μαργαριταρίνον. Οὐ δέ βασιλεὺς φορῶν ἐν τῷ κελλίψι αὐτοῦ

A senatorii ordinis epicombia sparguntur. Imperator hac die in aula consert se ad eum locum ubi est imago magni martyris Georgii. Stat vero prope ipsum imperatori vestiarii seu xarrii praefectus, tenetque intra vestem suam multa aurea numismata confusim sparsa. Quae imperator apprehensa dispergit in circumstantes proceres et honorarios pueros, quotquot ipse volet. Causa hujus distributionis numismatum est, quod imperator cupiat omnes proceres et honorarios pueros, exercitum et populum simile latari, edentes et libentes ex imperatoris impensis. Decem consequentibus diebus, aut pluribus aut paucioribus (neque enim est certus dierum numerus, verum quoties imperatori placuerit), perficias ferias agnit, splendidis suis et B sumptuosis quotidie induiti vestimentis.

Instituuntur ergo his diebus, quas diximus, epulæ et cœnæ opipare omnibus de senatu cum latitia epulantibus coram imperatoribus, qui et ipsi in propria sua mensa epulantur. Quibus tunc minister domesticus et praefectus mensæ; sin minus, aliquis honorarius ephesus, capite non lectus, ex imperatoris stirpe, cui id imperaverit imperator. At 99 magnus domesticus in loco sibi debito cum aliis senatorii ordinis accumbens epulatur et ipse. Et hic ordo servator etiam sine ulla variatione in imperatorum nuptiis.

C

Sciendum et hoc, imperatorem benedictionem nuptialem suscipientem ferre suam coronam, si prius coronatus fuerit. Eodem autem modo sedet in anabathra quo in die coronationis sue, ut ante dictum.

Nosse etiam hoc oparte, moris esse ut imperatori quoties fert suum stemma, sive in creatione patriarchæ sive despotie, sive ob aliam quamcumque necessitatem, assistant quatuor ex honoratoribus proceribus politicis, duo ex qualibet parte; qui gestant aurea epiloria et scarana coccinea, tenentque singuli in manibus clypeum rotundum, eques seri imperatoris imagine insignitum et hastam in rurato ligno constantem. Quae hastæ vocantur rhomphaæ, et qui eas tenent, rhomphæcratores.

D

CAPUT XVIII.

De creatione despotie.

Faciunt in triclinio, ubi stat imperatorius thronus, sepimentum aureis splendidum pannis, quod thronum et circumstationem separat. Et 100 proceribus quidem sua insignia gestantibus, utpote scaenica et id genus alia, induunt despotam proceres ii quos imperator prescripsit, intra triclinium, in summa ejus parte, nempe dupli colore cothurnis, calabadio violence vel coccineo, margaritis distincto. At imperator gestans suo in coulavi stemma suum

Hil religia, procedit ad locum throni sui. Sepimento legitur patetfacto omnes precantur multos annos. Deinde duo ex honoratioribus proceribus adducunt despotatus candidatum, et statuunt ante imperatorem, quem stans sic assatur: *Hil imperium meum sire haieas mea creat te despota;* et statim omnes in multorum annorum appreciationem clumpant: S. lenitatem vero imperatorem non solum stare, quatinus despota creat; sed quandocumque aliquod officium consert, licet minimum sit, id stans facit. At despota pedem imperatoris osculatur. Ut surrexit, Iheronili imperator propria manu capit ejus coronam ex unionibus et margaritis confectam, habentem quatuor parvulas cameras seu fornicales ante, felto et ab utroque latere, si ad despotatum elevatis sit filius imperatoris: sin autem gener, tum ante duntaxat; quod septum appellatur etiam stemmalogrium; iterum que multos annos apprecauntur. Deinde clauso interstitio imperator ad suum conclave abit; despota itdem in situum cum omnibus prebetis gestaminibus, **101** comitantibus eum proceribus in equis, quotum singuli sui propria vestant ornamenta, ut antea dictum:

CAPUT XIX.

De creatione sebastocratoris et Caesaris.

Sebastocratoris et Caesaris inaugratio eodem modo, sine ulla mutatione, peragitur quo despota. Et hoc est gentianibus capit. Nam enim quae antiquitus fuerint, adhuc queritur. At imperator Constantinus, cum uxoris suae fratres Manuelem et Iannum Asanios ad sebastocratoris dignitatem rexisset, concessit illis ut gestarent coronas ex unionibus et sil coloris et ex margariis, una et sola camera seu fornacula ab anteriori parte constantia.

Ducunt autem illos in proprias aedes universi proceres suis gestaminibus conspicui, prout etiam despota deduci solet.

CAPUT XX.

De electione et inauguratione patriarchae aliorumque patriarcharum et episcoporum.

Congregantur, qui tunc Cpoli degunt, episcopi, licet plures fuerint: sin minus, duodecim; præterea Iam et vicinis ecclesiis evocati. Si **102** vero neque ex illis qui peregre ad venerunt, neque ex finitiis ecclesiis duodenarius numerus episcoporum constet, tunc necessario in loco suffragii sedendi sedent tot quot reperti fuerint, tresque in patriarcham eligunt, quos scilicet Deus ipsis inspiraverit; quorum nomina scripto consignata deferrant selecti ecclesiæ proceres ad imperatorem, qui ex illis eligit aliquem, quem Deus in mentem ejus misericordia. Deinde ablegat imperator principes, qui finitum cum ecclesiasticis proceribus perfuerunt electionem ad electum, electum, inquam, et ab Ecclesia et ab imperatore. Si electus electioni annuat,

A tò στέμψα καὶ τὰ λοιπὰ ἔρχεται ὃ που ἐστὶν δοκίμως αὐτοῖς. Τοῦ γοῦν διαφράγματος ἀνοιγόντος πολυχρονίζουσι πάντες· εἴτε τῶν ἐντιμοτέρων ἄρχοντες δύο φίρουσι τὸν ὑπόληφρον δεξπότην, καὶ ιστάσεν Ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν δ. βασιλεὺς; ιστάμενος οὖτας· «Ἡ βασιλεία μου προβάλλεται σε δεσπότην,» καὶ αὐτίκα πάντα πολυχρόνιζουσι πάντες. (Ιστόν δὲ διτὶ οὐχ διτέ μόνον προβάλλεται δεσπότην δ. βασιλεὺς; Ιστάτοι· ἀλλὰ καὶ διπλήν τοῦ δ. δραχμίου πορτεῖ τι, καὶ θάλαστρον δὲ ιστάμενος· τούτῳ ποιεῖ. Οὐ δέ γε δεσπότης τὸν τοῦ βασιλέως κύψας διπάζεται πόδα. Ἀναστάντος οὖν, δ. βασιλεὺς τεριτήσιον κοινωνίαν προσθέτως τῇ αὐτῷ κεφαλῇ στέφανον διὰ λίθων καὶ μαργάρων, ἔχοντι καμάτας μικράς τέσσαρες διμποσθέτες τοῦ καὶ πλαγίων, εἰ δῆτα διεροτονθήσεται διπλάσιος βασιλέως υἱός ἐστιν, εἰ δὲ γυμνός τοχοὶ ἀντέρχεται εἰ; τὸ κελλίον αὐτῶν, δέ γε δεσπότης; εἰ; τὸ έκατον δεσπότιον μετὰ τῶν δραχμώντων αὐτοῦ φορεμάτων, πάντων ἀρχόντων ἐφίππων ἀκολουθούντων αὐτῷ, ἐκάστων τὰ έκατῶν φορούντων φορέματα, καθὼς προειδηταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ^η.

Περὶ προβλήσεως σεβαστοκράτορος καὶ Κασταρος.

· Ή τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ τοῦ Κασταρος; πρὸ δηλοσις ἀπαριθμήτως ὡς καὶ ἡ τοῦ δεσπότου γίνεται, πλὴν τῶν ἐπὶ κεφαλῆς φορεμάτων. Ταῦτα γέρτη τὰ μὲν παλαιά ζητεῖται· δὲ διπλάσιος δ. Κιντακουζηνὸς τοὺς γυναικεῖδες φούς αὐτοῦ Μανουῆλ καὶ Ιωάννην τοὺς Ασανίους τιμῆτας σεβαστοκράτορας, ἐψέρεται καὶ στεφάνους διὰ λίθων ἡρανέων καὶ μαργάρων, ἔχοντας ἔκκοτον αὐτῶν Ἐμπροσθεν ἀνά μίαν καὶ μόνην καμάραν.

Συναπέρχονται· δὲ καὶ μετ' αὐτῶν εἰς τὰ αὐτῶν ἁπτίτια πάντες οἱ ἀρχόντες μετὰ τῶν αὐτῶν φορεμάτων, ὡς καὶ εἰ; τὸ τοῦ δεσπότου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ^η.

Περὶ προβλήσεως πατριάρχου καὶ περὶ γειρογορίας τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλων πατριάρχων τε καὶ ἐπισκόπων.

Συνάγονται οἱ ἐπιδημοῦντες τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερεῖς, εἰ μὲν καὶ πλεiouς τύχοιεν δύτες, εἰ δὲ οὖν, δύδεκα· εἴτε δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πλησιονώρων ἐκκλησιῶν μεταπελημένοι. Εἰ δὲ μῆτε ἐπιδημοῦντες τύχοιεν μῆτε ἐν ταῖς πλησιονώρωις ἐκκλησίαις ὡσιν ἀρχιερεῖς δύδεκα, κάθηνται ἐν τῷ φημηφορείῳ ἐξ ἀνάγκης ὅποι ἀν εὐρεθῶσι, καὶ ἐκλέγονται εἰς πατριάρχην πρόσωπα τρία, οὓς ἀν δ. Θεὸς χορηγήσει εἰς τὴν γνῶσιν αὐτῶν· ὃν τὰ δινόματα διαπλέουσιν ἐγγράφως τῷ βασιλεῖ οἱ τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας Ἐκκριτοι, καὶ δ. βασιλέως ἐκλέγεται ἀπὸ τούτων διὰ δ. Θεὸς ἐμβατέσσιε εἰς τὴν γνῶσιν αὐτῶν. Εἴτα διπλαστέλλονται ἀρχόντες παρ' αὐτοῦ δι; ἀν δ. αρχίνοι, γαλ οἱ δηλωθέντες ἐκκλησιαστικοὶ ἀρχόντες, καὶ διακονίζουσι τὸ φήμισμα πρὸς τὸν

ψηφισθέντα καὶ ἐκλεγόντα ὡς ἀπὸ τῆς Ἑκκλησίας τε καὶ τοῦ βασιλέως. Καν μὲν δέσηται τοῦτο, ἢδη καλόν· εἰ δὲ μή, ἀπέρχονται εἰς τὸν ἔτερον· εἰ δὲ καὶ οὐχ οὕτως, εἰς τὸν λοιπόν. Εἰ δ' ἵστω οὐδὲ ὁ τρίτος, γίνονται αὐθίς ψῆφοι ὡς ἐξ ἀλλής ἀρχῆς, καὶ μάτι τὸ δέξιασθαι τὸν ψηφισθέντα τὸ μήνυμα, προβάλλεται τούτον διαβασίες οὕτως.

Γινομένη: ἀναβάθρα; διὰ ἑστῶν εἰς τὴν ἀρχήν τοῦ τρικλίνου, περισκεπομένης διὰ βλατίου κοκκινου. ἐφ' ἣς ἴσταται θρόνος βασιλικῆς ὁποῖς ἐν τῇ τοῦ βασιλίως στεψηφορίᾳ εἴρηται, διὰ μὲν τρικλίνου ἐστι διαπεφραγμένος βλατίοις, καθά καὶ ἐν τῇ τοῦ δεσπότου προβλήσει δεδήλωται, δὲ βασιλέως τὸ τε στέμμα καὶ τὸ λοιπὸ φορῶν ἐλών τὸν κελλού αὐτοῦ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐρχόμενος ἐκ τοῦ κελλού αὐτοῦ, πάντων τῶν ἀρχόντων παρασταμένων ἔξι τοῦ διαφράγματος μετὰ τῶν παραστημάτων καὶ φυρεμάτων αὐτῶν. Καὶ θρόνου ἡρανδού τεθέντος κατὰ τὸ τοῦ τρικλίνου τρίτον μέρος ἀπὸ τοῦ τοίχου πρὸς τὸν βασιλέα, περισκεπομένου διὰ βλατίου χρυσοῦ, ἐρχεται δὲ ὑπόκυψος πατριάρχης (ὑπόκυψος γάρ μέχρι τότε λέγεται) καὶ καθίζει ἐπ' αὐτοῦ. Εἰτα τῶν βλατίων τοῦ διαφράγματος αἱρομένων ἀνίστανται ἄμφοτεροι, καὶ πάντες αὐτίκα πολυχρονίζουσι. Καὶ μετὰ τούτο οὐκ ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων τις, τοῦτ' έστιν ἡ δεσπότης ἡ αεβνοστοχράτωρ ἡ Καίσαρ, φέρει τὸν ὑπόψηφον (οὐδὲ γάρ ἐνδημοσίει οὐτοι ταῖς τῶν πατριαρχῶν προβλήσεσι τῇ αἰτίᾳ δι τοῦ πατριάρχου καθημένου ἀνοικεῖν ἔστιν ἴστεσθαι τούτου· πάντιν δὲ τῇ τὸν βασιλέων εὐφημία, γινομένης οὐκ ἐφίσται τούτου; καθησθα:· διὰ τοῦτο καὶ οὐ πάραστιν), ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ὁ κρείτων καὶ διαφράτερος ἐπαύρων διεχειρός φέρει τοῦτον ἐμπροσθεν τῆς ἀναβάθρας. Τοῦ οὖν πατριαρχικοῦ δικανικοῦ ἐκεῖσε ἐν τῷ ῥθέντι διαφράγματι εύρισκομένου, λαβὼν τοῦτο δὲ βασιλεὺς διά τινος τῶν μή φορούντων σκιάδαια εὐγενῶν, ἴσταμένου καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ιεροῦ αὐτοῦ, εἰ πάρεστιν ἐκεῖτο, μαγάλῃ φωνῇ λέγει οὗτος· « Ή ἀγία Τρίτης διὰ τῆς παρ' αὐτῆς δωρῆθεστες ἡμῖν βασιλείας προβάλλεται σε ἀρχιεπισκοπον Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ἄραγης, καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην. » Καὶ οὕτως αὐτίκα πολυχρονίζουσι· πάντες. Εἰτα δὲ πατριάρχης ἐπὶ τῇ ἀναβάθρᾳ ἀνελθὼν λαμβάνει τὸ δικαινίκιον ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χερός, καὶ εὐλογῶν αὐτὸν εὐθὺς κατέρχεται. Καθεσθέντων οὖν ἐκτέρων ἐπὶ τῶν θρόνων αὐτοῖς, γίνεται ἡ εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πατριάρχου. Καὶ μετὰ τὴν εὐφημίαν κλεισθέντος τοῦ διαφράτερος, δὲ πατριάρχης ἀπέρχεται ἱππίτης εἰς τὴν δύτιν Σοφίαν, τοῦ ἵππου αὐτοῦ παριστεπομένου. Συναπέρχονται δὲ καὶ οἱ ἀρχοντες μετ' αὐτοῦ τὰ ἐκτέρων.

Ἔστεον δὲ δι τοῦ ὑπόψηφος ἔτι διαβασίμονος προβληθῆναι ἔξω τῆς τοῦ παλατίου αὐτῆς πεζεύεις, μετὰ δὲ τὴν πρόβλησιν ἐντός. Σκεπάζουσι δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ σαγίσματι, καθὼς εἴρηται.

*Ἀπειλθῶν οὖν εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν μετὰ τὸ προ-

A bene est; si abnua, eunt ad alterum. Si neque iste consentiat, ad tertium se conferunt. Si et hic recusat, rursus de integro et alio quasi principio sumpto suffragia ferunt. Postquam electus suffragationi assensum prebuit, hunc in modum ab imperatore renuntiatur.

B Exstructa lignea anabathra ad initium triclinii, operataque coccinis sericis, in qua stat talis imperatoris thronus qualis in coronatione imperatoris descriptus est, triclinium quidem interseptur: ejusmodi velis et pannis quales in despota inauguratione adhiberi solent. At Imperator stetim aeterni gestamina gestans sedet in throno suo, egressus ex conciliu 103 suo, omnibus proceribus extra septum consistentibus cum suis insignibus et ornamentis; positoque caesio throno circa tertiam triclinii a pariete distantem partem, versus imperatorem, qui aureis velamentis instratus est, venit electus seu suffragiis a hinc obnoxius (eo usque enim hoc nomine appellatur) et sedet in illo. Deinde sublatissimi septi velamentis surgit uterque; et mox omnes ora in appreciationem multorum annorum resolvunt. Post haec non aliquis summa in dignitate constitutus, puta vel despota vel sebastocrator vel Caesar, sicut electum (neque isti patriarcharum renuntiationibus interesse solent, haec de causa, quia patriarcha sedente insolitum est ipsos stare: rursus fulta acclamatio imperatoribus facta non sinit ut isti sedent; quamobrem non adsunt), sed ex proceribus dignior et eminentior manu prehensum dicit ante anabathram. Reporto autem intra septum patriarchali pedo, imperator, ministerio nobilis adolescentis ex iis qui sine pilo in aula obambulant, accipit illud, stansque tam ipse quam filius ejus, si adsit, magna voce ita fatur: « Sancta Trinitas per imperium ab ipsa nobis concessum constituit te archiepiscopum Cypoleos, novae Romae, et documentum patriarcham. » Et mox universi multos annos accinunt. Deinde patriarcha ascendens in anabathram ab imperatoris manu pedum accipit, dataque ei benedictione 104 statim descendit. Seditibus igitur utrisque in thronis suis, fausta acclamatione tam imperatore quam patriarcham prosequuntur. D Post acclamationem clauso septo imperator abit in concilium suum, patriarcha eques se confert ad Sanctam Sophiam; et equus illius tectus est operimento ex candido panno usque ad caput; quem comitantur principes, suis quique insignibus spectabilis. σαγίσματι ἐκ πανίου λευκοῦ μέχρι καὶ κεφαλῆς, ἐνδεδυμένοι παρίσημα.

Sciendum est, patriarcham, dum adhuc tantummodo electus est, ubi accedit ut ab imperatore promovetur, extra palatium pedibus ambulare, quando ad renuntiationem suam venit, post renuntiationem vero tantum in palatio. Tegunt autem et equum ejus velamento, ut dictum est.

Profectus igitur ad Sanctam Sophiam post suam

Tenuntiatis officium, ut ostensum est, epulum init cum episcopis et proceribus ecclesiae. In ordinatione ejus et consecratione venit imperator ad Sanctam Sophiam, sacerdos consuetam sibi in dies singulos sollem. Ordinatur vero patriarcha ab episcopo Heraclio, quia Byzantium olim ad episcopatum Heraclie spectabat.

Scife oportet alios quidem episcopos duplii crucis signatione sive benedictione accepta eligi, ex quibus primam nominant parvam, alteram magnam, quam est ipsa consecratio; patriarcham vero solum illa ordinari **105** et consecrari, quandoquidem imperatoris renuntiatio parva per crucem signatio his vicem supplet.

Ad eundem modum sine illa variatione peragitur allorum patriarcharum proclamation et designatio, vixitrum Alexандriæ, Antiochiae et Hierosolymitum; quin et archiepiscopi primæ Justinianæ, Achridis et totius Bulgariae: nam secunda Justiniana est Cyprus, tertia Carthago.

Episcopi postquam electi et a patriarcha consecrati sunt, conferunt se post aliquot dies ad palatium, ubi ibi precesque pro imperatoribus et subiecto populo facturi et imperatorem veneraturi. Recepit quislibet sacram preceptionem, circumstante comitatu nullico.

At archimandritæ et protosyncelli, sed et praefecti Venerabilium monasteriorum, postquam a patriarcha electi sunt, abeunt et ipsi ad palatium veneranturque imperatorem, et ab imperatoris manu pedum pastotale accipiunt. Episcopi quidem ad honorem imperatori habendum profecti, ut dictum est, veneratebant illum palliis suis undulatis induti. Ecclesiæ vero proteres epirrhaptariis seu capitum tegminibus tunicisque ornati.

106 CAPUT XXI.

De vestibus imperatoris gestationibus.

Patre imperatoris mortuo vel uxore, quin et filio et nepote, si imperatores fuerint, imperator, quatinus placuerit, et pro libito, fert candida vestimenta, deinde citrina sine margellis, postea splendidissimis vestibus amicitur. Si mortuus obliterit patruus aut alius ex patre, vel frater ejus despotæ honore decoratus, et quamvis hoc etiam honore caret, vel soror vel filius, citrina fert tunc quoque indumenta, absque margellis, postea cum margellis. Quo tempore imperator gestat albas vestes, ut dictum est, proprièt suos propinquos defunctos, omnes pullas vestes ferunt, non proteres modo, sed et populus: proprièt vero ejus qui obiit, imperatore citrina gestante, nigris vestimentis etiam curam imperatore usque ad quadragesimum diem utuntur; postmodum cœsiis sive subviridibus, donec imperator vestes mutet; et tunc ipsi quoque candidis vestibus utilentur.

Præter hos de quibus diximus, si contingat ali-

A θελθηναι, ως δεδήλωται, εώναχεται μετά τῶν ἀρχέρων καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας. Ἐν δὲ τῷ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας καιρῷ ἔρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, τὴν καθ' ἡμέραν συνήθι φέρων στολὴν· χειροτονεῖται δὲ ὁ πατριάρχης ἦπο τοῦ Ἡρακλεᾶς, ἐπει τῆς Ἡρακλεᾶς ἐπισκοπή ἦν τὸ Βυζάντιον.

Δεῖ δὲ γινόσκειν ὅτι οἱ μὲν ἀλλοι ἀρχιερεῖς χειροτονοῦνται σφραγιζόμενοι ἐκ δευτέρου (τὴν μὲν πρώτην σφραγίδα καλούσι μικράν, τὴν δὲ δευτέραν μεγάλην, ητος ἐστι χειροτονία), ὁ δὲ πατριάρχης χειροτονεῖται μόνον, ἐπει τοῦ βασιλέως πρόδηλης ἀντὶ τῆς μικρᾶς λογίζεται σφραγίδος.

B Ομοίως καὶ ἀπεραλλάκτως γίνεται καὶ τὸν ἑτέρων πατριαρχῶν πρόδηλης, τοῦ τε Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ δῆ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀγρίδος καὶ πάστος Βουλγαρίας, ἐπει δευτέρᾳ Ἰουστινιανῇ ἐστιν ἡ Κύπρος, καὶ τρίτη ἡ Καρχηδόνη.

Οἱ μέντοι γε ἀρχιερεῖς μετὰ τὰς ψήφους ἀβτῶν χειροτονούμενοι πάρα τοῦ πατριάρχου, μεθ' ἡμέρας τινὰς τῆς χειροτονίας αὐτῶν, ποιῶν εὐχὴν ἔκαστος ὑπὲρ τῶν κατούντων καὶ τοῦ ὑπηρκοῦ, ἀπέρχεται προσκυνῶν τὸν βασιλέα, καὶ ἀναγινώσκεται ταῦτη τῆς παραστάσεως λεῖψαμένης.

C Οἱ δέ γε ἄρχομενοι παραλλάξαντες τὴν ἀντιτίθεμενοι τῶν ἑντέμων μοναστηρίων, μετὰ τὸ τὴν σφραγίδα παρὰ τοῦ πατριάρχου λαβεῖν, ἀπέρχονται καὶ προσκυνοῦσι καὶ οὗτοι, καὶ λαμβάνουσι τὸ δικανίκιον ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρός· καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς εἰς τροσκύνησιν ἐν τῷ βασιλέως. Ὅς εἴρηται, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἔχοντων μνησῶν αὐτῶν ποταμούς προσκυνοῦσιν αὐτῶν, οἱ δέ γε τῆς ἐκκλησίας δέρχοντες μετὰ τῶν ἐπιβριπταρίων καὶ λιματίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΙ.

Περὶ περθίμων βασιλικῶν φορεμάτων.

D Πατρὸς βασιλέως ἀποθεσόντος; ή μητρὸς ή γυναικὸς αὐτοῦ, ή μήν υἱοῦ καὶ ἐγγόνου βασιλέων δυτῶν, δικράνω λευκὰ φορέμενα φορεῖ μέχρι καιροῦ δοσον ἀντὶ βούλοιτο, εἴτα κίτρινα δινευ μαργελλίων, ἐπειτα τὰ αὐτὰ κάθιν μετὰ μαργελλίων, καὶ μετὰ ταῦτα λαμπροφόρει. Εἰ δὲ θεῖος ή θεῖα πρὸς πατέρας, ή ἀδελφὸς αὐτοῦ, δεσπότης ἢν εἴτε καὶ μή. ή ὅδει φῆ ή θίδες, κίτρινα μέντοι τότε, χωρὶς δὲ μαργελλίων, εἴτα μετὰ μαργελλίων. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ βασιλεὺς λευχεῖται, ὡς εἴρηται, διὰ τοὺς ἑαυτοῦ γησιδεύς, πάντες μελανειμονοῦσιν, οὐκ ἀρχοντες μήνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ. Οἱ δὲ τοῦ τεθνεώτος γησιαῖος, τοῦ βασιλέως κίτρινα φοροῦντος, μέλανα οὗτοι ἐνδύονται ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἵως ἡμέρων τεσσαράκοντα, καὶ μετὰ ταῦτα ἡεράνεα μέχρις ἀλλαζοῦ ὁ βασιλεὺς, καὶ τότε λαμπροφοροῦσι καὶ οὗτοι.

E Ἀγεν δὲ ὁν εἴρηται, εἰ συμβῇ τινὰ ἔτερον τῶν

καθ' αἷμα συγγενῶν αὐτοῦ τελευτῆσαι, οὐδαμῶς ἔφερεῖτερινα δὲ βασιλεύς. Ἐν δὲ τίνος τῶν γνησίων αὐτοῦ δὲ θεοῦ δὲ ἀνέψιου δὲ ἐξαδέλφου γυνή τελευτῆσῃ δὲ ἀδελφὸς δὲ αὐτός, δὲ τὸν τελευτᾶτα ἀποβαλὼν διεβιβάζει ἐν τῷ ἑαυτῷ διπιτικῷ τὰς τεταγμένας πενθίμους ἡμέρας, ἣτοι μέχρι καὶ τῶν νεομισθίων ἐνάδων, καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται νυκτὸς καὶ προσκυνεῖ τὸν βασιλέα μελανεμονῶν, καὶ ἔκποτε ἄκτες μὲν ἐνδεδυμένος ἔστι μέλανα, τὸν δὲ βασιλέα προσκυνῶν φορεῖ ἡεράνες· οὐδὲ γάρ ἐνδεδομένον ἔστι μελανεμονεῖν ἐν τῷ παλατίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΙΤ.

Περὶ μελιτούμφης δεσποινῆς.

Χρὴ καὶ τοῦτο γινώσκειν, διεισποινῆς νύμφης ἐρχούμηντος ἔξωθεν δὲ ἡ ξηρᾶς δὲ ὁδὸς θαλάσσης, κατὰ τὴν ἥμερην καθ' ἣν μέλλει ἀπισωθῆναι εἰς τὴν πόλιν ἐγκωμένην οὖσαν, προσυπαντεῖ ταῦτην δὲ βασιλεὺς καὶ ἀνὴρ αὐτῆς δὲ νεόνυμφος μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατέρος αὐτοῦ, εἰ περιεστίν· εἰ δὲ οὖν, αὐτὸς μόνος. Καὶ εἰ μὲν διὰ ξηρᾶς ἔρχεται, πεζεύεται αὐτὴν εθίστας περὶ τὴν Πηγὴν, εἰ δὲ μετὰ τριηρῶν, πλησίον τοῦ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν ἔξω τῆς πόλεως, δους ἀντίος εἶναι ἐπιτίθειον. Προκαταλαμβάνεται τοῖνυν τὴν καταγωγὴν δὲ ἐνταῦθι δὲ ἔκει, αἱ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων γυναῖκες αἱ χρείτους καὶ εὐγενέστεραις ὑποδέχονται τὴν δέσποιναν καὶ νεόνυμφον ἐρχομένην, φιλοφρονούμεναι βρεσιλικῶς αὐτὴν καὶ θεραπεύουσαι, προσκυναγτῶνταν καὶ τῶν βασιλέων. Ηἱ καὶ ἀμφετέρων δὲ τοῦ νεόνυμφου καὶ μόνου, ἀν μη καὶ πατέρος δὲ, καθάπερ εἰρηται. Εἰ μὲν οὖν μετὰ τριηρῶν ἔρχεται, προβαπτεῖται, προβαπτεῖται αὐτῇ περὶ τὴν ἀκρόπολιν εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πύλην ἐφιππεῖς δὲ διετίλεις μετὰ τῶν ἀρχόντων, εἰ δὲ ἀπὸ ξηρᾶς, ἔξω τῆς πόλεως, ὠσπερ εἰρήται. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν βασιλεῖς δὲ βασιλεὺς ἀκίρχεται καταλιμπάνων αὐτὴν ἔκεισε· ἀπὸ δὲ τῶν εἰρημένων ἀρχοντειών ὑποδούσιν αὐτὴν τὰ ἐρυθρὰ δὲ βασιλεῖσσαι, ἵνα διει, ηἱ σεβαστοκράτορισσαι, ηἱ Καισάρισσαι, ηἱ αἱ εὐγενέστεραις τῶν λοιπῶν. "Οὐτενὶς δὲ προστοιμασμένων καὶ φορεμάτων βασιλικῶν, επαλίσσει βασιλικῶς καὶ προπεμπομένη ἀπέρχεται εἰς δὲ παλάτιον ἐφιππεῖς, τελευτέον μετὰ τοῦτο καὶ τῶν γαμικῶν τελετῶν ἐν τῷ μέρῃ φῆται.

Ἴστιον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οἱ παρδόδιοι λοι, διπηλίκαι φέρουσι τοὺς πάρδους, ἵπποται εἰσέρχονται εἰς τὰ παλάτιαν καὶ ἵπποται ὄμαλος ἐξέρχονται. Ήσαύτες καὶ εἰ τὰ χρυστήρια φέρουντες παροινοχοίς ἐφιπποῦσιν εἰς τοῦτο ἔντος τοῦ παλατίου εἰσέρχονται.

Ἐώς δὲ τὰ τίνος ἀφφικιαλίων τῶν βασιλέων Κωνσταντινουπόλεως ὀνόματος καὶ τῶν ὑφρικίων τῆς μητρὸς ἐκκλησίας.

A quem alium ex sanguine junctis mori, nunquam et nuspiciam fert citrina imperator. Si alicius ex cognatis, puta patrui, consobrinii vel patruelis, uxori in fata concordat, vel frater vel filius, is ex cuius domo funis prodit, domi 107 diebus luctui destinatis, vide licet usque ad nonum diem, se continet. Et postea noctu venit, indutusque nigris vestibus imperatorem adorat. Itab hoc tempore extra palatum induitur vestimentis nigris, cum vero ad imperatorem venerandum procedit, portat cæsia: neque enim fas est nigras vestes in palatio ferre.

CAPUT XXII.

De futura sponsa et imperatrice.

B Oportet et hoc scire. Domina sponsa peregre adveniente vel terra vel mari, ubi dies ille quo appulsura et urbem ingressura est innovuit, occurrit ei imperator maritus ejus, novus sponsus, cum imperatorem patre suo, si sit superstes: sin minus, ipse solus. Et quidem, si terra adveniat, consueludine receptum est ut appellat ad locum quem ad Fontem nominant; sin in triremibus, tunc execendit prope templum Blacheriarum extra civitatem, ubi commodum fuerit. Praeoccupato igitur sive hic sive illie diversorio, eorum qui in suprema dignitate sunt et senatorum et reliquorum principum uxores præstantiores et nobiliores excipiunt dominam et novam sponsam, regie illam et omni humanitatis genere prosequentes atque honorantes, occurrentibus etiam imperatoribus, vel utroque vel novo sposo solo, si pater non superstes, prout explicatur est. Si ergo in triremi veniat, obvius sit illi circa areem ad portam 108 Eugenii equo insidens cum proceribus. Sin terra advenerit, occurrit ei extra civitatem, ut dictum est. Postea abeunt imperatores vel imperator, ibidem ea relicta. Ex predictis primariis feminis vel reginae et imperatrices, si fuerint, vel Sebasteorissæ vel Cesariasse vel alias reliquis nobiliores calcant eam rubris calceis, paratisque imperatoriis ornamentis et gestaminibus regissee comitata ac deducit proficiscitur equo insidens in palatum. Et postea praestituto die nuptiarum solemnitas peragitur.

C D Sciendum et hoc, pardorum venatores, quando adducunt pardos, equites ingredi in palatum, et equiles similiter egredi. Sic et illi qui refrigerando potu glaciem afflunt, equites palatiū intrant.

E Illeusque officialium imperatorum Croleos nomina et officiorum in matris ecclesiæ.

JACOBI GRETSERI S. J.

IN LIBRUM

GEORGII CODINI CUROPALATÆ DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIE ET AULÆ CPOLITANÆ COMMENTARIORUM LIBRI TRES

Quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur.

INSERTÆ SUNT *

JACOBI GOAR ORD. PRÆDICAT.

NOTE ET OBSERVATIONES.

LIBER PRIMUS.

III CAPUT. I.

Quis Codinus. Quando. Quæ libri inscriptio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos scriptura, numerus clericorum in magna ecclesia.

Quis fuerit Georgius Codinus Curopalata, et quo saeculo vixerit, non habeo dicere; ut nec illud, item Curopalata nomen sit cognomen an officii palatini. Illu i lique, sequiore jam Græcia, et cum ad intitulum tenueret, fluoruisse, post Cantacuzenum scilicet vel cum illo.

Præter hunc librum, qui nobis est in manibus, se ipsi idem Codinus παρεκβολὴ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τὸν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, selecta ex libro chronicō de originib[us] Cpoloēos, quæ jam Gæc et Latine existunt, tametsi longe copiosiora in bibliotheca Bavaria asservantur. Titulus ita a Junio formatus est: *Georgii Codini liber de officiis palatii Cpolitani et officiis magnæ ecclesie*. Nam alter titulus, quem ex ms. quodam codice a ducit, prorsus nihil ad hunc librum facit: Παρεκβολὴ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τὸν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πόθεν ἐκλήθη Βυζάντιον, συντεθεῖται παρὰ Γεωργίου Κωδίνου. Nihil, inquam, ad hunc locum hic titulus facit, quia est illius alterius de originib[us] Cpoloēos, cui etiam ab editore recte p[ro]stelligitur, licet non ut Junius, τῶν πατρῶν a recto πατρά, sed melius τῶν πατρίων a plurali τὰ πάτρια nobis exhibeat; quo titulo etiam Hesychius Milesius librum scripsit, qui jam vulgatus est. Et nota sunt ex Suidā Diogenis Cyziceni τὰ πάτρια Κυζίκου, res patris seu origines Cyzici.

Et tamen suavissime nūgat̄ Janus, cur liber

iste de officiis παρεκβολῶν appellationem tulerit, neinde quod ex libro, cuius inscriptio est Chronicum, excerptus fuerit, Chronicum hoc suis publicum palatii Cpolitani, in quod acta europolatae retulerint, in quorum custodia idem quoque liber fuerit. Quid est nugas agere, si hoc non est? cum epigraphe ista non ad hunc librum, sed ad aliud de originib[us] Cpoloēos 112 spectet, prout ab interpre totidem verbis eidem libro p[re]fixus est.

Recentiores Græci in orthographia dictiōnū, præsertim peregrinarum, variis sunt. Addunt, ut παλλάτιον, κουροπαλλάτης, διελλίον, πριμικήριος, φλάμουλον, et in pure Græcis χρέμασθαι, pro παλάτιον, κουροπαλάτης, διελλίον, πριμικήριος, φλάμουλον, χρέμασθαι. Adiūnt etiam initio B vocabulorū, si inchoentur α β vel π, β μικατο in π, ut βασιολος, μπασιολος, Βελλαρμίνος, Μπελλαρμίνος, apud Gabrielem episcopum Philadelphi. in libro de sacramentis, μπάλια pallā, pīla, Μπασιας Bassa, et id genus alia sine numero. Imo in ipso etiam vocabulo suum hoc μ adjiciunt ante β vel π ut Ρομπέρτος pro Ροπέρτος apud Annam in Alchiade, ταρπάριον pro ταπάριον. Detrahunt: σέλα, σαχελάριος; pro σέλλα, σαχελάριος; vel σαχελλάριος. Nec tamen hæc nimis scrupulose observant: hiuc τὸ π sine adjunctione τοῦ μ εαπissime inventas, ut πατέλλα, πατέλλιον, πατρίκιος, πατριάρχης et id genus alia innumera. Vide Glossarium Græco-barb. littera π.

Cave autem ne novem pentadas clericorum percurrentis suspiceris etiam aetate Codini non suis plures clericos magnæ ecclesie quam his novem quinariis enumerentur: nam officiales tantum

* Ladiis distinctas.

hoc indice continentur. Olim quidem suisse numerissimum clerum liquet et Novella tertia Justiniani, qui, ne nimium diffunderetur, ad certum numerum restrinxit. *Sancimus*, inquit, ne quanto in sacrosancta majore ecclesia ultra 60 presbyteros, diaconos vero mares 100, seminaris 40 et subdiaconos 90, letores autem ultra 40, cantores ultra 25 existant, ut universus reverendissimorum clericorum majoris ecclesie numerus in 425 personis et 100 prouterea ostiariis (ut vocant) consistat. In sanctissima igitur majore aliae hujus urbis nostrae ecclesia et tribus illis sacris aedibus ei coadunatis, tanta clericorum multitudo esto, neminem eorum qui nunc sunt ejiciendo, tametsi multo major numerus existat quam a nobis definitus est; nemine item de cetero per ullum ordinem, qui hoc tempore est, adjiciendo, donec intra hunc numerum mensura consistat. Heraclius imperator in diplomate de numero definito clericorum magnae Ecclesie tom. I Juris Graeco-Romani: *Religiosorum presbyterorum catalogus* ad 80, diaconorum vero marium ad 150, seminarum diaconissarum ad 40, subdiaconorum ad 70, lectorum ad 160, cantorum ad 25, ostiariorum ad 75, quacunque tandem causa, redigatur. Idem imperator clericos officiales hoc numero definitivit, nimis ut essent syocelli 2, cancellarii 12, defensores 10, referendarii 12, notarii 40, scenophylaces presbyteri 4, scenophylaces diaconi 6, letores 2, etc., que cum officialibus Codini non satis concinunt. Sed in his nihil erat apud Graecos constantinus quam ipsa inconstantia et mutandi mos indecens.

Index primus officialium, qui novem pentades antecedit, non videtur esse a Europalatu: cur enim bis battologicice, nec satis constanter, eodem propemodum loco percenseret? nolui tamen **113** omittere, cum in editione Juniana extet, et nisi me fallit memoria, etiam in altero codice Bavario (1). GRET.

CAPUT II.

*Dubitaciones quadam circa primum catalogi quinaria-
rium; de exocatacalis deque magnò economo.*

Catalogus officialium magnae ecclesiae deest in altero ms. Bavario, quemadmodum et in Lauthiano: sed cum ab aliis exemplaribus representetur, minime omitti debuit, quandoquidem ab ipso etiam libri titulo promittitur.

Ante novem pentadas seu quinarios officialium magnae ecclesiae primitur officialium index, qui sola vocabula continet, at nec omnia nec ordinate, ut antea dictum. Nolumus tamen praterire, ne-

(1) Ita habet: ὁ μέγας οἰκονόμος. Ὁ μέγας στελλάριος. Ὁ μέγας σκευοφύλακ. Ὁ χωριζύλαχ. Ὁ σαχιλίου. Ὁ πρωτέκδικος. Ὁ πρωτονόταρος. Ὁ ληγοθέτης. Ὁ κανοπήσιος (Allat. miss. κανεπήσιος ετ καναπέρινον). Ὁ βεφερενδάριος. Ὁ ὑπομητογράφος. Ὁ λεισομήμων. Ὁ ὑπομιγνήσκων. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου. Ὁ διδάσκαλος τοῦ φατηρίου. Ὁ ἐπί-

A quis fidem nostram desideraret, pleraque non tantum officiorum indigamenta quam inanum titulorum crepitacula, etiam extra Cpolim ad alias Graecanicas ecclesias protata, ut videre est in Turcograecie l. iv, ubi exstat epistola clericorum insultæ Chii ad patriarcham Copolitanum, in qua invenies *sacellarium Chii*, *logothetam Chii*, *protostyngelum Chii*, *caliarchum pneumaticum et proteedicum Chii*, *cantrisium Chii*, *protapsalten Chii*, *dicophilacem Chii*, *nomophylacem Chii*, *referendarium Chii*, *doctorem evangelii*, *doctorem apostoli*.

[P. 3. Τῶν ὅρφων. Deo optimo maximo, patriarchæ, templo, populo Christiano præstanda in ecclesia CP. cum honoris splendore obsequia constitutum ejus officia. Ministeriis insudant Θεωροὶ, δεποτάτοι καὶ καρισάτοι: hi τοις, carbones, aquam et alia præparant; cereos præferunt Evangelio deputati; vigiles vasa supellectilemque sacram custodiunt. Officiorum tamen appellationem sibi vinclare vetat usus ecclesiæ. Quid cause est? Οὐκ εἰσὶ ὅρφων, ἀλλὰ διακονοὶ τῷ ἔγινον βῆμα ἄλλοις ὅρφωνται: non sunt officia, verum ministeria tantum sacro tribunali, id est altari, ab his nec non ab aliis quibuspiam impendenda, ait ecclesiasticus otto in Euchologio. Ideo vero maxime, quia patriarchis non placuit illa officia connu[m]erari, quod viliora forent hæc obsequia, et auxilia superioribus honoris elationem adeptis accedentia. Vermeniero cum dignitatis decus officio conjunctum assevero, ne, precor, superiorum et inferiорum ordine servato, evicta deinceps officia

114 unius, quod aiunt, classis et rationis cœnsula facile credideris. Exstant ex iis suprema, ὅρφων μεγάλα, nobili præcipuoque reddiendo patriarchæ ministerio depulata, jurisque populo Christiano dicundi præstetum obtinentia: τὰ γέρα ὅρφωνται καὶ ὅρφων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας: εἰς ὑπηρεστῶν τῷ ἀρχιεπεῖ γενόνται καὶ εἰς χρήστων τῶν ἐν βιώ προσταγομένων. Alia sunt minus nobilia, ὅρφων μεγάλα, suntque tam protopapas quam qui sequuntur inferiores officiales, sinistri chori assessores, maiores siquidem dextrum cum patriarcha obtinent et præcipuis ubique voluntur privilegiis. Tertiū tandem generis officia λιτὴ nomenantur, ita nimis ut nullum habeant dignitatis annexum decus, nec lites cum patriarcha dijudicent: sunt etenim privati patriarchæ ministri, archidiaco[n]es ac secundus ab eo diaconus. Ἔξωθεν, inquit typus Allatianus in Euchologio, τῶν δεκαπέντε ὅρφωνται καὶ κληρικάτων τῆς ἀγίας ἐκκλησίας (quæ ὅρφωνται μεγάλα, primarum trium pentadum

τῶν γονδάτων. Οἱ ἐπί τῶν κρότεων. Οἱ ἐπί τῶν δετῆρων. Οἱ ἐπί τῆς λεπῆς καταστάσεως. Οἱ ἐπί τῶν σεκρέτων. Οἱ δρυχῶν τῶν μαντεστρῶν. Οἱ δρυχῶν τῶν εκτῆσιῶν. Οἱ δρυχῶν τοῦ ἀρχιμινστροῦ. Οἱ δρυχῶν τῶν εἰώνων. Οἱ διη. ωρ. Οἱ πρύτανοι: ὄστιάριος. Οἱ νομιμοί διητηί. Οἱ πρωτικτροί: τῶν αναγνωστῶν. Οἱ νοτάριοι: Οἱ πρωτοπαπᾶ. Οἱ θεοτρεψίων τῶν διεκόνων.

diacopos exhortantia) διώρειαν οἱ ἀγιώτατοι πειρι- **A** ἀρχεῖ ἀρχοντικια μικρὴ εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ἀγίας ἐκκλησίας. Ὁ μέγας ἀρχιεπίκουνος καὶ ὁ δευτερεύων τὸν διακόνων αὐτά εἰσιν ὄφρικια. Et alibi : 'Ο μέγας ἀρχιεπίκων καὶ ὁ δευτερος τῶν διακόνων οὐ τάσσονται μετὰ τῶν ἀρχοντικῶν τῆς ἀγίας ἐκκλησίας, ἀλλ' ὄφρικια εἰσι καὶ μόνα. **Go. 8.**

[P. 4. *Tῆς μεγάλης ἐκκλησίας, adiuncti amplius· dñe, throni præcellentia, ministrorum numerus, redditum ubertate, cultus observantia.*

[ibid. *Πρώτος περὶ τῶν ὄφρικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Officiorum magni ecclesie catalogum plura licet ostentent exemplaria mss., pauca, quæ ordinem ac numerum eundem observant, reperias. Huc rerum humanarum conditio, ut mutationem in ecclesiam, quia mortalium cœtus est, etiam inducat : huc rerum novandarum in patriarchis libido, ut prioribus recentia vellent addita, antiquis nova sucede le e ciuitate nonnunquam destruncarent : ac ut reor, ex eorum placito fluxit ut exemplarum in iis recensendis diversitas, eo quod diversis rationibus pro diverso ecclesiæ officiorumque statu exscriberentur, emorserit. Integiores uberiores quo percupis? Brevis enī est, truncus ac imperfectus a Codino exaratus. Hos tibi variis ex mss. et notis Euchologicis depromptos, gratioreg multo futuros, percurrentes acc. pe.*

I. Ex regiis manuscriptis.

'Ο μέγας οἰκονόμος κρατῶν τὴν οἰκονομίαν πλανῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· ὁ μέγας σακελλάριος ἐνεχθμένος εἰς τὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικεῖα μοναστήρια· ὁ μέγας σκευοφύλακς φυλάσσων τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας· ὁ μέγας χαρτοφύλακς καὶ κριτῆς τῶν ὅλων ὑποίσεων, καὶ δεξιά χείρ τοῦ πατριάρχου· ὁ σακελλάριος τὴν ἐνοχήν ἔχων τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν· ὁ πρωτάρχιος; τοὺς πρόσφυγας ἀναδεγμένος καὶ κρίνων τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. Οὗτος οἱ ἐξουσιαστάχθοι.

Πρώτη πεντάς. 'Ο πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ πρῶτος; τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων· ὁ λογοθέτης ποιῶν λόγους κατηχητικοὺς πρὸς τὸν λαόν, δίκαιος τοῦ πατριάρχου· ὁ κανστρίσιος κρατῶν τὸ κανστρίον τῶν θυμιαμάτων ἐν ταῖς λειτουργίαις· ὁ βεφερενδάριος; ἀναφορεῖς τῶν πρὸς βασιλέα μηνυμάτων· ὁ ὑπομνηματιγράφος γράφων τὰ πατριαρχικὰ ὑπομνήματα.

Δευτέρα πεντάς. 'Ο λειρομνήμων κρατῶν τὸ κοντάκιον τὸ πατριαρχικὸν ἐν ταῖς λειτουργίαις, δεχόμενος καὶ τὰς ἕγγραφὰς τῶν ἀρχιερέων· ὁ ἐπὶ τῶν δεξισεων ἀναφέρων τῷ πατριάρχῃ τὰς τῶν δεομένων ἀναφορὰς, πεμπόμενος πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ τοῦ βεφερενδάρου· ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων καθιστῶν τὸ πατριαρχικὸν σίκρετον ἀθήρυσθον καὶ ἀτάραχον, εἰσάγων τοὺς κρινομένους· ὁ ἐπὶ τῆς λειρᾶς καταστάσεως 115 λέγων λειτουργοῦντος τοῦ πατριάρχου τὸ Στῶμαν καλῶν· ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων φορέντων τῷ πατριάρχῃ τὸ ἐπιγονάτιον.

Τρίτη πεντάς. 'Ο ὑπομνημήσκων ὁ σχιλούμενος (1) τῷ πατριάρχῃ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὰς εὐχὰς καθ' ἐκάστην ὑπομνημήσκων· ὁ βῆτωρ γράφων λόγους διδάσκαλικος; ἀπὸ προτώπου τοῦ ἀρχιερέως· ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου· ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου· ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτῆρος.

Τετάρτη πεντάς; τῶν λειρῶν ἀρχόντων. 'Ο ἀρχων τῶν μοναστηρίων ἔχων τὴν ἐνοχήν τῶν μοναστηρίων μετὰ προτροπῆς τοῦ μεγάλου σακελλαρίου· ὁ δρχων τῶν ἐκκλησιῶν ἔχων τὴν ἐνοχήν τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν μετὰ προτροπῆς τοῦ σακελλαρίου· ὁ ἀρχων τοῦ Εὐαγγελίου κρατῶν ἐν ταῖς λιταῖς τῇ Εὐαγγελίῳ· ὁ δρχων τῶν φύτων ἀναθερμένως τοὺς εἰς τὸ βάπτισμα εὐτρεπιζομένους, διδούς καὶ τὰ κηρία τοῖς αἱρητικοῖς; ἐν ταῖς Δευτοτικαῖς ἐκρταῖς· **B** ὁ δρχων τῶν ἀντιμενούντων διδούς τὰ ἀντιμέντια δι' ὃν καθειροῦνται οἱ θεῖοι νεοί.

Πέμπτη πεντάς. 'Ο δευτιάριος κρατῶν τὴν λαμπάδαν τοῦ πατριάρχου καὶ ἐν ταῖς ψήφοις· τὰς θύρας· διδούς τὴν νούμα:α τοῖς αἱρητικοῖς καὶ τοῖς πένησιν· ὁ πρωτοπεπτός· ὁ δευτερεύων τῶν λειρῶν καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων.

'Ο πριμικήριος τῶν νοταρίων καὶ οἱ νοτάριοι, διμέστικοι, διασυνάκτης, ὁ πριμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν, δρχων τῶν κοντάκιων, διπλός τοῦ σεκρέτου καὶ οἱ ἐπιεικεῖαι, διμέστικος τοῦ σεκρέτου καὶ οἱ πριμικήριοι τῶν ἐκκλησίων.

II. Ex hisdem regiis mss.

C Τάξις τῶν ὄφρικῶν τῆς ἐκκλησίας. 'Ο μέγας οἰκονόμος κρατεῖ τῆς ἐκκλησίας τὰ κτήματα, διμήτριος σακελλάριος τὰ γυναικεῖα μοναστήρια, διμέγας σκευοφύλακς τὰ σκεύη καὶ τὰ λειρὰ πάντα τῆς ἐκκλησίας. 'Ο μέγας χαρτοφύλακς εἰς τὸ μετάξειν καλεῖς τὰς στρεψίσεις. (Ὄ σακελλάριος κρατεῖ τὴν σακελλήν.) 'Ο πρωτοπατίκος εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἱρητικῶν. 'Ο πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐκκλησιῶν. 'Ο λογοθέτης εἰς τὸ λογογραφεῖν τὰς ἐκρταῖς, δικαστρίνσιος; εἰς τὸ κανστρίνσιον καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα, διφέρεντάριος εἰς τὸ ἀποτέλεσθαι εἰς τὸν βασιλέα δι' ὑποθέσεις. διφορογράφος εἰς τὸ ὑπογράψειν τὰ ὑπομνημάτων, διερομήμων εἰς τὸ βλέπειν τὰς εὐχὰς διπισθεῖν· κρατεῖ τὸ κοντάκιον καὶ τὸν κώδικα τῶν χειροτονιῶν. 'Ο ἐπὶ τῶν γονάτων κρηπιδινός τὸ ἀπιγονάτιον. 'Ο διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ ἐπισταταῖ, διμηνεύει διμηγορῶν. 'Ο ἐπιμεμήσκων εἰς τὸ βυθούμενον τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. 'Ο ἐπὶ διήσεων ἀπέρχεται εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων. 'Ο δρχων τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὰ ἀνδρῶν μοναστήρια, διπλός σεκρέτων εἰς τὸ παύειν τὸν λαόν εἰς τὸ κρίνειν, διπλός καταστάσεων; εἰς τὸ ποιεῖν εὐτεξίαν, διβῆτωρ εἰς τὸ βήτορεύειν. 'Ο δευτιάριος κρατεῖ τὰς χειροτονίας τὰς θύρας. Οἱ διδάσκαλοι τοῦ ψαλτῆρος; δύο. 'Ο πρωτοπαπτός ἐκδίκος τῶν κριτικῶν. 'Ο δευτερεύων εἰσοδεύει τοὺς λειρᾶς, ἐάν οὐκ εἴη πρωτοπεπτός, γιαὶ δρχων τῶν λειρῶν ἀπὸ τοῦ πρωτοπαπτοῦ. Οἱ δύο κατηχηταῖ εἰς τὸν κατηχεῖν τοὺς βιττιζομένους.

D (1) Λαζαρίου μένικρις

'Ο δρχιων τῶν φύτων εἰσάγει τοὺς νεοφιωτίστους. 'Ο Ανομόδητης εἰσάγει τοὺς ἡρχιμένους εἰς τὴν ἀγίαν μετάληψιν. 'Ο πριμικήριος τῶν πατρ.αρχ.κῶν νοταρίων. Οἱ δύο διαιστικοὶ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας (additio χοροστασία) . 'Ο ιασοσυνάκτης. 'Ο πριμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν. 'Ο δομέστικος τοῦ ἄκμωνος.

116. III. EX BIBLIOTHECA EMIN. B. CARDIN. MARBARINI.
Martialis monachorum ap. p. tōrō dōxphiklōw tōv πατέtiōn tēiēs Kāwsturteiouzadēwac.

Ιατρὸν μοναχὸν ταῦται Ματθαῖοι θύται.

Τῆς ἐκκλησίας τὰς τιμὰς καὶ τὰ δικονίας, αἱ διαιροῦνται. Πνεύματι κατὰ τὸν μέγαν Ιησοῦν, ἀπειριθμέτι πρᾶξη δυομά νῦν μοναχὸς Ματθαῖος. πεντάδας πρώτης πέρυκεν δι μέγας οἰκονόμος, δι μέγας σακελλάριος, δι μέγας σκευοφύλακας, δι χαρτοφύλακας μετ' αὐτοὺς καὶ μέντοι σακελλάριος. ἀλλά γε καὶ πρωτέκδικος συναρθμεῖται τοῖς οὐσιαστέροις οὐσιαστέροις πεπάντας προσωνυμία. δι δὲ πρωτοτάριος πεντάδα; τῆς δευτέρας; δι λογοθέτης μετ' αὐτὸν σύν γε τῷ καστριγάσιφ, δι τε φερερενδάριος, ὑπομηματογράφος. Ιερομνήσιων τρίτος τα, καὶ μήν ὑπομημνήσιων, οἱ τρεῖς ἑσθῆταις διδικτασίαις, πρῶτος εὐσταγεῖλος, τοῦ ἀποστόλου μετ' αὐτὸν, τρίτος δὲ τοῦ φιλτρίου τῆς δι τετάρτης πέρυκεν δι γάρ ἐπὶ γονάτων, δι τὰς κρίσεις ἐφορῶν, δι τε δεσμοῖς φέρων, δι τῆς καταστάσεως ιερᾶς καὶ δι σεκρέτων. τῆς πέμπτης ἀρχῶν τῶν μονῶν, ἀρχῶν ἐκκλησιῶν τε, ἀρχῶν ἀντιμετωπιῶν, ἀρχῶν τῶν φύτων πεντάδας πάμπτην. ὅρι τὸν λαμπρὸν φῆσθαι, διπλοῦ, διτιαρίους, τὸν νομοδήτην τε διμοῦ, πριμικήριον νοταρίων.

IV. EX ALLATIANIS (1).

Χορδὲ διδεξιδε.

Οἱ ἐπίσκοποι; (2)

Πεντάς πρώτη (3). 'Ο μέγας οἰκονόμος, δι μέγας σακελλάριος, δι μέγας σκευοφύλακας, δι χαρτοφύλακας, δι σακελλάριον. Πεντάδα; δευτέρα. 'Ο πρωτοτάριος, δι κανστρίγασιφ, δι εφερενδάριος, δι λογοθέτης, δι προμηταγράφος. Πεντάδα; τρίτη. 'Ο πρωτέκδικος, δι ερομνήσιων, δι ὑπομημνήσιων, δι διδάσκαλος.

(1) Allatianum hunc indicem habet etiam, quam diuinis e codicibus, Monachianis et Pugdianis, Bernardus Mediolanus editis, frumenta tōn dōxphiklōwn tēiēs ἀγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας, & διηρμηνεύθησαν κατὰ τάξιν (M.)

(2) δι ἐπίσκοπος οἰκ. M.

(3) πρωτάριος Πεντάδας M, et τοιού διτιαρία πεντάδα; et τρίτη πεντάδα;

(4) οἱ διοικητοὶ, δι βούτιστῆς M.

(5) et M.

(6) δι δεκανὸς, δι κουδουκῆς M.

(7) Post δι μυριδῆτας ή δι μέγας ἀρχιδιάκονος, δι δευτερεύων τῶν διακόνων. Adiutio πρετεραία ήσας Οὐ τάσσονται μετὰ τῶν ἀρχοντικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλὰ διφτικά εἰσι καὶ μόνα. Γίνωσκε δὲ τοῦτο δι τοῦ δι τῆς δι ἔγγραπτος τάξης πρετεραίας τοῦτο οὐ πορεῖ να σέβεται εἰς οἶον ὄφρικον θέλει κατηρηκότων εἰναὶ ἀναγνωτης, ὑποδιάκονος ιεροδιάκονος, ὑμοίως δι καὶ δι ἀρχιδιάκονον; καὶ δι δευτερεύων τῶν διακόνων. οὐκ διφέλει γάρ εἶναι τοῦ ιερία κατηρηκότων, διέτι τοῖς ιερεύσιν ξαξεῖ, δι κανῶν ιερουργεῖν.

Χορδὲ διεῖώρυμος.

'Ο πρωτοπαπᾶς, διευτερεύων, δι δρχιων τῶν ἐκκλησιῶν, δι ἔξιρχος, δι κατηγητῆς, δι περιεδευτῆς, δι βουειστῆς, οἱ δύο έκδικοι: (4), οἱ 117 δύο δομέστικοι, οἱ δύο ιασευνάκται, οἱ δύο πριμικήριοι, δι πρωτόφύλατης, δι πρώτημος, δι διποτάτος, οἱ θεώριοι, δι (5) ἐπὶ τῆς εὐταξίας, δι κατηγοριήρης, δι κ.υ.θούκης, δι δεκανὸς (6), οἱ λαμπαδάροι, δι περιεσερχύμενοι, δι βασταγάροις, δι μυροδέτης (7).

[P. 3. Τὰ ἐκκλησιαστικὰ διφτικά διχονοτοι οὐτως. Ecclesiasticorum palatinorumve officiorum catalogus in mss. occurrit frequentius; at quam diverse, non-nihil perspicax oculus adverteat; nonnumquid sola nominum series apponitur: etiam quandoque nominum expositio et officiorum varia ministeria cernuntur exscripta. Quae sequuntur in textu, proferunt hæc; solum catalogum jam superius percurristi. Porro cum expositio plura officia quam catalogus exhibeat, hunc foris ascitum et ab hac alienum merito quis poterit suspicari. Goar.]

Dividit Codinus officia Magnæ Ecclesiae in novem pentadas seu quinarios. Existint etiam istæ pentades toni. I Juris Graeco-Romanii l. 4, in ipsa calce, se in tribus pauciores, quia index ille tantum sex pentadas adducit.

In prima ergo pentade apud Codinum continetur: 1. magnus oīconomus, 2. magnus sacellarius, 3. magnus scenophylax seu custos sacrorum vasorum, 4. chartophylax, 5. δι σακελλίου, curator seu praefectus sacelli, 6. protecd. cus seu defensor primus. Ubi in iiii v. o. ai i pentadem quæ sex complectatur. Sed hanc admirati. nem eximet nobis Joannes episcopus Citri in Responsis ad Constantium Gabasianum Dyrrachii archiepiscopum, ita scribens l. v Juris Graeco-Romanii, tom. I, fol. 327: Τὸ τοῦ πρωτεκδίκου δὲ δρφίκιον ἐν ταῖς 118 ὑποβενηκότιν δὲ ἐκπαλαι ὑπερέχουσι συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πατριάρχου Κωνσταντίνου πάλεως Γεωργίου τοῦ Επιφανίου. Τῇ πράξῃ δὲ ταῦτη ἐπηκολούθησε καὶ γνῶμη γενναῖα τοῦ ἐν ἀγίοις μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, ἐπανοῦσι καὶ ἐξαίρουσα τὸ γεγονός ὡς εὐλόγως καὶ ἀμέμπτως πραχθέν. Cum ergo

τὴν ἀγαλματον θυτικαν καὶ οἰκίταις τοῦ ἀρχιερέως μη εἶναι. Τὰ γάρ αρχοντίκα καὶ διφτικά τῆς ἀγίας ἐκκλησίας εἰς ὑπερέσιαν τῶν ἀρχιερέων γεγόνας: καὶ εἰς κρίταις τῶν διφτικά δι προτομένων, καὶ διερμηνεύτων κατὰ τάξιν ἐν ἐκατ. v την αὐτοῦ ἐνίργειαν καὶ ὑπερέσιαν Non adnumerantur ista inter magnæ Ecclesiae archonticiū, sed officia tantum sunt. Observa igitur obire officia ministrantium, q. ales sunt lector, subdiaconus, hierodiacoonus, archidiacoonus et diaconorum secundus, nimirū eorum licere qui tria suffragia, hoc est ordines, ut aiunt, majores, ad sacerdotium suscepint: quippe indecēt et indecorum esset sacerdos doitem servire patriarchæ, cum sacerd. libris præcipit canonū aut incertūm sacrificient h. siam atque ab omni erga patriarcham servoli ministerio abstineant, Dignitates et officia sanctæ Ecclesiae ad patriarchæ præstandū ministerium ei in eorum quæ in vita solent accidere judicium consistunt a sunt. Singula autem secundū eorum ordinem, rīcum, manus et ministerium quod oblinuent, explicantur.

otum: quinque duntaxat hoc quinario comprehenserunt, jure Codinus πεντάδα nominavit, resipientes nimisrum ad antiquorem, non ad illum a Xiphilino introductum numerum. Nam e Balsamone in *Melete seu disceptatione sua de officio charophylacis et protecdici, tom. I Juris Graeco-Romanii, fol. 436*, quinque tantum in hac prima classe ponit, omissis protecdicis, eosque dicit esse quasi quinque sensus patriarchae, quibus tanquam instrumentis negotia omnia exsequatur. Vocat etiam horum quinque ecclesiasticorum procerum ministeria πέντε σεχρετων εὐαγγῆ λογιθέσια, hoc est, ut interpres verit, quinque secretorum religiosa ratiocinia. Rectius forte: quinque secretorum consistoria. Nos rebus expediendis praesectos. Et quivis horum habebat sua in functione plures adjutores, quos Balsamon vocat *chartularios*, τοῦ κώπου συμφερότας καὶ σεχρετικούς διαχονητάς, *laboris consortes*, senatusque illius seu consistorii seu consilii admisitros.

Appellabantur iidem ἑξωκατάκολοι δρχοντες, ut Balsamon docet et Joannes Citrius, etsi in hujus R sponsis seridatur hoc nomen in penultima non per os sed per η, ἑξωκατάκηλοι, et Latine Exocataceli, ut in editione Bonelidii. Sed vitiouse: nam recta scriptura est ἑξωκατάκολοι, Latine exocataceli. Graviter errat Junius, cum p. 4, verbum hoc in duo dividit, Ἐξω κατακολων, itaque interpretatur, *catacelorum*, qui foris sunt. Nugus: unicum vocabulum est, non duo; quare legendum δ πρωτονο-
ντάριος θύρα τῶν ἑξωκατάκολων. Hinc etiam reformanda lectio c. 9, p. 66 5 et 12, ubi Junius ξεκατάκολοι, redditque sex cataceli. Quam lectio
nem vitiosam esse, licet in Bavariis quoque condicibus appareat, vel ex descriptione protonotarii discere poterat, ubi scriptum in suis etiam exemplaribus reperit ἑξωκατάκολων, quanvis male disjunctis quæ conjugenda erant. Quomodo ergo nunc ex ξεκα procudit nobis ξε? Eo item nomine non potest ferri illa lectio, quia δρχοντες isti vocabantur tunc etiam ἑξωκατάκολοι quando erant tantum quinque, ut ex Balsamone planum; non ergo a numero dicti sumi ξε κατάκολοi.

Sed quæ notio hujus nominis ἑξωκατάκολοi? Ut Janio suaviter *de vallibus et de ecclesiis in editiore loco Cpoli semper exterritis philosophanti assentiar, committere non possum*. Sed eum qui ex exocatacelis nobis catacelos procudit, falsam itidem originationem fabricare nec insolens nec novum videri debet, cuius falsitas cuivis absque mora subolebit, qui hec Junii verba cum sensu perpenderit: *Maxime ecclesia præferat patriarcha, reliquis pastores sui, qui dicebantur cataceli, κατὰ τὰς ποιλάδας singuli commorantes*. Scilicet Cpoli omnes parochi habitabant in vallibus, nullus in excelsiore urbis 119 loco: alioquin Juniani cataceli nomen tueri non potuissent. Nec plures in tanta civitate parochi erant quam quinque aut summum sex: nomen enim cataceli seu, ut nos

A scribimus, exocataceli quinque vel sex duntaxat obtinebant.

Nec magis verisimilia de istis apponit nobis Petrus Gregorius Tolo-anus *Syntagma universi Juris* 15, 9, ubi dicit a Graecis vocari *evicellos* episcopos nonnullos, nulli metropolitanis subjectos, patriarchis familiares et suffraganeos semperque astantes; quales describit Wihelmus Tyrius Belli sacri 14, 12, quos ipse Tyrius dicit a Graecis appellari *cancellos*. Petrus Gregorius suspicatur subesse mendum: forsitan enim scripsit Tyrius *cancellos*, ut rectus sit κατάκηλος, κατάκηλοι a κατάκηλω, quod est *permulceo, suaritate animum delinio*, hinc κατακηλητική vim demulcendi habens. Et cur non hinc itidem κατάκηλος? illud alterum B *evicellos* format Petrus Gregorius παρὰ τὸ εὐκτήλους: hoc enim nomine significant Graeci stantes sine motu, quietos; hinc apud Ilesiodum πάντος ὄπημαν, εὐκηλος. Sed haec nihil ad exocatacelos nostros faciunt, sive isti evicelli a P. Gregorio allati aliquando in rerum natura extiterint. sive ex cerebro eximiū illius jureconsulti prognati fuerint, ut ego quidem existimo: legendum enim apud Tyrium *concellos*, id est *synkellos*, ejusdem cellæ socios et habitatores. Et nupera editio Tyrii *synkellos* exhibet, tametsi prior illa lectio melior et scripturæ vulgatae propior sit. Adde conceellos istos suisse episcopos, tametsi suffraganeos, ut Tyrius appellat. Et exocataceli nostri non erant episcopi sed patriarchales diaconi. Valeant ergo isti evicelli, antehac inauditi, Tyriusque suos *concellos* et Codinus suos *exocatacelos* retineat.

C Nescio an audeam proponere conjecturam meam, quam diu jam premo: sed promatur, quandoquidem nullius periculo prometur. Quid si unica litterula mutata legamus ἑξωκατάκοτο? qui foris dormiunt, qui foris cubant, non in patriarcheo: olim namque proprias ecclesias administrabant, et sic sua domicilia extra magnæ ecclesiae limites incolebant, in hisque quietem capiebant. Canon Trullanus 46 de monialibus: Παντελῶς δὲ αὐταῖς ἑξωκοτεῖν οὐκ ξεστι. Ubi Zonaras Graecus interpres: Κατ μηδὲ ξεν τῆς μονῆς τὴν νύκτα διέτεν· τοῦτο γάρ τὸ ἑξωκοτεῖν. Probabilior redderetur D conjectura, si ἑξωκατάκοτεν legeretur. Verum prior quoque lectio suspicioni nostræ aliquid verisimilitudinis conciliat; longeque plus fulcimenti adhuc accederet, si aliquis ms. codex ἑξωκατάκοτος nobis representaret. Apud Nicetam in Vita Ignatii lege Λέων δὲ καλούμενος κατακολας: sed nihil hic ad rhombum. Tempore Leonis Armenii, et ante itidem, clerici palatini non in palatio sed foris in privatis ædibus commorabantur, et tertia circiter vigilia noctis ad Elephantineam (portam) congregabantur, indeque ad ecclesiam abiabant et matutinas preces Deo persolvebant, ut scribit Joannes Curopalata in Leone Armenio. Postea in aula seu regia habitarunt, eo quod 120 intersectores Leonis Armenii nocte Nativitatis Domini his clericis im-

misti templum ingressi essent et Leonem trucidandi occasionem nec frustra captassent. Quid si exocatacolis quoque mos extra patriarchicum pernoctandi fuit? erant olim isti exocatacoli sacerdotes, postea ab patriarcha quopiam in patriarchalium diaconorum numerum redacti, ut patriarcha dielus solemnioribus ministris honoratioribus non careret, ut patet ex ipso Codino c. 9, p. 66, 8 et sequentibus.

Magnæ fuerunt auctoritatis exocatacolis, quam ex his pauculis Codini verbis colligas, p. 4, 11: Oυσιοι καθηνται ἐν τῇ θείᾳ καὶ λεπρῷ συνύδρῳ μετὰ τῶν ἀρχιερέων. Chartophylaci, unii ex istis, inveniunt aliquando item episcopi διὰ τὸ προκαθήσθαι αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, ὅπωνάκα δέοι τούτους συνέρχεσθαι κατὰ τινὰ χρέαν καὶ συνεδρίζειν κατὰ ταυτὸν πρὸ τῆς εἰς τὴν ἄγιαν οὐναστέσσεως. Verum pro chartophylace rescripsit Alexius Comnenus. Et stat Novella ejus inter illas quas cum Ecloga seu Synopsi Juris Romani edidit Leunclavius.

Eorumdem sit mentio in concilio Florentino tanquam auctoritate et dignitate in clero Graecano valde excellentium: Καὶ τὸν πάπαν δὲ πατριάρχης ἡσπάζετο ιεράμανον ἐν τῇ παρεΐᾳ, ἢμεις δὲ καθημένου τὴν δεξιάν αὐτοῦ καὶ τὴν παρείαν σὺν τοῖς ἑξακατακοίλοις. Παραγενομένου ἐν αὐτῷ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀγίου, τῶν χαρδηναλέων καὶ πάντων τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἑξακατακοίλων. Hac tamen exocatacolis in genere.

Quod autem ad aconomum, qui primus inter exocatacolos ejus officium his verbis describit Codinus, p. 3, v. penult. Οἱ μέγας οἰκονόμος χρατῶν πάντα τὰ κτημάτα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν· καὶ οἰκονόμει τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Quia sic interpretatur Junius: *Magnus aeconomus, qui in omnes possessiones ecclesiæ auctoritatem habet, omnemque redditum qui ex eis percipitur. Ministris autem sacerdoti summo et ecclesiæ hac aeconomica procuratione. Quanto brevius et distinguo dixisset magnum aeconomum esse illum qui in omnes facultates preventusque ecclesiæ jus habet procuratorque est episcopi simul ac ecclesiæ. Breviter eundem descriptus Balsamon: Καὶ ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων τὴν πρόνοιαν δὲ μέγας οἰκονόμος. Natum est autem illud δὲ μέγας ex recentium Graecorum ambitione, qui officiis et dignitatibus titulum μεγάλου almodum liberaliter preponebant, et sæpe duo officia, ceteroque paria, alter non distinguebant quam vocis τοῦ μεγάλου appositione. Quia in re longe pareiores et restrictiores sunt semperque fuerunt Latini; quiet ad omnes, et si virtute et eruditione præstantes, raro hoc elogium quasi prænomen aut cognomen transtulerunt, cum tamen apud Graecos nihil sit frequentius quam illud δὲ μέγας. Sæpe ex musca μέγαν elephanteum facere solent. Et jam quoque ex 121 ingenio fastu μεγάλου titulo injurifice sese circumspiciunt, δὲ μέ-*

Α γας ρήτωρ, δὲ μέγας σακελλάριος, δὲ μέγας οἰκονόμος, cum sint omnium prope mortalium longe miseriū iūi propter jugum Turcicum. Grets.

[P. 3 penult. δὲ μέγας οἰκονόμος. Οἰκονόμος τῶν κτημάτων διφένει εἶναι εἰρηνικόν. "Οὐαν δὲ λειτουργεῖ δὲ ἀρχιερεὺς. φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὄψαριον ἴσταται ἐν τῇ (εἰδῆς καὶ. Μ) μερὶς τῆς ἀγίας τριπέτης, βοστάζων καὶ τὸ ταῖς χεροῖν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀγίον βεπίδιον. Πρεσβέρει δὲ καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆνα: καὶ ηρικὴν τῷ ὄρχιερεῖ. "Εστι δὲ καὶ ἐπὶ πάντα κτήμα τῆς ἐκκλησίας, ἐξετάζει εἰσόδους καὶ ἐξόδους καὶ λογαριασμούς ἀπὸ πᾶν πρᾶγμα τῆς ἐπισκοπῆς. Κρατῶν καὶ χαρτουνάριον ἀναφέρει ταῦτα, καὶ τετράκις τοῦ γρίνου (δις τοῦ ἔνιαυτοῦ Μ) ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεῖ, ἐπισκοπεύων καὶ τὴν χρεωμένην ἐκκλησίαν, πάντα τὰ ἡγαλλά αὐτῆς, μέχρι τῆς ἐλέψεως τοῦ ἐπισκόπου. "Εστι δὲ καὶ εἰς τὰς χρίσεις ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀρχιερέως. Addunt alia: "Εστι καὶ ἐπὶ Φήφους τοῦ ἐπισκόπου πρώτος, διανέμων καὶ τὰ δικαιώματα τοῖς ἀδελφοῖς; αὐτοῦ, τὰ εἰσερχόμενα δίκαια τῆς ἐπισκοπῆς. Ήποντο Regia scripsierunt: "Οἱ μέγας οἰκονόμος Εἰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἐπιμέλειαν. Οἰκονόμοι diaconum tantum voluere posteriores Graeci: Joannem enim Tabennisiotam Zenonis tempore ex presbytero et aeconomo patriarcham Alexandriam factum memorat Theophanes: idem sub Heraclionia Paulum CP. pariter patriarcham ex eodem officio presbyterique dignitate refert a-similitum. Ab imperatore quondam instituatur; ab Isaaci Comneni tempore a patriarcha. Zonaras in Isaaci Comneni Vita: Τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκονόμιαν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπένειμε μέχρι τότε τοῦ μεγάλου οἰκονόμου πρὸ χειροτονεύοντος, ἀλλὰ μήν καὶ τοῦ σκευασύλαχος, τοῦ κενοῦ δὲ καὶ διεψωθότην τοῦ πατριάρχου ήν τοῦ ἑγουσίαν. Vide Balsamoneum in Canon. 9 editio Theophili. Goar.]

CAPUT III.

Quis magnus sacellarius et quis δὲ τακελλίου.

'Οἱ μέγας σακελλάριος appellatur a Joanne Crito δὲ ἐπὶ τῆς μεγάλης σακελλίης. At δὲ τὸ σακελλίου D vocatur quoque δὲ ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακελλής ήγουν δὲ σακελλάριος. In Turcograecia non male dicitur *sacellius*. Quid vero σακέλλη seu sacella seu σακέλλοι seu σακέλην seu σακέλλιον? His enim nominibus utuntur recentiores Graeci, a quibus sacellarii magni et minoris nomina deducunt. Σακέλλιον, inquit Stridas, βαλάντιον, μαρσύπιον, ἐξ οὗ καὶ σακελλάριος. Hesychius: σακέλλα, δὲ τὸ χρυσίν τιθεται. Σακέλλιον δομοίως. Nec dubium nomen hoc Ali Gracos venisse ex Latino seu potius multis communis vocabulo, *saccus*, *sacculus*, *encellus*, extrito altero c. Ilinc Germanicum *sacklein* et *seckel* pro *loculus*; et *seckelmeister* quiescit, pre-

sacerdos saceruli seu saccelli. Quare si duos istos propriis nominibus afflere velimus, tunc & μέγας σακελλάριος erit nobis der gross oder grosse seckelmeister, & τοῦ σακελλου seu sacelli der klein seckelmeister, 122 quia ecclesiae pecunias curabant, asservabant, expendebant. Et huc est primaria appellationis hujus ratio, petita nimirum a *sacculo*, hoc est ab ariario ecclesiastico, cui praeferant. GRET.

[P. 4. Ο μέγας σακελλάριος. Απὸ τοῦ σακελλου dictus. Σακελλιον, βαλάντιον, μαρτύπιον, ait Suidas: locorum itaque et pecuniarum custos est sacellarius. Hanc expositionem mihi suggestit Balsamon Medit. de protœdico: Παρὰ τοῖς Ρωμαῖοις σάκκελλον παρὰ τὴ διοικεῖν καὶ φυλάττειν ἔστι. Λέγεται εὖ σακελλάριος & τῶν μοναστηρίων διοικητής. Viri Latinorum ignari dirige vel corripe linguam: mentem percipe, quasi dicat: «Sacellum administrationis custodiarque rationem secum vehit; ubi ergo sacellarii mentio, confessim monasteriorum administrator obversetur oculis.» Optime: nam et Stephanum Persam, quem Nicephorus patriarcha ταμίαν τῶν βασιλικῶν χρημάτων, Theophanes σακελλάριον vocat. Quod igitur economius magnæ ecclesiæ, id sacellarius monasteriis præstet; ut nimirum eorum bonis custodiendis invigileat. Perpende hæc ex Allatianis excerpta: Ο μέγας σακελλάριος ἐπισχοπέων καὶ ἐρευνῶν τὰ ἀνδρίκια μοναστηρία ἐκ πάντων τῶν συνεργομένων ἐκταιωμάτων. Ἐπαλρεῖ δὲ λογαριασμὸν, εἰσθνος καὶ ἐξθνος, βίους δὲ καὶ πολιτειῶν, τῶν μοναχῶν ἐρευνῶν, καὶ δις (cpv; M) τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀντρόφοις αὐτῷ τῷ ὥρχερει. Εστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις εἰς τὰ δεξιά τοῦ οἰκονόμου. Adjungunt alia: Προσφέρει καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι εἰς Ἱερά, στηχόμενος πλησίον τοῦ μεγάλου οἰκονόμου. Non omnium porro et ubique sitorum monasteriorum præfecturam sibi vindicat sacellarius, sed, ut ait in Regia num. 1039, τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ τῶν περιττῶν, eorum quæ in regia urbe nec non et trans portum in Sycena sive Galatensi regione sunt conditæ. (M: δέ μέγας σακελλάριος φορῶν τὸ στιχάριον αὐτὸν καὶ τὸ ὥρφριον στήκεται ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέρει τῆς ἀγίας τραπέζης, βασιῶν δὲ ἅγιον φιππῶν.) GOAR.]

Interim alia quoque munia obibant: nam magnus sacellarius potestatem habet in virorum et mulierum monasteria, quæ in manere administrō utitur illo qui antistes monasteriorum appellatur, de quo Codinus in quinta pentade, sicut et δ τοῦ σακελλου adiutorum habet ἀρχογα τῶν ἐκκλησιῶν, de quo in quinto quinario. GRET.

[Ib. Εχωρ ὑπορρόθ. Allatiana (et M) vocant χαρτουλάριον. Ex quo percipie χαρτουλάριον scribam inferiorem denotare. GOAR.]

Non absimilia Balsamon: *Magnus sacellarius curam gerit monasteriorum, tam eorum quæ sunt intra urbem quam τῶν περιττῶν, hoc est quæ sunt in Pera seu Peræ, cum civitatis Imperatricis decima tertia regio sit Pera seu Peræ, ut patet ex descriptione urbis Cpolitana, inter cujus regiones*

locum decimum tertium obtinet Sycena, quæ alio nomine Pera et hodie Galata. Cum ergo ad Cpolitana urbem pertineat, non immerito curam et inspectionem habet *sacellarius* in monasteriis quæ in Pera sita sunt, quæque Balsamon vocat *Peratica*: a Pera enim urbe deduxit hoc nomen.

Minor *sacellarius* seu *sacellinus catholicas ecclesias sua in potestate habet et sacellin sive sacellum, inquit Codinus. Ubi mentio sit sacelli, ne engiles curam ecclesiarum excludere *sacellum* proprie dictum. Et quamvis in descriptione officii *magni sacellarii* denuo non repetatur cura *sacellæ*, altamen ipsum nomen id satis indicat: nemo enim proprie, immo forsitan ne apte quidem nominatur 123 absolute *sacellarius*, eo quod curat tam virorum quam virginum monasteria. Minori *sacellio* tribuit Balsamon, in sua descriptione de chartophylace, etiam curam et administrationem *emphyteusum*. Ait enim: Ο σακελλου *prefectus* *sacelli* curam gerit τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν, *catholicarum ecclesiarum* (incepto interpres *ecclesiarum* in genere; quem errorem non semel errat), πρὸς δὲ καὶ ἐμφυτεύσεων τὴν διοίκησιν. GART.*

[Regia de *sacello* præposito ac ejus appellatione: Ο σακελλου τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐμφυτεύσεων τὴν διοίκησιν ἔχει: σάκελλον γάρ παρὰ Ρωμαῖος τὸ διοικεῖν ἔστι καὶ φυλάττειν ἀπὸ τούτου μετωνόμασται σακελλὴ ἡ τοῦ; κακουργοὺς φυλάττουσι, καὶ τὸ σακελλοῦ. Allatiana de eodem: Ο σακελλου, δεσμον λειτουργεῖ δ ἀρχιερεὺς. Ιστώμενος καὶ αὐτὸς; ἐν τῷ ἀγιῷ βῆματι εἰ; Ιπτήρεσιν τοῦ ἀρχιερέως. Ἔχων δὲ ἐπισκοπεύει τῶν γυναικέων μοναστηρίων ἐρευνᾷ καὶ ἀναθωρεῖ κατὰ κατὰ τὴν φύιον κανόνων ἀχρίθειν. Κρατῶν δὲ φυλακὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐν φυλῇ ἀποστελλομένους; παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, χρητῶν αὐτούς. Euclidem hæc Simeonis Thessalonicensis verba: Ο σακελλου τῶν ειαγῶνοικῶν κατὰ τὴν πόλιν διερευνᾷ καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιμέλεται εὐταξίας. καὶ μᾶλλον ἐν τῷ θυσιαστρῷ τε καὶ τῷ βῆματι, μή ποτε καὶ περὶ τὸ δένυ εἰτ, γενόμενον καὶ τὰ Ἱερὰ διεκλήσαι. Ex his τοῦ σακελλου nominis duas rationes collige: primam, quod ut *sacellarius* iuribrium monasteriorum, ita hic virilium bona custodiat; alteram, quod patriarchatemi carcerem, σακελῆν σακέλιν vel σακελλον dictum, sub sua dispositione teneat. Balsamon Medit. de chartophyl. et protœd. I. VII Juris GR: Tautu τοιν εἰπεν φύλαχα, σακελλάριον καὶ τὸν σακελλοῦ. Παρὰ γάρ Ρωμαῖος τὸ σακελλοῦ παρὰ τὸ διοικεῖν, καὶ ἡ τοῦ κακουργούς φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακελλὴ ἐντεῦθεν καὶ οὐκ διλοθεν μετωνόμασται, διαπερ δὲ καὶ τὸ σακελλοῦ. Λέγεται: γοῦν σακελλάριος; δ τῶν μοναστηρίων διοικητής, καὶ δ σακελλου ὑποκαριτικῶς δ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν φρονιστής. Nusquam itaque τὸν σακελλου minorēm *sacellarium* affixiaveris, qui majores regit ecclesiæ, nec *sacellarii* potestati subjectus dignoscitur, cui licet locu cedat (monastica quippe *sacellario* commissa,

et alia quævis ad monachos spectantia summo cultu prosequitur orientalis Ecclesia), non veretur anterioritatem, et ambo ex æquo patriarcham suis obsequiis colunt et ei in jure dicundo assident. (M: Ὁ σακελίου τοτιν οικέτης τῆς πρώτης πεντάδος, χρατῶν καὶ τὴν φυλαχήν τῆς ἐπισκοπῆς, ἔχων οὖν καὶ ἐν τῇ ἐπισκόψει αὐτοῦ τῶν μναστηρίων γυναῖκαν τὴν σεβτν.) GOAR.

[P. 4. Τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας. Virorum monasteria et in eis constructæ ecclesiæ viris tantum, mulierum mulieribus sunt apertæ. Ea vero ecclesia quæ viris et mulieribus, quales sunt parœciae, patet, καθολικὴ est. Auctor vita Nili junioris: Βίᾳ αὐτὰ ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ καστρου. Interpres posuit *cathedralem*. Verum non cathedrales modo, sed et parœciae maxime monasteriis opponuntur: catholicas autem ecclesias monasteriis opponit Balsamon jamjam. lectus, quod hæc sacellii præfectio, illas (etsi minus nobiles) ceu præfectum superiorem nactas sacellario subjectas asserat. Sunt itaque catholicæ ecclesiæ eadem quæ parœciales, cum pleræque hujusmodi reperiantur in urbe CP., cathedralis unica, magna nimirum ecclesia. Catholicis et monasticis ecclesiis adjungit Jus Glt. fol. 265 εὐκτηρίους οἰκους, ecclesias nimirum non dedicatas, et vel in agris vel in urbibus cunctis per vias, at parœciae jure privatas: Καν μναστῆται δοι, καν ἐκκλησίαι καθολικαὶ, καν εὐκτήτοις οἰκους. Adverte demum auctorem Balsamoni socium tam virorum quam mulierum monasteria sacellario, communes vero ecclesias CP. repertas sacelli præfecto regendas tribuere, 124 Allatiana vero sacellario virilia, alteri semineia deputare; quæ quidem diversa licet, potuere tamen alio et alio modo variis temporibus disponi. GOAR.]

In Turcogræcia subditur alia cura, nempe supplicum et consugientium ad ecclesiam. Interea non expungitur cura proprie dicti *sacellii*; tametsi nescio quam vere Turcogræcia hoc munus sacellio transcribat, cum ibidem paulo post idem munus assignet protecdico, τοὺς πρέσφυγας ἀναδέχεσθαι, consugientes ad ecclesiam recipere, ut interpretatur Turcogræcus Crusius. Ut sit, δ σακελίου a minori *sacello* pecuniario seu ærario nomen habet, ut *major sacellarius* a majore *sacello*, non aliunde; neque talis nominatur nisi respectu ad curam sacelli. Quare non satis assequor quod Balsamon affirmat in Melete sua de chartophylace et protecdico: Τὸ σάκελλον παρὰ Ῥωμαῖοις εἶναι παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φύλαττεν. Aut enim loquitur Balsamon de derivatione vocis; et tunc σάκελλον non magis est παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φύλαττεν quam παρὰ τὸ τύπτειν καὶ μάχεσθαι. Aut loquitur de significatione vocum; et tunc verum est præfectum *sacellio* seu *sacellarium* esse διοικητὴν καὶ φύλαχα, et hanc præfecturam esse φύλαχν, *custodiam*. Sed non ideo omnis φύλαξ est *sacellarius*, nec omnis φύλαχη *custodia sacelli*, sed ille tantum φύλαξ est *sacellarius*, cui *sacella* credita est, et illa tantum *custodia*

sacellæ, quæ circa sacellam occupatur. Alioquin si omnis phylax esset *sacellarius*, etiam opilioes et caprarii essent *sacellarii*, quia sunt φύλαχες, *custodes*, ut alias absurditates taceam. Quodsi quis aliud *sacellii* nomen obtinuit, ejus curatorem seu custodem quo minus *sacellarium* vel *sacellum* appelles non impedit. Η τοὺς κακούργους δὲ φύλαττουσα πατριαρχικὴ σακέλλη ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἄλλοθεν μετωνόμασται, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ σάκος λιον. GRETS.

[P. 4. Σακέλλη, vel ut scribit Balsamon σακέλλην, patriarchalem carcerem, in quo nimirum clericos sibi subjectos, si sunt, fuerint, patriarcha coartat. GOAR.]

Sed nec a custodia nec propter custodiam patriarchicus carcer dictus est *sacella*, sed aliam ob causam, quæcumque illa fuerit: aliqui omnis carcer, quatenus custodia est, vocaretur *sacella*; quod non est ita; sicut et apud Germanos non omnes carceres, sed certi quidam vocantur *sacci*, *sack*, non ob custodiam præcise, quia aliqui omnes carceres appellantur *sacci*, quia omnes sunt custodiæ, sed alias eis causas, quas nominis impositor spectavit. Quoad carcerem, *sacella* nomen tulerunt virginum monasteria, cum sint quasi quidam carceres, quia nulli egredi licet nisi gravissima urgente causa, nec sine honesto comitato, qui ducant et reducant, ut præcipitur in 46 canone Trullano. Et hoc spectant illa que in Turcogræcia p. 203 ex Augustino ms. Pachymeris codice adnotantur: Οὗτος (δέ μέγα; σακέλλαριος) ἐπιτηρεῖ τὰς λεπτὰς σακέλλας, δηλονότι τὰ γυναικεῖα μναστήπτα. Si quis ob hujusmodi *sacellas* earum curatorem velit quoque *sacellarii* nomenclaturam tulisse, cum hoc non pugnabo, dummodo non abnuat *sacellarium* primario nominatum 125 a *sacello* pecuniario seu ab ærario, ut supra diximus. S. Anastasius Sinaita in suo Hodego dicit *sacellarium* esse nomen Syriacum: σάκελλα γάρ τὸ δέχεσθαι εἰρηται, nam *sacella* est receptaculum, a recipiendo sic dictum. Nec mirum *saccum* et *sacellum* omnes linguis pervagatos etiam in Syriacam irrepississe.

Ex his quæ hactenus dicta, facile erit iudicium facere quam vera sint quæ de *sacellario* et de *præfecto sacelli* Junius commentatur p. 245 et 246. Nomen est ambiguum σακέλλαριος, inquit Junius. Sit ita, quandoquidem Joannes Cittius τὸ επὶ τῆς μικρῆς σακέλλης etiam *sacellarium* nominat, eni plura forte exempla non reperies; aptius *sacellius* vocabitur, si uno nomine vocare velis. Nam modo personarum respectu dicitur, qui *sacris hominibus et Deo dicatis præfector est*, modi rerum locorumque; puta is qui templis dominibusque *sacris*. At δ τοῦ σακελίου non modo parietibus templorum præferat, sed et clero ad illa templorum pertinenti, et consugientibus quoque ad illa tempora: hoc enim est χρατεῖν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας. Ergo et δ τοῦ σακελίου non modo in res et loca, sed et in personas jus habuit, æque ac

magnus *sacellarius*. Cadit ergo hæc Juniana distinction : *Hominum procuratio et praefectura dicitur sacellaria, locorum vero sacellum*. Ex quo auctore probas hoc discrimen ? Quis ille qui priore illo vocabulo tua notione utitur ? Certe *sacellarium* deinde Balsamon a *sacella*, et hanc a *sacello*, ut et τὸν τοῦ σακελλίου, quod ait esse ὑποχριστικὸν seu diminutivum, a *sacello* seu *sacellum* : nam diminutivum a diminutivo formari, ut a *sacello* *sacellum*, sicut Latine a *sacculo* *sacellum* *sacellulum*, nemo nescit.

Nec verum illud : σακελλίου, id est rerum ad sacras aedes et *sacella* pertinentium. Nihil minus, quia nihil hic de *sacellis* quæ Latinis *sacella*, *cappellæ*, unde *sacellanus* et *cappellanus*; nec τὸν σακελλίου a *sacellis*, quæ sunt *cappellæ*, nomen habet; nec ad curam ejus spectabant *sacrae vestes*, *vasa*, *reditus* et id genus alia ad temp'la seu *sacella* *sacra* (quas Græci vocant παρεχθῆσαι; seu παρεχθῆσαι) pertinentia, quia hæc alios curatores habebant, ut ex ipso Codino notum est p. 3; noster autem *sacellarius* et *sacellius* nomen hoc habent a *sacello*; et si primam originem repetere velimus, a *sacco*, ut supra probatum est.

Corenidis loco addamus et hoc *sacellarii* nomen eadem formatione et notione ne Latinis quidem ignotum fuisse. Ascribam verba Onuphrii ex libello de interpret. obscurarum vocum ecclesiasticarum : *Sacellarius, alias sacularius, a sacello pecuniarum quas erogabat dictus, etc.* Hunc hodie *thesaurarius* representat. Cujus munera Bibliothecarius (Anastasius) saepe mentionem facit. *Dictus autem est a sacco sacularius, vel a sacello, id est parvo sacello, sacellarius; quæ vox apud Augustinum exstat in commentariis Psalmorum.* Huc Onuphrius. *Sacelli* nomen pro thesauro seu æario usurpat quoque Corippus De laudibus Justini l. iv, 334; ubi quem memorat, fuit Calinicus iste *sacellarius*, sed zulicus, non ecclesiasticus. S. Gregorius Magnus l. iv, epist. 34, nominat se *sacellarium Romanum*. Putavi interdum, inquit Baronius (tom. VIII, anno Christi 595, num. 17) in *textu Gregorii pro sacellarium legi debere sacellarium, quasi a sacellis sumptum nomen, quod satis ipse Gregorius docet, dum ostendit sacellarium fuisse thesaurarium pecuniarum publicarum, cuius rei gratia oportuit ipsi creditos esse pecuniarum sacculos, ob idque sacellarium dictum esse.* Huic mox sententia susfringatur idem Gregorius in epistola ad Honoratum diaconum, ubi agens de solutione consuetæ pecuniarum pro dignitate consulari adipiscenda ait : « Magis ex te agat dilectio tua, quatenus oblatis in *sacella* consuetudinibus honores mereatur accipere. » Ubi per *sacella* aeratum est intelligi principis pecuniarum capsam, et proinde per *sacellarium* thesaurarium. In quam sententiam et Isidorus, et Fiscus, inquit, est *sacculus publicus*. Sed nil opus ulla mutatione; nam et *sacellarius* est *sacellarius a sacello*, simplici c, vel a *sacella*.

A quam nobis paulo ante Corippus descripsit, quia Latini Græcos imitati aliquando alterum c expungunt. Idem ergo est *sacellarius* et *sacellarius*. Quapropter probare non possum ejusdem magni viri discrimen, quod statuit hunc in modum : Apud Latinos, si *sacellarius* scribitur a *sacellis*, *thesaurarius ecclesiae* intelligitur; si vero per simplex c, *sacellarius a sacello*, qui scilicet *sacello* (cappelle) praest, significatur. Secus se res habet, ut ex dictis planum relinquitur. Vide etiam Cujacium, Observat. x, 27, ubi de *sacellario a sacculo* et *sacellario a sacello* multa scribit, etsi alio significatu horum nominum.

CAPUT IV.

De chartophylace.

B P. 4. *Chartophylacem* male vocant Leuncianus et alii *chartularium*: nam *chartularius* alterius officii et inferioris nomen est, contineturque in nona pentade officiorum ecclesiasticorum: at *chartophylax* principem locum tenet, quippe quartus inter excommunicatos. Junius Latine *praefectum chartis* nominat, nescio quam idonea. Ego libenter vocem rei neo Græcan. Unde componatur et derivetur, liquet absque meo admonitu. Plus tamen significat quam ipsa vocabula fronte prima præ se ferant. Quocirca Balsamon in sua disceptatione de *chartophylace* refutat illos qui volunt *chartophylacem* παρωνυμίεσθαι ἐκ τοῦ φυλάττειν μεμβράνα; καὶ κωδίκια, quamvis si nomen præcise considerare velimus, hæc uotatio a veritate non recedat: sed in impositione nominum monent sapientes nou lawividendum esse a quo, quam ad quid nomen impõnatur. Ea de causa licet a custodia *chartæ* nomen traxerit, longe tamen plura ad ejus curam et administrationem pertinebant: ipse enim sua in potestate habebat ἐκκλησιαστικὰ χαριτὰ δικαιώμata, litteras in quibus iuris et privilegia 127 Ecclesiæ continebantur; uno verbo *archivum* dicere possit. Κριτής τῶν δλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, *judec omnia ecclesiasticarum causarum et matrimonialium controversiarum.* Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεις ἐκδικοῦ, ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χειρ, quin et in cæleris clericorum causis cognitor et *judex* est, et tanquam *dextra patriarchæ manus*; quo nomine afficitur etiam a Balsamone, qui *chartophylacem* os et *labra* patriarchæ vocat, atque esse patriarchæ id quod Moysi fuit Aaron et Baruch Jeremias; cuius chirotoniam et ordinacionem copiose describit. Fieri namque consuebat cum impositione manuum et appensione βουλωτηρίου pectoris instar *rationalis* Aaronici dependentis, claviumque traditione, quorum omnium mysteria fusius enarrat Balsamon, ipse etiam hoc munere aliquando functus, ut testatur in disceptatione quadam matrimoniali l. vii Juris GR tom. I, fol. 458, qui et his verbis officium ejus exaggravat: Τὰς πατριαρχικὰς διαγνώσεις καλλιγραφεῖ καὶ ὑπογραφεῖ; οἰκεῖται καὶ σφραγῖς κατεμπεδοῖ, καὶ

μεγάλου δικαστηρίου πρεσβύτεροι, καὶ δικαιοδοτοῦ κατὰ μὲν παντὸς ἀνθρώπου, καὶ οἰς ἀν. εἴη τύχης καὶ φύσεως, περὶ ἐκκλησιαστικῶν ἡγημάτων καὶ σφαλμάτων φυχικῶν διορθώσεως, κατὰ δὲ λερωμένων καὶ μοναχῶν περὶ πάσης ἀγκληματικῆς καὶ χρηματικῆς αἰτιάσεως.

Eiam ante episcopos sedebat, quæ prærogativa cum multorum istis olim appeteretur, defensa est proprio edicto ab Alexio Conneno, quod Leuncavius edidit totumque recitat Balsamon in sua *Melletæ seu disceptatione pro chartophylace contra protecidicu[m]*, qui et ipse chartophylaci litem de loco et statio[n]e moverat, sed Balsamonem patronum et advocationi non indisertum et in hoc munere satis exercitatum reperit; quem solum ait ex toto τῶν προσαθημένων νυνέρον honestatūm esse geminis ecclesiasticis ordinib[us], nimirum *episcopatus* et *secreticis*, quia non modo causas temporales cognoscetan[t] lanquam iudex, sed et spirituales animaque salutem concerne[n]tes dijudicabat, eamque sere his in rebus potestatem habebat, qua nunc prædicti sunt episcoporum nostrorum vicarii.

Olim quoque aurea tiara insignitus foras prodibat, licet hunc morem jam sua ætate desuisse Balsamon scribat. In festo tamen sanctorum notariorum maxime magnificus erat chartophylax; enjus gloriam ita describit Balsamon ad Philippi Nonnacanonem tit. 8, c. 1: 'Ο κατὰ κατορθός χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ παρόντος; Ιδίκτου δικαιούται καθαλλούσειν κατὰ τὴν λιτήν τιῦν ἄγιων νοταρίων τὸ πατριαρχικὸν ἀλογον μετὰ δόθουλον λευκοῦ. Ἐδει δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς καλδηναρίου πατριαρχικοῦ σκέπεοθαι μετὰ τῆς χρυσῆς τιάρας, ἥτις καὶ ἐν τῷ χαρτοφυλάκιῳ ἀπόκειται. Græci cardinalem vocant καρδινάριον, καρδινάλιον, καλδινάριον, mutato ρι.

Suos habebat in hoc munere ministros, et inter ceteros 128 duodecim notarios. Locus in quo jus dicebat, et quæ sua functionia erant, tam assertabat quam peragebat, χαρτοφυλαχεῖον dicebatur; quoniam notarii reperties tom. I Juris Graeco-Rom., fol. 256, et de notariis chartophylaci subservientibus mentio quoque sit fol. 249. Scribitur et χαρτοφυλάκιον a Suida, de quo hanc præscribit regulam, D iusacio quam veram: Τὰ παρὰ τὸ φυλάσσω πάντα διὰ τοῦ λότα γράφεται καὶ προπαρεκύνεται, σὺν χαρτοφυλάκιον, θησαυροφυλάκιον, σκευοφυλάκιον καὶ τὰ τούτοις δημοια, πλὴν τοῦ σιτοφυλαχείου.

Porro cum Balsamon et alii chartophylacem omnibus omnino præponere videantur, sive negotiorum sive privilegiorum magnitudinem et multititudinem species, merito mirari possit, cur Codinus tantæ dignitatis virum quarto loco in prima pentade collinet. Aut ordinem dignitatis non servavit? An et ceteri exocatacæli episcopis anteponebantur, tametsi diaconorum quasi munere fungentur, sicut et iam in Ecclesia Romana diaconi cardinales antecedunt omnes episcopos? Et certe isti exocatacæli

A videntur in Cpolitana Ecclesia quasi cardinales suisse.

Coronidis loco addamus definitionem chartophylacis quam Turcogrecia assert fol. 203 ex Pachymere Augustano: Χαρτοφύλαξ δ πάσαν ὑπέστιν διάγων. Quæ tamen definitio restringenda, ne exoteris exocatacælis nihil prorsus quod agant remaneat.

Apud Joannem Citrium proponitur hæc quæstio: An licet antistiti, præsente chartophylace, alteri cuivis committere potestatem signandi vel sigillandi (τοῦ σημειοῦθαι), idque vel semper vel tantum semel aut aliquoties. Respondet Citrius non licere: nam τὸ σημειοῦθαι τὰ παρεμπιπτοντα, signare quæ in dies incident, inviolabiliter chartophylacis officio annexum esse, nisi forte hujusmodi quid faciendum sit longe dissito in loco; tum enim præsul mittere posse quem relit. Absentis autem vel negotiantis vicem obire commentariensem.

De chartophylace ita scribit Anastasius Bibliothecarius in notis ad Actionem secundam synodi octavæ abs se in Latinam linguam conversæ: *Chartophylax interpretatur chartarum custos. Fungitur autem officio chartophylax apud Ecclesiam Cpolitanam quo bibliothecarius apud Romanos, indutus videbitur insulæ ecclesiasticorum ministrorum et agens ecclesiastica cuncta prorsus obsequia, exceptis illis solis quæ ad sacerdotale specialiter ac proprie pertinere probantur officium. Sine illo præterea nullus præsul aut clericorum a foris veniens in conspectum patriarchæ intramittitur; nullus ecclesiastico conveniui præsentatur; nullus epistola patriarchæ missa recipitur, nisi forte a ceteris patriarchis mittatur; nullus ad presulatum vel alterius ordinis clericorum sive ad præposituram monasteriorum prævenitur, nisi iste hunc approbet et commendet, atque de illo ipse patriarchæ suggerat et ipse præsentet.*

GRET.

129 [P. 4.] Ό μέγας χαρτοφύλαξ. Regia: Ό δὲ μέγας χαρτοφύλαξ οὐκ ἔστιν, ὃς τινές φασι, φύλαξ τοῦ σεκρέτου καὶ θυρωρὸς (τοῦτο γὰρ τῶν δικαιορίων ἔστιν ἀρχαῖον ἐπάγγελμα), ἀλλ' ἔστιν ἐπισκοπικῶν δικαιών φροντιστῆς καὶ οὐοντ δικαιό τῶν ἀνήκοντων τῷ πατριφρῷ. Alia ejus munia in Allatianis occurruunt. Ό μέγας χαρτοφύλαξ, διταν λειτουργεῖ ἀρχιερεὺς, ισταται (ἀλλάσσει καὶ ισταται M) πλησίον τῶν ἄγιων μυστηρίων (θυρῶν M). Λέγει δὲ αὐτὸς ἀρχιδιάκονος, Προσέλθετε τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ. Εστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐκ προσδιπου τοῦ ἀρχιερέως διδόναι παρ' αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις πάσας. Εχων δὲ καὶ τὰς λειτογραφίας τῶν μνησειῶν, λειτολογῶν αὐτάς καὶ ἀποστελλάντων τῷ λειποντι τοῦ ναοῦ τοῦ δεῖνος, εὐλογεῖν αὐτάς. (Ἔστιν οὖν καὶ εἰς μνησεῖας ἀρχαδιάκονος γενομένου ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγράφει ἔνομα τοῦ λειπόντος τοῦ μέλλοντος εὐλογῆσαι τὸν γάμον. M) Εστι δὲ καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἀρχιερέων προσφέρειν τὸν χειροτονούμενον ἀρχιερέα. Εχων δὲ αὐτὸς χαρτοφύλαξ, ἀναγράψει τὰς τῶν ἐπισκόπων ἀποφάσεις καὶ αὐτὰς τοῦ

άρχιερει ἀναφέρεται. Adde (cum M) : 'Εν τῇ ἡγεμ. με-
ταξιψει αὐτὸς λέγει, « Ιερεῖς, προσέλθετε. » "Εστι δὲ
καὶ ἐκ προσώπου ἀρχιερέως εἰς πλεῖστον χρίσιν διδέ-
ναι τὰς ἀποράσεις. Ήνιε ejus tribunal, de quo Ju-
ris GR. p. 258, episcopatus nomine decoratum a
Balsamone in 9 can. Trull. 'Ἐπει δὲ τὸ μεγάλεσσον
τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου διάφορα μὲν σύντετα ἔχει
ὑφ' ἑαυτῷ, καὶ ιδικῶς δὲ ὠρίσθησαν τῷ σεκρέτῳ τοῦ
χαρτοφυλακείου τὰ ἐπισκοπικὰ δίκαια, καὶ δικαίων
καιρὸν χαρτοφύλακες ἐνεργεῖ δικαιών κατὰ καιροὺς
ἀγιωτάτου πατριαρχοῦ πάντα τὰ τούτων ἀνήκοντα ὡς
ἐπισκόπων (ἀρροβίσει γάρ, διορθοῦται ψυχικὰ σφάλ-
ματα, διακόνους καὶ λεπεῖς ἐπιτρέπει χειροτονεῖσθαι,
τὰ τῶν λεπολογιῶν πινάκια ἐκτίθεται, καὶ ἀλλα
τοιαῦτα τίνα), καλῶς ἐπισκοπεῖον κληθῆσεται τὸ
χαρτοφυλακεῖον. Ήνιε ejus adiuncti etiūlī et 172. De aliis ejus mu-
niis et privilegiis videndum Balsamon Meditatio de
eo composito Juris ejusdem GR. 7, acta et subsigna-
tiones ejus fol. 235 et 270, quos sibi titulos vindicat,
ipse chartophylax perorans in actis 6 synodi,
P. Francisci Combesii diligentia propediem compendiis,
eloquuntur : 'Οἱ ἀμαρτωλὸις ἔγω καὶ πάντων
ἔλαχιστος Ἀγάθων, ἀνάξιος διάκονος καὶ χαρτοφύλακες
τῆς ἐνταῦθα ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλη-
σίας, καὶ τοῦ εὐαγγοῦς πατριαρχικοῦ σεκρέτου πρω-
τονοτάριος καὶ καγκελλάριος δεύτερος. Unde vero
μεγάλου appellatio eidem accesserit, referit Cantar-
cuzenus II, 1 : Τὸν χαρτοφύλακα ἐπει μὴ ἰδούλετο
(Ἀνδρόνικος) ἀπὸ τῆς τοῦ χαρτοφύλακος ἀξίας εἰς
ἔτεραν μείζονα μετενεγθῆναι, αὐτῆς ἐντῆς ἐποίησεν
ἐντιμοτέραν, μέγαν χαρτοφύλακα προσαγορεύσας
καὶ ἀπ' ἐκείνου ὡς δεύτερο τῷ χαρτοφύλακι σώζεται
εἰς μέγας. Legant hæc qui Græcorum miseriae li-
bentius ac facilius insultaturi pristinæ eorum digni-
tati obrectant, et vanæ imputant ambitioni ut offi-
ciis et dignitatibus non parce τῷ μέγας præponant,
et saxe duo officia cæteroque paria aliter non dis-
tinguant quam vocis τοῦ μεγάλου appositione. An
injurie vero factum? An non ordō clarior, ubi
unus alium quadam eminentiæ præcedit nota? Si
œconomus in ecclesia Blachernensi, si alius in Xro-
soπῆγης, cur Ecclesiæ Magnæ œconomus, ut iis di-
gnior vel ab eis dignoscendus, μεγάλου nomen re-
cuset? Videntur, inquires, inanum titulorum cæ-
pitacula. Verum si apud te imperatorum decreta
ecclesiasticas dignitates titulis istis auctoritas, si
nihil ipsius ecclesiæ splendor, si ratio jam prolata
nil obtineant, vide ne Latinam Ecclesiam paribus
probris objicias, ac non absimili ratione tibi sit ei
facili ad obloquendum ore conviciandum. GOAR.]

130 CAPUT V.

De sceuophylace et protecdico.

Sceuophylax est is quem multis in locis custodem
appellant; cui in supellectilem sacram arbitrium et
auctoritas. Tῶν λερῶν κειμηλῶν τὴν ἐπιμέλειαν
ἔχει δὲ μέγας σκευοφύλακας, inquit Balsamon. Nec ali-
ter Codinus: Sceuophylax κρατῶν τὰ σκεύη τῆς
ἐκκλησίας. Quidam vertunt sacristam, non incom-

mode, nisi forsitan refragetur judicium: illius, qui
res veteres novis vocibus significanter exprimi pa-
tienter ferre non potest. Ήνιε σκευοφυλάκιον, ubi
sacrum instrumentum asservatur. Neque enim
agnoscit Suidas σκευοφυλακεῖον convenienter re-
gule suæ, de qua antegresso capite p. 125 in.
GRETS.

[P. 4. 'Ο μέγας σκευοφύλακες. Allatiana (et M) :
'Ο μέγας σκευοφύλακες στήκεται διταν λειτουργεῖ δὲ ἀρ-
χιερεὺς ἐν προσθεν τοῦ σκευοφυλακίου, καὶ εἰ τι δᾶν
χρειασθοῦν ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου, αὐτὸς ἀποδίδει,
ἥτοι σκεῦος, βιθύλον λερὸν, κηροὺς καὶ ἀλαγῆς, ὑπο-
κρατῶν καὶ τὸ σκευοφυλακίον τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ
πάντα σκεῦος τῆς ἐκκλησίας, ἔχων δὲ καὶ τὰς χηρεο-
μένας ἐκκλησίας εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπίσκεψιν, καὶ τὰ
λερὸν αὐτῶν πάντα. 'Εστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις, φυ-
λάττων καὶ τὰ δίκαια τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν ἐκ-
κλησίαν διὰ τοὺς κληρικοὺς μέχρι τοῦ διανέμειν αὐ-
τοὺς ταῦτα. Ilis adiunge : Δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει
τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ ἔστιν εἰς τὰς κρίσεις. Brevius Re-
gia : Τῶν λερῶν κειμηλῶν τὴν πρόνοιαν ἔχει GOAR.]

Protecdicus vertitur a Boneſilio primarius actor.
Rectius primus defensor. Ejus officium erat, teste
Codino, τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους, cu-
ram gerere capiūrorum. GRETS.

[P. 4. Τοὺς αἰχμαλώτους. Οἷος πινιρυμ ip̄i
Christiani sibi volunt servos facere. Blastares c.
33 τοῦ Ε στοιχείου. Οἱ τῆς βοηθείας δεδμενοί, οὐ-
τοι δέρα εἰεν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσπεφυγότες, ἐπη-
ρειας δυναστῶν ἀκτρεπόμενοι, ή πρὶν τι πτωτίσαν-
τες ή εἰς δουλειαν ἐλλοχμενοί καὶ ζητοῦντες ἐπικου-
ρίαν, δι' οὓς καὶ οἱ ἔκδικοι γίνονται. De his Alexii
Novella 11 Juris GR. I. II. Regia vero aliquoties ci-
tata : 'Ο πρωτέκδικος ἔχει τὴν οἰκονομίαν τῶν ἐκ-
δικῶν, καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ζητούντων τὴν
ἐκκλησιαστικήν βοηθείαν χάριν ἐλευθερίας καὶ τῶν
λοιπῶν προσφύγων, εἴτε ἀντιποτείσθαι καὶ ἐκδεῖν
ἀπὸ τῶν ἐπτρεπαῖσθαι αὐτούς. GOAR.]

Vocatur ab eodem χριτής τῶν ἐγκληματικῶν ὁπο-
θεσεων, judec controversiarum quæ in accusatione
versantur. GRETS.

[P. 4. 'Ο πρωτέκδικος. Allatiana, δ πρωτέκδικος
χριτής (ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως M) μετὰ δώδεκα
(τῶν δύο M, qui infra : οἱ δύο ἔκδικοι χρίνουσι μετὰ
τοῦ πρωτεκδίκου μικρὰς ὑποθέσεις) ἐκδίκων μικρὰς
ὑποθέσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ (τρευνδ).
Αναφέρει δὲ ταῦτα τῷ ἀρχιερεῖ. Ejus tribunal ad
S. Sophiæ vestiūlūm : Εἰς τὸ προσχήνιον τοῦ νεώ,
δ πρωτεκδικεῖν κικλήσεται. (Nicetas.) GOAR.]

Quocirca non probo descriptionem quam Turco-
græcia adducit fol. 218 : 'Ο πρωτέκδικος δ τοὺς
πρόσφυγας ἀναδεχόμενος, qui consugientes ad ecclē-
siā recipit, ut interpretatur 131 auctor Turco-
græciæ, sed male. Nam consugientium ad ecclesiā
cura pertinebat πρὸς τὸν τοῦ σακελλάριον, ut supra di-
ctum c. 3. Itaque, si definitio hæc probanda sit, ali-
ter explicari debebit, ut per πρόσφυγας intelliga-
mus illos qui ex captivitate ad Christians spe li-
bertatis consugiunt, non autem illos qui consugiunt

ad ecclesiam tanquam ad asylum imponitatis gratia. Dicitur πρωτέχδικος respectu aliorum ἐκδίκων seu defensorum : plures enim erant ; ad quorum munus pertinebat quoque pauperum et infirmorum cura, ne oppimerentur a potentioribus, ut docet Balsamon in sua de chartophylace et protecdico disceptatione. Et olim quidem laici hoc officio fungebantur, postea tamen clericis commissum est. Protecdicū retulit inter exocatacelos Xiphilinus patriarcha, ut c. 2 diximus : antea enim minoris subsellii magistratus erat. Ἐκδίκεον apud Balsamonem locus est ubi oī ἐκδίκοι, quae muneris sui sunt, asserunt, consultant et peragunt. Ἐκδίκται est ipsa defensio seu τῶν ἐκδίκων actio.

Observandum est etiam in Romana Ecclesia suis se antiquitus *defensores*, unumque ex illorum numero præcipuum, qui *primus defensor* audiret. Quorum officium breviter describitur (verba Onuphrii refero) a Pelagio in *Rescripto* ad Antoninam patriam, quæ postulabat monachum sieri *defensorem*, in quo ostendit officium monachi et *defensoris* convenire non posse: « *Illi enim*, inquit, *quies, oratio, labor manum* (competit); *at iis consarum cognitio, conventiones, actus, publica litigia, et quæcumque rel ecclesiastica instituta vel supplicantium necessitas* poscit. » Ex decreto Urbani patet procuratoris nomine intelligi quenlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, ut verbi gratia præpositum, procuratum, vicecomitem, defensoris nomine advocationem sive castalium et judicem, etc. Quorum quidam *defensores* sine adjectione, quidam *defensores* regionarii dicti sunt, quod scilicet in singulis regionibus distributi essent. Quorum primus vel princeps primicerius *defensorum* dicebatur, magnæ in Ecclesia Romana existimationis. Hæc Onuphrius in explicat. vocum ecclesiastic. Docet Baronius *regionarios defensores* institutos suis a S. Gregorio anno Domini 508, ut sicut erant septem *regionarii notarii* et totidem *regionarii diaconi*, ita etiam essent septem *defensores regionarii*, ceteris dignitate præstantiores; de quibus qui plura cupit, is Baronium consulat anno Christi 598. GRET.

[P. 4. Συνδρόφ. Non omnium vel ex cunctis provinciis episcoporum quorundam simul coactorum concilio σύνοδος est : conflant eam ex more pontifices in urbem adveniæ. Ab ea tamen priuī sex diaconi requeunt abesse : οὗτοι κάθηνται τὸ τῇ θεῷ καὶ λεπτὸν σύνοδος. Similibus in synodis, quæcumque lib. iii et iv Juris GR. legis, sunt definita. GOAR.]

Hæc de prima pentade officiorum et officialium ecclesiasticorum. GRET.

132 CAPUT VI.

De secunda pentade officiorum et officialium.

[P. 4. Ἡ δευτέρα περτάξ. Quid est quod quinque titulus superior, sicut et hic promisit, at non ita velut hic quinque officiales exposuit? Respondeo, p. protecdico quondam quinarii tertii primam sedem obtinente, prout Allianii catalogi declarant in Euchologio, primum quinqarium plures officialibus

A quinque non continuuisse : at vero postmodum superioribus adnumerato, ne se dejectos quinarii secundi officiales conquererentur, primo visum est illum aggregandum. Ἄλλα γε, dixit in praecedentibus Matthæus Iatrus, καὶ πρωτέχδικος συναριθμεῖται τούτοις, senarium compōneret, nisi quinarii nomen vellent esse retentum. Rationem profert Joannes Citrius Resp. 8 Juris GR. l. v : Τὸ δὲ τοῦ πρωτέχδικου δρψίκιον ἐν τοῖς ὑποδεηκόσιν δν ἔκπαλαι, θυτερον ἐν τοῖς ὑπερέχουσιν συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξις πατριάρχου ΚΠ. Γεωργίου τοῦ Σεφιλίνου. Promotionis origo fuit lucrum ex hujusmodi ortu officio, quod nullus nisi invitus deserebat, ut volente patriarcha superiore locum teneret : vel ambitus honor suggestit evictionem, ne qui officio ditescebat, semper in humili sede jaceret. Vide Balsamonem in can. 34 Carthagin. GOAR.]

In secunda continentur 1 protonotarius, 2 logotheta, 3 δικαστρίος, 4 referendarius, 5 διοικητηματογράφων. GRET.

[Ibid. Ο πρωτονοτάριος. Explicant ejus officium Alliania : « Ο πρωτονοτάριος ιστάμενος ἐν τῷ ἀγίῳ βηματι εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἐν τῷ κατερῷ τῆς διώσεως δίδοται νίψιμον τῷ ἀρχιερεῖ, χρατῶν καὶ τὸ δικήριον. Γράφει δὲ ὁ τις δινούλεται δ ἀρχιερεὺς μηνύματα εἰς πάντα δρχοντα. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τοὺς νομικοὺς δικούς τοῦ ἱναυτοῦ, σκεψάμενος δὲ καὶ συμφωνήσεις, πράτεις, εἰσιθήκας καὶ ἀλευθερίας. Καὶ ἡναγέρει τὰς εἰσερχομένας ὑποθέσεις τῷ ἀρχιερεῖ. (M : Ο πρωτονοτάριος εἰστήκει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ χρατῶν τὸ καλαμάριον αὐτοῦ παρίσταται ἐμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ γράφει δ τοιότος εἰ τις χρεὰ ἔστιν. Ἀναθεωρεῖ καὶ τοὺς νομικούς, γράφει καὶ διατάξεις, καὶ ἀλευθερίας, καὶ προστάγματα καὶ τὰ τούτων δημοτα.) GOAR.]

Post exocatacelos primus est protonotarius, inquit Joannes Citrius. Et quo liquet, quare vocetur θύρα τῶν ἔκωκαταχολῶν, nimurum quia proximus a primis est et quasi janua seu primus ingressus ad exocatacelos. GRET.

[Ibid. Θύρα τῶν ἔκωκαταχολῶν. En quod officium adeptus inter omnium supremos ei ξένω τῶν καταχολῶν incipiat numerari. Protecdico vero nondum evecto superius erat adhuc protonotarius θύρα τῶν ἔκωκαταχολῶν, janua ad numerum sex illorum patriarcha inferiorum attingendum. At de exocatacelis uberiori alibi loquemur. Est et tatu-logus in Euchologio protecdicū exocatacelorum, protonotario rejecto, recensens ultimum; verum orta inter eos lite, pacem, quam citius, pro libito patriarcha conciliabit. GOAR.]

Hinc evanescunt commenta Junii, qui de janua seu thyra multa nugatur ex usu non Orientalium, sed suo. Ait θύρα seu januam dici, quisquis adiutum ad superiorēm præbet; quem Latine, inquit, cum Feste admissivum aut cum recentioribus admisionalem commode nuncupaveris. Quo sit ut ex

*proto notario faciat ostiarium seu janitorem exocatacelorum. Quis autem unquam audivit 133 protonotarium esse θυρωρόν seu ostiarium? Θύρα igitur, hoc est *janna*, nominatur, non quod sit janitor seu *admissionalis*, sed quia est proximus ab exocatacelis. Nec est quod Junius a *Janizaris* subsidium petat: alii enim nomen hoc non a *janna*, sed ab alio longe diverso vocabulo deducunt, ut in Pandecte Ture. videre licet.*

Illud insuper festivum est, cum ait protonotarii suis ut quae foris a catacaelis vel per catacaelos ad patriarcham afferabentur, ea acciperet. Quo auctore hoc affirmas? Nam dicenti duntaxat si crederemus, omnia crederemus, etiam aperte falsa. Protonotarii solet curare pittacia, ut inquit Codinus. Pittacia, ait Cujacius ad tit. 37, lib. XII cod. Justinianei, sunt rationes et commentarii annonarum militarium. Eodem nomine significantur etiam epistola, album, notaria. Ita in jure civili: hic militares annone locum non habent. Est ergo πιττάκιον proprium quod nos vocamus, ecclesiastica consuetudine et appellacione, breve hinc breve apostolicum, et Germanicum brief pro epistola, et in Annalibus Latino-Barbaris brevigerulus, ein briefstruger, seu breviculum seu brevarium, unde Germani suum brevier formarunt, pro libro sacerdotali ex quo horae canonice persolvuntur. Occurrit haec vox breve aliquoties in legibus Francicis et in synodo Meldensi can. 4. Glossarium: Πιττάκιον, pittacium, brevis. Anna in Alexinde sua: Καὶ τὰ βιθίλια εἰ; μέσον τηγικαῦτα προύσθετο· βρεβία τοῦτα ἡ συνήθεια οὖτε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγράφεται τὰ ἐκάστη τεμένες δυτικαῖα μῆλα. Haec notavit Pithœus ad leges Francicas. Huiusmodi ergo brevibus conficiendis præterat protonotarius, et posset forte διεις τὰ πιττάκια unicū et etiamnum ecclesiasticis functionibus usitato vocabulo dici abbreviator vel potius breviator; qua voce utitur etiam Justinianus Novell. 105. Est etiam breve, et per consequens pittacium, inventarium; quod ab Optato l. i vocatur commemoratorium. Item brevis: brevis, id est index, auri et argenti Cæciliiano traditur, exhibitiō testibus. Et absolute indicem et summariam rei comprehensionem significat. Inde in legibus Francicis et apud Nithardum Histor. l. IV verbum in breviare, hoc est aliiquid in breve seu inventarium referre. De pittacio vide etiam Heribertum Rosweidum nostrum in Onomastico ad Vitas Patrum. Zonaras in conciliis Carthaginensis canonēs: Βρέβιον ἡ ἐπιτομὴ λέγεται καὶ σύντομος γραψī. Βρέβιον γάρ κατὰ Λαζίους τὸ τέμνων, καὶ βρεβίτας ἡ σύντομία.

P. 4. De origine vocis πιττάκιον haec Moschopilus: Πιττάκια Δωρικῶς τὰ λεπτὰ περιτμῆμata τῶν δερμάτων, ἀφ' οὗ ἡμεῖς πιττάκια λέγομεν. GRETS.

[Moschopulus πιττάκια Dorice pronuntiat, et membranas sive pelliceam chartam sive pergamentum significat. In eodem sensu audies vulgus Graecorum λεμπρηνόν dicere. Nonnunquam tamen diploma tabulas breve codicilos rescit; tuncque materiali-

A ne contempleris, sed in scriptis lectisque tibi sistendum. GOAN.]

134 Etiam Latine Ecclesiae protonotarius usitatus fuit, qui et primicerius notariorum; de quo vide Onuphrium in Explicat. vacum obscurarunt ecclesiast.

Sequitur logotheta, quem Nicetas l. VII rerum et Manuele gestarum Latinis ait esse cancellarium, qui a cancellis nomen habet, ut ipsum nomen satice indicat. Erat moris, inquit Casaubonus in Flavium Vopiscum, ut principum et magistratum secreta (ita vocarunt loca ubi de negotiis pro ratione ministeris quisquis sui tractaturi conveniebant) in aditu primo vela et deinde cancellos haberent: Græci hos vocant κιγκλίδας, δρυφάκτους, ut et Cassiodorus fenestratas januas. Qui vela servabant, velarii dicti, qui cancellos, cancellarii. Vox non admodum antiqua, nec multo ante Vopisci tempora cæpta usurpari. Cancelleriorum præcipuum munus erat, ut ad cancellos haberent, admissiones curarent, et ne quid tumultus, ut fieri amat in turba, audiretur prospicerent. Simillimum munus hodie in curia eorum qui ostiarii dicuntur; quare ut re, sic et nomine convenient, quod accepérunt hi ab ostio, illi a cancellis qui pro ostio erant. Haec origo nominis, quod successu temporis amplissimæ dignitatis tam in Ecclesia quam in regum et principum aulis indiciom esse coepit. Vide Onuphrium lib. Jam saepius citato, et Cujacium in Paratitlis ad lib. I. Cod. Justinianei, tit. 51.

Redeamus ad logothetam; qui a ponendis seu discutiendis rationibus hoc nomen traxit. Hinc discisor rationum a quibusdam appellatur; et forte non male rationalem vocaveris, etsi rationalis generali notione quivis procurator dicitur, ut docet et Lampridium et Capitolinum Casaubonus. Sed nil vetat generalem notionem restringere, praesertim cum Codinus dicat logothetam esse εἰς τὸ λογογράφειν, ad conficiendas et scribendas et discutiendas rationes. Talis profecto nec male nec absurde rationalis appellabitur. Hinc etiam non inepte appellabitur λογογράφος: si enim ejus est λογογραφεῖν, cur non πάρα τὸ λογογραφεῖν appellaretur λογογράφος? Non ignarus sum quid in codice Justiniano lib. I. l. 1, de logographis decernatur, et quid ad illam quoque legem tradat Cujacius: sed nos ecclesiasticarum duntaxat appellationum vim et originem hoc loco indagamus et pro viribus expli-camus. GRETS.

[P. 4. Ο λογοθέτης. Παء de illo Allatiana: Ο λογοθέτης ὑποκρατῶν τὴν βοῦλλαν τοῦ ἀρχερέως, καὶ εἰς τὸν γράφειν δὲ ἀρχιερέως, σφραγίζεται παρ' αὐτοῦ. Όμοιως καὶ εἰς πᾶσαν εἰσοδὸν τῆς ἐπιτκοπῆς. Εἳστι δὲ καὶ εἰς τὰς χρήσεις. Πρæterea κρατῶν καὶ τὸν δίσκον μετὰ τοῦ ἀγίου ἀντειδώρου τὸν τῇ ἵκληροι, διδοχένou τοῦ κατακλαστοῦ πάρα τοῦ ἀργιερέως. Quale patriarchæ sigillum et qualis fuerit ejus subscriptio, haec loca τὰ τῶν εγμειώσεων καὶ στυλίων, ex publicis instrumentis et brevibus sigil-latis demonstrant Juris GR. p. 236: Εἰς εἴησιν

εἶχε τὸ μῆνι Ιουνίῳ, ἐπινεμήσεως πέμπτης, διὰ A indicat. Simon Portius : ὑπόθεσις, ὅλη, ὑποκείμενον. GOAL]

εἰχε τὸ μῆνι Ιουνίῳ, ἐπινεμήσεως πέμπτης, διὰ A καταριαρχικῆς καὶ θείας χειρός. Ἀπηώρητο δὲ καὶ κάτωθεν μολιθίδην βοῦλλα, ἔχουσα ἐν μὲν τῷ δὲ μέρει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον παλάμαις φέρουσαν οὐν· Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐν δὲ τῷ ἔτει ϕράμματα ταῦτα, εἰ Γερμανὺς ἐλέφ Θεοῦ ἀρχαικίσκοπος 135 ΚΠ. νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικῆς πατριάρχης.) Mensem itaque et inductionem propria manu scribebat ille, nomen bullæ sive sigillum indicabat. Hac vero modo plumbea modo cerea coloris viridis fuit. Vidisti plumbbeam : adverte modo ceream. P. 240 : Εἶχε τὸ μῆνι Ιουνίῳ ἐπινεμήσεως η', καὶ τὴν ἀηρίνην πρασίνην σφραγίδα. P. 242 : Εἶχε τὸ μῆνι Ιουνίῳ ἐπινεμήσεως η', διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρός, καὶ τὴν συνήθη μολιθίδην βοῦλλαν. P. 256 : Ἐν ὑπομνήμασιν ἔκτιθέντα τῇ συνήθει διὰ μολιθίδου σφραγίδι ἐθεδαιμόη, καὶ ἐπεδιθή μηνιν Τανευαρίῳ ἐπινεμήσεως ια', ἵετος σφλξ'. Αὐτοῦ πορρὸν οὐνομοθετεῖται patriarcha ; hic seu exemplum tantum adjungitur. Et p. 259 : Τῇ διὰ μολιθίδου σφραγίδι ἀπεισθή καὶ ἐκεδιθή μηνιν Νοεμβρίῳ ἐπινεμήσεως ια' ἵετος σφλξ'. Est insuper alias Canisacuensi de sua coronatione loquentis insignis locus, illi, 36 : Πατριάρχης δὲ ἐπει τὴν ἀξίαν ἀμειδεῖν οὐκ ἐνήν, εἰς σεμνότερὸν τὸ περιέστητο τὸ σχῆμα, καὶ ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς ἡσανάφω χρώματι ἔχρητο color inter cæruleum et viridem medio usus est, Caesarum videlicet more. Gradus enim hic est inter colores ut primus sit purpureus, tum ruber sive flammaceus, tertius violaceus, quartus cæruleus, deinde subviridis sive cæsius; sequitur viridis purus, qui prasinus, quem excipit citrinus etc.; de quibus c. 3. GOAL]

P. 4. Avidit Codinus ejusdem logothetæ suisse τὰ δημοτικὰ καὶ ἀρχοντικὰ ὑπόθεσις λογογραφεῖν. Junius verit : Logotheta rationibus et quidem rationibus ad populum principemque sacerdotum pertinentibus praescribendis praest. Male : vertendum enim : Logotheta praest discutiendis et conscribendis rationibus, tam quas reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico.

Exe lat apud Joannem Citriū quæstio, ἐν τοῖς ἀρχοντικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασι τις πρῶτος καὶ τις δεύτερος, εἰς. Responsio est : Primus est D magnus oeconomus, secundus magnus cancellarius, etc. Iste enim, et alii quos Citrius commemorat, habebant ἀρχοντικὰ ἀξιώματα, horumque negotia sunt et appellantur ἀρχοντικὰ ὑπόθεσις, non autem illa tantum, quæ ad ipsum patriarcham seu episcopum pertinent. GRET.

[Ibid. Optime interpres τοὺς ἀρχοντικούς ad ordinem ecclesiasticum portinere estimat : quo gradu vero non apposuit. Sunt igitur ἀρχοντικοί, qui habent ὄρφεια ἀρχοντικὰ ecclesiæ CP. clerici; quibus Ius GR. p. 215 et 269 vocal δεσποτικοὺς ἀρχοντας, eo quod patriarchæ obsequio mancipati (is enim δεσποτης est) procerum Ecclesiæ supremum attingant gradum. Υπόθεσις porro non rationem, sed negotium

indicat. Simon Portius : ὑπόθεσις, ὅλη, ὑποκείμενον. GOAL]

Cæterum infra c. 5 ita describit Codinus magnum logothetam, ut prorsus in cancellarios nostros descriptio illa competat. Ait enim magni logothetæ esse curare imperatoris mandata et litteras ad reges, sullanos et toparchas.

Ibid. Post logothetam adest canistrisius ; quem Bonifacius in Jure suo Orientali vocat castrensem, male : nil enim loci castræ in ecclesia et ecclesiasticis officijs. Dicitur ergo canistrisius quasi canistrus a canistro. Jus ei erat εἰς τὸ κάνστρον, inquit Codinus, in canistrum, καὶ εἰς τὸ ἀλάσσον τὸν ἀρχιερέα. Ejus etiam munus erat patriarcham seu episcopum, quando vestes in re divina peragenda 136 mutandæ erant, adjuvare ei inducere una cum hieromemone : sic enim Joannes Citrius : Hieromemoni officium διακόνῳ ξε ἀνάγκης προσήκει, ἐπειδὴ συνυπουργός οὗτος ἔστι τῷ κανστρισῳ εἰς τὸ περιτίθέντα τὴν ἱερὰν στολὴν τῷ ἀρχιερέᾳ μέλλοντι ἱεροπρατεῖν. Itaque canistrion nihil aliud videtur hic esse quam vestiarium seu locus vestium sacrarum, et ipse canistrisius nihil aliud quam is qui inter palatinas dignitates appellatur vestiarius. Fuit et in Romana Ecclesia peculiaris vestiarii dignitas et officium, ut ex Anastasio Bibliothecario docet Onuphrius. In Turcogræcia fol. 285 dicitur κανστρισος, qui in liturgia tenet τὸ κανστριον τῶν θυμιαμάτων, quod ego turibulum interpreter, inquit auctor. At inscite : quis enim unquam audivit κανστριον esse turibulum ? nisi forte etiam canistrum sit turibulum : nam a canistro seu diminutivo canistro fit canistrion per syncopen, idemque est quod κάνεον, contracte κανοῦν, ita ut κανστριος integre sit κανστριος, praefectus canistrion seu canistro ; cuius praefecturam extendit quoque Junius ad penariam. At nobis, et ipsi etiam veritati, nisi fallor, satius videtur canistrisii officium vestiario circumscribere, et canistrion nomine nihil aliud accipere quam locum ubi vestes pontificales asservabantur, uno verbo vestiarium. GRET.

[P. 4. Κανστρήντος ψαυτού, πορού, nec non καστρίντος ; et κανστρήντος scriptum reperies, ac pro variis Græcis characteribus Latinis quoque varie redditum. Sensus requiratur, ubi vix juvat character. Κανστρίον διπλοῦ τοῦ κανστρίου dictum video ; κανστρίον vero panis benedicti lancem, vel potius turis arculam, vel denique canistrum recipiendis patriarchæ vestibus idoneum interpretor : κανοῦν enim idem quod πυάκιον vasculum apud Nicetam, pro variis lectionibus. Allatiana (et M) de canstrenio : 'Ο κανστρήντος διλλάσσων τῷ ἀρχιερέᾳ τὴν αὐτοῦ στολὴν, χρητῶν δὲ καὶ τὸν θυμιαμάτον ἐν τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τὸν ἀρέψ (velutum calicis et disci) ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ, φρατίζων καὶ τὸ θυμιαμάτον εἰς τὸν λαόν ἐν τῷ τριαδικῷ θυμιαμάτων, κρατῶν δὲ καὶ τὸ καθόντων τῶν ἀρωμάτων, καθεζόμενος καὶ εἰς τὰς κρίσεις. GOAL.]

Referendarius a referendo nomen trahens hodie εἰλιμηνεῖται : nō sit tamen : nō sit tamen ex officio

ad imperatorem καὶ εἰς μέγαν ἀρχοντα. Malo Junius ad sacerdotem maximum: nam ὁ μέγας ἀρχων dignitas erat palatina, ut clarum ex ipso Codino c. 2. GRET.

[Ibid Suidas: Τεφερενδάριος Ῥωμαῖκὸν ἀξιωμάτινον, ἕγουν ἀναφορέεις. Nicetas in Alexio secundo: Τοῦ πατριάρχου σταύλαντος εἰς τὴν δέσποιναν τὸν ξειτοῦ ὑπηρέτην, δες ἐκ τοῦ προβάλλειν εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ διαπορθμεύειν τοὺς βασιλεῖς τὰ βουλητέα καὶ τὰς ἀποχρίσεις ἐκεῖθεν αὐτῆς μεταφέρειν παλατίνος ὄντας. Allatiana: Οἱ ρεφερενδάριοι ἀποστελλόμενοι εἰς (ἀρχοντας καὶ M) μεγάλους ἀνθρώπους μηνύματα παρὰ τῷ ἀρχιερεῖ ἔγγραφως καὶ ἀγράφως φέρει, καθεξόμενος καὶ εἰς τὰς χρίσεις. GRET.

Ibid. Οἱ ὄντομνηματογράφων Latino a commentariis seu commentariensis, scribendis commentariis praefectus, qui Græcis etiam ὄντομνηματογράφος et κομενταρίστος, Nomen officii non tantum ecclesiastici, sed et politici, salem apud Latinos, de quo multa Baronius ad Martyrolog. tom. XXVII die Martii. Boneſidius vertit actuarium. GRET]

137 [P. 4. Allatiana: Οἱ ὄντομνηματογράφοις καθεξόμενοι; εἰς Φύσους ἐπισκέπτων, καὶ γράψει, εἴ τι αὐτὸν ἀρισταῖν ἀληθῶς (οἱ ἀρχιερεῖς M qui addit: Εστι δὲ οἰκέτης τῆς δευτέρας πεντάδος). Joannes Citri episcopus in Resp. iuris GR. I. v: Νοοῦντος μέντοι τοῦ χαρτοφύλακος ἡ ἀποδημούντος ἀντ' ἐκείνου τῷ ὄντομνηματογράφῳ ἀνέται, ἡ ἔκθεσις καὶ ἀνάγνωσις τῶν τοῦ χαρτοφύλακοῦ σεκρέτου ὄντομνηματισμῶν. Εἰ quo ejus πινυς chartophylacis officio videtur conjunctum et operas etiam habere connexas. GOAR.]

Porro Joannes Citrius in suis responsis alio ordine collocat et enumerat has ecclesiasticas dignitates. Nam post exocata celos primo loco ponit protonotarium, secundo ὄντομνηματογράφον, tertio logothetam, quarto canstrisium, quinto hieromnempon, qui apud Codinum primus est in pentade tertia, sexto referendarium, qui in pentade secunda quartum locum tenet. GRET.

CAPUT VII.

De tertia pentade officiorum et officialium.

P. 5. Tertiæ pentades primas tenet διερμηνήμων, qui Boneſidio *sacrorum memorialis* et uno verbo *sacrimentor*, Junio deterius *sacrorum præsul*. Ego Græcum retinendum censeo, quando nulla vox Latina satis apta suppetit. GRET.

[Ibid. Allatiana rursus: Οἱ λεπτομνήμων κρατῶν τὴν παράδοσιν (φύλακῆς M) αὐτοῦ τὸν κώδικα (τὸν κοντάκιον M) τῆς ἐκκλησίας βουλεύειντα παρὰ τὸν κληρικῶν καὶ τοῦ ἀρχιερέως ἐμβαλάντιον. Καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ἐπισκόπος, μᾶλλον ἐγκανιζεῖς ἐκκλησίαν νέαν. Σφραγίζει δὲ καὶ ἀναγνώστας. Hunc Græci volunt esse diaconum, cum subseruat pontifici, cui diaconi ex officio debent ministrare. Vide Citrium apte et eruditè de hoc disserentem loco superiori nota citato. GOAR.]

De ejus officio hæc Citrius: Hieromnemoni offi-

cum ad diaconum necessario pertinet. Nam hic simul cum canstrisio subseruit induendo sacris vestibus sacrificaturo pontifici. Si vero hieromnemoni sit sacerdos, solo nomine hieromnemoni: neque enim ei licet ἐν ταῖς ὑπηρεσίαις τῶν ἀρχεπατικῶν στολισμάτων διαχέντων τάξιν τηρεῖν. Videatur dicere hieromnemona pontifice sacris operante non posse diaconi officio fungi, si sit sacerdos, et sic solo nomine hieromnemona esse. Quod Citrius hausit ex recentiorum Græcorum erroribus, qui reprehendunt Latinos quod in eorum Ecclesia sacerdotes sæpe fungantur munere diaconi, dum sacrosanctum missæ sacrificium offertur. Improbe profecto, inquit Manuel Caleca contra Græcos iv, 21: ignorant enim, quia is quidem

B qui quod maius est habet, etiam quod minus est ejus: dem generis habet necessario, non autem e converso. Homo enim rationalem habens animam sensibilem quoque et vegetabilem sub ea habet: neque tamen, qua vegetabili anima utuntur, sensibili etiam et rationali potiuntur. Atque itidem in aliis, sire humana sive divina inspicere quis velit.

138 Nempe et Dominus, secundum hominem primus existens et maximus sacerdos, non ideo, quia ministri habitum et ministerium pedes abluendo monstravit, sacerdotii confudit ordinem. Et hic igitur sacerdos, quoniam inferioris sacerdotii gradus in se ipso continet, constat quia omnibus quæ sub se sunt legitima utetur. Hæc præclare Caleca, apud quem plura leges, si velis.

Addit ad extremum Citrius injuste facere illos pontifices, qui hieromnemoni testimonia de vita et moribus eorum qui ad sacros ordines aspirant discutienda et examinanda tradunt: hoc enim pertinere ad officium chartophylacis.

Codinus hæc tria hieromnemoni tribuit, βλέπειν τὰς εὐχὰς ὅπισθεν τοῦ ἀρχιερέως, videre vota, hoc est suffragia, in electionibus, pone sacerdotem summum, vel a tergo summi sacerdotis, hoc est patriarchæ; deinde χρατεῖν τὸν ἐνθρονισμὸν, habere jus collucandi electum in throno, seu, ut vulgo loquimur, inthronezandi; tertio χρατεῖν καὶ τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας, habere etiam jus auspicandi seu canendi contacum in ordinazione cantari consuetum. Ita quidem Janius, cui, quod κοντάκιον canticum interpretatur et hic fol. 10 et fol. 114, assentiri prorsus non possum. Canticum enim generale est: quidquid enim cani potest, id utique recte dici potest canticum. At κοντάκιον est peculiare quoddam genus, ut patet ex Græcorum libris ritualibus, sicut et apud eosdem εἰρροῖ, troparia, canones, odæ, theotocia, στιχηρά, καθισμάτα, προσδρομα, etc., peculiaria quædam sunt ecclesiastici ritus modulamina; quemadmodum etiam apud Latinos versus, versiculi, antiphona, graduale, tractus, sequentia et similia tan in divino missæ sacrificio quam extra in precibus ecclesiasticis usitata. Quare per generalia vocabula idonee non exprimuntur.

Secundo vehementer dubito, num βλέπειν εὐχὰς

sit illud quod vult Junius: nam εὐχάς pro suffragiis accipi apud Græcos, etiam receptiores, nescio num exemplo aliquo demonstrari queat. Latine quidem vulgo accipimus vota pro suffragiis: sed nescio num Græcis hæc notio recepta sit; certe vix credo. Et quid tandem illud est, pone sacerdotem vota seu suffragia inspicere? nisi istud διατίθεν usurpetur pro post, ut sensus sit, post pontificem inspicere suffragia, quæ Græcis et ipsi Codino passim φέροι, ab hieromnemone. Nec per εὐχάς intelligi arbitror τὰς ἔγγραφὰς τῶν μαρτύρων, scriptas testium depositiones de vita et moribus ordinandorum, quarum examen ait Citrius commissum ex imperitia aliquorum hieromnemoni. In eam igitur sententiam inclino εὐχάς significare apud Codinum preces seu prelationes, eumque nihil aliud velle quam hieromnemone tamquam diaconum pontifici in liturgia sacras preces recitanti pone assistere, eo modo quo etiam apud nos diaconi assistere sacrificantibus et preces quas recitant aspicere et folia itidem vertere solent. GRETS.

[P. 5. Qua de causa τὸν κώδικα τῆς ἐκκλησίας penes se tenet, patriarchicum 139 videlicet cæremoniale vel euchologium, orationum promptuarium, ut quæ sunt agenda dicendave suggerat. GOAR.]

Entbrönismus seu entbroniasmus et jus contucii in chirotonia, hoc est ordinatione seu inauguratione, distincta sunt a priore munia. GRETS.

[P. 5. Reliquæ sub altari reconditæ in ecclesiæ consecratione ἐνθρονίζονται, teste Euchologio in eodem officio. Ipse episcopus consecratione perfecta sedens cum presbyteris ἐν συνθέψει, in throno altare circumambiente, rursus ἐνθρονίζεται. Idem demum ad præsulatum primum evectus, concessamque sedem recenter occupans, verius ἐνθρονιάζεται: unde Cedrenus in Constantio τὸν μὲν inquit Παῦλον ἐξορίζει, τὸν δὲ Μακεδόνιον ἐνθρονιάζει. Lego quam dilucide Juris GR. p. 431 ἐνθρονισμὸν pro sportula, quæ pendebatur ab episcopo pauperioribus clericis, cum in soliuī collocaretur: satius tamen asserau vel litteras ecclesiæ consecratae, vel similes ipsius episcopi consecrati testes, vel denique ipsum ordinandi episcopi ac in soliuī collocandi ritum esse ἐνθρονισμὸν. Ea de causa observo hieromnemone adhuc tenere, prout subditur. GOAR.]

Ex his quæ de contaciis et εὐχαῖ; diximus, quis eruditus nullo negotio judicium feret de illis quæ commentatur in scholiis suis Junius fol. 248, 249; quotiescumque enim contacium cantionem seu cantationem vertit, toties hallucinatur, nec ulla ex loco Codini verum et solidum errori suo patrocinium invenire potest.

A scribam hic Anconitanum cuiusdam origine Græci judicium de contacio, cuius tam frequens in ritualibus Græcorum libris et in Codino mentio, qui super hac re rogatus hunc in modum rescripsit: Κοντάκιον non Latinam vocem, sed Græcum esse arbitror, licet vernacularam Κοντάκιον enim hodie Græci

A est τὸ βραχὺ, τὸ σύντομον καὶ συνεσταλμένον, id est breve, compendiarium et contractum. Proinde a brevitate canticis ejuscmodi nomen inditum puto, non quidem quod omnium brevissima, sed quod inter brevissima sint. Hujusmodi vero nomenclatura nulli mira videatur, cum in Græcorum ritualibus huic similes multæ reperiuntur, imo etiam nonnullæ voces quæ vel Latinæ omnino sunt vel Latinis affines et ab illis quasi deductæ; ejusmodi sunt ὡράριον, μανουάλιον, φακέλλιον et similia. Quin etiam si tempora et ætatem τοῦ ποιητοῦ τῶν κοντάκων scrutemur, nomen τοῦ κοντάκiou haud insolens videbitur, cum Romanus diaconus Emesenus, ut habetur in Menzis Græcorum mense Octobri die prima, primus τῶν κοντάκων auctor et concinnator Anastasii imperatoris ætate, id est circa annum Domini quingentesimum, floruerit, quo tempore penitus corruptus et adulteratus erat Græcus sermo, ut hoc idem nomen ostendit et ejus ætatis locutio. Et hæc quidem recte ac docte Græcus iste.

Carterum κοντάκιον adhuc unam notionem subjectam habet: significat enim etiam librum seu volumen seu codicem. Balsamon ad Marcum patriarcham Alexandrinum, Respons. 5: "Ἐχοντες τῶν συνήθων ἀγίων εὐχῶν ὑπαράλλαχτα, ἃς μεταγραφέντας κοντάκιων καλλιγραφηθέντων, διὰ γραμμάτων Ἑλληνικῶν. Ἀπροσδιονύσως 140 trahitur a Glossario ad hanc notionem contacion de qua Codinus c. 7 φάλλοντες τὸ κοντάκιον: nam hic contacion non est codex seu volumen seu liber, sed odarium sacram, nempe illud cuius initium, Ἡ παρθένος στήμερον. Sic apud Citrium in Responsis ad Cabasilam (Ἑρχων τῶν κοντάκων) per contacia non codices, sed sacras odas accipe. In nostro tam proposito non injurya dubitari posset, num contacion librum an odarium significet: videtur enim τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας esse liber ritualis, in quo ordo chirotonia seu sacræ ordinatio insit, quem hieromnemon teneat. Nihil definit, sed solum suspicionem meam promo. Ille de contacio, quod sapientis nobis occurret. GRETS.

[P. 5. Τὸ κοντάκιον χειροτονίας · Ordinationum omnium ordinem ac earum ritualem librum: illum enim κοντάκιον hic manifestat, quamvis alibi librum missale vulgo indicet, vel etiam brevem modulum inter officia divina decantandum, de qua nos abunde in Euchologicis. GOAR.]

P. 5. Secundum locum in hac tertia Pentade obtinet δὲ ἐπὶ τῶν γονάτων, minier a genibus, χρεμῶν τὸ ἐπιγονάτιον τοῦ ἀρχιερέως, appendens genuale patriarchæ seu summi sacerdotis. Ita Junius; qui etiam τὸ ἐπιγονάτιον vocat instratum genuum, quia, ut inquit, cum patriarcha circumserbatur, ut perpetuum ipsius ad fundendas preces officium significaretur. Mystica explicatio, eaque propter pulchritudinem et festiva. Forsan idem mysterium significatur per pulvinum, qui principum genibus subjici et in eum usum circumserri consuevit.

Addit Junius: Hoc autem ἐπιγονάτιον appendebatur

non patriarche, sed pluto seu pegmati in quod pre- A *cumbe solebat oraturus, ut magnatibus fieri solet.*
Mirum, si ita est, appellari ἐπιγονάτιον, non potius ὑπογονάτιον. Logi meri. Ἐπιγονάτιον, quod in ritualibus Graecorum libris etiam ὑπογονάτιον appellatur, una est ex vestibus quibus episcopi sacrificalium peracturi induuntur, dependens a lumbis super genua; unde etiam supergenuale nominatur. Qui igitur pontificem hoc ἐπιγονάτῳ ex officio amiciebat, is erat δὲ ἐπὶ τῶν γονάτων.

A scribam verba Balsamonis, quibus imperitia Junii prescribetur. Exstant responsa quadam Balsamensis tom. I Juris GR. ad nonnullas quæstiones, inter quas et hæc sol. 584, ^a *et licite sacerdotes, qui hegumeni seu antistites sunt, item protopapas et episcopos, epimaniciis et epigonatilis condecorantur.* Respondet: Τῶν ἐπιμανικῶν καὶ ἐπιγονάτων λεπτάτη ἐνδυμένα μόνοις ἀρχιερεῦσι πεφίλοτέρηται, *sacralissimum epimaniciorum et epigonatilorum amictus solis episcopis concessus est tanquam figuram Domini et Servatoris nostri Dei Jesu Christi gerentibus, et hinc etiam peccata remittentibus, et alia ad imitationem Christi facientibus quæ sacerdotibus non sunt concessa. Quare neque epimaniciorum neque epigonatilium amictu insigniuntur. Nam epimanicia typus sunt vinculum, quibus Christi manus colligatae fuerunt quando ad passionem tendebat. Epigonatum autem (supergenuale vocalis interpres) figura est linteus, quod induit Dominus cum 141 discipulorum pedes lavit. Quemadmodum igitur episcopis non conceduntur ea indumenta quæ patriarchis concessa sunt, ut saccus et polystaurion, vestis crucibus undequaque conspicua, ita nec ea privilegia quæ episcopis concessa sunt ad sacerdotes transferri possunt. Hæc Balsamon. Ex cuius verbis liquet epigonatum episcopale vestimentum seu iudicium esse, non autem id quod Junius lectoribus venditat. GRET.*

[P. 5. Ἐπιγονάτιον ornamentiū est ecclesiasticum, plus quam palmare, et quadrum, ex angulo et sive serico zonæ appensum, ac genu sinistrum, unde illi nomen datum, obumbrans, ut Ecclesiæ sponsum gladio super femur accinctum et armatum adumbret; ejusque soli pontifices ac principia dignitate præclarí nati sunt usum; et ab eo, qui pontificum zonis astigit minister, δὲ, vel ut alii, ὑπὸ τῶν γονάτων appellationem hic accipit. De quo Allatiana: Οἱ δὲ γονάτων, δταν διλάσσουσι τὸν ἀρχιερέα, φορεῖ αὐτῷ τὸ ὑπογονάτιον, χρατῶν δὲ καὶ τὴν δισκὸν ἐν τῇ λεπρᾷ διδομένου παρ' αὐτῷ τοῦ ἀγλοῦ ἀρτου τῷ λαῷ. GOAR.]

Vocatur etiam γονάτιον quasi genitale. Cabasilas in Glossario: Καὶ τύπον τινὰ φυματας περιζωννύεις αὐτὸν, τὸ λεγόμενον γονάτιον, δὲ πρὸς σχῆμα εἰρηνικάτιστα. GRET.

[Ibid. Ἐπιγονάτιον. Alias ὑπογονάτιον. GOAR.]

Lepidum et risu dignum arbitror quod Salomon Sweiggerus, predicans Noricus, l. II sui Historiæ rici c. 62 vestem hanc vocat πογωνάτιον, a πο-

gone seu barba. Ita pogonati nostri nospiam barbare suæ obliisci possunt.

Ibid. Tertius in tertia pentade est δὲ ἐπὶ τῶν δεήσεων, magister libellorum supplicium, inquit Junius, seu præfector supplicationibus: *hujus erat pro injuria affectis accedere imperatorem.* Non meminit hujus functionis Citrius, nisi forte apud Citrium legendum sit δὲ ἐπὶ τῶν δεήσεων pro δὲ ἐπὶ τῶν χρίσεων, quem ipso undecimo loco ponit. Nominat initio Codinus τὸν ἐπὶ τῶν χρίσεων, licet eum postea in nulla pentade collocet, si tamen primus officialium index est Codini. GRET.

[Deest in Allatianis hoc officium, ut et sequens, accensi ecclesiastici silentium, quietem et ordinem in secretis, hoc est pontificalis tribunalibus, indicentis. GOAR.]

Ib. Quartus est δὲ ἐπὶ τῶν σεχρέτων, quem secretariorum dicere licet, nisi secretarii vox nra recepto jam actuariū seu scribam seu notarium significaret. At noster iste δὲ ἐπὶ τῶν σεχρέτων aliud munus habebat: erat enim institutus εἰς τὸ παύειν τὸν λαὸν δὲ τὸ κόπιον, compescendo populo, ut iudicia habeantur, inquit Junius, perperam. Verte: *Eius qui secreto prætest munus est ut, dum iudicia habentur, populum in officio contineat, nimirum ut silentium servaret nullasque turbas ciceret; quod munus olim erat relatorum et cancellariorum, ut supra notavimus ex Casaubono ad Augustam historiam; ubi etiam dictum secretæ vocari loqua ubi de negotiis pro ratione muneris quisque sul tractaturi conveniebant.* Inde in Jure GR. aliquoties σεχρέτης & ἄξιωρ, dignitas curialis 142 sive senatoria. Hinc et palatina dignitas apud Codinum p. 10, c. 2 πρωταρχῆτης, vox ex Graeco et Latino compacta (protosecretariorum aliqui nominant), longe diversus ab isto nostro qui dicitur δὲ ἐπὶ τῶν σεχρέτων: nam illo judex erat, hic judicium et senatus administer. Quare ut nomine cum Latinis Graeci convenient, neutro tamen modo convenienter re significata: Latinis enim secretarius jam vulgo est actuarius seu scriba, etc. Etsi hac notione vox hæc apud Graecos quoque occurrat, qui et hanc a secretis suam fecerunt et in unam confilarunt, δοκεῖται vel ἀστράπητης. Apud Citrium tenet δὲ ἐπὶ τῶν σεχρέτων locum decimum. Ἀστράπητον apud Cedrenum in Michaele imperatore est curia seu loens secretioris consilii, vel locus ubi secretarii convenient. In Pseudocarolinio opere *De imaginibus*, IV, 9, unica dictione occurrat *Asecretæ*.

P. 5. Sequitur quintus δὲ ἐπὶ τῆς λεπᾶς χαταστάσεως, præfector sacro consistorio, ait Junius. Rectius in Jure GR. præfector sacrae stationi, cuius est ἐντὸς τοῦ βηματος, intra tabernaculum, intra altare ipsum, εὐταξιαν, rectum debitumque ordinem, conservare inter ministros et alios. Errat enim Junius, qui præfecti hujus munus alio trahit. At locis illis secretioribus, inquit Junius, judices ad tribunal consilio capio veniant, ubi ordinem is qui proxime sequitur procurabat, δὲ ἐπὶ τῇ λεπᾶς χαταστάσεως scilicet. GRET.

[*'Ο ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως. Si, ut consentit Allatius, idem qui ἐπὶ εὐταξίᾳ fuerit, de illo hæc ejus mss. : 'Ο ἐπὶ εὐταξίᾳ ἰσταται καὶ δέχεται τοὺς ἔργοντα; καὶ στήκει αὐτοὺς κατὰ τὴν τάξιν, μᾶλλον δὲ καὶ νὰ καθίσουν. Addunt alia : Νὰ δρίζουν ἵνα φολοκαλοῦν καὶ νὰ πλύνωσι τὰς κανόδηλας. Verum non minus omissio discrimine, dicendum manifesto περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως : de quo non Allatiana mss., sed Allatii ipsius manus, ubi de recentiorum Græcorum templis. Ne ministri, qui ut plurimum juvenes sunt, ad ludendum prompti, ineptias agant et risum excitent, præfectus illis ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, præfectus sacro consistorio in Jure CR., et Gretero præfectus auctor stationi, quam recte, ipsi viderint. Ego verterem moderandis moribus vel dirigendis ritibus sacris ac constitutionibus, ex recentioris linguis Græce proprietate ; in ea siquidem κατάστασις non est statio, sed ipsa hominis conditio, ritus, ordo, constitutio et mores : hinc boninem dicunt ἀκατάστατον, non qui non stat, sed qui improbis insultisque moribus est. Sic cum vident aliquem nulla discretione præditum, quasi admiratione duci iōs κατάστασιν, quod alii σύστασιν. Neque aliud nobis innuit quod apud Cyrilum Scythopolitanum in Vita S. Sabæ legitur : 'Εχων μεθ' αὐτοῦ δευτερεύοντα τῆς τῶν κοινωνιῶν καταστάσεως φροντίδων, habebat secum præfici tices gerentem, eis cœnobitici ordinis servandi cura commissa est. Et infra : 'Αναγκάζεται δὲ τὴν ἀκαταστασιῶν εἰκεῖν φρατριασάντων ἑξήκοντα. Et rursus : Τοῦ βασιλίου Ἀναστασίου συσδῶς ἀγανακτοῦντος, καὶ πάσῃ τῇ κατὰ Παλαιστίνην ἐκκλησιαστικῇ κατάστασιν ἀνατρέψας καὶ συγχέειν πειρωμένου. Et : Τοῦ τὴν Ἰεωσίν καὶ εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν συγχέειν σπουδάζοντος καὶ ταραχῆς καὶ ἀκαταστασίας τὰ πάντα πλήρωσαντο;. Et, hypolyposis Studii : 'Υποτύπως εἰν Θεῷ καταστασίας τῆς μονῆς τῶν Στουδίων. Εὐταξία porro non tantum bonus ordo est, sed mores compositi recteque constituti, quemadmodum oppositum ἀταξίᾳ male morigeratos notat. Propter ea ut juvenilis impetus compescerent et immoderatos juvenum mores frenarent ac turbis rixisque modum ponerent, τὸ 143 ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως in bimale, ad sacri altaris latūs, constituerunt, qui juvenes irrequietos et faciles, sua auctoritate sedatos, ab injuriis et contentiōnibus et indecoris actibus ad bonam frugem reduceret. Non placet? Sit ille in rebus sacris dirigendis præfectus : id namque illi incumbebat, ut ex præscriptio et sanctorum Patrum sanctis res divina perageretur, caveretque ne quis extra præscriptos limites pederet efficeret. Hæc ille. Placeat præ secunda prior expositio : ut enim prior ἐπὶ τῶν σεκρέτων in judiciis ordinem et quietem, ita hic in sacro tribunali morum compositionem indicet ; nec ἐπὶ τῶν σεκρέτων*

(1) Addit M : Οὗτως περιεχει ἡ τρίτη πεντάς.

Τέλος τοῦ δεκάτου χρονοῦ.

"Ισθι οὖν καὶ αὐτὸν εἰς τὴν τῶν κληρικῶν διάκρισιν. Τὸ μὲν δικιον Εὐαγγέλιον τοῦ βασιφόρου ἀναγι-

lges ponit, nec hic Patrum sancta, nisi ad modestiam spectent, observanda proponit. Regis superius allata : 'Ο ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν. Goar.]

CAPUT VIII.

De quarta pentade officiorum et officialium.

P. 5. Primas in quarta pentade oblinet ὁ ὑπομηνῆσκων, monitor, inquit Junius, εἰς τὸ ἀνθυμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ego, si usus ferat, malim suggestorem : nam ὑπομηνῆσκεν εἰς suggerere, meni subjicere, et ut Codinus loquitur, ἀνθυμίζειν, quasi aliquid in mente ponere; et est quiddam restrictius minusque suscipi quam monere : nam et memoria remonstrare possumus. Videtur ergo officium τοῦ ὑπομηνῆσκοντος hoc fuisse, ut patriarchas sacrificanti vel verba ad populum facienti assisteret, eiique, si alicubi memoria laboretur, mysticas, hoc est clam, occulit, sugerendo subveniret. Si quis hoc officium etiam extra templi adyta proferre et efferre velit, putelque τὸν ὑπομηνῆσκοντα fuisse similem illi qui inter officia palatina a Codino c. 2, p. 11, appellatur ὁ ἐπὶ ἀναμηνήσων, quemque Latini a memoria seu magistrum memoriar nominant, cum eo non contendam : neque enim a vero alienum est hujusmodi officium fuisse in Ecclesia Cpolitana, non modo intra, sed et extra templum. In concil. Lugd. in epist. ad Greg. X vocantur οἱ ὑπομηνῆσκοντες remuneratori. Grets.

Allatiana : 'Ο ὑπομηνῆσκων δεχόμανος τὰς ὑπομηνίες τῶν ὑπομημάτων (commendationes memorialium) τῶν ἀρχομένων ἐν τῇ χρόνῳ καὶ ἀνατρέπει τῷ ἀρχιερέι καὶ τῷ κλήρῳ. 'Υπομημάτα non prius sum commentaria exponere, cum Regia scribant ὁ ὑπομηματογράφος εἰς τὸ ὑπογράφειν τὰ ὑπομημάτα. Commentaria, relictis memorialibus, non sunt hic conjicienda. Goar.]

Ibid. De reliquis hujus pentadis nulla est difficultas : nam unde *interpretes Evangelii*, *interpretes apostoli*, *interpretes psalterii* nomina hæc sumpropterū, per se notum est. Videntur autem uniuscuiusque generis fuisse gradus diversi. Nam c. 6, p. 46, nominat Codinus protapostolarium, id est *primum interpretem apostoli*. Grets.

Ibid. 'Ο διδόσκαλος τοῦ Εὐαγγέλιον. Hujus et sequentium sacrorum oratorum numerus ad unius officium revocant Allatiana : 'Ο διδόσκαλος 144 ἐρμηνεύει τὸ Εὐαγγέλιον, διαν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερέας, καὶ εἰ δυνατόν ἐστι καὶ τὸ ψαλτήριον. Hinc perspicis cur SS. PP. quædam homilia in Evangelia, aliis in Psalmos, in Apostolum nonnullas, etc. Adverso τοῦ ἀποστόλου quædamque διδασκάλους plures simul reportos, quorum antesignanus πρωταποστολαριου nomine habuit. [M : Κρατῶν καὶ τὰ σχεδεῖσα τὴν ἑτοιμήν. "Εστι δὲ καὶ οἰκετῆς τῆς εριτης πεντάδος.] (1) Goar.]

νώσκεται ὑπὸ τοῦ πρωτονοταρίου, τὸ τῆς μεγάλης δευτέρας ἀναγινώσκεται : ὑπὸ τοῦ ἱερομηνίους, τὸ τῆς μεγάλης τετράδος ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ σακελλαρίου, τὸ τῆς μεγάλης πέμπτης ἀναγινώσκεται :

P. 5. Rhetoris officium est generatim Scripturas saeras interpretari; et videtur ille quem nos concionatorem nominamus. GRETS.

CAPUT IX.

De quinta pentade officiorum et officialium.

P. 5. In quinta continetur 1, 'Ο ἄρχων τῶν μοναστηρίων, socius et adjutor magni sacellarii, de quo jam suo loco, 2, 'Ο ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, socius et adjutor curatoris sacellii, de quo itidem supra. GRETS.

[P. 5. Τῷρ ἐκκλησιῶν. Καθολικῶν intellige, de quibus supra Allatiana : Γράφει τὰ ἀντιμένσα (ἀντιμηνσα M) καὶ τὰ σταυροπήγια. Altaria portutilia signat, et litteras quibus cruce data a diuersanis exemptiones conferuntur monasteriis. De his Euchologium fuse. Idem, cœu parœciis praefectus, κρατεῖ ἐν τῇ φυλάξει αὐτοῦ τὸ μύρον, sacram uiguum, in confirmatione adhibendum a privatis sacerdotibus cœu consuetis apud Græcos ejus sacramenti ministris, suæ custodiae commissum tenet. GOAR.]

Ibid. 'Ο ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς, cuius officium est gestare Evangelium seu codicem Evangeliorum in supplicationibus et processionibus. Hoc tamen non videtur consentire cum Joanne Citrio, qui diserte scribit τὸ ἐν ταῖς λιταῖς βαστάζειν τὸ Εὐαγγελίον εἶναι τοῦ δευτερεύοντος τῶν διακόνων, quem Codinus in sexta pentade collat. Et fieri potest ut hæc res aliter se habuerit tempore Citrii et aliter aitate Codini: nam ut ipse Citrius conqueritur, hæc sæpius patriarchæ arbitratu suo mutabant, τὰ ἀνω κάτω ποιοῦντες, ita ut in illos quadraret parœmia ἀνω ποταμῶν γιρεῖν λέγουσα τὰς τηγάκις, καὶ τὰ παρὰ Ιουδαῖοις **145** δευτέροπρώτα πέντε, καὶ παρὰ τοὺς δευτεροῖς σοφισταῖς τὰ πρώτα πέντε, ut scite ait Citrius. GRETS.

[Ο δρχωρ τοῦ Εὐαγγελίου. Consule, si laborem meretur, Euchologium nostrum fol. 770 et 811 pérī λιτῆς et Evangelio in ea legendo. GOAR]

Ibid. Sequitur ὁ ἄρχων τῶν φωτῶν, quem Bonelli-dius vocal luminarium, Junius praefectum luminibus. Ejus erat curam gerere φωτισῶν, recens illuminatorum seu baptizatorum: veteri enim Ecclesiæ phrasi baptismus appellatur φωτισμός, et baptizati φωτιστοί, forsitan non sine respectu ad cæremoniam quædam quæ baptismum subsequebatur: dabant enim baptizato cerei accensi in signum fidei et gratiæ acceptæ, et quod a potestate tenebrarum translatus esset ad lumen et sortitus sanctorum. Meminit hujus cæremoniaæ Nazianzenus, orat. In sanctum lavacrum, et S. Augustinus in illud psal. LXX: Transivimus per ignem et aquam, etc. Junius ritum hunc involvit, ne emineat. Accendebantur, inquit, luminaria. At non tantum hoc, sed et accessa tradebantur baptizatis. Atqui hic, inquit, ritus ordinarie ad baptismum observabatur. Cur igitur vos miasatis et abrogasti? Prætereū vero anniversarie in singularibus quibusdam diebus se-

πὸ τοῦ χαρτοφύλακος, τὸ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἔναγινοντες τὸ πόδι τοῦ σκευοφύλακος. Τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάτρατος ἔναγινοντες τὸ

p. 44 (accendebantur hæc luminaria); at lampadarius iste nihil huc facit; erat enim officium ejus palatinum, non ecclesiasticum; præferebatque lampadem accensam non singularibus duntaxa festis et anniversarie, sed quoties imperator in publicum procedebat, ut ex Basalmone infra ostendam ad p. 45. Longe ergo alius ὁ ἄρχων τῶν φωτῶν, et alius ὁ λαμπταδάριος. Neque tantum semel vel aliquoties in auno usus luminum erat in templis, sed perpetuo et toto anno, etiam tunc quando nulli νεοφύτοι aderant: neque enim moris erat Græcis liturgiam sine luminibus celebrare. GRETS.

[Ibid. 'Ο ἄρχων τῶν φωτῶν. Hoc officium in quatuor videntur Allatiana dispertiri, hoc pacto: Β 'Ο κατηχητὴς κατηχίζει (τὸν λαὸν καὶ M) πάντας τοὺς εἰσερχομένους ἐκ τῶν ἑτεροδόξων εἰς τὴν ὁρθόδοξον πίστιν, ὡς ἴνα τὸ ἀγίον βάπτισμα δέξιωνται. 'Ο περιδευτὴς περιπατῶν καὶ παιδεύσματος (Ιδηγῶν M) τοὺς θέλοντας βαπτισθῆναι τῇ ὁρθοδόξῳ πίστει (εἰσελθεῖν εἰς τὴν ὁρθόδοξον πίστιν M). 'Ο βουτιστὴς ισταται ἐν τῇ ἀγίᾳ κολυμβήθρᾳ, καὶ ὁ λεπένς λέγει τὰς εὐχὰς, ὃ δὲ ἀρχιερεὺς σταυρώνει τὸ θυρωρόν, ὃ δὲ βουτιστὴς βαπτίζει τὸν μέλλοντα βαπτισθῆναι. 'Ο μυροδότης ἵνα ὑποκρτῶν τὸ ἀγίον μύρον, καὶ ὅπου τὸ ὅριον διχριστεύει, τοῦ δοῦναι μύρον. GOAR.]

C P. 5. Ultimus in hac pentade est ὁ ἄρχων τῶν ἀντιμενσῶν seu ἀντιμεντῶν, εἰσάγων τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἀγίαν μετάληψιν, praefectus antimensorum, inducens eos qui sacram communionem accipere volunt. GRETS.

[Ibid. Charophylax, ut supra visum est, ad ecclesiasticam, hic ad laicam communionem invitat. GOAR.]

Junius praefectus antecessui mensæ, adducens eos qui erant venturi ad communionem sacram. Inepte prorsus, et adhuc ineptius in scholiis, ut satis mirari nequeam hominis hujus his in rebus seu διαιρεψαν **146** seu ἀπαιδευσαν. Examinemus singulas ejus ineptias. Τῶν ἀντιμεντῶν, ad verbum, antimensalium, inquit, etc. A mensa denominantur sunt οἱ ἀντιμεντοί, quasi dicat antemensales, qui ad sacram mensam primum recipiebantur et communionem eucharistie, etc. Hi enim prius quam admitterentur ad communionem sacram, solebant ecclesiis ante mensam sisti διὰ τὸν ἀντιμεντούς ἄρχοντα, posteaque eodem præiente adduci ad communionem, ut palam testatum saceret, illos suos comites in unum corpus coactusse cum Christo et Ecclesia ejus. Hic autem ritus τὸ ἀντιμεντὸν dictus est. Fabule plus quam Aësopica; quibus refellendis diu immorari nil erit necesse, ubi ipsam veritatem explicaverimus, nec aliunde nisi ex Græcorum monumentis. Quid igitur sunt antimensia? Antimensia, inquit ille in Jure GR. fol. 239, scimus fieri solita, quando episopus consecrato dedicatoque templo

διγινοῖς Εὐαγγελίον ὑπὸ τοῦ μεγάλου οἰκονόμου.

Ἐπιλεγόντη δὲ εὖνος χορδὴς καὶ τὰ μεγάλα ὄφρατια τῶν ἐκκλησιαστικῶν.

pinnum mense substratum mensamque seu altare A gentem, in frusta dissectum pictumque sacerdotibus distribuit, ut eo prædicti sacrificium offerre queant Sunt igitur antimensia ea quæ apud Latinos lapides consecrati seu aræ portatiles, sine quibus sacrificium fieri non potest, si non offeratur in altari per se alioquin consecrato et dedicato. Dicuntur antimensia, quia sunt loco mensæ seu aræ consecratae ejusque vicem subeunt; siunque ex panno diviso et in frusta dissecto, ex illo, inquam, panno qui altare ab episcopo de novo consecratum vestiebat et ornabat: hoc enim operimentum in partes minutæ dissectum distribuebat episcopus sacerdotibus, ut postea partium istarum beneficio sacrificium in altaribus etiam non consecratis offerre possent. GRET.

[P. 5. Antimensia, quasi mensæ sacrae vice assumpta, sunt Græcorum altaria portatilia, lintaæ nimirum sacris reliquiis ditata, unguento quoque sacro delibata ac pontificis benedictione ad missam in iis celebrandam dedicata. Ut eorum usus est in communione, qui hujus curam suscipit, illis præfici asseritur. GOAR.]

Quocirca querit ille in Jure Græco-Romano, quid faciendum si desint antimensia, cum sine his celebrare non liceat? Responsu[m] his verbis datur: *Antimensia in omnibus sanctis mensis (hoc est altaribus) ponit necesse non est, sed in iis de quibus incertum num consecrata sint necne. Nam antimensia locum obtinunt consecratarum mensarum, nec iis opus est ubi mensas consecratas esse constat. Ex quibus liquido patet que sint antimensia, quis eorum usus, nempe idem prorsus qui apud nos altarium portatilium seu lapidum, ut vocamus, consecratorum, quorum beneficio potest quis etiam in non consecrato altari celebrare. Quod ergo nos possumus hoc medio, id Græci quibant per antimensia, hoc est per partes legumenti illius quod novum altare, quando templum consecrabatur, opernatur.*

Inter cæteras quæstiones Joanni Citrio propositas hæc etiam una erat, an antimensia etiam valeant in aliis provinciis et diæcesibus, an solum in diæcesi episcopi antimensia illa consecrantis et confientis. **147** Responsio est valere ubique, sicut et ipsum sacram unguentum et alia sacra, quamvis uno in loco sanctificata, semel tamen sanctificationem adepta ubique eam retinent et esserunt, inquit Citrius, qui et docet antimensia non primo statim dedicationis die distributa, sed tum demum, ubi legumentum altaris per sacrificia septem continuis diebus oblata sanctificationem accepisset, in partes divisum et pro antimensiis distributum esse. In eamdem sententiam Nicophorus patriarcha Copolitanus tom. I Juris GR. fol. 29, *Antimensia, inquit, ubicunque fuerit iis opus, mittuntur, nec vel hac vel illa regione circumscribuntur, sed in aliam quaque provinciam transferuntur sicut et sacram unguentum. Addit Nicophorus notationem nominis: Sic autem appellan-*

tur ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν μνησῶν τῶν κατατίθεντων τὴν ἀγλαν καὶ δεσμοτικὴν τράπεζαν. Sunt enim ipsius consecratio mensæ seu aræ vicaria: nam ut idem Nicephorus dicit, proprie mensas seu aras significant quas consecratio non sanctificavit. Monet etiam hoc Nicephorus: Si per ignorantiam lotum fuerit antimensium, non propere amittere sanctificationem nec profanum effici. Pro quo alii, vitiose prorsus nulloque sensu, si impletum fuerit antimensium: nimis pro τλωθῇ legerunt πλήθυνθ̄. Quæ vitiosa lectio a Bonelli profecta exstat etiam tom. VI Bibliothecæ SS. Patrum.

In Euchologio Græcorum præscribitur τάξις, hoc est modus et ordo consecrandi antimensia. Quando, inquit, sacerdotes antimensia mensæ imponunt, illis ex ænanthe seu flore vini superinfundit episcopus ter quantum satis, recitatu interim psalmo: « Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor, lavabis me, et super nivem dealabor. » Hoc ter dicto reliqua ejusdem psalmi adjungit, Deumque benedicens ait, « Benedictus Deus noster, nunc et semper et in sæcula sæculorum, Amen. » Postea accepto sacri unguenti vase, et diacono clamante, « Attendamus, » facit per antimensium cruces tres, unam per medium, utrinque duas, recitaturque psalmus: « Ecce quam bonum et quam jucundum, » usque ad finem; Deumque collaudans dicit episcopus: « Gloria tibi, sancta Trinitas, Deus noster in sæcula. » Deinde accepto turibulo incensum facit; et diacono dicente: « Oremus Dominum, » sic precatur pontifex. Subduntur deinde preces, quas super antimensia pontifex fundit; quarum desiderio qui tenetur, is Euchologium consulat.

Animi causa juvat addere quæstionem Joanni Citrio propositam, quid Græci significent antimensium, et quomodo scribendum sit, num per ἥτα an per λῶτα. Ad hanc quæstionem ita respondet Citrius: Appellatio deducitur a mensa, quod secundum Græcos quidem significat κανοῦν canistrum, et secundum Italicam linguam τὸ πεπραγματευμένον τοῖς ἐφοτοῖς, ἑδεστὸν. Interpres, Venale propinatorium edulium (quam bene Græcus, tam bene Græci interpres). Audiamus cætera. Hac ratione et in mensis explicatae mappæ nominantur mensalia, tanquam ad ornatum mensæ posita. Vixi autem usu antimensia dicuntur ut in vestibus antipana (antipanni). Hæc autem in sanctis illis ponuntur mensæ quas consecratio non sanctificavit. **148** Subjungit Citrius: Si templum non est dedicatum, quod ei deest, sanctificatoria vis antimensiæ implet. Ideoque in non consecrato templo sacrificium sine antimensiæ nunquam facere licet. Et sacerdoti qui hoc ausus fuerit, pena erit depositio. Per iota autem scribitur διὰ τὸ ἔθνικὸν τὰ γὰρ ἔθνικὰ κατὰ τῶν γραμματικῶν κανόνα ὅπει παρχωγάς ὅπει κανόνας ἔχουσιν. Solent autem grammatici per iota et omicron et epsilon τὰς ἔθνικὰς φωνὰς scribere. Quæ ratio Citri quanti sit, in cuiusvis arbitrio situm esto.

Ait insuper antimensia nullo modo licitum con-

Sicere, nisi in novi templi dedicatione, quique secus agant, canones transgredi, nec reserue num numerum templum sit exstructum; satis esse quod non fuerit dedicatum, quandocunque demum exstructum fuerit.

His hunc in modum de antimensorum ratione explicatis, in tenues auras evanescit Junianus ille antecessor mensae praefectus, cum scholiis illis vere scoriis et insulis. Nos praefectum antimensorum vel antimensis nominemus; cui praeter curam antimensorum etiam haec incumbebat, ut corpus Domini accepuros ad communionem seu deduceret seu induceret. GRATS.

CAPUT X.

De sexta pentade officiorum et officialium.

P. 5. In sexta pentade primum locum tenet primus ostiarius χρατῶν τὰς θύρας εἰς τὰς χειροτονίας, qui fores custodit in serendis suffragiis, inquit Junius, chirotoniam pro electione accipiens. Ego nglam chirotoniam accipere pro proprio suo significato, nempe pro consecratione seu ordinatione ministrorum Ecclesie, ita ut primo ostiarius cura janua demandata sit tunc quando diaconi, sacerdotes aliqui ordinantur et consecrantur. Quainvis magnopere non repugnabo, si quis officium primi iuris ostiarii interpretetur de ipsa electione ministrorum Ecclesie, cum per suffragia eliguntur ab illis quibus jus et potestas elligendi: tunc enim vel maxime attento et circumspecto ostiario opus est. GRATS.

[Ibid. Illic aliud manus adjungunt Allatiana: Οἱ δοτιάριοι βαστάζουν τὴν ῥάβδον τοῦ ἀρχιερέως. Cibiculari onus esse asserunt alii: Ὁ κουδούκλης ίνα βαστάζῃ τὸ δεκανίκιον τοῦ ἀρχιερέως, δταν περιπατεῖ. ΚΩΔΛ.]

P. 5. Secundus ostiarius δικρατῶν τὸ μονοβάμβυλον, qui tenet, seu cuius jus in monobambylum: ita edidit Junius. Quid vero hoc nominis? vel posius quid monstris? Junius hic multa, sed plane ridicularia. Quid ergo illi est monobamylon? Duo loca chirotoniae distinguunt, alterum, in quem a primo ostiario omnes admissos dicit quos noverat habere jus suffragii ferendi; alterum secretiorem, in 149 quem ad patriarcham vel episcopum per secundum ostiarium intromissi fuerint, ut libere et intrepide optima fide dicerent quibus suffragarentur, quibus non suffragarentur, et quare. Hunc secretiorem singularis χειροτονίας locum, opinor, dixerunt Graeci recentiores monobambulos, παρὰ τὸ μόνον δικατὰ μόνας βαμβάλειν, eo quod in loco ejusmodi rogatus quisque profida seorsim sententiam suam leniteretur quamvis intrepide enunciare, si quem non esse ἀνεπίληπτον comprehendisset (haec enim testimonia et accusations non nisi intrepide et labris ferme trementibus effterri solent), aut certe alteri obstrepare et detrahare de existimatione ipsius. Est enim βαμβάλειν Graecis φορεῖν τοὺς χειλεῖς, aut etiam, ut in Glossario legimus, hæsitare, vacillare, titubare: sed in locum τοῦ a Dorice v suffectum est, et μονοβάμβυλον corrupte dictum. Quid est nūgari, si hoc non est? Ut enim omissam vanissimam

A rugas de suffragatione et electione, quomodo admissi sunt ut libere et intrepide indicarent quibus suffragarentur, si haec, ut postea sit, non nisi intrepide et labris trementibus effterri solent, etsi in his non esse est βαμβάλειν, hæsitare et fluctuare? Sed valeat bambilio iste: nos legamus μονάμπουλον seu μονάμπουλον. Ut enim prioris ostiarii est fores custodiare, dum ministri Ecclesie, diaconi, subdiaconi, sacerdotes, episcopi, ordinantur et initiantur, ita hujus secundi ostiarii est tenere ampullam unam et solam, ut distinguatur a dibampulo, de quo infra ad p. 44. Erat autem in ampulla hac chrisma ad unctionem sacerdotum et episcoporum necessarium, eamque tenebat iste ostiarius, ut in promptu statim foret, si initiator reposceret. Porro voculam ampulla etiam Graeci fecerunt suam διμπουλα vel διμπουλλα. Actius, l. vii: "Αμπουλλαν διλίνην πλήσας ἐλαῖον, ut sit cur eo minus mireris τὸ μονάμπουλον καὶ τὸ διδέμπουλον. GRATS.

[P. 6. Patriarchæ, sicut et imperatori, praesertim ignis in ecclesia, fax nimirum accensa hastæ quam ornata æffixa. Vocatur illa μονάμπουλον διὰ τὸ μόνην διπτεῖν: aliud ejus nomen est λαμπρόν. Imperatori reservatur διδέμπουλον. De utroque fusius c. 15 in notis. Consule Balsamois Meditatum de-patriarcharum privilegiis Juris GR. l. vii. Porro secundum hunc ostiarium proprio nomine vocant Allatiana περιεισερχόμενον ἢ περιεισερχόμενος, inquit, ίνα φέρῃ λαμπρὸν εἰς τὴν ιεχαλησταν. ΚΩΔΛ.]

C [Ibid. Nunc ad protopapam me confero; quem sic describit Codinus: Ἔκδεκος καὶ πρώτος τοῦ βηματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως, defensor et primus tribunalis (sic enim Junius: ego tabernaculi seu altaris: βῆμα enim hic est locus interior et sanctior, ubi sacrificium peragitur), proximas a pontifice obtinens. Non tamen simpliciter (nam exocatacteli absque dubio potiores erant majorisque dignitatis et excellentiæ), sed inter sacerdotes, ut Cittius loquitur, κονούς protopapa primus erat et sic proximus a patriarcha, seu, quod idem est, secundus a patriarcha serens. GRATS.

D [Ibid. Clarius Allatiana: Ο πρωτοπαπᾶς Ισταται ἐπένω τῶν ὄφρικλων τοῦ εὐωνύμου χοροῦ, δταν δειπνοργεῖ δικριερέως. Μεταδίδει αὐτὸν; τὴν ἄγιαν μετάληψιν τῷ ἀρχιερεῖ, δμοίως καὶ δικριερεύς τῷ 150 πρωτοπαπᾶ, ίχων δὲ ἐν τῇ ἑκκλησίᾳ τὰ πρωτεῖα πάντα. Ut πατᾶ; sacerdotem indicat, vide Euchologica. ΚΩΔΛ.]

Notio et origo nominis satis constat. Apud Balsamonem tom. I Juris GR. legimus protopapadas, ut recius sit πρωτοπαπᾶς. Interpres primopapadas: sed satius videtur in his et similibus retinere Graeca. In Turcogræcia fol. 218 dicitur πρωτοπαπᾶς δικριερός τῶν λεπάνω. Jara illius in eadem Turcogræcia fol. 258 πρωτοπαπαδίκια appellantur.

P. 6. Sequitur διευτερεύων τῶν λεπάνω, secundus sacerdotum, εἰσοδεύων τοὺς λεπεῖς, δικριερός et antecessor sacerdotum et proximus a protopapâ, quem Junius non male διευτοπατῶν appellat. At male illud:

Qui sacerdotes introducit, εἰσοδόνων, κιμίρων ἐν τῷ δικαὶῳ, σι καὶ causam agendam habuerint. Nullo modo: nam εἰσοδέειν est esse aliorum in sacris ministeriis, functionibus et supplicationibus ducent et quasi antecessorem et ductorem; quod etiam ex descriptione τοῦ δευτερεύοντος diaconi, quæ proxime subjungitur, manifestum evadit. Deuteropapa nullum, si recte memini, mentionem facit Cītrius. GRETS.

[P. 6. Allatiana: 'Ο δευτερεύων λειτουργεῖ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ ἀρχιερέως (hoc est cum patriarcha, cum quo alias scilicet episcopi celebrant, ut cum episcopis sacerdotes). "Οταν λείπει: Ο πρωτοπαπᾶς, ξεινή τῇ ἔκκλησιᾳ τὰ πρωτεῖα πάντα. GOAR.]

P. 6. Ultimus hæc sexta pentade est δευτερεύοντος τῶν διακόνων, secundus diaconus, πρώτος τῶν κοινῶν, primus ex communibus diaconis, καὶ εἰσοδέειν τοὺς διακόνους. Junius: *et diaconos intromittit: ad diuine hoc scholium: in functiones et stationes ipsorum. Tu corrigi: qui diaconorum duxor, rector, director et ut sic dicam dispositor est: hoc enim est εἰσοδέειν, quod significat quemlibet in viam suam quasi introducere, ut sciat quem ordinem et stationem tenere debeat. Vedit tandem Junius hanc notationem, sed quasi per nebulam, ut apparet ex scholio quod suscepit interpretationi adjunxit. Ex quo tamen, tanquam in rebus ecclesiasticis Graecorum valde scilicet perito, quærendum erat, quare verbum εἰσοδέειν interpretatus sit, loquens de sacerdote secundo, *introducens illos in tribunal, si quam causam agendam habuerint*, idemque verbum eadem significacione non interpretatus sit in descriptione secundi diaconi, præsertim cum diversæ notionis nullum prouersus indicium Europalata dederit.*

Verum ut accuratius intelligamus naturam et ut sic dicam indolem hujus diaconi, operæ pretium erit audire Joannem Citrium, cui hæc ignota non fuerunt, qui aut diaconum istum non eligi aut creari simpliciter ad unius arbitrium, sed καὶ ἐκλογὴν, *per suffragia: esse enim ejusmodi officium, quod desideret virum dextrum aplumque ad omnes etiam fortuito occurrentes functiones; quarum aliquas recenset. Prima est ingressus in templum imperatoribus et patriarchis faustis acclamationibus bene precari, et ut Codinus nositer loquitur, 151 τὸν βασιλέα καὶ ὑψηλότερον seu τὸ πολυχρόνισμα accinere seu πολυχρόνιον ποτεῖν. Qui nos ex antiquo more hodie quoque Graecis adhæret. Secunda est portare Evangelium in supplicationibus ac litaniis. Tertia τὰς ἀνταῖς οὐνάτιας καὶ αἰθαῖς ποτεῖν. Inepte interpres: connexiones et repetitiones in eis facere. Correxerunt alii collectas et preces. Sunt οὐνάται propriæ quæ apud nos in horis canoniciis vocantur preces, diebus juniorum potissimum usitatæ, non modo in matutinis, sed et in singulis horis. Et preces illæ quas post litanias pro omni hominum statu et ordine fundimus, ipsissimæ sunt Graecorum οὐνάται, quanquam et quas nos vocamus collectas hoc nomine appellare nollet, quia Graecorum liturgiis asti-*

pulantibus flet. Hæc autem ita esse intelliget lector cuim ex aliis Graecorum ritualibus, libris tum ex Euchologio. Valeat igitur Bonefidius cum suis connectionibus et repetitionibus. Quaria est ἀπόντες ἀρχιδιακόνου διδόναι χηρὸν τοῖς τῷ δικόνῳ διακόνῳ, absentē archidiacono dare cereos diaconis in ambo. Ubi pessime interpres pro χηρούς legens χαρούς vertit: *tempora dare diaconis, qui amboxi serviantur.* Quid, quæso, est tempora dare diaconis? Neque correctores aut in Graeca scriptura aut in Bonedidii interpretatione hunc tam turpem errorem animaverterunt; ut vel hinc liqueat quam rudes rerum ecclesiasticarum isti a catholica religione aversi ad ritus Ecclesiasticos seu Graecos seu Latinos explicando accedant. Dicit autem B absentē archidiacono, quia ut Codinus tradit p. 94, olim quidem Magna Ecclesia habebat archidiaconum, sed postea nullum habuit, quare δευτερεύων partes eius supplevit. Hinc ait Citrius secundi diaconi esse etiam in aliis archidiaconi munus explorare; ex quibus forte hoc est, θυμῷ τὸν βασιλέα, imperatorem regens coronatum *incenso*, ut vocat Ecclesia, venerari, elique bene ominatum illud carmen accinere, *Recordetur Dominus Deus τῆς βασιλείας σος, regni tui, in regno suo, nunc et semper et in secula seculorum. Amen.* Sic idem fausta acclamatione prosequetur patriarcham: *Μνησθεὶ Κύριος δὲ Θεὸς τῆς ἀρχιερωτάνης σου, Recordetur Dominus pontificatus tui ubique nunc et semper et in secula seculorum.* Nec hoc sicut tantum eo die quo imperator inauguraratur et coronabatur, sed quoties in ecclesiam ventibatur. Ea de causa ait Citrius: *Αθροῦ γάρ ἔτιν ἡ μετὰ τὴν εἰσοδον εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ ἀρχιερέων, Iudas est imperatoribus et patriarchis in templum ingressis bene precari; nisi quis illud μετὰ τὴν εἰσοδον post ingressum referre velit ad ingressum in tabernaculum seu in Sancta sanctorum, ita ut fausta hæc acclamatio facta sit post absolutam supplicationem, in qua panis pre-sanctificatus ad sacrificium circumferatur per templum et postea ad altare infereatur. Quo sit ut secundus diaconus εὐφημία hanc instituerit regresso jam patriarcha ad altare et processione absoluta; quod vero proprius videtur.*

D Dicetur δευτερεύων τῶν διακόνων, non quod in ordine diaconorum Magnæ Ecclesiae secundulus esset, sed respectu ad archidiaconum, 152 qui tempore Codini nullus quidem erat, at aliquando fuerat; unde et τῷ δευτερεύοντι τῶν διακόνων nomen manisset, sicut et τῷ δευτερεύοντι τῶν Ierikion idem nomen mansisset, si protopapas in clero Magnæ Ecclesiae desisset, quia cum secundarii nomine primus fuisset. GRETS.

[P. 6. Quid hoc rei est, ut hic diaconorum secundus scribatur ac insimul πρώτος τῶν κοινῶν διακόνων asseratur? Paucis hic plura evolvenda, quo preposita difficultas lucem accipiat. Temporibus ultinis diaconi tantum ad ἀρχοντία δραχμα, nobiliora officia, sunt admissi, qui prioribus sacerdotibus per-

misiunt et diaconi esse poterant, *deconomus*, *sacerdos*, *larius*, *scuophylax*, et reliqui quindecim tribus primis officiorum pentadibus comprehensi. Hi τῆς ἐκκλησίας καὶ πατριαρχικοῦ ἀρχοντες, δεσποτικοὶ ἀρχοντες, ἀρχοντίκια δφφίκια, ἀρχοντίκια μεγάλα, διακονικὰ ἀξιώματα, εἰ (κατ' ἔκοχην) ἀληρικά: ανακραυγάται πουνευραντούν. Idem vero, ut ecclesiae altaris proceres, patriarchae assident in iudiciis eidemque celebranti assistunt, at laboriosas illas operas non præstant quas archidiacono volueret reservatas seu operoso alteris ministro. Qua de causa totus ministeriis intentus archidiaconus δφφίκιον ἔστι μόνον, ut præmissimus nota hujus capituli 1: nec est ἀρχοντίκιον, nec inter proceros diaconos numeratur. Diaconorum laumen, quatenus ministerium aliquod implent, caput est et princeps, eisdemque quantumvis proceribus in diaconicis ministeriis præficitur. Hujus sententia auctor mihi est Joannes Citri episcopus juris GR. l. v. Postquam enim quæsisi τὸ ἀρχιδιακονικὸν δφφίκιον πολεῖς ἔστι τάξεως καὶ ποιου βαθμοῦ, καὶ εἰ προσταται τῶν διακόνων ὡς ἀρχιδιακόνος, καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, καὶ εἰ προτιμᾶται πάντων ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων, respondet Cilius: Τὸ ἀρχιδιακονικὸν δφφίκιον οὐκ ἔστιν ἀρχοντίκιον, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς, ὡς περ τὰ ἀρχοντίκια, περιφορᾶς δὲ πολλῶν ἡλίων συμπέρασμα (hoc est ministeriorum a diaconis magistratibus obeundorum compendium). Διὸ καὶ ω̄: χρόνου καὶ ιδίου κόπου συμπέρασμα δὲ ἀρχιδιακόνος ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπί πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντίκοις; οὐκοιστοῦν τετίμηται εἴτε καὶ μή, ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐν τῷ βῆματι καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἀγίων μυστηρίων. Uno verbo supergræditur diaconos proceres ex ministerio, non dignitate, aliamque classem solus componit; eumque sequitur vices ejus gerens δὲ νετερέων γάνην διακόνων, qui tertiae classis communium diaconorum primus dux et caput censemur; et ob allatas rationes λέγεται δευτερεύων, ait Citrius idem superiore responso, οὐχ ὅτι δευτερεύει ἐν τῇ τάξει τῶν διακόνων. Instas nihilominus, et sollicitus ratione quæris cur ex officiis archidiaconi nomen sit expunctum? Aptius illi reddent qui palatinis archidiaconum accensuerunt. Vide postremas *notas* c. 2. *GOΛΑ.*

CAPUT XI.

De septima pentade officiorum et officialium.

P. 6. In septima pentade primas tenet protopsaltes, primus psalterus seu cantor. Citrius vocat *domesticum psaltarum*, indicatque hoc nomen usitatius suis quam illud *protoptalæ*. Mirum est quomodo Codinus in hac septima pentade collocet protopsalten, 153 cum ipse c. 17 diserte dicat Ecclesiam Magiam non habere *protopsalten*, sed *domesticum*; nisi dicere velimus officium esse ideam, nomen diversum, in quo catalogo officiorum ecclesiæ vocasse *proto-psalten*, quem proprio nomine vocare debuissest do-

A mesticum cantorem. Quid sit *domesticus*, infra explicabitur ad p. 7. In palatino tamen clero erat *protopsaltes*, ut docet Codinus loco citato, qui simul erat *exarchus cleri imperatorii*. GREFS.

P. 6. Allatiana: Ό πρωτοψάλτης ἵσταται μέσου τῶν δύο χορῶν, δεξιοῦ τε καὶ εὐνάνυμου. Ἀρχεται δὲ καὶ τὴν Ἑναρξιν τῆς Φαλμῳδίας. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ φύλται δὲλοι. Addunt alia, οἱ δομέστικοι καὶ οἱ πριμικήριοι. Φορεῖ δὲ καὶ σφικτούριον (*ικνικαν brevem et strictam*). *GOΛΑ.*

Sequitur δὲ ιδιοδομέστικος, *singularis domesticus*, ut interpretatur Junius, primi et secundi chori. Sed errat legendum οἱ δύο δομέστικοι, duo domestici, alter *dextri*, alter *sinistri chori*. Clare Citrius duos nominat, δομέστικος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, δομέστικος τοῦ ἀριστεροῦ. Et facilis via fuit contrahendi vocabula disjuncta οἱ δύο δομέστικοι in unum ιδιοδομέστικοι: cœcūlat qui hoc non videat. Nec obstat quod hac ratione sex futuri sint in septima pentade: nam et in prima pentade sex sunt, ut supra diximus, et tamen vocatur *pentas seu quinarius*. Quid sit *domesticus* in jure civili et apud alios passim scriptores Græcos et Latinos, explicat Cujacius ad lib. xii Cod. Justiniane, ad tit. 12, et Petrus Gregorius Syntagmatis VI, 8. Quid hoc nomine significarint Græci recentiores docet Citrius, cui cum haec quæstio fuisse proposita, *Cujus linguae est domestici appellatio, et quibus ecclesiæ ministeriis nomen hoc impositum est?* respondit: *Domestici appellatio secundum Latinos ducem, ἐξάρχοντα, incipitorem, præpositum et præfectum significat, sicut et in functionibus Imperatoriis invenire est domesticum Orientis, Occidentis, scholarum. Imo etiam domesticum mensu, domesticum mænium, domesticum thematum.* Sic et in ecclesiasticis ordinibus *domesticus* vox usurpatur. Εἰτ' οὖν ἀρχῳδοναῖς καὶ ἐπιστάτης μελῳδῶν καὶ τῶν μελῳδῶν, οἷα εἰς βυθοὺς καὶ τάξιν καθιστῶν αὐτούς τε καὶ τὰ γελῳδήματα. *Domesticus* igitur musicorum seu cantorum nihil aliud est quam *præfector*, qui omnes regit ac dirigit, ipsosque simul ac cantiones cunctas disponit ac in ordinem redigit. Est autem munus domestici cantorum seu protopsaltæ in vigiliis communib[us] clara voce prōnuntiare illud, Εὐλόγησον, δεσποτα, quod nos dicimus Jube, domine, benedicere. Ex sententia igitur Citrii domesticus nil aliud est quam *præses*, *antistes*, *præfector*, uno verbo primus in suo genere. Nec male Citrius notionem hujus vocabuli expressit, prout usurpatur a Græcis recentioribus, etsi haud scio an vox *domesticus* in hac notione usitata sit Latinis, seu novis seu antiquis. In jure profecto alia notione usurpatur, ut et in communi loquentium consuetudine. 154 Ab hac voce formarunt Latini *domesticatum*, quod in jure exstat. Et apud Balsamonem in canone 17 apostolorum δομέστικάτα *officia domesticorum*, et apud Codinum c. 7 et τοῦ δομέστικου δομέστικοι, et c. 5 δομέστικοι. GREFS.

P. 6. Domesticum dicimus aliquando præpositum significare. De istis duobus utriusque chori ducibus

Allatiana : Οἱ δύο δομέστικοι ἴστανται ἐν τοῖς δύο χοροῖς μετὰ τῶν πρωτοψάλτου, καὶ φύλακοντες φοροῦσι σφικτούρια, ὡς πρωτοψάλτης. Doineasticis adjungunt δύο πριμικηπόρους ἵστανται ἐνώς μετὰ τῶν δομέστικων. φύλακοντες καὶ εὗτοι. **GOAR.**]

Ibid. Sequitur λαοσυνάκτης, ad verbum *populi convocator et congregator*, Junio *cocio*, sed *nihil socio*. Ejusdem meminit Citrius, eodem nomine interpres reddit, *populi coactor*; corrector correxit, *collector sive congregator*. Cuius officium publico signo populum ad rem divinam convocare. **GRET.**

[Duos scribunt Allatiana, et λαοσυνάκτης vorant : οἱ δύο λαοσυνάκτης (—κται Μ) συνάγουσι τοὺς διαχένους, καὶ ἀναγρεύουσιν ἵνα μή λείπῃ κανεὶς. Συγάγουσι δὲ τοὺς δραχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἑκατήσιαν. **GOAR.**]

In Typico S. Sabæ videtur appellari κανδηλάπτης, a candelis accendendis : hujus enim etiam est κρούειν τὰς βαρδάς καὶ τὸ στόληρον, quæ illis loco campanarum erant, καὶ σημαίνειν τὸ μέγα σῆμαντρον. Varia enim signa dabant, ut et apud nos fieri assolet. Vide Balsamoneum in dissertatione cur monachib[us] tribus signis suos ad sacra convocent, cuius alii uno signo contenti sint.

Ibid. Quartus in hac pentade est διάριμπικήριος; τῶν ταβουλαρίων. Junius interpretatur *notarium*. Sic enim initio hominari videtur ab ipso Codino p. 4 ed. Jun. : cum enim notarium nominet, ac postea singula officia in pentadas digerens de notario prorsus sileat, credibile est Codianum nomine *primicerii tabulariorum* intellexisse *notarium*. Quod sorte verum est, sed nescio quomodo cum Junii sententia conveniat, qui *primicerium* in quovis officio illumi dici putet qui *primus inscriptus* sit albo sive ordinis sui catalogo, et *primas* in suo ordine obtineat, *prima cera*, id est *summa, inscriptus*. Huc si verum est, idem ergo erit *primicerius tabulariorum* cum protonotario, qui, ut Junius dicit, *primicerius primus* est in *cera seu albo*, et *tabularii* sunt *notarii*, idemque igitur protonotarius seu *primus notarius* et *primicerius tabulariorum*. Ego nodi hujus solutionem non video, nisi quis dicere velit istum dici *primicerium tabulariorum* respectu illorum notariorum quos infra se habet, non respectu omnium, quo pacio διεντερεύω τῶν διαχόνων νεαρι possit *primicerius diaconorum*, non absolute, sed comparatione τῶν κοινῶν, ut Citrius et Codinus loquuntur.

Addam et hoc. Quid si per vocem ταβουλαρίων hic non intelliguntur *tabularii*, seu *notarii*, sed *tabularia seu archiva*, et ita ut *primicerius tabulariorum* ille dicatur qui *p̄̄est tabulario seu archivo*, socius in hoc officio et minister *chartophylacia*? Nam *chartophylacium Latinis* est *tabularium*, et a Latino usu etiam *Græcis*. Sicut enim *magnus sacellarius* et διοικητὴς sum habuerunt adjutores, **155** ita et *chartophylax* videatur habuisse *primicerium tabulariorum*. **GRET.**

[P. 6. Regia superius producta inter officia recentiora. GR. CLVII.]

A sent πριμικήριον τῶν πατριαρχικῶν νυταρίων. Notarius vero et tabularius sensu coincidunt. **GOAR.**]

Porro de voce *primicerii*, *secundicerii*, *terticerii*, *quarticerii* vide *Cujacum* ad tit. vii, lib. xii cod. Justiniae, et *Onuphrium* in explicat. *vocum obscurarum ecclesiasticarum*, et *Petrum Gregorium Syntagm. 15, 22*, qui ait pronuntiationem nominis *primicerii* exigere adjectiōnem ex relatione alicuius, vel certe postulare ut subintelligatur. Quod si verum est, tum necesse erit ut cum inter palatinas dignitates διάριμπικήριος nominatur, dignitas aliqua subintelligatur, quia *primicerius* nomen hoc habet respectu alicuius functionis seu ministerii. Hinc *primicerius lectorum*, *primicerius aulæ*, *primicerius protectorum*, *primicerius domesticorum*. Exstat in *Decretalibus* titulus de *primicerio*, ubi nihil adjicitur; neque etiam satis appareat quid aut adjiciendum aut subaudiendum sit, nisi quis dicat subintelligi vocem *cantorum*. De quo vide *Petrum Gregorium l. c.* Ille *primiceriatus* dignitas et officium *primicerii*.

Quod ad ipsum vocabulum attinet, non improbabiliter arbitratur *Cujacius* illud *cerius* esse tantum productionem verbi, sine ulla novæ significationis additione; ut proinde *primicerius* idem sit qui *primus*, *secundicerius* idem qui *secundus*, sicut et apud recentiores *Greco*s πατέρουλος idem est quod πατέρας, Φραγκόπουλος idem quod *Francus*; ita ut illud πουλος sit parogone absque ulla nova significatione. Alii tamen nomen hoc a *primo* et *cera* derivatum compositumque volunt, quibus qui volet, per me subscrivat licet.

P. 6. Ultimus in hoc quinario est διάρχων τῶν κονταξίων, *Præfector canticis*, ait Junius. Imo *contaciis*: nam canticum generale nomen est ad omnia quæ cani aut solent aut possunt, at *contacium* certum quoddam genus est in *Græcorum* ritualibus libris, sicut et *troparium*, *εἰρμός*, *canon*, *κάθισμα*, *προσόμοιον*, *τριαδικὸν*, *θεοτόκιον*, *ταυρώσιμον*, *ἀναστάτωμον*, et apud nos *versus*, *versiculi*, *graduale*, *tractus*, *sequentia*, *responsoria* et hujus generis alia, quæ alie na lingua aut prorsus exprimuntur aut commode exprimitur non possunt. Miror autem quid *correctoribus Bonifacii* in mentem venerit, ut quem illo vocaret *præfectum contaciorum*, ipsi interpretarentur *præfectum pugillarium*. Ego quid sibi *pugillares* seu *pugillaria* bæc velint, mecum exputare nequeo. Est autem *præfectus contaciorum* ille cui cura inchoandi contacia commissa. Sed de *contaciis* plura habes supra c. 7. **GRET.**

[Κοντάκιον hic (alia namque præterea referi) modus est brevior, ἀπὸ τοῦ κοντοῦ, a brevitate, nomen sortitus; maximeque sanctorum, quorum non est officium, memoris brevius faciendis deservit: breviculum alibi vocavit. Quique his cantandis præficitur et intendit, est auctori διάρχων τῶν κονταξίων. **GOAR.**]

156 CAPUT XII.

De octava pentade officiorum et officialium.

P. 6. In octavo quinario primas tenet *primicerius*

lectorum, qui et apud Citrium comparet. **GRET.** [Ibid. Ο πρηγματικός τῶν δραγμωτῶν. Allatana simul cum Citrio cuncta officia in diaconicā, lepatikā καὶ τῶν ἀναγνωστῶν volunt esse divisa. Quindecim prima diaconis assignant, eosque ad patriarchae latu in dextro choro, velut ejus curiam, locant: sequentia plura quam apte sacerdotibus convenient, æquus lector ex primo obtutu judicat. Protopsaltæ vel hujus inferiores non nisi lectoribus conferri Citrius, auctore ipsi consentiente, determinat. **GOAR.**]

Ib. Sequitur δ νομικός, qui apud Codin. p. 1 ed. Jun. est δ νομοδότης, Junio præceptor, qui et in scholiis ista: *Præceptor est musicorum vel φαλτῶν, gymnasiarchus, qui postea corrupta voce μάτσωρ, id est magister, appellatur*, p. 44 et p. 60. Num hec vera sint, facit ut dubitem Joannes Citrius, apud quem est νομοδότης, nummi dator, ut vertit *Interpres*. Forte is est quem nos eleemosynarium appellare solemus; nisi quis arbitretur eum apud Graecos morem viguisse qui apud nos in multis ecclesiis, ubi præsentibus clericis aliquid pecuniae dari solet; quam vocant præsentis, et illum cui munus distribuendi commissum, præsentor. At eum Codinus uno loco habeat νομοδότην, altero expresse νομικόν, non videtur terrisimile νομοδότην legendum esse; nisi quis etiam priore loco νομικόν nova forma a numero restituendum contendat. Licet νομικός quoque παρὰ τὸ νόμος, ut *nummum seu numerum significat*, deduci possit. Quodsi νομικός ad cantores pertinet, plane is videtur esse qui cantum cantoresque regit, et ut vulgo loquimur, qui tactum præbet, der den Tact giebt; nisi cui forte magis arrideat ut per νομικόν et νομοδότην intelligat jurisperitum seu iuris interpretem: forsitan enim in clero Magnæ Ecclesiae tempore Codini erat is qui postea dictus est νομορύλαξ, cuius mentio in Turcogr. l. vii, fol. 506. Nee est a vero alienum suis inter officiales ecclesiasticos aliquom qui de jure responsa daret. *Glossarium Latinogr. tabellio, νομικός. GAET.*

[Ibid. Ο νομικός. Qui typis et ecclesiasticis rubricis apprime eruditus, quod quoque die legendum officium vel ocurrat memoria facienda, sancti et publicat. Ita me docet Antonius Cratis CP. Alii cum esse volunt qui legem cantoribus ponit et chorus regit. Solent nostri musici elevata depressaque manus cantus modum et ordinem præfigere cantoribus, quod Græcis deessa nequit; quibus præterea illud est in usu, ut variis manus dextræ motibus diversisque digitorum et articulorum conformatiōibus varias vocum inflexiones in omnium conspectu melius quam musicæ notulæ designent, atque ita non scriptis, sed manu notulis, quas χειρονομίαν dicunt, cantus leges ob oculos ponant. Hos cum Theophilo χειρονομία scriberet Cedrenus: auctor νομικούς παντεραπ.]

Ibid. Sequitur δ πρωτοκανόναρχος, primus canonarchus, inquit 157 Junius, cuius etiam Citrius

meminit. Junius in schol. *canonarchus*, qui canonibus synodalibus et aliis legendis præfetus est; cuius rei exemplum habetur c. 6 et 15. Verum in priore loco non sit mentio *protocanonarchie*, sed *canonarchie*, qui duo diversi, sicut protōnotarius et notarius. Verba Codini, p. 46, haec sunt: legitur a canonarcha illud, Πολυχρόνιον, diuturnum faciat Deus sanctum imperium tuum in multos annos: idque tertio repeti dicit. Estne hic sermo de *protocanonarcha* an de *canonarcha*? Dioiturne ipsius esse legere acta synodica et alia hujus generis? Estne fausta illa apprecatio *diuturnum faciat imperium tuum*, etc., canon synodatis, ut Junius loquitor? Multo minus id altero a Junio citato loco p. 82, reperi licet, ubi nullum verbum nec de *canonarcha* nec de *protocanonarcha*. Sed Junius tamquam cœsus in his ecclesiasticarum functionum vocabulis oberrabat, et dummodo aliquid diceret facile se inventurum. Idem arbitrabatur apud illos qui præter prædicantes et ministros verbi nihil norunt.

Quis igitur *protocanonarcha*, et unde hoc nomen? Exponet nobis hoc Zonaras, qui in commentariis super canonas Anastasios Joannis Damasceni ita commentatur: *Canon dicitur quia præfinitam et novem odis circumscriptam habet periodum, ut videre est in Graecorum ritualibus libris. Ab his igitur canonibus apud Graecos magnæ auctoratis et existimationis protocanonarcha, et qui sub illo erat, canonarcha nomen traxerunt: ipsorum enim erat canonas istos, quando in ecclesia decantandi erant, inchoare et reliquis quasi præire. Hinc, et non aliande, hoc nomen originem dicit.* **GRET.**

[Κανών hymnus ecclesiasticus est longior et pluribus tropariis constans: Qui vero canonibus istiusmodi concinendis incunabit, κανονάρχου appellatione honestatur. Hoc autem pacto κανονάρχη. Deficientibus libris prout apud nos, uncialibus litteris exaratis et in chori medio ad omnium obtutum expandendis, canonarcha troparii unius communis successim alta voce dextro choro primum, tunc alterius troparii vel strophes commata choro alteri, non interrupto cantu, suggestit; ac ita fungitur officio quod est κανονάρχη, canonum videlicet decantandorum singula verba et periodorum membra prudenter ob librorum defectum suggere, et quo tono sint cantanda monere. **GOAR.**] D

Quartus est ξαρχος, exarchus, dux quidem, inquit Junius, et præses ministrorum ecclesie in ordinanda singulorum functione et ministerio. Fallitur. Recilius in Turcogr. fol. 192, exarchus legatus auxiliarius patriarchæ aut metropolitæ, sicut nos legatum apostolicæ sedis dicimus. Et fol. 293 dicitur exarchos missos ad colligendum subsidium pro pendendo Turcis tributo: habere ellam potestatem τοῦ ἀρχοντος καὶ ἀφορίζειν, privandi officio ecclesiastico et excommunicandi, δι' εὐλόγους αἰτiac, ob justas causas. Item jus absolvendi paenitentes: et ad hoc propriis litteris, quas συγχωρητικὰ γράμμata appellant, a patriarcha instruuntur. Fol. 219, duono-

minantur patriarchales exarchi uno et eodem tempore, qui et interdum eparchi. De exarcho nihil, 158 quod sciam, Citrius. Exarchi dignitas olim clara fuit etiam extra Ecclesiam inter palatinas functiones et imperatorias. Hinc exarchi illi in Italia, quorum nusquam non mentio. Et Geminius exarchus Africae Africæ, ad quem scribit S. Gregorius Magnus L. I. epist. 37. Hinc exarchatus et exarchia. *Ἐπαρχος* palatina dignitas est apud Codinum cap. 2. GRET.

P. 6. *Ἐξαρχον* eum hodie vocant, qui velut a latere patriarchæ legatus provincias et subjectas obicit, ac de clericorum moribus, de causis ecclesiasticis, de cultu divino, si non obsolescat, de conjugiis et eorum divortiis, de plebis pontificisque dissidiis, de canonum ecclesiasticorum observantia, de sacramentis, confessionis maxime, conserendis, de monachorum disciplina, de ecclesiarum a diocesanis exemplarum legibus, etc. inquirit, et his cunctis ex aequo bonoqne, dum, quod aiunt, visitationem peragit, consultit in posterum; præ omnibus vero censu ex unaquaque ecclesia patriarchæ obvenientes et cuncta ad eum spectantia jura diligenter investigat, rigide colligit, et nonnunquam exinde per ample auctus, ad patriarcham desert. Hoc ejus munus imperatoriis exarchia in Italia quondam residentibus non absimile: illi si quidem belli pacisque tempore cuncta imperatorum jura sarta terita servabant; hi pariter, ceu patriarchæ vicarii ac ejus personam referentes, omnem eorum exercent potestalrum, et omnem debitum censem corum nomine exigunt. Allatiana: *Οἱ Ἐξάρχοι θεωροῦνται πλησίον τοῦ δευτερεύοντος ἐν ἐκκλησίᾳ,* γυρεῖς δὲ καὶ πᾶν σκεῦον καὶ ἀλλαγῆς τῆς περιοχῆς τῆς ἐπισκοπῆς. *Ἀναθεωρεῖ* δὲ καὶ τὰς κρίσεις τῆς ἀγίας ἐκκλησίας, εἰ ἐκρίθησαν δικαιώς. Καὶ γράφει τὰ ἀντιμήνια. *Ἀναγυρεύει* δὲ καὶ τῶν ἀνδρογύνων τὰ κωλύματα. *Antimensis diei annique, quo consecrata sunt, notas apponit;* et matrimoniorum impedimenta examinat. Observa τὸ ἀλλαγῆ restem sacram referre, τὸ ἀλλάσσων vero frequentius per totum hoc opus occurrens, restes sacras induere. GOAR.]

Ibid. Ultimus est ecclesiarcha, præfector ecclesiæ. Citrius nominal tres duxerunt; τῶν ἐκκλησιῶν, inter quos haud dubie unus, qui supra in quinta pentade dictus est, δέ δρχων τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ σαχελλου. Bonellius vertit, nescio quam bona fide, tres magistratus ecclesiarum. GRET.

[Οἱ ἐκκλησιάρχης. Qui suæ curæ demandatam ecclesiæ curam tenet, ad officium divinum dat signa, lumina disponit et accendit, sedilla componit, sacras imagines profert vel recondit, ac denique munditiem usque splendere providet, uno verbo sub sceuophylace magno vasorum custode sacristam agit. Ejus instituendi formam in Euchologio protuli sol. 489. Sacrum ex Græcorum relatu τὸν διαβασθήν, lectorem sermonum et homiliarum, et κανδηλάπτην, cereis lucernisque accendendis præfectum, adjunxi. Huic, sicut et τῷ λαουνάπτῃ, signorum in ecclesia faciendorum studium committit Allatius de recentiorum Græcorum

A templis, sol. 101, proindeque, si non eorum munere fungitur, suæ saltem dispositioni tenet subjectos qui sequuntur in Allatiensis. Οἱ πρώτιμοι δρῖστει, καὶ σημαντουστεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς φαλμψίας ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Οἱ καταγοριάρχης (alias κατηγοριάρχη) φιλοκαλῶν τὴν ἐκκλησίαν διπτει δὲ καὶ τὰς κανδήλας, φέρει δὲ καὶ λαμπτρόν. (Addunt alia: *Ὑπομνήσει τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τοῦ λαοῦ, ἵνα σχολάσῃ.*) Οἱ λαμπαδάριοι καθίζουσι (alia: καθαρίζουσι) τὰς λαμπάδας, ἀπτουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Οἱ βραταγάριοι, ἵνα βαστῇ τὸν τῆς ἐκκλησίας ἄγιον εἰς λιτάς καὶ ἑορτὰς ἐπισήμους. (M: οἱ θεώριοι νὰ θεωροῦν καὶ νὰ σκοπεύουν τοὺς ἄρχοντας. 159 ἵνα καθίζωνται καὶ εἰστήκουν εἰτακτα. Οἱ δεκανός, ἵνα καλῇ τοὺς λεπίδες εἰς τὰς αὐτῶν δικαιώμασι καὶ προσφερόμασι. Οἱ κουκουύκλης ἵνα βαστῇ τὸ δικαίων τοῦ ἀρχιερέως, δταν περιπατῇ.) GOAR.]

CAPUT XIII.

De nona pentade officiorum et officialium.

P. 6. In nona pentade primas tenet domesticus τῶν θυρῶν, præfector januæ, tertius nimirum ostiarius: nam in sexto quinario duos enumeravit Codinus, et Citrius tres ostiarios inter officiales ecclesiasticos nominat; quorum tertius hic forium domesticus seu præses, uno verbo janitor. GRET.

[Sacri tribunalis fores subdiaconis commendatas testatur Maximus in Dionysii De eccl. bierar. c. 3: Σημείωσαι, inquit, δτι οἱ διάκονοι τὰς τὰς θύρας εἶχον, νῦν δὲ οἱ ὑποδιάκονοι. Suffragatur Thessalonicensis præsul Simeon: Φυλάσσει μὲν δὲ οἱ ὑποδιάκονος τὰς πύλας; τὰς λεπίδες, ἵνα μή τις τῶν ἀναξιῶν ἔνδον εἰσελθῃ. Eam ob rem soleam locum ad sacras altaris fores situm, de quo cuius auctore c. 17, subdiaconis lectoribusque ceu propriam sedem Thessalonicensis idein assignat: Υποδιάκονος καὶ ἀναγνώστας καθῆσθαι χρήξιμον τοῦ βῆματος περὶ τῶν οὐλαίων, δ; δη βῆμα καλεῖται ἀναγνωστῶν. Inter subdiaconos autem vel lectores antesignanus ille, cui ceu potiori earum commendatur custodia, jure merito mihi δομέστικος τῶν θυρῶν nuncupetur. GOAR.]

Ibid. Sequitur chartularius, qui longe diversus a chartophylace; et inepte vocatur chartophylax chartularius, ut supra dictum (cap. 4). Citrius non unum, sed plures ponit: nam lectores enumerans collocat inter illos χαρτουλαρίους τῆς μεγάλης σακέλλης καὶ τοῦ σκευωφυλακίου, chartularios magnos sacellæ et sceuophylariorum seu armarii vasorum, inquit Bonellius. Docuimus jam supra (cap. 2) ex Balsamone eos qui chartophylaci, sceuophylaci, magno sacellario subserviebant lanquam administristi, appellatos esse chartularios, ita ut chartularii isti nihil aliud fuerint quam συμμεριστοι τοῦ κόπου, laboris consortes, ut Balsamon loquitur. Nec scio quam apte hoc quadret registrar Junii.

Nec Latinis chartularius ignotus fuit: nam S. Gregorius l. 1 epist. 75 ad episcopos Numidie scribens nominat Hilarium chartularium suum, qui in Africam a prædecessore S. Gregorii missus

redis apostolicae loco causas ecclesiasticas co-gnoscet et tanquam iudex dirimebat et judicabat; mansaque in eodem officio in Africa etiam sub Gregorii Magni pontificatu, cuius ipse suis in epistolis crebro invenit. Verum chartularius Codini longe inferioris ordinis et dignitatis erat, inter lectores nimis constitutus, et antepenultimus in ultima pentade.

Porro cum plures fuerint chartularii, ut Citrius expresse scribit, **160** cur Codinus unum duntaxat nominat? an unum nominando reliquos subintelligit? an iste chartularius qui in nona pentade, diversus est a chartulariis magnae sacellæ, sceno-phylacii etc? Sed quod officium Junius expedite: uixit vere. 'Ο χρηστούλαρις qui publicis litteris, tabulis instrumentisque curandis et retractandis constitutus est. At hoc officium pertinet ad chartophylacem ejusque chartularios seu administratos, item ad protonotarium et similes. An chartularius iste inter lectores peculiare quiddam obtinebat, ratione cuius chartularii nomen acceperat? GRET.

[Registrorum, chartarum, codicillorum onus sibi impositum vel solo nomine chartularius indicat: quorum vero commentariorum curam suscepit hic privatum, ex genera communique voce non facile assignaveris. Sacellario et economo pariter legimus in superioribus chartularium adjunctum, laboris, ut ait Balsamon, συμμετεστή: hic vero lectores inter et cantores recensitus commentariis et memoriais non invigilat aliis quam quae lectores et cantores decent, ecclesiasticis videlicet libris proferendis, quorum copia cum tricesimum superet numerum, custodem privatum non immemori sibi exposcit assignandum. Hæc Antonius Cralis CP. lector retulit; cui non displicet memoratum ab Allatianis decanum cum chartulario confundere. 'Ο δεκανὸς, inquit illa, τάσσει τοὺς λεπροὺς ἐν τοῖς ἔργομένοις αὐτῶν δικαιώμασι. Rursum: 'Ο δεκανὸς ἵνα καλῇ τοὺς λεπροὺς εἰς τὰ αὐτῶν δικαιώματα καὶ προσφερέμετα. Quantis vero tabulis, chartis, codicillis et scriptis ratiocinii, quibus attendere solet chartularius, opus sit, etiam vir integerrime conscientiae fidelissimaque memoriae fætetur. GOAR.]

Inter dignitates palatinas est δέκατος chartularius. Quis fuerit, docet Zonaras in Leone Isaurico: 'Ο τῶν βασιλικῶν ἱπποχόμων ἱπποτῶν, praefectus imperatoriis equis. Pertinuisse dignitatem hanc ad curiam stabuli regii docet ipse Codinus, munus magni chartularii explicans c. 5; sicut inter militaria officia chartularius. Id liquidum ex Leone imperatore, qui diatagi tertia cum protonotario thematis et cum praetore sive judice thematis numerat quoque chartularium thematis, quem constitutum dicit πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφὴν καὶ ἀναζήτησιν, describendo et recensendo exercitu. Vide Rigaltius verbo protonotarius. Qui sunt homines chartularii, disces ex Cujacio Obser-

A vat. iv, 5. Vide eundem de chartulariis ab lib. x Cod. Justin. tit. 23 et infra lib. ii, c. 3.

P. 6. Tertium locum obtinet δεκατάτος. Citrius numero multitudinis δεκατάτοι. Quantum errorem Junius commiserit fol. 194, deceptus scilicet lectio falsa, quam facile emendare poterat, jam alii dictum est (ad pag. 93). In scholiis non minus ineptit. 'Ο δεκατάτος, barbaræ, chartulario adjunctus ἀντιγραφεῖς, quem vulgo, ut Budæus loquitur, contrarotulatorem vocant. Praetare. Interim nos credamus Citrio, qui deputati munus non numerat inter officia, in quo a Codino dissentit, sed inter διακονίας seu ministeria. Sed quidquid sit de hoc, quod deputatorum munus esset, his verbis docet: Οἱ δεκατάτοι δὲ μανδυοφοροῦντες μετὰ λαμπάδων προπορεύονται τοῦ τε ἁγίου Εὐαγγελίου, ὅποις ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀμβωταν **161** πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ τὸν ἄγιον δώρῳν ἐν τε τῇ εἰς τὴν ἄγιαν τράπεζαν εἰσόδῳ καὶ τὸν τῇ εἰς τὴν πρόθισαν ἐπανόρητον τῶν ἀγίων. GRET.

[P. 6. Ο δεκατάτος. Allatiana: 'Ο δεκατάτος περιπατῶν ἐμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέων; καθαρίζει τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στράτου, νιαν ποποῦ τυνδαν τα-κτικόν reddit. Alia: 'Ο δεκατάτος; νὰ καλῇ τοὺς δροχοντας εἰς τὸν ἀρχιερέα καὶ νὰ καθαρίζῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στράτου. GOAR.]

Fuerunt etiam deputati inter officia militare, de quibus multa ex variis imperatorum constitutio-nibus Rigaltius in suo lexico, verbo δεκατάτοι, quem vide: nihil enim illi ad nos, qui ecclesiasti-ca officia tractamus.

Ibid. Sequitur δὲ τῆς ποδίας. Junius praefectus instrumento sacro. De quo duo potius suspicor quia scio. Quid si δὲ τῆς ποδίας sit ille qui pavimenti in Magna ecclesia curam gerebat? Nam ποδέα est solūm, pavimentum; unde Germanis der Boden. Et patet hoc ex Originibus Cp., ubi ambitus fori dicitur suisque æqualis τῆς ποδίας τῆς μεγάλου Κωνσταντίνου. Et δὲ τῆς ποδίας ideo etiam dici nequit praefectus instrumenti sacri seu supellectilis, quia distinctum et proprium officium est δέκατος εκενοφύλακες κρατῶν τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας. Quid si sit unus ex θεωροῖς, ex custodi-bus qui, ut ait Citrius, τὴν φυλακὴν καὶ τῆροιν πο-τεύονται τῶν λεπρῶν σκεύων καὶ τῶν καλυμμάτων αὐτῶν, εἰ μάλιστα εὑρίσκονται ταῦτα λίθοις καὶ μαργάροις κοσμούμενα. Addo quod in Turcoogr., p. 181, ποδίας pro vestibüs seu tegumentis legitur: μετὰ εὔμορφοτάταις ποδίαις. Interpres: ornatis tem-plerum imaginibus pulcherrime vestitis; in margine additur μετὰ ὠραιοτάτων ἀραπλωμάτων, cum venustissimis integrumentis. Quid si horum et similium cura ad istum spectabat? GRET.

Ibid. Ποδίαν Meursius interpretatur ministerium; utensilia. Nisi quæ sint illa proferas, ministerio tuo non utar, Meursi. Prosunt amplius Graecæ mulieres, quæ ποδίαν partem vestis inferiorem crura pedesque suos velantem vocant: ut illius

adhuc me docuerunt viri, talaris cuiuscunq[ue] tu- A
nicæ oram terram allambentem, quia pedes ambit,
ποδέας ἀνοικε. mereri. Profuere præ cæteris illi
sacerditia Greci, qui anterius altaris ornamentum,
sacrasque illas vestes sordidas vel auro textas vel
etiam ex auro solido vel argento confectas, ac ima-
ginibus in ecclesiis circumponendas, ποδέας nun-
cupari asseruerunt. Fidem cunctis a me dataam
confirmat Nicete auctoritas in varilis ejus lectio-
nibus obviam facta, in Isaacio quidem Angelo l. i.:
Οιχήματα κατηρεψαν, τὸν Ε·δον πλοῦτον περιεβά-
λοντο, ἵερά ἀνηρεύνησαν φροντιστήρια, ποδέας ἀφε-
λοντο τῶν ἀγίων, cui ultimi comitatis vice alia le-
ctio reponit ἐπικλα ἀφελοντο παναγῆ: Eiusdem
Ιωακι. l. iii: Τὸν ἐν ἀνακτόροις περιώνυμον ναὸν,
ἢ νέα μονὴ κικλόσκεται, θείας πάσης ποδέας τύ-
λωσε. Alia lectio Θεον παντὸς ἐπίπλου ἔψιλωσε. Ex
his coniicio τὸν δὲ ποδέας esse vel qui ecclesiæ stra-
gulas vestes, sive muris sive altaribus ornandis sub
sua dispositione teneret, vel qui sanctas imagines
scilicet vestibus circumintegerat, vel denique, quod
certius autumo, limbos pontificiarum vestium ho-
noris gratia soleret a terra tollere, quod munus
apud nos magistris a servis puerisque honorariis
præstatur, cui etiam exequendo officium caudatarii
nomine pontifex summus et cardinales voluerunt
in Romana curia institutum. Conjecturam appro-
bavit Antonius Cralis memoratus, ab altari tamen
et 162 ecclæsia ministerium ejus removit, et per
vias tantum locaque gressibus difficultia monuit C
adhiberi consuetum. **ΘΕΑΤ.**]

[Ἔσθι δὲ καὶ τοῦτο. Τὸ συνοδικὸν καὶ ἡ ἀνάγνω-
σις ἀπάσα, δ χαρτοφύλαξ ἀναγινώσκει αὐτά. Εἰ δὲ
αὐτὸς ἔστι χαρτοφύλαξ, εἰος πρωτεύει τῶν ἀξιωμά-
των.

Καὶ διερμηνευόμεθα καὶ τὰ μήνεα τῶν κληρικῶν.
Ἡ πρώτη πεντάς τὰ διπλά, ἡ δευτέρα πεντάς ἐν
καὶ ἥρα: η τρίτη πεντάς; ἐν καὶ τέταρτον. Ἀρχε-
ται οὖν καὶ δ πρωτοπαπᾶς εἰς τὰ διπλά τοῦ.

Διητὴ τοτὲ ἡ διάταξις: τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
σίας, ἣνταρ ἐνομοθίτησαν οἱ ἀγιώτατοι πατριάρ-
χαι καὶ οἱ οἰκουμενικοὶ Πατέρες παρὰ τῶν ἀγίων
οινόδων, καὶ ἐνθησαν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ποιεῖν
εὐτελεῖς; ὡς ἔφημεν. M.]

Porro sicut in primo quinario Codinus ponit **νετ.**,
ite in hoc ultimo collocat duntaxat quatuor. Tauta τὰ
διφτέρα τὰ ἐκκλησιαστικά, inquit Codinus, καὶ sunt
officia ecclæsistica. Quæc etiam in epist. Græcorum
ad Gregorium I papam ex parte commemorantur.
Magnus economus, protecdens, logotheta, castrius,
referendarius; qui super judicia, qui super secreta,
qui super sacrum et dona apostolica, qui primicerius
patriarchalium notariorum; qui princeps ecclæsia-
rum, qui super petitiones, qui reverendariorum, qui
ostiarii, qui patriarchales notarii, qui protopapse
cum toto presbyterio archidiaconatus ecclæsisticæ,
et qui domestici cum omnibus psalmistis et lectoribus.
Gregorius papa in epist. ad Græcos sacellarium
addit. **ΘΕΑΤ.**

De aliis quibusdam officiis ecclæsisticis a Citrio
enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos
usitata sunt.

In enumeratione officiorum ecclæsisticorum
non convenit Citrius cum Codino, ut supra c. 6
monuimus. Causam addit, quia patriarchæ haec
omnia arbitriu suo mutabant depressoque in
altum evehabant et erectos deprimebant et nova
munia instituebant, prout huic vel illi gratificandi
voluntas ferebat. Præter officia a Codino enumera-
tata sunt istæ: Οἱ τῶν κατηχοσαν, cate-
chista, orphanotrophus, qua[n]tor defensores, καὶ δ
περιδευτής, circitor Bonelliæ, correctoribus visi-
tator. Quid si sit ille quem Typicum sancti Salbae
nominal ἐξυπνευσθῆ seu ἐξυπνεστην, excitatorem,
cujuſ erat in vigiliis et ἀγρυπνίαις circuire et
semmolentos excitare?

Præter hos recenset Citrius *theoros seu custodes*,
et deputatos, de quibus capite superiorē; itemque
camisatos. Sed addit haec: Οὐκ εἰστὶ διφτέραι,
ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ὄγιον βῆμα. Quod camisato-
rum sit officium, his verbis docet: *Camisati seren-
dis ad altare carbonibus et sacris lebetibus calefa-
ciendis occupati sunt, ut illie more solito aqua
servens sacris calicibus tempestive insundatur.*
Solent enim Greci, ut videre est in liturgia S.
Chrysostomi et in Theoria rerum ecclæsisticarum
Germani et in Expositione Liturgiæ Cahasile, ca-
lici 163 jam consecrato sub ipsum communionis
tempus insundire aquam calitissimam, quam a
fervore vocant ζετον, et ipsum vasculum in quo
adseritur ζετον, ut quemadmodum ex latere Chri-
sti in cruce pendentis utraque (sanguis et aqua)
θερμότητος πεπληρωμάτα profluerent, ita tempo-
re communionis communicantes et sanguinem et
aquam, et quidem utraq[ue] calentia, percipiunt,
ώς αὐτῇ τῇ ζωωπαρδῷ πλευρῇ φαύντων. De qua
consuetudine, quam rationi consentanea sit, nihil
opus pluribus hic disquirere. Huic ergo aquæ ca-
lefaciendæ vacabant camisati, ut et carbonibus
pro suffitu serendis et foveidis; sic dicti a camisatis.
Junius vertit *indusia* sol. 86. Nec est quod quis du-
bitet camisia Italæ esse *indusia*. Sed si ecclæsisti-
ca vocabula ecclæsisticō more intelligere et in-
terpretari vellimus, necessario dicendum est, apud
Codinum per *camisia* intelligi id quod Germanice
voramus *den Chorrock* seu *Chorhemd*: nam de le-
ctoribus agens Codinus ait eos stare in medio tri-
clinio cum vestibus et epirriptariis suis, habentes
camisia τράπου τῶν λιματῶν. Sic c. 7 de mensa im-
peratoris Codinus: *ingreduntur psalte seu cantores*
cum suis epirriptariis et *camisiis*, hoc est *mit-den*
Chorhemden; quæ nullus ecclæsisticarum rerum
peritus vocat *indusia*. Vulgo *vestes superpelliceæ*
dicuntur. Ab his ergo *camisiis* *camisati* nomen venit:
quos forsitan non inepte voraveris *linteatos*.

Præter hos sunt apud Citrius *patriarchales*
domesticæ: καὶ τοῦτο δὲ τὸ διφτέρων τῶν ἀναγνω-

τῶν ἔστι. Functio hujus est τὸ ἐν τοῖς προσόδοις πατριάρχου λέγειν εἰς τολλὰ ἑτη δέσποτα. Quia acclamatione mirum quam Græci delectati fuerint. Hinc nihil crebrius apud illos quam illa πολυχρονίᾳ, πολυχρόνισμα, πολυχρόνιον.

Quod attinet ad Græcos recentiores, præter multa ecclesiasticorum officiorum vetera nomina, habent sua et propria, quæ nec in Citerio nec in Codino apparent; quæ ex Turco-Græcia colligi possunt, ut est ὁ νομοφύλακ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, πρωτοσύγγελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐφημέριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, lampadarius magnæ ecclesie (nam ὁ ἀρχων τῶν φύτων videtur suis alius apud Codinum), magnus logotheta magnæ ecclesie, ὁ μέγας ῥήτωρ. Meuninit quidem Codinus rhetoris, sed absque τοῦ μεγάλου additione.

CAPUT XV.

De officiis ecclesiasticis aulae Copolitanæ, polisellum de archidiacono.

Ex clericis aule nominatim exprimit cap. 17, Codinus: 1) *protopsalten*, quem simul ait esse imperatorii cleri exarchum. 2) *domesticum*, quem ait esse exarchum cleri Augustæ, euodemque aliquando simili esse domesticum ecclesiae; aliquando vero ecclesiam 164 proprium domesticum habere. Erat autem domesticus unus ex psaltis seu cantoribus, et a protopsalte proximus, sub se habens alias psaltas seu cantores, quos veteri consuetudine, inquit Codin. e. 17, nominant *cunctas*, hoc est, ut Germani dicere solent, *schrailing*. 3) *Protopapam*, qui et ipse aliquando unus et idem erat in ecclesia et aula, aliquando diversus, ut dicit Codinus ibid. 4) *μαθητῶρα magistrum*, qui et ipse *cantor*, c. 6. 5) *Canonarchas*. 6) *Lampadarium*, cuius erat imperatori lampadem præferre. 7) *Archidiaconum*: hunc enim non habebat ecclesia, sed aula, ut dicit Codinus ibid. De eodem multa cap. 8, 9, et alibi passim; ut et de protopapa, lampadario et ceteris ministeriis ecclesiasticis in aula.

Apud Citerium propoununtur multæ quæstiones de archidiacono: Τὸ ἀρχιδιακονικὸν διφτήκιον ποίας ἔστι τάξις; καὶ ποὺν βαθμοῦ, καὶ εἰ προστατεῖ τῶν δικτῶν διακόνων ὡς ἀρχιδιάκονος. Respondet Citerius archidiaconicum officium non esse ἀρχοντικὸν, οὐδὲ ἐξ φιλοτεμίας ἀρχιερατικῆς, ὥσπερ τὰ ἀρχοντικά. Bonelliūs vertit: Non est magistrale, neque ex liberalitate pontificali, ut magisterialia. Correctores corixerunt: Archidiaconicum officium non est ex officiis dignitatibus, nec tribuitur ex liberalitate pontificali, ut officiis dignitates. Prima versio salis est *magisterialis* seu *magistralis*, secunda paulo proprius scopum tangit. Archonticia officia et ἀξιώμata apud Citerium sunt illa quæ quis obtinet δικτῶν ἀρχοντικῶν, hoc est per litteras et codicillos τῶν ἀρχόντων, *principum*, sive ii essent imperatores sive patriarchæ. Respondet ergo Citerius archidiaconi officium non esse ejusmodi quod per archonticia conferatur, seu ab imperatore seu a patriarcha, sed esse longi temporis et operæ diu

A præstite quasi remunerationem: Διὸ καὶ ὡς χρέουν καὶ ίδιου τόπου δώρημα δὲ ἀρχιειάκονο; Εἶτε καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικῶν ἀποστολῶν τετιμῆναι εἴτε καὶ μὴ, ἐν τῷ ναῷ, ἐν τῷ ἀγίῳ βήματι, καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θελών μυστηρίων.

Quæsitum quoque fuerat nomen patriarcha posset per sola pittacia, et brevia, et mandato suo, præferre aliquos nullo officio insignitos illis qui priores fuerant, nullo tamen ipsi etiam officio decorati. Respondet Citerius hoc plane esse intollerandum, ut præferantur aliqui prioribus per pittacia, etiamsi, qui præferantur, habeant officia; sed quemlibet in loco et statione sua, quam tempore acquisivit, relinquendum esse: Η γὰρ τάξις καὶ στάσις τῶν διακόνων τῷ χρόνῳ βυθυμίζεται καὶ στηρίζεται, καὶ ξεινὸν ἀμετακίνητος, inquit Citerius; qui et addit ei qui archonticiis seu brevibus huiuscmodi honoratus est, satis esse ut quando patriarcha seu pontifex rem divinam facit, sit ipse primus ἐν τῇ εἰδόθε, in ingressu ad altare, seu in hu et in perceptione divinorum mysteriorum. In ceteris quemvis suum locum tenore debere; et iniquum esse ut διπλασιαδέσσας, qui primas tenet, seu ut vulgo loquimur, qui præcedentiam habuit, de loco suo deturbatis alteri cedere cogatur. Ex quibus 165 recte intellexi iudicium facere licet de interpretatione Bonelliūi et correctorum eius. Promotionum per pittacia meminit etiam Balsamon ad 17 canonom apostolorum.

Quia vero in his officiis ecclesiasticis multa occurrunt composita ex vocabulis ἀρχῆς et ἀρχῶν, aliquid super his notare lubeat, ante omnia illud quod dupliciter cum aliis coalescant, primo quidem initio vocis, ut ἀρχιεπίσκοπος, ἀρχιπολιτη, archidiaconus, archistrategus, archidux, architrichinus, archistratus, architectus, archipresbyter; secundo in fine vocis, ut patriarcha, ecclesiarcha, canonarcha, monarcha, toparcha, tetrarcha, ethnarcha, trierarcha. Inde etiam est Ἑξαρχος, Ἑκαρχος et id genus alia, tam in ecclesia quam extra usurpata et usitata.

Hæretici nostri temporis, ut alia, ita et ipsa prisca vocabula sustulerunt, potissimum illa, quæ ex ἀρχῇ et ἀρχῶν compacta. Hinc archiepiscopi nomen exterminant, ut et patriarchæ, archidiaconi et id genus alia, tanquam superba, fastuosa et simplicitati apostolicæ adversantia, quippe quæ imperium et potestatem in subditos denotant, non primum in aliqua functione seu ministerio, seu primuna ordine in aliquo cœtu, absque tamen imperio et potestate in ceteros. Hinc ipsi gaudent apostolicis illis et, ut loquuntur, modestissimis appellationibus πρεσβυτέρων, ποιμένων, ἐπιτεκτόπων, λειτουργῶν, διακόνων, δούλων. Verum nomina hæc esse retinenda ubi hactenus viguerunt, et revocanda ubi exoleverunt, fuse demonstrat Adrianus Saravia Calvinista, in libro quem de diversis gradibus ministrorum evangelicorum evalgavit, c. 25, sic tamen ut his

appellationibus nullum in alios imperium designetur, sed sola ordinis dignitas et ut sic dicam, *primitas* seu τὸ πρωτεῖα. Huic Calvinista opposuit se Galvinistarum antesignanus Beza proprio libro adversus Saravium publicato, ubi contendit nomina hæc prorsus non esse toleranda, sed ex ecclesiis explodenda tanquam simplicitati apostolicæ prorsus repugnantia. Mibi conflictus iste inter hos duos Laphitas more placet: nam in Saravia observe hæreticam arrogantiam, quæ cum omnia confuderit et permiscuerit, nunc quasi penitentia ducetur, honorifica illa patriarchæ, archiepiscopi, archidiaconi et similia cognomenta ambit iisque decorari gestit, ita tamen ut antiqua notione quasi exuta novam induant, nullamque potestate et nullum imperium significent. In Beza autem id præ cæteris animadvertisendum puto, quod non obscure suos Calvinistas Anglos, et Lutheranos in Germania et Suecia, perstringit, quia aliqui illorum sese archiepiscopos et primates et archidiaconos nominant, et ita etiam nominari et salutari volunt, pulchrisque sub nominibus turpe hæresin celant. GÆTS.

166 CAPUT XVI.

De sacris vestibus ministrorum ecclesiae.

Variis in locis sacrarum vestium ministrorum ecclesiae mentionem facit Codinus; ex quibus nonnullæ solis episcopis, aliæ etiam sacerdotibus et diaconis competunt. Primas teneat ὅστις ἀριθμός, lucidi vestitus angelorum imitamen, inquit Simeon Thessalonicensis lib. De templo. Sepius enim in teste fulgenti angelos apparuisse novimus, ut et illum in monumento Salvatoris cooperatum stola candida. Præterea purum et ab omni inquinamento libertum sacerdotalem statum esse oportere docet; propter quam puritatem etiam sacerdos h.c gratia dignus judicatur; quod ipsum testatur, cum se induens haec verba pronuntiat. Exsultabit anima mea in Domino, quia induit me vestimento salutis, et quæ sequuntur. Episcopi autem ὅστις ἀριθμός desuper descendenter habet flumina; est enim undulatum, et gratiam docendi in ipso representant. Nam et inter angelos non omnibus idem est ordo et gradus, sed ibi quoque a'is inferiorum magistri sunt. Vocantur autem flumina propter vocem Salvatoris in Evangelio dicentes: « Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluunt aquæ vivæ. » Hoc idem pallio episcopali notatur. Flumina quidem habet propter ea quæ diximus, pocula vero pro typo veteris et novæ gratiæ. Quæ etiam fluminibus quasi innatant; quod non aliud sibi rult quam magistro sive doctori ex duobus Testamentis ad docendum hauriendum esse. Erant autem sticharia non solum candida, sed nonnulla etiam purpurea, quæ a sacerdotibus et diaconis tota quadragesima gestari testatur Codinus c. 9, excepto festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato Paschæ.

Inter cæteras quæstiones quas Bulgarie archiepiscopo Demetrio Chomatiiano posuit Constantinus Cabasilas archiepiscopus Dyrrachii, fuit ista, an

A consentaneum sit in purpureis pontificalibus vestimentis, quemadmodum et in albis, in stichario quidem flumina, in phænolio autem erunes gestare. Respondet Demetrius: *Consuetudo Ecclesiae purpurea pontificalia indumenta simplicia ruli esse et sine predictori- rum fluminum cruciunctaque adjectione.* Meursius sticharium interpretatur sticam: nam Glossie Isidoristica est tunica. Sed nihil melius est quam in his et id genus aliis retinere Graeca vocabula, quia nulla supponit Latina quæ vim et energiam Graecorum perfecte exprimant. Erant autem sticharia duplia, nempe patriarchalia et episcopalia, insignita figuris instar gammæ litteræ Γ, ut apud Balsamonem legimus; cuiusmodi vestes appellabantur *gammadia* seu *gammatia*. Anastasius in B Leonc III: *Columnas argenteas octo et gammadia duo.* Paulo post apud eundem scriptorem habet *gammadias chrysoclubas.* Quod autem Meursius existimat trigonia, quæ sunt in phænoliis, esse ipsam litteram Γ, id mathematicis Leidensibus persuadeat, si potest; nos certe tres angulos ex littera Γ extendere non possumus.

2) Φελώνη seu φελνη, imo etiam φεινδίτον, φεινδής, φελδίτον. 167 Penulam hic qui vertunt, si frustra sunt. Nulli penulae inter vestes sacras locus est, tametsi non ignoro quid de penula apud S. Paulum epist. II ad Timoth. iv nonnulli philosophentur. Quæ vero ejus significatio? Sacrum φελώνιον, inquit Simeon Thessalonicensis, sublimior et superne collatam spiritus virtutem sub quadam effigie monstrat, in primis saccum quo per ludibrium Salvator induitus est; idcirco et sacci formam habet: nec enim in eo sunt quæ appellantur παντία seu μανία. Φεινδίτα patriarchica et episcopalia plena erant crucibus (unde ipsis polystauriis, quasi dicas multierciis, appellatio), et representant per totum orbem diffusam venerande crucis glorianam, ut inquit Balsamon in dissertatione de patriarcharum privilegiis. Formæ autem trianguli, quæ in hisdem phænoliis visuntur, declarant angularem lapidem Christum Deum nostrum, qui dis juncta conjinxit, ut inquit idem Balsamon.

3) Epitrachelium. Heterodoxi interprætes vertunt *collare seu collarium*: sed id nimis profanum videtur. Retinemus ergo nomen Graecum. Epitrachelium, inquit Simeon, e cælo descendenter spiritus gratiam menti subjecit. Ob hoc enim et episcopus et sacerdos a capite illud induens: « Benedictus Deus, inquit, qui effundit gratiam super sacerdotes suos. » Unde eo quilibet sacerdos uititur, quotiescumque sacrificat. Germanus in sua theoria rerum ecclesiasticarum: *Dextram partem epitrachelii significat arundo ludibrii gratia dexteræ Christi data; sinistram partem indicat crucis in propriis humeris gestilio.* Epitrachelium, inquit Balsamon, significat lorum illud quo vita ad mortem tracta est. Quod autem Meursius opinatur τὸ ἐπωμάδιον esse τὸ ἐπιτραχήλιον, id difficile creditu erit illis qui

τὸν ἐπωμάδιον proprius ad ὑμοφόριον quam ad ἄπι-
τραχήλιον accedere norunt.

4) *Orarium. Diaconus angelicum sortitus ordinem,*
inquit Simeon, *fert in humeris quod ὑπέριον no-*
minans, quod quasi alas habet, ut illorum spirituum,
quæ præstant, intelligentia celeritatem demonstraret.
Quare et Cherubim facies obvelantia imitans, ipse
quoque, dum cingitur, quodammodo ut rei dirince
particeps et administer futurus, operitur. In ipso
item orario Sanctus, Sanctus, Sanctus, scriptum est,
quo ministratorius sanctorum angelorum ordo ex-
primitur. Gestabatur orarium in sinistro humero.
S. Chrysostomus in Liturgia : Τὸν μὲν ὑπέριον ἀσ-
πατάμενος ἐπιτίθησι τῷ ἀριστερῷ ὕμῳ. Figuram
diaconi orarium portantis babes initio Gregoræ a
Wolffio editi. Apage illos qui hoc orarium volunt
esse ἔχαγεῖον τοῦ προσώπου, sudarium sudori
abstergendo, καὶ χειρόμαχτρον, manibus purgandis
et abstergendis. Sint enim oraria profanis scripto-
ribus ea quæ Arnobius vocat moccinia, hoc est
lintera minuta, quibus et mucus narium et sudor
ex vultu manus abstergitur, prout copiose ostendit
Casaubonus in notis ad Flavium Vopiscum :
in ecclesia tamen orarium sacra stola erat, et
nullo modo a diacono induenda vel ferenda ut
sudarili vice in subiret. Quis ergo ejus usus?
Non omnium vestium sacrarum usus exqui-
rendue est : sufficit omnes inventas et intro-
ductas esse ad ornatum 163 incurruenti sacrificii
seu liturgiae, seu ut nos vocamus, missæ. Usum
alium si habere cupis, en tibi hunc ex Matthæo
Blaesiare in Synopsi conciliorum. Toi; διακόνοις δέ-
δοται καὶ μόνοις τῷ λεῖτῷ τῶν ὕμων τοῦτο περιτίθε-
ναι. Ἐκλήθη δὲ ὡράριον ἐκ τοῦ ὥρων τὸ φυλάσσον καὶ
ἐπιτηρῶν· οἱ γὰρ ἔξαρτῶντες τοῦτο διάκονοι, τοῖς
Ιερουργοῦσι παριστάμενοι καὶ τὰς τῆς Ιερᾶς τιλετῆς
ἐπιτηροῦντες εὐχάριστα, τῷ ὥραριψ τοῖς ἐν τῷ διαβωνι
σημαίνουσι διακόνοις τὸν καιρὸν τῆς δρεπάνουσας γι-
νεσθαι ἐκρωνήσεως τῶν τε κατηχουμένων καὶ τῶν
πιστῶν. Oratio significant, quandonam tempus sit
separandi voce publica catechumenos a fidelibus.
Lecto enim Evangelio diaconus exclamabat : Exeant,
qui non communicant. Quo catechumeni exire jube-
bantur, fidelibus remanentibus. Hunc Blaesiare
in locum Casaubonus profecto perquam Calviniane
explicat his verbis : Diaconus, qui orarium gesta-
bat, eum qui in ambone sacram Scripturam legebat,
admonebat, quando vel ad fidèles vel ad infideles de-
beret orationem flectere. Glossa hæc Calviniani spi-
ritus est, liturgia sacrae ritus et cærenonias igno-
rantis. Quid si quis vocabulum orarii nimium ur-
gens linterum tergendo ori significare contendat,
eo quod ab ore formari videatur, is eadem solertia
dicere poterit verbum oro idem esse, quod edo, eo
quod ab ore dedicatur, sicut et adoro. Alcuinus,
De divinis officiis, c. 39, enumerans sacra ecclesiæ
vestimenta, orarium, id est stola, dicitur eo quod
oratoibus, hoc est prædicatoribus, concedatur. Etsi
non his tantum, sed et sacerdotibus, qui stola

A uteretur inter sacrificandum, ut et diaconus et
subdiaconus inter ministrandum. Sudori abstergendo
serviebat sudarium, quod ad tergendum su-

dorem in manu gestari mos est ; quod usitato no-

mine fanonem vocamus, inquit Alcuinus. Vide
Glossarium ad codicem Legum antiquarum.

5). Ὁμοφόριον humerale dicas licet, tametsi a
nōstro huinali vel superhumerali prorsus diver-
sus. Proprium episcoporum gestamen, quod ex
lana consecutum, inquit Simeon, in orbem humeros
ante et retro convestit. Hoc genus indumenti sine
dubitacione a verbo carnem ex Virgine propter nos
susceptam humanæque naturæ assumptionem decla-
rat. Ideo enim ex lana quoque textitur, quoniam er-
raticam orem, hoc est naturam nostram, signat, et
B quoniam ipse quoque agnus pro nobis occisus vocatus
est. Ipsa item verba quæ humeris eo legendis pro-
fert, sententie huic suffragantur ; ait enim : « Sublata
in humeros, Christe, natura quæ erraverat, assumptus
Deo et Patri illam obtulisti. »

6) Mandyas proprium episcoporum vestimentum ;
de quo jam sæpe supra c. 13 ; et l. III, com. c. 14 ad
pag. 105. Scribitur etiam μανδύων et μανδύη.

7) Epigonatum, ἀπεργενατο, quod victoriam
adversus mortem (verba sunt Simeonis) nostræque
naturæ immortalitatem et eires Salvatoris contra ma-
ligni demonis tyrannidem robustissimas ostendit.
Quamobrem et rhomphæa simile est, et lumbis alli-
gantur, ubi hominis 169 robur situm prædicant.
Hoc ipsum verba quæ in cinctu adhibentur confir-
mant, « Accingere rhomphæa tua super femur tuum,

C potentissime. »

8) Ἔπιμανίκιον. Idem Simeon : Τὰ ἐπιμανίκια
actionis dirinæ omnia efficientis significatio sunt,
et Iesum suis manibus sacrificium corporis et sanguini-
s sui per se obtulisse; cui conveniunt quæ iis in-
duendis recitantur : « Dextera tua, Domine, glorificata
est in virtute ; et « Manus tuæ fricerunt me et plas-
maverunt me. » Quin etiam vincula manuum Salvato-
ris, in quibus ad Pilatum deductus est, quidam per
ἐπιμανίκια expressa volunt.

9) Saceus ; de quo iam alibi (supra n. 3 et
Cod. p. 15). Quærebat Cabasitas Dyrrachiensis ex
Demetrio Chomatiano, an fas esset purpureum
saccum facere et gestare. Respondit Demetrius :
Saccum purpureum nequamq[ue] novit Ecclesia, quan-
doquidem saccus in tribus duntaxat anni celebribus
Dominicis festis suum usum præbel, nimirum ma-
gno Paschalis Dominicano, Pentecoste et Natali Christi.
Hoc igitur satis plenam fidem facit, saccus ut sit
purpureus ne esse non esse, cum etiam sint luctus in-
signe purpurea hujusmodi vestimenta : in solis enim
jejunii diebus et mortuorum memoris usurpatur.

10) Mitra seu insula non utuntur episcopi Græci
in sacrificio, sed aperto capite totam liturgiam perficiunt.
Aperto capite, iuguit Simeon, episcopi et
sacerdotes Orientis omnes, excepto Alexandrino pa-
triarcha, sacris funguntur, non ob humilitatem ali-
quam, sed ob causam altiorem et longe diviniorum

videlicet, quam divinus Paulus ponit ac docet, Christum caput nominans, nos autem membra ipsius, et eportero nos Christum caput nostrum honorantes caput inter orandum nudatum habere. Nec ob hoc tantum, sed quia etiam nudo capite, qui consecratur, consecrationem accipit, atque ita quemadmodum cum ordinatur, precibus et sacris operari debet. Et hierarcha possimum, quoniam et dum consecratur, a Deo tradita eloqua sive sacram Evangelium supra caput habet, in sacrificio divinissimo peragendo relato capite conspici non debet. Objiciat fortasse quispiam hinc sequi, Alexandrinum episcopum et alios quamplurimos ex veteri traditione lecto capite sacris operantes non rite ac sancte facere. Istuc non dico. Nam illi antiqua nisi traditione, qua magis legi antique respondet, ita faciunt, quando et legis sacerdos cedat, quam et mitram vocabant, in capite gerebat; quo eodem nomine hierarchæ eas gestantes appellare consueverunt. Ac fieri potest ut eo capitum tegumento anti spineam Domini coronam aut sudarium, quod fuit super caput ejus, in mentem nobis revocent. Hæc ille. Si Graeci non parcerent suo Alexandrino, procul dubio, ut alia multa adiaphora, sic et morem istum lecto capite litandi præcise ac simpliciter repudiarent damnarentque: illud enim schismatis ingenium est, ut præter id quod sibi placet, vix quidquam aliud placeat. Vocatur Insula presulis Alexandrini a scriptoribus phrygium, quod S. Cyrillo concessum fuit, quando in concilio Ephesino Cœlestini papæ Rowani vicarius erat. A Cyrillo ad successores quoquæ phrygium seu mitra venit; diebaturque **170** hæc tiara phrygium, quo i Phrygio opere constaret. Phrygii mentio fit in diplomate Constantianæ donationis, ubi ita Constantinus: Deinde diadema, videlicet coronam capitum nostri, simulque phrygium, nec non superhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum, verum etiam et chlamydem purpuream atque tunicam coccineam et omnia imperialia indumenta, etc. Quæ tolidem verbis leguntur quoque apud Leonem IX pontificem in epist contra Michaelem Copolitanum et Leonem Achridenum. Balsamon in Graeca versione hujus edicti ubique per lorum intelligit mitram seu tiaram sive phrygium, ut et in meleta de patriarcharum privilegiis et in meleta De officio chartularii, cum D

A tamen nemo alias tori nomen hoc significatu usurpet. Sunt qui suspectent Balsamonem respexisse ad laurum seu lauream, usitatissimum olim corone genus: ex lauro enim facilem esse transitum in lorum. Utunque sit, de sensu an lapsu Balsamonis satis constat. Illud ejusdem edicti in Latina versione, sicut noster senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est candidu linteamine illustratis, sic utantur et clerici, ut recte acripias, ipse textus Latinus facit, dum illud cum udonibus explicat cum candido linteamine, retento, desfexo tamen nonnihil Graeco vocabulo, δόρνη seu δόρνον, quod est linteum. Eodem edicto vocatur corona sacerdotalis, qua Sylvester in capite insignitus erat, παπλήρως.

B Labet hic referre quod adnotavit Sirmondus noster ad epist. 3, l. vi Epistolarum Sidonii: Tonsura clericalis ita olim fiebat ut circulus tantummodo capillorum emineret, instar coronæ. Sic enim describit Gregorius Turon. de Nicetio Trevirorum episcopo: S. Nicetius, inquit, ab ortu suo clericus est designatus; nam cum partu fuisset effusus, omnino caput ejus, ut est consuetudo puerorum, a capillis nudum quidem cernebatur, in circuitu vero mediorum capillorum ordo apparuit, ut putares ab iisdem coronam clericis suis signata. Hodie apud nos antiquam coronam formam soli sere monachi retinent, et pueri vocales symphoniaci. Nam brevis ille orbis in vertice, quo cleri pars magna utitur, insolens olim atque inusitatus in Ecclesia fuit, ut docet canon 40 concilii 4 Toletani. Hæc ille.

C Divimus Graecos non celebrare operto capite, excepto patriarcha Alexandrino et pauculis aliis, cum Ecclesiae Latinae episcopi tiara seu insula caput tecti potissimum liturgiæ partem peragere soleant. Sed quid Alcuino contrarium affirmanti de divinis officiis c. 38, respondebimus? Audi ejus verba: Hujusmodi vestis (ridaris) non habetur in Romana Ecclesia vel in nostris regionibus: non enim moris est ut pileati divina mysteria celebrent; apud Graecos autem hoc dicitur, qui pileos, hoc est cophias (scuphias), gestant in capite, dum assistunt altariis. An dicemus tempore Alcuini viguisse alium morem quam posterioribus sæculis, Graecis suam consuetudinem dederintibus Latinisque eam complecentibus? Grets.

171 LIBER SECUNDUS.

CAUT I.

De inscriptione hujus partis; de despota deque sebastocratore.

Post indicem officiorum et officialium Magnæ Ecclesiae subjicit Codinus catalogum officiorum et officialium aulæ Copolitanæ, et quidem longe accuratiorem quam sit prior ille.

Circa inscriptionem et titulum hujus partis iuss.

codices non convenient: nam Bavarii ita habent: Τὰ δρφίκια τοῦ παλλατίου. Ετι δὲ καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ πῶς τὸν βασιλέα στέψεσθαι δεῖ, καὶ περὶ προδηλήσεως δεσπότου καὶ πτεριάρχου, καὶ έθῶν γενομένων ἐν τῷ παλλατίῳ. Officia palatii: ad hæc ritus et ordo qui servatur in palatio, in festis, et quomodo oportet imperatorem coronari; de inaugurationibus despota

et patriarchæ, ei de consuetudinibus palatii. Eodem sermone modo codex Augustanus et apographum inde sumptum, citante Junio. Tres alii libri plura adhuc ingerunt, indicem scilicet et post indicem scholium satis longum. GRET.

[Se monitum, ubi præfaremur, meminissemus pre-
cor lectorem, e duobus integrerrimis exemplari-
bus Regiis, quibuscum præsens opus contuli, neu-
trum caput de officiis Ecclesias CP. continere;
atque ita tanquam a primo, ab hocce de nominibns
officialium palatii utrumque ordiri. Advertet exinde
non euimdem in editis a Gretsero ac in Regiis esse
capitum totius operis ordinem: quin iuno in eo qui
numero 1149 inscribitur, quodque e duobus
primum (A) ubique nuncupo, diversam omnino
distribuendi libri dispositionem servatam, eidem
quippe in duodecim tantum sectiones singulis suis
titulis illustratas partito, cuncti simul in ipso liui-
ne collecti præponuntur. Goar.]

Πίταξ τοῦ βιβλίου.

Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωμάτων καὶ δρψικίων τοῦ παλατίου ἡτοι τῆς συγχλήτου. (καὶ τῶν δρψικίων, οινίσσις τοῦ — συγχλήτου, Α.)

Περὶ τῶν φορεμάτων ἐκάστου τῶν ἀξιωμάτων.
(τῶν τε ἀξιωμάτων καὶ διφτιχίων Α.)

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας ἐκάστου τῶν δοφθικῶν.

172 Περὶ τῆς τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τάξεως;
καὶ τῶν κατ' αὐτὰς τελουμένων Ἐθίμων. (adlit. A :
ἐν αἷς διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομεστι-
κου ὑπηρεσίας τοῦ τε πικέρηη, τοῦ δομεστικού τῆς
τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.)

Περὶ διαφόρων ἔργων. (περὶ ἑτέρων διαχρόνων
ἔργων, τὸν αὐτὸν ἀπέργεται ὁ βιστίλευς, εἰ δὲ πομῶν τε
Κωνσταντίνου πόλει εύπρεπετας. Α)

Περὶ τῆς ἐν φωτισάτιρη ἡ-οι στρατηγίης. (ἐν τῷ φωτισάτιψ τοῦ μεγάλου δομεστικοῦ ὑπηρεσίας τοῦ τε μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης, τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἀδνουμίατοῦ. Α)

Περὶ σεφτιφορίας θασι.έω;

Περὶ προβλήματος δε τούτου

Περὶ προβλήματος σεβαστοχράτορος καὶ Καίσαρος.

Περὶ προβλήσεως πατριαρχῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων

Περὶ πενθίμων βασιλέων φορεμάτων.

Πέρι μελλούσης; δε εποίης γινομένης. (καὶ περὶ μελλονύμφης δε εποίης, οὐπισσο γινομένης, Α)

Ἴστεον ἐτι τὰ χρυσοκόκκινα σκιάδια φοροῦσιν οἱ
ἀπὸ τοῦ πανυπερεβάτου μέχρι τοῦ μεγάλου στρα-
τοπεδάρχου, τὰ δὲ συρματεῖνα (συρματηρά Regii)
οἱ ἀπὸ τοῦ μεγάλου πριμακηρίου μέχρι τοῦ (παραχ-
ρήματος τοῦ) Ρωμαίου.

τῆς σφ. | κουροπαλάτου Regii) παράχοιμωμενού τῆς σφενδόνης, τὰ δὲ κλαπωτὰ οἱ ἄποι τοῦ πρωτοβεστιαρίου (πρωτοβεστιαρίου Regii) μέχρι τέλους· δ γάρ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν, εἰ καὶ μεταξὺ τοῦ τῆς σφενδόνης καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου εὑρίσκεται, ἀλλ᾽ οὕν μήτε συρματίζεινον μήτε κλαπωτὸν σκιάδιον φέρει, ἀλλὰ διὰ βλατάσιον μετὰ μαργελῶν (δ γάρ — μαργελῶν οι. Regii.) Τὰ δὲ σκαράν:κα (φοροῦσιν addunt Regii) οἱ ἄπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγελῶν, τὰ δὲ κόκκινα οἱ (οι οι. Regis.) ἄπτ

τοῦ ἀχαλούθου καὶ (καὶ οὐ. Ρεγγί) μέχρι τέλους.

Sed haec ipso Codino capitibus tertio et quarto dilucidiora evident, tametsi non satis cum indice congruere videntur.

[Alium officiorum Palatinorum indicem Medonius edidit, et ante Medonium Leunclavius Jur. Greco-Rom. I, p. 184; is infra positus est.

Τὰ ὄρφικα τοῦ πελατίου.

Ο δεσπότης, δ σεβιστοχράτωρ, δ Καίσαρ, δ πανπερσέβαστος, δ πρωτοβεστιάριος, δ μέγας δούκης, δ μέγας δομέστικος, δ πρωτοτετρατάρχης, δ μέγας λογοθέτης, δ μέγας στρατοπεδάρχης, δ μέγας πριμικήριος, δ μέγας κονσοσταύλος, δ ἐπὶ τοῦ κανεκλείου, δ πρωτοβέβαστος, δ ἐπικέρητης, δ πτυχαίοιμφετος τῆς μεγάλης; σφενδόνης, δ πτυχαίοιμφετος τοῦ κανεκλείου, δ μέγις βαθύλος, δ κουροπελάτης, δ πρωτοβεστιαρίης, δ 173 δομέστικος τῆς βισιελής τραπέζης, δ ἐπὶ τῆς εραπέζης; δ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, δ μέγας παπίας, δ ἐκαρχος, δ μέγας δρουγάριος τῆς βίγλης, δ μέγις δταρέρχης, δ λογοθέτης τοῦ δρόμου, δ παπατος τῶν φιλοσοφῶν, δ μέγας χρητουλάριος, δ μυστικὸς, δ πρωταστηρῆτις, δ ἐπὶ τοῦ στρατου, δ μέγις δρουγγάριος; τοῦ επάλου, δ δομέστικος τῶν σχολῶν, δ πριμικήριος; τῆς αὐλῆς, δ πρωτοπετράριος, δ μέγας δρκων, δ τάτας σῆς αὐλῆς, δ μέγας τζανάνιος, δ πρατιώρ τοῦ δῆμου, δ λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν, δ μέγας λογαριαστής, δ ἐπὶ τῶν δήμων, δ ἀρχιδιάκονος, δ σκούτερος, δ πρωτοκύνηγος, δ ἀμύρηλης, δ ἀκτουσάριας, δ μέγας ἀδυνυμιαστής, δ κοαλστώρ, δ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ, δ πρωτοιεράκιος, δ κριτής τοῦ φωτείου, δ δομέστικος τῶν τειχάνων, δ πρωταλογάτωρ, δ βεστιαρίου, δ στρατοπεδάρχης τῶν μονακαδίων, δ στρατοπεδάρχης τῶν μυρτάτων, δ στρατοπεδάρχης τῶν τζακένων δ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων, δ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων, δ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος, δ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, δ δομέστικος τῶν θεμάτων, δ πρωτοκόμης, δ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων, δ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων, δ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου παλατίου, δ προκαθήμενος τῶν Βλαχερῶν, δ λογαριαστής τῆς αὐλῆς, δ μέγας διοικητής, δ νομοφύλαξ, δ βεστιαρίης, δ ἐπαριάρχης, δ δρκων τῶν ἀλλαγίων, δ μέγας μυρταΐης δ κριτής τοῦ σεκρέτου, οἱ φανδοῦχοι, δ καβαλλάριοι δ πενθαστοί, δ προκαθήμενος κάστρου, δ δρουγγάριος στόλου, δ κόμης:]

P. 6. Despota Junio dominus : sed ego Græcum nomen et hic et alibi libenter retineo, præsertim cum despota etiam Latinorum usu et calamis tritus sit ; neque Latina vox dominus vim Græcæ illius despota assequitur. Despotæ inaugurationem habes c. 18 ; nec probo quod Glossarium affirmat, despotæ nomine rocallus fuisse filios, fratres, generos imperatoris, sebastocratoras, Cæsares et patriarchas. Nullus hoc nomine appellatur, nisi despotæ honore certisque ornamenti insignitus esset, sicut etiam nullus se-

bastocratoris aut Cæsaris nomen obtinebat, uti per A seaugurationem hanc dignitatem consequens fuisset. Loquitur autem de posterioribus seqnioris Graecæ temporibus, quæ nobis Codinus repræsentat; tametsi extra Cpolm transiit etiam sine inauguratione ad alios. Hinc princeps Servia vocabatur despota Serviæ; pro quo annales Latini sive despotus. Apud Gregoram, lib. iii, et Aetolæ et Epiri despota. Despota Serviæ etiam crales, hoc est rex audiebat; et uxor ejus non tantum despæna, sed et cralæna seu eralita: 174 nam ut est in Pandecte Turcico c. 54, Ugaris, Bulgaris, Serviis kiral aut contracius kral rex est et cralna regina; que Polonis krol et krolna. Nec dubium videtur illud kiral exstisse ex Graeco κύρος.

Proximus erat despota ab imperatore; quocirca in syllabo dignitatum primum locum obtinet. Michael tamen Palæologus despotatu majorem honorem, tametsi anonymum, excogitavit; cuius vestigia Cantacuzenus sibi sequenda duxit, ita de se iv, 5. scribens: *Matthæum senioreni filium nulla nominati dignitate honestat, honore tamen supra despotes effert, nempe ut esset imperatori proximus; quem honorem primus Palæologorum imperator Michael propter filium Constantinum Porphyrogenitum invenit; videbaturque ea dignitas despotarum dignitati antecedere.* GRETS.

[P. 6. Αστράχης. Imperii collega, ut et senior imperator, dictus quondam Augustus; imperii vero designatus successor, vel ab imperatore primus, ad Alexii Comneni qui tyrrannidem circa Christi annum 1117 invasit, nuncupabatur Cæsar. Alexius Nicephoro Mlisseno nomen ac dignitatem Cæsaris jam adepto fratrem Isaacum præferre meditans, sebastocratoris nomen, quo supra Cæsarem proximus ab imperatore cohonestaretur, adinvenit; ac tandem Alexius alter Angelus imperio potitus ex Alexio Theodoroque generis alterum creata recentius despotatus dignitate, sebastocratori Cæsarique superiорum, sibi secundum, auctore Phranze i, 1, efficit. Exim celebre despota in curia CP. nomen, urbeque a Latinis occupata et nondum a Graecis recepta Joannes Ducas Michaelem Thessalam filiumque Nicephorum τῷ δεσπότῳ καὶ ἀξιωματι δespotatus honore legitur exiliisse apud Gregoram, ii, 13. Sub Joanne Lascari, D memorati Joannis nepote, cum imperii administrandi curam in se suscepisset Michael Palæologus, ac ad ipsum imperii solium, quod solus herede puto teneret, omni arte totisque viribus contenderet. Ολιγας περῆθον ήμέραι, scribit presfatus Nicephorus, iii, 10, καὶ δεύτερον συγκροτοῦσα βουλευτήρων οἱ αὐτοῦ σπουδασταὶ, οὐ δέν είναι φάσκοντες; τὸν τὰ βασιλικὰ καὶ κοινὰ διεικοῦντα πράγματα καὶ προσβεῖας πολλῶν ἀναθεργμένον ἔθνων μὴ καὶ τῆς βασιλεῖας ἐγγιστα ἔχειν καὶ τὸ ἀξιωμα, τιμῆς ἔνεκα τοῦ τῶν Ρωμαίων γένους καὶ ἀμα βεβαιώσεως τῶν μεταξὺ γνωμάτων καταστάσιων. Ταῦτα δέχεται παρά τε τοῦ πατέρικρήσιος καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως, Joannis nimisrum

Theodoro nati. Eo tamen titulo iam Michael alias Theodori gener gaudebat. Quo constet, ut in inventiis subtiles, ita et in geminatis dignitatibus Graecos suisse liberales. Lubens tamen fateor Michaelen hunc non eo nomine despotam vocatum, ut imperium hæres adipisceretur, sed ut Aetolæ et Epiri princeps audiret, quo quidam alii dicti sunt Serviæ despota, hoc est reguli: quo etiam sensu Chaganus Turcarum dux δέ μέγας δεσπότης ἐπτά γενῶν τε κύριος κλημάτων τῆς οἰκουμένης; ἐπτά legitur apud Theophylactum Simocattam l. vii De rebus Manicis; nec non Bœsilas τῶν Μυσῶν δεσπότης apud Cantacuzenum, i, 55. GOAR.]

P. 7. Sequitur σεβαστοχράτωρ, novum inventum et commentum Alexii Comneni, de quo filia ejus Anna Alexiad. iii: Νέον δυοματοποιήσας ἀπὸ τε τοῦ σεβαστοῦ καὶ αὐτοχράτορος τάδελφῷ Εὐθη. Eadem Zonaras in Alexio Comneno. At Glossarium contentit nomen hoc longe suisse antiquius Alexio Comneno, quippe principibus Thessalici a Constantino Magno concessum. Itaque novum 175 suisse, sed in palatio, non extra. Et probat hoc ex l. vii Nicēphori Gregorii; apud quem tamen nihil hujus inventio. Verba ejus dabo: Ο δὲ ὢΡωικῆς τὴν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξιωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκλήρωται Κωνσταντίνου, δὲ Πελοποννησιακὸν τὸ τοῦ περίγκιτος, δὲ τῆς Ἀττικῆς τε καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀρχηγὸν τὸ τοῦ μεγάλου δουκεῖον, δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηρῶν τὸ τοῦ μεγάλου τριμικηρίου, δὲ τῆς μεγάλης νήσου Σικελίας τὸ τοῦ ῥῆγος, καὶ ἀλλοι ἀλλα. Nec alio loeo, quem adducit Glossarium, id affirmsat Gregoras, sed tantum dicit, in postremo Thessalici principe, qui erat Ioannes Ducas, descessisse majorum successionem et sebastocratorum principatum, qui ab Alexio Comneno talis esse poterat: ut enim nomen despote transit ad alios principes, ita etiam nomen sebastocratoris ex auta ad principes Thessalici manasse: videtur. Adde quo Anna dicit Alexium novum nomen componeisse τὸ τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοχράτορος. Quomodo ipse primus hinc duo in unum conflavit, si nomen hoc a Constantini Magni aero descendit? Zonaras καὶ ιδιαίτερα vocat. Quomodo καὶ ιδιαίτερα, si a Constantino Magno? Idem ex ipso Codino satis manifestum est. An nomen superintendentis ideo novum esset, licet Glossarit auctor scholiæ Leidenensis superintendentis salutaretur? Translatio quidem ad hunc hominem nova esset, sed vox ipsa nova non esset utpote jam pridem in novatorum circulis decantatissima. Eūiam antecessores Alexii hoc morbo laborarunt, et in prius Leo Philosophus, qui tertie Zonara Zautzem Stylianum non tantum designavit magistrum et dromi logothetam, sed et novo excogitato nomine βασιλεοπάτορα nominari voluit. GRETS.

[Σεβαστοχράτωρ. Dignitatis ejus instituenda causam refert Anna Comnena institutoris filia Alexiados, l. iii, Joannes Alexii filius concessos patruo honores servavit, ut in ejus vita narrat Nicetas. Joannes idem Manuclum quatinus filiorum ultimum

σεβαστοκρατορικαῖς ὑπεξῆρεν τιμαῖς. Joannis filius A Manuel patre mortuo vocatus ad sceptrum Isaacium patrum etiam sebastocratorem vocatum, missis in urbem amicis, ne tum sanguinis jure sum ob dignitatem imperioriae proximam moliretur res novas, compescuit. Nicetas idem in Mantinele, l. i. : Μή πως περὶ τοῦ τῶν δλων αὐτῆς εἶναι κύριος διαμιλῆθη ἀπὸ ἀπὸ γενέσεως εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας καλούμενος. Ut potestate et insignibus, ita (usque ad despotam creatum) sanguine conjunctus fuit imperatori sebastocrator. Isaac Angelus, anno 1184 imperium sortitus, fratrem Alexium regni successorem, ac patrum quoque Joannem ducem, sebastocratores declaravit ; Alexius hic Isaacum filia maritum priorem pari titulo^o insignivit. Plures insuper eo nomine simul ornatos reserū memoratus Nicetas, ex quo hæc deprompta, qui et præfatis tertium addit, Alexium nempe alterum Manue lis notum, Annalium Isaacii, l. iii. Gōar.]

Observe Junium verba illa p. 7 : Πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον vertere et facile primus per illud tempus. Inepte. Nutu majorem verte, vel Anna Comnena l. iii judge, quæ de Isaacio fratre Alexii Comneni, πρῶτον τῶν ἀδελφῶν κατὰ χρόνον δυτά ἔχοντι τιμή Οῆναι ἀξιώματι.

176 CAPUT II.

Cæsar, magnus domesticus, panhypérsebastus, protovestiarus et plures hujus generis.

P. 7. Cæsar olim proximus ab imperatore, nunc in hoc censu apud Cypriolatam tertius, qui sorsa C paulo post major vel minor erit, prout Favonius ex palatio Cypriolano aspiraverit ; cuius inaugurationem habes infra c. 19. Grets.

[Ab imperio potiundo, cuius spe pristinis scutulis sovrebatur, Cæsarem longe ablegavit Alexius, et sebastocratori supposuit. Longius amovit alter Alexius, despotæ dignitate eidem anteposita. Tertius itaque ab imperatore temporibus ultimis numerabatur Cæsar, ut Gregoras his iv. l, verbis manifestat : 'Ο μὲν γὰρ σεβαστοκράτωρ ἐς τὸ δεσποτικὸν ἀνάγεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, δὲ μέγας δομεστικὸς ἐς τὸν Καίσαρον, δὲ Καίσαρ ἄμα τῷ πεντερῷ τοῦ δεσπότου ἐς τὸ σεβαστοκράτορος. Ἐποτε δὲ ἐπίσημον τὴν ἐκ τοῦ πενθεροῦ διαφοράν, ἐτι τοῖς χωνοῖς παδίλοις καὶ χρυσοῦφες αὐτῷ ἐνηρμόζοντο δετοί. Sebastocratioris præterea publicis in acclamationibus simul cum imperatoris proununtiatum nomen audiebatur, quod superior observatu ex Anna Comnena declarat, Cæsaris nusquam : id enim per unius tantum anni spatium Alexio fratri concessit Michael Palæologus, ac ut pariter imperatoris penè more recuperata Cypri triumphans incederet coronatus, de quo Gregoras Iau lati libri sect. 5 : 'Ἀντέξιον ἀπέδωκεν γέρας Ἀλεξίῳ τῷ Καίσαρι, δτι δὲ αὐτοῦ τοῖς Ρωμαίοις τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν δ θεδες ἔχαριστον. Τὸ δὲ ἦν θρίαμβον συγχροτηθῆναι πολυανθρωπότατον καὶ περιφανέστατον κελεύει τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν Καίσαρα πομπεῖσαι ἐπὶ πάσῃ; τῆς

A πόλεως, οὐ μόνον τοῖς τοῦ Καίσαρος παρατημοῖς κοσμούμενον, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ στεφάνῳ πολυτελεῖ καὶ μικροῦ δέω λέγειν βασιλικῷ. 'Ο δὴ καὶ γέγονε. Προστετάχει δὲ ἐπὶ τούτοις δὲ βασιλεὺς διὸ μνήμης τὸ τοῦ Καίσαρος δνομα μγεσθαι δροῦ τοῖς τῶν βασιλέων ἵν τοῖς ὀμνητηρίοις καὶ εὐφημοῖς ἀπασι, πανταχῇ τῆς τῶν Ρωμαίων ἐπικρατείας ἀχρις ἐνεισεστού. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Καίσαρος εὐτυχημένων τειτάντα. Gōar.]

Ib. Magnus domesticus hic ordine tertius est. Græcis domesticus nihil aliud est quam προηγούμενος καὶ ἐπιστάτης, et in ecclesiasticis domesticus appellatur ἀρχῳδος καὶ ἐπιστάτης μελῳδῶν τε καὶ μελῳδῶν, ut est apud Citrium in Responsis; de quo iam lib. i. c. 2. Ut autem domestici nomen B sonantius esset, vocula μέγας appingenda fuit. Quæ duo Latini interduin cōnjungunt, ut Tyrius, De bello sacro II, 5 : Cum esset in imperiali palatio plurimum honoratus, et meyadomesticī dignitate, quem nos majorem sexeschallum nominare consuerimus, sūngeretur, ab imperatore secundus. Hinc δομεστικάτον dignitas seu officium domestici. Anna Comnena, l. viii : Καὶ τὸ δομεστικάτον εἰσούμενος τῆς Ἀνατολῆς οὐκ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως. Οὐιωρ eadem vocula Turonensis, II, 8 : Gaudentius pa ter Scythicæ provincie primoris loci, a domesti cali exorsus militiam, ad magisterii equitum culmen proiectus est. Verum tam μέγας domesticus quam alii domestici sacerdos adhuc nobis sese spectandos exhibebunt. Grets.

[Non unus, sed plures domestici, ecclesiastici, militares, civiles. Hic unus qui μέγας, de cuius nomine et officio pauca et huic D tantum loco congrua dicenda. Domesticus idem olim qui procurator, ac numerosæ familiæ totiusque domus curam gerens. Simocalla, VIII, 13 : Ἀνατεῖται δ πραισεντίνος δ τὰς τοῦ Πίτερου (στρατηγοῦ) πετεστεύμενος φρόντιδας, δν δομέστικον εἰσθάσι τῷ Ρωμαῖος ἀποκαλεῖν. Hic in sūdem suam cōmunitia familias bona recipit, ac etiamnum bōdie in monasteriis πιστικός audit. Artabasidum Artabasidius alias Copronymi gener domesticum (procuratorem intellige) apud Theophanem efficit. Hinc cuiuslibet rei vel ordinis præfectus ac præpositus vocatur domesticus a Græcis ; de quo Joannes Citri episcopus : 'Η τὸ δομεστικὸν προσηγορία κατὰ Λατίους τὸν ἔχαριστα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ. Α ταὶ itaque familiari ad militiam transiata vox ducem exercitus supremum, et ut loquitur Comnena Alexiadοs I, στρατηγὸν αὐτοκράτορα, vel uī ellī præfectum prætorio, quod militares copias sub imperatore diceret communiumque rerum administrationem ab eo sibi commendatam teneret, significat. Eadem occurrit primum apud Cedrenum in Theophilo, sub quo Manuel Romanas legiones ducit, Theophobus Persicam : ille vero domesticus mox declaratur. Legitur quoque primum apud Theophanem in Michaelē Rancabe μέγας δομεστικὸς Theophilο antiquior. In Irene et Constanti-

tino cernitur Antonius quidam domesticus cum militibus copiis ad bellum missus : Ἡ βασιλεῖσσα ἀπόστειλεν τὸν Ἀντώνιον σὺν τοῖς τάγμασιν. Antonius idem πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν scribitur in Copronymo. Unde conjuncte supreamum exercitus Romani ducem eirea Copronymi πτατελ dōmesticum, ac paulo post magni honore adjuncto vocalum, qui prius στρατηγός ubique audiebat : fatear licet alia iterum vice domesticum extare in Justiniano II, at non exercitus, sed στρατόρων equisomn celebrari. Eius igitur est exercitum elucere, et belli res currare. Eapropter Michael Palæologus Joannis Angeli fratrem μέγαν γειρατονῆσας δομέστικον, καὶ τὰ στρατύματα παραδόνς αὐτῷ, εἰς Δύσιν ἐκπίπομφε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ. Φροντιστής etiam et ἐπιμελητής δημοσίων πραγμάτων ab auctore memoratur; cuius quidem ac amplioris etiam muneris descripitionem exhibuit Cantacuzenus, ipso magnus domesticus, n. 5, Goar.]

P. 7. Panhypersebastus. Etiam hoc ἀξιωμα καὶ δνομα est Aleii Comneni πολημα, qui in his excoxitanis secundus et secundus fuit. Vide Zonaram in Alexio Comneno. Sed ut hic dicitur, iste panhypersebastus, ultra quem ambitio progredi non posse videbatur, invenit sequentibus annis parem Joannem Cantacuzenum, magnum domesticum, et paulo post majorem ac superiorem, ut et protovestiarium. Ita ceu pila iudebant isti et rebus et nominibus modo in alium elatis modo deorsum pressis. Andronicus senior imperator Joannem nepotem suum panhypersebasti dignitate decorans eum longe augustiorem effecit quam antea fuerit, concessis vestimentis, calceis et equi ornamenti lucei coloris, ut inter imperatoriam nobilitatem maxime illustris esset, ut ait Gregoras I. vii. Ut autem uxor despota despœna, Cæsarissa, sebastocratoris sebastocratorissa dicta est (vnde c. ult. Codini), ita uxor panhypersebasti panhypersebasti audiit; qualis apud Gregoram I. iii filia Theodori Metochitæ, matrimonio juneta prædicto Joanni panhypersebastio.

[Ο καρυκερσέβαστος. De cuius dignitate ab Alexio Comneno inventa præter Zonaram hæc Aijna filia : Κατ' ἑκένον δὲ κατροῦ τετίμηται καὶ ὁ Ταρψείτης καὶ γεμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως πρωτοσέβαστής τε καὶ πρωτοβεστάριος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ πανυπερσέβαστος 178 ἀναδεικνυται καὶ σύντροφος τοῦ Καίσαρος γίνεται. Τούτων δὲ τῶν ἀξιωμάτων τὴν καινοτομίαν δὲ ἐμὲ πατήρ προσεξέπειτο ξυνθεὶς, τοῖς δὲ καὶ παραχρησάμενος τὸ μὲν γάρ πανυπερσέβαστος καὶ σεβαστοχράτωρ, καὶ δοσ τοιάντα, συντεθεικέναι παραχρησάμενος, φαίνεται σεβαστοὶ γάρ οἱ βασιλεῖς ἀνέκαθεν κοινῶς ὠνομάζοντο, καὶ ἡν Ιωαννώντας εἰς βασιλέα λεγόμενον τὸ τοῦ σεβαστοῦ δνομα· αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρότερον κατηγεγκε τὴν τοιάντην ἀξίαν. Erat enim, non Cæsare modo, sed et domestico, panhypersebastus humiliior, unde et panhypersebastiū, a quo sibi

A metuebat, promeriturus senior Andronicus ad Cæsaris dignitatem evexit. Gregoras, viii, 20 : Ὅδε δὲ τηριαὶς βασιλεὺς διὰ δέος μειζόνων κακῶν ἀπόστειλε πρεσβειαν πρὸς αὐτὸν (πανυπερσέβαστον) καὶ δύμα τῇ πρεσβειᾳ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρικοῦ ἀξιώματος σύμβολα. Illustriore tamē a prima sua institutione reddiderat idem imperator, ut apud Gregoram ipsum reperies libri præcedentis sect. 28, et ut illum valde laudat Nicetas in Andronico I. i. Goar.]

P. 8. Protovestiarus. Primus praefectus vestiarii, cuius uxor protovestiaria salutabatur, ut est apud Annam Comnenam, I. vi Alexiad. De protovestiaro sacerdos dabitur dicendi locus. Gakts.

[P. 8. Vestiarium adibit qui de protovestiaro sollicitus est. Vestiarium nonnunquam vestitus est, res vestiaria, quantum satis est vestium, sicut calciarium quantum calceamentorum necesse est. Vestiarium in postrenis libris Codicis et in Notitia imperii accipe, in quo vestes principis conduntur et repoununtur. Moschopulus, lib. cui titulus Συλλογὴ Ἀττικῶν ὄνομάτων . βεστιαράτης ὁ ῥάπτης βεστιαὶ γάρ παρὰ Ρωμαῖοις τὰ Ιμάτια, τέοντα καὶ βεστιάριον χυρίως, τὸν δὲ τὰ βασιλικὰ ἔνδυματα φυλάσσονται. Guillelmus Tyrius, I. ii De bello sacro : Quo facto ex imperialibus vestiaris oblate sunt prædictio viro in auro vestibus, vasis et pretiosis lapidibus. Vide in vestiaro non vestes modo, sed et aurum, vasa, lapides pretiosos reponi, unde nonnulli vestiarii thesaureaque unam acceptionem contendunt. Vestiarius itaque qui bujuscemodi curat, C profert, recondit, asservat. Is βεστιάριος Græcis, ut Zonara in Eudocia, Joanni Damasceno monacho et aliis. Princeps omnium πρωτοβεστάριος, de quo in presenti, cuius nomen jam a Theophilus temporibus agnitus apud Theophanem, a cæteris deinde historicis usurpatum, a magnis viris ambitum. Panhypersebasto nondum instituto a doméstico dignitate secundus fuit, auctore Cedreno in Constantino Rowani illio : Νικόδασον γάρ τὸν πρῶτον αὐτοῦ θαλαμηπόλιν δομέστικον προεβάλετο τῶν σχολῶν καὶ παραχρησάμενον, Νικηφόρον δὲ τὸν μετ' ἑκίνον τὰ δευτερεῖα φέροντα πρωτοβεστάριον. Ut doméstico proximus, ac rem vestiarium tractans sacras Christi fascias in ecclesiastica processione gestare manibus audet apud Cedrenum in Michaelo Paphlagonio. Iiii ad cubiculum Imperatoris nec non in ipso sacro cubiculo dormire fas erat. Leo Grammaticus in Michaelo Theophilii illio : Ἐνδιθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἡν Βασιλικιανὸς τῇ βουλήσει τοῦ βασιλέως ὄπωντος ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ Πεντακιού πρός φυλακὴν αὐτοῦ. Erat Rentacius ille protovestiarus, prius aliquo tempore a Michaelo ad monendum de Basilio coronando patriarcham missus, et vestes regiumque apparatum omnem prolaturus. Goar.]

P. 9. Ο μέγας δουξ. Notum est unde Græci ducis nomen acceperint. Inde δουκάτια ducis uxor, Nicetas in Alexio Comnena I. i, δουκᾶς, δουκάδος, δουκάδι, δουκάδα. Synodus Florentina : Καὶ οἱ μαγάλοι αὐθέντες καὶ φηγάδες καὶ δουκάδες. Legimus

etiam et δοῦκας, τὸν δοῦκα καὶ δοῦκαν. Tyrius ιω-
gni ducis meininit, sed iuris et corruptilis voca-
bulis, xx, 14: *Misit cum classe de suis principibus*
**179 megalducas consanguineum suum, et xxxi, 11:
Alexius megalducas, qui classi erat praefectus.
Usurpant etiam Græci δουκάτον pro praefectura et
ductu; et pro moneta, quæ Germanis est ein ducat.
δουκάτων dux. Vide Meursium in Glossario
Græco-Barbaro. Olim Atticæ et Athenarum prin-
cipes magnus dux audiebat, ut est apud Gregoram,
l. vii. GRETS.**

[Ut officia nunquam, ita nec officiorum appella-
tiones temere confundendæ. Quamvis itaque in
posteriorum imperatorum constitutionibus runcu-
pentur duces qui limitibus, militibus, provinciis et
federatis præsunt (στρατιωτικοὺς καταλόγους τῇδε II
ιδρύσατο, εἰς δὴ ἀρχονταί εἰσελθέσθων διώρισεν,
δν Ψωμαῖοι δοῦκα τῇ Δατίνων καλοῦσι φωνῇ, δε
Justiniano sit Procopius nbi de ejus ædificiis l. iii)
dux tamen magnus, de quo hic, navale solum sub
sua dispositione tenere potest, ac ita vires imperii
cum magno domestico dividit ut ipse maris, dome-
sticus terræ potestatem sortietur, prout cum auctore
statim c. 5 legemus. Eam ob rem ubi magni domestici
nomen terrestrialium copiarum duci inditum, de quo
super conjectimus, tunc vel non multo serius magni
ducia, ut maris præfectum speciationem indicaret, vul-
gatum suspicor. Penes Gregoram itaque l. vii,
sect. 6, fides est ut Atticæ et Athenarum prin-
cipes, cuius ditio imperii CP. fructulum rescissum
sunt, jam a Constantini ætate magui ducis, ipse Ro-
manis dueibus electus, dignitatem fuerit adeptus.
Menoster Leo Grammaticus τοῦ πλωτῶν τὸν δοῦκα.
Magoi nomen addidit Nicetas Manuelis Comneni l. ii
non uno loco. l. v: 'Ο Μανουὴλ στάλει τὸν μέγαν
δοῦκα τὸν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον περὶ που τὰς
ἔκαπον καὶ πεντήκοντα τριήρεις ἔχοντα, δις μηδὲ
τὸν Βενετικῶν δι στόλος ἦν ἐνδεέστερος. In Alexio
Manuelis hujus F: 'Ορμησεν δι πρωτοσέβαστος τοὺς
πιστοτάτους στόλῳ ἐπιστῆσαι τριηράρχας, καὶ πα-
ραδοῦνται αὐτὸν τοὺς ἔκεινον κατὰ γένος ἄγγιζουσι.
Τοῦ δὲ μεγάλου δουκὸς τοῦ Κοντοστέφανου ἀντι-
πεύσαντος, καὶ τῆς στολαρχίας παντὶ τρόπῳ ἐξ-
χομένου ὡς αὐτῷ καὶ οὐχ ἐτέρῳ δῆποισεν προση-
κούσῃς, ἀναγκαῖτις τὴν βούλησιν μεταθίσειν.
Sebditur: Καὶ δὴ δὲ μὲν Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος
κύριος καθειστῆκε τοῦ στόλου παντὸς. Isidorii Ap-
geli l. iii : στάλει Ισαάκιος τὸν ἴσον ἐξέδελφον
Κωνσταντίνον, δν καὶ δοῦκα τοῦ στόλου προϊδάλετο.
Anna Comnena μέγαν δοῦκα Ἰωάννην μετά στόλου
μεγάλου in Cyprus refert missum l. viii. Con-
stitutum Valassorum facta ad nomen allusione θα-
λασσοχάτορα a patre Alexio, novorum nominum
et dignitatum auctore, προχειρισμένον, ac infe-
rius δοῦκα Κύπρου nominatum. Meininit etiam ma-
gni ducis Latinus Tyrius xx, 14: *Misit cum classe me-
galducas consanguineum suum; et xxxi, 11: Alexius megalducas, qui classi erat praefectus.* Juncta cor-
ruptaque sunt hæc verba, aiunt quidam: a quo, non

edisseabant. Certo non nisi a Tyrio scriptores barba-
re megalducas, μεγάλος δοῦκας vice, pronuntianter
connexa. Vox μεγάλος trivialis licet, præ μέγος
minus anomala est: fateor δοῦκας, vice δοῦκε,
grammatico jure recentiore scribi. GOAR.]

P. 9. Protostrator. Mendose codices nonnulli πρω-
τοστάτωρ. Nicetas existimat protostratorem esse
Latiniū mareschalco: ita enim in Baldusio de
Gufredo loquens: Μαρέσχαλκος; ἢν ἀξιωμα δ ἀνήρ,
δηλος δὲ καθ "Εἰληνα; ἢ φωνῇ τὸν πρωτοστράτωρα
(ita scribendum, si Latinam quantitatem species:
occurrit tamen erubo per o, πρωτοστρίτορα). Joani-
nes Europolata in Theophilo vocal τῶν ἵππων: αν
πρῶτον, quia illis præserat. Etiam simplex στράτωρ
usurpat. Suidas: Στράτωρ εἶδος ἀξιώματος. In
donatione Constantini: Στράτωρος ὅρφίκιον ἐποιη-
σαμεν. GRETS.

180 [P. 9. Stratorum erat equum freno tenero
et considenti magistratui openi ferre. Spartanus
in Caracalla: Cum ilium in equum strator ejus levaret.
Paulus Diaconus de gestis Langobard.: Equus quam-
vis hinc inde a stratoriis verberibus casus, non po-
terat elevari. Ἰπποκόμους eos dixere veteres Græci:
Εὐθὺς οὖν καλεσάμενος τοὺς ἵπποκόμους καὶ τοῦ
ἵππου ἐπιθάς τῆς πρὸς τοὺς Κομηνοὺς φερούσης
παρειας ἤψατο. Στράτωρ; recentiores. Theophanes:
Μετὰ σπαθαρίων καὶ στρατώρων τινῶν καὶ
ἐπέρων βασιλικῶν ἀνθρώπων. Εορων primus πρω-
τοστράτωρ. Cedrenus in Theophilu: Μιχαὴλ ἵππο
κόμων δι πρῶτος γενόμενος πρωτοστράτωρ τούτον
φασι. Eadem fere Europolata apud Meursium.
Theophanes in Michaelo Theophilu filio: Τοῖς οἰ-
κείοις ἵπποκόμοις Βασιλείου ἐπέστησε πρωτοστρά-
τωρ τούτον οἶδεν ὄνομάσιν ἡ διάλεκτος καὶ νῆ.
Eadem ad verbum ex Theophane Zonaras Ann. 3.
Alio nomine ἵπποκόμων στρατεύοντα vocavit Ce-
drenus in Michaelo Rancabe, κόμητα τοῦ ἵππο-
κόμου in Isauro Leone. Δομέστικον quoque τῶν
στρατώρων dixit in Justiniano II Theophanes:
Ibidemque πρωτοστράτωρ τοῦ ὁψικοῦ memorat,
alium tamen a regio, comitatus neimpe ὁψικοῦ
vocati, stratorum primum. Magnum quoque scri-
psit Phranzes; at ubi decrescebat imperium. Acies
protostratorem sibi legimus duxisse apud Ce-
drenum, Zonaram, Gregoram et alios. Senatoria
dignitate clariusse discimus ex Cantacuzeni l,
15: Πρὸς θύρας ταῖς σαῖς ἐφεστήκασι τῶν τῆς
φυγήλησι τινές. Illi domesticus et protostrator
erant. GOAR.]

P. 9. Magnus stratopedarcha. Græcum nomen
et hic et alibi libenter retineo, quia vix suppetunt
Latina, quæ talium vocum vim satis expri-
mant. GRETS.

[Ο μέγας στρατοχεδάρχης. Is non aliud quam
tribunus, qui militem causas definit, crimina
etiam leviter castigat flagellisque cædi jubet, et
absente exercitus praefecto in milites animadver-
tit, vigilarum et profectiois tesseram dat. Si
miles crimen aliquod admiserit, ait Vegetius xxii, 9,

*A*uctoritate præfecti exercitus a tribuno deputatur ad pœnam. Arma militum, restes, equi, annona ad curam ejus pertinent. Discipline jus et severitas exercitus, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum, præcepto ejus quotidie curatur: ipse autem custos et diligens et sobrius legionem sibi creditam assiduis operibus ad omnem devotionem reformat et industrias, sciens ad præfecti laudem subjectorum redundare virtutem. Στρατοπεδάρχην vero tribunum esse declarat Theophanes in Joviano, quem eumdem τριεῦνον, deinde στρατοπεδάρχην, mox χλιαρχὸν appellat. Ultima quoque voce hoc officium ejus explicat Cedrenus; quem donesticorum præfectum Marcellinus, eorumdem primicerium scribit Hieronymus in Chronico. Στρατοπεδάρχην casorum curam gessisse ex nomine scribunt alii, quibus assentior; id enim quoque muneris præstitit. Auctoritatem et alia ad caput quintum proferam. Eumathium, ut Cyprus recuperatum tuetur, stratopedarcham ab Alexio creatum refert Anna filia, l. viii: δεὶν Ἑγνω' Ἀλέξιος τὰ κατὰ τὴν Κύπρον ἀσφαλίσασθαι, καὶ τὸν Φιλοκάλην Εύμαθιον τὴν ταῦτης ἀναθέμενος φρουρὸν στρατοπεδάρχην προετείσατο; ναῦς πολεμικῆς δεδωκὼς αὐτῷ καὶ ἵππος. Ὡς τὰ κατὰ τὴν Κύπρον διὰ τὰ θαλάσσης καὶ ταξιδευόντων ασφαλίζεται. Explicat Logotheta στρατοπεδάρχην voce Turcica jam Græcis satis familiariter λέγεται: Leunclavius Peclarpa ait esse Beßler-Beg, quem exponit prætorem, præsidem, et tandem supremum castrorum principem; additique vocem Græcam στρατοπεδάρχην. Magnum hunc stratopedarcham quatuor minoribus præfuisse scribit Meursius: at non magnus semper qui aliis præfest, sed qui officio præstat. GOAR.]

P. 9. *Magnus primicerius*. De primiceriis jam egi, l. i. c. 2. **181** Illud hic observa, olim Bœotiae et Thebarum principem magni primicerii nomen tulisse, teste Gregora l. vii, qui addit hunc ipsum principi posteris temporibus pro magno primicerio μέγαν κύριον appellatum esse, a prima syllaba occasione sumpta, a prima nimirum syllaba vocabuli κήριον amputatis compendi gratia, ut vulgus soleat, ex vocabulo primicerii duabus prioribus syllabis. Ex quo colligas iam tum η et υ eodem anno, instar iota, prolata fuisse: alioqui duas illas voculas κήριος et κύριος vulgi consuetudo non confundisset. GRETS.

[Si primicerius ex Suida πρῶτος τάξεως τῆς τυχόντης, ex Heraclio in Novell. II. Juris GR. τὸν ἐκάστῳ τάγματι πρῶτος, ut inter cantores, de quibus superiori cap., inter advocates, de quibus Jus GR. p. 225, prior est primicerius, an ita hic magnus inter varios imperii primicerios ut cunctis imperet? Affirmat, ut nuper de stratopedarcha, Meursius. At cum sit in aula primicerius (πριμικήρος enim τῆς αὐλῆς legitur frequentius in sequentibus), ideo magnus hic, quia illi cæterisque præminet; et ea causa primicerius, quod, ut infra scribit auctor, si εἰς τὸ φοροάτον κεφαλὴ ἡ: ζετιλικῆς συντάξεως, in exercitu im-

*B*eperatorii comitatus sen ministerii princeps; qui vulgo aulici ministerii cum potestate curator, le grand maistre. Favel voci data a Gregora interpretatio, vii, 8: primicerium enim quasi primum κύριον, et apertius μέγαν κύριον verlit. Καὶ μὲν δὴ ξεῖνος & τῶν τοιούτων παραφθοράν τινα τῷ μακρῷ χρόνῳ παθόντας & μυδρῶς πως ὑπεμφανούστι τὴν ἀλήθειαν. Τὸν γάρ τοι τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηρῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου πριμικήρου, μεγάλον κύριον ὄντος οὖστος νῦν, εἰς τοῦτο παρενεχθέντες ἐκ τοῦ παρενεχθῆναι τὴν πρώτην συλλαβὴν. Quod vero præmittit Bœotiae principem jam a Constantino primicerii nomen adcepit, nullam apud me fidem meretur. GOAR.]

P. 9 Magnus contostaulus, comes stabuli, Gallis *connestable*. Nomen conflatum ex *contos* seu *conto* comes, et *staulos* *stabulum*. Cantacuzenus, I, 40: Comperiunt principem Sahaudia, quem *Latinorum lingua conton* vocat; quia ea ætate princeps iste necdum erat dux sed comes. Synodus Florentina: Ἐκαθέζοντο δὲ καθαλλάριοι τε καὶ μαρχέσιοι, κόντοι καὶ δουκάδες. Est etiam recentioribus Græcis κοντόν breue, curtum, kurz, parrum; unde *contaciūn* sacri odarii genus. Cedrenus scribit quendam appellatum esse Κονταλέοντα et alium Κοντοστέφανον ob parvitatem, quasi *parvum leonem* et *parvum Stephanum*. Est etiam κοντά, πληστόν, prope. Σταῦλον seu σταῦλος ex Latino *stabulum* detortum: nam extirita unica litterula *b* habes *staulum*. Hinc etiam Germanis est *Stall*, *Stallung*, *einstallieren*, quod barbaris *installare*, *stallum* seu *stationem* assignare. Nec mireris si talium origio a vocabulo *stabulum* repetatur, cum eadem vox contostaulo nonen tribuat, et quidem honorificum; hodieque die *stallmeister*, magistri stabuli, magno loco sunt in aulis principum. Scribitur etiam κονταῦλος, sed recius est prius illud. Habebant quoque veteres Franci comitem stabuli ut videri est in epist. 3 Hinemari, c. 16; quem vulgus corrupte appellabat constabulum, ut est apud Reginonem I. ii, et apud Tyrium passim legere est *constabularius*. Habes et simplex *stabularius* apud anonymum viii, 6, De bello sacro: *Conradus Henrici III stabularius*. GRETS.

182 [Habuerunt Romani comites stabuli imperatorii, de quibus Paulus Diaconus l. xvii, et l. xxix

C de Theodos. De annonae et tributis l. xi. Græci patriter etiam vocibus consoni Badurium Justinii fratrem κόμητα τῶν βασιλικῶν σταῦλων, aliumque anonymum eadem appellatione insignitum apud Theophanem et Leoneum Grammaticum in Theophilo jactant. Ab iis vetusti Franci regiorum stabulorum comites *connestables*, Græci recentiores suos κονταῦλους κονταῦλους vel κοντοσταῦλους; deducunt: hos tamen ab istis. Rem paucis aperio. Comites neoterici κόντους (ne κοντούς, hoc est *breves*, dixeris) appellant, ut Nicetas in Andronico l. i: Οὐκοῦν τεὶς στρατηγοὶ διπτανόμενος, οὓς κόντους, εἴπη τις ἀντιτίθεντας τοιούτους. *Stabula* σταῦλα vel σταῦλους. Moschopulus: Ιππῶνες Ιπποστάσεις, σταῦλοι. Ex utroque nullo negotio κοντοσταῦλος

creatur. Ex Gallico *connestable* deduxisti, inquies. A Dictum volo. Franci namque, ut Christianorum bono nati, ea qua gaudent in exteras regiones excurrendi licentia, frequentius a Gracis, sicut in Saracenos propugnat, stipendia prouerebantur (ut Ruacius ille qui quadringentis Francis apud Cuperpalatem et Annam Comnenam adjunctus Graecorum exercitum ducebat), ducemque suum nonnisi appellatione apud suos colenda dictum voluerunt. Quae vero *stabuli comite*, vulgo *constabulario*, honoratior esse potuit aut sibi derentior, tū *connestable*? Enī ut ad hanc vocem velut in fontem Graeci referant suos χοντσαύλους, inter quos Gregoras et Chalcondyles χοντσαύλους pronuntiant. Dictionem tamen apud autores Alexio Comneno superiores, nec dignitatem eu priorem reperias: at de *comite stabuli* vel *contostaulo* eeu Francorum duce testatur auctor, c. 5. *GOAR*]

P. 9. *Magnus logotheta*. Quid sit logotheta, jam l. i, c. 6, explicavitinus. Et quamvis Nicetas dicat esse eum qui Latinis sit cancellarius, tamen id ubique locum habere non potest. Quis enim logothetam ἀγέλων ποικιλίας seu gregum vocet cancellarium, ut ei logothetam τοῦ δρόμου, *cursus*? *GRET*.

Ibid. Λογοθέτην a Cyrillo et a Chrysostomo Deponit, ac primū a Cedreno in Anastasio inemoratum, verum in alio quam qui pertratur sensu reperio; præsens enī est non qui ærarii, sed qui publici regiminis *rationes* ponit. Magnus namque logotheta cum imperatore communis boni ratione habet, res unde reipublica communis et, simul principis thesaurus augescit administrat, et denique cunctis providet. De illo Gregoras, ubi de Muzalone, vi, 2: "Ἡν δ Μουζαλῶν (λογοθέτης) τῷ βασιλεῖ παρεδύνατεύθυν τότε, καὶ τοῖς βασιλικοῖς καὶ δημοσίοις μεσιτέύων πράγμασι, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως μεγίστην καρπούμενος τὴν αἰδῶ διά τε σοφίαν καὶ γῆρας μαχράν καὶ ποικίλην ἐμπειρίαν πραγμάτων μετὰ ψρονήσεως ἔχων. Nicetas ubi de Hagiōtheodori, in Manuele, I. i: Μελεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστῆρα διαταγμάτων τὸν Ἀγιοθεοδόρητην εἴθησιν Ιωάννην. Καὶ ἦν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως δει διπτανόμενος, καὶ τὰ τούτου ἵνταλματα δσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττους μοίρας δεχόμενος. *Curopalacei* in Michaelie Parapenacio: Εἰς τὴν τῶν κοινῶν διοικησιν καταστησάμενος, λογοθέτην αὐτὸν προβαλόμενος. Is non absumili summi regii publicique Juris administratio quem supremum cancellarium Graeco Niceta teste vocamus: "Ο μὲν τὸν οἰκεῖον, ὁ; ή Λατίνων βούλεται φωνή, καγκελάριον. Ita scribit ejusdem Manuelis I. vii, ω; δ "Ελληνες εἰποτεν λογοθέτην (ἥν δὲ οὗτος δ Μαγέντζης ἐπίσκοπος) Επεμψεν. Fax alia, qua vox illustretur, inibi superflua est. Animadverie modo logothetam prius suisse qui publici ærarii questor vocatur; de quo sensu nos infra, ubi logothetam τοῦ γενικοῦ exponemus. Μέγαν hunc λογοθέτην ante Alexii tempora vix auditum scio: διοικητοῦ vocem ejus munus apud antiquos significasse fateor;

183 ac tandem eum ab imperatore his verbis institutum: *Tu magnus logotheta esto; quæ sibi dicta Phranzes asserit, quamvis clam ita creatus pro more officii imperatorem venerari ac publice adorare vetitus fuerit. Cæterum an hic μέγας λογοθέτης idem sit qui τῶν σεχρέτων et amplissimi senatus caput, mihi pene indubium: ubi enim hujus mentione, de illo altum sit silentium, ac cum magnus ille personat, aliis secrete latitat: an non ideo quia binominem diversis temporibus sē fecit hæc dignitas? Certe scrupulum omnem a terenda sententia hujusmodi semita Nicetas amovet in librorum titulo quo se λογοθέτην τῶν σεχρέτων καὶ ἐπὶ τῶν χριστινῶν, secreti logothetam et iudicis præpositum, et in Murzuphio, ἐπὶ τοῦ ἄκρου στῆσαι τῆς συγχάτου βατῆρος καὶ τοῖς σεχρέτοις λογοθετοῖσι, in summo senatus solio consedisse et in secretis iudiciorum rationem supremam habuisse affirmat: at quid hoc aliud quam magnum logothetam egisse? Logothetam insuper et urbis præficiūm jubet Anastasius, referente Cedreno in ejus vita, consenso ambone Acephalorum læresim proclaimare: quid hoc aliud quam senatus præsidentem populique rebus præpositum eidem voluisse favere et auctoritate publica confirmare? logothetam secreti Annæ Comnenæ I. iii, et apud Nicetam statim sub historiæ limine, et in Isaacii Angeli I. iii lego, magnum logothetam apud Nicephorum Gregorani et eo posteriores, logothetam nude sumptum vel τοῦ γενικοῦ addito apud omnes Niceta scriptore superiores. GOAR.]*

P. 9. *Protosebastus primus Augustus*, ut Wollius vertere amabat. Rogers in Annalibus Anglicanis: *Qui vocabatur Graece protosebastos; Latine comes palatinus*. Protosebasti dignitas dicitur hic ordine decima tertia; et ita est in nostro indice: in catalogo Juris Graecorum I. ii, decimum quartum locum obtinet. In nostro magnus domesticus quartus est, ip̄ illo septimus. *GRET*.

[Ο πρωτοσέβαστος. Inauditum ante Alexii Comneni tempus nomen; ac uli eum sebastocratoros et panhypersebasti cognitum Anna filia narrat I. iii, ibi generum Taronitem protosebasti et protosebasti dignitatis auctum, Adrianum vero fratrem protosebastum clarissimum vocalum, refert: "Ο Ἀδριανὸς δ ἀδελφὸς τοῦ χριτοῦντος πρωτοσέβαστος ἀξιοῦται περιφρένεστατος. Μοις absque medio subiit: Τούτων δὲ τῶν ἀξιωμάτων τὴν κατινομίαν δ ἐμδεκτὴ προσεξέρατο. Alius protosebastos protosebasti dignitate conjuncta Nicetas, Gregoras, Caucacenus recensent. Ad Alexium et Annam redico. Ipsa ubi Venetos bellorum socios donis et honorum cumulis a patre compensatos narrat; ipsum reipublicæ ducem protosebastorum dignitate et stipendiis, patriarcham vero per venerandi appellatione, collato non illiberali donativo, cohonestatum scribit. Verba ejus sunt: "Ος διὰ πολλῶν τούτους ἀμειψάμενος δωρεῶν καὶ τιμῆς καὶ εὐτὴν τὸν δουκάτα Βενετίας τῷ τῶν πρωτοσέβαστων ἀξιωματι μετὰ τῆς φύσις ἐτιμήσεν, ὑπέρτιμον δὲ καὶ τὸν πατριάρχην

αὐτῶν ἡξίωσε μετὰ τῆς ἀλόγου ρύγας. Nusquam tamen erat ἀλόγος ρύγα, nec in rationem militabat, cum Venetos, ut sui patriarchae sustentarent impianii, paucō retro tempore, anno videlicet 1073, Gregorius septimus pontifex Romanus litteris suis et breviatis, de quibus Baropius illo anno num. 51. Prōtosebasti pīleus erat viridis, ut c. 4 legēmus, viridisque liquor ei proprius, quo, sicut imperator rubro, subsignandi potestatem hactenus est. Nicetas de Alexio prōtosebaste in Alexio Manuelis filio: Άδρημα ἐκ βραχίλεως ἔχεντες, μὴ δὲ λως εὐπαράδεκτα οἰεσθαι: δια τὴν βραχίλεων χειρὸν ὑποσημανεῖται γράμματα, εἰ μὴ πρότερον ὅφθελεν τῷ Ἀλέξῳ, καὶ οὐν τὴν δεξιὰν τῷ βατραχεῖ τεπιθεῖς χρώματι τὴν τῶν ἄρυθρον ἐπισημασταν βραβεύσεις. Goar.]

In nostro nullas est δὲ παταντῶν τῶν φελοσφρων, suminus philosophorum: 184 at in altero 29 stationem obtinet. 86 locum tenet διεδύσκοι. Interpres verit. lictores; noster index rhabdubicis caret. Sant et aliae diversitates, quas lector mutua utriusque catalogi collatione deprehendet. GRETS.

P.9. Pincerna pocillator. Scribitur etiam πικέρνης. In indice Juris Graeco-Romani annotatur et approbatitur lectio ista δὲ πικέρνης. Sed tunc amur vulgatam: aliqui paulo post exsurgent qui divisim legant δὲ τὴν κέρνης. Goar.

[Ibid. Pincerna Latinis dictio cognita, ex qua, ut reatur quidam, Graecobarbara πικέρνης: at si nihil fidem non omnino dempseris, ipsa πικέρνης germane Graeca est, quasi ἐπὶ κέρνης, poculis prefecta. Scis verbūnū κερδινομενū vini temperandi vel miscoindi signilevantia adeptū, cuius vice κερνῶ profert vulgus; ab eo κέρνη pocillatio et præbendi calicis ministerium, ac δὲ τὴν κέρνης pocillationi sitre peculis prepositus; exinde duabus in unam contractis dictionibus sit per apbāresium πικέρνης, ex affinitate ad Latinum pincernam etiam πικέρνης vocatus, qui Cedrenus in Theophilo olivoxōn, Nicetæ I. i Alexii κυλικιφόρος, I. i Andronici δὲ τὴν κεράσματος (οὐνοῦ κρασί sive κραστὸν hodie dicunt), et Manassi denique δὲ τὴν κέρνης scriptus. Ita me Deus amet, vates fuit Gretserus: his enim madida adhuc charta vix exaratis characteribus in eo primum legi: Paulo post exsurgent qui divisim legant δὲ τὴν κέρνης. Goar.]

Ib. Europalata nomen, ut videtur, a cura palatiū formatum. Evagrius, v. 4: Τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐκπεποτευρένος, δια κουροσαλάτην τὴν Πιομαλον λέγει φωνή. Quem descripsit Corippus. laud. Just. I. 185 et lib. II. 282. Latinum nomen europalatae varie deprivavit: hinc apud Luitprandum in Legatione est Leonis europalati, et apud Leonem Ostensem europalasi; κουροσαλάτησα, uxor europalatae, et Kouropalatikion minus seu dignitas europalatae; qua ēneigneantur etiam absentes, et quibus Cpolis nec visa nec fortean videnda. Exempla invenies in libello Constantini Porphyrogeniti De administrando imperio.

De Europalata passim Codinus in suo libell.; PATROL. GR. CLVII.

A quem olim officium habuisse ait, sed ignotum, nunc vero, hoc est tempore Codini, nullum. Alemannus ad p. 28 Procopii duplēcē Europalata statuit, alterum qui sub se habebat prætorianos milites, quorū plures ordines, domesitici, protectores, silentiarii, de quibus Procopius, p. 108: ex his ali in atrio et vestibulo regis versabantur, alii pro cubiculis desidebant et excubias agebant diu noctuque: hi εὐπάτοροι λάχες, Latine excubatores vocabantur, illi φύλακες, τοῦ παλατίου, custodes palatii, prætorii milites seu prætoriani, aulae vel aulicī milites. Præfectum his ordinib⁹ comitem prætorianum seu excubitorum appellat Jornandes, Procopius principem custodum palatii, Corippus de laud. Just. Min. 2, 285 curam palatii. Alter europalata erat præpositoris fabricæ palatii. De quo Cassiodorus libro vii Var. epist., 5, cuius magnam dignitatem fuisse credit Meursius in Glossario, quod ante regem Théodoricum auream virginem gestans primus incederet. At Cassiodorus, primus, inquit, inter obsequia numerosa, hoc est non inter 185 singulares et primarios viros, patricios, seniores et consulares. Aurea vero virga est, quam Codinus δικανίκτον appellat, inferioribus etiam ordinibus concessa honoris ergo, idque ex eodem Cassiodori loco colligere est. Plures aliquando erami Cpoli hac dignitate conspiciui. Cedrenus: Μετὰ δὲ τὴν θάνατον Τουστιγκοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀναψιδὸς αὐτοῦ Ιουστίνος δὲ ἀπὸ κουροσαλάτων. Et apud Joannem Europalata in Isacio Comineno: Ιωάννην δὲ τὴν ἀδελφὸν καὶ Καταχλήν τὸν κεκαυμένον Κουροσαλάτας καὶ ἀμφοτέρους τιμᾶ. Nec Cpolitani tantum, sed et exteri hac dignitate honestabantur, maxime Iberes, ut constat ex Constantino imperatore lib. De administrando imperio c. 45 et 46.

Copolitanum palatum ita describit Luitprandus Ticiensis, lib. v rerum per Europam gestarum: Copolitanum palatum non pulchritudine solum, verum etiam fortitudine omnibus, quas nequam viderim, munitionibus præstat: quod etiam jugi militum stipulatione non minima observatur. Mōris itaque est hic post matutinum diluculum mox omnibus, patere, post tertium vero diei horam, emissis omnibus dato signo quod est mis, usque in horam nonam cunctis adiutiva prohibere. Sed quale hoc signum mis? an missa vel missio, quod est illicet? at quid haec Latina apud Graecos? an uisa? nam posterioribus Græcis haec uictio usurpata fuit. Vide Meursium v. Mis. GRETS.

Vox in Græciam serius invenia, a Latinis primis inventa, cura palatiū, qua is magistratus intelligitur qui palatiū curam agit et curator palatiū nuncupatur in nonnullis editionibus cod. Theod. de Comit. et Trib. Scholar. I. vn, eundemque reor quem Theophanes in Mauricio celebrat κουράτωρ τῶν βραχίλεων οἰκων, ad cuius dignitatem ut imperatoris proximam summos viros vel aspirasse vel electos suissimenter orant historiæ. Justiniani nepos Justinus κουράτης φωνητης, ita scribit Theophanes, ex cura palatiū (dicto Marcellino proprio) concendit imperium. Leo

nuncupatus Isaurus Artabasium data in conjugem illia europalatem fecit, ex eodem Theophane, qui Mauricium quo iure nepotem Domentiolum eo titulo referunt auxisse. Ilunc honorem Domentiolo fratri contulit Phoras, ut Cedrenus in ejus Vita, et pariter germano Theodoro Heraclius, ut Nicephorus in Breviario. Michael S. Ignatii pater ex europalate factus est imperator. Bardas Ignatius, infensus, sumptuam ambiens potestatem, europalates primum, tum Caesar est salutatus. De ejus insignibus et ministeriis suo loco: plura et diversa reperies apud Meursium, Gretserum, Bulengerum, Fabriotum in Cedreni Glosario, Dempsterum de Antiq. Rom. I, 4, Savarium in Sidonii Apollinaris carmen 23. **GOAR.**

P. 9. *Ο παραχοιμώμενος τῆς σφρανδόνης.* Junius accubitor fundit. In catalogo Juris Graeco-Romani διπλαχοιμώμενος τῆς μεγάλης σφρανδόνης: interpres accubitor magnae ratione. Ego versione mea rem ipsam explicare studui, cum nihil suppetat quod Graeca apte exprimat. Nam παραχοιμώμενος iste erat signifiser seu custos annuli imperatorii, quo litteræ obsignabantur; qui annulus per partem suam, neimpe per σφρανδόνην seu palam, significatur: pars enim hæc servit signaturæ, ut sic loquar. **GRET.**

[Annulos signatorios sive sigilla in annulis adhuc postremis seculis imperatores gestasse declarat Nicetas tum in Joanne Comneno statim **186** sub Historiæ sue lineine, quo ipse esset τὸν κοιτῶνα τὸν πατρικὸν, καὶ προπεσόν ὡς δῆθεν θεηνήσων ὑφαιρεῖται λάθρᾳ τῆς ἐκείνου χειρὶς: τὸν σφραγιστῆρα δακτύλιον: tum in Alexio laudati Joannis nepte ad calcem, ubi eo crudeliter obtruncato annis absissa subtila perforatur, trajectoque filo et apposita cera Andronici tyramideum invadentis annulo signatur: Tūpatai ὀβελίσκῳ τὸ οὖς, καὶ κρήκης ἐξαφθεῖσῃς κηρὸς περιπλασθεῖς τῷ Ἀνδρονίκου σφραγιστηρῷ ἐντυμάνεται δακτύλιος. Annulus ille et quoilibet aliud sigillum σφρανδόνη; nomen accepit. Σφρανδόνη, inquit Suidas, ἡ τοῦ δακτύλου περιφρεῖται, καὶ ἡ εἰς λίθου ἐπιβολὴ ἐπιτηδεῖα χρήσεις. **Ililius annuli et cujuslibet alterius regii sigilli custos sores ejus in quo reponitur loci observat, ad illas sedet, moratur, vigilat, et pro excubitorum more etiam somnum capit, παραχοιμώμενος τῆς σφρανδόνης, regis signaturæ antistes, sacri cerarii exarchus, garde des sceaux de l'empire.** **GOAR.**]

P. 9. Praefectus seu accubitor cubiculi; aliqui addunt sacri, utpote imperatorii. Hodie in aulis vocantur kammerherrn, camerarii, aureis clavibus conspicui. **GRET.**

[*Ibid.* Exponit Constantinus Manasses παράχοιτον καὶ φύλακα τῆς βασιλείου κλίνης, sub cuius dispositione erant πρόκοιτοι καὶ προφύλακες, de quibus Nicetas, qui ante sores excubabant et imperatorem custodiebant. Olī μὲν γέρε σωματοφύλακες; καὶ δορυφόροις διποθέν του τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηύναζον, ait ille in Andronico. I. II. Ergo isti proprius, ad sores nimirum principis ac juxta cubiculum, qui hac de causa κοιτῶνται a Leone Grammatico

A et πρόκοιτοι οι Zonara dicuntur in Theophilii Vita, a Niceta in Joanne Comneno οικλίδοις καὶ πρέσβυτοι, a Theophane in Justiniano xoubeikouλάριοι καὶ σπαθάροι: armati quippe spathis sacram cubiculum observabant. Eam ob rem somnio, quod interitus fuit oraculum, exterritus Mauricius apud Theophanem διπνισθεὶς ἐκάλεσε τὸν παραχοιμώμενον αὐτοῦ, ut qui dormienti principi juxta nomen excubias agens accubaret. **GOAR.**]

Ib. Logotheta ærarii generalis. Ita verti Glossarium Graecobarbarum seculus. Junius, *logotheta publicæ rei.* Longe aptius quam interpres Joannis Europalatæ historici, cui Nicēphorus ἀπὸ γενεῶν est *Nicēphorus u Genicis.* Interpres Juris GR curatorem genici indigitat. Wolfsius verlit *generalem.* P absolute, et *generalem logothetam*, quia Zonaras in imperio Irene et Constantini filii Nicēphorum γενεῶν λογοθέτην appellat. Theodori Metochitæ maximus encomiastes est Nicēphorus Gregoras in sua historia, præcipue I. VII, non procul a fine. Hic Metochitæ etiam huic logothetæ munere functus est. **GRET.**

[Ο λογοθέτης τοῦ γενεικοῦ. Lucem sibi μητραὶ accidunt hæc voces. Γενεῶν locus est Cipri, quo ius tributorum subditi exsolvent et negotiatoris vectigalia pensant, quem Zonaras periphrastizῶν τὰ ἄρχεια τοὺς φορόλγους λογοτραχτοῦντα scripsit in Constantino Duca; de quo Cedrenus in Basilio: Καὶ εἰς τὸ λεγόμενον Γενεῖδον κατιών τοὺς εἰσπρατομένους ἐσκόπει παρὰ τοῦ δημοσίου, μή πού τι; ἀδίκιας εἰσπράττοι, καὶ οὕτως τοὺς ἀδίκουμενος; ἐπήμυνε. Et descendens ad Genicum, ærarii sudem, eos qui ab ærarii ministris vectigalia exigenterunt, ne quis quid injuste persolveret, speculabatur, ac ita iniuriam passis opitulabatur. Γενεῖς: exinde portorii vectigaliumque exactior est, ut aiunt, generalis. Suidas v. Γενεῖς: Ἀναστάσιος βασιλεὺς Ῥωμαίων αἰσθέμενος στόλην Σερακτηῶν ἔρχεσθαι κατὰ τῆς πόλεως, Ἰωάννην **187** ἀπίστησιν ἥγεμονα τοῦ πολέμου, διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ λογιστὴν τῶν φόρων, δ, Γενεῖδον καλοῦσιν. Cedrenus quoque Nicēphorum exgenicium, ἀπὸ γενεῶν, vel ut scribit Europalates ἀπὸ γενεῶν, imperatorem factum testatur in Historiæ lineine: hinc ipse audit vit γενεῖδος λογοθέτης, qualis Theodotum quoque iniquissimum monachum reperies apud Theophanem et Cedrenum in Justiniano posteriore. Jam quo constet logothetam hunc a caucellario longe diversum, nec ejus aut similis alterius munere suis implicitum, sed sumptuam ærarii praefecturam gesuisse, observo, λόγον computum, rationem, rationem, fisum, æque ac alia referre; qua de causa dixit Theophanes in Copronymo: Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμώνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἀγίων καὶ κορυφῶν ἀποστόλων, τὰ ἐκπαλαι τελούμενα τάλαντα τρία ἡμισι, τῷ δημοσίῳ. λόγῳ τελεῖσθαι προστάξειν, publico ærario pendi, in fisum referri, publicis rationibus accenseri jussit. Λογοθέτης, ἀπὸ τοῦ λόγου, publicas rationes componit, quo pa-

etio Cyrii τελωναρχαις et πρακτηνηφισταις λογοθεταις adnumerantur, et λογοθετησαι rationem reddere, ratione instituere ex Photio reddidit Stephanus. Eam ob rem rapax et iniqualis logotheta Theodosius scribitur a Theophane, επι τοις πλειστους της πολιτειας θρηνονται και τμανεταις θυνδρας, ουκ εκ των διοικητων μόνων, αλλα εκ των της πόλεων οικητων, ειχη και μάτην ἀπροφασιστως ἀπαιτησες και έκταγης και δημεύσεις ποιούμενος. A pluribus reipublica proceribus illustribusque viris, non qui nigris modo et rura, sed et qui praecipuum imperii civitatem incoterent, indicta causa, nullo demerito, absque rationis praetextu pecunias exigere, multas eis imponere, bona publicata rapere. Apud eumdem Nicephorus Phocas avaritia rapacitatique deditus imperator exiliensus Nicetum patrarcham και γενικην λογοθετη τη δημοσια τέλη της έκκλησιας και μναστηριων ἀναβιδεσσαι. Alius Nicephorus ipse logotheta, referente Europa-^B late ad historie calcem, inquiritur ab adversariis περι τῶν της βασιλειδιαφερόντων χρημάτων. Subdit: Οὐ τοσούτον ξυλεν τῶν βασιλειών θησαυρῶν, quam ut logothetam sibi insensum e medio tollerent; ad eum siquidem, ut hoc ex Theophane addamus cumuli gratia, pertinenit τὸν γενικοῦ λογοθεσίου πράγματα, generalium computorum negotia quæpiris, et ut idem inferius habet, δημόσιοι τῶν λογοθεσίων κύδικες, publici computorum libri, δημόσια χειροθέτια, publica ratione inveniuntur. Illi ministri ascribentur ἐκλήπτορες τῶν δημοσίων φόρων, vectigalium receptores, de quibus Theophanes in Justiniano posteriore; διοικηται, thesaurarii, eidem et; Paulo Dia-^C cono dicti in Leone Isauro; ξεισται pendendorum exequatores, quos memorat Cedrenus in Basilio et alii. Ultimi inter generales logothetas Theodori Metochitæ merita et honores, quem hic auctor memorat, reperies descripta Gregoræ l. vii. Goar.]

P. 9. *Protovestiarites*. Diversus hic a protovestiario, ut tum ex catalogis, tum ex diversis officiis manifestum evadit. Grets.

[Οἱ κειστιαρχητησιαρχητησι. Errant qui protovestiarium et protovestiaritem unum putant, quibus, sub non absimili penitus nomine, munus et ordo penitus diversa. Beostiarthæ cubicularius est, cuius onus ut vestibus sibi a vestiario prolatis principem induat et exuat. Indicat id beostiarthoς vestitoris dictio Latina, prioris vice posita: ubi enim scribit Cedrenus Justiniani anno 22 & πώλεσαν οἱ βεστιαρται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, Theophanes habet ἀπόλεσαν οἱ βεστιαρτες τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. Euchologium: ἐπαύρει τὸ χλαμύδιον ὁ πατριάρχης και ἐπιδιδωτιν αὐτὸ τοις βεστιαρτοσι (ita scribit illud) και την φέλλων. Πρωτοβεστιαρτην ηaque regis cubiculi magistrum, sive regiorum cubiculariorum principem interpretabere; eumque opus ἀδεσποτον jam referendum εἰς οἰκον βασιλέως πράττειν, in imperatoris cubiculo ministrare, describit. Goar.]

188 Qui sequuntur, domesticus mensæ et praefectus mensæ, satis noti sunt. Grets.

P. 9. Praefecturam ac primatum super ejusdem

A ordinis reliquias constat ex dictis supradictis domesticum sortiri. Quia de causa domesticus mensæ, et ut Gregoras, viii. 7 habet, δι τοῦ δομεστικου τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς σεμνυνόμενος ἐπικλήσει, censesbitur is quem Pancirollus in Notitiam imperii Occidentis c. 44, castrensem sacri palatii vocat, qui mensam principis et folium palatum curat, quem nos magnum hospitiū magistrum, regiae mensæ structoribus præpositum ac in cateros aulae regiae ministros juri exercenter, conspicimus. Goar.] P. 10. Οἱ εἰτι τῆς τραπέζης, qui τραπέζοπις· mensæ structorem ac dapiferum, τὸν τῆς πάσης περι συμπίστα περιστενῆς ἐπιμελούμενον, ex Hierachio intelligimus; cuius officii titulo, jam a Constantini temporibus, Russis principem in imperatoris palatio gavissimum auctor est Gregoras, l. vii, at certe unus est testis ubi ait: δι δὲ Ρωσικὸς ἡγεμῶν τὴν τε στάσιν καὶ τὸ δέξια τοῦ ἐπι τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεχλήρωται Κονσταντίου.

P. 10. [Magnus pappias. Pappias absoluta pater, est idem quod πάπας seu πάππας. Palladius in Lausiaca Historia in Paulo Simplici: Καὶ δύνοντος τοῦ τίτου λέγει αὐτῷ ὁ Ἀντώνιος· Πάπια (nam et simplici π scribitur), θέλεις φάγωμεν δρπο κλάσμα; hic nomen palatinæ dignitatis est, de qua Codinus infra c. 5. Grets.

[Abbas dientium et balbutientium puerorum, patres et seniores appellantium, vox est παππίς. Eustathius in Iliados v: Κατὰ βρέφους προσφώνησιν καὶ κατὰ ἀναπλαστασιμὸν λέγομεν πάπιας καὶ παππίας, πάτερ nimis vice. Ille monachus apud Palladium in Lausiaciis blande: Πάπια, θέλεις φάγωμεν δρπο κλάσμα; et ille alias: Τί λυπεῖς καὶ ἀδημονεῖς, πάπια; A privatis domibus et familiis aulae CP redditia familiaris vox fidum et senioreni significat ministrum, cuius custodia palatum committeretur et integratæ claves noctu tradicerentur asservandas. Ita ne mouet Georgius Coresius in rescriptis; nec tamere aut ignorare: Constantini namque Manassis auctoritate fulcitur: Πρὸς τὸν τῶν οἰκων φύλακα τῶν ἐν τοις ἀνακτόροις, παππαν λέγομεν αὐτὸν κατὰ Ρωμαίων γλώσσαν. Aldus Coresius idem aulæ clericis palatinisque ecclesiis suisce præpositum, ac protopapæ (archipresbyterorum intellige) noniusqnam munere donatum Egrezie: nam et pro bujusmodi sententia haec militant auctoritates. Prima, Irene de votæ Imperatricis in lecto duas imagines reperit impius conjux Leo Cypromyi illius, ait Cedrenus, quas inquisitione facta εὗρε δι τοις παππασ τοῦ παλατου εἰσεχόμενον αὐτός, a clero utique fidem et cultum imaginibus servante; altera: Leoni Armenio neceps illaturi Michaelis Balbi socii, sacerdotum orationibus assumptis simulataque religionis specie, simul cum prælatinis clericis matutinas laudes in palatio dicitaturis admissi sunt: Τῇ νυκτὶ δικλισθέντες, ένδοθεν τὰ ξιφη φοροῦντες, τοῦ παππου ἀνοίξαντος, ὡς οἱ ιερεῖς, μετὰ φελωνίων εισῆλθον. Papias itaque, eeu eos admittere solitus, ex eoruin numero suffit

unus. At cum papiae dignitate promoti (quod necas ecclesiasticis, ut optime disserit Anna Cominena) acies eduxerint in hostes et frequenter cum eis manus conseruerint, frustra clero conjiciuntur allecti; quin a clero quoque alieni sacras imagines inferro et palatii portas clericis, non segnius quam ipsi, reserare potuerunt. Clericus itaque sive fucrit seu etiam ecclesiastici ordinis exors, nonnunquam claves palatii teste Leone Grammatico suae fideli commendatas tenuit. Hoc ejus verba declarant in Basilio Macedone: 'Ο Ἀρτάβασδος εἰσέβραμών πέρι τὸν πατέραν καὶ δράς ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιάως ἤνοιξε τῷ Βασιλεῖ· καὶ γενόμενος **189** ἔνδοθεν Βασιλείος ἦρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ κεῖρος, καὶ τῇ ἔωθεν Γεργύριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Φιλήμονος ἐποίησε πατέαν. Eum in palatio habitasse, et facilem imperatori ad ejus sedem accessum fuisse, narrat Cedrenus in Leone Armenio. Cæterum pappiam vel papiam scribere, ne morarer in re nullius momenti, nihil semper pro variis auctoribus aut exemplaribus perinde fuit, cœu negotium in disserimen hanc vocandum.

P. 10. [Ο Ἑπαρχος. *Præfector urbis*. Nicetas in Alexio III, l. III: εἰς δὲ Ἑπαρχον τῆς βασιλίδος εγκατίσταται πόλεως, Cedrenus in Theophilo: 'Ο Ἑπαρχος ἐκ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως γαληνότεος τὸ κρίνειν λαβῶν καὶ τοῖς πολιτικοῖς χρήσασθαι νόμοις: ex quo Ἑπαρχικὸν βῆμα apud Leonem Grammaticum. Hoc ejus munus latius alio loco prosequendum. Circa nomen ejus ἀπὸ τοῦ ὑπάρχου **C** discrimen observat Blastares Elementi E, c. 15: Ἑπαρχοι δὲ λέγονται οἱ τῶν Ἑπαρχιῶν ἔχαρχοντες, Ἑπαρχος δὲ δ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Hinc obscurior Cedreni locus in Justino II lucem accipit, et eparchum hyparchum fieri intelligimus: Καὶ δ Ἑπαρχος Ἐφη τῷ βασιλεῖ· Νῦν, δέσποτα, διπερ ὑπερσχόμην ἀπελείωσα. Καὶ δ βασιλεὺς πατρίκιον αὐτὸν ἐποίησε καὶ ὑπάρχον μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ, quia nimilrum provinciæ vel urbis alterius præsidem officio non amovendum constituit. Vel ne dignitatem ejus qui præmium meruerat imminutam affirmeam, prætorio præfectorum eadem voce denotari assentam. Theophanes in Leone: 'Εκέλευσε δ βασιλεὺς; Ἑκτασθήσας Ἰοκάσιον παρὰ τῷ ὑπάρχῳ τῶν πραιτωρῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει. In Justino: Τὸν Ἀπίωνα πατρίκιον ἐποίησεν ὑπάρχον πραιτωρίων. In Theodosio seniore: Τὸν ὑπάρχον ἐφόνευσαν. Sozomenus hunc ἡγομένον τῶν τότε παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς στρατιωτῶν asserit: ego prætorio Illyrici præfectorum commode interpretor: ejus enim erat Iudeos Thessalonicensium populo, de quibus ibi sermo, exhibere. Iterum Theophanes in Phoca: Θεόδωρος ὑπάρχος τοῦ πραιτωρίου. Correntius tamen videtur scriptisne ^{et} innotatta, viii, 8: 'Ἐπαρχον τὴν ἡγεμονίαν τῶν φύρων τῆς ἐώνας πρὸ τινος καίρου ἀπὸ τινος καιροῦ ἀπειλήσει, δι τὸν Ἑπαρχον πραιτωρίων ὄνομάζειν εἰώθασιν οἱ Ῥωμαῖοι. 'Ὑπάρχον demum pro urbis præfectoro suarendum semel mihi apud Theophanem occurrisse non difficit, ubi de Phoca

A scripsit: Ἐπέτρεψεν Κώνσταντινον τὸν ὑπάρχον τῆς πόλεως. GOAR]

P. 10. *Magnus drungarius* τῆς βίγλης. Detortum ex Latino *rigilia*. Δρουγγάριος, qui etiam δρουγγάρης, παρὰ τὸ δροῦγχος: *drungus globus militum*; vox n. e Latinis ignota. Vopiscus in Aureliano: *Omnium gentium drungos usque ad quinquegenos homines in triumphantum duxit*. Ubi Casaubonus: *In tacticis Græcorum libris omnis adunatio militum appellatur δροῦγχος. sive plurimum sive etiam paucissimorum: nam et tres atque quatuor drungum faciunt. Inde est δρουγγιστὴ τάττεσθαι, quod Mauricius imperator libro i. opponit τῇ μαχρῷ τάξει et continua et atque in longum porrrecta aciet. Vide Rigaltium in Glossario v. δροῦγχος. Leuncavius druncarium vocat a *trunko, a baculo regiminis, bastone del reggimento*, magistratus insigni; nec pauciores milites mille nec plures 4000 suo druncario subjicit, in altero Onomastico, quod Historia Musulmannica ad junxit. Verum hæc exigui ponderis sunt, 1 quia *drungus* vox antiqua est, non nuper in recentiore Græcia nata; 2, quia recentiores Græci virginem seu baculum ejus qui magistratus bellico fungitur non vocant *druncum*, sed δικανίον vel sceptrum; 3, quia reclamant tactici scriptores, Constantinus de Thematibus, Leo in suis Tacticis, Mauricius Strategic. ii, 3, **190** Codimus nostre et alii. Hinc δρουγγιστὴ *globatim, rotteweise*. Quanguam ipsum quoque vocabulum *roll* pure Germanicum. Nicetas in Balduino Flandro: πολρὺν ἥν δοῦταν ὄνομάζον. Neubrigensis ii, 27: *copius - quas rustas vocant. GAET.**

P. 10. [Præfectum vigilum ab Augusto Romæ institutum, qui 7 cohortibus per 14 regiones dispositis a nocturnis grassatoribus et sybitis incendiis urbem tutarentur, et Suetonio et Dione demonstrat Dempsterus Aut. Rom. v. i, 34. Hic cognoscebat de incendiariis, stiribus, receptatoribus et aliis per vias et domos admissis flagitiis, nisi forte quam atrocia famosaque forent, ut ad urbis præfectum deferrentur, de quibus Pancirollus in Notitiam Orientis, c. 27. Officii hujusmodi tribunal Cpoli suis δρουγγαρικὸν δικαστήριον vocatum ex Alexii Comneni Nov. Juris GR. tom. II copijcio. Aliæ vigili e erant in castris, de quibus Dempsterus idem 10, 15, quarum appellatio profert a Græcis βίγλα, Græce magis a Simocalla σκοπή, κατσκοπή, ἐπισκοπή. Præfector, δε τῆς ἐπισκοπῆς τὰς φρουρὰς ἔγχειρίσταται eidem Simocalla II, 9, præfector, inquam, earum δρουγγάριος, quod ex militum drungo sive turma (δροῦγχος enim turma est) constarentur. De ejus ministerio auctor in sequentibus: de nomine docte fuseque Rigaltius, Meursius, Gretserus, Bullengerus, Fabrotus in Codrenum, et alii. Officium antiquum et notum: circa Copronymi tempora nomen vulgare primo scriptum in Theophane reperio. GOAR]

CAPUT III.

Percurruntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capituli 2.

P. 10. *Magnus hetæriarcha*. Apud Tyrium 21, 16, *megaltriarcha*. Emendat Glossarium *magæteriaracha*. Forte nulla emendatione opus est, quia Tyrinus forsitan ex communi consuetudine vulgi hoc nomen extulit et in historiam intulit. Notum est autem a vulgo longe aliter hæc talia proferri solere quam preferantur vel scribantur a doctis. Et nupra rebus Tyrii editio a viro valde docto curata vulgariam lectionem retinet. Codinus dicit eum *hetæriarcham* dictum, quod ἑταῖρους, *socios et amicos*, Romano imperio pararet, susceptis etiam profugis. Alii ab *hetæria*, militari cohorte, eum hoc nomen accepisse autemant; cuius cohortis mentio apud Joannem europaletam in Michaeli Runcabe; et duplex erat, major et minor: illius dux et praefectus magnus hetæriarcha dictus, huius absolute hetæriarcha. Consule Glossarium. GRETS.

[Gothos belli socios Constantiū sibi adjunxisse ac *fœderatos* vocitasse scribit Jornandes; renovato deinde cum iis fœdere ad sua asqne tempora perseverasse eorum agmina subiungit. Erant fœderatorum sociæ illæ turmæ in Tiberiis secundi castris: Ἀγοράσσας γὰρ σώματα θεντικῶν κατέστησε στράτευματις θνομάθιον, ἀμφίστας καὶ καθοπλίσας αὐτοὺς, χιλιάδας; δεκαπέντε, δεκαώντας αὐτοὺς καὶ στρατηγὸν Μαυρίκιον τὸν κόμητα τῶν φοιδεράτων. Hæc ferme ad verbum ex Theophane Cedrenus, apud quem Leonem Armenium a Nicephoro κόμητα τῶν 191 φοιδεράτων Thomamque ab eodem Leone τουρμάρχην τὸν φοιδεράτον τάγματος institutum legimus. Successu temporis φοιδεράτοι in ἑταῖραι mutati, quorum duci ἑταῖροις nomen impositum. L. o Grammaticus de Michaeli Theophili filio: Παρέδωκεν Βασιλεῖον, ait, Ἄνδρες ἑταῖροις τοῦ εἰναι εἰς τὴν ἑταῖριαν. Ex Scythia siquidem, parentibus licet Macedonibus, oriundus erat Basilios. Hetæriarches itaque exteris belli sociis praefectus, ut turmannæ ex militibus variis nationibus ortis collegit, ita fœderatis κατὰ διαφόρους καὶ συμμογοῦς φερομένοις πλάθοντος, ait Olympiodorus apud Photium, succedit. Ita tamen omnibus imperabat: Franci enim constabulario, Barangi Angli acolutho etc. suberant. Reperiuntur hetæriarches Persa Persis imperiorum apud Leonem Grammaticum in Michaeli Theophili. Vide Caſtaruzeni t. 20. GOAR.]

P. 10 *Magnus chartularius*. Scribitur etiam *χαρτολάρος*, a charta nique nomine ducto; qui et in ecclesia, ut supra meminimus, et in aula, ut iste de quo in præsentii; quem Zonaras in Leone Isaacio vocat τῶν βασιλικῶν ἱππων ἐπιστατοῦντα. Erat etiam dignitas cubicularia. Hinc Novella 8 Justiniani χαρτουλάριος τῶν θειῶν κοιτῶν. Et in notitia Consuetudinum habes χαρτουλάριους τοὺς θειούς κοινούς εἰσou. Chartularius hellicus militarem conquirebat et conscribebat, ut liquet ex Consul. 3 Leonis imp. GRETS.

A [Scrinarius, inquit Meursius, Optime: nam et Eymologicum vetus chartularios commentarienses, publicis litteris, tabulis, instrumentis scribendis et retractandis præfuisse docet. At cum plures numerare possis hujusmodi, hunc qui cursus publici, τοῦ ὁξεῖς δρόμου, in Constantino Porphyrogeneta; alium divini cubiculi Novell. 25, τοῦ θειού κοινού χαρτουλάριον δυτικά τῶν ἵπποστάθμων apud Nicetam l. iii Isaacii, et apud Zonaram in Leone Iszuro βασιλικῶν ἱππων ἐπιστατοῦντα; in exercitu alium qui τοῦ Θέματος, ex Constantino in Taetis; alios magno logothetæ subditos apud Nicetam Manuelis, l. 1, quos describit ὑπευργοὺς (λογοθέτου) οὐκ ὀλίγους τῶν γραφομένων καὶ λεγομένων, λογίους ἄνδρας et quotquot alios scrinarios ex imperii Notitia assignabis: hic tamen μέγας, ad quem cetera referrentur, sicut qui reliques honore præcederet. De ecclesiæ chartulario, ut alterius ordinis, nil in præsenti. Magno huic exercitus commissos legimus apud Nicetam in Manuele l. iii, in Alexio ejus filio, in Isaacio Angelo l. iii. GOAR.]

B Sed quid in Legibus Francicis, l. vi, 108, homo chartularius? Est, inquit Pithœus in Glossario, homo per chartam sive per epistolam liber factus. Liberti ecclesiastici erant, ait aliis in notis ad Parthenes, quibus archidiaconus jubebat scribi chartas tabulasve missionis seu manumissionis. Unde chartularii et tabularii nominati. GRETS.

C 1b. [Ο λογοθέτης τοῦ δρόμου, rationalis cursus, summus cursorum præses. De cursu publico Procopius ἐν ἀνεξόδοις: Romani imperatores qui antea fuerunt modum excogitarunt quo cuncta sibi quam telerrime possent nuntiari, et ut scirent quæ ubique inter hostes agerentur, et si qua in civitatibus sedatio vel quid aliud improvisum e præsidibus vel aliud quomodocunque oriretur, et ut annua tributa relociter et tuto transmitterentur. Publicum ergo et celestem quendam ubique cursum hoc modo instituerunt. Viro expedito ad iter diu stationes constituerunt, quandoque octo, quandoque pauciores, non tamen minus quinque, quod plurimum 192 eveniebat. Quadragesita vera equi in singulis mansionibus stabulabantur, et ibidem hippocomi ad curandoz quod poterant equos erant destinati. Succedentibus vero sibi ad stationes probatissimis equis, qui eos agebant, decem ferme dierum iter vicissim conficiebant, agentes quomodo significavimus. Hæc ille. Qui rationes cursorum habebat, λογοθέτης appellabatur særissime τοῦ δρόμου; ut apud Theophanem Cedrenum, Zonaram, Nicetam et alios occurrit; non nunquam τοῦ ὁξεοῦ δρόμου, quod scripsit Theophanes in Copronymi filio Leone, correctius τοῦ ὁξεῖς δρόμου, quod Constantinus in Chorographia posuit. Latini e Græco logothetam tu dromu et tu dromi cum Paulo diacono proxuntiabant. Theophana-

nes iterum in Justiniano : Καὶ ὁ τοῦ δημοσίου δρόμου ἐπιμελούμενος ηὔτομοδης περιχόδους τοὺς δημοσίους Ἰππους. Habebat ille sub sua dispositione protonotarium, de quo Constantinus citatus : Ἀπέστειλε χαρτουλάριον τὸν ὄξεως δρόμου. Qui nimirum cursorum equitationes, tradita, recepta annotaret. Theophanes in Michaeli Theophilii filio : Ἐν τούτῳ δὲ τὰ γράμματα τῷ πρωτονοταρέῳ τοῦ δρόμου παρὰ τοῦ πεφθακτὸς δρότη ἐνεχειρίσθησαν, ως ἐν τοῖς Μελιγγείοις ἐπεραποτεδεύσαντο οἱ Σχαρακηνοὶ διαγγέλλοντα. Οὐ γοῦν πρωτοντάριο; συνθρωπήσας ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ προσῆλθε τῷ βασιλέᾳ καὶ ὑπεδέχενται τὰ γράμματα. De logotheta hoc divinitus Leunclavius in Onomasticō : Arbitror, ait, ita dictum cancellarium dromi, cuiusadā scilicet palatii CP, quod dromum vocabant. Reperio in Jure Gr. p. 132, δικαστήριον τοῦ ἱπποδρόμου, ad Hippo Iromum nempe situm. Quid si de rebus in ipso Hippodromo contingentibus judicaret, ac λογοθέτης τοῦ δρόμου non cursus mo. lo publici sed et equestris in circensisibus ludis certaminis sumptus, rationes, census discuteret? Suspiciendi suggestum ansam ea l. v Anthologiae Epigrammatum quae composuit Thomas patricius χρήστης τοῦ δρόμου in Anastasium ac plures alios quatuor factionum in Circō de palma decertantium aurigas. Argoi suspcionem Turnebus Advers. 11, 11, scribens : Erat et procurator dromi, quem ego credo ejus loci procreationem gessisse ubi equos suos Veneti aut alia factio exercere solebat. Dromus enim locum hic significat, ut in Hippodromo; estque plane Hippodromus, ut in illa epigrapha, Procuratori Dromi Factonis Venetæ.

P. 10. [Qui πρωτοστηρῆτις, πρωτοστερῆτις, nec non πρωτοστερήτης scribitur, ut primum secretarium indicat, ita et judicum omnium praestansissimum. A secretis primariis significat, secreta siquidem τὰ ἀπόρρητα Procopius interpretatur, et a secretis arciorum notariis, l. II De bello Persico : Τινοις τὸν τῶν ἀπόρρητων γραμματά· ἀσηκρῆτις καλοῦσι τοῦτο τὸ ἀξιώματος Ἄρωματος· σηκρῆτα γάρ τὰ ἀπόρρητα. Suidas : τῶν ἀπόρρητων γραμματά, τούτεστι νοτάριον, ἀσηκρῆτις καλοῦσιν οἱ Ἄρωματοι. Manasses in politicis carminibus : ἀνάκτων ὑπόχρηματεύς, ὃν φασιν ἀσηκρῆτιν. Secretum secundo veteres glossæ δικαστήριον expoununt. Cassiodorus, l. xi præf. Quapropter administrator amplissimus (id est praefectus praetorio) si vacasse credatur, opprobrium est, cuius etiam secretum dicitur, quod tumultuosis actionibus verberatur. Vide secretum auditorium praefecti dictum; ideo secretum quia in secreto penetrali, minime tamē secretum, quia tumultuosis actionibus personans. Paulum Samosatenum damnat Eusebius vii, 25, quod στηρῆτιν, ὡς περ αἱ τοῦ κάσμου ἀρχοντες, εἶχεν τε καὶ ὠνόμαζεν : Secretarium idem Latinis audit, et Graecis ἀσηκρῆτον. Cedrenus in Leone Armenio : Δεξάμενος; τὰς μηνύσεις δὲ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀσηκρητοῖς, ἐκάθισε, καὶ ἀριθής ἐξεταστὴς τῶν μηνύσεων ἔγνετο. Europolites in Michaeli Theophilii :

II φυγὴ δὲ πρὸς τὸν ἵπποδρόμον κατὰ τὰ ἀσηκρῆται· ἐκεὶ γάρ τότε τὸ τῶν ἀσηκρῆτος καταγάγον. Nicephorus et Ignatius patriarchæ sanctissimi a secretis fuere, ac ideo λατεῖς a Cendrō scripti. Ex his colligo πρωτοστηρῆτιν ab arcânis principiis 193 praecipuum dicendum apiciose Codino in Orig. Const. καθὼς φησι Πλούταρχος πρωτοστηρῆτος καὶ ἐπιστολογράφος Ιουστινιανοῦ. Senatorum insuper iudiciumque præsidente hoc nomen mereri seu πρῶτον inter ἀσηκρῆτος, εἰ καὶ a Constantino lectorie dicitur τῶν στερέτων πρωτίστων: qui etiam Hincmaro nouissimus fuit epist. 3 16. Cui socialiter summus cancellarius, qui a secretis olim appellabatur, etc. Verum quisnam hic de quo nos cum auctore πρωτοστηρῆτος? An arcana inter ceteros delectus excepit, vel supremo juro exercuit judicium? Utrumque existimo, agnoscit siquidem Menander in Eclogis τινὰ παρὰ Πέρσας τοῖς βασιλικοῖς τε καὶ δημοσίοις πράγμασιν ἐξυπηρετούμενον, ὃν εἴ τις Λατίνων χρήσατο φωνῇ, ἀσηκρῆτος προσαγορεύσετεν. Discrimen utriusque a secretis plura aριθμοι probos auctores confusescripta perturbatimque legenda dilucidat Dempsterus. Artevius Anastasius et Photius, uterque πρωτοστηρῆτος assumpti sunt, ille in imperatorein, aliis in patriarcham CP.

P. 10. [Ο ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Bullengerus expunit τὸν ἐπὶ τοῖς δπλοῖς, qui armamentario præses. Apud Nicetam Alexii, l. III ἐπὶ τῶν βασιλικῶν δπλων, apud Theophanem ἐπάνω τοῦ ἀρμαμένου reperi scriptum: addit essé τοῦ στρατοπέδου κατεστάντα ἕπερχον, δι τῆς δαπάνης χορηγής ὀνομάζεται. Τοῦ στρατοῦ φύλακα exercitus custodem vocal Nicetas. Metiendis castris præfectum ostendet auctor, c. 16.

Ib. [Ο γνωστικός. Legebat olim Greiserus ὁ μυστικὸς τῶν σχολῶν: sed omnino prave. Legunt Regia absque addito ὁ μυστικός. Gretherus interpres nude vertit mysticus: mox domesticum scholarum addit. Perversa lectio ὁ μυστικός τῶν σχολῶν adegit me in Cedrenum, ut officium istud non civitati et legibus, sed castris ascriberem. Propius inspicientem, ut secretioris consilii senatorem τῶν μυστικῶν interpretarer, Joannis Tzeize epistolaram ultimam copulit. Sic habet: Τῷ μυστικῷ, κυρίῳ Νικηφόρῳ τῷ Σερβίλῳ. Ὁφθαλμὸς γερουσίας, ὑπεροχὴ τῆς ἀρχῆς, μυστηριώτις βουλή, τῶν πρὸν Καισάρων Σερβίλων ἀπόγονος. Nil dilucidiū offusas a Greiserō tenebras potest discutere. Vim suimam faciunt hæc duo verba, ὅφθαλμὸς γερουσίας, ab ipso in Tzeze Chil. 10 tit. 350, περὶ τοῦ ὁφθαλμοῦ γερουσίας exposita: Οἱ παλαιοὶ μὲν ὁφθαλμοὺς ἐκάλουν βιστέλων τοὺς περιβλέπτους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς πρώτους τῆς συγκλήτου. Potestas ejus in jure dicundo et bonis ecclesiæ vindicandis elucet Juris Gr. l. II, p. 155, et iterum, p. 168. Ex Mysticō Nicolaum patriarcham factum legis apud Cedrenum in Leone Sapiente. Mυστογράφος scribitur Juris Gr. tom. II, p. 180. Forsan μυστικός, quod primus in secretiore consilio sisteret, quod secretum antiqui scripsere; cui quadrat illud Achamoris apud Meursium. Μυστικὸς ἐσται τῷ Φαραὼ καὶ πρῶτος;

τῶν ἀποχρύφων μυστηρίων αὐτοῦ. Clarius et aptius cedit in hunc sensum versus opusculi jamjam adjungendū, Incerto licet auctore : Μυστικὸς βασιλεὺς πρόστιος τοῦ εἰκρέτου. Suidas, v. Ἡγεμονεῖται · Ο βασιλεὺς καὶ τῶν μυστηρίων ἀμὲν τοῖς ἐπιφεληταῖς προσταταῖ. Causæ vero ad eum delatae homicidia μάχιμε erunt et sacrilegia, eodem Suida auctore.

Ib. [Ο δομέστικος τῶν σχολῶν. Scholas militantis orationes, κατ' ἀντίφρασιν ἀπὸ τῆς σχολῆς, ab oīo, cui nullatenus vacarent, dictas, quin perpetuae armorum exercitationi tam palatinæ quam forensi insulasse, notum est. Domesticus scholarum ultimus sacerdos fuit, qui Theophani et aliis κόμη; : domesticum enim ἑάρχοντα esse superius posuisse. Scholas initio undecim numeratas scribit Justinianus ad senatum. Prepositum uniuscuiusque vocat Theophanes in Anastasio πρίγκιπα : δ Βιταλιανὸς προστίθηκεν ἦν καὶ οἱ πρίγκιπες; ἐκάστης σχολῆς δρόσως. Domesticum omnibus praefectum reperio primum sub Nicephoro I, Bardanium videlicet, et mox Nicetam. Theophilus Manuelem ad se reversum 194 μάχιστρον αὐθις καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν ἔποιησε. Michael F. προσάλλεται Βάρδαν μάχιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν. Sub Constantino iamē Prophyrogenito legitur apud Theophanem Constantinus alias non δομέστικος sed δοῦλος τῶν σχολῶν. Nomen tandem rediisse, dum Alexium patrem Anna δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρισθέντα scribit l. i. conjicimus.

P. 10. [Ο μέτας δρουγγάριος τοῦ στόλου. Quis C drungarius, ex alibi dictis notum : quis in classe, exponit Leo imperator in Tacticis περὶ ναυμαχίας c. 19 : Ἐπὶ δὲ τῶν θεματικῶν δρομών καὶ δρουγγάρioris ἐπιστήσονται καὶ τουρμάρχαι· καὶ αὐτοὶ τῷ στρατηγῷ ὑποταγήσονται, καὶ τοῖς ἐκείνοις παραγγελμασιν εἰξουσίον. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ δειπνεῖτε κατὰ τὴν δροσιώτιν τοῦ βασιλικοῦ πλωτήμου καὶ οἱ τῶν διλλῶν δεμάτων πλώτημοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντο ποτε τοῖς δικαὶοις καὶ οἱ διπτέραις καὶ κένταρχοι· ἀλλὰ νῦν εἰς στρατηγίδα ἡ ἐκάστων τῶν δρουγγάρiorων ἀρχῇ ἀναβέβηκε (hoc est cum prius hoc nomen non assumerent, postmodum se στρατηγοὺς τοῦ πλωτήμου inscripserunt) καὶ καλυμένη ταῖς στρατηγικαῖς καταμερίζεται τάξεις. Celocibus quoque per themata divisio drungarii et turmarchæ præficiuntur. Erai namque classis imperatoria toti mari imperans : ad custodiam provinciae sive thematis uniuscuiusque certus celocium numerus deputabatur. Totius classis imperator erat magnum dux, de quo in præmissis ; celocibus per themata divisio drungarii præponebantur, inter quos nominatissimus Cibyrgistarum (a Cibyra civitate selecto navali instructa) occurrit sexcentis in locis apud Theophanem, Leonem Grammaticum, Cedrenum, Zonaram et alios. Drungarium τοῦ βασιλικοῦ στόλου magni ducis vice gerentem scribit Nicetas Paphlago in Ignatii vita, quem τοῦ πλωτήμου quoque δρουγγάριον dicit ; hic μέγας δρουγγάριος est, et δρουγγάριος τῶν Κανθαριωτῶν, de quo πηρε, a

A Theophane nominatur: Zonaras autem tum στρατηγὸν tum δρουγγάριον τῶν Κανθαριωτῶν meminuit in Justiniano Rinotmeto.

Ib. [Ο πριγματικοὶ τῆς αὐλῆς. A cærementiis, magister cærementiarum, qui a Philotheo patriarcha εὐταξίας dicitur in ecclesia, primicerius εὐταξεῖ τοὺς ἐν αὐλῇ πάντας, sanctos ἐν aula componit, cunctis ordinem, locum, tempus ministeriorum distribuit. Lege, si libet, auctoris caput quintum.

Ib. [Ο πρωτοσπαθάριος, spathariorum dux. Illi satellites, spatha ense armati. Spatha latior gladius. Σπαθίον et σπάθη vocant recentiores, quod ob asperram τοῦ θ pronuntiationem, nonnihil τοῦ φ similem, σπαφή scripsit Crisius in Turcogrecia. Protospatharios tam copiosos enumerat Eustratus in Jure Gr.

B ut quemcumque spatharium eo titulo fuisse ornatum conjiciam. Hos quatuor tot lineolis coartat : Πέτρον πρωτοσπαθάριον καὶ Ἑπαρχον, Πάθον πρωτοσπαθάριον μεγάλον οἰκονόμον, Θεοδότιον πρωτοσπαθάριον καὶ οἰκονόμον τῶν εὐαγῶν οἰκων, Ἱώάννην πρωτοσπαθάριον καὶ χαρτουλάριον. Spatharios intelligit Nicetas ubi habet σωματοφύλακας τὰ ἔιρη κραβάνοντας.

Ib. [Ο μέτας ἀρχων. Hunc, quis sit, historiæ tangent, conjecturæ indicant. Petitur præcipua ex Eccloga Leonis et Constantini AA. tit. 6 : Τὸ τοῦ ἀρχοντος δνομα γενικὸν ἔστι, καὶ σημαντικόν καὶ στρατηγὸν καὶ ἀνθύπατον καὶ πάντας τοὺς ἐπαρχιῶν διοικητὰς, εἰ καὶ συγχλητικὸν ωσιν. Τὸ δὲ δνομα τοῦ ἀνθυπάτου εἰδικόν ἔστι. Celebrat Cedrenus in Basilio et Constantino Romanī FF ἀρχοντα Ἀντιοχεῖας εἰς ἀρχοντα Ἀδασίας, in Romano Argyro ἀρχοντα Πανθέου, Novella 31 quatuor Armeniæ ἀρχοντας, Cedrenus iterum in Theophilo et Zoe ἀρχοντα ἀρχοντων : quem Saracenicum principem autum, de ipsi Constantino in Chirographia : Ἐκαθέστο εἰς μεγάλην Ἀρμενίαν δοῦλος αὐτοῦ 195 βασιλέως τῶν Ῥωμαίων, ὡς παρ' αὐτοῦ πρεσβαλλόμενος καὶ τὸ τοιοῦτον δεχόμενος ἀξιωμα, καὶ τὸ ὑπὸ αὐτοῦ δεσποτούμενα κάστρα καὶ πολιτεῖα καὶ χωρία τοῦ Ῥωμαίων εἰσι. Hunc nostrum μέγαν ἀρχοντα ταῦτα esse nusquam affirmarim, sed aliquem inter provinciarum rectores præcipsum, omnino vel præposituram a ceteris eodem. Τῷ δέρχοντι τὰς τῶν δροφανῶν καὶ τὰς τῆς περιχωλας καὶ τὰς τῶν ἀποκλήρων ἐπιδικασίας reservatas asserit Suidas. V. Ἡγεμονεῖται. *Goar.*]

D P. 10. *Tatas senata autem. Nomen est a patre, sicut et παππαῖς. Unde Gerinanis quoque ein alter Tatel, et Atta atque Grets.*

[Nomen a Theodoro Lascari videtur inventum : quis dignitas fuerit, vix constat. Lascaris ille cum Theodoro Callimachi Prilapi vicinariisque regiōnum custodiā commississet, ταῦτα τῆς αὐλῆς κατωνόμαζεν. At quis tatas ? an quasi ἐπὶ τῆς αὐλῆς εἰ τὰ τᾶς ; αὐλῆς ; ἐπιμελούμενος ; Codex enim Regius ita semel legi, τὰ τῆς αὐλῆς ; et in eam lectiūrem propendet Coresius. Τᾶς ; τᾶς ; αὐλῆς legit Matthæus monachus, et opusculum incerti

operis mox exscribendum tateq; abilic;. An ita ta- A νητ αύτοις δόντες προσηγορίαν, ἐπιτρέψαντες τε αύ-
tas sicut pappias? Utique siquidem dictione pueri
appellant avos, παππίας, τατάς. Atque ita quibus-
dam abblandiri voluerint imperatores, ut puerili-
vno, quos patrum nomine vellent insignitas, τα-
τάς quasi patres aulae constituerent. En Marcianus,
ait Theophanes, Tarianum et Julium prius heros,
in aulam deinde voratos, πατέρας αὐτοὺς ἀνεκή-
ρυξεν; et hunc quidem Libyæ (Zonaras scribit
Ilyrici), alium urbis praefectum constituit Theodo-
sius Ilionem ὡς πατέρα διὰ τιμῆς ἡγεν, filius
Arsenium, scribit Cedrenus, βασιλεοπάτερον dedit.
Leo Sapiens apud Grammaticum προεχετριστο
Ζαοῦτζαν εἰς βασιλεοπάτορα. Constantinus Leonis
filius ad Romanum scribit: Ως φύλακα τῆς ἐμῆς
βασιλείας ἔγρηγορώτατον καὶ πιστότατον οὐδένα
τῶν ὑπὸ χείρα ή Ρωμανὸν εὑρηκόν, τούτῳ τὴν
ἐμήν φύτακήν μετά γε Θεὸν ἐπιστευτα, καὶ ἀντε-
πιτρὸς αὐτὸν ἔχειν ἔκρινα, σπλάγχνα μητρικὰ πρὸς
ἔκτη καὶ διάθεσιν ἐνδειξάμενον. Omitto a Francorum
regibus plentissimis pares institutos quasi patres;
Turcarumque principem superbia licet et ferocia
insolecentem seniores aulicos babas, patres, non-
nunquam vocitare solitum. GOAR.]

Ib. Magnus taurinus. Retinunt hodie hoc nomen
Turcæ in sua aula. Leuclavius in Onomastico:
*Tzarus commissarius aulicus, hoc est cui variae res
a sultano et reziribus committuntur, ut eas expediat.* Cujusmodi sunt diversæ legationes, exterorū
legatorum deductiones, aut cnam litteras ad principes
extraeos et alios proceres perferre jubentur. Grets.

[Barbara vox in au' am CP inducta: *a mandatis,*
*cursor, commissarius aulicus, cui variae res com-
mittuntur, est τζαύσιος*, Theophani in Phoca πρω-
τοχώρωρ. Officium nomenque a Turcis acceptum.
Leuclavius in Onomastico: *Tzarus-bassa, sive
prefectus nobilium aulicorum, quibus rariæ res ex-
pediundæ committuntur. Nomen est dignitatis in
aula Sultanea magna, cum sub hoc basse tzarsi
plus minus septingenti militent. Graeci quoque τζαύ-
σιους habuerunt in aulis imperatorum suorum, Bar-
baros in hoc initiali; tzasiorumque bassam sua lia-
guna dixerunt iuvētū meγαν τζαύσιον. De tzasiis Turcicis
Busbequius: Hi vicem accusorum apparitorumque
implent, et mandata pleraque omnia seu principis
Turcarum seu bassarum ferunt. Amplius quid in
au' CP. gessisse arbitror: nam et imperatoris
comitatua in ordinem coegisse refert inferius
auctor, εὐτακτους τὴν τοῦ βασιλεῶς σύνταξιν. Ea-
propter satellites sive stipatores suis Meursio
constans negem: satellites lamen adjunctos 196
I. bens faleor. Sudet Apomazar in Myst. male a
Meursio perceptius: Ζητητέον περὶ εωματοφυλάκων
καὶ τζαυσιών τι βουλητέον. Poutanus ex Piran-
tze: *Tzanchides* (tzasiis) et βαθδεῦχοι aulæ virgis
ferris et scuticis eos urgebant.*

P. 40. [Ο πρατεωρ τοῦ δῆμου. De praetore in
communi Justinianus: Πρατεωρας ἐκάλουν ἐκ τοῦ
τῶν διλων ἀπάντων προέιναι: καὶ προτέτεσθαι ταύ-

τοῖς καὶ τὰ πολεμικὰ διοικεῖν καὶ τοὺς νόμους γράφειν
διθεν καὶ τὰ δικαστικὰ καὶ καταγώγια πραιτώρια
καὶ τὸν ἕταξαν, καὶ πολλοὺς νόμους ἐκ τῆς τῶν πραι-
τώρων ἐνωθῆναι φωτῆς. Potestas ejus cum milita-
ris simul esset ac civilis, processu temporis divisa
est; et politica quidem mansit penes hunc τοῦ δή-
μου, quem Simocatta, 6, 10 τῶν δῆμων scribit; pe-
nes thematum prætores, militaris. Leo in Tac.:
Προσέτι δὲ καὶ δι πρατεωρ ἡγουν δ τοῦ θέματος δικα-
στής: De primis Cpolis prætoribus fuso Pancirolos
in Notit. Imp. Or. c. 29.

*Ib. [Ο λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν. Sanctioris
cerarii praefectus, sacratioris γαρα custos, qui olim
comes privataram, quem Zosimus I, im τῶν ἀντ-
ρότων ίδει τῷ βασιλεῖ ταμιείων προθελημένον,
Theodoretus Eccles. hist. iii, 12, τῶν ίδιων τοῦ
βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων ἡγεμονίαν πεπ-
τευμένον, recentior Nicetas Alexii Commen., I. iii,
τῶν ἐσω λεγομένων ταμιείων φύλακα vocat. Publi-
cas enim pecunias, quas et regii thesauri arrariumque
generale (τὸ βασιλεύον ταμιείον ή τὸ κοινὸν πρωτα-
νεῖον Zonarē dictum), logotheta τοῦ γανικοῦ vel,
ut Nicetas in Isaacio Angelo, δὲ πλ τῶν βασιλικῶν
θησαυρῶν ταχθεῖς curabat. Duplex hoc ægarium
prodit Caesarienius, II, 1: Ἀναλωμάτων ἔνεκα
αὐτοῦ τε καὶ οἰκετικοῦ ἀπό τε τῶν δημοσίων φόρων
τὴν λεγομένην παρέσχεται τοπικὴν, φέρουσαν ἐπ'
ἐνιαυτὸν δισχιλίους ἐπὶ μυρίοις χρυσοῦς, καὶ ἐπερα-
χρήματα ἵσα ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ἐκέλευσε χορη-
γεῖσθαι ταμιείου. Tribunal ac-sedes ejus erat τὸ
σέκρετον τῶν οἰκειακῶν, secretum domestici fisci, do-
quo Jus GR. p. 375 et Nicetas in Alexio Manueleis.
F. Comes privataram cognoscit περὶ τῶν ἀθεμιτο-
γαμῶν, ait Novella 12. In priuam contraciatum
huiuscmodi δημοσίος, ait Alexius Commenus
Novell. 3. Juris GR. I. 2, διὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰ-
κειακῶν τὸ τοῖς συμβολαῖοις ἐγκείμενον ἐξ ἐπερω-
τήσεως πρόστιμον ἀφ' ἐκάστου αὐτῶν εἰσπρέπεται
κατὰ τὸ ὀλόκληρον. Manuel ejus nepos ibi leuit
Novell. 2: Δώσει πρόστιμον λιτρῶν τριάκοντα νομι-
σμάτων ἀπαιτηθησομένων ἀσυμπλῶς ἐξ αὐτοῦ πα-
ρὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν.*

*Ib. [Ο μέγας λογαριαστής. Rationum fisci ma-
gister, rationum γραριi disceptator, exedra rationum
praefectus. Idem qui λογιστής, alienus a logotheta,
Meursius licet cum aliis doctis utrumque confundi-
dat. Nicetas Manu. lis I. 1: Καὶ τῶν μὲν δημοσίων
εἰσφορῶν φροντισθήν καὶ λογισθήν μέγιστον τὸν ἐκ
Πούτης Ἰωάννης δεινότατος τὰ δημόσια, φορολο-
γίας πειτάημα καὶ ἐπιτριμμα, καὶ τῶν μὲν δητῶν
διομοφορμάτων συζητήθης ἀκριβέστατος, τῶν δὲ
οὐκ δητῶν εὑρετής ἀπαράμιλλος. Auctor grammati-
cuse Basilii nomine: Λογιστής δ λογαριαστής. Mos-
chopulus apud Meursium: Λογισμαὶ τὸ διανοῦμαι
καὶ τὸ λογαριάζω. Λογισμὸς δ λογαριασμός. Λογιστής
ἡ λογαριαστής.*

Ib. [Ο χρωτοκυνηγός. Gallus magnus venator, regis venationi praest; de quo Meursius. Ήρωτοκυνηγὸν Θεόδωρον memorat Gregoras iii. 7.

P. II. [Ο σκουτέριος. Italicum scudiero Graecobarbarum σκουτέριον procreavit. Eum denotat qui principis in publicum vel in aciem procedentis scutum gerit, et scutigerulus sive scutifer audit. Auctor de 197 illo c. 5. Officium obibat eo tempore præcipuum quo scuta coloratis insignibus et anigmatibus depicta viri principes et nobiles ad eruenta ludicraque certamina vel ad solemnes conventus deferabant. Orientis scutum coccinus color, cui crux aurea eminebat: angulos sive spathia inter crucis ramos expansa litera R auro pariter exaraia decorabat, ha tamen ut his ad sinistrum latus posita gibbos verteret in exteriorem et sinistram partem, ac penitus inversa videretur, et quatuor dictiones, quarum singularem est initialis, indicaret: Basileus Basileus: Marcus Vulsonius in Heroica scientia. At de his iterum. Consule integrum opusculum retro notas præsentes ponendum, in quo non σκουτίριον, sed σκουτάριον (τις τῆς ἀστοῦ; τῆς βασιλείας λαχνυτα τὴν ἀξίαν) lego.

Ib. [Ο δημράλιος. Est qui paret vocem omnino Graecam, et quia classis magistratus est appellatio, dicit τοῦ ἀλμυροῦ et ἀλατοῦ; quasi ἀλμυράλιος forma-
tum. Et vere opusculum superrime laudatum ἀλός ἀλ-
μυρὸν ναυαρχῶντα, almyram salis, id est maris,
navarcham præpositum scribit. Itme sal ipsum sale
condiendum, ἀλμυρὸν αἷς; an sal iustuatum est, ut
gale indigat? Autumat alius Arabicam simul et Graecam,
et quasi emir ἀλατος, dominum principemque
salis significare, emir siquidem dominus est et præ-
positus. Ha sentit Junius apud Gretserum. Verum,
cum alia sit Arabum, alia Graecorum lingua,
qui conseruant dialectum in unam? Suspicar esse
tols ἀλμυροὺς quibuscumque et ἀλατοῖς præpositum,
salarium nempto mancipem et salinarum custodem r-
fuit enim Alexius quidam Hypocacicus apud Grego-
rion VIII, 6 τῶν ἀλῶν τὴν διοίκησιν ταρισουλκῶν. Nec
moratur sicutem, quod idem domesticus fuerit occi-
duorum thematum: simul enim utrumque munus
ebire poterat. Et certe vox ad classis præturam et
magistratum marinum spectans, eumque qui
magno duce et classis drungario primas tenenti-
bus sit minor, ut auctor c. 5 declarat; ac mihi nī
nisi Arabicum sonat, et quem emir halem Leucel-
vius exponit in Onomastico, dominum flammecolorum
et vexillorum, quod scilicet supremus est sultani vexil-
lifer. Omnibus tamen beglerbegis, et sunzabegis cum
creantur, vexilla porrigit sultanus. Magnus flammecol-
aris, magnus flammularius dicitur apud Græcos. Illico
et Saracenis nonnulla sunt inveniunt, ut ipsis propria
rapuerunt illi. Ameralius itaque cum classis sub
magno duce præturam sortiretur, regio simul re-
xillo eum insigni cunctis conspicendo donabatur,
enjus usum haud parce describit Leo in Tacticis c.
49: Eiva: δεὶ τημένον ιετάζενον ἐν τῷ σῷ δρόμῳ:

A elte βάνδον είτε φλάμουλον είτε τι ξερόν, εἰς τό-
πον περίποτον, ἵνα δι' αὐτοῦ σημαίνονται; που τι
δεὶ πράττειν εύθεων; έπιλαμβάνωνται τοῦ δόξαντος;
Έργον οι λατοτ. Ac evidenter si auctorem in-
spicias c. 5, scutifero, de quo nuper sermo,
vexillum imperatoris commendatum referente, quid οὐδεται quo minus ille in terra, hic in mari re-
gium vexillum sue fidei commissum teneat? Cum-
que dicit auctor potestate omnem etum sub ma-
gno duce adeptum, potuit et regium in mari vexil-
lum gerere: cum tunc enim Georgium inter sanctos
nominatissimum modo δοῦχα modo φλαμουλάρην
vocat Damascenus Studites in ejus Vita.

B Ib. [Ο ἔπι τῶν δεήσεων. Insignitos hoc officio
memorat Nicetas in Alexio II, et Andronico I. II,
δεήσεις; vocat Zonaras in Alexio δεητήρια δ.δ.ακτικά,
et quo propositio præsentarentur enarrat. Τεταγ-
μένας ἡμέρας ὥραστο, καθ' ά; έκεισε δημοσίως:
προύκάθητο, ἀφορών πρὸς πεδάδα πλατείαν. Τῷ
θυσιομένῳ δὲ εἰ; έκείνον πάροδος συγκεχώρητο,
καὶ ἔκαστος τῶν δεομένων ἐπανετείνετο δεητήριον
διδαχτικὸν ὅπου δέοιτο. Καὶ ταῦτα ἐνώπιον αὐτοῦ
τιθέμενα ὑπέτατε τοῖς δημογραμματεύουσιν ἐπέ-
νται καὶ γνωρίζειν αὐτῷ τὰς ἔκαστων αἵτησις. Καὶ
αὐτίκα τὴν ἐφ' ἔκαστων ἀντιγραφὴν προσέταττε γίνε-
σθαι καὶ βεβαιουμένην 198 τοῖς δεομένοις παρέ-
χεσθαι. Congruam magis hujus officii expationem
opusculo inferius subhendo repieres.

C P. II. [Ο κοιστωρ. Ut Theophanes, κοιστωρ,
ut Leo Grammaticus et plures, κοιστωρ, ut Latinæ
pronuntiationi cum Simocalla vicinius, κοιστωρ.
Non ignorant Graeci a quærendo dictum. Moschop-
ulus: 'Εστιν διαγένητον καὶ ἐρευνῶν ἐπὶ χρήμασι::
Procopius, De bello Pers. I: Βασιλεὺς πάρεδρος, κοι-
στωρ τούτον καλοῦσιν. Leo Grammaticus in
Theophilo: 'Ωρισθησαν δὲ κοιστωρ καὶ οἱ ἀν-
τιγραφεῖς διπλεῖν καὶ μέχρις θεμελίων ἐκίνησαν
τὶ αὐτοῦ οἰκήματα. Simocalla Mauriciana historię
statim in linione: Βασιλέως γλωτταν τὸν Ιωάννην
ἐδείχνεν, ἀνδρα ρήτορά τε δεινὸν καὶ 'Ρωμαικῶν
νόμων ἐπιτήμονα, δε τοῦ βασιλέως τὰ προστάγ-
ματα τῷ διατόκῳ τῆς εὐγλωττας ἐμεγληγόρει
μεγαλοφροσύνης ἐπάξια. Τούτον ἐπιχωρίῳ 'Ρωμαϊο-
φωνῇ ἀκοκαλοῦσι κοιστωρα. Κοιστωρα τοῦ
θείου πατατίου vocat Ecloga Leonis et Constantini
lit. 7. ΓΟΑΡ.]

D Ib. Magnus adnumiasta. 'Άδνούμιον est descriptio
nominum apud Romanos, inquit Suidas: et ut alius
sit, ἀδνουμιάζειν est κατ' δινομα δέρχεσθαι. Est ergo
delectus et census militum: unde actio ἀδνου-
μιάζειν quasi dicas adnumerare; et ἀδνουμιαστής
censor, iustrator, quasi adnumerator. Non imprebar-
bile est a Græcis et Latio hanc vocem petitam es-
se: sonus sane non ablutus, ut nec significatio. Vi-
de Rigaltium. GRETS.

[Glossarium: bibliothecæ Reg. ἀδνούμιον κατάλο-
γος στρατιωτῶν. Eos itaque censet adnumiastes.
Exponit dictionem Rigaltius; ex eo plura multūtū
Meursius, ex Meursio Greſcius, ex utroque cun-

etsi Ballengerus ad verbum. Eadem ingerere im-
portum est. Theophobus apud Cedrenum in Theo-
philo: Πολλοὺς ἐκ τούτων ἐμπέπειν τοῖς βασιλί-
χοῖς ἀξιώσας πεποιηκώς κάθιξι στρατιωτικός
(ἀδνουμιψ) ἀναγράφεται, τάγμα Περούχη τούτοις
δινομάσας. Nicetas in Isaacio: Μετῆσι δε τῶν
στρατιωτικῶν εἰσὶ καταλόγων.

Ib. [Ο λογοθέτης τῶν στρατιωτικῶν. Καίνοι αρα-
ρία πυμέρο apud Gregorain, I. vi: Τὰ μὲν ἐκ τοῦ
βασιλικοῦ πρύτανελού ἐδόνοτο, τὰ δὲ ἐκ τῶν στρα-
τιωτικῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ίδιωτικῶν. Ma-
gnus logotheta sacras omnes gazaras recognoscrebat,
τοῦ γενικοῦ publicas, τὸν οἰκεταχῶν privatas, hic,
de quo serino, in milites erogandas. Άρarium mi-
litare ab Augusto institutum scribit in ejus vita
Suetonius: Utque perpetuo ac sine difficultate sum-
pliit ad tuendos eos prosequendosque suppeteret, άρα-
rium militare cum rectigalibus novis instituit. Cura-
verunt άρariorum primo quæstores, teste Dione, I. xliii,
aliiquando adiles, narrante Suetonio in Augusto,
nonnunquam prætores, eodem Suetonio referente:
rediit iterum ad quæstores, ait Dio in Claudio; ac
deum ejus omnis cura penes logothetas mansit.
Hujus adhuc στρατιωτικοῦ, nempe λογοθέτου, sexta
synodus act. 4 et s. plima act. 4 meininere: modo
imperiale logothetam, modo quæstorem militaris
άρariorum reddidere interpres. Laudes Cabasita logo-
thetas militaris prosequitur Cantacuzenus, I. 49.

Ib. [Ο κρωτοτεραχάριος. Aucupum regiorum
præfectus, quiue enutriendis accipitribus, aquilis,
falconibus et prædatricibus quibuscumque avibus
ex imperatoris mandato vacat: magnus falconarius
ostris cicitur. Andronicum junioriem refert Phrantzes, I. 12 accipitres supra mille quadringentos, to-
tideinde qui curarent, aliuisse.

Ib [Ο λογοθέτης τῶν ἀγελῶν. Armenta greges-
que præcipios suis regum antiquorum census
sacræ Litteræ narrant: erant etiam agri 199 domus
possessiones eorum divitiæ. Julianus Augustus in
epist.: Γαλιλαίων τὰ χρημάτα ἑκέλεύσαμεν ἀναληφ-
θηνατ δοθήσομεν τοῖς στρατιώταις, καὶ τὰ κτή-
ματα τοῖς ἡμετέροις προστεθήναι πριβάτοις. Theodo-
retus, Hist. Eccles. III. 12, memorat Elpidium
τῶν ίδιων τοῦ βασιλίως χρημάτων καὶ κτημάτων
ἡγεμονιῶν πεπιστευμένον. Ille, inquies, privatarum,
hic de quo traciamus, gregum logotheta est. Verum
greges in agris et possessionibus illic censebant; et
jura nonnulla regia quibus equi, boves, camelii etc.
ad comitatus usum parentur, potuit hic exigere.
Hinc equi curatoricii in codice Theodosiano memo-
rati, a colonis et obnoxii curatorialio nomine figi-
tati; hinc oves, gallinæ, etc., eodem nomine patri-
archæ offrendæ, de quibus Jus Grl. abunde.

P. 41. [Ο μέγας διερμηνευτής. Magnus et præ-
cipuus, eo quod plures in aula CP. interpres as-
serit Tyrius, De bello sacro, xviii, 30: Ad sunt im-
perioris CP. legati, primus vir illustris Guido Ste-
phanus, ejusdem consanguineus; secundus maximus
palatinorum interpres, Trisillus, homo raser et

A pro negotiis imperialibus valde sollicitus. Persicæ
linguae memorat Procopius, De bello Persico: Οὐσπερ
αὐτῷ ἐρμηνεὺς εἶπετο, σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῆς στιβάδος
κατέκλινε, πρᾶγμα οὐποτε γεγονός πρότερον ἐκ τοῦ
παντὸς χρόνου. Loquitur de Chosrois legato a Ju-
stiniiano conivio exceptio. Simocatta, II, 9: Ἐρμη-
νεὺς δ' οὗτος τοῦ Σαραχηνοῦ φύλον τοῦ ἐπικουροῦν-
τος; Ρωμαῖος. Δραγόνεν vel dragozumānōn hodie
vocant, voce Chaldæoturcica: Chaldæis enim οὐτα
est interpretari. Drugemenz scripsit Villabardonius
antiqua Gallica jamque antiquata dictione, cui pu-
rior successit truchement.

Ib. [Ο διδλούθος. Anglorum sive Barangorum
sub imperatoris signis præmerentium ipsiusque sa-
littum dux, ipsum Imperatorem pone sequens, ac
quos regebat Anglorū præcedens, de quo rursus c. 5,
enī autore Cedrenus in Constantino Mono uachō:
Διὸ καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ βασιλεὺς τὸν ἀκόλουθον Με-
χαὴλ μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς ἐσπέρας ή τῆς Ἰηράπε-
της ἐκπέμπει: δε ἔκει γενόμενος, καὶ τοὺς διεσπαρμέ-
νους ἐν τε Χαλδἴᾳ καὶ Ἰηράπετης Φράγγους καὶ Βεράγ-
γους ἀγηοχῶς, καλύειν ἡπειργετο τὸν ἐνόντα τρόπου
τὰς ἀκόρομὰς τοῦ σουλτάνου. De Barangis inferius.

Ib. [Φοσσάτον. Scribitur etiam φωσάτον, φωσά-
τον et φουσάτον, exercitus, acies, a fossatis sive
vallo quo castra muniuntur; unde fossatum et val-
lum οὐκανηματιν signifcat, sumpvis et fere semper
exercitum. Fossatum indicat in illa Cedreni senten-
tia: Βελισάριος; λαβὼν τοὺς ἴππους τῶν πολιτῶν καὶ
ἴξοκλισας λαδὺν ἥλινεν εἰς Χίτου κώμην, καὶ ποιήσας
φουσάτον, έσους ἐκράτησεν δεῖ αὐτῶν, ἀπέκτενεν.
In hac Leonis in Tact. const. 41: Κυρίων; φουσά-
τον τὸ ἀπληκτὸν τοῦ δλου στρατοῦ καλεῖται. Et in-
fra: Ασφαλίσεθαι δρύγμασιν ή πάλοις, δλοχή-
ροις τάχρη δέργους φόστα. Exercitum vero in-
dicat apud Leonem eundem, Constantinum de Adm.
imp., Turco-Græciā, Jus GR. et alios locis pene
infinitis. Κριτής τοῦ φουσάτου, qui jurgia, lites et di-
sceptationes inter milites et exercitus duces oras
componit et in sontes animadvertisit. Leo per totam
constitutionem II judicia ab eo exerceenda definit,
quæ tamen non ad κριτήν, sed ad ipsum ducem re-
fert. Et μέντοι ἀδικηθῆ παρὰ τίνος, τῷ δρχοντι τοῦ
τάχματος προστέθετο. Εἰ δή παρὰ τοῦ δρχοντος αὐ-
τοῦ ἀδικηθῆ, τῷ μείζονι δρχοντι προστέθετο. Suidas
quoque v. ἡγεμονεία: Τῷ πολεμάρχῳ εἰσάγονται
ἐπιδικασται ζειται ἀποστασιον γραφὴν ἐφερον. Impe-
rator Leo nihilominus inferiores judices in exercitu
constitutos testatur Tact. constit. IV: Ο πρατωρ
ἡγουν δ τοῦ θέματος δικαστής, δε τὰς δίκας τῶν δι-
καιομένων διαλύει, δε ει καὶ τῷ στρατηγῷ ἐν τισιν
δικοτάσσεσθαι χρή, ἀλλ' οὖν τοὺς λόγους τῶν ιδικῶν
αὐτῶν διοικήσων πρὸς τὸν βασιλέα ἀφορῶν. Κολ.

200 P. 41. Præfectus atq[ue] ei p. 41, Protologa-
tor. Vitiōse ἀλλαγὴ, et longe adhuc vitiōsius προ-
ταλλαγάτωρ. Glossario tamen placet ἀλλαγὴν et
πρωταλλαγάτωρ, quia ἀλλαγὴ sunt loca mutandis
equis in publico cursu destinata. Hinc ἀλλαγὴν cur-
sus publicus. Post, et δ ἀρχῶν τοῦ ἀλλαγὴν præfe-

cursus publici cursus, Postmeister, et πρωταλλαγάτωρ generalis publici cursus. Subscribat qui volet, ego quod edidi amplector, cum etiam Glossarium v. πρωταλλογάτωρ a nobis sit, veritatque praefectus generalis equitum. Quo tamen, inquit, major erat δέρχων τοῦ ἀλογίου, princeps equitum vel equorum: δέλογον enim Græcis est equus seu jumentum. GRÆTS.

Ibid. [Ο δρχωτοῦ ἀλογίου. Officium haud explicatu difficile, ex vocis nihilominus ἀλόγου dubitate et obscuritate jam pene incertum et ignotum. Legunt hic qui: iam ἀλόγιον, at ἀλόγως: et ex voce δέλογον sibi nota (quis enim equum ignoraret) τὸν δρχοντα τοῦ ἀλογίου veredariorum et cursorum praefectum creant. Lexica, auctoritates, conjecturæ queruntur: verum οὐδεὶς λόγος Sanior lectio hic restituta certum proferet sensum, et abdicato jure alieno, proprium officio reparabit. Legendum itaque ἀλλογίου, quod frequenter tum bic tum c. 5 posuerunt Regia cum duobus Mazarinis usq. exemplariis postmodum proferendis, quod constanter habet Cantacuzeni, Regium item exemplar aliud; quod indubie retinendum censuit auctor Glossarii v. ἀλλοξιμάριον, ἀλλάγιον. Errat tamen, ut saepè volet, dum ἀλλάγιον et ἀλλαγήν confundit, ac eo quod ἀλλαγή ζῶν δρομικόν, veredarium et equum mutatorum, indicat, ex propriis in eodem sensu τὸ ἀλλάγιον exponit. Errorem animadvertisse dices, ubi subjungit: Scholiastes Oppiani Halieut. l. i: Τοὺς λόγους interpretataν ἀλλάγια: at, quasi repudiata veritate quam palpaverat, easilit confestim et ad equos publicumque cursum nervis omnibus contendit. Adhæremus nos λογίως sensui apud memoriatum scholiasteū reperto. Ἀλλάγιον itaque est λόγος, agmen, turma, acies, et δρχων τοῦ ἀλλαγίου, qui eam quavis ratione dicit et illi imperat. Verum quoniam agmen, inquies, regit hic δρχων τοῦ ἀλλαγίου, ut cum domestico, comite stabuli, stratopedarcha et aliis potestatem exercet et obtineat dignitatem? Respondet auctor c. 5: Ο δρχων τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εὑρίσκεται μὲν σύνταξιν, καὶ ὑπὸ μέγαν δὲ πριμικήριον. Praefectus allagii locum obtinet in imperatoris comitatu, et subiectus magno primicerio. Observa prætermisso silentio equos et σύνταξιν memoralam. At quid σύνταξις quam comitatus, agmen, acies? Quid igitur δρχων τοῦ ἀλλαγίου quam δρχων τῆς συντάξεως, et εὑρίσκεσθαι ducis more εἰς τὴν βασιλεικὴν σύνταξιν? Βασιλεικὴ vero σύνταξις imperatorius vel sacer est comitatus, cuius magnus primicerius est caput, ex auctore c. 5 κεχαλή τῆς βασιλεικῆς συνάξεως: illi supponitur δέρχων τοῦ ἀλλαγίου, ac ejus vices gerit. Ergo non equorum, sed comitatus, sub primicerio duxor satendus, qui nonnullis primipilis.

Ib. Ο πρωταλλογάτωρ. Verius ac communius, in Regiis, apud Meursium, Matthiænum monachum infra referendum, et Cantacuzenum superiori nota memoratum, lego πρωταλλαγάτωρ, vocem ab eadem radice qua præcedens deductam, ἀπὸ τοῦ ἀλλαγίου nimirum, ita tamch ut δρχων τοῦ ἀλλαγίου et πρω-

ταλλαγάτωρ sic se habeant ut ille prædat agmen hic sequatur; ille milites ducat, hic ordinet: ille paratos in aciem et hostes exemplo provocet, hic militem deserturos, ut in ordine stent, vi compellat; ille recta fronte in hostes pergit, hic a tergo imperitis et sola facie conversis confestim, ex pedissequo, duxor apparat; unde ex honore quem tunc assequitur, et quia metà τοῦ δρχοντος τοῦ ἀλλαγίου dignitatem et omnis bellandi ducendique dividit, πρωταλλαγάτωρ ei nomen in conditum.

201 Ille Leonī λοχαγός, hic οὐραχός dicitur in Tact. constil. 7: Στρατιῶται στρεψόμενοι ὡς ἵσταται ἄντε: θλέπουσι κατὰ τὸν νότον, ἥγουν τὸ ὄπίσω μέρος, οὐχέτε τοῦ λοχαγοῦ εὐρισκομένου, ἀλλὰ τὴν ἔκτασιν οὐραγοῦ. Milites quemadmodum ante stabant conversi, solum ad tergum extremam aciem respiciant, lochago sive præciliie in anteriorem partem minime, sed ultimano jam in fronte constituto, quem οὐραχόν, id est caudanum, nominant.. Superius dictis attestatur idem: Χρή δὲ τοὺς οὐραχούς παραγγέλλεσθαι, καὶ ἐκ τῶν δημοσίων φύρων καθισταμένους διοικητὰς τὴν συνήθειαν, ὡς εἰκόνας, δειλιώτες. Πρωταλλαγάτωρ Senatorum laudat Cantacuzenus 1, 26; quem dum ebris cursoribus præfectum autem in margine interpres, in errorem equo celoce citius contendit.

P. 11. [Ο μέγις διοικητής, collector tributorum est. Leo Novella 61: Τοὺς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φύρων καθισταμένους διοικητὰς τὴν συνήθειαν διμίλια καλεῖνοίς. Cedrenus in Leone Isauro, eiusus præcessor Theodosius fuerat διοικητής, quem modo procuratorem, modo questorem reddit interpres: Ηροστέζεμν τοὺς διοικητὰς τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κανόνα, κατὰ νόμισμα, μιλιαρίσιον ἐν, καὶ λαμβάνει αὐτὸν ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει τὸ τείχος. Κάντανθεν ἀπεκράτησεν τὴν συνήθειαν, παρέχειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικητάς. Frequentius quam ut referatur legitur apud Cedrenum eundem, Theophanem, Leonem Grammaticum, Nicetam et alios recentiores historiæ Græcæ scriptores. Graphicè τὸν ἐπὶ τῶν εἰσόδων τῆς πόλεως depingit ultimo memoratus auctor in Joanne Comneno, qui speciatim urbica tributa legit; cui sicut Cedrenus jam productus.

Ib. Ο δρφατορόφος. Clarius est dictio quam ut eam dicamus orphanis nutriendis præpositum, tanquam tutorem et curatorem minorum, significare: clarissimum quoque officium, quod jura non silent in Leg. Orphanotrophos in principio cod. de episcopis et clericis, et in lege, Omnia privilegia. Primus ei instituendo dedit ansam Constantinus qui ex Theophane σιτομέτριον κατὰ πόλιν ἔχαρσα ταῦτα: εκκλησίας εἰς διατροφὴν διηγεκῶς χήσαις καὶ ὀρφανοῖς καὶ ἔνοισι τε καὶ κληρικοῖς. Palatinum insuper, non ecclesiasticum sicut hoc munus, ut commode orphani educarentur. Alia vero pleraque misericordiae, quæ circa corpus occupatur, exercendæ munia ecclesiastica fuere et episcopi recognitioni subjecta. Ecloga Leonis et Constantini AA. lit. 8: Θυτερ κληρικὸν οἴου δῆποτε

βιθ. οὐ ἐπὶ γρήμασι προσάλλεσθαι οὐκ ἀνέχειται, οὐδὲς οὐδὲ ξενοδόχον ή πεωχοτρόφου ή νοσοκόμον ή ἄλλου οἴου δῆποτε εὐαγγεῖος οίκου διοικητὴν ή οἶον ἔχποτε ἐκκλησιαστικὸν φρόντισμα κειρίζεντα. Εἰ *intra tit. 9*: Τοὺς οἰκονόμους καὶ ξενοδόχους καὶ νοσοκόμους καὶ πεωχοτρόφους καὶ τοὺς τῶν ἀλλων εὐαγγῶν οἰκων διοικητές καὶ τοὺς ἀπαντας κληρικούς κελεύομεν ὑπὲρ τῶν ἐμπιστευθειῶν αὐτοῖς διοικήσεων πιρὰ τῷ ιδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ ὑπόκεινται, ἀποκρίνεταις καὶ τοὺς λογιταρίους τῆς ιδίας διοικήσεως πληροῦσθαι καὶ εἰσπράττεσθαι. *Orphanotropheum locum orphanis educandis deputatum memorat Cedrenus in Leone Armenio ad S. Pauli aetatem locatum.*

Ib. [*Ο πρωτοροτάριος, ita vocatus jam ab antiquo a Socrate quidem Graco, vii, 23, et a Marcellino Latinæ Linguæ scriptore, l. xxv. Prinicerium notariorum nuncupat Pancirollus in Notit. Imp. Or. c. 92, eidemque tres notariorum ordines, tribunorum, domesticorum et inferiorum tribunorum, supponit. Alios τοῦ βασιλέως, τῆς ὑπουργίας, τοῦ βασιλικοῦ ιδ:κυν lego in Theophane et Leone Grammatico: protonotarios non paucos in Jure Gr. τοῦ δρόμου speciatim in Joenio Comneno et Andronico apud Nicetam. Tachygráphous si legas, semper notarios reperi: verum cave ne valde dissitos scriptores tachygráphous et καλλιγράphous 202 confuderis: qui enim cito, prave, qui tardius, scribit quoque rectius et nitidius.*

P. 11. [*Ο ἐπὶ τῷ ἀραιτηρίσεων. Memorialem, quem magistrum memoriarum vocat imperii Notitia, putat Meursius institutum, ut laudationes eorum qui militiae aut alibi fortiter se gessissent imperatori suggereret ac praemissis cohonestandos admonebat; clarumque istiusmodi officii se reperisse gaudet monumentum tum apud auctorem c. 5, tum apud Agathiam l. iv. his verbis: Ἐκ βασιλέως τῷ Πουστικῷ ἔχων ἐπίταγμα, ἐφ' ψ ἱκαστά τα τὰ πολύμενα εἰς τὸ ἀκριβῆς διαγγέλλειν καὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύοντας τοῖς βασιλεῖος δώροις φιλοφρονεῖσθαι. At non unicum hoc est memorialia munus, qui de omnibus ad rempublicam et principem speciantibus, de publico bono adaugeendo, removendis incommodis, puniendis sceleribus aequo ac virtute compensanda ipsum comimonere ac commovere suscepit. Non regumdiandum huic sententiae testimonium promit Cedrenus in Justino, ubi praefectus urbis loquitur: Συγχωρεῖτο με τὴ βασιλείᾳ σου εἰσέρχεσθαι πρός τοὺς ἀκωλύτως τοῦ τα ἀνήκοντα ὑπομνήσκειν τὸ κράτος σου, καὶ βενιώ μετὰ τριάκοντα ἡμερῶν μὴ εὐρίσκεσθαι τὸν ἀδικοῦμενον· εἰ δέ τις ὑπομνήσει περὶ τονος ὑποθέσεως ἡς ἔχουσα ἵγια καὶ οὐκ ἐξεδίκησα, κεφαλικῶς τιμωρηθήσομαι.*

Ib. [*Ο δομέστικος τῷ τειχέων. Reges, consules, imperatores muris urbes circumisse non infrequentiter legimus; bellorum duces etiam hoc onus assumptissime. Bellisarii Narsetisque res gestae docent: transiit hoc studium ad ipsos urbium populos, ac de-*

A munis plebis expensis, novo a Leone Isauro impo- sito tributo, nusquam tamen deinceps extineto, suero CPoli reparati. Theophanes in ejus Vita: Ἐπεκράτησεν δὲ στισμὸς μῆνας δώδεκα. Ὁ οὖν βασιλεὺς ίδων τὰ τείχη τῆς πόλεως πτωθέντα, διελάλησε τῷ λαῷ δι τοις οὐκ ἐκπονέτει τὰ τείχη κτίσαι. Ἀλλὰ ήμεις προσετάξαμεν τοὺς διοικηταῖς, καὶ ἀπαιτοῦσιν εἰς τὸν κανόνα διοικοτίνιν, μίλιαρτιν. Καὶ λαμδάνει αὐτὸν τὴ βασιλεία, καὶ κτίσει τὰ τείχη. Ἐντεῦθεν οὖν ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια δίδειν τὰ δικέρατα τοὺς διοικηταῖς. Ac inde forsitan emanavit pariter ut murorum praefectus instiueretur; tunc enim primum occurrit, in Theophane, Nicetas qui- dam Anthrax ἀρχων τοῦ τείχους, qui, ut ex dictis de domestico patet, domesticus murorum non inepte potest scribi.

B *Ib.* [*Ο προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. Praecipuus cubiculariorum ac sacri cubiculi praefectus, cuius curam et custodiam παρακομαρένω supposebitus demandatam habet. Ita auctor ipse infra c. 5. Le- etum etiam somno capiendo ac imperatori noctu custodiendo in sacro cubiculo habuisse constituit ex Leone Grammatico in Michaelē Theophili filio: Ἰγνάτιος δὲ κοιτωνίτης ἀπελθὼν τοῦ κλεῖσαι τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος εὗρε διεστραμμένην, καὶ ἀπογνώς ἐκαθάσθη ἐπὶ τῆς κλίνης, τίλλων τὰς τρίχας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ὅπνον θανάτῳ παραπλήσιον. κοιμωμένου ἀθρώας ἐλθὼν Βασιλεῖος μετὰ καὶ ἐπέρων τὰς θύρας ἀνάγκεν. Καὶ Εμφοδος ἐξελθὼν Ἰγνάτιος ἀντέπιπτεν Βασιλεὺς μὴ εἰσελθεῖν. Curabat hic imperatoris defuncti corpus. Idem Leo paulo infra: Ἀπέστησε δὲ Βασιλεῖος καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐντεφιάσαι τὸν Μιχαὴλ. Callicribitem προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνας meiorat Cantacuzenus, i. 19.*

C *Ib.* [*Ο προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου. De ve- stiario Hesychius: Βεστιάριον τόπος ἐν τῷ τειχέων καὶ τὰ μάτια τοῦ κοιτῶνος. Ut vestes asservat, vocatur alibi ab auctore τὸ ἐντὸς ἀλλαξιμάριον; penetrale vestibus mutandis dispositum, quasi dicas mutatorium; ut αραρι μunere defungitur, a Niceta l. iii Alexii Comneni τὸ Λεω ταμεῖον, internum αραρι. Latinis idem praestal vestiarium ex bibliothecariis Guilielmo et Anatolio, illo quidem in Stephano. VI scribente: Quid mirum si vestiariorum gazas reperit? Illoc autem in Severino: Sigillacryunt 203 omne vestiarium ecclesie seu cimelia episcopi. Nec superflue duas istas significativas conjunctim ponendas sensui: huic enim vestiaril curatori ut vestium custodia nullatenus deneganda, ita regia thesauri cura nec non rei domesticæ, aequo ac privataram, logothetæ et alijs tribuenda cum auctore c. 5, ubi postquam protovestiaritæ subjectum asseruit. Υπηρετεῖ δὲ, inquit, εἰς τὰς προσφερεμένας καὶ ἐχερχομένας εἰσόδους τα καὶ ἐξόδους. Confirmat Anna Comnena Alexiados II vestiarium sive cubiculum imperatoris idem suisce quo I et ejusdem αραριον: Βεστιάριον δέ τινα καθ' έδην ἐντυχών, χρυσοῦ βαλάν-*

τια Ιχανά ἐπιφέρομενώ καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀπόντει, ἥρετο αὐτὸν τοῦτο δὴ τὸ Ὀμηρικόν· Τίς τόδεν εἰ ἀνδρῶν; καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐμάνθανεν δὲ τὸν πολὺν χρυσὸν ἐπιφέρεταις ἀπό τινων εἰστράξαν, καὶ δῆς πρὸς τὸν κοιτῶνα τοῦτον διαχωρίζει. Hodie pariter σεραριον et fiscus pontificis camera apostolicæ nomine indigitatur, *la camera*; summusque camerarius apostolicis quoque gazzis præficitur; ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, quem Leo Grammaticus in Constantino Leonis filio πριμικήριον τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου dixit.

P. 11. [Ο βεστιαρίος. Vestiarium hunc cense protovestario et vestiarii præfecto subjectum. Ejus præcipuum munus est summa circa vestiarium vigilans ac ejus perpetua cura; unde et expeditione marina suscepit triremi illud deportantem imperat, ac ejus triremis velut apotbeca vestiaria inuperioriam sequitur. Auctor, c. 5.]

P. 12. [Ο τατιαράρχης idem officio ac μάγας τατιαράρχης, verum ei suppositus.

lb. [Ο λογαριαστῆς τῆς αὐλῆς aulicus thesaurarius, qui meritis et obsequiis stipendia exequat. At non iam rationum σεραριον quam ministeriorum diacessor ac disceptator existit. Auctor de illo uberiorius c. 9, nos de logariasta, ubi de magni hujus nominis officio.

lb. [Ο στρατοσεδάρχης τῶν Μουρτάρων. Qui sint Murtati conjicere quidem, at non certo probare possumus. Est certe μούλτον sedīσια, tumultus, apud Constantinum Porphyrogenitum in Nov. Ξει-
γουλαῖς ἐπιχειρεύει μούλτῳ. Cujus sententiam re-
serens Matthæus Blastares Elementi Σ c. 11, in No-
moc. scribit μούρτῳ vice μούλτῳ; recentioribus
enī λ in ρμοταρε quam familiare, ut ἡρδες vice
ἡλθες, ἀρμυρόν vice ἀλμυρόν. An vero ἀπὸ μούρτου
Μουρτάτοι, non qui tumultum excitent, sed qui
compescant silentiorum vice, vel etiam si tu-
multum edant, ad reverentiam imperatori exhiben-
dam, velut præsentis majestatis signum edunt,
literatus lector judicabit. Murtatos porro stationa-
rium militum agnoscere nulli dubium, ut eorum
ducem στρατοπεδάρχην, qui Leoni in Tacticis καμ-
πούσιτωρ.

lb. [Τάγματα Τζακόνων. Laconas hodie vocari Tzacones recte observarunt ex Gregor. I. iv Meursius D Gretserus, Bullengerus: corrupte tamen τζ vice λ substitui insūltor. Sunt itaque Tzacones germana popularique pronuntiatione a Tzaconia Peloponnesi monte, qui antiquis Croniā est vocatus, oriundi. Ita Gemistus apud Oretium et Georgius Corenius in rescriptis. Magistrum porro Tzaconitam, de quo Luitprandus in legatione, esse hunc τῶν Τζακόνων στρατοπεδάρχην nullo auctore Meursius affirmat.

lb. Μονοκάβιλλοι iūdem qui μονιπτοι, unico pu-
gnantes equo. Illos Palæphalus κάληται; vocat, Plinius xxxiv, 5, celetes, Seneca singulatores ab equo singulari quo uiebantur. Κέλης Suidæ μόνος ἵππος, καὶ δὲ ποιόν τούτου φερόμενος δὲ σελλάριος, δὲ γυμνός. Scholiastes Græcus,

Α κέλης ἵππος; μονάρπτος. Plura Hermannus Hugo de militia equestri, iii, 4.

204 P. 12. [Τζάγρα arcus, τζαγγράτορες sp-
gittarios quidam cum Meursio rediunt: quos autem
arcus, quos sagittarios intelligent non exponunt.
Brevier et sincere. Τζάγρα balistæ sunt, de quibus
Cantacuzenus, i, 36: Εξ τόξων Λατινικῶν τῶν
λεγομένων τζάγρων ἀριέντες βόλη. Bello inter-
pres in margine: Iude tzangratores, qui arcubu-
listarii fuerunt, quorum usus in bellis tunc temporis
plurimus. Sunt et testimonia quae arcus huiusmodi
indicent, Anne, l. viii: Τὸ ἀπὸ τῆς τζάγρας
(semincum rediilit semina) βέλος ἐμπεσόν. Nu-
quam hoc de usitate arcu diceretur, sicut nec illa
Heronis μαχανοτζαγρα, machine balistaria.
Sunt et alia quae balistarios ingerant, Nicetas in
Manuele Comneno, l. ii: Φραξάμενοι τε, ὡς εἶχον,
τὰ τεῖχη τοξόταις καὶ τζαγγράτορεσ. At nisi τζα-
γράτορες balistarii forent ab aliis sagittariis diversi,
ut quid utrorumque mentio, ut ex iis in omnibus
tutamen accederet? Arcus tamen est balista, bal-
istariorum quoque sagittarii sunt, quos proinde τζαγ-
γράτορες nominat Nicetas in Alexio l. iii. At
Phranzis interpres Pontanus bello rursus de illis
i, 4: zangratores (quidam enim codices habent
ζαγγράτορες, alii τζαγγράτορες) genus sagittario-
rum, alterius generis vestes et insignia habebant, ab
aliis nompe sagittariis Tzaconibus sive Laconibus
diversa.

lb. [Τῶν μεράλων παταριών. Plura suere CPoli
palatia ab historicis ac speciatim Originum CP,
anetore memorata: qui supremus omnium curator
et custos, is est προκαθήμενος, de quo in præsenti.
Legantur Gillius et Pancirollus de 14 regionibus
urbis CP. Unum sicut inter reliqua præcepitum. Leo
Grammaticus βροτειον, Nicetas, l. i Isaacii μέγιστον
ἀρχεῖον, Mannelis l. i μέγα ἀρχεῖον, rursus
Ιερὸν ἀρχεῖον vocat. In eo regium sateilitum ac
soleennes excubiae: ea propter occiso Michaelis si-
lentio illud occupare studuit Basilius Macedo, in
Leone citato; Manuel vero Joannis Comneni filius
a patre quantumvis renuntiatus, hoc unum sollici-
tus ambiabit, ut palatium imperii aream teneret,
in Niceta loco jam memorato.

lb. [Erant Blachernæ ad maris sinum CPoli: τὸ
τὸν Βλαχέρνας κάλεται memorat Cedrenus in Michaelie
Balbo, in eo non sacras nisi lo Deiparae, sed et
regias imperatoribus Pulchria construxit ædes,
quarum custodia sicut sollicitus hic προκαθήμενος.
Nicetas in Alexio Manuels F. τοῦ Ἀνδρονίκου κα-
ταβάτος: τὸ τοῦ τυραννεῖου αἰς τὸ τὸν Βλαχέρνας βι-
ολεῖον, καὶ γενομένου κατὰ τὸν ἔντονον ὑψη-
φερῆ δόμον, δὲ πολὺτις οἱ λέγεται. In ultum ruinatum
que vicinum describit Gregoras, iv, 7: Τὸ γέροντον
τὸν Βλαχέρνας ἡμάλητο ἐκ πολλοῦ, καὶ ἦν τὸ τείσιτον
γε ἐκ πολλοῦ καπνοῦ καὶ κόνεως ἐμπελημένον,
quapropter urbe recuperata in eo habitare negle-

xit Michael Palæologus. Tandem sub imperio Turcico misere conflagravit. Leo Cantacuzeni, l. 56 : Πεπανών τινά τῶν ἐν Βλαχίρων προκαθήμενον βασιλέων, τῶν τῆς τειχῶν τὴν φυλακὴν πεπιστεύμενον. Hoc προκαθήμενον hujus officium.

Ib. [Ο δομέστικος τῶν δρατολικῶν θεμάτων. Magistrorum, ducum, comitum, Orientis et Occidentis prætorio præsectorum deplorandæ reliquæ suæ hi duo domestici Orientalium ac Occidentalium copiarum, sub magno domestico, vix et pene nomine præpositi. Itaque præter δούκας, κόμητας ac στρατηλάτας τῆς ἑψας καὶ τῆς ἐπέρας, obviam apud Theophanem, Cedrenum, Zonaram, Annam et alios prius reperiendos, obseruo etiam στρατηγοὺς ampliori potestate donatos, hos quidem in Oriente, illos in Occidente imperitasse. De Orientis præfecto loquitur Theophanes in Zenone : Ο βασιλεὺς Θέλων τὸν "Ιλλον πληροφορῆσι εποιηταν αὐτὸν στρατηγὸν τῆς ἑψας πάστης, δοῦ; αὐτῷ ἔκνυσίν πᾶσαν, ὅπει καὶ δούκας ποιεῖν. Ἀνατολικοὺς στρατηγουμένους ὑπὸ Λογγίνου celebrat idem Theophanes in Coptonymo, et sub ejus Olio Leone, 205. Ρωμανὸν στρατηγὸν τῶν ἀνατολικῶν ; Leo Grammaticus Bardæ consobrinum monos: ράτηγον εἰς τὰ δυτικὰ θέματα. Exin domesticatus nomine inducio, de quo superius, occurrit in Oriente δομέστικος τῆς ἀνατολῆς τιμῆσις, apud Nicetam in Isaacio Angelo apud Annam l. viii, quemadmodum τὸ δομέστικάτον αἰτούμενον τῇ ἀνατολῇ, apud eamdem, l. ii, δομέστικον τῆς ἐπέρας, l. vii προκειριζόντα μεγάλον δομέστικον τῆς δύτισσας, apud Nicetam laudatum et Cantacuzenum δομέστικον τὸν δυτικῶν θεμάτων reperies.

P. 42. [Ο μεγας μυριατης. Georgius Coresius jejunus quamvis, solus tamen hanc vocem exponit in epistolis, et vult esse ducem satellitum, quorum insigne fuit myrti ramus in pileo gestatus.

Ib. [Ο κρωτοκόμης. Qui principem ducem vel agminis bellici caput hic intelligit, errat. Comes, de quo sermo, θαλάσσιος, officium habet in classe, ait auctor c. 5, versus finem, et magnum ducem, drungarium magnum et amiralium pone sequitur, iuxta dignitatis gradum. Uno verbo eretarcha est, remigii præfector, qui remiges agit, et dux est impellendis remis, adestque gubernatori in regenda irireni : comite, officier de galère. Leo in Tacticis const. 19 : Οὐχ ὡς ἐτυχε πάντων τῶν δρομώνων πορευομένων, ἀλλ' ἐπιστῆσις αὐτοῖς ἀρχοντας ἢ κατὰ πέντε ἢ κατὰ τρεῖς δρόμωνας ἵνα τὸν λεγόμενον κόμητα, διτις ναύαρχος τε καὶ ἡγεμὼν τῶν ὑπ' αὐτὸν δρομώνων, ὑπάρχων φροντίσει προστεχέστερον περὶ πάντων εὐχαριώς, καὶ διατίξει πρὸς ἕκαστα. Et paulo infra : Στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλούντες ποτε τοῖς ἀνω χρόνοις, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῖς κόμητας καὶ κένταρχοι. Eustathius quoque Iliad. 1 : Ναύαρχον τὸν τοιούτον φασίν, εἴη δ' ἄν δ τοιούτος δ καὶ κύμης παρὰ τοῖς ὑπεροφορούσι. Qui cunctis hujusmodi præstet, πρωτοκόμης. Maitheu monacho jam excrivendo πρωτοκόμης τῶν ναυαρχῶν dicitur.

Ib. [Ο καππιας. Minor hic alio qui μέγας πατητας. Intellige idem de eo qui sequitur, drungario et myrtale.

Ib. [Δρουγγάριος. Leo in Tact. const. 4 : Δρουγγάριος λέγεται δι μιδί μοίρας ἀρχων. Μοίρα δὲ ήτοι δρούγγος τὸ ἐκ ταγμάτων ήτοι ἀνδρῶν τῶν λεγομένων κομήτων συγκείμενον πλῆθος. Κύμης δὲ ἐστιν δ τοῦ ἐνδικάγματος ήτοι βάνδου ἀφηγούμενος. Drungarius itaque chiliarchus est sive tribunus, nobis maistre de camp.

Ib. [Ο σεβαστες. Imperator Latinus Augustus quondam dictus, Græcis σεβαστός. Alexium nihil secus ante tyrannides arreptam reperio hoc nominé ab imperatore et senatu decoratum. Anna ejus filia, l. i : Ταῦτα μὲν ἦστα πλεονεκτήματα καὶ πρὸ τοῦ θρόνου κατορθώματα, ὧν ἀπάντων γέρες ἀπέλασε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἀξίαν, σεβαστὸς ἀναρρήστες ἐκ μέσης συγκλήτου. Erat autem sub Constantino Monouinacho non multis annis Alexio superiori honoris plena σεβαστή appellatio. Alanam enim pellicem ille σεβαστήν ὠνόμασεν, inquit Zonaras, καὶ εἰ μὴ τὴν βασιλίδην, τὴν Θεοδόρων λέγω, πεποιητὸ δι' αἰδοῦς. βασιλίσσαν τὴν ἐρωμένην ταύτην ἀν εἶπε. Iterum : τετέμητο δι τὴν γυνή σεβαστή, αὐτὴν πρώτη τῆς πρώτην βασιλίσσης ἀπονεμηθεῖση; καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὀνομάζετο δέσποινα. Alexius tertium fratrem Nicephorium renuntiavit sebastum, et Ierum Zonaras, et Anna in patris Vita : Νικηφόρος δι βασιλεῖος, διδλός μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου προβεβληται, τὴν τῶν σεβαστῶν καὶ οὐτας ἀνάκλησιν μετειληφώς. A sanguinē regio alienis dignitas hæc postmodum collata : recenset enim Nicetas quondam Georgium σεβαστὸν, fratrem Andronici nondum Imperium adepti uxoris ; viluitque deinceps magis ac magis, legiturque in Isaacio Angelo, l. iii : Σταλεὶς δ σεβαστὸς, κύριος Θεόδωρος δι Καῦμον, χαρτουλάριος ὧν τῶν ιπποστάθμων. In hac dignitatum notitia 203 οὐραγοῦ vices obtinet, qui Alexii tertii tempore circa CP captam πανσέβαστος σεβαστός ridicule audiebat, Juris GR p. 285 in supra margine, Goar.]

P. 12. [Ἐπὶ τοῦ κανακλεῖου ἦν. Male Junius : Canicleo sacer imperatoris prærat atque vehebatur. Sensus verus est quem expressi : tanta enim erat caniclei dignitas ut posset impetrare filio suo illam imperatoris et filiae illam. Exemplum invenies apud Gregoram l. viii, et Cantacuzenum l. i. Græcis unico vocabulo dicitur κανακλείων canacenus. Apud Tyrillum, 22, 6, Canacenus appellatur, ut et in Liguino Guntheri l. 8 : Græci cognominis usi Hinc caniclinas erat, nobis camerarius idem Esse potest. Radevicus cancellarium interpretatur l. i De gestis Friderici imp. c. 47; Unus de servis palati, canacenus videlicet, quem nos cancellarium dicere possumus. Verum nec camerarius nec cancellarius erat, sed ordinis longe celsioris et augustioris. Erat canacenum augustissimum et magnificentissimum palatium, cui sub Thoophilo imperatore iconopra-

echo caniceli titulo præerat Theoclistus, tanta gratia apud Theophilum pollens ut quasi secundus imperator esset, teste Zonara in Theophilo. Adjunctum erat ejusdem nominis monasterium, in quod Nicephorus Botoniates Alexii Comneni et aliorum conjuratorum matrem et conjuges amandavit, ut scribit idem Zonaras in Alexio Comneno.

De caniceli seu præfecto caniceli Codinus p. 17 ed. Jun. : 'Ο ἐκ τοῦ κανικλετοῦ δρόμους, equo scilicet vel alio vehiculo intra aulam Copolitanam; quod nulli alteri concessum. Magna erat dignitas, cuius passim fit mentio apud historicos Græcos.

Joannes Europolata in Michaelie Rancabe : Animæ quasdam maculas simulat se cuidam religioso explicare velle per Theoclistum, quem postea caniceli dignitate honoravit. Eadem de caniceli præfecto Theoclisto Cedrenus, ubi de cæde Leonis Armeni agit. Idem Cedrenus scribit occiso prædicto Theoclisto a Barda, Bardam dignitatem caniceli in se transstulisse. Europolata in Constantino Leonis filio : Paulo post missus est ab Augusta patricius Basilius caniceli præfectui. De eodem caniceli præfecto Theoclisto Zonaras in Theophilo imperatore : Uxorem et caniceli præfectum multum obtestatus est (Theophilus) ne patarentur venerandas imagines reponi. Idem Zonaras in Alexio Comneno : Comneni rebus suis jam in tuto collocatis, matrem et conjuges ex τῇ μονῆ τοῦ κανικλετοῦ, ex monasterio caniceli, ad regiam acceriverunt. Ubi Wolsius interpres, ex Caniclio monasterio. Ex qua versione C suspicari quis posset canicleum suis monasterium, lanetsi adjuncto palatio : nam monasterii, nominatim ei quod Hodegetria nominabatur, et templis præcipuis, ut Blachernianus, adjungebantur palatia, in quibus imperatores vel pietatis vel recreationis causa aliquando versabantur. Hinc Junius τὸν τοῦ κανικλετοῦ putat præfectum suis arcis et monasterii hoc nomine in urbe Copolitanâ. Quæ fuit etiam sententia Wolsii in indice ad Zonaram. Canicleum, inquit, monasterium 207 p. 123 et 224. Xylander in notis ad Cedrenum nunn. 196 ingenue latetur se nescire quid sit caniceli dignitas. Nicephorus Gregoras, lib. vii : Erat tum procurator negotiorum imperii vir prudens et ob industriam et reipublicæ gerendæ scientiam imperatori charus, unde ei auctoritate et opibus pollebat, Nicephorus canicelli præfector. Is blandis sermonibus et obsequiis lenitate imperatoris conciliata, petit et accipit generum filium ejus Joannem, indignante quidem et refragante imperatrice, sed tamen accipit. De eodem Nicephoro caniceli præfecto Cantacuzenus, i, 14 : De senatu palatino præsentes aderant magnus logotheta Metochites, cuius antea meminimus, et Nicephorus qui caniclio præferat et vehi solebat, admirabili sapientia consilioque præditus, et ab imperatore benevolentia honoreque singulari dignatus, ita ut etiam Irene filiam ejus Joanni despotæ filio suo nuptias conjungeret. Hic Nicephorus prius imperatoris domestica administrabat : tum autem podagra conflic-

tatus functione illa abierat. Nihilominus summo cum honore imperator prosequebatur.

Ex hoc et prædicto Gregoræ loco intelligis quare præfectus caniceli consenserat imperatoris appellari; quia tanta erat hæc dignitas, ut præfectus caniceli posset filio suo impetrare filiam imperatoris et filię filium. Hinc συμπένθεσος; nam præfectus caniceli a filia imperatoris, si nuptia filio esset, vocabatur sacer, et imperator a filia præfecti caniceli sacer. Idem factum quando filius imperatoris in matrimonio habebat filiam præfecti caniceli.

Idem Cantacuzenus, iv, 40 : Palæologus præsidem caniceli Angelum legitum mittit. Nicetas Choniates lib. i de rebus gestis Manuels Comneni, de Stypia agens : Tandem ad caniceli magnificentum munus et intimam etiam imperatoris familiaritatem promotum magis etiam extulit. Hanc tamen tantam dignitatem sua granditate inferiore duxit Constantinus Mesopotamita, ut libro ii de Alexio Comneno scribit idem Nicetas : Caniceli officium, inquit, quod Isaaco imperante obtinuerat, et rursus offerebatur, ut suo fastigio inferius renuit. Georgius logotheta Acropolita in Chronicô Copolitanâ, non procul a fine : Misit imperator ad regem Siciliæ apostatos generum per Nicephorum canicelum; ubi ipse caniclio præfector canicelus appellatur, ut et in disputatione Gregentii κανικλεῖων.

Duravit hæc dignitas ad imperii Copolitanæ extrema usque tempora. Palæologus apud Phranzem, ii, 17 : Duxi ego uxorem Helenam filiam Alexii Palæologi Exemplaconis, qui caniclio præferat. In disputatione Gregevillii imperator : Erbas seu Herbanus patruus seu susceptor in baptismo factus Leonis nomen imposuit, et hypæcclensionem (ὑπεκκλησίαν) eum fecit, quem Romani patricium et caniclionem appellant. Existat hæc disputatione t. IV Biblioth. Patrum, cuius occasione Meursius varia philosophatur in suo Lexico, v. Πατρίκιος. Observa non eminem patricium suis caniclionem, sicut hæc disputatione Gregevillii affirmare videtur, quia unus caniclio præfector erat, multi autem 208 patricii, Contingore quidem poterat ut caniclio præfector patricius esset, sed id non erat necessarium.

Observa secundo falsum esse quod Meursius scribit: imperatorum ecclesiæ et rebus ecclesiasticis præfuisse veluti supremum caput. Nullus imperator orthodoxus hunc titulum sibi arrogavit: schismatistarum et hereticorum hoc proprium est. Orthodoxi imperatores norunt se esse oves Ecclesiæ, non pastores, subditos, non capita. Defensores itidem Ecclesiæ sunt: capitulis nomen summo pontifici, Christi vicario Petriquo successori non inviti rebunquunt. Ne Calvinistæ quidem Puritanæ capituli ecclesiastici nomine regibus tribui ferunt. Notum est quam limis oculis Calvinus regem Angliæ ob hunc titulum assumptum aspicerit, et in Belgio quam serventiores Calvinistaræ obsistant ne sublerati

ordines pro capite ecclesiæ esserantur et agnoscantur.

Observa tertio salutum esse quod Mœursius dicit, patricium aliquem ὑπεκλησον dictum tenuisse vicem imperatoris in hoc, ut ita loquar, *capitanatu ecclesiæ*. Sed ut fictitum est ullum imperatorem catholicum pro capite Ecclesiæ sese venditasse, ita fictitius est iste patricius vicarius imperatoris in rebus ecclesiasticis. Et tamen hoc semel effusisse non contentus, id v. ὑπεκλησον recinit. Scilicet imperator Iudeum recentem a baptismo suum in rebus ecclesiasticis vicarium constituisse, etiam si pro capite ecclesiæ se venditasset, ruden adhuc rituum Christianorum et ecclesiasticae politiae ignorantum. Politica igitur dignitas erat, non ecclesiastica, quemadmodum et patriciatus et praefectura caniciei.

Longe alia et aliæ de praefectura caniciei doctissimus vir Nic. Alemannus: nam in commentario ad 'Avézont' Procopii, quæ ipse nuper evulgavit, in illud p. 29, v. 2: *Colore imbutus quo scribere mos est imperatoribus*, ita scribit: *Gregorius Secundus ad Leonem Isaurum imperatorem*: Littere tuæ et non alienæ sigillis imperatoriis obsignatae diligenter essent, et accuratæ intus subscriptiones per cinnabariū propria manu tua, ut mos est imperatoribus subscribere. Cinnabariū vocavit ob coloris similitudinem: sed imperiorum encantum purpureum erat ex murice. Sacri afflatus, quidemque nostræ mansuetudinis in quacunque paginarum scriperit auctoritas, non alio vultu penitus aut colore nisi purpurea tantummodo inscriptione lustrantur, scilicet ut cocti muricis et triti conchylii ardore signentur. Hanc autem sacri encausti confectionem nulli sit licitum aut concessum habere, 1.6 C. De divers. script. Encaustum hodie in Italia dicimus enchiostro; encausta et encaustaria legendum in l. 9.C De Agric. Liquor ille purpureus, quem hic non atramentum sed purpuramentum vocare l. cent, servabatur in atramentario, nisi dicere mulis etiam purpuramentario; quod cum caniculi formam effigiemque præ se ferret, quales atramentariorum formas hodieque usurpamus, ob id caniculus est appellatum. Et a caniculo erat qui Cæsari ejusmodi purpuramentarium ministrabat. Anastasius Bibliothecarius ad octavae synodus Act. 10: 209 Praepositus caniculi est qui curam et custodiam gerit caniculi, id est atramentarii, ex quo imperator phœniceras litteras scribit in chartis: *Ad nomen si quid præterea Cæsari subscribendum erat, id præpositus caniculi manu sua exarabat, quod in culce ejusdem syzodi Christophororum Basiliæ imperatoris a caniculo fecisse liquet*. Præficiabantur canicula primaria a secretis, quorum magna dignitas et auctoritas fuit, utpote quæ solis tandem imperatoris sanguine propinquis concederetur. Quæ Iulius de hoc officio apud Codinum, nugæ sunt. Haec Alemannus; cuius sententiam non improbatum Anastasii Bibliothecarii auctoritas efficit. Nec a caniculo abliudit romen, quo Græci

utuntur, quibus solemne Latina vocabula nenniū reflectere et ad Hellenismum quoad licet conformare. Porro verba actionis decimæ, ad quæ Anastasius supra dictam notam adjectæ sunt ista: *Post hos piissimi et amatores Christi imperatores Basilius et Constantinus figentes quidem propria manu in quinque voluminibus (seu etiam pluribus) pretiosæ crucis figuram, Basilio Magno imperatore, similiter etiam et Constantino figente crucem pro se ei fratre suo Leone subscrivente quoque nominatrum imperatorum propria manu, et subscriptionis residuum subscrivente Christophoro protoascretis et præposito caniculi. Græca et litio Romana ita habet: Καὶ μετὰ τούτους οἱ Θρακεῖς Βασιλεῖς Κωνσταντῖνος καὶ Λέων, πηξάντων μὲν ιδίοχερως ἐν τοῖς πέτραις βιβλίοις τοῦ τιμιοῦ σταυροῦ τὸν τύπον τῶν βασιλέων, καὶ γεγραφότων τὰς οἰκεῖας ὀνομασίας, τὸ δὲ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γεγραφότος Χριστορόδοντος πρωταστηρίου καὶ ἐπὶ τοῦ κανυκλεον. Quod reliquum erat, Christophorus protoascretis et præficiens canicelli subscriptit. GRETSEK, in Addend.*

P. 12 [*Ἐπὶ τῷ κανυκλεον*. Nugas reserrem, si appictos a quibusdam τῷ κανυκλεῷ sensus in medium producere. Ad propositum veri scopum recta pergo. Κάραον non canistrum modo, sed et lauz et patella est Homero. Κάραον quoque caliculus fusorius vertitur: nam τοὺς μεταλλεύοντες ἔργα ζεμένους τὰ καντά metallions fabros fusoriis caliculis utentes dixit Eleutherius Zehelenus. Unū verbo δοχεῖν quodvis exiguum, quale ἀλάθαστρον, φωκάδιον, μυροθήχη, est καντά sive καννιόν, vaseulum, ampulla, myrothecium, acetalbum. Κλεῖδος quoque gloriae dignitatemque referre non ignorat qui Græca summis degustavit labiis. Erit itaque κανυκλεον vaseulum inter cætera dignitate vel gloria præcipuum, quale fuit illud in quo gloriae dignitatemque sure insigne, liquorem videlicet purpureum quo chrysotullis et sacris diplomaticis subsignabant, imperatores jubebant asservari. Ille vero cui vasis hujusmodi custodiam demandabanti, δὲ ἐπὶ τοῦ κανυκλεον salutabatur. Logo etiam κανυκλεον apud Leonem Grammaticum et Cedrenum. De eodem Gregentius: *Ov. οὐ τῷ Πωματοὶ κανυκλεον προταγόρεον, quem Romani canicoleon exponunt. Radivicus et Guntherus reddunt caniclinum. At non contortam in varias formas vocim, sed sensum e vulgo et ex Nicetæ testimoniosis quam dilucide profero. Manuel Comnenus, inquit. ih̄e Vita ejus l. 1, 4, Theodorum Syppiotam εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανυκλεον μεγαλοπερῆ προσβιδάζει τιμὴ καὶ τὴν περὶ τῷ βασιλεῖ μεγάλην εἰκείωσιν. Invidet propterea εκπομπαῖς quidam logotheta: Οὐκοῦν κατὰ καρδίας ἀνταναπίηγη εἰληφώς δὲ ηγανθεῖς λογοθέτης ἐκ τοῦ τῷ Στυππιανῇ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθρόδανου διάλιθου χρύσεον, scribit idem l. iiii; is igitur idem est qui canicleo præficitur et qui vaseuli purpurei coloris custos est, ac ideo τὸ κανυκλεον est δοχεῖον ἐρυθρόδανου, quod et 210 χρυσόδουλον: ita namque reponit alia lectio vulgarior, χρυσόν. uullos δοὺς*

μετὰ λίθων λαμπρῶν. Hinc si τοῦ ἐπὶ κανικλεῖου ὁρίσκον, ut habeat Nicetas in Alexio, III, 3, camerarii cum Gunthero vel cancellarii cum Radevico proprium debeat asserere, æquus lector judicaverit. Illud circa Leonis Armenii tempora primo inventum vel auditum ex Theophane et Cedreno in ejus Vita conjicio. Muuus etiam ejusdem fuit imperatorum subscriptionibus attestari. Sic cum subscriptissent octavæ synodi actioni decimæ imperatores Basilius, Constantinus et Leo, exaratis nimirum ante scripta nomina crucibus, τὸ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γέγραφα Χριστοφόρος πρωταστηρήτης καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλεῖου. Hoc est unicuique nomini scripto ipse sua manu adjunxit, ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς. Addit ἡσε Bullengerus auctoris lacito nomine: Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνθετο κανικλωμα καὶ τοῦ βασιλεῖως ὑπογραφὴν ταύτην. Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κάτωθεν ἀπηγράμμένην βοῦλαν χρυσῆν διὰ μετάξης ὅξεις, καὶ ἔξωθεν τὸ διὰ τοῦ ἐπὶ κανικλεῖου καὶ δικαιοδότου Θεοδώρου. Quod in Christianissima curia exsequuntur secretarii, ubi principis subscriptione inferius vel a tergo proprium nomen apponunt. Ex his de caniclo et caniculo collectis a Gretero copiosis testimoniorum desiderata lux accessit.

P. 42. [Συμπένθερος. Qui filium vel filiam alterius filio vel filiae in matrimonium locat, sit ei συμπένθερος. Innumerū vero a consoceris hujusmodi distincti dignitatem caniclei obtinuerunt.

Ibid [Οὐχούμενος. Corrupta lectio corrigitur, si legatur δο Χοῦμνος. Iste vero emendationis institutae sunt rationes. Prima, quod inusitata sit Graeca phrasis ad adeptas dignitatis indicium ἐπὶ τοῦ κανικλεῖου ὁχεῖθαι. Secunda quod, cum interpres reddiderit hic ad dignitatem evehī, in commentariis absque auctore exposuit canicleum, ut equo veheretur, in palatio jus habuisse. Tertia, cum presenti hoc capite constet auctorem paulo post Andronicum seniorem, de quo scripsit, floruisse, non incongruum est eum de coætaneo sibi canicleo, qui consocer imperatoris fuerit, habuisse seruinem: is autem fuit Νικηφόρος δο Χοῦμνος, quem Gregoras in Andronico I. vii, p. 168 vel. edit., Νικηφόρον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλεῖου nominat, de quo Cantacuzenus, I, 14: 'Ο ἐπὶ τοῦ κανικλεῖου Νικηφόρος δο Χοῦμνος ασφές ἀνήρ καὶ θαυμάσιος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύσων πρὸς βασιλέων εὐνοίας τε καὶ τιμῆς, δι' ήν καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην τῷ υἱῷ αὐτοῦ δεσπότῃ Παύλῃ πρὸς γάμου κονεωταν ἥγανεν δο βασιλεύς. Et quamvis Pontanus interpres olim legerit δοχούμενος ac reddiderit evehī solebat, nullum tamen ejus sententia consequitur sensum, Nicēphorus qui canicleo præveral et vehi solebat. Eam obrem novus scholiastes ascripsit margini: interpres legit δοχούμενος, male; nam est δο Χοῦμνος. Ultima, quæ literā omneū dirimit, ex Regiis exemplaribus petitur, in quibus non δοχούμενος, sed δο Χοῦμνος manifeste legitur; et ex

A iisdem librariorum vitio et affinitate vocum mendum irrepsisse conjicimus. Goar.]

P. 13. *Magnus bajulus*. Pædagogus vel imperatoris, cum junior esset, vel siliorum imperatoris. Moschopulus: Παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρίβης, δογμένος βασιλος. Cedrenus: Θεοδότιος δο βασιλεὺς Ἀντίοχον πρατός τον καὶ πατρίκιον, τὸν βασιλον αὐτοῦ παπᾶν ἐποίησε. Eliam Latini hoc vocabulum hac notione usurparunt. Lupus Ferrarensis epist. 54: Non ergo admittentur a vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam vestram inter se ipsi partiantur. Hinemarus, epist. 2, ad Carolum Crassum imp. c. 2: Istis juvenibus, fidelibus filiis vestris, regibus nostris, maturos ac prudentes aliquæ sobrios bajulos singulis constituite. 211 qui oderint avaritiam et eos verbo et exemplo justitiam diligere doceant, secundum Scripturam dicentem: Diligite justitiam, qui judicatis terram. Eadem epist. c. 6: Ipsi autem bajuli magnopere providere debent ne super socios suos se extollant, sed [agan] juxta Scripturam dicentem: «Quanto magnus es, humili te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam.» Idem epist. 3, c. 1: Legimus quomodo Alexander in pueritia sua habuit bajulum nomine Leonidem, citatis moribus et incomposito incessu notabilem, quæ puer quasi lac adulterinum rugens ab eo sumpsit. Unde in adulta aetate sapiens et rex fortis se ipsum reprehendebat et vitare solebat, sed ut legitur, cum omnia regna vicevit, in hoc se ipsum vincere non potuit. GRETS.

[Βασιλος, qui βάγυλος quunque Theophani in Leone Copronymi F. scribitur, ἐπίτροπος καλεται, ait Gregoras, iv, 9. Moschopulus παιδαγωγὸν καὶ παιδοτρίβην τὸν βασιλον asserit. De Theodosio Theodosii Junioris bajulo Theophanes et Cedrenus, in quem nos alia, pluraque vir eruditissimus Fabrotus collegit, ac a Meursio diversa. Ilæc nobis qui pueros non regimus de bajulo satis, ne forte aliena dicta buc congerentes infames bajuli flamus. Goar.

(I) CATALOGUS AUCTIONE CODINEO AC MUNITATO NONNIIIL ORDINE DISPOSITUS,

ex octo circiter Regiis MSS ad invicem collatis exscriptis.

α. δεσπότης. β. δεβαστοχράτωρ. γ. δ καταρ. δ. δ πανυπερσέβαστος. ε. δ πρωτοβεστιάριος. ζ. δ μέγας δούξ. η. δ μέγας δομέστικος. ι. δ πρωτοτράτωρ. θ. δ μέγας λογοθέτης. ι'. δ μέγας στρατοπεδάρχης. ια'. δ μέγας πριμικήριος. ιβ'. δ μέγας κονσταντίος. ιγ'. δ ἐπὶ τοῦ κανικλεῖου. ιδ. δ πρωτοδεβαστος. ιε'. δ ἐπὶ κέρνης. ιζ'. δ παραχοιμώμενον; τῆς μεγάλης σφενδόνης. ιζ'. δ παρικοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος. ιη'. δ μέγας βασιλος. ιθ'. δ κουρπαλάτης. ιχ'. δ πρωτοδεστιάριτης. κα'. δ δομέστικος τῆς βασιλικῆς τραπέζης. κβ'. δ ἐπὶ τραπέζης. κγ'. δ λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ. κδ'. δ μέγας πατίας. κε'. δ ἐπαρχος. κζ'. δ μέγας δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς βίγλης. κη'. δ μέγας ἐπιτριπτης. κη'. δ λογοθέτης τοῦ δρόμου. κθ'. δ ὑπάτος; τῶν φιλοσόφων. λ'. δ

μέγας χαρτουλάριος. λα'. δ μυστικός. λβ'. δ πρωτασηχρήτης. λγ'. δ έπι τοῦ στρατοῦ. λδ'. δ μέγας δρουγάριος; τοῦ στόλου. λε'. δ δομέστικος τῶν σχολῶν. λζ'. δ πριμικήριος τῆς αὐλῆς. λη'. δ πρωτοσταθλίος. λη'. δ μέγας ἀρχων. λθ'. δ τατές τῆς αὐλῆς. μ'. δ μέγας τελεούσιος. μδ'. δ πραΐτωρ τοῦ δῆμου. μβ'. δ λογοθέτης τῶν θικειακῶν. μγ'. δ μέγας λογαριαστής. μδ'. δ έπι τῶν δεήσεων. με'. δ ἀρχιδιάκονος. μς'. δ σκουτέριος. μζ'. δ πρωτοχυηγός. μη'. δ ἀμηράλης. μθ'. δ ἀκτουάριος. ν'. δ μέγας ἀδονυμιστής. να'. δ κοιαίστωρ. νβ'. δ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. νγ'. δ πρωτοεξαράριος. νδ'. δ κριτής τοῦ βήλου. νε'. δ μέγας διερμηνευτής. νς'. δ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν. νη'. δ δικαιοφύλαξ. νη'. δ ἀκδηλουθός. νθ'. δ δρφανοτερόφος. ξ'. δ πρωτονοτάριος. ξα'. δ **212** κριτής τοῦ φοσάτου. ξβ'. δ δομέστικος τῶν τειχέων. ξγ'. δ πρωταλλαγάτωρ. ξδ'. δ βεστιαρίου. ξε'. δ στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλων. ξζ'. δ στρατοπεδάρχης τῶν μοιράτων. ξζ'. δ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων. ξη'. δ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων. ξθ'. δ έπι τῶν ἀναμυήσεων. ο'. δ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. οα'. δ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου. οβ'. δ δομέστικος τῶν θεμάτων. ογ'. δ πρωτοχύμης. οδ'. δ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν

με'. Archidiaconus, dicropolylat et nomopolylat catalogo seu, et ejus notulis exprimitur.

πα'. Oi βασικάρια. Alii catalogi ειναι γιγαντεμ notant.

πτ'. Ο κριτής τοῦ σεκρέτου. Primi omniū tribunalis (a quo ἀσηχρήται et πρωτασηχρήται) ab aliis βήλου, ἵπατρόμου, τοῦ γενεκοῦ, τῶν πρωτωρίων etc. distincti. Observo judicium omnium zonam suisigne; quapropter derisuam bellī judicium, qui Castamonitiae epilepsia oppresso, zona deponita, tulerat open, refert Nicetas in Isaacio Angelo I. i. : 'Ἄλλα καὶ τις τῶν τοῦ βήλου κριτής παρεστώς (τὸ δὲ δυνατὰ ἔχων ὑπερβοτιμα), διαχαλάσσει τὴν ἐθῆται, ἐδίσμει τὰς γαστροχνηίδας τοῦ λογοθέτου τῇ ἕνηῃ τῆς σφρόνης, ἐπισήγαστεν τὸ ἀνωφέρεις τῆς ὄντης τετεύθεν πειρώμανος. Ήπλην δὲ μὲν οὗτος ἀλύτως είχε τῆς τῶν φρενῶν παραχοής, δὲ τῶν παρὰ πάντων εὖ μάλα ὠφέλισκανε γέλωτα διὰ τε τῶν ἴματων τὸ ἀνετον καὶ τὸ τῆς γνώμης εὐάγγων. Zouas huiusmodi εἰς χρεούσον πεποιημένας celebrat Cantacuzenus, i, 53.

πτ'. Ράβδονγι manglabilis, satellites sustibus armati, ut quibus in loco. Nicetas τὰ ωγινοθεφῆ φορούντας ῥαβδώχους in Andronicō, l. ii, διδοφόρους; νοετ in huius predecessorē Alexio. Duceat προεστῶτα τῶν ῥαβδοφόρων, Isidorus in glossis ἀρχιράβδοχον.

πς'. Καβαλάριος eques cataphractus, satellitio imperialis deputatus. Anna Alexiatis II : 'Απειρώντω τοῦ τείχους διὰ πελταστῶν καὶ δορυφόρων καταφράκτων ἀνδρῶν. Leo in Tacticis : 'Εξόπλισον δὲ τὸν μὲν καταφράκτον καβαλάριον, αὐτὸν τε καὶ τὸ ἱππάριον αὐτὸν.

πθ'. Ηροκαθίμενος τεῦ κάστρου. Καστρούλαχς huiusmodi recensebit Codinus in sequentibus, quos superius προκαθήμενος πόλεων appellavit, rectores urbis. Κάστρον enim citius urbe est, sed piuinita. Justiniianus Nov. 128 : Καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δυταῖς; ἀρχονταῖς πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἦσαν κάστροις. Cantacuzenus, i, 55 : Τὴν πόλιν εἶχεν ἐν φυλακῇ ἑνεκα τοῦ. i, 1 : Τὴν Βυζαντίον δὲ ἀρχήν τῷ πρωτοστάτορι παρέσχεν δι βασιλέως. Is vero forsan est unicus προκαθήμενος τοῦ κάστρου.

ρ'. Κέρμης. Qui nimirum sub protocomite, remi-

θεμάτων. οε'. δ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων. οι'. δ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου πάλατου. οη'. δ προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν. οη'. δ λογαριαστής τῆς αὐλῆς. οθ'. δ μέγας διοικητής. π'. δ νομοφύλακ. πα'. δ βεστιαρίτας. πβ'. δ ἐπιχειράρχης. πγ'. δ ἀρχων τῶν ἀλλαγίων. πδ'. δ μέγας μυρταλήτης. πε'. δ κριτής τοῦ σεκρέτου. πζ'. δ βασιλοῦχος. πζ'. δ καβαλάριος. πη'. δ δεῖστας. πθ'. δ προκαθήμενος τοῦ κάστρου. πρ'. δ δρουγάριος στόλου, δ καὶ κόρης.

213 (II) EX BIBLIOTHECA MAZARINA.

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Περὶ τῶν δρψικίων τοῦ καλυτοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἴατροῦ μοναχοῦ ταυτὶ Ματθαῖον θύτου:

Ἄξιωμάτων ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς βασιλεῖοις.
Ονομαστὴν σκοπῆς αμεν τὴν τάξιν τῶν τοιούτων]

Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα πρώτος ἔστι δεσπότης.
Σεβαστοκράτωρ μετ' αὐτὸν καὶ Καῖσαρ μετ' ἔκεινον.]

5 Όν κεφαλῆς τὸ κάλυμμα κεκδιμηται μαργάροις,
Τοῦ δὲ δετῶν τοῖς σχήμασιν αἱ τῶν ποδῶν
ἴκμαδες.

giorum supremo praefecto, ipse substitutus eretarcha est; vel qui unam tantum cohortem dicit. Leo in Tact. const. 4 : Κέρμης ἐστὶν δ τοῦ ἐντὸς τάγματος ἢ τοῦ βάθους ἀφηγούμενος. Στερνοῦ δὲν υπεις εἰς εἰσιδειμ οἵοις in auta CP, minister; quis enim unum comitem in ea fuisse diceret, nisi ignari. s unum tantum quodcumque cohortem affirmaret? Et comites itaque plures, ita non unus drungarius, plures myrtalite, chartularii plures: unius autem recentetur, ut ex istiis ad alios ordine locum suum et gradum percipient reliqui, inter quos unus summissus, qui πρώτου nomen oblitus, frequentius.

· Ματθαῖον μοναχοῦ. Iambο sequenti nomen huiusce opusculi prodit auctor, qui gente, non professione, ταρόν se celebret. Vitæ forma fuit monastica, cum sacerdotium honorem adjunxit. Hinc μοναχόν θύτης scribitur, qui vulgo Ιερομάγος, sicut diaconus monachus Ιεροδάκονος audii, relicta sacerdoti vel diacono solitaria lepros. vel διερόντος appellatione. Non adeo nolus hic Mattheus, ut patriam, parentes, socios laudatores reddat: scilicet coniugium, et ob memoratos imperatorem et imperatricem nondum capta a Turcis urbe, ob laudatum εἴαμ Chumnum et Metochitem post Andronicum seniorem, cuius hi fuere ministri, D scriptisse vitaque summi constat. Praesens opusculum versibus politicis composuit, in quibus numerus syllabarum ad cantum, non ad exactæ poetices prosodiam observatur. Octava syllaba, ubi cœsura est, medium versus tenet; reliqua septem perfringunt. His recentiores δροιοτέλεντα, pariter eademnum exitum, quem rhyminom dictinim, addidere. Politicos vocatos arbitror, quod vulgo Cpoli per compita cauerentur: πόλιν enim, καὶ ἐξοχὴν et sermonis contractionem, Cpolim appellant, πολιτικὴ quaenamque ibi nata vel inde asportata: πολιτην tamen virum ex ea ortum. V. G. quod ematotia meretricieve canutena huiusmodi compositionem habuerint, à της πολιτικῆς denominatione deducunt, quas nimirum per urbem suo corpore quatuor facientem sonat.

V. 5. Οι κεφαλῆς. Vide caput seqnens statim in lumine.
V. 6. Τῷ δετῷ. Codinus c. seq. p. 13.

Οισπερ ἐπιφημίζουσιν πρόσφροιν βασιλείας. Α
 Ὁ πρωτοθεστιάριος, [δ] πανυπερσέβαστος τε,
 Οἱ σκιαδίοις ἐρυθροῖς χρυσῷ καθύφασμένοις
 10 Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν χρῶνται νομίμοις
 [μάνοις,
 Προσένοις δ' ὑποδήμασιν δὲ μὲν, δὲ καὶ κιτρίνοις.
 Τὴν πρώτην δ' οὖτοι φέρουσι παντάξια τὸν ἐν
 [τέλει.
 Τῆς δὴ διπλέρας μέγας δοῦξ, μέγας; δομέστι-
 [κός τε,
 Ὁ πρωτοστράτωρ πέφυκεν, δέρμας λογοθέτης,
 15 Μέγας στρατοπεδάρχης τε, ἐν δρυμῷ τὰ πέλα,
 214 Διάχρυσον ἴμφαίνοντα τὸ μέρος θινά μόνον.
 Τρίτη μάνται πεντάς χρῶνται πλειστοῖς τοῖς συρ-
 [ματίνοις,
 'Ο μέγας πριμικήριος, δέρμας κανονισταῖος; Β
 'Επὶ τοῦ κανικλείου τε, τῶν σεβαστῶν δέρματος,
 20 Οἱ ἐπικέρνης τε δρόμοι. Τῆς δὲ επάρτης οὗτοι,
 'Ο γε παρακοιράμενος μεγάλης τῆς σφενδόνης,
 Τοῦ δὲ κοιτῶνος ἔπειτα, μέγας βασιουλὸς τε,
 Κουροπαλάτης, μετ' αὐτὸν πρωτεργοταρίτης.
 'Αλλὰ καὶ τούτοις ἔσεστι σίκιοις τοιούτοις κρη-
 [σθαι.
 25 Τῆς δὲ πέμπτης κλαπισταὶ τοῖς πάσιν αἱ κα-
 [λύκετραι, διν
 'Εστιν οἱ δομέστικοι τῆς βασιλικῆς τραπέζης,
 'Επὶ τραπέζης ἄλλος τε, γενικοῦ λογοθέτης,
 'Ο μέγας δὲν (αὐ) παπάς τε, καὶ ἐπαρχος σὺν
 [τούτοις.
 Τῆς ἕκτης μέγας δρυγάριος; τῆς βί- C
 [γλης,
 30 Μέγας ἑταριάρχης τε, λογοθέτης τοῦ δρόμου,

'Ο φιλοσόφων ὑπιτος, χαριουλάριος μέγας.
 'Εξῆς ἐδόμης μυστικὸς, κλεινὸς πρωτασηχρῆτης
 Εὔθυνος δὲπὶ τοῦ στρατοῦ, δρυγγάριος τοῦ στόλου.
 'Ο τῶν σχολῶν δομέστικος. Οἱ δέ ἔξῆς τῆς ὁγδόντος.
 35 Αὐλῆς δὲ πριμικήριος πρωτοσπαθάριος τε,
 'Ἄρχων δὲ μέγας μετ' αὐτοὺς καὶ δὲ τὰς τῆς
 [αὐλῆς τε.
 'Ο μέγας τε τεταύσιος. Οἱ δέ ἔξῆς τῆς ἑνακτῆς.
 Πρατιτροῦ τοῦ δημητριού, οἰκειακῶν δμοῦ [δῃ] λογοθέτης.
 Τῶν λογιστῶν δὲ μέγιστος, δὲ δεκάσιες φέρων.
 40 Μεθ' οὐδὲ ἀρχιδιάκονος. Οἱ δέ ἔξῆς τῆς δεκάτης.
 Σκουτάριος, πρωτοχύνηρος, ἀμηράλης δμοῦ [τε].
 Ναὶ μὴν ἀκτουάριος καὶ ἀδνουμιαστῆς μέγας.
 Τῆς ἑνδεκάτης πέφυκεν δὲ ἑνδοξὸς κοιαστωρ,
 'Ο τε στρατιωτικοῦ καταλόγου λογοθέτης.
 45 215 [·Ω] Πρωτοτεραρχάρχης, δὲ τεχριτῆς τοῦ
 [βῆλου.
 'Ο μέγας διερμηνευτής. Οἱ δὲ τῆς δωδεκάτης,
 'Ο λογοθέτης ἀγελῶν, δὲ διεταιροῦλαῖς.
 Καὶ μετὰ τὸν δικιλευθὸν εὐθὺς ὀρφεινοφρόδος.
 Πρώτος τῶν νεοτερῶν τε. Τῆς δὲ τριτακοδεκάτης
 50 'Ορε φωστάτου τὸν κριτὴν, δομέστικον τε χέων.
 Τόν τε πρωτολαγάτωρα καὶ τὸν βεστιαρίην.
 Στρατοπεδάρχην καθεξῆς τὸν τῶν μονοκαβάλλων.
 Τῆς τεταρτακοδεκάτης τ' ἔστιν δὲ τῶν μουρ-
 [ζάτων,
 'Ο τῶν τεταρτῶν, ἔπειτα δὲ τῶν τεταγγρατόρων,
 55 'Ο τῶν διαναυνήσαν, ἔξῆς τε τοῦ κοτύνος
 'Ο προκαθήμενος. 'Ομοῦ τῆς πεντεκαδεκάτης
 'Επερος προκαθήμενος, δὲ τοῦ βεστιαρίου,
 Καὶ μετ' αὐτὸν δομέστικος ἡπάντων τῶν θε-
 [μάτων

V. 7. Οισπερ ἐπιφημίζουσι. Idem Codinus c. 20. p. 16, 6.
 V. 9. Οἱ σκιαδίοις ἐρυθροῖς. Codinus c. 4, p. 17, 8 et p. 18, 1.
 V. 11. Προστροιος δ' ὑποδήμαστ. Prostestarii nimirum, cui tripli Codinum eodem c. p. 16, 10, prasinus color in insigne tribuitur.

Ibid. 'Ο δὲ κιτρίνοις Panhypersebastus, ex Codino cap. eod. p. 18, 6.

V. 12. Πεντάδα. Non ecclesiasticorum modo sed et palatinorum officiorum catalogos per quinarios divisere Graci.

V. 16. Διάχρυσος ἀμφαλυντα τὸ διω μέρος με-
 ρον. Pilei inferior pars ἀντροῦ Codino vocatur, quo
 cum caruerint, ut ait c. 5, p. 18, 16 et seqq. horum
 officialium σκάδα vel πέλα, illa Codinus scripsit
 χρυσοκόκκινα κλαπωτὰ διευ δέρος, quae hic Mat- D
 thæus διάχρυσον ἐργαλυντα τὸ διω μέρος μόνον
 asseruit.

V. 19. Ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Retro cinctos numeratim Codinus c. 2 in calcis. Ratio penes ipsum est.

Ibid. Τῷρ σεβαστῶν δὲ πρώτος. Πρωτοσέβαστος.

V. 22. Βασιούλος οπικινη αἰλιπνητος τεοεινηι Codinus c. 2, p. 43, 3.

V. 24. Εξστι κιλοις τοιούτοις κρησθαι. Codinus c. 4, p. 20, 21.

V. 25. Κλαπωται. p. 20, 20.

V. 31. Ο φελοσόφων ὑπαρχος. Prave quidam in-
 terpretantur philosophorum consulent qui supre-
 mus quasi ὑπερτατος. Ornatum hac dignitate no-
 minatissimum Psellum refert Cedrenus ad historias
 calcem; quem Anna Alexiaios l. v. φιλοσόφας ἀπ-

τῆς προεστῶτα διδάσκαλον καὶ ὑπετεν τῶν φιλο-
 σόφων χρηματίσαντα vocal. Consulatur, magis enim
 est, Allatiū nuperum et docilissimum opusculum de
 Psellis. Hunc officialem omisi vel ignoravit Codini-
 nus in catalogo.

V. 36. 'Ο σάξ. De neminiis ejus varietate nos cap-
 superiore.

V. 40. Αρχιδιάκονος. Qui p. latini in ecclesiis
 ministrabat, ac de oratione et sacris cunctis aulicis
 pro munere monebat.

V. 42. 'Ο ἀκτουάριος. Actuarius cui annona
 militaris curia commissa est: ita Notitia imperii,
 Lexicon iuriis. Rursus de illo catalogus sequens,
 quem inter medicos ut de sanitate iuxta sollici-
 tum locat. Vide v. 88.

V. 45. Πρωτοτεραρχάρχης. Πρωτοτεραρχάρχης.

Ibid. Κρετης τοῦ βῆλου. Codinus εἶδον indicem ponit τοῦ φοτάτου. Μάյα τοῦ βῆλου ποιησε
 supremum in illo tribunal intellige, et inter due-
 decim jus ibi dicentes precipuum. Balsamion Medit.
 De Chortophylace: 'Η διδάσκαλος τοῦ βῆλου καὶ τῶν ἵπ-
 ποδρόμου κριτῶν. Nicetas in Alexio 2: 'Ἐκ τῶν τοῦ
 βῆλου κριτῶν Ταρνίκης Δημήτριος, et infra: Καὶ τις
 τῶν τοῦ βῆλου κριτῶν. Consule Juris GR. p. 288.

V. 47. Αικαιοφύλαξ. Procurator regia, vindex,
 iuriis assessor et defensor. De Georgio dicotrophylace
 et alio Clida meminerunt Ius GR. tom. II, Nov. 1
 Alexiou Commeni, et Cantacuzenus 1, 44.

V. 51. Πρωτοταγάτορα. Repone πρωταλλαγάτορα,
 et c. 2, p. 11, 13. Consule notas.

V. 58. 'Ο δομέστικος ἀπάγτωρ τῶν θεμάτων.
 Ignotus est hic Codino.

- * Ο πρωτοχόμης τῶν ναυτῶν, δομέστικοι τε δύο, A
 60 * Ο τε τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμάτων,
 Τέξης ἐκκαιδεκάτης τε προκαθήμενοι δύο
 Μεγάλου παλατίου τε, μετ' αὐτῶν Βλαχεροῦν τε,
 'Ο λογιστῆς δὲ τῆς αὐλῆς, μέγας διοικητῆς τε,
 'Ο νομοφύλακ μετ' αὐτούς. Τῆς δὲ ἐπτακαίδε-
- [κάτης]
- 65 Βεστιαρῖται δείκνυνται, καὶ μήν ἐταιριάρχης,
 'Αρχῶν ἀλαργίων τε καὶ [τὸ] μέγας μυρταῖτης
 'Ο τοῦ σεκρέτου τε χριτῆς; Τῆς δὲ ὁκτωκαίδε-
- [κάτης]
- * Ραβδοῦχοι, καβαλάρριοι καὶ σεβαστῶν τὸ γέρας,
 Τοῦ κάστρου προκαθήμενος, δρουγγάριος τοῦ
 [στόλου].

(III) EX EADEM BIBLIOTHECA MAZARINA. B

ΑΔΕΣΠΟΤΟΝ (*).

- * Ο μὲν χορηγὸς τῶν θειῶν χαρισμάτων
 Διδώσιν ἥμιν τὴν κάτω σκηπτούχιαν
216. Εἰκόνα λαμπρὰν τῆς αὐτοῦ βασιλείας,
 'Η μᾶλλον εἰπεῖν ἀμυδρὰς τὰς ἐμφάσεις
 3 Δείκνυσι σαφῶς ἀγαθῶν τῶν μελλόντων.
 'Ο γάρ ἐν ἥμιν εὐεσθῆς στεφφόρος,
 Θεοῦ τις εἰκὼν, εἰ σπουδάζει τοὺς τόπους;
 'Ἐργοις βεβαίων ἀρετῶν ἐστεμένος,
 'Ἀμείβεται δὲ [πάλιν] δωρεαῖς τοὺς ἀρίστους,
 10 Τιμαῖς ὑπερβάσιοις τε σταθμῶν καὶ μέτροις,
 Καὶ βασιλεῶν ἀνύψοι τοὺς ἐν τέλει,
 -Οῦ; τῷ λόγῳ δίδωμι συγγράφειν τέως,
 'Ως ἀν διδύδει μή καλύψῃ τῆς λιθῆς
 'Α βασιλικὴ κεκύρωσκεν ἡ κρίσις,
15 Χρόνος τε μακρὸς ἀπέσθησεν εἰς δεῦρο.
 Μετὰ τὸν αὐτάνακτα δεσπότης ἐστὶ
 Δεύτερον ἀξιωμα, σεβαστοκράτωρ,
 Καὶ Καίσαρ εὐθὺς; ὑποδάρα τοῦ χράτους,
 'Ο πανυπερσκέβαστος συγκλήτου πρῶτος,
 20 Πρωτοβεστιάριος λαμπρὸς ἀξίαν.
 Οὗτοι καὶ τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς πεδίλοις
 Τὴν πρώτην ἀσχήμασιν ἐν τέλει τάξιν.
 'Ο μέγας δοῦξ μετ' αὐτούς ἀνεδείχθη.
 Τούτου κοινωνὸς δ δομέστικος δ μέγας.
 25 Καὶ τρίτος αὐτοῖς πρωτοστράτωρ ἀξίαν:
 Λογοθέτης μέγιστος σοφίας γέρας.
 Σερατοποδάρχης δ μέγας ἐπὶ τούτοις.
 Τούτων ἐρυθρᾶς ἐκ χρυσοῦ ταῖς καλύπτραις
 'Ορδες κεφαλᾶς δὲ κεκοιμημένας.
30 Όρα πριμικήριον, φιλότης, μέγαν,
 Πεντάδος ἥγούμενον λαμπρῶς δευτέρας,

V. 59. *Πρωτοχόμης τῶν ναυτῶν. Eretarcha, remigiorum præses; de quo supra.*

V. 64. *Νομοφύλακ. Legum summus interpres, antecessor, antesignanus, legislatorum præcipitus. Ius GR. I. 3 in Joannis Xiphilini decreto: Ως ἀν δ λογιώτατος νομοφύλακ χρήν περὶ τούτου καὶ φησηται. Εἰ in refutatione Philothei adversus Argentopulum: Ό περ τὰ τοιαῦτα σορδες, σεβαστὲ νομοφύλακ καὶ καθολικὲ χριτὲ Ἀρμενόπολε. Εἰ stipendia memorial Balsamon a Constantino Monnomacho imperata Juris GR. p. 471.*

(*). *Δεσποτορ. Alium a Codino tam cuius quam*

** Claudicat versus, ut et mox 28. Edit. RATA.*

Δεύτερον μίγαν κονεσταῦλον ἀξίαν,
 Τρίτον σεβαστὸν τὸν πρῶτον, ἐπὶ τούτοις
 Κοσμεῖ τε λαμπρῶς δ πιγκέρνης τὴν τάξιν.

35 * Ο παρακοιμώμενος σφενδόνης τάμπτεος.

* Ο παρακοιμώμενος ἀλλος κοιτῶνος.

* Ο μέγας βασιλος ἐπεται τεύτω,
 Τρίτην τε πληροῖ τάξιν κουροπαλάτης.

Εἰσέρχεται δὲ βεστιαρίτης πρῶτος;

40 Εἰς οἰκον βασιλέως, ὡς ἔθος, πράξων,
 Δομέστικος δεύτερος δ τῆς τραπέζης,
 'Άλλος ἐπ' αὐτῆς μετ' αὐτὸν τεταγμένος.

Καὶ τὸν γενικὸν λογοθέτην εἰσόρχεται,
 Εἴτα παππίαν εἰσιόντα τὸν μέγαν,

45 Σὺν τούτοις τὸν ἐπαρχὸν, καλύπτεα ξῖνη.
 'Εεδόμος δρουγγάριος τῆς βίγλας μέγας.

Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἐταιρειάρχης μέγας.

* Ο λογοθετῶν μετ' αὐτὸν τοῖς τοῦ δρόμου,
 Εἴτα χαρτουλάριος ἀξίαν μέγας,

50 **217.** Εἴτα μετ' αὐτὸν μυστικὸς ἐπεισίτω,
 Βασιλικὸς ἐπρώτειος τοῦ σεκρέτου.

* Όρα καὶ στρατοῦ τὸν καλὸν ἐπιστάτην,
 Τῶν τε πλωμάων δρουγγάριον τὸν μέγαν.

Ίδου καὶ σχολῶν δ δομέστικος ἥξει,

55 Καὶ τὸν τῆς αὐλῆς πρεμμικήριον δρά.

Καὶ πρωτοσπαθάριος λαμπρὸς εἰσίτω,
 'Αρχων τε μέγας καὶ τζαύσιος μέγας,

Δήμοιο τε πρατίτωρ, δ τατῆς αὐλῆς τε.

* Ο τῶν οἰκειακῶν λογοθέτης ἄρχετω,
 60 Καὶ τῶν λόγων (λογιστῶν ?) δ μέγας συνεισέτει.

* Όρα καὶ σκουτάριον ἐκ τῆς ἀσπίδος;

Τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν.

Ιδρῶτος μετ' αὐτὸν τῶν κυνηγῶν ἐκρίθη.

* Άλδος ἀμυρᾶς ναυαρχῶν ἀνεδείχθη.

65 * Ίδους βασιλεὺς τὰς δεήσεις προσφέρει,
 Λαλῶν τὴν τιμὴν ἐκ τῶν ἔργων πρεπόντως.

* Αδνουμιαστῆς δ μέγας μοι χαιρέτω.

Τούτῳ παρεπόμενος οὕτω κοιαίστωρ,

Καισάρων ἀξιωματικός λαμπρῶν τῶν πάλαι.

70 Λογοθέτην δρα μοι καὶ στρατιώταις.

* Εξ ιεράκων δ πρῶτος τὴν ἀξίαν.

* Ο βήδου χριτῆς μετ' αὐτούς ἐκυρώθη.

Διερμηνευτῶν δ μέγας προηγείσθω,

Καὶ τῶν ἀγελῶν λογοθέτης εἰσίτω,

75 Καὶ τούτοις ἀκδλουθοῖς σεμνῆς ἐπέσθω,

Καὶ τῶν δρφανῶν δ τραφεύς συνεισίτω,

Καὶ βασιλικῶν δ νοταρίων πρῶτος,

* Φουσάτου χριτῆς ἐξετάζων τὰς δίκαιας.

Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἀναμνήσεις προσάγει

superioris utriusque catalogi auctor in palatinis officiis enumerandis observavit ordinem; eamque mutationem vel metri necessitas vel imperatorum voluntas inducere potuit.

V. 28. *Touτων δρυθραῖς Codinus cap. seq. de piteis officialium.*

V. 32. *Korsostauñ. Solus hic auctor ita scribit, et Gallico conestabile proprius accedit. De comite stabili nos superius, ad Codinum.*

V. 40. *Elīs oīkor βασιλέως. Hoc est in sacrum cubiculum: ille enim cubiculariorum primus.*

V. 71. *Εξ ιεράκων δ πρώτος. Πρωτοιερακάριος.*

80 Σεμνῶς βασιλεῖ κεκλημένος ἐκεῖνον.
Τόδον καὶ δομέστικον τείχων σκόπει.
Πρωταλαγάτωρ δεύτερος τὴν ἀξίαν;
Εἴτα τετάχθω βεστιαρίου τρίτος.
Μονοκάβαλλον στρατοπεδάρχης οὗτος;
85 Ἀλλος μουρτάτων, τζαγγρατέρων, τζακάνων.
Οὐρα προκαθήμενον τὸν τοῦ κοιτῶνος,
Ἀλλον προκαθήμενον βεστιαρίου.
Τούτῳ τῆς αὐλῆς δὲ λογιστῆς ἐπέσθω,
Καὶ δοσικῆτης δὲ μάγας συντετάχθω.
90 Ὁ τῶν Βλαχερών προκαθήμενος οὗτος;
Ἀλλος πρὸ αὐτοῦ μεγάλου παλατίου.
Οὐ τῶν ἐφών δομέστικος θεμάτων.
Τούτῳ δυτικῶν δρμέτιμος ἔκριθη.
Ο πρωτοσύμηνος καὶ μετ' αὐτὸν πατεπίτης,
95 Ἐταιρειάρχης, τῶν ἀλλαγίων ἀρχῶν,
Ο μυρταΐτης δὲ μάγας ἐπὶ τούτοις.
Καὶ δὴ σεβαστής καὶ δρουγγάριος στόβιου.
Κάν τοις Ιατροῖς ἀκτουάριον δρα.
Τικτοι, δικτάτωρες, σὺν τοῖς ταμίαις,
100 Πατρίκιοι, μάγιστροι, πρόσδροι, πάλαι
Δορυφόρων Ἐπαρχοὶ καὶ πραιτωρίων.
218 Ἐγνωμεν λαμπρὸν τὸν Χουμόνδον κανι-
[κλείσιον]
Σέάτιν ἔχοντα μείζονα τῆς προτέρας,
Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν τὸν καλὸν Μετοχίτην
105 Λογοθέτην μέγιστον, σοφίας λῆξιν,
Φοροῦντα χρυσῆν ἐρυθρὸν τὴν καλύπτετραν,
Ἡν δύρον αὐτῷ συνανέχοντι κράτος
Ἄναξ δὲ λαμπρὸς παρέσχεν Ἀνδρόνικος.
Ταῦτα τὰ λαμπρὰ τῆς κάτω σκηπτουχίας,
110 Προεδρίας σχήματα, σεμνήτης, δόξα,
Ρέων τε πλοῦτος καὶ πηλὸς ἐπηρόμένος,
Κόνις τε τύχης τοῖς πνεύμασιν ἀρθεῖσα.
Τέλος τάφος τρίπηχος. Οὐ βίου πλάνη!
Φιλοσόφων ὑπατοῖς, φήτόρων πρώτος,

V. 101. Δορυφόρων ἕκαρχος καὶ πραιτωρίων.
Non hic urbis, qui παρει λαυδαῖος εἰστιν, sed alius qui πρετοριανορυμιτινον, δορυφόρων, ac ipsius πρετορίας πρεστεριτος intelligitur, sicut aliis vocibus δικτατώρων, ταμιῶν, πατρικίων, μαγίστρων antiqua consilium, dictatorum, questorum, patriciorum, magistrorum dignitates et officia capimus. Prōsδρος; tamen antiquam originem non sibi vindicat, quem uinum primum a Joanne Tzemiſce statim sub ejus vita principio Cedrenus refert, μήπω πρότερον δυτος δεξιώματος. Administrandæ reipublicæ consors fuit, ut ex Cedreno in Tzemiſce colligo et ex his Zonarit verbis, ubi de Joanne Lugoſtheta et Constantino Lichude proedris ambobus landes occurruunt in Monomacho, illius quidem, Ἐφ φῇ τῶν κονῶν πραγμάτων διοικησον δι βασιλεὺς ἐποιήσατο· ἦν μὲν γάρ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν διοικησεων πρώην, περὶ τὰς πολιτικὰς οἰκονομίας ἀκριβεστασιον vero cum μεθιστεῖ ὁ βασιλεὺς; Λιχοδην τῆς τῶν κονῶν διοικησεως, ἀντεισάγει δὲ Κωάνην, καὶ τούτῳ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐγχειρίει κυβέρνησιν.

V. 102. Τὸν Χουμόνδον. Memorant hunc scripta circa secundum Codini caput ad calcem.

V. 103. Μετοχίτην. Gregoras quam suse de illo: uno de ejus pileo in capite sequente.

V. 116. Φήτόρων πρώτος. Summa imperatoris

A 115 Δικαιοφύλαξ σὺν αὐτῷ, νομοφύλακε,
Καὶ βασιλικῶν τῶν Ἱερέων πρῶτος.
Πάρεστιν δρχων Ἱερῶν διακόνων,
Καὶ τῶν μέλικων, οἱ πρωτοφύλακεις δύο,
Καὶ ταῖς δορταῖς λαμπαδηφόρος ἄλλος,
120 219 Ἀποστολικῶν δι κῆρυξ διδαγμάτων,
δομέστικός τε καὶ μαϊστωρ τοῦ κλήρου.
Ταύταις βασιλεὺς ταῖς τιμαῖς διπεξαῖτε:
Πλήρωμα σεπτὸν εὐαγοῦς Ἐκκλησίας,
Ἡν ἀρραγῆ φύλαξιν μέχρι τερμάτων,
125 Ὑψημέδων διανομής, τοῦ νῦν αἰώνος.
Καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς εὐσεβῆ βασιλίδα,
Ἡν ὡς κιβωτὸν σωτικήν νῦν τοῦ κράτους
Ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κατακλυσμῷ βαρύστων
Ἄνωθεν ἐγνώκαμεν ναυπηγηθεῖσαν,
B 130 Ὑπερτέρων τηρησον τῆς καταιγίδος,
Συμπήκας ὡς οἰκακας αὐτῆς τοὺς κλάδους,
Καὶ βασιλεὺς βράβευς λαμπρὰς τὰς νίκας,
Δεικνύεις κατ' ἐθνῶν εὐσεβεῖην νικηφόρον.
Πίζωσον αὐτὸν ὡς τὸν χαρίτων κλάδον,
135 Καὶ δεῖξον ἡμῖν τὰς πρὸς εἰρήνην πύλας,
Ἐκτεινον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τοῖς τροπαῖοις,
Στένωσον αὐτῷ τῶν ἐναντίων θράσος,
Στόλισον αὐτὸν πορφύρας εὐσεβείας,
Ἄνοειν ἡμῖν τὰς πρὸς εἰρήνην πύλας,
140 Πλάτυνον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τοῖς τροπαῖοις,
Οἵς καὶ φανετή κοσμικὸς αὐτοκράτωρ.
Ὁ πατρὸς ἀρχῆς σὺν ἡμῖν ταῦτα λέγει,
Κάμπτων εὐσεβῶς τῷ δεσπότῃ τοὺς πόθους,
Καὶ νυκτὸς αὐτῷ τὰς εδχῆς ἀναφέρων,
C 145 Λίς νυκτὸς ἀχλὸν Ταρταρικῆς καὶ σκότος
Ἐλάσσας ἡμῖν ἀντανίσχει φωσφόρος
Ἀκτίνας λαμπρὰς δις λευκῆς τῆς αἰθρίας
Εἰς πάντα κοινῆς τῆς εἰρήνης τὸν κόσμον.]

Mirum est Codinum patricii nullam mentionem fecisse, cum posterioris Græcie omnia monumenta

virtus est ut eruditionis copiam inter loquendū diserte possit profundere, et jus unicuique debitum ut facile agnoscere ita constanter reddere sit paratus. Si quid horum natura vel exercitium delegabat, ab aliis quorū eruditio, eloquentia, legum peritia ac justitiæ amore duceretur et sublēvaretur, opem mutuari non erubescet quondam in Oriente imperator. Tῶν φιλοσόφων ὑπατος δινινων humanarumque rerum cognitione instruetus eruditio, φήτόρων πρώτος dicendi facilitatem, νομοφύλακες legum omnium lumen ac ductum, δικαιοφύλαξ δεκινε jus legibus vel naturæ judicio agnitiū perseveranter custodiendum suggerebat. Hunc ἐπὶ τῶν κρίσεων dictum reor a Balsamone primis statim verbis Meditati de Incensis, etc.

D V. 116. Τὸν Ἱερῶν πρώτος. Cleri palatini hic erat archipresbyter, πρωτοπαπᾶς, πρωτοιερεὺς, de quo alibi.

V. 117. Αρχῶν Ἱερῶν διακόνων. Cleri ejusdem archidiaconus.

V. 119. Λαμπαδηφόρος. Succentor, et qui faciem imperatori præserret, de quo iterum.

V. 120. Ἀποστολικῶν δι κῆρυξ διδαγμάτων. Epistoliarum Pauli in palatio interpreta ac sacer ex ambone præceo.

V. 121. Δομέστικός τε καὶ μαϊστωρ. Ad regendum, ducentum et comprenendum in ecclesiis palatinis clericum.

patriciis plena sint. et πατρικώτερος seu patricius apud Justinianum Novell. 38, et apud Constantimum Manassem in Chronicō nomen non tantum nobilitatis, ut apud veteres Romanos et hodie in nonnullis imperii urbibus, ubi qui ex praecipuis familiis genū ducunt vulgo patricii audiunt, sed etiam dignitatis officii et praefecture. Dignitatis exempla adserit Meursius in Glossario ex Suidā, Procopio et Malcho in Byzanticis. Quia notionē etiam patricii nomen accipies, quando audis Pipinem et Carolum Magnum suisse patricios Romanorum. Officii et praefecture exemplum est Salomon magister militiae et patricius Africæ apud Victorem Tunnunensem in Chronicō, et Amalus patricius provincie apud Paulum Diaconum l. 111, e. 3 De gestis Longobardorum. Talis itidem patricius vel erat vel esse volebat ille quem sibi Romani elegerant, de quo Otho Frisingensis l. vii Chronicē c. 31. Meursius in Glossario patricios nimis extollit; nam Occidentalibus patricios Romanorum suisse, qui 220 nunc reges appellantur. Quis neget hoc a vero nimis remotum esse? Primus enim Carolus Magnus et alii nominabantur patricii Romanorum. An ideo reges Bonanoru[m] vel erant vel habebantur? At Carolus Magnus postquam Romanorum imperator creatus et palam promulgatus est, desiit appellari patricius Romanorum. Quid tunc? an ideo, cum esset patricius, rex Romanorum erat? Si quis exteræ nationis patricius Venetus crearetur dux Venetus, patricii nomen utique omitteret. An ideo antea rex Venerorum fuisse? Alienius a vero est, quod ait idem Glossarii collector, imperatorem rebus ecclesiasticis tanquam supremum caput præfuisse, et hoc in functione patricium rices ejus egisse. Idque probat ex disputatione Gregentii, ubi dicit Erban Judæum baptismi undis jami ablutum, creatum esse a rege Homeritarum ὄπειχλησον, qui Meursio est vicarius regis, tanquam supremi in rebus ecclesiasticis capitile. Sed Meursius hic nimis aperte anglizat: ut enim Angli regem suum veluti supremum Ecclesie caput venerantur, ita et Batavi suum magistratum ad idem capitile evenere incipiunt, ut planum sit cum ex aliis novatoribus, tum ex Hugone Grotio in Pietate Ordinum Hollandia: in quo tamen a pure Calvinismo et Puritanismo humane quantum recedunt, qui hujusmodi capitilis impatientissimus est, neque unquam ejus absque gravi detestatione meminit. Nec Gregentius quidquam de hoc vicecapite innuit, imo futilem hanc persuasionem Meursio exinere poterat, si animum vel paululum adver- tisset. Nam ὄπειχλησον ait eum esse qui Romanis vocetur patricius et canicleon. Quis autem unquam audivit praefectum caniclei aut patricium suisse vicarium supremi capitile in rebus ecclesiasticis, hoc est imperatoris? Licit enim Græci posteriores et sequiores, postquam a visibili eoque vero capite Ecclesie desieverunt, imperatori sue honorem supremi capitilis detulerint, nunquam tamen patricium aut caniclei praesidem imperatori in hoc,

A ut ita loquar, capitaneatu socium attribuerunt. GRETS.

CAPUT IV.

Explicantur obscura quedam vocabula ex capite 3.

P. 13. Σχιάδεον, quod et σχιάδη, ad verbum est umbella seu umbraculum, tegumen capitis, breviter pileus, quo nomine in versione præcipes usus sum. GRETS.

Ibid. [Cranium solum coronat et leviter adumbrat τὸ καλούμενον σκιάδεον, qua de causa non umbellam, seu carentis protensis in frontem oris, sed pileolum ex aequo (si medium tamē conum, licet modicum, appinxeris) caput ambientem, mihi potiori jure sonat; quemque δλομάργαρον hic auctor vocat, Theophanes prius καμηλάκιον δάλλον dixit, Totilaque Gothorum regi detractum a Narsete Cpolim ad Justinianum 221 missum in ejus Vita narravit. Eaque, qua descripsi, figura σκιάδεον δλομάργαρον Gregoræ et Chalcedonyli nonnulli editi codices demonstrant: eademque, si geom̄atrum grande convergerentur, usitatum sibi καμηλάκιον Graci recentiores representarent, et cum Suidā σκιάδεον διπερ ἡμεῖς καμηλάκιον λέγομεν indubitate asseverarent. Forsan igitur, ut Totila καμηλάκιον δάλλον in caput recepit Justinianus, ita ab eo proprium sibi fecere posteri Græcorum principes σκιάδεον δλομάργαρον, quo imperatores ipsos nonnunquam redimitos in picturis et numismatibus conspicias. Et diadema non aliud sive a Constantino inventum in his Cedreni verbis adnotabis: Φασὶ δὲ αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλέων διαδήματι χρῆσθαι καὶ μαργαρίταις; καὶ ἀλλοις λίθοις περιεργότερον κοσμηθῆνται. GOAR.]

Aer sciadii seu pilei est umbo, der sturm. Junius ubique vertit *replum*. Aliam insuper notionem habet δὲ ἄρτη, significat enim velum seu tegumentum, quo sancta teguntur. Liturgia S. Chrysostomi: 'Ο δὲ λεπεὺς ἄρα τὸν ἄρτην ἐπιτίθει τῷ ἀριστερῷ ὅμῳ τοῦ διακόνου. Εἴτα ἀποτίθει τὰ καλύμματα δὲ λεπεὺς ἀπὸ τοῦ ἄγλου δίσκου καὶ τοῦ ἄγλου ποτηρίου, τὴν δὲ ἄρτην λαβὼν ἀπὸ τῶν ὅμων τοῦ διακόνου καὶ θυμάσιας αὐτὸν ἐπισκεπτάει δι' αὐτοῦ τὰ ἄγια. Gasts.

Ibid. [Aerem hic verberant et ventes sequuntur cum Meursio, qui ἄρτα sudarium liturgicum, pilei umboνem vel replum interpretantur. Sensum assequitur qui doctissimi Allatii mentem sequetur, et ex eo, mihi rescribit ille, quod despota nomine exaratum gerit, ἄρτα σκιάδεον cingulum, zonam seu ritam frontem proxime ambientem, referre conjicit. Rationem, si arrisura sit incertus, proferam. Aer liturgicus, si Germanum patriarcham docentes audias, veluti maius est sacris donis in altari superpositus, ejusque aliis et ambitu, seu aero vel aethere orbis inferior, illa circumquaque teguntur; parique ratione pilei aer cingulum est ei circumpositum, gestantis caput coronatum ejusque nomen per universi fines circumquaque spar-

serum; quamvis eadem voce *replum* illud in despota pileo anterior *proximens*, prout ieronibus concilii Florentini acta nonnulla representantibus se per hoc opus (ad. Luper.) sparsis ex antiquis exemplaribus piugitur, ad dubitem significari. GOAK.]

P. 43. *Χρυσοκλαδαρικόν*. Junius et hic et alibi sapius edit χρυσοκλαδάρικα, et *aureas* *virgulas* interpretatur. Sed lectio nostra recta est; nam *chrysoclaricūm* idem est quod *chrysoclavus* seu *chrysoclavatus*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus toties usurpata; vel si mere Latinam dictionem *velis*, *auriclavus* seu *auriclavatus*. Erant clavi aurei in vestibus segmenta quædam in formam clavorum efficta, ornatus gratia vestibus adjecta. GRETS.

Ibid. [Sit idem licet χρυσοκλαδαρικόν quod *chrysoclavus* vel *chrysoclavatus*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus multoties usurpata: cum alia tamen mere Latina dictione *auriclavus* seu *auriclavatus*, sono quamvis vicina, nullam in sensu proprietate societatem init. Erant enim clavi aurei in vestibus segmenta quædam in formam clavorum efficta, ornatus gratia vestibus adjecta: χρυσοκλαδάρικόν vero non *clavatum* modo sed varium, et quodcumque opus est filis aureis phrygionis arte in subjecto serico vel panno ductis depictum; unde phrygionem χρυσοκλαδαριστήν, vel eum Theophane χρυσοκλαδάριον (ἀνήφθη, inquit, μέρος τοῦ ἐργασίου τῶν χρυσοκλαδαρίων, *phrygionum officinæ pars combusta est*) neoterica Græcia vocat. Correctius tamen cum Regiis 222 aliisque nonnullis exemplaribus χρυσοκλαδαριστήν diceret, ob χρυσοκλάdos; sive χρυσοκλαδαρικάς, quibus auro ludit figuras, quæ ipsatw rereptæ φύλοις καὶ κλάδοις πεποικιλένον, solis et ramunculis varium reddunt et distinctum. Πλέας ob implexa ac acu ludente variis trahitibus ducta ramalia scribet numerus sequens tertius. Quot enim ramis aureis, qua rectis qua contortis, hic discriminatis et divisitis, ibi simul collectis, nunc euascentibus, alibi truncatis vel jucunde desinentibus, pingit ac variat materiam? Hic autem non *claros*, sed characteres aureos, gerentis nomen exprimentes, in ima pilei ora, si lubet, adnotabis exaratos. GOAK.]

Ibid. Συρματένον *Umbriatum*, a *syrmate*; quo nomine intelligo utrinque dependentia ex sciadio seu pileo quasi reticula seu funiculos; quos, si luhet, oculis inspicere poteris in tribus imaginibus imperatorum, quæ visuntur initio Nicephori Gregorii ex editione Basileensi 1562. Non assimilis est effigies, quam nobis Turco-Græcia representat. *Χρυσοκλαδαρικόν*, συρματένον, ut non referantur cum Junio ad voculam δύναμα, sed ad ipsum sciadiam. GRETS.

Ibid. [Σύρμα πή μινυς quam pilei reticula seu funiculos refert, ut ab eo pileus ipse noscatur *Umbriatus*: rectius cum Græcia hodierna interpretaberis *aurum ductile*, *aurum*, inquam, in *fila solida tractum*, *or truit*, *fil d'or*. Solidum dixi, hoc est

A nondum molis tusum, exindeque serico filo superinductum. Συρματένον itaque opus est auro in fila solida ducto compositum vel pictum, quale despota nomen in ejus pileo phrygionica manu definitur. GOAK.]

Ibid. *Tucela*. Ita legit Junius, et *apicem* interpretatur, quo nomine intelligit superiorem sciadi partem, in conum assurgentem fastigiatam: deducitque voculan ταῖσα, παρὰ τὸ τείνειν, a tendendo. In altero codice Bavarii legitur disjunctum τὰ στά, in neutro genere: et ita legendum puto 1. quia subditur in neutro genere τὰ στά οἷα καὶ τὰ βασιλικά: et infra: Οἱ ἄρρενες καὶ τὰ στά, οἷα καὶ τὰ τοῦ δεσπότου. Signum ergo est et id quod antecedit, nempe τὰ στά, neutrius generis esse. 2. Quia τὰ στά Junii

B a τείνειν pro extensione genere feminino presus ignota et inusitata est. Quid sit τάσαι, omnes norunt: quid ταῖσα, per Junium nemo novit; tametsi ingenuus fateor me compertum non habere quid τὰ στά significant. Quocirca in versione Græcam dictionem retinui, donec viri docti vel veram significantiam eruant vel Codino veram lectionem restituant. GRETS.

Ibid. [Promerebor mihi Gretserum Attalii eomes, et veram τῶν στάτων significantiam eruam. Στά sunt longi unius fere palni margaritarum tractus, circa despota aures e pileo penduli. Sic lora e pontificum mitris, funes reticulati e cardinalium pileis, inaures ipsæ ex auribus pendentes στά, sunt, mobilia, tremula pendulaque ornamenta, ἀπὸ τοῦ στάτου. Eadem in patriarchæ pileo Thronogracia nuncupat καμηλαυκόλατα, pilei manubria vel ansæ. GOAK]

Ib. Κόδμος est nodus. Compositum ἐπικόδμια, de quo infra, sunt segmenta panni, quibus involvi solent nummi aurei, argentei, ærei, quæ etiam κόδμοι appellantur. Hinc κομβολύτης, βαλαντούρμος. Usupatur quoque κόδμος pro κόδμος. Ουαντικός κόδμος: Interdum idem est quod *commodus*. Mauricius apud Rigaltium: Καλὸν δὲ ἔστι: 223 τάντας κατὰ τὸ σχῆμα τῶν Ἀσδρών ἢ Τούρκων γενέσθαι, διτὶ καὶ κομπατ καὶ χριώδεις εἰστιν. GRETS.

Ibid. [Τοῦ κόδμου. Non quilibet nodus, vel eum solum, vox κόδμος; intenti objicit. Hic vero solius imperatoria coronæ gemmeum *apicem* vel eminentem in ea *globulum*, quo despota pileus non insignitur, refert. GOAK.]

Ibid. Illud πλὴν τῶν φοινίκων seu φοινικῶν vertit Junius *exceptis teniis*, et in scholis explicans quid sint teniae, ait esse *vittas oblongas*, *quibus tanquam loris partes apicis commissæ et suturæ obtectæ sunt*. Ego et hic et infra malo *palmulis*. Apud Capitolum in Gordianis est *palmata tunica et toga picta*. GRETS.

Ibid. [Fructus, non folia palmarum, in bac dictione legendi. Dactylos hodierna Græcia vocat φοινίκια: illi vero in uvæ morem, granis tamen longius dissitis ac mage pendulis, e trunci vertice, qua rami nascuntur, pendent. Ab arboris ad imperato-

ris verticem translatis oculis sertum gemmeum, A cassidi vel ejus, stemmati eminens, vel ad dextram aurem volitantis instar pluiae affixum, φονικας vel φονικα vocatis, quasi gemmeos capitis vel coronae botros. Ita scribit Georgius Corensius : id testantur antiqua Græcorum imperatorum numismata. Goar.]

Ibid. Ροῦχον τοῦ δασπότου sive ρούχον est ipsissima Germanorum vocula rock. Nicetas in Andronicō I. ii : Φοροῦντα ροῦχον σχιστὸν μέχρι καὶ τῶν γονάτων. Helgaldus in vita regis Roberti : Exuens se vestimento purpureo, quod lingua rustica dicitur rocas. Hinc etiam rochelum vox saepius obvia in libris ritualibus, præsertim Romanis. Inde etiam ρούχαριον vestiarium, vox nostro quoque Codino usurpata. Grets.

Ibid. [Despotæ ροῦχον huiusmodi sive tuatior, si imperatorio non absimilis est formæ, cæccho in securis dicetur, tunica nimirum e villoso serico nullis plicis conspicua, sed circa pectus et lumbos strictior, paulo latior circa pedes, totum corpus ambiens. Ut illam, clade in bello accepta, tristis a se abjecerit Joannes despota Michaelis Palæologi frater, narrat Gregoras v ult. Goar.]

Ib. Ριζας et στρατηλατίκα, interpretatur Junius lacintas et lemniscos militares. Grets.

Ibid. [Regiam Sandionysiaci abbatiameo line prospectus ut Manuelis imperatoris Helenes imperatricis, Ioannis imperii collegæ, Theodori despotæ, Andronici αὐθεντοπούλου Palæologorum eo mis S. Dionysii operum, quod Manuel prædictus coætaneo sibi Christianissimo Francorum regi donavit, expressas ad vivum effigies, vultus, stemmata, gestus, vestes, vestium colores, formam, ornamenta conspicerei attenius et observarem, perspecta coccina despotæ tunica ligataque ad collum ejusdem coloris chlamyde, cuius dextra pars in dextrum humerum revolvitur, in tunica (ea talaris est ad sacci modum) ramos aureos animadverti depictedos, chlamydemque Phrygio auroque opere respersam totam, per spatia quædam in orbem relicta bicipitibus aquilis auro pariter expressa in ea fulgentibus. An aurea ramalia radicum instar per vestem, nullis tamen aquilis ornataim, serpentia ριζας, aquilis vero primæva Romanorum signa militaria στρατηλατίκα vocareim, dubius primūn hæsi. Sensu inen- tisque dubietate æque docto ac mihi benevolo Cyriollo Campanæ Chiensi detecta, dubium ille probato sensu depulit. Tu, lector, eruditus 224 Græciique viri auctoritate laudata, lacinias lemniscosque militares antiquis Romanis relinques, et in recentiore Græcarum vestium usu non nisi quod oculus cernit et ratio suadet adnotabis. Goar.]

Ibid. Ταπτιον pro ταππάριον sive ταβδάριον, ut μαπτάριον, μαπτάριον, δυφτάριον, δρφτάριον, Italicum tabarro, penula, chlamys. Grets.

[Ταπτιον, chlamys imperatoria ad pedes de- fluens, militaris non unquam et brevior. Nicetas in Manuele Comneno, I. iv: Τῇ μὲν χλαμύδῃ τοῦ σώμα-

το; περιβλήσε τὸν λύγον. Cujus alia lectio inter varjas scribit τῷ μὲν ταμπάριψ τοῦ σώματος περιβλῆσε τὸν λύγον. Ut gereretur vel corpus ambiret, hanc alia scriptoris ejusdem verba declarant I. iii : Χλαμύδα ἥσθημένος ἀσταιοτέραν περὶ τὸν δεξιὸν ώμον περονουμένην, καὶ ἀφιεῖσαν ἐλευθέραν τὴν χειρα κατὰ τὸ πόρπημα. Ubi vero ταμπάριον vice ταππάριον vel ταβδάριον legendum putat Meursius nullo auctore, nugatur. Goar.]

Junius in Codino confundit *margaritas* cum *margellis*, et id quod ex *margellis* constat, cum illo quod constat ex *margaritis*, cum tamen hanc exiguo discrimine distent. Nam *margella* significat 1) corallium lapidem, 2) florem seu herbam anagallidem, quæ rubore corallium mentitur, Gallice *morgelline* seu *morgellina*, quasi morsus gallinæ. *Egineta* χραλλας appellat. 3) Id quod florem et lapidem corallium imitatur. 4) Omnis generis pretiosa et discoloria assumpta vestibus superaddi solita. *Margellon* stœpe idem significat quod *margella*. Aliquando *margellum* est *fimbria* seu *limbus* ex *margella* seu *corallio*. Moschopulus: Λῶμα τὸ ἀπ' ἀκρου τινὸς ἔκτεταμένον καὶ εἰοντα δρέπον αὐτὸν, ὡς τὸ κοινῶς λεγόμενον μαργέλλιον. λωμάτιον, *parvula fimbria*, *parrus limbus seu limbulus*. Porro a λῶμα τὸ λωμάτιον natum videtur *Germanicum som, saum, fimbria*, λ in S mutato. Balsamon ad 27 canonem Trullanum: 'Αλλὰ τὰ πολυτελῆ χρυσοθεατα ἐπιδέξιματα τὰ δημοτικῶς λεγόμενα μαργέλλια, γράμματα καὶ ἀντίπανα, καὶ τὰ ἐκ χογχύλης πορφυρίζοντα λιμάτια. Grammata et antípana, quasi panni pannis opositi, et purpurea vestimenta. Puto legendum γάμματα pro γράμματα : nam vestes gammae notæ sunt apud Græcos, et in Balsamonis meleta de patriarcharum privilegiis habes στιχάριον διὰ γαμμάτων. Idem Balsamon ad canonem 16 concilii septimi, quod est secundum Nicænum, οὗτε τινὰ ἐπερχόματα ἐπιδέξιμα προσετίθεσαν ἐν τοῖς ἀκροῖς τῶν λιμάτων λιγον μαργέλλια. Ubi doctissimus vir Gentianus Hervetus ad marginem notat: Μαργέλια (sic enim scribit) puto dictum esse a Græcis, corrupta dictione, quasi marginalia. Cui conjecturæ quid verisimilitudinem conciliat, nihil video præter nominum quamdam similitudinem ; et quia in *margellis* et *margelliis* versainur, Cedreni locum in Michaelo Stratioticō imperatore ascribamus et explicemus. Τό τε γὰρ λεγόμενον στρατήγιον ἀνακαθαίρεσθαι ἐκέλευσε, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν κεφαλὰς σκέπεσθαι, μή διὰ γραμμάτων ὡς νῦν, ἀλλὰ διὰ μαργελογράμμων θοντῶν ἐκ βίσσου πορφυρᾶς ἐκυφασμένων. Jussit (idem Stratioticus) exurgari strategium, etc., et capita civium legi 225 non litteratis pileis, ut nunc moris est, sed *margella fimbrialis* linteis ex byssō purpurea textis. Quem locum interpres Cedreni se non capere ingenue constitut, et sane difficultis est ; quem planiorē reddit illa Meursii emendatio, μαργελογράμμων pro μεγαλογράμμων. Ego libenter pro διὰ γραμμάτων legerem διὰ γαμμάτων : nam ut vestes olim

gammata, sic et *legamenta capitis gammata* suisse A videntur. Fateor tamen et hic et alibi forsitan relleneri posse γράμματα pro γάμματα, cum etiam aliæ litteræ, præsertim Δ, vestibus assuvi solerent, ut p' anum sit ex imperatorum tribus imaginibus, quæ Nicophore Gregorio præponuntur. GRETS.

P. 13. [A marginis, dictione Latina, μαργέλλον derivant Græci, nec corallii protium vel margellinæ venustatem attendunt (prout Meursius, et qui eum excubunt, comminiscuntur), ut ea voce vestis lumen et asperatum quodcunque discolor vel auro textum, panno superadditum, exprimant. Id ipsam a Gretsero post Meursium excipiunt auctores evincunt.] GOAR.

Ibid. Κάλται, caligæ, ex Latino *calceus* magis quam *caliga*. Et sumitur hic non pro *calceis*, sed pro braccis: nam calcei jam sequuntur. Caliga tamen nomen etiam calceum militarem significat. Hinc δουλὴ καλύγω, *senatus caligarum* seu caligatus, apud Dionem, l. xlviii, scorma in senatum, quod caligis sive calceis militaribus uteretur. Sic *caliga* sumitur ab interprete nostro Act. xii: *Calcea te caligas tuas.* Græce ὑπόδησαι τὰ σανδάλια του, *subliga sandalia tua.* GRETS.

Ibid. [Nusquam *calcens* Latinus, vix *caliga* item Latina, imo certissime Italorum *calze* vocem κάλται Græcis dedere. Nec *bracus* itaque, minus *calceos*, sed vel *caligas* ad suram usque ascendentis vel integras ocreas significat. Usus loquendi recentior sensum allatum probat, confirmantque in vulgaribus lexicis Hieronymus Germanus et Simon Portius, qui licet κάρται communiori pronuntiationi calamum exæquantes scribant (substituunt enim hodierni ꝑ vice λ, et ήθεν, non ήλθεν, ἀρμύρων, non ἀλμυρών proferunt), usui tamen et sensu redditæ, hic Latina voce *bitalia*, ille Italica *calze*, *calcette*, suis calcis attestantur. GOAR.]

Ib. Διβολέα. Vocabulum hoc aliquoties apud Codinum legitur. Διβολέος idem quod διπλοῦς. Pro quo veteres διβολος, ut διβολος χλαῖνα. Junius, διβολέα ὑπόδημata, διlices calcei, et διβολέος, bilix, id est ornatus bicoloris licio. Sed tu dic διβολέος, seu διβολέα, quoties apud Codinum occurrit, nihil aliud esse quam bicolor seu duplicitis coloris. GRETS.

Ibid. Διβολέα quoties occurret apud Codinum, non uno modo intellige, sed bicolorum vestem, v. g. cuius pars media coloris unius, alterius est altera, qualem plerumque scabini urbium gerunt in Galliis; vel cuius pannus exterior hujus, subductus alterius est coloris; vel que denum in versicolores tænias est secta, et ex eis fasciata et contexta, pro Helveticorum more. GOAR.]

Ibid. Χρόματος δέξος, id est, rubentissimi, inquit Junius: δέξο enim vim intendendi habet. Hinc in codice est oxyblatta, purpura exquisitoris luminis.

226 [Ibid. Num cœcutiunt Junius et sequaces, qui discrimen inter colores ponere nequeant? Alius est enim purpurus vel ut commentarium scribit rubentissimus color, alias violaceus. Ad baphiorum

tribunal causam refero. Illi si vulgari Græcorum lingua sententiam enuntiant, primum κόκκινον, secundum δέκιν sancient vocandum; suffragabunturque Hieronymus Germanus et Simon Portius in lexicis Græco-barbaris. Decipit itaque Junii testimonium a Gretsero probatum, ubi sit: Td δέκιν intendendi habet. GOAR.]

Ib. Μουζάκιον est mosaicum, musivum opus: erant ergo calcei isti picti quasi de musivo, quia punctulis versicoloribus interstincti erant. Recentiores Græci μουσιοῦ καὶ διά μουσίων καλλωπίζειν dicunt. Et ut hic habes ὑπόδημata μουζάκια, sic apud Trebellium Pollionem in Tetr. Jun. est corona picturata de museo. GRETS.

Ibid. Mirus tessellator Meursius, qui musivo opere calceos affabre compositos vendit. At non compostos, inquiet alius, sed pictos quasi de musivo, eis punctulis versicoloribus interstinctos. Recius omnino fictos dixisset. Quid igitur ὑπόδημata μουζάκια? Genus Saracenicæ calceamenti, cujus usus a Græcis peregrinos mores facile imitantibus erat jam Codini tempore in curiam CP. inventus, crepidiisque tibialium more eis levior ac mollior cutur-nus sole immitti. GOAR.

Ib. Πτερνιστηρίων. Forte legendum πτερνιστήρων, a recto πτερνιστήρ. GRETS.

[Πτερνιστηρίων retinenda lectio, nec πτερνιστήρων substituenda: gaudent enim Græci neutrīs his iuxtamodi a masculinis derivatis. Sic dicunt φούτης et φονίκια, χείρες et χειρία, πόδες et πόδια, etc. GOAR.]

Ib. Sella equi sive ephippium (v. Meursium. GOAR.) ; ιδρομάχιον, et legumen sudori cavendo et ab equis arcendo. GRETS.

P. 14. [Cur Meursius stragulam ephippio substratum ad prohibendum equi sudorem τὸ ιδρομάχιον exponat, non video: qui namque depictæ in ea effulsaissent aquile? Clarius certa nitent in aliis e sella pendentibus ornamentis, quæ proprius exudentem equum attingunt et ejus extergunt sudorem. GOAR.]

Margellum hic est segmentum diversi coloris, sellæ ante et retro insertum. Errat Junius, cum verba ista καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη sejunxit a proxime antecedentibus; itaque verit, vel potius pervertit, ad quatuor vero latera sagittatis sudatorii habens etiam textum e margarilis ante et pone, etc. GRETS.

Ibid. Κοπριτόριον τοι were Latina, cooperatorium. Plinius cooperculum dixit. Errat Junius, qui κοπριτούριον edidit veritique postilenam. Viri docti, inquit Glossarium, παταρunt κοπριτούριον esse Græcam vocem, παρὰ τῆς κόπρου καὶ οὐρᾶς, sed analogia repugnat: tunc enim κοπριτούριον foret. Itaque nou est quod simocaudium interpretentur et postilenam esse dicant. Hæc spicula in Junium directe dicta sunt, a professore Leidensi in professorem olim Leidensem. GRETS.

[Meursius cooperatorium, et ex Plinio cooperculum

Latine reddidit. Latine magis sicut ac Graecis diximus et *ephippiarium stragutum*.

Ibid. [Exclau. Duobus a Meursio vocis σχάλας rotatis sensibus, scalæ nimurum et κανθάρις, tertius stepodus tum ex praesenti tum ex alio 227 Leonis Grammatici loco addendus : Τοῦ ποδὸς μητηθέντος ἐν τῇ σχάλᾳ θρονθεὶς δὲ Ἱππος. Goar.]

Ibid. Κεφαλαρδία sive κεφαλαρόν freni pars, quae auribus circumdatur, quae aurea dicebatur veteribus Latinis, teste Festo, ab auro usque, non ab auro, sicut pars inferior freni dicunt orsa ab ore. Gasts.

Ibid. [Meursius : *Freni pars que auribus circumdatur. Clarius ego : frontale vel capistrum. Pari verbo scripsit prius Nicetas in Manuele, l. v. Prometapōlio. Άλλ' ίδη οὐκίντις, τῶν Ἱππων αὐτῶν διαδήματα μασχαλιστῆρας προφαινόντων, καὶ προκειμένων προμετωπίδια καὶ προστερνῖτα τῶν βλημάτων ἔρματα. Alla loci ejusdem vulgaris locatio: Τὰ δύο γα αὐτῶν ἔρματα μέντος καὶ κεφαλαρδίων καὶ σαγιαράτων λαρικαιών. In eamdem mentem πατέρα προφανεροτερον Simocalla κεφαλαρόν : Κορυζέται μὲν Ἱππος; κεφαλέρος; τε καὶ θύρηξ. Goar.]*

Ib. 'Απρώρηται φοροῦντες. Mendum manifestum. Sed quomodo emendandum? Num legendum φοῦτος? Ita aliquando suspicabar, præsertim cum infra, ubi de pileo et insignibus magni interpretis agitur, Junius edidicerit φοῦταν ἔρματρα : *In summitate habet exiguum pupam rubram.* In indice interpretatur Junius puerum. Quis lectio etiam applicanda videtur illi loco c. 5: *Mēta τῶν φορούντων. Junius cum equis agminatibus, et in indice τὰ φοροῦντα equi agminates.* At quid si et hic φοῦταν? Cum ornamenti et phaleris? Accedit Glossarium Isidori, cui ornamenta camelorum et phaleræ sunt buda, exquito sane a vocabulo *pūpa* discriminare. Sed legendum et hic et aliibi τοῦφα (Idem τὰ τούφα seu touφα). Est autem τοῦφα parvulum flammulatum Maurilius Strateg. II, 2: *Κασσίδας ἔχουσας τουφα μικρά.* Idem: *Μικρὰ τουφα κατὰ τῶν ὀπισθελίων καὶ ἀντελίων τῶν Ἱππων.* Idem: *Τουφα εἰς τὰς ὄπιςθελίνας τέσσαρα.* Eadem ferme Leo imperator constitut. vi, ubi præterea requiritur χορυφάδην τοῦ Ἱππου τουφαν (sic, enim legendum esse patet ex Maurilio apud Rigaltium v. τουφα) in vertice equi flammulam, alteram διογένετον, sub mento. Ex his facile erit vertere et explicare loca Codini: nam is quem præ manibus habemus, sic reddi debet. *In fronte ad auream freni pendet tufpa seu flammula.* Et ille alter, pro φοροῦντων, μετὰ τῶν τουφῶν, cum flammulis et aliis ornamenti equestribus. Valeat Junius cum suis equis agminatibus. Tertio loco similiter medicinam facies, si substituas μικρὰν τοῦφαν ἔρματρα, exiguum tufham seu parvulam flammulam purpuream, Juniumque cum sua parva pupa et puella facessere jnbeas.

Solicitat Rigaltius alium locum Europalatæ nostri, c. 17, ubi lis τούδισ editur et legitur. Mallet ipse τουφα. Reclamat Glossarium, *Male, inquiens,*

τουφα et τουφίων ἡστος τουτούσια τεντεντούσια δοτι, id est Rigaltius; in quo iudicio Gleesarti libenter acquiesco. Gasts.

Ib. [Τοῦφα αἰτιοῦ hominis, αἰτιοῦ equi. Huius siara est et capitale velamen, haec apex, serice panicula, ericta plumatilis vel gemmata. De prima Zonaria in Basilio Porphyrogenito : Τιέρρα ταντούτες δρθιά, ἣν τοῦφαν καλεῖ οὐ δημάδης καὶ πολὺς ἀνθρωπος, τύφων, οἱ μας, φνομεσμένην 228 ὡς τετράσθιτη ποιεύσσων τοὺς ταύτην ἀναδουμένους. Leo Grammaticus : Ἐπεσεν ή χρυσή τοῦφα Τουστινιανοῦ τοῦ λεγομένου Αδγουστίων. De secunda Rigaltius : Τουφίων λόφος. Simon Portius : Αθηλη χολοφών, φούντα, panicula, apex. Item vero sensu tenes, sive τοῦφαν sive φοῦταν vel φοῦταν dicas; cuius testes sunt variae lectiones, tam nostræ eo quem trahiamus loco, tam Junianæ a Gretsero citasse. Goar.]

Ibid. Μετὰ ποιεύσσων, εἰς ταῦτα palmæ, inquit Junius, hoc est, segmenta inspersa habebat efformata instar ramorum palmæ. Gasts.

Ib. [Κόμψωσιν nodum gemmatum conceipe, gemmam nempe lucentiolorum, qua velut e trunco, paniculae φοινικίων rami prodeunt. Κόρδος sive κόρμπος nodum vel globulum sonat, κομπόνων globulos committi velut in fibulas. Κομπολόγη globulorum series est, preearia corona. Κόμπωσις globuli commissura. Goar.]

Ib. Τέττα seu tēvta a Latino tentorium est, et hoc a tendo. Vox in Tacticis Leonis frequens. Esi autem certum est tēvta esse alicubi tentorium, an tamen hic sit, anceps sententia hæreo. Quid enim hoc loco tentorium, ubi de pileis, vestitu et ornatu equestri officiarum palatinorum agitur? Ego admodum inclino ut per tēvta seu tēvdon intelligatur id quod Germani vocant den astellbogen a tenendo; quia eques partem illam prominentiorem ephippii manibus tenere solet. Si quis tamen in tentorio persistere velit, cum eo absit ut pugneat. Junius vertit tholom. Gasts.

[Tēvta tentorium est indubie; nec modo vestes et pileum, sed et cuncta despote insignia conexaque dignitati symbola textus enarrat. Nicetas in Manuele, l. viii : Σηκηνὴν ἕγκαρπως διατέμνει. Alla lectio, σχίζει τὴν τάνταν ἕγκαρπως. Idem in Joanne D Commodo : Τὰς τάντας αὐτῶν ἔκει ἐστησαν. Ab his diversa Rigaltius. Goar.]

Ibid. Αστρόκουλα, id est astoi. Graecorum recentiorum est terminatio πουλος et πουλον et πωλος, nihil præterea significans, inquit Junius; sic ex nomine δρχων fit ἀρχοντόπουλος, ex nomine πατέρων πατέροπουλος, ex αθέντης αθέντεπουλος, ex Τούρχος Τουρχόπουλος, ex Francus Francopulus, etc. Eisi autem verum sit terminationem istam plerumque nihil significationi addere, interdum tamen videatur habere vim minuendi, ut in ἀρχοντόπουλον, quando puerum seu ephebum honorarium significat; qua notione sæpe occurrit apud Codinum (c. 6) : non enim tunc significat principem seu virum primarium, ut simpliciter vocabulum δρχων, sed puerum, et quidem

τάκεςχι, qui sine illo pīlo vel capitī tegumento in patatio verantur. Apud neanides Germanos Peter (Petrus) est Petermann; ubi adjectio illa manū nīkū penitus ad significacionēm adjicit, quia idem prorsus est quod Peter. Forte autem legendum ἀποστόλων γέρουντες ἐρυθρῶν. GRETS.

Ibid. [Vocis πάλος αἰδημαῖοῦ πονητῆς diminutivū formandis εἰσιατερ bōdierni, in locum οὐ substituta οὐ diphthongo, ut nuper in roce περιστέλλουρον vice περιστάλωρον animadvertere fas fuit. Sic χομητόπουλον Cedrenus, ωρελογόπουλον doctissimā Allatius, ἀγχοτόπουλον in sequentiis Codinus scripsere, καὶ filios τούτων, exignum et compendiosum diuīnate, puerum nobitem expriment.

Ibid. Ἐξιχναλῆς έτι νέος διν. Vide capitī B sequentis metā primā. GOAR.]

229 Ibid. Καβαλλαχῆ, vox a Latino caballas facta, frequens in hoc opere. Additur explicatio. ήτος λεπτών, quales barbararum diccionum explications multe occurunt in Codino; ut paulo ante χάρπο; ήτος πεδίον. Nec scio num sint ab arietore an a libraria. Ήτος recentioris Graecia floucuta est, pro h. Primis verbis huius numeri forte aptior scriptura esset: Πεζεῖσθαι δε σπάθης, ἀν φέτος προστάξει τοῦτο δι βασιλεὺς. GRETS.

16. Σχαράρχος. Junius pallam vertit vel lacum et fluentem sogan; ejusque vocabuli natilla ab Assyriis repetit. Ego nomen Graecum retinendum censeo, tam bie quam alibi, tam in his quam in aliis id genus vocabulis, quando nullum Latinum suppetit quod vim satis exprimat. Forte scaramicum est a Sarra, hoc est Tyr. Sidonius, vīn. 6: Sarra-nis ebria facis. Ubi Savaro: Sarranis, id est Tyriis: Tyres enim insula prius Sarra dicto. Servius et Festi Epitomates. Unde Sarranum ostrum Virgilius. Sed enī suīmen a Glossario Graecob. Apud Codinum male semper σχαράρχον legitur: restitus ubique σχαράρχον. Obtemperarem, nisi consenseris mass. codicem me retraberet: nam neque Junius in suis neque ego in Bavaricis et Lautheriano hoc σχαράρχον reperimus. Uterque Bavaricus præfert quidem σχαράνιον, facilis lapsus librarii x omittentis: sed quid σχαράνιον ad σχαράμχον? GRETS.

[Σχαράρχος. Cum de illo frequentior occurret sermo, communius infra declarabitur. Vide interīm quartam ab hac unam, cui titulus χαβδάτον.]

Ibid. [Χρυσοχοέστ. Sensu percepī: nec illūnum modo, sed et aure solido conflatis unō illib⁹ asserens circumfusum et distinctum despote σχαράρχον λέπτα namque, qui non uniones, sed lapilli sunt pretiosi, nonnisi opere solide concreto, cuius χρυσός est auctor, includi possunt et detineri, ac denūm externe vesti, qualis σχαράρχον est, per varia spatiā respurgi et consuli. Sandtonysiacus codex palmarem līmbum gemmis et lapillis, ut apparet, varium ejus vesti appingit.

Ibid. [Λιθόρρα. Vide degenerantes in barbariem voces has, λιθάρια, μαργαρίτα, et, de quibus

A nuper, χαλινάρια. Paucæ sunt ex immenso, quem tamet recensitas, numero. GOAR.]

16. Καβδάτον. Scribitur etiam χαβδάτης, χαβδά-διον, χαβδάτιν. Junius interpretatur tunicam horatam et puram. Sed Graecum retineamus. Glos-sarium, v. χάρμα, dicit χαβδάτον esse diminutivum a χάρμα vel χάρδα: utrumque enim Graecis usur-pari, sicut μαρπάριον, et μαρπάριον, ταρπάριον, et ταρπάριον. Forte tandem existet qui a Cabdātō ro-ge Persorum originem τοῦ χαβδάτου petat, eum scaramicum cabbadūm et phaceolūm ab Assyriis a t̄ Graecos venerint, ut infra ex Codino discemus c. 6; probabile est formari χαβδάτον a Latino coppa. Infra quid sit χαβδάτον explicatur addita hae exe-gesi χαβδάτον ήτος τὸ ἑπάνω ένδυμα πάντων. GRETS.

[Occurreret nominumquani uno β τιμητικην, χαβδάτον, vel etiam extrema syllaba p̄co corrupto loquendi usu transeat, χαβδά. Quid sit exponit Portius in Lexico: χαβδάς τηθέντα, τηθέννος, εάγος. Duplicem in familiari sermone observavi tunicam, interiorem et exterioram. 230 Ibla brevior est et auras lambit, sinibus caret et plicias, globis sua mole conspiratis colligatur ad innum usque pectus, corpus astrin-git, et zona praecingitur, sub qua crurum motus limbus oris interioribus assutus et subductus mani-festat. Haec (que σχαράνιον est) longior ad talos defluit, aperta geritur et eiugata libera, sinuosa nou est, priore Neet amplior; unde et latioribus rotulisque manicis, si expandatur, erucis formam exbibet: qua de causa sacerdotum tunicam, seu se-natoriam et procerum propriam, laudat Sinicus Thessalonice episcopus lib. De Sacram. : Στεφανού δὲ τούτου ἐπέχει τῷ μήκει καὶ τοῖς μανικίοις. Ταῦτα οὖν τὰ λιμάτα κατὰ πάσι, καὶ, ως φασι, ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, εἰς τιμὴν λεπρούντης, δει καὶ συγκλητικὸν τοῦτα ένδυνται. Primum quod milites decet laudat Tzetzes Chiliad. 2: "Εσθημε ἔνδυλον, στρατιῶτῶν τελεία, Οπέρ καβδῆ; λέγεται δικτό Καβδάνος Ηέρεω. Verum in cabadētunc Romanum sagum degenerasse autumo. Ab Assyriis ad curiam CP. transi-isse scribet auctor inferius c. 6 ad calcem; quod de exterioro, eū a Romanis usitato alieno, diciunt lubens amplector: a coppa vero (quod alii comuni-niscunt), barbara Latiniām vocē nuncupatum. a forma siquidem abhorret, ne risum moveat, bul-lus affmet. GOAR.]

Καβδάτον despotæ est δέξι. Ut intelligas quid sit color δέξις, audi quid Cassubonna ex Turnebō scribit ad illud Trebellii Pollutionis: Chlamydes veri lumenis limbata dues. Lumen non est coloris no-men, sed affectus, qui sequitur colores intensiores. Purpuram veri imminis appellat claram Lampridius in Diadumeno, in Alexandro Severe clarissimum. Vopiscus in Carino lumen purpure eleganti verbo expressit, cum lumen micantes purpura dixit. Graeci qui purius locutū sunt, veri luminis colorea dicunt δέξις, posterior ætas ἀληθινός, unde obtinuit ut ἀληθινά appellarentur omnia purpurea propter præstantiam sacri muricis. Apud Balsamonem

in Photianum Nomocanonem habes ἀληθινὰ ύποδήματα, *calceamenta purpurea et veri luminis*, de quibus etiam Corippus laud. Justini II, 104. GAEVS.

P. 14. [Iterum falso rei luminis sive splendidissimi ruboris fuso dictio δέξιος iudeatur. Itane unus duarum dictionum, quas ἡ particula disjunctiva discriminat, colligitur sensus? qui pertinacius asseruerit, colores ipsos inspiciat. In ms. Tiliiani lumine imperatoris effigies rubrum ostentat vestimentum; in Sandionysiaco violaceum. Utrobique ejusdem est principis, Manue lis nimirum: violaceum itaque sicut et purpureum sibi assumit imperator. At despotæ, de quo sermo, et imperatoris communis est cabades ornatus, τὸ βοῦχον αὐτοῦ ἄπειρο καὶ τὸ βατλικόν: ita nuper auctor. Joannis collegæ præter hæc effigies, sicut et paterna Manue lis imperatoris, cui astat, violaceam vestem ostentat in Iudicato S. Dionysii ms. Ergo despotæ καβδάδιον δέξιον ερυθρόν: Cabades, inquam, violaceus aut purpureus.

Ib. [Τοῦ Καίσαρος ἐξ τῶν δοπτῶν ζητεῖται. Reperitur ille Cæsaris habitus a Barda in publico solemni processu ad ecclesiam die festo gestatus apud Leonem Grammaticum in Michaelē Theophili F.: Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προσλέυσι διερχομένου μετὰ σκαρφαγγίου δέξιος. Est vero σκαρφαγγίου tunica Persica auro intexta, eadem cum scaranico, de quo inferius auctor. Sugerit propterea Cæsari eidem Philotheus amicus: Αἴροιν, ὁ δίσκοτα, περιβαλοῦ τὸν χρυσοκαρπικὸν σου χιτωνισκον, καὶ δρθῆτι τοῖς ἀγθροῖς σου. Ἀπὸ προσώπου σου φυζονται. Τοῦ ἥλιου δὲ ἀνατελλοντος ἵππῳ ἐπιδᾶς παρεγένετο πρὸς τὴν κόρην τοῦ βασιλῶς μετὰ στολῆς λαμπρᾶς. Vocem κόρητον τοντοριού hic indicare demonstrabimus alibi.

231 Ibid. [Γαμβρῶν. Non generos modo, sed et leviros et uxorium fratres, qui et ἀνδράδελφοι et γυναικάδελφοι, Græci vocant γαμβρούς. Monitus semel sexcenta reperiet apud eorum historicos et jurisconsentitos testimonia.

P. 15. [Χρυσοκόρπια. Auro nimirum rubroque serico distincta, sive simul texta sive acu pingente adlita. GOAR.]

Ibid. Nota crucis in pileis generorum imperiorum, et quidem non ex qualicunque materia, sed ex margaritis confectas. Ut placet hic mos nostris stauromachia? GAEVS.

[Cruces quinque circiter gemmis conflatas, et ad circuli (qualis et Gallorum comitum) caput ambientis quatuor partes, frontem nimirum, utramque aurem et occiput, circumpositas.

Ib. [Γύρους. Τετριαν intellige frontem circumcinctentem, nuper circulum dictam, et oræ pilei junc tam, sive illi penitus agglutinetur, sive ex parte superiori nonnihil dissideat; quam propterea Gregoras I, v, κατὰ τὴν κάτω καὶ κοίλην ἐπιφύνεται κυκλίσκον χρυσοειδά vocat. Vide notam in sequens caput ad p. 19.

Ib. [Hepārsai. Nec cœruleus nec viridis est ἡ-

πάνεος color, sed mediūs, qui subviridis et porphyrio similis, prasinus et glaucus, vert de mer. Ita me usus et cum baphiariis Græcis colloquij edocuit. Hinc quis in utrumque declinat, scribit uno loco Simon Portius: *Glaucus πράσινος, γλαυκός, in alio γερανίς (corrupta pronuntiatio est, ἡράννος vice) χυάνεος, γλαυκός: cassius, cyanus, tenetus color. De glaudo et cassio colore ulvæ salicique persimili Antonius Thylesius Lazaro Badii adjunctos; de veneto, quem Hispanice verde de la mar exponit; Calepinus.*

Ib. [Τιμῆσας σεβαστοκράτορας. De quo ipse Cantacuzenus, iv, 5.

Ib. [Ἐχορτα δεπόνης συρματεῖτους. Talem de pingit Gregoras, iv, 1, in cuius χωνοῖς πεδίοις καὶ χρυσοῦσις ἐνηρμέζοντο δεπόνοις.

Ib. [Εἰς ἀδρά κόκκινον. Ita ut in plano seu scutulo rubeo aureæ depictæ forent aquilæ, quæ deinceps glaucis calceis assuererentur; et dictio ἀδρά idem hic indicet quod in superioribus κάμποις ἡσε πεδίον, panni versicoloribus figuris insigniti planties, le fond d'une broderie ou d'une estoffe à ramage, a figura in umbonem desinente positus distincta. GOAR.]

Ib. Junius κύνος, ego δμοίως ex duobus Bavaricis codicibus: quæ scriptura germana est.

Ib. Χαρτάριον, χαρτίον scutulum quadratum. Junius vertit quadrarias tesseras, atque corruplum ex Italico et Gallico quartiers. GAEVS.

[Χαρτάρια scutala posse dici probo, quadrota Iugiter institor. Χαρτάριον enim bractæ est, imma na, scutulum quacumque figura conformatum, alteri rei ornatus ergo superponendum. GOAR.]

Chārtæ plumbeæ apud Anastasium in Sergio et Gregorio III sunt tegulæ plumbeæ, quibus adibitria tecta. Itaque nihil ad χαρτάριον et χαρτίον nostrum facere videntur. Mox lego cum cod. Boice disjunctum μετὰ φαρῆ. In altero est χαταγραφή. Forte hic etiam disjunctum κατὰ γραφήν scribendum erit, si forte oui magis placeat γραφή quam φαρῆ. GAEVS.

Ib. [Καρά φαρῆ. Lectio tot in exemplaribus inter se collatis reperta retinenda: saturis batique velut deformitatem secum ferentibus ornatus addi consuevit.

232 Ibid. [Τετράστυλον. Videtur esse augustinus et ornatus aliquod fastigium, ad aliquam aulæ palatii partem quatuor columnis in sublime erectum, ad quod, qui equites aulam ex privilegio penetrare poterant, equis in terram se demittere regiae majestatis colendæ gratia compellebantur. GOAR.]

Ib. Lege παζεύει κάκιστα καὶ ἀνάλογαν τοῦ τόπου τετραστύλου. Ambulat et illuc ob rationem propter quam ad Tetrastylum ambulat; nimirum ob honorem imperatoris, qui illic præsens est. GAEVS.

P. 16. [Τοῦ κορυφειοποιοῦ καὶ τοῦ ἐκάρω σκεπτοῦ. Ephippiarium stragulum et aliud superius tegumenta sunt diversa, quod unum nempe maius altero, vel unum pacis tempore sit ornamentum, aliud in bello sit equi munimen.

Ib. Παξεύει. Id est, in terram ex equo desilit, ut pedes incedat. **Goar.**]

Ib. Αὐθεντόπολος. Quanquam Glossarium interpretatur herum minorem, quasi adjectio illa decerpit aliquid de significatione, id tamen perpetuum non est, ut supra ad p. 14, notabamus.

Ib. Μᾶς et ἄδης, pro μῷ et οῷ sunt barbaræ Græciæ suaveolentes flosculi. **Gaets.**

[Vere nasutus etiam barbaræ Græciæ voces μῷ; et ἄδης non μῷ et οῷ, sed ἡμῶν et ὑμῶν vice odorabitur usurpari. Aliis autem a nominativo ἄμφες et τοῦτος nos et vos cästibus cunctis deserunt, multilatisque per aphæresim ἄμφες et τοῦτος relinquuntur; simul que vides τοῦ σὸν minus anomalum esse plurale τοῦτος quam ἄμφες, ac ideo suaveolentes barbaræ Græciæ flosculos, nullo pretii eorum delectu facto, non esse temere proterendos. **Goar.**] B

Ib. Αὐθέντης dominus. Hinc αὐθεντεῖν, αὐθεντάειν, αὐθεντίζειν, authenticum reddere, auctoritatem, vim et robur addere, ut valent et rejici non possit. Et cui non sunt auditæ Justiniani Authenticæ, quas ipse Νεαράς, hoc est Novellas, indigitavit? Authenticæ Scripturæ sacrae omnium ore teruntur.

Græci nunc ἀφένδης scribunt et pronuntiant, et corruptius adhuc εſendi. Transiit utraque vox ad Turcas: nam illis aphendi vel εſendi in usu est, teste Leuunclavio in Onomastico Musulmannico. Ἀφένδρα domina. Dousa in Itinerario Cpolitanó: Nisi Græcos interdum vino deposueris, nisi Græco more πολυχρονίᾳς, ἀφένδι, exclamaveris, oleum et operam perdideris. Hinc αὐθεντία dominatio. **Greſts.**

CAPUT V.

Explicationes et observationes circa reliquorum procerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 exequitur.

P. 17. [Τὸ σχιδίδιον. Capitis tegimen honoratius et aula proceribus concessum σχιδίον vocat auctor cum Jure GR; p. 186, Nicetas πλον ei κάλυμμα, Gregoras καλόπτεραν. Formam hic depingit ultimis historiæ suis verbis: Περὶ γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλόπτερας ἐπὶ τῶν μὲν πρότερον βασιλέων ἦθος; τοὺς μὲν χρεῖαι προθεσθήτας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλόπτεραις πυραμίδος μὲν ἔχουσαις σχῆμα, σηρικοῖς 233 δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάστῳ ἀξίωμα καλυπτομέναις, δοσι δὲ ἐν ἡλικίᾳ, τούτους δὲ πάντας καθάπτας ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλὴν. Unde cum ad ephebi aulatem processit, tunc tantum despose per morem fas est teato capite in palatio cerni: puer enim non nisi aperto versatur, ait auctor capite superiore: Ἐπὶ κεφαλῆς ήτι νέος μὲν ὁ δεσπότης φρεσὶ ἐν τῷ παλατιῷ οὐδέν. Pilei descriptionem a Gregora formam dixerat etiam Nicetas Andronici I. ii a barbaris acceptam: Πλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, δε εἰς δέκα λήγων πυραμίδει εἴκασται. Proprius tamen et familiaris ita redditus est, ut non forma, sed materiæ colorumque ejus varietate senator quilibet et aulicus mi-

A nister dignitatem spectantium oculis manifestaret; qua ratione Nicetas idem in Alexio Manuelis F. συγχρητικῶς ἐξυφασμένον τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, pro magnatum (συγχρητικοὶ enim non senatores modo, sed et proceres cuncti dicuntur) et officiorum varietate variis coloribus et materia diversa componi ex assuetudine affirmavit. Logotheta pilei descriptionem nota inferior ad p. 19 exhibebit. **Goar.**]

Ibid. Κλαπτών Junius ubique vertit aquameum, exque Arabia et Syria cunabula accersit. Ridicule prorsus, quia est vox mere Latina, clavatum seu clavatum, παρὰ τὸ κλάπος sive κλάδος, clavis. Hinc χρυσόκλαδα et χρυσοκλαδαρικά, chrysoclava seu κυριελανα, de quibus iam supra ad p. 5. Viri aucti, inquit Glossarium, id est Junius, putant esse vocem Arabum et Syrorum, quæ mere Latina est, et obiter interpretantur quam debebant. Quam benevolo transiit ad plures quod solius Junii est! et quam amies hic et siibi gravissimos ejus lapsus tangit! ubique quod Junius deliravit, hoc viri docti fecerunt. **Greſts.**

[Κλαπτών. Duplex blūm aureum, unum ductile porumque, quasi solidum; aliud ductile quidem, sed molis tusum et pressum, serica fila circumvenit. Primum σύρμα est, or trait, secundum κλαπτών setæ circumpositum, or file. **Goar.**]

Ib. Δικανίου, παρὰ τὸ δίκη, passim occurrit apud Codinum. Junius ubique vertit sceptrum iudiciale. Potest vox ipsa Græca retineri; potest δικανίum simpliciter verti sceptrum. Aliquando cum de patriarchis et episcopis sermo est, ut p. 103, rectius redderetur pedum. In Turcogrecia vocatur δικανίου (uisi sit typographicus error) p. 15, ubi de Gennadio patriarcha et imperatore Turcio: Ἰδιαὶς χεροὶ δέδωκεν αὐτῷ δικανίου πολλοῦ δῖκιον, ήτοι βάσδον ἀργυρὸν περικερυσσωμένην, ὥραταν. In scripto quodam Greco-Barbaru I. ii Tureo-Græcia vocatur δικανίη. Ποιμαντικὴν δῆθον vocal Gregoras I. vi. **Greſts.**

Ibid. [Απὸ τῆς δίκης, a iustitia vox dulcia iustitia quoque et potestatis in alias exercitias symbolum quodcumque significat. Hoc in rege sceptrum est, in pontifice pedum pastorale, in abbate bacillus, in regle ministro calamus, bacillus, clava: cunctis istis exprimendis vox δικανίου propria est; et Latine redditur communius virga vel baculus quam sceptrum. Scribitur et δικανίου et δικανίη dictio a priori truseata: non δικανίη, ut barbare Meurusius. Simon Portius δικανίαι: βάσδος, βάσδρον, βακτηρία, βύλον, baculus. Consecratus, inquam, baculus, qualem eadiceatores nostri gerebant primitus, de quo Gregorius Turon. vii, 53: Micit Gundobaldus duos legatos ad regem cum virgis consecratis, juxta ritum Francorum, ut scilicet non contingerentur ab illo; qualem 234 etiam gerunt marescalei, regius dapifer, praetoriani immunes, apparitores, etc. **Goar.**]

P. 17. Pro κόμβων Junius codem sensu κόμπων. **Greſts.**

[Κόμβος; et κόνδυλος σίτη, non natura, differunt. A velut nodus ei ramus. Clarius. Calamus nodis interstinctus variis compingitur fistulis (fistulas vocas et singulas calami partes nodis divisas eisdemque ad invicem connexas): eas κόνδυλους recentiores Graeci vocant, nodos autem κόμβους; sive κόμπους. Simon Portius in Lexico Graecobarbare κόνδυλος (κόνδυλον, κόνδυλος) καλέμι, κάλαρος, δύναξ, calamus. Et κόμπος, δεσμός, ἄμμα, κόμβος, δῖος, nodus, nexus, commissura. Et calami tamen ad modum necessitudine unum alterius vice substitui insitias non tero. Hie nihilominus, ubi varia tribuantur utrisque, promiscue non sumenda benevolus lector adverteret; ac in δικαιονότοις, de quibus sermo, quod in pontificum viatorumque baculis, spatia singula κόνδυλους, globos singulos spatia diuidentes κόμβους ab auctore vocalis recordabitur.

Ibid. [Τροχοπηγή. Vice ἐγκωμιῶν, nisi tibi ἐγκωμιῶν simili et τροχόντοι laboriosae, subtilis et artificiosae cælaturæ sensum degenerans in barbariem vox τροχοπηγός; representat.

16. [Τὸ σκαρδίνιον. Soli Georgio Cedeno vox usurpata, soli Georgia Ceresio nota, hoc pacto nři exponitur in rescriptis. Σκαρδίνιον vestimentum genus est non uno panno continet, ut nec uno colore consperki, ejus exterior species rubra, tenuissimam et per hora divisa, candidam interiorum subductam sese venustè proferre et velut latitatem educere permituit; qua de causa cum τοχέρκε, eraticula pīcibis instaurandis idonea, formiam imitantur, vel colorem subtilis residentem σκαρφίσει ebullire engat, σκαρφίσκου nomen potius promoteri. Huc ille, qui etiam ignoti exemplaria Nicetas locum subjungit: Εἴχετο λάττιον σχετὸν μέχρι τῶν γονάτων. Huc ego refero στολὰς αὐληντάς, canaliculatas vestes, a Cedreno in Tiberio memoratas, de quibus editio Regia non obscurè in posterioribus notis; eodemque loci revocare confido Andronici ἀμπεληνὸν ἐς γλωττὸν ἀμφισθῆ καταβαίνουσκεν, de qua Nicetas in eodeum, l. ii. An demum σκαράνικον idem sit quod σκαραμάγγην? Adfirmat Mergusius, negat Grosserus. Utrumque amplior est: niendum enim illius teneo, rationem tamen cum Gressero existito. Quis enim eam Mergusio exemplaria ubique eredit ita corrupta ut σκαραμάγγην vice repositum surrit σκαράνικον? Placebit nihilominus illius an hujus degenerasse prolationem, et σκαραμάγγην Bardus Cesari a Leone Grammatico escriptum a Codino capite superiori σκαράνικον Cesari sente tuncatum. Vide actas in caput quintum. De scaramangio Leuenelavus in Onomastico: Scaramangium vos Persica, quae vestem pluviam significat; hoc est eam quae pluvias aut hibernis tempestatisibus cæloris superintendit soleat.

16. [Εἰσορκὴ τὸν βουσά. Imagines imperiorum rarius in foris posita, in urbibus adoratae, quam in acie delatae. Domesticus itaque ut imperialium exercituum moderator supremus, et viva ipsius, ut inscribi exponetur, in castris imaginis, ut

A potestatis particeps, animi conscientia, factiorum collega, suscepti ab eo propositi fideliostimus et fortissimus executor, sculpiam ejus imaginem in pectora gestat, ut προσεῖ; τὴν εἰκόνα, Herodiani verbis πιον, επεφάνος καὶ διάφανης κακοεμμένην αὐτός τ' εὐφημισθη καὶ τοὺς στρατιώτας ἀξιώη γνωρίσαι καὶ εὐφημίσσαι. Οὐλαια imperatoris imagine coronis et τακεις ornata, primus ipse fauoris acclamationibus prosequatur et milites agnoscere et votis favere adhortetur. Eapropter præfectis, ducibus, comitibus coronatas principum imagines inter præcipias insignium partes in pilis donatas in imperii Notitia, vestibus affixa ante Justini tempora nomi lego. Angelis hic stipatas video, quos ἀρχιστρατήγους; reor ob communem Graecorum omniū erga eos cultum. Michaelē enim habent in primo vexillo depictum infra c. 6, eidemque olim, scriptore Cedreno, Justinus consecravit ecclesiam: utrique 235 vero Michaeli et Gabrieli, cœlestis militiae principibus, Basilius regians zedem posuit τῶν Ἀρχιστρατήγων dictum. De Tzatho, vel ut Cedrenus profert Tzatho, Lazorium ruge ad Justinum profecto Theophanes: "Ἐγημ ταταθος γυναικα Ρωμαῖαν καὶ ἔγονον ὅμοι τοῦ ἀπὸ πουραπαλάτου. Ει infra: Προχειρισθεὶς Ταταθος βασιλεὺς τῶν Λαζῶν, φορέας στέφανον καὶ χλαμύδα βασιλικὴν ἀπόρρητον ἔχουσαν ταῦλιν χρυσοῦν, ἵν φὲ τον κεντητοῦ ἀκεχάρακτο ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως; Ιουστίνου, καὶ στιχάριν ἀπόρρητον ἔχον ἀλουμία χρυσὸν καὶ εἰκόνα τοῦ βασιλέως; τὰ γὰρ ταγγία αὐτοῦ ῥύστια ἡσαν, ἔχοντα μαργαρίτας Περικύψη σχήματι ὅμοιος; ἡ ζώνη αὐτοῦ ἦν χρυσὴ διὰ μαργαρίτων. Κατέρυθρον νοβιλioribus aulæ CP. proceribus viiores ecclesiasticis in Galliis ministri licet non mihi censeantur exæquandi, in iis tamen obseruo bicolorē, de qua nota sequenti, tunicanū, διδολέον σκαράνικον, sancti cuius Ecclesiæ ministriant τροχοπηγὸν εἰκόνα ἐμπροσθεν pectori affixam, δικανίκιον laudem in eorum manubus nodis argenteis calamisque diversis coepicium, σκαράνιον quoque ab aliis diversum; quibus aliud præmissis similis moa video. Goar.]

Ibid. Έπειδεῖσθαι πέρροι. Junius plane perverse perversit, mutatis angelis in nuntios: quia enim summus imaginum hostis erat, banc angelorum imaginibus in scaramancio magni domestici gloriam intidelit; itaque et angelis nuntios fecit, quasi proximi ei imperatoris dignitate eum honorem suis nuntiis et ut vocant brevigerulis et labelleris habuerint, ut eos sua in ueste effigierent et margaritis exornarent. Observa hic morem addendi uestimentis non tantum imaginem imperatoris, sed et sanctorum angelorum. Iatio ellen valgo etiam variorum sanctorum et martyrum effigies suis uestibus appingebant, ut ex Asterii Amaseni Henoclia quadam constat. Sacris uestibus sacras imagines addere nullissimum erat; plurima hujus rei exempla suppeditat Anastasius in Pontificum Vitis. In Leone fil: Fecit in ecclesia doctoris mundi B. Pauli apostoli

tetravela holoserica alithina quatuor, et vestem suam per altare albam chrysoclavam, habentem historiam rancie resurrectionis. Et aliam vestem chrysoclavam, habentem historiam nativitatis Domini et SS. Innocentium. Imo et aliam vestem Tyriam, habentem historiam crucis illuminati et resurrectionum. Idem autem sanctissimus praesul fecit in basilica B. Mariae ad Præsepe vestem albam chrysoclavam, habentem historiam sanctae resurrectionis. Sed et aliam vestem in orbiculis chrysoclavis, habentem historias annuntiationis et SS. Joachin et Annæ. Idem de eodem: In titulo Pammachii super altare SS. Joannis et Pauli fecit vestem albam holosericam, ornatam in gyro de fundato, habentem historiam Crucifixi, Ascensionis et Pentecostes. GRET.

Ibid. [Διεβολλον. De simili bicolore Duce tunicam sermonem habet Nicetas Andronici l. ii: Τὸ δῶμα λαζαρίου διχρώμω συνέχει περὶ τὴν ἑσύνην καταβασίνοντες, ἔκποτε δὲ διαιρουμένη διχρή. Alia lectio ponit φορῶν δύοχον σχιστὸν ἐκ χρωμάτων δύο. Revocanda huc nonnulla ex positis nota superiore ad p. 17.]

P. 18. [Τὰ ὄχοδήματα τοῦ πανυπερσεβδόστου πάτερα. Ab Andronico Seniore inventa narrat Gregoras, vii, 28: Ἐπειτιμένει δὲ Ἰωάννην εὐθὺς καὶ τῷ τοῦ πανυπερσεβδόστου δξιώματι, δὲ νῦν καὶ αὐτῷ δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν στοργὴν ἐνδοξάτερον ἢ πρότερον εἶχε πολλῷ κατεστήσατο ἐνδύμασι γάρ καὶ πεδίλοις αὐτοῦ, δοσα τὸν ἵππον αὐτοῦ κοσμεῖ, 296 κιφροῖς τοῖς ἀπασι χρῆσθαι κεχάρισται, ἵνα διασημάτωται ἐν τοῖς περὶ τὸν βασιλέα εὑγενεῖσι.]

Ibid. 'Υποθέλιον. Αἰκανίκιον protovestiarii aurifilio opere χρυσοχοῖν, liquatoque viridi ad pigmentum metallo vitrum imitante ύποθέλιον, ac ideo viride simul ac aureum χρυσοπράσιον.

Ibid. [Τὰ ὄχοδήματα αὐτοῦ πάτερα: Quibus attestatur Nicetas in Alexio Angelo, eidemque protovestiario tentorium proprium concedit: Οἱ βάπτισται τὸν νυκτιφυλακοῦν σεράτευμα τῇ τοῦ πρωτεβαστιαρίου Ἰωάννου σκηνῇ φεῦγον ἐπικατέλαβον, ὡς καὶ τούτον θυροβρέντα ἐξιναστήνει. Et infra: Τὰ ἐν τῇ σκηνῇ διελόμενοι, ἐν οἷς ἦν καὶ τὸ βατράχιον τὸ χρῶμα πεδίλια τοῦ πρωτεβαστιαρίου, ἀλλὰ ἀκείνην τὴν νύκτα ἐν μωκατῃ καὶ γέλωτι τὰ πρώματα. Idem in Isaacio et Angelo F. 'Ο πρωτεβαστιαρίος τὰ τοῖς πολλοῖς ἐπερχόματα καθινθεῖ μόνην πέδηλα. Coda.]

*Ibid. Βλάττιον. Cod. Boicus βλάττιον, aliis βλάττον. Saepè occurrit in hoc et in aliis posterioris anni scriptoribus; nec quid sit, facile explicari est. Prius dicamus quid sit apud Latinos, dicitur ad Græcos veniamus. Savaro in illud Sidonii l. ix, epist. 13: *Rutilasque veste blattas, id est purpuram. Paulus Diaconus in glossis: blatta genus purpureum vermis. Et l. ix cod. de murilegulis. A qua blattæ tuniceæ Capitolino et Vopisco, et blattæ color Isidoro l. xii, c. ult. et l. xxix, c. 48, et blattæ sericeæ, hoc est purporous, apud eundem Sidonium. Venantius Fortunatus, l. ii Epigr. Serica cui nireis agnata est blattæ telis. De purpura seu**

*A purpurea veste intelligi debero testis est Eutropius in Nerone, quie quod Suetonius ait, Neronem purpurea coeçoque fascibus hexis pisoatum, hoc Eutropius blattæ dixit. Apud Lampridium in Heliogabalō funes blatta et serico intorti. Unde sericoblattæ vestem accipiunt nonnulli eam quæ purpurei coloris est et filiis aureis variata l. x. e. de murilegulis, et l. c. Theod. eod. Haec Browerus noster ad Venantium. Apud Turonensem Histor. Franc. ii, 38 blattæ tunica sine dubio purpurea est. In historia Anastasii de Vitis pontificum, in Paschali, habes crucem de blattin, periclysin de blattin; quæ etiam in Leone III saepius invenies. Ad distinctionem additur interdum de blattin Byzanteo, de blattin Neapolitan. De Leone III: *Facit vestem chrysoclabam ex blattin Byzanteo, habentem historiam nativitatis et S. Simeonis. Ubi materia a Byzantio nomen sortita innuitur. Quid Græci? Glosarium: Βλάττον blatta. Actuarius: Βλάττον Βυζαντίου ὅστον τῆς φινὸς τῆς πορφύρας Blatta Byzantia est os ex naso purpuræ. Saepè, inquit Glosarium, occurrit apud Codinum, Nicetam, Cedronum. Saepè occurrit, sicutor: sed num semper ea quam ex Actuario affers, significacione? Quare non exponis quid sit absolute βλάττιον et βλάττον? Apud Codinum certe non potest esse os nasi purpuræ. Numirum antiquum tenes: abdita fugis, obvia et vulgaria plerumque sectaris. Theodosius Zygomas Græcus in epistola quadam Turco-Græcia inserta p. 99 βλάττα χρυσὶ καὶ ἐξάρτα: ubi Crisius guldine stäck und danaei. Alexius Comnenus mittebat ex patre Henrico IV regi et imperatori illi, præter plurimam pecuniam, ἑκατὸν βλάττα, ut 237 sorbit Anna Comnena, l. iii Alexiad. Crusius interpretetur hundredi guldine stäck tuch. Poeses etiam interpretari centum purpuras vestes. Apud Codinum nostrum c. 4 habes καββάδον βλάττιον. Purpureum hic sine ullo incommodo reddere potes. Eudem c. occurrit βλάττον, ubi diciunt protosebasti pileus esse anrei et prasini coloris, κλήν τὸ σύρρα, ob τὸ βλάττον. Junius, scrupulosa argmata, non autem testi, quia Junio βλάττον nihil aliud est, quam opus tessile. Quocirca ubique ubi mentione de blatto, ad tessum et textinam confugit. Sed legendum l. e. τὴν τὸ σύρρα, τοῦτο βλάττον, ex copio argmata: hoc enim purpureum est. Nam prioris scriptores nullus est sensus. Eudem c. habes λευκὸν βλάττον. Albam felam reddit Junius. Malorum album pannum, ut blation generatim sit pannus, sed hoc loco candidus. Mox τὰ τοῦ συνήθως ποτευομένων βλατῶν, ubi βλάττα generatim vestimentum vertere potes. Sensus enim est: cabbadimnibus logothethæ esse unum ex iis vestibus quæ consueto more feruntur. Rursus c. 17, erigitur anabathra, tamque legunt et ornant διὰ βλαττού ἐρυθρόν, rubris pannis; ubi literum βλάττον pro panno usurpatum vides. Junius vertit bracteas rubras: sed velis et peripetasmatis anabathrae induti vestigia solent, non bracteis et laminis. Aliibi p. 102,**

*C **β** βλάττα χρυσὶ καὶ ἐξάρτα: ubi Crisius guldine stäck und danaei. Alexius Comnenus mittebat ex patre Henrico IV regi et imperatori illi, præter plurimam pecuniam, ἑκατὸν βλάττα, ut 237 sorbit Anna Comnena, l. iii Alexiad. Crusius interpretetur hundredi guldine stäck tuch. Poeses etiam interpretari centum purpuras vestes. Apud Codinum nostrum c. 4 habes καββάδον βλάττιον. Purpureum hic sine ullo incommodo reddere potes. Eudem c. occurrit βλάττον, ubi diciunt protosebasti pileus esse anrei et prasini coloris, κλήν τὸ σύρρα, ob τὸ βλάττον. Junius, scrupulosa argmata, non autem testi, quia Junio βλάττον nihil aliud est, quam opus tessile. Quocirca ubique ubi mentione de blatto, ad tessum et textinam confugit. Sed legendum l. e. τὴν τὸ σύρρα, τοῦτο βλάττον, ex copio argmata: hoc enim purpureum est. Nam prioris scriptores nullus est sensus. Eudem c. habes λευκὸν βλάττον. Albam felam reddit Junius. Malorum album pannum, ut blation generatim sit pannus, sed hoc loco candidus. Mox τὰ τοῦ συνήθως ποτευομένων βλατῶν, ubi βλάττα generatim vestimentum vertere potes. Sensus enim est: cabbadimnibus logothethæ esse unum ex iis vestibus quæ consueto more feruntur. Rursus c. 17, erigitur anabathra, tamque legunt et ornant διὰ βλαττού ἐρυθρόν, rubris pannis; ubi literum βλάττον pro panno usurpatum vides. Junius vertit bracteas rubras: sed velis et peripetasmatis anabathrae induti vestigia solent, non bracteis et laminis. Aliibi p. 102,*

17. in trielinio Imperatoris vestiunt an^hibathram blātū kōkēnū. Junius, hīteo coccino : sed melius panno coecineo. C. 6 tenet Imperator manu sinistra blātū kōkēs : ubi blātū est volumen sive in volucrum obligatum mantili. Id ita esse, ocu- lis inspicere potes in tribus imaginibus Imperato- rum initio Gregorae, et in numero Theodosii, qurim tom. III de S. Cruce, 1, 14, vulgavimus. C. 4 habes oxiādion blātū dībōlēn.

De blatio ita Junius : Blātū, pef syncopen pro blātū, parò tō bāllēin, est tēta seu textilis ma- teria quævis et opus textum, sive unicolor, sive bībo- lēo, bīlx et bicolor, sive trībōlēo, trīlx et tricolor, sive plūmītōn, multītūn atque multicolor. Atque hīc blātū; textilis. Hæc illē. Sed unde habet iste suūm blātū a bāllēin? Ex quo scriptore? ex quo lexicō? ex quo glossario? Multo probabilius dicitur Græcos Latinam vocem blattam in suām civili- tem ascivisse; vel blātū a plātū formasse, ut signifīcet quidquid latum et expansum est. Hinc blattum auri, argenti, ferri, chartæ. Nec sat scio an non hīc itidem seriat Germanicum blatt, quo significamus latum et extensum. GRET.

[Blātū, bombycinum. Blātū autem pannus sericē, vestis bombycina est, quandoque plana ra- saque, nonnunquam variis figuris delineata, non- nunquam auro intertexta. His locis auro non intel- ligitur conjugata. Choniatæ in Alexio Comineno, I. iii dñsu tōn blātūn; nam alia lectio simpliciter habet tēlīn tōn σηρικῶν νημάτων præter sericas texturas, id est bombycinos pannos; Cedreni in Ti- berio tertio: Στολὰς σωληνωτὰς ἀπὸ blātū (τ genitivū) δέξο; vestes canaliculatas violaceo serico confectas; Codini paulo inserius tā συνήθως τοι- teuomēna blātū scribentis: inter consuetos autem multītūs vel textos pannos rasos, plures a figuris undi conspiciuntur. His tamen aliis a Niceta scrip- tis auro 238 noscitur ornatum et intermixtum blātū. Blātū πολλὰ χρυσά, quæ alia lectio red- dit σηρικὰ διαπλεχόnta χρυσῷ: item metà blātūn χρυσῶν, alia lectio πέπλοις χρυσοῦp̄t. Ubi Irgi- litur ἀμφόδους επίτiliis; καὶ τάχης διαδέσμou, alia lectio metà blātūn χρυσῶν. Insuper τριψῶa εσθή; quodam loco scribūtur, quem alia lectio ex- ponit blātū χρυσά καὶ ἔξαμīta καὶ ἐπερα blātū. De..iique περιπόρφyros zéplos apud eum memora- tur χρυσoīs blātūoīs καὶ ἔξamītoīs κατæstiktos. De blatio Meursius nūmis jejuue, Greseerū ad satislatem, adversus Meursium et Junium: nos tem- perauter, ut eo prolato confessum pyrrhureum pan- num menti non objiciendum suggerereamus.

P. 18. [Ἐγκοττού. Quos nūmirum initio capi- tis corruptius dixerat λυχηπητού. Vide notam in hoc capit ad p. 17.

Ibid. [Τοῦ δὲ δικαίων μέτον. Protostratoris baculum memorat Gregoras, vii, 14: "Ος καὶ τὴν πρωτοτραπορικὴν παρὰ βασιλέως ὑπέρον παρε- ληφθεὶς ἦν βαστηρα.

P. 19. [Τοῦ μεγάλου λογοθέτου τὸ σκιάδιον.

A Describitur accuratiū a Gregora, vi, 1, Muzalonis logothetæ fungentis officio τὸ σκιάδion. Ἡν δὲ δ Mouzalon τιμήν τινα ταύτην ἔχων ἔξαρτον, μό- νος τῶν πάλαι τὸ διμοιν αὐτῷ προειληφθῶν ἀξί- αμα, καλύπταν φορεῖν ἐπὶ κεφαλῆς χρυσοκοκκίνῳ κεωλυμένην ἐνδύματι, δσον τὸ ἄνω καὶ πρὸς τῇ πυραμῖδες τῆς ἐπιφανεῖς σχῆμα, ἐν τούτῳ παρε- λάτουσαν μόνῳ τοῦ παραπλοίαν εἶναι καθάπαξ τῇ τῶν τοῦ βασιλέως ἐγγόνων, οἵτι μή καὶ τὴν κάτω καὶ κοίλην ἐπιφανεῖαν είχε κυκλισκοῖς πεποικιλμέ- νην χρυσοειδέστιν, ἀλλὰ λεπαν τελέως. Conferenda hanc cum dictis hujus et superioris capititis nota prima. Castamonita logotheta in usitata insightia describit Nicetas Iaacci Angelī, I. iii: Προΐνει τὸ καὶ φάλαρα δικυρφή αὐτῷ ἐνδύων ἔχειν, τοῦ λεροῦ σχοινίσματος δντι πρότερον, καὶ ἐφεστίδα τοιαύτην ἐν τῷ ἱππεύειν κεκτῆσθαι, καὶ διὰ βαρῆς δμοιας ἐπισημανεῖσθαι τοὺς τόμους τῶν δημοσίων λόγων καὶ τὰ γραμμάτια.

Ib. Βερικοκόχροο. [Malum Armeniacum Cri- spinus censet esse βερίκοκον, arbrioc, vocis allu- sione deceptus, qua certius in errorem abductus fuisset si arbrioccoli italicum in mentem revoca- set. Favet Democritus Geopon. I. x apud Meursium: Ἀρμενιακὸν ἔστι τὸ βερίκοκον. Suffragatur Simon Portius: Βερίκων (corrupte) Armeniacum malum. Ἀρμενιακὸν μῆλον. Obstat Simas: Κοκκύ- μηλα εἰδος δπωρῶν, τὰ παρ' ἡμῖν λεγόμενα βερί- κοκκα. Κοκκύμηλα vero sunt pruna, de quibus Diocorides, I. 137, vel juxta Malthioli editionem 174. Βερίκοκκα itaque pruna, at non quælibet, sed quæ nascuntur in agro Damasceno, δαμασκηνά proprie. Ea vero sunt fructus coloris in album declinant, cum ori matura manuque nondum contacta rore nativo et levī picturæ fulo respurguntur ad cutes, et sunt φλογόλευκα, et ut cum baphiariis Græcis loquar, δαπροφεσκέτα. Uno verbo ipsa βερίκοκκα sunt βερικοκόχροα μέσα κοκκίνου καὶ λευκοῦ, quæ Geopon. auetor hoc sensu germane vocaverit δαμα- σκηνὰ βερικοκκία.

Ib. Διαγέλαστον. Nonnulli principis imaginem ut arridoantem et serena majestate coruscant diagé- laston vocant. An non verius διαγέλαστον ceu risus et laetitia in spectantibus causam? utrumque ride- dum. Tὸ διαγέλαστον enim ad materiam δεῖλον, non ad imperatorem βασιλέα referēs. At cum ὑποβέλτιον pigmentum metallicum sit, quod δέλιον quoque ob similitudinem cum vitro nuncupatur, διὰ δέλιον quoque, quasi διὰ δέλιον ex vitro constatum, dici potuit. Hinc δια- δέλιστον, et ob prolationis affinitatem διαγέλαστον (Portius enim ipse γερανίς vice ἡράνος ει γιαλί vice δέλι, quod est δέλιον, scribit) et tandem διαγέλαστον, ut jucundius quoddam et gratias ortum est.

238 P. 20. [Τοῦτο blātū. Ni juxta Regium utrumque codicem oī τὸ blātū reponueris, locus corruptus et sensus perseverat imperfectus.

Ib. Δικαίων. [Virgam auream ceu proprie in- signe gerebat oī cura palatii, qui curupates

apud Cassiodorum Var. vii 5: *Illud quoque considera, qua gratificatione tracteris, ut aurea virga decoratus inter obsequia numerosa ante pedes regios primus videaris, incidere, vel ut ipso testimonio vicitatis nostrae agnoscamus tibi palatia commississe. At nūl mentem occupat aut admirationem movet in principium curiis nisi quod novum, insuetum, aut facile potest oriri ac elabi.*

Ib. [Χρυσόσπερος.] "Ασπρος candidus est Greecis recentioribus; apud quos etiam argenteam monetam quinque vel sex minutorum denariorum pretii δισπρον ob candorem dictam audies: ea est quincunx Francicus, un blanc, pièce de monnoye blanche, in quo suave sonans vox Gallica in sensu cum Graeca concordiana init, et ignarae mentis asperitatem, δισπρον quasi esperum ab asperis characteribus monetæ inustis dictum contendentis, arguit. Goar.]

P. 21. Συβαλταρέα subalterna, alternatim, alter sub altero; vox ex Latino vocabulo detorta. GRETS.

[Corrupta vox ἀπὸ τοῦ συμβάλλω *committo, coniungo, commisceo*. Calami ergo baculorum cum quidam tortiles essent, ἐντετυλγμένοι διὰ σχισθηκέναι, adeo ut funium opus imitarentur, alii λεῖοι λεῖες, ultimi tandem συμβάλλεντοι ex partibus ad invicem commissis et storearum more textis compositi συβαλταρέοι, *tissus en natte* nuncupantur, qui clarius συμβάλλωτοι; quæ vox mere Graeca cum subalternis vel alternatim uno videlicet sub altero positis, nullam ex proposito, sed fortuitam affinitatem nacta est. Goar.]

Ib. Pro μέγας codex Boicus μαῦρος, quondam Greecis nunc est nigrum. Hinc Pontus Euxinus appellatur Maurothalassa, nigrum mare, Germanice das schwarze meer.

Ib. Pro χρυσάλευκον cod. Boicus χρυσάσπερον est cuius nunc Greecis δισπρον album, et aspri nummi genus, et δισπρίζειν dealbare.

Ib. Habes hic βλάτιον, ubi manifeste ponitur pro lato spatio seu pro latitudine scaraniici: Das breite, τὸ πλατύ τοῦ σκαρανίου. Ibidem lego χρυσοκλαδαρίζεν auriclavatum, non χρυσοκλαδάρικον, ut habet Junius, qui cum aureo ramo seu ramuscule cum que pictis helicibus mirifice se oblectat. Ibidem lego: Ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἀναβατοῦ. In throno aureo sublimi, in quem per aliquos gradus ascenditur. Lectionis vulgariter aptius sensus reddi nequit. GRETS.

Ib. [Substantivum ἀνάβατον fermentum est, quod eo turgeat, infletur et ascendat massa. Hinc azyma, sacrificii ritu Latino celebrati materia, λαπανάτα, quibus fermentum deest, vocitavere Graeci. Adjectivum ἀναβατός throno annexum scansilem eius et elevatum, ut ἐν προκύψῃ, de qua nos alibi, demonstrat. Goar.]

P. 22. Επιλώρικον seu ἐπιλούρικον et ἐπιλώρικον. Viri docti, inquit Glossarium, id est Junius, interpretantur praetextam vittatam loris. Non de-

A bebat; nihil enim aliud est quam superula thoraci superindui solita. Notavit hunc eudem errorem Junii ante Glossarium Graeco-Barbarum Rigaltius in suo Glossario Tactico mixobarbaro. Et quamvis, si verbum verbo velis reddere, potius sit *superloricarium*, hoc est ea vestis quæ super loricam induitur, cum λώρικον, 240 λωρίκον, λωρίχη, λούρικον, λουρίκον sit ipsissima Latinorum loricæ, latius tamen nomina hæc hic usurpantur, nimis abso-lute pro thorace: neque enim verisimile est, quando proceres in palatio temporibus pacis gestabant epiloria, simul etiam gestasse loricas. Tzetzes in Hesiodum: Χιών καὶ φάρός ἔστι τὸ διεσχισμένον ἴμάτιον, δ καλοῦμεν ἐπιλώρικον. Ubi vides ab hoc auctore epiloricum vocari vestem discussam; qualis Germanis est *ein Koller*. GRETS.

P. 22. [Δώρικον et λωρίκον loricæ est, pectoris et dorsi armatura. Throphanes: "Ελαδον τὸ λωρίκιτον τὰς καστόντας αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἄρματα. Ἐπιλώρικον militare sagum est, castrensis turmas singulas discriminatum, ut milites internoscant duces, casaque d'armes. Armis superinduitur juxta etymum. Leo in Tacticis constit. 6, descriptis armaturæ singulis partibus: Χρήσιμον ἔχειν ἐπιλώρικα, ὅτε χρεῖται, ἐπενδυόμενα. Pars ejus anterior a posteriore dissita est et libera; ac prepterea διεσχισμένον ἴμάτιον vocalit Tzetzes in Hesiodum. Describit Nicetas in Manueli, I. vi, regimur hujusmodi sagum: Θεσσαλίανος δὲ Γαθρᾶς ἦν εἰχε στολάδα δι βασιλεὺς τὴν χροιάν χιλοδάφινον, οὐκ εὐσύμβολον τὸ χρῶμα τούτο, φῆστιν, ὡς βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ λιαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου ταῖς ἀγαθαῖς τύχαις ἀντιπράττετον. Λύτδος δὲ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις βραχὶν καὶ βεβιασμένον μετιάσας, τὴν ἐπιλώρακιον στολὴν ἀπόδεις ἐκεῖνῳ διδωτοῖ πυρφύρᾳ καὶ χρυσῷ διγνωσμένην. At non castrorum tantum et militum, verum quoqua pacis et curiæ vestimentum est ἐπιλώρικον; unde et quocunque hujusmodi, si modo scissum est et divisum, tale nomen sortitur. Tzetzes citatus: Φάρός ἔστι τὸ διεσχισμένον ἴμάτιον, δ καλοῦμεν ἐπιλώρικον, καὶ πάντα τὸ οὖτον διεσχισμένον. Auctor quoque, cum placet, assertit hic geri. Cum bellicum est tantum et castrorum proprium, καλεῖν aut κατέβαντον dictum repertus apud Leonem in Tacticis et Nicetam Graecobarbarum loco superiorius adducet: Ήδη δὲ ὁ Γαθρᾶς καὶ τὸ ἐπάνω κατέβαντον, δ ἐ βασιλεὺς ἐπάνω τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ ἐφόρει. At de citharo alibi. Cuius ceterum auctor ἐπιλούρικον, alli vero ἐπιλώρικον scribant, expositum repertus superioris capituli nota ad p. 14.

Ib. [Τοῦ μεγάλου ἐπιτράπεζου. Hunc quoque cingulo militari (pretioso unique et conspicuo) donatum suggerit Nicetas in Alexio Manuelis F: Κατ τὴν ἑταῖραρχειας ζώνην ἔχειν.

Ib. [Χρυσοηέραρος.] Aurei glaucique coloris intermixtum. Goar.]

Ib. Φακεώλις, et infra e. Φακεώλιον, scribitur etiam φακεόλιον et φακεόλιον. Junius ubique vertit

tarum. In scholis tamen verum altissime videtur, cum ait esse legumen capitis spectaculum, et quasi in fasces complicato linteo, quali hoc tempore Tareca uti solent. Leunclovius in Onomastico: *Turbant et tulpant et tulipant, lineum capitis involucrum Turicum, quod Graeci recentiores phaximilium dixerunt, veluti fasciolam aut fasciam. Originem videtur habere ab Italica voce fasciolo, cuius et diminutivo fasciello utimur; que sunt ex fasciola facta. Itac ille Junius etiam ab Italicis fasciolo et fascioleto deduxit. Forsitan erit qui repetat originem a Germanico satinette, pro sudario seu strumpfio. Quod autem Codinus dicit phaceolum a Medis acceptum esse, id de re, non de nomine intelligi debet. Purro, ut et hoc obiter notemus, gestamen illud Turicum, quod Germani vocant turbant, descendere videtur ex legimine iho capitum quod Graeci appellant 241 χωρυφάντος seu χωριδάντου. Quam facile enim ex cordis nascitur turbant! GRESA.*

P. 22. [Φακελίδα explicant quidem eruditus Meursius et pressim ejus vestigia secundus Gretserus, at non lucido. Lumen eorum dictis asthibeo. Φακελίς (scrithum alii, φακέλον, φακέλιον, φακιόλιον et φακιδίον) tanta est et fascia longior ex lino maxime. Palladius in Lausiaco: Οὐκ ὅθινην ἀφρεστην τετράς φακαλτου, linteum tulit nullum proter mantile oblongine. Hinc stola candidam collo sacerdotum circumponit et a pectore pendente (quam cum pileo, cum Batavus theologas, confundit Meursius) significat apud Germanum in Mytagnia (prave dixit idem Illist. Eccles.): Τὸ πετραχήλιον ἔστι τὸ φακελίον μεθ' οὐ πεπέρτετο δὲ Χριστὸς ὅποι τοῦ ἀρχιερέως δεδεμένος καὶ συρόμενος ἐμπροσθεν. Stola sacerdotalis lorum est (funem dicere nequeo) quo rinctus et in anteriora tractus Christus deducebatur. Cidarii tamen sive tiaram capiti impositam, si ab inferiori parte circumcingat et involvat, Terciorum pileum iurba de vulgo dictum componit; se propterea rugatus a me de phaceolide Coresius Chiosia rescripsit: Φακελίς tiara est et militum pileus, proprie, inquam, capitis καλύπτρα, Turcicar periculūs; qua-caput velut zona vel cingulo circumcingitur. Argute militum scriptis proprium. Turcorum nompe proceres dupliceū habent pileum, bene paci, illum militum accomodum: ille angustius, latior et nonnunquam sine platis vel panno revoluto, levia et expansus, qui nusquam φακελίδα audiunt; strictior et multo brevior hic, at semper in fasces complicato linteo caput involvit. Ex quo illud Achimetus a. 226 a Meursio relatam sic expone: Εὖ θη τις φακελίον, εὐρήσει ἀξιωμα στρατηγικὸν μέγιστον, ἀναλογώς τοῦ τῆς ἐκ μήκους κυκλώσας τοῦ φακελίου, παյσοτε πινάκιον, quo μηνια quantitate longius circa caput φακελίς circumducetur. Pileos et involucra ejusmodi capitibus equorum a victoribus Francis, capta Cpoli, impo-sita defec Nicetas circa calcem Historie: Τὰς ἀγνιδες περιφέσσεν, καὶ τὰς ὅθινοσκετε; περικρανούς κα-λύπτεται τὰς κερυφας τῶν ἀγημάτων περιτιθέντες

A καὶ τὰ κατὰ γάτου κεχυμένα λευκόλινα ταῖς; Ιππεῖς γένουσιν αὐτῶν περιθέντες, ἀλλαγα καὶ θλη τῆς, πόλεως ἐξιπάζοντο. Βι πuro non fuisse phaceolides, sed auro interio ditata, conſicio ex ejusdem loci lectione Græco-barbara: Τὰ χρυσοφάνα: σεντόνια, σάβανα καὶ προσώφια. Προσώφιον linternum quadratum est ulnae cum media longitudinis, a mulieribus luctum ducentibus capiti impositum, tunc senatorum bumeris præcipuum ornamen-tum. GOAR.]

Ib. Ἀκρωτασηχρῆτις. Scribitur etiam πρωτοσηχρῆτης, πρωτοσηχρῆτης, et extra compositionem ἀπηχρῆτης, δοηχρῆτης. Nomen ex Latio in Græciam translatum, dignitatis palatinæ index, et quidem multo majoris quam habeat is quem nos primum secretarium seu primum a secretis nominamus. Est enim iste primus in secreto seu senatu (σέξπετον Graeci appellant), tam ut locum ubi senatus cogitur, quam ut ipsum coetum seu concilium senatorum significat. Et σέξπετος sunt secretorum ministri, qui secretariis, hoc est senatoribus, a manu erant; tametsi secretarius Græcis hīdem sēpius est quem Latini hoc nomine denuntiant, nempe scribi, actuarius. Evagr. I. II: Ἀντίγνω Κωνσταντίνος σέξπετρος ἀπὸ σχίδης. Illud observatione dignum est, Latinos Græcorum imitatione scripsisse et usurpare voculam asecretaria, ut videre est I. IV, c. 19 ejus operis quod Carolo Magno perparam attribuitur; ubi est Leontius 242 asecretaria. Apud Hincmarum, epist. 3, c. 16, habes asecretis, quod olim suum cancellarii nomen fuisse ait.

Addamus et hoc propter cognitionem. Σιλεντάρης et σιλεντάριος crebro occurunt in Græcorum libris, ut et σιλέντιον. Duplices statuit Glossarium, alteros minores, quorum munus fuerit populo silentium indicere, et ut silentium teneretur sedulo curare; alteros majores, quippe senatores: ut enim a secreto dicebantur secretarii, sic a silentio silentiarii audiebant: nam quia senatores secreta legere debebant et silere de rebus in senatu actis, ideo secretarii et silentiarii nomen eis adhaeredit; quamvis silentium dicebatur etiam oratio quam in silentio, hoc est in senatu, initio quadragesimæ imperator habebat. Zonaras Leonem philosophum imperatorem adeo illiacis doloribus vexatum esse commemorat ut nequiverit habere in senatu septem νητεῖς τὴν συνήθη διάλεξιν, η καλεῖται σιλέντιον. Cedrenus: σιλεντιου γενομένου, congregato senatu. Miscella historia in Leone: Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit icones. Nec Græci his contenti fuerunt: etiam suas in chartas translatuerunt hanc mere Latina nomina elevatas sive cīvatas, σιλενταρ, σιλεντορ, σιλεντωρ. Vide Glossar. Greco-Barb.

Ib. Neintoi nomina blates et blatina et trullæ, quia aptiora non occurrebat: nam que Janus affert de lura et lora, non unius assis sextimo; adeo sunt frivola. Codinus trullæ nomine intelligit pilei summam partem, qua clauditur et quasi concaue-

ratus: est enim *trulla seu trullon seu trullos* for-
nix sive concameratio, ut patet ex Codino l. de
Originib. Cpolitani, ubi agit de *trulla Magnæ ecclie-*
sæ constructa a Justiniiano et reparata a Justino.
Hinc etiam synodus Trullana seu in Trullo, quia
habita est in secretario palatii, quod trullatum, ut
sic dicam, seu concameratum erat. Verbo τρουλλού-
σθαι pro *trullam edificare* utitur Codinus l. c. GRETS.

[Τροῦλαν σίε τροῦλλαν ετ τροῦλλον concamera-
tum opus referre nullus ignorat. Eam ob rem pilei
qua clauditur et quasi concameratur, non modo
summam partem τροῦλα significat, sed totum pi-
leum, qui totus τροῦλα; cujus descriptionem satis
ample posuimus capitis superioris notis prima et
secunda; ἀπόque in secunda memoratus, est qui
dicitur in presenti ἄρχον τοῦ σκιαδίου, γύρος τῆς
τρούλης. GOAR.]

P. 23. Variant hic codices Boici, ut notavi
olim in notis ad Codinum. Sed res tanti non est;
vulgata lectio proba mihi.

P. 24. Siromasten. Junius non recte interpreta-
tur *serream clavam*, ut patet ex c. 25 Numerorum,
ubi Scriptura de Phinees: Καὶ λαβὼν σειρομάστην
τῇ χειρὶ, etc. Καὶ ἀπεκέντησεν ἀμφοτέρους, τὸν τε
ἄνθρωπον τὸν Ἱεραχλίτην καὶ τὴν γυναικα διὰ τῆς
μάτηρας αὐτοῖς. Non ergo fuit clava, sed vel jaculum
vel hasta. Hinc Aquila vertit κοντόν, Symmachus
δόρυ. Vulgata editio: *Arrepto pugione confudit ambos.* Notavit hunc Junii errorem Rigaltius in
Glossar. v. Siromastes. Apud Cedrenum, p. 700,
Leo Melissenus increpat fratrem 243 Theognou-
stum, ne imperatori maledicat; non obtemperanti
imposuit aliquot plagas seu ictus, τὸν σειρομάστην
ἐτείλα. S. Hieronymus, epist. 83: *Legi enim siromasten Phinees, austoritatem Helia;* ubi et
ipse pro *hasta* videtur siromasten accipere. Joseph.
Antiq. iv, 6, vertit romphæam: Παῖων τῇ δομφαῖᾳ
ἀπέκτεινε. Hesychius ait σειρομάστην esse εἶδος
λόγχης. S. Hier. in c. 2 Malach. interpretatur
σειρομάστην pugionem, ut et Num. xxv; at III Reg.
18, et I. IV, c. 11, hastam. Suidas: Σειρομάστης
εἶδος ἀκονίου, λόγχη. Joannes Tzetzes: Πολλοὶ
μὲν τὸ ἀκόντιον καλοῦσι σειρομάστην ὥσπερ κάν
τῇ Φτεᾶς νοεῖται ἵστορι, etc., χυρίως δὲ σιδή-
ρους τῶν τελώνων ὑπάρχει, ὡς μέγας ὁβελίσκος τις
φτιήτοντας τοὺς σάκχους τὰ κλεπτοτελωνούμενα
νοοῦσι καὶ χρατεύσιν. Videtur omnium commodis-
sime verti apud Europalatam *telum seu pugio,*

*quandoquidem siromastes ferchatur a magno tzausio ex sinistra parte zonæ, Ait Codinus hunc siro-
mastes vulgo vocari salibam. Leo imp. Constitut.
7: Εἰς τὸ φίλα μηχάνην φιπτάριον καὶ ματζούρ-
θουλον, ὅπερ λέγεται νῦν σαλίβα ἢ καὶ τζηχούριον.
Glossarium scribit marthozomáboulon. Anonymus de
bello sacro: Σαλίβας εἶχον τευρκιάς. Junius dicit
σαλίβαν εἶσεν vocem Arabicam. At quomodo scit
eīsse Arabicam, cum nesciat quid significet? Non
enim est militaris clava, ut ante diximus. GRETS.*

[Indicant qui Meursium sequuntur, at non attin-

A gunt vocis hujus sensum. Siromaste s'romasten
exploro, et velut χλεπτοτελωνούμενον in obscuris
Tzetzis carminibus (Chil. 13, tit. 492) νοῶ καὶ χρα-
τῶ. Mercatoribus ex Oriente merces exportantibus
non prius licet eas in naues congerere vel e portu
abducere, quam vectigalibus colligendis præfecti
sagmas omnes et vasa examinent, ne pretiosiores
vel exportari prohibitas sub vilioribus et licitis
occultent illi, ut ita vel de vectigalium pretio de-
fraudent vel principi legem serenti subtilius illudant.
Explorant itaque publicani sagmas et strues sar-
cinarias, et colligatas quantumvis strictissime vel
tenacissime junctas longo acutoque ferro perfodiunt,
et sensu duce experientiaque magistra, quod ipse
visu sum expertus, num serica fila verbi causa sub
B gossipinis vel metallis sub ceræ massa lateant, in-
quirunt et deprehendunt; ut fraude comperta multa
pecunaria vel verberibus dolorum artifices punian-
tur, ac regio jure detineantur merces et addicantur
fisco. Verutum autem illud longius et acutius, ex
aliqua cum pugione, telo, hasta similitudine, σειρο-
μάστης vel σειρομάστης audit: quia vero præcipitem
mercatorum in exportandis mercibus diligentiam
reprimit et fraudes coercet, σαλίβαν vel σαλίβαρι vul-
gus appellat, frenum videlicet. Hisce perspectis
nil difficultatis remanet in. Tzetzæ absque interpre-
tatione a Rigaltio Meursio et Gretsero, relato, nil ob-
scuritatis in Hesychio, nil quod moram faciat in Co-
dino. Hesychius: Σειρομάστης στεῦδε τι σιδροῦν,
ὅπερ οἱ τελῶναι πρὸς έρευναν ἔχουσι, λαθὴν ξυλίνην
ἔχον. Cur illud in zona gerat (zausius, alibi discut-
timus. GOAR.)

Ib. Ἀμηράλιος ει ἀμηράλης præfectoris maris, ex
Arabico amira seu amirus, inquit Junius, et Græco
ἄλιος marinus. Credat qui volet: ego assensum co-
bibeo. Transiit vox hæc ad Gallos, Italos et alios,
quibus amiral est præfector maris seu thalassiar-
chus. Quod nomen sive absolute pro principe gen-
tis sive pro præfecto maris accipiatur, mirifice a
Latinis scriptoribus variatur, ut ostendi 244 ibi.
II de S. Cruce, c. 12. Ἀμηρᾶς princeps est, usitatum
nomen apud Mahometanos Arabes, ut et ἀμηραῖος,
quæcumvis et hoc sub amera minores duces denotet.
Siebertus in Chronico: In regno Saracenorum
quatuor prætores statuit, qui omiri vocabantur,
ipse vero amiras vocabantur vel protosymbolus.

Ib. Ἐπὶ τῷ δεῆσεω. Ita omnino legendum,
et illud επὶ τῶν δικάζεων procul relegandum. GRETS.

Ib. [Χειρόρειος. Simon Portius: Chirothece,
χερόχτι, χερότι, χειροθήκη. Ἔγχειριον δισχισμέ-
νην εἰς δάκτυλον vocavit Nicetas in Alexio Compiensio
I. III: Ή δ' αὐτὴ καὶ δορὰν χρυσόπταστον ἄγχειριν
ἔχουσα, διεσχισμένην εἰς δάκτυλον, κοντητίναν εἶχεν
δρυΐθια, καὶ τξιούσα πρὸς θήραν ἐπέλωκέ τε καὶ
ἐπεθώνε. Vulgaris texius habet: Η δὲ αὐτὴ τὸ
χειρότιον χρυσόπταστον ἔχουσα, δισχισμένην εἰς
δάκτυλον, κοντητίναν εἶχεν δρυΐθα. Carpit his verbis
Nicetas indecens imperatricis factum: probrum
tamen quo eam, velut ἡρα ipsa, populus insecta-

batur, non advertit interpres Nicetæ. Locum ne A baro et Meursius in suo Graeco-Barbaro Glossario adducit: relatum antecedit proxime. "Εγειρό δὲ τῶν ἀγοραίων καὶ τὰ μημῆλα τῶν πτηνῶν, καὶ διὰ τὸ φύσις ἐστόμασι πρὸς μουσουργίαν ἀεὶ μέχι ὑποβάλλοντες μάθησιν, καὶ ταῦτην κοινότερον, ἀδειν ἐπὶ στενωπῶν καὶ τριβόδων. Εἰσοδεῖται καὶ ἔπειτα δικαστον. *Edocuerunt ut canerent, Meretrix pretium: subintelliges, exige prostituti corporis. Vertit interpres inepte: Politica justitiam, πολιτικήν siquidem vocant hodierni meretricem cetera urbe publice expositam ac toti euriæ ob corporis prostibulum notam, Galli courtisane. Aliud: id est quod anchor non uno loco vocat δικαστρα preium jure reddendum. Goar.]*

Ib. Pro χαρτον legendum videtur χασδίον, quæ vox vestem ex pilis vel villis conjectam denotat. Est et χασείδιον apud Achmetem Onitopolam, c. 220, ubi invenies χασείδια ἄπ' ἑρίων. In synodo Florontia: Sedebat in equo pulcherrimo, nigro, καὶ εὐτρεπισμένῳ μετ' ἑρυθρῷ καὶ χρυσοῦφάντου χασδίον, qui ornatus erat rubro et aureis filis infecto tegumento; ut proinde locus iste Codini ita reddendus videatur: Scarunicum ejus indutum seu suffultum est panno ex pilis seu lana conjecto. GRET.

[Χασδίον villosum sericum. Vocem referit concilii Florentini textus Græcus; verum ab interpreto omnissam: 'Ο μὲν βασιλεὺς ἔκαθετο ἐφ' ἵππου ὥραιοτάτου μέλανος καὶ εὐτρεπισμένου μετὰ ἑρυθροῦ καὶ χρυσοῦφάντου χασδίον. Insidebat imperator equo pulcherrimo nigro, qui purpureo et auro texto bombyce heteromallo constratus erat. Interpres: Qui purpureo aureoque intertexto constratus erat tegumento. Nihilo melius qui posuit ornatus erat rubro et aureis filis infecto tegumento. Pessime omnium qui χασδίον pannum ex pileis seu lana conjectum putat, et ēνδεδυμένον suffultum vertit.

Ib. [Χρυσοῦν δὲ ἀργυροῦν πετάλιον ζωγραφικόν, aurum vel argentum foliatum, subtilibus nimirum bracteolis operi pictorio tenuatum. GOAR.]

Ib. Φωσάτον. Scribitur etiam φωσάτον, a fossa. Proprio significat castra fossis munita, item exercitum ipsum. Moschopulus: Φωσάτον δὲ στρατός. Hinc φωσατεύειν sive φωσατεύειν exercitum ducere, et φωσατικῶς instar exercitus. Inde etiam translatum est, praesertim a Latinis, ad fossas quascunque munitiones 245 causa factas. Robertus de Monte in Chronico: Rex Henricus fecit fossata alta et lata inter Franciam et Normanniam ad prædones arcenos. Andreas presbyter in Chronico Bavaro: Ratispona a porta S. Petri usque portam occidentalem fossatum exterius (der stadtgraben) in toto perficitur. Invenies hideri φωσάτον et φωσάτον. Quin et simplex vocabulum fossa suum fecere; et φωσάν fodere, fossam facere. Eadem notione usurpant σέδετον, pro castris scilicet. Suidas: Σέδετον τὸ φωσάτον. Ab eadem notione est ἀπληκτον (significat enim castra) et ἀπληκέειν, ex Latino applicare, castra metari. Vide Rigaltium in suo Mixohar-

A baro et Meursius in suo Graeco-Barbaro Glossario

P. 25. *Præfector alio*ii*. Non satis mirari possum quid Junio in mentem venerit, ut vocem ἀλογον ab Hebrewa halac (quod est ire) deduxerit, cum luce clarior sit ἀλογον esse vocem Graecam, quasi dicas *irrationale*; quo nomine recentiores Græci *equos* significant. Anonymus apud Rigaltium: "Ἀλογα ζωα νωτοφόρα, ἀχθοφόρα. Et absolute pro equis inuenies apud Mauricium, Leonem et alios. Itaque Junianum halocumabilegetur ad nuntium seu viatorem, quem, ut Junius inquit, Turcæ appellant *halac*.*

Ib. Matzuca Junio est clava, ex Italico Massa vel potius Gallico Massue, ut inquit. Scribitur etiam ματζούκιον. Ibidem στηλεῖον descriprio pro canto seu hastili matzucæ, *der stiel*; in cuius vertice erat bouthov, butta, cupa seu cupella. Scribitur quoque bouthov seu, ut Rigaltius, βούττον, βούτζη, βούτζον, βούττις; quæ non tantum cupam seu enveloplam, sed ipsa etiam integra vasa vinaria significant, ut te in Glossariis suis auctorum testimonio docebunt Rigaltius, Meursius et Casanobonus a Capitolum et Flavium Vopiscum p. 412, 522. Germanis inde venit button, de vase dorsuario, quo uera jam a vindemiatoribus resectæ per destinatos ad id homines colliguntur et ad torcular deferuntur: quamquam *button* istidem vocant alia dorsualia instrumenta, ad similitudinem vinarii illius facta. Quid? quod Græci cupam quoque in suam linguam translaterunt, κουπα. Assertur etiam βούτιον, *butina* pro lagena. Butto sacra supellectili adjungitur ab Anastasio in Leone IV: *Obtulit in basilica b. Petri apostoli buttonem de argento purissimo*. Igitur, ut hinc abeamus, contus dico sicci protologioris halebat in vertice bouthov, id nimis quod Germani dicunt *ein kippelein*. Verum haec omissa eversum it Meursius, qui in Glossario v. βουλλον affirmat legendum non bouthov sed boullion, quod est orbiculus, circulus. Sed cum hoc sine ullius mis. codicis auctoritate asserat, non est cur nostræ lectionis, quæ calamo exaratis exemplaribus fulcitur, nos aut poniteat aut pigeat, nisi quis malit legere, τουφον βαμμulum a tupha seu tufa. Suidas: Στελεῖδ; τὸ τῆς ἀξινῆς ξύλον, etc. *stiel an der axt*. Et forte hic etiam scribendum steleneis, non στηλεῖδ; GRET.

Ibid. [Ητιδιωτικῶς καλοῦσι ματζούκιν. Ita est: clava ιδιωτικῶς et vulgo ματζούκα, et ut eruditus Gretserus, e Gallico massue, vocatur: 246 at non ιδιωτικὴ et vulgaris clava est haec πρωταλεγάτορος ματζούκα, sed honoraria, eaque capitata virga, quam apparitores seu accensi gestant ante principes, cardinales, rectores, in potestatis symbolum et excellentiae argumentum, *la fasse*; unde et ipsi clavati apparitores et clavigeri accensi nuncupati. Nil itaque hic ad propositum castrense ματζούκιον, de quo Rigaltius et Meursius, qui ματζούκην et ματουάχην Theodori cuiusdam cognomen apud Nicetam in Manuelis I. vii cum appellativa hac dictione temere confundit. Ad rem. Virgē hujus capitata ma-

manubrium scribitur correcte στηλεῖος, quod columelam imitetur, quamvis apud Crispinum securis manubrium στελεῖος, στελεῖος, στελεῖος, στελεῖον, στελεῖον et στελεῖα scribatur. Boutsov sic τὸ δέρμα quid sit inquirendum: buttæ enim et capæ, ac integra quoque vasa vinaria, de quibus Gretserus, Meursius, Rigalius, ab hoc insigni removenda. An vero Boutsov quasi φύτον diminutivum φύτας, cuius inter varias capitum præcedentis lectiones est mentio, cuius idem est ac τούφας sensus, ita ut caput et apicem clavicule istius crassiorem et extremum nodum significet? an iterum Boutsov, quod nodus ille oblongior buttam et vegetem sua figura imitetur? An deinde Boutsov non in clavicula superiori vertice, sed in inmo extremo inspiciendum, ita ut velut os in acetabulo, imum illud manubrium ἐν βούτῃ cep in craterculo et cupella includatur, quo et firmius tenetur et ei, quod panno coccineo superindutum sit ornamentum auro addito crescat? Minus displicet indutum illud manubrium, si summa in parte caput deauratum, in ima craterulum hunc proferat, in media tandem δέρμα δρόιως κεχρυσώμενον, non ligamentum quo libet, sed vinculum, sive laminam auratam illud ornate ambientem ostentet. Boutzov porro est immergere vel immittere, vide licet in rem profundam; ac propterea acetabulum aureum, cui commissa fuerit extrema clavicula pars, βούτου non immerito nomen assequetur.

P. 26. Χρυσάριον Simon. Portius: Χρυσάρι vice χρυσάριον, χρυσάρι, χρυσὸν, χρυσός, aurum. Meursius corruptissime legit χρυσάρη, nusquam usitatum. Dicitur χρυσάρη: filum aureum, et aurum quodcumque alteri rei additum, quasi χρυσαπέδην; quod hic etiamnum clarissime deprehenditur. Goar.]

Ib. Mirum est quomodo Junius hic βεστιάριus interpretatus sit vestibulum, et τὸ πρωτοβεστιάρτην principem vestibili. Errant viri docti, id est Junius, ut ait Meursius, qui ita interpretantur; ubi iterum Junianum delirium viris doctis ascribitur. Sed quid vestiarium? Suidas: Βεστιάριον παρὰ Ρωμαῖοις τάπος οὐδα μάγκαλα ἀπόκειται ἐσθῆτης. Moschopulus: Βεστιά παρὰ Ρωμαῖοις λιμάτια, εἴδοντα καὶ βεστιάριον κυρίως, τὸ δὲ βασιλικὰ ἑνῶματα φυλάσσονται. Dicebatur vestiarii præses etiam abestiarius; et vestiarium generalius ταῦτα βασιλικόν, aëriarium imperatorium, apud Choniatem, citante Rigalius.

P. 27. Tzangratorum (ita ubique scribendum, non tzangatores) a Tzangris, arcus cuiusdam genere, ut ex Cantacuzeno liquet l. 1, ubi de machina quadam bellica agens dicit in quoilibet καταστρώματι ejus (erant autem quinque) fuisse octo τῶν ἐκ τέξιν Λατινικῶν τῶν λεγομένων τζαγγρῶν ἀφίεντων βέλη. Ibidem: Καὶ τῶν ἀπὸ τῶν τζαγγρῶν ἀφιεμένων βέλῶν. Male ergo Junius p. 313 facit ex Tzangratoribus milites spatharios, cum fuerint sagittarii et arcicententes. Male etiam nomen ipsum deducit a roce orientali saga, quæ, 247 ut inquit, significat copiam, densum et confertum esse. Nimisrum, quoties Junius non habet quod dicat, ex Oriente dicendi

A occasionem querit. Quanto verisimilius deduceret ab Germanico τάγην?

Ib. Τῶν μουρτάτων. Originem hujus nominis non explicant auctores.

Ib. Τῷ τζαχόρῳ. Nomen hoc ex Hebreæ lingua deducit Junius in schol. p. 304, quidquid dieat Gregoras, l. iv hist. Byzantinæ, qui quos veteres vocabant Laconas, a recentioribus istis Græcis Tzaconas appellatos scribit, exigua eaque quotidiana litterarum immutatione. Nec absterret Junius, quamvis hodie quoque regio Peloponnesi, olim Laconia, dicatur Tzaconia, et incolæ (Paudect. Turc. p. 30 et Turcogr. l. vii, p. 489) Zaones seu Tzacones; valdeque usitata sit Græcis recentioribus litterarum TZ in aliarum locum substitutio; hinc τζαχίζο pro λαχίζω, lacero, rumpo. Quare qui Tzacones ab Hebræo τζαχ potius quam a veteri Laconum appellatione dictos existimat, is cur non quidvis sit i persuadet causam dicere non potest.

Ib. Orientalium thematum. Exstat libellus Constantini Porphyrogeniti Περὶ θεμάτων ἀντολικῶν, quem Græce et Latine edidit Vulcanius Batavus, notisque illustravit; in quaeis, præter cætera: Varias esse τοῦ θέματος significationes nemo ignorat. Ciosse veteres interdum interpretantur θέμα positionem, ensum, interdum θέματος ἀνθρώπου constillationem, quod idem est ac positiō, interlum legio τάξις, θέμα. Ex quo liquet θέμα idem esse quod τάξις vel τάγμα, hcc est legionem. Justinianus imperator in Novellis plerumque hæc τάγμata vocaliteratōnōς καταλόγους. Subjungit: Quo fit ut Hier. Wolfo non assentiar, qui θέματα provincias vertit in Zonara; ut nec Enimundo Bonifacio, et doctori innominato, cui id acceptum fert, qui adnotacionibus suis in jus Orientale locum illum ex constitutione Isaaci Comneni, καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν δλων θεματικῶν παρέστησε τῇ βασιλεῖᾳ μου, interpretatur θεματικῶν provincialium: quos ego potius legionarios vertiterim. Inter τάγμata vero sive legiones et θέματα hoc tantum est differentia, quod illa florente imperio Romano ut justæ legiones ita dictæ fuerant, quæ postea immunito truncatoque Heraclii temporibus eodem imperio θεμάτων appellationem, descendentibus a veteri amplitudine legionibus, sibi consecuta. Quod ipsum testatur hic noster dicens: 'Ἄλλοι πρώην καὶ κατ' ἀρχὴς τάγμata τινα καὶ λεγεῶνες διπλαγον ἀναγνωριμέναι κατ' θήνος. E quibus legionibus recentet legionem ἄλι martyrum, de quibus Basilius: Οὕτοι δικιλας ἀκμῇ καὶ δυνάμει τῶν καὶ ξαύτοις πάντων διενεγκόντες εἰς τὸν στρατιωτικὸν τελεῖν ἐπάγθησαν καταλόγους, hoc est, ni verit Budæus, in cohortes et numeros legionum alleceti sunt. Apud Cedrenum p. 466 in Copronymo accipitur θέμα pro praefectura, eis pleg: τοὺς ὑπὸ θέμα τῶν Θρακησίων δντας. Paulo post, ὡστε ἐν διψῃ ὑπὸ αὐτὸν θέματι. Edidit Fridericus Morellus, professor Parisiensis, libellum Græco-Latinum de Occidentalibus Thematibus.

248 P. 27. *Magni myrtitiae. Junius murtatos et myrtatum ab Hebreo repetit, eadem felicitate qua Izacones ex iisdem cunabulis educti. At quis myrtitiae? audiamus Glossarium. Viri docti, id est Junius, putant suisse magnum praefectum τῶν μυρτάτων, de quibus paulo ante diximus. Sed falluntur; nam in eodem Codino est p. 43: Τὸ τοῦ μεγάλου μυρτάτου ὑπηρέτημα ἀνεπίγνωστον ἔστι. *Imo praefectus eorum στρατοπεδάρχης dicebatur. Idem Codinus, p. 27:* Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μυρτάτων, εἴτε τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τζαγγατόρων. Iterum: Καὶ δὲ τῶν μυρτάτων στρατοπεδάρχης δύοις. Itaque de eorum errore satis liquet. Ille Glossoigraphus in Junio. Grets.*

Ib. Γαμματίζον. Retorta in transversum baculi extremitate in rectum angulum, littera Γ et δικανίξιον γαμματίζον eluet. Sunt et pontificalium φενώλια γαμματίζοντα casulae, ut ita dicam, gammatae, illæ nimis quæ gommatoна quaternariis crucem componentibus totæ respurguntur, *¶* ex quo πολυσταυρίων sortiuntur appellationem, qualem Ludovici Adeodati regii nummi promerentur, et littera L nomini suo sacra, quater ac semper diversimode picta, crucem, insigne Christi γαμματίζου, oculis objiciunt. Στιχάριον διὰ γαμμάτων in meditatione de patriarcharum privilegiis apud Balsamonem lectum hinc patet. Constare etiam potest γράμμata, de quibus Balsamon idem ad 27 canonem Trullanum, cum gaminatis non esse confundenda; hæc enim nonnisi tertiae uniusque littera figuram, alia quamlibet opere Phrygionico vel penicillo delineandam denotat. Grets.]

CAPUT VI.

Observationes et explicationes in caput 5 Codini quod est de ministeriis aulicorum.

P. 28. [Οὐδεμίαν ὑπηρεσταρ ἔχουσιν. Quod alibi dictum, hic observandum rursus: aliud ὄφρικον, aliud ἄξιωμα. Hoc dignitas est solummodo, et honorem promeretur: illud obsequium praestat, et mercedem stipendiisque requirit. Despota, sebasta orator et Cæsar nullo munere funguntur, quia non ὄφρικον, sed ἄξιωματος honore ultimis temporibus paucilebant; unde ἄξιωματος αἰνέριus quam ὄφρικον, καὶ ἀλοι censendi. Ex ins. regiis unum ἄξιωματα ἀπὸ τῶν ὄφρικον manifesto dividit, et illa quidem esse despotæ, sebastocratoris, Cæsaris, panhypersobasti et protovestiarii, quod sum miratus, asserit; sub domestico reliqua inter officia recenset.

Ib. [Ηγεμονταρ, bellicam praefecturam interpretator: officii etenim alicuius onus principibus hujuscemodi inpositum nusquam affirmaveris. Len const. Tact. 4: Στρατηγὸς ταῖνος προσαγορεύεται ὁ τοῦ παντὸς στρατοῦ χορυφαῖς τε καὶ φρεμῶν.

Ib. [Ο καρυκερόθεαστος οὐδεμίαν ὑπηρεσταρ ἔχει. Est enim honoris, non ministerii, titulus ab Alexio Comneno adiumentus.

Ib. [Ωσκερ δέ μέγις δομέστικος. Existat præcla-

A rum huius loci non adeo testimonium quam commentarium apud Nicetum in Manuale Comneni, l. 2, ubi copiosa classe navium, hominum, armorum, victum 249 descripta, Οὗτω τούν, inquit, καὶ ως φέτο καλῶς, τὰ κατὰ τὸν Σικελικὸν πόλεμον παρασκευασμένον ἀνάγεσθαι μὲν κελεύει τὸν στόλον τοὺς ἐρέτας καὶ κελευσταῖς λύσαι τὰ καρχήσια, μέγαν δούκαν προβαλόμενος τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τὸν Κοντοστέφανον Στέφανον, ἀπάλει δὲ καὶ τὴν πεζὴν στρατιὰν ὑπ' ἀρχηγοὺς ἐτέροις, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννην τῷ Ἀξούχῳ τῷ μεγάλῳ δομεστικῷ. Grets.]

Ib. Flammulum sive crucem, etc., τὸ τοῦ στρατοῦ μετὰ πυρεβόλων. Junius: *Aus exercitus flammeum cum ignis telis. Inepte;* cui longe adhuc ineptior explicatio additur p. 286: *Hoc alerum est flammeum, quod archistratega, ut appellatur, c. 6, praeserri solet, siquidem hic aliis quam imperator est; quamobrem exercitus flammeum appellatur, in quo expressa erat fulgurationis et fulminationis species. Nugæ. Legendum enim ἦστι τὸν σταυρὸν μετὰ πυρεβόλων, ut habeat codex Bavariensis et Lautherianus. Hoc enim dicit: Τοὺς ἄρχοντας ως κεφαλὰς πρæserre, erigere et statuere solitos consuetum flammeum seu vexillum regium vel crucem radiantem seu radios instar ignis emittentes. Sed Junius ex hoc scripturæ compendio στροφον fecit στρατον, et ex ἦστι, quod in omnibus nostris codicibus legitur, ἡ τὸ αἰρετον etiam articulo τοῦ. Quo consilio? licet tandem in additionibus hanc codicū nostrorum germanani lectionem ipse quoque annotat, sed sine approbatione et explicatione. Grets.*

Ibid. [Φιλάρμονος. Non dubium quin φιλάρμον sit legendum, ut ex positis apud Rigallium et Meursium exemplis constat: hæc tamen est lingua corruptio, ut addito π ex ea quam habet ad μ affinitate etiam λ in ρ mutetur, quam litterarum permutationem demonstravimus bodiernis familiarem. An ita vero cunctis σύνθεσι βασιλικὸν hoc φιλάρμον, ut in singulis cohortibus, legionibus, scholis unum tantum explicaretur, ac unius coloris et figuræ esset in omnibus? Ita præcipit Leu in Tacticis const. 6, licet in similibus vexillis colorum varietatim non omittendam suscitat: *Προσάσσομεν δὴ καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν βάνδων ἐκάστου τάγματος ὄμοχρους γίνεσθαι, καὶ τὰ φιλάρμουλα ἐκάστης τούρχας ἡ δρούγην ιδίωχρα εἶναι. Ένα δὲ καὶ καθ' ἐκάστον τάγμα εὔκολας ἐπιγινώσκῃ τὸ δίοιν βάνδων, δεῖ ξεπρατερεῖν καὶ σημεῖα προστιθένται ταῖς κεφαλαῖς τῶν βάνδων, τοῦ γενώσκεσθαι αὐτὲς, καὶ κατὰ τὰς τούρμας καὶ κατὰ τοὺς δρούγγους; καὶ κατὰ τὰς βάνδρας. Bāndum a flamulo discriminat: illud enim quadrum, hoc longius, fissum in medio ac in acumen desineus, quo flammam sive πυρεμβίδα sursum latam imitetur, et Francorum flammeo orisflamme, Francicisque vexillis, bannières, nomen imponat.*

Ibid. [Τὸ σταυρὸν μετὰ πυρεβόλων. Hæc sunt Cpolis insignia, crux aurea in coccini coloris scuto posita, ac in spatiis inter crucis ramos

vacuis littera B quater descripta, quæ cum turcæ
σθλῷ, chalybi ex quo executur ignis (igniorium
vocant, fusi) sit non absimilia, sedinde Orientis
imperatorum quatuor chalybes igniaries in insigni-
bus gerere creditum. Est tamen littera B quater
picta, quatuor sequentium verborum initialis, βα-
σιλεὺς βασιλῶν βασιλεύσει. Vide Mar-
cum Vulsonium in Scientia Heroica.

Ibid. [Ἐγκίκλων. Ut in mari, etiam quod habet
imperator in terra robur, effigieat. De vexillo
eiusmodi videtur Nicetas locutus in Alexio II: Ὁ τοῦ
βασιλέως στρατὸς τὰς σημαῖας τῶν ἀψίδων διώθεν
ἔστησαν, αἱ τοὺς βασιλεῖς εἰκόνες οὐσιεῖσαν.

Ib. [Ἐγκίκλων. Ut in mari, etiam quod habet
imperator in terra robur, effigieat. De vexillo
eiusmodi videtur Nicetas locutus in Alexio II: Ὁ τοῦ
βασιλέως στρατὸς τὰς σημαῖας τῶν ἀψίδων διώθεν
ἔστησαν, αἱ τοὺς βασιλεῖς εἰκόνες οὐσιεῖσαν.
B] *Ib.* [Ἐγκίκλων. Ut in mari, etiam quod habet
imperator in terra robur, effigieat. De vexillo
eiusmodi videtur Nicetas locutus in Alexio II: Ὁ τοῦ
βασιλέως στρατὸς τὰς σημαῖας τῶν ἀψίδων διώθεν
ἔστησαν, αἱ τοὺς βασιλεῖς εἰκόνες οὐσιεῖσαν.

P. 29. [Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην. Fran-
cicorum exercituum summum prætori ((constable)),
qui Graecorum magnum domesticum exarbat po-
testate, ac regis equis et equis omnibus præfecto
(grand escuyer), qui protostratorem in Christianis-
sima curia agit, juris vocem concessum ut uterque
regium ensim tractet, ille quidem audum, hic va-
gina scutum et balteo serico liliis aureis resperso
pendente; de quo dicit Haillan, Vulsoius et alii.

Ib. [Τοῦ κόμητος τῶν βασιλικῶν ἱππων.
Imperio stratorum protinatori subiectos præcipuus
est κόμης τῶν βασιλικῶν ἱππων, idem qui equis
regius.

Ib. [Ο πρωτοστράτωρ-ἀπό τοῦ χαλικοῦ λαβὼν.
Donatio Constantini: Ημεῖς δὲ στράτορος ὁρψι-
κιον ὑπελθόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ
κατέχοντες, τῆς αὐλῆς τῶν ἵερῶν αὐτοῦ ἔξιμεν ἀ-
πατόρων, αἰδοὶ καὶ φόδρῳ τοῦ χυροῦ μου τοῦ ἄγλου
συνεχόμενοι Πέτρων. Nicetas in Alexio III: Ο μὲν
ἵππος προσάγεται πάρα τοῦ πρωτοστράτορος ἀπό
τοῦ χαλινοῦ ἐλκυσθεῖς.

Ib. [Ο μέτρας χαρτουλάριος. E chartulariorum nu-
mero pene immenso, quorum alii cursus, alii sacri
cubiculi, alii magistrorum peditum et equitum, hic qui
stabulorum intelligitur. Alias quodnam viri togati et
tabulas tractantis ad militiam equos et armam consor-
tium? Suggestit testimonium Zonaras in Isauro:
Παῦλον τὸν τῶν βασιλικῶν ἱππων ἐπιστατοῦντα
(χαρτουλάριον ἡ Ρωμαῖων οἶδε τούτον λέγειν φωνῇ)
πατρίκιον τιμήσας καὶ στρατηγὸν Σικελίας. Pro-
fert Nicetas aliud in Isaacio Angelo: Χοῦμνος χαρ-
τουλάριος ὁν τῶν ἱπποστάθμων. Subest protostra-
tori et administrat. Hanc palatii portam nulli, nisi
donaverit imperator, equiti præterire licet. Nicetas
in Manuele: Εἰσεῖσιν ἀσμένως τὰ βασιλεῖα. Ἐν δὲ

A τῷ παρένται μεθ' ἵππου Ἀραβοῖς ἀριστήνεσθαι; τὰ ἀνά-
κτορα καὶ μέλειν εἰσίναι διὰ τῆς τολμῆς μεθ' ἣν τῇ
ἐκ τῆς θρασοῦ ἀπόβασις ἀφέται μόνοις τοῖς αὐτοκρά-
τορσιν.

Ib. [Πεζεύειν. Ex equo in terram desilire, et
πεζεύειν locus in quo relinquuntur equas et pedibus
via conficitur. Goar]

Ib. Σερστία καὶ συρτί. Μήτια στρατιώτῳ, γινομένη
est sternere; hoc a σύρῳ, quod est strato. Μήτια
quoque equi, quos ναυαρούς secum ducebant, appelle-
labantur συρτοί, ut docet Glossarium ex Constanti-
ni Tacticis. Grets.

Ib. [Quibus sternere solent ephippis et phalera, et
docet post Theophanem Cedrenus in Mauritio: Ὁ
ἵππος τοῦ βασιλέως ὁ τὸν χρυσοῦν περικείμανος
χόσμον. Describit Anna Vitæ patris I. i: Ὁρφτὸν
ἴππονδόν τοῦ Βρυσσοῦ ἵππον ἐπισυρθμένον, τῇ τε
ἄλουρῃ ἐφεστρίθι τεχνομημένον καὶ κατέχριστα
τὰ φάλαρα ἔχοντα. Uno verbo χρυσοφάλαρον ἵπ-
πον vocat paulo inferioris, ut ei Nicetas I. vii: Ma-
nuelis. Gregoras, ix, 7: Μετ' ἐρυθροβαφῶν κοσμη-
μάτων sect. 10: Μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἐφεστρίδων.
Στρώσιον autem, quod et ἐφεστρίς, dicit nomen
equo, diciturque ὑπόστρωμα apud Annam citatam
I. iv, adeoque longum et lateribus pendens assertum
ut etiam calcaris ferrum illi referat in his: Νατ
μήν καὶ ἡ τοῦ μάνικος ἀχμὴ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς
ἔνδαχοῦσα τὸ ἀκρον τῆς ἐφεστρίδος, οὐ ὑπόστρωμα
λέγουσιν, ἀλλινέστερον τὸν ἵπποτην ἐποιεῖ. Loquuntur
C de reglo eodem equo, quem I. i narraveraat
Bryennio tyrannidem 251 ambienti ereptum μετὰ
τῆς ἐρυθροβαφῶν ἐφεστρίδος, ut ipsa iterum I. iv
lestatur.

Ib. [Περὶ τῶν συρτῶν Meursius eruditus.

Ib. [Καβαλλαρίκιον caladromus, domitor et arena,
manège. In palatio, id est in areæ parte.

P. 30. [Stragulum ephippium est σάγιεμα. Leo
Grammaticus in Michaelo Theophili: Εὔρεν αὐτὸν
τυπετούλιγμένον τὸν τῷ σαγίεματι τοῦ δεξιοῦ ἵππου,
οὐ διαλυνεῖν. Alio apud Meursium. Goar]

Ib. Σκαπουλίων. Ita legendum loco illius κα-
πουλῶν. Grets.

Ib. [Σκαπουλίων. Sensus, non vocis, sunt
venandus. Σκαπουλίον quidem Latinè scapula sono
simile, at sensu longe semotum, cum oppositam
fere animalis partem referat, tergum videlicet ac
īmos lumbos. Σκαπουλία vulgus profert; de quibus
Simon Portius: Σκαπουλία σύροπύγειον τοῦ
ἵππου, tergum equi; nos la croupe du cheval. Hieronymus Germanus in Italo-Graeco vocabulario:
la groppa del cavallo, τὰ ξεκάπουλα. Auctor porro
equorum comiti, regio equo insidenti, nunquam
totum ephippium sagulum ad armos et collum
usque, sed ad medium tantum ephippii sedem
substerni scribit; quod etiam a pedissequis ho-
noris erga dominos causa videmus observari, si
quandoque heriles equos condescendant. Goar]

Ib. Στρατοπέδιον verti cum Glossario, locum, in
quo strator imperatorem in equum sublevare so-

let; nisi mavis reddere locum in quo equi ster-
nuntur. GRETS.

Ibid. [Stratorum locus et statio est στρατορίχιον, non is quo illi sublevant imperatorem in equum, πέπεμψα jam ab auctore vocatum.

Ib. [Ephippiaria pila, qua apprehensa exsilis eques in equum, est κομπώσιον, quod sit ephippiū κόμπος, de quo supra. Adnumeratur vero ephippio, ut in comitis equorum jus transeat, eo quod ex auro lapillis ornato consici soleret. Περὶ τῶν τουφῶν dictum est alibi. GOAR.]

Ib. Lego τουφῶν pro φορούντων, vel φουτῶν, de quo jam supra satis, c. 4.

Ib. De Theophilio imp. acerrimo iconoclasta lege Cedrenum, Zonaram, Manassem, Glycam. GRETS.

Ibid. [Θεοφίλιον φασι. Diffusius, at in eamdem mentem narrat historiam Cedrenus: diversam habet Leo Grammaticus in Theophilo. Conferet utrumque lector, ubi hic lucem aspicerit. GOAR.]

P. 31. Rucherium vestiarium. GRETS.

Ibid. [Vestiarium est, sicut et βεστάριον: ut nihilominus subindicatum ab auctore discrimen inter utrumque observemus, dicendum ρουχαρεῖον esse cubiculariorum conclave ad sacrum cubiculum. Favet synodus Florentina ultimis pene verbis, quæ non in sacro cubiculo, sed in conclavi viciniorc, ἐν τῷ ρουχαρεῖῳ τοῦ βασιλέως, Græcos pontifices tomo unisonis subscriventes manifestat. GOAR.]

Ibid. Σπάθη spatha, ensis. Spatharius ensifer vel satelles, σωματοφύλαξ. Protospatharius, primus inter spatharios, spatharocandidatus. Σπαθαροκούσκουλάριος, spatharius cubicularius. Spathatus, spatha munitus. Σπαθία spatula. De quibus vide Meursium et Rigaltium in Glossariis. Ex dialogis S. Gregorii non ignotus est spatharius regis Totilæ. Et apud nonnullos Germanos instrumentum quoddam fossorium *ein spath*.

252 P. 31. Τζαγγία. Melius τζαγκλα, τζάγκαι, tzancae. Proprie calcei imperatorii; et calcearius, qui eas constiebat, τζαγγάς vel potius τζαγκάς dicebatur, non ut alii sutores τζάγγαριος, seu τζαγκάριος. Ita enim hic legendum est, non τζαγκάριος, ut edidit Junius, cui tzanca et tzancia non placent, magis arrident tzaggæ et tzaggia, ut habeat occasionem nomen hoc deducendi ex Arabicâ lingua. Sed posterior est apud me fides codicum Lautherianum et Bavaricorum et Simeonis magistri officiorum in Pandecte Turcic. 199, qui τζαγκλα et τζάγκας nobis exhibent; tametsi altera lectio illa τζάγγας, τζαγγλα τζαγγάριος simpliciter rejici nec potest nec debet. Scribitur etiam τζαγκάρης: hinc τέλη τζαγγαριή, ars sutoria. Transiit hoc nomen ad Latinos. Trebellius Pollio: Zanchus de nostris Parthicis paria tria. Ubi Casaubonus: Barbarici calceamenti genus tzangas vocarunt. Sed varie scribitur hoc verbum. In codice Theodosiano de habitu intra urbem leg. 2 tzange; in tertia tzancæ. Græcis τζάγκαι aut τζαγγία, et τζαγγάριος; h. rum artifex apud Tz:tzem in Chiliadibus. Acroni zanga.

¶ A Persarum vel Parthorum suis gestamen magni pretii ex hoc loco et similibus appareat. In factis Grægis leguntur hæc de rege Lazorum: Τὰ τζαγγία αὐτοῦ ἦν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ ὑουσατα, Περσικῷ σχήματι ἔχοντα μαργαρίτας. Synodus Aurelianensis can. 22: *Monacho orarium in monasterio vel zancas habere non licet.* GRETS.

Ibid. [Τζαγγία, Meursius tzangæ, alii calceamenta barbarica. Cuius formæ fuerint non exponunt. His etiamnum hodie utuntur in Oriente vij et mulieres promiscue; suntque cothurni ex varie coloratis pelibus tibiam adusque genu pressim et strictim tibialium more vestientes, quales jam suo tempore usitatos describit Procopius de ædifice.

B Justiniani I. iii: Υποδήματα μέχρι εἰς γόνου φονικοῦ χρώματος, & δὴ βασικά μένον Ρωμαίον τε καὶ Περσῶν ὑπεδεῖσθαι θέμις. Hinc Arabes Elpidium imperatorem in Sicilia renuntiatur apud Theophanem in Irene et Const. περιθέντο αὐτῷ τζαγγίον καὶ στέφανον. Ex his, quæ Meursius et ex eo Gretserus de zangis concessit, plana relinquunt et perspicua. GOAR.]

Ib. Equi sagmarii Græcis quidem noti et usitati sunt, sed educi non possunt ex illa Codini lectione τζαγμάριος, quia vana est: substituendum enim τζαγγάριος vel τζαγκάριος. Et ut prior scriptura relinqueretur, non sagmarius, ut Junius, sed potius tzagmarius vertendum esset: nam sagmarius Græcis non est sutor, cum a sagmate formetur. Est autem σάγμα vel θήκη τοῦ ὅπλου, theca seu *ragina armorum*, vel *onus jumenti sarcinarii*. Hinc sagmaria jumenta vel sagmataria vel samaria Græcis, quæ nostris clittellaria; ad quorum ultimum alludit vox Germanica *suum-ross*, seu ut alii, *sammer ros*, et *sauum*, id nimirum quod huiusmodi equus gestat. Suidas: Σαγμάρια τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον τούλδον, τὰ βαστάζοντα τὴν ἀποκευὴν καὶ τὴν μεταχοιδήν τῶν ἱππηδέων. Mauricius apud Rigalium: Τούλδος ἦτοι τὰ σαγμάρια. Idem. I. i. c. 6, dixerat Ἰπποὺς σαγματάρους. Sic Isidorus *caballum sagmarium et mulam sagmariam*. Vegetius I. iii: *Impedimenta, sagmarii, calones vehiculaque in medio collocantur*. Nec Latinis ignoti sunt equi sagmarii, ut patet ex S. Bernardo I. iii 253 de considerat. c. 7, ubi Vossius sagmarii, loco vulgariter lectionis *sammarii*. Etsi in Latinis *summarii*, *suumarii*, *semmarii* lectio etiam defendi possit, quia sagmarii nomen varie variis corruerunt et ad idiotismum suum inflexerunt. Hinc in libello de miraculis S. Udalrici, nec ineleganti et satis antiquo, inquit Casaubonus in Lampridium, obtulerunt de cera quantum unus fortis saumarius portare potuit. Deducit idem Casaubonus sagmarios a sagmate et recte; et *sagma* ait esse id quod jumento imponitur, ut mollius rehat et sine noxa sua. Differit *sagma* a *sellæ*; nam *sagma* proprie est quod jumentis onera bajulantibus imponitur; *sellæ* equorum est vel aliorum animalium, quibus homo rehat. Dicitur etiam σάγη et *sagum*, quod significat omne ope-

D 253 de considerat. c. 7, ubi Vossius sagmarii, loco vulgariter lectionis *sammarii*. Etsi in Latinis *summarii*, *suumarii*, *semmarii* lectio etiam defendi possit, quia sagmarii nomen varie variis corruerunt et ad idiotismum suum inflexerunt. Hinc in libello de miraculis S. Udalrici, nec ineleganti et satis antiquo, inquit Casaubonus in Lampridium, obtulerunt de cera quantum unus fortis saumarius portare potuit. Deducit idem Casaubonus sagmarios a sagmate et recte; et *sagma* ait esse id quod jumento imponitur, ut mollius rehat et sine noxa sua. Differit *sagma* a *sellæ*; nam *sagma* proprie est quod jumentis onera bajulantibus imponitur; *sellæ* equorum est vel aliorum animalium, quibus homo rehat. Dicitur etiam σάγη et *sagum*, quod significat omne ope-

riumentum quo^m jumentis imponitur. Vide Casaubon. ad Lamprid. fol. 321, sed prior significatio potior est. Græci lectum σάγμα τοῦ σάγματος, Latini *sagmum sagmum*; quæ corrupte vulgo dicitur *salmus*, inquit Isidor. l. xx Etymol. GRET.

Ibid. [Τύμπανος. Simon Portius cum auctore: σχυτεύς, σχυτοζόμος, ὑποθημάτων δημιουργός; *cæcularius*, *sutor*. Apud Theophanem in Justiniano τὰ τζαγγάρια, officinæ sutoriae. Reim totam profero, et alios in ordine compositurus extra chorum salto. Conquerebatur populus in spectaculis eorum imperatore de Calopodio cubiculario: καλοπόδιον autem (quod alii καλαπόδιον prouuntiant) *tympanum calciferium sive pedem ligneum*, quo sutores utuntur, indicat. Cum vero Calopodium de nomine non auderet populus dicere, nec se cognoscere internum mandatore responderet imperator, exclamavit populus: Ο πλεονεκτῶν με, τρίσα γουστε, εἰς τὰ τζαγγάρια εὑρίσκεται, Καλοπόδιος; nimurum. Vide Justiniani ætate imperatores Jam tangis uos. GOAR.]

Ibid. Τὰς πρόκυψις. Dubitat Meursius num viri docti, id est Junius, πρόκυψιν recte vertant oratorium. Si non recte vertunt, cur non melius quid suggestis? Si voculam ipsam nimis grammatice urgeas, πρόκυψις non est oratorium, sed locus eminentior, unde imperator eminere, prospicere et prospectare seu despectare poterat. Si rem ipsam consideremus, πρόκυψις est oratorium, quia locus ille sine dubio non erat eo destinatus ut imperator inde tantum prospiceret, sed ut rei divince et preceps quoque fundendis operam daret. Unde ab oratione illie fieri solita oratoriæ appellatio loco accessit. GRET.

Ib. [Τέλετα. Quia commune et vile τζαγγάριον nomen apud Græcos, τζαγγάς, quasi digniore honoris titulo donatus, αὐλίκις sutor vocatur. An non fuis semper lieus et stapha scapha?

Ib. [Παιδόπουλος. Ω in ou commutato vox τέλος alteri adjuncta diminutivum quid semper sonat; hiac παιδόπουλον adolescens, puer honorarius, prout superius τὸ ἀετόπουλον et αὐθεντόπουλον parvum aquilem, parvum dominum referre dictum est. GOAR.]

Ibid. Junius legit τοῦ βεστιαρίου ἐντός, et hinc sue scripturæ mira phasimata superstruit, ad verbum: *Vestiarii quod est intus* (nempe in cerebro Junii) et *interioris*. Et mox tria vestiaria adducit, vestiarium proprio dictum a teste, et vestiarium munus proprio ταμιεύον, et vestiarium *vestibulum palatii*, per catachresin seu abusum 254 vocis. Duo priora vestiaria agnoscimus; tertium summa catachresi confictum a I suum auctorem remittimus. Dicit Codilius vestiarium hoc vulgo vocari ἀλλαξιμάριον, ab ἀλλάσσω *muto*. Hinc ἀλλαξις mutatio, et ἀλλαξιμάριον, quasi dicas mutatorium GRET.

Ib. [Quasi mutatorium ἀλλαξιμάριον, optime. At non ita res est mutare significat τὸ ἀλλάσσειν,

A quin proprie novas easque sacras accipere indicet. Euchologium: Ἀλλάσσεις ὁ λερέυς. Nicetas: Εὔριψις λερέα μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἀλλαγμένον: ita corrupte τζλαχμένον vice. Ἀλλαξιμάριον itaque est locus in quo vestes imperatoriæ, quæ et sacra, reponuntur. GOAR.]

Ib. *Anacara*. Junius, ut Arabismi specimen edat, anacara hrc ex Arabia advocat: nam vasa sive cæcavos aut lebetes vocales vocari ab Arabibus *Anakara*. Ejusmodi ferme esse quæ in Germania appellantur *kesseltrommel*. Cur non *heerpauken*, quæ etiam in equis pulsari possunt et solent? tympani genus inferiore parte rotundum, quo principes hoc etiam ævo uti et delectari consueverunt. GRET.

B Ibid. [Tympana inferiori parte rotunda. Ita Meursius. Cur rotunda potius quam plana vel quodvis aliud vox signilicet, edisserat. Lego apud Nicetam in Manuele I. v. 1: Ἐδερυγχεῖ τὰ κύμβαλα, ubi alia lectio habet ἀναχαράδαι. Sunt itaque τὰ ἀνάχρα eadem quæ κύμβαλα: at cymbala a tympanis quam diversa, licet in Cibele matris deorum a Gallis ad invicem juncta; unde et Apionem, qui se cymbalum mundi jactabat, tympanum juventutis potius vocandum asseruit Tiberius. Quæ tandem κύμβαλα Suidas: Θυμελικὰ πατήγια, histriorum musica et ludicra instrumenta. In epigrammate, Καὶ κύμβαλ' ἔδύσουπτα κοιλιχεῖται. Turnebus Advers. xxvi, 33. In hoc Propertii: *Cymbala Thebano concrepūere deo*. Si quis me roget, inquit, quale cymbalum fuerit, eum mittam ad herbam cotyledonem, cuius folia cymbali speciem referunt. Scribonius Largus: *Item mentastrum vel radicem κοχυλίδηνος que herba similia folia cymbalis habet*. Hrc illæ. Addo cotyledonem etiam cymbalion apud Tragum vocari. Vide figuram apud Matthiolum et alios physiologos Dioscoridis commentatores.

P. 32. [*Οτι δ πρωτοστράτῳ. Scriptis a Gretsero post Meursium de cursu et cursoribus addo ex Tacticorum Leonis cons. 7 locum auctoris de protostratore sententiam diserte explicantem: Ἐπέρα δὲ κίνησις, ὥστε ἐπιδιώχης, δεῖ μὲν σὺν ἐλαστῇ, ὡς κοιρωρας, οὐδὲ οἱ νῦν προκλάσταις λέγουσιν, δὲ δὲ συντεταγμένως, ὡς διαφένωρας, οὐδὲ ἡμεῖς καλοῦμεν ἐκδίκους. Καὶ εἰ μὲν ὡς κοιρωρας χρή κινεῖν, παράγγελλε ἢ Δρόμῳ Ἐλα, ἢ καὶ ἔω; Ἐνδε μὲν ἀποκινῶσι σὺν ἐλαστῇ ἢ ἐν δὲ ὡς διαφένωρας, παράγγελλε ἢ Μετὰ τῆς τάξεως ἀκολούθεις, ἢ καὶ ἀκολούθωσι συντεταγμένως. Ex hoc Leonis alium Cedreni percipies locum in Michaelie Curopalate. Leonem Armenium imperium auspicantem, regiam assumpturum vestem, communem quam deponebat τῷ τῶν ἱπποκύδων στρατεύοντι Μιχαὴλι, protostratori Michaeli, Balbo nimurum, dedisse retulerat, eumdemque dato intervallo de tyranido affectata suspectum a Leone missum ταχικὰ διδάσκειν τὸν χειρὸν λαδὸν describit. Ut quid nisi quia cursores et defensores, auctore teste, duebat, ita τὰ ταχικὰ eos docere tenebatur? GOAR.

Ibid. Κουρσεύοντας. Κουρσέύειν est prædari, A prædas agere. Possunt tamen hic per κουρσέοντας etiam illi intelligi qui in hostes extra ordinem excursiones faciunt. Paulo post τὰ κουρσέομενα 255 sunt spolia, præda. Et infra c. 16 dicitur ἀπὸ τοῦ χοροῦ dari pars quinta imperatori: in epopeo Junius ex cursu, verte ex spoliis. Quinta pars cedit rationibus seu æratio regis, πενταμορφίᾳ; pro quo codex vitio librarii πανταμορφίᾳ. Vide Rigalt. in Gloss. V. Κούρση, ubi Junium reprehendit quid ἀπὸ τῶν κουρσεομένων, p. 59, c. 5, vertit a cursoribus, quia vertendum erat ex spoliis, ex præda. Hinc κουρσέειν, et ut in Turco-Græcia κουρσέοντας prædari, populari, sic p. 57 δε φένεσθαι τῶν κουρσέοντων rectius redditur defensor eorum qui extra ordinem in hostes procurrendo dant impetum et ante omnes dimicant. Cursores enim seu κουρσέοντες sunt πρόβατοι οἱ προτρέχοντες τῇ παρατάξῃ τῷ συμβολῇ τοῦ πολέμου καὶ τοῖς φεύγουσιν ἔχθροις δέντες ἐπιτέθμενοι, ut ait in suis Tacticis Leo imperator. Item cursores sunt ἑνδροι, ut idem imperator docet; deque his loquitur Cyprianus, non autem de cursoribus, quos Græci δρομεῖς, Latinū proprie cursores nominant. Etiam Latinis mediæ statis cursariorum sunt prædones et pirati, qui terras et marias prædarum gratia percurrent.

Depentamœria imperatorum ex spoliis danda elegans exstat locus in Historia Joannis Cantacuzeni: nam cum de bello ab Andronico imperatore adversus Albanos gesto partitisque sine numero spoliis agit, sic præter cætera scribit: "Εθούς δὲ δυτος πρότερον τῇ στρατιᾷ, ἐπειδάν τινος κρατήσασι λείας ή πλειστονος ή ἀλλατεονος, τὴν πέμπτην μοίραν παρίχειν ἀριστερούς βασιλεῖ, καὶ μετ' ἑκατὸν τῷ μεγάλῳ δομεστικῷ ἴση, οἷα δὴ τῆς συμπάσης ἡγεμόνων στρατιᾶς, τοῦτο οὐδὲν ἐποίουν τῶν εἰωθότων, οὐδὲ τις τηνάχτει αὐτοὺς περὶ τῆς πέμπτης μοίρας, ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ἀενάων ποταμῶν ἐξῆν ἐκάστη, δυων ἀνθολοῖτο, καύριος γενέσθαι. Haec Cantacuzenus.

Ib. Dicit Codinus protostratorem ex præda capere πάντα τὰ ποικίλα, quæ appellatur φυτίλια. Quæ sit ratio hujus nominis, nondum a viris doctis explicatum est: nam quod Junius futilia vertit, id paucorum approbatione fecit. Sunt qui suspicuntur legendum βιτάλια, hoc est virtualia. GRET.

Ibid. | Vere futilia sunt et pueriliter a quibusdam ingesta circa τὸ φυτίλιον, quod Græcis recentioribus, sicut et Turcis τὸ θηλι, quod primo resert ellychnium, deinde funem pyritem, quo milites tormentis explodendis diutius servant ignem, mèche farquenbæse, ultimo vulnerarium peniculum a chirurgis ad vulnera probanda. Spoliorum itaque partem protostratori assignatam vocabant milites φυτίλια, quasi ad linea vel pyritem comparanda levé adminiculum. Sic officiorum præmia Græci iidem μαντίλια, Gallicum vulgus chirothecas, puellarum sciculas etc. dicunt, ut grati potius animi monumentum quam dabit mercennarii vilia mercennariorum obsequia compensata exprimant. Quænam

A autem φυτίλια concessa, reparata ex Regis vera germanaque lectione discimus esse τὰ κουρσέομένων ζώων πάντα τὰ ποικίλα, animalium præda captorum quæcumque pitis et colore sunt varia: quævis enim discoloria etiam hodie vocant ποικίλα, eademque in protostratori sortem ex præda obtinunt: ceu ejus φυτίλια.

Ib. [Τὰ προσεδήματα. Έντάλματα vocat Ius GR. et διατάξεις. GOAL.]

256 P. 32. *Chrysobullas. Græce τὰ χρυσόβουλα et χρυσόβουλα, aurea bullæ. A sigillo nomen ad integras litteras venit. Hinc etiam constitutiones pontificum Romanorum bullæ dicuntur, et bullarium liber in quo illæ litteræ seu bullæ continentur. Bullæ proprie est orbiculus seu ornamebitum circularis formæ, superne clausum et intus cordis figuram habens. Olim pueriliter appendebatur tanquam amuleto contra fascinationes. Ab hac orbiculari figura bullæ translatum est nomen ad sigilla, quæ litteris appenduntur; sunt etiam circularis figuræ et quia nonnullis litteris appendebatur aurea bullæ, quibusdam plumbæ, quibusdam cereæ, hinc factum est ut ipsæ etiam litteræ ab hoc sigillo vocarentur bullæ aureæ vel bullæ plumbæ vel bullæ cereæ, nimirum χρυσόβουλα, χηρόβουλα, ο χρυσόβουλον et χηρόβουλον. Chrysobullæ summam auctoritatem obtinebant, subscriptis manu imperatoris διά κιννάραιον; cinnabari (seu rubrica). Quia et crucis interdum addebat. Phranzes l. III, 4: Imperator manu sua eo vidente tres cruces cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro consecutudine exprimit bullamque auream legato in manus tradit. Etiam hodie litteris, præsertim contractuæ, apponi solet thecula, aliquando lignæ, aliquando ex lamina, aliquando ex pura cera, in cuius medio sigillum exprimi solet. Hoc thecula sequente recte vocabitur bullæ ac theca illa imperatorum Græcorum. Hinc boullæneiv bullæ vel generatim litteræ signare, sive hoc per bullam fiat sive abeque bulla; et boullætēriov sigillum, forma, in qua bullæ exprimuntur. Incertus auctor apud Etymologum: Οπερ εἰς τὸ boullætēriov τυπούμενος ο μάλιστος τύπον ποιεῖ καὶ εἰκόνα ἀποτελεῖ. Et sine dubio bullæ imperatoris imperatoris imaginem represebant. GRET.*

Ibid. [Nil communius quam χρυσόβουλον sive χρυσόβουλον imperatoris mandatum, constitutionem, diploma, rescriptum, chirographum, codicillos significare. At non ex eo quod acriis litteris scribatur, ut inuit Meursius, sed quod sigillo sive bulla aurea, quod in eis scriptum, maniretur: quanquam olim etiam litteris scripisse non denegandum Luitprando dicenti: Χρυσόβουλον, id est epistolam auro signatam, mihi dedoruni vobis (regi) deferendam. Tulerunt autem et alias litteras argento signatas, a europalate imperatoria fratre ad Romanum pontificem missas. Deinceps vero litteris purpureo liquore ductis subsignavit imperator. His testimonis utrumque liquet. Nicetas

in Manuele Comn. I. iv : Ἐρυθροδάνῳ ἐνσημανθὲν ἀφῆκε γραμμάτιον, *cinnabari signatum emisit codicillum*. Inferius : Τῆς βασιλικῆς βαφῆς δελτάριον, *regii, id est purpurei, coloris tabula*. L. vii : Τῷ ἑρυθρῷ τῆς βασιλείου βαφῆς ὡς αἰματι ἀναθάλψας ἔξωστον. Cedreni in Tiberio 1 : Ἀσφαλισάμενος διὰ σφραγίδος χρυσῆς τοῦ μὴ πολεμίως ἐπέρχεσθαι. Basilii in porphyra nati : Καὶ ὅστις ἀσφαλή καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παρούσαν διάταξιν, οἰκεῖς γειρὶ ὑποσημηνάμενοι, χρυσῇ σφραγίδι ταύτην ὑποσφραγίζονται διωρισάμενα. Nicephori Botaniates : Καὶ γάρ ἐπισφραγίζουσα ἡ βασιλεία μονὸς τῷ κεκριμένῳ καλῷ καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῷ, καὶ τὸ παρὸν ἔξθετο χρυσοδουλὸν εἰς ἐπικύρωσιν τε καὶ στερεότητα, ὑποσημηνάμενή ἐν αὐτῷ δι' ἑρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερωτέραν ὑπαγορεύουσα, κορώνην ὁσπερ δὴ τινα χρυσῆν τὴν ἀληθῶς σφραγίδα τούτῳ ἀπαιωρήσασα, τὸ δέμετερον εὐσέβες καὶ θεοπρόδηλον ὑπεσημήνατο χράτος. Alexii Comneni, qui ei aureum **257** sigillum ceras in pressum testatur, Nov. 2 tom. 2 Juris CR : Καν διὰ κινητάρεως ὑποσημασμένη τυγχάνῃ ἀντιγραφή, καν τὴν κηρδούσιλλον σφραγίδα φέρεται. Eiusdem No. 4 : Ός δὲ εἰδήσις πᾶσι γένηται διὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως ἑρυθρῶν, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγίς (προστέθη). Sigillum cereum aurea bulla impressum e serico pendebat. Nicephorus Botaniates jam relatus et anonymous alibi citatus : Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνηθες κανίκλωμα καὶ τοῦ βασιλέως γραφῆν «Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πατέστος βασιλεὺς», καὶ κάτωθεν ἀπεγραμμένην βούλλαν χρυσῆν διὰ μετάξης δέσιας, e serico violaceo bullam appensam, hoc est sigillum. Nicetas Manuelis I. 1 : Γράμματα ἑρυθροσήματον σφραγίδει ταχρικῷ νήματι εἰπεδον, κόχχις ἀναδεευμένῳ αἴματι, τῷ καλήσι τοῦ μεγάλου νεώ ἐπιδίδωσι. Ex his ἑρυθροδανημένη βασιλείος γραφή, *purpuratus codicillus regius* apud eumdem secundum alias lectionem; apud Comnenam χρυσοδουλίος γραφή, χρυσοδουλίος λόγος γεγραμμένος, apud Cantacuzenum χρυσοδουλὸν δικαίωμα, apud Zonaram ἕγγραφον χρυσοσήματον, apud Nicetam iterum βασιλικὸν ἑρυθρόδανον in Andronico I. ii, et in Baldūno ἑρυθρόγραφον γράμμα et similia liquent. Alexium secundum aliam communi nigrisque litteris samel nomen exarasse, litteris ad synodum missis, refert Nicetas : Β.δίον λακωνίων ξυντίθησι πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, καὶ τοῦτο ὑποσημηνάμενος κάτωθεν διὰ μέλανος τῷ οἰκεῖῳ δύναματι, ἐπὶ κοινῆς ἀκροάσεως τε καὶ σκέψεως ἀναδίδωσιν. Andronicus senior imperio nuntiata omniō remissurus ἀνω μὲν ἑρυθρὸν προβούτηκε τὸν τοῦ θεοῦ σταυροῦ τύπον, ποιος velut scriptia tabula privatus redditus κάτω δὲ μέλανα. GOAR.

P. 32. [Πρὸς ταῦτα. Solos Romanorum Persarmique principes βασιλέας vocatos a Graecis historici, quoque reliquere monumenta communis: et coque nomine, quos imperatores dicimus, voluntarie significatos: aliis supremo iure, regno

A constituto et imposita sibi corona uentilibus ῥηγῶν appellationem fecere communem, ex quo Gensericus eam sibi propriam fecit. Theophanes : 'Ο Γεζέριχος τῷ Οὐανδαλικῷ πλήθει πολὺς γενέμενος καὶ δῆγα καλέσας ἐκυρώσαν. Secutus Odoacer τὴν τοῦ ῥηγὸς περιέθετο ἐκυρώσας προσηγορίαν. Ab his aliis εἴποις alii, τῶν Οβγων et τῆς Φραγγίας αριδ Ζοναρατον ῥῆγες dicti: nulli quam Carolo M. βασιλεὺς: 'Ρώμης a Cedreno in Irene dicto, βασιλέως nomen communine factum, nec ipsi Occidentis imperatori, quem Anna Comnena ῥῆγα Ἀλαρανίας solum agnoscit Alex. I. iii. Proinde quod Nicetas Andronici I. 1 Beliam Hungariz ῥῆγα, imperatoremque Occidentis in Alexio 3 vocet iterum Ἀλαμανίας ῥῆγα, nil mirum; cui sicut et aliis Graecis solim Orientis vel Persarum principem βασιλέα salutare gratum. Oppressi tamen Bulgarorum armis tandem conjugii pacisque iudeore inito principem eorum βασιλέα vocant apud Luitprandum in Legatione. GOAR.]

Ibid. Sultanos. Leunclavios in Onomastico Muslimanico : Sultan Alem dominus mundi. Sic appellare Turci principem suum solent: quod rosculum significat, ut Cedrenus ait, παντοκράτορα καὶ βασιλέα βασιλέων, imperatorem omnium et regem regum. A Turcis jam vulgo pro domino usurpatur, et nomen hoc princeps eorum habet κατ' ἐξοχήν, seu sicut et maximus dominus. GRETS.

[Arabum ἀμηρᾶς, Turcarum principes σουλτάνους propria gentium illarum lingua Graeci dixerunt: εαροπτερ ubi legitimus apud Nicetam ἀμηρᾶς, alia leetio σουλτάνους potest. Sultan autem Turcieum principem denotat.

Ib. [Τοπάρχας. Paucarum urbium aut unius provinciae princeps est τοπάρχης. Toparchias, quales nos ducatus vel comitatus, describit **258** Nicetas Alexii iii, 3, veteris editionis p. 586, cum extrapis confundit p. 578. Exinde, p. 586, Bonifacium Monuferrati marchionem, Balduinum Flandrie, Heinricum S. Pauli et Ludovicum Blesensem comites τοπάρχας τινάς εὐγενεῖς scribit: quorum praecessores Hierosolymitanæ profectionis antecedentes τοπάρχας et κόμηται, non uno libri tertii loca memoraverat Anna Comnena.

Ib. [Λογοθέτου ὑπηρέτημα. De memorialia referebat ad imperatorem. Leo Grammaticus in Michaelo Theophili : Θεφιτιστος; λογοθέτης εἰδὼν εἰς τὰ δισκηρήτα κρατῶν τὰς ἀναφοράς, εἰ intra: Ἐκελεύσθη μετ' ὀργῆς ἀνοίξαι τὰς ἀναφοράς καὶ ἀγαγνώναι. Crescente quoque legotheis aiuctioritate decrevit caniclei dignitas, et ut illae rescripta chrysobullaque principis emittaret, purpura, qua sola subsignabat imperator, et commissa: canicleo restituta legitur, Manuelis I. iii apud Nicetam, Fideli insuper Deo et populo se servaturus in ejus manibus pollicebatur princeps recenter institutus, prout suo loco referetur GOAR.]

P. 33. Domestici. Dicitur iste a doméstico mensa et ab aliis domesticis. Ita vocabatur παρὰ τὸ δομε-

οτίκιον seu δομεστικεῖον, quod est res domesticā, cuius iste curam gerbat, quamvis in catalogo officialium, supra c. 2, non comparcat: erat ergo iste domesticus domesticī, de quo infra iterum Codinus c. 7. GRET.

Ibid. [Mutat quidem sensum, at corrigit et meliorem reddit Regionum AB lecio, que haec est: Καὶ τοῦτο μὲν ἄδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὑπηρέτημα, τὸ δὲ τοῦ μεσαστικοῦ (vel ut B. mesastikou) ἐνεργεῖν, φῶν ἐπιτάξαις δὲ βασιλεύς. Et hoc munus proprium est magni logothetae (ad reges nimirum, sultanos et toparchas scribere), intra limites autem imperii sacras militias cui imperator mandaverit. Ibi mesastikou a me appellative (Grammaticorum more loquor) sumitur, et subjectas imperatori regiones, seu medium ejus ditionem, reserre addubito. Certior nihilominus affirmo mesastikou proprium officii nomen aestimandum, ejus nimirum cui negotia, imperii statum, secreta, personam ipsam fidentius committit imperator; cum quo curas dividit; qui inter populum, milites, senatum, principes exteriores et ipsum imperatoreū medius et sequester intercedit; qui cum ad hoc munus non ex meritis semper, velut logotheta, sed ex sola principis gratia favoreque advocetur, recte scripsit auctor, τὸ δὲ τοῦ mesastikou ἐνεργεῖν ίστον (ei namque particulē jūm p̄missas jungitur) φῶν προτάξαις δὲ βασιλεύς: hoc est, mesasticī quasi dictas sequestri, munus exercere ad eum attinet cui C p̄taccerit imperator. Mesasticium hujusmodi describit Nicetas Manuelis, l. 1: Μελεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρησῆρα διαταγμάτων τὴν Ἀχιθεοδωρίτην τίθησιν Ἰωάννην. Καὶ ξὺν δὲν μὲν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλίως δεῖ ὀπτανόμενος, καὶ τὰ τούτου ἐντάλματα δσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ χρείτονος; μιρας ἐκδεχθμένος. Vocem μεσεύοντα inter alias observo, τῷ μεσάζοντα significati parem a nullo negandam: μέγαν porro μεσάζοντα protovestiarium Cabasitem, nec non alium μεσάζοντα Cantacuzenū memorat Chronicō CP., eam vero δὲν τοῦ μεσάζειν mesastikou deduci solus ignorat qui Graeca nescit. Mesastikou igitur ille est μελεδων; μεσεύων, τῶν βασιλικῶν ὑποδρησῆρα διαταγμάτων, τοῦ βασιλέως τὰ ἐντάλματα καὶ ἐμφάσεις; ἐκδεχθμένος, quem eumdem auctor ait ἐνεργεῖν δὲν ἐπιτάξαις δὲ βασιλεύς. Talis, me justice, ante tyrannideū arreptam fuit Phocas, qui ἐντολικάριος a Theophane, a sacris mandatis suis scribitur in Mauricio; qui in aula, quod mandator in exercitu, τὰ μαδάτα γνώμη τοῦ δρχοντος διδούς, exsequebatur. Ita Mauricius alias. [At iterum Theophanes: Ο στρατὸς ἐντολικάριους ἐπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα.

259 [Ib.] Ο μέγας στρατοπεδάρχης. Hoc ejus officio Zonaras celebrat in Necephoro Phoca: Πέτρον ἐκτομίαν, δραστήριον δὲ γε καὶ ἐμβριθῆ, καὶ ἔργειν εἰδῆτα στρατιωτῶν στρατοπεδάρχην διομάσας, ήν ἐν Κιλικίᾳ δοῃ χώραν τῇ στρατεᾷ τὸν χειμῶνα διαγ-

γεῖν. Is idem videtur τὴν τοῦ χάρακος ἐπιστασαν πᾶσαν ἐπιμελούμενος. Europalates. GOAR.]

Ib. Ποτῶν, potus seu poculentorum, non ποτῶν, ut Junius, qui instrumenta verit. Sed lectio nostra confirmatur ex codicibus Bavanicis et Lanneriano; et res per se clara est, quia non minus curandum est ut exercitus non desit potus quam ut non desit cibus. GRET.

Ib. [Eis τὴν παράστασιν. Omnium qui dignitates et officia tenent, circa imperatorem in solo sedentem, cum vestium apparatu et insignibus stans famulatus est παράστασις. Δουλοπρεπῶς παρεστάντας scripsit Nicetas in Isaaciō Angelo, et iterum: Οἱ Ρωμαῖοι παραστατοῦνται; Εχουσιν ἀπαντάς. In Ale-
xio secundo: Εἶχον εὐθὺς τοὺς παρεστῶτας, καὶ διοικερεῖς συνήθευον διὰ γένους λαμπρότητα καὶ ἀξιωμάτων σεμνότητα, δμοφώνας ἀναρραγόντας. Imperii tamen collegae assident. Luitprandus de legatione: Sedeant ad sinistram non in eadem linea, sed longe deorsum duo parvuli imperatores. Potuit et Cesar quandoque sedere. Theophanes in Michaelē Theophili: Τοῦ Βάρδα Κατσαρος τῷ βασιλεῖ προσελθόντος συγχαίραντός τε καὶ συνομιλοῦντος. Licuisse nonnunquam aliis sedere τῇς ἐπιτροπῆς γενομένης, ipsumque imperii collegam quandoque aletisse, narrat Cantacuzenus, i. 8. Illoc assidendi jus pontificis Græcos ab Andronico postulasse, eoque licet obtento ridicule privatos, libro Vitæ ejus iii, 1, Nicetas ostendit. De patriarcha coram imperatore sedente suo loco dicuntur. GOAR.]

Ib. Hyperpyrum. Monetæ genus. Indocte Junius velum et involucrum coloris ignei. Longe deterius Leunclavius in legatione ad Armenios, ubi haec Theopriani, qui Copolitanus legatus fuit, verba leguntur: Ἐστωσαν ὡς ἐν ὑποθέσει ὑπέρπυρα τρία, μιδ; δυτα φύσεως, χρυσοῦ δηλοντί. Ἐδὲ οὖν τούτων ἐν πυρακτήσω, ξεται πάντως τὸ πεπυρακτωμένον δύο φύσεων, λέγω δὲ πυρδες καὶ χρυσοῦ. Εἴτα ἐνώσας; τούτο τοῖς λοιποῖς δυοι τοῖς μὴ πεπυρακτωμένοις, ἐρωτῶ πόσα νῦν εἰσι ταῦτα τὰ ὑπέρπυρα; τρία ὡς περῶν, η διὰ τὴν φύσιν τοῦ πυρδες; ἐγένοντο τέτσαρα, Quæ interpres ita vertit: Sint tria hic velut igne potiora, prorsus inscite. Vertendum: Faciamus hic tria esse hyperpyra, unius naturæ seu materiæ, aureæ verbi gratia. Si igitur unum ex his ignescere faciam, omnino ignitum illud diabibus naturis constabit, ex igne videlicet et auro. Si deinde alia duo non ignita adsciantur, quæro quot nunc sint hujus generis hyperpyra? (interpres quotnam sint haec ignita? male: unum enim tantummodo hyperpyron ignitum est ex hypothesi facta); num tria ut antea, an propter naturam ignis facta sunt quatuor? In eumdem errorem incidit idem interpres fol. 114, ubi τῶν ὑπέρπυρων vertit ignis vi potiorum, absque ullo sensu; vertendum enim hyperpyrum. Neque nomine Latino hoc monetæ genus exprimi potest. In Pandecte Turcico recte de hyperpyris scribit Leunclavius. Sed hic tantus error dælegendus fuit, ne qui in errorem inducantur.

Hinc *hyperpyrarii*, qui *hyperpyra* tributi nomine solvunt. Vide quæ diximus tom. III de **260** S. Cruce I. i. 27. Elegans locus de hyperpyris exstat apud S. Antoninum tom. III Histor. tit. 19, c. 8, § 3. Agens enim de Tartarorum immanibus usurarum exactiobibus ita scribit: *Miles quidam in Georgia de quinqentis hyperpyris a Tartaris acceptis et per annos quinque retentis coactus fuit eis reddere septem millia pro usuris. Quædam etiam domina Tartaria pro quinquaginta ovibus, quas cvidam commiserat et ille per septem annos tenuerat, petiti ab illo pro usuris illarum ovium hyperpyra septem millia. quæ omnia ille coactus est solvare pro usura. GRETS.*

[Argenteum, ut et aureum nummum, ita reperio dictum. Argenteum quidem nondum in obliuione penes hodieros Orientales, ut quod adhuc plurimum in oribus eorum sonans me audivisse memini; illudque est de quo quam late Leunclavius, Pandect. Turc., p. 117, scripsit: decem aut duodecim ejusmodi nummum integrum complebant. Aureum ipse aureus est nummus; de quo Guntherus in historia captae Cpoleos: *Solvebat nummum aureum, qui perperam uicari solet ferdoni, id est quartæ parti marœ unius æquivalent. Perperam pronuntiabant Latini, ut et hodie Græci πέρπυρα: perpera quoque scripsit Leunclavius ex aliis. Aureum porro hic intelligi aequus lector mecum judicabit, qui vile pretium primicerio reddendum meum negaverit. GOAR.]*

P. 33. *Pορατόρων. Rogatores* sunt milites stipendia merentes, a roga, quod est stipendium *Pορατείων* est stipendia facere. Accipitur etiam ῥόγα pro donativo et honorario, quod alii non ex debito, sed ex gratia persolvitur. Suidas: *Ῥόγα ή τῶν βασιλέων εὐσέβεια. Roga est imperatorum pia liberalitas et magnificenter. Usurpant etiam Latini. Miscella historia in Tiberio II: Duxit Anastasium uxorem suam, et coronavit eam Augustam, et jactavit rogam multam. Apud Baldricum in historia Hierosolymitana excusant se milites Alexii imperatoris his verbis: Nos in roga imperatoris locati nihil aliud quam quod ipse imperial facere possumus. Sed de roga copiosius suo loco I. III, coin. c. 5 et c. 9 GRETS.*

[*Ῥόγα* quid sit, non ignotum Rigaltium, Meursium et eruditissimum Fabrotum legenti. Ejus desuptionem a Suida allata et a Gretsero mutilatam resero et expoно. *Ῥόγα ή τῶν βασιλέων εὐσέβεια καὶ φιλοτιμία. Roga est imperatorum pietas et munificenter. Erogabant imperatores quotannis de suo ecclesiis, proceribus, militibus, populo stipendia et munera. Ecclesiis collata εὐσέβεια, aliis quibuscumque donata φιλοτιμία nomen prouerentur. Ecclesiæ Magiæ stipendia Romanus Argyrus auxit. Cedrenus: Ἐνδέουσαν γὰρ τὴν πρόσοδον τῆς Μεγάλης εἰδὼς ἐχθλησίας ἀτε οἰκονόμος ταύτης γενόμενος ἐν τοῖς Ἑμπροσθεν χρόνοις, καὶ τῶν ἀλλων ὀπόσαις ὑπηρετεῖσθαι εὖσε παρὰ τοῦ ταύτης κλήρου, δύο δικοντα γρυπούσας ἀνὰ πᾶν ἕτος χορηγεῖσθαι τούτοις τετύπωκεν*

A δπὸ τοῦ βασιλικοῦ ταμιείου εἰς προσθήτην. Nicetas in Manuele I. I: Τῷ κλήρῳ τοῦ Μεγάλου νεώ ἐπιδίδωσι χρυσέσιουλον τυπούν αὐτοῖς ἀργύρεα ἐτήσια κέρματα εἰς μνᾶς διε ἐκατὸν κορυφούμενα. Procerum rogani auctor descripturus est inferius: ejusque meninit Cominena, I. iii: Ῥόγα, inquit, τῶν δοθέντων εἰχοις ἀξιωμάτων, quanta nimirum viginti proceribus in dignitate penes imperatorem constitutis datur. Αὔξησιν διηγῶ, eam militibus auctam ibi lem memorat. Eiga cunctos exsiccatum hinc liberalitatis prosluvium ægerrime fert Balsamon opusculo de Rogato i Juris GR repeiendo p. 471; apud quem quoque leges τὰ διογάλια, catalogum et ordinem faciundæ rogæ. Et apud Theophanem στρατιώτας διογένεται.

B 261 Ib. [Φράγκων. Francos solos, id est Gallos, hoc nomine primo vocabant Græci, unde diviso a Francis et Græcis imperio vetus proverbium Φράγκον φίλον ξῆρι, γελτονα ψή ξῆρις. Cedrenus, tum in Leone Isauro tum alibi, δῆμα Φραγγίτες laudat, quem non alium a Francorum rege intelligendum ipsem exponit. Italos tamen, Apulos et Calabros, a Normannis Francie populis ortos. Φράγκους non intrequenter vocat Cūropalates in Michaelo Parapinacio, et Nicetas Manuclis, I. II. Φράγγους Σικελούς. Germanos pariter ita dictos apud Cedrenum repertis in Basilio. Latinos quoescunque, ut et Græcum vulgus hodie, ita nuncupat Anna Comnena I. vii. Ἐνδοξοτέραν tamen Φραγγίταν κατ' εἰσοχήν intelligit ms. R. n. 290. Latinos quoescunque ac maxime Gallos hic memoratos autuño, quos αἰμοχαρεῖς καὶ πολεμικούς, ac iterum δυτικούς Φράγγους νοεant cītatus Cūropalates. GOAR.]

P. 34. Quod dicit Cūropalata Codinus, *cūropalata* officium, quo olim fungebatur, suisse suo tempore incognitum, id miratur Meursius, sibique id tam longe aen. dissito cognitum p. ostetur, idque ex Evagrio v. 1: Τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεποιημένος, δικαιοπαλάτιην ή Ρωμαλον λέγει φωνῇ. Habet etiam aula Theodorici Gotthorum regis cūpalatam, ad quem exstat formula I. vii Variarum Cissiodori; quem ita describit ut nihil aliud suisse videatur quam summus architectorum et architectonicæ praefectus, der oberst-baumeister, aurea virga decorus. GRETS.

Ib. [Μολυεδίηνς βούλης. De cereis bullis supra, ubi de chrysobullo. De plumbea locum profert Luitprandus, ubi merces e portu effterendas plumbea imperatoris bulla notatas asserit in legatione.

Ib. [Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην. Id illi primitus ex officio concessum videtur a Theophane in Michaelo Theophili: Ο Βασιλεὺς περιεπάτει φορῶν σκαραμάγγιον μετὰ σπαθίου, ὡς θύος τοῖς παρακομψένοις. Sacri cubiculi præpositum pluviale imperatoris vestem imbribus et frigori propulsandis ei offerendam tulisse docet Leunclavius. GOAR.]

Ib. Miratur iterum Meursius ignorantiam Codini, quod logotheta generalis munus incognitum

suisse scribat; suisse enim praefectum aerarii genera-
lis. Sed licet Codino circa reprobationem quædam
ignorare, quandoquidem Meursius omnia scit. GRÆS.

*Ib. [Κατὰ Λογοτεχνίαν. Ut monachi, ita et episcopi, in quibus versarentur ædes, vocavere καλλία. Isaacii Angeli Novella Juris Gr. p. 172: Ἀπεστάλησαν εἰς τὰ τὸν οἶκον καταμένει: καλλία δὲ Κυρίου. Et infra: Εἴπον μὴ ἀξευρεῖν αὐτὸν τὸν τοῦ αὐτοῦ καλλίον. Patriarchæ, ut e monasteriis assumpti, etiam in patriarchio *cellam*, τὸ καλλίον, teste Euchologio nostro, repererunt. Ipsique tandem imperatores ecclesiasticorum morum æmuli, de quo nota prima in Europa latè historiam disserit, in palatio angustam sibi condidere *cellam*, in quam tumultu negotiorum erepti se recipereunt. In bujusmodi penetrale, retro cubiculum interius positum, secessit ab amicis monitus Andronicus senior, ne quid in eum molirentur junioris sautores in exteriore triclinio stantes: Τούτων ἀκούσας δὲ βασιλεὺς ἀνέστη τε αὐτίκα τοῦ θρόνου καὶ πρὸς τὸν ἐνδότερον οἰκτονὸν ἔχωρει, τὸν γένον βασιλέα τοὺς ἀκρωμάνοις ἀμα παρὰ τὸν ἔξω καταλιπών. Ita Cantacuzenus, l. 1, c. 13; at c. 5 non minus angustam quam angustiam depingit, adeo ut juvenis imperator etiam τοῦ οἰκτονοῦ τὴν θύραν, τὸν φαθῆσθο συνήθως δὲ βασιλεὺς, stemmatis in capite positi lapides ad superluminare nescius alliserit. De *cellulis* sive cubiculariis a *cello* dictis agit Phranzes, II, 1.*

262 P. 35. [*Ιτα δημητρήσῃ*. Verba secere de rebus sacris ad senatum et populum imperatores Græci. Theophanes, Cedrenus, Zonaras tam gravi morbo jactatum Leonem Sapientem referunt, ὃς μὴ δυνηθῆναι διαλεχθῆναι τῇ συγχλήτῃ τὴν συνήθη διάλεξιν, ή καλέσαι τολέντιον. Recuduntur ab amico Combebis, quos de Christo, de B. V. de sanctis plures vegetus pronuntiavit sermones. Alexander hujus Lenni frater, referente Cedreno, δρα N. καλέψας καθεσθεῖς ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, τολεντού γενομένου, τὴν Εὐθυμίου καθαρίστιν ἐποιήσατο. Manuel Comnenus, Niceta scriptore in ejus Vita, l. VII, κατηχητηρίους ὑδνε λόγους, οὓς φασι τολέντια, καὶ εἰς κοινὴν ἀνέπτυσεν ἀκοήν. De Leone Armenio dixerat prius brevis et mutilus continuator Theophanis, τὸ πρῶτην ἐποιήσεν τολέντιον δὲ οὐδὲ τῆς ἀληθείας.. Idcirco demum ignem imperatoribus Christianis prælaminum asserit Balsamon quod λαμπάς διβασκαλικοῦ ἔστιν ἔξωματος, et αὐτοχράτορες κατηχητικῶς διλούστι τῷ Χριστωνύμῳ λαῷ.

Ib. [Ἐπερρητήσῃ σφραγίδαν. Ita Comnenus Alexius, testis filia ejus Vita l. I, τὸ γέρας ἀπέλαθε παρὰ τοῦ αὐτοχράτορος τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἔξιαν σεβαστὸς ἀναρρίθεις; ἐκ μέσης συγχλήτου. Σολαρ.]

Ib. Apocrisiarius. Est hic legatus, qui alterius loco imperatori aliquid proponit; quod tamen non nisi per protovestiaritem, et hoc absente per magnum hetæriarcham, et hoc itidem absente per primicerium aulae fieri poterat. Cave autem ne ob ambiguitatem Græci lexus primum protovestiaritem creas. Non enim hic sensus est, primum protovestia-

A rite hoc posse, sed inter omnes protovestiaritem πρώτων primum ante omnes esse cui imperatori aliquid in parastasi proponendi jus et facultas suppetat.

Sed ut ad apocrisiarium vel apocrisarium dictum a responsis revertamur, est internuntius responsum ferens aut accipiens, et est legatus vel procurator consiliandi alicuius negotii causa missus. In epistolis S. Gregorius Magnus et alii Romani pontifices apocrisiariorum et responsalium passim meminere. Originem habet vox ἀπὸ τοῦ ἀποχρήματος, quod est responsum dare. Hodie reges et principes in aula pontificis et aliorum regum suos habent legatos, qui revera sunt apocrisiarii, responsis ferendis et accipiendo destinati. Olim Ecclesia Romana in Cœlitana habebat suum apocrisiarum seu responsalem, qui in aula imperatoris residens res Ecclesiae curabat, quo munere olim in aula Justiniani functus est ante pontificatum S. Gregorius Magnus. Et in aula regum Franciæ perpetuus erat apocrisiarius, id est responsalis negotiorum ecclesiasticorum. Hincmarus, epist. 3, c. 13 et 14: Quando Constantinus magnus imperator Christianus effectus propter amorem et honorem SS. apostolorum Petri et Pauli, quorum doctrina ac ministerio ad Christi gratiam baptismatis sacramenti pervenit, locum et sedem suam, urbem scilicet Romanam, papæ Silvestri edicto privilegii tradidit, et sedem suam in civitate sua, quæ antea Byzantium vocabatur, nominis sui civitatem ampliando edificavit, et sic responsales tam Romanæ sedis quam et aliarum præcipuarum sedium in palatio pro ecclesiasticis negotiis excubabant; aliquando per episcopos, aliquando vero per diaconos apostolica sedes hoc officio fungebatur; quo officio B. Gregorius in diaconi ordine functus fuit; 263 et ex aliis præcipuis sedibus per diaconos id officium exercebatur, sicut sacri canones jubent. Et in his Cisalpinis regionibus, postquam Illydovicus prædicative S. Remigii ad Christum conversus et ab ipso cum tribus milibus Francorum in vigilia S. Paschæ baptizatus existuit, per successiones regum S. episcopi ex suis sedibus et tempore competenter palatium visitantes ticesim hanc administrationem disponuerunt. Et c. 16: Apocrisiarius autem, quem nostri capellanum vel palatii custodem appellant, omnem clericum palatii sub cura et dispositione sua regebat. Intra c. 19, et 20: E quibus præcipue duo, id est apocrisiarius, qui vocatur apud nos capellanus vel palatii custos, de omnibus negotiis ecclesiasticis vel ministris Ecclesia, et comes palatii de omnibus secularibus causis vel judiciis suscipiendo curam instanter habebant; ut nec ecclesiastici nec secularis prius dominum regem abesse eorum consultu inquieture necessæ haberent, quo usque illi præviderent si necessitas esse: ut causa ante regem merito venire deberet, si vero secreta esset causa, quam prius congrueret regi quam cuiquam alteri dicere, eumdem dicendi locum eidem ipsi præpararent introducto prius rego, ut hoc iusta modum personæ vel honorabiliter vel patienter vel etiam misericorditer susciperet. Apocrisiarius quidem de omni ecclesiastice

religione vel ordine, nec non etiam de canonica vel monastica altercatione, seu quæcunque palatum adibant pro ecclesiasticis necessitatibus, solliciū sūdinem haberet; et ea tantummodo de externis regem adirent, quæ sine illo plenius definiri non potuissent.

GRETS.

[Legatos sive apocisiarios ad se missos quomodo confabulationibus, vietu suppeditato et parato hospitio Graeci susciperent, conjicimus ex Luitprandi legatione ab ipsomet scripta, quamvis intensum ejus in Graecos animum duriora et parum aqua istorum officia irritaverint. Ἐν παρατάξει σε suceptum narrat. Sederunt, inquit, cum imperatore ad disceptationem veram secundum eorum traditionem sapientissimi viri, Attico potentes eloquio, Basilius parasimomenos, protoascretis, protovestiarus et duce magistris. GOAR.]

Ib. In uno codice Boeo est ἐπίγνωστον. In margine additur τοις ἀνεπίγνωστον. Quam lectio neu si sequatur, iterum plura scil Meursius quem Codinus: *Nos scimus, inquit, quale officium habuerit pappias: erat enim custos palatii.* Idque probat ex Constantini Manasse Chronico. Misericodinum, qui Manassen prius non legerit quam libello iste conserbendo manus adinovit. GRETS.

Ib. Ο ἔκαρχος. Non adeo multis ante Codinum saeculis praefecti urbis vigebat munus, ut ex Cedreni in Leone Armenio et in Theophilo et ex Leofis et Constantini AA Ecloga tit. 4 facile dignosci queat: 'Ο τῆς πόλεως ἔκαρχος πάντα ἔχει τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει γενόμενα ἀκράτητα. Jus in praetorio exercuisse Zonaras demonstrat in Phoca: Πλέιστος δὲ τῷ ἔκάρχῳ παρέδωκεν, τὰ χολάζῃ αὐτούς, οἱ ἐν τῷ πραιτώρῳ καθείρχθησαν. Rerum in praetorio suere carceres. Item: Οἱ δὲ δῆλοι διοι γενόμενοι ἐνέπρησαν τὸ πραιτώριον, καὶ καθειργέμενοι διέφυγον. Imo praetorium ipsum carcer est. Zonaras in Isaacio: Δημοσίᾳ εἰρχθή, ή πραιτώριον κακληται. Nicetas in Alexio iii, l. quoque 3: Ο Λάγος ἐκ βασιλέως εἰληφὼς προτεστάσαι τῆς τοῦ πραιτώρου 264 φρουρᾶς, εγινε ibi sceleris, rapacitas et in sortibus puniendis atrocitas describitur. Alia occurruunt apud auctores argumenta, ubi de vindicandis sceleribus sermo. Annonam in urbe providebat, et premium ne excederet figebat. Zonaras rursus in Theophilo: 'Οπως ἔκαστον τῶν ἀνών πιπράσκεται ἐπολυπραγμόνει καὶ ἐπινθάνετο, καὶ εἰ πολλοῦ τινα πιπράσκεται εἰρίσκε, τὸν ἔκαρχον περὶ τούτων ἀνέχειν, καὶ ἡ καταγινώσκων τούτου ἔπαιε τῆς ἀρχῆς ή ἀπιπλήττων διώρθου. Reliqua ejus munia fuse proseguitur Ecloga citata Juris GR. tom. II, p. 85, 86 et 99. GOAR.]

P. 36. Lego τῶν σεχρέτων πρὸ τῶν κριτῶν cum Glossario. Facilis mendi origo fuit. GRETS.

Ibid. [Τῶν σεχρέτων. Non unum suisse Cpoli σεχρέτων arguit vox multitudinis. Mixrōn reperto suisse patriarcha, de quo Euchologium nostrum et Cedrenus in Cpronimo: Τάς ἐν τῷ μικρῷ σεχρέτῳ τοῦ κατεριαρχεῖου εἰχόντας διὰ φυσίων εὖσας κατ-

βαλεν. In quo etiam Nicephorum Botaniatem chrysobulon synodalibus decretis confirmandis edidisse resert Bullengerus. Erat privatum secretum, ubi asservabantur instrumenta et urbis jura, de quo Balsamon ad Marcum patriarcham resp. 9: Κατεριαρχεῖον ἐν τῷ σεχρέτῳ τῶν οἰκειακῶν. Erat et publicarum, in quo publica reponebantur. De hoc Cedrenus, Phranzes, ubi de Monembasiotis, et alii: hocque vocari τοῦ γενικοῦ generale a Europalate, in Leone Basilii quidam autumant. Aliud iterum observo in prætorio, de quo Theophanes in Phoca: Οἱ δὲ πράσινοι ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον καὶ ἔκασταν τὸ σεχρέτον καὶ τὰ σκρύνια καὶ τὰς φυλακάς.

Ib. [Βασιλικῷ δριστῆρι. Quibus non ex officio, sed ex principiis voluntate jus in aliqua causa dicendi committitur auctoritas. GOAR.]

Ib. Mysticus est senātor secretioris consilii, qui Germanis geheiqer rath.

Ib. Domesticus scholarum. Scholæ fuerunt undicim, L. ult. cod. de loc. et conductio, id est, ordinis palatinorum officiorum ad capessenda imperatoris iussa vacantia. Et omnium praefectus domesticus scholarum in jure dicitur, ut et apud Zonaram, Cedrenum et alios. Wolfsius minus vere vertit domesticum legionum, in Basilio Macedonic et Romano Lacapeno Zonara. Ille Junius. De scholis videndum Cujacius ad l. 12 Codicis Justinianei.

P. 37. Barangi. Detortum ex Latino Angli, nisi malis ex Franci. Hos habitos esse pro magnæ fideli custodibus, vel inde appareat quod ad forea ipsius imperatorii conclave excubias agerent. GRETS.

Bραγγοι. [Imperatoris satellites et belli socii ex Anglia in Oriente militantes. Auctor Ἰγγλεντι Anglice loquentes introducit c. 7. Britannos sive Anglos bipennibus armatos asserit manifeste Nicetas l. ii Isacii An. eli versus finem: 'Ο τῶν πελεκυφόρων κατέρχων Ήρετανῶν, οὓς νῦν φασι Τιγγίλους. Porro idem est Βάραγγον ac πελεκυφόρον legere, cum Barangos non infrequentem bipennibus instructos referant auctores alibi producendi. Thule oriundos, si tamen est lectio sincera, Comnenus scribit l. ii: 'Εξ τῆς Θούλης Βαράγγους. Germanos tamen asse: it Nicetas in Alexio 2: Κατὰ τὰ ἀνάκτορα συλληφθεῖς καὶ φρουρῷ διαληφθεῖς Γερμανῶν, οἱ κατωμαθὲν τοὺς ἑτεροστέμμους πελέκεις ἀνέχουσιν, ἀπρέπεις Εμενευ. Asturiscum hic apposuit Wolfsius, quod forsitan 265 Ήρετανῶν legendum agnosceret. Jam sub Michaeli Paphlagone Graecorum signa secutus colligimus ex Cedreno in eius Vita; quos tamen nondum in satellitum numerum alieatos, sed solo singulariorum militum cingulo donatis legimus, εἰς παραχειραστάντες θέρματι τῶν θρηκτῶν διεσπαρμένους. Ακόδιον eorum ducem memorat idem in Constantino Monomacho, ubi a Francis eos numero distinguunt, licet ulrisque ἀκόλουθον euindem preficiat: 'Ο βα-

D

σιλεὺς τὸν ἀκόλουθον Μιχαὴλ πεταπεμψάμενος ἐς Ἱηραὶν ἐκπέμπει, δὲ ἐκεὶ γενόμενος καὶ τοὺς διεσπαρμένους ἐν τῇ Χαλδεᾷ καὶ Ἱηρίᾳ Φράγγους καὶ Βαράγγους ἀγάγῃ. Exin Franci sub eodem vexillo cum Barangis militantes ac eisdem armis instruti inter Barangos recensiti penes Nicetam in Alexio II : Καὶ γνωθὲντες παρὰ τίνος ἐνείσαι φυλάσσοντος (γένους οὗτος τοῦ πελεκυφόρου Κελτικοῦ) συλλαμβάνονται. GOAR.]

Ib. *Cellæ* porro nomen adeo recentioribus Græcis arrisit ut id etiam ad imperatoris concclave traduxerint, ut videre est hic ei alibi sæpius apud Codinum. GRET.

Ibid. [Excubias agentes Barangi ad sacri cubiculi fores vigilant. Eos inde repulit Andronicus, ut molosso cui confidebat corporis præsidium permetteret: Οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες, ait Nicetas in ejus Vita I. II, καὶ διρυφόροι ἀποδέν που τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶντος νυκτὸς καθηναγόντο, δε δὲ γε κύτων πρός ταῖς θύραις ἐδέσθητο. Excubii liberati stationem loco dicto Excubita deputatam habebant, ait Zonaras in Joanne Commodo: Οἱ Βάραγγοι τὴν ἐν τοῖς Ἐξουσίου διειλήρητες ὅδον, ἐνθαπερ τούτοις καὶ ἡ κατοικησία. Unde antiquis excubitoribus vocatis Barangos successisse non diffitendum. Claves urbium ad quas divertebat imperator, custodiae suæ demandatas tenebant. Cantacuzenus, II. 13: Τὰ κλεῖστρα τῆς πόλεως τοὺς τὰς πελέκυς ἔχοντας Βαράγγους κελεύστας ἀγαγεῖν (τούτους γὰρ Έθος: τὰ κλεῖστρα τῶν πόλεων ἐνθα ἀν ἀποδημοὶ βασιλεὺς κατέχειν) Ἀρρήψ ἐκέλευσε παραδίδοντα. Cur vero Barangi dicereuntur Angli excubitores, diximus ad Cuperpalatam notis p. 808. GOAR.]

Ib. Stationarii milites. Παραμοναὶ, παρὰ τὸ παραμένειν, quasi mansionarii. Vertunt tamen docti stationarios, quia hæc vox aptius exprimit id quod milites illi erant, quam dictio mansionarius. De exentiis palatii et urbis itidem Copolitanæ lepidam historiam invenies apud Luitprandum Sicinensem I. i Rerum per Europam gestarum, c. 3, n. 4. GRET.

Ibid. [Festi per vigiliū, quod celebritatem παραμένη maneat, recentioribus est παραμονή. Satellites quoque principiū ubique manentes et exspectantes, παραμένοντες, et cum adesse monentes, παραμονῶν appellationem meruerunt.

Ib. [Ἄλογα. Quod irrationalē quodcumque significabat, nunc equi speciatim est indicium ἀλογον, ut inter irrationalia communissimus. Ubi auctor ἐπον correcte scribit, lectionis diversitas frequenter ἀλογον repositū in superioribus.

Ibid. [Φέροντες τὰς σπάθας. Gregoras, I. viii: Τῶν δὲ περὶ βασιλέα πελεκυφόρων καὶ στρατιωτῶν καὶ ἑιρηφόρων καταδρόμενιν μελλόντων. Στρατιώταις hic παραμοναὶ. Anna Commena, I. ii ad extreminam calcem: Συναγαγὼν τοὺς ἐπὶ τῶν διμων τὰ ἕιρη καρδαζόντας. Satellites illos bicapulis ensibus, ineptis qui ab latus appendantur, exindeque ad manus et supra humeros gerendis, armatos putare-

A rim. Id, ni me fallit sensus, argunt veteres satellitum picturæ et auctoritates jamjam lectæ. GOAR.]

266 *Ibid.* Palatia. Junius ἀπελατίκια, et interpretatur prælongas hastas sive contos, quos sarissas vocant Macedones. Sed legendum πλατάκια. Probabilius commentum fuisse, si hoc nomen ab ἀπελάνῳ deduxisset, quasi hastas abigendis hominibus ac viæ facienda idoneas. GRET.

Ibid. [Πλατάκια militaria pila quibus vexillula, sive exilia vexilla, sunt affixa. Hanc expositionem auctor suggestit sequente capite p. 53 et p. 64. Alii clavas argenteas et aureas principibus præferri solitas exponunt. GOAR.]

Ib. Cappas. Cappasia a cappa formant juniores Græci. Germanis ein-kappen, pro tegmine capitis. Nec dubito vocem cappa pro pileo originem ducere a Latino caput. Aliquando cappa assuta est vesti, ut appareat in vestibus monasticis, et toti vesti nomen indit; aliquando a vestimento sejuncta, instar communium pileorum. GRET.

Ibid. Pileus quidem est καπάσιον, at nec cappa nec cucullio, sed qui oras circumquaque expandit. Simon Portius ex ore attestantis vulgi: Καπάνι καπάλα, πέτασος, πληγμα, etc. Galerus, causia, petasus, pileus, etc. Vide petasum dici quij expansis oris præbeat undequaque umbram. Hujusmodi vero fuisse in usu monnulis hinc retro sæculis, docent cardinalium petasi et antiqua pectorum heredium monumenta. GOAR.]

Ib. Loricas κλιβανα. Tò κλιβανον, κλιβάνιον, clibanum, lorica. Leo Constitut. vi. Et δυνατὸν δὲ καὶ θώρακας ἔχειν, εἰτίνες καὶ σύνται νῦν κλιβάνια. Vide Rigalium. Alexander Severus apud Lampridium: Cataphractarios, quos Persæ clibanarios vocant, decem milia in bello interemimus, eorum armis nostros armavimus. Ammianus, I. xvi: Sparsique cataphracti equites, quos clibanarios dictitant Persæ, thoracum muniti tegminibus et limbis ferreis cincti, ut Praxitelis manu polita crederes simuiastra, non ritos. GRET.

Ibid. [Leo Constit. 5: Κλιβάνια σιδηρᾶ ἢ καὶ ἔξι τετράς όλτης. Sunt itaque vel bellici thoraces, vel superinduenta thoracibus saga, quæ ἐπάνω κλιβανα dicit Nicetas Manuelis, I. vi. Hic vestem leonibus pictam, non armaturam, quilibet intelligit. GOAR.]

Ib. Cortinarii. A corte seu curte, scena, tabernaculo seu tentorio: hoc enim est κόρτη. Etiam pro integra aula imperatoris aut regis accipitur, non tantum pro scena seu tentorio. Hinc cortesia, aulicos urbanitas. Cortesisch aulice, urbane. In legibus Alemannicis est titulus de eo qui in curte regis sursum commiserit, et de eo qui in curte duris hominem occiderit. Significat etiani villam, castrum, oppidum. Flodoardus: Quidam presbyter de Boronis curte; sic enim villa vocatur. Godefridus monachus in Anualibus: In quadam curte monachorum de Everta latens. In diplomate Ludovici: Curtim nostram

Tregum in ducatu Alamannico; ubi clarum pro **A** referit Siuocalla, et Cedrenus in Justiniano προσήγιον τῆς βασιλείης, ibi penitus est indubium:

Ibid [Κορτινάριον Quinamoint, auctor exponit inferius. **Goar.**]

Sunt et χρητελθον. Cave confundas cum cortinariis, monet Glossarium, quia isti honoratum munus obibant, illi vile. **Glossæ 267** Basilicæ; Kopte. ὁν, εὐτελεῖς θυρωρει τοῦ πραταρίου. Observa Juriūm hic, &λλ' οὖν κάτω ιστανται, οὖν accipere pro οὐ; dieique τὸν εἶναι inepiam paragogen recentioris **Greca**; idque confirmat ex aliis duobus Codini locis, ubi putat οὖν pro οὐ accipi. Veram nos potius credimus duobus illis locis, c. 14 et c. 17 τὸν εἶναι asūmentum inepi librarii, legendumque οὐ, non οὖν: eo autem loco de quo hicioquimur, οὖν recte ponit, neque pro negativa particula οὐ usurpari. **Grets.**

Ib. [Τῆς προκύψεως. Videant, inquit Meursius, an recte adorationem et oratorium viri docti sint interpretati. Nusquam, Meursi. Est enim in profanis, theatris et spectaculis, πρόκυψις. En Genuensis magistratus cum proceribus astans coram imperatore εἰς τὰν καπέρδην τῆς προκύψεως c. 7. Orationis forsitan tempore? imo vero prandii μέχρι τῆς τραπέζης. In ecclesia vel sacello? Tantum abest: in triclinio, ubi eum curia veneratur, εἰς τὴν καράστασιν. Ergo οὐκ semotius ab oratorio et adoratione quam πρόκυψις. En iterum apud Comneni filiam 1. vni Alexius pater περὶ τὰ κρήδεμνα προκύψας δημιεῖ τοῖς Σχύθαις: *Ex τακτικῷ πίνακι inclinatus Seychis colloquitur: quid oret aut quid aduret, nullus agnoscit.* Eodem libbre imperator idem ἀπὸ τοῦ τείχους προκύπτει, egregie sane distractus, qui de oratione non est sollicitus. *Cæterum quid germane πρόκυψις indicit, haud retinet Nicetas: probet qui Greca non ignorat auctoris Greaci mentem. In Alexio 1. 1, "Εστη, inquit, ἐπάνω τόπου ὑψηλοῦ ἔξαιρηνς φραντεῖς, ποιήσας τὴν νῦν λεγομένην πρόκυψιν, de loco nimirum eminentiore prospectationem, eo quod ejus thronus suppedaneo ac pluribus gradibus elevatus eum velut acclinem de excelsa populum infra positum respicere concederet. Haud memorat quidem, aptissime tamen πρόκυψιν describit Gregoras ad extreamam historiam calcem.* Δῆλον ἔστι τοῖς ἀπασιν ὡς αἱ τοῦ ἐπιτέθου ἐκ διαιρέτου ἀκρότητες τῶν βασιλικῶν τρικλητῶν διμοτεραι. ὑπέρχεινται τοι τοῦ μεταξὺ ἐπιτέθου ἔχρι καὶ ἐξ τρίτου σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅπῃ καὶ ὁ βασιλικὸς ἕστηκε Θρόνος, ἵν' Ιων. Ἐχη τι κάν τούτη πλέον τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς ιστάμενος ἐν τε ταῖς λεπραῖς ὅμωδίαις, καὶ τοῦ διαλέγοτο νῦν μὲν τοῖς ὑπηκόοις νῦν δὲ τοῖς ἔξ θυνῶν πρέσβεσιν. Ἐξεναὶ γε μήτι ἐκείνης τῆς στάσεως οὐδὲν τῶν ἀπάντων τῷ βασιλεῖ συνίστασθαι, πλὴν τῆς συζύγου καὶ τῶν οἰέων καὶ τῶν ἀδελφῶν, προσθείην δ' ἀν καὶ τῶν πατραδέλφων. Observa Græcos hodiernos, ut aliquem iubeant e senecta vel exedra prospiceret, dicere κύριον vel σύγκριτον. An πρόκυψις sit illud περίδοξον προστήνον βασιλείης αὐλῆς, in quo moriturus Tiberius ad senatum orationem habuit, ut initio 1. 1.

PATROL. GR. CLVII.

A referit Siuocalla, et Cedrenus in Justiniano προσήγιον τῆς βασιλείης, ibi penitus est indubium: est enim quod Zouaras τριβοννάλιον in ejusdem Vita appellat. Tribunalum autem sive tribunal regium quid aliud quam πρόκυψις, de qua nobis sermo? **Goar.**]

Ibid. Bardariotæ a Bardario flumine Macedoniæ, cujus meminit Wilhelmus Tyrius Belli sacri II, 13 et 14, de quibus paulo post plura Codinus. **Grets.**

Ibid. [Persarum antiquum genus a Theophilo imperatore cirea Bardarium Macedoniæ fluvium, Ἀξιόν prius dictum, ex Zonara, translatum a fluvio nomen accepit. Auctor infra. Leo Grammaticus in Theophilo: Τούτῳ προσέφυγεν Θεόφοδος Πέρσης ἄπα τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χλιάδων τεσσαρεσκαλέσκα, οὓς διένειμεν οὗτος ἐν τοῖς θέμασι κατασκηνώσας καὶ εἰς τούρμας ἀποκαταστήσας, οἱ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τούρμαι Περσῶν.

B **268** *Ib.* Ὁρθριστόμυρος. Laudes matutinae circa diluculum decantandiae, quæ ei δρός: de quibus Euchologii notæ. Cæterum officii divini horæ recensentur eo quod a palatii clericis statis horis et temporibus persolverentur.

P. 38. [Σχηνή, ἥτις κόρτη. Aptæ describit annonymus apud Rigaltium: Τῆς βασιλείης σκηνῆς κατὰ μέσον πηγυνμάνης γυρόθεν τῆς κόρτης κενὸς ἀφορίζεισθα χώρος, ἵκανδις χωρεῖν καὶ τοὺς ἐν νυκτὶ παραμένοντας καὶ τοὺς ἐν ἡμέρᾳ συνερχομένους εἰς τὴν κόρτην.

Ibid. [Ο μέρτος κόμης. Cedrenus in Nicephoro Logotheta: Ο Μιχαήλ τὴν τοῦ κόμητος τῆς κόρτης τὴν ἀρκήην ἐγχειρίζεται, tentoriorum comes instituitur. Τῆς κόρτης meminerat Cedrenus idem in Leone Scopronymi: Απέβαλε τὴν κόρτην, tentoria amisi. **Goar.**]

Ib. Παντα panni. Extrito altero et mutato genere. Sic antipana panni oppositi pro παντον legitur etiam πανόν et πανός.

Σκουφίας Italicum; et est proprie quod Germani vocant eis hauben, vitta, certum legumen capitii. **Grets.**

D **Ibid.** [Pileolus interior summum verticem super aures in gyrum ambiens est σκουφία, calotta qui busdam, cui grandiores petasi superponuntur, ut subjungit auctor σκουφίας μετὰ καπασίων.

Ib. [Turcicum paputz fecit Græcum παπούτσιον. Portius cum vulgo reedit παραπόδη, σάνδαλον. ὑπόδημα, calceamentum etc. idque solitum et usitatum. **Goar.**]

Ib. v. 10. Angurolatum gestamen capitis seu pileus Bardariotarum, cucumeris formam præferens: nam ἀγγούριον καὶ ἀγγούριος Græcis cucumerem significat. Nec assentitur Meursius Junio, qui ab angariis deducit. **Grets.**

Ibid. [Simon Portius: Αγγοῦρι σίκυον, σίκυος, cucumer, cucumis. Ἀγκουρωτής, ita scribit ille, oblongus et ad formam cucumeris. **Goar.**]

Ib. Λῶρον εἰ λῶρος lorum a Latino. Μαγκλα

τοιον *maniclavium, manualis clava*. In codice uno Boico et altero Lautheriano desunt illa ἡώς βαχτηρία; ή βάθδους. Et claram videtur esse τοῦ μαγκλα-
σίου declarationem, si non ab auctore, certe ab aliquo librario. Hinc μαγκλαβίται, qui manuarias clavas se-
runt. GRETS.

Ibid. [Μαγγλάδια auctor adnotat esse λόρους, βάθ-
δους, βιχτηρίας, nervos videlicet bubulos, virgas, su-
stes, sotibus quibusque puniendis. *Plagæ quoque*
nervis et sustibus hujusmodi inflictæ sunt μαγγλά-
δια. Leo Grammaticus in Theophilo: Τὸν στρατηλάτην
τοὺς πρωτήκουσι μαγγλαβίτοις ἐποφέρονται. Nicetas
in Manuel I. iv: Τὸν δὲ Πουπάχην ὁ βασιλεὺς συλ-
λαβὼν ἔστινε, μαγγλάδια δοὺς πολλὰ δημόσια κατά^{τα}
τε τοῦ νώτου καὶ τῶν ὕμων. Miror (quod et nunc
in Turcia more receptum) verberatis nullam inde
inustam infamiam. Petronas enim Theophilii ex
uxore frater, criminis convictus, imperatoris jussu
ἐξεύθετο; ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁδοῦ τύπτεται τὰ νώτα
εφοδῶς, moxque ad palatium et imperatoris
contubernium revertitur. Ita Leo Grammaticus in
Theophilo. Eiusmodi plagæ ἀλλαχτά dicebantur,
duodenarioque numero solebant infligi. Blastares
c. 13 τοῦ Εποχείου: δώδεκα ἀλλαχτά λαμπανέτω.
Ethoniates in Andronico: Δι' ἀλλαχτῶν ἐπαίδευσε
δώδεκα. Observo insuper Bardariotas istos, de
quibus sermo, βάθδους αἱ sustib[us] gestatis dici
apud Nicetam Andronici 2: Οἱ τὰ δισγνοθεφῆ φο-
ροῦντες 269 οἱ βάθδους. Μαγκλαβίτες etiam
lego in Anonymo περὶ καταστάσ. ἀπλ. ad aquilo-
narem τῆς κόρτης regii tentori, ad quod excubabant,
partem, stationem in exercitu habuisse. Praefectum
eorum κόρτη; κόμητα apud Cedrenum in Nicephoro
1 dictum existimo, qui deinde μαγγλαβίτης hono-
rarius carnifex, nuncupatus eidem Cedreno in Con-
stantino Leonis F, τῇ τοῦ μαγκλαβίτου, ita scribit,
ἀξιὰ τιμηθεῖς. At ne quis ἀπὸ τῆς τοῦ μαγγλαβί-
του ἀξιας carnifexinam putet alienam, em ut apud
Grammaticum Leonem θυμωθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ
Βασιλεὺς ἀποτελεσθεὶς μαγγλαβίτην τὸν Μαυρο-
θέσδωρον ἔσφει ἀνελεῖν τὸν μοναχόν, ut quid, nisi
ut officio funderetur?

Ib. [Πριμμικήτιον. Qui μαγγλαβίτης et κόρης
κόρτης, de quo nota superiore. GOAL.]

P. 30. Σκυλλόμαγγος *mango canum*. Glossæ La-
tino-Graecæ: *mango* κυνοτρόφος. Junius libentius
legeret σκυλλόμαγγόνων, quibus præterat ὁ πρωτο-
κυνηγός, *magister seu princeps venatorum*. Nam ut
hodie, sic et olim regibus et principibus venatio
curæ erat, forsitan nimiæ, saltem interdum: nam
quando Bulgaros, Scythos, Patzinacas, Saracenos,
Turcas principes Cpolitani venari debebant, ipsi
venabantur cervos, auros, ursos et similia animan-
tia, non sine ingenti impensa, quæ necessario
facienda erat tam in homines quam in canes. Ubi
modum minime omnium tenuit Andronicus Palæo-
logus Junior imperator, de quo Gregorius sub fl-
amen sua Historiæ: *Canes et aves venaticas magno
alebat numero; quibus ita erat deditus, ut si quis*

A eum aditus canem aut avem offerret, facilissime
compos voli redderetur. Quæ omnia Cantacuzenus
post ejus obitum iis qui petebant distribuit, cum
magnitudinem sumptuum reputaret, et rem ipsam
imperio non modo inutilem, sed etiam periculosem
judicaret: nam quindecim aureorum millia impera-
toris fisci procuratores ultra veterem morem in eas
res expensa retulerunt. Numerum canum et avium
venaticarum Andronici expressit Phranzes l. 1 Chro-
nici c. 12: *Fxiū Andronicus venationis cupidissimus;*
alebat canes amplius mille quadringentos, ave-
sive accipitres supra mille quadringentos; quos
qui curarent, propemodum totidem numerabantur.
GRETS.

Ibid. [Σκύλλος canis est, non hodiernis modo,
sed et antiquis, cum Scyllam puellam in freto Si-
culo a canibus obsitam σκύλλαν canem, seminam
mythologi vocaverint. Μάγγος nota vox, ex qua
cum priore σκυλλομάγγος. Eundem arbitror quem
Scyliorum (τῶν σκύλλων) custodem Luitprandus
scribit initio Legationis: cuius fidei (quod non
advertis) ipse in contemplum suis commissus. GOAL.]

Ib. Tὸ διδέλλον duplex seu geminum velum. Ju-
nius ubique inscienter *divum velum*, ex Latinis
divus et velum; et inscienter adhuc hujus suæ opini-
ationis et originationis rationem reddit. Legat quem
nugæ delectant. Vocula δι, ut in aliis, ita et hic
geminandi nota est. Erat hoc *divellum* seu *divelum*
C vexillum imperatoris, gemino velo constans, quasi
dicas *divelum*, quod imperatori semper a scutero
seu scutifero præferebatur. GRETS.

Ibid. [Meursius vexillum imperatoris *bifidum*,
Gretserus vexillum imperatoris *geminō velo constans*.
Ille iterum: *Viri docti, Junium intelligit, 270 hic*
quoque interpretantur divum velum: sed falluntur.
Hic rursus: *Junius ubique inscienter divum velum.*
At nec fallitur nec inscienter Junius loquitur, cui,
eo tutius quo eruditius, patricinatur Dempsterus in
ultima Romanarum antiquit. calce. *Ex quo, inquit,*
nomina ducum vesillis præscripta, puto effectum ut
adorarentur signa. Ideo salutari concilio Constanti-
nus crucem inter signa collocavit, ut adorari posset.
Hieronymus epist. ad Laetam de instit. filiæ: *Vexilla*
militum crucis insignia sunt. Claudianus l. 2 in
Ruffinum: Augustus veneranda prior vexilla salutat.
Et l. de bello Getico: Turba salutatis effunditur obvia
signis. Vexillum istud laburum audit. Europalates
διδέλλον vocal, divum velum. Prudentius l. in
Symmachum: Christus purpureum gemmato texente
in auro Signabat labarum. Ea causa etiam cur per
signa jurarent milites. Hæc nos ex Dempstro in
divi sacrique veli patrocinium, ne proscriptam
Junii doctrinam temere videremur defendere. Inter
iconas concilio Florentino Romane editionis et
Regiae admixtas, ad imperatoris Graecorum in tri-
remi sedentis latus vexillum est longius, at noui bi-
fidum, cui crux appicta est: an non potius ob **cru-**
cem et religionem divum velum quam geminum ve-
lum?

P. 40. [Οχιαστωρ. Etiam labentis imperii tempore plurima pollebat quæstor auctoritate. Ecloga Leonis et Constantini AA tit. 5: Οχιαστωρ ἔξουσιαν ἐπὶ τοὺς τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιδημοῦντας πόλεως ἐξ οἰασθηποτοῦν χώρας είτε ἀνδρας είτε γυναικας είτε κληρικοὺς ή μοναχοὺς ή ἀσκητριας, είτε τῶν ἔξω πόλεων συνηγόρους, ει καὶ ἄλλης οἰστοῦν τύχης τε καὶ ἀξίας, καὶ περιεργάζεσθαι τίνε; τε εἰλεν καὶ πόθεν ἥχοιεν καὶ ἐπὶ τούτῳ προφάσει. Plura persequitur illud caput ad moram alienorum in urbe faciendam spectantia. Consulatur Juris GR. tom. II, p. 87, 90 et 99.]

Ib. [Ο μέγας διερμηνευτής. Quæ sibi præstiterit officia magnus interpres, Luitprandus in sua Legatione edidisset. GOAR.]

Ibid. Δραγόμενοι sive δραγομάνοι interpretes linguarum exoticarum, quales in aulis magni reges habent, ut peregrinarum gentium legationes interpretentur. Est ex Chaldaico *thargum*, metathesi primarum litterarum, quod est *interpretamentum*: et *metargem* seu *turgeman* interpretes, δραγομάνοι interpretare agere. Hodieque qui loca sacra Palæstinæ lustrant, suos interpretes drusselmannos vocant.

Ib. *Sive de armis.* Ita vertendum, non ut Junius ubique de curribus, quia Græcis ἄρμα δρματος καὶ τὰ δρματα arma sunt, ut multis exemplis doceat Rigallius et Meursius in Glossariis. Hinc ἄρματανταρεῖον, ἄρματανταρεῖα, ἄρματώριον *armamentarium*, ἄρματοι *armati*, ἄρματοῦραι *armaturæ*, ἄρματοῦν, ἄρματον *armare*. Quin et vocula ἄρμάριον et ἄρμάρη ὑποτελοῦνται, quod est *promptuarium* seu *tabernaculum*. GRETS.

Ibid. [Κούρσων. Πρᾶδαν vocat Leo in Tacticis pluribus constit. 17 locis, incursiones videlicet et *deprædationes*. GOAR.]

P. 41. *Protonotarius.* Illic palatinum officium significat, ecclesiasticum vero in secunda pentade officialium Magnæ Ecclesiæ. Uterque plures sub se habebat notarios, qui olim celebrabant 25 Octobris festum SS. martyrum Marciani et Martyri, quos, ut ex 271 Menœ liquet, notarios appellabant. Notarii igitur duos istos notarios, sub Constantio Ariano imperatore pro fide orthodoxa occisos, merito venerabantur, sicut medici SS. Cosmam et Damianum medicos. Sed processu temporis superseminavit inimicus homo zizania. festo propemodum in Bacchanalia vel Lupercalia verso. Quæ aliquando fiebant in SS. notariorum festo a notariis pueros docentibus, cum scenicis personis forum obeuntibus, ante aliquot annos exoleverunt sanctissimi illius domini Lucæ patriarchæ decreto. Ita Balsamon ad 62 canonem Tru'lanum. Eadem ferme invenies t. III Juris Græco-Romani p. 223. Notarii ergo pueros etiam docebant. Vix fides de palatinis et ecclesiasticis; quare ad alias notarios officium pueros docendi referendum erit.

Ib. *Vocabulum κάστρα generatim hic significat munitio[n]es, sive oppidi sive fossati.* Etiam κάστρον

A singulari numero legimus. Constantinus Them. Orient. 10: Κάστρον ἔστιν δχυρώτατον. Καστροφύλακας *castrorum custos*, καστροχειτης *castrorum metator*, καστροχειστας *castrorum metatio*, καστρέτιον sive καστρίσιον *castrense*. Iisdem in usu sunt κάστελλοι, καστέλλιον, καστέλη pro *castellis* seu *munitiōnib[us]* et pro *oppido*. Hinc *castelliani* milites castellis impositi. Καστελλοῦ locum aliquem munire. GRETS.

Ibid. [Κάστρα cirratae mœnibus munitas interpretare. Cedrenus in Michaelae Paphlagonie: Παγκράτιο; δὲ ὁ Ἀβασγής, Ψωμανὸν τὸν βασιλέα δῆθεν ἐκδικῶν ὡς θεῖον τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, τῇν τε πρὸς Ψωμαίου; εἰρήνην ἀπείπατο καὶ τὰ πρώην δοθέντα κάστρα καὶ φρούρια ἀνεκτήσατο. Barium, Capuam, Beneventum vocaverat in superioribus κάστρα. Hujus mēntis fuerat ab antiquo circa vocem hanc Justinianus Nov. 128: Καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δῆτας δροχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοι κάστροις. GOAR.]

P. 42. *Catergon*, quod est *triremis*, ut in ipso Codino exponitur, ex Arabia a Junio advocatur. Ubique nimirum sui Arabismi specimina edit. Cur non ex κατά et Ἑργον compositum sit?

Ib. *Δογγραπαστὴν* aula ait Junius esse illum qui Gallis est *magnus contrarotulator*, a λογάριάζειν, quod est *computare*.

Ib. *Μεγαλοαλογῖται.* Junius interpretatur *magnis equis utentes, magnis equis pugnantes*. GRETS.

Ibid. [Cataphractos equites existimo, qui numero et pondere armorum graves magnis et fortibus equis opus haberent.

Ibid. [Τριχάδαλλοι. Trimarcisios antiqui Galli dixissent, qui tribus singuli utuntur equis. Paeanias Gallos ut ita dicam τριχαδάλλους duce Brenno in Græcos euntes descripsit, l. x: *Fuere, inquit, supra sexaginta equitum millia amplius mille ducenti. Nam singulos equites duo famuli sequebantur in equis, et ipsi equestrium artium maxime gnari.* Hi præstantibus dominis in extrema acie consistentes ei erant usui, ut si forte equus esset amissus, statim suum submitterent, si vir concidisset, servus in ejus locum succederet: quodsi utrumque bellum impetus evertisset, jam præsto erat tertius, qui pro mortuis locum tenet. Atque hanc institutionem voce patria trimarcisiam nominant; equum enim *marcam* appellant. 272 Livius cumdem Numidarum morem suiss. referit, l. xxiii: *Quibus desultorum in modum binos trahentibus equos inter acerrimam saxe pugnam in recentem equum ex fesso transultare mos erat: tanta velocitas ipsis, tam docile equorum genus.* De Quadis et Sarmatis idem narrat Marcellinus l. xvii.

P. 42. [Αικαδάλλοι. Quos ἀμφίπονος Pollux dicere, qui binos equos habebant, quorum alter alteri adjungebatur. Hesychius: Ἀμίπονος et δέσυγας. Suidas: Ἀμιπποῖοι οὖν ἵπποις στρατευθμνεοι, καὶ δικτελαύνων αὐτοὺς τοῦ μὲν ἐποχεῖται τὸν δὲ περίληξεται. A Romanis antiquis in Græcos mos iste desultorijs

ex equis pugnandi derivarat, de quibus Festus: *A Paribus equis, id est duobus, Romani utebantur in prælio, ut sudante altero transirent in siccum. De monocaballis actum janduduni.* GOAR.]

Ib. De Arabica origine vocabuli Blachernarum suavissimas nugas agit Junius. Quanto rectius auctor libelli de 14 regionibus urbis Copolitanæ! *Blachernarum (suburbii) nomen a quadam eo in loco regnante inditum fuisse ex Dionysio Byzantio Gillius autem.* Jacebat ad littus maris, ubi etiam Leo Magnus Deiparæ templum exstruxit, aliud ab illo Pulcheriæ, de quo Nicophorus 15, 24.

P. 43. *Drunga.* Sic lego ex mss. codicibus. *Junius drungas, mallet tamen drungus.* GRETS.

Ib. [Καστροφύλακες. Ἀρχοντες στρατιωτικοι ἐν ταῖς πόλεσιν ἡτοι κάστροις. Justinianus nuper catus. GOAR.]

Ib. Videlur legendum aut πάντων aut πᾶσα:

(a) Greis.. erant, percensuisse, sine negandi particula:

A ὑπηρεσίαι, ut constet oratio. Certum est autem Codinum omnia officia et ministeria, quæ olim in aula Copolitanæ erant, non percensuisse (a), sed ea potissimum quæ suo tempore vigebant: nam olim alia atque alia erant, ut Græcæ historiæ lectio nos docet. Apud Constantimum Porphyrogenitum l. de administrando imperio c. 51 præter *protocarabos* et alios invenies τὸν ἐπὶ τῆς φιάλης seu τὸν τῆς φιάλης qui erat *judex turbæ nauticæ dromorum seu dromoniorum imperialis*, jusque dicebat sedens in loco dromonis, qui Phiala appellatur. Idem Codinus nihil scripsit de officialibus Augustæ seu imperatricis; et tamen, ut hoc aeo imperatricibus et reginis sui sunt officiales, ita et antiquitus erant. Hinc apud modo nominatum Constantimum c. 51 invenies τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης, qui etiam erat *judex Agrariorum* (navigii id genus), Augustæ. GRETS.

mendose. Edit.

LIBER TERTIUS.

273 CAPUT I.

Observationes et explicaciones in caput 6, quod est de seriis.

P. 43. Ἐντεῦθεν al ἀκότα, etc. In cod. Boico titulus hujus capituli ita habet: Τάξις γινομένη ἐν ταῖς Δεσποτικαῖς ἀκότα, Forma obserari solita in festis Christi Domini. Nam per Δεσποτικὰς ἀκότας intelligunt Graeci non dies Domioicos, sed festa Christo Domino proprio dicata, quæ sunt ista: Chæretilmus sive Annuntiatio B. Virginis, Nativitas Christi, Hypapante sive Purificatio B. Virginis, Epiphania seu Baptisma Christi, quando a Joanne in Jordane baptizatus est, Transfiguratio Domini, Resuscitatio Lazari, festa Palmarum, Ligni seu S. Crucis, Resurrectionis, Ascensionis, Missionis S. Spiritus, Assumptionis D. Virginis. Ubi per festum Ligni seu S. Crucis non tantum intellegitur Paraseeve illa qua Christus in Cruce extinctus est, sed et festum Exaltationis S. Crucis: nam et hoc numerant Graeci et ipse Codinus noster in Despoticiis seriis.

Ibid. Ibidem legendum videtur Χριστουγεννῶν. Legitur etiam disjunctim Χριστοῦ γέννα.

Ibid. Παραμονὴ hic est vigilia, ad verbum quasi expectatio festi. Inepte Junius stativam seriam vertit, idque non tantum meo, sed et Meursii iudicio. Inepte ibidem εἰς τὸν δρόπον vertit adverbialiter matutino: ino ad matutinum, ad laudes matutinas. GRETS.

Ibid. [Basilii missæ titulus in Euchologio: Ἐν τῇ παραμονῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν γεννήσεως. Menaxum: Εἰ τύχῃ ἡ παραμονὴ τῆς Χριστοῦ ἡμῶν γεννήσεως ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ.

Ibid. [Εἰς τὸν ἔρθρον μὴ ἔξιλθότος. Pervigilli natalitiorum Christi officium matutinum laudandis

Eugeniae et Basilæ, Philippo Eugeniae patri, nec non Nicolao martyribus, ex majori parte impeditur: natalitiorum προσόρτια tantum quædam δοκιμata admiscent. Ad illud itaque non convenit imperator, quod ejus solemnitas minor sit nec adeo festiva: alias horas Christum jam natum personantes ac celebrantes audit. Ipsum Menaxum minoribus horis præfigit titulum; Ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας τῶν ὥρῶν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου.

P. 44. [Μετὰ τὴν ἀπόλυτον. Supplex ecclesiastici officii conclusio est ἀπόλυτις. Scalent undequaque exemplis ecclesiastici libri. Inscinter 274 itaque Meursius ἀπόλυτιν ultimum diem cuiusque festi, quod tunc quasi solveretur, exposuit. Solus hic locus, quo nec festivitas plene cœpit nec alia desit, hallucinatum declarat. GOAR.]

P. 44. Inscite Junius εἰκονοστάτον vertit delubrum. Delubrum verti, inquit, quasi dei aut diorum labrum. Præclare. Iconostasis dicitur omnem illud in quo vel stant vel ex quo pendent sacrae imagines, ut ex isto pendebant inagines nativitatis Christi aliaque tres aut quatuor. Germani vocant ein bilder gestelle. GRETS.

Ibid. [Sacris imaginibus circumposita ornamenta, quibus illæ sunt αἴσιχτα, est εἰκονοστάτον. Torecti operis quadratum tabellæ marginem alii vocant. GOAR.]

Ibid. Αναλόγιον. Scribitur etiam ἀναλογεῖον. Suidas: Ἀναλογεῖον, ἐν Φιλίεται τὰ βούλαια. Usurpat quoque Latini. Isidori Glossa: Lectrum analogium, super quo legitur. Walalridus, De rebus ecclesiast. c. 6: Analogium, quod in eo verbum Dei legitur et annuntiatur. Est ejusdem mentio in Turcogr. l. II, p. 168. GRETS.

Ibid. [De analogio sive pulpito egimus nos quoque ad Euchologica.

Ibid. [Μετὰ τῶν λεπτικῶν στολῶν. Hoc est cum sacerdotali dicta stola et casula, metà τοῦ ἐπιτραχηλου καὶ φελωνίου. Philotheus in ordine sacri ministerii in Euchologii limine.

Ibid. [Τοῦ τρικλινου. Majoris aulae palatii. Χρυστορίχινον habet Zonaras in Justino; Tὸν τοῦ παλατίου χρυσοτρίχινον ἐδομήσατο. Leo Grammaticus: Διὰ τῆς δυτικῆς τοῦ χρυσοτρίχινου εἰσελθών. Celebrem porro diem hunc et Epiphaniæ celebant imperatores, ac in iis sece vestibus regiis ornabant; unde notatur Justinianus λυπούμενος εἰς τὰ γενέθλια καὶ θεοφάνια χωρὶς στέμματος προσεθών.

Ibid. [Ἐπιφρίπταριων. Capitis tegimen est ἐπιφρίπταριον, vestis genus a Meursio generice expositum. Erinacit Europalatæ in Constantino Leonis F. auctoritas: Τοῦ Συμεὼν ὑποκλίναντος τῷ πατριάρχῃ τὴν κεφαλὴν καὶ εὐχήν δεξαμένου παρ' αὐτοῦ, ἐπιτιθέντος, ὡς φασι, τῇ βαρόδρῳ κεφαλῇ ἀντὶ στεφάνου τὸ δίον ἐπιφρίπταριον. Leo Grammaticus rem eamdem narrans, Εὔχην οὖν, inquit, ὁ πατριάρχης ποιήσας, ἀντὶ στέμματος τὸ ἔνυπον ἐπιφρίπταριον τῇ αὐτοῦ ἐπέθηκε κεψαλῇ. Merito egnidem: vestis enim genus non imposuisset, nec nisi tegumenti capitis vice, id est diadematis, proprium pileum substituisse patriarcha. Adde lectores, de quibus sermo, adesse imperatori μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιφρίπταριων: canonarchæ vero numero seq. μετὰ ἱματίων μόνων καὶ ἐστεπές: absque epirriptariis igitur, id est pileis.

Ibid. Καρπία. Symeon Thessalonicensis de Sacramentis: Ό ἀναγνώστης κέτηται ἐνδύμα τὸ καλούμενον καμίσιον, διπέρ κατὰ τύπον φελωνίου ἐστὶ μικρὸν ἥστιχαριον ἐκ λίνου, τὴν ἀπαρχὴν τῆς λερωσύνης δηλοῦν, διὸ καὶ μικρὸν ἐστι, καὶ τὴν ἀπὸ Θεοῦ σκέπτην σημανεῖ, ἥ πορφυροῦ διὰ τὸ πορφυροῦ τοῦ Χριστοῦ ἱμάτιον, καὶ λευκὸν διὰ τὸ καθαρὸν τῆς λερωσύνης καὶ τὸν ἄπλο Θεοῦ φωτισμόν. Cedrenus et Theophanes χρεατίων καμίσων *bombycinarum*: vel linearum interularum meminere in Heracleo.

Ib. d. [Λευκὰ. Color præcipuus in ecclesia habitus dignioribus, purpureus, quo per quadragesimam et in funeribus utimur Græci, inferioribus ministris tribuitur. Symeon Thessalonicensis De sacram., et Demetrius Bulgaricæ Juris GR. I. v. GOAR.]

275 P. 44. Circa διβάμπουλον, quod lampadarius gestat, et cuius Codinus ter meminuit, hic et paulo infra, variae sunt sententiae. Prima Junii, qui ubique vertit divini cultus ampullam. Non possum assentiri, inquit Meursius: *Facerem si δέος; pro divus recentiores Græcos usurpare, invenirem.*

Altera sententia est διβάμπουλον esse κηροδοχεῖον, ein kerzenstang, quod in διτάξει τῆς λεροδικανίας Philothei patriarchæ Copolitanū nominatur μανουάλιον, manuale: Ό ἀναγνώστης κατέχων μανουάλιον μετὰ λαμπάδος ἡμένης. In Typico S. Sabæ reperis κηρομανουάλια codens prorsus significatu. Idem omnino

A διβάμπουλον, id nimirum cui lampas imponebatur et quo cerebatur. Id erat aureus contus, ut Codinus docet: in hujus enim vertice lampas insistens a lampadario portabatur. Hæc sententia mihi olim in Facula non displicebat: nunc alia mente sum, quia cur *contus*, qui accensæ lampadis fulcrum, vocetur διβάμπουλον, exputare mecum nequeo, etiamsi non διβάμπουλον sed διβάμπουλον scribamus. Adde quod manuale et κηρομανουάλια nimis distant a dibampulo.

Tertia sententia exstat in eadem Turco-Græcia, διβάμπουλον esse turibulum, quam expositionem accepit Crusius a Græcis insulæ Santorinæ, quibus favere videtur tum ipsa natio, quia Græci sunt, quos utique melius nosse ista oportebat quam exteros, tum quia non sit verisimile turibulum in his aulicis B conventibus adsuisse; et forte scribendum θυρόπουλον, a θύῳ immolo, unde et thus originemducere videtur.

Quarta sententia videtur esse Meursii v. Movobázopoulos, qui μονοδάμπουλον et διδάμπουλον ab ambulo arcessit, ut sit illud quasi simplex et unicum, hoc duplex ambulacrum, seu ut ipse loquitur, simplex conclave palatii secretius, in quo congregabatur clerus patriarcham novum electurus. Codinus ejus meminuit: Ό δεύτερος διτάξιος κρατῶν τὸ μονοδάμπουλον. Ante hoc erat aliud, in quod promiscue conveniebant omnes qui cuperent statim scire quem clericus patriarcham creasset: et illud διδάμπουλον dicebatur. Invenio ejus mentionem apud Phranzem, iii, 49. Secundum hæc C patriarcha cum lampadibus ad dibambula sive atrium descendebat, paratumque inveniens equum ascendebat. Sed quid de monobambylo sentiendum sit jam l. 1, c. 10, exposui: expungi nimirum debet, inque ejus locum substitui monāmpouloν sive μονάμπουλον, et notio atrii seu ambulaci his duobus Codini locis nullo modo applicari potest: nam lampadarius dicitur φέρειν, manibus ferre, cum accensa lampade διδάμπουλον. An conclave vel trium manibus gestare potuit? Adde hæc de conclavi exteriore et interiori esse figmenta Junii, quanquam ipse διδάμπουλον nunquam ad exterius conclave retulit, neque etiam in suo monobambylo ad τὸ ambulacrum vel ambulare, sed ad τὸ βαμβάλειν respexit. Accedit apud Phranzem non legi διδάμπουλον, sed dibabula. At Meursius corrigit **276** διδάμπουλa. Quo codice fretus? Si quid corrigendum sit, potius et vero proprius correrim διπάτουλa, hoc est ad loca patentia, uno verbo ad atrium, seu ad διάβατa, transitus.

Quinta sententia est ejusdem Meursii, qui et hic et in catalogo officiorum Magnæ Ecclesæ μονοδάμηλον et διδάμηλον a velo rescribendum censem, quasi ille simplex velum, hic duplex in custodia sua habuerit, relarii utique, qui nunc a januis janitores; nam sub velis olim res gerebatur. Cæterum mss. codd. in primis repugnant, quorum nullus istam scripturam nobis exhibet. Deinde lampadarius tenuens διδάμπουλον cum lampade accensa διδάμπουλον in manu portabat: non erat ergo velum, a quo relarii et custodes reli nomen sortiti sunt. Nec juvat

hanc optionem Anastasius in Sylverio aut collatio cum Donatistis apud S. Augustinum : nihil enim aliud ostendunt quam sub velo res olim disceptatas fuisse, sive uno sive duobus ; extra quod velum partes exspectabant. *Pro velo sunt utriusque partis episcopi*, inquit Collatio ; *Si iubet sublimitas tua, intromittentur*. Sic B. Sylverius ad primum et secundum velum retinuit omnem clerum, Quid huc ad lampadarium nostrum, cui tuū διδάμπουλου cura commissa erat ?

Sexta sententia est διδάμπουλον esse duplēm ampullam et μονάρμπουλον simplicem ampullam ; hanc tenuisse in clericorum ordinationibus et initiationibus secundum ostiarium, de quo in sexta pentade officialium Magnae Ecclesiae, illam tenuisse lampadarium in solemnitatibus quas Codinus describit: ita etiam ipse Meursius v. διδάμπουλον. Sed quid in his ampullis ? in monampulo non dubito fuisse chrisma, quo qui sacerdotio initiantur inunguntur, in dibampulo autem fuisse sacram oleum et chrisma, ut imperator unctionis suæ tam in baptismo quam in imperatoria inauguratione semper memor esset. His forte lucem dabit, tametsi exilem, citatus a Meursio Ansegisus, i, 162: *Presbyter in Cœna Domini duas ampullas secum deferat, unam ad chrisma, alterum ad oleum, ad catechumenos inungendos vel infirmos*. Fecerunt ergo Græci, ut alia multa, sic et ampulla nomen suum in monampulo et dibampulo, seu geminato λ dibampullo ; a quo vox etiam Germanica ampel quasi ampulla descendit. Et hanc sententiam ego præ aliis probo et amplector, licet Balsamon in meleto seu exercitatione sua nihil de dibampulo imperatori a lampadario præferri solito, sed tantum de lampade scribat. Nec quemquam turbet illud β : et si enim sola vocula δι duplicat, ut bigarius, hic tamen ob vocalem sequentem β interjicitur, euphonie causa. GAETS.

[Græcum proverbium lubet hoc arcessere : "Οποιος πολλοι πετεινοι φωνάζουσιν, έκει ἀργει να έξημερώσῃ, Ubi plures galli cantillant, ibi tardum est crepusculum : quia videlicet ex contentione, non ex lucis sensu canunt. Μύθους etiam hodie proverbia dicunt : έπιμύθον itaque proferam : Quo plures in re obscura sententiae, eo dubiis majoribus mens fluctuat. Circa vocem διδάμπουλον allatis a Gretsero sex sensibus, quem amplectar non video : certior itaque meum in medium adducam ex Balsamone Meditato de patriarcharum privilegiis. Lumen et 277 faces ad docendi officium spectant, inquit, ac properterea, ut patriarchæ, ita et imperatori lampas, ignis, lumen præfertur, et ut clare loquar, cereus accensus : Λαμψάτω τὸ φῶς διδῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. Ακούσατωσαν, ως οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ πατριάρχαι μεγαλύνονται μὲν καὶ Διόνυσιοις ἀξιώμασι. Ἐντεῦθεν γὰρ οἱ πιστοὶ δεσπόται καὶ οἱ αὐτοχράτορες κατηχητικῶς διμιλούσι τῷ Χριστωνύμῳ λαῷ. De imperatore concessionem ad populum habente dictum ad p. 37. At imperatori διδάμπουλον præfertur, patriarchæ et imperatrici μονάρμπουλον. Cur ita ? quid

A generis διδάμπουλον ; Ετι δὲ τῶν μὲν αὐτοχρατόρων ἡ ἀρωγὴ πρὸς φωτισμὸν καὶ σύστασιν ἐπεκτείνεται ψυχῆς τε καὶ σώματος, τὸ δὲ μεγαλεῖον τῶν πατριαρχῶν ἐς μόνην τὴν ψυχὴν ἐστενοχώρηται λυσιέλειαν (διλήγη γὰρ τούτοις ἐστὶ φροντὶς εὐπαθείας σωματικῆς), ωσαύτως καὶ ἡ περὶ τοὺς διηκόνους τῆς βασιλείας κηδεμονίᾳ καὶ μέριμνᾳ πρὸς μόνην σωματικὴν εὔζωιαν ἐξήπλωται (πάσης γὰρ ψυχῆς βοηθείας αἱ γυναικεῖς ἐστέρηνται). Αἱ λαμπάδες δὲ τῶν μὲν βασιλέων διττοῖς διαχρύσοις περιζωνύονται στεφανώμασι, τῶν δὲ πατριαρχῶν καὶ τῆς βασιλείσης ἐν κατακυκλοῦνται θριγγώματι. Fax itaque imperatori præfata duplice corona aurea circumdata διδάμπουλον, patriarchæ et imperatrici unica eaque argentea μονάρμπουλον est. Consule quæ prolixitati vitandi apud eumdem Balsamone scripta prætermittimus. Goðr.]

P. 44. Maſtrop. Clara origo a Latino magister. GRET.

Ibid. Tὸ πολυχρόνιον. De votis in imperatores, faustis acclamationibus et in multos annos appreciationibus fuse quidem infra nec minus doceo Gretserus, at quæ πολυχρόνιον in Christi natalitiis faciendum non attingant. Succincte addimus : Incipiente olim in Ecclesia ab his solemnibus anno, ut mutuis sese donis et xeniis excipere, ita et felicibus votis prosequi et letis vocibus bene ominari, quod observant adhuc Itali, consuevere Græci. Discurrunt itaque per vias et compita pueri et adolescentes hac die, et ad amicorum portas modulis sonis ac inusices instrumentis πολυχρόνια perstrepunt, xenia reportaturi, cunctique Χριστουγεννητικοῖς pro natalitiis Christi παινεῖbus se cumulant certatim. Ecclesia igitur, cujus vota sunt dona, natalium Dominicorum pervigilio, in palatii centralibus, annis ei multis exoptatis bene precatur imperatori. Ipsi quoque monachi vita et annorum diuturnitatem superiori, ad cellam ejus catervatim convenientes, a Deo postulant, εἰς τὸ κελλῖον τοῦ προεστῶτος (διὰ) τῆς ιδίας πολυχρονίας, ait Menœnum hac die. Hinc τὸ πολυχρονίζειν non nisi de votis pro salute cuiuspiam præsenti luce emissis vulgus consuetum est percipere. Quondam tamen aliis etiam diebus decantata πολυχρόνια docent Regia mss. ex quibus sequentia eruditio lectori deprimimus.

Πολυχρόνια. "Οπως πολυχρονίζουσι τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν πατριάρχην ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν Φῶτων καὶ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ.

Πολυχρόνιον ποιήσαι δ Θεὸς τὴν ἀγίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Πολυχρόνιον ποιήσαι δ Θεὸς τὴν ἀγίαν καὶ κραταιάν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Πολυχρόνιον ποιήσαι δ Θεὸς τὴν θεότεστον, θεοπρόδηλητον, θεοδέσχατον καὶ θεομεγάλυντον, κραταιάν καὶ ἀγίαν βασιλείαν αὐτῶν εῖτε πολλὰ ἔτη.

Hæc in ecclesia, ubi plures imperabant, nunciupabant vota; sequentia inter epulas et pocula, bibente nimisrum imperatore, proferebantur.

Εἰς τὴν τράπεζαν εὐχεταὶ οὖτως· Εἰς τὸ πολυχρόνιον, ζωὴν, εἰρήνην, ὑγείαν, εὐδαιμονίαν καὶ κατέχθρων νίκην τῶν χριστιανῶν καὶ ἀγίων ἡμῶν αὐθετῶν καὶ βασιλέων.

Votis istis in ecclesia patriarcham excipient:

Τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττε. Λέγεται δὲ τρίς· **278** Εἰς πολλὰ ἡτη. Τρίς· Εἰς δὲ τὴν τράπεζαν εὐχεταὶ οὖτως· Εἰς τὸ πολυχρόνιον, ζωὴν, εἰρήνην, ὑγείαν καὶ σωτηρίαν τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. **GOAR.**]

P. 45. *Cujus lampadis, etc.* Exstat Theodori Balsamonis eteletē seu disceptatio de hoc more imperatori præferendi lampadem, ut et imperatrici et quinque patriarchis, Romano, Cpolitanō, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano. Ait imperatori duplēm ob causam præferri lampadem, tum quia humana tum quia divina curat, tamque ea quæ ad corpus quam ea quæ ad animam pertinent (hujus enim geminæ potestatis concessionē blandiebantur recentiores Graeci suis imperatorib⁹), eaque de causa lampades Imperatoris duplēbus aureis coronis cinctas esse; patriarcharum vero lampades, ut et imperatricis, unā tantum, eo quod patriarchæ spiritualium tantummodo curam habeant, mulieres temporalia duntaxat spectent, quippe quibus in ecclesia docere interdictum sit.

Videntur autem hæc aurea vel argentea στεφανώματα, ut Balsamon vocat, et θριγγώματα, coronæ in morem lampadi fuisse imposita, vel certe, quod θριγγώματος nomen potius suadet, ipsi lampadi cancellorum seu sepimenti instar circumposita. Addit Balsamon hoc idem προνόμιον seu privilegium procedenti cum lampade concessum fuisse archiepiscopo Bulgariae et Cypri et paucis quibusdam metropolitanis, et præter hos nulli; et patriarchas non modo in sua diœcesi, sed et extra lampade illustres progreedi posse; quod multis ipse adversus oblocutores quosdam confirmat, quem legat qui volet I. 7 Juris GR. **GRETS.**

P. 46. [Τροπάριον modulus est, cantici nimirum genus, ad alterius exemplaris modo se habentis normam τρεπόμενον, decantandum. Hæc τροπάριον communior expositio. Alias fusiū in Euchologicis retulimus. Ποιητάς porro τῶν τροπάρων Anthimū et Timocleū menorat Theophanes et Cedrenus in Leone I.]

Ibid. [δῆξα. Supple reliqua Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἄγιῳ Πνεύματι. Post καὶ νῦν καὶ δεῖ addε καὶ εἰς τοὺς αἰώνας, τῶν αἰώνων. Ἀμήν.]

Ibid. [Οὐ ψάλλεται. Modulatis varieque flexis cantus sonis non recurritur μελῳδῶς: sed voce continua, χύμα, ut scripsit Philotheus, ἀναγινώσκεται. **GOAR.**]

Ibid. Mos iste accinendi imperatoribus τὸ πολυχρόνιον et acclamandi εἰς πολλὰ ἡτη Græcis valde frequens fuit, ut sæpius post hac ex Codino intelligimus, quem eleganter describit Corippus, dum quomodo Justino Juniori τὸ πολυχρόνιον acclamatum

A sit, versibus explicat, de laudibus Justinī, I, 203 et 356, II, 165 et 308.

Nicephoro Phocæ factas acclamations suaviter admodum irridet Luitpandus in legatione sua. CPolitana, loquens de processione Phocæ ex palatio ad Sanctam Sophiam. Multi profecto in his acclamationibus πολλὰ ἡτη appreocabantur, quibus nihil jucundius accidere potuisse quam si imperator illo ipso die quin et illo momento, reponiā morte extinctus fuisset.

Acclamandi mos vetus est, manavitque ex theatris in foro, deinde etiam in senatum; hinc ad Cbreastianorum synodos. Exemplum **279** acclamationis factæ a senatu M. Antonino commemorat Vulcatius in Avidio Cassio: *Antonine Pie, dili te seruent. Antonino clemens, dili te seruent. Tu noluisti quod licebat: non fecimus quod decebat. Commodo imperium iustum rogamus, progeniem tuam robora. Fac securi sint liberi tui; bonum imperium nulla vis iudit. Commodo Antonino tribuniciam potestatem rogamus; præsentiam tuam rogamus, philosophia tue, patientia tue, doctrinæ tue, nobilitati tue, innocentiae tue. Vincis inimicos, hostes exsuperas: dili te mentur.*

Synodicæ acclamationis en tibi exemplum ex œcumonica synodo Chalcedonensi, Act. VII, ubi Marciano Imperatori et Pulcheria imperatrici acclamat Patres: *Marciana novo Constantino, nova Paulo, novo David multos annos. Vos estis pax orbis, pie domine. Dominus vitam ei conseruet. Vos fides nostra. Christus, quem honoras, ipse te custodiuet. Orthodoxam fidem tu roborasti. Sicut apostolici, ita creditis. Augustæ multos annos. Vos lumina orthodoxæ fidei. Propter hæc ubique pax est. Lumina pacis, domine, tu custodi. Luminaria mundi, domine, tu custodi. Perpetua memoria novo Constantino. Quæ ex genere orthodoxyæ est, Deus eam custodiuet. Custodem fidei Deus custodiuet. Eam quæ semper pia est Deus custodiuet. Pia, orthodoxyæ, quæ contraria est hereticis, Deus eam custodiuet. Omnes hereticos tu fugasti. Nestorium et Eutychen tu persecuta es. Absit irridia a vestro imperio. Fideles imperatores sic honrantur. Deus custodi potestatem vestram, Deus pacificet in imperium vestrum. Marcianus novus Constantinus, Pulcheria nova Helena: zelum Helenæ tu sectaris. Vesta vita munimen cunctorum est: vestra fides ecclesiæ gloria est.*

Similibus epiphonematis personat tota synodus Cpolitana sub Mena patriarcha et Justiniano imperatore. Quin et in electionibus usus erat ἐπιστρατῶν. In Actis ordinationis Eradii, cum illum S. Augustinus jam senex apud clericum et populum successorem sibi dixit, post ista Augustini verba, Presbyterum Eradium mihi successorem volo, sequuntur ista: *A populo acclamatum est, Deo gratias, Christo laudes; dictum est vices ter. Exaudi Christe, Augustino vita; dictum est sexies decies: Te patrem, te episcopum; dictum est octies. Cumque reticeretur, Augustinus episcopus dixit, Non opus est, etc. Mox: A notariis ecclesiæ, sicut cornitis,*

*excipluntur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis; et A meus sermo ei vestras acclamaciones in terram non quadrunt. Apertius ut dicam, ecclesiastica nunc gesta conficimus. Sic enim hoc esse quantum ad homines confirmatum volo. Populo acclamatum est trigesics sexies, Deo gratias, Christo laudes. Exaudi Christe! Augustino vita; dictum est tredecies. Et sub finem: Hic mihi responsione vestra opus est. Teneam respon- sionem vestram. De hac assertione aliquid acclamate. A populo acclamatum, Fiat, fiat: dictum vices quinque. Dignum est, justum est, dictum vices octies. Fiat, fiat: dictum quater decies. Olim dignus, olim meritus: dictum vices quinque. Judicio tuo gratias agimus, dictum tredecies. Exaudi, Christe, Eradicum conserva: dictum octies decies. Vides hic **280** eamdem acclimationem. B iteratam suis, non tantum semel, sed et saepius, imo saepissime.*

En quid senatus in Claudio, cum imperator renuntiatus esset, apud Trebellium: Auguste Clau- dii, dñi te nobis præstent: dictum sexages. Claudi Auguste, principem te, aut qualis tu es, semper opta- vimus: dictum quadragies. Claudi Auguste, te res- publica requirebat: dictum quadragies. Claudi Auguste, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus senator, tu vere princeps: dictum octavies. Claudi Auguste, tu nos ab Aureolo vindica: dictum quin- quies. Claudi Auguste, tu nos a Palmyrenis vindica: dictum quinque. Claudi Auguste, tu nos a Zenobia et a Victoria libera: dictum septies. Claudi Au- guste, Tetricus nihil fuit: dictum septies.

Nec bonis tantum bona, sed et mala malis in bujusmodi acclimationibus appreocabantur vel quasi jure suo efflagitabant. Illustrè bujus rei exemplum suppeditat Ælius Lampridius, apud quem habes acclimationes senatus in occisum Commodum imperatorem: Hosti patriæ honores detrahantur, parricidæ honores detrahantur, parricida trahatur. Hostis patriæ, parricida, gladiator in spoliario lanetur. Hostis deorum, carnifex senatus, hostis deorum, parricida senatus. Hostis deorum, ho- stis senatus. Gladiatorem in spoliario. Qui senatum occidit, in spoliario ponatur. Qui senatum occidit, unco trahatur. Qui iuuenates occidit, unco trahatur hostis, parricida, vere, severè. Qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. Qui te occisurus fuit, unco trahatur. Nobiscum timuisti, nobiscum periclitatus es. Ut salvi simus, Jupiter, opime maxime, serva nobis Pertinacem. Fidei prætorianorum feliciter, præ- toriis cohortibus feliciter, exercitibus Romanis felici- ter, pietati senatus feliciter. Parricida trahatur. Ro- gamus, Auguste, parricida trahatur. Hoc roga- mus, parricida trahatur; exaudi, Cæsar. Dela- tores ad leonem; exaudi, Cæsar. Delatores ad leonem; exaudi, Cæsar. Speratum ad leonem. Victo- riae populi Romani feliciter; fidei militum feliciter; fidei prætorianorum feliciter; cohortibus prætoriis feliciter. Hostis statuas undique, parricidæ statuas undique, gladiatoris statuas undique; gladiatoris et

*parricidæ statuæ detrahantur. Necator civium tra- hatur, parricida civium trahatur. Gladiatoris sta- tuæ detrahantur. Te salvo salvi et securi sumus, rere, vere; modo digne, modo vere, modo libere. Nunc securi sumus. Delatoribus metum. Ut securi simus, delatoribus metum; ut salvi simus, delatores de senatu. Delatoribus sustem te salvo. Delatores ad leonem te imperante. Delatoribus susten. Parricidæ gladiatoris memoria aboleatur, parricidæ gladiato- ris statuæ detrahantur. Impuri gladiatoris memo- ria aboleatur; gladiatorem in spoliario. Exaudi, Cæsar. Carnifex unco trahatur. Carnifex senatus more majorum unco trahatur. Sævior Domitiano, impurior Nerone, sic fecit, sic patitur. Memoria innocentium serventur, honores innocentium restitutas. Rogamus, parricidæ cadaver unco trahatur, gladiato- ris cadaver in spoliario ponatur. Perroga, Perroga: omnes **281** censemus unco trahendum. Qui omnes oc- cidiit, unco trahatur. Qui omnem atatem occidit, unco trahatur. Qui utrumque sexum occidit, unco trahatur. Qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. Qui tem- pla spoliavit, unco trahatur. Qui testamenta levavit, unco trahatur. Qui vivos spoliavit, unco trahatur. Servis servipim. Qui pretia vitæ exegit et fidem non servavit, unco trahatur. Qui senatum vendidit, unco trahatur. Qui filius abstulit hereditatem, unco trahatur. Indices de senatu, delatores de senatu, ser- vorum subornatores de senatu. Et tu nobiscum li- muisti, omnia scis, bonos et malos nosti. Omnia scis, omnia emenda. Pro te timuimus. O nos felices te viro imperante. De parricida refer, refer, perroga: præsentiam tuam rogamus. Innocentes sepulti non sunt; parricidæ cadaver trahatur. Parricida scipi- tot eruit, parricidæ cadaver trahatur.*

Similis ferme est illa ἐπιτρόπωντος quæ in synodo sub Meñā actione IV legitur. Multi anni imperato- ris, multi anni patriarchæ. Petrum Zoaram et Seve- rum modo anathematiza. Orthodoxum imperatorem habes: quid times? eos qui parabaptizant ejice foras. Et cum monachi Hierosolymorū: n porrexerunt char- tam, universi clamaverunt: Multi anni patriarchæ. Libellum monachorum modo suscipe. Libellus modo legatur. Eos qui per domum baptizant ejice foras. Speluncam Zoaræ modo torqueas. Multi anni pa- triarchæ. Parabaptistam modo anathematiza. Chri- stiani imperatoris multi anni. Orthodoxi imperatoris multi anni. Speluncæ hæreticorum modo ardent. Vincit fides imperatoris. Orthodoxus regnat: quid times? Petrus quare habet monasteria? Omnes hæ- reticos ibi habet. Severum, Petrum et Zoaram modo anathematiza. Trinitas tres anathematizat. Anathema Severus Petrus et Zoaras. Severum Manicheum modo anathematiza. Vincit fides Christianorum. Multi anni patriarchæ. Inimicos Christi modo anathematiza. Hæreticos modo anathematiza. Anathematizatos modo anathematiza. Vincit fides Christianorum.

Et Act. 5, quæ antea in vulgatis editionibus solebat esse prima, exstat longissima acclamatio, qua partim bona Augustis et patriarchæ, partim

mala hereticis populus imprecatur. Multi sint anni imperatoris, multi anni Augustus, etc. Severum Manichaeum ejice, etc. Effodianus osca Manichaeorum, etc. Severum Manichaeum foras ejice, etc. Qui non anathematizat Severum, Manichaeus est. Ejice foras Severum. Novum Judam ejice foras. Insidiatorem Trinitatis ejice foras, etc. Exhumentur osca Nestorianorum. Exhumentur osca Eutychianistarum. Quis est Nestorianus? Ego nescio; anathema sit ipse a Trinitate, etc. Manichaeos de ecclesia ejice. Duos Stephanos de ecclesia ejice. Paulo post in eadem sessione sequuntur plura hujus generis epiphonemata.

Aclamabant etiam concionatoribus; cuius moris exempla invenies apud S. Augustinum l. iv *De doctrina Christiana*, c. 26, et saepe in Homiliis. Ille tamen de ista consuetudine. GRET.

282 P. 46. [Σᾶς. Pronominis cū plurale est τοῖς in primo casu; in reliquis σᾶς et τοῖς corrupte pronuntiat Græcia.]

Ibid. [Θεός. Cui verbo addes ex Horologio, ut sit modulus integer, Τῶν πατέρων ἡμῶν δὲ ποιῶν ἀεὶ μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν στήνεταικειαν, μήτηρστήρης τὸ ἔλεος οὐδὲ τὸ ἡμῶν, ἀλλὰ ταῦς αὐτῶν ἱκεταῖς ἐν εἰρήνῃ κυβέρνησον τὴν ζωὴν ἡμῶν. Polychronismus monachorum in superioris salutem emissum require in Menæo retro Nonæ officium. GOAR.]

Ibid. *Protapostolarius*. Vides et hic nomen Græcicæ ambitionis, quod inter illos qui apostoliū Paulum publice legebant, hoc est inter apostolarios, veluerunt habere protapostolarium. GRET.

Ibid. [Ἡ τῆς λειτουργίας ὥρα. Quia hac die ab orto sole decima est. Ita typus hodierni officii ad Nonæ ealcem positus: Πέρι δὲ ὥρων δεκάτην σημανεῖ: τὸ μέγα etc. ad synaxim videlicet vesperarum habendam; quibus finitis καθεξῆς ἡ θεῖα λειτουργία τοῦ μεγάλου Βασιλεοῦ.]

Ibid. [Sabbato vel Dominica jejunium Græcis illicitum. Eam ob rem si Natalium Christi diebus hujusmodi sors ferat celebrari perygilium, ut a jejuniū abstinent, ita missam consueto tempore, quod dies tertius est, peragunt: si alias incidat in serias, cum nonniū missæ premissis solemnis fas sit solvere jejuniū, illud vero ad vesperam usque sit protraheadum, vespere solummodo, quo vespertinarum laudum tempus instat, simul cum ipsis cantator missa; qua finita cibi capiendi sit potestas. Hoc ex ritu hujus diei in Menæo reperiendo ad hujus loci expositionem. GOAR.]

P. 47. Post hunc liturgia perficitur. Habent hunc morem Græci, ut in quadragesima diebus jejuniū et in vigillis liturgiam seu missam celebrent a matutie, et ut hinc apparel, post vesperas. In Paschale liturgia sit ante solis exortum. Aliis diebus hora tertia, tanquam consueta, ut docet Gabriel Philadelphensis episcopus in suo *De sacramentis libello*. GRET.

Ibid. 45. [Ἀλλάσσει. Non mutat, sed potius induit, τὸ ἐπάνω nimirum ἔνδυμα, etc. Ad notam

A superioris capitinis (col. 281 D), amice lector, recurras precor. GOAR.]

Ibid. Crinonia. Hoc imperatoris tegmen videtur a specie lilii Crinonie nomen invenisse, ut et illud *tetraphyllum* a quatuor soliis. Utriusque meminit Glossarium, sed nudis solisque verbis Codini, nulla explicatione adhibita. GRETS.

[Κρινωνία. Coronam liliis sive flosculis in gyrum germinantem. Coresius in rescriptis. Balassimon Meditato de incensis etc. Juris GR l. 7: Κρύος ἐκ κρινωνίας συλλεγόμενος.]

Ibid. [τετράφυλλον. Coresius idem docet aliam coronani esse, e qua quatuor flosculi, ad frontem nimirum et sinciput ac ad utramque aurem, emicant. GOAR.]

B Ibid. *Flammula*. Dicitur τὸ *flammulum* et τὰ *flammula*, aliquando simplici μ., interdum geminato. Dicitur etiam *flamula* *flamulæ*, genere feminino. Vegetius, III, 5: *Aquila*, *dracones*, *vezilla*, *flammula*, *tusæ seu taphæ*. Merito autem reprehendit Lipsius, I. iv de Militia Romana, illos qui apud Vegetium *flamnulas* mutant in *flameola*: *O male*, inquit, *abstineant*. Et inerito monet ut abstineant; **283** qui recte itidem castigat Interpretem Cedreni, haec verba Græca τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην ἐπὶ φλαμμυολού χρεμάσαντες his Latinis interpretantem, *tabulis pacis de cuncto suspensis*, quasi φλαμμώνιον sit *contus*. Rectissime Lipsius: *Chartam conscriptam, pacis testem, super flamula suspentes*. Nec recte Junius φλάμουλον interpretatur *labarum*, quia labarum unum erat; at φλάμουλα etiam βασιλικά et imperatoria plura, nimirum duodecim; et domi quoque, non tantum in bello præferebantur, ut docet *Curopalata*, c. 6. Forte vetus illud labarum apud posteriores Græcos desierat: sin minus, δέλλιον potius labaro respondere dicendum: hoc enim unicum erat, ante omnes *flamulas*, ut ibidem dicitur. Nec omitendum illud Suidas: Σαυρίων εἶδος σηματίας ή φλαμμώλου. Quid tamen *saurion*, ignoro, inquit Lipsius. Sed quid si legatur σταυρίων? Certe unum ex *flamulis* imperatoris σταυρός erat, hoc est *crux*, ut supra dictum ex *Curopalata* c. 6. Ut igitur a *dracone* *flamulum* quoddam dicitur apud *Curopalata* δραχοντελού, **D** sic apud Suidam videtur a *stauro* seu *cruce* vocari *saurion* illud quod a *Curopalata* *saurus* seu *crux* appellatur. Φλάμπουρον quoque invenias apud *Moschopulum*: apud Cedrenum, p. 441, φλαμούλιον, apud Leonem in *Tacticis* constitut. 5, φλαμουλάτιον, in *Pandecte Turcico* *flambarum* et *flambulum*; quæ et hodie Græcis usitata. Idemque omnia haec vocabula, etsi diverse scribi solita, significant, nempe vexillum, seu, ut interpretatur Nicetas apud Rigaltium in *Glossario*, *signum militare*. Nec tamen militare solum sed et domi imperatori et principibus palatiū præferri consuetum, quod planum ex *Curopal.* c. 6. Imo domi plura præferebantur, nimirum duodecim: 'Ἐχεῖς δὲ ὄπόταν στρατεύεις δραχεῖς, κατὰ ἀγαλογίαν τῆς ποτίσητος τῆς αὐτοῦ

Digitized by Google | Распознавание текста
ABK/FR

συντάξεως ἔχει καὶ φλαμουλὸν ἐν τυχόν ή δύο. Qui flammulum gestat, Græcis est flamularis seu flamular. Pandect. Ture. c. 174 et Vet. Gloss. apud Rigalt. φλαμουλάριον. In Turco-Gr. p. 161 φλαμπτυνάρεον vexilliferi, p. 201 flamboles signum seu vexillum. Transiit flamula ex Latio ad Græcos, qui illud varie, ut solent, immutarunt.

P. 48. Flagitiōse prorsus Junius in interpretatione et explicatione eorum quæ hic de flamulis scribuntur versatus est. Id ut videoas, en tibi Junii verba: *Ea (flamula) sunt hæc. Primum fert archistrategus: princeps sacrorum secundum, habens imagines divinas multas. Aliud tertius, habens imagines sanctorum quatuor magnorum martyrum, Demetrii, Procopii et Theodori. Aliud, qui fert sanctum Georgium equitem, aliud draconem, et aliud habens equestrem imperatoris statuam. Perperam prorsus. Verendum enim, ut ipsa verba et mens Europalatae postulant, hunc in modum: Ea autem (flamula) sunt hæc. Primum archistrategus: alterum vero (flammulum) multas habens sacras et divinas imagines pontificum et Ecclesiæ præsulum; aliud crux, habens (legendum enim ex cod. ms. doctoris Georgii Lautherii, & alio σταυρὸς ἔχων) imagines sanctorum quatuor magnorum 284 martyrum, Demetrii, Procopii et utriusque Theodori (legendum enim in plurali Θεοδώρων, ut habent mss. codices). Aliud habens (ἔχον) S. Georgium equitem. Aliud draconem, et aliud habens equestrem imperatoris statuam.* Hanc esse veram interpretationem quivis vel paullum mentem advertens fatebitur: nam primum Europalata enumerare volens quænam sint illa flamula, *sunt autem hæc: postea singula percenset. Primum, inquit, est archistrategus, non fert archistrategus.* Neque enim Europalata habet istud fert, sed *primum est seu dicitur archistrategus, a D. Michaelis imagine, quæ in illo flamulo expressa et efficta. Ille archangelus toti flamulo nomen dedit, ut diceretur archistrategus.* Nam S. Michael archistrategus a Græcis appellatur quasi princeps cœlestis militiæ. Ita vocatur 1) ab Emanuele imperatore Constit. de Feriis: *Feriamur, inquit, sexta Septembribus, δὲ ἐν αὐτῇ τῷ ἐν Χώναις τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ θαῦμα τερατουργεῖται.* 2) A Cedreno in imperio Basilii Macedonis: *'Ανεκαίνισσε δὲ τὸν τοῦ ἀρχιστρατῆγου ναὸν τὸν ἐν Σωθενίᾳ.* 3) A Niceta Choniate I. iii de imperio Isaaci Angeli: *'Επισκεψάσαι δὲ βουληθεὶς καὶ τὸν τῷ ἀνάπλῳ νεῶν τοῦ ἀρχιστρατῆγου τῶν ἄνω τάξεων Μιχαὴλ. Eod. lib. Elīs τὸν περιώνυμον νεῶν ἀρχιστρατῆγου τῶν θεῶν καὶ ἀδέλφων Μιχαὴλ. Idem I. viii de imperio Manuelis. Denique eodem archistrategi nomine afficiunt S. Michaelem Græci qui encomia in eum scripserunt et miracula ab eo patrata litteris consignarunt. Deinde cum signa et vexilla, quæ Europalata commemorat, imaginibus constituti exornata fuerint, omnino oportet ut et primum effigie aliqua fuerit insignitum: at alia insignitum non sicut quam τοῦ ἀρχιστρατῆγου militiæ*

A cœlestis. Tertio archistrategus non erat officium vel nomen officii aulicī vel militaris: alioquin omnis sum non fuisset hoc munus a Europalata in catalogo. Quare vana est illa Calviniani nota: ὁ ἀρχιστρατῆγος, πρᾶτα, quisquis est per illud tempus. At nūnus est archistrategus apud Europalatam nisi Michael archangelus. Græts.

P. 48. [Cœlestis terrestrisque militiæ dux ducamusque omnium princeps Michael, ἀρχιστρατῆγος ideo a militibus, a vulgo (hoc enim solo nomine plebeculæ notus est) ταξιάρχης salutatus; cuius nomine ecclesiam in Sosthenio extra muros dedicatam a Constantino, cuius muninine reginam urbem ab insultu barbarorum non semel ereptam refert Damascenus Studites subdiaconus vulgaris sermone de ejus festivitate scripto, quem velut magni ac celeberrimi S. Sophiæ templi custodem depinxit Justinianus ἐν προνάῳ, καθ' ὅ δὴ ὁ πρωτιστος καὶ μέγιστος τῶν παραστατούντων ἀρχαγέλλων Θεῷ Μιχαὴλ ἐπιστρέψας φορφαλαν ἐστήλωται φυγίδων λεπταὶ ἐπιθέσει, φύλαξ προβεβλημένος τοῦ ιεροῦ, inquit Nicetas in Alexio II; quem sacrorum praesides in sacri tribunalis foribus, non ejiciendis sed advocandis potius in paradisum hominibus, excubitorem non pingunt modo sed et venerantur, tremunt et precantur, ut hi Euchologicis enarravimus; quem denique imperii defensorem simul cum Gabriele socio sibi datum tenuerunt Græcorum principes, ubi, prout auctor noster innuit, c. 4, et Damascenus citatus profitetur, imaginem suam hinc inde a sacris istis duobus taxiarchis stipatam concessere gestandam: 285 ejus, inquam, nomini primum et præcipuum imperii flamulum consecratum est, et ἀρχιστρατῆγος nuncupatur.

Ibid. [Ἐκδόρας ἔχων πολλὰ. Si plures pontificum imagines eo vexillo pinguntur, eorum quos devotius colunt et in publicis precibus frequentius inclamat, magni Basilii, Gregorii Theologi, Joannis Chrysostomi, Athanasii, Cyrilli Alexandrini et Nicolai Myrensis ibidem positas mihi prorsus indubium est; et certe in octavo vexillo ejusmodi, pro singulis nimirum lingulis unum, octo censeo depictos, et ad priores non parum ab eis celebratos Gregorium Thaumaturgum et Hierosolymitanum Cyrillum alium accessisse. Goar.]

Ibid. Nec minus errat Junius, cum illud iεραρχῶν vult idem esse quod princeps sacrorum, quasi scilicet princeps sacrorum ferat illud vexillum. Nuage. Nam iεραρχῶν est patrius casus numeri multitudinis a recto iεράρχῃ, quæ vox præsulem, episcopum seu pontificem denotat. Νικολάου τοῦ περιώνυμου ἐν iεράρχαις τὸν περικαλλῆ τουτον ναὸν, inquit Cedrenus in imperio Basilii. Ergo hierarcha Copolitanus erat patriarcha ejusdem urbis, quem imperatori flamulum seu vexillum præportasse quis credat, nisi aliunde id Junius probet? Græts.

Ibid. [δικταπόδιον. Piscean polypodem hodiernus loquendi usus δικταπόδιον vocat. Vexillum illud dis-

sectis laciniis inferius divisum ὀχτάγλωσσον, poly-podenique scissuris referens, ὀχταπόδιον nomen accepit a vulgo.

Ibid. [Σταυρὸς ἔχων εἰκόνα. Crucem hanc in castris et conflictibus delatam ejusmodi arbitror quales in sacris processibus vel in ecclesiis adorandas me conspexisse memini. Ligneæ sunt illæ (argenteas aureisque laminis contextas rapacitas Turcica eliminavit), et ad earum extremos ramos quamvis amplos latiores adhuc trifoliorum figuræ prominent, in quibus nonnunquam pectus et facies quatuor evangelistarum vel hinc inde Deiparæ et S. Joannis aliorumque variis coloribus, delineata prius in medio crucifixi specie, exarantur. Quidni pariter οὗτος δ σταυρὸς ἔχων (ἐν ταῖς ἀκράταις) τῶν ἄγιων τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων εἰκόνας ἐφαίνετο; crucem quem hic memoro depictus in iconibus per hoc opus Codini et ejus commentaria sparsis gestat patriarcha CP.

[Ἀηγητρίου, Προκοπίου καὶ Θεοδώρων. Duces armis quondam insignes armorum socios et in bellis protectores Oriens invocabat Demetrium, Procopium, καλλίνικους, et Θεοδώρους, Cedreno in Tzepisce duxem unum etiam tironem dictos. Primus Bennetius φλαμπουράρης ac præses Thessalicae sub Maximiano martyr obiit Thessalonicensis ubi corpus ejus sacro liquore exundans perpetuis quoque miraculorum scaturit fluentis. A prosectoris in prælium invocatur, suoque bellantes adjuvatum presidio; nec in dubium revocatur quod Thessalonicensibus obsidione ab Alusiano Bulgarorum cinctis unguentoque ab ejus sepulero emanante unctis contulit. Romanæ aciei fuit dux martyr Demetrius, ait Cedrenus in Michaeli Paphlagone, iterque complanavit, quod Bulgari captivi juramento confirmarunt, dicentes vidisse se juvenem equitem, qui Romanæ phalangi præiret, a quo exsiliens ignis adversos cremaret hostes. Alter Procopius militia clarus dux Alexandriæ fuit, ut verbis iisdem Synaxarion asserit Julii 8: Χαροὶς μαρτύρων καύχημα, βασιλέων κρατιώμα canitejus festo Ecclesia Graeca. Tertius fuit Theodorus στρατηλάτης equitum magister sub Licinio, a quo mortem illatam sustinuit: exin Romanorum armis favore cœpit e cœlo, ac Joannis Tzimiscis tempore lanta Scytharum in Græcos præliantium stragis auctor fuit, ut ei 286 gratiam pro ope lata relaturus Tzimisces, templo in quo is bumatus erat delecto, aliud magnificientius exstructum prædiis amplos habentibus reditus ditaverit, et urbem, Euchaneis suppresso nomine, vocaverit Theodoropolim. Subdit Cedrenus, ex quo haec de prompta: sane his semper auspiciis atque antisignanis adversum hostes uti solebat imperator hic. Nec temere: visus enim manifesto martyr open ferre, hostiles cuneos turbare, et præclarissimæ duce se præstare victoriae. Ultimus Theodorus alias, tiro dictus, non quod armorum tirocinio eruditetur, sed quod in cohorte tironum dicta provectus centuria proueneretur. Damascenus subdiaconus: Ἡν-

Α καὶ αὐτὸς ἔνας εἰς τὸ τάγμα δπου ὠνομίζετον Τύρωνες, ωσάν νὰ εἶπης ἑκατόνταρχος. In oratione tironum numerabatur præcipius, reut si centurionew. dicas. Ita dictus auctor vulgari idiomate. GOAR.]

P. 48. Illud Θεοδώρων est utriusque Theodori martyris, ducis et tironis. Prioris festum agunt Graeci 8 Junii, posterioris 17 Febr. Et in hunc tironem exstat S. Gregorii Nysseni pulcherrima oratio. GRETS.

Ibid. [Γεώργιος ἔφιππος. Notissimum olim ducem, sanctis nunc tolerato martyrio Georgium allectum equitem semper pingunt Graeci; quod sacerdos sit vi-sus κακιαλάρης εἰς διογον δισπρὸν εἰ λευκοφόρος κα-βαλλάρης εἰς διογον δισπρὸν. Damascenus citatus in Thesauro. De Georgio et Theodoro sanctis Græcorum auxiliatoribus Nicetas, Manuelis Comneni l. vi.

Ibid. 5. [Δρακοντίον. Cum aquilis in aciem inter vexilla lati sunt etiam dracones, maxime labente imperio. Docet Dempsterus ad Roin. antiq. calcem. De quibus Suidas v. Σημεῖα: ἀ φέρουσιν ἐν τῷ πολέμῳ ὑφάσματά εἰσι βαρῇ πεποικιλμένα, καὶ εἰς ίδεαν μάλιστα δρεων εἰκασται, καὶ ἀπηγόρηται κοντῶν συμμέτρων. Descripserat prius Marcellinus, l. xvi: Purpureis sub tegminibus texti circumdedere dracones, hastarum aureis gemmeisque summitatibus illigati, hiatu vasto perflatiles, et telut ira perciti sibilantes, caudarumque volumina relinquentes in ventum. GOAR.]

His imperatoriis flamulis seu vexillis propter cognationem nominis, adde vexillum S. Dionysii, Gallicę oriflamme dictum, quod reges Galliæ summa religione secum in expeditiones educebant, de quo vide gesta Ludovici Francorum regis sol. 138, 144, et Rigordum de gestis Philippi Augusti regis sol. 186 ed. Pithœi.

Non possum hoc loco tacitus præterire Nicephori Gregoræ l. vii sinistrum et abjectum judicium de marchionibus Latinis, quos ait non esse claros apud Latinos, sed eum dignitatis gradum tenere quem apud Romanos (Cpolitano) tenet δ τὴν βασιλείην σημαίαν ἐν στρατεύμασι κατέχων, et marchioni perpetuo hoc attributum esse ut novοimperatori vexillum præferat. Scilicet marchio Montisferrati, Misniæ, Brandenburgicus et similes apud Latinos majoris dignitatis non erant quam lampadarius aut is qui divelium aut flammula imperatoria apud Græcos imperatori præportabat; nec marchiones seu, ut Græci appellant, marcesii nomen hoc habent a vexillo seu bandō, sed a limitibus tuendis. Mark enim Germanis limes est. Nam finibus defendendis præfecti erant, qui temporis progressu ad amplissimas opes latissimosque principatus emerserunt: qualis enim et quam potens marchio Brandenburgicus, marchio Badensis, marchio Onspachensis, marchio Moraviae, marchio Burgoicus et alii? ipse etiam Nicetas Choniates, l. vii de rebus gestis 287 Manuelis marchessii Montisferrati nobilitatem et potentiam agnoscere et prædicare coactus est. GAETS.

Ibid. [Τὰ τώρ δσποτῶρ, καὶ τώρ ἀρχόντωρ.

lis saeculis hæc scripta quibus non modo reges et principes, sed et nobiliores equites alicujus vexilli sive bandi deferendi honorem amiebant. Hinc nobilium Franconorum equites bandiferi, chevaliers bannerets. Leo Tacticorum const. 5: Φλάμουλα μεγάλα, φλαμουλίσια τῶν κονταρίων, βάνδα διαφόρως βεβαμένα. Habuerunt equites gregarii in contis flamula. Leo idem κοντάρια μικρὰ καθαλλαρικά, ἔχοντα λουρία κατὰ μέσον μετὰ φλαμουλῶν. Etiam in humeris minora sibi sivebant flamula: Φλάμουλα μικρὰ ἐπάνω τῶν ζεῦν. κατὰ τῶν δύων.

Ibid. 17. [Τῶν δημάρχων. Aurigantium, qui quondam ludis circensis Romæ palmam quarebant, factiones sive partes suere quatuor, quæ a coloribus viridis, cœrulei, rubri albique panni, quo donabantur, nomina acceperunt Prasinæ, Venetæ, Rusatæ, Albatæ, de quibus Suetonius, Martialis, Juvenalis meminere, et omnium distinctissime Tertullianus Latinus, et in Anthologia Græcorum Epigrammatum ad l. v calcem pene extremam Thomas Patricius Græcus descripsere. Cum Circensem ludorum studio exercitia, nōmina, colores factionum Roma Cpolim commigrarunt; et ex dimicantibus in Circō factionibus populus quoque totus divisus in partes, quæ se quandoque mutuis cœdibus, rapienis, injuriis consumpsere. Theophanes, Simocatta, Cedrenus; Zonaras et alii tumultibus illis et seditionibus jām a Zenonis temporibus per quædam dinceps saecula continuatis scripta sua respersere. Consultet qui curiosius et diffusius hæc volet expli- cata. Unicus Balsamon longissimos historiarum tractus paucis perstringit in 24 canonem Trullanum. Tóte μὲν γὰρ, inquit, τῶν δῆμων κατεξουσαξέντων ἐν ταῖς ἐποδρομίαις, καὶ ποιούντων ταύτας, δέ τοις διπολούντο, ἐκ δαπανημάτων οἰκεῖων, ώς καὶ ἔχοντων οἰκους καὶ ἐπιπώνας καὶ μέχρι καὶ νῦν περισσομένους καὶ προσδόους χάριν τῶν ἐποδρομῶν, καὶ τοῦ βασιλέως προσκαλουμένου καὶ εἰς τούτο μὴ ἔξουσιάζοντος, πολλὰ στασιώδη καὶ ἕποτα συγίπιπτον γίνεσθαι κατὰ τὸν τῆς ἐποδρομίας κτιρῖν, τῶν μὲν προστιθεμένων τῷ δῆμῳ τῶν Βενέτων, τῶν δὲ τῷ μέρει τῶν Πρασίνων. Ἐν καιροῖς δέ τισι καὶ πόλεσι: συνεκροτήθησαν ἐμφύλιοι μέσον ἀντιθέτων μερῶν, καὶ κατὰ τῆς βασιλείου περιωπῆς ἀνατιθήθη μῆματα οἱ δῆμοι: ἀπηρεύξαντο, καθὼς ἀπὸ διαφόρων χρονικῶν τούτο παρίσταται. Partium illarum (quæ δῆμοι εἰ δῆμόται, ut jam legimus et scribunt Theophanes et Cedrenus, vocantur) partium, inquam, capita ducesve δημάρχοι εἰ δημάρχαι quasi τῶν δῆμων δροῦντες audiebant, popularesque sibi subditos vel affectos recensebant, vel etiam quandoque ad eos qui per civitatem oriebantur tumultus et seditiones duecebant. Simocatta VIII, 7: Τοὺς δῆμάρχους δὲ αὐτοκράτωρ εἰσκαλεσάμενος εἰς τὰ βασιλεῖα, οὓς διοικητὰς τῶν δῆμων εἶωθε τὸ πλῆθος; ἀποκαλεῖν (δύνματα δὲ τούτοις Σέργιος καὶ Κοσυδ.) ἐπυνθάνετο τῶν δημοτεύντων ἐπὶ λεπτοῦ τὸν ἀριθμόν. Ὁ μὲν οὖν Σέργιος

A ἐν χάρτῃ τὴν σύνταξιν τῶν ἑραστῶν τοῦ χλοιάζοντας ἐνεχάραξε χρώματος, πεντακοσίους πρὸς τοὺς χιλίους τυγχάνοντας, δὲ δὲ Κοσμᾶς τοὺς τῆς ἀντιθέτου αἱρέσεως ἐκατοντάδις ἐννέα συντέταχεν· εἰς δύο γὰρ χρωμάτων ἐφέσεις τὰ τῶν Ῥωμαίων κατεπέπτωκε πλήθη. Zonaras in Phoca: Ὁ Φωκᾶς τὴν γυναικα Λεοντίαν Αγοῦσταν εὐθὺς ἀνηγδρευσε τῶν δῆμων παρόντων. Τότε διὰ τόπων ἐν οἷς ισταντο ἀμφιβολίαις γενομένης τοῖς Πρασίνοις καὶ τοῖς Βενέτοις στασιάζειν ἡρέστο κατ' ἀλλήλων. Πέμψεις δὲ τινας δ Φωκᾶς κατασκευάζειν αὐτοῖς τὴν στάσιν ἐπεχειρεῖ. Ἐνδεικνύειν τὸν θεόν τοῖς Πρασίνοις ὅτι τοῦτον δῆμαρχον καὶ τοῦτον ὁθίζετον, μὴ ἐνεγκόντες οἱ τοῦ δῆμου τοῦτο ἐκραζον. Εἰ insra: Ἰππικὴν ἀγῶνα διγων 288 θεάσατο σὺν ταῖς αὐτοῦ εἰκόσι καὶ τοῦ Πρίσκου καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς Δομεντίας ισταμένας εἰκόνας, καὶ ἐκμανεῖς γεγονώς ἀποτμῆναι τοὺς δῆμάρχους ἐκέλευσε· δεηθέντων δὲ τῶν δῆμων μόλις ἀφῆκεν αὐτούς. Venetæ autem parti magis favisse imperatores semper sunt visi, eisdemque Prasinam minus affectam. Theophilo eam ob rem in theatrum venienti succidamat illa apud Leonem Grammaticum: Καλῶς ήθες, ἀσύγκριτε φαντανάρη. Horum ne reliquiæ quidein ultimis saeculis licet remanserint, duces tamen, vel quisvis alii in eorum locum subrogati, imperatori in publicum procedenti cum vexillis poterant astare; hīdemque sunt qui populū per contubernia, tribus, regiones et collegia divisum regebant, quos πρωτοπολῖτας a Theophane scripitos observabīs. Goar.]

P. 48. Antidorum. Incepit Junius mutuum munus. Nihil melius quam ipsum Græcum nomen retinere. Erat panis ex quo pro Eucharistia conscienda pars desecta, quique ante liturgiam per templū circumlatus fuerat. Is finita liturgia distribuebatur præsentibus benedictionis gratia, ut qui Eucharistie participes non fuissent, saltem de hoc benedictio pane participant. Grets.

[Summa Græcorum erga ἀντεῖδωρον communio- nis vicarium, panem benedictum, religio est, ut si sacramenterum non est particeps, illud Ipsemet, etiam imperator, ut hic vides, in ecclesia de manu sacerdotis sacris finitis accipiat. De eo nos in Eu- chologicis. Goar.]

P. 49. Pægniotæ Germanice spielleute. Grets.

[Corruptius pronuntiat vulgus παιγνιδιώτας, lu- sores, qui videlicet ludunt musicis instrumentis, et ea vel pulsant vel inflant.

Ibid. [Βυχινάτωρες scribit Theodotus in Jure GR. Choniates βύχανον, alii βύχινον. Goar.]

Ibid. Surulistæ a surullio instrumento musico. Quod num Junius recte in annotationibus suis ex- plicit, quis nos certos faciet? Grets.

[Symphoniaci cornicines, joueurs de cornets à bou- quin. Symphonica sive musica cornua, quibus etiamnum hodie Induti Dervisides religiosi Tureæ, soupravulsa vocant Græci, Dervisides inflantes ejusmodi instrumenta soupravulsiatæ, voce, ut m'hai

quidem videtur, præ sordouliostas minus corrupta.

Ib. [Ἐπὶ τῶν ὄμων αὐτῶν. Barangi, quos non uno loco πελαχυφόρους dictos reperias, bipennes coram imperatore humeris solebant gestare. Anna Alexiad. I. v: Τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν ὄμων τὰ ἑτερόχοτα σέρφοτας ἔιψη παρακατασῶν. Nicetas in Alexio II: Καὶ ἀπὸ τούδε οἱ μὲν δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὄμων ἑτερόθηκτα ἔιψη κατήγενταν. Anna rursus I. ii: Συνήγαγε τοὺς ἐπὶ τῶν ὄμων τὰ ἔιψη χραδανούτας. **Goar.**]

Ib. Βηλόθυρα. Infra, cum de coronatione imperatoris disputatur, aliquoties idem nomen occurrit, compositum ex *velo* Latino et Graeco θύρα, *velutina* seu *velatura*, quæ est loco januæ. Reclamat Meursius: *Non est velatura, degeneri verbo Romano, sed περιπέτασμα, quod diductum januæ instar transenantes transmittit.* Aristophanis *scholiastes ad Ranas*: Παραπέτασμαι ταῖς σχηναῖς, τοῖς Περισκοῖς βῆλοις ή βηλοθύροις. Sed non video cur βηλόθυρον non possit esse utrumque, velum scilicet januæ, ut nomen ipsum indicat, et velum loco januæ. Etiam in Pontificum historia apud Anastasium occurrit, in Stephano VI: *Fecit velothyra 289 quatuor. Constituit velothyra serica tria in circuitu altaris.* Ubi absolute pro peripetasmate accipi videtur. Ibidem pro προβύρῳ eodem alter Boicus βηλοθύρου, et rectius meo judicio. **GRETS.**

Ibid. [Πελατίκια vocat auctor pannos palmaris longitudinis, mēnsuræ nimirum a police ad minimum digitum manu extensa interceptæ, latitudinis vero ipsius manus, quatuor videlicet digitorum. Ita huiusc cap. p. 54 πελατίκια hujusmodi demonstrat ἀπρωτημένα. Conto itaque erant affixa. *Contus* autem ille seu *pīlum* potius, unde πελατίκιον, illud est quod σχῆπτρον dicit. Uno igitur verbo πελατίκιον est exile vexillum (una banderole) pilo seu virga appensum. Conūrmat expositionem Theophanes, ubi σχῆπτροι, quæ πελατίκια vocat hic auctor, *vexillorum* affigit sensum: Ολέων Μάνην μετὰ τῆς βασιλεῖταις τιμῆς καὶ στρατευμάτων καὶ σχῆπτρων, καὶ βάγδων εἰς Ἱερουσαλήμ ἐκπέμπει. Vide τὸ σχῆπτρον hic minime referre; quæ namque detulerunt aut miserrunt imperatores antiqui sceptra? vel quæ consuetudo Romanis ducibus concessa edocuit? Triodium: Ἐπὶ βασιλέως παρουσιὰ προπορεονται τὰ ἐκείνου σημῆλα καὶ σχῆπτρα. Subditur: Μέλλων δὲ Χριστὸς μετὰ δύξης προελθεῖν διὰ τῆς ἀναστασίου ἡμέρας προπέμπει τὸ σχῆπτρον αὐτῷ, τὴν βασιλικὴν σημαῖαν, τὸν ζωποιὸν σταυρὸν. Observa τὸ σχῆπτρον τῇ σημαῖᾳ compositum, ac velut rationis unius signum et regiae majestatis argumentum proferri. Theophanes in Leone Copronymi: Προῆλθε δὲ ἡ βασιλισσα Εἰρήνη μετὰ τοῦ προελθεῖν τοὺς βασιλεῖς, ὅπικενομένη ὑπὸ τῶν σχῆπτρων διὰ τῶν σχολῶν. Σκῆπτρα velut sibi propria deserebant circa Ireneum scholæ: at non adeo sceptra quam banda vexillaque sunt scholis accommoda. Theophanes rursus in Michaele Theophilii F. eo Basilium propriis ma-

A nibus coronante narrat πεπτωχέναι τὰ σχῆπτρα, ὡς θοῖς, inclinata demissaque suis non regia sceptræ, sed bellica signa vexillaque in subjectionis et erga recens coronatum Basilium obedientia argumentum. Ex quibus σχῆπτρα minora vexilla vocamus; sicut βάνδα majora; utraque vero βασιλικῆς τιμῆς καὶ στρατευμάτων σημεῖα. Fateor illustrissimo Cyrillo Trapezuntis præsuli et Antonio Cralis lectori CP. πιλατίκια proindeque σχῆπτρα clavas ex auro et argento principibus præferri solitas interpretantibus, præmissa non omnino displicere: at cum πιλατίκια capitum, quod exponimus ad p. 54, scribantur μαργέλαι ἐκ σύρματος, quæ nonnisi pannos auro textos indicant, et solidæ ex auro vel argento clavæ nequeant palmari descripta mole e collo commode pendere, quam ex propositis sententiis certiore eligat æquus lector judicabit. Certe cum ἀπελατίκια nonnunquam legant regia, ea vero clavas interpretari cogant τὰ μετὰ χεῖρας ἐκ στήρου ἀπελατίκια apud Nicetam in Manuele I. 5, hæc mihi ceu æquior secunda sententia recipitur. **Goar.**]

P. 50. Ζωμῖτον animalculum, ut *musca*, *vermis*, *aranæ*. Junius ζούφιον edidit, et stulte admodum Arabicum esse dicit, stultiusque adhuc suum hoc Arabicum ζούφιον interpretatur.

Ibid. Ut veterem notionem diadematis assequaris, inspice nummos, quos cum alii vulgarunt tum ego tom. III de S. Cruce I. i. Notanda autem sunt hæc quæ hic de distinctiore diadematis et stemmatis et zonæ militaris, adeoque de torque traduntur. **GRETS.**

Ibid. [*Saccus* vestis est, ut patriarchæ, ita imperatori propria. Utrunque æneis figuris et nostro sumptu in Euchologicis descripsimus. Superest hunc verbis rudi Minerva deliveemus. Talaris tunica ex villoso serico totum corpus obtegens, nullisque sinuum undis circa illud ludens aut mota, verum nonnihil angusta, liberos ut videtur incessus non permittens, 290 ac denique sacci figuram referens, *saccus* est. Rubro colore tingit ms. Tilianum, Regium Sandionysii, Manuels ultimi Joannisque filii imperatorum totam effigiem repræsentans, violaceo. Uterque purpureus habetur et imperatorem deceat. **Goar.**]

Ib. Φυάλιν. Ita scribitur apud Codinum. Integrum est φυάλιον, velum. *Viri docti*, hoc est Junius, inquit Glossarium, interpretantur vitream carbasum. Non assentior. Recentiores Graeci crassiores pronuntiatione et πλατυνάζοντες sic efferebant velum *Latinum*. Germani quoque vocant sacrum velum, quo moniales velantur, *ein weihel* seu *weil*, manifesta ex vocula *velo* origine. **GRETS.**

[Φιάλην ad me scribit Georgius Coresius Chien-sis, eamque vocat πολυχρώματον ὑφασμένην καὶ πεπλεγμένην καλύπταν, *capitis tegimen variis coloribus intertextum*. An ob pennas vel volitantes mobilesque gemmas φυάλην fontanam machinam grandinem aquarum superne eructantem fuerit

imitata, alias judicaverit. De phyla fonte in Euchō-
logicis disseruimus. GOAR.]

P51. Tropæuchia a tropæo seu trophæo. GRET.

[Tropæa sonat hæc dictio triumphosque, nec
imperito: refert enim augustum illud et pretiosum
tegimen capitis candicans et gemmis ornatum,
quó de parta victoria lætabantur imperatores.
Coresius in rescriptis. GOAR.]

Ib. **Justinianum a Justiniano imperatore, qui
quali tegmine capitis usus sit, appareat aliquo modo
ex antiquis numismatis, quorum nonnulla lectori
spectanda propositum est. III de S. Cruce, 1, 20.**

Ibidem dixi, Justiniane formam esse quam
ibidem repræsentatus nummus antiquus exhibit.
Improbat hoc Nic. Alemannus in commentario ad
arcanam historiam Procopii, quia ante Justinianum
Theodosius, Marciānus, Leo, Zeno, Anastasius et
Justinus eamdem πτερωτὴν, cristam, in galea
gestarunt, ut in eorum numismatis appareat; atque
illa est quam τροπαιουχῶν vocatam idem Codinus
affirmat. Verum ut Justinianus integras urbes et
res alias a suo nomine ambitiose nominavit
extinctis priscis appellationibus, ita et hinc
capitis φορέματι seu gestamini suum nomen im-
ponere potuit, licet ab antecessoribus suis etiam
usurpatum fuisse. At Justinianum hoc diadema
non bellicum aut castrense fuit, sed civicum; quo
et in sacris et in ecclesiis utebatur. Sed et Codin-
nus satis indicat tropæuchian et Justinianum et
alia arbitrio imperatoris tam domi qua alibi
gestata: ait enim: Ἐπὶ δὲ κεφαλῆς φορέματα διάφορα,
ποτὲ ρῦν τὸ δυομαζόμενον τροπαιουχῶν, ποτὲ δὲ
Ἰουστινιάνειον, ἐν δόλοις δὲ ὑπέρτερον εἰτ. Ἀπὸ
μὲν οὖν τοιούτων φορέμάτων φορεῖ δὲ βασιλεὺς οὐα-
δὲ βούλοτο. Ex quibus Codini verbis liquet impera-
torem varia habuisse capitis φορέματα, et arbitratu-
suo nunc hoc nunc illud gestasse. Justiniane formam
nobis Alemannus exhibet ex tabula quadam,
quaे opere musivo Ravennæ extat: non nega-
verim Justinianum tali capitinis tegumento usum:
sed hoc esse ipsum Justinianum ex tabula illa
probari non potest. GRET.

291 [A Justiniano acceptam καλύπτραν ejus
numismata et antiqua statuarum monumenta, si
quaे supersint, scriptis clarius edocchunt. GOAR.]

Ibid. Pro ὑπέρτερον libenter legerem ὑπέρπυρον,
ut sit gestamen capitinis instar ignis flammans.
GRET.

[Καλύπτρας. Hujus nomen innuisse et figuram
repræsentasse videtur Cedrenus in Basilio: Στεφάνῳ
χρυσῷ λόφῳ ἐφύπερθεν ἔχοντι θριάμβευσεν τοτεφρ-
ωμένος. Ὑπέρπυρον legendum suggestit Gretserus.
Non ignare, me hercule. Legit enim idem Co-
resius dum rescribit: Τὸ ὑπέρπυρον tegimen est
capitis, hostilis sanguinis effundendi omen, regii
furoris in adversarios profecturi signum, eximia
purpura fucatum, quo se imperatores vel belli
tempore vel in ipso confictu velabunt. Illud for-
tasse πύρης nomine Nicetas voluit intelligi, ubi

A de tumultuaria Andronici in solium promotione,
Ἄλλος δὲ τὴν καπνηράν, ἵνα, καὶ πυραμοι-
δῆ ἐρέαν τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενοι πυρσὴν αὐτῷ
περιέθεντο, καὶ στοίχην βασιλικὴν ἐνέδυσαν ἔτεροι.
GOAR.]

Gestaminibus quaे Imperator fert in capite, adde
etiam illud quod Georgius Acropolita, magnus
logotheta, in suo Chronico appellat *pyramidem*, ubi
de Isaaco imperatore a Bulgari devicto agit p. 22:
Et hoc tempore, inquit, Bulgari tantis Romanorum
*spoliis acquisitis superbiis insolentiusque se gere-
bant: Καὶ γὰρ καὶ ἡ τῶν βασιλικῶν παρασήμων*
τὰ καπιώπερα τὰς τε γὰρ τοῦ βασιλέως τὰς
πυραμίδας ἀνελάσσοντο. Ad quaे interpres Theodo-
dorus Dousa: Πυραμὶς erat pileus acuminatus,
B instar pyramidis, Orientalium principum gestamen.
Cuius postea iterum auctor meminit: Καὶ τὸ μὲν ἐρυ-
θρὰ πέδιλα ἀπεβάλλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυρα-
μίδα, εἰς δὲ καὶ λίθος ὑπερκάθηται κέχκινος, &
βασιλικὰ σύμβολα. Canticuzenus, 1, 5, pileum
hunc seu tiaram ab inserto unione seu lapide
pretioso synedochice nominat τὸν ἐπὶ τῆς κεφα-
λῆς λίθον. Et 4, 57, hæc eadem tiara est Cantacu-
zeno λιθῷ κεκοσμημένος πέλος. Est symbolum im-
perii 1, 5. Quocirca diversum forma fuisse oportuit
illum quem fugitivus Andromicus Comnenus im-
perator induit; Nec pyramidis quoque speciem
præ se ferret: Πλὸν γὰρ βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ
περιθέμανος δὲ εἰς δέξιν λήγων πυραμίδοι εἰκασται;
τὴν βασιλικὴν εἰσεισιν αὐθις τριήρη, ut ait Nicetas
I. II de Andronico Comneno. Grande tamen allunde
inter hunc barbaricum pyramidalem pileum et il-
lum alterum imperatorum intercessisse oportet,
cum Andronicus hunc barbaricum; ne agnoscere-
tur imperator; assumpserit: sicut et turbidati illi
pilei, σχῆμα πυραμίδος ἔχοντες, quibus proceres in
aula Cpolitana utebantur, utique ab imperatoris
καλύπτραι; seu tegumentis in pyramidem fastigia-
tis discrepabant. Vide Gregoram ad calcem His-
toriæ.

Græci, recepta à Latinis Cpoli, inter Baldwinū
II imperatoris symbola repererunt calyptram forma
Latinis usitata constantem et unionibus distinctam
cum lapillo rubri coloris in vertice capitis, ut in
D Pandecte scribit Leunclavius ex Prætore Græciæ
historico inedito.

Basilius Porphyrogenitus apud Zonaram trium-
phat τιάρᾳ ταινιωθεὶς δρθίᾳ, δὲ τούφαν καλεῖ δη-
μώδη; καὶ πολὺς ἀνθρωπος. **292** inquit Zonaras.
Addit etymon, nescio quam vere: Τύφον οἷμα ὄνο-
μασμένην ὡς τετυφῶσθαι ποιούσαν τοὺς ταύτη ἀνα-
δυμένους. Quæ est magis pia quam vera origina-
tio. Cedrenus de eodem ejusdem Basilii triumpho:
Στεφάνῳ χρυσῷ λόφῳ ἐφύπερθεν ἔχοντι θριάμ-
βευσεν τοτεφρωμένος. Cristata nimilrum corona
propter tūpham seu flammulam, qua insigneba-
tur, quam Cedrenus vocal λόφον, ob quam vulgus
tiaram istam tūphæ nomine affectit. GRET.

P. 51. [Σταυρός. Duo sunt imperatoris sceptra

σταυρὸς καὶ νάρθηξ, crux et serula. De quibus Symeon Thessalonicensis episcops: Μετὰ τὸ λαβεῖν τὸν σταυρὸν εἰς δεκῆμα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὴν ἀκαλίαν, ὅπερ χοῦς ἔστι: σημαῖνων τὸ φθερτὸν τῆς ἀρχῆς καὶ τὴν ἐκ τούτου ταπείνωσιν, καὶ ἔτι βάσιδον λαμβάνει, οὐ βραζέλιν τινὰ καὶ σκληρὸν, ἀλλ' ἐλαφρὸν καὶ μαλακὴν διὰ τὸ παιδευτικὸν ἐν πραστῇ καὶ μή ὅργιλον καὶ φθερτικὸν, μηδὲ συντρίδον καὶ ἀφανίζον. Illud porro mirum, ligneum tantum utrumque C.P. imperatorum suisce sceptrum. De narthece res est indubia: cruci lignēa effigies Manuels eam manu gestantis attestatur in Sandionysiaco et Regio ms.: in eo siquidem crucis virga citrino tantum colore picta, crux autem in extremo fixa auro ficta conspicitur. Eamdemque auctor clarioribus omni colore verbis depingit, ubi superius de primicerii baculo c. 4, p. 19, v. 16, ait: Δικαντίου αὐτοῦ ξύλον κεχρυσωμένον, οἷον τὸ τοῦ βασιλέως. Δικαντίου τειαμνον vocatum. GOAR.]

Ib. De blatio jam supra diximus l. II, c. 5, ad p. 18. GRETS.

Ibid. [Κώδικι δοκιδέσσοντος δεδομένορ μετὰ μαρδυλίου. Graecorum imperatorum effigiem pictam nisi lector viderit, vix hæc percipiat. Illi longiorem fasciam margaritis ornatam velut humerale ab humeris retro pendentem a dextro latere ante pectus recipiunt et sinistro brachio superponunt; ea vero parte qua manum attingit, adjunctum et assutum habet rotundum sacculum, κώδικι δοκιδέσσον, involutum nimis volumini complicato sive potius involuto simile, quod est illud βλάτιον ἔχον χῶμα ἐντὸς καὶ καλεῖται ἀκαλία. Fascia vero seu μανδύλιον, linteum oblongius mantile dictum referens, ipsa quoque μανδύλιον sortitur appellationem. Quo observato visaque imperatoris signa, quid sit imperatorem ἐν τῇ ἀριστερῷ φέρειν βλάτιον κώδικι δοκιδέσσοντος μετὰ μανδύλιον δεδεμένον, relinquitur manifestum.

Ib. [Κόνινδυλμον, et χῶμα distingunt ex judicio hodierni: κόνις pulvis est, δέρμας arena, χῶμα terra frugifera satis et plantis idonea. Suidas χῶμα, χοῦν. Hinc tibi Annae Comnenæ l. II obscurus locus lucem accipit. Extraneos milites a terrigenis, sive melius dicas, alienigenas ab indigenis distinguit. Illos ἑταίρους, hos indigitat δόποντος ἐκ τοῦ χώματος, qaoiquo sunt e propria terra nati. L. III hic aliis illustratur: Οὐ πλείους τριακοσίων στρατιωτῶν ἤσαν, καὶ τούτων ἐκ τοῦ χώματος. Ergo si involucrum manibus imperatoris gestatum χῶμα contineat, quid aliud quam terram, cuius symbolo innoteat humilitas, intelliges? GOAR.]

Ibid. Acacia quid sit, oculis intueri licet in imaginibus imperatorum præfixis Nicephoro Gregoræ, et in nummo Theodosii Magni, quem habes tom. III de S. Cruce l. I, tamei Baroniū existimat gestamen illud Theodosii Magni esse sacrum Evangeliorum codicem. Ibide pro acacia suspicabar legendum ἀκα: sed vulgata scriptura retineri potest, imo debet; et est acacia innocentia et Acacius In-

A nocentius. Mandylium suos natales etiam nomine admonente prodit.

Imperatoris itidem insignia erant purpurea πέδιλα, quæ nunc 293 calcei, nunc sandalia, nunc ocreæ, nunc crepidæ vertuntur. Et quidem ἡρυθρά rubra, κόκκινα seu κοκκοδαφῆ cocco tincta, non sine aquilis: quæ et τζάγγαι seu τζάγκαι dicebantur, usque ad genua perlungentia, si Odos Procopio I. III De ædificiis Justiniani. Υποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικοῦ χρώματος, & δῆ βασιλέα μόνον Ρωμαῖον τε καὶ Περσῶν ὑποδεισθαι θέμις. Posterioris temporibus idem honos principi Bulgariae concessus, inter cujus insignia erant aurea corona, ut est apud Joannem Europolatam in Tzimisce, καὶ πάρα νενημένη ἐκ βύσου, καὶ πέδιλα ἡρυθρά, quæ B Zonara sunt φοινικόρροα et Nicetae in Joanne Comneno φοινικοδαφῆ. Idem Bulgarorum princeps Græcis βασιλεὺς appellabatur, ut liquet ex legatione Luitprandi ad Niephorum Phocam, quo nomine ne imperatorem quidem Occidentis dignabantur, quem βῆγα indigitabant. Ex calceis, purpureis et aquiliferis agnitus est inter cæsorum cumulos et tumulos Constantinus ultimus Copeleos imperator. Phranzes, 3, 18. Has crepidas ἡρυθράς, ut eas appellat Gregoras I. 3, quemadmodum et purpureas, statim arripiabant illi qui imperium invadebant. Quapropter de Theodoro Comneno capta Thessalonica Georgius Acropolita in Chronico: Πορφύρεα τε ὑποδύσται καὶ πέδιλα ἡρυθρά. Obitque strenue imperatoria munia, creando despota, sebastocratoras, magnos domesticos, protovestiarioris et id genus alios. Quibus ante omnia invasores sceptri imperatorii privabantur, quam primum in legitimorum dominorum potestatem veniebant. Coronam imperatoriam nemo sibi sumebat, sed in coronatione seu inauguratione sua a patriarcha accipiebat. GAKT.

P. 51 et 54. Pilaticia accersuntur a Cyro Persarum rege, imo a Medis, quorum rex et judices talia pilaticia ex collo dependentia gestarint tanquam juridici honoris et officii insignia. Quidquid sit de re, vocabulum videtur Latinum a pilo, hoc est telo. Nam quod Junius ex Orientalibus linguis id deducit, quibus ait pilaticium esse disquisitionis et accuratissimæ cognitionis monumentum, id ideo fecit ne nesciremus quam feliciter supra ζωνφιον ex Arabico formari; non impari felicitate pilatici ex Oriente nobis nunc advehit. Vide tom. III de S. Cruce, I, 43. Ubique autem scribendum πιλατίον, non ἀπελατίον, sceptri genus, quod palatini certi gerebant quemadmodum alii multi τὸ δικαντίον, supra l. 2, c. 6. GRETS.

Ib. [Ἀρχοντόπουλοι δοκεπές. Gregoras ad Historias calcem: Περὶ γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτεταις, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων έθος τούς μὲν χρόνῳ προβεβήκτας ἐν τοῖς βασιλεῖσις χρῆσθαι καλύπτεταις πυραμίδος μὲν ἔχομεταις σχῆμα, σηρικοῖς δὲ ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάστω φέρεια καλυπτομέναις, δοσι: δὲ ἐν τῇσικῃ, τούτους δὲ πάντας

καθάπτεις ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλήν. Subdit A Andronici Junioris οὐτε pileorum quae luberet accepit a proceribus formam, juvenes vero etiam tecto capite palatum frequentasse.

P. 53. [Προσφόρους λέγοντες στίχους. Versus ut celebrat festivitati congruos, ita simul proprias imperatoris laudes et subditorum in 294 illuin vota capientes. Quorundam hujusmodi sensum acerbiore in imperatorem Nicephorum motus biles retulit in sua legatione Luitprandus. Leo Grammaticus autem quisvis alias in Leone Armenio: 'Υπὸ πάντων ἐδοξάσαντο, καὶ οἱ δῆμοι ἐμέλισαν ποιήματα καθ' ἔχαστον ἥχον πρὸς εὐφημίαν αὐτῶν πᾶσαν ἡδονὴν κολακείας παρέχοντα. Observa musicos tonos a Græcis octo numerari, et ad singulorum inflexionem poetica opuscula referuntur decantata. Vide, si tanti est, Euchologium nostrum v. ἥχος.]

Ibid. [Ἡ εὐφημία τῶν ὀρούματων. Pronuntiantur eorum nominibus nuncupantur vota, quorum forma hæc est ex Euchologio et aliis: 'Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων θεοσέπτων καὶ φιλοχρήστων βασιλέων ἡμῶν Ἀνδρονίκου καὶ Μιχαὴλ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Εἰ Τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ φιλοχρήστῳ δεσπότῃ ἡμῶν Ἀνδρονίκῳ πολλὰ τὰ ἔτη. Αὕτη de se ipsa l. 6: Κάγὼ εὐφημίεσθαι ἐμελλον. Κωνσταντίνον καὶ Ἀνναν ἐν ταυτῷ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς εὐφημίας καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας προεξάρχοντες. GOAR.]

P. 54. Διὰ σιταρίων vel σηταρίων. Ex sericis filis. Nam Italis seta est sericum, unde nuperi Græci suum sitanum seu setanum procuderunt; C nisi quis malit a Latino seta deducere; quasi pila-ticia illa de setis suspensa fuerint. Germani chordas seu fides vocant saiten, aperte a seta. Sed Glossarium v. σιτάνον et v. γαϊτάνιον putat legendum rescribendumque διὰ γαϊτάνων, ex cingulis seu zonis; nam γαϊτάνιον est cingulum. Non assentior: facerem, si crisis hæc aliquo ms. exemplari adjuvaretur. GRET.

[Hallucinatio oculi σιτανίων, εἰτανίων vice, prout habent Regia, legentis. Sunt autem εἰτάνια, a vulgi quibusdam γαϊτάνια, ab aliis γαθάνια pronuntiata, ornatiores τιτανία sive τανιολα, vestium laciniis ad invicem colligandis vel compunctionis nodis, et ad ornatum assutæ, vel denique ut ex iis aliud ad decorum pendeat.

Ibid. [Παλαμαῖον. Quatuor manus digitorum mensura. GOAR.]

CAPUT II.

Observationes et explicaciones in caput 7, quod est de mensa imperatoris.

P. 55. Faustas acclamations suaviter ridet Græcorum haud summus amicus Luitprandus. GRET.

Ibid. [Ὦσοι φοροῦσι. Habes illos distincte enumeratos notis, c. 3.

Ib. [Ὀρίζει. Recentior phrasis, qua virum honore vel cultu dignum aliquid facere vel dicere exprimunt. 'Ορίζει δὲ βασιλεὺς non jubet, sed dicit vel facit imperator.

P. 56. [Προσκυνοῦσι. Pro muneri more certum cultum imperatori palatini proceres exhibuere. Phranzi in logothetam clam instituto dicit imperator apud Pontanum interpretem: Tu magnus logotheta es: tantum ne me pro more officii tui adores. GOAR.]

Ib. Potestatus, ab Italico potesta, et hoc a Latino potestas, significat praefectum seu praesidem seu praetorem, qualis et iste Genuensium erat.

Prolixa quidem, at huic loco congrua Gregoræ narratio, quam 295 habet 4, 9. Singulis diebus Dominicis ad imperatorem calendum Genuenses Venetosque in palatum convenisse testatur Cantacuzenus 1, 12. De Pisanis CP. habitantibus iterum B sermo fit a Niceta Alexii tertii l. 3.

Ib. v. 19. Colicium seu collicium, idem φροδ κόλλις et καλλαδος, nempe genus quoddam panis rotundi, ut inquit Junius, et delicati. GRET.

[Κολίκιον panis rotundus ac in coronæ modum contortus. GOAR.]

P. 57. Κόλσουλος ex Latino consul. Ita vocabatur qui Pisanis Cpoli praerat. Eodem nomine Anconitani suum praefectum salutabant. Et hodie Tripoli Alexandriæ Caii seu Memphi mercatores et negotiatores Gallici suos habent consules.

Ib. Virgo hodie. Contacium hoc fecit Romanus melodus contaciorum auctor, et exstat in Menœd 25 Decembbris. Integrum ita habet:

Ἡ Παρθίνος σῆμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει,
Καὶ ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει.
Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι,
Μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρων ὁδοιποροῦσι.
Δι' ἡμᾶς γάρ ἐγεννήθη παιδίον νέον, ὃ κρόι αἰώνων
[Θεός.]

P. 58. Μίνος a Latino missus. Ferculum verti, quia missus non sunt Latinis singula fercula, sed ferculorum quamplurimum illatio et appositio. Hic autem singulis singula tradebantur fercula, non integrī missus. GRET.

[Joannes Citri in Respons. Juris GR. l. 5: Μίνσον τὸ καθ' Ἐλληνας μὲν τὸ κανοῦν δῆλος, κατὰ δὲ τὴν Ἱταλήν γλωσσαν τὸ πεπραγμένον τοῖς ὀφοποιοῖς ἐδεστόν. Κατὰ τοῦτο γάρ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐπαπλούμενα οὐδόντα μινσάλια λέγονται, οἷον πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης καὶ τῶν μίνσων τιθέμενα. Quam opipare porro μίνσους sive fercula e sua mensa distribuerit Isaacius Angelus, declarat Nicetas p. 579 GOAR.]

Ib. Βρύσος vel βρύση fons est, a βρύω quod est scaturio. Hinc βρύσις, quasi dicas scaturitio. GRET.

[Βρύσην dicunt communius fontem. Glossa: Græcobarb. Ἀργύρου χρῆναι λαλοῦσιν, ήγουν αἱ βρύσαι τοῦ ἀσημίου λαλοῦσιν. Europalates refert locum Basiliaciū βρύσην dictum, ubi ab effossis Basiliciū oculis sanguinis fontes éruperunt. GOAR.]

Ib. Μετὰ τὸ δεῖπνον. Post cœnam, melius quam post prandium, ut Junius, quia mensa illa vere

eterna erat: erat enim jejunitum vigiliae Nativitatis Domini.

P. 59. Postero die. Hactenus percensuit Codinus quid in vigilia nativitatis fieri consuoverit: nunc quid in ipso festo agatur, exponit. GRETS.

Ib. [Τὴν τεσσαράκοδοτήν. Christi natalitia severiori jejunio quadraginta diebus protracto monasticae leges et pia quorumdam devotio praeveiunt. Jejunium illud σαραντάμερην vulgus, correctior lingua τεσσαρακόθημερον vocat. Tessarapaxosthy observo ab auctore nuncupari: at nude et omnino jejune, ut hujus abstinentiae temporis ab alio Paschalia solemnissima 298 præcedente, et ἀγέλα κατηγόρητη dicto, discrimen assignet. GOAR.]

Ib. Græci non tantum ante Pascha sed et ante alia festa præcipua, ut est Natalis Domini, quadragesimam præmittebant, sed quadragesimam non re, sed solo nomine, utpote jejunio paucis diebus circumscripto. Id disces ex Balsamone, qui in responseo ad 53 quæstionem Marci patriarchæ Alexandrini ita scribit: *Nos defendimus jejunia necessario præcedere hæc quatuor festa, nimirum festum sanctorum apostolorum, Natalis Christi, transformationis Christi et Dei nostri, et obdormitionis sanctæ Deiparæ, sed tantum septem dierum. Unum enim est quadraginta dierum jejunium sancti et magni Paschatis. Quod si quis plus quam septem diebus circa festum sanctorum apostolorum et festum natalis Christi jejunet, seu sponte seu ordinis sui regula impulsum, non vituperabitur. Quomodo autem et proprie quid ante unumquodque horum quatuor festorum jejunare debeamus, declaratum in synodali decisione de eo a nobis facta. Qui igitur non jejunant ante unumquodque horum quatuor festorum, sineulla omnino excusatione magnis emendabuntur penitie. Eadem tradit Balsamon in responseis ad interrogations quorumdam monachorum, quæ exstant post Nomocanonem Photii.*

Græci quiribantur hæc jejunia a Latinis non observari, ac proinde hac etiam ex parte cum illisdem concordiam iuri non posse. Instituta et mores omnes diversa omnino sunt, inquit Marcus Ephesius, jejunia et ritus ecclesiastici et similia. Quæ ergo hic unio, ubi nullum patens ac manifestum appareat signum? Et quomodo uniti sunt, qui una rotinere volunt? Hac enim lege suum ad unionem præbuerent assensum, quamvis a Patrum traditionibus desciverint. Respondet Gregorius protosyncellus in apologia pro concilio Florentino, quæ exstat ad calcem ejusdem Florentini concilii in edit. Romana Græco-Latina: *Nescit ergo, ut plane videtur, eximius hic vir varius in hac etiam magna urbe Cœpitana servari mores, jejuniorumque ac rituum ecclesiasticorum esse diversitates. Namque ante Christi Natalem sunt qui ordiuntur jejunium ex die 15 Novembris, alii ex die 6 Decembris, alii ex 20; ad honorem quoque Ascensionis Christi quidam jejunare incipiunt ex Kalendis Maii, et alia ab aliis jejunia obseruantur.*

PATROL. GR. CL.VII.

A Nam et ipso sanctæ ac magnæ Quadragesimæ tempore diēbus Sabbati ac Dominicæ multi vescuntur piscibus, aliis quoque aliis diebus; sunt etiam qui illis omnino se abstinent. Quid ergo? dicemusne illos fide etiam inter se diesidere? In ritibus quoque ecclesiasticis consuetudo est varia: nam Cœpitana major ecclesia in celebrandis officiis alio more uititur, alio vero majora monasteria, alio minora ad quietem accommodata, denique alio sacerdotum secularium ecclesie. Quin et Tabernesiota in uno eodemque cœnobio varios jejunandi psallendiique modos habeant, aliis per biduum jejunantibus, aliis per hebdomadam, et his quidem ad vesperam, illis vero de media nocte sacros hymnos canentibus; quod fiebat etiam in monasterio Acæmetorum. Subdit Gregorius: 297 **B** Mirum porru fuerit cur iste vir et linguæ diversitatem et varium indumentorum genus vitio non verterit; aut quod illi flent genua cum adorant et orant, servantes morem antiquitatis, nos vero minime.

Porro qui Natali integrum quadragesimam præmittebant, ii auspicabantur a 14 die Novembris, ut monachi, quos ad hoc peculiaris regula obligabat. Monachi, inquit Balsamon, qui suarum fundationum constitutionibus coguntur amplius jejunare, scilicet a festo Omnium sanctorum et a 14 mensis Novembris, vel inviti cogentur sequi statuta suarum fundationum, quoniam hoc est canonicum et salutare; quemadmodum et laici, qui sua sponte ita jejunant, laude et gratiarum actione digni habebuntur. Quod dicit de festo Omnium sanctorum, id referendum est ad Jejunium ante festum omnium apostolorum, quod Græci celebrant ultimo die Junii, cuius principium erat festum Omnium sanctorum, quod Græci celebrant prima Dominica post Pentecosten: cum autem Pentecoste sit festum mobile, necessario etiam festum Omnium sanctorum est festum mobile apud Græcos, nunc in Maio, nunc in Junio occurrens. Quo si ut jejunium illud ante apostolorum festum etiam apud monachos aliquando brevius, aliquando longius fuerit: brevius, si Pentecoste in Junium incidisset, longius, si in Maium. Vide Typicum Sabæ.

Observandum et hoc, Græcos commemorationem omnium fidelium defunctorum agere feria quinta D ante Pentecosten, ut constat ex libro rituali Nicephori, qui Pentecostarium inscribitur. GRETS.

Ibid. [Ἀπόχρεων, carnispririum, celebrius unum habent Græci, Dominica sexagesimæ, et χρεωφάγον carniporum, si ita proferre liceat, diem solemnis Paschatis festo. Ut vero sacris mysteriis corporis et sanguinis Christi participaturi jejuniū septem vel quinque saltem dierū præmittere lege jam olim posita usuque memoriam omnem prævertente recepto tenentur, ita non unum ἀπόχρεων vel χρεωφάγον diem per annum, sed quatuor, more magis usitato numerant. Celebratur hic natalium et resurrectionis Christi, tum dormitionis Deiparæ festo, ille quoties jejuniū ante memorata solemnia, obsecutur communionem, auspicantur. Tomus

unionis inter Constantium Porphyrogenitum et eius sacerorum Romanum Juris CR I. II; Τρίς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀξιωθήσεται τῆς ἀπολαύσεως τῶν θείων μυστηρίων, ἀπαξ μὲν ἐν τῇ σωτηρίᾳ δειπνοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσει, δεύτερον ἐν τῇ κοιμήσει τῆς ἀχράντου δεσποίνης Θεοτόκου, καὶ τρίτον ἐν τῇ γενεθλίῳ ἡμέρᾳ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ ἐν ταύταις προηγεῖσθαι νηστεῖν. Hinc percipis cur carnes post jejuniū delibaturi πασχάζειν se dicant, quod communione, quae verum pascha est, præmissa corpus etiam paschali cibo resuscitare aggrediantur. De Græcorum jejuniō uberior est dissertatio nostra ad Euchologica, in qua jejuniū apostolorum, de quo Gretserus hic, quodque minus frequentata eo die communione parum observatur, includimus. Transfigurationis porro, quod memorat Balsamon, apud Gretserum, jam antiquatum est, vel certe quindennis ante Deiparæ dormitionem carnis comeditione diebus orbatis comprehenditur. *Goar.*]

P. 60. *Ad circumstantem.* Cujus imaginem vide depictam a Corippo poeta Africano de laudibus Iustini III, 158 — 169.

Integrum idiomelon exstat in Menæo 25 Decembris et ascribitur Joanni monacho.

298 Μάγοι Περσῶν θαυματεῖς, ἐπιγνόντες σα-
[φῶς]
Τὸν ἐπὶ τῆς τεχθέτα βασιλέα οὐράτοι,
‘**Υπὸ λαμπροῦ ἀστέρος ἐλαύνετοι ἔρθασαν ἐν**
[Βηθλέεμ,
Δύρα προσφέροντες ἑταρία, χρυσὸν καὶ λίβα-
[τρον καὶ σμύρναν.
Καὶ πεσόντες προσεκύνησαν Ἰορ τῷ ἐν τῷ
Σπηλαῖῳ βρέφος κελυφοροῦ τὸν ἀχρορον.

Est autem idiomelon proprii festi canticum. Idiomela ubique in libris ritualibus Græcorum obvia sunt. Inepte Junius hic scribit idiomelon per α, infra Iδιμελον per ο μιχρόν, ut originis et compositionis ratio postulat; planumque illi ex Menæis, ubi nulla Iδιμελα, nisi forsitan errore typographico, sed mera Iδιμελa reperies. *Gret.*

Ib. [Iδιμελon canticum seriae proprium, ait Meursius. Verum Iδιμελωδεῖ, sibi ipsi cantat, quia solus se audit. Est itaque proprii cantus modulus, qui nimicum proprio ac privato modulandi genere occinitur, hacque ratione τροπαριώ ad alterius cantum inflectendo opponitur. Vide, si quid increantur, Euchologica. *Goar.*]

P. 62. *Fercula humi posita.* Junius nobis persuadere contendit ponere fercula ἐπ' ἑδάφους, id est huini, idem esse quod ponere super mensam, quia mensa est etiam ἑδαφός seu solum seu sustentaculum. An vigilans ista scripsit Junius equidem dubito, cum Codinus expresse dicit domesticos τοῦ δομεστικοῦ μίνσους κειμένους ἐπ' ἑδάφους, *humis rel in pavimento positos*, ex solo levasse in mensam imperatoris, et hujus faciendo iunc tantum et alias nunquam potestatem habuisse. An quod jam est in mensa, dicitur levari in mensam? et supra, domestici isti τιθέσαι τοὺς μίνσους ἐπ' ἑδάφους.

A In quo Calepino reperit Junius ἑδαφός esse vel significare mensam?

Ib. Tὸ μινσάλιον, *mappa mensæ.* Citius in Responsis: Καὶ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐφαπλούμενα δόθνια μινσάλια λέγονται, οὐα πρὸς κέντρον τῆς τραπέζης καὶ τῶν μίνσων τιθέμενα.

P. 65. Pro ἰσοπέδιον reponendum est σουπέδιον *suppedium*, scabellum pedum, usurpatum a Niceta Choniate et ab aliis, ut docet Meursius in Lexico. Scribitur etiam σωπέδιον et συπέδιον. *Gret.*

Ibid. [Miro cur non primam et germanam lectionem Ισουπέδιον reliquerit Gretserus. An non Græcos auctores Græcis potius quam Latinis par est uti vocibus? Σουπέδιον vero Latina, Ισουπέδιον vel εἰσουπέδιον Græca vox est, quam communī consensu tuentur Regii codices. Ultralibet vero sequaris, *suppedium* sive *scabellum pedum* interpretabere, cuius vice σκιμπόδισκον ei ποδῶν θρανίδα scripsit corrector Nicetas in Alexio II et Iacatio Angelo, in CP. nimirum statu. Prior locus est ἐπὶ τίνος μετεώρου σχιμπόδισκου κατὰ τὸν Μάχρων παρερεθέντος στὰς αὐτός: cuius alia lectio reponit ἐπὶ τίνος μετεώρου σουπέδιου. Alius τὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων θείᾳ εἰκάσματα εἰς ἑδρας καὶ ποδῶν θρανίδας παρῆγον: substituit alia εἰκάσματα εἰς ποδαρούλια καὶ σουπέδια κατεσκεψάζον. Σωπέδιον ei σοπέδιον legit adhuc Meursius hoc eodem verbo, quae Græcam, ut asserui, lectionem Ισουπέδιον confirmant. *Goar.*]

Ib. *Panag'arium ei panagia.* Illud erat scutella in qua *panagia* asserbatur. Quid vero haec? Mira Junius. Ait *panagiam esse 299* vocem *barbarem ex Latino panis et Græco ἄγιος*, significare panem a sacerdotibus consecratum; ejus usum a Gallis in Græcian importatum esse: Gallorum enim more panem a sacerdotibus consecrari, cuius frusta diligenter asservent. Eadem ferme Meursius, saltem quod ad consecrationem attinet, qui dicit *panagiam esse panem consecratum a sacerdotibus*. Crederemus haec vera esse, nisi ipsi Græci ab assensu me prohiberent. Est enim *panagia* vox Græca a d. Virginis epitheto ob visionem quamdam divinitus oblatam ad panem translata; nec consecratus *panagia* a sacerdotibus, sed alia quadam ratione cœlestis benedictionis plena esse creditur; nec a Gallis venit ad Græcos, sed ab apostolis. Quæ omnia ex Græcorum Horologio clara testataque sunt ubi haec de *panagia* habentur, præmixto tali titulo: Περὶ τῆς ὑψώσεως τῆς παναγίας, δόπιος γέγονος, καὶ διὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Ηγετοῦ Χριστοῦ φρικτὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος κάθοδον, καὶ ἕως τοῦ μερισμοῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων διὰ τὸ κήρυγμα, ἥσαν πάντες εἰς ἀπόστολοις ὅμοιομαδὸν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐν τῷ ἀριστῷ ἀνακεκλιμένοι, ἀφίεντες κενὸν τόπον, ἐν τούτῳ προσκεφάλαιον ἐτίθεσαν καὶ ἐπὶ τῷ προσκεφαλαῖ τμῆμα δρυτοῦ, ἐξ οὗ ἡθεῖον εἰς μοῖραν Χριστοῦ μετὰ δὲ τὸ ἀριστὸν ἀνιστάμενοι καὶ εὐχαριστοῦντες ἐλάμβανον τὸ τμῆμα τοῦ δρυτοῦ, 3 εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἐπικέκλητο μοῖραν. Τούτοις δὲ ὑψών-

τις έλεγον : « Δόξει σοι, ο Θεός τημῶν, δόξα σοι, δόξα πατρὶ καὶ Γάϊῳ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι, » καὶ ἀντὶ τοῦ μέγα τὸ δυνομα, τὸ Χριστὸς ἀνέστη, ἔως τῆς ἀναλήψεως. Ἐκτὸς δὲ μέγα τὸ δυνομα τῇ; ἄγιας Τριάδος. Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, βοήθει μοι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπειδὴ οὐτεις, ἐποίει δὲ τοῦτο ἑκαστος αὐτῶν ἵνα ἔτυχε μέχρι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. « Ότε δὲ τὴν παγκόσμιον σύναξιν διὰ νεφελῶν ἐποιήσαντο διὰ τὴν τῆς Θεοτόκου δεσποτίνης μετάστασιν, τὰ εἰκότα τελέσαντες μετὰ τὴν ταφὴν αὐτῆς, δηλούντες τῇ τριτῇ ἡμέρᾳ, παραμυθίαν ποιούμενοι καὶ μετὰ τὸ δριστὸν ἀναστάντες, τὸ τιμῆμα τοῦ ἀρτου τοῦ εἰς δυνομα κειμένου Χριστοῦ κατὰ τὸ εἰωθός ἀνυψώσαντες, καὶ τὸ μέγα τὸ δυνομα προσειπόντες, ὡς θαύματος παραδόσου, ἢ νεκρὰ ἄνσπερ ζῶσα, μετὰ νεφέλης καὶ φωτοποιῶν ἀγγέλων παρισταμένων αὐτῇ, ἐπὶ τῷ ἀρέι ἐπιφανεῖται, « Χαίρετε, λέγουσα, « διτὶ μεδ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, » τοῦτο ἰκ τοῦ Υἱοῦ τὸ χαροποιὸν αὐτοῖς ἐπιδιδύσα. Οἱ δὲ μαθήται τοῦ θαύματος ἐκπλαγέντες, ἀντὶ τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, « Παναγία Θεοτόκε βοήθει ἡμῖν, » ἀνεκρύζασσαν. Εἴτα τῷ τάφῳ προσελθόντες, καὶ μὴ εὐρόντες τὸ πανάγιον αὐτῆς σῶμα, ἐπειθήσαν ἀληθῶς ὅτι σύσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς δὲ Γῆς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα καὶ μετασῆσα εἰς οὐρανοὺς μεταβένθηκεν, σὺν Χριστῷ βασιλεύουσα εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ex his lucem dare licebit Cypopalatæ, cum explicent quidnam *panagia* fuerit, unde hoc nomen acceperit, quomodo exaltari et quando quibusve verbis consueverit. A sanctissimæ ergo Virginis epitheto, quod est *panagia*, venit pani qui Christo asservari solebat, 300 quemque postea religiose particulatum comedebant, venit, inquam, *panagia* nomen. Transiit autem *panagia* etiam ad posteriores Græcos. GRET.

[Dei Genitricem, ceu ex omni parte sanctam et sanctorum omnium sanctissimam, ἀντονομαστικῶς Græcia παναγίαν ex more nuncupat. Buccellam quoque panis certo ritu in mensæ fine comedendam eodem nomine παναγίαν religiosior vocal usus: vas autem in quo reconditur vel e quo promittur panis hujusmodi; παναγιάριον. Imperator in aula, monachi in monasteriis, vulgus in ecclesiis vel in domibus ritum hunc perficiunt: qua ratione explet imperator, commonstrarat auctor noster in sequentibus. Monachos ea se devotione exercentes describit eruditissimus Allatius De lib. Eccl. Græc. dissertat. 4, his verbis: « Quis siγ̄ Græcorum iste ritus paucis expediam, ut qui tot nugas in medium proferunt, jam desinant ineptire. Antequam monachis in mensam procedant, cui id onus incumbit (illi ἐψημέριον vocant), in disco sive scutella (illi nuncupant παναγιάριον) acceptum panem ad instar crucis in quatuor dividit partes æquales, ex angulo interiori panis abscoindit frustum cultro circumiens, adeo ut ex una parte anguli acuminatus sit, ex altero circulare figura trigonus imperfectus appareat; et sic excisum suo loco una cum reliquo

A pane simul unito relinquit. Panem sic accommodatum alia parte disci cooperit. Ita enim discus ille comparatur cardine ex una parte cum superioris partis oculo colligatus, ut modo capsarum includatur, sin minus velo. Et sic apponit in mensa, in qua solus abbas vel proegumentus, qui scilicet abbatis munere antea defunctus fuerat, vel qui abbatis, dum ille abest, locum tenet, et δικαῖον appellant, assidet. Finito prandio et signo dato in contio (ita ipsi vocant campanulam ex ære fabrefactam) omnes assurgunt, et conceptis precibus discum illum cum pane, qui παναγία est, ephemerius sustollit. Postmodum reserato panagiarior, et frusto illo e pane exciso converso ut mica nuda superior sit, praesentat abbari, qui extremis digitis miculam arripit et ori impositam absunit; deinde aliis monachis servato ordine offertur, qui eodem modo miculam ex panagiarior auferunt et comedunt. Tum abbas vinum calici infusum bibit, quem omnes sequuntur; et gratiis Deo actis discedunt. Et hic est modus exaltandi panagiam, quamvis alii alio quoque modo præparent. Nam sacerdotes cum solemni convivio cives excipiunt, post mensam, in dexteram adolescentuli, ex clero tamen, paululum contractam et volæ sinistræ impositam ex pane præparant, et conceptis precibus sacerdos ibi astans primus micam accipit, postea aliis adolescentes suggestit; quod remanet ipse in manibus maxima cum veneratione consumit. Hæc ille; qui cum alio quoque modo præparari consentiat, quem ipse observatum probavi, accepta viri amicissimi venia, subjungam. Remota mensa e fratrum coetu affuit, qui alias penitentia præmissa, hoc est corporis incurvatione veneratus, dixit: Εὔλογετε, Πατέρες ἄγιοι, συγχωρήσατε μοι τῷ ἀμαρτωλῷ. Cunctis οὐ θεός συγχωρήσῃ, respondentibus, imaginem B. Virginis in muro positam ad thure suffumigans, vicinum in imagini panei in disco repositum extremis austertis digitis et in omnium conspectu elevat, dicens μέγα τὸ δυνομα. Subjunxit cuncti τῆς ἄγιας Τριάδος. Ille παναγία Θεοτόκε, βοήθει ἡμῖν. Respondent alii ταῖς αὐτῇ προσεκέιται οὐ θεός ξλήσον καὶ σῶσον ἡμᾶς. Mox omnibus accesso thure expiatis, trapezæ aperto refectorarii obsequio bucellam divisam omnes consumpsere; et commune poculum Deiparae nomine benedictum devotius exhausere. Unde ritum hunc processisse affirmant Græci, ex ipsorum sententia librisque retulit Gretserus: nos preces adjungendas exposuimus in Euchologio, quibus expositionem ointuimus et mysticum sensum, tum precibus tum rite conclusum, abunde subjunxiimus ex Symeonis Thessalonicensis scriptis. GOAR.]

P. 63. Τὸν οὐροχέσιον γέρσει σκοντέλιον. Inepte Junius 301 vinariae capidis scutelam. Nam οὐροχέσιον est hic ipsa cella vinaria, cuius promus condus erat pincerna. Cellæ ergo vinariae scutellam ferebat, seu scutellam quæ asservabatur in cella vinaria. Forte legendum est οὐροχεῖον. GRET.

Ibid. Σκούτελιον. [Discum illum vel patinam A interpretor, in qua vinum et aqua propinuantur, quæque bibentis manto ad honorem supponitur; οἰνοχετὸν vero, cuius est hæc patina, nusquam nisi sonat *cellam vinariam*, sed *cylathum* quo vi-
num et aqua offeruntur haurienda. *Goa.*]

Ib. Granatza. Hic Junius iterum totus fit Syrus, ut et paulo post in voce lapatza. Forte vestis hæc confecta erat ex illa tela pretiosa, auro inter-
stincta, quam Itali granitum vocant, ut est l. iii. De canonizatione S. Didaci, c. 20. *Gaets.*

Ibid. Παρδέζα. De qua Bullengerus. Vestis Cpolitani imperatoris granatza dicta, reliquorum principum lapatza, granatza quidem quasi laxis et fluentibus manicis trabea et vestis nitens, ex dualibus vocibus Syris ϕarana tzach: contra lapatza, pro lappa tzach, constricta trabea, quæ manicae erant strictæ et in zonam impactæ. Granatzam refert ejusmodi grandioris numini effigies, quæ apud Greterum tomo III De cruce, fol. 92, visitur. *Goa.*]

Quærat quis, num imperator solus mensæ assererit. Respondeo ordinarie assedisse solum, adhibuisse tamen aliquando etiam alios, ut Augustam, filios, principes aulæ, quin et legatos variarum gentium, ut constat ex legatione Luitprandi ad Nicephorum Phocam. Mensam imperatoris, qualis præcipue festis diebus esse solet, graphice describit Luitprandus, festis oculatus, l. vi Rerum per orbem gestarum c 3: *Est domus, inquit, juxta Hippodromum, aquilonem versus, miræ et altitudinis et pulchritudinis, quæ decannea subita vocatur. Quod nomen non ab re, sed ex apparentibus causis sortita est; δέξα enim Græce, Latine decem, κυρτά novem; cubita aut a cubando inclinata vel curvata dicere possumus. Hoc autem ideo, quoniam quidem 49 mensa in ea quæ secundum carnem est D. N. Jesu Christi nativitate apponuntur. In quibus imperator pariter et contraria non sedendo, ut ceteris diebus, sed recumbendo epulantur. Quibus in diebus non argenteis, sed tantum aureis vasis ministratur. Post cibum autem aureis vasis tribus sunt posita delata, quæ ob immensum pondus non hominum manibus, sed purpura lectis vehiculis sunt allata. Apponuntur autem duo hoc modo: in mensa per foramina laquearia tres sunt funes, pellibus deauratis lecti, cum annulis aureis depositi, qui ansis, quæ in scutulis (lego scutellis) prominent impositi, adjūvantibus inferius quatuor aut eo amplius hominibus, per veribile, quod supra laquearium est, ergalium in mensam subveniuntur, eodemque modo deporuntur.* Ille Luitprandus: sed pro cubita lege accubita. Zonaras in illud canonis Trullani 74 ἀκούειται στρωνύμεν: ή τε λέξις τῶν ἀκουεῖτων τῶν Αἰτίων ἔστιν (ἀκούμενος γέρη παρὰ Φωκαῖοις τὸ ἀναπίπτω), σημαίνει στρώματα ήμενας εἰς ὑψος καὶ μαλαχάς. Λύται δὲ τρυφής καὶ μαλαχίας εἰσίν. Ejusdem palatii, quod a 49 accubitis seu lecitis tricliniaribus nonen invenit, meminit Paulus Diaconus 302 in Leone: *Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit iconas in tri-*

bunali 19 accubituam. idem: *In crastino Sabbato sancto exxit imperator in tribunalibus 19 accubituam.* Codinus lib. De origin. Cp.: *Kai τὰ δέκα τριάκοντα καὶ τὸ στέψητον καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Στεφάνου.*

Idem Luitprandus, vi, 2, de alio palatio Magnaura dicto: *Est Cpoli domus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Græcis p loco λ posita Megakra, quasi magna aura pro aula diciuntur.* Hanc itaque Constantinus, tum ob Hispanorum nuntios, qui tunc noriter eō venerant, tum ob me et Liutesfredum, hoc modo parati jussit. *Ærea, sed deaurata quædum arbor ante imperatoris oculos stabat, cuius ramos itidem æreos diversi generis denudataeque volucres replebant, quæ secundum species suas diversarum avium voces emittebant.* In primis vero solium hujusmodi erat arte compositum, ut in momento humile, excelsius modo, quam mox videretur sublime. Sed sedile, quod erat immensæ magnitudinis, incertum utrum ærei an lignei, verum auro lecti leones quasi custodiebant. *In hac igitur duorum eunuchorum humeris incumbens ante imperatoris præsentiam sum duximus.* Cumque in adventu meo leones rugitum emitterent, aves secundum species suas perstreperent, nullo sum terrore, nulla admiracione commotus, quoniam quidem ex his omnibus eos qui bene noverant fueram percontatus. Tertio itaque imperatorem pronus adorans capiti sustuli, et quem prius moderata mensura a terra elevatum sedere vidi, mox aliis induitum vestibus penes domus laquear sedere prospexit. Quod qualiter fieret, cogitare non potui, nisi forte eō sit subiectus ergalio quo torcularium arbores subvohuntur. Per se autem nihil loentus, quoniam et si vellet, intercapedo maxima indecorum saceret, de vita Berengarii et sospitate perlogothetam est percontatus.

Erat Cpoli aliud palatium, cui πορφύρα seu πυρπόρα nomen, parturientibus et parentibus imperatricibus destinatum. Anna Commena l. vi Alexiadis: *Alexius Comnenus domum reversus τὴν βασιλίδα κατὰ τὸ ἀφωρισμένον πάλαι ταῖς τικτούσαις τῶν βασιλίδων οἰκηματικαὶ ταῖς ὀδίστιν εὑρῆκε. Πορφύραν τοῦτο ἀνέκαθεν ὄνομάζουσιν, ἐξ οὐ καὶ τὸ τῶν πορφυρογεννήτων δνοματικὸν διέδραμε.* Luitprandus, 1, 2: *Porphyrogenitum non in purpura, sed in domo quæ Porphyra dicitur, natum appello. Et quoniam res processit in medium, quod de hujus Porphyrogeniti genesi audivimus, profseramus. Constantinus imperator Augustus, ex cuius nomine Cpolis est sortita vocabulum civitas, domum istam aedificari jussit, cui Porphyra nomen imposuit, voluitque successuram nobilitatis sum subolem istic in lucem prodire, quatenus qui suo ex stemmate nascerentur, luculentia hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Alii porphyrogenitos dictos censem, quod patre imperatore et purpura imperiali convestiti nati essent. Ita Zonaras in Constantino Dura: Imperium reliquit tribus filiis suis, quos sustulit ex Engenia conjugé sua, Michaelem quidem et Andronicum, quando adhuc privatam vitam*

ducebat. **303** *Constantinum vero cum jam imperaret, ipsaque etiam Eugenia ad Augustæ honorem evecta. Hinc iste solus erat porphyrogenitus, quem statim etiam ante alios imperatoriis insignibus exornavit.* GRETS.

CAPUT III.

Observationes in caput 8, quod est de Epiphania Domini.

P. 64. Festum Epiphaniæ, hoc est apparitionis, dicitur singulari numero ἡ επιφάνεια, plurali numero et genere neutro τὰ επιφάνεια, quin et τὰ επιφάνεια. Aliquando τὰ θεοφάνεια, quia Deus apparuit. Tribuitur hoc nomen huic festo 1) quia Dominus eo die magis se manifestavit, 2) quia apparuit hominibus, quando baptismum eo die in Jordane a Joanne suscepit, 3) quod eo die Christus mutata aqua in vinum hominibus se manifestavit in nuptiis Canæ Galilææ. Latina Ecclesia omnes has causas hujus diei sequitur, ut patet ex Breviario Roniano. Græci festum hoc colunt potissime ob secundam causam: nam apparitionem magis factam celebrant in so natalis Christi festo, 25 Decembri, ut patet ex Menœis. S. Chrysostomus, Hom: de baptismo Christi: *Quam ob causam hæc (solemnitas) επιφάνεια, hoc est apparitio, appellatur? Quia nimur non omnibus manifestus est redditius, cum partu est editus, sed cum est baptizatus: nam ad hunc usque diem vulgo erat ignotus. Nam incognitum eum fuisse vulgo, neque quisnam esset plerosque scivisse, constat ex iisis Joannis Baptiste verbis Joan. 1: « Medius vestrum stetit, quem vos nescitis. » Quid vero mirum, si alii non noscent, quando illum etiam ipse Baptista ad eum usque diem ignorabat? « Et ego nesciebam eum, » inquit. Latijos ob manifestationem magis factam hoc festum obire patet ex homiliis SS. Patrum, S. Augustini, S. Leonis, S. Maximi et aliorum. Patet idem ex Germanica appellatione hujus festi, quæ est Trium regum, der heiligen drei könig tag. Et legitur Evangelium S. Matthæi de adventu magorum. Nec aliter bæretici tam in quotidiano sermone quam in kalendariis suis hoc festum nominant, quam der heiligen drei könig-tag. Inde etiam liquet numerus magorum, die heiligen drei könige: non dicitur die heiligen vier könige, die heiligen zween könige.*

Morose admodum de regibus disserit Casaubonus in 2 Exercitat. contra Baronium, et tandem eo venit ut regulos suis non diffiteatur, dummodo ita sentire vel non sentire unicuique sit liberum, neque articulus fidei inde cedatur. Quis pro articulo fidei hoc habet? Communis et est et fuit persuasio fidelium; a qua propter ratiunculas vel potius stultias Calvinisticas discedere parum consultum aut expediens est.

304 Morosius adhuc grammaticaliter idem Casaubonus de nomine festi Exercit. c. 45. Epiphaniæ enim seu theophaniam potius competere nativitati Christi: tunc enim etiam ἡ φάνη, apparuit, maxime pastoribus, etc. Vtoreta 6 Januarii celebrasse Natalem Domini, et ideo dicimus illum, ob natum scilicet

Christum, dictum epiphaniam seu theophaniam. Et adserit aliquot testimonia, quorum nullum est ad rem. Nemo negat theophaniam seu epiphaniæ appellationem etiam nativitati tribui posse: tunc enim apparuit Dominus inter homines et pastores ad se traxit, etc., et in missa hujus festi legitur: Apparuit gratia Salvatoris nostri, etc. Sed videndum hic quid usus ecclesiasticus ferat; qui est et fuit ut absoluteloquendo dies 6 Januarii diceretur Epiphania, idque propter tres causas initio dictas, etsi alii alias causas magis attendebant. Et pauci erant qui Natalem Domini celebrarent die 6 Januarii; et fere intra Ægyptum hæc consuetudo conscribatur, ut est apud Cassianum, Collat. 10, 2. Profert Casaubonus locum ex oratione Chrysostomi in Natalem Domini, tom. V, Savilliano, p. 511, ubi dicit vix decimum annum agi, cum ecclesia, in qua hanc orationem dixit, festum natalis celebrare cœperit diemque nativitatis cognoverit. Sed oratio hæc non est Chrysostomi. Patet 1) ex stylo, 2) quia Cpoli ante S. Chrysostomum festum nativitatis agebatur, ut patet ex oratione Nazianzeni in Natalem Domini et ex alia in diem Luminum. 3) Quia ipse auctor hujus homiliæ dicit natalem celebratum et cognitum fuisse a Thracia usque Gades. At Cpolis est in Thracia. Neque alia epiphania fuit ratio 6 Januarii quam nunc sit, nisi apud paucos eosque fere Ægyptios, qui natalem Domini 6 Januarii obibant.

Appellatur eadem Epiphaniæ solemnitas festum Luminum, tum ob baptismum, tum quia Christiani diem hunc accensis cereis celebrare consueverunt. Ita Billius annot. ad orat. in sancta Lumina, et Baronius ad Martyrolog. Rom. 6 Jan. Sed exstitit cui hæc opinio Billiana et Baroniana non placaret tanquam longe a vero avia. Quid est ergo festum Luminum si non epiphaniæ seu baptismi Christi? Respondet esse festum quo quotannis Christiani baptismatis a se suscepti memoriam recolebant. Il probat ex oratione quadragesima Nazianzeni, quæ est in sacrum baptismum, ubi in ipso statim exordio ista leguntur: *Heri splendidum lumen diem celebravimus; salutem enim nostram lætitia prosequi conveniebat, ac multo quidem magis quam carnis amici dies eos quotannis celebrant quibus vel nati vel matrimonio juncti sunt, vel nomine acceperunt, vel certe inter juvenes censeri cœperunt, vel locum aliquem primo incoluerunt, vel quacunque denum alia de causa mortales festum diem agunt. Hodie de baptismio et beneficio hinc accepto ad nos manante disseremus. Ex quibus verbis colligit festum Luminum nihil aliud suis quam baptismi ab unoquoque suscepti commemorationem. Sed persuasioni huic manifeste obstat in primis ipsem Nazianzenus, qui festum Lumen aperte nominat festum baptismatis Christi seu epiphaniæ.* **305** quando Christus in Jordane baptizatus mundo apparuit: sic enim ait: *Sanctus Lumen dies, ad quem pervenimus quemque hodie divino beneficio celebravimus, pro principio quidem Christi mei, hoc est vera lucis, omnem hominem in mundum venien-*

D monio juncti sunt, vel nomine acceperunt, vel certe inter juvenes censeri cœperunt, vel locum aliquem primo incoluerunt, vel quacunque denum alia de causa mortales festum diem agunt. Hodie de baptismio et beneficio hinc accepto ad nos manante disseremus. Ex quibus verbis colligit festum Lumen nihil aliud suis quam baptismi ab unoquoque suscepti commemorationem. Sed persuasioni huic manifeste obstat in primis ipsem Nazianzenus, qui festum Lumen aperte nominat festum baptismatis Christi seu epiphaniæ.

tem illuminantis, baptismum habet, meam autem quoque purgationem operatur. Et post longam de baptismo Christi disputationem, hanc ad ipsam orationis calcem subinserit parænesin: Nos autem hodie Christi baptismum honore complectamur ac festum honeste celebremus, non rentria deliciis operam dantes, sed spiritualiter nos ipsos oblectantes. Ita etiam Gregorium intellexit Nicetas scholiastes ejus. Quod itidem ex inscriptione liquet, quæ est ista: El; τὰ ἄγια φῶτα τῶν ἐπιφανῶν λόγος. Idem planum sit ex ritualibus Græcorum libris, ubi προεργατιον τῶν φῶτων nihil est aliud quam profestum epiphaniæ seu apparitionis Christi ad Jordanem, quando in Jordane baptizatus est, ipsumque festum die sexto Januarii apud Græcos celebrari solitum appellatur ἑορτὴ τῶν φῶτῶν; cuius appellationis ea est ratio, quia Christiani eo die in ecclesia et alibi facies, cereos, lucernas accendebant, ut ait Nicetas, in honorem baptizati Christi, qui vera lux est, et baptismi ab ipso instituti, qui et ipse φῶς καὶ φωτισμὸς nominatur, ut antea diximus.

Cæterum locus ex oratione de baptismo novæ illi opinioni nihil adjumenti afferit: nam baptismum, quem Christus suscepit, vocat salutem nostram, quia, ut Patres loqui solent, Christus baptismio suo aquas sanctificavit et nostra saluti in baptismate suo procurandæ destinavit. et salutiferas effecit. Quocirca consentaneum esse ait Nazianzenus, ut sicut alii ditem natalem suum, matrimonii et id genus alios quotannis celebrant, ita etiam salutem nostram, hoc est baptismum Christi, anniversaria panegyri celebremus.

Maneat ergo, festum Luminum esse festum epiphaniæ seu epiphaniorum, quando Dominus in Jordane baptizatus mundo apparuit et ut fortunatum sidus felicissime illuxit: hanc enim solam Domini epiphaniam seu apparitionem baptismio illustrèm Græci solemnem habent, nec de apparitione magis facta mentionem ullam eo quidem die faciunt, cum Latini potissimum die sexto Januarii solemniter recolant epiphaniam seu manifestationem, qua Christus infans orientalibus magis sese patescet; tametsi nec illam penitus negligant quæ facta est ad Jordanem in baptismo, nec illam quæ contigit in nuptiis in Cana Galilææ, quando primum signum fecit. Illic canit Ecclesia: *Tribus miraculis ornatum diem sanctum colimus.* Et octava epiphanie potissimum apparitioni ad Jordanem in baptismo dedicatur, ut planum sit ex Romanæ Ecclesiæ ritualibus libris.

P. 65. 'Αγιασμὸς seu consecratio et aspersio aquæ. Primo die eiususque mensis aqua benedicatur et ex benedicta homines aspergebantur in palatio Copolitan, excepto Januario, quo id siebat die sexto, loc est in ipsa epiphania Domini, et Septembri, quo id siebat die 14 in ipsa exaltatione S. crucis. Forma benedicendæ aquæ existat ex Menso die 6 Januarii et in Euchologio, et est ista: 308 'Αγιασσον τὸ θώρακον, καὶ δέξαι τὴν χήριν τῆς

ἀπολυτρώσεως, τὴν εὐλογίαν τοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ. Πειθεσον αὐτὸν ἀφθαρτα; πηγὴν, ἀγιασμοῦ δῶρον, ἀμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξητήριον, δαιμονιον ὀλέθριον, ταὶς ἐναντίαις δυνάμεσιν ἀπροσιτον, ἀγγελικῆς ἰσχύος πεπληρωμένον, ἵνα πάντες οἱ ἀρρόμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες ἔχοντες αὐτὸν πρὸς καθαρισμὸν φυῶν καὶ σωμάτων, πρὸς τατταὶν παθῶν, πρὸς ἀγιασμὸν, πρὸς πᾶσαν ὡφέλειαν ἐπιτήδειον. Nec in aula solum, sed in aliis omnibus Græcanieis ecclesie aqua hoc die benedicetur, etiam apud Ἀθηναῖς, qui hodie undis non modo se aspergunt, sed et penitus immergunt. Et fidèles circa medium noctem, quæ festum antecedit, ob reverentiam baptismi quo Salvator noster tinctus est, aquatum ibant, unusquisque ad obvium sibi fontem, rivum aut fluvium, cui aquæ Deus hanc benedictionem largiebatur ut multis annis incorrupta maneret. Testis locuples hujus rei S. Chrysostomus, homine baptismo Christi tom. V operum Græcorum. In hac solemnitate (epiphaniæ, qua Græci μέγαν ἀγιασμὸν celebrant) sub medium noctem omnes θρησκευόμενοι cum aquam acceperint, domum latices referunt ac recondunt et per integrum annum conservant, utpote quod hodierna die sanctificatae sint aquæ (per baptismum Christi in Jordane); fitque miraculum eridens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura ritiatur, sed integro anno, atque adeo biennio et triennio sæpe, quæ hodie sunt hausta, incorrupta et recens permanet, ac post tantum temporis cum iis quæ nuper fuerint e fontibus eductæ certat. Hæc S. Chrysostomus. Quid vero S. Epiphanius, hære. i 51? Mira nimirum, eo ipso festo, hoc est sexto die Januarii, in memoriam patrati a Christo miraculi, quosdam fontes atque adeo ipsum fluvium Nilum effici vinosos seu in vinum verti. Audiamus ipsum S. Epiphanium. Circa ipsam undecimam (mensis Tybi, qui est sextus nostri Januarii) post annos triginta factum est primum signum in Cana Galilææ, quando aqua facta est vinum. Quapropter etiam in multis locis usque in hunc diem hoc fit, quod tunc factum est, divinum signum in testimonium incredulis, velut testantur in multis locis fontes ac fluvii in vinum conversi, Cibyres quidem urbis Cariæ fons, qua hora hauserunt ministri et ipse dixit: «Date architrichino.» Testatur et in Gerasa Arabiæ fons similiter. Nos bibimus de Cibyres fonte, fratres vero nostri de eo qui est in Gerasa, in martyrum templo. Sed et multi in Ægypto de Nilo hoc testantur. Tres ergo aquas nominat, quæ dicto festo in vinum vertantur, 1) fontem Cibyres, 2) fontem in Gerasa, 3) Nilum. Cum igitur tres isti fontes vinoso sapore nunquam fluxerint nisi hoc die, manifestum sit hoc miraculum non esse patratum nisi ad recolendam memoriam vini ex aqua a Christo in Cana Galilææ producti. Et de his tribus fontibus, inquit Baronius, tom. I anno 31 n. 33, se non meminisse ullum sibi scriptorem, qui Christi natalem antecesserit, lectum esse, qui testetur duos illos fontes et fluvium Nilum verti in vinum. Ille illustriss. Baronii condu-

cicinis calumniator **307** Casaubonus insilit Exercit. 13, in celeberrimum Aunalium scriptorem, incinctique etiam ante Christi adventum alibi suisse fontes vinosos, testesque laudat Vitruvium, Plinium et eclogas Sotionis. Ad quid haec nisi ad texendum columniam? Baronius non dicit se non meminisse quod legerit ullum auctorem qui fontium vinosorum ante Christum meminerit: sed ait se non meminisse quod ullum Christi nativitatem antegressum legerit, qui duos supra ex Epiphanio adductos fontes et Nilum fluvium in vinum aliquando versos esse vel verti scripserit. Et hoc longe aliter tunc quam quod Baronio impostor fraudulenter imponit. Sed absisto hinc, ne actum agam: jam enim Baronium ab hac et multis aliis criminationibus Casaubonianis præclare vindicavit noster Heribertus Rosweidus in Lege talionis 12 tabularum et in Anticappello suo.

Fuerunt et alibi, sed extra epiphaniæ festum, annues vinosi et fontes lactei. Sylvester Giraldus in Itinerario Cambriæ, II, 1: *Hoc mihi notabile videtur quod nostris diebus tam fluvium hunc (Alunum) vino manare quam fontem, quem Pistil Duvi, fistulam David vocant, lac stillare comperitum est.*

Addamus et hoc, aquam Jordanis, postquam eam Christus contactu et baptismo suo consecravit, Incorruptionis munere donatam esse. Illustriss. princeps Nicolaus Christophorus Radzivilus in suo Hodœporico Hierosolymitano: *Aquam valde turbidam Jordanis habet, sed salubrem, quæ in vase asservata nunquam corruptitur, prout in ea quam altili mecum indubitanter sum expertus. Hæc inclytus ille princeps.*

Illiud denique dignum censeo quod observetur, Donatistas olim in Africa epiphaniæ festum non celebrasse, ut testatur S. Augustinus serm. 32 De tempore bis verbis: *Merito istum diem nunquam nobiscum hæretici Donatistæ celebrare voluerunt, quia nec unitatem amant, nec Orientali Ecclesiæ, ubi apparuit illa stella, communicant: nos autem manfestationem Domini et Salvatoris nostri Iesu Christi, quia primitas gentium delibavimus, in unitate gentium celebramus.* GRETS.

P. 65. [O δὲ μετὰ τὴν Αἰγαίου γῆν ἀγιασμός. Aquam iterato benedicit Ecclesia Graeca in Theophaniis, semel perygillii vespere, et in missa secundo. Secundam consecrationem tangit haec dictio. Aquæ istius benedicenda rituum exhibet Euchologium sub hoc titulo: 'Αχολουθίᾳ τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ τῶν ἀγίων Θεοφανεῖων. Officii rituumque interpretationem quantuluscumque labor noster adjecit: ecclesiasticis ibi elucidatis, cum Codino succincte disserente aulica quam breviter prosequimur.

Ibid. [Λαμπάς. De luminibus sacro τῶν φῶτῶν die in ecclesia accensis superflue tractat hic scholiastes. Adverto nihilominus λαμπάδας nomen solemnitati; de qua loquimur, adeo proprium redditum, ut certi hoc solo dic accensi-

A illud jam sibi vindicent apud vulgus; alias quodcumque in usum veniunt, κηρύξ et κηρύξ nuncupantur. Porro λαμπάς hodiernæ, seu festiva, tanta mole confatur vel coloribus pingitur ac artis tanta varietate adornatur ut inter reliquos cereos ἐκλέκμπειν verissime videatur. Hinc **308** virgatum variegatumque opus cereo in hac festivitate succendendo vetus et a majoribus accepta parœmia comparat. De illo quoque nos loco præfato nonnulla. GOAR.]

CAPUT IV.

Observationes et explicationes in c. 9, quod est de festo adorandæ crucis.

P. 65. Vide quæ de Dominica adorationis S. crucis in media Quadragesima scripsimus t. I, de S. Cruce l. 1, c. 67, et l. II multas habes homilias a Græcis Patribus hac Dominica dictas. GRETS.

Ibid. [Κυριακῇ τρίτῃ τῶν νηστειῶν τὴν προσκύνησιν ἐκτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ait Triodium. Rationem quæstiam subjungit, ut crux nimirum, passionis Christi monumentum, nos ad eam ferventius austeritatis tempore sequendam excitet, præteritos abstinentiæ labores consopiait, et velut paschalisi hilaritatis pignus sese ipsam proponat. Plures in hoc festum homilias scripsero Chrysostomus, Sophronius, Theodorus Studites, Xiphilinus, Philotheus et alii. Vulgatiorem celebritatis ritum his verbis Typicum Sabæ constituit: Kuriakῇ τρίτῃ τῶν ἀγίων νηστειῶν τὴν προσκύνησιν ἐκτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ. Δοξολογία μεγάλη. "Οταν δὲ φάλλομεν τὴν δοξολογίαν, ἀλλάσσει ὁ ἵερεὺς τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ λαβὼν θυμιατὸν θυμιτὶ τὴν ἄγιαν τράπεζαν καὶ τὸν σταυρὸν. Εἴθ' οὖτε λαμβάνει αὐτὸν μετὰ δισκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ εὺν τῇ Θήκῃ, καὶ ἔξερχεται ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ βήματος, προπορευόμενων αὐτῷ λαμπάδων δύο καὶ θυμιατοῦ, καὶ ἀπέρχεται εἰς βασιλικὰς πύλας. Τελεσθεῖσης δὲ τῆς δοξολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου, λέγει ὁ ἵερεὺς σοφίᾳ, δροῖοι. Καὶ λέγομεν τὸ τροπάριον· «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου.» Καὶ εἰσδένει ὁ ἵερεὺς φέρων τὸν ἄγιον σταυρὸν ἐμπροσθεν τῶν ἀγίων θυρῶν. Κάκεσσε προευτρεπισθέντος τετράποδος τίθεται ἐπάνω αὐτοῦ ὁ τίμιος σταυρὸς, καὶ εὐθὺς ἀρχόμεθα φάλλοντες· «Τὸν σταυρὸν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα.» Καὶ ἀνοίξας τὴν Θήκην ἀρχεται προσκυνῶν δι προεστῶς καὶ ὁ ἵερεὺς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ μετὰ τὸ ἀσπάσασθαι πάλιν βάλλονται μετάνοιαν δύοις, καὶ εἰς τοὺς χοροὺς πρὸς μίαν. Εἴθ' οὖτας ἀρχονται οἱ ἀδελφοί.

Ibid. Τῆς τοῦ καλατίου ἐκκλησίας. Quam ex pluribus in eo conditis auctor non assignat, primam siquidem Trullanam Theophanes a Pulcheria fundatam in Protomartyris honorem refert, aliam τῷ ἀρχιστρατήῳ Michaeli in eodem dicataam legimus. Basiliū Leonemque tot et tam varias ibidem struxisse dotasseque narrat, ut urbis unius spatio plures capi non solere cernamus. GOAR.]

Ibid. Stickarium. Junius secure veritatis, manu in-

ium, et phelonen penulam, et epitrachelium collarium; orarium retinet quidem, sed ridicule interpretatur psalnum oratorium, εόντειν μέλος. Ergo ministri ecclesiae, qui orarium serebant, psalmum oratorium forebant. Queso, inspice imaginem Georgii Pachymeris initio Gregorii, orario conspicuam: et disspice num ibi psalmum oratorium inventurus sis. GRET.

309 *Ibid.* [Στεγάριον diaconalis tunica, talaris, undique clausa, nonnihil stricta, coloris albi pro solito, ἀπὸ τοῦ στήχου, quod uno tractu contexatur, dicta.

Ibid. Φελώνην vocant casulam sacerdotalem, manicis carentem, ac totum corpus undique ambientem. *Cappam* neotericus quidam æque simpliciter ac inscienter vocavit. Ex privilegio et ad ampliorum ornatum palatino archidiacoно casulam ferre licet.

Ibid. Οὐ μὴν ἐκτεραχίλιον. Ob sacerdotalis gradus defectum, cuius illud est insigne, stola nimirum e collo versus medias tibias desluens, cuius pendula hinc inde partes ad invicem sunt colligatae.

Ibid. Όράριον, stola diaconalis sacerdotali strictior, cui in longum vox & γιος ter inscribitur. Sинistro tantum humero tunicae superposita ac sinistra manu retenta gestatur.

Ibid. Σῶστον, Κύριος. His adde, si curiosius reliqua desideras, δὲ Θεῖς, τὴν λαδὸν σου, καὶ εὐδόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσκεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἑλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, ὑψωσον χέρας Χριστιανῶν δρθοδέξων, καὶ κατέπεμψον ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἑλέη σου τὰ πλούσια, πρεσβείας τῆς παναγράντου δεσπολυνής ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ; προστασίας τῶν τιμών ἐπουρχνῶν δυνάμεων, ασωμάτων. GOAR]

P. 66. Junius ubique perperam *catacalos* pro *excucacatos*. GRET.

Ibid. [E novem officialium Magnoꝝ ecclesiæ penitentiis primi sex, œconomus nimirum, sacellarius, scevophylax, chartophylax, sacellæ præpositus, hodieque primus defensorum (quondam protoneotarius) ab auctoribus plerisque ἐξωχατάχοιλοι appellati. Ratio dubia est, et circa vocem conjecturis hucusque lusum est abunde. Paucis nugae rejiciendæ, brevius quoque vera sententia proferenda. Sunt qui, ut liberius hallucinentur, ἐξωχατάχοιλους repudiant, quorum vice ἐξωχατάχοιλους reponunt, jejuna valde concilii Trullani, moniales can. 40 ἐξωχοτεῖν, extra monasterium dormire, prohibentis, auctoritate suffici; hosque idem ἐξωχατάχοιλους quasi ἐξωχατάχοιτευς, qui extra palatium vel patriarchium cubarent, dictos. Verum cur non facilius eos ἐξωχατους quiam ἐξωχοίλους ab ἐξωχοτεῖν dices? An non pervertit dictionis sensum præpositionis additamentum, quam vel litterulæ vel accentus mutatio corrumperet potest ex integro? At ante Leonis Armenii tempesta-

A tem, dices, clerici juxta Cedrenum palatium non habitabant et erant ἐξωχοίλοι. Assentior. Verum ubi vocem ἐξωχατάχοιλων, quam soli neoterici scriptores suggerunt, in usu tunc suisse demonstrabis? Quin imo si prius ἐξωχατάχοιλοι, qui e palatio erant ἐξωχοίλοι, cum a Leone Armenio (ne sicarii perduellesque, quod tunc actum est, fraudulenter cum clericis in palatium noctu irreperent) clerici pernoctaverint in regijs ædibus, nulla deinceps ἐξωχοίλων vel ἐξωχατάχοιλων esset labenda memoria. His junge, non palatinos, sed patriarchicos primos clericos ἐξωχατάχοιλους vocatos; ut quid hæc rerum dissentientium perturbatio et in palatio ad patriarchæ sedem digressus, ut qui palatii ἐξωχοίλοι, nomen dent patriarchicis

B ἐξωχατάχοιλοι? Illi etiam, inquit, fuerunt e patriarchio ἐξωχοίλοι. Quasi vero inde ἐξωχάτοιλοι. Facilius, me judice, dices ἐξωχατάχοιλους quasi ἐξωχατάχελλους, qui συγχέλλου patriarchæ concellanei privilegio, ut ad ejus cellam habentare, quasquam gauderent. Terret me nihilominus ne id suggeram ἐξωχατάχοιλων dignitas, cui a privilegiis aliis concessi privatione nomē mutuari prorsus indignum. Placet idcirco magis reliquos omnes his inferiores clericos seu κατάχοιλους loco depresso et humili considentes spectare, hos vero sive in ecclesiæ consessu sive in procedendi ordine sive ad patriarcham vicinia sublimiores multo ac eminentiores, et (qui sunt modo spectatissimi cardinales) ἐξωχατάχοιλους perfecte, eminentissimos decernere **310** vocandos. Detineor tamen Regiorum lectione vocem unicam in duas dividente, diaconosque memoratos ἐξ κατάχοιλους, sex depresso, patriarchæ nimirum assessores, verum dignitate, jure, loco, potestate inferiores omnino. Arriserat prius ea vocis expositio, quæ regiam urbem CP. ad veteris Romæ instar in montibus et vallibus variis sitam, quasdam etiam ecclesiastum in istis tum in illis exadiscatas contemplata, humiliorum locorum oratoria minus a clero dignis assignaret regendas, præcipuas vero, quæ in montibus fundamenta posita nanciscerentur, his ἐξωχατάχοιλοι velut montes lucernis reservatas censerent. Præter Junium conjectorem alius non adiuit qui sententiam firmaret auctor. Ea nunc ideo non acrius defensa, Georgii Coresii suis me litteris amice convenientis diversam mentem tenacius amplecti constitutum. Totus, inquit ille, CP. patriarchii situs concavum locum occupavit quondam, ejusque ædes cum reliquis spectatæ κολην θέσιν caritatem et velut voragine exhibebant oculis, et in ea tum syncelli tum alii monachi patriarchæ obsequio mancipati vel etiam domestici sedem obtinebant, unde et κατάχοιλοι: primates vero clerici ἐξωχατάχοιλοι; commorantes domoque amplas et excelsas adepti, ceu qui ex præcipuis familiis et proceribus seligerentur, ἐξωχατάχοιλοi nominati, qui non modo clericos alios, sed et pontifices ipsos honore præcederent. Hact ille.

P. 66. [Τῶν κατριαρχῶν τις. Debet ille, quisquis fuerit, quadringentos annos superare, cum Symeon Thessalonicensis ante memoratum tempus scriptor eximus primos ecclesias Magnas clericos, qui exocatacœli, velit etiam ab antiquo (diutino spati) diaconos extitisse.]

Ibid. [Σφραγίζω nonnunquam ordinō seu veros ordines confero refert (Balsamon in Can. apostolicum 36 : Διακόνους χειροτονεῖθαι μὲν, τούτοις αφραγίζεσθαι, ζυμάθομεν), nonnunquam cruce signo. Euchologium in Ordin. Lectoris : Σφραγίζων ἐπειθεὶς τὴν χείρα. Thessalonicensis : Τῷ δικηρῷ σφραγίζει τὸ δικιονοῦν Εὐαγγέλιον, cetero bicipiti Evangelium signat. Quandoque tandem est, adjuncto crucis signo ministerium vel officium committit. Typicum Sabæ' c. 5 : Τῇ δὲ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ σφραγίζει προεστῶς ἑκουσιοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ. Quos itaque patriarcha exocatacœlos σφραγίζει, crucis signo instituit, prius diaconi vera ordinatione promoti intelliguntur. GOAR.]

P. 67. Junius addit negationem, où φοροῦσι, non gestant. Codices Boici omittunt; itaque prorsus diversus sensus efficitur, nempe diaconos tota Quadragesima gestare purpurea sticharia, exceptio Annuntiationis festo, Palmorum et magno Sabbato. GRETS.

Ibid. [Non toleranda vocum corruptio negotiorum affirmationis vice substituens : multo siccarius Regia, eliminata particula negante, φορούσι. Auctoritas et consuetudo fidem hujusmodi lectionem tueruntur, luctus siquidem et Quadragesimæ tempore rubrum sibi colorem assumit Orientalis Ecclesia, reliquo tempore, festivo marime, candidum. Annuntiatio vero, Palmorum dies et Sabbatum Paschalis perygillum solempnia sunt et festa Dominica, in quibus rubens color horrorem incutit et adversum omnen desert. Symeon Thessalonicensis : Τί δηλοῦει τὰ λευκὰ ἀνδύματα τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τί τὰ ἔρυθρα κατὰ τὴν τεσσαρακοστήν; subjungit : Δευτέρα ταῦτα διὰ τὸ καθαρὸν χάριτος καὶ φωτεινόν. Πολλάκις δὲ γε καὶ πορφυρὰ κατὰ τὸν καιρὸν τῶν νηστειῶν διὰ τὸ πενθεν ἡμέα; ἀμερτῆτας καὶ διὰ τὸν σφαγέντα ὑπὲρ ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Demetrius Bulgariensis Iuris Gr. I. v : Πένθους εἰσὶ τὰ πορφυρὰ ἀνδύματα στηματερον ἐν μόναις γάρ νηστίμοις ἡμέραις καὶ ἐν μηημοσύνοις ἀπελθόντων λαμβάνονται. GOAR.]

311 CAPUT V.

Observationes et explicationes in c. 10, de festo Palmarum.

P. 67. Quod nos festum Palmarum, id Graeci ἑορτὴν βατῶν vocant; de quo fuse Codin. c. 10. Bātūm Graecō sermone dici palmas seu ramos palmarum tradit S. Hieronymus in c. 8 Ezechiel. Inscite de hoc nomine Balsamon, Batūm, inquit, lingua Romana neque ramum ex arbore carsum neque rosam ex roseto collectam neque līlīum ex līlīorum horto decerpsum significat. De duobus posterioribus, nūl

A contendimus, de priore hæremus : si enim non significat ramum, dic quid significet? Ἀνθρωπίνης δὲ γνώμη; ἐξ τοῦτος εἰς τόδε μετάβασις, ἀγαθὴ δηλονότι ἡ πονηρά. Pulchre; pergas. Ἐντεῦθεν γάρ τοὺς παιδοτρίbas βατούλους κατονομάζομεν ὡς τὰ νηπιώδη τῶν παῖδων φρονήματα μετάγοντας πρὸς ἀρέβωσιν. Docet, quasi bajulus non sit a Latina voce bajulo, sicut gerulus a gero. Pergit : Καὶ πρεδικάτορες λέγουσεν τοὺς ποικιλομένους κατὰ τὴν ἥριν συνεργοὺς καὶ προδόντες τοὺς πρόσφυγας. Prævaricatores (prævaricatores) appellamus cooperarios seu adjutores, qui variantur instar iridis, et clientes produnt. Ita quidem interpres : sed quis non videt legendum esse κατὰ τὴν Ἔριν? ut prævaricatores sint illi qui in ipsa lite clientes suos destituunt et produnt, variatique ad alteram partem, sua deserta, transeunt. Nimirum quia Græculus iste in bajulo et prævaricor aliquam similitudinem animadvertisit cum voce βάτον, ideo putabat inde formatam, quasi a vario, seu, ut ipse scripsisset, a βάτῳ, et omissu p a βατῶ, quod est nūtio. Hinc etiam dicit Judæos non intelligentes, Christo Hierosolymam ingrediente, quid sibi vellet illa ramorum gestatio, exclamasse βαβαῖ, παρε! βαβαῖ τῶν Μωσαῖκῶν παραγγελῶν, βάτον ἀπροσδόκητον γέγονε, ταῦτεστι μεταφορὴ πρὸς ἀπώλειαν. Hæc Græculus ille de etymo voeis, ιηρῶν.

C Doct autem Balsamon hoc τῶν βατοφόρων die imperatores olim ac patriarchas distribuisse subdilis ῥόγας, hoc est munera et baia, huncque usum usque ad tempora Constantini monomachi durasse et postea desissee. Sunt autem rogæ stipendia etiam militaria: hinc apud Codinum vox ipsa ῥόγας, et inde formati ῥόγατορες, milites qui stipendia merent, soldaten. Item largitiones, erogationes, munera, et dona a principibus liberaliter distribui consueta. Qua vox crebro uult etiam Anastasius bibliothecarius in Historia Pontificum, ut in Eugenio : Rogam clero dedit. Hinc etiam natus videtur modus loquendi Germanorum : Er hat ein guten rogen zogen, de illo qui luculentum quid adeptus est. Hinc etiam ῥογεύσιν militare, merere : forte cusa et hæc vox a Latino rogo vel erogo. Habet Balsamon etiam ῥογαλα.

D Hujusmodi rogam a se visam describit Luitprandus Ticinensis 312 l. vi. In ea, inquit, quæ est ante βατοφόρων, quod nos palmarum ramos dicimus, hebdomade tam in militibus quam in diversis constitutis officiis numismatum aureorum erogationem, prout cuiusque mereretur officium, imperator facit; cui erogationi quia me interesse voluit, me venire præcepit. Fuit autem hujusmodi. Erat apposita decem cubitorum longitudinis ac quatuor latitudinis mensa quæ numismata loculis congregata, prout cuique dabatur, numeris extrinsecus in loculis scriptis retinebat. Ingrediabantur denique ad imperatorem non omnifere, sed ordinatim secundum vocantis vocem, quæ scripta virorum nomina secundum officii dignitatem recitabat. Quorum primus vocatus est rector domus; cui non in-

manibus, sed in humeris posita sunt numismata cum scaramangis quatuor (vestis genus est scaramantium, pluviae, ceterisque coeli injuriis arcendis apposita. Vide Pandecten Turicum, c. 177 et 199) : post quem δο domesticus scholarum et δο λογαριστής τῆς πλοΐας sunt vocati, quorum alter militibus, alter navigantibus praeerat. Hi itaque paris numeri, quia dignitas par erat, numismata et scaramanga suscipientes pro multitudine non jam in humeris portaverunt, sed adjuvantibus aliis post se cum labore traxerunt. Post hos admissi sunt magistri numero 24, quibus erogata sunt numismatum aureorum libra, unicuique secundum eundem numerum 24, cum scaramangis duobus. Patriciorum deinde ordo hos pone est sectus, et 12 numismatum libris cum scaramanga una donatus. Turba post hos immensa vocatur protospathariorum, επαθariorum, candidatorum et id genus clientum. Hec de roga ad festum Palmarum fieri solita in palatio Copolitanus Luitprandus.

Sei fons iste liberalitatis exaruerat in palatio, et ferme etiam in patriarchio, tempore Balsamonis, ut ipse conqueritur. Et patriarcha quidem nō prorsus immunis eius videretur, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατηχείως θυμιάματα dividebat, festo baiorum seu palmarum cereos et cruces, magna quarta feria, hoc est die Mercurii majoris septimanæ, cereos et thymiamata, die Paschatis ἀσπασμούς καὶ τρικέφαλα, interpres : salutationes et tricipitia. Osculo enim et amplexu excipiebat populum festo Paschatis, dans unicuique tricephalum : exiguae monetæ genus est, a tribus capitibus nomen dicens. Celebrabatur dies catecheseos feria tertia post Dominicam τῆς ἀποκρέτου, hoc est carnisprivii. Nomen hoc inde habebat, quia patriarcha populum eo die ad jejunium Quadragesimæ rite sancteque obeundum commonis faciebat, datis thymiamatis seu incensis ; quorum omnium rationes exponit Balsamon in quadam de hoc arguento epistola, quæ exstat I. vii Juris Graeco-Rom. fol. 471.

P. 67. Pro τοῦ περιπάτου, quod vijiose Junius assert, scripsimus ex manuscriptis δο περιπάτος ; sic enim et oratio et orationis sensus constat.

Ib. Sabbato Lazari, pridie Palmarum celebrant Graeci admodum solemni cæremonia festum excitati Lazari ; de quo consule rituales libros Graecorum. Caets.

313 P. 67. [Triodium : Ἐορτάζεσθαι κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν (palmarum per vigilio) ἐτάχθη ἡ Λαζάρου ἔγερσις, ὅτι οἱ ἄγιοι καὶ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν, μᾶλλον δὲ οἱ ἄγιοι ἀπόστολοι, μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστελαν διὰ τὴν κάθησιν τὰ ἄγια πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἱησοῦ Χριστοῦ μέλλοντες πανηγυρίζειν, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ θαῦμα ἀρχήν καὶ αἰτίαν μάλιστα εὑρον τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίας τῶν Ιουδαίων, κατὰ τοῦτο ἐνταῦθα τὸ ὑπερφυὲς τοῦτο τεράστιον ἕθεντο. GOAR.]

Ib. Αλλάξιστε. Meursius v. 'Αλλαξιμάριον dicit recentiores Graecos ἀλλάσσειν simpliciter dicere pro induere vestem ; citatque hunc locum et eum qui

A paulo post de principibus sequitur. Adducit et alium ex Euchologio, allum denique ex Marco Hieromonacho. Hinc ἀλλάγματα ἔτι ἀλλαγαὶ abso'ute indumenta. Quamvis autem nullus ex his locis simpliciter evincat id quod vult Meursius, demus tamen id ita esse : libenter vicissim fatebitur notionem de mutatione vestium ipsi vocabulo congruentiorem esse, et hanc secundam quasi adventiciam jure censer. Caets.

B Ibid. [Haud mutat, ut præmissum, quin potius unam imperatoriis ex vestibus ab antiquis imperatoribus acceptam ipse assumit et induit. Observo porro pluribus imperatoribus eadem vestimenta, cœu dignitatis quam personæ magis propria, descrivisse. Hinc Luitprandus vilitatem et vetustatem eorum subsannat in Legatione. Quæ nihilominus adeo vetustas consumperat, Theophilus aliquot interjectis annis renovavit. Leo Grammaticus in ejus Vita : Ἐκανονθγησεν δὲ καὶ τὰς βασιλεῖας στολὰς ἀνανέωσεν καὶ χρυσονφάντους ; καταχωριζήσας.

C Ib. Στέμμα. Tum auctor tum reliqui scriptores alii semper intelligent imperatoris diadema ηγίας et ornatus. GOAR.]

Ibid. Saccum. Junius sagum, tam hic quam europa ; et in annot. Gallica vox corrupta ex sagum. Mirum ex Oriente non accersitam originationem. Cur saccum potius a sago quam a sacco Graecis Latinisque communi deducamus ? Cur sagum redamus, cum non sit tantum vestis militaris, sed et forensis, nec forensis tantum vestis militaris, sed et ecclesiastica ? ut planum sit ex Turcogræc. p. 20, ubi vestis quædam patriarchica saccus nominatur. Filius ejus ornamenta dederunt patriarchio, τοῦ ἦτορος δο τάγχος δο ἀρχῖτο ; ἐν τοῦ νῦν, ex quibus conjectus est vetus ille saccus, qui hodie quoque durat. Ubi recte interpres pontificiam vestem interpretatur. Distinguuntur saccus a mandya. Id claram ex his. Codinus : Ἔνδεται ἐπάνω τοῦ σάκκου καὶ διαδήματος μανδύαν χρυσοῦν. Caets.

D Ib. Αλλάσσοντιν ὁσαντέως. Antiquas ac officiis ministeriisque accommodas vestes etiam aulicos Nicephori in processione gestasse memorat Luitprandus in legat. Sed et, inquit, optimates sui, qui cum ipso per plebeiam et discalceatam multitudinem istam transierunt, magnis et magna vetustate tunics erant induiti.

P. 68. [Ἐξέλθετε θύην. Theophili opus esse hoc canticum testatur Cedrenus. Ἐφιλοτιμεῖτο, inquit, καὶ μελψδ; εἶναι, διδ καὶ ὑμνους ποιῶν τινας καὶ στιχηρὰ μελίζων ἥδεοθαι προέτρεπεν. Φέρεται δὲ καὶ τις λόγος, ὃς ἔρωτι τοῦ μέλους βαλλόμενος κατὰ τὴν Μεγάλην ἐκκλησιαν ἐν φαιδραῖς πανηγύρεσιν οὐ παρητήσατο τὸ χειρονομεῖν. Et infra : Καὶ τὸ στιχηρὸν δὲ κατὰ τὴν βαλοφόρον τὸ Ἐξέλθετε θύην, ἐξέλθετε καὶ λαοί, τὸν ἐκείνου φασίν εἶναι τόκον ψυχῆς. GOAR.]

314 P. 68. Verba illa εἰς τύπον γάρ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον ἔργεται, ad typum Christi bona hæc an-

nuntiatio advenit, Junius verterat prorsus in epte, quia *idōmelum*, vel lampadarius cantans illud *idōmelum*, loquitur de Evangelio quod archidiaconus serebat, et hoc Evangelium, sive, ut distinctius dicam, hunc codicem Evangeliorum, ait Christi typum ac figuram gerere. GRETS.

Ib. [Στέφανος círculus caput ambiens, ac mīnor stemmatē corona, φυλλιν aliud regii capitis ope-rimentum, de quo c. 6 p. 52, suppositum nec ab omni parte στεφάνῳ velatum adhuc ostentans. Adverte collegam imperii etiam stemmate suis coronatum, quicunq; alius despota, sebastocrator, Cæsar, coronæ quidem gestandæ, haud tamen stemmatis jus acceptum; ac idcirco στέφανον gestare, non στέμμα, vel ἑστέμμένον progredi. A ser-tis igitur ei velis ferendis longe alienus conspi-citur.

Ib. [Ἀρχάται κλάδοι. Ramos hac solemnitate gestatos in matutinis tacuit Codinus. Typicum docet, ὅτι ἀσπάζονται οἱ ἀδελφοὶ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀσ-νέμετον τὸν ἥγουμενον τὰ βαῖτα, in fine matutinarum precum fratribus ad Evangelii osculum accedenti-bus ecclesiæ superiorem palmarum ramos distri-buere, ad finem usque officii gestandos. Εὐχὴν εἰς τὸ δοῦνας τὰ βαῖτα τῇ βατοφόρῳ promit Euchologium. Ritum insuper ultimis imperii annis adhuc obser-vatum testatur Phranzæ interpres his verbis: *Postridie quoniam Palmarum solemnitas incidebat, myrti ramos amputamus, quos manibus gestat totus exercitus.* A retinatis et manu gestatis myrti ramis C st. tionarios μυρταῖς dictos scriptis asserit Geor-gius Coresius. Balsamon Meditato De incensis l. vii Juris GR.: Κλάδους φοινίκων καὶ μυρσίνων βλέπω τοὺς ἀνθύπους; κατέχοντας καὶ τὴν βατοφόρον δο-ξάζοντας. GOAR.]

CAPUT VI.

Observationes et explicationes in c. 11. quod est de luctu imperatoris.

P. 69. [Μετὰ φορέματος λευκοῦ. "Οπερ ἐστὶ τεχ-μῆρον πενθούντων βασιλέων, scripsit, qui ipse induit, Cantacuzenus l. iii; οὐ διū sibi natum in avi morte assumptas vestes lugubres deposituit Andronicus teste Gregora, x, 3: Περιχαρής γενό-μυνος δὲ βασιλεὺς ἡμετέρων εἰς τὸ λαμπρότερον τὰ ἱεράτα, ἀ διὰ τὴν τοῦ πάππου τελευτὴν τέως ἐνδέδυτο. Purpuream tamen chlamydem sive man-dyam, μανδόν (ita scriptum reperio) πορφυροῦν, in calamitate publica tulisse Justinum miror apud Theophanem. Ante bellum Persicum nigris col-eeos Heraclium gestasse Cedrenus ostendit. Sin minus muliebrem imperatores, regium tamen hodie luctum in Oriente ducunt feminæ: nulla est enim quæ linea totum corpus circumtegente velo colore album non assumat. Uxoribus quidein fuscas so-lummodo vestes in conjugum funeribus, virginibus etiam candidas in parentum fratrumque luctu gerere solitum: viris nonnisi nigrum in quorumcunque obitu ferre colorem ex more licitum est. GOAR.]

Ib. Nota mortem lugendi nostro contrarium:

A nam apud nos vestes candidæ gaudii potius quam luctus argumentum sunt. Cantacuzenus, l. iii His-toriæ, c. 27, de die coronationis suæ agens, ita scribit: *Postridie (coronationis) vestes auri subte-mine picturatas 315 deponentes candidas induerunt, lugentum imperatorum argumentum. Mutationis causam præsentibus imperator asseruit, pridie pro-pter festum diem illas alias induisse, nunc illo præ-terito rursus fratris et imperatoris (Andronici Junio-ri) mortem sibi lugendam.*

Ibid. Intuere et animo venerare sanctissimæ Virginis victoriæ effectricis imaginem cum imagine S. Georgii. Fuit hæc Nicopœæ Virginis imago sine dubio illa quam Joannes Comnenus impera-tor suo loco curri triumphali imposuit velut victoriæ, quam obtinuerat, unicam effectricem. V. Nicet. Chon. p. ed. Bonn. 26. Videntur autem hanc Dei Genitricis imaginem secum extulisse in expeditiones. Hinc Nicetas Choniates in imperio Murzuphli: *Ἡ τῆς θεομήτορος εἰκὼν, ἣν οἱ βασι-λεῖς Τρωματῶν ποιοῦνται συστρατηγὸν, τοῖς ἐναν-tiοῖς ἔλασσον.* Etiam Heraclius imperator imaginem sanctissimæ Virginis in militiam præsidii causa abducebat. Arthurus Britto in obsidione Badonici Montis, fretus imagine Dominicæ Matris quam ar-mis suis insuerat, nongentos hostium solus adorsus incredibili cæde prostigavit, ut scribit Wilhelmus Malinesburiensis, l. i De gestis regum Angliæ, c. 4. GRETS.

Ibid. [Τῆς νικοποιοῦ. Quod dubie Greterus, certus assero divæ Virginis imaginem νικοποιοῦ nomine consecratam et in palatio a Joanne Com-neno repositam. Argumento mīhi sunt Nicetas de illa imagine in triumphum acta loquentis verba: *Τὰς νίκας τῆς θεομήτορος ὡς συστρατηγέτιδι ἀμάχῳ ἐπιγραφόμενος.* Qui etiam triumphi pompa ex τῶν ἑκατὸν πυλῶν τῆς πόλεως ἐς σύντο τὸ μέγα πα-latiōν duxit. Manuel filius eidem, ait illius Vita l. v, triumphum ceu ἀπροσμάχῳ καὶ ἀσταγνωτῷ συστρατηγῷ ἐρexit. GOAR.]

Ib. S. Georgii imago. Forsitan hæc illa est ex qua sapguinem inanasse scribit Pachymeres, l. vii Histor. Certe illa est cuius equus (equitem enim hæc imago S. Georgium exhibebat) horrendo prodigo horrificum binatum edidit sub Andro-nico seniore imperatore, paulo ante quam junior Andronicus Cpolim occuparet. Prodigium hoc de-scribit Gregoras, l. viii, p. 503. Ex enijs nar-ratione habes hanc D. Georgii equestrem ima-ginem, tanto miraculo nobilitatam, esse illam de qua hic Cypriatæ. Vide que de S. Georgio scrip-timus, l. ii De festis, c. 6. Consule etiam Adaman-num Scotum abbatem, de situ Terræ sanctæ, nu-per a nobis editum, l. iii, ubi mira de quadam S. Georgii imagine reperties.

Ib. Peripaton comodiū non vertes quam si processionem vertas: est enim id quod Germani vorant den umbgang. Vide que hac de re diximus l. i De sacris processionibus, c. 1. Junius et ubique

*ambulat et ambulationes somnial, ut morem sacram
rum processionum, supplicationum et litaniarum
obfuscat. GRETS.*

*Ib. [Ait.] Hac voce non nullam supplicationem,
sed inter ambulandum factam sive processionem,
significari diserte monstratum est in Euchologio.
GODR.]*

P. 70. De imagine Virginis Hodegetriæ c. seq.
plura ipsemet Codinus. Non erat ordinario in aula,
sed in monasterio τῶν **316** ἑδρῶν; servabatur
autem pietatis causa ad aulam ultimis Quadrage-
simæ diebus, nempe feria illa quinta quæ nostri am-
Dominicam *Judica antecedit*: manebatque in palatio
usque ad secundam feriam Paschatis; quo dia re-
ferebatur in monasterium et templum τῶν ἑδρῶν.
Est haec imago, ad quam, capta ab Andronico ju-
niore Cpoli, Androuicus senior supplex confugit.

Rem narrat Nicephorus Gregoras, l. ix, p. 422
Bonn. Cum autem, teste eodem Gregora, 24 dies
Maii ageretur quando a juniore Andronico Cpolis
capta est, necesse est imaginem Virginis Hodegetriæ
extra ordinem præscriptum in palatio fuisse; et
forte Andronicus senior defectione illa nepotis et
asseclarum commotus eam in palatium solatii et
subsidiæ causa apportandam curaverat.

Quid *venerationis Michael Palæologus imperator*
in *magina Hodege:riæ, expulsis Latinis Gpoli, detu-*
lerit, exponit Gregoras l. iv, p. 87.

Porro templum τῶν δδηγῶν ædificavit Pulchera Imperatrix, in quo divinam Deiparæ imaginem reposuit, quam Lucas evangelista in tabula depictam reliquit, ut ait Nicephorus, xiv, 2.

Cum Isaacum Angelum imp. Copolitanum Branis
arcie ob sideret, imperator *Dei Genitricis* imaginem,
quæ ab Hodegio monasterio Hodegetria nuncupatur,
in mœnia pro vallo inexpugnabili translata, ut
scribit Nicetas Choniates l. i De rebus gestis
Isaaci Angeli. Nec frustra, ut felix exitus de-
claravit.

Ut jusjurandum eo firmius esset, voluit Andronicus senior imperator sibi illud dari a Michaelie Caibaro, nepote suo, coram sacrosancta imagine castissimae Dei Genitricis Hodegetriæ, ut scribit Gregoras, l. viii. Hodegetriam porro interpretatur Wollius *via monstratrixem seu ductricem*. GRETS.

Ibid. [Vere quidem Greiserus τὴν εἰκόνα τῆς θεομήτορος, ἡτις ἐκ τῆς τῶν Ὀδηγῶν μονῆς καθ' Ἰητού προσκεκλήρωται Ὀδηγήτριαν προσκεκλήσθαι refert ex Niceta in Isaacio Angelo l. i; eamdem vero asserturus, ad quam bello pressus et a nepote captus senior Andronicus consugerit, ut eam amplexus vita libertatisque immunitatem assequatur, se tantum auctore et teste firmat Greiserus ac ημονίσι dubius vaticinatur. Satius eam dixisset, quæ, referente Vincentio in Spec. Hist. 25, 147, sub Leone Isauro per muros urbis CP. ducia Iudeum Saracenis eam urbem obsidentibus intulit naufragium, δόδηγήτριαν siquidem refert a Luca cum puerō Jesu ulnis gestato depictam, ac in Ὀδη-

τῶν λοι, δυοbus cœcis illuc monente B. virgine ad visum recipiendum deductis, religiose positam. Audacior adjungam eamdem quæ Heraclii tempore a Sergio pontifice CP. per murus circumdata Seytens ab eis miraculosa depulsi : qualem enim ὁδηγήτριαν Vincentius, hanc quoque deseribit anonymous brevi publici juris a patre Combebisis, faciens. Σέργιος δὲ ὁ ἵεράρχης τὰς ἱερὰς εἰκόνας τῆς θεομήτορος, αἱ; μάλιστα καὶ βρέφος ὁ Σωτὴρ ἔξει κονιοθεῖται ; ἐν ἀγάλαις τῆς μητρὸς ἐξεφρέστο, ταύτας λαβίνων περιῆσι τὰ τείχη. Ὁδηγήτριας certe, ut antiquissima, si a Luca delineata, etiam puerum Jesum ulnis complectebatur. De simili in Blachernensi templo a Romano Argyro reperta Cœdrenium disserentem perlege. Goar.]

317 CAPUT VII.

Observationes et explicationes in c. 12, quod est de officio magistrorum hebdomadæ.

P. 70. *Magnæ hedemadæ*. Quibusdam religio est dicere *hebdomada hebdomadæ*. Sed hæc religio a superstitione parum abit. Ascribam hic verba scholiastæ librorum De avaritia Salviani Massiliensis, ad illud *lampadam tuam*. *Ne quis forte putet vitium esse in hac lectione, et reponendum lampadem, moneo lampadam quoque dici a nominativo lampada.* Sic *hebdomada Latina terminacione, quæ Græcis hebdomas. Grecs.*

Ib. Meursius admodum anxie monet ne quis, cum audit quatuor Evangelia lecta esse, suspicetur tetrabiblon Evangeliorum, hoc est ipsos integrorum quatuor Evangeliorum commentarios lectos esse; quod nimis longum fuisse set. Itaque articulum τά, præpositum vocabulo τέσσαρα, exsulare jubet. Sed si Græcorum rituales libros diligentius inspexisset, aliter puto super hac re pronuntiasset. Ita enim Typicum Sabæ c. 38, agens de hac magnæ hebdomadis feria secunda: Ἄντηγινώσκεται δὲ τὸ τετραευγέλιον τῇ δ', τῇ γ' καὶ τῇ δ', καὶ πληρούται. Ne autem suspiceris tantum partem aliquam

ex quatuor Evangeliiis lectam esse, audi ejusdem
Typici auctorem eodem loco: Εἰδένας δὲ χρή δι: τὸ
κατὰ Ματθαίον ἄγιον εὐαγγέλιον ὃν ἀναγινώσκεται:
ὅμοιως καὶ τὸ κατὰ Μάρκον καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν. Τὸ δὲ
κατὰ Ἰωάννην ἀναγινώσκεται ἀχρι: τῆς ἀρχῆς τῶν
Διδύμων παθῶν. Ἀναγινώσκεται δὲ οὗτος ἐν ταῖς τρισὶν
ἡμέραις ἥγουν β', γ' καὶ δ' καὶ πληροῦνται ἐν ταῖς
ώραις γίνεται δὲ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἀναγινώσκεις γ', τὰ
δ' ἅλλα ἀπὸ δευτέρου. Ὁμοῦ ἀναγνώσεις θ', καὶ ὥρας
θ', καὶ πλέον οὐδέν. Ex his jam Meursius non Co-
dinum, sed sua emendare poterit. Et si quid emen-
dandum sit, potius expungam illud τῇ μεγάλῃ
πέμπτῃ, quia magna feria quinta non legebatur τὸ
τετραευαγγέλιον, quippe quod præcedente die,
videlicet magna feria quarta, jam absolutum erat,
ut ex Typico Sabæ audivimus; nisi forte in palatio
Copolitanu tetrabiblio lectio ad quintam ipsam feriam
magnam extenderetur. Quamvis ipsum quoque
Triodium Græcorum cum Typico Sabæ concinat;
cujus hæc sunt verba: Legitur etiam tetraevangelium

secunda, tertia et quarta feria. Καὶ πληροῦται et completerur seu terminatur. GRETS.

Ibid. [Non his modo Dominicæ passioni memoriandæ sacrais feris, prout erudite demonstrat Gretserus, sed et continuo tolius anni spatio tolus quatuor evangelistarum textus in ecclesia palam legitur, quod discrete his verbis edisserit doctissimus Allatius. Exceptis magnis solemnitatibus, quæ peculiare sibi poscunt, Evangelium in reliquis anni diebus ita disperintur Græci, ut unius prius evangeliale textum in imemata dividant et diebus applicent, donec finiat, postmodum alterius continuant, donec omnia ad exitum perduerint, et diebus Dominicis a scriptore Evangelii nomen imponant: dicunt enim ἡ πρώτη κυριακὴ τοῦ Ματθαίου, ἡ δευτέρα τοῦ Ματθαίου, et sic de aliis. Id ut melius comprehendendas, velim **318** animadvertis Joannis Evangelii textum universum septem integris hebdomadibus legi, quæ a magna paschæ Dominicæ tribus diebus exceptis numerantur, Matthæi feria secunda post Dominicam Pentecostes ad subsequentem Parasceven Exaltationis diem festum absolviturque hebdomadibus septem et decem. Harum undecim singulis diebus Matthæi lectionem continuant, a duodecima quinque tantum diebus Marci lectio assumitur, Sabbatis et Dominicis Matthæi lectio restituitur, usque ad hebdomadem decimam et septimam, dummodo hæc postrema inter tempus paschale occurrat; sin minus, non legitur. Lucæ Evangelium a feria secunda quæ Dominicam post Exaltationem excipit, et integris hebdomadibus duodecim continuatur. Ab initio tertiae decimæ Marci percurritur in reliquis diebus, sed Sabbatis et Dominicis Lucæ assumitur. Marci tandem inter Matthæi et Lucæ absumitur; quod vero supererit, Sabbatis et Dominicis quadragesimæ absolvitur. Hæc ille. GOAR.]

P. 70. De more lavandi pedes, tam hoc die quam alii, proprium opusculum edidi, quod Pedilavium inserpsi; cui etiam ex Euchologio Græcorum officium pedilavii inserui. Nec Orientis tantum reges et Imperatores hoc die pauperum pedes lavabant, sed et Occidentis, ut pluribus exemplis ostendi iam dicto opusculo.

Post absolutam narrationem de lotione pedum sequitur in editione Juniana titulus iste, ὁ νιπτής. Sed vidit ipsem Junius titulum non suo loco positum esse, et si recipiendus sit, ponendum ante illa verba, πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας, etc. Nec in altero codice Bolco comparet. GRETS.

Ibid. [Absoluta missa lavipedium fieri præcipit Euchologium, quod populi commoditatí quam mysterio, quod observat imperator, stat satius.

Ibid. Τοκάμισα auctor explicat χιτῶνας, Suidas ἐπενδύτας, ἑώτατα ἱμάτια, tunicas; Simon Portius cum vulgo ὑποχιτῶνας, ἕχεσαρκα, ἐνδοτάτους χιτωνίσκους, uno verbo interulas. GOAR.]

Ibid. Curtzobraccia kurze hosen, ut παπούς, iou,

A solea, calceus. Scribitur etiam παπούς, Melior forsitan scriptura est curtobraccia. GRETS.

Ibid. [Ποιεῖ εὐλογήτων. A benedictione auspiciatur, dicens: Εὐλογηθεὶς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάτερ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τὸν; αἰώνας τῶν αἰώνων.

Ibid. Τὸ τρισάγιον. A ter repetita voce ἄγεος: Ἀγιος ὁ Θεός, ἄγιος τσαρος, ἄγιος ἀθάνατος, ἔλετος ἡμάς.

Ibid. Τοῦ εὐαγγελίου. Cujus ἀρχιτέλεια, principium et Unus sunt: Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater, etc. et non estis mandi omnes.

B P. 71. [Τοῦ τριπέτηρος δικολογία. Quam qui desiderabit integrum, nostra Euchologia, si merebuntur, adibit. Ἀκολουθὰ autem officium est divinum, cujus partes ad invicem connexæ ordine sequuntur, quasi sequentia. GOAR.]

Ibid. Alter codex Boicus ἀνὰ χρυσοῦν νομίσματα τρία. Forsan recta lectio erit ἀνὰ χρυσᾶ νομίσματα, ut ἀνὰ capiatum eo sensu quo Matth. xx: Ἐλαβον ἀνὰ δηνάριον, acceperunt singuli denarium. Ἐλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον, acceperunt ipsi quoque singuli denarium. GRETS.

Ibid. [Τριάκοντα δὲ οὐδαμοῦ. Ob religiosioris jejuniæ præceptum, quod tamen etiam monachis hoc die vino non interdicit. Euchologium: Διδοται τὸ μετακλαστὸν, καὶ μεταλαμβάνομεν οἶνον μένου.

C **319** *Ibid.* [Τῆς ἀγρυπνίας δικολογία. Volutas quietis quantumlibet studiosa in vigiliis, quas παννυχίας vocant, luxum querit, de quibus Si-mocatta, viii, 13: Σύνηθες γοῦν τοὺς διγχωτοὺς ἐπὶ τοὺς λελοχευμένους παιδίοις ἐβδοματαν δίγουσι τὴν διέραν συμποσίων κορταὶ καταπανυχίεσθαι. Di-lectionis pariter servor asperitatis amans, in Christi morte protractis per diem ieiunii, noctis omne spatium insomne molitur etiam in imperatorum palatiis adjungere. Παννυχίας sacras non ascetici modo fratres, sed et communioris, devote tamen vita præceptores suis scriptis celebrant. Comme-ndant in præcipuis Christi Domini et Deiparæ festis ecclesiastica officia, ubi frequentiorem plebem ad concinendas Dei laudes convocant. Hæc vero ἀγρυπνία τῶν παθῶν adeo culta, ut κατὰ τὸν τεταγμένον κατρὸν, circa secundam nimirum vel tertiam a D seroton crepusculū horam, non possit ab imperatore non celebrari. De his festis vigilias tractat Allatius, de lib. Eccles. Græco dissertatione 1. GOAR.]

Ibid. Duodecim ista evangelia erant partes ex quatuor evangelistis desumptæ, ut planum sit ex Græcorum Triodio, ubi duodecim ordinè enumerauntur, adjuncto evangelistæ, ex quo quodlibet desumptum est, nomine. Itaque nihil hæc duodecimæ evangeliorum lectio ad illam quatuor Evangeliorum seu τοῦ τετραευγγελίου, ut ex dictis perspicuum relinquitur. Falsum autem est duodecim hæc evangelia quater in anno lecta esse, ut dicit Meursius. Semel in anno lecta sunt, non quater, nempe magna feria quinta in officio vigiliæ pro

festo Parasceves institutæ. Testem do ipsum Codinum et Triodium. Nec recte Meursius hoc advocat lectionem duodecim lectionum ex Anastasio et Bernone : loquuntur enim de duodecim lectionibus in angariis seu quatuor temporibus recitari consuetis. At Codinus agit de duodecim evangelii, quæ quinta feria majoris hebdomadis in officio vigilie legebantur. Nec duodecim illæ lectiones, quas ex Anastasio et Bernone producit Meursius, in angariis ex Evangelio sumebantur, sed ex Moasicis et propheticis libris, ut et hodie angiarum lectiones quinque ex prophetiis petuntur. Quam apposite vero ad evangelia, quæ recitabantur in ecclesia, accommodat Meursius illud Iasitori Pelusiotæ, l. II, ep. 150, ubi ait phylacteria Judæorum fuisse dulcia mukhrâ, ἀπερ ἄφρουν οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ ὥσπερ νῦν αἱ γυναικεῖς τὰ εὐαγγέλια τὰ μυκρά. Arbitratur parva fuisse evangelia illa quæ in templo legebantur : sed cum toto anno plurima evangelia legerentur, haud parva dici potuissent. Parva liguntur dicuntur vel quia initium unius evangelii, puta sancti Joannis, vel omnium quatuor evangelistarum exordia continebant, serebanturque, ut et hodie evangelium sancti Joannis, annuletorum vice, potissimum a seminiis. Vide quæ scripsimus tom. I De sancta cruce, l. II, c. 29 ; sed ut hinc tandem abeam, oὐδὲν ὑπὲ; in Glossarii Evangelio inesse reperio. GRET.

Ibid. [Τὰ δώδεκα εὐαγγέλια. Exhibit Græcorum εὐαγγελιστάριον, omnemque ex quatuor Evangelii scriptoribus passionis historiam ordine decerpitam concorditerque connexam comprehendunt : unumquodque vero τμῆμα est historiæ passionis Dominicæ.

Ibid. Λαμπάς. Nullum aliud inter λαμπάδα εἰ κτήριον discrimen quam inter communem et maiorem arteque exquisitiore comptum cereum : bie imperatori, alter aulicorum turbæ distribuitur. GOAL.]

320 P. 72. Ex quatuor vigillis in palatio celebrari solitis prima est magni canonis. Ubi dicit Junius festum magni canonis esse Dominicam orthodoxias : sed errat more suo solemnii. Nam Dominicæ orthodoxiae erat prima Dominicæ Quadragesimæ : festum magni canonis agebatur τῇ πέμπτῃ τῆς πέμπτης ἔβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, quinta feria quintæ hebdomadis quadragesimæ. Document hoc rituales Græcorum libri, quorum unius qui Triodium inscribitur ista : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὴν ἀρχαὶ παράδοσιν φάλλομεν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου καλὸν ἀκολουθίαν. Τούτον τῶν διντῶν κανόνων μέγιστον ἀπάντων ἀριστεῖς : καὶ τεχνήντως ἡρμόσατο καὶ συνέγραψεν δὲ ἀγίοις Πατήρ ἡμῶν Ἀνδρέας ἐ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, δὲ καὶ Ἱεροτολυμίτης ὄνομαζόμενος, δὲ ὥρμητο μὲν ἐκ Δαμασκοῦ, ἐπὶ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας παιδευτηρίῳ γραμματικῆς ἐκθοθεῖς καὶ τὴν ἀγκύλιον παιδευσιν ἔξασκησας εἰς Ἱεροτολυμα γεγονὼς τὸν μοναστὴν ὑπέσχεται βίον, διώσεις δὲ καὶ θεοφιλῶς διαζῶν ἐν ἡσυχῷ καὶ ἀταράχῳ τῇ βιοτῇ

Α πολλὰ μὲν καὶ ἀλλὰ συγγράμματα βιωφελῆ καταλείπει τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, λόγους τε καὶ κανόνας, μᾶλλον ἀδρότερος ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς γινόμενος τε καὶ δεικνύμενος, σὺν πολλοῖς δὲ ἀλλοις καὶ τὸν παρόντα μέγαν κανόνα συνέταξε, κατάνυξιν ἀπειρον ἔχοντα. Πᾶσαν γάρ παλιόδε καὶ νία; Ιστορίαν Διαθήκης ἐρανισάμενος καὶ ἀθροίσας τὸ παρόν ἡρμόσατο μέλος, ἀπὸ Ἀδέκα δηλαδὴ μέχρι καὶ αὐτῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως καὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων κηρύγματος. Προτρέπεται γοῦν διὸ τούτου πᾶσαν ψυχὴν, δσα μὲν ἀγαθὰ τῆς Ιστορίας ζηλοῦν καὶ μιμεῖσθαι πρὸς δύναμιν, δσα δὲ τῶν φαύλων ἀποφεύγειν, καὶ ἀεὶ πρὸς Θεὸν ἀνατρέχειν, διὰ μετανοίας, διὰ δακρύων καὶ ἔξομολογήσεως καὶ τῆς ἀλλης δηλονότητος εὐαρεστήσεως. Πλήν δὲ τοσούτον ἔστιν εὑρουσι καὶ ἐμμελής ὡς καὶ αὐτὴν τὴν σκληροτέραν ψυχὴν ἵκανῶς μαλάξαι καὶ πρὸς ἀνάληψιν ἀγαθοῦ διεγείραι, εἰ μόνον μετὰ συντετριμμένης καρδίας καὶ προτοχῆς ἀνηκούσης φάλλοισο. Ἐποιησε δὲ τοῦτον, δτε καὶ δι πατεριάρχης Ἱεροσολύμων δι μέγας Σωφρόνιος τὸν τῆς Αιγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο· κατάνυξιν γάρ καὶ οὗτος δι βίος προδίδηται ἀπειρον, καὶ πολλὴν τοὺς ἀπταικότες καὶ ἀμαρτάνουσι παραμυθίαν διδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι βούλοιντο. Ἐτάχθησαν δὲ καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ψάλλεσθαι καὶ ὀναγριώσκεσθαι δι' αἰτίαν τοιαύτην· ἐπειδὴ γάρ πρὸς τὸ τέλος ἐγγίζει ἡ ἀγία τεσσαρακοστή, ἵνα μή οἱ ἀνθρώποι διθυμοὶ γεγονότες πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ἀμελέστερον διατεθῶσι καὶ τοῦ σωφρονεὸν καθάπαξ ἐν πᾶσιν ἀπόσχοιντο, δι μὲν μέγιστος Ἀνδρέας, οἵτις ἀλείπτης, διὰ τῶν Ιστοριῶν τοῦ μεγάλου κανόνος. τῶν μεγάλων ἀνδρῶν λέγων τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν φαύλων αδεις. τὴν ἐκτροπὴν, ὡς ἀν τις φαίη, γενναιοτέρους τοὺς κάμνοντας παρασκευάζει καὶ ἀνδρικῶς τοὺς ἐμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, δὲ δὲ Ἱερὸς Σωφρόνιος διὰ τοῦ ὑπερφυοῦς αὐτοῦ λόγου σώφρωνται καὶ αὐθίς εἶναι ποιεῖ, καὶ πρὸς Θεὸν διεγείρει, καὶ μὴ καταπίπτειν μηδὲ ἀπογινώσκειν, εἰ **321** καὶ τέως τιαν ἕλλωσαν παρεπτώμασιν· δηση γάρ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ συμπάθεια τοῖς διογύχωσι ἐκ τῶν περῶν πτασιμάτων ἐπιστρέφειν αἰρουμένοις, ἡ κατὰ τὴν Αιγυπτίαν διήγησε; παριστᾶται δὲ μέγας κανὼν, τοις δὲ τις εἰπη, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐννοίας καὶ τὰ ἐνθυμήματα (γνώμος; γάρ ἔτοις δ τούτοις ποιητής, ἀριστας αὐτὰς συντιθέμενος), καὶ διτε τῶν λοιπῶν κανόνων ἀντετράκοντα, καὶ μικρόν τι πρὸς, τροπαρίων ἔχοντων, οὗτος εἰς διακόσια καὶ πεντήκοντα πρόσεισιν, ἐνδὲ ἐκάστου ἀρθρητον ἀποστάζοντος ἡδονήν. Ἀρμοδίως οὖν δρα καὶ προστέκνωται δ μέγας οὗτος; κανὼν, καὶ μεγάλην κεκτημένος κατάνυξιν, κάν τη μεγάλῃ τῶν τεσσαρακοστῶν κατατέτακται. Τούτον τὸν ἀριστὸν κανόνα καὶ μέγιστον, καὶ τὸν τῆς θείας Μαρίας λόγον, δ αὐτὸς Πατήρ ἡμῶν Ἀνδρέας πρῶτος εἰς τὴν τοῦ Κωνσταντίνου κεκόμικεν, δε πρὸς τοῦ πατεριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοδώρου τῇ ἔκτῃ συνδόμῳ σταλεῖς εἰς βοήθειαν παρεγένετο. Τότε γάρ ἀριστας κατὰ τῶν μονοθελητῶν ἀγωνισάμενος ἔτι διάτεταιν

ἐν μονάσιαις, τῷ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαις αὐτήρῳ συγκαταλέγεται. Είτε διάκονος, καὶ ὄρφανοτρόφος ἐν ταύτῃ καθίσταται. Καὶ μετὰ μικρὸν ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης γενόμενος, ἐσύστερον ἀγχιστά π.υ. πρὸ; τῇ λεγομένῃ Ἱερισῷ κατανήσας ἐν Μιτιλήνῃ πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ, ἀρκούντως τοῦ ίδιου θρόνου ἐν μεθέξει γενόμενος. Ταὶς αὗτοῦ προσβείαις, δὲ Θεῖς, ἐλέησον ήμᾶς.

Hæc liber ille ritualis Græcorum, ex quibus elucescunt cum alia vulgo parum nota, tum Dominicam orthodoxiæ et diem magnicanonis non fuisse unum et eundem diem. Græts.

P. 72. [Canonis hujus concinendi ritum et institutionem e Synaxario fuse descripsit Gretserus: canonem ipsum, ut et Andreæ Creensis opus omne Latinam interpretationem et in utrumque notas ante paucos annos publico dedit e prædictorum familia sodalis Franciscus Combellis. Goar.]

Ibid. Secunda vigilia palatii est τῆς ἀκάθιστου. Junius interpretatur, Virginis iter facientis et parturientis, et quasi dicas, inquit, ejus quae non sedet aut quiescit, sed iter facit prægnans; puta cum B. Virgo a Josepho deduceretur Belchhemum ex edicto Augusti Cæsaris, proxime ante diem natalem Christi. Fabulæ, quas dispellet idem ille ritualis Græcorum liber, quem paulo ante nominavi, in quo ista leguntur: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (τῷ σαββάτῳ τῆς πέμπτης ἐδομάδος τῆς τεσσαρκοστῆς) τὸν ἀκάθιστον δυμον ἐποράζομεν τῆς ὑπερχylας δεσποτῆς ἡμῶν Θεοτόκου δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἡράκλειον τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμαίοις ἀρχήν διέποντος, δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης Ιδών τὰ Ῥωμαίων ἀκρωταράπων Σάρδαρον ἤνομα μετὰ χιλιάδων πλειόνων στέλλει, καὶ σαν τὴν ἵω αὐτῷ ὑποποιήσασθαι: ἔφθη γάρ καὶ πρότερον ὥστε δέκα μυριάδας Χριστιανῶν διαφείρας Χοσρόης, ἀπε τῶν Ἰεραίων αὐτοὺς ἐξανομένων καὶ ἀπολύντων. Ὁ γοῦν ἀρχισταράπης Σάρδαρος τὴν ἵω ληστάμενος; διπασαν ἐφθασεν ἔχρι καὶ αὐτῆς Χρυσοπίλεως, ή νῦν Σκουτάριον ἐπικεκίηται. Ο τοιούν 322 βασιλεὺς Ἡράκλειος ἐν ἀπορίᾳ καταστὰς δημοσίων χρημάτων, τὰ ιερὰ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς κέρμα μετασκευασάμενος ἐπὶ ἀποδῆσι μείζονι καὶ τελεωτέρῳ, διὰ τοῦ Εὐέλενου μετὰ πλοίων τοῖς τῆς Περσαὶς μέρεσιν εἰσβιλῶν ἀφανίζει αὐτήν. Καὶ κατὰ κράτος ἦταν τούτῳ δὲ Χοσρόης οὖν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ. Μετ' ἀλίγον δὲ καὶ Σειρόης δὲ υἱὸς Χοσρόου ἀπεστὰς τοῦ πατρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκυρῶν περιτίθεται, καὶ τὸν πατέρα Χοσρόην ἀποκτείνας τῷ βασιλεῖ Ἡράκλειῳ σπένδεται. Χαγάνος γε μήν δὲ τῶν Μισῶν καὶ Σκυθῶν ἀρχηγὸς, μαβῶν τὸν βασιλέα διαπόντιον ἐς Ηέρσας γενόμενον, τὰς μετὰ Ῥωμαίων διαιλύσας σπονδᾶς, στέψῃ μυριάριθμα ἐπεγόμενος διὰ τῶν δυτικῶν εἰσβάλλει μερῶν εἰς τὴν Κωνσταντίνου, κατὰ Θεοῦ βλασφήμους ἐκκέμπων φωνάς. Αὐτίκα τοίνυν ή μὲν θάλασσα πλοίων, ή δὲ γῆ παξῶν καὶ ἴππεων ἀπείρων ἐμπλεως ἦν. Σέργιος δὲ δὲ πατριάρχης πολλὰ τὸν τῆς

Δ Κωνσταντίνου παρεχάλει λαδν μή καταπίπτειν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἐκ ψυχῆς εἰς Θεὸν ἀναφέρειν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν πανάχραντον Θεοτόκον. Καὶ μήν καὶ Βώνος πατρίκιος ὁ τηνικαῦτα

τὴν πόλιν διέκων τὰ ἀνήκοντα εἰς ἀποτροπήν τῶν πολεμίων παρεσκευάζετο· δεὶ γέρ μετὰ τῆς ἄνωθεν

βοηθεία; καὶ ἡμᾶς τὰ προσήκοντα ἐνεργείν. Ὁ δὲ πατριάρχης τὰς θείας εἰκόνας τῆς θεομήτορος μετά παντὸς ἐπαγόμενος τοῦ πλήθους περιῆι τὸ τεῖχος
ἴωντες ἐντοῦθεν τὴν ἀναγένεσιν τῶν παιῶν τυφεύοντας.

ανωμεν, εντευον το ασφαλειαν αυτων πυρινομενος.
·Ως δε ο μεν Σάρδινης εξ εψης, Χαγάνος δε απι
δυσμων πυρπολειν τα πέριξ της ποδιεως ήρχοντο, ο

πατριάρχης τὴν ἀχειροποίητον τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τὰ τίμια καὶ ζωποῖα ἔύλα, προσέτι δὲ καὶ τὴν τιμίαν ἀρθραῖς τῆς θεατρικῆς ἀπεικόνισμα δι-τ-

Β τιμίαν εέθητα της θεούμητορος ἐπιφερόμενος διὰ τῶν τειχῶν περιήρχετο. Χαρίσιος δὲ ὁ Σκύθης διὰ τῶν χερσαίων τειχῶν προσβάλλει τὴν Κωνσταντίνου

σὺν πλήθει ἀπειρῷ, ἀκρως ἐξ ὅπλων ἡσφαλισμένῳ,
καὶ τοσούτῳ ὡς ἔνα Ρωμαῖον πρὸς δέκα Σκύθας

σαφώς διαμάχεσθαι. Ἀλλ' ή διαμάχος πρόδημος διὰ τῶν παρευρεθέντων δλίγων πάνυ στρατιωτῶν ἐν τῷ νεῷ ταῦτα: τῷ τοῖς πηγῆς πλειάτοντις αὐτῶν περ-

νιφ ταντη, οφ την ποιηκη πεταισους αυτων παρ-
απωλεσεν. Καντεύθεν οι Ῥωμαίοι χναβαρσήσαντέ-
τε καὶ ἀνασκιρτήσαντες ὑπὸ στρατηγῷ ἀμάχῳ τῇ

θεομήτορι αὐτούς ἀζὶ κατὰ κράτος ἐνίκων. Βλέψαν-
τες δὲ καὶ πρὸς σπουδὴς οἱ τῆς πόλεως ἀπεκρού-
σθησαν· ἀνείπετε γὰρ δὲ Χαράκυνος·· Μή διπλῶσθε ἐπ-

ουσίαν ἀνέπειρον καὶ τὸ οὐτόπους. • Νῦν ακατάσθι επει
τῷ Θεῷ, φησιν πιστεύετε· πάντως γάρ αὐτοῖς τὴν πόλιν
καταλήψομαι. • Οἱ δὲ τῆς πόλεως διακούσαντες χει-

Κρας ἔτεινον εἰ; Θέσν. Συμφωνήσαντες οὖν Χαγάνος;
τε καὶ δὲ Σιρδαρος διὰ Ἑρᾶς καὶ δὲ θαλάσσης προσ-
βίλλουσι διὰ μηχανισμάτων τὴν πόλιν ἐξεύπειρον.

οὐαλλουστή, οὐα μηχανήματων τὴν πολὺν εἰλιγή προσυ-
μεύμενοι. Ἀλλὰ τοσοῦτον ὅπδ τῶν Ῥωμαίων ἡτεξ-
θησαν ώς μηδὲ λικανοὺς εἶναι τοὺς ζῶντας καίειν

τευὺς τεθνηκότας. Τὰ δὲ μονίξυλα διπλεῖῶν πλήρη
διὰ τοῦ ἐπιλεγομένου Κέρατος κύλπου εἰς τὸν ἐν
Βαγέναις καὶ τῷ θεοῦ τοῦ Κέρατος καταγένους κατε-

Βλαχερναίς ναον της θεομήτορο, καταγομένα, καται-
γίδος αιφνιδόν την θαλάσση ἐπεισπειτεύσης καὶ δια-
ρηγάσης ταύτην εἰς τμῆματα, σὺν ταῖς πλοίοις

& πασι τῶν ἐκθρῶν διεφύάρη. Καὶ εἶδεν ὃν τις παράδεξον ἀριστούργημα τῆς πανάγου καὶ θεομήτορος·
222 τίνεις καὶ ποτὲ τὸ μῆλον τοῦ θεοῦ;

323 πάντας γαρ πάρα το χειλος της Ήλαστης τὸ
ἐν Βλαχέρναις ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ λαὸς ὅσον τάχος; τὰς
πύλας ἀναπετάσαντες ἤρδην πάντας ἀπίκτειναν,

Οι δὲ ἀρχηγοὶ τούτων ὑπέστρεψαν κλαίοντες ἄμα
καὶ θλιβόμενοι. "Οὐ μητὸν θεοῦ λόγος εἶ," Καὶ

καὶ οὐρόμενοι. Ὁ γε μὴν θεοφίλης τῆς Κωνσταν-
τίνου λαὸς τῇ θεομήτορι τὴν χάριν ἀφοσιώμενοι
ὅλονύκτειον τὸν θυμὸν καὶ ἀκάθιτον αὐτῇ ἐμελέωδη-

σαν ὡς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγρυπνησάσῃ καὶ ὑπερφυεῖ δυνάμεις διαπραξαμένη τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρόπαιον.

Ἐκ τότε εὑνείς μνεῖαν τοῦ τοσούτου καὶ ὑπερβούς
Θαύματος ἡ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην ἐορτὴν παρέδιετο
τῇ Μητρόι ἀνατίθενται τοῦ Θεοῦ τῷ παρόντι καὶ οἴω.

ὅτε καὶ τὸ τρόπαιον τῇ θεομήτορι γέγονεν. Ἀκά-
θιστον δὲ ὠνόμασσαν διὰ τὸ τόπες οὐτα πρᾶξι τὴν

Μετὰ παρέλευσιν χρόνων τριάκοντα ἔξ, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου τοῦ Πωγού λίστου, οἱ Ἀγα-

ρηνοὶ ἀπειρον στρατιῶν ἐπαγδμενοὶ πάλιν τῇ Κων-
σταντίνου ἐπέθεντο, καὶ ἐπὶ ἐπτά ἔτεσι ταῦτην πο-
λιορκοῦντες, δτε καὶ ἐν τοῖς Κυζικοῦ παρεχείμαζον
μέρεσι, πολλοὺς τῶν οἰκείων διέψθειραν. Είτα ἀπει-
πόντες καὶ μετὰ τοῦ στόλου αὐτῶν ὑποστρέφοντες,
καὶ ἐν τῷ Συλαιῷ γενόμενοι, τῇ θαλάσσῃ πάντες
κατεποντίσθησαν προστασίᾳ τῆς πανάγιου καὶ θεο-
μήτορος.

'Αλλὰ καὶ τρίτον αὖθις ἐπὶ Λέοντος; τοῦ Ἰσαύρου
οἱ ἐξ Ἀγαρ, ὑπὲρ πλείστας μυριάδας ἀριθμούμενοι,
πρῶτον μὲν τὴν τῶν Περσῶν ἀφανίζουσι βασιλείαν,
εἶτα τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην ἐπιδραμέντες καὶ
Ἴνδον τὸν Αἴθιοπάς τε καὶ Ἰσπανούς, ὑστερον καὶ
κατ' αὐτῆς τῆς τῶν πλεων βασιλίδος ἐπιστρατεύουσι,
χλιτα δικαστία πλοῖα ἐπιφερόμενοι. Κυκλώσαντες
οὖν αὐτὴν ὡς αὐτίκα δὴ ἀναρπάσοντες ἐμενον. 'Ο
δὲ τῆς πόλεως ἱερὸς λαὸς τὸ σεπτὸν ἔβολον τοῦ τιμοῦ
καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ τὴν σεβάσμιον εἰκόνα
τῆς θεομήτορος ἐδηγητρίας ἐπαγδμενοὶ τὸ τεῖχος
περιεκύλουν, σὺν δάκρυσι τὸν Θεὸν ἐλεύμενοι.
Δόξαν οὖν οὗτω τοῖς Ἀγαρηνοῖς, εἰς δύο διαρροῦνται
μέρη, καὶ οἱ μὲν κατὰ Βουλγάρων στρατεύουσι, καὶ
πίπτουσιν ἐκεῖτε ὑπὲρ μυριάδας δύο, οἱ δὲ περιελε-
φθησαν τὴν πόλιν ἁλεῖν. Κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῆς
ἀλύσεως, διηκούσης ἀπὸ τῶν Γαλάτων εἰς τὰ τείχη
τῆς πόλεως, ἀναχθέντες περὶ ποι τὸ λεγόμενον
Σωλαθένιον γίνονται. Κάκει ἀνέμου Βορέου καταρρά-
γέντος; τὰ πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν διερήγη καὶ
διεφθάρησαν. Οἱ δὲ περιειρθέντες λιμῷ περιέπεσον,
ώς καὶ ἄνθρωπινων σαρκῶν ἀψαθεῖ, κόπρια τε
φυρᾶν καὶ ἐσθίειν. Είτα φυγόντες καὶ κατὰ τὸ Αι-
γαλίον γενόμενοι πέλαγος τὰ σκάρη αὐτῶν ἀπαντα-
κοῦ ἐκατούς τῷ τῆς θαλάσσης διδοῦσι βυθῷ· χάλαζα
γάρ βαγδαία ούρανθεν καταπεσοῦσα, καὶ βρασμὸν
κατὰ τής θαλάσσης ποιήσασα, τὴν τῶν πλοίων πίσ-
σαν διέλυσε. Καὶ οὕτως δὲ ἀπειροπληθής ἐκεῖνος
στόλος διδώλωτε, τριῶν μόνων εἰς ἀγγελίαν περι-
λειφθέντων.

324 Διὰ ταῦτα τοῖνυν παντα τὰ ὑπερφυῆ θαυ-
μάσια τῇ; πανάγιου καὶ θεομήτορος τῇν παρούσαν
ἐδρῆ τὴν ἐρτάζουμεν. Ἀκάθιστος δὲ εἵρηται, διότι
δρθιστάδην τότε πᾶς δῆλος κατὰ τὴν νύκτα ἐκεί-
νην τὸν θάνατον τῇ τῆς θαλάσσης διδοῦσι βυθῷ· χάλαζα
εἰχοντες ἐν τοῖς παρούσας τῇς θεομήτορος, δρῦσι πάν-
τες ἀκρομεθα. Ταὶς τῆς σῆς ὑπερμάχου τε καὶ
ἀπροσμάχου Μητρὸς πρεσβείας, Χριστὲ δὲ Θεές, τῶν
περικειμένων καὶ ἡμᾶς ἀπάλλαξ· ν συμφορῶν, καὶ
ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μόνος φιλάνθρωπος.

Ex his ergo perspicuum relinquuntur quale fuerit
τῆς ἀκάθιστου festum, et cur hoc nomine appellatus
ἀκάθιστος ὑμνος, quia stando, non sedendo
canitur; ἀκάθιστο; ἐρτή seu ἡμέρα, quia ab om-
nibus, nemine excepto et nemine ostante aut a
divinis laudibus cessante, peragitur. Exstat in bi-
bliotheca Bavarica oratio hoc titulo: Λόγος ἀναγ-
νωσθόμενος εἰς τὴν ἀκάθιστον. Διῆγησις ὡφέλιμος
ἐκ παλαιᾶς ἴστορίας συλλεγείσα, καὶ ἀναμιγν-

Α σκειν δηλοῦσα τοῦ παραδόξου γενομένου θαύματος,
ἥντα Πέρσαι καὶ βάρβαροι τὴν βασιλίδα ταῦτην
πόλιν περιεκύλωσαν, οἱ καὶ ἀπώλοντο θεῖαι; δικῆς
πειραθέντες. Ἡ δὲ πόλις ἀσινῆς συντηρθείσα πρε-
σβείας τῇ; θεοτόκου ἐπησίως ἐκ τότε θεῖαι εὐχαρι-
στήρον, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατονομάζουσα.
Greto.

[Ἀκάθιστος εἴρηται διότι δρθιστάδην πᾶς δῆλος
τὴν νύκτα ἐκείνην ὑμνους θεομήτορι μέλπει, αἰτ
Callistus in ejus diei Synaxario. Ipse hymnus est
ἀκάθιστος, quod interstitium quietemque ad dilu-
cium usque non reperiatur et semper cantandus
perseveret. E Triodii Synaxario historiam depro-
mptis Greterus, concinniore aliam e Regia bibliu-
B theca superrime post historiam Monothelitarum
laudatus Franciscus Combesius. evulgavit et notas
adjecit. Goar.]

Duplicem hunc errorem περὶ τοῦ μεγάλου κα-
νόνος, περὶ τῆς ἀκάθιστου ipsemēt Europolata Cal-
viniano echoliastae eximere poterat, si animum
advertisset. Ait enim Europolata a prima ex qua-
tuor vigiliis imaginem sanctissimæ Deiparæ, quæ
Hodegetria appellatur, in palatiō manere ad ma-
gnū usque diem Dominicū Paschatis. Huic
imagine, inquit Europolata, venienti obviam procedit
imperator ad portam aulæ palatiī. Secunda vero seria
comitatur abeuntē ad excelsos usque gradus. Si a
prima vigilia, quæ est τοῦ μεγάλου κανόνος, manet
imago illa in palatio usque ad secundam feriam
Paschatis, fieri non potest ut ἡ τοῦ μεγάλου κανό-
νος ἀγρυπνία vel juncta vel proxima fuerit Pente-
costæ: alioqui imago illa integro serme anno in
palatio mansisset, a Pentecoste videlicet usque ad
secundam feriam Paschatis, cum tamen paucissi-
mis hebdomadibus in eo relinqui soleret, et pro-
pterea singulis annis non aliter ac donum quoddam
divinitus missum in aula exciperetur, perque pau-
cos dies in eadem tutelæ gratia commoraretur,
nempe a quinta feria **325** quintæ hebdomadis
quadragesimalis usque ad secundam feriam Pa-
schatis, quo die relerebatur πρᾶς τὸν τῆς θεοτό-
κου ναὸν τὸν τῶν Ὁδηγῶν κεκλημένον, ut loquitur
D Zonaras in imperio Michaelis I Theophili, cui ad-
juncta erat μονὴ seu monasterium τῶν Ὁδηγῶν,
ut ex Nicephoro Gregoro I. ii constat: hinc ipsa
imago ἐδηγητρία, quasi dux viæ, appellabatur. Nec
adducebatur ex templo Blachernio, ut iputat
scholiastes, sed ex templo et ex monasterio τῶν
Ὦδηγῶν, quod a templo Blachernio distincium
erat.

Sed probat id ex gradibus excelsis, de quibus
Europolata, c. 12 et c. 15, quasi illi fuerint in
templo Blachernio. At parum valet hæc probatio:
nam quoconque iret imperator, semper ad excel-
sos gradus usque deducebatur a Barangis, ut in-
quit Europolata, c. 15; oportet ergo hos excelsos
gradus alibi fuisse quam in Blachernio templo, vel
in via ad solum Blachernium templum, quia im-

perator non ibat semper ad templum Blachernium; et Europalata diserte distinguit hos gradus a templo Blachernio, cum dicat imperatorem equitantem semper deduci usque ad excelsos gradus, In festo autem Occursus (seu, ut nos vocamus, Purificationis D. Virginis) etiam usque ad templum Blachernarum: nam ad huc templum hoc die rei divinae gratia conserebat se imperator. GRETS.

[Magna contentione dimicant Junius et Gretserus περὶ τῶν Ὑψηλῶν, *de gradibus excelsis CP*, ubi nam reponendi? Ille in Blachernio templo, hic in palatio siros contendit. Inter contendentes arbiter neutri litem integrum adjudico, a vero siquidem τῶν Ὑψηλῶν sensu aberrat uterque. Ecquis enim in hac voce gradus intelligendos putet, ac non potius excelsum ac fastigio sublime ædificium? At ne velut cæcians et ignarus judex litem dirimam, aut potius andabatarum more cum utroque pugnem; dubio certus auctor lucem afferat Nicetas Iсаacii Angelii; l. II: Αἰκινος τὸ παράθυρον (aliud enim p' legit τὴν θυρίδα) ἐν τοῖς βασιλεοῖς τῶν Βλαχερνῶν, εἰ; τὰ λεγόμενα Ὑψηλά, δι' ἣς δρατὰ ἦν τὰ ιππήλατα πεδία τὰ ξωθεν τῶν ἐπάλξεων ἡ τοῖς Φιλοπατέοις καθυπιέσκοντα. Observa τὰ Ὑψηλά alium Blachernii palatii ædificium, unde subiecta Philopatiensis planities detegatur, non gradus quantumvis excelsos indicare, nec in majori palatio, quo soleret imperator morari, alias excelsiores gradus comminiscendos: eam ob rem, cum in exhibendis reddendisque honoris officiis longius semper in decessu dederetur vir honoratus quam in accessu eidem occurratur, par est ut si τῆς Ὀδηγητρίας imagini ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐλῆς primum occurrit imperator, longius multo dederat abeuntem, non ad fictos usq[ue] gradus excelsos, sed εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά ἐν τοῖς βασιλεοῖς τῶν Βλαχερνῶν, et quod ait hic auctor, μέχρι καὶ τῶν Ὑψηλῶν, longo-via tractu, cuius accessionem indicat particula χοι, ad locum nempe Ὑψηλὰ vocatum, quem auctor ipse in Blachernio palatio vel ad illud iuxta reponit, c. 45, p. 80, ubi ait imperatorem ad Blachernarum templum, cui vicinum erat ejusdem nominis palatium, a Barangis deduci μέχρι τῶν Ὑψηλῶν, certe non ad excelsos gradus ejus e quo fuerat egressus palati, sed ad destinatum alterius, ad quod tendebat, locum. GOAR.]

Adde quod ipse imperator imaginem Hodegetriæ secunda Paschatis feria ad propria revertentem prosequi solebat usque ad excelsos gradus, imo et extra, ut dicit Europalata, c. 12, p. 72: nec tamen ad templum Blachernium tunc ibat imperator. Sed non est 326 opus pluribus. Ipsemel Junius se refellit, qui hæc p. 326: Τῆς Ὀδηγητρίας, id est ducis via, statua fuit extra palatium Cpoli, in templo et monasterio nobili, quod templum Zonaras ναὸν τῶν Ὀδηγῶν, in imperio Fl. Michaelis, Nicephorus Gregoras l. xi monasterium Hodegetrium appellavit. His autem diebus in palatium interferebatur. Hoc ille. At quid clarius quam templum

Hodegetrium non fuisse templum Blachernense? Scribit Pachymeres lib. vii imaginem Delparæ per dies complures lacrymasse. Quænam hæc Imago? num Hodegetriæ? num Nicopœæ? Et apud eumdem Pachymerem l. xi imago τῆς Φωταγωγοῦ, Virginis lucem afferentis, cuius sancto oleo delibutus Michael Andronici imperatoris filius ex despotato morbo convalevit.

Tertia vigilia palatii est τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, Annunciationis B. Virginis. Junius *evangelicæ annunciationis*. Satis evangelice: sed quid aliud a pseudoevangelico prædicante exspectes?

Quarta vigilia agebatur quinta feria majori hebdomadæ, ob Parasceves appetentis solemnia. GRETS.

B

CAPUT VIII.

Observationes et explicationes in c. 43, de Parasceve et magno Sabbato.

De magno Sabbato nihil est in Græca inscriptio, cum tamen potissimum de officio magni Sabbati, hoc est vigiliæ Paschatis, in hoc capite agatur.

P. 72. De Parasceve tribus verbis res absolvitur. Vide quæ de hoc festo scripsimus tom. I De S. Cruce, l. I, c. 68 et l. I. De festis, c. 23 et 24. Homiliae Græcorum in Parasceven invenies tom. II, De cruce. GRETS.

Ibid. [Αἱ ὥραι. De quibus consulendum Triodium.

Ibid. Τὴρ λειτουργίας. Hora prima noctis dicendam. Triodium εἰ Οφεῖται δὲ ξενι ἀκριβεσταν δικαιλητάρχης ἴνα, δταν ποιή ἀπόλυτιν ἡ ἐκκλησία τῆς λειτουργίας, ὑπάρχη ὥρα δευτέρα τῆς λειτουργίας. Vespertine vero laudes, quibus ipsa conjungitur, decima diei hora incipiunt. GOAR.]

Ibid. Illa μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν Junius vertit: post lectionem autem Apostoli, id est, ad eum usque locum: Surge, Deus, qui judicas terram. Vitoose prorsus, quasi illud surge Deus ad Apostoli lectionem pertinet, cum sit stichus, quem post lectionem Apostoli ex Epistola ad Romanos sumptum concinit Psaltes: Exsurge, Deus, judicanus terram, quia tu hereditabis in omnibus gentibus. Subiicit lector: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat, etc. Succinit psalmes: Exsurge, Deus, etc., et hoc sæpius, ut distincte habes in Triedio. Ergo vel post lectionem Apostoli vel post 327 subiectos stichos, quorum principium est exsurge Deus, sporgunt lectores et pueri honorarii lauros: legendum enim est πάττουσι vel πάσσουσι, ἀποπάττουσι vel ἀποπάσσουσι. Vide quæ scripsimus de magno Sabbato l. I, De festis, c. 25. GRETS.

Ibid. [Ἄρχεται δὲ οὐδαμῶς. Arbitror in lætitiae pro Dominica resurrectione argumentum, vel ad victoriæ, si bella premerent, felix omen imperatori promendum.

P. 73. Τράπεζα δὲ οὐδαμῶς. Eo quod in ipsa ecclesia sobria valde habeatur refectio. Triodium, ubi de monachis hodie loquitur: Μετὰ δὲ τὴν ἀπ-

λατινού οὐκ ἀξερχθεῖσθα τῇ; ἐκκλησίας, δὲ λὰ καθῆ-
μενα τὸν τόπον τὴν μῶν, καὶ εἰσέρχεται ὁ κελλα-
ρίτης, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς ἀδελφοῖς ἀνάκλασμα τοῦ
δόγου, καὶ ἀνὰ δὲ λογάδων ἡ φοινίκων, καὶ ἀπὸ ἑνὸς
χρεοβούλου εἶνον. **GOAR.**

CAPUT IX.

Observationes et explicationes in c. 44, de festo Pasche.

Ibid. De festo Pasche. Ita titulus habet, cum
etiam hoc capite de ritu serice quintæ. τῆς Διακα-
νησίου deque festo Pentecostes et de festo Exal-
tationis S. crucis pertractetur. **GRET.**

Ibid. [Ἐν τῇ τρίτῃ. Vulgo tamen et ubique circa
matutinum crepusculum incipit hoc officium. Pen-
tecostarium : Περὶ ὧν ωρῶν ὅρθρου σημαντεῖ.]

Ibid. [Διδωτὶ λαμπάδᾳ. Ut archipresbyter in
palatio, ita ubique superior hoc munere fungitur.
Typus Pentecostarii : Ὁ δὲ ἥγονος διανέμει τὰ
κηρία τοῖς ἀδελφοῖς.]

Ibid. [Ὑπηρέται δρχοντες. Lectores et cano-
narchas intellige, de quibus c. 6 et c. 8, Ὑπηρέται,
quia protopapæ subditi, δρχοντες, quia palatini.]

Ibid. [Τῷ τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμέ-
νῳ. Consentit Pentecostarii typus : sacerdotem
enim candilis vestibus ornatum cum fratribus cereos
ardentes gestantibus sinistro latere egressum in nar-
thex jubet consistere, ac ceroserariis accensa In-
mina deferentibus viamque sternentibus celebremi
ingressum peragere. Ἐναπομενας δὲ, inquit, ἐντὸς
τοῦ ναοῦ μόνον ; δὲ κανδηλάπτης διπτει τὰ κηρία
πάντα καὶ τὰς κανδήλας. Καὶ ποιήσας πυρεὸν ἐν
τιθησι τούτῳ μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ ἔπειρον ἐμπροσθεν
τῶν ἀγίων θυρῶν. Καὶ βαλὼν θυμίαμα εἰς αὐτὰ,
βρὲλὼν δὲ καὶ εἰς τὸν θυμιατὸν θυμίαμα πολὺν,
ἀπαιωρεῖ τούτον ἐντὸς τοῦ βῆματος.]

Ibid. [Εἴτε ἐκφωνεῖ. Ibidem : Ὁ δὲ λεπεὺς μετὰ
τὸ θυμίαμα εἴωθεν τοῦ νάρθηκος τὰς ἀγίας εἰκόνας
καὶ τοὺς ἀδελφούς πάντας ἵσταται ἐμπροσθεν τῶν
βασιλικῶν πυλῶν κεκλεισμένων οὐδῶν, καὶ ποιεῖ
σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, λέγων, Καὶ δόξα τῇ
ἀγίᾳ, etc. **GOAR.**]

Ibid. Χριστὸς ἀνέστη. **Integralis tréparium est :**
Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πα-
τήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρίσάμε-
νος. **GRET.**

328 P. 73. [Adeo frequens personat in ecclesiis
hic modulus, ut germane paschaliz, omnemque pa-
schali spatio laudem Deo reddendam, ut Latinis
Alleluia, includere videatur. **Gretserus integrum**
proficit. **GOAR.**]

*Ibid. Integer stichus est : Exsurget Deus, et dis-
sipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum, a
facie ejus; cuius similes duo alii stichi subjungun-
tur. **GRET.***

P. 74. [Τοὺς λοιπούς. Sunt hi duo alii : Ὅς
ἐκλείπει καπνὸς, καὶ τὰ ἔξης, οὐτως ἀπολύνται
καὶ τὰ ἔξης.]

Ibid. [Τὰ εἰρηνικά. Conglobatae pro variis rebus
preces a diacono pronuntiandæ, quarum primæ pa-

ceunt exorantes εἰρηνικῶν reliquis nomine iāponum.
Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δειθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε
ἔλέησον. Διάκονος· Ὑπὲρ τῆς δινωθεν εἰρήνης τοῦ
Κυρίου δειθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἔλέησον. Διάκο-
νος· Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου τοῦ
Κυρίου δειθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἔλέησον. Καὶ
τὰ ἔξης. Vide Chrysostomi liturgiam. **GOAR.**]

*Ibid. Integralum odariorum est istud : Resurrec-
tione dies. Exultemus populi : ex morte enim ad vi-
tam et ex terra ad cælum Christus Deus nos transstu-
lit, victoriae carmen concinente. Vide Ritualem
librum qui Pentecostarium inscribitur. **GRET.***

Ibid. [Ἀναστάσεως ἡμέρα. Reliquum suggestit
Pentecostarium : Λαμπρυνθῶμεν λαο. Πάσχα Κυ-
ρίου, Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ τὰ
τὰ γὰρ οὐρανὸν Χριστὸς δὲ θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν
ἐπινίκιον ἔδωντας. **GOAR.**]

*Ibid. Observa etiam Græcis quibusdam usitatum
fuisse morem illum quaranumulam in Germania ec-
clesiarum, ut versibus illis Davidicis, *Attollite por-
tas, principes, vestras, etc.*, aditum sibi patefieri
cuperent. **GRET.***

Ibid. [Αστάζει τὸ Εὐαγγέλιον. Evangelio pri-
mum, mox autem dati imperatori osculi consue-
tudinem referunt in monasteriis καλόγηροι, de
quibus Pentecostarium : Ψάλλομεν τὸ Χριστὸς
ἀνέστη πολλάκις, δχρις δὲ ἀσπάσωνται οἱ ἀδελφοὶ
ἄλληλους. Ὁ δὲ ἀσπάσμος γίνεται οὕτω. Λαμβάνει
δὲ λεπεύ ; τὸ ἄγιον Εὐαγγέλιον, καὶ ἴσταται πρὸ τῶν
θυρῶν τοῦ ἄγιου βηματος. Ὁ δὲ καθηγούμενος ἀλ-
θῶν, καὶ ἀσπασμόν τὸ ἄγιον Εὐαγγέλιον καὶ τὸν
λεπέα, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ἄγιον
Εὐαγγέλιον, καὶ ἴσταται ἐκ δεξιῶν τοῦ λεπέα. Εἴτα
οἱ ἀδελφοὶ πάντες κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν ἀσπά-
ζονται πρῶτον τὸ ἄγιον Εὐαγγέλιον, εἴτα τὸν λεπέα
καὶ τὸν καθηγούμενον, καὶ ἴσταται κάκενοι ἵνα
τύχωσι, καὶ ἀσπάζονται ἄλληλους. **GOAR.**]

*Ibid. Τοῦ θρόνου. Sæpe throni imperatorii mem-
to facia est : ejus diaphraphen pete ex Corippi
l. iii. v. 191-219 ; qualis nimis tempore Justini
Junioris fuerit.*

*Ibid. En morem osculahdi pedem imperatoris.
Hic heterodoxis non moveatur stomachus : at quam
primum vel legunt vel audient pedem summi pon-
tificis osculo coli, tum toti bilis sunt et nil nisi bi-
lem biliosissimi homines vomunt. Et tamen patienter
admodum osculantur togam Turcici imperatoris,
quod et a Gerlachio prædicante Lutherano factum
est ; et ne hoc nesciremus, Crusius l. vii Turco-
Græc. littoris prodidit. Nec gravarentur isti ad pedis
sultanici 329 osculum se abjicere, si id consuetudo
permitteret. Legatus quoque confederatorum Or-
inum Belgii, anno salutis 1612 Cpolim ad portam
Ottomanicam missus et admissus, vestimentum im-
peratoris Turcici prompte et alacriter deosculatus
est, et quidem flexis genibus ut videre licet in Eccle-
siasticopolitica Chronol. inserta tem. viii ejus ope-
ris, quod Chronicon Chronicorum inscribitur. Si tale
reverentiae genus pontifici Romano iste exhibuisset,*

inexpiabili sciere sese obstrictum credidisset. Quid A quod Batavi Calviniani pedibus suis oscula ferri haud ægre passi sunt? Nam in navigatione Australi Jacobus le Maire, Leidae in Hollandia typis excusa anno Redemptoris 1619, hæc prodiit sunt de Indis quibusdam: *Qui intrabant navem nostram ex ipsis, in genua procidentes pedibus nostris oscula fugebant.* Paulo post: *Ut primum narem concenderat (Indorum rex), procidens in genua ac procumbens in faciem preces suas effudit. Ductus ad inferiora naves, iterum procumbens adoravit, etc.* Comites ipsius pedes nostros exosculabantur, acceptisque eos manibus suis capiti imponebant ad demissionem subjectionemque demonstrandum. Et quinam isti, quibus lubentibus tanus hic bonos delatus? Prædones et pirati ex Calvini officina, qui fortassis hostias quoque, si Indi eas ubtilissent, haud repudiassent, ut factum a Paulo et Barnaba Act. xiv, cum Lystrenses eis sacrificium ceu Jovi et Mercurio appararent. Quibus clamoribus terrain et æthera non complerent, si aut in libris legarent aut relatione allorum acciperent pontificem Romanum non tantum permittere ut quis pedes ejus osculetur, sed et tolerare ut quis pedes capiti argumentum subjectionis imponat?

Lib. i Histor. Cantacuzeni, c. 16, osculatur junior Andronicus senioris Andronici, avi sui, pedem: ubi additur: *More Romanis imperaturibus receptionem erat, cum quispiam consanguineorum aut aliqui gratia apud eos florentium secundum adorationem pedem imperatoris osculo contigisset, ut imperator vicissim ejus faciem desculparet.* Cum itaque tum nepos avi pedem osculatus fuisset, ille, ne inexpiabili odio flagrare crederetur si nec iis nepotem et imperatorem dignaretur quæ privatis tribuerentur, faciem ejus contra et ipse osculo liberavit. Idem Andronicus junior iterum avi pedem publice osculatus est, 34; quod c. 50 tanquam expressum subjectionis indicium repetitur. ii, 5, Persæ Andronicum juniorēm imperatorem antequam appropinquaret, capitibus humi submissis adorabant. Sed princeps Persarum ad eum pedibus accedens et adorabat et pedem illius osculabatur. in, 38, Protostrator cum suis pedem Joannis Cantacuzeni imperatoris osculatur. Idem fit ab aliis, c. 40. Idem ab alio, c. 42, et a Persis, iv, 10; i, 43. Triballi ejusdem Cantacuzeni genu osculan- tur. Exempla osculi fixi oculis et faciei habes apud Cantacuz. i, 16, dexteræ c. 34 et c. 41. Grets.

Ibid. [De imperatore minore majorem salutante et ejus pedem exosculante et ab eodem oris osculum reportante Greterus hic egregie. At si alter alteri eques occurrat, quid tum? Cantacuzenus, i, 33: "Εθος; ἐπεκράτησεν ἀρχαῖον παρὰ τοῖς Ρωμαῖοις βασιλεῦσιν, δένεν μελλωσιν 330 ἀλλήλοις συντυγχάνειν, τοὺς μὲν ἐπομένους ἐκατέροις τῶν ἑπταντὸν καταβάντας ἐπεσθαι πεζῇ, αὐτοὺς δὲ συμμίξαντας ἐφίππους, τὸν μὲν νεώτερον κύψαντα τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως περιπτύσσεσθαι τὴν χειρα, τὸν δὲ τῆς κεφαλῆς πρόσερον περιελόμενον πίλον, ἀνακύψαντα δὲ ἐκεῖνον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸν τὸν

A πατέρα ἀντιτίθετον. Solam manum senioris junior osculabatur quondam: Basilius enim Macedo Michaelis ad lectum deducto τὴν χειρα φιλήσας ἔξηλθεν.

P. 75. [Οὗτος μήτε εἰς τὸν δοκασμόν. Ad Francoz Venetosque urbe CP. ejiciendos Michaeli Palæologo copias auxiliares promiserunt Genuenses: hinc communia pacis concordiaque scelerata. Veneti vero, ut qui cum Franci imperaverant, scelam cum Græcis concordiam et opprobrium subjectionemque redolens Iœdus inire detrectaverunt. Vide Gregoram superioris relatum, nec non Petrum Justinianum Venetorum et Genuensium vario Marte inter se decertantium bella historiæ Venetæ l. v descriptentem, ac tandem ipsum Michaelem victoris elatum, haud tameu insolescentem, Venetos, a quibus sibi cavendum rebatur, de pace firmando exortantem.]

Ibid. [Κακούτζα. Pilei genus ante pauca saecula in Europa usitatissimum. Latini caputum, Galli chaperon, Itali capuzzo dicebant. De quo consulendus Stephanus Paschiasius disquisitionum Francicarum, viii, 18, et 45. Caputum vocat Paulus Æmilius in Joanne primo. Gða.]

Ibid. Tρεύα. Latino-Barbare treuya. Dicitur etiam τρέβα.

Ibid. Μικατουλος. Ita legendum. Inepte Junius λυπάλδος. Falso citat Gregoram, l. iv, quasi apud illum legatur lypailus, cum Græcus textus distinete habeat μικατουλος, et interpres bainlus, recte utique. Frustra est Meursius qui corrigit λυπατουλος, unica littera transposita, quasi sit purus putus idiosyncrasus italicus. Sed cum Codinus haetenus Italorum articulis non sit usus, credibile est eum neque hic usum fuisse; cumque a β vel π incipientibus recentiores Græci litteram μ præponere soleant, ut ipsemet Meursius in Glossario pluribus exemplis ostendit, rationi plane consonum est credere Codinum hic scripsisse μικατουλος, more aliorum ex recentiore Græcia scriptorum.

P. 76. Ad Francoz. Franci in recentiorum Græcorum scriptis non solum Galli intelligendi sunt, inquit Junius, sed Itali quoque et Siculi, eo quod olim Sicilia regnum et pars Italiae a Francis tenebatur. Grets.

Ibid. [Ηρόμενα φαλλομένης. Ne cantus regiam adorationem int̄erturbet, vel hæc ecclesiæ officio videatur conjuncta.

Ibid. [Οὐτέδε τε καὶ κάρτες οἱ ἀρχοτες. Celebri Palmariæ feso solet patriarcha crucis et cereos in populum distribuere, quasi δεξιούμενος τοὺς τὸ παγκράτιον τῆς νηστείας νικήσαντας τειμῶν καὶ ἀγίων σταυρῶν ἀγιάσματι καὶ κηρύκων φωτὸ δόλων χαρίσματι. Οὐδὲ γάρ θέλει σκιαμαχεῖν τοὺς πιστοὺς κατ' ἀκένους τοὺς νηπιάρροντας, ἀλλ' ὡς ἡδη τῆς δικαιοσύνης τὸν ἡλιον βλέποντας τὴν νέαν Σιών διὰ πώλου φωτίζοντα. Feria tertia sequenti, quæ τῶν κατηχήσων, catechumenis instruendis dicatur, minuta titura concurrenti populo dat in manus

εις εαυτης aurorae tempus, θμιλων ειον δικα ταυτων αι-
τοις, κατα οποιοις μη παγηγυρικως; ολλ' αγιο-
νιστικως των ιφεξης τριων ήμερων το στάδιον ανα-
διξισθαι. Γρηγοριωμεν τοινυ κατα ιφεξης, κατα τοις
αγρυπνουσιν **331** Ιουδαιοις συναγρυπνησαιμεν, etc.
Feria quartaliterum incensa cereoaque spargit, ηνα δι-
λαδες τας χειρας παλιν επι το της νηστειας; ουρο-
δρομηση πενταγος, κατα την νυκτα των αγιων παθων
των Χριστου λαμπασι καταπυρευση. Sancto die
Paschae persolutis matutinis precibus populum om-
nem ad sanctum osculum supra descriptum excipi-
pit, ac simul minuta ara, τριχιφαλα ob trium im-
peratorum simul regnantium effigiem iis impressam
vocata, dividit: Κατα πατέρα φιλότερογνων πρώ-
τως ιδοντα παιδιας άμυμον, απο μακρας κατ
κανδυνώδους άποδημιας άλλαδων; Ενδημησαντας, έν
φιλήματις αγίων περιχαρως κατασπάζεται, κατα άνο-
ξα; τοις θηταιρούς της εὐλογιας αύτοις δεξιούται
αύτοις νομισμασιν διλγοις μὲν κατα το φαινμενον,
πολλοις δὲ κατα το νομιμενον. Ηακ ex Balsamone
Meditatio de incensi que a patriarcha dari so-
lent, etc. Juris GR. I. vii. Quibus, si conjectura
placeat, lubens addiderim aulicos proceres ad re-
giā παράστασι officiaque ecclesiastica iis diebus
et iisdem horis ad palatium convenientes, nec dato
thure vel osculo a patriarcha exceptos, eo jani ac-
censo vespertinis in precibus honorari, ne vel pretii
vel benedictionis sperata parte videantur excidisse.
GOAR.]

Ibid. Recentiores Graeci adulatoria artis non imperiti suo imperatori ferme omnia etiam episcopalia et sacerdotalia munia tribuerunt, inter cætera ingressum ad altare et jus sacrum mensam thure vaporandi, condito etiam canone a Trullano synedrio, et est canon 69: *Nulli omnium liceat, qui quidem sit in laicorum numero, intra sacrum ultare ingredi, ab eo tamen nequaquam prohibita potestate et auctoritate imperatoris, quando quidem voluerit Creatori dona offerre ex antiquissima traditione.* Ubi Balsamone: *De imperatoribus dixerunt quidam verbia ca-
nonis insistentes, quod tunc non prohibebuntur intra templi adyta ingredi quando sunt Deo munera obla-
turi, non autem si solius adorationis gratia ipsum ingredi voluerint. Sed mihi non ita videtur. Orthodo-
xi enim imperatores, qui per S. Trinitatis invoca-
tionem patriarchas provehunt et sunt Christi Domini, sine ullo impedimento, quando voluerint, ad sa-
cerdotum altare accedunt et sufficiunt et cum cera chara-
cterem imprimunt, sicut et antistites. Sed etiam po-
pulum ad eum instituendum docent; quod solis illius regionis antistitibus concessum est. Palpum ergo egregie obrudit Balsamon imperatori; et habebat facti sui causas, quia amiebat patriarchatum Cpo-
litianum, ejus obtinendi non apparebat melior ra-
tio quam ut per assentationes sese in summa gra-
tia apud imperatorem poneret. Sed vulpes, tamet-
si vastra, ab aliis æque vastris vulpibus delusa est.
Cujus ob desitas annuas rogas et pecuniarias largi-
tiones audi, quæso, lamentationem ex epistola de*

A Incensis, l. vii Juris GR: *Celsissimam sacrorum imperatorum circumspectionem et patriarcharum amplitudinem inter alia reddebant olim augustiorem etiam annuas rogas ac bajorum largitiones. Quippe sedebant annis singulis cuiusque temporis patriarchæ ac imperatores, et per hæc subditos ad benevolentiam invitabant. Norit hoc patrum conscriptorum amplissimus ordo, ac fortassis etiam nonnulli qui hac ætate nostra vivunt. Non enim ante tempora Euclidis prodita sunt gerris, nec somniantium veteralarum fabellæ sunt, sed usque ad imperium domini Constantini Ducæ duravit augustus ille mos tam in ipsius Dei quam imperatorum regia; et omnino bonum hoc ad nos quoque propagatum **332** suit, a majoribus ad nepotes, a generatione ad generationem transiens. Sin, quod equidem non arbitror, hoc etiam oblivionis gurges absorbut, et gratiæ isthæ aqua Castaliæ providentiam superioris memorie principum non prædicat, saltem membranæ librorum historicorum et ordinationum aulicarum monumenta Stentoris in morem hæc proclamabunt. Tu quoque, qui cujusvis eruditæ scripti acutissimus es interpres, etiam in hac non levis momenti quæstione compluribus eris superius, ac me senem dicendo juvabis. Quin etiam imperatoris domini Constantini Monomachi edicta sacrisima, quibus ordinata sunt officia præfecti judiciorum et nomophylacis, et quæ statuunt eos debere singulos in annos, præter alia, consequi ratione rogas quemlibet auri talem ac talem quantitatem una cum consuetis ba-
jis, non in caelo sunt nec trans mare, uti dicere quis debeat, quisnam hæc afferet mihi? Sed sunt in manu tua et in corde tuo et in ore tuo. Atque omnino rei veritatem ex his mentis acumine colliges. Cum autem imperatores et patriarchæ magnificientiam, ceu dictum est, suam demonstrent per baja et rogas, sane par erat ut patriarchæ, qui priscam hactenus consuetudinem conservant et aureos clericis nummos admetiuntur, etiam ipsis baja darent, quemadmodum indicatum est.* GREEK.

Ibid. [Sugillantur hic a quibusdam recentiores Graeci tanquam adulatoria artis non imperiti, qui imperatori ferme omnia etiam episcopalia et sacerdotalia munia tribuerunt, inter cætera ingressum ad altare et jus sacrum mensam thure vaporandi. D adderent etiam et conciones ad populum babendi. Itane vero Theodosio principi alii ex Occidente vel Oriente pontifices adulabuntur, qui ante severiorem Ambrosii correptionem ipsi præcessoribusque ad sanctum tribunal ingressum permiserant? itane Valentem religionis hostem palpavit Basilius, ubi lubens eum ἐντὸς τοῦ πετραρχατος, ait Nazianzenus, exceptit? Nugantur certe qui recentioribus Graecis appingunt quod concilium Trullanum Can. 69 xxv
τινα δραχιατάτην παράστασιν testatur usitatum, ut cum voluerit Creatori munus offerre intra sacrum altare ingrediatur. Chosroes Persarum rex infidelis licet, tamen Sergii martyris beneficio se suscepisse arbitratus crucem auream in templi ejus altari dedicavit. Qui ejus jussu deferebat, ait Simocatta, l. v,

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis. A ώς τὸ τέμενος δὲ ἀποσταλεῖς ἀφικνέται, τὰ τε δῶρα τὰ τοῦ βασιλέως διὰ τοὺς γράμματος ἐν τῇ ἵερᾳ περιέθετο τραπέζῃ. Num potius mendacii convincendus erat Balsamon in eumdem canonem nobis ὑπόνοις: Περὶ δὲ γε τῶν Λατίνων μανθάνω δι: οὐ μόνον λατινοὶ ἀνδρες ἀλλὰ καὶ γυναικες; εἰς τὸ ἄγιον βῆμα εἰσέρχονται, καὶ κάθηνται ἰσταμένων πολλάκις καὶ τῶν ἱερουργούντων. Thus quidem laici Latini non vaporant in altari: at cum lectorum choro datis etiam lectorum insignibus, de quibus c. 17, Græci suum imperatorem aggregaverint, nullo irreligionis crimine accusandi, si, quod egit Salomon Paralip. 6, ut converteret faciem et benediceret universæ multitudini Israel, Christianus princeps Christiano populo bene precari audeat. Non arroganter Itaque vel temere pontificum usurpata potestate cera characterem imprimat imperator Græcus (quis enim, qui Græcarum litterarum sit clementis imbutus, τριχηρώ σφραγίζειν ita interpretatur?) sed trifurco sive tricipiti cereo, Trinitatis, a qua benedictionis scaturiunt rivi, symbolo, ex dilectionis affectu, ecclesiastice dignitatis consortio, et si velis, potestatis concessione, benedictionem, quam parentes filiis, impertiuunt populo. Ceterum licet vulgatus Balsamonis textus non exhibeat unde, quod insuper objicitur, desumatur, quin etiam imperatores populum ad 333 eum instituendum docent, quod solis illius regionis antistitibus concessum est, communis tamen Ecclesiae sensus illis ab hoc charitatis officio, quod etiam pueris per ecclesiasticam laudem sanctorum declamantibus conceditur, noluit interdictum.

P. 77. [Thesaurum βεστιαριου voce nonnunquam intelligendum præsens locus ostendit, nec non c. 7 hujus operis.

Ibid. [Κατὰ δωρεάν. Romanus Argyrus octoginta libras auri, ait Cedrenus, ex æario imperatorio quotannis pendit jussit. Aliæ virginis forsitan deinceps additæ.

Ibid. Alteras. Auri libram Budæus de asse, l. v, non minus aureis solatis centum æstimat, Lexicon iuridicum septuaginta duobus, Paulus Diaconus decem: ubi namque Theophanes ἔχατον νομίσματα, ipse decem libras numerat. Blastares octo D prelium ejus censet c. 7, τοῦ Τ στοιχείου: Ἡ παρ' ἡμῶν νομίζομένη λίτρα νομίσματα ἔχει ὅπερ. GOAR.]

P. 77. Hebdomas διακανήστρος est tota hebdomas paschalis, quæ festum Paschæ proxime sequitur et qua Resurrectio Domini solemnis ceremonia celebratur. Id ostendo primum testimonio Maximi Margunii episcopi Græci, qui consultus quidnam hoc votabulo significetur, respondit his verbis: Σημαίνεται παρ' ἡμῖν διὰ τούτου τοῦ δύνατος δὴ ἡ πρώτη ἑδονὴ; τῆς ἀναστασίμου τοῦ Συτῆρος; ἡμῶν ἕστρης. Vide Catalog. bibliothecæ August. ab Illeschelio editum. Secundo idem probo ex Typico S. Sabæ, ubi capiti 46 hujusmodi titulus præfigitur: Εἴδησις τοῦ τύπου τῆς ἀγίας καὶ μεγά-

λης Κυριακῆς; τοῦ Πάσχα καὶ τῆς ἑδονᾶς τῆς Διακανησίου. Et in ipso capitulo singulas dies seu serias paschalis illius hebdomadis enumerans, secundam seriam vocat τὴν δευτέραν τῆς Διακανῆσιμου, tertiam τὴν τρίτην τῆς Διακανησίου, et ita deinceps usque ad Sabbathum τῆς Διακανησίου. Idem ex aliis Græcorum libris ritualibus liquet. Pollux in Chronicō suo: Τρίτον νόμον Ἐγράψεν. ἀπράξτους ἔντας τὰς δύο τῆς πασχαλίας ἑδονάδας, πλαν μὲν πρὸ, μέτρια δὲ μετά. Illa autem μέτρα est hebdomas τῆς Διακανησίου.

Male ergo Calvinianus scholiastes Junius in notis interpretatur ἑδονάδα διακανησίου hebdomadem rogationum. Male etiam rationem nominis reddens ait eam dici διακεντίου, exinanitioni dñeantam, B quia per illud tempus exinaniant sua corpora et macerant, oraturi Deum pro commoditate anni. Primum non scribendum διακεντίου, sed διακανῆστρος, ut habent exemplaria Alexandri, rituales libri Græcorum et codex bibliothecæ Augustanæ ms., quo continentur evangelia diebus sacris prælegi solita, quorum initium τῇ τρίτῃ τῆς Διακανῆσιμου. Quocirca hebdomas τῆς Διακανησίου dicitur quasi septima renovationis, τοῦ διακανηστροῦ, cum Christo resurgentे omnia renovata et instaurata fuerint. Secundo tantum abest ut hæc hebdomas ab exinanitione jejunnanturque inedita nomen invenerit, ut tota illa hebdomado jejuniū solvere moris fuerit. Testis Balsamon in can. 89 apost. Qui cum percensuisset dies quibus jejunandum est, excipit quartos dies et parasevas seu serias sextas, quæ sunt ἀπὸ τῆς ἀποκριῆς seu ἀπόκρεω, ante carnisprivium, 334 et quæ sunt πρὸ τῆς τυροφάγου, et hebdomadem τῆς Διακανησίου. In iis enim solvimus, inquit Balsamon, quia jejunant Armenii propter Ninivitas. In eo qui est ante carnisprivium, et in eo qui est ante τυροφάγον, heretici Tetraditæ magnum jejuniū obseruant, hebdomas autem τῆς Διακανησίου tanquam ipse magnus dominicus (Paschæ) dies reputatur. Idem docet Anastasius episcopus Cæsareæ Palæstinæ tract. de Ariziburio, ubi inter hebdomas a jejuniō plane exceptas ponit τὴν ἑδονᾶν τῆς Διακανησίου. Eamdem hebdomadem inter exceptas numerat Nicolaus patriarcha Cpolitanus in versibus ad Anastasium montis Sinai antistitem.

Rogationes triduanæ ante ascensionem Domini Græcis ignotæ sunt; nec illa habent stata jejuniū inter Pascha et Pentecosten. Νηστεῖ γὰρ οὐ γέγραπται, οὐδὲ γνωσθεῖται, inquit Nicolaus patriarcha de tempore inter Pascha et Pentecosten. Vide Typicum Sabæ, c. 51. Consentit cum his nostris Glossarium Græco-Barbarum, nisi quod scribi jubet διακανήστρος. Sed Rituales libri scripturam nostram plerumque præferunt.

Dominica hanc hebdomadem suis sequens, quæ nobis est Dominica in albis, Græcis est καὶ νέα Κυριακή, nova Dominica, in quæ exstat oratio S. Gregorii Nazianzeni, et est oratio 18; ejusdem me-

tio sit in canone 66 Trullano. Vocatur etiam Kυριακή τοῦ ἀντιπάσχα, quasi *Dominica Paschæ opposita seu respondens*, et Kυριακή τοῦ Θωμᾶ seu φηλά-φησις τοῦ ἁγίου ἐνδέξου ἀποστόλου Θωμᾶ, quod eo die legatur Evangelium de Thoma apostolo, mānum suam in luxuriam clavorum, Christi mandato, immittente. *Graec.*

Ibid. [Τῆς Ἔκκλησίας ἀρχόντων. Ii sunt præci-
pui Migne Ecclesiæ officiales ac in dignitate
constituti, quos etiam vulgo τοῦ πατριάρχου
εὐγάλητον patriarcha senatum dicunt.]

Ibid. [Εὐλογεῖ. Orationem a patriarcha pronun-
tiari solitam reperies in Euchologicis nostris: 'Οὐά-
κις Εὐθὺς ὁ πατριάρχης εἰς τὸν βασιλέα, ἔξαιρτως
ἢ τῇ Πέμπτῃ τῆς Διακαίησίμου.]

Ibid. [Εύχηρ ἐκεινών. Oratio secundo a patriar-
cha fundenda eodem Euchologii loco reperitur ad
calcem operis. *Goar.*]

Ibid. De festo Pentecostes vide quæ scripsimus
I. i De festis c. 28. Olim in festo Pentecostes pro-
cessio instituebatur ad templum S. Mocii martyris,
cui ipse etiam imperator intererat. Sed postea
abrogata est ob causam quam memorant Graeci
historici, et in his Glycas de Leone philosopho
imperatore. Quare non mirum si Codinus die Pen-
tecostes ejus nullam mentionem facit, quando-
quidem jam pridem abrogata fuerat.

[Proeleusin seu processionem imperatoris die
Pentecostes ad S. Sophiam admodum festive, quin
et ridicule describit Luitprandus in sua ad Nic-
ophorum Phocam legatione. Sed Luitprandus for-
tassis sinistro suo affectui in Graecos, a qui-
bus in hac secunda sua legatione non bene ha-
bitus fuerat, nimium induxit. Longe aliter Codinus
cum in hoc libro, tum in Originibus Ipoliti-
tanis, 335 ubi ista: 'Ἐν ταῖς δορταῖς καὶ τοῖς
ἐπινικοῖς καὶ παρόντων πράσσουν ἐνδύνοντο χλα-
μύδας ποικίλας, ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφύρας, ή
δὲ λαῶς ποιεῖται; ή τὰς κοιναὶς συνδοῖς
ξηραμπελίνας τῷ χρώματι, ἃς ἑκάλουν Ἀτραβατικάς
ἀπὸ τοῦ χρώματος (τὸ γάρ μέλαν ἀπὸν καλοῦστι),
ή δὲ μετὰ τραβελών ταύταις εἰώθαστο χρῆσθαι;
τραβελῖαι δὲ λέγονται αἱ ποιεῖταις χλαμύδες.]

Ibid. [Ἐρ τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἑορτῇ. Lu-
ctus et contritionē patius quam alacritatis spiri-
tualis argumentum est apud Graecos festum Pente-
costes, maxime post meridiem, qua secundo, ut
aiunt, vespertinæ decantantur preces. Tunc fre-
quentes audiri gemitus, et ex peccatorum recorda-
tione non adeo pectus pugnis quam cœlum tundi
suspiriis consuevit, ut si quid luxus in mores in-
vexit paschalisch solemnitas vel ejus decursu diasso-
lutionis nonnihil secum attulit hominum in vita
prona libertas, 40um id corrigat dolor spiritus
sponte assumptus, et contractas sortes pénitentiae
abstergant lamenta. Eo fine sanctum de coelis
spiritum cum lacrymis advocant, ex profundiore
humilitate preces ingeminant, ac genuum inflexio-
nibus, quibus jam desuntus erat populus sibi

A subjectus, eum iterato velut lugubri Quadragesima tempore affligere parat ecclesia. Commune igitur cum aliis templum imperator ipse frequenter, ut pénitentiae cum alijs consors communes etiam aliis precum fructus referre mereatur.

P. 78. [*Γλύκειαι μὲν τράπεζα.* Nondum enim advenit luctus hora, nec dominica festivitas Jejunii molestiæ potest admisceri.

Ibid. [Ἐρ δὲ τῇ τοῦ διαπεριοῦ ὥρᾳ. Quia σημα-
νεῖ ταχύτερον διὰ τὴν τῆς γονυκλισίας ἀκολου-
θίαν, Fit signum solito ciliis propter (murosum)
geniculationis officium.]

Ibid. [Τὰς τοῦ μηγάλου Βασιλείου. Habes illas
orationes earumque legendarum ritum, nec non
et totius hujus officii expositionem ex ipso Ba-
silie et Matthæo Blastere in Euchologicis nostris;
reliquum officium in Pentecostario reperies.
Goar.]

Ibid. Diaconicum non est conclave disconorum, -
in quo illi congregati tractarint negotia muneric
sui, sed est locus ubi ministri sacras vestes ad
divina officia perageunda induunt, Germanico die
Sacristey, sacrarium. *Graec.*

Ibid. [A pompa luxuque cum abhorreat præsentis
officii Pentecostes humilitas, elevationa subsellia, πρό-
κυψιν, thronum, scilicet honoratam respuit im-
perator, et ad dextrum altaris latus, quo διακονι-
κὸν, diaconis data est sedes, humili corporis gestu
in altari a sacerdote pronuntiantas Basillii vesperti-
nas preces audit. De diaconico plura te doceat
eruditus Allatius de rerentiorum Graecorum templis
opusculo : in Euchologio quoq[ue] nonnihil de co-
delibavimus. *Goar.*]

Ibid. De festo Exaltationis s. crucis etiam ex
more Graecorum suse scripsi Iom. I. De S. Cruce
I. i. c. 65 et 66, et I. i. De festis c. 33. Vide etiam
Adsermannum Scotum, I. i. De situ Terræ Sanctæ;
ubi de nundiniis hoc festo Hierosolymis celebrari
solitis mira leges. *Graec.*

Ibid. [Ἀραβόθρα. Elevandæ in altum cruci ad
ejus exaltationem etiam corporeo gestu ornatis de-
monstrandum preparatur in medio triclinio tabu-
latum ἀναβάθρᾳ, de qua redibit sermo.

Ibid. [Τὴν τοῦ σταυροῦ κοινὴ διάωσιν. Quarita
peragatur, præcipit Menæum 14 Septembris : 'Αλ-
λάσσει ὁ ἵερος πάσσαν τὴν λεπτικὴν 336 σταλὴν,
καὶ εἰσέρχεται μετὰ θυμιατοῦ ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, καὶ
θυμιῶν τὸν τίμιον στευρὸν σταυροειδῶς αἱρεῖ αὐτὸν
μετὰ δίσκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ πρωτορευομένων
δύο λαμπάδων φέρει αὐτὸν μέχρι τῶν βασιλικῶν
πυλῶν τοῦ ναοῦ, κάκεῖται ἵσταται. Καὶ πληρούμε-
νης τῆς θιξολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου λέγει, ὁ ἱε-
ρεὺς μεγαλερώνως : « Σοφία, δρθο! » Καὶ ἀρχ-
μέθα τοῦ τροπαρίου, « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαὸν εου,

ρὸς ἐπάλω, καὶ θυμιὰ σταυροειδῶς ὁ ἵερεύς. Εἰθ' αἱ οὐτεώς βαλὼν μετανοίας (reverentias, inclinationes) τρεῖς, καὶ ὅποια ἔστιν ἡμέρα, καὶ λαβὼν ἐπὶ χειρας τὸν τίμιον σταυρὸν γυμνῶν μετὰ βασιλειῶν κλάδων, ἰσταται ἐμπροσθεν τοῦ τετραπόδου, βλέπων κατὰ ἀνατολάς. Καὶ λέγει εἰς ἐπήκοον πάντων· « Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός; κατὰ τὸ μέγα, ἔλεος σου. Δεδίμεθά σου, ἐπάκουοντος ἡμῶν καὶ ἐλέησον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς πρώτης ἑκατοντάδος, τοῦ Κύριος ἐλέησον. Σφραγίζοντος δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς ἐνάρξεις μετὰ τοῦ τίμιου σταυροῦ τρίς. Είτα κλίνει τὴν κεφαλήν, δοσον σπιθαμῆν ἀπέχειν τῆς γῆς, καὶ κατὰ μικρὸν ἀνισταται μέχρι συμπληρώσεως τῆς ἑκατοντάδος. Ἡνίκα δὲ φθάσῃ εἰς τὸ ἀνενηκοστὸν ἑδομὸν Κύριος ἐλέησον, ὅφει τὴν φωνὴν ὁ ἐκκλησιάρχης, καὶ αἰσθόμενος ὁ ἱερεὺς τέλος λαμβάνειν τὴν ἑκατοντάδα σφραγίζει πάλιν τρίς. Είτα στραφεὶς πρὸς τὸ νότιον μέρος λέγει· « Ἔτι δεδίμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, χράτους, νίκης, διαμονῆς εἰρήνης, ὄγειας, σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπιπλέον συνεργῆσας, καὶ κατευδώσας αὐτοὺς ἐν πᾶσι, καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν τάντα ἔχθρον καὶ πολέμιον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς δευτέρας ἑκατοντάδος, καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν δευτέραν ὑψώσιν, ὡς προγέγραπται. Εἰθ' οὖτα στραφεὶς ἐπὶ δυσμάς λέγει· « Ἔτι δεδίμεθα ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦ πατρὸς ἡμῶν, τοῦ δεῖνος, ἥγουν τοῦ προεστῶτος, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς πρίτης ἑκατοντάδος. Πληρουμένης δὲ αὐτῆς στρέφεται ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ βόρειον μέρος, καὶ λέγει· « Ἔτι δεδίμεθα ὑπὲρ πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν, ὄγειας καὶ σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. » Καὶ γίνεται ἡ τετάρτη ὑψώσις. Καὶ αὐθίς στρέφεται κατὰ ἀνατολάς, καὶ λέγει· « Ἔτι δεδίμεθα ὑπὲρ πάντων τῶν διακονούντων καὶ διακονησάντων ἐν τῇ ἀγῇ μονῇ ταύτῃ ὄγειας, σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν, εἰπιμεν. » Καὶ ἀρχόμεθα πέμπτης ἑκατοντάδος. Μετὰ δὲ τὴν πέμπτην ὑψώσιν ψάλλομεν τὸ κοντάκιον· « Ό ωψιθεῖς ἐν τῷ σταυρῷ. » Εἰθ' οὖτως· « Τὸν σταυρὸν σου προσκυνοῦμεν. Δέσποτα, τρίς. Ψαλλόντων δὲ τῶν ἀδελφῶν ἀποτίθεσιν ὁ ἱερεὺς τὸ τίμιον ἔλον ἐν τῷ τετραπόδῳ, καὶ ἀρχονται προσκυνεῖν ὁ τε ἱερεὺς καὶ ὁ προεστῶς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ τίμιου σταυροῦ. Είτα ἀσπάζονται αὐτὸν, καὶ μετὰ τὸ ἀσπάσασθαι βάλλουσι μὲν μετάνοιαν, εἰθ' οὖτας εἰς τοὺς χοροὺς, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Είτε εἰσέρχονται οἱ ἀδελφοὶ δύο δύο κατὰ τάξιν, καὶ προσκυνοῦσι καὶ ἀσπάζονται δομοίας. Ψάλλομεν δὲ στιχηρὰ ἴδιμελα, ἔως οὗ προσκυνήσωσιν οἱ ἀδελφοὶ, εἰς τὸ πιστό, καὶ τὰ ἔξης. Καὶ μετὰ τὸ προσκυνῆσαι πάντας λέγει ὁ ἱερεὺς. Σοφία, καὶ ἀπέλυσις. Ἰστόν διτὶ ἢ ἀν ἡμέρα τύχη ἡ σεβάσμιος αὐτῇ ἕστη, εἴτε Κυριακῇ εἴτε Σαββάτῳ, τυρὸν ἢ ὄντα ἢ λγθινὸν οὐκ ἐσθίομεν, εἰ μὴ μόνον ἔλαιον καὶ οἶνον. « Όρα ὅτι ταύτην τοῦ σταυροῦ τὴν νηστείαν περιεκτικὴν ἔχει, καθώς τινες παραδίδοσι, τὴν

Α ποιότητα μὲν παραδηλῶν τῶν βρωμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ὥρας.

Ibid. [Κατὰ τὰς τῶν μηρῶν ἐκάστων ἀρχὰς. Geminam aquam benediciam. prædicant Graeci, majorem et minorē, μεγάλον καὶ μικρὸν ἀγιασμόν. Illa pervigilio, nec non ipso Theophaniorum die in missa conficitur, tunc 337 mensis eiususque principio. Illa Christi nōmīne, hæc Deiparae benedicuntur. Illa penitentibus probibita, comedentiis vel abominandis quibusque expiandis nec non dæmonibus terrendis consecrata; hæc privatis aliis usibus communibusque rebus sanctificandis dicitur. Utriusque benedicenda ritum et officium exhibet Græcorum Euchologium. GOAR.]

Ibid. Pro quinto Januarii legendum est sexto: eo enim die flebat iste ἀγιασμός. Nec hujus emendationis alium do auctorem præter ipsum Codinum, qui c. 8, ubi de festo Epiphaniæ agit, hagiasmum istum ipso die festo Epiphaniæ peragi diserte scribit; ut taceam libros rituales Græcorum. GRET.

Ibid. [Ἐρ τῇ ἀγιασμῷ. Codices alli ἐν τῇ πέμπτῃ. Nec hi vel illi aberrant: sicut enim aqua benedicta tum pervigilii Theophaniorum vespere, Januarii die 5, tum in Theophaniorum missa, die 6; de quo disse-ruimus in Euchologicis.

Ibid. [Ἡ ἀκολούθα τοῦ ἀγιασμοῦ prolixior est quam quæ hic attexatur. Post preces hoc pacto sanctificatur ex Euchologio: Λαβὼν τὸν τίμιον σταυρὸν ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὰ ὄντα τὸ τρίτου, κατάγων καὶ ἀνάγων αὐτὸν δρθιον. Είτα ἀσπάζεται ὁ ἱερεὺς τὸν τίμιον σταυρὸν, ὡσαύτως καὶ πᾶς ὁ λαός. Εἰθ' οὖτας ἔρντεις πάντα τὸν λαόν καὶ τὴν μονὴν μετὰ τοῦ ἀγιασμοῦ. Ad Euchologium, benigne lector, permille te remitti. GOAR]

Ibid. Οἰνοχεῖον hic aliter accipiendum puto quam supra c. 7 p. 62, v. 8, ubi de Panagia sermo erat. Junius nimiris fabriliiter interpretatur σκεῦος instrumentum et κινθώνον pocalum et cenocheum viariam capedem. Quam venustum vero illud? Cum participat imperator consecrationem ex poculo. Libenter tamen scirem quo animo hæc de S. Cruci et alia plurima in hoc libro legisset vel vertisset Junius, tum adeo a Calvinianis institutis abhorreant? GRET.

Ibid. [Οἰνοχεῖον. Ejus gernianam significantiam habebit superius positam.

P. 79. [Πάντων αὐθίς βιωτῶν τὸ πολυχρόνιον. Vix beneficium conferas Græcis quin tibi confessim ex animo rependant benedictionem. Hinc usitatæ voces illæ: Καὶ τοῦ χρόνου, etiam anno sequenti idem mihi beneficium conferas. Ό Θεός να σου τὸ πληρώσῃ, idem tibi rependat Deus. Ό Θεός σου συγχωρήσῃ, in mercedem remittat tibi Deus tua pecata. Τοῦ χρόνου καὶ τοῦ δίλλου χρόνου, post primum et secundum appum idem mihi conferas, εἴρε. GOAR.]

CAPUT X.

Observationes et explicationes in c. 15, de festis extra palatum.

Ibid. [Primum Septembri diem merito rmcenset, a Septembri siquidem annum auspicatur Orientalis Ecclesia. Gregorius cognomento Figulus Tauromitanus archiepiscopus indictionis sive anni principio, id est Kalendis Septembbris, orationem habet qua renovati praesenti die anni rationem profert: 'P̄wmaios πάλαι μὲν δὲ ιανουάριος ἡ τοῦ Ιανουάριου ἀρχὴ ἀφ' οὗ δὲ δὲ Αἴγυπτος Καλορ τὸν Ἀντώνιον ἐτροπώσασι κατὰ τὸν 338 Σεπτέμβριον μῆνα, περιφανή ποιῆσαι τὴν νίκην βουλόμενος μεταμεῖσι τὸ 'P̄wmaios θύος καὶ χρήζεται τῷ μηνὶ τὰ πρεσβεῖα καθάπερ πρωτότεια. Eadem luce indictionem mutantidi consuetudo: 'Η μὲν οὖν, scribit idem Gregorius, παροῦσα ἡμέρα κατὰ μὲν τὸ Ιανουάριον καὶ γεννμενον καὶ τελούμενον ἀρχὴ τῆς χρονικῆς ὥπραχει ἀνακυκλήσεως, Ινδικτα λεγομένη τῇ 'P̄wmaios φωνῇ. οὕτω γάρ ἔκεινοι τὸν δριςμὸν δονομάζουσιν. Tum antiqua Hebreorum religione in tubarum expiationis et scenopiegiorum festis hoc mensē celebratis laudata, subdit: Vide, queso, quanta hac, quae exigua videtur, celebritas mysteria continet; utque non sine divino consilio mensis ille September a Latinis sit dictus, non modo quia septimus est, sed etiam quia σεπτέμβριος, hoc est religiosus ac veneratione dignus est. Illud vero præterea considerandum, multorum celebritates sanctorum in eundem illum diem, qui initium ac coronidem anni comprehendit, incurere, qui nobis ad hanc vitam cum virtute traducendam adjutores esse solent. Omnim primo memoria illius in synagoga Christi Domini lectionis repetimus; tum sacrosanctam Dei Matris imaginem veneramus: sed et Iesu Nave et septem incruentorum in Epheso martyrum et sanctorum quadraginta virginum, et Callistæ, Evodis atque Hermogenis non minus fide quam natura germanorum anniversarium agimus diem. Præter quos Stylites ille Symeon relut clarissima fax ei celebritati prælucet ab his omniibus quædam in hoc anni principium redundat; unde et insolitam in eo Græcorum imperator ostentat religionem.

Ibid. [Μετὰ Διταρετας. Συῖτις λιτανεῖα λιτῇ, πράκτησις τυλο παραχάλεσις supplicatio inter ambulandum et procedendum facta, περίπατος processio. Primum processiones, ad quas tum patriarcha tum imperator convenirent, depingit Theophanes in Marciano: 'Ἐν ταῖς λιταῖς τοῦ Κάμπου πεζῆς ἔκβει πολλὰ τοῖς δεομένοις εἴ ποτῶν. Οὐθεν τοῦτον δρῶν δ πατριάρχης Ἀνατολίος καὶ αὐτὸς οὐκ ἔτι φορεῖ φερόμενος; κατὰ τὸ Εθος; διτάνευεν, διλάδε πεζός. Idem: 'Ο δὲ Αἴλουρος; συναγαγῶν ἀπάκτους Ἀλεξανδρεῖς ἐνδημοῦντας ἐν τῷ Βυζαντίῳ, τὸν τοῦ παλατίου λιτανεύων ἥλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐποχούμενος δνε. In Justiniano: Γέγονε τὰ πρώτερα ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἔξηλθεν ἡ λιτή ἁπλῆ ἁγία; Ἀναστατας, καθημένου Μηνᾶ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ αὐτοῦ ὁρματι καὶ τοῦ βασι-

A λέως συλλιτανεύοντος τῷ λαῷ. In eo leim: 'ΙΠΠΩΝ: δὲ πτοσοκοπος Μηνᾶς μετὰ τῶν ἀγίων λειψάνων καθημενος ἐν ὁρματι χρυσῷ βασιλεικῷ διελθὼφ. Et infra: Γεγνάσετά ἐγκαίνια τῆς ἀγίας Ειρήνης πέραν ἐν Συκαλε (nunc Galata), καὶ ἔξηλθον τὰ ἄγια λειψάνα ἐκ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο πατριαρχῶν Μηνᾶς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀπολλιναρίου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐκάθισαν ἀμφότεροι ἐν τῷ βασιλικῷ ὁρματι, κατέχοντες ἐν τοῖς γόνατιν αὐτῶν τὰ ἄγια λειψάνα. Theophanes idem: 'Τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὸ δεύτερον, ἡ δὲ παννυχίς τῶν αὐτῶν ἐγκαίνιων γέγονεν εἰς τὸν ἄγιον Πλάτωνα. Καὶ ἔξηλθεν δὲ πατριάρχης τῆς ΚΠ μετὰ τῆς λιτῆς, συμπαρόντος καὶ τοῦ βασιλέως, καθεζόμενος; ἐν τῷ δικαιατι καὶ φέρων ἀποστολικὸν σχῆμα καὶ πρατῶν τὸ ἄγιον Εὐαγγέλιον. Sacras imagines in processiōnibus ab antiquo delatas sileo. Προστρέψθαι μετὰ σταυρικῶν σημειῶν καὶ σεπτῶν ἐκτύπων Χριστοῦ ἐν πανηγύρεσιν εἴθισται καὶ πομπαῖς, ait Nicetas in Murguphilo.

Ibid. [Τὸ πορφυροῦ κιόνιον. De qua Nicerhorus Callistus viii, 32: Τὸν σεβάσμιον καὶ θείον σταυρὸν ἐπὶ πορφυρῷ Ὦραιον ἀνίστα κίονι: ἐν τῷ Φιλαδέλφῳ οὐτωσι πας εἰρημένω. De eadem Origines CP: Τὸν δὲ εἰς Φιλαδέλφον δυτα σταυρὸν ἀνέστησεν δ ἄγιος Κωνσταντίνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου, διὰ λιθῶν καὶ όλων, κατὰ τὸν σταυρὸν ἥτοι τύπον δι εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ, καὶ ἐποίησε στήλας τῶν οὐάνων αὐτοῦ, quod ibi e via redeuntes 339 sese data salute snerint amplexati, unde et Φιλαδέλφου nomen loco factum est, ad si: istram fori partem, ex iisdem CP Originibus: 'Οτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οι υἱοι εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Κοιλα.

P. 80. [Ἐψ' οὐδ σταυρὸς Ισταται. Suidas v. Σταυρός: 'Ἐπι τὸ βρέσιον τοῦ φύρου μέρος Ιστατο, οὓς εἶνεν αὐτὸν Κωνσταντίνος, χρυσέμπλαστος, ἐν τοῖς ἀκρωτηριασοῖς στρογγύλοις μήλοις, Ενθα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοι αὐτοῦ καθεωρῶντο χρυσέμβαφος, hoc est statuis deauratis donali.

Ibid. [Ο πάλαι φόρος. Simocatta, I. 1: Περιλαμπρος δούτος χῶρος τῆς πόλεως. Alias vulgo παλητηριον, ubi res quævis veniunt exponuntur.

Ibid. [Ἀκέρχεται δ βασιλεὺς. Sive oratus ad ecclasiā sive συλλιτανεύων procederet imperator, utrobique πρελευσιν habebat, cunctque ipse Imperatoriis insignibus, comitantibus aulicis propriis cuique officio vestibus ornatis, populo gratulante et obviam procedente agebant. Imperatore Nicerhorum describit Luitprandus in legatione ἐν προσλεύσει ad magnam Ecclesiā prosectorum, imperatricem Ireneū Gedrenus: Τῇ δευτέρῃ τοῦ ἀγίου Πίστης ἀπελθοῦσα ἡ βασιλίσσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύκον γνομένῃ προελεύσει εἰς τοὺς ἄγιους Ἀποστόλους· δεῖλης δὲ προῆλθε ἐν ὁρματι χρυσῷ ἐποχουμένη τέτσαριν ἵπποις, κρατουμένη ὑπὸ πατρικίων, βρύστα ὑπατεῖσαν ἐν τῇ μέσῃ πολλήν. Leo Grammaticus, vel quisvis aliis, in Leone Armenio: Καὶ

προειδόν ἐν τῇ Χριστοῦ γεννήσει ἐν τῇ ἑκκλησίᾳ εἰσῆλθεν ἐν τῷ θυσιαστησίῳ. Φθαράς δὲ καὶ τῆς ἕορτῆς τῶν Θύτων προτίθεν δομοῖς, καὶ εἰσελθὼν οὐ προσεκύνησεν. Cedrenus in Leone Sapiente: Συνέθους δὲ προελεύσεως γενομένης κατὰ ήμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ. Eustathius tandem ad II. I: Πομπή, θραύαμβος, δν προέλευσιν ἡ κοινὴ γλώσσα καλεῖ. **A** *An idem sit προέλευσις quod πρόκεντος, de quo Cedrenus in Justino II: Αὕτης βραχέλως ἐπὶ πρόκεντον, non existimo: Προέλευσιν enim non reperies nisi pietatis vel ob accepta beneficia tripudiantis vel ad depellenda mala deprecantis gratia susceptam, πρόκεντον vero non sumpnium ad solam pompa et fastum, imo quandoque ad luxum. Leo Grammaticus in Leone Sapiente: Λέων πρόκεντον ἐποίησεν εἰς τὰ Δαμιανοῦ. Συνέθος δὲ Ζαούτζα καὶ παραδύναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ, Θεοφανῷ δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ οὐ παρήν ἐκεῖσε, ἀλλ' ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἀγίᾳ σορῷ προσεκαρτέρει εὐχομένη. Sequitur: Δόξαντος οὖν τοῦ βασιλέως μεντοὶ ἐκεῖσε. Certe in solita ecclesiæ processione non suisset moratus, nec secum pellicem duxisset, aut interim ejus uxor in oratione diutius perseveraret. Fasti Siculi: ἐποίησεν Λέων πρόκεντον (lege πρόκεντον cum aliis) μῆνας ξεῖ. Processio ecclesiastico ritu peragenda, tantum spatium non requirit. De processu principum et magistratum cum dignitatum insignibus Pancrollus in notitiam Orientis c. 22. GOAR.]*

P. 79. Tomo III de S. Cruce, l. i, c. 26, descripsi nummum, in enjus altera parte visitur Joannes Paleologus imperator Cpolitanus ad columnam crucigeram venerabundus et supplicabundus, sine dubio ex hoc more Kalendarum Septembrium. Vide l. c. De S. Cruce. De columna porphyretica consule quæ scripsimus tom. I, De S. Cruce. l. ii, c. 45, ex Nicephoro et Cosino in Originibus Cpolitanis. Superest hoc itidem ævo hæc columna porphyretica. Exstat ex regione diversorii, inquit Dousa in suo Cpolitano Itinerario, vel potius in Encomio Melitii cuiusdam patriarchæ Græcanici, vel in satyra, qua Jesuitas insectatur, in quo Cæsaréos oratores hospitari mos est, columna Constantini purpurea, in cuius summitate spondylus aedificatus est, in qua ejusmodi inscriptio apparel:

340 Τὸν θεῖον ἔργον ἐρθάδο φθαρὲτ χρόνῳ,
Νεοὶ Μαρούνηλ εὐσεβῆς αὐτοκράτωρ.

Est hic Emmanuel autepenultimus ex imperatoriis Cpolitanis: nam post hunc secentus est Joannes, qui concilio Florentino interfuit, post istum Constantinus, sub quo Cpolis in Turcicam servitutem venit. Iujus porphyreticæ columnæ inveniunt etiam, eodem serme quo Dousa modo, Salomon Swigerus, prædicans Noricus, l. ii sui Hodieporici c. 57.

Quid acciderit, quando Andronicus senior imperator Cpol. cum clero et populo Kalendis Septembribus ad columnam porphyreticam supplicabat, docet nos Gregoras ad calcem libri vi i, cuius verba

A reddo: Sub quartam ejusdem diei (nimis primi Septembbris) horam, sacris imaginibus veteri more una cum imperatore patriarcha et episcopis ad porphyreticam columnam congregatis, cuius sacra crux insistit, cum sacrū hymni canerentur, porcus aliquando elapsus subito in medium psallentium chorū insilens, multo cœno inquinatus, et varie huc atque illuc vagatus rix tandem excessit. Id prudentioribus confusionem quandam Christi Ecclesiæ et factionem significare visum. Qualis confusio et factio paulo post secuta est, capta ab Andronico Juniore Cpoli. Grets.

P. 80. [Ἐκεῖσε τελουμένην ἀκολουθιαν. Partem ejus habes in Euchologio nostro fol. 810 et in Meno 4 Septembbris ejus memoriam celebrante his verbis: Ἡ δὲ τοῦ ἐμπρησμοῦ μνήμη διὰ τὸ συμβῆναι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν γενέσθαι ἐμπρησμὸν μέγιστον ἐν Κωνσταντίνου πλειστοὶ ἐπὶ Λέοντος μεγόλου βασιλέως καὶ πυρποληθῆναι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πόλεως ἐπὶ ήμέρας ἐπτά. Cedrenus de illo incidentia in Leone memorato. GOAR.]

Ibid. Celebrant Græci hoc festum cum Latinis 8 Septembbris. In monasterio Libis sepultus est Andronicus senior, olim imperator, sed biennium ante vitæ finem monachus. Cadaver ejus in Libis monasterium est perlatum, quod mater ejus domina Theodora renovarat, inquit Gregoras extremo l. ix sua Historiæ. Eadem serme Cantacuzenus, 1, 40. Observa Junium mala fide μονήν vertere aedem, cum sit monasterium: errat interpres, hoc est Junius, qui aedem reddit, inquit ipsemet Meursius. Grets.

Ibid. [Monasterium a Theodora Michaelis Pakenlogi uxore reparatum, ubi sibi sepulerum instauravit filius Andronicus, et inferias novem diebus (numero mortuis dicato) persolvi mandavit. Gregoras, ad l. ix calcem: Τὸ ἐκεῖνου νεκρὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Λιβδὸς ἐπικεκλημένην ἀπήνεγκαν, ἵν τῇ μητῇρι αὐτοῦ Θεοδώρᾳ ἀνεκαίνισεν. Ἐνθα δὴ καὶ τὸ πένθος, κατ' Έθος, ἐπὶ ἐννέα ήμέρας τετέλεσται. A Constantino Libes fuerat prius exstructum Leone Sapiente imperante. Grammaticus Leo: Λέων δὲ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβδὸς ἐν τῇ μονῇ τῇ αὐτοῦ τῇ οὔῃ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ τοῦ ποτῆσαι τὰ ἔγκατα καὶ ἀριστῆσαι προσεκλήθη. GOAR.]

Ibid. S. Demetrii martyris, cui cognomentum Myroblyta, festum celebrauit Græci 26 Octobris. Hoc ergo die imperator ad monasterium in honorem S. Demetrii a Palæologis aedificatum sese conserebat. Grets.

341 *Ibid. [Μορίγρ τῶν Παλαιολόγων. A Palæologis nomen sortitus monasterium opes, proventus, aedificia, ornamenta quævis, ab eis primum imperii sedem occupantibus debuit accepisse. GOAR]*

Ibid. Natalem S. Chrysostomi obeunt Græci 13 Novembbris.

Ibid. Veriti, in presentatione. Sic enim res intelligitur. Celebratur a Latinis pariter et Græcis 21 Novembbris. Monasterii τῆς Περιθέπτου μεμι-

uit Gregoras l. vii, et Pachymeres, l. v. Erat monasterium sanctissimae virginis Mariæ, quam Græci περιβλέπου, hoc est spectabilem seu admirandam, vocant. In hoc festum partim existant, partim adhuc in bibliothecis latent multæ Græcorum homiliae. GRET.

Ibid. [De hoc monasterio Cedrenus in Romano Argyro: Ἀνατρέθετς δὲ Ρωμανὸς βασιλεὺς, θάπτεται ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεουργηθεῖσῃ τῆς Περιβλέπου μονῆς. Scripsit superius: Οὐ δὲ βασιλεὺς Ρωμανὸς τὸν οἶκον τοῦ Τριακονταφύλλου ἔχων ηδάρενος εἰς μοναστήριον μετεσκεύασεν ἐπ' ὀνόματι τῆς δεσποινῆς ἡμῶν Θεοτόκου. Quibus sumptibus et quia magnificientia exstructum Cedrenus prosequitur: ubi situm fuerit, docet Gregoras, vii, 18; a Nicephoro Botaniate reparatum Zonaras refert ad ejus Vitæ calcem. GOAR.]

Ibid. Festum S. Basilii celebrant Græci Kalendia Januarii, hoc est ipso circumcisionis die.

Ibid. Festum Occursus seu Purificationis nobiscum celebrant Græci 2 Februarii. Blachernense templum, suburbanum erat ad littus maris, conditum a Pulcheria imperatrice. Opus enim ejus est, inquit Nicephorus, xiv, 2, sacrum Dei Genitricis templum, quod Blachernæ dicitur, dignum illa ipsa Verbi Matre, quod inhabilaret domicilium. Cujus divinum tumulum et sepulcrales fascias inventas cum veneratione maxima ibi reposuit. (Cedrenum in Marciano confert Goar.) Magna religione templum id Byzantini colunt, inquit idem Niccphorus, xviii, 38: dicitur namque et creditur vestes Mariæ virginis et partem quamdam admirundæ illius zonæ capitisque etiam amiculum in ærea urna ibi asservari. De vesta d. Virginis reperta vide eundem Nicphor. xv, 24. GRET.

Ibid. [Μέχρι τῶν Υψηλῶν. De palatiis Blachernensis parte, cui nomen Υψηλά, dictum superius.

P. 81. [Πέτερμα esse palati locum quo imperator πέζει, manifestat cap. 5, ideinque declarat nota ad p. 29. GOAR.]

Ibid. Festum S. Georgii martyris celebrant Græci 23 die Aprilis. Manganensis monasterii mentione Cantacuzenus, l. i, c. 50 et 59, et l. iv, c. 16 et 42 et 45, in quo aliquandiu Cantacuzenus, deposito imperio, vitam monasticam egit. Ejusdem aliquoties mentio fit in Historia Nicophori Gregorii. In hac processione ad Manganam die S. Georgii Constantino Duce imperatori insidiæ structæ sunt, quas tamen ipse feliciter evasit, ut scribit Joannes Europolata. Monasterium Manganense exstruxit Monomachus imperator, testibus Cedreno et Europolata; ubi etiam sepultus est. GRET.

Ibid. [Cedrenus de Manganis loco: Ήργον Βασιλείου τοῦ βασιλεῶς καὶ ὁ λεγόμενος οἶκος τὰ Μάγγανα καὶ δὲπερος δὲ νέος καλούμενος. Quas, ut subdit, eo proposito erexit, ne publicos redditus in usus privatos verteret. Eam ob rem redditus eis ex agriculturæ proveniibus constituit 342 idoneos, unde imperatoris convivio pro se et iis qui toto anni

decoratu invitarentur, sufficientes et juste parti sumptus suppeditarent. Procul itaque erat a custodiendis bellis instrumentis, ut Kylander et alii sunt opinati; nec χωράτωρ τῶν Μαγγάνων, quem cum aliis in Isaaci Comneni Zonaras et Europalates memorat, alius erat quam qui domus bujuscet et redditum ejus curam haberet. Turrim sive propugnaculum ponit extra urbem in Manganorum planities Cauciæzous, iii, 72, eamque adeo muniam c. 80 et 87 affirmat ut urbem CP. vel tueri vel oppugnare posset. Monasterium illic loci construxit Monomachus Constantinus, legiturque apud Cedrenum κείμενος ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεουργηθεῖσῃ μονῇ τῶν Μαγγάνων, subdiuturque: Καὶ δὲ μὲν βασιλεὺς ἀποθανὼν ἐν τοῖς Μαγγάνοις ταφῆς ἦτας τῆς Βιχούσης. GOAR.]

P. 81. Festum Constantini et Helenæ imp. celebrant Græci 21 die Maii. GRET.

Ibid. [Constantinum non sanctum modo sed et Ιεραπολον Græci prædicant ob propagalam et defensam ejus studio fidem. Templum SS. Apostolis in utraque Roma edificasse cunctæ loquuntur historiæ, et in eorumdem limine capsam porphyrelicam Romanam eidem in sepulcrum concessam. GOAR.]

Ibid. Natalem diem S. Joannis Baptiste obeunt Græci nobiscum 24 die Junii. Monasterii cui Petrus nomen, meminit Cantacuz. iii, 55. GRET.

Ibid. [Petra-nomen monasterio. Μονὴ προσαγρευμένη Πέτρη, scribit Cantacuzenus, iii, 55. Έδει illa sacra Basilii Macedonis opus est, δέ quo Cedrenus: Καὶ τοὺς δύο τοῦ Βαπτιστοῦ σηκώνς ἐν τῇ Στροβίλῳ καὶ Μαχεδονιανάκῃ, τοὺς μὲν ἀνωκόδημης τὸ πλείστον, τὸ δὲ ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν. Petram vero ad monasterium, cui nomen imponit, sitam στροβίλου figuram referre vident qui etiam hodie CP. oculis circumlustrant. GOAR.]

Ibid. Apud Græcos tricesimus dies Junii omnibus simul apostolis dicatus est. GRET.

Ibid. [De Apostolorum festo solemnissimus CP. celebrato hæc Theophanes: Φῆπτος συγκλητικὸς Ρώμης ἀποταλεὶς πρὸς Ἀναστάσιον διὰ τινας χρεας πολιτικὰς τὰς μνήμας τῶν ἀγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου πανηγυρικάτερον ἐπιτελεῖσθαι: ἤτιστο. Ο καὶ χρατεῖ μέχρι καὶ νῦν. GOAR.]

Ibid. Festum Transfigurationis agunt Græci 6 Augusti. In monasterio Pantocratoris sepultus est Manuel Comnenus imperator, ut scribit Nicetas ad calcem libri vii De rebus Emmanuelis. GRET.

Ibid. [Irenem Andronici senioris uxorem in hoc monasterio sepultam narrat Gregoras vii, 16; regiam sepulturam dederat prius Manuela Comneno, ut auctor est Nicetas in ejus Vita. A Basilio Macedone primo constructum et anno censu suis donatum auctor est Cedrenus: Ἀνήγειρε δὲ (ναὸν Βασιλείου) καὶ ἐκ κανῆς ἐν ταῖς βασιλεῖοις αὐλαῖς εἰς ἱνομα τοῦ Δεσπότου Σωτῆρος Χριστοῦ. Et infra: Καὶ δλλους δὲ πολλοὺς θεοὺς ναοὺς

ἐντὸς τοῦ παλατίου ἰδομήσατο εἰς δύομά τοῦ Σωτῆρος;
Χριστοῦ. ΓΟΑΡ.]

Ibid. Die 15 Augusti agunt Latini cum Græcis *assumptionem D. Virginis*. Græci, ut apparet ex Menæis et Menologiis, vocant hoc festum κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης τῆμῶν Θεοτόκου. Et hoc iuncto exstant Patrum orationes in hoc festum, ut B. Damasceni 343 et Andree Cretensis. Mortuam ergo volunt 15 die Augusti; adduntque eodem die resurrexisse et animo simul et corpore in cœlum assumptionam esse. Quare post supradictum de *Dormitione* titulim subiungunt Menæa: Τῷ αὐτῷ μηνὶ πεντεχαῖρᾳ τῇ σεβασμίᾳ μετάστασις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης τῆμῶν Θεοτόκου καὶ δειπνοθένου Μαρίας. Eodem ergo die et obitum et ad cœlos, reducta in corpus anima, abiit sanctissima Deipara. Quod etiam Latina Ecclesia sentire videtur, quæ die 15 Augusti *Assumptionem* B. Virginis solemnē ceremonia celebrat, tametsi de *Dormitione*, utrum eodem die an aliquo præcedente acciderit, nihil tradit. Latini quidam martyrologi, ut Ado et Usuardus, *Dormitionem*, non *Assumptionem* indigitant; cujus causa scriberet in illos insurgit Baronius anno Redemptoris 48, eosque provocat ad antiquissima Romani Martyrologii vestigia, ubi non *Dormitio* sed *Assumptio* legatur. Veniam det magnus Annalium conditor, si quid dixero pro supradictis martyrologiis. Romanum Martyrologium omnium aliorum vetustissimum, sæpe a Baronio desideratum sed nuspiciam repertum, nuper denum studio Heriberti Rosweydi nostri publicatum et Paulo V pontifici maximo inscriptum, hoc, inquam, Martyrologium 15 die Augusti hanc inscriptionem præfert: *S. Mariae Dormitio*. Si ergo martyrologi illi primævum hoc Romana Ecclesiæ *Martyrologium* secuti sunt, quid peccarunt? Nec mirum, quia forsitan illis *Assumptio* Deiparæ cum corpore et anima tam liquida non fuit quam nobis est bodie, quia veritas paulatim magis atque magis eruitur et elucidatur, ita ut quod prioribus sæculis obscuriusculum habeatur, id posteris temporibus clara in luce reponatur. Accedit quod Rabanus et Noikerus in suis Martyrologiis appellatione bodie Latinis consueta utantur: apud utrumque enim leges *Assumptio B. Mariae genitricis Dei*, ut et apud Bedam. Quare, ut in semitam revertamur, beatissimam Virginem eodem die mortuam, sepultam et a mortuis excitatam cum Græcorum Menæis credimus, licet Damascenus resurrectionem tertio demum ab obitu die statuat in oratione de *Assumptione B. Mariæ*. Tametsi probabilius isti quam alii apud Bedam, qui Assumptionem Deiparæ ad ix Kalendas Octobres, hoc est ad 24 diem Septembri, referunt, ita ut inter mortem ejus 15 Augusti, quæ fuit prima *Assumptio*, nempe secundum animam, int̄cesserint quadraginta dies usque dum anima cum corpore rursus cingulata resurrexit cœlosque petivit. Verum haec omni verisimilitudine careri, et adversantur tam Latinæ quam Græcæ Ecclesiæ; recteque nota Baronius in *Martyrologio Ro-*

A mano ad diem 15 Augusti illud de secunda Assumptione esse assumendum non a Beda, sed a mala quapiam manu. Nec consuetudo Germanorum tricesimum assumptæ Virginis celebrantium quidquam hanc persuasionem juvat: non enim id faciunt quasi trigesimo demum die rediviva in cœlos exaltaa fuerit, sed totis illis triginta diebus assumptione in cœlum statim a morte facta decantatur. Græci non agunt 344 hunc tricesimum, ut patet ex Typico S. Sabæ, ex Menæo in Augusto et Septembri. Est devotione Germanica, et existat in plerisque Missalibus et Breviariis, in Eystettensi, Ratisponensi, Salisburgensi, Frisingensi, Curiensi; multisque locis, summo mane per triginta illos dies canitur officium de B. Virgine, *Gaudemus omnes etc.*, frequenti populo occurrente. Et hic Ingolstadii quotidie per triginta dies ex congregationis Academica fundatione litaniæ et aliæ cantiones canuntur in templo D. Virginis, idemque fit in Mauriana parochia. Et quamvis, ut aliqui objiciunt, a Græci etiam schismaticis ortum haberet, quod tamen securus est, non ideo improbanda esset haec consuetudo; nam et a schismaticis bonum aliquod institutum proficiunt potest. Est ergo a Germanis hic mos, qui defunctis tricesimum agere solent; et alicubi si quis honestior mortuus est, non tantum parentant illi tertio septimo et trigesimo die, sed quotidie habitu lugubri ad missam et ad vespertas eunt, et offerunt ad altare quidem pecuniam, ad cenotaphium vero (*aus der baar*) vinum, panes, etc. Germani ergo venerationi divæ Virginis addictissimi etiam per tot dies parentare voluerunt divæ Virgini, non lugubriter ut mortuæ, sed hilariter ut in cœlos assumptæ: hinc non audiuntur funebria cantica, sed omnia ad letitiam comparata.

P. 81. Decollationi S. Joannis Baptiste sacer est dies 29 Augusti tam apud Græcos quam apud Latinos. In hoc festum variz exstant Græcorum Patrium homiliae. Non pauciores forte adhuc in bibliothecis cum lineis blattisque bellum gerunt.

P. 82. Secundo die Julii agunt Græci anniversariam memoriam depositæ in templo Blachernæ vestis Deiparæ virginis sub Leone et Verina impp. Vide Menæum dicto die Julii. At 31 die Augusti agunt iudicem Græci anniversariam memoriam depositæ zonæ Deiparæ virginis in templo Chalcopratiorum. Vide Menæum dicto die Augusti et Nicephor. xiv, 49. Sed de quo festo accipiendum quod Codinus scribit? Videtur de priore, quandoquidem depositionem venerandæ vestis nominat; et imperator ad Blachernas hoc festo ibat, ubi vestis illa deposita. Cur ergo Codinus id non recensuit suo loco, hoc est in Julio? Causam dicat qui notam habet: ego mihi ignotam fateor. Nisi forte legendum h̄o τῆς τιμίας ζώνης. Sed tunc obstat templum Blachernum, ad quod hoc die imperator cum suis palatinis itabat: at zona Deiparæ asservabatur in templo in Chalcopratiorum condito, ut testatur Menæum. GRET.

Ibid. [Miratur nec immerito Gretserus, cur, cum memoria depositæ in templo Blachernensi vestis Deipare virginis sub Leone et Verina imp̄. 2 Iulii celebretur, Augusti vero die 31 Graci anniversarum depositæ zonæ ejusdem Deiparæ in templo Chalcoptoriorum peragant, imperator celebrata Joannis Prodromi decollatione ad Blachernas adoratum ire scribatur, festo depositæ vestis quod Julii 2 præterit peragendo. Vel si aliud retro dictam decollationem occurreret, aliud a deposita zona in Chalcoptorii colenda nusquam animo deberet obversari. *Causam dicat, 345* ait Gretserus, qui notam habet. Profert eam, non iure, me quidem judge, editis operibus iam clarus noster Franciscus Combesis notis in Encomium in depositionem zonæ virginis Deiparæ propediem lucem aspecturum. Mentio sit, ait, de Blacherniarum templo, in quo etiam erat portio quædam illius zonæ, simul cum vestibus, ut Nicephorus, xviii, 38, testatur. Subdit: Potuit, tametsi erat ea die præcipitus conventus in Chalcoptoreis, etiam in Blachernis esse, ubi nec sacra zona decesset, conjuncta illi vesti sacræ, conjunctamque proinde habens religionem ac laudem. In Encomio illius, quod evulgit et elucubrat, proœmio allatæ sententiae reperio argumentum his verbis: "Ostete mihi tunc ἡρώης μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴς τιμίας; ἐσθῆτος τῶν ἑπαίνων συνερχόμενος αὐτῷ (χρή)· καὶ γάρ ἀλλως οὐδὲ δισίως ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα τῇ μνήμῃ διελεῖν, ἀλλ' ὅπερε ἀμφοῖν ἄμα χρῆσθαι πρὸς τὴν ἐν σφράγισταις ζωὴν ἡ πανάμωμος πιστεύεται, οὐτως δεῖν καὶ ἥμας οὐκ ιδίᾳ, κοινῇ δὲ τὸν πρέποντα τούτοις αἰνον ἐξυφάννεται. Alias congruas rationes ibidem deducit encomiastes. GOAR.]

Fascias sepulcrales B. Virginis reposuit Pulcherria imperatrix in templo Blachernio, teste Nicephoro, lib. xiv, c. 2. Fasciis infantia, quibus Christus infans involutus est, honoravit et ornavit templum τῷ Ὀδηγῶν, ut eodem loco idem Nicephorus scribit. Baronius tom. I anno Christi primo n. 8 dicit in honore: *fasciarum*, quibus infans Christus involutus est, diem festum apud Græcos institutum esse 31 Augusti. Casaubonus, Baronii conductitius calumniator, dicit in Ritualibus Græcorum libris nihil haberit de festo *fasciis* dicato, sed tantum zonæ. Ut id ita sit, diem tamen hunc *fasciis* quoque sacrum suis testantur duo auctores Græci, Germanus et Euthymius, qui in Græcia vixerunt et orationibus encomiasticis, quæ exstant apud Lippomanum et Surium, festum hoc illustrarunt. Occinit criminator non esse credendum Euthymio et Germano. Et nos Genevensi ex lustro vociferanti Casaubono credimus! Cur ergo in Ritualibus libris nulla mentio? Opinor, quia sacræ *fasciæ* festi sacræ zonæ tantum appendix erant.

P. 82. Dominica orthodoxyæ est prima Dominica Quadragesimæ, ut manifestum est cum ex aliis Græcorum ritualibus libris, tum ex Typico S. Sabæ c. 42, cuius titulus est Διάταξις τῆς πρώτης Κυριακῆς τῶν ἀγίων νηστειῶν ἦτοι τῆς ὁρθοδοξίας.

Prima verba capitilis hæc sunt τῇ Κυριακῇ τῆς ὁρθοδοξίας. Causam appellationis hujus ita breviter, et suinma sequens vestigia, narrat Philotheus patriarcha Copolitanus in homilia prima Quadragesimæ Dominicæ recitata: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ καὶ πρώτῃ τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐπάτειν παρέλαβε τὴν ὁρθοδοξίαν ἥτοι τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἀγίων εἰκόνων, γενομένην παρὰ Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρας τῆς τούτου μητρὸς τῆς μακαρίας βασιλίδος καὶ τοῦ ἀγίου Μεθοδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Γέγονε δὲ οὗτος Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας κρατήσαντος ἡ τῆς εἰκόνης μαρτίας ἥριστο καὶ ἐπαρρήσιάσατο αἱρετοῦς. Ἐκείνου δὲ τὸ ζῆν κακῶς ἀπορθῆσαντος δὲ ἔκεινον οὐδὲς Κωνσταντίνος διοικώνυμος τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς αἰρέσεως διάδοχος γίνεται. **346** Κάκεινον δὲ αἰσχρότερον τελευτήσαντος δὲ ἐπὶ τῆς Χαζάρας οὐδὲς ἔκεινον εἰς τὴν βασιλείαν καθίσταται. Ἐπειδὲ καὶ οὐτος τὸ ζῆν ἔξεμέτρησεν, Εἰρήνη καὶ Κωνσταντίνος τῆς ἀρχῆς κλήρονόμοι γίνονται. Οὗτοι δὲ ὑπὸ Ιαρασιώ τῷ ἀγρωτάτῳ πατριάρχῃ καθοδήγησαν τὴν ἑβδόμην σύνοδον συγκριτοῦσι, καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀπολαμβάνει καὶ τὸν ἁυτῆς περιτίθεται κόσμον. Τούτων δὲ τῶν τῇδε ἀποχωρησάντων, διὰπο γενεκοῦ Νικηφόρος εἰς τὴν βασιλείαν ἀνάγεται, εἰτα Σταύριος δὲ οὐδὲς, μετὸν δὲ Μιχαὴλ ὁ Ραγκαβὲ τὰς ἀγίας εἰκόνας τεθέμενος. Τὸν δὲ Ραγκαβὸν Μιχαὴλ δὲ Οηρώδης; Λέων δὲ Ἀρρένιος διαδέχεται, καὶ τὴν δευτέραν οὐτος εἰκόνην μαρτίαν διεγείρει, καὶ πάλιν ἀκοσμος ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία γνωρίζεται. Τούτον διαδέχεται δὲ ἐπὶ τοῦ Ἀμορίου Μιχαὴλ, τὸν δὲ πάλιν Θεοφίλος δὲ οὐδὲς, ἐπὶ τῇ κατὰ τῶν εἰκόνων μανίᾳ καὶ οὐτος τοὺς ἀλλους ὑπερβάλλων. Τελευτήσαντος δὲ καὶ τοῦ Θεοφίλου πικρῶς καὶ βιαλῶς, ἡ ἔκεινος αὐτοῦ γος ἡ μακαρία βασιλίς Θεοδώρα καὶ δὲ ταύτης εὐσέβεστατος οὐδὲς Μιχαὴλ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς βασιλείας κλήρονόμοι γίνονται, καὶ οὔραν παρθησίες τοὺς ὁρθοδοξοὺς ἀνοίγουσιν. διθεν καὶ ἀνελθόντες τέτοιας ἀπαντες οἱ τῆς ὁρθοδοξίας λογάδες ἀπό τοις αρχιερέων λερέων καὶ μονοτρόπων περιφενῶν τὴν ὁρθοδοξίαν ἐκηρυξαν. Καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τὴν ἁυτῆς εὐπρέπειαν ἡμιφάσατο, ταύτην τὴν ἡμέραν ἐορτάζοντες σήμερον. Ήταν Philotheus. Instituebatur δε die in memoriam orthodoxie restituere processio non sine crucibus et imaginibus. Typicum Sabæ, c. 42: Λατανεύμενοι κοινῶς μετὰ τῶν ἀγίων τοῦ σταυροῦ ἤλιων καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων. Legebatur eodem die decretum concilii secundi Nicenii de imaginibus reparandis, retinendis et honorandis, Ἀπερχόμεθα, inquit Typicum, ἐν τόπῳ ὠρισμένῳ διπον δεῖ ἀναγινώσκειν τὸ συνοδικόν.

Ex his planum esse arbitror quam vere scripserit Calvinianus scholiastes Europalatæ, *Dominicum Orthodoxyæ aut junctam aut certe proximam suis Pentecostæ*. Qui juncta vel proxima, si fuit prima Dominica Quadragesimæ? Et ut maxime juncta aut proxima sisset Pentecoste, non debebat tamen conjici in 21 diem Maii, tum quia nulla Dominica

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, **A** ταῦται. Si S. Sophiae apostolorum Glachernarumque tum quia Pentecoste est festum mobili dependens a Paschate. Non ergo semper cadere potest Dominica Orthodoxia in 21 diem Maii, cum ipsa Pentecoste hunc diem vel antecedere vel subsequi possit. GRETS.

Ibid. [Ex Typico Subae brevem tibi Ὀρθοδοξίας; ita dictæ historiam descripsit Gretscherus: ornatio-rem aliam et copiosam magis tibi jamjam edet super memorialis. Combebis ex missis Regiis, cui ti- tulus Διήγησις; διελαμβάνουσα περὶ τῶν ἀγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ διῶν; καὶ διὸν αἰτίαν παρί- λαβε τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐπηστεῖ; τελεῖν τῇ πρώτῃ Κυ- ριακῇ τῶν ἀγίων νηστεῖων ἡ ἀγία Θεοῦ Ἐκκλησία. Vide Leonem Grammaticum, Cedrenum, Zonaram et alios in Michaelo et Theodora.

Ibid. [Τὸ διηγοδιάχον. Præfata Ὀρθοδοξίας Domini- nica elatis in sublime crucibus et venerandis ima- ginibus ad statutum locum processioneum ecclesia- sticam habet Orientalis Ecclesia. Ibidem Patrum antiquorum hæreses 347 olim scriptis, doctrina, voce, laboribus insectantium habita solemni ritu memoria, recensilit etiam hæresibus ipsis ac per- verso cuiusque dogmate publicato, cunctis ter- ávāθερα inclamat, et hæreticorum omnia in no- men execratur: ita dicitur τὸ συνδικὸν τῆς ἀγίας; καὶ οἰκουμενικῆς ἑδδύμης συνόδου ἀναγνώσκεται. Videendum Triodium quo integrum reperitur.

Ibid. [Ἴσταται. Vide imperatorem Ecclesie de- creta venerantem. GOAR.]

P. 82. Pridie Palmarum agitur a Græcis anniver- saria memoria resuscitati Lazarī: ejus in honorem templum exstruxit Leo Philosophus imperator teste Zonara, et in eo sacrum ejus corpus ex Cypro translatum condidit. GRETS.

Ibid. [Δικαλοῦ. Beatos omnines in varias classes distribuunt Græci. Et certe nonnullis, ut Barnaba, Luca, Stephano, apostolorum collegio connumeratis, aliis etiam iεπαποτῶν nomine honoratis, sub- jungunt iερομάρτυρας pontifices simul et martyres; μηδέ μάρτυρας (intellige λιτούς nudos ac simplices) martyres; δομολογητάς confessores nonnulla tor- menta vel exsilium pro Christi nomine passos; διειρμάτυρας monachos simul et martyres; δοίους monachos; δικαίους justos, quos confessores vulgo dicimus; παρθένους virgines; παρθενομάρτυρας virgines simul ac martyres; γυναικομάρτυρας fe- minas martyres, etc.

Ibid. [Ἐκ' ὅρθιατι αὐτοῦ μορῆτον. Cuius funda- torem Leonem Sapientem respexit alias Leo Gram- maticus in ejus Vita; Ἐκτισσεν δὲ Λεων εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους τὸν Σάγιον Λάζαρον, κατασκεύα- σας; μονὴν ἀνδρείαν εύνούχων, Ἐνθα καὶ τοῦ ἀγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀνακο- μίσας ἀπέθετο, ποιήσας τὰ ἔγκαίνια καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Ἅσχολουμένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτίσματα τῶν τοιούτων ἐκκλησίῶν παρελήφθη ἐν Σικελίᾳ τὸ Ταυρομένιο; διὸ τῶν Ἀθρων.

Ibid. [Τὰς τις ομέρας ἐτοῖς μορυστηρίοις ἔσφ-

τημένης ecclesiastis, alias hic recensitas, si quas ex devotione statutis diebus pergit imperator, mo- uachis assignatas ac imperatorum magnificentia extrectas, sicut et e catholicis tres enumerafas, obserbabis.

Ibid. [Πλάδιον. Regium vexillum imperatore ab- sente obliquum, præsente rectum tenetur.

Ibid. [Ἄπτεται λαμπάδα ἐξ τοῦ διβελλίου. Quid illud ritus, cereum vel lampadem in vexillo accendere? num recte harrioler, amice lector, judex esto. In ænis figuris huic operi sparsim appositis (describunt illa Gr. corum imperatorem Joannem ultimum ad Florentinam synodum iter habentem) ad latus imperatoris sedentis in triclini vexillum, B superius a me διδόλιον nominatum c. 5 nota ad p. 39, animadverto, ex cuius medio conto laternum sive phanale prorupiens non aliud quam ignem imperatoribus prælatum includere inibi met persuadeo. Num modo ἄπτεται τὴν λαμπάδαν ἐπάνω τοῦ διβελλίου μετανοματizat conjecturam, approba; vel tu quidpiam aliud loco magis congruum edisse. GOAR]

Ibid. Ridiculum est quod Junius suspicatur, ὥ- πατα; πύλας dictas quasi horarias, quod in primo illo templorum aditu sit commodissima sciaterum et horologiorum sedes. Credam, ubi Junius demonstraverit etiam in templo Hierosolymitano portam Speciosam dictam esse quasi horariam, quod sciaterum et horologiorum sedes esset. GRETS.

Ibid. [Vestibulum monasticarum ecclesiarum subeuntibus occurunt ὥραι πύλαι, ποιησαντιαν βασιλικαὶ nuncupata. Vestibulum illud πρόναος 348 auctori dicitur, qui vulgo νάρθηξ, estque ecclesie portis adjuncta porticus exterior semper aperta et in ecclesiam advenientes primum recipiens, qualem observare te preerit Parisiis ad valvas templerum S. Germani nomine structorum, ad S. Victoris et ad S. Genovefæ. Πρόναον hunc prætergressis occurunt dictæ majores portæ, ὥραι, speciosæ, vel ob pictas τὴν προνάῳ sacras imagines, vel quod speciosam Salomonii templi referant, vel denique verius quod ad eas monachi nūiores horas primam, tertiam, sextam, nonam et matutinarum partem hinc modulo prævia τῆς εὐστάλαγχίας τὴν πύλην ἀνοιξον ἡμῖν, θεοτόκος, etc. concinuant. GOAR.]

CAPUT XI.

Observationes et explicationes in t. 16, quod eos de fossato.

P. 83. [Τέττα σκηνὴ, καρτη, κατοῦντα, tentorium.

Ibid. [Ἐξυπλῶσαι τὰ δαντοῦ. Regium domesti- cique vexillum in aciem latum et e confictu ad casira relatum n. 7, narrat Cantacuzenus. GOAR.]

P. 83. Incepit Junius, quando fossatum oportet pedem figere, imo quando oportet fossatum migra- re vel alio praescisci. Nam πεζεύειν est hic iter facere, ut paulo post apertissime appareat, ubi dicit Codicis neminem πεζεύειν, hoc est iter ini c., priusquam magus domesticus unicuique flauim-

lo suum locum ass'gnarit. Eundem errorem errat Junius mox.

Ibid. Katouνοτόπιον, *castra*, *locus tentiorum*. Κατούνας *tentoria*. Κατουγένειν *casira ponere*, *tentoria figere*, vel etiam *absolute* στρατοπεδεύειν. Junius hic in Arabem versus *catunas ex Arabia advocat*, *consueta sibi in his rebus, nisi fallor, felicitate.* GRETS.

Ibid. [Κατουνοτόπιον quod ἀπλήκτων et proprius *fossa*τον. "Απλήκτα, quasi τῆς πληγῆς ίξω, sunt *castra* sive *castrorum metationes*, et quod quidam *applicationes* : *castra* enim *applicare* et *figere* dicimus. Quia vero *vallus* *fossaque castra circumdata*, hinc unus τῶν ἀπλήκτων καὶ τοῦ φοσσάτου *sensus*. *Castra* deinde *fossa munita* σκηνάς, κατούνας, τάντας *tentoria* excipiunt, ac proprieτα κατουνοτόπιον, ad *tentoria* ponenda planities apta ναυηροί *munita*, idem quod ἀπλήκτα vel φοσσάτον. Nicetas Isaacii Angelij, l. i : Μέσον τοῦ κάρπου ἔποιε τὰ αὐτοῦ κατουνοτόπια, μήτε φύλακας ήχων ἀχριθεὶς ή βίγλας, μήτε μήν βάλλων χάρακα. *Infra* : καὶ πρὸ τὴν τοῦ Καίσαρος κατούναν ἥλθον. *Inferius Iterum* : Ἡρπάγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατούναι πάσαι. *Unus Leonis locus ex his plura, imo sere cuncta, con necit declaratique. Tacticorum const. ii, i : Δεῖ οὖν τὰ ἀπλήκτα ἦτοι τὰ φοσσάτα (χυρίως γάρ φοσσάτον τὸ ἀπλήκτων τοῦ ὅλου στρατοῦ καλεῖται) θεραλῶς σε πιεῖν, γαῖας μὲν ἐνδίχεται, εἰς ἀραιοτέρους τόπους κατεσκηνοῦν τὰ στρατιωτικὰ, εἰ δὲ οὐ κατὰ πάντα, μὴ ἀμελῶς ἀλλὰ σφιγκτῶς καὶ δυρωῶς ἀπληκεύειν. Κατούνας πορρο quasi καντούνας sive καντούνις (quae γωνίας, angulos, tum *Portio* tum *vulgaris plebi sonans*) puto dictas, quod ipsae καντουνωταὶ *casiraque* καντουνωτά, in *quadrum nimirum* et *angulos aequales* dispositae, vel *Iterum* quod ubique in *castris* ex *tentiorum* a se invicem dissitorum ordine apparerent anguli. Unde forsitan *viarum 349 compita Gallis cantons*, vel certe ab his (quot enim et quanta ab iis ultimis imperii saeculis mutati sunt Græci) illorum κατούναι : et rursum ex vernaculo *cantonne*, quod est insessum locum tenere et eo sa ut munitiore tueri, τὸ κατουνοτόπιον in Græciam delulerunt Franci. Consule Leonem l. c. ii. 47.*

P. 84. [Τόπον seriem et ordinem intellige.]

Ibid. [Πρὸ τοῦ πελεῦσαι τὸ φοσσάτον. Hoc fuit Leonis mandatum in Tact. const. 9 n. 61 et 62 : Μή ποτε ἐγκρύπτωνται εἰς θλερόν τινα. Et *infra* : Καὶ ταῦτα προερευνήν δεῖ διὰ τὰ φύλων στρατιωτῶν καὶ διήγων καβαλλαρίων, διμα δὲ καὶ ἀποσοθεν τοὺς κενρυμένους ἐχθρούς, εἰώ' οὐτα παρέρχεσθαι τὴν περάταξιν. GOAR.]

P. 84. Codex Lautherianus et alter Boicus : Δειπνήσατε καὶ τραγήσατε τὰ ἀλογα. GRETS.

Ibid. [Solos equites de nocte posuerant in excubiis postremi Græci. Leo Tact. const. n. 53 : Ἐπεις πεικῆς ἔδοιπορές εἰς μὲν ἐπιπέδους τέπους δέον σε καὶ ἐπισθενάστῶν καὶ ἐμπροσθεν καβαλλαρίους καθιστᾶν εἰς βίγλας, καὶ ἐξωτέρω τῆς βίγλας μηδένα τῶν πεζῶν φαίνεσθαι. GOAR.]

A P. 85. [Τοῦ φοσσάτου ἀδρουμαζομένου. Λυστρατο recensilioque exercitu. Theophanes in Justiniāno : Τοὺς στρατιώτας ὁ Γερμανὸς ἡρίθμει, καὶ τῶν γραμμάτων τὰ βιβλία, ἐν οἷς τῶν στρατιωτῶν τὰ ὄνδρατα ἐνεγγράπτο, ἀναλεξάμενος. Nicetas Isaacii Angelij l. iii : Συλλογαὶ οὖν καὶ ἀπογραφαὶ τῶν Ψωματικῶν ἐγίνοντο στρατευκήσων, σύν ἀχρεῖν δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συνελέγετο]

Ibid. [Ο μέγας δομέστικος ἢν φότῳ ὁ βασιλεὺς. Ille ei regli pone honores delati. Joanni Aticho magno domesticu sub Joanne Comineno casu obviam sibi facta cuncti preceres et ex regia stirpe honoratissimi viri cum deferebant culum ut ex equis descenderent et exhiberent reverentiam. Nicetas : Πάσαι ἑπερανθή παραδυνάστειν μέγας τετραθές δομέστικος, ὁ; καὶ πολλοὶ τῶν ἀριτέρων κατὰ γένος βασιλείου ἀποβάνειν τοῦ ἱππου καὶ τούτῳ ἀπονέμειν προσκύνηστν, κατὰ συγκυρίαν ὑπεντιάζοντας. IIII velut imperatori satellites assignati. Manuelis I. i : Ο μέγας δομέστικος τοὺς θέσιους μεταπέμπει δορυφόρους, οὓς ἐπὶ καρῷ πάρχει εἰχε χρηστούς διατύπ καὶ ὀπλάτας ἀγροῦ; ἐκεχρητο. Potestatem domestici quam amplam et imperatoris proximam ipse domesticus Cantacuzenus, l. ii fuse describile. GOAR.]

B *Ibid.* De cursu et spoliis Jani alibi egimus. GRETS.

Ibid. [Ἄργρ. Nomine, in partem, ejus ratione, etc., respondet plurimum antiquo ἐνεχε. Phrasis a recentioribus frequenter usitata, mutato pro locutionis corruptela ψ in ου. Sic δὲ λόγου μου σμερτειν vel nomine meo, διὰ λόγου σου προπτει λε, etc. dicunt. Theophanes : Λόγου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας in magnis ecclesiis partem. GOAR.]

C *Ibid.* Κεφαλάδες et καφαλάδαι sunt ad verbum nostri capitanei. GRETS.

Ibid. [Κεφαλάδες bodierni vocant capitaneos; de qua voce docte Rigakius v. καφαλή, quae idem quod oīz corruptior κεφαλάδας.

Ibid. [Ρογασδρων. Habuerunt Græci, quorum morem imitantur Turcae, milites alias τιμάρηδας, alias ῥογάτορες. Primit in stipendium perpetuum assignabantur agri, qui vulgo τιμάρια, velut labris τιμάρες compensationes. Cantacuzenus, l. 33 : Τοῦ μένοις μισθοφορικοῦ τῆς στρατιᾶς τὸν μισθὸν αὐδῆσαι; παρέσχον καὶ γῆς ἐκάτετρα πλέθρα χρυσίων δίκαια. Secundis ρόγαι pecuniae numeratæ, de quibus alibi. Rogas 350 semel in anno, vere nūmīdūn, in preceres et in milites divisas scribit Balsamon Meditato de Incensis, etc. Concinne describit Luitprandus in Legatione, et ab antiquo ita distribuitas confirmat Simocatta, ill. 4 : Ἐπιγνομένου δ' ἡροῦ; καὶ προσηγῇ καὶ ἐπίχαριν δύψιν παρεχομένου τῇ γῇ, ἡ κατὰ τὸ εἰωθός τοῦ χρυσοῦ διανομὴ τῷ μαχαίρῳ διπὸ τοῦ αὐτοχράτορος; ἴεπεκμπετο. Niemo tamen stipendia eisdem soluta monet idem auctor, l. ii : Χειμῶνος; γάρ δῆ που ἐνδῆμει καὶρός, καὶ ἡ ἐγκυρίας τῶν χρημάτων ἐπίδοτος τῷ Ψωματικῷ ἔχειτο συντάγματι. GOAR.]

P. 85. Junius, hic ut alibi semper, δέρματα pulsat A primos principes Christianos in ecclesia non esse curris, cum sint arma a Latino vocabulo desumpta.

Ibid. Τί γενέσθαι. Videtur addendum δελ. Gests.

CAPUT XH.

Observationes et explicationes in c. 17, de coronatione imperatoris.

P. 86. [Περὶ στεφηροπλας βασιλέως. Imperatores renuntiati, qui vel subditorum electione vel sanguinis jure vel vi tyrranide arrepti ad regendum imperium promoti: coronati deinde, qui insignibus imperii, corona, sceptro, chlamyde, ornati et unctione delibuti. De tradendis insignibus hisce, tacita qualibet alia promotione, totus est praesens typus.]

Ibid. [Κατὰ τὴν αρδ τῆς ἡμέρας ἀκείνης διακόπεται. Imperii successores, vel ad illud populi militaris electione obtinendum vocatos, palatium seu propriam sedem possidere certum: ascitos ad imperium a principe seniore illud statim incolese datum. Vespere igitur coronationi prævio ad illud se conferunt, ut comite, imo duce seniore ad ecclesiam postera luce pergant. Vide Michaelem Théophili F. apud Leonem Grammaticum quidpiam hujusmodi jam suo tempore observantem: 'Οψὲ δὲ Σαββάτου τῆς Πεντηκοστῆς ἐμήνυσε Φωτίῳ τῷ πατριάρχῃ διὰ Ῥανδαχίου πρωτοεπισταρίου τὴν ἀναγόρευσιν τῆς βασιλείας ποιῆσαι Βασιλεῖου. Καὶ τῇ ἑπαύριον ἔξηλθον δύο σελλί. Οἱ δὲ λαοὶ ἐπαράχθησαν πῶ; ἐνδέ βασιλέως δυτοῦ δύο σελλία ἔξηλθον. Observa rursus ab adulatoriis et perduellibus promotum ad iuvadenda sceptra pri-
mum hujus nominis Andronicum primo pie potestatis insignibus tumultuario arreptis ornari, Τῇ δὲ στεφανᾷ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ac inferius, Τῇ ἐπὶ τῆς στεφάνητο μέλαθρα στεφθεῖσμενος, ac postremo ad ipsam Magnam Ecclesiam sive ad sacra penetralia coronandum tendere, ritum jam receptum ita referente Niceta in Alexio II.

Ibid. [Συναθροίσταται. Non curiosius circumspiciendæ, quin potius coronationis approbandæ sine ex cunctis ordinibus præcipui simul conveniunt. Tiberius apud Simocatiam Mauricium denuntiaturus imperatorem: Τὸν τῆς ἱεραρχικῆς προεστῶτα καθέδρας συγχaleσάμενος, τὸν τε τῶν ἱερῶν ἀξιωμάτων συναθροισάμενος, σύλλογον, τοὺς τε δορυφόρους καὶ φύλακες καὶ πάντας τοὺς ἐς βασιλέως τιμὴν συντεταγμένους, ναὶ μήν καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τοῦ δῆμου. Joannes etiam nominis istius secundus apud Nicetam ἐκκλησιάζει τὸ συγγενές καὶ φίλους καὶ δόσον ἐν ὑπορχίᾳ τε καὶ ἀξιωμασιν ἦν, ut filio Manuelli natu minori, reiecto priore, moriturus imperium relinquit. Goar.]

Ibid. Ἀξιωματα ἔχειν vel ἐν ἀξιωματι: εἶναι vel esse ἀξιωματικὸν solis despota Cæsari et sebastocratori competit.

351 *Ibid.* Τὸ φοσάτον non pro castris, sed pro ipsis militibus accipitur. Gests.

Ibid. [Εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν. Imperii coronam

A suscepisse apud me est indubium. At quanvis de Marciano, qui Anatolii patriarchæ ope declaratus est imperator a Pulcheria, nonnulla sit suspicio, quem Theophanes θεῖς ψῆφοι αὐτοκράτορα ἀνατιχθέντα scribit, enī tameū ut Leo junior senioris nepos patrem Zenonem propria manu diademate ornat, ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Ἱπποδρομίου, ait idem Theophanes. Anastasius ibidem coronatus. Justinus in palatio, Justinianus illeidem. Mauricius quoque præsente quidem patriarcha senatuque imperator salutatus est, verum in palatii tribunali, ad Tiberii jamjam morituri lectum, in quem locum ipse φορᾶσην ἐκεχομίσθη scribit Simocatta, i. 1. Copronymus denique in novemdecim accubitorum

B tribunali regia corona fuit rediit illus, ut ex Theophane inserius referemus. Phocas omnium primus περιβάλλεται τὸν βασιλεῖον στέφανον ἐν τῷ κεφαλῇ τοῦ προφήτου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, quo forsitan tyrranidem pietate coloraret et loco sacro sacrilegium legeret. Heraclius deinde ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἀγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ ἐστέφθη, in ecclesia reliqui. Goar.]

Ibid. Nola professionem fidei, et juramentum, quo se obligabat tam imperator quam futurus imperator. Gests.

Ibid. [Fidei, quam mente teneret, publicum testimonium in Ecclesiæ conventu primus inter imperatores dedit Anastasius. Historiam refert hoc pacto Theophanes: Βασιλεύσας δὲ Ἀναστάσιος Εγγραφὸν ἀπήγηθε διολογίαν πρὸς Εὐγηνίου πατριάρχου, πρὸς τὸ μὴ σαλεῖσαι τι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πίστεως. Βιαζομένη; δὲ αὐτὸν τῆς βασιλείδος Ἀριάδνης καὶ τῆς συγκλήτου, ἐλασσεν αὐτοῦ τὸ ἰδιοχείριον, ὃς ἀποδέχεται εἰς δρόν πίστεως; τὰ δῆματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνδόσου. Καὶ οὕτω στεφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Ἀριάδνην δέγεται εἰς γάμον. Scriptam apositionem illam penes se custodiebat patriarcha: Τῷ γάρ δευτέρῳ έτει αὐτοῦ, ait Cedrenus, μετὰ βίας τὴν διολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθυμίου ξελεῖ. Parenī fidei professionem ewisit Phocas, eodem Theophane teste: Πάντων ἐν τῷ Ἐδδάμῳ (loco CP septem lapidibus dissito) ἀφικομένων Κυριακῆς δι πατριάρχης ἀπήγησε τὸν τύραννον διολογίαν περὶ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀτέρχον φυλάξεως τὴν Ἐκκλησίαν. Tertium exhibuisse Leonem Isaureum reperiō apud scriptorem eundem. Λέων οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ παραλαβὼν πάντα, ποιήσας προσέλευσιν, εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀειθών εἰς τὸν ἀμβωνα ἐστέφθη ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ ιηνικαῦτα πατριάρχου δυτοῦ, πρότερον ποιήσας ιδιοχείρον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μετέποτε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γενέσθαι: ἢ σαλεῖσαι τι τῶν καλῶς εἰς αὐτὴν δρισθέντων ὑπὸ τῶν ἀγίων Πατέρων ιερῶν δογμάτων. Hac se cautela, dato nempe juramento fidei ipsa testimonio, adversus imperatores prævi sensus suspicione notatos munierunt primitus patriarchæ, unde sensim invalu t mos ut orthodoxi quoniam fidei erga Deum et in populum clement-

iam interposito sacramento devincere non abnue-
reuit. De Michaelie Rangabe post Isaurum quarto
imperatore scribit Zonaras : 'Υπὸ τοῦ πατριάρχου
Νικηφόρου τεταύωτο βασιλικῷ διαδήματι, ἀπαι-
τήθεις παρ' αὐτοῦ ἔγγραφον ἐπαγγελίαν τοῦ μὴ τι
παρεκινῆσαι τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν μηδὲ αἴ-
ματι χρανθῆναι Χριστιανῶν. Leo Armenius, Στε-
φανός, ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐβεβαίωσεν αὐτὸν
ἔγγριψας περὶ τῆς ἁυτοῦ δρθοδοξίας. Deo nepotis
que sicut servalorum, diris interpositis, promis-
sisse Andronicum testis est Nicetas in Alexio
Manuelis F. Præstitit idem tertius Andronicus ju-
nior dictus, ex Gregorii, iv, 15 : Είτε αὐτὸς μὲν
'Ανδρόνικος δμυσι τῷ πατρὶ πρώτον μὲν σέβειν
τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν δρθῶς καὶ τὰ ταύτης προ-
νόμια περιέπειν καθ' ἀπαντα τρόπον, καὶ **352**
ἀλλοδητα συντηρεῖν. Reciprocum sicut erga regiam
majestatem a clero senatu et populo postremi im-
peratores exegerunt. Subdit eodem loco Grego-
rius : Καὶ ἐπὶ τούτοις ἀπαν τὸ Ῥωμαίων δμυνε-
γένος; τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρόνικῳ τὰ εἰθισμένα τοῖς
βασιλεῦσιν. 'Ο γε μὴν πατριάρχης καὶ πᾶν τὸ τῆς
'Ἐκκλησίας ἀθροισμα γράμματι τοὺς ἁυτῶν ἔγγα-
ρξαντες δρχους τοῖς ἵεροις ἐντεθείκασι κώδιξιν,
ἐνεπιδούλευτον αὐτῷ διατηρησειν τὴν βασιλείαν
ἡμοιογοῦντες αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐφεξῆς τὰ τῆς Ἐκκλη-
σίας διαδεχόμενοι. Antiquum morem a Græcis re-
ceptum, ut imperatore e viuis sublato cuncti
provinciarum præfecti magistratu censerentur
exauditorati, donec publicis habitis comitiis Imperii
successori sicutilitatis sacramentum dicerent, deinde
quod ille delegisset provincias reciperent, narrat
Cantacuzenus, i, 2 : pluraque subjungit ad con-
suetudinem jurisjurandi a subditis imperatori
præstandi spectantia. Ad horrendum penitus fre-
quenterque confirmatum, quod impellente Leone
Capronymi, filios ejus in sicutem suam recipiens,
populus enīs, calatum verto. Κινηθέντες; οἱ τῶν
θεμάτων δρχοντες; ait Theophanes, εἰσῆλθον πάν-
τες οὖν τῷ πλήθει τοῦ λαοῦ αἰτούμενοι τὸν υἱὸν
αὐτοῦ εἰς βασιλέα. 'Ο δὲ, ὡς ξο; βασιλεῦσιν, ἀν-
τεδήλου αὐτοῖς διει. 'Ο υἱός μου δ μονογένης μου
ἐστιν, φοδοῦμαι τοῦτο ποιῆσαι, μὴ πῶς συμβῇ
μοι τὸ δινθρώπινον, καὶ νηπίου αὐτοῦ δυτος θανα-
τώσῃτε αὐτὸν καὶ ἀλλον προβάλλησθε. Οἱ δὲ μεθ-
δρχους πληροφορεῖν αὐτὸν μὴ βασιλευθῆναι ἐκτὸς
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ καὶ (lego μὴ) θανεῖν αὐτῷ
(lego αὐτὸν) θελτῇ δ. Θεός. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς κυ-
ριακῆς τῶν Βαΐων ἔως τῆς μεγάλης Πέμπτης τοῦ
λαοῦ ἐνωχλείτο. Καὶ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ σωρεύμε-
νοι καὶ αἰτούμενοι, τῇ ἀγίᾳ Παρασκευῇ ἱκέλευσεν
ὅμδαις αὐτούς. Καὶ δμοσιε πᾶς δ λαδὸς εἰς τὰ τίμια
καὶ ζωποιά ξύλα, οἱ τε τῶν θεμάτων καὶ τῆς
συγκίητου καὶ τῶν ἐισα ταγμάτων καὶ τῶν πολιτῶν
πάντων καὶ ἔργαστηριακῶν, τοῦ μὴ διέκειθαι βασι-
λέα ἐκτὸς Λεοντος καὶ Κωνσταντίου καὶ τοῦ σπέρ-
ματος αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησαν ἔγγραφα, καθὼς ὅμο-
σαν, διδιχειρα αὐτῶν. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦν τὸ
ἄγιν Σάββατον, ἐξῆλθεν δ βασιλεὺς εἰς τὸ τρίπου-

ναβελίστημον Εὐδόκιμον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· τὸν
γὰρ Ἀνθίμον ζῶν δ πατήρ προεβάλετο. Καὶ προῆλ-
θεν δ βασιλεὺς σὺν τοῖς δύο Καίσαρες καὶ νιανεισ-
σίμοις καὶ τῷ νέῳ Κωνσταντίῳ εἰς τὴν μεγάλην
'Ἐκκλησίαν. Καὶ ὑπαλάξις τὴν ἐνθυτήν, ὡς ξος
ἐστιν τοῖς βασιλεῦσιν, ἀνῆλθεν ἐν τῷ διμόνωι σὺν
τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ πατριάρχῃ, καὶ εἰσελθὼν πᾶς
δ λαδὸς ἀπέθεντο τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ τρα-
πέζῃ. 'Ο δὲ βασιλεὺς διελάλησεν οὗτως· Ίδοις; ἀδελ-
φοι, τὴν αἰτησιν δμῶν πληρῶ, καὶ δωροῦμαι δμὸν
τὸν υἱόν μου εἰς βασιλέα· ίδοις ἐκ τῆς Ἐκκλησίας
καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν παραλαμβάνετε.
Οἱ δὲ μεγάλῃ τῇ τανή διδόσαν, λέγοντες· Ἄντιψ-
ηνον, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, έτι ἐκ τῆς χειρὸς σου παρ-
λαμβάνομεν τὸν κύριον Κωνσταντίον βασιλέα, καὶ
φυλάττειν αὐτὸν καὶ ὑπεραποθνήσκειν αὐτοῦ. Jura-
mentum huiusmodi Manuelis Comneni imperatoris
declarari signum brevius describit Nicetas: 'Εφεξῆς
δὲ τῶν δετῶν προτεθέντων λογίων ἐπ' αὐτῶν ἐμε-
δουνται τῷ Μανουὴλ τὰ τῆς εὐνοας καὶ πίστες;
πρὸς παντός. Juramenti formulæ partem recenset
in Alexio II: Καὶ εἰ τι δὲ ίδω ἢ νοήσω δ μοῦ
παραλήφθαμι εἰς ἀτεμίαν δμῶν καὶ λύμην τοῦ δμε-
τέρου φερδμενον στέμματος, καὶ δμὸν τὴν περὶ^B
τούτου διδόνες ἐσοιμην εἰδοσιν, καὶ αὐτὸς δὲ, ὡς
δέδη μοι, τοῦτο κωλύω. Violatam sacramenti reli-
gionem CP. exprobret Andronicus, I. ii: Οἱ φρικώ-
δεσιν δρκοις τὴν ἐκ αὐτὸν ἐνεπέδωσαν πίστιν καὶ
εἰνοιαν, ἀλλάγω δὲ δμῷ καὶ παραλογωτέρων νοῦ φε-
ρδμενοι οὐδέν εἰ τῶν κακῶν ἐνέλιπον δ μὴ εἰς Ἀν-
δρόνικον εἰργάσαντο. His, si lubet, addε Gregoræ
scripta viii, 7 ei Cantacuzeni locum citatum. Porro
tam sicutem professionem quam sponsionem adjun-
ctam in supremi logothetæ manibus emissam suis e-
doceor a Niceta Manuelis I. iii, referente Joannem
353 Puzenum ex eo Imperatorem irreverentius
egisse, quod Theodoro Styppiotæ caniclei contu-
lisset officium, ac eo præsente jumentum pro
imperio consequendo de more nuncupasset. Verba
ejus sunt: Όύκοῦν κατὰ καρδίας ἐτέραν ἀνταλαν
πληγὴν εἰληφώς; δ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐν τῷ τῷ
Στυπειώτῃ δοδηγατο δοχεῖον ἐρυθρόδάνου διάλιθον
γρύσειν, καὶ τοῖς δρκοῖς τοῦτον ἐπισταθῆσαι κατὰ
τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεῶν, οἱ τὴν τοῦ κράτους
διαδοχὴν ἐνεπέδων Ἀλεξίψ καὶ τῇ δμῃστρῃ τοῦ βα-
σιλέως Μαρίᾳ, & τῷ λογοθετικῷ δήπουθεν ὄφφικιψ
ἥσαν ἀρμόδια.

P. 86. [']Ο δεῖται. Verbis istis cinnabari pictis
eiusdem coloris tres cruces præmittebantur, de
quibus Theophanes in Isauro Leone: 'Ἐπιπλαθ-
μενος τὸ ίδιογειρον δ ἐποίησε, καὶ τὸν σταυρὸν δν
ἐπιτῆ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Et infra: καταπατήσας
τὴν δαυτοῦ συνέδησιν, καὶ ἀθετήσας τὸν σταυρὸν
καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἦν ἐποίησεν. Idem: Λέων πα-
ρεσκεύασεν δλλους πῆξαι σταυροὺς κατὰ τὴν ἀλ-
θειαν. Iterum: Αὐτὸς εὐλαβηθεὶς πῆξαι σταυρὸν
διὰ τὸ πρότερον καθυτογράψαι ἐν τῷ βασιλεύειν
αὐτὸν. At non huius modo jurisjurandi, sed ei eu-

jusvis, erat appieta fuit indicium et confirmatio. **A** Leo Grammaticus in Michaelie Theophili F : Γενομένης δὲ τῆς προελεύσεως; εἰς τὰ χαλκοπράτεια τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ τῆς εἰσόδου γενομένης, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τελεσθέντος, ἀνῆλθεν δὲ τε πατριάρχης Φώτιος καὶ διδασκεῖν σὺν τῷ Καλαστρί καὶ Βασιλεὺς παρακοιμωμένῳ ἐν τοῖς κατηχουμένοις (porticibus circumiacente in ecclesiam prospectantibus), τοῦ πατριάρχου ἐπὶ χεῖρας ἔχοντος τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ βάθμαντες δὲ τε βασιλεὺς καὶ διδασκεῖν τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυρούς, δρκῷ βεβαιοῦντες τὸν Καλαστρά ἀφόδιον; συνεξελθεῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξιδίῳ. Qui juramentum cruce firmatum violabat, tetra σταυροπάτου inurebatur nota, de qua nos quædam in Cedrenum. In σταυροπάτας, huiusmodi scelerum videlicet et jurisjurandi interposita cruce violatores, divinum Numen provocaturos se putabant injuriam passi, cum tabulis cruce firmatis ac irritam pacem prominentibus, de canto suspensis, in scutis fragos ducto exercitu procedebant. Andromicus junior, scriptore Cantacuzeno II, 3, hocce facturum perfido Mæsoruī principi minatur: 'Ἐὰν δὲ μὴ ἀποδῷ τὸ πόλισμα, τὸν σταυρὸν, δὸν πρότερον πέπομφε πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ τῆς σημαίας ἀναθεὶς ἀλεύσεται ἐπ' αὐτὸν. Et infra: Σοῦ δὲ οὐδὲν ἐπιεικὲς ἀποκρινομένου, τῇ τοῦ σταυροῦ δυνάμει θαρρῶν, δὸν αὐτὸς ἐγγυηθήτω ἐμοὶ παρέσχου τοῦ μηδέποτε παρασπονθῆσαι, βαδιούμενος ἐπὶ σι. Hoc idem Saraceni prius egerant Justiniano Rhinolmeto fidem violatam exprobrantes: Καὶ μετρυρόμενοι καὶ τὸν Θεὸν ἐκδικηθήτω τούτων προκαλούμενοι, τὸν τῆς εἰρήνης ἐγγραφον χάρτην ἐπὶ φλαμουλίου χρεμάσαντες καὶ προάγοντες κατὰ τὸν Ῥωμαίων ὠρμησαν. Ita Cendremus.

Ibid. Οἰκεῖ χειρὶ προσταξα. Οὗτω μὲν διατέμανος (sic enim habet alter codex Boicus et Lautherianus) τῆς ἑαυτοῦ προτάσσων διολογίας γράφει Junius: Propria manu præfinivi. Sic inscribit qui coronatus est, præfiniens confessionem suam. Inepte: quid enim vult sibi hoc præfinivi et præfiniens? Verte: Hæc propria manu præscripsi, seu confessioni fidei meæ præmisi. Ad hunc modum is qui coronatus (vel potius coronandus) est, propriam suam confessionem præscriptione et prænotatione nouanis et dignitatis sua insignit. Hæc enim præscribēbant: 'Ο δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ οἰκεῖ χειρὶ προταξα. Et huius προταγῆ respondet ὑποταγή, subscriptione, de qua Europol., p. 87: 'Ο δὲ προτάσσων τοῦτο αὐτὸς πάλιν καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἔκβεσιν ὑποτάσσων 355 γράφει, ἤγουν τὸ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ή βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκεῖ χειρὶ ὑποτάξας. Ergo ei προτάσσειν et ὑποτάσσειν esti præscribere et subscribere; in quorum notione pervidenta et explicanda plane executivit Junius. GRETS.

P. 86. 'Αν δὲ οὐδὲ θύτῳ ή, εἰ μὲν ἐνδιώσιν δικαῖορ, γράφει καὶ αὐτὸς, προτάσσων οὗτως. Omisso

hic etiam verbum προτάσσων malo redditum. Priora sic vertit Junius: Quodsi filius est ipsi, si quidem attribuit pater. Perperam. Legendum ex cod. Rav. et Lauth. ἐνδιώσιν· si pater concedat, si permittat. GRETS.

Ibid. [Gregoras, IV, 15: 'Ἐπέτρεψε δ' αὐτῷ ('Ανδρόνικῳ) δικαῖορ καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράψειν γραμμάτων πρεστάγματα, οὐδὲ μέντοι μῆνα καὶ ἔνδικτον, ἀλλὰ, 'Ανδρόνικος Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς 'Ρωμαίων. GOAR.]

B P. 87. Junius inscite promitto me abstinentur ab invidia. Inno a cædibus, quia legendum φῶνων, non φθόνων. Qualis promissio ab imperatore, si promittat se velle abstiner ab invidia, cum vix habeat cui ipse invideat, ipse communii omnium invidiæ expositus? Nec recte vertit ἀκρωτητισμούς, concussions: mutilationes debebas, Juni. Quia enim Græci imperatores ad cædes et mutilationes valde prompti erant, ut ex tota historia Byzantina liquet, jure ab illis, quos corona exspectabat, exigebatur ut hac in re modum tenebent et nihil præter fas agerent.

Ibid. Εἰς τὰς τόσας. Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi; nam quod Junius vertit, ad tantas N, id mihi non satisficit. GRETS.

C **Ibid.** [Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi, scribit Greterus. Nil mirum: corruptus enim et vulgaris est loquendi modus, quo quotum mensis diem adnotant Græci. Ex vulgari grammatica percipio eos dies mensis numeraturos non adjectivis numeralibus sed substantivis uti: non enim dicunt secundo, decimo, vicesimo die, verum ad duos, ad decem, ad viginti dies mensis. Similiter etiam præpositionis εἰς accusativo junctæ, quam ἐν dativo, frequentior est apud eos usus. Vides itaque εἰς τὰς τόσας τοῦ μηνὸς, ad verbum ad tot mensis dies, scribi vice tali die mensis. Subjungitur ἐν τῷ μέρῃ tu supple τῆς ἐδδομάδος πρώτῃ, δευτέρῃ, τρίτῃ.

D **Ibid.** Συνδόψῃ. Non unius provinciæ collectos episcopos omnes, vel ex provinciis omnibus patriarchæ subjectis præsules aliquot, de moribus vel Ecclesiæ fidei disquisituros, σύνοδον hic vocari existimes, sed vel clericum CP., vel cum eo præsules qui forte CP. versantur. Vide Juris GR. I. iii et iv continere συνδικάς ἀποφάσεις, hoc est, ἀρχιερατικὰς διατάξιες, pontificias constitutiones privatum a patriarchis editas, cui privati tantum paucique episcopi consilium dedisse memorantur. Hinc ἐνδημούσα ιερὰ σύνοδος, peregrinans et incerta synodus, et τῆς ἐνδημούσης τηνικαῦτα συναθροθεῖσης συνδου συνέδριον, occurritis et ad urbem (forte fortuito) synodi concilium, ejusdem operis p. 271. GOAR.]

P. 88. Thomaites. Magnum scribi palatii triclinium, ut a Zonara in imperio Irene nominatur, quod sub eadem imperatrice conflagravit; unaque cremata esse feruntur eo in loco commentaria 355 quædam in sacras litteras S. Joannis Chrysostomi ut scribit Zonaras. GRETS.

Ibid. [Augustior et amplior patriarchii aula Θώ. A iepist. ex iis quæ nuper in lucem prodierunt. ματης est. Cedrenus in Irene: Ό τρικλινος του πατριαρχεου δ λεγόμενος Θωματης. Magnum S. Sophiae atrium respicit. Memorat illud Augusteoni adjuncet Nicetas in Alexio Manuelis F. Gouar.]

Ibid. Augsteonem. In Originibus Cp. et in Suida v. Augsteo hæc de Augsteone leguntur: Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Augsteone, videlicet foro dulciario, choreas ducebant in honorem sui imperatoris. Iustum igitur locum vulgus Augsteonem nominat, in quo etiam magni Constantini et matris ejus columnæ posita sunt. Ideo et locum Augsteonem nominavit, qui antea Gustium, hoc est forum cupedinarium, dicebatur. De Augsteone multa Nicetas Choniates in Alexio Manuelis Comneni filio. GRETS.

Ibid. [Suidæ interpres, non ille vulgatus sed ignotus, a Gretsero relatus, cæce penitus et ignare tōn Αύγουστεωνa et tō Αύγουστεον confundit. De secundo scripsit Suidas, de prime noster auctor. Αύγουστεον ludi sunt in honorem Augusti Romæ celebrati, Latinis Augstalia; ita scribit vulgatus interpres; idemque refert Dempsterus in Romanis Antiquitatibus. Αύγουστεων locus est CP., S. nimirum Sophiae atrium sub Thomaite. Ἐν τοις προαυλίοις τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἥγουν ἐν φερήται: Αύγουστεωνi, jamjam explicabit auctor ipse. Unde et τὴν τοῦ Αύγουστεωναὐλαῖν vocal Nicetas in Alexio secundo. Adverte repertum quoque CP Αύγουστεωνa, columnam nimirum æream, cui Justiniani statuam superpositam narrat Cedrenus in ejus Vita: Ἐπιγράθη δὲ καὶ δ χαλκοῖς κίων δ μέτας, δ Αύγουστεων. Et inservius: Οὔτος δὲ ἐστιν δ κίων δ λεγόμενος Αύγουστεων. Quæ de Augsteone gustu et foro cupedinario in Græco Suidæ sexu non existentibus refert citatus interpres apud Gretserum, somniantium cibi sunt, insulsi, insipidi, vani. Est et triclinium τοῦ Αύγουστεων, de quo Theophanes in Copronymo: Ἐστέφθη ἐν τῷ τρικλινῷ τοῦ Αύγουστεων; ή βασιλεῖσσα Εἰρήνη. Idemque est quod dicitur χρυσοῦν τρικλινον, a Justiniano II exstratum; de quo alibi. Gouar.]

Ibid. Epicombia. Junius sit ἐπικόδια suis missilia, sic dicta quod essent κόδιοι ἐπάνω αὐτῶν, quod nodi supra ea essent, quibus erant nummi propterea circumdati, ne jacu populum, in quem mittebantur, offendarent. Sed sine dubio melius scivit Europolata quid essent ἐπικόδια, quam Junius. Ita ergo ille: Τυμπατα ἐκ πανίων κόπτοντες, particulas ex pannis resecantes, et in qualibet particula panni tria aurea numismata et totidem argentea et tres obolos colligantes, projiciunt in multitudinem. Ρίπτουσι δὲ τοιούτους ἀπόδεσμους: projiciunt vero hujusmodi fasciculos et, ut sic dicam, ligaturas; Latine missilia dici possunt. Et hi fasciculi vocantur ἐπικόδια a nodo quo colligantur, seu quod κόδιοι, hoc est nodis, constringantur. De iisdem ἐπικόδiis, p. 97, de verbo ἐπικόδιω, num Græcum sit an barbarum, disputat Phonius in 2

ex iis que nuper in lucem prodierunt. De iisdem ἐπικόδiis eadem sere Joannes Cantacuzenus, l. 1. De bellis inter Andronicos atq[ue] et nepotem; nisi quod ea spargi dicit, postquam imperator jam inunctus et inaugularus ex templo egreditur. Bursus de iisdem **356** ἐπικόδiis eodem coronationis die spargi solitis hæc eodem libro Cantacuzenus: Ὅπο δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν τοῖς βασιλεῖσσα τοῦ δῆμου συνηθροισμένου παντὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ συγκλητικοῦ τῶν προτέρων ήσοι ἡ καὶ πλείονες βίπτονται ἀπόδεσμοι. Europa-
lata p. 98, in posterum diem id rejicit; quo die id etiam sere Cantacuzenus scribit l. 1, c. 41. Similia sere Europolata noster, c. 17. De hoc more recipiendus quoque est Pachymeres l. ix sua

B Historiæ, ubi scribebas de coronatione Michaelis Palæologi filii Andronici senioris, βίπτονται, inquit, οἱ συνήθεις ἀπόδεσμοι. Et frustra est bene de Græcis meritus interpres, qui fasciculos odorutorum florū spargi solitos conjicit. GRETS.

Ib. [Hæc ἐπικόδια, regia donaria corona susceptæ gratia sparsa, reperies apud antiquos ὄπατειας voce significata. Dicto suggestum Cedrenus in Justiniano: Βασιλεὺεις ἐτῶν με', καὶ μονοχρατῆσας δέδωκεν ὄπατειαν διην οὐδετείς βασιλέων δέδωκε. Theophanes in Tiberio, ἔβριψεν ὄπατειαν πολλήν. In Copronymo: Προηλθον βασιλεῖς βίπτοντες ὄπατειαν τριμίσια καὶ σιμίσια καὶ νομίσματα καινούργια ἔως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Simocatta, viii, 10, de Phœcia in Hebdomo recens coronato: Τῇ δὲ ὁστεραὶ ἐπιβατήρια τῶν σκηνητρων τοῖς στρατεύμασι δῶρα παρείχετο. Leo Grammaticus vel alias quivis in Armenio Leone: Μιχαὴλ δ βασιλεὺεις τῷ πρώτῳ ἐτεί τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐστέψεν τὸν οὐδὲν αὐτοῦ θεοφύλακτον, εἰς τὰς τε ἑρτὰς προελθούσης καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Προκοπίας μετὰ δόξης πολλῆς, καὶ παρασταθείσῃς ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ιδούσῃς στέψιμον τοῦ οὐλοῦ αὐτῆς, καὶ ποιησάσης χαρὸν μεγάλην, καὶ διαγειμάσης χρήματα πολλά· αὗτη γάρ ἡ διατιθούσα πάντα τὰ τῆς βασιλείας. A consularibus congariis munieribus dominatis hæc imperatorum ὄπατειας nomen retinuisse in dubium est. Quanto fasli, acclamatioibus, muniti, donativis κοινωνύμων τῶν ἐκατοῦ θεσσαρῶν τὸ ὑπήκοον ποιήσας Mauricius inierit, verbis pomparam æquantibus recenset Simocatta, 1, 12.

Ibid. [Ἐπὶ σκονταρίου καθεσθεῖς Sedentes in clypeo per castra circumferre recevi proclamatos imperatores consueverunt antiqui Romani. Zonaras in Justiniano: Ὅπατιον ἐπὶ ἀσπίδος μετάρσιον ἀραντες ἀναγορεύεισι βασιλέα. Theophanes in Mauricio: Τὸν Γερμανὸν ἄκοντα στρατηγὸν ἀνηγόρευαν ἐπὶ ἀσπίδος; ὑψώσαντες. Ibidem: Τὰ πλήθη συναθροισθέντα προβάλλονται ἔξαρχον Φωκᾶν τὸν κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδα τοῦτον ὑψώσαντες εὐφῆμησαν ἔξαρχον. Eadem pene verba scribit Simocatta, viii, 7. Εκατόνταρχον tamen correctius vocat quæcum Theophanes κένταρχον Gregoras III, 1: Ἀνηγορεύετο δὲ ὁστερον παρ' ἐκδυτῶν τῶν ὑπηκόων

επάντων, καθεσθεὶς; ἐπ' ἀπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις; Α πάντων, καθεσθεὶς; ἐπ' ἀπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις; Lib. iv, s. 4: Ἐπὶ τῆς ἀπίδος; ἐνταῦθα περὶ τὴν Μαγνησίαν καθίσαντες Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ἀναγορεύουσι βασιλέα οἱ δόξῃ καὶ γένει προσδοκοῦσες. Corippus de Justino Minore II, 157 consert Gretserus. GOAR.]

Porro hæc quæ in seqq. continentur, videtur Codinus ex Cantacuzeno descriptississe: eadem enim prope verbatim scribit Cantacuzenus, I, 41. Posterior autem Cantacuzeno Codinus fuit, cum Cantacuzeni aliquoties mentionem faciat, non ut coaetanei, sed ut tempore prioris; notatque Pontanus noster in notis ad c. 41, l. i Historiæ Cantacuzeni Codinum vixisse sub Manuele Andronici junioris nepote, qui antepenultimus imperator ex Cpolitanis fuit, Turcis 357 postea imperium invadentibus atque occupantibus. Quidquid sit, claram est, Codinum non diu ante Cpolitanum exitium vixisse. GRETS.

Ibid.] Οἱ δὲ ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες. Confirmavit id iam relatus Gregoras. Addit Simeon Thessalonicensis: Ἀνυψοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ στρατιωτικῆς ἀσπίδος ἐνώπιον τοῦ λαοῦ· διὰ τοῦ στρατηγὸν δηλοὶ καὶ βασιλεῖαν. Καὶ ὑπὸ ἀξιωματικῶν ἀρέται ὡς ἀρχὴ αὐτῶν καὶ κορυφὴ, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ τοῦ δῆμου προσκυνεῖται ὡς δεσπότης αὐτῶν γεγονὼς. GOAR.

P. 89. Ἐπενθημέσατος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φεστάτου. Faustis acclamationibus felicibusque votis receus promotum principem prosecutos milites et populum nullus ignorat: occurunt tamen hæc loca adeo frequentatae consuetudini manifestius attestantia. Leonis Grammatici de Leone Armenio: Ἐποίησεν αὐτὸν εὐφημῆσαι Λέοντα καὶ Κωνσταντίνον, βουλόμενος ζῆσαι ἐπη πολλά. Eiusdem in Michaelie Theophili F.: Θέλω Βασιλεῖον ὑπὸ πάντων εὐφημισθεῖς ὡς βασιλέα. Annæ Comneniæ de patre imperatore renuntiatio loquentis: Νῦν βασιλεὺς ἀναγρεύεται· τοὺς ὄπλοφρόους ὁράτε, τῆς εὐφημίας ἀκούετε. Et infra: Τὴν εὐφημίαν λαμπρὸν ἀκούοντες, et alia quæ subdit. Zonariæ de Joanne Alexii filio: Στέλλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τεθνάντας λέγων τὸν αὐτοκράτορα καὶ ζητῶν αὐτὸς εὐφημισθήναις ὡς αὐτοκράτωρ. Nicetæ de Manuele Joannis F. scribenlis: Ἐκαστος τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως; διακριδὲν ἑψιστάμενος καὶ διατρανῶν τὴν εὐφημίαν ἐῷ νέψι μνακτι. Eiusdem denique in Alexio Manuelis F.: Ἄμελει καὶ τῆς εὐφημίας κατάρχονται, καὶ οὐτωσι διατιθέσαι τὴν ἀνάρρησιν, Ἀλεξίου καὶ Ἀνδρονίκου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατέων Ῥωμαίων τῶν Κομνηνῶν πολλὰ τὰ ἐπη. Πλατέσσον καὶ ἀνεψιδσιν φόντες στόμασι, καὶ μικροῦ διερήγηνύμενοι ταῖς φωναῖς.

Ibid. [Σάκκον. Superius exposimus, c. 3 ad p. 43.

Ibid. [Ἀναβάθρα. Tabulatum ejusmodi excelsius ἀποδέθρων appellasse Cedrenum miror. Luca sunt in Romano Lecapeno. Ὁ Ῥωμανὸς κατεσκεύασεν ἐν τῇ θαλάσσῃ ὅχυρωτάτην ἀπόδασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρη διεκπλέουσαν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι, περιφράξας αὐτὴν πάντοθεν διατείχισμασι. Μέσον δὲ

τρίγυιον γενέσθαι προσέταξεν, ἵνα δὲ ἀλλήλοις ἔμελλον ὅμιλεν. Infra: Πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν εἰρημένην ἀπόδαθραν καταλαβὼν τὸν Συμέων ἔξεδέχετο. Rursus: Τρίτην δὲ μετὰ τὸν γάμον ἐστίασιν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποδάθρῳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς, παρ' αὐτῇ τῇ ἀποδάθρᾳ τοῦ βασιλικοῦ δρόμῳ; Ισταμένου, συνεστιάθη τῷ Πέτρῳ. In simili tabulato Manuel hujus nominis ultimus Turcarum principem convivio exceptit apud Phranzæ interpretem Pontanum. GOAR.]

Ibid. Ἐπὶ τὸν ἀμβωνα, in suggestum. Ἄμβων ab ἀναβάνω, quod est ascendere, nomen traxisse putatur, tametsi Walafridus Strabo de rebus ecclesiast. c. 6, ambonem ab ambiendo derivat, quod intrantem ambiat et cingat. Ambonem porro magna Ecclesiæ magnum suisse oportet, quippe quia, ut hic refertur, uno et eodem tempore patriarcham et ministros imperatoresque ceperit, et in quo ritus inaugurationis coronationisque peragi potuerit. Propterea nullus animo aliiquid nostris suggestis simile concipiatur: potius concipiatur quam Geruian vocant die Porkirchen, id est templi partes editas, quales columnis suffulta aut parietibus affixa vel in adytorum vestibulo in altum extrectæ hominibus recipiendis in templis visuntur. 358 Illebat autem ambon duos ascensus, ut p. 91, ex Codino discimus. Nec Onuphrius in libello quo obscuras quædam voces ecclesiasticas explicat, v. Ambo, oblitus est monere de duplice ascensi in ambonem. C In quibusdam ecclesiis duo graduum ordines certuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem, alter a dextris occidentem spectans, quo fit descensus. GRETS.

Ibid. [De ambone quædam in Euchologicis, plura doctissimum Allatius de Græcorum templo. Quia mole vel figura fuerit exstructus S. Sophia, anonyma descriptio in Regis mss. edidisset; quam pretiosa materia et qualibus expensis perfectus, Origines CP. paucis comprehendunt: Ἐποίησεν δὲ Ιουστινιανὸς τὸν ἀμβωνα καὶ τὸν σωλέαν χρυσᾶν, εὐρδόνυχας καὶ σαπειρόους λίθους διὰ μαργάρων καὶ γρυπού χυμευτοῦ. Et inferius: Εἰς τὸν ἀμβωνα καὶ τὸν σωλέαν ἐγένετο ἔξοδος χρόνου πάκτου τῆς Αἰγύπτου κεντηνάρια τριακοῖτα ἐξήκοντα πάντες, καθὼς ἐπικυάθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ut vox πάκτου non pactum modo, sed et tributum ex pacto solvendum aliquid pensum omne significet, notis in Cedrenum posterioribus demonstravimus.

P. 90. Τὰς δὲ χρίσεις βασιλέων συντεθαι μέτρας εὐγάρ. Orationes illas ex mss. patriarchicis Euchologis Bessarionis et alterius Patris Græci, concilii Florentini assessoris, eratas ad commune Euchologium adjecimus, et hoc anno publico dedimus.

Ibid. [Χρέι. Coronatos sæpius, uictos nūquiam legimus antiquos Græcorum imperatores. Carolum nomine gestisque magnum a Leone Romano pontifice primum referunt unctum Cedrenus, e suis Græcia

nullum. Οἱ λέωντες τὸν Κάρουλον ἀμειβόμενος ἐστε- φεν αὐτὸν εἰς βασιλέα Ῥωμαίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Πέτρου, χρίσας ἐλαῖῳ ἀπὸ τῆς κε- φαλῆς ἑως ποδῶν, καὶ περιβαλὼν βασιλικὴν ἱσθῆται καὶ στέφος. Sed nec ipse Euchologii textus, aliis minutim recensitis, unctionem præcipit, solis his verbis orat. I, χρίσας καταξίωσον τῷ ἐλαῖῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, eam connolare contentum. Forsan quia ritus a Latinis inuitatus et ob pietatem usur- patus, silentio tamen sicut in Euchologicis tectus. Solus hic noster auctor, ac ante sæcula qualuor Si- meon Thessalonicensis, apertius unctionem memo- ravere. Hujus sunt verba : Τῷ μὲν μύρῳ σφραγί- ζων αὐτὸν τῇ σημειώσει καὶ χρίσει τοῦ δυτοῦ παν- τάνακτος καὶ κατὰ μίμησιν αὐτοῦ αὐτὸν καθίστησιν ἐπὶ τῆς.

Ibid. Σταυροειδῶς. Thessalonicensis : Μετὰ τὴν πρώτην εὐχὴν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ σταυροειδῶς ἔκχειται μύρον, δεικνὺς ὡς ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἔχοιται.

Ibid. Ἀγιος. Idem : Τὸ δικαῖος ἀνακράζει, δεικνὺς ἔτι ἐκ τοῦ ἀγίου καθαριάζεται, καὶ καθιερούσθαι βασιλεὺς τῶν ἡγιασμένων ἐστιν ἀπὸ Χριστοῦ.

Ibid. [Εἰ καὶ τινες λέγουσι. Merito asserunt, Co- dine. Nam et imperiale coronam, ut patriarchæ votis coronando redderetur felicior, in altari video repositam apud Leonem Grammaticum in Michaelie Theophili, cuius textum reddo hic priorem. Καὶ δεδωκὼς ὁ βασιλεὺς Φωτίῳ πατριάρχῃ τὸ στέμμα, δίρες ἐκ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, ὡς εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, ὡς ἐποίησεν εὐχὴν ἐπ' αὐτῷ, καὶ οἱ πραιτόρεις ἐνέγκαντες τὸ διδιτίσιον καὶ τζαγγία τνέδυσαν Βασιλείου, δοτίς βαλῶν τὴν χλαμύδα ἐπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης, καὶ ἤρεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπέδωκεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τῶν σκῆπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἐστέψεν ὁ Μιχαήλ τὸν Βασιλείου καὶ εὐφήμησαν πάντες. « Μιχαὴλ καὶ Βασιλεὺς πολλὰ τὰ ἔτη. »

359 *Ibid.* [Αὐτός τε καὶ ὁ πατριάρχης. Nunc ope ab utroque collata, nonnunquam a seniore im- peratore collegam asciscente, a solo patriarcha nonnunquam regium stemma coronati capitū impo- nebatur. Patriarcham porro vel episcopos alios promovendis imperatoribus vel manum adhibuisse vel ora in preces reserasse ante Marcianum non legimus. Casta illius uxor Pulcheria μεταστέλ- λεται (omnium prima) τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύγ- κλητον, καὶ ἀναγορεύει Μαρκιανὸν βασιλέα. Εἰ quo Marcianus iste primus omnium ecclesiaz suffragio promotus, θείᾳ φήμῳ αὐτοκράτωρ ἀναδειχθεὶς, as- seritur a Theophane. Εἰσιν, ait idem, Λέων ἐβασί- λευσεν Θρᾴκῃ τῷ γένει, τριβούντος τὴν ἀξίαν, στε- φθεὶς ὑπὸ Ἀνατολίου τοῦ πατριάρχου. Ιησα : Λέων τὸν Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάδνης τῆς Ιδίᾳς θυγατρός, τὸν ἐαυτοῦ ἔγγονα, στέψας βασιλέα ἀνηγόρευεν. Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριά- δνης, νήπιον ἔτι δυτικα, βασιλέα προχειροτονήσας ὁ Λέων μηνὶ Ιανουαρίῳ, καὶ Θεοφοραρίῳ μηνὶ ἐστέψει Ζήνωνα τὸν θίσιον πατέρα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἵππο-

τοῦ. Anastasium successorem coronat Euphemius accepito fidei syngrapho : Στέφει αὐτὸν, inquit Zonaras. Ἐστέφθη δὲ, explicat Theophanes, πέμπτη τῇ μεγάλῃ τοῦ Πάσχα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Ἱππο- δρομίου. Justinο, exacto pene imperio, Joannes pontifex Romanus Cpolim prosector coronam imponebit, ex Anastasio. Justinus idem, ex Zonara, μετα- πέμπεται τοὺς ἐν τέλει καὶ βασιλέα τὸν ἀδελφούν Τιουστινιανὸν ἀναδεικνυσιν, αὐτὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ περιθεὶς τὸ διάδημα. Hujus etiam nepos alter Ju- stinus ἐστέφθη ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου, ait Cedrenus : cui gener Tiberius, Theophane teste, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Εὐτυχίου πατριάρχου. Qui sequitur Tiberii gener Mauricius coram patriarcha senatusque jussu

B socii designatus imperator τῆς τῶν κοινῶν, verba sunt Zonara, διοικήσεως εἴχετο στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου. Phocas, in S. Joannis æde in Hebdomo coronatus, nonnisi a Cyriaco patriarcha illuc occurrente ac fidei professionem exqui- rente regni coronam videtur adeptus. Heraclius sublato tyranno Phoca εἰς τὰ βασιλεῖα ἐστέφθη ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου, ἐν τῷ εὐχητηρίῳ τοῦ Ἅγιου Στεφάνου, τὸν τῷ παλατίῳ, scribit Theophanes. Heracilius filios duos, Heraclium et Constantinum, διμφω τῷ πατέρε τῷ βασιλικῷ διαδήματι τεταύνωσε, ut ait Zonaras : solus vero Constantinus successit. Constans, ayo patre et patruo mortuis, in regnum assumptus, de quo lacent historici, nonnisi a pa- triarcha potuit regia donari ienia. Filius Constantinus cognomento Pogonatus τῷ τῆς βασιλείας κα- κόσμητο διαδήματι στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρός. De Justiniani Rhinotmeti coronatione nullus apud hi- storicos sermo : ipse tamēn, scribit idem Zonaras, Θεοδώρων καὶ τὸ παύδιον τῷ τῆς βασιλείας ἄξιώσας δύδματι διμφω ἐστέψει. Qui, sublato Justiniano ex Philippico, tyrannidem arripuit, Artemius Anastasius τῇ κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς, συναχθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἐστέφθη ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου, ut testatur Cedrenus. Theodosio suc- cessore, de cuius consecratione nulla memoria, ad clericalem vitam relegato, Leo Isaurus nonnisi pa- triarchæ manu diadema potuit accipere. De filio Copronymo hæc Theophanes : Τῇ ἡμέρᾳ τῶν Πά- σχα ἐστέφθη Κωνσταντίνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρός τὸν τριβουναλίῳ τῶν δεκαεννέα ἀκούσιτον, τοῦ μακαρίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου τὰς πρὸς συ- ήδειαν εὐχάς ποιοῦντος. Copronymus pariter filium Leonem, eodem Theophane scriptore, ceu imperato- rem diademate ornavit, verum Anastasii falsi patriarchæ ei ejusdem hæreseos consortis opera : "Ἐστέψεν Κωνσταντίνος; διασεβῆς Λέοντα τὸν ἀν- τοῦ υἱὸν εἰς βασιλέα δι' Ἀναστασίου τοῦ φευδωνύ- μου πατριάρχου καὶ σύμφρονος αὐτοῦ. Qui deinde sceptrum invasit Nicephorus, προῆλθεν ἐν τῇ ἐκ- κλησίᾳ, ait Cedrenus, ἐπὶ τὸ στεφθῆναι, Ταρασιοῦ ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντος, qui ob coronam tyranno impositam diris exsecrationibus, ut Theophanes testatur, a populo fuit impeditus. **360** Narrat

Idem Michaelem Europolatam Nicophori generum ἐν τῷ διμωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπὸ Νικηφόρου παπράρχου στεφθῆναι. Michael Imperator factus τῷ πρώτῳ ἐτοὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐστέψεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, ait qui putatur Leo Grammaticus in Regis mss. Qui deinde in aliis certas est, de Armenio Leone scribit: Λέων ὁ Ἀρμένιος ὁ παραδέτης ἐνστάνει τῇ ἑπτά, μῆνας πάντες στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατράρχου. Michael Balbus occiso Leone πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἀγίας Σοφίας ναὸν προελήλυθεν, inquit Cedrenus, χειρὶ τοῦ πατράρχου στεφθῆναι βουλόμενος. Ἔν δὲ αὐτῷ παῖς ἐξ Εὐφροσύνης, testatur Grammaticus, δύναται Θεόφιλος, ὃν καὶ ἐστέψεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Michael filius (eius manus fuerit ipse coronatus historiæ non produnt) Basilium accubitorum adeo solemni ritu coronavit in S. Sophiæ ambone, ut mirus æque ac insuetus videatur: de illo nonnihil superiore nota. Leonem F. data corona non evexit ad imperium Basilius: Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς στέψει Λέων ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντίνον δι' Εὐθυμίου πατράρχου. Coronam Alexandri cum nepote Constantino solo anno regnantis taceat historiæ. Romanus Lecapenus Constantini bujus sacer τῷ τῆς βασιλείας στέψεται διαδήματι παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ Νικολάου πατράρχου. Christophorus Romani F. στέφεται παρὰ Κωνσταντίνου. Romanus iterum ἐστέψει τοὺς υἱὸν αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Στέφανον τε καὶ Κωνσταντίνον. Romano filio Constantinus Leonis Sapientis F. περιτίθησι διάδημα, scriptore Cedreno, τελέσαντος δὴ τὰς εὐχὰς Θεοφύλακτον τοῦ πατράρχου. Romanus στέψει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Basileion βασιλέα διὰ χειρῶν Πολυευκτοῦ τοῦ πατράρχου. Hic Polyeucus Nicophorum invadente lügenidem στέψει ἐν τῷ διμωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Hucusque æqua labori cura de imperatoribus vel patriarchis in unum conjuncta, vel separatum, opera posita, aliorum principum capita coronis impositis ornantibus. Cæteros recentissimi animum ipsi historici, ob coronationes nonnullorum sequentium, Joannis Zemiscis, Constantini Porphyrogeniti, Romani Argyri, utriusque Michaelis Paphlagonis et Calaphate, etc., ab ipsis silentio prætermissem, ademerunt.

P. 90. [Ἄξιος. Quia prius ἄγιος denuntiatus.

Ibid. [Μόρος ὁ πατράρχης. Adeo solus imperatores coronat patriarcha, ut ab episcopo λιτῷ et simplici nollent illi coronam accipere. Videbis quidem Manteleum Comnenum ejus Vita I. i, θυσιαὶ τὰ ἀναγορευτήρια Θεῷ καὶ ἐπιβατήρια. At quia sceptrum patriarcha defuncto obligerat, σκέπτεται, ait Nicetas, περὶ τοῦ ταῖνιώντος αὐτὸν ἐπὶ γεώ Κυριον τῷ αὐτοχροτορικῷ στεφανώματι. Vide quæ diffusius de suacepta corona adiunguntur. Detulit hoc obsequium Theodora Comneno Bulgariae archiepiscopus, verum ceu patriarcham se gerens et nulli patriarchæ inferiorem se jactans: 'Ο δὲ Βουλγάρια; ἀρχιεπίσκοπος; τὸ βασιλικόν πέριθησι σχῆ-

μα καὶ διάδημα, ὡς ἔφασκεν, αὐτόνομος ὃν καὶ μηδενὶ εὐθύνας δρεῖλων διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν ἔκουσιαν βασιλέα στέψειν. Hæc logotheta. Cantacuzenus de se narrat, iii, 27, absente patriarcha Thessalonicae, ubi sumebat imperatoris insignia, τὸν βασιλικὸν πλον, πρὸ τῆς ἀράντου καὶ Θεομήτορος τῆς εἰκόνος κείμενον ἐπὶ θάρρους, αὐτοχειρίᾳ λαβόντα αὐτὸν ἐπιθείναι τῇ κεφαλῇ. Gossæ.]

P. 91. Junius etiam σωλέαν et σωλέαν adducit, nescio num ex mss. codicibus; et interpretatur soleum. Rectius soleam, cum rectus sit ὁ σωλέας, primæ declinationis, sive a sole hoc nomen derivatum sit (erat enim locus qui dicebatur soleas ad orientem solem, contiguous βῆματι seu tabernaculo, ut liquet ex Europolata c. 47, p. 94: Μόρος; δὲ διὰ βασιλέως διερχόμενος τὸν σωλέαν εύρεσε τὸν πατράρχην 361 Ιστάμενον εἰς τὰ ἄγια Θύρα. Cantacuzenus: Αὐτὸς δὴ μόνος εἰσερχόμενος τὸν σωλέαν τὸν πατράρχην ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κιγκλίσιν ἐστήκαται εὐρόσκει), sive quis σωλέαν a solo seu pavimento potius deducere velit, nomine τοῦ σωλέου a solo ad totum illum locum, quem nos in nostris templis chorūm vocamus, translato, quod mihi minus fit probable. Erat autem locus iste ut et διὰ διμῶν, cæteris templi partibus longe ornati. Quare in Originibus Copolitanis refertur σωλέαν a Justiniano conditum, cum easu trullæ seu forniciis comminutus esset, non potuisse a Justino successore Justinianī in pristinum splendorem et nitorem restituti. Tὸν δὲ διμωνι καὶ τὸν σωλέαν μὴ δυνάμενος ποιῆσαι καθὼς ἡσαν πρότερον, ἐποίησεν, ὡς ὅρᾶται: νῦν, ἀργυρένθυτον. Meursio soleas est solium seu thronus. Sed aliquid aliud fuisse satis aperte indicat Europolata: nam διέρχεσθαι et εἰσέρχεσθαι εἰς τὸν σωλέαν, qua phrasι últitur Cantacuzenus, aliud quiddam innuunt quam thronum seu solium. GRETS.

Ibid. [Σωλέας gradus vel locus excelsior, quasi solium dictus, ad sacras βῆματος fores ponitur, ex quo Christus pro Christiana communione in populum distribuitur. Fores βῆματος sacræ sunt, ut sacrorum donorum, Evangelii ac ipsius Christi sub sacramento transitu consecratae; βασιλικαὶ nonnunquam dicuntur quod Christo regi ἀπὸ τοῦ ἀγίου βῆματος e sacro tribunali εἰς τὸν σωλέαν ad aliud solium delato viam concedant. E regione est ambo, ad quem gradibus tum ex orientis tum ex occidentis parte datur ascensus duplex: hic ἄγιας Θύρας, alius ωραῖς πύλας, speciosas portas, retro ambonem positas ac inter vestibulum et ναόν ipsum positas, respicit. De speciosis portis superius. De his cunctis eruditissimus Allatius luculentas dissertationes edidit: nos pro capitu quædam in Euchologicis tradidimus.

Ibid. [Στεφθῆται καὶ αὐτὴν. Gregoras, vii, 8: βασιλικές παραστήμοις οἱ Ἠρματῶν θεοροὶ τὰς βασιλέας ἥρηνται κοσμεῖν.

Ibid. [Βάλτον. Nec ramum nec palmam refert hic dictio βάλτον, sed sceptrum, noui iæne quidem et

omni ex parte æquale, sed nodis globisque produc-
ctoribus interstinctum, rotundum, quasi torno
factum, in cuius suprema parte nodus est major
sive flosculus gemmis circumquaque per fila ger-
minantibus emicans. Rotundum esse, non ad pal-
maris rami modum latum, demonstrat vox κυκλό-
θεν hic posita, qua gemmas per gyrum affixas
ostentare declaratur. Reliqua, ni fuerim prior
deceplius, in effigie Helenes Manuelis conjugis, in
imperatorio prius, nunc regio S. Dionysii operum
ms. in regia ejusdem nominis abbatia reperiendo,
visus comprobabit.

Ibid. [Τύπος εὐνούχων. A præposito ipso, id est
ab eunuchorum principe, deducendam jubet typus
Euchologicus. Εἰσάγεται ἡ βασιλισσα παρὰ τοῦ
πραιπόσιτου. Simocatta, iv, 15 : Εὐνούχος εἰς τὴν
βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένος; κορυφαιδ-
ατος, δην πραιπόσιτον εἴθιστο Φωμαλούς ἀποκα-
λεῖν.

P. 92. [Σωλέαν prius, σωλεῖον hic scribit : alii
συλέαν, σολέαν, etc.

Ibid. [Ἐξιτιθῆσι τῇ κεφαλῇ. Haud patriarcha,
verum imperator, imperatricem coronat. Justinus I., Λουπικλαν έστεψεν Αὐγούσταν. Justinus II. εἶχε
γυναῖκα Σοφίαν δύναματι, ἤντινα έστεψεν Αὐγούσταν.
Tiberius έστεψεν Ἀναστασίαν. Phocas Λεοντίαν τὴν
ἕαυτοῦ γυναῖκα έστεψεν Αὐγούσταν. Ita Theophane.
Non insicior imperatricibus patriarchas impo-
suisse coronam, ita monitus a Theophane : Ἐστί-
φθη ἡ Ἐπιφάνεια 362 ἡ θυγάτηρ Ἡράκλειου ὑπὸ^C Σεργίου πατριάρχου | Αὐγούστα. Οἱ Ἡράκλειοις
ἔγημεν Μαρτίναν καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὴν Αὐγούσταν,
στεφθείσαν ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου. Augustae porro
non usqueaque coronam in ecclesia suscipiebant
conjugum vel patriarcharum opera, ἐστέφθη siquidem
Προχορία Αὐγούστα ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Αὐγού-
σταν. Ibidem Maria Leonis Isauri conjux pari
honore insignitur, ex Theophane, a quo hæc
cuncta. Cæterum Zenobia Βασιλίσci uxor prima στε-
φθείσα Αὐγούστα apud Cedrenum occurrit in
Zenone. Augustæ nomine conjugem honestasse
Domitianum principem, senatum euodem honorem
Adriani conjugi detulisse, apud Georgium Syncel-
lum lego.

Ibid. [Οὐχ διοιοτ τῷ τοῦ βασιλέως. Ino
adversa pene forma compactum. Noli enim globo-
sum et lectum, sed planum et apertum; ac latius
nonnulli superne imperatricis stemma in regio ms.
Sandionysiaci depictum est, eoque memorata
Helenæ, coloribus delineata, velut Cybele turrita
corona redimitur. Τυμπάνιον, reor, a forma quam
refert, vocat Nicetas Alexii tertii l. 1 : Προεκάθητο
λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάροις
διαφανέστι τὸ τυμπάνιον ἀναδέουσα, καὶ τὸν τράχη-
λον ὅρμισκοις πολυτίμοις διαλαμβάνουσα.

P. 92. [Ομολογοῦσσα διὰ τῆς προσκυνήσεως.
Ita Mauricius a Tiberio coram patriarcha et senatu
coronatus confessus ad pedes ejus procidit et eos
exosculatur, apud Simocattam. Basilius quoque

A Michaelis manu jamjam imperii coronam suscep-
turus βαλὼν τὴν χλαμύδα ἐπεσεν εἰς τοὺς πόδας
τοῦ βασιλέως, ut refert Leo Grammaticus. Goar.]

Ibid. *Ei δὲ συμβῆ.* Si contigerit imperatorem
antea esse coronatum, coronatur imperatrix a
proprio marito et imperatore; eodem modo tunc
quando illa in uxorem ducta nuptiarum solemnia
celebrat. At si eo quo diximus pacto eveniat,
tunc, postquam imperator novus suam conjugem
et imperatricem coronavit, illa vero, ut dictum
est, honorem et reverentiam habuit, ascendunt
simil in anabathram seu tabulatum, rursusque
consident in suo throno. Et hæc interpretatio con-
firmatur ex l. 1 Joannis Cantacuzeni, in quo hanc
imperatoris inaugurandi et imperatricis coronandæ
cæremoniam iisdem serme verbis quibus Europa-
lata describit; ait enim : *Ei δὲ συμβῇ προεστεμ-
μένον εἶναι τὸν βασιλέα ἐπὶ τῆς τῶν γάμων τελετῆς,*
ὁ βασιλεὺς τὴν ἰδιαν ὁσιάτως στέφει γυναῖκα, αὐθις
δὲ ἀμφότεροι ἐπὶ τὴν ἀναβάθραν, etc. Nec illud
omittendum, ubi Europolata habet sάκκον, ibi
apud Cantacuzenum legi πορφύραν, ut c. 17,
ένδειται ἐπάνω τοῦ σάκκου, Cantacuzenus : Περι-
βάλλεται μανδύαν χρυσοῦν ἐπὶ τὸ διάδημα καὶ τὴν
πορφύραν. Grets.

P. 93. [Χάλιοντι δοματά τινα. Theophylacto
Michaelis Europolatis filio coronato coram parenti-
bus οἱ δῆμοι, scribit Leo nuper relatus vel alias
quivis, Ἐμέλισαν ποιήματα καθ' ἔκστον ἥχον πρὸς
εὐφημίαν αὐτῶν, πᾶσαν ἡδονὴν κολακείας παρέ-
χοντα. Goar.]

Ibid. Metaxa. Suidas : Σηρικὴ ἡ μέταξις ἐστιν,
ἐξ ἡς εἰώθεισαν τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἢν πάλαι
μὲν Ἑλλήνες Μηδικὴν ἐκάλουν, τὸ δὲ νῦν σηρικὴν
δονομάζουσι. Hinc metaxaricus negotiator metaxæ.
Scribit Nicephorus, xvii, 32, metaxam deinceps
sub Justiniano imperatore Cpolium allatam esse.
Huc adde ἐξάμιτον vel ζάμιτον, sammet. Etiam
Latini usurparunt. In Chronicō Sclavorum 363
c. 5 : Regina donavit duci samitos plurimos, ita ut
omnes milites suos vestiret samitis. Vide Glossa-
rium Græco-Barbarum. Tyrius, xiii, 27 : Exameto
coopertum altissimo. Grets.

P. 93. [Οἱ λόγος ζητεῖται. Audebo dubius, si non
certus, rationem proferre. Forte ut quondam prin-
cipibus triumphum agentibus (quod erga Heraclium
facilitatum narrat Theophanes) populus βαστάζων
χλάδους ἀλιτῶν καὶ λαμπάδας, εὐφημῶν ἐξήρχετο εἰς
ὑπάντησιν, ita demum sericis illis panniculis elatis
in sublime morem antiquum novus iste referre vide-
retur. Nec abs re dici potest cantorum domesticorum
et lectorum choros visis in atrio militibus
per cohortes divisis sua signa præferentibus (ξα-
στος γάρ τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκεῖας τάξεως
διαχριθῶν ἐφιστάμενος, ut alibi ex Niceta in Joanne
retulimus), ipsos quoque tres memoratas hastas,
pro ternis protopsaltarum domesticorum et lectorum
turmis, ex ultraque τῶν χρακτῶν acie, ut ad singulas
velut ad proprium signum se singuli recipere, vel

certe ad solam ostentationem, promere voluisse. Caudidum vero rubrumque colores Ecclesiam velut ad se spectantes sibi vindicasse diximus in superioribus. GOAR.]

Ibid. Codex Lauth. pro στυνοῦ θυνου. Recte : *Cum hymnus inchoatur, videlicet a cantoribus, qui decantari solet in magno ingressu, hoc est in supplicatione seu solemnni processione, in qua, lecto jam Evangelio, circumfertur per templum materia futuri sacrificii, ducto initio a prothesi, ad altare in quo sacrificium immolabatur. De qua processione legatur Cabasila in Exposit. Missæ, c. 34. GRETS.*

Ibid. [Duplex εἰσόδης introitus in liturgia, parvus et magnus. Primus inducendo ad altare Evangeliorum, ante lectionem eorum, libro, secundus deportandis ad idem altare sacris donis, pane nimirum et vino, destinatus est ; itaque ea missæ parte, quæ nobis Evangelio lecto dicitur offertorium.

Ibid. [Τμῆμα. Hymnus ille Cherubicus est, offertorium rursus Latinis vocandum, quod dum oblatæ deferuntur ad altare, cantetur, de quo Allatius, Ar- cadius, liturgia Chrysostomi et Euchologium.

Ibid. [Πρόθεσιν. Altare Græcorum ἄγιον βῆμα vulgo dictum, a reliquo templo separant κιγκλίδες, cancelli, vel etiam solida tabulata, prout in ecclesiis nostris alia septa sacrorum virorum chorum a populo dividunt augustiora septa. In transverso illo tabulato tres portæ sunt, media major, aliæ a lateribus minores. Medianam ἄγια θύρα dicunt Græci, ἄγια πύλας, ἄγια θύρας, etc. Et lateribus dexteram, ubi διακονικόν est, νότιον μέρος, sigmoidem βόρειον μέρος, nec non πρόθεσιν vocant. Πρόθεσις demum mensa est ubi sacra dona in missa consecranda præparantur, primo proponuntur, et ante missæ principium a sacerdote et diacono præparata ad offertorium usque reponuntur. Hinc ei quoque πρόθεσις nomen.

Ibid. [Τὰ ἄρτα. Intellige δῶρα, panem et vinum.

Ibid. [Μανδύας regium pallium est, et si mavis chlamys; nisi quod chlamys brevior, et humero dextro fibula vel nojo necteretur, mandyas longior, ad pectus collique radicem anteriorem. Totus Phrygionis opera ramis circulisque aureis, in quibus aquilæ bicipites eodem auro extuberantes, depictus est.

Ibid. [Τὸν σταυρὸν. Virgam nimirum auream, in cuius sumimitate crux aurea gemmis ornata, vulgo διακονίον ; de quo superius.

Ibid. [Νάρθηκα, ferulam, virgam leviorē, quam memorat Simeon Thessalonicensis c. 6 nota 44 re-latus. GOAR.]

364 P. 95. Τὰξιν ἐκκλησιαστικὴν, ἢν καλοῦσι τοῦ δέ ποτε. Ordinem ecclesiasticum, quem ipsius vocant. Perperam, sed correxit Junius errorem ex alio codice. Legendum enim τοῦ δεποτάτου, ut habet Joannes Cantacuzenus in sua Historia, l. 1 de bellis inter Andronicum avum et nepotem, ubi ritum inaugandi imperatoris describit. Cod. Barvar. δεσποτάτου, recte, si unicum sigma demas.

A Sensus est : imperator tenet tunc (nimirum in illa processione) locum deputati. Numeratur autem officium deputati a Europalata interofficia magna Ecclesiæ in catalogo officialium ejusdem autæ, c. 1. GRETS.

Ibid. [Simil atque summum imperium quivis accipiebat imperator, ait Zosimus, amictus ei sacerdotalis a pontificibus offerebatur, et continuo pontificis maximi titulum usurpabat ; tantaque erat inter imperatoriam et pontificiam dignitatem conexio, ut sine hac illa consistere nequeret, ac in eum subditi conspirare impellerent audacius, quem patria religione consecratum non contemplarentur ; quem vero illa sublatum suspicent, tanta simul auctoritate pollentem venerabantur, ut eo quosvis

B magistratus assererent inferiores, et ex ejus nata voluntateque res publicæ, private, belli, pacis, exterioræ, domesticæ, cunctæ penderent ; quæ causa fuit ut inter Christianos imperatores primi, Constantinus, Constantius, Valentinianus, Valens et alii ad Gratianum usque, pontificis maximi titulum stolamque non fuerint aversati. Hinc illud Ambrosi de Christianis principibus etiam intra Christianæ religionis terminos ambitione motis dictum : Vulgo dici quod imperatores sacerdotium magis optaverint quam imperium sacerdotes. Ubi tamen aucta religio umbratiles etiam superstitionis titulos eliminavit et palatio, ac sincera mentis dejectio falsas aut vanas repudiavit appellations, inter ultimos Ecclesiæ ministros locum reperire ac eorum munus quodpiam in Ecclesia obire fuit illis in pretio ; unde ortum puto ut antiquas chlamydes posteriores imperii successores in mandyas, lectorum pallia, converterent; deputatorum in Ecclesia gererent officium, et viam in solemnni sacrorum donorum ad altare deportatione clericis et sacerdotibus sternerent ; ac demum Ecclesia religiosam hujusmodi demissiōnem compensatura, thus nonnunquam in alteribus accendendi, trisulco cereo benedictionem subditis impertiendi sacrosque sermones ad proceres et populum habendi contulerit eam potestatem, quam ab injuria vel sacrilegia usurpationis criminore vindicatam nota in bujusce auctoris nostri caput 14, ad p. 76. Quam si quis condemnandam D pervicacius expetat, reos simul agat necesse est Christianissimos reges in primores canonicos a pluribus ecclesiasticis collegiis electos, eosdemque ac supremos alias sæculi principes, qui munium aliquid ecclesiasticorum præsumant ac in privilegiorum partem rei deputent. GOAR.]

P. 94. Ηροητεῖται τῆς εἰσόδου χάσης. Præcedit per ingressum totum. Inscite. Potius præcedit totam supplicationem, primus est in processione. Cantacuzenus ἡγετας.

Ibid. Forsan pro ἀλλα legendum ἔπιπλα. Sic enim Cantacuzenus ἔπιπλα τε καὶ σκεύη τῶν λερῶν καὶ αὐτὰ ἀγιώτατα ἐπιφερόμενοι. GRETS

Ibid. [Σκεύη δέ τε ἀλλα. In liturgiæ ingressu maiore, sacro procedendi ritu, lectors, subdiaconi, dia-

coni et sacerdotes ordine progrediuntur : pontifex si celebret, nusquam. Sed redeuntes in sacris valvis excipit. Lectores et illis permisisti deputati et subdiaconi cereos accensos praeferunt vel fimbria, diaconi thuribula, penultimus tamen pontificis pallium **365** decenter complicatum, postremus, qui prior dignitate, panem **sacrum** disco superpositum ac velatum capiti superimpositum, gestant. Primus sacerdotum calicem vino mistum, alii sacram lanecam, sacram spongiam, stellam, calices vacuos vel pro populi sacris participantis necessitate plenos deferunt. Haecque sunt sacra vasa, quae hic tenere leguntur. Traetat abunde de istis Euchologium ac Simeonis Thessalonicensis opere de templo et missa nuper a nobis edito.

Ibid. Περιστολόντες. [A prothesi, de qua supra, ad ecclesiae portam exteriorem, et ab ea ad medias sacrasque altaris fores procedunt.

Ibid. [Τὸν χαριάρχην ἵσταμενον. Dona sacra missamque secum celebrantes, sacerdotes videlicet et ministros, excepturum.

Ibid. [Οὐδὲ πρωτοψάλτην. Recensetur tamen inter ecclesiasticos officiales c. 1.

P. 96. [Ὥσπερ καὶ οἱ λεπτοί. Hoc est, ambas species panis et vini separatim accipit, sacerdotum more, relicta plebe panem vino intinctum, sacerdotis manu, in cochleari λαβεῖ; vocato, in communione sumente. GOAR.]

Ibid. De antidoro jam supra ad p. 48. Elegeranter describitur a Simeone Thessalonicensi in libello de templo. Posthac **sacris a prothesi ablatis**, diacono quidem disco super caput, sacerdotibus autem manibus calices tenentibus, ipse gratiis actis et manibus lotis egreditur, quodque vocatur ἀντίδωπον in populum distribuit. Quoniam enim episcopus Christum, ut docuimus, exprimit, ipsum et sacrificavit et participavit et sacralis viris imperitivit. Sanctificationem autem participare opus est populum, quanta quidem a precibus et tremendo sacrificio intellectuali modo fidelibus communicata est. Et quoniam per restes quasdam, ut que corpus contexerint, sanctificationem accipere oportet, per ἀντίδωπον id fit. Est autem sanctificatus panis in prothesi repositus, ex quo medium exsectum ad sacrificium offertur. Hic postea ut lanceola signatus, et divinis verbis super se factis, loco donorum tremendorum, videlicet iis qui non communicarunt, dispersitur. Quod episcopus ubi fecit et populo bene precatus est suum missæ imponit. GRET.

Ibid. [Ἄντιδωρον panis benedictus, ἀντὶ τῶν ἡγίων δώρων communionis vice in ecclesia sumptus, de quo Balsamon in can. 2 Antiochenum : Ἐπενοήθη, ὡς ξοκεν, ἡ τοῦ ἀντιδώρου διάδοσις ὥστε πᾶσαν ἀνάγκην ἔχειν καὶ αὐτοὺς τοὺς μὴ δυναμένους μεταλαβεῖν τῶν ἡγίων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων προσκαρτερεῖν μέχρι τέλους τῆς θελας Ιεροτελεστίας καὶ ἐκ χειρὸς Ιερατικῆς λαμβάνειν αὐτὸν εἰς ἀγιασμόν. En cur ἀγιασμα νοετ auctor, quod nimirum summiibus sanctificationem operetur, quia prius

A sanctificationem accepit, quod ex ejus mole oblatu surit excerpta, quod sacras res attigerit ac precibus liturgicis semper adfuerit præsens. Ritus quo distribuitur exhibetur in Euchologio. GOAR.]

Ibid. [Catechumena. Scribitur etiam χατηχουμένη, locus in quo catechumeni rei divinæ operam dabant. Amplius ac spatiōsum fuisse oportet. GRET.

Ib d. [Nusquam pro catechumenorum mansionibus hic sumenda, sed pro locis verbo Dei officiisque ecclesiasticis audiendis ad templorum muros exstructis. Tales hodie videimus vel ad templorum naves, ut vocant, superne ac introrsum, vel foris prominentes porticus, in sublimē eretas, **366** ex quibus in omne templi subiectum spatiū prospectus habetur. Inde viros uxoribus cohabitantes depelli jubet canon 93 Trullanus : Ἐκ τῶν ἐν τοῖς σεβαστοῖς οὐκούς χατηχουμένων ἐξωθεῖσθαι προτάσσομεν. Ne vero cum interprete Latino vel aliis loca catechumenis addicta intelligas, abunde docet in cuncti canonem Scholiasta Balsamon. Ac si sensus allati validius expertas argumentum, accipe. Catechumenis sacris mysteriis astare quandam nefas : en autem ut ἐκ τῶν χατηχουμένων ex his sublimioribus in ecclesiam prospectantibus ambulatoris vel ædibus quædam cum aliis mulier, sacris a Basilio factis, ut Amphiliocius in ejus Vita auctor est, aderat, et diaconum Basilio ministrante munis oculorum nutibus ad lasciviam provocabat.

C Non erat itaque catechumenis sed fidelibus, maxime mulieribus, assignatus in ecclesia locus, quo, ut in mulierum capitibus propter angelos vela ponit jubet Apostolus, ita propter easdem inde prospectantes vela deinceps suspendi præcepit Basilius : Βῆλά τε παραχρῆμα ἐκάλεντος κρεμασθῆναι ἐν τοῖς χατηχουμένοις. An alia fuerint χατηχουμενεῖα, catechumenorum ab his de quibus sermo propriæ diversæque sedes, quidam inquirunt. Non abnuo. Ilæc quæ adhuc in templo S. Sophiæ supersunt, fidelibus, cum sacris interessent, fuisse communia contendō; similiaque nonnullis in ecclesiis mulieribus etiam hodie preces in ecclesia facturis Grecia concedit.

D P. 97. [Δεσποτοτηγς. Imperatorum et despotarum conjugum appellatio est δεσποινα. De Monomachi pellice ad summum honoris gradum ab amante proiecta scribit Zonaras : Ἐτείμητο δὲ ἡ γυνὴ σεβαστὴ, αὐτῇ πρώτῃ τῆς πρώην βασιλεῖσσης ἀκονεμηθείσης καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὑπομένετο δεσποινα. Δεσποινης iterum insignia a Joannis pellice, more reclamante, usurpata suggillat logotheta : Ἐρώτων δὲ θηλεων ἡττάτο, μάλιστα δὲ τῆς ἁξ Ιταλίας Μαρχισίνης, ὡς καὶ πέδιλα ὑποδεέχθαι κοχκοβαφῇ καὶ ἐφεστρίδας καὶ χαλινὰ, ἐπειταὶ τε πλεονας ἡ τῇ δεσποινῃ. Consule Nicetam Manuelem Comneni, l. 1.

Ibid. [Ἀπέρχονται εἰς τὸ παλάτιον. Ducto nimirum triumpho, nulliusque pompe prætermisso apparatu, qualem describit citatus Simocatta, viii,

10, Nicetas in Man. Comm. l. iii et v, triumphalis ingressus et processus conjugi Leontiae Phoëa delatos honores describit citatus Simocatta : 'Υπῆν δὲ τῷ τυράννῳ γύναιον, Δεοντία δνομα αὐτῷ ταῦτη σφανον βασιλείων περιείθησεν. Ἐπειδὲ καὶ πομπαῖς εἰδισται τοῖς αὐτοκράτοροις τὰς δόμοις γύναιον εἰδούσιν, ἐπιφανῶς ειμήνας τὸ έθος δ τύραννος τὴν Λεοντίαν βασιλίσσαν τῆξιν θραμβεύειν. Ireneos Leonis viduas triumphum splendidissimum commendat Cedrennus in filii Constantini Vita.

Ibid. [Πάρτες πεζῆς Cantacuzenum tamen imperatorem recentes coronatum equites omnes secuti sunt, l. iii, 27: Μετὰ δὲ τὴν εὐφημίαν Ἐριπτος γέννημας δ βασιλεὺς, καὶ τῶν ἀλλων πάντων ἐπομένων ἐφ' ἕπτοις, δοσι ἡσαν. GOAR.]

Ibid. Pro σχιώματα λέγο χαιώματα, ει τούδια seu τουδια ομνίνοι retinenda sunt, nec mutanda in touφια. In pte Junius parvus tubos seu tubulos interpretatur. Idem circa χαιώματα iterum arabizat.

P. 98. Imago S. Georgii in palatio erat circa scutellum virginis Nicopœia, ut ex supra dictis constat, c. 11, et hoc libro c. 6. Gaeta.

Ibid. [Cantacuzenus Thessalonicæ, ut modo relatum est, cum suis πρός τὸν ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος ἑγένετο Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου προσαγορευμένου, καὶ τὴν προσκύνησιν ἀπεδίδου, ut felicitibus 367 ejus auspiciis coronam sumpsisse videretur. Subditur, quod hic lacuit Codinus, imperatorem officia dignitatesque coronationis ritu perfecto contulisse: Καὶ τιστοῖς ἐκ τῆς Αατινικῆς στρατιᾶς τὴν καθελαρίων παρείχε τιμὴν, πάντα ἐπ' αὐτοῖς τὰ εἰδισμένα πράττων. Idem præstilis accepit corona Joannes Andronicus filius: 'Ἐν τῇ ἔστη δὲ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου πλήν ὀλίγων ἀξιωμάτων πάντες ἔτυχον, ὡς ἀν ἔκαστος παρὰ βασιλέως καὶ πατριάρχου καὶ τῆς βουλῆς ἀξιος ἐκρίθη. Subiungit dignitates quæ cīque collatae: at illæ nihil ad rem. Ita l. ejusdem c. 36.

Ibid. [Κεχυμένα. Non fusilia, sed absque numero sparsa et coacervatim effusa.

Ibid. [Ἀρχοντόπουλα. Procerum filiorum seu juvenes proceres, et cum Cantacuzeno ἐκ τοῦ γένετοι λαμπρυνομένους νέους hic interpretor, prout Cedrenus κομητάπουλα juvenes comites scripsit in Constantini Romani Lecapeni genero. Ἀρχοντοπούλους cohoret ita dictam in Alexii exercitu suis docet Anna filia, l. vii. At hi ἀρχοντόπουλοι nomine, non forsitan ἀρχοντόπουλα sanguinis nobilitate. Ἐκλεξάμενος λογάδας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχοντοπούλους λεγομένους. Et infra: Πίπτουσι τῶν ἀρχοντοπούλων ὥστε τριακόσιοι.

Ibid. [Ἐκ τέρους τις τοῦ βασιλέως. Cantacuzenus mensa sua ministros fecit esse ικορις fratres l. iii, c. 27: Ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὰ βασιλεῖα ἀπανελθὼν δῆμα βασιλίζει τῇ γαμετῇ λαμπρῶς εἰσιδέτο, πάντων παρισταμένων κατὰ τὰ νεονομισμένα βασιλεῦσιν. Τηπητοῦντο δὲ αὐτοῖς πρός τὴν ἔστασιν οὐ τε

Α τῆς βασιλέως ἀδελφοῖς Ιωάννης καὶ Μανουὴλ καὶ δ τοῦ βασιλέως ἀνεψιδος δ Ἀγγελος Ἰωάννης. GOAR.]

P. 99. Omnino legendum ἐν τῇ εὐωχήσει, πον τῷ εὐωχήσει, quia εὐλόγησε; nihil penitus ad rem facit, et multam εὐωχήσεις. Dicit enim imperator inter epulandum ferre coronam suam, si prius coronatus fuerit, et sedere in loco eminentiore, hoc est in anabathra seu tabulato editiore, prout die coronationis sedere consuevit. Junius prorsus flagitiose: Scindum ferre imperatorem coronam suam in benedictione, si proposita est; sic autem sedere in anabathra, ut ante dictum est, in coronatione. Perperam plane. GRETS.

Ibid. [Τρομφαῖα. Ηας circa imperatorem ad hororis insigne etiam in acie delatae. Vidi eas Alexius in adverso Bryenniū exercitu erectas, mox eversis et capto imperatoris equo quem comitabantur, praeconis voce tyrannum et hostem interiisse proclamat. Annal., l. x: Ὁρδὸς πατήρ τὸν ἵπποκόμον τοῦ Βρυεννίου ἵππον ἐπισυρόμενον τῇ τα ἀλουργῷ ἐφεστρίδι κακοσημένον καὶ κατέχρυσα τὰ φάλαρα ἔχοντα, καὶ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἔξ θεουστοὺς βασιλεὺς παραπεμπομένας ρομφαίας ἐκεῖθεν ἀντῷ παραθέντας. Et infra: Καταβάλλει μὲν τὸν ἵπποκόμον, συναφαιρεῖται δὲ καὶ τὰς ρομφαίας, καὶ λάθρᾳ ὑπέξειται τοῦ στρατεύματος. Ἐν τῷ ἀκινδύνῳ δὲ καταστὰς τὸν τε χρυσοφάλαρον ἐκείνον ἵππον ἐξίπεμψε καὶ τὰς παρ' ἐκάτερα τοῦ βασιλικοῦ σώματος στρεφομένας ρομφαίας. GOAR.]

Porro imperatores in sua inauguratione etiam alios, si occasio offerretur, dignitatibus honestabant novisque titulis condecorabant: nam cum Joannes Andronicus Junioris filius coronaretur, omnes serme proceres, ut quemque imperatrix, patriarcha et concilium esse dignum judicarat, dignitates adepti sunt. Et Iactus quidem Asanes panhypersebastus declaratus est, Apocaucus magnus dux, Chummus magnus stratopedarcha. 368 Andronicus Palæologus Apocauci gener etiam ipse magnus stratopedarcha designatur, Gabalas protosebastus, et ita alii omnes, eorum suffragiis, de quibus supra diximus. Patriarcha quo gradum permutare non poterat, habitu se augustiorē fecit, et in subscriptionibus colore cæruleo est κανες; flammamque seu tegmen capitis, quod antea patriarchas, si de monachis non essent, album seremos erat, ipse auro illustravit, Servatoris nostri et illibalæ ejus genitricis Deiparæ ac Joannis Baptiste depictis in eo iconibus. Cantacuzenus, iii, 36. Ita ad ambitionem tegendam argumenta pietatis imagines assumi debuerunt.

Ambitiosior adhuc Bulgaria archiepiscopus, qui testis Georgio Logotheta in Chronico τὸ βασιλικὸν περιτίθησι σχῆμα καὶ διάδημα, ως ἐφασκεν αὐτόνομος ὃν καὶ μηδὲν εὐθύνας ὀφελῶν διδόναται, καὶ διὸ τοῦτο ἔχουσαν βασιλέα στέψειν. Vide Notam 131 Justiniani imperatoris.

Cum Joannes Cantacuzenus Didymotichi imperator initiaretur, ipsem primo vestem imperatoriam

induit, deinde in conspectu omnium peaces crepidis A purpureis exornat; quarum dexteram ei sanguine proximi, sinistram ex conductitiis Latinis nobilitate et splendore generis primi inducunt. Imperialem autem tiaram ante immaculatae Virginis Dei Matris imaginem humi positam manu sua tollens ipse capiti suo imponit. Cantacuz. III, 27. Ubi observa morem ponendi humi coronam, ut insinuetur humilitas, et ante imaginem B. Virginis, ut ostendatur imperatoris in sanctos pietas.

Iterum coronatus est idem Cantacuzenus Adriano poli, prout ipsemet his verbis exponit, III, 92: Jam vero placuit etiam imperatorum more coronari, quandoquidem et patriarcha Hierosolymorum et episcopi complures coram adesserent. Cumque mandas set artificibus ut coronam et aliis ut alia ad eam celebritatem cærenoniamque accommodata conficerent, paratis omnibus a Lazaro patriarcha Hierosolymitanu, mense Maio, quando Constantini Magni et Helenæ matris ejus, apostolis comparandorum, memoria colitur, corona induitur. Coronat autem et ipse, ut mos tenebat, Irenen conjugem suam; omnia que solitis ritibus, quam maxime fieri potuit, peracta sunt. Nam et argentea atque aurea numismata spar gebantur, convivia poculorumque invitationes ad dies plurimos frequentabantur. Tertio demum coronatus est Cpoli in Blachernis Deiparæ virginis templo, prout ipse fuse exponit IV, 4.

Ad finem hujus capituli de coronatione imperatoris accipe ex Petro Damiano I, 1, ep. 17, hunc modum in coronatione observari consuetum, quem a Codino omissum mirarer, nisi scireni ei non fuisse propositum omnia in litteras referre. Ita ergo Daminianus: *Apud Græcos hæc teneri consuetudo per habetur, ut cum imperator quis in dignitate creatur, mox ut imperialibus fuerit insulis redimitus, coronæ simul ac sceptri gloria decoratus, cum denique procurum vallatur obsequiis, cum excipitur modulantibus psallentium choris, quidam sibi præsto sit obvius, qui videlicet una manu vasculum plenum mortuorum 369 ossibus ac pulveribus offerat, in alia vero stupam lini subtiliter pexam ac pilis penitibus molliter demolitam, cui protinus ignis adhibetur, et repente in ictu oculi flamma subito vorante consumitur, ut in altero debeat considerare quod est, in altero valeat videre quod habet, in cineribus siquidem se cinerem recognoscit; in stuppa jam colligit in die judicii quam subito mundus ardebit; quatenus, dum se simul ac sua tam vana, tam floccipendenda considerat, de imperialis culminis ascenso fastigio nullatenus insolecat; et dum possessor alique possessio subjacere communi omnium casui non ambigitur, jam quasi de singulari dignitatis apice, qui ad summa proiectus est, non infleuit. Pulchrum ergo mundanæ conditionis ordinem homo consideret, et dum suis usibus omnia cernit attribui, non sibi sed suo referat gratias conditoris; lenocinantem mundi gloriam sub judicij sui calcibus deprimat, viorem carnis aridum jam pulcherem credat,*

diem suæ vocationis tanquam speculum suis obtutis anteponat, districtum ultimæ discussionis judicium contremiscat, quatenus, dum nunc Creatoris sui legibus subditur, qui inter creaturas, quæ terrena sunt, videtur insignis, in cælesti quoque gloria veraciter sit sublimis. Et hoc tendebat quoque acacia, quam imperator altera manu ferre solebat, de qua jam sæpius dictum. Est autem akacia ad verbum *innocentia*, et *Acacius Innocentius*, ut suo loco notavimus. GRET.

CAPUT XIII.

Observationes et explicationes in c. 18 et 19, de coronatione despotæ, sebastocratoris et Cæsaris.

P. 100. [Tà οἰκεία. Dignoscuntur c. 4 hujus operis. GOAR.]

B Ibid. Διδούλεα πέδιλα, duplicitis coloris calceamenta. Vel hinc appetat vocabulum διδούλα spectare ad duplicum colorem. (Hæc c. 3. GOAR.) Ex voce πέδιλα natum est πεδούλιον, et Latinis quoque pedulis. Interpres Juvenalis Sat. 1: *Pedules novos in braccis, quos pedornes dicunt.* GRET.

Ibid. [Υπόψηγος. Proprie qui ad aliquod munus electus est et deputatus, nondum tamen impositum habet vel a superiori commissum. Sic electus ad episcopatum, nondum tamen ordinatus, ὑπόψηφος est. Euchologium: Προσφέρεται δὲ ὑπόψηφος (ita legit) ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ, ut consecretur.

Ibid. [Ασκάζεται πόδα. Vide dicta in nota ad p. 92.

Ibid. [Καμάρας μικρὰ τέσσαρας. Despotæ corona solus circulus est frontem ambiens, quem gemini hemicycli superne in crucem acti extoruant. Radix unius in fronte est et in occidente, supra utramque aurem alterius: ita quatuor fornices exsurgunt: καμάρα enim hemicycli pars est media. Imperii Francorum successor delphinus coronam gestat duobus istiusmodi hemicyclis in crucem transversis insignem et καμάρας μικρὰ τέσσαρας ξεουσαν. Consule Marcum Vulsonium in Scientia heroicâ.

C 370 Ibid. [Εμπροσθερ μόρος. Hemicycli nimium partem medium circulo in fronte prominentem. GOAR.]

Ibid. Stemmatogyrium, a stemmate scilicet et gyris, quibus constabat. Junius gyratam coronam D vocat. GRET.

Ibid. [Coronariae cuiusvis machinæ circulus planus solet esse basis, quæ χύλος vel γῦρος nuncupanda. Circulus ille eodem opere conflatus, parque conspicio in imperatoris præclariori stemmate, στεμματογύρῳ est, quasi nudus, solo semiornato adjuncto, stemmatis circulus: στέμμα vero præcipuum est imperatoris insigne. Infra ejus ora στεμματογύρῳ vallatur. Parte fronti superposita germidant semicirculi duo, in ima quam in superiore parte, qua declinant ad latus, conjunctiores. Στεμματογύρῳ οὐχι ac prominentes semicirculi ex metallo fabrilique opere videntur confecti; velantque pileum, at non supra aures, vel spatio quo dissident ab invicem, ubi pileus, sicut et ipsi cur-

circulo inferiore, lapillis gemmisque coruscat. Pene me fuderat explicanda pilei forma rotunda, verum ad latera nonnihil latior, ob conspectum lapidem in ejus vertice insignem, adeo ut verticis decus omne quantumvis exiguum ab illo moderni Graeci stémma desoniment, quasi fuerit stémmata; ipsius stémmata. Percipere ex istis logothetea verba: Τὰ μὴν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς δὲν καὶ λίθος ὑπερχάθηται κόκκινος, & βασιλικὴ σύμβολα. Cantacuzeni quoque, I, 3: Εἰσών τοῦ οἰκίσκου τὴν θύραν ἐκ μαρμάρων ούσαν τὴν φιλέν ήρμοσμένην σύμβενηκε τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον τῷ μαρμάρῳ προσαρράχθηναι.

P. 101. [Τὰ γάρ παλαιά ἡγετήται. Nec immerito; vix enim sub savillis exiguis ardebat primævi de- coris igniculus, despotaque sebastocratori et utro- que Cæsari prælato, nonnisi nominis et insignium erat huic postremo dignitas. Insignia vero hæc ulti- mis temporibus aīeo rara supererant ut vere apud Nicetam Isaacii Angeli, I. II Conradus Cæsar expro- bret, εἰς μόνον τὸ μῆτοῖς πολλοῖς διδόχρωμον ὑπό- δημα τοῦ ποδὸς τὸ τῶν Καισάρων παράσημον κατα- λήξῃ. Velutiōra Cæsarum insignia legimus apud Theophanem: Τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Χριστοφόρου καὶ Νικηφόρου προεβάλετο Καίσαρας, τοῦ πατριάρχου ποιήσαντος εὐχὴν, καὶ τοῦ βασιλέως ἐπιθέντος αὐ- τοῦ; τάς τε χλαινας καὶ τὰ Καισαρίκια περικεφάλαια. Πεσάντως καὶ Νικήτας τὸν ἔσχατον ἀδελφὸν αὐτῶν ποιήσας νωδελίσασιν, ἐπέθηκεν αὐτῷ χλαινῶν χρυ- σῆν καὶ τὸν στέφανον. Καὶ οὕτω προηλθον βίπτον- τες βασιλεῖς ὑπατεῖαν, τριμετία καὶ σιμείοια καὶ νομίσματα καινούργια, έως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Nobilissimi, de quo locutus est Theophanes, anti- quata jam erat Codini tempore memoria. Ad Cæsa- rem redeat sermo, quem imperatori asseditis refert Theophanes. Βασιλίσκον τὸν Ἀρματιουν οὐδὲν προβάλ- λεται δὲ Ζήνων Καίσαρα καὶ συνεκάθισεν αὐτῷ ἐν τῷ σῆναι, καὶ ἐτίμα τοὺς ἱνδίχους σὸν τῷ βασιλεῖ, eo quod in Circo perageretur ejus promotio, ἐν τῷ σῆναι, in sessione, alibi κάθισμα τοῦ Ἱπποδρομου vocato, c. 17, nota ad p. 90. Bardam Cæsarem creatum nummos in populum sparsisse scribit Leo Grammaticus in Michaele Theophilili: Προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδαν θεῖον αὐτοῦ Καίσαρα, δις ἐπὶ δρμα- τος ἐποχθεὶς ἔδωκεν ὑπατεῖαν τῇ μέσῃ. Scribitur idem συγκαθεσθεὶς τῷ βασιλεῖ, ac pertransiens a ἔστερι assurgentibus præcipuo honore cultus. Βάρδας δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προσελύσει διερχομέ- νου μετὰ σκαραμαγγίου ὁξέως, εἰς τὸ ὠρόλγιον καθ- εξέμενος Δημιανὸς οὐκ ἐπηγρθότημησαι αὐτὸν τούτον ίδων δὲ Καίσαρας θυμώθη λίαν. GOAR.]

Ibid. De Manuele et Joanne uxoris sua fratribus ipsemēt Cantacuzenus, IV, 5, ibidem de filiis suis idem. Manuel Asanes aliquoties etiam a Cantacuzeno appellatur despota. GRET.

371 Ibid. [Διὰ λίθων τερατέων. Quia color ille ἡράνεος subviridis, de quo c. 3, Cæsaris est insigne, περιβάλου, dicebant illi Bardæ Cæsares apud Leoncini citatum, τὸν χρυσοπέρατικόν σου χατωνίσκον. Οὕτων

A modo dixit: at ille color ἡράνεος inter cæruleum et viridem medius est. Nicetas γεράνεον scribit Isaaci Augelli I: Ἡράγησαν παρὰ τῶν βαρδών αἱ κατοῦνται πᾶσαι καὶ τὰ χρυσοῦντη βούχα τοῦ Καίσαρος, τὰ μετὰ τῶν γερανέων χρωμάτων σεση- μειωμένα.

Ibid. [Ἐλέ τοὺς αὐτῶν οἰκους. Miror ad proprias domos, non ad ecclesiam, preces pro imposita di- ginitate, quo fausta reipublicæ felixque evaderet, suscepturos Cæsarem et sebastocratora deductos auctorem scriptisse. Tanta namque religione im- posita sibi munia subibant aulici CP., ut illa non nisi prævia episcopi vel patriarchæ benedictione auspicarentur. Hinc Euchologicæ orationes ἐπὶ προ- χειροῖς Καίσαρος, νωδελίσαμον, κυροπαλάτου, ac

B ἐπὶ προαγωγῇ ἀρχόντων ἥτοι πατριάρχων, alia. Hinc iterum videoas apud Cedrenum in Constantino Leonis F. patricii dignitate provectum quemdam confe- stilim κατελθόντα, ὡς Εθος, λαβεν εὐχήν. Sed et supe- riores magistratus aliis subditis nullam conferebant potestatem quin eam cruce facta committerent. Inde τοῦ σφραγίζων verbi novam percipies significantiam, qua tibi asecularis magistratus cruce facta designpa- tur institutio. Blastares τοῦ στοιχείου K. c. 32: Τοὺς συνηγόρους φησιν ἡ πτέρυντα τοῦ βασιλέως Λέοντος τοὺς ἐν πολιτικοῖς τεταγμένους δικαστηρίοις καὶ ὑπὸ ποιμικηρίοις δυνατας καὶ ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόν- των σφραγίζομένους. Eadem quoque voce monaste- rii præfecti denotat institutionem Germani patriarchæ decretum Juris GR., I. III, p. 234: Τοὺς ἡγουμένους δὲ οὓς διητροπολίτης προεχειρί- σατο εἰς τὰ μοναστήρια, ἐξέσται σοι παραστεῖται, καὶ ἀνθετέρους σφραγίσαι, εἰ μῆτρας ἀρεστοῖς σοι δοκῶσιν οἱ προετφραγισμένοι. Ἡγουμένου σφραγίδα legis p. sqq. tum sparsim in eodem opere. GOAR.]

CAPUT XIV.

Observationes et explicationes in c. 20, de electione patriarchæ.

Ibid. Titulus Junii est περὶ χειροτονίας. Est autem chirotonia vocabulum, ut et τὸ χειροτονεῖν et χειρο- τονεῖσθαι, homonymum, significans interdum ipsam designationem, electionem et renuntiationem, ali- quando consecrationem, ordinationem, initiationem et sacram inaugurationem. Quare videndum quem sensum hoc vel illo loco dictiones istæ ferant. Errat ergo Junius, cum ista verba Codini, c. 20, χειρο- τονεῖται δὲ ὁ πατριάρχης ὑπὸ τοῦ Ἡραλείας, sic reddit: Designatur vero patriarcha a metropolitano Heracleo. Imo consecratur, ordinatur, et ut sic dicam, inaugurat; nam designatio seu electio pa- triarchæ Copolitanus non erat episcopi Heracleensis. Aut si et hujus, nonnisi ut partis unius, quandoqui- dem ad patriarchæ electionem plures conveniebant, ut docet nos hic Codinus. Ab Heracleensi episco- po patriarcham consecrari consuevit testis est etiam Zonaras in imperio Constantini filii Leonis fol. 156, qui Heracleensis cum imperatorem offen- disset, Polyeuctum patriarcham **372** consagravit episcopos Cæsariensis. "Ος παρὰ τοῦ Καίσαρες

χειροτόνητο. Ubi male interpres Wolfius: *A Cœ-
sariensi episcopo electus. Non electus, sed consecratus
est; jam antea enim fuerat electus, καὶ προεχειρίσθη
πατριάρχης*. Πολύευχος μοναχός. Male etiam Cry-
sius in historia patriarchica Malaxi, l. ii Turco-
Græciæ, p. 131: *'Εχειροτόνησεν αὐτὸν ὁ Ἡρακλεῖας
πατριάρχης. Declaravit ipsum Heracleensis patriarcha-
cham; inio consecrari, ordinavit, initialis. Pulchre
Zonaras ad can. i Apost. : Νῦν μὲν χειροτονία κα-
λεῖται ἡ τῆς καθιερώσεως τοῦ λεπλοθατοῦ λαχόντος;
τελεσιουργία τῶν εὐχῶν καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος;
ἔπικλησις ἀπόδεσον τὸν ἀρχιερέα τείνειν τὴν χεῖρα
εὐλόγουντα τὸν χειροτονούμενον πάλαι δὲ καὶ αὐτῇ
ἡ φήφος; χειροτονία ὄνδραστο.*

Errat iterum Junius cum verba ista, ἐν δὲ τῷ τῆς
αὐτοῦ χειροτονίᾳ; κατὰ δὲ τὴν Σοφίαν, more Calviniano detorquet in so-
lam (veluti ministri aliquujus) designationem, ita
veriens: *Quo autem eligendus est tempore. Minime
vero, sed quo tempore ordinandus et consecrandus
est patriarcha; seu tempore ordinationis et conse-
crationis appetente, venit imperator ad Sanctam So-
phiam. Grets.*

P. 102. Cantacuzenus, iv, 37. *Divina S. Spiritus
gratia invocata, tres in patriarcham eligunt, Philo-
theum Heracleæ, Macarium Philadelphiæ episcopos,
et privatum adhuc Nicolaum Cabasilum; electorum-
que nomina imperatori scripta mittunt, qui Philo-
theum maluit; et is non diu posse, legitimis omnibus
servatis, patriarcha consecratus ecclesiam aliquandiu
administravit. Olim imperator arbitratu suo, solus,
sine episcoporum suffragiis, patriarcham designa-
bat; quod contra canones factum esse fatetur Can-
taruzenus, iv, 37, ubi episcopis potestatem facit ut
more veteri tres nominent, ex quibus ipse postea
eum qui magis arriserit cæteris præferat.*

Postquam Græci a communione sedis apostolicæ
sejuncti omnem potestatem, etiam ecclesiasticam,
in suis imperatores transtulerunt, non desuerunt
certe imperatores partibus sibi delatis, sed qua po-
testate patriarchas ponebant, eadem eosdem iterum
deponabant, et si liberet, depositos reponabant.
Omnia historicorum volumina plena sunt exemplis,
præcipue Cedreni, Zonarae, Glyce, Constantini Ma-
nasæ, Nicephori Gregoræ, Cantacuzeni; Turcasque
suis successores ipsis factis suis edocuerunt quo-
modo ipsi itidem cum patriarchis agere deberent.
Certe Mahometes sultanus, qui Cpolim sub suum
jugum misit, vix alio ritu Gennadium Scholarium
creavit quam hic a Codino describatur: *Nam suis
manibus δεκανίκιον seu δικανίκιον, pastorale pedum,
magni pretii dedit, baculum nempe argenteum inau-
ratum, artificiose factum. Dedit et equum bonum
et certam aureoram summam, his verbis datis
quod faustum ac felix sit, esto patriarcha, et
utere nostra amicitia in quibus rebus voles, habens
omnia jura privilegiaque, sicuti superiores ante te
patriarchæ habuerunt. Habe quoque templum San-
ctorum Apostolorum 373 domicilli loco. Ita id tunc*

*A accepit, et patriarchicam ibi sedem collocavit, ut est
in historia politica l. i Turco-Græc. p. 15. Verum
hæc benevolentia sultanorum in patriarchas non diu
duravit. Nam sub isto ipso Mahomete patriarchæ
novem extiterunt, et preter Gennadium, qui spon-
te cessit, vix ullus fuit quem calumniatores de so-
lio non dejecerint vel dejiciendum per Bassas Tur-
cicos curarint, introducto etiam duorum milium,
florenorum bescosio, quod patriarcha recens ele-
ctus pendebat, et annuo tributo totidem milium,
cui charazio nomen erat.*

Postea etiam usque ad hæc nostra tempora vix
unquam pax schismaticis cum schismatico patriar-
cha fuit. Semper suppulicularunt simulationes invi-
dia et occulte machine ad hujus vel illius exitium;
ut mihi videatur non sine consilio divino edita esse
in Turco-Græcia historia politica et ecclesiastica
seu patriarchica rerum Copolitanarum, ex qua per-
spicue eluet schismaticos non modo cum supremo
catholicæ Ecclesiæ capite per charitatem conjunctos
non esse, quod per se liquet, sed nec inter se, cum
sub gravissima infidelium servitute mutuo sese mi-
ris cuniculis infestent, et modo hunc modo illum
in patriarchalem thronum Turcarum ope sublevent.
Valet nimurum hic illud: Qui pote, plus urget.

Phranzes, Chronicæ, III, 19, ferme accuratius mo-
rem declarandi patriarcham ab imperatore descri-
bit quam Codinus. Grets.

P. 102. [Ο βασιλεὺς ἀπὸ τούτων. Ad trium
electorum tertium in patriarcham nominandum non
ita coartata imperatoris libertas, quin omissois epi-
scoporum suffragiis eum quem vellet, consuetudine
permittente, designare potuerit. Blastares τοῦ Κ
οτοιχείου, c. 32: Τῶν γὰρ κανόνων τῶν τὰς ἐπισκό-
πιαν ψήφους τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἐπαρχίας ἀνατιθέν-
των, ἀρχοντὶ δὲ μηδενὶ τούτων ἔξειναι κοινωνεῖν
κελευόντων, οἱ βασιλεῖς καὶ τῆς ψῆφου τῶν ἐπισκό-
πιων χωρὶς καὶ πατριάρχες καὶ ἐπισκόπους προβάλ-
λονται. Διὰ γοῦν τούτο, ὡς ξοικε, ἐπὶ τῷ βασιλεῖ
Μιχαὴλ τοῦ Δοῦκα δὲ μητροπολίτης ἐκείνος Σιδῆς τὰ
τῆς βασιλείας ϕύκονδεις καὶ δὲ Νεοκαισαρείας τὰ τῆς
πόλεως ἀνεγράψητο, καὶ τοῦ δικαίου δικαίου Κυζίκου Νίφων
τὴν τε ἀπογραφὴν καὶ τὰς τοῦ δημοσίου ἀπάσας ἐνέρ-
γησι δουλειας. Sane operas episcoporum æquo ac
electionem imperatoris dispositioni subjectas adu-
lante supra modum calamo scribit Blastares. De CP.
patriarcharum electione et inauguratione docte præ-
clareque illustrissimus episcopus Vabrensis eo præ-
sule digno Ἀρχιερατικῷ. De trium electione facienda
accuratiorem habet narrationem, p. 481 et seqq.

Ibid. [Μήνυμα nonnunquam radimonium dictum,
aliquando principis mandatum sive rescriptum, hic
ejusdem codicillos, breve, nobis brevet πιττάκιον
proprie vel ϕήμισμα significat. Datis enim regiis
diplomatibus collatas dignitates firmabant impera-
tores. Anna, Alexiados, II: Ἐδεδει γὰρ μὴ τοῦ
χρυσεούλου τάχιον ἢ προσήχῃ καταπεμφθέντος
αὐτῷ, δ τὴν τοῦ Καίσαρος ἔξιαν τούτῳ ἔχαριζετο,
etc.

P. 103. [Θρόνον φεραρέου. Honor et color qualis Cæsari patriarchæ tribuitur; ac eam forsitan ob rem ejus proclamationi se Cæsar subtrahit. Vide dicenda ad v. 15 et sqq.]

Ibid. [Ἄριττας δυσπότεροι. Multo nec non squali honore se colunt imperator et patriarcha; dumque sibi invicem assurgunt, pari sede 374 excellere dignitate profidentur. Cantacuzenus, I, 5: Οὐκ ἔθος βασιλεῦσιν ἐξανίστασθαι ιδιώταις.]

Ibid. [Διὸ τῷ ἀξιωμάτῳ τοῖς. Aliud in aula CP. dignitas, aliud officium. Dignitatem voco, qua obtenta solus honor acquiritur, officium, quod ministeriis in principiis vel publici bonum impenditur. Quid præstabilit imperio sebastocrator, panhypersebastus, Sebastus et tot alii, de quibus auctor sapientius oīk tēvrygētai vel ἀνεπίγνωστον scripsit, nisi ut delatos honores admiserent, rogis acceptis corrodenter̄ sacerdatis, vani nominis appellatione gauderent? Hos propriæ dñiāmata ei ἀξιωματικούs dictos reperies, alias ὁφφικιάλιδας vel ἀρχοντας. Zonaras in Basilio et Constantino: Παρεχωρήθησαν ἔχειν δὲ ἐκαστος ἡς ἐκείνου τυραννοῦντος εἰληφει, εἴτε δὲ ἀξιαὶς ἢν εἴτε δὲ ἀρχαῖς εἴτε μέντοι δὲ κτῆσοι. Anoua stipendia sive pensiones viris in dignitate constitutis colligo e Comnenæ I. III, loco subobscuro, quo Germanorum imperatori ab Alexio promulgantur pacti jam inter eos acti ratione δόγας τῶν δοθέντων είχοτε ἀξιωμάτων, virorum virginis dignitatibus præcellentium stipendia.]

Ibid. [Τοὺς κατριάρχους δικαιεικούς. Nusquam sceptra, sed pastorales baculos sive peda gerunt ecclesiæ pastores. Δικαιεικα vocant Græci, eo quod et ipsi justitiam in subditos exercent. Patriarchas benignius vocant hodierni. Doctius ἀρχιερατικὴν ῥάβδον posuit Euchologium: Είτε δίδωσιν αὐτῷ δὲ ἀρχιερεὺς, ἀρχιερατικὴν ῥάβδον, λέγων οὖτε πρὸς αὐτὸν Λάβε τὴν ῥάβδον, ἵνα ποιμανῆς τὸ διμποθέν σου ποιμνίον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς μὲν εὐπειθεῖστιν, εἰστιν αὐτοῖς ὑπὸ σου βαστηρίᾳ καὶ ὑποστηριγμάτι, τοῖς δὲ ἀπειθεῖσιν καὶ εὐτραπήλοις χρήσον αὐτῇ ῥάβδῳ ἐπιστυπεικῇ, ῥάβδῳ πατιδεύσως.]

Ibid. Πολυχρονίου. Ex hac consuetudine, ut recens instituto patriarchæ polychromiœ occinatur, de Copronymo narrat Theophanes: Ἀνὴρθεν Κωνσταντίνου ἐν τῷ διμονι, κρατῶν Κωνσταντίνου μοναχὸν ἐπίσκοπον γεννήμαντον τοῦ Συλλαου, καὶ ἀπειδίμενος ἐφη μεγάλῃ τῇ φωνῇ «Κωνσταντίῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ πολλὰ τὰ ἔτη.»

P. 104. [Ἄκρεχεται ἱκανότης. Restitutio in thronum, sive ac primatum instituto, Isaiae patriarchæ parem honorem exhibuit junior Andronicus, teste Cantacuzeno, I. 1, c. u. : Καὶ πατριάρχῃ Ήσαΐ δὲ αὐτὸν ἐγκεκλεισμένῳ, δοσον τε δὲ κατρόδειδον εὐχαριστήσας, καὶ εἰς τὸ πατριάρχειον ἐφ' Ἰππου βασιλιῶς κεκοσμημένῳ ἀγαγόν, ἐπανῆκεν αὐτὸς εἰς τὰ βασιλεῖα. Gennadium patriarcham recenter consecratum Mohamelus nomine secundus, primus Cpolis sibi subiecta infidelis tyrannous, metaxalestamenoν ἐνθον τῶν βασιλεῶν αὐτοῦ ίδεις κερσὶ

A δέδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον (ita corruptius proferuntur) πολλοῦ δξιον, ήτος ῥάβδον ἀγρυρᾶν, περικεχυσαμένην, ώραλαν, καὶ ἱππον ἀγαθόν, καὶ μέρος χρυσίων ex Chronicō Cp. Goar.]

P. 104. Junius haec non vertit, sed penitus evertit. Sciendum est quod alii sacerdotes summi electionem facientes obsignant bis. Patriarcha designatur solum; quia ab imperatore facta designatio pro minore sigillo ducitur. Corrige. Sciendum est autem alios sacerdotes summos (hoc est episcopos, archiepiscopos, etc.), eligi per duplex sigillum; hoc est per duplia suffragia seu vota obsignata, seu per duplex scrutinium. Τὴν μὲν πρώτην σφραγίδα καλοῦσι μικράν. Primum sigillum vocant minus. Primum sigillum, hoc est, ut jam plerique vocant, primum scrutinium, vocant minus. At vero patriarcham (Copolitanum) per unum duntaxat sigillum, hoc est uno scrutinio, eligunt, eo quod πρόσθλησις seu renuntiatio ab imperatore facta suppleat vicem 375 minoris sigilli. Quod ait Junius, primum illud sigillum seu scrutinium vocari nominationem vel presentationem, secundum vero collationem sive collaturam, id minime dixisset, si ex Jure didicisset quidnam jus nominandi, quid jus præsentandi et quid jus conferendi esset. Nec hoc omittendum, in Turco-Græcia τὴν πρώτην καὶ δεύτερην σφραγίδαν vocari τὸ πρώτον καὶ δεύτερον μήνυμα, p. 108. GRETS.

P. 104. [Electiōne deputationemque ad officium quodpiam, ut et germanam in illud institutionem, vocant ecclesiastici σφραγίδα, seu crucis signo vel fieri solitam vel firmatam. Illa πρώτη καὶ μικρὰ σφραγίδες, hanc δευτέρα καὶ μεγάλη. Quia vero non cruce signat imperator patriarcham, minor siquidem a majori benedicitur, ejus electio virtute par est πρώτη σφραγίδi, nomen nihilominus non adipisciatur. Goar.]

P. 105. Eodem modo quo patriarcha Copolitanus tresque cæteri patriarchæ, eligeretur archiepiscopus Achridis; quæ quia patria Justiniani imperatoris erat, ab eodem prima Justiniana vocata est, magnis auctis privilegiis, qua ecclesiasticis qua politicis; quam ad archiepiscopatum evexit, eique subjecit omnes provinciales episcopos dioceseos, Dacie et Mysie secundæ, Dardanis, Praevalitanæ et secundæ Macedoniæ. Gregoras, I. II: Olim Justinianus imperator sive provinciam ex qua oriundus erat cum aliis multis rebus ornarat, tam primam Justinianam ap. elaverat, atque etiam perpetua libertate donarat, eo tamen excepto, ne ejus archiepiscopi Romanorum imperatores inungarent; quæ prærogativa legibus alius est concessa, etc. Regia sedes eorum (Bulgarorum) deinceps urbs ea esse caput quam Justinianus imperator archiepiscopatus honore primæque, ut diximus, Justinianæ nomine ornavit. Post appellatione gentis titulus vulgata locus ipse Bulgaria dictus est, et Bulgaria metropolis prima Justiniana. Vide Novellam 11 Justiniani et ad eam scholia Cujacii, et Novellam 13. Alia Justiniana nomine secunda fuit in Cypro insula, patria Theodoræ uxoris, ut est apud Nicephorus XVII, 28, et XVI, 57, quænamquam Procopius, I. IV De

ædificiis Justiniani, affirmat Ulpianum, Dardanis **A** alium esse non reor ab eo, de quod sermo, archimandrite. GOAR.]

Tertia Justiniana non est Chalcedon, ut inepte verit Junius, sed Carthago in Africa: neque enim Καρχηδόν, ut in sua quoque editione habet Junius, est Chalcedon, sed Carthago; quæ Justiniana dicta, quod Justinianus imperator Carthaginem una cum Africa, pulsis Vandalis, Romano imperio restituerit. Vide Novellam 131. Alioquin Justiniana nova exstat in Notitia, not. 8, et alia notit. 28, ut notat Cujacius ad Nov. 11.

Ibid. Formula hujus precationis inserta est l. vi Juris GR., p. 441. GRETS.

Ibid. [Αρχιμανδρίται]. Non amplius specum sed ovium caprarumve gregem Græci vocant πάνδρους; quæ vox ad homines sociam ad invicem et pacatam vitam agentes translatâ aliam confessim producit, ἀρχιμανδρίτην nimirum, qui hujusmodi quietam, solitariam ac sociam vitam in montibus et specubus terræ agentibus ducem se præbet ac rectorem. Quo perspecto **376** non exigua oritur difficultas, quotorum vel qualium sit dux ac rector archimandrites, an plurium vel paucorum monachorum (hi enim sunt, qui testante Basilio ἐν δραστηρίᾳ τῆς γῆς habitant), an unius abbas vel multorum monasteriorum sit gubernator supremus, velut is qui nobis provincialis dicitur aut generalis. Quam partem tenueris, nullum incurres deceptionis periculum: unius enim quandoque superiorem, plurium etiam nonnunquam significat monasteriorum præsidem. Primi sensus allati argumentum est Eutychetis appellatio, quæ in concilio Chalcedonensi et apud Theophanem archimandritæ est, apud Theodorum presbyterum, de Incarn. Domini τοῦ ἡγουμένου· ὁ Εὐτυχῆς δε ἦν ἡγούμενος μοναστηρίου ἐνδιαφέρει τῆς γῆς habitant, unius solius monasterii abbas, pater, superior ac rector. Secundo tamen sensu non deest multiplex probatio, prima, quod privati monasterii superior non patiatur ob humilem nimis statum se ἀρχιμανδρίτην vocari; secunda, quod eam tantum sustineant appellationem qui plura regunt iure supremo monasteria, vel qui saltem majori præsunt monasterio, cui plura subjiciuntur μετοχεῖα, velut antiquis nostris abbatis minores prioratus: tertia, quod in textu quem elucubramus. interposita Inter ἀρχιμανδρίτας et καθηγουμένους πρωτοσυγχέλων dignitate ab invicem longissime differre commenstrantur, imo particula exaggerans ἀλλά res omnino diversas indicare delarat. Transit in auctoris nostri mentem illustris immi præsulis Vabrensis opus vere pontificium eo loci τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ ἔξαρχου καὶ τοῦ ἡγουμένου πρόδηλον dat spectandam, certe non ut unius, sed ut plurium, quorum ut una non est appellatio, ita nec unum officium suisse temere putandum est. Criteriuin quem Cantacuzenus, 1, 52 et 53 τὸν τοῦ ἄγιου ὄρου πρώτον, sacri montis, ubi plura monasteria visuntur et ad quatuor millia monachorum degunt, præfectum vocat,

Ibid. Memorat hic Europalata protosyncellos. Justinus legit protosyngelos. Vox composita, inquit, *ex πρῶτος et σύγχελος, quod nomen est per synecopen dictum pro συνάγγελος. id est, ut hodie magis receptum est, cœnobita. Sed in eis cœnobitis archimandritæ sunt abbates seu patres, protosyngeli vero senes qui que.* Si protosyncellus idem est quod cœnobita, tunc omnis monachus eius aliis in monasterio degens erit protosyncellus, quia omnis talis monachus est cœnobita. At hoc inauditum est. Deinde si protosyncelli sunt senes qui que in suo ordine, ad quid opus habent propria ordinatione et chirotonia, ut archimandrita? Nam ut quis sit senex aut senior in suo ordine, id non largitur electio et consecratio, sed tempus et ætas.

Quis igitur *protosyncellus* et simplex *syncellus*? Olim syncellus appellabatur is qui mortuo patriarchæ successurus erat. Testes Zonaras et Cedrenus in imperio Constantini Monomachi, quorum ille explicans quisnam apud Saracenos diceretur scriphus seu scripbes, ita scribis: Οὗτος δ' ἐστι παρ' αὐτοῖς ὁ παρ' ἡμῖν πάλαι ἦν ὁ λεγόμενος σύγχελος. Ως γὰρ ὁ σύγχελλος τοῦ πατριάρχου θενόντος εἰ; τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, εἴτω καὶ ὁ σερφῆς τοῦ Χαλιφᾶ φθαρίστος τὸν τελευτήσαντα διαδέχεται. Eadem Cedrenus. Ubi notanda vox πάλαι, qua significant olim quidem hac notione nomen hoc usitatum fuisse, postea desissee. Sic Anastasius Germani patriarchæ syncellus fuit, Cedren. in imp. Leonis Icomonachi p. 456. Syncellus item fuit Stephanus frater Leonis imperatoris, **377** Cedren. p. 594, in locum Photii substitutus. Syncellus quoque designatus Theophylactus Romani Lacapeni filius a Nicolao patriarcha, et si ei non successit, sed Stephanus Amaseæ metropolita, Cedr. in imp. Rom. Lac. p. 624. De Joanne syncello lege Zonaram in imperio Theophili, ut et de Michaelis syncello Cedrenum. Idein Cedrenus mentionem facit protosyncelli in imperio Michaelis Stratotici, satisque indicat cam de qua ibi loquitur dignitatem fuisse politicam, non ecclesiasticam, cum dicat penes illum fuisse reipublicæ administrandæ curam. Τῷ πρωτοσυγχέλῳ Διονύσῳ, inquit, προσελθόντες τὰ κοινὰ διοικοῦντει τῷ τότε.

Est autem syncellus quasi ejusdem cellæ consors, et protosyncellus primus inter cellæ consortes. Res tandem in dignitatis nomen abiit, ut qui nec σύγχελος nec σύγχελλος essent, tales tamen appellarentur. Sicut hodie multi habent eum titulum ut vocentur S. D. N. domestici, ita et syncelli patriarcharum tandem evaserunt illi qui forte nunquam in patriarchio habitaverant. Huic postea dignitati agnatum est πρῶτος, πρωτοσυγχέλλος, ex solita nimis ambitione qua simplicia vocabula τοῦ πρώτου convestire solent. Invenerant olim Græci titulum nobilissimi. Res hic non stetit, ambitio πρωτοσυγχέλλος esse voluit. Nec hic, quamvis in longo no-

mine, finis : ut placet tibi ille in jure Græco - Romano. iv Νικήτας πρωτονθελεστιμούπερτατος? Quale monstrum tituli! erant Græcis πρόδροι : titulus iste augendus fuit prescripto vocabulo πρώτου, πρωτοπρόδροι : quod in Jure Græco Romano passim obvium est. Etsi Iautein scriptura illa σύγχελος et πρωτοσύγχελος apud nonnullos scriptores reperiatur, non dubito tamen vitirosam esse, germanaque illam σύγχελος et πρωτοσύγχελος, quia clarum est concilia, hoc est ab eadēni cella nō men descendere. Hinc Wilhelmus Tyrius, xiv, 12, concellos nominat. Ennodius, l. 1, epist. 5; vocat cellularanos et quod Græcum magis exprimit, concellaneos. Heraclius imperator, ut est in quadam ejus constitutione, quæ existat l. ii juris Græco-Romani, numerum syncellorum ad duos redigit. Mirum vero Codinum syncelli seu syncellorum mentionem nullam fecisse, dum catalogum officialium magnæ ecclesiæ texeret, nisi quis dicat syncellorum appellationem non officii, sed dignitatis fuisse.

Ibid. [Qui primus omnium σύγχελος ac ideo temporis ordine πρωτοσύγχελος legitur, fuit Anastasius ille presbyter, cui, referente Theophane, quam conceperat de fide perversam sententiam, publice pronuntiandam in ecclesiæ conventu dedit Nestorius : Ὁμιλίαν περὶ πίστεως ἐκδέδωκεν τῷ δικτοῦ συγχέλω. Hic autem cum sublato e vivis Nestorio patriarchæ dignitatem non exceperit, nihil aliud eo vivente adepitus quam ut esset convictus ejus particeps, domus cellæque consors, animæ rebus in dubiis director, in arduis consiliarius, in secretis conscientius, ac indivisis in prosperis et adversis socius. Hoc primum primi qui legitur syncelli munus; hæc ut vera nominis expositio, ita pariter officii finis et cognitio sincerior. Evagrius de ipso syncello, vi, 2 : Τοῦ Νεστορίου διάπτυρος ἄραστης, δε καὶ συνέδημός οἱ γέγονεν πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἀπαίροντι. Socrates, vii, 32 : Συνῆν αὐτῷ Ἀναστάσιος προσδέπτης, δῆμα αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας σταλεῖς. 378 Τοῦτο διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς, καὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμβούλῳ ἔχρητο. Presbytero deinceps hujusmodi in cibi cellæ secretorum, vitæ denique omnis societatem adscito, procedentibus annis factum est ut qui in ecclesiæ cœtu amicos, in palatio quoque notos allegerat, nullo, si quæ forent, ejus merita virtutesque ignorante, defuncto patriarcha in ejus locum successor eligeretur; qui que nomine syncelli vel dignitate penes patriarcham adhuc in vivis agentem, ceu ejus sincerior concellaneus, insignis vixerat, idem post leibum, ut in ecclesiæ thronum, ita κοῖλον ipsum et secretius patriarchii penetrale occuparet. Videtur mos hujusmodi circa Leonis Isauri tempora invaluisse, de quo Cedrenus : Εὗρεν οὖν ἐν τούτῳ σύμμαχον Ἀναστάσιον σύγχελον τοῦ ἀγίου (Γερμανοῦ) συνταξάμενος αὐτῷ τοῦ θρόνου διάδοχον γενέσθαι. Invaluisse dixi, non primo morem institutum : jam enim sub Anastasio seniore Tιμοθέου ἀποθανόντος, scribit Theophanes Λαζανην τὸν Καππαδόκην πρεσβύτερον καὶ σύ-

A κελλον Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον προεχειρίσαντο. Et sub Justino pariter seniore Ἰωάννῳ ἐπίσκοπῳ Κωνσταντινουπόλεως τελευτήσαντος Ἐπιφάνιος πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ σύγχελος ἔχειροτονθῇ. Majora semper incrementa more capiente, Stephanus Leonis Sapientis frater, quem Basilius pater clero CP. sociari et educandum que ac syncelli dignitate ornandum Photio dederat, ait Leo Grammaticus, eodem Photio secundo submoto confessim in ejus locum suffectus est patriarcha. Cedrenus vita Leonis initio : Προσέταξεν δὲ Λέων τοῦ θρόνου Φώτιον καταγαγεῖν, κατὰ πόδας δὲ Στέφανον σύγχελον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν δὲ βασιλεὺς πατριάρχην προβάλλεται. Et in eodem Leone : Χειροτονεῖται πατριάρχης δὲ σύγχελος Εὐθύμιος. B Consuetudinem hauc quasi legem habitam narrat Cedrenus idem in Monomacho : Ἐκείνου γάρ (πατριάρχου) ἀποθανόντος, δὲ σύγχελος εὐθὺς εἰς τὸν τούτου θρόνον ἔγκαθιθρυται. Πάλαι dixerat nonnihil superius : Monomachi enim ætate consuetudo vel lex quæcumque de syncellis ad patriarchatum subveniens extincta erat et penitus abrogata. Eo tamen ac sequentibus temporibus non unus modo sed et plures syncelli; ac tandem inter eos primas tenens protosyncellus, cuius nomen deinde plures ambierunt. Verum integrum syncellorum cohortem aliquando miratus, ac de iis cum Græcis ipsis colluctus, percepit ex ea quæ semper inter eos viguit dignitatum ambitione vel titulorum cupiditate profluxisse, ut qui patriarchatum expeterent vel syncellos in munere vellent æmulari, nomen primum aucuparentur. Pristini vero temporis syncellus, patriarchæ licet successor designatus, quo desiderii successionis a se amoveret suspicionem, ubi patriarchæ consacrificabat, populum ad preces pro eo et ejus salute nec non ei vita longæa obtinenda fundandas bortabatur, quod cum facerent pariter per CP. ecclesias alii presbyteri, exin quasi syncelli nomine promeriti, ea se dignitate promovendos curarunt; ac ut viget et aliis præferri querit honoris cupiditas qui magna in ecclesia syncellus preces hujusmodi denuntiaret facientes, protosyncellus, ut reliquis anteponendus ac dignior, est appellatus; ac ubi sacerdotes vel metropolitæ patriarchæ concelebrantes id muneri fuerunt executi, syncellorum quoque ac protosyncellorum honorem sibi arregrunt. Audi Cedrenum in Romano Argyro : Εἴτιμος δὲ συγχέλλους μητροπολίτας τρεῖς. Plures itaque syncelli, adeo sublimis etiam honoris cupidinemoli ut in concessu a sacerdotibus in missa habendo metropolitis se præferri contenderent. Idem Cedrenus in seruis : Ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς ταραχὴ διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μή καταδεξαμένων τῶν μητροπολιτῶν προκαθίσαι αὐτῶν τοὺς συγχέλλους ἐν τῷ συνθρόνῳ. Ipsi nihilominus metropolitæ aliquando syncelli, ut præmisit Cedrenus idem in Bæilio et Constantino Romanis FF. : Ο σύγχελος Στέφανος καὶ τῆς Νικομηδείας πρόσδρος. Pene præterieram non syncellorum modo,

qui patriarchæ *concellaneus* ac ejus πνευματικός foret, sed et qui imperator præstaret idem officium, eo nomine **379** vocatum, quod maxime semper eum comitaretur, ac in palatio ad ejus *cellam* (χελλὸν enim etiam imperatoris secretius penetrale dictum superius) *coconcillaneus* σύγχελος, ac præ aliis dignus μέγας πρωτοσύγχελος habitaret. Aderant ei (si Phranzæ interpreti fides habenda) *sacerdotes* sui (palatini nimirum) et *spiritualis pater Gregorius magnus protosyngelus*. De Joanne imperatore loquitur ad concilium Florentinum viam capessente. Scribit porro protosyngelus, prout alii Græce σύγχελον ob eamdem cum σύγχελου pronuntiationem et ignoratam συγχέλου propriæ vocis significantiam et originem.

P. 105. [Καθηγούμενοι. Quos ἡγουμένους quoque dicimus : προηγουμένους autem, qui hos in officio præcesserunt, et superiorum munere, quo se abdicarunt, sunt functi.

Ibid. [Τὴν σφραγίδα. Πρόδολταν, προχείρισταν, promotionem intellige, quæ facto crucis signo completeretur. Requires in Euchologis; et consules postremam superioris capituli notam. Goar.]

Ibid. Καὶ οἱ μὲν δρχιερεῖς εἰς προσκύνησιν τοῦ βασιλέως, ὡς εἰρηται, ἀρχόμενοι μετὰ τῶν ἔχοντων μανδύων αὐτῶν ποταμούς· cum mandyis suis, habentibus fluvios. Hoc est cum mandyis undulatis. In scripto Græcob. l. II Turco-Gr. p. 108: Καὶ μανδή μὲν τοὺς ποταμούς. Μανδεὸν, inquit ille Græcus in Turco-Gr. p. 189, λέγουσιν δὲ φέρει ἐπένωδ πατράρχης μετὰ ποταμῶν, διὰ τὸ διδακτικὸν διφείλειν. Dicitur ergo μανδύας, μανδεὸν, μανδή, et μαντίον, a quo in Turco-Gr. p. 189 numero multitudinis τὰ μαντία. Οἱ ἀρχιερεῖς βαστοῦν εἰς τὰ μαντία τοὺς ποταμούς κοκκίνους καὶ ἀσπρους, Pontifices gestant in palliis fluvios (limbos) coccineos et albos. Germanice Mantel, a Latino mantello. Est autem μανδύας forma similis ei vesti sacræ quam volgo vocamus *ein Rauchmantel*; et qua ipse imperator Romanus adhuc in inauguratione insigniri et pingi solet quoque cum electoribus. Simeon magister officiorum in Pandecte Histor. Turcicæ, c. 199, δικητήσιον vocat; quod Græci rogati ab auctore Pandectæ interpretabantur ἐπιμάνδυον, quasi dicas *supramantellum*. Fōrte δικητήσιον παρὰ τὴν διχῆν derivatur, ut et δικαιώσιον, quod imperii et potestatis insigne sit. Eratque vestis hæc tam imperatoribus quam patriarchis aliisque pontificibus communis, ut ex Europalata et Turco-Græcia constat; nec satis apte veritutur *paludamentum*, ut agnoscit etiam Leunclavius, cum vox hæc militare vestem significet, μανδύας autem etiam extra castra gestari consueverit; nec ab imperatore tantum, sed et ab Ecclesiæ præsulibus, quibus *paludamentum* apte nemo tribuerit. Et hæc accommodari

A possunt ad varia loca Codini in quibus mandyas mentionem facit. Quod Junius mandyas originem ex Persica lingua deducit, p. 336, id facit, opinor, ut Persicæ linguae non ignarum sciamus. Longe scilicet a Latino *mantello* aut Germanico *Mantel* deduxisset. Nec assentior Meursio, qui ita legit, τρόχομενοι μετὰ τῶν ἔχοντων μανδύων μὲν ποταμούς. Nam sensus esset: Episcopi venient **380** ad venerationem imperatoris cum illis qui habent mandygam cum flaviis sive undulatum, cum ipsimē induti mandyis undulatis veniant ad cultum imperatori deferendum. Nec barbarico illo hellenismo μὲν pro μετὰ Europalata usum esse verisimile sit, præsertim hoc solo et unico loco. Potius hoc numero alicui Ma'axo competit, qui in patriarchica sua historiæ Turco-Græcie Inserta ἔχεισται καππάσιον ἐνδύμιον μὲν τὸν καμουχῖν, καὶ μανδή μὲν τὸς ποταμούς, καὶ ἄλογον διπρον. Goar.]

Ibid. [Superius pontificum indumentum extra missarum solemnia est mandyas, palla quam similis, ad sauces fibula nexus, sinibus et rugis amplissimus et omnino insignis. Ad ejus latera circa ventre affixa sunt tæniolæ albi rubrique coloris ternæ, quibus undequaque variatur et adornatur. Tæniolæ illæ sunt ποταμοί, de quibus in præsenti, eamque gratiam et scientiam designant quam intellectus Christus ipse Dominus, dicens εἴ θυμίᾳ de ventre ejus fluens, etc. Ac propterea circa ventrem appictæ. Superius ad collum et angulos inferiores sunt πόματα, quatuor nimirum additi paniculi quadri, de quibus singulis Symeon Thessal. episcopus: Τοῦτο δὲ καὶ διάρχιερατικὸς διδάσκει μανδύας. ποταμούς μὲν ἔχων διὰ τὰ προειρημένα, πόματα δὲ εἰς τύπον παλαιᾶς τε καὶ καινῆς χάριτος διπεράνω κείνται τῶν ποταμῶν. Goar.]

CAPUT XV.

Observationes et explicationes in c. 21. de lugubribus imperatoris gestaminibus.

P. 106. Alius titulus habet περὶ βασιλέως ἀπεθάνοντος. Sed melior est inscriptio quam capiti huie præstitimus. Citat hoc Codini caput Casaubonus Exercit. 56 contra Baronium. Et, heu! quid laboris non exantlat, quid sudoris non profundit, quos lecythos suorum collectaneorum non effundit, ut deceat nos aliud esse λαμπροφορεῖν, aliud λευκοφορεῖν seu λευχειμονεῖν, aliud colorem λαμπρὸν, aliud colorē λευκόν, interdum tamen λαμπρὸν καὶ λευκόν pro endem accipi, proprie distingui. Apud Codinum, inquit, vestes albae, luctus indices, vocantur λευκαῖ; iisdem opponuntur λαμπραῖ, id est omnes nitidiores; puta candidæ a fullone recentes, quales fuerunt olim candidatorum, quas Plutarchus et alii Græci λαμπρὰς vertunt, aut purpureas, vel alias cuiusvis coloris, præsertim intensionis. Non enim sola candida dicuntur λαμπρά, sed quæcumque valde nitent, cuiusmodierant cum primis illæ chlamydes verituminis, de quibus ad Trebellium Pollionem diximus. Quam abscondita nobis pandit operosus iste exer-

citator! quasi non omnia hæc ex ipso Codino satis superque perspecta sint, præsertim adjunctis iis quæ c. 11 idem Codinus tradit.

Ibid. **Lxxiiii** iudicatus est Christus ab Herode, irrisus causa, **381** ἐθῆτα λαμπράν. Beza veritatem splendidae, interpres nostri aliam. Approbat hoc Casaubonus, quia λαμπρὸν et λευκόν æpe eodem significat: usurpantur. Illud critica ferula sic castigat: *Magis ex usu Latine loquentium dixissent candidam.* Mirum Beza loco non fuisse menorem suæ candidæ, a fullone carentis, cuius iterum oblitus est Jacobi c. ii, dum ἐθῆτα τὴν λαμπρὰν denuo splendidae vestem interpretatur. Bonam tamen operam, sed nimis seram navat nobis asceta iste, dum nos docet quid sit μαργέλλων, sed per negationem: ait enim imperatorem citrina vestimenta assumere, *sed sine limbis et pretiosis prætexturis: hoc margellum significat, non margaritas.* Audis, Juni, quid te olim Genevæ incolam doceat ejusdem scholæ quondam et urbis insessor Casaubonus? Mitte ergo tandem tuas margaritas. Vocavi operam seram respectu nostri, quia jam pridein ex Balsamone et aliis didicimus quid sint margellæ.

GRET.

P. 106. [*Τεσσαράκοτα*. Defunctorum recolende memorie sacri sunt dies tertius, nonus, quadragesimus, et annus a morte. Toi τεθνεῶσιν ἀποτελεῖται, inquit Nicephorus Callistus, τὰ τρίτα, τὰ ξυνά καὶ τὰ τεσσαράκοτα. Rationes subdit: tertio die faciei, qua dignoscitur homo, discrimen deprenditur; nonne corpus tabescit, solo corde adhuc incorrupto manente; quadragesimo tandem etiam cor cum reliqua corporis mole tabo corruptionique ex integro cedit. Apius alii τὰ τρίτα apud Grecos resurrectionem Christi post triduanam sepulturam, τὰ ξυνά novem angelorum choros, quibus mortuos aggregari precantur, τὰ τεσσαράκοτα luctum Israelitici populi in Moysis morte ad quadragesimum usque diem productum, quo defunctis lacrymas precesque parentare possumus, affirmant designare. Hujus mentis est Neophytus Rodius in sua Synopsi veritacula Christianæ in Constit. Apost. I. viii, c. 49, secutus.

GOAR.

P. 107. [*Τὸν νερομούσεων ἄντρας*. De quibus superiori nota. Sacros in series agendis novem dies refert Blastares, τοῦ Διοχετοῦ c. 8, adeo ut Alexius imperator edita Novella sanxerit nemini licere demortui parentes vel uxorem vel heredes, vel fiducijsores ante novem dierum luctui dicandorum præsumitum tempus accusare, causam in eos intentare vel in judicium trahere: Θεοπίζομεν μηδὲν ἔξειναι τοῦ τελευτήσαντος τοὺς γονεῖς ή τὴν γυναῖκα ή τοὺς κληρονόμους ή τοὺς ἐγγυητάς περὶ τῆς τῶν ἁννια ἡμερῶν προθεσμίας τοῦ πένθους αἰτιάσθαι ή παρενοχλεῖν ή εἰς δικαστήσιον ἐλκεῖν.]

Ibid. Ceterum, quod Codinus ad calcem capitis scribit, nefas esse ut quis vestes nigras in palatio

A portet, id intelligendum est extra easum quæ ipsa imperator luget: tunc enim omnes melancœbroum, ut paulo antea Codinus dicebat. **GRET.**

CAPUT XVI.

Observationes et explicationes in c. 22 De futura sponsa et imperatrice.

Ibid. [Νοέσθεν. Ex equo vel curru desilire et pedes incedere. **GOAR.**]

Ibid. Ad fontem. Πηγὴ seu πηγαῖ, templum celeberrimum Cpoli extra moenia, cuius suminus amator, admirator et encomias **382** fuit Nicephorus Callistus, ut constat ex l. xv Historiæ ecclesiasticæ, c. 25 et 26; qui de miraculis ad fontem editis integrum se commentarium scripsisse dicit. Exstat Viennæ in Cæsarea bibliotheca fortassis unicum totius Europæ exemplar; cui nisi cito succurratur (vidi enim et percurri allatum Monachium et huc Ingolstadium), penitus a blattis tincisque corrodetur; et jam nunc aliquot locis ab aquis pessimè acceptum est, ita ut multa legi nequeant, præsertim sub fine.

Ad hoc templo divertit quoque Helena Cantacuzeni filia, nuptura Joanni Palæologo. Rem narrat ipse Cantacuzenus, iv, 1. **GRET.**

Ibid. [Urbis CP situs triangularis est; ejusque latera duo alluvuntur mari, tertium continent obtemperantur. Ad eam itaque adveniens itinere terrestri imperatrix ad Pegem ecclesiam celeberrimam et regiam simile palatium, quæ coniuncte respiicit urbs, desilit; sin mari appellat, circa Blachernas loco portus comodissimo, ubi aliud Blachernense dictum palatium, terram salutat. Ecclesia porro Πηγῆς nomen est a fonte non minus continua miraculorum profluvio quam perennibus aquis exuberante. Ad salutares ejus aquas si a Marciano, qui postmodum Romanum imperium ultrauit, deferretur, lumen oculorum recuperaturum carna per divinam visionem est monitus. Tulit etsi τὴν Πηγὴν Marcianus casum, casus visum ex aqua reuult. Inde, ait Menzenii Graecorum, miraculorum τῆς Πηγῆς origo et celeberrimum loco nomine factum: 'Εν τῷ τεμένει ἡ Πηγὴ ἐστε ἀφόδιον λαμάτων, in templo ipso non adeo fons quam miraculorum ubertim recurrentium latet emergit, ait Cantacuzenus. Justinianus fonti templum superstruxit: Τὴν θεοτόκον Πηγὴν Υποστειανής ἔτισε, scribunt Origines CP.; exstat alibi locus Christianis Turcisque venerandus, quodque superstest templum nulla ruinâ fædatum, antiquitate non modice venerandum, ob pretium omne superantes aquas, a plebe χρυσοπηγῆς, aurei fontis accepit appellationem. **GOAR.**]

D **ynei** τῶν λαμάτων, in templo ipso non adeo fons quam miraculorum ubertim recurrentium latet emergit, ait Cantacuzenus. Justinianus fonti templum superstruxit: Τὴν θεοτόκον Πηγὴν Υποστειανής ἔτισε, scribunt Origines CP.; exstat alibi locus Christianis Turcisque venerandus, quodque superstest templum nulla ruinâ fædatum, antiquitate non modice venerandum, ob pretium omne superantes aquas, a plebe χρυσοπηγῆς, aurei fontis accepit appellationem. **GOAR.**]

P. 107. De templo Blachernarum suo loco diximus. Erat et ipsum extra urbem ad litus maris, de quo multa Nicephorus loco citatō. Principio tempora solūmodo erant; successu temporis accesserunt splendidissima palatia. Quomodo excepta

fuerit ab Andronico juniore sponso Anna Sabauda, A οὐδέποτε ταῖς ἑρυθράς κρηπίστι τούς; πόθεν κατέχομει, τὸν ἔτερον μὲν ὑπὸ τῶν δγχιστα καθ' αἷμα περσοτάνων ὑποδούμενος, τὸν δὲ λοιπὸν ὑπὸ τῶν τὰ πρώτα φερομένων ἐπ' εὐγενεῖς καὶ λαμπρότητι μισθοφόρων Λατίνων. Alta suisse ἡσε calcementia Dio monstravit, vocans ea ὑπόδεσιν ὑψηλήν. Ad genū pertinuisse testatur Procopius, I. iii De Aedif. Just. : Ὅποδηματα μέχρι εἰς γόνου φοινικοῦ χρώματος, δὲ δὲ βασιλέα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Ιερσῶν ὑποδεισθαι. Τζάγγας ideo vel τζάγγια barbaro nomine dicta existimo; de illis actum superius.

Ibid. [Ἀρχοντιαστῶν. Legendum omnino ἀρχοντιοῦν: ἀρχοντιαστάς οντις nec usus nec lexica nec auctoritas docet. Est autem ἀρχόντισσα domina, feminina nobilis. Simon Portius ἀρχόντισσα, δισποντα, δεσπότις, κυρ' α'. Inter præcipuas hujusmodi ἀρχοντιοῦν Cedrenus habet ζωτάς, quæ patriciorum cingulo et honoris insigni utebentur.

Ibid. [Τρικοδούσιον αὐτὴν τὰ ἑρυθρά. Non minus capiti corona quam rubra calceamenta fuerunt pedibus imperatorum Insignia. Logotheta de Joanne abdicante se imperio: Καὶ τὰ μὲν ἑρυθρὰ πέδιλα ἀπέβαλε καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς γοναὶ λίθος ὑπερκάθηται κλεκκίνος, & βασιλικὰ σύμβολα. Α regibus Albae tunc ad se deduxit, tunc ad posteros imperatores Romanos calceorum hunc colorem transmisit Julius Caesar. Dio l. xlivii: Τῇ ὑπόδεσι τῇ ὑψηλῇ καὶ ἑρυθροχρόνῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν Ἀλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων αριστοῖς δὲ τὸν Τιουλον ἔχρητο. Ammianus pedum tegmina purpurea vocat, quæ a comite 383 largitionum servatahantur. Hinc repelita toties in Graecorum historiis φοινικῶν πέδιλα, πέδιλον ἑρυθρὸν, κοκκοδαφές καὶ φοινικοδαφές, ἑρυθροδαφές πέδιλον, ἑρυθρὰ ὑπόδηματα. Ex plurimis unum aut alterum exemplum depono. Boioniales apud Annam Comnenam, exiens se imperio, si non ejus insignibus, μόνον βοσματι φιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὄνδρατο; καὶ τῆς εὐφημίας καὶ τῶν ἑρυθρῶν πεδίλων. De Alexio scribit Gregoras, qui Aliis ἑρυθροῖς ὑποδεδόσθαι κρηπίστι προστετάχει, ἵνα αὐτὴ τε καὶ δὲ ταύτη συζευχθοδημένας τῆς βασιλείας διάδοχος γίνηται. Ut imperatrici nobiles feminæ rubra calceamenta induerant, sic nonnisi proceres viri pedibus imperatoris illa consueverant immittere. Cantacuzenus qui fuerint designat, iii. 27: Ὁ νέος δὲ βασιλεὺς πρότερον ἰσθῆται βασιλικὴν ἐνδὺν, ἐπειτα ὑπὲρ δῆμοις ταῖς;

B ἀπάντων ταῖς ἑρυθράς κρηπίστι τούς; πόθεν κατέχομει, τὸν ἔτερον μὲν ὑπὸ τῶν δγχιστα καθ' αἷμα περσοτάνων ὑποδούμενος, τὸν δὲ λοιπὸν ὑπὸ τῶν τὰ πρώτα φερομένων ἐπ' εὐγενεῖς καὶ λαμπρότητι μισθοφόρων Λατίνων. Alta suisse ἡσε calcementia Dio monstravit, vocans ea ὑπόδεσιν ὑψηλήν. Ad genū pertinuisse testatur Procopius, I. iii De Aedif. Just. : Ὅποδηματα μέχρι εἰς γόνου φοινικοῦ χρώματος, δὲ δὲ βασιλέα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Ιερσῶν ὑποδεισθαι. Τζάγγας ideo vel τζάγγια barbaro nomine dicta existimo; de illis actum superius.

Ibid. [Ἐρ ημέρᾳ βητρῷ. Finem his scriptis imponit e Regiis mss. alterum, et vocem τέλος addit; ut quod sequitur alieni auctoris opus esse coniectamus. Goar.]

Ibid. Assumentum illud, ἵστορος δὲ καὶ τοῦτο, etc., vere assumentum esse neque hoc pertinere, clarissimus est quam ut multis ostendi debeat. Quia tamen Junius reperit in quodam exemplari sibi a Frebero subministrato, et quia alter Boicus codex eodem additamento ceteris auctior est, relinquimus sane hoc loco, ne dum alium quæsumus et assigniamus, forte incommodiorem attribuamus. Illud certum esto, hic omnino tanquam peregrinum atque exoticum habitare. Codex tamē Boicus pro περδεβαλλοι exhibet παρδεβάγιοι. GRETS.

Ibid. [Παρδεβαλλοι. Alia lecio παρδεβάγιων, qui pardos curant: seras enim ad ostentationem vel delectationem principes enutriunt. Βασιλον συπειρο procuratorem, bajulum referre diximus: βασιλού τις πονηρηματι βάγιον apud Theophanem vel etiam βάγιον lego. Regium hic habet παρδεβάγιον; qua de causa pardorum curatorem expono. Goar.]

Ibid. Turcarum sultano etiam hodie χρυσήρια potui refrigerando in pretio esse, memini me legere alicubi in observationibus Bellonii. GRETS.

Ibid. [Παρσιτρόοι. Regium correcte παρσιτρόοι, qui pincernis administrant, et aquas vel puriores vel salubriores aut certe nives aut glaciem vino refrigerando equis aliunde vehunt. Goar.]

GEORGII CODINI

EXCERPTA

DE ANTIQUITATIBUS CPOLITANIS.

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO PRINCIPI
 FRANCISCO BARRERINO, S. R. E. CARDINALI,
 DOMINO MEO SUMMA OBSERVANTIA COLENDΟ,
 PETRUS LAMBECIUS S.

Multa sunt, Eminentissime Princeps, quæ homini ad immortalem gloriam aspiranti viam præbent; verum aut me amor propriæ opinionis fallit, aut illa nec honestior nec compendiosior potest reperiri quam vel ipsa eruditio vel quæ eruditis exhibetur benevolentia et benignitas. Harum altera quibuscumque egenis et obscuris terræ filiis ad summam laudem aditus patet, dummodo natura aptam iis non denegat indolem, nec ipsi prosectui suo debita diligentia, famæ autem legitima non desint ambitione. Altera illis duntaxat ad claritudinem pervenire licet, quibus eam generis potentias et fortunarum amplitudinem largiri Deus voluit, ut protegere alios possint et sustentare. Illi ergo hos colunt, ut necessariis ad studia academicis potiantur: hi contra illos fovent, ut monumentis litterarum nominis et virtutis suæ memoria apud posteros cœlebretur; ita utrique per se indigentes alteri alterorum vigent auxilio. Quare beatissimos ego semper existimavi qui hanc velut omnibus numeris perfectam felicitatem consecuti sunt, ut pariter splendidissimo vita statu et merito haud vulgaris eruditioñis venerabiles sint atque conspicui. In his te numero, eminentissime princeps, qui cum maiestate sacre purpure et pontificalis familiæ prærogativa satis sine ullo aliunde petito splendorè fulgeas, adeo tamen litterarum studio inter publica tantæ dignitatis munera et fuisisti semper et etiamnunc es deditus, ut cum iis qui tota vita a iudicij nihil eggerunt jure et audacter de multis facie scientiæ palma possis contendere. Testatur enim hoc dilectionis tua lectissima que bibliotheca, qua post Vaticanam nihil Roma perfectius habet aut magnificenter; testatur haud exiguum præstantium ingeniorum numerus, quibus aula tua nunquam non fuit exornata; testatur publicum doctissimum virorum de Te iudicium, qui sœpe gravissimarum quæstionum arbitrium tibi detulerunt, quod cum ita sit abunde, ni fallor, apparet quibus ego nunc causis impulsus volumen hoc Originum Copolitanorum eminentissimo nomini tuo dedicare andeam. Nempe jam primum minime dubito quia pro singulari tuo erga litteras affectu, quidquid hoc munusculi litterariorum est, latissimo vultu sis excepturus: deinde præcavebo haec dedicandi ratione ne exprobrari mihi possit, quod olim Anacharsin philosophium in Græcorum fudis improbas refert Laertius, ἀγωγεστι μὲν τοῦτο τεχναζε, οὐδὲν δέ τούτος μὴ τεχνίτης. Certum denique habeo obtensam nominis tui anctoritatem non honori tantum laboribus meis fore, sed et præsidio adversus malevolorum improbas detractiones; quod videlicet nemo sanus ea lacessere ausurus quæ tibi optimo acerrimoque scriptorum censori probantur. Et haec quidem præcipua ex iis sunt quas cum omnibus eruditis communis habeo causas, cur tibi potissimum, eminentissime princeps, quidquid hoc et qualemque est libri, merito ac luctuose consecrem: insuper vero alias multas privitatem habeo, quas domesticas appellare luet; easque tanto carceris graviores existimo quanto vehementius ἀχρεπταζ crimen subire vereor. Etenim repeleant mihi memoriam omnis ejus temporis quod studiorum causa exteris regionibus perlustrandis impendi, vix ullus occurrit dies qui singulari aliquo tuo in me collato beneficio non sit notabilis. Advenientem me primum Lutetiam humanissime per eos qui tum rebus suis agendis ibi præerant excipi curasti. Mox ipse Lugduno reversus participem me fecisti mensæ, admisisti inter intimos; et ut paucis omnia complectar, tanto me prosecutus es affectu ut majorem ab avunculo non potuisse desiderare. Eadem benevolentiam Romæ postea expertus sum, ubi integrum bienium in aula tua commoranti mihi ea videndi multa et discendi fuit occasio, ut vere gloriari possim plus me in luce illa et strepitu aulico quam in ullo Academiæ recessu et umbra profecisse. Reversus deinde in Galliam incredibile memoriam est quantum ex commendatione tua cum aliis multis locis utilitatem perceperim, tum vero in primis Tolosæ, cuius urbis illustrissimus archiepiscopus Dn. Carolus de Montchal, vir sanctitatis simul et prudenter et eruditioñis rarissimus, continuos octo menses in palatio suo plus quam patern,

liberalitate et cura me traxit. Plura ejus generis addere inconveniens esse credo et superfluum, tum quod ipsa haec beneficiorum enumeratio nescio quid videatur habere levitatem et arrogantiam, tum quia vel ex minimo eorumquam dicta sunt satis superque eluctet, quanta obligationis necessitate tibi sim devinctus. Accipe igitur, eminentissime princeps, et boni consule qualecumque hunc juvenilis diligentiae meae fructum, quo pariter et gratitudinem meam tibi studeo declarare, et quanti faciam judicii tui acumen et auctoritatem nominis. Quodsi forte nonnusquam editionem minus feliciter curatam deprehendes, ignoscas velim, et benigne reputes, ex quo haec Lutetiae absoluta reliqui, triennium jam praeterisse, idoneque quidquid sub prelo commissum est erroris, absentiae meae esse tribuendum. Vale.

Dabam Hamburgi prid. id. Decembr. 1653.

LAMBECCI PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum ante biennium Lutetiae Parisiorum agerem, tantum apud me potuerunt innatum publice utilitatis studium et amicorum cohortationes et exempla complurium doctissimorum, ut suminum nefas esse crederem inceptæ editioni corporis historiæ Byzantinæ qualunque mea opera deesse. Quæsivi igitur cui potissimum parti laborem impenderem, et cum fere omnia ab aliis præoccupata esse viderem, tandem mecum cogitare cœpi operæ pretium fore si hac tenus inedita Codini excerpta de antiquitatibus Copolitanis in publicum producerem. Præterquam enim quod pertineant ad rem et multum lucis afferant historiæ Byzantinæ, hoc etiam nomine edi merentur, quod a gravissimis hujus et superioris saeculi scriptoribus saepius laudata et ad confirmationem dubiarum opinionum adhibita sint. Etenim Joannes Leunclavius in Pandectis historiæ Turciæ libri de ædificiis frequentissime mentionem facit; et quæcunque Nicolaus Alemanus notis suis in Procopium τῶν ἀνεκδότων πατρίων CP inseruit, inde desumpta sunt. Item Petrus Gillius ex supradicto libro de ædificiis et altero de statuis integras transscripsit paginas. Certum quoque est ineditum illud Chronicum Copolitanum, quod Joannes Meursius in Glossario Græco-barbaro et alibi cereberrime citat, nihil aliud fuisse quam ineditam partem excerptorum Codini; qua nunc publicatur. Testatur hoc citata loca, et testabitur integrum Chronicum, si quando in lucem veniet. Similiter etiam per antiqua illa collectanea θαυμάτων urbis CP, quæ doctissimus Jacobus Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem citat et in multis bibliothecis occurrere ait, haec alias non evulgata Codini excerpta intelligenda sunt. Adderem plures coetaneos autores, in quorum scriptis ea citantur, nisi longum esset illos enumerare et supervacaneum. Cum itaque jam omnino decrevissem edere Codini illa ἀνέκδοτα, nihil mihi antiquius fuit quam ut propositum hoc avunculo meo per litteras significarem, qui illud non tantum non improbavit, verum ut coptum urgere monuit, atque insuper duos mihi submisit codices manu scriptos, quibus continebantur haec Georgii Codini opuscula:

Περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
Περὶ τῆς σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θεατρῶν,
Περὶ κτισμάτων,
Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Σοφίας,
Περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἀλώσεως,
Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωμάτων καὶ ὁροφικῶν τοῦ παλατίου καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Horum primum, quintum, septimum et principium tertii a Georgio Dousa, Francisco Junio et Jacobo Greisero jampridem edita fuerunt: reliqua vero nunc primum a me publicantur. Cœstum præter duo avunculi mei codices, quorum unum a V. Cl. Peirescio dono accepterat, alterum vero ex Vaticano exemplari curaverat transscribi, quatuor aliis codicibus in adornanda editione usus sum, quorum primum ex Britannico exemplari descriptum dedit mihi eruditissimus Isaacius Vossius, cum adhuc esse Amsterodami; secundum R. P. Jacobus Sirmondus mecum communicavit; terrium mihi suppeditavit bibliotheca Regia permisso Petri et Jacobi Puteanorum fratrum; quartum ipsemel Romæ in biblioteca Vallicelliana reperi.

Hactenus dixi unde Codini ἀνέκδοτα prodierint: sequitur ut paucis agam de meis animadversionibus. Illas vero tres maxime ob causas conscripsi, nempe ut varias lectiones, quæ sensum auctoris iminutare posse videbantur, aliorum ingenii dijudicandas proponerem; tum ut loca mendosa, dubia, obscura atque minus recte ab aliis intellecta corrigerem et explicarem, et ubi opus esset, correctionis atque explicationis meæ rationem redderem. Verum utrum ego hoc quod mihi proposueram bene præstiterim necone, res ipsa indicabit. Interim tamen, amioe lector, velim tibi persuadeas sedulo me operam dedisse, ut utilitatibus tuis pro viribus meis quam fideliissime servirem, neque præter modum diligens aliquo non necessaria multa aut multoties ab aliis antea dicta compilans patientia tua abulerer.

Ad hæc quo facilius mihiignesceres, sicubi vel in versione vel in animadversionibus humanitus lapsus essem, omnes omnino occasiones fugi, quæ oblate mihi fuerunt ad contradicendum iis qui ante me aliquid Codini ediderunt vel secus quam oportebat intellexerunt; et signando necessitate coactus fui eorum errores detegere, tantam ea in re adhuc moderationem ut contra quos scribam obscurum sit, manifestum vero, me non en hoc fecisse ut ex alienis erroribus gloriam quererem, sed ut praecavere in duntaxat ne aliis necessarii quidquam ignorantia præteriisse videret. Reliquum ergo est ut hosce labores meos benevole excipias, et si qua in iis deprehendas quæ minus tibi placebunt, aliquantulum indulgas juventuti meæ et nimis erga te voluntati et gravioribus occupationibus, per quas exactissime omnia persequi et recensere non potui. Sie et gratum te præhebis, et alaciorem me reddes ad præstanda majora. Vale.

Romæ 1649, calendis Maiis.

LAMBECHI

DE GEORGII CODINI VITA ET SCRIPTIS

BREVIS DISSERTATIO.

Georgium Codinum non sub ultimis tantum imperatoribus Cpolitanis vixisse, sed aliquandiu etiam superfuisse post ipsam Cpoleos expugnationem, ex ipsius scriptis liquido apparet. Cropolatae vero cognomen, quod ei ab illis tribuitur qui librum ejus de Officiis palatii CP ediderunt, in illis quos ego viñ codicibus manu scriptis non reperi; et facilius multo credam impositum ei suis Cropolatae engnomen, quia de Officiis palatii scripsit, quam quod ipse Cropolatae dignitatem obtinuerit. Ceterum quod ad scripta ejus attinet, non propterea duntaxat vano quodam prejudicio improbanda sunt, quoniam Codinus ducentis tantum abbine annis floruit; quippe qui, quæcumque edidit, ex antiquoribus et magis probatis auctioribus excerptis et colligit. Nam quod primum inter opuscula ejus locum obtinet et inscribitur $\pi\sigma\tau\lambda\tau\omega\varsigma$ τῶν πατρῶν sive de originibus CP, ejus major pars verbotenus descripta esti ex Hesychio Milesio, reliqua vero ex Glyca Annalibus, Chronicæ Alexandrino et alio quodam bactenus non edito, cuius auctor est quidam Julius Pollux, antiquo illo, qui Commodo Imperatori Onomasticum suum dedicavit, aliquot seculis recentior. Libri vero de status prima pars de simulacris deorum gentilium ex Phurnuto desumpta est et ex Joannis Lydi Philadelphensis libro nondum edito de Mensibus¹⁾, unde etiam Suidas hausit eadem. Altera autem pars, quæ tractat $\pi\sigma\tau\lambda\tau\omega\varsigma$ καὶ θεωμάτων, quod est, ut ego interpretor, de status aliisque rebus spectatu dignis Cpoli, ea tota verbotenus descripta est ex antiqui anonymi auctoris collectaneis antiquitatum Cpoleos, quæ inscripit $\pi\sigma\tau\lambda\tau\omega\varsigma$; συνθέμος χρονικά, et compilavit ex Theodoro lectore, Papia, Eusebio, Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis. Haec vero collectanea nunc primum ex antiquissimo codice bibliothecæ Regiae in lucem prodeunt, qui, ut omnes, quotquot eum viderunt, testantur, ad minimum ante quadringentos annos scriptus fuit. Est autem inter codices ejus bibliothecæ numero millesimus vigesimus septimus. Quisquis igitur auctor est illorum collectaneorum, ducentis saltam vel trecentis annis Codino est antiquior. Ex iisdem quoque collectaneis libri $\pi\sigma\tau\lambda\tau\omega\varsigma$ καὶ θεωμάτων satis magna pars excerpta est; cætera desumpta sunt ex Joanne Antiocheno, Panodoro Ægyptio et aliis, qui in eo libro citantur. Totus denique catalogus imperatorum Cpoleos usque ad imperium primi Alexii Comneni, auctor est multo antiquioris Codino: quippe qui eum catalogum conscripsit sub Manuele Comneno Alexii nepote, ut ipse testatur his verbis: ὁ χύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ὁ πάππος τοῦ χριστιανοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως. Reliqua porro catalogi pars, a Theodoro Lascare ejus nominis primo usque ad ultimam Cpoleos expugnationem, ab ipso Codino superioribus adjecta est, cum ille, ut principio dixi, aliquantulum illi nebris excidio superstes fuerit.

¹⁾ Lydi liber ab Basio et Rothero editus est.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ⁽¹⁾
ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ
ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (2).

GEORGII CODINI
EXCERPTA EX LIBRO CHRONICO
DE ORIGINIBUS CONSTANTINOPOLITANIS.

I-3 Ferunt Argivos primum oraculo Pythiam mo- A

nitos,
Hic ubi niscentur madido duo flumina ponto,

Cervus ubi et piscis vescuntur pabulo eodem,
suas frigisse sedes eo in loco in quo Cydarus et Borhy-
zes fluvit, quorum alter ab arcto, alter ab occasu ve-
nit, apud aram Serimetrę nymphae mari niscentur.
Cum igitur fato eo delati sacrificio indigenis dñis liter-
ant, & corvus particulam victimæ subireptam alium
in locum deportavit, qui Bosporus cognominatur,
pastore volatum avis inſante, unde et Bucolia lo-
cū illis vocatus est. Alii vero memorizæ prodiderunt
Megarenses, a Niso genus ducentes, illic appulisse
duce Byzante; a quo etiam urbi nomen inditum es-
se volunt. Illi igitur diverse hac de re narrant: nos
vero historiam cognoscere cupientibus, quod vero si-
miles eis, commemorabimus, ab Io Inachi filia initium
facientes. Inachi enim Argivorum regis filia fuit lo :

Factū mén τινες Ἀργετούς πρώτους; τῇ θεῷ (3)
χρησάση

"Erth' δύο σκυλακος διερήγ μόρετουσι θάλασ-
σαν.

"Erth' ιχθύς δλαγδες τε νομὸν βόσκουσι τὸν αὐτὸν,
πῆξασθαι τὰς οἰκησίες ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρὶ τὸν φ
Κύδαρός τε καὶ Βορδύζης (4) πο: αμοὶ τὰς διεξιδους
ποιοῦνται, δὲ μὲν τῶν ἀρκτίων, δὲ τῶν ἐστερίων
προβρέοντες, καὶ κατὰ τὸν τῆς Σεσιμήτρης νύμφης
βωμὸν τῇ θαλάσσῃ μιγνύμενοι. Ἐπειδὲ οὐκ εἴ την
εκμαρμένην ἀφίκοντο καὶ θυσαν τοῖς ἔγχωροις ἔξι-
λάσκοντο διάριστος (5), κόραξ τῆς θεορυγίας ὑψαρ-
πάσας βραχὺ μέρος εἰς Ἐτερον μετέθηκε τόπον, δ;
Ἐγει τὴν Βοσπόρου προσηγορίαν, θουκόλου τὴν τοῦ
δρυνίδος ὑποδείξαντος πεῆσιν, ἀφ' οὐπερ καὶ Βουκο-
λία ἐκείνῳ τῷ χωρὶ τὸν ἐκλήθη. Ἐτεροι δὲ τοὺς Μεγα-
ρέας Ιστόρησαν, ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατάγοντας,
εἰσπλουν ἐν αὐτῷ ποιησαμένους τῷ τόπῳ ὑφ' ἡγε-
μόνι Βύζαντι (6), οὐπερ τὴν προσηγορίαν μυθεύουσι

Meursii et Lambecii notæ.

(1) Γεωργίου τοῦ Κωδίνου Facilius dixerint quo tempore hic auctor non vixerit quam quo vixerit. In libro enim de Officiis aucti Spolitanæ meminunt Joannis Cantacuzeni et Theodori Metochitæ, qui sub primis Palæologis aitatem egerunt. Meurs.

(2) Ηρπὶ τῶν κατόπιν τῆς Καταρατίου εδ-
ιεως scripsere etiam Leo Byzantius libris septem,
teste Suidam, et Priscus Panita, qui temporibus
Theodosii vixit. Auctor est idem Suidas in Πρ̄-
στοις. Et meminuit huius non seim Jornandes de
Neb. Get., sed corruptum ejus nomine est apud
Evagrium Hist. Eccl. 2, 1: Μερκιαδς τούνων καὶ
ἄλλος τε πολλοὶ καὶ μὲν καὶ πατρίσκοι ιατρόριται
τῷ φήτορι. Corrigo καὶ δίλλος τε πολλοὶ: καὶ μὴν
καὶ Πρέσχη ιατρόριται. Et postea apud euandem oc-
currit incorruptum. Ejus Elogias de legationibus
evidet super eruditissimam vir, David Hæschelius.
Meurs.

(3) Scribe, sicut legitur apud Ilesychium, τῆς
Ιλύδας χρισάσης.

(4) Βορδύζης vocatur βαρύνθεσσος apud Suidam
in Ηράκλειος. Meurs.

(5) Scribe θυσίας τοὺς ἔγχωρους ἔξιλάσκοντο
δαίμονας. Sic ins̄ τοὺς πατρώους ίηκοις ἔξιλασκό-
μενος δαίμονας. Lam.

(6) Νίσου τῆς τοῦ Καταρατίου. Meursius in
notis ad Ilesychium pro καταγωνίᾳ hic legendum
censet Κατανίας. Sed profecto, quisquis Cornelius
Nepotis, Constantini Porphyrogeniti et reliqua ab
eo citata geographorum loca inspiciet, primo ani-
madverterit intuitu Calaoniam, cuius ibi nentio fit,
non esse insulam, sed regionem supra Ciliciam in
continenti sitam, quæ etiam pro parte Cappadociae
habetur. Vera igitur habet loci emendatio hanc est:
ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατάγοντας. Nisus autem hic
intelligitur Pandionis filius, Megarenium rex, a
quo ipsa Megaris Νισαῖα denominata fuit, ut testa-
tur Stephanus: Νισαῖα, ίηκοις, ἐπίνετον Μεγαρ-
δος καὶ αὐτὴ ή Μεγαρίς, ἀπὸ Νίσου τοῦ Πανόνος.
Vide præterea Strabonem principio libri nomi, et

τῇ πολεῖ προσγραφῆναι. Οἱ μὲν οὖν διαφόροις ἔχρη- σαντο λόγοις· ἡμεῖς δὲ πιθανὴν τὴν ἱστορίαν τοῖς θέλουσι (7) παραδώσομεν, ἐκ τῆς Τάχου θυγατρὸς Ίως τὴν ἀρχὴν ποιούμενοι. Ἰνάχου γάρ τοῦ Ἀρ- τεῶν βασιλέως γέγονε θυγάτηρ Ἰώ. Ταύτης δὲ τὴν παρθενίαν ἐφύλαττεν Ἀργος, διν πολυδύματον λέ- γουσιν. Ἐπειδὲ Ζεὺς ἔρασθε τῆς κόρης πειθεῖ τὸν Ἐρμῆν δολοφονῆσαι τὸν Ἀργον, λυθείσης αὐτῇ τῆς παρθενίας διὸ Διὸς εἰς βοῦν μετετράπετο. Ἡρα δὲ χειλωθεῖσα τῷ γενομένῳ οἰστρον ἐπιπέμπει τῇ δα- ράλει, καὶ διὰ πάσης ἑλάνει τῆς ἔηρᾶς τε καὶ ὑγρᾶς. Ἐπειδὲ δὲ πρὸς τὴν Θράκων ἀφίκετο χώραν, δινομα μὲν τῷ τόπῳ κατέλιπε Βόσπορον, αὐτῇ δὲ πρὸς τὸ Καλούμενον κέρας (8) ἐπανελθούσα, καθ' θ Κύδαρό; τε καὶ Βορδύης συμμήνυνται, τοῖς ἐνοικοῦσι προθεσπίζουσα τὰ ἐσδρενα, τὴν λεγομέ- νην Κερδεσσαν (9) ἀπεκύτησεν, ἐξ οὗ καὶ Κέρα; δ τόπος ὄντος μαστεῖσι. Ἀλλοι δὲ μάλιστα τῇ θέσει τοῦ κυρίου τὸ δινομα προστιθέασιν· οἱ δὲ τῇ τῶν καρ- πῶν εὐφορίᾳ τὸ τῆς Ἀμαλθείας αἴγας κέρα, προσα- γορεύουσιν. Ἡ τοίνυν Κερδεσσα τραφεῖσα καὶ πα- ραδέψω μορφῇ λαμπρυνθεῖσα πολὺ τὰς Θράκιας ὑπερέβαλλε παρθένους. Τῷ δὲ θαλαττιψ μιγεῖσα Ποτειδῶνι τίκτει τὸν καλούμενον Βύζαντα, τὸ δινομα λαβόντα εἰς τῆς Θρεφάσης αὐτὸν κατὰ τὴν Θράκην νύμφης Βυζήτης (10), ης μέχρι καὶ νῦν οἱ πολῖται τῶν ὅδων ἀρύνονται. Ήδη οὖν ἐπὶ τῇ ἀκμῆς τῆς ἡλικίας δέ νέος θεαίσει καὶ τοῖς Θράκοις ἐνδιέτριβεν διεσει, φοβερὸς πρὸς τοὺς θῆρας καὶ τοὺς βαρδάρους φερόμενος, πρεσβείας ἀδέχετο ὑπὸ τῶν τοιούτων σύμμαχος αὐτοῖς; εἶναι καὶ φύος προτρεπόμενος. Ήδη οὖν καὶ Μελίας ὁ τῶν Θράκων βασιλεὺς αὐτὸν ἐπὶ τὸν τοῦ θηρὸς ἀθλὸν μετεπέμψατο, καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ δύξας ὁ Βύζας ἀπονήγκατο, τὸν ὑποταγέντα ταῦρον τῇ λεπρογένει προσφέρων καὶ τοὺς πατρόρους ἐξιλασσόμενος δικμονας κατὰ τὴν τῶν εἰρηκένων ποταμῶν σύμμικτον, ἀετὸς ἀθρόως φανεῖς τὴν καρ- δίαν ὑφαρτάζει τοῦ θύματος, καὶ κατάτην ἄκρων τῆς Βοσπορίας ἀκτῆς ἀποτάξεις έστη διτειρυς τῇς Χρυ- σοπλείαις, ἣν Χρύσης δικαὶος εἰς Χρυσήδος γεγονὼς καὶ Ἀγαμέμνονος, φεύγων τῆς Κλυταιμνήστρας ἐπειδουλήν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀνάρρεσιν, καὶ πρὸς τὴν τῆς Ἱφιγενείας ζήτησαι ἐπειγόμενος, μνῆμα τῆς ξαυτοῦ ταφῆς, τοῖς ἄγχωφοις τὸ δυνατα τοῦτο κατέλιπε, φθασάσης αὐτὸν ἐκεὶ τῆς τοῦ βίου κατα- στραφῆς. Οἱ μὲν οὖν Βύζας (11) κατὰ τὴν ἄκρων τῆς Βοσπορίας ἀλλοδ. διέγραψε πάλιν. Ποτειδῶνος δὲ καὶ Ἀπόλλωνος, ὡς φασι, συνεργεύντων ἀνψκοδόμεις

Meursii et Lambècii nota.

schoenlaisten Theoritii ad ista verba llyll. 12; Niccolai Μεγαρεῖς. Similiter etiam corrigendum est vertendus est Hesychius, apud quem perperam legitur ἀπὸ νῆσου τὸ γένος κατάγοντας, quod interpres vertit ex ἵνατοι οἰνοῦν. ΛΑΜΒ.

(7) Supple ex Hesychio τοὺς τυγχάνειν θέλουσι. ΛΑΜΒ.

(8) Κέρας Plinius l. 4 c. 41 appellat Chrysoceras, et promontorium facit. Strabo et Polybius. sīnum dicunt. ΜΕΥΡΣ.

(9) Κερδεσσαρ. Sic quoque a Stephano vocatur in Βυζάντιον: ergo corrige Etymologici auctorem

A huius virginitatem custodiebat Argus, quem multe- culum suisse aiunt. Ast uti Jupiter pueris amore capiuit Mercurio auctor fuit ut dolo Argum occi- deret, ipsam inimicata virginitate in vaccam muta- vit. Quamobrem indignabunda Juno ostro juven- cain stimulavit et per omnes terrarum marisque tractus circumegit. At ubi in Thraciam pervenit, Bosphori nomen ei loco reliquit. Inde progressa est ad Cydari et Borbyza confluentes, ejusque loci mul- ta incolis futura praedixit, atque Ceroessam peperi- rit, a qua locus iste Ceras nuncupatur. 5 Alii no- minis causam ad situm loci potius referunt: alii ob fructuum abundantiam Amalthee espræcornu appella- lant. At Ceroessa adulta, et incredibili pulchritudine celeras omnes Thraciae virgines longe antecellens, ex congressu Neptuni Byzantem peperit, ita nomi- nalum a nympha Byse, quæ illum in Thracia enu- triverat; cuius aquas ad hoc usque tempus cives hauriunt. Ille igitur juvenis ubi ad ætatis florem pervenit, cum moraretur in Thraciae montibus, feris et Barbaris juxta metuendus, per legatos a loci do- minis ad amicitiam societatemque invitatus est. Cumque eum Melias Thraciae rex ad seræ certainem abieget, et victor inde cum gloria reversus Byzas devictum laurum diis patriis offerret ad fluminum illorum quæ dixi concursum, apprensus drepente aquila victimæ cor abripuit et ad extremum Bosphori litus avolans substitit et regione Chrysopoleos, quam Chryses Agamemnonis et Chryseide filius, post necen- C patris Clytemnestre insidias fugiens et Iphigeniam quærendæ intentus, sepulcri sui monumentum iu- digenis reliquit, cum mors illic eum occupasset. Carterum Byzas in extremitate Bosphoris maris urbem designavit, et Neptuno Apollineque, ut fortur, 6 adjuvantibus munera omni prædicatione excellentiora exstruxit. Septem eum turres ita coaptavit ut loqui inter se et responsare viderentur: quippe si tubæ aut aliis aliquis sonus turres illas percuteret, altera alteri sonum ad ultimum usque transmittebant. Est et aliud quod ab harum rerum scriptoribus memoria proditione minime silentio præteribimus: turrim sci- hilect, quæ Herculis nuncupatur, hostium arcana ci- vibus prodere solitam narrant. Absoluto muri am- bitu delubra quoque condidit; et Rheeæ quidem tem- plum et simulacrum in loco nuncupato Basilica erexit, quod etiam ut Fortunæ sanum a civilibus celebatur. Neptuni quoque templum juxta mare ex- struxit, ubi nunc Menæ martyris ædes est; Necates

in Βύζαντες· ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Βύζαντος τοῦ Κερδε- σσας τῆς Ίως θυγατρὸς καὶ Ποτειδῶνος. Male hodie τοῦ Κρεούσης. ΜΕΥΡΣ.

(10) Βύζης. Ut ratio constet derivationi nominis Βyzantis, non dubium est quin scribendum sit Βύ- ζης. Quod autem addit Codinus, Byzantios ad colen- dum memoriam Nymphæ Byzæ aquas ejus haurire solitos suisse, id referendum esse puto ad Borby- zeum fluvium, qui itidem Byzantios educator creditus fuit. ΛΑΜΒ.

(11) Ο μὲν οὖρ Βύζας. Factum hoc regnante Tullo Hostilio. Cassiodorus in Chronico: Tullus

antem, ubi Hippodromus, Diocureum Castoris et Pollucis ad Olympum confluentes, in quo etiam a morbis homines liberabantur. Prope Strategium Ajaci et Achilli aras erexit, ubi etiam nunc thermæ cognomento Achilleæ sunt. Praeterea Amphiarao vesti in regione Sycæna, quæ a Neubus nomen habet, aedes dedicavit; et aliam Veneri paulo supra Neptuni fanum, Diana vero et Minerva ad montem Veneris.

7 Urbe sic constituta supererat ut incurrentes barbaros submoveret, et imprimis Pœnæum Thracie tyrannum, qui ad Byzantis urbem progressus ipsoque heroë ad pugnam provocato cuncta vastare decreverat. Ceterum Byzas, non exceptando adventu Barbari, singulare certamine eum adortus in monte euonymine prostravit. Post hanc victoriam cum hostia in Thraciam usque Byzas persquareretur, Scytharum rex Olyses træctio Istro ad ipsa metria progressus urbem obsegit, cum quo Byzantis usor, hostium multitudine imperterrita, muliebri manu decertavit, serpentum auxilio barbarum circumveniens: angues enim quos in urbe uno in lo-

A τὰ τείχη, λόγου τε παντες κρείττονα μηχανώμενος. Τοὺς γάρ ἐν αὐτῇ πύργους (12) ἐπτὰ δύτας ἀντιφέγγεσθαι τε καὶ διηκεῖν ἀλλήλοις συνήρμοζεν· εἰ ποτε γάρ σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἐτέρα τοῖς πύργοις ἀπεζότα, ἔτερος ἐξ ἐτέρου τὸν ἡχὸν μετεδίδου, καὶ τῷ πρὸς τὸ πέρας κειμένῳ παρέπεμπον. Ἀλλὰ μήν καὶ δὲλλο τι τοῖς ταῦτα συγγράψασιν εἰρημένον οὐ παραλείψομεν· τὸν γάρ Ἡρακλέους πύργον ξιστάμενον ἐντὸς τοῦ τείχους (13) τὰ τῶν πολεμίων μεταβόδνια μυστήρια λόγος ἦν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τείχους στεφάνην καὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν ἀπειργάζετο. Τέας μὲν κατὰ τὸν τῆς βασιλικῆς λεγέμενον τόπον τοιόν τε καὶ διγάμα καθιδρύσατο, διπερ τύχαιον τοῖς πολίταις τετίμητο· Ποσειδῶνος δὲ τέμενος πρὸς τῇ Θεάδεσση ἀνήγειρεν, Ἐνθα νῦν δὲ τοῦ μάρτυρος Μηνᾶ (14) οἰκος διακεκόσμηται· Ἐκάτης δὲ κατὰ τὴν νῦν τοῦ ἱπποδρομίου τόπον· τῶν δὲ Διοσκούρων Κάστορός τε καὶ Πολυδεύκους ἐν τῇ τῶν ποτεριῶν μίζετ, ἐν δὲ καὶ λύσις τῶν παθῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐγίνετο. Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου (15) Αἴαντός τε καὶ Ἀγιλέως βαμούς ἀνέθηκεν, Ἐνθα καὶ νῦν τὸ τοῦ Ἀγιλέως χρηματίζει λουτρόν. Ἀμφιάρεω δὲ τοῦ Ιερέως ἐν ταῖς λεγομέναις Συκαῖς; (16) φωδόμην γε γαντίν, αἱ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχ τῶν συκοφρων ἐνδρῶν ἐδέξαντο. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ποσειδῶνος Ιεροῦ τὰ τῆς Ἀφροδίτης προσαγορεύεται τέμενος· Ἀρτέμιδος δὲ καὶ Ἀθηνᾶς πρὸς τὸ τῆς Ἀφροδίτης δρας.

B 7 Urbe sic constituta supererat ut incurrentes barbaros submoveret, et imprimis Pœnæum Thracie tyrannum, qui ad Byzantis urbem progressus ipsoque heroë ad pugnam provocato cuncta vastare decreverat. Ceterum Byzas, non exceptando adventu Barbari, singulare certamine eum adortus in monte euonymine prostravit. Post hanc victoriam cum hostia in Thraciam usque Byzas persquareretur, Scytharum rex Olyses træctio Istro ad ipsa metria progressus urbem obsegit, cum quo Byzantis usor, hostium multitudine imperterrita, muliebri manu decertavit, serpentum auxilio barbarum circumveniens: angues enim quos in urbe uno in loco τὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἐστοῦν διακήσατο πόλιν, ἐχρῆν λοιπὸν τοὺς ἀπιόντας αὐτῷ ἀπωθῆσαι βαρβάρους, καὶ μάλιστα τὸν Αἴμονα, δὲ τύραννος Θράκης ὃν καὶ πρὸς αὐτὴν ἤκε τὴν τοῦ Βύζαντος πόλιν, αὐτὸν τε τὸν ἡρα προκαλούμενος εἰς μάχην καὶ διαπορθεῖν ἀπαντα προδυμούμενος (17)· οὐχ ὑπομείνας τὴν ἐφόδον τοῦ βαρβάρου μόνος πρὸς μόνον διαγωνίζεται, καὶ καταβάλλει τὸν Αἴμονα ἐπὶ τὸν ὅμωμον αὐτοῦ λάφον. Οἱ μὲν οὖν Βύζας μετὰ τὴν εἰρημένην νίκην ὡς ἐπὶ τὴν Θράκην ἤλαυνε τοὺς πολεμίους· Χρύσης δὲ δὲ τῶν Σκυθῶν βασελεὺς περιαθεὶς τὸν Ιστρὸν καὶ πρὸς αὐτὸν διελθὼν ἐποιήσατο τὰ ταῦτα πόλεως τείχη. Πρὸς δὲ τὸν Βύζαν-

Meursii et Lambecii notæ.

Mosellus regnavit annis 32, qui primus apud Romanos purpura uses est. **Hujus** temporibus Chalcedon conditur et **Byzantium**, quæ nunc **Cpolis** dicitur. **MEURS.**

(12) **Tοῦτος γάρ ἐν αὐτῇ πύργοις.** De septem Byzantii turribus hinc loco congrua vide apud Suidam in **Βυζάντιον**, **Cedrenum**, et **Zonaram Annal.** 3 in initio. **MEURS.**

(13) **Ιστάμενος ἐπεδει τοῦ τείχους.** Serihe τοῖς ἐντὸς ισταμένοις τοῦ τείχους, ut referantur hæc verba non ad turrim Herculis, sed ad urbis incolas. Conflirmat hanc lectionem Hesychius et fragmentum historicum de turribus vocalibus Byzantii, quod ex antiquo codice bibliothècæ Regiae de prompitum hinc apposui. **Οτι Βύζας δὲ τὸ Βυζάντιον κατέσας τὴν πόλιν ἀνήγειρε τείχεσι μεγάλοις καὶ πύργοις περικαλέσνεν ἐπάλ.** Εἶνον δέ τινα καὶ ἀξιοθάumasτον οἱ πύργοι οὗτοι τὴν ἐνέργειαν είχον. Εἴποτε γάρ, φησι, σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἐτέρα, ἀνθρώπου τυχὸν ἢ ἀλλού ζῶου ἢ καὶ λίθου βολῆς, ἐνδὲ τῶν ἐπτὰ τοιτούς πύργων ἐπεγένετο, εὐθὺς εἰς τὸν μετ' αὐτὸν δὲ ἥχος διέβαντ, καὶ καθεῖταις διὰ τῶν ἀλλων μέχρι τοῦ ἐσχάτου παρεπέμπετο, καθαρὸς οἶος ἐξ ἀρχῆς ἐξεφωνήθη, εἰτε ἐναρθρος εἴτε καὶ ἀναρθρος. Ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἐπτὰ τοιτούς πύργους, δὲ καὶ τὸν Ἡρακλέος καλούμενος, τὰ τῶν πολεμίων ἔκωθεν μυστήρια, τῶν εἰς πολιορκίαν τυχόν τῆς πόλεως καθισταμένων. Εὐηχα ἐποτε τοῖς ἐντὸς καὶ ἀκούστα. Ἰδρυτος δὲ ὁ πύργος αὐτὸς ἐν τῷ τῆς ἀκροπόλεως ἀφρῷ, δὲ νῦν Κυνήγιον ὄνομάζεται. **Celrum** ex hoc fragmento et antiquissimo codice **Palatino** **Hesychius** quoque corrigendus est, apud quem pergerant

legiunt σάλπιγξ ἢ φωνῇ τις ἐτέρη. **LAMB.**

(14) **Μῆνα.** De hoc Mena infra dicimus. **MEURA.** — Sensus est, templum Neptuni in eadem urbis regione sive ubi postea S. Menæ martyri ædes dicata est. Quare frustra objiciunt quidam **Ciuijnum** dicere quod templum S. Menæ ante Jovis fanum fuerit. Nam licet hoc verum sit, non proterea sequitur alterum falsum esse, cum idem templum eadem tempore et Jovis fanum esse potuerit, et in eadem urbis regione existrium esse, in qua Neptuni fanum situm erat. **LAMB.**

(15) **Στρατηγίου.** Severus postea restauravit. **D** Vide Suidam in **Σεβῆρος**. **MEURS.**

(16) **Συκαῖς.** Palatiūm erat (Victor Cuminiensis in Chronico: **Theodosius Cpoli Sugas relagatus totum pene palatiūm et maximam regiam urbis partem sua perfidia macularit) et in propinquuo portus, Strab. l. 7: ἐπὶ τὸν ἐπὶ τῇ συκῇ καλούμενον λόμένα. Zonaras in Leontio: ἄμα τῷ στόλῳ καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον τὰ Συκαῖς τὰ σκάφη προσώρμισεν. Mento etiam hujus loci est Novell. 59 et apud Evagrium 3 33, item 4 36. Vide nostrum Glossarium in **Σκάλα**. **MEURS.****

(17) Post vacem προδυμούμενος interpongendum est: hucusque enim sermo fuit de Ηλιῳ; cetera vero quæ sequantur, ad Byzantem pertinere atque ita supplenda esse censeo: οὐχ ὑπομεῖνα; δὲ δὲ Βύζας τὴν ἐφόδον τοῦ βαρβάρου, etc. Eodem modo corrigitur est Hesychius, apud i quæcumque multilus hic locus legitur. **LAMB.**

τος γυνή, μηδὲν καταλογισθείν τὸ πλῆθος τῶν ἀγράνθων πολεμίων, τῇ γυναικέρχειρ χρησαμένη διηγωνίζετο, τοφισαμένη τὸν βάρβαρον τῇ τῶν δρακόντων συμμαχίᾳ (18)· οὓς γάρ κατὰ τὴν πόλιν δρεῖ; εἰς δὲ τῶν χωρίων συλλαβοῦσα ἐφούρει, ἀθρόως τοὺς ἔναντιοις ἐπιφανεῖσα, καὶ δίκην φελῶν ἀκοντίων

Επειπε τὰ θηρία, καὶ πλείστους καταλυμναμένη τούτῳ τῷ τρόπῳ διέσωσε τὴν πόλιν. Ἐντεῦθεν τοίνυν ἀρχαῖος μῆνος φέρεται, μή δὲν τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἀλισκεμένους δρεῖς διπλάνευν οὐαὶ αἰεργέτας αὐτῆς γενομένους.

(Οὐ μετὰ πολὺν χρόνον Στρόμβος ἀνήρ τοῦνομος, καὶ αὐτὸς ἐκ Κερούστης τεχθεὶς πόλεμον ἐπιφέρει τῷ Βύζαντι, ποιήσας ἐπαγόμενος δύναμιν. Ἐκεῖνοι τοίνυν ἀπάντα τὰ Σκυθικά γένη, συνέτρεχον δὲ καὶ εἰ τῆς Ἑλλάδος χριτοῦντες καὶ Ρωμῶν οὐκ εὔκαταφρόνητος δύναμις δὲ τῆς γειτονος Χαλκηδόνος (19) τοπάρχης Διναιδές, ἐκ Μεγάρων ἀποικος ἐκεῖσε γενομένος ιθ' ἔτεσιν (20) ἐμπροσθεν τῆς Βύζαντος αὐταρχίας. Χαλκηδὼν δὲ ὠνόμασται τὸ χωρίον, ὡς μὲν τινές φασιν, ἀπὸ τοῦ Χαλκηδόνος; ποταμοῦ; ὡς δὲ ξεροί, ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλχαντος τοῦ μάντεως, ὑστερὸν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου γενομένου. Ἀλλοι δὲ ἀπὸ Χαλκηδόνος πόλεως τῆς Εύδοιας ἀπόκλινον ἐκεῖσε παραπεμφθέντων, οὖς; δὴ καὶ τυφλοὺς ἐκάλεσαν (21). παρερωχότας τὸ Βυζάντιον. Ως δὲ εὗν σὺν πλείστοις ναυσὶν διαναιδές εἰς συμμαχίαν ἤκε τοῦ Βύζαντος, μή δυνηθεὶς προσορμῆσαι τῇ πόλει, ἔρτι τοῦ βασιλέως; αὐτῶν Βύζαντος μεταλλάξαντος καὶ τοῦ δῆμου πατέντες ἐν ἄγωνικ τυγχάνοντος, πρῆς τὸν καλούμενον Ἀνάπλουν ἀφίκετο, ἐνθα καὶ διατρέψας Ἐστίν τὸν τόπον ὀνόμασε. Μιχρὸν γε μήν ὑστερὸν διαδέξει τῇ πόλει καὶ τοὺς βαρδάρους ἀπωσάμενος δεύτερον αὐτὸς ἐστρατήγησε τοῦ δῆμου τῶν Βυζαντίων. Καθ' οὓς χρόνους καὶ δρακόντων πλείστα γένη ἐπεφοίτησε τῇ πόλει καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτῇ διέψθειρεν· οὓς δὴ τῇ τῶν καλουμένων πελαργῶν ἐπιφορῇ διειχεὶρσαντο. Ποσειδῶνος αὐτοῖς, ὡς φασι, συνεργήσαντο. Οὐ μετὰ πολὺ δὲ τῶν δρυίδων αὐτοῖς ἐναντίες φρονούντων καὶ θάνατον έτι ἐπαγόντων, τούς τε ἀλισκομένους δρεῖς πρᾶς τὰς τῶν ὑδάτων δεξιμενάς (22) ἀκοντίζονταν, καὶ τοὺς γε πολίτεις ἐν ταῖς λεωφόροις ἀφανῶς ἐφαλλούμενων, ἐν ἀφασίῃ διετέλουν. Ἀνήρ δέ τις τῶν ἐκ Τυάνων τοῦνομα Ἀπολλώνιος ἐκ λίθου ἔστοι (23) τρεῖς

A eo collectos asservabat, eos subito in hostes sagittarum et jaculatorum instar immisit, et plurimis hoc modo interfecitis urbem servavit. Atque hinc fluxit antiqua illa fabula, nefas esse quemquam serpentes in urbe captos, quippe qui ei saluti fuerint, occidere.

Non longo post tempore Strombus quidam, et ipse Ceroessa genitus, numeroso exercitu adducto bellum Byzanti intulit. Universa itaque 8 Scythica natio commota est: præstantissimi etiam Graecorum et Rhodiorum non contempnenda copiae conveniunt, unaque vicinae Chalcedonis dominus Diuinus qui deducta Megaris colonia novemdecim annis ante Byzantis principatum sedem illuc sibi elegerat. Chalcedon autem appellata est, ut quidem volunt, a fluvio Chalcedone, sive ut alii, a Calchanitis vallis silio, qui post Trojanum bellum vixit: alii vero a Chalcide Eubœæ urbe, unde missi illico coloni, quos et cæcos appellantur, quod solum Byzantii non animadvertisserint. Cæterum Diuinus cum magna classe suppetiatum Byzanti veniens, cum ad urbem appellare non posset, Byzante ejus rege paulo ante defuncto et universo populo ea re perturbato, ad Anaplium, ut vocant, pervenit, ibique commoratus Hestias loco nomen dedit. Nec multo post urbem ingressus est, et barbaris profligatis ipse secundus Byzantiorum prætorum gessit. Hac tempestate varia serpentum genera urbem infestabant et perniciem civibus afferebant, quos Neptuni ope, ut aiunt, ciconiarum superventu interficerunt. Paulo post cum aves inimicum animalium induentes, mortem denuo inferrent, serpentesque quos ceperant in cisternas projicerent, et cives in plateis publicis 9 adorirentur, stupore percussi erant: sed vir quidam Tyanus Apollonius nomine, tres cicônias ex lapide albo obversa facie se mutuo aspicientes erexit, que ad hoc usque tempus durant neque cicônias in urbem venire permittuntur.

Meursii et Lambecii nota.

(18) Τῇ τῷ δρακόντωρ συμμαχίᾳ. Eodem strategemate adversus Eumenem usus est Hannibal, ut refert Cornelius Nepos in ejus Vita. LAMB.

(19) Τῆς γειτονος Χαλκηδόνος, nam septem lantum studiis distabat. Plinius I. vi. c. ult. MEURS.

(20) Δεσκαρέννα ἔτεσιν, Herodotus I. 4 septendecim lantum. MEURS.

(21) Τυρλῶν ἐκάλεσαν. Tacitus Annal. 12, Polybius I. iv, Strabo I. vii, Herodotus etiam I. iv, Plinius 5 32, Manasses in Annalibus. MEURS.

(22) Πρὸς τὰς τῷ ὑδάτωρ δεξαμενές. Ad hunc Coddini locum illustrandum pertinet fragmentum historiæ, quod ex antiquo codice bibliotheca Regiae excerptum hic subiunxi. "Οτι ἐνοχλουμένων θετερον τῶν Βυζαντίων ὑπὸ τῶν δρεων, διαφθερόντων αὐτοῖς; εἰ δέδιται, δι Τυανεὺς Ἀπολλώνιος ἀπὸ λίθου ἔστοι τρεῖς ἀνδρῶς πελαργοῦς, οἱ τιγρεῖς οὐκ ἔσσιν ἐπιφορῇσα τῇ πέδῃ πελαργούς. Εἴκενοι γάρ

D πνίγοντες τοὺς δρεῖς πρώην ἡχόντιζον νεκροὺς κατὰ τῶν δεξαμενῶν. LAMB.

(23) Τρεῖς — Πελαργούς. Id est, ciconiarum statuas magice consecratae, τετέλεσμένας, quæ ciconias ingredi prohibebant. Hinc resperxit Justinianus Martyr ita loquens: Εἰ Θεός; Εἰτο δημιουργός; καὶ δεσπότης τῆς κτίσεως, πῶς τὰ Ἀπολλωνίου τελέσματα ἐν τοῖς μέρεσι τῆς κτίσεως δύνανται; Καὶ γάρ θελάτης δρυᾶς καὶ ἀνέμων φορᾶς καὶ μυῶν καὶ θηρῶν ἐπιδρομᾶς, ὡς δρῶμεν, κυλύουσι. Vide prolixius super hac re dissenserente Salmarium in Flavium Vopiscum. Hoc duntaxat addito, ejusdem generis ταλέσματα suisce illa σετεμῶν φυλακτήρια, quæ Marinus in posteriore parte Viæ Proculi, hactenus inedita, ab ipso ait erecte suisce: item illa ἀγάλματος, ὑγιειας περιποιητικά καὶ νοσοποιὰ δημιουργήματα, quorum meminuit Psellus in libro ἀνεκδότῳ (a), cuius titulus est Tīva περὶ δαιμόνων δοξάζουσιν "Ἐλλῆνες". LAMB.

(a) Vide toponum nostrum CXXII. EDIT.

διεστήσατο πελαργούς, ἀντιπροσώπως δρῶντας ἀλλήλους, οἱ καὶ μέχρι τοῦ νῦν διαμένουσιν, οὐ συγχωροῦντες ἐπιφοιτῆσαι τῇ πόλει τὸ τῶν πελαργῶν γένος.

Post hæc Diuæo præfecto mortuo Leo quidam Byzantii summum magistratum suscepit, sub quo Philippus Macedonum rex, Amynæ filius, magis copiis ad motis urbem obsedit, et cuniculis aliiisque machinis bellicis muros aggressus est. Et sane facile eam expugnasset nocte illuni et immensa pluvia adjuvantibus, nisi quis deus tuisset opem, et canes per urbem ad latratum excitasset, nubesque lucidas ad septentrionem produxisset. Ea re suscitati cives urbein jam fere a Philippo captam conservarunt, turreisque et murorum propugnacula labefactata ex lapidibus sepulcralibus restaurarunt. Ejus rei gratia illum murum cognominarunt Sepulcretum, erecta simul lampadifera Hecates statua. Postea vero ad pugnam navalem reversi illustri clade Macedones affecerunt; quamobrem Philippus bello ita finito B Byzantii cessit.

φόρων Ἐκάτης ἀναστήσαντες διγαλμα. Αὐθις δὲ πρὸς ναυμαχὴν τραπέντες τοὺς Μαχεδνας ἐντίχησαν. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διαλυθέντος τοῦ πολέμου Φιλιππος παραχωρεῖ Βυζαντῖοις.

Postquam autem Leo quoque excessit e vita, Atheniensium imperator **10** Chares cum quadraginta navibus in auxilium Byzantiorum prosectorum ad bellum contra Philippum occupavit promontorium Præpontidis, quod inter Chaledonem et Chrysopolim situm est, ibique periculum belli subiit. In eodem loco conjugem, expeditionis comitem, morbo extinctam sepulture tradidit, et aram ei posuit cum columna, in qua damalis seu juvenca conspicitur ex lapide polito; hoc enim nomine nuncupata fuerat Charetis illa uxor, ut liquet ex ascriptis hisce versibus, qui adhuc supersunt:

οὐδέτοις.

Inachior non sum signum bovis, haudque vocatur
A me adversum illud Bosporum pelagus.
Hanc etenim prius ira gravis Junonis abegit

Usque Pharum: sed ego mortua sum Cecropis.
Atque Charetis eram conjux, illumque sequebar

Nempe Philippeis naribus oppositum.
Bucula dicta fui: conjunx nunc grata Charetis
Terrarum gemino lætor utroque solo.

Cum vero Chares Athenas navigasset, Protomachus præturalrum excepit, qui cum obturbantes Thracas armis subjugasset, ærea tropæa eo in urbis loco qui Miliarium dicitur statuit. Hoc etiam mortuo Tmesius **11** quidam Argivorum civitati ascriptus

Meursii et Lambecii notæ.

(24) Νερόλας συρδες vocat nubes ardentes et D lucidas. Siwili loquendi formula utitur Suidas in v. Μαξέντιος εἶδε, inquit, τὸ τῷ οὐρανῷ στῦλον πρόρος. Lamb.

(25) Οὐδὴ χάρος. Ob eamdem causam aliquot Byzantiorum numismatibus figuram lunæ insculptam videmus, cum hac inscriptione BYZAN TI NH ΣΩΤΕΙΡΑ. Lamb.

(26) Klora στὸ δάμαλις. Mansit hæc columna ad tempora usque Constantini Leonis F., ut ex

Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις τοῦ στρατηγοῦ Διναιοῦ τὸν βίον μεταλλάξαντο, Λέων τις τῶν Βυζαντίων τὴν ἀριστοκρατείαν ἔδιξατο, ἐφ' οὐ Φιλιππος δ τῶν Μαχεδνων βασιλεὺς, Ἀμύντου παῖς γεγονὼς, πολλὴν ἐπαγδυμένος δύναμιν ἐποιεῖται τὴν πόλιν, διώρυξε τε καὶ πολεμικὰς μηχανὰς τοῖς τείχεσι προσπελάζων· καὶ ταῦτην ἀν εἴλε φράσιας νυκτὸς ἐπιλαβόμενος ἀσελήνου, καὶ διμέρους κατερράγεντος ἔξαισιον, εἰ μή τις αὐτοῖς τοῦ θείου γέγονε συμμαχία, τοὺς κατὰ τὴν πόλιν πρός δλακήν ἀναστήσαντος κύνας, καὶ νεφέλας πύρδος (26) τοῖς ἀρκτώντος ἐπάγοντος τόποις· ἐξ οὐνερ οἱ δῆμοι ἐπεγερθέντες ἤδη τὴν πόλιν ὑπὸ τῷ Φιλίππῳ γενομένην ἐρήμαντο, ἀναλαβόντες τοὺς διαφθορέντας πύργους τοὺς ἐκ τῶν τάφων παρακειμένους λίθους, καὶ ἀνοικοδομήσαντες τὰς ἐπάλξεις τοῦ τείχους, οὐ δὴ χάριν (25) τὸ τείχος Τυμβοσύνην ἐκάλεσαν, λαζαπεδρ-

φόρων Ἐκάτης ἀναστήσαντες διγαλμα. Αὔθις δὲ πρὸς ναυμαχὴν τραπέντες τοὺς Μαχεδνας ἐντίχησαν. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διαλυθέντος τοῦ πολέμου Φιλιππος παραχωρεῖ Βυζαντῖοις.

Ἐπειδὲ δὲ καὶ Λέων τὸν βίον μετήλαξεν, δ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς Χάρης, σὺν νυνοὶ μ' εἰς συμμαχίαν Βυζαντίων ἐλθὼν πρός τὸν κατὰ Φιλίππου πλεμον, κατέλαβε τὴν ἄκραν τῆς Προποντίδος, ἥ τις μεταξὺ κεῖται Χαλκηδόνος καὶ Χρυσοπόλεως, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῷ τόπῳ προσορμίσας ἀποπειραν ἐλέμβανε τοῦ πολέμου. Ἐνīα καὶ τὴν γυναῖκα συνεπομένην ἔχων αὐτῷ, νόσῳ βληθείσαν ἀποθελὼν ἐν τάφῳ κατέθηκεν, ἀναστήσας αὐτῇ βωμὸν καὶ κίονα, ἐν τῷ δάμαλις (26) δείκνυται ἐκ ξεστοῦ λίθου. Οὕτω γάρ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκέλητο ἐκείνη ἡ C γυνὴ τοῦ Χάρητος, δ περ καὶ διὰ τῶν ἐγγεγραμμένων ἡμᾶς διασωζομένων χρόνων. Εἰσὶ δὲ οἱ στίχοι

Ίναχίης οὐκ εἰμὶ βοδὶς τύπος (27), οὐδὲ δικ' ἐμεῖο
Κλήστεται ἀντωπὸν Βοσπόριον κάλαρος.

Κείνην τῷρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἡλαστε
[Ηρας]

Ἐς Φάρον· ἦδε δ' ἐγώ Κεκροπὶς εἰμὶ τέκνυς.
Εὐρέτις δὲ Χύρητος, ἐπὲιωρ δ' διε τ. π. λωρ
[ἐκείνος]

Τῆδε Φιλιππειων ἀντίταλος σκαρφών.

Βούλδιον δὲ ήκουον ἐτώ τέτε· νῦν δὲ Χύρητος

Εὐρέτις ητεροις τέρπομαι διμοτέρεις.

Τοῦ δὲ Χάρητος εἰς Ἀθήνας ἐκπλεύσαντος, Πρωτόμαχος τὴν στρατηγικὴν ἀργήν διαδέχεται, δ τοὺς ἐπαναστάντας Θρῆκας καταδουλωσάμενος τοῖς πόλοις ἐν τῷ καλούμένῳ Μίλιῳ τόπῳ τῆς πόλεως χάλκεω ἀνέστησε τρόπαια. Κατοιχομένου δὲ καὶ τούτου,

D Cedreno accipimus. Meurs. — Ήντιος statuue me-
minit antiquus ineditus chronographus, qui in
bibliotheca Regia asservatur, his verbis: γίνεται δὲ
τῷ Ἰνάχῳ θυγάτηρ δονμα Ἰώ. Ταῦτης ἐπώνυμος δ
Βόσπορος ἐκάθιθε τὸν Βυζαντίου, ἐφ' οὐ στήλην ἐσ-
τησαν δαρπάλως ἐν κίονι πρός τὸν διάτεταν τῆς
ἀκροπόλεως Βυζαντίου. Lamb.

(27) Ίναχίης οὐκ εἰμὶ βοός. Hoc epigramma alii
Dioscoridi cuidam, aliis Hecatæo adscribunt. Exstat
Anthologiq. I. III. Meurs.

Τιμήσιος ἀνὴρ τῶν ἐν Ἀργείοις τραφέντων (28) πρώτον μὲν κατὰ τὸν Εὔξεινον πόντον πρὸς τῷ λεγομένῳ Ἐφεσιάτῃ (29) (ἴνθι ποτὲ Ἐφέσιοι ἀποκλιαῖς πέμψαντες καὶ πόλιν οἰκοδομεῖν πειραθέντες εὐθὺς τοῦ Βυζαντίου ὑπήκουσαν λόγου·

"Οὐδεῖσι οἱ κατηγοροὶ λεπήται κόλποιν οἰκήσουσιν,
Ἄκτην Θρησκίην τὸν θυντὸν καρδίαν στόμα
[Πότου],
Ἐρθαδύο σκύλακος πολιτηράλακτονοι θάλασσαν,
Ἐρθ' ἰχθὺς (30) ἔλαρδος τε τομέαν βόσκονται ἐς
[αὐτόν]

ἀντικαταστῆσαι πόλιν ἐπιχειρήσας καὶ διαμαρτών τῆς ἐλπίδος συνοικίσται Βυζαντίοις, καὶ στρατηγὸς ἀναδειχθεὶς τοῦ παντὸς δῆμου πέσταν διοῖ τὴν πόλιν εἰς τὸ μεῖζον καὶ περιφανέστερον μετερρύθμισε, νόμους περὶ τῶν καὶ ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος, καὶ ἐθη καθιστᾶς πολιτικὴ δίνειν ἀστελούντας; τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτας ἀνέβιξεν. Ἱερά τε θεῶν πλείστα τὰ μὲν αὐτὸς ἀνεστήσαστο, τὰ δὲ καὶ πρὸς ὅντα διεκόπησε· τὸν γάρ πρὸς τῇ ἀκρᾳ τῆς Προποντίδος θαλάσσης καθέμενον ναῦν, διν ἵσταν ποτὲ τοῖς διάδεκα θεοῖς καθίδρους, κατηρεικωμένον ἀνήγειρε, καὶ τὸν ἐπὶ τῷ Φρίξῳ λεγομένῳ λιμένι· Ἀρτέμιδος οἰκον ἀνεκάλινες. Ἐπὶ δὲ τούτῳ Καλλιάδης στρατηγὸς τοῦ Βυζαντίου, ἀριστά τε πρὸς τοὺς δικενέους καὶ ἐμφυλίους πολέμους ἀγωνισάμενος, τὸ περιθότον καὶ θαυμαστὸν τοῦ Βύζαντος ἄγαλμα κατὰ τὴν λεγομένην Βασιλικὴν ἀνέθηκε, καὶ ἐπίτραψεν οὖτας·

Τὸν χρατερὸν Βύζαντα (31) καὶ ἴμερητὴν Φιδά-
[λειαν]

. Κλοις κοσμήσας ἀρθετο Καλλιάδης.

Meursii et Lambecii nota.

(28) Τραφέντων. Scribe γραφέντων. Sensus est, Timestium non natione sed jure tantum municipali Argivum fuisse. Eiusmodi cives Latina adscripticii dicuntur, quibus opponuntur nativi. Exegiūs hic de re Ciceronis locus exstat in oratione pro L. Cornelio Balbo. In Graecis, inquit, civitatis videamus Athenis Rhodios, Lacedaemonios ceterosque undique adscribi, multarumque esse eosdem homines civitatum. Idem Archiam poetam adscripticum rivem vocat et Heracleas adscriptum fuisse ait. Hoc loco igitur simplex γράφειν idein est atque πολιτογραφεῖν seu in civitatem adscribere. Hinc quoque corrigenda est Latina versio Hesychii: frustra enim ejus interpres antiquam et genuinam codicis Palatini lectionem sollicitat et pro γραφέντων legendum censet τραφέντων. Idein ibidem annotat Timestium hunc fuisse patrem Pescennii Nigri, qui cum Severo de imperio dimicavit. Sed præterquam quod ex Aelio Spartiano et Dione constat Pescennium Nigrum Italum fuisse et patrem habuisse Annium Fuscum, matrem vero Lampridiām, vel sola distantia temporum, quibus vixerunt, errori detegendo sufficit, quia alter Graecia Romanorum consulum armis mundum subjugata fuit, alter autem aliquot centum annis post Severo imperatori fuit coætaneus. LAMB.

(29) Πρὸς τῷ λεγομένῳ Ἐφεσιάτῃ. In uno cod. Vat. legitur πρὸς τὴν λεγόμενον Ἐφεσιάτην, in alio Ἑρεδάτῳ. Mibi dubium nō est quin locus nominatus Ἐφεσιάτης vel Ἐφεσιάς idem sit aliquis ποτius Ephesiorum, cuius meminit Dionysius Byzantius his verbis, εἶπεν ἀρὰ τῶν γηγενῶν εἰστιν. His, inquit, ante commemoratis locis proximus succedit Phosphorus locus, qui vel a Diana vel a vicina antiqua Pharo cognomen traxit. Hic adiunctum et continuus longum littus vocatum Ephesi-

A primum ad pontem Euxinum, in loco nuncupato Ephesiate (ubi quondam Ephesii, coloniis eo deductis, urbem adiisse eonati secundo Byzantinem oraculum audiverunt:

*Felices, sacram qui Ponti in fontibus urbem.
Threictoque siam condent in liture cives.*

*Hic ubi cœruleum lambunt duo flumina pontum,
Piscis ubi cervusque cibo vescuntur eodem),*

B urbem ex adverso condere incipiens, cum spe excidisset, ad Byzantios se contulit, universique populi imperator designatus totam civitatem maiorem splendidioremque reddidit. Leges etiam de quotidianiis commerciis promulgavit, et consuetudines instituit civiles, quibus elegantes ac humanas cives effecit; ad hanc fana deorum plurima partim ipse exstruxit, partim prius exstructa adornavit. Nam templum in promontorio Propontidis positum, quod Jason olim duodecim diis dedicaverat, dirutum restauravit, et in portu Phrizi Diana ad eadem renovavit. Post hunc Calliades Byzantii dux in externis et civilibus bellis strenuus, 12 celebre illud et admirandum Byzantis simulacrum in Basilica consecravit, cum hac inscriptione:

Magnanimum Byzantem cum grata Phidalæa,

Erectis junctis Calliades statuis.

C siorum est portus, a multis naribus Ephesiorum hoc appulsis. Sed procul dubio ibi scribendum est: huic adjunctum est continuus longum littus et portus vocatus Ephesiorum. Verisimile enim est Dionysii hæc verba in hunc modum Graece concepia fuisse: Επειτα προσεχής τε ἐστι καὶ μαρός αἰγαλός καὶ δικήν δι καλούμενος Ἐφεσιάς vel τῶν Ἐφεσίων. Similiter fere Strabo, de liture Latina loquens, Επειτα αἵ προτερής τε ἐστι καὶ ἀλίμνος, πρὸς αὐτῷ μόνον τῷ Κιρκατῷ λιμένιον έχων. Item, l. iv, ubi agit de ora Ligustica, et passim alibi. Hoc præterea notandum est, portum antiquitus nuncupatum Ἐφεσίτην hodieque paulum immutato nomine Ἀφοσίτην vocari. LAMB.

D (30) Ἐνθ' ἰχθύς. Ultimus hic oraculi versus continet subobscuram periphrasisin sinus nuncupati Cornu. Nam cervus denotat formam ejus cornu cervino similem, quoniam in multis sinus quasi in ramos fluiditur. Per pisces vero significatur pelamys, quæ ob vim fluctus intro compellentis et angustiam sinus numerose illic capitur. Utrumque confirmat Strabo, l. vii his verbis: Εστι δὲ τὸ Κέρας προσεχές τῷ Βυζαντίων τελεῖ, κόλπος ἀνώνυμος πρὸς δύοντας τοῖς σταδίους ἐκθνοτι, ἐποκάδας; Εἴς γάρ πλείστους σχίζεται κόλπος ὃς πρὸς τὸν κλάδους τινάς, εἰς οὓς οικοπίτουσα η πηλαμις διάσκεται φαδίως διὰ τὸ πλήθος αὐτῆς καὶ τὴν βίᾳ τοῦ συνελαύνοντος βοῦ καὶ τὴν στενότητα τῶν κόλπων,

(31) Τὸν χρατερὸν Βύζαντα. Exstat hoc epigramma Antholog., l. iv, legiturque ibi εἰν ἐν προχοῖ. Exstat ibidem alterum etiam p. 298, cuius initium est ἴμερητὴ φιδάτια. Fuit quoque sinus Phidaliæ, cuius meminiit Suidas in Ἡράκλεω. MEURS.

Et hoc quidem Byzantii partim sub optimatum A partim sub tyranorum imperio diversis temporibus acciderunt. Ceterum postquam consulari virtute Romanum imperium reliquas omnes potestates superaverat, redacta iam in servitum Graecia merito se quoque illi submiserunt Byzantii. Ali quanto tamen post, Severo Romanis imperante, Nigri Orientis tyranni partes seculi cum imperatore manus conserere ausi sunt; quamobrem juro civitatis multati, monibusque urbis funditus eversis, Perinthiorum cognomento Heracliensium servitio adiici sunt. Sed sedata mox Severi indignatione rursus eidem paruerunt imperatori; qui etiam majoribus atque illustrioribus ornamentis Byzantium restituit. Nam balneum extruxit amplissimum juxta Jovis equestris aram, et lucum Herculis, qui domitis Ibi Diomedis equis Zenixippi nomen loco dedisse creditur. Item vicinum Hippodromum, Dioccuris sacrum, tabulatis et porticibus exornavit, ubi usque nunc metæ deorum præsidum indicia 13 chibent, ova nimirum æneis obeliscis imposita. Quousque igitur Severus superstes fuit, ab ejus filio Antonino urbs Antoninia appellabatur. A Byzante autem usque ad Severum anni 685 elapsi sunt.

Ἐβελίσκοις. Καὶ μέχρι μὲν οὐ περιήν δὲ Σεβῆρος, πόλις κατωνομάζετο ἀπὸ δὲ τοῦ Βύζαντος μέχρι πέντε.

- Meursii et Lambecii notæ.

χόλων, ὡστε καὶ χερσὸν ἀλισκασθαι διὰ τὴν στενοχωρίαν. Pluribus eruditissime de hac re disputat Jo. Tristanus in explicatione nummi Byzantii, cuius in honorem Sabinæ uxoris Hadriani imperatoris, in quo visuntur duae pelamydes cum inscriptione BYZANTIΩΝ. EPI. A... POC. TO. B. Ejusdem generis nummum viii Romæ apud Franc. Gotofredum, in cuius una parte visitur dolphinus medius inter duas pelamydes, cum inscriptione BYZANTIΩΝ, ab altera vero effigies mulieris cum inscriptione IOΥΔΙΑ. ΜΑΙΚΑ. ΑΥΓ. LAMB.

(32) Περινθίοις ἐτάχθησαν δουλεύειν. Herodianus i. 11: Εἶλον ὅτερον λιμῷ, πᾶσά τε ἡ πόλις κατεσκάρη, καὶ θεάτρων τε καὶ λουτρῶν παντός τε κάσμου καὶ τιμῆς ἀφαιρεθὲν τὸ Βύζαντιον κώμη δουλεύειν Περινθίοις δώρῳ ἐδόθη. Viile Suidam in Σεβῆρος, Cedrenum, Manassem, Zonaram. MEURS.

(33) Κατά τὸν ιππιὸν Διὸς βωμόν. Per Joνem equestrem credo hic intelligi Neptunum, qui etiam Ζεὺς θαλάσσας nuncupatus fuit. LAMB.

(34) "Εγένετο δὴ καὶ. Scribe Εἴθα δὴ αὐτὸν φασιν τοὺς Διομήδους δαμάσαντα ἵππους Ζεύξιππον τὸν τόπον ὄνομάσαι. Dicuntur autem hæc per parenthesin. Sensus est, thermas Zeuxippi ita nominatas suisse διὰ τὸ τὸν Ἡρακλέα ἔκεισε ζευξι τοὺς ἵππους τοῦ Διομήδους ὑφ' ἄρμα. Eusebius in Canone chronicō eas ita appellatas suisse ait ad conservandam memoriam Zeuxippi, ultimi Sicyoniorum regis. LAMB.

(35) Ζεύξιππος. Multa passim celeberrimi hujus balnei mentio apud scriptores. Conflagravit anno 5 imperii Justinianei, teste Cedreno. Erat autem hic balneum etiam aliud minus, in quod exstat epigramma istud Leonii Scholiastici Anthol. I. iv :

Μή νεμέσα, Ζεύξιππος, παρατέλλορτι λοετρῷ·
καὶ μηγάλῃρ πυρ ἄμαξαν ἐρωτύλος ἥδης γαστραῖς.

MEURS.

(36) Τὰ τῷρ ἐφέρων γνωρίσματα. Hesychii in-

'Αλλὰ ταῦτα μὲν ἀριστοκρατούμενων τῶν Βύζαντων, έτι δὲ καὶ τυραννούμενων κατὰ διαφόρους συμβέβηκε χρόνους· ὡς δὲ τῇ τῶν ὑπάτων ἐπιστατεῖρ τὸν Ῥωμαίων ἀρχὴν πάσας ὑπερεβάλετο τὸς δυναστείας, κατεδούλωσε δὲ καὶ Ἐλληνας, εἰκότεις αὐτῇ καὶ Βύζαντιοι πειθόμενοι διετέλουν. Ἐπεὶ δὲ μετά τινας χρόνους Σεβῆρου τῆς Ῥώμης βασιλεύοντος, αὐτὸς τὴν τοῦ τυραννησαντος τῶν τέμπων Νίγρου προτειχίσαντες ἐπίπλα εἰς χείρας ἐλθεῖν ἐτόλμησαν πέρδε τὸν αὐτοκράτορα, ἀφαιρεθέντες τῶν πολιτικῶν δικαίων, καὶ τῆς στρατῆς αὐτῆς τοῦ τείχους· καταλυθείσης, Πειρινθίοις ἐτάχθησαν δουλεύειν (33) τοῖς καλούμενοις Ἡρακλεώταις. Ηαυταρένης δὲ τῆς ὁρτῆς τοῦ Σεβῆρου εὐθὺς τούτων ξεχωρίσαντες, διατάξαντες, έπειτα εἰς βασιλέα, δὲ καὶ εἰς μείζονα καὶ περιφανῆ κόσμον ἐπενήγαγε B τὸ Βύζαντιον. Λουτρὸν μὲν μέγιστον κατὰ τὸν τοῦ ιππιού Διὸς βωμὸν (33), ήτο τὸ Ἡρακλέους καλούμενον δλασ, ἀνήγειρεν, ένθα δὴ καὶ (34) τὰς Διομήδους δαμάσαντες ἵππους Ζεύξιππον (35) τὸν τόπον ὄνομασαν. Καὶ τὸν αὐτοῦ πλησιάζοντα κώμη τοῦ Ιπποδρομίου, τοὺς τοῦ Διὸς ἀνακείμενον κούροις, Ιερότος τε καὶ στοάς διεκδεμησαν, ένθα καὶ νῦν οἱ καμπτήρες δηλοῦσι τὰ τῶν ἐφόρων γνωρίσματα (36) διὰ τῶν ἐπικειμένων ὅπου τοῖς χαλκοῖς ἀπὸ τούτου παιθός 'Αντωνίου 'Αντωνίνια (37) ή τοῦ Σεβῆρου έτη διηλθον ἐξακόσια ὅγδοοικοντα,

C terpres pro ἐφόρων legendum esse monet ἐφόρων, eamque secutus correctionem hæc ita Latine vertit : *abi etiamnum curvaturæ ascensum indicia exhibent, per superiora, quæ æneis obeliscis incumbunt.* Sed vertendum est absque illa Græci textus mutatione : *ubi etiamnum metæ deorum præsidum exhibent indicia, ova nimirum æneis obeliscis impo-sita.* Nam per ἐφόρους, hoc est præsides et inspec-tores, intelliguntur Dioscuri, quibus dicatum suisce Cpolitanum hippodromum ipse Hesychius paulo ante affirmat. Ideoque subiungit ad sua usque tempora castrorum ibi insignia permansiisse, ova nimirum supra metas æneis obeliscis imposita. Citerum post verba τοῖς χαλκοῖς ὀνομάσοις addε ex Hesychio, quæ apud Codilium p̄terperam omissa sunt, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ στρατιώτα τέλη προστίσμε. Στρατιώτα τέλη διε significant τὰ στρατιώτα τάγματα, ut apud Homerum Iliad. η'-δέρπον ἐπειδὸν εἴλοντο κατὰ στρατὸν τὸ τελέσσιν. Similiter exponenda sunt illa verba apud Hesychium, cuius interpres longe diverso sensu ita vertit : *et assignavit in hanc rem impensas e militari erario.* LAMB.

D (37) Αντωνίνια. Corrige Suidam, apud quem male legitur 'Αντωνίνια ή πόλις. MEURS. Post 'Αντωνίνια τὴν πόλιν κατωνομάζετο addε ex Hesychio quæ hic omissa sunt : ἐπειδὴ δὲ τοῖς θεοῖς τῶν βασιλέων ἀπεδόθη, αὐθίς τὸ Βύζαντιον ὄνομάστο, id est, postquam autem in numerum divisorum relatus est (sc. Severus), iterum Byzantii nomen urbs accepit. Sed apud Hesychium pro ἀπεδόθη necessario scribendum est ἀπεδόθησαν, ut referatur ad utrumque, Severum nempe et Antoninum Caracallam, quoniam ea quæ præcedunt, ita sunt concepia, καὶ μέχρι μὲν οὐ περιήν Σεβῆρος, καὶ οὐ τούτου πόλις 'Αντωνίνος. Præterea nonandum hic occurrit, verba ἐπειδὴ δὲ τοῖς θεοῖς τῶν βασιλέων ἀπεδόθη idem valere ac si dixisset μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ· num, ut ait Tacitus in fine libri xv Annalium,

'Αλλ' ἐκπανακτεὸν τὸν λόγον (38), καὶ διηγητέον Α δικαὶος Σεβῆρος τοῦ Βυζαντίου ἐκράτησεν. Ἀναστὰς ἐκ Ρώμης Σεβῆρος (39) κατεῖληφε τὸ Βυζάντιον, κρατοῦντος τότε αὐτοῦ Νίγρου τοῦ υἱοῦ Τιμητοῦ· καὶ εἰρηνικάς επονδάς μετά Νίγρου ποιήσας εἰσῆλθε μετά τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἐπει τὸν δὲ οἱ Βυζαντῖοι δύο Μαχεδόνων (40) κακῶς ἐποιερχοῦντο καὶ ἐλυμαίνοντο, ἔξηλθεν δὲ Σεβῆρος κατὰ Μαχεδόναυ, ὑπερμαχῶν Βυζαντίων. Μέλλων δὲ ἐξέρχεσθαι τὴν ίδιαν θυγατέρα τῷ τοῦ Νίγρου υἱῷ εἰς γυναῖκα παρέδωκεν· τὸν γάρ στρατὸν αὐτοῦ δὲ Σεβῆρος κατέλιπεν ἐν Χρυσοπόλει. Ἐν δὲ τῇ τοῦ γάμου εὐωχίᾳ ἰστησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης (41) δύο ψιλόσοφοι τινες Ῥωμαῖοι, Φύρτων καὶ Μαρκίων καλούμενοι, καὶ εἰπον πρὸς τοὺς ἀσθίοντας Βυζαντίους· « Ἡγάγομεν χαράν ἀκερδῆ καὶ λύπην ἀζήμιον. » Προσκαλεστάμενος δὲ Νίγρος τοὺς φιλοσόφους αὐτοῦ ἐποιεὶ ἐρευναν περὶ τοῦ βήματος. Ἀλλ' οὐδεὶς ἡδυνήθη διερμηνεῦσαι αὐτόν. Εἴτε δὲ τις τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ἀνακειμένων, ἀρχίνους πάνυ, ἥδη γεραῖς, ἀναλογισάμενος; ἂδ πόφθεγμα εἶπεν· « Τοῦτο ιστιντικός καὶ ἀγωνιστικὸς ἄγων. » Τότε δὲ Σεβῆρος πρὸς θεραπεῖαν τοῦ συμπενθεροῦ (42) αὐτοῦ Νίγρου ἐκτισει δύο λουτρά, ἵσθινε μὲν τῇς πόλεως καὶ τῆς στολῆς τοῦ παλατείου ἐν, τὸ καλούμενον Ζεύξιππον, ἵσθινε δὲ τῆς πόλεως τὰ νῦν καλούμενα Καμίνια, λουτρὸν εὐμεγεθές καὶ ἀξιοθαύμαστον. Ἐκ δὲ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ μεγέθους αὐτοῦ ἐν ἐκάστῃ ἡμέρᾳ δύο χιλιάδες ἐλούντο. Ἐπτε δὲ τὸ τοιούτον λουτρὸν μετά τοῦ μηδικοῦ πυρός (43). Τὸ

Meursii et Lambecii notæ.

deum honor principi non ante habetur quam agere inter homines desierit. Simili mortis periphrasi uiuitur Solinus, ubi ait Angitiam salubri scientia aduersus morbos resistantem, cum inter homines rire desisiisset, deam habitatuisse. Ita enim ibi restituendum est ex antiquissimo codice R. P. Sirmondi, pro eo quod vulgo legitur, cum dedisset hominem vivere. Sic S. Augustinus de civit. Dei 2, 5: nec ullo modo, inquit, crederet verecundiam laudabilis semina ita in contrarium divinitate maturari, ut honoribus eam talibus advocarent cultores sui, qualibus conviciis in quempiam jaculatis, cum inter homines viveret, aures clauderet seseque sustraheret. Item Seneca apoteosis Claudiū enarrans, et ille quidem, ait, animam ebulliit, et eo desiliū vivere videri; atque paulo post subjungit: ultimā rōx ejus hac inter homines audita est. Etiam Cicero Tuscul. I: Abit, inquit, ad deos Hercules. Numquam abiisset, nisi, cum inter homines esset, eam sibi viam munivisset. LAMB.

(38) Αλλ' ἐκπανακτεὸν τὸν λόγον. Οὐαὶ δεκατεῖον Codinus narravit de originibus Byzantii, eadem ad verbum sunt οὐαὶ in antiquissimo codice Palatino bibliothecae Vaticanae habentur cum hoc titulo, Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως; κατὰ Ησύχιον λιλούστερον. LAMB.

(39) Ἀναστὰς ἐκ Ρώμης Σεβῆρος. Totum hoc quod sequitur, de reconciliatione Severi et Nigri, futile est et nugatorium. Confundit enim Severum imperatorem cum Severe Aureliano, quem Alius Spartanus refert filias suas Nigri filiis desponsasse. Sed deceptus est, inquit (sc. Niger), consiliiis Severi Aureliani, qui filias suas ejus filiis despondens persistere cum fecit in imperio. Pescennium Nigrum Timesii filium suis supra duplici argu-

Sed revocanda oratio est, et narrandum quomodo Severus Byzantio potitus sit. Profectus Roma Severus Byzantium venit, quod Niger Timesii filius tunc occupaverat; pacisque frēdero cum Nigro sancto, cum proceribus suis urbem ingressus est. Postea vero cum Byzantii gravi Macedonum obsidione premerentur, Severus contra Macedonas egressus pro Byzantii pugnavit. Exiitrus vero filium suum Nigeri filio uxorem dedit: exercitum enim suum Severus Ebrysopoli reliquerat. Cum igitur nuptiæ celebrarentur, duo quidam philosophi Romani, quibus Phorton et Marcius nomen erat, mensæ astiterunt, Byzantinis epulantibus dicentes: « Inane gaudium et dolorem indecum adduximus. » Quare Niger, vocatis ad se philosophis suis, quid sibi hoc dictum vellet inquisivit, sed nullus interpretari poterat. Unus autem ex convivis aitmodum ingeniosus jam senex apophthegma illud considerans: « Hoe est, » iuquit, « equestre et gymnieum certamen. » Tum Severus in honorem affinis sui Nigri duo balnea condidit, unum 14 in urbe vicinum palatio, quod Zeuzippus nuncupatur, alterum vero extra urbem, quod nunc Caminia vocatur, balneum magnum et mirabile, adeo ut propter vastam ejus magnitudinem duo millia hominum quotidie in eo lavarentur. Succendebatur autem hoc balneum igne Medicō. Cæterum Hippodromus, qui usque buc integer permansit, ab eodem Severo exstructus fuit, cum prius in eo loco essent horti duorum fratrum et cuiusdam viduæ. Erat quippe ad æream usque co-

D Meursii et Lambecii notæ.

mento refutavi, scilicet distantia temporum qnibus fixerunt, et auctoritate Spartiani et Dionis, qui ipsum Italum suisce aiunt, et patrem Avnum Fucum, matrem Lampridiām habuisse. Sed cum omnia, quæ hic a Codino de Pescennio Nigro et Severo narrantur, futilitatis summaeque levitatis plena sint, inde satis absque alio argumento liquet quād idem mercantur quæ de Timesio Nigri patre, nunquam alibi leeta, hoc loco referit. LAMB.

(40) Μαχεδόνων. Videtur loqui de legionibus Macedonicis, quibus Severus imperator ad Byzantium expugnandum usus est. LAMB.

(41) Επὶ τὴν κάτω ποτρὸν τριπέζης ἡγουν τοῦ διάγυτου. Val. cod. LAMB.

(42) Τοῦ συμπενθεροῦ. Iterum confundit Severum Aurelianum cum Severe imperatore. LAMB.

(43) Μηδικοῦ πυρός. Quis hic Medicus ignis? querendum est. Invenio etiam Pomaicum apud Diaconum in Leone et Michaelē, quem pariter ignor. MEURS. — Per ignem Medicum credo intelligendum naphtham, quam Nicander vocat τὸ Μηδεῖας Κολχῆδος; ἐχόμενον πῦρ, quia sponsau Lassonis hoc igne a Medea crematam ferunt, testē Plinio 2 105. Alias Graeci appellant Ελαῖον Μηδεῖας, ut refert Procopius Gotib. 4: Ἀγγεῖλ θεοῖς τε καὶ ἀσφάλτου διμπλησάμενοι καὶ φαρμάκου, ὑπὲρ Μῆδος μὲν γάζθαν καλούσσιν, Ἑλλῆνες δὲ Μηδεῖας Ελάῖον. Sed forte apud Procopium pro Μηδεῖα; scriptum fuit Μηδεῖας, id est Μηδεῖα regionis. Ita Annianus Marcellinus, l. xxiii et Solinus, c. 21 oleum Medicum nuncupant, et vetus Nicandri scholiastes φάρμακον Μηδικόν, et noster auctor hoc loro Μηδεῖαν πῦρ. De usu autem naphthæ seu ignis Medicū in succendendis balneis nihil aliud

luminam Tetrapleuri planus locus: inde vero usque ad Sphendonem magnas columnas et substructio-
nes erexere, eo quod locus esset valde præruptus, quam etiam ob causam cisternæ quam frigidam
vocant destinatus est. Unam quidem graduuin partem ipse Severus absolvit, alteram autem imper-
ficiam reliquit, quia ipse nuntiabatur Gallos Ro-
mam depopulari; quare statim illo se contulit, ubi
etiam morbo comitali vitam finivit, anno imperii
decimo septimo.

δι τὸ ἔτερον ἀπέλαξ διὰ τὸ ἐλθεῖν εἰ; αὐτὸν ἀγγελίαν
σοις (48) ἐν αὐτῇ. Ἡ δῆτα καὶ τελευτὴν νόσῳ ἐπιληψίας, βασιλεύσας χρόνους δεκαεπτά.

A morte vero ipsius usque ad imperium Con-
stantini magni anni 60 et ultra elapsi sunt. Cæterum
362 anno post Augusti Cæsaris principatum, cum
Roma vetus ejusqueres jam declinare coepissent,
Constantinus Constantii filius imperio potitus
novam hauc et per pulchram 15 urbem Constantini
nomine insignitam condidit. Cumque mirabiliter pul-

δε μέχρι τοῦ νῦν σωζόμενον ἐπιπορθμίον ἔκτισθη
παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου (46), κήπων δυνιστέον
δύο τεινῶν ἀδελφῶν καὶ γυναικὸς χήρας. Μέχρι μὲν
οὐν τοῦ χαλκοῦ κίονος τοῦ Τετραπλεύρου (47) πε-
δινὸς ἦν ὁ τόπος, ἀπὸ δὲ τούτου καὶ μέχρι τῆς Σφεν-
δόνης (48) πρημνοῦ δυντος κίονος εὐμεγένεις καὶ
κτίσματα ἀνηγέρθησαν. Ἐνθά δῆ καὶ ἡ ψυχρὰ
καλουμένη κινητέρνα ἐστὶ, διετοι πάνυ κρημνό-
δης (47) ἦν ὁ τόπος. Τὸ δὲ ἐν μέρος τῶν βαθύτερων
ἀνεπληρώθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου. Κατελείφθη
ὅτι Γάλλοι πορθοῦσι τὴν Ῥώμην, καὶ παραγενέ-

παρῆλθον δὲ (49) χρόνος ἔξηκοντα καὶ ἐπέκεινα
ἄχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου. Ἐν
δὲ τῷ τριακοσιοτῷ (50) καὶ ἔηκοστῷ δευτέρῳ ἐτεί
ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας, τῆς πρεσβυ-
τέρας Ῥώμης (51) καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῆς ἡδη
πρὸς τὸ πέρας ἀφιγμένων, Κωνσταντίνος δὲ Κων-
σταντίου παῖς (52) τῶν σκηπτρῶν ἐπιλαβόμενος τὴν

Meursii et Lambecii nota.

Legi. Cæterum quod Meursius ad hunc locum ob-
servat de igne Pomæico, cuius mentio fit in Historia
Miscella, nullus plane momenti est. Ibi enim
non Pomæicus, sed Romaicus legendum est. Verba
Historia Miscella, I. xxi hæc sunt: *Porro vernali
tempore venit Suphian, et comperta Romaici ignis
efficacia transcurrit in Bithyniam.* Ibidem paucum
post: *Post paululum venit et Gizid: similiter et
ipse cum endem didicisset de humido igne, applicavit
penes Satyrum.* Ubi nota, qui primo vocat ignis
Bomaicus seu Ῥωμαῖος, postea appellari ignem
humidum. Est ergo Romaicus sive Romanus ignis
idem qui Graeci dicitur πῦρ ὅγρον seu ignis liqui-
dus, quoniam per siphones emittitur. Alias ignis
Graecus nuncupatur, ut apud Luitprandum de re-
bus Imp. 36. In antiquo Chronicō ms. Cavensi
vocatur ignis marinus: *Anno Domini 669, iudic. 12,*
Constantinus filius Constantis superioris. *Hujus
tempore, anno quinto, ignis adinveniens est marinus
a Callinico architecto, qui e Syria civitate Heliopoli
prosugus ad Romanos venit.* Hinc corrigendus est
Constantinus Porphyrogenitus de administr. Imp.
c. 48, ubi agit de igne Graeco: *Ιστέον, Ιηρεῖται, διτὶ^τ
ἐπὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Κωνσταντίου, τοῦ καὶ πω-
γωνάτου καλουμένου. Καίλινκής τις ἀπὸ Ἰλλου
πέλεως Ῥωμαῖος προσφυγὸν τὸ διά τῶν σιφώνων
ἐκφερόμενον πῦρ ὅγρον κατεσκεύασε.* Pro τοῦ
Κωνσταντίου lege υἱοῦ Κωνσταντίου, et quae sequuntur
τοῦ καὶ πωγωνάτου refer ad Constantinum
cuius Constans, qui in Sicilia obiit, pater fuit, ut
testantur Zonaras, Cedrenus et alii historici. Postea
pro ἀπὸ Ἰλλου πόλεως; scribe ἀπὸ Ἡλιοπλεως.
Lamb.

(44) *Ἐκτίσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου.* Vide
Suidam in Σεβήρος. MEURS.

(45) *Τοῦ Τετραπλεύρου.* Hanc columnam Tetra-
pleuri collapsam et multo tempore prostratam
erexit rursum per Proculum Theodosius imperator.
Namque in rem epigramma exstat Antholog. I. iv
(2 p. 239 Jac.) : *Κίονα τετράπλευρον χ. τ. λ.* Dicit
poeta κίονα τετράπλευρον, ut Iloratius Stertinium
acumen et alii alia: itaque errat interpres, qui
vertit columnam quadrilateram. Erat autem Tetra-
pleurum locus Cipri, ubi statua nymorum Cupidi-
num pomis sese petentium, et Ἀνεμοδώλους φυզικοὺς
dicetur. V. Nicetas in Andronico Commeno
p. 432. MEURS.

(46) *Τῆς Σφενδόνης.* Meminit hujus loci etiam
Cedrenus: *Κελεύει οὖν ὁ βασιλεὺς πυρὸν τὴν*

σφενδόνην ἀναφέθηναι καὶ τὸν πρειπόσιτον ἐν αὐτῇ
κατακαθῆναι. Et hinc observa supplicia ibi de noxiis
solita sunt. MEURS.

(47) *Κρημνάρης.* In uno eod. Val. perperam
legitur σκυμνώδης, quam lectionem secundus infe-
rius τόπων σκυμνώδη verterat locum catulis leonum
destinatum. LAMB.

(48) *Καὶ παρηγένεσθαι.* Ἀκούσας τοῦτο δὲ Σευῆ-
ρος παρηγένετο Val. LAMB.

(49) *Παρῆλθος* δὲ. Μετὰ δὲ τῶν θάνατον αὐτοῦ
παρῆλθον Val. LAMB.

(50) *Ἐν δὲ τῷ τριακοσιοτῷ.* Vide Suidam in
Κωνσταντίον; δέ μέγας, item in Κωνσταντινού-
πολις. MEURS.

(51) *Ἄπλι Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας.*
τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. Ita ex codicibus ma-
nuscriptis et Hesychio hunc locum restitut. Antea
perperam legebatur: *Άπλι Αὐγούστου Καίσαρος ἡ
μοναρχία διῆλθεν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ.* LAMB. —
Hesychius certe aptius (p. 45), δύο καὶ ἔξηκοντα
τριακοσιῶν ἀπὸ τῆς Αὐγούστου Καίσαρος μονα-
ρχίας διελθυσθών ἐνιαυτῶν τῆς πρεσβυτέρας
Ῥώμης.

(52) *Αφιγμέρων.* *Κορσαρτίρος δὲ Κωνστα-
τίον παῖς.* Ia hæc continua serie legenda sunt.
In superioribus editionibus post vocem ἀφιγμένων
interpretinētū erat, nōo subseqüente titulo: *ἀρχὴ
τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου.* Cartera ita legebatur:
Κωνσταντίος δὲ Κωνσταντος; παῖς etc. Sed antequam
ulterius progreliar, libet hic adscribere fragmen-
tum ex incerti eiusdem Julii Polluris chronicō
haecen inedito, cuius collatione, quæ deinceps
Codinus narrat de Constantino Magno et instau-
ratione Byzantii, corrigi et illustrari possunt. *Ο δὲ
βασιλεὺς Κωνσταντίος ἥρετο κτίσει πόλιν εἰς
δύο διοικήσιμα τοὺς τοῦ Τροιανοῦ στρατεύσας τῆς Ελλήνας,
Θέλων τὴν βασιλείαν Ῥώμης μετατίθεναι ἐπὶ αὐ-
τῆς. Θέδει δὲ κατ' θυρὰ τῷ βασιλεῖ ἐκδίευσσεν ἐν τῷ
Βυζαντίῳ κτίσαι τὴν νῦν λεγομένην Κωνσταντινού-
πολιν.* *Ουτοῖς καὶ τὸ πρώην τεῖχος τῆς αὐτῆς πό-
λεως ἀνανιστάσας τοῦ Βύζαντος, προσθήσας ἀλλο διά-
στημα πολὺ τεῖχους νέους, καὶ συνάψας τῷ παλαιῷ
τείχει τῆς αὐτῆς πόλεως· ἀναπληρώσας καὶ τὸ
ἴσπικιν, καὶ κοσμήσας αὐτὸν χαλκογρήμασι καὶ
πάσῃ ἀρετῇ, κτίσαις ἐν αὐτῷ καὶ κάθισμα θεωρίου
βισικοῦ, καθ' διοιστήτα τοῦ ἐν Ῥώμῃ δυντος.*

Ἐκτίσει δὲ καὶ παλατίον μέγα καὶ εὐπρεπές, καθ'

νέαν ταύτην καὶ περιεκαλλή δύνεστησε πόλιν, τὴν Αὐγούστουν Κωνσταντίνου (53). Θαυμαστὴν γάρ προσεργασάμενος τῷ κάλλει πόρφρωθεν καὶ τὰ τείχη μετέστελκεν απὸ τοὺς Τρωαδικοὺς ἐμβόλους (54), λοιπά τε καὶ Ιεροὺς δύο (55), οἷκους μεγάλους ἀνήγειρε (56), καὶ ἐν τῷ Στρατηγὶψ λεγομένῳ φόρῳ (57),

Meursii et Lambecii notæ.

δημοιεῦσθαι ὑσαύτιος; τοῦ ἐν Ἀράβῃ δυτικοῦ πλησίον τοῦ Ἰππικοῦ. Ἔκτισε δὲ καὶ φόρον μέγαν καὶ εὐ-
πεπτή πάνω, στῆσας ἐν μέσῳ χίοντος διοπήρωρυν δέξιον θεμέτως, καὶ ἐπάνω τοῦ αὐτοῦ χίονος ἰστη-
σεν ἐκατοῦ ἀνδριάντα, ἔχοντα ἐν τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ δικτίαν τοῦ. Ὁπερ χαλκούργηται ἡγεμονίαν τῆς τῆς Ἡλιοπολεῖς οὐσίας τῆς Φρυγίας· Ἀγάρων δὲ καὶ τὸ παλλάδιον ἔδιον ἀπὸ Ρώμης λάθρᾳ. Ἐδοκεν τοῖς τῷ αὐτὸν φόρον ὑποκάτει τοῦ χίονος τῆς αὐλῆς αὐτοῦ. Ἔκτισε δὲ καὶ δύο ἐμβόλους ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ παλατίου ἑως τοῦ φόρου εὐπρεπεῖς, κεκοσμημένους ὄντος δικτίας καὶ μαρράκους, καλέσας τὸν τόπον τῶν ἐμβόλων Πλίγιαν κτίσας ἔγγυς καὶ βασιλικὴν, ἔχουσαν κόγχην καὶ ἔξω μεγάλους χίονας καὶ ἀνδριάντας, ἥνπερ ἐκάλεσε Σινάτον, κατενεντούς στῆσας τῇ Ιδίᾳ μητρὶ Ἐλένῃ στήλην Αὔγουστης δεσπολίης. Ὄμοιος δὲ ἀντετίκρωσεν καὶ τὸ λεγόμενον Σεύκεππον δημιουρον λουτρὸν, κοσμήσας κίοσον καὶ μαρμάροις ποικίλοις, καὶ χαλκούργημασιν. Εύρεν γάρ αὐτὴν ἀπέτικρωτον, δροχθὲν πρώην ὅπερ Σεύκεππον βασιλέως· καὶ δε πάντα ἐπιτίκρωσεν, ἀπετέλεσε Ἰππικοῦ, ἐν πρώτοις θεωρήσας ἐκεῖ φορέσας ἐν τῇ αὐτοῦ κορυφῇ διάδημα διὰ μαργαριτῶν, καὶ λίθων τιμίων, βουλδέμενος πληῶσαι τὴν περφοτικὴν φωνὴν τὴν λέγουσαν· εἴ Εθηκας ἐπε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου. Οὐδέτες γάρ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τοιοῦτον τι ποτὲ ἐφρεσεν. Καὶ ἀπετέλεσεν ἐφοτή μεγάλην μητρὶ Μαρίᾳ, τῷν καὶ Ἀρτέμισιψ ταῖς ἵεραις κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην χρηματίζοντος τοῦ· Κελεύσας τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀπετέλεσθαι τὴν ἐφοτή τοῦ γενεθλίου τῆς πόλεως αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ συμπληρώσει τῆς ὑπαίστας αὐτοῦ, ἐρέψεν ἐν Κωνσταντινουπόλεις χρύσωματα τοῖς Βυζαντίοις, καλέσας τοντόμα δρεπανά μηρερῖσιν πολιτειῶν διαμεριζόντων, οὓς τινας δρόσους ἐκάλεσε παταλίνους, διὰ τὸ ἐκ τοῦ παλατίου δο-
γκέεσθαι· τούς αὐτοὺς, ἐκάστου ἔποιος ἀφορίσας οὖσιν, κρέα, βόστια. Ἀφοι ίσας πρήστοις ὑπὲρ αὐ-
τῶν ἐτῶν ἰδίων, καὶ καλέσας αὐτοὺς παλατίους. Ὁλίγους δὲ δρῶν τοὺς οἰκήτορας, ὃς ἐν μεγέθει τοσοῦτην πόλεως, ἀπὸ τῆς Ἀράβῃς τοὺς ἀξιολόγους κατέκα τένος ἐπιλεχόμενος, ἀπὸ τοῦ ἐπέρων τόπων, καὶ οἵκους μεγάλους αὐτοῖς οἰκοδομήσας καὶ χαρι-
σάμενος, οἰκήσας τὸν πόλιν ἐποίησεν. Ἐκτισε δὲ τὸν ναὸν τῆς ἀγίας Εἰρήνης, καὶ τῶν ἀγίων ἀπο-
στόλων, καὶ τοῦ ἀγίου Μωϋσέων, καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τοῦ ἐν τῷ Ἀνάπλῳ. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Ἀνάπλου παράδειξα σημεῖα, καὶ εἰδεν, καὶ ἤκουσεν. Κατέ-
λυσε δὲ καὶ τοὺς τρεῖς ναούς, τοὺς δύτας ἐν τῇ λεγομένῃ ἀκρόπολει, τοῖς τε Ἡλίου, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ ἐκάλεσεν τοῦ λοιποῦ ἀχρημα-
τίσεος τυγχάνεντος αὐτούς. LAMB.

(53) Τὴν τέων — Κωνσταντίνου. Ηεὶς verba ex codicibus scriptis et Hesychio ita supplendus est et emendandus: ἀντιγειρ., κατ. Hic locus ex codicibus scriptis et Hesychio ita supplendus est et emendandus: ἀντιγειρ., δικαία τε πάντα πρὸς ζῆλου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐδωρήσατο, καθὼς καὶ ἐν τῷ Στρατηγὶψ λεγομένῳ φόρῳ ... ἀνέγραψεν ἐπὶ λιθίνης στήλῃς, ἐκατοῦ τε καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἐλένης ἐπὶ κοντοῦ αὐτέστησεν ἀγάλματα. LAMB.

(54) Τοῦ Τρωαδικοὺς ἐμβόλους. Ήπειρος locum interpres non satis intellexit: tu verie *Trojana rostra*. Erant autem rostra Cpoli varia. Magna exstruxit quinto imperio anno Arcadius: duo quoque Constantinus, teste Cedreno. Et erant qualiora alia, quae sub Constantino magno fecerat Eubulus, ut ipse hic auctor infra docet. Meminunt etiam Domini rostrorum Cedrenus et Thiodorus Anagnosista Eclog. 2, apud quem tamen corrup'te legitur τὸν

τοῖς Δομινίου ἐμβόλοις. Corrigere Δομινίου. Sunt ultima verba Eclogae. Confliguntur autem ea cum Iacacio Angelo, ut testatur Nicetas in ejus Vita. MEURS. — In cod. Vat. Codini et cod. Palatina Hesychii pro Τρωαδικοὺς legitur Τρωαδησούς. Τρωαδησούς autem formatum est ex Λαΐνα terminatio in ensis, ut Θρακης Θραcenis, Ναριν-
νησις Narbonensis. Λογδουνησιος Circensis. Intelligunt igitur Codinus et Hesychius per τοὺς Τρωαδησούς: εὐδόσις nihil aliud quam *Troadenses porticus*, quarum meminit auctor antiquus in descriptione regionis diodes-
cim. Hinc patet quantum orrent qui Τρωαδησούς εὐδόλους hic vertendum esse censem *Trojana rostra*. Evidem antiquitus Εμβολος significabat rostrum navis: recentioribus vero Græcis Εμβολος dicuntur *porticus* sive *lecta ambulacra*, quo se populus ad caloris incommoda et imbræ repentinis arcendos recipiebat. Ita sacer apud scriptores historiæ Cpolitanas mentione sit τοῦ θηριούσθου εμβόλου, τῶν δύο εμβόλων τοῦ φόρου, τοῦ ἐμβόλου τῶν Χαλκοπρατεών, τῶν εὐδόλων τοῦ Εύδούλου καὶ Δομινίου. Ad hanc significationem vocis Εμβολος videtur responxisse Elymologici magistri auctor, qui originem eius derivat παρὰ τὸ τὸν λαὸν εὐδαίνων. Apud Latinos quoque hæc vox in eadem significatione occurrit, ut testatur Isidorus 15 2: *Imbuli, relata sub volumine sunt, vel quia sub his ambulant*: sunt enim porticus hinc inde platearum. Item in Glossa: *Imbulus, ab ambulando, ambulatorium*. Sed non advertit Latinum vocabulum *imbulus* a Græco Εμβολος; originem et significationem accipisse. LAMB. — Post εὐδόλους Hesychius, πρότερον αὐτὸν οὐκ ἔξω τῆς ἐπωνύμου ἀγορᾶς, τοῦ βασιλείας κειμένουν.

(55) Διό om. Hes. et Vat. LAMB.

(56) Ἀριγράψεις, κατ. Hic locus ex codicibus scriptis et Hesychio ita supplendus est et emendandus: ἀντιγειρ., δικαία τε πάντα πρὸς ζῆλου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐδωρήσατο, καθὼς καὶ ἐν τῷ Στρατηγὶψ λεγομένῳ φόρῳ ... ἀνέγραψεν ἐπὶ λιθίνης στήλῃς, ἐκατοῦ τε καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἐλένης ἐπὶ κοντοῦ αὐτέστησεν ἀγάλματα, LAMB.

(57) Τὴν Στρατηγὴψ λεγομένῳ φόρῳ. Hoc forum purgari solebat, sed mox desisti, donec morem aliquum revocaret Michael Stratoticus, teste Cedreno. Zonaras Annal. 3 non in Strategio collocat, sed in Placito. MEURS. — Quæ hic narrantur de columna Strategii et ejus inscriptione, unice illustrat Socrates Hist. Ecol. 1, 14, ubi de Constantino magno et Byzantio agens, χρηματίζειν δὲ, inquit, δευτέραν Ῥώμην νόμῳ ἐκύρωσεν· δε νόμος ἐν λιθίνῃ γέγραπται στήλῃ, καὶ δημοσιᾳ ἐν τῷ καίουμένῳ στρατηγὶψ πλάσιον τοῦ ἐκατοῦ λεπίτου παρέθηκεν. Interpres verit: *lege denique sanctis ut secunda Roma vocaretur, etc. sed χρηματίζειν apud Socratem non significat nominari, sed esse. Ita Hesychius: Τὴν γέναν, inquit, & λατησι· Ῥώμην, τοῦ αὐτῆς τῇ πρώτῃ χρηματίζειν προστάξας, illi est, ut interpretatur Nicephorus Callistus, l. viii, τοῦ τῷ πρώτῃ χρηστεῖν καὶ εἰκονομεῖν καὶ δυνατεύειν. Ήπειρος locum ex codicibus scriptis et Hesychio ita supplendus est et emendandus: ἀντιγειρ., δικαία τε πάντα πρὸς ζῆλου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐδωρήσατο, καθὼς καὶ ἐν τῷ Στρατηγὶψ λεγομένῳ φόρῳ ... ἀνέγραψεν ἐπὶ λιθίνης στήλῃς, ἐκατοῦ τε καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἐλένης ἐπὶ κοντοῦ αὐτέστησεν ἀγάλματα, LAMB.*

(58) Τὴν τέων — Κωνσταντίνου. Ηεὶς verba ex codicibus scriptis et Hesychio ita supplendus est et emendandus: ἀντιγειρ., δικαία τε πάντα πρὸς ζῆλου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐδωρήσατο, καθὼς καὶ ἐν τῷ Στρατηγὶψ λεγομένῳ φόρῳ ... ἀνέγραψεν ἐπὶ λιθίνῃ στήλῃς, καὶ δημοσιᾳ ἐν τῷ καίουμένῳ στρατηγὶψ πλάσιον τοῦ ἐκατοῦ λεπίτου παρέθηκεν. Interpres verit: *lege denique sanctis ut secunda Roma vocaretur, etc. sed χρηματίζειν apud Socratem non significat nominari, sed esse. Ita Hesychius: Τὴν γέναν, inquit, & λατησι· Ῥώμην, τοῦ αὐτῆς τῇ πρώτῃ χρηματίζειν προστάξας, illi est, ut interpretatur Nicephorus Callistus, l. viii, τοῦ τῷ πρώτῃ χρηστεῖν καὶ εἰκονομεῖν καὶ δυνατεύειν. Ήπειρος locum ex codicibus scriptis et Hesychio ita supplendus est et emendandus: ἀντιγειρ., δικαία τε πάντα πρὸς ζῆλου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐδωρήσατο, καθὼς καὶ ἐν τῷ Στρατηγὶψ λεγομένῳ φόρῳ ... ἀνέγραψεν ἐπὶ λιθίνῃ στήλῃς, ἐκατοῦ τε καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἐλένης ἐπὶ κοντοῦ αὐτέστησεν ἀγάλματα, LAMB.*

hæc suam et matris Helenæ statuas erexit, atque Aeneas postea ei status nominavit Augusteum. Senatoribus etiam Roma ipsum securis valde munificum se præbuit, et ædes illis donavit, quas propriis sumptibus exstruxerat. Idem aquæductum in urbem perduxit, duosque erexit arcus in foro; ita enim locum vocant. Tum quoque purpuream illam et illustrem eolumnam, cui ipsius Constantini status impensis est, quam solis instar civibus prælucere cernimus. Hæc autem statua de columnæ decidit, et decem circiter homines illie tunc præsentes oppressit, quinto Aprilis, decimæ quartæ indictionis, anno 6614, vicesimo imperii D. Alexii Comneni, hora circiter tertia, oborta caligine et austro vehementer spirante. Ille vero aeris perturbationem excitaverat stelle erinita, dicta acontias, quæ vespera parasseces primæ I^o hebdomadis apparuit. Idem Constantinus quoque senatui curias aedificavit, et locum nominavit Senatum. Ibi Jovis Dodonæ signum et duas Palladis statuae sunt positaæ. Populo etiam demerendo singulis annis panes diurnos elargitus est, quos palatinos, eo quod ex palatio præberentur, nominavit. Vinum insuper, carnes, oleum et frumentum distribui instituit, quibus etiam usque in præseus tempus civitas fruatur, symbolorum loco lesseras ab ipso sparsas proferens. Præterea commerciorum leges ex æquo et bono promulgavit, et urbem muris amplissimis cingens variisque exornans ad instar veteris Romæ splendi-

B
λαδη τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς, τῆς τεσταρεσκάδεκάτης θνικτιῶνος, τοῦ ἑξακισιλιστεῦ καὶ ἑξακοσιστοῦ τεσταρεσκαδέκατου ἵστου, εἰκοστὸν ἵστος ἀγούσης (63) τῆς βασιλείας τοῦ χυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ήπει ἡν ὥστε τρίτη, διε γνόφος ἐγένετο καὶ βίαιος νότος ἐπνευσε σφορδός, τοῦ κομήτου ἀστέρος τοῦ ἀκοντίου (64) κληθέντος τὸν τοιούτον τοῦ ἀέρος τάραχον ἐξεργασαμένου, τοῦ φανάντος κατὰ τὴν ἐπεράν τῆς παρασκευῆς (65) τῆς πρώτης ἑβδομάδος (66). Οὗτος δὲ (67) τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐποίησεν εἰκονας, καὶ σενάτον τὸν τόπον ὄντος προσέτεν, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Δωδωναῖου Δίδις ἰσταται ἄγαλμα καὶ δύο τῆς Παλλάδος ιερύματα (68). Ἐφιλοτεμῆσατο δὲ καὶ τῷ δῆμῳ καθ' ἐν ἔχαστον ἵστος παρέ-

Meursii et Lambecii notæ.

(58) Λέγονται διοικητικοὶ Ιουστινiani, l. i.: Ἔστι δὲ τις ἀγόριον πρὸ τῶν βασιλεῶν περιστύλος. Αὐγούσταῖον καλοῦσι τὴν ἀγόριον οἱ Βυζάντιοι. Βοσκῶνται εἰς αὐγούσταν, οἱ Cedreniūs aliique et ipse hic noster infra. Vide Suidam in Αὐγούστο; Coullagrat autem anno quinto imperii Justinianæ, testis Cedreno. Meurs.

(59) Ἀρέστησε καὶ δύο ἀγόρια. Scribe ut legitur apud Hesychium, ἀνέστησάν τε αἱ δύο ἀγόρια. Lamb.

(60) Οἱ πορφυροῦ. Hujus purpureæ columnae mentione passim apud auctores rerum Byzanticarum. Et erat alias quoque talium usus. Corrigendum vero per occasionem est Sidonius, l. ii. ep. 2: Nec pilæ sunt Mediceæ, sed columæ, quas architecti peritiores aedificiorum purpureas nuncupavere. Hodie editur purpuras. Meurs.

(61) Ἐψη οὖπερ ιερυται Κωνσταντῖνος. Cedrenus Zonaras et alii. Erant vero isti Constantini statuae inscripti quatuor hi versus:

Σὺ Χριστὲ κόσμον κοιρανος καὶ Δεσπότης,
Σὺν τῷ προσῆκα τὴν γε σὴν δούλην καλέιν
Καὶ σκῆπτρα τάδε καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κράτος.
Φύλαττα ταύτην, σώζε τ' ἐκ πάσης βλάβης.

Exstant apud Cedrenum. Meurs.

(62) Τοῦτο γοῦν τὸ ἄγαλμα. Omne hoc quod sequitur usque τῆς πρώτης ἑβδομάδος in codicibus Vat. deest. Lamb. — Deest et Hesychio.

(63) Εἰκοστὸς ἵστος ἀγούσης. Zonaras Annual. 3. Meurs.

(64) Τοῦ ἀκοντίου. Acontiae vocantur cometæ quæ jaculi modo feruntur, de quibus vide Pliniūm 2 25. Lamb.

(65) Τῆς παρασκευῆς. Recentiores Graeci omnes dies Veneris παρασκευὰς appellabant. Vide

C Glossarium nostrum. Meurs. — Παρασκευὴν Γρατι vocant diem Veneris instituto S. Sylvesteri, ejus nominis primi pontificis Romani, in cuius actis hæc leguntur: Πάρα γάρ τοις Ἐλλησι τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος ὀνομαζομένων Ἄλιου, Σελήνης Ἀρεος, Ἐρμοῦ, Διῆς, Ἀφροδίτης, Κρόνου, ὁ ἄγιος Σθέντερος μετωνόμασεν, τὴν μὲν τῆς Σελήνης τιμέραν καλεῖσας δευτέραν, τὴν δὲ τοῦ Ἀρεος τρίτην, τὴν δὲ τοῦ Κρόνου τετράδα, τὴν δὲ τοῦ Διᾶς πέμπτην, τὴν δὲ τῆς Ἀφροδίτης παρασκευὴν, τὴν δὲ τοῦ Κρότου ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης σάββατον· τὴν δὲ τοῦ Ἄλιου, οὐδὲ δῆ τῇ Δεσποτικῇ ἀναστάσει κεκομημένην, κυριακὴν ὄντας. Lamb.

(66) Posit ἑβδομάδος Vallicellanus, xxv^o ἦν ἐνθητὸν εἰχεν διευρουόμενος μήν. Lamb. Quadragesima et septuagesima numero suo distinguebant, dicebantque ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα, usque ad septuagesimam, quam τὴν μεγάλην appellabant. De prima Nicetas p. 301 19 et 702 21 ei prima hujus hebdomadis quinque diebus erant pervigilia. Joannes episcopus Cittæ in resp. ad Cabasilam: οἱ τοιαῦται ἐδὲ παννυχίδες γίνονται μὲν καὶ ἐν διλοὶς καιροῖς, ἐξεριπῶσι δὲ ἐν ταῖς πέντε τμέραις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν. Sextam nominat Nicetas p. 703 12. At septuagesimam, ut dixi, τὴν μεγάλην vocabant. Itaque apud hunc nostrum libro de Olliciis aula: CP. legitur ακαλυπτὰ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Apud Etymologici auctorem διεξιστο τὸ λουτήριον εἰς τὸν κανόνα τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Meurs.

(67) Οὗτος δέ. De Constantino Magno intelligendum est. In cod. Vat. scriptum reperi, ut in Hesychio, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ, etc. Lamb.

(68) Τῆς Παλλάδος ιερύματα. Zonaras Annual. 3 non duo palladia sed unum narrat; et constituit non in senatu, sed in foro Placato. Meurs.

χων δρπος ήμερησίους; (69), δονούσας αύτους πα-
λαιτίνους, τοὺς ἐκ τοῦ παλατίου χρηγούμενους,
εἰνῶν τε καὶ χρέας καὶ ἔλαιον καὶ σιτηρεσία τάξας,
ῶν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ πόλις ἀπολαύει, τῶν ὑπ’
αὐτοῦ ριφέντων καλάμων (70) φέρουσα τὰ γνωρί-
σματα. Νόμους τε καὶ συμβόλαια καθ’ ἑκάστην τι-
νεῖς (71) ἀπὸ τοῦ βελτίστου καὶ δικαιέσιν, τείχεσι τε
μεγίστοις περικλείσας τὴν πόλιν, καὶ διαφόροις
εσεμήσας; τρόποις εἰς ζῆλον τῆς πρεσβυτέρας Πέ-
ρημης περιφανεστέραν ἀπέδειξεν. Φύκεδόμησε δὲ ἐν
πρώτοις ἱερούς οἰκους δύο, ἵνα μὲν ἐπ’ ὄνδρας τῆς
ἀγίας Εἰρήνης, ἔτερον δὲ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων,
καὶ τὰ τῶν Ἐλλήνων ἀπαντα καθεῖτε θρησκεύματα·
τίτα καὶ ἀλλούς πολλούς ἀνήγε:ρεν, οὓς μετ’ ὅλην
επικαμψεν. Ἔκτισε δὲ τὴν ἀγίαν Σοφίαν ἐνδόστεγον·
ἀργὸς ἡς ἀφηρέθησαν (72) στῆλαι τετρακόσιαι εἰκοσι
ἐπτά, καὶ πλείσιον μὲν Ἐλλήνων ὑπάρχουσαι, Διὸς
καὶ Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητίανοῦ (73), καὶ τὸ δωδεκάζωδον, καὶ τὴ σελήνη, καὶ τὴ Ἀφροδίτη, καὶ
δρυκτοῦρος ἀστήρ, παρὰ δύο Περσικῶν στηλῶν βασταζόμενος, ὁ νότιος πόλος (74), καὶ τὴ λέρνα τῆς
Ἀθηνᾶς, ἀπὸ τοῦ πλευροῦ Τέρωνα τὸν φιλόσοφον μαντεύμενον ἔχουσα, τῶν δὲ Χριστιανῶν διλγα-
τινές, ὡς εἶπον. Ἔκτισε δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Ἀγαθονίου ὁ ἀγαθοδότης βασιλεὺς, καὶ τὸν ναὸν
τοῦ ἀγίου Ἀκακίου, καὶ τὸν ναὸν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, δρομικὸν καὶ
τοῦτον ποιήσας καὶ ἐνδόστεγον. Άλλα καὶ μνημονίσια τῶν βασιλέων, ὃν ἐν ἐνὶ καὶ αὐτῆς τείχε-
ται: (75).

Meursii et Lambecii notæ.

(69) Αέτοντος ἡμεροσίους. Corrigo δρπος
ἡμεροσίους. Vide Glossarium nostrum in παλα-
τίνοις. MEURS.

(70) Τῶν ὑπ’ αὐτοῦ ριφέντων καλάμων. Quorū-
sum hic calamī? Superest ea vox, itaque cīcīo. C
Suidas me confirma!, enīus in hac ipsa re ea
verbīa: προσίθηκε δὲ τούτοις καὶ χρέα καὶ οἶνον
καὶ ἔλαιον, ὃν μέχρι τινὸς ἡ πόλις ἥπλαυσε τῶν
ὑπ’ αὐτοῦ ριφέντων φέρουσα τὰ γνωρίσματα. Nisi
προ καλάμων malis reponere παλατίνων. MEURS.
Καλάμων γνωρίσματα vocat lesseras panarias,
quibus quasi signis et symbolis quibusdam prolati
in cognoscēbantur quos annōnarūm cīcīarūm ero-
gationib⁹ frui jus erat. Julius Pollux in Fragmento
chronico paulo ante citato καλάμων συντό-
μως vocat. Vide plenissime super hoc Codini loco
dissidentem Salmastum in notis ad Flavium Vo-
pisium. LAMB.

(71) Νόμους τε καὶ συμβόλαια καθ’ ἑκάστην
τιθέσι. Scribe νόμους τε περὶ τῶν καθ’ ἑκάστην
συμβόλαιων τιθέσι. Sic infra νόμους τε inquit περὶ
τῶν καθ’ ἡμέραν συμβόλαιων τιθέμενος. Latinis
τὰ καθ’ ἑκάστην συμβόλαια dicuntur res quo-
tidiane; qua significatio Caius IC aliquos de suis
commentariis juris inscripsit τερτιον quotidianis
ritus, in quibus disputabat περὶ τῶν καθ’ ἑκάστην
τ. μ. ρων κινουμένων πραγμάτων, ut refert Theophila
Justinianarum Institutionum interpres.
LAMB.

(72) Ἄφ’ ἡς ἀφηρέθησαν. Suidas in Σο-
φίᾳ. MEURS.

(73) Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητίανοῦ. An igi-
tūt Carus pater Diocletiani? nego clare. Adi Aurelium
Victorem: ille tibi Dalmatam dicet et liber-
tum Anulini senatoris. Sed apud Suidam quoque
in Σοφίᾳ est Κάρου πατρῷου Διοκλητίανοῦ. Quid
ergo? scribendum ceuseo utrobiisque Κάρου τοῦ
πατρὸς Διοκλητίανοῦ. Nam Carus prædecessor Dio-
cletiani fuit. MEURS. — Hæc verba in omnibus sere
codicibus diverse leguntur. In uno Val. cod. scri-
ptum inveni καρύου, in alio καὶ Καράτου τοῦ πα-
τρικίου Διοκλητίανοῦ, in anonymi Collectaneis καὶ
κάρου τοῦ πατρού Διοκλητίανοῦ, in cod. Valli-

A diorem reddidit. Imprimis duo tempora exterruit,
unum S. Irene, alterum SS. Apostolorum. Tum
omnes paganorum superstitiones abrogavit. Plura
deinde alia tempora ædificavit, de quibus paulo post
dicemus. Templo S. Sophiæ ligneo lecto opertum
convidit, unde 427 statuæ ablatae sunt, quarum
major pars fuere gentilium, Jovis videlicet et Cari
et Diocletiani; præterea duodecim signa, Luna
quoque et Venus, et Arcturi sidus duabus Persicis
columnis impositum, et polus australis, et sacerdos
Minervæ, Hieronem philosophum vaticinantem a la-
tere habens; Christianorum vero admodum paucæ,
ut dixi. Exstruxit etiam optimus 17 imperator
templo S. Agathonicæ, S. Acacii et SS. Apostolo-
rum, quod adjuvante ejus matre oblongum fecit
B et ligneo laqueari operuit. Imperatorum quoque mo-
numenta fecit, in quorum uno et ipse conditus est.
Et ligneo laqueari operuit. Imperatorum quoque mo-
numenta fecit, in quorum uno et ipse conditus est.

cellano καὶ Κάρου καὶ Διοκλητίανοῦ. Apud Sui-
dam legitur καὶ Κάρου πατρῷου Διοκλητίανοῦ. In
alio codice scriptum reperi τοῦ τε Διὸς καὶ Κάρου
τοῦ πατρὸς καὶ Διοκλητίανοῦ, quod satis mihi pro-
batur. Nam ut alias observavi Constantium Chlo-
rum, Constantium magnum, et filios ejus Con-
stantium, Constantem et Constantimum, item Se-
verum imperatorem et Severum Aurelianum,
Justinos et Justinianos, Valerianum et Aurelianum
imperatores a Codino ob nominum similitudinem
inter se confundi, ita hoc quoque Ioco Cari et
Carini ejus filiū nomina ipsum confundere existimo.
eamque ob causam nomini Cari addidissa τοῦ πα-
τρὸς, scilicet ut Carum patrem a Carino filio
distinguueret, Meursius pro Κάρου τοῦ πατρὸς
Διοκλητίανοῦ legendum censem Κάρου τοῦ πατρὸς Διο-
κλητίανοῦ: quam emendationem ut ingeniosam
quidem laudo, sed ut pro genuina Codini lectione
habeam, vetat unanimis omnium miss. codicum
contradictio. LAMB.

(74) Οἱ στοῖχοι πόλεων. Satis mihi suspecta est
hæc poli australis statua. In anonymi Collectanei
Chronici n. 191 legitur ὁ νομάτιος πῶ-
λος: quare vereor ne legendum sit ὁ νομάτιος
πῶλος, ut fuerit statua pulli equini, capite proni,
forma pascentis, quales in antiquis numinis spe-
ciantur plurimi. Subjicere libet pro exemplo ra-
rissimum numnum M. Opelii Macrini imperato-
ris, in quo visitur equus pascentis inter duas faces,
cum inscriptione ΕΠΙΜΙΚΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Pos-
sideret autem hic nummus a Francisco Gotsfredo
Romano. LAMB.

(75) Ὁι ἐρι καὶ αὐτος τέθειται. Eusebius
de Vita Constantini l. iv, auctor est apostolis eum
sepulera exiressis, suum vero in medio eorum,
senis ad utrumque latus monumentis. MEURS. —
Post hæc verba adduntur in uno cod. Val. non
paucā, quæcum in editis tum quoque in cæstoris
mss. codicibus desiderantur. Sunt autem hæc: ὅτι
ὅ μέγας Κωνσταντῖνος ἤρξα τὴν τιθέ-
μενον τοῦ αὐτοῦ βασιλείαν, καὶ ἀρχήν λαδόντος

Sciendum autem est quod anno mundi 5837, iterio mense secundae indictionis, vicesimo sexto Septembris, sole Sagittarii signum ingresso, Cancer horoscopante, primo anno 265 Olympiadis, fundamenta murorum Occidentalium jecerint; cumque novem mensibus maritimum et terrestrem murum cum aliis urbanis edificiis absolvisserent, undecimo Maii Encanaria urbis celebrata sunt et Cpolis nomen ei inpositum est. Constituit vero Constantinus ut imposterum quotannis die urbis natali statua ipsius cum solito honore, ludis circensibus, imperatori populoque ad tribunal Hippodromi spectanda proponeretur. Ille facta sunt anno 18 duodecimo imperii Constantini magni, adjuvantibus in structura civitatis divino praesidio munita Euphrate ac cubitore, Urbicio et Olybrio praepositis, Isidoro et Eustorgio et Michaelo primo vestiario, utroque patricio, et Honorisio praefecto, quemadmodum memorant Eutychianus a secretis primius, grammaticus, et Eutropius sophista, qui Julianu apostatae in Perside simul adiuit, et Constantinus epistolographus, et Eleusius diaconus philosophus, et Troi-

A Xρή δὲ εἰδέναι ἔτι τῷ πεντακισχιλιοστῷ (76) ὀκτακοσιοστῷ τριακοσιοστῷ ἑβδόμῳ (77) ἔτει τοῦ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς δευτέρας ἐπινεμήσως; (78), τῇ εἰκοστῇ ἑκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ (79), δύτος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ Τοξότου ζώδιον, ὥροσκοπει γὰρ Καρκίνος (80), τῷ πρώτῳ ἔτης διακοσιοστῆς ἑπτηκοστῆς πέμπτης ὀλυμπιάδος, ἐπίξαντο τοὺς θεμέλιους τῶν δυτικῶν τειχῶν (81) τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἐν ἐννέᾳ μηνὶ τὸ τε χεροῖσιν καὶ παράλιον τεῖχος μετὰ πλείστων οἰκοδομημάτων τῶν ἐν τῇ πόλει δομηθέντων ἀπαρτίσαντες, τῇ ια' τοῦ Μαΐου μηνὸς; (82) τὰ ἔγκαντα τῆς πόλεως (83) γίγνονται, καὶ προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις (84). Ἐπὶ δὲ τῇ τῶν ἔγκαντων ἡμέρᾳ διέταξεν ἐπὶ τοὺς ἑφέτης χρόνους τὴν αὐτοῦ στήλην ὅρμασθαι μετὰ τῆς εἰθισμένης τιμῆς ἱππικοῦ ἀγορέμονος, τῷ κατὰ καιρὸν βασιλεύοντι καὶ τῷ δῆμῳ (85) καὶ ἀνέρχεσθαι μέχρι τοῦ στάματος (86). Ταῦτα ἐπράχθη (87) τῷ διωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας (88) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου, συμπρατόντων αὐτῷ καὶ συνευδοκούντων εἰς τὴν τοιαύτην οἰκοδομήν τῆς θεοφρουρήτου

Meursii et Lambeccii notæ.

τοῦ δώδεκάτου ἔτους, ἐπεχείρησεν τὴν Βυζαντίον πάλιν κτίζειν. Sciendum est Constantinum Magnum cœpisse condere Cpolim anno 5878, et imperasse in ea annos 19. Finito igitur anno 11 ejus imperii sub principiū duodecimi, edificando Byzantio manūm adiuvavit. LAMB.

(76) Οὐτὶ τῷ πεντακισχιλιοστῷ, etc. Totum hunc Codini locum uii a Scaligero libro quinto de emendatione temporum correctus est, hic ascripsi: Τῷ πεντακισχιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ τριακοσιοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῷ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς δευτέρας [τρίτῃ] ἐπινεμήσως, τῇ εἰκοστῇ ἑκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου [Νοεμβρίου] μηνὸς, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ, δύτος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ Τοξότου ζώδιον, ὥροσκοπει γὰρ Καρκίνος; τῷ πρώτῳ ἔτης διακοσιοστῆς ἑπτηκοστῆς [ἑβδομηκοστῆς πέμπτης] ὀλυμπιάδος, ἐπίξαντο, etc. LAMB.

(77) Τριακοστῷ ἑβδόμῳ. In aliquot codicibus legitur, δύδω. LAMB.

(78) Ἐπινεμήσως, τῇ εἰκοστῇ ἑκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς. Rectius in codice Vaticano legitur, ἐπινεμήσως, τῇ κατά τὸν Νοεμβρίου μηνῷ. LAMB.

(79) Ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ. Perperam scriptum est in aliquot codicibus, ἡμέραις τεσσαράκοντα. LAMB.

(80) Ὀροσκόπει γὰρ Καρκίνος. In codice Vaticano legitur, Ὀροσκόπος δὲ Καρκίνος. LAMB.

(81) Τῷ δυτικῷ τειχῷ. Cod. Vat. τῶν πρὸς δύσιν τειχῶν. LAMB.

(82) Τῇ ἑρδεκάτῃ τοῦ Μαΐου μηνός. Observa: Nova Roma condita est et nomen accepit undecima Maii: at antiqua illa 11 kal. ejus mensis, ut discimus ex kalendario vetere, quod in eum diem Parilia reicit. MEURS.

(83) Τῇ ἔγκαλτῃ τῆς πόλεως. Simocatus Hist. Maur. 1, 12: Ἐν τῇ ἔγκαλτῃ τῶν ἔγκαντων ἡμέρᾳ τῆς πόλεως. Vide Glossarium nostrum. MEURS.

(84) Προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις. Et hoc quidein 11 Maii. Clare hic videmus. Quæ sunt igitur illa Nominalia, quæ biemi et sole ad Capricornum vergente tribuit Agathias I. v (p. 282)? An loquitur de Saturnalibus, quæ ex veteri Romæ instituto nova quoque celebrabat? Atq[ue] h[ic] non erant Nominalia. Ergo error fuerit

Agrithiæ, qui posaverit Saturnaliū originem a dedicatione et instrico, ut sic dicam, die urbis antiquæ esse. Hoc non erat prætereundum. Vir doctus non recte interpretatur *natalicia*. MEURS.

— Post hæc verba adduntur aliqua in codice Vaticano, qut in editis decant: "Οὐδὲν δὲ αὐτὸς οὐδεὶς Ιερονίμος, Ιερονίμος, ἡρέτος τὸν Ρώμην μετὰ Μαξιμιανοῦ καὶ Μακεντεοῦ ἔτη τοῦ μόνος δὲ ἐτη τετρακοσίου διαβολοῦ, ὃς εἶναι δύο τὰ διλα τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἡβ', τὸν Ρώμην τιγ', καὶ τὸν Κωνσταντινούπολει τιθ'. LAMB.

(85) Τοὶ κ. κ. βασιλεύοντι δυτικῷ τῶν δημοτῶν cod. 3058 ap. Bandurium.

(86) Τοῦ στάματος. Perperam in aliquot codicibus legitur στέμματος εἰς in aliis στόματος. Στάματος εἰδίκειται τὸν στάματος τοῦ βασιλικοῦ στάματος, καὶ στέμματος ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, εἰς p. 40, εἰσηγεῖ εἰς τὸ στάματος καὶ στεφανωθέντος ἐξεῖται, εἰς p. 60, ἐπάνω δρματος φέροντας ἥγον ἀπὸ τῶν καγκέλων ἔως τοῦ στάματος. Idem alias Codinus vocal κάθισμα βασιλικὸν εἰ κάθισμα τοῦ ἵπποδρομίου. LAMB.

(87) Ταῦτα ἐπράχθη. Verba hæc non intelligenda sunt de encanis Cpolios, quæ 25 anno imperii Constantini celebrata sunt, sed de principio ejus adificationis, quod incidit in annum imperii Constantini 12, quando Roma Byzantium venit. Ita vero hæc verba esse interpretanda testatur ipse Codinus in paulo ante citato fragmento codicis Vaticani et infra p. 150. LAMB.

(88) Τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας. Hoc verum esse non potest: nam antea dicit accidisse tertio mense indictionis secundæ. Atqui indictione completebatur quindecim annos, sicutque per eam numerari cœptum, cum oeciso Maxentio pax Christianis fida ac certa a Constantino data est, decimo deinde anno imperii, ut ex Eusebii Chronicō discimus. Ergo a principio ipsius imperii ad secundam indictionem, qua facta hæc dedicatio Cpolios, sunt necessario anni viginti quinque. Et clare Cassiodorus Hieronymusque in Chronicis suis hanc rem in aunum vicesimum quintum referunt. Apud Cedrenum corruptius iterum numerus est: τῷ λγ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας δὲ μέγας Κωνσταντίος;

πόλεως Εύφρατου περιχοιμαμένου, Ούρδικου καὶ Ὀλυμπίου τῶν πραιπούσιων, Ἰσιδώρου, καὶ Εὐστοργίου καὶ Μιχαὴλ πρωτοβεστιαρίου, ἀμφοτέρων πατρικίων δυτικών, καὶ Ὀνορισίου (89) ἐπάρχου, καθὼς ἴστοροῦσιν Εὐτυχιανὸς (90) περιτοστροκήτης ὁ γραμματικὸς, καὶ Εὐτρόπιος ὁ σοφιστής ὁ τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ συμπαρὼν ἐν τῇ Περσίδι (91), καὶ ὁ ἐπιστολογράφος Κωνσταντίνος (92), Ἐλεύσις τε διάκονος ὁ φιλόσοφος, καὶ Τρώλος ὁ βῆτωρ ὁ πολλὰς ἀρχὰς μετὰ δῆτης ἀνύσας, καὶ Ἡσύχιος ὁ τεχνογράφος. Οὗτοι πάντες αὐτόπται γενόμενοι τῶν τηνικαῦτα πραχθέντων ἀκριβῶς ταυτὶ συνεγράφαντο. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ διάδεξάτω ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐποίησεν, ὡς εἰρηται, μεζονα τὴν Βύζαντος πόλιν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐξτις δὲ καὶ τὰ παλάτια τὰ ἀπό τας τῆς χαλκῆς (93) καὶ τῶν ἑξουσίτων (94), καὶ ναὸν ἀνήγειρεν ἀκείσε τῶν ἀγίων ἀποστόλων (95), καὶ τὴν θύλαν τῆς Ἐπταλύχου, ἥ καὶ μέχρι τοῦ νῦν αὐκέται ἔσωθεν τῶν σχολῶν, καὶ τὸ τριβουνάλιον, καὶ τὰ νῦν ὄνομαζόμενα Νούμερα, καὶ αὐτὰ εἰς παλάτιον, καὶ τὰ δεκαεννέα Ἀκκούσιτα (96), καὶ τὸ Στέψιμον, καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Στεφάνου (97), ὃνπερ εἶχε χειμερινὸν κοιτῶνα. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν Μαγναύραν (98) καὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἔκκλησαν

Meursii et Lambecii notæ.

τελευτὴ, μετὰ θ' ἵστος τοῦ οἰκισμοῦ καὶ ἔκκλησις μοῦ τῆς Κωνσταντίνουπόλεως. Corrigē μετὰ η' Εἰσιος. Ecce 33 annis detrahe 8 : habebis reliquos 25. Hic est consensus auctiorum. Itaque apud eumdem Cedrenum scribendum τῷ καὶ ἔται τῆς βασιλείας. Hodie editur τῷ καὶ ἔται. Proclivis error est, et absorptius numerus quinarius a priore littera vocis sequentis. Ergo magnus error in Codino nostro. Meurs.

(89) Ὁροποτὸν. In aliquot codicibus legitur Ονοταρτὸν. Credo legendum esse Ὀνοράτου : videtur enim loqui de Honorato, qui a Constantio Constantini filio ex praefecto prætorii Galliarum primus Cpoli prefectus urbis factus est, ut scribunt Illeron. et Nic. Callistus ix, 44. LAMB.

(90) Οἱ Εὐτυχιαγὸς γραμματικὸς ὁ πρωτοστροφῆταις, καὶ δ συμπαρὼν τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ ἐν Περσίδι, Εὐτρόπιος τὸς ὁ σοφιστῆς καὶ ἐπιστολογράφος Κωνσταντίνου, Τρώλος; Banduri cod. 3038.

(91) Συμπαρὼν ἐπὶ τῇ Περσίδι. Testatur ipse Eutropius, l. x Breviarii rerum Romanarum. Hinc, inquit, Julianus rerum potitus est, ingentis apparatus Parthis intulit bellum, cui expeditioni ego quoque interfui. LAMB.

(92) Ἐπιστολογράφος Κωνσταντῖος. Videtur ergo Eutropius Constantino imperatori ab epistolone suis. Sic infra p. 131, Plutarchi cuiusdam meminit, quem vocat ἐπιστολογράφον Ἰουστινιανοῦ. LAMB.

(93) Τῆς χαλκῆς Domus Anastasii imp. Julianus Antholog. 4, 23 :

Ολοκος Ἀραιστοιο τυπαρροφόρου βασιλῆος Μονρός ὑπερβόλλω πανυπειροχος διστεσι γαίης Θαῖμα φέρων πάτεσσισ.

Prius χαλκότεγος dicebatur, ut discimus ex Zonara, propter ανεῦ videlicet tectum, cuius etiam meninīt Julianus epigrammate citato :

Et καὶ χαλκεωρ δρόσων ἀμφιγύματα πέμπεις.
Conflagrat sub Justiniano, et postea denuo exstructa, cum iterum per vultusate ruinam minare-

lus rhetor, qui multos magistratus cum honore gessit, et Hesychius notarius. Hi omnes, quæ suis oculis tum viderunt, accurate scriptis mandarunt. Anno igitur duodecimo imperii sui, ut dictum est, Constantinus Byzantis urbem ampliavit vocavitque Constantiopolim. Condidit etiam palatia, a Chalce et Execubitis; ibidemque SS. Apostolorum templum exstruxit, et tholom Heptalychni, qui usque adhuc intus in scholis conservatur; præterea tribunal ejusdem palatii, et quæ nunc dicuntur Numera; item novemdecim accubiti et Stepsimum et templum S. Stephanii, in quo hiberno tempore pernoctabat. 19 Estruxit quoque Magnauram et templum Dominiūcum, tum ærarium publicum et privatum et vestiarium et Cabalam et Sigma et Oatnm, proximum B Ecclesiae novæ, et cætera usque ad portam ferream et balneum pellucidum, et palatia superiora usque ad Geranium; tum Chrysoclavum, et balnem magnum Oeconomii, proximum Tzyanisterio, quod septem receptacula habebat et duodecim porticus et amplissimum natabulum figuris variatum. Et septem quidem receptacula similitudinem septem planetarum, duodecim vero porticus duodecim mensium temperamenta referebant. Permansit autem integrum usque ad imperium Nicephori Phoca,

tur, restaurata a Basilio, qui tribunal esse fecit, in quo ius diccretur. Cedrenus l. II p. 204 statua illie sunt Pulcheriae sororis Theodosii, teste C Suida. Erat item synagoga Judeorum, quam Justinus minor anno imperii 12 ab illa redemptam convertit in ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis, ut accipimus ex Diacono. Postremis temporibus carcer fuit. Zonaras : Τὴν τοῦ παλατίου χαλκότεγον, ήτις δὲ νῦν καλουμένη χαλκὴ καὶ εἰς εἰρχτὴν χρηματίζουσα. Nicetas in Isaacio Angelo l. III. MEURS.

(94) Τῶν ἑξουσίτων. Vide Glossarium nostrum. MEURS.

(95) Ναὸν ἀντιτείρετε ἐκεῖσθε τῶν ἀγίων ἀποστόλων. Hic sepulcrum erat Juliani apostolatus. Joannes episcopus Ciri in resp. : εὑρίσκονται δὲ καὶ δυσσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων καὶ πανευφῆμων ἀποστόλων. MEURS.

(96) Τὰ δεκαεννέα Ἀκκούσιτα. Diaconus in Lecone Constant. F. : In crastino sabbato sancto exhibet imperator in tribunalibus decem et norem accubitiuum. MEURS. — Græci antiqui ἀναλιτήρια vocabant. Latinis accubita dicuntur, ut Lampadio in Heliogabalo : nec cubuit in accubitis facile, nisi iii quæ pilum leporinum habeant aut plumas perdicum. Vetus Lexicon ms. quod asservatur in bibliotheca Petri Sequieri, magno cancellarii Francie, interpretatur ἀκούσιτα στρωμάτα μαλακὰ εἰς ὑψος τρίμενα, et addit: οὐται δὲ τρυφῆς καὶ βλασεῖς εἰσον. Idem : Ἀκούσιων παρὰ τοῖς Ρωμαῖοις τὰ ἀναπίπτω, οὐθεν καὶ τὰ ἀκούσια. LAMB.

(97) Τὸν ταῦτα ἀριον Στεφάρον. Hoc templum solo jam collapsum restauravit Basilius Macedo, teste Cedreno. MEURS.

(98) Τὴν Μαγναύραν. Diaconus Manauram appellat in Mauritio et Constantino Constantis F.; debet Magnauram restituui. Incuria est supinorum librariorum. Illic autem personas illustres advenas excipiebant imperatores. Cedrenus : καταλα-

cuius successor Joannes Tzimisces illud evertit, et ex materia Chalcen condidit, in qua sepultus est. Cæterum cupiens etiam Constantinus in urbo sua circum ad imitationem Romani aedificare, eum quem Severus imperfectum reliquerat ipse absolvit, unam nempe graduum partem, quibus ascenditur ad duo ambulacra, et supra cancellos sphendentes, metas et factiones. Omnia autem ærea signa et simulacra ex variis locis et civitatibus collecta ad ornatum urbis erexit. Similiter et columnas ambulacrorum, quæ pavimento stravit tessellato. Ipse vero ibi primum gymnicum et equestrem lumen edidit. Verum statua, quæ 20 pedes alatos habet, deducta est e magna Antiochia, et Bellerophontis est, qui illic colebatur. De reliquis statuis, quot et quales esse sint, et unde qualibet veneris, et quare fuerint erectæ, postremo breviter dicemus.

τῶν καγκέλων καὶ τὸν σφενδόνα καὶ τὰς καμπτῆρας ματα καὶ τὰ ἔδανα ἐκ διαφόρων τύπων καὶ τόλεων. Ὁμοίως καὶ τὸν κίονας τῶν περιπάτων. Ἐπάτωσε δὲ τοὺς αὐτοὺς περιπάτους μετὰ συγκοπῆς, γαλάπτεισεν αὐτὸς πρώτον γυμνικὸν καὶ ἵππικὸν ἀγῶνα. Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ὀρυκούς πόδας (5) ἤκει ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, έστι δὲ ὁ Βελλεροφόντης, καὶ ἐσένοτο αὐτὸν ἔκεισε. Ὁπότε δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἤκαστοι καὶ διὰ τί ἐστιλθήσαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6).

Cæterum cum vellet Constantinus Magnus urbem suam maxime a Romanis habitari, annulos praestantissimi enijsque viri occule accepit, et misit ipsos contra Persarum regem Saporem: videlicet quatuor magistros Adam, Protasium, Scolymbrum, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Domininum Darium, Maurum, Rhodanum, Sallustium præf. C. tāstion, τὸν Σκώλυμβρον, τὸν Φιλόδενον, δικτὺ δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

Εὑσα δὲ τὴν βασιλίδας τῶν πόλεων, δογῆς γενούμενης, ὡς θύρα, ἐν μαγνύπορῳ εἰσῆγῃ πόδες βασιλέας ἐντιγως. Et alibi. Ejus triclinium celebravit epigrammate Julianus, quod exstat Antholog. 4, 23. Basilius etiam in tribunal convertit et ut jus ibi diceretur constituit, teste Cedreno. MEURS.

(99) **Tὸ Σῆμα.** Puto rescribendum τὸ σῆμα. Invenio in descriptione urbis Copolitanæ regione tertia porticum semirotondum, quæ ex similitudine fabricæ signa Græco vocabulo nuncupatur. Erat illuc templum Decipara, quod terra motu collapsum restituit Basilius Macedonia. Auctores Cedrenus et Zonaras. MEURS.

(1) **Dator.** Cubiculum palatii, a forma ovata sic nominatum. Meminit ejus in Vita Anastasii Dicori anonymus historicus ms. bibliotheca Regis Christianissimi: καὶ βροτῶν, inquit, καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον εἰλουμένων, καὶ τοῦ βασιλέως φεύγοντος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐν ἑνὶ τῶν κοιτωνίσκων, τῷ λεγομένῳ Ὅπατοι κατέλαβεν αὐτὸν ἡ δργή, ἥστε αἰφνίδιον εὑρεθῆναι νεκρόν. LAMB.

(2) **Thyrēar.** Diaconus in Mauritio Novas appellat. MEURS.

(3) **Kai ἵππικόν.** De Constantino Magno loquitur. Quod autem Codinus ait Constantinum Hippodromum Severi imperfectum absolvisse, confirmit his verbis chronographius ἀνώνυμος; καὶ ἀνέδοτος in bibliotheca Regia: Τὸ δὲ τοῦ Κυζανίου ἵππικόν έχεις Σεβήρος δὲ Ρωμαίων βασιλεὺς πρὸς Θρακεῖν τῶν Κυζανίων, διπερ ὡνκά έρθασε τελείωσαι, καὶ διέμεινεν ἀτέλεστον μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Χριστιανῶν βασιλέων; δεκτὸς τὴν πόλιν μετωνόμασε Κωνσταντινούπο-

A καὶ τὸ Ιδικὸν καὶ τὸ Βεστιάριον, καὶ τὸν Καθαῖλλον, καὶ τὸ Σῆμα (9), καὶ τὸ Πατον (1) τὸ πρᾶς τὴν νέαν (2) κείμενον καὶ μέχρι τῆς ὀνομαζομένης σι-δηρᾶς πόρτης, καὶ τὸ κάτωπτρον λουτρὸν, καὶ τὰ πτελάτια τὰ ἑπάνω μέχρι τοῦ Γερανοῦ, καὶ τὸ Χρυσόκλαδον, καὶ τὸ μέγα λουτρὸν τοῦ οἰκονομοῦ τὸ πλησιάζον εἰς τὸ τζυκανιστήριον, ἔχον ἐνθήκας ἐπὶ τὰς διώδεκα στοῦς, καὶ χελυμόν ενμεγέθη ἔνυδον. Καὶ αἱ μὲν ἐπὶ τὰς διώδεκα στοῖς τῶν διώδεκα πλανητῶν, αἱ δὲ διώδεκα στοῖς τῶν διώδεκα μηνῶν τὰς κράσσεις ισαζον. Ἐσώζετο δὲ μέχρι τῆς βασιλείσις Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ. Ὁ δὲ Ἰωάννης δὲ Τζυμισής κατέλυσεν αὐτὸν, καὶ ἐκ τῆς θλῆς ἐκτισε τὴν Χαλτῆν, ἔνθα καὶ ἐτάφη. Βουλόμενος δὲ κτίσαι καὶ ἱππικὸν (3) κατὰ τὴν μίμησιν τῆς Ρώμης εὗρε τὸ τοῦ Σεβήρου, καὶ ἀνεπλήρωσεν αὐτὸν, ἤγουν τὸ ἓν μέρος τῶν βαθμίδων τῶν δύο περιπάτων, καὶ διων καὶ τοὺς δῆμους (4). Πάντα δὲ τὰ χαλκουργήδηροις ξετήσεν αὐτὰς εἰς κόδιον τῆς πόλεως. Ὁμοίως καὶ τὸν κίονας τῶν περιπάτων. Ἐπάτωσε δὲ τοὺς αὐτοὺς περιπάτους μετὰ συγκοπῆς, γαλάπτεισεν αὐτὸς πρώτον γυμνικὸν ἀγῶνα. Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ὀρυκούς πόδας (5) ἤκει ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, έστι δὲ ὁ Βελλεροφόντης, καὶ ἐσένοτο αὐτὸν ἔκεισε. Ὁπότε δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἤκαστοι καὶ διὰ τί ἐστιλθήσαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6).

Θέλων δὲ διὰ μέγας Κωνσταντίνος (7) οἰκησοι τὴν πόλιν αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τοὺς Ρωμαίους εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐλαβεν ἐξ αὐτῶν λαθραίων τὰ δαχτυλίδια αὐτῶν ἐκάστου ίδιως, καὶ ἀπόστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν Περσῶν βασιλέα, διστις ἰκαλείτο Σάβαρος, τέσσαρας μὲν μαγίστρους, τὸν Αδαν, τὸν Πρωτοπόλιον, τὸν Σκώλυμβρον, τὸν Φιλόδενον, δικτὺ δὲ

λιγίν· ἦν καὶ κοσμήσας χαλκουργήμασι, καὶ τὸ Ιππονήσιον ἀναπληρώτας, πρώτος ἀπότελεσεν ἐν τῇ γενεθλίᾳ ἡμέρᾳ τῆς πόλεως τὸν ἵππικὸν ἀγῶνα, ήτις τελεῖται τῇ ἡμέρᾳ Ματου. LAMB.

(4) **Tὸν δῆμον.** Δῆμοι hic vocantur loca Hippodromi, ubi sedebant duas factiones populi. Praxisina nempo et Veneta. Alias δῆμοι ipsas factiones significant. LAMB.

(5) Ο δὲ ἔχων τοὺς ὀρυκούς πόδας, εἰτ. In uno cod. Vat. pro ἀρχικούς, scriptum inveni ὀρυκούς: credere igitur quis legendum esse ὀρυκούς, hoc est ὀρυκθίους, vel ὀρυκθώδες. Quod si vera est hæc emendatio, verisimile est Persei potius quam Bellerophontis hanc suisse statuam. Illic enim equo Pegaso, ille vero acceptis a Mercurio talibaris per aera iter fecisse perhibetur. Cæterum in alio quodam cod. Vac. hic locus ita conceptus est, τὸ δὲ ζώδιον τοὺς ἵππικούς ἔχον πόδας ἥνεγχαν ἀπὸ τῆς, εἰτ. Videatur ergo hic Codinus loqui de statua illa equestri in foro nunquamato Taurō posita, cujus meminuit in libro de statuis, num. 48 et 49. LAMB.

(6) **Ἐροῦμεν.** Scilicet in excerptis Περὶ στηλῶν καὶ θεαμάτων. LAMB.

(7) Θέλω δὲ διὰ μέγας Κωνσταντίνος. Πλειστηριανὸς brevit̄r Sozomenus 2, 3: Ἐπει δὲ τοὶς αὐτόχθονας οὐχ ικανοὺς ἐνδιμίζεν εἰναὶ πολίτας τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, μεγίστες οικίας ἀνὰ τὰς ἀγορὰς σποράδην οἰκοδομήσας, δινόρας ἐν λόγῳ σὺν τοῖς οικίσταις δεσπότας ποιήσας ἐν ταύταις κτισθίσκοις, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρεσβυτέριος Ρωμῆς, τοὺς δὲ ἐκ ἑτέρων ἐθνῶν μετακαλεσάμενος. MEURS.

πατρικίους, τὸν Πρόδον, τὸν Δομνίνον, τὸν Δαρείον, τὸν Μαύρον, τὸν Ρωδανὸν, τὸν Σαλεῖωνα, τὸν ἐπαρχὸν Μόδεστον (8), τὸν Εὔδουλον. Μετὰ πλεοντού στρατοῦ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς, ποιήσοντας δέκα ἔξι μῆνα; (9) ἐν Περσίδι. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἀποστέλλει εἰς Ρώμην ἀνελάβετο τὰς γυναικας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς φαμιλίας. Ὡρίσε δὲ καὶ κτίστας μηχανικοὺς, ἵνα ἰδωσι τοὺς οἰκους αὐτῶν καὶ τοὺς τόπους ἐνὸς ἐκάστου, ποὺ τε κείνεις καὶ διπλῶς, ἐπέρας ἐπὶ τοὺς αἰγαλοὺς τῆς Θαλάσσης. ἄλλας ἐπὶ τοὺς ἡπείρους, καὶ τὰ σχῆματα τῶν κτισμάτων, καὶ τὰς ἀνόδους οἵας ἦσαν κοχλιώδεις. Καὶ λαβόντες τὰς φαμιλίας τῶν συγκλητικῶν ἀνὴρθον ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐκτισαν ὅροια ἐκάστα, καὶ ἐκάθισαν ἐντὸς αὐτῶν τὰς φαμιλίας τοῖτων. Ἐκεῖσε ἐλθόντες γοῦν ἐκ τῆς Περσικῆς χώρας μετὰ νίκης, ἀναλαβόμενοι καὶ πάκτα (10) κεντηνάρια τριακόσια ἐξήκοντα πέντε, ἀδέξιατο αὐτοὺς δὲ βασιλεὺς ἐτίμενος, καὶ ποιήσας εὐωγχίαν εἶπεν αὐτοῖς· «Θέλετε ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ρώμην; » δοκιμάζων αὐτούς. Οἱ δὲ ἐφησαν μὴ κατελθεῖν μέχρι δύο μηνῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐφη· «Ἀπόδει ἔχω δούναι ὅμιλν τὰς οἰκίας ὅμων, » προστάξας. Εὐφράτῃ τῷ παρακομψάνων αὐτοῦ, δστις καὶ ἐποίησε τὸν μέγαν Κωνσταντίνον Χριστιανὸν, ἐν τῷ ἐκάστῳ ἀποδύναι αὐτῶν τοὺς οἰκους. Ὡς γοῦν εἴδον τοὺς πυλεῶνας καὶ τὰς αὐλὰς καὶ τὰς ἀνόδους ὅμοιας ταῖς ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ τὴν μέτρα καὶ τὰ σχῆματα καὶ τὰ ὑψη καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν θυρίδων, ἔδοξαν εἶναι ἐκ φαντασίας εἰς τὴν Ρώμην. Εὐρόντες δὲ καὶ τὰς φαμιλίας αὐτῶν ἐξεπλάγησαν. Ἐρωτήσαντες δὲ τὰς ἐκατῶν φαμιλίας καὶ μαθόντες ἀκριβῶς, τότε ἐπίστευσαν ὡς οὐκέτι Εστο: φάντασμα, ἀλλὰ φρόνησις τοῦ βασιλέως, διτι καὶ ἀκοντας καὶ μὴ βουλομένους ἔκπισταν ἐνταῦθα. Ἐκ δὲ τῶν ὄνομάτων αὐτῶν εἰλήφασιν οἱ τόποι τὰς προσηγορίας. Ὁ Φιλόδεσπος κινούμενος ἐκτισε τὴν ἐπονομαζούμενην Φιλοδέσπου. Ὁ Πρόδος (11) ἀνήγειρε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, ὃνπερ ὁ Καβαΐνος ἐποίησεν ἐργαδόσιον τὸ λεγόμενον Πρόδον. Ὁ Δομνίνος ἐκτισεν οἰκον (12) εἰς τὰ Μαυριανοῦ, ὃνπερ ἔχει ὁ Ἀγρικόλας. Ὁ Διαρεῖος ἐκτισε τὸν οἰκον τῆς Κεναβίσης τοῦ Σκληροῦ. Ὁ Μαύρος ἐκτισεν οἰκον δὲ λέγεται νῦν τοῦ Βελλονᾶ. Ὁ Ρωδανὸς

Meursii et Lambecii nolw.

(8) Τὸν Σαλεῖωνα, τὸν ἐπαρχὸν Μόδεστον. Scribe τὸν Σαλούστιον ἐπαρχὸν, τὸν Μώσετον. Salustius hic fuit praefectus prætorii imperante Juliano, anno Christi 362, ad quem aliquot existant leges codicis Theodosiani. Idem sequenti anno 363 consul ordinarius fuit cum Juliano. Nomen ejus bis coriuptum legitur apud Eunapium in Vita Maximi: Κατότι γε ἡ ἐπαρχὸς Σαλούστιος, ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τῆς Ιουλιανοῦ βασιλείας κοσμήσας, εἰς paulo post: τῷ γοῦν Σαλούστῳ τὴν ἀρχὴν παραλύσας. Utrobiique scribendum est Σαλούστιος εἰ Σαλούστιψ. LAMB.

(9) Ποιήσατας δέκα ἔξι μῆνας. Verbo ποιεῖν ita hoc loco usus est ut Latini verbo agere pro esse. Quia significazione dicit Virgilius (En. v. 51):

Hinc ego Catulis agerem si Syrtibus exsul.

LAMB.

(10) Ηλάκτια. Ηλάκτον hoc loco significat tributum.

A ctum, Modestum et Eubulum cum magno exercitu in Persiam misit, ubi sexdecim menses commorati sunt. Interea Constantinus magnus, missis Romanis legatis, eorum uxores, liberos et familias accersivit. Misit etiam architectos, ut doinos eorum et cuiusvis locum situmque sive in ora maritima sive continentis, tum formam structuræ earumque gradus et scalas observarent. Assumptis igitur familiis senatorum Byzantium rodierunt, ibique singula simili modo ædificia exstruxerunt, eorumque 21 familiis dederunt inhabitanda. Cum itaque acceptis 560 centenariis tributi ex Perside victores rediissent, imperator eos convivio exceptit, et dixit illis tentandi causa: « Nunquid abituri estis Romani? » Illi autem responderunt se intra duos menses nondum eo reversuros. Tum imperator: « Vesperi, » inquit, « dabo vobis ædes vestras. » Jusserat enim Euphrati accubitorι suo, qui et Constantimum magnum Christiaνum fecerat, ut unicuique suas ædes restitueret. Ut igitur viderunt portas, atria, gradus, mensuram et formam, altitudinem et prospectum fenestrarum Romanis similes, putabant se per somnium esse Romæ; cum vero et familias suas invenirent, obstupescabant. Ubi vero eas interrogarunt, et uti res gesta esset intellexerunt, tum demum crediderunt non esse phantasiam, verum prudentiam imperatoris, qui hoc pacto invitatos et nolentes ibi habitare coegisset. Loca autem ex nominibus eorum denominata sunt. Philoxenus cisternam condidit, cui nomen Philoxeni; Probus templum prodromi exstruxit, quod Constantinus Caballinus seu Copronymus mutavit in officinam fabrilem dictam Probi. Domininus in regione Mauriani domum ædificavit, in qua habitat Agricola. Darus 22 ædem Canatisse uxoris Sceleri condidit, Maurus vero domum, quæ nunc dicitur Bellonæ. Rhodanus domum nuncupatam In caelis condidit, Sallustius autem eam quæ Contouiti appellatur. Modestus ædificavit domum ad SS. apostolos, quæ Lampri dicitur: tria vero ejus atria Eubulus exstruxit. Idem quatuor porticus condidit a palatio usque ad eum locum terrestris muri in quem sordes efferuntur. Una incipiebat a Tzyanisterio, Manganis,

D Sic πάκτα διδόναι significat tributum pendere. In Menologio Graecorum die 16 Augusti: Καὶ δὴ βασιλεὺς προθεμένου δούναι αὐτοῖς πάκτα. In eadem significatio utitur haec vocē Confianus p. 142, εἰς δὲ τὸν ἀμβωτα καὶ τὸν σωλέαν τύγαντο ἔσοδος χρόνου πάκτου τῆς Αιγύπτου κεντρινά πέρι. LAMB.

(11) Ο Πρόδος. Meminit hujus templi etiam Cedrenus. Substitut hic incendium illud quod accidit sub Justiniano, anno imperii ejus 34. MEURS.

(12) Ο Δογμήριος ἐκτισεν οἰκον. Etiam rostra Domini invenio, et retuli anteā. Erat ibi ædes resurrectionis Christi et Anastasie martyris, quam reflecto lapideo ornavit Basilius fastigio, cum anteā lignicum tantum esset. Cedrenus auctor est. MEURS.

acropoli et turre Eugenii, et pertingebat usque ad S. Antonium'; altera a Daphne et palatio Sophiano usque ad ecclesiam Dei Genitricis nuncupatam Raudum. Reliquæ duæ porticus a Chalce Milio et foro usque ad Taurum, Bovem et Heracionium pertenebant. Supra porticusa ute[m] ambulacra erant lapide quadrato strata et statuæ æreæ innumeræ ad ornamentum orbis. Præterea latrinas condidit, et aqueductus ex Bulgaria in urbem perduxit. Fecit etiam cloacas subter universam urbem transeuntes, æquantes profunditate altitudinem porticum, ne ex malo odore mœrbus nasceretur, sed omnis **23** fetida colluvies per eas in mare defueret. Hæc itaque, ut dictum est, Urbicius præpositus, Sallustius præfector et reliqui condiderunt. Imperator autem, sexcentis auri centenariis ad porticus, aqueductus et muros exstruendos relictis, ipse adversus Scythas profectus est, illisque subjugatis urbes condidit Persthlabam, Distrain, Pliscubam et Constantiam. Hæc Urbicius duobus annis et dimidio, horlatu Hermia ædificavit. Præterea exstruxit Constantinus ædes Harmatii vulgo dictas, ubi corte[m] suam currusque posuit, cum Byzantios subjugasset. A

A ἔκτισεν οἶκον δὲ καλεῖται τὰ ἐν οὐρανοῖς (13). ἔπειτα δὲ τῆς Μαμαΐνης. Ὁ Σαλτίων ἔκτισεν οἶκον δὲ καλεῖται τοῦ Κορδυμίτου (14). Ὁ Μόδεστος; ἔκτισεν οἶκον εἰς τὸν ἀγίους ἀπόστολους τὸν λεγόμενον τοῦ Λαμπροῦ. Οἱ δὲ τρεῖς πυλεῶνες (15) ἔκτισθησαν περὶ τοῦ Εὔδούλου. Ἐκτισε δὲ ὁ αὐτὸς (16) καὶ τέσσαρας ἐμβόλους, ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῶν χερσαίων τειχῶν (17), ἐγχορήγους θόλους. Ὁ μὲν εἰς ἡράκητον ἀπὸ τοῦ τζυχανιστηρίου καὶ τῶν μαγγάνων (18) καὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν Εὔγενιου (19), καὶ διήρκητο μέχρι τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου· ὁ δὲ ἑτερος ἀπὸ τῆς Δάφνης καὶ τῶν Σφρῶν μέχρι τῆς Ράδδου (20)· οἱ δὲ ἑτεροι δύο ἐμβόλοις ἀπὸ τῆς χαλκῆς καὶ τοῦ Μιλιού (21) καὶ τοῦ φόρου μέχρι τοῦ Ταύρου (22) καὶ τοῦ Βοδή (23) καὶ τοῦ ἑξακιονίου (24). Ἐπάνω δὲ τῶν ἐμβόλων περίπατοι πλακώτοι λίθινοι καὶ στήλαι χαλκαὶ ἀπειροί εἰς διακόσμησιν τῆς πόλεως. Ἐκτισε δὲ καὶ τοὺς μυδρῶν τοὺς (25), καὶ τοὺς ἀγωγούς ἔφερεν (26) ἀπὸ Βουλγαρίας. Ἐποίησε (27) δὲ καὶ γάδους (28) ἐγχορήγους ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, βαθεῖς τῷ οὐρανῷ δοσον τῶν ἐμβόλων διὰ τὸ μῆτραν δυσωδίαν τινὰ, καὶ ἐνστήπτουσι νόσοι πολλαῖ, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος;

Meursii et Lambecii notæ.

(13) Ὁ Ροδανὸς δημιοθεν τῆς ἀγίας Σοφίας τὸν τυγχάνον, ὅπερ λέγεται τὰ Αὐγοράντια. Val.

(14) Κοντομίτης hoc loco cognomen est ex brevitate nasi desumptum: κόντος; enim Graeco-Barbare brevis dicitur, et μίτη vel μίτυς nasus. Eodem modo igitur κοντομίτης compositeum est ut κοντοσκέλης, κοντοχέρης, κοντολέων, κοντοστέφανος LAMB.—Κονδούρης. Band, 3038.

(15) *Oi* δὲ τρεῖς π. Zonaras recenset etiam hospitale ab hoc Eubulo exstructum, quod sub Justiniano conflagravit. MEURS.

(16) Οἱ αὐτὸς τοὺς τέσσαρας ἐγχορήγους θολωτοὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ μέχρι τοῦ χερσαίου τειχίους. Val.

(17) Τῷ χερσαίῳ τειχώῳ. Hi conciderunt terra motu sub Leone, ut testatur Diaconus. MEURS.

(18) Τῷ μαγγάνῳ. Mangana locus erat instrumentis bellicis et materiis mechanicis assertoribus destinatus, de quo pluribus agitur, p. 74. LAMB.

(19) Kai τῷ Εὐρητού. Interpres vertit ab Eugenio. Debui scilicet a portis Eugenii. Nam plurali numero τὰς πύλας οἱ οἱ τερες Graecis non insolens. Erat vero porta Eugenii prope arcem. Ipse hic auctor lib. de Offic. aule Cœp: Προσβατάρια αὐτῇ εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πύλην ἔριππος ὃν δὲ βασιλεὺς ἔχει. Exstat in hanc epigrammam istud Antholog. I. 4:

Οὗτος Ἰευλιαρδὸς λαοστός τειχεὶς πήξας,
Στήσας τρύπαιον ἦκις σύμβολον ἀγρυπνίῃς,
Σφράξιν ἀντεβίους ἔχθρούς ἀπάνευθε μερινῶν,
Ἡ προπάροιθε προτείνει τῆς πόλεως πολέμους.
MEURS.

(20) Μέχρι τῆς Ράδδου. Erant hic templo De-metrii et Amiliani martyrum. Auctor Cedrenus. MEURS.

(21) Τοῦ Μιλιού. Hic capita noxiiorum defigebantur. Observo ex Diacono in Constantino Copro-nymo: Bagravum autem in vivario decollavit, et huius caput in Milio suspendit diebus tribus. MEURS.

(22) Τοῦ Ταύρου. Hic pyramphænum sicut, exstrutum sub Valente a præfecto urbis. Zonaras Annot. 5: 'Ο δὲ τῆς πόλεως ἐπαρχος νυμφαῖσιν τῷ

καλουμένῳ Ταύρῳ κατεσκευάκει. Atque hoc incep-tio periit sub Leone magno, anno imperii quinto. Testis Cedrenus. Forum quoque juncitum erat. Evagrius 2, 13: Απὸ τοῦ Κωνσταντίνου προσαγο-ρευομένου φόρου μέχρι τῆς τοῦ Ταύρου καλυμμένης ἄγορᾶς. MEURS.

(23) Τοῦ Βοδή. Unde loco nomen tradit Zonaras in Phoca: τὸ δὲ δύστηγον σῶμα καυθῆναι κατὰ τὸν Βοῦν, ἐνθα ἡ κάμινος ὡς λέγεται ἐν χαλκοῦ κατε-sκευασμένη, σχῆμα βοῦς ἔχουσα, ἥπερ ἐκ Περγάμου κεκόμιστο, ἐξ οὗ καὶ ὁ τόπος ἀνόμαστο. Ejus vesti-bula conflagrariunt sub Justiniano, anno imperii ejus 65. MEURS.

(24) Τοῦ ἑξακιονίου. Item infra: ἀπὸ τοῦ ἑξακιονίου μέχρι χρυσίας. Tamen apud Cedrenum ἑξακιονίου his, apud Nicetam in Alexio Man. F. se-mel inventies, et ἑξακιονίτης monachus: erat enim monasterium, ut ex ipso discimus. Puto autem Cœlini nostri lectionem esse rectiorem. Sic ἐπὶ τὸ κλονας invenio apud Evagrium Hist. Eccles. I. 13, et 94 columnas apud Victorem in Chronicō: *usque ad Constantini forum supra longitudinem plateæ col-luminarum 94. Ac diplocionii meminit Phranzes Chron. 1, 39, et 3, 8. MEURS.—Cod. Val., ἑξακιονίου*, διου τὴν ἡ πόρτα τοῦ χερσαίου τειχίους.

(25) Τοῦ μυδρῶν. Vocem μυδρῶν πυνηquani alibi legi. Sunt qui Latine exponunt officinam ferrariam, quasi derivata a μύδρος, quod vocabulum si-gnificat ferrum candens. Sed forte legendum est ὑδρῶν, id est, ut ego interpretor, aquaria vel loca aquationis. Graeci antiqui ὑδρεῖα vocabant, ut passim Strabo. Item Plinius et Solinus *hydrea* appellant. Sed verisimilius est scribenium esse λυτρῶν, id est ἀφεδρῶνας sive latrinas. LAMB.

(26) Εψερε. Δι' ὧν τὸν ὑδωρ ἐκφέρεται, cod. 5038. ap. Band.

(27) Εποίησε. Μέσον δὲ τῶν ἐμβόλων, ἐνθα ἡ λεωφόρος ἐστιν ὁδὸς, καὶ ἐπὶ πάντα δὲ τούς τῆς πόλεως ἔχεις κανάλους θολωτούς. Val.

(28) Γάδοι recentioribus Graecis dicuntur cari seu loca concava. Hoc loco antem γάδοι ἐγχόρηγοι si-gnificant clivias seu carernas, per quas colluvies effuebat in mare. LAMB.

διέρχεσθαι τὰς δυσώδεις ὅλας καὶ κατέρχεσθαι εἰς Α πομίνε autem trium aliorum condidit palatia, quae τὴν θάλασσαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν, ὡς εἰρηται, περὰ Οὐρδικίου πρωτοπόστου καὶ Σαλουστίου ἐπάρχου καὶ τῶν λοιπῶν. Καταλιπών δὲ αὐτοὺς κανενάρια χρυσίου ἔξακδεια εἰς τε τὸν δὲ ἐμβόλους καὶ τοὺς ἄγωγούς καὶ τὰ τείχη, αὐτὸς δὲ κατὰ Σκυθῶν, καὶ ὑποτάξας ἐκείνους ἔκεισε, τὴν τε Περιθλάβαν, τὴν Δίστραν, τὴν Πλίσκουδν, καὶ τὴν Κωνσταντίαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν περὰ τοῦ Οὐρδικίου εἰς χρόνους δύο ἡμισους, ἀπὸ φωνῆς Ἐρμίου. Ἐκτίσεις δὲ καὶ τὰ Ἀρματίων. Τὴν δὲ κόρτην αὐτοῦ ἐπήκει καὶ τὰ δρματα αὐτοῦ ἐκείσεις ἀπέθεστο, ὅτε ὑπέταξε τοὺς Βυζαντίους (29). Εἰς δὲ τὰ ὄνδρατα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔκτισε τὰ παλάτια τὰ καλούμενα Κωνσταντινίστας καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα. Ἐστη δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ Τουσδάκης καὶ τοῦ Ὄθηρίτη (30), δηπερ ἔχει ὁ ἀκροπολίτης. Τοὺς δὲ ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ δσα ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντίνος, οὐτερον εἰς τὰ περὶ κτισμάτων ἐροῦμεν.

Meursii et Lambecii notæ.

(29) Ἀρματεῖα, ἥνθι τὰ πρώτον, πρὸ τοῦ κατέρχειν τὸ Βυζαντίον, ἐπτίθεν τὴν κόρτην αὐτοῦ καὶ τὰ δρματα αὐτοῦ ἀπέθετο Vat.

(30) Ἐστησε δὲ καὶ οἶκους τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ

Ὀθηρίτου Val. alter. Μεθ' ὧν καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα, δηπερ εἰσὶν οἷχοι τοῦ τουδάκη καὶ Ισερίτη alter.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE FORMA ET AMBITU

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

Χρή γινώσκειν ὅτι τοῦ Βύζαντος τὰ παλάτια ἐν Β τῇ ἀκροπόλει ἦσαν· δὲ ναὸς τοῦ ἀγίου Μηνᾶ ἴστηρχε πρῶτον τοῦ Διὸς ἱερὸν, διὸν δὴ καὶ εἰς τὰς μαρμαρινὰς ἀψίδας, τὰς ὑπερθεν τῶν δύο μεγάλων καθίσιων, ὑπάρχουσιν αἱ στήλαι τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου. Ἐθος γάρ δὲ τοῖς ἀρχαῖοις ἀρχηγοῖς εἰς τὰς ἀκροπόλεις κτίζειν τὰ ἐαυτῶν παλάτια. Ἡρ-
χετο δὲ τὸ τείχος, καθὼς καὶ νῦν, ἐπὶ τοῦ Βύζαντος ἀπὸ τοῦ πύργου τῆς ἀκροπόλεως, καὶ διήρχετο εἰς τὸν τοῦ Εὐγενίου πύργον, καὶ ἀνέβαινε μέχρι τοῦ Στρατηγίου, καὶ διήρχετο εἰς τὸ λεγόμενον τοῦ Ἀχιλλίως λουτρόν. Ἡ δὲ ἐκείσεις δρωμένη ἀκίς, ἡ λεγομένη νῦν Οὐρδικίου, πρότερον πόρτα δὲν χερ-
σαίσα τοῦ Βύζαντος, καὶ ἀνέβαινε εἰς τὰ Χαλκο-
πατεῖα τὸ τείχος ἥως τοῦ λεγομένου μιλίου. Ἡ δὲ κίκεσσε πόρτα τῶν Βυζαντίων χερσαία, καὶ διήρ-
χετο εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας τῶν τζυκαλαρίων (32),

Meursii et Lambecii notæ.

(31) Ἐθος γάρ δὲ. Hinc pertinet quod legitur Geoponicorum II, 2: Ἀκροπόλεις δὲ ἐκάλουν πα-
λαιοὶ τὰς κατασκηνώσεις τῶν βασιλέων, ὡς διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἐν ταῖς ἀκραις τῶν πόλεων οἰκοδομουμέ-
νων. LAMB.

24 Sciendum est quod Byzantis palatum in acro-
poli exstiterit, et templum S. Menæ antea fuerit sanum
Jovis, quamobrem etiam nunc in marmoreis ejus
arcubus, qui duabus maximis columnis sustentan-
tur, Jovis et Saturni statuæ supersunt. Ille nimirum
antiquis principibus mos erat, ut nonnisi in arcu-
bus urbium palatia sua exstruerent. Sub Byzante
igitur, uti hodieque, incipiebat murus a turri acro-
polens et pergebat usque ad turrim Eugenii; inde
ascendebat ad Strategium versus, et progrediebatur
usque thermas Achilleas. Arcus vero qui ibi visi-
tur et nunc Urbicci 25 appellatur, erat olim ter-
restris porta tempore Byzantis. Hinc in Chaleo-
pratia tendebat murus, et porro usque ad miliarium,
ubi altera erat porta terrestris. Inde procedebat ad
C volutiles columnas Tzycalariorum, et descendebat
ad Topos, et rursus deflectebat per Mangana et ther-

(32) Τζυκαλαρεῖον Græcis recentioribus dicitur
locus ubi sunt vel. venundantur olla, a τζυκάη.
id est olla. Perperam in aliquot codicibus legitur
τζυκαλαρίων. LAMB.

mas Arcadianas, atque ita demum revertebatur in aeropolim. Continebat autem totus murus 27 turrem.

Hæc igitur erat urbis forma sub Byzante: secunda vero, quam a Constantino magno accepit, ita se habet. Latus quidem maritimum ab acropoli et turri Eugenii promotum est usque ad Zengma S. Antonii et a Topis ad S. Dei Genitricem cognomine Raudum. Verum murus terrestris protensus est usque ad Hexacionium et a miliario usque ad veterem portam Præcursoris et monasteria Studii et Icasiae; inde pergebat usque ad cisternam Boni et templum SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael; hinc rursus descendebat ad locum nuncupatum Harmatii, et desinebat in templo S. Antonii. Hæc urbis forma duravit annos 132, decem imperatorum tempore. Theodosius vero junior quinto imperii anno, cum **26** terræ motus esset et muri collaborerentur propterea quod Amalechitæ et Chazinarii in urbe habitabant et trisagium impie irridebant, preces et supplications in campo tribunali una cum patriarcha Proculo instituit. Cæterum cum iam per multas horas Kyrie eleison cantassent, parvus quidam puer concitis aspectantibus in aërem surreptus audivit angelos cantantes: «Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis.» Puer iterum in terram demissso populus ad eundem modum cecinit, desiitque terræ motus; et imperator omnes hæreticos ex urbe ejicit, murosque ab Hexacionio usque ad portam Auream protulit. Quare etiam pone elephanter istic collocatos statuam suam erexit, et murum maritimum a Raudo usque ad portam Auream extendit, et a S. Antonio, in loco nuncupato Harmatii sito, usque ad Blachernas et portam Auream. Duæ autem factio-

A καὶ κατέβαινεν εἰς Τόπους, καὶ ἀπέκαμπτε πάλιν διὰ τῶν Μαγγάνων καὶ Ἀραδίενῶν, καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Εἶχε δὲ πύργος τὸ δῶλον τεῖχος εκκοιτι ἐπτά.

B Καὶ τοιαῦτη μὲν ἦν ἡ ἐπὶ τοῦ Βύζαντος σχηματογραφία τῆς πόλεως· ἡ δὲ δευτέρα, καθὼ διὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐκτιστο, ἐστίν αὐτη. Κατὰ μὲν εἰς περάλον μέρος προστέθη ἀπὸ μὲν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Εὐγενίου πύργου μέχρι τοῦ Ζεύγματος τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου (33), ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων Τόπων μέχρι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ράθηδου. Τὸ δὲ χερσαῖον τεῖχος ἀνέβαινεν ἐώς τὸ ἔξαριστον, ἀπὸ δὲ τοῦ μιλιοῦ προτίχησε μέχρι τῆς παλαιᾶς πόρτας τοῦ Προδρόμου (34) καὶ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου καὶ τῆς Εἰκασίας, καὶ διήρχετο μέχρι τῆς Βάνου καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν ἄγιων μαρτύρων Μανουὴλ Σεβῆλ καὶ Ιωσαὴλ (35), καὶ διήρχετο εἰς τὰ Ἀρματίου, καὶ ἐπληροῦτο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου. Διήρχετο (36) δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ τείχους· ἐτῇ ἐκατὸν τριάκοντα δύο, δέκα βασιλέων αὐτοκρατορησάντων. Ὁ δὲ μικρὸς θεοδότος εἰς τὸν πέμπτον χρόνον (37) τῆς βασιλείας αὐτοῦ, σεισμοῦ γεγονότος (38) καὶ τῶν τειχῶν καταπιπτόντων, διὰ τὸ τοῦ Ἀμαλκίτας τοὺς Χατζίντζαρίους; (39) οικήσας ἐν τῇ πόλει καὶ βλασφημεῖν σφοδρῶς εἰς τὸ τρισάγιον (40), ποιήσας δὲ βασιλεὺς ἱερεῖαν καὶ λιτήν εἰς τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλίου (41) μετὰ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου (42) καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, κραζόντων τὸ «Κύριε ἐλέησον» C ἐπὶ πολλὰς ὥρας, πάντων δρώντων ἡράγη πατέον εἰς τὸν δέρα, καὶ ἔκουσεν δὲ παῖς τῶν ἀγγέλων μελψόδουντων καὶ ὑμνούντων· «Ἄγιος ὁ Θεὸς, ἡγιος Ἰσχυρὸς, ἄγιος; ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.» Κατελθόντος δὲ τοῦ πατέος δὲ λαὸς οὗτως ἐμελώδει, καὶ ἐστη δὲ σεισμὸς ἐκτοτε, καὶ ἔξισεν δὲ βασιλεὺς πάντας τοὺς αἱρετικοὺς ἐκ τῆς πόλεως. Ἐξέβαλε

Meursii et Lambecii notæ.

(33) Δε ἐτέρα σχηματογραφία, ἣν συντέθικεν ὁ μέγας Κωνσταντίνος. Προστέθηκε τοῖνυν τὸ τεῖχος ἀπὸ τοῦ Εὐγενίου μέχρι τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου cod. 3058 Band.

(34) Τοῦ Προδρόμου. Injuste conqueritur Gyllius Topogr. CP., i, 5 Codinum templum S. Joannis Præcursoris sive Baptista intra muros ponere, cum etiam multis annis post Constantini extra urbem fuerit. Nam si recte ejus verba introspexisset, animadvertisset procul dubio eum simpliciter dicere muros Byzantium à Milio pertendisse usque ad antequam portam Prodromi seu S. Joannis Baptista. Tantum igitur abest ut dicat templum S. Joannis Baptista intra muros suisse, ut ne mentionem quidem templi illius fecerit. Et quamvis dixisset hanc urbis portam a quodam prope sito templo S. Joannis Baptista suisse denominatam, non tamē addidit sicutinre extra an intra urbem illud templum. LAMB.

(35) Ιεροπᾶλ, ἐν ᾧ τόπῳ ἀνηρέθησαν οἵτοι οἱ ἄγιοι, καὶ 3038 εἰ, qui alidit περὶ τοῦ Ιουλιανοῦ. Vat.

(36) Ἀντωνίου καὶ ἐκαμπτε εἰς τὸν τοῦ Εὐγενίου. Διήρχετο 3038.

(37) Τὸ περιπτον χρόνον. Diaconus ei Cedrenus tricesimum annum dicunt. MEURS.

(38) Σεισμού γεγενέστος. Duravit hic terra mo-

tus mensa quatuor, ut referunt Cedrenus et Diaconus. MEURS.

(39) De Chatzintzariorūm hæresi vide Nicephorum Callist. xviii, 56. Exorta autem est hæc hæresis temporibus Constantini Heraclii filii, circa annum Christi 640. LAMB.

(40) Τὸ τρισάγιον. Vide Glossarium nostrum, in quo abunde satisficerimus. MEURS.

D (41) Τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλίου. Proprie hic locus Campus dicebatur. Diaconus: *ut timentes Byzantium exira civitatem, in loco qui dicitur Campus, essent perseverantes.* Theodorus Anagnosta Elog. 1: *Ἐτ ταῖς λεπταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ πεζοῖς Μαρχιανὸς ἴεροχρέμενος πολλά; τοῖς δεομένοις δωρεὰς παρτεῖγον.* Et hic quoque deligi solita noxiōrum capita, colligo ex Diacono in Phoca: *Phocas tyrannus Mauritium peremit, ut prædictum est, una cum masculis quinque pueris ejus, et horum capita jussit ponī in Campo tribunali diebus multis.* LAMB.

(42) Πρόκλον. Hic est ille ipse Proclus ad quem exstat Synesii epistola 70. Facile nihili assentieris, qui attendis initium: πέρσαν εὐχαὶ μοι γράμματα περὶ τῆς λεπτῆς σου χειρὸς. Item exordium: Γενέσθω δή τις παραμυθία τὸ δέξασθαι τῆς πατρικῆς σου κεφαλῆς γράμματα, τὸ τιμαλφέστατον ὅπε Θράκης ἀγάγειγον. MEURS.

εἰς τὰ τείχη ἀπὸ τοῦ ἔχακοντα μέχρι τῆς χρυσεῖς· οὐδὲν καὶ στήλην αὐτοῦ θετησεν δικισθεν τῶν ἐλαφάντων, καὶ ἀνεβίσασε τὸ περάλιον τείχος ἀπὸ τῆς Ἀντωνίου, τὴν Ἀρματίου, μέχρι τῶν Βλαχερών (43) καὶ τῆς χρυσεῖς; (44) Οἱ δὲ δῆμοι ἔκτισαν τὰ τείχη παρ' αὐτοῦ δριβάντες, καθὼς εἰς τὰ περὶ κτισμάτων περιέχει.

Meursii et Lambecii notæ.

(43) *Tῶν Βλαχερών.* Erat illuc templum. Credimus: καθ' ἣν ἡμέραν εἰθιστὸν ἀπένειντο πρός τὸν τὸν Βλαχέρνας θεὸν ναὸν. Aitque inde intelligendus Diaconus, qui in Heraclio narrat filium ejus Constantinum in Blachernis a Sergio patriarcha esse baptizatum. Exstruxit δὲ Thodosii soror Pulcherria post mortem fratris, teste Zonara. Et hic tradidunt vestem ac zonam τῆς Θεοτόκου dedicatas fuisse. Auctores et Nicophorus 15, 14 et Menologium. Erat præterea illuc triclinium Anastasii. Vide

Suidam in Ἀγαστάτοις. Atque hic magnus logotheta jusjurandum accipiebat novi imperatoris. Licit haurire ex Niceta p. 147, 6. Conflagravit sub Joanne Palaeologo, viginti circiter annis ante captiā urbem a Turcīs. Vide Phranzen Chronic. 2, 10. Meurs.

(44) *Τῆς χρυσεῖας.* Hic erat simulacrum Theodosii majoris, quod corruuit ex terrae motu temporibus Leonis. Auctor est Diaconus. Meurs.

ΠΕΡΙ (45) ΑΔΙΑΒΗΝΗΣ.

DE ADIABENE.

Αὗτη ἡ χώρα κείται πρὸ τῆς Μεσοποταμίας (46) ὡς ἐπὶ ἀνατολὴν, πέραν τοῦ Τίγρεω. Ἐν αὐτῇ δὲ ἐστιν ἡ ἀσφαλτος, ἡ λεγομένη νάρφα (47). Λέγεται δὲ Ἀδιαβήνη (48), διὸ τὸ εἶναι πλειονας ποταμοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ δυσχερεστέραν ποιεῖν τὴν δάσασιν. Ἐκεῖ πού ἐστι καὶ ἡ Νινεύη. Τοσαῦτην δὲ ἀσφαλτειαν ποιεῖ τοις κτίσμασιν (49) ἡ ἀσφαλτος, ὥστε ταῖς δοπταῖς πλήνθοις καὶ τοῖς λεπτοῖς λίθοις συμμιγεῖσι, Ισχυροτέρα γίνεται παντὸς σιδήρου. Ἐκεῖσας δὲ ἐστιν ἡ Ἀορον στόμα, ἐξ οὐ δειγνύντενος ἀναδιδόσται, ὅπερ ἐπίγειον ζῶον διπαν καὶ πετεινὸν ἀποφθείρειν, εἰπερ τύχοι διστραχθῆναι (50)· καὶ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρχεται· (51)· ὅλιγον δὲ ἀνερχόμενον ἀνειστὶ καὶ πάλιν ἀντανακλάσται, καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ πετόμενα σώζεται. Καὶ τὰ πέριξ Ἀσίας ὥσπερ χων (52).

Meursii et Lambecii notæ.

(45) *Περὶ Ἀδιαβηνῆς.* Caput hoc de Adiabena C regione in pluribus codicibus deest, et nihil omnino facit ad origines Constantinopolitanas. Legitur autem iisdem fere verbis apud Suidam in v. Ἀδιαβήνη, et apud Amm. Marcellinum lib. xxiii. LAMB.

(46) *Πρὸ τῆς Μεσοποταμίας.* In cod. Vat. legitur: πρὸς τοῦ· etc., id est, prope Mesopotamiam: ita etiam scribendum apud Suidam. LAMB.

(47) *Η λεγομένη νάρφα.* In codice Vaticano scriptum erat ἀρθα, quod idem est. Auctor Epitomes Strabonis, ὅτι λέγεται ὁ ἀρθας, καὶ ἡ ἀρθα, καὶ ἡ νάρφα, καὶ τὸ νάρβα. Ita ἡ ἀρθα pro ἡ νάρφα legitur apud Constantinus Porph. De admin. imp., et ὁ ἀρθας pro τὸ νάρφα apud Simplicium in Commentario in Categories Aristotelis. LAMB.

(48) Λέγεται δὲ Αδιαβήνη, διὰ τὸ, etc. Itidem Ammianus Marc. llinus lib. xxix tradit, veteres credidisse. Adiabenam tuisse cognominatam, quod kuter Οἴναν et Tigrideni sita νονιγέρος Λυνίος, adiri vado nunquam poterit. Sed adit, sibi potius videri ita appellatam esse a duobus amnibus perpendiculari, Diaba et Adiaba, qui in ea regione sunt. LAMB.

(49) Cod. Vat., ποταῖν τοῖς κτίσμασιν.

B Πρὸ regio Mesopotamiae olivacēt, orientem versus, ultra Tigridem. In ea naphtha bitumen gignitur. Dicitur autem Adiabene, quod plures in ipsa sint flui et transitum reddant difficultem. Ibi etiam sita est Ninive. Ceterum bitumen eocis lateribus et minutis lapillis permistum, adficta quo vis ferro solidiora efficit. Illic quoque est Averni ostium, unde gravis exsudat halitus, qui odore suo quodvis tam terrestre quam volatile animal perimit. Verum non recta egreditur, sed cum paulum emersit, languescit et refringitur, eoque modo aves altius volantes discrimen evadunt: omnia vero, quæ circumcisitus Asiae tractus continet, odore suo corruptit, preterquam eunuchos. πάντα διφρανθεντα φθείρει, πλὴν τῶν εὐνούχων.

(50) *Εἰπερ τύχοι διστραχθῆναι.* Apud Suidam legitur, ei πρὸς τὸ τυχὸν διφράσατο.

(51) *Καὶ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρχεται.* Supple ex codice manuscripto et Suida: καὶ εἰ τοχεδάνυτο ξένω, οὐκ ἀν φύσει η δ γωρο. Ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρχεται, etc. « Quod si ille halitus foris dispergeretur, locus non posset habitari. Verum non recta egreditur, sed cum paulum emersit, languescit, et refringitur. » Illic illa Ammiani subobscura verba illustrari possunt: « In his pagis hiatus quoque conspicitur terra, unde halitus lethalis exsurgens, quodcumque animal proxime stetit, odore gravi consumit. Quæ lues orieunt a profundo quodam puto, cum os ejus excesserit latum, aniquam sublimi vagaretur, terras circumcisitas inhabitabiles acerbitate fecisse. » Apud Suidam vero scribendum est, ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρχεται· διλγον δὲ ἀνερχόμενον ἀνειστὶ καὶ πάλιν ἀντανακλάσται. Vulgo perperam legitur, ἀλλὰ κατ' εὐθεῖαν ἀνειστὶ, καὶ ὅλιγον ἀνερχόμενον πάλιν ἀντανακλάσται.

(52) *Καὶ ἐκ τούτου πλὴν τῶν εὐνούχων.* Nisi locus ex codice Vaticano ita supplendus atque reformandus est: Καὶ ἐκ τούτου τὰ εἰν ὑγραντέρω

ΠΕΡΙ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ

ΣΤΗΛΩΝ, ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE SIGNIS, STATUIS

ET ALIIS SPECTATU DIGNIS CONSTANTINOPOLIS.

De simulacro Jani.

Simulacrum Jani quadriforme esse tradunt, propter quatuor anni conversiones. Alii singunt eum dextra manu clavem gestare, quasi principium temporis, atque anni aperturam et Janitorem. Qui-dam vero formant ipsum, dextra manu trecentos, sinistra autem sexaginta quinque calculos tenentem, tanquam patrem anni.

De simulacro hastato.

Minerva simulacrum hastam tenet ad significandum ejus constantiam, et fortitudinem; similiter etiam clypeum, quod omnes insidiæ sapientia repellantur. Minerva enim et mens, idem sunt. Galcam porro illi tribuunt propriea quod sapientia culmen suh aspectum non cadit: et oleam ob naturæ

Meursii et Lambecii nota.

petòμενα σώζεται, καὶ τὰ πέριξ νερόμενα. Λέγει δὲ διάλων τοιούτον τὸ ἔωραχένα: ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσσυδερίας πάντα τὰ δσφραγόμενα ψθείρει πλήν τῶν εὐνούχων, id est: « Enque modo » (nempe propter refractum et suppressionem noxii illius odoris) « aves alius supra volantes, et quæ circumcirca pascuntur animalia, servantur. Cæterum refert Dio, se simile foramen Hieropoli Phrygiæ vidisse, cuius odor omnia corruptit, præterquam eunuchos. » Idem fere verbis camdem rem narrat Ammianus: « Cuius simile, » inquit, « foramen apud Hieropolim Phrygiæ, antelac, ut adserunt aliqui, videbatur: unde emergens itidem noxious spiritus perseveranti odore quidquid prope venerat, corrumpebat, absque spadonibus solis. » Odorem hujus foraminis Ammianus perseverantem vocat, comparatione alterius odoris, quem simile foramen Adiabenicum exspirabat. Is enim non perseverabat, sed simulatque ad or foraminis pervenerat, refringebatur, et desinebat esse noxius. Damascius in Vita Isidori, spiraculum illud Hieropolitanum suo etiamnum tempore superfuisse memorat, sequa cum Doro philosopho eo descendisse, et salvum inde egressum esse. « Soli enim, » ut ille ait, τετελεσμένοι, hoc est, « consecrati, et initiati intrare, et illæsi intus degere poterant. » Post εὐνούχων additur in codice Vaticano, ἔστι δὲ τῇ Διαβηνῇ ή Κηταιφῶν, id est, « In regione Adiabenæ est Ctesiphon. » Ubi nota Διαβηνὴ vocari: quæ alias dicitur Ἀδιεδηνὴ. Ita in veteri Lexico manuscripto Διαβηνίτης exponitur, δὲ διαδηνῆς τόπου, ubi Διαβηνίτης idem valere potest atque Ἀδιεδηνής, ut Σπάθης, idem est atque Ἰσπανός. LAMB.

(53) Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰανοῦ, etc. In aliquot codicibus legiūr̄ Ιανουαρίου, ut etiam apud Suidam. Tota autem hæc simulaci Jani descriptio ex Joannis Philadelphieensis libro hactenus inedito

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Ἰανοῦ (53).

Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰανοῦ ιστοροῦσι τετράμορφον, διὰ τὰς τέσσαρας τροπάς. Ἀλλοι δὲ πλάττουσι αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ κλεῖδα κατέχειν, ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου, καὶ διοικεῖν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρέων (54). Επεροὶ δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατεῖν φήμων τριακόσια, τῇ δὲ εὐωνύμῳ ἔξικοντα πέντε, ὡς ανεψιαὶ πατέρα τοῦ χρόνου.

Περὶ ἀγάλματος χρατοῦτος δόρυ.

Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα δόρυ χρατεῖ, διὰ τὸ σταθερὸν καὶ ἀνδρεῖον· δρυὸς καὶ ἀσπίδα, διὰ τὸ πάσαν ἐπιβουλὴν διὰ τῆς σοφίας ἀπωνεύθειαι· ἡ αὐτὴ γάρ ἔστι τῷ νῷ. Καὶ περικεφαλαῖαν διδάσσειν αὐτῇ, διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον, ἀλέατον· καὶ ἔλασαν, ὡς καθαρωτάτης οὐσίας οὖσης· φωτὸς γάρ

« De mensibus, » verbo tenus fere desumpta est: Verba ejus super hac re haec sunt: « Ρητέον τοῖνυν περὶ Ἰανού τίς τε δρα ἔστι, καὶ τίς ἡ περὶ αὐτοῦ δέξια γέγοντος τοῖς ἀρχαῖς. Καὶ οἱ μνδίμορφοι αὐτὸν μυθολογοῦσι. Νῦν μὲν κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ἴσσαντα θυρέων. Νῦν δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ τριακοσίᾳ, τῇ δὲ ἔτερᾳ ἔξικοντα πέντε φήμους ἀριθμοῦντα, ὡς περ τὸν ἐνιαυτόν. « Ενθέν καὶ τετράμορφον ἀπὸ τῶν τέσσαρων τροπῶν· καὶ τοιούτοις αὐτοῦ ἄγαλμα, ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Νερβᾶ ἔτι καὶ νῦν λέγεται σεσωσμένον. Ιτι est: « Quocirca nunc dicendum de Jano, quis illæ, et quæ veterum de eo fuerit opinio. Alii cum singunt bifrontem, et vel claves dextra gestantem instar Janitoris, vel trecentos calculos dextra, et sexaginta quinque sinistra instar anni dinumerantem. Unde etiam quadrifrontein a quatuor anni conversionibus singunt: quale ejus signum adhuc extare ajunt in foro Nervæ. LAMB.

(54) Καὶ δροῖξ τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρέων. Θυρέως hoc loco idem est atque θυρωρός, hinc est, « janitor, » seu « ostiarius. » Etymologicon magnum: γίνεται παρὰ τὴν θύραν θυρός καὶ πλεονασμῷ τοῦ εἰ θυρέως δὲ θύρας τάξει ἔχων. Ita sumitur in supra citatis Joannis Philadelphensis verbis: Νῦν μὲν μυθολογοῦσι κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡς ανεψιαὶ θυρέων, quod est, interprete Macrobio, Saturni. lib. i., cap. 9: « Et cum clave figuratur quasi portarum custos. » Alias θυρέως ipsum quoque januæ claustrum significat, ut apud Homerum. Odyss. i.:

Αὐτάς ἔπειται ἐκβάθηκε θύραι· μέγαν.
ad quæ verba Eustathius notat, θυρέων ab Homero
vocari et saxum claudens speluncæ ingressum. »
Hinc ergo satis appareat falli viros doctos, quoniam
unus pro θυρέων legendum censem θυρωρόν, alter
θύραν, quasi vero θυρέως non aliam quam « scuti »
significationem habeat. LAMB.

Οὐλη ἡ ἐις αἰα. Καὶ Γόργονα διδόσσειν ἐπὶ τοῦ στήθους Α puritatem, quippe quia hujus materia est oleum. αὐτῇ, διὰ τὸ ταχὺ τοῦ νοῦ.

Περὶ τοῦ ἀγάλματος κρατοῦντος κιθάραν.

Κιθάραν ἐπὶ χειρῶν πλάττουσι τοῦ Ἀπόλλωνος, οἶνον τὸν ἥλιον τοῦ παντὸς ἀρρονίαν (55). Κιρνάμενος γάρ τοῖς λοιποῖς ἀστρασι, καὶ τίκτει καὶ ζωογονεῖ.

Περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος γυαλίδα χαλκῆν.

Τὴν "Ηραν λέγουσιν εἶναι τὸν ἀέρα· καὶ ἐπεὶ δὲ ἄτηρ καθαρεῖ, ποιοῦσι τῆς "Ηρας τὸ ἀγάλμα βαστάζειν φαλίδα χαλκῆν (56). Ἀπὸ μεταφορᾶς φαλίδος, τῆς ἀνω κειρούστης τὰς τρίχας, καὶ καθαρὸν ἀποδεκτυνούσης τὸ σῶμα.

Περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος κύργον.

Τὴν Δῆμητραν οἱ παλαιοὶ τὴν γῆν καλοῦσι· καὶ ἐπειδὴ ἔδρα πάσης πόλεως ἡ γῆ ἐστιν, ὡς βαστάζουσα τὰς πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος.

Περὶ ἀγάλματος κτέρα φέροντος.

Τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἀγάλμα κτένα φέρει. Ἐπειδὴ συνέδη ποτὲ ταῖς τῶν 'Ρωμαίων γυναιξὶ, κνήφην λοιμώδη γενέσθαι, καὶ ξυρουμένων πασῶν, γεγνάσιν αὐταῖς οἱ κτένες ἀχρεῖοι. Εὐξαμένας (57) δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἀνατριχωθῆναι, τιμῆσαι τε αὐτὴν καὶ γένειον ἔχειν (58)· ἐτι δὲ καὶ ἀρρένος καὶ θηλείας δργανα (59). Αὐτὴν γάρ λέγουσι ἔφορον γενέσεως τοῦ παντὸς· καὶ ἀπὸ τῆς ὁσφύος τῆς ἀνωθεν, λέγουσιν αὐτὴν ἀρρένα, τὰ δὲ κάτω θηλείαν (60). Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἔφιππον (61), διὰ Αἰλεας δὲ αὐτῆς αὐτῆς πλεύσας μέχρι τῆς δύσεως, μετὰ τοῦτο ἐπιπλεύσην, καὶ τὴν μητέρα ἐτιμήσατο τοιούτῳ ἀγάλματι.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Διός.

"Ἄγαλμα πλάττουσι τοῦ Διὸς καθῆμενον, ἔχον τὰ μὲν ἀνω γυμνά, τὰ δὲ κάτω σκεπασμένα. Κρατεῖ δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(55) *Κιθάραν... ἀρρονίαν.* Lege, τοῦ Ἀπόλλωνος, οἶνον τοῦ Ἡλίου, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς τοῦ παντὸς ἀρρονίας. Id est, i Clitharam manibus tenere fingunt Apollinem, seu solem, quoniam est auctore est consonantiae omnium rerum. Confirmat hanc lectionem Proclus, cuius de Apolline hæc verba sunt in Commentario ἀνεκδότῳ ad Cratylum Platonis: Τὸ δὲ τῆς μουσικῆς παρίστησιν, διὰ θεὸς οὗτος αἴτιος· ἐτινὶ πάσῃς ἀρρονίᾳς, ἀφανοῦς· τε καὶ ἐμφανοῦς διὰ τῶν ἡγεμονικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καθ' οὓς ἀπογενέντος σὺν τῇ Μηνημοσύνῃ καὶ τῷ Διὶ τὰς Μόσας. Συνδιασκεμεῖ δὲ πέντε τὸ αἰσθητὸν ταῖς δημιουργικαῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν, ἀ; δη; θεουργῶν παῖδες χεῖρας· ἀποκαλούσιν. Ἐπεὶ καὶ τῆς ἀρρονίας ἐνέργεια τῶν φθόγγων τῆς τῶν χειρῶν ἐξηπταῖ κινήσιμος· ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα διὰ τῶν ἀρμονικῶν λόγων κατακοσμεῖ, οἷον φθόγγοις τοῦ ἀρρενοῦς ταῖς διαφρόνος· αὐτῶν δυνάμεις. Καὶ κινεῖ ἐναρμονίας καὶ ἐνρύθμους πάντα ταῖς δημιουργικαῖς αὐτοῦ κινήσεις. Ἀλλὰ καὶ ἡ οὐρανία πάτα τάξις; καὶ κίνησις; τὸ ἐναρμόνιον τοῦ θεοῦ ἔργον ἐνδείκνυται. Ήντος φιούσιν faciunt illa verba Ianniss Lydi libri De mensibus: Ἐργῆς κιθάραν διδωσι μαθικῶς τῷ Ἀπόλλωνι, οἷον δὲ λόγος τῷ Ἡλίῳ τὴν τοῦ παντὸς ἀρρονίαν. LAMB.

(56) *Ποιοῦσι τῆς "Ηρας τὸ ἀγάλμα βαστάζειν γυαλίδα.* Ita visitur in iunctu Treboniani Galli cum

A puritatem, quippe quia hujus materia est oleum. Gorgonem quoque in ipsius pectore collocant, ob mentis celeritatem.

De simulacro tenente citharam.

Fingunt Apollinem manibus tenere citharam; solem nempe intelligunt, qui auctor est consonantiae omnium rerum, Admissus enim reliquis astris, omnia generat et producit.

De simulacro tenente forficem æneum.

Junonem dicunt esse aerem, et quoniam aer purgat, singunt Junonis simulacrum gestare forficem æneum, sumpta translatione a forfice, quo capilli resecantur et corpus glabrum redditur.

De simulacro turrigerō.

Cererem veteres terram vocant; et quoniam cū jusque urbis sedes terra est, singitur turrita quasi urbes gestaret.

26. *De simulacro pectinem gerente,*

Veneris simulacrum pectinem gerit. Olim enim mulieribus Romanis accidit, ut pestilenti prurigine laborarent: cumque omnes raderentur, nulli usui eis pectines fuerunt. Nuncupantes agem Veneri votum, capillos receperunt, et deam simulacris honorarunt pectinem gerentibus: singunt eam quoque barbatam, et maris atque feminæ instrumenta genitalia habere: eo quod praesidem esse deam aiunt universæ generationis, et a lumbo quidem superiore virum, cætera seminam. Præterea singunt eam ad equestrem, propterea quod Æneas ejus filius cum ad occasum navigaret, equum postea condescendit, et matrem hujusmodi simulacro honoravit.

De simulacro Jovis.

Simulacrum Jovis singunt sedes superne nūdum, inferne tectum; et lava quidem manu sceptrum te-

Inscriptione, JUNO MARTIALIS. LAMB.

(57) *Ἐβέαμβρας... έτι τε καὶ, etc.* Ita hunc locum restituīt ex cod. Vat. cum anteā corrupte et indistincte ita legeretur: Εὐέαμβρας; δὲ ἀνατριχωθῆναι τῇ Ἀφροδίτῃ, τιμῆσαι τε αὐτὴν ἀγάλματι. Κτένα φέρουσαν πλάττουσιν αὐτὴν, καὶ γένειον ἔχειν, ἐτι δὲ καὶ, etc. Similiter corrige Suidam v. Ἀφροδίτη. LAMB.

(58) *Πλάττουσιν αὐτὴν καὶ τέτερον έχειν.* Desumptum est ex Joannis Lydi libro De mensibus: Πλαφίλιοι, inquit, καὶ πώγωνα ἔχουσαν ἐτίμησαν Ἀφροδίτην ποτέ. Hanc Latini vocant, i Venerem barbatam.

(59) *Έτι τε καὶ ἀρρένος καὶ θηλείας δργατα,* scilicet γεννητικά. Venerem utriusque sexus potenter, Græci vocant ἀρρενόθηλυν. Ianniss Lydius: καὶ γάρ καὶ ἡ Ἀφροδίτη τὴν τοῦ ἀρρένος καὶ θηλεος ἔχουσα φύσιν, ἀρρήνθηλυς καλεῖται. LAMB.

(60) *Καὶ πέντε τῆς ὁσφύος... τὰ δὲ κάτω θηλείαν.* Ex Joanne Lydo desumptum est, cuius hæc verba sunt in libro i De mensibus: Ἐρμῆς ἐν τῇ κοιμοτοῖσι, τὰ μὲν ὑπὲρ δισφύν ἀρρένα τῆς Ἀφροδίτης, τὰ δὲ μετ' αὐτὴν θηλεα πτεραδίδωσι. LAMB.

(61) *Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ δριππον.* Veneris equestris imago visitur in quodam nummio L. Aurelii Veri. LAMB.

nerc, dextra vero aquilam pretendere. Quod autem sedeat, stabilitatem potentiae significat: quod superne sit nudum, innuit ipsum intelligentibus et cœlestibus mundi partibus esse conspicuum. Cætera teguntur, quod Deus humi repentebus est ignotus. Sceptrum in lœva, potestatis indicium: Aquila; altera manu extenta, significat eum spiritibus aeris imperare, ut aquilam volucribus. Alias etiam ipsius singunt tria mala gestantem manus, quod universus terrarum oris in tres divisus sit partes.

De simulacro Mercurii alati.

Græci et Romani veteres secundum falsam eorum mythologiam dicunt Mercurium Jovis et Maiæ filium esse, id est, mentis et prudentiae: nam ex mente et prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum singunt, quia sermone nihil est velocius: unde Homerius verba vocat alata. Præterea singunt eum omnium deorum natu minimum, quia non senectus it oratio: atque etiam quadratum, ob veri sermonis firmitatem et constantiam.

De simulacro Mercurii marsupium gestante.

Mercurium lucri auctorem perhibent et præsidem mercaturæ, eamque ob causam marsupium illi tribuunt. Phœnices quoque deos suos singunt gestare aurea marsupia, quod aurum sit potentiae simbolum. Græci vero eos singunt armatos, quod armis humanum genus subjugetur.

A τῇ μὲν εὐωνύμῳ χειρὶ σχῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ ἀετὸν προτείνει· καὶ τὸ μὲν καθέσεως, τὸ ἔδραιον τῆς δυνάμεως αἰνίζεται· τὸ δὲ τὰ δῶν γυμνὰ ἔχειν, διὰ φυνέρδος τοῖς νοεροῖς καὶ τοῖς οὐρανοῖς τοῦ κόσμου μέρεσι. Τὰ δὲ λοιπὰ σκέπτεται, θιέται τοῖς χαμαιζήλοις δὲ Θεοῖς ἀγνωστοῖς· τὸ δὲ τῇ λαβᾷ σχῆπτρον κατέχειν, τὸ ἔκουσιςτικόν. Τὸ δὲ τῇ ἐπέρηφ προτείνειν ἀετὸν, δηλοῖ, διὰ τῶν ἀεροφόρων πνευμάτων κρατεῖ, ὡς δὲ ἀετὸς τῶν μετεπέλων δρνέων. Αἱ δὲ τῶν τριῶν μῆλων, δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσησιν (62).

Περὶ ἀγάλματος πτερωτοῦ Ἐρμοῦ.

Τὸν Ἐρμῆν οἱ Ἑλλήνες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἄρχαίνων Ρωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, οὐδὲν Διὸς λέγουσι καὶ Μαῖα; (63), οἷον τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως· ἐκ νοῦ γάρ γαλ φρονήσεως δὲ λόγος γεννᾶται. Διὸς τοῦτο καὶ πτερωτὸν αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν· οὐδὲν γάρ λόγου ταχύτερον. Καὶ Ὁμηρος, ἐπει πτερόντα πάντων δὲ νεώτατον αὐτὸν ἐργάζονται, διὰ τὸ μὴ γηράσκειν τὸν λόγον. Αἱλλὰ καὶ τετράγωνον αὐτὸν ποιοῦσι, διὰ τὸν ἀγάλματα κατέχειν τὸν ἀληθοῦς λόγου.

Περὶ ἀγάλματος Ἐρμοῦ βαστάζοντος μάρσιπον.

Τοῦ κέρδους αἴτιον (64) λέγουσι καὶ ἐμπόριον τὸν Ἐρμῆν (65). "Οθεν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ιστᾶται βαστάζειν μάρσιπον. Ἀλλὰ καὶ οἱ Φοίνικες τοὺς θεοὺς αὐτῶν πλάττουσιν ἐπιφέροντας βαλάντια χρυσόν, ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου δυτος δυναστείας (66). Οἱ δὲ Ἑλλήνες σιδηροφοροῦνται αὐτοὺς πλάττουσιν, ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποτατομένους τὸ ἀνθρώπινον (67).

Meursii et Lambecii nota.

(62) Ὁρνέων etc. Nemo non primo intuitu animadvertiset, post vocem δρνέων quædam deesse: incipit enim nova descriptio simulacri Jovis tenentis manu tria poma, veluti tres globos, ad significandum, Jovem, ut ait Ovidius *Metamorph.* lib. xv, « Argæces temperare æthereas et mundi regna trifirmis. » Supple igitur ex cod. Vat. et lege: « Αλλὰ καὶ πλάττουσιν αὐτὸν τρία μῆλα ἐν τῇ χειρὶ βαστάζειν. » διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσησιν. Κλίματα videuntur abusive appellare tres antiquis cognitis orbis partes, vel, ut Cicero loqui amat, tripartites orbis terrarum oras, » nempe Europam, Asiam atque Africam. Huc facit numinus Augusti imperatoris, in quo visuntur tres globi pyramidatum positi, quorum unius inscriptum est, Eua. alteri, Asi. tertio Ara. ad significandum omnes totius orbis nationes Romanæ nomini subjectas esse. Cæterum in alio quodam codice Vaticano legitur: Διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων, δηλοῖ ὡς τριπλαρές εἰς τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσησιν. LAMB.

(63) Υἱὸν Διὸς λέγοντος καὶ Μαῖας. In codice Vaticano legitur, καὶ Ρέας. Omnia autem quæ hoc loco de Mercurio narrantur, iisdem fere verbis existent in Joannis Lydi libro *De mensibus.* « Eἰδέ δὲ, inquit, οὐτὶς Διὸς καὶ Μαῖας τὸν Ἐρμῆνεβαι ἀλληγορικῶς οὐδέν· νοῦν μὲν εἶναι Διά, Μαῖαν δὲ τὴν Φρόνησιν· πάΐδα δὲ εἰς ἀμφοῖν Ἐρμῆν λόγιον αινιττέμενον, πάντων δὲ νεώτατον εἰρηνάτον, ἀτε δὴ μὴ γηράσκοντο; τοῦ δέος. Εἴτε μήν ὀώτατον πεποιηγατο τούτους τριπλαράντες πτεροῖς, νοῦν ὁέσυπτες καὶ τάχος λόγου διὰ τῆς τοιάδε τέλην; αἰνιττέμε-

νοι. Ο γοῦν ποιητῆς φρονιν, « Επει πτερόντα. Εἴτα δὲ καὶ τετραγώνῳ σχῆματι Ἑλλήνες ἀναπλάττουσι τούτον, τεκμήριον μέγιστον παρεγδύμενοι, λόγον εἶναι τούτον, καὶ λόγον ἀληθῆ, εἰτ. LAMB.

(64) Τοῦ κέρδους αἴτιον. Iohannes Lydius libro *De mensibus*, πάνχον δὲ Μαῖα τε καὶ Ἐρμῆ καὶ πραγματεύεται, δικτύνων τὰ τῶν κέρδων εἶναι. LAMB.

(65) Τοῦ κέρδους—τὸν Ἐρμῆν. Ἐμπόριος, pro ἐμπρικὸς, nullibi, quod sciām, lectum est: Ἐμπορος in ea significatione semel dunitakat apud Nonnum Panopolitam occurrit Paraphrasi in Joannem cap. II, vers. 15, ubi Ἐμπορον ἔδρην vocat τὴν τράπεζαν κολλυδιστικήν, hoc est, « mensam scenerioriam, » sūn « a tabernam trapezicam. » Non male igitur quis pro ἐμπόριον hic legendum censeret, Ἐμπορον. Sed mihi scendibundum videuntur τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι, καὶ τῶν ἐμπορῶν τὸν Ἐρμῆν. Ita Caesar lib. vi *De bello Gallico*: « Deum, » inquit, « Mercurium colunt; hunc in quæstus pecunia mercaturasque habere vim maximam ait bitruntur. » Et Phurnutus de Mercurio agens: « Εντεῦθεν, ait, τῶν ἐμπορῶν ἐπισ ἀτες ἔδοξεν εἶναι, καὶ ἐμπολαῖς, καὶ κερδῷς ἐπωνομάσθη. Apud Suidam legitur: Λέγουσι δὲ αὐτὸν (sc. τὸν Ἐρμῆν) καὶ τοῦ κέρδους; αἴτιον καὶ τῶν ἐμπορῶν ἐφορον. »

(66) Επιφέροντας δυναστείας. Vocem χρυσά περιπαταν anteua omissam ex cod. Vat. restituui. Eamdem quoque apud Suidam μονονο restituendam esse, vnde Ἐρμῆς, ubi iti. tem. deest.

(67) Ως τοῖς ὅπλοις ὑποτατομένους τὸ ἀριθμόν. Ille lectio præferenda est ei qui quæ apud Suidam habet, ὑποτατομένων τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ ἀγάλματος Εὐγνωμοσύνης.

Τὸ διγαλμα τῆς Εὐγνωμοσύνης τῇ δεξιᾷ χειρὶ σκῆπτρον κατέχει, ὡς ἀγχίστου οἰδητῆς τῆς Εὐγνωμοσύνης· τῇ δὲ ἀριστερῷ βιβλίον. διὰ τὸ τὸν εὐγνώμονα δέεσθαι ἀναμνήσεως, ἥτις διὰ βιβλίων γίνεται.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Πριάπου.

Τὸ διγαλμα τοῦ Πριάπου, τοῦ "Ὄφου περ" Αἰγυπτίοις καλουμένου, ἀνθρωπόμορφον ποιοῦσι, τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον, ὡσανεὶ παρὰ τὸ φραγῖναι τὴν ἔηράν καὶ τὴν θάλασσαν (68). Ἐν δὲ τῇ εὐνῷ ψυφῇ αἰδοῖον αὐτοῦ ἐντεταμένον, διὰ τὸν κρυπτὸν ἐν τῇ γῇ σπέρματα φανερὰ καθίστησιν. "Εἶτι δὲ καὶ πτερά· κατὰ μέσον δὲ τῶν πτερῶν δισκοειδεῖς κύκλους· τὰ μὲν πτερά, διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως, τοὺς δὲ κύκλους, διὰ τὴν τοῦ δίσκου περιφέρειαν. Ταῦταν γάρ είναι τῷ ἥλιῳ αὐτὸν δοξάζουσιν (69).

Περὶ ἀγάλματος τῆς Γῆς.

Τὴν γῆν λέγουσιν Ἐστίαν, καὶ πλάτους εἰν αὐτὴν γυναικα, τύμπανον βαστάζουσαν (70), ἐπειδὴ τοὺς ἀνέμους ἡ γῆ ὑφ' ἔαυτὴν συγκλείει.

Περὶ ἀγάλματος Ἑχοντος ἐπειδὴ κεφαλῆς κέρατα.

Τὸ δὲ διγαλμα τοῦ Σελεύκου (71) τοῦ δι' ἀνδρείαν διομασθέντος Νικάτορος, τοῦ δόντος τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀντιόχῳ Στρατονίκην τὴν ἔαυτον γυναικα, ἐρασθέντες αὐτῆς καὶ διὰ τὸν πρός αὐτὴν ἔρωτα ἀσθενήσαντες καὶ ἐπικρυπτομένω, γνωσθέντες δὲ ὑπὸ Ἐρασιστράτου τοῦ ιατροῦ. Φιστὶ δὲ συγόντα Σέλευκον Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι ταῦρον θυομένῳ ἀποδράντα, μόνον Σέλευκον περιγενέσθαι αὐτοῦ τῶν κεράτων κρατήσαντα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ περιτιθέασι κέρατα.

Περὶ Ἀτραβατικῶν.

"Ἐν ταῖς ἔορταῖς (72) καὶ τοῖς ἐπινικίοις, καὶ παρόντων πρέσβεων, ἐνεδύοντο χλαμύδας; ποκίλας ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφυρᾶς ἢ διλῶ; πως πολυτελεῖς, Σὲ δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ἔτραμπελίναις (73) τῷ χρώματι, διὰ ἐκάλουν ἀτραβατικάς (74) ἀπὸ τοῦ

Meursii et Lambecii notae.

(68) Ωσαρεὶ παρὰ τὸ φαρῷραι τὴν ἔηράν καὶ τὴν θάλασσαν. Ita Thiemistius in oratione ad Constantium, de sole loquens, "Ἡ δύναμις, inquit, ἀπαντάχοῦ καὶ αἱ ἀττίνες καὶ ἐν γῇ, καὶ ἐν θάλασσῃ, καὶ ἐν ἥξοεις, καὶ ἐν ἡπειρῷ, etc, hoc est, e Vis eius et radii universa pervadunt, terras, marias, insulas, continentem, etc. Corrigendus ergo Suidas voce Ηράπατος, ubi perperam legitur, ὡσανεὶ παρὰ αὐτοῦ φυνεῖσαν τὴν ἔηράν καὶ τὴν θάλασσαν, quod interpres vertit, . Eo quod ab eo tellus et mare sit monstratum. . Scribe ὡσανεὶ παρὰ τὸ φραγῖναι τὴν ἔηράν καὶ τὴν θάλασσαν, et verte, Eo quo l terra marique appareat. LAM.

(69) Ἐχει δὲ καὶ πτερά..... δοξάζουσιν. Ita restitui et supplevi hunc locum ex codice Vaticano. Antea legebatur: Ἐχει δὲ καὶ πτερά διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως. Τὸν δὲ κύκλον, τοῦ δίσκου περιφέρειαν. Ταῦτην γάρ είναι τῷ ἥλιῳ αὐτὸν δοξάζουσιν. Idem corrigit Suidam in v. Ηράπατος, uti auctore corrupte.

A *De simulacro Gratitudinis.*

Gratitudinis simulacrum dextera sceptrum tenet, quod ingenio sit candido. Sinistra vero librum, quod probus vir recordatione opus habeat, quæ librorum adminicula acquiritur.

De simulacro Priapi.

Simulacrum Priapi, quem Horum Aegyptii indigitant, forma humana singunt, dextra sceptrum tenens, eo quod terra, marique appareat: sinistra vero penem intendens, quod occultata in terra semina producat. Habet etiam alas, et in medio alarum circulos disco similes: illas quidem propter celeritatem ejus motus, hos vero ob rotunditatem corporis solaris. Eundem enim Priapum atque solem esse existimant.

De simulacro Terræ.

Terram vocant Vestam, eamque singunt mulierem, tympanum gestantem, quod terra ventos in se concludat.

27 De simulacro cornutū.

Simulacrum est Scleuci, qui propter fortitudinem cognominatus est Nicator, et filio suo Antiocho dedit propriam conjugem Stratonicen, amore illius captato et præ amore ægrotanti et dissimulanti morbum, quem Erasistratus medicus deprehendit. Cæterum tradunt Selenicum, cum Alexandro Macedoni sacrificanti taurus effugisset, bestiam cornibus prehensam solum tenuisse, eaque de causa capitii simulacri ejus cornua imponunt.

De Atrabaticis.

In festis et victoriis, et presentibus legatis, induent tunicas variegatas, auro et purpura vel alia re ornatas: in vulgaribus autem 28 conventibus xerampelino colore linctas, quas vocant Atrabaticas, aut quia nigrum appellant atrum, aut quoniam illis

D hæc verba exstant.

(70) Τὴν γῆν βαστάζουσαν. Ita ex cod. Val. festi. Perperam ante legebatur, γυναικα λέγουσι τὴν Ἐστίαν, καὶ πλάτουσιν αὐτὴν οἰσει τὴν γῆν, τύμπανον βαστάζουσαν.

(71) Τοῦ Σελεύκου. Suidas in Σελεύκος. MEURS.

(72) Ἐν ταῖς ἔορταῖς. Suidas in Ἀτραβατικά. MEURS.

(73) Ἐπραμπελίττας. Juvenal. sat. 6 : et xerampelinæ vestes donaverit ipsi. Ubi vetus scholiastes notat xerampelinæ vocari vestes ampelino colore linctas, qui inter coccinum et muricem medium est. LAMB.

(74) Ἀτραβατικά. Scili et quasi ἀτραβατικά vel ἀτραβατικά, quod colore atro linctæ essent. Sed rectius observat Salmasius ad Trebellium Pollio et Flavium Vopiscum Atrabaticus birros nomen accepisse ab Atrebais Gallie populis. LAMB.

una cum trabeis uti solent : nam vestes sumptuosæ A χρώματος· τὸ γὰρ μέλαν ἄτερον καλοῦσι. Ἡ δὲ μετὰ τραβέων ταύταις εἰώθασι χρῆσθαι· τραβέαι δὲ (75) λέγονται αἱ πολυτελεῖς χλαμύδες.

De Augusteone.

Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Gusteo seu foro cibario choreas ducebant in honorem imperatoris illius temporeis. Hunc igitur locum vulgus Augusteonem nominat. Ibidem Constantinus Magnus sibi suaque matri statuam posuit, quamque ob causam locum vocavit Augusteum seu Augustalem, cum antea Gusteum sive forum cibarium appellabatur.

De statuis in arcu cameræ fori.

In arcu cameræ fori collocaçæ erant duæ statuæ, Helenæ et Constantini, et in earum medio crux, cui inscriptum erat : « Unus sanctus, Dominus, Jesus Christus in gloria Dei Patris, amen. » Item visebantur ibi duæ angelorum statuæ alatae : erectæ autem fuerunt a præfecto fori.

De statua equestri in Augusteone, tenente crucem et globum.

Cum Justinianus templum Sanctæ Sophiæ exædificasset, repurgavit quoque aream ante ipsum sitam, quamque marmoribus exornavit, cum antea Gusteum sive forum cibarium esset; ideoque statuam suam equestrem ibi supra columnam erexit, quæ sinistra manu tenet globum, 29 cui crux superinfixa est, significans quod ob fidem in crucem universi terrarum orbis imperium adeptus sit. Globus nempe terram significat ob rotundam ejus figuram; fidem vero crux, quia Deus in carne illi fuit affixus. Dexteram manum versus Orientem extendit, Persarum seditionem innuens, cosque extensione et re-

Meursii et Lambecii note.

(75) *Traþsai δέ.* Illustrat hanc trahearum descriptionem Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 9. LAMB.

(76) Τῇ πέμπτῃ. Apud Suidam in Αὐγουστος est τῇ τε. MEURS.

(77) Præterorū Gousteelon leydmenon et paulo post v. 17 τὸ πρότερον οὖσαν Gousteelon. Utrobiique rescribo Αὐγουστος· οἱ δε γεωνάρχαι καὶ σεβστοφόροι ἔχοντες ἐν τῷ Αὐγουστείῳ οἷον ἐν τῷ ὁψοπάλῳ. Iterum alii in Ιουστινιανός ἐμπράρωσεν αὐτὴν, τὸ πρὸν οὖσαν Αὐγουστείον. Descriptio urbis CP: *Tetrapylum aureum unum, Augusteum, Capitolium, Monetam.* Tamen non temere damnem. Vide Glossarium nostrum in hac voce. MEURS. — Ante templum S. Sophiæ et palatum imperatoris forum erat, quod antiquitus vocabatur γουστείον sive ὁψοπάλιον, quia obscuria in eo vendebantur. Postquam vero Justinianus ædificato templo S. Sophiæ simul hoc forum purgavit et marmoreo stravit pavimento, pro γουστείον nominatum fuit αὐγουστείον, et vulgo αὐγουστεών, ut παλατίων pro παλάτιον. Hujus loci ξεφορτον scripsit Georgius Pachymerius [editam a Boivino not. ad Gregoram]. Pro ἐν τῷ Gousteip (v. 6) perperam antea legebatur ἐν τῷ αὐγουστεώνi. Item apud Suidam corrupte legitur ἐν τῷ αὐγουστείῳ. Hecte Joannes Lydus libro *De mensibus*, unde hec desumpta sunt, p. 126: ἐν τῷ γουστείῳ, inquit, οἷον τῷ ὁψοπάλῳ εἰς τιμὴν Τ. δερέιον οἱ σεβατοφ-

A χρώματος· τὸ γὰρ μέλαν ἄτερον καλοῦσι. Ἡ δὲ μετὰ τραβέων ταύταις εἰώθασι χρῆσθαι· τραβέαι δὲ (75) λέγονται αἱ πολυτελεῖς χλαμύδες.

Περὶ τοῦ Αὐγουστεῶνος.

Τῇ πέμπτῃ (76) τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἔχοντες οἱ δε γεωνάρχαι ἐν τῷ Γουστείῳ ήγουν τῷ ὁψοπάλιῳ, εἰς τιμὴν τοῦ βασιλεύοντος κατὰ τὸν καιρόν. Τὸν αὐτὸν οὖν τόπον οἱ ίδιωται Αὐγουστεῶνα καλοῦσιν. Ἐν φαντασίᾳ εἰσηγούνται οἱ μεγάλοι Κωνσταντίνου καὶ τῆς αὐτοῦ μητρός· διὸ καὶ ἐπωνύμασε τὸν τόπον Αὐγουστείον, πρότερον Γουστείον λεγόμενον (77) ήγουν δρόπολιον.

Περὶ στηλῶν τῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ τῆς καμάρας τοῦ φόρου.

Ἐν μὲν τῇ ἀψίδι (78) τῆς καμάρας τοῦ φόρου ισταντό δύο στήλαι: Ἐλένης καὶ Κωνσταντίνου, καὶ σταυρὸς μέσον αὐτῶν, γράφων (79) « Εἰς ἅγιος, εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, ἀμήν. » Οὐαὶων καὶ δύο ταχυδρόμων στήλαι πτερωταί (80) ἀνετέθησαν δὲ παρὰ τοῦ τὸν φόρον ἐπαρχοῦντος.

Περὶ τοῦ δὲ Αὐγουστεῶντος ἀρχιματος ἀφίκουν, κρατούντος σταυρὸν καὶ σφαιραρ.

Κτίσας δὲ Ιουστινιανὸν; (81) τὴν ἀγίαν Σοφίαν ἐκαθάρισε τὴν αὐλὴν, καὶ ἐμαρμάρωσεν αὐτὴν, τὸ πρότερον οὖσαν Γουστείον ήγουν ὁψοπάλιον. Διὸ ἐστησε τὴν ἑαυτοῦ στήλην ἐφιππὸν ἐπὶ κίονος. Καὶ τῇ μὲν ἀριστερῷ χειρὶ φέρει σφαιραν, ἐμπεπηγότος σταυροῦ ἐν αὐτῇ, ὡς διὰ τῆς εἰς τὸν σταυρὸν πίστεως τῆς γῆς πάσης ἐγκρατῆς γεγονός· σφαιρα μὲν γὰρ ἡ γῆ διὰ τὸ σφαιροειδές τοῦ αὐτῆς σχήματος, πίστις δὲ διὰ σταυρὸς διὰ τὸν αὐτῷ προσηλωθέντα ἐν τῇ σαρκὶ Θεόν. Τὴν δεξιὰν χειρα ἀνατεταμένην ἔχει κατὰ ἀνατολὰ;, στάσιν τὸν Περσῶν σημαῖνων, καὶ μὴ μεταβαλνει ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς

ροι ἔχοντες τοιοῦτον τόπον οἱ ίδιωται αὐγουστεῖων καλοῦσιν. LAMB.

(78) Εἳ μὲν τῇ ἀγίᾳ. Cedrenus: ἐν τῇ πρότερῃ ανατολὴν ἀψίδι τοῦ φόρου δέ μέγας ίδιωται Κωνσταντίνος μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχοντες σταυρόν. Vide etiam Suidam in Ἐλένη εἰς στήλη. MEURS.

(79) Γράφων. Pro ἐν φαντασίᾳ εἰσηγούνται apud Codinum hac significatione occurrit. LAMB.

(80) Ταχυδρόμων στήλαι πτερωταί. Procul dubio angelorum statuæ fuerunt, quibus ad exprimentam eorum celeritatem alas tribuit antiquitas. Ita Paulus Silentarius εὐπτέρυγας vocal in descriptione templi S. Sophiæ, v. 559.

Ηγ. μὲν ἐν πετρών τορατὸν ἔξεσται ἀρχαῖα. Refert autem historiae Miscellæ auctor I, 2 Constantiūm, cum in celo signum crucis exterritus admiraretur, sibi astare viduisse angelos dicentes, Ἐν τούτῳ νίκα. Ad conservandam igitur ejus rei memoriam non mirum est quod ait hoc loco Codinus, cruci, ad imitationem illius coelestis erectæ, angelorum simulacra apposita fuisse. Iluc facit quod memorat Anastasius Bibliothecarius, Constantiniūm magnū Basilicæ Constantiniane oblinisse quatuor angelos argenteos cruces tenentes. LAMB.

(81) Ο Ιουστινιανός. Suidas in Ιουστινιανός. Acciderunt autem h.ee anno 16 imperii ejus, teste Cedreno, MEURS.

τῆς, ἵνα τῆς ἀνατάσεως; καὶ ἀπώσεως (82) τῆς; Α pulsu manus provincias Romanas invadere vetans, his quasi verbis: « State Persæ, nec ulterius progredimini: neque enim conductet vobis. »

Περὶ τοῦ ἐν τῷ βορείῳ μέρει φόρου ἰσταμένου σταυροῦ.

“Οτι περὶ τὸ βόρειον μέρος; τοῦ φόρου (84) ἴσταται σταυρὸς, ὡς εἰδεν αὐτὸν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ χρυσέμπλαστον· καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς μέρεσι στρογγύλοις μῆλοις. Ἐνθεν καὶ αὐτὸς; καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθορῶνται χρυσέμβαφοι μέχρι τοῦ νῦν.

Περὶ τοῦ Σηρολόφου.

“Οτι τὸν Σηρόλοφον πρώην τινὲς θέξμα (85) ἔκάλουν· ἐν αὐτῷ γὰρ ἔστησαν κοχλίαι δεκαέξι καὶ Ἀρτέμιδος στήλη καὶ Σεβῆρου τοῦ κτίσαντος, καὶ θεομάτιον τρίπουν. Ἐνθα ἔθυσαζε πολλὰς θυσίας Σεβῆρος, καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν τῷ τέπω γεγόνασι. Καθ' ὃν κατέριν καὶ κόρη περθένος: ἐτύθη. Καὶ οἱ οἰς: ἦν ἀστρονομικὴ, τριάκοντα ἔξι χρόνους διαρκέσασα. Ὁ αὐτὸς δὲ Σηρόλοφος (86), καθὼς διάκρινδενος λόγος φησὶν, τὴν στήλην εἶχε τοῦ τε μικροῦ Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντίνιανοῦ, καὶ Μερκιανοῦ κάτωθεν τοῦ κίονος. Σέισμοῦ δὲ γενομένου πεπεκάνει: τὰς στήλας (87).

Περὶ τῶν δύο σταυρῶν ληστῶν, καὶ τοῦ βίκιον τοῦ ἔχοντος μύρον.

“Οτι κάτωθεν τοῦ κίονος τοῦ φόρου κεχωσμένοι εἰσὶν οὗτοι οἱ δύο σταυροὶ (88), καὶ βίκιον μύρου οὐ τὴλείψατο ὁ Χριστὸς, καὶ πολλὰ ἔτερα σημειοφορικά, τεθέντα μὲν παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, σθφαλισθήναται δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Περὶ τῆς γερύρας πέραν τοῦ ἀγίου Μάμαντος.

“Οτι εἰς τὸν ἄγιον Μάμαντα (89) πέραν ἰστατο

Meursii et Lambecii notæ.

(82) Errant qui pro ἀπώσεως legenorum censent ἀπτλώσεως· impossibile enim est unam et eamdem manum explicatam simul et complicatam fuisse. Sensus igitur hujus loci est, Justiniani statuam ita figuratam fuisse, ut dextra manu Orientem versus extenta Persas videretur ἀπωθεῖσθαι, hoc est repellere et in provincias Romanas invadentes a progressu arcere. Tali ἀπώσεις χειρός, etiam nos hodie que utimur, ubi importune supervenienti signum recessus damus. Ceterum pro τῆς χειρός, quod ex eod. Vat. restitui, perperain antea legebatur τῶν χειρῶν. Istud corrigendus est Suidas in v. Ιουστίνιανός. LAMB.

(83) Ροΐδιμὸν 3058 Band. Τὸν οὖν αὐτὸν Ιουστίνιανὸν λέγεται ἐπαρθῆντας τοῖς τοῦ Βελισαρίου εὐτυχίασιν. Οὗτος οὖν σταλεῖς κατά τῶν Περσῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τῆς ἀνατολῆς παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ πάντας κατατροπωτέμενος, καὶ Γελίμηρος χρήστησις ἀπέτελεν αὐτὸν εἰς Μαυρουσίαν, ἐκτὸς τῆς ρεσίταις ὑπὸ τοῦ Φαρᾶ. “Ος εἰς μεγάλην ἔνδειαν δρῶν γεγονώς δὲ τὸ μῆτραν τῷ τόπῳ τῆς Μαυρουσίας στίτον γεωργεῖσθαι, ἀλλ' ἐφύδην τὰς ὀλύρας στελεῖσθαι, ἔγραψε τῷ βασιλεῖ στεῖλαι αὐτῷ δρόντας καὶ σπόγγον καὶ κιθάραν. Ὁ δὲ ἐπιλαγεῖς ἐπὶ τούτοις ἤρετο τὸν ἐπιστολέα τίνος χάριν ταῦτά γε ἐπικήτει. Καὶ ἐξέπειν ὅτι δρόντος μὲν διὰ τὸ αὐτὸν ἐπισθυμεῖν τε καὶ φαγεῖν, σπόγγον διὰ τὸ λούειν τὸ ἄπαν αὐτοῦ σῶμα ὑπὸ τῶν δακρύων, τὴν δὲ κιθάραν διὰ τὸ παρρυμένεοθαί ἔσυτει τεῖς συμφορής. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐκ-

A pulsu manus provincias Romanas invadere vetans, his quasi verbis: « State Persæ, nec ulterius progredimini: neque enim conductet vobis. »

De cruce in septentrionali parte fori collocata.

In septentrionali parte fori collocata est crux, instar illius quam Constantinus in cœlo vidit, auro obducta habensque in apicibus rotunda mala. Ibidem filiorum ejus statuæ auræ usque in hodiernum diem conspiciuntur.

De Xerolopho.

B 30 Xerolophum quidem prius Theama vocabant. In illo enim sexdecim cochlear erant, et statua Diana et Severi conditoris, et theamatium tripes, Ibi Severus multa sacrificia fecit, codemque in loco multa oracula edita sunt; quo tempore etiam puerilla virgo illic immolata est, Fuit etiam thesis astronomica, quæ annos 36 duravit. In eodem Xerolopho, ut vulgo fama fertur, collocatæ erant statuae Theodosii junioris et Valentiniani et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu corruerunt.

De duabus crucibus latronum, et urceolo unguentario.

In inferiori parte columnae fori depositæ erant duæ crucis duorum latronum, qui una cum Christo crucifixi sunt; et urceolus vitreus unguenti, quo Christus inunctus fuit, et multa alia admiranda quæ a Constantino magno ibi collocata Theodosius Magnus, quo tutius asservarentur, inde abstulit.

De ponte, qui est ultra S. Mamantem.

Ultra S. Mamantem erat pons magnitudine æqualis

πλαγεῖς καὶ θαυμάσας ἔστειλε τούτῳ τὰ αἰτηθέντα. Διὰ ταῦτα οὖν Ιουστίνιανὸς ἐπαρθεὶς ἐφιππον θαυμάσας ἐπὶ κίονος. “Ος οὗτερον φθονήσας τῷ βηθέντι στρατηγικωτάτῳ Βελισαρίῳ ἐξέρυθε τούτου τοὺς δρθαλμούς, καὶ προσθάξει τούτον καθεσθήνει εἰς τὰ Λαύρου, καὶ ἐπιδύναι αὐτῷ σκύνος διερχομένους ὁδολόγον.

(84) *Περὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου.* Suidas in σταυρός. MEURS.

(85) Θάμα. Sensus est fuisse quosdam qui Xerolophum inter spectacula Cpoleos numerarent, seu D res præ cæteris in ea spectacula dignas. Iudicem corrigendus et interpretandus est Suidas in v. Επρόλοφος. LAMB.

(86) Επρόλοφος. Restituendum est per occasio nem Xerolophi nomen apud Diaconum in Leone: cecidit et titulus Arcadii, qui supra Xerolophi columnam stabat. Iludie male editur Xerophilus. MEURS.

(87) Πεπτωκόντας τὰς στήλας. Accidit id. 14 anno imperii Justiniani, teste Cedreno; qui tamen deinde tantum status cuiusdam ibi posite corruisse auctor est. MEURS.

(88) Οἱ δύο σταυροὶ. Suidas in Φόρος. Sed illic corrigere ὑπῆρχον δύο σταυροὺς. Hodie depravate editur δύο στρατηγοί. Manifestum mendum. MEURS.

(89) Εἰς τὸν ἄγιον Μάμαντα. Suidas in Μάμας. MEURS.

Chalcedonensi duodecim forniciis constans, infra quem magnus fluvius transibat, in primis mense Februario. Ibidein stabat draco æreus, eo quod quidam draconem in isto ponte habitare crederent, multæque virgines ibi immolatae sunt, et magna copia ovium, boum et volucrum. Nam quidam Basiliacus, qui a parte Numeriani Cæsar is stetit, loci amore captus ædes ibi **31** extrectas inhabitatavit et templum maximum Jovi excitavit, quod cum cæteris omnibus ædificiis Zeno secundo sui imperii anno evertit.

De S. Mena.

Cum ecclesia S. Menie in arce repurgaretur, magna ibi multitudo ossium gigantum in ampla quadam fossa reperta est, que Anastasius imperator cum summa admiratione conspicatus in palatium transponi curavit.

De statua eunuchi in Chelone.

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua ejusdam eunuchi posita fuit, in cuius pectori læc inscripta erant: « Quisque hoc signum loco moverit, laqueo pereat. » Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus arsit. Cum autem cognati ejus postularent ab imperatore, ut memorie illorum qui imperatori adversarentur, Platonii eunuchio statua poneretur, haudquaquam prohibuit. Cum vero templum S. martyris renovaretur, in Hippodromum statua illa translata est. Ædes autem ipsius eunuchi hodieque supersunt in Chelone.

De loco Cynegio.

In Cynegium olim violenta morte perempti projectebantur coquæ in loco statuæ quædam positaæ erant. Huc Theodorus anagnostes cum **32** Ilimerio chartulario prosector vidi statuam minime longam, sed valde latam. Me igitur, inquit Theodorus, eam admirante, dixit Ilimerius: « Quisnam Cynegium condidit? » Tum ego: « Maximinus condidit, Aristides vero dimensus est. » Quo dicto, protinus statua illa ex alto delapsa Ilimerium afflxit, ut exemplo mo-

Meursii et Lambecii notæ.

(90) « Ος δης τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καλσάρος. Si genuina est hæc lectio, vertendum videtur: qui sicut partium Numeriani Cæsar is. In cod. Vat. legitur δ; ἢ εἰς τὸν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καλσάρος, in Collectaneis anonymi δε εἰς τὸν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καλσάρος. Unde quidam probare conantur Basiliicum Numeriani Cæsar is filium fuisse; sed aquinus est credere Suidæ hunc locum esse decursum, quam dubioso atque unico ejus testimonio Basiliicum Numeriano Cæsari filium affingere. LAMB.

(91) Τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος. Suidas in Proxtoio. MEURS.

(92) Θεμάτια. Scribe δε μεταθετεῖς τὸ θεαμάτιον βρόχῳ παραδοθῆσαι, id est quisquis hoc signum loco moverit, laqueo pereat. Similiter corrigendus est Suidas v. Proxtoio. Similis huic inscriptio est incisa pectori statuae muliebris, in modum termini factæ, quæ hoc anno reperta est Rome in re-

A γέζυρα μεγάλη, ὅποια τῆς Χελικηδόνος, δώδεκα καμάρας ἔχουσα. Ποταμοῦ δὲ κατήρχετο παυμέγιης, καὶ μάλιστα τῷ Φεντρουαρίῳ μηνί. Ἔνθι καὶ δράκων ιστατο γαλκοῦς, διὰ τὸ λέγειν τινὸς δράκοντα οἰκεῖν τὴν γέφυραν. Διὸ καὶ πολλαὶ παρόντες ἐπύθησαν καὶ πλήθη προσάτων καὶ βοῶν καὶ δρηνῶν. Βασιλίσκος γάρ τις ἐρασθεὶς τοῦ τόπου, δεῖ ἦν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καλσάρος (90), κτίσας κατέκηρτεν ἐν αὐτῷ. Ἔνθα καὶ ναὸν τοῦ Διὸς ἤγειρε παμμεγίθη. Ταῦτα δὲ πάντα Ζήνων τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατέτρεψεν.

Περὶ τοῦ ἀγίου Μηνᾶ.

« Οτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Μηνᾶ, ἐν τῇ ἀκροπολεῖ, δρυγυμ εδρέθη, ὅτε ἱκαναρίζετο, καὶ διττὸν ἀνθρώπων γιγάντων εἰς πλήθος, & τινα θεατάμενος Ἀναστάτιος; διὰ διατάξεως εἰς τὸ παλάτιον κατέθετο τὰ διττὰ εἰς θαῦμα ἑκατοντα.

Περὶ στήλης εὐνούχου ἐν τῇ Χελώνῃ.

« Οτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος (91) Προκοπίου ἐν τῇ Χελώνῃ στήλῃ ισταται εὐνούχου τινὸς, ἢ ἐν τῷ στήλῃ ἐγράφη. « Ο μετατιθετεῖς θεμάτια (92) τῷ βρόχῳ παραδοθῆτω. » Ἡν δὲ τῇ στήλῃ Πλάτωνος κουδικουλαρίου, δεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Βασιλίσκου πυρίκαυστος γέγονεν. Οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἡτήσαντο τὸν βασιλέα, εἰς μημάρσυνον τοὺς ἀντειρουσι βασιλεῖ, στήλην θεῖναι τῷ εὐνούχῳ Πλάτωνι. Ό δὲ οὐκ ἐκάλυσεν. Ἔν δὲ τῷ ἀνακαίνεσθαι τὸν τοῦ ἀγίου μάρτυρος ναὸν μετεπέθη εἰς τὸ ιππεδρόμιον. Οἱ δὲ οἵκοι τοῦ κύτου

C εὐνούχου σώζονται: ἐν τῇ Χελώνῃ ἔως τῆς σήμερον.

Περὶ τοῦ τέκου τοῦ καλουμένου Κυρηνίου.

« Εν (93) τῷ Κυρηνίῳ τῷ πρῶτον ἐβρίποντο οἱ βιοθάνατοι (94). Ἡσαν δὲ τινες ἐκεῖσε στήλαι. Ἅπελθών δὲ θεόδωρος ὁ ἀναγνώστης μετὸν Ἰμερίου χαρτουλαρίου εἰδεν ἐκεῖσε στήλην μικρὸν τῷ μήκει καὶ πλατεῖαν πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, φησιν δὲ θεόδωρος, θαυμάζοντος, ἐφη δὲ Ἰμερίος καὶ αὐτὸς θαυμάζειν δοτει δὲ κτίσας τὸ κυνήγιον ἐστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος: « Μαξιμίνος δὲ κτίσας καὶ Ἀριστείδης δὲ καταμετρήσας, παρευθὺν πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ

D serit ultimus suorum moriatur, LAMB.

(93) Εγρ... πάντων. Έκ τῶν Ἰμερίου χαρτουλαρίου φάστος τῶν παρὰ Θεοδώρου, διε πασαγέγονεν τὸν τῷ Κυρηνίῳ θέας χάριν. Πολλὰς γάρ μηνιαὶ εμπλήθη περὶ τοῦ ἐρευνήσαις ἀκριῶς; περὶ ὧν παρεκάλεσα; καὶ φανερώσας τῇ σῇ ἀρετῇ, ὡς φιλόκαλο. Ἀπελθόντων τῶν ποτὲ ἐν τῷ Κυρηνίῳ σὺν Ἰμερίῳ τῷ περολεχθέντι ἐνδόξου χαρτουλαρίου, τὰς ἐκεῖσε Ιτερῆσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὑρομενοὶ μάλιστα στήλην μικρὸν τῷ μήκει καὶ πλατεῖαν πάνυ. Reg. 1027.

(94) Ερβίπτορον οἱ βιοθάνατοι. Suidas in κυνήγιον. Fiebat autem hec quoque in Pelagio. Zonaras Annal. 3: Καὶ δίψας εἰς τὰ Πελαγῖστα, έπειπτον οἱ πολέμοι καὶ κατάκριτοι. Fuerat autem fanum S. Pelagiae, sed Constantinus Copronymus demolitus sepulture damnatorum destinavit. Vide Cedrenum et ipsum quoque Zonaram Annal. 3, p. 90. MEURS.

έκεισος ὑψους καὶ χροῦσσαι τὸν Ἰμέριον (95) καὶ πρεπεῖται θεατῶσαι. Ἐμοῦ δὲ φοδηθέντος καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν φυγόντος καὶ καταγγέλλοντος τὸ πραχθὲν, οὐδεὶς μοι ἐπίστευσεν, ἵνας δὲ δρόκος αὐτὸν ἴδεβαίωσα (96). Οἱ οὖν οἰκεῖοι τοῦ τελευτῆσαντος καὶ οἱ φίλοι τοῦ βασιλέως σὺν ἔμοι ἐπορεύθησαν ἐν τῷ χωνῆτῃ, καὶ πρὸ τοῦ τὸ πτῶμα θάψειν τοῦ ἀνδρὸς τὸ πτῶμα τῆς στήλης ἴθασμάζον. Τιάνην δὲ τις φιλόσοφος φησὶν διτὶ εὑρεν ὅπε τούτου τοῦ ζωδίου ἐνδοξὸν ἀνδρα τεθνητόμενον· ὃν τὸ Φιλιππικὸν (97) δι βασιλέως πληρεφορηθεὶς ἐκάλευσε τὸ αὐτὸν ζωδίον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καταχωσθῆναι (98). Περὶ τῶν δύο στηλῶν Βηρίνης τῆς τοῦ μαγιστροῦ Λέοντος.

Δύο στῆλαι εἰσὶ τῆς Βηρίνης, μία μὲν νοτιωτέρα τελησίον τοῦ ἀγίου μάρτυρος Ἀγαθονίου, μετὰ τὴν ἁνδον τῶν ἔκεισος βασιλίδων, ἔτερα δὲ ἀντικρυς αὐτοῦ, πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Βαρδάρας. Καὶ (99) τῇ μὲν τοῦ ἀγίου Ἀγαθονίου γέγονε ζῶντος Δέοντος Μακέλη τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἡ δὲ τῆς ἀγίας Βαρδάρας μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, ἡνίκα Βασιλίσκον τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ἔστεψε, φυγόντος Ζήνωνος τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς (1).

Ἐνθημίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρακὸς στήλη (2) ἐν τῇ ἀγίᾳ Εὐθημίᾳ τῇ ὅπ' αὐτῆς κτισθεῖσῃ ἐπιτηδώθη.

Ἀρχαδίας τῆς γυναικὸς Ζήνωνος, τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ συνοικεσίᾳ, ἐν τοῖς πλησίον μέρεσι τῶν βάθρων (3) τῶν λεγομένων Τόπων, ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιστρατηγοῦ (4) μέρεσιν, εἰς Ἀρχαδίαν; ἐπιτηδώθη, ἵνα Ζήνων ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασιλίσκου, καὶ στρεψετον (5) τὸν τόπον ἐποίησε. Τῆς δὲ πρώτης αὐτοῦ

A rereretur. Me autem perterriti, et ad templum consu-
giente, et quod acciderat annuntianti, nemo id,
donec jurejurando confirmarem, credidit. Aliquot
igitur ex perempti cognatis et familiaribus impe-
ratoris mecum ad Cynegium abierunt, et antequam
Himerium prostratum animadverlissent, statuē ca-
sum admirati sunt. Cæterum Joannes quidam phi-
losopbus pridem se invenisse dixit, fore ut isto
signo præclarus quidam vir opprimetur. Quam-
obrem Philippicus imperator illud signum in eo-
dem loco terra obrui jussit.

De duabus statuis Verinæ, uxoris Leonis Magni.

B 33 Duæ sunt statuæ Verinæ, una austrum ver-
sus prope S. martyrem Agathonicum post ascensum
graduum, altera e regione, prope templum S. Bar-
baræ. Quæ ad S. Agathonicum est, superstite adhuc
Leone Macela ejus marito posita est: quæ prope
S. Barbaram, post ejus obitum, quando Basilicum
fratrem suum coronavit, Zenone genero fugato.

Euphemiae uxoris Justini Thracis statua posita
est in templo S. Euphemiae, quod ipsa condidit.

Arcadiæ secundæ uxoris Zenonis statuæ collo-
cata est prope gradus, qui vocantur Topi, in regione
Michaelis archangeli, in thermis Arcadianis. Ibi olim
Zeno judicium exercuit in eos qui Basilisci partes
C secuti fuerant, et locum illum fecit Secretum. Pri-
mas autem uxoris ejus Ariadnæ ipsiusque Zenonis

Meursii et Lambecii notæ.

(95) Δοῦραι τὸν Ἰμέριον. Verbū διδόναι: pro χροῦσιν, id est affigere seu ad terram prosternere, alias occurrit apud Codinum in libro *De aedificiis*. Τοῦ Δευτεράκου, inquit, ἔκειτο διερχόμενον ἐφ' ἔκπονον, χειμῶνος ὄντος, χρόσταλλον ἔπειταν καὶ ἔδω-
κεν αὐτὸν. In alio quondam codice totas hic locu-
rum pœnitentias ita legitur: Παρευθὺν πέπισχεν ἡ στήλη ἐκ τοῦ ἔκεισος ὑψους καὶ ἴθανάτως τὸν Ἰμέριον. LAMB.

(96) Ἐβεβαίωσα. Φοδηθέντος διὰ τὸ μὴ εἶναι έπει-
ρον ἔκειτο μόνους τοὺς ἡμιόνους ἥμῶν κατέχοντας, καὶ αὐτοὺς ἔβαι τῶν ἀναδαμῶν ὑπάρχοντας, δειλιά-
σας μὴ κανδυσάσθεν, σύρας τῷ δεξιῷ ποδὶ ἔνθα τοὺς καταδίκους, ῥίπταις ἐπεκέιρουν. Δειλιάσας δὲ, τὸ δχόδος ἐφῆσας ἐν τῷ στόματι τοῦ δχόθους ἀνεχώ-
ρησα, πρόσφυγος γενόμενος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἀγγέλων τὸ πραχθὲν ἐν ἀληθεῖαι οὐκ ἐπιστεύ-
μην, ἵνα εἰς δρόκον βεβαίωσιν ἀλεῖν μα, διὰ τὸ ποτε καὶ τούτο μόνον τηρῆσαι με τὸ κατόρθωμα. Reg. 1027.

(97) Φιλιππικὸς. Hic ille Philippicus, qui Justi-
niano occiso imperium invasit. Certe de Philippo
hic locus esse non potest, qui post Gordianum
regnavit anni sex. MEURS.

(98) Καταχωσθῆται. Οτι μὲν τὴν θελαν πρόνοιαν,
οὐτις εὐρίσκων τὸν Δημοσθένους συγγράμμασιν,
ὅπε τούτου τοῦ ζωδίου ἀποκτηθῆναι ἐνδοξὸν ἀνδρα.
Ος καὶ παρεύθυν τῷ βασιλεῖ Φιλιππικῷ πληρωφορη-
σας καλεύεται καταχωσαι τὸ αὐτὸν ζωδίον ἐν τῷ αὐτῷ
τόπῳ. Οἱ γέγονε διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι καταλύ-
σεως. Ταῦτα, φύλακα, μετὰ ἀληθείας ἔρευνων
εἴναι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, καὶ ταῖς ἀρχαῖς

στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσεχε θεω-
ρῶν. Reg. 1027.

(99) Βαρδάρας τοῦ Ἀρτοτυριανοῦ τόπου. Καὶ
coi. 3058.

(1) Reg. addit, Κράζοντος τοῦ πρασινοῦ μέρους,
εἰς Βηρίνης ὁρθοδόξου Ἐλένης πολλὰ τὰ έτη. Ην
γάρ ὁρθοδόξος πάντα.

(2) Στήλη. Ἐν τοῖς Ὁλυμπίου, πλησίον τῆς
ἀρχηγίας, ἥτις ἐκκλησία ὅπ' αὐτῆς ἐκτίσθη,
στήλη ἐν αναβάσει, μικρὰ πάντα, χρυσέμβιοφος ὑπάρ-
χουσα. Reg. addit: Εύδοξις γυναικὸς Ἀρχαδίου
μεγάλη πάντα, καὶ Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ
ετέρων δύο θυγατέρων αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυρατ.
Ἐτι τῆς αὐτῆς Εύδοξιας ἐν κίονι χαλκῆ, καὶ ἔτερα
ἐν τοῖς Αύγουσταιοις, δι' ἣν δὲ Χρυσόστομος ἀνε-
σκεύασθη.

(3) Βάθρα hic significat gradus seu tribunalia.
Τόποι vero cognominati est, quo tribunalia ista, quo-
rum hic mentio fit, et reliquæ dignoscuntur. Ver-
tendum ergo: prope gradus qui vocantur Topi, plenissime
narratur in libro *De aedificiis*. Corrigenda hinc Sui-
de versio v. στήλη. LAMB.

(4) Ἀρχιστρατηγος pro S. Michaelis aliquoties
occurrit in libro *De aedificiis*. Apud Suidam legitur
ἐν τῷ τοῦ ἀρχιστρατηγοῦ, quod idem valet atque
ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιστρατηγοῦ μέρεσιν. Interpres per-
petuum vertit: in praetoriorum domo. LAMB.

(5) Σέρπετον dicitur locus in quo judices conve-
niunt et causas audiunt. Harmenop. lib. iii, tit. 4:
Βεβαιούσθω ἡ πρᾶσις ἐπὶ σεχρέων. Latini juris
auxiliari secretarium vocant, ut passim videre est

status positæ sunt ad portam regiam doamus pumcu. Α γυναικες Ἀριάδνης κατ αὐτοῦ τοῦ Ζένους; ἐν τῷ πατέρᾳ Αἴτεα.

34. Paulo superius in eadem Chalee, prope am-
bulacrum palatii, erecta est statua inolyæ Pulcheriaræ,
Ibidem visuntur Zenonis et Ariadnes statua, et aliae
due pedestres supra columnam exiguum Secundi phi-
losophi diptichis ornatae. Ex adverse autem arcu
ejusdem Chalæ spectantur capita duo Gorgonum,
facie muliebri, dimidiata et auro obducta. Ex templo
Dianæ Ephesiæ octo statuae allatae fuerunt, quarum
quatuor in regione Tauri in palatio antiquo collo-
cate sunt, Constantini et Juliani et uxoris libero-
rumque ejus et Galli : reliqua quatuor positæ sunt
in sinistra parte Chalæ ; ubi et crux a Justiniano
posita cernitur, et statua inaurata Belisarii, et Ti-
berii Thracis et Justiani et cognatorum ejus statua
septem, aliæ ex aere, aliæ ex marmore facies. Due
etiam illi equi, qui supra Gorgonum capita in ante-
dicto arcu stant, ab Justiniano S. Sophiæ conditores
ex Diana Ephesiæ templo illuc translati sunt. In
eodem loco Maximiani statua **35** posita est. Conspi-
cuntur ibidem statuae totius familie Theodosii ma-
gni et Mauricii, et uxoris liberorumque ejus.

Τευστινιανού τοῦ κτίσαντος τὴν ἀγέλην Σοφίαν. Καὶ ἐσῆλωσεν αὐτὰ δὲ τὸ μὴ ἀντιζηλεῖν ταῖς ἴστουσι· Οὐδόντας καὶ τὸν σταυρὸν δὲ τὸ ἄδραστον. Καὶ Μαξιμίλινον επῆλη τὸν αὐτῷ ἵσταται βαρυτάτῃ, ἐνθα νῦν καὶ τὸ γένος ἀπὸ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ὑπάρχει. Καὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ τῆς γυναικεῖς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων ἴστανται.

In fornici miliarii statuæ sunt Constantini magni et Helenæ. Ibidem quoque conspicitur crux, quam illi orienti obtendunt. Medium vero crucem ambiebat catena clausa atque magice consecrata, In qua fortuna urbis credebatur consistere, ut scilicet, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset futura et at ab hostium incur-

Meupsii et Lambecii nota.

in codice Theodosiano et Justinianeo. Puto Graecos recentiores cęxpatov pro secretarium dixisse, ut pliūt pro miliarium. In codice Bavareico pro cęxpato per persam scriptum fuit cęxpato. LAM.

(6) Græci βασιλικὰ πύλας vocant portas majores, ut hoc loco Codinus, et p. 143, v. 8 : Ἐδραι δέ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν μέχρι τοῦ ἄμβωνος. Εἰταρι Latinis regias nuncupant, ut testatur inscriptione antiqua quae exstat in descripti. Romæ Subterr. p. 107. Et Anastasius Bibl. in Vita Coronis : ad custodientes, inquit, regias Basilicæ clausas observabani. LINN.

(7) In cod. Bavar. pro Ἰουλίανοῦ Ἰουλίανῆς, quam lectionem etiam in uno cod. Val. Sed quemadmodum est ista Julianus? Si certo constaret Mineretur in primis Constantini magni uxorem,Juliae praeponere habuisse, scribendum censeverem: Ἰουλίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Cum vero hoc nomen satis probatum sit, transpositis verbis huic locum ita legendum existimabo: Κωνσταντίνου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν οἰών αὐτοῦ καὶ Γάλλου καὶ Ἰουλίανοῦ. LAMM.

(8) Καὶ Τίβεριον καὶ τὸν χυρτοειδῶν. Hic locus ita emendandus ex Collectaneis anonymi : καὶ Τίβεριον τὸν χυρτοειδῶν θρόκος, καὶ λουτρὸν τοῦ πρώτου λεπτοειδῆ. Id est, et alia Tiberii Thracia iuxta et Justinii primi forma inacutae. Adjectum λεπτοειδῆ respondet paulo praecedenti.

“Οτις ἐν τῇ Χαλκῇ πλησίου μνωθεν Πουληρίας

τῆς ἀκούσιμου, ὡς πρὸς τὸν περίπατον τοῦ παλαιοῦ,
ἀνηγγέρθη στήλη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ὁ Ση-
νανοῦ καὶ ἡ Ἀριδάνη ἴστανται. Καὶ ἵερα: δύο στήλαι
πεζαῖ τὴν κλίνοντα βραχῖον ἴστανται, Σεκούνδου φιλο-
σόφου ἐλεγεῖται ἔχουσαι. Ἀντικρὺς δὲ τῆς χαλκῆς
ἀψίδος γοργονοιδεῖς κιραλεῖς ἤμεσαι δύο, αἵτινες
εἰς χρυσέμβαροι γυναικεῖαι. Ἡ θύθησαν δὲ καὶ ἀπὸ
Ἐρέσου ἐκ τοῦ νεαροῦ τῆς· Ἀρτέμιδος στήλαι ὅστε·
καὶ αἱ μὲν τέσσαρες ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσιν ἐν
τοῖς παλαιοῖς παλατίοις προετάγησαν στήλαι, Κων-
σταντίνου καὶ Τουλιποῦ (7) καὶ τῆς γυναικῶς αὐτοῦ
καὶ τῶν αἰώνιων αὐτοῦ καὶ Γάλλου, αἱ δὲ τέσσαρες ἐν
τῷ τῆς Χαλκῆς εδωνύμῳ μέρει. Ἔνδε καὶ στενρὸς
ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ ἐποπήγαι καὶ στήλῃ χρυσέμβαρης
Βελισαρίου καὶ Τιβερίου καὶ τοῦ κουρτεσιδοῦς (8)
Θρᾳκὸς καὶ Τουστινιανοῦ. Ὁ πρώτος λεπταιδῆς.
Καὶ τῶν αυγγενῶν αὐτοῦ στήλαι ἑπτά, αἱ μὲν ἀπὸ
μερμάρων, αἱ δὲ χαλκαῖ. Καὶ δύο ἵπποι, αἱ ἐπάνω
τῶν γαργονοιδῶν ἴσταμεναι ἐν τῇ ἀψίδι· καὶ οὗτοι
ἐκ τῆς· Ἀρτέμιδος ναοῦ ἀπὸ Ἐρέσου ἡθύθησαν ὑπὸ
στήλωσεν αὕτη διὰ τὸ μὴ ἀντιξῆλεν ταῖς ἵπποις.
Ιαξιμίνου στήλῃ τὸν αὐτῷ ἴσταται βαρυτάτη, ἐνθα
. Καὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ

“Ἐν δὲ τῇ καμάρᾳ τοῦ μιλίου στήλαι: τοῦ μεγάλου
Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης εἰστοῦ. Ἐνθα καὶ στενρὸς
ὅρδας πρὸς ἀνατολὴν βισταζόμενος ὑπὸ αὐτῶν.
Μέσον δὲ τοῦ σταυροῦ ἡ τύχη τῆς; πολεως, κατήνιον
χλειδόμενον καὶ ἐστοιχειωμένον (9), τοῦ παντὸς
εἴδους ἀναλλοπῆ εἶναι καὶ νίκην πάσαν τῶν ἐθνῶν
ἐπιφέρειν, τοῦ μηδέτι ἰσχύειν προετεγγίσει ἡ προ-

abecii ποτε.

substantivo στήλῃ. *Justinus* is primus est, qui sibi cognominauit *Thirax*. *Lambr.*

(9) Ἐστοιχειωμένον hoc loco idem vides quod
ceteris scripturis, hoc est magice consecratum: ita
στοιχιωδὴ τῆς πόλεως φυλακτήρια vocat *Nicetas*
Choniates status et *imagines* consecratae, querunt
virtutem urbis crederebatur conservari incolumente.
Hujusmodi autem status confidere et consecrare
ipsem *Codinus* p. 55 v. 2 ἀγράμματα στοιχεiōn
appellat. Dicit igitur *Codinus* hoc loco medium
crucem, quam *Constantinus* et *Helena* manibus
gestabant, ambiisse catenam clausam et magico
consecratam, in qua fatum seu fortuna urbis cre-
deretur consistere, ita ut, quo usque illa catena in-
tegrae et obscurata maneret, urbs omnium genitum
victrix esset et ab hostiis imperio libera. De ejus-
modi consecrationibus magicis, quae ad regnum
et urbium conservationem vel ad hostium incar-
naciones prohibendas antiquissimas adhibebantur, pro-
lixe agit *Salmasius* ad Fl. *Vopiscum*. Quare non
misisti ubicum adscribam locum ex *Augustini de Civ.*
Dei 5, 26, quem observavi basic rei illustrandæ
servire posse. Verba *Augustini* sunt haec: *Victor*
autem (Iudeocius contra Eugenium Iyranum)
sicne crediderat et practicerat, *Iovis* *simeleacra*,
quae adversus eum fuerant necio quibus ritibus relut
consecrata et in Alpibus constituta, depositum. *Lambr.*

ψαῦσαι, ἀλλὰ πόρφω ἀπέχεσθαι καὶ ὑπονοστεῖν ὁ; Α σιονίbus libera. Clavis autem catena sub basibus ἡττωμένους. Ή δὲ κλεῖς τοῦ κατηνίου (10) κατέχωσθε εἰς τὰς βάσεις τῶν κιόνων.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μιλίῳ στῆλαι ἴστανται τρεῖς, Σοφίας τῆς γυναικὸς Ιουστίνου τοῦ Θρακὸς (11), καὶ Ἀραβίας (12) τῆς θυγατρὸς; αὐτοῦ, καὶ Ἐλένης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ.

Ο λεγόμενος Πιττάκης ἡ στήλη ἐστὶ τοῦ μεγάλου Λίστου τοῦ Μαχέλου, ἦν ἀνήγειρεν Εὐφημία ἡ πούτου γνησίᾳ ἀδελφή, διότι οἶκος ἦν αὐτῆς ἔκεισε, καὶ ἐκάστη ἑδομάδι εἰς αὐτὴν ἀπήρχετο ὁ βασιλεὺς; Λίστος διὸ τὸ εἶναι αὐτὴν σύγρονα καὶ παρθένον. Καὶ πάντες οἱ ἀδειούμενοι, εἴτε πολῖται εἴτε θεματικοί (13), ή καὶ ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης, ἔκεισε εἰς τὰς βαθυτάδας τοῦ κίονος ἐτίθουν τὰ πιττάκια (14) αὐτῶν, φυλασσόντων αὐτὰς ἔκεισε τῶν ταξιερῶν. Καὶ ὅπεραν ἤρχετο ὁ βασιλεὺς, ἑδίδοντο αὐτῷ, καὶ παρευθύνοντες ἐλάμβανεν ἔκεισε ἐκκεστος τὴν λύσιν αὐτοῦ. Ὄτε δὲ ἦν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ πατατίῳ, καθ' ἐκάστην πρωταν ἐπεμπεὶς ἑδομάριον τινα, καὶ ἀνελαμβάνετο ἀπὸ τῶν ταξιερῶν τὰ ριπέμενα δεητικὰ πιττάκια (15), καὶ ἑδίδουν καθ' ἐκάστην ὁ βασιλεὺς τὰς λύσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν δὴ τῶν πιττάκιων ταῖς ἑδομάριοις ἡ κοιτωνίας αὐτῷ, καὶ ἀπῆγαγον πρὸς τὴν αὐλὴν τοῦ Ηιττάκου, καὶ ἑδίδουν τοῖς φυλάσσουσι, κάκενοι τοῖς δεομένοις. Διὸ καὶ οἱ μέλλοντες διοικεῖσθαι ταχέως ἐπέρας ἐτίθουν τὰς δεήσεις, καὶ τῇ ἐπαντίοντος ἐλάμβανον τὸ πέρας. Ἐκ τούτου ἐκλήθη ὁ τόπος; τὰ Πιττάκια.

Ἐν τῷ τριβουναλίῳ τοῦ παλατίου Εὐδοκίας τῆς γυναικὸς Θεοδοσίου καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοδοσίου Μαρκιανοῦ τε καὶ Κωνσταντίνου στῆλαι ἴστησαν. Ἔνθα καὶ δργήσεις τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν ἔγινοντο ἥνω; Ἡρακλείου.

Ο δὲ Ζεύξιππος τὸ λουτρὸν ὑπὸ Σευήρου κατεσκεύασθη, καὶ ἐστοιχεώθη μετὰ κανδήλας ἀπέκειθαι δελνήσῃ, τὸ δὲ ὄβωρ ζέειν σφρόνως, καὶ τὸν ἀέρα τοῦ λουτροῦ. Ἀλόγιστοι (16) δέ τινες ἐλθόντες τοῦτο κατέστρεψαν. Ο τῆς ζημιας!

Η στήλη ἡ ιεραμένη ἐν τῷ ἀρραβωνίῳ Φωκᾶ τοῦ στρατιώτου ἐστὶ, καὶ ἐν τῷ ἑδδημῷ ἐτεῖ τῆς αὐτοῦ βασιλείας περὶ τὸ τέλος σκουδάζων ἀναγαγεῖν αὐτὴν ἐν τῷ κτισθέντι κίονι, καὶ μετὰ τὸ ἀναγαγεῖν αὐτὴν περιελθούσων ἡμερῶν δεκαοκτὼ Συμεὼν (17) ὁ δοιος.

Meursii et Lambecii notæ.

(10) Κατηνία et κατηνίον Græcis recentioribus ca- senam significant. LAMB.

(11) Ιουστίνου τοῦ Θρακὸς. Scribe Ιουστίνου τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν. Omnibus scriptoribus historiæ CP constat Justini Thracis uxoris Euphemiam nominatam fuisse, Justini vero europaletam Sophiam. Corrigendum etiam Suidas v. μίλιον, ubi legitur Σοφίας τῆς γυναικὸς Ιουστίνιανοῦ: scribendum Ιουστίνου, scilicet europaletæ, vel ut loqui amal anonymus in Collectaneis, τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ιουστίνιανον. LAMB.

(12) Ἀραβίας. Fuit hæc Arabia Justini junioris et Sophiæ filia: Helena vero alia fuit Baduarii Europaletæ et Arabiæ, neptis Justini junioris. LAMB.

(13) Θεματικοί. Hoc est ἐπαρχεῖται seu provinciales. LAMB.

(14) Πιττάκια hoc loco libellos supplices significant. LAMB.

(15) Πιττάκια δεητικὰ sunt libelli supplices: paulo inferius vocantur δεήσεις, et hi qui supplicant seu libellos supplices offerunt oī δεόμενοι. LAMB.

(16) Αλογίστον vocat Codinus vel qui omnino Christianæ fidei adversantur, vel qui Christianos quidem se profanterunt, sed non catholicos. Ita alias hoc libro Leonem Isaurum iconomachum ἀλόγιστον nuncupat. LAMB.

(17) Ο Συμεών. Quisnam est hic Symeon quem Codinus tempore Phœcœ tyranni vixisse ait? Scilicet

In eodem milliario positæ sunt statuæ Sophie uxoris Justinii Thracis et Arabiæ filiæ ejus et Helenæ consobrinæ ejus.

Statuam magni Leonis Macelæ, nuncupatam Pittacen, erexit Euphemia germana ejus soror, quia ibi domum haberet: solebat autem imperator singulis septimanis eam invisiere, quoniam prudens aliquid erat et perpetuam servabat virginitatem. Quotquot igitur ab aliis injuria affecti erant, vel ci-
ves vel provinciales vel ex quacunque alia orbis parte, libellos suos gradibus ejus columnæ imponebant, asservantibus 36 illos ei rei destinatis ministris, a quibus postea imperatori istuc venienti offerebant; et accipiebat ibi ex tempore quilibet sententiam suam. Quando autem in palatio commorabatur imperator, quotidie primo mane ablegabat aliquem ex cubiculariis ad recipiendos a predictis ministris oblatos libellos supplices, ad quos ipse statim respondebat, et responsiones per hebdomadarios seu cubicularios remittebat ad columnam Pittacii custodibus restituendas, qui illas porro suam cuique supplicantum reddebat. Quare qui cito sibi satisficeri cupiebant, vespera illic deponebant posulationes suas, et postridie primi responsum accipiebant. Illic locus Pittacia dictus.

C

In tribunali palatii statuæ collocatae erant Eudociae uxoris Theodosii et ipsius Theodosii et Marciani et Constantini. Ibidem solemnes liebant saltationes duarum popularium factionum usque ad Hieracium.

Thermæ Zeuxippi a Severo conditæ sunt, et arte quadam ita parate ut candolis vitreis succenderentur. Aqua autem ferventissime bulliens ærem quoque balnei calfaciebat. Quod postea stolidi quidam mortales sustulerunt.

Statua in atrium orientario posita Phœcœ tyranni est, quam ille septimo anno sui imperii supra columnam erigi curavit, octodecim 37 ante diebus quam imperio dejiceretur. Vivebat iunc temporis S. Symeon. κατηνέχη τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Tots δὲ ἦν ὁ

Idem Phoras templum S. Phocæ exstruxit in Miliō, sed absque concameratione; ubi usque nunc mutatio erat equorum cursus publici, eoque in loco nervos equorum incidit. Exinde autem, quoniam ibi olim mutatio erat terrestris, mutatis egnis usque ad portam Auream perrexit. Postquam vero in urbem reversus et imperio potitus est, erexit ibi duos equos enervatos et aras quadratas lapideas, prope templum S. Phocæ a se conditum, et locum nominavit Diippium. Ibidem quoque collocavit quatuor imagines Constantini et Helenæ, ex aureis, crustis vermiculatas. Cæterum Heraclius ubi in urbem venit et imperium suscepit, ornavit illam ecclesiam tecto que operuit, et commutato nomine sancto apo-

Meursii et Lambecii notæ.

equidem suisse quos Symeones stylitas, quorum primus temporibus imperatorum Marciani et Leonis Macelli floruit, ut reserunt Cedrenus, Suidas et complures alii scriptores: secundus circa annum duodecimum Mauricij imperatoris vitam finivit, ut testantur Evagrius 4, 22, et Nicephorus Callistus 18, 24. Sed enim ultius ante Phocæ imperium vixerit, nihil ad rem præsentem faciunt. In cod. Val. pro d. Symeonis legitur δὲ Συκεώτης ὁ ὄστιος, vel quod idem valet, τέτε δὲ ἡνὸς Θεόδωρος ὁ Συκεώτης. Ita vero emendandum esse hunc locum patet ex anonymi Collectaneis chronicis, unde quidquid hoc loco Codinus narrat de statua Phocæ et S. Theodorou Syncota desumptum est. 'Η στήλη, inquit, ἡ διποθεν τῆς μαγανύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ἡλικοῦ μετεώρου, Φωκᾶ ἔστιν. Καθ' ἡνὸν τῷ ἐδδόμῳ ἔτει τῆς βισιείας αὐτοῦ σπουδὴν πολλὴν περὶ τοῦ ἀνελέντος πεδεῖσατο. Μοναχὸς δέ τις ἐκ τῆς τοῦ δοσοῦ Θεοδώρου τοῦ λεγομένου Συκεώτου μονῆς, κατὰ ταῦτα γάρ καὶ δι μακάριος Θεόδωρος ἡνὸς τῆς μέρας τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ εἰ. Ceterum cognomen Syncotus S. Thedorus accipit a loco quodam Galatia nuncupato Syncotus, unde oriundus sicut, ut testatur Menologium Graecorum die 22 Aprilis: 'Ο δοσος Θεοδωρος ὁ Συκεώτης ὥρμητο ἐπὶ τῆς τῶν Γαλατῶν χώρας ἐκ χωροῦ λεγομένου Συκεοῦ, κατὰ τοὺς χρόνους γεννηθεὶς Πουστινιανοῦ τοῦ πάλαι. Ibidem de eo hic versus legitur: Εἰχάδι δευτερή Συκεώτην τύμβος ἔκρυψεν. Ubi nota eum omisso nomine Theodori simpliciter vocari Συκεώτην; ad euodem enim modum hoc quoque loco apud Codinum scriptam suisso et scribendum esse credo. Tote δὲ ἡνὸς Συκεώτης διστος. LAMB.

(18) Κούντουροι et κούνταρα hic significant equos cursus publici, ut etiam in utro 17 libri 67 Elog. Basileion, qui ita conceptus est: Περὶ τοῦ δημοσίου δρόμου καὶ τῶν τοι; κούντουροι χρωμένων. In cod. Val. pro κούντουρων legitur κουρσώρων. Κουρσώρες autem Graecis recentioribus vocantur nuntii: videtur ergo ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουρσώρων exponenda esse statio, ubi cursores seu nuntii equos mutantabant. Non equidem hoc absurdum est, sed tamen magis mihi placet ut pro τῶν κουρσώρων scribatur τῶν κορσώρων, scilicet ἵππων vel ζώων. Ταποι κουρσώροι seu equi cursoris dicuntur equi publico cursui destinati. In cod. Theod. appellatur equi cursoriales, et apud Graecos juris auctores ζῶα ἔργα μηχανα. Cursorii autem simpliciter hic dicuntur pro cursoriis equis, ut apud Sidonium ep. 5 l. i cursoria pro nave cursoria seu cursui publico maritimum destinata: Ticii, inquit, cursoriam (sic navigio nomine) ascendit. LAMB. — Ἡτζοκόλησε τὰ κούνταρα. Sensus hujus loci, quantum conjectura assenti possum, is est, Phocam tyrannum quam necio ob causam CP profugisse, et, ut iis qui cum insequebantur fugientem elaberetur, equis cursu-

‘Ο αὐτὸς δὲ Φωκᾶς ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ ἄγιου Φωκᾶ ἐν τῷ Μιλίῳ, μήπω δρορώσας αὐτὸν. Ἐκεῖσε δὲ ἡνὸς τότε ἡ ἀλλαγὴ τῶν κούντουρων (18), καθ' ὃν τόπον ἡτζοκόλησε τὰ κούντουρα καὶ ἐκ τῶν ἔκτισε. Έτι διχρημάτιζε πρότερον ἀλλαγὴ χερσαῖα (19), τῇλαξε μέχρι τῆς Χρυσείας πύλης. Μετὰ τὸ ἀνελέντον καὶ βασιλεύσας ἔστησε διοίκησις κούντουρους ἡτζοκόλημένους, καὶ βαμών λιθίνους τετραδισίους σύνεγγυς τοῦ ναοῦ τοῦ ἄγιου Φωκᾶ, ὃν αὐτὸς ἀνήγειρε, Διίπτιον (20) αὐτὸν διονύσας τὸν τόπον. Ἐκεῖσε γάρ καὶ εἰκόνας τέσσαρας μετὰ φηγίδων χρυσῶν Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης ἰστόρησεν. Οὐ δὲ Ἡράκλειος ἐλθὼν καὶ κρατήσας ἐτίμησε (21) τὸν ναὸν, σκεπάσας αὐτὸν

rii seu publico cursui destinatis nervos incidisse, posteaque in urbem rediisse imperioque potitum ad perpetuam ejus rei memoriam erexisse duas equorum statuas, quibus nervi curiales incisi essent, et locum ab iis denominasse Διίπτιον. Sed vereor ne suo more Codinus Phocam tyrannum confundat cum Barda Phoca, Nicephori Phocæ imperatoris nepote, cuius exsiliū et affectatio imperii quadammodo quasi umbra sunt huius fabulæ de Phocæ tyrranni fuga et adeptione imperii. Cæterum quod ait Codinus Phocam nervos equorum incidisse, ne usui essent illis qui ipsum insequebantur, ejus rei exemplum extat apud Zonaram in vita Justiniani Ribnitini secundum imperantem: Εἴτα τοὺς ἴππους πάντας νευροκοπήσαντες, ἵνα μὴ τούτους λάδοισιν οἱ πολέμοι, τοῖς τοῦ στόλου σπάρεσιν ἐμβεηκότες ἐπανῆλθον εἰς τὸ Βυζάντιον σὺν αἰσχύνῃ πολλῇ. Idem aī eumdem modum refert Cedrenus. Notandum vero apud utrumque eorum νευροκοπεῖτε idem significare atque apud Codinum ἀντζοκόπειν. Nam ἀντζα vel ἀντζα vel ἀντζα recentioribus Graecis dicitur pars exterior cruris tunica vel nervosa, ut testatur Eustachius ad Iliad. π. p. 106: Ἐνδε δρα, inquit, δτι μνὸν ἡ γαστροκομία δοτεῖν, ἢν ἡ τῶν πολλῶν γλώσσα διτζαῖ φησι συγκειμένη ἐπ νεύρου πολλῶν καὶ συνεστραμμένων σαρκῶν. Viderendus idem ad Iliad. ψ. p. 1326. LAMB. — Κόντουρα, δτε καὶ μαγκλασίοις ἐπιφθη παρὰ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως, τολμήσαντος τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ ἐν τῷ κάντορῳ αὐτοῦ προσθῆσαι τὸ πιττάκιον, δπερ ἀπὸ Λογγιβαρδίας ἐλθὼν ξφερε, τοῦ στρατοῦ ἐκεῖσθεν ἀποστέλλαντος τούτους διὰ τῶν δόραν αὐτῶν. Καὶ ἐγκαλέσας ἐν ἡμέρᾳ Ιπποδρομίου, δτι οὗτος εὑρὼν δδειαν καὶ ἀναλαδμένος τὰ κούντουρα ὑπέχωρησε. Τὰ δὲ καταλειφθέντα ἀντζισας κατηλθεν ἔως Λογγιβαρδίαν, ἔτι τὰς πληγὰς ἔχων· δτι τούτο γάρ πρωτιμῆσι εἰς τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ στρατοῦ. Μετὰ οὐν τὸ εοδ. 3058 sp. Bandurium.

(19) Ἀλλαγὴ χερσαῖα verti mitionem cursus publici terrestrem. His autem Codini verbis confirmatur, quod pridem ad ista Sidonii verba, Ticii cursoriam ascendi, observavit Jacobus Sirmoundus, cursum publicum non tantum per terras equis vehiculisque, sed etiam navi per marias fluviosque distribuit peragi solitum fuisse. Pro duplice enim hoc modo cursus publici duplex etiam fuere mutationes seu stationes, nempe terrestres et maritimæ. LAMB.

(20) Mibi dubium non est quin pro Διίπτῳ (quod antea legebatur) utrobique apud Codinum scribendum sit Διίπτον: dicit enim in præcedentibus hunc locum ita denominatum suisso a statuis duorum equorum, quas Phocas ibi erexerat. Bis etiam ut Diippium mentio apud Zonaram in vita Constantini Copronymi. LAMB.

(21) Κρατήσας καὶ τὸν Φωκᾶν τιμωρήσας, καὶ καύσας ἐν τῇ τε Βοῇ, ἀγορᾷ ετίμησε 3058.

καὶ μετονομάσας εἰς τὸν ἄγιον ἀποτόλου καὶ οὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου δνομα τοῦ Θεολόγου.

Τὰ δὲ Λαύσου οίκος ἦν Λαύσου πατρικέου καὶ πραιποσίου, διστοιχίας πελλάς καὶ δύξεως διήνυσεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ἐκδεμησε δὲ αὐτὸν διὰ ποικιλῶν καὶ πολυτελῶν μικρῶν κιόνων καὶ μαρμάρων. Οὕτος δὲ δοίκος ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (22) ὑπῆρχεν. Ἐν φ' καὶ ἀετοῖ λθίνοι καὶ φιάλαι καὶ βαθμοὶ καὶ βωμοὶ τετράγωνοι εἰς διακίσμησιν τῆς πλεων; Ιστανται μέχρι τῆς σήμερον.

Πλητσίον δὲ τῆς ἀψίδος τοῦ μιλίου στήλη ιστεν Εφιππος Τραϊανού, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐφιππος στήλη Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἀρκαδίου δὲ τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου, καὶ Ἀδριανοῦ, πλησίον τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἀμφότεροι (23) ἐφιπποι (24) ιστανται, ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσι πλησίον τοῦ κιόνος κάτωθεν.

Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίππῳ (25) λοιπρῷ ισταμένη στήλη ἐκ χρωμάτων Φιλιππικοῦ ἔστι τοῦ πραστάτου.

Περὶ τῆς βασιλικῆς Κίνστεργης.

Ἡ λεγομένη (26) βασιλικὴ Κίνστερνα (27) ἐκτίσθη διὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἡ δὲ καθεζομένη ἐπὶ τοῦ διφρου ἐκεῖσε μεγάλη στήλη ιστεν τοῦ Σολομῶνος, ἥν δέ μέγας Ἰουστινιανὸς ἀνεστήλωσε, κρατοῦντος τὴν σιαγόνα αὐτοῦ καὶ δρῶντος τὴν ἀγίαν Σοφίαν, διε ἐνικήθη εἰς μῆκος καὶ κάλλος ὑπὲρ τῶν παρ' αὐτοῦ κτισθέντων ναῶν Ἱερουσαλήμ. Ἐκεῖσε δὲ ιστατο στήλη καὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐπὶ δύο κιόνων τετραδικῶν χρυσεμβάφων, διπισθεν τῆς βασιλικῆς, πλησίον τοῦ μιλίου.

Θεάμα πρώτον.

Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ (28), δύπισω τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(22) Τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Supra dixit Codinus Constantinum Roma evocasse quatuor magistros, Adan, Protasium, Scolymbum, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Domnium, Darium, Mavrum, Rhodanum, Salustum, Modestum et Euhulum, iisque Cpoli suis sumptibus domus adīscleari curasse, per omnia similes illis quas Romæ reliquerant. Has igitur duodecim illas idomis esse puto, quarenum unam Codinus hoc loco ait cognominatam sive Basiliacam. LAMB.

(23) Πλησίον δὲ τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Ἀδριανοῦ ἀμφ. cod. 3058.

(24) Ἐφ' ἵπποις Reg. 1026. additis his, Ὅτε καὶ απτηρίσια ἐδόθη πολλὰ, ἔξαιρέτως δὲ τῷ πρασινῶν μέρει, κράζοντος τοῦ δήμου, εἰ Ο γόνος Θεοδοσίου Κωνσταντίνου ἐνίκησεν.

(25) Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίππῳ. Statuarum quas positas fuerunt in balneo Cpolitano nuncupato Zeuxippo vel Zeuxippo, elegans exstat descriptio Christodori poetæ, qui vixit sub Anastasio Dicoro. Sed perperam nunc illa in epigrammata disiecta et quinto Anthologiam libro inserta est. Titulus ejus in codice ms. hic habetur : Χριστοδώρου ποιητοῦ τοῦ Θρασίου Κοπτίστου ἐκφραστις τῶν ἀγαλμάτων τῶν εἰς τὸ δημάσιον γυμνάσιον τοῦ ἐπικαλούμενου Ζευξίππου. In codicibus impressis male pro Κοπτίστου edictum est Κοπίτου oriundus enim fuit Christodorus ex Copto, celeberrima olim Αἴγυπτι υρβε et

A stolo et evangelistæ Joanni, nunc pato Theologo, dicitur.

Lausiaca domus erat Lausi patricii et prepositi, qui multos gessit magistratus multosque adeptus est honores sub Arcadio Theodosio 38 Magni filio. Exornavit autem istam domum variis pretiosisque columnis et marmoribus. Hæc una erat ex duodecim illis quas exstruxit Constantinus Magnus; quare etiam usque ad nostra tempora aquilæ lapideæ et phialæ et gradus et aræ quadratae pro ornamento urbis ibi supersunt.

Apud arcum miliarium statua est equestris Trajani, B et prope banc alia equestris Theodosii junioris.

Arcadii autem filii Theodosii et Hadriani statuae equestres positæ sunt juxta statuam Theodosii Magni, in regione Tauri, prope columnam, in parte inferiori.

Statua colorata in thermis Zeuxippi posita Philippici est principis mansuetissimi.

De basilica sive regia Cisterna.

Cisterna basilica a Constantino Magno condita est. Quæ vero ibi visitur magna statua in solio sedens, Salomonis est, quam Justinianus Magnus erexit, maxime manu sustentantis et S. Sophiam admirantis, 39 quod magnitudine et pulchritudine templum Hierosolymis ab ipso conditum illa superaret. Ibidem collocata erat statua Theodosii Magni supra duas columnas quadratas et auro obductas, pone cisternam regiam prope miliarium.

Specaculum primum.

In ipsa Basilica prope miliarium posita erat sta-

D

thebaidos metropoli. Præterea notandum est in iisdem codicibus post versum 120, Οὐ μόθον εἴ τον Πελοπήον. Ιστάμενος δέ, tollendam esse inscriptionem εἰς Πυθαγόραν, et farta interpunctione post vocem Πελοπήον verba ιστάμενος δέ sine distinctione annexenda esse sequenti versui : Ἐπρεπε Πυθαγόρης. LAMB.

(26) Ἡ λεγομένη. Η πλακωτὴ βασιλικὴ Κίνστερνα μαλακταρέα ἦν, διε ἐκτίσθη ἡ ἀγία Σοφία. Πασάύτως καὶ ἡ ἀνάσταση αὐτῆς στέγη, ἡ βασιλικάρα δομαζομένη, καὶ αὐτῇ μαζακαρέα ἐτύγχανε τοῦ δηλικάτου τῆς ἀγίας Σηφαίας 3058.

(27) Βασιλικὴ Κίνστερνα. Prope hanc erat palatium in quo habitabat magister ecumenicus cum 12 discipulis, viris in omni genere eminentibus, ac quibus inconsultis ne ipsi quidem Imperatori agere quidquam licebat. Vide Glossarium nostrum in εἴδασκαλος. Cisternæ vero Cpoli erant plures, una Mocisia, quam Anastasius condidit, teste Suida in Ἀναστάσιον et κίνστερνα : hanc τὴν τοῦ ἄγιου Μωϋσέω κίνστερναν appellat Cedrenus. Erat item frigida, cuius meminit hic ipse auctor supra. Etiam Asparis, de qua Cedrenus: In descriptione urbis Cpolitanæ tres alias invenio, in regione 5 Theodosianæ, in 11 Arcadiacam et Modestiacam. MEURS.

(28) Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ διπλώ. Hic loens ex cod. Vat. et anonymi collectan. Per θεαμάτων ita restituendus est : Τὸ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ, δύπισω τοῦ μιλίου, δι. δροειδελον ἀγαλμα

tua virilis inaurata (ibidem erat Examon Heraclii Α μιλίου, ἡν ἀνδρεσέκελον ἕγαλμα χρυσέμβαφον (Ἐνθα ἦν τὸ Ἑξαμονὸν Ἡράκλεου τοῦ βασιλέως) γαλ γονυχιὲς Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου. Ἐκεῖ δὲ Τερβέλις (29) ἐδημηγόρησεν. Ἐν οἷς ἐλέφας ἴστατο παρμεγέθης, ὑπὸ Σευήρου κατεσκευασμένος. Ὁρος δὲ ἦν πρὸ τοῦ μέρους τῶν ἀναβαθμῶν, Ἐνθα ἦν καὶ σχολὴ φυλαττόντων τὴν πόλεν. Ἐμενε δὲ ἔκειται ἀργυροχόπος ἴναντοις ζυγοῖς (30) τὴν πρᾶσιν ποιούμενος. Καὶ τοῦ οἰκήματος αὐτοῦ παρθουμένου ἤπειρει τῷ τὸν ἐλέφαντα φυλάττοντες θάνατον, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσειεν. Οἱ δὲ θηροκόμοις οὐκ ἐνεδίδουν. "Ον φονεύσας δὲ ζυγοπλάστης δέδωκε βορὰν τῷ ἐλέφαντι. Τὸ δὲ θηρίον ἀτέθασσον ἦν καὶ αὐτὸν ἀνέβησε. Καὶ δὲ Σευήρος ἀλούσας τῷ θηρὶψ θυσίας ἤνεγκεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ παρευθὺς ἀνετυπώθησαν τὰ τε θηρίον καὶ δὲ θηροκόμος. Ἐνθα καὶ Ἡράκλης ἐλατρεύθη, πολὺς δὲ θυσίας δεξάμενος· δις ἐν τῷ Ἱπποδρομῷ ματετεθή. Ἔπι δὲ Ἰουστινιανοῦ ὑπατικοῦ ἀπὸ Ρώμης ἤλθεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, εἰσῆκη δὲ μετὰ στηλῶν δέκα.

Spectaculum secundum prope miliarium.

(40) In miliario jam inde ab antiquis temporibus supra duas columnas stabat currus solis quasi volans, cui juncti erant quatuor equi coloris ignei. Ibi vero Porphyrius auriga faustis Venetæ factionis acclamationibus exceptus fuit, postquam vicit factionis Prasinæ aurigas Azotium et Byzantem. Ubi vero illa currus in Hippodromo subversus fuit, fecit Constantinus novam statuam fortunæ urbis, portatam a Sole,

Meursii et Lambecii notæ.

χρυσέμβαφον (Ἐνθα ἦν τὸ Ἑξαμονὸν Ἡράκλεου τοῦ βασιλέως) καὶ γονυχιὲς, Ἰουστινιανοῦ δὲ τοῦ τυράννου, id est, *Statua inaurata ririlis et genuflexa, qua in ipsa Basilica aureo laqueari opena pone milium est collacata, Justiniani tyranni est.* Verba "Ἐνθα ἦν τὸ Ἑξαμονὸν Ἡράκλεου τοῦ βασιλέως κατεσκευάσθη. Apud Suidam, v. βασιλικὴ, πρεπόσιο ἦν τὸ Ἡράκλεου inserta est. Ibidem pro Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου scribendum est Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, id est Justiniani Rhinotmeti, ut patet ex anonymi Collect. Hęc θεαμάτων, ubi prolixius agitur de hac Justiniani Rhinotmeti statua genuflexa. LAMB.

(29) Terbelis Bulgarorum princeps ejus auxilio Justinianus Rhinotmetus imperium recuperavit. LAMB.

(30) Ἐρατλοῖς ζυγοῖς. Suidas lectionem confirmat, quod paulo post eundem ζυγοτάστην vocat: ita autem dicitur *salsus libriflexus*, seu qui πλεύσεις ζυγοῖς, hoc est *lancibus adulterinis*, in liberando utitur. Quos Suidas πλεύστους ζυγούς vocat, eos appellat Codinus ἀνατολούς ζυγούς, id est *lances iniquas seu impares*, quibus opropositur οἰκοζυγοὶ sive *lances aequas et pares*. Hinc corrigenda Suidas versio, v. βασιλικὴ, ubi perperam ζυγοτάσσεις interpretatur *sabrum librarum*, et ἐν πλεύσταις ζυγοῖς τὴν πρόστιν ποιεῖν *libras a se factas vendere*, vel *in libris a se factis suas meritas vendere*. LAMB.

(31) Ἐρ τῷ μιλῷ. Suidas in μιλον. Meus.

(32) Ἐνθα εὐφρησθη. In anonymi Collectaneis περὶ θεαμάτων ita igitur: "Ἐνθα Κωνσταντῖνος δέ μέγας εὐφρησθη μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζύρειον καὶ Βύζαντα αὐτὸν, κράζαντος τοῦ Βενέτον μέρους. Εἰς παλινόροσον ἐμβούλην· ὃ δὲ δις ήθησα ματίσαι

μιλίου, ἡν ἀνδρεσέκελον ἕγαλμα χρυσέμβαφον (Ἐνθα ἦν τὸ Ἑξαμονὸν Ἡράκλεου τοῦ βασιλέως) γαλ γονυχιὲς Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου. Ἐκεῖ δὲ Τερβέλις (29) ἐδημηγόρησεν. Ἐν οἷς ἐλέφας ἴστατο παρμεγέθης, ὑπὸ Σευήρου κατεσκευασμένος. Ὅρος δὲ ἦν πρὸ τοῦ μέρους τῶν ἀναβαθμῶν, Ἐνθα ἦν καὶ σχολὴ φυλαττόντων τὴν πόλεν. Ἐμενε δὲ ἔκειται ἀργυροχόπος ἴναντοις ζυγοῖς (30) τὴν πρᾶσιν ποιούμενος. Καὶ τοῦ οἰκήματος αὐτοῦ παρθουμένου ἤπειρει τῷ τὸν ἐλέφαντα φυλάττοντες θάνατον, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσειεν. Οἱ δὲ θηροκόμοις οὐκ ἐνεδίδουν. "Ον φονεύσας δὲ ζυγοπλάστης δέδωκε βορὰν τῷ ἐλέφαντι. Τὸ δὲ θηρίον ἀτέθασσον ἦν καὶ αὐτὸν ἀνέβησε. Καὶ δὲ Σευήρος ἀλούσας τῷ θηρὶψ θυσίας ἤνεγκεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ παρευθὺς ἀνετυπώθησαν τὰ τε θηρίον καὶ δὲ θηροκόμος. Ἐνθα καὶ Ἡράκλης ἐλατρεύθη, πολὺς δὲ θυσίας δεξάμενος· δις ἐν τῷ Ἱπποδρομῷ ματετεθή. Ἔπι δὲ Ἰουστινιανοῦ ὑπατικοῦ ἀπὸ Ρώμης ἤλθεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, εἰσῆκη δὲ μετὰ στηλῶν δέκα.

Θέαμα δευτερον πλησίον τοῦ Μιλού.

"Οτι ἐν τῷ μιλικῷ (31) ἐν τέτρασιν ἵπποις πυρίνοις ἄρμα Ἡλίου ἱπτάμενον παρὰ δύο στηλῶν ἐκ παλαιῶν τῶν χρωνῶν ὑπῆρχεν. Ἐνθα εὐφρημίσθη (32) δι μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζύρειον, ἐπεινὴ καὶ Βύζας ἔκειται εὐφρημίσθη. Κατενεχθέντος δὲ τοῦ δρματος, ἐν τῷ Ἱπποδρομῷ, στυλίδιον καίνων παρὰ Κωνσταντίνου ἐσκευάσθη εἰς τύχην τῆς πάλαις; (33), ὅπερ Ἡλίου φερόμενον, ὅπερ δορυφορού-

C ἐν σταδίῳ. Hinc patet duplex Codini error: primo enim confundit Constantinum magnum imperatorem cum Constantino quadam auriga Circensi, in quem aliquod existant epigramma Anthologiae. 5, deinde hunc Constantinum confundit cum alio auriga Porphyrio, in quem si similiter plurima existant epigrammata. Unius partem, qua continetur εὐφρημίσθης seu fausta acclamatio Venetæ factionis, citat in supra citatis verbis anonymous περὶ θεαμάτων. Epigramma hoc est:

*Πορφύριος ἀλήκαρτα πόνων λύσαντά τε μίτρην.
Καὶ πάρος δρτὶ δρετῆς χαλκεον ἐστάστα.
Τύπος πάλιν χαλκοῦ τε καὶ ἀρτύρου ἰδρύσατο.
Πρόσθιν, σὸν δὲ ξείρων δριτίστας τερπά,
Δῆμον μὲν βοῶρτας ἔλες παλληροσον λιάσθητη,
ώς δὲ δίς ηθησας, ματίσαι ἐν σταδίοις.*

Hic Porphyrius factionis Venetæ auriga is est, quem perperam Codinus Constantinum magnum vocat et ob devictum Azotium fausta acclamatio exceptum ait, ipsa verba illius acclamatio continetur ultimo disticho citati epigrammati. Azotium vero intelligo Prasinæ factionis aurigam, qui cum Porphyrio de palma concertavit. Similiter corrigendus et illustrandus est Suidas, qui τοῦ μεροῦ εἰς τὰς hic apud Codinum leguntur, isdem omnibus verbis lexico suo infarcivit, voce μίλον. LAMB.

(33) Statua Fortunæ urbis et pompa, qua in tribuval Hippodromi deducebatur, meminit ipse Codinus p. 59 Utrumque Codini locum plenissime illustrat Chronicum Alexandrinum p. 530, ubi Constantinum dicit præter illam statuam porphyreticæ columnæ Fori impositam, aliam sibi fecisse ex marmore, dextra gestante simulacrum auratum Fortunæ urbis Cpolitanæ, atque constituisse ut imposterum ονομανις die

μενον εἰσῆσεν εἰς τὸ στάμα (34) καὶ στεφανώθην ἡ οὐρανοθέτην. Εἰτέπει δὲ ἐν τῷ σενάτῳ ἦν τῶν ἑκαίδηντων γενεθλίων τῆς πόλεως. Διότι δὲ ἐπὶ χειράς την παρόντανες, Κωνσταντίνος, θουλιανὸς αὐτὸν βοθύνων κατέχωσεν.

Περὶ τοῦ Ἀρείου.

Ἐνθα Ἀρείος (35) τὸν ἔχθιστον θάνατον ἀπὸ τῆς χαράρας τοῦ φόρου τοῦ σενάτου (36) ἀπέβακεν (37). Ἐνθα καὶ ἐτυπώθη ὅπερ τοῦ θεοφιλεῖς Θεοδοσίου Ἀρείος ἐν χαράρᾳ ἀναγλύφει, γειτνιῶν τῇ γῇ, καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου (38), Σα-βελλίου (39) καὶ Εύνομίου (40) πρὸς εἰσχώνην αὐ-τῶν, ὡς ἂν οἱ χαρέρχομενοι κέπρον καὶ οὔρον καὶ ἐμπτυσματα ἐνρίπτωσιν αὐτοῖς.

Περὶ τοῦ σενάτου.

Οὐι τὸ σάντον, ὡς οἱ μὲν λέγουσι, ἐξ ἀρχῆς ἦν τῶν κωδικέλλων φυλακητήριον· ἐκεῖτε γὰρ οἱ πατερίκιοι ἐλλαγμένοι αὐτοὺς ἦντος Κωνσταντίνου. Καὶ Καλλίστρατος πρώτος (41) τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπά-του τελεῖς ἐδέξατο, τοῦ δῆμου (42) κράζαντος, «Κα-

De Ario.

In eo loco Arius abominanda morte obiit a came-
ra senaculi, quod erat in foro viginti novem pal-
mos. Ibidem pius Theodosius Arium et una cum ip-
so Sabellium, Macedonium et Eunomium, ad notan-
dam eorum ignominiam, marmori adeo vicino terrae
insculpi curavit, ut a prætereruntibus stercore, urina
et sputo conspurcarentur.

Meursii et Lambecii notæ.

urbis natali ea statua in Hippodromum spectacula deduceretur, exercitu et civibus comitantibus. Iude igitur patet theama seu spectaculum, quod hoc loco Codinus describit, fuisse statuam Constantini Magni, capite radiato instar solis, quadrigam agitantes, porrectaque dextra sustinente simulacrum Fortune urbis Cpolitanæ. Quod divi Constantini Magni statuam fuisse, manifesto testatur Chronicus Alexandrinus; fuisse figuratam instar solis capite radiato. Codinus haec verba indicant, ὅπῃ τὴν φερόμενον: ibi enim per solem intelligenda est Constantini statua instar solis, ut dixi, capite radiato formata. Ita in columna porphyreтика fori visehatur Constantinus διὰ τὰς ἐν τῇ χειρὶ ἀκτινὰς ὃς ἥλος τοῖς πολιταῖς ἀκλάματον, ut refert paulo post Codinus, ubi agitur de columna fori. Visitur etiam in aliquot nummis antiquis Constantinus ἥλοκέφαλος. Quod præterea dixi, hanc Constantini statuam quadrigam agitasse porrectaque dextra sustinuisse Victoriolam, ex his Codini veris elicuntur. Kal. Iunio χρυσολαμπεῖς τέσσαρες, καὶ διεροήλατης ἡπὲρ τοῦ δήμου ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ στηλοειδές τι ἀγαλμα, διπερ ὡς προεγράψει, εἰς τοῦχην τῆς πόλεως ὁ μέγας Κωνσταντίνος ἐτίμησε. Quem hic Codinus διφρολάτην seu aurigam vocat, ipse erat Constantinus, veliens currū quadrigarum et dextra gestans parvum aliquod simulacrum, quod cultum fuisse ait pro Genio seu Fortune urbis. Sed verisimile milii videtur, quam Codinus Fortunam urbis vocat, fuisse Victoriolam. Ita in numero quondam antiquo conspectus Nero imperator quadriga insistens, et sinistra palmam, dextra Victoriam tenens ipsum coronantem. LAMB.

(34) Στράτη hic significat τὸ βασιλικὸν χάθισμα τοῦ Ἱπποδρομίου, tribunal Hippodromi, in quo imperator sedebat, cum specularet iudos Circenses. Vide quæ notavi p. 17, v. 18, ad illa verba κατάνεργοθεῖται πέρι τοῦ στάματος. LAMB.

(35) Ἀρείος. Vide Suidam in Ἀρείουδε, Rufinum 1, 15, Cedrenum, Zonaram Annal. 3. Loca non excerto. MEURS. — Quidquid hic narrat Codinus de Ario, fragmentum est tertii theamatis seu spectaculi, quod erat in foro. Integra ejus descrip-
tio extat in Collectaneis anonymi περὶ θεαμά-
των, ex quibus ex codice Vaticano hic Codini locus ita supplendus et reformandus est: «ἘνΩ

(sc. ἐν τῇ χαμάρᾳ τοῦ φόρου) καὶ Ἀρείος τὸν ἔχθιστον θάνατον ὑπέστη, χείρονα Ἑλλήνων βλασ-
φημῆσαι ἀποτολμήσας ὁ δεῖλας, καὶ τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως βασιλικὴ χειρὶ χαθαρόποσι βουλθμένος. Ἄλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνωσίᾳ τοῦτο παρέζητο, ἵνας τῷ διλεθρῷ θανάτῳ τούτου παρέδυκεν. Ἐν αὐτῷ οὖν ἡ φύσις καὶ παλαιστὰς ἀπὸ τῆς χαμάρας τοῦ Σενάτου τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ θεοφιλοῦ Θεοδοσίου ἐτυπώθη ἡ τοῦ Ἀρείου εἰδὺν, ἐν μαρμάρῳ ἀναγλύφω γειτνιῶντι τῇ γῇ, καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ ἡ Μακεδονίου Σαβελλίου Εύνομου, πρὸς αἰσχύνην αὐτῶν, ὡς ἂν οἱ παρ-
ερχόμενοι κόπτον καὶ οὔρον καὶ ἐμπτυσματα ἐνρί-
πτωσιν αὐτοῖς. Id est, Quo in loco (scilicet in For-
nile Fori) etiam Arius horrenda morte obiit, qui
pejus quam ipsi Gentiles Christo maledicere audiebat
et episcopatum Constantinopoleos fretus' potentia
imperatoris per vim invadere conabatur. Sed huic
Alexander episcopus resistit, usque adeo donec ipsum
adegit ad mortem. Ibidem igitur viginti novem pal-
mos a camera Senaculi, quod est in foro, pīns
Theodosius Arium, et Macedonī, et Sabellī, et Eu-
nomī imagines propter contemptum marmori in-
sculpi curavit adeo humili, ut a prætereruntibus
stercore, lotio et sputo contaminarentur. LAMB.

(36) Τοῦ γόρου τοῦ Σεράτου. Scribe τοῦ Σενά-
του τοῦ φόρου, hoc est camera Senaculi, quod est
in foro, scilicet Constantiano, ubi stabat columna
porphyreтика. LAMB.

(37) Απελλάκης, ποῦ καὶ οἱ παρερχόμενοι οὐρά
καὶ κόρη ἐπίθουν αὐτῷ τῷ ἔχθιστῷ Ἀρείῳ col.
3058.

(38) Μακεδονίου. Hic in locum Pauli episcopi
subrogatas ab Arianis anno 5 imperii Constanti-
ni magni, anno 24 pellebatur Cpol. Testis no-
bis huius rei est Hieronymus in Chronicō. MEURS.

(39) Σαβελλίου. Sabellius sub Gallo et Volu-
siano vixit; de cuius hæresi Enschius l. vii et
Harmenopoulos lib. de Sectis. MEURS.

(40) Βύρωπος. Hic sub Valentiniiano et Va-
lente vixit. Hieronymus testis in Chronicō. MEURS.

(41) Καλλίστρατος πρώτος. Hæc prolitus
narrantur in anonymi Collect. LAMB.

(42) Τοῦ δῆμου. Factio intelligitur Prasina.
LAMB.

at aliud provehetur. Quare ille perterritus ad ecclesiam confugit, et quamvis Constantinus juraret se nullam ei injuriam illaturum, attamen ille minus fidens primum presbyter, postea vero episcopus creatus est.

De columna fori.

In inferiori parte columnæ fori Palladium et multa alia admiranda posita fuerunt. Circuitus autem fori tantus est quantus fuit ambitus tentorii Constantini Magni, quod Romæ Byzantium veniens istic fixerat. Duæ autem illæ semirotundæ porticus tunc temporis stabula erant circum tentorium; et illa columnæ, cui Constantinus statuam Apollinis sub nomine suo imposuit, infixis capiti radiorum instar aliquot clavis passionis Christi Dei nostri, ut veluti sol cibis suis præluceret.

De Artopoliis.

In Artopoliis visitur statua, quæ exornata est capitibus pavonis, aquilæ, leonis, leporis, arietum, passerculorum, cornicis, turturis, muris, felis et bucculae; item Gorgones duæ ex marmore sculptæ, una ad dextram, altera ad sinistram, facie sibi invicem obversa, et demum copiosus porcorum grex. Perstiterunt autem usque ad Zenonem. Cæterum Galenus quidam medicus et philosophus, istac præter Gorgonas transiens, hieroglyphica esse dixit, iisque astonomicum futuri præsigillum 42 contineri, et cunctas declaravit historias cum nomine Constantini Magni, qui illa erexit. Cum vero Galenus multum jam enarrasset, et in iis intelligendis occupatus quæ Zenoni a Verina olim eventura essent in risum prorumperet, Callistratus quidam homo nihil, qui cauponariam exercebat, Zenonem Cpolim redenilem eo usque in

Αἱ λίστρατος εὐτυχῆς καὶ εἰς δόλο προκόψει. Οὐ δὲ φοβηθεὶς προτέρυγε τῇ ἐκκλησίᾳ. Κωνσταντῖνος δὲ ἔξαμβσατο μὴ ἀδικήσαι αὐτὸν. Οὐ δὲ μὴ ἀνασχημανος ἐχειροτονηθῆ πρεσβύτερος, εἴτα ἐπίσκοπος.

Περὶ τοῦ κίονος τοῦ φόρου.

Τοποκάτω δὲ τοῦ κίονος τοῦ φόρου ἐπίθη καὶ τὸ Παλλάδιον (δύ) στοιχεῖον καὶ ἔτερα σημειοφορικὰ πολλά. Οὐ δὲ κύκλος τοῦ φόρου ἐστὶ τὸ ίσον τῆς ποδίας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἢν αὐτὸς ἐπηγένετο εἰπεῖσε, ὅτε ἀνῆλθεν ἀπὸ Ρώμης. Οἱ δὲ σηματοειδεῖς δύο Εμβολοις ἐπύγχανον τόσα σταῦλοι γύρωθεν τῆς κόρτης, καὶ δὲ περίβλεπτος οὗτος κίλιν, καὶ ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος (δύ), ἢν ξεσησες Κωνσταντῖνος δὲ μέγας δίκην ἥλιου εἰς δυομάς αὐτοῦ, θείς (45) ἐν τῇ κεφαλῇ ἥλιος ἐκ τῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν δίκην ἀκτίνων, ἃς ἥλιος τοῖς πολίταις ἐκλάμπων.

Περὶ τῶν Ἀρτοπωλείων.

Ἐν δὲ τοῖς Ἀρτοπωλείοις κιονάρια δύτω (δύ) περιφέρει τυῆ καὶ ταῦνας καὶ ἀστοὺς καὶ λάντρας λαγωῶς τε, καὶ κριῶν κάρας καὶ στρουθίων καὶ κορώνης καὶ τρυγόνως καὶ μυδὲ καὶ γαλῆς καὶ δαμάλεως, καὶ Γοργόνας δύο, μίαν μὲν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐτέρων ἐξ εἰνωνύμων, ἡ μία τὴν ἐτέρων κατ' θύμιν βλέπουσα, ἀπὸ μαρμάρων ἐγγεγλυμμέναι, καὶ χοιρῶν ἀγέλας. Ισταντο δὲ μέχρι Σήνωνος. Γαληνὸς (47) δὲ τις, λατρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ἐκεῖσε περιωθεὶς τὰς Γοργόνας θλεγεν ιερογλυφικὰ καὶ ἀστρονομικὰ τῶν μελλόντων, δηλώσας τὰς Ιστορίας πάσας σὺν τῷ δύναματι, Κωνσταντῖνον τοῦ μεγάλου τυπωσαμένου ταῦτα. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλείστον συχνάσαντος καὶ τοῖς ἀναγνώσμασι προσσχόντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνεν (48) Σήνωνι πάρδε Βηρίνης εἰπόντος καὶ γελάσαντος,

Meursii et Lambecii notæ.

(43) Τὸ Παλλάδιον. In aliquot cod. Vaticanis et Bavarico pro Παλλάδιον perperam legitur Παφάδιον; quo mendo deceptus Meursius alias inauditus vocabulum παφάδιον inter Graeco-barbaram retulit. Palladii hujus meminit Chronicon Alexandrinum p. 528 et Julius Pollux in supra citato fragmento Chronicorum inediti. LAMB.

(44) Η στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος. Hæc est celebris illæ Apollinis status, quam Heliopoli deducunt Constantinus Magnus columnæ porphyreticæ fori imposuit, addita hac inscriptione: Κωνσταντῖνῳ λάμποντι ἥλιον δίκην. Inscriptionem hanc reperi apud veterem Chronographum ms. Bibl. Reg. cuius hæc verba sunt, ubi agit de Constantino Magno: Κτίζει δὲ τὴν πόλιν ἀπὸ μὲν τῆς ἀλεύσεως αὐτοῦ τῇ πόρδῃ τὸ Βυζάντιον εἰκοστὸν πρᾶτον ἔτος, ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐτῇ καὶ, ἀπὸ δὲ Ἀδάμ ἔτος ἦν εωλέ. Ἐντεῦθεν ἥλιον εἰς τὸ Βυζάντιον ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἀγίους καὶ ἐμφανεῖς Πατέρας πρὸς τὸ εὐλογηθῆναι παρ' αὐτῶν τὴν πόλιν ἢν ἔτεισεν. Φιλοδόμησε δὲ παλάτιον καὶ Ιεπτικὸν καὶ τοὺς δύο ερπνοὺς διμόδους, καὶ τὸν φόρον, ἐν ὧ κίλαν μονάδιον καὶ διοπόρφυρον ἔτεισεν, ἐκ Ρώμης ἀγαγών, ἐκδήσεις αὐτὸν διὰ χαλκῶν ζωῶν γεγραμμένων. Ἐδρύσατο δὲ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδρίστα ἐπ' δύναμι αὐτοῦ, ἐπιγράψας διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἀκτίνας: Κωνσταντῖνῳ λάμποντι ἥλιον δίκην. Ος ἦν μὲν ἔργον Φειδίου, ἤκη δὲ ἐξ Ἀΐηνῶν. Restituenda

ergo est hæc inscriptio Cedreno, apud quem corrupte legitur: Ἔν φέγγραπται· Κωνσταντῖνος ἐλαμψεν ἥλιον δίκην· δες ἦν μὲν ετc. Corrigendum estiam Zonaras, ubi de hac statua loquitur: Λέγεται δὲ καὶ Ἀπόλλωνος είναι στήλην τὸ ἀγαλμα, καὶ μετενεγένθαις ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ Ἡλίου. Scribe ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ Ἡλίου. Ia Julius Pollux in supra citato fragmento Chronicorum. Puto autem statuæ illius solaris exemplar esse imaginem, quæ visitur in quodam Constantini Magni numino, vultu dextraque versus coelum porrectis, septem in capite radios gerens, atque sinistra manu globum, cum inscriptione Clarietas reipublicæ. LAMB.

(45) Απόλλωνός τοις τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἢν ξεσησεν οὕτος δίκην ἥλιον, τιθεὶς cod. 3058.

(46) Κιονάρια διχώ. Scribe κιονάριον περιφέρεις ταῦνας καὶ ἀστού καὶ λάντρας λαγωῶς τε καὶ κριῶν κάρας. Fuit statua naturæ, quæ innumeris mammis et omnigenorum animalium capitibus circumdata figuratur. Vide quæ notavi ad Anonymi Collectanea pœtæ θεαμάτων. LAMB.

(47) Γαληνός. Diversus hic est a Galeno, qui sibi Marco Commodo et Pertinace imperatoribus vixit. LAMB.

(48) Τὰ μέλλοντα συμβαίνει. Nempe quod Verina, Zenone genero fugato, fratrem suum Basiliscum ad imperium promotura esset. LAMB.

Καλλιστρατές τις συρφετές, κάπηδος τὴν τέχνην, μετὰ τὴν ἐπάνοδον Ζήνωνος διαβάλλει τὸν Γαληνόν. Ὁ δὲ Ζήνων τοῦτον ἀνηρχεῖται. Λέγουσι δὲ, καὶ οἵτεν ἀληθές, διτὶ αἱ ἀγέλαι τῶν χοίρων ἔκεισται διερχόμεναι εἰς τὸν Ἀρτοτυριανὸν τόπον, μέσον τῆς καμάρας, θύεν ἀνέρχεται, καὶ οἱ τούτους ἐλαύνοντες τύπτουσι τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων σφροδῶς, μέχρι διου αἷμα χυθὲν ἐκ τῶν φινῶν αὐτῶν εἰς θυσίαν τοῦ τόπου ἔκεινου, οὐδὲ μεθίστανται ἐκ τῶν ἔκεισται. Ἡνίκα δὲ χυθῇ (49) αἷμα διλγόν, ἀθρώας ὅρμῃ τῶν χοίρων ἀγέλη. Καὶ τοῦτο ἔστιν ἀληθές.

Οτις ἐν τῷ Ταύρῳ στήλῃ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ισταται. Ἡν δὲ πρώην ἀργυρό. Ἔνθα τοὺς ἀπὸ τῶν θηνῶν ἤκοντας; ἐδέχετο ἔκεισται. Καὶ πρώην παλάτιον ὑπῆρχε καὶ ἔνεδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων, δηλοντές εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτειον (50). Ἐπάνω δὲ τοῦ μεγάλου κίονος ἴστηλαται Θεοδοσίος, οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ, δὲ μὲν Ὄνωρος: ἐπάνω τῆς λιθίνης ἀψίδος τῆς πρὸς δυσμάς, δὲ δὲ Ἀρχάριος ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν λιθίνῃ ἀψίδῃ. Ὅπερθεν δὲ τῶν περιβλέπτων μεγάλων κιόνων τῶν τετραδισίων, μέσον δὲ τῆς αὐλῆς, ἔστιν ἐφιππος δινοὶ μὲν λέγουσιν Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ (51), ἔτερος δὲ τὸν Βελλεροφόντην· ἥχθη δὲ ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας. Τὸ δὲ τετράπλευρον τοῦ ἑφίππου τὸ λιθόβεστον ἔχει ἄγγεγραμμένας ιστορίας τῶν ἔσχατων (52) τῇ πόλει, τῶν Ῥωσῶν μελλόντων πορθεῖν τὴν αὐτὴν πόλιν· καὶ τὸ ἐμπόδιον ἀνθρωποιδές χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινές (53). Οἱ ποὺς δὲ εὐώνυμος τοῦ μεγάλου καὶ αὐτὸς σημαντεῖ διτὶ ἔκειται ἄγγεγραμμένον (54)

Meursii et Lambeccii notæ.

(49) Ἀνέρχεται, ιστανται ἔνοι καὶ οὐδὲ δύνανται περούρχεσθαι, διτὶ αἱ χοιρόδεται οἱ τούτους ἐλαύνοντες τύκνως τούτους, καὶ τότε μεθίστανται: Ἡνίκα γέρε χυθῇ. 3058.

(50) Ἔνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἀθρῶν Ἀλωνίτειον. Ηας verba ita transponenda sunt: Ἔνθα πρώην παλάτιον ὑπῆρχε καὶ ἔνεδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν θηνῶν ἤκοντας ἐδέχετο ἔκεισται, δηλοντές εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτειον. Ἀλωνίτειον Græcis recentioribus dicitur domus, quibuscumque sive indigenae sive peregrines publice aliendis destinata. Epoli κατ' ἔσχατην vocabatur Ἀλωνίτειον palatum a Constantino Magno in regione Tauri exstructum, in quod proceres Romæ antiquæ Copilim venientes recipiebantur, ut testatur Codinus in libro de aedificiis p. 74, v. 9. Hoc loco ἔνεδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων appellat. Pro Ἀλωνίτειον etiam contracte scriptum invenitur ἀλωνίτειν, ut pro χαραβίτειον χαραβίτειν, pro πέτραιν πέτραιν, etc. LAMB.

(51) Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ. V. Nicetas Choniates p. 848, et 857 sed quidquid illæ dicat, mihi dubium non est quid fuerit antiqui cuiusdam Romanorum imperatoris status equestris: ita enim plerumque formari solitas fuisse, ex munus et statuis antiquis podieque videre est. LAMB.

(52) Ιστορίας τῶν ἔσχατων. Procul dubio inscriptione et cætera ornamenta intelligenda sunt, quæ basi illius equestris status insculpta fuerunt. Sed Codinus hic augatur more recentiorum Graecorum, qui quascumque inscriptions et figuræ antiquitatis Romanæ oracula et præsigia rerum futurarum interpretantur. LAMB.

A Galenum calumnias instigavit ut ipsum interficeret. Porro commemorant, et sane res ita se habet, quod, cum aliquando greges porcorum istac transducerentur ad locum nuncupatum Artotyrianum, in media fornice unde ascenditur, licet subulci porcos vehementer fustibus contunderent, eos tamen loco isto prius movere non potuerint quam sanguinem naribus in speciem sacrificii profunderunt. Quo paulum saltem profluente statim totus porcorum grex uno impetu se ab eo loco commovere coepit.

In Tauro collocata est Theodosii Magni statua, quæ prius argentea fuit. Ibi olim palatum erat et hospitale Romanorum nuncupatum Alomitzium, in quod ab exteris nationibus venientes recipiebantur. Ibidem sup a magnam columnam visitur statua Theodosii Magni, filiorum autem ipsius supra arcus lapideos, Honorii ad Occidentem, 43 Arcadii ad Orientem. In medio ejusdem arcæ statuam equestrem magnæ columnæ quadratæ sustinent, quam allii Iesu Navæ, alii Bellerophontis esse dicunt: allata fuit ex magna Antiochia. Cæterum basis lapidea quadrilatera equestris illius statuæ habet insculptas historias rerum novissimarum, quæ urbi accident cum a Russis expugnabitur. Item parvum illud signum æreum virile, quod ad pedes ante dictæ equestris statuæ vinculum et genuflexum visitur, eadem continet. Præterea quoque pes laevis equi, quod in eo inscriptum est, presignificat. Similiter et magna columnæ concava et Xerolopbus ultimos urbis casus figuratos exhibent.

(53) Τὸ ἐμπόδιον — γονυκλινές ἔχει. Si genina est hæc lectio, verbum ἔχει referendum videtur ad illud quod superius dixit, ἄγγεγραμμένας ιστορίας τῶν ἔσχατων τῇ πόλει. Statuam autem virilem vincitam et genuflexam, quam Codinus ait ad pedes (sic enim vertit ἐμπόδιον) equestris illius statuæ suisse collocatam, nationis cuiusdam devictæ simulacrum suisse verisimile est. Γονυκλινές verti genuflexum, et hoc revera hic significat, ut etiam supra in descriptione thematis secundi. Errat igitur Meursius, qui in Glossario Graeco-barbaro utrumque Codini locum citare yovuκλινές substantiae accipi credit, et significare pulvinar, quod genibus substernitur. LAMB.

(54) Οἱ ποὺς — ἄγγεγραμμένοι. In cod. Vat. hæc verba præcedentibus absque interpunctione annexa sunt, et pro τοῦ μεγάλου legitur τοῦ Ιησοῦ. Quare credibile est Codinum scripsisse, Οἱ ποὺς εὐώνυμος δὲ ἐμπόδιος τοῦ Ιησοῦ, δι τὸ ἀνθρωποιδές χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινές ἔχει, καὶ αὐτὸς σημαντεῖ διτὶ ἔκειται ἄγγεγραμμένον. Id est, etiam egni pes laevis anterior, cui sigillum æreum virile vinculum et genuflexum inclusum est, præsignificat quæ in eo inscripta sunt. Nempe respicit Codinus ad illud quod resert Nicetas Choniates p. 849, in anteriori sinistra unguis illius equi latuisse imagubeculam consecratam viri clavo transfixi et plumbō undique cincti; quæ ad conservationem urbis et prohibendas barbarorum incursiones ibi inclusa erat. Cf. idem p. 858. De ejusmodi statuū consecratis alias quædam notavi. LAMB.

τοιν. Ήσαύτως καὶ ὁ μέγας κῶν (55) ὁ κοῦφος καὶ ὁ Ἑρμόλοφος τὰς ἱσχέτας ἴστορίας τῆς πολεως ἔχουσαν ἐν ἴστορίαις ἔγγεγραμμένας.

Spectaculum enim Philadelphii posuerat, statua A
eius et filiorum Constantini Magni: postquam enim
ipse obiit, Constantius in partibus Orientis degens et
Constans cum Gallo ab Occidente veniens, ambo in
hoc loco conjuncti se invicem salutaverunt. Vocatur
autem locus ille Philadelphium non propterea quidem,
quod ibi conjuncti fuerint, sed quoniam primi
eorum congressus signum istuc erectum est. Alii
vero dicunt locum qui nunc vocatur Philadelphium
antiquitus propugnaculum fuisse et portam terre-
strem a Caro extrectam. In hoc loco stabat 44
prius statua fori, quam inde curru in forum dene-
xerunt, vel ut alii diverse tradunt, a Maura.

Statua in foro posita multisque celebrata hymno-
diis ut fortuna urbis ab omniuersis adorabatur, erecta
supra columnam, sacerdote presente cum supplica-
tione et centies claimante: «Kyrie eleison.» Capitu-
lo autem ejus columnæ admiranda quadam et mi-
raculosa superimposuerunt, et solemne festum to-
los quadraginta dies actum fuit, atque ipse impe-
rator copias anthonianas distribuit. Cæterum po-
stridie natalitia urbis celebrata sunt, et magni
circenses acti, eoque die urbs nominata est Copen-
hilia.

Crucem in Philadelphio erexit Constantinus Ma-
gnus supra columnam inauratam et lapideis vitreis-
que crustis interictam, ad crucis quam in cœlo vidit,
et columnæ porphyreticæ formam. Præterea quo-
que filii suis statuas posuit throno incidentes, et
e regione earum columnam hieroglyphicis notis
inscriptam, quæ ultimum Romanorum rerum si-
tum varijs figuris prænuntiant. Stabat autem e re-
gione filiorum Constantini Magni, qui in thronis
sedent, et eorum qui se invicem amplectuntur.

45 Modium quod vocant, horologium erat et
examen modii, positum supra arcum Amastriani,
inter duas manus, a Valentiniiano constructum;
quare etiam iis vicinum est signum Lamæ. Infra
autem in volumine manuum historiae inscriptæ
sunt, quas periti earum rerum facile interpretantur.
Cæterum cum lege sanctum esset ut modius fru-
imenti cumulate venderetur, mercator quidam con-

Meursii et Lambecii note.

(55) Ὁ μέγας κῶν. Columnam cochlidem
Theodosii in Tauro sitiā hic intelligendam esse
certero, quæ ad summitatem usque intra se pervia
erat, et circum circa figuris sculptis exornata.
Manner Chrysoloras in epistola de comparatione
veteris et nova Romæ xtonas peritulōphus vocat.
Eius generis columnæ sunt Trajanæ et Antoninae,
que hodieque Romæ visuntur. Codinus hic suo
in ore nugatur, et figuræ Romanæ pro oraculis br-
bet. LAMÆ.

(56) Καροῦχα et καροῦκα Graeco-barbare dicitur
curru. LAMÆ.

(57) ἴστορίας ἐνδόνου; vocat Codinus historias
figuris expressas. LAMÆ.

“Οτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ νιοὶ εἰσὶ τοῦ
μεγάλου Κωνσταντίνου. Οπότεν δὲ ὁ μέγας ἐσ-
λεύτης τοῦ Κωνσταντίνου δότος ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς
μέρεσι, Κώνσταντος δὲ ἀπὸ δύστενος καὶ Γάλλου
ἔρχομένων, συνήφθησαν ἑκεῖσες καὶ ἀσπάζονται
ἄλληλους. Καλεῖται δὲ ὁ τόπος Φιλαδέλφιον οὐχ ὅτι
ἐκεῖ συνήφθησαν, ἀλλὰ τῆς ὑπαντήσεως αὐτῶν
ἐκεῖσες ἀναστηλωθείσης. Ότις δὲ ἵεταρ φασιν, ὅτι
τὸ νῦν καλούμενον Φιλαδέλφιον, ἐν ώ̄ ἐστι βαθύριο
τοῦ, προτετηχισμα ἦν καὶ πόρτα χερσαίᾳ τὸ πε-
λατῶν, ὅποι Κάρου κατεσκευασθείσα. Ἐκεῖ οὖν
ἴστατο ἡ ἀτῇλη τοῦ φόρου, ἣν εἰς καρούγαν (56)
ἥγεται ἀπὸ τοῦ Φιλαδέλφου, ὃς δὲ ὁ διακρινό-
μενος λέγει, ἀπὸ Μαγναύρας.

‘Η ἐν τῷ φόρῳ τεθέσα στήλῃ πολλὰς ὑμνηφίας
δεξαμένη εἰς τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήη παρὰ
πάντων, ὑψωθεῖσα ἐν τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ
τῆς λεῖχης παραστηκότος καὶ μετὰ κρουῆῆς τὸ, Κύ-
ριε ἐλέησον, βοῶντος ἐκαποντάχις, καὶ ἀναθεν
ἐκεῖσες ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κίονος πολλὰ ἐτέθησαν
θυμαστὰ καὶ παράδοξα. Καὶ πανήγυρις περὶ τού-
του γέγονος τεσσαρακονθήμερος, καὶ σιτηρέσια
πολλὰ τότε ὁ βασιλεὺς δέδωκε. Τῇ δὲ ἱερών τὸ
γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονε, καὶ μέγα ιπποδρό-
μιον, ὅτε ἡ πόλις ὠνομάσθη Κωνσταντινούπο-
λες.

Τὸν δὲ εἰς τὸ Φιλαδέλφιον δύτα σταυρὸν ἀνέστη-
σεν δὲ ἀγιος Κωνσταντίνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου
διὰ λίθων καὶ ὑδάνων, κατὰ τὸν σταυροειδῆ τύπον
ὅν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ
πορφυροῦ. Καὶ ἐποίησε στήλας τῶν οὐλῶν αὐτοῦ,
καὶ ἐπύπωσεν ἐπὶ θρόνου καθέζεσθαι. Ἐποίει δὲ
καὶ τὸν κίονα ἐκείνον, ίστορίας ἔχοντα ἐν αὐτῷ
ἐνώπιον (57), καὶ γράμματα Ρωμαίων τὰ ἐσχατα
σημαίνοντα. Ίστατο δὲ ἀντικρὺς τῶν δύο οὐλῶν
αὐτοῦ τῶν ἐπὶ θρόνου καθεζομένων καὶ τῶν ἀλλων
τῶν ἀσπαζομένων (58).

“Οτι τὸ λεγόμενον (59) Μόδιον ὥρολόγιον ἦν, ἔγενεν
τὸ ἔχον τοῦ μοδίου. Ίστατο δὲ ἐπάνω τῆς ἀκίδος
τοῦ Ἀμαστριανοῦ, μέσον τῶν δύο κειρῶν, κατα-
σκευασθὲν διὰ τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, διὰ τὸ καὶ τὴν
Λαμᾶν εἶναι ἐγγὺς αὐτῶν. Ὅποκάτω δὲ ἐν τῷ
εἰδήματι τῶν κειρῶν ίστορίαι εἰσὶ δὲ πεπερα-
δέντες εὐρήσουσιν αὐτάς. Ήρισθη δὲ τὸ μόδιον
κουμούλιον (60) πιπράσκεσθαι. Εἰς δὲ τῶν ἐμπο-

(58) Τῷρ δοσκαζομέτωρ. Loquuntur de statuis
Constantii et Constantini post patris obitum in speci
perpetui concordis eretice in Philadelphio, qua-
rum supra meminit p. 43. LAMÆ.

(59) Οτι τὸ λεγόμενον μόδιον ὥρολόγιον ἦν μοδίον τοῦ μοδίου. Legendum esse videtur
“Οτι τὸ λεγόμενον μόδιον ὥρολόγιον ἦν μοδίον τοῦ μοδίου. Vide quomodo tertierum, et quid
de se nostrarerim ad p. 63. LAMÆ.

(60) Κουμούλιον. Cumulus Latinis dicitur,
quod Graeci antiqui vocant στόρευμα et ἀπίμε-
τρον, hoc est quod mensura plena sem jucundus
adūlans. Idem apud recentiores νετελ κούμου-
λος. Sic hoc loco, et p. 66 modium cunctis
cum Codinus appellat μόδιον κουμούλιον. LAMÆ.

παν πίπρασκέ τενι σέτον, φίγλιον (61) τὸν μόδιον. Αἱ τὰ edictum ad regulem alloni vendidit; qua de re certior factus imperator manus illi amputari jussit, easque una cum medio in exemplum publice erigi curavit. Ibidem quoque collocatum erat horologium.

“Οτις ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Ἀμαστρικοῦ Ἡλιος ἵστατο τὸν αὐτῷ, ἐν δρυμαῖς μαρμαρίνῳ στηλωθεὶς, καὶ Ἡρακλῆς ἀνακείμενος (63). Ἔνθα καὶ ποταμὸς, καὶ ἀπὸ Λύκου λατρευόμενος (63). Καὶ γελῶνται ἔκεισε μετὰ δρυθῶν, καὶ δράκαιναι δεκαοκτώ. Καὶ μαρμάρινος στήλῃ ἴσταμένη ἐκ χώρας Παφλαγονίας ἐποπτός, καὶ ἐπέρα καχωσμένη ἐν τῇ κόπρῳ καὶ τοῖς οὖροις, δούλος τοῦ ἐκ χώρας Ἀμάστρων Παφλαγόνος. Ἐξεῖται δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐπύθησαν τοῖς δαιμοσιν ἀμφιστέροις καὶ ἀνεστηλώθησαν. Ἐξεῖται καὶ καλλωπιαμὸς κιδώνων λευκῶν αιγατοειδῶν; ἀνεγερθέντων. Ἐγένοντο δὲ ἔκεισε δαιμόνων ἐπιστεῖται πολλαῖ.

Εἰς δὲ τὸν καλούμενον Βοῦν (65) κάμινος ἡν παμμεγέθης ἐπιτειμένη, βοὺς ἔχουσα κεφαλὴν. Ἔνθα καὶ οἱ κακοῦργοι ἐπιμωροῦντο, δθεν καὶ Ιουλιανὸς προφάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν αὐτῇ κατέκεισε Χριστιανούς. Ἡν δὲ ἡ κάμινος βοὺς τύπος; παμμεγέθεστάτου θεάματος, οὐ κατὰ μίμησιν καὶ ἐν τῷ νεωρίῳ βοὺς ἀνετυπώθη. Ἡν δὲ ἡ κάμινος ἡς Φωκᾶ, ἀλλὰ ὑπὸ Ἡρακλείου ἐκωνεύθη λόγῳ φθίενταν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ἀφίεται τῷ Σηρολόφῳ, ἔχουσαι ἀγάλματα πολλὰ καὶ λεοπλασίας λιθίνας.

Τὸν Ἐξακινίου χερσαίον ἡν τεῖχος (66) παρὰ C τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθέν, διήρκεσε δὲ χρόνους 18' μέχρι τῆς βεστιλίας θεοδοσίου τοῦ μηροῦ. Ἐξεθεν δὲ ἴστατο κίνη ἔχων στήλην τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ τεντον χάργι λέγεται:

Meursii et Lambecii nrae.

(61) Πλήγιον. Πλήγια vel ῥῆγλα, quasi regula, Graeci recentioribus dicitur radius seu hastorium, quod est instrumentum quo raduntur mensurae. Ita hic μόδιος vel μόδιον πλήγιον appellatur medius radio adaequatus. Ceterum πλήγιον a πλήγια derivatur ut a κοινουλος κοινουλιος. LAMB.

(62) Ἐχοημέτερ. Χρηματίζειν hic significat esse, ut supra p. 6. De horologio autem in arcu orientali fori posito, cuius hic mentio sit, pluribus agitur p. 65. LAMB.

(63) Ἡρακλῆς drakelusseros. Credo hic significari Herculis cubantis simulacrum, quod prius Roma collocatum erat in xiv regione, et postea Cpolim deductum atque in Hippodromo positum fuit, ut supra testatur Codinus p. 39 v. 19. Quale autem fuerit hoc simulacrum, accurassime describit Nicetas Choniates p. 83d ed. Bonn. LAMB.

(64) Ἔρδη καὶ ποταμὸς καὶ ἀπὸ Λύκου λατρεύμενος. Hæc est teichos eundem Vaticani, quæ si genitiva est, legendum videtur “Ἐρδη καὶ ποταμὸς ὁ ἀπὸ Λύκου προσχορευόμενος, hoc est, ubi etiam fluvius est qui a lupo nomen habet. Nempe intelligit fluvium nomine Lycum. Byzantium transeuntem, cuius infra p. 147 meminuit. Ejusdem fluvii mentionem facit Cedrenus, et adversus ejus exclamationem Apollonium Tyaneum ait quas nescio consecrationes adhibuisse. In cod. Bavar. pro láykoū scriptum fuit λευκοῦ. Quodsi hæc lectio alteri transcrip̄tia est, scribendū videtur “Ἐνθα καὶ πο-

A ūrū ad regulam alloni vendidit; qua de re certior factus imperator manus illi amputari jussit, easque una cum medio in exemplum publice erigi curavit. Ibidem quoque collocatum erat horologium.

In loco nuncupato Amastriano positæ erant Solis in currū marmoreo et Herculis recubantis statuæ. Ibidem Lycus fluvius est, qui a lupo nomen habet. Item visuntur ibi testudines plene avibus, et dracones octodecim, et statua marmorea domini cujusdam Paphlagonis, et alia statua servi ex Amastriana regione Paphlagonia ortendi, urina et stercore obruta. Uterque autem in eo loco dampnithus inserviatus fuit. Ibidem visuntur columnæ candidæ in figuram semirotundam eructæ. Multæ etiam dampnum suscitations ibi fibabant.

(65) In loco nuncupato Bove maxima erat fornax bovis figuram gerens, in qua malefici puniebantur. Quare etiam Julianus multos Christianos in ea combussit. Gerebat autem illa fornax maximi bovis formam, ad cuius exæmplar postea similis bos in Neorio exstructus est. Integra autem permanuit illa fornax usque ad Phocam tyrranum, qui ultimus omnia ab Heractio in eo combustus est. In eodem loco arcas erecti erant similes illis qui in Xerophlo spectantur, et continent simulacra et historias lapidibus insculptas.

Hexacionium erat lorus muro septus auroque ornatus a Constantino Magno: duravit autem annos 32 usque ad Imperium Theodosii junioris. Extra eum stebat columna cum statua Constantini Magni, unde ipse locus Hexacionium appellatus fuit. Ibi-

Lambecii nrae.

ταῦδε; ἀπὸ λευκοῦ λίθου δρύμενος, id est, ibidem visitur fluvius seu simulacrum fluvii ex candido lapide. Ut vero hunc locum ita reforinem, auctor mihi est Manuel Chrysoloras, qui in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ tradit supra caput rivuli (scilicet Lyci), qui Cpolim perlabilis, positam fuisse statuam ex candido lapide, quæ enbito videbatur inniti: Καὶ ἄλλον δέ, inquit, (sc. ἀνδρίαντος) ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐκ λευκοῦ λίθου πι μαρμάρου, ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ διὰ τῆς πόδος εἰς κελάρου, δοκούντος εἰς ἀγκῶνα ἀνακεῖσθαι. Hoc ergo illud simulacrum fluvii esse puto quod nunc Codinus his verbis inquit: Ἔνθα καὶ ποταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου δρύμενος. LAMB.

(66) Τεῖχος hic non munitum significat, sed castellum seu locum munitum. Ita Homerus Iliad. 8 Thebas vorat teichos “Αρειον, et Herodotus I. 1. Sardes appellat τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, et in oraculo Apollinis Athemensiis dato τεῖχος ἔδιλνον significat manimentum ligneum. Sæpiissime in hac significatione occurrit apud Stephanum De Urbibus, ut νεόν τεῖχος, χωλὸν τεῖχος, ἀβύνον τεῖχος, Ηρακλείον τεῖχος, Γορόπολον τεῖχος, παλαίν τεῖχος, διδύμον τεῖχος. Χάλκεον τεῖχος exponendum est castellum æreum. Similiter apud Constantimum Porphy. de admin. Imp. c. 22. LAMB.

dem et aliae multæ statuae collocatae erant, quas una A vixnes confregit Mauricius. Columnis autem hucusque integræ relictis impositæ erant statuae ex urbe Cyzico allatae.

Tetravolum prius Quadrivium vocabatur, et duravit annos 160 usque ad imperium Zenonis. Ibi-dem cubiculum erat columnis suffultum, a Constantino Magno extirpatum ad similitudinem illius quod est Romæ. **47** In isto loco consanguinei defuncti imperatoris, et ipsa Augusta, ante funeris elationem lugebant mortuum intra cubiculum, obductis velis, ne quis e populo intrare aut introspicere posset; et lessum ibi sex horarum cum multo planctu faciebant. Exinde funus comitabantur ad templum SS. Apostolorum; eoque comperto revertebantur mulieres.

Statua in Hesacionio columæ exiguae imposita septentrionem versus Constantini erat cognomento Cœci junioris filii Irenæ.

In portico cui nomen Sigma columna statuam Theodosii junioris, filii Arcadii sustinet, quam orexit Chrysaphius eunuchus et accubitor.

Statuae elephantorū portæ Aureæ allatae sunt Athenis ex templo Martis a Theodosio juniore, qui condidit murum terrestrem ad Blachernas usque, intra 60 dierum spatiū, opera duarum factionum populi, quæ octo millia hominum continebant. Venetæ quidem factionis præfectus erat Mandala, Prasinæ vero Charsias ejus frater cum Eulampio. Ultraque autem factio, Veneta a Blachernis et Prasinæ a porta Aurea, conjungebatur in porta nuncupata Myriandra, quæ alias quoque nuncupatur Polyanira, quod ambæ factio[n]es ibi unitæ fuerint. Reliquas **48** statuas in porta Aurea posuit Vigilius a secretis et astronomis; ut etiam

Meursii et Lambecii notæ.

(67) Τούτου χάρι τέτεται Ἐξακιόνιος. Ergo secundum hanc etymologiam necessario scribendum est ἐξακιόνιον: attamen in omnibus codicibus ἐξακιόνιον scriptum inveni. Mihi videatur hunc locum utroque modo nominatumuisse, ἐξακιόνιον oenime et ἐξακιόνιον. Illiusmodi diversas nominis unius loci prolationes sivepins apud Codinum observavi. Sic p. 28 unum eumdemque locum appellari ait Αὔγουστειον et Αὔγουστιῶν, et p. 84 v. 16 φωκιάδισθον et φωκιάδισθον, et p. 109 v. 14 φωκιάδεαν et φωκιάδεαν, et p. 117 v. 9 et 18 Ἡραῖον et Ἡρόν, et p. 120 v. 9 Μανάύραν et Μαγνάύραν, et p. 120 v. 10 σείσμα et σίγμα, et p. 77 v. 3 μεσόμφαλον et μεσόλοφον, p. 127 v. 3 τὰ Ἄλου et τὰ Ἄλου. Vera autem ratio diversitatibus illarum denominationum habetur apud Procopium lib. De aedificiis, ubi locum ad Anaplinum, qui antiquitus πρόσδοχοι appellabatur, postea βρόχοι nuncupatum fuisse ait, hæc subjungens: Διαφερούσης τὰ δύματα τῆς τῶν ἐπιχωρίων ἡγούσας, hoc est pristino nomine ignorantia incolarum corrupto. LAMB.

(68) Tetravolum area erat quadrilatera, quatuor porticibus terminata et totide[m] habens portas, quamobrem Quadrivium quoque seu Tetrabidion antiquitus nominatum fuit. LAMB.

(69) Διηρκεσεν. Antiquum Tetravolum, a Con-

stantino magno extirpatum, perduravit usque ad imperium Zenonis, cuius tempore, ut refert Eusebius 3 28, Mammianus senator novum extirpavit tetravolum, hoc est, ut ego interpretor, antiquum de novo reædificavit. De hoc Mammiani tetravolio puto Codinum loqui p. 50 v. 2: addit enim καὶ διηρκεσαν μέχρι του Θεοφίλου. Ergo antiquum Tetravolum Constantini usque ad Zenonem integrum mansit, secundum autem Mammiani usque ad Theophilum. LAMB.

(70) Ρώμης. Καὶ δὲ τις συγγενής βασιλίς ή αὐτὸς ἀπέθανε, πρεσβελμανεν ἡ Αὔγουστα καὶ εἰ συγγενεῖς τοῦ τεθνεῶτος βασιλέως, καὶ ίδρ. cod. 3058.

(71) Εἰς τὸ σίγμα. Id est, in portico semirotonda, quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur. Græci antiqui sigma pingebant ut C Romanum. LAMB.

(72) Τὴν Μυριανδρον πόρτην. Porta olim nuncupata Myriandros seu Polianus drosodie vocatur Hadrianopolitana, et medium in muro terrestri locum occupat, ut refert omnium accuratisinus doctissimusque historiæ Turcicæ scriptor Jo. Leouclavius. In hac porta periit oppressus hominum turba Constantinus ultimus Græcorum imperator. LAMB.

εἰς ιστάμεναι εἰς τὴν Χρυσέλαν ἡκαὶ παρὰ Βι-
γλίου (73) ἀσηκρήτου καὶ ἀστρονόμου, μετὰ τῆς
Τυναικείας (74) τῆς κατεχούσης τὸν στέφανον εἰς
τύπον τῆς πόλεως. Ἀνωθεν δὲ καὶ κάτωθέν εἰσι καὶ
λοιπὸν μικρὰ ἔδανα, διτίνα σημαίνουσι τοῖς πέπειραμένοις ἀκριβῇ πολλὴν γνῶσιν.

Τὸ καλούμενον Σερατήγιον στήλῃ ἐστιν Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Μακεδόνος (75), ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι
ιστάμενη. Καὶ ιστάτο πρώην εἰς τὴν Χρυσόπολιν,
ὅτι τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐκρόγευσε διπλῆν ρό-
γαν (76) ἕναν χρόνον· καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη
Χρυσόπολις παρὰ τῶν Μακεδόνων. Τὸ δὲ Σερατή-
γιον ὠνομάσθη παρὰ τοῦ λαοῦ. Ιστάτο δὲ, ὡς εἰρη-
ται, ἡ στήλη εἰς τὴν Χρυσόπολιν, ὡς ἀνήγειραν
αὐτὴν οἱ λαοὶ, χρόνους ἑξακοσίους τεσσαράκοντα
δικτώ. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος ἡγειρεν αὐτὴν ἐν
τῇ πόλει. Ἐκεῖσε δὲ ἐπεδοκιμάζογετο οἱ στρατιώται, διτὶ πεδίον ἦν ὁ τόπος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ ὠνομάσθη
Σερατήγιον.

Τὸ δὲ μοναδιθον τὸ ιστάμενον ἐκεῖσε ἀπέκλασμα
ἡν τοῦ ισταμένου εἰς τὸ ιππακόν, ἡκαὶ δὲ ἀπὸ τῶν
Ἀθηνῶν παρὰ Πρόκλου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις
τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου.

Ιστάτο δὲ εἰς τὸ αὐτὸν Σερατήγιον καὶ ὁ τρίπον,
ἔχων τὰ παραγγήκοτα, τὰ ἴνεστῶτα καὶ τὰ μέλλοντα
ἴσεσθαι, καὶ ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ λεκάνη τοῦ Τρι-
πακέαδου, ἡ τεθεῖσα εἰς τὰ Τζύρου· εἰς μαντείον
γάρ ἦν ὁ τόπος. Πλησίον δὲ ἐκεῖσε καὶ ἡ τύχη τῆς
πόλεως. Ὁ δὲ Βάρδας ὁ Καίσαρ, ὁ θεός Μιχαήλ
τοῦ βασιλέως, μετέθηκε καὶ παρέλυσεν αὐτὰ καὶ
αυνέτριψε. Περὶ δὲ τοῦ μοναδίου ὁ χρονικὸς δηλοῖ
τὴν αὐτὴν ιστορίαν. Ὁ δὲ μικρὸς Σερατήγιος ὑπάρ-
χει στήλῃ τοῦ Δεωμαχέλλου.

Οἱ λιμήν τῶν Σοριῶν ἀκτίσθη παρὰ Τουστίνου
τῷ ἀπὸ κουροπαλατῶν, τοῦ ἀνδρὸς Σορίας τῆς Λα-
ῆς. Μέσον δὲ τοῦ λιμένος ιστάνται τέσσαρες στή-

Meursii et Lanbecii notæ.

(73) *Bιγλίον*. Ut βῆγλην Græci recentiores vo-
cant vigiliam, ita etiam Vigiliūm Bīglion et Vigil-
lantiam Bīglensīav. LAMB.

(74) *Τῆς γυναικείας*. Quin fuerit hæc mulieris
status simulacrum Spoleos, dubium non est; sed
quomodo dicatur τὸν στέφανον κατασχεῖν, aliquid
babet dubitationis. An dextra extensa videbatur
coronam porrigitere, qualis visitur antiquæ Romæ
in nūmō Claudi? an sedens dextro brachio in-
fexo tenebat manū coronam genu sustentatam, ut
cernitur in horto Cæsiorum Roma de Dacia pro-
vincia subacta triumphans? an habebat in capite
coronam galeæ circumvolutam, ut spectatur in
nūmō Constantini magni? LAMB.

(75) *Tὸ καλούμενον Σερατήγιον — Ιστα-
μένη*. Hic locus ita transformandus est: Ἡ εἰς τὸ
καλούμενον Σερατήγιον στήλη, ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ
κίονι ιστάμενη, ἐστιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος.
Strategium Cpoli forum erat, in quo antiquitus
militum duces creari solebant, ut testatur Hes-
chius. Ἐν σερατήγιψ, inquit, λεγομένῳ φύρῳ,
εὐθα ποτὲ οἱ σερατηγοῦντες ἀνδρες τὰς τιμὰς ὑπε-
δέχοντο. Ibidem milites exercebantur, quod locus
easel campensis seu planus, ut refert Codinus
paulo infra. Videtur ergo Strategium hoc Cpolita-
num campo Martio Romæ antiquæ ταῖς usu quam
situ simile suisse. Socrates hist. Eccl. I, 14 memo-

A statuam muliebrem coronam, que urbis figuram
refert. Sunt præterea supra et infra alia quædam
parva simulacra, quæ ejus rei perius magnum
præbent scientiam.

Statua in Strategio supra magnum columnam
posita Alexandri Macedonis est, que prius Chrysopoli stetit, quoniam ibi exercitui suo duplex si-
pendium uno eodem tempore erogavit; quare illud
oppidum a Macedonibus Chrysopolis nominatum
fuit. Annis autem 648, postquam hæc statua Chrysopoli
erecta est, Cpolim eam transponi curavit
Constantinus Magnus. Propter planitatem vero loci
militis ibi exerceri solebant, unde Strategii sive
B campi militaris a milite nomine accepit.

Monolithum ibidem positum fragmentum era^t
illius quod in Hippodromo stat. Altarium autem est
Athenis a Proculo patricio, tempore Theodosii ju-
nioris.

In eodem Strategio collocatus erat tripos, præ-
teritarum, præsentium et futurarum rerum notitiam
continens; iten polus australis, 49 et catinus
Tricaccabi, qui positus est in loco amnis apato Tzy-
ri: his enim pro oraculo erat. Eadem loco propin-
qua erat fortuna urbis, quam Bardas Cæsar,
patruus imperatoris Michaelis, in aliud locum
transposuit; reliqua vero confregit. De monolito
chronicon auctor eamdem refert historiam. Cæ-
terum Strategium parvum dicitur statua Leonis
Macelli.

Portus Sophianus constructus est a Justino en-
copalate, marito Sophias cognomento Lobes. In
medio hujus portus visualiter quatuor statua. So-

rat Constantini Magni statuam equestrem ibi ste-
tisse: hanc ego eamēlē esse puto quam Codinus
sit suis Alexandri Magni et a Constantino Chrysopoli deductam atque erectam suisse. Similiter
Constantinus Apollinis Hellopolitanus statuam pro
sua columnæ porphyreticas fori imposuit. Illa
autem verba, ἡ ιστάμενη ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι,
præterea addidit Codinus ut distingueret hanc
D Alexandri seu Constantini Magni statuam ab alia
quadam Leonis Macelli status, quam paulo post
dicit in eodem foro collocatam suisse et nominatam
ὁ μικρὸς στρατήγιος. Cæterum Codini verba,
τὸ καλούμενον Σερατήγιον στήλῃ ἐστιν Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Μακεδόνος ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ ιστα-
μένη, præterquam ut supra emendavi, etiam hoc
modo corrigi possunt: Τὸ καλούμενον Σερατήγιον,
ἡ στήλη ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι ιστάμενη, έστιν
Ἀλεξάνδρου. Familiaris admodum est Codino hic
loquendi modus. Sic passim τὸ Αὔγουστειον, τὸ
Φιλαδέλφιον, τὰ πιττάκια, ὁ βοῦς, pro statuē et
pro locis in quibus illæ positæ sunt, promiscue
arcipiuntur. Quare ferri quidem posterior hæc
emendatio potest, sed prior præferenda est
LAMB.

(76) *Ρότα Græcis recentioribus dicitur stipen-
diū et donatiūm. Inde φογεύεται, quod est erugare.*
LAMB.

patre nmpo et Justini, Arabin et Vigilantiae matris A ejus Karos dux ablatio sunt a Philippico: continebant autem notas rerum futurarum.

Portum Eleutherii exstruxit Constantinus Magnus: in eo stabat lapidea statua Eleutherii a secretis, scapulare super humeros et ligonem manu gestans, utrumque lapideum. Cum autem erigeretur statua Thendostis supra columnam in TAURO, terra fossili in hunc portum ingesta totus appletus est.

Crucem collocatam supra columnam prope Artopolis, in aula lapidibus strata, erexit Constantinus Magnus, quo tempore urbem condidit. Antiquis autem utriusque factionis aurigae equos ibi agitabant, **50** verba haec bene ominata proclamantes: « Potentia crucis sit eorum auxilium. » Ihidem quatuor erant portae aereæ pro numero factionum, et totidem porticus in circuitu, et alia multa admiranda. Haec illa permansere usque ad Theophilum, qui ejus locu ibi exstruxit vallem Planctus, et mancipia servosque a negotiatoribus ejusmodi istic venum proponi jussit.

De Hospitali Theophilii.

In loco noncupato Zeugmate supra collum, ubi

Meursii et Lambecii notæ.

(77) *Burgenses ac Loquitur de Vigilantia sorore Justiniani Imperatoris, matre Justini secundi. LAMB.*

(78) *Γράμματα τῶν μελότων. Intelligendæ sunt procul dubio inscriptiones basibus statuarum insculptæ. LAMB.*

(79) *Φέροντα — τῇ χειρὶ. Antiquus mos est, hodieque observatur, ut novis sediciliis exsurrendis primus manum admoveat cuius auctoritas structi preest. Sueton. in Vespaiano. Ipse, inquit, restitutum Capitoli aggressus ruderibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit. Idem in Neroni: In Achaia Isthmum perfodere aggressus primus rustello humum effudit et corvula conquestam humeris extulit. In antiquis actis Latinis S. Silvestri papie l simile quid narratur de Constantino Magno basilicas Vaticanae et Lateranen- ñem erigente: Exuens se chlamyde, et accipiens bipennem, terram primus apernit ad fundatum basilicae construendum. Dehinc in numerum duodecim apostolorum duodecim copinos plenos suis humeris suppositos bajulavit. Altera vero die similiter intrapula iunum suum Lateranense basilicæ fabricam cœpit. In actis Gracis de Lateranensis basilicæ erectione prolixius agitur his verbis: « Iva δὲ πάσι καταφανεῖς γάνηται ἐξ οὐλῆς: φυχῆς αὐτὸν πεπιστευκάναν. ἐν τῷ πλατείᾳ αὐτῷ ἐν τῷ λεγομένῳ Λατερνῷ στολὴ λαδῶν δικλλαν οἰκεῖαι χερού αὐτὸς πρώτος ἤρετο δρύσειν, καὶ δειγρψῆν ποιησάμενος προστάζεν ἑκκλησίαν οἰκοδομῆθεν: ἐν τῷ δύματι τοῦ δεσπότου θρῶν Ἱησοῦ Χριστοῦ. Quod igitur de Vespaiano et Neroni Suetonius et de Constantino Acta S. Silvestri referunt, idem procul dubio fecit Eleutherius, quem portus ab ipso denominati structuræ Constantinus Magnus præficerat. Ut autem se hoc fecisse testaretur, statuam suam ibi erexit, que dextra ligonem et sinistro humero scapulari tecto ge tabat copinum. Hæc illa est quam et hoc loco describit Codinus et in libro *De aedificiis* p. 104. Σχαπούλιαν vero Codinus vocal legumentum coriacium, quo plerumque bajuli contra gravitatem oneris*

λατ. Σοφίας καὶ Ιουστίνου, Ἀραβίας καὶ Βιγλεντίας (77) τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ αἱ μὲν δύο ἀφηρθεῖσαι παρὰ Φιλιππικοῦ. Εἶχον δὲ καὶ γράμματα τῶν μελλόντων (78).

Οἱ δὲ λιμήν τοῦ Ἐλευθερίου ἔκτισθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἰστατο δὲ καὶ στήλη λιθίνη Ἐλευθερίου ἀστρηρίου, φέρουσα εἰκόνα Διονύσου παύλινον καὶ πτένον ἐν τῇ χειρὶ (79). ἀμφότερα λίθινα. Κτισθεῖσας δὲ τῆς στήλης τοῦ Θεοδοσίου ἐπὶ τοῦ κλεον; τοῦ Ταύρου, δι χοῦς ἔχυνετο εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐγεμίσθη.

Τὸ δὲ σταυρόν (80) τὸ ιδρυμένον ἐπὶ κίονος πλησίον τῶν Ἀρτοπολείων, ἐν τῇ αὐλῇ τῇ λιθοστρώτῳ (81), ἀνηγέρθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅτε ἔκτισθη ἡ πόλις. Εἰς δὲ τὸ παλαίον ἔφερον ἔκειται τὸς ἴππους ἔκατέρων τῶν μερῶν ἥντοχος, καὶ εὐφημιζόντες ἔλεγον: « Τοῦ σταυροῦ ἡ δύναμις βοήθεια αὐτοῖς. » Ἐκεῖσας δὲ ίσταντο καὶ πύλαι χαλκαὶ τῶν τεσσάρων μερῶν (82). καὶ περὶ πατοὶ γύρωθεν τέσσαρες, καὶ σημειοφορικά πολλά, καὶ διήρκεσαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ἔκτοτε δὲ ἐκλήθη κοιλάς Κλαυθμῶνς παρ' αὐτοῦ, καὶ προσετάχησαν οἱ σωματοπρᾶται (83) ἔκειται πιπράσκειν τὰ ὀπίστικά πρόσωπα.

Περὶ τοῦ Σερῶνος τοῦ Θεοφίλου.

Ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ Σεύγματι ἐπάνω τοῦ λαζαρίου,

humerum solent munire. LAMB.

(80) *Tὸ δὲ σταυρόν. Errant qui hæc verba ita interpretantur ac si pro τῷ σταυρῷ legatur τὸν ταύρον. Loquitur enim hic Codinus de celesterrima illa cruce, quam Constantinus Magnus ad similitudinem illius quam in cœlo viderat, supra columnam ad septentrionalem partem sui fori erexit. Passim ejus mentio fit apud scriptores historiz. CP. Sed vide imprimis Codinum p. 28 et 68 LAMB.*

(81) *Τῇ αὐλῇ τῇ λιθοστρώτῳ]. Forum Constantini Magni scriptores sibi per excellentiam vocant τὸν φόρον, vel τὸν μέγαν φόρον. Alias appellant τὸν πλακωτὸν φόρον, quod planis et latis lapidibus stratūm esset; vel, ut hoc loco Codinus, noncupant τὴν αὐλὴν τὴν λιθοστρώτον, id est aulam lapidibus stratā. LAMB.*

(82) *Τὰ τέσσαρα μέρη vocal quatuor factiones Circi, nempto Prasinam et Russatam, Venetam et Albatam, quarum duæ priores diabūs posterioribus erant contrariae. Sic quatuor quidem erant diversi colores Circeum aurigarum, sed duas tantum factiones, quæ sibi invicem repugnabant, quia Prasina et Russata, et contra Veneta et Albata prout una ei eadem accipiebantur. Secundum hanc factiūnum Circeum distinctionem populus quoque Cipolitanus in duas divisus erat partes, quarum una Prasino colori, altera Veneto sivebant. Procopius Pers. 1. Oi δῆμοι, inquit, ἐν τῇ πόλει Εἰ το Βένετος ἐν πλατείᾳ καὶ Πρασίνου διῃρέντο. Idem in hist. arcana has duas populi factiones moīras vocat: Τοῦ δὲ δημου, inquit, ἐν πλατείᾳ ἐξ μοίρας δύο διεστριχτος μίχη αὐτὸς τὴν Βένετον ἐταῖρος σάμενος. Codinus eas appellat τοὺς δύο δημους εἰ τὰ δύο διοικια μέρη τοῦ δημου. LAMB.*

(83) *Σωματοπρᾶται sunt mangones, qui εἰ δουλικὰ σώματα, hoc est mancipia, venditanti. Alias vocantur ἀνδραποδοκάπηλοι, quasi μεταβολεῖς τῶν ἀνδρικόδων. Strabo eos appellat σωματεμπόρους. Notandum etiam quod Codinus mancipia nuncupat πρόσωπα οἰκετικά. LAMB*

διερ άρδεται ενημηκες κτίσμα νοσοκόμου (84), ο μέγας Κωνσταντίνος (85) ἀνήγειρεν αὐτὸν εἰς πορνεῖον (86). Ἰσταροῦ δὲ στήλη ἐπὶ κλωστοῦ λαβίνου κίσσος τῆς Ἀφροδίτης· τῶν δὲ πολιτῶν ἑκατὸν ἀπερχομένων καὶ ἔρωτον τὰς ἁκέσις αἰκουύσας μαχλάδας, ἔξανθεν τοῦ αὐτοῦ οὐκού σύχη εὑρίσκετο ἕτερον πορνεῖον. Καὶ ἡσαν ἀπόχωροι ἐπὶ τοῦ κίσσου (87) μετὰ κρηπίδων καὶ κουρτίνων. Καὶ οὕτως ἑκάστης ἐν ἀστοτικῇ οἱ ἔρωτες ἐπέρκοντα. Ἡν δὲ καὶ στήλη τῶν τὸ ὄπολήθιει οὐσῶν καθαράν γυναικῶν καὶ παρθένων. Ἐκεῖνων δὲ μὴ θελούσων ὅμολογειν, Ελεγον (88) αὐταῖς οἱ γονεῖς τε καὶ φλάσι· «Ἀπέλθωμεν εἰς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἄγαλμα, καὶ εἰς καθαρὰ εῖ, ἀλεγχθῆσθαι ἐκεῖ ἐπὶ τῆς στήλης.» Καὶ ὅσες ἀπλησίαζον, ή μὲν ἀμεμπτος διήρχετο ἀδιλαθῆς, ή δὲ διεφθαρμένη, ἥντικα ἐπὶ τῶν κίσσων τοῦ ἀγάλματος ἐπλησίαζεν ἀκούσας καὶ μὴ βουλομένη, ἀπίστασθαι ἀθρέψας ἐστοκεῦντο τὰ ιμάτια αὐτῆς, καὶ ἐδεκνυντο τὸ ἁυτῆς αἰδολον. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἔχουσσαι ἀνδρας, ἐὰν λαθραίως ἀμοιχεύοντο· τοῦτο καὶ ἐπ' αὐταῖς ἐγένετο, καὶ οὕτως ἀπηλέγχαντα. Καὶ θιάμραζον πάντες, καὶ ἐπίστευον τῇ γενομένῃ πορνεῖᾳ· ἑκάσται γάρ παρευθὺς ὠμολόγουν. Ἡδὲ γυναικαδελφή Ἰουστίνου τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν συνέτριψε τὴν στήλην διὰ τὸ καὶ αὐτῆς τὸ αἰδολον φανῆναι μοιχευθεῖσης, καὶ διερχόμενης ἑκάστης ἐφ' ἵππῳ ἐν τῷ λοιμωτὶ τῶν Βλαχερνῶν διὰ τὸ ἑκάστους ὅμρους γενέθει καὶ μηκέτε (89) δύνασθαι τινὰ περιπατεῖν πάλιν ἐν τοῖς βασιλικοῖς δρόμωσιν (90).

Τὰ δὲ λεγόμενα Κοντάρια (91) βίγλα ἦν ἑκατὸν μετριαῖς.

Meursii et Lambecii note.

(84) Σειρά significat hospitale seu domum excepientis peregrinis destinatum, qualem, ut hic Codinus refert, Theophilus imperator exstruxit in regione urbis nuncupata Zeugmate, loco Ipanaritis publici, quod ibi a Constantino Magno fuerat constitutum. Meminit ejus rei Cedrenus & H. LAMB.

(85) Νοσοκομεῖον ἦν διπέρ αὐτῆς πορνεῖον. Γέγονε δὲ καὶ οἶτος Ἰσιδώρου πατρικοῦ, εἴτα μοναστήριον γυναικείον· καὶ δὲ Θεόφιλος ἐποίησεν αὐτὸν ἔνων. Ἰσταροῦ cod. 3058.

(86) Ἀνήγειρεν αὐτὸν εἰς πορνεῖον. His statim subjungenda esse videntur illa verba quae paulo inferiorius leguntur, «Ἶχνεσθαι δὲ τοῦ αὐτοῦ οὐκού σύχη εὑρίσκεται ἕτερον πορνεῖον. LAMB.

(87) Pro ἐπὶ τοῦ κίσσου legendum videtur ἐπὶ τοῦ κίσσου, id est apud ante memoriam columnam Veneris. Ἀπόχωροι seu ἀπόχωρήματα significant hic recessus vel loca secreta et a turba separata. Suetonius similiter de re loquens distinctias cellas vocat: Ipanar, inquit, in palatio constituit distinctissime et instructis compluribus cellis. Διάλογοι τε que probari potest: διάχωροι enim dicuntur internalia seu spolia interseptia. Pro κουρτίνων perperam scriptum sicut κουρτίνων et κουρτίνων. Unde patet nubili esse vocabulum κουρτίον, quod unica huius mundi auctoritate nixus Meursiana Glossaria suo Graeco-barbaro inseruit. Κουρτίνα; autem vel κουρτίνα; Graeci recentiores vocant vela, quibus aliquid oblegitur. Martyrologium in pass. S. Ireneus: Καὶ οὕτω κουρτίμνος ὑπὸ κοστίνας διδασκότα γράμματα τὴν θυγατέρας ἤμων. Ila etiam hoc loco Codinus κουρτίνας appellat vela, quibus cella meretricium circumdabat erant. Apud Itato, Gallos et Germanos hodie vulgo nuncupantur cor-

A nunc præclaram conspicitur architecturam in quo agroti curvantur, ibi oīm & Constantino Magno Ipanar exstructum fuerat, præter quod nullum aliud in urbe inveniebatur. Stabat illuc supra columnam topideam Veneris statua, quam celebant meretricum istic habitantium amatores. Circa columnam vero erant cellae cancellis et cortinis distincte, intra quas amantes libidinibus suis perfabantur. Præterea quoque inserviebat illa statua mulieribus et virginibus, quarum suspecta erat pudicitia. His enim factum faterit nolentibus parentes et cognati dicebant: «Eamus ad statuam Veneris, et illa puritatis tua indicium faciet.» Post ubi illuc 51 venerunt, quæ extra culpam erat, illæca accedebat: contra vero si qua vitiata appropinquaret columnæ ejus statua, illi sicut repugnanti subito quodam impetu vestes discepabantur, ita ut pudenda palam apparerent. Idem eveniebat uxoribus adulteratis, eodemque indicio convinebantur. Huic violatae pudicitiae testimonio omnes cum summa admiratione fidem adhibebant, ipsis quoque accusatis factum postea non amplius negantibus. Soror autem uxoris Justini europaletæ statuam hanc confregit, eo quod ipsa quoque denudatis pendendis adulterii convineceretur equo illac transvelens ad balneum Blocheriarum: tamen adeo ingens furebat pluvia ut alia via nonnisi in dromonibus imperatoris eo adire posset.

Quæ nunc Contaria vocantur, prius vigilum

Meursii et Lambecii note.

C tincta vela lancea vel linea vel hombyelna, quibus lecti circumcluduntur tam ad curiosos oculos quam culices arcendo. Quo facilius autem ejusmodi cortinæ adfluantur vel diducantur, solent plerumque circellis vel annulis æreis suspendi. Eadem quoque usui servisse posse istos circellas, quos cum cortinis meretricium latibula ambiuisse Codinus hoc loco refert. Ceterum xiphellos transpositione litterarum pro κιρκέλλος dicitum est, ut xiphicos pre κιρκέλλος, hoc est circello. In seculis Graecis S. Silvestri PP. I ineditis observavi xiphellos vocari annulos æreos, in quos catena intrummittitur ad obserandum osium. Verba ipsa haec sunt: Καὶ εὐρήσεις τὸ σπιλαῖον κατέναντι, ἐνθα δὲ δράκων κοιτάζεται, ἐν φ' εἴτε πολλαὶ χελκαὶ ἔχουσαι xiphellos. Metà γοῦν τὸ κατελθεῖ σε πικαλεστάμενος τὸ θυνμα τοῦ Κυρίου. Ήγούσι Χειστοῦ ἐλκύσιες πρὶς ἔστων τὰς πύλας, καὶ ἐν τοῖς xiphellos αὐτῶν εἰσχάγεις τὴν ἀλυστὴν τῆς κατήνας, καὶ κλείσας ἔρεις etc. LAMB.

(88) Γυναῖκαν, τῶν τε παρθένων καὶ μῆτρας, πλουσίων τοῦ ὁμοῦ καὶ περιήτων. Καὶ ἔντις; Ελυσσεν αὐτῶν τὴν παρθέναν, καὶ μὴ βουλομένων δομογενεῖν, Ελεγον cod. 3058.

(89) Καὶ μηκέτι. Μή δυναμῆνος διὰ θαλάσσης ταῦτη: ἐν τοῖς βασιλικοῖς δρόμωσιν ἐπελθεῖν cod. 3058.

(90) Βασιλικοὺς δρόμωτας videtur vocare naves excedit caravas, quibus imperator uelabatur, cum mari iter faceret. In cod. Val. scriptum inveni δρομάδες; autem sunt quas Sidonius cursorias appellat. LAMB.

(91) Οτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια βίγλαν εἶχον ἔντη. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἔως ἐπὶ την β'. Καὶ ναὸς εἰδώλων μικρής πάνυ, δὲ ἐλεγον Γαληνοῦ εἶναι Reg. 1027.

erant excubiae, quae ibi durarunt annos septem. A Post bellum autem biennio sanum illic a Gallieno adfiscatum est, quo destructio Constantinus Magnus S. Deiparae templum ejus loco erexit, eique incidi evavit imaginem Christi et sanctas ejus Matris et sui ipsius, et celebravit festum Dedicationis integras duodecim dies. Hoc tempium postea S. Theodore cognominatum fuit. Tunc temporis fornix miliarii porta erat terrestris, et in loco nuncupato Diippo mutantio equorum cursus publici. Ipsa vero Contaria 52 magnus mons erat, ubi Byzantii populorum occidentalium invasionem metuentes excubias agebant.

Bigentia, ut vocant, firmissima erat custodia Constantini Magni, cum Byzantium occupavit.

Neorii sive natalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus. Illic forum erat eorum qui maritimas negotiationes exercebant, quod postea sub Justiniano translatum est in portum Juliani.

Aqua ductum magnorum arouum Valens exstruxit, quem nunc videre est.

Asparis cisterna sub Leone Magno ab Aspare et Ardaburio patriciis condita est; qua absoluta ambo inibi interfici fuere. Domus autem Asparis erat quam deinde possedit Basilius accubitor.

Ad cisternam Aetii, quam Actius patricius construxit, ipsius Aetii status posita erat.

Cisternam Boni Bonus patricius Roma rediens condidit, eamque caneris cylindricis texit.

Ex simulacris Roma advectis aliquot multa in Hippodromo collocata sunt, in primis vero sexaginta, inter quae etiam Augusti est. 53 Nicomedia quoque multis allata sunt statuae, quarum una, nempe Diocletiani, hucusque in Hippodromo superest; stat autem ad medium tribunal imperatoris. Praeterea magna statuarum et signorum copia

Meursii et Lambeccii notae.

(92) Scribendum Gallienorum: loquitur de Galieno imperatore, Valeriani filio. LAMB.

(93) Neorion, quemadmodum Latinorum navale, et portum significat et locum ubi naves fabricantur. Sic Cpoli duo fuere loca nominatae neopis, quorum unus erat portus manusctus, quem antiqua urbis descriptio Neorium portum vocat et fuisse tradit in regione sexta: alter fabricandis navibus destinatus erat, quem antiqua urbis descriptio *Navalia* appellat et in decima tertia regione fuisse refert. Hoc loco Codinus de Neorio portu loquitur, quem ait factum suisse a Constantino magno. Idem testatur anonymous in Collectaneis. In aliquot codicibus pro ὁ Κωνσταντίνος ὁ μέγας legitur ὁ Κώνων vel ὁ Κώνων, et ἐποχείσατο pro ἐστοχείσατο, et Ίουστίνου pro Ιουστίνιανού, et ἐμποριῶν pro ἐμπόριον. LAMB.

(94) Ος δραται. Neopre ex inscriptione. LAMB.

(95) Ἀχροθήσαν παρὰ τοῦ σύντονού βασιλεῶς, αἰτίαις: ἔδουλον μετά τοῦ δῆμου καταβάσας Δέοντα τῆς βασιλείας, εἰ μή ἐξ ἀγχινοίας οὗτος τούτους ἀνέλει δόλῳ. Ο 3058.

γάλη τὸ πρότερον, καὶ ίκας ἐπτὰ χρυσοὺς ἐφυλάττετο ἑκέσει. Πολέμου δὲ γινομένου δύο ἦτη ναὸς ὕκειδομήθη, εἰδώλου μετρὸς ὑπὸ Γαληνοῦ (92), δυο καθεδέλων δι μέγας; Κωνσταντίνος τῇ Θεοτόκῳ ναὸν ἀνήγειρε, καὶ ἐχάραξε τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκου καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ ἑαυτὸν, καὶ ἐτέλεσε πανήγυριν ἡμέρας δύσκει· δετις ναὸς μετωνομάσθη ἡ ἀγία Θέκλα. Τότε δὲ καὶ τοῦ μιλου ἡ καμάρα χερσαῖς πόρτα ἦν, καὶ εἰς τὸ Δείππιον ἦν ἡ ἄλλαγη. Αύτὰ δὲ τὰ λεγόμενα Κοντέρια μέγα δύος ἦν, καὶ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῆς βίγλης τῶν Βυζαντίων, ποτουσιάνων τοὺς δυτικούς.

"Οτι τὰ λεγόμενα Βιγλέντια ἦν ισχυροτάτη φυλακή τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου, δε τὸ Βυζάντιον ἐπόρθει.

"Οτι τὸ Νεώριον (93) ὁ Κωνσταντίνος ὁ μέγας ἐποχείσατο, ἐν φαντασίᾳ ἀγορὰ τῶν θαλασσῶν ἐμπόρων ἦν. Ἐπι δὲ τοῦ Ἰουστίνιανοῦ μετεποιήθη εἰς τὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένα.

"Ο ἀγωγὴς τῶν μεγάλων ἀψίδων ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος ἐκτίσθη, ὡς δρᾶται (94).

"Η καλουμένη Ἀσπάρου κινστέρνα ὑπὸ Ἀσπάρου καὶ Ἀρδαβούρου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος, καθ' ἦν ἀμφοτεροι πληρωθείσῃ; αὐτῆς ἀνηράθησαν (95). Ο δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου ἦν ὅπερ εἶχε Βασιλείος ὁ παρακοιμώμενος (96).

"Ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀετίου κινστέρνῃ, θητις ὑπὸ Ἀετίου πατρικίου ἐκτίσθη, στήλη θατοῦ ἑκέσει τοῦ αὐτοῦ Ἀετίου.

Tὴν δὲ Βάνου κινστέρναν ἑκτισε Βάνος πατρίκιος, ἀναλθὼν ἀπὸ Ρώμης, καὶ ἐσκέπασεν αὐτὴν διὰ κυλινδρικῶν θόλων (97).

"Οτι ἀπὸ Ρώμης πολλὰ κομίσαντες εἴδωλα τὰ μὲν Εστησαν ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, ἔξαιρετω; δὲ ἐξηκούτα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου. Ἀπὸ Νικομηδείας στήλας πολλαὶ ήκαπιν, δθεν καὶ τὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ σώζεται ἥντα νῦν, ἐπίκουφος οὖσα, ἀνεμίσον τοῦ καθίσματος ισταμένη τοῦ βασιλεῖον (98). Ομοίως καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ Κυζί-

μάρκος τοῦ Ἀσπάρου — διακριτοῦ. Idem p. 67 v. 18 iisdem verbis repetit, præterquam quod pro Ἀσπάρου legitur Ἀσπαρος. Utrumque enim dicitur, Ἀσπαρ Ἀσπαρος et Ἀσπαρος Ἀσπάρου, ut Ἀρδάνουρ Ἀρδάνουρος et Ἀρδαβούρος Ἀρδαβούρου. Basilius vero, quem Codinus ait Asparis habuisse domum, accubitor fuit vel cubicularius Constantini Porphyrogeniti secundum imperantis. Meminit ejus Zonaras, et ipse Constantinus de Administr. Imp. c. 50 et 43, ubi, item ut Codinus, resert donum, quae olim Aspari seu Asparis fuerat, Basilius accubitorem tunc temporis possedisse. Eo enim loco legendum est ὁ τοῦ Ἀσπάρου, non ut vulgo perperam legitur, ὁ τοῦ βαρδάρου. Similiter quinque in eodem capite vi- tiosum editum est τὸν τοῦ βαρδάρου οἶκον πρὸ τὸν τοῦ Ἀσπάρου οἶκον.

(97) Αὐτὴν κυλινδρικῷ θόλῳ. Ο δὲ οἶκος αὐτοῦ ἑκέσει ἦν. Ο αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλεῖου βασιλεῶς 3058.

(98) Κάθισμα βασιλικόν hic significat tribunal imperatoris in Hippodromo, ubi sedebat cum su-

καὶ Καισαρεῖας καὶ Τράλης καὶ Σάρδης καὶ Μωκισσοῦ, καὶ ἀπὸ Σεβαστείας καὶ Σατάλων καὶ Χαλδείας καὶ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης καὶ Κύπρου, καὶ ἀπὸ Κρήτης καὶ Ῥέδου καὶ Χίου καὶ Ἀτταλείας καὶ Σμύρνης καὶ Σελευκείας καὶ ἀπὸ Τυάνων καὶ καὶ Ψονίου ἀπὸ Βιθυνῶν Νικαίας καὶ ἀπὸ Σικελίας, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως ἥκαστοι διάφοροι αἰτήσαι καὶ θεάματα παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀ καὶ ἐπέθησαν καὶ ἐστηλώθησαν (99).

Ἄρτεμιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἱππικῷ ἔστιν, Ἐνθα οἱ πατέλαιοντες δοκιμάζονται.

Οἱ δὲ τέσσαρες κεχρυσωμένοι ἵπποι, οἱ ὑπερθεν τῶν καγκέλων ὄρῳμενοι, ἐκ τῆς Χίου ἥκαστον ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἐν τῷ περιπάτῳ τῶν δύο μερῶν ἕφιπποι στήλαις καὶ πεζαὶ Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Θεοδοσίου καὶ τοῦ κυρτοῦ Φιρμιλιανοῦ πρὸς γέλωτα ἔστησαν.

Αἱ δὲ γεννῶσαι θῆρας καὶ ἀνθρώπους ἔσθίουσαι ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἔστιν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, δηλοῦσα τὴν ἴστοριαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων (1). Ἡ δὲ ἐτέρα, ἐν ᾧ καὶ πλοιον ὑπάρχει, αἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἔστιν ἡ ἐκ τῆς Χαρύβδεως ἔσθίουσα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔστιν ὁ Ὁδυσσεὺς ὃν κατέχει ἐν τῇ γειρὶ ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἐπειροῦ: δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἄπειροι εἰσὶν οἱ ἔσθίουντες καὶ ἔσθιομενοι, οἱ δὲ κατακλύσματα, δι πειρῶν δὲ ὁ ἔβδομος οὗτος αἰών.

Ἡ δὲ καθεξομένη εἴδε τὸ σελίδον οἱ μήν Βραΐλων τὴν γυναικα τοῦ μεγάλου Λέοντος εἶναι φασιν, οἱ δὲ Ἀθηναὶ ἐξ Ἑλλάδος ἐλθοῦσαν.

Ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἤχθη ὅπερ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Τὰ δὲ λοιπὰ ἀγάλματα τοῦ Ἱππικοῦ τὰ τε δρόφενα καὶ τὰ θήλεα, καὶ οἱ διάφοροι ἵπποι, καὶ τῶν καμπτήρων οἱ λίθινοι χίονες, καὶ οἱ χαλκοὶ (2) ὀδελίσκοι τῶν καμπτήρων, καὶ αἱ ἴστοριαι τοῦ μονολίθου (3), καὶ αἱ ἡνιοχευτικαὶ στήλαι σὺν ταῖς βάσεσιν αὐτῶν ταῖς ἐνιστόροις, καὶ τῶν περιπάτων οἱ χίονες μετὰ τῶν κεφαλῶν καὶ ποδίσκων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐν σφρεδόναις στήθεων καὶ συστρεμμάτων καὶ σκαλῶν καὶ σολεῶν, ὅπλοθεν (4) ἐκεῖσες, εὑρίσκεται γραψῆ. Καὶ ἐξαρέτου εἰς τὰς χαλκᾶς πύλας τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν καὶ τῶν μελλόντων εἰσὶ πάσαι αἱ ἴστοριαι, δις ἔστηλωσατο Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς εἰς μνήμην τῶν ἐντυγχανόντων διὰ τὸ ἀνεξάλειπτον εἶναι. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ πάσῃς τῆς πόλεως τὰ ἀγάλματα ἔστοιχεώσατο (5).

Meursii et Lambecii notæ.

dos spectaret Circenses. In Chronicō Alexandrino aliquoties vocatur τὸ δεσποτικὸν κάθετρον τοῦ Ἱππικοῦ. In Anonymi Collectaneis nuncupatur ἡ βασιλικὴ καθέδρα. Codinus aliquoties appellat τὸ βασιλικὸν στάμα. **LAMB.**

(99) Ἐστηλώθησαν, ἵνα οἱ διερχόμενοι ταῦτα καὶ πεπειραμένοι ἔχωσι τὸ ἀλάθητον τῶν ἐσχάτων. C.

(1) Τῶν δευτέρων αὐτῶν πρόδεσσων. Huc est, τερτium quas gessit post recuperatum imperium. **LAMB.**

(2) Οἱ χίονες οἱ τε λίθινοι καὶ οἱ χαλκοὶ, καὶ οἱ ὀδελίσκοι: τῶν καμπτήρων οἱ χαλκοὶ cod. 3058,

PATROL. GR. CLVII.

A a Constantino Magnū deducta est Athenis, Cyzico, Cæsaria, Trallibus, Sardibus, Mocisso, Sebastia, Salatis, ex Chaldia, Antiochia magna, ex Cypro, Rhodo, Chio, Attalia, Sinyrna, Seleucia, Tyanis, Iconio, Nicæa Bithyniae et ex Sicilia omnibusque aliis tam orientis quam occidentis urbibus, quæ sua quæque in columna erectæ et collocatae fuerunt.

Dianæ statua in Hippodromo posita est, ubi patestræ exercentur.

Quatuor inaurati equi supra cancellos positi ex Chio allati sunt sub Theodosio Júniori.

B In ambulacro duarum factionum stabant eqnestres statuae et pedestres, Gratiani, Valentiniani, Theodosii, ut et Firmiliani gibbosi, risus concitandi gratia.

Ex duabus Hippodromi statuis, quæ belluas gignunt, homines devorant, una denotat Justinianum tyrannum et quæ recuperato imperio 54 gessit, altera vero, quæ navim appositam habet, secundum aliquos Scylla est, homines a Charybde absorptos devorans; atque ille quem capite prehensum tenet, Ulyssem refert. Alii autem jani devoratos terram et mare septemque saecula, vel ut alii volunt, diluvium innuere, illum qui solus superest, septimum hoc saeculum significare aiunt.

C Statuam sellæ insidentem alii Verinam uxorem Leonis Magni esse dicunt, alii Minervam ex Graecia deductam.

Statua hyæna ex magna Antiochia a Constantino Magno adiecta est. Quæ præterea in Hippodromo spectantur signa virilia et muliebria, et variæ equorum statuae, et lapideæ columnæ metarum earumque obelisci ærei, et monolithi sculpturæ, et statuae curules cum earum basibus figuratis, et porticuum columnæ cum suis sibi capitulis et spiris, item pectora statuarum in sphendone et gradus et solia, hæc omnia unde eo perlata fuerint adscriptum est. Sed præcipue in portis æreis omnes visuntur historiæ ultimorum dierum, quas ibi statuit Apollonius Tyaneus in sempiternam et indelebilem rerum quæ futuræ 55 sunt memoriam. Similiter etiam per totam urbem statuas consecratae erexit; et qui ejus generis apocletum peritiam habent, omnia manifesto depre-

(3) *Al ἴστοραι τοῦ μορο. Ηθον.* Vide paulo supra not. 75.

(4) Σὺν ταῖς κεφαλαῖς καὶ ποδίσκοις αὐτῶν καὶ ταῖς ἐν Σφρεδόνι καὶ τοῖς επτήσοις καὶ συστρεμμάτοις καὶ σολεοῖς, καὶ ἀπλῶς ὅποθεν cod. 3058.

(5) Ἀγάλματα ἔστοιχεώσατο. Sensus est Apollonium Tyaneum plurimas per urbem statuas consecratae erexit ad ejus conservationem. Στοιχεῖον hoc loco significat consecrare vel mystica quadam arte concinnare seu consecrare. Olympiodorus de re simili loquens vocal ἀπιεροῦν et τε λεγει: Οὐαλέριος δὲ, inquit, παρὰ τόπον παραγεν-

hendent. Præterea quoque in tripodibus Delphicis et statuis equestribus inscriptum est, quam ob causam positæ sint et quid significent.

Angustus Octavianus mense Augusto primum consulatum inuit, eamque ob causam hunc mensem, qui Sextilis antea vocabatur, Augustum appellavit. Eiusdem mensis die 19 obiit. Die autem 25 Septembris natus fuit, et secundo die eiusdem mensis Antonio devicto solus imperium obtinuit: quare hunc mensem honoravit, et inductionem ab eo initium sumere voluit.

Narrant Appianus, Dio atque alii historiæ Romanae scriptores, Cæsarem aliquando Nicopoli Dyrrahachium navigantem, cum magna tempestate coorta gubernator, Cæsarem dissimulato habitu non cognoscens, animo consternaretur, aperiente se gubernatori dixisse: «Obluctare tempestati: nam Cæsarem vobis et Cæsaris fortunam, » eoque dicto animatum gubernatori reddidisse, et tempestate fortuito sedata evasisse incolument.

56 Cranus, unus septem philosophorum qui Atenis comitati sunt Eudociam uxorem Theodosii Junioris, petuit ab imperatore ut sibi licet vide signa quæ in Hippodromo p̄sservantur; cumque post cætera omnia vidisset quoque statuam dictam vulgo perichytem et asinum ipsi p̄œuntem, hic ille ad præsentes se convertens, quis eam posuerit interrogavit, atque ubi Valentinianni esse cognovit: « O miserum, » inquit, « rerum statum, quando ita asini præserentur hominibus, ut hi a tergo illos ærum-

Meursii et Lambeccii notæ.

menos manubiant paræ tñw èπιγωρῶν Ierón tñw tñpōv el̄nai xal èk áρχalas teλεtēs ándriántas èn aútē árphrōwaiat. Ei paulo post: Kal èwxei, aīl, ó tñw ándriántow árphmōs xatd pñntd; ènouς teλeisbas ðarphárōu. Ita Codinus p. 35 v. 6 catenam, in qua erudebat satum seu fortuna urbis consistere, èstoxiawménv appellat, quasi teλeismp̄v seu árphrōwaias. Et Nicetas Choniates ejusmodi statuas et i[n]agines consecratas, quales hic Codinus ait Apollonium Tyancum etexisse, stoχiawd̄ tñc pñlewas ðulaxt̄h̄ia nuncupat. Appellantur etiam stoχiawmatikoi qui hujus generis magice consecrata simulacra compoununt. LAMB.

(b) Añtñv árphonta ññdixtiawnos h̄t̄o árphn̄ chrb̄you, ñnev Sæptembris tez̄m̄pt̄ai cod. 3038. — «Iñdixtos ei ññdixtiaw Græcis recentioribus èpivéñsot̄ seu inductionem significant. Quæ vero Codinus resert de inductionum principio, confirmat Joannes Lydus libro De mensibus p. 422. Sed nota inductionem seu èpivéñsot̄, quæ apud scriptores Græcos in usu est et cognominatur Cæsarea, incepisse post Christum natum anno 512, die 24 Septembris, quo Constantinus Magnus Maxentium devicit et statim post victoriæ Christianis libertatem indixit. Altera, quæ Romana vocatur et Latinis scriptoribus usitata est, a calendis Januariis sequentibus incepit. LAMB.

(7) 'Αππianos Δlōw̄te. Ita restituendum duxi, cum perperam in codicibus scriptis legeretur Οὐεστασιανό; δι' ὧν τε. Vide Appianum Alexandrinum

A Oi ðè èx̄ontes ñox̄:m̄n̄ tñw st̄j̄l̄w̄t̄k̄w̄n̄ ápotelesmāt̄ tñw èpérh̄sou: pán̄t̄ ál̄aθ̄t̄w̄z̄. 'Omoiō; ðè xal oí tr̄p̄ið̄es tñw ðel̄f̄iñw̄n̄ kaxkádn̄w̄ xal al̄ èp̄ist̄p̄i tez̄l̄x̄i ḡr̄áphou: ði' h̄t̄ aít̄ián̄ èst̄t̄s̄n̄ xal t̄l̄ s̄m̄aiw̄ou:sn̄.

'O Áñgousto: ð 'Oktabniav̄; Áñgousto: w̄ m̄n̄: ñp̄íteusse, xal èt̄m̄s̄en̄ aút̄n̄, Sæxt̄l̄i:wn̄ t̄l̄ p̄r̄t̄s̄en̄ l̄ḡydm̄en̄, ñnomás̄; Áñgousto: 'Ew q̄nt̄p̄ ðè xal èt̄deut̄t̄s̄ t̄j̄ iñ' t̄o: m̄n̄: 'T̄p̄ ðè Sæpt̄ebr̄i: èḡenñh̄t̄ eis t̄k̄s̄ x̄ȳ, xal t̄j̄ ñeuz̄r̄p̄ Sæpt̄ebr̄i: 'Añt̄w̄.ñ: èn̄íx̄s̄ xal h̄x̄z̄t̄o: t̄j̄s̄ m̄n̄ar̄x̄z̄, xal èt̄m̄s̄en̄ aút̄n̄ árphn̄ l̄v̄d̄x̄t̄o: p̄o:t̄s̄ám̄v̄n̄s̄ h̄t̄o: árphn̄ x̄r̄s̄, ñnev ð Sæpt̄ebr̄i: tez̄m̄pt̄ai (6).

Légyousin̄ oí t̄k̄ 'P̄w̄m̄aik̄s̄ l̄s̄t̄or̄h̄s̄an̄s̄, 'Aπpiav̄: ñd̄iaw̄ t̄e (7) xal áll̄o: t̄iñe: l̄s̄t̄or̄i:ol̄, w̄s̄ ð Kais̄r̄ ð áp̄ N̄iko:p̄l̄ew̄s̄ eis t̄l̄ Árphd̄x̄i: (8) ñiapt̄er̄w̄n̄ me-yálou: èklið̄w̄n̄ ḡen̄oméñou:, xal t̄o: xub̄er̄n̄t̄o: èx̄-ap̄or̄h̄s̄an̄o:, áḡnooñnt̄o: ðè ðti t̄l̄ Kais̄r̄ w̄f̄re: (h̄t̄ ḡár̄ xekaiñum̄énv̄s̄ t̄s̄ m̄n̄: ḡn̄ar̄i:z̄eñs̄), ána-xaluyf̄am̄en̄o:, eíp̄e p̄r̄b̄ t̄l̄ xub̄er̄n̄t̄, « M̄a:as̄: p̄r̄b̄ t̄l̄ xub̄er̄n̄a: · Kais̄r̄ w̄f̄re: xal t̄l̄ Kais̄r̄o:, t̄x̄ḡn̄. » "Oste t̄l̄ xub̄er̄n̄t̄, xal t̄j̄s̄ t̄x̄ḡn̄; ñidoúñs̄, ḡal̄ññi: yev̄:s̄m̄xi xal ñiasa:ññi: (9).

Kráno: ð φil̄ðs̄o:φ̄o:, eis tñw èp̄t̄a φil̄ðs̄o:φ̄o:n̄ tñw yç̄ñw̄n̄ tñw t̄j̄ Èñdóx̄ia sunel:ññt̄w̄ ð ð 'Añññw̄n̄, h̄t̄ h̄r̄m̄s̄at̄o: èñt̄w̄: el̄; ḡn̄a:ñka ðeob̄ðs̄o: ð m̄iñr̄o:, f̄t̄s̄ tñw ðas̄iñea ðeás̄o:ñt̄s̄ t̄a èn̄ t̄p̄ 'Iñp̄o:ðr̄o:ñw̄ s̄t̄o:ñḡe: (10). Kal ðì pán̄ta ñd̄w̄, áll̄a: xal tñw P̄er̄ix̄t̄y (11) l̄ḡydm̄en̄, xal ñmp̄ro:s̄h̄s̄ aút̄o: tñw ñd̄w̄ ñp̄o:ññw̄n̄, ñt̄r̄a:ñt̄s̄ ñññññs̄, « Ù s̄m̄f̄o:ñññs̄, » ñññññ, xal oññi: ñt̄a:ñt̄s̄, xal oññi: ñt̄a:ñt̄s̄, xal oññi: ñt̄a:ñt̄s̄, xal ñiasa:ññi: (12).

I. 1. *De bellis cirilibus et Dionem I. xl, ubi prolixè narratur quam ob causam C. Julius Cæsar Dyrrahachio Brundisium solus et incognitus navigare conatus fuerit, et quomođo tempestate adversa debilitatos nautarum animos sui detectione ad spem erexerit. LAMB.*

(8) 'Ap̄ ñiko:p̄l̄ew̄s̄ eis t̄l̄ Árphd̄x̄i: . Hoc falsum est. Corrigere igitur Codinum ex App. aut. et Dionis locis, quos ipse citavit, et scribe áp̄ Árphd̄x̄i: eis t̄l̄ B̄reññs̄. Nempe Cæsar ex castis, quæ apud Dyrrahachium posuerat, conabatur navigare Brundisium, ad transvehendos milites quos ibi cum Antonio reliquerat. LAMB.

(9) *Gal̄ññr̄ñ r̄t̄s̄o:ñt̄s̄ xal ñiasa:ññi: . Hac ita narrat Codinus quasi sedata tempestate Cæsari navigatio illa deinceps feliciter successerit: sed neque hoc verum est. Nam nec sæxira tempestatis se remisit, nec navis remorum vi ulterius promoveri potuit; quare adversa puppi Cæsar ad casta sua coactus fuit reverti. LAMB.*

(10) *S̄t̄o:ñt̄a hic significant simulacra et statuas. Supra ea vocavit st̄j̄l̄as, ðeámat̄a et áḡálmat̄a t̄o: 'Iñp̄iñx̄o: . LAMB.*

(11) *P̄er̄ix̄t̄y. Anonymous in Collectaneis tradit hanc statuam virilem, capite galeatu et toto corpore nudo, exceptis pudendis. Si ergo pro P̄er̄ix̄t̄y legeretur P̄er̄ix̄t̄os, verisimile esset propteræ hanc statuam ita denominata fuisse, quod media velamento esset circumdata vel circumciulta. LAMB.*

λουθούντων (12). » Ήσαν δὲ οἱ φιλόσοφοι κατονομα· ζόμενοι οὐτεις· Κράνος, Κάρος, Πέλοψ, Νέρουας, Σιλβανός, Ἀπέλλης καὶ Κύρδος. Ἐπιπεύοντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτοῦ δρώντων καὶ θαυμάζοντων, ἦφη ὁ βασιλεὺς· « Τί δρῶντες θαυμάζετε; » ἀποχριθεὶς δὲ ἐκ τούτου δὲ Ἀπέλλης εἶπεν· « Θαυμάζομεν, ω βασιλεῦ, διε τῶν Ὀλυμπίων (13) ἀλλασσομένων πτοις γενήσονται ἀνθρώπων ἐπιβάται. » Νέρουας ἔφη· « Κακὸν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων (14), διε τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης στοιχείον συντρέχει. » Σιλβανός τὸ δικάζον ζώδιον ἴδων ἔφη· « Τοῦτο δηλοῖ διε ἔσονται καιροὶ ἀγάνατοι. » Ο δὲ Κύρδος καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἴδων, « Ω δῆμε, » ἔφη, « δι' οὐδὲν μιοι περισσεύοσιν. » Ο δὲ Πέλοψ ἴδων τοὺς δροὺς τῶν ἱππων ἡρώτησε τίνος τὸ πρόβλημα· τινῶν δὲ, θεοδοσίου, εἰπόντων, ἐκείνου φάναι· « Η φιλόσοφος ἄκυρος ή βασιλεὺς οὐκ ἀλλήτης. » Ἐώρα Κάρος θηλύμορφον τὸ ζώδιον τετραμερέσι ζωδιακοῖς γράμμασι γεγραμμένον, καὶ εἶπεν· « Ω τετραπέρατε, διε ἐκ τοῦ κομψοῦ καὶ ἀπεξίρατοι ἔσονται. » Κάρος δὲ καὶ αὐτὲς προτράπεται λαλῆσαι εἶπε· « Διστυχῆ μοι τὰ πάντα φαίνεται· εἰ γάρ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ᾧς πειρῶνται, διληθεύουσιν, ἵνα τῇ ή πόλις (15) διε τυπώντων δοκεῖ συνιστασθαι; »

Καὶ ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ μεγάλου βασιλέως δὲ Ἀσκληπιόδωρος (16) ἴδων τὸ ζώδιον τὸ μέγα τὸ ἐν

Αἴονται cogantur. Nominia autem illorum septem philosophorum hæc erant: Cranus, Carnus, Pelops, Nerva, Silvanus, Apelles et Curvus. Hisce præsentibus imperator aliquando equitans vidit eos admirabundos: sed admirationis causam querenti imperatori ita respondit Apelles: « Miramur, imperator, quod olim mutatis Olympiis equi homines condescendent. » Item Nerva dixit: « Malum præsgat regine urbium, quod cum signo fortune aliud signum concurrevit. » Post huic Silvanus videns signum genitissimum: « Hoc, » inquit, « denotat tempora enerata instare. » At Curvus oculos in populum referens exclamavit: « O populum carnificibus aliquando abundaturum. » Pelops autem carceres Hippodromi conspiciens, cuiusnam illud repagulum esset interrogavit; 57 quibusdam vero, Thendosii, affirmantibus respondit: « Aut philosophus sine auctoritate, aut non verus imperator. » Perro Carus signum videns muliebre quadratis Zodiaci figuris conscriptum, dixit: « Versuti pariter atque inexperiti ex te procedent. » Idem ille ut pergeret admonitus: « Omnia, » inquit, « infortunata mihi videntur: et si hæc signa, uti experimento constat, vera prouuntiant, quare ergo hæc urbs earum virtute videatur consistere? ».

Sub imperatore Anastasio Magno Asclepiodorus philosophus magnum illud signum in Hippodromo

Meursii et Lambecii notæ.

(12) «Οροὶ χροτιμηθήσονται τῷτοι ἀνθρώπων τὸν ταλαιπωρίας πόλεων ἀκολονθόντων. Quid Cranus philosophus his verbis significare voluerit, explicat Joannes Tzetzes his versibus:

«Ορος δὲ γαλικοῦ Ιππικοῦ περισκεται
Εμπροσθεν ἑσταῖς, ἐπειδὴ τῷτοι πόλισθιων
Ἀνθρώπων οἰκερδῶν, ζωγραφῶν τὸν τὸν πλον,
Ως εἰπε τὸ πρὶν Ἀττικὸς σοφῶς Κράτος,
Ἐφασε καὶ γάρ τῷ χρατοῦντι τῷ τότε
Φεῦ συμφορᾶς, ἀνθρώπων ἥττων ὁ δρον.
Ἐσται χρόνος τὰρ τοὺς μεθύστερον χρόνοις
Οταρ ἐρώδεις δυστενεῖς καὶ καυσταῖαι
Καὶ πάς ἀμουσος εἰσρυνεῖς κτηνωδίαις
Κρείττων τομοσθῆται τῷτοι σοφῶν καὶ κοσμίων.

LAMB.

Secundum hanc Tzetzes interpretationem, voluit dicere Cranus philosophus, quod asinus ille aureus Hippodromi, et statua virilis post enim collata, præsignificarent tempus futurum, quo asini, ignorantes, et inverti cundi, auctoritate et fortunis, doctos, ingenuos et modicos præcessuri essent. In uno codice manuscripto descriptionem istius statuæ virilis, quam Codinus περιτύχην vocat, et Crani philosophi aphorismum paulo diversis verbis ita conceptum reperi: « Ο δὲ Κράτος ίδων τὸ γυμνὸν ἀνδροεἰδέλον περικεφαλαῖον τῇ κεφαλῇ περιφέρον, καὶ τὸν δνον ἐπροσθεν, εἶπεν· « Εώς πότε δνος ἀνθρώπος ἔσται, καὶ ὡς τῆς συμφορᾶς, διε ἀνθρώπων δνω ἀκολουθεῖν οὐκ αἰσχύνεται· hoc est. Videlicet Cranus statuam virilem nudam, capite galeato, et asinum ante eam, dixit: Quousque asinus homo erit, et, o calamitatem, quod hominem non pudeat, asinum sequi præcepsit.

(13) Τῷτοι Ὀλυμπίων. Οlympia hic pro Iudis Circensibus accipiuntur. LAMB.

(14) Τῇ βασιλίδι τῷτοι πόλεων. Per reginam urbium intelligit Crolim. Tὸ στοιχεῖον τῆς Τύ-

C χῆς puio hic significare simulacrum Fortunæ urbis, cuius passim apud Codinum mentio fit. LAMB.

(15) Ιτα τῇ ή πόλις. Tanta Copolitanorum animalium occupaverat ignorantia et superstitione, ut quasi uniuersæ antiquæ statuas pro magice consecratis haberent, eamunque virtute crederent urbem suam conservari incolumem. Huc igitur pertinent illa verba: « Ιτα τῇ ή πόλις διε τούτων δοκεῖ συντετασθαι. Cæterum quæ hic apud Codinum vocantur στοιχεῖα, Nicetas Choniates appellat στοιχεῖδη τῆς πόλεως φυλακτήρια, id est consecrata urbis munimenta seu statuas urbis conservatrices. Idem resest Latinos, postquam Cpolium expugnaverunt, imprimis evertisse celebres istas statuas consecratas, quæ contra hostes vel aperta vi vel insidiis urbem oppugnantes instar muri sc valli erectæ erant. LAMB.

(16) Ασκληπιόδωρος. Utraque tam Regii quam Vaticanini codicis lectio vitiosa est. Scribendum enim 'Ασκληπιόδοτος. Hic est Asclepiodotus philosophus et medicus, qui Procli discipulus fuit et temporibus Anastasii Dicori imperatoris clarus. Prolixe de eo agitur apud Photinum in excerptis ex Damascio de vita Isidori, et apud Suidam v. 'Ασκληπιόδοτος et διατιμάντων. Cæterum quam fuerit Proclo charus et amicus, testatur ipse Proclus in proœmio commentarii inediti in Platonis Parmenideum, quem ei dedicat his verbis: Σὺ δὲ, inquit, ὡς φιλοσόφας ἐπάξιον ἔχων τὸν νοῦν καὶ ἐμοὶ φίλων φίλαται· Ασκληπιόδοτος, δέχου τὰ δώρα τοῦ ἀνδρὸς τέλεσα τελέως ἐν γνωστάτοις κόλποις τῆς φυγῆς. Exstat hodieque in bibliotheca Medicea ejusdem Asclepiodoti liber de re militari, cui titulus est 'Ασκληπιόδοτος φιλοσόφου τέλην τακτική. Divisus est in 12 capitula, et incipit hoc modo: Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸς πόλεμον διετῆς τοσῆς, χρησαίς τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χερσαίας

videns, quod manu faciem sustulit, repente exal-
mavit: «O vim ingenii et prudentiae, cui uni omniu-
m hominum necessitas incumbit. » Cum vero quidam
ei litteras marmori incisas ostendisset, iste perlec-
tis illis dixit: «Melius est non enuntiare que futu-
ra portenduntur; et quantum ad me attinet, felix
essem si eas non legisset. »

Thesaurum deum Arabes maxime colunt, cujus
simulacrum est lapis quadrangulus, non figuratus,
quatuor pedum altitudinem, duarum latitudinem et
unius profunditatem habens. Collocatum vero est
supra basin inauratam. Huic sacrificant sanguinemque
victimae profundunt: hoc enim illis proli-
bamentum est. Tota aedes ejusque paries ex auro
58 sunt, et plurima illic offeruntur donaria. Habet
ojus simulacrum colique Petra Arabiae civitas.

Iconio statuae Persei et Andromedae deductæ sunt;
ibi enim mirabile illud certamen Persei cum draco-
ne accidisse referunt. Stabulabatur illic draco, cui
a statore tempore virgo dabatur nobilis et pulchra. Ob-
jecta ei fuit Andromeda virgo forma in primis con-
spicua, cujus lamenta cum Perseus illuc transiens
audisset, plangendi causam quareuti ipsa omnem
rem enarravit, nempe quod esca immanni bestiae ex-
posita esset. Hoc auditio Perseus abscissum Gorgoni-
onis caput, quod virginem intueri ante vetuerat,
obtendit et versa retrorsum facie draconis monstrava-
vit, qui simulatque illud vidit, periit. Hinc locus i **Ir**,
ut tradit Philodorus logista, dictus est Iconium,
quod Perseus ibi Gorgonium caput draconis ostend-
erit. Nuncupabatur autem prius illa urbs Danaia;
deinde, quoniam impleta erat lamentationibus,
Threnus cognominata fuit; et tandem Iconium ob-
præmissam Philodori narrationem. In hac urbe
Perseus et Andromeda vitam exigerunt, unde ipso-
rum statuae portæ civitatis **59** fuerunt impositæ,
que postea Cpolium deductæ collocatae sunt in ther-
nis Constantinianis prope Tzycanesterium.

Διμορφεροι. Αξινες στῆλαι μχθησαν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν (**20**). πλησίον τοῦ τζυκανιστηρίου.
λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου (**22**). πλησίον τοῦ τζυκανιστηρίου.

Meursii et Lambecii notæ.

εὰν νῦν λεκτέον. Finis autem hic est: Autem διὰ
βραχέων αἱ τοῦ τακτικοῦ καθηγήσεις, τοῖς μὲν
χρωμένοις σωτηρίαιν πορίζουσαι, τοῖς δὲ ἐναντίοις
κινδύνους ἐπάγουσαι. **LAMB.**

(17) Θησαυρὸς θεός. Thesaurum deum eundem
esse puto atque Mercurium, nempe divitiarum
præsidium. **LAMB.**

(18) Οὐδὲν προειρημένος Περσέου ἔκεισε οἰκιῶν
πύλαις κλαιούσης τῆς Ἀνδρομέδης τί ἀν ὠδύρετο.
Ἡ δὲ τὸ συμβάντα ἐξηγεῖται. Τοῦ δὲ καθίσαντος καὶ
Γοργόνης κεφαλὴν ἐπὶρρα κατέχοντος, ὄπισθοφρά-
νως στραφεῖς δείκνυσι τῷ θηρίῳ τὸ δημήτρειν.
Οὐδενὶ έδοντείνοντες. Val.

(19) Pro Φιλοδώρῳ non dubito quin legendum
sit Philochorus. Nempe hic Philochorus Athenensis
est, antiquus ille et celebris historicus, qui ab
Athenaeo, Plutarcho, Harpocrati, Eusebio et aliis
passim citatur. Quo autem tempore vixerit et quis
scripserit, plenissime refert Suidas. Ceterum huius
Codini loco debetur, quod scimus ipsum suiss
unum ex decemviris Atheniensium nuncupatis λογ-
οταῖς, quibus omnes magistratu functi rationes red-

A τῷ ἡ πικιψῷ χειρὶ ἐπὶ προσώπου κατέχον· «Ω βίᾳ, »
ἔδησεν, « οἵτι πᾶσα ἀθριπίνῃ ἔνδεια εἰς μέν ἀν-
θρώπου φρόνησιν ἐπημάθη. » Καὶ τις αὐτῷ ὑπόδει-
ξας γράμματα ἐν τῷ μαρμάρῳ, ὑπεναγνοὺς φησίν·
« Ἄγαθὸν μή φράσαι τὰ τότε μέλλοντα γίνεσθαι,
καὶ ὡς ἐμοὶ ἄρα κέρδος ἦν τοῦ μή ἀναγνῶναι. »

Θησαυρὸς θεός (**17**) σέβεται, « Ἀραβες δὲ μάλιστα
τιμῶσι. Τὸ δὲ ἀγαλμα αὐτῷ λίθος ἐστὶ μέγας τέ-
τράγωνος, ἀτύπωτος, ὑψός ποδῶν δ', εὔρος β', βάθος
Ἐν. Ἀνάκειται δὲ ἐπὶ βάσεως χρυσολάτου. Τούτῳ
θίουσι, καὶ τὸ αἷμα τοῦ λερεοῦ προσχέουσιν· τούτῳ
αὐτοῖς ἐστὶν ἡ σπονδή. » Ο δὲ οἶκος ἀπας ἐστὶν ὀλ-
χρυσος· οἱ τε γάρ τοῖχοι χρύσεοι καὶ τὰ ἀναθήματα
πολλὰ εἰσίν. « Εστι δὲ τὸ ἀγαλμα ἐν Πέτρᾳ τῆς
Ἀραβίας, καὶ αὐτοῦ σέβονται αὐτόν.

« Ἐκ τοῦ Ἱκονίου Περσέως καὶ Ἀνδρομέδης στῆλαι
μχθησαν· καὶ γάρ ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ἴστορεῖται
τὸ παρὰ Περσέως πρὸς τὸν δράκοντα γεγονός θαῦμα:
Δράκων ἦν ἐμφαλεύων ἐκεῖ, καὶ κατὰ καιρὸν συν-
ηθεῖς ἐδίουν κόρην περιφανῆ καὶ ὥραλαν. Τότε
περέσχον τὴν Ἀνδρομέδην, παρθένον ὥραλαν καὶ
κατήν. Διερχόμενος οὖν δὲ Περσέως (**18**), καὶ τῆς
χρυσγῆς ἀκηκοώς τῆς παρθένου, ἐπιυθάνετο τὸ δὲ
δόρυρηται. Καὶ αὐτῇ ἐξηγεῖται· « Οτις τῷ θηρὶψ
προτίθεται εἰς βοράν. » Καὶ δὲ διὰ τῷ ἀκούσαι
Γοργόνην ἐκτεμὼν καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀγαγών,
τῇ κόρῃ τε μή προσβλέψαι τῇ Γοργόνῃ παραγγεί-
λας, καὶ αὐτὸς στραφεῖς ὀπισθοφράνως δείκνυσιν
αὐτῇ τῷ δράκοντι, καὶ ἅμα τῷ βλέψαι ἀπενεκρύθη. Καὶ
διὰ τοῦτο ξέχει τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν δὲ το-
πος, παρὰ Φιλοδώρου (**19**) λογιστοῦ, διὰ τὸ δεῖξαι
τὴν εἰκόνα τῆς Γοργόνης τῷ δράκοντι τὸν Ηπερσέα.
Εἴχε δὲ ἡ πόλις πρὸ τούτου δνομα Δαναεῖα (**20**).
Εἴτη ἐπιληρώθη θρηνψίας, καὶ οὐτως ἐκλήθη θρῆ-
νος, παρὰ Φιλοδώρου δὲ Ἱκόνιον. « Ενθα καὶ συμ-
βιώσαντες Περσέως καὶ ἡ Ἀνδρομέδη ἐτελειώθησαν.
Ἐπάνω οὖν τῆς πόλης τῆς πόλεως ἵστηλωθῆσαν

λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου (**21**). Ἑστησαν δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ
λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου τῆς πόλεως τῆς πόλεως
λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου μετὰ τὸ πληρω-
θῆνται τὴν Ἀντιοχέων ἐκκλησίαν cod. 3038.

(22) Βέρ τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου.
In anonymo Collectan. legitur ἐν τῷ Κωνσταντινούπολις
λουτρῷ. Pro Κωνσταντίνου igitur scribendum vide-
tur. Κωνσταντίνου. De thermis Constantinianis sape
το τοῦ πολιτείας apud scriptores historie CP, et auctu-

Ἐν δὲ τῇ κατωγείῳ πόρτᾳ τῇ νῦν πληρεστάτῃ (23) Α στοιχεῖον ἔστατο τῆς Φειδαλίας Ἑλλήνιδος, οἷμαι δὲ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκείνης, τῆς γυναικὸς τοῦ Βόζαντος. Ἀρθείσης δὲ κελεύσει τοῦ βασιλέως τῆς στήλης θαῦμα ἦν ιδέσθαι, τὸν τόπον ἐκείνον ἐπὶ πολὺ εἶναι αἰετόμενον, ὅπει πάντας, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν βασιλέα θαυμάσαι: καὶ λιτήν ἐπειθεῖν, καὶ μόλις παυθῆναι τὸν σεισμὸν, Σάδδα (24) τοῦ δισιώτατου τῷ τότε ἀνθημούντος: καὶ εἰξαμένου ὑπὲρ τούτου.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολέᾳ (25) εἰ: τοὺς πλεκτοὺς κίονας στήλη γυναικεῖα χρυσέμβαφος: ἔσταται ἐπὶ δρματος καὶ βωμὸς μετὰ μοσχαρίου. Ἐν οἷς: καὶ ἐποι χρυσολαμπεῖς τέσσαρες, καὶ διφρηλάτης (26) ἐπὶ τοῦ διφρου, ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ στηλοειδές τι ἀγαλμα (27). διπερ, ὡς προεγράψη, εἰς τύχην τῆς πόλεως δι μέγας Κωνσταντίνος ἐτίμησε, καὶ ἔως τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου θέαμα παρὰ τῶν πολεών τῶν γενόμενον. Μετὰ κηρῶν (28) λευκοφοροῦντες οἱ πολίταις καὶ ὄψικεινύτες (29), ἐπάνω δρματος φέροντες ἥγον ἴως τοῦ στάματος ἀπὸ τῶν καγκέλων (30). Τούτο δὲ ἐξετέλουν, διε τῆς πόλεως διρταζον τὸ γενέθλιον. Ἐκείσε δὲ ἐνίωδοι ἔστηλοι θησαν εἰς τοὺς δύο κίονας δι Ἀδάμ: καὶ ἡ Εἴδη θησαν καὶ δι Λιμός.

Ἐν τῷ λεγομένῳ λιμένι τοῦ Νεωρίου (31) βοῦς ἔστατο χαλκοῦς παρμεγεθέστατος. Κράξειν δὲ αὐτὸν θεγον ὡς: βοῦν μίαν τοῦ ἀνιαυτοῦ, καὶ γίνεσθαι παράπτωμά τι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἡ Ἐκραξεν (32).

Μαυρικίου στήλη (33) καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν

Meursii et Lambecii notæ.

ἱρητην Codinum p. 93 v. 14. Suidas refert Helladicum Alexandrinum grammaticum, qui tempore Theodosii junioris vixit, scripsisse Ἐκφρασιν τοῦ λοιποῦ Κωνσταντινανὸν seu descriptionem thermarum Constantianarum. LAMB.

(23) Forte πλησιεστάτη. LAMB.

(24) Εδδᾶ. Hic est S. Sabba abbas, qui in Palestina miro sanctitatis exemplo resulsa, et bis a patriarchis Hierosolymitanis ad Anastasium et Justinianum imperatores Cpolim legatus est, ubi pro fide catholica adversus impugnantes sanctam synosium Chalcedonensem strenue laboravit. Plura vide de eo in Menologiis die 5 Decembrii LAMB.

(25) Ἐν τῷ δρματος εἰς τοὺς πλ. x. ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολόᾳ C.

(26) Διφρηλάτης. Loquitur de statua quadrigaria Constantini Magni, quae instar solis capite radiato efficta erat, et dextra gestabat Victoriam, quae pro Fortuna urbis colebatur. Jusserset autem Constantinus ut quotannis hæc ejus statua natali urbis iude a civibus et exercitu in Hippodromum ad tribunal imperatorium deduceretur atque solemnii et statuto honore usiceretur, ut etiam factum est usque ad imperium Theodosii Magni. De hac Constantini Magni statua et solemnii ejus deductione in Hippodromum mentionem facit Hesychius, item Codinus p. 17 v. 16 et p. 40 v. 6. LAMB.

(27) Στηλάδιον τι ἀγαλμα διατρέχον. Τούτο οι μὲν λέγουσι Κωνσταντίνου κατασκευὴν: ἦν (οι δὲ τὴν?) ζεῦξιν μόνην, τὴν δὲ λοιπὴν ἀρχαῖαν εἶναι καὶ μηδὲν παρὰ Κωνσταντίνου κατασκευασθῆναι. Ἐως γὰρ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου θέαμα παρὰ πολίταις γέγονεν ἐν τῷ ιπποδρομῷ, ἀνὰ κηρῶν λευκῶν καὶ χαρισμάτων φορούντας πάντας εἰσέρχεσθαι τὴν αὐτὴν στήλην ἐπάνω δρματος ἥγουν καρουχούς: ἴως τοῦ στ. 3558 ap. Banduriūm.

In subterranea porta, nunc oppleta, signum stabant Phidaliae, Graecæ illius, ut opinor, antiquissimæ, quæ uxor fuit Byzantis. Cumque jussu imperatoris statua inde auferretur, terribile visu erat quia in locus ille aliquandiu terræ motu concuteretur. Illoc uti omnes, ita ipse quoque imperator valde admiratus processionem instituit; quo facto vix tandem precibus sancti Sabæ, qui tunc temporis Cpoli commorabatur, terræ motus desiit.

In Neolea supra columnas albas posita est inaurata statua muliebris currui insistens, et juxta ipsam arca cum viuulo. Ibidem quoque conspicuntur quatuor surali equi et auriga currum agitans, dexter gerens parvam statuam, quam, ut ante dictum est, Constantinus Magnus pro fortuna urbis coluit et cives usque ad Theodosium Magnum solemini celebritate honorarunt. Alibi enim omnes induit vestibus statuam illam 60 currui impositam cum cereis deducebant a cancellis usque ad solium imperiorum Hippodromi. Huc autem siebat quotannis die urbis natali. Ibidem supra duas columnas collocata erant simulacra Adami et Eva et Prosperitatis et Famis.

In portu Neorio bos maximus ex aere stabat, quem serunt semel in anno inugire solidum, eoque die nulli quid urbi accidere.

Mauricii ejusque uxoris et liberorum statue ad-

C (28) Μετὰ κηρῶν. Prorsus ut in Chronico Alexandrino, πάντων κατεχόντων κηρῶν λευκούς. Utrobiique κηροί significant cereos. Item in Actis S. Silvestri ineditis Constantinus Magnus post publicatam libertatem religionis Christianæ ad palatium suum dicitur revertisse μετὰ κηρῶν καταπάδων τῆς κάκελας ἀναπομένων. LAMB.

(29) Οὐψικειότες, comitantes. Supra p. 40 de eadem re loquens vocat δορυφορεῖν, quod hic ὄψικειόν: δορυφορούμενον, inquit, εἰσήσει εἰς τὴν στάμα. Proprie Graecæ recentioribus ὄψικεύον dicitur idem atque in Latinis obsequor; item ὄψικειον idem atque obsequium, quod etiam acscriptur pro comitatu et famulatio. LAMB.

(30) Ἐως τοῦ στάματος ἀπὸ τῶν καγκέλων. Ita p. 80 v. 17. LAMB.

(31) Λιμένι τοῦ Νεωρίου. Sic etiam antiqua regnum descripicio Pertum Neorium appellat. Bos vero, quem Codinus ibi collocatum fuisse ait, ad exemplum alterius factus erat, qui stabat in foro vocato Tauri, ut ipse testatur p. 46. LAMB.

(32) Ἐκραξεν. Εποιησε δὲ ὁ αὐτὸς Κόνων, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσινῶν ἐμπόρων τὸ πρότερον ἦν. Ἐπὶ δὲ Κουτίνου μετετέθη εἰς τὸν Τούλανον λιμένα cod. 3058.

(33) Μαυρικίου στήλη. Tradunt scriptores historiæ Cpolitanæ Mauricium, postquam milites a charano captos per avaritiam suam occidi permiserat, quadam nocte somniasse se ab imagine Christi supra portam æream palatiu collocata, cum tota sua familia, Phocæ interimendum tradi. Credo igitur, ad perpetuam iustitiam somni memoriam, Mauricium, apud illam imaginem Christi, suam et uxoris liberorumque statuas, in tur supplicantium manibus extensis croxisse. Ceterum pro ev τῇ χαλκῇ ζωθεῖν τῇ θεανδρικῆς εἰκόνης lego. dum

portam aeream supra imaginem Christi manibus extensis positis erant, quas ipse Mauricius fieri curaverat. Reliquae vero statuae illic collocae ex terra Attica deducie sunt; inter quas una est philosophi cuiusdam, ut tradit Ligurius. Postquam vero Mauricius a Phoca tyranno intersectus fuit, diaconus quidam nomine Acatus, unus ex sectatoribus Eutychis heretici, videns victos magistros suos et ipse profugit ad castellum cognomento Serapionis situm in regione Persarum, atque statim Perittio praefecto praesidiario significavit debilitatem civium Chalcedonensium, **61** addens insuper ipsum primo accessu facile eos subjugare posse. Quare supradictus Persa sine mora se cum septem mille militibus in viam dedit, tantaque certitate invasit Chalcedonem, ut civibus vix satis relinquenter temporis ad transferendum reliquias S. Euphemiae Cpolim, quam in primis impius ille proditor Acatus ultum ibat pro dedecore Eutychianae sectae scriptis illato, et quod infortunato Eutychi istum metropolim concedere noluerant. Inter cetera quae tunc temporis Persae praedando abstulerunt, fuit quoque aureum illud et encausto elaboratum signum Solis cognominati Croni, quod in Persiam deductum pro Deo coluerat.

Πέρσας Έλενον καὶ τὸ χρυσέγκαυτον ἄγαλμα τοῦ εἰς Περσίαν, καὶ ἐπιμησαν ως θεόν.

Sub Leone Isauro multa antiqua signa eversa et ablata sunt, quod is omnino irreligiosus esset.

In cavis subterraneis templi S. Mocii locus erat

Mœursii et Lambecii notæ.

recesserat οὐνοθεν τῆς χαλκῆς; πληρῶν τῆς θεανδροχής εἰκόνης. Ita Zonaras: τὴν δὲ ὄνταρ ἑδῆκει παρεστάαι πολὺ τῷ ἀνωθεν τῆς χαλκῆς πύλης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐκτυπώματι. Vēl vox δινωθεν adverbaliter accipienda est, ut idem valeat ἐν τῇ χαλκῇ ἀνωθεν, atque ἀνωθεν τῆς χαλκῆς. Ita alias pro κάτωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Μωάκου, dicit ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Μωάκου κάτωθεν. LAMB.

(34) *Aī δὲ ζωτικά... o Λιγύριος.* Ut sensus sit integer, legendum esse videtur φιλοσόφων δέ vel φιλοσόφου δέ φασι εἶναι τὴν μίαν, ως Nomen Ligurii hic corruptum esse puto. In codice Vat. legitur αἱ δὲ λοιπαὶ δύο στήλαι αἱ ἐκτεταμέναις ταῖς χεροῖς ἐκ τῆς Θεοτικῆς ἥκασται. Φιλόσοφος δέ φασι ὁλγύριος Ἐλληνικός. Ad anonyma Collectanea notavi pro παρὰ Λιγυρίου scribendum esse παρὰ Οὐλυδρίου. Quare etiam hoc loco forte quis legendum coniūctaret Οὐλυδρίου ἢ Ἐλληνικῆς. Sed aque mihi Olyrius quam Ligurius ignotus est. LAMB.

(35) *Μετά τὸ σφαγῆραι.* Vaticanae preferenda esse videtur prior lectio. Hanc enim, ut opinor, est illa Persarum irruptio, cuius in Vita Phocæ tyranni meminit Zonaras. LAMB.

(36) *Πργίων et ρεγεῶν Græcis recentioribus dicitur regio, ut indicatio ἴνδικτιῶν, actio ἀκτιῶν, alluvio ἀλλοιδῶν.* In alio codice legitur τοῦτο δὲ ἐν τῇ τῶν Περσῶν βῆγιον τοῦνομα. Ubi locum aliquem præuliarem potius quam régionem significare videatur. LAMB.

(37) *Kai δῆτα.* Ος πορευθεὶς, τοῦ ἄρματος ἐπιθέξις (οὗτοις γάρ τοῖς ἐν βῆγιον καὶ στροφύλαξι πέφυκε) μετὰ ἑδομῆκοντα χειλάδων ἔρχεται ἐπὶ τὴν Καιληρόνος μητρόπολιν. Οἱ δὲ ἔκειται προγόνοτες ἔρυσον ἐν τῷ Β.ζαντί, ἀρστεῖς μεν διευτῶν καὶ τὰ τίμια λεῖψαν τῇ ἀγίᾳ Εὐφημίᾳ. Val.

Α τέκνων αὐτοῦ ήστατο ἐν τῇ χαλκῇ, ἀνιωθεν τῆς θεανδροχής εἰκόνος, ἐκτεταμένας τὰς χειρας ἔγυνεται. Τὸν δὲ τοῦ Μαυρικίου κατεσκευάσθησαν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἐκ τῆς τῶν Αληναίων ἥκασι γῆς. Φιλοτέφου δέ φασι εἶναι, ως λέγει καὶ δι Λιγύριος (34). Μετὰ τὸ σφαγῆραι (35) παρὰ τοῦ τυράννου Φωκᾶ Μαυρικίου, εἰς τις διάκονος τῶν μαθητῶν Εὔτυχου τοῦ αἰρετικοῦ, ὃνδιματεῖ Ἀκατος, ίδιων ἡττηθέντας τοὺς περὶ αὐτοῦ διδασκάλους, κάκεῖος ἀποδράσες κατέλαβε καστρον τι καλούμενον Σεραπίωνα. Τοῦτο δὲ ἐτύγχανεν διν ἐν τῶν παρὰ Πέρσαις ῥήγιων (36). Καταμηνύει δὲ Περιττίκη τῷ φρουράρχῳ τὰ τῆς ἀστενείας τῶν ἐν τῇ Χαλκηδόνι οἰκούντων, προσθεῖς ὅτι διμι τῷ καταλαβεῖν αὐτὴν τούτους χειρώσεσθαι. Καὶ δῆτα (37) ἀμηνυτὶ στρατεύσας ὁ βηθεὶς Πέρσης, καὶ ἔχων στρατιωτῶν ἑδομήκοντα χιλιάδας, καταλαμβάνει τὴν Χαλκηδόνα· οἱ δὲ μόλις ἵσχυσαν διαφυγεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν τιμίων λειψάνων τῆς ἀγίας Εὐφημίας, ὑπὲρ ἣς τὸ πλέον ἐσπούδαζεν δι προδότης καὶ ἀνίερος Ἀκατος, οὐλων ἀμύναις αὐτὴν, διότι τοὺς αἰρέσεως αὐτῶν τόμους κατήσχυνεν (38), διμι δὲ καὶ διότι οὐ συνεχωρήθη Εὔτυχιον τὸν ἀτυχῆ τὴν τοιάδην εὐτυχῆσαι μητρόπολιν. Λεηλατήσαντες δὲ τότε τὰ ἔκειται πάντα οἱ Ἡλίου θεοῦ τοῦ λεγομένου Κρόνου, καὶ ἀπήγαγον

Ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἱεράρχου πολλὰ θεάματα ἀρχαῖα παρελύθησαν καὶ ἡφαντεύθησαν διὰ τὸ παντελῶς ἀλλγιστον αὐτοῦ.

Ἐν τῷ ναῷ (39) τοῦ ἀγίου Μωάκου ἐν τῷ Κού-

(38) *Toὺς αἰρέσεως αὐτῶν τόμους κατήσχυνεν.* Cum temporibus Marcianni imperatoris Eutychiani, quamvis a Chalcedonensi concilio damnati, nondum tamen quiescerent, sed auctoritatem concilii magis potentia imperatoris quam veritatem fidei nisi dicent, convenit tandem inter eos atque catholicos ut utriusque partis dogmata in singulare volumine scripta et consignata simul ambo pectori S. Euphemias martyris imponerent et miraculosa ejus dijunctione controversia religiosis finem caperet. Scriptis igitur ex pacto voluminibus et pectori S. Euphemiae impositis, post triduum ipso imperatore presente utrique ad loculum accenserunt, coque aperto libellus Eutychianorum ad pedes martyris inventus est, catholicorum autem in manu dextra, quem porrexisse fertur imperatori et patriarchæ. Ad hanc historiam Codinus respiciens ait Acatum Eutychianum a reliquis S. Euphemiae ultum ire deurrevise sue sectæ scriptis illatum dedecus. Τόποι igitur hic significant chartas, in quibus Eutychianorum dogmata inscripta erant. Ita Zonaras. LAMB.

(39) *Ἐν δὲ τῷ ναῷ.* In cod. Vat. precedentibus hinc annexa sum, et ita conceperat: τότε (sc. sub Leone, Isauro) καὶ τὸ λεγόμενον Τριζῶδον τὸ εἰς τὰ κοῦρα κάτωθεν τοῦ ἀγίου Μωάκου ὑπάρχον ἐπήρθη. Κοῦρα interpretor concava, subterranea. Pro τριζῶδον in aliquo codd. legitur τριέδων, τριέδον autem vel τριέδος; videtur significare locum unde triple patet exitus. Temporissimum est ut τριόδος, τριχωρον, τρικλίνος, τριερούλων, etc. Confirmat hanc lectionem quod Codinus addit, in eo loco paganos olim magiæ sua superstitiones exercere conueisse. Triarius enim numerus extremouit magicis accommodatus ensebat. Hinc illa poeta:

φοις ἦν τὸ λεγόμενον Τρίζωδον κάτωθεν, ἐνῷ καὶ ἀστρονόμου ποτὲ οἱ Ἑλληνες, εἰδωλεῖου καὶ τοῦ ναοῦ δῆτος. Ἀλλ' ἐπάρθη καὶ ἡ φανισθή τεραθέντος τοῦ ναοῦ. Καὶ τύμβοι δὲ (40) πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρειανῶν ὑπῆρχον ἐν τῷ πάτῳ, καὶ σκηνώματά ειναὶ συγκεχωσμένα εἰς πλῆθος.

Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορέῳ πόρτᾳ τοῦ κάστρου Πανόρμου, δὲ ὑπὸ Πανόρρου τινὸς Ἑλλήνος ἔκτισθη, διὰ σιδῆρου καὶ χαλκοῦ ἀναμειγμένου ἵστατο στήλη γυναικεία δικάρηνας. Ἐνθα δὲ καὶ καλὸν τι πρᾶγμα ἔγενεν· ἐμπρησμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατείηφτος, καὶ πάσης τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείσης, τὸ πυργίον ἐκένο τῆς πόρτης, οὐδὲ ἡ ἥρηθεται στήλη ἵστατο, οὐδὲ μόνον δὲ οὐκέτι ἔβλαψεν (41) δὲλως, ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ δρυμίκες δεκαπέντε ὑπεχύρει τοῦ τοιούτου ζωδίου. Ἡτίς τοῦ Χοσρόου πολιορκήσαντος, τὴν πόλιν παρελήφθη ὑπὸ Περσῶν, καὶ ἐστιν ἔως τοῦ νῦν λατρευθεντὸν ἐν Περσίδι. Καθ' δὲ γράνον ἥχμαλώτευσεν Χοσρόης καὶ τὰ ιεροσύνα, λαδῶν μεθ' ἐκατοῦ καὶ τὸν τίμιον καὶ ζωποιὸν σταυρὸν σὺν τῷ πατρῷ ἀρχῇ Ζαχαρίᾳ. Ὁν ἀνελῶν διέγας βασιλεὺς Ἰράκλιος Ῥωμαίων ἐν τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἀνελάβετο τὰ ἥρηθεντα τιμίου σταυροῦ ἕγλα μετὰ καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπάστη, καὶ ἤγαγετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ χάριτι, καὶ δι' εὐχῆς Μοδέστου τίτε πατριαρχοῦντος τῆς τοιαύτης πόλεως.

Τὸ δὲ Σμύρνιον καλεόμενον ἔχει (42) ὑποκάτω τῆς τῆς ἐν τῷ πρὸς βορέῳ διέργας δίκαια, ἐνῷ φειστὴλαι ἐννέα, ὃν αἱ μὲν ὑπάρχουσι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ τοῦ πραιτορίου Ἰλαρίωνος, καὶ τοῦ πατέρος αὐτοῦ Κείσπου, δὲ Ἡρόδοτος; καὶ Ἰππόλιτος (43) οἱ χρονογράφοι λέγουσιν ἀποκεφαλίσθηναι παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ ἰδίου πατρὸς διὰ τὸ εἰς ὑποφύλαν ἐλθεῖν μοιχεῦσαις. ζητεῖν τὴν μητριάν Φαύστην, ἥν τινα βαλανεῖον πυρωθεν ἐδέξατο καὶ ἐκεῖ ἀνήσθη. Ἐλένη δὲ ἡ μητήρ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μή φέρουσα τὴν τοῦ νέου ἀδικον ἀνατρέ-

Meursii et Lambecii ποτε.

Terna tibi haec primum triplici diversa colore Licia circumduo, terque hac altaria circum Effigiem duco: numero deus impure gaudet. Et ista: Necte tribus nodis ternos Amarylli colores. Eamdemque ob causam sacra llecata nocturna in trivis frequantur. Dico igitur verisimile esse illam quoque magorum speluncam subterraneam, de qua hic Codinus loquitur, instar trivii seu tripliōn construētam suisse et propterea nuncupatam τριζωδον. Sed si pro τριζωδον legendum est τριζωδον, videtur τριζωδον significare statuam triformem; cuiusmodi sicut illud τριζωδον ἡ τριζέφαλον ζωδίον πορφυροειδὲς, cuius meminit anonymous auctor in Collectaneis Antiq. CP. ζωδία enim Codinus passim vocal statuas et quascunque alias figurās. LAMB.

(40) Καὶ τύμβοι δέ. Cod. Vat. Ἐνθα καὶ τύμβοι Ἑλλήνων καὶ Ἀρειανῶν ὑπάρχουσι κεχωριμένοι, καὶ διλα εἰς πλῆθος εἰκῇ ὥχατα. In aliis aliquot codi. pro τύμβοι περὶ αἱ legitur τριζωδοις et τύμβοις. Posterior autem hoc modo deceptus Meursius novum finxit vocabulum τύμβοις, quod nec apud Græcos nec apud Graeco-barbaros scriptores reperiatur. LAMB.

A nuncupatus Trixolum, ubi olim, cum templum illud idolatriæ adhuc serviret, gentiles sacra sua peragebant: post templi vero consecrationem destructus et eversus fuit, multaque gentilium et Ariannorum sepulchra in ejus solo reperta sunt.

62 In septentrionali porta Castri Panormi, quod a pagano quodam Panormo ferro atque ære permisso constructum fuit, posita erat muliebris statua biceps. Ibi res memoranda contigit. Cum enim aliquando illud castrum saeo arderet incendio, totaque urbs una cum mīris igne esset consumpta, turris illa, in cujas porta stabat supradicta statua, non tantum non fuit lesta, sed flamma viginti quinque ulnas inde refugit. Post, ubi Chosroes urbem expugnavit, in Persiam hoc signum deductum est, aīque ibi a Persis etiam nunc adoratur. Eodem tempore cepit Chosroes Hierosolymam, auferens inde sanctam et salutarem crucem Christi, cum Zācharia patriarcha, quam devicto Chosroes Heraclius Romanorum imperator vicesimo imperii sui anno una cum sacrosancto ligno crucis et omnibus captiuis recepit atque Cpolim reduxit, Dei gratia adjuvante, nec non precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

C Locus nuncupatus Smyrnium habet septentrionem versus concavitatem subterraneam decem ulnarum. Ibi positæ sunt novem statuæ, interque eas Constantini Magni et Faustæ uxoris eius et Hilarionis 63 præpositi, et Crispī filii Constantini, cui Herodotus et Hippolytus chronographi tradunt caput suis amputatum a patre Constantino Magno, quod falso suspicaretur ipsum Faustæ noviceret pudicitiam sollicitasse, que postea balnei aestu suffocata est. Helena vero Constantini mater regre serebat injustam mortem illius juvenis, dignitatem Cesariam jam adepti, et assiduo nil aliud vel loquebatur vel medita-

(41) Οὐκ ἔβλαψεν. Quod Codinus referit, statuam muliebrem bicapitem, sitiā in porta septentrionali castri Panormi, cunctis circum flagrantibus illæsanū mansisse, rarum quidem est, sed non novum. Duo ejus rei exempla exstant apud Tac. Annal. 4: Adiundatur, inquit, sententiæ, ut mons Cælius imposetur Augustus appellaretur, quando cunctis circum flagrantibus sola Tiberii effigies, sita in domo Junii senatoris, inviolata mansisset. Et statim subiungit: evenisse id olim Claudiæ Quintæ, ejusque statuam vim ignium bis elapsam maiores apud aedium maris dum conservavisse. LAMB.

(42) ἔχει. Πλησίον τοῦ Τετράδιον εμβόλιον, σύνεγγυς τοῦ ἄγιου Θεοδώρου τοῦ Σεβαστίου, ἔχει 3058 ap. Banduriūm.

(43) Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλιτος. De Herodoto chronographo, quis sit, non mihi constat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Nicēphi. Callist. Hist. Eccles., l. ii. Fragmentum ex ejus opere chronico decerpsum exstat l. III Antiq. Lect. Canisii. Sed pro Ἡρόδοτος legendum est Ἡρόδιον. nam Herodionem coetaneum auctorem citat anonymus in Collect. de Antiq. Constantinop. n. 202. LAMB.

batur quam præcipitem et injudicatum ejus condemnationem; quare tandem quoque pater sera permotus poenitentia integrorum quadraginta dies ipsum luxit, tanta animi aegritudine ut nunquam nec lavaret corpus nec lecio recumberet. Præterea statuam ei posuit ex argento puro et ex parte inauratam, præter caput, quod ex puro puto auro confectum erat, inscriptis in fronte his verbis: «Filius meus injuria affectus.» Hac igitur ratione poenitentiam agens, Deum quoque multis et assiduis precibus illius peccati veniam exoravit. Reliquæ statuæ sunt Severi, Harmatii, Zeuxippi, Vigilantii et Eleutherii, qui palatium senatus couididit. Illæ omnes statuæ.

64 a Constantino Magno erectæ erant, quas sub Valente hæretico Ariani in eo loco terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum circensium positæ erant, in organo scilicet astronomico, ubi etiam Diana et Veneris statuæ erant collocate. Ibidem Arcadius archidiaconus S. Irenæ ab Arianis occisus fuit. Cæterum currus peremptorum aurigarum sub porticu Hippodromi a Theodosio imperatore depositi fuerunt.

Duodecim corbes reliquiarum primum quidem in palatio senatus collocati erant, postea vero in porticum fori transpositi fuerunt.

In ecclesia magna S. Sophiæ, quæ prius forma oblonga erat et idolorum cultui serviebat, stabant 427 statuæ, quas magnus imperator Justinianus, templum illud divino cultui adiiscaturus, inde abstulit et per urbem distribuit. Harum non pauca docti urbem perambulantes inveniunt. Major autem earum pars, ut supra dictum est, erant gentilium,

65 Apollinis nempe, Jovis, Cari patricii, Diocletiani et duodecim signorum cœlestium, item Lunæ, Veneris et Arcturi sideris, quod duæ Persicæ columnæ sustinent, et poli australis, et sacerdotis Minervæ, a cuius latere stabat Hero philosophus satidicus. Christianorum etiam statuæ inter eas erant

A sin, ἡδη τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιωθέντος τιμῆς (44), τὸ δολέσχει ἐπὶ τῇ ἀκριτῳ ἀποφάσει τούτου. Αὐτὸς καὶ μεταμεληθεῖς ὁ τούτου πατὴρ ἐπένθησεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, μὴ λουσάμενος δὲ λως τὸ σῶμα, μῆδ' ἐπὶ κλίνης πεσών. Ἐποίησε δὲ καὶ τὴν στέλην αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, ἐπιχρυσώσας ἐν μέρει, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκ χρυσίου τελείου, ἐπιγράψας ἐν τῷ μετώπῳ οὔτες· Ὁ τὰς κημένος; μήδε μου. Ταύτην δὲ ποιήσας μετάνοιαν πολλὰ καὶ τὸν Θεόν ἔξειπάρησεν, ἵνα ἀφεθῇ αὐτῷ τὸ ἀμάρτημα. Αἱ δὲ λοιπαὶ στήλαις ὑπάρχουσι Σεβῆρου, Ἀρματίου, Ζευξίππου, Βίγλεντος τοῦ τὰ βιγλέντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου τοῦ τὰ ἐν τῷ σενάτῳ παλάτια κτίσαντος. Καὶ οὗτοι (45) πάντες παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὑστηλώθησαν, οὓς οἱ Ἀριανοὶ ἐπὶ Οὐδεντος τοῦ παρανόμου κατέχωσαν ἔκεισε.

66 Έν δὲ τῷ σενάτῳ ἀπετέθησαν οἱ ἡνίοχοι ζευξίπποι (46), καὶ ἐπέθησαν ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ὄργανῳ, οὓς καὶ αἱ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης στήλαις ἴσταντο, καὶ σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη (47) παρὰ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρκάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας Εὐφημίας. Αἱ δὲ καρούχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνίοχων κατέχωσθησαν ἐν τῷ ελλήματι τοῦ ἱπποδρομίου παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Οἱ δὲ τοῦ κόδινος τῶν περισσευμάτων πρότερον μὲν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ σενάτου κατέκεντο, εἴτα ἐν τῷ ελλήματι τοῦ φόρου κατεχώσθησαν.

Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ ἱκκλησίᾳ τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, δρομικῇ τὸ πρότερον οὖσῃ, εἰς εἰδωλεῖον τελούσῃ. τετραχόσται εἰκοσὶ ἑπτὰ στήλαις ἴσταντο, ἃς δὲ μέργας βασιλεὺς Ιουστινιανὸς ἐν τῷ μέλλειν κτίσαι τὸν θεὸν ναὸν ἀφείλετο καὶ διεμερίσατο τῇ πόλει. Οἱ δὲ πεπειραμένοι τῶν προειρημένων τὴν πόλιν περιερχόμενοι οὐκ δίλγας εὑρήσουσιν. Αἱ πλεονες δὲ ὑπῆρχον Ἐλλήνων, ὡς προείρηται, Ἀπολλωνος τοῦ τε Διδεῖ, καὶ Καράτου τοῦ πατρικοῦ, Διοκλετίου, καὶ τὸ ἐνδεκάζωδον, καὶ τὴ Σελήνη καὶ τὴ Ἀφροδίτη, καὶ δέ ἀρκτούρος ἀστηρί παρὰ δύο Περσικῶν στηλῶν βασταζόμενος, καὶ δὲ νότιος πόλος, καὶ τὴ Λέρεια τῆς

Meursii et Lambecii notæ.

(44) Τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιωθέντος τιμῆς. Testantur nummi antiqui, in quibus legitur JUL. CRISPUS NOR. Cæ. Item Romualdus in Chron. Inter haec, inquit, latent causæ cur judicem gladium et destinatum in impios functionem Constantinus imperator in proprios egit effectus. Nam Crispum filium suum intersecit, et Liciniūm filium sororis, postquam Cæsares sunt creati, occidi jussit. LAMB.

(45) Οὗτοι πάντες, Φίλοι παρεδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικήσαντος στηλῶντος συγχώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἐδυσωποῦντο. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα τίκνα τούτο αὐτὸ ποιεῖν. Καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἔως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοὶ μὴ φέροντες τὴν ἥτταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου ἐν τῷ ερημέῳ Τεραδίστῳ ἐμβόλῳ, πλησίον τοῦ ἀγίου Θεοδίου, ταῦτα κατέχωσαν. Reg. 1027.

(46) Οἱ ηγεμονοὶ ζευξίππων. Credo suisse statuas aurigarum Circensium, qui currus excusso perierant: paucio postea enim subjungit al δὲ καρούχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνίοχων. Cæterum ἡνίοχους ζευξίππων vel, ut legitur in anonymi Collect. ἡνίοχους ἐν ζευξίπποις interpretor aurigas agitantes ξεύγος,

id est bigas seu equos bijuges. Ζεύξιπποι autem hic dicuntur quos Græci alias ἱππους ζυγίους seu ζευξιμένους, Latini vero equos jugales nuncupant. Illysiusmodi duolus equis jugalibus seu jugo junctis constabat biga. Verum quadriga 4 quidem junctis equis constabat, sed non jugalibus: nam mediis tantum duo ζεύξιπποι erant seu jugales, reliqui duo πάριτοι erant seu ad latera jugalium utrinque funibus alligati; quamobrem Latinis funales et funariis, Græcis παράδοποι et παράστοι vorantur. LAMB. — Codil. ap. Bandurium, ηγεμονοὶ ἐν ζευξίπποις ἐν τῷ δεσπ. ὄργανῳ, ἐνθε τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἴσταται στήλη. ἐν αἷς σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ Ἀρειανῶν Ἀρκάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας Ειρήνης, omisis reliquis; 3058 et Reg. 1027 vero additis his, ἐνθα καὶ λέγουσι σετειθα τὰς στήλας ἔως ἡμερῶν τριών τοῦ Θανάτου τούτου.

(47) Σκυτάλαις ἀποκεφαλίζεσθαι, hoc est, scutis sive loris cædi usque ad necem. His. Miscellænæ auctior, I. xxii verit, flagris occidi. LAMB.

Αθηνᾶς (48), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὸν Ἱέρωνα φιλό- Α σοφὸν μαντεύσμενον ἔχουσα. Οὐδὲ δὲ λίγαις δὲ Χριστιανῶν καὶ δέοντας ἐκ τῶν πολλῶν θίλγων ἐπιμνησθῆναι, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ Κώνσταντος καὶ Γάλλου καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος, καὶ ἑτέρου Ἰουλιανοῦ ἑπάρχου, Λικινίου Αύγουστου, Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου, καὶ Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπάτου, καὶ Ἐλένης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τρέζ., ἡ μὲν μία πορφυρὰ διὰ μαρμάρων, ἑτέρα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ κίονι, καὶ ἡ διλλή ἐλεφαντώδης, Κύπρου ρήτορος προσενέγκαντος.

Οἱ Μανᾶιμ στρατηγὸς μετὰ τὸ νικῆσαι τοὺς Σκύθας κατὰ χράτος στήλῃ ἡξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὄρει, ὃ τινες καὶ Μέδιον καλοῦσσιν (49). Ἡνδὲ καλὸν ὡρολόγιον, Ἐνθα νῦν ἵστανται κίονες καὶ ἀψίς πρὸς τὸν λεγόμενον οἰκον Κρατεροῦ· Ἐνθα ἴστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς καὶ ὥρεον καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπὶ ἀκονείων. Τὸν δὲ μόδιον δέοντα μὴ παραδοξαμεῖν ἡμᾶς, διτὶ ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθητοτέ γὰρ καὶ ἀρχὴ μοδίων ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρευνήθη· τοῦτο τοῦ ἀργυροῦ τυπώσαντος. Ἀργυρὸς δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τούτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διασαφεῖ τρανθατα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χεῖρες ἔκτοτε δινωθεν προετυπώθησαν. Τοῦ βασιλέως τὸ κουμούλιον μόδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτιῶις προστάξαντος (50), ἐν τῷ κατωγέφῳ μοδίῳ (51) τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀπώλεσεν· θύεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ χεῖρες τοῖς λαμβάνοντος καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφότερα (52) ἐκ τῶν προτεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐνθα τοῦ (53) αὐτοῦ Βαλεντινιανοῦ στήλῃ ἴστατο εἰς τὴν ἀψίδα, ἕξαμον ἀργυροῦν τῇ δεξιᾷ κατέχουσα, δὲ καὶ ἡρπάγη εἰς τάχτον παρὰ τοῦ πρωτίκτορος ὑποχωρίου, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀρχῇ Ἰουστινιανοῦ τοῦ φίνοτημένου.

Μενάνδρου μάντεως στήλῃ ἐπιγένεθη ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐστη ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυρανὸν οἰκον, ἢ εἰς τὸ ἀρ-

Meursii et Lambecii note.

(48) Ἡ ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς. Auges sacerdotis Minervie statuam, quae in thermis Zeuxippi posita erat, memorat Christodorus poeta Anthol., l. v. LAMB.

(49) Sensus est, partem fori Constantini nuncupatam Horreum, inde nomen habuisse quod antiquitus ibi suisset horreum, cuius loco postea columnae erectae sunt et arcus orientalis fori, alias dictus Amastriani, supra quem horologium æreum Cyzico allatum est exemplar ærenum modii cumulati, a Valentiniano instituti, et duæ manus æreas hastis inlīxæ, et ipsius Valentiniani imperatoris statua, et simulacrum æreum Fortune urbis colloca-ta erant. Ab æreō autem modio ibi positi locus etiam μόδιος; vel μόδιον appellatus fuit. Ὅρειον vel ὄρειον pro horreum, et μόδιος seu μόδιον pro modio frequentissime occurruunt apud scriptores Graecos-Barbaros. Ita Suidas eadem de re loquens v. Μανᾶιμ, οὐκ ἴμψις (sc. Μανᾶιμ στρατηγὸν) στήλῃ ἴστατο ἐν τῷ καλουμένῳ Ὄρει, δὲ τοῖς Μέδιος· ἦν γὰρ ὥρεον, Ἐνθα νῦν ἵσταται κίων πρὸ τοῦ οἰκου Κρατεροῦ. Quæ verba ita verticenda sunt: cuius statua posita erat in loco nuncupato Horreo sive Modio. Horreum enim fuit, ubi nunc stat colonna ante domum Crateri. Ceterum quod supra dixi locum nominatum Horreum partem fuisse fori Constantini, inde elicetur quod Cojonus absidem, quam ibi stetisse ait p. 68,

non paucæ, ex quarum numero quarumdam farcienda est mentio, Constantini Magni, Constantis, Gallieni, Theodosii, Juliani Caesaris et alterius Juliani præfectorum, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii ejusque filii Arcadii, et Serapionis consulis. Hellenæ matris Constantini tres inter eas erant statuae, una ex marmore porphyretico, altera ex crustis argenteis supra columnam æream, tertia vero ex ebore, quam posuit Cyrus rhetor.

κίονι, καὶ ἡ διλλή ἐλεφαντώδης, Κύπρου ρήτορος προσενέγκαντος.

Manam præfectus militum post Scybas fortiter devictos statuam meruit in loco nuncupato Horreo, quem quidam etiam vocant Modium. Erat autem olim horreum, ubi nunc stant columnæ et arcus ante domum quæ appellatur Crateri: ibidem collocata erant modius æreus et horologium et duæ manus æreas hastis inlīxæ. Neque hoc silentio 66 prætereundum est, modium sub Valentiniano ibi statutum fuisse; tunc enim modiorum usus Cpoli cœperit. Principio autem modius ille ex argento factus erat, ut perspicue declarat Theodoretus. Cæterum manus æreas propiore supra modium positæ sunt. Cum imperator sanxisset ut modius frumenti cumulate venderetur eis navicularios veluisset edictum obvistere, uni eorum contra facienti dextra manus amputata est. Hinc igitur manus illæ formatæ sunt, ut neque dantes neque recipientes statutis contradicerent. Ibidem supra arcum ejusdem Valentiniani statua collocata erat dextra gerens examen argenteum, quod ad partam barbaris pecuniam solvendam a Cyro protectore ablatum est, quo tempore recuperato imperio Justinianus Rhinotmetus secundum imperabat,

Menandri vatis statua Cpolim deducta fuit et collocata ad aedes sive in Artopolio. Erat autem tota ex

appellat arcum orientalem fori, et p. 45, arcum Amastriani nuncupat. LAMB.

(50) Τοῖς αὐτοῦ νόμοις προστάξαντος, εἰς δὲ τούτων παριδῶν τὴν προστάξιν καὶ δίγλων πωλήσας τὰς χεῖρας ἀπώλεσεν C. τοῖς ναυτιῶις προστάξαντος, καὶ τὰ σιτηράσα εἰς δὲ ἀμφοτέρων τῶν ναυτῶν τῷ βασιλεῖ στοῖς ἀπεμπαλοῦν ἐν τοῖς ἔκειστος δικηγορίαις καταγγελλαντος ἐν τῷ κατ. Reg. 1026; τοῖς ναυτάσις προστάξαντος, εἰς τῶν ναυτῶν τούτο ποιήσας ἐν τῷ κατ. Lambecius ε Suiia.

(51) Ἐρ τῷ κατωγέφῳ μοδίῳ. Hoc est, ut ego interpretor, in concavitate subterranei loci nuncupati Modii. Ναύτας vero simpliciter hoc loco Conditus vocal negotiatores, qui ex Aegypto Phoenicos Syria et aliis locis transmarinis frumentum Cpolium advehabant. Supra p. 45, eos appellat Συρούς, Εμπορος; enī propriæ significavit, ut ait Ulpianus Demosthenis interpres, τὸν πραγματευθῆν & θρωπον, τὸν πλοῦντα θάλασσαν. LAMB.

(52) Scribe ἀμφοτέρους, neimpe τοὺς λαμβάνοντας καὶ τοὺς διδόντας. LAMB.

(53) Ἐρθα τοῦ. Ἐν δὲ τῇ ἐψιδὶ τῶν χειρῶν καὶ τοῦ μοδίου στήλῃ ἐστησε τοῦ νέου Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχειν ἕξαμον ἀργυροῦν, δὲ καὶ ἡρπάγη ὑπὸ κύρου πρωτίκτορος; ἐν δευτέρῳ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. Reg.

argento ductili confecta, latitudine 67 octo cubi-
torum, et quindecim longitudine. Hanc consregit
pius imperator Marcianus, et nūnq̄ ex ea cūsos
pauperibus distribuit.

Ardaburius prefectus militum sub Leone Magno
imperatore, in regione Thracia, Herolianī statuam
invenit incurvam prorsus et obesam. Quare ejus
deformitate permotus eam consregit; quo factō in
ea invenit 133 libras auri. Hoc vero statim cum
magno gaudio imperatori nuntiavit, qui arrepta
occasione ipsum e medio sustulit. Ille autem cum
jam interficeretur, ultima hæc verba cum lacrymis
et lamentis protulit: « Nemo unquam, qui aurum
plumbo admiscuit, pœnam meruit, ut nunc mihi
evenit. » Hæc ubi dixit, continuo occisus est. Equi-
dem philosophi illac transeuntes non aliam causam
mortis Ardaburii suisse putant quam demolitionem
statuæ Herodiani. Simul etiam cum Ardaburio As-
par ejus frater et collega præfecturae fraternali plane
animo mortem obiit; cuius statua equestris in
Taurina regione urbis hucusque integra servatur.
Dorūm vero Asparis postea possedit Basilius accu-
bito.

Ad dextram fori partem statuæ duodecim ex
marmore porphyretico erant, et totidem Sirenes
inauratae, quas vulgus equos marinos **68** vocat.
Harum duæ subversæ sunt, tres ad ædem sancti

Meursii et Lambecii notæ.

(54) *Αμα δὲ rectius cod. Vat. Falso enim Codinus Asparem, quem constat patrem sui se Ardaburii, fratrem ejus appellat. Sed necessitas et occasio exigit ut paulo prolixius agam de Asparis familia. Aspar igitur, quem hoc loco Codinus a Leone Macello interemptum suisse ait, is est qui consul fuit cum Areobindo anno post Christum natum 451, et filios habuit Ardaburium et Patri- ciūm. Ex hisce Ardaburii consul fuit cum Alypio anno Christi 447, et una cum patre Aspare a Leone Macello ob afflictionem imperium occisus est anno 470. Patricius vero consul fuit cum Ricimere anno 459. Hunc Leo imperator Cæsarem creavit anno 469, et filiam suam Ariadnem ei despondit: sequenti autem anno, patre fratreque ejus occisis, ipsum a filia sua Ariadne per repudium sejunctum in exsilium misit, ut testatur Nicephorus Callistus, l. xv, c. 27. *Αριάδνην, inquit, τὴν ἐκ Βηρυλῆς αὐτῷ γεγνημένην, τῷ πατέρει τοῦ Ἀσπαρος Πατρίκιῳ τῷ ὑπάτῳ εἰς γάμον ἐδίδυ. Sed ibi vel pro τῷ ὑπάτῳ legendum est τῷ ὑπατικῷ, vel videtur Nicephorus voluisse dicere, Leonem imperatorem Patricio Asparis filio eo anno filiam suam Ariadnem desponsisse, quo ille consul fuit cum Ricimere. Postquam vero Nicephorus Asparis et Ardaburii cædem narravit, subiungit de eodem Patricio hæc verba: Τὸν δὲ ἔτερον ἔκεινον (sc. Ἀσπαρος) υἱὸν τὸν Πατρίκιον τῇ θυγατρὶς αὐτὸν διαζεύξας Ἀριάδνης, ἔκεινον μὲν ὑπερότερον ἡγε. Utroque in loco interpres Nicephori non animad- vertit Patrīkion nomen proprium esse, sed velut dignitatis vocabulum exprouvit. Similiter corrigen- dus Cedrenus, ubi vitiouse legitur τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει γράψι διατάξας τὸν Ασπαρος υἱόν, πατρίκιον ἀν. Καταχρήσθη τοῦ Λέοντος γίνεται. Tollendum est participium ὕπ- ναμ, ut dixi, πατρίκιος; hic non dignitatis titulus, sed nomen proprium est. Ridem erratum est in**

τοπωλεῖον. Ἡν δὲ ἀργυροβικάτος, πλάτος ἔχουσα πηχῶν η' καὶ μῆκος τηχῶν ιε'. Ἡν κατεάξας δὲ εὐ- σεβῆς βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐχάραξεν εἰς ἀργυρίᾳ καὶ διένειμε τοῖς πέντεσι.

Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ εὐτεροῦ; βασιλέως, ἐν τοῖς Θρακῶν μέρεσιν. Ἡριδιανοῦ στήλην εὑρὼν ἐπίκυρτον πάνυ καὶ πα- χεῖαν, καὶ ουμαθεῖς διὰ τὸ ἀνεῖδεν αὐτῆς, κατέτρι- φεν αὐτήν· ἐν δὲ τῷ καταθράυειν εὑρεν ἐν αὐτῇ γρυποῦ λίτρας ἔκαστον τριάκοντα τρεῖς, καὶ αὐτήκω μετὰ προθυμίας κατεμήνυσε περὶ τοντοῦ τῷ βασι- λεῖ. Καὶ δὲ βασιλεὺς εὑρὼν διφορμήν ἀνείλεν αὐτὸν. Ἐν δὲ τῷ σφάζεσθαι δύνρωμenos ἔλεγεν· « Οὐδὲς μολύδηρος χρυσὸν καταπάίζεις ἐπιζήμιος εὑρίσκεται, οὐαὶ παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεῖ εἰς ἐμὲ συμβέ- δηκεν. » Καὶ οὗτος ἀπεκτάνθη. Ἐνθα καὶ οἱ διερ- χόμενοι τὸν τόπον μάλιστα φιλόσοφοι οὐ τοῖς προ- τέροις κακοῖς τὸν θάνατον Ἀρδαβούριον ἐνέβαλλον, ἀλλ' ἔνεκα τῆς στήλης Ἡριδιανοῦ καταλύσεως. « Αμα δὲ (55) καὶ Ἀσπαρ διπαραδοναστεύων τῷ τότε καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐξίστο· οὐ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἔως τῆς δεῦρο ἐσώζετο, ἐν ἵππῳ καθημένη. Τὸν δίκον τοῦ Ἀσπαρος εἶχε βασιλεῖος διπαραχοιμώμενος.

Κατὰ (55) τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φόρου στῆλαι ἐν μαρμάροις πορφυροῖς, ήσαν δύνεκα, καὶ Σειρῆνες δύ-
νεκα, ἂς οἱ πολλοὶ θαλασσίους ἱππους ἐκάλουν. Ήσαν δὲ χρυσέμβαφοι. Δύο (56) ἐξ αὐτῶν ἐφ' ἡμῶν καθη-

Chis Zonaræ verbis: Μέχρι δὲ τέλους ἀντέχειν μή οὖδε τε ὁν, εἰκὼν ἀνάγκη Καίσαρα ποιεῖ ἀπὸ πατρί-
κιου τὸν τοῦ Ἀσπαρος πατέρα, Ἀρδαβούριον δὲ ἀδελφόν. Non dubito enim quin pro ἀπὸ πατρίκιου scribendū sit Πατρίκιον. Carterum trādūnt aliū auctores Patricium non in exsilium suisse mīssum, sed una cum Aspare patre et fratre Ardaburio occisum suisse. Marcelliūs Comes in Chronicō: Ind. ix. Leone Aug. iv et Probianō cass. Aspar pri-
mas patriciorum cum Ardabure et Patricio (lege Patricio) filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem casare generoque Leonis appellato, Arianus cum Ariana prole, spadonum ensibus in palatio vulnera-
tus interiit. Item auctōr Chronicī Alexandrini: Τούτῳ τῷ ἔτει τυραννίδα μελετήσας τις (lege με-
λετήσαντα) Ἀσπαρα τὴν πατρίκιον ὡς πρώτον τῆς συγχάτου τοῦ Πατρίκιον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Et En-
gravius, l. II, c. 16: « Ανατεί (sc. δ. Λέων) Ἀσπαρ
Dτὴν ὥρχην αὐτῷ περιθέντε, παλέός τε αὐτοῦ Ἀρ-
δαβούριον καὶ Πατρίκιον, δν Καίσαρα πεποίηκε πρό-
τερον. Interpres vertit: Leo Asparem, qui imperium
ei tradiderat, et medio sustulit; quin etiam filios ejus
Ardaburium, quem autem Cæsarem creaverat, et
Patricium. Ubi contra auctoris sensum dignitatēi
Cæsarīs, quam habuit Patriciūs, Ardaburio ejus
fratri tribuit. Sed ita alias passim tam in antiquis
quam recentioribus historicis duo illi Asparis filii
inter se confunduntur. LAMB.

(55) *Κατὰ.* Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ φόρου τῆς ἀνατολῆς ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων ιεροῖς σειρῆνας; (β'. 5058 εἰ 1027).

(56) Δύο. « Επὶ δὲ ἡμῶν ἐπὶ τῷ μόνῳ καθηρῶνται. Τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς τοῦ ἀγίου Μάρκαντος μέρεσιν Εορκαν, καὶ αἱ λοιπαὶ στήλαι σώζονται 3058 εἰ 1027.

ρέθησαν, καὶ τοῖς μέρεσι τοῦ ἀγίου Μά-
μαντος ἀπενέρχθησαν αἱ δὲ λοιπαὶ σύζονται.

Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως Ἰστατο χαλκῆ μετὰ μοδίου
ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀψίδι τοῦ φρέου, ἢν Μιχαὴλ ὁ
'Ραγκαβὲ (56) παρὰ τοῦ βασιλέως κελευσθεὶς ἔχει-
πησεν, ἵνα μὴ ισχύσωτε τὰ δημοτικὰ μέρη ἐπανί-
στασθαι κατὰ βασιλέων.

Ἐν τῷ (57) φρέῳ δὲ σταυρὸς δὲ μέγας γράφει·
«Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος. » Οὗτος δέ ἐστιν ἀντίτυπος
οὐδὲν άνεστατὸ δέ μέγας Κωνσταντίνος ἐν τῷ οὐρανῷ.
Οἱ δὲ χρυσέμβαφοι υἱοὶ αὐτοῦ εἰσίν. Καὶ ἐν τοῖς
εὐιενύμοις μέρεσι πλησίον τῆς μεγάλης στήλης ἐλέ-
φας χαλκοῦς Ἰστατο, Ἑνθα καὶ παράδοξον ἐδείχθη
Θέαμα. Σεισμοῦ γάρ ποτε γεγονότος καὶ πεπτωκότος
αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἑνὸς τῶν διπισθεν τοδῶν κατεαγότος,
οἱ ταξιεύταις (ἴθος γάρ ἡν παρ' αὐτῶν τὸν φρέρον φυ-
λάττεοσθαι) συνδραμόντες τοῦ ἐγείραι τὸν ἐλέφαντα
εἰς τὸν έσωθεν αὐτοῦ ἀνθρώπου στοῦ ἀνελλιπῆ δόλου
τοῦ σώματος, καὶ πυξίον μικρόν, ἐν ᾧ γέγραπτο·
«Ἀφροδίτης παρθένου Ιερᾶς (58) οὐδὲ θυνοῦσα
χωρίζομαι. » Ό δὲ ἐπαρχος εἶνος τῷ βασιλεῖ καὶ
τῇ πόλει τυγχάνων, λαβὼν δόλον τὸ τοιοῦτον ζώδιον,
εἰς προσθήκην τῷ δημοσιῷ νούμιῳ ἔχαραξεν. Ἀλλὰ
καὶ χοῖρος Ἰστατο διωθεν τῶν κατὰ συστάδην ἴστα-
μένων κιδῶν, σημαίνων τὴν κραυγὴν τῆς πανη-
γύρεως, καὶ γυμνὴ στήλη πλησίον αὐτοῦ, σημα-
νουσα τὰ ἀναίσχυντον τῶν πωλούντων καὶ τῶν ἀγο-
ράζοντων.

Συστημάτια (59) δὲ ἴστανται μέσον (60) τοῦ φρέ-
ρου ἐνζωδα ἐπὶ κιδῶν. ἐν οἷς δηλοῦνται ἐν ἴστο-
ρίαις τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι ἐν τῇ πόλει. Ταῦτα

Meursii et Lambecii notæ.

(56) Ἐν ἔξησον Μιχαὴλ ὁ Ταγγαβὲ χειροκοπη-
θῆναι διὰ τὸ μὴ ισχύειν τὰ δημοτικὰ μέρη κατὰ τὸν
ἀναχρόνιον 3038,

(57) Ἐν τῷ Ἰστέον δὲ διατύπως διεσσυλλαβηδόν
καὶ ἀναγνωσθεμένος, «Ἄγιος ἄγιος ἄγιος παρὰ τοῦ
πριντοπατούντος» (προτετούντος: 1027) τῷ φρέῳ
ἀντρυφεύσθη (ἐντηρέθη 1027). «Ἐνθεν καὶ δύο ταχυ-
δρύμων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης ἐκ
δεξιῶν καὶ ἕκ εὐωνύμου σύζυγος στήλαι. Εἰς δὲ
τὴν ἀνατολικὴν ἀψίδα τοῦ Κωνσταντινακοῦ φρέου
σταυρὸς ἀργυρέμπιαστος, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀκρωτηρίοις
στρογγύλοις μῆλοιν ἐν αὐτῷ τῷ τέλεφῳ ἀνηρέθη ὑπὸ^{τοῦ}
Κωνσταντίνου, ὡς ἀνείστατο αὐτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ.
Οἱ δὲ 3038 εἰς 1027.

(58) Ἀφροδίτης παρθένου Ιερᾶς. In codice Vat.
scriptum inveni. Ἀφροδίτη Λίρος. Si pro Λίρος
legeretur Λίρχος, verisimile quodammodo esset
Ἀφροδίτη et Λίρα nomina esse aianantium, qui
eodem coniuncti monumento ne morte quideam se-
jungi voluerint. Vertendum igitur esset, Aphro-
dite virgo ab Ηεραce ne morte quidem separor.
Hierax ut nomine proprium apud Stridam et alios
scriptores occurrit, Aphrodite autem in antiquo
hoc alias inedito ep. taphio: Κατιλίτεχνον σεμνήν δός
τύμbos ἔχει σ., Ἀφροδίτη, et in alio apud Gruter.
p. 756. Tertia diversa lectio istius inscriptionis hæc
est: Ἀφροδίτη παρθένου Ιερᾶς. Venus cognominata
virgo et sancta eadem est que alias vocatur οὐρα-
νία sive εὐεστίς, et pro Junone sive Luna culta
fuit, ut testatur Julius Firmicus: nam hunc eum-
dem, inquit, (se, aereum) nomine Junonis vel Ven-
eris virginis, si tamē Veneri placuit aliquando

A Mamantis translate: reliquæ etiamnum ibi ex-
stant.

Fortuna urbis ærea cum modiō posita erat in
orientali arcu fori. Huius Michael Rangabe jussu
imperatoris manus amputavit, ne factiones populi
quidquam contra imperatores moliri possent.

In magna cruce fori scriptum est: « Sanctus,
sanctus, sanctus; » eamque Constantinus Magnus
ad instar illius fieri curavit quam viderat in cœlo.
Statuae vero inauratae quæ ibi conspicuntur filiorum
ejus sunt. Præterea olim ad sinistram magnæ
statue elephas æreus stabat, ubi res visu mirabilis
accidit. Cum aliquando terræ motu collapso unus
pedum posteriorum casu disfringetur, Taxeota,
quos moris erat forum custodiare, accurrentes ad
erigendum elephantum ossa immunita in eo invenie-
runt corporis humani integri, et tabellam cui
inscriptam erat: « A Venere virgine sancta ne mor-
tua quidem separor. » Praefectus autem, 69 qui
imperatori et urbi bene volebat, totum illud signum
augendo æratio publico in nummos rededit. Ibidem
etiam stabat porcus supra columnas contiguas,
multitudinis strepitum genotans; et prope viseba-
tur alia statua nuda, significans impudentiam eo-
rum qui vendunt et qui emunt.

C In medio foro compages quædam seriesque figu-
rarum columnis impositæ visuntur, quæ res urbi
aliquando eventuras indicant. Illas vero omnes

virginitas, consecravunt. Huc pertinet inscriptio
quæ legitur in Collectan. anonymi n. 194, Ἀφρο-
δίτη Σελήνη. Epitheton vero Sanctæ tribuitur Ve-
neri in antiqua inscriptione, cuius exemplar sub-
junxi, quia alias, quod sciām, nondum est edita:

VENERI. SANCT. MORPHI.
SACRUM
TI. CLAUDIO. TI. F. CLU. BI
MIL. LEGION. III. PARTHIV
VOT. SUSCEPTO. LIBEN.
L. D. D. D.

D quartæ demum Iedio diversa hæc est: Ἀφροδίτη
παρθένῳ Ιερῷ, οὐ δὲ θαῦμοντα χωρίζομεν. Videant
alii an quicquam boni sensus elici hinc possit:
nisi sane non videtur. LAMB.

(59) Συστημάτια ἐνζωδα. Hoc loco significat com-
pages seu coagmenta compactitia, quibus figuræ
vel insculptæ vel impositæ fuerunt: ζώδια enim, ut
alias dixi, Codinus passim figuræ et status appellat.
In aliis aliquot codicibus pro συστημάτια
scriptum inveni συστεμάτια et συστρεμάτια.
LAMB.

(60) Συστημάτιον δὲ μέσον τοῦ φρέου ἐνζωδον ἐπὶ^{τοῦ}
κιδῶν ἴσταμενον καὶ ἐν αὐτῷ δηλοῦν τὰς ίστοριας
τῶν μειλόντων ἐσχάτως γνεσθεὶς ἐπὶ ταῦτῃ τῇ πλ-
λει. Οἱ δὲ στηλωτικοὶ τῶν, ἀποτελεσμάτων ταῦτα
πάντα συντίσσον. Εστήλωσε δὲ αὐτὸν Ἀπολλώνιος δ
Τυανεὺς παρακληθεὶς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ με-
γάλου, καὶ εἰσέλθων ἐστοιχεύεται τὰ ὄβρατα τῆς
ἐπικράτειας θνώς τέλους αἰώνων 3038. Μετὰ διδίων
pro ἐνζωδᾳ Vat.

erexit Apollonius Tyaneus, astronomiae scientis, iisque nomina successiva imperatorum usque ad saeculorum finem insculpsit.

In magno millario collocata est Theodosii statua equestris ex aere, manu gerens pomum et parvam statuam ipsum coronantem. In eius dedicacione annonam largissimam populo praebuit. Octo autem quae illic sunt columnae cum suis spiris, quotidie aliæ in Artopoliis positæ, atque columnæ Tzykaliorum et quæ stant in Chalce, omnes illæ multas continent historias, quas Callinas inauravit.

70 In Xerolopho, quem prius theama sive spectaculum quidam vocabant, erant testudines sedecim, et Diana statua composita, et complures aliæ summa arcus. Tandem vero denominatus est forum Theodosianum.

Imagines Metrophanis Alexandrini et Pauli a Constantino Magno tabulis ligneis incisæ erant et collocatae supra magnam columnam porphyreticam ad Orientem, quas Ariani rerum potiti in millario aureo combusserunt una cum imagine S. Deipara et ipsius Iesu Christi infantis, ut Ancyranus chronographus libro decimo et Annetasius memoriae prodiderunt.

Meursii et Lambecii nota.

(61) **Αστρονόμος.** Additur in aliquot codicibus παραχθητές πάρα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Sed hoc falso sum est: nam Apollonius Tyaneus sub Dominiano floruit. Cætera etiam omnia, quæ hic Codinus narrat de præsgaliis rerum futurorum exstructis ab Apollonio Tyaneo, nullilia sunt et nullius momenti. LAMB.

(62) ιψ'. καὶ Ἀρτεμις συνθετή στήλῃ, καὶ Σευήρου τοῦ κτίσαντος καὶ θεαμάτιο, τρίπον. Ἐνθα καὶ θυσῖαι πολλὰ τοῦ αὐτοῦ Σευήρου γεγόνασιν. Ἐνθα καὶ χρηστοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ τοπῷ γεγονόται. Καθ' ὃν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη καὶ ἀστρονομικὴ θέσις εἰς λέπτον χρόνους διήρκεσεν. Reg. 1027.

(63) Εγ τῷ μεγάλῳ λόγῳ. Non dubito quin hic locus ex anonymo Collectaneis ita supplendus et reformandus sit: tñ τῷ φόρῳ πλησοῖ τῷ μεγάλῳ λόγῳ τῷ πορφυρῷ κατὰ άνατολήν. LAMB.

(64) **Κορωνίῳ μῆλῳ.** Crederebat quis pro κορωνίῳ hinc scribendam esse κοτωνέω, nempe ut κοτώνεον Græco-barbare idem significet aīque Græcis antiquis κοδώνιον et Latinis cotoneum. Sic enim videtur locns hic Cpolitanus, nominatus *Malum Cotoneum* sive *Cydonium*, respondisse illi qui fuit in sexta regione Romæ antiquæ et nomen habuit *Malum Punicum*, cuius meminit antiqua urbis descriptio et Suetonius in Dioctetiano. Verum si minus hæc conjectura placet, omnino legendum est, tñ τῷ ὡρετῷ μῆλῳ, id est in millario aureo. Sie alibi statuam Solis describens, eam posuisse ait tñ τῷ ὡρετῷ μῆλῳ. Quemadmodum igitur Romæ in octava regione erat millarium aureum, quod Dion I. 54 τὸ χρυσοῦν μῆλον vocat, ita etiam Cpoli, que Romam veterem in omnibus imitabatur, in regione quartæ millarium aureum fuit, quod τὸν loco μῆλον ὥρετον vocatur: nam ὥρετον vel δρόν Græco-barbare dicitur aureum. Notandum vero est Cpoli non solum ipsam coloumnam milliarium nominataam fuisse τὸ ὥρετον μῆλον, sed etiam

A δὲ πάντα ἔστηλασεν Ἀπολλώνιος ἐκεῖνος ὁ Τυανεὺς, ὁ σοφὸς καὶ δριτος ἀστρονόμος (61), καὶ ἔστοιχειώσατο ὄνόματα ἐπικρατεῖας ἵνα τέλους αἰώνων.

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ μιλιῷ Θεοδοσίου στήλῃ ἴσταται ἡ πονηρὴ χαλκοῦ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ μῆλον καὶ στηλοεδές τι στεφανοῦν ἀνδροεικελον & γαλμα ἔχοντος, ἢν ἀνεγέρεις τῇ πόλει πολλὰ σιτηρέσια δέδωκεν. Οἱ δὲ ἐκεῖτε οἰκτῶ κίονες καὶ οἱ ποδίσκοι, δόμοις καὶ τῶν ἀρτοπωλίων οἰκτῶ κίονες καὶ τῶν τζυκαλαρίων καὶ τῆς χαλκῆς, ἔχουσιν ἴστοριας πολλὰς, ἃς καὶ καλλύνας ἔχρυσιστεν.

Ἐν δὲ τῷ Σηροδρόφῳ, δν πρώην θέαμά τινες ἔκάλουν, ἔστησαν κοχλιάδες ιψ' καὶ σύνθετος: Ἀρτεμις (62) καὶ ἔτεραι πολλαὶ στήλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Ἐσχατον δὲ ἐκλήθη Θεοδοσιακὸς φόρος.

Ὦτι Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου εἰκόνες ἐν σανίσι γεγόνασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ἴσταντο ἐν τῷ μεγάλῳ λόγῳ (63) τῷ πορφυρῷ, πλησίον κατὰ ἀνατολάς: ἀστινας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὴν κρατῆσαι πυρὶ παρδάκαν ἐν τῷ Κορωνίῳ μιλιῷ (64), μετὰ καὶ τοῦ τῆς θεοτόκου ἀπεικονίσματος: καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ νηπιάσαντος εσφράτησον Χριστοῦ, καθὼς Ἀγκυριανὸς χρονογράφος ἐν τῷ ἐκάτῳ ἀρχῷ αὐτοῦ καὶ Ἀναστάτιος: ἡμέν παραδόκειν (65).

C totum locum circumfuisse inde nomen accepisse. Sic aliquoties a Codino mentio fit τῆς καμάρας τοῦ μιλίου et τῶν στηλῶν τοῦ μιλίου, hoc est, ut ego interpretor, forniciis et statuarum positarum in regione urbis vocata ad miliarium aureum. LAMB.

(65) **Παραδόδωκαστο.** Hic desinit, liber de Statuis cui in omnibus codicibus statim subjungitur liber de edificiis, nisi quod in duobus Vaticanicis intersita est non contemnenda narratio de 7 synodis generalibus, cuius exemplum subjunxi.

Περὶ συρδῶν.

α'. Ἡ πρώτη σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας: ὑπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις Κωνσταντίνου, συνελθόντων τριακοσίων δεκαοκτών ἀγίων πατέρων καὶ Σιλεύστρου πάπα Ρώμης, οἱ καθεδέοντες Ἀρειον, δὲ ἦν πρωτος πρεσβύτερος Ἀλέξανδρος: (sic) τὸν γάρ Χριστὸν ψιλὸν ἀνθρωπον εἶναι ἐδιασφῆμει. Ἰδηρες δὲ τότε ἔχριστιανασ. Ἐπὶ δὲ τούτου εἰσῆλθον τὰ λειψάνα τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἐν Κωνσταντίνου πόλεις. Ἐδούλετο δὲ καὶ τὴν τοῦ λεγομένου γευσαργύρου συντέλειαν ἐκκόψα, ἢν ἀπὸ τῆς πρεσβύτερας Ρώμης ἡ πόλις μετέλαβε, καὶ τὴν τελουμένην βολὴν ὑπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης τὴν τοῦ πραίτωρος ὑποτείλων τοιν ἀξίαν, εἰ μὴ τούτον ταχὺ δὲ τέλος τοῦ βίου κατέλαβεν.

β'. Ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ δευτέρη σύνοδος: ἐν Κωνσταντίνου πόλει, τῶν ἐκατὸν πεντήκοντα ἀγίων πρετέρων καὶ Δαμάσκου πάπα Ρώμης καὶ Νεκταρίου Κωνσταντίνου πόλεως, καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, κατὰ Μιχεδονίου τοῦ πνευματομάχου· τὸ γάρ ἄγιον Πνεῦμα οὐκ ἐλεγεθεὶς διὰ τοῦ προστάτου τῆς θεοδητος. Ήτις καὶ προσέσθη τῷ τῷ ἀγίῳ συμβόλῳ τῆς πίστεως, οὐτως· Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τὸ Κύριον τὸ ζωοποιόν. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἀπετέθησαν λειψανα εἰς τὴν νεδν τοῦ Ἐδεύμου· δὲ δὲ Ἀττεικὸς ἦν πατριάρχης οὗτος κατέθετο καὶ ἡ.

ΠΕΡΙ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE AEDIFICIIS CPOLITANIS.

Ο διοις Ἀγαθόνιος ὑπὸ Ἀναστασίου πρότερον καὶ Τουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου τὸ δεύτερον ἀνεκαίσθη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ναῷ καὶ πατριάρχαι πεσκόπησαν ἐπτὰ ἐπὶ χρόνους πεντήκοντα, καὶ βασιλεῖς ἐστεφηφόρους ἔκεισε τέσσαρες. Αἱ δὲ αἰτίαι μετεποιήθη ὑπὸ Τίβεριου, οὐ γινώσκεται. Καὶ παλάτιον δὲ ἦν πλησίον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ μέγιστον (66). Ὅποδὲ Τίβεριου τοῦ πενθεροῦ Μαυρικίου μετεποιήθη, διοισθέν εἰς τὰ βασιλεῖα.

Τὰ δὲ τείχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων πορτῶν ἐπὶ Λέσνης τοῦ μεγάλου καὶ εὐαεροῦ ἀνεκαίσθη, δῆτα καὶ λιτάνευσαν καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον, τεσσαρακοντάρις ἑκατόντας», καὶ δὴμος τῶν Πρασίων (67) ἔκραξεν. «Κωνσταντίνος καὶ Θεοδόσιος δέ μέγας καὶ Λέων (68) εἰς χράτος ἐνίκησαν.»

Τὰ δὲ τείχη τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀνεκαίσθησαν ὑπὸ Τίβεριου Ἀφιμάρου (ἴως γάρ αὐτοῦ ἡμελημένα ἦσαν πάνυ) καὶ ἐκ δευτέρου ἀνεκαίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου.

Τὸν διοις Μίχιον καὶ τὸν ἄγιον Μηνᾶν ἐποίησεν δέ μέγας Κωνσταντίνος ναοὺς δυταῖς τὸ πρὸν εἰδώλων.

Meursii et Lambecii note.

γ'. Ἐπὶ δὲ Θεοδόσιου τοῦ μικροῦ γέγονεν ἡ τρίτη σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ, τῶν σ' ἀγίων πατέρων, ἐπὶ καθαρίσεως Νεστορίου· τὸν γάρ Χριστὸν καὶ αὐτὸς φιλὸν δυνθρωπον εἶναι ἐβλασφήμει· οἱ καὶ συνελθόντες ἀναθεμάτισαν αὐτὸν, καὶ τελείως ἐδίβαξε τὴν ἀδόλωτον καὶ εἰλικρινή καὶ τελείαν καὶ ἀμύνητον πίστιν, τὴν ἐν Τριάδι θεστήσα οὐκονυμένην ἀελ.

δ'. Ἐπὶ δὲ Μαρκιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ γέγονεν ἡ τετάρτη σύνοδος, ἡ ἐν Χαλκηδόνι, τῶν χ' ἀγίων πατέρων, ἐπὶ Αἴοντο; πάπα Ρύμης καὶ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπλεως, κατὰ Δισκόρου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἐντυχοῦς ἀρχιμανδρίτου· οὗτοι γάρ τὴν ἐναγθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρηγούντο καὶ ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα αὐτοῦ ἐμυδόβουσαν.

ε'. Ἐπὶ δὲ Τουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ πέμπτη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ καὶ καθεῖλον Ωριγένην Εὐάγριον καὶ Δίδυμον τοὺς παράφρονας· τὰ γάρ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι ἐδυσφήμουν, καὶ παράδεισον αἰσθητὸν μὴ γνέναθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μήτε εἶναι, καὶ ἐν σαρκὶ μὴ πλασθῆναι τοῦ Ἀδέλφου, καὶ τέλος εἶναι τῆς κολάσεως, καὶ δαίμονας ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀρχαίνην ἀποκτίττεσσιν.

ζ'. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου Ἡρακλείου καὶ Τίβεριου αὐτοῦ γέγονεν ἡ ἔκτη σύνοδος, τῶν ργ'

71 Templum S. Agathonici primo ab Anastasio, secundo autem ab Justiniano Magno renovatum est. In hoc templo intra quinquaginta annos septem patriarchae episcopatum gessere, et quatuor imperatores coronati sunt. Ob quam vero causam mutatum sit non novi. Vicinum huic templo erat palatium maximum. Cæterum sub Tiberio socius Mauricii mutatum est, inclusum intra palatium imperatorium.

Murus occidentalis magnarum portarum sub Leone Magno et pio renovatus est; quo tempore supplicatio habita fuit, et cantatum quadragies **72** «Kyrie eleison,» acclamante factione Prasina. Constantinus et Theodosius Magnus et Leo fortiter vicerunt.»

Muros maritimis antea neglectos Tiberius Apollinarus renovavit, secundo autem restauravit eosdem Theophilus.

Templa SS. Mocii et Menæ dicavit Constantinus Magnus, cum prius essent fana idolorum. Et quib-

άγιων πατέρων, επι! Ἀγάθινος πάπα Ρύμης, κατὰ Κύρου Ἀλεξανδρου Σεργίου Πέτρου, ἐν θλήμα ἐν μηδὲνεργείᾳ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχειν, καὶ μετασάρχωσιν τὸν σύνδεσμον τῆς ὀρθοδοξίας διαλύσαι θείασαντες οἱ παράφρονες. Συνθησαν δὲ αὐτοῖς καὶ Μακάριος διομοθήτης Ἀγιοχείας καὶ Ἱσιδώρος διμαθητῆς αὐτοῦ.

Cζ'. Ἐπὶ δὲ Ερήνης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ γέγονεν ἡ ἐδδόμη σύνοδος, τῶν ἀγίων τῆς πατέρων, ἐπὶ Ταρασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ καθαρίσεως Θεοδόσιου, παρ' οἷς ἐξεθνετο δροὶ πίστεως.

Ἐπὶ δὲ Θεοδώρας αὐτοῦ τῆς... μετὰ τὸν θάνατον Θεοφίλου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, σὺν Μιχαὴλ τῷ υἱῷ αὐτῆς γέγονεν ἡ σύνοδος ἐν Κωνσταντινούπολει τῆς ὀρθοδοξίας, ἥτις ἔδειται ἔνας τῆς σήμερον. LAMB.

(66) Per παλάτιον μέγιστον hic intelligitur palatium imperatoris, quod statim postea vocal τὰ βασιλεῖα. LAMB.

(67) Τὼν Ἡρ. Τοῦ πρασίνου ἔκραξεν εἰς λέων Κωνσταντίνον εἰς χράτος ἐνίκησεν 3058.

(68) Λέων. Ἐλένη Val. ἐνίκησαν. Ο γάρ μέγας κωνσταντίνος ἐνομοθέτης τὴν κυριακὴν απραξίαν τιμάσθαι· πρὸ γάρ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν πάντες εἰργάζοντο. Reg. Val.

dem S. Menam, ejectis duntaxat simulacris et novo
indito nonine, uti erat reliquit. Integrum vero ip-
sius structuram cum vestibulis et sacris vasis annis
169 post procurarunt Fulcheria et Marcianus. Tem-
plum S. Mocii duplo tunc majus quam est, media
parte contraxit Constantinus Magnus, et altare
ibidem erexit. Quoniam vero ibi olim S. Mocius
interemptus fuerat, ea re templum hoc ipsius nonini
dicavit ejusque corpus illuc transtulit. Tempore
Theodosii Magni ejiciebantur Ariani ecclesia Ma-
gna; posteaque reversi permisso imperatoris occu-
paront templum S. Mocii. Septimo **73** autem anno
postquam hoc templum ab Arianiis ædificatum et
possideri cœptum fuerat, corruuit, dum sacra sicut
plurimosque illorum oppressit. Tempore autem
Justiniani Magni denuo templum illud exstructum
sunt, et hucusque salvum permanxit.

ζεταὶ παρ' αὐτῶν ἔτη ζ', καὶ πίπτει λειτουργούντων τάνθρασιν πολλοῖ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ μὲν τῆς σήμερον.

Constantinus Magnus ædificavit ecclesiam veterem S. Ireneæ, et templum S. Sophiæ oblongum, et S. Agathonicum, et S. Acacium cognominatum Heptascalum sive ad Septem gradus. Templum vero SS. Apostolorum una cum ipso mater ejus exstrui curavit, forma oblonga et tecto ligneo operatum. Item monumenta imperatorum, in quorum uno ipse cum matre conditus est.

Monasterium Betbleem condidit S. Helena ; item
aliud nuncupatum **Gastria**. Causa autem ejus deno-
minationis hæc est. Helena Constantini mater sa-
crae Christi crucem Hierosolymis afferens ingressa
est Cpolim per portam quæ vocatur **Littorea**, et quæ
supra crucem reperta erant, illa phylla, basilica,
triacontaphylla, sampsucha, balsama, ea omnia,
quo conservarentur, in vasis plantavit atque ibi
depositit, et monasterium in eodem loco nomine
Gastria exstruxit.

74 Palatum et geroconium nomine Littoreum condidit eadem S. Helena; similiter et S. Theodorus cognominatur Claudi.

Urbicius, qui præsul structuræ, ædificavit templum S. Juliani propriis sumptibus. Ibidem erant castra Romanorum.

In loco nuncupato Alonitzio, prope Taurum, palatium terrestre exstruxerat Constantinus Magnus ad recipiendum Romanos proceres. Theodosius

Meursii et Lambecii notæ.

¹(69) Ἐρ δέ ταῖς. Δέον γινώσκειν δτι ὁ ἄγιος Μάκιος πρώτον μὲν ὑπὸ Κυρουσταντίνου τοῦ μεγάλου πατρικούδεμπτην Ἐλλήνων πλῆθη ἐκεῖσε καταικούντων πολλὰ, καὶ ναῦς ἦν τοῦ Διον., καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ λίθων ἐκτίσθη. Ἐν Βιβλ. εἰ. Reg.

(70) Εξορίζονται οι Ἀρειανοὶ τῶν ἀγίων ἔκκλησῶν, καὶ ἐλύθονται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Μωϋσέως ποάζθησαν, καὶ παραχαλούσι τῷ βατιλεῖ. Reg.

(71) Γάστρια vel γαστέρια hic significant rasa ventrosa et putula; enjusmodi sunt in quibus arbustu, flores et iherba plantantur. Ceterum istius

καὶ τὸν μὲν ἄγιον Μηνᾶν καθύις ἦν εἰασεν, ἐκδιώξας δὲ τὰ ἀγάλματα ἐπωνόμασε τὸν ναὸν ωὗτον. Τὴν δὲ τελείαν αὐτοῦ οἰκοδομήν ἐποίησεν μετὰ χρόνους ρεῖ? Πουλχέρια καὶ Μαρκιανὸς, σὺν τοῖς προστείοις καὶ λεποῖς σκεύεσι. Τοῦ δὲ ἀγίου Μωάκιου ὑπάρχοντος ἀλλὰ δύο μήχανος παρ' ὅ ἔστι νῦν, ἐξέκοψε τὸ διμόριον τοῦ ναοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἀνήγειρε τὸ θυσιαστήριον. Διέτις δὲ ἀνηρέθιν ὁ ἄγιος Μώάκιος ἐκεῖτο, τούτου χάριν ἀνήγειρε καὶ τὸν ναὸν ὡς ἰδιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐφερεν, ὅπερ κεῖται ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐν δὲ ταῖς (68) ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐξωρίζοντο οἱ Ἀρειανοί (70) ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐλθόντες πάλιν κατέψησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἄγιου Μωάκιου, καὶ παρεκάλουν τὸν βασιλέα κατοικεῖν αὐτοὺς ἐκεῖσε, καὶ γέγονε· καὶ εὐθὺς ἀνέγειρουσι τὸν ναὸν οἱ Ἀρειανοί, καὶ δοξάντων ἐν τῷ ἔδυμῷ ἔτει, ὅτε καὶ Ἀρειανοί ἀπεκτοῦν μεγάλου ἀνεγείρεται· ὁ αὐτὸς ναὸς καὶ ξαπαταὶ

Κωνσταντῖνος· ὁ μέγας ἀνήγειρε τὴν ἄγιαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν, καὶ τὴν ἄγιαν Σοφίαν δρομικήν, καὶ τὸν ἄγιον Ἀγαθόνικον, καὶ τὸν ἄγιον Ἀκάκιον τὸν ἐπτάσκαλον. Τοὺς δὲ ἀγίους ἀποστόλους ἔκτισεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ, δρομικὸν ἐναλσατεγον ποιήσασα, καὶ μνημεῖα τῶν βασιλέων, ὧν ἐντὸς κεῖται μετὰ τῆς μηρός αὐτοῦ καὶ εἰπεῖς.

Τὴν μονήν τῆς Βεβλεὲμ ἔκτισεν ἡ ἀγία Ἐλένη, καὶ τὰ Γάστρια (71). Καλεοῦνται δὲ οὕτως, διότι κομίσασα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ τὸν τέλμιον σταυρὸν εἰσήγαγεν αὐτὸν διὰ τῆς πόρτης τοῦ Ψαμάθου, καὶ τὰ εὑρεθέντα ἐκεῖσε ἐπάνω τοῦ σταυροῦ χρίνα τε καὶ φύλλα καὶ βασιλικὰ καὶ τριαχοντάρυντα καὶ κώστους καὶ σάμψυχα καὶ βάλσαμα ἐρύτευσεν εἰς γάστρας πρὸς τὸ διασωθῆναι. Ἐκεῖσε δὲ ἀπληκεύσασα (72) ὠνδρασσε τὸν τόπον Γάστρια, καὶ μονὴν ἀνήγειρεν.

Τοῦ δὲ Ψαμάθου (73) τὰ παλάτια καὶ τὸ γηροκομεῖον ἐκτίσθησαν καὶ αὐτὸν περὶ τῆς ἀγίας Ἐλένης. Ὁμοίως καὶ δὴ δικαιοσύνης θεότητος τὰ Κλαυδίου.

Τὸν δὲ ἄγιον Ἰουλίανον ἀνήγειρεν Οὐρδίσιος ὁ παριστάμενος εἰς τὰ κτίσματα ἐξ οἰκείων ἔξιδων, ἐν ᾧ καὶ ἡσαν ἀπλῆκτα τῶν Ῥωμαίων.

Εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτιαιν, τὸ πλησίον τοῦ Ταύρου, πατέατια ἥσαν χερσαῖα, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνυμαντίου κτισθέντα πρὸς τ'. ἀπληκεύειν τοὺς

monasterii iucundit Zouaras. LAMB-

(72) Ἀπλήκευτον idem est atque Latinorum applicare. Hic significat deponere aliquid seu applicare in aliquem locum. Paulo post sumitum prouerbiū ad hospitem seu recipere se in hospitium: Εἴω τοῦ πτλατίου, inquit, ἡπλήκευτον εἰς τὰ Πουργίου. LAMB.

(73) Τοῦ δὲ Ψ. Ἀλλὰ καὶ πιλάτια καὶ τὸ γηροκόμειον τὰ εἰ; τὰ Ψαμαθᾶ ἡ ἀγία ἐκένη ἀνήγειρεν. Ὁμοίως καὶ τὸν ἄγιον Θεόδωρον τὸν Κλαυδίου. 3038 Βαῦ.

προκρίτους τῶν Ὦμακίων. Ἐν οἷς καὶ θεοδόσιος δὲ μέγας, πάντες δὲ καὶ ἀνελθὼν ἐν Κωνσταντιγύπηλει, ἔξω τοῦ παλατίου ἡ πλήκευσεν εἰς τὰ Ὀυφίνους τοῦ σκυτοτόμου, εἰς τὴν βάσιν τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου. Ὁ δὲ αὐτὸς Ὀυφίνος ἔσχατος ἐγένετο παρὰ θεοδόσιου μάγιστρος, δ; ἔκινε τὰς Ὀυφίνιανάς.

Τὰ δὲ Μάγγανα δὲ μέγας Κωνσταντίνος ἔκτισε λόγω τῶν βασιλικῶν ἐργοδοτίων· ἐκλήθη δὲ Μάγγανα διὰ τὰ μάγγανα πάσης τῆς πόλεως καὶ τὸς μηχανικᾶς ὄλος ἔκειται ἀποκείσθαι, καὶ τὰ πρὸς τὴν τειχομαχίαν σκεύη.

Τὴν ἀγίαν Εὐφημίαν τὴν πανεύφημον, τὴν ἐν τῷ ἱκοδρομῷ, δὲ αὐτὸς μέγας Κωνσταντίνος ἔκτισε, κοσμήσας τὸν ναὸν διὰ πολυτελοῦς ὄλης. Μετὰ δὲ υμη̄ ἐτῇ δὲ μισθέος Κωνσταντίνος δὲ Κοπρώνυμος ἀρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον (74) αὐτὸν ἐποίησε, καὶ τὸ λείφανον τῆς ἀγίας σὺν τῇ λάρκανι εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης κατέβριψεν. Μετὰ δὲ γρόβους λέζεων ἡ εὐσεβεστάτη Αὐγούστα ἡ Ἀθηναῖς τούτον πάλιν ἀνψικόδομησε, καὶ τὸ ἄγιον λείφανον ἐν Λέσβῳ (75) εὑροῦσα ἀνεκόμισε.

Μέλλων κτίσαι (76) τὴν πόλιν δὲ μέγας Κωνσταντίνος καὶ πῆγαι τὸ θεμέλιον κατὰ τὴν παρ’ αὐτοῦ γενομένην σχηματογραφίαν, πεζὸς ἐξῆλθε μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν φόρον (77), ἐλεῖαν αὐτῷ οἱ ἀρχοντες αὐτοῦ εἰς Ἐνταῦθα ποίησον τὸ τέλος τοῦ τείχους· »Ἐκεῖνος δὲ ἐφη· « Ἔως οὖν στῇ δὲ προαγωγής μου, ἔκεισε πληρώσω· » μόνος γάρ ἔκεινος ἔώρα τὸν ἀγγελον περιπορευόμενον αὐτοῦ. Ἀπελθὼν οὖν μέχρι τοῦ Ἐξακιονίου πεζὸς μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἔκεισε ἐθελεστο τὸν διγέλον τὴν φομφαλὸν πήξαντα καὶ μηνύσαντα ξώς ἔκειται στῆναι αὐτόν. Διὰ γοῦν τοῦτο ἐπηξεν ξώς ἔκειται τὸ τείχος, καὶ ἔστι μέχρι τοῦ νῦν τὸ σχῆμα αὐτοῦ.

Λέγουσι δὲ περὶ τοῦ φόρου ὅτι εἰς μημησιν τοῦ Θεοκτίνου ἔκτισθη κυκλοειδής, καὶ φεύδονται οἱ τοῦτο λέγοντες· τὴν γάρ αἰτίαν τοῦ σχήματος τούτου ἡδη προλαβόντες εἰπομέν (78). Ἐκεῖσε δὲ ἦν καὶ ὠρολόγιον χαλκοῦν, διπερ ἡχθῇ ἀπὸ Κυζίκου.

Εύρων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντίνος τὰς φυλακὰς τοῦ Βυζαντίου εἰς τὰ Στρατήγιαν, ἔκειται καὶ αὐτὸς τοὺς κατακρίτους ἐφρούρει. Διήρκεσαν δὲ χρό-

Meursii et Lambecii notæ.

(74) Ἀρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον. De hac templi et reliquiarum S. Euphemiae præficatione vide hist. Misc. l. 22, ubi agitur de rebus gestis a Constantino Copronymo anno 26 imperii. Κατερυν pro ἀρμαμέντα hic scribendum censeo ἀρμεντάζον, id est armentarium seu stabulum armentorum. Sic ante Copronymum Maxentius ecclesiam S. Marcelli titulo dedicata in armentarium mutavit, ut ibidem animalia Catabuli congregata starent, quorum servitio S. Marcellum addixit. Notandum vero etiam in hist. Misc. pro armentarium substituendum esse armentarium. LAMB.

(75) Ἐρ Λέσβῳ. In hist. Misc. legitur apud Lemnum insulam. Item apud Zenaram τῇ νῆσῳ

A Magnus, tenuioris adhuc fortunæ, ut primum Coprimum venit, divertit extra hoc palatium ad Rusinum sutorum, ad basin columnæ Tauri. Hic Rusinus ultimo a Theodosio magister creatus fuit, et aedificavit thermas Rusinianas.

Mangana quoque extruxit Constantinus Magnus ceu officinas imperiales. Dicta autem sunt Mangana quod illie reposita essent omnia instrumenta bellica et materiæ mechanicæ, et apparatus necessarius ad oppugnanda mœnia.

Item templum S. Euphemiae in Hippodromo condidit Constantinus Magnus, et pretiosa exornavit materia; quod post 448 annos Constantinus 75. Copronymus mutavit in armentarium et sterilinum publicum, reliquiis S. Euphemiae cum loculo in mare projectis. Post annos vero 37 pene, Helene, religiosissima Augusta Atheniensis hoc templum rededicavit, et sanctas reliquias apud Lemnum insulam repertas eo iterum transtulit.

Constantinus Magnus urbis suæ fundamenta posuitur iuxta forinam quam designaverat, ipse pedibus circumvivit, comitantibus eum proceribus suis; qui, ubi usque in forum peruentum fuit, monuere ut illic pomariο finem statueret. Ille vero respondit: «Non nisi ubi is qui me præcedit ductor constiterit, finem faciam.» Videbat nimurum solus angelum præeuentem. Progressus igitur pedibus cum toto senatu usque ad Exocionium, vidi ibi angelum, defixa in terram romphæa, stationis indicium facere; quare ipse quoque ibi substitit, et finem pomariο statuit.

Forum ad imitationem Oceani circuari forma constructum esse quidam falso referunt. Veram autem formæ ejus causam nos supra diximus. Ibidem horologium amneum, Cyzico deductum, collocatum erat.

D 76 Cum Constantinus in Strategio carceres antiquos Byzantii invenisset, ipse etiam eodem in loco reos asservari voluit. Permansere autem istic

Meursii et Lambecii notæ.

Αἵμνῳ. Et sic anonymous in Actis S. Euphemiae apud Baron. Ann. 766. Credo igitur apud Codinum quoque pro Λέσβῳ scribendum esse Αἵμνῳ. LAMB.

(76) Μέλλων κτίσαι. Idem refert Nicephorus Callistus Hist. Eccl. 8, 4. LAMB.

(77) Εἰς τὸν φόρον. Adde ex Zosimo καὶ διὰ τοῦτο ἀρχαῖον ἦν. Φόρος enim hic non ipsum forum significat, sed locum ubi, posteaquam Constantinus ambitum urbis ampliavit, forum maximum sive Constantinianum constructum fuit. LAMB.

(78) Ἡδη προλαβόντες εἰπομέν. Respicit ad illud quod supra dixit p. 41.

carceres publici annos 283, usque ad imperium Phocæ Cappadocis.

Ædificium quod nunc vocatur Prætorium, olim domus erat viduae patricie, nomine Marciæ, quæ solum acerbam carceribus inclusorum miserata, quod fætore, caligine et angustia loci excruciantur, accepto pretio domum suam Phocæ imperatori concessit, qui ex ea fecit Prætorium.

Numeræ et Chalœn Constantinus Magnus exstruxit: sed quoniam nulli usui erant, ideo Heraclius et reliqui dinceps imperatores ea in custodiā mutarunt.

Templa S. Philemonis et S. Eudoxii ædificavit Eudoxius patricius et præfectus Magi Constantini.

Templum S. Anastasii Irene cum filio Constantino cæcato exstruxit. Martyrium vero consummavit S. Anastasius tempore Heraclii, annis 208 post Constantinum Magnum.

S. Procopium in Chelone et S. Acacium Neptalam condidit 77 B. Constantinus Magnus; posteriori vero primus nomen imposuit Justinianus S. Sophiæ conditor.

Mesolophum sive meditullium in medio situm est septem collium urbis: tres scilicet ab utraque parte sunt, et inter utrosque Mesolophum, quod vulgo etiam Mesomphalum sive urbis umbelicum vocant.

In Chalce statuam æream Domini nostri Jesu Christi erexerat Constantinus Magnus: Leo autem pater Caballini sive Constantini Copronymi eam evertit. Quæ hodieque illic visitur musivi operis imago Dei, posita fuit ab Irene Athenensi. Prima autem illa ærea statua annos 415 ibi stetit, cuius virtute mulier sanguinis profluvio laborans saudata fuit et multa alia facta fuerunt miracula.

Locus nuncupatus Eugenii donus erat Eugenii patricii, qui vixit tempore Theodosii Magni; et mutata fuit ab eo in templum S. Deiparæ.

Templum S. Deiparæ cognominatum Urbicii ædi-

vens τὸν καλούμενον Πραιτώριον οἶκος ἦν πατρικίας χήρας δόνματι Μάρκας· διὰ γὰρ τὸ εἶναι πυγμάρας τὰς φυλακὰς καὶ ζοφώδεις καὶ πλήρεις δυσωδίας πάσης, καὶ μὴ ὑποφέρειν τοὺς ἔκειται ἐγκεκλεισμένους, δέδωκεν αὐτὸν εἰς μισθὸν Φωκᾶ τῷ βασιλεῖ, καὶ οὗτος ἐποίησεν αὐτὸν πραιτώριον.

Τὰ δὲ Νούμερα καὶ τὴν Χαλκῆν δέ μέγας Κωνσταντίνος ἔκτισε, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἄρχις ἐποίησεν αὐτὰ φυλακὴν δὲ Ἡράκλειος καὶ οἱ καθεξῆς.

Τὸν ἀγιὸν Φιλήμονα καὶ τὸν ἀγιὸν Εὐδόξιον ἀντιγειρεν Εὐδόξιος πατρίκιος καὶ ἐπαρχος τοῦ μεγάλου Β. Κωνσταντίνου.

Οἱ δὲ ἄγιοι Ἀναστάσιος (79) παρὰ Ειρήνης καὶ τοῦ ιεροῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ ἔκτισθη, ἐπειδὴ ὁ ἄγιος Ἀναστάσιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἡρακλείου ἐμαρτύρησεν μετὰ ἑτη σῆρη τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

Τὴν Χελώνην τὸν ἀγιὸν Προκόπιον (80), καὶ τὸν ἀγιὸν Ἀκάκιον τὸν Ἐπτάσκαλον ὃν ἄγιος μέγας Κωνσταντίνος ἤγειρεν· ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς, ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κτίστωρ, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἄγιον Ἀκάκιον.

Τὸν καλούμενον Μεσοβόροφον μέσον ἔστι τῶν ἐπτὰ λόφων, ἥγουν ἡ μία μοτρὰ τῆς πόλεως ἔχει τρεῖς λόφους, καὶ ἡ ἐπέρα τρεῖς, καὶ τοῦτο ἔστι μέσον, δὲ καλούσιν οἱ Ιδιώται μεσόβορα (81).

Ἐν τῇ λεγομένῃ Χαλκῇ στήλῃ καλκῇ ἦν τοῦ Χυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου σταθείσα. Οὐδὲ Λέων ὁ πατὴρ τοῦ Καβαλλίνου ταῦτην κατηγαγεν. Ἡ δὲ νῦν διὰ ψηφίδων δραμένη εἰκὼν τοῦ Θεοῦ Ιστορήθη παρὰ Ειρήνης τῆς Ἀθηναίας. Ἡ δὲ καλκῇ ἐτύγχανε χρόνους πεντακισθόρας ἡμέρας· ἐκ δὲ γυνή αἰμορροεῦσα ίαθη καὶ θερα πολλὰ θαύματα ἐπετελοῦντα.

Τὰ λεγόμενα Εὐγενίου οἶκος ἦν Εὐγενίου πατρίκιον ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, δὲ καὶ ἀνήγειρεν αὐτὸν εἰς ναὸν τῇ Θεοτόκῳ.

Τὰ λεγόμενα Οὐρδικίου ἡ Θεοτόκος παρ' ἄλλου (82)

Meursii et Lambecii notæ.

(79) Οἱ ἄγιοι Ἀναστάσιος. Hic est Anastasius Persa monachus, qui 17 anno Heraclii imperatoris seu 627 post Christum natum, sub Chosroë Persarum rege, una cum 70 sociis martyrium consummatavit. LAMB.

(80) Τῆς Χελώνης τέρας ἀγιὸς Προκόπιος. Hoc est, ut alias εἴη, τὸν ἄγιον Προκόπιον τὸν τῇ Χελώνῃ. LAMB.

(81) Μεσοβόροφον μεσόδορον Copolitanum rito respondisse loco antiquæ Romæ qui nominabatur umbilicus Romæ. LAMB.

(82) Πάπα ἄλλου Οὐρδικίου. Verba πάπα ἀλλοι propterea addidisse putto Codinum, ut Urbicium patricium, quem sub Anastasio de re militari scripsisse ait, diversum esse ostendat ab altero illo, quem supra dixit præpositum suisse tempore Constantini magni et templum S. Juliani ædificasse. Quid vero vox βαρδάτου sibi velit, nou satis mihi constat. Ceterum Urbicius pa-

tricus, de quo in præsentia Codinus loquitur, is est cuius ἐπιτίθεμα sive inventum tacticum a Nic. Rigaltio editum est. Ipse enim inibi testatur se ista sub Anastasio Dicoro scripsisse: καὶ τελεῖ, inquit, νῦν ξνα: μετὰ Ἀρχιμήδους κάμεν σφρά, ἐπ τοῦ καλλίνικου καὶ αὐτακράτορος ἡμῶν Ἀναστάσιος. Idem alibi vocatur Orbicius, ut in Etymologicu viagno, ubi citatur fragmentum ἐκ τῶν Ὁρούχων τῶν παρὶ τὸ στράτευμα τάξεων. Item in titulo antiqui epigrammatis a Salmasio in notis ad Spartanum editi: Εἰς βίβλον ταχικῶν Ὁρδικίου ὅπατων. Existat hodieque Florentia in bibliotheca Medicea omnium, ut creditur, optimus et antiquissimus codex scriptorum Tacticorum, quo inter cætera continentur duodecim libri, quibus præfixa est bæc inscriptio, Οὐρδικίου τοπικῶν στρατηγικῶν. Sed iudicem sunt qui in Barberina et aliis bibliothecis sub nomine Maurexiorum habentur. LAMB.

Οὐρθικού ἐκτίσθη, πατρίκιου καὶ στρατηλάτου τῆς ἀνατολῆς βαρβάτου, τοῦ Ιστοριστος τὰ στρατηγικὰ ἐν τοῖς χρόνοις Ἀναστασίου τοῦ διεκδικοῦ, μετὰ χρόνους ρπτὸς τοῦ κτισθῆναι τὴν Κωνσταντινούπολιν. Θό δὲ οἰκος αὐτοῦ ἦν εἰς τὰ καμίνου (83), καὶ ξερος αὐτοῦ οἰκος εἰς τὸ στρατηγικόν.

Τέ καλούμενα Πρωτασίου, δὲ μὲν τόπος ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ρήθηντος (84) Πρωτασίου ἐκλήθη, ἡ δὲ νῦν ἐκκλησία τῇς ἀγίας Θεοτόκου ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς λαβῆς, τοῦ ἀπὸ χουροπαλάτων, ἀνέψιοῦ τοῦ μεγάλου Ἰουστίνιανοῦ, ἐπει ἀπὸ τοῦ Πρωτασίου ἔως τοῦ κτιστορος Ἰουστίνου διῆλθον χρόνοι συνθήσι.

Τέ λεγόμενα Στείρου, δὲ ναὸς τῶν ἀρχαγγέλων, ἀπὸ στείρας γυναικῶς. Ελαβε τὴν προσηγορίαν, πατρικίας οὐσίας καὶ παιδοποιησάσης· καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Μακέλου εὐκτήριον μικρὸν ἦν. Ἀπὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὄντος στρατηγίθη δότόπος, καὶ τελευτησίσης διήλθοσαν χρόνοι οἱ, καὶ ἐκτίσθη δόνας παρὰ Ἰουστίνιανοῦ τοῦ κτιστορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Συμπτεωμένου δὲ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ αἰτεσμοῦ, μετὰ χρόνους τλή' ἀνεκάλυψε αὐτὸν Βασιλεὺς δὲ βασιλεὺς, δοτις καὶ ἐκ τοῦ στρατηγίου δόρας τὴν φιλήην τὴν χαλκῆν τεθεικεν αὐτῆν ἔκεισε (85).

Παρέδισε δὲ καὶ τὸν Κωνσταντίνα, δὲ δὲ ξετηλωμένος.

'Ο δῆμος Ἰωάννης ἡ Ἀρκαδιανή παρὰ Ἀρκαδίου ἐκτίσθη, ἐπιλεξαμένου καὶ ἐκ τῶν πολιτῶν χιλιάδας έξ εἰς δύχικιν εἰς τὰ πρόκεντα (86) αὐτοῦ. Ἐκάλεσε δὲ αὐτοὺς Ἀρκαδιανούς (87)· πάνυ γάρ ἐφίλει αὐτὰ καὶ τύεργέτε.

Οἱ δὲ λεγόμενοι Τόποι εἰ πλησίον τοῦ ἀγίου Λαζάρου διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν οὕτως. 'Οπότε ἐπανέστη Βασιλίσκος ἔρουγγάριος καὶ πατρίκιος Ζήνων τῷ βασιλεῖ, δευτέρῳ ἔτει καὶ δεκάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ μηνὶ, καὶ ἐδίλασεν αὐτὸν, καὶ ἐκράτησε Βασιλίσκος τῆς βασιλείας ἑτα δύο. 'Τοστρίψας δὲ δὲ Ζήνων μετὰ δυναστείας στρατοπέδων ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἥλθεν μετὰ ταραχῆς ἐν τῇ πόλει. Τοῦ δὲ Ἀρματίου τὸν στρατὸν τοῦ Βασιλίσκου προδώσαντος τῷ Ζήνωνι, ἔψυχε Βασιλίσκος σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγίαν Ελρήνην τὴν παλαιάν. 'Ο δὲ Ζήνων ὀρίσεν ἔκεισε γένεσθαι τόπους κριτηρίων καὶ θρόνους τοῦ Ιερατικοῦ καταλόγου καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ καθεσθέντος ἔκεισε πάντων ἐνώπιον κατεδίκασε τὸν Βασι-

A sicut et alius qui jam Urbicinius patricius et magister militum Orientis, qui de re militari scripsit tempore Anastasii Dicori, 180 annis post conditam Cpolim. Domum vero ejus una erat in Tauro, altera in Strategio.

78 Locus dictus Protastrai nomen habet a Protasio magistro, cuius supra mentionem fecimus. Quae vero hodieque ibi visitur ecclesia S. Deiparae, dedicata est ab imperatore Justino europaiae, marito Sophiae cognomento Lobes, Justiniani Magni ex sorore nepote, annis 252 post Protastram tempora.

Templum archangelorum nommatum Sterilis a patricia quādam sterili cognomen accepit, et fuit tempore Leonis Macelli parvum oratorium. Annis autem 75 postquam illa mulier obiit, exstruxit ibi templum Justinianus. Magna Ecclesiae conditor; quod terrae motu subversum post annos 338 renovavit Basilius imperator, et insuper ablatam ex Strategio phialam sream illuc transposuit. Idem evertit statnam dictam Conopionem, quæ muscis, culicibus, cimicibus, lendibusque avertendis istuc erexit fuerat.

C κατὰ μιαν καὶ κωνώπιν καὶ ἐμπίδων καὶ κορίδων.

Ecclesia S. Iohannis, cognomento Arcadiana, condita fuit ab Arcadio. **79** qui sex milia civium sibi ad processionis obsequium elegit, eosque vocavit Arcianes suum enim amore et beneficentia illos prosequebatur.

Topi prope S. Lazaram propterea ita vocati sunt. Basiliscas drungarius et patricius insurrexit adversus Zenonem imperatorem decimo mense post secundum imperii ejus auctum, et fugavit ipsum, ejusque loco duos annos imperio praeftuit. His exactis Zeno cum potenti exercitu ex urbe Antiochia rediit Cpolim. Basiliscus autem, ubi Harraniam cum omnibus suis copiis ad Zenonem transivisse cognovit, continuo cum uxore et liberis in ecclesiam antiquam S. Ireneou confugit. Quare Zeno ibi curavit fieri loca judicaria et sedes pro universo clero et senatu, in quorum omnium consensu et præsenzia condemnavit Basiliscum, et relegavit D eum in Liminas castrum regionis Cappadociae, ubi reserato osilio inclusus fama et siti enectus fuit.

Meursii et Lambecii notæ.

(83) Τὰ καμίνου. Supra dixit p. 46 τὸν καλούμενον Βοῦν, seu forum uniuscūpātām Bovis, inde nomen habuisse quod καμίνος, sive fornax instar hovis formata ibi collocata esset, in qua puniebatur malefici. Credere ergo quis si; τὰ καμίνου h̄iem hic esse atque illud quod antea dixit, sīc τὸν καλούμενον Βοῦν. Verum si non satis probabilis h̄ēce videtur conjectura, scribendum est sīc τὰ καμίνα, id est, in regione ubi sunt thermæ quæ appellantur Caminia. De his thermis supra p. 14 egit. LAMB.

(84) Ἀνωτέρω ρηθάντος p. 20.

(85) Ξεισ, καὶ τηνίκαντα παρελύθη τὸ ξετοι-

PATROL. GR. CLVII.

χειμένον στοιχεῖον τὸ μέγιστόν τε καὶ ἀνγκαιότατον τῶν ἐν τῇ πόλει, δηλούστι τοῦ τε κωνσταντίνου καὶ τῶν μιαν καὶ τῶν ἐμπίδων καὶ φυλῶν καὶ κορίδων, πρότερον χρόνους σοὶ μῆ δύτων ἐν τῇ πόλει 3058.

(86) Πρόσκερσα. Græco-barbaris dicuntur processiones solemnes : δύχικεν vero, ut alias dixi, si-gnificatio comitarii et honoris causa prosequi. LAMB.

(87) Ἀρκαδιανούς. Cerdrenus : ποτε δὲ (sc. δὲ Ἀρκαδίος) καὶ λίτον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταντινούπολει, οὐδὲ ἔκλεσεν Ἀρκαδιακούς. Utrumque ergo dicitur, Ἀρκαδιακός, ut Κωνσταντινός εἰ Κωνσταντίνος εἰ Θεοδοσιακός εἰ Θεοδοσιανός. LAMB.

Ob hunc igitur iudicium concessum locus ille Tο-
porum nomen adoptus est. Eousque vero pertinge-
bant triclinia magai palatii a Constantino Magno
condita.
είσεις χριτάς. Εφθανον δὲ ἔκεισε τὰ κτίσματα τῶν τρικλίνων πάρα τοῦ μεγάλου Κυνηγαντίου κτι-
σθέντα.

80 Templum S. Deiparae cognomine viae Due-
tricis ædificavit Michael Mæthysta, quem Basilius
Mæcælo intercessit. Prius vero oratorum erat com-
plorium eorum, qui in fonte ejus loci se laeta-
tis visum receperant; quamobrem ipsum quaque
templum viae Dætricis cognominatum est.

Ecclesiam S. Deiparae nuncupatam Carebilzian-
sive navicellam idem Michael exstruxit. Ceterum
ob hanc causam ita cognominata est. Erat vidua
quædam tempore Theophili patris ejus, quæ tri-
remem habebat miræ magnitudinis, eamque vi
ipsi eripuit Nicæphorus præpositus, domesticens
imperatoris. Et licet vidua ea de re sepius ad im-
peratorum appellaret, adtra tamen a supradicto
præposito impetrabatur ut jus suum contra ipsam
obtinere non possat. Quare ad extreham desperationem in auxilium vocavit aliquot ex
minis, qui coram imperatore jocari solebant: illi
vero proinserunt ei se dolo quodam hanc recte im-
peratori inuestigare esse. Cum igitur hudi Circenses
apererentur, introduxerunt naviculam cum carbunclo,
quam curvæ impositam a candellis usque ad solium
imperiorum protulxerunt, et eoram imperatore **81**
colligentes unum alteri seclamabant: « Aperi os, et
degluti illam naviculam. » Cumque alter se id sacre
posse negaret, respondit ille magis vox, ita ut ab
imperatore exaudiri posset: « Nicæphorus præposi-
tus plenam tremorem viduæ deglutive potuit, et tu ne
tantidam quidem? » Quo audito interrogavit impera-
tor an nondum jus suum illa miser obtinueret,
et cum cognoscet nondum factum esse, illico ad
se vocavit Theodorum protopatharium et prefec-
tam nuncupatum Myarchen, et eum præsul apportans
Hymnæ et virgula, et ignem parare in sphendone;

Mœursii et Lampæci boles.

(88) *Et A/parac. Ma Chron. Alexandr. p. 602.*
Eiusdem nominis castrum suis in Messenia,
cujus meuninit Pausanias, et aliud in Macedonia,
cujus mentionem facit Procopius *De ædificiis* l. 4: sed ibi pro λιμναι περπατη legitur λιμναι. Cor-
rigendum quoque est Marcellinus Comes, ubi de
interit Basilisci agit. In exsilio, inquit, *Λιμναι*
est in oppidum, quod *Leminis* in provincia Cappa-
dociae dicitur, trusus fame extabuit. Verisimile est
pro *Leminis* scriptum fuisse *Limnaia*, sive λιμνη-
τις, quod idem valet atque λιμναι. Ceterum ab
et quomodo Basiliscus peremptio fuerit, dubium
est et controversum. Alii enim, ut Chronicus Alexan-
drini auctor et Marcellinus Comes et Codinus,
tradunt eum in castrum seu oppidum Cappadociae
nominatum *Λιμνας*, in exsilio misum et intra
territorium quondam istius loci fame enectum fuisse.
Alii eum in Cappadociam quidem relegatum
fuisse aiunt, sed in itinere in mansione quadam
nuncupata *Αχονδρα* fuisse occisum, ut testantur
Nœph. Callist. 16, 8 et Evagr. 3, 8. Illeque potest Co-

λισκον, καὶ ἐώρισεν αὐτὸν εἰς Λιμνας (88), χώραν
Καππαδοκίας, έσωθεν καστελλου. Τῆς δὲ θύρας
σφραγεῖσης ἀπὸ λιμνοῦ καὶ διψῆς ἐξέλιπε. Τούτου
χάριν ἐκλήθησαν Τόποι, διὰ τοὺς καθεσθέντας ἐκ-
σθέντα.

Τὴν ὑπεραγίαν (89) Θεοτόκον τὴν Ὁδηγὸν Μιχαὴλ
δὲ μεθυστῇ ξυπνει, δὲ καὶ ἀγρούθη, ὑπὸ Βασιλείου
τοῦ Μακεδόνος. Πρότερον δὲ εὐκτήτον ὑπῆρχε πολ-
λῶν τυφλῶν ἐν τῇ ἔκειστι πηγῇ νιψαμένον καὶ βλε-
ψάντων. Άλιτ τὸ ἀναβλῆται οὖν ἔκειστος τοὺς τυρκοὺς
ἐκλήθη Ὅδηγός.

Τὸ Καραβέτην τὴν Θεοτόκον δὲ αἰσθὲ ἔκτισε Μι-
χαὴλ. Ἐκλήθη δὲ οὕτως, δει κήρα γυνὴ τις ἦν ἐν
τοῖς χρόνοις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου τοῦ πατρὸς;
Βαθτοῦ, ἔκουσα κουμπαρίαν παμμεγέθη, καὶ καθέρ-
πεις ταῦτην Νικηφόρος πρατεύσιος δὲ σίκας θυ-
ρωτος τοῦ βασιλέως. Ή δὲ κήρα πολλάκις ἐγε-
λέσαστο τὸν βασιλέα ἐμενεν ἀδιοκητος, κακούργητη
ὑπὸ τοῦ βασιλέως πρατεύσιτον. Ἐξαπορήσασα οὖν
τὴ γυνὴ τοὺς παγινωτῶν, οἱ ἡσαν εἰωθότες;
τοῦ βασιλέως ἐνώπιον παίξαν, προσεκαλέσασα εἰς
βαθητειαν. Ή δὲ ὑπέσχοντο διὰ μηχανῆς τινὸς; δηλο-
ποιήσασι τῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ ιππικοῦ τελουμένου
καραβίτζιν ἄγαγόντες μετὰ ἀρμένου, καὶ ἐπάνω
τῶν τροχῶν τῆς ἀκάρης θήσαντες, εἶλκον ἀπὸ τῶν
καγκελλῶν μέχρι τοῦ βασιλικοῦ στάματος, καὶ στή-
σαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἐπεδόντες τῷ διλφῳ·
« Χάνε, κατάπτε αὐτό. » Τοῦ δὲ μὴ δύνασθαι τοῦτο
ποιήσας ἀντὶ ἐγκόντως, δὲ θερος; μεγάλῃ φωνῇ εἰς
ἐπήκοον τοῦ βασιλέως ἐβόησεν. « Ο πρατεύσιος;
Νικηφόρος; τῆς κήρας τὸ κουμπάριον γεμάτον κατ-
έπιε, καὶ σὺ οὐκ ισχύεις τοῦτο καταπιεῖν; Χάνε,
κατάπτε αὐτό. » Τοῦτο τοίνυν ἀκούσας δὲ βασιλεὺς;
ἡρώτησεν. « Αἴρα γε ἀκμήν οὐκ ἐδοικήθη ἡ γυ-
νῆ; » Καὶ μαθὼν (90) μὴ δοικηθεσσαν ἐκάλεσεν
οὐτεῖκα Θεόδωρον πρωτοπατέριον καὶ Ἑπαρχον τὸν
λεγόμενον Μυάρχην, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ κομιστὶ
ξύλα καὶ φρύγανα, καὶ ποιήσαι κάμινον ἐν τῇ
σφενδύῃ, καὶ κατακαύσαι (91) τὸν αὐτῆς τὸν πρα-

dreni error, qui utramque opinionem confundit.
Διάφανο igitur et Ἀχονδρα sive Koukoudos diversa
sunt loca, non autem synonyma, ut quidam ex
citatis Cedreni verbis putant colligi posse. **Lam.**

(89) Τὴν ὑπεραγίαν. « Ότι τοὺς Ὁδηγούς ἔκτισε
Μιχαὴλ ὁ ἀναρρέεις ὑπὸ Βασιλείου, πρότερον οίκον
ὑπερέκρυτον καὶ τυφῶν πολλῶν τῇ ἔκειστι οὐση
πηγῆς βλεψάντων καὶ ἐπέρων πολλῶν θαυμάτων γε-
γονότων ἐκλήθη Ὅδηγός 3058.

(90) Καὶ μαθὼν. « Ή δὲ γυνὴ παρισταμένη πλή-
σθων καὶ πεσόντα ἐπὶ πρόσωπον ἐδέστη τοῦ βασιλέως
ἐπεικηθῆναι. « Ο δὲ βασιλεὺς; πάνυ λυπηθεῖς; καὶ ὅρ-
γισθεῖς ἐκάλεσε τὸν Μυάρχην λεγόμενον τὸν Ἑπαρχον
οὐδαματι Θεόδωρον 3058. Καὶ τότε ἡ γυνὴ προ-
ελθοῦσα ἰστατο εἰς τὰ βαθύτερα καὶ ἐδέστη τοῦ βα-
σιλέως δικαιωθῆναι. « Ή δὲ βασιλεὺς; πάνυ χολέσας
ἐκάλεσεν **Vat.**

(91) Κατακαύσαι. Sintite quid de Rhodano præ-
posito et Valentimiano imperatore narratur a Ce-
dreno l. 4, p. 544. **Lam.**

πόσιτον μετὰ καὶ τῆς στολῆς αὐτοῦ (92). Λάθρα οὖν τὸν πραιτορίου ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἐπαρχὸν διὰ τινα ὑπόθεσιν. Κρατήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἐπαρχὸς ἤκοντισεν εἰς τὸν κάμινον. Εἶτα προσέταξεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπῆρεν ἡ χήρα τὸ ἓδιον κουμπάριον καὶ τὸ ήμισυ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πραιτορίου. Ἐν δὲ τῷ τόπῳ ὅπου ἦστεν ἡ ἐκκλησία, ἦν ἡ οἰκία τῆς χήρας, καὶ ἔλαβε προσηγορίαν καλεῖσθαι τὸ καραβίτιν.

Τὸ τζυκανιστήριον δικαρδίας Θεοδόσιος ἔκτισε. Τὸ δὲ σταῦλον τὸ τρεουλλωτὸν ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ οὐρανὸς Θεοφύλος, κοσμήσας αὐτὸν διὰ μαρμάρων πολυτελῶν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς δικαίων παρεξέβαλε (93) τὸ τζυκανιστήριον καὶ ἀπέτινεν. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἔκτισε τὴν νέαν ἐκκλησίαν (93) τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ παλατῷ καὶ τὴν ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὸν δγιον (96) Διομήδην (97).

Τὸν ἄγιον Θεόδωρον τὰ Σφωράκιον Σφωράκιος πατέρικος ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου καὶ Θεοδόσιου τοῦ ιεροῦ αὐτοῦ. Εἰς δὲ τι μέρος (98) τῶν πινσῶν τῶν κατηχουμένων τῆς ἐκκλησίας χρυσοῦ κεντηνάρια τρία ἀπέθεσε. Μετὰ δὲ ρλγ' ἐτῇ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Μαυρικίου ἀπεκαύθη μέρος τι τοῦ ναοῦ, καὶ ἀνωφοροῦμεθη παρ' αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἐλέων τις Ῥωμαῖος εὑρέσθαι (99) εἰς τὸν ναὸν εἰδεῖ Ῥωμαῖα γράμματα ἐπὶ τινος τῶν πινσῶν, καὶ ἀναγνοῦνς αὐτὰ ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ (1) τὴν δύναμιν αὐτῶν (2). Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδωρήσατο αὐτῷ κτήματα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἐλλούστρον.

Τὸν Πρόδρομον τὸν εἰς τὴν κόρην ὁ αὐτὸς Σφωράκιος ἀνήγειρεν.

Τὸ εὐκτήριον τοῦ ἄγιου Γρηγορίου ἔκτισε Μαυρίκιος δικαίων.

Τὸ δὲ τετραδίσιον (3) τὸ δικτάγνωνον, τὸ πλησίον τῆς Χαλκῆς, στοιχὶα ἡσαν δικτῶ, ἥγουν καμαροειδεῖς τόποι, ἐν οἷς ἡσαν (4) διδάσκαλοι πάσσοις γραψῆς (5), οὓς εἰχον εἰς συμβουλὴν οἱ κατὰ καιρούς βασιλεύοντες, καὶ δίχα τῆς αὐτῶν συναινέστως οὐδὲν ἐπρά-

Meursii et Lambecii nota.

(92) Αἵστος. Ὁ καὶ παραποτά γέγονε. Καὶ τὸ γυαῖ ἀπέλαβε τὸ ἓδιον καὶ ἐκ τῆς ὑποστάτης αὐτοῦ οὐκ ἔλιγα. Διὰ δὲ τὸ καταρμένεν ἐκάτιον εἰς τὴν ἀπὸ Βαρύσαρον τοῦ Μικρασιανοῦ τὴν γυναικα ἐκάλεσε Καραβίτες ζοῦσε.

(93) Τζυκανιστήριον Graeco-barbaris dicitur, quod Graecis antiquis σφαιριστήριον, id est locus exercitii pilis destinatus. LAMB.

(94) Παρεξέβαλε. Ἐποίησε τὸ τζ. μέγα Vat.

(95) Τὴν γέναρ ἐκκλησίαν Ecclesiæ novæ B. Virginis a Basilio Macedone in palatio imperatorio exstructæ elegantissima exstat descriptio in oratione Photii patriarchæ CP. die ejus dedicationis habita, quam integræ inserendam esse putavi, quoniam hancenū edita non fuit et ad historiam Cyprianam pertinet. LAMB.

(96) Διομήδην. In codice Regio subjungitur καὶ τὸ Στείρου, hoc est templum SS. Archangelorum cognomineatum Στείρου. Vide p. 78. LAMB.

(97) Διορ. Ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις χρόνοις πλεῖστον τοιστὸν ἀπλάτυνε Κωνσταντίνος ὁ δουκας, κτίσας καὶ τὸν μέγαν τρίκλινον, τὸν ἐπτάδρομον καὶ τὸν ἴγαν κούδουκον ζοῦσε.

A et præpositum uti erat amictus comburere. Clanculum igitur imperator præpositum sub alio quadam prætextu ablegavit ad præfectum, a quo ille comprehensus et in caminum projectus est. Postea autem, ut jusserat imperator, vidua propriam ονειν receperit, et insuper dimidiam partem honorum præpositi. Cæterum ubi nunc est ecclesia, domus autem erat illius viduae; et hinc locus ille Carabitzin vocatus est.

Tzycanisterium primo condidit Theodosius Junior. Postea vero (92) Michael Theophili filius trullatum addidit stabulum, quod pretioso marmore exornavit. Denrum autem Basilius Macedo Tzycanisterium ampliavit. Idem imperator præterea exstruxit ecclasiæ novam S. Veiparæ in palatio, et alteram ejus ædem in foro et S. Diomedem.

S. Theodororum cognomento Sphoracii Sphoracius patricius tempore Arcalii et filii ejus Theodosii exstruxit, et in illa templi parte, ubi Pini Catechumenorum sunt, abdidit tria centenaria auri. Hujus templi pars quædam post 33 annos sub Mauricio conflagravit, et ab eodem reædificata est. Imperante autem Leone Sapiente Romanus quidam templum illud orandi causa ingressus vidit litteras Latinas in uno Pinsorum scriptas, legitque et imperatori earum significationem declaravit; a quo ille magna renumeratus pecunia, allectus insuper fuit in ordinem illustrium.

C

Idem Sphoracius ædificavit quoque templum Sancti Joannis Præcursoris in Conche.

(93) Oratorium S. Georgii ædificavit Mauricius imperator.

Tetradisiūm octangulum prope Chalcen octo erant porticus sive loca concamerata, in quibus commorabantur doctores omnium scientiarum, quos semper imperatores in consilium adhibebant, neque fuit quidquam absque eorum consensu. Multi etiam

(98) Αἴστος. Δὲ μέρος τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν πινσῶν τῶν κατ. ἐκένθη Vat. Δὲ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας δρύσιν τοῦ κτίσει πίνσον εὔρει χρ. aliis.

(99) Εὐχαῖσθαι. Τοῦ προσκυνῆσαι εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν πόλεων Vat.

(99') Γράμματα λίθινα ἐπὶ τινῶν τῶν πινσῶν τῆς σφωρακοῦ ἐκκλησίας Vat.

(1) Βασιλεῖς. Βασιλεῖς Λέοντος περὶ χρυσοῦ τινος. Καὶ στείλαντος καὶ ἀναλαμβανομένου ταῦτα ἐποίησεν αὐτὸν ἐλλούστρον, δοὺς αὐτῷ καὶ χάραγμα λιτρὰ λ. 3058.

(2) Τὴν δύναμιν αὐτῶν. Scilicet tria centenaria aurii ibi absecundita esse. LAMB.

(3) Τὸ δέτετραδίσιον. Anonymus in Collectaneis vocali τὸν δέτετραδίσιον θυμόλον. Notandum vero quod Codinus θυμόλος hoc loco interpretatur στόζες et καμαροειδεῖς τόπους, id est porticus sive concamerata. LAMB.

(4) Ἐρ οἰς ἡσαν. Καὶ διδάσκαλον ἐκεῖσε τεύχανεν οἰκουμενικὸν Reg. Vat.

(5) Διδάσκαλον οἰκουμενικὸν significat uradeptiam, sive gymnasium publicum. Vulgus universitatem vocali. LAMB.

ex illis creabantur patriarchae et archiepiscopi. Duravit autem ista doctorum successio 114 annos, usque ad decimum annum imperii Leonis Syri, patris Constantini Copronymi. Illic enim divina privatus gratia doctores illos in probitati ejus asseruntur non lentes praे ira omnes cum toto ardorifice combuissent, sedecim nempe numero, professione vero monachos. prius ab eis πλειστοὶ δρῦς, κατέκαυσεν αὐτοὺς ἔμα τοῖς οἰκήμασι, δεκαέξι δυτας, σχήματι μενάχους.

*In Chalcoprateis tempore Constantini Magni habi-
tabant Iudei, et vendebant ibi sacramenta. Post cen-
tum vero et 32 annos expulit eos inde Theodosius
junior, et loco repurgato templum S. Deiparae ex-
struxit. Hoc autem templum terrae motu dejectum
recedileavit Justinus ex europa lata creatus impera-
tor, et insuper ei possessiones immobiles largitus
est.*

*Locus nominatus Illi domus erat Illi magistri,
qui multos gessit 84 magistratus tempore Leonis
Macelli et Zenonis. Idem Illus imperium invasit, et
collectis ex populo 70,000 militum adversus Zenonem
insurexit, qui ad ipsum debellandum alegavit fra-
trem suum Longinum magistrum. Commisso autem
prælio apud magnam Antiochiam vinctus est Longi-
nus, et vix solus universo delicto exercitu Antiochiae
fuga servatus est. Verum Zeno iterum Joannem
patricium cognomento Curvum misit cum magna
S. ytharum et Macedonum manu; cum quo congres-
sus Illus in Selencia omnino devictus est: sed su-
ga in quoddam castellum elapsus, et a propriis ser-
vis proditus, jussu supradicti Joannis decollatus
est. Reliquos etiam ejus preceres comprehendit, et
una cum capite Illi hastes infixa ad Zenonem dedu-
xit. Ceterum imperavit Illus menses 26.*

καὶ ἀπετμῆθη τὴν κεφαλὴν περὰ Ιωάννου τοῦ βηθέντος;

*Locus dictus Phocelisthum, ut quidam referunt, coguumentum ex eo habet quod Phocæ tyranni equus ibi caspitaverit et ceciderit. Panodorus autem Ægyptius et Theodorus Thebanus philosophus tradunt hunc locum olim extra Byzantium suis multis fre-
quentatum latronibus, Constantium vero Magnum, cum urbe positus esset, summa cum 85 diligentia per vestigasse, multosque ex iis capitos inibi sur-
cis affixisse, atque exinde locum nominatum esse Fulcolestum sive Furcam latronum.*

*ληστῶν, ἀντεσκολόπισεν ἐκεῖσε αὐτοὺς, ἥγουν ἐφούλκισεν, διὸν καὶ ὁ τόπος ἐκδήθη Φουλκόλη-
στος; (9).*

Meursii et Lambecii nota.

(6) *Πολλὰς ἀρχὰς διασέσατος, νέπων consul
sui sine collega anno p. Ch. n. 478. LAMB.*

(7) *Καὶ φυγὼν. Ille illustrat et confirmat Mar-
cellinus Comes his verbis: Leontius interea rex et
Illus tyrannus in Papyrio Isauria castello capiti
decollatiisque sunt. Capitu eorum Copolim ullata pre-
fixa hastilibus tubuere. Hoc factum est Dyuawio et
Sifidio coss. a. Ch. 488. LAMB.*

(8) *Πανδώρος hujus ita meminuit Georgius Syn-
cellus: Πανδώρος Αἰγύπτου μοναχὸς ἵστορις,
οὐκ ἀπειρος χρονικῆς ἀκριβεῖας, ἐν τοῖς χρήματις
ἀκμάσας Ἀρχιδίου βιττίλεως καὶ Θεοφίλου Ἀλε-*

*τεοῦ ἐξ ὧν καὶ πολὺοι ἐγένοντο πατριάρχαι καὶ
ἀρχεπίσκοποι. Καὶ κατὰ διάδοχάς οἱ τοιούτοι διά-
σκαλοι διήρκεσαν ἕτη υἱῶν μέχρι τοῦ δεκάτου χρό-
νου Λέοντος τοῦ Συρογενοῦς τοῦ πατρὸς Κωνσταντί-
νου τοῦ Καβαλλίνου. Οὗτος γέρ ταρταρεῖς τῆς
Θεᾶς χάριτος καὶ γυμνωθεὶς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ μῆ-
συγχοινωνεῖν τοὺς τοιούτους διδασκάλους τῇ παρανο-
χούς.*

*Εἰς δὲ τὰ Χαλκοπραταῖα ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου Τουμάλοι κατέκουν χρόνους ἐκαθίν καὶ
τριάκοντα δύο, καὶ ἐπὶ πρασκον τὰ χαλκώματα. Ὁ
δὲ μικρὸς Θεοδόσιος ἐξίσωσεν αὐτοὺς, καὶ τὸν τόπον
ἀνακαθαρίσας ναὸν τῆς Θεομήτορος ἀνήγειρε. Συμ-
πιπτώντα δὲ ὑπὸ σεισμοῦ Ιουστίνος διὰπο-
παλάτων ἀνήγειρε, καὶ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ
ἀκίνητα.*

*Τὰ δὲ καλούμενα Ἰλλου, διάγιος Ἰωάννης δι Πρό-
δρομος, οἶκος δὲ μαγίστρου τοῦ Ἰλλου, πολλὰς ἀρ-
χὰς διανύσαντος (6) μετὰ πολλῆς δόξης ἐν τοῖς χρό-
νοις τοῦ Λεωμακέλου καὶ τοῦ Ζήνωνος. Τυραννήσας
δὲ ὁ αὐτὸς Ἰλλος καὶ λαοῦ ἀθροίσας ἐδόμηκοντα
χαλιάδας εἰς Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην ἀντηῆρε καὶ τὸ^c Ζήνωνος. Ὁ δὲ Ζήνων ἀπέστειλε Λογγίνον μάχι-
στρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πολεμῆσαι αὐτῷ, καὶ συμ-
βολῆς γενομένης ἡττήθη Λογγίνος πλησίον Ἀντιο-
χείας τῆς μεγάλης, καὶ μάλις μόνος διεσώθη ἐν τῇ
Ἀντιοχείᾳ, τοῦ λαοῦ αὐτοῦ παντὸς κατασφράγιστος,
καὶ κατεδυνάστευσεν δὲ Ἰλλος σφόδρα. Αὐλὰ καὶ
πάλιν ἀπέστειλεν δὲ Ζήνων Ἰωάννην πατρίκεον, ἐπί-
κλην Κυρτόν, μετὰ Σχιδῶν καὶ Μακεδόνων. Καὶ ἐν
Σιλευκείᾳ συμβαλών πλέομεν μετὰ Ἰλλος ἐνίκησεν
αὐτὸν κατὰ κράτος· καὶ φυγὼν (7) δὲ Ἰλλος εἰς τι
φρούριον παρεδόθη ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ δούλων.
Συλλαβθείμενος δὲ τοὺς δρόκοντας, καὶ τὴν κε-
ραῖην Ἰλλος ἐπὶ δόρατος ἤνεγκε Ζήνωνι. Ἐπεράννησε δὲ ὁ Ἰλλος μῆνας εἰκοσι εξ.*

*Τὸ δὲ καλούμενον Φωκαλισθον λέγουσι τινες οὗτα
χλιθῆναι, διτὶ Φωκᾶς τοῦ ευράνου ἐφ' ἵππου βαδί-
ζοντο; ὡλίσθησε τὸ ἀλογον αὐτοῦ ἐκεῖσε καὶ ἐπεσεν.
Ο δὲ Πανδώρος; (8) δὲ Αἰγύπτιος καὶ Θεοδώρος δὲ
Θηβαῖος; φιλόσοφος φασὶ διτὶ πρὸ τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου δὲ τόπος οὗτος ἐξαθεν τῆς πόλεως ἦν, καὶ
λησταὶ πολλοὶ ἤσαν ἐκεῖσε καὶ πολλοὶς τῶν Βυζαν-
τίων ἐφόνευν. Ο δὲ μέγας Κωνσταντίνος μετὰ
τὸ κρατῆσαι καὶ κτίσαι τὴν πόλιν πολλὴν ποιησά-
D γενος ἐφεναν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιούτων*

*τοποθετήσας ἀρχιεπισκόπου. In uno codice Vat. pro
Πανδώρος περὶ πραγματικῶν scriptum inveni Πάνθωρος.
LAMB.*

(9) *Φουλκόληστος αὐτίκιτος ille locus vocabatur
ob latrones ibi suspensos seu furcis affixos: ποντε
verò a vulgo corrupte nominatus fuit φωκάλισθος,
quasi δὲ τοῦ Φωκᾶ διτιθος. Similiter compluria
alia loca Κρήτη duplicita habebant nomina, ut supra
facti ad p. 46. Ceterum quod Codinus ait
Constantium magnum latrones in eo loco, ubi
deliquerant, suspendisse seu in furcas fixisse, jure
factum fuit secundum leg. Capitalium § Famusos*

Εἳς δὲ τὸν τόπον (10) τῆς ἀγίας Θέκλης (11), Α δοτεῖς ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, δρός, λέγουσι, νῆσον εἰπεὶ τοῦ Βύζαντος. Καὶ τοῦ Αἴμου τῆς Θράκης βασιλεῶς ἔλθοντος πολεμῆσαι αὐτῷ, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιούτου τόπου τοῦ δροῦς κοντάρια, καὶ ἐλαβεν δότόπος τὴν παρωνυμίαν. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος ἀνήγειρεν ἐκεῖσε ναὸν τῆς Θεοτόκου. Ὁ δὲ Ιουστίνος δὲ ἀπὸ κουροπαλάτων (12) εἰς κάλλος; καὶ μέγεθος ἐπλάτυνεν αὐτὸν, καὶ ἐπωνύμασε τῆς ἀγίας Θέκλης.

Οἱ ἀρχιτετράπτηγος; (13) τοῦ Ἀδέξιαθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰουστίνου, τὸ δὲ ἐπώνυμον εἶληφεν ἀπὸ τοῦ Ἀδέξια μαργίστερου ἔχοντος ἐκεῖσε σίκον.

Τὸν δὲ λιμένα τῆς Σοφίας (14) ἡ Λαβή ἡ γυνὴ Ἰουστίνου ἔκτισεν, ἔνθα καὶ τὸν οἰκον αὐτῆς είχεν. Πρὸ δὲ τοῦ κτισθῆναι στοῦ ἡν ἐκεῖσε μαρχρεσθῆς, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθεῖσα, ἐν φαῖ καὶ ἀνήρχοντο οἱ ριζαδοφοι Θηβαῖοι; (15) Ἀθηναῖοι καὶ Ἑλλαδικοί, καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντίνουπόλεις δυτῶν. Καὶ διήρκεσε τούτοις μέχρι Ἰουστίνου, καὶ πάντοτε ἐνίκανον οἱ δυτικοί. Ἐπὶ δὲ τούτου ἡττηθέντες ἀλλοτε οὐκ ἀνῆλθον (16). Περὶ δὲ τοῦ λιμένος τοιούτο τι φέρεται. Λέγουσι γάρ διε τῆς φυθείσης ἀδύοστης ἐν μᾶρτι χειμῶνος ισταμένης εἰς τὸν ἥλιακὸν τοῦ παλατίου, καὶ δρώσης τὰ πλοῖα κλιδωνιζόμενα ἐν τῷ αἰγαίῳ διὰ τὸ μῆ εἶναι λιμένα, σπλαγχνιζόμενα ἡρξατο δόδρεσθαι, καὶ εἰσελθούσα πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἀντῆς ἐκέτευσεν αὐτὸν δύος αὐτῇ παράσῃ χρυσὸν ἰκανὸν καὶ βασιλικὴν χειρα ἰκανήν εἰς τὸ ποιῆσαι λιμένα. Καὶ καρφθεὶς τῇ αὐτῇσει αὐτῆς διὰ βασιλεὺς προσέταξε Ναρσῆ τῷ πατρικῷ καὶ πραιτορίῳ καὶ Τρωλῷ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ κτίσαις λιμένα. Οἱ καὶ βέθυνον μέγαν δρύες ἐποίησαν τούτον κτιστόν. Διὸ καὶ προσηγο-

Ubi nunc est templum S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantis mons fuit Quo vero tempore Hæmus Thraciæ rex ad ipsum debellandum venit, Byzantii hastas ceciderunt ex illa moutis parte, quas etiam nunc ex ea re Contaria nuncupatur. Sed Constantinus Magnus templum ibi ædificavit Virgini Deiparæ, quod postea Justinus ex europaletata creatus imperator ampliavit et exornavit, addito cognomento S. Theclæ.

Templum S. Michaelis archangeli cognominatum Adæ ab eodem Justino conditum est, cognomen vero habet ab Aula magistro, cuius dominus ibi erat.

Portum Sophianum Sophia cognomento Lobe si-
ve multilata, uxor Justinī, condidit, quo loco ipsius
B palatium fuit. Id antequam in eo loco construeretur,
erat ibi oblonga porticus a Constantino Magno con-
ditæ, in qua philosophi Thebani, Atheienses et reli-
quæ Græciæ disserebant **ΘΕ** cum Cœpolitans, et sem-
per superarunt occidentales philosophi usque ad Ju-
stiniū, sub quo semel victi nunquam postea reversi
sunt. Cæterum de structura portus hæc narrantur.
Stans aliquando hiemali tempore supradicta Augu-
sta in solario palatii vidit naves in littore fluctibus
agitari, quod nullus ibi esset portus. Quare permo-
ta commiseratione imperatorem adivit, rogavitque
daret sibi necessariam auri copiam et regiae manus
sufficiens adiunctorum ad faciendum portum. Im-
perator autem ejus petitioni annuens, Narsæ præ-
posito atque Troilo protovestiaro portus condendi
curam injunxit, qui magnam fodientes fossam stru-
xere portum, qui a supradicta Augusta Sophiæ no-
men accepit. In medio hujus portus quatuor erexit
columnas, quibus statuas superimposuit, suau-

Meursii et Lambecii notes.

D. de pœnis: *Famosos latrones in his locis, ubi græ-
satī sunt, surca figendos quampluribus placuit;*
quæ verbâ ita transtulit Harmonopoulos illi. 6 tit. 6:
Οἱ ἐπίστημοι λησταὶ ἐν τοῖς τέποις ἐν οἷς ἐπιλημματη-
σαν φουρκίζονται. Harmonopoulos φουρκίζειν et Co-
dini φουλκίζειν idem significat, neinque *surcas affigere*,
quæ madmodum etiam φουλκα et φουρκα, hoc est
surca rænalis. Sic propter confusione litterarum
λ et ε dicitur βάλκα pro βάρκα, πλώρα pro πρώρα,
χαρδηδρός pro καρδηγάλιος. Neque Græco-barbari-
tatum hasce litteras confundere consueverunt,
sed ipsi etiam antiqui Græci, ut testatur Scholiastes
Apollonii Rhodii: Διόπερ inquit, ὄνομασθεν Κλάρος
ἀπὸ τῶν δεκαρύων· συγγενὸς γάρ τὸ λατφρόν, ως θόρη-
λον ἀντὶ τοῦ θόρηρος. Errat igitur auctor Glossarii
Græco-barbari, qui φουλκα exponit *laqueum*, et
φουλκίζειν diversa ait esse significationis a φουρκί-
ζειν. Utrumque enim idem significat, scilicet sus-
pendendo in *surcam strangulare*; quod Ulpianus L.
Sacrilegiū § 1 D. ad leg. Julianum pecul. vocal in *sur-
cas suspendere*, et anonymous auctor apud Suidam
χρεμένον εἰς φουρκα, et Cyrillicus in Lexico δι-
σχοινιον φουλκίζειν. Idem quoque re vera significat
φουλκίζειν in illis Cedreni et Balsamonis verbis,
quæ citantur a glossogriphio. Quod porro attinet ad
alterum Cyrillici locum ἀγχόνη βρόχος καὶ πνιγμονή
ἡ διὰ σχοινίου, ᾧς φουλκα, neinον non videt Cyrillicum
non dicere φουλκην idem esse alique ἀρχόνην sive
laqueum sed τοιussse dicere ἀγχόνην significare
et laqueum et ipsam suffocationem, quæ sit laqueo,

cujusmodi illa est qua necantur in furcas fixi. Quare
pro ὡς φουλκα scribendum illuc est, vel εἰς φουλκα
vel ω; ἐν φουλκα. **LAMB.**

(10) Εἰς δὲ τόν. Οτι τὰ λεγθενταὶ Κοντερία, δ
ἄνθροι Γεώργιος, δει τὸν διάλογον δι
βύζαντα, ἔκοψαν 30δδ.

(11) Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς ἀγίας Θέκλης. In
eod. Regio hæc paulo diverse concepta sunt, quasi
precedentibus annexa essent: Λέγουσι καὶ περὶ τῆς
ἀγίας Θέκλης, δει τὸν διάλογον δι
βύζαντον, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι εἰ
τοῦ τελείου δροῦς κοντάρια, καὶ οὕτως ἐλαβεν δό τόπος
τὴν τρωνυμίαν. Κοντάρια Græcis recentiūribus di-
cuntur *hastæ lama*.

(12) Οἱ ἀπὸ κουρ. Οἱ πρωτοκυροπαλάτης δ ἀνήρ
Σοφίας τῆς Λαβῆς 3058.

(13) Ἀρχιτετράπτηγος Græci Michaeliem archan-
gelum vocant quasi summum coelestis militis
principem, ut testatur Luitprandus de reb. Imp. I.
1 c. 1. Cæterum Adæ magistri, qui tempore Con-
stantini magni vixit, meminil supra Codinus p. 20
LAMB.

(14) Σοφία Ἰουστίνων, ἔκτισεν εἰς πρόσωπον τῆς
γυναικός αὐτοῦ Σοφίας 3058 et Vat.

(15) Οἱ φιλ. Θηδ. Οἱ τε Θηδαιοὶ καὶ Ἀθηναῖοι καὶ
διελέγοντο μετὰ τῶν πολιῶν φιλοσόφων C, οἱ φιλο-
σόφοι δυτικοί, Θηδαιοὶ τε καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διελ. Vat.

(16) Ηττηθέντες, οὐδέποτε ἀνῆλθον μέχρι τῆς σῆ-
μερον 3058 ἡρ. Bandurium.

nempe et Arabie sive suæ et Justini mariti et Nar-
se praefecti structuræ. Factus autem est ille portus
252 annis post conditam Cpolin.

(17) καὶ Τουστίνου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ Ναρσῆ τοι παρὰ Φιλιππικοῦ. Ἐλχον δὲ γράμματα τῶν μελλόντων θόντων ἔκτισθη ὁ τοιωτας λειμήν.

ρίαν εἰληφε τῆς Σοφίας. Μίσον δὲ τοῦ λιμένος ἀνήγειρα τέσσαρας κοίνας, ἵφ' ὧν ἐστησε τάσδε τὰς στήλας, ἐκυρίης τε καὶ Ἀραβίας τῆς ἀνέψιμες αὐτῆς

Buccinum locus ex eo ita appellatus est, quod
ibi olim supra murum essent buccinæ æreæ; turris
autem in fistularum modum concava erat. **87** Au-
stro igitur vel aquilone vehementius spirante et
fluctus maris ad murum alidente spiritus intus con-
bibitus ascendebat usque ad foramina buccinarum,
et Sirenum instar edebat concentum auditu adui-
rabilem; cuius sonum inde resultantem opposita
turris excipiebat et similiter resonabat. Quando
autem profecturæ erant navales copiae Romanorum,
congregabantur prius in hunc locum, et juxta so-
num turrium in navibus quoque tuba canebant, al-
que ita demum diacedebant.

Locus nominatus Hormisdæ parvus erat portus, navibus stationem præbens, antequam conderetur portus Sophiæ. Postea autem per multos annos neglectus et tandem totus oppletus fuit. Hic olim habitabat Justinianus Magnus, priusquam ad imperium pervenit. Cæterum a conditore ejus Juliano appellatus fuit portus Juliani.

Templum S. Platonis condidit Anastasius Biconus, sub principium septimi saeculi. Decem vere columnas sculptura ornatas Thessalonica in hoc templo transtulit; quarum duæ ab imperatore Romano dicto Lecapeno in Chalce transpositæ fuerunt.

Τὸ λεγάμενον Βύχινον (18) οὗτος ἐκλήθη. Τὸ πα-
λαιὸν γὰρ σάλπιγγες ἡσαν χαλκᾶ ἐπάνω τοῦ τείχους,
Ἐ δὲ πύργος (19) ἦν κοῦφος καὶ συριγγώδης, καὶ νό-
του γεγονότος ἢ βορρᾶ σφρόδρου καὶ τῶν κυμάτων τῷ
τείχῃ προσκραυόντων ἀνήρχετο τὰ πνεύματα βίαια
διναθεν πρὸς τοὺς αὐλίσκους τῶν σαλπίγγων, καὶ
ὑπῆρχε μέλος ἔνιζον ἀκοής, ἐλον Σειρῆνον. Ὡν
δὲ δινεικρυ τούτους καὶ ἑτερος πύργος, καὶ δεχόμε-
νος τὴν ἥχῳ τοῦ τοιούτου μέλους ἀπεδίδου καὶ εύ-
τὸς ἤχον τὸν εὐτέρον. Ὄτε δὲ ἡβαλε κτηνῆσαι Ῥωμαῖ-
κὸς στῦλος, δόμοι πρῶτον ἐκεῖσε θεραψίετο, καὶ κατὰ
τὸν ἥχον τῶν πύργων ἐσάλπιζον αἱ νῆσες καὶ ἀπεκ-
νευν.

Τὰ δὲ καλούμενα (20) ὄρμίσθου (21) λιμήν ἐπύγχανε μικρός, ἐν τῷ ὡρμουντι αἱ νῆσοι; πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὸν λιμένα τῶν Σηριών. Ἐκ δὲ τῶν ποιλῶν χρενῶν ἀμεληθεὶς ἐγειρίσθη. Ἐκεῖσε δὲ Ἰουστινιανὸς δὲ μέγας κατέφευξε πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι. Ἀπὸ δὲ τοῦ κτισαντος αὐτὸν Ἰουστινιανὸν εἰλήφη τὴν ἀπονυμίαν, καὶ καλεῖται Ἰουστινιανὸς λιμένην.

Τὸν ἄγιον Πλάτωνα Ἀναστάσασδ δίκορος ἔκτισεν,
ἐναρχομένου τῆς τοῦ ἑβδόμου αἰῶνας. Τοὺς δὲ κίο-
νας τοὺς δέκα, τοὺς ἑκάδους γλυπτούς, ἔγραψεν ἀπό
Θεοσαλονίκης εἰς τὸν ναὸν, ὃν εἰ μὲν ὅπτει Ἰστανμή-
λην τῷ ναῷ, οἱ δὲ δύο ἡροθίσαν περὶ Ψωμανῦ φτι-
λέως τοῦ Δεκαπηνοῦ καὶ ἐτέμησαν εἰς τὴν Σα-
κῆν.

Εἰς δὲ τὴν καλούμενην Διηγηστέαν ἄγιαν Ἀννάν
ἀθροίσεις ἐγένοντο πάλαι τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν,
καὶ τρίχιλιν; ἢν ἔκεισε παμμεγεθέστατος, καὶ δει-
πθελον ποιήσασθαι οἱ δῆμαρχοι ἐκλογήν, ἔκειτο
ἡθροίζοντο. Διήρκεσε δὲ χρόνους πεντακοσίους.
Θεοδώρας δὲ τῆς Αὐγούστης τοῦ Θεοφίλου ἡγίου
οὗτος, καὶ ἀπερχομένης διὰ τοῦ ἐμβῖου εἰς Βλαχέρ-
νας, καὶ τοῦ ἵππου αὐτῆς ἔκειτο δίαισθησαντο;

Meursii et Lambecii nota.

(17) Τῆς ἀρεγάταις αὐτῆς. Quamvis ita in omnibus codicibus scriptis legitur, attamen dubium non est quin hoc loco scribendum sit, ut supra p. 55 v. 12, κατ' Ἀραδίας τῆς θυγατέρος αὐτῆς κατ' Ἐλένης τῆς ἀρεγάταις αὐτῆς. Arabia filia fuit Iustini junioris et Daphne, Helena autem Arabiae filia fuit et Baduarii europalatae. LAMB.

(18) *Búctor et Búxtor Graeo-barbaris dicitur buccina.* Credo autem ejusdem generis locum fuisse, qui in quarta regione antiquae Romæ fuisse memoreratur et nomen habuit *Buccinum aureum*. LAMB.

(19) Ο δέ κύρτος. Τὸ δὲ τείχος ὑπόκατα ἦν συριγ-
γωδες καῦρον. Καὶ ὅτε ἦν νότος, ἢ βορέας, σφρόδρως
ἐκ τῶν κειμένων τῇ; θαλάσσης ἀποχρουούσης ἐκεί-
νου ἀνήρχετο πλαιον πνεύμα καὶ ἤγε μελφδιας δίκην
επιτήρην, καὶ ἀντέσιεγεν δ ἔτερος πύργος ὁ διγι-
κρος δύσπλαστος.

(30) Τὰ δὲ καλ. Ὅτι τὰ καλούμενα Ὁρμισθοῦ λυμήν τῷ μικρῷ, εἰν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἔχριμάτ:ες κατώπιν καὶ ὄνδρας Σέργιον καὶ Βάχον.

Φεστιώς καὶ ἔτερον ναὸν τῶν ἀγίων ἀποστόλων,
ὅτε τὴν γριούμην Ελαῖνην ὑποκάτω τῶν βαθμίδων,
ὅτε καὶ τὴν σφραγήν εἰς τὸ ἱππικὸν ἐποίει. Ἐκ τῆς
ἢ Ιουλίανον λέπτην ὅτι ὁ κτίσας οὗτος ἐκαλεῖτο.
Ζωῦς αὐτὸν Βακδυρίουν.

(21) *Ta δὲ καλούμενα Ὀρμόδου* Ille Codius verba interpretanda sunt quasi dixerit εἰς δὲ τὰ καλούμενα Ὀρμόδου, id est in loco sive regione urbis nominata *Hormidae*. Quod vero postea subjungit, Justinianum ibi habitasse antequam imperaret, testatur etiam Procopius *De aedificiis* I. 1. LAMB.

(22) *'Ιουλιανοῦ λιμήν*. Portus Juliani supra quoque meminit p. 52 v. 7. Perperam autem in aliquot codicibus pro. *'Ιουλιανοῦ* legitur *'Ιουστινιανοῦ*: Jampridem enim hic portus ante Justiniani tempora cognomentum *Juliani* habuit. In cod. Regio a precedentiis hęc sejuncta sunt, atque ita concepta: 'Ο δέ *'Ιουλιανοῦ* λιμὴν περὶ *'Ιουλιανοῦ* ἔχειθη, ἐπει αὐτὸς ἔχειται φύκει. LAMB.

Ἐμπροσθεν τοῦ νέρθρας τοῦ ναοῦ, πάλιν δὲ ὑπαστρεψούστης εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ αὐτοῦ ὀλισθήσαντος Ἰππου, δι' ἀποκαλύψεως ἐν ὁράματι παρεγγυησαμένη ἀνήγειρε τὸν νῦν ὑντα ναὸν τῆς ἀγίας Ἀννης.

Εἰς δὲ τὰ νῦν καλαύμενα Μαυριανοῦ (23) οὐκοῦ ἦν Μαυρικίου τοῦ βασιλέως ἦτι δυτικοῦ πετρικοῦ καὶ κόμητος τῶν ἑκουσιότερων. Μετὰ δὲ τὸ βασιλεῦσαι αὐτὸν ὄνομασθε δότοπος τὰ Μαυριανοῦ.

Τὸν δὲ θαυματαύτην ναὸν τῆς ἀγίας Ἀναστάσιας (24), τὸν εἰς τὰ Μαυριανοῦ (25), Μαρκιανὸς δότος (26) ἤγειρεν ἐκ τῆς τερπουσίας καὶ τοῦ πλούτου αὐτοῦ (27). Τὸν δὲ αὐτὸν ναὸν θέλων κτίσαι πρώτον εἰς τὴν Ψῆφα (28), ἐνθα ψηφίδας ἔθος ἦν πωλεῖν, ὥνηστο τὸν τόπον εἰς δύο χιλιάδες νομίσματα διέπειπε καὶ ὑπομνήματα ἔκειτο εὑρεθῆναι τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου πρᾶξιν φέρειν γράφοντα σύνταξην· «Ἀνακαινισθήσεται δὲ ναὸς οὗτος» (29) εἰς κάλλος καὶ μέγεθος, εὖ οὖδε τάδε μοι λέγειτο Πνεῦμα τὸ ἀγίου· Ηρών γάρ εὐκτήριον μικρὸν ἦν ἡ ἀγία· Ανάστασις καὶ ξυλερουσόλλος· δὲ δὲ Βασιλεῖος δὲ Μαχεδῶν ἐσκέπασεν αὐτὴν δι' ὀρόφου χρυσοῦ· Ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγίαν Εἰρήνην τὸ πέραμα (30) δὲ αὐτὸς δοις Μαρκιανὸς Στύλος (31) καὶ ἐτελείωσεν, εἰδωλεῖον πρώην ὑπάρχουσαν. Νοσάυτως δὲ καὶ τὸ νοσοκομεῖον.

Meursii et Lambeccii note.

(23) *Μαυριανοῦ*. Si, ut ait Collinus, ille loca a Manerio imperatore nomen accepit, videtur pro Μαυριανῷ scribendum esse vel Μαυρικίου vel Μαυριανά vel Μαυρικιανοῦ, scilicet τόπου μάρτιου paulo post ubi legitur ὄνομάσθη δότος, Μαυριανός, scribendum videtur Μαυρικιανός. Verumtamen non expresse dico qui quain mutandum esse, quis omnes codices scripti unanimiter reclamant. LAMB.

(24) *Ἀναστάσιας*. Αναστάσιας ίδενται, ut ienīn ἀναστάσις et ἀποστασία, ἀπίστασία; et ἐπιστάσια eandem habent significacionem, ita etiam hoc loco ἀναστάσις et ἀναστάσια. Utrunque vero nomen hanc ecclesiam habuit vel propterea quod collegata fides catholica S. Gregorii Nazianzeni concionibus illi revixit, vel quia mulier ex alto delapsa precipibus præsentium Christianorum mira urose in vitam suerit revocata. Sed prior denominatio ratio preferenda est, quoniam ab ipso S. Gregorio in oratione ad 150 episcopos consernatur, ubi templum illud hisce verbis alloquitur: Χαροτε, Ἀναστάσιος μοι τῆς εὐεσθετας ἐπώνυμε· οὐ γάρ τὸν λόγον, ἢμεν ἐξαντίσθοσας ήτις καταφρονύμανον, τὸ τῆς χονής νίκης χρόνον, ἡ Σηλώμ, εν ἡ πρώτον τὴν σηκήνην ἐπῆξεν. Et in carnine, quo somniūm suum ematrat ut illud templum pertinens: Εύδειρ οὐδὲ ταῦτα θεορ, Ἀναστασιαρ δέ τ' ὑπερίσος

Στῆδειρ ἐμοῖσι σέρων ἡματίουσι πόθοις, Ή πρώτον άπτον αἰτίαν ἐντικρόσθεσαι μέρος.

Ηράτερ ἐς κορυφὴν οὐρος ἀπροτάτην. Τούρεις Ἀναστασιαρ μητρόπλειον καλέσουσι

Νηδρ, ζμῆς παλάμης θρόνος ἀριστοχώρου. Plura de hoc templo vide apud Cedrenum, ubi agit de Valentiniā junioris et Leonis Macellii imperio, et apud Sozomenum 7, 5 et Nicephorium Callistum 15, 22 et in Græcorum Menœis die 10 Ianuarii. Cedrenum in alio codice pro τῆς ἀγίας ἀναστάσιας legitur τῆς ἀγίας Ἀναστάσιας τῆς Ρωμαίας, quo probatur quod Metaphrastes, in vita S. Marciani, S. Anastasiæ martyri eam ecclesiam dicatam suisse tradidit. LAMB.

(25) *Εἰς τὰ Μαυριακοῦ*. Metaphrastes et Græci

A mīre; quare per revelationem h̄i sonno monita sedūscavit templum S. Anna, quod nunc ibi visitur.

In loco cui nomen Mauriano habitabat oīm Maucricius, cum adhuc patricius esset et comes excubitorum. Postea vero, ubi imperio potitus est, Maurioni nomen locus accepit.

Admetandū templum S. Resurrectionis in Mauriano ædificavit sua impensa beatus Marcianus; et solum ubi illud exstructurus erat, ubi tessellæ oīm vendebantur, duobus milibus nummorum emisit, eo quod S. Gregorii Theologi commentaria ibi inventa essent, in quibus ~~εἰς~~ ante quingentos annos ita scriptum erat: «Bene novi fore oīm ut hō templum

B majus et pulchritus renovetur, ut mihi prædicti Spiritus sanctus. » Ecclesia autem sancte Resurrectionis prius parvum oratorium erat et ligneo trullo tecta; postea vero Basilius Macedone aureo laqueo et eam operuit. Idem Marcianus sanctam Irenem ad trajectum condidit et absolvit, eum antea idolorum delubrum suisset, uti et nosocomium sive valetudinarium.

in Menœis aliunt hoc templum Anastasiæ suisse τῷ τοῖς Δομνίνου εὐδόλοις. LAMB.

(26) *Μαρκιανὸς δότος*. Hic non est Marcianus imperator, sed œconomus S. Sophiæ, cuius memoria cel̄bratur die 10 Januarii. Vitam ejus scriptit Metaphrastes. LAMB.

(27) *Ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τοῦ πλούτου αὐτοῦ*. Hoc est, quod ait Nigedorus Callistus. Hito; ἀνήγειρεν ἀνάλογα. Rejicienda igitur est collis Regii lectio: constat enim S. Marciānum pridem ause Asparis et Ardaburi necem templum S. Anastasiæ ædificasse. LAMB.

(28) *Εἰς τὰ Ψῆφα*. Πατει et quae postea sequuntur de propheticō oraculo S. Gregorii Nazianzeni de ædificatione templi S. Anastasiæ, prolixē narratur a Metaphraste in vita S. Marciani. LAMB.

(29) *Ἀρακαινισθήσεται διαδεκτὸς οὐδος οὐδος*. Eodem sensu videntur intelligenda esse illa verba S. Gregorii in oratione ad 150 episcopos: Σύ τε δέ μέγας οὐδεὶς οὐτος· καὶ περισσότες, ἡ νέα κληρονομία, τὸ γοῦν μέγας εἶναι παρὰ τοῦ λόγου λαβών, δι' Ιερούς δύτα πρότερον Ἱερουσαλήμ πεποιήκαμεν. Tunc temporis enim, quo S. Gregorius templum S. Anastasiæ ita alloquebatur, parvum adhuc erat oratorium. Sed postea secundum propheticum illius presagium a S. Marciāno in magnam basilicam montatum fuit et a Basiliῳ Macedone splendide exornatum. LAMB.

(30) Τὴν ἀγίαν Εἰρήνην τὸ πάραμα. Menologium Græcorum vocal tὴν ἀγίαν Εἰρήνην τὴν πρᾶξιν διδάσσων, quod idem est. Hæc enim procul dubio S. Ireneus martyris ecclesia est, quam Procopius citat fuisse sit ad ostium sinus innicupati Cornu et renovatam ab Justiniano imperatore: Ἐπέκτινε τὴν, inquit, κατὰ μάλιστα τοῦ καλπου τὸ σόδρα, Εἰρήνης μάρτυρος νεώς τὸρυται. Ad differentiam huius templi S. Ireneus martyris, cognominati πρᾶξιν πάραμα sive πρᾶξιν θάλασσαν, alterum templum a Constantino magno prope ecclesiam S. Sophiae conditum et Paci aeternæ seu Christo dicatum η ἀγία Εἰρήνη τὴν παλαιὰ id est ecclesia retus S. Pacificis, appellatum fuit. LAMB.

(31) *Ἐκτίσε — τοσοκομεῖον*. Λυγειρεν. Ο δε

S. Theoderum ad Carbonaria Hilarion quidam A patricius tempore Leonis Macelli condidit.

Ecclesia SS. Quadraginta martyrum prætorium erat. Tiberius vero Thrac cum Anastasia uxore eductis inde captivis lecum purgavit, et novo positio fundamento muros exstruxit usque ad altitudinem quatuor cubitorum. Quo mortuo Mauricius ejus gener, imperio potitus, structuram ecclesie absolvit soliumque in ea posuit.

Orphanotrophium S. Pauli sempiternæ memoriarum Imperator Justinus cum Sophia uxore ædificavit; uti etiam nosocomium sancti 90 Zoticæ, ubi debilibus quies et alimenta ex eorum constituto præberentur.

Sub Constantio Constantini Magni Alio Zoticus patricius et protovestiarus monachorum fraternitatibus habitacula exstruxit, victimum quoque et amictum sufficienter subministravit. Quare a Constantio silvestribus mulis alligatus, risque ad cursu stimulatis, interemptus fuit.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Carpiani ædificavit Carpianus patricius tempore Constantini Pogonati. Quæ vero Bassi dicitur, eam Bassus patricius, cuius domus ibi erat, sub imperatore Justiniano magno condidit. Huic indiguita Theodora Justiniani uxor caput fidiculis constringi jussit, ut præfocaretur.

Templum S. Artemii Anastasius Dicorus titulo S. Joannis Præcursoris primum erexerat, ubi ipse, cum protosecretis adhuc esset, habitavit. Postquam vero reliquiae S. Artemii eo translatæ fuerunt, nomen ejus sancti templo impositum fuit. Præterea

Τὸν δὲ ἄγιον Θεόδωρον τὰ καρβουνάρια Τίτειαν τις πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λεωφακῆου ἀνήγειρε.

Οὐ ναὸς τῶν ἄγίων Τεσσαράκοντα πραιτώριον ἔτεγχανε. Τιθέρος δὲ δ Θράξ σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἀναστασίᾳ τοὺς δεσμίους ἐξηγαγών, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθαρίσας (32), θεμελίωσε τὸν ναὸν τῶν ἄγίων Τεσσαράκοντα, καὶ ἐξέβαλε τὰ τείχη μέχρι πηγῶν τεσσάρων. Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ Μαυρίκιος δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ κρατήσας ἀνεπλήρωσε τὸν ναὸν καὶ ἐθράνισεν αὐτὸν.

Τὸν ἄγιον Παῦλον τὸ δραγμοτραχεῖον Ιουστῖνον; καὶ Σοφία ἀνήγειραν οἱ ἀείμνηστοι. Παύλων δὲ καὶ τὸν ἵσιον Ζωτικὸν, καὶ ἐπύπωσαν ἀναπαύεσθαι τοὺς λαθούς (33) ἕκεῖς καὶ εἰτέρεσσι λαμβάνειν (34).

Ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου Ζωτικὸς πατρίκιος καὶ πρωτοβεστιάριος κτίζει τοῖς ἐν κυρίῳ ἀδελφοῖς κατοικίας, τροφὴς αὐτάρκεις αὐτοῖς ἐπιχορήγησε; καὶ ἀμφὶα. Αὐτὸς καὶ παρὰ τοῦ Κωνσταντίου ἡμίδνοις ἀγροῖς προσδεθεὶς, κέντροις πληττόμενος καὶ βιαζόμενος (35) τρέχειν, τίλει τοῦ βίου ἔχριστον.

Τὰ Καρπιανᾶ τὴν Θεοτίκην ἀνήγειρε Καρπιανὸς πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίου τοῦ Παγωνάτου. Τὰ δὲ Βάσσου ἀνήγειρε Βάσσος πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ιουστινιανοῦ (36) τοῦ μεγάλου, ἔχων αὐτοῦ καὶ τὸν ἴσιον οἶκον οὔτις; εἰς ἔχθραν ἐλθοῦσα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ Ιουστινιανοῦ ἐπιγέγειται τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ χόρδας καὶ ἐπινέειν (37) αὐτόν (38).

Τὸν ἄγιον Ἀρτέμιον Ἀναστάτιος δ δίκορος (39) εἰς δυομά τοῦ Προδρόμου περάτερον ἀνήγειρεν ἐτι γάρ πρωτοαστηρήτης ὃν ἐκεῖσις κατέψει. Μετὰ δὲ τὸ κομιτήνατον εἰς αὐτὸν τὸ λείψανον τοῦ ἄγιου Ἀρτέμιου ὀνομάσθη δ ναὸς; ἥπι διόρματε τοῦ (40)

Meursii et Lambecii notæ.

Ἄγιος Γρηγόριος δ Θεολόγος ἐδιδυτεῖν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τοῖς ὁρθοδόξοις, εὐχτηρὶοι οὖσῃ τῇ ἱκκλησίᾳ. Ἀνάστατιν δὲ ταῦτην δικτορῶν φησιν ὁ νομάζεσθαι ἐδιά τὴν διάρθρης πίστεως ἀνάστατιν, ἢ διὰ τὸ γυναικὸν ἐγκυμόν τον πεσοῦσαν τελευτῆσαι. Καὶ τοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν ὁρθοδόξων γενομένης εὐχῆς ἀνέστη. 3058 ap. Bandurium.

(32) Ἀνακαθήρας καὶ διαιμετρήσας καὶ τὴν ὅλην ἐναποθέμενος καὶ ἐκβαλὼν τὸ χώμα ἐθερ. idem.

(33) Λαβᾶι sive λελωπημέναι dicuntur mutilati. Itali vocant li stroppiali. Sic Procopius Pers. 4 privationem oculi vocalit λαβῆν τοῦ ἐφθαλμοῦ. Errant enim qui λαβῆν tantum morbum aurium interpretantur, et λαβῶν; appellari aiunt qui eo morbo laborant. Non mirum vero est quod Codinus ait, Sophiam Justiniani uxore domum exstruxisse mutilatis aliendis destinatam, quia ipsa qua nescio corporis parte fuit mutilata, ut indicat cognomentum τὸ λαβᾶν seu τὸ λελωπημένη, quod passim ei a Codino tribuitur. LAMB.

(34) Ποιητ λαμβάνειν cod. 3058 ap. Bandurium, παρίστατο δὲ Ζωτικὸς δ πρωτοβεστιάριος αὐτοῖς κτίσασιν.

(35) Πληγέμενος καὶ βιαζόμενος. Licet in colicibus scriptis ita legatur, non tamēn dubito quin scribendum sit πληγέμενος καὶ βιαζόμενος, nempe ut referatur ad verba piaæ mentia

ἥμινος ἀγροῖς. Cæterum de martyrio S. Zoticæ vide Græcorum Meuologium die 31 Decembris. LAMB.

(36) Καρπιανὸς πατρίκιος ἐν τοῖς κρίσιοις Κωνσταντίτρου τοῦ Παγωνάτου. Τὰ δὲ Βάσσου ἀνήγειρε Βάσσος πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ιουστινιανοῦ. In codice Regio et aliquo Vaticanius hic locus ita mutillatus est, Καρπιανὸς πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ιουστινιανοῦ etc. Errant igitur qui sola istius lectioηis auctoritate confisi Carpiānum patricium Justiniani temporibus vixisse et a Theodora occisum fuisse affirmant. Porro Bassum patricium, cuius hic Codinus meminit, cum esse puto qui praefectus prætorio fuit Justiniani Augusto quartum consule. LAMB.

(37) Επιτίξειρ αὐτόρ. Hoc vero crudelitatis genus, de quo in præsentia Codinus agit, etiam in aliis, præterquam in Bassum, Theodora exercuit. Describit Procopius in 'Avexδότοις. LAMB.

(38) Καὶ έπιτίξειρ αὐτοῦ. Καὶ ἐξεπήδησαν δι τούτου ὁρθαλμοὶ C. Επιγέδησαν ἔξω οἱ ὁρθαλμοὶ αὐτοῦ Reg. Val.

(39) Οἱ δίκορος δ ἀπὸ σελενιών δ Δυδραχίης Val.

(40) Τὸν ταῦτα τοῦ. Τὸν ἀρχιτεράτηγον τὴν δύτη εἰς τὸν ἄγιον Ιουλιανὸν. Val.

ἄγιον. Πασάτως; δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Ἰου-
λιανοῦ ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος ἀνήγειρεν, ὅτι ὅτε
ῆλθε μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου
εἰς πάτερ τυγχάνων, ἵκεσται ἐμάνθανε τὴν γραμμα-
τικήν.

Οὐ δὲ ἄγιος Προκόπιος τὸ Κονδύλιον ἐκλήθη οὗτος
διὸ τὸ Κωνσταντίνον τὸν πατέρα θουσινιανοῦ τοῦ
Πειρομήτου κενδυλίσαι ἐκεῖσε τὸν ἵππον αὐτοῦ καὶ
βῆματα αὐτέν.

Οὐ ἄγιος Ἱωάννης ὁ Πρόδρομος τὰ λεγόμενα Κιν-
θήλαις (41) ἀπὸ τοῦ κάμνενιν ἐκεῖσε τὰ μικρὰ καρ-
φία τὰ καβαλλαρικά οὗτως ἐκλήθη· καὶ γάρ τὰ
τυκάτα καρφία λέγεται κεινόθλιτα.

Οὐ Ἀναστάσιος (42) μετὰ Ἀριάδνης ἔκτισε τὸν
ναὸν τὸν δυτικὸν εἰς Κωνσταντινανὸς τῶν ἀγίων μ'.
Ἀνήγειρε καὶ ναὸν Ἐπερον ἐπ' ὄνδρας τοῦ ἀγίου
πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἵνα καὶ τὸ ἄγιον αὐτοῦ
λιψώνων ἐτίθη.

Τὸν ἄγιον Πολύευκτον Ἰουλιανὴν ἡ Θυγάτερ
Οὐαλεντινανοῦ τοῦ κτίστορος τοῦ ἀγωγοῦ ἔκτισεν
ἐκτὸς χρόνους τέσσαρας καὶ ἥμισυ, τῶν τεχνιῶν
ἀπὸ Ρώμης ἐλθόντων. Γυναικαδέλφη δὲ ἦν ἡ το-
αύτη τοῦ μεγάλου θεοδοσίου.

Τὰ δὲ Μεγεθίας ἀνήγειρε Μεγεθία δισποινα ἐν
τοῖς χρόνοις Τιβερίου τοῦ Θρακός.

Ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος ἡ Πονολύτρια οὖτας ἐκλή-
θη, ἵτι μεγάλαις ἴστεις ἐτελεύντο καὶ τενόν
πολλοὶ ἀλένοντο.

Τὰ Ἀρεοβίνδου (43) τὴν ἀγίαν Θεοτόκον ἀνήγει-
ρε Πέτρος μάγιστρος καὶ κυροπαλάτης, ὁ αὐτ-
όδελφος Μαυρικίου τοῦ βασιλέως· διὸ δὲ (44) τὸ
εἶναι τὸν οἰκον Ἀρεοβίνδου ἐκεῖσε ἐκλήθη οὗτως.
Μετὰ δὲ ἐννεάκοντα δύο χρόνων ἐπὶ Ιουστίνου τοῦ
Θρακίου (45) ἔκτισθη καὶ τὸ λοῦμα.

Τῇ ἀγίᾳν Εὐφημίαν τὰ Ὄλυμπους ἡ Θεομήτης
Εὐδήξια κτίζειν ἀπῆρξετο, καὶ ὑψώσιν ἀπὸ γῆς τὸ
θεμέλιον μέχρι πηγῶν δύο. Πλαρψὶ δὲ θανάτῳ ἀρπα-
γίσης διεπληρώθη παρὰ Ὄλυμπου μαγίτρου τοῦ
Ρωμαίου, ἐκτίσε τὸν αὐτοῦ οἰκον ἔχοντος. Ἐκδ-
σμῆσε δὲ αὐτὴν διὰ πολυτελῶν μαρμάρων, καὶ
κτήματα δέδωκε πολλὰ καὶ λεπτὰ σκεῦη.

Τὰ δὲ Ἀρματίου (46) οἰκος ἦν Ἀρματίου μα-
γίστρου τοῦ οἰκείου ἀνθρώπου Ζήνωνος, δε καὶ
προέδωκε τὸν στρατὸν ἀντέρεντος Βασιλίσκου κατὰ

A idem Anastasius 91 ecclesiam S. Juliani condidit,
quoniam puer cum parentibus suis Dyrrachio ve-
niens grammaticam ibi didicerat.

Ecclesia S. Procopii cognominata Condulium inde
nomen accepit, quod Constantinus Justiniani Rhin-
notmeti pater in eo loco equum suum pugnis insti-
gans precipitaverit.

Templum S. Joannis Praecursoris cognominatum
Cinthelia ita appellatum est, quod ibi parvi clavi
affigendis equorum soleis cuderentur. Ejusmodi
enim clavi vocantur cinthelia.

B Templum SS. Quadraginta, quod est apud ther-
mas Constantianas, Anastasius cum Ariadna condi-
dit. Idem aliud quoque titulo protomartyris Ste-
phani ædificavit, ubi saucte ejus reliquias posita-
sunt.

S. Polyeuctum Juliana Valentiniani filia exstruit
intra quatuor annos cum dimidio, evocatis Roma
architectis. Fuit autem hæc Juliana soror uxoris
magistri Theodosii.

C Edificium Megethia exstruit domina Megethia
tempore Tiberii Thracis.

Ecclesia D. Deiparae Ponolytræ ita cognominata
est, quod magna istic sanationum dona flerent,
multique dolores et languores solverentur.

C 92 Ecclesiam S. Deiparae cognominatau Areobindi
Petrus magister et europalata, germanus
frater Mauricii Imperatoris, condidit : sed quod
Areobindii domus ibi esset, inde ecclesia ita appella-
ta fuit. Balneum vero ejusdem loci annis 92 post
sub Justino Thrace exstructum est.

S. Euphemiani dictam Olybrii Deo expsa Eu-
loxia condere incepit, et fundamentum ad altitudi-
nem duorum cubitorum supra terram perluxit.
Postquam autem illa acerba morte sublata fuit,
magister quidam Olybrius Romanus ibi habitans
structuram absolvit, multisque pretiosis marmori-
bus exornavit, et fundis sacrisque vasis ditavit.

Locus vocatus Harmatii dominus erat Harmatii
magistri, qui domesticens fuit Zemonis, et Ba-
silisci exercitum ei prodidit. Quare ipsius Zeno-

Meursii et Lambecii nota.

(41) Κινθήλαια sive σκυθίλαια Codinus paulo post
interpretatur τὰ μικρὰ καρφία τὰ βαταλαρικά.
Κάρρας εἰ καρφία Graeco-Barbari vorant clavos.
Sic in quadam Leonis imperatoris constitutione
equites secum circumferre jubentur πόδικας σελη-
ναῖα πιντρά μετὰ καρφίων αὐτῶν, id est soleas
lunatas ferreas cum sisis clavis, scilicet quibus
equorum ungulis suffiguntur. An forte etiam hic
pro τὰ βαταλαρικὰ legendum est καβαλλαρικά?
Interpretor autem καρφία καβαλλαρικά clavos equis
calceandis destinatos. LAMB.

(42) Οὐ Αγιοστάτων. Ille in codice Vaticano
protixius narratur hoc modo: "Οὐ τὸν ναὸν τὸν
δυτικὸν Κωνσταντινανὸν; τῶν ἀγίων μ'. Αναστάτων
καὶ Ἀριάδνη ἀνήγειραν. Μετὰ δὲ τὸ ἐλύεν τὸ λει-
ψανον τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀντ-

D γε:ραν ἐπέρον ναὸν μικρὸν καὶ ἐπωνύμασιν αὐτὸν
τοῦ ἀγίου Στεφάνου. LAMB.

(43) Ἀρεοβίνδου. Ille Areobindus praefectus
prætori Orientis et Africæ fuit, et Projectam Ju-
stinianni neptinem uxorem habuit. LAMB.

(44) Τὰ διά δε. Οὐ δὲ Ἀρεοβίνδος, διὸ Ελαθεν δ
τόκος τὴν πρωτηγορίαν, ἐν τοῖς χρινοῖς ἦν Ιου-
στίνου τοῦ Θρακὸς τοῦ κρατίστου, καὶ δὲ οἰκος αὐτοῦ
ἥκει τοῦ 355. Οὐ δὲ — χρόνος ἦν Ιουστίνου αὐτοῦ
τοῦ κρατίστου καὶ Ιουστίνου τοῦ Θρακός. Μετὰ δὲ
δύοδεκα χρόνους ἐκτίσθη καὶ τὸ λοῦμα Vat.

(45) Επὶ Ι. τοῦ Θρ. Απ' ἐκείνου τοῦ Ἀρεο-
βίνδου 3058.

(46) Ἀρματίου. Tripliceriter hoc nomen sci-
pium inveni, uenire Ἀρματίου, Ἀρματίου et Ἀρ-
ματος. LAMB.

nis jussu interemptus est, cum per testudinem A Zήνωνος ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνηρίθη προτροπῇ Ζήνωνος, ascenderet ad tribunal Hippodromi.

Prasina autem eo quod Prasina factionis stabula essent, sic appellantur. Gerocomium a Marciano et Pulchria conditum est. Artabasdos autem imperator, qui adversus Constantimum Caballinum insurgens 93 tres annos imperium obtinuit, et postea ab eo debellatus oculisque privatus fuit, is multas immobiles possessiones supradictio Gerocomio confirmavit eo quod domus ejus ibi sita esset. Ceterum vixit Artabasdos annis 280 post conditum Gerocomium.

Cisternam cognomine arietariam, et Gerocomium, et balneum quod est in loco dictio Marinatii, exstruxit Stephanus accubitor Mauricii imperatoris duodecim annis post ejus imperium.

Locus appellatus Zeugnia ex eo nomen habet, quod reliquias S. protomartyris Stephani in urbem australis usque ad hunc locum duxerat, mulier ibi cyprii junctae sunt, quae eas porro ad thermas Constantianas vixerunt.

Templum SS. Anargyrorum sive Cosmæ et Damiani, in Zeugmate situm, ædificavit sub Theodosio juniori Proclus patriarcha Copolitanus, discipulus sancti Joannis Chrysostomi.

Teniplum S. Eliæ, quod Petron dicitur, legiones tamenque exercitus Zenonis ex Perside redux collata magna auri summa, accedente etiam ipsius Zenonis et Ariadna auxilio, exstruxerunt, quibus ille in castris apparuerat.

94 S. Euphemiam cognomine Petram Anastasius Dicorus et uxor eius Ariadna ædificarunt.

Gerocomium Geragathæ condidit Agatha Petri patricii filia, semina longe pulcherrima. Propterea autem Geragatha nominata fuit, quoniam virginitatem suam usque ad senectutem illibatam servavit.

Meursii et Lambecii note.

(47) Ἀρσεκόμενος τὸν κοχλῖαν. Adeo vicinum erat palatiū imperatorum Hippodromo, ut ex palatio in tribunal Hippodromi per scalam cochliadem ascenderebat, ut testatur Chronet Alexandrini auctor : Καὶ παλάτιον, inquit, μέγα τοις ἄστραις πλησίον τοῦ αὐτοῦ Ἱππικοῦ, καὶ ἐνδον ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἱππικοῦ διὰ τοῦ λεγούμενου Κοχλίου. De hac scala cochlide loquitur in præsentia Codinus et p. 112, v. 10, ubi eam vocat τὴν σχολεῖτῶν Κοχλίαν. Ila enim undique tecta erat, ne transeuntes foris conspicerentur. Tonusmodi transitus tectos et secretos Codinus in libro de structura S. Sophiæ appellat διαβατὰ σχεπτατά. De tribunali Circensi imperatoris, quod κάθισμα et στέμμα βασιλικὸν τοῦ Ἰπποδρομίου Γρæci nuncupant, alias satis notavi. LAMB.

(48) Δὲ ὁ βασ. Δὲ ὁ τυραννῆσας Καβαλίνος καὶ χρόνους τριῶν καὶ τυφλωθεὶς ἀκίνητα 3058.

(49) Zeugma. Quæ hic dicuntur de loco nunci-

Zήνωνος ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνηρίθη προτροπῇ Ζήνωνος, ἀνερχόμενος τὸν κοχλῖαν (47) τὸν ἀνάγοντα εἰς τὸ μάθισμα τοῦ Ἰπποδρομίου.

Τὰ δὲ λεγόμενα Πράσινα διὰ τὸ εἶναι τοὺς σταύλους τῶν Πρασίνων οὔτες ἐκλήθη. Τὸ δὲ γηροκούμενὸν ἀνήγειρε Μαρκανὸς καὶ Ησυλχερία. Ἀρτάβασδος δὲ ὁ βασιλεὺς (48) δὲ γεμβρὸς Κωνσταντίνου οὗ Καβαλίνου, δατίς ἵπεισούπειν στόλῳ καὶ ἐκρήτησε τῆς βασιλείας χρόνους τρεῖς, ἐντολώθη δὲ παρὰ τὸν Κοπρωνύμου ἡτεῖσαντος αὐτὸν καὶ τῆς βασιλείας πάλιν χρατήσαντος, οὗτος ἀκίνητα πολλὰ κτῆματα ἐπεκύρωσε τῷ φθέντι γηροκομεῖψι, διέτις οἵκος αὐτοῦ ἐκεῖσε ξν. Μετὰ δὲ στὸ ἔτη τῆς κτίσεως τοῦ γηροκομείου ήντι Ἀρτάβασδος.

Τοὺς δὲ χριοὺς τὴν κινστέραν καὶ τὸ γηροκομεῖον καὶ τὸ λεύμα πλὴν εἰς τὰ Ἀρματίου ἔκτισσε Στέφανος παρακομιόψειος Μαυρικίου τοῦ βασιλέως μετὰ δύνεκα χρόνους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ ναὸν ἀνήγειρε.

Τὸ δὲ καλούμενον Ζεύγμα (49) κατὰ τρίπον τοιούτον ἐκλήθη. Τοῦ λειψάνου τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνακομισθέντος καὶ μέχρι τοῦδε τοῦ ἀχθέντος, ἐκεῖσες ἐξεύχθησαν μοῦλαι καὶ ἥραν αὐτὸν καὶ ἤγαγον μέχρι τῶν Κωνσταντινῶν.

Οἱ δὲ ἄγιοι Ἄναργυροι οἱ ἐν τῷ Ζεύγματι περὶ Πράσιλου πτητιέργου Κωνσταντινουπόλεως, μαθητοῦ τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκτίσθησαν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Τὸν ἄγιον Ἡλίαν τὸ Πέτριον. Ὑποστρέψαντες Ζήνωνος ἐκ Περσίδος συγδωκαν τὰ τάγματα αὐτοῦ καὶ ὁ στρατὸς χρυσίον πολὺ, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐδωκεν αὐτοῖς συνδρομὴν πετά τῆς Ἀριάδνης δομοῖς, καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν, διὰ τὸν ἀνεφανίσθη ἀν τῷ ταξιδίῳ.

Τὴν δὲ ἄγιαν Εύφημην τὴν Πέτρην Ἀναστάσιος δ Δίκορος καὶ ἡ Ἀριάδνη ἀνήγειραν.

Τὰ Γηραγάθης τὸ γηροκομεῖον Πέτρου πατρικίου θυγάτηρ ἔκτισσε τονομα Ἀγάθη (50), ὡραιοτάτη οὖσα πάνυ. Ἐκλήθη δὲ Γηραγάθη διὰ τὸ φυλάσσειν τὴν παρθενίαν αὐτῆς μέχρι γήρατος. Γετερὸν δὲ

pato Zeugma et translatione reliquiarum S. Stephanii protomartyris, confirmat Nicetas rhetor in hactenus inedita oratione de passione S. Stephani et corporis ejus inventione, his verbis : Πρόλαβούσα τὸν υἱόν, inquit, Ίουλιανή καὶ διαπεράσασα τούτον εἰς τὸ ἐπιλεγόμενον Στεφρεῖον, θάνον δὴ τὰς ήμένους ὑποζεύξαντες τῷ δρόμῳτε καὶ τὴν ἄγιαν αὐτῷ ἐπιθέμενοι τοὺς ἡλικινούς ὡς ἐπὶ τὰ βασίλεια. Ταῦτη τοι καὶ Ζεύγμα τὸν τόπον ἐκείνον ἔρασαν κατανομάσατο. Et paulo post : Ήγοντο δὲ τὰς ζῶντας, ἑως εἰς τόπον ἡλιθον Κωνσταντινάδας δομαζόμενον. Ξεκλ δὲ γενόμεναι καὶ ὠσκερ τὸν δεσμῷ βιαίως χρωτούμεναι μεταβαλνειν τὰς τάχυνος. Per τὰς Κωνσταντινάδας θερμαὶ intelliguntur Constantiopolis. Πέραπλανον igitur in uno cod. Vat. pro μέχρι τῶν Κωνσταντινῶν legitur μέχρι τῆς Κωνσταντίας. Vide Nicophorium Callistium 14, 9. LAMB.

(50) Ἀγάθη γραῦς ὡραιοτάτη τῷ εἶναι σφόδρα εἰχε δὲ αὐτὸν οἶκον C.

δέ φθιερεν αὐτὴν δὲ Κοπρώνυμος, δοὺς; αὐτῇ πλούτον πολύν. Ἱππικοῦ δὲ ἀγομένου ἔκραξεν δὲ δῆμος· τὸν Ἀγάθην ἐγήρασε, σὺ δὲ αὐτὴν ἀνενέωσας. Ἡν δὲ ἐν τῷ κρυπτῷ σεβομένη τὰς ἄγλας εἰκόνας. Πληρωθέντος; δὲ τοῦ γηροχομένου δὲ θεοτυγῆς Κοπρώνυμος ἀθροίσας τὰς εἰκόνας κατέκαυσεν ἐκεῖ.

Οὐ δέ διγος (51) Ἰουλιανὸς δὲ καλούμενος Πέρδις ταὶ οἱ καθήμενοι ἐκεῖσε μοναχοί, σεβάσμιοι δυτες ταὶ δισιοι, διὰ τὸ μὴ κοινωνεῖν τῆς μυστρᾶς θρησκείας τοῦ Κοπρώνυμου κατεκαύθησαν παρ' αὐτοῦ δῆμα τῷ ναῷ. Οὐ δέ μόλιςδος ἀνελύσας κατῆλθε μέχρι τοῦ αἴγιαλου τῶν Σοφιῶν. Ἐκλήθη δὲ Πέρδις, διὰ τοστοῦ πέρδικες χαλκοῦς εἰς μίαν τῶν καμάρων, στηλωθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου.

Τὰ δέ καλούμενα Ἀντιόχου οἵκεις δην Ἀντιόχου τοῦ πατρικίου καὶ πρκιποστού καὶ βασιλέως Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως (52), πολλὰς ἐπ' αὐτοῦ ἀρχὰς διενέσαντος. Πλούσιος δὲ γενέμενος σφόδρα πάνης ἐτελέσθησε διὰ τὸ δάκιον καὶ ἐπιβερὺν γενέσθαι καὶ διλιον.

Οὐ δέ διγος Ἡσαΐας καὶ δὲ διγος Λαυρέντιος ἐκτιθησαν παρὰ Μαρκιανοῦ καὶ Παυλοχερίας τῶν δοιδίμων βασιλέων, διε τῇ ίκνῃ καὶ τὸ διγονού σώμα Ησαίου τοῦ προφήτου ἀπὸ Τερουσαλήμ.

Τὰ δέ καλούμενα Δεξιοκράτους οίκος δην Πατρικίου οὐτως καλουμένου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν δὲ (53) ναὸν καὶ γηροχομένον ἐδειματο.

Τὰ Καριανοῦ καὶ τὸν ναὸν καὶ τὸ γηροχομένον Μαυρίκιος δὲ βασιλεὺς σὺν τῷ ἑμβόλῳ ἀνήγειρεν. Οἴκος δὲ δην πρότερον ἐκεῖσε Καριανοῦ πατρικίου, ήσον καὶ προτηγορεύθη δέ τόπος.

Τὸν ναὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερῶν (54) Μαρκιανὸς καὶ Παυλοχερίας ἀνήγειραν, κοσμήσαντες αὐτὸν δὲ πολυτελεῖν μαρμάρων καὶ ποικιλίων. Βλαχέρναι (55) δὲ ἐκλήθη τοιῷδε τρόπῳ, η διε τιθέντας βλάχην δὲν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ ἐκόπησαν, καὶ οὕτως;

Meursii et Lambæci noīs.

(51) Οὐ δὲ διγος. Εἰς τὸν διγονού Ἰουλιανὸν μοναχούς δοθέντος κατέκαυσεν δὲ Καβαλίνος διὰ 3058.

(52) Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως. Qnamvis hæc nomenim sicut omnium sc̄i p̄tiorum codicium lectio, atamen dubium non est quin legendum sit Θεοδοσίου τοῦ uero Ἀρκαδίου. Hic enim est Antiochus Persa et euangelicus, quem Isidorensis Persarum rex post mortem Arcadii Theodosio juniori curatorem submisit, ut testantur uno ore Zonaras, Cedrenus, Nicephorus et ceteri scriptores. Eodem vero quos in praesentia Codinus, etiam Cedrenus Αντιόχοι titulos tribuit: Τῷ λέγεται, inquit, Θεοδοσίος δὲ βασιλεὺς Ἀντιόχου πρωτοποτον καὶ πατρικίου, τὸν βασιλεὺον αὐτοῦ, πατέρα ἐποίησεν. Utrisquebatōnēs Graeco-Barbare dicitur monitor vel p̄sidiagogus. Lamb.

(53) Έγ δὲ. Εν δὲ Μαυρίκιος γηροχομένον ἀνήγειρε σὺν τοῖς ἑμβόλοις. Ἡν δὲ ἐκεῖσε Καριανοῦ πατρικίου, καὶ έτι αὐτοῦ εἰτέρων ὁ τόπος; τὴν προσγορίαν Καριανοῦ C, omisso de Cariano loco.

(54) Τὸν ναὸν τὸν μέγαν τὸν Βλαχερῶν. Tempium intelligunt B. Virginis, quod in suburbio Blachernis nominato a Pulcheria Marciani uxore

A Hanc tandem Constantinus Copronymus violavit et maximis ditavit opibus. Quare cum celebrarentur ludi circenses, acclamavit ei populus: Agatham jam velutam tu renovasti. Ceterum ipsa clanculum colebat sanctas imagines. Absoluto autem Gerocomio impius ille Copronymus omnes collegit imagines, easque in loco combussit.

Ecclesia S. Juliani nominata Perdix, et qui eam inhabitabant sancti et venerandi monachi, assentiri voleentes detestabili secta Constantini Copronymi, ab eo simul combusti fuerunt; et plumbum templi calore dissolutum ad littus Sophianum defluxit. Cognomen vero Perdicis ei dedit perditæ area in uno ejus arcu ab ipso olim Constantino Magno posita.

B

In loco qui vocatur Antiochi, domus erat Antiochi patricii et præpositi, qui bajulus fuit Theodosii Junioris, filii Arcadii imperatoris, 95 et multis sub ipso magistratus gessit. Hic licet valde diversus fuerit, attamen obiit pauper, propterea quod iustus esset et damnosus et fraudulentus.

Templa SS. Esiae et Laurentii ab imperatore Mariano et eius uxore Pulcheria ædificata fuerunt, quorum tempore sanctum corpus Esiae prophete Hierosolyma alkatum fuit.

In loco qui vocatur Devincratis, domus erat Patricii ita nominauti, qui vixit sub Theodosio junore et ibi templum atque Gerocomium exstruxit.

C

Templum et Gerocomium, que vocantur Cariana, una cum porticu Mauricius imperator condidit. Quia vero antea ibi domus erat Cariani patricii, locus inde cognomentum accepit.

Magnam ecclesiam Blachernarum Marcianus et Pulcheria ædificarunt, varisque et pretiosis marmoribus exornarunt. Blachernæ autem dictæ sunt vel quasi Blachernæ, quod locus illicibus esset consitus; 96 vel quasi Lacerne, quod locus esset la-

conditum et ab Justinino seniore et Justiniano ampliatum et renovatum fuit. Ejus templi præter Nicæphorum Callistum 15, f4, passim sit mentio apud ceteros scriptores historie CP. Lamb.

(55) Βλαχερα. Blachernæ locus erat suburbanus ad ostia Euxini maris; quamobrem etiam Procopius templum B. Virginis ibi exstructum επιθάλασσον nuncupat. Triplicem vero rationem nominis affit Codinus, primo βλαχέρναν quasi βλαχίρναν dicis, quod βλιζιβα esset consitus: βλάχον enim οὐκ οὐκέτε πτέρος βλιζιβα significat, ut testatur Phantas apud Athosum et scholiastes Nicandri; secundo βλαχέρναν quasi λαχέρναν nominari, quoniam locus erat λαχώδης sive lacunosis et palestris. Etsi quidem duæ etymologiae vera non sint, verisimiles tamen sunt ubi loci situm. Cæterum tortia paulo obscurior est, nempe ὅτι βλάχου τύπος κέρμα δην τελεῖ, hoc est, ut ego interpretor. ab cæderem cuiusdam Walachi. Quarta hujus loci etymologia, quod a quadam ibi regnante nomen adeptus sit, futile est et nullius momenti, nec eam velut ex Diony. Bysantio excerptam quidam ostendunt. Lamb.

cunosis et abundaret aquis; vel ob Vlachi cūsus. Α ἐκτίσθη δ ναδς, η· ἔκλιθη (56) Λαχέρνα καὶ Βλάχερνα, ὅτι λαχώδης ἦν δ τόπος, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἐν αὐτῷ πολλὰ θάτα, η ὅτι Βλάχου τινὸς κέρμα ἦν ἔκεισε.

Ecclesiam S. Diciparæ, quæ nuncupatur conditorum sacrum, exstruxit Leo Macelas; ubi sacram illam arcam collocauit, in qua divina vestis S. Matris Dei reposita erat. Item quoque balneum ibi adieicavit, multisque possessiones et aurea argenteaque vasa et cimelia ei largitus est. Ille templum olim extra portam erat: postea vero Heraclius muro illud circumdedit, eo quod multa ibi fuerent miracula et plurimi a morbis liberarentur.

Chrysobalandum sive auricrimum domus erat Nicolai patricii et domestici Orientalium, quam ille mutavit in duo templo S. archangeli Michaelis et S. Panteleemonis ob hanc causam. Uxor supradicti domestici marito in eastris commorante ab alio quodam adulterabatur. Quia de re ipse certior factus improviso in urbem rediit, et ambo simul deprehensos articulatum consecuit. Postea autem recordatione et meju extremi judicij dno hæc templo condidit. Cum vero absoluta jam sere structura defectu pecuniae plurimum angeretur, apparuit ei in somno archangelus dicens: « Abi ad illum locum vicinum Asparis cisternæ, et invenies crumenam centum auri libras continentem. » Domesticus igitur 97 eo accedens crumenam invenit, et consummata templorum structura locum, ut antea diximus, nominavit Chrysobalandum.

Monasterium S Euphrosyne cognominatum Libadia primum ab Irene Athenensi exiguum valde et paupertinum constitutum fuit: postea autem, ubi Michael Theophili filius cum Theodora matre et soribus suis similitatem habere cœpit, et palatio illas in hoc monasterium detrusit, quod ampliatum multis possessionibus ditavit. Cæterum ab una Euphrosyna, quæ bene et religiose vivebat, ita cognominatum est hoc monasterium.

In loco nuncupato Deutero sive Secundo stabat Justiniani Rhinotmeti statu, quam postea Bardas Cæsar patruus Michaelis filii Theophili dejectam confregit. Appellatus autem est locus Deuteron ob hanc causam. Justinianus Rhinotmetus a Leontio patricio rerum poliente exsul in Chersonem rele-

Meursii et Lambecii nota.

(56) "Η ἔκλιθη." Η δὲ λάχος ἦν δ τόπος καὶ πότε ἐναποκλιθέντα λαχέντα ἡγρεύθησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔκλιθη Βλάχερνα καὶ λαχάρναι διὰ τὸ εἶναι πολλὰ θάτα 3058.

(57) Τὴν ἀριανού σορόν. Vide Nicæphorum Callistum 15, 24 et Metaphrastem *De inventione vestis B. Virginis*. Erat autem hoc templum in suburbio Blachernis. Quare etiam per illa verba quæ paulo post subjungit, ὅτος ἐκτισ καὶ τὸ λοῦμα, intelligendum esse puto τὸ λοῦμα τῶν Βλαχερῶν, cuius meminit p. 51, v. 10 et p. 128, v. 1. LAMC.

(58) Χρυσοβάλανδος. Secundum Codini etymologiam Χρυσόλανδον a vulgo corrupte nominatum suisse videtur hic locus, cum antiquitus appellata

αὐτοῖς οὐτε Βλάχερνα, οὐτε λαχώδης ἦν δ τόπος, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἐν αὐτῷ πολλὰ θάτα, η ὅτι Βλάχου τινὸς κέρμα ἦν ἔκεισε.

Τὴν ἀριανού σορόν (57) τὸν ναδν τῆς Θιοτίου ἀνήγειρε Λέων δ Μακέλης, ἵνα κατετίθετο τὴν λεπτὸν σορόν, η ἡ θεία ἐσθῆς τῆς Θεομήτερος ἀναπίκεστο. Ἐκεῖσε πολλὰ ἔχη καὶ θαύματα γέγονεν. Οὗτος ἐκτισ καὶ τὸ λοῦμα καὶ ἐπεκύρωτε κτήματα πολλὰ καὶ σκεύη καὶ κειμήλια χρυσᾶ τα καὶ ἀργυρᾶ. «Εἴχω δὲ τῇ πόρτας ἑτύγχανεν, ὅπο δὲ Ἱεροχελεου περιεκλείσθη, πολλῶν γενομένων θαύμάτων καὶ λάσιων ἐν αὐτῷ.

Τὸ Χρυσοβάλαντον (58) εἰκὼς ἦν Νικολάου πατρικίου καὶ δομεστίκου τῆς ἀνατολῆς, διν ἀνήγειρε εἰς ναὸν δύο τοῦ Ἀρχιεπατήγορος καὶ τοῦ ἄγκου Παντελεήμονος. Διδεὶ δὲ τρόπον τοιούτων ἀνήγειρεν αὐτούς. Τοῦ ἥρθεντος δομεστίκου ἐν τῷ ταξιδίῳ χρονίζοντος ἐμοιχεύετο ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Εἴτα ἡ πεισθελθών ἐν τῇ πόλει, καὶ φωράσας τὸ δρώμενον μύσος, συλλαδών ἀμφιτέρους μεληδὸν κατέκοψεν. «Τοτερον δὲ εἰς Ἑννοιαν ἐλθών τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου ἀνήγειρε τούτης τοὺς ναούς. Περὶ δὲ τὸ τέλος ἐλθών τῶν κτισμάτων, καὶ ἀδημονῶν διὰ τὸ μὴ ἔχειν χρυσὸν, νῷθη ἀντῷ κατ' δναρ δ Ἀρχάγγελος λέγων: «Ἀπελθε εἰς τόνδε τὸν τόπον, πλησίον τῆς τοῦ Ἀσπαρος κιντέρης, καὶ εὑρήσεις βαλάντιον χρυσοῦ λίτρας ἔχον ἐκατόν. » Ο δὲ ἀπελθὼν καὶ εὑρών αὐτὸν ἀνεπλήρωσε τοὺς ναοὺς καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον, καθὼν γράφομεν, Χρυσοβάλαντον.

Η μονὴ τῆς ἀγίας Εὐφροσύνης, ήτις λέγεται τὰ Λιβάδια (59), ἐκτίσθη παρὰ Ειρήνης τῆς Ἀθηναίας μικρὴ καὶ πενιχρά. Ο δὲ Μιχαὴλ διὰ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, εἰς ἔχθραν ἐλθὼν μετὰ Θεοδώρας τῆς ὁρθοδόξου τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν, κατεβίβασεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ εἰσῆγαγεν εἰς τὴν τοιαύτην μονὴν, καὶ μεγαλύνας καὶ κτήματα πολλὰ δωρησάμενος. Ἐκτίθη δὲ Εὐφροσύνης ἀπὸ μιᾶς τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Εὐφροσύνης τούνομα, καλῶς βιωσάσης καὶ ἀσκησάσης.

Εἰς τὸ λεγόμενον Δεύτερον (60) ἐν τῷ κτίῳ Ιστατο στήλῃ Ιουστινιανοῦ τοῦ Ρινοτμήτου. Ταῦτη δὲ κατεβίβασε Βάρδας Καίσαρ δ θεὸς Μιχαὴλ τοῦ ιεροφίλου, καὶ συνέτριψεν. Ἐκλήθη δὲ δ τόπος τὸ Δεύτερον κατὰ τρόπον τοιούτον. Λεοντίου πατρικίου καταδυναστεύσαντος καὶ κρατήσαντος,

retur Χρυσοβάλαντον. LAMB.

(59) Τὰ Λιβάδια. Videtur hoc monasterium ita cognominatum suisse, quond situm esset in loco suburbano Spoleos, qui Λιβάδιον seu Pratum appellatur. LAMB.

(60) Εἰς τὸ λεγόμενον Δεύτερον. Hoc templum ab Justiniano magno exstructum suisse testatur Procopius *De ædificiis* 4, p. 183, 13 Bonn. unde patet locum urbis nuncupatum Δεύτερον sive Secundum non ob recuperatum Justiniani Rhinotmeti imperium ita nominatum suisse, ut tradit Codinus, sed pridem ante cognomentum iñud habuisse. LAMB.

էξιριστον ἐπεμψε τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς Χερσῶνα, ἔστις ἐποίησε ἐκεῖ γρήνος δέκα. Φυγῇ δὲ μετὰ ταῦτα χρησάμενος ἥλιον εἰς Τέρβελιν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Βουλγάρων, καὶ ἤγαγε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναικα, Θεοδώρων τοῦνομα. Ἐλασθε καὶ στρατὸν παρ' αὐτοῦ, ἀνδράς πολεμιστὰς χιλιάδας τε, καὶ ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, ζητῶν τὴν οἰκίαν ἀρχῆγον. Μή δεχθεὶς δὲ παρὰ τῶν πολιτῶν ὀπίστερψε πέρδε τὴν παλαιάν καλουμένην πόρταν (61), καὶ εἰσῆλθε διὰ τοῦ ἀγωγοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸν τόπον οὗ ισταταί δὲ καὶ οὐ (62) αὐτόθι γάρ εἶχε τὴν διάπνοιαν δὲ ἀγωγός. Καὶ δεύτερον βιστίζεσσας τὴν ίδιαν ἀρχὴν τὴν στήλην ἐκτοῦ Εὔθετο ἐπὶ τοῦ κίονος, καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον Δεύτερον. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὸν ἐκεῖσε ναὸν τῆς ἀγίας Ἀγνής (63) διὰ τὸ εἶναι τὴν γυναικα αὐτοῦ ἔγχυον, καὶ ὀπτανθῆναι παρὰ τῆς ἀγίας εἰς τὸν τοιούτον τόπον κείσαι αὐτῇ ναὸν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἄγιον αὐτῆς σῶμα καὶ τὸ ὡμοφρόνιον ἐπὶ τούτου της.

Τὸ δὲ Σερροχήπιον δὲ ἄγιος Γρηγόριος ἐκτίσθη παρὰ τίνος πατρικού ἐν ταῖς χρύσοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου.

Τὸν ἄγιον Ρωμανὸν ἡ ἀγία Ἐλένη ἐκτίσε, καὶ πλησίον αὐτοῦ τὴν ἀγίαν σορὸν καὶ τὸ λεῖψαν κατέθετο τοῦ προφήτου Δανιὴλ καὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Νομᾶτος καὶ ἑτέρων πολλῶν προφητῶν λειψανα, ἀπερ ἤγαγε ἀπὸ Ιερουσαλήμ ἀπελθοῦσα εἰς φηλάφοις τοῦ τιμέου σταυροῦ. Λέγεται δὲ διὰ οἱ ποιηταὶ τῶν κανόνων, δὲ ἄγιος Ἰωσῆς καὶ Θεόδωρος (64) δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ δὲ Στουδίτης, διὰ τὸν φόδον φυγόντες τοῦ Συρογενοῦς Λεοντος τοῦ εἰκονοκύτου, ἐκεῖσε ἐκάθηντο καὶ ἐποιουν τοὺς κανόνας. Πεντακήτια δὲ (65) ἐτη διηλθον, ἀφ' οὗ ἐκτίσθη δὲ ναὸς, μέχρι τῆς τῶν φηθέντων ποιητῶν κατοικίας.

Ἀλλὰ καὶ τὴν μονὴν τῶν ἀγίων Κάρπου καὶ Πεπύλου ἡ ἀγία Ἐλένη ἐκτίσεν, εἰς μίμησιν τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ, μετὰ ποικίλων καὶ θαυματῶν μαρμάρων, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Τὴν κανταρέναν (66) τοῦ Βώνου Βώνη; δὲ μάγιστρος ἐκτίσεν, δὲ οἰκεῖος διηθωποίς Ἡρακλεου, διὸ καὶ κατέλιπεν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως ἀντ' αὐτοῦ, διετέλεσθε ἀπὸ τῆς πόλεως κατὰ Περσῶν.

Τὴν δὲ Μωκισανὸν Ἀναστάσιος δὲ Δίκαιος ἐκτίσεν. Οὐτε δὲ αὐτὴν ἐκτίσεν, λείψις ἦν ἐν τῇ πόλει οὗδας;

Meursii et Lambecii nolæ.

(61) Τὴν πειλαίδην καλουμένην πόρταν. De portis urbis nominata antiqua pluribus p. 192, v. 9 sqq. agitur. LAMB.

(62) Εξ ἀλιευν εἰς τὸ θεμέλιον τοῦ κίονος ξαθίν τῆς πλευρας 3038.

(63) Τὴν ἐκεῖσεν ταῦτης ἀγίας Ἀρρηνος. Procul dubio intelligitur templum S. Αυνᾶς, quod Procopius ait ab Justiniano in loco urbis nuncupato Δευτέρῃ ædificatum fuisse. Errat igitur hoc loco Constantinus, et opus Justiniani magni falso ascribit Justiniano Rhinotmeto. LAMB.

(64) Ἰωσῆς καὶ Θεόδωρος. De S. Theodoro abbate monasterii Studiani prolixè agitur in Graecorum Menæis die 11 Novembris. Eius vero frater S. Josephus Thessalonice archiepiscopus fuit, ut testatur Cedrenus: Θεόδωρος, inquit, δὲ γένους ε;

A galus fuit, ubi cum decem mansisset annos, profugit tandem ad Terbelim Bulgarorum principem, qui filiam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit et insuper exercitum 15 milium millia subministravit. Hunc illo contra Ciprum duxit ad repetendum imperium suum. Cum vero eives eum recipere solarent, simulata fuga, apud portam 98 urbis quam vocant antiquam, clanculum per aquæ ductum in urbem introrupit, eo loco ubi nunc columna superest, quod ibi aquæ ductus spiraculum esset. Ita secundum adeptus imperium statuam suam illuc erexit, et locum vocavit Deuteron sive Secundum. Ibidem quoque templum S. Αυνᾶ ædificavit, quod uxorem ejus gravidam per visum monuit ut in eo loco templum sibi conderet. Quo postea etiam secundum ejus corpus una cum ejus humerale translatum fuit.

Templum S. Gregorii, quod cognominatur Xerxesepium, exstruxit quidam patricius sub Theodosio majore.

Ecclesiam S. Romani B. Helena ædificavit, et prope eam depositum cum reliquiis prophetæ Danielis et magni martyris Nicetæ, uti et aliorum prophetarum reliquias, quas Hierosolyma secunda attulit. In hac ecclesia ferunt canonum auctores S. Josephum et fratrem ejus Theodorum Studitanum metu Leonis Armenii Icomomachi profugos latuisse et canones composuisse. Ex quo autem ecclesia illa condita fuit usque donec supradicti poetae ibi habitarunt, præteriorunt anni quingenti.

Præterea etiam ædificavit S. Helena monasterium SS. Carpi et 99 Babylæ ad invitationem sepulcri Christi ex vario et admirando marmore, multisque possessionibus ditavit.

Cisternam Boni Boni magister condidit, domesticus Heraclii Imperatoris; cui etiam Imperator adversus Persas profecturus custodiā urbis et vires suas demandavit.

Cisternam Mocensem Anastasius Dicorus exstruxit, cum lanta in urbe aquæ et frumenti esset inu-

D τῶν Σεουδίων καὶ Ἰωσῆφ διατάσσεται πεπλεύσατος Θεσσαλονίκης. Οὐτερκα εορτινα κανόνας ειμοσποντ, id est, hymnos sive cantica solemnia festorum. Sed notandum est S. Josephum Theodori Studiti fratrem diversum esse a S. Josepho diacono Antiochiae, qui itidem canonum compositione clarus est et in Menæis Græcorum memoratur die 3 Aprilis. LAMB.

(65) Πεντακήτια δέ. Μετὰ δὲ φ' ἐτη τοῦ κτισθῆναι τὸν ναὸν ἦσαν Ἰωσῆφ καὶ Θεόδωρος οἱ ποιηταί Reg.

(66) Τὴν κανταρέραν. Τὴν δὲ Βώνου κανταρέραν ἔχει τὸ Βώνος πατρικίον ἀνελθὼν ἀπὸ Ρώμης, καὶ ἐσχεπασεν αὐτὴν κυλινδρικῷ θόλῳ. Ο δὲ οἰκος αὐτοῦ ἐκεῖσεν τὸν 3038 ερημοντοριον Βανδουριον.

pius ut unus modicus iugro nummo veniret. Nomen vero hæc cisterna habet a vicino templo S. Michaelis.

Locus nuncupatus Porphyropolium antiquitus vestibus purpureis tingendis destinatus erat.

Hospitalis nominatum Sampsonis condidit S. Sampson auxilio Justiniani magni, quem ille a morte liberavit.

In loco appellato Eubuli domus erat Eubuli patricii, ab ipso exstructa tempore Justiniani Thracis.

Aedificium dictum Isideri B. Iudorū Eubuli frater condidit.

100 Templum S. Tryphonis, quod prope Eubuli est, Justinianus magnus adificavit: alterum vero, quod est in loco nuncupato Basilisci, Justinianus et Sophia condiderunt.

In loco vocato Basilisci domus erat Basilisci patricii et drungariorum, quam imperio potius in amoenissimum palatium mutavit; quo vestitatem abhito locus cognomentum retinet.

Antiquum palatium Sophianum Mauricius adificavit nomine Anastasie uxoris Tiberii, soeroris suæ. Post annos autem 82 Heraclius, antequam imperaret, ibi habitavit: plurimum enim isto loco delectabatur; et ferunt ibidem ei revelatum fuisse fore ut aliquando imperio periret.

Palatium quod est supra murum et vocatur Bulceonis, junior Thronosius condidit: Justinianus autem Triclinium exstruxit, quod ab eo nomen habet. Item adificavit Triclinium aureum et Lausianum.

Palatia Hippodromi et Quasitoris Constantinus Magnus adificavit.

Suburbium Daphne sic dictum est, quod statua ibi collocata esset **101** fatigata Daphne Apollini adamata. Ad hæc moris erat ut in eo loco calendis Januariis populus senatu laureas offerret.

Hippodromus palatii ex eo nomen habet, quod

Meursii et Lambecii notæ.

(H) Σαμψών. Quod Codinus hoc loco refert, Justinianum imperatorem a Sampsonе miraculose sanatum fuisse, ejusque hortatu veluti pro gratiarum actione amplissimum adificasse hospitale nomenpatrum Sampsonis, confirmant unanimiter Metaphrasites in vita S. Sampsonis et Graecorum Menologia die 27 Junii. Neque minus Procopius l. 4 De Aedificiis Justiniani ideam probat, ut contra aliorum opinionem doctissime declaravit Nic. Alemannus in notis ad Procopii annexata. LAMB.

(68) Τὰ δὲ Ἰσιδ. ὁ δὲ Ἰσιδωρος ὁ τοῦ Εύδούλου δέξιος, τὸν ταῦτα οἶχον ποτέ; ναυδ., ἔκτισε καὶ τὸν διγιον Τρύφωνα, ἀπίκυρωτας καὶ κτήματα πολλά άνει. 3050, εἰ ποιος Reg. Ἐκτίσεις καὶ ἀνήγειρεν τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς ναὺν καὶ γηροκομεῖν.

(69) Κρατῆσαι. Μετὰ γοῦν τὸ βασιλεῦσσας αὐτὸν λεστῆρος τὸ αὐτοῦ δομα καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ τείχη. Reg.

(70) Ή δὲ Αδριανη. Videlur loqui de suburbio

Α καὶ σίτου, ως πιπράσκεται τοῦ σίτου μέδιον ἐν εἰς τὴν νόμιμα. Ἐλαβε δὲ τὴν τοιαύτην ἐπανυπλανή κινδύνερνα διὰ τὸ πληστὸν εἶναι τοῦ ἀγίου Μωϋσέων.

Εἰς δὲ τὸ καλούμενον Πορφυροπάλιον τὸ παλαιὸν πορφύρας ἔβαπτον.

Τὸν δὲ ἔξωντα τὸν λεγόμενον τοῦ Σαμψών (67) δισος Σαμψών ἐκτίσεις συνεργείᾳ Ιουστίνιανον τοῦ μεγάλου, διότι δισος Σαμψών εύτελος ήσσετο εἰς τὴν νόσου.

Τὰ δὲ Εὐδούλου παρὰ Εύδούλου πατρικίου ἐκτίσθη ἵν τοῖς χρόνοις Ιουστίνου τοῦ Θρακοῦ, ἐπειδὴ οἶχος ἦν αὐτοῦ ἔκτισ.

Τὰ δὲ Ισιδώρου (68) δισος Ισιδώρος διάδιψες Εύδούλου ἐκτίσεις.

Τὸν διγιον Τρύφωνα τὸν εἰς τὰ Εύδούλου Ιουστίνιανον διμάχας ἀνήγειρε, τὸν δὲ εἰς τὰ Βασιλίσκου Ιουστίνος καὶ Σοφία.

Τὰ δὲ Βασιλίσκου οἶχος ἦν Βασιλίσκου πατρικίου καὶ δρουγγαρίου, διστις βασιλεύσας ἐποίησεν αὐτὸν τερπύνων παλάτιον, οὐπερ ἐκ τοῦ χρόνου ἀφαινεῖντος δι τόπος περιστάζει ἀκμήν τὴν ἐπανυπλάνην.

Τὰ παλαιὰ παλάτια τῶν Σοφιῶν Μηρυκίου ἀντιγειρεν εἰς τὸ διομα Ἀναστασίας τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ, γυναικὸς Τιβερίου. Μετὰ δὲ εἴκοσι καὶ δικτύης η Ηράκλεος, πρὸ τοῦ βασιλεύσας αὐτὸν, τὴν κατοικίαν ἐκεῖστο ἐποίησε· πάνω γάρ ἐγένετο τὴν τοιαύτην κατοικίαν. Λέγεται δὲ διστις καὶ ἔκτισε ἀπεκάλυψθε διτις μάλιστα κρατήσαι (69).

Τὰ τεάνω τοῦ τείχους παλάτια τοῦ Βουκολέοντος δι μικρὸς ἀνήγειρε Θεοδόσιος. Οἱ δὲ Ιουστίνιανος ἀνήγειρε τρίκλενον, καὶ καλεῖται εἰς τὸ διομα αὐτοῦ. Οὗτος ἐποίησε καὶ τὸν χρυσοτρίκλενον καὶ τὸν Λαυρεῖον.

Τὰ δὲ παλάτια τοῦ Ἰππικοῦ καὶ τῶν Καισατόρος δι μάχας ἀνήγειρε Κωνσταντίνος.

Η δὲ Δάρψη (70) ἐκλήθη διε τὸ Ιστασθαι ἐν τῷ τέπηρ στήπην (71), ήτοι; ἢν δὲ μαντικωτάτη ποτὲ Δάρψη τοῦ Ἀπόδαλωνος. Ἄλλα καὶ τύποις ἢν διε τῷ τέπηρ τῇ πρώτῃ καλεύσαντον Ιανουαρίου λεμβίνειν τοὺς συγχατεικούς δρυνοὺς παρὰ τοῦ διτιου.

Οἱ δὲ εἰν (72) τῷ παλατίῳ Ἰπποδρομος ἐκλήθη οὐδ-

D nominato Daphne, cuius meminerunt Evagrius Agathias et ali scriptores. Ceterum quod ait Codinus moris fuisse ut quotannis calendis Januarii populis principibus et senatu laureas offerret, eam ob causam Redat, quoniam laurus prodest ad sanitatem ejusque symbolum est, ut testatur Geoponicon corum auctor 22: Λέγουσι δὲ, inquit, καὶ τοῦ περὶ τὴν δάφνην, ὅτι ὄγειας ἐργαστήριον ἔστιν. θεον καὶ φύλλα αὐτῆς ἐπιδίδοντο τοῖς ἐργασοῦσι παρὰ τοῦ δήμου τῇ πρώτῃ τοῦ Ιανουαρίου μηνός. LAMB.

(71) Στήλην διομα φέρουσαν Δάρψης, ήτοι διπλὸς Ρώμης, διόπου καὶ μαντείον ἦν. Ἐκτίσεις γάρ καὶ τοὺς στεφάους τῆς δάφνης; οἱ ἀρχοντες ἐλάμβανον, κατὰ τὸν Ιανουαρίον μῆνα 3058 εἰ Reg.

(72) Οἱ δὲ ἔτρ. Οἱ δὲ Ἰπποδρομος ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίου θώμας τῆς Εἰρήνης τῆς Αὐγούστας ἐκεῖστος κατ' ιδίαν ἐπὶ δρυματος ἐτρέχοντο πατερεστις. Οἱ δὲ Ιουστίνιανος ἐκτίσεις τὸν Λαυριακόν 3038.

τως, δι τύπος ἣν τοῦ βασιλέωντος θεοῦ καὶ Ιδίαν γιγαντόντος οὐρανού δὲ ἵππους έπειτα. Καὶ ἣν εἰδος χρατούν ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κονοταρούντος μήχρι Ει-φῆμης τῆς Ἀθηναῖς.

Ἐπεὶ δὲ τούτη τῆς πόλεως, τὸ δημαρχεῖον ἡ ίπέναν τῆς
διέβλεψε τοῦ παλαιστοῦ λοταρίμην, ὅφθεισα ἀπὸ Ρώμης
περὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Οὐ δέ Μαυρίκιος
συνέτριψεν αὐτὴν.

‘Η δὲ σιδηρὸς πόρτα (73) ἐκλήθη οὐτεῖς. Ό πορ-
φυροῦς μέγας κίνη του φύρου πλούτομενος ἀπὸ Ρώ-
μης διὰ τὴν ὑπερβολὴν του μεγάθους αὐτοῦ. τρεῖς
χρόνους ἐποίησεν ἔως τοῦ ἐλθεῖν ἐνταῦθα. Εἰς δέ
τὴν (74) ἡθελεῖσαν πόρταν τῶν Ιωριῶν μελλεντος
ἐχθρῆς τοῦ κίνου; ἐκ τῶν σχεδίων, καὶ τοῦ τόπου
καύνου καὶ διεσάβαις θυτος, δεδοκίστες μή δι κίνου
χωρίσεις οὐ δυνήσεται εξελθεῖν, διὰ σιδηρῶν μογλῶν
κατέστρωσαν τὴν περὶ τὴν πόρταν δόλῳ, καὶ οὐτε;
ἐκλήθη πόρτα σιδηρᾶ.

Τὸν ἄγιον Λουκᾶν, ἐνῷ οἱ τεθνεῖτε; Θάπτυστε,
Εἰρήνη ἡ Ἀθηγαῖα ἔκτισεν, διπλῶς διαρέαν ἐν αὐτῷ
Θάπτυσται οἱ πάνητες. Πάνυ γάρ εὐεργεστάτη οὐσία
ποιῶν τηρούμενα καὶ ξενοδοχεῖται καὶ πανηγυρεψίαι
ἐποιήσει εἰ; ἀποτρόπη τῶν πανηγύρων. Ἄλλα καὶ
φέρων (75) φίρη ἔξεκαψε. Τρία δὲ μάλιστα ταῦτα τὰ
χυριώτερα ἐποίησεν Θανάτος καὶ ζωῆς ηπειρεῖς,
Θανάτου μὲν ξινοτάξιον τοῦ ἄγιου Λουκᾶν, ζωῆς δὲ
τὸ πατορεῖον, ὑγρίσις δὲ τὸν ξενίγα, τὰ καλούμενα
τῇ μακαρίᾳ Εἰρήνη.

Τὸν διγονὸν Διομήδην ἔκτισε μὲν ὁ ἄρχος; Κωνσταντίνος. Βασιλεὺς δὲ ὁ Μακεδών δεῖ τὸ λαζανὸν ἀπέκτεινε τὸν περὶ τῆς βασιλείας χρηματὸν ἐπάλεσσε καὶ χρήματα πολλὰ ἀπέχαριστα.

Τὰ Στοιδίου Στοιδίος πατρίκια; ἔκτισεν ἀν τοῖς χρόνοις Λέουντος τοῦ Μακέλου, καὶ μετάποτε πολλὰ ἐπεκβρώσε, καὶ μοναχὸς χιλίους ἁπίκετρε.

Ἡ καλούμένη τοῦ ἄγιου Αἰμιλιανοῦ πόρτα εἰστις
ἐκτίθει διὰ τὸ εἶναι πληρὸν τὸν ναὸν τοῦ ἄγιου Αἰ-
μιλιανοῦ, διὸ πρότερον μὲν ἦν εὐκτήριον μικρόν, διε-
δεὶς ἡ ἕχθη εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μωσέως ἡ βάσις ἐπὶ τοῦ
μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐδίξατο αὐτὴν ὁ βασιλεὺς
ἐκεῖσε πεῖδες, καὶ ἀνήγειρε μέγιστον ναὸν τῆς Θεοτό-
κου. Ἐνθα κατετίθετο τὴν βάσιδον: "Ἐκτίσεις δὲ με-
ζονα καὶ τὸν ἄγιον Αἰμιλιανόν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπη-
νέγκατο τὴν ἄγιαν βάσιδον ἐν τῷ παλατίῳ.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἤκθη ἐλέφας μικρὸς ἀπὸ Ἰνδίας καὶ ἐτέρφετο εἰς τὰ βασιλεῖα. Ἱππικοῦ δὲ ἀγομένου, καὶ ἀπαγομένου αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, κατελλάστης τις διερχόμενον αὐτὸν διὰ τοῦ μιλίου ἐπασσε μετὰ βάρδου σφροδώως. Χρόνων δὲ

(73) Ἡ δὲ σιδηρὰ πόρτα. Quam in præsentia portam ferream vocat, paulo post appellat τὴν πόρταν τῶν Σοφῶν, id est portam portus Sophianæ sive portam Sophianam. LAMB.

(174) Εἰς δὲ τὴν. Κατ εἰσελθών εἰς τὰς Σφίξις, ἐν τῇ πόρτῃ θείον:ων ἐκβαίνειν τὸν κίονα ἀπὸ τῶν σχεδίων, ἔκωσθη εἰς τὸν αἰγιαλὸν πήχεας ὃ διὰ τὸ χαῦρον καὶ ἀλσωθῆ (τε. ματωδή leg.) εἶναι τὸν τό-

moris erat imperatoribus ibi privatum ludos circenses exercere. Haec consuetudo duravit a Constantino Magno usque ad frenum Athenensem.

Signum fortunæ urbis stabat supra arcum palati, quod olim Roma a Constantino magno delatum Mauricius postea confregit.

Porta ferrea ob hanc causam ita nominata est:
Cum columnam porphyreticam fori Romae advehieretur,
tciennum integrum ob enormem magnitudinem in
via fuit. Cum vero tandem per supradictam portant
ex navibus in urbem introducenda esset, et time-
rent ne, quia locus fungosus esset et humectus,
columna in terram depressa ulterius non posset
provehi, ideo ferreis vectibus viam straverunt
circa portam, quae inde nomen retinuit.

102 Conmelterium S. Luce condidit Irene Attica, ut gratis ibi sepellirotur pauperes. Eadem singulari pietate multa complures domus senibus peregrinis et pauperibus sustentandis edificavit. Item tributorum onera minuit. Imprimis autem tria haec mortu, vite et sanitati exstruxit, morti Xenotaphinum sive conmelterium peregrinorum, vite pistorianam, sanitati hospitale quod beata Irene dicitur.

Templum sancti Diomedis primus edificavit Constantius Magnus: post eum autem Basilius Macedo id vacuas et palchritis reddidit, multisque donavit divitiis, propterea quod inde oraculum de futuro imperio accepere.

Monasterium Studii Studius patricius condidit tempore Leonis Macelæ, et plurimis ditavit possessionibus, atque monachos mille in eo insituit.

Porta S. **E**miliani nomen accepit a proximo templo S. **E**miliani, quod prius parvum erat oratorium. Cum autem sub Constantino Magno virga Moysis in urbem afferretur, pedes eam in hoc loco exceptit imperator, **I****03** et magnam condidit ecclesiam S. Deiparæ, ubi eam depositit, atque templum **E**miliani valde ampliavit. Ceterum postea sacram illam vicinam in nobis invenerimus.

Tempore Theodosii Magni juvenis elephas ex India adductas fuit, qui alebatur in palatio imperatoris. Hic cum ad ludos circenses deduceretur, collybista quidam ei per milliarium transeuuli sustem impegit quam vehementissime. Post annos

πον. Μέλλοντες δὲ τούτους ἀποσπάν μετὰ ξύλων οὐκ
τῶναντο, εἰλλά μετὰ σιδηρῶν μοχλῶν μεγάλων.
Καὶ διὰ τούτο οὕτως ἐκλήθη. 3058 εἶ Κερ.

(75) Φάρων κουφισμούς ἔχεικα. "Εξτίσε καὶ εἰς ταφὴν τοὺς τάφους καὶ εἰς ζωῆν τοὺς τρικλίνους; τοῦ πιστωτεροῦ, εἰ; Ήγίειαν τὸν ἐνώπιον τὰ Εἰρήνης καλυμμένον πολλά;

vero decem elephas, qui jam succoverat, iterum pro more ad Hippodromum ducebatur, et ubi ad milliarium pervenit, reminiscens ejus a quo olim ibi erat cæsus, et fortuito ipsum mensa videns assidentem et recognoscens, subito impetu illuc occurrit, et hominem cum barbitu adorsa dente eum ferit mediumque discerpsit. Unde eisnes in eo animali naturalem offensam recordationem admirati sunt.

In loco nominato Claudi domus erat Claudii patricii et quæstoris tempore Basilisci imperatoris.

In loco dicto Caniclei domus erat Theoclasti magistri et præfecti caniclei, qui capite plexus fuit in caverna Hippodromi jussu Bardæ Cæsaris, qui patrus fuit Michaelis cognomine Ebroi.

104 Portum Eleutherii Constantinus Magnus struxit eodem tempore quo ipsam urbem condidit. Nomen vero accepit ab Eleutherio patricio, qui ejus structuræ præfuit. Ejusdem statua ibi posita erat, manu gerens ligonem et cophinum. Cœlum imperator Theodosius junior cum columnam cum statua sua in Tauro erigeret, terram fodiendo erat in hunc portum ingessit atque eum opplevit: qui antea fundum lapide quadrato pavitum et altissimum habuit.

Ecclesiam S. Panteleemonis Theodora uxor Justiniani Magni exstruxit, quoniam ex Paphlagonia Cpolim veniens ibi habitaverat in portico, paupercula iuxta et lanificio sibi victimum queritans. Sed postquam ad imperium pervenit, aedes illas pauperibus in ecclesiam mutavit.

Quam vocant Narselis, domus erat Narselis patricii et præpositi eunuchi tempore Justiniani Magni, quam ipse postea mutavit in hospitale et gerocomium.

Idem Narses templo SS. Probi Tarachi et Anilronici ædificavit.

105 Templum S. Thomæ dictum Amantii dominus erat Amantii accubitoris tempore Anastasi Dicori, quam ipse mutavit in ecclesiam lucendio autem consumptam restituit filius ejus Basilius.

Monasterium appellatum Martinacæ condidit Martinacæ patricius, avunculus domini Theophanii, sub Michaele Methysta et Basilio Macedone.

Meursii et Lamberci nolæ.

(75) De Theoclasto ejusque carde vide Zonaram in Theophilto. LAMB.

(76) De hac status Eleutherii satis notavi ad p. 49 v. 15. Pro xóφινον in tribus codicibus Vaticanicis diverse legiuntur, ἑκατόντων, ἑκατόντηχον et ἑκατονθλιουν. Sed quid ista sibi velint, non sati mihi constat. Kópticos vero dicitur vas ex virgulis, terra portuanda proprium. LAMB.

(77) Ἐλευθερίου πρωταστροφήτου φέροντος ἐπὶ τῶν ὡμῶν καπούλιον καὶ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἀμφότερα λίθινα. Κτισθέσης δὲ καὶ τῇ; στήλῃ; τοῦ Θεοδοσίου, ἢ ἐπὶ τοῦ κιόνο; τὸν Τάύρον ἦν, ὃ κοῦ; ἔχεντο εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἐγεμέθη 300j.

A διελθόντων δέκα ἁνατρεψεῖς δὲ λέπα; συνέη καὶ αὐθίς, ὡς ἔθος, ἀπάγεσσεν εἰ; τὸ Ἰππεῖκον. Περὶ δὲ τὸν τόπον τοῦ μιλίου γενόμενος καὶ τοῦ ποτὲ τύφνετος αὐτὸν ἀναμνησθεῖς, καὶ ίδων ἐν τῷ τραπέζῳ καθεζόμενον καὶ γνωρίσας, ἀθρώσ; δραμὼν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπιδρυχησάμενος ἔκρουτε μετὰ τοῦ δόντος αὐτοῦ, καὶ ἐσχισεν εἰς μέσον ἀνθρώπου, καὶ ἐθαύμασε πᾶς; τὸ φύσει μητέλακον τοῦ θηρίου.

Tὰ δὲ Κλαυδίου οἶκος ἦν Κλαυδίου πατρικίου καὶ καπατορος ἐν τοῖς χρόνος Βασιλίσκου τοῦ βασιλέως.

Tὰ δὲ κανικλεους οἶκος ἦν Θεοκτίστου (75) μαγιστρου καὶ ἐπὶ κανικλεους, τοῦ σφραγέντος εἰ; μῆκα τοῦ Ιεποδρομίου παρὰ Βάρδα Κατσαρος τοῦ θεοῦ Μιχαὴλ τοῦ Μεθυστοῦ.

Tὸν τοῦ (76) Ἐλευθερίου λιμένα δὲ μήγες Κωνσταντίνου ἀνήγειρε, κτίζων τὴν πόλεν. Ἐλεύθερίου πατρικίου καὶ παρισταμένου εἰ; τὸ κτίσμα. Ἰστατο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ λιμένι στήλη μερμάρινος Ἐλευθερίου, φέρουσα πτύον καὶ κόρινον. Ὁ δὲ θαυμάτευς Θεοδόσιος; δικιρδεῖς τὸν ἀναγκωματισμὸν τοῦ κτισθέντος παρ' αὐτοῦ κίονος ἐν τῷ Ταύρῳ χύσας ἐν αὐτῷ κατέκινε, καὶ ἤρανε τὸν λιμένα πλακιωτὸν δυτικά κάτωθεν καὶ βαθύτατον.

Tὸν δὲ ἄγιον Παντελεήμονα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ μαγάλου Ιουστινιανοῦ ἀνήγειρε, διδτὶ δὲ ἥλθεν ἀπὸ Παφλαγονίας, ἐκεῖσεν ἐν τῷ ἀμβολῷ κατέκινε πάντας οὔσα καὶ ἔρια νήθουσα. (78), ἐξ ὧν εἰχε καὶ διατροφήν. Μετὰ δὲ τὸ βατιλεύσεις ἐκτίσεις τὴν πενιχρὴν ἐκείνην οἰκίαν εἰς ναόν.

Tὰ Ναρσοῦ οἶκος ἦν Ναρσοῦ πατρικίου καὶ προποτίου εὑνόγονου ἐν τοῖς χρόνοις Ιουστινιανοῦ (79) τοῦ μεγάλου, καὶ μετεπέθη εἰς ξενῶν καὶ γηροκομεῖον παρ' αὐτοῦ.

Tὸν δὲ ἄγιον Πρέσβυτον Τάραχον καὶ Ἀνδρόνικον δὲ τὰς Ναρσῆς ἀνήγειρε.

Οἱ δὲ διγιοις Θωμᾶς, δὲ τὰς Ἀμαντίου καλούμενος, οἶκος ἦν Ἀμαντίου παρακομαρμένου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δικόρου. Κάκελνος ναὸν ἀνήγειρεν. Ὅτερον δὲ πυρποληθέντα δὲ οὐλές Βασιλείου ἀνήγειρεν.

Tὴν γονήν τοῦ Μαρτινάκου ἀνήγειρε Μαρτινάκης πατρικίος; δὲ θεος τῆς δεσποινῆς Θεοφανοῦς (80) ἐκ Μιχαὴλ τοῦ Μεθυστοῦ καὶ Βασιλεου Μακεδόνος.

Meursii et Lamberci nolæ.

(78) Ἐρια νήθουσα. Νήθουσα Ερια ἐπώλει αὐτά καὶ ἐκ τοῦ τιμῆματος αὐτήν διψεκτο Ρεγ.

(79) Ιουστίνος καὶ Σοφίας. Τὸν δὲ ξενῶνα καὶ τὸ γηροκομεῖον καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀνήγειρεν δὲ αὐτές καὶ τὰ μέχρι του ὅξιασφίου καὶ τὸν ἄγιον Πρέσβυτον 300j.

(80) Ήταν εστι Θεοφανος seu Theophania, prima Lonis Sapientis conjux, cuius anniversaria memoria a Graecis colitur 19 die Decembris. De ejus origine hanc verba habentur in Menologio: Ὅτιρηχην ἐξ αἰλατος βρασιλικοῦ, τὴν γένησιν ἔχουσα εἰ τὸν παρθένον Μαρτινάκιων, θυγάτηρ Κωνσταντίνου τὴν ἀξίαν ίλλα υπέρβοι καὶ μητρός; Ανντης ἐξ

Τὸν Πρόδρομον τὰ Πρόδου Πρόδο: πιπερίκος ἀνή γειρε, καὶ παλάτια ἔκτισε θαυμαστὰ πάνω.

Τὰ λεγόμενα Τοξαρᾶ δίνος: ἡν Τοξαρᾶ μαγκλαβῖτος (81) τοῦ ἀνελόντος κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Βασιλεὺος τοῦ Μακεδόνος Μιχαὴλ τὸν Μεθυστὴν εἰς τὸν ἄγιον Μάρκυντα (82).

Τὰ Κουράτωρος ἔκτισθη παρὰ Βηρίνης γυναικῆς Λέοντος; τοῦ Μακέλου εἰς τύπον τοῦ τάφου Χριστοῦ. Παρίστατο δὲ Κουράτωρ ὁ ἀνθρώπως οἰκεῖος αὐτῆς εἰς τὸ κτίσμα.

Τὰ διακονίσης; (83) Εκτίσει Κυριακῆς ὁ πατριάρχης ἐν τοῖς χρόνοις Μαυρικίου τοῦ βασιλέως. Ἐπεκλιθῇ δὲ οὐτεως. διτὶ δὲ πατριάρχης ἦτι διάκονος ὃν ἔκτισε φίκει, καὶ τῇ διδελφῇ αὐτοῦ ἔκτισε ἡν διακόνισσα.

Τὴν ἀγίαν Ἀναστάσιαν τὴν φρυμακολύτριαν Ἀναστάσιος ὁ Δικορος ἀνήγειρεν. Ήν δὲ ἔκτισε οὐκος πατριάρκης τινὸς Φαρμακοῦ καλουμένου.

Τὰ λεγόμενον Λεωμάκελλον (84) τρόπον τοιοῦτον ἐκλήθη οὖτας, διτὶ Λέων δι Μακέλης, διτὶ ἐρμηνεύεται σφραγεύεις, πρὸ τοῦ βασιλεύειται λέγεται διτὶ χρέα ἐπώλεις καὶ τῇ γυνῇ αὐτοῦ ἐπλεκε χορδᾶς ἐν τῷ αὐτῷ εἴδη.

Τὰ Φλωρεντίου οἶκος ἡν Φλωρεντίου πατρικίου καὶ δουκῆς Ἀντιοχείας, τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως, διτὶ τελευτῶν ἐποίησε τὸν οὐκον αὐτοῦ γηροκομεῖον.

Τὰ Ἀνθημίου οἶκος ἡν Ἀνθημίου μαγίστρου τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκιανοῦ, διτὶ καὶ έστεψεν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, δεδωκὼς αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ πρώτης γυναικῆς αὐτοῦ θυγατέρα (85), καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην βασιλέα. Οὐ δὲ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἀνήγειρε καὶ λούμα.

Τὰ Σπουδῆς Ἄννα ή Ἀδγοῦρτα ἔκτισεν, δι Λέοντος τοῦ Συρογενεῦς. Ἐγχυος γάρ οὖσα καὶ στρεφομένη ἀπὸ τῶν Βλαχερῶν, τῆς τοῦ τεκεν αὐτὴν ὥρας παραστάσης, εἰσῆλθε κατὰ σπουδὴν εἰς οἰκόν τινος παρωτοσπαθαρίου καὶ ἀπέτεκε, καὶ ἐποίησε τὸν οἶκον ἔκτισεν μονήν, καὶ ἐπωνύμασε Σπουδῆς διτὶ τὸ κτεπτίγειν αὐτὴν καὶ ἐπιτεπύειν τὸν τοκετόν. Άλλα καὶ τὴν μονὴν τὰ Ἄννης ἡ αὐτὴ ἔκτισε "Ἄννα εποίησε.

Τὰ Σεβῆρου τὸ γηροκομεῖον Σεβῆρος πατρικίου ἔκτισεν, διτὶ διδελφοποιητὸς Κύνοταντος βασιλέως τοῦ Ἑγγύρου Ἡρακλείου, διτὶ ἀνηρέθη ἐν τῷ βαλανεῖῳ εἰς;

Meursii et Lambecii notab.

τῶν διφ' τὸν ἀνατολῶν δρυμωρέης. Hinc pater Μαρτινάκην et Μαρτινάκιον non esse nomen proprium, sed communem cognomen familiæ. Sic Constantinus pater Theophilus et Zonara simpliciter vocatus δι Μαρτινάκιος. LAMB.

(81) Μαγκλαβῖται Græco-barbaris vocantur *janiatores* οὐλæ imperatoriarum, quod μαγκλάβις seu clavis manuæ gestare solerent. His cum nomine iuum re ipsa æquivalent, qui hodie in Italia principum aulis vocantur *li mazzieri*. LAMB.

(82) Μάρκατα. Vide p. 115. LAMB.

(83) Τὰ διακονίσης. Temprium fuit B. Virginis, ut testatur Zonaras in Mauricio. LAMB.

PATROL. GR. CLVII.

A Templum S. Joannis Praecursoris cognominatum Probi Probus patricius exstruxit; item palatum adiificavit admiratione dignum.

Toxara, ut vocant, domus erat Toxaræ manclavite, qui iussu Basili Macedonis Michaelēm Ebriosum in templo S. Mamantis occidit.

Templum Curatoris condidit Verina uxor Leonis Macelæ ad instar sepulchri Christi. Structuræ autem curator quidam domesticus ejus præfuit.

B Ecclesiam diaconissæ exstruxit Cyriacus patriarcha tempore Mauricii imperatoris. Ita vero denominata est, quod patriarcha adhuc diaconus ibi habitaret, et soror ejus ibidem esset diaconissa.

106 Ecclesiam S. Anastasiæ pharmacolyrae Anastasius Dicorus adiificavit eo loco ubi Pharmaci enjusdam patricii domus fuit.

Locus dictus Leowacellum ita denominatum fuit, quod Leo Macelas antequam imperio potiretur, carnes ibi vendiderit et uxor ejus chordas torqueret.

In loco nominato Florentii domus erat Florentii patricii et ducis Antiochiae, qui vixit tempore Arcadii imperatoris, et domum suam mutavit in gerocomium.

C Anthemiana domus erat Anthemii magistri, quem Marrianus imperator in urbe coronavit, et data ei in uxorem filia, quam ex prima uxore suscepserat, imperatorem Romam misit. Is vero domum suam in templum gerocomium et balneum mutavit.

Monasterium Festinationis condidit Anna Augustæ Leonis Isaurei. Cum enim gravida esset et revertens ex Bæchernis in via pariendi necessitate urgretur, præfestine divertit ad quendam protospatharium et ibi peperit, domumque in monasterium mutantam Festinationis vocavit ob acceleratum partum. Eadem Augusta monasterium Annæ adiificavit.

107 Gerocomium Severi condidit Severus patricius, frater adoptivus Constantini imperatoris, D qui nepos Heraclii fuit et in Sicilia in balneo occi-

(84) Λεωμάκελλον. Codini opinio de ratione nominis hujus loci falsa est. Nam Λεωμάκελλος et Λεωμακέλλον et Λεωμακέλλεον dicitur *macellum publicum*, quemadmodum λεώντας et λεωφόρος εἶδος via publica. LAMB.

(85) Verum quidem est quod hoc loco Codinus sit. Mercedeum imperatore Anthemo filiam suam despondisse, sed falsum est quod addit, Anthemium ab eodem Marciano Romanum missum atque imperatorem Occidentis constitutum fuisse. Constat enim Anthemium Romanum pro imperatore allegatum fuisse Puseo et Jeanne eoss, anno decimo imperii Leonis, qui post Christum natum est 467. LAMB.

sus est. Idem templum quoque extruxit, quo loco A domus ejus sita fuerat. Imperatore autem supradicto in Sicilia interempto sumpsit sibi hic Severus Romanum classem, et cum ea usque ad locum cui Phoenicis nomen est pervenit.

Gaius quae vocatur dominus erat Gainæ patrii, qui tempore Arcadii imperatoris imperium affectavit in Thracie partibus, atque ibi occisus fuit.

AEdificium nominatum Eusebii Eusebius quidam patricius extruxit tempore Justini et Sophiæ conjugum piissimorum.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Cyri Cyrus patricius et præfector sub Theodosio Juniore condidit. Idem structuræ terrestris muri presul, et a populo adeo dilectus fuit ut publice exclamaret ore ut ad majorem provehetur dignitatem. Quo audito imperator eum metropolitanum episcopum Smyruæ fecit.

In Chrysocamera, quæ sita est post Myrelaum, stabat olim signum aureum, a quo Chrysocamera nomen accepit. Hoc autem tempore Bardæ Cæsar's furto inde ablatum fuit. In altera Chrysocamera 108 quæ est prope S. Acacium, ubi est domus Mosele, Christi Imago asservabatur.

In duobus illis locis quæ vocantur Myrelæa, unguenta scaturibant, et multi sanitati restituebantur ope Virginis Deiparæ; unde etiam nomen obtinuerunt.

Anemodulum æreum, in quo duodecim ventorum signa posita sunt, tempore Leonis Isauri ab Heliodoro astrologo erectum fuit. Magna autem simulacra ærea Dyrrachio allata sunt a muliere quadam, quæ in dotem illa acceperat.

Ecclesiam S. Acacii dictam Chaream ædificavit frater Narses patricii tempore Justini et Procopii.

Templum S. Procopii cognominatum Vigilantiae, quod situm est in Tauro, primus extruxit Justinianus, qui etiam multa alia palatia ibi ædificavit nomine Vigilantiae germanæ suæ sororis. Sed istam Ecclesiam incendio absumptam reædificavit D

Meursii et Lambecii notæ.

(86) Αλλὰ καὶ ταῦτα ἀντίγειρεν. Εκτισε δὲ αὐτὸν γηροκομεῖον, διότι οἶκος ἦν αὐτοῦ· καὶ τὴν γυνὴ αὐτοῦ ναὸν ἀνήγειρε, διότι μετὰ τὸ c. 3058 ap. Bandurium.

(87) Φοιτηχος. Credo intelligendum esse τὸ τῆς Λυκίας νεώριον διομαζόμενον Φοιτηχα, cuius meminuit Zonaras in Constante nepote Heraclii. LAMB.

(88) Γαῖα. De Gaina patricio et interitu ejus ob afflatum imperium Marcellinus Comes ad ann. 395. LAMB.

(89) Κύρος καὶ εἰς δῶλο. Similis huius est illa acclamatio p. 41, v. 1 : Καλλιστράτος εὐτύχεις καὶ εἰς δῶλο προχόθετ. Ceterum in Chronicis Alexandrinis, ubi eadem de Cyro præfatio et Theodo-

dosio Juniore narrantur, diversa habetur acclamatio : Κωνσταντίνος Εκτισε, Κύρος ἀνενέσεν. LAMB.

(90) Anemodulum pyramidis erat quadrilaterum insistens b: si, in cuius apice simulacrum positum erat, motu suo ventos indicans. Hujus meminuit Nicetas Choniates p. 857, 10 Bonn. Cedrenus autem nominatum fuisse Ἀνεμοδήριον, quasi ἀνέμων δῆριν sive certamen ventorum. Anonymus in Collect. n. 183 Anemodōrion vocat, posito p. pro l. Similiter μαγνάνθρα dicitur pro μαγναύλᾳ, quasi magna aula, ut notat Luitprandus De rebus Imp. 6, 5. LAMB.

(91) Post αὐτῆς cod. 3058 et Reg. add. Metz πολλῆς δὲ ἐπιστήμης καὶ ἀστρονομίας ἐποίει τοῦτο.

ζωστής (92) ἦν Θεοδώρας τῆς; γυναικὸς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, μετὰ τὸ χρεῶσας αὐτὴν κατέψης μετὰ Βιγλέντιας, καὶ συνανέσεις αὐτῆς πάλιν ἀνήγειρε τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Προκοπίου τὰ Βιγλέντια καλούμενον.

Τὸ δὲ λεγόμενον Κοντοσκάλιον (93) ἡ πόρτα ἀπὸ Γαληνοῦ τοῦ παρισταμένου εἰς τὸ κτίσμα τοῦ λιμένος (94) ἐλασθεῖνομα· καὶ γὰρ ἐκεῖνος Κοντοσκάλεος ἐπωνομάζετο.

Ἡ λεγομένη τοῦ Ψαρελαίου μονῆ πρότερον Μυρβίωνος ἐκάλεστο (95). Ὁ δὲ Κοπρώνυμος διερχόμενος ἔκει ἤρυτης τὸν πατρίκιον τὸν Καμουλιανὸν πῶς κέκληται ἡ μονῆ· τοῦ δὲ μὴ εἰδέναι εἰπόντος, αὐτὸς, εἶδὼς καὶ ἐνυδρίσας ὑδάτων τὴν τῶν μοναχῶν βρῶσιν Ψαρελαίου καλεῖσθαι ταῦτην ἐκέλευσε, καὶ γέγονε τὸ τούτου φῆμα κύριον δνομα τῇ μονῇ. Οἱ δὲ ἔκεισε μοναχοὶ τηνικαῦτα ἐξέφυγον.

Ὦ χορτοδόλων δῶν εἰς τὸ Βύκινον ἐκκλησίᾳ ἦν τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου, ἦν ἀνήγειρεν Ἰουστινιανὴς διάμιγας. Ὁ δὲ Καβαλλίνος ἐποίησεν αὐτὴν χορτοδόλωνα.

Εἰς τὴν καλουμένην Ψαμάθεαν (96) εἰδῶλον ἴστατο σεβόμενον παρ' Ἑλλήνος τινος. Ἐλεγον οὖν οἱ Χριστιανοὶ πρὶς τὸν αἰθνοτα αὐτὸν, «Κατὰ ψεῦτα θεός ἔστι τοῦτο τὸ οὖν εἰδῶλον», καὶ τὸ τούτου Ελασθεῖν ἡ πόρτα τὴν τοιαύτην ἐπίκλησιν. Ἡ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ δινοθεῖν ἴστασθαι τὸν τίμιον σταυρόν.

Ἡ Πέμπτη λεγομένη πόρτα ἐκλήθη διὰ τὸ εἶναι τὸν ἀριθμὸν τὴν πέμπτην.

Ἡ δὲ Χαρσίου πόρτα ἐκλήθη ἀπὸ Χαρσίου (97) τοῦ δευτερεύοντος τοῦ μέρους τῶν Βενέτων, διειπέταστο λείεστος, ὅτε ἐκτίζετο τὸ χερσαῖον τεῖχος.

Ἡ Συλόκερκος πόρτα (98) διὰ τοῦτο ἐκλήθη οὐ-

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Ζωστή. Huius dignitatis alias meminimus Codinus p. 125, v. 8. LAMB.

(93) Κοντοσκάλιον. Secundum Codini etymologiam pro Κοντοσκάλιον legendum esset Κοντόσκαλον. Sed cum consuet portam hanc maritimam fuisse, verisimilius est eam κοντοσκάλιον sive κοντόσκαλον appellatam fuisse, id est scalam parvam. Σκάλη enim et σκάλαινοι Græco-barbari vocant scalam, per quam ad mare descenditur. Eiusmodi vero scalæ maritimæ complures Cipri fuerunt, ut scala Sycæna, scala Chalcedonensis, scala urcis, scala Timæsi, etc. Ceterum κοντός Græco-barbare dicitur parvus : sic hoc loco Codinus ait Galinum sive Agallianum a brevibus tibiis Κοντόσκαλον cognominatum fuisse. Eodemque modo apud Cedrenum Stephanus scholarum occidentalium domesticus et Leo Cephallenæ præfector ob humilitatem statuta Κοντοστέφανος et Κοντολένη nuncupatur. Itero Theodorus Petri magistri, qui sub Justiniano vixit, filius Κοντοστέφου appellatus fuit, quod illi manus altera esset brevior. LAMB.

(94) Τὸ κτίσμα τοῦ λιμένος. Loquitur de porto manufacto, qui proximus fuit portæ Contoscalii, ut testatur eruditissimus scriptor Jo. Leunclavius in Pand. Hist. Turc. LAMB.

(95) Sensus est, Constantini Copronymum propterea monasterium mutato pristino nomine Ψαρελαίου appellari jussisse, ut illuderet monachis, quod continue comedenter pisces : φάρα:

A Antonina uxori Belisarii magistri, quæ vestitrix fuit Theodoræ uxoris Justiniani magni, suauis ipsius Vigilantiae, cum qua post mariti sui mortem habuit.

(96) Porta quæ vocatur Contoscalium, nomen accepit a Galeno, qui structuræ portus præcerat et cognominabatur Contoscelus.

B Monasterium Psarelæ antea nominabatur Myrodonis. Cum autem quodam tempore Constantinus Copronymus illud præteriens Camillianum patricium interrogaret, quomodo id monasterium vocaretur atque is se nomen ejus nescire responderet, imperator, qui bene illud noverat, nominari jussit monasterium Psarelæ, illudens scilicet monachis, B quod semper comedenter pisces. Et monasterium quidem hoc nomen retinuit, monachi vero propterea inde profugerunt.

Fœnile quod est in loco nuncupato Buccino, prius ecclesia erat S. apostoli Andreæ, quam exstruxerat Justinianus magnus. Constantinus vero Copronymus eam mutant in fœnile.

In porta quæ vocatur Psaniathea, idolum stabat quod colebatur a quodam gentili : propterea igitur, quondam Christiani ejus cultori dicere solerent : «Falsus est et ementitus deus hoc tuum idolum, » ideo porta sic nominata est; vel propter exaltatum ibi sanctæ et venerandæ crucis signum, quod supra eam positum erat.

(97) Porta quæ vocatur Quinta, ex eo nomen habet quod numero quinta sit.

Porta Charsia ita dicta est a Charsia secundario factionis Venetæ, qui structuræ ejus loci præfuit, cum conderetur murus terrestris.

Porta quæ vocatur Xylocercos, nomen ex eo ba-

C enim Græco-barbari pisces vocant, et ψαρεύειν pi- scari, et ψαρωπλεῖον forum piscarium. Simili fere cavillatione Cicero ad Atticum 1, 14 Lucullum et Hortensium piscinarios appellat. LAMB.

(96) Portam quæcum hoc loco Codinus vocat Ψαμάθεαν, eam appellavit p. 73, τὴν πόρταν τοῦ Ψαμάθου, id est portam arenæ sive littoris. Quemadmodum enim apud Latinos arena, ita etiam apud Græcos ψαμάθος tam ipsum littus quam arenam littoram significat. Ceterum progressu temporis huic quoque portæ evenit quod compluribus aliis locis, ut per ignorantium vulgi antiquum et gnominum nomen perderet et pro ψαμάθεα appellaretur ψαμάθα et ψαμάθα. Hinc patet rationes nomen illius portæ, quas in praesentia Codinus memorat ficticias esse et nullius momenti. Præterea notandum est non tantum illam portam cognominata fuisse τοῦ Ψαμάθου, sed etiam monasteria, gerencia et palatio prope eam sita idem habuisse cognomen, ut supra testatur Codinus p. 74. Corrigendus igitur est Constantinus Porphyrogenitus, apud quem c. 43 de administ. imp. pro τοῦ Ψαμάθεως τὴν μονὴν scribendum est τὴν μονὴν τοῦ Ψαμάθου, id est monasterium littorale. LAMB.

(97) Ἄπο Χαρσίου. Hæc supra p. 47 ipsemest prolixius enarrat. LAMB.

(98) Ἡ Συλόκερκος πόρτα. Hujus portæ meminimus Zonaras in Anastasio Dicoro. Neque vero hæc porta tantum ξυλοκέρκου cognomen habuit,

bet quod artifices eam struentes, propter magnam aquae copiam ibi repertam et crebram maris inundationem, roboreis tignis et palis in aqua delixis fundamentum superposuerunt.

Ecclesiam S. Deiparae, quae cognominatur ad Fontem, Justinianus magnus condidit. Cum enim aliquando in Thraciam venatum iret, et ex hoc templo, quod tunc temporis parvum oratorium erat, magnam videret prodire populi multitudinem, interrogavit quidnam illud sibi vellet; Strategio autem quodam magistro et custode imperialis pecuniae respondentे fontem ibi esse morbos sanarem, valde hoc admiratus est imperator, et ex superflua materia Magnæ Ecclesiæ ingens ibi et splendidum aedificavit templum, quod terre motu collapsum Irene Attica redicavit 277 annis post primam eius aedificationem.

III Templo imaginis non manufactæ et S. Joan-
nis Theologi a beato Constantino primo extorta
fuerunt.

Ecclesiam S. Joannis Baptiste Theodosius magnus condidit, quia ipso imperante sanctum ejus caput in urbem allatum fuit, quod imperator cum patriarcha Nectario in Hebdomo suburbio excepti et in S. Joannis Evangelista templo depositus, usque dum per Itulnum magistrum ecclesia S. Joannis Baptistae se distinxeretur.

Monasterium Paulini Paulinus magister condidit,
qui valde familiaris fuit imperatori Theodosio juniori
et una cum ipso educatus. Hunc postea Theodosius
zelotypia occidit ob conjugem Eudociam Augustam.
quippe offerebatur aliquando imperatori mirare pomum
magnitudinis e Phrygia allatum, quod ipse plurimum
admiratus eum qui attulerat centum hyperpyris re-
muneravit, Pomum vero ex templo S. Sophiae, ubi hoc
ipsi oblatum erat, ad Eudociam Augustam misit,
quæ illud accipiens æque magnitudinem atque pul-
chritudinem ejus mirata fuit. Accedens autem ad
eam Paulinus, et idem pomum simili cum admiratio-
ne **112** spectans, dixit : « Ubinam, domina,

Meursii et Lambecii notæ.

*sed aliqua etiam muri terrestris pars ei adhaerens
et cetera vicina loca, ut testatur Nicēphorus Cal-
listus 18, 41 : Τῷ νεῳ, εἰτ, τοῦ μάρτυρος Μάμβρου,
ἄγγοι τοῦ τείχους ψήφισκόν ενομα, κατετέθη-
σαν. I.A.M.D.*

(99) *Τηρ καλονυμένην Πηγήν.* De hujus templi structura et miraculoso fonte agit prolixè Nicephorus Callistus 15, 25 et 26. Syntagma vero quod ibidem testatur se scripsisse de miraculis ad fontem ejus templi editis, hodieque manuscriptum extat in bibliotheca Vaticana. Principium illius hoc est: Εἰτα πηγῆς μάγ τού τι κατ ψυχρόν. Ceterum in imaginem B. Virginis, quæ in celeberrimo hoc templo colebatur, extat Manuelis Philæ epigramma, cuius exemplar apposui, quia alias nondum editum est.

*Εἰς εἰκόνα τῆς πηγῆς.
Ζωῆς ἡ ψελίπω σε πηγή, παρθένε.
Πάσαρ φλέττα σε βερρύνεις πατέος κινδύνου.
Σὲ γάρ ἀραιφύχεις με τοῖς τερπτοῖς
Ἄρθραστιας φέρουστα τοῖς κόλποις φλέττα.*

τωις, οτι σι τεχνιται· εν τηι τοπι ευρθντες ήσατα πολλά,
καλ μη δυνάμενοι θήσειν τείχος διά την πολλήν
πλημμύραν, κέρκους καλ παντούριματα μετά ξύλων
πολλαντες τεθείσαι τη θεμέλιον.

Τὴν θεοτόκον τὴν καλουμένην Πηγὴν (99) διέγει;
Ιουστίνιανδς ἔκτισεν. Ἀπερχόμενος γάρ εἰ; Θράψη
ἔπι τῷ κυπρηγήσαις εἰδὼς πλῆθος λαοῦ ἐξερχόμενον ἐκ
τοῦ ἔκεισος ναοῦ, μικροῦ ἦτι δύνος εὐκτηρίου, καὶ
ἡρώτησε τῇ ἐστίν· Στρατήγιος δέ τις, μάγιστρος καὶ
φύλακ τῶν βασιλικῶν χρημάτων, εἶπεν αὐτῷ, «Πῃ
πηγὴ τῶν λαμέτων ἔστι, δέσποτα.» Καὶ ὁ βασιλεὺς
θαυμάσας ὅριες, καὶ ἐκτίσθη ναὸς μέγιστος καὶ
περικαλλῆτος ἐκ τῆς περισσευσάσης ὅλης τῆς μεγά-
λης ἐκκλησίας. Ὑπὸ σεισμοῦ δὲ συμπτωθεὶς ἐκτίσθη
πάλιν παρὰ Ειρήνης τῆς Ἀθηναίας, ἔχων δὲ ναὶς
ἀρ' οὐκ ἐκτίσθη ἑως τῆς Ἀθηναίας Ειρήνης. Ετη δια-
κόσια ἐδομήκοντα ἐπέκα.

Ἡ δὲ ἀχειροποίητος (1) καὶ δᾶγιος Ἰωάννης δὲ Θεοδόγος παρὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυνηγαντίου ἑκτίσθη.

Ο δέ Πρόδρομος ὁ στρογγυλόστεγος ἐκτίσθη παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, διὶ τὴν πόλιν, ἣν καὶ ἡ τιμία κάρα τοῦ Προδρόμου εἰς τὴν πόλιν, ἣν καὶ ἐδίξατο ἀπὸ τοῦ Ἐβδόμου μετὰ Νεκταρίου πατριάρχου, καὶ κατέθετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου. Εἶτα διὰ τοῦ μαγίστρου Τουφίκου ἐκτίσε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου.

· Ή μονή τοῦ Παυλίνου ἐκτίσθη παρὰ Παυλίνου
μαγίστρου τοῦ οἰκειότατου ἀνθρώπου τοῦ βρασιέως
Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ · σύντροφος γάρ αὐτῷ ὑπῆρ-
χεν. · Ος καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῶν ἄγιων Ἀναρ-
γύρων (2). Οὗτος δὲ Παυλίνος ἀνήρευθή περὰ Θεοδο-
σίου ζηλοτυπήσαντος αὐτὸν διὰ τὴν ιδίαν γυναικε-
Εὐδοκίαν τὴν βασιλισσαν. Καὶ γάρ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν
αὐτοῦ ἦρεθη μῆλον παρμεγεθέστατον (3), ἀπὸ
Φρυγίας κομίσαντος αὐτό τινος, ὃ περ λαβὼν δὲ βασι-
λεὺς καὶ θαυμάσας ὅδηκε τῷ κομίσαντι ὑπέρπυρα
ἔκατόν. Τὸ δὲ μῆλον ἀπέστειλεν Εὐδοκίᾳ τῇ βασι-
λίστῃ ἐκ τῆς ἀγίας Σοφίας · ἐκεῖσε γάρ δυντι τῷ βρ-
σιλετ ἐκομίσθη. Κάκεντη λαδοῦσα κατεῖγε, καὶ θεα-

(1) Ἡ δὲ ἀχειροποίητος. Hoc est, ut ego inter-
pretor, δὸν ναὸς τῆς ἀχειροποίητου εἰκόνος τοῦ
Χριστοῦ. Videatur autem hoc tempūm a Constantino
D Porphyrogenito exstucium suisse, quo imperante
cum Romano seniore, anno post Christum 941,
imago Christi non manufacta ex Edessa urbo Meso-
potamiae Cpolim translata est, Similiter fuit etiam
prope Cabalam Thracie civitatem monasterium
cognominatum τῇ; ἀχειροποίητον Θοτόκων, quod
imago B. Virginis ἀχειροποίητος ibi asservaretur.
Quos si verum est Coniunctum hic de Constantino ma-
gno loqui, alia querenda erit interpretatio verbo-
rum, οὐ δὲ ἀντολογία. LMB.

(2) Tunc dylw^r Arapjv̄svar. In codd. Vat. additur τὰ βράχια, nempe ut templum S. Cosmæ et Damiani a Paulino ædificatum diversum esse appearat ab altero quod iisdem sanctis eodem tempore a Proculo patriarcha in loco nuncupato extorstructum fuit. LAMB.

(3) Παμμεγεθέστατον μῆλον ὅπωρας δίκτην ἐπιγονούν καδίου τὸ μέγεθος. Σ. μαδίου μέγεθος ἔχον. Ιερ.

μασεν ἐπὶ τῷ μεγέθει καὶ κόλλῃς αύτοῦ. Προσελθόντες δὲ Παυλίνος καὶ ιδών παρὰ τῇ δεσποινῇ τὸ μῆλον ἴθεάμασεν, εἰρηκὼς αὐτῇ· « Πόθεν τοῦτο τὸ ἀγρόθινον; » Ηδὲ ἔρωσα αὐτοῦ, « Λάβε τοῦτο », ἐφη. « Οὐ δὲ λαβὼν ἐπεμψεις δῶρον τοῦτο τῷ βισιλεῖ, μή εἰδὼς διειπέται παραπομένον. » Οὐ δὲ βασιλεὺς λαβὼν, καὶ γνοὺς οὗτος διεπειστείλεις τῇ βισιλείσῃ μῆλόν ἐστι, προσεχάλεσε τὴν Αὔγουσταν, καὶ ἐπηρώτησε αὐτήν, « Οπερέ ἐστειλάσαι μῆλον, ποῦ ἐστιν; » Ηδὲ εἶπεν (4) ἡ Παυλίνῳ τῷ πιστοτάτῳ ἡμῶν δέδωκα. « Οὐ δὲ αὐτήν μὲν ἡ πεῖληση φίμασιν αὐτηροῖς, Παυλίνον δὲ προσέταξε φρονευθῆναι εἰσερχόμενον εἰς τὸ παλάτιον. Καὶ δῆτα ἀνερχόμενον τὸν σκοτεινὸν κοχλίαν (5) οὐκ ἡδυήθησαν οἱ προσταχθέντες τοῦτον φονεύσαι, εἰ μὴ τὰ δύτα αὐτοῦ μόνα ἦσαν οὐδείς. Καὶ γνοὺς ἐκείνος τὴν ἐπιθυμίην ἔψυχε. Ταῦτο δὲ εἰς θαῦμα τῶν ἀγίων Ἀναργύρων γέγονεν, ως ἂν τελεώνει τὸν ναὸν αὐτῶν. » Οὐ δὲ βασιλεὺς, ἀκούστας δπως αὐτὸς, ἔψυχε τὸν προσέρχομενον φόνον, καὶ αἰσχυνθεὶς ἀγνοῶν προσύδαλλετο καὶ τοὺς τολμητὰς ἀμύναται ἐλεγεν. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἡδη τετελειώσατο τὸν ναὸν τῶν ἀγίων Ἀναργύρων ἀπεικόπλαστον (6) αὐτὸν (7).

Τὴν ἀγίαν σορὸν (8) τὴν ἐν τοῖς Χαλκοπρατεῖοις Τουστίνοις καὶ Σοφίᾳ ἀνήγειρεν. Ἐν δὲ τῇ ἀγρυπνίᾳ ἀνεγένωσκον μεγάλοις ἀνθρώποις, δὲ τε Μιχαὴλ ὁ Παρθαβὸς δικούρωπαλάτης πρὸ τοῦ βασιλεύσαις, καὶ Βάρδος Καίσαρ διθεῖος Μιχαὴλ τοῦ ιεροῦ Θεοφίλου, καὶ πολλοὶ τῶν μαγίστρων ἐκεῖς γάρ ἐναπόκειται τῇ τιμίᾳ ζώνῃ καὶ τῇ ἑσθῇ τῇ; Θεοτόκου, τὸ δὲ ὡμοφόριον ἐν Βλαχέρναις.

Τὸν ἄγιον Ἰάκωβον τὸν πλησίον αὐτῆς διατίθεται βασιλεὺς; ἀνήγειρεν, Ἑνθα εἰσὶν ἐν σοροῖς λείψανα τῶν ἀγίων νηπίων καὶ τοῦ ἀγίου Συμεὼν τοῦ Θεοδίκου, τοῦ προσῆγον Ζεχαρίου καὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἀγίας σοροῦ εἰσὶ κείμενα τῶν ἀγίων μυροφόρων γυναικῶν τὰ σώματα, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ αἱ τρίχες τοῦ τιμίου Ηροδόδημου.

Aegregius ille fructus reportus est? At ipsa, quae eum amabat: « Tu, ait, accipe illud. » Paulinus igitur pomum ab ea acceptum imperatori remisit, ignorans ab eo prius Augustæ illud donatum fuisse. Imperator autem pomum recipiens, et cognoscens idem esse quod antea Augustæ miserat, ipsam ad se vocatam interrogavit: « Ubi est pomum quod tibi misi? » Illa vero respondit: « Paulino nostro fideliissimo dedi. » Tunc imperator illam quidem severa interminatione increpuit, Paulinum autem dum ingredere palatum, interfici jussit. Constituti igitur insidiatores eum in ascensu testudinis tenebrosæ aggressi sunt; cui tamen, solis auribus præsectis, vitam adimere non potuerunt: ipse enim, simul atque per insidias se circumventum sensit, recta inde profugit. Cæterum hoc ita evenit miraculoso auxilio SS. Anargyrorum Cosmæ et Domiani, nempe ut inchoatum eorum templum exadificaret. Imperator vero audiens eum vitæ periculum effugisse, præ pudore nil sibi hac de re cognitum fuisse simulavit, et insuper aggressores se punitum promisit. Nihilominus, post absolutum templum SS. Anargyrorum, caput ei praecidi jussit.

113 Templum sacri conditoris in Chalcopratiis Justinus et Sophia edificarunt. In vigilia autem vici magni lectorum officio ibi fungebantur, nempe Michael Rangabe europolata, antequam imperio poteretur, et Bardas Cæsar, patruus Michaelis filii Theophilii, et complures magistri. Ibi enim deposita est veneranda zona et vestis S. Deiparæ humerale yero in Blachernis asservatur.

Prope supradictum templum idem imperator ecclesiam S. Jacobi exstruxit, ubi suis in conditoris asservantur reliquiae sanctorum innocentium et Symeonis Theodoschi et prophetæ Zacharie et Jacobi fratris Christi. Cæterum in dextra parte sacri conditoris posita sunt corpora sanctorum nullemque unguentia ad Christi sepulcrum tulerant, in sinistra vero coma B. Joannis Praecursoris.

Meursii et Lambecii notæ.

(5) Εἴπερ. Εἴπερ φαγεῖν αὐτό. Καὶ πάλιν ἡρώτησεν αὐτήν εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Ἡ δὲ καὶ πάλιν εἴπερ φαγεῖν αὐτό. Οὐδὲν βασιλεὺς ἔσενεγκὼν τὸ μῆλον ἐφη. Καὶ τοῦτο τὸ δέσποτον; καὶ ταῦτην μὲν ἡρώτασθαι βίβλασιν αὐτηροῖς, τὸν δὲ Παυλίνον τὸν πιστότατον αὐτῷ φίλον προσέταξε εἰσερχόμενον εἰς τὸ πελάτιον κατακοπῆναι. Καὶ δῆτα Reg.

(6) Τὸν σκοτεινὸν κοχλίαν. Puto hic significari scalam cochliadem per quam transibatur secreto ex Hippodromo in palatum. Vide quæ supra notavi ad pp. 92. LAMB.

(6) Αἰσχελόπαδισσεν αὐτόν. Marcelliūs comes Paulinū magistrūm officiorū jubente Theodosio interemptū fuisse ait in Cæsarea Cappadocie, Valentiniāo V et Anatoliō coss. LAMB.

(7) Αὐτὸν φωνεῖς. Ηδὲ δέσποινα ως δῆθεν ἀτιμωθεῖσα ἥττοστο τὸν βασιλέα ἀπελθεῖν εἰς τοὺς ἀγίους τόπους, καὶ συγχωρθεῖσα ἐγήλθεν. Ἐκ τοῦ δὲ γενομένην καὶ εὐαρεστήσασα τῷ Θεῷ, ἐν δὲ τῷ μέλλειν τελευτᾷ ἐξουμετάνει τοῦ μὴ συντιθέναι τι μετά Παυλίνου. Reg.

(8) Τὴν ἀγίαν σορόν. Duo Cpoli tempila furentur B. Virginis, quæ cognomē habuere τὴν ἀγίαν;

D corporū sive sacri loculi. Horum unum in Chalcopratiis a Pulcheria Theodosii junioris sorore exstructum fuit, ut testatur Nicephorus Callistus 14, 2 et 49 et 15, 14, et terræ motu collapsum ab Justino europolate et uxore ejus Sophia fuit reædificatum, ut referit hoc loco Codinus et supra p. 83 v. 19. Alterum vero Leo Macellus in suburnbno nuncupato Blachernis exstruxit, cuius supra Codinus meminit p. 96, et paulo post hisce verbis, Tὸ δὲ ὡμοφόριον ἐναπόκειται ἐν Βλαχέρναις, hoc est ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγίας σοροῦ ἐν Βλαχέρναις. De huius templi situ et structura apposui verba Metaphrastæ, quæ ex antiquissimo cod. ms. bibliothecæ Vallicellanae excerpuntur. Χώρος ἡν, inquit, πρὸ τοῦ τείχους τοῦ ἀστεως ἐγγίζων τῷ θαλαττικῷ κάλπῳ τοῦ Κέρατου. « Οὐραὶ Βλαχέρναι τῷ τείχῳ. Θεῖς δὲ οίκος ἀνά τὸν τόπον βασιλεὺς διπλάνας τῇ Θεοτόκῳ εἰκόδομεῖται, καὶ σορὸς ἐάργυροις καὶ χρυσίου κατασκευασθεῖσι τὸν εἰρηνὸν θεοσαρκὸν ὑποδέχεται. πλεῖστοις τε καὶ ἀλλοῖς ἀναθήμασι καὶ δώροις ὁ οίκος τιμάται. Vide præterea Græcorum Menologium die 2 JULII, et Nicephorum Callistum 15, 21. LAMB.

Thermae Germani Germanus, qui sub Valentinia-no prætor fuit Peloponnesi, exstruxit, quod domus ejus ibi esset.

De Bosporii portus denominatione referunt Joannes Antiochenus, in illa muri parte quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur boves olim veniisse, quod etiam moris fuit usque ad Constantium Copronymum. Accidisse autem aliquando ut bos quidam aëstro percitus in mare 114 desiliret et tranaret usque Chrysopolim, atque hinc Bosporum nominis originem traxisse.

Turrim quæ vocatur Centenaria, Constantinus Magnus magnifice et splendide exstruxit, et in ejus structuram centum librarum millia impeditum. Hanc postea terra motu dejectam reædificavit Theophilus ita ut hodieque visitur. Cæterum retinuit cognomen pristinum.

Palatium quod vocatur Petrium, Petrus quidam patricius tempore Justiniani magno condidit, idem qui dictus etiam alio nomine Barsyanianus Syrus multos en tempore gessit magistratus.

Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macelæ Hæmon quidam patricius Romanus: ibi enim in urbem veniens habitavit.

Monasterium Procopiæ exstruxit Procopius filia Nicæphori Seleucensis, uxor Michaelis Rangabe ex cunopalata imperatoris.

Templum S. Eustathii ædificavit Irene Attica.

Monasterium ad Arumenta sive sancti Panteleemonis primo quidem 115 a Mauricio in armamentarium exstructum fuit. Theodora autem uxor Theophili imperatoris id monasterium mutavit post annos 248.

Ædificium quod vocatur Pieridii, condidit Pierides cubicularius tempore Irene Atticae.

Castellum ædificavit Tiberius imperator sacer Mauricii, ne Chaganus Bulgarorum princeps classem eius combureret: ibi enim naves suas subduxit, et locum munivit castello.

Meursii et Lambecii notæ.

(9) Περὶ δὲ. Ὄτι τὸ Βοσκ'ριον, καθὼς φησίν ἡ Ιωάννης δ. Ἀντιοχεὺς, διε Βύζας ἔκτισε τὸ Βυζάντιον, βοῦν ἀπότετελεν ἀπὸ τοῦ Προσφόρου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χρυσότολον, καὶ οὗτας ἐκτήθη Βοσκόριον. Ἐκεῖ δὲ ἐπωλούντο οἱ βάσεις καὶ εἰς τὸ σιγματοειδὲς τεῖχος μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Ἐκεῖνος ὥρισεν εἰς τὸν Ταῦρον πωλεῖσθαι εὐθ. 3058.

(10) Τοῦ Βοσκορίου. Portus Cpoli fuit in regione quinta e regione Chalcedopis, qui antiquitus vocabatur τὸ Βοστάριον, scilicet νεώπτων seu τὸ Βοσποριανὸς λιμὴν, propterea quod situs esset ad Bosporum Thracium: ita enim, ut tradit Eustathius Dionysii scholiastes, proprie appellabatur τὸ κατὰ Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον στρόν, id est mare angustum inter Chalcedonem et Byzantium. Cæterum progressu temporis et vulgi ignorantia genuinum illius portus nomen Bosporum mutantum fuit in Φωσφόριον et Ηροσφόριον, ut testatur Stephanus v. Βιστορις et Iohannes Tzetzes Chil. 1, 836. Ne autem primo intuitu pateret corrupta esse hæc

Τὸ λούμα τοῦ Γερμανοῦ Γερμανὸς ἐν τοῖς χρόνοις Οἰαλεγυτινανοῦ στρατηγὸς γενέμενος Πελοπονῆσου ἀνήγειρε, οἰκον αὐτοῦ ἔχων.

Περὶ δὲ (9) τῆς τοῦ Βοσπορίου (10) ἐπωνυμίας ταῦτα φησιν Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς, διε εἰς τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους (11) εἰχεν θίσας πωλεῖν τοὺς βόας, διακράτει μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Εἰς δὲ ποτε βοῦς οἰστρηλατήσας εἰσῆλθε τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέρασεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βοσπόριον.

Τὸν δὲ πύργον δὲ καλεῖται τὸ Κεντηνάριον, μέγαν καὶ περιφανῆ ἀνήγειρεν διαμέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐδαπάνησες κεντηνάριον. Σεισμοῦ δὲ γενομένου καὶ τελείως καλαυδίνεος, ἐκτίσθη παρὰ Θεοφίου, καθά νῦν δρᾶται. Φέρει δὲ τὸ ἄρχαλον ἐπώνυμον.

Τὸ παλαιὸν Πετρίον Πέτρος τις πατρίκιος (12) ἐπὶ τοῖς χρόνοις Ιουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐκτίσεν. Ἐλέγον δὲ αὐτὸν καὶ Βαρσαμιανὸν (13) τὸν Σύρον, πολλὰς ἀράδες τῷ τότε ἀνύσαντα.

Η δὲ μονὴ Ῥωμαίου ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λέοντος Μακέλου παρὰ Αἴμωνος πατρίκιου τοῦ Ῥωμαίου. εἰσελθών. γάρ εἰς τὴν πόλιν ἐκεῖς φκει.

Η μονὴ ἡ καλουμένη Προκοπίας παρὰ Προκοπίας ἐκτίσθη τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Σαλευκηνοῦ καὶ γυναικὸς Μιχαὴλ Ῥαγγαβὲ τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτων.

Τὸν ἄγιον Εὐστάθιον ἐκτίσεν Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία.

Τὰ δὲ Ἀρμαμέντα ἡ μονὴ, ἡγουν δ ἄγιος Παντελήμων, πρώην μὲν διαμέγας Μαυρίκιος ἀρμαμένταρειον αὐτὸν ἐκτίσει, μετὰ δὲ χρόνους σμήν Θεοδώρῳ ἡ γυνὴ Θεοφίλῳ τοῦ βασιλέως μονήν αὐτὸν ἐποίησε.

Τὰ Πικρίδιον ἐκτίσει Πικρίδιος δ κοιτωνάριος ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Τὸ δὲ Καστέλλιον Τένεριος ἐκτίσεν δ βασιλεὺς δ πενθερὸς Μαυρίκιου διὰ τὸ μὴ καῦσαι τὸν στόλον αὐτοῦ Χάγανον τὸν δροντα Βουλγαρίας· ἐκεῖς γὰρ τὰ πλοῖα ἤγαγε καστελλώσας (14) καὶ δυρώσας αὐτὰ ἐκεῖς.

D nomina et subrepticia, utrique suam affinxere originem. Nam Phosphorium portum dictum fuisset aīunt, quod cum Philippos Macedo nocte illum et pluvia urbem prope hunc portum per insidias expugnare tentasset, fortuito lune exortu, quam Graeci Ἐκάτην φωσφόρον nuncupant, periculum urbis civibus detectum fuerit. Prophorium vero et Prophorium portum vocari tradunt ἀπὸ τῆς προσφορᾶς, quod nimurum eo magna importaretur eduliorum copia. LAMB.

(11) Τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους. Loquitur de muro maritimo. LAMB.

(12) Πέτρος τις πατρίκιος. Ad hunc plurima extant rescripta Justiniano imperatore, sub quo bis praefectus prætorio fuit. LAMB.

(13) Βαρσαμιανὸν. Procopius in Aneodotis Βαρσαμην ευη appellat. LAMB.

(14) Καστέλλον Γρæco-barbaris dicitur castellis et propaginælis aliquem locum inuire. LAMB.

Τὸν Ἀρχιστράτηγον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλουν καὶ τὸ Σωσθένιον (15) δέ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε.

Τὸν ὅγιον Μάρμαντα δὲ Λεωμακέλης ἀνήγειρε (16), διότι ἐκαίστο ἡ πόλις (17) μῆνας ἕξ. Ἐνῷ δὲ βασιλεὺς καὶ παλάτια ἔκτισε καὶ ἱπποδρόμιον, ἐνῷ οἱ βασιλεῖς; ἦνιχευον, δύο καὶ Μιχαὴλ δὲ υἱός; Θεοφίλου τοῦ βασιλεῶν ἀνηράθη παρὰ Βασιλείου τοῦ Μιχαήλδονος. Λέγεται δὲ διτὶ κατὰ τὴν τότε μονήν τοῦ ἐμπρησμοῦ καὶ χειμῶν γέγονεν οὗτος οὐκ ἔγενετο ἀλλοτε ποτέ. Ἀλλὰ καὶ σταχτὴν καθαρὰν ἔδρεξεν, ὡς κιθίσθαι ἐν τοῖς κεράμοις μέχρι σπιθαμῆς. Τότε δὲ καὶ δὲσιος Δανιὴλ (18) ἐν τῷ Ἀνάπλῳ ἦν.

·Τὸν ὅγιον (19) Ταράσιον τὴν μονὴν, λέγουσιν διτὶ δὲ ὅγιος Ταράσιος δὲ πατριάρχης ἐκέστη ἐπέδην καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔγενετο μονή.

Τὴν μονὴν τὰ Δαμιανοῦ Δαμιανὸς παρακοιμώμενο; δὲ Σθλαδὸς (20) ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ Εἰκονομάχου καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Τὸν ὅγιον Φωκᾶν πέρα Βασιλείου δὲ Μακεδῶν ἔκτισε. Ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον ἐν τῷ φρόνῳ, καὶ τὴν νάραν εἰς τὰ παλάτια, καὶ τὰ παλάτια πέρα τῶν πηγῶν.

Ἡ δὲ πέραθν τοῦ στεγοῦ λεγομένου ἐκκλησία χρυσοκέραμος παρὰ Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τῶν εὐστεφεστάτων βασιλέων ἔκτισθη, καὶ δὲ ὅγιος Παῦλος τὸ δρφανοτροφεῖον, καὶ δὲσιος Ζωτικῆς (21) δὲ εἰς τοὺς λωβούς, ἀλλὰ καὶ δὲ λιμήν τῶν Σοφιῶν καὶ αἱ Σοφιαναὶ τὰ παλάτια πέρα τοῦ στενοῦ.

Τὰ δὲ ζευχά κινία παρὰ Ρωμανοῦ τοῦ γέροντος; ἀνηγέρθησαν καὶ εἰχον τοὺς τιμίους σταυρούς.

Τὰ δὲ Εὐτροπίου δὲ λιμήν ἔκτισθη παρὰ Εὐτροπίου πρωτοσπαθαρίου καὶ κοιαίστορο; ἐν τοῖς χρόνοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων ἐνῷ λιμένι ἀπετεμήθη τὴν κεφαλὴν Μαυρίκιος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ παρὰ Φωκᾶ τοῦ τυράννου.

Τὰ Μακελίας (22) ἀνήγειρε Λέων δὲ πρωτοσπαθαρήτης.

Meursii et Lambecii notæ.

(15) Τὸν Ἀρχιστράτηγον τὸν εἰς τὸν Ἀράστον καὶ τὸ Σωσθένιον. De his duobus templis S. Michaelis archangeli eorumque situ prolixè agit Procopius I. l. adiunc., ubi utrumque ab Justiniano instauratum suisse memorat. Vide Nicephorūm Callistum 7, 50. LAMB.

(16) Ἀνήγειρε καὶ ἔκτισεν ἑκεὶ παλάτια, διότι ἐνεπρέζετο ἡ πόλις μῆνας σ'. Καὶ ἐξειδὼν δὲ Λεωμάκελος ἔκτισεν αὐτὰ καὶ μόλιν ἐποίησε καὶ ναὸν ὁσαύτω: καὶ ἐώρα ἀπίκεσθαι τὴν πόλιν ἐμπρησμένην. Εἴθ' οὖτας ἴσρεξε σταχτὴν ἐπ' αὐτῇ οὐς τεπάθη καὶ πάχος. ἔκτισε δὲ καὶ ἱπποδρόμιον, ἐνῷ καὶ Μιχαὴλ δὲ βασιλεὺς ἀνηράθη ὑπὸ Βασιλείου, 3058, omissis reliquis.

(17) Ἐκάιστο ἡ πόλις. Incendium de quo in praesentia Codinus loquitur, incidit secundum Marcellinum Comitem in annum unum imperii Leonis qui post Christum est 463, Basilico et Hierimineo coas. LAMB.

(18) De hoc Daniele S. Symeonis Stylitæ discipulo et imitatore vide Græc. Menologium die 11 Decembris. LAMB.

Templa B. Archangeli Michaelis in Anaplo et Sosthenio Constantinus Magnus ædificavit.

Templum S. Mamantis Leo Macelas ædificavit, cum urbs sex integrō menses continuo incendio flagrasset. Ibidem quoque palatium exstruxit et Hippodromum privatæ imperatorum aurigationi destinatum: ubi etiam Michael Theophili imperatoris filius a Basilio Macedone occisus fuit. Ferunt autem durante illo incendio adeo siccavam suisso hiemem ut alias nunquam. Eodem quoque tempore puram putam stacten pluit, ita 116 ut ad spithamæ altitudinem vasa eo replerentur. Eodem S. Daniel in Anaplo degebat.

Monasterium S. Tarasii nomen habet a Tarasio patriarcha, qui ibi sepultus est. Post obitum vero B illius in monasterium mutatum fuit.

Monasterium Damiani Damianus accubitor natus Sthlavus condidit temporibus Theophili Iconomachi et Michaelis filii ejus.

Ecclesiam S. Phocæ trans fretum Basilius Macedono ædificavit; item S. Deiparæ templum in foro, et ecclesiam novam in palatio, et palatia ultra fontes.

Ecclesiam trans fretum sitam et auratis tegulis tectam piissimi principes Justinus et Sophia condiderunt. Item orphanotrophium S. Pauli et domum mutilatis recipiendis destinatam, quæ dicitur S. Zoticī, et portum Sophie, et palatia Sophiana trans C fretum.

Columellas junctas, quibus signa crucis imposita erant, Romanus senior erexit.

Portum Eutropii condidit Eutropius protospatharius et quæstor 117 temporibus Zenonis et Anastasii imperatorum; ubi Mauricio et uxori ejus atque liberis capita præcisa sunt.

Ædificium quod vocatur Macelikæ, Leo protoascetis exstruxit.

(19) Τὸν δὲ ὅγιον Ταράσιον λέγουσιν εἶναι προστετον τοῦ πατριάρχου Ταρασίνου, καὶ ἀναστῆσεν ἐν αὐτῷ μονὴν. 3058.

(20) Οὐ Σθλαδός. Utroque modo Græco-barbare dicitur, δὲ Σθλαδός ει δ σκλαδός, id est servus, ει οὐθλαδός ει δ σκλαδία, id est servitus, ει οὐθλαδοῦ, id est in servitutem redigere. Frustra igitur Glossarii Græco-barbari auctor voces ξεθλαδώθη ει οὐθλαδογενή, ut mendosas rejicit. In praesentia vero Codinus Damianum patricium et cibicularium imperatoris Michaelis Methystæ Σθλαδόν sive σκλαδόν appellat, propterea quod oriundus esset ex Scлавonia sive Dalmatia. Σθλαδός ergo idem hic valet quod Σκλαδηνός vel Σθλαδηνός, LAMB.

(21) Ζωτικός. Erat hospitale mutilatis recipiendis destinatum, et dicatum memorie S. Zoticī. Vide p. 89. Italis diceretur lo spedale degli stroppiati. LAMB.

(22) Τὰ Μακ. Τῆς δὲ Μακελίας τὴν μονὴν ἀνήγειρε Μακελίος δὲ πρωτοσπαθαρήτης οὗτος καλούμενος; 3058 Μακελίας; Val.

Thermae Germani Germanus, qui sub Valentiniā A no prætor fuit Peloponnesi, extruxit, quod domus ejus ibi esset.

De Bosporii portus denominatione refert Joannes Antiochenus, in illa inuri parte quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur boves olim venisse, quod etiam moris fuit usque ad Constantium Copronymum. Accidisse autem aliquando ut bos quidam adesto percitus in mare 114 desiliret et tranaret usque Chrysopolim, atque hinc Bosporium nominis originem traxisse.

Turrim quæ vocatur Centenaria, Constantinus Magnus magnifice et splendide extruxit, et in ejus structuram centum librarum millia impedit. Hanc postea terra motu dejectam redificavit Theophilus ita ut hodieque visitur. Cæterum retinuit cognomen pristinum.

Palatium quod vocatur Petrium, Petrus quidam patricius tempore Justiniani magno condidit, idem qui dictus etiam alio nomine Barsyanianus Syrus multos en tempore gessit magistratus.

Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macciae Hæmon quidam patricius Romanus: ibi enim in urbem veniens habitavit.

Monasterium Procopiæ extruxit Procopis filia Niccephori Seleucensis, uxor Michaelis Rangabe ex eucopalata imperatoris.

Templum S. Eustathii ædificavit Irene Attica.

Monasterium ad Armamenta sive sancti Panteleemonis primo quidem 115 a Mauricio in armamentarium exstructum fuit. Theodora autem uxor Theophili imperatoris id monasterium mutavit post annos 248.

Ædificium quod vocatur Pieridii, condidit Pierides eubicularius tempore Irene Atticae.

Castellum ædificavit Tiberius imperator sacer Mauricii, ne Chaganus Bulgarorum princeps classem eius combureret: ibi enim naves suas subduxit, et locum muniti castello.

Meursii et Lambecii notes.

(9) Περὶ δὲ. "Οτι τὸ Βοσκ'ριον, καθὼς φησιν Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς, διὰ Βύζας ἔκτισε τὸ Βυζάντιον, βοῦν ἀπέστειλεν ἀπὸ τοῦ Προσφόρου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ οὗτως ἐκλήθη Βοσπόριον. Ἐκεῖ δὲ ἐπωλοῦντο οἱ βόες καὶ εἰς τὸ σιγματεῖδες τελοῖς μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Ἐκεῖνος ὡρίσεν εἰς τὸν Ταῦρον πωλεῖσθαι εὐδ. 3058."

(10) Τὸν Βοσκόριον. Portus Cpoli fuit in regione quinta e regione Chalcedoniæ, qui antiquitus vocabatur τὸ Βοσπόριον, scilicet νεώποτον seu ὁ Βοσποριανὸς λεμῆν, propterea quod situs esset ad Bosporum Thracium: ita enim, ut tradit Eustathius Dionysii scholiastes, proprie appellabatur τὸ νατὰ Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον στεγόν, id est mare angustum inter Chalcedonem et Byzantium. Cæterum progressus temporis et vulgi ignorantia genuinum illius portus nomen Βοσπόρον mutatum fuit in Φωσφόριον et Προσφόριον, ut testatur Stephanus v. Βίστορας et Joannes Tzetzes Chil. 1, 836. Ne autem primo intuitu pataret corrupta esse hæc

Τὸ λοιμα τοῦ Γερμανοῦ Γερμανὸς ἐν τοῖς χρόνοις Οὐαλεντινιανοῦ στρατηγὸς γενόμενος Πελοποννήσου ἀνήγειρε, οἶκον αὐτοῦ ἔχων.

Περὶ δὲ (9) τῆς τοῦ Βοσπορίου (10) ἐπωνυμίας ταῦτα φησιν Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς, διὰ εἰς τὸ σιγματεῖδες τοῦ τείχους (11) εἶχε, ἔθος πωλεῖν τοὺς βόες, δὲ καὶ ἔκρατεις μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Εἰς δὲ ποτε βοῦς οἰστρηλατήσας εἰσῆλθε τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέρασεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βοσπόριον.

Τὸν δὲ πύργον δὲ καλεῖται τὸ Κεντηνάριον, μέγαν καὶ περιφανῆ ἀνήγειρεν δὲ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐδαπάνης κεντηνάριον. Σισμοῦ δὲ γενομένου καὶ τελείως χαλασθέντος, ἐκτίσθη παρὰ Θεοφίλου, καθάδι τοῦ δρόμου. Φέρει δὲ τὸ δρόμοιν ἐπώνυμον.

Τὸ παλαίδιν Πετρίον Πέτρος τις πατρίκιος (12) ἐκ τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔκτισεν. Ἐλεγον δὲ αὐτὸν καὶ Βαρσαμιανὸν (13) τὸν Σύρον, πολλὰς ἀρχὰς τῷ τότε ἀνύσσαντα.

Ἡ δὲ μονὴ Ῥωμαίου ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λέοντος Μακελού παρὰ Αἴγανος πατρίκιου τοῦ Ῥωμαίου· εἰσελθών γάρ εἰς τὴν πόλιν ἐκεῖσε σχεῖται.

Ἡ μονὴ δὲ καλουμένη Προκοπίας παρὰ Προκοπίας ἐκτίσθη τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Σελευκινοῦ καὶ γυναικὸς Μιχαὴλ Ῥαγγαδὲ τοῦ ἀπὸ κουραπαλάτων.

C Τὸν διγιον Εὐστάθιον ἔκτισεν Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία. Τὰ δὲ Ἀρμαμέντα ἡ μονὴ, ἥγουν δὲ ἀγίος Παντελεήμων, πρώην μὲν δὲ Μαυρίκιος ἀρμαμενταρεῖον αὐτὸν ἔκτισε, μετὰ δὲ χρόνους σμῆ' Θεοδόρῳ ἡ γυνὴ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως μονὴν αὐτὸν ἐπιτίσει.

Τὸ Πικρίδιον ἔκτισε Πικρίδιος δὲ κοιτωνάριος ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Τὸ δὲ Καστέλλιον Τιβέριος ἔκτισεν δὲ βασιλεὺς δὲ πενθερὸς Μαυρικίου διὰ τὸ μὴ καῦσαι τὸν στόλον αὐτοῦ Χάγανον τὸν δροντα Βουλγαρίας· ἔκεισε γάρ τὰ πλοῖα ἥγανε καστελλώσας (14) καὶ δυρώσας αὐτὰ διέκεισε.

D nomina et subrepticia, utrique suam affinxere originem. Nam Phosphorium portum dictum suissò ait, quod cum Philippus Macedo nocte illumi et pluvia urbec prope hunc portum per insidias expugnare tentasset, fortuito luna exortu, quam Graeci Ἐξάτην φωσφόρον nuncupant, periculum urbis civibus detectum fuerit. Phosphorium vero et Prophorianum portum vocari tradunt ἀπὸ τῆς προσφορᾶς; quod nimis eo magna importaretur ediliorum copia. LAMB.

(11) Τὸ στυματοιδές τοῦ τείχους. Loquitur de muro maritimo. LAMB.

(12) Πέτρος τις πατρίκιος. Ad hunc plurima existant rescripta Justiniano imperatore, sub quo bis praefectus praetorio fuit. LAMB.

(13) Βαρσαμιανόν. Procopius in Anecdolis Βαρσαμίην eum appellat. LAMB.

(14) Καστέλλιον Graeco-barbaris dicitur castellis et propugnaculis aliquem locum munire. LAMB.

Τὸν Ἀρχιστράτηγον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλουν καὶ τὸ Σωσθένιον (15) δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε.

Τὸν ἀγίον Μέμαντα δὲ Λεωμακήλης ἀνήγειρε (16), διότι ἐκάλετο ἡ πόλις (17) μῆνας ἔξ. Ἐνῷ δὲ βασιλεὺς καὶ παλάτια ἔκτισε καὶ Ιπποδρόμιον, ἐνῷ δὲ βασιλεὺς; ἡνιψηνον, διότι καὶ Μιχαὴλ δὲ υἱός; Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἀνηρέθη παρὰ Βασιλεῖον τοῦ Μικεδόνος. Λέγεται δὲ διτὶ κατὰ τὴν τότε μονήν τοῦ ἐμπρηστρουν καὶ χειμῶν γέγονεν εἰος οὐκ ἔγνωτο ἀλλοτε ποτέ. Ἀλλὰ καὶ στακτὴν καθαρὸν ἔβρεξεν, ὃς κιτίσθε ἐν τοῖς κεράμοις μέχρι σπιθαμῆς. Τότε δὲ καὶ δύσιος Δανιὴλ (18) δὲν τῷ Ἀνάπλῳ ἦν.

Τὸν ἀγίον (19) Ταράσιον τὴν μονὴν, λέγουσιν διτὶ δὲ ἀγίος Ταράσιος δὲ πατριάρχης ἐκτίσει ἐτέθη καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔγένετο μονῇ.

Τὴν μονὴν τὰ Δαμιανοῦ Δαμιανὸς παρακοιμώνος; δὲ Σθλαδός (20) ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ Εἰκονομάχου καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Τὸν ἀγίον Φωκᾶν πέρα Βασιλείος δὲ Μικεδῶν ἔκτισε. Ὁμοίως καὶ τὴν Θεούδον ἐν τῷ φρώῳ, καὶ τὴν νέαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τὰ παλάτια πέρα τῶν πηγῶν.

Ἡ δὲ πέραθεν τοῦ στενοῦ λεγομένου ἐκκλησία γρυποκέραμος παρὰ Τουστίνου καὶ Σοφίας τῶν εὐζενεστάτων βασιλέων ἔκτισθη, καὶ δὲ ἀγίος Παῦλος τὸ δραφανοτροπεῖον, καὶ δὲ δύσιος Ζωτικῆς (21) δὲ εἰς τοὺς λαβούς, ἀλλὰ καὶ δὲ λιμὴν τῶν Σοφιῶν καὶ Σωφιανῶν τὰ παλάτια πέρα τοῦ στενοῦ.

Τὰ δὲ ζευκτὰ κιδίνια παρὰ Ρωμανοῦ τοῦ γέροντος; ἀνηγέρθησαν καὶ εἰκόνι τοὺς τιμίους σταυρούς.

Τὰ δὲ Εὐτροπίου δὲ λιμὴν ἔκτισθη παρὰ Εὐτροπίου πρωτοσπαθαρίου καὶ κοιαίστορος; ἐν τοῖς χρόνοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων· ἐνῷ λιμήνι ἀπετεμήθη τὴν κεφαλὴν Μαυρίκιος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ παρὰ Φωκᾶ τοῦ τυράννου.

Τὰ Μακελίας (22) ἀνήγειρε Λέων δὲ πρωτοσπαθαρίης.

Meursii et Lambecii ποτε.

(15) Τὸν Ἀρχιστράτηγον τὸν εἰς τὸν Ἀράπιον καὶ τὸ Σωσθένιον. De his duobus templis S. Michaelis archangeli eorumque siu prolixe agit Procopius I. 4. aedific., ubi utrumque ab Justiniano instauratum sive memoratur. Vide Nicophorūm Callistum 7. 50. LAMB.

(16) Ἀνήγειρε καὶ ἔκτισεν ἑκατὸν παλάτια, διότι ἐνεπτέτετο ἡ πόλις μῆνας 5'. Καὶ ἐκείνων δὲ Λεωμάκελος ἔκτισεν αὐτὰ καὶ μόλις ἐποίησε καὶ ναὸν ὥστε πάντα: καὶ ἔώρα ἀπέκεισε τὴν πόλιν ἐμπρησούμενην. Εἴδος οὗτως ἔστρεψε στάκτην ἐπ' αὐτῇ ὡς σπιθαρίην τὸ πάχος. Ἐκτίσει δὲ καὶ Ιπποδρόμιον, ἐνῷ καὶ Μιχαὴλ δὲ βασιλεὺς ἀνηρέθη υπὸ Βασιλεῖον, 5058, omissis reliquis.

(17) Ἐκάλετο ἡ πόλις. Incendium de quo iu presentia Codinus loquuntur, incidit secundum Maretinum Comitem in annum unum imperii Leonis qui post Christum est 463, Basilisco et Hermirico coss. LAMB.

(18) De hoc Daniele S. Symeonis Stylitæ discipulo et imitatore vide Græc. Menologium dic 11 Decembris. LAMB.

A Templa B. Archangeli Michaelis in Anaplo et Sosthenio Constantinus Magnus ædificavit.

Templum S. Mamantis Leo Macelas ædificavit, cum urbs sex integros menses continuo incen illo flum grasset. Ibidem quoque palatum exstruxit et Hippodromum privatæ imperatorum aurigationi destinatum: ubi etiam Michael Theophili imperatoris filius a Basilio Macedone occisus fuit. Ferunt autem durante illo incendio adeo sevam suisse biemeum ut alias nunquam. Eodem quoque tempore puram putam stacten pluit, ita 116 ut ad spithamæ altitudinem vasa eo replerentur. Eodem S. Daniel in Anaplo degebat.

B Monasterium S. Tarasii nomen habet a Tarasio patriarcha, qui ibi sepultus est. Post obitum vero illius in monasterium mutatum fuit.

Monasterium Damiani Damianus accubitor natione Sthlavus condidit temporibus Theophili Iconachi et Michaelis filii ejus.

C Ecclesiam S. Phocæ trans fretum Basilius Macedo ædificavit; item S. Deiparæ templum in foro, et ecclesiam novam in palatio, et palatia ultra fontes.

Ecclesiam trans fretum sitam et auratis tegulis tectam piissimi principes Justinus et Sophia condiderunt. Item orphanotrophium S. Pauli et domum mutilatis recipiendi destinata, quæ dicitur S. Zoticæ, et portum Sophiæ, et palatia Sophiana trans fretum.

Columellas junctas, quibus sigma crucis imposita erant, Romanus senior erexit.

Portum Eutropii condidit Eutropius protospatharius et quæstor 117 temporibus Zenonis et Anastasii imperatorum; ubi Mauricio et uxori ejus atque liberis capita præcisa sunt.

D Aedificium quod vocatur Macelice, Leo protoasecretis exstruxit.

(19) Τὸν ἄγιον. Τὸν δὲ ἀγίον Ταράσιον λέγουσι εἶναι πρόστειον τοῦ πατριάρχου Ταρασίου, καὶ ἀνέστησεν ἐν αὐτῷ μονὴν. 5058.

(20) Ο Σθλαδός. Utroque modo Græco-barbare dicitur, δὲ οὐλάδος εἰ δ σχλάδος, id est servus, εἰ δ οὐλαδεῖαι ή σχλαδεῖαι, id est servitus, εἰ οὐλαδοῦν εἰ σχλαδοῦν, id est in servitatem redigere. Frustra igitur Glossarii Græco-barbari auctor voces οὐλαδώθη εἰ οὐλαδογενής; ut mendosas rejicit. In præsentia vero Codinus Damianum patricium et cubicularium imperatoris Michaelis Methystæ Σθλαδόν sive σχλαδόν appellat, propterea quod oriundus esset ex Scлавonia sive Dalmatia. Σθλαδός ergo idem hic valet quod Σχλαδηνός vel Σθλαδηνός. LAMB.

(21) Ζωτικῆς. Erat hospitale mutilatis recipiendis destinatum, et dicatum memoria S. Zoticæ. Vide p. 89. Italis diceretur lo spedale degli stroppiati. LAMB.

(22) Τὰ Μακελία. Τῆς δὲ Μακελίας τὴν μονὴν ἀνήγειρε Μακελίος δὲ πρωτοσπαθαρίης οὗτος καὶ οὐμενός 5058 Μηλελίας Val.

In monasterio dicto Pelamida statua marmorea A collocata erat, quam erexit Theophilus tempore Constantini Porphyrogeniti.

Palatia sita in Herœo Justinianus magnus ædificavit, quæ postea exornavit Justinus ejus nepos. Vocatur autem locus ille Herœum, quoniam antiquitus ibi templum Junonis esset; vel Erium, quoniam cives olim ibi sepeliebantur, ut etiam nunc testantur multa marmorea monumenta.

Palatia quæ sunt in Bryante, Tiberius imperator et Mauricius ejus gener ædificauit. Dictus autem est ille locus Bryas propheticō præsagio futuri urbis fremitus, qui ibi olim exaudiens. Cum enim ultimus bujus urbis imperator jussu divino ex urbe discedet et proficiscetur Hierosolymam, traditurus Deo una cum suo diademe imperium Romanorum, tunc in hoc colle nominato Bryante ipse et omnes qui eum 118 comitabuntur, clamorem audient et strepitum populi remanentis in urbe. τι, μέλει ἀκοῦσαι μετά πάντων τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ τὴν βοήν καὶ τὸν βρυγμὸν τοῦ ἐναπομείναντος λαοῦ, τῆς πόλεως ἥδη ποντοζομένης.

Palatia Damatrii iidem imperatores ædificarunt. Visitur autem ibi πέδημα Constantini, qui a matre Irene Attica excæcatus fuit.

Ædes Florentii et Callistrati duo germani fratres ita nominati exstruxerunt; quæ post eorum mortem in monasteria mutata fuerunt. Hic post 428 annos tempore Irene Attica Paulus patriarcha, de-

Ἐν δὲ (25) τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ Πηλαμίδου (26) στήνη ἵστατο μαρμάρινος, ἢν ἀνήγειρε Θεόφιλος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογενῆτον.

Τὰ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ (25) παλάτια ἐκτίσθη παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰουστίνιου· δὲ δὲ ἀνέψιδες αὐτοῦ Ἰουστίνος (26) ἐκαλλώπισεν. Ἡραίον δὲ ἐκλήθη, ὅτι πάλαι τῆς Ἡρᾶς ἦν δὲ ναὸς ἐκεῖ. Η Ἡρίον (27), ὅτι τὸ παλαῖδιν ἐκεῖ θάπατον οἱ πολῖται· καὶ δηλοῖ τοῦτο τὰ πολλὰ μαρμάρινα κινούρια.

Τὰ εἰς τὸν Βρύαντα (28) παλάτια Τιβέριος διβασίες· ἔκτισε καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μαυρίχιος. Ἐκλήθη δὲ Βρύξ (29) προφητικῇ ρήσει διὰ τὸν μέλλοντα αὐτῷ ἀκούσθηνας βρυγμὸν τῆς πόλεως· B καὶ γέρε ὁ ταύτης τῆς πόλεως ἔσχατος βρυσίδες μέλλων ἐξελθεῖν προστάξει Θεοῦ καὶ ἀπελθεῖν εἰς Ἱερουσαλήμ (30) καὶ ἀποδοῦναι τῷ Κυριῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ρωμαϊκῶν δῆμα τῷ διαδῆματι αὐτοῦ, ἐπειδὴν γενήσεται ἐν τῷ τοιούτῳ βουνῷ τῷ Βρύαντι, μέλλειν δηλοῖ ποντοζομένης.

Τὰ τοῦ Δαμαστρίου παλάτια οἱ αὐτοὶ βασιλεῖς ἔκτισαν. Ἐστι δὲ ἐκεῖσας τὸ πήδημα (31) Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ Ερήμης τῆς Ἀθηναίας, τοῦ τυφλωθέντος; παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Τὰ Φλωρετίου καὶ τὰ Καλλιστράτου (32) ἀπὸ δύο αὐταδέλφων οὗτων καλούμενων ἐκτίσθη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῶν ἐγένετο δύο μοναστήρια ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. Μετὰ δὲ τε-

Meursii et Lambecii notæ.

(23) Ἐν δὲ Πηλαμίδῳ ἀνήγειρε Λέων διβασίεως ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. LAMB.

(24) Πηλαμίδου. Rectius in cod. Vat. legitur τοῦ Πηλαμίδου. Πηλαμίδιον enim vel Πηλαμύδιον suburbium erat maritimū, propterea ita nominatum quod pelamides pisces numerose ibi carentur. In cod. Reg. simpliciter legitur ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Πηλαμίδῳ. Hujus suburbii meminit Constantinus, ubi agit de imperio Joannis Tzimisce. Id.

(25) Ἡραίῳ. Ἡραίον promontorium est Chalcedonis, quod Stephanus vocal τῷ Ἡραλαχραν. Antiquitus vero ita nominatum fuit a fano Junonis, quod in eo situm erat. Postea vero, prius et genuino nomine aboluti, corrupte appellari cœpit Ἡραλαχραν et Ἡραίον sive Ἀστριον. Etymologia enim, quas Graeci recentiores corruptis hinc nomine attribuunt, non originales sunt, sed tantum ficticiae. LAMB.

(26) Ἰουστίνος. Ἰουστίνος καὶ Σοφία ἐκαλλώπισαν αὐτά 3058.

(27) Η Ἡρίον. Quod hoc loco Codinus ait, Ἡρίον appellatum fuisse illud promontorium propter quod cives Chalcedonenses ibi sepe luntur, infra etiam p. 119 v. 4 repetit. Eamdemque nominis rationem confirmat fragmentum ex miss. quibusdam biblioth. Reg. Collect. exempli, cuius exemplar apposui: "Οτι τὸ τῆς Χαλκηδόνος ἀκρωτήριον τὸ παλαιὸν Ἡρίον καὶ τὸ λεγόμενον (ταφεῖον γάρ ἦν τῆς πόλεως Χαλκηδόνος) ο μὲν Ἰουστίνιαν; ἀνασκάψας τὸ δόλον ἀκρωτήριον καὶ ἀνακαθάρας τὴν τόπον βασίλεια ἔκτισε περιφανέστατα;" καὶ Ἡρία ἡ τόπος μετωνυμάσθη ἡ Ἀστρία. Sed quidquid illi dicant, neque Ἡρίον

neque Ἡρίον genuinum et proprium huius promontorii nomen fuit, sed Ἡραίον, ut paulo ante notavi et Stephanus testatur. LAMB.

(28) Locus nuncupatus Βρύξ; minoratur a Ζοναρα in Theophilo: Ἐπέταξεν, inquit, ἐν τῷ Βρύαντι δεῖμασθαι ἀνάκτορα. Fuit autem, ut opinor, ita nominatus unus ex septem collibus Cpolitanis. Nam paulo post subjungit Codinus: Ἐπειδὲν γενήσεται ἐν τῷ τοιούτῳ βουνῷ τῷ Βρύαντι. Meminist etiam palatii in Bryante siti Constantinus Porphyrogenitus *De administr. Imp. c. 51*: Διὰ τὸ, inquit, καὶ ὅτι αὐτοῦ (sc. Βασιλεοῦ τοῦ Μαχεδόνος) ἐκτίσθησαν τὰ τοιαῦτα παλάτια, δομοὺς καὶ εἰς τὸ Εβδομόν καὶ εἰς τὴν Ἡρεταν (vel Ἱερεταν) καὶ εἰς τὸν Βρύαντα. Sic enim ibi scribendum est pro eo quod vulgo pererrat legitur, καὶ εἰς τὴν Ειρεταν καὶ εἰς τὴν Βρύαντα. LAMB.

(29) Βρύας δι τοῦ μέλλοντος τοῦ ἐσχάτου ἐξελθεῖν καὶ κανονίσσειν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐν αὐτῷ Βρύαντι μέλλει ἀκοῦσαι βρυγμὸν καὶ τὴν βοήν τοῦ κλευθύμων τῆς πόλεως cod. 3058.

(30) Quae Codinus hic narrat de etymologia loci nominati Βρύαντος, merei nusse sunt et fabule amiles. In cod. Regio pro Βρύξ legitur Βρύον. LAMB.

(31) Quid vox πέδημα hic significet, nondum mihi liquet. LAMB.

(32) Τὰ Φλωρετίου, καὶ τὰ Καλλιστράτου. Utriusque mentio illi in Menologio die 31 Decembris, in Actis S. Zoticis. In cod. Reg. et aliquot Vaticanis pro Φλωρετίου legitur Φλώρου. Quæ vero paulo post Codinus narrat de Paulo patriarcha habentur apud Ζοναρα in imperio Irene et filii ejus Constantini. LAMB.

τραχόσια καὶ ἔκοσι δικτώ ἐπη Πλῆνος πατριάρχης οἱ εἰκόνες δικτών τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας παρεγένετο, καὶ κατελθὼν τοῦ πατριαρχείου ἔκεισε ἡ συγχέα; μετὰ δὲ μῆνας τέσσερας τέθνηκε.

Τὰ παλάτια τῶν Ἐλευθερίου καὶ τὰ ἑργαδῖσια ἡ αὐτὴ Εἰρήνη ἔκτισεν. Ἄπλος δὲ τῶν Ἐλευθερίου πελάτων μέχοι τοῦ Ἀμαστραῖον Ιπποδρόμιον ἦν, παρὰ τοῦ δευτέρου κτίστορος τῆς πόλεως τοῦ μηκού Θεοδοσίου κατασκευασθὲν, διπερ ὀκτάκυρον ἡ Ἀθηναίη καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῷ τὰ πιστώρια.

Τὸ δὲ καλούμενον μέγα Λουτρὸν πλησίον τοῦ Βούζη ἔκτισθη παρὰ Νικήτα εύνούχου καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐπὶ τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Οἱ ἀρχιστράτηγος τὰ Ἀβάκια, ὁ πλησίον τοῦ Ξηρολόφου, ἔκτισθη παρὰ Λεωμακέλου. Ἐκλήθη δὲ οὗτως διὰ τὸ εὐρεθῆναι ἔκεισε ἀδάκια παμμεγέθη καὶ ἔξι οθαύματα.

Ἡ παναγία Θεοτόκος τὸ Κρύσταλλον διὰ τοῦτο οὗτως ἔκληθη, διὰ τοῦ Λεωμακέλου ἔκεισε διερχμένου ἐφ' ἵππῳ χειμῶνος δυτος κρύσταλλον ἐπεισ καὶ ἔδυκεν αὐτός (33).

Περὶ δὲ τῶν Ἡρίων λέγεται διὰ τοῦτο οἱ ἀποθνήσκοντας τῶν πολιτῶν πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὸν ἄγιον Λουκᾶν ἔκεισε ἐδάπτοντο. Ἐκτισε δὲ ἔκεισε ναὸν τοῦ ἄγιου Γρηγορίου ὁ μῆγος Κωνσταντίνος. Ἰστέον διὰ καὶ πρώτον εἰς τὸ Βυζάντιον ἐλθὼν ὁ ἄγιος Ἀνδρέας ἔκεισε ἐκάθιδας καὶ ἐδίδυσκεν, εἰτε ἔχειροτῶνης τὸν ἄγιον Στέρχυν (34) εἰς τὴν ἄγιαν Εἰρήνην τοῦ Γαλάτου πέραθεν· ἔκληθη δὲ οὕτως ἀπό τονος Γαλάτου ἀνδρὸς ἔκεισε οἰκοῦντος. Οἱ δὲ ἄγιοι Ἀνδρέας πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἥλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα Ἀρματίου ἐποίησε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ ἐκάθιδος διδάσκων. Ἔποιησε δὲ καὶ σταυρὸν ἴδιοχείρως, λατομήσας αὐτὸν καὶ γλύψας, ἐν ἐστησεν εἰς τὴν ἄγιαν Εἰρήνην τὴν παλαίσιν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἥλθεν εἰς τὸ νεώριον, εἰς τὸ καλούμενον κερτέμβηλον, καὶ ἐδίδυσκε κάκεισε. Ἐκλήθη δὲ οὕτως (35) ὁ τοιούτος Ἐμβολος, διότι στήλη τις ἦν, καὶ ἐπάνω αὐτῆς ἦστατο ζώδιον ἔχον ἐν τῇ κεφαλῇ τίσσαρα κέρατα, καὶ θαύμα ἔγενετο ἐν αὐτῷ· δοτις γάρ εἶχεν ὑπέληψιν τοῦ εἶναι κερατίαν (36), ἡνίκα ἐλθὼν προσήγγιζε τῇ στήλῃ, εἰ ἦν ὡς ὑπελαμβάνετο, ἐγύριζεν τὴν στήλην, εἰ δὲ οὐκ ἦν, ἤστατο στήλῃ.

Οἱ τρίκλιοι οἱ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου λέγεται D Μιναῖντρα διὰ τὸν τρίκλον τοιούτον. Ἀναστάσιος θαυμάτευς ὁ Αἰκορός τῷ κτίσει τῇ βασιλείᾳς αὐτοῦ καὶ τῷ τετάρτῳ μηνὶ, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν περὶ

Meursii et Lambecii note.

(33) Ἐδωκεν αὐτὸν. Αἰδόνται hic idem est atque χρούεν, id est affigere sive ad terram dare. Sic Florus 4, 2, de Cæsiro loquens, Tribus, inquit, et riginti vulneribus ad terram datus est. Et Plautus, Quemcunque icero, ad terram dabo. Vide notas ad p. 52. LAMB.

(34) S. Stachys, qui a B. Andrea apostolo primus Byzantii episcopus ordinatus est, meministi Nicæphorus patriarcha. Vide propterea Martyrologium et Menæa Græcorum die 31 Octobris et 30 Novembris, et Nicæphorini Callistum 8, 7. LAMB.

A posita patriarchali dignitate, requievit et post quatuor menses mortuus est.

Palatia Eleutheriana et officinas eadem Irene condidit. Hippodromum vero, qui inter aedes Eleutherianas et Amastrianas a secundo urbis conditore Theodosio juniori extrectus erat, demolita est Augusta, ejusque loco pistrina adificavit.

Thermas magnas, quae sunt prope Bovem, exstruxit Nicetas eunuchus et præfector mensæ tempore Theophilii imperatoris.

Templum B. archangeli Michaelis nuncupatum ad Abacos, quod est prope Xerolophum, adificavit B Leo Macelas. Ita vero nominatum est, quod ibi inventi fuerint Abaci magnitudinis admirandas.

119 Ecclesia S. Deiparae ad Glaciem inde cognomem habet, quod Leonem Macelam equo illac transvehementem hiemali tempore glacies delapsa affixerit.

De loco nuncupato Erio referunt olim cives ibi sepetiri solitos, autemnam conderetur cœmeterium S. Lucæ. Ibidem Constantinus magnus templum S. Georgii condidit. Sciendum est quod S. Andreas apostolus Byzantium veniens primum in eo loco considerit atque docuerit, et deinde ordinaverit S. Stachym episcopum ecclesiae S. Ireneæ trans fretum, in loco qui a Galata quodam ibi habitante Galata vocatur. S. Andreas autem ante Constantiū magnum Byzantium venit, et in loco qui dicitur Harmatii tabernaculum struxit, atque ibi docuit. Sculpsit etiam propria manu signum crucis ex lapide, collocavitque in ecclesia antiqua S. Ireneæ. Postea migravit in Neorium, et ibi quoque docuit in porticu quæ cornuta ob hanc causam vocatur. Stabat ibi colum næ imposita statua quatuor cornua in capite gerebus. Quisquis igitur suspectam habebat pudicitiam uxoris, ad hanc statuam accedebat, et si res ita se haberet ut suspicabatur, ter in gyrum se vertebat statua; sin minus, stabat immobilis.

120 Triclinium magni Constantini propterea Manaura dicuntur. Cum imperator Anastasius Dicorus 26 annos et 4 menses imperasset, accidit ut tonitrua et fulgura circum undique palatum vehe-

(35) Ἐκλήθη διὰ οὗτως. Originatio inepta. LAMB.

(36) Κερατίαν sive cornutum Codinus vocat qui uxorem habet adulteram. Eodem modo apud Artemidorum 2, 12 uxor adultera dicitur marito fecisse cornua. Refert enim cuidam uxorem diucturo, qui visus sibi fuerat aricti insidere et ab eo excuti, somniorum interpretrem ita respondisse: Ἡ γυνὴ σου πορεύεται, καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον κέρατα σοι ποιήσει. Idem loquendi genus apud Italos, Gallos et Germanos hodieque in usu est. LAMB.

menter impotenterent. Quare consternatus imperator, et hinc inde præ formidine cursitans, in hoc deum triclinio numinis ira percusus et penetrabili fulminis ictu ambustus fuit. Moribundus autem extrema haec verba magna voce protulit: « O Mana, aura pereo, » atque hinc triclinium illu*i*. Manaure nomen retinuit.

Ecclesiam S. Dei Genitricis quæ vocatur Sigma, Constantinus magnus primo condidit, deinde Justinianus Magnus restauravit. Post annos autem 328, imperante Basilio Macedone, magno terræ motu totum hoc templum collapsum est, dic Dominico eni nonnus erat Januarii et S. Polyeucto sacer. Hac ruina omnes, quotquot in eo erant, oppressi sunt, et templum inde cognominatum fuit Sisma, i.e. est conquassatio, sive Sema, id est sepulcrum. Vulgo autem vocatur Sigma.

Ecclesiam novam B. archangeli Zeno et Ariadne adiubarunt.

Monasterium Procopiæ sanctimonialium patruus Justiniani magni cum uxore Euphemia condidit, et post obitum ibidem sepultus est.

121 Monasterium Choræ prius oratorium erat. Postquam vero Priscus praefectus et gener Phocæ tyranni eo relegatus fuit, sua impensa magnum et pulchrum monasterium ejus loco exstruxit, multasque possessiones ei largitus est. Cognominatur autem hoc monasterium Chora, quod ibi olim ager sen prædium esset; quemadmodum etiam monasteria Studii et Xerocerami extra urbem sita erant.

Templum S. Mamætis condidit soror Mauricii imperatoris. Haec enim, Mauricio et liberis ejus a

Meursii et Lambecii notæ.

(37) ***Q. Mâva.** Proprie pâva Graeco-Barbaris dicitur mater: deinde etiam accipitur pro interjectione exclamandi, ut in presentia apud Codinum et apud Luitprandum in Legatione: Obviantes mihi, inquit, mulieres, quæ prius in stupore mentis versa Mana Mana clamabant. Originale autem nominis Manaure vel Magnauræ deducta ex ultimis Anastasii Dicori verbis, *Q. Mâva, ñpô abrâs áptôlum, a quo mihi probatur atque altera illa quam Luitprandus de rebus imperat. 6, 3 enarrat his verbis: Est Cpoli donus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Græcis p. loco à posita, Megaura vel Magnaura quasi magna aula dicitur. **LAMB.**

(38) De templo B. Virginis in Signate, et terræ motu quo temporibus Basillii Macedonis fuit dejectum, mentio sit in Menologio, 10 Januarii, his verbis: Telèstai èt èt sùnaëtis dià tñn mègavas yagovata osiòmdu xat' aisthñ tñy hméravon (scilicet tñy èkánty tñu mnñd; Iavonaplo) èt ápxñ basileias B. sùlénco, ôte kai èt vñs tñs ñpergrigias Thoetóku, èt tñw Sígmatis, kai polikai tñxhysias kai lñ wñxias khatépeos oixoi. Codinus a Menologio paulum discrepat, et collapsum fuisse ait hoc tempum die nono Januarii, quo a Græcis anniversaria memoria S. Polyeucti cohit. Quod vero subiungit pristinum ejus templi cognomen Sígma postea mutatum fuisse a vulgo in Sêma et Sêma, satis probabile est: resert enim Plutarhus in Cimone Athenis quoque tumulum eorum, quos

A tò palátion eilouménōn, ádēmonón kai mì phérōn èt tópon el; tópon èfrouge. Kalò dñ eisèlôvta el; tñn tòsou ton tríklionon khatélaben èkeisae ántóni èt òrgi tñ Béou. ñpô gár brountës; bialas kai kerauou òpékhusse kai ègéneto purpoxauostos. « Ote òt òpékunhæche, fawñj meýálj òfri. » *Q. Mâva (37), ñpô abrâs áptôlum. » Kalò dià tónto èklatîthi ó tríklionos Mâvâra.

Tò Sígma (38) tñ Thoetóku pròtoton mèn ò mègas Kwnostantínos èktisæ, ètia òt lousiñiavòs; ò mègas ándektisæ. Metà èt tríklionas: a eikosi òtòtòt ètì èn tñ abtoxratopriá Brouseléou tñ Makhedónos, seisimou meygálos yegonòtòs, sunepitwòthi panterelòs ò vñs èn tñmera Kuriakòs, mìhòs 'Iavonaplo' òt, tñ òtòtòt Pólyueuktou, kai tñv èkeisae átòphòs; B diéphtere, kai èktote èklatîthi Seisoma òt Sêma. Idiaw. tñkòs òt kaloùsi Sígma.

Tòn mikròn árchiostráttigòn tñ vñas Zñjow kai 'Ariádnò òtñgíeran.

Tòn yunaikeian munhñ tñs Prokópiaç ò theòs tñ meygálos lousiñiavòs èktisæ sun tñ yunaikei autou Ènþpimiq, èntha kai òanòv ètáfrø.

'H xwòs (39) pròtoton mèn èuktetriòs òt, Prískos; (40) èt èpaxros kai yambròs Phakâ (41) tñ tñpánnou perioriosthæs èkei (42) paxrà tñ idioù èktisæ taútou munhñ el; kállos kai meygéthos, átòxhri:táménos kai xthmata pollàk. 'Ekhlatîthi òt Kóra, òtèti tñv Búzantinòw xwòs; òt èkei, kai òt òtòtòt Stouðion munhñ èkwa tñs pôlaøs ñpírøs, kai òt munhñ tñ Ùphorokérâmu.

'O òtòtòt Mâmas èktisæ paxrà tñs ádèlfhs Mauçikou (43) tñv básiłéwos; metà gár tò òtai-

C notæ.

ruina ex terræ motu oppressit, Seismatian appellatum fuisse. **LAMB.**

(39) 'H xwòs. Id est ò munhñ tñs xwòs. Hujus monasteriù meminit Synodicon veius: Kalò tñ árchiostriò Kallínnikou áptômatois poïtias tñw amvètis tñs xwòs pártepsuf. **LAMB.**

(40) Pro Prískos perperam in aliquot codicibus legitur Krístos. Similiter aliquoties erratum est apud Zonaras in Heracio, ut etiam apud Nicéph. Callist. 18, 37 et 55. **LAMB.**

(41) Phakâ. Tòu Káptapâdoços kai áptònous Phakâ 3058.

(42) Periawrósthèt èkeisæ, òt; èn ñpôlîfis yégonos tñ Hrákliou tñv básiłéwos. Kalò gár kai áutóp suyghorhtas ò autòs Krístos, kai xpathtas òtèti tñs òalásos tñv básiłéian, yambròs tñgánon Phakâ. Kalò metà tónto básiłéwos ygrámmata kai' autòu òzáménos òt Hráklios èfri autòw. 'Aòl, yambròs oixi ètòlgas, kai pôs; alhòtì phíos poïtias; òtòtòt òtòtòt tñv èktisæ perioriosthæs. **LAMB.**

(43) Hara tñs ádèlfhs Mauçikou. Zonaras, Nicéphorus Callistus et alii scriptores templum S. Mamantis, in quo Mauricius cum familiâ sua sepultus fuit, zedilicatum fuisse resurunt noui a sorore Mauricii, sed Pharamane eunucho, qui sub Justiniano cubiculi praefectus fuit. Quod vero paulo post Codinus ait Mauricio uxorem et filias ejus aliquanto superfluisse, testatur etiam Nicéphorus Callistus 18, 41. **LAMB.**

ρεθῆναι παρὰ τοῦ Φωκᾶ τὸν Μαυρίκιον δικα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ λαβοῦσα τὴν σώματα αὐτῶν κατέθετο ἐκεῖσε. Ή δὲ σύμβιος Μαυρίκιου μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῆς ἐφυρούρετο παρὰ τὸν τοῦ Φωκᾶ ἐν τῇ νέᾳ καλουμένῃ μονῇ πρὸς διλγον τινὰ καὶ πρόν. Τοτερὸν δὲ ἀνηρίθη παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτή διὰ ἔιφους ἀποτιμθεῖσα, καὶ πάσα ἡ συγγένεια Μαυρίκιου, καὶ τῇ θαλάσσῃ ἐρῆψησαν.

Τὴν μονὴν τῆς ἀγίας Εὐφημίας καὶ τοὺς τάφους τοὺς δυταὶς ἐν τῷ Πετρίῳ καὶ τῷ λουτρὸν Βασιλείος δι Μακεδῶν ἀνήγειρε, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἐκεῖσε ἀπέκετρε.

Τὴν ἀγίαν Ζωὴν τὴν οὖσαν εἰς Μωκιστὰν δι θεοὺς ἀνήγειρε Μαρκιανὸς, οὐ καὶ θανῶν κατετέθη.

Τοὺς ἀγίους Νομαρίους δι μέγας Θεοδόσιο; ἀνήγειρε καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Τὸν νεὸν τῶν ἀγίων Μανουὴλ, Σεβὴλ καὶ Ἰσμαὴλ (44) ἐπὶ τὸ χερσαῖον τεῖχος δι μέγας ἀνήγειρε Θεοδόσιος; μετὰ γάρ τὸ καυθῆναι αὐτῶν παρὰ τοῦ παραβάτου Ιουλιανοῦ τὰ σώματα αὐτῶν ἐκεῖ κατέθετο, ἐπειὶ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀνηρίθησαν οἱ ἄγιοι.

Τὴν δὲ (45) Παλαιὰν λεγομένην πόρταν δι μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρε, καὶ ἑως ἐκεῖ ἦν τὸ ἀρχαῖον καὶ παρ' αὐτοῦ κτισθὲν χερσαῖον τεῖχος.

Τὸν ἀγίων Ἐλευθέριον Βασιλεῖς τις ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρχαδίου ἀνήγειρε.

Αἱ δύο μοναὶ τῆς ἀγίας Δομνίνας, ἥ τε ἐπονομάζεται τὸ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἡ ἀλλὴ ἥ λέγεται τὰ Μαύρα, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδόσιου ἐκτίσθησαν. Ἐλθοῦσας γάρ ἀπὸ Ψώμης εἰρον ἅπικεν τὸν τόπον, καὶ αἰτησάμεναι τὸν βρούσα, δέδωκεν αὐταῖς τὸν τόπον καὶ συνδρομήν, καὶ ἀνήγειραν τὰς μονάς. Οὐσιώτας καὶ δι θεοὺς Διος; (46) αἰτησάμενος τὸν βρούσα, τόπον λαβών, ἐκτίσει τὴν μονὴν τοῦ Διού καλουμένην.

Η μονὴ ἥ λεγομένη τὸ Μυροκέρατον ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως. Φασὶ δὲ πολλοὶ τῶν ιστορικῶν διτὶ τὸ κέρας ἐκείνο τοῦ ἔλαστου, φέρει Σαμουὴλ δι προφήτης τοὺς βασιλέας, εἰς τὴν τοιαύτην μονὴν ἐκρεμάτο, καὶ διὰ τούτο ἐκλήθη Μυροκέρατον.

Η μονὴ τοῦ Συλεινίτου (47) ἐκτίσθη παρὰ μαγίστρου Νικήτα ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Συρογενοῦς τοῦ πατρὸς Καβδάλου, παρ' οὐ καὶ ἀπεκεφαλίσθη εἰς τὸν σφενδόνα. Ἐχει δὲ τὸ δυομά τη μονὴ

Meursii et Lambecii notæ.

(44) Μανουὴλ, Σεβὴλ καὶ Ἰσμαὴλ. Horum mention fit in Martyrologio Romano die 17 Junii. Sed hac tantum in parte ab eo discrepant Codinus et Menologium Graecorum, quod non Chalcedone illos martyrium consummasse tradunt, sed Cpoli in muro terrestri sive versus Thraciam sita. Nam item apud Codinum est τὸ χερσαῖον τεῖχος atque in Menologio πρὸς Θράκην τεῖχος τὸ ἐπιλεγόμενον Κωνσταντίνου. Templum vero SS. martyrum Μανουὴλ, Sabel et Ismael meminist alias Codinus, p. 25, ubi agit de muro terrestri. LAMB.

(45) Τὴν δὲ Τὸν πρόδρομον τὴν παλαιὰν

Phoca tyranno interfecit, corpora eorum collegit atque ibi depositus. Ceterum uxor Mauricii cum suis filiis primum quidem a Phoca aliquantulum in monasterio dicto novo inclusa fuit. Postea autem et ipsa et universa Mauricii cognatio ferro ab eo interempta est et in mare projecta.

Monasterium S. Euphemiae, et sepulera quae sunt in Petrio, et halenam Basilius Macedo condidit, et filias suas ibide attundit.

122 Ecclesiam S. Zoticī prope cisternam Moci-siam prius imperator Marcianus exstruxit; in qua etiam mortui corpus depositum fuit.

Templum S. Notariorum Theodosius ædificavit et multis dedit possessionibus.

Ecclesiam SS. Manuel, Sabel et Ismael, quae sita est ad inurum terrestrem, Theodosius magnus condidit. Postquam enim a Juliano apostata fuerunt cremati, reliquiae eorum ibidem in loco supplicii depositae sunt.

Portam que vocatur Antiqua, Constantinus mag-nus exstruxit, eo enim usque antiquus et ab eo erectus murus terrestris pertingebat.

Templum S. Eleutherii Basilius quidam tempore Arcadii ædificavit.

Duo monasteria, quorum nūn S. Dominicae cognomento Alexandri, alterum vero S. Mauræ dicitur, tempore Theodosii magni condita fuerunt. Tunc enim sanctæ illæ seminæ Roma venerunt, et, impetrata ab imperatore loci hujus tunc inhabitati copia, monasteria ibi ædificarunt. **123** Similiter etiam S. Diu in locum ab imperatore petuit, et monasterium in eo exstruxit, quod vocatur Di.

Monasterium quod vocatur Myroceratum, tempore Marciani imperatoris conditum fuit. Referunt autem multi historici suis in hoc monasterio suspensum cornu olei, quo propheta Samuel reges Iudeorum iuxxit, atque hinc ita nominatum esse monasterium.

Monasterium Xylinitæ Nicetas magister condidit tempore Leonis patris Constantini Coballini, a quo etiam decollatus fuit in sphendone Hippodromi. Nomen vero Xylinitæ inde habet hoc monasterium,

ἀνήγειρεν δι μέγας Κωνσταντῖνος. Τὸ δὲ κτίσμα ἡκουμενὸν εἰς τὸ χερσαῖον τεῖχος. 3058 et Reg.

(46) S. Dii et monasterii ab eo conditi mentio fit in Martyrologio Romano die 8 Februarii, et in Menologio Graecorum die 19 Iulii, et in Actis concilii Chalcedonensis. LAMB.

(47) Συλεινίτης cognomen fuit Niretse magister. Quare etiam monasterium ab eo conditum τοῦ Συλεινίτου appellatum fuit. Falso enim Codinus illud cognominatum suisse putat a sandaliis lignis quibus utebantur monachæ in eo inclusæ. LAMB.

quod monachus Leo calceorum soleis ligneis uter A διὰ τὸ τὰς μοναχούς τας χρεῖσθαι εἰς ὑπόδεσιν τοῖς οὖται καλουμένοις ξύλινοις.

Monasterium Ieasie, ædificavit Ieasia, virgo sanctimoniæ piissima et pulcherrima, quæ valde eru lita fuit, et multos hymnos et stichera et alia quedam admirabiliter composuit tempore Theophili imperatoris.

Monasterium Smaragdi Smaragdus patricius et prefectus militum tempore Tiberii Thracis condidit, cuius illuc domus fuit.

124 Ecclesiam S. Marti prope Taurum primo Theodosius magistrus cum trullo ligneo exstruxit: postea terre motu collapsam rededificavit Romanus senior cognomine Lecapenus.

Arenus culex et musca et alia insecta supra accidentalem arcum Tauri ab Apollonio Tyaneo possita erant. Quandiu autem illa permanserunt integræ, nec muscae, nec pulicæ, nec culices urbem intrarunt. Ceterum imperator Basilius Macedo ea dejeicit atque confregit.

Statua muliebris ærea, posita in Phiala Hippodromi, Irene Attica est, quam in honorem ejus Constantinus filius posuit.

Locus nuncupatus Necra sive Cadaverum, ex eo nonen habet, quod sub Justiniano magno civium supplicio affectorum cadavera ibi deponerentur. Alibi enim ea sepeliri vetitum erat. Idem vero scatas ab ostio laterali usque ad Camilaicum muro sejunxit atque ita defunctorum corpora ibi condebant.

125 Maxima illa ædificia, prope templum S. Sergii, ades fuerunt Justiniani magni, cum patricius adhuc esset.

De ecclesia S. Deiparae cognomine Patriciae memoria proditum est imperatores et Augustas tempore processionis ad S. Sophiam ibi stationem facere consuevisse. Etenim illuc amplissimum erat palatum, a Constantino magno exstructum. Huc igitur accedebant patricii et prepositi, et succingebant imperatorem: matronæ vero, quæ vocantur Zostæ, imperatricem.

Templum S. Nicolai cognominatum Basilide, domus erat Basilide patricii et questoris Justiniani magni.

Portæ æreæ, quæ prius stabant in Tricymbalo

Meursii et Lambeccii notæ.

(48) Παρὰ Εἰκ. Παρ' αὐτῆς μοναχῆς γεγονούσας, δε τῇ; βραλίας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου βασιλεῶς, σεβαστίας καὶ ὡραίας τυγχανούσῃς. "Ητοις καὶ κανίνα; καὶ στιχηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν αὐτῇ. cod. 3058 ap. Bandurium.

(49) Χαλκοῦς. "Αλλὰ καὶ κωνωπίων ἐστοιχειώθη καὶ λοτοῦ ἐστηλωμένους χαλκοῦς ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψίδος τοῦ αὐτοῦ ταύρου. "Ἡν δὲ κώνωψ καὶ μύλα καὶ τὰ ἀλλα ζωοφία, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀπεφύτει τῇ πόλει. "Αλλ' ὁ βασιλεὺς Βασίλειος, ἥψατο

οὗτα καλουμένοις ξύλινοις.

"Η μονὴ τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας (48) μοναχῆς εὑσεβεστάτης; καὶ περιένεν ὡράτιο τῷ εἶδει, τοῖς σοφωτάτη οὖσα καὶ κανδνας πολλοὺς καὶ στιχηρὰ καὶ ἀλλα τινὰ ἔξιθαματα ἐποίησε· καὶ ἐμελώδησεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Tὰ Σιαράγδου ἐκτίσθη παρὰ Σιαράγδου πατρικού καὶ στρατηγοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Τιβερίου τοῦ Θρακέως. Οὗτος δὲ ἐκλήθη, ἐπει οἶκος ἦν αὐτοῦ ἐκεῖ.

"Ο ἄγιος Μάρκος δὲ πλησίος, τοῦ Ταύρου ἐκκλησίας ἦν μεγάλη ξυλότρουσλος, κτισθεῖσα ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Είτε ὑπὸ σεισμοῦ κατενεγκέθεισαν ἀνήγειρεν αὐτὴν· Ρωμανὸς δὲ γέρων δὲ Λακαπηνός.

Χαλκοῦς (49) δὲ κώνωψ καὶ μύλη καὶ ἀλλα μικρὰ ζωοφία ἐπάνω τῇ; δυτικῆς ἀψίδος τοῦ Ταύρου ἴσταντο, ἐστοιχειωμένα παρὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως. Καὶ ἵως μὲν οὖν ἴσταντο, οὐκ ἐροτίου τῇ πόλει μιλαὶ ή ψύλλοι: ή κώνωπες· δὲ βασιλεὺς Βασίλειος ἐξ οἰκείας ἀγνοίας κατήγαγε καὶ ἤρανεν αὐτά.

"Η δὲ γυναικοειδῆς στήλη ή χαλκῆ, ή λιταρέμηντης τὴν φάλην τοῦ Ἰπποδρομίου, εἰς τὸ στυράκιον, Ειρήνης ἐστὶ τῆς Ἀθηναίας, ἢν ἀνήγειρε Κωνσταντίνος διαδίκτων αὐτῆς εἰς θεραπείαν αὐτῆς.

"Ο τόπος; δε καλεῖται τὰ Νεκρᾶ, οὗτος Ελαύης τὸ ἐπώνυμον, διτι τὰ σώματα τῶν ἀναιρεθέντων πολεμῶν ἐπὶ Ιουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ ἐκεῖστι ἐτέθησαν, διτι τὸ μή χωρεῖν ἀλλαχθεῖ θάλψαι αὐτά. Ἀπέφραξ δὲ καὶ τὰ σκάλια ἀπὸ τοῦ παραθύρου (50) καὶ μέχρι τοῦ καμιλαυκίου, καὶ οὗτος ἐτίθουν τὰ σώματα τῶν νεκρῶν.

Tὰ δὲ παμμεγεθέστατα κτίσματα εἰς τὸν ἄγιον Σέργιον (51) οἶκοι ἡσάν Ιουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου Εἰτι δυτο; αὐτοῦ πατρικίου.

Εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τὰ Πατρικίας γέγραπται διτι δέ τοις ἡρχοντο οἱ βασιλεῖς; μετὰ τῶν δεσποινῶν ἐπὶ προελύσεως εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ ἴσταντο· ἢν γάρ οἶκος ἐκεῖσε μέγας κτισθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ οἱ μὲν πατρίκιοι καὶ πραιπόστοις ἐκεῖστε ήλασαν καὶ ἐζώνυμον τὸν βασιλέα. Ὁμοίως καὶ αἱ ζωσα; ἐζώνυμον τὴν δέσποιναν.

Tὰ Βασιλίδων δὲ ἄγιος Νικόλαος οἶκος ἦν πατρικίου Βασιλίδου καλουμένου καὶ κοιταστορος τοῦ μεγάλου Ιουστινιανοῦ.

Αἱ χαλκαὶ πύλαι, αἱ πρότερον μὲν ἴσταμεναι εἰς

τρίψις. Reg.

(50) Παράθυρα proprie dicuntur parvula portæ majoribus adjunctæ, quas Graeco-barbari παρπάτια vocant. Quia vero in significatione vox καμιλαυκίου hic accipienda sit nondum mihi liquet. Lamb.

(51) Σέργιον. Vide Procopium de ædificiis l. 1, ubi prolixè agit de hoc templo et domo Justiniani, quem habitavit antequam imperium auctoritatem est. Id.

τὸν Τρικύμβαλον τοῦ Τζουκανιστηρίου, ἐπήρθησαν παρὰ Βασιλεῖου τοῦ Μακεδόνος; ἀπὸ τοῦ ἑμέδους (52) τοῦ φόρου εἰς τὴν νέαν.

Ἡ μονὴ τῶν Δαλμάτων παρὰ Δαλμάτου πατρικοῦ ἐκτισθῆ, ἐξ οὐ καὶ Ἀψίμαρος, δ; καὶ Τιβέριος, διε ἀνῆλθε μετὰ τῶν χελανδίων καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας, τὸν βασιλέα Λεόντιον καταγγών καὶ περιορίσας ἔκειτο, ἔτα βινοκοπήσας ἐν τῇ τοιεύῃ ἐφούρει μονῆ.

Τὸν ἄγιον Γεώργιον τὰ Χαλκίδου (53) Σέργιος ὁ πατριάρχης ἐκτισεν δι αἱρετικῆς, ἐν φαντασίᾳ τοῦ φένηλον αὐτοῦ σῶμα κείται. Ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς κιτηγούμενοις εὐκτήρια πάντα δι αὐτῆς ἐκτισε, δοὺς ἐκεῖ χρυσὸν κειμήλια καὶ ἀργυρὸν καὶ πορφύρας διαχρύσους.

Τὸν ἄγιον Στέφανον τὸν πλησίον τοῦ Σίγματος δι μέγας Κωνσταντίνος ἐκτισεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων δι φιλόσοφος ἴστικρυνε τοῦτον, καὶ τὴν ὅλην (54) πᾶσαν, τὰ τε μάρμαρα καὶ κίονας καὶ τὰς γρυπὰς ψηφίδας ἀπέθετο εἰς τοὺς Ἅγιους (55) πάντας, διον κείται τὰ λείψανα τοῦ ἄγιου Ἰσακίου.

Τὸν ἄγιον Μητροφάνην δι μέγας Κωνσταντίνος ἀνήγειρεν. Όσαντας καὶ τὴν ἄγιαν Τριάδα τὴν οὖσαν εἰς τὸ Ἱερωκόνιον, τὴν νῦν δὲ ἄγιους Ἀποστόλους διομάζομένην. Συμπτωθέντας δὲ ὑστερὸν δι μέγας Ἰεροτίνιανδς ἐκτισε.

Περὶ δὲ τοῦ Προβρόμου τοῦ Πλλού λέγεται δι τηγή ἥν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε πτυματεύθεσταρο; (ἥν δὲ ταμείον βιστίκιδην ἔχει) καὶ πολὺς; ἀστέπτως ἐρχομένους κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἄγιος Τύπατος προσελθὼν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ τῆς βάσιδος αὐτοῦ, ἐκούσης ἡλον κάτωθεν σιδηροῦν, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, ἐξ οὐ καὶ ἐσχεν δι τόπος τὴν ἐπωνυμίαν (57). Ἡ καθόδη καὶ ἀνώτερον (58) εἰσόμεν, ἀπὸ Πλλού μαργίστρου τοῦ τυραννήσαντος; καὶ διατερέθντος παρὰ Βασιλίσκου.

Τὴν ἄγιαν Θεοφάνιων (59), τὴν οὖσαν ἐξωθεν τῆς πτλαΐδης κόρης τῶν μνημοθεσίων τῶν βιστίκων εἰς τοὺς ἄγιους Ἀποστόλους, ἀνήγειρε Κωνσταντίνος δι πρώτος πορφυρογέννητος, δι υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

Meursii et Lambecii nota.

(52) Τῶν ἑμέδουν τοῦ φόρου τῶν χαλιναρίων. Ἐστάθησαν δὲ πάρα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου διατικρύνει τοῦ Σενάτου. Κτίσαν δὲ τὴν νέαν ἐπῆρε ταῦτας καὶ ἀπήγειρεν τοῖς 3058.

(53) Τὰ Χαλκ. Τὸν ἐκ Χαλκηδόνος Ιδ. εὐδ.

(53) "Ἐκτισεν" ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον τὰ Μαρναχίου, ἐν φαντασίᾳ αὐτοῦ κείται, id. cod. Omissis reliquo.

(54) Τὴν ὅλην πᾶσαν τῶν χρυσῶν ἀψίδων, πολυποικίλων λιθῶν, καὶ κίονας ἀπέθετο εἰς τοὺς ἄγιους Ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἀνήγειρε τοὺς Ἅγιους πάντας 3058.

(55) Ἅγιους ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἐκτισε τοὺς ἄγιους πάντας καλούμενον Reg.

(56) Προσελθών. Παραγενόμενος μετὰ τῆς βάσιδος αὐτοῦ ἐκούσης κάτωθεν ἡλον; σιδηροῦν, καὶ σφραγίσας καὶ κρύοντας τὸν διάκονον ἀπέψυξε, καὶ λαβών αὐτὸν μέσον τοῦ φόρου προβούθηκε νεκρὸν καὶ ἔκαυσεν αὐτὸν. 3058 εἰ Reg.

(57) Ἐξ οὐ καὶ ἐσχεν δι τόπος τὴν ἐπωνυμίαν. Hinc patet templum S. Joannis Bap-

A Tzycanisterii, a Basilio Macedone ex porticu fori in ecclesiam novam translatæ fuerunt.

Monasterium Dalmatæ Dalmata patricius condidit. Quare etiam Tiberius Apsimarus, postquam cum chelaniis suis Byzantium pervenit, et imperio potitus est, Leontium imperatore, naso praeciso, in hoc monasterio inclusum custodivit.

126 Templum S. Georgii cognominatum Chalcidec Sergius patriarcha hereticus exstruxit: ut i etiam profanum ejus cadaver sepultum est. Ideo quae aedificavit oratoria, que sunt in cacechumenis, et multa templo largitas est aurea et argentea cimelia, et purpureas vestes auro cinctetas.

Ædem S. Stephani, prope Sigma, Constantinus magnus condidit: imperator vero Leo philosophus ad minorem formam rediget, et omnem ejus materiam, marmora, columnas et aureas crustulas in templum omnium sanctorum transtulit, ubi depositae reliquie S. Isacii.

Ecclesiam S. Metrophanis Constantinus magnus exstruxit: ut etiam ædem Sanctæ Trinitatis, quæ sita est in Exocionio, et nunc vocatur SS. Apostolorum. Utramque vero vetustate collapsam Justinianus magnus restauravit.

De templo S. Joannis Praecursoris cognomine Illi tradunt maximum draconem olim in eo loco latitasse, ubi tunc aerarium imperiale erat, et multis incante illac transeuntes devorasse. Tandem vero S. Hypatius eo accessit, et sustinuit subtus clavatum draconis impedit, **127** atque cum interemis. Hinc igitur locus denominatus est, vel, ut supra quoque diximus, ab illo magistro, qui ob affectum imperium ab imperatore Basilisco occisus fuit.

Ecclesiam S. Theophanis, quæ sita est extra vetarem testudinem monumentorum imperialium in templo SS. Apostolorum, a dislocavit Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis Sapientis.

Meursii et Lambecii nota.

tistæ, de quo in præsentia Codinus agit, duplex habuisse cognomen, Ἡλον πεμπε et Ἡλον, quorum hoc antiquum est et genuinum, illud D suppositum et ignorantia vulgi introductum. LAMB.

(58) Ἀράτερον. Scilicet p. 83. Ib.

(59) De S. Theophanone, prima uxore Leoni Philosophi, supra mentionem fecit p. 103. Quæ vero hic narrantur de templo memoriat ejus dictio, in duobus Vaticanicis codicibus ita conceperat sunt: Τὴν τερπνοτάτην ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὰ μνήματα τῶν βασιλίων εἰς τοὺς Ἅγιους ἀποστόλους, ἢν διομάζονταν ἀγίαν Θεοφάνιον, Κωνσταντίνον δι υἱὸς μεγάλου Κωνσταντίου ἀνήγειρεν, ἐκαλλόπεδον δι Κωνσταντίνος δι πρώτος πορφυρογέννητος, δι υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Sed verisimilius est pro Κωνσταντίος δι υἱὸς, εἰτ., scribendum esse Λέων δι Φιλόσοφος ἀνήγειρεν, ἐκαλλόπεδον δι Κωνσταντίνος δι πρώτος πορφυρογέννητος δι υἱὸς αὐτοῦ. Eliam Zonaras huius templi structuram Leoni ascribit. Id.

Templum Salvatoris in Chalce Romanus senior A condidit, et sub duabus parvis columellis altare, ut nunc conspicitur, institutis ibidem 12 clericis. Deinde vero Joannes Tzimisce illud in praesentem magnitudinem et pulchritudinem provexit, et 50 clericos in eo instituit. Praeterea multis sacris donariis exornavit, et quidquid honorum post redditum ex suo præsidio possidebat, ibi obtulit. Collocavit etiam in eo sacram Christi imaginem Beryto allata, et ejus sandalia. Ipse quoque ibidem sepultus est.

128 Sacrum balneum in Blachernis Basilius junior filius Romani Porphyrogeniti, cognomine pueri, pretiosius quam ante fuerat exornavit et auro argentoque obduxit.

Monasterium sancti Lazari imperator Leo Sapiens condidit, et monachos eunuchos in eo instituit. Eo etiam transtulit reliquias S. Lazari et Mariae unguentiferae, ex Cypro et Bithynia allatas.

Monasterium Tzautzæ tempore ejusdem Leonis Tzautzæ magister exstruxit; cuius filium Zoen Leo Sapiens conubinam habuit.

Monasterium Libis tempore Romani senioris et Constantini Porphyrogeniti ædificatum fuit a Libe patricio et drungario classis navalis, qui etiam hospitale condidit.

De ingentibus istis saxis quæ sita sunt extra murum maritimum, hæc narrantur. Cum Constantinus magnus urbem hanc conderet et fere totus ejus situs saxosus esset, lapicidæ ad porticus exstruendas loca **129 deplanantes montium apices exciderunt, iisque ad mare devolutis et undique disjectis totum littus adversus irruentem fluctuum violentiam communierunt; ideoque murus maritimus intra hasce petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum strangeretur et tranquille muris affueret.**

ράλιον τελχος, ὡς ἵνα κινουμένη ἡ θάλασσα καταθραύσται ταῖς πέτραις, καὶ γαληνιῶσα προσπελάζῃ τρίς τελχεσιν.

Meursii et Lambecii not. 1

(60) Videatur sturzâxiōn idem hic esse atque stūlōs sive columnā. Item supra p. 424, ubi στήλην ισταμένην εἰς τὸ στυράκιον verti statuam columnæ impositam; sed an recte, ipse me adhuc dubito. Nam στυράκιον pro columna nunquam alias legi. Attamen ex supra citatis duobus Condini locis probabiliter quodammodo videatur colligi posse columnas appellari στυράκια, a similitudine ligni oblongi et rotundi bastæ, quod Graeci στύραξ et στυράκιον nuncupant. LAMB.

(61) Οὐ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμίσκης ἐπέλαπτεν καὶ ἀνήγειρεν αὐτὴν κατέλιγνας ἐκ χρυσου καὶ ἀργύρου πολλοῦ. Ἐποίησε δὲ κατέληπτον λεῖ, τιθές αὐτοῖς καὶ ρόγας καὶ ἀννίνας καὶ ἀνὰ νομισμάτων λ'. Ταῦτα δὲ λεπά καὶ τὰ στέμματα καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τοὺς δίσκους καὶ τὰς λυχνίας καὶ τὰς ἑσθίας καὶ τὰ ἀμφιφια τὰ βασιλικὰ λέοντητα αὐτοῦ ἔντα ἀπεχαριστοτέρα; τὸν ναόν. Θεαύστως καὶ τὰ ἀκίνητα αὐτοῦ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ ταξιδίου ἐφέρετο τὴν τιμίαν εἰκόνα τῆς ἀγίας σταυρώσεως τῆς ἐν τῇ Βερύτῳ καὶ τὰ ἄγια εἰκόναις τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐν ποικίλοις χρυσέοις καὶ διαβούροις. Ἐποίησεν οὖν καὶ τὸ ἔντονον μηχα-

Τὸν Σωῆρα εἰς τὴν Χαλεπὴν Ῥωμανὸς δὲ γέρων ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυρακίων (60) μικρῶν δύο, ὡς έστιν ἐρώμενον τὸ θυσιαστήριον, ποιήσας κληρικούς εἰρ. Ὁ δὲ Τζιμίσκης Ἰωάννης (61) ἀνήγειρεν αὐτὸν εἰς δύπερ δράται νῦν μέγεθος καὶ κάλλος, τυπώσας κληρικούς πεντήκοντα. Πολλοὶ δὲ οἱροῦνται αὐτὸν κατεψαλδρυνε, προσκυρῶν ἀπέρ ἀπὸ τοῦ ταξιδίου κατευθούμενος ἐκτέτο. Ἀπίθετο ἐκεῖσε καὶ τὴν ἐκ Βηρυτοῦ ἀγίαν εἰκόνα καὶ τὰ εἰκόναις τοῦ Χριστοῦ, καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν αὐτῷ.

Τὸ διγονον λοῦμα τῶν Βλαχερνῶν δὲ νέος Βασιλείου; διατάσσεται (62) Ῥωμανοῦ τοῦ καλουμένου παιδίου τοῦ πορφυρογεννήτου πολυτελεστέρως ἐκδεμῆσται, χρυσώσας καὶ ἀργυρώσας πλέον παρθῆν.

Ἡ μονὴ (63) τοῦ ἀγίου Λαζάρου παρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ἐκτίσθη. Μοναχούς δὲ εὔνοούχους ἐν αὐτῇ τετύπωκεν. Ἐφερε καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ Κύπρου καὶ Βενιζήλου τῆς τε μυροφόρου Μαρίας καὶ Λαζάρου, καὶ ἐκεῖ ἀπέθετο.

Ἡ μονὴ τοῦ Τζαούτζου ἐκτίσθη παρὰ Τζαούτζου μαγίστρου, οὗτονος τὴν θυγατέρα ἐμοίχευσε Δέεν δοφές, Ζωῆν δονομαζούμενην.

Ἡ μονὴ τοῦ Λιδᾶς ἐν τοῖς χρόνοις Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος καὶ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου ἐκτίσθη παρὰ Λιδᾶς πατρικοῦ καὶ δρουγγαρίου τῶν πλωτῶν, δές καὶ ἔνωνα ἐποιήσε.

Περὶ δὲ τῶν παραμεγεθεστάτων πετρῶν τῶν ἔξωθεν κειμένων τοῦ σταράλιου τείχους λέγεται διτι, κτιζομένης τῆς πόλεως παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ σχεδὸν ἀπόστος πετρώδους ὑπαρχούσης, Ισάζοντες τοὺς τόπους οἱ λιθοῦντοι, ὡς δὲ κτίσσωσι τοὺς τε ἐμβόλους καὶ τὰ ιέσερα, ἕκοπτον τὰ; κορυφὰς τῶν πετρῶν καὶ τῶν δρέων καὶ κατεκύλιον (64) πρὸς τὴν θάλασσαν. Πανταχόθεν οὖν τοῦ αγιαλοῦ διφέντες ἐποίησαν εἰργεοθαῖ τὴν ἐπιφορὰν τῶν κυμάτων. Διδ καὶ ἔσωθεν αὐτῶν ἐκτισσεν τὸ παράλιον τελχος, ὡς ἵνα κινουμένη ἡ θάλασσα κατεθραύσται ταῖς πέτραις καὶ γαληνιῶσα προσπελάζῃ τρίς τελχεσιν.

Meursii et Lambecii not. 2

ἔκστετε δόλχυτον μετὰ χυμέσσωσι, ἐν φι καὶ ἐτέθη. 3058 εἰ Reg.

(62) Οὐ ιδεῖς. Ὁ εὐσῆχμιον ιδεῖς Ῥωμανοῦ τοῦ νέου πορφυρογεννήτου παρέλυσε καὶ ἀνήγειρε νεωστι, καλλωπίσας καὶ χρυσώσας προκριτώτερον παρθῆν,

δηλοῦ, καὶ ἐξ ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ πολλοῦ εἰκόνεις καὶ κατεδυμένης αὐτῶν. 3058.

(63) Ἡ μονὴ. Ὁ δὲ ἄγιος Λαζάρος ἐκτίσθη μὲν παρὰ τοῦ Μακεδόνος, ὑπέτερον δὲ παρὰ Λέοντος τοῦ ιδού αὐτοῦ ἐπιλατύνθη, ἀποχαρισμένου ἐν τῷ τοιούτῳ ναῷ καὶ κτήματα πολλά. Εἰς εὔνοούχον μονῆν τετύη ἀποκατέστησεν. Ἐφερε δὲ ἀπὸ Κύπρου καὶ τὰ ἄγια λείψανα τοῦ ἀγίου Λαζάρου καὶ ἀπὸ Βενιζήλου τῆς ἀγίας Μαρίας τῆς μυροφόρου, καὶ ἐπέθετο ἐκεῖσε ταῦτα. Id. et cod.

(64) Κατεκύλιον τούς λίθους τούς κειμένους ἔξω τῶν τείχων ἀπὸ τῆς Βερβάρις μέχρι τοῦ παλατίου καὶ τῶν Σοφίων καὶ τῶν Ἐλευθερίων μέχρι Χρυσάρεως, καὶ ἔσωθεν τῶν αὐτῶν λίθων ἐπηκτῆ τὰ τελχη εἰς διάστιξιν τοῦ τείχους καὶ πήξην αὐτοῦ, ὅπως κυματινούμενη ἡ θάλασσα εἰς τὰς πέτρας χρουσάσσας γαληνική. Id. et Reg.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ

ΤΟΥ

ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ *

DE STRUCTURA

TEMPLI SANCTÆ SOPHIAE.

Τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἥγουν τῆς ἀγίας Σοφίας, εἰδωλού τὸ πρὸν οὐσίης, καὶ πολλῶν ἀγαλμάτων ἔκεισε ἰσταμένων, ἀφέλειν αὐτὰ, καθὼς προείρηται (65), δὲ μέγας Κωνσταντίνος καὶ Ἰουστινιανός. Καὶ δὲ μὲν μέγας Κωνσταντίνος πρώην αὐτὴν ἀνήγειρε δρομικήν (66), δρομὸν τοῦ ἀγίου Ἀγαθονίου καὶ τῆς ἀγίας Δυνάμεως. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν ἀγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιὰν πλησίον αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἥγουν τῆς ἀγίας Σοφίας. Καὶ πληρώσας αὐτὴν τὴν ἀγίαν Σοφίαν στήλας ἔστησε πολλάκις, ὡς προείπομεν. Διήρκεσε δὲ τὸ κτίσμα ἐκεῖνο μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις ἐκείνου, κατὰ τὴν δευτέραν ἐν Κωνσταντινούπολει σύνοδον, στασιάσαντες οἱ Ἀρειανοὶ κατέφεξαν τὸ στέγος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, δντος πτεριάρχου Νεκταρίου τοῦ ἀγιωτάτου, εἰς τὴν Εἰρήνην καθεδομένου τὴν παλαιάν. Διήθοσαν δὲ χρόνοι δεκαέξι, καὶ ἦν ἀσκεπτῆς ἡ ἀγία Σοφία. Προστάξας δὲ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος Ἄρουρίνον τὸν μάγιστρον ἐκέπασε τὸ στέγος διὰ κυλινδροειδῶν καμάρων. Καὶ διήρκεσεν οὕτως μέχρι τῆς βασιλείας (67) Ἰουστινιανοῦ. Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν σφαγὴν (68) ἐν τῷ Ἱππικῷ τῶν τριακονταπέντε χιλιάδων (69), ἀναρεθέντων ἔκεισε διὰ τὸ ἀναγορευθῆναι περὶ τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν Ὑπάτιον τὸν πατρίκιον (70) καὶ δήμαρχον μέρους τῶν Βεντῶν, ἐνέπνευσεν δὲ πανάγαθος Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος εἰς τὴν διάγοιαν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ οἰκοδο-

Cum olim Magna Ecclesia, videlicet S. Sophia, idolorum esset delubrum, simulacra ibi colligata Constantinus Magnus et Justinianus, ut antea dicuntur est, inde abstulerunt. Primum qui eam Constantinus Magnus eam instar circi oblongam exstruxit, templi S. Agathonici et S. Potentiae similem. Adificavit quoque prope Magnam Ecclesiam sive S. Sophiam templum S. Irene, quod cognominatur antiquum. Postquam vero S. Sophiam absolvit, multas in ea collocavit statuas, ut jam ante diximus. Structura autem illa duravit usque ad imperium Theodosii magni: hujus enim tempore, cum secunda synodus Cpoli haberetur, Ariani seditione excitata tectum Magnæ Ecclesiae exserrunt, sub patriarchatu 131 sanctissimi Necarii, in antiqua Irene presidentis. Exinde totis sexdecim annis tecto S. Sophia caruit. Imperator vero Theodosius Rusticus magistrum operi præficiens tecto et cylindrace fornicibus composito eam operuit; et ita permanxit usque ad imperium Justiniani. Quinto autem anno ejus imperii post illam stragam in qua 35 hominum millia in Hippodromo interfici sunt, quia dum populi partes Hypatium patricium et præfectum Venetæ factionis imperatore salutarant, Deus optimus et humanissimus imperatori Justiniano numenti dedidit ut templum, quale ab Adamo non fuit neque sicut, edificaret. Scripsit etiam præsidibus, toparchis, satrapis, duabus et omnibus præfectis omnium provinciarum

Meursii et Lamberti notæ.

(65) Καθὼς προείρηται. Nempe p. 64 et 16. LAMB.

(66) Δρομικήν. Templo δρομικά Graecis dicuntur, quae iuxta Circi oblonga sunt. Id.

(67) Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Inquiramus hic. Codinus noster quinque annum imperii ponit, Mathæus Palmerius in Chronicō dicit orsum esse ædificationem anno 31, Zonaras indictione 15, id est anno imperii

(68) Vide dissidium in historia, quod quis componeat? LAMB.

(69) Τὴν σφαγὴν. Vide Cedrenum et Zonaram Annal. 3. Meurs.

(70) Τὸν ἄστρον τὸν πατρίκιον. Consentit Cedrenus. Zonaras tradit quadraginta millia, Procopius De bell. Vand., et Evagrius iv, 13 tantum triginta.

(70) Υπάτιον τὸν πατρίκιον. Erat hic cognatus Anastasii imperatoris, teste Zonara. Meurs.

* Cf. Anonymous *De antiquitatibus Cœlitaniis*, quem in appendice ad Psellum (t. CXXII) edidimus. Edit. Patz.

imperii ad orientem, occidentem, septentrionem et meridiem, ut sibi mitterent materiam ad exstruendum tam mirabile et Dei praesidio munitum custoditumque et pulchritudine conspicuum templum, ubique videlicet inventirent columnas, lapides, tabulas et clathras janups. Omnes igitur ei rei ab imperatore Justiniano destinati alacresque imperatori materiam ejusmodi submiserunt, collectam ex delubris idolorum, palatiis, balneis et ædibus omnium provinciarum universi terrarum orbis. Cæterum octo columnas Romanas, ut resert Plutarchus, primas a secretis et ab epistolis Justiniano, vidua quedam nomine **132** Marcia, quæ in dotem illas acceperat, Roma curavit eo ratibus pervehi. Stabant autem Romæ in templo Solis, quod Vaterianus Romanus imperator, qui seipsum Persis in manum dedit, construxerat. Sic vero imperatori scripsit : Mitto tibi, domine imperator, octo columnas Romanas, longitudine et rotunditate, audeo dicere, et pondere æquales, pro animæ meæ salute. Alias octo columnas admirandas, coloris prasini. Constantinus dux et latomias excisas secum Epheso adduxit. Reliqua omnis materia et columnæ Cyzico advectæ sunt: alias ex Troade, alias ex Cycladibus insulis et Athenis prefecti imperatoris miserunt. Omnis autem hæc materia septem annis cum diuilio collecta est. Anno vero duodecimo imperii Justiniani templum a fundamentis everterunt. Omnem autem ejus materiam seorsim depositi: nullo enim modo ea opus habebat, quoniam multo meliorem coacervaverat et ad manus habebat.

σιλέως ἐπεμπον. Συγχρητή ἐτούτη τῇ οὐρανῷ χρόνους λεῖα; Ιουστίνιονοῦ ἐκ Θεμελίων, κατέλυσσεν τὸν ναόν. εἶχον χρεῖαν αὐτῆς τὸ σύνολον διὰ τὸ πολλὴν μέρος.

Cœpit igitur emere domos illic atque in contiguous ædibus habitantium, ac primum ejusdam viduæ nuncupatæ Annæ, quæ cum recusaret imperatori vendere, dixit: Etiam si quingentas libras auriūnum mihi obtuleris, tamen eam non tibi tradam. Imperator vero cum multos ex proceribus suis misisset, ut blanditiis mulierem demulcerent, nihil impetravit. Ipse autem mulierem accedens obnixa rogavit ut suam dominum **133** venderet. Illa cum vidisset imperatorem, eccidit ad pedes ejus suppliciter dicens: «Domine imperator, non quidem parest me sero ædium pretio quidquam a te accipere; volo autem me in partem venire sumptuum structuræ hujus templi, ut et ego in die judicij habeam mercenari et post mortem meam sepeliar prope aedes meas, et identidem meæ donationis memoriam fieri.» Locus autem ædium ejus, quem dedit Magnæ Ecclesiæ totum scewophylacium cum templo S. Petri

Meursii et Lambecii notæ.

(71) Pro Αὔρηλιανῷ scribo Οὐαλητιανῷ : nam Valerianus est qui captivum se Sapori Persarum regi tradidit, non Aurelianus, qui inter Cpolium

μῆταις ναδὸν, οἵος οὐκ ἐγένετο ἀπὸ Ἀδάμ οὗτος γενήσεται. Ἔγραψε δὲ καὶ τοὺς στρατηγούς, τοπάρχαις καὶ σατράπαις καὶ δουέξι καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἀρχηγέταις πάντων τῶν βασιλικῶν θεμάτιων ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, δρυκτοῦ καὶ μεσημβρίας, πέμψαι αὐτῷ ὅλην ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἀναγείρας τοιούτον ἀξιοθαύμαστον καὶ θεωφρούρητον καὶ θεοφύλακτον καὶ περικαλλῆ ναὸν, ὃπου δηλαδὴ εὑρεθῶσι, κίονάς τε καὶ συστημάτια στήθεα τε καὶ ἀδάκια καὶ καγκελοθύρια. Πάντες δὲ εἰ πάρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ δρισθέντες χαίροντες τε καὶ ἀγαλλιώμενοι ἐπεμπον τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ τὴν τιαύτην ὅλην, συναγαγόντες αὐτὴν ἀπὸ τε ναῶν εἰδωλικῶν καὶ παλατίων λουτρῶν τε καὶ ὕκων ἀπὸ πάντων τῶν θεμάτων τῇ; οἰκουμένης. Καὶ τοὺς μὲν ὀχτὼ χίλιας τοὺς Ἠ'Ρωμαίους, καθὼς φησι Πλούταρχος πρωτασεκρῆτες καὶ ἐπιστολογράφοις Ἰουστινιανοῦ, μετὰ σχεδίων ἀπεστάλησαν παρὰ γυναικὸς χτήρας ἀπὸ Ἠ'Ρώμης, δύναματι Μαρκίας· οὐετινας εἶχεν εἰς πρότικες αὐτῆς. Ἰσταντο δὲ εἰς τὴν Ἠ'Ρώμην εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡλίου τὸν κτισθέντα παρὰ Οὐαληριανοῦ (71) τοῦ βασιλέως Ἠ'Ρώμης, τοῦ πρόδοντος ἔκαυτὸν Πέρσας. Ἔγραψε δὲ τῷ βασιλεῖ οὕτως· «Ἀπέστειλά τοι, δέσποτα βασιλεῦ, ὀχτὼ χίλιας ᨨ'Ρωμαίους, Ισομήκεις, Ισοκύκλους, τολμῶ εἰπεῖν καὶ ισοτάθμους. ὑπὲρ φυχικῆς μου σωτηρίας. » Τούς δὲ ἔτέρους; ὀχτὼ πρασίνους χίλιας τοὺς ἀξιοθαύμαστους ἐκδιμίσεν δὲ στρατηγὸς Κωνσταντῖνος ἀπὸ Ἐφέσου λελατομημένους. Ἡ δὲ λοιπῇ πᾶσα ὑδὴ καὶ πάντες οἱ χίλιοι; ἀπὸ Κυζίκου ἡγεθεν. Ἐπέρους; δὲ ἀπὸ Τρωάδος καὶ δίλιους ἀπὸ Κυκλαδῶν νησίων καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν οἱ ἄρχοντες βρεπτὰ ἥμισυ. Τῷ δὲ δεκάτῳ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλῆην δὲ ἀπεσαν ὅλην αὐτοῦ ἰδίως ἀπέθεντο· οὐ γάρ καὶ δπειρεύοντες κρείττονας ὅλην ἀδρεῖται καὶ ἔτοι-

“Ηρέστο γοῦν ἐξωνεῖσθαι οἰκήματα τῶν ἑκεῖς
οἰκούντων καὶ πλησιαζόντων, καὶ πρῶτην μὲν χῆρας
τινὸς γυναικὸς, δύναματι ‘Ἄννης. Ἐκείνης δὲ μὴ
βουλομένης ταῦτα πρᾶσαι τῷ βρεταῖς, ἔλεγε·
‘Ε Μέχρι νομισμάτων λίτρας φ' ἔάν μοι παράσχῃς,
οὐ δύωμι σοι ταῦτα. ’ Ο δὲ βασιλεὺς πολλοὺς τῶν
μεγιστάνων αὐτοῦ ἀποτελεῖς πρὸς θεραπείαν τῆς
γυναικὸς οὐδὲν ἤνει. Παραγενόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς
εἰς ἱερίαν τῆς γυναικὸς ἐδέστο αὐτῇς περὶ τῆς
D διαπράσεως τῶν οἰκημάτων αὐτῆς. Ἡ δὲ θεαστρέμην
τὸν βασιλέα ἐπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ δεσμένη
καὶ λέγουσα· ‘ Δέσποτα βασιλεῦ, ἔγώ μὲν χάριν
τιμῆς τῶν οἰκημάτων οὐκ ὀφείλω λαβεῖν τι ἀπὸ
σοῦ, θέλω δὲ κοινωνὸν κάμε γενέσθαι εἰς τὸν κτιζό-
μενον νδὲν, ίνα ἔχω κάγω ἐν τῷ μέρᾳ κρίσεως μισθὸν
καὶ μετὰ θάνατον μου ταφῶ πλησίον τῶν οἰκημά-
των μου, καὶ διηνεκῶ μηνυμονέεσθαι! με ὡς κτῆμα
δοῦσαν σὺνέ· ’ Ἐστι δὲ ὁ τέπως τῶν οἰκημάτων

et Heracleis in itinere siuade servi circumven-
tus ab amicis trucidatus erat. Notum hoc historicæ
Romanæ vel paulum modo peritis. MEURS.

αύτῆς, δὸν δέδωκεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸ σκευοφυλάκιον δὲν σὺν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Πέτρου. Τὸ δὲ δονομαζόμενον ἄγιον Φρέαρ (72) καὶ τὸ ἄγιον θυσιαστήριον δὲν καὶ δὲ τόπος τοῦ ἀμβωνος, ξινὸς τῆς μεστῆς τοῦ ναοῦ, ὑπῆρχεν οὐκοῦ. Ἀντιόχου τεῖνδε διτιαρίου καὶ εὐνούχου, δὲς ἀπετιμήθη εἰς ὑπέρρυρα λίτρας ψ. Τούτου δὲ δυσχεραίνοντος; τοῦ μὴ πρᾶσαι ἀξίως τὸν ἰδίον αἰκοναῖς τῷ βασιλεῖ, δὲ βρασίεν; φιλοδίκαιαις δὲν καὶ μισοπόντρος πρὸς τὸ μὴ θέλειν τινὰ λυπῆσαι θὲλειν; ἀδικησαί, τὸν δὲ δημοσιῶν τοῦ ἀν πράξεις εἰς αὐτήν. Στρατήγος δὲ μάγιστρος καὶ φύλακ τῶν βασιλικῶν χρημάτων, καὶ τοῦ βασιλέως ἀδελφοκοιτήδες; ὑπέστητο τῷ βασιλεῖ τοῦ νικῆσαι αὐτὸν διά τινος μηχανῆς καὶ πιπράσαι τὰ οἰκήματα αὐτοῦ καὶ μὴ βουλομένου. Ὁ δὲ βηθεὶς Ἀντελοχος καὶ δεσπάριος ἔριει τὸ κυάνεον χρῶμα φιλιππόν δρομοῦ ὡν, καὶ ἀντεποιεῖται αὐτοῦ λιαν καὶ ἔχαιρεν ἐπ' αὐτῷ. Ἰππικοῦ δὲ μέλλοντας γίνεσθαι, δὲ μάγιστρος Στρατήγος τὸν δεσπάριον ἐφρούρισε καὶ καθεῖρισεν αὐτὸν εἰς τὸ πραιτώριον (73) τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἰππικοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ἐέδα μετὰ κλαυθμοῦ δύνηται, καὶ ἔλεγεν· «Ἔινα τὸν ἄγιον τοῦ Ἰππικοῦ, καὶ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως ποιήσω.» Ὑπομηθέντος δὲ τοῦ βασιλέως ἥγανον αὐτὸν ἐν τῷ καθεῖματι καὶ ἐποίησαν ἐκεῖ τὴν πρᾶξιν, παρόντος καὶ τοῦ κοιαστορος καὶ ὑπογράψασης πάσσος τῆς συγκλήτου. Ἐπράθησαν δὲ εἰς χρυσίου λίτρας τα'. Τὸ δὲ δεξιὸν μέρος τοῦ γυναικίτου ἔισι τοῦ κίονος τοῦ ἀγίου Βασιλίου ὑπῆρχον οἰκήματα Χαρίτωνος εὐνούχου τούπικλην Χηνιόποδη, δὲ καὶ μετ' εὐχαριστίας πολλῆς δέδωκε τῷ βασιλεῖ, διπλῷ τιμήματι ἀποτιμηθέντα λίτρας εβ'. Τὸ δὲ εὐνόμυμον μέρος τοῦ γυναικίτου μέχρι τοῦ κίονος τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θευματουργοῦ δηπήρχον οἰκήματα Σενοφῶντές τινος δάπτου, καὶ ἥτησατο τὸν βασιλέα ἵνα λάβῃ διπλοῦν τὸ τίμημα λίτρας ειδ., καὶ ποιήσῃ αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἰππικοῦ καθείδμενον προσκυνεῖσθαι διὰ τῶν τετράρων ἥνιδχων. Τῶν δὲ δήμων καὶ πάσης τῆς συγκλήτου εἰπόντων τῷ βασιλεῖ· «Οὐκ ἔξεστι προσκυνεῖσθαι αὐτὸν οὐτως, εἰ μὴ μόνον τὸν βασιλέα,» προστεθεὶς δὲ βασιλέως ἔξδιπλον προσκυνεῖσθαι αὐτὸν καὶ δονομάζεσθαι δρχοντα τῶν καταχθονίων· καὶ τούτῳ φυλάσσεται μέχρι τοῦ νῦν. Τὸ δὲ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ καὶ δὲ λουτῆρ καὶ οἱ νάρθηκες καὶ τὰ πάρεξισταν οἰκος ἡν Δαμιανοῦ πατρικίου Σελευκίας, ἃτινα ἀπετιμήθησαν εἰς λίτρας ε', καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης δέδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ. *

«Ο δὲ βασιλέως, καταμετρήσας τὸν τόπον εὗρε **D** γεφαναίαν πέτραν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἔισι τῇς κάτω ἀγίδος, καὶ θεμελίωσεν ἐκεῖ γύρωθεν τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου τρούλου· ἀπὸ δὲ τοῦ βῆματος μέχρι τοῦ ἕναν νάρθηκος εἴρε δύον ἀλσώδη καὶ χαῖνον, καὶ θεμελίωσεν. Ἀρχαμένου δὲ τοῦ θεμέλιου οὐθενατος, προσκαλεσάμενος Εὐτύχιον τὸν πατριάρχην ἐποίησεν εὐχήν περὶ σμετάσεως ἐκκλησίας. Ὁ

Meursii et Lambecii ποτε,

(72) Τὸ δὲ δονομαζόμενον ἄγιον Φρέαρ. Cedrenus appellat τὸ Φρέαρ τοῦ παρτυρίου. Constantinus de Administr. Rori. Imp. Εἰσάρχονται τὸν τῷ βῆμα τῷ χρεματένῳ τὸ εἰς τὸ ἄγιον Φρέαρ. Nicetas Patriklio in Vita Ignatii patriarchae Cyp. Διὰ τοῦ

A continet. Porro locus nuncupatus Puteus sacer et sanctum altare et locus suggesti, usque ad medianam partem templi, erat domus cuiusdam Antiochi ostiarii et eunuchi, quam quinquaginta nummorum libris aestimabat. Indignante vero ipso quod non posset justo pretio suam domum imperatori vendere, imperator iustitiae et probitatis amans, quod nollet quemquam injuria vel damno affici, modestus animo cogitabat quid cum illo ageret. Strategius autem magister, thesauri imperatoris praefectus ejusque adoptivus frater, imperatori promisit se aliquo commento illum victurum, ut aedes suas etiam invitum rendere cogeretur. Prædictus enim Antiochus ostiarius Circensium studio fragrans venetum colorem sive cœruleum amatbat, illoque almodum delectabatur. Cum igitur Iudi Circenses exercendi essent, magister Strategius ostiarium comprehendit, **B** 134 cumque in prætorium inclusit ipso ludorum die. At ille cum ejulatu et dolore clamans dicebat: «Circenses spectem, et quidquid imperator jusserit faciam.» Imperator igitur iussu statim in caveam adductus est, ibique aedes suas præsente quiescere et universo seuatu subscibente vendidit, idque 85 libris auri. Dextera pars, ubi gynæconitis, usque ad columnam S. Basiliū erat domus Charitonis eunuchi, cognomento Anseripedis, quam cum grata animi significatione imperatori obtulit, duplo pretio, 12 libris aestimatam. Sinistra vero pars gynæconitis usque ad columnam S. Gregorij Thaumaturgi erant aedes cuiusdam Xenophontis sutoris, qui ab imperatore duplium preium, libraq 14 petuit, et ut Circensium die in circō sedentem quatuor agitatorum factiones adorarent. Sed populo ei universo senatu imperatori dicentibus: «Non licet nobis ipsi eum honorem soli imperatori debitum exhibere,» jussit imperator eum a tergo adorari et vocari principem inferorum, quod etiam ad hoc usque tempus observatur. Templi vero pres, lavaerunt et porticus narthecis, et quæ in amictu eius sunt, erat domus Dalmati patricij Seleui, cizæ, quam sex libris aestimatam lubentissimum appimo imperatori obtulit.

D Imperator vero cum locum dimensus esset, inventi rotundum lapidem 135 ab altari usque ad inferiorem arcum, et circum illum fundamenta fecit apsidis majoris sive triclini magno. A suggesto vero usque ad exteriorem narthecem solium palustre et fungosum invenit. Cum autem fundamenta ponere ordiretur, Eutychio patriarcha accersito pro structura ecclesiaz precatus est. Postea impera-

τοῦ Φρέατος ἀνάγεται. Mepr.

(73) Τὸ πραιτώριον. Quod Justipus imperator reparavit. Existat hac de re epigramma Pauli Silentiarii Antholog. l. iv. c. 25. lo.

tor primus omnium calcem cum testa accipiens A δὲ βασιλεὺς, οἰκεῖαις γερζὶ (74) λοέων διδεσσον fundamentū initium posuit. Condidit etiam oratorium S. Joannis, juxta horologium, Baptisterium vulgo dictum, et adīstīcia vicina Metatorii, ut ibi subinde eum proceribus suis commoraretur et cibum sumeret. Inde etiam usque in palatium porticum transitoriam tectam fecit, ut quoties vellece acceleraret. Erant autem magistri numero centum, centenos singuli manuarios opifices mercenarios sub se habentes, ita ut summa decem millia operiorum essent: quorum quinque millia a dextera, quinque a sinistra parte opus coepérunt. Magno autem studio contendebant ut quam celerrime opus absolverent. Cæterum templi formam angelus per somnum imperatori ob oculos posuit. Erat autem machinator quidam summa peritiæ in exstruendis templis. Stabant etiam cacabi magni hordei bullientis, cuius liquorem calce et testa miscerant: liquor autem ille hordei tepidus aquæ vicem supplebat. **136** Quin etiam dissectos ulmi cortices admiscebant calcem in massam redigebant; qua nec calida nimis neque frigida ad structuram atabantur, sed tepida, quo tenacius adhaerescebat et lapides instar ferri conglutinaret. Fundamento autem duobus cubitis supra terram elevato, ut dictus auctor et expensæ rationum scriba resert, 452 auri centenaria expensa fuerant. Miliaris vero quotidie efferebant, terraque ea permiscentes juxta horologium et circumscita adīstīcia humo obruebant. Ita cum ab opere abituri suam singuli terram circumcirea lustrarent, multa binc inde inveniebant, et loci discedebant. Alia etiam miliaris in horologio reposita servabantur, et singulis qui lapidibus calce tegulis aut cocto latere onusti ascenderant, pro labore argentum distribuebatur, ne cui conviciandi aut conquerendi occasio esset. Quidam vero ex iis cum ingemiscens vaex exclamasset, statim præcepis dilapsus et eas contusus exspiravit. Cæterum post pilorum eductionem et erectionem magna vim columnarum decreverant etiam una cum illis Romanas columnas collocare; quod tamen minime factum fuit, sed eas quatuor conchis fulciendis apposuerunt. Imperator autem, sonno per mediano abstinenus magnisque studio opere incumbens, fabros et quadratarios circumfundo inspectabat, comitante eum Troilo cubiculario. Verum Strategius, adoptivus imperatoris frater ejusque pecuniarum custos expensarum, rationibus praecedit. Praecepit autem ei imperator ut citra mercedem et diurnum **137** argentum bis illos singulis septimanis stipe aliqua municeret. Quoties

Meursii et Lambecki notat.

(74) Ὁ δὲ βασιλεὺς οἰκεῖαις γερζοί. Augusti alieijus operis princeps ipsi imperatores aut vii ceteroqui principes dabant. Vides hic in adīstīcio templi Sophie de Justiniano. Et narrat de Nerone Suetonius c. 19: In Achaia Isthmum perfodere aggrediās prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est, tubaque signo da o primus raste lo humum effudit et corvula congregatum

A δὲ βασιλεὺς, οἰκεῖαις γερζὶ (74) λοέων διδεσσον μετὰ διστράχου, Εβαίου εἰς τὸν θεμέλιον πρὸ πάντων. Καὶ ξετισε τὸν ἄγιον Ιωάννην (75) τὸν δια τα εἰς τὸ ὁρολογεῖον (76). τὸν δε γέμενον Β. πιστῆρα, καὶ τὰ πλησιάσαντα τὸν Μετατερπου, ίνα ἔκεισε παραμένη μετὰ τῶν ἀρχικῶν αὐτοῦ καὶ πολλάκις ζεθῆρεν φύσης καὶ τὰ διαβατὰ σκεπαστὰ τὸν πολας οὐ ἐποήσεν, ίνα διέρχηται δύσκολος ἀν ιούσῃ. Τοῦτο γον δὲ μαΐστορες τὸν δρόμον ἐκάθιν, ἔγινον δὲ ἀντίτινοι μισθίους προσχεπιασίους. Όμοιοι οἱ κάμηνοτες χιλιάδες δίκαια. Καὶ αἱ μὲν πάντες χιλιάδες τὴν διξιν μέρος ἤρξαντο, αἱ δὲ πάντες τὸ εὐώνυμον. Εἶχε δὲ αὐτοῖς ἔρις καὶ πολλὴ σπουδὴ εἰς τὸ ταχέον κτίζεσθαι. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ναοῦ διγγελος κατὰ θυρῷ οὐδέποτε τῷ βασιλεῖ. Ήν δὲ μαΐστωρ εἰς μηχανής καὶ πολλῆς γνώσεως γέμων εἰς τὸ ἀνεγείρειν ναοὺς ἐπιτηδείους. Ήν δὲ χρήση ἵστατο βράχους εἰς κακάους εὐμεγέθεις, καὶ τὸν ζωμὸν αὐτῆς ἐμίγνυνον μετὰ τοῦ ἀσθετοῦ καὶ τοῦ διστράχου. Αὐτὸς δὲ διδαστος αὐτοῖς ὑπῆρχεν δὲ ζωμὸς τῆς κρήνης χιλιαρδός. Έκπεστον δὲ καὶ τοὺς φλοιους τῆς πτελέας, καὶ ἐμίγνυνον μετὰ τοῦ ἀσθετοῦ, καὶ ἐποίουν μάζας. Καὶ οὗτε διγαν θερμὸν οὖτε πάλιν φυχὴν ἔτιθεν, διλάχιαρδόν διὰ τὸ καλλητεικώτερον εἶναι καὶ τοὺς λίθους κολλᾶν δίκην σιδηρού. Άδον δὲ πήχεις τοῦ θεμελίου ἀπὸ τῆς γῆς ὑψώθεντος, ὡς φησιν δὲ εἰρημένος ποιητὴρ καὶ ἀπογραφέμενος τὴν έξοδον, ἐξωδιάσθησαν χρυσούς κεντηγάρα οὐθ. Μιλιαρίσια δὲ ἐφερον καθ' ἐκάστην, καὶ ἐμίγνυνον τὸν χοῦν καὶ ἔχυνον εἰς τὸ ὁρολογεῖον καὶ τῶν πέριξ κτισμάτων. Καὶ τούτα ξεμέλλον ὑποχωρεῖν γυρεύοντες τὸν χοῦν ἐκαστος αὐτῶν διάφορα εὑρίσκει, καὶ ἀπῆσι χαρών. Καὶ οὔτε μιλιαρίσια ἀπέκειντο εἰς τὸ ὁρολογεῖον, καὶ δοσοὶ ἀνεβίβανον καὶ ἐκμιτίζον λίθον ἢ δοτραχον μετὰ ἀσθετοῦ ἢ βησάλου, ἐντὸς δὲ εκάστη τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἑδίου ἀργύριον διὰ τὸ μὴ βιασθημῆσαι ἢ στενάξαι τινά. Ήξ αὐτῶν δὲ εἰς στενόξας καὶ εἰπών τὸ οὐαλ έστεσεν ἀργρώς καὶ συνετρίβη καὶ ἀπέψυξε. Τὸν δὲ πινσῶν ὑψώθεντων καὶ τῶν μεγάλων κιόνων στεθόντων ξεμέλλον μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς Ρωμαίους κιόνας στήσαις. Αλλ' οὐκ ἐποίουν, διλάχιαρδον τούτους εἰς τὰς τέσσαρας κάργας. Ή δὲ βασιλεὺς τὸ δεσμεύνων οὐκ ἐκάθευδεν, διλάχιαρδον πολλὴν σπουδὴν ἀποιείτο τὸν ἔργον, καὶ ἐπορεύετο βλέπων τοὺς λιθοβόλους καὶ τοὺς οικοδεμους. Ήρχετο δὲ μετὰ Τριπλου κουδικούλαρίου αὐτοῦ. Τὴν δὲ έργον κατετέλει Σερατήγιος ὁ ἀδελφοποιητὸς τοῦ βασιλέως, δὲ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Έπηγγείλατο δὲ αὐτῷ δὲ βασιλεὺς καὶ ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρῶν δις τῆς ἔβδομης.

humoris extulit. MEURS.

(75) Τὸν ἀποτοι Ιωάννην. Templo Joannis Baptista Epoli duo, hoc in Strobolo, illud in Macedonia; quorum unum magna ex parte reparavit Basilius, alterum a fundamentis exstruxit. Cedrenus. MEURS.

(76) Τὸ ὁρολογεῖον, quod condidit Justinianus anno imperii 7. auctoρ Cedrenus. MEURS.

μάδες εὐεργεστείν αὐτούς. Οσάκι; δὲ ἡρχετο εἰς Α νότην spectandi causa accedebat, albam gestabat tunica, et exiguum baculum manu tenebat.

Σκεπάζαντες δὲ ἐπάνω τὰς ἀψίδας καὶ φοτέρων τῶν μερῶν τῶν ἐμβόλιν τῶν γυναικίτων (77). καὶ ἀναλαβόντες εἰς τοὺς πινσόν μέχρι τῶν κατηχουμένων, προσέταξε Σερατήγιος τῷ μέρῃ ἐνδόμητῳ τῷρη μιλιαρίσια προσαγαγεῖν εἰς πλήθης, καὶ τοὺς μαΐστορας κατελθεῖν εἰς τὸ δριστον. Οὐ δὲ μαΐστωρ Τιγάτιος κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καθερέψαν πάντα τοὺς τεγνιτῶν τὰ ἐργαλεῖα. Ήν δὴ δὲ παῖς ὁσει γρίνων δεχατεσσάρων. Κατέξομέ· οὐ δὲ αὐτοῦ ἐφώνητεν αὐτῷ λευκοφόρος τις, εὐνοῦχος δῆθεν ἐκ τοῦ πελαζίου πεμφθεὶς, λέγων αὐτῷ· Τίνος χάριν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ ταχθῶς οὐκ ἐπήρωσαν φίλοι μοντες, ἀλλὰ καταλιπόντες αὐτὸν ἀπῆλθον πάντες καὶ ἐσθίουσιν; Οὐ δὲ παῖς λέγει· Ταχέως, κύριε μου, παραγίνονται. Κάκεινος πάλιν εἶπεν· Απελθε ταχέως, φώνησον αὐτούς. Τοῦ δὲ παιδὸς φοδούμενον διε τὸ μήτη πάπλεσθαι τι τῶν ἐργαλείων, διφανεὶς ἄγγελος ἐφη μεθ' ἐρχου τῷ νέφῃ· Απελθε, λάλησον αὐτοῖς· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ὄντων ὑπο·, ὠρῶν, ἔως ἀν Εἴθη, μάτη τὴν ἀγίαν Σοφίαν, ἥτις ἐστιν Ἀργῆς τοῦ Θεοῦ, τὴν γοῦ κτιζομένην. Τοῖς οὖν τὸν δρόκον ἀκούσας ὁ παῖς κατῆλθε, καὶ εὑρε τὸν πατέρα φύτον ἐγγάτιον, καὶ ἐγγήσατο αὐτῷ ταῦτα, καὶ αὐτὸς ἦγαγεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ ἐκεῖσε ἐσθίουσι τότε ἐν τῷ βαπτιστήρι (78). Ἄκον σας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς μετεκαλέσατο πάντας τοὺς εὐνούχους. Καὶ μηδένα τῇ αὐτῶν γνωρίσας δὲ παῖς, τοις ἔγνω ὁ βασιλεὺς διτοις ἄγγελος ἐστιν Κυρίου. Ἐπρεώσατο δὲ τὸν δρόκον δι εἰπεν δὲ παῖς, καὶ ἀπολευκόφορος ἐστιν ὁ λαλήσας τῷ γένει, καὶ αἱ παρεπαῖσιν πῦρ ἀπέπεμψεν, καὶ ἐνηλλαγμένην ἦν ἡ ὄψις αὐτοῦ. Μεγάλως δὲ χρεῖς ὁ βασιλεὺς ἐδόξασε τὸν Θεόν, διε εὐδοκεῖ εἰς τὸ ἱρόν αὐτοῦ. Καὶ ἐκτοτε ἐλαύνει ναὸς τὴν προστηγορίαν ἡ ἀγία Σοφία, καὶ περιδιασκεπτομένου τοῦ βασιλέως τῇ καλέσει τὸν νιόν. Βουλευσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς δισκούς καὶ ἀρετὴν μετιέντας εἰπον μή δεῖν ὑποστρέψειν τὸ παιδίον ἐκεῖσε· ἀν γάρ στραφῆ, ὁ φύλακ ἄγγελος ὑποχωρεῖ τοῦ τόπου. Οὐ καὶ ἐποίησε πλούτισας γάρ τὸν παῖδα εἰς τὰς νήσους ἑξέπεμψε διάγειν αὐτὸν, ὧστε φυλάσσειν τὸν ἄγγελον μέχρι τῆς σήμερον κατὰ τὸν δρόκον αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ τὸ φῆμα τοῦ ἄγγελου πρὸς τὸν παῖδα εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πινσοῦ πάλησον τοῦ Συλλαγόνου.

Θεασάντων δὲ εἰς τὰ δεύτερα κατηχούμενα κατούς κίνος ἀντιτέρθενται καὶ καμάραι, Σκεπτασθεῖται δὲ τῶν πέριξ ἐγένετο τὸν βασιλέα ἀθυμεῖν διὰ τὸ μή ἔχειν χρυσικὴν ποστήτην. Ισταμένου δὲ

Meursii et Lambecii ηθος.

(77) Τῶν γυναικίτων. Erat hinc palaestrum imperatricis. Zonaras Annal. 3. Mērs.

(78) Τῷ βαπτιστήρι. Errant interpres, qui Baptisterium vertunt: in templo Joagnis Baptistar. pro hic noster sup a: Καὶ ἐκτοτε τὸν ἄγιον θωκυνην, τὸν δυτα εἰς τὸ ἡρολογεῖον, οὐδὲ λεγόμενον βαπτιστήρι. Cedrenus: Καὶ εὐέμενον πρὸ τῆς εἰσόσθετο τοῦ ἄγιου θυσαστηρίου μετῆλθεν εἰς τὸν μέγαν

Cum vero formices post lecūm myliebrium utrinque tegerentur, et a pelis usque ad cætechumenia opus iterum ingoaretur, ius sit Strategius die septimi hora tertia, miliarisiorum summi aut magnam afferri et magistros ad prandium accedere. Magister autem Ignatius filium suum reliquit, ut omnia instrumenta opificum spa inspectione custodiret: erat vero puer annorum circiter quatuordecim. Puerum autem ardenter quidam candida veste induitus compellavit, quasi eunuchus e palatio missus, dicens: Qua de causa fabri opus Dei celeriter non perfecerunt, sed eo relictio omnes ad comedendum abierunt? Respondit puer: « Primo quoque tempore, mi domine, aderunt. » At ille: « Abi cito, inquit, et accerce eos. » Puer autem metuentes ne qua ferramenta perirent, angulus, cui ei apparpetrat, cum jurejurando dixit: « Abi et voca illos: nam ego bine non discedam donec redieris. Testor sanctam Sophiam, quae est Verbum Dei, nunc adiudicari ceptam. » Tale igitur iuramentum puer audiens descendit, et invenit patrem suum Ignatium, cui huc omnia enarravit. Pater autem eius ad imperatorem in baptisterio tunc prandientem duxit. Ille his auditis omnes epnuchos ad se vocavit, cumquis 138 neminem ex iis puer agnosceret, ipse exigit imperator angelum Domini suis. Ceterum iuramentum quod puer retulerat observabat, tum quo in albis vestibus amictus fuissest is qui cum adolp- scente locutus erat; et quod gena eius ignem spirasset, aliusque ab humero fuissest a speciebus ejus, Imperator igitur valde laetus, Deum, quod opere ipsius oblectaretur, celebravit; et exinde nomina- tum fuit templum S. Sophia, tametsi imperator de nomine illi impouendo deliberasset. Cum vero imperator a multis sanctitate et virtute præcellentiibus viris consilium petisset, suaserunt ipsi ne puerum eo reverteri permitteret: si enim revertetur, sicut ipse angelus custos inde recederet. Horum ergo consilio paruit, et puerum munieribus ditatim ablegavit in insulas, ut ibi vitam transigeret. Angelus itaque juxta suum iuramentum usque in hodiernum diem locum iuetur. Alloquium vero angelij, quo puerum compellavit, in dextera pilæ parte prope Sylagonum contigit.

Ceterum cum usque ad secundā cætechumenia eorumque colymmas pervenissent, formices exstruxerunt; quibus circum undique tectis imperator propter ipsiā auri velūmēptūrē pugni ocepit.

Επιτιθέται. Mērs. Εν τῷ βαπτιστήρι, id est τῷ εὐκτηρῷ τοῦ ἄγιου Ιωάννου τῷ βαπτιστῆρι τοῦ βαπτιστοῦ. Nihil apud Codinum frequentius reperitur hinc loquendi genere. Βαπτιστὴρ autem Graecis receptisribus pro βαπτιστής dicitur, ut ποιητὴρ προ τοῦ ητος εἰς κτίστης. Efrāni igitur qui hoc loco et supra p. 135 id ipse cieklunt βαπτιστήρι atque βαπτιστήριον. Λαγ-

Stante ante Ipsi in superiori fornici parte ei strucemus insidente, apparuit ei eunuchus facie venusta, dicens : « Quid de pecunia sollicitus es ? da mihi cras mane quosdam ex suis proceribus, et afferam tibi pecuniae quantum **I39** velis. » Sequenti vero die cum imperator ad structuram contemplandam prodiisset, ecce eunuchus illi apparet dicit : « Da mihi aliquem virum, et ibimus. » Dedit autem illi praedictum Strategium, Basiliudem questorem, Theodorum patricium et praefectum urbis, et Colocynthen, octo præterea famulos, et mulos cum bulgis viginti. Eunuchus his secum ductis urbe egressus est, cumque ad tribunal venisset, palatia miracilia non manu facta apparuerunt. Cumque ex equis descendissent, eunuchus unum cubiculum aperuit, cuius pavimentum aureis nummis plenum erat ; acceptaque pala, eunuchus singulis jumentis centenaria quatuor, quæ sinu octoginta confluxerunt, imposuit et ad imperatorem misit, claudens iterum coram ipsis cubiculum. Sed ut imperatori aurum attulerunt, interrogavit eos unde redirent, quis ille vir, quæ domus fuisset. Retulerunt itaque imperatori quæ viderant. Imperator autem, cum eunuchus diu expectatus non venisset, misit ad illum quosdam qui cum eo venissent, invenerunt aream planam nullis sedibus occupatam. Illic de re certior factus imperator divinum miraculum esse intellexit, Deoque gloriari tribuit.

Cum vero altare ædificatur essent, jussit imperator concham ejus perlicidam fieri, ne locus nullis suffultus tignis nimio pondere gravaretur. **I40** Opifices autem dicebant unam cameram alterari illuminando sufficere. Angebatur itaque magister fabrum, quod imperator quandoque de uno, quandoque de duobus forniciis loqueretur. Stante autem ipso et ædificante venit angelus Domini, Justiniani imperatoris similis et ejusmodi vestibus quibus ille usque ad pedes induitus, dixitque magistro : « Tres cameras propter levitatem estrue. » Ignatius statim palatium ingressus dixit imperatorem in eodem proposito non manero. Tunc imperator intellexit angeli illa verba suisse et dixit : « Si tibi heri quid dixi, facias, » quamvis imperator eo non venisset.

Omnes vero trabes ferreis vinculis cohibitæ et plumbō ferruminatae sunt. Extrinsecus autem universo ædificio consolidando calx cum oleo, loco aquæ, illa est propter armitatem. Ita denunci parietes marmore incrassarunt. Ceterum imperator misit Troilam cubicularium, Theodorum praefectum et Basiliudem questorem in insula Rhodium, ut ibi lateres maximas pondere æquales fieri curarent. His lateribus impressa fuere hæc verba :

Menrsii et Lambecii notæ.

(79) Έγχιασμένοι σὺν μολιβδῷ. Perperam antea legebatur ἐγχιασμένων. Hesychius ἐγχιασθαι εὔρουν ἐμφύνει. LAMB.

(80) Ορθομαρμάρων Codinus vocat incrustatio-

A αὐτοῦ ἐν τῇ ἀψίδῃ ὑπερθεν καὶ ἔρῶτο; τὰ κτισματα, ἐψάνη αὐτῷ εὐνοῦχο: ὕδρασ; εἰρηκὼν αὐτῷ : Τι λυπῇ περ! χαράγματος; δέ μοι τινας οὐρών πρωὶ ἐκ τῶν μεγιστάνων σου, καὶ κομίσω σοι γέραγμα δουν ἀν βύλῃ. » Τῇ δὲ ἑξῆς πορευομένῳ τοῦ βασιλίους καὶ ἔρωντος τὸς κτίσεις, ίδοι ὁ εὐνοῦχος ὅφθη τῷ βασιλεῖ λέγων. « Δός μοι ἀνθρώπον καὶ πορευθῶμεν. » Δέδωκε δὲ αὐτῷ τὸν εἰημένον Στρατήγιον καὶ Βασιλίδην κοιταστηρα καὶ Θεόδωρον πατρίκιον καὶ Ἑπαρχον καὶ Κολοκύθην, καὶ ὑπηρέτας μέχρι τῶν ὅκτω, καὶ ἡμένους μετὰ βουλγιδίων εἶχοι. Τούτους λαβὼν ὁ εὐνοῦχος ἑξεῖ τῆς πόλεως, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ τρικονάλιον, ἐφάνησαν παλάτια ἀχειροποίητα θαυμαστὰ ἐπισμένα. Ἐν δὲ τῶν ἵππων καταβάντες, ἤνοιξεν ὁ εὐνοῦχος κοινούχιον ἦν, καὶ ἦν τὸ ἔδαφος πεπληρωμένον χρυσέου χαράγματος. Καὶ λαβὼν τὸν διεύνοχο; Ἔβαλεν ὑφ' ἐν ἐκαστον σαγμάριον κεντηνάρια δ', ὅμοιον κεντηνάρια π'. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰ πρὸς τὸν βασιλέα, κλειδώσας πάλιν ἐμπροσθεν αὐτῶν τὸ κοινούχιον. Κομισάντων δὲ τὸ χρυσόν τῷ βασιλεῖ, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς πέντε ἀπῆλθον καὶ τοις διέλθοντος καὶ διέβαπτος. « Οὐαὶ οὐδεάσσωντο εἴπον τῷ βασιλεῖ. » Ἐκδεχόμενος δὲν ὁ βασιλεὺς τὸν εὐνοῦχον, οὐκ ἥλθεν. Καὶ ἀπέστειλεν δὲ τὸ βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν. Ποιεῖ δὲ ἀπελθόντες εἴρην τὸ πόπλον, πεδίον δυτικα. Γνωρίσαντες οὖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ὑπέλαβεν δὲτι Θεοῦ θαῦμά ἐστι, καὶ ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ.

Μελλόντων δὲ τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομεῖν, προστάξας δὲ τὸ βασιλεὺς γενέσθαι τὸν μύακα διάφωτον διὰ τὸ μὴ δίξασθαι βάρος τὸν τέπον, διετί ξηρώματα οὐκ ἔθεντο. Οἱ δὲ τεχνῖται Ελεγον μίαν καμάραν φωτίζειν τὸ θυσιαστήριον. Πόδημαν δὲν διασταρεῖ διετί μὲν λέγει δὲ τὸ βασιλεὺς δύο καμάρας, δὲ δὲ μίαν. Εστῶτας οὖν αὐτοῦ καὶ κτίσαντες ἥλθεν ἀγγελος Κυρίου ἐν ὄμοιώματι τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, καὶ τοιαῦτα τοιμισμένος μέχρι ποδῶν οἴσα ἐκείνος, καὶ εἶπεν τῷ μαϊστορι. « Τρεῖς καμάρας ἔγειρε διὰ τὸ ἐλαφρότερον. » Παρευθὺς δὲ διηγάστιος ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατιώ ξηρῷ τῷ βασιλεῖ μὴ ἔχειν λόγον ήντα. Τότε ἔγνω δὲ τὸ βασιλεὺς διεγγέλλου τὰ βήματα εἰσι, καὶ εἶπεν, διετι Εἰ τι ἀν σοι εἴπω τὴν χθὲς, ποιήσου, καίτοι τοῦ βασιλέως μὴ ἀπειδόντος ἐκείσε.

Πάντες δὲ οἱ μοχλοὶ ὑπὸ σιδηρῶν μοχλῶν κατήχυνται, ἐγχιασμένοι σὺν μολιβδῷ (79). Ἐξωθεὶ τοῦ συνδέσμου τοῦ ἔδου κτίσματος ἢ διθεστος μετὰ ἔλατου χριστοῦ ἐστι πεπλασμένη ἀντὶ ἔδου; διὰ τὸ ἔδραλον καὶ πάγιων. Οὖτως ἐστησαν εἰς δρομαρμαρώσεις (80). Ἀπέστειλε δὲ δὲ τὸ βασιλεὺς Τροιλὸν κοινοχούλαριον καὶ Θεόδωρον Ἑπαρχον καὶ Βασιλίδην κοιταστηρα εἰς τὴν νῆσον τὴν Ρίδον, ὃντες κάρνεντις ἐκεῖσε βῆσαλα παμμεγέθη, στεθοῦ-

nem marmoream parietum, εἰ δρομαρμαρῶν πατετητο μαρμάρων incrassure vel crustis marmoreis obducere. LAMB.

ἴχοντα ἐπ' ἵσης. Ἐσφράγιζον δὲ αὐτὰς σφραγίσαις περιεχούσαις οὐτως· «Ο Θεός ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται. Πονήσεις αὐτῇ δὲ θάνατος πρὸς πρωΐ πρωΐ.» Καὶ συραγγίζοντες ταῦτα μεμετρημένα ἀπέστελλον τῷ βασιλεῖ. «Ο δὲ σταθμὸς τῶν πέντε βησαλῶν ἔκεινων ἦνδες βησάλους ἡμετέρου εὑρίσκεται διὰ τὸ εἶναι ἔκεινα κοῦφα καὶ σπουγάδων, καὶ λεπτὰ καὶ λευκά. Ἐξ οὐ παρὰ τῶν ιδιωτῶν φέρεται λόγος διτεῖ δὲ τρούλος; κισσήρινδς (81) ἐστιν. Οὐκ ἔστι δὲ, ἀλλὰ ἐλαφρὸς δὲ πηλὸς καὶ λευκός. Μετ' αὐτοῦ δὲ ἐξήγειρε τὰς τέσσαρας ἀκήδας εὐμεγέθεες, εἰθ' οὗτοι; τὸν τρούλον ἀνὰ δώδεκα τιθέντες βησάλων. Ἐποίησε δὲ διερεύς εὐχήν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας, καὶ ἐποιουν δόπας, βάλλοντες διάφορα λεῖψαν ἄγιων πάντων, ἵως ἀν τρουλωθῆ δὲ τρούλος. Ἡν δὲ νεωτερικής δρυθοῦ; Ιστάμενος. Εἰθ' οὗτοι; ἔμουσιών καὶ ὀρθομαρμάρωσαν αὐτὸν, καὶ εἰς τοὺς πινεύσους καὶ εἰς τὰς στοὰς καὶ εἰς τὰ μεγάλας καὶ δύνια ἑβάλον τείχισαν ἀγίων ἐπισήμων. Τὸν δὲ πάτον διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μαρμάρων κατέστρωσαν, διά τε ῥωμαίων πηγανουσίων (82) καὶ τῶν λοιπῶν ριδοποικίλων. Τὴν δὲ ἄγιαν τράπεζαν, προσκαλεσάμενος τεχνίτας, ἑδουλεύσατο βασιλέων καὶ δρυγυρὸν λίθους τε τιμίους ἀκόπιτους, μαργαρίτας, χαλκὸν, αἰδηροῦ, μόλιθον, θελον καὶ πᾶσαν ὅλην τετριμένην. Καὶ καταμίξαντες ἀμφότερα καὶ χωνεύσαντες ἔχωσαν ἀδάκιον. Καὶ ἐγένετο θαυμαστὴν καὶ ἀτίμητον, καὶ δρώμενον ἦν ἐκθυμόν. Καθ' ἐκάστην δὲ ἡμέραν δι βισιλεὺς δύο ἡμίσους χιλιάδας ἀργύρια ἔχουντες τὸν χοῦν· καὶ στέπειλρουν ἐκαστος αὐτῶν τὸ ἔργον, ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανεν. Ἐθεύλετο δὲ δι βασιλεὺς τὰς ὀρθομαρμάρωσις καὶ τὸν πάτον δόλον χρυσοῦν ποιῆσαι. Ἀρτεῖπον δὲ αὐτῷ Μαξιμιανὸς καὶ Ἱερόθεος δὲ καὶ σύμβουλος, Ἀθηναῖος, φιλόσοφοι δύτες καὶ ἀστρονόμοι, λέγοντες διτεῖ μέλλουσιν ἐλθεῖν ἐν τῇ ἐσχάτῃ γενεζήν διακτεῖ; πένητες, καὶ ἐξεδαφίσαι τὸν ναόν. Εἰ δὲ εἰσὶ λίθοι, συνίστασθαι μέλλει δι ναὸς ἱως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. Καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ἐγένετο οὕτως.

Καὶ ἡ μὲν ὅλη, ὡς ἐλρηταὶ, συνήκθη εἰς ἐπτά χρόνους καὶ μῆνας δέκα, πολλοὶ δὲ τῶν χρονογράφων λέγουσιν εἰς δεκαεπτά ἑτη καὶ οὐδῆναται, καταρρεθμοῦντες, ὡς ξοκε, τοὺς ἐπτὰ χρόνους οὖς συντριπτο ή ὅλη. Ἐποίησε δὲ κιβώριον (83) καὶ τοὺς κλονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσιαστηρίου (84) ἐξ ἀργύρου, καὶ χρυσώσας αὐτὰ, τὸ δὲ μῆλον καὶ τὰ κρίνα καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ κιβώριου ὀλόχρυσα, τὸν

Meursii et Lambeccii nota.

(81) Κισσήρινδς, id est κισσάρωδης sive pumicinus. Autem legebatur κισσάρινδς, quasi κισσόν, hoc est hederaceus. LAMB.

(82) Πηγανουσίων. Anonymus in Collectaneis statuas Veneris meminit, quam factam fuisse sit ex μαρμάρῳ πηγανουσίου. Ulrobiique πηγανουσίου idem mihi videtur significare atque πηγανώδες, hoc est quod rutæ colorem refert. LAMB.

(83) Κιβώριος. Misticam ciborii interpretationem tradit Germanus in Hist. Eccles.: Τὸ κιβώριον ἐστιν ἱερὰ ἐστιν ἡ σταύρωσις, ἀντὶ τοῦ τόπου ἐστου ἐσταυρώθη ὁ Χριστός. Ἕγγις γάρ δὲ τόπος καὶ ὑπὸ

A «Deus in mediis ejus, non commovebitur. Adjuvabit eam Deus mane dilucido:» Lateres his verbis inscriptis et ad eandem mensuram exactos imperatori miserunt. Quinque autem istiusmodi lateres unum laterem nostratem pondere æquantur: nam illi leves sunt, spongiosi, tenues et candidi. Hinc vulnus salvo eredit trullam 141 esse pumiceam, quia lutum illud leve est et candidum. Quin etiam qualior magnos fornices eadem materia extruxit; et deinde ipsam trullam duodecim lateribus eadem serie positis eregerunt. Interim saecordos pro structura ecclesie preces fundebat. Fecerunt etiam foramina, quibus varias omnium sanctorum reliquias indiderunt, donec trulla armata opere perficeretur. Quam, simul aliquae erecta fuit, recentem adhuc musivo opere et marmorea incrustatione exornarunt. Intra pilas vere et porticos magnaque columnas reliquias celebrium sanctorum abdiderunt. Pavimentum quoque diversis et pretiosis straverunt marmoribus, Romanis, scilicet ruta colore virantibus, et exteris roseo rubore variegatis. Ad sacrae vero mensae structuram de communis artificium concilio, auro, argento, lapidibus pretiosis et margaritis, ære quoque et ferro, plumbo et viro, omnisque generis materia comminuta invicem permixta et confusa, albaeum sive tabulam fuderunt adeo admirabilem et pretiosum ut spectantibus stuporem injiceret. Imperator vero quotidie bis mille quingentos argenteos lumen condiebat, unde quisque opere suo absoluto mercedem accipiebat. Ceterum volebat imperator parietaria marinora et totum pavimentum auro obducere: refragabantur autem ipsi Maximianus et Hierotheus consiliarius, Athenienses, philosophi et astronomi, qui dicebant postremo sæculo venturos pauperes 142 reges, qui templum solo aquaturi essent: si vero lapidum fieret, fore ut usque ad consummationem mundi permanueret. Eorum ergo consilio obtuleratum fuit.

B Materiam autem, ut dictum est, collecta fuit spatio septem annorum et decem mensium. Multi vero historici septendecim annis esse conditum templum affirmant, annumerantes, ut videtur, septem annos, quibus materia congesta est. Fecit etiam ciborium, columnas et fulera altaris ex argento desurato, pomum vero et lilia et crucem ciborii ex auro, suggestum item et solium ex auro, addens etiam lapi-

D βρύος δους ἐπάρη. Ἀλλὰ διὰ τὸ ἐν συντομίᾳ ἐμφερεσθαι τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν Χριστοῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τέτακται, εἰς que sequuntur. MEURS.

(84) Τοὺς κλονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσιαστηρίου. Germanus ita mystice interpretatur loco citato: Klonas ἡτοι τὰ στήθεα τὰ διαχωρίσαται τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ εἰσερχομένου εἰς προσευχὴν. Τὸ δὲ ἐσωθεν, ἡτοι τὸ βῆμα, ὅπλοι τὰ Αἴσια τῶν ἄγιων, εἰς δὲ καὶ μόνοι οἱ λεπτοί, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν εἰσιαστιν. MEURS.

des bardonychás et sapphiros unióibus et auro fons illi
utinatas. Vasa etiam aurea duodecim festerum et discos
aureos et muribula aurea fecit. Præterea 363 prædi
suburbana ei assignavit, et milles clericos constituit,
qui cellas in circuitu templi habitabant. Operculum
vero lapidatum ex Samaria allatum fuit: erat autem
illud cui insidebat Christus, quando cum Samaritanam
loquebatur. Præterea tubæ ex Hierichonile allatae
sunt, quibus sonantibus muti ejus dormierant. Si-
pra basi sella B. Constantini in superiori parte sancti
petri collata erat: veneranda vero crux in Sceno-
phylacio posita ad modum statuæ Christi Dei no-
stræ adaptata Hierosolymis allata est. Ceterum in am-
bonem et soleam 365 centenaria 143 anni tributi
Ægyptii impensa sunt; que olim a Constantino Ma-
gnô cum Sapore Persarum rege constituta fuderant. B
In templum vero sine apparatu sacro, Indumentis et
tunica, quæ gratis imperatori mittebatur, 3200
centeniariorum expensa sunt.

Ecclesiast. lxx. 143. 3200.

Vicelius autem secundo die mensis Decembris
totius templi structura absoluta est. Imperator ita-
que ex palatio usque ad portam Augstei quadrigis
venerus, inde cum éruce et patriarcha Eutychio ad
templum processit: a valvis autem regis usque ad
ambonem circuito transcurrit, et manibus extensis
In hæc verba erupit: « Gloria Deo, cuius dignatio-
ne talis opus ad finem perducere mervit. Vici te, Sa-
maritanon. » Fecit igitur sparsiores consulaires, popu-
lisque centenaria per Strategium magistrorum distri-
buti: Justinianus vero solus ecclesiam absolvit,
huius alterius cuiusquam opo adjutus. Erat autem
tes mira visu, templum quodammodo maris simili-
tudinem referre ob varietatem pavimenti et duri
fulgorum, quo ornamenta intercolumniorum et cu-
luminarum capitella obducta erant.

Ceterum duravit novus ambitus ab illo conditus
huius septendecim. Post obitum vero ejus Justinus

Meursii et Lambecii notæ.

(85) Χρόνον. Videatur χρόνον idem hic esse alique
τιμήσεων sive annuum: χρόνος enim apud Codicem
ut alios ejus generis scriptores passim sumuntur pro
Buno: πάκτων vero, ut alii notavi, tributum signi-
ficit, quod victoribus a devictis solvitur: ita in
præsentia Codicis χρόνον πάκτων τῆς Αἰγαίου
vocat tributum, quod quotannis Ægyptus pendebat
imperatori Justiniano, nūmpe 365 centenaria, cù-
sustinuit illum Constantino Magno S. pōres Persarum
rex solverat. Respicit autem ad illud quod supra
scripsit p. 20. Nota etiam quod, ut ibi, ita hic
quoniam Saporem app. illat Σαδάρον pro Σαδώρῳ
vel Σαπώρῳ. **LAMB.**

(86) Τῆς πύλης. Cerrigo τῆς στήλης. Cedrenus
et rectius ins a κιζουσης παρ' αὐτοῦ τῆς στήλης
τοῦ αὐγούστεων. **MEURS.**

(87) Τοῦ αὐγούστεως. In codice scriptio legitur
τοῦ αὐγούστελου, quo idem est. Errant autem qui
pro τῇ, πύλῃ hic legendum existimant τῆς στή-
λης. Per portam enim Augustei intelligunt porta
major t. mpli S. Sophie, ante quam area Auguste-
alis erat sive forum nominatum αὐγούστελον sive
Αὔγουστον, palatio imperatoris, curia senatus

A 85 & μενανα καὶ τὸν σωλέαν χρυσόν, σαρδινυχά; καὶ
σαπφείρους λίθους δὲ μαρμάρων καὶ χρυσίου χυ-
μεντοῦ. Ἐποιήσει καὶ σκεύη χρυσά τῶν διάδημα
εσπεῖρων, καὶ δίσκους χρυσωῖς, καὶ θυμιατήρια χρυ-
σᾶ προσεκύρωσε καὶ προδεστέλλει, τέξε ποιήσει, καὶ
χλευρίκους χιλίους. Τὰ δὲ πέριξ κιλλία ἡσαν τὸν
εἰληρίκιον. Τὸ δὲ στόμιον τὸ λιθινὸν ἥλιθον ἀπὸ Σα-
μαρείας· αὐτὸν δὲ ἦν εἰς ὅπερ ἐκαθέσθη ὁ Χριστὸς
διαλεγόμενος τῇ Σαμαρείᾳ. Αἱ δὲ σάπιγγες ἀπὸ
Ιεράχυ ήκαστιν, αἰτινάς ήχησαν, καὶ ἐπεσσού
τεληγειαν ἀπῆραν. Ηἱ δὲ σέιδα τοῦ ἄγιου Κωνσταντίου
θεπήθεν ἐστατο τῷ φρέσος τοῦ ἄγιου ἐπάνω τῶν
εὐλιγγῶν. Οἱ δὲ τίμιοι σταυροὶ δὲ ἵσταμενοι εἰς
τὸ σκευοφυλακεῖον ἀπὸ Ιερουσαλήμ τὸ μέτρον
εἴλεντο τῆς θλιβας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Εἰ;
δὲ τὸν διδυνάτον καὶ τὸν σωλέαν ἐγένετο ἔριος,
χρόνου (85) πάκτου τῆς Αἰγαίου, κεντηνάρια τέ,
καθὼς ἱευπόθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κινυστινίου
ἄπο τοῦ Σαδάρου βασιλέως Περσῶν. Οἱ δὲ νόμοι
τοῦ Σαδάρου, χωρὶς τῆς θλιβας βασιλέως οὐ πάντας,

‘Ετελεώθη δὲ ὁ ναός; τῇ καὶ τοῦ Δεκεμβρίου μη-
νῷ. Καὶ ήλθεν δὲ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ πλαταίου ἡς
τῆς πύλης (86) τοῦ Αὐγούστεων; (87) ἐπὶ δρματος
τετραποπου, καὶ εἰσώδειος μετὰ τῶν σταυρῶν καὶ
τοῦ πατρὸφρου Εὐτυχίου. Ἐδράμει δὲ ἀπὸ τῶν
βασιλικῶν πύλων μέχρι τοῦ ἀμβωνός, καὶ ἐπειδὴς
τὰς χείρας αὐτοῦ εἶπε· « Δέξαι τῷ Θεῷ τῷ κατ-
ειδόντι με τελέσαι τὸ τοιοῦν Εργον. Νενίκηται
σε, Σολομών. » Καὶ ἐποίησεν ὑπάτια, καὶ έως
κεντηνάρια τῷ λαῷ διὰ Στρατηγίου μαγιστρού. Οἱ
δὲ ιουστινιανὸς μόνοι; ἔξετελείωσε τὴν ἐκλήσιαν,
μηδενὸς ἐτέρου οἰλανθήποτε συνδρόμην ποιήσαντος.
Θεαμψίδης δὲ ἦν Ιστίνης ἀπὸ γάρ τῆς πολυποικιλίας τοῦ
τεάρους; θίκην θαλάσσης ἐφύλευτο ἐκ τῆς χρυσῆς
Θέας τῶν κόσμων καὶ λαγαρικῶν καὶ τῶν κεχαλδ-
κιονῶν (88) πάντων.

Διῆριξες δὲ διενεργεῖς κύκλος (89) δὲ πάντα
τοῦ κτισθεὶς χρόνους διεκεκτά. Μετὰ δὲ τοῦ Βίβα-

allisque præclaris adiuncitis cinctum. Vide notas
ad p. 28. Notandum præterea τὴν πύλην τοῦ
Αὐγούστεων eamdein esse quam paulo post βασι-
λικὴν sive regiam nuncupat. Media enim erat ma-
jorque ecclesiæ pora. Hæc vero regiæ vocantur.
LAMB.

(88) Απὸ γάρ — κερατοξοριών. Quid rever-
sibi bæc verba velint, nōn dum satie intelligo. Al-
tamien aliquanto verisimilius me ea interpretatum
esse scio quam antea factum fuit. Verti enim
quasi post verbum ἐφαντεῖ inscrita esset particula
conjunctionis καὶ, et pro τῶν κόσμων καὶ λαγα-
ρικῶν legeretur τῶν κόσμων μαρμαρέων vel μαρ-
μαρίνων. Per ornamenta autem marmoreicæ hic intel-
ligo τὰ δρυμαρμαρώσατε seu incrustationes mar-
mores partem, quas ex parte inauguras sui se-
superius dixit. **LAMB.** — Τῷ κερατοξοριών.
Ea sunt capitulo coquimur. Viri docti male in-
terpretantur præcipias columnas. Cedrenus appellat
τοῦ κονόκρανα. **MEURS.**

(89) Οὐρανοτερικός κύκλος. De Trullo loquitur
LAMB.

τὸν Ιουστίνιανοῦ ἔκρατητεν δὲ ἀνεψίδες αὐτοῦ Ιουστίνιος (90) δὲ ἀπὸ κουροπαλάτων ὁ δικαιάτας, καὶ εἰς τὴν δεύτερον αὐτοῦ χρόνον ἡμέρᾳ ἔκτῃ ὥρᾳ πάμπτῃ συνέβη πεσεῖν τὸν τρούλον, καὶ συντρίψας τὸν ἀξιοθεάτον ἀμβωνα (91) καὶ τὸν πολυτίμητὸν σωλέαν καὶ τὸν πολυποίκιλον πάτον. Αἱ δὲ τίταρες ἀψίδες καὶ οἱ κλοῖς; πάντες καὶ τὰ λοιπὰ κτείνατα ἐμειναν ἀπάλευτα. Ὡς δὲ αὐτὸς βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τεχνίτας ἦτορ περιθνάτας ἐκ τῶν ἔκεισθε καμνόντων ἐπυνθάνετο τί δὲ εἴη τοῦτο. Οἱ δὲ εἶπον· εἰ Σπουδαῖος ἔχων δὲ ψιλεύεις ἐπαρεῖν τοὺς ἀντινύκτας καὶ τὰς παντούρωτες, ἀπίνατα ἀδικοῦντο τὸν τρούλον, ἀ-ήρασι ταῦτα ταχέως πρὸς τὰ μυστιώτατα. Καὶ διτὸν δὲ τρούλος, ὑψηλὸς ἐγένετο πλὴν πρὸς τὸ ὄρθιον πανταχόθεν, καὶ διτὸν τὰς σκαλώσεις κόπτοντες οἱ τεχνίται Ἐρύθριπτον εἰς τὸ Ἑδράριον, καὶ ἀπὸ τούτου ἐπεινὲν δὲ τρούλος. Εἰπον δὲ οἱ τεχνίται· ἵνα γένηται ἐπίπεδος δὲ τρούλος καὶ κυματικὸς καθώς ἔστι νῦν. Ἔπειψέ δὲ δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν Πόδον, καθὼς καὶ δὲ θεῖος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ πρώην πηλοῦ καὶ τῶν σφραγίδων ἐποίησε βήσαλος, καὶ ἔκτισε τὸν τρούλον. Στοχαζόμενοι δὲ οἱ τεχνίται ἵνα μή καὶ αὐτὸς ταχέως χαλάσῃ, ἐκοψαν ἐκ τοῦ πρώην ὕψους δρυιάς, εἰςαν δὲ τὰ ἔγκλα, τοὺς ἀντινύκτας καὶ τὰς παντούρωτες, χρόνον ἔνα, ἔνας ἔλασεν τὸ ἔργον πῆξιν. Τὸν δὲ διρβῶνα καὶ τὸν σωλέαν μή δυνάμενον; ποιῆσαι καθὼς ἔσαν πρότερον, ἐποίησεν ὡς ὄρθιας τὸν ἀργυρένθυτον. Όμοιος; καὶ τὸν ἀμβωνα. Καὶ μή δυνάμενον; εὔρειν πολυποικίλους λίθους, ἀπέτισε Ναρσῆν τὸν πατρίκιον ἐν Προκοννήσῳ, καὶ ἐκοψαν ἐκεῖθεν μάρμαρα τῆς γῆς δομοις. Τὰ δὲ πρότινα τέσσαρα ποτάμια κατά μίμησιν τῶν τεσσάρων ποταμῶν ἐγένοντο, τῶν ἐκβινόντων ἀπὸ τοῦ παραδείσου εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁτε δὲ ἐκοψαν τὰς σκαλώσεις; καὶ ἐμελλον ἐπαρεῖν τοὺς ἀντινύκτας τοῦ τρούλου, ἐγέμισαν τὴν ἐκκλησίαν ὑδάτος ἔως; τῶν πρώτων κατηχουμένων, καὶ οὕτως ἐρύθριπτον τὰ ἔγκλα. Τούτου δὲ χάριν λέγουσι τινες ἔτι καὶ δὲ Ιουστίνος ἀρχόντης χρήνους υπήρχεν (92).

Πλησίον δὲ τοῦ νοοῦ ξεῖτησεν τὴν στήλην αὐτοῦ εὐγαριστοῦσαν τῷ Θεῷ, καὶ διεικύνουσαν τοὺς ἀνθρώπους τοὺς πολίτας διτὸν Ἐγώ εἰμι δὲ κτίστωρ. Τὸν δὲ εἰργμένον μαΐστωρα τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας τὸν Τίγρατον, διὰ τὸ ἀγαπησθεῖν παρὰ πάντων ἔνεκεν τῶν θαυμαστῶν Ἐργῶν αὐτοῦ ὡν ἐποίει, φοβηθεὶς δὲ ψιλεύεις μή ποτε φημισθῇ καὶ ἀναγορευθῇ ὑπὸ τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν (93), μή θέλων δὲ τοῦ-

Meursii et Lambecii nota.

(90) Ιουστίνος. Cedrenus et Zonaras tribuunt Justini anno. MEURS.

(91) Συντρίψαι τὸν ἀξιοθεάτον ἀμβωνα. Zonaras Annal. Ἡ πεσοῦσα τὸ τε κιβώτιον τῆς ἀλας τροπέζης καὶ αὐτὴν τὴν ἔκεινην ἀγίαν τραπεζὴν καὶ τὸν ἀμβωνα συντρίψειν. MEURS.

(92) Χρόνους υπήρχεν. Exstructum hoc templum est anno 22 Justiniani, qui fuit Christi 543. Adde hos 458: incides in millesimum et primum. Sed cave hæc Cöllini esse verba putes: sicut enim illius e quo hæc noster descripsit; qui longe certe instru-

A europalates, Justinianus ex sorore nepos, cognomen o justissimus, imperio potius est; secundumque ejus imperii anno, feria sexta, hora quinta, trulla corruit, mirabilemque 144 ambonem cum pretioso solio et pavimentum variegatum contrivit. Quatuor autem fornices, omnes columnæ et structuræ reliquæ salva manebant. Quare imperator, accitis architectis qui adhuc superstites erant, secessitabatur quid hoc rei esset. Responderunt illi, cum i. pe- rator obnoxie urget ut destinat et fulcimenta quæ trullam sustinebant tollerentur, cito quam par erat sublata fuerunt ad musivum opus perficiendum: tum quod trulla altior esset quam ut undique conspici posset, quodque artifices scalas in terram projectissent; indeque trullam corruisse. Suadebant autem opifices ut trulla plana et cava extrineretur, sicut nunc visitur. Imperator vero, quemadmodum avunculus ejus, in Rhodum misit, et ex eodem illo luto lateres eodem sigillo impressos fieri curavit, trullamque condidit. Opifices vero operam dantes ne et illa cito corrueret, priorem altitudinem ad orgyas quindecim praeciderunt; ligneas autem substruktiones et fulcimenta annum integrum reliquerunt, donec firmius opus consolidaretur. Ceterum ambonem et soliuim, cum non posset in pristinam formam restituere, argento obcluxit, ut nunc videre est, similliter etiam ambonem. Cum vero non posset variegatos lapides invenire, Marsen patricium in Proconnesum misit, ut illinc lapides terræ colore similes adveheret. Quatuor autem prasini 145 coloris fluvii ad imitationem quatuor fluminum ex paradiiso in mare exequunt facti sunt. Cum vero s. alas cou- scendissent et destinas ad trullam sufficiendam erecturi essent, ecclesiam aqua implerunt usque ad prima catechumenia, et ita ligna in aquam pro- cererunt. Hujus rei gratia quidam dicunt Justinum quoque eam condidisse: sed falluntur. Ceterum 458 anni, ex quo templum conditum est, elapsi sunt. autēn ἔκτισεν. Ἀλλὰ φεύδονται. Ἐχει δὲ δι νεόντων.

D Propriæ templum statuaci suam collocavit, quæ Deo gratias agens civibus iudicat quod ipse tantum operis conditor. Cum vero prædictus Ignatius Magnæ ecclesiæ ædificator propter mirabilia opera, quæ faciebat, ab omnibus diligenteretur, metuens imperator ne quando a duabus populi factionibus Imperator salutaretur (nequa tameneum volebat occidere, sic ut multi ipsi auxilio suadebant), contentus fuit ut

ista tempora vivit, puta sub Palæologis, ut initio diximus. Nos tamen hoc voluimus explicare, ne quem temere implicaret. MEURS.

(93) Τῷ δημοτικῷ δύο μερῶν. Id est Prasinis et Vnetis. Υε δυο μέρη intelligit etiam Suidas in στήλην et τρισουνάκιον. Lætini veteres factiones dicebant. Diaconus in Mauritio partes extulit, recontiorum Graecorum more: Germanus autem mittit ad Sergium demarchum Prasinæ partis, ut auxiliaretur sibi gratia imperandi, repromittens se par tem Prasini honoraturum. MEURS.

statuæ ab ipso in Augusteo eratæ, scalis ablati. A inclusus relinqueretur et ita fame periret. Cognoscens itaque Ignatius, cum equestrem imperatoris statuam jam perfectam erexisset, se ibi derelictum, tunc situm deplorabat. Vespere autem facto prudens continentum excoxitavit: tenuem nempe funiculum, quem in suo marsupio habebat, circiter 55 orygiarum, et pallium et subindusiale et interculam et tiaram suam cofinexuit et glomeravit. **146** tentavitque Num ad terram usque pertingerent. Interim uatori sive etiam magno ejulatu et planctu supervenienti conquestus est, universa civitate quiescente (erat enim profunda nox), sibi istic moriendum esse, dixitque ei: «Abi et clanculum crassum fuciculum ène et liquida pice inunge; media autem nocte revertere.» Quinque sequenti nocte illa venisset, dimisit ipse quæ habebat, et funiculum ab uxore Anticam sursum ad se retraxit, et pedi statuæ alligavit, enque prehenso incolumis inde descendit. Fecit autem hoc eo ut fuciculus liquida pice inunctus manibus tenacius hæceret, ne alloqui præcepis in terram delatus contunderetur, et ut fuciculus postquam se demississet comburereetur. Proinde astutia uxore et liberis noctu Adrianopolim prosecutus est, ibique tres annos in habitu monastico transgit, omnibus credentibus dilectibusque eum apud statuam famo enectum esse. Postea Cpolim rediit, ibique commotatus est. Imperatori vero in processione ad templum SS. Apostolorum obviam occurrerit, petens ab illo ut ejus misereretur et alisque meli vivere permitteret. Imperator tandem illum agnoscens cum universo senatu miratus est. Verum imperator factu ignorantem pretendit, et nullis beneficiis Ignatium afficiens indemne dimisit, dicens: «Ecce quem Deus vult vivere, mille homines non intercedent.» Ex eo igitur tempore Ignatius magnitudine tranquillitate vixit.

Γνωρίας δὲ τούτοις διεσπειρασθεῖσαι, καὶ πᾶς ἄγνοιαν ἐπὶ τῷ γεγονότι ἐπὶ τὸν Ἰγνάτιον, καὶ πολλὰ δῶρα δώδεις αὐτῷ ἀπέλυσεν. **147** Καὶ ἔτης διατήσας τοῦτον εἰς τὸν πόδα τοῦ ἱππου, καὶ κρατῶν αὐτὸν, ὅπες μὴ συρεῖς διέρκως πέσῃ καὶ τριβεῖη, καὶ ίνα τὸ σχοινὸν παυθῆσται ὑπὸ τοῦ πυρὸς μετὰ τὸ καταβῆναι. Λαβὼν τοινὺν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδες νυκτὸς κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν, μετασχηματισθεὶς πατὰ μοναχὸς, χρόνου τρεῖς, πάντων οἰομένων καὶ λεγόντων ὅτι ἐπὶ τῷ κίονος ἐπελεύτησεν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤλθεν εν τῇ Κωνσταντινούπολει, καὶ ἦν διατίβων ἐν αὐτῇ. Καὶ διερχομένου τοῦ βισιλέως εἰς προέλευσιν τῶν ἀγίων ἀποτόλων (94) ἐπήντησεν αὐτῷ ἕκεισε, αἰτῶν λόγον συμποθείας τοῦ μὴ φοβηθῆναι. Προεβάλλετο δὲ διεσπειρασθεῖς αὐτῷ ἀπέλυσεν εἰς εἰρήνην, εἰπὼν: «Τὸς δι θεοῖς δι θεοῖς, δι ζην. χλιοις οὐκ ἀποκτανούσι.

147 Hucusque autem pertinet narratio eorum quæ ad Magnum ecclesiam spectant. Templum magnum SS. Apostolorum, sicut dictum est, forma oblonga, trulla lignea, tectoque ligneo opertum inventum, quod Constantinus Magnus et Helena condiderunt. Verum Theodora magni Justiniani uxor multam curam adhibuit, eo quod Lycus annis isthac subteraberetur, magnisque fundamentis positis tem-

Meursii et Lambecii notis.

(94) Ἐις προέλευσιν τῶν ἀγίων ἀποτόλων. Fiebat hæc processio 2 die Paschalis. Cedrenus: Τῇ δὲ δευτέρᾳ τοῦ ἀγίου Πάσχατος ἀπελθοῦσι ἡ βασιλισσὴ ἐπὶ τῇ κατὰ τύκον γενομένῃ προσελεύσει εἰς τοὺς ἀγίους ἀποτόλους; δ. Ιη. προηγ. θεον ἐγένετο καὶ μετασχηματίσθησεν τέτταρεσσιν ἐποχούμενη τέτταρεσσιν ἵπποις. Meurs.

(95) Καὶ έως μέρη ὁδοῦ. Operæ pretium esse duorum libri narrationi de structura templi S. Sophiae corollarii instar adjicere duplicom delineationem, quarum una iconographiam ejus represebat, altera autem formam eius exteriorem. Utius.

τον ἀποκτεῖναι, καθὼς πολλοὶ συνεβούλευον αὐτῷ, βλέποντες αὐτὸν ἀβύμοιντα, συνήνεσαν αὐτῷ ἐκ δευτέρου ἵνα κτιζομένης παρ' αὐτοῦ τῇ στήγῃ τοῦ Αὐγουστεῶνος ἔσται αὐτὸν ἐκεῖσε καὶ ἀριστά τὰς σκελώσεις, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τελευτησει. «Ο καὶ ἐποίησε. Γνοὺς τοινὺν δὲ Ἰγνάτιος, μετὰ τὸ τελειώσαι καὶ στῆσαι τὴν ἐφιππὸν στήλην τοῦ βασιλεῶς, ὅτι εἰδίη ἐκεῖσε, ἀδύρετο. Ὁψίας δὲ ἦν γεννόμενης εὑρε ἐπιτεθευμα ἀριστὸν. Τὸ λεπτὸν σχοινὸν διπερ εἶχεν εἰ; τὸ περούχιον αὐτοῦ, τὸ ὧσε δρυγιῶν πεντήκοντα πάντε, καὶ τὸ ἴματιον αὐτοῦ καὶ τὸ ὄπικαρμισοῦράκιον καὶ τὸ σφικτούριον καὶ τὸ φακεώλιον αὐτοῦ λαβὼν συνέθησεν αὐτὰ καὶ ἐκλείσει καὶ ἐδοκίμασεν εἰ φθάνουσιν ἦν; καίτιο. Εὔρων δὲ εὐτῷς ταῦτα, ἐλθούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ πολλοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ἐφώνησεν αὐτῇ, κοιμωμένης πάσσης τῆς πόλεως (νῦν γὰρ ἦν βαθεῖα), ὅτι «Ωδε κατελείψθην ἀποθανεῖν, διλλ' ὑπαγε καὶ χρυσίως ἀγράριον παχὺ σχοινὸν, καὶ ἀλειφον αὐτὸν ὑγροπίσσω, καὶ πάλιν ἐλθε μεροστῆς νυκτός. Καὶ καταλαβούσης τῇ ἐπιστρέψῃ νυκτὶ ἔχαλασσαν ἐκεῖνος ἀπερ εἶχεν, καὶ συνδήσασα ἡ γυνὴ τὸ σχοινόν, ἐσυρεν ἐκεῖνος ἐπάνω καὶ προσέθησεν εἰς τὸν πόδα τοῦ ἱππου, καὶ κρατῶν αὐτὸν κατέβη ὑγιής. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, ἵνα κολλῇ τὸ σχοινόν ἐκ τοῦ ὑγροπίσσου εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, δπας μὴ συρεῖς διέρκως πέσῃ καὶ τριβεῖη, καὶ ίνα τὸ σχοινόν παυθῆσται ὑπὸ τοῦ πυρὸς μετὰ τὸ καταβῆναι. Λαβὼν τοινὺν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδες νυκτὸς κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν, μετασχηματισθεὶς πατὰ μοναχὸς, χρόνου τρεῖς, πάντων οἰομένων καὶ λεγόντων ὅτι ἐπὶ τῷ κίονος ἐπελεύτησεν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤλθεν εν τῇ Κωνσταντινούπολει, καὶ ἦν διατίβων δι θεοῖς δι θεοῖς, δι ζην. χλιοις οὐκ ἀποκτανούσι.

Καὶ έως μὲν ὁδε (95) τὸ πέρας τῶν κατὰ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν· τοὺς δὲ ἄγιους ἀποστόλους τοὺς μεγάλους, καθὼς προείρηται (96), εὑρε δρυμικὴν ἐκκλησίαν, ἐνδιστεγον, ἐνδέρεουλον, κτισθεῖσαν περὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ **D** Ελένης (97). «Η θεούρα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Ιουστινιανοῦ, η καὶ πολλὴν σπουδὴν θεμένη διὰ τὸ διέρχεσθαι κάτωθεν τὸν ποταμὸν τὸν Λύ-

que participem me fecit nobilissimum atque eruditissimum vir Cassianus a Puteo. Verum mutato consilio in aliud tempus disserre placuit. LAMB [v. ad Pauli Silentiarii Descriptionem S. Sophiae.]

(96) Προεργασίαι. Σερια p. 17. LAMB.

(97) Ἐκκλησίαν — κτισθεῖσαν περὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ Ελένης. Ηνίας τομπλιμένιος δι ειαμ in disrupt. Gregorii cum Herano: Πώς δὲ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνον τὸν ναὸν, δι ἐδειλατο ἡ βασιλικὴ Ελένη, μετονίζεις τὴν λέξιν; conversum est in patriarcheion ab Amurathie capta Cpoli. Testis Phranzes Chronic. 3, 19. Meurs.

χον (98), ἀνυειρώσα θεμελίους παμμεγέθεις καὶ λίθους μεγάστους, ἔκτισε τὸν ναόν. Τὰ δὲ σκάριφα καὶ τὸ σχῆμα ἡ πήρε τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀπὸ Ἐφέσου. Τὴν δὲ ὅλην ἄπασαν ἐλαβεν ἀπὸ τῆς ἀγίας Σοφίας μετὰ τὸ τέλειωθῆναι αὐτὴν καὶ τὰ εὐκτήρια αὐτῆς· ἀφ' ὅτου γάρ ἡρξατο κτίζεσθαι ἡ ἀγία Σοφία, μετὰ τέσσερα ἑτη ἡρξαντο καὶ αὐτῆς κτίζεσθαι δὲ ναός. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ μουσιώματος ἐλειψε τῇ δεσποινῇ χρυσοῖς ποντίτῃς. Καὶ ὁδημονούσης; ἐπὶ τούτῳ τῆς Αὐγούστης, κατ' ὀνειρούσαν οἱ ἀγίοι ἀπόστολοι λέγοντες αὐτῇ· «Μή λυποῦ περὶ χαράγματος χρυσοῦ, μηδὲ Ἰουστινιανῷ τῷ ἀνδρὶ σου ἐπιτήσῃς νομίσματα· ἀλλὰ ἀπελθοῦσα ἔξωθεν τῆς πόρτης Δεξιοχράτους εἰς τὸν αἰγιαλὸν εὐρήσεις, δώδεκα κεράμια γέμοντα χρυσοῖς καχώσμενα.» Ἡ δὲ Αὐγούστα ἀποστείλασε εἶρεν αὐτὰ γέμοντα, καὶ ἔχοντα ἵκαστον αὐτῶν ἐπιγραφὴν τῶν ἀγίων ἀπόστολῶν τὰ δύματα. Καὶ λαβοῦσα ταῦτα, δοξάσασά τε Θεὸν, ἔκδιπτεν αὐτὰ εἰς τὸν ναόν. Καὶ πολλὰ κτήματα καὶ ἀναθήματα καὶ σκεῦλη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ προσεκύρωσε. Τελείωσα δὲ τὸν ναὸν ἐμβλέπειν χρεμάσαι τὰς χαλκᾶς ἀλύσεις καὶ τὰς λυχνίας, δπως ἐνθρονίσῃς τὸν ναὸν (99) καὶ ἐγκαίνῃσῃ αὐτὸν. Γνοὺς δὲ διὸ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐφθάνησεν, ἵνα μὴ προλάβῃ καὶ ἐγκαίνιοθῇ πρὸ τῆς ἀγίας Σοφίας, καὶ παρήγγειλε παντοχοῦ τῆς πόλεως ἵνα μὴ ποιήσωσιν ἀλύσεις καὶ χρεμάσωσιν ἕκεισε. Ἡ δὲ βασιλίσσα ἐποίησεν ἀπὸ μετάξης πλεκτὰ σχοινία πίστει καὶ μόδιθε, καὶ χρεμάσασα τὰς πολυφάντους ἀργυρᾶς λυχνίας ἐνεκάλυπτε καὶ ἐνθρονίστε τὸν ναὸν, προλαβοῦσα τὴν Μεγάλην ἔκκλησιν. Τὰ δὲ λειψανα τὰ κείμενα κάθασεν τῆς ἀγίας τραπέζης τῶν ἀγίων ἀπόστολῶν ἥγιθησαν παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως, υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, διὰ τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Ἀρτεμίου. Τὸ δὲ βῆμα, καθὼς ἔστι μέσον, ὡτα καὶ γέγονεν παρὰ τῇ Αὐγούστῃς Θεοδώρᾳ. Τὸ δὲ μνημοθέσιον τῆς ἀγίας Θεοφανῶ δι μέγας Κωνσταντίνος (1) ἐποίησε. Τὸ δὲ ἔξα μνημοθέσιον τῶν τε ὀρθοδόξων καὶ τῶν αἵρετικῶν δι μέγας Ἰουστινιανὸς ἐποίησε, καὶ διὰ μουσίων ἐκαλλώπισεν αὐτὸν, καὶ ἔκεισε ἐπάρη. Οὐαύτως καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Θεοδώρα ἡ κτίσασα τὸν ναόν. Τὸ δὲ Μουσεῖον ἔκεινο καὶ τὰ μάρμαρα ἀπῆρε Βασιλειο; δι βασιλεὺς, δι τὸ φύδεμησε τὴν νέαν καὶ τὸν φύρον.

Meursii et Lambecii notæ.

(98) Τὸν Λύκον. De fluvio Lyco Byzantium intra seunis supra quædam notavi ad p. 45. LAMB.

(99) Ἐρθροίδην τὸν ρύδην. De hoc consecratione templorum more diximus in Gloss. nostro in voce ἐγκαίνια. MEURS.

(1) Ὁ μέγας Κωνσταντίνος. De Constantino

A pluri renovavit. Forum quidem et delineationem a templo S. Joannis Theologi quod Ephesi est desumpsit; omnem vero materialia a S. Sophia, postquam ea cum oratoriis suis perfecta esset, accepit: nam quadriennio post inchoatam S. Sophie structuram templum hoc condi coepit. Cæterum cum jani musivo opere inerstrandum esset, aurum Augustam defecit; cumque ob hoc angeretur, sancti apostoli per somnium ipsi apparuerunt, dicentes: «De pecunia ne sollicita sis, neque a Justiniano marito tuo nummos pete; sed abi extra portam Dexiocratis ad littus, et ibi invenies humo condita dundecim vasa fictilia auro impleta.» Augusta igitur eo mittens invenit ea plena, et singula nominibus sanctorum apostolorum inscripta. Illaque accipiens gratias Deo acuis in templum expendit, et multos fundos, ornamenta, vasa aurea et argentea ei donavit. Templo 148 itaque absoluto ut dedicari et consecrari posset, æreas catenas lucernis sustinendis in eo suspendere cogivit. Verum imperator Justinianus, hoc intellectio, concedere noluit ut prius quam S. Sophia consecraretur; et proposuit tota urbe edicatum ne quis catenas fabricaret et ibi suspenderet. Verum Augusta funiculos ex serico bona fide multaque industria contexit, et arietensis candelabris suspensi consecravit et dedicavit templum. Magnam ecclesiam antevertens. Reliquæ vero sanctorum apostolorum sub altari repositas Constantino imperatore, magni Constantini filio, opera sancti martyris Artemii allatae sunt. Suggestum autem ut etiamnum in medio sitem est, ita a Theodora Augusta exstructum fuit. Memoriam S. Theophanous magnus Constantinus posuit; monumentum vero exterioris orthodoxorum et hereticorum magnus Justinianus condidit, et musivo opere exornavit, ibideisque sepultus est cum conjugi Theodora, quæ templum adiuvavit. Cæterum musivum opus et marmora ejus templi Basilius imperator abstulit, cum ecclesiastis cognomine nevam forumque adiuvaret.

D Porphyrogenito loquitur, qui, ut supra dixit p. 127, sacellum S. Theophanonis templo SS. apostolorum adjunctum exædificavit. Vide præter ea quæ de S. Theophanone prima uxore Leonis Philosophi notavi ad p. 105. LAMB.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ ΕΤΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝΤΩΝ
ΕΝ ΑΥΤΗ ΤΗ ΒΑΣΙΛΙΔΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑ
ΤΩΝ ΑΓΑΡΗΝΩΝ ΤΑΥΤΗΣ ΛΑΩΣΕΩΣ.

149 DE ANNIS AB ORBE CONDITO

USQUE AD IMPERIUM CONSTANTINI MAGNI: ET DE IIS QUI IN IPSA
URBIBUS REGINA REGNARUNT, USQUE DUM AB AGARENIS
CAPTA EST.

A Ab Abraham usque ad diluvium sunt anni 232. A diluvio usque ad turris aedificationem sunt anni 525.

A turris aedificatione usque ad Abraham sunt anni 5° 0.

Ab Abraham usque ad exitum filiorum Israel ex Aegypto sunt anni 430.

Ab exitu usque ad aedificationem templi Salomonis sunt anni 700.

Ab aedificatione templi usque ad captivitatem Israëlitarum sunt anni 425.

I 150 A captivitate usque ad Alexandrum Macedonem sunt anni 319.

Ab Alexandro usque ad descensionem Christi sunt anni 33°.

In summam vero usque eo dum Christus humanam in uit naturam anni sunt 5500.

Sed sciendum est quod salutaris crucifixio Domini nostri Iesu Christi facta sit anno mundi 5334, cyclo solis 18, luna quinto, feria sexta, hora nona, decimo octavo anno imperatoris Tiberii. διεκάτη εστι τῆς βασιλείας Τιβερίου. [Ἡν δὲ τετταρεκαίδεκάτη τῆς σελήνης, τουτέστι τὸ νομικὸν ημέρων ἐτη, εφ.]

A Christo autem usque ad Constantiū Magnum sunt anni 325, et in summa ab orbe condito usque ad Constantiū Magnum anni sunt 5825.

Imperio igitur potitus est Constantiū Magnus supradicto anno 5° 25, et duodecimo anno sui imperii Cœlium aedificavit. Simul autem Romæ et Cœli imperavit annos 33.

Constantius filius ejus imperavit annos 24, dies 11.

Julianus Apostata profanus et Deo repugnans annos 2, dies 15.

Meursii et Lambecii notæ.

(2) Έγ τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ τῆς πύτοῦ βασιλείας ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν. Quid sensu Videlicet, ipse supra exposuit his verbis: Ηρακλεῖον θέντος θύν, inquit, τοῦ ἐνδεκάτου ἵναντον τεῦ. εὐ-

Α' πάντα οὖν έως τοῦ κατακλυσμοῦ ἐτη ,θεού. Άπο τοῦ κατακλυσμοῦ έως τῆς πυργοποίεις ἐτη φτχε'.

'Άπο τῆς πυργοποίεις έως τοῦ 'Αθραζίμ έτη φλ'.

'Άπο 'Αθραζίμ έως τῆς έξιδου τῶν υἱῶν Ισραὴλ έξ αιγυπτίου ἐτη υλ'.

'Άπο τῆς έξιδου έως τῆς οἰκουμής τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομώντος ἐτη ψ.

'Άπο τῆς οἰκουμής τοῦ ναοῦ έως τῆς αἰχμαλωσίας ἐτη υκε'.

'Άπο τῆς αἰχμαλωσίας έως 'Αλεξανδρίου τοῦ Μακεδόνος ἐτη τιθ'.

'Άπο 'Αλεξανδρίου έως τῆς συγκαταβάσεως Χριστοῦ ἐτη τιθ'.

Όμοιον χρόνον μέχρι τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Κυρίου ημῶν ἐτη ,εφ.

Δεὶ δὲ εἰδέναι ὅτι ἡ σωτήριος σταύρωσις τοῦ Κυρίου ημῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέγονε κατὰ τὸ εργάσιον. Κύκλος τοῦ μὲν ἡλίου ιη., τῆς δὲ σελήνης πέμπτος. 'Ημέρα ἔκτη, ὥρᾳ ἐννάτῃ, τῷ δύδωφ καὶ δικτύῳ εστι τῆς βασιλείας Τιβερίου. [Ἡν δὲ τετταρεκαίδεκάτη τῆς σελήνης, τουτέστι τὸ νομικὸν ημέρων ἐτη, εφ.]

'Άπο δὲ τοῦ Χριστοῦ έως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου ἐτη τιθε'.

Όμοιον χρόνον μέχρι τῆς βασιλείας έκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν (2)· ἐθοικεύει δὲ τὰ οὐλα ξὺ τε Ρώμη καὶ Κωνσταντινουπόλεις ἐτη λγ'.

'Ο Κωνσταντίος δὲ οὐδὲ αὐτοῦ ἐβασίλευεν ἐτη τιθεράς κδ.

'Ιουλιανὸς δὲ Παρασάττες δ βιβήνιος καὶ θεολατες ἐτη δύο ημισου ημέρας ει'.

τοῦ βασιλέως (sc. Κωνσταντίου τοῦ Ηεγείου) καὶ ἀρχὴν λαβόντος τοῦ διωδεκάτου έτους; Επεχειρησεν τῇ Βύζαντες πάλιν κτίζειν. ΛΑΒ.

Οὐαλεντινιανὸς ὁ εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος σὺν Οὐά-

A 151 **Valentinianus** pius et Dei amans, enim
Valente impio et Ariano, imperavit annos 14.

Γρατιανὸς ὁ νιδὲ αὐτοῦ τοῦ ἡγέθεντος Οὐαλεντος
Ἐτη γ̄.

Gratianus filius supradicti Valentiniani impera-

vit annos 16.

Theodosius Magnus, ex Hispania oriundus, piissi-

mus et mali osor, imperavit annos 17.

Arcadius et **Honorius** filii ejus annos 13.

Theodosius junior, filius Arcadii, calligraphus,
piissimus et virtutis amans, annos 42.

Marcianus a Deo declaratus, omni probitate
plenus, imperavit annos sex cum dimidio.

Leo Maceus, pius et religiosissimus, annos 18.

Θεόδοσιος δέ Μέγας; δέ ιξ Τσκανίας, ὁ εὐσεβεστατος
καὶ μισοπόντηρος, Ἐτη ιξ̄.

Ἄρχαδιος καὶ Ὁνώριος οἱ νιδὲ αὐτοῦ Ἐτη γ̄.

Θεόδωρος ὁ μικρὸς; δὲ οὐδὲς Ἀρχαδίου, ὁ καλλί-
γράφος, δὲ εὐεξέστατος καὶ φιλάγαθος, Ἐτη μρ̄.

Μαρινιανὸς; δὲ ὁ ποκαλυψθεὶς ἐπὶ Θεοῦ, ὁ πάσῃς
καλοκαγάθης ἔμπλεος, Ἐτη σ' καὶ ἥμερος.

Λέων δὲ Μακέλης; δὲ εὐσεβῆς καὶ τιθέστατο; Ἐτη
ιη̄.

Αέων δὲ μικρὸς; δὲ Ἑκγονος; αὐτοῦ, οὐδὲ; Ζήνωνος,
Ἐτη ᾱ.

Ζήνων ὁ ἐπικήνθητος; Ἀγόνατος; δὲ πάτηρ αὐτοῦ,
Ἐτη δ' καὶ ἥμερος, ἥμέρας καθ̄.

Βρισιλίσκος; δὲ εὐσεβῆς Ἐτη β', μῆνας τῇ, ἥμέ-
ραιν ᾱ.

Καὶ πάλιν Ζήνων Ἐτη ια' ἥμέρας ιε'.

Ἀναστάσιος δὲ Δικτύος; δὲ ἀπὸ Σελέτρων (3), Ἐτη
κᾱ, μῆνας δ', τῇ ἑρας γ̄, δὲ πυρίκαυστος καὶ αἰρε-
τικός.

Ιουστίνος δὲ Θρᾷξ δὲ κράτιστος καὶ εὐσεβῆς καὶ
εὐμετάθετος; Ἐτη η̄.

Ιουστίνιος δὲ ἀδελφόποντας αὐτοῦ, δὲ τῆς Μεγάλης;
ἴκαληστα; (4), Ἐτη λη̄ καὶ ἥμερος.

Ιουστίνος δὲ ἀπὸ κυρωπαῖάτων, δὲ ἀδελφόπαις
αὐτοῦ, δὲ δικαιάτων, Ἐτη ιγ̄.

Τιβέριος δὲ Θρᾷξ Ἐτη ε̄.

Μαυρίκιος δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ δὲ εὐσεβεστατος; καὶ
μεσοπόντος Ἐτη κᾱ.

Φωκᾶς δὲ Καππάδοξ δὲ τύραννος; καὶ αἰγαλίορος καὶ
δυσεσθῆς Ἐτη τῇ καὶ ἥμερος, ἥμέρας τῇ.

Ἔπράκτειο; δὲ στρατηγὸς τῆς Ἀσρικῆς; Ἐτη λ̄.

Κωνσταντίνος δὲ οὐδὲς αὐτοῦ Ἐτη ᾱ.

Κωνσταντίνος δὲ Ἑκγονος; Ἡρακλείου, δὲ δυσεσθῆς;
καὶ μιαρόνος, Ἐτη κᾱ (5).

Κωνσταντίνος δὲ οὐδὲς αὐτοῦ δὲ Πωγωνάτος, δὲ τοῦ
Δυρβαχίου, δὲ εὐεξέστατος καὶ πραστετος, Ἐτη ιξ̄.

Τὰ διπλά κτίσεως κάθεμοι ἔως τῆς βασιλείας Ιου-
στίνιανον τοῦ Ρινότμητου Ἐτη ιρκᾱ.

Ιουστίνιανὸς; δὲ Ρινότμητος; δὲ οὐδὲς αὐτοῦ, δὲ
ἀγριώτετος; καὶ ἀκρατῆς ουμοῦ τυραννούμενου, δ
Ἐτη ῑ.

Λεύντιος Ἐτη γ̄.

Ἄγιμαρος; δὲ καὶ Τιβέριος; Ἐτη ιξ̄.

Ιουστίνιανὸς τὸ διύτερον Ἐτη σ'.

Φιλιππικὸς; δὲ καὶ Βαρδάνιος; δὲ δυσεσθῆς καὶ
αἰσχρὸς καὶ μιαρὸς, Ἐτη β̄.

Mursii et Lambecii notae.

(3) Scribe δὲ ἀπὸ σιλεντιαρίων. Sic inscriptio an-

tiqua:

JULIUS. FELIX. VALENTINIANUS. V. C. ET
EX SILENTIARIO. SACRI PALATII COM
CONSISTORII. COM. DOM.

Ratio autem nominis Silentiorum in excerptis ex

* Imo *De mensibus*, p. II. Vide Ias. prolog. p. XLVIII.

Leontius annos 3.

Tiberius Apsinarus annos 7.

Justinianus secundus annos 6.

153 **Philippicus Bardanes**, impius, impurus et
sceleratus, annos 2.

Joannis Lydi libro περὶ ἀρχῶν πολιτικῶν λαβε-
το*. LAMB.

(4) Ο τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας. scilicet κτίστητο.
LAMB.

(5) κᾱ. Scribendum esse videtur κᾱ, ut legitur
apud Nicephorūm patriarcham. LAMB.

Anastasius, qui et Artemius, piissimus, protoase- A
retis et philosophus, annos 2.

Theodosius Adramyttenus, mansuetissimus et mi-
sericors, annum unum.

Leo Conon ex Isauria oriundus, impurus, Deo-
que et sanctis inimicus, annos 24 cum dimidio et
dies 5.

Constantinus Copronymus, filius ejus impius et
impurus, qui a vermis corrosus perire, annos 54,
menses 3.

Leo filius ejus, ex Chazara natus, profanus et
abominandus, annos 5.

Constantinus Leonis et Irenae filius, a matre
excavatus, annos 16

Irene sola annos 5.

Nicephorus ex Seleucia oriundus, misericors,
justus, ex generali logotheta, annos 9.

Stauracius filius ejus annum unum, menses 4.

Michael Rangabe, gener Nicephori, probus et
piissimus, annos 2.

Leo ex Armenia oriundus, impius et furax, cum
Constantino filio, annos 7, menses 5.

154 Michael Balbus, Amoreus, amens, impetus
et imaginum hostis, cum Theophilo filio, annos 8,
menses 3.

Theophilus filius ejus annos 12, menses 3.

Michael filius ejus, cognomento ebriosus, cum
Theodora matre sua piissima et orthodoxa, annos
15. Hic imperare coepit anno 6349, et imperavit so- C
lus annos 10.

Item Michael cum Basilio Macedone apnum unum
et mensem unum.

Basilus Macedo, qui imperator creatus est anno
6574, imperavit solus annos 19.

Leo filius ejus cognomento Sapientis, cum Alexan-
dro, anno 6597, imperavit annos 27, menses 8.

Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis
Sapientis, imperavit cum matre annos 8, anno
6422.

Romanus filius Abastacti Lacapenus, cognomento
senior, sacer Constantini Porphyrogeniti, imperavit
cum ipso et filiis suis annos 26. Hic Romanus im-
perator creatus est die undecimo Decembris, octa-
va indictione, anno 6428. Postquam vero biennium
imperavit, prima scilicet indictione anni 6430, edi-
dit novellam de jure prelacionis. Indictione 155
autem secunda anni 6437 edidit novellam de poten-

Meursii et Lambecii notis.

(6) Sic in numero Heliogabali apud virum illu-
stre o. Franciscum Gothofredum ADRAMYTENON
legitur. Autamen dicitur etiam 'Aetramutius', ut
testatur Stephanus. LAMB.

(7) Ετη ε'. Scribendum esse videtur Ετη ε', vel
Ετη δ', μῆνας ια'. LAMB.

(8) Νικηφόρος δ Σελευκέν. Item in libro de
statuis eum vocat Σελευκήν. LAMB.

(9) Κατά τδ σ' έτος. Coepit imperare cum matre
anno Christi 841; ergo hie scribendum ειμ'.
LAMB.

'Ανασάτος; δ καὶ Ἀρτέμιος δ εὐσεβέστατος καὶ
πρωτοσηκητής καὶ φιλόσοφος, Ετη 3'.

Θεοδόσιος δ 'Ατραμυτηδς (6), δ πραότατος καὶ
συμπαθέστατος, έτος α'.

Λέων "Ισαυρος; δ Κόνων, δ Συρογενής, δ μισάγιος
καὶ ἐναγής καὶ ἀντίθεος, Ετη κδ' καὶ ξμισυ, ξμέ-
ρας ε'.

Κωνσταντίνος δ υἱὸς αὐτοῦ, δ Κοπρώνυμος, δ
δυστοκή; καὶ παρμιαρος, γεγονὼς καὶ σκαληκέρω-
τος πρὸ τοῦ τεθύνανται, Ετη λδ', μῆνας γ'.

Λέων δ υἱὸς αὐτοῦ, δ ἐκ τῆς Χαζάρας, δ βέβης
καὶ ἀποτρόπαιος, Ετη ιε' (7).

Κωνσταντίνος δ υἱὸς αὐτοῦ; δ νεωτερίζων τυφλω-
θείς, δ υἱὸς τῆς Βιρήνης, Ετη ιε'.

Εἰρήνη μόνη Ετη ε'.

Νικηφόρος δ Σελευκέν (8), καὶ συμπαθής καὶ
φιλοδικτος; καὶ φιλόδακρος, ἀπὸ γενεκοῦ, Ετη θ'.

Σταυράκιος δ υἱὸς αὐτοῦ ξ:ος α', μῆνας δ'.

Μιχαὴλ δ 'Ραγγαβή δ γαμβρός αὐτοῦ, δ φιλά-
γθος καὶ εὐσεβέστατος, Ετη θ'.

Αέων δ παραβάτης, δ 'Αρμένιος, δ δυσεθής καὶ
ἀνήμερος, καὶ Κωνσταντίνος; δ υἱὸς αὐτοῦ, Ετη ζ',
μῆνας ε'.

Μιχαὴλ δ τραυλός, δ 'Αμυραλος; δ καὶ ἀφροσυ-
νῆς καὶ ἀπειροκαλαῖς ἔμπλεος; καὶ εἰκονομάχος, σὺν
Θεοφίλῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, Ετη η', μῆνας γ'.

Θεόφιλος δ υἱὸς αὐτοῦ έτη ιε' μῆνας γ'.

Μιχαὴλ δ υἱὸς αὐτοῦ δ μεθυστής μετὰ Θεοδώρας
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς εὐσεβεστάτης καὶ ὀρθοδόξου, Ετη ιε'. Ο τιούτος ἀνηγορεύθη κατὰ τὸ σ' έτος: (9). Καὶ μόνος δ μεθυστής Ετη ιε'.

'Ο αὐτὴς Μιχαὴλ σὺν Βασιλείῳ τῷ Μακεδόνι έτος
α', μῆνας α'.

Καὶ Βασίλειος δ Μακεδών, δ; ἀνηγορεύθη κατὰ
τὸ ιε' έτος, δ μὲν η'. Ετερος ιθ' (10).

Λέων δ υἱὸς αὐτοῦ δ σοφὸς σὺν 'Αλεξανδρῷ, κατὰ
τὸ στξε' (11) έτος, Ετη ια', μῆνας η'.

Κωνσταντίνος δ πρώτος πορφυρογένυντος, δ
υἱὸς Λέοντος τοῦ σοφοῦ, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ετη η',
κατὰ τὸ συκβ'.

'Ρωμανὸς δ υἱὸς 'Αδαστάκτου δ Λακαπηνός; δ
πράεσνος, δ πενθερὸς τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, σὺν
αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ έτη κε'. 'Ο τοιούτος;
'Ρωμανὸς; ξνηγορεύθη μηνὶ Δεκεμβρίου ια', ίνδικειώ-
νος η', έτος συκβ'. Μετὰ δὲ διετῆ χρόνον τῇ
βασιλείας αὐτοῦ, κατὰ τὴν πρώτην ίνδικειῶν τοῦ
συκβ' έτος, ξεθέτο τὴν περὶ προτιμήσεως νερ-
ρίν (12). Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ίνδικειῶν τοῦ

Meursii et Lambecii notis.

(10) 'Ο μὲν η'. Ετερος ιθ'. Scribendum esse vi-
detur μόνος έτη ιθ', vel ol μὲν η', έτεροι δὲ ιθ',
hoc est, imperavit, ut quidam tradidit, anno 18,
vel ut alii, 19. LAMB.

(11) στξε'. Scribendum esse videtur στξε'. id
est 6397. Nam si ab hoc numero detrahas annos
5508, quos Graeci numerant a creatione mundi us-
que ad Christum, remenant annus Christi 889, quo
imperare coepit Leo Sapientis. LAMB.

(12) Romani senioris Novella περὶ προτιμήσεως
eiusdem hie Codinus meminit, illa est que in iure

εἰς τὸν ὑπειτερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνακοινώσεις πενήνων. Ἀναλλάξ δὲ καὶ ή τοι-
αύτη νεαρά καὶ εἰς τὴν παρελθόνταν τηνικαῦτα
πρώτην ἴνδικτῶνα (13), τούτοις τὸν τοῦ λιμοῦ
τοῦ μεγάλου καιρόν. Κατὰ δὲ τὴν πέμπτην τοῦ
“συνέ” ἔτους ἐπεκύρωσεν (14) τοιαύτην νομοθεσίαν
ὅ βισιεὺς κύριος Κωνσταντίνος. Τὰ δὲ ιη̄ ἔτη, ὅν
ὅ Δεκαπολίτης (15) ἐν τῇ λύ̄ μέμνηται, οὐκ ἀπὸ τοῦ
καιροῦ τῆς πρώτης ψηφίζονται νομοθεσίες, ήτοι
τοῦ “συλᾶ” ἔτους, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς πρώτης ἴνδικτῶνος
τοῦ “συλᾶ” ἔτους ήτοι τοῦ λιμοῦ, εἰς δὲ (16) καὶ
τοκρατορίας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Καὶ πάιν Κωνσταντίνος διπορυφρόγεννητος μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου. οἱ ὡρ' αὐτοῦ τῇ, βασιλείας ἐξεβλήθησαν καὶ ἐκώρισθησαν.

Ο οὗ διθεῖς Κωνσταντίνος δ πορφυρογένητος σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὡς εἰρηται, ἐκράτησε τῆς βασιλείας ἑτη ζ'. Καὶ πάλιν μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου τῶν γυναικῶν αὐτοῦ ἡμέρας μβ'. Καὶ μονοκράτωρ σὺν τῷ σιῇ αὐτοῦ Ἄρμανῷ, κατὰ τὴν τρίτην ινδικτιῶνα τοῦ συλλόγου Ἑτους, ἑτη ιε', ἡμέρας ιθ'.

‘Ο Χύριος Ὠρωμανδός δι υἱὸς αὐτοῦ, τὴ πατέλον, σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Βαζιλείῳ τῷ Βουλγαροχτόνῳ καὶ Κωνσταντίνῳ τοῖς πορρυρογεννήτοις ἔτη γ', μῆνας δ'.
‘Θ δὲ Βαζιλείος καὶ Κωνσταντίνος οι τούτου υἱοί,
πάμβεροι δύντες, ἡμέρας 5'.

Νικηφόρος δ Φωκᾶς δ ἄγιος, δ σφαγεὶς ὑπὸ τοῦ
Τζιμισχῆ. Ἐτη δ', μῆνας γ', ἡμέρας δ'.

‘Ιωάννης δὲ Τζεμισχῆς ἔτη 5’, μῆνα α'

‘Ο κύριος Βασιλείος δὲ πορφυρογέννητος ἦταν νό,
μῆνας τα'^ν, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου
τοῦ πορφυρογεννήτου, ήγουν δὲ κύριος Βασιλείος
χρόνους νό, δὲ κύριος Κωνσταντίνος μετὰ τὴν τε-
λευτὴν τοῦ αὐτοδέλφου αὐτοῦ μονοκράτωρ χρόνους
βέ, μῆνας τα'^ν. [Καὶ προστάξας γενέσθαι τὰ Ισωβ
ρὰν (17) αὐτὸς τὴν μεγάλην ἰκθύμενος ἐξεφύνησ
εἰς φθ.]

Meursii et Lambecii notæ.

Graeco-Romano primum Iorūm obtinet, atque
incipit: Θεσπίζομεν ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ
τῆς παρελθόντης αὐτῷ Ινδικτῶνος, ἐν τῷ σύνῳ
ἐκ τοῦ κατέρρου τοῦ λημανοῦ. Eamdem alia ejus
tituli Novella confirmavit Nicephorus Phorasius
incipit: Θεσπίζομεν τὴν περὶ τῶν προβεβαστι-
τῶν ἔκτισίσκων νομοθεσίαν διεγράψειν. **LAMB.**

(13) Τὴν παρελθοῦσαν πρώτην ἴδικτιῶντα.
Ηγείται *supplemenda sunt*: τὴν παρελθοῦσαν πρώτην
ἴδικτιῶντα τοῦ συλλέκτου. LAMB.

(14) Ἐρεύηστε. Novella, qua Constantiūm Porphyrogenitū Romanī senioris Novellam περὶ τῶν ὀπισθεχομένων δυνατῶν confirmasse sit Condiūs, illa est quæ incipit Πάρτις πολλῶν ἀνέμαθεν.
LAMB.

(15) Ὁ Δεκαπόλιτης. Dubium non est quin hic loquatur Codinus de Theodoro Decapolita patricio et quæstore, quem plerasque Novellas a Constantino Porphyrogenito elatas composuisse constat. Farum prima sic insciriatur: Περὶ τῶν στρατικῶν ἢ οπῆγρεως θεόδωρος πατρίκιος καὶ χοιτοστῷρ δεκαπολίτης. Similiter reliqua inscribuntur, præterquam quod pro θεόδωρος perperam legitur θεόφιλος et θεοδόσιος: nam certum est tres illas Novellas Constantini ab uno eodem Theodoro

A tibus in consortia pauperum succedentibus ; quae etiam ad præteritam primam inductionem sive tempus magnæ famis pertinet. Eamdem novellam inductionem quinta anni 6455 imperator Constantinus confirmavit. Ceterum 18 anni, quorum Decapolita in . . . meminit, numerantur a prima inductione anni 6437, sed ab inductione prima anni 6430 sive tempore famis, ad quod hæc quæque constitutio refertur usque ad imperium imperatoris Constantini.

Iterum Constantinus Porphyrogenitus imperavit cum Stephano et Constantino, qui ab ipso imperio detrusi et in exsillum acti sunt.

B Imperavit igitur, ut supra dictum est, Constantinus Porphyrogenitus cum matre annos 7, et iterum cum Stephano et Constantino uxoris sua fratris dies 42; et solus cum Romano filio annos 15, dies 19, indictione tercia anni 6437.

Dominus Romanus filius ejus, cognomento **Puer**,
ēum filii suis **Basilio** et **Constantino Porphyrogeniti**
imperavit annos 3, meuses 4. **Basilus** autem
et Constantinus filii ejus, infantes, **imperaverunt**
dies 6.

156 Nicephorus Phocas, qui a Tzimisce interfactus est, imperavit annos 6, menses 3, dies 6.

C Joannes Tzimisces anno 6 et mensem unum.
Dominus Basilius Porphyrogenitus cum fratre
Constantino Porphyrogenito imperavit annos 52,
menses 14, nimirum dominus Basilius annos 50,
et dominus Constantinus post mortem fratris solus
annos 2, menses 11.

Lambecii note.
Decapoltia comp̄ sitas fuisse, eius hic Codinus mentionem facit. Erravit etiam interpres, qui κοινωνία τῶν Δεκαπολέτην; vertit quæsius Decapoleos, quoniam δὲ Δεκαπολέτης cognomentum est, a patria desumptum, ut Τριπολέτης. Cæterum quid illud ἐν τῇ λ' significet, nondum mihi liquet,
D Lamb.

(16) Οὐκ ἀπὸ τοῦ— εἰς δὲ. Hunc locum ita reformantium esse censeo : οὐκ ἀπὸ τῆς πρώτης ψηφίζεντας ἴνδικτιῶν τοῦ „συλλόγου“ ἔτους, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς α’ ἵνδ. κτ. ἱνῶν τοῦ „συλλόγου“, ἥτοι τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ, εἰς δὲ. Sed utrum recte emendaturum necne, intelliges, ubi introspexeris secundam Novellam Constantini Porphyrogeniti, et priusnam atque secundam Romanii senioris. Notes etiam posteriora illa Codini verba, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς πρώτης ἴνδικτιῶν, respondere verbis secundae Novelle Constantini, quae subiunxi : Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς α’ ἴνδικτιῶν, ἥτοι εἰς τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ μέχρις ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ἀναγορεύεως, ἀδιατάσσοντας εἰς. LAMB.

(17) *Thyō dē reapár.* Basilii autem Porphyrogeniti Novella, cuius hic Codinus meminit, ita est quae incipit 'Enādōt neq; h̄ Bz̄lēz̄ wou. LXXB.

Con tantius Porphyrogenitus, frater ejus, annos A 2, menses 11.

Romanus Argyropylus cum Zoe filia supradicti Constantini annos 5, menses 6.

Michael Paphlago ab eadem Zoe ad imperium regatus anno 654: imperavit annos 7, menses 9.

Michael Calaphates, nepos ejus, ex Cesare imperator creatus et exercitatus in Sigrate, imperavit menses 4, dies 19. Ille imperio detrusus consupgit in monasterium Studii, et inde a populo extractus et in columnam Signatis exercitus est a Nicephoro praefecto.

Ceterum duæ sorores ei Augu-tæ, nimirum dominae Zoe et dominae Theodora, postquam sole imperaverant menses 3, accersiverunt 157 Constantinum Monomachum in insula Mitylene exsularem, et Zoe ei in matrimonium data imperatorem creverunt, die Junii undecimo, indictione decima anni 6550. Imperavit autem Monomachus annos 13, menses 7.

Domina Theodora Porphyrogenita imperavit sola annum 1, menses 8, dies 20; postea dominum Michaelum seniorem Stratoticum declaravit imperatorem, et cum eo vixit dies 5. Obiit autem die 22 Augusti, indictione nona anni 6564.

Dominus Michael Senior ac Stratoticus dictus imperare cepit die 22 Augusti, indictione nona anni 6564. Detrusus autem est imperio, cum impasset annum 1, dies 11.

Dominus Isaacius Comnenus cum Ilacaterina uxore sua imperavit annos 2, menses 2, dies 24.

Dominus Constantinus Ducas imperavit annos 7, menses 6, et mortens imperii heredes reliquit Augustam Eudociam uxorem suam et filios dominum Michaelum et dominum Constantinum Porphyrogenitum. Imperavit igitur domina Eudocia Augusta cum duobus filiis menses 7, dies 10. Postea assensu patriarchæ et universi senatus nupsit domino 158 Romano Diogeni, et imperatorem eum declaravit mense Martio, indictione 5 anni 6575.

Dominus Romanus Diogenes cum domina Eudocia imperavit annos 3, menses 8; et diversis expeditionibus Persas aggressus, in tertia ipsemel a su-tano et Turcis captus est. Ejus loco imperator creatus est Michael Ducas, et una cum matre sua Eudocia imperavit mensem 4; postea vero eam in monasterium detrusi, et solus imperium administravit.

Imperavit igitur dominus Michael Ducas, filius domini Constantini et domine Eudociae, cum Maria uxore sua annos 6 cum dimidio. Dein proditione conjugis a Botaniate imperio dejectus et in

Kowstantinovò πορφυρογένυητος; δὲ οὐδεὶς αὐτοῦ ἐτη β', μῆνας ει'.

Ῥωμανὸς δὲ Ἀργυρόπουλος σὺν Ζωῇ τῇ θυγατρὶ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Ἐνη ε', μῆνας σ'.

Μιχαὴλ δὲ Παφλαγών ἐν ἑτεριοῖς σφραγίσκαις τῇ αὐτῇ Ζωῇ Ἐτη ζ, μῆνας θ'.

Μιχαὴλ δὲ ἀπὸ Καίσαρα ἀνεψιδεῖς αὐτοῦ, δὲ καὶ Καλαφάτης λεγόμενος, δὲ τεφρωθεὶς εἰς τὸ σίγμα, μῆνας δ', ἡμέρας ιθ'. Ὡς καὶ ἐκπεσὼν τῆς βασιλείας γρασσέφυγε τῇ μονῇ τῶν Στουδίου, κάκεισε παρὰ τοῦ λαοῦ κταπαχθεῖς ἐν τῇ κινητῇ τοῦ σίγματος ἐνυψωθῇ περὶ Νικηφόρου ἐπάρχου τοῦ Καππαδοκίας.

Αἱ δὲ οὖρα αὐτάδελφας: καὶ δέσποιναι, ἢ τε χωρὶς Ζωῆς καὶ χωρὶς Θεού ἄρξας, μόνιμοις εργασίαις μῆνας τρις, ἀνεκαλέσαντο Κωνσταντίνου τὸν Μονομάχον, ἐξόριστον δυταὶ ἐν τῇ νήσῳ τῇ Μιτυληνῇ, καὶ ἐποίησαν αὐτὸν βασιλέα συζυγέντα τῇ Ζωῇ, μῆνι Ιουνίῳ ει', ἵνδικτιώνος ε', ἔτους διφτυνθέντος τῇ Ζωῇ, μῆνας ζ.

Ἡ χωρὶς Θεοδώρα ἢ πορφυρογένυητος ἐφθασε μοναρχῆσαις ἔτος α', μῆνας η', ἡμέρας κ'. Εἴτα τὸν χώρων Μιχαὴλ τὸν γέροντα, τὸν ἀπὸ στρατιωτικοῦ, βασιλίστα ἀναγορεύσασα καὶ ζήσασα μετ' αὐτοῦ ἡμέρας ε', ἐτελεύτης κατὰ τὴν κρήτην Αὔγουστου μῆνος, τῆς θ' έ. δικτιώνος τοῦ διφθυνθέντος Ετούς.

Οἱ χώριοι Μιχαὴλ δὲ γέρων δὲ στρατιωτικὸς ἐκράτησε κατὰ τὴν κρήτην Αὔγουστου μῆνος, τῆς θ' δικτιώνος τοῦ διφθυνθέντος. Ἐξεδιλήθη δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας ἔτος α', ἡμέρας τα'.

Οἱ χώριοι Ισαάκειοι δὲ Κομνηνοὶ μετὰ Αικατερίνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐτη β', μῆνας δ', ἡμέρας κδ'.

Οἱ χώριοι Κωνσταντίνος δὲ δούκας; Ἐτη ζ, μῆνας σ'. Καὶ τελευτής κατέλιπε βασιλεύουσαν τὴν γυναικαν αὐτοῦ τὴν δέσποιναν, τὴν χωρὶς Εύδοκίαν τὴν Μιχαελοβούτισσαν, σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῷ χωρὶ Μιχαὴλ καὶ τῷ χωρὶ Κωνσταντίνῳ τῷ πορφυρογένυητῷ. Ἐκράτησεν οὖν καὶ τὸ χωρὶ Εύδοκία δὲ δέσποινα σὺν τοῖς δυοῖς υἱοῖς αθῆτης μῆνας δ', ἡμέρας ε'. Είτα λαδοῦσα διδρά γνώμῃ τοῦ θετραρχοῦ καὶ τῆς συγκλήτου πάσῃς: τὸν χώριον Ρωμανὸν τὸν Διοκλένην, ἐγνήγρευεν αὐτὸν βασιλέα κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνας τῆς ε' ἴνδικτιώνος τοῦ διφθυνθέντος Ετούς.

Οἱ χώριοι Ρωμανὸς δὲ Διογένης μετὰ τῆς χωρὶς Εύδοκίας ἐτη γ', μῆνας τ'. Καὶ διαφέρως ἐκτετραεύσας κατὰ Περσῶν, ἐν τῇ τρίτῃ αὐτοῦ ἐκτετραεύσας κατὰ τοῖς αιχμάλωτος παρὰ τῷ σουλτάνῳ καὶ τοὺς Τούρκους. Ἀνηγορεύθη δὲ βασιλεὺς δὲ χώριος Μιχαὴλ δὲ δούκας, καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας ὑπα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εύδοκίᾳ, καὶ συνεβαστέσθε ταῦτη μῆνας α'. Κατεβίβασε δὲ πάντως καὶ ἀπέκειρε, μόνιμος δύο τε κληθεὶς.

Οἱ οὖρα ρωμανὸς Μιχαὴλ δὲ δούκας, δὲ δύο τοῦ χωρὶς Κωνσταντίνου καὶ τῆς Μιχαελοβούτισσῆς χωρὶς Εύδοκίας, μετὰ Μερίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἐτη σ' γαταρίσια. Καταβιβασθεὶς δὲ παρὰ τὸν Βασιλιάτου

ἀπὸ προδοσίας τῆς συμβίου αὐτοῦ, καὶ τὸ μεντζι. Αἰ μοναστήριον Studii detrusus et postea Ep'esi metropolita factus est.

Στουδ'ού. "Υστερον δὲ γέγονε καὶ μητροπολίτης Ἐφέ-

σου.

'Ο κύριος Νικηφόρος ὁ Βοτανιάτης ἦτη γ' καὶ ήμισυ. Κατεβάσθι οὐ τῇ βασιλείᾳ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς τῆς δὲ Ινδικτιῶνος τοῦ ἵστημα ἔτους, καὶ ἀποστάλεις ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβόλετου ἀπεκάρη.

'Ο κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηγός, ὁ πάππος τοῦ χραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως (18), ἐβασιλεύσειν εὐεσθῶς εἰς τὴν λέπιαν, μῆνα; δὲ καὶ ήμισυ, ἐτελεῖτεσσε δὲ κατὰ τὴν τε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, ήτοι τῆς ἡμέρας τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Ινδικτιῶνος τα' τοῦ ἱγκού' ἔτους.

'Ο κύριος Ἰωάννης ὁ Κομνηγός ὁ πορφυρογέννητος, ὁ οὐδὲ αὐτοῦ ἐκράτησε μηνὸν Αὐγούστου φε': Ινδικτιῶνος τα' τοῦ ἱγκού' ἔτους, καὶ εὐεσθῶς ἐβασιλεύσεις καὶ θεαρέστως ἦτη καὶ, μῆνας 6, ἡμέρας καὶ χρόνιος.

'Ο οὐδὲ αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος κύριος Μανουὴλ ὁ Κομνηγός ἐκράτησε μηνὸν Ἀπριλίου α', Ινδικτιῶνος 5' τοῦ ἱγκού' ἔτους, καὶ ἐβασιλεύσειν εὐεσθῶς ἦτη λέπια, μῆνας ε', τρίπρι; καὶ χρόνιος. Ἃξεῖται δὲ πάρες Κύριον τῇ καὶ τοῦ Σ. πτερυμβρίου μηνὸς, τῆς; ιδὲ Ινδικτιῶνος τοῦ ἱγκού' ἔτους, δραφ α', διὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχῆματος Ματθαίου μοναχὸς μετονομασθείς. Κατὰ δὲ τὴν τῆς μηνὸς Σεπτεμβρίου, Ινδικτιῶνος γ' ἔτους, ἱγκού', ἤγουν ἐν τῷ καὶ ἦτε τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐγενήθη δὲ κάλλος τοῦ οὐδὲ αὐτοῦ δὲ πορφυρογέννητος κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηγός. Ἐστέφθη δὲ παρ' αὐτοῦ ὁ τοιοῦτος εἰς βασιλέα κατὰ Ινδικτιῶνα ε' τοῦ ἱγκού' ἔτους. Μηνὸν Σεπτεμβρίου 14', Ινδικτιῶνος ε' ἔτους, ἱγκού', γέγονεν ἐν τῷ τοῦ βασιλέως κατέλυσες τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηγοῦ. Κατὰ δὲ τὴν ιγ' Ινδικτιῶνα τοῦ ἱγκού' ἔτους, μηνὸν Μαρτίου β', ἡμέρᾳ κυριακῇ, συνέξευξε τὸν κύριον Ἀλέξιον τὸν οὐδὲ αὐτοῦ γυναικὶ τῇ κυρφῇ Ἀννῃ, τῇ θυγατρὶ τοῦ εὐγενεστάτου φρηγὸς Φραγγίᾳς, μετὰ ἀρετῶνος εὐχῆς τούτωις διθεσῆς παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχην κυροῦ Θεοδοσίου τοῦ Ἀποχέτευτος. Κατὰ δὲ τὴν καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, τῆς; ιδὲ Ινδικτιῶνος τοῦ ἱγκού' ἔτους, ὥρᾳ α' τῆς, ἡμέρας καὶ ήτη δὲ ἀελιμηστοῖς πατήθη αὐτοῦ τῆς ἐπιγείου βασιλείας τῇ λαΐστο τὴν οὐράνιον, ἀνηγορεύθη ἀυτοκράτωρ, καὶ ἐβασιλεύσειν εὐεσθῶς αὖν τῇ μητρὶ αὐτοῦ τῇ δεσποτίᾳ τῇ κυρφῇ Μαρίᾳ, τῇ διὰ τὸν θεῖον καὶ ἀγγελικοῦ σχῆματος Σάνη μετονομασθείσῃ, ἔχουσῃ παραδούντεσσον τὸ πρωτοτεσταντὸν καὶ πρωτοβεστιάριον κύριον Ἀνδρόνικον τὸν Κομνηγὸν ἔτος α', μῆνας 1α', ἡμέρας γ'. Εἴτα δῆθεν μόνης ἀναιρεθείσῃς τῇ; ἀγίᾳ γυναικὶ ἐκείνῃς παρὰ τοῦ τυράννου ἔχει, καὶ αὐτοῦ τοῦ τυράννου αὐθεντικῶς ποιηῦντος δια τὸ ἐδούλετο, χρόνον ἔννι, μῆνας 1α', ἡμέρας καὶ εἴτα

Dominus Nicephorus Botiates imperavit annos 3 cum dimidio. Amisit autem imperium primo die Aprilis, 4 inductione anni 6589. Et ablegatus est in monasterium Deiparæ cogenito Spectabilis seu admirandæ.

Dominus Alexius Comnenus, avus potentis et sancti imperatoris nostri, imperavit pie annos 37, menses 4 cum dimidio. Obiit 159 die 15 Augusti, seu vespера Assumptionis B. Deiparæ, inductione 11 anni 6626.

B Dominus Joannes Comnenus, Porphyrogenitus, filius ejus, imperare coepit die 15 Augusti, inductione 11 anni 6626, et pie imperavit annos 24, menses 7, dies 23.

Filius ejus Porphyrogenitus Manuel Comnenus imperare coepit primo die Aprilis, inductione 6 anni 6631, et imperavit pie annos 37, menses 5, d.c. 93, Obiit 24 die Septembris, inductione 11 anni 6639, hora tertia, et mutato nomine dictus fuit Matthaeus monachus. Decimo autem die Septembris, inductione 3 anni 6678, sive anno 28 imperii ejus, natus est pulcherrimus filius ejus Porphyrogeniti us dominus Alexius Comnenus. Coronatus autem est a patre inductione 5 anni 6680. Die autem 17 Septembris, inductione 10 anni 6685, imperio decessit dominus Manuel Comnenus. Inductione vero 13 anni 6688, secundo die Martii, die Dominicæ, domino Alexio filio suo in matrimonium dedit dominum Annum, nobilissimi regis Francie filiam, cum arrahone orationis, opera domini Theodosii patriarchæ Antiochiae. Cæterum die 24 Septembris, 160 inductione 14 anni 6689, hora tertia dici quo pa er ejus imperium terestre cum cœlesti coniunctavit, imperator renuntiatus est, et pie imperavit cum matre sua domina Maria, quæ post assumptam ordinem monasticum Xene sive Peregrina in trinitate fuit, et imperii collegam habuit dominum Andronicum Comnenum protosebastum et protoprestarium, annum 1, menses 11, dies 3. Postea vero sanctam illam seminam Andronicus tyrannus clanculum interfici curavit, et annum 1, menses 11, dies 24 omnia pro luto administravit, atque deum ipso Alexio Porphyrogenito strangulato aperte imperavit annum 1, menses 10, dies 10. Domine Isaacius Angelus ad ecclesiam confundit, et inde cum incompvisa populi colluvie et custodit has atque quibusdam suis cognatis et amicis, ipsorumque patriarcha domino Basilio Camatero, aī magnum

Meursii et Lambecii notæ.

(18. Τοῦ χρατοιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως. Hinc liquet auctorem huius chronici sive indicis Imperatorum Cyprianorum vixisse sub Manuele

Comneno; quia ergo deinceps sequuntur a recentiori adiecta sunt. LAMB.

palatium ivit, atque eo ingressus imperium suscepit. Andronicus autem quamvis sese in fugam dedisset, attamen ventorum adversorum vi impeditus et captus est in Ponto Euxino sive mari magno, atque illa passus est quæ ipsum quidem pati parerat, Christianos vero et Romanos agere non conveniebat. Imperavit igitur dominus Isaacius Angelus annos 9. Ejus tempore in Zagoria initium coepit bellum Walachorum et **161** Bulgarorum aduersus Christianos Romanos, quo omnis anima praedando abacta, et tota sere occidentalis regio potestati Romanæ subjecta devasta est. Sed cum longo tandem post tempore Romaní expuges facti expeditiones in eos pararent, et non mediocres coegissent exercitus, et nihilominus tamen cum solita pigritia et timideitate procederent, cum ad Cypsela perventum esset, frater imperatoris dominus Alexius, conciliato sibi favore exercitus et quorumque eorum qui ei præterant, fratrem suum earum rerum incusare coepit quæ ipse, postquam imperio positus est, multo amplius commisit, et imperator salutatus solium ejus sine controversia occupavit. Quo audito imperator Isaacius, qui venatum iverat, fugam tentavit: sed captus a familiaribus suis, quos præ cæteris magni aestimaverat sibi que fidissimos, excæcatus est in claustru Mætræ, imperavitque dominus Alexius annos 7. Væ autem Romaniz in illis diebus! imperatore enim Sardanapali instar vivente, et neque ipso neque ministris ejus ad militarem disciplinam et gubernationem imperii intentis, multa ex reliquis castris et regionibus occidentalibus et maritimis in Walachorum et Comanorum potestate devenierunt, plurima vero integre a Joannite occupata sunt. Tandem quoniamque **162** ipsa urbium regina Cœolis, quæ sola in imperatoris potestate superrat, turpi ipsius et inutili fuga Latinis prolixa est. Cum enim nepos ejus dominus Alexius domini Isaacii filius, qui in Alemanniam confugerat ad Philippum sororis suæ maritum, collectis undique militiis cum magna Latinorum classe inde revertetur de patria siti erepta dilectaturus, primo quidem imperator bellum aduersus Latinos de die in die in differre videba ur, denum vero per noctem quasi venale mancipium ausfugit. Quare nepos ejus dominus Alexius noctu palatium Blachernarum ingressus et cum patre suo domino Isaacio imperator salutatus est, imperavitque menses 5. Plebs vero cum Latinos pro libito magnum palatium intrare videlicet, et quod postea eventus comprobavit, se magnum malum ab his passuros esse conjectaret, in Magnam ecclesiam convenit, et post multas turbas et tumultuationes imperatorem salutavit dominum Nicolaum Cabanum, qui paucissimos dies æruginose in ecclesia Magna permansit. His

Meursii et Lambecii notis.

(19) Τῇ μεγάλῃ θαλάσσῃ. Sic hodieque pristino nomine deperdito Euxinus pontus vocatur il mare maggiore. LAMB.

A ἀπονομένος καὶ αὐτοῦ τοῦ πορφυρογενῆτος πατέρου τυράννου, ἵβασιλευτεν ἀναφανεῖ; δι' αὐτῆς Ἀνδρόνικος ἦν, μῆνας ἴ', ἡμέρας ἶ'. Μετὰ ταῦτα ὑπέρως αὐτοῦ δικύριος Ἰσαάκιος δὲ Ἀγγελὸς προσφυγῶν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ κείθεν ἀπελθών σὺν τῷ συρφετεύδει λαῷ καὶ τοῖς φυλαχταῖς καὶ τοῖς τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ αὐτῷ τῷ πατρὶ ἄρχοντι κυρῷ Βασιλεὺι τῷ Καματηρῷ εἰς τὸ μέγα πατέριον, καὶ εἰσελθών ἐν αὐτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ δεξάμενος, τοῦ Ἀνδρόνικου φυγόντος. Ἐδῶ δὲ ἀνέμων βιαιῶν ἀντιπενεύσαντων αὐτῷ ἐν τῷ Εὖξενῳ πόντῳ ήστοι τῇ μεγάλῃ θαλάσσῃ (19), καὶ ἐπαθενταί αὐτὸν ήστις έδει παθεῖν. Χριστιανοὺς δὲ καὶ Ρωμαίους ταῦτα πρᾶξαι ἀνοικεῖον ἦν ὅμως. Ἐβασίευετο δικύριος Ἰσαάκιος δὲ Ἀγγελὸς ἐτῇ θ'. Ἐπ' αὐτοῦ ξεχειν ἀρχήν τὴν Ζηγορίᾳ Βλάχων καὶ Βουλγάρων κατὰ τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαίων ἐπανάστατος, καὶ ἐλεγατισθη πᾶσα ψυχὴ, καὶ ἡ φρινίσθη πᾶσα σχεδὸν δυτικὴ χώρα, ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν οὖσα ἐπιχράτεαν. Ὁκὴ δὲ ποτε ἐγερθέντες ἀηδεῖνοι καὶ ὁμηροῦντες ἐκστρατεῦσαν κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐπισυναγαγόντες στρατεύματα, δύως καὶ οὕτω; μετὰ τῆς συνήθους νωθρείας ή δειλίας περιπατοῦντες, ἥ δι τὸν εἶποι τοῖς, καὶ διὸ τῶν κατ' αἰγαλίων κατερχομένου κάστρων, καὶ ἀπελθόντες μέχρι τῶν Κυψέλων, ἀπαντάδελφος αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος ὑποποιησάμενος τὴν στρατόπεδον καὶ τινας τῶν ὑπερχόντων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ταῦτα αἰτεῖσθαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπέρ αὐτὸς μετὰ τὸ ἐγκρατῆς γενέσθαι τῆς βασιλείας πολλαπλασίαν ἐνεδεῖξτο, ἀνηγροεῦη βασιλεὺς αὐτοκράτωρ καὶ ἀρμάχος; ἐκάθισεν ἐπὶ τοῖς σκηνῆς καὶ τῇ κλίνῃ αὐτοῦ, ἐκείνου πρὸς κυνηγίσιον ἀπελθόντος. Ὁ καὶ μαθὼν ἐκεῖνος φυγῆ ἐκρήσατο. Ἀλούς δὲ παρὰ τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ, καὶ οὗ; ἐν τάξις μεγάλων ἀνθρώπων εἴχε καὶ πιστάτων ἀνθρώπων, ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλειστῷ ρήγῃ Μάχρης (20), καὶ ἵβασιλευτεν δικύριος Ἀλέξιος; ήτη ζ. Οὐαλ δὲ τὴν Ῥωμαίων ἐν ἐκείναις ταῖς τύμπαις αὐτοῦ γόρδι Σαρδαναπάλου διάγνωτος, καὶ μῆδος ὅλος μῆτες αὐτοῦ μῆτες τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ οἰλανδῆτις στρατιωτικὴν ἥ ἀρχοντικὴν οἰκονομίαν ἐνηγκάτιμένων, τὰ μὲν περιειρθόντα κάστρα καὶ εἰς χώρας τῆς δύσεως λεῖα Βλάχων γεγόνασι καὶ Κομάνων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παραλίων, καὶ τὰ πλεῖα δὲ ὑπὸ τὴν Ιωαννίτην γεγόνασι καθ' ὀλόκληρον. Τέλος δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μόνην περιλειψθεῖσαν εἰς βασιλείαν αὐτοῦ βασιλίδα τῶν πόλεων τοῖς Λατίνοις προέδοτο, αὐτὸς ἀγάνδρως καὶ ἀρχήστεις φυγών. Τοῦ γάρ ἀνέψιον αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος, τοῦ υἱοῦ τοῦ κύριου Ἰσαάκιου φυγόντος ἐντεύθεν, ἀπελθόντος εἰς Ἀλαμανίαν εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Φίλιππον, τοῦ μετὰ στόλου Λατίνοιο βαρέως ἀπελθόντος, μετὰ τὸ ἐπισυναχθῆναι πανταχούν τοὺς στρατιώτας καὶ εφαδάζειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἐφαντετο αὐτὸς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸν πρὸς

(20) Τῆς Μάχρης. Macram recentiores Greci vocant, quæ antiquitus Stagira nomen habebatur. Tesis est Nicetas Choniates p. 595. LAMB.

τοὺς Λατίνους; ὑπερθέμενος πόλεμον. Τέλος νῦκτωρ Δ τῆς νυκτὸς ἀπέδρα ἀνδράποδον. Εἰσῆλθεν οὖν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκεὶ εἰς τὸ ἐν Βλαχίρναις παλάτιον ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος, καὶ ἀνηγορεύθη σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ κύριῳ Ἰσαάκῳ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ μῆνας εἰς. "Οτε δὲ ἐώρα ὁ χυδαῖος δῆμος αὔσεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους καὶ μέγα κακὸν παθεὶν ἔξι αὐτῶν ὑπόπτευσαν, διὰ τοῦτον δὲ καὶ ἀποτελέσματος Ἰσαάκῳ ἐφόνη, συντρίθεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ μετὰ πολλὰς δύλησες καὶ ἀναστασίας ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν σεβαστὸν κύριον Νικόλαον τὸν Καναβόν, καὶ διήρκεσεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἀνθρωπὸς κακοπαθῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ διεγίστας τινὰς ἡμέρας. Μαθόντες γάρ ταῦτα οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τὸν μὲν κύριον Ἀλέξιον παρέστειλαν τῆς ἀρχῆς, ἐν δὲ Δούκαν κύριον Β Ἀλέξιον τὸν λεγόμενον Μούρζουρὸν ἀνηγόρευσαν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀπέρθευσαν τὸ πλήθος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ παλάτιον πρὸς τὸν Δούκαν Ἀλέξιον· δὲ δὲ Καναβός ἐδάλω. Κοιτάζοντες δὲ τὸν Δούκαν κύριον Ἀλέξιος μῆνας β'. "Ἐκτοτε οὖν ἀνασχυντότερον καὶ ἀναφράνδον ἥρεστο οἱ Λατίνοι τὴν ποτὲ βασιλίδα πλινθρεῖν τῶν πόλεων, καὶ εἰς ἔργον τὸ προδουλευθὲν διὰ βραχέος ἐξηνέκθη, καὶ διαβασιλέας ἦχμαλωτίσθη, καὶ δυσύλη γέγονεν ἡ κυρία καὶ παντάπορος ἡ πολύόλοκος, καὶ ἐβενηλώθησεν ἡ οἵμοις οἴμοι, τὰ δημια, αἱ ἄγιαι εἰκόνες κατεπατήθησαν, ἵπποστάσια γεγόνασιν οἱ θεοὶ ναοὶ, εἰπεῖν δι' ὅλιγου τὸ πᾶν, ἐγκατελεῖσθη ἡ θυγάτηρ Σιών ἡ σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ᾧς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυολάτῳ, Ἐρημός παντὸς ἀγαθοῦ, πλήρης παντοῖων κακῶν.

Θεόδωρος δὲ Λασκάρης, ἀνὴρ γεννόδας καὶ κρατεύς. Οὗτος καὶ οἱ μετ' αὐτῷ μέχρι τοῦ πρώτου Παλαιολόγου κυρίου Μιχαὴλ διῆγον ἔχοντες τὰ βασιλεῖα ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἀντιπέραν δηλαδὴ Κωνσταντινούπολεως, φυγάδες δυτες τοῖς Λατίνοις, ἐπειδὴ ιθ.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν Ἰωάννης δούκας δὲ λεγόμενος Βατάτζης, συνετός καὶ βριαράχειρ ἀναφυλεῖς, ἐπη λγ'.

Οἱ κύριοι Θεόδωρος δὲ Λασκάρης δὲ δεύτερος, δὲ οὐδὲς αὐτοῦ δὲ πορφυρογέννητος, ἐπη γ' καὶ ἡμίου.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν καὶ ἐβασίλευσεν δὲ κρατεὺς Μιχαὴλ δὲ πρώτος; τῶν Παλαιολόγων, δὲ ἐξιὼς τοὺς Λατίνους τῇ βασιλίδῳ; τῶν πόλεων, καὶ ἀπέδωκεν εὐτῆς πάλιν τὸν οἰκεῖον αὐτῇς κάτσιμον, ἐπη κδ', μῆνας β', ἡμέρας κ'.

Ἀνδρόνικος δὲ οὐδὲς αὐτοῦ, δὲ εὐεσθέστος; καὶ νοῦς δισύγχριτος, ἐπη μα', μῆνας γ'.

Μιχαὴλ δὲ οὐδὲς αὐτοῦ δεύτερος, δὲ λόγιος καὶ πράξεις βασιλεὺς δυτες, ἐπη ιγ', ἡμέρας κδ'.

Ἀνδρόνικος δὲ οὐδὲς αὐτοῦ δὲ πορφυρογέννητος, δὲ τῶν χαρίτων συνδρομή, ἐπη λα', μῆνας τρεῖς.

Μανούήλ δὲ οὐδὲς αὐτοῦ δὲ πορφυρογέννητος, δὲ στρατηγικώτατος; καὶ τῶν ἀνατέρων κλέος, ἐπη μα'.

Ιωάννης δὲ Καντακουζῆνος (21), δὲ τῷ σχήματι μετονομασθεὶς Ἰωασάφ μοναχὸς, ἐπη ιδ'.

Lambecii et Moursii notæ.

(21) Ιωάννης δὲ Καντακουζῆνος. Asservatur in bibliotheca Eminentissimi Card. Francisci Barberini codex ms. Tacticorum, in cuius folio quodam vacante quidam Demetrius Leontarus, eiusdem codex ille fuit, notavit natales liberorum suorum, inscripta mentione de die obitus Joannis Cantacuzeni

PATROL. GR. CLVII.

enim de rebus certiores facti qui erant in palatio, dominum Alexium imperio abdicarunt, et ejus loco imperatorem creaverunt dominum Alexium Ducam Murtzuphlinum. Paulo itaque post populus ab ecclesia in palatium discessit ad dominum Alexium Ducam; capituloque 163 Canabo imperavit dominus Alexius Ducas menses 2. Tunc Latini Cpolim, olim reginam urbem, gravius et manifestius obsidere cœperunt, et brevi cœptum ad finem perductum est, capituloque imperatore urbs domina in servitatem redacta est et omnigenis oppleta miseriis: nam sacra profanata sunt, et sanctæ imagines conculcatæ, et Deo sacrata templa in stabulis equorum mutata, et ut suummatim omnia dicam, derelicta est filia Sion ut umbraculum in vinea et sicut lugurium in cucumerio, vacua omni bono et referta omnigenis miseriis.

THEODORUS LASCARES, vir generosus et potens, et cæteri post ipsum usque ad primum Palæologum

dominum Michaelum, fugati a Latinis, imperii sedem posuerunt in Asia, e regione scilicet Cpolos; imperavitque Theodorus Lascares annos 19.

Post hunc imperavit Joannes Ducas cognomeno Batalzes annos 33.

Dominus Theodorus Lascares secundus, filius ejus Porphyrogenitus, imperavit annos 3 cum dimidie.

Post hunc imperio potitus est Michael primus Palæologorum, qui Latinos Cpoli expulit, eique pristinum plendorem restituit, imperavitque annos 24, menses 2, dies 20.

ANDRONICUS FILIUS ejus, piissimus et animi incomparabilis, imperavit annos 45, menses 6.

Michael filius ejus, secundus istius nominis ex Palæologis, nomine et re ipsa imperator, imperavit annos 13, dies 22.

ANDRONICUS FILIUS ejus Porphyrogenitus, gratiarum compendium, imperavit annos 31, menses tres.

MANUEL filius ejus Porphyrogenitus, militum flos et imperatorum decus, imperavit annos 41.

JOANNES CANTACUZENUS, qui postquam factus fuit monachus, nominari voluit Joasaph, imperavit annos 14.

his verbis: 'Ἐν ἐταῖς ζεῦ', μῆνας α', ἐγεννήθη Ἀννα Λασκαρίνα Λεονταρίνα ἡ ἱερὴ θυγάτηρ, ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ κα', τὰ εἰσόδια τῆς ὑπερχρήστης Θεοτόκου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ μετὰ τὸ θάνατον τοῦ αὐτοῦ μορίου βασιλέας τοῦ διὰ τῷ θεοῖς καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθείας Ἰωασάφ μοναχοῦ. Obiit ergo, si illa

palatum ivit, atque eo ingressus imperium suscepit. Andronicus autem quanvis sese in fugam dedisset, attamen ventorum aduersorum vi impeditus et captus est in Ponto Euxino sive mari magno, atque illa passus est quæ ipsum quidem pati parerat, Christianos vero et Romanos agere non conveniebat. Imperavit igitur dominus Isaacius Angelus annos 9. Ejus tempore in Zagoria initium capi bellum Walachorum et **161** Bulgarorum aduersus Christianos Romanos, quo omnis anima prædando abacta, et tota fere occidentalis regio potestati Romanæ subjecta devastata est. Sed cum longo tandem post tempore Romani exgerges facti expeditiones in eos pararent, et non mediocre coegissent exercitus, et nihilominus tamen cum solita pigritia et timiditate procederent, cum ad Cypsela perventum esset, frater imperatoris dominus Alexius, conciliato sibi favore exercitus et quorumque eorum qui ei praerant, fratrem suum earum rerum incusare cœpit quas ipse, postquam imperio positus est, multo amplius commisit, et imperator salutatus solium ejus sine controversia occupavit. Quo auditio imperator Isaacius, qui venatum iverat, fugam tentavit: sed captus a familiaribus suis, quos præ ceteris magni testimaverat sibi que fidissimos, exercitus est in claustro Materæ, imperavitque dominus Alexius annos 7. Væ autem Romanis in illis diebus! imperatore enim Sardanapali instar vivente, et neque ipso neque ministris ejus ad militarem disciplinam et gubernationem imperii intentis, multa ex reliquis castis et regionibus occidentalibus et maritimis in Walachorum et Comanorum potestate deveniunt, plurima vero integre a Joannite occupata sunt. Tandem quoque **162** ipsa urbium regina Cœolis, quæ sola in imperatoris potestate superrat, turpi ipsius et inutili fuga Latinis prolixa est. Cum enim nepos ejus dominus Alexius dominus Isaacii filius, qui in Alemanniam confugerat ad Philippum sororis sue maritum, collectis undique militiis cum magna Latinorum classe inde revertetur de patria siti erepta dimicaturus, primo quidem imperator bellum aduersus Latinos de die **30** diem differre videba ut, demum vero per noctem quasi veniale mancipium ausfugit. Quare nepos ejus dominus Alexius noctu palatum Blachernarum ingressus et cum patre suo domino Isaacio imperator salutatus est, imperavitque menses 5. Plebs vero cum Latinos pro libito magnum palatum intrare videlicet, et quod postea eventus comprobavit, se magnum malum ab his passuros esse conjectaret, in Magnam ecclesiam convenit, et post multas turbas et tumultuationes imperatorem salutavit dominum Nicolaum Cabanum, qui paucissimos dies ærumnose in ecclesia Magna permansit. His

Meursii et Lambeccii nolue.

(19) Τῷ μεγάλῃ θαλάσσῃ. Sic hodieque pristino nomine deperditio Euxinus pontus vocatur il mare maggiore. LAMB.

A ἀπονέγκτος καὶ αὐτοῦ τοῦ πορφυρογενῆτος πατὸς τοῦ τυράννου, ἔβασιεν ἀναφανεῖ; δὲ αὐτὸς Ἀνδρόνικος ἦτος ἐν, μῆνας ἴ, ἡμέρας ἴ. Μετὰ ταῦτα ὑστέρω; αὐτοῦ δὲ κύριος Ἰσαάκιος δὲ Ἀγγελος προσφυγὸν τῇ ἐκκλησίᾳ, κακεῖθεν ἀπειθῶν σὺν τῷ συρφετόδει λαῷ καὶ τοῖς φυλαχταῖς καὶ τοῖς τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ αὐτῷ τῷ πατρὸς ἡ κυρῖα Βασιλείᾳ τῷ Καματηρῷ εἰς τὸ μέγα παλάτιον, καὶ εἰσελθῶν ἐν αὐτῷ καὶ τῇς βασιλείας δεξάμενος, τοῦ Ἀνδρονίκου φυγόντος. Ἐδώ δὲ ἀνέμιν φιλίων ἀντιπενεσάντων αὐτῷ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ήτοι τῇ μεγάλῃ θαλάσσῃ (19), καὶ ἐπαθενάστα αἰτίᾳ Ιωας ἐδει παθεῖν. Χριστιανοὺς δὲ καὶ Ῥωμαίους ταῦτα πρᾶξαι ἀνοίκειον ἦν δυως. Ἐβασίευσε δὲ κύριος Ἰσαάκιος δὲ Ἀγγελος ἐπη θ. Ἐπ' αὐτοῦ ἐσχεν ἀρχὴν ἡ ἐν Ζαχορίᾳ Βλάχων καὶ Βουλγάρων κατὰ τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαίων ἐπανάστασις, καὶ ἐλεηματίσθη πᾶσα ψυχὴ, καὶ ἡ φρυνίσθη πᾶσα σφέδην δυτική χώρα, ὅπλο τὴν Ῥωμαϊκὴν οὖσα ἐπικράτειαν. Ἄψη δὲ ποτε ἐγερθέντες ἐῆθεν ἐκεῖνοι καὶ ὄρμησαντες ἐκστρατεύεται κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐπισυναγαγόντες στρατεύματα, δυως καὶ οὐτως μετὰ τῆς συνήθους νωθρειας ἢ δειλίας περιπατοῦντες, ἢ δι τοις εἴποις τις, καὶ διὰ τῶν κατ' αἰγαλίων κατεργομένου κάστρων, καὶ ἀπελθόντες μέχρι τῶν Κυψείων, ἢ αὐτάδεκαφοράς αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος ὑποποιησάμενος τὸ στρατόπεδον καὶ τινας τῶν ὑπερχόντων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ταῦτα αἰτιάζεις τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπερ αὐτῆς μετὰ τὸ ἐγκρατής γενέσθαι τῆς βασιλείας πολλὰ πλασίονα ἐνεδίξατο, ἀνηγορεύῃ βασιλεὺς αὐτοχράτωρ καὶ ἀμάχως ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, ἐκείνου πρὸς κυνηγέσιον ἀπειθόντος. Οἱ καὶ μαθῶν ἐκεῖνος φυγὴ ἐχρήσατο. Ἀλόις δὲ παρὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, καὶ οἷς ἐν τάξι μεγάλων ἀνθρώπων εἶχε καὶ πιεστάτων ἀνθρώπων, ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισθύρᾳ τῆς Μάκρης (20), καὶ ἔβασιεν δὲ κύριος Ἀλέξιος ἡ ζ. Οὐαὶ δὲ τὴν Ῥωμαγίαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ γάρ Σαρδαναπάλου διάγεντος, καὶ μηδὲ διλος μῆτες τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ οἰλανδήποια στρατιωτικὴν ἢ ἀρχοντικὴν οἰκονομίαν ἐνηργοῦμένων, τὰ μὲν περιειφθέντα κάστρα καὶ εἰ χῶραι τῆς δύσεως λεια Βλάχων γεγόνασι καὶ Κομάνων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παραλίων, καὶ τὰ πλείω δὲ ὅπλα τὴν Ἰωαννίτην γεγόνασι καθ' ὀλόληηρον. Τέλος δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μόνην περιειφθέντα εἰς βασιλείαν αὐτοῦ βασιλίδα τῶν πόλεων τοῖς Δατίνοις προέδοτο, αὐτὸς ἀνάδρως καὶ ἀχρήστως φυγὼν. Τοῦ γάρ ἀνέψιοῦ αὐτοῦ κυρίου Ἀλεξίου, τοῦ ιεροῦ τοῦ κυρίου Ἰσαάκου, φυγόντος ἐντεῦθεν, ἀπειθόντος εἰς Ἀλαμανίαν εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Φιλίππον, τοῦ μετὰ στόλου Δατίνοικου βαρέως ἀπειθόντος, μετὰ τὸ ἐπισυναχθῆναι πανταχού τοὺς στρατιώτας καὶ εφαδάζειν ὅπερ τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἐφαντεῖται αὐτὸς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸν πρὸς

(20) Τῆς Μάκρης. Macram recentiores Gregorii vocant, quæ antiquitus Stogira nominabatur. Tesis est Nicetas Choniates p. 595. LAMB.

τοὺς Λατίνους ὁ περθέμενος πόλεμον. Τέλος μάκτωρ ἡ ώρα ὧν ηττήθησαν ἀπέδρασαν ἀνδράποδον. Εἰσῆλθεν οὖν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκεὶ εἰς τὸ ἐν Βλαχίρναις παλάτιον ὃ ἀνεψιλὸς αὐτοῦ κύριος Ἐλέξιος, καὶ ἀνηγορεύθη σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ κυρίῳ Ἰσαπίκῳ, καὶ ἐβασίλευσεν εἰς τὴν μῆνας εἰς. "Οτε δὲ ἦρα ὁ χυδαῖος δῆμος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπώπτευσαν, ὃ καὶ ἐξ ἀποτελέσματος βόληθες ἐφόνη, συνηλθοντες ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ μετὰ πολλὰ; δχλήσεις καὶ ἀναστασίας ἀνηγρευσαν βασιλέα τὸν σεβαστὸν κύριον Νικόλαον τὸν Καναδόν, καὶ διήρκεσεν ὃ κακὸς ἐκεῖνος δινθρωπος κακοπαθῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ διεγίστας τινάς τημέρας. Μαθόντες γάρ ταῦτα οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τὸν μὲν κύριον Ἐλέξιον παρέστειλαν τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ δούκαν κύριον Β' Ἀλέξιον τὸν λεγόμενον Μούρτζουφλον ἀνηγρέυεσσαν, καὶ οὗτοι κατὰ μικρὸν ἀπέρρευσαν τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ παλατίον πρὸς τὸν Δούκαν Ἐλέξιον· ὃ δὲ Καναδὸς ἐάλω. Καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Δούκας κύριος Ἐλέξιος μῆνας ς. Ἐκτὸτε οὖν ἀνασχυντότερον καὶ ἀναφραγδὸν ἥρξαντο οἱ Λατίνοι τὴν πότε βασιλίδα πολιτρικέν τῶν πόλεων, καὶ εἰς ὅργον τὸ προδουλευθὲν διὰ βραχίονος ἐξηνέχθη, καὶ δυάλη γέγονεν ἡ κυρία καὶ παντάπορος ἡ πολύολδος, καὶ ἐνεβηλώθησεν ἡ οἵμοι οἴμοι, τὰ δύοις, αἱ δύοις εἰκόνες κατεκατήθησαν, ἵπποστάτικα γεγράνασσεν οἱ θεῖοι ναοὶ, εἰπεν δὲ ὀλίγου τὸ πᾶν, ἔγκατελείθη ἡ θυγάτηρ Σιών ἡς στηνῇ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὁ πωροφυσιλάκιον ἐν σικυλάτῳ, ἔρημος; παντὸς ἀγαθοῦ, πλήρης παντοῖων κακῶν.

Θεόδωρος δὲ Λασκάρης, ἀνὴρ γεννόδας καὶ κρατεύος. Οὗτος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν μέχρι τοῦ πρώτου Παλαιολόγου κυρίου Μιχαὴλ διῆγον ἔχοντες τὰ βασιλεῖα ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἀντιπέραν ἐηλασθή Κωνσταντίνου πόλεως, φυγάδες δυντες τοῖς Λατίνοις, ἐτη ιθ'.
Μετὰ τούτον ἐκράτησεν Ἰωάννης δούκας διλέγμενος Βατάτζης, συνετὸς καὶ βριαράχειρ ἀναφεντίς. Ἐτη λγ'.

Οἱ κύριοι Θεόδωρος δὲ Λασκάρης δεύτερος, διηδούς αὐτοῦ διπορφυρογέννητος, ἐτη γ' καὶ ήμισυ.

Μετὰ τούτον ἐκράτησεν καὶ ἐβασίλευσεν δικρατεὺς Μιχαὴλ διπρώτος; τῶν Παλαιολόγων, δὲ ἐξειστοὺς Λατίνους τῇ βασιλίδος; τῶν πόλεων, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ πάλιν τὸν οἰκεῖον αὐτῆς κάστρον, ἐτη κδ', μῆνας ς, ἡμέρας κ'.

Ἀνδρόνικος δὲ οὐδὲς αὐτοῦ, δὲ εὐτενέστετο; καὶ νοῦς δισύγκριτος, ἐτη με', μῆνας σ'.

Μιχαὴλ δὲ οὐδὲς αὐτοῦ δεύτερος, δὲ λόγων καὶ πράξεις βασιλεὺς δυτικός. Ἐτη ιγ', μῆμέρας κχρ'.

Ἀνδρόνικος δὲ οὐδὲς αὐτοῦ διπορφυρογέννητος, ἡ τῶν χαριτῶν συνδρομή, ἐτη λα', μῆνας τρεῖς.

Μανουὴλ δὲ οὐδὲς αὐτοῦ διπορφυρογέννητος, διατριτηγιώτατος; καὶ τῶν ἀνακτόρων κλέος, ἐτη μα'.

Ιωάννης δὲ Καντακουζηνὸς (21), δὲ τῷ σχήματι μετονομασθεὶς Ἰωαννός μοναχός, ἐτη ιδ'.

Lambecii et

Meursii note. enim de rebus certiores facti qui erant in palatio, dominum Alexium imperio abdicarunt, et ejus loco imperatorem creaverunt dominum Alexium Ducum Murtzuplum. Paulo itaque post populus ab ecclesia in palatium discessit ad domum Alexium Ducum; capitulo 163 Canabo imperavit dominus Alexius Ducas menses 2. Tunc Latini Cpolim, olim reginam urbem, gravius et manifestius obsidere cœperunt, et brevi cœptum ad finem perductum est, capitulo imperatore urbs domina in servitatem redacta est et omnigenis oppleta miseriis: nam sacra profanata sunt, et sanctæ imagines conculcatæ, et Deo sacrata templo in stabulis equorum mutata, et ut summatim omnia dicam, derelicta est filia Sion ut umbraculum in vinea et sicut lugurium in cucumerino, vacua omni bono et referta omnigenis miseriis.

καὶ οὗτοι κατὰ μικρὸν ἀπέρρευσαν τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ παλατίον πρὸς τὸν Δούκαν Ἐλέξιον· ὃ δὲ Καναδὸς ἐάλω. Καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Δούκας κύριος Ἐλέξιος μῆνας ς. Ἐκτὸτε οὖν ἀνασχυντότερον καὶ ἀναφραγδὸν ἥρξαντο οἱ Λατίνοι τὴν πότε βασιλίδα πολιτρικέν τῶν πόλεων, καὶ εἰς ὅργον τὸ προδουλευθὲν διὰ βραχίονος ἐξηνέχθη, καὶ δυάλη γέγονεν ἡ κυρία καὶ παντάπορος ἡ πολύολδος, καὶ ἐνεβηλώθησεν ἡ οἵμοι οἴμοι, τὰ δύοις, αἱ δύοις εἰκόνες κατεκατήθησαν, ἵπποστάτικα γεγράνασσεν οἱ θεῖοι ναοὶ, εἰπεν δὲ ὀλίγου τὸ πᾶν, ἔγκατελείθη ἡ θυγάτηρ Σιών ἡς στηνῇ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὁ πωροφυσιλάκιον ἐν σικυλάτῳ, ἔρημος; παντὸς ἀγαθοῦ, πλήρης παντοῖων κακῶν.

Theodorus Lascares, vir generosus et potens, et cæteri post ipsum usque ad primum Palæologum dominum Michaelem, fugati a Latinis, imperii sedem posuerunt in Asia, e regione scilicet Cpolio; imperavitque Theodorus Lascares annos 19.

Post hunc imperavit Joannes Ducas cognomenato Balatzes annos 33.

Dominus Theodorus Lascares secundus, filius ejus Porphyrogenitus, imperavit annos 3 cum dimidie.

Post hunc imperio potitus est Michael primus Palæologorum, qui Latinos Cpoli expulit, eique pristinum plendorem restituit, imperavitque annos 21, menses 2, dies 20.

164 Andronicus filius ejus, piissimus et animi incomparabilis, imperavit annos 45, menses 6.

Michael filius ejus, secundus istius nominis ex Palæologis, nomine et re ipsa imperator, imperavit annos 13, dies 22.

Andronicus filius ejus Porphyrogenitus, gratia-
rum compendium, imperavit annos 31, menses tres.

Manuel filius ejus Porphyrogenitus, militum flos et imperatorum decus, imperavit annos 41.

Joannes Cantacuzenus, qui postquam factus fuit monachus, nominari voluit Joasaph, imperavit annos 14.

Meursii note.

his verbis: 'Ἐν Ετε: ΣΩζο', μῆνας α', ἐγεννήθη Ἄννα Λασκαρίνα Λεονταρίνα ἡ ἑμή θυγάτηρ, ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ κα', τὰ εἰσδιὰ τῆς ὑπεραγίας Θοτόκου, ἡμέρα δευτέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδόμορφος βασιλέως τοῦ δια τῷ θεοῖ ναοῖ καὶ ἀγγελικοῦ σχῆματος; μετονομασθεὶς Ἰωσήφ μοναχός. Obicit ergo, si filius

Jannes illus nominis secundus, Palæologorum sextus, Porphyrogenitus, assumptio habitu monachi dictus Joasaph, imperavit annos 2 cum dimidio.

Manuel secundus ejus nominis, filius Joannis, Porphyrogenitus, imperavit annos 12, menses 4, dies 25.

Joannes ejus nominis tertius, filius Manuela, Porphyrogenitus, qui synodum convocavit Florentiam, et necessitate coactus ad Latinos inclinavit, una presentibus cum aliis viris delectis, tum vero etiam ipso dominus Marco metropolita Ephesino, imperavit annos 23, menses 3 et dies 10.

Constantinus Palæologorum ultimus, frater Joannis, Porphyrogenitus, justissimus, solus totius Peloponnesi dominus fuit, et post mortem fratris domini Joannis ad imperii fastigium evectus est, imperavitque annos 4, menses 5.

Sub hoc imperatore anno 6961 Cpolis ab impliis Agarenis expugnata est, et quae prius omnium urbium regina fuerat, hostili manu capta est. Ipse etiam imperator cum omnibus sere proceribus inter illam urbis desolationem ab iis occisus est et martyrii coronam eltinuit, eum neque palatum imperatorum impliis illis prodere vellet, neque periculum effugere, quamvis posset.

Meursii et Lambecii notæ.

habenda est huius suppurationi, anno Christi 1411, die 20 Novembris. Sed an potius illa verba intelligenda sunt de Joanne Palæologo Andronici junioris filio, quem pariter ut Joauneum Cantacuzenum Codinus ait factum fuisse monachum, assumptio Joasaphi nomine? LAMB.

(22) Χαλάστρα hic significat desolationem, destructionem. Sic in Corona pretiosa γαλασμένος expouit destructus, κατεργασμένος. LAMB.

(23) Δυρατού δρτος. Ibis in plerisque codicibus

Ιωάννης τῶν Παλαιολόγων δεύτερος δ Ἐκτος, δ διὰ τοῦ θεου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἰωασάφ μοναχός, δ πορφυρογέννητος, ἐπη β' καὶ ἡμίου.

Μανουὴλ δεύτερος, δ υἱὸς Ἰωάννου, δ πορφυρογέννητος, ἐπη ιβ', μῆνας δ', ἡμέρας κε'.

Ιωάννης τρίτος, δ υἱὸς αὐτοῦ, δ πορφυρογέννητος, δ συγκροτήσας τὴν σύνοδον ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ καὶ συγχλίνες κατ' ἀνάγκην τοῖς Λατίνοις, συμπαρόντων τῶν τε δὲλλων λογδῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ χροῦ Μάρκου τοῦ εὐγενικοῦ καὶ μητροπολίτου Ἐφέσου, ἐπη κγ', μῆνας γ', ἡμέρας ι'.

Κωνσταντίνος τῶν Παλαιολόγων δ ὑστερος, δ ἀδελφὸς αὐτοῦ δ πορφυρογέννητος, δ δικαιώτατος, μῆνος ὡν δεσπότης ἀπάστης τῆς Πελοπονῆσου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ χροῦ Ιωάννου εἰς τὸ τῆς βασιλείας ὄψος χρθεὶς, ἐπη δ', μῆνας ε'.

Ἐπει τούτου ἐγένετο, οἵμοι I ἡ ἀλωαὶς τῆς αὐτῆς Κωνσταντίνου πόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει ,εζεῖα, καὶ ἐγένετο δορυάλωτο; ἡ πρὶν βασιλὶς ποτεών τῶν πόλεων. "Ος καὶ ἀπεκτάνθη τόπε περ'" αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ χαλάστρῳ (22), αὐτός τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδὸν, καὶ ἐκομίσθη τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελήσας προδοῦναι τοὺς ἀνόμοις τὰ βασιλεῖα, μήτε μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ δυτος (23).

subjungitur carmen jambicum domini (nam sic illud xipō explicandum est, non autem Cyri, quasi esset nomen proprium) Theodori Prodromi de patriarchis Copolitanis, quod in delineatione apparatus historiæ Byzantinæ editum est. Incipit ἀρχιμύτης πρωτίστος ἐν πόλει μέγας. Hoc finito sequitur ejusdem Georgii Codini liber De dignitatibus et officiis magnæ ecclesiæ et aulæ Copolitanæ, qui jampridem doctorum virorum opera illustratus separatis in lucem produxit. LAMB.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΧΡΟΝΙΚΑΙ.

BREVES ENARRATIONES CHRONOGRAPHICÆ.

*Interprete ANSELMO BANDURIO, O. S. B. monacho * (†).*

De templo Sancti Mocii, ac de Ariani qui ibi commemorabantur.

Sciendum est templum sancti Mocii a Constantino Magno pridem exstructum esse, cum multi-

Δέον γινώσκειν, δτι δ διγος Μώκιος πρώην μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου παρφοδομήθη,

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Hoc opus anonymi scriptoris, primum Graecum edidit Lambecius ad calcem Codini, sub

titulo, *Anonymi Collectanea de antiquitatibus Constantinopolitanis*, ac notis brevioribus illustratis;

* In Imperio Orientali Paris. 1711 fol. Tom. I.

Ἐκλήγων πλήθη ἐκεῖς κατοικούντων πολλά· καὶ ναὸν εἶναι τοῦ Διὸς ἐκεῖς, καθ' ἣν ἔκτισε τὸν ναὸν. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἔξοριζόνται οἱ Ἀρειανοὶ τῶν ἀγίων ἐκκλησῶν, καὶ ἀλλόντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Μωϋσέων, ἡράσθησαν, καὶ παραχαλοῦται τῷ βασιλεῖ κατοικεῖν αὐτῶς ἐκεῖ, δὲ καὶ γέγονε. Παρευθὺν οὖν ἀνέγειρονται τὴν αὐτὴν ναὸν οἱ Ἀρειανοὶ, καὶ δοξάζεται πάρ' αὐτῶν (2) δὲ ναὸς ἵεται ζεῖται, ὡς λόγος, ἐπειδὴ τοιούτους αὐτῶν, ἐν τῷ ζεῖται, καθ' ὃν Ἀρειανοὶ ἀπεκτάνθησαν πολλοῖ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Υουστιγιανοῦ τοῦ βασιλέως ἀνέγειρεται δὲ αὐτῆς ναὸς, καὶ ιστάται ζώες ἡμῶν. Ἐν δόλῳ (3) Μάρκελλος Ἀναγνώστης φησὶν διεῖ ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Κόνωνος τοῦ Ἰσαύρου (4) πίπτει δὲ ναὸς.

De templo Sancti Agathonici, in quo sibi patriarchæ conmorabantur ac imperatores coronabantur.

Οὐ διγιος; Ἀγαθονίκος ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον (5) καὶ Υουστιγιανοῦ τοῦ Μεγάλου τὴν δεύτερον ἕρχοδομήθη ἐνῷ καὶ πατριάρχαι ἐπεσκόπησαν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ζεῖται ἡ πόλις χρόνους ν' καὶ βασιλεῖς στεφφοροῦσεν (6) ἐκεῖς. Δι' ἣν αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ Τίβεριου (7) οὐ γινώσκεται. Τοῦτο δὲ παρέδωκαν οἱ πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ παλάτιον μέγιστον πλησίον τοῦ ναοῦ τούτου ήν· ὑπὸ δὲ Τίβεριου τοῦ πρώτου μετεποιήθη διοικεῖθεν εἰς τὰ νῦν βασιλεῖα.

De muri maritimis, ac

Τὰ τείχη τὰ πρὸς θάλασσαν ἀνάκαινίζονται ἐπὶ Τίβεριου Ἀψιμάρου. Ἔως γὰρ αὐτοῦ ἡμελημένα ἦσαν πάνω. Τὰ δὲ τείχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων πορτῶν, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου καὶ εὐαεροῦς· καθ' ἣν καὶ ἐλειτάνευσαν, καὶ τὸ Κύριον ἐλέη-

Anselmi Bandurii nota.

Hinc exscripseral ex codice ms. membranaceo bibliothecæ regiae, duodecimi saeculi, ut aiunt; estque inter codices ejus bibliothecæ num. 1027. Hoc autem opusculum, compilatum ex Eusebio, Socrate, Marcello Lectori, Papia, Theodoro Lectori, et compluribus aliis inscribūt. Perceptæ sunt coruhot χρονικαι, atque ex eo Codinus illam partem, quæ tractat περὶ στηλῶν καὶ θεατρῶν, verbotenon, ut putat Lambecius, exscripseral. Sed de scilicet, qua floruerat hic anonymous scripior, non constat. Prodiit autem iterum hoc idem incertus scriptor opus, sed extra corpus Historie Byzantinæ, in Manipulo originum ferumque Copolitanarum cum interpretatione Latina ac notis eruditissimi Francisci Combelissi Parisiis 1664, in 4°, cum titulo: *Breves demonstrationes chronographicæ*. Ut autem ipse hoc idem opus cum Latina int̄ pretatione suo loco reponeret, et corpori Historie Byzantine restituere quimplurini ex amicis monuere; quibus sane libentissime morem gessi; quippe iterum cum ms. codice Regio collatum ac commentariis illustratum enim nostra Latina interpretatione hic exhibeo, tribus tantum, ni fallor, capitibus ex Combelissiana interpretatione relictis, utpote quæ uniuersitate mendis scaterent, et res futilis ac nullius momenti continerent.

(2) Δοξάζεται παρ' αὐτῷ. Perperam Lambecius interpretatur καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν, et possideri cœptum fuerat; δοξάζεται non significat possideri, sed divinas laudes canere et divinis laudibus frequentare, quod Italis dicitur officiare la chiesa,

(a) Is est quem jam edidimus in Appendix ad Michaelem Psellum tom. CXXII. Edit. Patr.

tudo Graecorum istic sedes haberet, ac templum illud prius Jovi sacrum esset. Theodosio autem Magno imperatore, pulsi ecclesiis Ariani cum ad sancti Mocii templum venissent ac loci desiderio capiti essent, imperatorem rogant ut sibi istuc habilitare liceat, quod etiam impetrarunt. Confestim ergo Ariani templum excitant, in quo annis septem divinas laudes persolverunt. Quod, ut fertur, illis sacra peragentibus, anno septimo corruens, Arianonum plurimos oppressit. Justiniano autem rerum potiente, idem rursus templum instauratur, hodieque persat incolume. Falso Marcellus Lector scribit, anno imperii Cononis Isauri secundo, templum hoc corruisse.

B Templum sancti Agathonici ab Anastasio primum, atque a Justiniano postea exstructum est. In quo etiam templo septem patriarchæ annis quinquaginta episcopatum gesserunt. Iste item imperatores coronabantur. Quam vero ob causam mutationi sit a Tiberio, nescitur. Tradunt porro majores nostri fuisse palatum maximum haic templo vicinum, collapsum vero, a Tiberio seniore in imperatorias ædes, quæ etiamnum supersunt, mutantum fuisse.

de muro occidentali.

Maritimi muri instaurati sunt Tiberio Apsinare imperatore, cum antea prorsus neglecti fuissent. Occidentalis autem magnarum portarum murus, Leone Magno et pio principe constructus est: quæ tempore publica supplicatio habita, et quadrage-

C Anselmi Bandurii nota.

Gallis vero, desservir uno église.

(3) Εὐ δόλῳ. Lambecius τὸ, τὸ δόλῳ, jungit præcedenti periodo, scilicet καὶ ιστάται ίως ἡμῶν ἐν δόλῳ, ac legendum esse putat δόλος, vel σὺν δόλῳ: ipse vero cum Combelissio sejunctum lego et sic periodum finio, καὶ ιστάται ίως ἡμῶν. Ἐν δόλῳ Μάρκελλος ἀναγνώτης φησὶν διεῖ, etc., et sic verio: *Falso Marcellus lector prodiit*, etc. Sic et Anonymous noster (a) ubi de Asparis cisterna, Asparem et Ardaburium intersectos scribit ab imperatore Leone M. eo quo-i conjurat one cum populo inita Leonem imperio dejicere statuissent, et μὴ τε ἀγχινολας οὐτος τούτους ἀνέλῃ δόλῳ, nisi forsitan industria eos dolo sustulerit imperator. Nec displicet ingeniosa Combelissi conjectura, qui pro τὸ δόλῳ legendum putat, τὸ δολογ, scilicet libro quartæ Marcellus Lector scribit, etc.

(4) Κόρωρος τοῦ Ἰσαύρου. Scilicet Louis Isauri qui et Conon et ob dijectas imagines Icomona-hus passim est appellatus: testatur præ ceteris Cedrenus: Αἴσων, δὲ καὶ Κόνων, δὲ Ἰσαύρος, καὶ εἰκονομάχος, etc.

(5) Ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον, etc. Ab Anastasio non conditum sed renovatum fuisse templum S. Agathonici testatur Procopius lib. i De aedific. cap. 4.

(6) Στεφφοροῦσιν. Lego έστεφφόρουν.

(7) Ὑπὸ Τίβεριου. MS. habet, ὑπὸ θυμοῦ; at legendum ὑπὸ Τίβεριου cum Lambecio sequentia suadent.

sies, *Kyrie eleison*, conclamatum est, suclamante factio Prasina, Vicit Leo Constantinum.

A σον μ' ἐδόγεαν· καὶ δὲ δῆμος τοῦ Πριστίου ἔκραξεν, Λέων Κωνσταντῖνος εἰς χράτος ἑταῖρος (8-9).

De statua Phidaliae, quae stabat in porta subterranea.

In subterranea porta, quae oppleta aggere est, signum stabat Phidilius cuiusdam mulieris Graecæ. Hinc sublata statua, magnum inde spectaculum superfuit, quod diu multumque locus ille motibus successus sit; ita ut imperator obstupesfactus, eo in loco supplicationem institueret, eoque modo terræ motus cessavit; quod S. Sabæus precibus impetratum est.

De loco Neoleæ cognomine, ac statuis ibidem erectis.

In Neolea, ut vocant, ercta erat muliebris statua, araque et agnelli teneri. Ibidem quoque existent quatuor equi auro splendidi et auriga currui insidens. Multi quoque Graeci et Ariani istic tumulantur: aliaque ibi bene multa cadavera comparant.

De Castro Panormio, ac statua quae in porta septentrionali ejusdem Castri stabat.

Castrum Panormum a Panormo quodam Graeco conditum est duplice muro instructum, atque ceu ex ferro et ære commixtum. In septentrionali autem ejus porta erat turris quedam squallida, cui biceps muliebris statua imposita erat; ubi etiam res mira contigit. Nam cum in castro incendium grassaretur, urbsque tota cum muris solo æquata fuisse, stetit turris illa portæ, cui statua imposta erat. Sed et saepius igne propius accedente, quasi quopiam depellente, flamma a statua ulnas quinque recordabat. Eam porro suslulit Chosroes Persarum tyran-

Anselmi Bandurii note.

(8-9) Λέων Κωνσταντῖνος εἰς χράτος ἑταῖρος. Suspecta hæc lectio Lambeccio visa, ac ita eam emendat Λέων καὶ Κωνσταντῖνος εἰς χράτος τύχησαν; ipse vero, ut ingenuus fatear, non castigatum sed corruptum a Lambeccio locum puto; quid enim magis obvium historiam evolutibus occurrit, quam ejusmodi plebis adflationibus principes sequentes aequiparatos, imo sæpe sæpius prælatos principibus, qui bellica laude et ornati virtutum ornatus clari existere; dum pleris præsens principis beneficium considerat, vel futurum sperat? Idecirco corrigendum est ex chronographo Codinus qui ita habet, Κωνσταντῖνος, καὶ Θεοδόσιος ὁ Μέγας, καὶ Λέων, εἰς χράτος τύχησαν, lego Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιον, etc. Optime quidem hæc Anonymus noster: 'Ελένη καὶ Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιος εἰς χράτος τύχησαν, id est, Helena, Constantinus et Theodosius prorsus victi sunt. Falso autem hanc murorum terrestrium instaurationem Leonis magno Chronographus, Anonymus noster et Codinus ascribunt, cum Theophanes, Cedrenus et Malasses muros hos, anno xxxiv Leonis Isauri terræmotu collapsos et ab eodem Augusto restauratos memoriæ prodijerint.

(10) Καὶ βωμὸς καὶ ἀρτοῖς μικρόν. Ita enim Combelisius lego. Ms. habet, καὶ βωμὸς καριόν μικρόν. Lambeccius emendat, καὶ μοσχαριόν.

(11) Σητρώματα. Σχήμα μη hic idem significat quod λεψίαν, cadaver. Chronicon Alexandrinum anno v Theodosii Magni, καὶ τῷ αὐτῷ έτει εἰσῆλθεν τὸ σχήμα μη Κωνσταντῖας — καὶ κατετέθη, etc. Ita idem scriptor ad annum i Arcadii et alibi. Hac significacione sæpe etiam usurpatur hoc nomen

'Ἐν τῇ κατιωγαῖς πόρτῃ τῇ πληρεστάτῃ, στοιχεῖον Ἱστατο Φειδαλίας τινὸς Ἐλληνίδος. Ἀρθείσης δὲ τῆς στήλης, θυμῷ μηδέσθαι μέγα, τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐπὶ πολὺ σεισθεῖσα, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα θαυμάσαι, καὶ λιτήν ἀπελθεῖν ἐν τῷ τόπῳ καὶ οὐτε παῦσαι, Σάβα τοῦ δασου δι' εὐχῶν τοῦτο ποιήσαντος.

'Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεωλέᾳ Ἱστατο γυναικεῖα στήλη, καὶ βωμὸς καὶ ἀρνίον μικρὸν (10), ἐν οἷς καὶ ἐπὶ τοῦ χρυσίῳ διαλαμπεῖς τέσσαρες καὶ διφρελάτης ἐπὶ τοῦ δίφρου. Οἱ δὲ πολλοὶ Ἐλλήνων καὶ Ἀριανῶν ὑπάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ διλατα εἰς πλῆθος σκηνώματα (11).

Tὸ δὲ Πάνορμον Κάστρον ὑπὸ τοῦ Πανόρμου Ἐλλήνος ἐκτίσθη, διπλότειχον ὑπάρχον, σιδῆρου καὶ χαλκοῦ δίκην ἀναμειγμένον. Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτῃ τοῦ αὐτοῦ Κάστρου Ἱστατο πυργὸν αὐχμῶδις (12), καὶ στήλη γυναικεῖα δικεφαλοῦ; Ἐνθα καὶ θέρμα γέγονεν. Ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τῇ κάστρῳ κατειληφθος, καὶ πάστης τῆς πόλεως ἑδαφισθείσης μετὰ καὶ τῶν τειχῶν, Ἱσταται τὸ πυργὸν ἐκεῖνο τῆς πόρτης, ἐνθα καὶ ἡ στήλη συνιστατο. 'Αλλὰ πολλάκις καὶ τοῦ πυρὸς προσεγγίζοντος τῷ τόπῳ, ὃς ὑπὸ τείνος διώκοντος αὐτὸς, διπισθεν ὡς;

apud scriptores ecclesiasticos.

(12) Ἱστατο πυργοὺς αὐχμῶδι. Scilicet turris squalida seu neglecta. Ita ex contextu resultimus; paulo quippe infra habet, Ἱστασθαι τὸ πυργὸν ἐκεῖνο τῆς πόρτης. Ms. habet στυράκιον in primo loco, neque spernendū hæc lectio foret, nisi contextus aliud moneret; nam στυράκιον non solum hastæ cuspideum, ut putat Combelisius in notis ad eundem locum, significat, verum etiam Græcis recentioribus pro columella passim usurpatum; sic Anonymus noster et Codinus. Η δὲ γυναικεῖα στήλη ἡ Ἱσταμένη εἰς τὴν φάλαιην τοῦ Ἱπποδρόμου, εἰς τὸ στυράκιον, Eirēnης ἐπὶ τῆς Ἀθηναῖας: et alibi cum de templo Salvatoris in Chalcœ a Romano Señiore exstructo: Τὸν Σωτῆρα εἰς τὴν Χαλκῆν 'Ρωμαῖς δέ γέρουν ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυράκιων μικρῶν οὖν, etc. Ubi cod. Reg. 2 ὑπὸ στηλῶν δύο μικρῶν habet. Pro τχμῷ vero, lego cum Combelisio αὐχμῶδι (sic enim plerique neutra sequiores Græci in terminanti), squalida scilicet, neglecta, sita horrens. Ducangius αὐχμῶδι legendum putat; Lambreccius vero αὐχμῶδες, vel στυράκιον ή αὐχμή, nihilque erroris suspicatur in priori voce, licet cum contexta pugnet, et cum Codino qui sic habet, ἐμπρησμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατειληφθος, καὶ πάστης τῆς πόλεως, μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθεῖσα τὸ πυργὸν ἐκεῖνο τῆς πόρτης, οὐ ή διῆσταστή, Ἱστατο, etc. Ubi Lambreccius hallucinatus est dum reddit, turris illa, in cuius porta stabat supradicta statua; nam textus non in porta turris statuam stetisse aut, sed turrim in porta Castri Panormi, alique turri impositam statuam perhibet.

δρυτιάς ε' (13) ὑπεχώρει τῆς στήλης. Αὗτη δὲ παρελήφθη ὑπὸ Χοσρέου (14) τοῦ Περσῶν τυράννου, καὶ ἔστιν εἰς Περσίδα λατρευομένη Ἰως τοῦ νῦν, καθὼς διπαραδεῖταις διοικητής ἔκειται κρατηθεῖσας καὶ ἐκφυγών δῆλα πεποίηκεν ἐν τῷ Χρονικῷ Ἰππολύτου, τὸ τρίτον δημοσιευθέντον. Ζήτει ιστορίαν ἔξασιον.

De loco cognominali Smyrnium, ac de statu, que ibidem erectae erant.

Τὸ δὲ καλούμενον Σμύρνιον, πλησίον τοῦ Τετραδισίου ἡμβόλου, ἔχει ὑποκάτω τῆς γῆς, τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος, ὁργιάς ε' στήλαις θ' πλησίον τοῦ νυοῦ τοῦ ἀγίου Θεοδώρου. Εἶσι δὲ αἱ στήλαις αἱ μὲν τρεῖς; Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ Ἰλαρίωνος; πραιτοσίτου, καὶ τετάρτη τοῦ πτυχίδος Κωνσταντίνου τοῦ Κρίστου (15), δι' Ἡρόδοτος; καὶ Ἰππολύτου (16) χρονογράφοις λέγουσιν ἀποκεφαλισθῆναις ὑπὸ τοῦ πατρός· διὸ καὶ λυπηθεῖς δι πατὴρ μετενόσεις, καὶ ἐκλαυσεῖς ἐπ' αὐτῷ μὲν ἡμέρας, ὡς δὲ λόγος ἔχει, μὴ λουσάμενος τὸ σῶμα, μὴ ἀναψύξας ἐν κοίτῃ. Ἐποίησε δὲ τὴν στήλην ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, βάφας αὐτὴν χρυσῷ πλείστῳ. Τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἵκε χρυσίου τελείου, γράφουσαν ἐν τῷ μετωπίδιῳ, Ο ΗΔΙΚΗΜΕΝΟΣ ΥΙΟΥ ΜΟΥ. Ταύτην στήσας (17), μετάνοιαν βιβλῶν, ἐλιπάρεις Θεῷ, ὑπὲρ ὧν ἐπλημμένησεν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ε' στήλαις ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἀρμάτου, Ζευξίππου, Βιγλεντίου τοῦ τὰ Βιγλέντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου, τοῦ εἰς τὸ Σενάτον τὸ παλάτιον κτίσαντος. Οὗτοι πάντες ἔιψεις παρεδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικησαντος στηλωθέντες, συγχώρειν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἐδυσαπούντο. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα τέκνα τοῦτο αὐτὸν ποιεῖν, καὶ ἐκ τούτων πολλοῖ, Ἰως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοί, μὴ φέροντες τὴν ἱκταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου, ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδισίῳ ἡμβόλῳ, πλησίον τοῦ φύιου Θεοδώρου (18) ταύτας κατέχωσαν.

De statu que in senatu erectae erant, ei de aurigarum curribus.

'Ἐν δὲ τῷ Σενάτῳ ἀπετέθησαν ἡνίοχοι ἐν Ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ἀργάνῳ, ἐνθα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἴσταται: στήλη, ἐν αἷς σκυτάλαις ἀπεκεφαλισθῆ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρχάδιος ἀρχιθέακονος τῆς ἀγίας Ελρήνης· ἐνθα καὶ λέγουσι στεφανὰς τὰς στήλας ἔως ἡμερῶν τριῶν

In senatu status aurigarum Circensium posita erant, in organo Astronomico, ubi etiam Diana et Veneris status collocatae fuerant; ad quas Arcadius sanctæ Ireneæ archidiaconus sustibus ab Arianiis intersectus est. Ferturque tribus totis ab ejus cæde diebus motu successas suisse. Aurigarum

Anselmi Bandurii notæ.

(13) Ὁργιάς ε'. Codinus habet ὁργιάς τε'.

(14) Αὕτη δὲ παρελήφθη ὑπὸ Χοσρέου. Eadem porro, sed paulo diversis verbis, refert Codinus, qui insuper addit, eo ipso tempore a Chosroë Jerosolymam captam, ac sanctam et salutarem Christi crucem una cum Zacharia patriarcha inde ablata; quam urbem cum postea Heraclius vicesimo Imperii sui anno, devicto Chosroë, una cum omnibus captiuis receperisset, sacrosanctum Crucis lignum Constantinopolim reportavit, Dei gratia adjuvante, non non precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

(15) Καὶ τετρητη τοῦ καθόδου Κωνσταντίου τοῦ Κρίστου. Ita Combelius emendat; corrupte quippe in ms. legitur, τοῦ τρίτου τοῦ Κωνσταντίου τοῦ δρωτού.

(16) Ὁρ 'Ἡρόδοτος καὶ Ἰππολύτος, etc. Quis Herodotus iste chronographus fuerit, vel quo tem-

D pore vixerit, mihi non liquet; nisi forte pro Ἡρόδοτος legendum sit Ἡρωδίων, quorum etiam infra chronographus noster citat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminunt Glycas parte tertia Annalium; Nicephorus quoque Callist. Hist. Eccl. lib. II. Huius Chronicon Romæ exstare in bibliotheca Vaticana tradit Conradus Gesnerus in bibliotheca sua, Et tom. III. Antig. Lect. Canisii exstat fragmentum ex hujus Chronographia decerptum.

(17) Ταύτην στήσας. Ita ex Anonymo nostro restituimus. Ms. habet στελλας, Lamberti editio στήλας. Pluribus hæc omnia habentur in Anonymo nostro.

(18) Ημησοτο τοῦ ἀργίου Θεοδώρου. Scilicet proxime templum S. Theodori Tyronis, quod in tractu Sphoracti exstitisse perhibet Anonymus noster, haud procul a Magna Ecclesia.

autem curris Theodosio imperante in Hippodromi & τοῦ θανάτου τούτου· αἱ δὲ χαροῦχαι ἐν τῷ εἰλήματι κατεχώσθησαν ἐκ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως.

De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant.

I65. Narratur item duodecim cophinos annis decem in novo senatus palatio exstitisse: quod Metrophanis episcopi Constantinopolitani consilio Constantinus Magnus, imperator effecit.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται (19), διὸ οἱ δώδεκα κόφινοι δέκα ἦταν ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τοῦ Σενάτου πεποικιαστοί μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου κατεχώσθησαν. Μητροφάνους ἐπισκόπου (20) Κωνσταντίνου πόλεως τοῦτο συμβουλεύσαντος: τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectorum.

Hoc item mūkorum sermone percrebuit Metrophanis, Alexandri et Pauli imagines in tabulis ligneis expressas, auctore Constantino Magno, et in Foro prope magnam statuam, quae in columna ad orientem posita visitur, collocatas esse: quas imagines Ariani jam rerum patientes in Millario aureo, una cum Sancta Deiparæ ipsiusque pueri Jesu imagine, igni tradiderunt; ut Aucyrianus chronographus in suo Decalogo, Anastasio accuratus, ipseque Anastasius tradiderunt.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται εἰς τοὺς πόλον, διὸ Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου (21) αἱ εἰκόνες ἐν σανίσι γεγόνασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ἰσταντο ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῆς μεγάλης στήλης, τῆς ἐν τῷ κίονι κατὰ τὴν ἀνατολὴν· ἃς τινας εἰκόνας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ κρατήσαι τῷ πυρὶ παραδίδουνται ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλῳ (22), μετὰ καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπεικονίσματος, καὶ αὐτοῦ τοῦ νηπιάσαντος Ἰησοῦ, καθὼς Ἀγχυριανὸς χρονογράφος (23) ἐν τῇ Δεκαλόγῃ αὐτοῦ ἀφριβίστερον παρὰ Ἀναστάσιον ἡμέν παραδίδων. Τὸ δὲ αὐτὸν καὶ αὐτὸς Ἀναστάσιος.

De status quo olim in Sancta Sophia erectis erant, et a Justiniano per urbem distributis.

In magna ecclesia, quae nunc Sancta Sophia nūncupatur, statue sublatæ sunt quadringentæ vi-ginti septem, quarum pleræque Gentilium erant: inter multas vero alias istæ erant, Jovis, Cari patris ac Diocletiani; item duodecim signorum coelestium Iunæ; Veneris et Arcturi sideris duabus Persicis columnis fulti, Poli Australis ac Sacerdotis Minervæ habentis a latere Iridem sine Philosophia vaticinatatem. Christianorum item non paucæ aderauit, ad octoginta circiter, quarum paucæ ex multis me-

‘Ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ νῦν διομαζομένῃ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ, στήλαι μάρφισθησαν υπὲρ· αἱ πλεῖσται μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, αἱ τινες ἐκ τῶν πολλῶν ὑπῆρχον, τοὺς τε Ζεῦ καὶ Διὸς, καὶ Κάρου πατρὸς (24) καὶ Διοκλητιανοῦ· καὶ τὸ δωδεκάζωδον, καὶ Σελήνη, καὶ τὴν Ἀφροδίτην, καὶ δὲ Ἀρκτούρος διστήρη, παρὰ δύο περσικῶν στηλῶν βισταζόμενος· καὶ δὲ νότιος πόλος (25), καὶ τὴν Ιέρεια τῆς Ἀθηνᾶς νᾶς (26), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὴν Ἱριν ἀφιλοσόφως μαντεύουσαν ἔχουσα. Ἐκ δὲ τῶν Χριστιανῶν οὐκ

Anselmi Bandurii notæ.

(19) *Kai τοῦτο δὲ δημοφέρεται.* Ita ex contextu et ex sequenti capite restituimus. Perperam legitur in ms. Εμφανίσται.

(20) *Μητροφάνους ἐκτισθόπου,* etc. Anno imperii Constantini vicesimo quinto Alexander Metrophanis successor Ecclesiam Constantinopolitanam jam ab aliquot annis regebat; et sic quod Metrophanii chronographus attribuit, temporis ratio non admittit.

(21) *Kai Παύλον.* Paulus sub Constantio episcopatum adeptus, a quo statim deturbatus, Romanum coactus est petere; falso igitur prodit chronographus hujus imaginem una cum Metrophanis et Alexandri tabulis ligneis a Constantino Magno incisam, et in foro prope magnam statuam collocatam fuisse, ut optime ad eundem locum obseruat Combellissius.

(22) *Ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλῳ.* At legendum est ἐν τῷ φρεστῷ Μίλῳ; nam idem chronographus infra ubi de secundo spectaculo agit, ἐν τῷ ὥρῳ Μίλῳ habet. Ita et Lambecius legendum putat; Combellissius vero ms. lectionem ut genuinam iudicavit, scilicet, ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλῳ, et veritatem in Milio Coronato. Vide hac de re Ἀnonymum nostrum, apud quem scribitur ἐν τῷ ὥρῳ Μίλῳ.

(23) *Kαθάδε Ἀγχυριανὸς χρονογράφος.* Codinus habet Δγχυριανὸς; at Lambecius legendum censet Ἀγχυριανὸς, tanquam ab Ἀγχύρᾳ Galatiae oppido.

(24) *Kai Κάρου κατέρας.* Ita restituimus secuti lectionem codicis Vallicellani, quam Lambecius afferit.

(25) *Kai δὲ νότιος πόλος.* Polus Australis. Nescio quare Lambecio suspecta sit hæc lectio, ut pro νότιος πόλος legendum putet ὁ νομάδειος πόλος, statua videlicet puli equini, capite proni, forma pascientis, quales, inquit, in antiquis nummis passim spectantur, præcipue in nummo M. Opili Macrini imperatoris, in quo visitur equus pascens inter duas facies cum inscriptione. ΕΠΙΜΙΚΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, quem nummum possedisse inquit Franciscum Golefredum Romanum: sed hæc sunt Lambecii conjecturæ, quibus non est opus in rectam claram. Anonymus quippe et Codinus postquam duodecimus signorum Zodiaci figuræ ibi exstitisse narrassent, Iunæ item, Veneris et Arcturi sideris, quid velat qui et poli australis seu stellæ polaris australis figura exstiterit? Imo banc veram et genuinam lectionem esse censeo; sic etiam habet et Combellissius in Notis.

(26) *Kai η ἱερεια τῆς Ἀθηνᾶς,* etc. Ita habet Codinus pag. 54, et hanc veram lectionem esse censem Lambecius in notis ad eundem Codini locum. In cod. Reg. 1 et Colbertino legitur καὶ η λεπιδία τῆς Ἀθηνᾶς. Ita et chronographus habet. In Cod. Reg. 2 scribitur καὶ η δριδία τῆς Ἀθηνᾶς.

δλίγας μὲν, ὡσεὶ δγδοήκοντα, καὶ δέον τὸν πολλῶν δλίγας μημονεῖσας· Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, Κωνσταντίνου, Κωνσταντίου, Κώνσταντος, Γαληνοῦ κυαίστορος (27), Δικιείου Αύγουστου, Οὐαλεντίνικου, καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀρχαδίου τοῦ νιού αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπατικοῦ· καὶ Ἐλένης μητρὸς Κωνσταντίνου τρεῖς· ἡ μὲν μία παρφυρᾶ διὰ μαρμάρων· ἡ δὲ ἔτερη διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ κίονι· καὶ ἡ δλλὴ ἐλεφαντώδης, Κύπρου βῆτορος προσενέγκαντος· & τινας Ἰουστινιανδὲς μερίσας τῇ πόλει τὸν ναὸν τὸν μέριστον ἀνεγείρει μετὰ πτέρωσις καὶ πόνου. Οἱ δὲ πεπειραμέναι τῶν τροπηρημάτων, περιερχόμενοι τὴν πόλιν, καὶ ζητοῦντες εὑρίσκουσιν οὐκ δλίγας.

De Oreo seu Modio ac de statuis ibidem positis.

Μαναναῆν στρατηγοῦ νικήσαντος Εκύθας κατὰ Β χράτος, στήλῃ ἡξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Όρει (28), δινες καλοῦσι Μόδιον. Τὸ δὲ Μόδιον δέοντας μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, διεὶς Οὐαλεντίνιανοῦ ἐτυπώθη. Τότε γάρ καὶ Ἀρχιμέδιον παρὰ τὸν ἐν Κωνσταντίνουπόλει οἰκουντων ἀνηρευνόη, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου (29*) τυπώσαντος, ἀργυροῦς ἀπαρχῆς ἐτυπώθη τὸν νόμισμα. Τούτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διαφατεύει τρανότατα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χειρες ἔκτοις ὑπεράνω ἐτυπώθησαν. Τοῦ γάρ βασιλίως τούτο τὸ κουμαλίον μέδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτιοῖς προστάξαντος· καὶ τὰ σιτηρέσια (29) εἰς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ναυτῶν τῷ βασιλεῖ στον ἀπεμπαλοῦν ἐν τοῖς ἁκεσσε δίκην μδικον καταγγείλαντος, ἐν τῷ κατωγαίῳ Μόδῳ τὴν δεξιὰν χειρα ἀπώλεσεν. Οθεν καὶ ἐτυπώθεσαν αἱ

Anselmi Bandurii nota.

(27) Γαληνοῦ κυαίστορος. Γαληνοῦ simpliciter habet Codinus, Anonymus vero noster, καὶ Γάλλου, cuius lectionem ceteris praefero.

(28) Ἐν τῷ καλουμένῳ Όρει. Id est, statuam meruit ad Horologium ut vocari. Paulo diversa in Codino habentur: Στήλῃ ἡξιώθη τιμηθῆναι ἐν καλουμένῳ Όρει, δινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἡν δὲ καλύβωροιγιον, Ἑνθα νῦν ἐταντει κίονες καὶ ἀψίς πρὸς τὸν λεγόμενον οἰκον Κρατεροῦ. Ἑνθα ἴστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὥρων, καὶ δύο χειρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Sei Lambecius, nulla mss. auctoritate fultus, ex sola conjectura, licet sacerdotie alias vir docius eruditas ac ingeniosas afferat, hic omnia confundit; legendum quippe ipse sic putat: Στήλῃ ἡξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Όρει, δινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἡν δὲ πάλαι ὥρων, Ἑνθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀψίς πρὸς τὸν λεγόμενον οἰκον Κρατεροῦ. Ἑνθα ἴστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὥρωροιγιον, καὶ δύο χειρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Sensus, inquit, est, parvum Fori Constantini nuncupatam HORREUM, inde nomen habuisse quod antiquissimi ibi fuisse horreum, cuius loco postea columnæ erectæ sunt, et arcus orientalis fori, alias dictus ANASTRIANI, supra quem horologium æreum Cyzico allatum. et exemplum æreum modii cumulati, a Valentiniiano instituti, et duæ manus ærea hastis infixæ et ipsius Valentiniiani imperatoris statua, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collocata erant. Gratis hæc Lambecius ut reliqua ibidem asserit; Suidam citat, sed Suidæ textu nullus corruptior; Äemilius Potti interpretatione saxe claudicat, uti pluribus alias monuimus, necnon in Præfatione generali. Ipse ex cod. Reg. I lego, ἐν τῷ καλουμένῳ Όρει, et red-

morando; Constantini Magni, Constantini, Constantii, Constantis, Galeni questoris, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii, Arcadii filii ejus et Scapionis consularis. Helenæ matris Constantini tres statuae; alia ex marmore porphyretico, alia ex tessellis argenteis super columnam æneam; tertia ex ebore: quam posuit Cyrus rhetor. Haec statuas Justinianus imperator per civitatem distribuens, sive permotus maximum templum ingenti labore construxit. Multi vero haruince rerum periti, dum civitatem iustrant, ejusmodi statuas non paucas offendunt.

Mananaes dux profligato Sevtharum exercitu, statua dignatus est in loco qui dicitur Oreum, quem nonnulli Modium nuncupant. Modium vero silentio præterire non licet; quod nempe Valentiniano imperante præscriptius Modius est. Ad hanc enim ciam statuam Constantinopolitani Modii originem reducunt. Atque ideo cum argentei pretium constitisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Quod quidem et Theodoreus apertissime narrat. Magnus autem æreas supra positæ jam tum effictæ sunt. Cum enim imperator sanisset ut emulatus modius esset, vetuissetque ne nautes decreto ob sistenter; ex illis quispam delatus imperatori quod congia injusto pretio venderet, in subterraneo Modio manus dextera truncatus est. C Hiuc manus æreas consecutæ, quibus videntes et

do, ad horologium ut vocari; et paulo infra, Ἑνθα ἴσταται καὶ δι χαλκοῦς μόδιος, καὶ τὸ Όρειον, καὶ δύο χειρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίου. Ille est, ibidem exstat modius æneus seu horologium ac duæ manus æreas hastæ infixæ. Hac quidem lectione confirmatur superior et vice versa. Όρειον vero hinc spiritu denso scribitur quasi ἀπὸ τῆς ὥρας, hora, et significat horologium; sed haec plus satia de re haud magni momenti, et ubi nulla argumenta certa suppetant.

(28*) Tότε γάρ ἀρχηροὶ Μόδιον τὸν ἐν Κωνσταντίνῳ οἰκουντων ἀμφοτέρηθι. Διὰ τοῦτο τὸν ἀρχηροῦ, etc. Videelicet, tunc enim primum modii usus Constantinopolitani cœpit: atque ideo cum argentei pretium constitisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Lambecius vero vertit, tunc enim modiorum usus Constantinopoli cœpit: principio autem modius ille ex argento factus erat. In Suida paulo diversa habentur, sed nūce faventi nostris interpretationi; τοῦτο δὲ ἐνομοθετησεν Οὐαλεντίνιαν; πιπράσκεται τὸν στον μόδιον διδέκα τῷ νομίσματι. Lege statuit Valentinianus fragmenti duodecim modios numismate rendi. Suidas loquitur forsitan de nomismate argenteo vel aureo vel majoris ponderis, et ideo ait duodecim modios nomismate vendi Valentianum statuisse. Anonymus vero et Chronographus de nomismate minoris ponderis, vel inferioris materiæ: alia quippe et alia τῷ νομίσματος suit materia et pondus: nam et æreas aliae etiam aurum nomisma suisse legimus.

(29) Καὶ τὰ σιτηρέσια, etc. Locus corruptus. Vide quæ de hac re habet Anonymus noster.

ementes admiserentur ne latrū legem iniquius A ferrent. Ibi etiam Valentiniani ejusdem statua ar- cui imposta erat, manu dextera examum argen- tem gestans : quæ pro pacta Barbaris solvenda pecunia, quia argentea, etsi parvæ molis, erat, Justiano [secundum] imperatore a Curio protectore ablata est.

De statua Menandri vatis, quæ ad Artolyrianas ædes erecta erat.

Menandri Cretensium vatis statua Constantino- polium adiecta est, quam ad Artolyrianas ædes ad spectaculum erexerant, quod esset longitudine cu- bitorum quindecim, latitudine autem octo. Hanc statuam quod non fusa, sed ductilis esset, Mar- cianus in minutos obolos ducens, in publico æra- rio reposuit.

De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac conspectu.

Ardaburius dux exercitus Leone Magno imperante B quam in Thracia partibus invenit Herodiani sta- tuam gibbosam et spississimam ira motus, demo- litus est. Demoliendo centum triginta tria librarom auri talenta reperit. Quod ille statimi magno gau- dio imperatori nuntiavit. Imperator vero Ardabu- riū nec damnavit. Tum ille dolens, Nemo, inquit, plumbum auro commiscens tam pœnæ meruit, qualis mihi a gibboso hoc imperatore contigit. Quare qui illac iter haberent præsertim philosophi, non ob priora scelera Ardaburio illatum necem dicebant, sed quod Herodiani statuam destruxis- set. Tunc etiam Aspar cum illo enectus fuit. As- paris statua in Tauri regione hactenus integra exstat, ubi quasi lascivienti ac elegantii equo insi- det.

De signis ac statuis, quæ in foro ad dexteram orientis partem erectæ erant.

In foro ad dexteram Orientis partem, duodecim statuæ ex porphyretico marmore exstabant, toti- demque sirenes auro obductæ, quas vulgus equos marinos vneat. Porro nostra ætate septem dum-

Anselmi Bandurii post.

(30) *Menandrou μάρτιος Κρητῶν.* Quod Lam- becius putat scribendum, Mevândrou μὲν τὸν ἀσ- χρῆτον. Ego vero Menandri vatis statuam suisse puio a Crete insula Constantinopolium adiectam, unde pro Κρητῶν scribendum esse censeo ἀπὸ Κρήτης ; sed ex sola conjectura nolui lexum D emendare.

(31) *Ἐκτὸν Ἀρτονυριανὸν οἶκον.* Codinus ha-bet eū τὸν Ἀρτονυριανὸν οἶκον, ἢ εἰς τὸ Ἀρτονυ- λεῖον ; unde pro οἴκον utrobique forsitan scriben- dum est, φύσις. In cod. Colbert. scribitur περὶ τοῦ Ἀρτονυλεῖον. Ἀρτονύλειον, hoc est, forum pa- nis venalis, seu pistorium, uti appellatur apud Pe- trum Victorem in descriptione veteris Romæ, par- tem fori Theodosii occupasse, aut proximum illi suisse liquet et Scylitze et Zonara, ubi de Nic- ephoro Phoca, et supplicatione ali eo indicta. Ἀρ- tonυλεῖον vero est officina, in qua ars pistoria exerceatur et panes sunt. Vide Suidam eodem verbo.

(32) *Ἐπιζήμιος ηγέρσκετο.* Ita ex Codino Com- bellius restituit. In ms. corrupte legitur, ἐπὶ ζη- μιας ἡγέρτετο.

(33) *Kai oī διερχόμενοι τῷ τόπῳ.* Leg. τὸν τόπον.

(34) *"Οτε καὶ Ασπαρ σὺν αὐτῷ πέρας ἐδέξατο.* Aspar Ardaburius pater, qui consul fuit anno 434, pri- miusque patriciorum dictus est a Leone, cui imperiū asseruerat, ita cum duobus filiis ab eodem in exercitu ob affectum imperium anno 471. Per- permanit igitur habet Codinus, ὅτα δὲ καὶ Ασπαρ δι περαδυναστεύων τῷ τόπει καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐδέξατο.

(35) *"Ασπαρος δὲ ἡ στήλη.* etc. Pluribus hæ- Codinus : οὐ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἔνις τῆς δεύτερης ἐώχεται ἐν Ἰππω καθεμένη. Τὸν οἶκον τοῦ Ασπαρος εἶχε Βασίλειος ὁ παρακομιώμενος.

(36) *Ἐδέξατο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων* i.β. καὶ σειρῆνας i.β. Ita habet ei Anonymus po- ster ; sed utrolique lego, Istante στήλαι πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων i.β. καὶ σειρῆνας i.β. Scilicet, in foro ad dexteram orientis partem, stabant duodecim statuæ ex porphyretico inarmiore, totidemque si- renes. Codinus habet : Κατὰ τὸ δεκάδη μέρος τοῦ φύρου, στήλαι ἐν μαρμάροις πορφυροῖς, ἡσαν δώ- δεκα, καὶ σειρῆνες δώδεκα. Quod Lambecius vertit : Ad dexteram fori partem statuæ duodecim ex mar- more porphyretico erant, et totidem sirenæ.

ἥμῶν ἐπτά μόνον χαθορῶνται· τὰς δὲ τρεῖς ἔξ αὐτῶν, δὲ τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἐν τοῖς τοῦ ἀγίου Μάρκαντος μετατεθείκε μέρεσιν, αἱ δὲ δὲ σώζονται ἐως τῆς δεύτερης.

De crucē, in cuius medio, Sanctus, inscriptum erat.

Δέον γινώσκειν διτέο σταυρὸς δι μεσοσυλλαβῶν (37) ἀναγινωσκόμενος· Ἀγιος, παρὶ τοῦ προστατοῦντος τῷ φόρῳ ἀνηγέρθη (38). Ἐνθεν καὶ ταχυδρόμων δύο (39), καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης ἐκ δεῖξιν καὶ ἔξ εὐωνύμων σώζονται στήλαι. Τὸ δὲ προστέρχεσθαι πρὸς βορρᾶν καὶ ἀπέρχεσθαι πρὸς ανατολὴν, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος (40) καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηρίεις στρογγύλοις μῆλον, ἐν αὐτῷ τῷ τέλειῳ διατίθεται Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀνηγέρθη, ὃς ἔθεσατο αὐτὸν ἐν οὐρανῷ. Ἐνθεν καὶ οἱ νιοὶ Βαρνάβας καὶ Φίλιππος αὐτοῦ καθορῶνται χρυσέμβαφοι.

De elephantis statua, quae in foro erecta erat.

Ἐν αὐτῷ τῷ φόρῳ καὶ ἐλέφαντας στήλῃ φοβερὰ ἴστατο, ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι, πλησίον τῇ; μεγάλης στήλης, δὲ καὶ παράδοξον ἰδεῖντο θέαμα. Σεισμοῦ γάρ, γενομένου ποτὲ, καὶ αὐτῆς πεπτωκώς, ἀπώλεσεν ἔνα τῶν διποθεν πόδα. Οἱ δὲ τοῦ ἐπάρχου βοήσαντες ταξεῖται (ἔθος γάρ τὸ τοῦ φόρου παρ' αὐτοῖς φυλάττεσθαι), συνδραμόντες ἑγείραι, εὗρον ἐν τῷ αὐτῷ ἐλέφαντι ἀνθρώπου δεσμῷ ἀμφότερα (41) δύο τοῦ σώματος, καὶ πύξιον μικρὸν, οὐ ἐν τῇ κεφαλῇ ὕγραφεν. Ἀφροδίτης παρθένον (42) Ἱεραρχος, σύδεθε θαροῦσα χωρίζομεν, διπερ διπερχοῖς τῷ δημοσίῳ προσεθήκεν εἰς νομίτι τοῖς προαναδεδηλωκόσι (43).

De Theodosii equestri statua quae in Millario stabat.

Ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Μιλίῳ, Θεοδοσίου στήλῃ (44) ἐφ' ἵππου χαλκοῦ, ἣν ἀνεγείρεις πολλὰ στηρίσαι τῇ πόλει προσέθηκεν.

De equestribus statuis quae in portico erectae erant.

Αἱ δὲ ἐν τῷ Περιπάτῳ ἱρεῖς ποτοι στήλαι, γένος Γρατιανοῦ ἀπαν καὶ Θεοδοσίου καὶ Βαλεντίνου.

Anselmi Bandurii notæ.

(37) Ὁ σταυρὸς δι μεσοσυλλαβῶν, etc. Multis in locis de cruce agit Anonymous noster. Perperam autem editum fuit στρατηγός, pro σταυρῷ, ut optimus monet et Combeſſius.

(38) Ἀνηγέρθη. Anonymous noster habet ἀνηγρεύθη: ac ultraque lectio probabilis.

(39) Ἐρθερ καὶ ταχυδρόμων δύο. Perperam interpretatur Combeſſius, velocium duorum cursorum.

(40) Σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος, etc. Sic ex Anonymous nostro restituiimus; prius enim legebatur, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος ἐν τοῖς ἀκρωτηραῖς στρογγύλοις μῆλοις. Quod quidem Combeſſius sic int̄ p̄petrat, Crux argenteis laminis, decurtatis pomis ac sphærulis.

(41) Ἀνθρώπου δεσμῷ ἀμφότερα, etc. Paulus diversa Codinus habet; εὗρον Ιεωθεν αὐτοῦ ἀνθρώπου δεσμὸν ἐν τῷ ποτῷ δύο τοῦ σώματος, καὶ πυξίον μικρὸν ἐν τῷ γέγοντο, etc., quod Lambecius vertit, ossa imminutia in eo intenerunt corporis humani integritati, et tabellam, cui inscriptum erat, etc. Cæterum vox ἀνθρώπου δεσμῷ ultraque ossa integri hominis, idcirco lectio Combeſſiana mihi probatur.

A laxat, conspicuntur, quarum tres ille qui aero nostro imperium tenuit, ad sancti Mammantis aedes transtulit, quatuor autem hactenus illæsæ perstant.

(42) b Scilicet est crucem, in cuius medio, Sanctus, inscriptum est. Insculptum est, suisce a fori praeside erectam. Hinc quoque duorum angelorum ipsiusque Constantini et Helenæ a dextris et a sinistris statuæ visuntur. Crux autem illa argento obducta a septentrione versus orientem posita, in extremitatibus rotundis malum habens, eadem ipso loco a Constantino Migno erecta est, instar illius quam in caelo viderat. Ubi etiam gloriorum ejus statuæ auctoū καθορῶνται χρυσέμβαφοι.

In eodem foro etiam elephantis terribili specie statua a sinistris stabant haud procul a magna statua ubi mirabile spectaculum accidit. Nam collapo ex terra motu elephante, unus e posterioribus ejus pedibus effractus est. Tum praefecti Taxeote, qui bus moris erat forum custodire, sublato clamore, cum statuam erecturi cucurisset, duorum hominum ossa integra in eodem ipso elephanto invenerunt cum tabella hoc titulo: A virginē Venere Hieraus nec mortua separabatur. Praefectus autem signum illud pro ærario publico in nummos rededit.

(43) In Millario, ut vocant, stabant Theodosii statua equestris ærea, quām cum ille erexit annonam largissimam populo erogavit.

Quæ vero equestres statuæ in portico visuntur Gratiani genus et Theodosii et Valentiniæ sunt: a

quam ex conjectura restituit, videlicet δυοῖν ἀνθρώπων δεσμῷ, duorum hominum ossa, ultraque integra in eodem ipso elephante invenerunt, ubi cœn in urna reposita forsitan erant.

(44) Ἀφροδίτης παρθένον, etc. Anonymous noster habet: Αφροδίτης παρθένου ἵππος οὐδὲ θεοῦ σαρκίζεται. Vide Lambecium ad Codinum supra p. 68, not. 58.

(45) Τοῖς προαναδεδηλωκόσι. Locus mutulus sic ex Anonymous nostro supponendum: Τοῖς προαναδεδηλωκόσι καὶ χοίρος ἴστατο σημαίνων τὴν κραυγὴν πανηγύρων, καὶ γυμνὴ ὡσαύτως στήλῃ σημαίνουσα τὸ ἀνατέντον τῶν τε ἀγοράζοντων καὶ πωλούντων. It est. Praeter superius memorata erigebatur porcus, multitudinis strepitum denotans, et proxime nuda statua significans impudentiam eorum qui enunti et vendunt. Combeſſius, non advertens locum hunc mutulum esse, ita eum interpretatur: Praefectus statuam ærario adject in eorum stipem qui rem priores retulerant. Quibus verbis nullum inesse sensim nemo non videt; quippe si statuam illam in eorum stipem, qui rem priores retulerant deputasset, ærario utique eam non addeccisset.

quo etiam gibbosi cuiusdam Firmiliani statua ad A νοῦ· ἐξ αὐτοῦ καὶ κυρτοῦ Φερμιλλιανοῦ πρὸς γέλωτα γέγονεν, ή καὶ σώζεται ἕως τῆς σήμερον.

De Xerolopho, et signis ibidem erectis.

Xerolophon, oīm Theama, seu spectaculum quidam vocabant. In eo enim duodecim cochlearē, et Diana, statua composita, et Severi qui construxit, ac Theamatium tripes. Ubi etiam a Severo plurimae mactatae vietinae sunt, multaque in eodem ipso loco oracula edita fuere: ubi etiam immolata virgo fuit, et astronomica positio annis triginta sex duravit.

De signis atque statuis

Exocionium quod vocant, habuit aliquando Le-B porem, Canem et Nembrod immani statua; tria hæc uno ex ferro fabrefacta, aliaque bene multa spectaculo digna eodem loco servabantur. Hæc Marcius amovit, atque S. Mamantius ædibus ad-dixit. Sed et ingens balneum erat, in quo multis periculum fuit, quod dicerent nou suscepisse oraculum.

De ponte apud sanctum Mamantem, et de draconे æreo ibidem erecto.

Ad S. Mamantem quandam pons fuit ingens duodecim pilis et arcubus instructus. Granis quippe fluvius illuc transibat, maxime vero, ut aiunt, mense Februario. Ibidem stabat æneus draco, et quod quidam dicerent in isto ponte draconem habitare, multæ virgines ibi immolatae sunt, magna item ovium, avium et boum copia. Nam Basiliscus quidam vir in Numeriani Cæsarisi aula primarius, loci amore captus, exstructis sibi ædibus, quas incolebat, templum ibi maximum Jovi excitavit. Ille

Tὸν δὲ Ξηρόλοφον (44) πρῶην Θέαμα τινὲς ἱκάλουν. Ἐν αὐτῷ γὰρ κοχλίαι εἰσὶ καὶ Ἀρτεμίς συνθετὴ στήλη, καὶ Σευήρου τοῦ κτίσαντος καὶ Θεαμάτιον τρίπον. Ἔνθα καὶ θυσίαι πολλαὶ παρὰ τοῦ Σευήρου γεγόνασιν, ἔνθα καὶ χρηματοπολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ γεγόνασι. Καθ' ὅν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη, καὶ ἀστρονομικὴ θέσις εἰ; λέγοντες διήρκεσεν.

in Exocionio erectis.

Tὸ δὲ Ἐξωκιδίνιον (45) τὸ λεγόμενον ἔχει ποτὲ Πτώκα, καὶ Κύνα καὶ Νεδρώδ (46) παμμεγέθη, τὰ τρία ἀπὸ ἑνὸς σιδήρου, καὶ πολλὰ ἔτερα θέαματα ἐν αὐτῷ τόπῳ ἐσώζοντο. Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέστειλ (47), καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἄγιου Μάρμαντος μέρεσι προσέθηκε. Καὶ λοντρὸν δὲ ἡνεὶς μέγεθος, ἐν φασὶ πολλοὶ ἐκινδύνευον διὰ τὸ λέγειν, μηδ δέξασθαι χρημάτων.

'Ἐν δὲ τῷ Ἄγιῳ Μάρμαντι ποτὲ ἴστατο γέφυρα φορέα, περὶ δώδεκα λόφους καὶ καμάρας ἔχουσα (48). Ποταμὸς γάρ κατήρχετο ἐκεῖσε παμμεγέθης· καὶ μάλιστα, ὡς Ελεγον, τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ. Ἔνθα καὶ δράκων ἴστατο χαλκοῦς παμμεγέθης, διὰ τὸ λέγειν τινὰς δράκοντας κατοικεῖν ἐν τῷ γεφυρίῳ ἐκείνῳ, ἐν αὐτῷ οὖν πολλαὶ παρθένοι ἐτύθησαν, καὶ προβάτων καὶ ἔρνέων πλήθη πολλὰ καὶ βοῶν. Βασιλίσκος (49) γάρ τις, ἐρασθεῖς τὸν τόπον, διεῖ; τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ (50) Καίσαρος ὑπ-

Anselmi Bandurii notæ.

(41) Τὸ δὲ Ξηρόλοφον, etc. Hæc omnino diversa apud Anonymum nostrum leguntur: 'Ἐν τῷ Ξηρόλοφῳ, πρῶην Θέαμα τινὲς ἱκάλουν, ἐν αὐτῷ κοχλίαι εἰς καὶ σύνθετος Ἀρτεμίς, καὶ ἔτερα δέλλα εἰς τὰς ἀψίδας· ἐγχατον δὲ ἐκλήθη φύρος Θεοδοσιανός· καὶ ἦν μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου. Id est: In Xerolopho locus, quem prius Theama sive spectaculum quidam vocabant, habebat cochlearē sexdecim et Diana statuam compositam, ac alia quidam supra arcus. Tandem vero appellatus est Forum Theodosiacum, duravitque usque ad Constantínūm Copronymum. Hunc bensum videtur efflere: quippe Xerolophus septimus erat collis, ab aliis sex collibus, ut ait Petrus Gylliūs, valle lata divisus plurimaque ædificia cum publica tum privata continebat. In Codinō hæc nonnihil diversa leguntur pag. 57: 'Ἐν δὲ τῷ Ξηρόλοφῳ, δύ πρῶην Θέαμα τινὲς ἱκάλουν, ξερησαν κοχλιάδες τις, καὶ σύνθετος Ἀρτεμίς, καὶ ἔτεραι πολλὰ στήλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Chronographus hæc omnino diversa perhibet sicut et Codinus pag. 47. Ibidem enim præter sexdecim cochlearē existuisse narrat, Diana statuam, et Severi conditoris, et Theamatium tripodem; multaque ibidem a Severo sacrilegia facta, ac eodem in loco multa oracula edita fuisse. Quo tempore etiam puella virgo illuc immolata est. Insuper ibidem existuisse thesim Astronomicam, quæ annos triginta tres duravit. Præterea eodem in Xerolopho collocatas fuisse ferror statuas Theodosii Junioris, et Valentiniani, et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu

corruerunt. Nec multum diversa a Chronographo habebit Suidas præterquam quod Θέαμα pro Θέαμα peroram scribit, ut optimè monuit et Lambæcius.

(45) Τὸ δὲ Ἐξωκιδίον. Ἐξαχόνιον et Ἐξωκιδίον scribitur apud Anonymum quostrum necnon apud alios Byzantinos scriptores; sed si etymon spectet, Ἐξωκιδίον scribendum puto; siquidem inde Exocionium πυκνοπατῶν perhibent, quod extra terrem strum murum a Constantino exstructum statua eiusdem Con tantini exstaret.

(46) Νέορωδ. Fuit statua cuiusdam venatoris cum cane et lepore. Hinc Græculas noster Nemrod eam fuisse statuam asserit, quod cap. x, vers. 9, Gen. Nemrod robustus venator dicatur. Sed non advertit Chronographus quod Nemrod in Scripturis appellatur robustus venator non modo ferarum, sed hominum, quos instar prædonis et tyranni, partim vi et armis, partim insidiis ac dolo captabat et sibi subiciebat.

(47) Ταῦτα Μαρκιανὸς καρδοτείλε. Anonymus noster narrat hæc omnia a Mauricio confracta fuisse.

(48) Καὶ καμάρας ἔχουσα. Ita ex Anonymo nostro cīnendo; perperam quippe in ms. legitur, καὶ μαρμάρας ἔχουσα; sic et Lambæcius et Comberlinus legit.

(49) Βασιλίσκος. Ita ex eodem Anonymo lego. Corrupte ms. Βασιλίσκος.

(50) Νουμεριανοῦ. Sic legit et Lambæcius. Ms. Νουμερίου.

ῷρχε, κτίσας κατέψησεν ἐν αὐτῷ· ἐνθα καὶ Α autem Zeno, imperii sui anno secundo ever-
ναὸν παμμεγάθη τοῦ Διὸς ἡγειρε. Ταῦτα δὲ λιτ.
Ζήνου ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας καιρῷ πρ-
έλυσεν.

De crucibus ac aliis sacris monumentis, quae infra columnam Fori deposita erant.

'Ἐν τῷ φόρῳ κάτωθιν τῆς μεγάλης στήλης; (51) ὑπάρχουσι σταυροὶ εἰς πλήθος, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τοῦ μεγάλου φέροντες· ἐνθα καὶ τῶν δύο λῆπτῶν, τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ αὐτῷ τῷ τόπῳ κεχωρισμένοι εἰσὶν ἕως τῆς σήμερον. Ἀλλὰ καὶ βίστιον (52) ὑελοῦν μύρου, ἐν ᾧ δὲ Χριστὸς ἦλειψατο, καὶ πολλὰ ἔτερα εἰς πλήθος σημειο-
φορικὰ ὄποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου (53) ὑπάρ-
χουσιν, παρὰ Κινυσταντίνου τοῦ Μεγάλου τεθέντα,
καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφαλισθέντα (54),
ὅτινα καὶ δνομα τοῖς μῆκος τοῦ μνημονεῦσαι ἐξ-
γρμεθα.

De magno Strategio ac monumentis quae ibidem essabantur.

Πολλὰ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ (55) Κων-
σταντίνος ὁ Μέγας ἡρέσχετο· διθεν καὶ νοῦμία Ἐλ-
ληνικὰ εἰς χάρος πλήθος παρέβωκεν. Ός δὲ ἐγγρά-
φως μὲν τοῦτο οὐχ εὑρομένην, παρὰ δὲ ἀνδρῶν τῶν
ἐν τοις ἡγεμονίαις τυγχανόντων τὴκούσαμεν, διτε
ἐν αὐτῷ Στρατηγίῳ καὶ χρυσὸς εἰς πλήθος κατε-
χώσθη εἰς χάρος πολὺ. Καὶ οὐκ ἡ πιστησα ἀκούσας,
διτε δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέδωκαν ἡμῖν,
εἰς πλεισ ἀγράφως καὶ οὐκ ἐγγράφως, ὡς ἵσσασιν οἱ
φιλομαθεῖς. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ Στρατηγίῳ, μόλις δο;
πολὺς χρηματίζει, καὶ αὐτὸς δὲ μόλις δο, ἡ μολιδί-
δου διάθεσις, ἐγγράφως. Ἀλλὰ καὶ χρυσὸν καὶ
ἀργυρίον διὰ μαρμάρων γραφῶν ποίησις· τοῦτο δὲ ἐκ
στέγων πινακιδῶν μαρμαρικῶν, ἢ ἀναγνωντες, ἢ
παρὰ τῶν ἀναγνωσάντων ἐρευνήσαντες, ταῦτα γε-
γραφήκαμεν.

In foro infra majorem columnam complures
cruces habentur, magnæ crucis signum præferentes : ubi etiam duorum latronum, una cum Christo
crucifixorum, cruces in bodiernum usque diem se-
pultæ sunt. Sed et urceolus vitreus unguenti, quo
Christos inunctus fuit : et alia bene multa quæis
miracula perpetrantur in inferiore parte columnæ
fori a Constantino Magno deposita sunt, et a ma-
gno Theodosio communia, quæ ad longum recen-
sere nolim.

De gigantum ossibus apud S. Menam repertis.

'Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Μηνᾶ (56) δρυγμα τοῦ
ρεθίη μέγα, διτε ἰκαθαίρετο, καὶ δοτε ἀνθρώπων
γεγάντων εἰς πλήθος, & τινα θασάδεμον διὰ βασιλείας
Ἀναστάσιος καὶ ἐκπλαγεῖ, ἐν τῇ φόρῳ κατέ-
θετο (57) εἰς θαῦμα ἐξαστιον.

B Magno Strategio magnus Constantinus plurimum
delectabatur, unde etiam ingentem Græcorūnum num-
morum vim ad complanandum terræ hiatum elar-
gitus est. Quod qua ratione contingit, nisi scri-
ptu traditum non invenerimus, a viris tamen litterarum
periis id audivimus : nempe, in eodem
Strategio magnam vim auri in terræ hiatum in-
gentem conjectam fuisse. Neque dictis sicut nega-
vi, quia multa vel a nobis ipsis vel a majoribus
gesta sine scripto sæpius quam scripto celebantur,
ut norunt periti. In minore autem Strategio
ingens est plumbi copia, plumbumque ipsum, plumbique
affectione scripto consignata est. Sed et auro
argentoque vermiculatæ marmororum picturæ. Id ex
talelliis marmoreis, quas partim ipsi legimus, par-
C tim ab iis qui legerant accepimus, scripto tradidi-
mus.

De gigantum ossibus apud S. Menam repertis.

'Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Προκοπίου, τοῦ
ἐν τῇ Χελώνῃ, στήλῃ τατο εύνούχου τινος, ἃς ἐν
Anselmi Bandurii notæ.

D 165c In templo S. Menæ, cum purgaretur, pro-
fundissima fossa reperta est, et ossa gigantum in-
numera : quæ cum videret Anastasius, obstupes-
catus ea in arce ad spectaculum admirandum de-
positus.

De statua Platonis eunuchi quæ in templo S. Procopii in Chelone erigebatur.

'Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Προκοπίου, τοῦ
ἐν τῇ Χελώνῃ, στήλῃ τατο εύνούχου τινος, ἃς ἐν

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua
eunuchi cuiusdam erigebatur, in cuius pectore

(51) Κάτωτεν τῆς μεγάλης στήλης. Perperam
in mis. legitur πύλης pro στήλῃ; et ταυροὶ pro
σταυροῖ, ut optime Lambecius primum monuit et
deinde Combeffusius.

(52) Άλλα καὶ βίστιον. Lambecius pro βίστον
βικλον legendum putat; quaapropter nec iminerito
a Combeffusio reprehenditur; nam crebro apud
scriptores βίστον εἰς βίστιον reperitur, eadem qua
βικλον significatio; cum omnes haec voces a
βίστος, quod est vas aut urna habens ansas, iude-
cias videantur. Vide Ducangii Gloss. v. Βήσα.

(53) Ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου. Ila ex
contextu resiliuntur; nam in editis et in mis. habe-
tur, ὑποκάτω τοῦ φόρου, in inferiori parte fori.

(54) Καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφα-

λισθέτα. Ila habet et Codinus. Perperam legitur
apud Suidam ibidein, ἀφινισθέντα. Theodosius
enim ea quæ Constantinus posuerat non abstulit,
sed firmius duntaxat consistere fecit. Ασφαλισθέτα
δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου Lambecius verit,
Theodosius Magnus, quo iutius asservarentur, inde
abstulit.

(55) Ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ. In Strategio
milites exercere solitos narrat Anonymous postter,
ubi etiam plurima simulacra extitisse refert.

(56) Τοῦ ἀγίου Μηνᾶ. Templum hoc S. Menæ
ponitur ab Anonymous nostro in Acropoli, διτε ἐν τῷ
ναῷ τοῦ ἀγίου Μηνᾶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

(57) Ἐν τῇ φόρῳ κατέθετο. Anonymous no-
ster habet, εἰς τὸ παλάτιον κατέθετο.

scriptum erat. *Quisquis signa magice consecrata loco moverit, laqueo pereat.* Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus exsusus fuit. Cum autem parentes ejus ab imperatore flagitarent ut statua Platoni eunucho poseretur, in monumentum et exemplum iis qui aduersus imperatorem rebelles forent, id non prohibiuit. Cum vero S. martyris templum restauraretur, statua translata est in Hippodromum. Eunuchi autem istius aedes hactenus in Chelone supersunt.

Ex Hemerii chartularii rebus a Theodoro conscriptis, cum ad Cynegium lustrandi causa venit. Magna enim nobis fuit in iis vestigandis sollicitudo, ut quae rogaveras, vir præclare, virtuti tuae nota faceremus.

Cum aliquando una cum prædicto Hemerio illustri chartulario, ad Cynegium profecti, simulacra ibi posita lustraremus, statuam perbrevem, sed admodum latam crassamque reperimus. Cum autem ego, inquit Theodorus, non tam inspicrem, quam in proposito spectaculo attonitus haerem, ait Hemerius, ipse pariter obstupefactus: *Quisnam Cynegium extixit?* Respondi, Maximianus excitavit, Aristides dimensus est. Vix dixeram, et collapsa ex alto statua Hemerium confessim oppressit. Ego casu perterritus, quod exceptis pueris mulos tenentibus, ipsisque extra gradus consistentibus, adessem nemo, veritus ne quid inde mihi periculi emerge-

A τῷ στήθει ἐγράψῃ (58) Ο μεγατιθεῖς θεμάτια (59), τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. Ἡν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουβικουλαρίου, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις βασιλέως; Βασιλίσκου πυρίκαυστος; γέγονε. Τῶν δὲ γονίων αὐτοῦ αἰτησάντων τὸν βασιλέα (60), στηλιώθηνται τὸν εὐνοῦχον Πλάτωνα εἰς μηνῆσιν τοῖς ἀνταριόσι βασιλεῖ, ούχ έκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαίνεσθαι τὸν τοῦ μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ ἱπποδρόμιον. Οἱ δὲ οίκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνοῦχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ (61) ἔως τῆς σήμερον.

Ἐξ τῶν Ἡμέρου χαρτουλαρίου (62), φράσις τῶν παρὰ Θεοδώρου, διε παραγέγονεν ἐν τῷ Κυνηγίῳ θέας χάρτιν. Πολλὰ γάρ ήμεν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἐρευνῆσαι ἀκριβῶς, περὶ ὧν παρεκάλεσας, καὶ φανγράφωσι τῇ σῇ ἀρετῇ, ὡς φιλόσκαλε.

B 'Απελθόντων ἡμῶν ποτε ἐν τῷ Κυνηγίῳ σὺν Ἡμέρῳ τῷ προλεγέντων ἐνδέξω χαρτουλαρίψι, τὰς ἁκεῖσες ἴστορησαι εἰκόνας, ἐν οἷς εἴρομεν μάλιστη ληγὴ μικρὸν τῷ μήκει, καὶ πλατεῖαν καὶ παχεῖαν πάνω. Ἐμοῦ δὲ, φησίν δ Θεόδωρος (63), θαυμάζοντο, καὶ μὴ ἴστοροῦντος, φησίν δ Ἡμέριος καὶ αὐτὸς θαυμάζων, 'Οστις δὲ κτίσας τὸ Κυνηγίον ἐστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος, Μαζιμιανὸς δ κτίσας, καὶ Ἀρσετίδης δ καταμετρήσας παρευθὺν πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ ἑκίσιος ὄψους τοσούτου ὑπάρχοντος, καὶ χροῦσαι τὸν Ἡμέριον, καὶ παρ' αὐτὰ θανατῶσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον ἐκεῖ, C δη μόνους τοὺς ἡμιόνους ἡμῶν κατέχοντας, καὶ αὐ-

Anselmi Bandurii notæ

(58) Εὐρούχον τινός, ἥς ἐγ τῷ στήθει ἐγράψῃ. Ita ex Anonymo nostro restituimus; sic porro et Lambecius scribendum putat; perperam vero Combelensis legit cum ms. ή ἐν τῷ στήθει ἐγράφει.

(59) Θεμάτια. Sic ex Anonymo nostro emendamus. Perperam Lambecius et Combelensis θεμάτια legunt. Θεμάτιον siquidem statuam magico ritu consecratam significat, non solum apud Anonymum nostrum et Colindum eodem loco, verum etiam apud Cedrenum ad annum 12 Heraclii: ἐν τῷ ιψὶ τετράγενετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στερένου Ἀλεξανδρίας, etc. Eadem autem notione θέμα usurpatum apud Eustachium in Vita S. Eutychii patr. Constantinopol., p. 115. ubi de Veneris statua loquitur, διε οὖν ἐκώρυξεν δι αὐτὸς μουσωτῆς; τὸ θέμα τῆς ἀκαθάρτου Ἀφροδίτης, etc. Vide D Gloss. Ducangii eodem verbo.

(60) Αἰτησάρτωρ τὸν βασιλέα. Perperam in ms. legitur et in editione Combelisiana τῷ βασιλέᾳ. Ita hæc Anonymus nositer narrat; οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ήτανταῦτα τὸν βασιλέα στήλην θεῖναι τῷ εὐνούχῳ Πλάτωνι. 'Ο δὲ οὖχ ἐκώλυσεν.

(61) Ἐγ τῇ Χελώνῃ. Id est, in Testudine. Tractus quidem urbis ita nuncupatus.

(62) Ex τῷ Ἡμέρῳ χαρτουλαρίου, etc. Hinc patet quædam etiam alia de Hemerio scriptissime Theodorum, ex quibus istud unum sit electorum. At cum nulla Hemerii mentio occurrat in illis duobus libellis, quis titulo ἴστορας ἐκκλησιαστικῆς, Theodori Lectoris nomine inscripti circumferuntur, credere procul dubio licet. Nicophororum Callisti non integrum historiam, sed ea tantum quæ excerptu digniora putavit, collegisse. Hæc siquidem non solum nostra conjectura, sed etiam,

licet diverso argumento, doctissimi Gerardi Joannis Vossii comprobatur ex ipsis codicibus manu exaratis, qui in Veneta Bessarionis bibliotheca existant hoc titulo: *Epitomes historiarum ecclesiasticarum Theodori Lectoris et Philostorgii.* Alter, *Theodori Lectoris compositio ecclesiastica et variis auctoribus.* Illius autem secundi codicis nuper ad nos Venetiis misit quidam amicus titulum, initium operis et finem; nimirum: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΚΛΟΓΗ ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ. Initium: Καὶ τοῖς ἀντιγράφουσι χρήσιμον, καὶ λαμπρὸν φωνεῖται, εἰ δὲ ἐπιθήσεις δάκτυλον τῇ δοκιμασίᾳ τῇ σῇ. Πορέατι δὲ μοι δὲ γραφὴ ἀπὸ τῆς Κριτικοῦ καὶ Κωνσταντίου τῶν Καισάρων τρίτης ὑπατεῖας μέχρι τῆς ἑκτῆς; χαράκτης τῆς σῆς. Ἐδούει δὲ μοι καλώς ἔχειν, etc. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὅδε γέγονεν, δο η προφῆται. Καίπερ πρὸ πλειστῶν γενεῶν ὑπὸ γῆν κείμενο: σῶς ἀνεφάνη, ἐν χρῷ κεκαρμένος, εὔθυρος, γενείδα μετρίος καθημένην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν . . . καὶ τοὺς ζῳδιακούς διλγών ἐν βάθει ταῖς ὄφρωσι καλυπτομένους. Hinc manifesto apparet integrum opus Theodori Anagnostæ seu Lectoris, quod cum magno detrimenito rei litterariæ amissum credebatur, Venetiis in bibliotheca sancti Marci delitescere. Sed de hac re pluribus aliibi. Ceterum titulum supra dictum ita emendat Lambecius: 'Ex τῶν Θεοδώρου Ἀναγνώστου φράσις τῶν περὶ Ἡμέρου χαρτουλαρίου, διε, etc. Atqui nullus est morbus, nulla medicina adhibenda; obscurat enim potius auctoris mentem Lambecii castigatio, ut optime Combelensis admonet.

(63) Εμοῦ δὲ, φησίν δ Θεόδωρος, etc. Ita ex codice Vaticano hunc locum emendat Lambecius.

τοὺς ἔξω τῶν ἀναθεμάτων ὑπάρχοντας, δειλίασσας; Αἱ ret, dextro pede tractum cadaver eo conjicere tentabam, quo rei projiciuntur. Verum metu correptus, relicto ad ostium onore in magnam Ecclesiam profugi. Cumque missio nuntio rem enarrarem, nulla mibi fides habita est, quoad iuri-jurandi religio accessit; quod hoc solum mihi superesset quod agerem ad salutem. Defuncti igitur familiares, et imperatoris amici, mecum ad locum profecti, antequam ad viri cadaver accessissent, statuæ casum intentis oculis admirati sunt. Tum Joannes quidam philos ϕρόνις, per divinam providentiam, inquit, ita reperio in scriptis Demosthenis, ab hac statua virum illustrem necatum iri. A quo statim certior factus Philippicus imperator, statuam eodem loco defodi jubet; quod etiam factum est, quia dissolvi statua non posset.

B Hæc, vir optime, vere scrutatus, precare ne intres in temptationem, atque ad antiquas statuas, præsertim Græcorum, spectandas animum adverte.

Θεοδώρου Ἀναγνώστου δὲ συντομα γυναικῶν.

Βερήνης γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἀγίου Ἀγαθονίκου δινθεν τῶν βάθρων (65) ἐν κιονὶ χαλκῇ. ἔτι τῆς αὐτῆς ἐν τῷ Ἀνεμοδούρῳ πρὸς νότον (66), πλησίον τῆς ἀγίας Βαρβάρας. Ἄλλ' ἡ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἀγίῳ Ἀγαθονίκῳ ἐτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς διάνοιας ἐστι· ἡ δὲ δινθεν τῆς ἀγίας Βαρβάρας, μετὰ τὴν τελευτὴν Λέοντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ φυγὴν Ζήνωνος τοῦ

Anselmi Bandurii notæ.

(64) Αἱδ τὸ πότε καὶ τοῦτο, etc. Id est, quod hoc solum mihi superesset, quod agerem. Fides si quidem dictis non est habita, testes nulli alterant, recurrendum igitur erat ad jurisjurandi religionem; quod sola canonica purgatio eum servare posset. Aliter vero hunc locum interpretatur Combeffsius, quod et mihi quandoque unum istud facinus constituerit.

(65) Ἀρωθεν τῷ βάθρῳ. Duas item Verinæ statuas recenset Anonymus noster, quarum unam stetisse ait magis ad austrum vergentem quam sancti Agathonici templum postascensum graduū, non vero supra gradus ut placuit Chronographo, alteram e regione proxime S. Barbaræ templum in Artotyriano loco, seu Artopolis, situm. Ceterum Codinus etiam loquens de hac Verinæ statua quæ austrum versus prope S. martyrem Agathonicum stetabat, μετὰ τὴν δινθεν τῶν ἔκτος βαθμῶν existuisse perhibet. Ita habet et Suidas v. Βηρύνη, ubi perperam Aemilios Portus interpretatus est: Βηρύνης τῆς γυναικὸς τοῦ μεγάλου Λέοντος διό στήλαι ήσαν. Verinæ maugni Leonis uxoris due columnæ fuerint; Nam hic στήλη non columnam sed statuam significat, qua significacione p̄issim apud Byzantinos scriptores occurrit; quod autem hic στήλη non columnam sed statuam significet, ex ipso Chronographo manifesto evincitur: Βηρύνης, inquit, γυναικὶ Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἀγίου Ἀγαθονίκου δινθεν τῶν βάθρων ἐν κιονὶ χαλκῇ: scilicet, Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctu[m] Agathonticum supra gradus columnæ æneæ insidens risuitur.

(66) Ἐρ τῷ Ἀνεμοδούρῳ πρὸς νότον. Hæc optime conveniunt cum Anonymo nostro, qui proxime sancte Barbaræ templum in Artotyriano

C loco seu Artopoli situm, alteram Verinæ statuam stetisse perhibet: siquidem Anemodulum in ipsis Artopoli existuisse creditur. Illic vero Ἀνεμοδούρῳ pro Ἀνεμοδούλῳ scriptum puto sive pro Ἀνεμοδηρᾳ; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum reperio. Anemodulum graphicè describit Nicetas Choniates in narratione de statuis Constantinopolitanis, quas Latini, capta urbe confractas, in monasteria conflaverunt (a). Idem Nicetas lib. II in Andronicō perhibet, haluisse etiam in animo Andronicum æreum suum statuam supra columnam in sublimi æreum Tetrapleuro, ubi nudi Cupidines pomis se invicem pertinet, quod Anemodulum vorant, erigere. Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque alii Ἀνεμοδούλοι vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδηροι, quasi ἀνέμων δῆριν, certamen scilicet ventorum, numerant; ac Theodosius Magno ascribit, quod Leonī Isauro Anonymus noster et Codinus: ait enim pag. 323: Τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα, δ Δῆριν ἔγουσιν ανέμων. ήγειρσν δέ μέγας θεοδότιος πυρρήδος σχῆμα διωγραφουσιν, καὶ ζώοις πλαστοῖς: κεκομηνούσιν βιστοῖς τε καὶ καρποῖς, καὶ βούτοις, γυμνοῖς τε ἔρωται: λοτανται προγελῶντες ἀλλήλοις ἥμιτροις, καὶ τοῖς κατια περιωσιν ἐμπαλούντες. ἀλλοὶ δὲ τετρασκελούντες ἐμπαλιν νέοι, σαλπιγῖς γακίσαι. ἐρψισσοτες ἀνέμους: χαλκὸν δὲ βρέτας ὑψωθεν πιπτόντεν, πνοια: λιγσίς δεικνύει τῶν ἀνέμων. Quantu[m] p[er]dib[us] suffultum opus, quod Contentionem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, et scilicibus exornans germinibus, fructibus, atque malis lunicis. Stant et nudi amores in ricem sibi blande arridentes, et infra transeuntibus illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tabis ventos inflant, et imago ærea in sublimi volans, acutos flatus ventorum teneant.

(a) Hæc narratio Nicetæ Historie nunc subjicitur.

sies, *Kyrie eleison, conclamatum est, succlamante A σον μ' ἐδόγετον* καὶ δ δῆμος τοῦ Πρασίνου factio Prasina, *Vicit Leo Constantinus.*

Ἐκραξαν, Αέων Κυροταρτίρος εἰς χράτος ἐπικη-

σερ (8-9).

De statua Phidaliae, quae stabat in porta subterranea.

In subterranea porta, quæ oppleta aggere est, signum stabat Phidiliæ cuiusdam mulieris Graecæ. Hinc sublata statua, magnum inde spectaculum superfuit, quod diu multumque locus ille motibus successus sit; ita ut imperator obstupefactus, eo in loco supplicationem institueret, eoque modo terræ motus cessavit; quod S. Sabæ precibus impetratum est.

De loco Neolea cognomine, ac statuis ibidem erectis.

In Neolea, ut vocant, erecta erat mulieris statua, atraque et agnella tener. Ibidem quoque existant quatuor equi auro splendidi et auriga currui insidens. Multi quoque Graeci et Ariani istic tumulantur: aliaque ibi bene multa cadavera comparent.

De Castro Panormo, ac statua quæ in porta septentrionali ejusdem Castri stabant.

Castrum Panorum a Panormo quodam Graeco conditum est dupli muro instructum, atque ceu ex ferro et ære commisum. In septentrionali autem ejus porta erat turris quedam squalida, cui biceps muliebris statua imposita erat; ubi etiam res mira contigit. Nam cum in castro incendium grassaretur, urbsque tota cum muris solo æquata fuisset, stetit turris illa portæ, cui statua imposta erat. Sed et saepius igne proprius accedente, quasi quoniam depellente, flamma a statua ulnas quinque recederat. Eam porro sustulit Chosroes Persarum tyran-

Anselmi Bandurii nol. 8-9)

(8-9) Λέων Κυροταρτίρος εἰς χράτος ἐπικησεν. Suspecta hæc lectio Lambecio visa, ac ita eam emendat Λέων καὶ Κωνσταντῖνος εἰς χράτος ἐπικησεν; ipse vero, ut ingenuo fatear, non castigatum sed corruptum a Lambecio locum puto; quid enim magis obvium historiam evolventibus occurrit, quam ejusmodi plebis afflictionibus principes senges aequiparatos, immo saepius prelatos principes, qui bellica laude et omni virtutum ornato etiæ extiterent; dum plures presens principis beneficium considerat, vel futurum sperat? Idcirco corrigendum est ex chronographo Codinus qui ita habet, Κωνσταντῖνος, καὶ Θεοδόσιος δὲ Μέγας, καὶ Λέων, εἰς χράτος ἐπικησεν, lego Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιον, etc. Optime quidem hæc Anonymus noster: Ἐλένη καὶ Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιος εἰς χράτος ἐπικησεν, id est, *Helena, Constantinus et Theodosius proorsus victi sunt.* Falso autem hanc murorum terrestrialium instauracionem Leonis magno Chronographus, Anonymus noster et Codinus ascribunt, cum Theophanes, Cedrenus et Manasses muros hos, anno xxxiv Leonis Isauri terramotu collapsos et ab eodem Augusto restauratos memoriæ prodicerent.

(10) Καὶ βωμὸς καὶ ἀργού μυρόν. Ita cum Combeffisio lego. Ms. habet, καὶ βωμὸς καρδίον μιχρόν. Lambecius emendat, καὶ μοσχαρίον.

(11) Σηνώματα. Σηνώματα hic idem significat quod λειψάνων, *cadaver.* Chronicum Alexandrinum anno V Theodosii Magni, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει εἰσῆθεν τὸ σηνώματα Κωνσταντίας — καὶ κατεσθη, etc. Ita idem scriptor ad annum I Arcadii et alibi. Hac significacione saepè etiam usurpatur hoc nomen

Ἐν τῇ κατωγειὰ πόρτῃ τῇ πληρεστάτῃ, στοιχεῖον ιστατο Φειδαλίας τιγδεῖς Ἐλληνίδος. Ἀρθείσης δὲ τῆς στήλης, θυῦμα δὲ ίδεσθαι μέγα, τὸν ἄκενον ἐπὶ πολὺ σείεσθαι, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα θυμάσας, καὶ λιτήν ἀπελθείν τὸν τῷ τέλῳ καὶ οὔτες παύσας, Σάβα τοῦ δοίου δι' εὐχῶν τοῦτο ποιήσαντος.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεωλέδῃ ιστατο γυναικεῖα στήλη, καὶ βωμὸς καὶ ἀργού μιχρόν (10), ἐν οἷς καὶ ἵπποι χρυσίῳ διαλαμπεῖς τέτσαρες; καὶ διφελάτης; ἐπὶ τοῦ διφεροῦ. Οἱ δὲ πολλοὶ Ἐλλήνων καὶ Ἀρειανῶν διάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ ἀλλὰ εἰς πλῆθος σκηνώματα (11).

Τὸ δὲ Πάνορμον Κάστρον ὑπὸ τοῦ Πανόρμου Ἐλλήνος ἐκτισθεῖ, διπλότερον ὑπάρχον, σιδῆρου καὶ χαλκοῦ δίκην ἀναμεμιγμένον. Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτῃ τοῦ αὐτοῦ Κάστρου ιστατο πυργὸν αὐχμῶδι (12), καὶ στήλη γυναικεῖα δικέφαλος; ἐνθα καὶ θεῦμα γέγονεν. Ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατειληφθότος, καὶ πάστης τῆς πόλεως ἰδαφισθεῖσης μετὰ καὶ τῶν τειχῶν, ισταται τὸ πυργὸν ἐκείνο τῆς πόρτης, ἐνθα καὶ ἡ στήλη συνίστατο. Ἄλλα πολλάκις καὶ τοῦ πυρὸς προσεγγίζοντος τῷ τέλῳ, ὡς ὑπὸ τινος διώκοντος αὐτὸν, διπιθεν ὡς;

apud scriptores ecclesiasticos.

(12) Ιστατο πυργὸν αὐχμῶδι. Scilicet turris squalida seu neglecta. Ita ex contextu reūtinimus; paulo quippe infra habet, ιστασθεῖ τὸ πυργὸν ἐκείνο τῆς πόρτης. Ms. habet στυράκιον in primo loco, neque spernenda hæc lectio foret, nisi contextus aliud moneret; nam στυράκιον non solum hastæ cuspidem, ut putat Combeffisius in notis ad eundem locum, significat, verum etiam Graeci recentioribus pro columella passim usurpatum; sie Anonymus noster et Codinus Η δὲ γυναικεῖος στήλη ἡ ισταμένη εἰς τὴν φάλαιν τοῦ Ιπποδρομίου, εἰς τὸ στυράκιον, Εἰρήνης τῆς τῆς Ἀθηναῖς: et alibi cum de templo Salvatoris in Chalcice a Romano Seniore ex iuratio: Τὸν Σωτῆρα εἰς τὴν Χαλκῆν Πρωμανὸς δὲ γέρου ἀγήγε:ρεν, ὑπὸ στυράκιων μιχρῶν δύο, etc. Ubi cod. Reg. 2. Ὅποτε στηλῶν δύο μιχρῶν habet. Pro τχμῷ vero, lego cum Combeffisio αὐχμῶδι (sic enim plerique neutra sequiores Graeci in terminant), squalida scilicet, neglecta, situ horrens. Ducangius αὐχμῶδη legendum putat; Lambecius vero αὐχμῶδες, vel στυράκιον ἡ αὐχμή, nihilique erroris suspicatur in priori voce, licet cum contextu pugnet, et cum Codino qui sic habet, ἐμπρησμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατειληφθότος; καὶ πάστης τῆς πόλεως μετά καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείσης τὸ πυργὸν ἐκείνο τῆς πόρτης, οὐ ἡ ἡρμηταστήλη, ιστατο, etc. Ubi Lambecius hallucinatus est dum reddit, turris illa, in cuius porta stabant supradicta statua; nam textus non in porta turris statuam stetisse aut, sed turrim in porta Castri Panormi, atque turri impositam statuam perhibet.

δργιας ε' (13) ὑπεχώρει τῆς στήλης. Αὕτη δὲ παρελθόμην ὑπὸ Χοσρόου (14) τοῦ Περσῶν τυράννου, καὶ ἐστιν εἰς Περσίδα λατρευομένη ἡνῶ τοῦ νῦν, καθὼς ὁ παραδεῖτος διοικητῆς ἔκεισε χρατη-

Θεῖς καὶ ἐκφυγὼν δῆλα πεποήκεν ἐν τῷ Χρωμῷ Ἱππολύτου, τῷ τρίτον δημοσιευδμενον. Ζήτει ιστορίαν ἑξαίσιον.

De loco cognominali Smyrnium, ac de statuis, quae ibidem erectae erant.

Τὸ δὲ καλούμενον Σμύρνιον, πλησίον τοῦ Τετραδιού έμβολου, ἔχει ὑποκάτω τῆς γῆς, τὸ πρὸς βορδέλην μέρος, ὀργυιάς ε' στῆλαι θ' πλήσιον τοῦ νυκτὸς τοῦ ἀγίου Θεοδώρου. Εἴσι δὲ αἱ στῆλαι αἱ μὲν τρεῖς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαντηῆς, καὶ Ἰλαρίωνος πρωτοπότου, καὶ τετάρτη τοῦ πατιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίσπου (15), δι' Ἡρόδοτος; καὶ Ἰππολύτου (16) χρονογράφοι λέγουσιν ἀποκεφαλισθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρός· διὸ καὶ λυπηθεῖς ὁ πατὴρ μετενόσηε, καὶ ἐκλαυσούεις ἀντῷ μὲν ἡμέρας, ὡς δὲ λόγος ἔχει, μὴ λουσμένος τὸ σῶμα, μὴ ἀναψύξας ἐν κοίτῃ. Ἐποίησε δὲ τὴν στήλην ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, βάθας αὐτὴν χρυσῷ πλείστῳ. Τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἵξε χρυσού τελεῖον, γράφουσαν ἐν τῷ μετωπίῳ, Ο ΗΔΙΚΗΜΕΝΟΣ ΥΙΟΥ ΜΟΥ. Ταύτην τὴν στήσας (17), μετάνοιαν βιώλων, ἐλιπάρει θεῷ, ὑπὲρ ὃν ἐπλημμένησεν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ε' στῆλαι ὑπάρχουσι Σεβῆρου, Ἀρμάτου, Ζευξίππου, Βιγλεντίου τοῦ τὰ Βιγλέντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου, τοῦ εἰς τὸ Σενάτον τὸ παλάτιον κτίσαντος. Οὗτοι πάντες ἔισαν παρεδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικησαντος στηλωθέντες, συγχώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος; ἐδυσαπούντο. Παρέλαθον δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα τέκνα τοῦτο αὐτὸν ποιεῖν, καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ, ἡνῶ Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοὶ, μὴ φέροντες τὴν ἡτταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου, ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδιού ἔμβολῳ, πλησίον τοῦ ἀγίου Θεοδώρου (18) ταύτας κατέχωσαν.

De statuis quae in senatu erectae erant, ei dē aurigarum curribus.

'Ἐν δὲ τῷ Σενάτῳ ἀπετέθησαν ἱνδοὶς ἐν Ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ἐργάνῳ, Ἐνθα τῆς Ἀρτεμίδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἰστατα: στήλη, ἐν αἷς σκυτάλαις ἀποκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρχάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας Εἰρήνης· Ἐνθα καὶ λέγουσι σελεσθαι τὰς στήλας ἡνῶ ἡμέρων τριῶν

nus, hactenusque ea in Perside colitur, ut vivarii praefectus illic captus, ac fuga elapsus declarat in Hippolyti Chronico, quod tertio vulgatum est. Quare narrationem eximiā.

Smyrnium, ut vocant, prope Tetradisiam porticum, specum habet subterraneam septentrionem versus decem ulnarum: ibi novem statuē sunt, haud procul a templo sancti Theodori. Sunt autem statuer, tres quidem Constantini magni, ejusque uxoris Fauste et Hilarionis praepositi; quarta Cripsi illii Constantini: cui Herodotus et Hippolytus chronographi abscissum caput a patre narrant. Hunc pater, cum cædis pœnitentia, diebus quadraginta laxit, atque ablutione corporis et lectuli quiete abstinuit. Fecitque statuam ex argento puro, auro multo oblitam: caput ex auro puro, fronte insculptis hisce verbis: *Filius meus in justitia necatus.* Hac statua erecta pœnitentium more, corpore et capite inclinato, sceleris veniam a Deo efflagitabat. Reliquæ vero quinque statuē sunt, Severi, Harmati, Zeuxippi, Vigilantii, qui Vigilantia exstruxit, et Eleutherii, qui in senatu palatium excitavit. Hi omnes gladio obruncati sunt, erectisque statuē ab eo qui lacerat, veniam rogabantur. Mosque ad liberos transiit ex iisque ad alios ad usque tempus Valentis Ariani. Ariani itaque ex illata sibi a Constantino clade ira percitti, in ea quam diximus Tetradisia porticu ad sancti Theodori templum, statuas terra obruerunt.

C Κωνσταντίνου, ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδιού ἔμβολῳ,

In senatu statuē aurigarum Circensium posita erant, in organo Astronomico, ubi etiam Diana et Veneris statuē collocatae fuerant; ad quas Arcadius sanctæ Ireneæ archidiaconus sustibus ab Ariani interfactus est. Feriuntque tribus totis ab ejus cæde diebus motu succussas fuisse. Aurigarum

Anselmi Bandurii notæ.

(13) Ὁργυιάς ε'. Codinus habet ὄργυιάς τε.

(14) Αὔρη δὲ παρελθόθη ὑπὸ Χοσρόου. Eadem porro, sed paulo diversis verbis, refert Codinus, qui insuper addit, eo ipso tempore a Chosroe Jerosolymam capitam, ac sanctam et salutarem Christi crucem una cum Zacharia patriarcha inde ablata: quam urbem cum postea Heraclius vicesimo imperii sui anno, devicto Chosroe, una cum omnibus captiis recipisset, sacrosanctum Crucis lignum Constantinopolim reportavit. Dei gratia adjuvante, nomen precibus Modesti, tunc patriarchæ illius verbis.

(15) Καὶ τετρηρη τοῦ καιδὸς Κωνσταντίου τοῦ Κρίσπου. Ila Combelesius emendat; corrupte quippe in ms. legitur, τοῦ τρίτου τοῦ Κωνσταντίου τοῦ δρωνύμου.

(16) Ὅρη Ἡρόδοτος καὶ Ἰππολύτος, etc. Quis Herodotus iste chronographus fuerit, vel quo tem-

D pore vixerit, mihi non liquet; nisi forte pro Ἡρόδοτος legendum sit Ἡρόδιον, quem etiam infra chronographus noster citat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Glycas parte tertia Annalium; Nicephorus quoque Callist. Hist. Eccl. lib. II. Illyrius Chronicorum Romæ extare in bibliotheca Vaticana tradit Conradus Gesnerus in bibliotheca sua. Et tom. III. Antiq. Lect. Canisii extat fragmentum ex hujus Chronographia decerpsum.

(17) Ταύτην τὴν στήσας. Ita ex Anonymo nostro restituimus. Ms. habet στήλας, Lambedii editio στήλας. Pluribus haec omnia habentur in Anonymo nostro.

(18) Πλησίον τοῦ ἀγίου Θεοδώρου. Scilicet proxime templum S. Theodori Tyronis, quod in tractu Sphoraci existit se perhibet Anonymus noster, haud procul a Magna Ecclesia.

autem curris Theodosio imperante in Hippodromi τοῦ θανάτου τούτου· αἱ δὲ χαρόυχαι ἐν τῷ εἰλήματι κατεχώσθησαν ἐκ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως.

De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant.

1654 Narratur item duodecim cophinos annis decim in novo senatus palatio exstisset: quod Metrophanis episcopi Constantinopolitani consilio Constantinus Magnus, imperator effecit.

De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectorum.

Hoc item mukorum sermone percrebuit Metrophanis, Alexandri et Pauli imagines in tabulis ligneis expressas, auctore Constantino Magno, et in Foro prope magnam statuam, quae in columna ad orientem posita visitur, collocatas esse: quas imagines Ariani jam rerum potentes in Millario auro, una cum Sancta Deipara ipsiusque pueri Jesu imagine, igni tradiderunt; ut Anacyrianus chronographus in suo Decalogo, Anastasio accuratus, ipseque Anastasius tradiderunt.

De statuis quae olim in Sancta Sophia erectorum erant, et a Justiniano per urbem distribuitur.

In magna ecclesia, quae nunc Sancta Sophia nuncupatur, statuae sublatæ sunt quadringenta vinti septem, quarum pleraque Gentilium erant: Inter multas vero alias istæ erant, Jovis, Cari patris ac Diocletiani; item duodecim signorum caelestium Iunæ; Veneris et Areturi sideris duabus Persicis columnis fulti, Poli Australis ac Sacerdotis Minervæ habentis a latere Iridem sine Philosophia vaticinâtem. Christianorum iem non paucæ aderant, ad octoginta circiter, quarum paucæ ex multis me-

Kai τοῦτο δὲ ἐμφέρεται (19), δτὶς ὁ δύδεκα κόφινοι: δέκα ἦτη ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τοῦ Σενάτου πεποιηκαστοί μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου κατεχώσθησαν, Μητροφάνους ἐπισκόπου (20) Κωνσταντινουπόλεως τοῦτο συμβουλεύσαντο; τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

B Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται εἰς τοὺς πολλοὺς, δτὶς Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου (21) αἱ εἰκόνες ἐν σανίσι γεγόνασσαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ἵσταντο ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῆς μεγάλης στήλης, τῆς ἐν τῷ κίονι κατὰ τὴν ἀνατολὴν· ἄς τινες εἰκόνας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ κρετίσαι τῷ πυρὶ παραδόσθησαν ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλιῳ (22), μετὰ καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπεικονίσματος, καὶ αὐτοῦ τοῦ νηπιάσαντος Ἰησοῦ, καθὼς Ἀγχυριανὸς χρονογράφος (23) ἐν τῇ Δεκαλόγῳ αὐτοῦ ἀκριβίστερον παρὰ Ἀναστάτιον ἡμέν παραδίδεισεν. Τὸ δὲ αὐτὸν καὶ αὐτεῖς Ἀναστάσιος.

Ε 'Ἐν τῇ μεγάλῃ ἱκκλησίᾳ, τῇ νῦν δονομαζομένῃ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ, στήλαι ἀφίεσθησαν υπὸ αἱ πλεισται μὲν Ἐλλήνων ὑπάρχουσαι, αἱ τινες ἐκ τῶν πολλῶν ὑπῆρχον, τοῦ τε Ζεῦ καὶ Διὸς, καὶ Κάρου πατέρος (24) καὶ Διοκλητιανοῦ· καὶ τὸ δωδεκάχιδον, καὶ Σελήνη, καὶ τὴν Ἀφροδίτην, καὶ δὲ Ἀρκτούρος ἀστέρη, παρὰ δύο περισκῶν στηλῶν βισταζόμενος· καὶ δὲ νότιος πόλος (25), καὶ τὴν Ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς νῦν (26), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὴν Ἱριν ἀφιλοσόφως μαντεύουσαν ἔχουσα. Ἐκ δὲ τῶν Χριστιανῶν εὐκ-

Anselmi Bandurii notæ.

(19) *Kai τοῦτο δὲ ἐμφέρεται.* Ita ex contextu et ex sequenti capite restituimus. Perporam legitur in ms. ἐμφανεται.

(20) *Μητροφάνους ἐπισκόπου, etc.* Anno imperii Constantini vicesimo quinto Alexander Metrophanis successor Ecclesiastim Constantinopolitanam jam ab aliquot annis regebat; et sic quod Metrophanii chronographus attribuit, temporis ratio non admittit.

(21) *Kai Παύλου.* Paulus sub Constantio episcopatum adeptus, a quo statim deturbatus, Romanum coactus est petere; falso igitur prodit chronographus hujus imaginem una cum Metrophanis et Alexandri tabulis ligneis a Constantino Magno incisam, et in foro prope magnam statuam collocatam fuisse, ut optimè ad eundem locum obseruat Combelsius.

(22) *Ἐγ τῷ Κορονίῳ Μίλῳ.* At legendum est ἐν τῷ ὥρετῷ Μίλῳ; nam idem chronographus infra ubi de secundo spectaculo agit, τῷ τῷ ὥρεψ Μίλῳ habet. Ita et Lambecius legendum putat; Combelsius vero nisi lectionem ut genuinam tueatur, scilicet, ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλῳ, et vertit in Milio Coronato. Vide hac de re Ἀnonymus notstrum, apud quem scribitur τῷ ὥρεψ Μίλῳ.

(23) *Kαθά Αγχυριανὸς χρονογράφος.* Codinus habet Δγχυριανός; ut Lambecius legendum censem 'Αγχυριανός, tanquam ab 'Αγχυράς Galatiae oppido.

(24) *Kai Κάρου πατέρος.* Ita restituimus secutus lectionem codicis Vallicelliani, quam Lambecius assert.

(25) *Καὶ τὸ νότιος πόλος.* *Pokus Australis.* Nescio quare Lambecius suspecta sit hæc lectio, ut pro νότιος πόλος legendum putet ὁ νομάδεις πόλος, statua videlicet pulli equini, capite proni, forma pascentis, quales, inquit, in antiquis nummis D passim spectantur, præcipue in nummo M. Opili Macrini imperatori, in quo visitur equus pascentis inter duas facies cum inscriptione. ΕΠΙΜΙΚΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, quemnum possedisse inquit Franciscum Godesredum Romanum: sed hæc sunt Lambecii conjecturas, quibus non est opus in re tanta clara. Autonymus quippe et Codinus postquam duodecimus signorum Zodiaci figuræ ibi existuisse narrasseat, Luna item, Veneris et Arcturi sideris, quid veriat quin et poli australis seu stellæ polaris australis figura existiterit? Imo hanc veram et genuinam lectionem esse censeo; sic etiam habet et Combelsius in Notis.

(26) *Kai τὴν Ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς, etc.* Ita habet Codinus pag. 54, et hanc veram lectionem esse censem Lambecius in notis ad eundem Codini locum. In cod. Reg. 1 et Colbertino legitur καὶ τὴν Ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς. Ita et chronographus habet. In Cod. Reg. 2 scribitur καὶ τὴν Ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς.

διλγας μὲν, ὡσεὶ ὀγδοήκοντα, καὶ δέον ἐκ τῶν Απολλῶν διλγας μημονεῦσαι· Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, Κωνσταντίνου, Κωνσταντίου, Κωνσταντος, Γαληνοῦ κυανοτορος (27), Λειχινοῦ Αύγουστου, Θύαλεντινοῦ, καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀρκαδίου τοῦ νιοῦ αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπατικοῦ· καὶ Ἐλένης μητρὸς· Κωνσταντίνου τρεῖς· ἡ μὲν μία πορφυρᾶ διὰ μαρμάρων· ἡ δὲ ἔτερη διὰ φηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ κίονι· καὶ ἡ δλλὴ ἐλεφαντόδης, Κύπρου βῆτορος προσενέγκαντος· ἄλλη τινας Ἰουστινιανὸς μερίσας τῇ πόλεις τῶν ναὸν τὸν μέγιστον ἀνεγέρτει μετά πτερωτας καὶ πόνου. Οἱ δὲ πεπιραμένοι τῶν τροφερμάνων, περιερχόμενοι τὴν πόλιν, καὶ ζητοῦντες εὑρίσκουσιν οὐκ διλγας.

De Oreo seu Modio ac de statuis ibidem positis.

Μαναναῖην στρατηγοῦ νικήσαντος; Σκύθες κατὰ Βαράτος, επῆλη τῆξινθηναι ἐν τῷ χαλουμένῳ Όρει (28), δινες καλοῦσι Μόδιον. Τὸ δὲ Μόδιον δέον ἐστι μὴ παραδραμένημᾶς, διτὶ ἐπὶ θύαλεντινοῦ ἐτυπώθη. Τότε γάρ καὶ Ἀρχιμόδιον παρὰ τῶν ἐν Κιωνταντινουπόλεις οἰκούντων ἀνηρευνθήη, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου (28*) τυπώσαντος, ἀργυρος ἀπαρχῆς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τοῦτο δὲ καὶ θεοδώρητος διαφατεύει τρανότατα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χειρες ἔκτοτε οὐπέραν ἐτυπώθησαν. Τοῦ γάρ βασιλίως τοῦτο τὸ κουμαδίον μίδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς νυκτιοῦσι προστάξαντος· καὶ τὰ σιτηρέσια (29) εἰς ἑκάμφοτέρων τῶν ναυτῶν τῷ βασιλεῖ σίτον ἀπεμπαλοῦν ἐν τοῖς ἁκεσσε δικην ἀδικον καταγγείλαντος, ἐν τῷ κατωγαίῳ Μοδίῳ τὴν δεξιὰν χειρα ἀπώλεσεν. Οθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ

μοναδες; Constantini Magni, Constantini, Constantii, Constantis, Galeni quæstoris, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii, Arcadii filii ejus et Serapionis consularis. Helenæ matris Constantini tres statuae; alia ex marmore porphyretico, alia ex tessellis argenteis super columnam æneam; tertia ex ebore: quam posuit Cyprus rhetor. Ihas statuas Justinianus imperator per civitatem distriuenens, sive perimotus maximum templum ingenti labore construxit. Multi vero harumce rerum periti, dum civitatem lustrant, ejusmodi statuas non paucas offendunt.

Anselmi Bandurii note.

(27) *Γαληνοῦ κυανοτορος.* Γαληνοῦ simpliciter habet Codinus, Anonymus vero nosler, καὶ Γάλλου, cuius lectionem cæteris præfero.

(28) *Ἐν τῷ καλουμένῳ Όρει.* Id est, statuam meruit ad Horologium ut vocant. Paulo diversa in Codino habentur: Σετήλη τῆξινθηναι ἐν καλουμένῳ Όρει, δινες καὶ Μόδιον καλουσιν. Ἡν δὲ καλὸν ὠρολόγιον, ένθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀψίς πρὸς τὸν λεγόμενον οἴκον Κρατεροῦ. Ἐνθά διτατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὠρείον, καὶ δύο χειρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Sed Lambecius, nulla mss. auctoritate fuitus, ex sola conjectura, licet sacerdeis alias vir doctis eruditis ac ingeniosas assertat, hic omnina confundit; legendum quippe ipse sic putat: Διτήλη τῆξινθηναι ἐν τῷ καλουμένῳ Όρει, δινες καὶ Μόδιον καλουσιν. Ἡν δὲ πάλαι ὠρείον, ένθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀψίς πρὸς τὸν λεγόμενον οἴκον Κρατεροῦ. Ἐνθά διτατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὠρολόγιον, καὶ δύο χειρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Sensus, inquit, est, pariem Furi Constantini πηπονικαταν HORÆUM, inde nomen habuisse quod antiquitus ibi suisset horreum, cuius loco postea columnæ erectæ sunt, et arcus orientalis fori, alias dictus AMASTRIANI, supra quem horologium æreum Cyzico allatum, et exemplum æreum modii cumulati, a Valentiniano instituti, et duæ manus æreas hastis infixaæ et ipsius Valentiniani imperatori statua, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collatae erant. Gratias hæc Lambecius ut reliqua ibidem asserit; Suidam citat, et Suidæ textu nullus corropior; Æmilii Posti interpretatio sacer claudicat, ut pluribus alias monuimus, neenom in Præfatione generali. Ipse ex cod. Reg. 1 lego, ἐν τῷ καλουμένῳ Όρει, et red-

Mananaes dux profligato Sevitharum exercitu, statua dignatus est in loco qui dicitur Oreum, quem nonnulli Modium nuncupant. Modium vero silentio præterire non licet; quod nempe Valentiniano imperante præscriptius Modius est. Ad hanc enim ciam statuam Constantinopolitani Modii originem reducunt. Atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Quod quidem et Theodoretus apertissime narrat. Magnus autem æreæ supra positæ jam tum effictæ sunt. Cum enim imperator sanxisset ut simulatus modius esset, vetuissetque ne rautæ decreto obsisterent; ex illis quispiam delatus imperatori quod congia injusto pretio venderet, in subterraneo Modio manu dextera truncatus est. Cuius manus æreæ consecræ, quibus vendentes et

do, ad horologium ut vocant; et paulo infra, Εὐθα totatas καὶ διαλοχοῦ μόδιος; καὶ τὸ Όρειον, καὶ δύο χειρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκόντιον. Ille est, ibidem existat modius æneus seu horologium ac duæ manus æreæ hastæ infixaæ. Hac quidem lectione confirmatur superior et vice versa. Όρειον vero, sic spiritu danno scriribut quasi ἀπὸ τῆς ὥρας, hora, et significat horologium; sed hæc plus satia de re hand magni momenti, et ubi nulla argumenta certa suppelant.

(28*) Tōtē γάρ ἀρχηγὸς Μόδιον τῶν ἐν Κωνσταντινοπόλεις οἰκούντων ἀντρούνησθι. Διὰ τοῦτο τὸν ἀργυροῦ, etc. Videelicet, tunc enim primum modii usus Constantinopolitanus cepit: atque idem argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Lambecius vero vertit, tunc enim modiorum usus Constantinopoli cepit: principio autem modius ille ex argento factus erat. In Suida paulo diversa habentur, sed quæ sicut vestimenta nostra interpretationi; τοῦτο δὲ ἐνημόνητον θύαλεντινιανός, πιπράσκεσθαι τὸν οἴκον μόδιον δώσειν τῷ νομισματi. Lege statuit Valentinianus frumenta duodecim modios numismate rendi. Suidas loquitur forsitan de nomismate argenteo vel aureo vel majoris ponderis, et ideo ait duodecim modios nomismate vendi Valentinianum statuisse. Anonymus vero et Chronographus de nomismate minoris ponderis, vel inferioris materiæ: alia quippe et alia τὸν νομισματi: sicut materia et pondus: nam et æreum aitque etiam aureum nomisma suisce legitimus.

(29) *Kai τὰ σιτηρέσια,* etc. Locus corruptus. Vide quæ de hac re habet Anonymus nosler.

ementes admōnerentur ne latēm legem iniquius A ferrent. Ibi etiam Valentiniani ejusdem statua ar- cui imposta erat, manu dextera examum argen- tem gestans : quæ pro pacta Barbaris solvenda pecunia, quia argentea, etsi parvæ molis, erat, Justiano [secundum] imperatore a Curio protectore ablata est.

De statua Menandri vatis, quæ ad Artotyrianas ædes erecta erat.

Menandri Cretensium vatis statua Constantino- poliū adiecta est, quam ad Artotyrianas ædes ad spectaculum erexerant, quod esset longitudine cu- bitorum quindecim, latitudine autem octo. Hanc statuam quod non fusa, sed ductilis esset, Mar- cianus in minutos obolos ducens, in publico æra- rio reposuit.

De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac conscripta.

Ardaburius dux exercitus Leone Magno imperante B quam in Thraciæ partibus inventus Herodiani sta- tuam gibbosam et spississimam ira motus, demo- litus est. Demoliendo centum triginta tria librarum auri talenta reperit. Quod ille statim magno gau- dio imperatori nuntiavit. Imperator vero Ardabu- riū neci damnavit. Tum ille dolens, Nemo, inquit, plumbum auro commiscens tam pœnam meruit, qualis mihi a gibboso hoc imperatore contigit. Quare qui illæ iter haberent præsertim philosophi, non ob priora sceleris Ardaburio illatum necem dicebant, sed quod Herodiani statuam destruxis- set. Tunc etiam Aspar cum illo enectus fuit. As- paris statua in Tauri regione hactenus integra exstat, ubi quasi lascivienti ac elegantii equo insi- det.

De signis ac statuis, quæ in foro ad dexteram orientis partem errectæ erant.

In foro ad dexteram Orientis partem, duodecim statuæ ex porphyreto marmore exstabant, toti- demque sirenes auro obductæ, quas vulgus equos marinos vocat. Porro nostra ætate septem dum-

χειρες τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφοτέ- ρους ἐκ τῶν προστεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Εὐλα- καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως στήλη Ἰστατο ἐν τῇ ἀψίδι, ἔξαμον ἀργυροῦν ἐνδεξιῷ χειρὶ κατέχουσα, ἀρπαγῆναι εἰς πάκτον διὰ τὸ καὶ αὐτὴν εἶναι ἀργυ- ρᾶν μικρὸν ἀπὸ τοῦ Κυρίου Προτεκτοροῦ ἐπὶ Ιου- στινιανοῦ [τὸ δύτερον].

Artotyrianas ædes erecta erat.

Μενάνδρου μάντεως Κρητῶν (30) ἤκει ἐν Κων- σταντινευπόλεις εἰκὼν, ἣν ἔστησαν ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυ- ρινὸν οἶκον (31) εἰ; Θέαν, διὰ τὸ εἶναι τὴν στήλην εἰς μῆκος πηχῶν τε', πλάτος δὲ πηχῶν γ'. ἣν τινα χυτὴν μὴ ὑπάρχουσαν, ἀλλ' ἐλατὴν Μαρ- κιανὸν εἰς ὄβλους ἐλάσας, τοῖς δημοσίοις προσέ- θηκεν.

Λαρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ Λέοντος τοῦ πάνω, ἐν τοῖς Θρακίμοις μέρεσιν, Ηρωδιανοῦ στήλην εὑρὼν ἐπίκυρτον πάνυ καὶ παχελαν, θυμωθεὶς ὀλε- σσεν· ἣν τινα δλέσας, χρυσὸν λιτρῶν ρλγ' τάλαντα εἴρεν· ἀ μετὰ προθυμίας τῷ βασιλεῖ κατερμήνυσεν. Ο δὲ ὡπ' αὐτοῦ ἐσφάττετο, καὶ ὀδυνώμενος ἐλεγεν, Οὐδέτες μολ! Εδώ χρυσὸν καταμίξας ἐπιζήμιος ηὔρι- σκετο (32), οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεῖ εἰς ἐμὲ συμβήνηκεν. Οθεν καὶ οἱ δερχόμενοι τῷ τόπῳ (33), καὶ μάλιστα φιλόσοφοι, οὐ τοῖς προτέροις; κακοῖς; τῷ θανάτῳ Ἀρδαβούριον ἔβαλλον, ἀλλ' εἰνε- κεν στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. Οτε καὶ Ἀσπαρ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἐδέξατο (34). Ἀσπαρος δὲ στήλη (35) ἐν τοῖς Ταύρου σώζεται ἡσας τῇ; διῆρ- κατοχυτὰ ἐν ἵππῳ... γαννύψι δεξιολαβεῖ, καθὼς ὅρδται.

Ἐν δὲ τῷ φόρῳ τῷ διεῖδε τῇ; ἀντολῇ; μέρει, ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων τριῶν (36). Καὶ σειρῆνας τρι, δεῖ τινας; σειρῆνας οἱ πολλοὶ ἴπ- πους θαλασσίους καλεούσιν χρυσεμβάφους. Επὶ δὲ

Anselmi Bandurii notæ.

(30) Μενάνδρου μάντεως Κρητῶν. Quod Lambeccius putat scribendum, Μενάνδρου μὲν τοῦ ἀσ- τράρητου. Ego vero Menandri vatis statuam suisse puto, a Creta insula Constantiopolim adiectam, unde pro Κρητῶν scribendum esse censeo ἀπὸ Κρήτης; sed ex sola conjectura nolui textum D emendare.

(31) Ξει τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον. Codinus ha- bet ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον, ἣν εἰς τὸ Ἀρτοτυ- ριανὸν; unde pro οἶκον utrobique forsitan scriben- dum est, φόρον. In cod. Colbert. scribitur περὶ τοῦ Ἀρτοπλεῖου. Ἀρτοπλεῖον, hoc est, forum pa- nis venalis, seu pistorium, uti appellatur apud Pe- trum Victorem in descriptione veteris Romæ, par- tem fori Theodosii occupasse, aut proximum illi suisse liquet et Scylitze et Zonara, ubi de Nic- sephoro Phoco, et supplicatione ab eo indicta. Ἀρ- toplætæ vero est officina, in qua ars pistoria exerceatur et panes sunt. Vide Suidam eodem verbo.

(32) Επιζήμιος ηὔρισκετο. Ita ex Codino Com- bessini restituit. In ms. corrupte legitur, ἐπὶ ζη- μιας ἥνδριζετο.

(33) Καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ. Leg. τὸν τόπον.

(34) Οτε καὶ Ἀσπαρ σὺν αὐτῷ πέρας ἐδέξατο. Aspar Ardaburius pater, qui consul fuit anno 434, pri- muisque patriciorum dictus est a Leone, cui imperiū asseruerat, sua cum duobus filiis ab eodem interficiunt ob affectatum imperium anno 471. Per- ferant igitur habet Codinus, δῆμος καὶ Ἀσπαρος διπραδυνατεύων τῷ τόπῃ καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐδέξατο.

(35) Ἀσπαρος δὲ ἡ στήλη, sic. Pluribus hec Codinus: οὖν καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἡσας τῇ; διῆρον ἐσώζετο ἐν ἵππῳ καθεμένην. Τὸν οἶκον τοῦ Ἀσπαρος εἰχει Βασιλεῖος ὁ παρακομμένος.

(36) Ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων τρι, καὶ σειρῆνας τρι. Ιτα βαλει ει Απονύμος πο- ster; sed utrobique lego, Ισταντο στήλαι πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων τρι καὶ σειρῆνας τρι. Scilicet, in foro ad dexteram orientis partem, stabant duodecim statuæ ex porphyreto marmore, totidemque si- renes. Codinus habet: Κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος; τοῦ φόρου, στήλαι ἐν μαρμάροις πορφυροῖς ήσαν δώ- δεκα, καὶ σειρῆνες δώδεκα. Quod Lambeccius vertit: Ad dexteram fori partem statuae duodecim ex mar- more porphyreto erant, et totidem sirenes.

τημῶν ἐπτά μόνον καθορῶνται· τὰς δὲ τρεῖς ἔξ αὐτῶν, δὲν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἔν τοις τοῦ ἀγίου Μάμαντος; μετατεθείκε μέρεσιν, αἱ δὲ δὲ σώζονται ζως τῆς δεύρο.

De cruce, in cuius medio, Sanctus, inscriptum erat.

Δέσιον γινώσκειν διτέδ σταυρὸς δ μεσοσυλλαβῶν (37) ἀναγινωσκόμενος "Ἄγιος, παρὶ τοῦ προστατοῦντος τῷ φόρῳ ἀνηγέρθη" (38). Εὐθεν καὶ ταχυδρόμων δύο (39), καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης ἐκ δεξιῶν καὶ ἔξ εὐωνύμων σώζονται στῆλαι. Τὸ δὲ προσέρχεσθαι πρὸς βορέαν καὶ ἀπέρχεσθαι πρὸς ἀνατολὴν, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος (40) καὶ τὸν τοῖς ἀκρωτηρίοις στρογγύλοις μῆλον, ἐν αὐτῷ τῷ τέλει φύσει οὐδὲν θεάσατο κύτον ἐν' οὐρανῷ. "Εὐθεν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθορῶνται χρυσέμβαφοι.

De elephantis statua, quae in foro erecta erat.

"Ἐν αὐτῷ τῷ φόρῳ καὶ ἐλέφαντας στήλῃ φοβερὰ θιστατο, ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι, πλευρῶν τῆς μεγάλης στήλης, δὲ καὶ παράδοξον ἔδεικνυτο θέαμα. Σεισμοῦ γάρ γενομένου ποτὲ, καὶ αὐτὸς πεπτωκὼς, ἀπώλεσεν ἵνα τῶν διποιθεν πόδων. Οἱ δὲ τοῦ ἐπάρχου βοήσαντες ταξεῖσθαι (ἔθος γάρ τὸ τοῦ φόρου πορεύτως φυλάττεσθαι), συνδραμόντες ἐγείρει, τεῦρον ἐν τῷ αὐτῷ ἐλέφαντι ἀνθρώπου δεσμῷ ἀμφότερα (41) διλοι τοῦ σώματος, καὶ πύξιον μικρὸν, οὐ δὲ τῇ καφαλῇ ἔγραψεν· Ἀγροδίτης παρθένον (42) Κέραος, οὐδὲ θαροῦσα χωρίζομαι, ὅπερ δὲ περιχρήσι τῷ δημοσίῳ προσέθηκεν εἰς νομίζει τοις προναοδηγήσασι (43).

De Theodosii equestri statua quae in Millario stabat.

"Ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Μίλιφ, Θεοδοσίου στήλῃ θιστατο ἐφ' ἱππου χαλκοῦ, ἥν ἀνεγείρεις πολλὰ σιτηρίσια τῇ πόλει προσέθηκεν.

De equestribus statuis quae in porticu erectae erant.

Αἱ δὲ ἐν τῷ Περιπάτῳ ἔφιπποι στῆλαι, γένος Γρατιανοῦ ἀπαν καὶ Θεοδοσίου καὶ Βαζίεντιν. α-

Anselmi Bandurii notæ.

(37) Ο σταυρὸς δ μεσοσυλλαβῶν, etc. Multis in locis de cruce agit Aνονυμος noster. Perperam autem editum fuit στρατηγὸς πρὸς σταυρὸς, ut optimo monet ei Combensis.

(38) Ἀνηγέρθη. Anonymus noster habet ἀνηγρεύθη: at ultraque lectio probabilis.

(39) Ἐρθερ καὶ ταχυδρόμων δύο. Perperam interpretatur Combensis, velocium duorum cursorum.

(40) Σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος, etc. Sic ex Aνονυμο noster restitutus; prius enim legebatur, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος ἐν τοῖς ἀκρωτηραῖς στρογγύλοις μῆλοις. Quod quidem Combensis sic iūt rpretatur. Crux argenteis laminis, decurtatis pomis ac sphaerulis.

(41) Ἀνθρώπου σταῦρον ἀμφότερα, etc. Paulus Δινύrsa Codinus habet; εὑρον Εισαθεν αὐτοῦ ἀνθρώπου δεσμὸν ἀνειλιπῆ ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιον μικρὸν ἐν φρέσκωτο, etc., quod Lambecius veruit, ossa immunita in eo intenerunt corporis humani integri, et tabellam, cui inscriptum erat, etc. Ceterum vox ἀνθρώπερα denotat ultraque ossa integri humani, idcirco lectio Combensis mili probatur

A Iασατ, conspicuntur, quarum tres ille qui a se nostro imperium tenuit, ad sancti Mammantis ædes transtulit, quatuor autem hactenus illæsæ persistant.

165 b Scilicet est crucem, in cuius medio, Sanctus, inscriptum est, suisce a fori præside erectam. Hinc quoque duorum angelorum ipsiusque Constantini et Helenæ a dextris et a sinistris statuae visuntur. Crux autem illa argento obducta a septentrione versus orientem posita, in extremitatibus rotundis malum habens, eodem ipso loco a Constantino Magno erecta est, instar illius quam in caelo viderat. Ubi etiam filiorum ejus statuae B auro obductæ conspiciuntur.

De elephantis statua, quae in foro erecta erat.

In eodem foro etiam elephantis terribili specie statua a sinistris stabat haud procul a magna statua ubi mirabile spectaculum accidit. Nam collapso ex terræ motu elephante, unus e posterioribus eius pedibus effractus est. Tum præfecti Taureote, quibus moris erat forum custodiare, sublato clamore, cum statuam erecturi cucurrisse, duorum hominum ossa integra in eodem ipso elephanto invenerunt, cum tabella hoc titulo: A virginе Venere Hierans nec mortua separabor. Præfectus autem signum illud pro æratio publico in numeros redigit.

In Millario, ut vocant, stabat Theodosii statua equestris ærea, quam cum ille erexit annonam largissimam populo erogavit.

Quæ vero equestres statua in porticu visuntur

Gratianni genus et Theodosii et Valentinianni sunt: a

Anselmi Bandurii notæ.

quæcum ex conjectura restituit, videlicet δυοῖν ἀνθρώπων δεσμῷ, duorum hominum ossa, ultraque integra in eodem ipso elephante invenerunt, ubi cœnū in urna reposita forsitan erant.

(42) Ἀγροδίτης παρθένον, etc. Anonymus noster habet: Ἀγροδίτης παρθένον τεράς οὐδὲ θεοῦσα χωρίζομαι. Vide Lambecium ad Codinum supra p. 68, not. 58.

(43) Τοῖς χρονιαδεδηλωκόσι. Locus mutilus sic ex Aνονυμο noster suppeditus: Τοῖς προανατελλόσι καὶ χοίρος ιστάτο σημαίνων τὴν χραυγὴν πανηγυρεώς, καὶ γυμνὴ ὁσαύτως στήλῃ σημαίνουσα τὸ διατάχυντον τῶν τοῦ ἀγοραζόντων καὶ πελούντων. It est. Præter superioris memorata erigebatur porcus, multitudinis strepitum denotans, et proxime nuda statua significans impudentiam eorum qui emunt et vendunt. Combensis, non advertens locum hunc mutilum esse, ita eum interpretatur: Præfectus statuum æratio adjectis in eorum stipem qui rem priores retulerant. Quibus verbis nullum inesse sensum nemo non videt; quippe si statuam illam in eorum stipem, qui rem priores retulerant deputasset, æratio utique eam non adiecisset.

quo etiam gibbosi cuiusdam Firmiliani statua ad A νοῦ ἐξ αὐτοῦ καὶ χυρτοῦ Φερμιλλιανοῦ πρὸς risum erecta est, hactenusque servatur.

De Xerolopho, ei signis ibidem erectis.

Xerolophon, olim Theama, seu spectaculum quidam vocabant. In eo enim duodecim cochlearia, et Diana, statua composita, et Severi qui construxit, ac Theamatium triples. Ubi etiam a Severo plurimae mactatae victimae sunt, multaque in eodem ipso loco oracula edita fuere: ubi etiam immolata virgo fuit, et astronomica positio annis triginta sex duravit.

De signis atque statuis in Exocionio eructis.

Exocionum quod vocant, habuit aliquando Le-
porem, Canem et Nembrod immanni statua; tria
haec uno ex ferro fabrefacta, aliaque bene multa
spectaculo digna eodem loco servabantur. Hæc
Marcianus amovit, atque S. Mamantis ædibus ad-
dixit. Sed et ingens balneum erat, in quo multis
periculum fuit, quod dicerent nou suscepisse ora-
culum.

De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone aereo ibidem erecto.

Ad S. Mamantem quondam pons fuit ingens
duodecim pilis et arcubus instructus. Granulis quippe
fluvius illuc transibat, maxime vero, ut aiunt, mense Februario. Ibidem stabat zemeus draco, et quod
quidam dicerent in isto ponte draconem habitare, C
multæ virginæ ibi immolatae sunt, magna item
ovium, avium et boum copia. Nam Basiliscus qui-
dam vir in Numeriani Cæsaris aula primarius, loci
amore captus, exstructis sibi ædibus, quas inco-
lebat, templum ibi maximum Jovi excitavit. Ille

Tὸν δὲ Ἐηρόλοφον (44) πρώην Θέαμα τινὲς ἐκά-
λουν. Ἐν αὐτῷ γάρ κοχλίαι ἴψεις καὶ Ἀρτεμίς
συνθετὴ στήλη, καὶ Σευήρου τοῦ κτίσαντος καὶ
Θεαμάτιον τρίπον. Ἐνθα καὶ θυσίαι πολλαὶ παρὰ
τοῦ αὐτοῦ Σευήρου γεγόνασιν, Ἐνθα καὶ χρηματο-
πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ γεγόνασι. Καθ' ὅν καὶ κόρη
παρθένος ἐτύθη, καὶ ἀστρονομικὴ θεσις εἰς τὸν χρό-
νον διήρκεσεν.

Tὸ δὲ Ἐξακιδίον (45) τὸ λεγόμενον έσχε ποτὲ
Πτώχα, καὶ Κύνα καὶ Νεβράδ (46) παμμεγέθη, τὰ
τρία ἀπὸ ἑνὸς σιδῆρου, καὶ πολλὰ ἔπειτα θέαματα
ἐν αὐτῷ τόπῳ ἐσώζοντο. Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέ-
στειλε (47), καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἀγίου Μάμαντος μέρεσι
προστέθησε. Καὶ λοιπὸν δὲ ἡνεὶς μέγεθος, ἐν φαῖ
πολλοὶ ἐκινδύνευον διὰ τὸ λέγειν, μὴ δέξασθαι
χρημάτων.

De dracone aereo ibidem erecto.

'Ἐν δὲ τῷ Ἀγίῳ Μάμαντι ποτὲ ἵστατο γέφυρα φο-
βερά, περὶ δώδεκα λάφους καὶ καμάρας ἔχουσα (48).
Ποταμὸς γάρ κατήρχετο ἔκεισε παμμεγέθης· καὶ
μάλιστα, ὡς ἔλεγον, τῷ Φεδρουαρίῳ μηνὶ. Ἐνθα
καὶ δράκων ἵστατο χάλκους παμμεγέθης, διὰ τὸ
λέγειν τινὰς δράκοντας κατοικεῖν ἐν τῷ γεφυρί
ἔκειντο, ἐν αὐτῷ δὲν πολλαὶ παρθένοι ἐτύθησαν,
καὶ προβάτων καὶ ἄρνέων πλήθη πολλὰ καὶ βοῶν.
Βασιλίσκος (49) γάρ τις, ἐρασθεῖς τὸν τόπον, ἦν
εἰς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ (50) Καίσαρος ὑπ-

Anselmi Bandurii nolæ.

(41) Τὸ δὲ Ἐηρόλοφον, etc. Hæc omnino diversa
apud Anonymum nostrum leguntur: 'Ἐν τῷ Ἐηρό-
λοφῳ, πρώην θέαμα τινὲς ἐκάλουν, ἐν αὐτῷ κοχλίαι
εἰς καὶ σύνθετος Ἀρτεμίς, καὶ ἔπειτα δῆλα εἰς τὰς
ἀψίδας· ξυγατὸν δὲ ἐκλήθη φόρος Θεοδοσιακός· καὶ
ἡν μέχρι Κωνσταντίου τοῦ Κοπρωνύμου. Id est:
In Xerolopho locus, quem prius Theama sive spe-
ctaculum quidam vocabant, habebat cochlearia sexdecim
et Diana statuam compositam, ac alia quicdam su-
pra arcus. Tandem vero appellatus est Forum Theo-
dosiorum, duravitque usque ad Constantinum Co-
pronymum. Hunc bensem videtur efficere: quippe
Xerolophus septimus erat collis, ab aliis sex col-
libus, ut ait Petrus Gyllius, valle lata divisus pluri-
maque ædificia cum publica tuni privata continebat.
In Codino hæc nonnihil diversa leguntur pag. 37:
'Ἐν δὲ τῷ Ἐηρολόφῳ, διὰ πρώην Θέαμα τινὲς ἐκάλουν,
ἴστησαν κοχλίαδες εἰς, καὶ σύνθετος Ἀρτεμίς, καὶ
ἔπειτα πολλαὶ στήλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Chronogra-
phus hæc omnino diversa perhibet sicut et Codinus pag. 17. Ibidem enim præter sexdecim cochlearia
exstituisse narrat, Diana statuam, et Severi condi-
toris, et Theamatium tripodem; multaque ibidem
a Severo sacrificia facta, ac eodem in loco multa
oracula edita fuisse. Quo tempore etiam puella
virgo illic immolata est. Insuper ibidem exsituisse
thesim Astronomicam, quæ annos triginta tres du-
ravit. Præterea eodem in Xerolopho collocatas fuisse
fertur statuas Theodosii Junioris, et Valentiniiani,
et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu

corrueunt. Nec multum diversa a Chronographo
habet Suidas præterquam quod θέαμα pro θέαμα per-
peram scribit, ut optime monuit et Lambecius.

(45) Τὸ δὲ Ἐξακιδίον. Εἶτα δὲν et Ἐξακιδίον
scribitur apud Anonymum nostrum necnon apud
alios Byzantinos scriptores; sed si etymon spectetur,
Ἐξακιδίον scribendum puto; siquidem inde Exo-
cionium nuncupatum perhibent, quod extra terre-
strem murum a Constantino exstructum sita
eiusdem Con tantini extaret.

(46) Νέβραδ. Fuit statua cuiusdam venatoris
cum cane et lepore. Hinc Græcius noster Nemrod
eam fuisse statuam asserit, quod cap. x, vers. 9,
Gen. Nemrod robustus venator dicatur. Sed non
advertisit Chronographus quod Nemrod in Scripturis
appellatur robustus venator non modo ferarum,
sed hominum, quos instar prædonis et tyranri,
partim vi et armis, partim insidiis ac dolo captabat
et sibi subjiciebat.

(47) Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέστειλε. Anonymus
noster narrat hæc omnia a Mauricio confracta fuisse.

(48) Καὶ καμάρας ἔχοντα. Ita ex Anonymo
nostro cīnendo; perperam quippe in ms. legitur,
καὶ μαρμάρας ἔχουσα; sic et Lambecius et Combe-
lianus legunt.

(49) Βασιλίσκος. Ita ex eodem Anonymo lego.
Corrupte ms. Βασιλίσκος.

(50) Νουμεριανοῦ. Sic legit et Lambecius. Ms.
Νουμερίου.

ῆρχε, κτίσεις κατώκησεν ἐν αὐτῷ· ἵνθι καὶ Αὐτεμ Zeno, imperii sui anno secundo eveniāν παμμεγέθη τοῦ Διὸς ἡγείρε. Ταῦτα δὲ τιτ.
Ζήνων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας καιρῷ περιέλεσεν.

De crucibus ac aliis sacris monumentis, quae infra columnam Porti deposita erant.

'Ἐν τῷ φόρῳ κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης· (51) ὑπάρχουσι σταυροὶ εἰς πλήθος, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τοῦ μεγάλου φέροντες· ἵνθι καὶ τῶν δύο ληστῶν, τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ αὐτῷ τῷ τύπῳ κεχωμένοι εἰσὶν ἔως τῆς σήμερον. Ἀλλὰ καὶ βίσιον· (52) δελοῦν μύρου, ἐν τῷ δὲ Χριστοῦ ἡλεῖψατο, καὶ πολλὰ ἔπειρα εἰς πλήθος σημειοφορικὰ ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου· (53) ὑπάρχουσιν, παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τεθέντα, καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου διαφαλισθέντα· (54), ἃ τινα κατ' δυναμα εἰς μῆχος τοῦ μνημονεῦσαι εἰξέγμεθα.

De magno Strategio ac monumentis quae ibidem existabant.

Πολλὰ ἐν τῷ Στρατηγῷ τῷ μεγάλῳ· (55) Κωνσταντίνος δὲ Μέγας ἡρόσκοπο· διεν καὶ νοῦμα Ἑλληνικὰ εἰς χάρος πλήθος παρέβωκεν. Ὅς δὲ ἐγγράφως μὲν τοῦτο οὐχ εὑρομένην, παρὰ δὲ ἀνδρῶν τινῶν ἐν περὶ τῆς γραφῆς τυγχανόντων ἡκούσαμεν, διτέλεντῷ τῷ Στρατηγῷ καὶ χρυσὸς εἰς πλήθος κατέχωσθε εἰς χάρος πολὺ. Καὶ οὐκ ἡπιστησας ἀκούσας, διτέλεντος καὶ τοιούτους ἡμῶν ἐξέδωκαν ἡμῖν, τὰ πλείω ἀγράφως καὶ οὐκ ἐγγράφως, ὡς ἴσασιν οἱ φιλομαθεῖς. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ Στρατηγῷ, μόλις δος πολὺς χρηματίζεις, καὶ αὐτὸς δὲ μόλις δος, ἡ μολιθὸς διάθεσις, ἐγγράφος. Ἀλλὰ καὶ χρυσὸς καὶ ἀργυρίου διὰ μαρμάρων γραφῶν ποιησίς· τούτο δὲ ἐκ στίχων πινακιδίων μαρμαρικῶν, ἡ ἀναγνόντες, ἡ παρὰ τῶν ἀναγνωσάντων ἐρευνήσαντες, ταῦτα γεγραφήκαμεν.

B *Magnus Strategio magnus Constantinus plurimum delectabatur, unde etiam ingentem Graecorum numerorum vim ad complanandum terrae hiatum elargitus est. Quod qua ratione contingit, eis scripto traditum non invenerimus, a viris tamen litterarum peritis id audivimus: nempe, in eodem Strategio magnam viam auri in terra hiatum ingentem conjectam fuisse. Neque dictis sicut negavi, quia multa vel a nobis ipsis vel a majoribus gesta sine scripto saepius quam scripto celebrantur, ut norunt periti. In minore autem Strategio ingens est plumbi copia, plumbumque ipsum, plumbique affectio scripto consignata est. Sed et auro argentoque vermiculatae marmororum picturæ. Id ex talibus marmoreis, quas partim ipsi legimus, partim ab iis qui legerant accepimus, scripto tradidimus.*

De gigantum ossibus apud S. Menam repertis.

'Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Μηνᾶ· (56) δρυγμα εὗ..ρεθή μέγα, διτέλεν ἐκαθαίρετο, καὶ διετέλεν ἀνθρώπων γιγάντων εἰς πλήθος, ἃ τινα θεασάμενος διαβαίλεις· Ἀναστάσιος καὶ ἐκπλαγεὶς, ἐν τῇ φύσει κατέθετο· (57) εἰς θαῦμα ἔξασιον.

C *165c In templo S. Menæ, cum purgaretur, profundissima fossa reporta est, et ossa gigantum innumera: quæ cum videret Anastasius, obstupescens ea in arce ad spectaculum admirandum depositum.*

De statua Platonis euipuchi quae in templo S. Procopii in Chelone erigebatur.

'Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Προκοπίου, τοῦ ἐν τῇ Χελώνῃ, στήλῃ ἰστατο εύνούχου τινὸς, ἥς ἐν

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua euipuchi cuiusdam erigebatur, in cuius pectore

Anselmi Bandurii notæ.

(51) *Kάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης. Perperam in ms. legitur κύλτε pro στήλῃ; et ταυροὶ pro σταυροῖ, ut optime Lambecius primum monuit et deinde Combellensis.*

(52) *Ἄλλα καὶ βίσιον. Lambecius pro βίσιον βικλον legendum putat; quapropter nec immixtito a Combellisio reprehenditur; nam crebro apud scriptores βίσιον et βίσιον reperiuntur, eadem qua βικλον significatione; cum omnes haec voces a βίσιος, quod est vas aut urna habens ansas, deducuntur videantur. Vide Ducangii Gloss. v. Βήσα.*

(53) *Υποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου. Ita ex contextu restituimus; nam in editis et in ms. habetur, ὑποκάτω τοῦ φόρου, in inferiori parte fori.*

(54) *Kai παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου δισφα-*

λισθέττα. Ita habet et Codinus. Perperam legitur apud Suidam ibidem, ἀφωνισθέντα. Theodosius enim ea quæ Constantinus posserat non abstulit. Sed firmius duntaxat consistere fecit. Αφωνισθέτα δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου Lambecius verit, Theodosius Magnus, quo iustius asservarentur, inde abstulit.

(55) *Ἐν τῷ Στρατηγῷ τῷ μεγάλῳ. In Strategio militis exerceri solitos narrat Anonymous nosier, ubi etiam plurima simulacra extitisse refert.*

(56) *Toῦ δὲ τοῦ Μηνᾶ. Templum hoc S. Menæ ponitur ab Anonymous nostro in Acropoli, διτέλεν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Μηνᾶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.*

(57) *Ἐν τῷ φόρῳ κατέθετο. Anonymous nosier habet, et; τὸ παλάτιον κατέθετο.*

scriptum erat, *Quia quis signa magice consecrata loco moverit, laqueo pereat.* Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus existens fuit. Cum autem parentes eius ab imperatore flagitarent ut statua Platonii eunucho poseretur, in monumentum et exemplum iis qui aduersus imperatorem rebelles forent, id non prohibiuit. Cum vero S. martyris templum restauraretur, statua translata est in Hippodromum. Eunuchi autem istius aedes hactenus in Chelone supersunt.

Ex Hemerii chartularii rebus a Theodoro conscriptis, cum ad Cynegium lustrandi causa venit. Magna enim nobis fuit in iis vestigandis sollicitudo, ut quae rogaveras, vir praelare, virtuti tuae nota facheremus.

Cum aliquando una cum predicto Hemerio illustri chartulario, ad Cynegium propositi, simulacra ibi posita lustraremus, statuam per breve, sed admodum latam crassamque reperimus. Cum autem ego, inquit Theodorus, non tam inspicrem, quam miro spectaculo attonitus haererem, ait Hemerius, ipse pariter obstupescens: *Quisnam Cynegium extruxit?* Respondi, Maximianus excitavit, Aristides dimensus est. Vix dixeram, et collapsa ex alto statua Hemerium confessum oppressit. Ego easu perterritus, quod exceptis pueris mulos tenentibus, ipsisque extra gradus consistentibus, adessem C nemo, veritus ne quid inde mihi periculi emerge-

A tamen ostiis est gravius (58). O miscatissimis theumatis (59), tamen brachyphax parvus obstruet. Hn δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουβικουλαρίου, οὗ ἐν ταῖς ήμέραις βασιλέως; Βασιλίσκου πυρίκαυστος, γέγονε. Τῶν δὲ γονέων αὐτοῦ αἰτησάντων τὸν βραστέα (60), στηλιώθηνται τὸν εὐνοῦχον Πλάτωνα εἰς μνημόσυνον τοῖς ἀνταρύοντις βασιλεῖ, οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαίνεσθαι τὸν τοῦ μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ Ἰπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἰκοὶ τοῦ αὐτοῦ εὐνοῦχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ (61) ἔω; τῆς σήμερον.

Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου (62), φάσις; τῶν παρὰ Θεοδώρου, διτε περαγένοντεν ἐν τῷ Κυνηγίῳ θέας χάριν. Πολλὰ γάρ ήμεν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἐρευνῆσαι ἀκριβῶς, περὶ ὧν παρεκάλεσας, καὶ φανρώσαι τὴν σῆμα ἀρετῆς, ὡς φιλόκαλε.

Ἀπελθόντων ἡμῶν ποτε ἐν τῷ Κυνηγίῳ σὺν Ἡμερίῳ τῷ προλεχέντι ἐνδέξιον χαρτουλαρίῳ, τὰς ἴκετες ἵστορησας εἰκόνας, ἐν οἷς εὑρομένην μέλισσαν στήλην μικρὸν τῷ μῆκει, καὶ πλατεῖλαν καὶ παγεῖλαν πάνω. Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος (63), Θαυμάζοντος, καὶ μὴ ἵστορούντος, φησὶν ὁ Ἡμέριος καὶ αὐτὸς θαυμάζων, *Οστις δὲ κτίσας τὸ Κυνηγίον ἐστιν.* Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος, Μαξιμιανὸς δὲ κτίσας, καὶ Ἀριστεῖδης δὲ καταστρήσας παρευθὺν πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ ἐκτίσεως τοσούτου ὑπάρχοντος, καὶ κρούσαι τὸν Ἡμέριον, καὶ παρ' αὐτὰ θνατωσαί. Ἐμοῦ δὲ φιορθέντος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἔτερον ἔκει, C τὴν μάνους τοὺς ἡμιδόνους; ήμῶν κατέχοντας, καὶ αὐ-

Anselmi Bandurii notæ

(58) Εὐρούχον τινός, ἣς ἐτῷ στήθει ἀγράψῃ. Ita ex Anonymo nostro restituimus; sic porro et Lambecius scribendum putat; perperam vero Combesius legit cum ms. ἡ ἐν τῷ στήθει ἔγραφεν.

(59) Θεμάτια. Sic ex Anonymo nostro emendamus. Perperam Lambecius et Combesius θεμάτια legunt. Θετὸν siquidem statuam magico rito consecratam significat, non solum apud Anonymum nostrum et Coliniū eodem loco, verum etiam apud Cedrenum ad annos 12. Heraclii: ἐν τῷ i^o ἐτεί ἔγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στερψάνου Ἀλεξανδρέως, etc. Eadem autem notione θέμα usurpatum apud Eustachium in Vita S. Eutychii patr. Constantinopol., num. 55. ubi de Veneris statua loquitur, τὸ οὖν ἔγραψεν δὲ αὐτὸς μουσατῆς τὸ θέμα τῆς ἀκαθάρτου Ἀφροδίτης, etc. Vide D Gloss. Ducangii endem verbo.

(60) Αἰτησάρτων τὸν βασιλέα. Perperam in ms. legitur et in editione Combesiana τὸν βασιλέα. Ita hæc Anonymus noster narrat; ol δὲ τῆς γενέδες αὐτοῦ ἥτησαντο τὸν βραστέα στήλην θεῖναι τῷ εὐνούχῳ Πλάτωνι. Οἱ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν.

(61) Ἐγ τῇ Χελώνῃ. Id est, in Testudine. Tractus quidem urbis ita nuncupatus.

(62) Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου, etc. Hinc patet quædam etiam alia de Hemerio scriptissime Theodorum, ex quibus istud unum sit electorum. At cum nulla Hemerii mentio occurrat in illis duobus libellis, quis titulo Ἰστορίας ἐκκλησιαστικῆς, Theodori Lectoris nomine inscripti circumferuntur, credere procul dubio licet. Nicephorumi Callisti non integrā historiam, sed ea tautum quæ excerptu digniora putavit, collegisse. Ille sequidem non solum nostra conjectura, sed etiam,

licet diverso argumento, doctissimi Gerardi Joaninis Vossii comprobatur ex ipsis codicibus manu exaratis, qui in Veneta Bessarionis bibliotheca existant hoc titulo: *Epitomes historiarum ecclesiasticarum Theodori Lectoris et Philostorgii.* Alter, *Theodori Lectoris compositio ecclesiastica et variis auctoribus.* Illujus autem secundi codicis nuper ad nos Venetiis misit quidam amicus titulum, initium operis et finem; nimirum: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΚΑΛΩΓΗ ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΚΑΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ. Initium: Καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι χρήσιμον, καὶ λαμπρόν πρωτεῖται, εἰ δὲ ἀπιθήσαι τις δάκτυλον τῇ δοκιμασίᾳ τῇ σῆμῃ. Πρόστις δὲ μοι τῇ γραφῇ ἀπὸ τῆς Κρίσπου καὶ Κονσταντίνου τῶν Καισάρων τρίτης ὑπατεῖας μέχρι τῆς ἔκτης: καὶ δεκάτης τῆς σῆμας. Εδοξεῖ δι μοι καλῶς ἔχειν, etc. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὅδε γέγονεν, δο προφῆται. Καὶ περ προλείστων γενεῶν ὑπὸ γῆν κείμενο: σῶμα ἀνεφάνη, ἐν χρῷ κεκαρμένο;, εἴθυρι:, γενειάδα μετρίους καθημένην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν . . . καὶ τοὺς ἄφεντα μούνα διλγεῖν ἐν δύθει ταῖς δρυΐαις καλύπτομενούς. Hinc manifesto appareat integrum opus Theodori Anagnosτου Lectoris, quod cum magno detimento rei litterariae amissum credeatur, Venetiis in biblioteca sancti Marci delitescere. Sed de hac re pluribus aliis. Ceterum titulum supra dictum ita emendat Lambecius: Ἐξ τῶν Θεοδώρου Ἀναγνώστου φράσι τῶν περ Ἡμερίου χαρτουλαρίου, δε, etc. Aliqui nullus est morbus, nulla medicina adhibenda; obscurat enim potius auctoris mentem Lambecii castigatio, ut optime Combesius admonet.

(63) Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος, etc. Ita ex codice Vaticano hunc locum emendat Lambecius.

τοὺς ἔξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπέρχοντας, δειλίασα; Αὐτῷ δέ περι τὸν πόδην, ἐνθα τοὺς καταδίκους βίππειν ἐπεγέρουν. Δειλίασα; Βέτε, τὸ διῆλητον ἀφήσας ἐν τῷ στόματι, τοῦ ἀχθοῦς ἀνεκάρησα, πρόσφυγος γενόμενος ἢ τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἄγγελῶν τὸ πραγμήτην ἐν ἀλτηθεῖα ὡς ἐπιπευμάτην, ἔις εἰς ὅρκου βεβαίωσιν ἐλθεῖν με, διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο (64) μόνον τηρήσας με τὸ χατόρθωμα. Οἱ δύνικοι τοῦ τελευτήσαντος, καὶ οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι, σὺν ἐμῷ ἐπορεύθησαν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ πρὸ τοῦ τὸ πτώμα τοῦ ἀνδρὸς προσεγγίσαι, τὴν πτῶμα τῆς στήλης ἡτανίζοντες. Ἰωάννης δέ τις φιλόσοφος φησιν, "Οὐτε μᾶς τὴν θελαν πρόδοιαν οὕτως εὑρίσκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγγράμμασιν, διὰ τούτου τοῦ ζωδίου ἀποκτανθῆναι ἐνδοξον ἀνδρα." Οὓς καὶ παρευθὺν τῷ βασιλεῖ Φιλίππικῷ πληροφορήσας καλεύεται κατακώσαι τὸ αὐτὸν ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· δὲ καὶ γέγονε, διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι καταλύσεως. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας, καὶ ταῖς ἀρχαῖς στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσαρχε θεωρῶν.

Θεοδώρου Ἀγαργνώστου έτι συντομα γυναικῶν.
Βερήνης γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἀγίου Ἀγαθονίου διωθεν τῶν βάθρων (65) ἐν κλίνῃ γαλαχῇ· ἔτι τῆς αὐτῆς ἐν τῷ Ἀνεμοδούρῳ πρὸς νότον (66), πλησίον τῆς ἀγίας Βαρβάρας. Ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἀγίῳ Ἀγαθονίῳ ἐτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ζήντος ἐστη· η δὲ διωθεν τῆς ἀγίας Βαρβάρας, μετὰ τὴν τελευτὴν Λέοντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ φυγὴν Ζήνωνος τοῦ

Anselmi Bandurii notæ.

(64) Αὐτὸς καὶ τοῦτο, etc. Id est, quod hoc solum mihi superesset, quod agerem. Fides si quidem dictis non est habita, testes nulli adserant, recurrendum igitur erat ad iurisjurandi religionem; quod sola canonica purgatio eum servare posset. Alterius vero hunc locum interpretatur Comhefessius, quod et mihi quandoque unum istud facinus constituerit.

(65) Ἀρωτερ τῶν βάθρων. Duas item Verinæ statuas recenset Amonynus noster, quarum unam stetisse ait magis ad austrum vergentem quam ad sancti Agathonici templum postascensum graduum, non vero supra gradus uti placuit Chronographo, alteram et regione proxime S. Barbaræ templum in Artotyriano loco, seu Artopoliis, situm. Ceterum Codinus etiam loquens de hac Verinæ statua quæ austrum versus prope S. martyrem Agathonicum stetabat, μετὰ τὴν ἀνοίκην τῶν ἔκτεσθε βαθύτων existitissa perhibet. Ila habet et Snidas v. Βηρύνη, ubi perperam Ἀμηλίας Portus interpretatus est: Βηρύνης τῆς γυναικὸς τοῦ μεγάλου Λέοντος δύο στήλαις ήσαν. Verinæ magni Leonis uxoris due columnæ fuerunt: Nam hic στήλη non columnam sed statuam significat, quia significacione præsis apud Byzantinos scriplores occurrit; quod autem hic στήλη non columnam sed statuam significat, ex ipso Chronographo manifesto evincitur: Βηρύνης, inquit, γυναικός Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἀγίου Αγαθονίου διωθεν τῶν βάθρων ἐν κλίνῃ γαλαχῇ: scilicet, Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctu[m] Agathonictum supra gradus columnæ aeneæ insitdens visitata.

(66) Εἶτα τῷ Ἀνεμοδούρῳ πρὸς νότον. Hæc optimè conveniunt cum Anonymo nostro, qui proxime sanctæ Barbaræ templum in Artotyriano

A ret, dextro pede tractum cadaver eo coniugere tentabam, quo rei projiciebantur. Verum metu correptus, relicto ad ostium onore in magnam Ecclesiam profugi. Cumque missa nuntio rem enarrarem, nulla mibi fides habita est, quoad iurisjurandi religio accessit; quod hoc solum mihi superesset quod agerem ad salutem. Defuncti igitur familiares, et imperatoris amici, mecum ad lucum profecti, antequam ad viri cadaver accessissent, statu[m] casum intentis oculis admirati sunt. Tum Joannes quidam philosopheus, per divinam providentiam, inquit, ita reperio in scriptis Demosthenis, ab hac statua virum illustrem necatum iri. A quo statim certior factus Philippicus imperator, statu[m] eodem loco defudi jubet; quod eliam factum est, quia dissolvi statua non posset. Hæc, vir optime, vere scrutatus, precare ne intres in temptationem, atque ad antiquas statuas, praesertim Græcorum, spectandas animum adverte.

Theodori Lectoris brevis tractatus de mulieribus.

Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus in columnæ aenea erigitur. Ejusdem item in Anemodulio ad meridiem prope sanctam Barbaram. Ac prior quidem ad sanctum Agathonicum viro adhuc superstite positâ est. Quæ vero supra sanctam Barbaram post Leonis mariti mortem, et Zenonis generi fugam, cum scilicet Basiliscum fratrem suum coronavit,

C loco seu Artopollis situm, alteram Verinæ statuam stetisse perhibet: siquidem Anemodulium in ipsis Artopoliis existitissa creditur. Hic vero Ἀνεμοδούριον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνεμοδηριον; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum reperio. Anemodulium graphicè describit Nicetas Choniates in narratione de statuis Constantinopolitanis, quas Latini, capitulari contractas, in monetam conflaverunt (a). Idem Nicetas lib. II in Andronico perhibet, habuisse etiam in animo Audronicum aeneam suam statuam supra columnam in sublimi aeneo Tetrapleuro, ubi nudi Cupidines pomis se invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Ceterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque alii Ἀνεμοδούλοιν vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδηριον, quasi ἀνέμων δηριν, certamen scilicet ventorum, numerat; ac Theodosius Magno ascribit, quod Leonii Isauro Anonymus noster et Codinus: aut enim pag. 323: Τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα, δὲ Δῆριν λέγουσιν ανέμιον, ἡγετον δέ μέγας Θεοδόσιος πυραμίδος σχῆμα, καὶ ζωοῖς πλαστοῖς κακομητέοντος τοῖς καρποῖς καὶ βούτοις, γυμνοῖς τι ἔρωτες λογανται: προγειώντες ἀλλήλοις ἡμίρροις, καὶ τοῖς κατω περιστοιν ἐμπαλίζοντες ἀλλοι δὲ ἐποχαίοντες ἐμπαλίν νέοι, σάλπιγξ γαλακτὶ ἐρυθρωτες ἀνέμους: καλλιν, δὲ βρέτας ὑψωθεν πετόμενον, πνοα; λιγίσις δεικνύει τῶν ἀνέμων. Quantu[m] pedibus suffultum opus, quod Contentionem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, et fictilibus exornans germinibus, fructibus, atque malis Punicis. Stant et nudi amores inricem sibi blonde arridentes, et infra transversibus illundentes. Rursum aliū adolescentes subsidentes aereis tibiae ventos inflant, et imago aerei in sublimi volans, acutos flatus ventorum tenet.

(a) Hæc narratio Nicetæ Historie nunc subiectur.

acclamante factioне Prasina, Verina orthodoxæ A γαμβροῦ αὐτῆς, διε Βασιλίσκου ἐστέψε τὸν ἀδελφὸν
Helenæ multis anni. Erat enim orthodoxæ fidei ad- αὐτῆς, κράζοντος τοῦ Ηρασίνου μέρους, Βερήνης
dictissima.

De statua Euphemiae Augustæ, quæ in tractu Olybrii erecta erat.

Euphemia uxoris Justini Thracis statua posita est in Olybrii tractu prope sanctam Euphemiam (quam illa ecclesiam excitavit) in ascensu, quam inimima et auro oblita.

De statuis argenteis Eudoxiae et ejus filiarum.

Eudoxia uxoris Arcadii ingens statua, et Pulcheria filia ejus aliarumque ipsius duarum aliarum, omnes argenteæ. Præterea ejusdem Eudoxiae altera in columna ænea, atque alia in Augustæ, cuius causa Chrysostomus exilio multatus est.

De statua Arcadiæ Augustæ ad Topos erecta, necnon aliis Ariadnae et Zenonis ad Chalces portam positis.

Arcadiæ secundæ Zenonis uxoris statua in gradibus, qui vocantur Topi, ad ædes S. Michaelis archangeli; quo loco Zeno judicium tulit de iis qui ad Basilisci partes desciverant, locumque ipsum secretum fecit. Insuperque prioris ejus uxoris Ariadnae, ipsiusque Zenonis ad regiam portam Chalces.

De statua Pulcheriae quæ in Chalce visebatur.

165d In eadem Chalce superius versus ambulacrum, quod est ante palatum, inclytæ Pulcheriaæ cernuntur statua.

De statuis Constantini et Helenæ super Milliarii fornici erectis.

Super fornici Milliarii ad orientem, Constantini et Helenæ statuae; ubi etiam crux visitur in cuius medio est Fortuna urbis.

Anselmi Bandurii nota.

(67) Ήτις ἀκαληστα όπ' αὐτῆς ἐκτίσθη. Άδεια sanctæ Euphemiae Olybrii nuncupata exstremo extremitate exstruere coepit Eudoxia Valentianiani Junioris uxor; sed cum illa acerba morte sublata esset, Olybrius Romanus dignatus magister, qui juxta habitat, eam absolvit: ita Codinus in Excerptis. Chronicoum Alexandrinum loquens de Olybrio, qui Romæ imperator appellatus fuit, et Placidus ejus uxore: Oύτοι, inquit, κτίζουσι τὴν ἀγίαν Εὐφημίαν τὰ Οὐρέποι. Ex quibus apparet, adēm sanctæ Euphemiae Olybrii dictam, ab Euphemia Augustæ uxore Justini Thracis instaurata tantum fuisse, non vero de novo exstatam. In eadem autem aede sanctæ Euphemiae concilium celebratum esse anno xxviii Justiniani scribit Theophanes pag. 194. Fuit vero in ea monasterium virorum; nam Basiliscus presbyter et archimandrita τῆς ἀγίας Εὐφημίας τῆς ἡνὶ Οὐρέποι subscriptis libello monachorum ad synodum sub Ilormisda, et Diocorus begumus interfuit concilio Constantinopolitanó sub Nena. Cæterum vide quæ de statua Euphemiae Augustæ, quæ erat ad hanc Ecclesiam, habet Codinus in Excerptis.

(68) Καὶ ἔτερα ἦν τοῖς Αὐτονοματοῖς. Hanc statuam Eudoxiae, quam Chronographus in Augustæ ponit, Socrates et Sozomenus argenteam pariter luisse docent, erectamque supra porphyreticum columnam secundum iatus meridianum adi Sophianæ, via duuaxat lata intercurrente, ante domum magnæ Curiae; ejusdemque causa Chrysostomum exilio multatum fuisse; nam cum in ejus conspectu ludi publici saltatorum et mimorum

A γαμβροῦ αὐτῆς, διε Βασιλίσκου ἐστέψε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, κράζοντος τοῦ Ηρασίνου μέρους, Βερήνης ὄρθοδόξου Ἐλένης καλιά τὰ ἔτη. Ήν γάρ ὄρθοδοξος πάνυ.

Εὐφημίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρακοῦ. ἐν τοῖς Οὐλούριον κλησίον τῆς ἀγίας Εὐφημίας, ἡ τις ἀκαληστα όπ' αὐτῆς ἐκτίσθη (67), στήλη ἐν ἀναβάσει, μικρὴ πάνυ χρυσέμβαφος ὑπάρχουσα.

De statuis argenteis Eudoxiae et ejus filiarum.

Eudoxia γυναικὸς Ἀσκαδίου μεγάλη πάνυ, καὶ Πουλχερίας θυγατερὸς; αὐτῆς, καὶ ἔτερων δύο θυγατέρων αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυραῖ. Εἳ τῆς αὐτῆς Εύδοξίας ἐν κίονι χαλκῇ· καὶ ἔτερα ἐν τοῖς Αἰγαίοις (68), δι' ἣν δὲ Χρυσόστομος ἀνεσκεύασθη.

B γυναῖκοις (68), δι' ἣν δὲ Χρυσόστομος ἀνεσκεύασθη.

Άρκαδίας γυναικὸς; Ζήνωνος τῆς δευτέρας, τὸν τοῖς πλησίον τῶν βάθρων λεγομένων Τόπων (69), ἐν τοῖς τοῦ ἀγίου Αρχιστρατήγου, Ενθα Ζήνων ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασιλίσκου, καὶ σάκρητον τὸν τόπον ἐποίησε. Εἳ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Ἀριάδνης, μετὰ καὶ αὐτοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ τῆς Χαλκῆς (70).

De statua Pulcheriae quæ in Chalce visebatur.

Ἐν αὐτῇ τῇ Χαλκῇ πλησίον ἀνωθεν, Πουλχερίας τῆς δοιδίου, ώς ἐν τῷ περιπάτῳ τῷ ἐν τῷ πα-

C λατιώ τῷ πρὸς ὑπάρχουσι, ἀνωθεν τῆς Χαλκῆς.

De statuis Constantini et Helenæ super Milliarii fornici erectis.

Ἐν τῷ Μιλιῷ τῷ πρὸς ἀνατολὴν, Κωνσταντίου καὶ Ἐλένης, ἀνωθεν τῆς καμάρας Ενθα καὶ σταυρός, καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ (7!), τῆς πόλεως; ἡ Τύχη.

ederentur de more, qui jamdudum invaluerat colendi regias imagines, Joannes Chrysostomus hoc contra religionem Christianam fieri existimat, populum pro concione hac de re reprehendit. Quare Eudoxia iis se perstrictam ducens, in exsilium Chrysostomum peilit.

(69) Εγ τοῖς κλησοῖς τῷ βαθρῷ λεγομένων τόπων. Topi Constantiopoli unde dicti, salutis aperte ostendit Anonymus noster; scilicet. Zenon cuius post biennium ingentibus copiis urbem ingressus, magnaque populi ac senatus frequentia exceptus esset, ac Armatius Basilisci præfectus cum omnibus exercitu ad Zenonem transisset, Basiliscus continuo una cum uxore et liberis in ecclesiæ antiquam S. Ireneum confudit. Quare Zeno voluit ibi sieri loca judicaria et redes pro universo clero et senatu, ac ubi omnes consedissent, condemnauit Basiliscum, et in Liwnas locum Cappadocie relegavit. Et ob hunc judicium concessum locus iste Toporum nomen nactus est. Vide Chron. Alex. pag. 326.

(70) Εγ τῇ βασιλικῇ πύλῃ τῆς Χαλκῆς. Πύλαι βασιλικαὶ εἰς sunt quas regias a Latinis appellari diximus. Cæterum quas statuas Zenonis et Ariadnae ad Regiam Chalces portam Chronographus ponit, has Anonymus noster in Chalce proxime, quasi ante palatiū ambulacrum stetiisse perhibet, ubi etiam inclytæ Pulcheriae, ac pedestres duas exiguae columnas insidentes, Secundi philosophi distichis ornatas, exsistisse ait.

(71) Καὶ μέσορ τοῦ σταυροῦ. Quomodo autem in medio crucis urbis Fortuna erat, pluribus ex-

De aliis statuis que in Millario posita erant.

"Ἐν τῷ αὐτῷ Μιλίῳ Σοφίας τῆς γυναικὸς Τουστίνου τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον Τουστίνιανὸν, καὶ Ἀραβίας θυγατρὸς αὐτῶν, καὶ Ἐλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν (72) ἐύμορφοτάτης πάνυ, χειρουσωμένη· Ἀρχαδίου καὶ Θεοδοσίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τοῖς πλησίον Θεοδοσίου στήλης τοῦ πατρὸς, ἀμφότεροι ἐφ' ἵπποις· ὅτε καὶ σιτηρέσια ἑδόθη πολλὰ, ἐξαρέτως· ἐκ τῷ Πρασίνων μέρει, κρήζοντο; τοῦ δήμου, Ὁ τύρος Θεοδοσίου Κωνσταντίνορ ετίκησεν.

De statuis que in tribunali palatii erecte erant.

Ἐν τῷ τοῦ παλατίου τριβουναλίῳ, Εὐδοκίᾳ; γυναικὸς Θεοδοσίου τοῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου (73), Μαρκιανοῦ τε καὶ Κωνσταντίνου· ἐνθα καὶ ὄρχήσιες πλεισται ἦσαν· Ἡρακλείου, τοῦ τε Πρασίνου καὶ Βενέτου μέρους γεγόνασιν.

DEPI ΘΕΑΜΑΤΩΝ (74).

Θέαμα α'.

Τὸ εν τῇ βασιλικῇ κινστέρνῃ τῇ χρυσορόφῳ (75) ἀνδροίκελον, χρυσέμβαρον ἀγαλμά ὑπάρχον (ἐνθα τὸ ἔξιμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατεσκευάσθη) τὸ γονυκλίνες, Τουστίνιανοῦ ἐστι, τῷ κατὰ τὸ δεύτερον τὴν Κωνσταντινούπολιν τυραννήσαντος, καὶ πλησίον αὐτοῦ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουστήρου Γλασάρου (76), μετὰ τὴν ἡτταν Τιβερίου

A In eodem Millario, Sophis uxoris Justini, Justiniani maximi successoris, et Arabiae filie eorum, atque Helenae formosissimae neptis eorum statua auro obducta. Arcadii item et Theodosii ejus filii haud procul statua Theodosii patris, ambo equestres, in quarum dedicatione annona largitio splendidissima fuit, iis maxime qui Prasinæ factionis erant, ac clamante populo, Theodosii soboles Constantiūm vicit.

De statuis que in tribunali palatii erecte erant.

In tribunali palatii Eudociae uxoris Theodosii alterius Theodosii nepotis, item Marciani et Constantini statuae collocatae erant. Ubi etiam saltationes plurimæ Prasinæ et Venetæ factionis ad Heraclii usque tempora persisterunt.

B 166 DE SPECTACULIS.

Spectaculum I.

Simulacrum auro obductum in Basilica Cisterna auro laqueata (ubi Heraclii imperatoris Examum constructum est) virili specie in genua provolutum, Justinianii est, secundo Constantinopoli tyrannidem exercentis, ac prope eum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari, devicto Tiberio Apaimare; quando ei Philippicus 167 eodem ipso in loco Basilice

Anselmi Bandurii notæ.

ponit *Anonymous noster*, scilicet in medio crucis erat catena clausa, atque magice consecrata, ut nimirum, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset, et ab hostiis incursionibus libera; ita ut eam nec adire nec kedere possent; sed statim quasi vice retrahenderent. Quis vero hæc superstitiosa et pene ethnici ritus non videt?

(72) *Kai Ἐλένης ἀρεγίας αἰτῶν.* Ita restituimus; omnes siquidem mss. habent αὐτοῦ νε αὐτῆς. Codinus καὶ Ἀραδίας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ καὶ Ἐλένης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ. Cod. Reg. 1, καὶ Ἀράδιας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ Ἐλένης ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Reg. 2, Ἀράδιας. *Suidas* vero, καὶ Ἀραδίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ Ἐλένης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς. *Chronographus* item noster nonnihil diverse. At quidem πιροβίγη legendum puto αὐτῶν. *Helena* quippe sī a fuit *Baduarii Europalatae et Arabiae, Justini Junioris et Sophia filiae.* Neptis itaque fuit *Helena utriusque, non vero consobrina, ut vertit Lambecius.*

(73) *Toῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου.* Male Combelensis legit τοῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου, et prius interpretatur: *In palati tribunali statua collocate erant Eudociae uxoris Theodosii, et ipsius Theodosii, et Marciani, etc.* Toῦ ἐγγόνου lego et sic interpretatus sum: *In tribunali palatii Eudociae uxoris Theodosii, alterius Theodosii nepotis, item Marciani, etc.*

(74) *Περὶ θεαμάτων.* Philo Byzantinus scripsit περὶ τῶν ἐπτὸν θεαμάτων τοῦ κόσμου, hoc est, ut interpretatur Vitruvius, de septem orbis spectaculis. A. Gellius item lib. x, cap. 18, *septem omnium serrarum spectacula vocat.* At apud Chronographum et Codicium θεαμάτα dicuntur simulacula et statuae, et cetera id genus ἥργα περιφενέστατα.

(75) *To ἐν τῇ βασιλικῇ κινστέρᾳ τῇ χρυσορόφῳ.* Ita quoque Lambecius et Combelensis legunt; corruptile enim in ms. habetur, τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ σηρῷ τῆς χρυσορόφου, etc. *Anonymous* vero noster ita habet: *Eis δὲ τὸ τῆς βασιλικῆς*

χρυσορόφου ὄπισθι τοῦ Μιλίου, ἥγ. ἀνδροίκελον ἀγαλμα χρυσέμβαρον, ἐνθα ἦν τὸ Ἑξάρον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως καὶ γονυκλίνες Τουστίνιανοῦ τοῦ τυράννου, etc., id est, *In ea parte ipsius basilice pone Milliarium, que aureo laqueari operata est, stabat statua rīrīlis inaurata, ubi etiam visebantur Examum Heraclii imperatoris, ac genuflexa Justinianii genuflexam stabat altera auro obducta.*

(76) *Tῆς τυρανίδος αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουστήρου Γλασάρου.* Perperam hæc Combelensis legit et interpretatur, ac prope eum, uxoris ejus et sororis, *uxoris Buseri Gliabari.* Putat quippe legendum, καὶ τῆς ἀδελφῆς, non Chaganī, sed vel ipsius Justinianii, vel Theodora ejus uxoris, ἢ Βουστήρου Γλασάρου, quæ uxor fuisset Buseri Gliabari; eoque, inquit, sorsitan nomine statuan meruisse, quod cum sorore fratris ipsidias marito delexisset. At non animadvertisit vir doctus hanc conjecturam non cohærente subsequentibus: siquidem paulo infra habet *Chronographus: Ηάκτα οὖν τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναῖκος ἀδελφατα.* Ego vero nullam medicinam adhibendam esse puto, ubi nullus adest morbus; sicque interpretatus sum, ac prope eum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari. Bis quippe nuptias iniisse Justinianum Rhinotmetum constat: at prioris uxoris ex qua filiam procreavit, nomen ac familiam non produnt scriptores. Altera fuit Theodora, Buseri, vel ut alii scribunt, Busiri Chazarorum chaganī seu ducis filia, quam tum demum duxit cum in exilio agens, paulo ante quem imperium recuperaret, ad eundem Chaganum, insidiis Chersonitarum petitus, profugit. Verum cum Chaganum una cum Apsimaro sibi insidiis struere compresisset, ab eo clam discedens, filiam patri remisit, sed haud diu post recuperato imperio Terbelis Bulgarmorū principis ope uxorem cum filio Tiberio in urbem revocat, utrumque corona donat. Vide S. Nicophil. CP Breviar. hist. pag. 123 et seqq. edi-

auro laqueata abrogatus est : ubi plerumque Terbelis Bulgarus Gliabarus et Chazarus sederunt. Ibi non paucæ pactæ pecuniae date sunt, quo loco item tyranni et uxoris ejus statutæ sunt. Inter quas stat elephas tantæ magnitudinis, ut asserentibus belluarum custodibus nullus majore mole elephas reperiatur. Elephas autem ille a Severo Caro Græco effectus est ad spectaculum, ut aiunt. In illa quippe Basilica auro laqueata statutum fuerat ut elephas consisteret ad ostentum singularissimum. Collem enim esse aiebant ante partem graduum octoginta duorum, ubi et schola custodum urbis excubabat. Ibi, ut narratur, Carcinelo argentario, inquis lanceibus vendenti, elephas molestiam crebat, ita ut ille gubernatori elephanti plerumque interminatus sit, additis etiam necis inferendæ minis, nisi elephantum, qui sibi tabernam evertibat, cohiberet. Ille vero quod oleum conveheret, elephanto Imperatore non poterat. Quem tandem occisum inquis argentariis, elephanto devorandum apponit. Bestia vero nondum cicurata, illum quoque interemit. Quo audito Severus, hostias bestiarum non paucas obtulit : atque eo ipso loco confecta statua fuit, ubi etiam Hercules multis hostiis et sacrificiis cultus fuerat. Utique multo

Anselmi Bandurii nota.
tionis Petaviane ; Theoph. pag. 314. Hinc corrigendi sunt Anonymous noster et Codinus ceterique recentiores, qui, cum de S. Anna Deuteron cognominata loquuntur, Justinianum Rhinometum profugisse ad Terbelim Bulgarorum principem perhibent, qui filium suum Theodorum ipsi in uxorem dedit, et insuper quindecim millia militum submisstravit; nam non Terbelis Bulgarorum principis filium Theodorum fuisse, sed Buseri Chazarorum chagani sororem satis constat ex laudato S. Nicephori loco, necnon Theophane ac Chronographo.

(77) *Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῆς χονσορόφου βασιλίκης ἀπεδοκιμάσθη*. Philippicus, cum biennium et menses aliquot imperasset, ipso die natalis urbis editis Circensibus ludis, post prandium in palatio meridianis a conjuratis capititur, et ad Circum ductus oculis privatior. Vide S. Niceph. pag. 150. Quod autem hic S. Nicephorus Sabbatho Pentecostes γενέθλιον τῆς πόλεως illo anno incidisse tradat, impossibile omnino est, cum in Menologio Græcorum ad xi Maii noteatur τὸ γενέθλιον τῆς Κωνσταντινούπολεως. Oportet itaque hoc anno Pentecosten in Maii xi incidisse. Annus a fastorum conditoribus Christi DCCXIII statuitur, ind. xi, cyclo lunæ xi, cyclo solis Constantiopolitano xvii, epactæ solis vi, luna xiv, Aprilis xv, quæ cum concurrentibus dat triaum vii. Ideo postridie xvi ejusdem mensis Pascha, cyclo solis Romano xxxii, lit. A; Pentecoste vero Junii iv, longe post xii Maii. Sed neque ante hunc annum præterquam a. DCLII, Pentecoste in Maii xii incidit; neque post, nisi tantum a. DCCXVI, ut ex Bedæ ac Dionysii Cyclis patet. Proinde falsum τὸ γενέθλιον Constantiopolis ipso anno in Sabbathum ante Pentecosten incidisse. Vide docissimi Petavii Notas ad laudatum Nicephori locum.

(78) *Τερβέλι τοῦ Βουλγαρίας ἄκεῖσε*, etc. Terbelini Bulgarorum principem extra Blachernarum lucenia s' actionem habuisse perhibet Nicephorus noster; ubi etiam omni honore ac munificentia a Justiniano exceptum scribit : Τῶν δὲ Βουλγάρων ἀρχοντα Τέρβελιν ἔξι τετχους Βλαχερνῶν σκηνούρευν πολλὰ φιλοφρονησάμενο;, τέλος παραγενόμενος

A τοῦ Ἀψιμάρου· ὅτε καὶ Φιλιππικὸς ἐν αὐτῷ, τῷ τόπῳ τῆς χρυσορόφου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη (77). Τερβέλι τοῦ Βουλγαρίας ἔκειται (78) πολλάκις καθήσαντος, καὶ Γλιασέρου Χαζάρου· πάκτε οὖν οὐκ διλγα ἔκειται ἐδόθησαν, ἐνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἀγάλματα. Ἐν οἷς ἐλέφας ἴσταται παμμεγέθης, ὡς οἱ θηριοδέκται ἡμέν ιδεοβιώσαν, μὴ γενέσθαι ἐπάνω αὐτοῦ τὸ μέγεθος τῶν ἑλεφάτων· τῶν δὲ μεγάλων ἕως οὔτως. Ὁ ἐλέφας ὃν Σεβῆρος τοῦ Καροῦ Ἐλληνος ἐτυπώθη θέτεται τι, κατὰ τὴν παράδοσιν. Ἐν γάρ τῇ αὐτῇ χρυσορόφῳ βισούικῃ τὸν ἐλέφαντα παραμένει εἰς θάλαμα ἔξαισιον. "Ορον γάρ εἶναι πρὸς τοῦ μέρους (79) τῶν ἀναβαθμῶν τῶν οὗτοις ἐλεγον, ἐνθα καὶ σχολὴ φυλαττόντων πόλιν. Ἐν αὐτῷ δὲ φασὶ τὸν ἐλέφαντα παραμένειν Καρκινήλῳ ἀργυροκόπῳ ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς (80) τὴν πράσιν ποιουμένῳ· ὅτε διατρέφονται τὸν ἐλέφαντα, φασὶν ἀπειλεῖν, ὅτι καὶ ἐπορθεῖται τούτου τὸ σίκημα· καὶ πολλάκις διαβεβαιωσθεμένου θάνατον τῷ θηριοτρόφῳ, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσειν (81) αὐτὸς δὲ διὰ τὰς βαγύλας ἐλαιοφόρους κρατήσαι οὐκ ἐνεδίδου· δην καὶ φονεύσας δ ἀυτὸς ζυγοπλάστης, τῷ ἐλέφαντι εἰς βρῶσιν προέθηκε· τοῦ δὲ θηροῦ ἀπειθάσσου δυνος, καὶ αὐτὸν ἔηγναλοσεν. Ὅ καὶ Σεβῆρος ἀκούεται, θυσίας τῷ θηρίῳ οὐκ

πρὸς αὐτὸν χλαισίδα τε περιβάλλει βασιλικήν, καὶ Καίσαρα ἀναγορεύει. Καὶ συμπάρεδον ποιησάμενος προσκυνεῖται σὺν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκέλευ. Καὶ πλέοντα παρασχόμενος δῶρα πρὸς τὰ ἁυτοῦ ἐξεπεμπε. Præterea Justiniano secundum imperatore statua Valentinī argentea, exānum tenens in dextera argenteum, ad pæctam Barbaris pecuniam solvendam a Curio protectore ablatâ est forsitan huc quoque Bulgaris data, testatur idem Chronographus supra cum de Modio, Codinus item pag. 35, de eadem re loquens.

(79) *"Ορον γάρ εἶναι πρὸς τοῦ μέρους, etc.* Collētū ibi extitisse referunt Anonymous noster et Codinus. Combessius legit : "Ορον γάρ εἶναι πρώτου μέρους, et interpretatur, Metam enim esse ajebat primæ partis graduum octoginta duorum. Hæc quidem lectio mihi non probatur: at ejus conjectura mihi arridet, φύρον scilicet pro δρόνον legendum. Forum sane rerum venalium ibi extitisse sequentia denotant, quod argenti taberna illuc esset, quod elephas onera conveheret, quodque illuc schola custodum urbis excubaret; nam milites in Foro collocari solitos superius docuit Chronographus; Ωδος γάρ, inquit, τὰ τοῦ φόρου παρ' αὐτοῖς φυλάττεσθαι: quo in foro terrihilem elephantis statuam extitisse perhibet; num eadem ac eodem in loco ignoratur, sed certe hanc proœcul.

(80) *Ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς*. Ita Lambeccius et Combessius ex Suida emendant; perperam quippe in ms. legitur, ἐν πλαστοῦς. Anonymous noster habet, ἀναγοντος; ζυγοῖς: et paulo post argentiarii ζυγοπλάστης; appellatur ab eodem Anonymo, necnon a Suidᾳ ubi Portus jure merito a Lambeccio et a Combessio reprehenditur, quod utrobique male interpretetur, qui in libris a se factis venditionem faciebat.

(81) *Κρατήσειν*. Scriba inscrita κρατήσει in ms. legitur; sed plura hujusmodi, ubi manifestus scribas error apparebat, nulla addita nota emendavimus, a supervacaneis quippe potis quantum licuit, abstinuimus; neque res ab aliis illustratas illustrare aggressi sumus, nisi aliquid inde novi et inobservati nobis appareret.

δίγας προσήνεγκεν. Ἐν αὐτῷ γάρ τῷ τόπῳ παρεύσθιαν καὶ Ἀπετυπώθησαν· ἐνθα καὶ Ἡρακλῆς ἐλαττεύθη, παμπόλλας; θυσίας δεξάμενος, καὶ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ μετετέθη (82) εἰς θέαμα τι μέγιστον.

Τὸ δὲ πρότερον ἀπὸ Ῥώμης ἐπὶ Ιουλιανοῦ ὑπατικοῦ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον εἰσήχθη, μετὰ καρούχας καὶ νηδὸς καὶ στήλῶν δώδεκα. Αὕτη, φασὶν, ἡ ἱστορία τοῦ θεάματος Σευήρου ἡ ἔνη γέγονεν ἐπὶ Ἀνδρίου ὑπάτου· οὗτον τὸ Ἀνθίμου κατὰ τὴν ἀκέλευτην Νουζαρήτου ὑπάρχου τῆς πόλεως τοῦ ἀπὸ Περσῶν ἀντί πάκτων ἔχρηματισθησαν, ἐν ταῖς ἡμέραις Βύζα καὶ Ἀντίου, καὶ ἔως τῆς σήμερον τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐν πειρῇ προτεθεῖσαι θέαμα.

ΘΕΑΜΑ Β'. Τὸν δὲ τῷ ὄρέῳ Μιλίῳ.

Ἐν τῷ ὄρέῳ Μιλίῳ, Ἡλίου ἄρμα (83) ἐν τετράσιν ἵπποις πυρίνοις; ἴππαμένοις παρὰ δύο στήλων ἐκ παλαιῶν χρόνων ὑπῆρχεν, ἐνθα Κωνσταντίνος εὐφημισθη (84) μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτοις, καὶ Βύζαντι καὶ Ἀντηνοῖς, κράζοντος τοῦ Βανέτου μάρους,

.... Εἵλες καλύπτοσσον λιμάνθητην,

Ὥς δὲ δίς ηδίσας μαίρεαι ἐτ σταδίοις· τοῦ δὲ Πρασίνου μάρους λέγοντος, οὐ χρήσιμέν σε, λωδέ· οἱ Θεοὶ ἀνάτεροι αὐτοῦ ἔλον. Τοῦ δὲ Ἡλίου ἄρματος κατενεγχθέντος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, δορυφορούμενον εἰσῆσαι στηλίδιον καινὸν παρὰ Κωνσταντίνου κατασκευασθὲν ὑπὸ Ἡλίου φερόμενον, Τύχη πλειάς· ἐν βραβείοις πλειστοῖς εἰς τὸ στάμα εἰσῆσαι, καὶ Ἐλαθεν ἀθλα παρὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ στεφανωθὲν ἔχειν, καὶ ἐτίθετο ἐν τῷ Σενάτῳ, ἔως τῶν Γενεθλίων τῆς πόλεως. Υπὸ δὲ Ιουλιανοῦ, διὰ τὸν χαραχθέντα σταυρὸν, ἐν αὐτῷ βοσθύνω, δους τὰ πλεῖστα θέαματα, καὶ αὐτὸν παρεδιῆτη.

ΘΕΑΜΑ Γ'. Τὸν δὲ τῷ Φόρῳ.

Βαλμασὴν καντυρίων φίλος εἰδώλων πάνυ κατέβη τὸ εἴλημα τοῦ Φόρου (85) ὡρολογίου, θέας χάριν, ὡς Εἰλεγον· ὡς δὲ ἐν τῷ δοκενὶ μᾶλλον ἔνεκα τοῦ κλέμματος (86) καὶ τοῦτο ποιῆσας (87), ἐκλεῖσε τὸ Παλλάδιον ἐθνῶν ἀργυροῦν. Καὶ τὰ βαλάντια Ἀττικῆποιδώρου (88) εὑρέθησαν τῶν τριῶν λιτρῶν

Anselmi Bandurii note.

(82) Καὶ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ μετετέθη. Hanc statuam ex ære cælataam iuvisse, auctore Lysimacho, testatur Nicetas Choniates in Narratione de statu Constantinoopolitani, etc.

(83) Ἡλίου ἄρμα. Ita ex Anonymo nostro restituimus. Perperam quidem legit et interpretatus est Combesius: Ἐν τῷ ὄρᾳ Μιλίῳ Ἡλίου ἄρμα, εtc. In aureo Solis Miliario, jam inde ab antiquis temporibus Jovis currus, etc. Ego vero Anonymum nostri lectionem secutus sum. Miliarium aureum in nova Roma adinstar veteris Romæ extitisse scriptores omnes perhibent. Nullus vero Miliarii Solis inveniunt. De curru autem Solis, hoc est, statua Constantini, capite radiato, qualem in nummis ejusdem imperatoris videre est, loquuntur Chron. Alex., Anonymus noster, Codinus et alii complures.

(84) Ἐρθα Κωνσταντίος εὐφημισθη. Ita ex Suidâ restituimus. Perperam sane in ms. legitur, Ἐνθα Κωνσταντίος δέ Μέγας εὐφημισθη; nam Constantinus sic non imperator, sed auriga celebrissimus fuit in quem aliquot epigrammata extant Anthologia lib.v. Quia autem sequentes versus a Chronographo laudati desumpti sunt ex epigrammate in Porphyrium aurigam Venetæ factionis, putat

A magis spectaculo esset in Hippodromum inventus est; cum 168 prius Roma Byzantium Julianum o consule cum carruca et nave ac decem aliis statuis translatus fuisset. Contigit vero stupenda haec spectaculi Severiani historia, Anthimi consule: cuius Anthimi bona, jubente Nuzaneto urbis Praefecto Persa, pro pacta pecunia solvenda vendita sunt, in diobus Byzæ et Antii, hodieque philosophantibus ad experimentum hoc spectaculum prosternit. Nouazamētou ὑπάρχου τῆς πόλεως τοῦ ἀπὸ Περσῶν ἀντί πάκτων πάκτων ἔχρηματισθησαν, ἐν ταῖς ἡμέραις Βύζα καὶ Ἀντίου, καὶ ἔως τῆς σήμερον τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐν πειρῇ προτεθεῖσαι θέαμα.

SPECTACULUM II. De iis quæ in Aureo Milliario erant.

In Aureo Milliario jam inde ab antiquis temporibus currus Solis trahente quadriga equorum ignei coloris quasi volantium a duabus columnis visebatur: ubi Constantinus post victoros Azotium, Byzantem et Antem, Venetæ factionis his acclamacionibus exceptus est:

.... Vertisti retro flagellum,
Ac velut bis pubescens, insanis in stadiis.

Prasina ex opposito factione dicente, Non te opus habemus, injuriōse; Dii illo superiorē traxere. Solis autem currū in Hippodromum deducto, statua illa exigua, urbis scilicet Fortuna, quam Constantinus fabricaverat, Sole vecta, multis braviis instructa in Hippodromi tribunal veniebat, receptisque a Constantino imperatore victoriæ præmiis. 169 inde coronata exhibebat, atque in senatu usque ad diem urbis natalem reponebatur. A Juliano autem quod insculptam crucem haberet, in eam fossam projecta et terra obruta est, in quam plurima quoque alia spectacula.

SPECTACULUM III. De iis quæ in Foro exstant.

Balnasa centurio, idolorum studiosissimus, horologii in Foro stantis involucrum spectandi causa, ut aiebat, confregit; ut autem vero similius erat, fundandi causa id egit: Minervæ quippe signum argenteum furatus est, Asclepiodori quoque marsupia trium librarum reperta sunt, item corona Cleopatrae.

Lambecius pro Constantinus legendum Porphyrius. (85) Τὸ εἰλημα τοῦ Φόρου. Corrupte in ms. legitur τοῦ πύρου. De horologio Fori loquuntur Antonius noster et Codinus.

(86) Ἐρεχα τοῦ κλέμματος. Ita et Lambecius legit. Perperam in ms. habetur, ἔως τοῦ κλέμματος.

(87) Καὶ τοῦτο ποιήσας. Vei καὶ τοῦτο ποιήσαντος αὐτοῦ. Male Combesius legit, καὶ τοῦτο ποιήσαντος, etc.

(88) Καὶ τὰ βαλάντια Ἀσκληπιοδώρου. Hoc perperam interpretatur Combesius: Esculapii quoque lances inventæ sunt trium librarum pondo: βαλάντια siquidem marsupia significant, nullibi pro lanceis usurpatum reperi; neque Asclepiodorum pro Æsculapio vel contra; nomina quidem propria sunt omnino diversa: Asclepiodorum forsitan pictorum intelligit, qui aetate Apellis floruit. Olymp. scilicet cxii. Hunc in symmetria mirabatur ipse Apelles. Quod autem marsupia ipsi Chronographus attribuit, hinc fortassis fabule origo, quod Asclepiodoro huic Mason tyrannus pro xii diis dederit in sanguis mias trecentas: testis est Plinius. Sed ista, mihi lector, conjecturæ: ænigmata ænigmata solvit.

patre ex smaragdis colore alabastro. Re cognita, A imperator Constantinus centurionem morte damnavit. Etsi autem impudenter negaret, ac deos obtestaretur, capite truncatus est in uno e gradibus ipsius Fori, ubi olim epule ac prandia fiebant. Scelus vero in altero fornice perpetratum non faciemus. Maxentii mechi simulacrum divinis honoribus illic colebatur; et quod multi idololatrarum ignorabant, Deus eques adorabatur. Quapropter Constantinus simulacrum evertit, ac eos, qui id temere ausi essent, capite mulctavit. Ubi etiam Arius postea fœda morte perii; qui cum blasphemata dicta Graecanicis pejora miser **170** pronuntiasset, quando cum comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum, imperatoria manu stipatus raptum procederet. Verum Alexander, vir divina scientia praeditus, non prius cessavit quam illum funestæ morti tradidit. Eodem loco, qui a fornice viginti novem palmos habet, sub religioso imperatore Theodosio, Arius marmorea statua effictus est quæ solo tantillum sublimior erat, ac cum illo Sabellius, Macedonius, Eunomius; ut eos qui præterirent tales sibi magistros adscribere puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, stercore, urina, sputo et lu-

Anselmi Bandurii note.

(89) Καὶ ἡ κορωνὶς Κλεοπάτρας. Κορωνὶς et κορώνα, et κορώνα ei κορούνα recentioribus Graecis pro corona accipitur. Vide Durangii Gloss. med. et inf. Græc.

(90) Τὸν αὐτὸν κεντούριων. ut et Lambecius animadvertisit.

(91) Εἴθα τὰ δρίστα τὰ πρώτα ψηρόχερ. id est, capite truncatus est in uno e gradibus ipsius fori, ubi olim epule ac prandia fiebant. Loquitur hic forsitan Chronographus de tribunalis in Foro Constantini, quod in regione tertia statuitur in veteri urbis Descriptione, ac proinde eidem usui deserviebat, quo tribunal novendecim accubitorum seu ac cubituum, cuius descripitione habetur apud Lutprandum lib. vi Hist. cap. 3: *Est domus, inquit, juxta Hippodromum, aquilonem versus, mira et altitudinis et pulchritudinis, que Decauennea cubita vocatur. Quod nomen non abs re, sed ex apparentibus causis sortita est. Δέκα enim Graece, Latine decem, ἑννέα novem. cubita a cubando, inclinata vel curvata possimus dicere. Hoc autem ideo, quoniam. quidem decem et novem mensæ in ea, quæ secundum carnem est. Domini nostri Iesu Christi Nativitate aponuntur: in quibus imperator pariter et convivæ non sedendo, ut cœteris diebus, sed recumbendo epulantur: quidus in dielus non argenteis, sed aureis rasis misistratur.*

(92) Τὸν μοιχὸν Μαξεντίου. Ita etiam Lambecius et Combensisus legendum putant. Corrupte scribitur in ms. τὸν μοιχὸν Μαξεντίου. Quantus enim erat Maxentius in rapiendo, consuprandisque aliorum uxoribus testatur Euseb. lib. viii, ubi hæc de eo leguntur cap. 26, ποιησας καὶ ταυτοὶ ἐπειδὴν φοράς. Ceterum nimis scrupulosus videtur Combensisus, qui pro Maxentio Maximini scribendum censet, eo quod Maxentius propensior in rei christianam esset, Maximinus vero Graecanicæ superstitionis vindic acerrimus Christianisque iniquior. Quandoquidem Maxentius initio, populi demerendi gratia tantum, Christianis favere visus est, ac persecutioni modum adhibuit: at mox in omni se crudelitatem ac flagitium generi volutavit. Testatur Euseb. eodem lib. cap. 44; Optatus item lib. 4.

A καὶ ἡ κορωνὶς Κλεοπάτρας (89). κατασκευασθεῖσαι σμαραγδινὰς πάνυ ἀλάβαστρος. Τοῦτο γνὸν εἰ βασιλεὺς Κωνσταντίνος, τὸν αὐτὸν κεντυρίων (90) Βαλμασᾶ ἐπειδήσεν δίκιον θανάτου. Τοῦ δὲ ἀναισχυντοῦντος, καὶ θεοὺς ἐπικαλουμένου, ἀπετυθῆ εἰς ἐν τῶν σκαλιῶν τοῦ αὐτοῦ φόρου, Ἐνθα τὰ δρίστα τὰ πρώτα ὑπῆρχεν (91). Τὸ δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ καμάρᾳ γεγονὸς ἀθεσμὸν οὐ σιωπήσομεν. Τὸ τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου (92) εἰδώλον ἐκεῖσε προσεκυνεῖτο λατρεύδομενον, καὶ τοῖς πολλοῖς εἰδωλολάτραις ἀγνοούμενον, θεὸς ἱππόσουνος ἐλατρεύετο. διὸ Κωνσταντίνος αὐτὸν μὲν κατέβαλε τοὺς δὲ τοῦτο τολμήσαντας ἀπεκεφάλισεν. Ἐνθα καὶ Ἀρειος μετὰ ταῦτα τὸν μιαρὸν θάνατον ὑπέστη, χείρονα Ἑλλήνων βλασφημῆσαι ἀποτολμήσας ὁ δεῖλας, μετὰ λιτῆς, καὶ τιμῆς (93) τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τῇ βασιλεικῇ χειρὶ καθαρπάσαι βουλδέμενος. Ἄλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνωσίᾳ τοῦτο παρεσ... (94) Ήως τῷ δλεθρίῳ θανάτῳ τοῦτον παρέδωκεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ (95) ἀπὸ τῆς καμάρας ἦως καὶ παλαιεστάς ἔχοντι, ἐπὶ θεοφιλοῦ Θεοδοσίου ἀπετυπώθη Ἀρειος ἐν μαρμάρῳ συγγειτινῶντι τῇ γῇ, καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιος, Μαχεδόνιος, Εὐνύμιος, πρὸς αἰσχύνην τοῖς διερχομένοις; (96) σφετερίζειν

(93) Merū λιτῆς καὶ τιμῆς. Scilicet, quando cum comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum, imperatoria manu stipatus raptum procederet. Perpetram interpretat Combesius, supplicationis pompa ac honore Constantinopolitanam sedem imperatoria abusu potestatis armata manu atque vi esset rapturus. Neque hic λιτῇ supplicationis pompam, seu supplicationem, ut puta Combesius, significat, aut processionem ecclesiasticam, qua notione in Euchologio et passim apud scriptores occurrit, sed pro comitatu et pompa sumitur, ut manifeste ex Cedreno liquet pag. 296: Τῇ γὰρ ἐξης ὁ ἀνόστος μετὰ φαραστας καὶ γαριματο: εἰς τὴν ἐκκλησίαν προερχόμενος, ἐπειδὴ ἐν τῷ φρέω πλησίον τοῦ λεγομένου Σινάτου ἐγένετο, τῆς γαστρὸς νυξάστης αὐτὸν, τοῖς ἐκεῖσον ἀφερόντων ἀποκεχωρηκάς, ἀγγελικῇ κατασπᾶται χειρὶ, τῆς τε κολίας αὐτοῦ καὶ τῶν στάγχων τῇ φυγῇ φαγέντων καὶ εἰς ἀφερόντας καταβληθέντων. Nam Arius cum postridie magno cum fastu et ostentatione ad ecclesiam procederet, cum in Foro non procul a curia abesset, rentre stimulante ad latrinam abiit: ibique ab angelo iactus, intestina in latrinam egredi atque exanimatus est.

(94) Τούτο παρεσ. Lego πρέσαν, scilicet Alexander, Constantinopolitanus episcopus, cum ei ab imperatore maudatum esset, ut Arium in Ecclesiam recipere, auxilio, ut par era, animi, totam noctem ad Dominum precibus fusis Arium presumudebat, testatur Cedrenus laudato loco.

(95) Εἰ αὐτῷ τῷ τόπῳ, etc. Locus forsitan ille de quo loquitur Anonymus noster, cum de statua Fortunæ urbis, quæ a Juliano in foveam projectis est, quod erucem capitii insculptam haberei: Ενθα Ἀρειος, inquit, τὸν ἐχθριστὸν θάνατον ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ Φόρου τοῦ Σενάτου ἀπέδωκεν τοὺς καὶ τοὺς παρερχόμενοι ὄφρα καὶ κόπρα ἐτίθουν αὐτῷ τῷ ἐχθριστῷ Αρειῷ.

(96) Πρὸς αἰσχύνην τοῖς διερχομένοις. Ili est ut eos qui præterirent tales sibi magistros ascribere puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, stercore, urina, sputo et ludibriis deturparentur. Combensisus vertit, ad eorum probrum, qui sibi hos rincicare student; et ut ii qui Filio honorem detraxerant,

τούτους, καὶ κόπρων καὶ οὐρῶν καὶ ἐμπτύσματι, καὶ
ἀπομέλαις; ὄντες δέ εἰσι τούτοις τὸν γίδην ἀτιμήσαντας.
Ἄτταν καὶ καθορῶνται σῶν ἔων; τῆς σήμερον, τοῖς
τὰς γεγραμμένα περὶ ἡμῶν μετὰ φιλοσοφίας καὶ
πόνου διερευνῶσιν.

ΕΙΔΑΜΑ Δ'. Τὸν ἐν τοῖς Ἀρτοκωλοῖς πόροις (97)
ὑπάρχοντα.

Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου (98) οὐθατα πλεῖστα ἐν
τῇ νεμέσει περιφέρον, ὡς οἰκοθεν μυρμήκια λα-
τρεύειν ἐπεχείρουν, τοῖς θεωρεῖν κατὰ πᾶν ἑθέλουσι,
τοῖς πᾶσι προβείτο· ταῦθι δὲ καὶ ἀετοῦ καὶ λευ-
νῆς, λαγωῶν τε καὶ κριῶν κάρατ, καὶ στρουθῶν, καὶ
κορωνῶν καὶ τρυγόνος, μυδὸς καὶ γαλῆς, καὶ δαμά-
λεων ἐμάσσεται, καὶ Γοργονίδες δύο ἀμφότεραι ἵξ-
ειν καὶ ἔξ εὐωνύμων, ἢ μία τῇ ἐπέρρᾳ κατ' δψιν **B**
ῥιζέπουστα, ἀπὸ μαρμάρων, ἀναγεγλυμένατ, τὰ
φυραβέντα κάτω τῶν αὐτῶν πίρων ἥτοι Ἀρτοκω-
λίων, θέας τοῦντεν Κωνσταντίνου δρᾶμα. Ἀλλὰ
γάρ καὶ Βούλγαρος; ὑπὲρ βοδὸς καθαρὸς ὑπάρχων,
ὡς τῇ γῇ διορύτειν ἑθέλειν τοῖς δρῶσι θέαμά τι
μέγιστον. Διέκειτο δὲ τοῦτο ἔως τῶν πολλῶν, καὶ
μέχρι Ζήνωνος ἀρκέσαι τὴν Ιστορίαν. Γαληνὸς δὲ
τις Ιατρὸς καὶ φιλόσοφος; ὑπάρχων, ὡς αὐτὸς ἐδι-
δαξεν, ἀπὸ χρονογράφων περιτιθετες, ιερεῖανθη
τὰς Γοργονίδας τὰς μαρμαρίνους, διε τὴν μίαν ἐκ
δεξιῶν, δέ τοις ἐξ εὐωνύμων, Ιερογλυφικά τινα
καὶ ἀστρονομικὰ ἔχοντα συλλαβούσας; τῶν βασιλέων
γράφειν τὰς Ιστορίας, Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου
τοῦτο ποιήσαντος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλε-
στον συχνάσαντος, καὶ τοῖς ἀναγνώσμασιν τούτου
προσέχοντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνεν Ζήνωνι παρὰ
Βερήνης. ἐγέλασε. Καλλιστρατος δὲ τις, συρφετὸς
μὲν τῷ γένει, κάπτηλος δὲ τῇ ἀξίᾳ, ἐμβατεύοντες τῇ
Ιστορίᾳ τῶν Γοργονίδων Γαληνῷ καὶ μάλιστα
συχνῶς προσέχων μετὰ τὴν ἀνάκαμψιν Ζήνωνος
τὴν ἀπὸ Ισαυρίας τὸ δεύτερον, φατεισθεῖς ὁ αὐτὸς
Γαληνὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ Καλλιστράτου, τοσούτους
ἐμπαγμούς ἐπ' ἐνιαυτοῦ καὶ βολίδας ὑπέμεινεν,
ῶστε μέχρι τέλους τὸ πέρας ἐν τῇ αὐτῇ Ἀρτο-
κωλίων καλενδίᾳ, ἐν αὐτοῖς τοῖς ζωδιακοῖς τετρα-
πόδοις καὶ πετεινοῖς Σελεντίους ὑπὸ ἀρχοντος ἔιψει
ἀποκεφαλισθῆναι, κράξαντος; τοῦ Πρασίνου μέρους
καὶ τοῦ δύλου, Δικαία η κρίσις. Ἀριστείδης δὲ
φιλόσοφος ἐπειθήκεν δνομα τῷ τόπῳ τοιῷδε, δ καὶ φαίνεται ἔως τῆς σήμερον, Γαληνοῦ θηρία, ἀδικία
γεμομένη Ζήνωνι· καὶ τυπώσας τὴν γραφήν, ἀπέδρα τὸν Χερσόνησον, καὶ ἐσάνη ἔως τῆς σήμερον.

A dibrīis detur parentur. Quæ hactenq; integræ conspiciuntur ab iis, qui scripta nostra philosophice et studiose scrutantur.

SPECTACULUM IV. De iis quæ in Artopoliis existant.

Catellam marmoream multis mammis distri-
buendis muneribus præditam, confertim animantes
adorare tentabant: quod iis qui considerare vel-
lent erat expositum, pavonis scilicet, aquilæ, le-
næ, leporis, arietumque capita, passerum item,
cornicium, turturis, muris et felis: itemque bu-
culeæ mugientes, Gorgones duæ a dextris et sinis-
tris, obversa mutuo facie, ex marmore sculptæ.
Quæ in Artopoliis sculpta a Constantino ad spec-
taculum facta sunt. Sed etiam Bulgarus mundus
B 171 bovi insilens, qui quasi spectaculum viden-
tibus maximum, humo defodi voluerit. Hæc multis
téniporibus constiteré, et usque ad Zenonem oculis
conteinplari licebat. Galenus vero quispiam
medicus et philosophus, ut ipse docuit ex Chrono-
graphis mutuatus asseverabat, Gorgones marmo-
reas, quarum alia a dextris, a sinistris alia erat, hi-
eroglyphicas quasdam et astronomicas viperulas con-
tingentes, imperatorum historias complecti, magne
Constantino ejus rei auctore. Cum vero idem Galen-
us eo crebrius venitaret, et lectioni attenderet,
de iis quæ a Verina Zenoni eventura erant, in ri-
sum effusus est. Callistatus vero quidam ex infima
plebe caupo, Galenum Gorgonas sæpius adeuntem,
eisque assidue considerante, apud imperatorum
Zenonem ex Isauria secundo reversum accusavit:
qui Galenus multa ludibria et plagas per annum
sustinuit, donec tandem in ipsa Artopoliorum ca-
lendia, et ad ipsam quadrupedum animalium atque
volucrum statuam, a Silentii præfecto capite plec-
teretur, clamaute Prasina fatione ac plebis pro-
miscua turba, Justum judicium. Aristides vero
philosophus ejusmodi nomen loco imposuit, ho-
dieque manet, Galeni bestia, Zenoni iniquitas attri-
buta. Scriptaque lamina, in Chersonem aufugit,
hactenusque incolamus est.

Anselmi Banduri notæ.

sterogram, urinarum, orislorum Indibrio prætereun-
tibus habeantur, ac de honestentur. Hoc autem
Lambecius ita legendum putat: "Ωστε τοὺς δισ-
χομένους ἐφερόμενον τούτοις, καὶ κόπρων, καὶ
οὐρῶν, καὶ ἐμπτύσματι, καὶ, etc.

(97) Τὸν ἐν τοῖς Ἀρτοκωλοῖς πόροις. Combeſ-
sius loco πόροις legendum putat φόροις.

(98) Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου, etc. Hoc quidem
sic legendum putat Lambecius, κιονάριον ἀπὸ μαρ-
μάρου οὐθαρα πλεῖστα ἐν τῇ νεμήσει περιφέρον,
ῶστε τέκνοις μυρτοῖς διαιτρύσιν ἐπιχειρούν. Statuam,
inquit idem Lambecius, naturæ describit, quæ in-
numeris mammis et omnigenorum animalium ca-

D p̄tibus circumdata figuratur, quod quasi communi-
nis mater, ovaña lacte suo nutrit. Posset etiam
sic corrigi, ait ipse, hic locus: κιονάριον ἀπὸ μαρ-
μάρου οὐθαρα πλεῖστα ἐν τῇ νεμήσει περιφέρον ὄντε
μυρμήκια, id est, Statua marmorea plurimis mam-
mīnis circumdata, quasi naevulis seu verrucis. Ναν-
næli sunt cutis eminentiae, quas Græci ἀκροχορ-
δόνας vocant. Similiter Gellius lib. xi, cap. 4. *An*
*tu quoque, inquit, putas naturam feminis mamma-
rum ubera, quasi quosdam naevulos venustiores non
liberorum aleitorum, sed pectoris ornandi causa de-
disse?* Hæc autem Lambeciana lectio, seu potius re-
latorum castigatio nobis etiam arridet.

SPECTACULUM V. 172 Ad Amastriani Caracallie ΑΘΕΑΜΑ Ε'. Τὸ ἐν τοῖς Ἀμιστραις, ταροῦ Κυρανδίλεων πρωπούστεον.

Quod a Trajano spectaculum seu idolum Byzantinæ urbis primum occurrit Mecas et Glaucus: ex quibus Theodorus chronographus lectionibus clarus. Jupiter; Sol eodem in loco, marmoreo curru inventus. Jovis scuticam ferens, Aristides. Hercules, auriga recumbens, hoc Deum titulo donans, *Apollo Pancratiafestus*. Ubi Cylli fluvius; Aetius, a Lyco impuro cultore adoratus. In eo testudines plene avibus, et dracones octodecim. Acuntius item philosophus idolorum antistes, nixoris immolator ac duorum liberorum; matris Aglaïdis et sororis Graphentiae. Eodem in loco dæmonum [quippe regum] visiones afflatusque philosophis obtingunt; maxime si lingua semineve adulteris reges surreint exitiosi. Idecirco ad nudam oculos conjicientes statuam, sideritimum herbam cochleari concafflescentes, atque naribus adurentes, regis amicos lactari; ac si forte ex his innescere velit, divinum eos responsum accipere. Ingens pecunia vis, praesertim denariorum humo defossa, quin et auri thesaurus, quod cum theatrum esset die Jovis, populus 173 conferta multitudine spectaculi admiratione desixit, terræ motu, circa tempus Byzant et Antis, in ipsa cavea absorptus sit. Contigit vero cum necdum Constantinus Dei cultor Urbi innovisset, sed Romæ. Equi autem et aviculae, Galinduchi ducis sunt, quæ ad Artemisii ignem hodieque conspiciuntur. Idecirco, quanquam multis laboribus tuae virtutis causa, vir probe, perfuncti, nihil tam indigne tulimus.

De Foro Bovis.

Spectaculum quod in Foro Bovis positum erat, clare tibi describemus, quando id sæpe scepis, vir

Anselmi Bandurii note.

(99) Θεαμάτιον ήτοι εἰδώλιον, etc. Cum totum hoc caput seu spectaculum quintum non unico laborare mendo, sed undique, ut siunt, scatere ulceribus animadvertissem, a nova interpretatione manum submovendam esse duxi, ne et ipso mirificus chirurgus, τὸ χαρδὸν τῷ κακῷ λύειν; videat; interpretationem vero Combelsi, commodo lectoris consulens, qualiscunque sit, in medium attuli, non quod ipsa mihi probetur, sed ut ad manus, inquam, sit lectori. A notis quoque abstinemus, tum eadem de causa, tum etiam, cum res fere nullus momenti sint, tempus in his terere supervacaneum visum est. Notas si placet ac conjecturas Combelsi et Lambecii videoas. Cæterum de Amastriano, seu urbis tractu Ἀμαστριανοῦ nuncupato, neconon de statuis atque aliis monumentis quæ cœunt in loco steterunt, loquuntur Anonymus noster et Codinus, qui a statuis binis marmoreis duorum Amastriani, vel certe Paphlagoniorum, ibi defossis, locum sic appellatum perlitubunt.

(1) Γαλινδουχίου. Hic apposite afferenda sunt quæ hac de re pereruditus Ducangius adnotavit, loquens de notis Combelsianis ad eundem locum. «Qui feliciter, inquit, opinor, pro Γαλινδουχίου legendum Παλανδουχίου, conject: sed quod hac voce intelligi Constantium ipsum Ducam censem, non assentior; malum enim Pseudo-Constantium

θεαμάτιον ήτοι εἰδώλιον (99) τῆς Βυζαντίου πόλεως προτερεῖον ἀπὸ Τραζενοῦ, Μεκᾶς καὶ Γλαῦκος· ἐξ ὧν θεόδωρος χρονογράφῳ: ἀναρθρωθεῖς δυναγόμενοι. Ζεὺς, Ἡλίος ἐν αὐτῷ τῷ τέττῳ ἐν δρυματι μαρμαρευθέων. Δῆς σκυταλίδης Ἀριστείδης, Ἡρακλῆς, δὲ ἀ.ακείμενος ἡνίοχος θεὸν ἐπιγράφων, Ἀπόδλων παγκρατιαστής. Ἔνθα δὲ ποταμοὶ δὲ Κύπελλος, Ἄξιος δὲ πέπλος Λίκου μυχλατρευθέντες, ἐν αὐτῷ χελῶναι μετατοπισθέντες. Ἐν αὐταῖς δράκαιναι εἰσ', καὶ Ἀκούντιος φιλόσοφος εἰδῶν πρωτοστάτης, καὶ θύτης γυναικῶν διοτέκνων, μητρὸς Ἀγλατεῖδῆς καὶ ἀδελφῆς Γραφεντίας. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ διεμένων ἐπιστατίζεται καὶ πτώσεις, ἄπειρης θραύσεων, τοῖς φλοεσφροῦσι· μάλιστα ἐν πόρνης εἶεν τῇ γλώττῃ ἢ τῇ σπορᾷ, οἱ βασικὲς διλέθριοι. Διὰ τοῦτο τῷ γυμνῷ προσεγκέτωσαν ζωδίῳ, καὶ σιδηρέαν βοτάνην σὺν κοχλίδι περιβάσαντες, καὶ τοῖς μυκτηράσιν ὀπτήσαντες, γαλουχεῖται τοῖς φίλοις τοῦ ἀνακτοῦ· καὶ ἦν γνωστὸν ἐκ τούτων ίσων; Θέλεται, εἰς αὐτοὺς γενεσθαι ημῖν. Πολὺς δὲ ἀργυρὸς καὶ μάλιστα δηναρίων κατέχωσται κάτωθεν, ἀπειρῶν δημαρθρὸς χρυσού, διτεθαρυντέρων, καὶ τοῖς πολλαῖς βλέπειν ἐν ἡμέρᾳ διέδει θυσίας καὶ θαυμάζουσιν· σεισμοῦ δὲ γενομένου, ἀποθανεῖν τὸν αὐτῷ τῷ πέλματι, ὡς ἐπὶ Βύζα καὶ Ἀντηρ. τρίν Κωνσταντίγονος τῇ πόλει, ἀλλὰ τῇ Ρώμῃ, θεὸν γνώσκων ἐρανεῖτο. Οἱ δὲ ἵπποι καὶ αἱ κινύρες Γαλινδουχίου (1) τοῦ δουκεῖον ἀπειπάνται τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ ξειναὶ τῆς δεῦρο· διθεν. φιλόκαλε, πολλοὺς κόπους διὰ τὴν σὴν ἀρτήν θυμομεινάντες, οὐδὲν τιγρανακτήσαμεν.

Toū Bōdē.

Τὸ δὲ ἐν τῷ Βού θέαμα τρανῶς σοι ὑποθεξουσ, διπερ πλειστάκις δὲ ἐπιστάλων ημῖν ἐστηματα διλέν

Anselmi Bandurii note.

Innui, qui, extincto ac caso Duca, rursum eundem mentitus est, ita ut ea ætate Παλανδουχίας δούκας, quasi *redivivus* *Ducas*, a vulgo appellaretur. Hanc conjecturam non minimè firmant manus æreæ, quæ ad Horreum in Amastriano stetero, ἐπάνω τῆς ὁδοῦ; τοῦ Ἀμαστριανοῦ, *supra fornicem* Amastriani, uti a nobis observatum ad Alexiadem pag. 385. Manus quippe ista æreæ videnter suisse *Palinduce* seu *Pseudoducæ* istius, quæ in rebellionis et usurpationis eo paucæ memoriam, in Amastriano defixa sunt: non vero, ut *nugantur* Græculi, quod supplicium truncationis manuum de aliquo falsis mensuris vendente sumptum designarent. Adit *Anonymous* hæc omnia hactenus conspicie ἐν τῷ τυπῳ Ἀρτεμισίῳ, ubi legendum, ἐν τῷ πυρεῖ seu *horre*, a πυρδ. *frumentum triticum*: οὐ.ο. ad horreum stetero manus æreæ. Sed cur Ἀρτεμισίῳ addatur, haud omnino constat, ut de vocis Κεννύρας nouene, nisi referatur ad *equos*, qui in Amastriano stetero, ita ut de eorum genere fuerint, quos κινύρας vocabant, χαρούργους, nempe ξεινούς, uti vocem hanc interpretatur *Hesychius*; cuiusmodi forte fuerit *equus* *Pseudoducæ*, cum in hostium manus venit, ejus figura hic expressa fuerit. Hæc Ducangius; ejus verba, commido lectoris consulens, hic attingit.

τοις γενέθλαις, ὡς φίλοκαλεῖ. Βαλεντίνου τοῦ πραι-
τού (2) Κώνσταντος ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ οἰκοδο-
μηθῆνται γενιάσκομεν. Κάμινος δὲ παμφρέθης
μεγάλη ἦν; ἡμῶν διασωθεῖσα (3). Ἐνθα Ἰουλιανὸς
ὁ θεόστυγής προφάσει τῶν καταβίκων πολλοὺς ἐν
αὐτῇ Χριστιανούς κατέκαυσε. Ἡν δὲ ἡ κάμινος
φέρουσα βοὺς χαλκοῦ παμφρέστατου θέρμα τι, οὐ-
πέρ κατὰ μίμησιν ἐν τῷ Νεωριστῷ λιμένι κατευ-
πάθη. Τῷ δὲ αὐτῷ βοὶ τῷ χαλκῷ ἐνεκεν καύσεως
πιρηκολούθησε τι μῶμον ἦν; Φωκᾶς τοῦ ἀναξίου
καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν (4), ὅποι
Ἡρακλεῖου χωνευθῆναι (5) τὸν βοῦν εἰ; Ἀκουλχα-
ταρίᾳ (6), καὶ εἰ; τὸν Πόντον περάσαι ἐνεκεν
στρατολογίας. Ἡν δὲ τὸ Ἀκουλχάτον ἐν τῷ Πόντῳ,
σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου κόδια τὸ εἶναι αὐτὸν χρυ-
σεγχυτόν. Ήπειρ καὶ ἐνταῦθα σώζεται ἔνως τῆς
σημερον τοὺς ὄρων, εἰς λεχμία χωνευτὰ σκυθρωπὰ
πάνυ.

Z. Ἐκ τοῦ Μιλίου (7) θερματος τοῦ δρυφικού
Διοσκέρου, ἐκ τῶν καθ' ὄραν Μαυρικίου Αὐ-
γούστου.

"Οἱ τὸ Σενάτον τὸ λεγόμενον τοῦ Φόρου οὐδὲν
ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ (8) μόνον Σινάτου οἰκαδομή-
σαντος τὸν Σινάτον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τρίλιθον ζώ-

A studiose, missis ad nos litteris efflagitasti. Novimus
sane Valentianum Constantis imperatoris sacri
cubiculi præpositum in Hippodromo illud ædificas-
se. Fuit vero formax ingens et ad nostra usque
tempora duravit. Ibi Deo perosus ille Julianus
multos Christianos quasi maleficos combussit. Erat
autem caminus bovis ænei immanis statuæ figu-
ram referens, cui similis in Neorio portu postea
consertus est. Huic autem deinde Bovi æneo ad ne-
quissimum usque Phocam quædam infamia inhaesit
eo nomine, quod exurendis reis usurparetur. Post-
quam vero ab Heraclio ipse Phocas exustus est,
Bos in Aculcati ærarium conflatus est, atque a
conscriptendum militem in Pontum missus. Erat
autem in Ponto, quod Aculcatum vocant, 174 ar-
genti pondo quatuor supra viginti, eo quod ipsum
esset auro solidum. Quod hic quoque hodieque
servatur, ac cernitur, in fusis lechmiis tetricum
valde vultum præferentibus.

VII. Ex Millario spectaculi officii Dioclori, ex Mauricii Augusti Diario.

Quod vocant Fori Senatum, a nullo alio tale no-
men obtinuit, quam quod Senatus a Senato ædifi-
catus sit, neenon illud trium lapidum opus, id est

Anselmi Bondurii notæ.

(2) *Balterriariorū τοῦ πραιποστού*, etc. Vide-
tur deesse præpositio ὅπῃ, nisi forte talis fuerit
recentioris Græciæ locutio, cum sæpe in ms. re-
centioribus, præpositiones omissas comperiam,
præcipue ὅπῃ, sed an scribarum inscrita hoc factum
nescitur. Quod autem ait, hovem illum æneum a
Valentiniano Constanti imperatoris sacri cubiculi
præposito constructum in Hippodromo esse, non
convenit cum Cedrenno et Zonara, qui Pergamo bo-
vem illum æneum advectum perhibent.

(3) Ἔως ἡμῶν διασωθεῖσα. Hæc verba non ad
Chronographum referenda puto, sed ad eum a quo
hæc excerpta sunt. Chronographus quippe multo
posterior Heraclio, a quo conflatus in folles bos
ille æneus, seu fornax ænea ad instar bovis con-
structa, convincitur ex pluribus ejusdem Chrono-
graphi locis, ut cuiilibet facile videre licet.

(1) Καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν.
Chronicon Alex. et Zonaras Phocæ cadaver crema-
tum in Bove perhibent.

(5) Υπὸ Ἡρακλείου χωνευθῆρα, etc. His ca-
stigatoriæ habet Anonymus nositer: ὅποι ἢ Ἡρ-
κλεῖου ἐχωνευθῇ λόγῳ φύλεων.

(6) Εἰς Ἀκουλχαταρίον, etc. Hæc et quæ se-
paratur mendo non carent; neque ex Anonymo nostro
et Codino restitui possunt, cum istuc in utroque
desiderentur. Interpretationem Comberfii lectori
exhibemus. Vide igitur ejusdem notas. — Ἀκουλχα-
ταρίον, seu potius, ἀκουλχαταρίον. Aculanti æra-
rium. Xyndos ἀκουλχάτον: moneta sic Justino II cusa.
Sed quid illud σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου κόδι. Num tanti
existimata bovis materia, et si illæ æreus erat, quid
ære solidior ac fucus erat? Comberfii.

(7) Ἐκ τοῦ Μιλίου, etc. Lambecius θελού
mantum censit. Id quidem κατὰ τὸ πρόχειρον expre-
ditus. At quid cogit sine codice? Quidni auctor hoc
librum titulo donaverit, analogia quadam ad Milium
seu Millare; ut sicut illud regula erat atque mensura
spatii locorum ac distantiarum, sic liber ille velut

norma quædam mensuraque haberetur, vel ipse
locus ipsa describens, ac quæ in eis exstanter spectatu
digna exhibens, seu etiam in eis gesta referens. Sic
certe liberales titulis librorum auctores. Ut nobis
exstaret ille liber, non tantus divinandi labor. Se-
quentia et τῶν καθ' ὄραν Μαυρικίου Αὔγουστου,
quæ sic emendo, cum esset καθόραν, indicio sunt,
continuisse cum librum plurimum imperatorum res
gestas, expeditiones, itinera, ac quæ Græci ταξίδια
vorant, diarii in morem, brevique chronographia,
quo nomine non obscurum unde auctor τὸ Μιλίου
potuerit inscribere. Subtiliorem conjectorem libens
audiam. De Fausta restitui quæ clausa repræsento
quod probator omnium auctorum affirmatione
firmum sit, Faustum non Diocletiani, sed Maximiani
Herculii fuisse filiam, ac proclive fuerit eas voces
omitti per antiquarii socordiam. Auctor Actorum
Silvestri, Constanti uxorem Maximinam vocat,
ac Diocletiani filiam, penes quem fides; nisi et ipse
male luxatus, ad certiores regulas componendus est.
Alterius loci et operæ sit propensius in hæc inqui-
rere. Comberfii.

(8) Οὐδὲν ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ μόνον, etc.
Nugas hic nugatur Chronographus cum ait Senatum
non aliunde nonen accepisse quæcum a quodam Se-
nato ejus conditore, cum ex scriptoribus sive di-
gnis constet Senatum sic appellari, quod in eam
domum senatus et viri electi deliberatum conve-
nire solerent, et ipse imperator cum vestem con-
sularem sumebat; sic Zonaras in Leone M. pag. 41:
Καὶ κατέκαυσε πρὸς τοῦ; ἀλλοις τὸν τε ἐν τῷ Σενάτῳ
καλούμενον μέγιστον οἶκον, εἰς δὲ γραυτὸν καὶ οἱ
λογάδες συνερχόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ αὐτὴ; δὲ βα-
σιλεὺς ἔτει στολὴν ὑπετάκην ἀνελάμψανεν. Ἐργον
περιφανὲς καὶ ὑπέρλαμπτον. Absumpti propter
maximam domum, quem Senatum vocant, in quam se-
natus et viri electi deliberatum convenire solebant,
et ipse imperator cum vestem consulariem sumebat,
opus illustre et splendidissimum, ita habet, sed di-
versis verbis et Cedrenus in eodem Leone. Proco-
pius lib. I De Edif., cap. 10, prodit, in ea zede

triceps porphyreum simulacrum, quod quidam in medio Constantinum magnum, a sinistris Constantium, a dextris Constantem repræsentare dicebant. Erat illud duobus fultum pedibus, sexque manibus instructum. Spectaculum plane novum et insolens, alium aliunde conspiciens, nam unum caput erat. Incendio autem ibidem grassante, cum omnes una emerentur ut mirum illud signum suffurarentur, Theodosio juniore Arcadii filio imperante. Is statim missio cursore in loca remota et ad maris oras, iis qui sustulerant interminatus est ne repræsentarent. Qui vero auferre ausi fuerant cum non possent in patriam illud reducere, occupante imperatorio cursore, desperatione ducti sese cum simulacro **175** in mare præcipitarunt; ita ut multis adductis naviculis et funibus, urinatoribusque, quod id imperator molestissime ferret, multisque donis propositis usque ad quinquaginta centenaria, horrendis cum juramentis premissa si quis ex mari extrahere posset, nemo id præstare potuerit. Quamobrem ardens ira Theodosius, quatuor columnis fultam Senatus ædem flammis dedit: atque Helenæ matris Constantini, ipsius item Constantini, et uxoris illius Faustæ, Maximiani Herculii, Diocletiani generi, filiæ statuas in eundem Senatum transtulit: ipsius quidem et uxoris statuas ex ære fusas partimque lapillis ornatas; illios autem ex marmore porphyreto: quæ hodie supersunt.

EX PAPIA.

In loco quem Staterem vocant, quam Molium

Anselmi Bandurii nota.

senatum Romanum ineunte anno convenisse, sensimque solemne ex veteri more et instituto celebrasse: "Ενθα δή ξυνιοῦσα έτους ἀρχομένου ἡ Ἀρμάτων βουλὴ σύγκλητος ἐνετύπων ἔστην δέ, τὰ τῆς πολιτείας δργιάζουσα δεῖ νόμιμα. Anonymus noster loquens de Senatu ait, in Senatu codicillos asservatos esse, ibique patricios eos accepisse, ubi Callistratus primum dignitatem consularem suscepit.

(9) *Τρίλιθος ζώδιος*, ήτοι τρικέφαλος. Scilicet, necnon illud trium lapidum opus, id est triceps porphyreum simulacrum. Ita lere interpretatur et Combellensis. Sed quid τρίλιθος proprie significet, nondum viri docti assecuti sunt. Holstenius, triplices lapidum genus bac voce significari putat. Ducangius vero existimat τρίλιθον dici id quod crustis triplicis marmoris distinctum est. Quod autem addit idem Ducangius, forsitan per τρίλιθον intelligi fusil opus, scilicet quod ex triplici lapidum seu marmorum genere fusum seu confusum est, cujusmodi complices columnas Romæ et alibi existisse, ex veterum invento, hodie desperito, censebat Scaliger in Scaligerianis, Scaligeriane naniis. Vide *Diarium italicum* doctissimi D. Bernardi de Montfaucon, pag. 247.

(10) Εἰς Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Non quidem sub Theodosio juniore, sed sub Arcadio conflagrassæ Senatum ex incendio quo: propter Chrysostomum excitatum est, testatur Zosimus lib. v: "Ἐνέπεσε δὲ τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν εἰωθότα δέχεσθαι τὴν γερουσίαν οἷον, πρὸ τῶν βασιλεῶν δύτα, εἰς πᾶν κάλλος καὶ φιλοτιμίαν ἐξησχημένον. Irruit ignis et in illam do-

A διον, ήτοι τρικέφαλον (9) πορρυροεδές, διελεγόν τινες Κωνσταντίνον τὸν Μέγαν μίσον, Κωνσταντίνον εὐώνυμον, Κώνσταντον ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν, εἰς πόδες ἀρκούμενον δύο, εἰς δὲ χεῖρας ἑξ. Ξένον τοῖς δρῶσι θέαμα, ἀλλον ἀλλαχθέν δρῶν, καὶ ἡ κεφαλὴ μία. Ἐμπυρισμοῦ ἐν αὐτῷ δή ποτε γενομένου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, καὶ πάντων ἐκεῖσες ἀσχολουμένων, ὡς εἰπεῖν, κλαπῆναι τὸ θαυμασίον ἐκεῖνο, ἐπὶ Θεοδόσιου τοῦ μικροῦ (10) τοῦ Ἀρκαδίου, δις εὖθες διὰ ταχυδρόμου ἐν τοῖς διαστάσοις καὶ ἐν τοῖς θαλαττοῖς μέρεσι μετὰ ἀπειλῆς, εἰ μὴ φάνειν τὸ θέαμα· καὶ οἱ τοῦτο τολμήσαντες, οὐκ ισχύσαντες εἰς τὴν ίδεαν πατρίδα ἀπενεγκεῖν· φθαζόμενοι δὲ τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ (11) ἀποποιηθάμενοι ἐστούς, τό τε θέαμα καὶ ἐστούς; ἐν τῷ βυθῷ δύψαντες, κατεποντίσθησαν· ὡς πολλῶν πλοίων καὶ εαργάνων ἀλθόντων καὶ κολυμβητῶν τινῶν, διὰ τὸ ἀδημονεῖν τὸν βασιλέα, δῶρά τε εἰς πλήθος ταπειμένου, καὶ ὡς φ' καντηναρίων μεθ' δροκῶν φρεστῶν βεβαιουμένου, τοῖς μέλουσιν αὐτῷ ἐκβάλλας ἐκ τῆς θαλάσσης, οὐκ ισχυέτες τις. Τότε δργισθεῖς δὲ εὖθες Θεοδόσιος, καὶ τὸν Σινάτου οἶκον τῷ πυρὶ παρεδέδωκεν, διὰ τεσσάρων κιόνων βασταζόμενον (12). Καὶ μετέθηκεν τὴν στήλην Ἐλένης μητρὸς Κωνσταντίνου, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης θυγατρὸς [Μαξιμιανοῦ (13)-τοῦ Ἐρχουλίου, γαμβροῦ] Διοκλητιανοῦ, ἐν τῷ αὐτῷ Σινάτῳ· αὐτοῦ μὲν καὶ τῇ: γαμετῇς, χαλκεγγύτων καὶ μέρος λιθενδύτων· αὐτῆς δὲ ἐκ πορρυροῦ μαργάρου C περιέχουσα· ἄτινα καὶ σώζονται οἵας τῆς δεύρου.

ΠΑΠΙΑ (14).

Ἐν τῷ λεγομένῳ Στατῆρι, διπερ λέγεται Μόλιον

Anselmi Bandurii nota.

μιν, in qua senatus haberi solebat, quæ ante palatiūm sita, et ad omnem elegantiam et magnificientiam elaborata est.

(11) Τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ. Scilicet, imperatorio cursore, seu, ut Combellensis ad verbum interpretatur, cursu regio; nānī δρόμον βασιλικὸν εadem hic significare, quæ Græcis δρόμος δημόσιος, una cum Lambecio puto.

(12) Υπὸ τεσσάρων κύρων βασταζόμενος. Perperam hæc intelligit ac interpretatur Combellensis, qui τὸν Σινάτου οἶκον ὑπὸ τεσσάρων κιόνων βασταζόμενον, ςειλεμ ipsam Senatus putat esse; nam vix credatur Senatus ædem cum esset amplissima et capax totius senatus novæ Romæ, quatuor tantum columnis suffultam fuisse: unde τὸν Σινάτον οἶκον hic interpretatus sum, Senatus, seu basilica vestibulum; sic autem vertendum esse etiam ex contextu patet, nam paulo infra ait statuas Helenæ, Faustinæ, etc., igne consumpta senatus æde, translatas fuisse ad eundem Senatum. Quali autem et quanta magnificientia Senatus postmodum a Justiniano reedificatus sit, una cum ipsius portico, seu vestibulo, testatur Procopius lib. i De aedif., cap. 10.

(13) Φαύστης θυγατρὸς Μαξιμιανοῦ. Ita restituit post Lambecium Combellensis; perperam quippe in ms. babetur Φαύστης θυγατρὸς Διοκλητιανοῦ. Nemo quidem vel mediocriter antiquitatis veterumque scriptorum peritus, nisi scholasticus fuerit, ignorare potest, Faustum Constantini magni uxori filiam fuisse Maximiani Herculii, qui Valeriam Diocletiani filiam uxorem habuit.

(14) Παπία. Breviatum hoc, pro ἐκ τῶν Παπίᾳ,

διλιπέν εῖαι ἐκ μαρμάρου πηγανουσιού εἰς μῆκος ὁργιαδίς· ε', πλάτος· ἐξ ὁργιὰς δύο ἡμίσου πρὸς νότον ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς οἷοις· πρὸς δὲ βορρᾶν πρὸς τὸν παλαιὸν ναὸν, διπερ ἐν τῷ στήθει ἔγραφεν, δι' ἐμπλαστῶν χρυσέων καὶ ἀργυρέων γραμμάτων, Ἀφροδίτη Σελήνη, ἀδήθη Πέρσαις εἰς πάκτον, ἐπὶ Ἀναστασίου βασιλέως, ἀντὶ σταθμῶν χιλίων χρυσοῦ. Καὶ τοῦτο δὲ ὁ αὐτὸς Παπίας ἐδίδαξεν ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. "Οτι; αἱ Γοργονοειδεῖς κεφαλαὶ ἐν τῇ χαλκῇ πῦῃ, πρὸς μὲν τὸ πρόσθεν περιπατοῦντι εὐωνύμῳ, πρὸς δὲ τὸ διπλόθεν δεκάων, τῆς Ἀρτέμιδος θεᾶς, ἐκ τοῦ ναοῦ Ἐφεσίου ἤκαστα· τὰς μὲν τέσσαρας ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν, ἐν τοῖς παλαιοῖς παλατίοις προσπηχθέντα Κωνσταντίνου, Ἐνθα καὶ Ἰουλιανοῦ καὶ τῆς τούτου γαμετῆς ἀλλὰ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν ιερῶν αὐτοῦ, καὶ Γάλλου καθορῶνται ἀγάλματα· τὰς δὲ δύο ἐν τῆς προειρημένης πύλης εὐωνύμῳ μέρει, Ἐνθα καὶ σταυρὸς πεπηγώς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι καὶ Βελισάριου, καινουργηθεῖσαι (15) ἰστανται, ἐν δὲ καὶ αὐτὸς Βελισάριος καθορᾶται χρυσέμβαφος, τὴν οἰκεῖαλος, καὶ Τιβέριος δὲ κυρτοειδῆς Θράξ, καὶ Ἰουστίνος δὲ πρώτος λεπτοειδῆς ἐπιφορος κατ' ἴδεαν πάνυ (16), καὶ τῶν ευγγενῶν ἐπτά, αἱ μὲν ἐκ μαρμάρου, αἱ δὲ καὶ χαλκαὶ, ἐκ τῶν ζωσμάτων ἐπιγινωσκόμεναι (17) ἀκριβῶς τοῖς παροῦσι.

De imagine Pulcherie Augustae; necnon de statuis Marciani et Pulcheriae.

Πολλὰ τῇ βασιλεῖ Πουλχερίᾳ Λέων ὁ Μέγας ἐμαχήριζεν· δύον καὶ μνήμην αὐτῆς τῆς τελεσσεως; ἐπέτειε, καὶ ἐν τῷ τάφῳ αὐτῆς αὐτὸς ἰστόρησε τὸ ταύτης ἱνδάμα. Καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις δὲ θεωρῶν αὐτὴν ἐν Ιστορίᾳ, τὸν διὸν αὐτῆς ἐμακάριζεν. Μαρκιανοῦ δὲ στήλην καὶ Πουλχερίας ὁ αὐτὸς Λέων ἐν τοῖς Θεοδοσιανοῦ ἐμβόλοις μεταστήσας, τῇ βασιλεῖ πόλει προσέθηκεν.

A Vulpinam appellant ex marmore Peganusio ulnarum quinque longitudinis, duarumque cum dimidio latitudinis, ad Austrum in palatii ædibus; ad Aquilonem vero veteris Ecclesiae respectu. In eujus pectori hæc inscriptio aureis et argenteis insertis litteris legitur, *Venus Luna Anastasio imperatore Persis pro pacta pecunia data est pro mille auri librarum pondere. Quod ipsum suis in scriptis Papias docuit. Gorgonum capita in Chalces 176 porta a sinistris quidem ante, a dextris vero retro Dianam deam ambulant, ab Ephesino templo advenient sunt: quatuor quidem in Tauri partibus in palatio veteri Constantini affixa, ubi etiam Juliani ejusque conjugis; Constantini quoque Magai et filiorum eius, necnon Galli statuæ conspicuntur: quatuor autem in memoratae portæ lævo latere, ubi etiam crux desixa sub Justiniiano olim et Belisario restaurata consistunt. Ibi quoque ipse Belisarius conspicitur deauratus, capite solaribus radiis micante, et Tiberius gibbosus Thrax, Justinianus senior exigua statura, vultu admodum concitato; itemque ex cognatis septem statuæ, partim marmoreæ, partim æneæ, quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere.*

B Leo Magnus beatissimam Pulcheriam Augustam multum celebrare solebat: unde etiam ejus consummationis, sive exitus memoriam venerabatur, ejusque imaginem sepulcro ipsius apposuit, at quo in ædibus imperatoriis ejus depictam effigiem contemplans, totam vitam ejus deprædicabat. Marciani vero et Pulcheriae statuas idem Leo in Theodosianos emblemata translatas, imperatoriæ urbi adjecit.

Anselmi Bandurii notæ.

εἰς ejus scilicet commentariis. Meminit huius auctoris Nicēph. lib. 1, cap. 4. Ἀφροδίτη Σελήνη. Quæ supra Ἀφροδίτη παρέντος. *Venus virgo*, habetur, ad hanc nihili Venerem spectare videtur. Ille enim dea, et pro Junone sumnitur, οὐ παντὶ scilicet Venus, cuius nomine aer Græcis consecratus, ut auctor est Julius Firmicus, ipsaque Luna, ut hæc inscriptio fidem facit. Illa, puerilla quædam amasia est, sic eodem condita tumulo, elephanti statua, cum amasio seu amasia. Tο, Μόλιον ἀντόν, cui hæc inesset inscriptio, etsi reddidi Molium vulpinam, quidnam proprie videatur ab alio discere velim. Ut sic redderem, ac vocem retinerem, seu propriam, auctor mihi Hesychius, qui Μολονίδας, γυναῖκος τινὸς υἱοῖς tradit, mulieris cuiusdam filios, quæ utique Μόλιον ipsa dicta sit. Num et hæc Græcorum superstitione Veneris nomine ac Lunæ consecrata? vel potius sic dicta Venus, quod Iove nata, qui ipse Molio dictus, a quadam suo ejus nominis hospite. Quod Vulpina, seitum sane Veneris epithetum. COMBEFIS.

(15) Καινουργηθεῖσαι. Iστανται. Perperam in ms. sejuncta leguntur uti Lambecius edidit, καὶ νουργηθεῖσαι, pro quo legendum idem putat καὶ Ναρσου ὑπῆλαι Iστανται, et Combeffisius pro τοῦ πάλαι legit διά πάνυ. Ego vero nullum errorem ibi deprehendo, et sic verto: Quatuor autem in memoria lævo latere, ubi elium crux desixa, sub Justi-

niano olim et Belisario restaurata consistunt. Scilicet Gorgonum capita.

(16) Λεπτοειδῆς ἐπιφορος κατ' ἴδεαν πάντων. Nimurum, Justinus senior exigua statura, vultu admodum concitato. Combeffisius κατ' ἴδεαν omittit, et vertit Justinus senior, exili vultu, incitatus nimis.

(17) Εξ τῶν ζωσμάτων ἐπιγινωσκόμεναι. Scilicet, quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere.

D Non quidem eum Lambecio inde concludo: Cinctura igitur cognatorum imperatoris statuæ a reliquis dignoscibantur; sed forte quod cingulis seu zonis inscripta erant nomina, ideo ex cingulis, inquit, facile est eas adstantibus cognoscere; perperam vertit Combeffisius, ἐπιγινωσκόμεναι, si legantur. Perperam item idem Combeffisius zostas donatas fuisse cingulo putat; nam non a zona zostas appellatae sunt, sed quod earum munus esset Augustam suecingere, vel vestire: unde idem sonat quod Latine ornatrix, et Græce κοσμήτρια. Qui autem verba Cedreni et Zonarae ita interpretantur, dum de Theodora loquuntur, male sapiunt: Διαδήματι δὲ τῆς Θεοδώρας καταστεψθεῖσῃς, καὶ δὲ ταῦτης μήτρος Θεοκτίστη, ζωτή τε καὶ πατούσῃς τετέμηται. Theodora diademata coronata: ejus quoque mater cingulo donata, ac patricia dignitate aucta. Vide Ducangii Gloss. med. et inf. Græcitatiss.

D: Juliani moneta a Theodosio aboluta; ac de ejusdem statua.

Juliani monetam in Theodosius Magnus abrogavit; **A** ac postea ejus statuam extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, exque conitibus cuius esset figura sciscitatus est; illis autem respondentibus **177** Juliani esse, statim ille. Nigri hominis, ait, statuam conspexit: multumque rubore suffusus, eam statim confregit, edictoque jussit: Si quis usquam hujusmodi figurae obsignatos nummos repererit, nec publice denunciaverit, is, proscriptis bonis, extra Constantinopolim exsulatum mitetur.

Τουλιανοῦ χαραγῆς Θεοδόσιος δὲ Μέγας ἡμαύρωσε, μεθ' ὧν καὶ τὴν τούτου στήλην ἔξω τῆς χαραγῆς (18) ἐστηκυλαν θεασάμενος. τρυθρίασε, καὶ τοῦ συνοδεύουσιν ἐπύθετο, τίνος ἀν εἴη τὸ χέραγμα. Τῶν δὲ Τουλιανοῦ φησάντων, εὐθὺς ἐκεῖνος ἐπεν, "Οτι μέλανος ἀνθρώπου (19) στήλην τεθέαμαι· καὶ πάνω τρυθρίασε· καὶ παραυτίκα ταύτην κατέβαψε, καὶ δόγμα προσθήκεν, "Οτι δικούς ἴδιαν εὑρεθῇ ἐν χαραγῆς νουμίων τὸ τοιοῦτον ὑπόδειγμα, καὶ μη τῷ δημοσίῳ καταμηνοθῇ, δημευθεὶς δὲ τοιοῦτος ἐξέριστος Κωνσταντινουπλέως γένηται.

De idolorum statuis imperatorum specie a Juliano efficie.

Multum Julianus præstigiis deditus erat: unde aiunt idolorum statuas imperatorum specie effingere solitum, ipsas velut imperatorum adorare coegisse. Inter haec vero, Apollinis statuam inauratam Nicomediæ, quæ metropolis est, ac similiter Dianæ dære fabricatus, lata lege adorari sanxit, quasi sicut ei conjugis effigiem: quæ causa fuit ut innumeræ multitudo, vel iuscis, in idolatriam labetur.

Πολὺς δὲ Τουλιανὸς τὸν μαγγανεῖας· διεν καὶ τοῖς εἰδώλοις εἰς στήλας βασιλικές, φασὶν, ἔξειχδιες, καὶ προσκυνεῖσθαι ταῦτας, ὡς βασιλέων εἰκόνας. Ημάγκαζε· μεθ' ὧν καὶ ἐν τῇ Νικομηδίᾳ μητρόπολει, τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος δγαλμα χρυσέγκυστον κατασκευάσας, καὶ τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος, γόμοις δμοῖοις ἐνομοθέτει προσκυνεῖσθαι, ὡς αὐτοῦ φησιν· εἶναι καὶ τῆς γαμετῆς ἵνδαλματα· διεν καὶ ἐπειρον πλῆθος κλαπὲν εἰς εἰδωλολατρεῖαν κατέπεσεν.

De statua Iesu ac Hæmorrhioissæ a Juliano in Panædis partibus reperta ac confrastra.

In Panædis, quam Cæsaream Philippi vocant, partibus, cum Julianus iter haberet, Hæmorrhioissæ et ipsius Iesu statuam, quam, ut fertur, illa posuerat, conspicatus est. Erat vero mulier venerantis more inclinata, simbriamque statuam Iesu dextera contingebat. In medio autem herbæ species quædam curandis quibuscumque morbis apta nascetur, tantæ virtutis, ut aiebant, ut etiam cæcis ab utero visum tribueret. Quam rem Eusebius Pamphili, et qui Hæsitantium sectæ est, **178** diligentius memorat. Hæc ut vidit Julianus myst-

'Ἐν τοῖς Πανεάδοι; (20) μέρεσι τῇ ἐπονομαζομένῃ Καισαρείᾳ, τῇ Φιλίππου, διερχομένου Τουλιανοῦ, τὸ τῆς Αἰμορφίους τὸν ἀνδράντα, ὡς ἔλεγον, ὅπ' αὐτῆς κατασκευάθεντα· ἐν οἷς κεκυψία τῇ γυνῇ, καὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ κρασπέδου τοῦ ἀνδριάντος Τιτσοῦ ἀπομένη· μέσον ποῦ βοτάνης εἶδος, ἀλειχτήριον φραμακον πρὸς πᾶσαν νόσον ἐπιτίθειον, ἔκφυεν· καὶ τυφλοὺς, ὡς φασι, τοὺς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐκελθόντας λάσσεισθαι. Τοῦτο δὲ καὶ Εὐσέβιος δ Παμφίλου (21), καὶ διαχρινόμενος (22), ἀκριβέστερον

Anselmi Bandurii notæ.

(18) Ἔξω τῆς χαραγῆς. Scilicet, ac postea ejus statuam extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, etc. Hoc perperam interpretatur Combeffsius, ejusque statuam seorsim erratam, non numiko incisam, conspicatus, erubuit, etc. Nam χαραγὴ hic non pecunia in seu monetam signatam significat, sed officinam monetariam. Eodem fere modo quo apud Romanos moneta sumitur nunc pro moneta, hoc est pecunia, seu nummis, nunc vero pro moneta, seu officina monetaria, hoc est, pro loco quo cuditur moneta. Quemadmodum in Gallia la Monnoye, et officinam monetariam, et signatam pecuniis denotat. Hinc corrigere Ducangii Gloss. Med. Grec. v. *Xαραγῆ*.

(19) Οτι μέλανος ἀνθρώπου. Ita Lambecius restituit; corrupte quidem in Ms. legitur, "Οτι μέλανον ἀνθρώπου τὴν στήλην τεθέαμαι. Ceterum μέλανον ἀνθρώπου, scilicet nigri hominis hic sumitur μέλανος προ κακοῦ, quemadmodum apud Latinos niger pro malo accipitur. Horatius :

Hic niger est, hunc tu, Romane, careto.

Hac etiam notione apud Juvenalem et Ciceronem reperitur.

(20) Ερ τοῖς Πανεάδοις. Panias Ptolemeo Ptolemaicæ urbs, quæ etiam Cæsarea Philippi dicitur; nota est ipsius geographiæ tironibus.

(21) Εὐσέβιος διαχρινόμενος. Historia Ecclesiastica lib. vii, cap. 18.

(22) Καὶ διαχρινόμενος. Hæretici diachrinomenvoi, ita nuncupati, qui synodum Chalcedonensem partim rejecerunt, partim receperunt. Ceterum quis Διαχρινόμενος iste sit, quem hic landat Chronographiæ, pluribus docet doctissimus P. Lequien in dissertatione quam hic exhibemus. Sic igitur ille : « Quem auctor incertus Demonstrat omnium Chronographicarum τὸν Διαχρινόμενον, Ηæsitanum vel Segregatum appellat, hoc est Λεοφαλιον et concilio Chalcedonensi refractarium; hunc atio in loco diserte Joannem nominat, καθὼς Ιωάννης διαχρινόμενος λέγεται. Combeffsius existimat Joannem istum euodem esse ac Joannem Malalam: quia ad calcem orationis 3 S. Joannis Damasceni de imaginibus recitat fragmentum τῆς χρονογραφίας Ιωάννου Ἀντιοχείας, τοῦ καὶ Μαλάζα, Chronographiæ Joannis Antiocheni, qui et Μαλαζ dicitur est; in quo similia referuntur illis quæ anonymous demonstrationum scriptor de muliere Panædensi ejusque status strictum narrat. Falsam vero esse viri doctissimi conjectationem facili negotio deprehendit, quisquis Malala Chronographiam, quæ typis tandem excusa est in Anglia, contulerit cum iis quæ Photius perhibet in Bibliotheca cod. 41 de historiis Joannis τοῦ Διαχρινομένου. Testatur abs se lectos quinque scriptoris libros, qui completere rent res gestas ab imperio Theodosii junioris, et Nestorianæ blasphemiarum exortu, ad usque Zeno-

μέμνηται. Ταῦτα Ἰουλιανὸς (23) θεσσάμενος, ἐπύθετο τὸ μυστήριον· καὶ μαθὼν Ἱησοῦ εἶναι τὸν ἀνδρίαντα, κατέκλασεν. Πασάντως δὲ καὶ τῆς Βερούχης (24), ὡς δὲ Διεκρινόμενος μέμνηται καλεῖσθαι τὴν Αἰμορφοῦσαν· καὶ τὸ φυῖδον δὲ κατέκλασε· καὶ Διδ; ἐδώλον καὶ Ἀφροδίτης ἐν τῷ τόπῳ ἀνατεθεικῶς, καὶ ἔστοι· ἐν οἷς καὶ ναὸν οἰκοδομήσας, ἐπέγραψε, Τάδε Θεῷ Διὶ πατερεπότη Ἰουλιαρδὸς Παρεδός εἰς δῶρον ἀγει. "Ἐνθα καὶ Μαρτύριος ἐπίσκοπος πολλὰ ἰκούθεντας αὐτὸν, ἐκὴν πλεῖστον τοῦ ναοῦ, ὡς Ἑλεγον, εἰς θυσίαν θεοῖς.

De statua Juliani imperatoris a Demophilo duce super columnam porphyreticam erectora.

Ἰουλιανοῦ βασιλεύοντος πρὶν ἢ τὴν Ἀρώμην καταλαβεῖν, στήλην ἐν Βυζαντείᾳ τούτου ἀνέστησαν ἐν τοῖς Κωνσταντινιανοῦ ἐμβόλοις· καὶ δὲ στρατηγάτης δὲ Δημόφειλος, χαρων τῇ τῶν εἰδώλων θρήσκειᾳ, ἐν πορφυρῷ κίονι ταύτην ἀνέθηκε, Μέρας θεοσεβῆς ὑπάρχων Ἰουλιαρδός. Διὰ τοῦτο, ἢ μόνον ἐβασιλεύειν καὶ ἐν Ἀρώμῃ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰκόνας αὐτῷ ἐν τε σανίσι καὶ χαλκουργήμασι μεγίστοις ἀνέθετο.

Anselmi Bandurii notæ.

nis imperatoris primordia, et Petri impii sive Fullonis, ex Antiocheno sede expulsionem primam: "Ἄρχεται ἀπὸ τῆς θεοσοῦ τοῦ νέου βασιλεῖας, ἐπὶ αὐτῆς που τῆς Νεστορίου βλασφημίας καὶ καθαιρέσσως, καὶ κάτεστοι μέχρι Ζένωνος καὶ καθαιρέσσως Πάτρου τοῦ αἱρετικοῦ, διὸ τὴν Ἀντιοχείαν ὑφῆρπασσε θρόνον. Addit. Joannem pollicitum esse historiam se exprorecturum ad decem libros. Quod quidem eum præstissime mibi extra dubium est. Nam in septima synodo generali act. 5, col. 370 edit. Labb. excerptum legitur "historia Joannis τοῦ Διαχρινόμενου, quo narratur quanto studio Xenias seu Philoxenus impius præsul Hieropolitanus imagines Christi et sanctorum supprimere sategisset. Atqui Xenias hæc patraverat sub Anastasio Ζενονίσιοι successor. Quin etiam Theodorus Lector ex eodem auctore narrat, Anastasium Severo monacho Antiochenam sedem concessisse ea lege ut a synodo Chalcedonensi proscripti hæc abstineret: Severum vero pactis conventis non stetisse, sed synodo anathema statim pronuntiassse. Scribebat Theodorus sub Justinō I, aut circa Justiniani Augusti initia, fuitque adeo Joanne posterior. Insuper Joannes διαχρινόμενος nequaquam mihi videtur alius esse a Joanne Rhetore, quem Evagrius sparsius citat, et clariss. Valesius in notis ad cap. 16 lib. 1 Evagrius Antiochenum suis colligit, perindeque observat res Theodosii junioris, Marcianī, Leonis et Zenonis principatu gestas exposuisse. Liberatus Diaconus Breviarīi cap. 19 tanquam ex Joanne Rhetore narrat Macedoniūm Constantinopolitanūm antistitem, impulsore Severo monacho, qui Antiochenam Ecclesiam paulo post occupavit, deturbatum ab Anastasio suis velut Nestorianum, non quod Trisagium hymnum interpolari passus non esset, ut vulgo tradunt scriptores catholici, sed quod Evangelia atque Epistolas Pauli falsasset. Ex quibus evincitur rhetorem ultra Zenonis imperium historiam produxisse. Enimvero eruditissimum Valesius sugerat, Evagrius libro iv, c. 5, scripsisse Joannem Rhetorem historiam absolvisse narrato terræ motu et incendio, quibus Antiochena civitas corruit anno 7 Justinī Thracis seu senioris. Ille porro Joannes Rhetor, quia iniquiorem se præbuit erga Macedonium, quem orthodoxi seu virum sanctum venerati sunt, ideo censeri debet ex caterva eorum qui, cum Chalcedonensis concilij decreta repudiarent, διαχρινόμενοι, hæsitantes, sive separati, audierunt. Quo nomine Acephali seu Monophysitæ

rium sciscitur, utque dicit esse Jesu statuam, confregit illam: similiter Veronicæ, Hæmorhoissam sic vocatam prodit idem Hæsitans: plantam autem illam igni traxit, erectoque ibidem Jovis et Veneris simulacro, necnon sui ipsius, templum etiam cum hac inscriptione excitavit, Hæc Deo Jovi omnium inspectori, JULIANUS PANEADI DONO DEDIT. Illi etiam Martyrius episcopus multa per contemptum in eum locutus, proxime templum flammis traditus, atque, ut aiebant, diis immolatus est.

Juliani imperatoris, antequam Romam occupasset, statuam Byzantii ad Constantini Fori porticus B collokarunt, quam Demophilus dux exercitus, idolorum cultus studiosissimus, columnæ porphyretice cum hoc titulo imposuit: MAGNUS ET RELIGIOSUS JULIANUS. Ideo statim atque imperium Romæ et Antiochia adeptus est, in tabulis, magnæque nolis æneis opèribus imagines ejus collocabat.

Anselmi Bandurii notæ.

voicitur apud Leontium, Timotheum CP., Photium cod. 24, et alios quos recensere longum foret. Quandū itaque constat Joannem τὸν Διαχρινόμενον historiam non continxisse rerum ab exordio mundi gestarum, aut ante imperium Theodosii junioris, neque ad obitum Justini senioris: Joannem vero Malalam initium dicendi fecisse a creatione mundi usque ad exitum salem Justiniani imperatoris, omnino concludendum est, non unum utrorumque Annalium auctorem suis, sed diversissimos prorsus. Quinquo Malalam catholicum suis multa eius Chronographiæ loca significant. Præterea apud Malalam non habentur quæ incertus demonstracionum chronographicarum scriptor, tanquam ex Joanne Hæsitante accepta refert, διὸ Διαχρινόμενος μέμνηται; puta Julianum Apostolam, visis miraculis quæ circa statuam'Paneadensem sicutant, quæsito mysterio, cum audisset ea Dominum Jesum repræsentari, hanc confregisse, plantam quæ inibi nascebatur incendisse, eoque in loco erexitse Jovis idolum ac Veneris, cum hac inscriptione: Hæc Deo Jovi omnium inspectori Julianus Paneadi consecravit. Insuper Martyrum episcopum, cum Julianum multis obiurgasset, a gentilibus juxta templum, ceu diis victimam, crematum suis. Plura hinc inde alia Anonymus ex Joanne τῷ Διαχρινόμενῳ recitat, quæ frustra quæsieris apud Malalam. Quanquam Joannem Malalam multa ab Hæsitante, quemadmodum ab aliis, surripuisse nullus dubito. Cæterum audiendus Photius non est, ubi conjicit Joannem τὸν Διαχρινόμενον eundem esse atque Joannem Άγεταν. Nam ipsem cod. 52 fatetur Joannem Άγεταν nestorianum suis, atque adeo Dioscorianis et Monophysitis infensissimum; cum e contra ipso rursus Photio teste, διαχρινόμενος in historia sua Dioscorum ejusque synodum Ephesinam, quæ vere prædictrix fuit, ceu divinam commendasset: ἦν οὗτος ἐχθράς, καὶ τὸν ταῦτην ἡγεμόνα Διόσκορον. Sed de his plura in Dissertationibus Damascenicis.

(23) Ταῦτα Ἰουλιαρδός. Asterius hanc statuam Jesu a Maximino contractam suisse narrat.

(24) Πασάντως δὲ καὶ τῆς Βερούχης, etc. Id est Similiter Veronicæ statuam confregit; Hæmorhois sam sic vocatam prodit idem Hæsitans. Perperam hæc Combellsius interpretatur: Similiter etiam Berenicæ ejus seminæ nomen esse, Hæsitans ille prodidit. Loqui quidem hic Chronographum de statua Hæmorhois laudata, quam una cum statua Jesu Julianus confregit, nemo non videt.

Gratianus, postquam uxorem duxerat, Romam A venit, ac sui uxorisque status argenteas ad aliud spectaculum Romæ proposuit.

De Valentini Junioris statua, quæ in Leontii porticibus visebatur.

Mira Valentini junioris statua in Leontii porticibus visebatur, quem locum invisens Zeno, Valentini statuam conspicatus, Insolites, inquit, Cæsares, quorum imagines ad memoriam non conspicereuntur.

De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata.

179 In Constantini Bove maximum commissum illum est; aciem contra illum instruxit Byzas, ubi, prænarrante Socrate, Græcorum viginti millia ceciderunt. Statimque in eodem ipso Bove crux argentea deaurata confecta est, necnon servorum Dei Constantini et Helenæ imagines, crucem manibus complectentes.

De Contariis, ac idolorum delubro ibidem exstante, quod postmodum in Delparæ adem conversum fuit.

Contaria, ut vocant, excubias ad annos septem habuerunt: redemque loco ad biennium bellum gessum fuit. Erat idolorum delubrum exiguum, quod Gallieni esse dicebant. Quo diruto, Constantinus Deiparæ, ædem excitavit, seseque cum matre, Iesuque ac Virgine nummo insculps, festa publica diebus duodecim celebravit.

De loco Vigilientia nuncupato.

Ad Vigilientia validissimæ erant Constantini ex-C cubæ, quas ante crucis visionem in urbe habitam locavit. Nam illic, ut fertur, etiam crucem ipsius oculis circa vespersam conspexit. Eodem quoque loco ad Vigilientia Severus Gazzæ sedes et domicilium prescripserat; in quos instructio bello Maximinus, Constantini exercitus dux, quasi octo milia eorum concidit. Tum reliqui, equis exsilientes, confractisque gladiis, Maximini pedibus advoluti, vitam supplices deprecati nactique, ex proprio armorum ære statuam Constantino posuere.

Anselmi Bandurii nota.

(25) *Γαληνοῦ.* Hic et in notis ad Codinum Lambecius pro Galenov legit Galienoy. Utroque de Galieno imperatore Valeriani filio sermonem esse censet. Locus ille (*Contaria*) communis forsitan appellatione ita dictus, quod ad Propontidem situs esset; cum a monasterio sancti Georgii in Mangani, Bosporo imminentem, nomen inluditum Brachii sancti Georgii fuerit non solum Freto ac Bosporo, sive Hellesponto, sed et toti Propontidi, ut pluribus superius monuimus cum de hoc monasterio ac Mangani egimus. Ceterum hæc ita a Codino narrantur: Elæ δὲ τὸν τῆς Ἀγίας Θάλης δεῖτις ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, δρός λέγουσαι ἦν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος, καὶ τοῦ Αἰμου τῆς Θράκης βισαλέων; Ελόντος πολεμῆσαι αὐτῷ, έκρωνοι οἱ Βυζαντῖοι ἐν τοῦ τειχούτου τὴν τοῦ δρόου Κοντάρια, καὶ ἔλασσον δ τόπος τὴν παρανυμαν. Ubi nunc est temprium S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantis mons fuit. Quo rero tempore Hæmus Thra-

Γρατιανὸς μετὰ τὸ γῆμαι ἐν Ῥώμῃ παρεγένετο, καὶ ἐκεῖνον καὶ τὴν γαμετὴν ἐν ἀργυραῖς στήλαις εἰς ὅλο θέαμα τῇ Ῥώμῃ προσθηκεν.

De Valentini Junioris statua, quæ in Leontii porticibus visebatur.

Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου, ἐν τοῖς Λεοντίου ἐμβόλοις ὑπῆρχε στήλη θαυμάσιος, Ενθα Ζήνων τὰς ἐπομέλας ἐποιεῖτο. Ζήνων, Οὐαλεντινιανοῦ τὴν στήλην θεασάμενος, ἀτυχεῖν ἐφῆσε τοὺς μῆτες εἰκόσιν εἰς μνήμην καθιρᾶσθαι Καταρας.

De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata.

Ἐν τῷ Βοὶ τοῦ Κωνσταντίνου φωσάτεν παρεσκευάσθη μέγιστον, καὶ πόλεμον αὐτῷ Βύζας παρετάξατο, καὶ ἀπέθανον Ἐλληνες, ὡς ὁ Σωκράτης φησιν, εἰκοσι χιλιάδες. Παρευθὺν δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Βοὶ, σταυρὸς ἀργυροῦς κεχρυσωμένος ἐτυπώθη, καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης εἰκόνες, ἀμφοτέρων αἱ χειρες τῶν σταυρὸν κατέχουσαι, φησι, τῶν θεοδούλων.

De Contariis, ac idolorum delubro ibidem exstante, quod postmodum in Delparæ adem conversum fuit.

"Οτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια, βίγλαν εἶχον ἔως ἑτη ζ', καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἔως ἑτη β'. καὶ ναὸς εἰδώλων μικρὸς πάνυ, ὃν ἐλεγον Γαληνοῦ (25) εἶναι· ὃν καθεδὲν Κωνσταντίνος, τῆς Θεοτόκου οἰκον ἀνήγειρε, καὶ ἐκεῖνον ἐγγαράξας, καὶ τὴν μητέρα, καὶ Ἰησοῦν καὶ τὴν Παρθένον, πανηγυρικὰς ἐρπάς ἐπετέλει ἔως ἡμέρας ιβ'.

De loco Vigilientia nuncupato.

'Ἐν τοῖς Βιγλεντίου ὑπῆρχεν ἡ ὀχυροτάτη βίγλη Κωνσταντίνου, ἢν πρὸ τῆς ὀπτασίας [τῆς τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ (26)] τῆς πόλεως ἐστησεν. Ἐκεὶ γέρ, ὡς ἐλεγον, καὶ τὸν σταυρὸν περὶ δειλινὸν ὄρθιαλμορανῶς ἐθέσαστο. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ τοῖς Βιγλεντίου, Σευῆρος Γάζους κατώκισεν, οδος; καὶ πόλεμησας (27) Μαξιμίνος στρατηγὸς Κωνσταντίνου, ὥστε δικτὼ χιλιάδας ἀπέκτεινεν. Καὶ τότε οἱ λοιποὶ καταβάντες τῶν ἱππων, καὶ τὰ ἔιφη χλέαντες, τοῖς ποτὶ Μαξιμίνου ἐγκυλινδούμενοι, σωτηρίας τυχεῖν ἤκεινον· καὶ τυχόντες, ἐκ τῶν ίδεων χαλκουργητῶν Κωνσταντίνῳ στήλην ἀνέθεντο.

De loco Vigilientia nuncupato.

cis rex ad ipsum debellandum venit, Byzantii hastas exciderunt ex illa montis parte, quæ etiam nunc ea ex re Contaria nuncupatur. Chronographus vero noster omnino diversa refert; nam Contaria inquit, excubias ad annos septem habuisse: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuisse. Ceterum in cod. Reg. 1, ultimo luco pro Kondaria scribitur Kondarika.

(26) Istæc supplevit Comberfius; vide ejusdem notas. — Necessario supplevi quæ clausa represento. Qui pugnaturo adversus Maxentium Constantino eam crucem apparuisse dicunt, non facile admittent, sic viam Constantinopoli, seu Byzantii. Unde etiam illud, ὡς ἐλεγον, ut fama, vulgique rumore ita ferri significetur, non certis monumentis proditum esse. Comberfius.

(27) Οδης καὶ πολεμήσας. Scribendum potest Lambecius οἵς καὶ, vel καὶ ὡν.

De populi acclamationibus quibus in Foro Constantinus M. exceptus est; et de Canonaris Philosophi cæde.

Ἐν τῷ φέρω μ' ἡμέρας Κωνσταντίνος; ἐδοξάσθη Α καὶ εὐφημίσθη παρὰ τοῖς μέρεσι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχούσις τῆς αὐτῆς πόλεως. Κανονάρις δὲ Φιλόσοφος ἐν ὑψηλῷ τόπῳ ἀνελθὼν, μετὰ τὸ παῦσαι τοὺς θυλους, μεγάλῃ φωνῇ ἔκραξεν, Ὑπέρ προγόνων μή φρόνει, δὲ τῶν προγόνων καθαρίτερης· δν δὲ Κωνσταντίνος μετακαλεσάμενος συνεκρίτει, καὶ πιρικάλει τοῦτον παύσασθαι ἐλληνίζειν. Ὁ δὲ ἰσχυρῷ τῇ βοῇ ὑπὲρ προγόνων καὶ ἀποθνήσκειν ἀλόμενος, ἔκαρασμήθη ἐν τοῖς αὐτοῖς Βιγλεντίου ἐμβόλοις, εἰς φύσιν τῶν καταλειφθέντων Γάζων.

De statua Fortune urbis in Foro posita.

Ἐν στήλῃ ἡ ἐν τῷ φέρω πολλὰς ὑμνωδίας ἐδέ- Β ἐστο. Ἐν αὐτῇ τὸ πολίτευμα, καὶ Ὄλβιανὸς ἐπαρχος, καὶ οἱ Σπαθάριοι, οἱ Κουδικέλιοι (28), καὶ μήν καὶ Σιλεντιάριοι μετὰ κηρύων δύκιεύσαντες, λευκᾶς στολᾶς ἀμφότεροι περιβεβλημένοι, ἀπὸ τοῦ καλουμένου ἀρτίως Φιλαδέλφιων, τότε δὲ Προτείχισμα καλούμενον, ἐν οἷς καὶ πόρτα ἡν τὸ πρότερον ὑπὸ Κάρου κτισακευασθεῖσα, ἀνήνεγκαν ἐποχουμένην εἰς χαρούχαν. Ω; δὲ διασκρινόμενος φασιν, διεὶς τῆς καλουμένης Μαγναύρας· ἐν οἷς ἐν τῷ φέρω τεθεῖσα, καὶ πολλάς. ὡς προειρηται, ὑμνωδίας δεξιμένη, εἰς Τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήθη παρὰ πάντων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἔξερχετα. Ἐγχατον πάντων ὑψοῦτο ἐν τῷ κίονι, τοῦ λεπέως μετὰ τῆς λειτής πτυρεστηκότος, καὶ τὸ Κύριος ἀλέησον πάντων βοώντων ἐν ρ' μέτροις. Πολλὰ οὖν διασκρινόμενος ἀνωθεν τοῦ κίονος φάσκει πράγματα τεθῆναι, ἐνθα δὲ στήλῃ ἐσταται, ἐν οἷς καὶ χαραγήθει βασιλικὴ Κωνσταντίνου ἡ λεγομένη Σωτηρίκιος (29) χλίας κεντηνάρια. Τότε εὐφημίσθη ἡ πόλις κληθεῖσα (30) Κωνσταντίνουπολις, τῶν λεπέων βοώντων. Εἰς ἀπέλροντας αἴλωρας εὐδόσωστον ταύτην, Κύριος· καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς δορυφορίας ἐμμέτρως μ' ἡμέρας πανηγυρίσαντες, τοῦ βασιλέως αἰτηρίσια πάμπολλα τοῖς δῆλοις χαρισμάτου, ἀπῆλθεν ἐκαστος ἐν τῇ ίδιᾳ οἰκίᾳ. Καὶ οὕτως τῇ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονεν, καὶ ἐποδρόμιον μέγα, πολλὰ κάλεσες χαρισμάτου, καταλείψας τὰ τοιαύτα γενέθλια εἰς μνήμην αἰώνιαν.

C *Statua in Foro posita multis canibus exornata* *suit. Hanc populi cœtus, Olbianusque præfetus, Spatharii, Codicillares ac Silentiarii cum cereis comitantes, candido utrique amictu, a loco nunc Philadelphium, tunc autem Antemurale dicto, ubi etiam porta erat a Caro structa, currū vectam extulerunt: ut autem Illesitans ille narrat, a Magnaura, ut vocant, ibidem in Foro constituta laudibus canticisque multis, ut jam dictum est, exornata, ab omnibus, ab ipsoque exercitu, tanquam Fortuna urbis auctorata est. Demum in columna erecta est, adstante ac supplicante sacerdote, cunctisque, Domine miserere, centies acclamantibus. Ait porro Illesitans multa super columnam, qua statua innubatur, fuisse reposita; in iisque signatæ Constantini monetæ, quam Sotericum vocant, millē centenaria. Tunc multis acclamationibus Constantinopolis appellata fuit, 181 clamantibus sacerdotibus, In infinita sæcula eam prospere agere facito, Domine. Sic cum multo militum satellitio, per dies quadraginta solemnia celebrassent, Imperatore copiosam plebi annonam elargiente, singuli donum abierunt. Atque insequente luce urbis Natalia perfecta sunt, majoresque circenses editi, ubi etiam largissimam distributionem fecit imperator, ejusmodi Natalia in æternam rei memoriam celebranda relinquentis.*

D

De habitatione æstiva Constantini proxime Taurum.

Ἐν τοῖς πλησίον τοῦ Ταύρου μέρεσι, Κωνσταν-

In partibus Tauro vicinis Constantinus Magnus

Anselmi Bandurii notæ.

(28) Σπαθάριοι, οἱ Κουδικέλιοι. Pro Kouδikeliot Lambecius legit κουδικούλαριοι; huius conjecturam ei ego sequor.

(29) Σωτηρίκιος. Moneta Constantini Magni, in qua Servator efficiens erat; de hac ipsa moneta loquitur forsitan Joannes Damascenus in synodica ad Thophil. pag. 142, quām Constantino Magno ascribit idem Damascenus: Πρώτοιστον καὶ ἔξαρτον γαλλιέρμα τῆς εἰς Χριστὸν ἐν ἀληθινὸν ἡμῶν Θεον εὐαεβελα; ἔχαραστε τῷ βασιλικῷ τῆς πολιτείας νομίσματι, τότε σύρανθανες σημεῖον τὸν σωτηρίου σταυροῦ, καὶ θεανθρικὸν Χριστοῦ χαραχτῆρα ἐν αὐτῷ μετὰ τοῦ ίδιου ἀντεπύρωτον ἐνδεικνύντος; τὴν

τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως αὐθεντίαν πρὸς τὸν ἐπιγειὸν γεγονούσαν, etc. Pietatis in Christum verum Deum nostrum principissimum argumentum fuit, quod imperator ac publico numismati solutarisi crucis quod in easlo ruderat signum, Christique Dei hominis venerandam imaginem, cum sua ipsius impresserit, quo scilicet cælestis Regis præ terreno majorem potentiam declararet. At nullus hujuscemodi nummus reperitur.

(30) Τότε εὐφημίσθη ἡ πόλις κληθεῖσα. Ita habent Anonymous noster, Codinus, et quotquot de hac re agunt scriptores. Perperam quidem hic pro κληθεῖσα edidere Lambecius et Combelius ἀληθεῖσα.

æstate securus agebat; ubi Severi, Cari filii, palatum erat, ac templum idolorum, *Dei Severi*, nuncupatum: ubi etiam quatuor fornices maximi, alii aliis impositi, ab ipso Severo exstructi, in quibus ut multorum narratu fertur, ad divinandi usum erant beatorum æternorum deorum et deorum inferorum simulacra, argentea, æneæ, eburnea et marinorea, quod, ut aiunt, in iisdem forniciis vota conceperit; moxque conserto prælio Constantinus Severum Herculium vicit, atque in forniciis ejus procerumque ipsius capita ad septem dies suspendit: deindeque partim confractis idolis, alia iisdem ex marinoribus casu coaptata ad spectaculum reliquit. Eodem autem loco usque ad Juliani tempora rei plectebantur. Ibidem tabula superposita longissima figuris insculpta, ad tertium usque terræ motum stetit, bella Constantini **182** declarans. Illic item Constantini statua in superiori parte supremi forniciis efficta erat, crucis signum manu dextera tenens.

*proœxto δεικνύουσα. Κωνσταντίνου στήλη ἔκειστο δικαιούσα. Κωνσταντίνου στήλη ἔκειστο δικαιούσα.

De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis.

Ad portam quam Philadelphii vocant Constantinus in somnis visum habuit. Illic primum omnium crucis figuram conspexit, quam ea qua viderat longitudine et latitudine confectam, columnæ porphyrelicæ quadrangulari, deauratam imposuit, spongæque signum in crucis pede firmum reposuit: matris item Helenæ, qui et siliorum imagines ex ipsa quadrangulari columnæ efformavit, ac thronis honoris causa imposuit. Multa quoque Constantinus Magnus

Anselmi Bandurii notæ,

(31) Σεβήρου τοῦ νιοῦ Κάρου. Hic Chronographum loqui putat Lambecius de Flavio Severo, qui una cum Maximino a Gal. Maximiano Cæsar creatus fuit. Sed quid illi cum Caro? Potius quidem de Maxentio Herculii filio, ut ex subsequentibus patet, nisi quod loca confundit.

(32) Καὶ θεῶν Βηγγάμων. Id est, deorum inferorum, quos opponit diis μάχαρι. Ita et Combeffsius interpretatur, cuius non minus ingeniosus quam eruditum adnotationem vide ibidem. — Opponit diis μάχαρι, id est beatis, seu celestibus, ut dii sint inferi: quod velut *Saturnalium*, *deorum Saturno patre inferorum explicatis* redditi, *Verinum secutus sum*, diligenter certe grammaticum ac lexicographum, cui Βηγγάμων, ο Κρόνος ὑπὸ Φοινίκων, *Phœnices Saturnum vocant Belagum*. Liquet enim tamdem utrinque vocis vim esse; qua partim duntaxat detorta sit ex varia aut pronunciatione aut certe scriptione. Porro diis inferis accenseri Saturnum, auctor nobis Plutarchus, in Quæstionibus Romanis. Dum enim querit cur Romani ἀπαραχαλύτῳ τῇ κεφαλῇ, capite relecto, Saturno sacrificarent, post primam ratio. eum, quod ejus sacra ænea sint antiquiora, qui ita opero capite diis faciendum sanxerit, alteram hanc assert: "H. ēt τοῖς οὐρανοῖς ἐπιεχλυπτοντας τὸν δὲ Κρόνον ἡγοῦνται θεῶν ὑπόδιον καὶ χθόνιον. An quod caput operiant coram cælestibus diis, *Saturnalium autem inter inferos terrestresque deos numerant*; ut sit infelix pater tantæ sohonis, quantum sibi inferis deditam cæsa gentilitas consereravit. De Severo, quæ tanta auctor loquitur, non consentiunt, ut de Severo Cæsare a Maxen-

τίνος δέ μέγας ἐν τῷ θέρει ἀδῶν διέτριβεν· ἐνθα Σεβήρου τοῦ ιοῦ Κάρου (31) ὑπῆρχε παλάτιον, καὶ ναὸς εἰδώλων Θεού Σεβήρου δονομαζόμενος· ἐνθα καὶ τέσσαρες συνθεται καμάραι παμμεγέθεις καὶ αύται ὑπὸ Σεβήρου κατασκευασθείσαι, πολλὰς μαντείας εἰ; χρῆσιν αιωνίων θεῶν μακάρων καὶ θεῶν Βηγγάμων (32) ἔχουσαι εἰδῶλα, ἀργυρὸν τε καὶ χαλκόν, καὶ εἴκενεφαντίνων καὶ μαρμάρων, λόγος φύρει πολλῶν· ὡς εὐχεῖ, φησὶν, ἐν αὐταῖς ταῖς καμάραις· καὶ πόλεμος Κωνσταντίνου γέγονε, καὶ Σεύηρον τὸν Ἐρχούλιον ἐνίκησε (33), καὶ ἐν ταῖς καμάραις τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐπὶ ἐπτά ἡμέραις ἐκρέμασε· καὶ μετὰ ταῦτα τὰ εἰδῶλα συγκλάσας εἰς μέρος, αὐτούργικὰ ὑπάρχοντα ἐκ τῶν αὐτῶν μαρμάρων, εἰς θέαν εἰλασσεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἔως Ιουλιανοῦ ἐτιμωροῦντο κατάδικοι· ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὑπερκειμένη πλάξεις μῆκος ἅγαν καὶ ζωδίοις ἀναγεγλυμμένης, τοὺς πολέμους Κωνσταντίνου ἔως τοῦ τρίτου σεισμοῦ ἐτυποῦτο, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα.

C

Εν τοῖς Φιλαδελφίου τῆς καλουμένης πόρτῃς μέρεσιν, ἐνυπνιάσθη Κωνσταντίνος· ἐκεῖ πρώτεν πάντων τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ θεάσατο, τυπώσας αὐτὸν εἰς μῆκος καὶ πλάτος, ὡς εἶδεν, ἐν κίονι πορφυρῷ τετραπλέυρῳ, χρυσώτας αὐτὸν, καὶ σημεῖον σπόγγου ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ τοῦ σταυροῦ ἀσφαλισάμενος, τῆς μητρὸς· Ἐλένης, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῶν ιερῶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ τετραπλεύρου κίονος ἀνατυπώσας, εἰς θρόνους ἐτίμησε. Πολλὰς ὑπατείας δέ μέγας Κων-

τίνος θεάσατο φασιν· καὶ Σεύηρον τὸν Ἐρχούλιον. COMBERIS.

(33) Καὶ Σεύηρος τὸν Ἐρχούλιον ἐτίμησε. Pro Σεύηρος λεγέndum esse Μαξεντίον τοῦ Ἐρχούλιου nemo non videt; sed quod gestum est Romæ, Chronographus Byzantii ait, et sic omnia confundit. Maxentii quippe caput hastæ insixum in Ubi: ad triumphum allatum, moxque in Africam missum prodit Nazarius in Panegyr. Constant. Forsan hic confundit Chronographus monumenta novæ Romæ cum veteris Romæ monumentis, ac locum ubi Maxentius ante coimmissum prælium victimas diis obtulit, denotare vult; quo quidem perficto sacrificio copias ex urbe produxit, ac prælium conseruit. Sic porro Zosimus habet: Μιχέντιος δὲ ἐνιποκλείσας ἐξυπόν, τοῖς θεοῖς, λεπίᾳ προσήγαγε, καὶ τῶν ἵεροσικῶν περὶ τῆς τοῦ πολέμου τύχης ἀνεπυνθάνετο, καὶ τὰ Σιεύλλην; διερευνάτο· κατέ τι θέσπατο εὐρών σημαντὸν ὡς ἀνάγκη τὸν ἐπὶ βλάβῃ πράττοντα Γωματῶν, οικτρῷ θανάτῳ περιπεσεῖν, etc.

σταυτίνος; ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πεποίηκεν. Ἐν αὐτῷ Α eodem loco consularia munia oīiit. Ibidemque centuriones honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ prærogativa donati fuerant.

De statuis a Constantino in Foro positis, et de Callistrati Consulatu.

Πολλὰ; Κωνσταντίνος στήλας ἐν τῷ φρέῳ προσθηκε, μεθ' ὧν καὶ ἡ Ιδίας κατασκευῆς ἔως Χ. Πρῶτον ὑπάτιος ἐν τῷ φρέῳ Καλλιστρατος ἐτιμήθη· καὶ ἔως βασιλείας Κωνσταντίνου ὑπατοι κοδικέλλους; ἐν τῷ φρέῳ ἐλάμβανον. Ὁ δὲ Καλλιστρατος; ὑπατος; μεγάλως ἐτιμήθη ἐν τῷ φρέῳ, ὡς πρώτος τῇν ἀξίαιν τοῦ ὑπάτου δεξάμενος, τοῦ Πρασίνου μέρους βαῶντος, Καλλιστρατος εἰνυπηχης, καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. Ὁ δὲ φοηθεὶς, τὸ τοῦ ἀγίου... τέμενος καταλαμβάνει, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἐξῆται ἀδειαν (35). Πολλὰ Κωνσταντίνος τῷ Καλλιστράτῳ ἐξωμόσατο, μή ἀδικησαι· δὲ οὐκ ἤνσχετο, καὶ χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεται· δὲ καὶ ἐπεσκόπησεν ὑπερον· θύεν μοι τὰ πολλὰ ἐμφέρεται διηγήματα.

Multas in Foro Constantinus statuas locavit; quiibuscum etiam triginta reposuit ab se fabricatas. Primus in Foro Callistratus consul remunatus est: et ad usque Constantini imperatoris tempys, codicillos in Foro consules accipiebant. Callistratus vero consul magnificis in Foro honoribus auctus, quod ibi primum consulari dignitate ornatus fuisse, Prasinis factione clamante, Callistratus fortuna favente insuper ad aliud provehetur. Ille vero perterritus a Sancti... templum se proripuit, eoque ingressus, securitatem poposcit. Multis vero se Constantinus juramentis obstrinxit, nihil injuriæ accepturum illum esse. Ille vero non 183 acquievit, atque presbyter ordinatus ex ecclesia egreditur: qui etiam postea episcopus fuit. Qua de re multa enarrari constiperi.

De statuis Roma exportatis, et in Hippodromo erectis.

Ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ ἀπετέθησαν εἴδωλα ἐκ τῆς Ῥώμης ἥκοντα ώστε ξ', ἐν οἷς καὶ Αὐγούστου, ὡς οὐ γέραπται μὲν, λέγεται δὲ, τὸ δρομίωμα.

De aliis statuis quae in Hippodromo riserantur.

Πολλὰ ἡμέν διεθεῖαιούτο Φιλιππος ἐπαρχος, δις τὸ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ ὑπάρχον δρομίωμα θετταλὸν, κατασκεύασμα ὑπάρχει Ποντιου τινδες, τὸ ἀνωθεν τῆς βατλικῆς καθέδρας ιστάμενον. Ἐν δὲ τοῖς γυναικείοις δρομίωμασι τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου (36)· αἱ γεννώσαι θῆρας (37) καὶ ἀνθρώπους ἱσθουσαν. Τὴν μὲν μίαν Ἡρωδίων μοι ἐτράνωσεν, Ιουστι-

toris historiam referat. In quibus et navis est, non ut impleatur, sed ut exspectet. Quo auditio colacrymatus sum, mecum reputans, num id etiam absurdum Constantinopoli contingere debeat. Justinianus magnus in Circi sedibus æneo equo volebat, post victoriam de Medis partam. Mulier in Hippodromo in sede ærea sedens, æque superiori loco, ut jam dictum est, ut quidem narrat Herodio, Venerina magni Leonis uxor est; ut autem ego pluribus narrantibus audivi, statua est Minervæ ex Grecia adiecta, quod etiam verum arbitror.

De draconis statua quæ Arcadium representabat, et de hyena.

Multa Philippus dynasta enarravit ut didicerat, B draconis scilicet statuum Arcadii signum esse, Honorii autem fratris ejus Romæ imperantis 184 preferre speciem. Unde item oracula pridem et ad hoc usque tempus, non pauca extiterunt. Hyæna autem quæ supra draconis statuam visitur ex Antiochia veteri Constantinopolin, Constantino magno imperatore, ut memoratus Philippus refert, translata est.

De cæde Anastasii Monachi in Hippodromo facta, ubi et multæ aliae cædes perpetratae sunt.

In Hippodromo multæ cædes plurimaque mala perpetrata sunt, maximeque temporibus quæ nos præcesserunt: ubi ætate nostra Anastasius monachus, ob veritatem imperatori repugnans, crematus est.

De septem Philosophis qui Eudociam Atheniensem comitatu sunt Constantinopolum, ac de eorum dictis, dum Hippodromi signa lustrarent.

Eudocia Atheniensis paternæ causa hereditatis littem intentans, formæ gratia fortunam invenit; cuius fratres, miram illam et novam sororis sortem audientes, cum philosophis septem adscendentibus fortunæ ex infortunio ut sibi placaretur, supplicabant. Theodosius vero imperator in philosophorum gratiam ad Circum concessit, nemoque eorum eo pergere neglexit. Erant autem numero septem, Cranus, Carus, Pelope, Apelles, Sylvanus, Curvus, Nerva. Hi cum imperatore Iudeo in Circu spectandi causa alerant. Theodosius vero admiratione captos viros conspicatus, sic eos alloquitur: *O philosophi, si miramini, vici in philosophia eis.*

Anselmi Bandurii nota.

(38) Μετὰ τὴν νίκην Μήδων. In hanc statuam Justiniani equestrem in Hippodromo erectam, ob victoriam de Medis et Scythis partam, habentur duo epigrammata lib. iv Anthol. cap. 4.

(39) Τὸ εἰδωλον μᾶλλον τῆς Ἀθηνᾶς. Perperam hæc interpretatur Combesius: *Ut autem a pluribus audiui, Minerva potius Athenis ultimum simulacrum est, magisque credidit. Non quidem hic τῆς Ἀθηνᾶς Athenis, sed Minerva.* Nostra interpretatio comprobatur ex Anonymo nostro et Codino.

(40) Ἐρθερ καὶ χρησμός. Vide quæ Anonymus noster et Codinus habent de statuis in Hippodromo, et aliis monumentis ab Apollonio Tyaneo magice consecratis.

(41) Κατὰ μοῖραν. Eudociaæ Atheniensis histio-

νιανοῦ τοῦ ἀθέου δηλοῦσα τὴν ιστορίαν τὸ δεύτερον· ἐν οἷς καὶ πλοίον ὑπάρχει, μή πληρωθῆναι, ἀλλὰ περιμένειν· ὅπερ ἀκούσας ἴδακρυσα, εἰ δρα γε τοιοῦτον πάλιν, τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπέλθῃ ἀλλαγμα. Ιουστινιανὸς δὲ μέγας ἐν τοῖς τοῦ καθίσματος κατεποχεῖτο ἐν ἵππῳ χαλκῷ μετὰ τὴν νίκην Μήδων (38). Ή ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ καθέζομενη γυνὴ ἐν σελλίῳ χαλκῷ, καὶ αὗτη ἀνωθεν, ὡς προειπομένη, δὲ μὲν Ἡφαδίων ἐδίδαξε Βερίναν εἶναι τον μεγάλου Λέοντος· ὡς δὲ ἔγω παρὰ πλειόνων ἤκουσε, ἐξ Ἐλλάδος εἶναι τὸ εἰδωλον μᾶλλον τῆς Ἀθηνᾶς (39), ὅπερ καὶ ἐπίστευσα.

B Πολλὰ Φίλιππος Ιστόρησεν δὲ δυνάστης, μαθὼν καὶ τοῦτο παρέδωκεν, ὅτι τὸ δραχονταῖον, Ἀρχαδίου μὲν ἐκτύπωμά ἔστιν· Ὄνωρίον δὲ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐπίδειξις, ἐν Ῥώμῃ βασιλεύοντος. Ἔνθεν καὶ χρησμόν (40) καὶ πρὸ ἡμῶν, καὶ ἐως τῆς δεύτερος, οὐκ ὀλίγοι γεγόνασιν. Η δὲ ἀνωθεν τοῦ δραχονταίου ὄντος, ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς πρώτης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλήλυθεν, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καθὼς δὲ προειρημένος Φίλιππος ιστόρησεν.

Ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ πολλοὶ φόνοι καὶ κακὰ γεγόνασι· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν· ἐν οἷς καὶ ἐφ' ἡμῶν Ἀναστάσιος δὲ μοναχὸς δι' ἀληθείας τρόπον ἀντιλέγων τῷ βασιλεῖ ἐκαύθη.

C Εύδοκιας Ἀθηναῖς κατὰ μοῖραν (41) δικασθεὶς, κατὰ χέριν ηὔρατο τύχην, καθ' ἣν οἱ αὐτάδελφοι τὸ ἔνον τῆς συγγόνου ἀκηκότες εὐτύχημα, ἀνελθεῖν συνεπειρῶντο φιλοσόφοις ζ., καὶ τῇ τύχῃ ἐξ ἀτυχίας (42) ἐδεήθησαν Ιλασθῆναι. Θεοδόσιος δὲ δὲ βασιλεὺς εἰς τὸ Ἰππικὸν ἥλατο, τοῖς φιλοσόφοις ἀρέσκων· καὶ τις αὐτῶν οὐκ ἐνέλησεν. Ἡσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ζ., Κράνος, Κάρος, Πέλωψ, Ἀπελλῆς, Συλβανὸς, Κύρβος, Νερόνας. Οὕτοις συνήσαν εἰς τὸ Ἰππικὸν τῷ βασιλεῖ, οὓς ἔνεκεν Ολυμπίων. Ο δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος, δρῶν τοὺς φιλοσόφους θαυμάζοντας, ἔφη πρὸς αὐτοὺς, Ο Φιλόσοφοι, εἰ θαυμάζετε, κατεψιλοσοφήθητε. Ός αὐτίκα ἀποχρείθησε.

D riām pluribus referunt auctor Chronicus Alex. pag. 312 et seq. Socrates lib. vii, cap. 21. Eutropius lib. i, cap. 20; Theophanes pag. 72. Vide notas Jacobi Goar ad Theophanem, pag. 569.

(42) Καὶ τῇ τύχῃ ἐξ ἀτυχίας, etc. Scilicet, Fortunæ ex infortunio ut sibi placaretur, supplicabant. Ita ad verbum interpretatus sum: verum autem sensum hunc esse puto, Eudociaæ, quæ ex infortunio fortunam nacta erat, ut sibi placaretur, supplicabant. Refert quippe Chronicus Alexandrinum fratres Eudociaæ, cum eam imperare Constantinopoli intellexissent, metu ob injuriam eidem illatam correptos in fugam se conseruisse; mox illam, data securitate, per nuntios accersitos ad dignitates procreasse.

Ἔνα ἐξ αὐτῶν, Ἀπελλῆν δύναματι, καὶ εἰπεῖν, Μή θαυμάζειν (43) ἕμε τοὺς ἐπίπους τῷ ἐπιβάτῃ, εἰδὼς δικριῶς, διὰ ποιὸν ἀνθρώπων ἐπιβάται γενήσονται, ἀλλατσομένων τῶν Ὀἰλυμπίων, καὶ τὸ θαυμάζον ἄμβλωποντάς. Νερούς δὲ ἀπεκρίνατο, Κακὸν τῇ βραστίδι (44) στοιχεῖον, ὅρων τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης συντρέχοντα. Καὶ Συλβανός ὁρῶν τὸ πρός μεσημέριαν ζωδίον, εἰς τὸ διών τὸ γόνον καμήλου δικῆν (45) κεκμηκότο; Ἐφη· Καλός δ στοιχειωσάμενος· καροὶ γάρ ἐπὶ τούτου ἀγόνατοι ἔσονται. 'Ο δὲ Κύρδος, ἐν τῷ δῆμῳ ὁρῶν, εἶπεν· 'Ω δῆμε, δι' ὃν δῆμοις περισσεύσουσι. Πέλοψ δὲ, τοὺς ὥρους τῶν ἐπιπων (46) ὁρῶν, εἶπε, Τίνος τὸ πρόδημα; Θεοδοσίου δὲ φῆσαντος, Κωνσταντίνου, εἶπεν ἔκεινον, 'Η φιλόσοφος ἀκύρος, η̄ βασιλεὺς οὐκ ἀληθῆς. Ἐώρα γὰρ Κράνος; (47) ὁ φιλόσοφος θηλύμαρφόν τι ζωδίου, τετραμερέσι ζωδιακοὶ γράμματα: γεγραμμένον, καὶ εἶπεν· 'Ω τετραπέρατος, ἐξ οὗ δ Κωνσταντίνος καὶ ἀπέρατοι ἔσονται (48). Κάρος δὲ, προτραπεῖς παρὰ τοὺς φιλόσοφος; λαλήσαι, φησίν, Διστυχὴ μοὶ τὰ πάντα φάνεται, διὰ τοῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς πειρῶνται, ἀληθεύουσιν. Ἔνα τι ή Κωνσταντινούπολις συνέστηκε; Κράνος δὲ, διατις καὶ λογιστής (49) τῆς Ἀθηναίων φιλόσοφας ἀλέγετο, μειδῶν ἀπεκοκκύα. Τοῦ δὲ βασιλέως πυνθανομένου, Τίς ή αἰτία, ἀπεκρίνατο ἐναντία, τὸ πλεῖον γελῶν καὶ σκώπτων. Νάρκισσος δὲ πραιπόσιτος δίδωσι τῷ φιλόσοφῳ ραπίσματα, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· Τῷ Ἡλίῳ ὡς ἦλιψ ἀποκρίνου, σκότος ὑπάρχων. Τοῦ δὲ καὶ τὴν ἀλλήν στρέψαντος, δίδωσιν δ Νάρκισσος. 'Ο δὲ φιλόσοφος τῷ Νάρκισσῳ Ἐφη· Οὐ διὰ οὐ λαλήσω, ἀλλὰ τοὺς γράμματα διυσπούμενος. Τὸ δὲ πρόδημα τοῦ Κράνου τοιοῦτόν ἔστιν. Ἡτησε τὸν βασιλέα τὰ ἐν τῷ ἐπιπολῷ στοιχεῖα θεάσασθαι· εἴλετο εὐθὺς ἔκεινος. 'Εστι δὲ ἀνδροεικελόν (50) τι ἀγαλμα, ἐπικινδυναῖν τῇ κεφαλῇ περιέχον, γυμνόν τοι δλως, καὶ ἐν τοῖς βρετγάνοις διδύμοις ἐπικεκαλυμμένον. Τοῦ δὲ φιλόσοφου πυνθανού, Τίς διν, Ἐφη, δ στήσεις; Ἐρη τοι; ἀναγνώστης, Οὐτε Οὐαλεντινιανὸς τοῦτο προβληθεῖν. Εἶπεν δὲ ὁ φιλόσοφος, Πότε καὶ τὸν δνον; τοῦ δὲ φῆσαντος; Ὁμοῦ· εἶπεν ἔκεινον, 'Οτε δνο; ὡς ἀνθρώπως ἔσται, ὡς συμφορᾶς, διὰ ἀνθρώπους δνφ ἀκο-

Anselmi Banduri notæ.

(43) Μή θαυμάζειν, etc. Lambecius ita legendum putat: Μή θαυμάζομεν τῶν ἐπιπων τοὺς ἐπιδάτας · ἀλλ' εἰδέτες, etc.. et paulo post ita legit, καὶ μή θαυμάζων ἀμβλωπήσει.

(44) Κακὸν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, διὰ τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης στοιχεῖον. συντρέχει.

(45) Καμῆλον δικῆν. Ita ei Ducangius legendum putat; corrupte quidem in ms. legitur, xámou δικῆν κεκμηκότα. Lambecius vero sic emendat, τὸ γόνον καμπτεῖν, δικῆν κεκμηκότος.

(46) Τοὺς δρους τῶν Ιππων. Scilicet, Pelops equorum metas intuens. Ita ex contextu videtur interpretandum. Lambecius ad Codinum et Cottellius hic interpretantur: Pelops autem carceres Hippodromi conspiciens. etc.

(47) Εώρα γάρ Κάρος. Ita ex Codino restitui-
το. In ms. habetur, εώρα γάρ τινα δ φιλόσοφος;
θηλύμωρφον ζωδίον.

(48) ἐξ οὗ δ Κωνσταντίνος καὶ ἀπέρατοι ἔσο-

ται. Codinus habet, διὰ τὸν κομψὸν καὶ ἀπαρχοτέοντα. Quod Lambecius reddit, omittens vocem πραετελέντος τετραπέρατος: Versuti pariter atque inexperti ex te procedunt.

(49) Καὶ λογιστής. Posset reddi, estimator, censor, rationalis. Romanus magistratus, qui provincie procurator; et qui officiales ab actis haberet: ipse qui sub regibus, διοικητής, diacones. Significatur excellens quadam judicii auctoritas inter Athenienses philosophos, quibus velut regula limesque esset. Sic quoque in Actis Metaphrasteis S. Catharinæ, supremus quidam philosophus inducitur, quo vito, reliqui animum despōdere. Videatur Athenis λογιστής φιλόσοφον, qui Constantiopolι ὑπάτος, quo nomine celebris Michael Psellus, quem consulem qui velit et reddat, nescio an probus satis interpres habendus sit. COMBERFIS.

(50) Εστι δὲ ἀνδροεικελόν. Hanc statuam cuius asinus præbhat, vulgo noncupataam fuisse Perichytem Codinus pro lit pag. 50.

λουθει. Ἀλλὰ μή ξετω. Τοῦ μάντης τούτο τὸ πρόδημης εὐρέθη ἐν τοῖς τόμοις; τοῦ Λέοντος; τοῦ Μαγάλου διφίλοσοφης Κράνου; παρὰ Λιγυρίου (51) ἀστρονόμου καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Λέοντος.

De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippodromo lustraret.

Sub Anastasio, Asclepiodorus, conspicatus signum **A** majus in Circō cogitantis more capiti admotam manū tenens, ait, O vim! quod omnis humana indigentia, una hominis prudentia condiatur. Cum autem ipsi aliquis litteras marmori insculptas ostenderet, iis perfectis, Optandum est, ait, ad eā quae tunc futura sunt non pervenire; adeoque mihi non legisse utilius fuisset.

De statua Theodosij argentea in TAURO erecta.

Sciendum, statuam Taurum dictam magnum Theodosium esse. Ad eam oīn imperator exteros dynastas excipere solebat. Erat autem quondam argentea, ut docet Sozomenus; Clemens vero similes variaeque formae marmoreas Constantii Constantini filii esse ait.

De statua Leonis Macelae Pittaces dicta.

Quam Pittacen statuam vocant, Leo Magnus est, **B** quem vulgo Macelam nuncupant, ad quam libellos supplices imperatores accipiebant. **187** Imo et palatium illuc oīm erat, proxime veterem ecclesiam Sancte Ireneos, ut narrat Joannes Hesitans.

De status quo in Augusteo erectae erant.

Sciendum est Augusteum, ut vocant, tres successive:

Anselmi Bandurii notis.

(51) *Παρὰ Λιγυρίου*, etc. Non placet, quod Lambecius emendat, dē hoc ipso oraculo, quod auctor ait inventum in tomis. Leonis Magni, παρὰ Λιγυρίου ἀστρονόμου, καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Λέοντος, dum ait: *Pro Λιγυρίῳ. scribe Οὐλούριον.* *Consul autem fuit hic Οὐλούριος anno octavo imperii Leonis Macelae.* Ita id quidem. At quis audivit imperatoris cuiusquam vocari consulem, qui illo principe, at ne quidem ejus collega, consulatum gessit? Quānam vero hæc Olybrii nota ut mathematicus, non vir clarissimus ac nobilissimus, demumque Augustus ac imperator Romæ audiret? Fuit ille consul Leonis anno vn, ut ponit Chronicorum Alexandr., Rustico ejus collega, missusque Romanum a Leone, βασιλεῖς ὅπο τῶν ἔχεται Ρωμαῖων χειροτενεῖται βασιλεὺς. *Invitus a Romanis illuc degentibus imperator creatur*, inquit idem. Mathematicum hominem qui prodiderit, scio neminem. Quid si ἀστρονόμων ὑπάτου, sicque loquatur auctor aīi sui more, quo princeps quicque cuiusvis facultatis proceres ac magistratus, nec ii summi, sic vocarentur, ut ex Vitis τῶν νεων βασιλέων videre licet, sive jam editis, sive quā meliores prelum exspectant, milique suppetunt. Leonis Macelæ tomī rerum astronomarum, satis obscuri: Leo Basilii illius eo nomine clarior, quo et Sapientem vulgo dicunt. Ego cum Leone Philosopho sic dicto, ipsoque magno astrologo confundi mihi visus sum ostendere, in recensu *Biol. PP.* *Concionatoria* auctoriis. Gentis certe istud grande vitium, quod sic addicta ejusmodi superstitionis; quibus illi non salus comparata, sed demum exitium (Deo scilicet ultore) et interitus. Quid si magnus Leo auctori, non ipse vere Magnus sicque vulgo dictus, sed forte, quem dixi, Basilii filius: sic enim scri-

A 'Ασκληπιόδωρος (52) ἐπὶ Ἀναστασίου ἰδὼν τὸ ζύδιον τὸ μέγα, τὸ ἐν τῷ Ἱππικῷ, τὴν χείρα ἐπὶ τοῦ προσώπου κατέχον, ἔφη, 'Ω βίᾳ, έτι πᾶσα ἀνθρωπίνη ἐνδεια, εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν ζυμωθεῖσα. Καὶ τις αὐτῷ ἐπέδειξε γράμματα ἐν τῷ μαρμάρῳ, τοῦ δὲ ὑπαναγνότου. ἔφη. 'Ἄγαδον μή φθάσαι τοῖς τότε μέλλουσιν εἶναι· ὡς κάπιο τι κέρδος τοῦ μή ἀναγνῶντα.

Δέον γινώσκειν διτις ἡ καλουμένη Ταῦρος, Θεοδόσιος ἐστιν ὁ Μέγας· ἐν δὲ ποτε ἐδέχετο (53) δι βασιλεὺς τοὺς ἀπὸ τῶν ἔθνῶν δυνάστας. Ἀργυροῖς δὲ τις ἦν πρώην, ὡς δ. Σωζόμενος διάδοσει. Κλήμης (54) δὲ τὰς δικιας καὶ πολυμάρφους μαρμαρίνας, Κωνσταντίου εἶναι φάσκει, τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίου.

'Ο Πιττάκης δὲ λεγόμενος (55), Λέων ὁ Μέγας ἐστιν, δι παρὰ πολλοῖς Μακελάριος λεγόμενος, καὶ ἦν... τὰ δεξῆματα τῶν βασιλέων ἔκεισε ἐγένοντο. Ἀλλὰ καὶ παλάτιον ἦν ποτε συνιστάμενον, πλεσίον παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Ειρήνης, καθὼς Πιανήνης διακρινόμενος λέγει.

Δέον γινώσκειν διτις τὸ λεγόμενον Αὐγουσταῖον Anselmi Bandurii notis.

ptorum libitu, Magni vocantur, alias non magni, ut statim *Magnus Anastasius in Codino*, quæ vox melius *Anonymous desideratur*. Nec enim tanti Anastasius aliquis Romanus imperator fuit, ut jure Magnus dici debuerit. Citat Codinus num. 68 *Αὐγούστον de Mauricii et familia statutis*; nec aliis esse videatur quam hic ipse Αγιούριος: neo necessarie ipso iam Mauricium tempore, seu illi supparem vivisse, ut Leonis θνάτος astronomorum, quod dico, magis conjectura, resque ipsa videri possit. *Comber.*

(52) *Ασκληπιόδωρος.* Lambecius pro 'Ασκληπιόδωρος legendum putat 'Ασκληπιόδοτος. Asclepiodotus philosophus et medicus qui Procli discipulus fuit, et temporibus Auastasiū Dicori floruit. Hujus autem Asclepiodoti existat hodieque in bibliotheca regia Etruriæ liber de re militari, cui titulus est, *ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΕΧΝΗ ΤΑΚΤΙΚΗ*. Divisus est in duodecim capitla, et sic incipit: Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸ πόλεμον διτῆς οὐσῆς, χειρατας τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χειρατας τὰ νῦν λεκτέον, εtc. Finis autem hic est, Αὐται διὰ βραχέων αἱ τοῦ ταχτικοῦ καθηγήσει, τοῖς μὲν χρωμένοις σωτηρίαν πορέουσι, τοῖς δὲ ἐναντίοις κινδύνους επιχρύσουσι.

(53) *Ἐν δὲ ποτε ἐδέχετο.* *Anonymous noster* in Foro Tauri exstare inquit Theodosii Magni statuam, quæ primitas argentea fuit, et ad quam legati exterarum gentium excipiebantur.

(54) *Κλήμης* Clemens hic historicus, cuius meminit Suidas, auctiorque est scripsisse de imperatoribus Romanis et alia.

(55) *Ο Πιττάκης δὲ λεγόμενος.* Statuam banc Leonis erectam fuisse ab Euphemia ejus sorore germana, quod ibi domum haberet, pluribus narrat *Anonymous noster*.

στήλας τρεῖς διαδέχεται, Κωνσταντίνου, τοῦ πρώτου ἐν ὧ . . . καὶ βασιλικὰ ἡγανάκτων, τοῦ κίονος; Κωνσταντίνου, Κώνσταντος; καὶ Κωνσταντίου, Κωνσταντίας τε καὶ Λικίνιου· ἀλλὰ καὶ θυτερον Ἰουλιανοῦ. Ἐπὶ Θεοδοσίου οὖν τοῦ Μεγάλου στήλη ἔτέρα τῷ κίονι διαδέχεται, ἀργυραῖα καὶ αὐτῇ· ἀλλὰ καὶ Ἀρκαδίου καὶ Ὄνωρίου πρ . . . τῇ γῇ, ὡς ἐ Θεόδωρός φησι. Ἐν δὲ τοῖς Σωζόμενού γράμμασι, φησιν, Ἰουστινιανός ἐστιν, δὲ νῦν καθορᾶται, τὸ μέγιστον τοῦ φόρου ζώδιον·⁽⁵⁶⁾, καθά φησι Θεοδόρητος⁽⁵⁷⁾ καὶ Εὐσέβιος, ἐν οἷς δοκοῦσι σοράλεσθαι βιβλίοις, Ἐλλήνος εἶναι στήλην· καθ' ἣν ἀφιερώσας ὁ μακάριος Κωνσταντίνος δι' εὐχῆς ἐστησεν. Ἐν δὲ τοῖς Ἀπολλιναρίου καὶ Ἀλεξάνδρου συγγράμμασι, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ Μεγάλου, καθά καὶ Μιλίχιος⁽⁵⁸⁾ δὲ χρονογράφος ἐξηγήσατο. **B**

De tripole, qui in magno Strategio positus erat.

Ο τρίπον δὲ ἐν τῷ Στρατηγῷ τῷ μέγαλῳ, καθά Προμούντιος Ἀλέξανδρον λέγει εἶναι τὸν Μακεδόνα. Ἐπίστετο δὲ καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων, καὶ δοσι τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ ἐμφιλοχωροῦσι, μάλιστα οἱ ταῖς μαντείαις στοιχειοῦντες, ἐπιγινώσκουσι τὸν Ἀλέξανδρον εἶναι. Γράψει δὲ ὁ αὐτὸς, καὶ Κωνσταντίνον τὸν ἄγιον ἐκεὶ πρώτον φόρον τῇ πόλει ταύτῃ ἀναστήσας.

De Philadelphio ac statuis ibidem erectis.

Τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιν, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ Μεγάλου τοὺς νιόνες, ἀπὸ Γαλλίας τὸν Ἑνα πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλθόντα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατέρος, μεγάλης ὑπαντῆς καὶ χαρᾶς γενομένης, ἀσπάσασθαι ἀλλήλους, καὶ παρευθὺν στήλας αὐτῶν ἀνεγέρεια τῇ πόλει τὸ σχῆμα ὑποσωζόνσας. Ἰουλιανοῦ δὲ στήλη καὶ Ἀναστασίας τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, ἣν διὰ τὸ εἶναι Χριστιανήν, ἤξεναλε τῆς βασιλείας. Αὗτὴ δὲ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Προμούντου ἀπεκείρατο. Αἱ δὲ αὐταὶ στήλαι μέχρι τοῦ νῦν σώζονται ἐν τῷ Φιλαδέλφῳ.

De statua Theodosii Junioris, ac aliis statuis in Xerolopho erectis.

Ο λεγόμενος Ξηρολόφος στήλην μὲν ἔχει, καθὼς δὲ Διακρινόμενος λέγει, τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου, καὶ Βαλεντινιανοῦ κάτωθεν τοῦ κίονος; καὶ Μαρκιανοῦ. Σεισμοῦ δὲ γενομένου πεπτωχέντα στήλην, καὶ ὡς λόγος λέγει, ἀνελθεὶ τῶν ἑπτά κιόνων, καὶ ὑποστρέψας Μαρκιανοῦ καὶ Βαλεντινιανοῦ ἐν τῷ τριθυνταλίῳ.

Anselmi Bandurii notæ.

(56) Τὸ μέτρον τοῦ φόρου ζώδιον. *De hac statua Justiniani in Augustione erecta, vide Augustionis Pachymerii Descriptionem, necnon Anonymum nostrum et Codinum.*

(57) Καθά φησι Θεοδόρητος, etc. Hæc series perplexa videtur; exhibemus Comberisii versionem; vide ejusdem notas. — Sunt hæc satis impensa: nec enim Theodoretus aut Eusebius de Justiniano loqui potuere. *De statua quæ prius Constantini erat, vel ab eo Græci hominis erecta fuerat, ac dedicata, quamque Justinianus sua mutaverit, locutus esse, nihil veta: τὸ, σοράλεσθαι, reddebam asserere, quod non occurrebat quid melius divinarem. At re melius inspecta, placuit, καίτοι*

PATROI. GR. CLVII.

A statuas habuisse; Constantini primum... erantque subier columnam imperatoris statuæ quinque, Constantini scilicet, Constantis et Constantii, Constantiae et Licinii; quin et postea Juliani. Sub Theodosio itaque Magnō statua alia primam excepit, quæ argentea et ipsa erat; sed etiam Arcadii et Honorii... quemadmodum Theodorus ait. In scriptis vero Sozomeni dicitur, Justinianum esse qui nunc conspiciatur, quæ est maxima Circi figura, ut aiunt Theodoreus et Eusebius. quibus libris eorum videntur collectæ sententiae, hominis Græci esse statuam quam beatus Constantinus fusis precibus dedicavit. In scriptis vero Apollinarii et Alexandri, Constantini Magni esse traditur ut etiam Milichius chronographus enarrat.

Tripus qui in Strategio magno visitur, Alexander Macedo est, narrante Promuntio. Id vero novaret ex prescriptis litteris, itemque quoiquot in ejus versati sunt libris, maximeque qui divinationibus dant operam, cum pro Alexandre agnoscunt. Resert idem scriptor sanctum Constantium ibi primum Forum urbi excitasse.

I88. *Quod vocant Philadelphium aiunt esse filios Constantini Magni; quorum alter ex Gallia post patris obitum Constantinopolim venit; magnusque et latitia plenus occursus fuit, seseque illi mutuo amplexati sunt. Statimque statuæ illis in Urbe erectora sunt, quibus hæc spectacula representarentur. Juliani item et Anastasiæ uxoris ejus statuæ, quam ille, quod Christiana esset, repudiavit; illa vero in Promunti monasterio detinenda est; illæ, inquam, statuæ hodieque in Philadelphio manent.*

Quem vocant Xerolophum, Theodosii Junioris, Hæsitate auctore, statuam habet; itemque Valentinianni infra columnam, et Marciani. Terra motu autem corruisse illam aiunt, utque vulgo dicitur septem columnas descendit; Marciani vero et Valentinianni statuæ in campum tribunalis rediunt.

φασι Θεοδόρητος. Sic enim nihil hiculcum aut sacram est. *Tametsi aiunt Theodoretus et Eusebius, etc., ut sit τὸ, σοράλεσθαι, idem ac σορεύεσθαι, quod Hesychio est συνάγειν· quibus libris eorum collectæ sententiae, velut sere per electa, ut in Tripartita, Theodori scilicet Lectoris Historia, ex qua ista Sozomeni aliorumque auctor habent, nempe pleniori quam ea quæ nobis exstat. Plura enim desiderari etiam Vossius aliquie observavere: nec plures Theodoros Lectores qui Historiam scripserint, necesse confingere. COMBERISI.*

(58) *Kαθά καὶ Μιλίχιος. Puto legendum pro Μιλίχιος, Milesius Chronographus, scilicet Hesychius Illustris Milesius.*

De portu Neorio, quem Conon magice consecravit.

Neorius, ita nuncupatus, qui et Arcadius, quem A Conon, ubi locum plurimis Constantini Magni laboribus exultuum ostendit, magice consecravit, in quo et maritimorum mercium foras antea erant; Justina autem imperante, in Juliani portum translati sunt.

De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constantianis.

Zeuxippus balneum Severus appellatur quippe a Severo aedificatum est. Cum illo item Hippodromus paulatim aedificari coepit est, Constantianae Thermæ a Constantino Magno exstructæ sunt, necnon 189 Fossa, ut vocant. Multæ vero statuae mirabilis forma quæ in Thermis Constantianis erant, cœruerunt.

De Aqueductu Valentis. De Basilica Cisterna; ac de statua Phocæ pone Magnauram.

Aqueductus a Valente Ariano aedificatus est, B ut scribit Theodorus. Basilica Cisterna a Constantino Magno. Ænea vero statua in Basilica Cisterna sedens Theodosii Junioris est. Statua pone Magnauram ad Orientalem partem sublimis Solarii, est Phocæ, qui septimo imperii anno multam in evehenda illa operam posuit. Tum vero monachus quidam monasterii Theodori Syciotæ (nam eodem tempore beatus Theodorus in vivis erat, Phoca principe, Thoma recentis memoriae Constantinopoleos patriarcha), evocato S. Theodoro consilium cum eo iniit, ut Phocæ renuntiaret, abstinentum esse ab immanibus illis cædibus: quod etiam vir sanctus præstitit, imperatorem cohortatus, ne immitti adeo crudelitate subditis abutetur. Imperator vero, qui podagra laborabat, signum petuit a Patre in se circa podagram exhiberi, quo

'Ο λεγόμενος Νεώριος, δὲ καὶ Ἀρχάδιος (59), διέκόνων ἐστοιχειώσατο (60), εύρων τὸν τόπον πλείστοις πόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου πονηθέντα· ἐν δὲ ἀγοραῖ τῶν θαλασσιῶν ἐμπορευμάτων πρώην ὑπῆρχον ἦκει· ἐπὶ ίκουστίνου δὲ (61) μεταποιήθησαν εἰς τὴν ἰουλιανοῦ λιμένα.

'Ο Ζεύξιππος τὸ λουτρὸν Σευῆρος καλεῖται (62). ὑπὸ Σευῆρου γάρ ἐκτίσθη. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ Ἰπποδρόμιον (63) τὸ πρώτον Ἐλασθεῖσμα· ἐν διληψι καὶ Κωνσταντίανα (64) ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἐκτίσθησαν, καὶ ἡ λεγομένη Φοῦσσα (65). Στήλαι δὲ πολλαὶ οὖσαι ἐν Κωνσταντίαναι διέκοσαν δέξιαι θαύματος.

'Ο ἀγωγὸς ὑπὸ Οὐάλεντος τοῦ Ἀρειανοῦ ἐκτίσθη, καθὼς γράφει Θεόδωρος. 'Η βασιλικὴ κινστέρνη ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. 'Η δὲ χαλκὴ στήλη ἡ ἐν τῇ Βασιλικῇ κινστέρνῃ καθημένη Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐστίν. 'Η στήλη ἡ διπισθεν τῆς Μαγναύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Ἡλιακοῦ μετεώρου, Φωκᾶ ἐστι, καθ' ἣν ἐν τῷ ἔβδομῳ ἔτει (66) τῆς βασιλείας αὐτοῦ σπουδὴν πολλὴν περὶ τοῦ ἀνελθεῖν ἐπεδείξατο. Μοναχὸς δέ τις ἐκ τῆς τοῦ δοκοῦ Θεόδωρου τοῦ λεγομένου Συκεώτου (67) μονῆς· κατὰ ταῦτα γάρ καὶ δι μακάριος Θεόδωρος· ἢν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ, ἐπὶ Θωμᾶ τοῦ νέου (68) πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, δὲ καὶ αὐτοῦ ἐποίησε, παρακαλέσας τὸν δοκον Θεόδωρον εἰπεῖν τῷ Φωκᾶ, παύσασθαι· ἐξ τῶν ἀκαίρων φύσιν, δὲ καὶ ποιήσας ὁ δοκος, παρῆντες τῷ βασιλεῖ μὴ ἀπανθράπως χρῆσθαι τοὺς θηρικοῖς. 'Ο δὲ βασιλεὺς ἤτοι

Anselmi Bandurii notæ.

(59) 'Ο λεγόμενος Νεώριος, δὲ καὶ Ἀρχάδιος. Hoc ita legendum ait Lambecius, τὸ λεγόμενον Νεώριον δὲ Ἀρχάδιος ἐστοιχειώσατο. Combeſtius vero nihil mutandum censem, et Νεώριον pro ipsa statua Arcadii, quæ in eo portu stetit, acceptipit.

(60) "Or Kōrav ἐστοιχειώσατο. A quodam Conone magicis præstigiis consecratum Neorium prodit et Anonymus noster. Codinus vero sic habet: "Οτι τὸ Νεώριον δὲ Κωνσταντίνος δέλγας ἐστοιχειώσατο, etc., quod Lambecius interpretatur: Neorii sive Navalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus, etc. At τοιχειώσατο, magicis præstigiis consecratis significat, non vero prima fundamenta posuit. Sic et Combeſtius.

(61) Ἐπὶ Iouantrou δὲ, etc. ka ex cod. Colberti. restituimus.

(62) Σευῆρος καλεῖται. Scilicet, Zeuxippus Balneum Severus appellatur, quippe a Severo aedificatum est. ka ad verbum interpretatus sum; sed malum cum Ducangio Σευῆρου, nam ita πινκιπάτιον observeare est apud Σοναραιν in Justiniano pag. 51, τὸ Σευῆρου λουτρὸν, τὸ λεγόμενον Ζεύξιππον. Et in Chronico Alexandrino ad annum in ejusdem Justiniani; 'Εκαύθη τὸ βαλανεῖον τοῦ Ἀλεξανδρου, conflagravit balneum Alexandri, Severi uenire.

(63) Καὶ τὸ Ἰπποδρόμιον. Unam Hippodromi partem a Severo exstructam referit Anonymus no-

ster. Cedrenus item pag. 252: Οὗτος καὶ τὸ Ζεύξιππον λουτρὸν ἐκτίσεις Βυζαντίοις, καὶ τὸ πρώτον κτίσμα τῷ Ἰπποδρόμῳ παρέδωκε. *Hic et Zeuxippum, balneum ita πινκιπάτιον, Byzantii condidit, et Circi prima aedificia.* Ita habent et ceteri sere omnes rerum Byzantinarum scriptores.

(64) Καὶ Κωνσταντίανα. Varie quidem has thermas a variis scriptoribus appellari comperimus. Nam alii Constantianas nuncupant, alii vero Constantianas. Perperam Combeſtius vertit, *aedes Constantianas*; nam hic non de ædibus seu palatiis Constantianis, sed de thermis occurrerit sermo.

(65) Καὶ ἡ λεγομένη Φοῦσσα. Hæc ad verbum interpretatus sum; sed forsitan pro ἡ λεγομένη φοῦσσα legendum est, καὶ ἐν τῇ λεγομένῃ φοῦσσῃ στήλαι πολλαὶ οὖσαι τὸν Κωνσταντίαναι διέποσαν δέξιαι θαύματος. Scilicet, Plurimæ statuae quæ in thermis Constantianis erant, in fossam deciderunt.

(66) Καθ' ἥρ τῷ ἔβδομῳ ἔτει, etc. Non animadvertisit Combeſtius hic anachronismum; octo quidem sere anni regnavit Phocas.

(67) Τὸν λεγόμενον Συκεώτου. Ita Lambecius et Combeſtius emendant. In ms. quidem τοῦ λεγομένου Συκαῖων legitur. Vide Lambecium ad Codinum.

(68) 'Ἐπι Θωμᾶ τοῦ νέου. Interpretatus sum cum Combeſtio, recentis memoriae, quod non alias hoc nomine ea in sede præcesserit.

σημείων παρὰ τοῦ Πατρὸς εἰς αὐτὸν γενέσθαι διὰ τὴν κοδάγραν, καὶ παύσασθαι τῶν πολλῶν φόνων. Εὔχριτου δὲ τοῦ ὁσίου, ἐκρύθη τῆς νόσου. Αὐτὸς δὲ εὐδὲ οὗτως ἐπάσπατο ἀποκτείνων. Ὁ δὲ προειρημένος μονάρχης ἐθάρρησε τοὺς περὶ τοῦ Φωκᾶ, διτὶ μετὰ τῶν κατέρδυ τοῦτον δεινῷ θανάτῳ θνήσκει, ἵτις φιλοσοφοῦντος Σεργίου, τοῦ μετὰ τὸν νέον Θωμᾶν ἐπισκοπήσαντος. Αὐτὸς γάρ καὶ τῷ μοναχῷ ἐθάρρησεν. Ἐρχεται οὖν τοῦτο ἐν τοῖς ὡλὶ τοῦ βασιλέως Φωκᾶ, ἵτις στήλης ἐλαύνομένγετο· καὶ τοσούτην σπουδὴν ἔχρησετο περὶ τῆς ἀναβάσεως τῆς ἀττιλῆς, ὡς τε καθὼς οἱ τότε ἐξηγήσαντο, ἵτις καὶ ἔτι πλειώ φόνους αὐτὸν πεποιηκέναι. Ἀλλὰ καὶ χρήματα πάμπολις τοῖς δουλεύουσιν ἔχαριστο πρὸς τὸ ταχύναι· καὶ θεάτρον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σταθῆναι τὴν αὐτὴν στήλην κατηνέψθη τῆς βασιλείας, οὐδὲν διπλεῖν ὥν ἐπράξεν ἀπενεγκάμενος, ἢ τὸν πι-
κρὸν θάνατον.

A peracto se cædibus temperaturum ait. Ac sancti viri precibus morbo eruptus est. At ne sic quidem ille desiit carnilecinam exercere. Memoratus autem monachus cuidam prædicere ausus est, brevi fore ut Phocas dira morte periret, cum adhuc Sergius philosopharetur, qui post Thomam recentis memoriæ episcopalem sedem nactus est; nam et ipse monacho detexit. Ea vero fama ad aures Phocæ imperatoris pervenit, cum adhuc columna opus 190 promoveretur, in quod tanto usus studio est, ut sicut affirmarunt qui tunc præsentes erant, plures alias ideo cædes perpetrari; sed etiam multas effudit servis pecunias ut opus maturaret. Post decimum octavum vero diem ab erecta statua, imperio ipse dejectus est: quicquid ea acerbitate occutum, qua ipso usus fuerat, nam dira morte perii.

De statua Valentinianni Junioris in tractu Martinacii posita.

Ἐν τοῖς Μαρινακίου (69) στήλῃ ίστατο, ἐν ᾧ καὶ παράδοξον θέαμα γέγονε. Σεισμοῦ γάρ γενομένου, καὶ παντὸς τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπὸ θερμελέου φθαρέντος, καὶ τῆς στήλης πεσούσης κάτω τοῦ κιονος, σταθῆναι αὐτὴν ὅρθην, ὡς οἱ πρὸ δημῶν ἐξηγήσαντο. Δοκιμασθεστος γάρ τῆς στήλης εἰς τὸ ἀρχοῦν ἀνατεθῆναι, ἔμενεν ἄλλος βαρύτατον ἔχουσα. Τούτο δὲ ἔλεγον γενέσθαι ἵνας πλειστῶν καιρῶν. Τὴν δὲ στήλην εὑρίσκομεν εἶναι Βαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου· ὡς τενα φιλόσοφον διασαρφεσθαι τότε διὰ τὸν ἀδελφὸν θάνατον Βαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου (70) ἀμφιστρέψας τὴν στήλην. Ἐώς γάρ τότε ὀκάλιαν φῆφον ἀπένεμον τὸν θάνατον τοῦ 'Αστείου.

In tractu Martinacii erigebatur statua in qua stupendum contigit spectaculum. Nam terræ motu facio; totoque loco a fundamentis pene everso, statua e columna delapsa recta stetit, ut majores nostri retulerunt. Nam ubi tentatum est statuam pristinum in locum reponere, ex gravissimo pondere illa immota mansit. Aiebant multo tempore ita se rem habuisse. Statuam vero Valentinianni Junioris esse comperimus; ita ut quidam philosophus tunc renuntiaret, ob iniquam Valentinianni necem confusatam statuam fuisse. Eousque enim ob interfectum Aetium jure sublatum fuisse putabant.

De statua Diocletiani Nicomedia adiecta, et in Hippodromi throno erecta.

Ἐξ τῆς λεγομένης Nicomediaς στήλαι πλεισται ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἤκασιν. Οθεν καὶ Διοκλητιανοῦ ἐν τῷ Ιπποδρομίῳ σύζεται Ἰων τῆς δεύρος, ἐπίκυνφος οὖσα, ἀναμέσον τοῦ λεγομένου καθι-
σμάτος.

Nicomedia statuae bene multæ Constantinopolim adiectæ sunt. Ex quibus Diocletiani statua levis hactenus in medio imperatoris throni in Hippodromo servatur.

De statua Maximiani ac aliis in Chalce positis.

Μαξιμιανοῦ στήλῃ ἐν τοῖς τῆς Χαλκῆς μέρεσιν ὑπάρχει βαρυτάτη πάνω. Ἐνθα καὶ τὸ γένος ἀπαν Θεοδοσίου τοῦ Σπάνου καθερπάτεται στήλαις ἵνας τῆς σῆμαρον.

Maximiani statua in Chalces partibus longe gravissima visitur: ubi etiam tota Theodosii Hispaniæ familia statuis hactenus representatur.

De Gorgonum signis in templo Chalces erectis.

Αἱ Γοργονῖδαι λεγόμεναι τέσσαρες ἐκ τῆς Ἐφέσου D 191 Quatuor Gorgones, ut vocant, Epheso ex Anselmi Banduriæ notæ.

(69) Ἐρ τοῖς Μαρινακίου. Ita legendum monet et Lambecius. Perperam in ma. legitim, ἐν τοῖς Μαρινακίου. Non solus autem in urbe fuit monasterium, sed etiam tractus τὰ Μαρινακίου, ita dictus a perillustri Martinaciorum familiis cuius sub Theophilu menimini continuator Theophanis lib. iii pag. 75, qui narrat Theophilum imperatorem, cum ex quadam muliere Agarena Pythonico spiritu obsessa, didicisset, Martinaciorum familiam post ejus filium imperatram, Martinacem licet alibiitale sibi conjunctum in monachum tolondisse, ejusque ædes

in monasterium redegisse. Tractus autem τὰ Μαρινακίου scribendū est, non vero Μαρινακίου, ut Uncangius putat, enim nulla mentio apud scriptores (quod sciām) occurrit tractus τὰ Μαρινακίου dieti, bene tamen τὰ Μαρινακίου.

(70) Balearriacorū τοῦ νεωτέρου. Scilicet Valentinianni tertii. Is enim suspectam habens Aetii patricii potentiam, eum dolo interfecit: ipse vero subsequenti anno ob adulteratas plurimorum uxores a Maximo in palatium irruente fædissima morte sublatus est.

Dianæ templo adiectæ sunt, in Chalce delubro lo- Αἱ κατὰ τὸν σηκὸν (71) τῆς Χαλκῆς περιφέρενται, εἰσαῖς, ubi signum Crucis iis imminens erigitur.

De statua Diana in Hippodromo.

Dianæ statua in Hippodromo erecta cernitur, ubi pugiles exercentur

De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce.

In Chalce palatii porta Zenonis et Ariadnes, quæ cum prius impudica fuisset, casta demum evasit, pedestres statuae columnis impositæ sunt, iambis tristibus a Secundo philosopho exornatae.

De statua Justiniani et Theodoræ ad Zeuxippum erecta.

Statua ad Zeuxippum respiciens, quæ scilicet e regione posita est, Justiniani est et Theodoræ : quam Justinianus cum erigeret, faustis acclamatiibus exceptus est, vociferante Prasina factione, Justinianus et Constantinus novi apostoli. Ubi etiam Sophia uxor ejus a Plumbato philosopho iambicis versibus celebrata est.

De statua Philippici in Zeuxippo.

Statua in vetustissimis Thermis coloribus depicta, id est in Zeuxippo, Philippici mansueti est, qui ex ignorantia erravit : atque, ut vulgo fertur, talis est, quale exemplar fuit. Artificem quippe pictores magnis laudibus extulerunt, quod effigiem ab exemplari non discrepantem ediderit.

De statua Jovis in Hippodromo erecta.

Iconio Constantinopolim plurimæ statuae transmisæ sunt, e quarum numero est illa Jovis, quæ in Hippodromo superest.

De quatuor equis inauguratis Hippodromi.

192 Quatuor illi equi desurati, in supernis Hippodromi partibus collocati, ex Chio insula Theodosio Juniore imperante adducti sunt.

De statuis Persei ac Andromedæ.

Ex iconio supra memorata urbe, Persei statua et

Anselmi Bandurii notæ.

(71) *Αἱ κατὰ τὸν σηκὸν. Delubrum seu oratorium a Joanne Tzimisce exstructum Christi Servatoris et Chalce periude nomine insigne fuit; hallucinatur igitur Lambecius, qui pro κατὰ τὸν σηκὸν legendum ait ex Codino καταντίχρῳ.*

(72) *'Ερ τὴν Χαλκὴν πύλην. Anonymous nostor Zenonis et Ariadnes statuas in Chalce prope amulacrum existisse narrat.*

(73) *Kαὶ αὐτὸς τὸ πρότερον. Turpitudinis indicium in Ariadna est, quod maritum Zenonem comitiali quandoque morbo laborantem extinxerit, nec morientis ejulatu animum decerit, ut Anastasio copularetur, cui, vivente adhuc Zenone, προφίλωθῆναι auctor Cedrenus, καὶ προφίλωθῆναι: ἐτι ζῶντος τὴν Ἀριάδνην τῷ Ἀναστασίῳ, in amoris habuisse ac deperisse. Ubi sedissime Xyland., ui Lupareenses typi, Et ipso adhuc vivente Ariadna Zenonem amat. Miror P. Goar, qui in alia animadvertis, oculos fugisse ac diligentiam. COMBERF.*

(74) *Kαὶ Σοφία η αὐτοῦ γαμετή. Puto pro Σοφίᾳ scribendum esse Θεοδώρα, ut optime et Lambecius*

αἱ κατὰ τὸν σηκὸν (71) τῆς Χαλκῆς περιφέρενται, εἰσαῖς, ubi signum Crucis iis imminens erigitur. Εὐθα καὶ σταυροῦ σημεῖον δινωθεν αὐτῶν ἴσταται..

Tῆς λεγομένης Ἀριάδνης η στήλη ἐν τῷ Τίπποδρομικῷ ἴσταται, Εὐθα γυμνάζονται οἱ παλαιοτες.

'Εν τῇ Χαλκῇ πύλῃ (72) τοῦ παλατίου. Ζήγωνος καὶ Ἀριάδνης τῆς σώφρονος θυσατον καὶ αἰσχρᾶς; τὸ πρότερον (73), ἐν κιοσιν ἴστανται πεζαὶ στῆλαι, λάμπους ἀλεγίους ἔχουσαι, παρὰ Σεκούνδου φιλοσόφου μερισθεῖσα.

'Η στήλη η πρὸς τὸ Ζεύξιππον θεωροῦσα, ήτοι ἐμπροσθεν, ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρας ἐστι· καθ' ἓν καὶ ἑδοξάθη ἰουστινιανὸς, διε ἐπίθετο η αὐτη, χράζοντος τοῦ Πρασίνου μέρους, ἰουστινιανὸς καὶ Κωνσταντίος τέος ἀπόστολος· ἐν οἷς καὶ Σοφία η αὐτοῦ γαμετή (74) παρὰ Πλουμβάτου φιλοσόφου λαμπικοῖς μέροις τοὺς ἀπαίνους ἑδεῖστο.

'Η ἐν τῷ παλαιοτάτῳ λουτρῷ ὑπάρχουσα στήλη ἐκ χρωμάτων, ήτοι τῷ Ζεύξιππῳ, Φιλιππικοῦ τοῦ πράου (75) ἐστι, τοῦ κατ' ἀγνοιαν πλανηθέντος· ὡς δὲ ξει διάλογος, τοιούτον αὐτὸν εἶναι, οἷον τὸ πρωτότυπον. Μεγάλως γάρ ἐπήνεσαν οἱ ζωγράφοι τὸν γράφαντα, διε οὐκ ἀχώρησε τὴν τοῦ βασιλέως μορφὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον.

'Εκ τοῦ λεγομένου Ἰκονίου στήλαις ήκασιν ἐν Κωνσταντινουπόλει πλείσται, καθ' ἓν καὶ τοῦ Διὸς ἐν τῷ Ἱπποδρομικῷ σώζεται.

De statuis Persei ac Andromedæ.

'Εκ τοῦ προειρημένου Ἰκονίου, Περσέως στή-

Ανσελμi Bandurii notæ.

monuit. Sophiam quippe Justini Europalate uxorem suisse nemo ignorat.

(75) *Φιλιππικοῦ τοῦ πράου. Reddendum forte auctore Suid. Philippicus segnis, qui sic incuria errore abactus sit. Quis autem ille sit, ab aliis lumen audierim. Nec enim Philippicus tyrannus, sextaque synodi hostis, ac vindex cōspicuum illi damnatorum (Honori atque Sergii) per duos circiter annos, cuius imperium tenuit. Quia de re Joanis Constantinopolitanus epistola ad Constantiū papam, quam in Hæresi Monothelitarum luculentissimum monumentum produxi, iterumque et nova collatione, ex collegiū Clarom. altero codice, representatatum se inter conciliorum generalium acta, cum aliis pene mihi eo argumento vulgatis (num ex eodem Tiliiano codice, quem et ipsum Ducæus excrisperit?) R. Philippus Labbe prodromo ad ea suo pollicetur. Num Mauricii ex sorore levir, ipse ei aliquando suspectus, a littera nominis initiali Φ, donec Phocam tyrannum fore ex visione nocturna cognovit? At unde hic lenis? COMBERF.*

λη (76) καὶ Ἀνδρομέδης θυγατρός; βασιλικῆς (77) οὐ παρεργήσεις, ήν οἱ μῦθοι φασι καὶ τις τῶν Ιστορικῶν, δίδοσθαι θυσίαν τῷ ἔκειται ἐμφωλεύοντι δράχοντι. Οὕτως γάρ ήν ἐκ παλαιᾶς συνηθείας, δίδοσθαι περιθένον καὶ ρηγὴν τῷ θηρίῳ· καθ' ήν Ἀνδρομέδα δεθεῖσα, θυνάτου αἰτίᾳ τῷ θηρίῳ ἐμελλε δίδοσθαι. Ο γοῦν προειρήμανος Περσέως ἔκειται ἡμῖν, πόθεται ἀλαιούσῃ τῇ Ἀνδρομέδῃ, τῇ δὲ εἴη δεδεμένη καὶ θηρνοῦσα. Ή δὲ τὸ συμβάν ἐξηγήσατο. Τοῦ δὲ καθίσαντος; ἥκει τὸ θηρίον. Αὔτε δὲ Γοργόνης κεφαλὴν τὸν πήρε κατέχων, διπισθογανῶς στραφεῖς, διέκυνει τῷ θηρίῳ. Ὅπερ ίδον ἔκεινος, ἀπέψυξεν. Ἐκλήθη οὖν Ἱάδηνος (78) παρὰ Φιλοδώρου τὸ πόλις, διὰ τὸ ἥκεναι τὸν Περσέα καὶ σῶσαι τὴν Ἀνδρομέδαν. [Θόνοις ἀτύχημα τῇ πόλεις ἐκ τοῦ ἥκοντος Περσέως;] Ἡν δὲ δομοια τῇ πόλει, τὸ ἀπόγενέσως, Δορία (79). Ἐπειτα ἐκλήθη Θρηνούδια· παρὰ δὲ Φιλοδώρου τοῦ Λογιστοῦ, ἐκ τοῦ ἥκειν τὸν Περσέα, ἐκλήθη Ἱάδηνος· ἕνθα ἐτελεώθη διάντες Περσέως σὺν τῇ Ἀνδρομέδῃ· ἐπάνω δὲ τῆς πόρτης τῆς πόλεως (80) ἐστηλώθη ἀμφότερα· καθ' ήν καὶ θυσίαι πολλαὶ γεγόνασιν ἔκεισε· παρὰ Δεκίου καὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ· ἕνθα πλείστοις ἄγιοι ἀμαρτυρήσαν. Ἡκαστον τοῦ τε Περσέως καὶ Ἀνδρομέδης αἱ στήλαι, ᾧς λόγος ἔχει, ἐπὶ Κωνσταντίου (81), μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν Ἀντιοχέων ἐκκλησίαν,

De statua Anastasii in Thermis Constantianis erecta.

Ἐν τῷ Κωνσταντίουναντι λουτρῷ (82) Ἀναστασίου στήλῃ ὑπάρχει, ἡ διπισθεν τοῦ ἀγίου μάρτυρος Μηνᾶ, ἣντις στήλῃ ἐτελέθη μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν

A Andromedæ regiæ filiæ, quæ, ut fabulose fertur, et etiam a quodam historico proditum est, draconi illic in latibulis agenti ad victimam data fuit. Hic quippe mos olim erat, ut feræ virgo traderetur: quare vincita Andromeda, draconi, cui mortis causa fuit, tradenda erat. Memoratus vero Perseus cum iacac haheret iter, lugentem Andromedam porcontatur, cur sic vincita lugeret. Rem illa narrat ut contingere. Illo autem sedente fera irruit. Tum Perseus Gorgonis caput, quod in pera habebat, retro conversus feræ ostendit. Quo illa conspecto exspiravit. Unde urbs a Philodoro Iconium vocata est: quia Perseus eo ivisset. Andromedamque liberasset. Nomen autem urbis a conditu suo Doria fuerat: hinc Threnodia nuncupata est, demum ab adventu Persei Iconium a Philodoro Logista appellata fuit. In qua tum Perseus, tum Andromeda mortem obierunt, quorum statuæ supra portam urbis erectæ sunt; quo loco multa a Decio, Diocletiano et Maximiano oblatæ sunt sacrificia, ubi item sancti multi martyrio perfuncti sunt. Advectæ itaque sunt, ut fertur, Persei et 193 Andromedæ statuæ, Constantio imperante, postquam Antiochena ecclesia absoluta est.

B

In Constantianis thermis Anastasii statua consistit, pone sanctum Menam martyrem, quæ ibidem locata est, postquam boum sacrificia idolis fieri solita

Anselmi Bandurii nota.

(76) Περσέως στήλη. Perperam interpretatur Combelisius, Persei columna; nam hic στήλη non columnam, sed statuam significat, ut ex contextu liquet.

(77) Θυγατρὸς βασιλικῆς. Scilicet, regiæ filiæ. Perperam legitur in ms. et in editis, θυγατρὸς Βασιλίσκου. Andromeda enim non Basiliisci filia, sed Cephei Αἴθιοπum regis et Cassiopea filia fuit. Vide Euripidem in *Andromeda*.

(78) Ἐκλήθη οὐρὴ Ἱάδηνος. Anonymus noster Iconium appellatum a Philodoro Logista ait, διὰ τὸ τὸν Περσέα δεῖξαι τὴν εἰκόνα ἔκειται τῆς Γοργόνης. Stephanus vero *De urbibus* ex alia fabula ejusdem vocis etymologiam ducit; quod scilicet extincto per diluvium humano genere, illuc primum a Prometheus fictæ imagines et simulacra εἰκόνες, quas spiritus afflans animaverit. Unde ait, καὶ έδει διὰ διφθεργοῦ. Ceterum quem Anonymus noster, Chronographus ac Codinus Philodorum vocant, Lambecius Philochororum esse contendit. Vide ejusdem ad Codinum notas. Quæ autem sequuntur et clausa representantur corruptæ et Combelisius visa sunt, et mibi videntur: neque absque novi codicis operari possunt, nisi hariolando, quæ ars, licet ea usi sint passim superiori tempore viri doctissimi, nunquam mihi placuit, nisi codicis manu exarati auctoritas accedit, vel contextus suadeat.

(79) Δορία. Einendat Lambecius Δανάεια, quod ita Codinus habeat, etsi varijs eius exemplaria, habentque ipso teste alia Δανά, alia Δάνεια. At quis tantus Codinus, auctor sic nuperus, vel si Δανάεια constanter habeat, ut Anonymo, ex quo plerique hauisit, ac qui centenis aliquot annis antiquior est, debeat prescribere? Quod ait Anonymus & δ

τῆς γενέσεως, cum primum condita est, sic appellatam urbem, Lambecii conjecturas omnes elidit. Longe enim antiquior ejus origo, quam vel Perseus, vel ejus parents Danae, siquidem Argos iam erat, eique Persei parentes imperitabant, cum ex Stephanio ad primos a diluvio homines Iconil origo spectare videatur. Una trium urbium Homero nomiatarum, Δώριον est.

Kai πτελεόν καὶ Ἔλος καὶ Δώριον. Sed alio spectare videatur. Unum est non esse hoc nomen in antiquis urbibus novum, ut illo Codini sic facile sit mutantum. Danaen in Italianum commigrasse, ac illic Ardeam condidisse auctor Julius Polyhistor, A Danae Ardeam. Item Virg. vii Αἴειδ.

Quam dicitur olim,
Acrisioneis Danae fundasse colonis.
COMBEFIS.

(80) Επάρω δὲ τῆς πόρτης τῆς πόλεως, etc. Ita ex Anonymo nostro restituimus: corrupte quippe in ms. et in editis legitur, ἕνθα ἐτελεώθη διάντες: Περσέως σὺν τῇ Ἀνδρομέδῃ ἐπάνω τῆς πόρτης τῆς πόλεως. Non quidem supra portam diem obierunt, sed cum Iconii Perseus et Andromeda vitam exegissent, ipsorum statuæ porte urbis impositæ sunt.

(81) Ἐπὶ Κωνσταντίου. Has Persei et Andromedæ statuas tempore Constantini advectas, postquam absoluta fuit ecclesia Antiochenorum, probribet Anonymus noster, ac in Magno Balneo Constantini prope Tzycanisterium collocatas ait.

(82) Ἐπὶ τῷ Κωνσταντίου λουτρῷ. Scilicet, in Constantianis thermis. Socrates lib. vi, cap. 16 habet, ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ ἐν Κωνσταντίου.

sublatæ sunt, ac locus in lupanar versus fuit, ita ju- Α βοσυθιαν τῶν εἰδώλων, καὶ γενέσθαι πορνεῖον τὸν
bente imperatore, ad locum infamia notandum. τόπον, τοῦ βασιλεῖος τοῦτο κελεύσαντος, ἐκ τὸ δι-
μασθῆναι τὸν τέφρην.

De status Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii posita.

In Cisterna, quam Aetii vocant, ab Actio patricio exstructa Valente imperatore, ejusdem Valentis cista- tuta visitur, adstante ac satellitium agente Actio.

'Ἐν τῇ καλουμένῃ Ἀετίου κινστέρνῃ, ἣ τις ὅπε
Ἀετίου πατρικίου κτισθεῖσα ἐν ταῖς ἡμέραις Βάλεν- τος· ἵνθι ἡ στήλη αὐτοῦ τοῦ Βάλεντος ἐν τῇ κινστέρνῃ
σώζεται, δορυφοροῦντος αὐτὴν τοῦ Ἀετίου (83).

De Cisterna Asparis cognominata.

Cisterna quæ Asparis vocatur ab Aspare et Ardaburius strueta est, qui Leone Magno imperatore vixerunt: qua absoluīta Aspar et Ardaburius necati sunt.

'Ἡ λεγομένη "Ασπαρος" (84) ὅπε "Ασπαρος καὶ
Ἀρδαβουριου, τῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου οἰκε-
δομεῖται· καθ' ἣν "Ασπαρ καὶ Ἀρδαβουριος, πλη-
ριθεῖσης αὐτῆς, τὴν διάθρον ὑπομένουσι,

De insula Cranum pincipata.

Quam vocant Cranum insulam Verina magice consecravit: nec ulla ejus consecrationis ratio excogitari potest. Dum autem imagine consecratur, complures repente exsisterunt mortes, quomodo brem deserūt mansi usque ad templum Justiniani tertii, qui illam, ut penitus aboleret, mari obrui jussit.

Τὴν λεγομένην Κράνον νῆσον ἴστοιχεῖσατο Βε-
ρίνα, καθ' ἣν οὐδεμία εὑρίσκεται φροντίς, τίνος κά-
ριν ταύτην στοιχειοῦται. Ἐν δὲ τῷ στοιχειωθῆναι
τὴν αὐτὴν νῆσον, θερός θάνατος γεγόνατι πλει-
στοι, διθεν ἀρημοῦται διαρκέσσει μέχρι τῶν χρόνων
Ιουστινιγνοῦ τοῦ τρίτου, τὴν θάλασσαν προστέ-
χαντος ἀναπλοῦσαι ἐν αὐτῇ, εἰς τέλειον ἀραι-
μόν.

Anselmi Bandurii note.

(83) Αρυφοροῦντος αὐτὴν τοῦ Ἀετίου. Id est, astante ac satellitium agente Actio. Perperam interpretatur [Combellinus], cuius Aetii satellitium more latu cingit. Ceterum quod ait Chronographus, Aetii cisternam conditam esse Valente imperante, non cohæret cum eo quod de hac cisterna scribit Marcellinus comes; ipse enim Cisternam Aetii constructam sit sub Theodosio Juniore anno Christi 421, Eustathio et Agricola coss.

ἀγγινοῖς οὗτος τούτους ἀνεῖλε δόλῳ. Οὐ δὲ οἶκος τοῦ
Ἀσπάρου ἦν, ὅνπερ εἴχε Βασιλεῖος ὁ παραχοιμώμε-
νος. Asparis Cisternam Aspares et Ardaburius exstruxero tempore Leonis Magni. Quia absoluīta,
ambo inibi interfici sunt ab eodem imperatore, eo
quod conjuratione cum populo inita, Leonem ab
imperio ejicere statuerant, nisi de industria eos dolo
enstulizaret imperator. Ceterum domus Asparis erat,
quam deinde possedit Basilius accubitor. Ceterum
cisterna haec Asparis ædificari coepit anno II
Leonis M. imperatoris, Ricinere et Patricio coss;
ut testatur scriptor Chronicus Alexandrinus, qui sic
habet: Τούτῳ δὲ ἐνισυνῷ ἤρξατο Ἀσπάρος στρατη-
λάτης κτίζειν τὴν μεγάλην κινστέρναν πλατεῖον τοῦ
παλαίου τείχους. Ήσσον αὐτοῦ οὔτε οὔτε περιτίμη
ερδίς μιρρυ.

ΦΩΤΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΚΦΡΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΙΣ ΝΕΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ,
ΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣΣ.

PHOTII.

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI

NOVÆ SANCTISSIMÆ DEI GENITRICIS ECCLESIAE,
IN PALATIO A BASILIO MACEDONE EXSTRUCTÆ, DESCRIPTIO

Vide tomum nostrum CIV, ubi hoc opusculum jam edidimus.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΑΦΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ
ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΝΑῷ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

DE SEPULCRIS IMPERATORUM

QUAE SUNT IN TEMPLO SS. APOSTOLORUM.

(Anselmus Bandurius, Imperium Orientale, tom. I, p. 121.)

Ἐν τῷ ἡρῷ τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίου (1) ἐμπροσθεν κατὰ ἀνατολὰς (2) κείται ἡ λάρναξ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Κωνσταντίου πορφυρός (3), ἐν δὲ πόλκειται αὐτὸς μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἐλένης (4).

Ἐπέρα λάρναξ πορφυρός, ἐν δὲ πόλκειται Κωνσταντίνος ὁ υἱός (5) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου.

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Ἐν τῷ ἡρῷ τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίου. Templum SS. Apostolorum conditum suis a Constantino Magno scribit Anonymus noster qui subjungit, templum sanctorum Apostolorum exstructum fuisse a Constantino Magno ac matre ejus Helena, forma oblonga, et tecto ligneo operatum; præterea monumentum imperatorum, in quo et ipse conditus est. His consona habent Eusebius, Socrates, Sozomenus, Theophanes aliquique ex vetustioribus; solus vero Zonaras discrete tradit eadem SS. Apostolorum ædificatam a Constantio fuisse; nam Philostorgii verba indicant potius, templum hoc dedicatum fuisse a Constantio, non vero conditum. Sed qui plura hac de re cupit, consulat docissimum Durangium, qui omniaciter accuratissime pro more refert. Cæterum quanta fuerit hujus ædis Constantianæ amplitudo, quæ elegancia, quæ atrae ac ædificia eadem ædem ambiebant, aut ei erant adjuncta, pluribus prodi: Eusebius lib. iv, De Vita Constantini cap. 59, quæ eius sint longiuscula, et liber enique obvius, consulto prætereo.

(2) Εὐπροσθεν κατὰ δρατούδες. Nimirum in anteriori parte versus orientem, seu potius εὐπροσθεν subintelligitur τοῦ νοῦ, hoc est, ante ipsum templum orientem versus; nam non in ipso templo sed in portico quam ad id condiderat idem Constantinus tumulantur imperatores. Joannes Chrysostomus adversus gentiles, et homil. xxvi, et lxxv τοῖς προσύρο:ς, hoc est, in templi vestibulo, Constantinum Magnum humatum fuisse scribit. Zonaras vero quemadmodum structuram templi SS. Apostolorum, ita etiam sepulcrum imperatorum Constantio adscribit, et præcipue sepulcrum ejus patris, quod in portico ad id conditæ a Constantio filio, ponit idem scriptor. Kal τὸν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων κατέθετο λεψί, ἐν θιαζόντες μέντος στοῦ, ἢ εἰ τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτὸς φωδόμην. Manuel Chrysoloras loquens de sepulcris imperatorum a Constantino Magno conditis, subjungit, sua adhuc astate non pauca imperatorum sepulera superesse circa ædilem Apostolorum: Τί γάρ δὲ τοῦ κτίστου μὲν καὶ ποιούχον βοσιλέων τάφος, καὶ οἱ τῶν ἀλλών περὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ πολυυνδρίου, διάμονον θαύματὴν ιδεῖν, πολλοὶ μὲν κύκλῳ σωζόμενοι περὶ τὴν ναὸν τῶν Ἀποστόλων, πολλοὶ δὲ διῃδοῦντες, καὶ ἀλλοὶ δὲ ἀλλαχοῦ τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν προνάϊων; Nam imperatoris, quem condidit et tutearem urbe agnoscit, et ei adjuncta cæterorum Augustorum sepulera in hoc imperatorio ταιεται.

A 194-203 In herbo sancti et magni Constantini versus Orientem jacet urna ejusdem magni Constantini porphyretica, in qua depositus est ipse cum matre sua Helena.

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Constantinus, filius magni Constantini.

rio, rem vel solo aspectu admirandam, quid commorem quorum non pauca adhuc supersunt circa ordem Apostolorum, multa quoque jam interierunt, alia etiam passim in templorum pronais exstant.

(3) Πορφυρός. Sepulcrum Constantini Magni ac eius in situ describit Eusebius lib. ii De Vita Constantini cap. 60. Διάδεικτος δὲ οὖν αὐτόθι θέσης ὁνειρευτικαὶ λεπάδες ἐπὶ τιμῇ καὶ μνήμῃ τοῦ τῶν ἀποστόλων ἔγειρας χροῦν, μέσην ἐπίσθει τὴν ξαυτοῦ αὐτῆς λάρναχα, ἢ ἐκατέρωθεν τῶν ἀποστόλων ἀνά δὲ διέκειντο. Καὶ τοῦτο γοῦν, ὡς ἔφην, σώφρον λαγητοῦ, ἐνθα αὐτῷ τὸ σκῆνος τελευτήσαντι τὸν βίον εὐπρεπῶς μέλλον διαναπαύεσθαι ἐκόπε. Loculos igitur duodecim, quasi sacras columnas in apostolorum chori honorem et memoriam erigentes, medium inter ipsos sepulcrum suum statuit, quod utrinque seni claudebant apostoli: sano certe, ut dixi, consilio præcogitans, quod ubi vitam cum morte commutasset, illius corpus ibi digne ac decenter quiesceret. Cedrenus pag. 296 scribit, corpus Constantini Magni depositum fuisse una cum matre Helena, ἐν λάρναχι πορφυρῷ, ἥτοι Ψωματίᾳ. Cedreno autem ac scriptori nostro adstipulatur Paulus Diaconus lib. ii Hist. Misc. scribens de Constantino: Funus ejus sepultum est in ecclesia Apostolorum in sepulcro porphyretico. At Eusebius, Socrates, Sozomenus aliquique tradunt, corpus Constantini Magni in theca aurea reconditum fuisse. atque a Constantio filio in ædem SS. Apostolorum illatum. Ab hujus sepulcro aurea ornamenta a furibus ablatâ fuisse, scribit Choniates in Alexio lib. i extremo. Vide quid Gylilius de sepulcro Constantini Magni narrat lib. iv, cap. 2. Cæterum quid sentiam de inscriptione sepulcrali Constantini Magni, ac explicatione earumdem litterarum, auctore Gennadio Scholario, quæ in variis bibliothecis reperitur et a nobis in hoc volumine edita lib. vii, pluribus ibidem monemus. (Vide apud nos in Gennadio ad an. 1440. Edit. PATR.)

(4) Μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἐλένης. Prima omnium Helena Augusta Constantini mater in templo SS. Apostolorum inumulata fuit, si qua fides Eusebio, Cedreno, Nicephoro Callisti, et nonnullis aliis. Sed de his plura viri docti.

(5) Ἐν δὲ πόλκειται Κωνσταντίνος ὁ υἱός. Sic Græcius noster. Atqui scriptores fide digni, tradidunt Constantium Juniores, commissio ad Aquileiam cum fratre Constante prælio, ab eodem sumi, ac postmodum intersecutum, illiusque corpus

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Theodosius Magnus.

Alia urna porphyretica, ubi tumulatur Theodosius Junior.

Alia urna prasina Thessalica, in qua jacet Zeno.

204 Alia urna prasina hieracitis (id est ex marmore viridi obscurō), ubi reconditus est Leo Magnus.

Alia urna porphyretica, ubi tumulatur Marcianus et Pulcheria.

Alia urna Nicetiana, in qua jacet Anastasius Dicorus cum Ariadna.

Alia urna prasina Thessalica, ubi tumulatur Basilius Macedo, Eudocia et Alexander.

Alia urna Sangarina Phlegemenuſia, in qua depositus est Leo Philosophus et Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quae dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna prasina Thessalica, in qua reconditæ

A. Έτέρα λάρναξ πορφυρᾶ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Θεοδόσιος ὁ Μέγας (6).

Έτέρα λάρναξ πορφυρᾶ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Θεοδόσιος ὁ Μιχρός (7).

Έτέρα λάρναξ πράσινος θετταλή, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ζήνων (8).

Έτέρα λάρναξ πράσινος ιερακίτης (9), ἐν ᾧ ἀπόκειται Λέων ὁ Μέγας.

Έτέρη λάρναξ πορφυρᾶ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Μαρκιανός καὶ Πουλχερία (10).

Έτέρα λάρναξ Νικητανῆ (11), ἐν ᾧ ἀπόκειται Αναστασίος ὁ Δίκαιος μετὰ Ἀριάδνης.

Έτέρα λάρναξ πράσινος θετταλή, ἐν ᾧ ἀπόκειται Βασίλειος ὁ Μαχεδών (12), Εύδοξια καὶ Ἀλέξανδρος.

Έτέρα λάρναξ Σαγγαρινῆ (13) φλεγμενούσιος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Λέων ὁ Φιλόσοφος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱός αὐτοῦ (14).

Έτέρα λάρναξ λευκῆ, ἡ λεγομένη Βασιλική (15), ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱός αὐτοῦ.

Έτέρα λάρναξ πράσινος θετταλή, ἐν ᾧ ἀπόκειται

Anselmi Bandurii nota.

In Alsam fluvium von longe ab Aquileia projectum. Sic Victor Epit. Socrates lib. ii, cap. 4. Zosimus lib. ii, Idatius in Fastis, Theophanes, cæterique.

(6) Έτερη ἀπόκειται Θεοδόσιος ὁ Μιχρός. Corpus Thendosii Magni ab Arcadio filio Mediolano Constantinopolim adiectum, atque in templo sanctorum Apostolorum conditum scribunt Marcellinus, Socrates lib. v, cap. 1, Cedrenus pag. 327, aliisque nonnulli ex scriptoribus.

(7) Έτερη ἀπόκειται Θεοδόσιος ὁ Μιχρός. Caput hoc ex cod. Colbertino reponimus. Theodosium Juniores in templo Apostolorum tumulatum scribit et Theodorus Lector pag. 194, Cedrenus pag. 343. Item repetit paulo infra scriptor noster, ubi de portico, quæ suo tempore tecto carebat, ubi tres urnulae porphyreticas depositæ erant, una nimirum Arcadii ad meridiem, secunda Theodosii ejus filii ad septentrionem: tertia Eudoxiæ ad orientem.

(8) Έτερη ἀπόκειται Ζήνων. Caput cuiam hoc ex cod. Colbertino supplemus. Vide quæ de Zenonis sepulcro narrat Cedrenus pag. 355.

(9) Ιερακίτης. Seu potius, Ιερακίτης, de quo lapide seu gemma sic Plinius lib. xxxviii, cap. 10: Hieracites alternat milvinis nigrisque veluti plumbis. De quo sic erud. Harduin in notis ad eundem Plinii locum: Hieracites ab Ιερακῃ, quæ vox accipitrem et milvinum sonat. Ιερακίτης λιθος, Aetio, lib. II cap. 30, ex ms. Cod. 167, fol. 100r, καὶ πρὸς τὸ μέδιαν ἐντεραμμένος, ἐπιτεραμμένος; χροιαὶ ἑταῖραι, ὃς ποικίλος εἶναι, ὡς φησι Διογένης ἐν τῷ Ηερὶ Αἰθων. Lapis subviridis ad nigredinem vergens, aliisque subinde alternatis coloribus toto corpore interinctus, ut varii coloris dici possit, ut narrat Diongenes in libro De lapidibus.

(10) Έτερη ἀπόκειται Μαρκιανὸς καὶ Πουλχερία. Sic Cedrenus: Μαρκιανὸς ὁ θαυμαῖες τελευτὴ, ταὶς ἑτέρης τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρῷ τῶν ἀγίων Αποστόλων. Moritur Marcianus imperator, et cadaver ejus deponitur in herois sanctorum Apostolorum. Pulcherie autem Augustiæ, uxoris Marciani statuam positam fuisse a Leone M. imp. in ipsius monumento, scribit Chronographus noster qui etiam i. festum ejusdem Augustiæ institutum fuisse aīdem Leone. Ceterum Greci memoriam Pulcherie celebrant die 10 Septembrie, ac rursus utrius-

que festum, nimirum Marciani et Pulcherie, 17 Februarii.

(11) Νικητανῆ. In codice Colbertino pro Νικητανῇ legitur, Ανανχητανὸς, ubi fortassis quispiam legeret, Ananchitis, de quo lapide seu gemma sic Plinius lib. xxxviii, cap 11: Ananchiti de hydromanita dicunt evocari imagines deorum. Cedrenus pag. 363 cadaver Anastasi et Ariadna depositum suis se scribit in templo Apostolorum, ἐν λάρνακῃ Ἀκυντιανῇ; Έτεθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων Αποστόλων, ἐν λάρνακῃ Ἀκυντιανῇ, μετὰ Ἀριάδνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ προταλευτησάσης. Ad quem Cedreni locum sic adnotat doctissimus Goar: Ακυντιανῇ. Ex Acyntiano marmore fluvo, ex Acyntio monte ad Chalcedonis littus delato.

(12) Βασιλείος ὁ Μαχεδών, etc. Leo Grammaticus, Alexandrum imperatorem eodem sepulcro cum patre Basilio repositum suisse scribit in eodem Alexandro: Ακαθετὸ δὲ Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς τάφοις μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

(13) Σαγγαρινῆ. Seu potius Σαγγαρινῇ. Sic ex cod. Colbert. et ex contextu reponimus; nam licet hic in cod. Reg. legatur Αγαρινῇ, infra ubi loquitur de sepulcro Constantis, filii Constantini, filii Heraclii, ac ejusdem Constantis uxoris sepulcro scribitur Σαγγαρινῇ. De lapide autem Sagarino seu Sagaris sic Porphyrogenitus in avi Vita cap. 88 edit. Combel.: Ήδὲ πρὸς βοῦρδον ἐκ τοῦ Σαγγαροῦ λεγομένου λίθου, δε τῷ παρὰ τινῶν Οὐστρίτη καλουμένῳ λίθῳ καθέστηκεν ἐμφερῆς, etc. Quæ autem ad aquilonem ex Sagaris sic nuncupato concinnata lepide, haud absimili Ostriti, ut quidam vocant.

(14) Καὶ Κωνσταντίος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Constantiniūm Porphyrogenitum in ade SS. Apostolorum sepultum suisse una cum patre Leone scribit et Symeon Magister in eadem Constantino pag. 496. Καὶ θάπεται ἐν τῷ ναῷ ἀγίων Αποστόλων μετὰ Αἴσαντος Βασιλίων; τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Sic Cedrenus pag. 64.

(15) Η λεγομένη Βασιλική. Constantinus igitur eodem in loco quo pater, non vero eadem in urna tumulatus fuit; illius siquidem Sangarina fuit, hujus vero alia.

πὸ λειψανὸν τῆς ἀγίας Θεοφανοῦς (16) καὶ Εὐδοκίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς (17).

Ἐτέρα λάρναξ Βιθυνή, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος (18) τοῦ Φιλοσόφου.

Ἐτέρα λάρναξ πράσινος Θετταλή, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος (19).

Ἐτέρα λάρναξ Προικοννησία, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ θυγάτηρ Λέοντος, Ἀννα (20).

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς.

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Μιχαὴλ ὁ Ἀμορφαῖος (21).

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ῥωμανὸς ὁ νιός Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ λεγόμενος τὸ καλὸν παιδίον (22).

Ἐσωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἔτέρα λάρναξ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος; καὶ ἀδελφὸς βασιλέως Βασιλείου τοῦ Βουλγαροχώνου (23). Οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ Ῥωμανοῦ τοῦ λεγομένου καλοῦ παιδίου καὶ μητρὸς αὐτῶν Θεοφανοῦς, ἐν ᾧ ἀπόκειται καὶ αὐτὴ εἰς τὸ δεκάνη μέρος τοῦ αὐτοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου.

Ἡρῷον τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ (24).

Λάρναξ κατὰ ἀνατολὰς δὲ πὸ λίθου ἔνου καὶ ἀλλο-

Anselmi Bandurii nota.

(16) Τῆς ἀγίας Θεοφανοῦς. Nimirum Leonis imperatoris primae uxoris quae quidem a Græcis sanctorum catalogo ascripta fuit, cuiusque festum collitur die xvi Decembri. Huius nomine ecclesiam conditam fuisse a Leone imperatore non procul ab ædo sanctorum Apostolorum, et in ea corpus ejus depositum, scribit Symeon Magister pag. 463: Καὶ πάτησον τῶν ἀγίων Ἀποστόλων ἑξανταράμενος οἰκήματα Λέων ὁ βασιλεὺς κτίζει ἐκκλησίαν περικαλλῆ εἰς δυομά Θεοφανῶν τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικῶς, καὶ κατατίθει καὶ ταύτην ἵξει. Prope etiam templum sanctorum Apostolorum, coemptis Leo imperator ὁδίbus, per pulchram ecclesiam adficat, prioris suæ conjugis Theophanous nomine, cuius et funus in ea depositi. Similia fere habent Scylitzes, Zonaras, et nonnulli alii ex scriptoribus Byzantinis. Huius Auguste elegium ac panegyricum conscripsit Nicophorus Gregoras, ut aiunt Allatius *De Simeon*, pag. 107, et Lambretius lib. iv Bib. Cæsar. p. 61.

(17) Καὶ Εὐδοκίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Altum est apud scriptores silentium de nomine filiae Theophanonis, quæ scriptori nostro Eudocia nuncupatur. Eam autem peperisse Leoni filiam, quæ statim post partum obiit, præter nonnullos alias scriptores, prodit idem Porphyrogenitus in argumento libelli unionis, quod quidem habetur editum in Jure GR. Rom. pag. 103. Λέων δὲ σοφώτατος εἶχε μὲν πρώτην γαμετὴν τὴν ἄγιαν Θεοφανῶν, μεθ' ἣς καὶ θυγατέρα ἔτενθηκει. Imperator ille sapientissimus Leo primam quidem uxorem habuit, sanctam Theophanom, ex qua filiam procreavit; sed ea cito rebus humanis excessit. Verum idem Porphyrogenitus *De adm. imp. cap. 26*, scribit se habuisse sororem nomine Eudociam, dum ait, se curasse ut Beria, Romani illi cunjugi, Eudociam nomine imponeretur, in avise et sororis, quæ eo clonabantur, memoriam: Μετωνομάσθε Εὐδοκία, κατὰ τὸ δυομά τῆς τε μάρμης καὶ ἀδελφῆς Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρότου δεσπότου. At, cum nemo ex scriptoribus, quod sciam, prodat Leonem imperatorem ex Zœ quarta uxore suscepisse alteram prolem præter Constantinum, non est dubium quin id intelligat Porphyrogenitus de sua sorore ex patre

A sunt reliquiae S. Theophanonis et Eudociae filie. ejus.

Alia urna Bithynica, in qua tumulatur Zœ secunda uxor Leonis Philosophi.

Alia urna prasina Thessalica, ubi deposita est tertia uxor ejusdem Leonis.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Anna Leonis filia.

Alia urna, in qua reconditur Nicephorus Phocas.

Alia urna, in qua depositus est Michael Amorphius.

205 Alia urna, in qua tumulatur Romanus Constantini Porphyrogeniti filius, qui bonus puer cognominabatur.

Intra templum alia urna, in qua depositus est Constantinus Porphyrogenitus, frater imperatoris Basilii qui Bulgaros concidit. Hi sunt filii Romani, qui bonus puer cognominabatur, et Theophanonis, quæ deponitur in eadem urna ad dextrum ejusdem templi S. Constantini latus.

Heroum magni Justiniani.

Urna ad Orientem ex lapide peregrino et extra-

non vero uterina, quam Leo ex Theophanone suscepit, ut tradit scriptor noster.

(18) Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος. Dum bujus Auguste cadaver humaretur, iqvntam suisserit utram ejusmodi litteris intus insculptam, *Filia Babylonis misera*; et hanc procul, exstructio templo, titulo sanczœ Zoes, eam ibi sepultam fuisse, scriptor est Symeon Logotheta in eodem Leone pag. 463: Ἐφύερον δὲ λάρνακα εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς, ἔχουσαν ἑσθεντα γράμματα κακολαμπένα, γράφοντα οὖτως, Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαιπωρος. Πλάστον δὲ, τοῦ Ματοῦ μηνὸς, οἰκοδομήσας ναὸν, τὴν ἄγιαν Ζωὴν, κατατίθειν αὐτὴν.

(19) Ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος. Ea est Eudoxia ex Themate Obsequiano oriunda, insignis formæ semina, que una cum prole mascula ex fæto paulo post exsincta fuit.

(20) Ἡ θυγάτηρ Λέοντος Ἀρρα. Anna Leonis filia quam ex Zœ altera uxore Leo suscepit. Hanc a patre imperatoria corona donata statim post matris obitum scribunt Leo Grammaticus pag. 481 et Scylitzes pag. 509.

(21) Μιχαὴλ ὁ Ἀμορφαῖος. Idem qui Balbus. Caput hoc ex cod. Colbertino reponimus.

(22) Ὁ λεγόμενος τὸ καλὸν παιδίον. Corrupte in cod. Regio, & λεγόμενον, etc. Ηαδίν Græci recentiores pro παιδίον. Nimirum cognomento bonus seu pulcher puer.

(23) Βασιλεὺον τοῦ Βουλγαροχώνου. Huius ca-

daver humatum fuit in templo sancti Joannis Evangelistæ in Hebdomo.

(24) Ἡρῷον τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ. Cum ædem Constantiniānā sanctorum Apostolorum funditus demolitus esset Justinianus, aliam pulchriorem ac elegantiorē in formam crucis adficavit, in cuius medio ingens testudo assurgebat, non abs similis in alio Sophianæ, nisi quod ædis sanctorum Apostolorum testudini nullæ suberant fenestræ. Auctor est Procopius lib. I *De adif. cap. 4*, ubi forma ac elegantiæ ædis Justinianæ sanctorum Apostolorum pluribus ab eodem historicō describuntur. Sic etiam Evagrius lib. iv cap. 30, ac scriptor Actorum S. Lucæ hujus

neo, medium colorem habente Bithynicum et Chalcedonitem inter alque Ostritum; in qua depositus est Justinianus.

Alia urna ex lapide Hieropolitano, in qua jacet Theodora uxor ejus.

Alia urna ad occidentem in dextro latere, colore roseo maculis distincto, in qua jacet uxor Justiniani.

Alia urna alba Proconnesia, ubi reconditus est Justinus junior.

Alia urna Proconnesia, ubi deposita est Sophia uxor Justiniani.

206 Alia urna ex lapide albo Docimino onychista, ubi jacet Heraclius.

Alia urna prasina Thessala, in qua deposita est Flavia uxor ejus.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Constantinus Pogonatus.

Anselmi Bandurii notæ.

adis structuram Justiniano imperatori attribuunt; Zonaras vero, Glycas, Constantinus Manasses, et nonnulli alii ex recentioribus scriptoribus eam Theodora Augustae ascribunt. Restaurata autem hac aede Justinianus sepulcra imperatorum et patriarcharum in ea vel ad eam condidit. Evagrius lib. iv cap. 30: 'Εν ᾧ οἱ τε βασιλεῖς, οἱ τε λεπόμενοι νευριμένης ταφῆς τυγχάνουσι, In qua et imperatores et pontifices debitam sepulturam consequuntur. Debitam, inquit; nam in hac aede humari alios quam patriarchas et eos qui ex Augusta familia erant, vetant Gratianus, Valentinianus, et Theodosius Augusti in l. 6 Cod. Th. De sepulcris violatis. Ille autem sepulcra varie appellantur a scriptoribus: aliis dicuntur μέγχ τηρῶν Ιουστίνεων; aliis, οἱ βασιλεοὶ τάφοι; aliis, τὰ βασιλεῖα τῶν ἀγῶν 'Αποστόλων μνήματα; aliis, τὰ βασιλεῖκα μνήματα; aliis, τὰ τὸν βασιλέων κομητήρια; aliis, βασιλέων πολιάδων. Neque solius Justiniani sepulcra ita varie a scriptoribus appellantur, sed et ἡρών Constantini Magni, de quo supra (not. 4.)

(25) Εὐ η ἀπόκειται Ιουστίνοις. Justiniani sepulcrum ex auro puro confectum suisse scribit Corippus lib. iii. De laudibus Justini:

Donec apostolici subeuntes atria templi,
Inclita sacro possuissent membra sepulcro,
Quod prius ipse sibi puro construerat auro.

(26) Αὐτὸν Ιεροκολίου. Codex Colbertinus, 'Ιεραπολίου, ubi perperam legit Ducangius Terciopolium. Hierapolis et Hieropolis urbs, ubi fortassis lapis sic dictus reperiatur.

(27) Ή γυνὴ Ιουστίνου. Hic videtur loqui scriptor noster de Euphemia Justini Thracis coniuge; nam intra capite ab hinc tertio loquitur de Sophia Justini Junioris uxore. At fallitur idem scriptor, sium Euphemiae Augustae corpus humatum suisse scribit in aede Apostolorum: nam ejus corpus una cum Justino coniuge in monasterio Augustae in urna prasina depositum fuit, ut auctor est Cedrenus pag. 560. Kal. Etéthi τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῆς Αὐγούστης, ἐν λάρυντι προστήνη, μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὐθημίας. Sic etiam et Apionymus noster.

(28) Ιουστίνος δικρός. Corpus Justini Junioris una cum Sophia ejus coniuge depositum suisse in urna Proconnesia scribit et Cedrenus pag. 391. Kal. Etéthi τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ τροφῷ Ιουστίνεων, ἐν λάρυντι Προκοννήσῳ, μετὰ Σοργίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

(29) Δοκιμίου. Sic cod. Regius. Perperam legitur in Colbertino, Δοκημίου; Δοκημίου quippe

Αὐτοῦ, μέσην χροιὲν έχουσα τοῦ τε Βιθυνοῦ καὶ Χαλυηδονίου περὶ λίθου ὀστρέτου, ἐν ή Ιουστίνον: (25).

Ἐτέρα λάρυνξ ἀπὸ λίθου Τεροπολίτου (26) ἐν ή ἀπόκειται Θεοδώρᾳ ή γυνῃ αὐτοῦ.

Ἐτέρα λάρυνξ πρὸς δυσμάς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, τὴν χροιὲν φροτοποικλός, ἐν ή ἀπόκειται ή γυνῃ Ιουστίνου (27).

Ἐτέρα λάρυνξ λευκὴ Προκοννήσιος, ἐν ή ἀπόκειται Ιουστίνος δικρός (28).

Ἐτέρα λάρυνξ Προκοννήσιος, ἐν ή ἀπόκειται Σοφίᾳ ή γυνῃ Ιουστίνου.

Ἐτέρα λάρυνξ ἀπὸ λίθου λευκοῦ Δοκιμίου (29) δυνχίτου, ἐν ή ἀπόκειται Ηράκλειος (30).

Ἐτέρα λάρυνξ πράσινος θετταλή, ἐν ή ἀπόκειται Β Φλαβίᾳ ή γυνῃ αὐτοῦ (31).

Ἐτέρα λάρυνξ Προκοννήσια, ἐν ή ἀπόκειται Κωνσταντίνος δ Πλωγωνάτος (32).

marmor sic appellatum a Daciano urbe Phrygiae, Stephanus: Δοκιμειον, πόλις Φρυγίας, ὃς εἶδε μων τὸ έθνεκδν, Δοκιμεὺς, κατὰ τὸν οὐρανὸν συνθειαν, Δοκιμηγός, διφ' οὐ τὰ μέρομαρα οὐτωσατ. De marmore Docimino lequitur Continuator Theophanis lib. iii. p. 42. Πεντεκαλέδεα κίονιν θραστατέλιον τε λίθου Δοκιμίου. Idem p. 42. Ήπι τεστάρων κιόνιον θετταριγμόν Δοκιμίων.

(30) Εὐ η ἀπόκειται Ηράκλειος. Quia de caderve Heraclii narrat Cedrenus pag. 430, hic exscribere libet: 'Εθέτη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρυνῃ, καὶ Εμετενάσκεπες ἡμέρας δ'. Συνεπάρη δὲ αὐτῷ καὶ στέμμα χρυσοῦν, καὶ οὐτως ἐσκεπάθη. Corpus ejus in arcem repositum per qualior dies sine tegmine mansit. Una sepulta est etiam aurea corona, sieque tectus fuit. Et paulo infra loquens de Constantino Pogonato, Heraclii filio, sic idem scriptor Τούτῳ τινὲς λέγουσι, ὅτι τὸ στέμμα, ἐν φέτεψθη, σὺν τῷ πατρὶ του ἐπέφη. Καὶ ἐνέστευτε Καλλινίκιον κοινηκούλαρίῳ, κοινίσας αὐτός. Απελθόντοι δὲ, καὶ ἀνοίξας, εἰρε τὸ σῶμα διαλυθέντων θάρωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγῆν τῇ κεφαλῇ. Καὶ ἀνέσπασεν αὐτὸς εὖν τῇ κόμῃ, πενθὼν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπῆγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ. Οὐ δὲ ἔκθευτε τούτο παρίσθιαι καὶ τιμηθαν. Οὐ δεινομέθη λέπας ο. Is a quibusdam admonitus, coronam, qua regno inaugurate fuerat, cum patre esse sepultum, Callinico cibulario mandat, uti eam sibi afferat. Abit ille, et sepulcro recluso cadaver Heraclii aqua instar dissipatum reperi, coronamque capitī adhaerescentem: eam cum crinibus reverilis mæstus atque lamentans, et Constantino adserit. Is solvi ac extimari jubet coronam, et a estimata est libris septinginta.

(31) Φλαβίᾳ ή γυνῃ αὐτοῦ. Uxorem Heraclii Flaviam appellat et Isidorus Pacentis in Chronicō aera 648. Scriptor vero Chronicī Alexandrini eam Fabiam Eudociam vocat, ac mortuam suisse scribit die xii Augusti, xv Ind., feria i., in recessu Blachernarum, cadaver vero ejus in aede sanctorum Apostolorum conditum: Καὶ τῇ γῇ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς αὐτῆς ω̄ ινδικτῶνος, ἡμέρᾳ πρώτῃ, ἐτελεστησεν εἰς τὸ προκέστον Βλαχερωνῶν θύδοκιά ή Αὐγούστα, ή Φεβρία. Καὶ τινεγθάντο, τοῦ λειψάνου αὐτοῦ πλοι τῇ πατελτῃ τῆς πόλεως, ἐπὶ τῇ ἐπίσης ἐκτητεύσῃ καὶ ἐπάντη εἰς τοὺς Αποστόλους. Εἰ λαγūsti mensis die 13, ejusdem xv Indictionis, feria i., mortua est in recessu Blachernarum Eudocia Augusta, Fabia dicta, illiusque funus navigio in urbis palatiū illatum, positrile facis exequis, in aede Apostolorum conditum est.

(32) Κωνσταντίνος, δ Πλωγωνάτος. Hujus cada-

Ἐτέρα λάρναξ πράσινος Θετταλή, ἐν ᾧ ἀπόκειται Λ Φαύστα (33).

Ἐτέρα λάρναξ Σαγγαρίνη (34), ἐν ᾧ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου (35), υἱοῦ Ἡρακλεοῦ.

Ἐτέρα λάρναξ ἔκχοντάλιθος Σαγγαρίνη (36), ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ (37).

Ἐτέρα λάρναξ Ἱεραπολίτης, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου (38).

Ιστέον δὲ ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου (39) ἐ-

Alia urna prasina Thessala, ubi recondita est Fausta.

Alia urna Sangarina, in qua depositus est Constantius filius Constantini, filii Heraclii.

Alia urna centum lapidum Sangarina, in qua recondita est uxor eius.

Alia urna Hierapolitana, in qua jacet uxor Copronymi.

Sciendum est urnam Copronymi ejjectam suis

Anselmi Bandurii note.

ver humatum suis in æde sanctorum Apostolorum scribit et Nicophorus CP.: Kal xantholites autem tò leipheon tò tol; basileios tòv ãgion 'Apostolion uñhmas.

(33) Ἐρ ἡ ἀπόκειται Φαύστα. Nescio cuius sit ista Fausta, cum hic non de Fausta Augusta, altera Constantini Magni uxore agatur, neque aliam ex imperatricibus præter hanc sic appellatam suisse patet ex historicis. Igitur vel est aliqua ex consanguinitate imperatorum, cuius quidem nomen silent scriptores; vel cum de hujus sepulcro loquuntur scriptor nostri, postquam de Constantino Pogonato egisset, fortassis librarius per errorem loco Anastasie nuzerat uxori Constantini Pogonati, Fausta nomen inservit. Istac damus cum meliora omni suppetant.

(34) Σαγγαρίνη seu Σαγγαρίνη. Vide que supra (not. 13) de lapide Sangarino seu Sagarino adnotavimus. In codice Collethino legitur Σαγγαρίνη. ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνστάντιος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλεοῦ. Atqui nullus ex Heraclii nepotibus Constantius appellatus fuit; bene tamen Constantinus et Constantius. Capite autem sequenti ubi in C cod. Regio loquitur de sepulcro uxoris Constantius filii Constantini III, cod. Collethinus describit sepulcrum ipsius Constantini sic: Ἐτέρα λάρναξ ἔκχοντάλιθος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱός Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλεοῦ.

(35) Κώνστας ὁ υἱός Κωνσταντίου. Is occisus fuit Syracusis in balneo cui Daphne nomen erat; cadaver vero ejus a Constantino Pogonato filio Constantinopolim allatum est, atque in templo SS. Apostolorum iuxta patrem ejus repositum; nuctor est Cedrenus pag. 436. Kal xanthosthias τὰς Εσπερίδας, τὰς Κωνσταντίνοπολιν ἔρχεται ἀποχιμίας καὶ τὸν νεκρὸν τοῦ ίδιου πατρός. Kal τούτον μὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν ἄγιων Ἀποστόλων μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ πατρός αὐτοῦ κατατίθεται.

(36) Ἐκαροτέλιος Σαγγαρίνη. Deest in cod. Collethino Σαγγαρίνη. Quid vero significet Ἐκαροτάλιθος pluribus conatur docere Ducangius in Gloss. Græc. v. τριλίθος, cuius verba hic exscribere licet: Ut ut sit, endem ratione, non aliud fuerit ἔκαροτάλιθος: quam marmor distinctum multis ac variis crustis: hic enim centenarius numerus pro multipliici sumitur: Symeon Thessalonicensis in Chron. ms. De Philippico imp. Οὐ δὲ Θεοδόσιος ἀδιάη τοὺς τηρῆσες, ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξώριετος: ἀνεκμίσθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τὸ αναφεύθηνται παρὰ Λεοντοῖς, καὶ τεθῆνται τῷ ναῷ τῶν ἄγιων Ἀποστόλων ἐν Ἑπανταλάθῳ λάρνακτι, ἣν Κοχλινήτη λέγουσι. Origines, seu Πάτρα: Constantinopoleos a nobis ex mss. laudata lib. iv Constantinopol. Christ. pag. 110, ubi de sepulcris imperatorum: Ἐτέρα λάρναξ ἔκχοντάλιθος ἐν ᾧ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱός Κωνσταντίνου Ἡρακλεοῦ. Infra: Ισταται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἔκχοντάλιθου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνὴ. Quod vero istiusmodi lapidem Κοχλινήτην vocet Logotheta, id forte causæ fuerit, quod crux illæ cochlearum, ut aliæ apud Pliniū, ovorum et orbium, figuram expresserint. Istuc in hanc rem

Ducangius: eni quidem conjectura, nescio an aliis placuerit, mihi sane non probatur. Puto ipse lapidem hunc ἔκχοντάλιθον appellatum, eo quod B natura sua multicolor sit, quemadmodum apud Pliniū lib. 37 cap. 10, lapis qui reperiatur in Troglodytica regione hexecontalithos dicebatur, eo quod multicolor erat: hexecontalithos, inquit Pliniū citato loco, in parva magnitudine multicolor hoc sibi nomen adoptavit. Et Solinus istuc chlorius cap. 31, pag. 58, de Troglodytis: Tantum lapido uno gloriantur, quem ἔχοντάλιθον nominamus, tam diversis notis sparsum, ut sexaginta genuinorum colores in parvo ejus orbiculo comprehendantur. Hæc totidem sermo verbis Marbodus e cap. 37, Albertus pag. 231, Isidorus lib. xv. Origin. cap. 12. Si aliqui hæc conjectura non arridebit, potiorem profesar. Ceterum lapis iste ἔκχοντάλιθος Σαγγαρίνη vel Σαγγαρίδης dicitur scriptori nostro, quod fortassis in flumine Sangario renaretur, quod flumen Asia Minoris est, teste Ptolemeo, Arriano, etc.

(37) Η γυνὴ αὐτοῦ. Videlicet uxor Constantis, filii Constantini III, cuius quidem uxoris nomen a scriptoribus non est proditum, licet Constantius tres filii numerentur, nimicrum Constantinus Pogonatus, Heraclius ac Tiberius. Cæterum in hac urna ex lapide ἔκχοντάλιθος: dicto facta humatum suisse corpus Constantis filii Constantini III dicitur in cod. Collethino, ut supra monimus.

(38) Η γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου. Sic in cod. Regio: in cod. vero Collethino legitur sic: Ἐτέρα λάρναξ Ἱεραπολίτης, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ, nimicrum uxor Constantis filii Constantini III. Deinde capite sequenti describit sepulcrum uxoris Constantini Copronymi sic: Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου προικονήθου, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου. De qua autem uxore Copronymi loquatur hic scriptor noster non liquet; nam Constantium Copronymum ter nuptias iniisse tradunt scriptores; primum quidem, parente adhuc superstite, cum Irene Chazarorum chagani filia, secundo cum Maria, tertio vero cum Eudocia.

(39) Ιστόροι δὲ ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου. Hæc in cod. Collethino præcedentibus juncta sunt, ac diversa. Sic ibi: Ιστέον δὲ ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου ἐξεβλήθη καὶ ἐκαύθη. Οὐ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐμπρήσθη καὶ ἐχρημάτισεν εἰς συστήματα τοῦ παλατίου, καὶ ἀδάκτις τὰ δυταὶ τῷ Φόρῳ. Corpus autem Copronymi humatum suisse in æde sanctorum Apostolorum, ac postmodum, imperante Michaeli Theophilii filio, inde amotum et in Eoro Amastriano crematum esse prouidit Cedrenus pag. 468: Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ τεθὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν ἄγιων Ἀποστόλων, ἐν τοῖς ἡλέρις Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου, βούλῃ καὶ παρανέσει τοῦ Καίσαρος ἀπαχθέντι τῇ αὐρῷ τοῦ Ἀμαζοτρίανου, ἐκαύθη. Ubi perperam interpres vertit, Bouill καὶ παρανέσεις τοῦ Καίσαρος, jussu hortulanique ipsius imperatoris. Interpretor Cæsar, nimicrum Bardæ avunculi Michaelis. Titulus quippe Cæsar is a nomine ex scriptoribus Byzantinius imperatori seu Augusto tribuitur; nam Cæsar is titulus donatus suis primitus imperi

ex heroo a Michaelo et Thicodora, exsecrandumque cadaver ejus combustum fuisse. Lapis autem sepulcri serra dissectus est et ad palatii compages destinatus.

Alia urna ex lapide Proconnesi, in qua jacet Leo Isaurus.

Alia urna Proconnesia Michaelis Balbi et Theclae ejus uxoris.

Alia urna Prasina, ubi depositus est Theophilus.

Porticus altera, quæ jam tecto caret, in qua tres urnulae porphyreticae **207** Romanæ depositæ sunt, quarum ea quæ ad meridiem locatur Arcadii est; quæ ad septentrionem, Theodosii filii ejus; quæ ad orientem, Eudoxie.

Porticus alia ejusdem templi ad septentrionem, in qua jacet urna ex lapide pretioso Romano, ubi depositum est exsecrandum cadaver Juliani apostatae.

Anselmi Bandurii notæ.

designatos successores manifestum est; et ne altius rem repeatam, sic Valerius Maximianus a Diocletiano Cæsar creatus fuit; Constantius Chlorus et Gal. Maximianus a Diocletiano et Val. Maximiano; Severus et Maximinus a Galero Maximiano; Constantinus M. a patre Constantio; Constantinus Junior, Constantinus ac Constantius a patre Constantino, etc. Sed et omnes imperatorum illi sere semper Cæsaris titulo donabantur: quod quidem factum est etiam posterioribus longe saeculis. Cæterum quod attinet ad sepulcrum Copronymi videlius Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii patriarchæ Constantinopolitani, pag. 694 ed. 1618.

(40) *'Ex Procochoris et aliorum.'* Sic ex cod. Colertino. In cod. Reg. legitur: 'Etæra lârnavæ à πολιθου, την ἀπόκειται δὲ Ισαῦρος.' Hujus Augusti cadaver humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 458: 'Καὶ θυγατέρας σὺν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν φυχικὸν θάνατον, γένων δυσεντερίας βλῆθες· καὶ τίθεται τὸ δυστήνον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων. Mortuus est ex intestinorum morbo, anima cum corpore pereunte: infelix ejus cadaver reconditum est in templo sanctorum Apostolorum.'

(41) *'Etæra lârnavæ Procochoris et aliorum.'* Caput hoc integrum ex cod. Colertino reponimus. Cæterum Cedrenus pag. 513 scribit Michaelis Balbi cadaver humatum fuisse in æde Apostolorum in urna prasina Thessalica: 'Ἐτάφη δὲ ὁ πούτον νεκρὸς ἐν τῷ κατὰ τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους μεγάλῳ ἡρῷῳ Ιουστινιανῷ, ἐν λârnave πρασινῷ θετταλικῇ. Cadaver ejus repositum est in magno Justiniani heroo, ad templum sanctorum Apostolorum in urna prasina Thessalica.'

(42) *Td πρὸς μεσημβριανὸν Ἀρχαδῖον.* Sic habet et Cedrenus pag. 33: 'Ἐτέθη δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, ἐν τῇ μεσημβριῃ στοῦ, Ενθα καὶ ἡ τυνὴ αὐτοῦ Εὐδοξία. Sepultus est in templo Ipostolorum, in porticu meridianâ, cum Eudoxia uxore.'

(43) *Theodosius et aliorum.* Theodosii Junoris cadaver depositum fuisse in æde SS. Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 343: 'Καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων.'

(44) *Td δὲ πρὸς ἀρατολὴν Εὐδοξίαν.* Cuius autem Eudoxiae, matris Theodosii Junioris ac uxoris cadaver ibi depositum fuerit non exprimit scriptor noster. At Eudoxia matris ejus corpus una cum Arcadio ejus conjugi tumulatum fuisse in

Δειλήθη ἀπὸ τοῦ ἡρώου παρὰ Μιχαὴλ καὶ Θεοδωράς, καὶ τὸ μὲν μιαρὸν αὐτοῦ σῶμα κατεκαυθή, ὃ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐπρεσθή, καὶ ἔχρημάτισεν εἰς συστήματα τοῦ πατέρα.

'Ἐτέρα λârnavaξ ἐκ λίθου Προκονησίου (40), ἐν τῇ ἀπόκειται Λέων δὲ Ισαῦρος.'

'Ἐτέρα λârnavaξ. Προκονησίος (41) Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ καὶ Θεόκλας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.'

'Ἐτέρα λârnavaξ πρίσινος, ἐν τῇ ἀπόκειται δὲ Θεοφίλος.'

Στοὺς ἑτέρας, ήτις ἐστὶ τὰ νῦν ἀσκέπαστος, εἰ δὲ ἀπόκειται λârnavaξ τρία πορφυρὰ Ρωμαῖα, τὸ πρὸς μεσημβριανὸν Ἀρχαδῖον (42), τὸ δὲ πρὸς δρυκτὸν Θεοδοσίου τοῦ νιοῦ αὐτοῦ (43), τὸ δὲ πρὸς ἀνταλήν Εὐδοξίας (44).

Στοὺς ἑτέρας τοῦ αὐτοῦ πρὸς δρυκτὸν, ἐν τῇ καίτιαι λârnavaξ ἀπὸ λίθου τιμοῦ Ρωμαίου, ἐν τῇ ἀπετείη τῷ παμμίλαρον σῶμα Ιουστινιανοῦ τοῦ παρεβάτου (45).

Cæde sanctorum Apostolorum scribit Cedrenus pag. 334, ubi de Arcadii sepulta.

(45) *Ioustianov τοῦ Παραβάτου.* Cadaver Juliani Apostatae a militibus Tarsum perlatum, et in suburbio humatum, ac ejus monumento sequens epigramma inscriptum prodit Zonaras lib. xiii, pag. 27: 'Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἡ στρατικὴ εἰς Ταρόν τῆς Κιλικίας κομίσαται, ἔθαψεν ἐν προστατεύοντις τοῖς τάφῳ καὶ τόδε τὸ ἐπίνυμα ἐπέγραψεν.'

Κύδων ἐπ' ἀργυρόνετι ἀπ' Εὐφράτεος ροδών Περσίδος ἐκ γαλῆς ἀτελευτήρι τὴν ἔργῳ Κινήσας στρατιή τόδε Ιουστινοῦ λάχε σῆμα, Ἀμφιτερον, βασιλεὺς τ' ἄγαθος, χρατερός τ' αλκητῆς.

Cadaver ejus milites Tarsum perlatum, in suburbio humarunt, cuius monumento hoc epigramma inscriptum fuit:

Rez bonus et servis bellator fortis in armis Julianus jacet hic ad Cyndi fluminis undas: Dum serus Euphrates et Persica tela cruenti Martis opus cæptosque negant inire triunphos.

Errat igitur Cedrenus, dum pag. 308 scribit, Juliani cadaver statim advectum fuisse Constantinopolim, atque in arca porphyretica, cylindri forma, repositum, cum praedicta inscriptione; etenim si Zonarae auctoritas tanti non esset, saltem vel Cyndi mentio, ad cuius undas tumulatus dicitur in epigrammate, satis evincit, epitaphium hoc Tarsi inscriptum fuisse tumulo, in quo primum depositum fuerat ejus cadaver. Zosimus lib. iii, pag. 733, 'Ἐν τινὶ Ταρσῷ προστείη humatum fuisse αἱ: inscriptione in vero sepulcri paulo aliter recitat idem Zosimus:

Ιουστινὸς μετὰ Τίγρην ἀγάρδον ἐνθάδε καίτιαι. Αμφιτερον βασιλεὺς τ' ἄγαθος χρατερός τ' αιχμητῆς.

Tigride Julianus jacet hic post fata relicto; Rex pariter bonus, et bellator acerrimus idem.

Quod vero attinet ad id quod scribit Zonaras in Juviiano, nimium ab eodem Augusto ornatum fuisse Juviiani sepulcrum: 'Εξ ἀντιοχείας τα εἰς Ταρσὸν γεγόνως, καὶ τὸ μνήμα κοσμήσας τοῦ Ιουστινιανοῦ, ἐπανῆστι, consulendi sunt Ammianus lib. xxv, Socrates lib. iii, cap. 22; Thendor. lib. iv, cap. 4; Philostorg. lib. viii, cap. 1; Sozom. lib. iv, cap. 6. Cæterum Juliani cadaver postmodum

Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ρωμαῖον, ἐν ᾧ ἀπόκειται οὐσία τοῦ Ιονίανδος (46).

Ιστόν διτὶ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόρτης τῆς Σιλοκύρου, ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀριστεροῦ μέσων; Ἰστάται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἐκαπονταλίθου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνσταντίνης ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνὴ μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῇ καταφυγῇ τῆς αὐτῆς μονῆς πρὸς ἀνατολὰς ἐξ ἀριστερῶν ἴσταται λάρναξ, ἐν ᾧ ἀπόκειται τὸ σῶμα Μαυρικίου σφραγέντος ἀπὸ Φωκᾶ.

Ιστόν διτὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ἑπονομαζομένης τὰ Σταυράκιον, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἴσταται λάρναξ Σταυράκιου βασιλέως (48) καὶ Θεοφανοῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Εἰ δὲ ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιβαδίων (49) τῆς χυρᾶς Βίθυνος, ἐν

Altera urna ex lapide Romano, ubi reconditur Jovianus.

Sciendum est, in monasterio S. Mamantis, proxime murum portæ Xylocerci, in narthece ecclesie a sinistro latere urnam stare ex lapide tessellis lapideis distincto, in qua reconditur Constantia Mauricii uxor cum filiis suis. In loco autem abdito ejusdem monasterii ad orientem a sinistro latere stat urna, in qua reconditur corpus Mauricii, qui a Phoca occisus est.

Sciendum est, in monasterio S. Trinitatis, quae cognominatur Stauracii, a dextro latere ecclesie, in oratorio S. Joannis Praecursoris, stare urnam Stauracii imperatoris et Theophanou uxor eius.

Et in monasterio Libadiorum dominæ Euphrosynæ locatur urna ex lapide Bithyno, in qua jacet

Anselmi Bandurii note.

translatum suisse Constantinopolim tradit et Zonaras superius citato loco: "Τοστερον δὲ ἀνεκοιτεθή εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. Post in reginam urbiū translatum est. Sic et Chronicon ms. ab Adamo ad Leonem Philosophum: Ἀπεκοιτεθή δὲ αὐτὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐτέθη ἐνθα καὶ τοῦ Ιοβίανου ἐν λάρνακι πορφυρέῳ κυλινδροειδεῖ μετὰ Ἐλένης τῆς θυγατρὸς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ γυναικὸς αὐτοῦ. Gregorius Nazianzenus orat. iv Tarso Constantinopolim translatum suisse, et ἐν λάρνακι κυλινδροειδεῖ conditum scribit. In templo autem sanctorum Apostolorum humatum suisse tradit Joannes episcopus Citri in Responsis ad Cabasilam: Εὑρέσονται δὲ καὶ δυσσεβῶν βασιλέων τάφοι: ἐν τοῖς καθ' ἡμέρας ἀγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ Παραβάτου Ιούλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων καὶ πανευρήμων Ἀποστόλων. Ιστοινούνται εἰταί impiorum imperatorum tumuli in nostraib;ibus sacris templis, ut Juliani Apostatae in templo sanctorum Apostolorum.

(46) Ἐν ἥ διπλόκειται Ἰοβίανδος. Sic ex cod. Colbertino. Perperam legitur in cod. Reg. Ιουλιανὸς. Joviani imperatoris cadaver in æde sanctorum Apostolorum depositum fuit, ubi post uxoris ejus Charito sepulta est; auctor est Zonaras pag. 29. "Οἱ μέντοι νεκροὶ αὐτοῦ εἰ; τὸ Βυζάντιον διακομισθεῖσα, ἐν τῷ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων ἐπάφῃ γαρ, δουμετά ταῦτα συνετάρῃ αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Χαριτώ. Corpus ejus Byzantium perlatum in sanctorum Apostolorum æde sepultum est, ubi post uxor etiam ejus Charito est sepulta. Vide Ammianum lib. xxiv, pag. 332. Philostorg. lib. viii, cap. 8. Ceterum Zonarē tradenti Charitonem post Jovianum conjugem sepultam suisse in æde sanctorum Apostolorum repugnat Cedrenus, qui Charitonem mortuam scribit antequam Jovianus ad imperium electus esset.

(47) Ἐν τῇ μονῇ τῶν ἀγίων Μάμαντος. Georgius monachus in Vita Romani Lacapeni n. XIII, narrat, i. s. i. Augusti scatæ inventas fuisse in æde sancti Mamantis tres urnas sepulcrales, in quibus fana erat. Mauricium imperatore: cum liberis tumulatum: Τηνικαῦτα δὲ καὶ Πετρωνᾶς αἴδεσι μάντας, προστάξει Ρωμαῖον βασιλέως, ἥγανε λάρνακα ἐνζωδην, καὶ ἔπειρα δύο γλυφῆς ἀμφορεῦντα ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μονῆς ἀνδρείας, τῆς πληγῆς οὐσίας τῆς Σιλοκύρου λεγομένης πόρτης: ἐν οἷς φρούριον ἐναποκιτεθαὶ Μαυρικίου σὺν ταῖς αὐτοῦ παισί: δὲ καὶ ἀπετεθή ἐν τῇ τοῦ βασιλέως μονῇ, ἥτοι εἰς τὸ Μυρέλαιον. Sub idem tempus Petronas vir venerabilissimus, Romani imperatoris iussu urnam αὐτὴν figuris ac imaginibus sculptum, aliasque duas

nulla cælatura arte sculptas, ex sancti Mamantis virorum monasterio, quod est prope portam quam Kylocerci vocant, adrexit; in quibus fana est conditum suisse Mauricium cum liberis: quæ et in Romani monasterio (in Myrelæo scilicet) fuere depositæ. Ceterum hic et in sequentibus agit scriptor noster de iis sepulcris quæ erant extra ædēm sanctorum Apostolorum; nam post Mauricium tempora plures Imperatores tumulati fuere in variis monasteriis, ut videtur est apud scriptores Byzantinos.

(48) Σταυράκιον βασιλέως. Monasterium hoc sancte Trinitatis Stauracii dictum ex quo ibi Stauracius humatus fuit, Braca etiam appellatur, ut scribit Zonaras, qui in eodem monasterio Stanracium imperatorem una cum conjugé Theophanone sepultura donatum suisse tradit, cum prius vitam monasticam in eodem monasterio ambo professi essent: Καὶ τὴν γαμετὴν δὲ Σταυράκιον Θεοφανὸν καρεῖσαν τὴν κόμην, καὶ μελαιναν ἐνδυσαμένην στολὴν, χρήματα πολλοῖς ἐδωρήσατο, καὶ οἶκον εἰς κατοικίαν αὐτῇ προσαπένειμεν, τὸν δὲ εἰς μοναζουσῶν ἐκείνη μετεποίησε καταγγειον. Ἐνθα καὶ δὲ Σταυράκιος τεθάπται, θανὼν ἐκ τῆς πληγῆς ἦν δὲ λόγος: ἐδήλωσε, δύο μῆνας αὐτορχήσας μόνους ἐπὶ τὴν ημέρας ἐξ. "Ητοι: μονῆ ἐξ εκείνου ἐκλήθη τοῦ Σταυράκιου ὑνομασμένη, βαρδοχριζομένου δὲ τοῦ ὄνθατος παρὰ τοῦ συρτεώδους δάκου λέγεται τὰ Βραχά, παρὰ τινῶν δὲ τὴν ἀληθῆ κλῆσιν ἀγνοησάντων, μεταγόντων δὲ ταῦτην δῆθεν πρὸς τὸ Ἑλληνικῶπερον, ὄνομάξει τὰ Ἐβραικά. Theophanem Stauraci conjugem, quae ionea coma nigram stolam induerat, magna pecunia donavit, αὐτίbus ei ad habitandum assignatis, quas illa in monasterium convertit, quod a Stauracio id seputio nomen est sortitum. Nam ex vulnere, quod supra memoravimus, decessit, cum duos duntur at menses et sex dies imperasset. Id monasterium appellazione corrupta vulgo Braca dicitur, et a nonnullis qui vocem ad Græcam formam detorquere conantur, originis ejus ignari, Hebraica. Theophanes pag. 418 paulo diversa habet. Vide Anastasium pag. 176. Ceterum ex scriptore nostro docemur, hoc monasterium, in quo Stauracius imperator una cum conjugé Theophanone humatus fuit, sanctissimæ Trinitati sacrum fuisse.

(49) Ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιβαδίων. Hoc monasterium Euphrosynæ cognominatum fuit etiam Libatia. Notandum, in hoc ipso monasterio humatum etiam suisse Joannis Tzetzæ p. t. rem, ut idem scriptor testatur Chil. v. cap. xvii. "Οἱ μέχρι νῦν ἀκέρατοι νεκροὶ τελῶν ἐν τάφῳ, Ἐν Εὐφροσύνῃς τῇ μονῇ τῇ κλῆσιν καλουσανη.

Constantinus filius Irenes, ab ea excæcatus, et **A** ἦ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος δι πέδης Εἰρηνῆς (50) δι του Μαρία ejus prima uxor, abneptis S. Philareti Eleemonis, **208** διαιque ipsorum filia, Irene et Euphrosyne, quæ fuit uxor Michaelis Balbi, et Anna filia Theophili imperatoris.

Sedēndūm est, in monasterio gynæcei Gæstriorum, ad dextrum latus ecclesiae versus orientem. sepultum esse corpus S. Theodoræ, uxoris Theophili imperatoris, tresque filias ipsius, Theclam, Anastasiam et Pulcheriam.

Anselmi Bandurii notæ.

(50) *O vīlōc̄ Elpīrēnēs.* Constantini Augusti ea dæver ubi depositum fuerit, scriptores, quo i sciam, non produnt; cum, quo tempore idem obiit, non satis constet; alii enim tradunt, baud multo post extinctum; alii vero superstitem volunt, etiam Nicēphoro imperante.

(51) *H γεγονία ἐγγόνη τοῦ ἀγίου Φιλαρέτου.* Sic emendatus. Perperam legitur in ms. ἡ γεγονία ἐγγόνη, etc. Mariam vero uxorem Constantini, ex Armenia oriundam sancti Philareti Cappadocis abneptim suisse volunt Menæa; qui saue ex ea affinitate, ut tradunt, ad consulatum dignitatem electus postmodum fuerit, cum ei antea vix ad vitam necessaria superessent.

(52) *Eἰ ἥνη καὶ Εὐφροσύνη.* Constantinus ex Maria prima uxore Euphrosynam tantum suscepit, quæ Michaeli Balbi imperatori, qui imperium post Nicēphorūm except, nupsit. Ex altera vero uxore Theodota Leonem tantum suscepit qui infantulus admodum obiit. Ex qua autem ex his filiis Irenem suscepit, quam illi scriptor noster attribuit, non liquet, cum nemo ex scriptoribus Byzantinis filia ejus Irenæ meminerit.

B Καὶ ἦ πάσχειται Κωνσταντῖνος δι πέδης Εἰρηνῆς (50) δι του φλωθεὶς παρ' αὐτῆς, καὶ Μαρία ἡ περώτη αὐτῶν γυνή, ἡ γεγονία ἐγγόνη τοῦ ἀγίου Φιλαρέτου (51) τοῦ Ἐλειμνοῦς, καὶ αἱ δύο αὐτῶν θυγατέρες, Εἰρήνη καὶ Εὐφροσύνη (52), ἡ γυνὴ Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Τραυλοῦ, καὶ Ἡγανὴ θυγάτηρ Θεοφίλου (53) τοῦ βασιλέως.

Ἴστεον δίτι ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστρίων (54), εἰς τὸ πρᾶς ἀνατολὰς δεξιὸν μέρος τῆς ἰκκλησίας, ἐπάρχη τὸ σῶμα τῆς ἀγίας Θεοδώρας τῆς γυναικὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, καὶ αἱ τρεῖς αὐτῆς θυγατέρες, Σύκλα, Ἀναστασία καὶ Πουλχερία.

(53) *Kαὶ Ἡγανὴ ἡ θυγάτηρ τοῦ Θεοφίλου.* Anna filia Theophili una cum Thecla, Anastasia ac Pulcheria sororibus, detonsis erinibus, in monasterio Euphrosynæ inclusa fuit a Michaeli imperatore ejus fratre.

(54) *Ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστρίων.* In eodem monasterio cadaver Theodoræ depositum suisse a Basilio Macedone, et filias ejusdem Theodoræ translatas suisse scribit Cedrenus pag. 545: Ἄλλ' ἡ Θεοδώρα μετ' οὐ πολὺ τῶν τῆδε μεθιοταται, Ἡς τὸν νεκρὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσας ὁ Βασίλειος, καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας, πρὸς τὸ τῆς Μαρίας ἔχαπέστειλε μοναστήριον ἐνδιατάσσει, 3 Γαστρα χατονομάζεται. Νεψε μόνοι post Theodora e viis discussit. Ejus cadaver Basilius imperator, et filias ejus in Asia monasterium translatis, quod Gustria nominabatur. Pluribus autem Theodora Augustæ a scriptoribus celebratur ob fideli integratatem, ac sacrarum imaginum cultum, quem, iuxatio fatus functo, in Ecclesia Orientali rursus restituit. Ex quo sane a Gracis ipsis in Ecclesiæ canopem relata est, ejusque festum agitur die undecima Februarii.

SÆCULO XIV.

DUCAS

NOTITIA

(Eusebius De rer. Byzant. Script. Græc., p. 640.)

Ducas noster, cuius prænomen incognitum nobis est, ex Ducarum imperatoria prosapia Michaelem Ducam, virum eruditum, qui, cum Joannem Cantacuzennum (post imperatorem Andronicum Patæologum juniores A. C. 1341 vivis exemptum) imperatoris Joannis Patæologi tutorem adversarii bello persequerentur, cæteris amicis plerisque Constantinopoli truciatis, in Asiam profugus, tandem in Europa sedem apud Ephesios tutam fuit adeptus, avum habuit. Hoc indicat in Historia Byzantina cap. 5, interprete Ismaele Bullialdo: *inter eos equidem* (Joaunes Cantacuzeni amicos plus quam ducentos in carcere) *conjectos et, exceptis sex, neci datos* qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus Michael Ducas. Ipsi porro monachorum illius monasterii (in cuius subterraneo specu delituerant) mantis seu cappis induiti Constantinopoli ausigerunt, et in oppositum continentem Asiam transvecti, in regiones orientales, aliis in Bithyniam, aliis alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesœum (quem Bajazetes Turcarum sultanus Ioniæ principem con-

stituerat) filium Atenis, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat et scientiarum liberaliumque artium peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus dicens ab antiquis illis Dicis, inque prosapia ista, veluti catena annulus aureus, splendebat. Hunc ergo honorifice excepti tyrannus, providebat, ut cuncta necessaria commeatusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandum concessit : quæ sedes perigrine æque ac patria grata ipsi ac charæ fuerunt.

Ipse Ducas noster, post Constantinopolin a Turcis occupatam, principum Christianorum quos Lesbus Ægei maris insula dominos habuit, Turcis tributariorum minister fuit. A Dorino Gateluzo, Lesbiorum principe, missus, anno mundi Græco 6963. post Byzantium a Turcis subactum altero, Christi 1455, ad Hamzam Turcicæ classis præfectum, munera perferebat, et amicitiam inter utrumque stabiliebat, ut ipse tradit in Historia Byzantina, cap. 43. Mortuo Dorino Gateluzo, Ducas in Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, aula vivebat. Ab eo missus, eodem anno Christi 1455, tributa Lesbiorum Lemniornique Mahometi II Turcarum tyranno Adrianopolin afferebat. Anno illo 6963, inquit in Historia sua, cap. 44, Junii die trigesima, Dorinus Gateluzus insule Lesbi princeps obiit. Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolin destinatus sum, ut tributa annua, Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem. Hanc siquidem insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, stipulatus tyrannus concesserat. Ibideam post paucissima : Principem igitur adoraturus, ut mos est, adiui, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi : quo demum salutato recessi. Aureos nummos veziris postridie numeravi.

Mox, cum Mehemedes Dominicum Gateluzum, ut principatum præsenti concederet, ad se venire jussisset, Ducas ejusdem comes ad Mehemedem, in castris prope vicum Bulgaricum positis commorantem, revertebatur : sicut ibidem narrat. Nec ut Lesbi princeps appelletur, inquiunt ad Ducam veziri, post acceptum tributum, fieri potest, nisi postquam cessissimum principem adierit, et ab eo principatum impetraverit. Ab itaque et da operam, ut illum hoc conducas. Sin minus obtemperaverit, novit ille quid futurum sit. Reversus itaque Mitylenem, cum aliquot præcipuis viris Latinis et Romæis Lesbi principem adduxi. Spe nostra in Deum deposita, ex insula solvimus, et Chersonesum emensi Adrianopolin pervenimus. At princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat : quippe ista pestiferi morbi contagio Chersoneso et toti Thraciae ita infesta erat, ut in triviis insepulta cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus : postquam vero illuc advenimus, ipsum ante biduum inde, ob vim morbi saevientem discessisse, let Sophiam versus movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes montibus arduis ac asperis superatis, tridui itinere ad vicum quemdam Bulgarorum Izlati dictum, ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobiles et satrapas Mahmudem et Seidi Ahmetem bassas, plurima dona ostentantes, convenimus ; postridie coram imperatore nos stitimus, cuius manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. Interpositis paucis, cum inter Mehemedem et Gateluzum acta descripsisset : Vestem auro intextam ipsum (Gateluzum) nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt : conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis discessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus.

Paulo post, Genuzes Turcicus contostablis, id est maris præfectorus, Nicolao Gateluzo Lemniorum principi de quadam biremi, feminam nobilem Chiam, resque multas pretiosas continentem, litem movebat. Hujus causa Ducas a Dominico Gateluzo Lesbiorum principe Lemniorum principis fratre, Constantinopolin ad Mehemedem II Turcarum imperatorem mittebatur. A quo cum nihil impetravisset, post Phocæam veterem Lesbiam ditionis urhem a Turcis, die 24 Decembri, anno mundi Græco 6964, Christi 1455, occupatam, dimittetur. Commemorat hæc in eodem cap. 44. At Lesbi princeps, ait, Mitylenem profectus, de iis quæ acciderunt a fratre certior factus : utique socrus sua, utpote Chia nobilis itaque a contostablio repeatebantur, causam suam apud imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolin cum venissem, apud veziros causam egi, et cum contostablio Genuza litigari, quæcumque attuleram, vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta, juratus, quæ dixit, vera esse asseruit ; secundum quem, me victo, vindicæ datæ sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod Lesbii insrretur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum obsisterem, ipse omnibus insciis, suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbit principis oppidum, Decembri mensis die 24, anno mundi 6964, occupavit. Caplam Phocæum ubi rescivit tyrannus, solutum me dimisit.

Eodem anno mundi Græco 6964, Christi 1456, tributum Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, annuum Turcis Adrianopolin afferebat. Id docet cap. 45 : Tyrannus (Turcarum alii Hungariorum) contumeliam ac repulsam passus, inquiens, Adrianopolin remeat, bello se petitum anno nono Belogradum minitatus ; hæcce porro anni prædicti (6964) mense Julio gesta sunt. Sequentे Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemnii, tanquam præditionis reos tradiderant, repetenti mihi negati : jubetque tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti ; dumque ad supplicium ducerentur, pœnitentia actus, venundari imperat, milleque nummis veniere.

Idem Mehemedes II Turcarum tyrannus, sub autumni initium, anno mundi Græco 6971, Christi 1462, insulam Lesbum, quæ tum Nicolaum, Dominici fratrem, Gateluzum principem

habebat, occupato per proditionem oppido Mitylene, subegit. Eo tempore superstitem Due in hac indicant, quae sub Historiae suae finem tradit: Anno 6971, classe triremium sexaginta naviumque septem instructa, mense Septembri, in insulam Lesbum [tyrannus Turcicus] moret: terrestri vero profectione copiis secum ductis accedit. Insulam a Nicolao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui, quem distinctione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominacione agebatur.

Historiam Byzantinam, qua res imperii Constantinopolitani postremas complectitur, scripsit. Eam, summis annorum ab orbe condito ad imperatoris Andronici Palæologi junioris mortem, A. C. 1341, præmissis, incipit a Joannis Cantacuzeni rebus qui Joannis Palæologi tutor ab Andronico Palæologo patre constitutus, imperium, quod administrabat, ipse consecutus est, id est ab A. C. 1341: terminat insula Lesbo, quæ tum Dominicum Gateluzum principem habebat, a Turcis expugnata, id est in A. C. 1462. Prodiit Græce et Latine, interprete Ismaele Bullialdo, cum ejusdem notis, Parisiis e typographia Regia, per Sebastianum Cramoisium, 1649.

DUCÆ MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS HISTORIA BYZANTINA

RES IN IMPERIO GRÆCORUM GESTAS COMPLECTENS A JOANNE PALÆOLOGO I
AD MEHEMETEM II.

ACCESSIT.

CHRONICON BREVE, QUO GRÆCORUM, VENETORUM ET TURCORUM,
ALIQUOT GESTA CONTINENTUR,

E Bibliotheca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata
studio et opera Ismaeli Bullialdi.

(Parisiis, e Typographia Regia, {MDCXLIX).

ISMAELIS BULLIALDI EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Eminentissimo ac illustrissimo Julio S. R. E. |Cardinali Mazarino Ismael Bullialdus.

Ad te, Cardinalis eminentissime, hoc Ducæ opus historicum, animique mei in edendo illo quamcumque factum affero: apud quem Musis earumque mystis amicum, tenellus ille et infirmus felicius adolescere, et virium incrementum suspicere possit; quibus injurias invidorumque calumnias propellere queat. Aliud equidem tutius nobiliusque patrocinium eligere non habui: et genium jam habere liber, viciurusque mihi videtur, quod clientelæ tuæ se crediderit, tuque, Cardinalis eminentissime, eum admiseris. Inscriptum celeberrimum nomen tuum, ceu ornamentum dignitate ac splendore conspicuum, in fronte cum gestet: quodque inter cæteros libros adnumerandus etiam sit, quibus artium scientiarumque omnium officinam, bibliothecam tuam superbissimam ac magnificentissimam ψυχῆς larpeior exornas, magnum inde decus ipsi accessurum spero. Nomen auctoris, cuius majores Byzantii olim regnarunt, ab oblivione vindicabitur; inscriptum illi bibliothecæ, amplitudine sua omnia complectenti, cuius structura famæ tuæ perpetuitati in omne ævum consulueristi. Ita equidem est, Cardinalis eminentissime, per ora virorum lantius nomen feretur tuum, quandiu terras genus humanum incolet. Veram stabilemque hanc esse laudem, non fictam aut fluxam, Ptolemai Philadelphi Ægypti regis post bis mille annos asserit probatque notissima fama: quam non gestamina regia, sceptrum veldiademæ, non rerum bello gestarum claritudo, illustrem ad nostra etiamnum tempora transmiseræ, sed regio cultu ac sumptu pluribus librorum myriadibus instructa bibliotheca. Diceris

aliis, qui cæteras virtutes tuas digne prædicare possunt : attonitus illas admirabundusque suspicio, simulque mæstus, quod facundia ac eloquentia me deficiant, quibus illas meritis laudibus efferre possim. Perge quod factis, Cardinalis eminentissime, litteratorum votis et otio fæcere, eorumque studia benignitate tua sovere. Vale.

AD LECTOREM.

Benevole Lector, ad operis regii ac magnifici structuram, ex Regia bibliotheca materias sine furto alio non transferendas, cum potuerim, comportare debui. Illi equidem, quo Byzantina historia huc et illuc sparsa, ac velut inter rudera jacens, in superbi ædificii molem ac compagem assurgit, operam nostram utcunque navavissem, et particulae nomen nostrum inscripsisse, aliquantam laudem nobis allaturum spero. Sostratus siquidem Gnidius architectus, Alexandriae pharum Ptolemaeo ædificans, nominis sui ac famæ perpetuitati, structuræ illud permittente rege inscribendo, prospexit. Ex bibliotheca igitur Regiae manu scripto codice opus transcriptum affero, styli quidem elegantia haud ornatum et complum : barbarum potius, impolitum ac rude dixero, sed rerum momento ac gravitate eximium earumque narratione prudenti gratum. Infelici sæculo, quo Græcia ærumnis cladibusque continuis, altrita Turcorumque tyrannide oppressa, ultimos ducebatur spiritus, styli barbaries ascribenda est : quæ totam illam gentem tam lato pervaserat, ut paucissimos, venustatem illam antiquam leporemque sermonis suis circumdare scriptissineret. Noster idcirco auctor, qui rebus etiam agendis expediensque negotiis, potius quam evolvendis libris operam suam impendebat, barbaris non solum vocibus utilitur (quod et anteriorum sæculorum castigatores auctores qui que sermonis uitorem affectaverunt, fecerunt) : sed etiam Græca verba absurdæ constructio ne seu solocismo perturbat ac permiscet. Inter vespes tamen spinasque illas flos quidam non inerudit ingenii se explicat : legerat quippe sacros libros aliosque historiarum auctores : ita ut linguam Græcam antiquam calluisse, verum scribendi usu ac peritia destitutus fuisse mihi videatur. Criticum propterea agere nolui, vel de verbis litem illi movere, qui, grammatices deserto foro, ad alienum peregrinumque se transtulit. Satis mihi visum fuit sensum verborum assequi et qua potui bona fide ac diligentia in Latinum sermonem convertere, in gratiam illorum qui linguam Græcam aut penitus ignorant aut imperfecte dicerebant.

Byzantini imperii res ad interitum festinantes, et postremorum imperatorum Christianorum tempora describere aggressus, rerum usu peritum ac sapientia politica instructum se approbat, dum causas et principia exquirit et investigat eorum quæ acciderunt, Græcorumque rebus ultimam perniciem attulere. Trium equidem novissimorum imperatorum auspicio res gestas enarrare ipsi propositum fuit, urbisque et imperii excidium scriptis mandare. Quamobrem Turcorum, qui illud debellarunt, mentionem ubique facere non solum oportuit, sed ab annis pluribus jam elapsis narratio repetenda fuit, et Joannis Cantacuzeni Joannisque Palæologi bella civilia discordiæque domesticæ in memoriam revocandas fuerunt : quæ Turcis in Europam trajiciendi occasionem tum primum præbuerent : cum inauspicato ac tristi consilio, Turcos in Europam Græci insanientes accersiverunt, sibique et aliis gentibus Christianis, cur perirent funditus, auctores existere. Manuelis Palæologi ejusque filiorum Joannis ac Constantini res ad captam urbem deinceps persequitur. Ad Turcorum statum quantum spectat, in Asia qualis fuerit sub Andronico seniore, paucis indicat, suspensoque pede Othmanidarum principum seriem ad Bajazitem primum percurrit, breviterque de Othmane, Orchane et Morate primo disserit. Bajazitis gesta, tam adversus Turcorum regulos et Temyrem (quem vulgus *Tamerlanem* vocat), quam Christianos principes, prolixius enarrat. Lanienam cædesque mutuas liberorum Bajazitis, Isæ nimirum, Musulmani, Mosis, Mustaphæ ac Mehemetis exponit. Cineitis, qui Ioniæ imperium aliquando sibi adrogaverat, variam fortunam, fraudulentum versatumque ingenium, modo ad has, modo ad illas propendens ejusque tandem eversionem ac ruinam describit. Moratis denique secundi, Mehemetisque itidem secundi, cum contra Turcos et Christianos in Asia, tum in Europa contra Græcos, Hungaros, Venetos, Servios, Walachos, Genuenses, Rhodiorumque Equitum collegium præcipuas res gestas enarrat. Omnia momenta adnotat, quibus Byzantinum imperium a Turcis subiude laesactatum Christianis tandem ereptum est. Othmanicorum principum (quibus occasio propagandi fines imperii vix unquam neglecta aut omessa est) artes, curas acres

assiduumque labore in debellandis nationibus indicat. Neque etiam illa prætermisit, quæ ad religionem tam nostram Christianam, quam Musulmanicam pertinent. Conciliū Florentini ab Eugenio papa celebrati, cui Joannes Palæologus imperator, Josephus patriarcha Constantinopolitanus, et Græci cæteri interfuerunt, historiam breviter contexuit. Novam vero sectam, quæ inter Turcos a quodam Bercligia Mustapha inventa est statimque deleta, intactam non reliquit. Ad captam a Turcis Constantinopolim historiam solummodo perducere sibi proposuerat; verum, spes ductus futuræ aliquando eversionis potentiæ Turcicæ, gentemque Græcam in pristini splendoris statum reducendam fore ratus, post urbis captae annum narrationem produxit. Hunc porro auctorem Laonico et Phranzi multum præstare propterea censeo, quod rerum principia et causas diligentius investiget, narrationisque filum parcus interrumpat. Laonicus enim, dum de rebus Turcorum confusam sæpe narrationem instituit, ad describendas, imperite ut plurimum, occidentalium regnum polities digreditur. Phranzes autem præter rem et nullius momenti multa suis inseruit; nec accurate et diligenter, præter Constantinopolitanam obsidionem, quam recte instituit persequitur, res gestas narrat. Cum Turcorum annalibus et historia, a Leunclavio, accerrimi judicii viro, editis, Noster admodum sentit: quo nomine magnificendus mihi videtur. In illis quæ ad Joannem utrumque, Cantacuzenum et Palæologum, pertinent, ab ipso Cantacuzeno non valde dissentit quamvis temporum seriem interturbasse alicubi deprehendatur. Nec silentio transmittendus est consensus qui inter ipsum ac Leonardum Chiensem intercedit in Constantinopoleos obsidione ac expugnatione describenda. Quæ quidem diversorum scriptorum concordia historiæ fidem conciliat, et quæ vera quæve falsa sint, discernendi copiam facit. In rebus porro Hungaricis imperitum se prodit, statimque regni illius a morte Sigismundi imperatoris ignorasse.

De auctoris hujus Historiæ, quam sub manu habemus, nomine et genere paucissima dicenda occurunt. Et nisi avi sui paterni nomen capite 5 edidisset, anonymous liber proditus erat. Verum cum ab antiquis illis Ducas qui Constantinopoli regnarunt, se ortum dicat, et Michaelem Ducam avum suum appelle, Historiæ titulum inscripturi, avi nomen proprium ac gentilitium repetitum præfiximus, ut auctoris proprium nomen, nobis ignotum, tali circumstantia determinaretur. Christianæ pietatis tenacissimum et catholicæ Ecclesiæ communioris studiosissimum se ubique approbat. Græcis levitatem malamque fidem objicit, qui sicut ac simulate cum Romana Ecclesia concordiam inierant, nec alio animo pacem composuerant quam ut a principibus occidentalibus, papa præcipue, auxilia contra Turcos consequerentur. Institutum vitæ quale fuerit ex ipso discere possumus, qui se politicis rebus ac negotiis tractandis occupatum fuisse tradit. Apud Gateuzios, Lesbi principes, vitæ partem transegit, fide ac gratia valuit, ab illisque ad sultum Mehemetem secundum post urbem captam legatus missus est. Rerum quarumdam, quas narcat, spectator fuit: cumque principibus istis Lesbiis operam navaverit, in Asia res gestas, in qua ipsum natum fuisse verisimile est, vel in Lesbo, acuratius novisse potuit. Atque de Duca ejusque scribendi ratione hactenus.

Quæ vero in hoc edendo libro ipsi præstiterimus deinceps exponenda sunt. Unico codice bibliothecæ Regiæ usi sumus; operis finis in eo desideratur, nec scriptura ejus castigata et emendata est, at pronuntiationis hodiernæ vitio, confusione nimirum et tenuis cum ei diphthongo, iotacismo etiam continuo corrupta, ita ut sæpe vocalis una pro alia, diphthongus pro vocali, ac vice versa succedant. Textus illius continuus est, non sectionibus aut capitibus distinctus, cui marginales notulæ indices quibusdam locis appositis sunt. Faciliorem lectionem ut redderemus, textum in capita dividere visum est, marginibus etiam notulas apponere indices eorum quæ in textu narrantur. Cumque temporum quibus res gestæ sunt, epochæ omnius necessariæ sint ut clara ac perspicua narratio evadat, illas cum ex historia Musulmanica, tum ex aliis Græcis ac Latinis excerptas apposuimus. Annos etiam Hegiræ, ubi necesse fuit, et ab orbe condito secundum Græcos, Christianæ æræ annis adjectis ascripsimus. Historiam Byzantinam appellare placuit, quoniam Ducas res in illo imperio gestas Manuele, Joanne et Constantino imperantibus describit, Notas libro subjecimus, ut consensu ac dissensu narrationis Ducas cum Laonico, Phranze, Leunclavio et aliis indicaremus, vel alia notatu digna adnotaremus. Ne nimium crescerent inhibuimus, illasque, quantum penes nos fuit, contraximus. Ducas Historiæ chronicum breve, ex bibliotheca Regia descriptum, alterare ad rem visum est: quod Græcorum, Turcorum ac Venetorum res gestas et casus aliquot insignes adnotet. Græcus aliquis Peloponnesius, Cephalenius aut Zacynthius, dominii Veneti subditus illud conscripsit.

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462.

I CAPUT PRIMUM.

Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Chrielo ad Constantini indicia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenem. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Impp. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis capitem.

Άρθροι δέ τῶν ἀκόντων πρώτους ἀνθρώπουν ἔως τῆς Α Νομοῦ annorum a primo homine ad aetatem nostram.

Ἄπο 'Αδάμ (1) τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἦν οὐσία Νῶε, ἐφ' ὃν δὲ κατακλυσμὸς γέγονε, γενεὰ δίκαια γεγόνασι· πρώτη ἡ καὶ παρὰ Θεοῦ, τοῦ 'Αδάμ. Μετὰ δὲ αὐτῆς θεούτερα ἡ τοῦ Σήθ παρὰ τοῦ 'Αδάμ. Μετὰ δὲ τὸν Σήθο σε' ἑτη τρίτη ἡ τοῦ Ἐνὼς ἐκ τοῦ Σήθο. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼς ρίζης ἑτη τετάρτη ἡ τοῦ Καΐνων ἐκ τοῦ Ἐνὼς. Μετὰ δὲ τὸν Καΐνωνα ρίζης πέμπτη ἡ τοῦ Μαλελεήλ ἐκ τοῦ Καΐνων. Μετὰ δὲ τὸν Μαλελεήλ ρίζης ἑτη ἑκτη ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεήλ. Μετὰ δὲ τὸν Ἰάρεδ ρίζης ἑτη ἑβδόμη ἡ τοῦ Ἐνώχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνώχ ρίζης ἑτη δύδση ἡ τοῦ Μαθουσάλα ἐκ τοῦ Ἐνώχ. Μετὰ δὲ τὸν Μαθουσάλα ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα ἑπτά ἑτη ἱννάτη τοῦ Λάμεχ ἐκ τοῦ Μαθουσάλα. Μετὰ δὲ Λάμεχ ἑκατὸν καὶ ὅγδοηκοντα ὀκτὼ ἑτη δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ἤν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ δὲ κατακλυσμὸς τοῦ ὄντος ἐγένετο ἐκ τῆς γῆς. "Ωστε ἀριθμεῖσθαι ἀπὸ 'Αδάμ ἔως τοῦ κατακλυσμοῦ ἑτη βορρᾶ. 'Ομοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἔως 'Αβραὰμ γενεὰ δίκαια, ἑτη χιλίᾳ ἑκατὸν εἰκοσι ἔν. 'Αβραὰμ δὲ ἤν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε ὅτε μετάκησε εἰς τὴν Καναάν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, κάκει διατρίψας ἑτη εἰκοσι πέντε ἐτεῖς τὸν Ἰσαάκ. Ἐτεῖς δὲ Ἰσαάκ παῖδας δύο,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(1) Initio hujus operis propositum aucterioris fuit, annorum a mundi ortu et creatione exactorum synopsis ob oculosponere juxta Ecclesiam Orientalis calendarum; quæ ab initio mundi ad annum primum ære Christianæ vulgaris annos integros 5508, a Septembri antecedente Kal. Januar. anni primi numerat. Nullus vero eorum, qui in Chronologia parumper versati sunt, nescit Graecos annum suum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri: ita ut Christus anno 5509, sive autumno, sive ineunte hieune Θεοτόκος eum genuisse dicatur, natus sit. Norunt etiam omnes, Septuaginta, ita appellatos ac creditos, veteris Testamenti interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum in versione sua computavisse, quam in textu Hebraico reperiantur. Qua ratione id contigerit assequi arduum. Textus eisdem Hebreicus ab Adamo ad diluvium annos exactios su-

lummodo exhibet 1655, cum interim LXX interpres numerant 2242. In hujus enim capituli verbis, ἀπὸ τοῦ 'Αδάμ ἔως τοῦ κατακλυσμοῦ ἑτη βορρᾶ rectus est: et sic generationum explicatarum numeris colligantur 2249. A diluvio ad Abrahamum textus Hebraicus numeral annos 292, at interpres numerant annos 1178, hic nostri 1121. De hac computandi dissensio non est dicendi nunc locus; nec propositum est nobis disquirere et scrutari num textus Hebraicus, quo illi usi sunt, ab eo, qui omnibus probatus circumfertur, variaverit. Num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Ἀgyptiorum præcipue ac Graecorum oculis ac iudicio sacram historiam subjiciebant, annos aliquot ab orbe condito ad diluvium, et inde ad Abrahamum intercalant, importunas gentium ob idolatriam exercitium objectiones declinaturi.

nuit Isaac. Duos vero filios genuit Isaac, Esau nimirum et Jacobum. In Aegyptum deinde profectus est Jacobus, cum annos centum et triginta exegisset, illucque cum duodecim suis filiis nepotibusque venit, qui septuaginta quinque erant. Incoluit Abramam cu[m] posteris suis terram Chanaan per spatium annorum quadringentorum triginta trium. Illiusque posteri numero aucti in duodecimi tribus digesti et distributi sunt: et multitudo posteriorum duodecim filiorum Jacobi ad sex millia chiliadum numerata est. Ilorum autem sunt nomina: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, Nephthalim, Gad, Aser, Dan, Joseph et Benjamin. Moses et Aaron genus a Levi ducunt, hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero reipublicæ administrationem capessivit, atque anno ætatis suæ octogesimo Erythraeum mare transivit, eduxitque populum Aegypto. Illic Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit [apud Græcos.] Quare Judæi sunt Græcis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis quadraginta, Joshua filio Nave annis 25 paruerunt; resque Israëlitarum publica, per viros ab ipsis Judges appellatos, administrata est annis quadringentis quinquaginta quatuor, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem rex constitutus est, cuius imperii anno primo magnus nascitur David. Adeo ut ab Abraham ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, et anni mille viginti quatuor. Alique a Davide ad transportatos abylonem Judæos totidem generationes 14, et anni sexcenti novem. A transportatione usque ad Christi nativitatem quatuordecim pariter numerantur generationes, anni etiam quingenti quaterni. Similiter vero temporum seriem, et intervalla ad calculum revocantes, colligimus a primo

Ismaelis Bullialdi notæ.

(2) Id est sex millions.

(3) Οὐρὸς δὲ Μωσῆς. At Eusebii Chronicone initium annorum Inachi alligat anno ætatis Abrahami 161, eo ipso quo natus est Jacob seu Israel. Mensem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435, ita ut annis totis 274 posterior sit Inachi initio Moses nativitas.

(4) Εὐφοριος δέ τον πρώτον Ἀδάμ. In enumendis annis ab orbe condito ad Incarnationem hallucinatus est hujus historia auctor, vel, qui illum transcriptis, lapsus est. Ab anno namque primo æræ mundi ad annum primum Christi Ecclesia Graeca numerali annos 5508, et tali intervallo Epocharum utitur in sequentibus hic scriptor; legendum itaque hoc loco ἔτη εφη, 5508.

(5) Απὸ δέ τῆς ἀστάρχου οἰκονομίας. Mysterium adorandum Incarnationis Filii Dei Graeci Theologoi et scriptores appellant Ενσάρχον οἰκονομίαν.

(6) Εῶς τον μεγάλου Κυροτ. Post Christi epocham mentio em facit Constantini, qui ob reditum Christianæ Ecclesie pacem et tranquillitatem clarius, Deo ac hominibus acceptus, Graeco etiam homini religioso cultus est. Hujus enim imperatoris matrisque Helenæ Ecclesia Orientalis memoriam die 21. Maii celebrat. Et Constantinopolitanæ imperatores, referente Codino Europalata lib. *De officiis palatii Constantinopolit.* in templum SS. Apostolorum die illa se conterebant. Katak tñn τον μεγάλου Κυροταντίνου ἀπέρχονται εἰς τὸν ναὸν τῶν ἀγίων Λαογιάλων, τνθε καὶ ἡ δύτια τοῦτου σορός κεῖται.

A Ποστū καὶ Ἰακὼβ. Γεγμενος δὲ Ἰακὼβ χρόνων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον ἀμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα πέντε. Παρόκησε δὲ Ἀδράξιμ σὺν τῷ σπέρματι εἰς γῆν Χαναὰν ἐπη τετρακόσια τραχοντατρία, καὶ πληθυνθὲν εἰς δωδεκά φυλὸν ἐλογίσθη. Καὶ πλήθος εἰς ἑξακισχιλίας χιλιάδας (2) ἐψηφισθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακὼβ. ὃν τὰ δύναματα ταῦτα· Ρουθιμ, Συκεὼν, Λευΐ, Ιούδας, Ιεάχαρ, Ζαδουλὼν, Νεφθαλὶμ, Γάδ, Ἀστὴρ, Δαν, Ιωσὴφ καὶ Βενιαμὶν. Καὶ τοῦ μὲν Λευΐ ἀπόγονος Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ ὁ μὲν τὸ ιερατεύειν ἤρξατο, ὁ δὲ Μωσῆς πρὸς τὸ ἄρχειν μεθίστατο· δὲ ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ἐτεῖ τῆς ζωῆς αὐτοῦ πατεῖ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Οὗτος δὲ Μωσῆς (3) ἤκμασεν ἐν τοῖς καιροῖς Ιακὼβου, πρώτου βασιλεύσαντος· οὗτος ἀρχαίστερος Ἐλλήνων Ιουδαίοις. Διατερψάντες δὲ ἐν τῇ ἤρημῳ ἐπη τεσσαράκοντα, καὶ ἐπὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναοῦ ἀρχόμενος ἐπη τελεοπόντε, καὶ ὅπδ τῶν χριτῶν ἐπη τετρακόσια πεντηκονταετέσσαρα μέχρι τῆς βασιλείας; Σχοὺν, πρώτου παρ' αὐτοῖς καταστάντος βασιλέως· έφ' ὧν τῷ πρώτῳ ἐτεὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ δὲ μεγαλεῖται Δαβὶδ. Ποτε συναθροίζεσθαι ἀπὸ Ἀδράξιμος Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐπη χλια καὶ εἰκοσὶ τέσσαρα. Καὶ ἀπὸ Δαβὶδ έως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐπη ἑκατόσια ἑννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος έως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐπη πεντακόσια τέσσαρα. Όμοιος κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμψήφισαντες εὔρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Αδὰμ (4) έως τοῦ Χριστοῦ ἐπη πεντακισχιλία πεντακόσια. Ἀπὸ δὲ τῆς ἑνσάρχου οἰκονομίας (5) έως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (6) ἐπη τιη'. Ἀπὸ δὲ

Die quo magni Constantini memoria celebratur, consert se imperator in templum SS. Apostolorum, in quo illius sanctus locus situs est. Græcorum insuper universitatē clara Constantini memoria est, qui, translatis: imperii Romani sede ab Italis ad Graecos, nominis suo novam, quam condidit Romanum, consecravit. Byzantii appellatione omissa urbe immensum in modum auctam atque ornatam Constantinopolim appellavit. Justinianus etiam de S. Sophiæ magnificentissimo ac elegantissimo, quod exstruxit, templo jure commendatur. Anno porro secundo regni sui Justinianus S. Sophiam restitutam ac aedificatam consecravit. Georgius Cedrenus: Τῷ ταὶ ἐτεὶ γέγονε τὰ ἔγκαλνα τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐβήλων ἡ λίτη ἀπὸ τῆς Ἁγίας Ἅναστασίας μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἔγκαινίων ἐτεὶ ε', μῆνες; ια', καὶ ἡμέραι ε', παρῆλιον· ἐν γὰρ τῷ ἔτη εγή' ἐτεὶ ἀπὸ κτισεων; κόσμου ἵνεκτ. ιε' τῆς εγή' τοι Φεδρουσίου μηνός, ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας; τὴν τῇ μεγάλῃς Ἐκκλησίᾳ ἀνοικοδομήν ἡσάστη ποιεῖν δὲ Ιουστινιανός. Anno Justiniani III Magis Ecclesie encænia, seu consecratio, celebrata sunt. Litanias et preces recitantes patriarcha et imperator, comitante populo, a Sancta Anastasia templo egressi processerunt. A die porro, quo flamnis percit, ad encænia anni 5, menses 11, aies decem transierunt. Anno enim ab urbe condito 6008, Indicti. 15, Februario die 23, hora diei prima, Justianus inaugurationem magnæ Ecclesie uicopalitus est. Ia

τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔως τῆς βασιλείας Ἰουστίνιανού τοῦ βασιλέως ἐπη σ'. Ἐν τῷ αὐτοῦ ϕύκοδομήθη τὸ μέγα τέμενος τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγίας Σοφίας παρ' αὐτοῦ σκευασθέν. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστίνιανού ἔως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐπη σκ'. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἔως τῆς βασιλείας Ἀλέξιου τοῦ Κομνηνοῦ ἐπη σκε'. Ἐδεσθένεις δὲ Ἀλέξιος ἐπη λζ' καὶ μῆνας δ' καὶ ἥμι. Ἰωάννης δὲ υἱὸς αὐτοῦ ἐπη λζ' μῆνας θ'. Αλέξιος δὲ υἱὸς Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικος δὲ φονεὺς Ἀλέξιου ἐπη γ'. Οστε εἶναι τὰ πάντα ἐπη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἐπη ρα', μῆνας θ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος δὲ Ἀγγελος ἐπη θ' μῆνας η'. Ἀλέξιος δὲ δὲ Ἀγγελος ἀδελφὸς Ἰσαάκιου ἐπη θ'. Δούκας δὲ Μούρτζουφλος μῆνας β'. Οστε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔως τῆς βασιλείας Δούκα, ἐπη ξ' καὶ ἔλατη Κωνσταντινούπολις περὶ τῶν Λατίνων (7)

Ismaelis Bullialdi notæ.

hoc Cedreni loco mendum librarli occurrat in annis mundi hic enumeratis; cœpit Justinianus anno Christi 527, mundi 6035 Kal. April. Anno ejus anninto, id est, 531 Christi, mundi vero 6039, vel 6040, seditione Constantinopoli orta est. Februario mense cœpta est redificari S. Sophia Basilica; et anno ejus undecimo consecrata est, id est, anno Christi 537; ab April. Kal. ad similem diem anni 538, et ut quod sentio dicam, anno mundi 6040 Februario mense cœpit instaurari templum S. Sophiae inductione 9, ita ut legendum sit, εἰπεὶ τετράκις. θ' anno 6040. indict. 9. Præter illud alia collapsa, aut seditione factionum Praesinæ ac Venetæ combusta instauravit. Xenodochia et monasteria fabricari jussit, iisque redditus annuos ingentes attribuit: imperii fines Barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. De quibus omnibus Procopii tractatus sex περὶ τῶν τοῦ Ἰουστίνιανοῦ κτισμάτων legendi sunt.

Ab æra Christianæ vulgaris initio ad Constantinum computantur anni 305, et unius semissimis cum diebus aliquot. Nam mortuo anno 306, Julii die 25, Constantino Chloro, ipse imperii fasces suscepit. Perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 318. A Constantino pariter ad Justinianum erravit statuens annorum 210 intervallum, cum revera intercesserint ab anno 306 Julii 25, ad annum 527, Kal. April, quo imperium adeptus est Justinianus, anai 22t fere; quatuor quippe propemodum menses desunt. Ista numerorum perturbatio etiamdum cornitur in illo temporis intervallio, quo Justiniani initia distant a Constantino Leonis IV F. et hujus conjugie Irene, quod noster Historicus statuit annorum 260, cuius tamē juxta historicam veritatem anni tantum 253 numerentur. Etenim cum Irene matre cœpit Constantinus anno Christi 780. A Constantino et Irene ad Alexium Comnenum numerat annos noster 295. Similiter itaque collectus intervallis, quæ a Christo ad Alexium Comnenum statuit, reperiuntur anni clapsi 1083. Ideo cœpisset Alexius 1084 ineunte. Juxta veritatem vero chronologicam anno Christi 1081 imperium adeptus est Alexius Comnenus. Propterea a Constantino et Irene ad Alexium verum temporis intervallum statuit annorum 301. Videtur

A homine Adamo ad Christum annos supra quinque mille quingentos. Ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum 3 anni numerantur 318; ab imperio deinde Constantini Magni ad Justinianum imperatorem anni ducenti et decem, quo imperante sumptusque præbente magnum templum exstructum est nominique sanctæ Dei Sophiæ [id est Sapientiæ] dicatum. Ab imperio Justiniani, ad Constantini, et Irenes matris ejus imperium anni elapsi sunt 1 ducenti sexaginta; ab Irene ad Alexium Comnenum anni effluxerunt ducenti nonaginta quinque. Imperium tenuit Alexius 4 annos 37, menses 4 cum semisse. Joannes filius ejus 2 annos 24 menses 8. Manuel 1 filius Joannis ann. 37 mens. 9. Alexius 5 Manuelis filius et Andronicus 1, qui Alexium occidit, imperarunt B annos 3, ita ut omnes anni dynastiae Comnenorum colligantur centum et unus 1 cum mensibus noven. Post Andronicum vero Isacius Angelus obtinuit imperium per annos 9 menses 8. Alexius Angelus 1 Isacii

equidem historiæ hujus auctor has temporum epochas et intervalla ex memoria descripsisse; nam ista cum sequentibus committi ac concinnari nequeunt. Cum enim occupata in Latinis urbem Constantinopolim anno mundi 6712, hoc anno Christi 1204, Aprilis die 12 statuat: numeretque Ducæ Murizuphli, Alexii Angeli, ejusque fratri Isaaci annos, quibus regnarunt, 19 fere: Comnenorum vero dynastiam annorum 103 (quæ summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnenæ imperatoribus) non vero 101, ut in textu legitur: summa annorum, quibus Angeli ac Comnei regnarunt fit 122. Quam cum ab annis 1204 rejicerimus ad annum 1082 et initium Alexii Comneni regrediendo pervenimus. At ex intervallis antecedentibus initia dynastiae Comnenorum anno Christi 1084, hunc auctorem alligare invenimus. Non sibi itaque constat Ducas in hac calenti subdictione.

(7) Ἐρ η καὶ διὰ η Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Αὐτοῖς. Huc advocandæ sunt Kalendarii notæ vulgares, ut nobis constet num auctor in assignanda die erraverit. Anno Christi 1204 fuit cœclus lunæ 8, solis 9, litteræ Dominicales D. C. Pascha igitur Aprilis 25. Dominicæ τῶν Βρτῶν, sive Palmarum Aprilis 18. Ergo dies Aprilis 12 fuit feria 2, seu dies lunæ sextæ septimanæ jejuniorum, ut a Nostro notatur: quæ in librī Græcorum ecclesiasticis Λευτέρα τῆς ἔκτης τῶν νηστεῶν vocatur. Huic etiam temporis notæ consentit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriæ Comes Baldwinus ali. Henrico Dandulo Venetiæ duce, cœterisque 12, vel, ut aliis placet, quindecim electoribus, imperator electus est 6. Kal Maii, hoc est, postridie Paschatis, quod eo anno incidit in 7 Kal. Maii, seu 25 Aprilis. Coronatur vero 17 Kal. Junii, hoc est, Maii 16. Hæc tradit Jacobus Meyerus Batiolanus Annal. Flandriæ lib 7, sub fine. Villharduinus scribit diem coronationis indictam suis tribus post Pascha septimanis, hoc est 16 die Maii, quæ fuit dominica Jubilate.

Inducit Villharduinus Dandulum prominentem se imperatoris nomen proclamatrum hora quoq; Deus natus est. Quæ verba me inducunt, ut credam viglia Paschatis electionem factam, et post Pa-

¹ Cœperunt anno Christi 780. ² Cœpit Alexius anno Christi 1081. ³ Joannes cœpit anno 1118. ~ ⁴ Manuel 1143. ⁵ Alexius 1180. ⁶ Andronicus 1182. ⁷ Colliguntur 103. ⁸ Isacius 1185. ⁹ Alexius Angelus 1195

frater imperavi snis novem. Ducas qui Murtzuphias Αἴτη τούφι^ρ. Ἀπριλίων ι^β, ήμέρα δευτέρα τῆς Ιανουαρίου dicitur, mensibus duobus fasces imperii tenuit. Εἰδομάδες τῶν νηστεῶν. Adeo ut a creatione mundi ad Ducæ imperium, quo regnante a Latinis Constantinopolis occupata est Aprilis die 12, feria secunda sextæ septimanæ jejuniorum [id est jejunii quadragesimalis] anni colligantur ut præ sextæ nissile septingenti et duodenæ¹⁰.

CAPUT II.

Imperiorum ab urbe a Latinis capta serie. Michael Palæologorum primus. Asia minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior, Joannes ejus F. Λαζαρι maris insulæ ab externis occupatae.

Post occupatam vero a Latinis urbem, Theodorus Lascaris¹¹ Nicææ annis 12 imperavit. Joannes Ducas¹² qui ei Bataliza, generque Theodori Lascaris, imperii sedem habuit Magnesiam ad Sipylum annis 33. Theodorus Lascaris ejus filius¹³ annis 4. Joannes Lascaris¹⁴, qui, priusquam coronam imperato-

Μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως διώσιδευτος θεὸν Βασιλεὺς; Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ (8) ἔτη ιη^ρ. Ιωάννης Δούκας δὲ Βατάτζης (9), καὶ γαμbrὸς Θεόδωρου τοῦ Λασκαρέρη ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σικύωνι Εἴτη λγ^ρ. Θεόδωρος Λάσκαρις (10) δὲ οὗτος αὐτῷ ἔτη δ. Ιωάννης Λάσκαρις (11), δ καὶ πρὸ

Ismaelis Bullialdi notes.

scha incoronationem Balduini dilatam : ita ut Calvisio adhæreamus, qui electionem 24 Aprilis Sabato sancto factam asserit. Et fortasse Villardinus scripsit aut scribere voluit. *Hera, quæ Deus resurrexit, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post me siam noctem. Hic tamen omittere non debemus, imperatorem Balduinum in epistola quam de Constantinopoli expugnata scripsit monere se electum suisse Dominica Misericordias Domini, quæ contigit Maii die 9, sublimatum vero Dominica Cantate, hoc est, Maii die 23. Epistolam illam edidit Aubertus Mirae in codice Donationum pia rum a Flandriæ comitibus factarum.*

(8) Θεόδωρος Λάσκαρις δὲ Νικαία. Extincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlio, qui Alexium Angelum veneno bia frustra aggressus, laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adiuvante Henrico Dandulo Venetiarum Duce CöPtolanus imperator renuntiatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit, et Nicææ imperator salutatur. ha Nicophorus Gregoras lib. i Hist. Byzant. post urbem captam, "Εώς δόκιμον περὶ τὴν Νικαίων μητρόπολιν ἀναγορεύθηναι συμπέτακε βασιλεὺς Θεόδωρος Λάσκαρις τριακοντάρη δῆμον τυγχάνοντα. Donec in Nicæa metropoli vix tandem acciderit Theodorum Lascarim annos iam triginta natum imperatorem renuntiari. Clarius vero, lib. iv, cap. 2 : "Ἐγενέθη εἰς Νικαῖαν αὐτής ποστέρφει. Αὕτη γάρ ἐγεγόνει Ῥωμαίων βασιλεὺος πετρά τὴν τῆς Βαταζίδος διώσιδαν. Inde Nicæam reddidit, quæ regia sedes imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit. Nicetas enim Chronicus in Annalibus Theodorum Lascarim in Asia regnasse scribit duobus in locis: 'Ο δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος ὡς γένει εὐπρεπέστατος καὶ καὶ διάβατος περίδοξος, ἀποκρουσάμενος ἔκανον, τὸ διάρθρον πεδίον ὑποβιβάσαται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑπὲρ ὅλων τῶν ἔρων ἀναγορεύεται πόλεων. Theodorus Lascaris genere nobilissimus, et imperator affinitate clarus, illo repulso [Manuele Maurozome] calceos purpureos induit, et a cunctis urbibus provinciarum Orientis imperator proclamat. Et infra, Κατά δὲ τὴν "Εώς Προυσαῖο μὲν καὶ Νικαῖον Αὐδοῖ τε καὶ οἱ Φιλόμολποι, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἐφέσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα Θεόδωρῳ προσανείχον τῷ Λάσκαρι. In Oriente vero Prusai et Nicæenses, Lydi et Philomolpi, Smyrna et Ephesus, quaque regiones illas interjacent urbes, Theodori Lascaris partibus adhærebant. Nescio igitur cuius auctoritate sulti Sethius Calvisius, in prima editione sua Chronologiæ, quæcum postea correxit et amphoreum redditum ; et

B post eum Christophorus Helvicus dixerint Lascarim Adrianopoli regnasse : imprimis vero Calvisium demiror, qui Nicophorum auctorem citat. Non extra rem erit si lectorem moneamus populum illum, qui Φιλόμολποι hic vocantur, apud nullum geographum reperiiri : et procul dubio error est librariorum, et forte ex duobus Φιλόμολποι. Phylacensis autem et Hierapolite populi sunt Phrygicæ majoris, quæ Lydiæ, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi et contermini sunt.

(9) Ιωάννης Δούκας δὲ Βατάτζης. Nicophorus Gregoras, lib. ii, cap. 4 : "Οὐτωκαίδεκα δὲ βασιλεύοντι τούτῳ [Λάσκαρι] παρεβόησαν ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίου διεῖδεν, διδόγον τῆς βασιλείας καταλειπόντας τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνη γαμbrὸν Ιωάννην τὸν Δούκαν. Cum annos 18 Lascaris in imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relictio Joanne Duca, qui filiam ejus Irenem uxorem duxerat. Sed sedem habuisse Joannem Batalizam, sen Vataciam, Magnesiæ potius quam Nicææ non constat ex illo loco. cap. 6, ait Joannem, Istrata Macedonia et Thracia, per zestatem Nicæam recessisse, et in hiberna militem dimisisse, et cap. 12, Joannem sedificasse Magnesiæ templem, διοικητὴς Θεομήτορος Σωτανδρα καλούμενον, aliudque, ἐντὸς τῆς Νικαίας εἰς δυομά τοῦ μεγάλου. Hic Vatacia Dydymotæcho oriundus erat, et protovestiaril dignitatem alespli a Lascari gener ascitus est. Georgius logotheta in Chronicō.

(10) Θεόδωρος Λάσκαρις ἔτη δ. Hic Theodorus junior senioris ex illia nepos, annos triginta tres natus erat, quando fasces imperii suscepit. Anno enim quo pater ipsius Joannes imperator designatus fuit, natus est Theodorus, ut scripsit Gregoras lib. ii, sub finem.

(11) Ιωάννης Λάσκαρις. Hic filius Theodori junioris fuit, cui pater moriens Arsenium patriarcham et Muzalonem protovestiarium tutores dererat, ut res imperii administrarent, donec Joannes qui sexennis sollemniter erat, adolevisset. Muzalon diu fons Theodori effertur, et Magnesiæ in magno templo Sosandrio defuncti commemoratio agitur, ad ipsam sacram mensam ab irrenib[us] militibus confoditur. Arsenius deinde patriarcha rerum usu ac consilio destitutus Michaelen Palæologum in imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Joanni imperio cedat, seque abdicet. Michael coronatus Joannem custodiendum Magnesium mittit, tandemque excæcat, hocque scelere ineptum ac inhabilem imperio reddit. Niceph. Gregoras, lib.

¹⁰ Christi 1201. ¹¹ Theodorus 1204. ¹² Ducas 1222. ¹³ Theodorus 1255. ¹⁴ Joan. Lascar. 1259.

τοῦ στεφθῆναι τυφλώθει; παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἐξωτερίς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει. Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τῆς πόλεως (12), καὶ εἰσῆλθε βασιλεύων ἐκ τῆς Ἀνατολῆς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος. Μέχρι τῆς βασιλείας τούτου ἡ μικρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία, καὶ Βιθυνία, Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππαδοκίαν, Καρπία, καὶ μέρος Κιλικίας ὑπὸ Ρωμαίους τελῶν ἦν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας ὅντες, τὰ ἀπέκεινα ἥρχον, ἦσαν Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Παφμύλιαν, Ἀρμενίαν, Ἐλενόποντον, Πισιδίαν, Λυκίαν, Κολλην Συρίαν, καὶ ἕτερα. Ἐβασίλευσε δὲ καὶ Μιχαὴλ ἐπη τοῦ κόπου. Μετὰ δὲ τῶν Μιχαὴλ ὁ νιός αὐτοῦ Ἀνδρόνικο; (13) ὁ Παλαιολόγος ἐπη μγ'. Ἐν τῷ... ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐλώ μητρόπολις τῆς Ἀσίας Ἐφεσος, καὶ ἡ ἐπαρχία Καρπίας παρὰ τοῦ Μανταχία· καὶ ἡ Λυδία παρὰ τοῦ Ἀτήνης ἄρχοι Σμύρνης· καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Περγάμου, καὶ πάσης Μαγεδόνης ἐπαρχίας (14) παρὰ τοῦ Σαρχάν.

Ariam suscepisset, a Michaeli Palæologo excepatur, et anno tertio quam imperare coepit regno pettitur. Latini quoque urbe exceedere coguntur, eamque ingressus est Michael Palæologus ¹⁵, ab Orientis portibus, assumpto imperatōri nomine, protectus. Ad hunc usque imperatōrem Romanō imperio subditæ fuerunt, tributumque solverunt hæ provinciæ: Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quæ et Bithynia, Phrygia magna, Phrygia Capatiana, Caria, atque etiam pars Ciliciæ; Turci vero, qui Lycaoniam jam occuparant, provinciis quoque ulterioribus remotioribusque imperabant; Lycaenia ¹⁶ scilicet, Cappadocia, Galatia, Pamphyliæ, Armeniæ, Helenoponto, Pisidia, Lycia, Syriae cava, et aliis. Imperium tenuit Michael annos 24. Michaelē sicutus est filius ejus Andronicus ¹⁷ Palæologus qui regnauit annis 43. Hujus imperii anno... Asiac metropolis Ephesus, et Caria provincia in potestatem Mantachiae devenerunt, Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnesiam Pergamum usque,

Ismaelis Bulliali note.

¹¹, sub finem. et lib. iv. Georgius Phranzes. lib. 1, cap. 3 et 5. Michael Palæologus ex gente antiqua et nobilissima oriundus erat, quam, ut ex aliis Petrus Bizarus refert, lib. i De bello Veneto: Ex Italia adeoque Viterbo ipso Heretria civitate hand sane ignobili (qua olim Vejusa nuncupata). tanquam trium urbium septa vel mænia in se complectens, originem traxisse nonnulli placet.

(12) Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι τῆς πόλεως. In margine ascripimus τὸν Ετεῖον σψῆν' Ιουλίου καὶ mundi anno 6768, [Christi 1260]. Julii 25. Referriri debet hæc temporis nota ad annum 4 imperii Michaelis Palæologi. Quippe urbs a Græcis recuperata fuit anno Christi 1262, mundi juxta Græcos anno 6770. Nam collectis annis Theodori Lascaris, Joannis Vatacæ, Theodori, et Joannis annis tribus, fit summa annorum 58, qui cum additi fuerint annis 1264, exhibent annum 1262, quo Joannes eni imperialis corona nunquam imposta fuit, a Palæologo Michaelē excepatus et imperio politus est, et Latini urbe exacti sunt. Libro etiam iv. Gregorius de urbe recuperata per Cœsarem Strategoponum verba faciens notat, Δύο ἐξης ἡνύετο ἐπη ἀρ' οὗ τῶντα βασιλικῶν ὄρόνων ἐγραψῆς δι Μιχαὴλ ἐγγράφει. Quo igitur anno urbs capta est, jam diuos in imperio annos integros Michael exegerat: unde constat ipsum clypeo incidentem imperatorem proclamatum esse anno 1260. Phranzes, cap. 4, lib. i dynastiam Francorum annos 59, mens. 3, djes 4, CPoli durasse ait. Georg. Logotheta in Chron. CPolitano sub finem ait urbem a Latinis captam anno 6712, et eam tenuisse annis 58, recuperatam anno 6769, indict. 4, in quo sibi non constat; nam mensis Julii 25 captam ait CPoli et Græcis. Post annos 58, qui additi cum fuerint annis 6712, dabunt annos 6770, et indictionem 5, transcriptioribus fortasse hic error impulandus est, non logothetæ.

(13) Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ νιός αὐτοῦ Ἀνδρόνικος. Sub Michaeli Palæologorum primo coepit Turci provincias Asiaticas, quæ imperatoriis CPolitanis adhuc parebant, vexare ac perpetuis Iatrociniis vastare. Gregoras, lib. v, et lib. vii, c. 1; statuū provinciarum Asiæ tales suis narrat. Κατέσχον δὲ μὲν Καρμανὸς Ἀλιούρος τὰ πλεύτης μισογείου Φρυγίας, καὶ εἰς τὰ μέχρι Φιλαδελ-

φίας, καὶ τῶν Ἕγγιστα πάντων ἀπὸ τῆς περὶ Μαλαγδονοῦ ποταμοῦ Ἀντιοχείας, τὰ δὲ ἀκείθεν μέχρι Σάυρους καὶ τῶν ἐντὸς παραλιῶν τῆς Ιωνίας ἐπερος; δύομά Σαρούνας τὰ γέρο περὶ Μαγνησίαν καὶ Πρήτην καὶ Ἐφεσον φέρεται ὑφελεστοὶ σαράνται; Επερος δύομά Σασάν. Τὰ δὲ ἀπὸ Αἰολίδος δύο μισιας τῆς πρὸς τῷ Ἐλλησπόντῳ δὲ τε Καλάμης λεγόμενος, καὶ δὲ πατέοντα Καρασῆς τὰ δὲ περὶ τῶν Οὐλυμπίου καὶ διὰ τῆς Βυνίας ἐξῆς ἐπερος; δύομά Ατμέν. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου μέχρι Παφλαγονίας μεμερισμένως εἰς τοὺς Ἀρουρίου διέδησαν παῖδας. Caramanus itaque Aitisurius maximam Phrygiam mediterraneæ partem occupaverat, et Philadelphiam atque Antiochiam ad Maeandrum usque omnia ditioni suæ subjecerat. Quæ vero regiones ab illis locis ad Smyrnam et Ionia maritima pertingunt, alius Sarchanes appellatus illis dominabatur. Sasan etiam, qui vocabatur, satrapa Magnesiam Prienæ et Ephesum, (Romæ) eripuerat. Calamus ejusque filius Carasis ab Μολίδε usque ad Mysiam Hellesponto adjacentem regnabat. Bithyniam et quæ Olympo monti circumjecta sunt alius nomine Atman obtinebat. A Sanqario tandem fluo Paphlagoniam usque Amurit filii tñter se regionem partiis erant. Qui nostro Carmian appellatur Gregoræ est Caramanus Aitisurius. Sarchanem et Carrasim uterque habet; pro Othmano Gregoræ legit Atman. Sasanem Noster, ut et Amurii seu Homuris filios nescit. Gregoræ Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcocondylus lib. i De reb. Turc., non longe ab initio, lib. etiam ii hos duces fuisse Aladini Selzuccili, qui sedem imperii Iconi habuerat, ministros asserit. Quicquid Laonicus est Αἴδηνis nostro vocatur Atin, et qui illi Mendesius nobis est Mantachias. Phranzes, lib. i, cap. 26, hos duces enumerat ut Gregoræ, easdemque ditiones attribuit. Leunclavius in Pandectis historiæ Turcicæ, num. 13, duces istos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nominis illa, ducumque numerus in incerto aliquatenus maneant, Asiæ statu interim misero imperiique statione pro conpertis habitis. Cantacuz. l. ii, c. 29, Atin sive Αἴδηνis Illos ait fuisse Χετζη, καὶ Ἀμούρ, id est, Chetereum et Homurium. Carrasem vero Phrygiam regulum tradit lib. iii, c. 82.

(14) Καὶ πάσης Μαγεδόνης ἐπαρχίας. Valde pro-

¹⁵ Anno a creatione mundi 6768, Julii die 25, Christi 1260, coepit Michael. ¹⁶ Andronicus 1283.

et totam Magedorum provinciam suæ ditionis fecit Sar-
chan. Phrygiam universam occupavit Carmian. Altera
Phrygia magna, quæ ab urbe Asso ad Hellespontum
extenditur a Carase occupata est. Bithynia tota, et
Paphlagonia pars Othmano cesserunt, atque hi omnes
Turcorum principes ac duces erant. Post An-
dronicum Michael filius eius ¹⁷ imperii fasces obti-

A Φρυγίᾳ πάσα παρὰ τοῦ Καριμάνου ἐπέρα Φρυγία
μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ἀσσοῦ πόλεως δῆρι καὶ
Ἐλλησπόντου (15) παρὰ τοῦ Καρασή· Βιθύνια
πᾶσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγόνων παρὰ τοῦ Οὔρανού,
οἱ ήσαν ἀρχηγοὶ Τούρκων. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον
ἰδιοκλειος Μιχαὴλ (16) ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐτη... Μετὰ
δὲ τὸν Μιχαὴλ ιδιοκλειος Ἀνδρόνικος ὁ ἐπονομα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

babile est Magedi vel Magidi præfecturam hic vocari, quæ in ms. Notitia episcopatum CP. diocesis sub Sardium metropolita legitur & Σετών ἡγος Μαγέδου. Sub Sylo etiam sive Pergæo metropolita Pamphyliæ secundæ habetur in eadem Notitia Μαρδου episcopatus, sed in alio exemplari legitur Μαγέδου, quæ ab alia differt. Hæc secunda sorte illa est quam Nagidou appellat Leuncarius, et Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemai interpres, textus: Græcus Μάρτιον non longe a Costri Auvii ostis. Nagidou non habet Ptolemaeus: Stephanus de urbibus Nāyōdō; πόλις μεταξύ Κιλικίας καὶ Πιζιφύλλας ubi citat Herodotum. Estique eadem cum Matylo. Casanonus in Strabonem lib. xiv, in his verbis Τοῦτο ἐστὶ Αγέδος πόλις ex Stephanophi corrigit et Nāyōdō legit.

(15) Απὸ Ασσον καὶ λεωφόρου Ελλησπόντου. Assos urbe ad Propontidem in littore Asiatico, quam Strabo lib. xiii, a Methymnæ conditam scribit, teste Myrsilo, Φοῖος & Μυροῦ λόφον Μεθυμναῖον κτίσα εἶναι τὴν Ασσον. Stephanus de urbibus duas facit Assos, unam in Lycia πλησίον Ἀτάρην, alteram in Μελιδε ad Hellespontum. Hic obliter notabimus Stephanum errasse, dum Assos duas facit, primamque in Lycia collocat Atarnæ vicinam; in Lycia siquidem Atarna sita non est, ut ipse scribit, sed in Mysie et Lydia urbibus, Ἀτάρη πόλις μεταξὺ Μυσίας καὶ Λυδίας, Strabo quoque lib. xiii, Atarnæm habet prope Assum: nec ipse nec Ptolemaeus Assum in Lycia ponent. Notitia episcopatum sub throno Constantinopolio habet Ασσον sub Ephesino metropolitam.

(16) Μαρτὶς ἐτὸν Ἀρδόνικον ἰδιοκλειος Μιχαὴλ. Hic auctor noster male ac perperam scribit Michaelem in imperio successisse Andronico patri: simul namque pater et filius regnarunt: et Michael anno 6829 [Christi 1320], Octobr. 12, die Dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonicas munitione Manuele secundo genitum filium ab Andronico natu: maiore (quem ejus frater Manuel in meretricis, cum qua consueverat ille, domo querebat), occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorarent, rivalenumque esse suspicarentur. De quibus adeundus Gregoras, lib. viii, in principio Cantacuzenus, lib. i Hist. cap. 1, generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel existens est. Diligenterque animadvertisendum dis-
sidiū cuiusam inter Andronicos avum et nepotem erit, quo multius odios certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; et Gregoram ab isto, utpote scriptorem meniacem, asperis aliquando verbis castigationem esse, quod ipse scripsit Cantacuzenus, lib. iv, capp. 26 et 25, cui tamen potior fides hac in re adhiben la sit nescio. Nam Cantacuzenus etiam juniore Andronico a puerò educatus adoleverat, inter hujus fidissimos ac maxime fauiliare semper numeratus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, uiroris manuere coherestatus, processus fuerit: quapropter non levi suspicione perstringendus, venit, actis et gestorum ab Andronico juniore memoriae nimio studio indulgens, dum Andronico seniori æquum minus forte se præbet.

¹⁷ Pater et filius simul annis supra dictis 15.

Pbranzi protovestiarus lib. i, cap. 10, sub finem tradit Andronicum seniorem cum Michaeli regnasse annos 45. et Andronicum juniorum cœpisse anno mundi 6838, qui fuit Christi 1328. Gregoras lib. viii, notat Andronicum juniorum coronationem suam Februario ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ὁδονός Ινδοκινῶν. Hæc indicio 8 congruit cum Christi anno 1325, ita ut hic auctor noster, annos impn. Andronici ejusque F. Michaelis dum numerat 45, terminum istum incoronationis junioris Andronici respicit, que anno 1325. Februario die 2, indict. 8 peracta est. Quibus etiam consentit Cantacuzenus, lib. i, cap. 41. Post quam incoronationem nepotis, Andronicus avus annos 3 in imperio adhuc vixit: ita ut totos annos 46 cum filio et nepote regnaverit, quos 45 solummodo numerat protovestiarus, anno siquidem 1328 nepos solus imperio potius est. Christi deinde anno 1330 senior Andronicus ad vitam monasticam a nepote invitatus cogitatur, ut sit Gregoras; inque monasterio mutato nomine Antonius appellatus biennium vixit, summaque rerum necessiarium inopia pressus anno demum 1332 obiit.

Cantacuzenus, lib. ii Hist. cap. 16, Andronicum seniorem ad vitandas insidias, quas sibi aliquis struere tyrannidem affectantes suspicabatur, sponte monasticam vestem induisse afferit: ærumnis ac miseriis colluctantem obiisse silentio transmitit, ne sibi dedecus accersat, et Andronico juniori invidiam et odium conciliat; quandoquidem præcipuum inter consiliarios hujus Andronici apud quem præ ceteris gratia potentiaque valuit, habitum esse notum sit. Hic Andronicus ad vitam privatam cœsito ayo solus regnauit ab anno 1338, ad annum 1341, Junii dñi 15, orbis conditi 6849, ita ut annos 13. imperaverit. Notandum etiam Andronicum seniorem anno ætatis sue 74, fato concessisse: ex quo vero imperium asseditus fuerat anno 50, ut adnotavit Gregoras, lib. ix, monodis in eum scripta, et in eo cum aliis convenit. Tradit præterea ipsum, vivente patre Michael Palæologorum primo, imperatore designatum et appellatum esse, quod contigit circa annum 1281. Michael secundus Palæologus Andronici F., tradente Cantacuzeno, lib. i, cap. 1, anno mundi 6829, Octobr. 12, vitam cum morte commutavit. id est, anno Christi 1320, non vero 1321, ut in editione Parisiensi typographiae Regiae in margine ascriptum est; at ex Niceph. Greg. in lib. vii calce annus aliis colligi potest. Narrat quippe Joannis Glyci patriarchæ anno 2 velenimenti Boreæ flante crucem et manibus statuæ æneæ, quæ columnæ imposita ante vestibulum templi S. Sophiæ stabat, excusam fuisse anno mundi 6825, id est anno Christi 1316. A Kal. Septemb. ad easdem Kal. anni 1317, paulo post dicit, Irench ex Alemannia Andronico juniori avum desponsasse: Michaeli deinde imperatore Thessalonicanam abiisse, et anno ibi exacto rebus humanis exemplium esse, ex quibus annum orbis 6827, Christi 1319, concludere possumus: verumtamen Cantacuzeno, qui annum et diem ascripsit, adhærebimus.

ζόμενος γέρων ἔτη ιγ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόγιον
Ἴωάννης δὲ Ηλαιοίδος; (17) διὰ τὸν νέον; ὁν,
καὶ παιδαγωγούμενος παρὰ κυρίου Ἰωάννου τοῦ
Καττακουζηνοῦ. Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει... ἤρξαντο οἱ
Τούρκοι; (18) περὰν τὸν Ἐλλήσποντον, ἐκ μὲν τῆς
Ἀσίας, Ὁμοῦρ ἕγγονος Ἀτὴν ἀρχηγὸς Τούρκων
δεσπόζων Σμύρναν, Ἐφεσον, καὶ τὰ πέριξ, ἐκ δὲ
Προύσης Ὁρχὸν ἔκγονος τοῦ βηθέντος Ὄθμαν.
Περῶντες γοῦν ληστρικῷ τρόπῳ, ἐπόρθουν Χερβᾶ-
νησον πάσαν, καὶ παράλιον Θράκην μὴ ἔχοντες τὸν
ἀντίτιτάμενον, ἢ ἀνταίροντα, ἀφόδως δχρὶ Διδυμο-
τεῖου (19), καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν δχρὶ Σγ-
λυμβρίας (20) κατέτρεχον, ὡς τὴν πάσαν Θράκην
ὑπὸ χειρα παιήσοντες. Ἐν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ
βηθέντος Ἰωάννου ἦτι μείρακος δυτος; ἔλλω Χίος;
νῆσος παρὰ τῶν Γενουϊτῶν, καὶ εἰ λοιπαὶ Κυκλαδα-
νῆσοι ἐκ τῶν Ναυάρας ἀφικομένων Φράγκων (21).

Auit annis... Michaeli successit Andronicus¹⁸ senior
¹⁹ dictus, annisque f¹³ imperio praeftuit. Andronicum
sequitur filius ejus Joannes²⁰ Paleologus, qui cum
juvenis esset sub tecto domini Joannis Cantacuzeni
regebatur. Anno imperii hujus... Turci Hellespon-
tum primo transfrerunt²¹. Ex Asia quidem Homur
filius Atinis Turcorum dux movit, qui Smyrnam,
Ephesum, et loca vicina tenebat. Orchanes vero fi-
lius memorati Othmani Prusa profectus est. Supe-
rito itaque freto, praeponum more totam Chersones-
sum populati sunt. Thraciaeque loca maritima se-
cure, nulloque, qui incurrentes repremeret, obvio facto
usque Didymotochium, etiamque versus imperii se-
dem Constantinopolium Selymbriam usque incursio-
nibus infestarunt, tanquam Thraciam universam sub-
Bacturi. Imperante quoque Joanne praedicto eoque
adhuc juvete, Chium insulam Genuenses occupa-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(17) Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Πατριαρχὸς. Andronicus junior filium suum, quem ex Anna, Nostro Alemanna, Cantacuzeno et Saharia, alias Pannonia, suscepérat, imperii hæredem reliquit. Joannes Andronicus nascitur post avi Andronicī obitum anno mundi 6840, Christi 1332, Junii die 18, ut adnotavit Gregoras lib. x, cap. 5. obiit autem Andronicus junior anno mundi 6849, Christi 1341, ita ut impubes admodum esset Joannes, annum agens cum imperium adeptus est nonūnus : quot etiam fuisse tradit Cantacuzenus, lib. iii, cap. 2. Quamobrem pater moriens rebus imperii administrans tutorem testamento dedit hunc Joannem Cantacuzenum magnum domesticum, historię jam sæpius allegata auctore, virum equidem Gregorā et Nostro laudatum : Phranzæ affectati regni spectum, et quod voluerit ad liberos suos imperium transferre insimulatum. Legendum Phranzes, lib. i, cap. 13, 14 et 15. Illum Cantacuzenum tanti fecit Andronicus junior, ut testamento suo, quod anno Christi 1330 gravi morbo decumbens condidit, præteritis in illo Andronico avo adhuc supersistente nondumque monacho, matre etiam sua Xenia, tutorem eum posthumo illio suo daret, si ex Anna uxore sua tunc prægnante nasceretur. Nec etiam omittenda sunt, quæ a Codino Europalate de Andronicī erga Joannem Cantacuzenum benevolentia et amore referuntur lib. De offic. palat. Constantinopolit. Ἐποίησε τὸν μέγαν δομέστικον Καντακουζῆνὸν Ἰωάννην, δε τεγένδει καὶ βασιλέας, ἰστάσιον τῷ πανυπερσεβάστῳ. Magnum domesticum Joannem Cantacuzenum, qui postea imperavit, aequalē summo panhyperebasto reddit. Pruisque lincis interjectis, post Andronici senioris obitum ab hoc juniore Cantacuzenum auctum esse narrat : Ὑπερέχοντα πάντων ἐποίησε, τῶν μὲν τοῦ πάππου καὶ βροτίων ἀνεψιών, ἕκατον διθύεων, τῶν ἑτέρων τε πάντων τοῦ πανυπερσεβάστου, βεστιάρου· ἦν οὖν ἐνταῦθα δέ μέγας; δηλαδή δομέστικος μετὰ τὸν Καιταρχῆ. Supra ceteros eum extulit, avi sui imperatoris nepotibus, suisque avunculis, ceterisque omnibus summo panhyperebasto et vestiario dignitatis ordine anteposuit, hacque sanctione secundus erat a Cæsare magnus domesticus.

(14) Ἐρ τῷ αὐτῷ ἔτει... ἤξαρτο οἱ Τούρκοι.
Hoc Turcorum in Europam irruptio prima est sub
auspicis Oguziorum sive Ottomanorum regnante

¹⁹ Androniceus 1328. ²⁰ Junior, δέ νέος. ²¹ Ille
²¹ Transitus Turcorum Othmaneorum in Europa
annus Hegiras 758 anno 1356, Decemb. die xxv.,
Eustoli anno xv.

Orchane sive Urchane: antea enim in Europam transierant Turci, a Catelanis bellum Andreanico seniori et Michaeli ejus F. inferentibus evocati, ut lib. viii *Hist. Rom.* narrat Gregoras, et post eum Laonicus, lib. i. Transierunt etiam Turci paulo post annum 1300 eodem Laonico teste, lib. i. Hujus quoque Turcorum in Europam expeditionis meminit idem loco citato, verum jam defuncto Orchane, et Suleimane ejus filio regnante. Nostro tamen consentit Turcorum narratio a Leinclavio adducta lib. iv *Hist. Musulmanicæ*; et Phranzes, lib. i, capp. 15 et 27, quibus potior fides habenda est. Adnotatur autem ille transitus, quoniam Turci tunc primum sedes in Europa fixerunt, occupata Callipoli anno juxta *Annales Turcicos* 758, Christi 1357. Mathæus Villanius *Hist. Florent.* lib. vi, c. 29, transitum Turcorum accidisse ait anno 1356.

(19) Ἀχρι Διδυμοτολογου. Didymotæchus oppidum Thraciæ, quod Hebrus alluit. Nicetas Choniates duobus locis illius meminit: Καὶ ράγδας τε βροχῆς θεόθεν ἀφορισθείσης ἐν τοῖς ἀνόπιν τοῦ Διδυμοτολογου μέρεσιν ὅ τῷ φρουρῷ παραρέων Εύρος διερυνθεῖς θετῷ, etc.; *Imbre subito ac impetu cadente in locis supra Didymotichum sitis, qui oppidum alluit. Hebrus, undas dilatavit. Turcis Dimotis.*

(20) Αχρι Σηλυμβρας. Stephanus, Σηλυμβρις πόλις Θράκης. Κέκληται δὲ από Σήλιος; Βρα γὰρ κατὰ Θράκας ἡ πόλις. Selymbria Thracie urbs: nomen a Se'ye trahit; Bria enim Thracibus urbs dicitur.

(21) *Ex tōr Navapac dixiopērōr Pōdyywōr.*
Franci ex Navarra sunt ii, quos alibi Cateianos
appellat, qui Hispaniam Tarragonensem habitant.
Illa Genuensium expeditio ab Augustino Nebiensi
D Uberto Folieto, et Petro Bizaro facta adiutatur
anno Christi 1346, quo Simone Vignosio duce
Genuenses, Chtum, Smyruam et Phocæam ultram-
que dominio suo adiecerunt. Idem testatur Joannes
Villanius, *Hist. Florent.*, lib. xii, cap. 163, l'anno
1346 el simile secione all'isola del Silo in Arcipelago
di Romania e quella presono, e sonne signori e
tolsona a Greci, ove nasce la Mastica la quale e di
grande frutto e rendita. Non video autem quare
Navarros hoc loco adiudicat, nisi quia illis tempo-
ribus Petrus IV Arragonia rex Philippi III Navarræ
rexiss. Iuliam Mariam anno 1334 uxorem duxerat.

¹⁹ Andronicus 1328. ²⁰ Junior, & ²¹ Ille Joannes coronatus est Novemb. xix ap. 6850 (1341).

²¹ Transitus Turcorum Othmaneorum in Europam ann. Hegire 758, Christi annis 1356 et 1357. Ciepit annus Hegira 758 anno 1356, Decemb. die xxv, Dominica, Cyclo solis xxi, litteris C. B., Joannis Pae-
triologi anno xvi.

runt ¹¹, cæterasque Cycladas insulas Franci ex Na- varra profecti. Universa insuper Peloponnesus, pre- ter Lacedænonem et Monembasiam, et quæ in Ionia sitæ sunt Phœcias ab iisdem Graecisibus suæ di- tioni adjectæ sunt.

Α Καὶ Πειοπόνησος πᾶσα πλὴν Ασκεδαιμόνων καὶ Μονεμβασίας, καὶ αἰκάτ' Ιωνίαν Φώκαιαν περὰ τῶν Γενουΐτῶν.

5 CAPUT III.

Orchanis Osmanidæ mors : Morates ejus F. imperium adeptus Lazarus Despotæ Serviæ bellum insert. A juvēne Ser- vio occidit; post cujus cædēm præsum Turci ineunt. Servios cædunt, et magna clade afficiunt. Lazarus vides ei multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris Idrim Bajazili imperium desertur natus minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude opprimum eaccusat Bajazites.

Eodem anno labente nobis supra memoratus Orchaneis Turcorum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus herede, qui Thracias urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam, excepta Thessalonica, Thessaliam; velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis et subactis, in Triballos movit, et quamplurima ipsorum oppida pagosque funditus delevit, incolasque captivos in objectam Europæ Asiam per fretum Chersonesi abductos trajecit. Quibus cum attendisset Serviæ Cratæ [id est rex] Lazarus Stephani Cratæ F., conscripto ex omnibus ditionibus suis exercitu, cum tyranno acie decertat, eoque prælio utriusque exercitus plurimi ceciderunt. Admissum deinde novum quoddam, præterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus. Vir quidam Servius e primaria

B Εν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει καὶ ὁ προφῆτες Ὁρχὸν (22) ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, ὃς ἐγκρατέστερος τῶν Θρᾳκικῶν πόλεων γενόμενος, πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε (23), καὶ θεταλίαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης· ὡς οὖν σχεδὸν πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων γῆν ὑπὸ χειρα κατέχων, καὶ ἐς Τριβαλλοὺς ἀφίκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πολιχνία, καὶ κώμας ἀφανίσας, καὶ τοὺς οἰκητορες αἰχμαλώτους ποιῶν, ἐς τὴν περαίαν διὰ τοῦ ἐν Χερβόνῃσα πορθμοῦ ἀπέπεμπε· ὅρῶν οὖν ταῦτα δέ τότε τὴν Σερβίαν κρατεύων Λάζαρος, υἱὸς Στεφάνου τοῦ Κράτη Σερβίας συναγηγόχως πᾶσαν τὴν ὑπὸ αὐτοῦ δύναμιν συμπλέκεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τῶν δυνάμεων πίπτουσι πλεστοί· εἰτα γίνεται τι καὶ νῦν καὶ ὅπερ λόγον τεχνούργημα· Ἀντὶ τοις τῶν ἐνδέκαν Σέρβος νέος (24), ἀνδρεῖος, καὶ

Ismaelis Bullialdi note.

Rex Navarræ seu Vasconia bis fœderibus nuntiali- bus urbes aliquot Arragonio concesserat: vieissim- que Arragoniæ illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus juncti atque Catalanis in Orientem profecti sunt. Tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catalanis ultro magis se adjun- gerunt: quod in regni successione Maria sorori suæ Joannæ prælata esset, si Philippo patri mascula proles decesset. Genealog. Dom. Francie clarissimorum virorum fratrum Sammarthanorum lib. xxii; Mariana, lib. xvi, cap. 4, *Hist. Hispanic.*

(22) Εἰ δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει ὁ προφῆτες Ὁρχὸν. Duae sunt de anno obitus Orchanis opiniones: alii et vita migrasse volunt anno Hegiræ 759, id est, Christi 1358; nam cœperit annus 759, anno 1357, Decemb. 4, feria 5, et ita Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. iv aliud sequitur, quæ mortuum Orchanum asserit anno 760, qui cœperit anno 1358, Decemb. die 3, feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Gallipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam gra- viter afflictum fuisse, ut statim expiraret, et duo- bus mensibus ante patrem obiisse. Quæ narratio non consentit illis quæ infra cap. 10 Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthæo Cantacuzeno, et Suleimanem occisum, antequam imperio cessisset Joannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

(23) Τῆρ 'Αδριανούπολις ἔσχε. Ex Leunclavii *Hist. Musul.* lib. v. Adrianopolis occupata est anno Hegiræ 763, Christi 1362. At annales referunt ad annum 761, id est Christi 1360, quem annum Cal- visius re-tinuit.

(24) Συλλαμβάνεται οὐρ ὁ Αδζαρος. Laonicus lib. 1, sub finein, hanc Serviorum infelicem expedi- tionein clademque acceptam narrat secundum

C Græcorum sententiam, hujus Nostri narrationi paucis mutatis prope similem: Lazarumque Eleazarum appellat; Moratem peremptum inter præliandum tradit; at Phranzes a Lazarō necratum fuisse seribit. Nomen illius, qui Moratem occidit, Milos traditur a Laonicō: Milos Cobilitius appellatur a Leunclavio: Milos Cobilik Lazari despotæ gener a Mauro Orbino. Lazarus ille, ut hic Orbinius in Slavorum historia scribit, partem imperii defuncti Stephani Cratæ seu imperatoris occupavit, alii alias: cuius Vrosces Stephani F. ignavia ac desidia tem- pus transigeret. Hic Lazarus primus fuit Serviæ despotæ et familia Privazia sive Pribazia. Pugna porro illa commissa est in campo Cossovo anno Hegiræ 791, Cliristi 1389; non vero anno 1390, ut vult Leunclavius in *Pandectis Turcicis*, cap. 54. Annus enim 791 cœperit anno Christi 1388, Decemb. 30, fer. 4, cyclo solis 25 litt. E, D. Propter occi- sum vero ex insidiis Moratem, morem ac consuetu- dinem inde manasse ait Leuncl. ut nullus legatus Sultanum accedat, nisi a duobus capigis brachia complecentibus ducatur. Ex parte verum esse concedatur: honoris nihilominus gratia, id etiam nunc fieri constat: et anno 1647, vezir-azemum seu primum vezirum palatio suo egredientem, rursumque illud ingrediente videt, duorum famu- lorū manibus brachia complecentium sublevatum. Eodemque modo genitzerorū agam seu præfetūm qui euindem vezirum conveniebat, duorum famulorū manibus sublevatum incedere asperi. Hic lector monendus est falli Leunclavium, lib. vi *Hist. Musul.*, quando mense Junio Ramazan celebratum esse ait anno Hegiræ 791; Neomenia enim hujus mensis Ramazan jejunii Turcorum eo anno incidit in Augusti diem 24 anni 1389 æra Christi.

¹¹ Christi anno 1346.

τολμηρὸς ὡς οὐδεὶς δόλος; τῶν τότε, καθὼς ἀπε-
δεῖχθη, ἀποστασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χρι-
στιανῶν, εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων
ώς αὐτόμολος πίπτει. Καὶ δῆτα ἀρπάσαντες οἱ
Τούρκοι τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα δυνομεῖται
καλῶν, καὶ, Βοδλομαὶ τοῦτον ίθεν, καὶ λόγους τινὰς
ὑποψήθυρίσαις ὡς ἔγχρατῆς γενέσθαι τούτους τοῦ
πολέμου, ἔτεκα τῷρ τούτου αὐτόμολος θ.η.λ.-
θειρ, εἰπὼν, τὸν ἡγεμόνα δεικνύουσα. 'Ο Μουράτ
δὲ διὰ τῆς χειρὸς δειγματίσας τοῦτον ὡς πρὸς
αὐτὸν ἀλθεῖγ, ὁ νέος ὄρμήσας καὶ πλησίον ἐλθὼν,
ξιφιδίῳ κατὰ καρδίας καιρίαν δίδωσι τὴν πληγὴν,
καὶ αὐτὸς παρὰ τῶν πλεκυφρῶν καὶ ὑπασπιστῶν
τοῦ Μουράτ μελῆδων κατατέμνεται. Τότε οἱ Τούρκοι
τὸ παρ' ἐλπίᾳ καὶνδυ θεασάμενοι, καὶ οὖν κακὸν
αὐθωρὸν ἐπ' ἦψιν ἐπιπεδὸν μῇ ἐνεγκάμενοι, βου-
λήν εὐτύνοπτον βουλεύονται μάλα καὶ σοφιστικῆν.
Ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηνὴν πεπιγότες, εἰσω
τὸν ἡμιθανῆ Μουράτ τεθίκασον· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα
τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἀπώσαντες, εἰσω τῶν πα-
ρατάξεων ὡς κύνες λυττῶντες; ἔχωρησαν. Οἱ δὲ
Σέρβοι ἀγνοοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς γεννθεῖσαν παρὰ
τοῦ καλοῦ νέου ἐκείνου εὐστοχίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς
Τούρκους τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, δόλα μᾶλλον
ἀπεγνωκτές, ὡς δὲ καλὸς ἐκείνος στρατηγὸς ἀπερ
κέρδους τοῦ προσδοκωρένου ἀπώλετο, δειλοκαρδίως
κάκεινοι πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντεῖχον, ἵνας οὐ τέλος
δὲ πόλεμος εἴληφε. Συλλαμβάνεται οὖν δὲ Λάζα-
ρος (24), καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ πλειστοί,
οὓς ἀπαγαγόντες ἐν τῇ σκηνῇ ἡ ἔκστιος οἱ Μουράτ
ἡδη τὰ λοισθια πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς
ὑπ' αὐτὸν ἀρδην κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ
Μουράτ διμφα τέλος ἀδέξαντο. Τότε δεξιὸν κέρας
μήτρα τῶν πρατομένων αἰσθόμενόν τι, ἀλλ' οὔτε
τὸ ἀριστερὸν, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ ταῦτα ἐπράχθησαν.
Ἐν δὲ δὲξαρχος τοῦ δεξιοῦ κέρατος Σαβούτζιος δὲ
πρώτος τῶν οὐλῶν Μουράτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ δὲ δεύ-
τερος δὲ καὶ Παγιαζής, δεινὸς, καὶ δραστήριος ὡς
οὐδεὶς τῶν ἀλλων, δην καὶ μετακαλασαντες οἱ τῆς
βουλῆς ἑξοχώτατοι τοῦ Μουράτ, οὓς καὶ βεζήριδες
κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν καλοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι
τὰ γινόμενα, καὶ τὸ πτῶμα τὸ πατρικὸν ἐμφανί-
ζουσι. 'Ο δὲ, οὐδὲ σχῆμα οἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν
τοῖς παρειαὶς ἀναφανέν; μετακαλεῖται Σαβούτζιον
τὴν ἀδελφὸν, ὃς δῆθιν ἐν τοῦ πατρὸς Ἰνα σκέψωνται
τι βαθύτερον. 'Αγνοοῦντος δὲ Σαβούτζιου (25) τὸ
δράμα ἐκὼν ἔρχεται ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἔκων
συλλαμβάνεται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὄφθαλ-
μοὺς ἔξορύττεται. Καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων δὲ
Παγιαζής ἀναβείνεται, ἀνήρ δεινὸς καὶ περὶ τὰ
πολεμικὰ ἔργα γρήγορες Χριστεανομάχος ὡς οὐδεὶς
τῶν κατ' αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράδων θρησκείᾳ μα-

A nobilitate, Juvenis fortis, et audax, si quis alius co-
-staneorum tunc fuit, talisque exitu approbatus, a
Christianorum acie in medios Turcorum ordines ve-
luti transfuga procurrit, statimque a Turcis com-
prehenditur. Ipse vero Turcorum principem nomine
compellans dicebat cupere se eum videre, et verba
quædam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior
evaderet: *Huius enim causa, inquit, transfuga huc
transi: ducem itaque sum illi ostendunt. Morates-
que manu significat, ut ad se accederet: cum ergo
prope accessisset juvenis, sica lethale vulnera pre-
cordiis tyranni infligit, ipseque ab hastatis Moratis
satellitibus, custodibusque membratim concisis est.*
B Tunc Turci novum casum præter spem contuici,
tamquam acerba clavis, cuius ipsi spectatores fue-
rant, impatiens, consilium prudens atque callidum
invenit: in media acie tentorio erecto intus semi-
mortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum sub-
iussent periculum, multis interim devitatis, intra or-
dines ut canes rabidi se receperunt. Servii vero, quæ
a sorti ac generoso juvene illo tam solerter et feliciter,
proque salute sua gesta erant, non *Q*solum non co-
gnoverunt, quamque Turci cladem amissō duce acce-
perant; sed animo insuper fraoti ac despontentes, et
eximius ille bellī dux sperato fructu delusus perit et
ipsi ignave ac timide Turci resistierunt, tantisper
dum talē exūtem prælium haberet. Comprehendit
Lazarus, et cum eo procerum atque belli ducum
quāplurimi, qui in tentorium, in quo Morates jace-
bat animam jam agens, adducti trucidantur, idem
mortis genus ac Morates experti. Horum vero quæ ge-
rebantur nondum quidquam senerant, qui in laeo
dextroque aciel cornu stabant: in postrema quippe
acie pugnatum erat. Dextrum ducebatur cornu Sabucus
major natu filiorum Moratis: kevo præter alter eo-
rum Bajazites, vir acer, et præ cæteris promptius
quem accersiverunt, qui vezirides eorum lingua
vocantur, præcipi Moratis consiliarii, eique expon-
nunt quæ acciderant, casumque patris. Lacrymis
itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium
fratrem lanquam jussu patris cum eo de rebus gravio-
ribus acturus ad se vocat. Sabucius itaque veluti
patri obtemperans sponte accedit fraudis ac dolii
ignarus, invitusque a fratre comprehenditur et ex-
eccatur. Turcorum deinde princeps renuntiatur
Bajazites, vir acris ingenii, inque rebus bellicis sedu-
lus atque impiger, præ cæteris sui ævi hominibus
Christianorum hostis, superstitionis Arabum obser-
vator studiosissimus: et Mohamedis impiis præcep-
tis adhærens ea accuratissime observabat. Noctes
insonnes ducebatur congilia struens, dolosque nec-
tens adversus Christi rationabiles óves.

Ismaelis Bullialdi nota.

(25) Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβούτζιου. Conveniunt
inter se historici de Bajazitis ad imperium evocatione.
Ducas excusatum suis predit Sabucium; Laonius
et Phranzes strangulatum asserunt. Leunclavius
lib. v eodem mortis genere perisse scribit, et Ba-
jazitem Gildericum, nostro It:um, quod nomen ful-

men interpretantur, natu majorem; fratremque illius Jacupem Zelebium natu minorem suis. Laonius
Sulcimanem suis natu majorem, Bajazitem vero minorem tradit. Phranzes illum Musul-
manum, Turci Jacupem, Laonius et Græci Solei-
manem appellant, quem Ducas Sabucium nominal.

Θητής τοῦ Μωάμεθ θερμοτάτης, φυλάττων τὰς ἀθέσμους αὐτοῦ ἐννολάς δχρι καὶ τῆς θεάτης στιγμῆς ἀγρυπνός καὶ διανυκτερεύων ἐν τε βουλαῖς καὶ μηχανουργίαις κατὰ τῶν Χριστοῦ λογικῶν πρόσταν.

CAPUT IV.

Bainzites Servis tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare iubet, ejusque sororem Mariam utorem datur. Carmianum Phrygiæ regulum spoliat. Ioniā invadit. Sarcharem dedūtione accipit, et Asiae regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat.

Hic adepto principatu, post Moratis et Lazarī cedem a nobis expositam, Servios primum tributa pendere coegit, ohsidibusque acceptis has conditio-nes tulit, Lazari illius filius Stephanus post cladem Servis illatam Crates ab eis constitutus, quo cumque cuin exercitu moveret Bajazites (26), sub ejus si-gnis militaret, Maria Lazari filia (27) virgo tenera adhuc et florens Stephanī soror Bajaziti nuberet, plurimaque argenti talenta ex 7 Serviæ fodinis metallicis ei solverentur. His legibus data atque obstricta Turcis Serviorum fide, collecto universo Thracico atque Thessalico equitatu, profiscicuntur Bajazites versus orientem in provincias ultra ma-re sitas, trajectoque freto quod Callipolim et Lampsacum interjacet, cum ingentibus Turcorum atque Romæorum, quos devicerat, copiis Cotyœum Phrygiam metropolim tendit, urbeque et Carmiano Phrygiam principe potitur. Rebus deinde illic constitutis Carmianus a Bajazite Prusam dimittitur, nec multo post ad Persas confugit. Totam postea Phrygiam itineribus emensus Bajazites, a Laodicea Ephesum delatus tota Ionia potitur, et Jesæum filium Atenis Ioniæ principem, eique tunc imperantem Ni-cæam Bityniæ ablegatum ibi subsistere jussit: et reliquum deinceps vitæ tempus Jesæus illic transegit. Hinc superato Mæandro flumine, trajectisque universis copiis, Cariam totam et Lyciam sine aliquo tumultu bellico occupat, istarum provinciarum princepe Eliez ad Persas aufugiente: exercitum in Lydiam inde reducit, perque Tmolum altissimum montem Sardeis Lydiæ metropolim venit. Magnesiā deinde ad Sipylum sitam tendenti occurrit

A Οὗτος τὴν ἡγεμονίαν ἀναδυσάμενος πρώτον μὲν Σέρβους μετὰ τὴν πτῶσιν Λαζάρου καὶ τοῦ Μουράτ, ως δ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὑποτελεῖς καὶ ὑποφρους πεποικην, δμήρους τε καὶ συνθή-κας λαδῶν, ὡς δ τοῦ Λαζάρου ἐκείνου υἱὸς Στέφανος, δν καὶ Κράλην ἡ Σερβία μετὰ τὴν πυμφορὰν ἐκείνην κεχειροτόνηκεν, εἰη δὲν τῇ στρατείᾳ οὗτος δποι διάγεις δ Παγιαζήτη, κάκενος συνεχοτραπεύ-σθαι· καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Λα-ζάρου θυγατέρα εἰς γάμον ἐκδώσειν αὐτῷ παρθε-νον οὖσαν καὶ τρυφεράν· καὶ ἀργύρου τάλαντα ἰκανὰ ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας (28). Καὶ οὗτοι μὲν Σέρβοι τοῖς Τούρκοις ὑπόσπονδοι γεγονότες, δ Παγιαζήτη πάσαν τὴν Ιππικήν τῶν Θρακικῶν, καὶ Θετταλικῶν δυνάμεων συναγηρούχως, ἐπὶ τῇ περαίᾳ τὴν πρὸς ἔω τὴν πορείαν ποιεῖ, καὶ διαδέξ εἰν πορθμὸν τὸν ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως, καὶ Λαμψά-κου (29), μετὰ πολλοῦ συμμαχικοῦ Τούρκων τε καὶ Ρωμαίων τῶν ὑπὸ χείρα, ἐπὶ τὸ Κοτύαιον (30) ἀνατρέχει μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, καὶ τὴν τε πό-λιν εἶλε, καὶ τὸν Καρμιάν τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φρυ-γίας. Γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Φρυγίας δ Παγιαζήτη Καρμιάνον ἐν τῇ Προύσῃ ἐξέπεμψεν. 'Ο δὲ ἀποδράσας εἰς Πέρσας ἐξέργενεν. 'Ο δὲ Πα-γιαζήτη τὴν Φρυγίαν διαδέξ, καὶ ἀπὸ Λαδικείας (31) εἰς Ἐφεσον κατελθὼν, ἐγκρατήσεις τῆς Ιωνίας ἐγέ-νετο. Καὶ τὸν Ἱεσαὶ ἐκγονὸν τοῦ Ἀστην ἀρχηγὸν δυτα τῆς Ιωνίας κατασχών, ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν Νικαλὶ ἐξώρισεν, κάκει τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεβίβασεν. Τὰς δὲ δυνάμεις πάσας διαδίδασε τὸν Ματανδρὸν (32), καὶ Καρίαν πάσαν καὶ Λυκίαν ἀφορητὶ λαδῶν, καὶ δ τούτων ἀρχηγὸς Ἐλεῖς πρὸς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) De Bajazitis expeditione in Asia Minoris regulos Turcos adeundi Laonicus lib. II, Leuncl. lib. VI, et Phranzes lib. 1 cap. 29.

(27) De Lazarī despote filia Maria Stephani so-
rone, quam Bajazites uxorem duxit, non convenit
cum Leunclavio Noster: ille enim lib. VI Histor.
Musulm. Bajazitem Bulcoglii principis Christiani
filiam uxorem duxisse refert; et cap. 54, Pandect.
Hist. Turc. in Genealogia Bulcorum accuratius ex-
plicat quenam illa fuerit, Stephanī neunte Servio-
rum despota filiam, non sororem facit, et loco hi-
storiæ citato adnotavit Mariani illam Serviam Bajaz-
itein vinum bibere primam docuisse, cum Osma-
nidæ abstemii hactenus fuisse. Cum Nostro fa-
cionis Laonicus, lib. III, qui Eleazari, qui Lazarus
est, filiam fuisse scribit, et a Temyre captam,
non sine Bajazitis indignatione summa, illi pocula
ministrasse. Maurus quoque Orbinius in historia
de regno Slavorum illam fuisse Lazarī filiam scri-
bit, ejusque nomen Milievam fuisse prodit: eamque
Bajaziti in matrimonium collocatam a matre sua
Milia Lazari vidua, ut benevolum ac pacatum eum
sibi pararet.

(28) 'Ex τῷ μετάλλῳ Σερβίας. Illarum ar-
genti fodinarum meminit Bonfinius D. 3. lib. 8 :
Mehemetes superiorē prius Mysiam ingressus, fodinias argenti que despoticis erant, occupare nūtitur. Norum montem Trepçiam et Přifren eius oppida, argenti metallorumque feracissima, obsideit et exponat. Maurus etiam Orbinius in Slavorum regno. Monte nero ove il Turco ha richissime minere d'oro e d'argento.

(29) 'Ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως καὶ Λαμψά-
κου. Callipolis urbs ad Hellespontum in Europa
sita, a Callia Atheniense olim condita: cum a Tur-
cis Suleimane bassa duce Callipolis seu Calliopolis
capta fuit, et tantæ jacturæ nuntius Constantinopoli
perlatus, eo vesanizæ ceci Græci deve-
nabant, ut dicent, Amphoram vini a Turcis erexit, nec
de illa arce recuperanda cogitarent. Lampsa-
cum in Asia est, et Lapsaco hodie a Græciis vocatur.

(30) 'Ἐπι τὸ Κοτύαιον. Majoris Phrygia urbs,
Turci Cukahige appellant.

(31) Καὶ ἀπὸ Λαδικείας. Laodicea urbs Phrygia
Capitanæ, Diopolis antea appellata.

(32) Τὸν Μαλαρδόν. A Turcis Madre appellatur.

CAPUT V.

In initia discordiae inter Joan. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque aulae proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eum aggrediuntur adversarii; ab amicis monitus, qui adeo ab Alexio Apozauco in carcere confinabatur; Apocauco interficiunt, et propter ea omnes fere necantur. Michael Ducas autoris avus paternus.

Ο δέ βασιλεὺς Ἰωάννης (34) ὑπερβάζει τὴν μετραχίωδην, καὶ νεανικήν, μεθ' ἡλικίωσιν καὶ τὴν ἀνδρόφυτην μεθ' δύσης ναρκότητος πρὸς τὴν πρεσβυτελήν ἥτοι μάζετο τῷ τότε καιρῷ· καὶ γάρ νέος ὁν, καὶ παιδαγωγῷ χρώμενος κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ προδρῆθεντι Κανεκαυζήνῳ, ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ μαχιμωτάτῳ, καὶ τῶν εὐγενῶν, ὡς εἰποτις, ἀνθροειδέσμον. Τοιούτον γάρ δυτα, καὶ δι προβενεστιλευκώς Ἀνδρόνικος κατὰ πάντας ὡς ἀδελφών

C 8 Dum hæc geruntur imperator Joannes exacta
juvenili ætate virilique consumpta, socrisæ ac de-
sidiæ totus immersus seuescebat. Hunc adhuc ju-
niorem rexerat nobis memoratus dominus Joannes
Cantacuzenus, vir prudens reique militaris pe-
tissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos
suavissimi odoris; talem equidem Andronicus im-
perator successor Joannis, in omnibus non aliter
quam fratrem habuit, ejusque fidei imperium ac blu-
mum

Ismaclis Bullialdi notæ:

(33) Ὁ δὲ Παρισῖτης τὴν αὐτὸν Φιλαδέλφειαν λέγει.
Laonicus lib. II, refert imperatorem Manuelem per
caduceostorem Jussisse Philadelphiae cives, ut se Baj-
aziti dederent ac permetterent: quibus parere re-
nuentes Bajazites obsidione cinxit, urbeque potitus
est. Libro etiam vi Historiarum Musulm. narrat Leun-
clavius Bajazitem anno hegiræ 793, Christi 1390,
Philadelphiā subegisse; quæ per multos annos
steterat, postquam cæteras Asiae urbes in ditionem
suam Turci redigessissent. Philadelphia Lydiæ urbs
est. Sardium metropolita olim subiecta.

liquæ, sub Audronico et Joanne tanquam procellosis turbinibus circumactæ ac jactatae, tandem prierunt. Quarum ampliorem notitiam qui habere cupit, Cantacuzeni historiam et Gregoræ adeat. Jain diximus Cantacuzenum, illum ob generis splendorem, eximias insignesque virtutes, quibus domi militique claruit, a Gregora et Nostro laudatum, accusatum vero a Phraze affectatæ tyrannidis, et in Joannem perfidie. His de objectis sibi criminiibus passim in historia, quam scripsit, purgat se Cantacuzenus, omnemque suspicionem a se, quantum potest, amolitur. Quicquid sit, coronam imperialem sibi et uxori his imponi voluit. Matthæum liberorum suorum primogenitum despotam designavit, calceosque purpureos induere jussit; Manuelem natu minorem Spartæ despotam proclamavit: ita ut viam ad imperium sibi suisque usurpandum ac retinendum, sternere voluisse videatur. Ut vero incep- tum omittoret, vires, quibus instructus erat, inßtrum ac fluxæ, rerum imperii perturbatio, quæ attrite in pejus quotidie ruebant, atque imminentia a Turcis pericula suaserunt.

moriens commisit. Sed Romæorum improspera et iniqua fortuna odium ei invidiamque constituit: maxime etenim invidere solent homines illis, quos virtus ad altiora evabit: quapropter cum Joannoem imperatorem adhuc adolescentem generum sibi habere Cantacuzenus vellet, nuptum data illi Helena filia sua, cæteri senatorii ordinis virt invidia exagitati matrem imperatoris adeunt, utoremque ei ex Germania petendam pro consuetudine jamdiu usurpata dicunt, nullatenus vero ex subditis, ut a Germanis (aiunt) auxilia, et suppetias, si tempus ita exegerit, consequi possimus. His cum annuisset domina Anna, quæ Germana quoque fuit, et cui admodum cordi erat eodem sanguine imperatoris ac filii purpuram connubiali foedere intingere, negligitur respuiturque Cantacuzenus, qui tutela ac administrationis onere excuso Constantinopoli egressus in Macedoniam recessit. Hinc opportunam occasionem nacti, qui invidia in illum ardebat, crimen majestatis in illum confingunt, totumque commentum pro re comperta ad imperatricem imperatorisque matrem referunt, dantque consilium ut res accurate exploretur. Jubeat, inquit, Majestas tua domesticum omnes turmas Macedonicas confessim cogere, Byzantiumque deducere. Horum etenim alteraturum animo versabant, aut ad jussa imperatoris præsto futurum, capivumque quem optant habituros; aut, si obsequi renuerit, accusationem criminis manifesti illi intentaturos, aliumque, qui reram administrationem capessat, sufficieturos. At interea Cantacuzeni consanguinei, et affines scriptis **G** clama litteris machinationem fraudemque illi aperiunt, monentque, si volet luce frui, tenebrasque effugere, contumacia usus mandata

Ismaelis Bullialdi note.

(35) Ήσούλερ ὁ Κανταχουζηρὸς κηδεστῆς αὐτῶν γέρεσθαι. Phranzes lib. I, c. 12, tradit Andronicum morti vicinum mendatis supremis praecipisse, ut filius suus ac hæres Joannes filium Cantacuzeni uxorem duceret, quam ob causam potiri iure affinitatem illam contractam Cantacuzenus cupiebat. Verum senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere baul difficile fuit. Rerum quippe summa ex testamento Andronici jam potiebatur Cantacuzenus, quod Anna imperatrici Joannis matri grave ac molestum erat. Contracio deinde matrimonio illo, pluribus nitebatur munimentis tutor sacerque imperatoris factus. Hoc loco lectorem monebimus historicum nostrum in euarrandis rebus, quæ sub imperatore Joanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monachus et anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet, cum Cantacuzenus diligens ac judicio præstans historicus sit. Paucis indicabimus illa quæ diversa apud Catacuzenum occurserunt, qui res illas singulas amplius et exquisite magis explicatas complexus est.

Lib. III, cap. 3, Cantacuzenus queritur se a patriarcha et Apocaucho statim post excessum Andronici petitum esse. Cumque in Triballos seu Servios, qui fines imperii populabantur, moturus esset, urbe excedit, prius vero quam abeat, imperatricem adit et valediciturus. Dum inter se colloquuntur, Cantacuzenum Anna bortatur, ut ante discessum filiam suam imperatori Joanni despon-

τος ἀνέθετο. 'Ἄλλ' ἡ τῶν Ρωμαίων οὐκ ἀγεθή τύχη μίσος ἐνέσπειρε, καὶ φθόνον ἀπέτεκε. Καὶ γάρ φθονοῦσι μᾶλλον τοῖς μᾶλλον ἐπ' ἄρετῇ προσώσιν, ζθεν καὶ κατὰ τὸν τότε καιρὸν νέως ὅν εἴτε ο βασιλεὺς Ἰωάννης, τρισύποτος ὁ Κανταχουζηρὸς κηδεστῆς αὐτοῦ γενέσθαι: (35) ἐπὶ θυγατρὶ Ἐλένῃ. Οἱ δὲ λοιποὶ τῆς συγκάτητου φθονοῦντες πρὸς τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν, ὡς ἐκ συνήθους μαχροῦ, τῷν βασιλεῖ τῶν Ρωμαίων ἀγαγέσθαι νύμφην ἔφασκον, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ ὑπερχόου, δπω; ἀρωγήν καὶ βοῆθειαν ἐν καιρῷ δεομένην παρὰ τοῦ γένους ἐκείνου σχοίημεν. Συγκατενούσης οὖν εἰς τοῦτο καὶ τῇς δεσποινῆς Ἀντῆς ὡς δτι καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν (36), καὶ προδύμως εἶχε πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν αιράτων πορφύραν βάψαι τῷ φτυαρέλι καὶ παιδί, παρορᾶται Κανταχουζηρὸς καὶ αὐτῆς τῆς ἀπιτροπῆς τὸν φρέτον ἀποφορίζεται, ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου, καὶ πρὸς Μακεδονίαν μεθίσταται. Καὶ οἱ τὸν φθόνον τρίποτες εὑρον εὐκαιρίαν, καὶ καθοσιωσιν κατ' αὐτοῦ πλάτουσι, καὶ τῇ βασιλείσῃ καὶ μητρὶ τοῦ βασιλέως τὸ πλάσμα ὡς πρᾶγμα βάθαιον ἀπαγγέλλουσι, καὶ δοκίμιον τοῦ πρᾶγματος; τῇ δεσποινῇ συμβουλεύονται, ἁγνηθεῖσαι, λέγοντες, πρόσταγμα παρὰ τῆς σῆς βασιλείας πρὸς τὸν δομέστικον ὥστε λεβαῖ τὰς τῶν Μακεδόνων Πασ καὶ ἐλεῖ ταχὺ πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἐξεινοὶ μὲν γάρ ἐνενδουν, εἰ μὲν ἀπαντήσει πρὸς τὸ θέσπιερα, τὸν θηρώμενον ἔσουσι ὡς ἀνδράπεδον εἰ δὲ ἀποκρούσει τὸ προστεθῖν, εὐδηλον τὴν κατηγορίαν καταγγέλλουσι, καὶ διετὸν τοῖς πράγμασιν χειροτονήσουσι ἔφεδρον. Οἱ δὲ τοῦ Κανταχουζηροῦ προστηνεῖ; τα καὶ φύσις τὸ δρῦμα λαθραῖς διὰ γραφῆς δηλοῦσι, καὶ, Εἰ μὲν

deat, quod ut faceret, adduci tunc non potuit, et sponsalia illa post redditum suum distulit. Πρὶν δὲ Βυζαντίου ἐλεῖθεν γενόμενος ἐν βασιλείος αὐτῆς ὡς συντελέμενος; τῇ βασιλείδι, τὴν θυγατέρα καλεούσης βασιλέως τῷ νέῳ Ἰωάννῳ τὸν μήναν δομέστικον κατεγγέλλειν, ἀνεβάλλετο εἰ; τὴν ἐπάνοδον ἐτίνος τὴν ἐκ τῆς Ἐπισπέρας. Antequam vero Byzantio discederet, in palatium iterum abūtū imperatrici naledicaturus: quæcum hortata ipsam suisset, si Ioannī imperatori adolescenti filiam suam desponderet, id facere post redditum suum ex Occidente distulit. Dissegit ergo a Cantacuzeno Ducas noster, qui eum ambiisse generum sibi imperatorem adsciceret narrat: euincis repulsa impatiens, invidiaque procerum se peti animadvertisens Constantiopolim deseruisse.

(36) Ἀντῆς ὡρδεῖ καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν. Durcam ex Alemania suisse dicit; quod fortasse Sabaudia comites imperio subditos esse sciverit: vel quod eadem regione ortam, ac imperatricem et ducum Brunsvicensium prosapia Annam Andronici senioris uxorem, crediderit. Verum Cantacuzenus ipsam ex Sabaudia comitibus ortam asserit. Quod confirmat Lambertus Vander-Burchius in Sabaudorum ducum principumque historia gentilius, sed illam vocat Joannam: sic itaque illa: Joannes auctor Andronici Palæologi imperatoris Byzantini, Amedor IV Sabaudie comitis VII, et Joannes Brabantiae filia. Gregoras, lib. VIII, c. penult. appellatam suisce Annam, munito poniene, tradit.

θυύλεις τὸν ἡλιον δράψη, καὶ σκότους ἀπέχεσθαι, τὰ πρωτεῖα τῇ παρακοῇ νέμε, γεγράφασιν· εἰ δὲ ὑπῆκος γένη, ἔξεις πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν (37). Καὶ ταῦτα μεθών ὁ Καντακουζηνὸς, καὶ τοῦ θεοπίστατος καταφρονήσας προφανῶς ἀντέστη. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλοι ἀντ' αὐτοῦ (38) φητίζουσιν ἐπαρχον, Ἀλίξιον τὸν Ἀπόκαυκον, ἀνδρά ἀγενῆ τε καὶ δινανδρον, τὴν ποικιλὸν ἐν πανουργίᾳ καὶ δεινὸν ἐν σκαύστητι, διν καὶ μέγαν Δοῦκαν ἡ βασιλίς ὥφεικιώσεν. Οὗτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνὸν (39) ἀπαγγείλαντα, τὰ γεννμένα, καὶ συλλαβὼν ἀπαντας προσγενεῖς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀπέκλεισε, τὸν ἀριθμὸν ὅπλη διακοσίους ἀνδρας, ἡμιθέους, ἡρωας, καὶ Πελοπίδον, καὶ Αλαξίδων ἀπόρους. Τούτους ἔχων ἐνδον ὡς στρουθία εἰς πάγην, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε νευτερίσαντες ἀντέχωσι τὸν φρουρίου, καὶ γένωνται οἱ δέσμοι ἐγκρατεῖς δι' ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν

Ismaelis Bulliali di noī.

(37) Πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν. Executionem ut vitet monent: vero simile enim est ipsum cæcandum suis, si tunc captus fuisset, ut imperio ineptus redderetur; ipseque Cantacuzenus lib. iv, sub finem genero suo Joanni gratias agit, quod Matthæum Cantacuzenum filium non exsecaverit: hic enim imperium affectabat, et regnante patre Cantacuzeno despota designatus fuerat. Theophylactus Simocatta, Hist. Mauricianae, lib. iv, cap. 8, de execratio Hormidou Persarui rege a subditis suis verba faciendo hisce exponit: Nuxta xat' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς ἐψηφίζοντο. Nocte perpetua cum damnarunt, ne ut Cabades olim aufugere, et contumelias sibi illatas uincisceretur.

(38) Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλοι ἀτρ' αὐτοῦ. In Cantacuzenum, dum Constantinopoli abest rei publicæ causa, invidia et odio accensi patriarcha et Apocauchus conjurant, et ut hostem proscriptum, bie praefectus urbi creatus est. Cantacuzenus lib. iii, cap. 22: Ἀπόκαυκον δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἀρχόντα Βυζαντίου ἀποδεῖξαντες, ἐκέλευσαν τὸν πόλεμον κινεῖν ὅθεν ἀν αὐτῷ δοχοὶ βέλτιον. Apocauchum vero accusibitor Byzantii præfectum creavit, jusseruntque in quascumque partes, prout ipsi e re publica visum erit, bellum moveare. Quisam fuit isto Apocauchus, et unde ortus, discimus a Cantacuzeno lib. iii: Οὗτος γάρ ἦν οἱ παρακοιμώμενος; τὸ Βιθυνίας ὄρμωνος καὶ ἀσημος; τὸ ραδῶν φύς, τὰ πρώτα μὲν ὑπέγραμμάτεσσι πολλοῖς τῶν τὰ δημόσια χρήματα εἰσπραττόντων ὀλγού ἔνεκα μισθοῦ, ετε. Hic accusibitor [Apocauchus] ex Bithynia projectus, inglorius, parentibusque vilibus et obscuris natus, primum quidem operam suam mercede leniū rectigalium redemptoribus ad scriptum faciendum lucutiv. Vocatur etiam a Nostro ἀγενῆς καὶ ἀνανδρος. Fortuna tamen usus secunda ad præcipuas palati dignitates proiectus est, ita ut magnus dux creatus sit.

(39) Οὗτος μαθὼν τὸν τὸν Καντακουζηνόν. Noster historicus semel in carcere compactos Cantacuzeni amicos indicat: sed hic historicus sine libro tertio capp. 86, 87 et 88, sapis jucarceratos suis postremis capitibus de constructione istorum ergastolorum loquitur, et de nece Apocaucho illata, cap. 87, sic narrat: Δεσμωτῆριον δὲ ἐν τοῖς βασιλεῖσις Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ νόν ποτε διενοεῖτο. Οἶχον γάρ δντο; εἰς μεγάλου Ιουστινιανοῦ πρεσβορογεμένου, τὴν στεγήν ὑπὸ τοῦ χρόνου διεψιλαρμένου, πάστων εἰσόδον ἀναφέξας, οικισκούς ἐνδον ἔκεινον πελεῖστους διελεγεντερψ μέρει, καὶ τούτοις

A imperatoria detrectet, quibus obsequenter manent ante mortem tenebra. Hæc ubi intellexit Cantacuzenus jussis imperatoris spretis palam rebellat: tuncque qui in urbe erant in locum ejus alium præfectum constituant Alexium Apœaucum, virum timidum et ignavum, vafrum tamen et astutum, scelerumque peritum artificem, quem etiam magni ducis officio et dignitate imperatrix auxit. Iste, cum recrivisset eos qui Cantacuzeno insidiarum machinationem et seriem patefecerant, comprehensos omnes ejus consanguineos et amicos supra ducentos viros, heroas et semones, Pelopidarum et ΑΞαδαρινούς abnepones, in carcere magni palatii conclusit. Tanquam passeris itaque intra retia præpeditos dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti custodibus superioribus evadant, et vincit palatum occupent, consanguineorum et amicorum studio et opera adjuti. Potior namque civium pars, cum se-

καταχλεῖσαι τοὺς δεσμώτας δινθεν καλωδίοις καθίσται, ἀστε νυκτὸς μὲν τοῖς εἰκεστοις χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς μετριανὸν ἀνεστιν τῷ ὑπολειμμένῳ μεταξὺ χωρίῳ. Carcerem novum in Constantini Magni palatio extruere rogavit: in quo domus ampla de Justiniani nomine appellata stabat. cuius tecta temporis lapsu diruta erant: aditibus omnibus præclisis, intra illius parietes luguriola plurima a se invicem separata ex utraque parte aditisci volebat, in qua superius ostium carcerati funibus demitterentur, in hisque totam noctem agerent: per diem vero in area levanda agriculdinis causa deambulare iis licet. Quowodo vero interemptus fuerit Apocauchus sequenti capite 88 narrat endem ferendo, quo Ducas noster. Alia vero Constantino poli gesta sunt, quæ reenset Cantacuzenus, ex quo Apocauchus præfectorum urbani invit, ad ipsius cædem per incarceros illos patratam. Statim namque præfectus urbi creatus Apocauchus, aliquos Cantacuzeni amicos interfecit, aliquos in vincula coiçecit; quo territi alii ad hunc aufugient, et horiantur ne longiores moras uectat: imperatoris que nomen et insignia quanto oculis sumat: quorum monitis tandem paruit; et ornamenta imperatoria induit. Quas cum ad Annam et senatum Constantiopolitanum allata essent, iis placuit Joannem imp. Palæologum coronari. Apocauchus porro aueroritate sibi concessa per superbiam ac proterviam abetendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat; quæ febri tandem correpta, medicorum ope, alimentisque opportunitate immunitate sævissimia ei negatis, anno 6850 (Christi 1342), Januarii die 5 diem obiit. His peractis ad Serviæ seu Triballorum Graiem Stephanum Cantacuzenus abit, et junctis cum eo fratribus auxilia sibi parat. Ubi dum moratur, Attinis sen Audinus F. Amur sive Homur superato Hellesponti fratre Didymotæchum advolat, ei opem latuus, qui a Cantacuzena humane ac magnifice excipitur: et per longum tempus frustra expectatio Cantacuzeno in Asiam revertitur. Unde ali illo evocatus opem fert, et auxiliares copias ei adducit. Cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurius abit, frustraque tentat. Imperatrix ad Orcham auxilia rogatū legatos inuitat et fratribus cum eo init: quod Cantacuzenus, Orchane in partes suas tracto, interrupit; iterumque Amurius ut sibi opem ferat accersit. Apocauchi deinde consilium de exstruendo carcere secutum est, et cædes illius ab incarceralis patriata.

natus, tum plebs Cantacuzenum suspiciebat, quem A magnificientissimum et in omnes maxime beneficium experti erant: hac de causa ejusmodi consilium improbum init: omnes inter se versari familiariterque colloqui intra carceris septa interdiu permittere, per noctem vero separatos binos singulos vel etiam ternos in quibusdam domunculis custodia securioris causa concludere. Jamque consilium peragebatur, asseresque et ligna apparabantur, et fabri advocati erant, cum illud, qui sub custodia tenebantur, senserunt, inque sui certam ac manifestam perniciem parari cognoverunt: illamque per noctem singulorum separationem, strangulati: nem aut in profundum mare demissionem praenuntiare, hosque sermones dum inter se agitant, animo desponent. Interim Apocaucus fabris ostensurus modum et ordinem, quem teneant in cameris illis exstruendis, nullo comitante equite, sed uno servo, coque, ut mos ipsi erat, pedibus sequente venit, intraque januam carceris ingreditur; quem mox conspectum, ut communem omnium pestem, vitæque singulorum insidiantem, unus eorum inter præcipios ex genere Raoul apprehensa vice gladii tabula obvia, quæ ad limen statuendum dedolata erat, invadit, ejusque caput percudit, et Apocaucus ab equo, velut alius Sathan de celo, cadit. At Apocauci servus cum Raoul colluctatur, et ambo tanquam in certamine singulari stant: dumque simul confligunt, incarcatorum alius arrepta de fabri manibus securi, **10** humi jacentis caput abscondit, illudque palo infixum in propugnaculi quadam parte depangit. Tantum facinus non parum attonitos reddidit Byzantinos, imperatricem ipsam, totumque exercitum; omnes itaque concursu ad palatium promiscue facto ingrediuntur, non tamen citra pugnam cædemque, sed multa vi facta sibi via: omnesque trucidarunt, præter sex, qui in subterraneo templi novi monasterii specu delitescentes salvi evaserunt; plurimos etiam in medio templo mactaverunt, nec adytorum, aut altaris majestas et reverentia, ut parceretur ulli, quidquam valuere. Inter eos equidem, qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus pater-nus MICHAEL DUCAS: ipsi porro monachorum illius monasterii mantis seu cappis induiti Constantinopoli ausfugerunt, et in oppositam continentem Asiam transvecti, in regiones orientales alias in Bithyniam, alias alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesæum filium Atenis, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidein erat,

A (καὶ φίλων καὶ γὰρ τὸ πλειστον τῆς πόλεως μέρος; δοσι τῆς γερουσίας, δοσι τὸ συρφετὸν ἡσάνθετο τὸν Καντακουζηνὸν ὃς μεγαλοδωρότατον, καὶ εἰς ἀπεντας εὐεργετικῶτατον), βιολέμεται βουλὴν πονηράν· τὴν μὲν ἡμέραν ἔχειν ἀλλήλοις τὸν δημόλον, καὶ συνδιάγειν ἐνδὲ; τοῦ φρουρίου τοὺς ἀπαντας, τὴν δὲ νύκτα κατὰ μέρος εἰν δύο, καὶ σὺν τρεῖς ἀφελίζεσθαι ἐν εἰκόσιοις τισι. Τοῦ δὲ βουλὴθεν εἰς Ἑργον ἤγετο, καὶ δὴ σανίδες, καὶ ἔϋλα, καὶ τάκτονες παρετεκεύοντο. Ως δὲ τὸ πραττόμενον οἱ φρουροῦμενοι ἔγνωσαν, εἰπον ἐν αὐτοῖς, Οὐκ ἀλλοτούτῳ πλὴν προφανῆς ἡμέτερος βλεθροῦ;. Ἡ γάρ ἀπ' ἀλλήλων διάστασις τὴν νυκτώδη πνιγμονήν, ἢ τὴν ἐν βυθῷ τῆς θαλάσσης καταπόντωσιν προμανεύεται. Ταῦτ' ἔφασκον, καὶ εἰς ἀθυμίαν ἐνέπεσσον. Ο δ' Απόκεινος: ἐλθὼν τοῦ μεθοδεύσαι τὰς σκηνὰς, πῶς δει πῆξαι τοὺς ἀρχιτέκτονες, μόνος ἔριπτος οὐκ ἀλλού τινὸς συνικεύοντος πλὴν ἐνδὲ δούλου, καὶ τούτου πεζοποροῦντος ὡς Ἐθος: ἐντὸς δὲ τῆς θύρας τοῦ φρουρίου γενόμενος, καὶ τούτον οἱ ἐκεῖ κατεχόμενοι ὡς φθορέα κοινὸν, καὶ ψυχάρπαγα θεασάμενοι, μᾶλλον τῶν παρατυχόντων [παρατυχουσῶν] σανίδων φιλιδές ἔνεκα λεπτυνεῖσαν, λαβὼν εἰς τῶν προβούντων ἐκ γένους Ῥαούλ ἀντὶ ἔιρους πατεῖ: κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀπόκεινον. Ο δὲ κατὰ γῆς ἀπὸ τοῦ πάπου ὡς ἀπ' οὐρανοῦ ἀλλος; Σατάν πίπτει. Ο δὲ δοῦλος πλέκεται τῷ Ῥαούλ (40) καὶ δρψια μονυμένης εἰστήκεσαν. Τούτων δὲ ἀσχολουμένων ἐπὶ τῇ πάλῃ, ἕτερος τῶν ἐγκλείστων πλέκειν παρὰ τῶν τοῦ τάκτονος κειρῶν ἀρπάσας τὸν χαριτικόντα καρατομεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐν ἐνὶ μέρει τῶν προμαχώνων ἔϋλῳ πεπερονημένην προστήγυνει. Τούτο οὐκ ἐς μικρὸν ἀθυμίαν ἐνέβαλε τοὺς Βιζαντίους: σύναμα τῇ χρατούσῃ, καὶ παντὶ τῷ στρατῷ ἀλλὰ φύρδην ἀπαντεῖσαν δυνάμεντες: ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσῆλθον οὐκ ἀκόπως οὐδὲ ἀναιματι, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βίας, καὶ πάντας κτέτεφαν πλὴν ἐξ αὐθέντων ἐν τῷ ὑπογείῳ τοῦ ναοῦ τοῦ νέου· καὶ γὰρ τοὺς πλείονας ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τούτου κατέθυσαν, οὐκ αἰδοί, ἢ φειδοί χρησάμενοι τῶν ἀδύτων ἔνεκα καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐξ ὧν εἰς δι πατρὸς πατήρ (41) καὶ ἐμδος πάππος; ἐπύγχανε ΜΙΧΑΗΛ ΔΟΥΚΑΣ· οἱ καὶ ἀμφισσαὶ ἐνδυθέντες μοναχῶν τῶν ἐκ τῆς μονῆς ἐξῆσαν τῆς Κωνσταντινου, καὶ τὴν περαίαν διεβάντες εἰς τὰ μέρη τῆς Ιωαννίσπαρηςαν, οἱ μὲν εἰς Βιθυνίαν, ἕτερος ἀλλοχοῦ· οἱ δὲ ἐμδος πάππος; εἰς Ασσαν, καὶ δὴ ἐντυχών τῷ Ἐστὶ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀτήνη, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν δῆλα ποιήσας, καὶ γὰρ ὑπῆρχε παιδείας μεσθός, καὶ

Ismaelis Bullialdi nota.

(40) Ἐκ τέρους Ῥαούλ. Unde genus duxerit Raoulus ille non mihi constat; enjusdam ejusdem nominis mentionem facit Gregoras, lib. vi, duchus in locis, qui a Muzalone reliquam Theodoram, Michaelis imperatoris ex ejus sorore Eulogia neptem, uxorem duxit: Γυνὴ δὲ πρότερον τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοτοκίου θετέρον καὶ τοῦ Ῥαούλ πρωτοτοκίου καὶ αὐτοῦ γενόμενον. Et infra refert Constantium Porphyrogenitum Raoli filiam uxorem duxisse; Pirianzes, lib. iii, c. 23 et 25, Georgii Rauli

viri nobilitate generis eximii meminit, qui numerus eadem gente ortus fuerit non mihi constat.

(41) Ὁρ εἰς δι πατρὸς πατήρ. Ex hoc loco discimus Historiæ hujus auctorem ex Ducarum antiqua gente originem paternam duxisse: ex qua imperatores aliquot orti sunt, Constantinus Ducas, Michael, Alexius Murzophilus dictus, et quartus Joannes Vatacia cognominatus: si tamen hic ex eadem gente ortus sit; quem Didymotæcho oriundum ex Georgio logotheta didicimus.

πάσης τῆς ἀλή; ἔξω σοφίας ἀνάπλεως, καὶ ιατρικῆς τέχνης οὐκέπιος, γένει τε καταγόμενος τῶν ἀνέκαθεν δουκῶν καὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς χρυσόκοσμος κρίκος. Δεξιοῦται τούτον ὁ τύραννος, καὶ προνοεῖ, καὶ φιλοτιμεῖται τὸν ἄνδρα σιτηρεσίοις παντοῖς καὶ εὐεργεσίαις ἀμείψας, καὶ τούτον ἐν Ἐφέσῳ καθίστησι, καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα ἐνηγχαλίσατο. Καὶ τὸν ἀλλογενῆ καὶ βάρβαρον ὡς θεόστατον ἔσεσθε καὶ ἐτίμα, εἰς νῦν λαμβάνων τὰς ἀτασθαλίας τῶν Ῥωμαίων, καὶ προσβλέπων ὡς ὅτι ἐν διλγῷ πάντα τὰ τῆς Θράκης, καὶ μέχρι Δανούβεως, ὑπὸ χειρὸς τῶν Τούρκων πεσοῦνται, καὶ αὐτοκράτορες φανήσονται ὡς ἐν διλγῷ, καθὼς καὶ πρὸ διλγοῦ ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ, καὶ τῶν ἐπέκεινα ἐγένοντο, θεοῦ παραχωροῦντος διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν τότε πολιτευομένων Ῥωμαίων, καὶ ἡμετέρων ἀπόπειρων.

A et scientiarum liberaliumq[ue] artium. peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus dicens ab antiquis illis Dicis, inque prosapia ista veluti catena anulus aureus splendebat. Hunc ergo honorifice exceptit tyrannus, providitque ut cuncta necessaria commentusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandam concessit: quæ sedes peregrinæ æque ac patria grata ipsi ac charæ fuerunt; barbarum vero et alienigenam non aliter quam divina providentia constitutum regem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans Romæorum sceleras, prævidensque brevi Thraciam universam cæterasque ad Danubium pertinentes regiones Turcos invasuros, et subacturos: ut paulo ante Phrygiam, Asiam ulterioresque provincias debellarant, ita annuente Deo, et peccata Romæorum tunc viventium majorumque nostrorum vindicante.

CAPUT VI.

Cantacuzenus calceos purpureos induit, imperator salutatur et ad Service Crulem fugit, et cum eo fædus percudit (42).

Οὐ γάρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς, δν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, μαθὼν τὴν γεγονοῦσαν εἰς τοὺς αὐτοὺς συγγενεῖς τε καὶ φίλους: διδίκων σφραγῆν, καὶ τινες ἐκ τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν ἀφικόμενοι οὐκ διλγοῦ τὸν ἀριθμὸν, προστρεψὲς ὑπέστησαν αὐτοῦ καὶ τῶν φονευθέντων καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιστείας πλεονες μελανειμονοῦντες παρέστησαν τῷ Καντακουζηνῷ κλαίοντες, καὶ διοφυρόμενοι, καὶ καταβαῶντες αὐτοῦ, ὡς Ἐνεκά σου θανατούμεθα δλῆγη τὴν ἡμέραν, καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀπεβαλλόμεθα, καὶ τὸ ἀνθος τῶν Ῥωμαίων κατεμαράνθη, καὶ διλαλεῖσθαι ἡρακλεῖα ἐν χερσὶ γυναικείας χερκίδος δίκην παραχώθεισα καὶ παρατρικτούσας τὴν ἀλουργίδα, ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομαζίῳ δρέπει, μήλις τὸν νῦν καὶ τὴν γλώτταν ἐν παιγνίοις καὶ φελλίσμασι ἐνεργεῖν δυναμένη. Ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραῖσι καὶ μηδαμινὸς ἀνδράσι. Πεισθητε τῷρος φημέστωρ ἡμῶν, καὶ ἀρισταδοῦ τὴρ ἡγεμονῶν, καὶ κερπίωστος τὴρ φορμαλῶν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, καὶ ἐντείνεις, καὶ κατενοδοῦ, καὶ βασιλεὺς ἐρεξεις ἀληθεῖας, καὶ πραστητος, καὶ δικαιοσύνης. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς (43), ἀναλογισάμενος τὰς ἐπαναστάσεις τῆς

Ismaelis Bullialdi ποτε.

(42) Quæ hoc capite Duras enarrat, videntur postius ante Apocauci mortem, quam postea accidisse: anno nempe 6850 (Christi 1342), quo Imperator Joannes Palæologus annos 10 natus erat; cui ætati impuberi convenienter verba illa ἡ ἀρχὴ τυδικοπαζίῳ, etc.; post mortem enim Apocauci non longe tempore CPolim ingressus est Joan. Cantacuzenus anno 6855 [Christi 1347], quo tempore Palæologus annos fere 15 natus erat, nec amplius laetens balbutiensque appellari poterat.

(43) Τότε ὁ Καντακουζηνὸς. Illetoī suorum amicorum imperatoria ornamenta induit Cantacuzenus, crepidas sericas coccinei seu purpurei coloris, quæ insignia fuerunt ab impp. Constantino-politanis usurpata. Zonaras tom. iii, de Basilio quodam remige imperioriae triremis Michaelis Theodororū filii mentionem faciendo, Ἐδίδου αὐτῷ τὰ φοινικήρια πέδιλα, καὶ προστέτατον ὑποδήσασθαι, καὶ βασιλέα ἀνέτε. Dedit ei (id est Michael impera-

D tor Basilio) purpureos calceos, et induere precipit, eumque imperatorem appellavit. Nicetas Choniates in Annalibus duobus locis: primo cum Alexius Comnenus Joannem filium suum successorem designat, Ἔρυθροῦ τέ οἱ πέδιλον μετεδεδώκει καὶ βασιλέα τεδώκει ἀναγορεύεσθαι. Crepidas purpureas ei concescit, imperatoremque appellavit: et tomo iii de Theodoro Lascario, Τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλέὺς Ῥωμαίων ὃς διλαλεῖσθαι ἡρακλεῖα ἐντείνεις ἀληθεῖας διάδοχος. Qui Ἡλείας

mais obtemperat, calceosque purpureos et sericos induit, imperatorque ab universo exercitu salutatur, Deo, ut mihi visum est, cor ejus indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turci invaderent, omnesque illius provincias vastarent: atque etiam alias gentes, Triballos, Myssos, Albanos cæterasque ad occasum sitas; justitia divina, quæ cuncta providet, pœnas exigente a gentibus, quæ continuis incursibus Romanum imperium lacessierant, vindicante etiam Romæorum perjuria. Juramentis namque præstitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec unquam Palæologi defectioni adhæsuros, aut ope illi laturos: contrario nihilominus jurejurando sanxerunt imperatorem Romanorum se agnoscere Pa-leologum, excœcato prius Joanne Lascari. Anathemate itaque percussi, in se ipsos maledictionem, ut Judæi tempore passionis Domini, a que exsecrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendet, iisdem pœnis ac Judæi, quorum scelerâ imitabantur, damnati. Sistim itaque collectis copiis Thracicis, simulque ab urbe transfugis, ad Serviæ Cralem pergit, sibiique illata in præter omnem jus et fas contumeliam ei ab initio exponit, suorumque affinium exdem. His enim temporibus Stephanus, hoc enim erat Cræle nomen, admodum illustris et potens erat; sic namque accidere solet, ut, corporibus multa mole assurgentibus, multoque gravitatis pondere depresso ac demersis, que levia et tenuia sunt, iu sublime ferantur. Romæorum certe infortunia et quotidiani sequæ **12** serie continua excipientes tumultus bellici atque intestina seditiones, Barbarorum colluviem superiorem ipsis potioremque reddiderant. Unde Serviorum principi audacia nata vires acquirendi, et Cræle nomen assumend: quæ barbara appellatio Graece reddita ῥωτίζει (id est imperatorem) designat. Cum audiisset ergo Cantacuzeni querelas letitia completus, suppetias ei se laturum, ut Romæis resistat, pollicetur, etiamque tulit. At Byzantines, ubi certiores facti sunt de Cantacuzeni defectione, ipsumque imperii insignia induisse, et ab omnibus, qui Thraciam tenebant, Selymbriam usque procla-

A basileos, καὶ τῆς συγκλήτου φθόνῳ φερμενοι [φερομένων] κατ' αὐτοῦ, ἀνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας, καὶ τῆς τυχόσης ἐπιδουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ὄρωμαῖς, καὶ ἀμφιένυται τῷ κόκκινῳ καὶ τῷ σηρικῷ πέδιλῳ, καὶ βασιλεὺς πάρα τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἷμαι τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο σχημάναντος τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοῦ διεχοστατῆσαι τὴν βασιλείαν Ὄρωμαῖν, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσάγει τοὺς Τούρκους τοῦ καταφθείραι πᾶσαν γῆν Ὄρωμαῖν τὴν ὑπὸ χειρας, καὶ οὐ μόνον Ὄρωμαῖν, ἀλλὰ καὶ Τριβαλλῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ παντὸς ἄλλου δυτικοῦ θείους· κρίμασιν ὡς οἶδεν διάκομπτος ὁ φθαλμὸς τῷ μὲν δίλα τένη τιμωρῶν διὰ τὰς συνεχεῖς ἀντάρσεις κατὰ Ὄρωμαῖν· τοὺς δὲ Ὄρωμαῖους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους δρους (44), καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορήτους οὓς ἔφερον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν δμυνύντες, καὶ ἐξωμύντες τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῷ οὐρῷ τοῦ Λάσχαρος, καὶ μηδὶ διώς συνομαρτεῖν καὶ συναντάρτειν τῷ Ηλατιολόγῳ πρὶς ἀποστασίαν. Ἀντιστρόφως δὲ πάλιν ἀντομυνεῖν ὥστε ἔχειν καὶ στρέγειν βασιλέα Ὄρωμαῖν τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσχαριν, καὶ ἀναβέματι καθηπτεχόντες αὐτὸν καθ' ἕατῶν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους, ἐπισπάσαντες τὴν ἄράν. Οἱ καὶ δρόην ἀπώλοντο, ὡς παρακτιῶν δ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων καταχρεῖντες ζηλωταὶ τῶν παρανομῶν γενόμενοι. Εὔθεως οὖν παραλαβὼν διεῖ σύνδετος Θρᾳκικὰς, καὶ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως αὐτούμδους, πρὸς Κράλην Σερβίας παραγίνεται, καὶ τὴν ἅπασαν ἦν ἀδίκως ὑπέστη ζημιάν, καὶ δνεῖδος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν οἰκείων φθορὴν ἀπαντει καταγγεῖλας. Ἡν γὰρ εὐδοκιμῶν δ Στέφανος τῷ τότε καιρῷ, οὗτος γὰρ διὸ τῷ Κράλῃ δνομα. Κατὸ γάρ, ὡς ἔθος, τὸ δγκῶδες καὶ βαρὺ ταπεινωθὲν, τὸ κοῦφον καὶ λεπτὸν εἰς ὑψος αἱρεται. Αἱ γὰρ δυστυχίαι τῶν Ὄρωμαῖων, καὶ αἱ καθημεριναὶ ἀλλεπάλληλαι ταραχαὶ, καὶ αἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, τῶν διαρδάρους καὶ ἀγελαίους ὑπερέχονταις αὐτῶν πεποιήκασιν. Οθεν δ τὸν Σέρβων δρχηγὸς ἐτὸλμησεν ἀναδύσασθαι κράτος, καὶ Κράλης δνομάζεσθαι. Τοῦτο γὰρ τὸ βάρδων δνομα ἐξελληνιζόμενον βασιλεὺς ἀρμηνεύεται. Εντισθεὶς οὖν τῶν βημάτων Καντακουζηνοῦ (45),

Ismaelis Bullialdi notæ.

Angelus] postquam problem masculam non suscepit, crepidas purpureas induere hanc Irenem filiam suam præcipit, ut ipsa et qui ei junctus esset, in imperio ei succederent.

(44) *Tοὺς δὲ Ὄρωμαῖους διὰ τεῖς φρικωδεστάτους ἔρχοντας. Theodorus Lascaris filius, Joannis Battalze seu Vataciæ filius, Joannem filium suum purillum moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium patriarcham et Muzalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit, ideoque semel atque iterum ab aula sua proceribus insimisque jusjurandum exegit, ut filio suo fideles obsequentesque eo constricti se præberent; post illius etiam obitum repeatum ac statim violatum est. Hoc de negotio adeundus Gregoras lib. 3, cap. 6, et Phranzes lib. 1, cap. 3. Michael etiam Palæologus, et Muzalonis cædis rei, anathemate*

D dirisque devoti et excommunicati sunt.

(45) *Ἐρωτιθεὶς οὖν τῷ ὁμάδωρ τοῦ Καρτακούζηνοῦ. Stephanus Serviæ Cralem Cantacuzeno auxilium roganti conditiones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus hanc admisit. Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus de vi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Crælenam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. III, cap. 43 et 44. Moneundus hic lector bunc Serviæ despota seu Cralem Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, ex Nemagina gente fuisse, vocatumque imperatorem, Byzantinique imperii provincias Thessalonicanam usque dominationi suæ supposuisse. Regnare cœpit hic Stephanus anno 1531, quo patrem suum Uroscum aulicorum consilio gula fracta interfici jussit. Regnavit ad aevum usque 1554 cum a.*

καὶ πλήρης ἁδονῆς γεγονώς, συνέθετο τοῦ δωδεκαὶ A matum imperatorem et agnatum, vehemens animi dolor invasit; tuncque perculsi metu ac terrore omnes, conventus et colloquia agitando disserere inter se vicini de incerto imminentium exitu, in quamvis partem fortuna anceps Romæ tot calamitatibus afflictis inclinaret.

καὶ ἀύτῳ βοξειαν καὶ ἀρωγὴν πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν Ρωμαίων, δὲ καὶ πεποίχεν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μαθέντες τὴν ἀποστασίαν Καντακουζηνοῦ, καὶ τὰ παρασηματαὶ τῆς βασιλείας ἐνδυθέντα, καὶ παρὰ πᾶσιν ὡς βασιλέα ἀναγορευόμενον τοῖς ἐν τοῖς Θρᾳκίοις μέρεσιν οἰκοῦσιν δχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας, καταδυνώντο τὴν ψυχήν. Καὶ πλήρεις δειλίας καὶ φόβου γενόμενοι συνείχοντο κοινολογούντες δὲ καθετὸς πρὸς τὸν γείτονα τί ἄρα ἔσται τὸ ἀποβησόμενόν, τί δὲ ἡ πρὸς τὰ κακὰ φέπουσα τύχη τοῖς Ρωμαίοις ἔκλωσεν.

CAPUT VII.

Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellat, et Didymotœchum. ubi Cantacuzenii auctor substituerat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant, Smyrna ab equitibus militiis Hierosolymitanæ capta. Eam stra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit.

Τῶν τοῦ Ἀτήν Τούρκου υἱὸς εἰς Ὁμούρ ἐπωνού, μαζόμενος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ πολιγνών, καὶ αὐτῆς Σμύρνης κατὰ διαδεχήν λαβόντος [λαβὸν] τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀτήν τολμηρὸς ὁν, καὶ θραυσκάρδιος· ἐντυχών καὶ λιμένας οὖν ἐγκολπίεται ἡ Ἰωνία, καὶ δρυμῶνας πολυξύλου; καὶ πρὸς κατασκευάς φορτικῶν νηῶν καὶ μακρῶν τριτρῶν ἐπιτηδείους, κατεσκενεῖσεν αὐτάρκως πρὸς οὓς ἡδούλετο ληστρικὰς διήρεις τε καὶ τριτρήεις. Καὶ ἐπεμβαίνων αὐτὰς, ἐπόρθει τὰς περιεκύλων νήσους Μιτιλήνην σὺν πάσῃ νήσῳ Λέσβῳ, Χίον, Σάμον, Νάξιαν καὶ πάσας τὰς περιεκύλων νήσους Μαθών δὲ τὴν διχοτοτελα τῶν Ρωμαίων, καὶ διπὼς Ἰωάννης δὲ Καντακουζηνὸς ἀνήρ εὐγενῆς τε καὶ τῶν πάλαι ἡρώων ἀπόρονος, ἀνδρεῖος, μαχιμώτατός τε περὶ τὰ πολεμικά, καὶ συνετός ἐν ἀπασιν ἀγαθοῖς ἡθεῖς, βουλήν βουλεύεται πονηρῶν. Στόλον γάρ εὐπρεπίας τὸν ἀριθμὸν διπέρ τὰ τεσσαράκοντα λέφη, καὶ ἑξελθῶν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιούπολιν ἀφίκετο αὐτοκάλεστος· κάκεΐσεν ἑξελθών διὰ Ἑγράς δχρις Διεδυμοτούχου ἀφίκετο. Ἔτυχε γάρ ἐκεῖτος διάγουσα ἡ γυνὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ πανοικίῃ. Ἀπερχομένου γάρ αὐτοῦ ἐν Σερβίᾳ συναγαγών πάντα τὰ ἐν τῷ οἰκῳ χρυσὸν τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ πᾶσαν ἀλλήν περιουσίαν, καὶ παιᾶς τα καὶ γυναικα, ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Διεδυμοτούχον ἤγαγε, καὶ πᾶσαν ἀλλήν τὴν τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν τοῦ ποιηχού παρακουεύασας τίτε πρὸς τὸν Κράλην ἀφίκετο. Οἱ δὲ Ὁμούρ μηδὲν τὸν ποθούμενον ἔδεινοπάθει καὶ ἐδυσχέραινε· ἐπειδύμειε γάρ τοῦ D ιδεῖν αὐτὸν, καὶ δμιλῆσῃ καὶ δρκους διδόναι, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ, τοῦ εἶναι ἐφ' ὅρους ζωῆς αὐτῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλήπτορας. Ἡ δὲ Καντακουζηνὸς δεξιῶσαμένη τοῦτον, καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξιμένη συμπάσῃ δχύλεις ζωτροφίῃ, καὶ ἐν ἀπασιν ἀγαθοῖς, διήρκεσε μῆνας τρεῖς ἐκδεχόμενος τὸν Καντακουζηνὸν, ἔχων μεντὸν ἕκατον ἔως πεντακοσίους Τούρκους ἵππεις, καὶ ἐτέρους τόσους πεζοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ τριτρῶν· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροισθέντες, καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερεχόντων πλοίων ἐμβάντες τὴν παράλιον πᾶσαν ἐλεγάτουν ἐξ αὐτῆς,

Ismaelis Bullialdi թուշ.

Divolopotatum Thraciae urbem fato concessit. Successit illi Uroscus unicus filius, qui imperium Iugavia amicuit, avique diras et imprecaciones, in filium ejusque posteros jactatas, expertus est. Su-

B Atinis Turcorum principis illiorum unus, Homur dictus, Smyrnæ oppidorumque tractus illius princeps, quam diuīonem a patre Atine iure hereditario obtinuerat, audax ipse et generosus: quosque Ioniæ littora in sinus curvata portus efficiunt occupabat, sylvasque arboribus densissimas aptis ad fabricandum naves actuarias longasque triremes; ex quibus materias abunde coegit ad prædatorias biremes triremesque pro libitu construendas; quas cum concendisset, urbes et insulas in ambitu circumiacentes vastavit, et depopulatus est Mitylenen cum tota insula Lesbo, Chium, Samum, Naxum ceterasque alias vicinas insulas. Cum vero nullius ad ipsum perlatus esset de Romæ discordia civili, innotuissetque ipsi Joannis Cantacuzeni nobilitas genusque ab heroibus olim deductum, bellica etiam virtus reique militaris peritia, quæ morum probitati ac prudentiæ conjunctæ erant, consilium improbum initivit. Instructamētū classem quadriginta navium portu deduxit, et Callipolim nullo sollicitante appulit, exscensione demum facta terrestri itinere Didymotœchum inde pervenit, ubi Cantacuzeni uxor cum tota familia substituerat; 13 in Serviam enim discedens Cantacuzenus universam supellecilem auream atque argenteam ceterasque opes convasatas, liberos simul et uxorem Adriano-poli deduxerat, et Didymotœchum transportarāt; securitati insuper oppidi bujus ab ipso provisum cum ad Cramalem se contulit. At Homur cum illum, quem tantopere cupiebat, non invenisset, maleste id tulit; magna siquidem videndi eum cupiditate tenebatur, et alloqui mutuoque jurejurando fœdus ferire, societatemque fraternalē et amicitiam firmare, cuius præter mortem non esset alijs terminus. Illumane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare et lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcis, totidemque peditibus qui triremibus vecti erant, per trimestre tempus commemorant, et tantisper dum Cantacuzenus rediret exspectantem habuit. Cæteri interim classiarii simul collecti majoribus navigis consensis oram mari-

pra notavimus Lazarum Vulci filium. Uroscio partem imperii paterni ademisse. Maurus Orbius in Hist. de regno Slavorum. Vide etiam ad caput 30, infra.

timam universam a Callipoli Selymbriam usque deprædari, tanquam Cantacuzeno opem jam ferrent. Id autem specie tantum agebatur, dum serio Thracie sicut locorum aditus exitusque explorabant et speculabantur; ipse vero terrestri itinere cum suis Rhedæstum usque obvia diripiens et vastans excurrit, et inde Didymotæchum rediit. Cantacuzenii vero redditum cum nimis serum fore intellexisset, velletque ad sua reverti (audierat enim ordinis militaris Hierosolymitani Rhodios fratres classe instructa ad Smyrnæ portum applicuisse, jamque artem in ipso ædificare cœpisse nomine sancti Petri dedicatam, in quam fugitiivi captivi tuto se recipere possent) ad pacem ineundam, amicitiamque contrahendam optime dispositus discessit, et Cantacuzena dona quamplurima largita hospitem dimisit. Abiit itaque, captivos multos secum abducens, hæisque primitias erroris sui perceperunt Romæ Thraciam cæterasque Occidentis partes incolentes. Nam Bithyni, et Phryges, cæterarumque Orientis præfecturarum incolæ a Turcis in servitulum annis præteritis redacti erant. Smyrnam tandem revectus Homur oppidulum a fratribus militibus jūm perfecetum absolutumque cernit, crebrosque et frequentes in eo viros bellicosos et apprime industrios, nihilque constructioni ejus deesse. Acerbo itaque animi dolore corruptus, jugiter secum agitare aut oppidum occupandi, aut vitam perdendi consilium. Oppugnatione deinde cœpta non cessavit machinas bellicas experiri, novasque comminisci: noctu ac interdiu ad 14 pugnati velitationibus lacessere, et cunctis actis cæterisque molitionibus adhibitis muros perfrondere, et evertere; tandemque, velut alter Bacchus, frequentibus oppugnationibus et pœliis in oppidi fossam penetravit, scalisque mœniis admotis, tanquam canis rabidus, primus murum subire ausus est, solique sibi victoria tropæum erigere. Verum divina providentia, quæ omnia quo vult agit et transfert, ferocem animalium istius et vehementem impetum intuita, de illo ita decrevit. Cum ad medios scalæ gradus jūm pervenisset, galeamque ab oculis parum rejecisset, ut, quantum esset propugnaculi pinna inferior, cerneret, sagittarius e superiore propugnaculo eum vulnerat adacto inter media supercilia telo. Percussus Homur ex alto præceps in

Ismaelis Bullialdi nolæ.

(46) Ήχουσε γάρ δι τῆς Ῥόδου φρέριοι. Jacobus Bosius qui historiam religionis et militie S. Joannis Hierosolymitani Italice scripsit, Smyrnam a foderatis capiam ait anno Christi 1344, sed de castro ædificato nullam mentionem facit. Recte equidem convenit hæc temporis nota cum illis quæ a Cantacuzeno narrantur; nam belli civilis hujus initio Homur Didymotæchum venit, Bosio consentit Cantacuz. lib. iii. cap. 68, et a Rhodiis equitibus aliisque belli fædere consociatis capiam Smyrnam tradit. Triplex γάρ τέτταρες, καὶ εἴκοσι Λατινικαὶ ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ τινῶν ἑτέρων παρεσκευασμέναις ἐπέλευσαν τῇ Σμύρνῃ, καὶ τὸ πρός τῷ λιμένι φρουριον εἶλον, καὶ νῦν εὐπρηστὸν οὐκ διλγας Περσικάς. Άμουρ δὲ παρών καὶ ἀμυνόμενος οὐκ ἰσχυεις περιγενέθει τῇ Λατινικῇ δυνάμεως. Triremes 24

A Καλλιουπολεως δχρι Σηλυμβρίας, ως δῆθεν συμμαχῶν [συμμαχοῦντες] τῷ Καντακουζηνῷ, τῇ δὲ ἀληθεῖ λχνηλατῶν [λχνηλατοῦντες] τῆς Θράκης γῆν· αὐτὸς δὲ διὰ ἔηρδες σὺν τοῖς αὐτοῦ κατεδραμεν δχρι Ῥεδχιστοῦ, καὶ κουρεύσας, καὶ ἀπολέσας ἐπέραψη εἰς Διδυμότειχον. Τῶν οὖν τὴν ἀφίξιν τοῦ Καντακουζηνοῦ βραχεῖσαν οὖσαν, καὶ βουληθεῖς ὀπιτεδρόμητος γενέσθαι (ήχουσε γάρ δι τῆς Ῥόδου φρέριοι (46) στόλον κατασκευάσαντες ἀφίκεντο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, καὶ ἤκαντο οἰκοδομεῖν φούριον ἐν αὐτῷ, ως ἐπ' ὄνδρατι τοῦ ἀγίου Πέτρου. Ἐνεκα σωτηρίας τῶν φυγάδων αἰχμαλώτων), τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ φιλίαν καλῶς δικτεθέεις αὐτὸς, ή δὲ Καντακουζηνὴ σὺν δώροις διτι πλείστοις φιλοξενήσασα ἀπέπεμψεν, ἐλθὼν μετ' αἰχμαλώτις; B Ιχανῆς, ἀπαρχῆς οὗτης τοῦ καρποῦ τῆς ἀμαρτίας τῶν Ῥωμαίων τῶν κατοικούντων ἐν Θράκῃ, καὶ ἐν πλεισ τοῖς κατὰ δύσιν μέρεσιν. Οἱ γάρ Βεθυνοί, καὶ Φρύγες, καὶ οἱ ἐν πάσταις τῆς ἐώς οἰκεύοντες ἐπαρχίας, προλαβὼν γάρ ὁ χρόνος κατέφθειρεν, οἵ καὶ διὰ τῶν Τούρκων κατεφθάρησαν. ἐλθὼν δὲ δὲ Όμουρ ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ ίδων τὸ πολίχνιον ἥδη διὰ τῶν φρερίων πεπληρωμένον, μεστὸν ἀνθρώπων πολεμικῶν καὶ εὐμηχάνων, πλῆρες κατειργασμένον καὶ μηδεμιᾶς δλλῆς δεούσης οἰκοδομῆς, ὡδυνήθη τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπιμόνως καθ' ἐκυτὸν ἐσουεύσατο, ή τὸ φρούριον κατασχεῖν, ή τὴν ψυχὴν ἀποβάλλεσθαι. Ἀρέμανος δὲ μάχεσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι, καὶ πολεμικὰς μηχανὰς ἔξετάσειν καὶ ἐφυρίσκειν, οὐ διέλιπε νύκτα καὶ ἡμέραν διεγείρων πολέμους διά τε ἀκροβολισμῶν καὶ γαιορυγμάτων, καὶ τοιχορυγμάτων καὶ πετῶν δλλῶν κατασκούων. Ἡδη δὲ ἐν τοῖς τειούτοις ἀγωνισμασι καὶ παλαισμασι ὡπερ τεις δλλος Λαυαῖος ἀντιμαχήμενος ἕδυνήθη εἰς τόσον, ως καὶ τὴν τάφρον τοῦ πολιχνίου ἐιπεράσται σὺν τοῖς αὐτοῦ, καὶ κλιμακεῖς ἐν τοῖς τειχεσ θεῖναι, καὶ ως λυσσητὴρ κύων, ὀρμητεῖν αὐτὸς πρῶτος ἀναβῆναι, καὶ τὸ τροπαῖον αἰτής μόνος λαβεῖν. Ή δὲ ἀνω Πρόνοια, ή τὰ πάντα καλῶς ḥγουσα καὶ μεταφέρουσα, ἐρώσα τὸ θηριόγνιομον αὐτοῦ καὶ δρακόντιον δρημημα, μετάζοντο; ήδη τῇ ἀναβάσεως τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, καὶ ἐνεπτάσας μικρὸν τὴν περικεφαλαῖαν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ίδεν τὸ δλλεῖπον ἀπὸ τοῦ προμαχῶνος, καὶ βίλος ἀρίσται τζαγρόθειος; κατ' αὐτοῦ, καὶ περονί-

Latine Rhodiorum equitum, aliorumque Smyrnæ bene instructæ appulsc sunt, et ad iis castrum por tu impositum occupatur, navesque plurimæ Pro-ice inciduntur. Qno cum accessisset Homur, et pro vi-ribus Latinos oppugnaret, ipsos nusquam superare potuit. Manifeste sibi adversantur Ducas noster et Cantacuzenus : nam si, quæ Cantacuzenus narrat, vera sunt, post Smyrnam scilicet a Latinis occupatam Homurem eam expugnare frustra tentavisse, Cantacuzeno deinde suppetias laturum fretum Hellæponiacum denuo trajecisse : non potuit in op-pugnanda Smyrna, ut noster narrat, occubuisse. Qui dorro Frerii Rhodi appellantur, sunt religiosi ac milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodi vulgo equites Melitenses appellantur.

ταὶ τὸ ἐπισκήνιον διὰ μέσου τῶν ὄφρῶν, καὶ Α πίπτει κύματος; ἀνῶθεν κάτω, καὶ οὕτω βιαλῶς ἀπέρρηξε τὴν φυχήν. Ἀρπάσαντες δ' αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἔνδον πεσόντος [πεσόντα] τῆς τάφρου πολλῶν πεσόντων Τούρκων, ἐφερον αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῷ πολιχεῖ τῆς Σμύρνης (47) τὸ κείμενον ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ὅρους, διπερ φρούριον ἐνύγχανε ἀκρόπολίς ποτε τῆς παλαιᾶς καὶ διεφθαρμένης Σμύρνης, ἀνακαινίσας αὐτὸν προλαβὼν δίλγοι; ξεσιν Ἰωάννης ὁ Δούκες βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων· δὲ Ἀτήνη ὁ ἀρχηγὸς Τούρκων, δὲ πατήρ τοῦ Ὁμούρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραις; Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἐλαβε καὶ κατεῖχε· τοιούτου δῆν τὸ τέλος δὲ Ὁμούρ έσχεν.

CAPUT VIII.

Cantacuzenus in Thraciam redii. Anna imperatrix auxilia ab Orchane petit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt.

Ο δὲ Καντακουζῆνος συνθήκας ποιήσας μετὰ τοῦ Κράλη καὶ φίλων διπονδον [κινσπονδον], μεσολαβεύντων κάτερων, καὶ πλέων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς δυστυχοῦς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀντὶ Ῥωμαίους δεσπότας κληροδοθέντες [κληροδοθέντων] εἰς ἡγεμόνας βαρβάρους, Τριβαλούς τε, καὶ Σέρβους· ἥρετο δὲ κατατρέχειν καὶ αὐτὸς, καὶ λεηλατεῖν, καὶ φθείρειν πάσας τὰς πόλεις τῆς Θράκης δχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας. Οἱ δὲ τῇ πόλεων ἐννοήσαντες τὸ γεγονός παρὰ τοῦ Ὁμούρ τὸν πέρυσι χειμῶνα, καὶ σκοποῦντες ὅτι τούτον δὲ Καντακουζῆνος μετεπέμψατο, καὶ αὐτὸς ἦν αἰτιος τῆς ἐνδημίας τοῦ Ὁμούρ, οὐκ εἰδότες διε αὐτόκλητος ἀλήλυθε, ή διε κλώθουσα ἀντιτρόφως τὰ νήματα κακῇ τύχῃ τῶν Ῥωμαίων προνέενταις αὐτὸν τοῦ ἀλθεῖν καὶ καταπατῆσαι χώματα εὐθαλῆ Ῥωμαίων γῆς, βουλήν βουλεύονται πονηρὸν, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν δργήν καὶ μῆνιν θεήσατον· περιενοῦσι τῇ δεσποινῇ Ἀννῃ τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐτι μετρικος τοῦ στείλαι πρέσβεις εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βειθνίας καὶ Φρυγίας, ἐτι δὲ καὶ Παφλαγονίας, τὸν δὲ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὸν Ὁρχάν, τοῦ αἰτησας ἀρωγήν καὶ βοήθειαν, ὡς Ἰνα καταπολεμήσῃ τῷ Καντακουζῆνῳ ἀποστάτῃ ἐντι τῆς βασιλείας· συνθεμένη δούναι αὐτῷ ποστήτητα χρυσίου πολλοῦ, καὶ οὖς ἀνδραποδίζουσιν οἱ Τούρκοι· Ῥωμαίους ὑπηκόους τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἔχωσι ἀδειαν πωλεῖν καὶ πιπράσκειν ἐνθα βούλονται· καὶ τοὺς μή θελοντας πωλήσαις τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλώτους, ἀνεμποδίζετας περδεῖν αὐτοὺς· ἀπὸ Σκοταρίου, καὶ ἀγειν καὶ φέρειν αὐτοὺς ἐνθα βούλονται. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς δὲ Ὁρχάν, καὶ ἥδεως ἀκούσας, ἐδίψα γάρ τὴν τοιαύτην πρὸ πολλοῦ γεῦσιν, καὶ θεραπεύεις πηδήσας, καὶ μετὰ πολλῆς ἥδονῆς τὸ μετὰ χαρᾶς προσεπών πέμπεις τοὺς πρέσβεις ἀγαλομένους καὶ χαροντας, οὐκ εἰδότες οἱ διθλοὶ τίνα μετακαλούνται εἰς βοήθειαν,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(47) Εν τῷ πολιχεῖ τῆς Σμύρνης. Anno 1647 vidimus adhuc castrum illud in monte vertice locatum, cuius mœnia integra ferme sunt. Verum omnina ædificia, præter templum, quod in meschitam Turci transformarunt, diruta sunt. Exstat etiam in eo cisterna amplissima, cuius laquearia ac fornici-

caput cadit, vitamque hoc violento exitu finivit. In fossam lapsum milites Turci magno numero accurentes mortuum in oppidum Smyrnæ vertici inmontis impositum raptim efferrunt: quod castrum veteris eversaque Smyrnæ arx quondam fuerat, non multos ante annos a Joanne Duca Romanorum imperatore iterum ædificata, quam Alin Turcorum princeps Homuris pater Andronico seniore imperante a Romanis postea recepit et obtinuit.

Άτην δὲ ἀρχηγὸς Τούρκων, δὲ πατήρ τοῦ

At Cantacuzenus cum Crale icto sœdere inita quo amicitia, cum præteriisset interjecta casta, urbes provinciasque infortunati Romani imperii, quæ dominos alios Romæ pulsis soritæ erant, præfectosque barbaros Triballos et Servios, excurrere Selymbriam usque, cunctas Thraciae urbes vastare prædausque agere cœpit. At illi qui urbis mœnibus se continebant, quæ ab Homure anni superioris hieme gesta erant, reputant, et Cantacuzenum accersiviso istum considerant, audioremque ei suisse susceptæ profectionis; latebat tamen eos sponte sua Homurem advenisse, aut malam Romanorum fortunam versus vice seriem malorum ducentem occasionem ipsi præbusse accedendi et peragrandi colles amoenos Romanæ regionis. Consilium ergo perniciosum (Deo iis irato, minimeque 15 propitio) capiunt, apud dominam Annam Joannis imperatoris etiamnum adolescentis matrem agunt, ei que suadent ut ad Bithyniæ, Phrygiæ et Paphlagoniæ principem Orchamem, nobis in superioribus memoratum, legatos mittat, qui auxilia et suppeditias ab illo petant, quibus Cantacuzenum rebellem opprimit; magnam itaque vim auri daturam se pollicetur Anna, conceditque Turcis, ut libere ac secure vendant et distractant, ubique libitum fuerit, quoscumque Romanos captivos ceperint Cantacuzeni partibus adhaerentes: iis etiam, qui mancipia vendere nollent, dat liberam traciendi deducendique Scutarium facultatem, eaque abducendi quoconque vellent. Hæc a legatis proposita avido lætoque animo excipit Orchane, qui antea impotenti atque ardenti libidine Italia expetebat: multaque confidentia exultans, ingenti voluptate completus comiter et benevolè ligatos amplectitur, eosque allocutus hilares et gaudio perfusos dimittit. Nesciebant certe miseri quem ad vocarent ad opem sibi ferendam, qualemque he-

ces multis columnis fulciantur. Castrum ī ludo quadratum oblongum est, vicinum illi urbis antiquæ regioni, in qua Acropolis, cuius adhuc mœnium pars cernitur, sita erat. Castrum interius ad latos maris et portus ingressum situm est, nuncque integrum videtur.

bam intererent ad levandum emplastro morbum, A **et** sceleribus suis contraxerant. Misit itaque Orchane militum decem millia, qui trajecto fredo intra urbis moenia a civibus gaudio exsultantibus accipiuntur, perque vias urbis et muros ambulant, eosque lugrant; benigne ab imperatrice habiti ceterisque Romaeis urbe excedunt, et adversus Cantacuzenum proficiscuntur. Ex altera vero parte Cantacuzenus praesidiis impositis castra arcisque firmat, commeatumque et cetera necessaria invehit, progrederiturque cum Romaeorum sibi adhaerentium copiis Serviorumque exercitu, prælioque semel atque iterum commisso nullum damnum a Turcis passus est; erat quippe vir bellissimus, robustus et artis bellicae præ ceteris sui temporis hominibus peritus. Quotquot igitur prælio coperunt, Turcos peremerunt, Romaeos vero vestibus spoliatis domum nudos remiserunt. At Turci omissa pugna ad pagos diripiendos discurrent. Jamque longa agmina mancipiorum catenis vinctorum trahebant, abducebantque Constantinopolim viros, mulieres, lactentes infantes, adolescentes, sacerdotes et monachios velut oves, et tanquam Scythas aut Abasgos per vias vendendi gratia agebant; quodque acerbius erat, nisi redemptor statim accederet, spectantibus Romaeis Romæ a Barbaris, prob inhumanum scelos flagris cædebantur. Isque malus percutientis erat animus, ut nempe miseratione motus quispiam eos redimeret: qui vero redempti non sunt, eos trans fretum Prusam **16** statim averterunt, inque alias regiones mediterraneas inter Turcos venum miserunt. Omnia erat miserabilis aspectus, ubique luctus, lamenta et lacrymæ intuentibus Romaeis, neque ullus Graecus aut Barbarus miserebatur.

πιπραθησομένους. Καὶ ἦν Ιδεῖν θέαμα ἐλεσιγόν, πάνταχοῦ ἀλαυθμοί, πάνταχοῦ ὀδυρμοί, πάνταχοῦ δάκρυα ἐν δύσει τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν οὔθ' Ἐλλην οὔτε Βάρβαρος.

B Χαὶ ποίαν βιτάνην ἔκβλισσουσιν, ίνα ποιήσωσι Εμπλαστρὸν εἰς τὴν νόσον ἣν ἡ ἀμαρτία αὐτοῖς προέξενης· στελλας οὖν Τούρκους τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα δ' Ὁρχάν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβάντας τῆς πόλεως δέχονται τούτους μετὰ χαρᾶς οἱ πολίταις, καὶ τὰς πόλεως τείχη, καὶ τὰς ἔνδον ἀγυιάς καταπατήσαντες, καὶ φιλοξενήθεντες παρὰ τῇ δεσποτηνῆς καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἔξιαστοι κατά τοῦ Καντακουζηνοῦ. Οἱ δὲ Καντακουζηνὸς, ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια (48), καὶ ζωωτροφίας καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν διπάντα καλῶς ἐπιμελησάμενος, ἔξισι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ῥωμαίκων καὶ Σερβίκων στρατευμάτων, καὶ συμπλακεὶς καὶ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολὴν, οὐκ εἶχον οἱ Τούρκοι κερδάντει τι τῶν αὐτῶν. Ἡν γὰρ ὁ ἀνήρ περὶ τὰ πάντα πολεμικάτος, ἀλκήν ἔχων καὶ τέχνην τῶν πολέμων ὡς οὐδεὶς τῶν ἀλλων τοῦ τότε καιροῦ. Ήσσοι μὲν τῶν Τούρκων ἡνδραποδίζοντο, μαχαίρας αὐτοὺς πικρανάλωμα ἐποίησαν· δοσοὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων μένον τοι; ἐνδύμασι αὐτοὺς ἀρελδνες, γυμνούς ἀφίεσαν οἰκαδε πορεύεσθαι. Οἱ δὲ Τούρκοι τὸ πολεμεῖν ἀφέντες τὸ σκυλεύειν τὰς κώμας κατέτρεχον, καὶ δὴ δρυμαθεὶς ἀναριθμήτους ἔξι ἀλίσσεων ἀνθρώπους συμπλέξαντες εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἰδνδρας τε καὶ γυναικες, θηλάζοντα νήπια καὶ ἐφήβους νέους, λεπεῖς καὶ μοναχοὺς ἀπαντας φύρβην, ὡς πρόσθατα ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὡς Σκύθας ή Ἀβασγοὺς (49) ἀπεμπολοῦντες ἐκδύμαζον. Καὶ τὸ δεινότερον διτὶ εἰ ξυρίχει μή παραχρῆμα οὐκ εύρισκετο ἀγοράζων, ἐν ταῖς δύεσι τῶν Ῥωμαίων δεινῶς οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν βαρβάρων, ὡς τῆς ἀσπλαγχνίας ή ἐμαστήζοντο. Οὐκ δέλλο τὸ πανουργεύσαντον, η διτὶ καμφθέντες αὐτοὺς ἐξωνήσουσι· τοὺς δὲ μή ἐξωνυμένους παρεύδοντες τὸν πορθμὸν διακινδύναντες ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἀνωτέρω τούτους ἀπέπεμπον ἐν τοι; Τούρκοι πάνταχοῦ κλαυθμοί, πάνταχοῦ ὀδυρμοί, πάνταχοῦ δάκρυα ἐν δύσει τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ ἐλεῶν οὔτε Βάρβαρος.

CAPUT IX (50).

Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a sacra lete cum Anna ictu avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiae celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiuntur, civesque ut se dedani frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat.

Civium Constantinopoleos adversus alios Romæos nefarie admissum tam indignum facinus, cum omimo versaret Cantacuzenus, nec id ferre posset

D Τότε Καντακουζηνὸς, εἰς νοῦν λαβὼν τὸ γεγονός, καὶ μή φέρων τὴν ἀτοπὸν πρᾶξιν ἢν ἀθέσμως μετεχείριστο οἱ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ίξιν Ῥωμαίους,

Ismaelis Bullialdi note.

(48) Ασφαλτώσας τὰ φρούρια. Metaphora a renavali ducta: ut enim naves firmiores sint. Nec facile aquam admittant, pice et sebo inunguntur. Quod etiam ad navigationis celeritatem conferit. Usus est autem hoc verò ἀσφαλτοῦ, bitumine inducere, quod pro πτεροῦ εἴαιν, id est impicare, usurpatur. Sed forisasse voluit scribere ἀσφαλτος.

(49) Abasgi, de quibus hoc capite loquitur, populi sunt olim Iberi dicti ad Euxinum pontum pertinentes. Cantacuzenus harum turpium et Christis nomine indignarum conditionum non meminit, quibus cum Orchani fœdus et societatem belli Anna contraxit.

(50) Hoc capite de nuptiis Orchani et Cantacuzeni filia Theodora agitur. In eo notanda est varietas et dissensio inter nostrum auctorem et Cantacuzenum; hic quippe asserit, lib. III, cap. 92, Orchani filia suæ nuptias ambiisse; quas cum in aliud tempus rejiceret Cantacuzenus, immo proeo respondere disserret, ab Honore eam affinitatem utilē sibi fore suasus filiam suam Orchani despondet. Cantacuzeno soli in sua causa credeendum non est, et verisimilius videtur quod dicit Noster, Cantacuzenum illas nuptias Orchani proposuisse, ut fœdus, quod cum eo jungere cupiebat, arctiori vinculo stringeret; et Orchani a priori cum Anna pacto aver-

βουλεύεται πονηρὸν, Θεοῦ σκληρύνοντος, οἷμα, τὴν καρδίαν αὐτοῦ, διὰ τὸ καταποντισθῆναι ἀρδηγὸν τοὺς Ῥωμαίους. Καὶ στείλας πρέσβεις εἰς τὸν Ὀρχάν αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν, ὡς ἀδικούμενος; ὅπερ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὡς ἐπιτροπος ἡν̄ τῆς βασιλείας τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως; Ἀνδρονίκου· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἔξεωταν αὐτὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, κάκεινον φυγάδα πεποίκαν. Εἰ οὖν ἀντιλάθοι τε αὐτὸν, καὶ χείρα βοηθείας δρέξῃ, ἔχει δοῦναις αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ καὶ πολλῶν θησαυρῶν χάριν προιτεῖς, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὡς υἱὸν, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. Τότε δὲ ὁ Ὀρχάν ἀκούσας τοὺς πρέσβεις παρ' ἐλπίδᾳ γαμικῶν συναλλαγμάτων φθεγγομένους φωνάς, καὶ θησαυρῶν ἀπειρῶν ἀγγελίας, κεχηνῶς οδεωτὸν ὡς βοῦς διψῶν ἐν καύσονι θέρους ἐν λάκῳ πλήρεις [πλήρει] ὑδατος ψυχροτάτου πίνων μὴ κορενούμενος τῶν ναμάτων, οὕτω καὶ οὗτος; ἐνωτοῖς; ὅπερ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας. Καὶ γάρ ἀκράτητον τὸ θέντον αὐτὸν καὶ οἰστρομανὲς ὡς οὐδὲ ἐν τῶν πατῶν [πάντων] γενῶν ἀκόλαστον ὑπὲρ πάσας φυλές, καὶ ἀκόρεστον ἀσωτίας. Τοσοῦτον γάρ πυροῦται, διτεῖ καὶ κατὰ φύσιν καὶ περὶ φύτευν ἐν θηλείας, ἐν ἀρδεσιν, ἐν ἀλδύοις ζώοις ἀδεῶς; καὶ ἀκρατῶς μιγνύμενον οὐ παύεται· καὶ ταῦτα τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀπάνθρωπον θέντος; εἰ Ἐλληνίδα, ή Ἰταλήν, ή Δαληγηνή τινὰ ἐπεργενῆ προσλαβηται, ή αἰχμάλωτον ή αὐτόμολον, ὡς Ἀφροδίτην τινὰ ή Σεμέλην ἀσπίζονται, τὴν δύογενῆ δὲ καὶ αἰτήγλωτον ὡς ἄρχονταν ή ὄντες βιδελύτοντες. Ἀκούσας τοίνου δρῆσις ἀρχηγὸς Ὀρχάν τὴν πρὸς γάμον τῆς κόρης συνάρειαν, ἦν γάρ ὥρατα τῷ εἶται, καὶ τὴν δψιν οὐκ ἀχαρίς, καὶ τὸν τῆς προικὸς δῆγκον, καὶ τὰ σταθλέντα παρὰ τοῦ Καντακούζηνοῦ προγαμιαῖα δωρήματα, συνένευσεν εὐκόλως· καὶ φιλοτιμήσας τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν δρόκους δοὺς καὶ λαδῶν, ὡς ἀπὸ τοῦ γε εἰς τὸ ἔχεις ἔσται γαμέρης τοῦ Καντακούζηνοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν ἀργαῆν καὶ βοήθειαν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀδύνως ἀτομασθήσεται· μόνον τὴν μελλούμφην σὺν τῇ φερνῇ συντόμως πρὸ τοῦ ἔχοντος εἰ μεταπέμψει. Ἔτυχε γάρ αὐτῇ ή μιαρὰ μνηστεῖα ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ γενέσθαι τοῦ τότε χρόνου· καὶ σὺν τούτοις ἀστάθητον ὡς πίντε χιλιάδες Τούρκων τῷ Καντακούζηνῷ ἀνδρεῖς μαχιμώτατοι, καὶ δέξεις εἰς θυμόν, καὶ τῶν Ῥωμαίων φθορεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοὺς εἰς κύντες καρχαρίδοντας, ή Χίροντας. Ἀποδεξάμενος οὖν αὐτοὺς δὲ Καντακούζηνὸς, κατὰ τὴν συνήθη φιλοφροσύνην μετὰ δώρων ὅτι πλείστων, ὑποσχέτεων καταχρέσας αὐτοὺς, ἡτοιμάζετο τὴν πρὸς τὸν Βυζάντιον παρασκευὴν, ἔχων μερ' ἐκαυτοῦ τὸ στῖφος τῶν Τούρκων, καὶ ἐτέρους τόσους, ή καὶ πλείστας

B A perniciosum consilium, Deo, ut videtur, cor eius indurante, eligit quo Romæ funditus perirent. Legatis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit, ut a Romæis injuriam passus, et imperii Andronici defuncti imperatoris administratione, cuius ipse tutor erat, invidia pulsus: suos etiam consanguineos officios queritur, seque fugere coactum. Si itaque opem ferre velit, adjutoremque se præbere, pollicetur ei nuptum filiam se daturum, multosque dotis nomine thesauros ei obtetur. Tunc Orchanes cum legatos de connubialibus pactis disserentes præter spem audivisset, ingentesque auri pollicationes, non secus ac bos ore hiante per æstatis ardenter æstum e lacu frigidissimæ aquæ pleno hauriens, quamvis largissimo potu situm non restinguunt: hæc auribus insinuata promissa secundum innatam Barbaris libidinem atque aviditatem amplectitur. Gens enim ista cæteras nationes intemperantia atque inexplicabilis luxuriae furore vincit, qui eo erumpit, ut non solum juxta naturæ leges, sed etiam contras, et ordine præpostero cum feminis, et maribus, atque brutis audacia effreni stupra exerceat. Præcipue vero impudens et inhumana gens si Græcas aut Italas, aliamve peregrinam mulierem captivam aut transfugam possideat, ut Venerem aliquam aut Semelen amplectitur, suas vero concives feminas ut ursum aut hyænam aversatur. Prædictus itaque princeps Orchanes cum de conjugio puellæ, quæ præstanti fornia ac venusta erat, deque dotis amplitudine verba perceperisset, missisque a Cantacuzeno donis antenuptialibus captus esset, facile petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice habitos diunisit, ei jurejurando interposito generum Cantacuzeni deinceps 17 gessit, et ad supprias, ut filium, patri ferendas apparaturum se pollicitus est: haec solum addita conditione, ut futuram uxorem sine mora ante vernum tempus accersat: hæc enim sponsalia scelesta mense Januario anni illius celebrata sunt. His actis missa sunt militum Turcorum quinque millia bellicosorum et manu promptorum, qui Romæorum totidem pestes erant, ut etiam quivis eos cum canibus dentes exasperantibus, aut Chatontibus rite comparaverit. Hos Cantacuzenus pro more solito comiter atque humane suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque ipsos onerat. Apparat deinde adversus Byzantium expeditionem, agmen Turcorum post se trahens, aliosque totidem vel etiam plures Servios et Romæos, quicunque Thraciam tunc habitabant. Jamque eum dole et pompa splendida multaque magnificencia ad Orchanem filia trāsmissa, ad bellum se ipse accingebat, et a Selymbria Constantinopolim

Ismaelis Ballialdi notæ.

teret; aliud iendus erat princeps ille: nec gratiori aut suaviori esca eum in partes suas trahere poterat Cantacuzenus, quam nuptiarum spe ac ingen-

nis dotis promissis. Phranzes, cap. 15. lib. 1. has inter imperatores discordias ad temporis Amerri Morris falsa translata. Quod hoc loco notandum fuit.

usque direptionibus atque incendiis vastare pagos et urbes cœpit: infelicesque Romæ aut Serviorum præda facit in Serviam dimissi sunt, aut a Turcis capti freto trajecto Prusam cæterasque urbes translati sunt, et in servitutem abducti; miserabile spectaculum omnibus exhibitum; nam qui in servitutem redigebat, et qui vinciebatur, percussor et percussus Romæ erat uterque; quique occidebant et occidebantur, o acerba calamitas! Romæ erant. Profectus Cantaczenus, ut jam dixi, usque ad portas Constantinopolis plurimis Romæ occisis aut captis, omnibus circumiacentibus locis desolatis et eversis urbem occupare quærebant, taliaque verba dicit: *Non illaturus alicui injuriam, viri Byzantini, veni, neque hactenus. Intuli, qui ante constituteliam prius sum passus imperii tutor ab Andronico imperatore novissimo sum electus. Adolescens ipse imperit hæres, imperator meus est filiusque per adoptionem; sic enim pater ejus coram Deo mihi mandavit. Quid peccavi si generum adsciscere illum volui? an latet vos quod pater ejus tanquam fratrem genuinum me semper soverit, et dilexerit? et imperii curam, ut et illum ipsum, mihi commiserit, et mecum partitus fuerit? Nobilis certe sum, illustris et clarus, summusque inter eos qui se dñites prædicant, eorumque qui arma bellumque tractant fortissimus. Quare vobis insimæ tortis hominibus, barbarorumque labe inquinatis despctus sum et spretus? Propter hoc accessi, o cives, non ut quemquam damno afficiam, sed potius ut ex æquo et bono suum cuique tribuam. Iis profecto qui peccaverunt reniam concedo, eorumque, qui detrimentum aliquod senserunt, propriis impensis damna resarciam, Romanam rempublicam constitam, eique pacem stabiliam. Quid si, ut Deus jubet, vindicarem scelera vestra? Aperite ergo mihi portas, Dominum Christum juro illiusque penitus intemeratam matrem, quod me nulli hostem, sed omnibus benevolum exhibeo. Byzantini vero nullum r̄sponsum, verba Cantaczeni aspernati, dederunt: quin etiam de plebis fæce homines ex propugnaculis verba contumeliosa in eum jactabant, ipsumque probris proscindebant, conjugem atque filiam ejus Helenam, quæ brevi tempore interjecto eorum domina atque imperatrix constituenda erat, ut scortum convitilis onerabant. Tunc Intellexit Cantaczenus admonendo, aut verbis castigando urbem recipere non posse: ad alias vero se convertit artes, belloque experitur, ac tandem ope amicorum et propinquorum, qui in urbe remanserant, ingreditur, ad quem conspicendum omnes confluunt, faustis acclamationibus prosequuntur, imperatoremque salutant.*

λοιδοροῦντες, καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυγον, καὶ τὴν θυγατέρα Ἐλένην, ἣν ὡς ἐν δλίγῳ δέσποιναν καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Ἐλέντος δὲ τοῦ Καντακουζηροῦ. Adeundus ipse Cantacuz. lib. iii. cap. 99, ubi de se modestius verba facit, quam Noster eum loquentem inducit. Hortatus est equidem Aunani, ut se ad pacis conditiones adduci pateretur, neve pertinacia sibi ac-

Σέρβους, καὶ Ρωμαῖους ὅσους ἢ Θράκη τότε ἔχει τὸ δύνατον. Καὶ δὴ ἐτοιμάσας τὰ τῆς προικὸς, καὶ πέμψας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν σὺν πάσῃ τιμῇ καὶ περιφανεῖ καὶ δόξῃ καὶ πολλῇ τῇ λαμπρότητι, αὐτὸς εἰς πόλεμον ἱσχολεῖτο, καὶ δῆτα ἀρξάμενος ἀπὸ Σηλυμερίας ληζειν καὶ κατειν πάσας κώμας καὶ πόλεις ἀχρις αὐτῆς πόλεως, καὶ τοὺς δυστυχεῖς Ρωμαῖους οὓς μὲν Σέρβοι ἤχμαλώτευον εἰς Σερβίαν ἀπέπεμπον· οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸν πορθμὸν διαβιβάζοντες εἰς Προύσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις δορυαλῶτους ἐπέδημευον. Καὶ ἦν ίδεν θέαμα ἀλεξινόν. Τίνες οἱ αἰχμαλωτίζοντες; Ρωμαῖοι. Τίνες οἱ αἰχμαλωτίζομενοι; Ρωμαῖοι. Τίνες οἱ σπαθίζοντες; Ρωμαῖοι. Τίνες οἱ σπαθίζομενοι; Ρωμαῖοι. Τίνων τὰ γεράκια σώματα; Ρωμαῖων. Τίνες οἱ νεκρώσαντες; Ρωμαῖοι. Ω δεινῆς συμφορᾶς! Ἐλέντος δὲ τοῦ Καντακουζηροῦ (δι) σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ, διπερ εἰρήκαμεν, δχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου, πολλοὺς τῶν Ρωμαίων φεύρεις, καὶ δορυαλῶτους πλειστους, καὶ πάντα τὰ πέριξ ἐν ἑρμητᾷ καὶ ἀφανισμῷ καταστήσεις, ἐξήται τὴν πόλιν λέγων, ὃς Οὐκ ἀδικήσω τινά, η ἀδικήσας ἐτίλευθα, ὁ ἀνδρες, ἀλλ' ὁς ἀδικηθεὶς καὶ ἀδεκούμενος. Ἔπιεροπός εἰμι τῆς βασιλείας Ρωμαίων παρὰ τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως Ἀνδρορίκου. Ό τέος αὐτὸς καὶ διδόχος τῆς βασιλείας ἔμοις ἐστι βασιλεὺς, καὶ νίδις κατὰ θέσιν· οὗτος γάρ μοι ἀνθίητος ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τι κακὸν ἀπρᾶξα, εἰ βούλομαι λαβεῖν αὐτὸν ταμβρότ; Οὐκ οἴδας διτι πικήριον αὐτοῦ ὁς ἀδειγόν τρήσιον καὶ ἐώρα, καὶ ἐπροσέχει, καὶ ἐρίξει, καὶ τὴν βασιλειαν κοιλάκις, ὡς ἀκείροις αὐτὴν, καὶ ἀτετίθη καὶ συνεμέβεται ταῦτη μετ' ἔμοι; Οὐκ εἰμι τῶν ἐρδόξων, τῶν εὐτεροτάτων, τῶν περιφανῶν; τῶν ἐν πλεύτῳ καυχαμένων ὁ ψέροχος; τῶν ἐν σερατηγίαις ὁ ἀλκιμάτατος; Τι καταγροεῖτε; καὶ ταῦτα τέος τῆς κατει τύχης καὶ μιξοδιόβαρον τυγχάνοντες. Διὰ τοι τοῦτο ἥλθον. Ὁ πυλίται, οὐκ ἀδικήσω τινά, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιώσων. Καὶ τοὺς μὲν ἀπεικότας ἀφίημι τὰ παραπτώματα, τοὺς δὲ ἀδικηθέτας δικαώσω ἐκ τῶν ἐμῶν θησαυρῶν, καὶ εἰργαλαρ καταστασιν εἰσάξω ἐπὶ τὴν τῶν Ρωμαίων πολιτείᾳ. Εἰ δ' οὖρ τὸ κάτιον ἀκριβήσω; καὶ ἀπεταποδώσω θεοῖ καλεύοντές μοι διὰ τὰς ἀρματὰς ὑμῶν; Ἀροικατέ μοι κύλας, δημνυμι τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καὶ τὴν καρυκέραγον αὐτοῦ μητέρα, οὐχ ὡς ἀχθόδες, ἀλλ' ὡς φιλοςομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως; (52) τὸ παράπαν ἀπόκρισιν μή δύντες ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ καταφρονοῦντες, καὶ ἀτίκμους λόγους οἱ τοῦ ἀτίμου χυδαιοί ἐκ τῶν προμαχώνων κατέχεον. Αὐτὸν δὲ

liberis malum extreum arcesseret.

(52) Οἱ δὲ τῆς πόλεως. Videndus Cantacuz. lib. iii. cap. 96, ubi queritur se contumelias a Constantino poloecos incolis sapientum suisce.

κυρίαν κύτων δὲ χρήνος; Εμελλε χειροπονῆσαι, αὐτοὶ ως μαχλάδες διὰ γλώττης κατέσυρον. Τότε δὲ Καντακουζηνὸς δρῶν διεῖ δημηγοριῶν καὶ νουθετικῶν λόγων οὐκ ἦν τοῦ παράπαν χειρωσαθεῖ, τὴν διλῆτην ἔφερε· καὶ δὴ διὰ πολεμικῶν, καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὐρισκομένων οἰκείων αὐτῷ, εἰσεισιν ἐν τῇ πόλει (53), καὶ πάντες συνέβιον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ εὐφημούντες, καὶ ως βασιλέα δοξάζοντες.

CAPUT X (54).

Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quae animo intrepido vultuque imperterritio sedebat, adit, et veneratur. placat in sibi reddit, tunnillum componit, plebemque demulcit. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes ducē Suleimanus Orchani filio a Multachō despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur.

'Η δὲ βασιλεὺς Ἀννα ἐνδόν τοῦ παλατίου ἐγκλεισθεῖσα σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ διλγοῖς στρατιώταις, οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλὰ κατενδά, καὶ, Ἡδέκηματι, λέγουσα οὕτως ἐπιένετο. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἑτούλοντο μὲν εἰσπηδῆσαι, καὶ ἐντὸς ἐλούειν, καὶ ἀτάκτως τὰ ἄνω χαμαὶ, καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν ἀέρα λικημῆσαι, ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκώλυε· οἱ δὲ στρατιώταις ἀναμεμνήσκοντες τὰς ἀδολεσχίας, καὶ τῶν βαναύσων ὅντες, ἃς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, ἡγανάκτους κατ' αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ διὰ λόγων πιθανῶν ἐπράῦνε τὸν δῆλον. Τότε οἱ τοῦ παλατίου ἰδόντες ἐτί πιθανούς εἶναι τοῦ θανεῖν, παρέδοσαν ἐκποτούς. Καὶ εἰσελθόντες ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆλθεν ἡ εἰς τῶν ἐνδοτάτων οἰκίσκων, εὑρε τὴν δίσποιαν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καθεζομένην, μή ψροντιάσῃς τὸ καθόλου μηδὲ παρασκαλευθείσης τὸ οἰονοῦ τῆς μηνίδος ἥς ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' ἐκάθητο ἀτρεμοῦσα, καὶ μή φοβηθεῖσα τὸ καθόλου. 'Ο δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένη τῇ κορυφῇ (55) προσεγγίσας κατεψίλει τὴν χειραν τοῦ νέου· εἰτα ως ἔθος προσκυνήσας καὶ τὴν μητέρα καὶ δίσποιαν τοῦ νέου, εὐφήμησεν αὐτοὺς ως βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ἀπαν τὸ στράτευμα ιδόν τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἔχθροὺς ἀνεξικακίαν, εὐφήμησε καὶ ἐδόξασε. Τοὺς δὲ Τούρκους φιλοξενήσας ως ἐπρεπεῖς σὺν δώροις πλειστοῖς ἀπέπεμψε, χάριτας διοιογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γαμήρῳ αὐτοῦ τῷ Ὄρχῳ· τοὺς δὲ πολίτας φιλοτοσίας, καὶ τέρα πλειστα δωρήσας. Καὶ δεσποινὴ [τὴν δίσποιαν] θεράπευσας ἐν ἡδύσμασι λόγων, καὶ προσλεπτικαῖς πράξεις ἐπεισ [ἐποίησε] ταύτην καταπειθή, τοῦ λαβεῖν εἰς; νύμφην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Τελένην εἰς τὸν αὐτῆς υἱὸν Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, καὶ υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τὸν δὲ προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε. Ετοιμάζονται τοῖνυν γάμοι (56), καὶ ὁ ναὸς τῆς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(53) *Εἰσεισιν ἐν τῇ πόλει. Cantaruz. lib. iii. cap. 99. Cpolim occupavit Februario 8, anno 6855 (Christi 1347) indict. xv.*

(54) *Consentit omnino Cantacuzenus his qui narrantur a Duca : adeundus est a cap. 99, lib. iii, ad cap. 10, lib. iv.*

(55) 'Ο δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένη τῇ κορυφῇ. *Gestus est venerantis, salutantis, et officium exhibentis. Codinus Europalates De offic. palat. Constantinop., ubi de Protovestiarii officio agit, ipsum nudato capite ad imperatorem accedere nolat, ut e veste ejus floccos, vel quidvis sordium, si casus ita tulerit, auferat: ita ut apud Græcos caput nudum habere venerationis causa in usu fuerit. Verba Codini talia sunt: "Evet δὲ καὶ τοῦ Ιωάννου καὶ ἔκαρπου, καὶ τάν τις ζουφιδιον [δη], ή πηλὸν, ή ἀλλο τι περι τοῦ Ιωάννου τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον,*

A At imperatrix Anna, quae intra palatium clausam se continebat cum filio paucisque militibus, nequam cedere, sibi viam atque injuriam fieri vociferari: interim Cantacuzeni milites urbem invadere, in eamque perrumpere tentant, omnia sus deque subversuri, quorum impetum ipse repressit. Cumque ei in memoriam revocarent probra, et contumelias in eum jactatas, sordidiorumque hominum propugnosa verba, ipsi indignabantur, quos tumultuantes sermonis suavitate ac dulcedine sedavit. Tunc ergo cum illi, qui intra palatium clausi erant, se in mortis discrimen adductos cernerent, sese de dunt. Ingressus palatium Cantacuzenus in interiora cubicula penetrat, invenitque imperatricem cum filio suo sedentem, ira, qua in Cantacuzenum erat accensa, nullatenus commotam aut tristiori fæctam: quieta enim atque intrepida sedebat. At Cantacuzenus nudato capite accedens imperatoris adolescentis manum deosculatur: deinde, ut mos erat, matrem ejus et dominam 19 salutat, eosque ut Romanorum imperatores congruis verbis compellat. Cernens itaque universus exercitus animum ejus summe generosum, ergaque inimicos moderatum æquumque, illum laudibus ac præconiis extulit. Ipse vero cum Turcos, ut decebat, multis donis cumulasset, dimittit, gratiasque Orchani principi genero suo agit. Cives epulis demeretur, multisque largitionibus ac congariis, imperatricem vero blandis sermonibus ita demulcit, et providendo omnibus, prudenterque se gerendo eam tandem persuasit, ut sibi nūrum deligeret filium ipsius Helenam, et nuptiū collocaret Joanni imperatori filio, quem ex Andronico Palæologo supradicto peperrat. Nuptiæ itaque apparantur, et benedictæ domini nostre Deiparæ templum in Blachernis adorantur, eum sacrorum celebratione coronationis so-

B C omnibus, prudenterque se gerendo eam tandem persuasit, ut sibi nūrum deligeret filium ipsius Helenam, et nuptiū collocaret Joanni imperatori filio, quem ex Andronico Palæologo supradicto peperrat. Nuptiæ itaque apparantur, et benedictæ domini nostre Deiparæ templum in Blachernis adorantur, eum sacrorum celebratione coronationis so-

D (56) *Eτοιμάζονται τοινυρ γάμοι. Cantacuz. lib. iv, cap. i, ait in Blachernis, et templo sanctissimæ Virginis nuptiarum solemnia paracta esse, quoniam anno superiori 6854 [Christi 1346] terramoto S. Sophiæ templum quassatum fuerat, et vestibuli pars conciderat; cubæ etiam seu tholi pars rimis dehiscebat: quas ruinas Ioannes imperator instauravit. Nuptiæ porro celebratae sunt Maii die 21, quo memoria Constantini Magni, ejusque matris Helenæ ab Ecclesia Orientali peragitur.*

leonis ritus peragitur, et acclamationes laetitiae publicae signa exaudiuntur, quibus Joanni Palæologo piissimo, imperatori Romanorum potentissimo, et Helenæ religiosissimæ Augustæ multos annos optabat populus. Simul vero Joannes Cantacuzenus imperatoris sacer cum conjugé sua coronatur, et imperator proclamat, et Matthæus filius ejus despota renuntiatur. In hoc celebri epulo cernere erat choream imperatorum et imperaticum, dominorum et dominarum, quale suis olim traditur deorum duodecim convivium; imperator siquidem Joannes adolescentia flore vigebat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum conceperet, filium ei peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. At ille virilem ætatem adeptus sceleribus se polluere cœpit, juveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris et mœchationibus, quæ multorum animos vellicabant, et e cordibus fumum acrem et mordicantem excitabant. At Cantacuzenus somno et quieti haud se permittebat; cumque Turci antea exploravissent et cognovissent Thracie claustra, eorumque aditus et exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaco minoribus navigiis trajiciebant, et Chersonesum depulabantur. Cantacuzenus equidem jugiter tuendis arcibus et castris in Service fluminibus sitis invigilabat:

A εὐλογημένῃ δεσποίνῃ; ήμῶν θεοτόκου δὲν Βιοχέρναις ἐτομάζεται καὶ λεπτεῖς διδούς γίνονται, καὶ φήμη εὐπαρθρίσιαστος· Ἰωάννου τοῦ εὐερεστάτου βασιλέως, καὶ Ἐλένης τῆς εὐερεστάτης Αὐγούστης, πολλὰ τὰ ἔτη (57). Ὁμοίως καὶ δὲ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης (58) καὶ πενθερὸς τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς στεφθεὶς σὺν τῇ συζύγῳ βασιλέως Ῥωμαίων ἀνηγορεύετο, καὶ Ματθαῖος διεῖδε αὐτοῦ δεσπότης. Καὶ ἦν ἵδεν ἐν τῇ τανάστᾳ ἐκεῖνη ὄρμαθὸν βασιλέων καὶ βασιλίδων, δεσπότων καὶ δεσποιών, ὡς τὸ πάλαι διδεκάθεον. Πηγὴ δὲ βασιλεὺς δὲ Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μετάζω ἔφην· ἢ δὲ βασιλεὺς Ἐλένη τρισκαιδέκατον ἔτος ἀγούσα. Ἔγκυος δὲ γενομένη ἔτεκε τῷ βασιλεῖ υἱὸν πρωτότοκον διδένεια, διν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνύμασε. Ἀρξάμενος δὲ προσχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφηλικιστητος χρόνον, ἀτασθαλεῖν ἥρξατο καὶ νεωτερίειν, οὐχ ἐν αἷχμασι καὶ δόρασι, ἀλλ' ἐν κοτασι καὶ ἀσκηγεῖαις, καὶ ταῦτα δακνούσαις, καὶ καπνὸν δριμὺ ἀποεμπύσας ἀπὸ καρδίας πολλῶν. Οὐ δὲ Καντακουζηνὸς οὐχ ἐδίδου ὑπὸν τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ τοῖς χροτάφοις νυσταγμὸν· ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ Ἑμαθον τὸν παρελθαυότα χρόνον οἱ Τούρκοι τὰ τῆς Θράκης εἰσδια καὶ ἐξδια, οὐ διέλειπον περῶντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἀβδον (59), οἱ δὲ ἐκ Λαμψάκου σὺν ἀκατίοις πάνω σμικροῖς ἐλεγάτουν Χερβόνησον. Ο

Ismaelis Bullialdi notæ.

(57) Πολλὰ τὰ ἔτη. *Ad multos annos. Mos usus patius in aula Constantinopolitana, in festis celebrioribus annos multos imperatoribus precari, ut apud Codinum Europalem videre est multis locis: et uno verbo dicebant, πολυχρονίζειν τὸν βασιλέα.* Hicque mos aībuc durat in Ecclesia Constantinopolitana; ut sacram liturgiam celebranti patriarcha ex Ecclesiæ officiis unus aliquoties, sed per intervalla acclamat, Et; πολλὰ ἔτη, δεσπότα. Quæ etiam verba tanquam εὐχαριστεῖα a Græcis nunc usurpantur, cum gratianum officio vel muneri acceptio verbis reponunt, dicunt enim, Et; πολλὰ ἔτη, multos annos precentes.

(58) Ὁμοίως καὶ δὲ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης. Cap. 4, lib. iv, iterum se coronatum suisce hoc anno Maij 13 scripsit: voluisse etiam uxorem suam coronari. Adrianopoli iam coronatus fuerat; quare denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse rationem assert: Κατέγει αὐτὸς ἐν Ἀδριανούπολει ὑπὸ Αλέξαρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου ἐτέθη: καὶ ἀπέχρησεν ἣ τοῦ ἀγονού μύρου χριστὸς ἐκεῖνη παρενέφρονδυτον, ἵνα δὲ μηδεμια εἴη πρόσωπος τοῖς ὑβρισταῖς ὡς ἄρα μή ἐν Βαζαντὶ κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῶν βασιλέων ἔοις ἔτεπο, καὶ τὸ δεύτερον αὐθις ἐτελείτο. Iam ipse Adrianopoli ab Hierosolymorum patriarcha Lazaro coronatus fuerat: illaque sancti chrysostomis unctio apud bencrolos sufficiebat. Ne vero occasio ullæ calumniandi maleficis et sibi iniquis relinquaretur, quod ex more ab imperatoribus antiquitus servato Byzantii coronam non suscepisset, solemnis iterum incoronatio repetita et peracta est. Hic ritus aliquatenus necessarius ad res in illo imperio auctoritate imperatoria gerendas habitus est. Quoniam equidem Constantinus, qui in Constantinopoleos expugnatione occubuit, coronatus non fuit, imperator a nostro censeri non videtur; Joannem enim Palæologum Manuels F. Palæologinæ stirpis ultimum intra appellat, et Constantinum illius fratrem despou-

C tam solūmodo vocat, postquam mortuo Joanne ipse res imperii Constantinopoli administravit. Michael Palæologorum primus ut res imperii administraret, ejusque auctoritate et auspiciis gererentur, coronam suscepit: interim cum legitimis hæres non coronaretur, quod per ætatem puerilem rebus gerendis ineptus esset, eaque solemni ceremonia imperii non tantum insignia, sed et legitimam potestatem traditam esse videri posse; et ad tempus etiam concedi potuisse, siquidem patriarcha Arsenius, qui Michaelē coronavit, imperium ei continuum non concessit. Πλὴν (ait Gregorius lib. iv) οὐδὲ τὸ γε διενεκῆ τὴν αὐτοκατοικήν ἀρχὴν χριστεῖα: ἀλλ' ὡς τῶν πραγμάτων τέως ἀναγκάζοντων διοικεῖν αὐτὴς αὐτὴν, μέχρις ἂν ἐς τὴν διηγήσιον τῆς βασιλείας κληρονόμος: διδούς καὶ διάδοχος: φύλασση τοῦ δι αὐτὸν ἐδόντα παραχωρεῖν ἐκείνῳ μόνῳ τῶν τε αὐτοκρατορικῶν θρόνων καὶ πάντων δικαιοβασιλειῶν συμβόλων. Verumtamen perpetuum ipse imperium non concessit, sed ut tantisper, rebus ita flagrantibus, imperium administraret, dum legitimis hæres adolescentiæ annos adeptus in imperio etiam succederet: tum solo imperatorio ac ornamenti illi soli sponte cederet. Ex Cantacuzeno idem constat, lib. iii, cap. 36. Nam ut auctoritatem Joannis Palæologi Cantacuzeno opponerent Anna imperatrix senatusque Constantinopolitanus, illum coronari curarunt, ut ejus auspiciis ac auctoritate legitima res geri possent. At ubi certa est in imperio successio, statim ac decessor obiit, hæredis ius ac titulus, regiaque majestatis insignia edunt: nec illa inunctione aut coronatione opus habet, ut regem agat, rerum summa potiatur, ejusque auspiciis ac nominis cuncta gerantur.

(59) Περώτες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἀβδον. Ducas invertit situm locorum. Turci enim ex Asia in Europam trajicentes ἐξ Ἀβδον πρὸς Σηστὸν vehebantur; Abydus enim Asia littori, Sestus Europæo adjacet.

δὲ Καντακουζηνὸς οὐ δέλειπε προσέχων τὰ φρούρια τα πρᾶται τὴν Σερβίαν. Τότε καὶ Σουλειμάννην εἰς τῶν οἰκιῶν τοῦ Ὀρχάν (60) περάσας ἀπὸ Λαμψάκου οὖν στρατεῖᾳ πλειστῇ ἐλεγάτε: Χερβόνησον. (1) δὲ δεσπότης Μαρθαλός; δὲ Καντακουζηνὸς συναντήσας αὐτῷ, περὶ ποὺ τὸ ἐν Χερβόνησῷ Ἐξαμίλιον συνάπτει πόλεμον, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων διεσε, καὶ αὐτὸν τὸν Σουλειμάννην.

20 CAPUT XI (61).

Joannes imperator a socero alienatus in Italiā discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agitat de recuperandis imperio et urbe. Stratagemate Catalusii Joannes Palaeologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur.

‘Ο δὲ Καντακουζηνὸς δρῶν ἐν στενῷ τὰ τῶν Ρωμαίων πράγματα τυγχάνοντα, τὸν δὲ γαμβρὸν αὐ-

A tunc etiam Suleimanus Orchanis filiorum unus Lampsaco solvens fretum cum valido exercitu trajecit, Chersonesumque diripiit ac devastat: cui dominus Mathæus Cantacuzenus occurrit, et prope Hexamilium in Chersoneso extrectum cum eo acie conflixit, plurimosque Turcos cum eorum duce Suleimane cecidit.

In angusto positas res Romæorum cum videret Cantacuzenus, generumque suum imperii socium

Ismaelis Bullialdi nota.

(60) Τότε καὶ Σουλειμάννης εἰς τὰν ιώρ τοῦ Προύρα. Videndum Cantacuzenus, lib. iv, cap. 10, qui Suleimanem Orchanis οἴηται in hac expeditione occubuisse non refert: ejusdemque libri cap. 38, illum Callipolim terræ motu eversam de integro κατέβασse et munivisse narrat. Leunclavus *Historia Musulmanica* lib. iv, in quo res ab Orchanis gestas exponit: nulla prorsus mentione facta fœderis inter Annam imperatricem et Orchanem sō-iat: aut etiam affinitatis inter hunc et Cantacuzenum contractæ: res Turcorum auspiciis gestas solummodo narrat, Suleimanisque in Chersonesum expeditionem: ubi fate illum concessisse scriptores Turci tradunt: in hoc tamen variant, cum quidam asserant ante captam a Turcis Callipolim Suleimanem obiisse; alii ejus ductu et auspiciis compulsam ad deditiō-nem suisse.

(61) Hoc capite narrat Ducas noster causas ob quas Joannes Palæologus imperator a socero iterum alienior factus, Constantinopoli relieta, in Italiā et Germaniā discesserit: ubi transacto bionno, et collectis pecuniis subsidiis, ad urbem adversus Turcos tuendam, Tenedum revertitur: ibique Gatelusium nactus, cum eo de Constantinopoli et imperio recuperandis consilia agitat. Pluranzes, lib. i, cap. 45, Gatelusii nullatenus meinii, nec etiam proficationis Joannis Palæologi in Italiā, antequam socerum urbe ac imperio pelleret. Imo cap. 47, postquam solus regnare coeperal, auxilii contra Turcos petendi causa illam proficationem suscepisse scribit. Cantacuzenus, lib. iv, c. 55, tradit Joannem Palæologum, quem candidum ac simplicem dicit, a quibusdam aulicis ei familiaribus excitatum ac irritatum fuisse, hisque rationibus in sententiam eorum pertractum: quod scilicet Cantacuzenus res imperii solus gereret ac moderaretur, totam potentiam in se traheret, destinatisque ad imperium filis, Joannem legitimū hæredem privatam agere vitam artibus suis cogeret. Ab hisdem etiam Cantacuzeno oījiciebatur, quod in rīmis Joannes Thessalonicas relictus Turcorum incursionibus expositus esset: dum universas copias contra Servia Cralem duxerat Cantacuzenus. His itaque permotus Palæologus etiamnum adolescens cum socero simultates odiaque occulta exercere coepit, Tenedum aufugit, et inde Constantinop. spe potius urbe ductus revertitur. Verum Cantacuzeni factio, opes, apud multitudinem gratia, atque etiam imperatricis Cantacuzene diligentia, Joannis molimina irrita reddiderunt, utqne Galataū se reciperet, adegerunt. Tandem, cum Palæologus socerum in imperatorio sedere solio diutius ferre non posset, Tenedum repetit, ubi consensa una biremi, Constantinopolim vectus urbem recuperat, simulque Cantacuzenus

B vitam monasticam amplectitor. Nullum equidem de Gatelusio verbum facit Cantacuzenus, quamvis certissimum sit Genuensem illum egregiam operari Joanni Palæologo navavisse. Quodque Cantacuzenus Gatelusii facinus tacuerit, merito in suspicionem venit multa silentio transmisisse, quæ ipsi dedecus ac famæ detrimentum creare poterant. De Gatelusio, præter nostrum Ducam, præclare dissenserunt Genuensis historiæ scriptores. Augustinus Justinianus episcopus Neobiensis in Annalibus Italice scriptis ad ann. 1355: *L' imperator di Constantino-poli nominato Calo-Joanni con aggiuto di Francesco Gattilusio Genoese scacco uno nominato Catacorzino, che gli occuava parte del imperio: e per gratitudine diede sua sorella per moglie al detto Francesco, e per dote li diede l'isola di Metellino. Überus Folieta Hist. Genuensis, lib. 7: Nonnulla in historia nostra inserere haud abs re duxi, quæ a civibus Genuensibus privatim gesta, quanquam rem publicam nihil attingunt, dignitatem tamen civitatis nostræ augent, quæ tales viros tulerit, qui virtute clarisque gestis rebus, ad magnos honores magnamque potentiam apud maximos principes pervenerunt, qualis fuit Franciscus Catalusius, cuius viri in Graecorum historia plurima est mentio. Is igitur vir classium Graecarum prefectus, fortis et fidelem Joanni Graeco imperatori multorum annorum navatam operam egregio facinore cumulavit. Conatu enim Cantacuzeni magnæ nobilitatis ac potentiae hominis, ingentibus motibus adversus Cesarem consurgentis, bona ditionis Constantinopolitana parte jam illi adempita, opera et consilio suo compressit. Quod promeritum Caesar insigni præmio remuneratus est, insula Lesbos illi et successoribus fiduciaria tradita, sororeque sua in matrimonium data. Quæ anno 1355 accidisse notat eliam Folieta. Petrus quoque Bizarus lib. vi. Histor. senatus populi Genuensis eadem de Catalusio scriptis; addidit solummodo, triremes in sub-sidiū. Calo-Joannis Graeci imperatoris cum Genuensibus consederati, adversus Cantacuzenum, qui magnam imperii partem illi abstulerat Byzantium transmisisse. Vult itaque auspiciis viribusque re-publicae Genuensis, non privati viri Catalusii opibus gestum id fuisse. Adeundus etiam Laonicus lib. x De rebus Turcicis, ubi de Catalusio, occasione sibi, ex narratione status insularum mariis Ægai totiusque Archipelagi, data, obiter disserit. Ita ut dedita opera nomen Catalusii subtituisse Cantacuzenus videri possit; ne imperator in imperii sede, privati hominis stratagemate oppressus die retrur, quod ipsi turpe ac infame futurum erat: præcipue cum illius usor Cantacuzena imperatrix tam egregiam ac strenuam operam anteav navasset: ut Constantinopolim invadenteum Joannem Palæologum repelleret, et Galatam p̄tere cogeret.*

Joannem deliciis immersum crapulæque deditum, acri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vita exprobravit. At Joannes urbe excedit, et duabus triremibus Italiam petit. Solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, pro viribus hostium tam Turcorum, quam Serviorum invasionibus et insultibus resistit. Frequenter itaque Turci irrumptentes Chersonesum deprædabantur. Exacto denum in Italia et Germania biennio, multaque pecunia specie collatæ opis erogata ad tuendam urbem, Joannes imperator revertitur, et ad Tenedum insulam appulit, quæ tunc colonis frequens erat, Romæisque parebat, sollicitus quomodo ab imperatore socero suo susciperetur. Per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus triremibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. Fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuæ portu solverat, ut aliquas arces Chersonesi occuparet, illarumque dominium usurparet, ut et alii Chium, aliique alia loca Genuenses et Veneti tenebant: dumque prætervehitur imperatori forte sit obvius; habitisque mutuis inter se colloquiis, suum ei consilium aperit imperator, quem etiam voluntati suæ obsequenter natus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, fidemque ab eo exigit, et jurcjurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum objecturum, et urbe Cantacuzeni manibus erepta, si Deus ita annuat, Romanorum imperatorem se solum intra et extra urbem ab eo constituendum esse. Hic appellabatur Franciscus Gateluzus, cui imperator vicissim pollicetur: *Si modo res Deo volente felicem suriatur exitum, et in recuperando imperio opera tua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo.* Cum utrisque conditiones et pollicitationes placuissent, ipsi Hellespontum strenue navigant, et per noctem ante urbem accedunt juxta portam quæ dicitur Hodegetriæ, id est *Ducis viæ*. Austroque

Ismaelis Bullialdi nolæ.

(62) *Kai eis ἡτα οὐτον δύλεστο.* Parachronismum procul dubio hic admisit Ducas, qui Joanneum Paleologum in Italiam profectum esse tradit, antequam imperio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut jam notavimus, ei adversatur. Laonicus etiam, lib. i, Joannis profactionem post expulsum Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summi obtinente Morate, qui patri suo Orchani anno 1359 successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsum annis. Profactionem illam susceptam fuisse a Joanne Paleologo ab anno Christi 1367 ad 1371, ex Pauli Maurocenii patricii Veneti historia constat lib. xiii: *Percio Giovanni Paleologo imperatore non contento de soli officiis de gli ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolse venire egli medesimo in Italia, e nelle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal pontefice e dagl'altri principi ottenere quei aiuti, che fossero al suo pericoloso stato necessarii. Nel ritornare a Constantinopoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia et honore recevuto, di vinti cinque mila ducati fu accomodato, et in oltre per le sue galæ di quattro cento stara di biscotto, et il figliuolo che havera seco con altro nobil dono presentato.* Laonicus

A τοῦ συμβασιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἐδυσχέραινε. Καὶ μιᾶς τῶν ἡμερῶν κατενίσας αὐτὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, ἔξηλε τῆς πόλεως σὺν δυσὶ τριήρεσι, καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο (62). Ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς βασιλεὺς δυον ἡ δύναμις ἀντικαθίστατο τοῖς ὑπεναντίοις, πὴ μὲν Τούρκοις, πὴ δὲ Σέρβοις. Συχνάκις οὖν οἱ Τούρκοι πηδῶντες ἐπέρθουν Χερβόνησον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διέτη χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκοινωσάμενος χάριν εὐεργεσίας, ἐνεκά τῆς πόλεως παραφυλακήν ἐστράφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νῆσῳ ἐλθὼν, ἦν γὰρ τότε οἰκουμένη, καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχεν, ἐν φροντίδι δὲ ἦν, πῶς αὐτὸν ὁ πενθερός, καὶ βασιλεὺς ὑποδέξεται. Τότε εἰς τῶν εὐγενῶν Γενουτηῖς σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἐλλήσποντον, ἐπει τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο καὶ εἰς παντελὴν ἀφανισμὸν καθέστηκε τὰ πράγματα, ὥρμησε καὶ αὐτὸς ἐκ Γενούας; τοῦ λαβεῖν μέρος τι τῶν Χερβόνησον φρουρίων, τοῦ δεσπόζειν, ὡς ἔτεροι Χίον, καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουΐται, καὶ Βενετοί· καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχών τῷ βασιλεῖ καὶ λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην δι βασιλεὺς ἀνακαλύψας αὐτῷ εὑρε τὸν ἀνδρα καταπειθῆ, καὶ εἰς παντοῖαν βοήθειαν ἔτοιμον· καὶ πιστώσας αὐτὸν ἡρκοῖς, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐδέραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, Θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ αὐτὸν μόνον βασίλεια Ῥωμαίων καταστῆσει ἐνδεξαμένος καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, Φραντζῆσκος ἦν οὗτος δ Γατελοῦνος τὴν ἐπωνυμίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, *Ἐι τοῦτο Θεοῦ συνεργοῦντος τετῆσται, καὶ ἔξω σε βοηθήσεις ἐτημον τὸν Ἐλλήσποντον ὡς ἔχρην.* Καὶ δὴ πλεύσαντες ἀντικρὺ πόλεως διὰ τῆς νυκτὸς, ἐφθασαν ἐν τῇ μικρῇ πόλῃ, τῇ ἐπονομαζομένῃ τῇς Ὁδηγητριας (63)· καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντο;

et Phranzes cum Murioceno non sentiunt in modo, quo Venetiis habitat est Joannes. Ille lib. i, gradit a mercatoribus Venetiis, qui pecunias ei erediderant, quo minus discrederet, nisi soluto ἀre alieno, prohibitum fuisse. Hic cap. 17, lib. i, Manueli Joannis filium pecuniam patri attulisse quo se alieno ἀre exsolveret.

(63) *Τῆς Ὁδηγητριας.* Parva hæc porta No. leg. triæ, seu viae monstratrixis, ea forte est quam Graeci Contoscalii vocant, quæ in n. uororum parte Bosphori adjacente aperta est: de qua Leunc. in Pandectis Hist. Turc. num. 201; Gillius Condescaliam vocat, lib. i, cap. 20 Topograph. Constantino-leos. Cantacuz. lib. iv, cap. 59, de illo appulus Joannis Paleologi ad Constantinopolim, Ἀδρόν μηδὲν εἰδότος ἐπέκειστο Βυζαντίῳ, καὶ ἐγένετο νυκτὸς ἐνδρον τοῦ ἐπέκειστο Βυζαντίῳ, νοτε νοτε. *Cerfestim omnibus inservit Byzantium navigavit, nocte nocte.* Heptasculi ingressus est. Porta illa inter portas Psamatii et Catergolimenis sita est; et a Nostro vocatur Ὁδηγητριας, a monasterio τῶν Ὁδηγῶν, in quo beatissimæ Virginis Mariæ imago miraculis clara colebatur.

νέστου δὲ Φραντζήσκος; σοφίζεται πανουργίαν τινά. Εἳναν γάρ τρις τριήρεσιν αὐτοῦ ἡσαν ἐλασιδόχα ἀγγεῖα πολλά. Ἡν γάρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μερικὺν φορτίον ἤλαιον, δὲ καὶ πέπραχε, καὶ τὰς λανας (64) κενάς ἔφερε. Κελεύσας οὖν τοὺς ἑρέτας σύνδυο τὴν μίλαν βαστάζοντες ἐν τῷ τοιχῷ τῆς πόλεως συνέθλατον, καὶ ἥχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ διέλειπον χρούοντες καὶ βοήν ἀποτελοῦντες, ἵως οἱ φύλακες ὁκούντες ἐπιθῆσαν ἔξυπνοι· ἐρωτήσαντες δὲ, τίς δὲ θροῦς, οἱ τῶν τριήρεων ἀπεκρίναντο, διτοι 'Εμπορικὰ νῆσα ἐσμεν, φέροντες ἥλαιον πολὺ, τὰ μὲν ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλεύοντι. Γενέσθω οὖν ἀρδωγή τις τοις ὑπάνω πρὸς ἥμας, καὶ πάντα τὸν καταλειφθέντα φόρτον ὡς; ἀδελφοὶ διαμερισθεῖσα, μόνον μή βλαβήντες τὰ σώματα. Ἡν γάρ ή θάλασσα πρὸς τὸ ἀγριώτερον δρῦσα, καὶ κλυδωνικὸν σίελον ἀποπτύουσα. Τότε οἱ ἐντὸς τῆς θύρας ἀνοιξάντες, καὶ ἐξελθόντες ὡς εἰκοσι τὸν ἀρθρὸν, οἱ παρακαθήμενοι ἔνοπλοι ἐκ τῶν κατέργων ὡς πεντακόσιοι εἰσῆσαν, καὶ τοὺς εὑρθέντας ἐν τῷ πύργῳ φύλακας κατέσφερχν, καὶ τὰς τριήρες κενδὸς ἀφέντες, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως ὡς; διειχθοὶ σὺν πάσῃ τῇ ὀπλοθήῃ καὶ παρατάξει. Ό δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν, καὶ παρευθὺν στελλας τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν Παλαιολόγων, καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ φίλων, ἐσῆμαντες τὴν αὐτοῦ διφίξιν, καὶ πάντες ἔθεσον· ἦν γάρ νῦν. Ό δὲ Φραντζήσκος ἀνελθὼν εἰς ἔνα τῶν πύργων, καὶ δυχρώσας αὐτὸν σὺν ὑπασπισταῖς καὶ λοχωγοῖς, ἀνεβίβασε τὸν βασιλέα περιφράξας αὐτὸν Δατίνοις καὶ Ῥωμαίοις ὀπλίταις. Ό δὲ αὐτὸς ἐτρέχει ἐπάνω τοῦ τείχους σὺν πλείστοις δορυφόροις, βοῶν μεγαλοφῶνας, Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Παλαιολόγου βασιλέως Ἰωάννου. Ἡρέστο δὲ λυκαυγίξειν, καὶ δὲ δῆμος; ἐγνωμένης, καὶ οἱ τοῦ παλατίου, καὶ οἱ τοῦ δήμου πλείστοις σωρηδὸν συνεισήρχοντο. Ό δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἐν συνόμῳ τῇ μονῇ τῆς Περιθέπτου εἰσελθὼν κείρεται τὴν κόμην, καὶ ἀμφιεννυται τὰ μέλανα, καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ γαμβρῷ μηνύει τὴν τοῦ παλατίου δὲ αὐτὸν ἐτομασθείσαν εἰσόδον. Καὶ δὲ βασιλεὺς κατελθὼν ἀπὸ τοῦ δυχρώματος, τὴν πρὸς τὸ παλάτιον φέρουσαν ὕδατες σὺν πᾶσι τοῖς Ἰταλοῖς καὶ τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν τῷ Φραντζήσκῳ, καὶ πάντι τῷ πλήθει τῆς πόλεως δσον τῶν εὐγενῶν, καὶ δσον τῶν τοῦ δήμου ἀκόλουθον. Τότε καὶ ή δέσποινα προϋπαντήσασα τῷ βασιλεῖ σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ βρεφυλλιῷ δντι, κατησπάζοντο ἀλλήλους, καὶ ἀγαλλιεῖνοι εἰσῆλθον εἰς τὸ παλάτιον. Ό δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς, ἀψεῖ, καὶ δέξαν, καὶ βασιλείαν, καὶ τρυφήν τὴν κατὰ κόσμον, ἔζητε πάρα τοῦ βασιλέως λόγον ἐξελθεῖν τῆς πόλεως, καὶ ἐζηεῖν ἐν τῷ ἀγίῳ δρει, καὶ μονάσται ἐν ἐν τῶν μοναστηρίων· δὲ καὶ πεποίηκε, καὶ διαβιβίσας χρόνον ἴκανν καλῶς ἐν εἰρήνῃ ἀνταύσατο. Τότε καὶ δ' Ὁρχὸν ἔγγυς

B A valido flante, Franciscus stratagema ejusmodi compunctionis citatur. Habebat in triremibus 21 suis olearia vasa plurima. Ab Italia namque discedens triremes oleo parum oneraverat, quo postea distracto ac divendito amphoras vacuas ferebat; jussit ergo remiges binos singulos amphoram unam gestare, et urbis muro allisam constringere, unde strepitus vehemens erumperet; itaque quassandi sinum non fecerunt, aut vociferandi, donec custodes auditio fragore excitati surgerent, et cum interrogassent causam tanti fragoris ac strepitus, triremium vectores responderunt, Navibus actuariis mercatores vehimur, multum oleum nobiscum portantes, partim in mari Pontico distracturi, partim Constantinopoli, dumque navigamus, ecce navium nostrarum una quassata est: velitis ergo adjumento nobis esse, et vobiscum quasi fratribus residuas merces partiemur, nos saltem illæsos salvosque præstare, mare etenim exasperabatur, inique spumas fluctus assurgebant. Tunc qui intraportas custodes erant, eas aperirent, et numero viginti extra prodeunt: at qui armati in insidiis stabant prope quingenti triremibus erumpentes ingrediuntur, et custodes turris, in quos incidentur, trucidant; triremibus demum vacuis relictis propribus mille armati et acie instructa procedentes urbem Ingrediuntur, statimque imperator familiares aliquos in domos Palæologorum paternorumque amicorum mittit, qui adventum suum eis nuntiant; interim omnes, dum noctis tenebræ sunt, discurrunt. Franciscus in turrim unam ascendit, eique militum præsidium imponit, et in ea collocat imperatorem satellitibus atque hastatis qui eum protegerent cinctum, ipse vero cum magno militum agmine supra muros discurrat clamando intensa voce, Vivat multis annos imperator Joannes Palæologus. Jamque lucebatur, cum populus audiō clamore in hippodromum cucurrit, ortoque sole etiam ii qui in palatio erant, et plerique alii turmatim confluxerunt. Joannes autem Cantacuzenus monasterium venerandæ [Virginis] ingressus confessim comam tondet, pullamque vestem induit, ac imperatori genero suo significat palatii portas ipsi patere. De turre deinde descendit Joannes imperator ei viam, quæ in palatum ducit, capessit, comitantibus omnibus Italos, eorumque duce Francisco, populi etiam multitudine tam patriciorum et illustrium, quam plebis. Tum etiam Augusta in occursum imperatoris processit cum filio Andronico adhuc infantulo, mutuisque amplexibus se salutant, et læti palatum ingrediuntur. Jamque Cantacuzenus abdicato imperio, dimissisque deliciis et mundana gloria, imperatorem regat, ut urbe discedenti 22 copia sibi detur, possitque in sacrum montem secedere, ibique in aliquo monasterio vitam monasticam agere, quod vilce institutum etiam secu-

Ismael's Bullialdi note.

(64) Ιλεις λατρας. Vox est idiomaticus vulgaris Graeci; signus λατνας dicitur, vas fictile λατνι.

tus est, longoquo tempore ibi exac*eo* in pace pie A ἐπλήρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγεμονίαν quievit. Eodem serè tempore Orchanes obiit, filio- χαταλιπών τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μωράτ.

*Ioannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conju-
ranti, deque occupanda tyramide consilia agitant: quibus patescatis Morates filium suum oculis privat, significatque Jo-
annii, si pacem secum habere vult, ut Andronici um etiam excacet, cui Joannes morem gerens filio alique etiam ex ed-
nepoti visum admittit (65), et in carcere conficit. Andronicus Genuensis:um ope liberatus imperium invadit, patrem et
fratres carceri nuncipat; carcere usin se liberant, et Joannes in solium imperatorum restituitur. Manuel ei successor
designatur. Nuptiae Catalus et Mariae Palaeologinae.*

Imperator Joannes, cum annis viginti quinque major esset virilemque astatem adeptus, præter Andronicum genuit filios duos Manuelem et Theodorum. Omnes equidem coætaneos superabat Andronicus corporis robore, multosque proceritate ac forma excellebat. Morates etiam filios genuit Sabucium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem et Bajazitem; æqualis porro astatim erant Kuntuzes et Andronicus, cumque data occasione inter se collo- cuti essent, et oblectandi animi causa simul conve- nissent, fama serebatur ipsos conspirasse, rebellio- nemque esse meditatos, qua patrem suum uterque de medio tolleret: Kuntuzes Moratem, Andronicos vero Joannem; et in posterum fraterna amicitia sedusque intercederent, hicque imperium, ille principatum adipisceretur. Hac cum ad Moratem delata essent, post diligens et accuratum rei exa- men, conperitusque sermones esse veros, quos in- ter se habuerant, filio suo Kuntazio oculos effudi jubet, epistolamque ad imperatorem Joannem di- rigit, qua significat filium suum jussu suo excæcatum, causamque facti exponit: Andronicum etiam ejus filium conjurationis particeps accusat: quem nisi tali poena multo claverit, bellum internecinum illaturum minatur. Tunc Joannes Augustus, aut imbecillitas, qua laborabat, conscient, veritusque hostem in se concitare Moratem, vel crassa igno- rancia gravatus [obtemperavit]. Erat enim ut plurimum hebes ac stupidus, nullaque negotia tra- citabat: sed totus in captandis formosis mulieribus et venustis occupabatur, ut aliquam quomodo cun- que alliceret, et illaquearet. **23** Cæteras vero res omittas fortunæ volvendas permittebat, neque de earum exitu, quo tandem abiirent, erat sollicitus, verum ad bonos vel malos successus indifferens. Excæcavit ergo Andronicum; neque eum solum, sed etiam ex illo nepotem Joannem, infante admodum et vix latibuliente, inque locum ejus alterum filium Manuelem Romanorum imperatorem coronatum suscepit. Tertiumque Theodorum dictum

'Ο δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβάς τὰ εἰκοσι καὶ πέντε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδρόφυτην ἡλικίαν ἔνδυς, ἐποίησεν οὐλούς μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον. 'Ο δὲ Ἀνδρόνικος ὑπερείχει πάντας τοὺς συνγηλικιώτας ἐν τε ἡώρᾳ σώματος, καὶ ἐν ἡλικίᾳ καὶ κάλλει διαφέρων πολλούς. 'Ο δὲ Μωράτ καὶ αὐτὸς ἔχων οὐλούς τὸν τε Σαβούτζιον τὸν προρρήθεντα, καὶ Κουντούζην, καὶ Παγιαζήτη. 'Ο δὲ Κουντούζης Ιστήλικος ὁν σὺν τῷ Ἀνδρόνικῳ, καὶ κατὰ κατρὸν συγάνων αὐτῷ καὶ συνευφρατινόμενος, ἐρχέθη λόγος, ὃς διδσαντες ἀμφοι διπαροσαν εἰσπράξονται· καὶ δὲ μὲν Κουντούζης τὸν Μωράτ, δὲ δὲ Ἀνδρόνικος τὸν βασιλεάν, δὲ δὲ Κουντούζης τὴν ἡγεμονίαν ἔνα- δέξεται. Ἐνωτισθεὶς δὲ ταῦτα δὲ Μωράτ, καὶ ἐξέ- τάσσεις ἀχριῶς, καὶ μαθὼν τὰ λαληθέντα ἀληθῆ, ἐξορύξει τοὺς ὄφθαλμούς τοῦ οὐλοῦ αὐτοῦ Κουντούζηος· καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην γρα- φάς, δηλούσας τὴν τύφλωσιν τοῦ οὐλοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τυφλωσεως, καὶ συναίτιον δηλῶν τὸν Ἀνδρόνικον καὶ οὐλὸν αὐτοῦ· καὶ εἰ μὴ καὶ αὐτὸς τὰ δυοις δράσεις τῷ Ἀνδρόνικῳ, ἐγερεῖ μάχην διπον- δον κατ' αὐτοῦ. Τότε δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης, ή διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἦν εἰχε, μὴ φέρων ἐχθρωδῶς διακεῖθε τῷ Μωράτ· ή διὰ τὴν ὑστέρησιν τῆς γνώσεως, ή γάρ ἀς ἐπιπολὺ κοῦφος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶν ἐν δι- λοις τὰ πράγματα πλήν ἐν γυναικίν ὥραίσις καὶ καλαῖς τῷ εἴλει, καὶ τίνος καὶ πῶς παγιδεύεις ἀν- τίγνη· δὲ δὲ πράγματιν ἐτέροις, ὡς εἴθοι κατὰ τύχην, καὶ κατατροχάδην ἀπορέύεται, οὗτω καὶ ἐδέχετο, καὶ ἀντελάμβανε· ἐτύφλωσεν οὖν καὶ αὐτὸς τὸν Ἀνδρόνικον· καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐλὸν ἀντοῦ Ἰωάννην νήπιον δυτα, καὶ μόλις φελλίζοντα, ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέψει τὸν δεύτερον τῶν οὐλῶν αὐτοῦ εἰς βασιλέα Ρωμαῖων, τὸν Μανουὴλ. Τὸν δὲ τρίτον, τὸν καὶ Θεόδωρον, δεσπότην Λακεδαιμονίας, καθι- στησι. Τὸν δὲ τυφλὸν Ἀνδρόνικον μετὰ τοῦ πα- δος Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείστους; ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμδ (66) καθείργυστιν· διετίαν δὲ ἐν

Ismailis Bullialdi notis

(65) De excæcatione Cuntuzis et Andronici adeun-
dus Laonicus lib. i qui Sauzen, non Cuntuzeu ap-
pellat, et natu maximum filiorum Moratis suis
dicit. Joannes imp. aceto fervido Andronici oculis
infuso eum excæcavit. Phranzes lib. i, c. 16, Mor-
atis istum filium appellat Mosen Zelebin, et
patris jussu capite plexum fuisse ait. De illo-
rum excæcatione Leunclavius nullum verbum
facit.

(66) 'Er τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμδ. Leunclavius in
Panæctis Histor. Turcorum docet se a Zygomaia
didicisse Constantinopoli turres illas, quas Leonar-
dus Chiensis in narratione expugnationis Constan-
tinopolis Aveniades appellat, vero nomine An-
emanis turres vocari, et esse eas, quæ in arce Pen-
tapyrgo, ad angulum urbis orientalem, juxta Bla-
chernarum templum, sita viscebantur.

φυλακῇ (67) ἔγκειστοι γενόμενοι συνδρομῇ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ οἱ Γενούταις τοῦτον δεξάμενοι, ἤξεντο ἀντιμάχεσθι τοῖς πολίταις προσωπεῖον κεκτημένοι τὸν Ἀνδρόνικον. Καὶ πολεμήσαντες ἡμέρας ἥκαντες πατέρα πρὸς αὐτὸν, καὶ αὐτὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ῥωμαίων ἀπανθρωπίας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐχθρας)^A διὰ τῶν φρικωδεστάτων δρκῶν γενομένης παραβάσεώς ποτε εἰσεστὶν ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. Τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφούς Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον ἔγκλειστούς δὲ πύργος, διὰ αὐτῶν εἶχεν ὡς τάρταρον, ὡς δὲ Ζεὺς τὸν πατέρα καὶ Κρίνον, καὶ τοὺς ἀδελφούς; Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα ἔνδον κατέλη, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντεποιετο. Διετίαν οὖν καὶ αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ γενόμενοι, ἀπέδρασαν συνεργατεῖς τοὺς ἀλάστορος· δύοντα μὲν αὐτῷ Ἀγγελος, τῇ δὲ ἐπωνυμίᾳ διάβολος· καὶ μίγδην φέροντες οὓν τῇ ἐπωνυμίᾳ τὸ δυνατό, ἔκαλετο Διαβολάγγελος. Αὐτὸς τοίνυν ἐκβάλλων ἀπὸ τοῦ πύργου εἰτε ἀγγέλου, εἰτε δαίμονος τέχνῃ ἐπέρχασεν αὐτοὺς ἐμβάλλων ἐν ἀκατίῳ πέραν εἰς τὸ Σκουτάριον. Οὐ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ πατέρος καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ οὐκ τεθέλησεν εἰς μακρὰν γενέσθαι τὰ δυστυχήματα Ῥωμαίων, οὐδὲ αὐτὸς εἶναι τῶν κακῶν αἴτιος· ἀλλὰ μεταχαλεῖται τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἀδελφούς δοὺς πίστεις ἐνδροκούς, καὶ εἰσάγει τούτους ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀναβιβάζει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἔγειται λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ αὐτὸς ἀριστεῖν. Ήν γέρε δὲ Ἀνδρόνικος τὸν ἔνα τῶν διαλυμῶν αὐτοῦ ἔχων ἀνεψημένον, δὲ ἡ Ιωάννης, δὲ αὐτὸς καὶ τοὺς δύο σκαρδαμυκτῶν, καὶ παρθέλων· θεωρῶν. Τότε δὲ βασιλεὺς καμφθεῖ, καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι πάθεις σφοδρῶς λυπηθεῖ, ἐπειγεῖν αὐτὸν σὺν τῷ παιδὶ καὶ τῇ γυναικὶ οἰκεῖται ἐν Συληνεῖ^B [Στρυμορίᾳ]· δωρήσας αὐτῷ ταύτην, καὶ Δάνειον, καὶ Ἡράκλειον (68), Τεραστόν τε καὶ Ηάνιδον·

Ismaelis Bulliali notæ.

(67) Διετίας δὲ ἦν φυλακῇ. In earcerem conjectus est Andronicus a patre excæstatus, ut c. 18 narrat Phranzes; ex eo vero extractus est, cum proceres Constantinopolitanis Ameram Moratem ut liberaretur exoratum habuerunt. Narrat postea Joannem in Italianum profectum, Andronicum excæstatum despotam rebus imperii interea procurandis præfecisse: at, ubi reversus fuit, Manuelem filium suum secundogenitum, universis applaudentibus, imperatorem proclamasse. Quod indigne ferens Andronicus ad Bajazitem aufugit: et auxilia ab eo consecutus, urbem noctu ex improviso adortus, patrem fratremque cepit, et in carcere compagitus: qui post duos annos cum se misse, Bulgarii custodibus deceptus, ad Bajazitem aufugerunt: tributa annua pendere polliciti, in imperium reduceti sunt. Hac de re Laonici narratio lib. i, *Hist. de rebus Turc.* valde confusa est, nec his consentit. Vult etiam ante Andronicii excæstationem Iosanum in Italia discessisse. De Andronicii ad Bajazitem profectione, lib. ii, agit.

(68) Δάνειον καὶ Ἡράκλειον. Apud alios legitur

Læcedemonis principem constituit. Excæstatum Andronicum cum nepote Joanne et illius uxore in turri Anemæ concludit; cumque per biennium ibi detenti fuisse, concusso Latiorum e Galata facto evaserunt. Genuensesque hunc Andronicum suscipientes, ejusque obtendentes nomen civibus Constantinopolis bellum inferre cœperant. Per plures itaque dies cum pater et filius mutuis præliis certassent (ita feri erant Romani, et Deum sic odio habebant), Andronicens conceptis exsecrandis jurementis, quæ deinde violavit, ingreditur civitatem, et Romanorum imperator proclamatus, patrem deinde fratresque suos Manuelem et Theodorum, ut olim Jupiter Saturnum patrem, fratresque suos Plutonem et Neptunum, incarceral in ea turri, in qua captivus delentus fuerat, quam etiam æque ac Tartarum aversabatur, imperioque solio invadit. Per biennium quoque isti in turri manserunt, evaseruntque ope cuiusdam perditæ nebulonis, qui vocabatur Angelus, cognomenque ei erat diabolus: conjunctisque nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus. Is igitur, cum eos turri extraxisset sive angeli sive demonis arte, navigio impositos Scutarium ultra mare trajecit. Verum Andronicus, cognita patris fratriumque fuga, noluit amplius auctor esse calamitatum et infortiiorum, quibus Romæ premebantur; patremque accersit et fratres, obstricta fīs per jusjurandum ille eos in urbem accipit, parentemque solio imperii restituit, et ejus pedibus adiolutus errorum veniam rogat et consequitur Andronicus equidem ille oculorum alterum apertum habebat, Joannes vero filius ejus utroque lusciosus erat, et oblique intuebatur. Imperator illi precibus jam delinitus, et eorum quæ accidenter peritatus, eum cum uxore et filio lo Sylbriam ad habitandum misit, quam ei concedit Daniumque, Heracleam et Panidum. Manuelem deinde imperialiter diademate ornat. Franeisco Gateluso, quem ami-

D C Danium: oppidum est Thraciae maritimum sub Heracleensi metropolita. Heraclea, quæ hodie Propontidi adjacet, et metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heraclea anno 1647. Maii die 1, ex marmore transcripsimus. Lapis ille marmoreus olim fuit Stylobates, cui imperatoris Severi statua imposita erat. Parieli templi metropolitæ Heracleensis, quod templorum Christianorum per Graeciam universam residuum elegansissimum est, transverse insertus visitur lapis ille, non erectus: et qui illum inseruere satrū, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt: illam in marmoribus Arundelianis Seldens transcripsit, pag. 55, sed corruptam; qualem ipsi legimus, hic proponimus:

ΑΓΑΘΗΝ ΤΥΧΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΤΗΡΟΝ
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΠΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΗΡΘΙΚΟΝ

* Ultimæ syllabæ duarum vocum Σεπτίμιον Σεούτηρον ita scriptæ sunt, ut intra Ο τὸ Ν comprehendantur.

cum optimum et exploratae fidei supra memora-
vimus, nupiui collocat sororem suam, dotisque
nomine Lesbum insulam ei tradidit, nuptiarumque
solemnitate peracta Mitylenen **24** abierunt, eamque
ad nostra tempora eorum posteri successione per-
petua possederunt. Quoniam vero narrationis se-
ries a Bajazite regressa ad Orchamem illius avunc-
nos retraxit, propter crimina Cantacuzeno objecta,
in viam rursus redeamus, et ad Bajazitis res, po-
tius vero Rom. infortunia exponenda pergaamus,
narrationemque earum ad finem perducamus.

Bajazites tritula Joanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postula! Cycladas insulas invadit.
Joumies Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque obiit Manuel qui
Bajaziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patria morte, clam Constantinopolim advenit. Bajazites id agre le-
rens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicanum occupat, Constantinopolim rexat et cibaria in eam inre-
hincit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis cedun-
tur et vincuntur.

Postquam Bajazites omnes Asiae principatus, qui plures erant, evertit, et Bithyniae, Phrygiae, My-
siæ, Cariæ monarcham se gessit, adversus Con-
stantinopolim mentem et oculos direxit. Primum
omnium missis ad imperatorem apocrisiariis tribu-
tum poscit, ejusque florum unum cum milibus
centum ad bellum paratis mitti. Destitutus impe-
rator regnum omnium auxilio, desertusque a rebus
publicis Bajaziti obtemperat; semel etiam atque
iterum Manuel cum cohorte centum armorum mi-

A tñn ðè Mavouhèl stéfesi taivias (69), kai ðiastikà
ðiñxagoréue: 'Pawmalwn. Tñn ðè Fror: zetaçov Gaze-
loñçov, ñn ð lñços; ñsç çñlou kaiñv kai ðiastatov
ðiñxalou proiakabñ, ðiñwai tñn autou áðelegfjñ ð
þasileus elis yunala, kai elis proiaka tñn ññsou
Alession, kai tois yámuçis telesanthes ápëtrañ èkei-
thev kai èn tñj Mitulhñj katókheas meçris tois vñv
kata ðiñdóxhñ èn tois yénous autou tñh ññsou taú-
tññ xupieusontes oñk èleipha. 'Epel ð' ð lñços iñmæs
ðiñxapodilzow ðiñp tois Pawiaçhet elis tñn páptov autou
tois tñj 'Urgñj èneka tñw aitiamatov tois Kanta-
kouzhenou áñxaxiætis xatñntse, ñsç pálou tñn autou ðiñmñj áðfámevo: pôds tñt tois Pawiaçhet èu-
ðiñxopumjowen, mællon ðè pôds tñt tñw 'Pawmalwn ðiñstuxfmatov', kai ïðowmen tñn ðiñgjñsiv ðiñp: pôs
xatantñsas spouðazet.

CAPUT XIII.

Bajazites tritula Joanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postula! Cycladas insulas invadit.
Joumies Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque obiit Manuel qui
Bajaziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patria morte, clam Constantinopolim advenit. Bajazites id agre le-
rens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicanum occupat, Constantinopolim rexat et cibaria in eam inre-
hincit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis cedun-
tur et vincuntur.

'Epel ð' ð Pawiaçhet (70) tñs poluvarphas pásas
ëkñpren èk pôsawou tñj 'Aitiatidos yñs, kai Bithu-
niæ, kai Phrygiæ, Muslaç lègya kai Kapriæ, kai
muñárxh; ègnéto, tñtis kata tñj pôlæw kai tñn
voñv kai tñn ðiñthalmdñ Èstheas. Kal kata mèn tñ
pôwtov (71) pérwphas ápoxriçiasarovs elis þasileas
ñtñsato çôros ðiñbñv, kai èn èkñpeditew ñna tñw
vñv autou pérwpeis sun sôratiaçis èkatañ. ð èk
þasileus; mè ñxwan ðiñthetew ñx tños tñw ðiñgådñv,
ñ tñw ðiñtæxkrotxoñtw, ñ tñw ðiñmoxrætowñtw

Ismaelis Bullialdi note.

ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ ΠΕΡΙΝΟΙΩΝ.

Quæ statua posita fuit procul dubio a Perinthiis: quando capta a Severo quæ ei fame compulsa se
permisit, Byzantium, muris, balneis, publicisque
ædificiis ejus dictis, in vici formam redacta, omni
jurisdictione privata, Perinthiis attributa est, ut
Dion Nicænus in Severo prodidit, Kal ðiñxopodróv
ápoçhñas; tñs te oñsas; tñw poliætow ðiñmæusas,
autwñ te kai tñh xwòas autwñ tois; ðiñtis èxa-
plato. Vectigalem eam reddidit, ciuitumque bona in
fiscum publicum redigit, ipsamque et ejus agrum
Perinthiis gratuito attribuit. In ista inscriptione
hæc verba. 'Ο ðiñmos tñw veoxóðow, significant
universitatem, vel collegium sacerdotum, vel æditio-
rum. Latini hac etiam voce usi sunt, ut apud
Grutherum inscriptionum libro legimus pag.
1102:

VETTIO ACORIO PONTIFICI.

VESTA PONTIFICI.

SOLI QUINDECIMVIRO, AUGURI,
TAUROBOLIATO, CERALI, NEOCORO,
HIEROPANTÆ, PATRI SACRORUM.

Zosimus, qui tempore erecti hujus monumenti
posterior est, lib. i eliam testatur suis temporibus
Perinthi nomine omisso, Heracleam vocatam fuisse.
Diatribonti autwñ kata tñj ðiñtis, ñ tñv ñpá-
xhñs metawñmasas. Stephanus de urbis idei-
tis statut.

(69) Tñr ðè Marouhèl stéfesi taurlois. Annus
quo Manuel imperator designatus est, excæcato Au-

dronico, habemus in themate coelesti erectio ad
meridianum Constantinopoleos ipso meridie, anno
mundi 6882, Septembri 25, id est, anno Christi
1373. Sic se habet, ðiñmas yegonis èpi tñ ññagor-
eñses xuprou Mavouhèl, tois ulou tois þasileas
ñwñvou tois ðiñtis. ðiñtis 'Gwæp', mèn
Sættæmbrík xé, èp' autwñ tñj mesonybræas. Horosco-
pus Sagittarii gradus 17, Dom. 2, Capricorni
grad. 19, m. 40, dom. 3; Aquarii grad. 27, m. 20,
dom. 4, Arietis grad. 10, dom. 5; Arietis 27, m.
20, dom. 6, Tauri grad. 19, m. 40; oppositi domus
sex inde haberi possunt. Loca vero planetarum
sic se habuerunt: Sol in Libra gradu 10, m. 21;
Luna Capricorni gradu 8, m. 44; Saturnus, Capri-
corni grad. 27, m. 30; Jupiter, Cancri grad. 26,
m. 22. Mars, Arietis grad. 12, m. 28; Venus, Li-
brae grad. 12, m. 40; Mercurius, Librae grad. 18,
m. 37. Nodus ascendens seu caput Draconis, Vir-
ginis grad. 28; Klyros þasileas, seu Sors regia
in Capricorni grad. 9; Tûx, seu Pars Fortunæ,
Piscum grad. 45, 43. Quiqis ex istis, themate
delineato, planetas et alia puncta cœli per domus
distribuere poterit. Hocce porro thema coeleste
nacti sumus in bibliotheca serenissimi Magni Etru-
riæ Duci Ferdinandi II, principis sapientissimi et
erga litteratos humanissimi.

(70) 'Epel ðè ð Pawiaçhet. Supra cap. 4 legenda
sunt quæ scripsit Ducas.

(71) Kal kata mèr tñ pôwtov. Supra adnota-
vimus Byzantinos imperatores tributa obtulisse.
Laonicus porro, Phranzes et Leunclavius nullam
mentionem faciunt munitæ a Joanne imperatore
Constantinopoleos: aut tributa ei a Bajazite impe-
rata fuisse.

εἰς τοῦτο κατίνευσε· καὶ μίαν, καὶ δευτέραν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν (72) στρατιώταις ἐπέλεταις Ρωμαῖοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως εἰς ὑπουργὸν συστρατεύων τῷ Παγγιαζῆτ, ὃς πρὸς Παμφυλίαν κατέκατο Τούρκων ἔχωρει. Τὴν δὲ σιτοπομπὴν ἐκόλυσε, τὴν κατέτος λαμβανομένην ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς νήσους Λέσβον λέγω, Χίον, Αἶγανον, Ρόδον καὶ τὰς ἕξης. Καὶ δὴ στόλον ἐτομάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆσος ἔξηκοντα, καὶ πυρὶ τὴν πίλιν ἐμπιπρᾶτ, καὶ τὰς πέριξ κώμας ὀφανίζει, καὶ τὰς κυκλαδίας νήσους καὶ τὴν Εὔβοιαν, καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν μέρη. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὅρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀποκάλυπτον καὶ αὐθαδες, ἢρξατο κτίσειν εἰς ἐν μέρος τῆς πόλεως; τὸ λεγόμενον Χρυσείαν πύλην, κατασκευάσας πύργους δύο ἐν τῷ θατέρῳ τῶν μερῶν τῆς πύλης λευκῷ μαρμάρῳ σύνηρμυσμένη, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐ διὰ λιθοῦσιν, οὐδὲ διὰ οἰκετῶν ἀναλαμπάτων, ἀλλὰ δι' ἐτέρων ἀναθημάτων (73) καλλίτων, κατέδεις τὸν ναὸν ἐπ' ὄντας πάντων τῶν ἀγίων κτισθέντα παρὰ κυρίου Λεοντοῦ τοῦ Σοφοῦ, καὶ μεγάλου βασιλέως, καὶ τοῦ ναοῦ τῶν ἀγίων τεσσαράκοντα καλῶς οἰκοδομηθέντα, καὶ πάντην παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου· καὶ τὰ παραλειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Μωϋσέων, δὲ ἀνήγειρεν δέ μέρας βασιλεὺς Κυνισταντῖνος. Ἐχύρωσεν οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς Χρυσείας πύλης (74) ἵως τοῦ αἰγαίου τοῦ πρὸς μεσημβρίαν κατασκευάσας, καὶ δρμητήριον ἔχων αὐτὸν πρὸς καταφυγὴν ἐν καιρῷ. Ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολεγίου, δὲ Παγιαζῆτ ἰδουλήθη ἐκστρατεύσας κατὰ Τούρκων κειμένων ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατὰ Πέργην τῆς Παμφυλίας. Καὶ δὴ καλέσας τὸν βασιλέα πέμπει τὸ σύνθετον τὸν υἱὸν, καὶ βασιλέα Μανουὴλ σὺν τοῖς ἑκατὸν στρατιώταις. Καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον μηνύει τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ἐν τῇ Προύσῃ ἵντος τοῦ Μανουὴλ, ἥ τὸ τῆς Χρυσείας πολίχινον, δὲ ἀνήγειρεν ἐκ νέου, χαλάσαι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι, ἥ τὰς τοῦ Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κέρας ἐξορύξας ταχέως εἰς αὐτὸν πέμπει τετυφλωμένον. Ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης (75), ὅρῶν τὴν τοσαύτην δυναστείαν, καὶ μῆ ἔχων δὲ δράσεις (ἥν γάρ κατάκοτος, καὶ δίγων

A litum Romæorum a patre missus, ut Bajaziti operam suam præheret, subque ejus signis militaret in expeditione ab eo aduersus Turcos Pamphyliam tenentes suscepta. Frugum insuper convectionem annuam ex Asia in insulas Lesbum, Chium, Lemnum, Rhodum et alias prohibuit Bajazites. Classe deinde instructa sexaginta longas naves in Chium mittit, urbem incendio delet, pagos vicinos dirnit, Cycladas insulas affigit, Eubœam et Atticæ regionis partem. Tunc imperator cognita tyranni ambitione manifesta atque audacia, aggressus est munire quamdam urbis partem, quæ Aurea porta dicitur, duabus ad utrumque portæ latus marmore albo bene exposito exstructis turribus, non propriis tamen impensis ex latomiis convecto, sed e magnificientissimis, quæ diuinis ipse, donatis consecratis olim ab aliis imperatoribus. Namque templum nomini Omnia Sanctorum dedicatum, quod Leo imperator, Philosophus et Magnus extruxerat, everit; aliud quoque Sanctorum 25 Quadragesima, quod imperator Mauricius ædificari iussérat; residuaque ad opus absolwendum concessit rudera Basilicæ sancti Mocii, quam Constantinus Magnus ædificandam locaverat. Hoc munimento exstructo partem civitatis ab Aurea porta ad littus maris meridiei objacens, cinxerat, sibiique effugii locum quo se recipere, paraverat. Jam absolutum erat illud propugnaculum cum Bajazites aduersus Turcos, qui agrum Pergæum in Pamphylia tenebant, C expeditionem meditabatur: quam imperatori significat: qui, quod jam facere assuerat, Manualem filium atque imperatorem cum centum militibus mittit. Ex qua expeditione cum rediisset Bajazites, et Manuel Prusæ commoraretur, Joanni imperator significat, ut propugnaculum Aureæ portæ dirueret, soloque rudera æquaret, alias excœlatum Manualem effossis pupillis ei se remissurum statim minatur. Formidans itaque Joannes tyranni istius vires, animi pendens, consiliis viriumque inops (in lecto etenim decumbebat podagra confessus, et uti verum dicam, deliciis nimioque cibo et potu semimortuus),

ismaelis Bullialdi notæ.

(72) Ο βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν. Non solum Manuel, si Phranzæ credimus, sed et illius pater Joannes Bajaziti militarunt, ut narrat lib. 1, cap. 46, et Laonicus lib. II.

(73) Ἀλλὰ δὲ ἐτέρων ἀριθμούσιν. Georgius Cedrenus in Mauricio meminit templo illius quadragesima martyribus dicati: quodque a Tiberio inchoatum a Mauricio imperii sui anno octavo absoluimus. Eius verba talia sunt: Τῷ δὲ ἀντῷ ἐτεί Μαυρικίῳ τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων τεσσαράκοντα, δὲ ἀπτρέξατο Τίβεριος, ἀνεπλήρωσε. Zonaras iisdem fere verbis tomo tertio. De templo sancti Mocii mentionem facit idem Cedrenus in Basilio, qui collapsum referit. Ἐποιήσατο καὶ τὸ μέγα τέμενος Μεχιού τοῦ πάρτυρος, καὶ τὸ ἀδυτον τούτου καταβλήθεν ἄχρι γῆς, ὡς καὶ τὴν ιερὰν κατέδει τράπεζαν, ἐπιμελεῖας ἦσιας καὶ τοῦ πτώματος ἤγειρε. Martyris Mocii templum deinceps absolvit: auctaque in terram usque protapsa, quovis ruina sacra mensa fracta ac disrupta fuerat, refici et de integrō instaurari

D curavit. Joannes quoque Europatales hujus templi, quique illud refecit, Basiliū meminīt. De omnium Sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil præterea legi.

(74) Απὸ τῆς χρυσείας πύλης. Arcem istam Joannes ædificaverat in næcum urbis angulo, qui ostio Propontidis et Bosphori Thracii adiacebat; in quo Mehemetes II post captam CP. castrum ædificari jussit, quod a septem turribus Jedi-cula Turcice appellatur: hodie de sermone pene visitur, et a paucis hominibus habitatum. Aurea illa porta nunc etiam, ut et Lennclavii temporibus, clausa est. De hac arce infra, cap. 45, Ducas mentionem facit.

(75) Ο βασιλεὺς Ἰωάννης. De hoc Joanne imperatore, ejusque libidinibus et lascivia Laonicus lib. II, ubi scribit ipsum Manueili filio suo sponsam Trapezuntini imperatoris F. abstulisse, et quoniamvis podagra conlectum, uxorem duxisse.

nullum etiam præter Manuelem superstitem filium habens, quem hæredem imperii sibiique successorem reliqueret, propugnaculum solo æquat, certisque indicis notum facit tyranno, peracta esse quæ juserat. Imperator certe cum tam acerba nefariaque mandata ipsi nuntiata sunt, corporis doloribus adhuc conflictatus, fato cessit. Manuel audita patris morte noctu in fugam se conjicit, inque urbem pervenit, et postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter tyrannum erat, dubius an se et urbem ille bello petat. At tyranus, cognita imperatoris morte Manuelisque fuga, ægre et moleste id ferens, in domesticos ira ac furore percitus excanduit, quod eorum nullo animadvertente ausus esset; illum quippe occidere destinaverat, si in potestate sua habuisset. Statim ergo ad imperatorem Manuelem apocisiarios mittit, qui ei denuntiarent sibi visum esse, ut in urbe Constantinopoli suorum judicium et jurispritorum unus, quem Cadis ipsi appellant, resideret ac jus diceret: non æquum esse asserens Musulmanos mercaturam exercentes et Constantinopolium frequentantes, natis litibus et controversiis in jus vocari, et pro tribunali Cauridum vadimonio adesse; sed oportere Musulmanum a Musulmano judicari, aliaque similia supra modum iniqua et injusta per calumniam proponit. Ilæc tandem ferociter ac superbe addit: *Nisi velis quæcumque tibi impero exequi, quæque postulo concedere, 26 portis urbis clavis in ea regna, quæ extra muros sunt, omnia possideo.* Eodem tempore tyranus ex Bithynia in Thraciam trajicit, omniaque oppida et vicos, intra præfectoræ urbanæ limites a Panido ad urbis mœnia evertit, incolasque alio transportat. Thessalonicam

Ismaelis Bullialdi note

(76) Ohiit imp. Joannes anno mundi 6899, indict. x, Christi 1391.

(77) *Era τῶν ἀντρῶν κριτῶν.* Omnes Musulmani hoc semper ambierunt, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizos seu Cazileros, a quibus judicarentur, suos haberent. Messitas se habuisse Constantinopoli jactant Musulmani, Constantino Copronymo ejusque successore Leone regnantiibus: quod tradit Lennel. lib. i Hist. Musulm. Inter monumenta miss. Nicolai Fabri Pierescii viri clarissimi, et in antiquitate investiganda accuratissimi, repertum est exemplar pectorum olim fæderum inter imperatorem Fredericum Siciliæ regem, et Abu-Isaac F. Abu-ebroim, nepotis Abi-Hafri, anno Hegiræ 628, Ziamadiachir, id est, secundo mediante seu die 15. Fuit annus Christi 1231, Aprilis 21, die Dominicæ: eo namque anno littera Dominicalis fuit E. Coepit vero annus Hegiræ 628, anno 1230, Novembris 9, feria 7. Iu illorum fæderum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Orellii Citeronis: *Et ut etiam detur illis dimidiis tributus insula Cosira signatum et ordinarium tempore messis solitæ. Neque habeant Christiani in predicta insula Cosira jurisdictionem super ullum Mahumetaum, præter præf. citum Mahumetanum missum a prædicto rege Siciliæ nomine suo, ad regendos tantummodo populos unitatis, et sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem Deus honorificet.* Ex quibus patet omnino Musulmanos seu Mahumetanos semper in eo laborasse, ut a Christia-

A τοὺς πόδας, ἡμιθυνής, ώ; εἰπεῖν, ὑπὸ πολλῆς ἀδηφαγίας, καὶ πολύποστας, καὶ τῶν ἡδυπεθειῶν), μὴ ξέων ἔτερον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ στέψαι καὶ καταλάβειν βασιλέα, βάλλει τὸ φρούριον κάτω, καὶ μηνύει τῷ τυράννῳ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ὅτι τὸ κελευσθὲν πέρας εἰληφεν. Οὐ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διὰ νυκτὸς φυγὰς ὠχρετο, καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν πόλιν, καὶ τὸ πάνθος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ζύος: πληρώσας, ἐκάθητο μεριμνῶν περὶ τοῦ τυράννου, καὶ διὰ βούλεται κατὰ αὐτοῦ, καὶ κατ' τῆς πόλεως. Οὐ δὲ τύραννος μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Μανουὴλ, ἡνίατο καὶ ἐδυσχέραινε· καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἕμαίνετο πῶς διέδρα, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω. Ἡδούλετο γὰρ θανατῶσαι αὐτὸν, εἰ ἐν χερσὶν ἔτυχεν ἄν. Τότε στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους ζητῶν ὅτι βούλεται τοῦ εἶναι καὶ διαμένειν ἐντὸς τῆς πόλεως ἔνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν (77) καὶ νομιμαρίων, διν αὐτοὶ καλοῦσι Καδίν· οὐκ εἶναι δίκαιον λέγων τοὺς Μουσουλμάνους: ἐν ἐμπορίᾳς ἀποχολουμένους, καὶ τὸ τῆς Κωνσταντίνου ἀπερχομένους, διά τινων ὑποθέσεων, καὶ ἀμφιβελιῶν παρίστασθαι τοὺς Μουσουλμάνους: ἐν κριτηρίῳ Καδουρίδων, διλλὰ τὸν Μουσουλμάνον δεῖ Μουσουλμάνον κρίναται, καὶ ἐπερα παραπλήσια τέμοντα φόρτους ἀδικίας καὶ συκοφαντεῖας· τέλος· Εἰ οὐ βούλει ποιῆσαι, καὶ δοῦραι δύσα τοι προστάτεων, κλεῖστον τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ βασιλεὺς ἐν μέσῳ αὐτῆς. Τὰ δέ ἐκεῖδες αὐτῆς ἔμια καρτα στολή. Τότε δὲ τύραννος (78) περάσας ἀπὸ Βούνιας εἰς Θράκην, πάντα τὰ τῆς πόλεως διτη κατέσκαψε, καὶ τοὺς οἰκοῦντας μετώπισεν ἀπὸ Πανίδου (79) διχρι αὐτῆς πόλεως. Εδὲ καὶ θεσσα-

νια judicibus lites eorum minime dirimerentur, sed a suis Cadiziis. In verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam jacere inter Siciliam et Africam, hodieque Pantulaream appellari. Per populos unitatis Mahumetani intelligendi sunt, non propterea quod Deum haud in personarum Triinitate, sed in unitate tam essentiæ quam personæ adorant; verum dicuntur populi unitatis, id est concordia, quoniam inter se concordiam et consensum diutissime servantur, et propterea Islami, id est unanimes, sunt appellati, ut passim adiutorat Leopoldius. Fridericus, qui cum Abu-Issac fædus inivit, nomine secundus est, Friderici Anobarbi nepos. De isto judge Musulmæno Constantinopoli instituto Laonicus lib. ii adnotat, Andronicum Iuniusibus privatum hanc conditionem Bajaziti, cuius opibus ac virtibus imperium recuperare sperabat, proposuisse, præter rectigal annum imperii causa solventum, καὶ ἀρρωστη ἔχειν ἐν τῇ πόλει, Judicem se in urbe habijurum: quem scilicet e Musulmanis Bajazites dedisset. Verum Laonici perturbatae narrationi ac confusa parum fiduci adhibendum esse nulli videtur.

(78) Τότε δὲ τύραννος. Leundlerius, lib. vi, in Gildericu Bajazite agrum Thessalonicensem tunc soluminodo occupatum fuisse a Turcis memorat, urbem nequitum, prout a quibusdam traduntur.

(79) Άποδ Πανίδον. Panidus urbs ad Propontidem sita, olim Pactya dicta et Paros. Plinio lib. iv cap. 11. Pactie vocatur.

λονίκην (80), καὶ τὸ μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην χωρία. Εἰς Πελοπόννησον δὲ πέμπει Ἀδρανέζην ἀρχήγον (81), καὶ ἐλεγάτει πᾶσαν Λακεδαιμονίαν καὶ Ἀχαίαν. Ἐν δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς πρὸς Εὔξεινον πόντον τειμέναις πέμπει Τουραχάνην (82), καὶ ἐρημίζει ἀρχματεύειν αὐτάς· καὶ ἀπίστας εἰπεῖν τὰ πάκτα τῆς νίσθη, καὶ γεγόνασιν δικία, ἥ δε πόλις οὐκ εἶχεν (83) οὐτε τὸν θερέτοντα, οὐτε τὸν ἀλογόντα, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τοῦ λιμνοῦ ἐπενοχωρεῖτο, καὶ ἀπεβάλλετο τὴν ψυχήν. Οὐ γάρ ιπολέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ ριψεπάλξεις, οὐδὲ τορχεπάλξεις, οὐδὲ ἀκρεβολισμοὺς οὐδὲ ἄλλο τι τὸν μηχανικῶν ἀντεπῆγαν, ἀλλὰ μόνον ἀνθρώπους ὑπὲρ μυρίους καθημένους κύκλῳ μακρόθεν, καὶ προσάρχοντας τὰς διεξόδους, τοῦ μήτερος εὐθαῖ, ἥ εἰσέρχεται τι ἐν αὐτῇ. Ἐγένετο οὖν διμής ἰσχυρὸς ἱερὸς τῆς πόλεως ἀπὸ τε σίτου, οἶνου, ἔλαιου, καὶ ἑτέρων εἴδων· πρὸς δὲ χρείαν δρεπούς, καὶ πάσης ἀλλῆς κατασκευῆς, ἥν ὑπουργοῦσι μαχητῶν παῖδες, ἐνδειάς υἱοῖς ἔλουλον, κατέρριπτον τοὺς ἔκαιστους ἀδεκούς, καὶ τὰς δοκοὺς κατέκατον. Ὁ δὲ θαυματεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας, καὶ μηδεμίαν βοήθειαν ούσαν ἐξ ἀπαντος γράψει πρὸς πάππαν, ἔπρος τὸν βῆτα Φραγγίας, πρὸς τὸν Κράλην Οὐγγρίας, μηνύών τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς πόλεως· καὶ εἰ μή τάχις φθάσει ἀρωγῆ τοις καὶ βοήθεια, παραδίδοται εἰς χεῖρας ἑχθῶν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. Καμφθίντες οὖν ἐπὶ τούτων τοῖς λόγοις (84) οἱ τῶν ἐπιπρέπων ἀρχηγοί, καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν ἑχθῶν τοῦ σταυροῦ καθοκύλισαντες; ξαυτούς, ἥλθοσαν εἰς Οὐγγρίαν, ἵστρος ἀρχμάνου, δὲ βῆτα Φιλάνδρας [Φιλάνδρας], καὶ ἐκ τῶν Τιγλήνων πλείστοις, καὶ τῆς Φραγγίας οἱ μεγιστᾶς, καὶ ἐκ τῶν Τατάνων οὐκ ὀλίγοι· καὶ δὴ πρὸς τὰς ἐπιτολὰς τοῦ Κυνὸς ἐπέχειν τὰς σκηνὰς παρὰ τὰς δῆθας τοῦ Δανούδεως, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν Κράλην Οὐγγρίας Σιγισμοῦνδον, δὲ καὶ βασιλεὺς τῶν Ἠρωμάτων ὑπῆρχε τε καὶ ἐλέγετο· καὶ δὴ περίσσαντες τὴν περαίαν ἐν Νικοπόλει, καὶ καλῶς θεοιμασθέντες κατὰ τοῦ Παγιαζῆτος ὀπλίζοντο. Ὁ δὲ Παγιαζῆτος πρὸ ἴκανάς ἡμέρας μαθών τὴν δύστοισιν τῶν γενῶν τῶν ἀπὸ ἐπερπάτων, καὶ συναθροίσας καὶ εὗθης διπλάνα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀνατολήν τε καὶ δύσεως, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας τὴν πόλιν, κατὰ πορέσωπν ἥλαυνε· καὶ περάσας τὴν Φιλίππου, καὶ τὰ δρηγέθη, καὶ τοῖς λιβάσι κατα-

Ismaelis Bullialdi note.

(80) Anno Hegiræ 793, Ziumas in Iachir 19, Christi 1391, Maii 25, Thessalonica capta est a Bajazite.

(81) Ἀεργαρέζηρ ἀρχηγός. His temporibus res gessisse Eurenosum in Thessalia ad Serras Leunclavii tradit, sed Phranzes, lib. i, cap. 20, itemi cap. 29, Brenezem in Peloponnesum missum esse scribit, et ita cum nostro Duca sentit. Hic Eurenos ab uno e tribus ducibus, cum quibus Othmanes scedus ac societatem inivit, et qui inter Turcos uohiles habentur, genus ducebat; alii erant Marzenzogli, a quodam Marco religionis Christianæ de-sertore, et Michalogli ab alio Michaelo appellato, priterque apostata, genus ducentes.

(82) Τουραχάνην. Turachanides a quodam Tura-chane nobili etiam inter Turcos habitu. Infra de-nobilitate ac antiquitate generis illustribus, cap. 26,

A inde cepit, oppidulaque ulterius sita. Abranezem etiam in Peloponnesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achiamque diripuit; et adversos urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. Utque plane quod res est dicunt, omnia eversa ac desolata sunt, intraque urbem non messor erat, non qui triticum trituraret, sed ira, fame ac desperatione laborabatur. Tyrannus equidem bello non tentabat urbem, pinnas muro-rum deiciendo, eosve machinis ullis quatiendo, nec præterea velitationibus aut levibus oppugna-tionibus lacescebat: sed aderant militum supra decem millia, quos longe a muris in ambitu habe-bat obsidentes aditus, observantesque, ne quid in urbem importaretur, aut ea exportaretur. Fames B propterea in urbe ingravescebat, deficientibus tri-tico, vino, oleo ceterisque alimentorum speciebus: atque panem coquerent ceteraque obsonia, quae cequi conficiunt, quod lignum ipsos desiceret, domos altas diruerunt, trabibusque carum ad ignem usi sunt. In ejusmodi angustiis constitutus imperator, nullumque praesens auxilium cernens, ad papam, regem Franciæ, et Hungariæ cratim scribit, monetque Constantinopolim obsidione cingi, et in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriā redactum, et nisi prompte auxilium openquo ipsi tulerint, in hostium astei Christianæ manus urbem concessuram. His permoti occiduarum regionum principes ad resistendum crucis hostibus C armantur, ineunteque yere in Hungariam accedunt Flandriæ comes, Anglorumque manus magna, Franciæ quoque proceres, et Italorum non pauci; perque sidus caniculæ ad Danubii ripam castrame-tati sunt; quibus Hungariæ Giales Sigismundus se adjunxerat: Romanorum imperator is erat, et ita appellabatur, et cum Nicopoli in alteram oppositi-onem Danubii ripam trajecissent, ad prælium contra Bajazitem strenue capessendūm sese com-paravere. Ante multum tempus certior factus erat Bajazites, gentes Occidentales exercitum conser-bere, quapropter Orientis atque Occidentis copias in unum coegit: quibus adjunxit eas quae urbem obsidebant, et in occursum Occidentalium educit; D prætergressusque Philippopolim, montesque altissimos ad paludes, quae Sophiæ vicinae sunt. 27

pag. 95. Leunclav. in Pandectis cap. 27.

(83) Ἡ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν. Per totum sere de-cennium urbs Constantinopolis a Bajazite circum-sessa fuit admodumque vexata, ut narrat Phranzes, lib. i, cap. 19, sub finem. Verum cœpisse circum-dari milite Turco, postquam pugnatu ad Nicopoli fuit, memorat. Ducas vero noster ante prælium id commissum cœptam obsideri scribit: et cum eo convenit Leunclavius, lib. vi Hist. Musulm., qui Bajazitem terra marique Constantinopolim obseditisse narrat ante pugnam ad Nicopoli initiat.

(84) Καμφθέντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις. Adeundi Laonicus, lib. ii; Phranzes lib. i, cap. 19; Leunclavius, lib. vi Hist. Musulm.; Bonfinius Hist. Hungaricæ decadis iii, lib. ii; Froissardus, vol. IV, cap. 79 et seqq., aliisque.

cessit, illicque exspectans substitit. Postridie Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, et testudine facta primo impetu medianam hostium phalangem perrumpunt, et strenue admodum pugnant; et donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, concidunt. Iterumque globo conferto remita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum et sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandriæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter edere animadverterunt, et horum plerosque fugi se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, et in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruento cœnosas lacunas camporum complent; inque ordines eisdem remeando impetu ruunt. Tum deinde principis Bajazitis satellites, qui Porta vocantur, veluti ad aulæ palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu ac clamore in Francos ac Hungaros impressionem faciunt, eosque undique circumdatos consertis manibus partim ferro cœdiunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipentes ubi fugatos Hungaros susosque vident, Turcosque lætitiae vocibus ac clamoribus aereum completere, et a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore et tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. Repugnantes neci dederunt Turci, ceterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipites ruerunt, et aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos cœperunt, ducem Burgundiæ, qui et Flandriæ comes erat, aliosque Francos et

A τῆς τοις πρὸ Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεξέδησεν. Τῇ ἐπιούσῃ τοινυν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοὶ, καὶ κατὰ σειρὰν παραστάντες, συνασπιζόντες τοις πολεμίων φάλαγγος, λίαν εύρωστας ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ξίνος διήλασαν καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. Καὶ ουστρέψαντες αὖθις πάντ' ἔδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους ἥδη φαίνοσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε καὶ τοξότας. Ως δὲ οἱ τῆς Φλάνδρας εἶδον τὸν πόλεμον δεκίως πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικατιστάμενον, καὶ τὰ πρὸς ψυγήν ὄρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ χύδην ἐπισθεν ἐτρέχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων διαβάντες, καὶ αιματόφυρτα τὰ τέλματα τοῦ πεδίου ἐργαζόμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέστρεψον. Οἱ δὲ Τούρκοι οὖν τῷ ἀρχηγῷ Παγιάζητ, οἰτινες Πόρτα καλεῖται, οἷον θύρα τοῦ παλατίου τῆς αὐλῆς δυτες, ἀργυρώντος πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπεριθμουμένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους δυτες καὶ ἐν λόχῳ τινὶ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτον, συμφρονήσαντες αὐτοῖς εἰς κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὐγγρῶν ἐρμήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίξαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφεινον ἔιφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποιουν. Στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φραγγίων, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὐγγρῶν, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλαλάζοντας, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμποντας καὶ κατόπιν τρέχοντας, ἔξαιρην δὲλοι οὖν βοῆ ταραχώδει, καὶ σαλπίγγων τῇ τῇ ἐπεισεσόντες τοὺς Φράγκοις, τοὺς μὲν ἐδιώξαν, ἀλλους δὲ ἐβαλον κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἐτέρους τοὺς ἀνθισταμένους κατέσφαξαν· καταδιώξαντες τοὺς λοιποὺς ἀχρι Δανούδεως, ὃν πλείστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἐβρίσκουν ἐστούσοις καὶ ἀπεπνίγησαν. Εἴχωργρησαν οὖν ζώντας μεγαλανας τὸν δοῦκα τῶν Φραγγάδων [Φλάνδρων] (85)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Τὸν δοῦκα τὸν Φλάνδρων. Hic est Joannes dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiae Ducis filius, Joannis Galliarum regis nepos. Omnes porro aī illius æquales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui, Turcorum modum ac arte pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæterorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794, qui cœpit anno Christi 1391. Novemb. 29. fer. 4. Quapropter pugna illa commissa est anno Christi 1392. Turcorum chronogiam secutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391. Novemb. 27 cœpsisse annum Hegiræ 794, fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396 transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794, hocce prælium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex Hist. Hungarica Bonfinii decad. 3, lib. ii, constat Sigismundum Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolium minorem obsidisse et expugnasse anno Christi 1392, hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci; anno 1392, quo eorum exercitus cœsus est, prælium Nicopolitanum assignant, insigne Christianorum strage

ac eade: duas ergo pugnas confundunt, et sibi prosperam in annum 1392 transferunt, ut improspere memoriam oblitterent. His adversatur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396, die lunæ seu feria 2, ante festum S. Michaelis, qui fuit Septemb. 25. Quoniam anno illo fuerunt luteræ Dominicæ B, A, Boulinius decad. iii, lib. ii continguisse ait Kalend. Octob. anno 1396. Brassovia seu Corona in Transsylvania in Ecclesiæ parietibus ita scriptum legitur: Anno 1396, Sigismundus infelix ter pugnat ad Nicopolin contra Bajazitem Septemb. 28; ita in volumine scriptorumque Hist. Hungaricæ. His Maurus Orbinus in Slavorum Historia consentit. Buntingus et Ubo Emmius in Chronologia anno 1395 contigisse scribunt. At Phranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900, id est, Christi 1392, referti, et Turcicis congruit Annalibus. Ubi notandum etiam, Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianum tam lugubre, Manuellis in Italiam discessum, ut ei Ducam collocare; ex Hist. Veneta constat, anno 1395, Manuelem Constantinopoli soluisse, et Venetias accessisse: quod si hujus profectio cladem ad Nicopolium secuta est, annus prælii Nicopolitani antecessit annum 1395. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum polius existimo, qui accuratius, et hoc loco meliori, quam Turci, sive tempora observarunt.

καὶ Μπεργονίας, καὶ ἑτέρους Φρανζέζιδας, καὶ ὑψη-
λοτάτους μπαρούνιδας, οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ
ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησε,
δόντες ἔγγυην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης (86), καὶ
υπὸ τοῦ προρρήθεντος Φραντζήσκου τοῦ Γατε-
λούζου.

28 CAPUT XIV.

Bajazites Constantinopolim sibi dedi petit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac plebis consuls Constantinopoli discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentibus regnis ac provinciis peragrat in Peloponnesum revertitur.

Φυσιωθεὶς οὖν (87) ἐν τῷ τοιούτῳ εὐτυχήματι, καὶ λίαν ἐπαρθεὶς, πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἀποκοριστέρους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδὲ ἀπόκρισιν ἔδωκεν. Οἱ δὲ πολεῖστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθίσθιντο μὲν, καὶ δώσειν προηροῦντο τὴν πόλιν· ἀλλ’ ὑπομιμήσκοντες τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῷ Τούρκῳ, τὴν φθορὰν τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ιερῶν τεμενῶν, τοὺς καθ’ ἔκαστην ὡραν παιρασμοὺς καὶ συκοφαντίας τοῦ ἐξεμβάσασι τὴν εὐσέβειαν, διπισθρώμας τὸν νοῦν ἡλιανον, λέγοντες· Μή ἀκοκάμωμεν, θήσωμεν εἰς Θεὸν τὰς ἀιτίδας ἡμῶν, ἔτι μικρὸν ὑπουρείωμεν· καὶ τις οἰδεις εἰ ἄρα δὲ θεός παριδὼν τὰς ἀιτίδας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νερευταῖς ἐλεῖσει, καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρὸν τούτου; ‘Ο δὲ τύραννος δοὺς ἐβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένους, καὶ μὴ ἐνδόντας τοὺς αὐτοὺς ὅθημασι, τοσοῦτον ἥγραινε καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συνέπει; ‘Ο πρὸς μικρὸν λαληθεὶς Ἀνδρόνικος (88), καὶ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλος, ἦν τεθνήκων· ἐν Ση-
λυμβρίᾳ, δὲ μετραξ Ἰωάννης ὁ οὐδὲ αὐτοῦ ἀνδρωθεὶς, καὶ τὸν ἕπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ζῆτείτο παρὰ τοῦ Παγιαζῆς Σηλυμβρίαν. ‘Ο δὲ οὐκ ἡνέσχετο, λέγων, καὶ διηγόμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἐποθε-
παρὰ τοῦ πάπκου αὐτοῦ αὐτὸς καὶ δὲ πατήρ αὐτοῦ·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(86) Δόντες ἔγγυην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης. Idem scribit Froissardus de sponsione facta a Principe Mitylenes; verum in rebus ac geographia regionum Orientalium ignarum adinodum ac imperitum se prodit. Hoc autem loco rem adnotare, quia ad pugnam illius Niropolitanæ historian pertinet, atiennum prorsus non erit. Inter Galliæ principes qui ei intersuerunt, Philippus Artesius regiæ prosapiæ princeps, Comes de Eu, et Franciæ constabularius recensetur; isque una cum Joanne Nivernensem ducem captus est. De ejus obitus die et loco, ubi fato concessit, historicos nostros et monumenta, quæ Constantinopoli extant, inter se dissentire animadverto; clarissimi viri Sammarthani fratres Genealogiae dominus Franciæ, lib. xxx, Philippum Arte-
sium Prusæ, vulgo Burnusæ, die 3 Junii 1397 fato functum fuisse tradunt: ejusque cadaver in Galilæam translatum, et in choro templi monasteri seu abbatis S. Laurentii Essuorum, vulgo de Eu, con-
ditum esse. Dum vero anno 1647, per menses Fe-
bruarium, Martium et Apriliem Constantinopoli age-
bamus, in monasteri S. Francisci Galatensis sacel-
lo uno, peristylio seu claustrō contiguo, sepulcrum illius principis marmoreum vidimus, cui sequens epitaphium characteribus Gothicis insculptum te-
guntur: *† Sepulcrum magnifici domini Philippi de Artoes, comitis de Eu, et Conestabiliarii Franciæ, qui abiit in Micalici 1387 Junii die 15.*

A illustres barones, quos Prusam misit Bajazites, et illic captivos vincosque detinuit: multisque deinde pecuniis vendidit, sponsore vadeque acceptio Mitylenes principe, Francisci Gateuzi supra memorati filio.

Tam prospero successu superbiens, ac supra modum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem apocrisiarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum accipit. Maxima pars interim civium fame laborantes conficitabantur, urbemque Turco prodi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque eversiones, sacrorum templorum desolationes ac pollutiones, quibusque calumniis et vexationibus tentarentur singulis horis, adque pietatem ejurandam cogerentur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: *Labore atque armata ne satiscamus, speque nostra in Deum deposita ad breve tempus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitum, nostri non miserebitur, et a fera ista salvos integrosque praestabilis?* At tyrannus quanto obscuratos civium animos videt suæque libidini haud obtemperantes, tanto seritas illius in eos exasperabatur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, imperatoris Manueles frater Selymbriæ superstitio filio Joanne adolescenti jam obierat. Hic virilem aitatem adeptus ditionem paternam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tra-

sua: anima cuius requiescat in pace. Horce epitaphium crucis in medio posita in duas partes dividit. Ad latus insignia gentilitia Franciæ, qualia tunc indistincto lilio numero constabant, addita Artesiæ familiae peculiari trifidae laciniæ in scuti fronte distinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi urbs et regio est, non plus decem milliaribus distans a laeu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quam hodie Græci Lupadi, Turci Ulubat appellant. Burnsa etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. iv regionis Michalizii, et Leunclavius Histor. Musulm. libb. iv et xiii, atque in Panlectis, cap. 86, meminerunt. In illo epitaphio quid significet illud ..g.. asse qui bactenus non potui.

(87) Φυσιωθεὶς οὖν. Leunclavius lib. vi, idem scribit, caducatorem scilicet a Bajazite missum, qui Constantinopolim sibi dedi, Manuelemque ea decidere juberet.

(88) Ο πρὸς μικρὸν λαληθεὶς Ἀνδρόνικος. De Joanne Andronicī excērati filio in imperium a Bajazite constituto Ducas a Phraunce multum discrepat. Hic namque lib. i, cap. 20, Joannem a patro suo Manuele in Italianam discedente rebus Constantinopoleos administrandis præfectum fuisse refert, non vero a Bajazito sultano in solium imperatoriu[m] collocatum. Laonicus omnia confuse lib. ii describit.

cessit, illicque exspectans substitut. Postridie Christiani acie instructa in conspectum Turci exercitus procedunt, et testudine facta primo impetu medium hostium phalangeum perrumpunt, et strenue almodum pugnant; et donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, concidunt. Iterumque globo conferto remita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum et sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandriæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadverterunt, et horum plerosque fugæ se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, et in medios Turciæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruento cœnosas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu ruunt. Tum demum principis Bajazitis satellites, qui Porta vocantur, veluti ad aulæ palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu ac clamore in Francos ac Hungaros impressionem faciunt, eosque undique circumdatos concertis manibus partim ferro credunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ubi fugatos Hungaros susosque vident, Turcosque latitiae vocibus ac clamoribus acrem complere, et a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore et tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. Repugnantes neci dederunt Turci, ceterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipites ruerunt, et aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos cœperunt, ducem Burgundiaæ, qui et Flandriæ comes erat, aliasque Francos et

A τῆσας τοῖς πρὸ Σοφίᾳν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεξεδίχειον. Ἡ ἐπιούσῃ τοῖνυν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοὶ, καὶ κατὰ σειρὰν παραστάντες, συνασπιζοῦν ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέρθεσαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, λίαν εὐρώστως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ἔις διήλασαν καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. Καὶ συστρέψαντες αὐθίς πάντ' ἔδρων τὰ χράσιστα, ὡς ἀπράκτους ἥδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε καὶ τοῦτος. Ός δὲ οἱ τῆς Φλάνδρας εἶδον τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθιστάμενον, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ὄρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ χύδην ἐπισθεν ἐπρεχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων διαβάντες, καὶ αιματόφυρτα τὰ τέλματα τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέστρεφον. Οἱ δὲ Τούρκοι οὖν τῷ ἀρχηγῷ Παγιάζητ, οἰτινες Πόρτα καλεῖται, οἴνον θύρα τοῦ παλατίου τῆς αὐλῆς δύτες, ἀργυρώνητοι πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπεριθμουμένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους δύτες καὶ ἐν λόχῳ τινὶ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτον, συμφρονήσαντες αὐτοῖς τε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὐγγρῶν ἐρμήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίξαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφαινον ἔιφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. Στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φρανδόλων, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὐγγρῶν, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλλαζόντας, καὶ εἰς δέρα φωνὰς πέμποντας καὶ κατόπιν τρέχοντας, ἵσαιρης δὲλλοι οὖν βρῇ ταραχώδει, καὶ σαλπίγγων τῇ τῇ επεισπεσόντες τοὺς Φράγκοις, τοὺς μὲν ἐδίωξαν, ἄλλους δὲ ἐβίλον κάτω τῶν ἱππων, καὶ τοὺς ἐτέρους τοὺς ἀνθισταμένους κατέσφαξαν· καταδιώξαντες τούς, λοιποὺς ἀχρι Δανούβεως, ὃν πλειστοὶ ἐν τῷ ποταμῷ ἐβρίσκων ἐστούσι καὶ ἀπεντύχοσαν. Ἐξώγρησαν οὖν ζώνες μεγαστῖνας τὸν δοῦκα τῶν Φρανδόλων [Φλάνδρων] (85)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Τὸ δοῦκα τῶν Φλάνδρων. Hic est Ioannes dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiaæ Ducis filius, Joannis Galliarum regis nepos. Omnes porro avi illius aequales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui, Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæterorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leuncavius, illam Christianorum stragam editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794, qui cœpit anno Christi 1391. Novemb. 29. fer. 4. Q[uod] sapropter pugna illa commissa est anno Christi 1392. Turcorum chronogiam secutus est Calvisius in prima editione: sed peroram scribit anno 1391. Novemb. 27 cœpisse annum Hegiræ 794, fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396 transstulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794, hocce prælium co[n]missum esse scipserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Et Hist. Hungarica Bonlinii decad. 3, lib. II, constat Sigismundum Hungaria regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsidisse et expugnasse anno Christi 1392, hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci; anno 1392, quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum assignant, insigne Christianorum strage

ac eade: duas ergo pugnas confundunt, et sibi prosperam in annum 1392 transferunt, ut improsperæ memoriam oblitterent. His adversatur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396, die lunæ seu feria 2, ante festum S. Michaelis, qui fuit Septemb. 25. Quoniam anno illo fuerunt litteræ Dominiiales B, A, Bonlinii decad. III. lib. II contigit ait Kalend. Octob. anno 1396. Brassoviaæ seu Coronæ in Transylvania in Ecclesiæ parietibus ita scriptum legitur: Anno 1396. Sigismundus infelix ter pugnat ad Nicopolia contra Bajazitem Septemb. 28; ita in volumine scriptorumque Hist. Hungarica. His Maurus Orbinus in Slavorum Historia consenit. Buntingus et Ubo Emmius in Chronologia anno 1395 conquisse scribunt. At Phranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900, id est, Christi 1392, referti, et Turcicis congruit Annalibus. Ubi notandum etiam, Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianum tam lugubrein, Manuelis in Italiam discessum, ut et Ducam collopare; ex Hist. Veneta constat, anno 1395, Manuelem Constantinopoli soluisse, et Venetias accessisse: quod si hujus profectio cladem ad Nicopolim secuta est, annus prælii Nicopolitani antecessit annum 1395. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potest existimo, qui accuratius, et hoc loco meliori, quam Turci, sive tempora observarunt.

καὶ Μπεργονίας, καὶ ἑτέρους Φραντζέζιδας, καὶ ὑψηλοτάτους μπαρούνιδας, οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησε, δόντες ἔγγυην τὸν αὐθέντην Μιτιλήνης (86), καὶ υἱὸν τοῦ προρρήθιέντος Φραντζήσκου τοῦ Γατελεούζου.

illustres barones, quos Prusam misit Bajazites, et
illuc captivos vinclatosque detinuit: multisque deinde
pecunias vendidit, sponsore vadeque accepto Mi-
tylenes principe, Francisci Gateluzi supra memorati
filio.

28 CAPUT XIV.

Bajzites Constantinopolim sibi dedi petit : et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac plebis consulens Constantinopolis discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regni ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur.

Φυσιωθεὶς οὖν (87) ἐν τῷ τοιούτῳ εὐτυχήματι, καὶ λίαν ἐπαρθεῖς, πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουῆλ ἀποκριταρίους, ζητῶν τὴν πόλιν⁵. αὐτὸς δὲ οὐδὲ ἀπόκρισιν ἔδωκεν. Οἱ δὲ πλειστοὶ τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λειμοῦ συνεθλίθοντο μὲν, καὶ δώσειν προηροῦντο τὴν πόλιν· ἀλλ’ ὑπομιμνήσκοντες τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φύοράν των πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἵερών τεμενῶν, τοὺς καθόλικούς την ἀκρόπολιν, τοὺς καταβόθρας καὶ τὰς παρασκευασμένας καὶ συκοφαντίας τοῦ ἐξαιρέσιον, διπλούς τοὺς νοῦν θιασινον, λέγοντες· Μή ἀκοχάμωμεν, θήσωμεν εἰς Θεόν τὰς ἀπίσιδας ἡμῶν, ἵτι μικρὸν ὑπομείτωμεν· καὶ τις οἰδεν εἰ δρα σ θεός παριδώτω τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νενεύστας ἐλεῖσθει, καὶ σώσει ἡμᾶς ἀκὸ τοῦ θηρίου τούτου; ·Ο δὲ τύραννος δισοι ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένους, καὶ μὴ ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον ἥγριανε καὶ ἰθυμοῦτο κατά τῆς πόλεως. Τί δὲ συνέβη; ·Ο πρὸς μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος (88), καὶ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Μανουῆλ, ἦν τεθνηκὼν· ἐν Σηλυμερίᾳ, δὲ μετραξ Ἰωάννης δι υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρωθεὶς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ Παγιαζήτ Σηλυμκρίαν. ·Ο δὲ οὐχ ἡνεσθετο, λέγων, καὶ διηγόμενος τὴν ἀδικίαν ἦν ἐπαθε παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς καὶ δι πατήρ αὐτοῦ·

B Tam prospero successu superbiens, ac supra modum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem apocrisiarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum accipit. Maxima pars interim civium fame laborantes conflctabantur, urbemque Turco prodi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque eversiones, sacrorum templorum desolationes ac pollutio-nes, quibusque calumniis et vexationibus tentarentur singulis horis, adque pietatem ejurandam cogerentur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: *Labore atque ærumna ne fatiscamus, speque nostra in Deum reposita ad breve tempus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus ac peccatis nostris dissimulat, sicut olim Ninivitum, nostri non miserebitur, et a sera ista salvos integrosque præstabit?* At tyranus quanto obfirmatos civium animos videt suaque libidini haud obtemperantes, tanto feritas illius in eos exasperabatur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater Selymbriæ superstite filio Joanne adolescente jam obierat. Hic virilem atatem adeptus ditionem paternam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tra-

Ismaelis Bullialdi notæ.

sua : anima cuius requiescat in pace. Hocce epitaphium crucis in medio posita in duas partes dividit. Ad latus insignia gentilitia Francie, qualia tunc infinito lilio numero constabant, addita Artesie familiæ peculiari trifidae laciniæ in scuti fronte distinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi urbs et regio est, non plus decem milliaribus distans a laeu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quam hodie Graci Lupadi, Turci Ulubat appellant. Burusa etiam hicdum itinere abest. Laonicus lib. iv regionis Michalizi, et Leunelavius *Histor. Musulm.* libb. iv et xiii, atque in Panlectis, cap. 86, meminerunt. In illo epitaphio quid significet illud ... g.. asse pri baetenus non potui.

(87) Φωτιαθελέοντ. Leunclavius lib. vi, idem scribit, eaduceatorem scilicet a Bajazite missum, qui Constantinopolim sibi dedi, Manuelemque ea decedere juberet.

(88) Ὁ πρὸ μικροῦ λαζηθεὶς Ἀρδόρικος. De Joanne Andronicī exēcētā libio in imperium a Bajazite constituto Ducas a Phranze multum discrepā. Hic namque lib. i, cap. 20, Joanne a patrō suo Manuele in Italiam discendente rebus Constantinopoleos administrandis præfectum fuisse refert, non vero a Bajazite sultano in solium imperatorium collocatum. Laonicus omnia confuse lib. ii describit.

di poscebat: quod minime tolerans Joannes, patri sibi que illatam ab avo injuriam allegavit; quod cum imperii successio ad patrem ejusque posteros jure deferretur, arus inique in eos se gerens secundo filio illud tradiderit, et patri, inquit, *meo hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficiar.* Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset, a proposito tali divertit. Jam diu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Joannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, et Joannem in illam introduci, ad quem naturae lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidiis agitatum sensisset Manuel, **29** et adversum se seditione ac clamoribus insurgero, aliosque audaciam sumentes concilamare, ut Joannes introduceretur, et tollerentur scandala: audiisseque passim murmurantes et accusantes, quod imperii solo non cederet, illudque legitimo successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publica immemor: ipse prudentia ac eruditio apprime instructus, sapiens commodumque consilium init: et Joanni, qui in castris Turcorum eum exercitu duodecim millium militum erat, denuntiat, eum in urbem accepturum esse et introducturum, acceptio datoque utrumque juramento, ei- que imperium restituere velle, modo sibi licet urbe excedere, quoque versum Deo visum fuerit abi- re, trimesque ad navigandum apies, quae in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Joannes ingreditur urbem, benigne ab eo ex- ceptus, eomque eum palatio recepit. Manuel deinde, coram coetu nobilium primorumque plebis oratione habita, tritemem concedit cum uxore et li- beris, urbe cessit et imperio, Joannique summam rerum tradidit. Bajazitis equidem scopus cum eo, quem sibi proponet Manuel, sine haud congruebat. Animum induxerat ille posse se Joanni urbem eri- pere, quod et antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat: additumque jurejurando Bajazites ei promiserat daturum esse pro urbe Peloponnesum, et pacem firmam inter eos in posterum in- tercessuram. Imperator equidem Christianissimus, inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos (piolius enim triuici pluris quam viginti nummis vniuersitatibus), vini pariter cante- rorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem tot avarumnis confectam, ad pro- dendum insigni perfidia patriam vergere præse- ntebat, singulisque diei horis hæc verba ad Deum dirigebat: *Absit a me, Christe Rex, ut apud longinas nationes fama exeat, quod Manuelis impe- ratoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impiis- que Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supplex.* Quare cum vidisset Joannem ty- ranno operam suam locare, ut imperio potiretur, Turcuinque totum negotium tractare, quasi rebus

A καὶ ἀνέκειτο εἰς αὐτοὺς τὸ βασίλειον. Ὁ δὲ, ἀδικη- σας αὐτοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἔμπορον πατέρα τὸ πολεῖχιον τοῦτο ὁρᾶ- ει δὲ καὶ σὺ τοῦτο λέσσοις, ὑπερηφθηκαί. Τότε δὲ Παγιαζῆς χώραν εὑρὼν ἀλλήν ἐτράπη· ζητῶν γὰρ ἔκτοτε τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τὸ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουῆλ δύναμα οὐκ ἔλειπε, λέγων· Ἐξείθε σύ, Μανουῆλ, ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθήτω δὲ Ἰωάννης ὡς φύσις κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἵγε παν- τοῖαν γαλήνην ἔχω, καὶ εἰρηναῖαν κατάστασιν σὺν τοῖς πολίταις. Τότε δὲ βασιλεὺς Μανουῆλ δρῶν τὸν δῆμον ἐν διχοτοσταῖς σαλευδμένον, καὶ τὸ μὲν ἀν- ταίρων ἦν καὶ καταδόων, τὸ δὲ καὶ μάλα ἴστρη- νετο, καὶ ἐκέρχαγεν, ὡς Ἰωάννης εἰσαχθήτω, καὶ ἀρθήτω τὰ σκάνδαλα· δὲ δὲ βασιλεὺς Μανουῆλ **B** καὶ σύννοεις ὅν, καὶ παιδίας μετοῖς, δρῶν τὸν χυ- δαῖον λαὸν παραψήθυρίζοντα καὶ αἰτιώντα, φέ- ον παραχωρεῖ τῷ ἐφέδρῳ τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυραν- κίως ἡγεμονεύειν ἐθέλων οὐ φρονεῖτε τὰ περὶ τῆς ουτηρίας τοῦ χονοῦ, βούλην βούλευσται σφρατάτην καὶ μάλα συνετείχην. Μηνύει τῷ Ἰωάννῃ παρα- θημένῳ τότε τῇ Κωνσταντίνου σὺν Τούρκοις; χιλίας δέκα, καὶ δίδωσι δρυχούς αὐτῷ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰσαγγήναι δυτές τῆς πόλεως, καὶ παρ- δοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ρωμαίων, ὥστε δὲ δὲ Μανουῆλ ἐξελθεῖν σὺν τοῖς τρεχροῖς ταῖς εὐρισκο- μέναις, καὶ ἀπελθεῖν διποὺς δρά Θεὸς βούλεται. Ει- θεῖτε οὖν τοὺς βῆμασι καὶ τοῖς δρυχοῖς εἰσεῖτε· καὶ δὴ φιλοφρόνως δεξέρμενος αὐτὸν δὲ βασιλεὺς, καὶ παραδόντος αὐτῷ τὸ παλάτιον, καὶ δημητηρίας κατ- ενώπιον πάντων τῶν ἀρίστων, καὶ τῶν τοῦ δῆμου, αὐτὸς δὲν τριήρεσιν ἐμβάντος σὺν γυναικὶ καὶ τάκοις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδόντος τὴν βασιλείαν τῷ Ἰωάννῃ. Τις δὲ ὁ οκοπές τοῦ Παγιαζῆτος, καὶ εἰς δὲ τοῦ βασιλεῶς Μανουῆλ; Ὁ μὲν Παγιαζῆτης ἐφεντά- ζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἄκα χειρὸς τοῦ Ἰωάννου· καὶ γὰρ προεξῆτος τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ δὲ Παγιαζῆτης ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴν Πε- λοπόννησον ἐνόρκως, καὶ εἰς τὸ ἔκῆς ἔχειν εἰρ- ναῖαν κατάστασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανώτατος ὅν, καὶ μεμυημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φρονήσει με- στός, δρῶν τὸ ὑπήκοον διπαν ταλαιπωρούμενον ὑπὸ ἐνδιαίτης (μείδιος γὰρ οὗτος ὑπὲρ τὰ εἴκοσι νομίσματα καὶ ποὺ νόμισμα) οἶνον τὸ δομοίων καὶ διλῶν ἀναγ- καίων τροφῶν λειψίς· ἐξ ἀνάγκης δὲ κοινὸς λαὸς εἰς ἀποστίαν, καὶ προδοσίαν πατρίδος ἐιώρα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο καθ' ἐκάστην ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, ἱέγων, Μή μοι γέροισο, Χριστὲ βασιλεὺ, μηδὲ ἀκούσθητο ὅτι τοῖς ἀπελορίοις δύνεσι τὸν Χριστιανῶν, διτὶ ἐν ημέραις Μανουῆλ τοῦ βασ- λέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ δὲ αὐτῆς ἀπα- καὶ τίτια σκεύη τοῖς ἀσεβέσι καὶ Χριστομάχοις. Εὐρών οὖν τότε τὸν Ἰωάννην συνεργοῦντα τῷ τυ- ράννῳ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλέα· καὶ ὁ τύραννος φυρυντίων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκείνου, δὲ Μανουῆλ εἰρήκε τὸ, Σώλων σάλευ, καὶ μὴ μαλέων σοι περὶ βασιλείας. Ἐλθών δὲ ἐν τοῖς παραλοίς τοῦ Πέλοπος, ἀφῆκε τὴν δέσποιναν σὺν τοῖς τάκοις ἐξεῖ. Εἶχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος, καὶ τὸν Θεό-

δώρων νήπιον. Καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις διπισθεν πέμψας, αὐτὸς ἐν μιᾷ τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἐπλει εἰς Βενετίαν (89), εἰς Μαδιόλανα, Γένουαν, Φλορέντζιαν, Θεραρίαν, καὶ ἀπασαν Ἰταλίαν διελθὼν, ἀπὸ Προβάτης ἔχωρεις εἰς Γερμανίαν, ἣς Φραγγίαν· καὶ πάντες οἱ ὅργαδες, καὶ δύοκες, καὶ κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὡς ἡμίθεον δώροις ἡμεῖσθοντο. Διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγγίαν, καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν δρια περάσας, πάλιν ἤλθεν εἰς Βενετίαν. Οἱ δὲ Βενετοὶ πρεπόντες φιλοξενήσαντες, καὶ σὺν δώροις πλεῖστοις ἀποπέμψαντες, ἐστράφη εἰς Μεθώνην (90) σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι· καὶ συντυχών τῇ δεσποτίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις, ἐκάθητο καραδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀποχήματα, μᾶλλον τὰ τοῦ θύνους τῶν. Ῥωμαίων δυστυχήματα.

dona largili sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem et liberos, et cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Graecorum gentis cladem exspectans, tranquillum privatamque vitam egebat.

CAPUT XV.

Joannes precarium imperium obtinet a Bajazite, et cadiū (91) seni jūlicem Musulmanam intra urbis mānia accepit. Ad Bajazitem voluptatibus immersum reniunt a Temire Chanē legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armenium mouet. Constantinopolim a Joanne repetit, sed Constantinopolitani deditiōnem facere reniunt. Temir Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas innūmaniles sacerit. Damascum, et Hulepum diripit et vastat.

Οἱ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφθεὶς βασιλεὺς, εἰσῆκε πρῶτον κατὰ τὸ αὐτηρα τοῦ Παγιαζῆτ κριτὴν Τούρκον, ἵνα τὰς ἀμφιθέας τὰς ἀναμεταξὺ συμβαίνουσας Ῥωμαίοις καὶ Τούρκοις αὐτῆς διέκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον· καὶ πάντα δτα εἰχον Ῥωμαίοι μέχρι Σηλυμδρίας, καὶ αὐτὴ Σηλυμδρία τοῦ Παγιαζῆτ ἐγένοντο, καὶ ὁ Ἰωάννης ἢν βασιλεύων μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως. Οἱ δὲ Παγιαζῆτ καθήμενος ἐν Προύσῃ, καὶ τὰ τῆς εὐσυχίας ὑψίκομα δένδρα ὅρῶν καρποὶ; βρίθοντα, καὶ καθεκάστην ἡμέραν ἀδεῶς κατατρυφῶντα ἐν διαφροῖς στρουθῶν κελαδίσμασιν (92), οὐ γάρ Ἑλλειπέτι τῶν ἐν τοῖς γένεσι τῶν γλωσσῶν ὥρατον, εἴτε ἐν σώματι ζίουν, ή μετάλλου, ή ἀλληγε τινὲς ἐν τῷ κόσμῳ δοθεῖσταις περὶ τοῦ Θεοῦ ἡδεῖα, ὄψεως, τοῦ μὴ εἶναι τε καὶ εὑρίσκεσθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. Ἐκλεγμένα τοινυν τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὥρατος τῇ ὅψει ἀρρένων τε καὶ θηλεῶν παρισταντο, παιδίσκων νέα καὶ τρυφερά, καὶ κόραι ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσαι. Τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀλβανιτῶν, Ούγγρων, Σέξων (93), Βουλ-

A illius studeret, talia dixit: *Urbis saluti consulendo te ipse salva, neque de imperio relinquendo sis sollicitus. Ad littora deinde Peloponnesi delatus, imperatricem et liberos quos ex ea suscepserat, Joannem recens natum Theodorumque infantem, Methonem reliquit, triremibusque remissis navium magnarum unam concedit, 30 et Venetas appulit: illustratus deinceps Mediolanum, Geniam, Florentiam, Ferrariam totamque Italiā peragravit, et ubi in (Narbonensem) Provinciam venit, hinc demum in Franciam et Germaniam profectus est. Hunc certe reges omnes, duces et comites maximo honore habuerunt, et velut semideum donis cumulaverunt. Ubi ergo totam Galliam peragravit, in Germaniam abiit, indeque Venetas repetit: quem Veneti, ut*

B decebat, amicos et benevolē tractarunt, eique multa dona largili sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem et liberos, et cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Graecorum gentis cladem exspectans, tranquillum privatamque vitam egebat.

Pestquam imperator Joannes urbem ingressus diadema imperatorum sumpsit, ante omnia conditionem a Bajazite latam adimplens, judicem Tureum in urbe constituit, qui de litibus et controversiis inter Græcos et Turcos ortis cognosceret, et eas ex lege Arabica dirimeret. Omnia insuper oppida ad Selymbriam usque sita, ipsaque Selymbria in ditionem Bajazitis cesserunt, Joanne intra muros urbis tantummodo imperante. Interea Bajazites Prusse agere, et prosperæ fortunæ fructibus, quos ex illa tanquam ex arbore pendentes et inter avium cantus quotidie incrementum capientes suscipiebat, potiri, et luxui ac deliciis quotidie deditus, variis libidinum generibus secure vacare. In thesauris quippe congestum habebat quidquid pulchri ac venusti cunctæ gentes mittere possunt, cum animalia corporis forma præstantia, tum metalla et alia, quæ oculis grata Deus in rerum natura produxit. Selecti astabant pusiones et pueræ forma et corpore integri, florenteque aetate teneri, virgines etiam oris venustate ac præstantia solis splendori officien-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ab imperatore Byzantino Constantinopoli admissione anno Hegira 795, qui fuit Christi 1593.

(92) *Ἐρ διαφροῖς στρουθῶν κελαδίσμασι. Passeret pro omni genere avium hic sumuntur: e rure tamen petitum schema illud: nam aliae sunt aves magis vocales, quarumque suavior vocis iustitionibus variis cantus sentitur.*

(93) *Σέξων. Cur hic Saxonum potius meminerit Noster, quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quos hic nominat, eos intelligat qui Transylvanie parte unam incolunt, reliqui duabus a Cicus et Transylvanis occupatis. Dubitate etiam possumus an Polonos intelligat: infra siquidem cap. 32, ὅπῃ τῶν Σέξων appellat Hungaria regem Ladislauum Casimiri Polonie reg's fratrem, Leoclavius adeundus infra in Pandectis num. 122.*

(89) *Ἐτελει εἰς Βενετίαν. Nicolaus Dolionus Histor. Veneta lib. vi scribit Emmanuelem imperatorem Christi anno 1395 Constantinopoli discessisse, Venetasque appulit in Galliam inde transiisse, ut aduersus ingruentem singulisque diebus auctam Turcorum potentiam, opem et suppetias impetraret. Joannes Juvenalis Ursinius adnotavit Manuelem anno Christi 1400 Parisios venisse; anno demum 1402 ab aula regis Christianissimi post biennium cum anni semisse in ea transactum discessisse. Augustinus Justinianus in Annalibus Genuensis tradit ipsum Genuam advenisse Januarī die 22, anno 1403.*

(90) *Ἐτελει Μεθώνη. Urbs Peloponnesi Methone, quæ bodie Molon appellatur, in sinu Messeniaco, vulgo Golfo di Coron.*

(91) *Leoclavius lib. vi tradit eazim seu cadim*

tes: iisque omnes Græci erant, Servii, Valachi, Al-
bani, Hungari, Saxones, Bulgari et Latini, singu-
lique lingua, **31** sua populari, etiam inviti, cane-
bant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffluens,
venereis voluptatibus, in mares ac seminas promis-
cue insaniendo, indesinenter indulgebat: eaque pec-
catorum ac scelerum nostrorum præmia, dñino
Numine in nos inerito animadvertiscente, referebamus.
Sed tu, Domine, secundum opera eorum retribue
etiam illis, et peccata nostra post tergum projice,
neque tradas nos sicut cannabis calatum conteren-
dos, sed oculis propitiis nos intuere. Per id tempus
Bajaziti voluptatibus indulgenti nuntius affertur, ex
Persia legatos adventasse, qui eum convenire pe-
terent. Cumque interrogasset a quo et unde nam
ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiæ
et Babylonis sultano missos; jussit itaque hospitium
illis, ut se reficerent a via, præberi. Post paucos
demum dies vocat ad se legatos et ab eis, quæ in
mandatis habebant, petit. Accedentes itaque ad
eum, dixerunt: *Magnus Chan Temyr per nos servus
tuos tibi nuntiat, non licere tibi aliena rapere, et hac
ratione te præpotentem principem evadere. Contentus
esto illis, quæ Dea concedente infidelibus abstulisti.*
*Alias provincias, quas cæteris principibus more præ-
donis eripiusti, animo mutato statim restitue, ut
Deum tibi propitium facias, aliorumque principum
gratiam demerearis, laudemque ab eis consequaris.*
*Sin minus hac facere tibi libuerit, eorum, Deo juvan-
te, vindex ero. Cum hæc aliaque plura exposui-
sent, jussit Bajazites barbas iis novacula abradi,
contumeliosque affectos dimitti, responsumque tale
dedit: Abite, renuntiate domino vestro, ut celeriter
veniat, quodque eum venientem exspecto. Si vero non*

A γάρων καὶ Λαζίνων· ἔνα ἔκχστον μελαθούντα τῇ
ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλευομένων. Αὐτὸς δὲ καθῆ-
μενος, καὶ κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιά-
ζων, ἐν δρῦσιν ἀσέλγανων καὶ θήλεσι. Ταῦτα τῶν
παρανομῶν ἡμῶν τὰ ἐπίγειρα, δικαῖα ἡ τοῦ Θεοῦ
παιδείας. Ἀλλὰ σὺ, Κύριε, ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ
τὰ ἔργα αὐτῶν, πάριδε τὰς ἀνομίας ἡμῶν, Δίοποτα,
καὶ μὴ ἔστης συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς καλάμην στυ-
πεῖου, ἀλλὰ βλέψον εἰς ἡμᾶς ἵλεψ θυματὶ σου. Κατα-
σπαταλῶντο; οὖν (94) μισθῶν ἡμερῶνδού μήνυμα,
ώς ἀποκρισάριοι ἥλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες
ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα. Ἀπὸ τένος; ἀπεκρίνετο. Οἱ δὲ,
Παρὰ τὸν Τεμύρον Χάναν συλτάνου Περσίας καὶ Βαβύλω-
νος. Οἱ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς
ἀνάπτυσιν. Μετὰ δὲ τινας ἡμέρας προσκαλεσάμενος;
B αὐτοὺς, ἔχητε τὰ τῆς προσελεᾶς δικοῦσαι. Οἱ δὲ ἐ-
θόντες, καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐφησαν·
‘Ο μέγας Χάν Τεμύρος δι’ ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐ-
τοῦ μηρύει σοι λέγω, διτὶ οὐκ ἔξεστι σοι ἀρ-
χάσειν τὰ ἀλλότρια, καὶ δι’ αὐτῶν γενέσθαι τε
μέγιας ἀρχηγός. Ἀρκοῦ εἰς δύσα σοι δὲ θεὸς δέ-
δωκε παρὰ τῶν ἀπίστων λαβόν. Τὰς δὲ ἐκαρχίας
C δις παρὰ τῷρα λοιπῶν ἡγεμόνων ἀριστριῶν ἐ-
κπασας, καρπούν στρέψας δός, ἵρα καὶ παρὰ θεῷ
εὖ σοι γένηται, καὶ παρὰ τῷρα λοιπῶν ἡγεμόνων
εὐχαριστίας καὶ ἐκπλούς ἔξεις. Εἰ δὲ μὴ, ἐτῶ
ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδικηθῆς αὐτῶν. Ταῦτα καὶ
ἄλλα πλειν εἰπόντες, δι Παγιαζῆτης ἐκέλευσε ἐντολὴ
καθάρισαι τοὺς πώγωνας (95), καὶ ἀποκέψας ἀτ-
μους, φῆται; αὐτοῖς· ‘Υπάγετε, ἀπαγγείλατε τῷ
κυριῷ υἱῶν· ἐρχέσθω ταχὺ, ἐκδέχομαι γάρ αὐ-
τὸν. ‘Εστω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ρομί-
μον ταμετῆς (96) εἰ μὴ ξιθοι. Ταῦτα καὶ ἐπει-
δόλεσχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ἀτίμως ἀπέπεμ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(94) *Kataσπαταλῶτος οὐρ. De legatione To-
myris, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Bajazitem,
legendi sunt Phryz. lib. I. cap. 21. Laonicus lib.
II. sub fine, et Leunclavius lib. VII Histor. Musulm.*

(95) *Ἐκθετος Εὐρώπη καθῆραι τοὺς πώγω-
νας. Principes Turcos ignominia et inurendæ cau-
sa barbam alicui præcidi juhere nos fuit. Leun-
clavius lib. IV. in Urchane Gasi, ubi de pristinis
Turcorum institutis agit, hæc scribit: Si cui rex
iratus esset, ignominia et pœna causa barbam homi-
ni præcidi jubeat. Et lib. V. ex ep̄plum bujus D
affert, dum Suleimanus filiorum Bajazitis unus
bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasani
Agæ barbam Injuriae ac contumeliaz inferendæ cau-
sa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. IV.
. v. 22 legimus Stephanum Serviæ Cratæ, postquam
Macedonæ Edessam in potestate suam, prolieni-
tibus aliquot civibus, redigisset, jussisse, τὸ γέ-
νενον ἐπ’ αὐτοῦ τίλλεσθαι, barbam et mento se coram
velli Lyzico ejus urbis præfecto; quod se acrius urbem
intranti opponere voluisse. Leunclavius lib.
VII. legatos illos Temyris Bajazitem indigne ha-
buisse, dona sibi missa floeci fecisse, tandemque
epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradi-
disse narrat.*

(96) *Ἐστω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ρο-
μίμον ταμετῆς. Laonicus lib. II. sub fine, alia ver-
ba respondisse Bajazitem legatis Temyrianis tra-
dit, Τὸν δὲ Παγιαζῆτην ὑπ. λαβέσθαι τ.; τὸν ἄγ-*

γελον φάναι. Εἰ τοῖνυν μὴ ἐπίη μαχέμενος ἡμῖν,
ἔς τρίς τὴν ταυτοῦ γυναικαῖ ἔχεται ἀπολαβόν,
Si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem suam
[dimissam] ter apud se admittat. Exponit deinceps
virum quando uxorem repudiavit, jure jurando affir-
mare eam apud se nunquam admissurum, ita ut
ipsi fas non sit, cum a tribus splenibus dimisit uxore-
mum, eam iterum domicili accipere nisi adulterio
pollutam; idem Laonic. lib. III. ubi de Turcorum
morib⁹ disserrit adeundus. Ratio ob’ quam turpis-
simum habetur ad uxorem dimissam redire hæc est:
perjurii ac levitatis nota ac macula se aspergil,
qui se non amplius admissurum juravit, deinceps
vero admituit: ab honesto denique et decoro alienum
est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quan-
do igitur Bajazites dixit, a legitima uxore sepa-
re, cetera subaudienda sunt, illamque repudiatiū
a tribus splenibus apud se accipiat, quo dederus
ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjurii
nota inuratur. Leunclavius lib. VII. non longe a si-
ne Temyris ad Bajazitem verba resert, quæ lucem
istis afferunt, Quid opus erat te quosdam ad me mit-
tere, tot nugas mihi renuntiatus, atque etiam ad-
dere, te pro marito mereetricis me habiturum, ni-
tuis in regionibus te quasgitum ire, ac vice versa ni-
tu bello me venires oppugnatum, ut a te libera esse
mulier tua, hoc est, divortio separata; rursusque
tibi nuberet ab alio prius polluta? Quibus verbis
manifestus sit hujus loci sensus.

ψεν. Αύτος δὲ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρα-
τεῷ πρὸς τὰ ἀνώτερα μέρη τῆς Ἀρμενίας ἐστρά-
τευσεν· ἦν γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαδῶν τὴν
τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν (97). Ἐν δὲ
τῇ στρατείᾳ ταύτῃ διαδέξ τὰ δρια τῆς μεγάλης
Ἀρμενίας, καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν (98) τὴν
εἰσελθόν, ἔκράτησε μέλαν τῶν πόλεων λεγομένην
Ἀρσυγάν (99), ἵπαναζεύχας δὲ ἥλθεν ἐν Προύσῃ·
ἀκάρας; δὲ ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαδέξ τὸν πορθμὸν,
ἥλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ
μηνὺντει λέγων, ὅτι Ἐγὼ μὴν εἰ καὶ τὸν βασιλέα
Μαρονῆλ ἔξωστα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σέ, ἀλλὰ
δι’ ἐμὲ τούτο πεποίηκα· εἰ μὲν βούλει τοῦ εἰτα
σε τῆς ἡμέτερον φύλον, μετάστηθι τώρει ἔκει, καὶ
δῶσω ἐκαρχίαν ἢν μὲν βούλῃ· εἰ δὲ μὴ τοι, μέρ-
τυς μοι Θεός καὶ σὸν μέγας προφῆτης (1), οὐ φε-
σομαι τίνος, ἀλλὰ πάτεται ἀρδητης ὀλέσω. Ταῦτα
καὶ ἔπειρα δ Παχιαζήτης ὀργιζά πέμψας μηνύματα,
ἀντοι τῷ Θεῷ τὰς ἐλπίδας ἀνέθεντο. Ἡσαν γὰρ
προμεμελετηκότες ἐκ πολλῶν διέγα πρὸς τροφήν·
οἱ δὲ ἀπεχρήναντο λίγοντες, Ταράρετε, ἀραγγεῖλατε
τῷ κυρίῳ ὑμῶν, Ἡμεῖς ἐν ἀδυνατίᾳ δυτεῖς, καὶ
δυναστεῖα [δυναστείᾳ] πολλῆ, οὐκ ἔχομεν ποῦ
κατηρχεῖν, εἰ μὴ εἰς Θεόν τὸν βοηθοῦντα τοὺς
ἀδυνάτους, καὶ καταδυναστεῖοτα τοὺς θυρ-
στας, καὶ εἰ τούλει, ποτε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις
ἴκενταις ἥλθον μηνύματα φέροντες ἐξ Ἀμασίας,
ώς δὲ Τεμύρ Χάν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. Οἱ
Παχιαζήτης δὲ περάσσει, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων
πέμψας ἀπανταχοῦ προσεκαλείτο εἰς δυνάμεις πά-
σας τῆς ἐώχεις καὶ τῆς δύσεως. Οἱ δὲ Τεμύρ Χάν,
διαδέξ τὴν Ἀρμενίαν, ἔχειρωσατο πρῶτον τὸν Ἀρ-
συγάν πολέμου νόμην, καὶ πάντας τοὺς οἰκισθέντας;
πορά τοῦ Παχιαζήτης ἔφει: κατέσφαξεν· εἶτα ἐλθὼν
εἰς Σεβάστειαν (2) καὶ μεγαλόπολιν οὔσαν, Ἐπτῆς
χάρικα· καὶ ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ
ἐντός, κατορύζεις γύροθεν ἐστησεν αὐτὴν ἐπάνω τῶν
δοκῶν καὶ τῶν σανίδων κάτωθεν ἐκ θεμέλιων, μὴ
γνόντος τινὸς τῶν ἐντός τὸ δράμα γέγονει τὰ κατ’ αὐ-
τῶν. Ἡσαν γὰρ οἱ δρυκταὶ ἀρχάμενοι τὴν δρυγήν
ἀπὸ μακρόθεν τῆς πόλεως μῆλον ἔν καὶ πλέον. Ἡν
δὲ ἡ πόλις ἐκ πλίνθου ὡμῆς (3) οικοδομήθεισα. Τότε
πάλιν ἐμήνυσε τοῖς ἔνδον λέγων, Εἰ βούλεσθε τοῦ
σώζεσθαι, παρέδοτε τὴν πόλιν. Λύτοι δὲ μὴ πεισθύ-
τες, ἀλλὰ λοιδορίας ἔχειντες ἀμέτρους, πῦρ ἐνίστη-

Ismaelis Bullialdi note.

(97) Sebastia anno 796 Hegiræ, 1594 Christi
capita; Hegiræ 798, Christi 1596, ex Historia Mu-
sulmanica Leunclavius.

(98) Καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν. Turco-
Persæ atque etiam Persæ appellati sunt Turci,
postquam in Perside a Muchumete Imbrailis filio
vocati, in eumque deinceps rebellantes duce Tagro-
lipice, regionis illius dominium adepti sunt circa
annum Christi 1042, unde a Zengi, vel Tzengi-
Chane pulsi, circa annum Christi 1200 in Anatolia
venerunt. Turci etiam Iconenses hac appella-
tione comprehenduntur.

(99) Ἀρσυγάν. Olim Dascuta, seu Dasçusa, ut
habet Itinerarium Antonini, sita ad Euphratis
oram, in finibus Cappadociae et Armeniae majoris.

A necesserit, ab uxore legitima separetur. Hisque per
fastum ac iunctantiam factis verbis contumeliose eos
divisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens
cum universis copiis in Armeniam superiorem
contendit. Cumque prius Sebastianum magnam in Cap-
padocia occupasset, hac expeditione Armeniae ma-
joris limites transcendit, inque Turco-Persarum re-
gionem penetravit, quamdamque urhem nomine Ar-
syngam in potestatem suam redigit; indeque rela-
to pele Prusam reversus est. Illinc postea disce-
dens freum iracundia, et Adrianopolim venit. Talia
deinde imperatori Joanni denuntiat: Monnem ur-
be non ejeci, ut ea potiaris, sed ut eam ditioni meae
ad jungarem; quod si me amicum tibi habere volueris,
abscede, aliam, quancunque provinciam elegaris,
B tibi concedam. Quod si ita facere recusaveris, Deum
testor ejusque magnum prophetam, quod nulli parcam,
sed omnia penitus perdam. Ejusmodi et alia mina-
rum atque iræ plena mandaverat Bajazites; at ci-
ties 32 Constantinopolitani, cum in Deum spem
suam reposuissent, annonamque et cibos aliquos in
urbem jamdū importari providissent, responsum id
dederunt: Abite, nuntiate domino vestro nos inbecil-
los et ruribus destitutos nullum prater Deum per-
sugium habere, qui infirmis auxiliatur, et potentes
deturbat, denique quod meditaris, aggredere. Dum
hæc geruntur nuntii Asiae adveniunt, qui Te-
myrem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter
Bajazites superato freto Prusam contendit, ibique
conymorans copias suas tam ab Occidente, quam ab
Oriente ex omni parte evocatas colligit. Interca Ar-
meniam pertransiit Temyr Chan, primumque Ar-
syngam expugnat, omnesque colonos, qui a Baja-
zite illuc deduci erant, interficit. Sebastianum dein-
de urbem, quæ ampla erat, venit, ibique castra
metatus illam ditione a civibus facta recipere
querebat; cumque ei non auscultarent, muros per
ambitum ab imis fundamentis suffudit, subliisque
et trabibus fulcit. Neque quibus artibus hostis ag-
gredetur urbem muris ex latere non cocte cincetam,
cives noverant, quod fossores plusquam uno
ab urbe milliari cuniculos agere coepissent. Eo ope-
re peracto monet iterum, sollicitatque cives, ut se
dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, con-
vicia in eum atrociesque contumelias torquent; pro-

Ilam Leunclav., lib. vi et vii, Ertzintzanem appellat.

(1) Καὶ σὸν μέγας προσήτης. Bajazites intelligit prophetam suum Mohammedem.

(2) Σεβάστεια. Sebastia, urbs Cappadociae, quam Turci Sivas et Sivaste appellant: cuniculis ductis eam cepisse Temyrem anno Hegiræ 802, Christi 1400, refert Leunclav. lib. vii; Laonicus vero lib. iii tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse moenia, illisque igne injecto consumptis, ista corruisse.

(3) Πλίνθου ὡμῆς. Hodie etiamnum in Anatolia istis lateribus crudis ad domos ædificandas uti-
tur: qui ex terra aqua modice subacta formantur
in lignea forma quadrata, et ad solem siccantur.

tinus ergo igne immesso sublicitis trabibusque, qui ab hospitiis suffossi muri sustentabantur, ab imo corrunt: hostesque urbem ingressi cives promiscue cæderet, eorumque res compilare ac diripere cœperunt. Jus sit præterea Temyr Chan præcipuos omnes urbis viros in unum locum cogi: lacus in medium amplorum sepulcrorum effodi, illosque vinciri modo tyrannis anteactornim temporum ignoto. Adducta enim inter secura cervix tantisper flectebatur, dum nares miseri ad infelices illius, quisquis fuerit podici immitterentur, suræque et genua ab utraque aure penderent: tum is in globum, tanquam echinus, convolutus ac constrictus in sepulcrum conjiebatur: et ubi in unam fossam decent vel plures abjecti sunt, terra non obruebantur; sed tabulis fossas superstratis terra congerebatur, ne cito ac facile suffocati vita privarentur; taleque tormentum tyraoni commentum fuit. Urbe postmodum illa eversa ac deleta, in Phoeniciam discessit, et Damascum usque pervenit, omnia igne vastat, diripit, ingentes divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Damasco itaque devastata et in solitudinem redacta, Halepum profectus est, quam quoque evertit, multosque artifices in Persiam inde transtulit. Arabas denum veritus, Samarchandum Persia caput reversus est. Cum Bajaziti nuntiata essent, quæ ad Arsyngam et Sebastiam gesta erant, quamque cladem Syria, Damascus et Halepum accepissent, celeritate summa atque diligentia in orientalibus partibus et Asia militem recenset, novumque et prætermodum numerosum conscribit exercitum. Imperator aerumnosique cives Constantinopolitani manibus ad Deum protensis, lacrymisque afflatim fusis interea ita supplicare: Domine Deus, miserere nostri quanvis iniurium servorum tuncrum, istique, qui nobis, huic domui, eiis que in ea sunt, exitium minatur, aliam sollicitudinem et curam, aliudque propositum suggere, ut illius tyrannide absoluti te Patrem et Filium sanctumque Spiritum, Deum unum per secula celebremus ac collaudemus. Amen.

A ταῖς δοκοῖς αἵς ἐνθέμιται, ἡ πόλις, καὶ ἐκ τῶν θεραλίων κατέπεσε, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο ἀφειδῆς κατακήπτειν, καὶ σκυλεύειν τοὺς πολίτας. Ὁ δὲ Τεμύρ Χάν ἐκέλευσε πάντας τοὺς προβοχοντας τῆς πόλεως συναθροῖσαι εἰς ἓν, καὶ προστέξας λάκυνος ὀρύγειν ὡς τάφους εὐμεγέθεις, καὶ δεσμαῖν αὐτοὺς δεσμὸν, διὰ οὐκ ἐσφίσατο τις τῶν τυράννων· τὸν γάρ αὐχένα ὑποκλίναντες, καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν ὕδησαντες, ἀχρὶς ἡ δὲν τοῦ δυστυχοῦς ἀκείνου, ὅποιος ἄρα καὶ εἴη, κατάντης ἐν τῷ πρωτῷ, αἱ δὲ κνήμαι σὺν τοῖς γόναις ἔξι ἀκατέρων τῶν ὑπαρχομένων. Καὶ ὁ ἀνθρωπός ὁστερερ κανθάροις [πρὸ ἀκαθόχοις] σφαιροειδῆς ἐν τῷ τάφῳ ἠκονίζετο· καὶ δέκα ἡ καὶ πλεονες ἐν ἐντὶ μνημειών τοις, οὐ συέκλειον χώμασιν· ἀλλὰ σανίσεις ἀσφαλίσαντες, B ἐπάνω τῶν σανδων ἔχωμέτειον, ἵνα μὴ εὐκάλει πνιγέντες ἀποβάλλωνται τοῦ ζῆν. Τοιαύτην ὁ Σκύθης ἐπενοήσατο βάσανον. Ἐπειδὲ οὖν εὐτὴν εἰς τοὺς τηράντες, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέρη, καὶ ἔως αὐτῆς Δαμασκοῦ (4), καὶ ἐμπιπρῷ καὶ λεηλατεῖ, καὶ λαμβάνει πλούτον ἀναρθρωτὸν, καὶ εἰχαλεῖσιν πολλήν. Καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐρημώσας, ἐπὶ τῷ Χάλεπ, οὐκ ἐπάντε ποιῶν ἀπογραφὰς· ἐν τε ἐώδη, καὶ ἐν τῇ Ασίᾳ ἀθροίζων νέον στρατὸν, καὶ ὑπὲρ περισσοῦ τοῦτον πληθύνων. Οἱ δὲ πτωχοὶ πολίται σὺν τῷ βασιλεῖ χειρας πρὸς θεὸν αἰροντες, σὺν δάκρυσι πλεστοῖς ικέτευον, λέγοντες· Θεὲ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέονς, ἐλέησος τὴν ἡμᾶς τοὺς ἀχρεοὺς δούλους σου· καὶ δῆς τὸν ἀκαπελοῦντα ἡμᾶς, καὶ τὸν σὸν οἰκοτοῦτον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἀγαλλιέντα μέρη μαρτυραρ, διληγητοῖς, ἀλλοι λογισμὸν, ίτα δὲνθερηθέντες τῆς αὐτοῦ τυπαρνίδος δοξάσωμέν σε τὸν Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα, τὸν ἑρεθόδον εἰς τοὺς αἰώνας. Ἀμήν.

CAPUT XVI.

Temyr versus Tannim moret. Bajazites exercitum conscribit, et Temyr ad Ancyram castra habenti occurrit. Comit fulget. Pugna initur a Temyriensis cum Bajazitis copiis: Bajazites deserunt a magna copiaturi suarum parte. Vincitur. Captus ad Temyrem, qui Zatrichio seu Schachis ludebat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et humane erga eum se gerit, arce nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam co[n]tra Temyris se diffundunt. Mehemedes patrem autem frustra, liberare aggreditur. Chociapherutes Eunuchorum princeps cuius Baluizile domino suo captus, jussu Temyris capite plectitur.

Temyr Chan ineunte vere ex Persia versus Tannin moret, collectoque Tauroscytharuin, Zynchorum et

D. "Ἐχος δὲ ἀρξαμένου ἰδοὺ καὶ ὁ Τεμύρ Χάν τὸ Περσίας πρό; τὰ τοῦ Ναΐδος [Τανάτος] μέρη ἴδων,

Ismaelis Bullialii ποτε.

(4) Καὶ ἔως αὐτῆς Δαμασκοῦ. Leunclavins lib. vii, Hist. Musulm. et in Annal. Turcicis Halepum primum captam, deinde Damascum tradit: hoc contigit anno Hegiræ 802, Christi 1400, ut etiam Augustin. Justinian., episcop. Nebiens., in Annal. Genvensibus adnotavit. Diris modis ac inhumanis Damascum afflit ac vastavit Temyr, eius illate clavis causa a Turcicæ historiæ scriptoribus truditur. Iezides princeps, hereticus a Musulmanis habitus, Hasanem et Huseineum prophete Muhammedum e filia nepotes occidit, ejusque familiam contu-

meliis gravibus afficit: tandem mortuus Damasci sepultus est. Illius itaque sepulcrum perquiri Temyr, et eo reperto ossa refodi ac comburi, stercore etiam humano sepulcrum opplieri jussit. Quod ergo Iezides Damasci sepultus esset, erga Damascenos tam crudeliter ac inumaniter se gesit. Mitiori vero modo Hamusenos, olim Einisenos dictos, habuit: quod inter ipsos Halidis (qui Velidis filii erat) et Amru (Humeia patre nati) Mohametis sociorum ac discipulorum sepultra ac monumenta existarent.

καὶ τὸν Ταυροσκύθας, καὶ Συκχόνος (5), καὶ Ἀδριανοῦς ἀθροίσας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ πολεῖαν κατασκάμας, διέβη πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας μέρη, καὶ τὴν Καππαδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, καὶ ἐκ τῶν Ἀρμενίων οὐδὲ δλίους θαραλαβὼν πρὸς τὰ τῶν Γαλατῶν μέρη ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ἑπτάκις ἑξήκοντας πολεμαρίθμητον. 'Ο δὲ Ηαγιαζῆς καὶ αὐτὸς πάσαιν στρατιῶν συνάξες Θρακικήν τε καὶ ὄντα τοιχούχην καὶ νεδλεκτὸν ἀλλον στρατὸν, καὶ τὸν Σέρβον ἔχων διηρᾶν Στέφανον τὸν Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις; πλειστοῖς, ἕκκλιθε καὶ αὐτὸς, συναντήσων τῷ Τεμύρῳ. 'Ος δὲ καὶ αὐτὸς πρωστῆγις τοῖς μέρεσι Γαλατίας, Εμιθεν δὲ τοῦ Τεμύρου ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πληγεύων ἦν (6). Ἔγγισας δὲ κάκελον πλησίον, καὶ τὰς σκηνὰς πτῆταις ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου πλήσας Ἀγκύρας (7), εἰχε καὶ τὸν ποταμὸν εὐθυρρόοῦντα, καὶ τὸ πόταμον ὄντα διά τε τὴν χρεαν τοῦ στρατοῦ, καὶ τῶν Ιππων, καὶ πάσης τῆς παρατάξεως. 'Ο δὲ Τεμύρης ἦν οἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῆς. Πλὴν τοι γίνεται; Καλεύεται δὲ Παγιαζῆς διαλαλίτης γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ φωστάου, τῇ ἐπιούσῃ ἐξελθεῖν ἀπαντάς ἐν κυνηγεστῷ. Ἐξῆλθεν οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι, τρεῖς; ἡμέρας κυνηγετῶν καὶ ἀλέφους διώκων. 'Ο δὲ Τεμύρης ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἥλθε, καὶ ἐκεκνωσεν ἐν ταῖς δύθαις τοῦ ποταμοῦ, διου τοῦ ἐκάθητο πρώην δὲ Ηαγιαζῆς. Ὅδατος τοίνυν σπανίζοντος, ἐπειδὴ καὶ δὴ λιος ἐν τῷ Δάσοτι τὴν πορείαν ἐποίει, δὲ Τεμύρης οὐκ ἐφράντιζε πλέον περὶ ὄντροποιας· ἀλλ' ὁ Ηαγιαζῆς ἀλαζούνευσμενος, καὶ ὑπεροπτικῶς δεικνύων τὴν συμπλοκὴν τοῦ Τεμύρου, ὡς ἐκ δευτέρου λόγου προσέχων αὐτῆν, ἐνήργησε τὰ κυνηγέσια καὶ ἡ πρώτη τῆς αὐτοῦ δυστυχία; ἐμβολή ὑπῆρχεν αὐτῇ ἐξελθών, γάρ, καὶ τοῦ ἥλου δυτοῦ; ἐν μετουρανθήματι, οἱ στρατιῶται ὑπὸ τοῦ καύσονος ἀπελέγοντο τῇ ζωῇ. Καὶ ἐξῆτον ὄντα διώρῳ, καὶ οὐχ ἦν, καὶ ἐλειπούχουντο, καὶ ἀπέθνησκον. Ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ δυοῖρες πεντακισχιλίοι. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στρατεψεὶς ἐν τῷ τόπῳ ἐκείτο, ἐνρε τὸν Τεμύρην ἔκει κατευνασσάντα καὶ τὸ διώρῳ οὐχ ὑπὸ ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν, ἀλλ' ἡ θείας τοῦ τόπου ἀπεμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ εἶχον εὔκαλως. Ἐξ ἀνάγκης οὖν ἔγνωσαν διὰ τὴν ἐπιούσῃ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάγει πόλεμον. Ἐν

A Αιαστορούν ingens numerō, eversisque oppīlis, quae Bosporo (Cimmerio) adjacent, in Armenia dicin et Cappadociam accessit: adjunctisque copiis suis Armeniorum agmen numerosum; indeque in Galatiam venit, exercitum ducens ei, quem Xerxes olim enscriptis, multitudine parem. Bajazites vero cum universis copiis Thracis et orientalibus simul collectis, novaque conscripto milite et auxiliariis Servitorum hastatorum cohortibus, quas ducebat Lazarus filius Stephanus, in occursum Temyris processit. Cumque ad Galatiae limites pervenisset, certior factus est Temyrem ad Ancyram castra habere. Exercitum itaque prope admovet, castraque in medio campo Ancyrae vicino colligat, fluvium illuc vicinum labentem habuit, aquationemque facilem et commodam universo exercitui et equis: cum Temyr loca arida et aqua earentia teneret. Verum quid accidit? Jubet Bajazites in mediis castris editum **34** promulgari, ut postridie omnes ad venationem exirent. Cum universo itaque exercitu per triduum venationi cervorum operam dedit; quo lemporis spatio, quem tenebat locum, deserit Temyr et castra moveat, inque fluminis locat ripa in qua Bajazites pridie conserderat. Aquæ tunc penuria erat, quod anni tempus ageretur, quo signum Leonis sol permeat, nec lumen de aquatione Temyr amplius fuit sollicitus. Verum Bajazites vane superbieus, venatione tempus terendo demonstrabat conteninere se, et aliis rebus posthabere pugnare, si cum Temyre ineunda esset: unde infortunium ac clades ejus initium habuerunt. Nam ipso meridie egresso, astu servente milites intercipiebantur, et aquam frustra querentes deficiebant, et extinguiebantur: atque penuria aquæ quinque militia militum perierunt. Post triduum ad castra, quæ tenuerat, reversus Bajazites deprehendit Temyrem ea præoccupavisse, nec aquandi facultatem amplius se habere: hinc prævisum omnibus postridie pugnandi sibi impositam necessitatem. **Io** anno vero jam affecto, dum sol Geminorum dodecatemorion emeticiebatur, in occidentali plaga signum in celo nataliorum nuntium apparuit. Cometes is erat luci-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(5) Καὶ τὸν Ταυροσκύθας καὶ Συκχόνος. Ταυροσκύθα sunt, qui inter Borysthenum et Tanais, et Tauricam Chersonesum habitant. Zinchi populi sunt etiam Euxinum pontum. Sindi alias dicti. Plinius, lib. vi, cap. 7: *A Cimmerio accolunt Mrotoici, Vall, Serbi, Archi, Zingi, Pessii. Qui Zingi Plinio ii Zinchi sunt, in peninsula Corocondama siti. Sindi et Zinchi iidem sunt Eustathio ad Ηερηγήσεως ιστοριανού hunc versum,*

Σιγδοι, Κρυμπειοι τε καὶ οἱ πέλαις Εύξενοι, δι: Συρομάτας ἐπέχουσι, οἱ Σιδοι, οἱ καὶ Ζιγχοι λαγόμενοι κατά τινας. Sauromatis succedunt Sindi qui apud quosdam Zinchi appellantur. Regio Zinchorum Zuxχτα appellatur in biblioth. Regiae ms. libro, in formulisi subscriptionum et inscriptionum epistoliarum patriarche Constantinoopolitae: et habetur inter Metropolitas, quibus scribit patriarcha, δι Μετράγων δὲ καὶ Ζηχχτα. Constant. Porphyro-

D genitus, lib. de administratione imperii, sub finem de Zinchia hoc adnotatum reliquit, Ιστέον, δι: τῇ Ζηχχτα πρὸς τὸν τόπον τῆς Ζενταγίας, τῆς οὖτος πόδες τὸ μέρος τῆς Ζενταγίας, ἐν δὲ κατοικουσας Ζηχχοι, ἐννέα περγαί εἰσι δύθαις ἀνεδιδοῦσαι. Teneundum in Zinchia parte ad fontem qui Papagiam respicit, quam Zinchi incolunt, norem esse fontes, quorum aqua pota ulcera labii atque pastulas effert.

(6) Πληκεύων ἦν. Leonis imperatoris Tacticus lib. i, cap. 2, hunc titulum habet, Ηερι ἀπλήκτων διάταξις. *Απλήκτον vero et φοσσάτον eadem sunt, et castra significant, et verbum ἀπλήκειν, castra locare eodein loco significat. Per aplocoptēt τοῦ α scrispsit Dueas πληκέων, quæ figura Graecis etiam nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix integrum ab iis pronuntietur, nec antiqui Graeci idiomatis vestigia cernantur.*

(7) Ηλληστον Ἀγκύρας. Ancyra urbs Galatiae est.

dus et clarus, comam erectam explicans ignis flam- **A** mantis specie; supraque quatuor cubitos, non se-
cūs ac hastam, ab occasu in ortum radios jaculabatur: et sole infra horizontem demerso propriis
radiis effusis omnes orbis terræ terminos collustrabat, nec aliis stellis lumen exserere concedebat,
aut aere noctis umbra infusari: quod ejus lu-
men aliorum splendorem vinceret, et ad cœli ver-
ticem flammans protenderetur, quandiu supra ho-
rizontem exstabat. Hoc portentum conspicerunt
Indi, Chaldaei, Egyptii, Phryges, Persæ, Asiæ mi-
noris incolæ, Thraces, Hunni, Dalmatae, Itali, Hi-
spani, et Germani, et si quæ aliae gentes Oceani
littora accolunt: rutilansque ac splendens hoc
maxime horrendum portentum, qui Lampadias
vocatur, usque ad æquinoctium autumnale perdu-
ravit, cum sol Libræ signum permeare incep-
pit.

τέρας ἀπανταχοῦ φαινον καὶ λάρπον, δ καὶ λαμπαδίας καλεῖται, δχρι τῆς φύνοντος οὐσίας.

Verum ad rem rursus redeamus, consideremusque quomodo Deus novo mirabilique prodigio Pharao-nem unum in profundum mare per alterum demer-
serit, qui etiam Dei populus a malis et æruminis
vacationem cessationemque obtinuerit; at quam
non vidit nec intellexit. Scytha igitur vespere per
castra ubique edixit, ut omnes sequenti luce equis
incidentes et armati adsint. Ipse deinde summo
mane lecto excitatus, cohortium præfectorum et chi-
liarchas in aciem ordinavit; **35** dextroque cornu
flum natu majorem præfecit; sinistro, quem ex
eo habebat, nepotem: annos etenim sexaginta Te-
myr jam excesserat: ipse vero aciem postremam
duxit; his deinde verbis suis adhortatus est: O mul-
titudo mea, invictæ exercitus, naturæ adamantinae
mure ahence, generatio insuperabilis, auditis, que
a principio majores nostri præclare gesserunt, non
inter orientales gentes, Oriens quippe patria nostra
est, sed in Europa et Africa, et, ut verbo dicam,
per universum orbem terrarum. Accurate novis
adversus Gratos expeditionem a Xerxe et Artaxerze
susceptam, Græcos inquam, semideus et heroas,
cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridae
comparari nequeunt, nisi quomodo confertur cum
leone locusta; neque ut in vobis audactam excitem
talia in memoriam vestri omnium revoco, jam et-
enim præda manibus nostri elabi non potest; verum
ne locus effugiendi detur huic terriculamento: utque
etiam vivum integrumque capiatur, hincque in Per-
sidem abducamus spectaculum futurum liberis no-
stris: erudiamusque ut in posterum nos per conju-
ges nostras non adjuret. Vos itaque jubeo hunc la-

δε ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (8), δόξτε τὴν ταριχή
ῶραν δ ἥλιος ἑποιεῖ, διών τοὺς Διεύμους, περὶ τὰ
ἐσπέρια μέρη σημείον ἐφάνη ἡ δύναμος, καὶ προδύ-
γελος κακῶν. Τὸ δ ἦν κομήτης περιφανῆς, θριψι
ἔχων τὴν κόμην, καὶ ὡς πῦρ φλογερὸν, ὑπὲρ πῆχεις
τέτταρας ἀπὸ δύσεως ἐν ἑῷ φέρει δόρυ κιῶν τὴν
ἀκτῖνα· δόξτε δ ἦν δ ἥλιος ὑπὸ τὸν δρῖζοντα δύνας
ἡ τότε καὶ αὐτὸς ἐξῆπλου τὴν ίδιαν ἀκτῖνα, καὶ
κατηγύαζε πάντα τὰ γῆς πέρατα, καὶ οὐκ εἶδον
τοι; λοιποὶ διττασιν ἐκαυγάζειν οὐδὲ τὸν ἄρα με-
λανίειν ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκκάχυτο δ φλέξ, ένως ὑπὲρ τὸν
δρῖζοντα περιωρίζετο. Τοῦτο τὸ σημεῖον ἐνράκαστον
Ἰνδοῖ, Χαλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι, καὶ οἱ
τὴν μικρὰν Ἀσσαν οἰκουμενες, Θράκες τε καὶ Οὔννοι,
B Δαλμάται, καὶ Ἰταλοί, καὶ Ἰσπανοί, καὶ Γερμανοί,
καὶ ἀλλο εἰ τι ἔθνος ἦν οἰκῶν ἐν τοῖς τοῦ ὕκεινον
ρεύμασιν. Ἔστη οὖν τὸ τοιούτον φρικωδέστατον

τέλος ἀπανταχοῦ φαινον καὶ λάρπον, δχρι τῆς φύνοντος οὐσίας.
C 'Ἄλλ' ἐπανίωμεν αὐθίς, καὶ ιδωμεν τὰ τοῦ θεοῦ
ξένα τερπίστια, πῶς τὴν Φαραὼ κατεπόντισε δι' ἐπέρου
Φαραὼ, καὶ πῶς δ τοῦ Κυρίου λαδὸς εὗρεν ἀνακαχήν
τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ εἶδεν, οὐδὲ συ-
ῆκε. 'Ο Σκύθης οὖν διαλαλίκεις ἀφ' ἐσπέρας ποιή-
σας ἐν παντει τῷ στρατοπέδῳ, ὅστε πρῶτη ευρεθῆσι
τοὺς πάντας ἐποχουμένους καὶ περιπεφραγμένους;
τοις δηλοις, ἀναστάς ἡδη δρόρου βαθέος παρετάχει
πάντας τοὺς ταγματάρχας καὶ χιλιάρχους, καὶ ἐν
μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἐστησεν ἀρχηγὸν τὸν πρώτον
τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔγχον αὐ-
τοῦ, ἢν γάρ ὑπὲρ τὰ δι' ἑτη δ Τεμύρ. 'Ἐν δὲ τῇ οὐ-
ραγιᾳ εὐτὸς ἐπέταχτο. Τότε προσέτεχεν αὐτοῖς λέγων
‘Ω ἐμὸρ ἀδροισμα, καὶ στρατὸς ἀκατατώστος,
φύσις ἀδαιμονιος, καὶ στερβόν τεῖχος, καὶ τε-
ρεὰ δυσαράλωτος, ηκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς τερ-
ρυλας παρὰ τῶν πατρῶν ημῶν ἀριστειας, οὐκ
ἐτὴ τῇ ἐφά, καὶ τὰς αὐτὴς ημετέρας πατρὶς ἔστιν,
D ἀλλ' ἐτὴ Εὐρώπη, καὶ ἐτὴ Αἰδονη, καὶ ἀπλῶς εἰκεῖ
ἐτὶ πάσῃ τῇ τῇ. Οδατε ἀκριδῶς τὴν Σέρκου καὶ
Ἀρταξέρκου καθ' Ἐλλήνων ἐπαρδοτασιον, Ἐλ-
λήνων λέγω τῶν ημιθέων ηρώων ἀρδρῶν οὐται
γάρ οι μικοσάρκαροι Τούρκοι ὡς ἀκρίς πρὸς Ιων-
τας ἐγένετο εὐείρων εἰκάζοται· οὐ γάρ θαρρών
ὑμᾶς ἀταμυνήσκω ταῦτα, καὶ γάρ ἡδη ἐτὶ χρονί-
ημετέραις τὸ θήραμα. 'Αλλὰ μὴ ἀποδρασάτε τὸ
μορμολύκειον τοῦτο ἐτῶν χειρῶν ημῶν· ἀλλ'
ἀγρευθῆτω σῶον καὶ ὑγιές, ἵρα ἐτὴ τῇ Περσικῇ
τῇ ἀπαγαργότες δειξειστε αὐτὸς τοῖς τέκνοις
ημῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸς τοῦ μὴ ἀφορχίζειν
ημᾶς κατὰ τῶν συζύγων ημῶν. Βούλομαι τοιτού
τὸ δρώμενον τοῦτο μέστα χωρίον περικυκλωθῆναι,

Ismaelis Bullialdi note.

(8) 'Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Joannes Ju-
venalis Ursinus illius conielæ, qui anno 1401
falsit, et Buntingus in Chronologia memincent;

hicque mense Februario visum esse addit. Cometa
autem λαμπαδίας dictus, quod ardentes imitetur
faces, Plin. lib. II, cap. 23.

καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέσθω, δρόμως
καὶ τὸ ἄριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον
ἀπαρά, καὶ στρατηγός ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πο-
λεον εὑρεθῆτω. Τότε τὰ δύο κέρατα, τὸ μὲν ἐκ δε-
ξιῶν, τὸ δὲ ἐξ εὐναύμων ἥρξαντο κυκλεῖν τὴν περί-
γειον, ἵτις πρωτας οὐστές. Ὁ δὲ Παγιαζήτης, ἡλίου ἀνα-
τέλλοντος, καὶ αὐτοὺς τοὺς λεγενῶντας συντάξας καὶ
τὸ ἐνυάλιον ἡχήσας, ἴστοτο ἐκδεξίμενος ἀφετηρίας
παρὰ τοῖς Σκύθαις. Οἱ δὲ ἐπραττον τὰ προσταχθέντα
ἄνευ φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἥχου,
ἐργαζόμενοι ὡς ἀσκονούσαις (9) ὑποβιβάζων καὶ
δέρων, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιτίθενται· εἰς
δὲ τῶν ὑπερεχθντῶν ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτην (10),
ἐνωτισθεὶς ὡς δύκυριος αὐτοῦ ὁ Ἀτην σὺν τῷ ἀδελφῷ
κατὰ πρόσωπον εἰστήκει, ἀφεὶς δλας τὰς ἡμίας, καὶ
λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὀπλίταις αὐτόμο-
λος εἰς τοὺς ἔναντιούς ἔδραμεν. Οἱ δὲ τοῦ Σαρχάν
καὶ αὐτοὶ τὰ δμοια ἐπραττον, δρόμως καὶ οἱ τοῦ
Μανταχία καὶ τοῦ Καρμιάν, ὅροντες τοὺς ἡγεμόνας
αὐτῶν χράζονταις καὶ σημειοῦνταις, εἰς αὐτοὺς ἀπαν-
τες ἐφευγον, καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἰχώρουν· δ
δὲ Παγιαζήτης, ὡς κολοδὸς (11), κατ' ὀλίγον ἐψιλούστο.
Οἱ χορδὲς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς
ἅρτι ἐγένετο. Ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱός,
καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζήτη, ἔτι συνῶν αὐτῷ σὺν
πεντακισχιλίοις ἀνδράσι Σέρβοις δορυφόροις, καὶ μὴ
φέρων τὴν ἡταν, ἀρεικῶν θυμῷ πρὸς τοὺς Σκύθας
χωρεῖ, στήσαντες τὰ δόρυτα πάντα κατὰ πρόσωπον
τῶν Σκυθῶν. Οἱ δὲ Σκύθαι ιδόντες τὴν τολμαν τάξι-
ρητη; [πλήρη] θυμοῦ, ἀνοίκαντες θύραν ἔδωκαν αὐτοῖς
εἰξεδόν. Οἱ δὲ Σκύθαι ἐξέπισθεν ἐβαλλον βέλεσι τοὺς
επρατεώτας ἐν τοῖς ὅπισθιοις τῶν ἱππων· τοὺς γάρ
ἐπιδάτας οὐκ εἶχον ἀδικῆσαι τι, περιπεφραγμένους
δυνας μέλανι σιδήρῳ. Οἱ δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπαναστρα-
γέντες, καὶ πάλιν θύραν ἀνοίκαντες, οἱ Σκύθαι ἔδω-
καν αὐτοῖς εἰσόδον· πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν
Ἐπεισον οὐκ δίλγοι. Πληγαίσας δὲ ὁ Στέφανος τῷ
Παγιαζήτης, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ οὖς ἵκανά βήματα, οὐκ
ἐποίησεν αὐτὸν καταπειθῆ τοῦ ἀποδράσαι· ἢδη γάρ
περιεκύκλωσαν αὐτὸν κύνες πολλοί, ταῦροι πίονες
περιεσχον αὐτόν. Ὁ δὲ Στέφανος, ὅρων τὰ γενόμενα,
καὶ προβλέπων τὰ μετ' ὀλίγον ἐσόμενα, τοὺς ιδίους
λαβὼν, καὶ τὸν πρώτον υἱὸν τοῦ Παγιαζήτη τὸν λε-
γόμενον Μουσουλμάν (12), χρονίσας ἐν μέσῳ πάλιν
τῶν ὑπεναντίων, καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας
αὐτοὺς, καὶ ἀποβάλλων πολλούς, καὶ αὐτὸς κατα-

A tum campum in ambitu circumdare; dextrumque
cornu et sinistrum pariter in falcem curvata acie pro-
cedere: totum itaque campum circumvallare, ut hos-
tis in medio, velut punctum polare, reperiatur.
Ambo inde cornua dextrum sinistrumque, cum
ad huc mane esset, campum circulo facto claudere
coeperunt. Bajazites etiam oriente sole legiones suas
disposuit, aciemque instruxit, classicum cani jus-
sit, Scytharum deinde impressionem exspectans
stabat. Scythae sine strepitu et clamoribus ducis
sui iussa capessunt, tacentesque, velut impigræ for-
micæ, operi incumbunt. Quare Bajazites verba
plurima effutire cœpit, contumeliasque exagitare pre-
cipuos hostilis exercitus viros, Giabuzidasque de-
primere, probrisque proscindere, quod in pugna
B hand strenue se gererent. At unus inter primarios,
qui sub vexillis Atinīs stipendia meruerat, cum audiis-
set dominum suum Atinem cum fratre in acie Te-
myris adesse, effusis habenis vexilloque rapto cum
quingentis armatis equilibus ad Scythas transfugit:
quos secuti sunt Sarchanis subditū, Mantachiæ et
Carmiani a principibus suis clamore ac gestu accer-
siti. Ad hostes igitur omnes transeunt, et, tanquam
fabulæ graculus, Bajazites sensim spoliatur. Scy-
tharum interim multitudo in orbem disponi, circu-
lumque statim concludere. Quod cum animâlverti-
sset Stephanus Lazari filius Bajazitis sororius,
qui in hoc prælio quinque millia hastatorum
Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali
animo in Scythas 36 bastis in eorum ora versis
impressionem facit. Cujus audaciam surtemque
impetu videntes, minime sustinuerunt, sed ex
utroque latere cedentes exitum ei patefecerunt
Scythæ, qui telis ac sagittis in equorum posteriora
missis, cum ferris loriciis armatos vectores nequi-
rent, equos vulnerarunt. At Servii, flexis equis in
hostes iterum invecti, viam denuo sibi, Scythis ce-
dentiibus, et ab utraque parte multis cadienibus,
aperuerunt. Accessit deinde Stephanus ad Bajazi-
tem, multumque sermonem in aurem ei fecit, sed
persuadere nequit, ut fugam arripiat. Illum equidem
jam concluserant canes multi, tauri pingues am-
biebant. Attendens ergo Stephanus ad ea quæ gere-
bantur, exitumque prælii instantem prævidens, co-
pias suas et primogenitum Bajazitis filium Musul-
manum abduxit, mediosque rursus hostes valida
impressione perrumpit ac disturbat: tanquamque
manu sua multis hostibus cæsis, suorum plurimis

Ismaelis Bullaldi notæ.

(9) Τιλαθούλιδας. Hanc periodum non ita clarum
ob auctoris impurum stylum, constructionemque
barbarem, vertimus hoc sensu, ut Bajazitem Per-
sis ignaviam exprobantem exposuerimus; cum
autem de se multa jactavisset, et contumeliose erga
eos se gessisset. Non sine ratione etiam potest
intelligi Bajazites suis iratus, quod pugnam segnius
inirent, probra in eos jactasse; tuncque per Tia-
buza Tzauzios intelligere oportebit.

(10) Απὸ τοῦ βάρδου τοῦ Ἀτην. Omnes isti
Turcorum reguli hic enumerati, antea a Bajazite

spoliati fuerant, et ditionibus suis exuti, ut supra
Noster enarravit. Leuncl. lib. vii idem de Bajazite
ab illorum regulorum subditis deserito les atur.
Βάνδον autem significat vexillum, et βανδοφόρος,
vexillarius. Βάνδον Turcis Sangiak.

(11) Ο δὲ Παγιαζήτης ὡς κολοδός. Fabula notis-
sima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab
alii deinde avibus, dum suas quæque repetit, spo-
liatus est.

(12) καὶ τὸν πρώτον υἱὸν τοῦ Παγιαζήτη τὸν
λεγόμενον Μουσουλμάν.

Laonicus, lib. iii, non

missis ipse circumstantes vix effugit, quod Scytharum ordines, a primo circulo ad interiorem et consertiorum, densati admodum essent. Stephanus itaque fugæ se mandat, et Prusam versus viam direxit. At Scythæ Turcos omnes aufugientes nemini parcendo occiderunt, donec Bajazites in tumultu quendam, qui in medio campo erat, per angustias ascendisset, in quo colligatos habebat decem millia servorum pecunia emptorum quos Genitzaridas vocant, cum cæteri in fugam versi dilaberentur. Quapropter Scythæ Turcorum tergo instantes, ut Bajazitem veluti lucium subsilientem ac palpitantem, intra media relia conspexero, ac pactione facta, ut a cæribus utrumque abstineretur, spoliatus dimiserunt. Hanc equidem legem a majoribus ad posteros derivatam non solum Romani, sed etiam Persæ, Triballi et Scythæ, quod eamdem religionem profiteantur, inviolatam servant, *solan vestem auferre, corpora libera dimittere, nullumque extra prælium occidere.* Tunc Bajazitis satellites tanquam leones in Scythas irruunt; qui quod multitudine superiores longe essent, Turcorum vim represserunt et ad internacionem deleverunt; qui etenim decem adversus centum obsistere possent? coque improspera fortuna Bajazitem adluxit, ut ad eum Scythæ acciurentes clamarent: *Equo descendere, domine Bajazites, hucque accede, te accersit Temyr Chan.* Tumque, etsi invitus, ab Arabico maximique pretii equo desiliit; isti vero humili vilique equo intrato Bajazitem impostrunt, et ad Chan Temyrem

A σφάξας πλείστους, μόνις ἔζησε τὰς ένθρας. Ὡσα γάρ οἱ Σκύθαι πεπυκιωμένοι ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου, εἰς τὸν ναστὸν κατανήσαντες. Οὐ δὲ Στέφανος τὴν πρὸς Προῦσαν ἀπάγουσαν φεύγων ἦν, καὶ ὁ Μουσουλμᾶν σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ Σκύθαι πάντας τοὺς Τούρχους, δοις φεύγοντες ἡσάν, πάντας ἀφειδῶς κατέτερον, ἵνα οὐ διαγιαζῆται (13) ἀνελθόντες τὸν μέσαρ τοῦ κάμπου δι' ἄκρων στενοχωρίων ἐν βουνῷ τῷ, ἔχων παραπομένους ὡς δέκα χιλιάδας ἀργυρονήτους σὺν αὐτῷ δούλους αὐτοῦ, τοὺς, οὓς καλοῦσι Γενητζαρίδας· τὸ δὲ λοιπὸν ἀπαντάχοδην φέρετο. Οἱ δὲ Σκύθαι διώκοντες τοὺς Τούρχους, ὡς εἶδον τὸν Παγιαζῆτην μέσῳ τῶν ἀκρών ἥδη ὡς λάθρακα σπάροντα, διαλαλίδες γενομένης μηδεὶς φονεύσαι τινα, γυμνούς ποιοῦντες ἀφίεσαν· νόμος; γάρ ἐστιν οὗτος (14), δινθεν ἐκ διαδοχῆς δεῖ πρός τοὺς ἀπογόνους κατιών ἀκήρατος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ Πέρσαις, καὶ Τριβαλλοῖς, καὶ Σκύθαις διὰ τὴν ταυτόγητα τῆς πίστεως τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνθραποίζεσθαι, μηδὲ φορέειν δέκα τῆς τολεμαϊκῆς παρατάξεως μηδὲ ἄλλα. Τότε οἱ τοὺς Παγιαζῆτας δοῦλοι οἱ λόροις ἀντέπιπτον τοῖς Σκύθαις. Οἱ δὲ Σκύθαι διὰ τὴν ὑπερπερισσοῦν αὐτῶν σύνταξιν ἀντικαθίσταντο τοὺς Τούρχους· τοιούτοις γάρ εἰχον ποιῆσαι δέκα πρός ἑκατὸν Σκύθες; πάλιν πάντες ἐσφάγησαν, καὶ τόσον κατηγνηκει τὰ τοὺς Παγιαζῆτα δυστυχήματα, ὡς πλησίας τοὺς Σκύθας, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· Κατέβηθι τὸν Ιππονού, πόρις Παγιαζῆτη, καὶ δεῦρο, καλεῖ σε Τεμύρ Χάρ. Τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τὸν Ιππονού (15)· ἦν γάρ δ

Ismaelis Bullialdi nota.

longe a fine Bajazitem cum uxore et liberis suis Musulmanæ, Iesu et Mehemet captum esse tradit. At Leunclavius, lib. viii, in principio, solum Musam (id est, Mosem) cum patre captum fuisse testatur: et cum eo sentit Phranzes, lib. 1, cap. 22. Leunch. ibidem scribit Emirem Suleimanem ab Eisne-Bego et Hassau-Aga pugnae subtractum in Europam abductum fuisse. Ric Sulomanes Ducas est Musulman, quem Stephanus, Leunclavio lib. vii Vulcoglius, res desperatas videns arrepta fuga e prælio abduxit.

(13) Ἔως οὖ διαγιαζῆτη. Leunclavius his concentit, dum Genitzeros Bajazitem ultimos deseruisse scribit: nec deditiōnem eos fecisse, nisi cum nulla spe salutis reliqua Bajazitem uxox captum īri vidissent.

(14) Νόμος γάρ ἐστιν οὗτος. Quod pro lege auctor noster adducit, Leunclav. lib. vii. Temyris propositum fuisse tradit, et illius ad Bajazitem verba resert: *Quo tempore, ait, meis et regionibus ipse discedebam, hanc suscepimus expeditionem, juratus promisi Deo, siquidem prælio victor evaderem, nomine me deinceps a pugna commissa interficietur.* Cum vero Ducas Romæos eadem consuetudine usos ait, intelligere oportet erga Romæos; sicut Musolmani erga Musulmanos utiuntur.

(15) Τότε καὶ μὴ θέλων κατέδη τὸν Ιππονού. Hanc Bajazitis cladem et captivitatem referunt Turci ad annum Hegiræ 803, post triduum finientem, qui fuit annus Christi 1401. Augusti 7, feria 1; coepit enim annus 804 Augusti ii, feria 5; confirmat hanc temporis epocham cometa visus vere antecedente, quem Juvenalis Ursinius fulsisse te-

statur anno 1401, et in Chronologia Buntingus, ut jam diximus, quæ nota cæteris, anni etiam characteribus vulgaribus, certior est. Congruit etiam tempus anni calidiissimum quo Leonis dodecatemnon Sol permeabat. Ursinus tamen anno 1402 prælium initum fuisse tradit; Phranzes etiæ anno contigit eum vulto Julii die 28, ut colligitur ex lib. 1, capp. 21 et 22. In illo natum se scribit anno mundi 6909. Augusti die 30, dum Constantiopolis obsidebatur; certum est autem solutam fuisse urbis obsidionem diu antequam Temyr Bajazitem bello viciasset; quare 28 Julii, quo Phranzes hocce principes acie dimicasse tradit, erit annus 6910, Christi 1402, quod etiam confirmatur ejus verba, quibus profitetur, cap. 21, se scripturum deinceps ea que ab anno 6910 præclaræ facinora ac memoria digna contingunt: unde excluditur annus illæ 6909. Non dissimilatum est, notam seu characterem temporis, quem ex Hanivaldano historia refert Leunclavius, congruere cum 28 Julii anni mundi 6910 [Christi 1402]; dicit enim feria 6, quæ Zuma jñni, id est, dies templi, Turcis dicitur, ad Ancyram pugnatum fuisse: et ille dies Julii 28 fuit feria 6 Hegiræ anno 804 finiente, et post triduum uox incipiente anno 805. Augusti die 1, feria 3. Paulus Interianus in Annal. Genens. lib. v, Ubertus Folieto lib. ix, Petrus Bizarus quoque lib. ix Historia Genens., Augustin. Justinian. in Annalibus Genensisibus pugnam anno 1402 commissam scribunt. Damascum a Temyre captain et vastatau anno 1400 testatur Augustinus Justin, cuius urbis clades, secundum nostrum Ducam, anno uno pugnam aī Abyram antecessit. Verumtamen cometæ supradictæ

Ἐππος Ἀραβικὸς (16) πολλοῦ τιμῆματος δέξιος· οἱ δὲ Εστρωσαν ἵππάριον σμικρὸν, καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἐπάνω πρὸς τὸν Τεμὺρ Χάνν ἀπῆγαγον. Ὁ δὲ αὐτὸς ἔνωτισθεὶς διὰ Παγιαζήτη ἐν χερσὶν ἦν, καλεύσας πῆξαι σκηνὴν, ἐκίθητο μετὰ τοῦ νιοῦ αὐτοῦ ἐνδον τῆς σκηνῆς παῖς· οἱ δὲ Σαραγέτες τὸν Καντράτην καλεῦσιν, οἱ δὲ Λαζίνοι σκάκικον· θηλῶν ἐν αὐτῷ, ὡς Οὐκ ἔτι μοι φροντὶς ἦν περὶ τῆς τοῦ Παγιαζήτη θηρεύσεως· εἶχον γάρ αὐτὸν διὰ τῆς ἀναριθμήσου μου δυνάμεως ὡς στρουθίον ἐν παγίδι. Πλὴν τοῦ ἀληθικοῦ ἦν ὑποκρίνων τὴν ἀλήθειαν καὶ γάρ εἰ καὶ ἐπὶ διπλασίονα ἔχωρει τὰ τούτου στρατεύματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλη φροντὶς καὶ κόπους συνείχεν αὐτῷ, οἷς οὖν τὰ τῆς τύχης εἰδεῖν εὐμάρως εἰς αὐτὸν θερίζοντα· τότε καὶ ἐτεχνάστο, καὶ εἰς μύθους ἐκέρεται, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀνδραγαθίας ἐμέτρει τὰ τῆς τύχης δωρῆματα. Ἀπειγαγόντες οὖν αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ πᾶλῃ τῆς σκηνῆς στήσαντες δρόκον, ἤραν φωνὴν, εὐφημοῦντες τὸν Τεμὺρ Χάνν, καὶ οὖν τῇ εὐφημίᾳ καὶ τὸ τοῦ Παγιαζήτη δνομα ἐπὶ κείσειν, ίδον, λέγοντες, καὶ στὸν Τούρκων ἀρχηγὸς παρεστήκεις στοι δέσμωις. Ὁ δὲ Τεμὺρ ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ μελέτῃ τῶν σχάκων οὐκ ἀνέθορε πρὸς τοὺς εὐφημοῦντας αὐτὸν. Τότε πάλιν γεγνωντέρᾳ φωνῇ εὐφημουντοι παρεστηκότες, καὶ τὸ τοῦ Παγιαζήτη δνομα ἐκ δευτέρου ἀνίγγειλαν· τότε καὶ δὲ Τεμὺρ ἡττηθεὶς ἐν τῷ τοῦ σχάκου παιγνίῳ παρὰ τοῦ νιοῦ αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ Περσιστὴ Σιαχρούχ (18), δέ λέγεται παρ' Ιταλὸς Σχάκω ζόγκω, ἐκάλετο τὸ δνομα αὐτοῦ Ἐκτότε Σιαχρούχ, ἥγουν τοῦ νιοῦ αὐτοῦ. Ατενίσας οὖν καὶ ιδὼν τὴν φάλαγγα, καὶ τὸν Παγιαζήτη ἐν μέσῳ ὡς κακούργον, ἡρύνησεν αὐτοὺς, λέγων Οὐδέτος ἐστιν ὁ πρόδρομος διαλευγρύων τὰς ἡμετέρας τυραιάς, εἰ μή ἀπτικρατακόμεθα; Ὁ δὲ Παγιαζήτης, ἀντιλαβών τὴν ἀποκρισιν, ἐφη, Ἐγώ εἰμι· οὐδὲ γάρ σε τοσοῦτον καραχροεῖν τοὺς πεπτωθέτας· ἀλλ’ Ισθι καὶ αὐτὸς ἀρχηγὸς ὁπλισθεῖν σε τὸν δροντας τῆς ἡγεμονίας. Τότε δὲ Τεμὺρ αἰσθάμενος τὴν εἰς ὑπερβολὴν χολώδη ὑπέκκαυσιν αὐτοῦ, ἦν

A deducunt. Qui cum audivisset Βαζαζίτην in suam potestatem devenisse, 37 jussit tentorium erigi sub quo cum filio sedet zatrictium ludens, quem ludum Persæ Santratz vocant, Latini vero scaccum. Hoc ludicrio oblectamento, quod de Bajazite comprehendendo non ita sollicitus fuerat, demonstrare voluit, certamque copiis suis innumeris prædam intra retia habuisse; at, quod res fuit, dissimulabat. Quamvis enim aciem duplo majoribus copiis instruclam habuisse, anxius tamen admodum ac iratus apud se erat, donec feliciter res sibi cessisse sensit; tuncque astute et vase disserrere ipse, et fortunæ dona fortitudine sua admittiri et aestimare. Bajazitem demum adducant, stantemque in tentoriū vestibulo collocant, elataque voce Chan Temyrem B faustis acclamationibus prosecuti sunt, interque illas nomen Bajazitis sapientis est auditum: Ecce Turcorum princeps vinctus coram te stat. Temyr porro scacchorum ludo intentus ad acclamantium voces non exsiliit: rursus ergo contentiori voce acclamae et astantes, nomenque Bajazitis denuo repetere. Ludo scacchorum iudee Temyr a filio victus ei nomen Siachruch imposuit, eoque deinceps appellavit; quæ vox Persica ab Italis per Scaccum saccum reditum, victi regulo ad extremas angustias redacto. Intentis itaque in turbam circumfusam oculis, Bajazitem in medio tanquam scelestum reum intuitus, eos sic interrogat: Hiccine est, qui pax ante a conjugibus nostris divortium nobis mandabat, nisi bellum ei inferromus? Ad quæ respondit Bajazites: Ille sum, nec te decet victos tam superbe habere et despicer: sed dice tu, qui princeps quoque es, imperio limites et modum impouere. Ex iis tunc cognovit Temyr bilem illius immodice accensam, quod a mane ad vesperam jejunus permansisset, tenuique acerrimo et pulvere desiccatus ac retroridus esset. Et cum recus staret, jussit Temyr coram se eum sedere, mitique ac blando sermone delinivit, et consolatus est. Imperavit deinde tria tabernacula

Ismaelis Bullialdi note

nota cæteris aliis certior est, ita ut in ea sententia stemus, quæ anno 1404 pugnatum fuisse asserit: Sethas Calvisius in Chronologia pugnatam istam anno Christi 1399 alligat, anno Hegiræ 801 jamjam finitiis Septemb. 2, fuisse quoque feriani 6 scribit: a vero longius recedit illa sententia, et a nota illustri quam Ducas protulit, prorsus aliena est. Si enim biduo vel triduo ante Septemb. diem 2 pugna commissa est, sol tunc Virgiuem, non Leonem tenuerit, contra indicatum a Duca insignem characterem. Jacobus Bosius in Historia Ordinis Militie Hierosolimitanæ annum prodiit Christi 1398. Qui a vero levissime distat, ut et Bonifacius Decad. 3. lib. dum obituum Temyri anno Christi 1399 accidisse scribit.

(16) Ήν γάρ δὲ Ιάκως Ἀραβικὸς. Hic et infra commendatur equi Arabicæ. Leuclavii locutus in supplemento Annalium Turc. ad annum Christi 1584 confirmat principes Osmancos his equis ut maxime agilibus usus fuisse. Zonaras in Romano Diogene de equis Arabicis talia scribit: Οἱ γάρ Ιάκως τοῖς Ἀραψὶ ταῖς εἰς μὲν εἰσὶ τὴν πρώτην ὅρμην, καὶ τῶν λοιπῶν ποσδικεῖστατοι, οὐκ ἐπὶ πολὺ ἐτὸν διέ-

B ponον ἔκτενουσι· δὲ δὲ ἀποκριτούσι· τάχιστα. Arabum equidem equi primo impetu prompti et præ cæteris celeripedes sunt, cursum vero per longum spatium statim deficiente minime continuant.

(17) Ζαρόπιτον. Ita appellatur lutes schacchorum ab Artemidoro in Oneirocriticis.

(18) Δοῦς αὐτῷ Περσιστὴ Σιαχρούχ. Si Lenndelavium sequimus, legendum erit Σιαχρούχ, quo Ducas noster id significare volit, quod Itali Senco morto, Galli Esche mat appellant: quando in zatrictiū ludo Regulus ad angustias ita redactus est, ut mox capiendus et deturbandus, in nullam amplius se mouere possit partem, ut salvis evadat. Leuclavius lib. XII, Schach-Kuech duas distinctas voces facit, quibus Rex Ruchus significetur: eo nomine: sic vocatus est Temyris filius, qui Laonico Sachichus dicitur. Ad hunc Schacchorum, ut mihi videatur, ludem alludebat Sinanes Bassa, cum anno 1583 allato nuntio cladis in Perside a Turcis accepta, Sultanos Morati III dixit Schachum Schacho, id est regem regi opponendum esse, ut res Turcorum a Persis fractas in melius restitueret.

splendida ac magnifica, quæ tentæ vulgo dicuntur. A erigi; dixitque illi : Secede et quiesce, et noli reformidare ut in te admittam, quæ in alios patravisti : per Deum tibi juro ejusque prophetam, quod nullius aliis animam tuam a corpore separabit præter Deum, qui illam conjunxit. Bajazites tentoria statim ingreditur, quæ Temyr ipsi concesserat : quibus etiam hujus mandato fossa circumducta est, et illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditiorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus deducta, aliis custodiæ vices obeuntibus.

φυλάττειν χιλίους ὀπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς φυλάττειν χιλίους ὀπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς φυλάττειν νύχτα τε καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσονται αὐτούς.

In 38 campo itaque, ubi pugnauit conseruerant, octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam, et Pamphyliam sese diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur : hoc igitur octiduo multitudine illa diffusa restagnavit. Jamque Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyra abductis, Cotyæum Phrygice metropolim accedit, obvios quoescunque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quonodo supra diximus, trahebat. Contigit autem dum Ancyra morabantur quidam cuius meminisse operæ pretium est. Dum Bajazites bellum adhuc gerebat, aderant ei in exercitu quatuor filii, quorum natu grandior Musulmanus, secundus Eses, tertius Mehemedes, quartus tandem Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham et Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemedi liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat : qui cum patrem in Scytharum manus jamjam venturum vidiit, cum suis aëfugit, et rerum exitum exspectando per montes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus apprime industriis ac impigris noctu de montibus in planitiem descendit ; terram-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(19) Καὶ ψυχαγωγήσας καὶ παρηγορήσας. Adiudicatus Leuncel. lib. vii Historiæ Musulmanicæ, ubi modum explicat, quo Temyr Bajazitem exceptit et habuit. Phranzes lib. i, cap. 29, et Laonicus lib. iii non longe a fine, sed interque a Duca et Leuncelio dissentient.

(20) Ὁ δέ Τεμύρ λαβὼν πλοῦτον. Cruelissimum et avarissimum fuisse Temyrem testantur Laonicus et Leuncelavius.

(21) Ἐτι δρος τοῦ Παγιαζῆ ἐρ τῷ καιρῷ τῶν πολέμων. Leuncelavius, lib. viii, in principio, omnes Bajazitis filios enumerait, quorum nomina haec fuerunt : Ertogrul, emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, sultanus Mehemedes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. Occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Bucharedinem; Mustaphas in prælio Temyriano perit. Suleimanus ex eo subtractus salvus evasit, etiamque Mehemedes rebus deploratis excessit. Isa Phranzes seu Burusam venit, illique imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre; interea vero Cassumes in Serio educabatur. Hoc

α γὰρ ἀπὸ πρώτη ἔως δελῆς νῆστις, καὶ ὑπὸ τοῦ καυ- σονὸς τοῦ δριμυτάτου, καὶ τῆς ἀχλύος κατέξηρος, σταθεὶς δρθιός, ἐκέλευσε καθίσαι τῷ Παγιαζῆ ἀν- τικρὺ τούτου. Καὶ ψυχαγωγήσας, καὶ παρηγορήσας⁽¹⁹⁾ διὰ λόγων, ἐκέλευσε πῆχαι σκηνὰς τρεῖς, ἃς οὐν τάγες ἐγίμους, εἰπὼν αὐτῷ · "Τοιούς, ἀνακαύ- οθητι, καὶ μὴ λογίζου πράτειν εἰς οὐδὲ οὐδὲ δόλους πέπραχας" διμνυμέ σοι Θεὸς καὶ τὸν αὐτοῦ προφήτην, ὃς οὐκ ἀλλος χωρίσει τὴν ψυχὴν σου ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ ἐνώπιος αὐτῆν. Τότε ὁ Παγιαζῆ εἰσελθὼν ἐν ταῖς σκηναῖς ἦ; ὁ Τεμύρ ἐδωρήσατο, ἐκέλευσεν ὁ Τεμύρ τάφρον δρῆ- ξαι γύρωθεν τῶν σκηνῶν, καὶ κύκλῳ τῶν σκηνῶν τάφρου πεντακισχιλίους εὑζώνους ἐκ τῶν οἰκια- κῶν, καὶ ἔκαστην νύχτα τε καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσονται αὐτούς.

B 'Ἐποιησεν οὖν ἡμέρας ὅκτεν ἐν αὐτῷ τῷ πόλει δικούσιον διπλεμούς ἐγένετο. Καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διεπεκέδεθη τὸ Περσικὸν στράτευμα ἀπὸ Γα- λατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνίαν. Πισθαγούτιν, Ἄστρα μικρὰν, Καρίαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, ὡςτὶ ἣν πάσῃ ἐπαρχίᾳ καὶ πόλεις δοκεῖν εἶναι ἄπαν τὸ στρά- τευμα τοῦ Τεμύρ καὶ αὐτὸν τὸν Τεμύρ ἐν αὐταῖς ταῖς ὄκτῃ ἡμέραις ὑπερεχόθη, καὶ ἐπὶημάρτητο. Ο δέ Τεμύρ λαβὼν πλοῦτον⁽²⁰⁾, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τοὺς συναντώντας φλέγων καὶ καταναλίσκων, ἤθιεν εἰς Κοτυαλον μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Παγιαζῆ, καλῶς περιπεφραγμένον τῷ τρόπῳ, φρολαβόπες εἰρήκαμεν. Πλήτην ἐγέγονεν ἐν Ἀγκύρᾳ τι, διπερ ιστὶ μνήμης δέξιον. "Ἐτι δρος τοῦ Παγιαζῆ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου⁽²¹⁾, ἤσαν σὺν αὐτῷ τέσσερες τῶν ιών αὐτοῦ, πρώτος ὁ Μουσουλμάνος, ὁ μετὶ τούτον Ἐσσές, καὶ τρίτος ὁ Μεχεμέτ, καὶ τέταρτος ὁ Μυ- σῆς. Εἰχε δέ καὶ ἐν τῷ οἰκῳ⁽²²⁾ δύο, Μουσαζέτι καὶ Ὁρχάν, ἐτι νήπια δρος. εἰχε δέ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλατίας κληρονείσαν τὸ ἑτοι ἀκέλινο παρὰ τοῦ πρὸς αὐτοῦ ὁ Μεχεμέτ ὁ τρίτος. Ὅς οὖν εἰς κά- κελνος τὸν πατέρα ἦτι ἐν χερσὶ τῶν Σκυθῶν ὁ; ἐν διλγφ ἐπόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς; οὖν τοῖς ὑπὸ αὐ- τοῦ, καὶ ἦν ἐν δρεσι φυγαδεύων, καὶ καραδοκῶν τὸ μέλλον. Εὑρών οὖν τεχνίτας δρυκτές⁽²³⁾ ἐπιτηδίους;

D loco noster Mustaphæ nomen omisit, eumque infra in pugna non occubuisse asserit : quem porro Es- vocat Ducas, eum Laonicus Iesum, Leuncelius Isam appellant : hodieque Turci Dominum redem- plorem nostrum Prophetam Isam vocant.

(22) Εἰχε δέ ἐτι τῷ οἰκῳ. Hic Mustaphas poeta in scenam prodidit adversus Mehemedemet, qui Mu- sulmano, Mose et Ese seu Isa occisis, ac Mustapha horce debellato. Osmanici imperii summam solus obtinuit. Discrepat ergo Leuncelavius a nostro tam in Mustaphæ ætate, quam in natu minimi nomine, qui Orchanes Nostro, Cassumes illi dicitur.

(23) Εὑρών οὖν τεχνίτας ἐρύχτας. Laonicus, lib. iii, prodidit a Bajazitiis ducibus, non a Mehemedete- ejus filio, tentatum fuisse, ut in libertatem ille as- sereretur, corrupis grandi pecunia Temyris fossori- bus, qui cuniculum in eam partem in qua Bajazites erat, egerunt : demumque in ipso opere de- prehensi capti sunt, Leuncelavius et Phranzes hu- jus facinoris egregii et audacis nullam mentionem faciunt.

εις δγαν, καὶ κατελθὸν διὰ τῆς νυκτὸς δρυμένων τὴν τάφρου, καὶ ἔως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν κατανήσαντες, εἶχον γάρ τελεσιουργήσαντες τὸ πανούργημα, εἰ μὴ θεῖα τις δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. Καὶ δὴ πρωτας οὖσης, ἦν γάρ ὑπὸ γῆν χρυπόδυμενος ὁ ἥλιος; ἐννέα που ὥρας ἐν τῷ Λέοντι βραδὺς, ἤλθεν ἡ παράταξις τῇ νέᾳ, καὶ ίδων τὰ χώματα τῆς ὑπῆς ἐδόθεν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀνεβόσαν, καὶ θύρωνδος μέγας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ εἰσπηῆσαντες εὗρον τὸν Παγιαζῆτα Ιστάμενον ἐν μέσῳ τῆς τέντας, καὶ τὸν Χοτζιαφερούν τὸν ἀρχιευοῦχον αὐτοῦ, ἦν γάρ οὗτος ὁμοῦ ἐκλωκῶς σὺν αὐτῷ.
Οἱ δὲ ὄρυχται ἐφυγον, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχεμέτ. Πρωτας δὲ παραστὰς τῷ Τεμύρῳ (24) καὶ λοιδορήσας αὐτὸν, καὶ λόγους ἐπαπειλητικοὺς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀπεκεφάλισαν τὸν Χοτζιαφερούν. Ἐκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς αὐτὸν, καὶ σιδηροὶ κλοιοί, καὶ χειροπέδες [χειροπέδαις] διὰ τῆς νυκτὸς τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρατῶται οὐ διέλειπον φυλάσσοντες.

39 CAPUT XVII (25).

Temyr Asiae urbes aliquot adit et capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusae seu Burusae asservatos rapit. Smyrnam expugnat; ad eum Phocaearum principes ut sibi placatum reddant, legatos missunt, domisque conciliant. Cariam lustral, et deinceps Salutarium iter flectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem, anno in expeditione exarco, redit.

Ἄπαρας δὲ ἀπὸ τοῦ Κοτυάου, φθείρας, αἰχμαλωτεύσας, λαδῶν πάντα θησαυρὸν τὸν εὐρισκόμενον σὺν βασάνοις^C καὶ τιμωρίαις πλεισταις· καίλων, χρεμάνων, ζωντοθάπτους δεικνύναντας ἀνθρώπους, καὶ πάσαν δλῆγη τιμωρίαν ποιῶν, ἤλθεν εἰς Προύσαν· καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντλει τὰ παρὰ τῶν Ρωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ, ἀργύρεα, λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίκην κόκκων οἴτου μετρουμένους ἐν χονίκι. Εὐρεν οὖν ἐκεῖ καὶ τὰς γυναικας αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακάς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λοζάρου (26). Καὶ λαδῶν πάντα τὰ τῆς Προύσης, Νικαίας, Νικομηδίας καὶ τῶν πέριξ πόλεων τοὺς ἀκενώτους θησαυρούς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκετο· καὶ πορθήσας ἀπαντῷ πολίχνιᾳ τε καὶ πόλεις ἤλθεν εἰς Ἀσίαν. Καὶ διαδέει Ἀδραμύντιον (27), καὶ Ἀσσόν, ἤλθεν εἰς

Ismaelis Bullialdi note.

(24) Πρωτας δὲ παραστὰς τῷ Τεμύρῳ. Nescio quare Ducas caueam illam ferream ita reticeat, ut nullum de ea verbum ipse fecerit, cum accurate satis cetera recenset. Evidem, ut quod sentio aperiam, cum bona dissidentium venia, caueam illam, ad immanitatem et saevitiam Temyris-chani exaggerandam, commentos esse temporis illius homines ingenue dicam: vel fortasse manicas pedicasque ferreas, quibus noctu vinciebatur Bajazites, caueam ferream ipsos appellavisse. Leunclavius, lib. vii, narrationem Ducas partim confirmat, que ad Chotziateruzen seu Ilozzapherizem-Begum spectat, ipsum nempe in pugna captum fuisse: at ipsi captum fuisse abscissum omisit, quod noster factum fuisse narrat.

(25) Illoc capite res gestas a Temyre accuratius Ducas, quam Leunclavius, aut Laonicus, narrat: Smyrnæ præcipue expugnationem describit, quam optimè, ob locorum viciniam, bidui siquidem itinere Lesbos a Smyrna dissipata est, nosse potuit; atque etiam ex principiis Lesbi seu Mitylenes monumen-

A que vertendo ab eis in media tentoria perventum erat opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obstante prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent. Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat Leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossa aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingenusque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazites in medio tabernaculo stantem, et Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, invenerunt: fossores vero et Mehemetos ausigerunt. Mane jam facto Temyr adiit, ac probris eum et conviciis laceravit, cumque eo sermonem minarum plenum habuit, et Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vinctus; interdu miliibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

Cotyæo discedens Temyr, omnia evertens, servituli cunctos mancipans, omnes thesauros contrectans, suppliciis variis adhibitis, urendo scilicet miserios, et suspendio afficiendo, vivos sepeliendo, cæterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit, reseratosque thesauros exhaustit, et, quæ Romanis erecta fuerat, compilat auream argenteamque supellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas, tanta fuit earum copia, velut grana frumenti chœnicoe admetiebatur. Illic quoque uxores Bajazitis pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam; omnibusque abreptis, spoliatisque thesaurois, quos nactus est Prusa, Nicæa, Nicomediæ et in viciniis urbibus, in Phrygiam inferiorem ire pergit, omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, et in Asiam abiit, præteritisque Adra-

tis, qui Temyri honorem cultumque, ad saevitiam ejus iracundiamque devitandam, exhibuit. Ducas vero illius Lesbi principis successor in præcipuis negotiis operam suam navavit, et inter ejus maxime familiares ac consiliarios habitus est. Jacobus Bosius in Hist. ord. Militic Hiersolymitanæ Smyrnam a Temyre expugnatam fuisse prodidit, ut et Laonicus, lib. iii, qui breviter expeditionem illam explicat et machinis, quibus ad urbium expugnationem nubebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnam expugnatam fuisse non docet.

(26) Καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρον. Leunclavius, lib. vii, Lazarifilam, que in superioribus Mari appellatur, ad convivium Temyri mandato venire jussam tradit: cum apud Zagatalaos Scythas id vitio aut dedecori non veterieretur. Injuriam nihilominus sibi fieri Bajazites Gil derum ex more gentis suæ reputans, id ægerimne tulit. Videndum etiam hac de re Laonicus, lib. iii.

(27) Ἀδραμύντιον. Urbs maritima Phrygia-

mutio ei Asso Pergamum accessit, ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque et puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos et Romanos suppliciis diris vexavit, ut aurum et argentum ab eis extorqueret; aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus est; illic congressit universam Lydiæ auream argenteamque supellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia et Attalus possidebant. Smyrnam deinde prefectus castra metatur iuxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratibus Rhodiis equitibus tempore memorati Homuris exstructum, idque sibi dedi postulat. At Rhodii fratres equites id renuere, quod plurimi viri seminæque in illud confugissent, Ephesii, Thyræi, Nymphæi, aliarumque urbium Christiani, loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri considentes. Cum enim illud vi frustra saepe tentasset Bajazites, quotannis præsidii impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obsecire aggreditur, editique sub vesperam, ut crastina luce singuli milites lapidem afflerant, et in portus fauces projiciant.

40 Quod deinde factum, iis qui in oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, triremes porro, ceteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere coepissent, utrumque litius aggere junxerunt, et portus ostium desiccaverunt. Aque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciendo plusquam satis fuit. Ubique enim innumeræ militum multitudo diffusa aberat, omniem regionem per ambitum occupantium, aliquamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam praesciretur, percurrentium. Uno equidem die tridui itinere emenso, ut volucrum nubes terras saepius circumcursabant, nullis impedimentis gravati, sed iis solum sarcinis et coineatu, quæ ad facile vindendum satis sunt: ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudinem, ipsamque celerem ac expeditam educunt. Quodque horum præcipuum est, sibi nullatenus parcunt, et adversus hostes ferarum agrestium more in pugnam procedunt. Portus ostio jam superato ad fossas oppidi accedere Scythæ: at equites Rhodii fortiter e propugnaculis obsistere, Scythesque, ut passeres locustas, in fossas dejicere, quæ eorum cadaveribus

A Πέργαμον, κάκει ποιήσας ἡμέρας, καὶ ὀδρόσας τῶν πέριξ πόλεων τοὺς θησαυρούς, καὶ αἰχμαλωτίας νέους καὶ παιδίσκας, καὶ κολάσας, καὶ τιμωρήσας πάντας Τούρκους τε καὶ Ῥωμαίους, πυρικάντους, καὶ ἐγχλείστους ὑπὸ ἀστίας λιμοκονήσας; Ένεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, πάντα πλοῦτον σωρεύσας, ἥλθεν εἰς Μαγγησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ κειμένην. Κάκει συναθροίσας πάντα τὰ τῆς Λυδίας χρύσεα τε καὶ ἀργυρὸν κειμήλια, καὶ πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεις, καὶ Φιλαδέλφια, καὶ Ἀττάλῳ (28), σωρεύσας πλοῦτον, ἥλθεν εἰς Σμύρναν. Κάκει τεγνώσας ἐν τῷ πολιχνίῳ τῶν φρερῶν, δ ἀνήγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ περιθρήθεντος Ὁμούρῳ, ἔξτης τοῦτο παρ' αὐτῶν. Ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ φρέριοι, ἡσαν γάρ πλείστοι ἀνδρες τε καὶ γυναικες προσφυγόντες ἐν τῷ φρουρίῳ, Ἐφέσιοι, Θύραιοι, Νύμφαιοι (29), καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοί, Θερβανοί, ὡς οὐ κυριευθῆσται παρά τινος· καὶ γάρ δὲ Παγιαζῆται^B ἐπολέμει, καὶ οὐ διδειπεν ἀσφαλῶς τὰς διεξόδους τηρῶν, διποτε οὐδὲ τὸν λιμόν ἐγκρατήσας· γένηται τοῦ πολιχνίου, ὑπὸ γάρ πολέμου οὐδὲν ἔμενεν· τοτε δὲ Τεμύρῳ εἰς νοῦν λαβών φράτει τὸ τοῦ λιμένος στόμα, διαλαλιάς ποιήσας ἀφ' ἐσπέρας, ἵνα τὸ πρῶτον καθεῖται τῶν στρατιωτῶν ἀνά λίθον ζῆρας, δύψει ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, δ καὶ γέγονεν. Ορῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἐθείλασαν· καὶ εἰ μὴ είλκυσαν τὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα ἔξω τοῦ λιμένος ἐν τῷ πελάγει, τῇ πρώτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐτεφρύθησαν ἀν παρὰ τῶν Σκυθῶν· ἀρέμενος δὲ πρῶτον ἀφει τῆς πρώτης ὥρας, ἐποίησαν τὴν ὑγρὰν ἔηράν· οὐδὲ τὸ δέκατον, τὸ λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἕκατονδέκαντον ὑπούργησε τὸ τῆς διαλαλίδης πρήσταγμα. Ποῦ γάρ ἦν δὲ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς ἐφημεν, περικυκλώσαντες τὴν ἁπασαν ἀλλην ἐξ ἀλλης, πρὶν ἀκουσθῆναι καταλαμβάνοντες γῆν, καὶ τριῶν διὰ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, δίκην πεντῶν αἰθεριῶν, περιτρέχοντες οἰκουμένην, μηδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα δὲ οὐν ἔχοντες δια πρὸς τὸ ῥάδιον τοιχῷ ἐφόδια κράτεστα. Εἶναι γάρ ταυτό, τὸ τε κατὰ πλῆθος ἐξιέναι μικροῦ καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαίνον, τὸ τε τῆς κινήσεως; εὐστροφον καὶ δέκατον· καὶ δὲ τούτων μείζον τὸ τελέως ἀφειδεῖν ἔστων καὶ κατὰ περόσωπον δικην ἀγρίων θηρῶν ἀπαντῶν εἰς τὰς μάχας. Διαβάντες τοινύν τὸ στόμα τοῦ λιμένος, καὶ περαστάντες τὴν τάφρον, οἱ μὲν φρέριοι διὰ τῶν βελῶν ἀνδρείως ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχῶν, καὶ δίκην ἀπέλων, κατακοποτομένων ὑπὸ στρουθῶν ἐν τῇ τάφρῳ ἐνπιπτον, καὶ τῇ τάφρος ὑψοῦτο τοῖς σώμασι τῶν Σκυθῶν· καὶ οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆς θύρας

C D Ismaelis Buñialdi notat.

inferioris vel Lydiæ Asso vicina, hodie appellatur Landrimyti, Ephesino olim metropolite subdita.

(28) Ἀττάλῳ. Notitia patriarchatus Constantinopolos sub Sardium metropolita habet Ἀτταλεῖας episcopum, alium ab eo, qui Sylæi seu Pergæ metropolite subest.

(29) Νύμφαιοι. Veteres geographi non meminerunt loci illius prope Magnesiam ad Sipylum.

Plinius, in Asiæ descriptione, in Cilicia collocat Nymphæum, lib. v, cap. 27. Ideo conjectere possumus, Nymphæum, de quo hoc loco Ducas mentionem facit, multis sacris Plinius et aliis geographicis posterioribus esse. De illo duobus locis Gregoras minimis, lib. iii, sub finem, traditque Joannem Vataciam imp. illic obiisse, lib. deinde vi, appellataque Νύμφαιον τῆς Λυδίας. Logotheta quoque in Chro-nico Constantinopolitano.

έφύνοτο. Πληρωθείσης οὖν τῆς τάφρου τῶν σωμάτων, οἱ παραλειπόμενοι ὑπὲρ μέτρον Σκῦθαι πατήσαντες τὰ τεθνηκότα τῶν σωμάτων, καὶ εἰλίμαχας ἐπιθέντες ἀνέβαινον, οἱ μὲν ἀνω, οἱ δὲ τὴν πρὸς ἔδην φέρουσαν κάθοδον, μή φροντίζων δὲ τῶν διὰ τὸν τεθνηκότα εἰς πατήρα ἔστιν ἡ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ τὸ σπουδαῖόν τον εἶναι ταῖς τῶν ἀπάντων ψυχαῖς, τις πρώτος ἀναβαίνειν, καὶ τὸ σκῆπτρον θείνεις ἐν τῷ πύργῳ. Τότε ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἀναβάντες, καὶ τοὺς φρερίους εἰς τὸ ἐνδέτερον καταδιώξαντες, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπεμελοῦντο, τὰς δὲ τριήρεις ἐγγύς τῆς ἀκροπόλεως ἐκλύσαντες, φύρδην καὶ ἀτάκτως εἰσῆρχοντο, ἔχοντες τὸν Μπαλουλὸν αὐτὸν ὅμοιον καὶ τοὺς λοιποὺς φρερίους. Οἱ δὲ ἐλάθοντες τοῦ φυλαχθῆναι ἐκ τῶν ἐκτὸς Χριστιανὸν ἀπαντες σὸν γυναῖκαν καὶ τέκνοις, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ κρατοῦντες τὰ πηγάδια τῶν τριήρεων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἀλλοι τὰ τῆς πρώτας καλώδια καὶ τὰς ἀγκύρας, ἕδων πρὸς τοὺς ἐπιβάτας· Ἐλεισατος ἡμᾶς Χριστιανοὺς δρατας, καὶ μὴ ἀγκαταλίπητε ὁδος. Αὐτοὶ δὲ σὸν διοπάλοις κρηύσαντες εἰς χείρας τὰς ἀπηρωμένας, καὶ πτερώσαντες τὰ ἴστια, ἀφέντες αὐτοὺς ἡμιθανεῖς ἐπλεον. Οἱ δὲ Σκῦθαι παραλαβόντες καὶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εἰς ἓν ἀθροίσαντες τὴν αἰχμαλωσίαν, ἵσαν γάρ σὸν γυναικί καὶ τέκνοις ὑπὲρ τοὺς χιλίους, καὶ ἀπαγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Τεμύρου, ἐκέλευσε πάντας ἔιφει τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθῆναι· καὶ οἰκοδομήσας πύργον ἔνα, μίαν πέτραν ἐνθεῖς, καὶ μία κεφαλὴν συναρμόσας (30), ὥστε τὸ πρόσωπον ἰσταθεὶς καθ' εἰρμόν· καὶ ἐν τῇ ἐπέρα τάξει, διποι ἡ πέτρα ἦν ἐπάνω ταύτης κεφαλῇ· καὶ διποι κεφαλὴ ἦν ἐπάνω ταύτης πέτρα, καὶ τὰ πρόσωπα πάντα φαινόμενα περὶ τὴν ἔξω ἐμφάνειαν. Καὶ ἦν ίδειν ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπινότημα.

Αἱ δὲ Φώκαιαι ἐστειλαν πρέσβεις πρὸ τοῦ ἐλεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν σὸν δώροις πλειστοῖς· καὶ αὐτὸς ὑπεδέξτο, καὶ εἰρήνην σὺν αὐτοῖς ἐσπείσατο· ἦν γάρ ἡ μία τῶν Γενουΐτῶν, ἡ καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἐπέρα ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτιλήνης ἀνέκειτο, ἡ καὶ παλαιὰ καλουμένη. 'Ο δὲ Τεμύρος ἐθύων ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ πολεμίζων αὐτὴν, ἐστειλε τὸν υἱωνὸν αὐτοῦ ἰστορήσων τὰς Φωκαῖας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσβου ἡγεμών, ἐμβάς ἐν τριήρεις ἥλθεν εἰς Φωκαῖας· καὶ ἐξελθὼν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ φιλοξενήσας ὡς ἔχρην τὸν υἱωνὸν τοῦ Τεμύρου, φαγόντες, καὶ πίνοντες, καὶ εὐφρανθέντες ὅμοιον, σὸν δώροις πλειστοῖς ἀπέπεμψεν. 'Ο δὲ τοῦ Τεμύρου Ἑγγονὸς δοὺς αὐτῷ σκῆπτρον σημειὸν ἀγάπης, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὃ μὲν ἐν τριήρει, ὃ δὲ ἀνεβὰς ἐφ' ἵππου, ἀπ' ἀλλήλων ἐχωρίσθησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ εὑρὼν τὴν Σμύρναν κατασκεψεῖσαν ἔως τῶν θεμελίων, πρὸς τὴν Ἐφεσον τὴν πορείαν ἐποίουν, καὶ πανταχόθεν τὸ στράτευμα

Ismælis Bullialdi notæ.

(30) Μιαρ πέτραρ ἐρθεῖς, καὶ μιαρ κεφαλὴν συρρυμένας. Genus illud structuræ ad similitudinem reticulatæ facta erat, de qua sic Vitruvius, lib. II, cap. 8: Structurarum genera sunt hæc, reti-

A complebantur. Illi vero, ut hydræ capita, succrescere. Congesta itaque cadaveribus fossa residui immenso numero Scytha cæsorum calcantes cadavera, scalasque adinuentes ascenderunt, aliquie in moeniorum pinnas evaserunt, alii, quæ ad inferos et lethum ducit, viam ingressi sunt. Neque superstes cæsorum patris aut liberorum cadavera calcare aversabatur, aut eorum ab aliis discrimen aliquod faciebat: sed uni tantum intentus erat quisque, quomodo prior ascenderet, telumque turri infigeret. Unde quaque igitur muros subeuntes, in interiorē arcis locum fratres compellunt, qui salutem fuga quærentes triremes prope arcem adducunt, ipsaque tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt Ballivus et cæteri fratres. At Christiani, qui in id oppidum securitatis causa ex aliis locis se receperant, omnes cum uxoribus et liberis mare ingressi, partim triremium clavis adhaerentes, partim in remos nitentes, alii funibus anchorisque arreptis vectorum fidem inclamabant: *Miseremini nostri, qui Christiani sumus, neque hic nos deserite.* Vectores vero manus vociferantium protensa contis qualientes ac submoventes, pansi velis in altum feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythæ expugnato castro coactos in unum supra mille captivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt, quos 41 ad unum interisci imperat. occisorumque capita abscondi; in ædificanda deinde turre, ordines lapidibus capitibusque distincti, ita ut caput unum ad lapidis latus coagmentaretur, faciesque ordine dispositæ essent: atque in secundo ordine lapidi caput, lapis capiti (opere reticulato) superstruebatur: vultusque in exteriorē superficiem omnes versi erant; conspiciendum illic exhibebatur novum prodigium, inhumanumque commentum.

At Phœcærum principes legatos ad eum destinarunt, priusquam in Ioniā pervenisset, et multis donis placavere: quibus ille acceptis pacem cum iis composituit. Harum altera, quæ nova vocabatur, Gennensibus parebat; altera, quæ et vetus, Mitylenes duci subdita erat. Cum Smyrnam Temyr accederet, eamque bello peteret, nepotem suum Phœcæas exploratum misit; quod cum rescivisset Lesbi princeps, consensu trireme Phœcæam appulit: ubique egressus in occursum Temyris nepotis, commiter ac perhumane, prout decebat, eum suscepit; et, postquam conviviis ac computationibus indulserunt, et se simul oblectaverunt, cum multis donis remisit. Temyris etiam nepos sceptrum illi dilectionis amorisque signum largitus est, et mutuis tandem salutationibus ac osculis sese complexi discesserunt, ille quidem trireme vectus, hic equo insidens: qui ad castra reversus Smyrnam a fundamentis eversam dirutamque offendit, atque adeo

culatum, quo nunc omnes utuntur, et antiquum quod invertit dicitur: ex his venustus est reticulatum, sed ad rimas facandas ideo paratum, quod in omnes partes dissoluta habeat cubilia et coagmenta.

Ephesum versus tendentem exercitum, eoque con- fluentem. Edixerat namque Temyr Ancyra digrediens, ut omnes proceres magnatesque, ubiqueque agerent, eum Ephesi adirent, illucque convenirent; Epheso quippe discedens imperii sui provincias repetiturus erat. Ibi castris colloratis triginta dies consumpsit, interimque ex viciniis illi urbi oppidis et vicis omnes incolas congregat: multisque cruciatibus et deustionibus ab iis extorquet, quidquid a majoribus auri argenteaque, pretiosarum rerum, vestisque relictum erat; hinc Mylasum Cariæ metropolim profectus est: tamque aspera et acris hiems invasit, geluque ita intensus est, ut quadrupedes, volucres aeriae aquatiliaque animalia gelu indueruerint, eorumque naturalis calor frigore extinctus sit. Cum vero ab una urbe in aliam migraret exercitus Temyris, cam, unde movebat, tam desertam ac solitudinis horrore plenam reliquit, ut neque canis latrare usquam audiretur, non aves domesticæ et cieures cucurrire, non infans vagire; sed quo pacto laxato reti, et in littus postea ex mari reducto, quicquid implicitum sive minutus piscis sive amplius occurrit, in terram piscator trahit, etiamque pisciculum vilissimum, **42** cancrumque minutulum; non aliter isti totam Asiam egerunt et tulerunt, et Mylasso relecta in Phrygiam Cappatianam, cuncta pariter agendo ferendoque, iter direxerunt. A Laodicea vero viam capessiverunt, quæ in Phrygiam Salutariam ducit, quam provinciam lingua sua Turci Karasar appellant: illie ærumnis consecutus Istrim Bajazites fato concessit. Affirmant plurimi quod veneno mortem ipse sibi consicerit. Volebat equidem Temyr hunc vivere, et in Persidem abducere, ut universæ genti ostenderet qualem cujusque soli seram comprehendenterat, spectandumque exhibere ad triumphi ornatum et magnificentiam; tandem multis ærumnis ac miseriis attritum ad mortem sibi inferendam ipsum cogere. Verum ubi animam agere coepit, postremaque suspiria ducere, Temyri talia significat: *Vitam cum morte jam commuto; tu laetus et hilaris mortuum me conspice, cadaverque meum*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) *Kai πρὸς τὴν Μιλησίων.* Corremus *Mylasos*, in Caria enim luit Mylassa vel *Mylas*; a Stephano etenim et aliis ita appellatur. In notitia Thronorum sub Constantiopolitano patriarcha, metropolite Staurupoleos subiectetur episcopus τῶν Μυλάνων, vel ut alius ins. codex correctus exhibet τῶν Μυλάσων, et propterea *Mylassum* reddidimus, quod ad hodiernam pronuntiationem magis accedat.

(32) *Διὸ δὲ Λαοδικεῖας ἐς Φρυγίαν Σαλουταράπατα.* Quo in loco mortuus sit Bajazites non prodiderunt *Laonicus*, *Phranzes* et *Leunclavius*. Animi aggritudine confectum obiisse docet *Laonicus*; causam addit *Leunclavius*, quod Bajazites a Temyre intellexisset, fore ut *Semerkanum* transferretur, idque *Ducas* aliquatenus innuit. Venenum a Temyre ipsi propinatum aliqui volunt, quod *Leuncl.* in *calce lib. vii Hist. Musulm.* scribit. *Ducas* in *Phrygia Salutaria*, *Turcis Carasar dicta*, *Ba-*

A συνέρρεεν. Ἡν γὰρ πρόσταγμα παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἐξ Ἀγχύρας. Οπου δὲ τύχωσι οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ στράπαι σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς, οἱ πάντες εὑρεθῶσιν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἦν ἀναποδίζων πρὸς τὰ πάτερια· ἐκεὶ δὲ πῆγας, τὰς σκηνὰς ἐποίησεν τημέρας τριάκοντα, καὶ τὰ πέριξ ἄπαντα τῆς πόλεως κάστρα, καὶ πήλεις, καὶ κώμας ἀδροίσσας ἄπαντας, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν προγόνων καταλειψθέντα· χρυσᾶς τε καὶ ἀργυρᾶς, καὶ ἄλλην πάσαν τιμίαν ὅλην, καὶ ἴματισμὸν πολυτελῆ, διὰ πολλῶν βραζίνων καὶ κωνστηριασμῶν συλλέξις, ἐξῆλθε, καὶ πόλις τὴν Μιλησίων.⁽³¹⁾ [Μυλάσσων] μητρόπολιν Καρίας ἔρχεται, χειμῶνος εὗτα σφρόροῦ γενομένου, κρύους τε καὶ παγετοῦ, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν τετραπόδων φύσιν τῶν ζώων καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ἀέρια, καὶ τὰ ἔνυγρα ζῶα παγιωθῆναι, καὶ εἰς κρύσταλλον μεταμεῖψαι τὴν φύσιν αὐτῶν. Ἐξερχομένου δὲ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἀπίέναι, τὴν καταλειψμένην εἰς τόσον ἀφίεσσαν ἔρημον, ὅτι οὔτε κυνῆς ὄλακῆ τὸ παράπαν ἤκουετο, οὐδὲ δρυνθός ἥμερου κοκκυσμός, οὐδὲ πειδίου κλαυθμυρισμός· ἀλλ' ὕσπερ παγήνην χιλίων ἀλιεύς, ἔλκει ταύτην ἐν τῇ Ἑρῆῃ ἀπὸ τοῦ πελάγους, εἴ τε ἀν συναντεῖ τοῦτο καὶ ἔλκει πρὸς τὴν Ἑράν, καὶ τε μέγαν ἰχθύν κακὸν τε σμικρὸν, καὶ αὐτὸν τὸ φαυλότατον ἰχθύδιον καὶ καρκινίδιον· οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἀπασαν Ἀσταν λεηλατήσαντες φύοντο. Ἀπὸ δὲ Μιλησίων εἰς τὴν ἁντα Φρυγίαν Καπατιανὴν ἱσσαν, τὰ δύοια πράττοντες. Ἀπὸ δὲ Λαοδικείας εἰς Φρυγίαν Σαλουταράπατα⁽³²⁾ κατήνησαν, ἢν καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν γλώσσαν οἱ Τούρκοι Καράσαρ λέγουσιν· ἐκεῖ καὶ δι πολυπαθῆς Ἰλτρίμ Παγιαζῆτη ἀπέθανεν. Ἄδεται οὖν παρὰ πολλῶν, δι τοῦτο ἀετὸν φαρμακῷ τῆς ζωῆς ἀπέργησεν. Ο γὰρ Τεμύρ τιβούλετο μὲν αὐτὸν ζῆν, καὶ ἐν τῇ Περσίᾳ ἀγειν, καὶ δεῖξαι τοὺς Πέρσας ποδαποῦ θηρίου ἐγκρατῆς ἐγένετο, καὶ θεατρίσαι, καὶ πομπεύειν· καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πολλῆς στενοχωρίας τοῦ ζῆν ἀπαλλάξειν ποιῆσαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ λοισθία πνέων ήν, μηνύει τῷ Τεμύρῳ, ὡς Ἐγὼ νῦν μεταλλάξω τὸν βλοτό· σὺ δὲ ίλαρῶς βλέψον τεθηκότα με, καὶ τὸ σῶμά μου δις ταρπίναι ἐν τῷ παρ' ἐμοῦ δομηθέτῃ μηνησιφ. Ἀκούσας δὲ τὰ ρήματα ταῦτα

D jazitem diem supremum clausi se dorcat. Locus autem ille Carasar, quo nomine noster Phrygiam Salutariam intelligit, procul dubio est, quem Kara-Chisarem Turci appellant, id est arcem nigrum; Graeci medii ævi locum illum Mavrochastropo, hoc est nigrum castrum, quem antiqui Corycium appellavit, ut notat Leuncl. lib. iii, et cap 144. *Pandect. Turcic.* Contigit mors Bajazitis anno Hegiræ 804, id est Christi 1402, postquam annos 14 regnasset; ita tradit Leunclavius lib. viii, at lib. viii mortuum ait anno Hegiræ 850. Laonici textus admodum depravatus est, qui annos 25 eum regnasse prodiit. Orbinus scribit uxorem Bajazitis, Lazari filiam Miltievam (Ducas Mariam appellat), altero post maritum die obiisse; cui ut illudetur Temyr, vestes illius ad pudenda usque rescindit jussit, et eo habitu mensa accumbentibus ministri strare coegit.

ὅτι Σκύθης ἐκάμψθη τῇ γνώμῃ· καὶ στείλας αὐτὸν
δι' ἑνταραστῶν δούλων αὐτοῦ ὡς ἔκαπον ἐλευθερώ-
σας αὐτοὺς, ἀπῆγαν αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ
θέσθησαν ἐν τῷ μνημείῳ, διαβατός φυλακήμησεν. Οὐ δὲ
Τεμύρ ἀπάρας ἐκεῖθεν πρή; Λυκαονίαν ἀφίκετο,
κάκειθεν εἰς Καισαρίαν, εἴτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν
τε καὶ μεγάλην. Πληρώσας ἐνιαυτὸν ἔνα ἔκτος τῆς
Περσίας, καὶ μετὰ τὸν χρόνον εἰσῆλθε νικηθῆς,
τροπαιούχος, φέρων λάφυρα καὶ λείαν, ὡς οὐδεὶς
τῶν πόντοτε τυράννων Περσῶν. Ἀλλ' ἐπινίωμεν (33)
πάλιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡγεμόνας τῶν
Οὐθμανῶν, καὶ λύωμεν καὶ ποιῶ φρέσκως μετέπιστον
εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς ἡγεμονίας εύτυχήματα.

A trade sepeliendum in monumento quod mihi ædificavi.
His auditis Scytha animi rigore remisso emollitus
est, et libertatem centum illius servis concessit,
qui funus procurarent; Prusamque cadaver abdu-
cendum permittitur, ubi in sepulero, quod vivus
sibi posuerat, sepultum. Temyr in Lycaoniam inde
movit, deincepsque Cæsaream pervenit, tandemque
in Armeniam minorem ac majorem reversus est.
Annum in expeditione extra Persiam exegit, de-
mumque victor ac triumphator rediit, præda ac
spoliis onustus, quanta nullus unquam Persarum
tyrannus reportavit. Sed iterum redeamus ad Oth-
manicæ familie principes, qui postea successer-
unt ex successione.

CAPUT XVIII.

Manuel imperator Byzantium revertitur, et Joannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis filio foedus amicitiamque iniit. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Ese, seu Isa, Bajazitis filius, bello a srafe Mehemele petitus Temyrle duce capit, et laqueo profocatur. Cineites Smyrnae innoscit, Attinis filios ex Ionia pellit, Musulmani partes sequitur. Attinis filii Mantachiope Ephesum expugnant. Honur Attinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asia reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur.

Ο γάρ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐνωτισθεὶς τὴν ἡτταν τῶν Τούρκων, καὶ τὴν τοῦ Παχιαζῆτος ἀθρόου μετα-
βολὴν (34) πῶς ἀπ' οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν πεσόντα,
παρευθὺν πρὸς Βυζάντιον ἀνεισι. Καὶ δὲ οὐεψὶς αὐ-
τοῦ παραχωρεῖ τῶν οἰλάκων τῆς βασιλείας, καὶ αὐτὸς
ἐν τῇ νησῷ Αἵμυνῳ πέμπεται. Καὶ δὲ Μανουὴλ μένος
βασιλεὺς παρὰ τοῦ παλατίου καὶ τοῦ δῆμου εὐφη-
μίζεται. Ο δὲ Μουσουλμᾶν περάσας ἐν τῇ δύσει,
εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ²
τοῦ βασιλέως, καὶ δέεται τούτου λέγων, ὅτι Ἐγώ
δοσμαλ σοι εἰς νίδρην, σὺ δὲ κατέρρευσες ἐσθή· καὶ
ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν οὐ φύσει ζιζά-
νιος, ἀλλ' οὔτε σκάρδια βοσκεται· μόνον ἀρα-
γόρευσσον με ηγεμόνα Θράκης, ὃσην καὶ ἀλληγο-
τῆρ διὰ τῶν γονέων ἐπεκτησάμην· δοὺς εὐτῷ
καὶ διδήρους ἔνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (35) τῶν ἀντι-
έων, καὶ μίαν τῶν ἀδελφῶν Φατιμακάτουν ἐπονε-
μαζομένην· ὑποσχεθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν
Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος (36) ἄχρις
αὐτοῦ Ζητουνίου, καὶ τὴν Πελοπόννησον· τὰ δὲ τῆς
πόλεως πάρεξ ἀπὸ Πινιδίου μέχρι Ιεροῦ στομίου,
καὶ ἀπὸ τοῦ Ιεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἀπαντα-
τὰ παράλια κάστρα, τὰ δὲ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ κει-

B Imperator Manuel cum cladem Turcorum audivisset, subitamque Bajazitis, qui velut fulgur e celo deciderat, fortunae mutationem, Byzantium confessim rediit, et clavum imperii regendum a nepote, quem in Lemnum **43** relegat, recepit. Solus igitur Manuel a palatinis officialibus et populo imperator salutatur. At Musulmanus fretum transvectus in occidentales regiones se contulit, Constantinopolim ingressus imperatoris pedibus accidit, et apud eum hanc *'supplicem orationem habet: Ego tibi filius ero, tuque mihi pater eris: et ab hoc tempore nulla inter nos discordie zizania disseminabitur, nullae offensiones intercedent; tantummodo Thracie praefectum me constitue et aliis regionibus, quantas majores mei possederant.* Obsides quoque tradidit ex fratribus suis impueribus unum, sororemque unam Phatma-catun appellatam: promisitque imperatori Thessalonicam, oppida ad Strymenem Zetunium usque sita, et Peloponnesum redditurum esse, atque etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad osium sacrum, et hinc Varnam usque cunctas arcis maritimas littoribus Euxini Ponti impositas. Impera-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(33) 'Αλλ' ἐξαρθμέν. Post mortem Bajazitis interregnum constituerunt Turcici Annales annorum 12, donec sultanus Mehemedes rerum summa et imperio potiretur.

(34) *Kατ τὴν τοῦ Πατριαρχῆτος μεταβολῆν.* Hoc loco addendum κατ αὐτὸν, absque quibus verbis constructio orationis claudicat.

(35) *Era tunc adeptorum auctoꝝ. Ducas hoc loco duos Bajazitis liberos obsides dates ait, mares unum, feminam alteram nomine Phatma—Catun. At infra, cap. 29, narrat tres obsides suisse datos, duos mares impuberes, et illam Phatmam : quorum alter, isque natu grandior, et Phatma redditio sunt : minor Constantinopoli remansit, Christianusque sacris initiatus obiit. Leunclavius lib. x, cui Suleimanicus titulus es, Sulcinanum Greorum auxilia sibi parare cogitantem, fratrum natu minimum Cassinem, et sororem suam Sultanam Fatimam obsides dedisse tradit. Phranzes, cap. 50, lib. 1, eum qui Christianus obiit, Jusophum, id*

est Josephum, appellat. Porco Phatma, seu Fatima-
Catum idem est ac Domina Fatima, Italis *Signora*
Fatima: ista enim vox Caden Turcis est quod Ital-
lis *Signora* overro Madamigella: Armeni Caduu
vel Catun per n. italicum prouantian. Nomen illud
Fatima Turcis familiare est ac venerandum: sie
enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex
Aische Ebubekiris alia suscepit, et Hali patruelli
suo nuptiam dedit.

(36) *Tā τοῦ Στρυμόνος.* Strymon Macedonia fluvius est; Zetunium oppidum est, cuius episcopus Larissae secundæ Græcie metropolite olim suberat, et ad Thermopylas situm Speichii fluminis ripis adjacet. Laouicus, lib. II, Tā τε Ζτροῦ νύ τὸ ἐν Θερμοπύλαις. Sperchius olim, postea Αγριομέλας appellatus est, qui in sinum Pelasgiacum, hodie *del Volo* appellatum insinuit. Zetunii mentionem faciunt Joannes Europalista Scillitzia in Basilio et Constantino: et in isdem Georgius Cedrenus,

tor, pace inita, Adrianopolim eum misit, Deme- triumque Leontarium virum prudentem et in bello impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat, qui negotium consecutum imperatori scribit, et Joannem in eam urbem introducit, imperatoremque totius Thessaliam proclamat. Præterea Manuel Romanos illustres viros in alias urbes et oppidula misit, qui eas pulsis Turcis recuperant. Eo tempore tota Thracia profunda pace et secura tranquillitate fruebatur; at orientales provinciae tumultu ingenti turbabantur, subitaque principium per provincias mutatione agitabantur. Vere itaque inchoante, postque horrendam illam procellam, sedato æstu, fames dira, pestisque vehemens grasa sunt per provincias omnes, quas Scythæ invaserant, bellaque intestina orta. Carmianus namque qui Alysar cognominabatur, facultatem a Temyre consecutus in paternam ditionem redeundi, eam recuperavit; Sarchan pariter Lydiam paternum principatum recepit. Orchian et Atinis ambo filii, Homur et Eses, Ioniam totam sortiti sunt. Mantachiæ filius Elias Cariam et Lyciam obtinuit; qui vero in oriente relicti erant Bajazitis filii, eorum unus Mehemetes, cum provinciam nullam obtineret, Ancyra in Galatia substiterat, cum quo frater ejus minor natu Moses etiamnum puer degebat. Eses vero alius eorum huc et illuc vagabundus oberrabat, dignitate ac imperio prorsus destitutus, ejusdemque conditionis erat Mustaphas. Quare Mehemetes quemdam e magnatibus, qui patrem ejus comitabantur, Temirtem cognominatum, Ancyra adversus Esen, qui in regionibus illis tunc agebat, progreedi jussit: prælio cum eo commisso Temirtes vitor evasi, **¶** Esemque capite truncavit: unde Mehemetes in Galatia nomen famamque sibi fecit.

Interim in Ioniae partibus, quas possegerat Atin quidam, Cineites appellatus, ejus, qui Karasupasi vocabatur, filius innotuit, vir fortis ac generosus

A μενα Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρηναῖαν κατέτασιν ποιήσας, καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανούπολει πέμψας, ξειδὲ Δημήτριον τὸν Λεοντάριον (37), δινόρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ εὐστροφον, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλίαν κηρύχην. Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ μηνύσας τῷ βασιλεῖ, εἰσάγει τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐντὸς, καὶ δεικνύει τούτον βασιλέα πάσης Θεσσαλίας. Ὁμοίως καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ τοῖς πολιχνίοις ξειδεῖν δὲ βασιλεὺς Ἀρματίους τῶν ἐνδῆκων, καὶ παρέλαβον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους· καὶ ἐν τοῖς Θρᾳκίοις μέρεσιν εἰρήνη παντοῖα, καὶ ἀστασίας γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἔω ἐν μεγάλῃ ταραχῇ καὶ ἀθρόῳ μεταθολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἔφορος τοίνυν ἀρξαμένου, καὶ τοῦ σφρόρου χειμῶνος ἐκείνου καὶ κλύδωνος παρελθόντος, ἐγεγόνει λιμὸς ἴσχυρὸς, καὶ λοιμὸς ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, αἷς οἱ πέδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Καταβὰς τοίνυν δὲ Καρμίδην (38), δοὺς δὲ Τεμύρην ἀδειαν, Ἐλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, Ἀλυσάρ ἐπονομαζόμενος. Ὁμοίως καὶ Σαρχάν Λαδίαν τὴν πατρικὴν ἐπαρχίαν πρὸς έκανεν ἐποιήσατο. Ὁ ὄρχαν, καὶ οἱ τοῦ Ἀτην δύο γινομένοι καὶ Ἑσές, καὶ αὐτὸς τὴν Ἰωνίαν πέσαν ἐκληρώσαντο. Καὶ δὲ τοῦ Μανταχία Ἐλιέζ, καὶ αὐτὸς Καρίαν καὶ Λαδίαν ἐπεκτήσατο. Οἱ δὲ καταλειφθύντες ἐν τῇ ἑώρᾳ τοῦ Παγιαζήτι υἱοί, δὲ μὲν Μεχεμέτ (39) ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπειδὸν οὐχ εἶχε κληρονόμον, ἢ ἐπαρχίαν· ἦν δὲ καὶ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετ' αὐτὸν ἦτι παιδαρίσκος ὅν. Ὁ δὲ Ἑσές δὲ ἕτερος ἦν πλανώμενος ἔνθεν κάκείνεν, μη ἔχων αὐθεντίαν, δμοίως καὶ Μουσαφίδης. **B** Οὐλεν τοῖς μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Τεμηρτές ἐπονομαζόμενον, ἐξ Ἀγκύρας [πρὸς] δάγκνοντα τότε τὸν Ἑσέν ἐν τοῖς μέρεσι ἐκάινοις, καὶ συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπέτεμε τὴν κεραίην αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ.

Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει (40) τοῦ Ἀτην ἡγέρθη τις δυομάτης Τζινεήτης, υἱὸς τοῦ λεγομένου Καρασούπαση, ἀνήρ γενναῖος, καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) Δημήτριος τὸν Ασορτρόν. Pro Λεοντάριον more vulgaris idiomaticis: hiujus Demetrii meminit Phranzes lib. i, cap. 39.

(38) Καταβὰς τολρύ δὲ Καρμίδην. Leuncl. lib. ix Hist. Musulm. narrat Temirtem principibus a Bajaz te spoliatis ditiones restituisse: qui hic vocatur Carmian Alysar, Laonicus Caramanus Alosarius dicitur lib. ii. Videndum Leuncl. in Pandectis hist. Turcicæ, num. 56.

(39) Παριαζήτης υἱοί, δὲ μὲν Μεχεμέτ. Leunclavius, lib. ix, x, et xi, hanc fratrum lanienam stragesque narrat. Lib. ix, qua: adversus Isam-begum gessit Mehemetes, exponit; Temirtasem a partibus Ese vel Isae stetisse, et a militibus Mehemetis occisum fuisse, Isamque, postquam se fugæ commisit, nusquam conspectum fuisse tradit. Verum noster Temirtem, qui cum Temirtasem idem est, Mehemeti militasse affirmat. Laonicus, lib. iv, Jesuū seu Isam contra Musulmanum bellum gessisse, et captum prælio morte affectum fuisse scribit: cui Phranzes, lib. i, cap. 50, consensit. Sed quod lib. x, initio, dicit Leunclavius verissimum est,

Laonici narrationem confusam et mutilam esse, ex qua vel acutiores sese extirpare et expedire vir possint. Becaui Annales et Historia Verantiana, endem Leuncl. teste, et eos improbante, Isam a Musa occisum tradunt.

(40) Ἐρ δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει. Huius Cineitis mentio frequentissima est in hac nostra historia. Laonicus, libb. iv et v, de eo verba fecit, et Ζουντήν appellat. Leunclavius ejus in minit primum lib. x, in quo Dusmo, seu suppositiī Mustaphæ historiam contextuit, eumque Tzoniētēm nominat. Ducas ubique Τζινεήτη habet, quod nomen Cineitem reddidimus, ita ut, ci, prima syllaba pronunciatione Italica esseratur. Hic Cineites a Leunclavio Ismyroglīi, id est Smyrnæ principis, filius dicitur: Ducas vero cum Kara-Supassi, id est, nigri Subassi filium fuisse prodit, et Atinis, seu Atinis filios, qui Ismyroglīi, et Smyrnæ principes erant, Ionia expulisse. Obiter hic lectores mouehimus, in enarrandis interregni rebus Ducam nostram a Laonicō et Leunclavio multum differre.

Ενδοξος· έχων πρόνοιαν τῆς Σμύρνης; δι πατήρ αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Παγιαζῆτ, καὶ διὰ τὴν πυλυσχρονίον ἡγεμονίαν, ὡς καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι τοπάρχην ἐσέβοντο. Τότε ἤρχοτο μάχην πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀτήν· ὧκουν γάρ αὐτοὶ ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτης ὁθρίσας Σμυρναῖους, καὶ ἐκ τῶν περὶς χωρίων ὡς πεντακοσίους, κατερχόμενος ἐλέγετε τοὺς ἐν τῷ κάμπῳ Ἐφέσου· ὡς ἐν δλίγιψ δὲ συναθροίσας ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Ἐφεσίων ἀφίκετο. Καὶ δὴ παρακαθίσας τὸ πολίχιον, ἐν δλίγιαις ἡμέραις δι τοῦ Ἀτήν υἱὸς ἀφεὶς ἀπόδρα, καὶ δὲ Τζινεήτης κύριος καθειστήκει τῆς ἡγεμονίας. Πλὴν διὰ παντὸς ἔγραφεν ἐν τῇ Θράκῃ πρὸς τὸν Μουσουλμάν, ὃς· Ἐγώ ὑπὲρ σου πάσχω, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀτήν οὐ δι' ἐμό, αλλὰ διὰ σὲ ταύτην ἔχοι λακοῦμα· στεῖλορ οὔρ μοι βοήθειαν ἵνα εἰς τέλος ἀτεικαρατέξωμαι τοὺς ἔχθρούς σου. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἀπὸ Καλλιουπόλεως ἐν Σμύρνῃ καὶ μίαν, καὶ πολλάκις ἀπέστειλε θησαυρὸν πολὺν, καὶ δι' ἐκείνον στρατεύων ἦν καθ' ἐκάστην, ἵνα οὐ τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀτήν ιδίωξε. Ἔαρος· δὲ ἀρχομένου, καὶ τὸν δεύτερον ἥμηρον χρόνον [καὶ τοῦ δευτέρου ἥμηρον] μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου κατακλυσμοῦ, ἀρκαντες δὲ εἰς τοῦ Ἀτήν υἱὸν, δὲ καὶ Ὁμούρ καλούμενος; (41), τοῦ ἑτέρου τεθνηκότος, πρὸς τὸν θείον αὐτοῦ τὸν Μανταχίλα Ἐλιέζπεγην (42) τὸν ἡγεμόνα Καρίας ἐπανέρχεται, καὶ ἱκετεῖς· προσπίπτει τοῖς ποοῖν αὐτοῦ δεδμένος βοήθειας. Ὁ δὲ καὶ μάλα ἀσπασίως αὐτὸν ὑποδέχεται, καὶ τὸ αἰτηθόν πίλητε, καὶ συνάξας τὸν ἀπαντα στρατὸν αὐτοῦ, ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ Ὁμούρ ἐρχεται, ἀγων σὺν αὐτῷ ὡς ἐξακισχίλους ἀνδρας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως σὺν τῷ Καρασούπαση τῷ πατρὶ τοῦ Τζινεήτη ἡσαν ὡς τρισχίλιοι. Ὁ γάρ Τζινεήτης εὐρέθηκεν τῇ Σμύρνῃ ὑπάρχων. Τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Ἐφέσιοι, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντικαθιστάμενοι, πῦρ ἀφίξαντες ἐν τῇ πόλει, καὶ διὰ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσης τῆς φλογῆς κατεδαπάνα τὰς οἰκίας· καὶ τὰ καταλειφθέντα παρὰ τῶν Σκυθῶν τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατήσθιε. Καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα, καὶ κόνις ἐν δυσὶν ἡμέραις. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι ἰδόντες τὴν τοσαύτην ζημίαν, προσεκύνησαν. Ὁ δὲ Καρασούπασης γενόμενος ἔγκλειστος ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀντεμάχητο ἀχρις φθινοπωρινοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τζινεήτη. Ὁ δὲ οὐκ ἤδυνατο, ἀφεὶς τὴν Σμύρνην, ἀπελθεῖν ἐν Ἐφέσῳ, ἦν γάρ σπάνις πολλὴ τῶν στρατιωτῶν. Τότε ἀνοίξας τὰς πύλας ἐξῆλθε, καὶ πεσὼν ὑπετάγη τῷ Μανταχίλᾳ. Παραλαβὼν οὖν αὐτὸν σὺν τοῖς ἀλλοῖς τῶν δυνάντων ἐν τῷ πολιχιώ, δεσμίους εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. Τῷ δὲ παιδὶ τοῦ Ἀτήν τῷ Ὁμούρ ἐγκαθίζανει ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ πατρικῇ. Τὸν δὲ Καρασούπασην

Ismaelis Bullialdi note.

(41) Ὁ Ὁμούρ καλούμενος, Homur iste fuit frater Ese seu Isæ, et umerque Homuris illius nepotes, cui Smyrna ab Equitibus Militiæ Hierosolymitanæ erupta fuit, uti supra, cap. 7, narratum. Vocantur autem isti Atinis filii, quod ab Atine Turcorum

A bellique peritia clarus; hujus parens, Bajazite rerum summam obtinente, Smyrnam rexerat, et quod diuturnum regimen ejus fuisset, Smyrnæ tanquam generalem toparcham et praefectum venerabantur. Hoc igitur tempore bellum adversus Atinis filios capessit, qui Ephesi principatus sedem habebant; collectisque Smyrnæis, et ex circumjacentibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum Ephesum venit, colonosque deprendatur. Brevi vero cum præter quingentos coegisset alios, ad ipsam urbem Ephesum accessit, arceque, post paucorum dierum obsidionem, potitur, et principem illius se gerit, cum ea deserta Atinis filius aufugisset. Verumtamen litteris ad Musulmanum, qui in Thracia agebat, datis aperie his professus est verbis: *Ego in tui gratiam tot labores sustineo, principatumque Atinis invasi, non ut mihi, sed tibi acquiram. Auxilium propterea ad me milte, ut hostibus tuis quandiu stelerint, obsistam.* His fidem præbens Musulmanus semel atque iterum sanguinque pecunias multas Calliopoli Smyrnam transmisit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat, donec Atinis hæredes expulit. Ineunte vere, alteroque anno ab horrenda illa Scytharum excursione, Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur, alio demortuo superstes, ad avunculum suum Mantachiam Eliezpegum Cariæ principem se confert, et supplex ad pedes illius prostratus auxilium rogat; quem perbenigne suscepit Mantachias, ejusque petitioni annuit, omnemque exercitum cogit, et in comitatu Homurem habens circiter sex milium millia Ephesum ducit: urbis porro incolæ, quibus præter Karasupasi Cineitis pater, ter mille tantum numero erant, quod hic Smyrnæ tunc ageret; nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti animo obsisterni: at hostes per quatuor urbis regiones ignem immiserunt, quo domus absorptæ sunt; et reliquias, quæ Scytharum vastationi supererant, tanquam scenum flammæ devorarunt: biduique spatio tota urbs in cineres versa est. Tunc Ephesii tantam cladem contulit, hostibus se permiserunt. Karasupasis vero intra arcem recipit, et in autumnum dilata deditio, dum a filio opem expectat, obsidionem toleravit. Is Smyrna deserta opein ferre patri, et Ephesum accedere nequit, quod militum paucitas id fieri vetaret. Tandem 45 ergo portis reclusis arcem dedit, inque manus Mantachiæ devenit: qui illum aliosque in arce comprehensos intra ditionis suæ limites vincitos abduxit, reddita Atinis filio paterna bareditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum partium viros in castri eiusdemdaun, qui Mamalus dicitur, turrem conjecit, et conclusos tenuit. Quid vero

duce genus duxerunt; filiorum etiam nomine nepotes et posteri continentur.

(42) Ελιέζπεγην. It is, Eliam-negum ex Mantachiæ posteris.

molitur Cineites? Smyrna cum una biremi solvit. A έγκλειστον ἐν πολιχνίῳ τινὶ ἐντῆς πύργου δεσμήσας
et Cariæ littora legens Mamalo appulit, clamque
incarceratis per nuntium significat illuc advenisse,
ut fortim eos asportaret. Illi itaque cunctos cu-
stodes suos ad convivium vocant, meracioribusque
calicibus ad satiætatem porrectis soporem ipsis,
ita ut pro mortuis haberentur, conciliaverunt:
turri deinde se proripuerunt, funibus de muro se
demittentes, biremique concenderunt, et gaudio
perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyr-
nam navigant.

Nieme deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra novet, intraque arcis mœnia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit: et præter corpora, quæ libera remanerunt, quæcunque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademerunt, pluresque etiam trucidarunt: aliaque sexcenta horrenda perniciosus ille patravit. Cum res eo loci essent, cum Homure paciscitur, filiamque suam ei despondet: et ubi a Cineite jusjurandum accepit de servandis pactis, cæstro egreditur: tumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, et juramento interposito Musulmano obsequium Cineites renuntiat, Atinisque generalis proclamat. Cineites deinde Homurem comitatus totum illius principatum iugitat, et in suas partes cunctas urbes ad Mæandrum sitas trahit: quæque ad Boream sitæ sunt, Philadelphiam, Sardeis et Nymphaeum usque ad Hermonem fluvium. Cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen et administrationem cognitis et amicis suis concredidisset, cum futuro genero Ephesi agebat. Quodam vero die mane inter cives rumor differtur, ducem obiisse: post solis ergo orium funus extulerunt in castrum, quod pyrgion, id est turricula, appellatur, ad Tmoli montis radices sitiæ, et majorum sepulcro mandarunt. Jam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hereditatem reputans, supremus Asie dux appellatur. Quamobrem cum Musulmanus tantam ejus insolentiam haud ferret, in Bithyniam trahere destinat, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, eumque Prusensem universitas alaci bonoque animo exceptit, omnesque 46 hilares admodum atque læti paratos se ad mortem pro

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) Μάμαλος ὀροπάζεται. Hoc castrum ad maris littus situm suisque, quæ mox sequuntur, ostendunt: et fortasse illud est, quod tabulae geographiae Gulielmi Blaue ad sinum Halicarnassi, vel castri S. Petri situm ostendunt, et Castelmarmoræ appellant. Habent equidem Strabo, Ptolemaeus et Stephanus Mâllonē ἐν Κιλικίᾳ, sed non est ille de quo noster hic verba facit, quippe situs est Mallus in extrema fere Cilicia versus Amani portas et Issum; Mamalus vero in Caria esse debet. Turci *Hermere* appellant, unde in Rhodum brevis est trajectus.

έριψε, καὶ τὸν σὺν αὐτῷ Ὄτρανίδας· Μάμαλος δονμάζεται (43) τὸ πολιχνίον. Οὐ δὲ Τζινεής τι δια δρᾶς; Ἐκ τῆς Σμύρνης ἔξελθων σὺν διήρει μιᾷ, πλέυσας ἐν τῇ Καρπᾷ, ἔρχεται εἰς Μάμαλον, κάκει χρυσῶν πέμπει πρὸς τὸν ἔγκλειστον, ὡς ἦδη κλέψων ἤλθεν αὐτούς. Οἱ δὲ τοὺς φύλακας πανδαισίαν ποιήσαντες, καὶ εἰς κόρον τὸν ἄκρατον χεράσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθνήκτας, αὐτοὶ ἔξηλθον τοῦ πύργου· καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλιώδιοι, εἰσῆλθον ἐν τῇ διήρει, καὶ πλέυσαντες ἤλθον εἰς Σμύρναν. Ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ.

Χειμῶνος δὲ ἀρχομένου δὲ Τζινεής στρατεύει εἰς Ἐφεσον, καὶ κλείει ἑγένες τοῦ πολιχνίου τὸν Ὄμούρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν τοῖς αὐτοῦ στρατιώτας πρέδαν ποιεῖται· καὶ πλήν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τούς τοις τὴν παραδρομὴν τῶν Σκυθῶν, ἐσκύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ δῆλα μυρία διενά πέπραχεν ὁ ἀλάστωρ. Τότε εἰς συμβιβάσεις ἔλθων μετὰ τοῦ Ὄμούρου, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δοὺς, καὶ ὅρχοις πιστώσας τὴν ἀλήθειαν, ἔξεις τοῦ Κάστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατήρ μετὰ νιοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ἐνδρῶς τὴν πρὸς τὸν Μουσουλμάνην εὐπείθειαν, καὶ Ἀτήνης καθολικὸς (44) ἀναδείκνυται. Σύν αὐτῷ οὖν διαδραμῶν τὴν πάσαν τηγεμονίαν, καὶ πρὸς ἑστὸν ἐλκύσας τὰς πάσας πόλεις, τὰς πρὸς Μαίανδρον, καὶ τὰς πρὸς δρετον Φιλαδέλφειαν, Σάρδεις, Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἐρμονος ποταμοῦ (45), καὶ οἰκήσας ιοικίσας τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων ἐνθείς, αὐτὸς ἐν Ἐρέσῃ σὺν τῷ μελλογάμῳ διέζων, θροῦς ἀναπτήσας πρωὶ ἐν τῷ δῆμῳ, ὡς ἐ τερμῶν ἐτεθνήκει, καὶ δῆ ἥλιου ἀνατελλατος ἀρπατες τὸ πτῶμα αὐτοῦ, ἐφερον ἐν τῷ πολιχνίῳ, δι πυργίου καλείται, ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ Τμώλου δροῦς καλείται, ἐν τῇ αὐτοῦ Εθαψαν ἐγγὺς τῶν πατρῶν αὐτοῦ. Οὐ δὲ Τζινεής εἰς ὑψος ἀρθεῖς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὡς πατρικὸν ἀλήρον ἡγησάμενος, αὐτόνομης ἡγεμονὸς Αστας ἐκλήθη. Οὐ δὲ Μουσουλμάνης, μῆ φρων (46) τὴν αὐτοῦ ἀναθείαν, ἰδουλήθη περάσαι ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. Καὶ δῆ περάσας, καὶ εἰσελθὼν ἐν Προύσην, ἀπαντες οἱ Προυσαῖς ἀπαστός αὐτὸν ὑπεδέξαντο, καὶ μεθ' ὅσης χιρεῦς ἐποίμας τοῦ θανεῖν ὑπὲρ αὐτὸν ἥσετησαντο [ὑπὲρ αὐτοῦ ἥσετησαντο]. Τότε δὲ Ερυρος ἀρξαμένου, στρατὸν ἀθρο-

(43) Κατ Ατήνης καθολικός. Legatus generalis seu vicarius Atinensis, id est, Adinensis dictio, quam Turci Aidin Ili appellant; cum Homure enim ab Atine orto, affinitate contracta, socii sui vicarius generalis proclamatus est.

(45) Τοῦ Ἐρμονος ποταμοῦ. Hermus est qui Smyruæ campis alluit.

(46) Ο δὲ Μουσουλμάνης γέφων. Expeditionem suscepisse hunc Musulmanum seu Soleimanem adversus Mehemedem, et in Asiam transisse επει- clav., lib. x, ex Hanivaldano historia tradit.

ζειν ἡρέτο κατά τοῦ Τζινεχτ. Ὁ δὲ αὐτὸς Τζινεχτ σὺν ὀλίγοις ἵπποις δρομαῖς εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν τῆς Λυκαονίας ἐρχεται, καὶ τῷ Καραμὸν ὅμιλοσας, κατέρχεται εἰς Κοτύζιον, καὶ τῷ Καρμιέν τὰ αὐτὰ εἰπὼν, ἔλει αὐτοὺς μεθ' ὅπλων εἰς Ἐφεσον. Οἱ δὲ λόγοι οὓς ὁμιλήσει μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἔσαν· Οἰδατε ἀκριβῶς τὴν Ἰμπολαρ, ήτοι ὑπέστητε παρὰ τοῦ Παριαζῆτ καὶ τοὺς ὑμετέρους γονεῖς, οὓς μὲν δυσφαξεῖ, οὓς δὲ ἀγχότη ἀπέπτεις, καὶ αὐτὸς μοράρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἀξοποτούς ἐκοίησεν. Νῦν δὲ ἐπειδὴ δικαῖα θεοῦ κρίσει διλαστωρ ἡγεμονεῖ, μὴ καταπιέρω ημᾶς τὸ τῆς δοσιδος ἔκροτον, ἀλλὰ προθύμως ἔτι [οὐπω] ἀκμάζον δὲ συντρίψωμεν αὐτοῦ τὴν κάρα, καὶ τὸ λοιπὸν ἐτὸν ἀμεριμνίᾳ διδέωμεν.

Τότε οἱ ἡγεμόνες ἐνωτισθέντες τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ εἰς συμφέρον αὐτῶν λογισάμενοι, ἔχωρουν ἐν ἀρμασὶ· καὶ ὁ μὲν Καραμὸν ἐν τριάκοντα // τρισὶ χιλιάσιν, δὲ Καρμιέν ἐν δίκαια, καὶ δὲ Τζινεχτ ἐν πάντες χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατεύθενταν. Ὁ δὲ Μουσουλμάνος καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Προύσης ἐν Λοπαδίῳ ἐλθών, καὶ τὸν πάντα στρατὸν αὐτοῦ ἐν εἰκοσιπάντες χιλιάσιν ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ Λοπαδίου ἐγερθεὶς, ἥλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου (47), ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν Σμύρνῃ. Μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμὸν καὶ τοῦ Καρμιέν, ἡπορεῖτο καὶ ἥσχαλεν. Ἀπὸ δὲ Σμύρνης πρὸς Ἐφεσον ἀπάρτεις, ἥλθε πτήξας; τὰς σκηνὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον (48)· κάκει φονηθεὶς τούς ὑπεναντίους, καὶ πυκνώτας τὰς τέντας, τάφρον ἴσχαψε, καὶ χώματα ἀνήγειρε· καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. Οἱ δὲ ὑπεναντῖοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμερῶν [ἡμέρας] εἴδετο τὸ ημισύ, ἥγουν ἔξι ὥρῶν διάστημα ἀπ' ἄλληλων, οὗτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν δειλίαν, οὗτε ἐκείνοις πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα. Τοῦ πράγματος οὖν ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, πρόσετοι τῷ Τζινεχτ εἰς τῶν αὐτοῦ μυστικῶν φύλων, καὶ λέγει αὐτῷ, Ὁ Καραμὸν καὶ δὲ Καρμιέν ὅμοιοσαντες βούλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδούνατε εἰς τοὺς κεῖρας τοῦ Μουσουλμάνου· ἐκείνοις δὲ εἰσηγαίσαντας ταῦτας πράξαντες, ἀνατρέψουσιν ἀφόδιον εἰς τὰ ίδια· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πάντα διαπράξονται. Μαθὼν δὲ τοῦτο δὲ Τζινεχτ (49), καὶ καταλαβούσης τῆς ἐπέρεας· φανούς καὶ λαμπτάδας ἀνάψας ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν ἵππων ἀναλεξάμενος, σηνεισιν ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παχιαζῆτ· ἦν γάρ φύλαξ τοῦ

Ismaelis Bullialdi note.

(47) Ἐρ τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου. Ποδιεὶς idem nomine, et ab omnibus Σμύρναι incolis appellatur Μαλεμάτ, Μενεμή. Πανίties camporum illa, quam Herminus alluit, Σμύρναι ejusque sinu a Septentrione objicit. Fertilis est ager, vini generosus, peponum, aliorumque fructuum et ferax. Illi locus est de quo Leuclavius, lib. vi, mentionem facit, eumque in Sarchanis seu Saruhanis ditione sicutuisse, et a Turcis Melmen appellari docet: ubi tunc temporis salis officinae erant.

(48) Μεσαύλιον. De illo loco nihil legi: si cui

eo obeundam dixerint. Jamque vere inchoato exercitum aduersus Cineitem conscribit; hic vero paucis equitibus comitantibus, cursu Iconium Lycaoniam metropolim advolat, et Caramanum alloquitur, hinc Cutyaeum venit, et cum Carmiano de iisdem habitu sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit. Hancce vero apud eos orationem habuit: Accurate novistis quam magna damna Bajazites nobis intulit parentibusque vestris: quos partim occidit, partim eis gulam Inqueo fregit, ipseque monarha nobis pulsis evans; quandoquidem vero pestis illa justo Dei iudicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis proles, sed quanto oculis et alacriter caput illius contundamus, quando nondum viget ac valet, secumque vitam in posterum agamus.

B Ejus verba cum audiissent principes, utiliaque sibi, quæ monuerat, rati, curribus vecili accesserunt; triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus vero decem, quibus Cineites quinque millia adjunxit, et Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa Lopadium venit, et in exercitu viginti quinque millia hominum recenset: cumque Lopadio nivisset, Pergamum in canipum Mænomeni accessit, unde Smyrnam contendit. Valde quidem anxius ac sollicitus restitit, quod Caramanum Carmianumque copias coniunxisse didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum versus movet, et in loco, quod Mesaulium vocatur, castra locat; illicque hostes reformidans tentoria constipat, fossam castris circumducit, et aggrees excitat, seque intra vallum cum exercitu continet. At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimidiū diei, hoc est sex horarum, itineris remoti a se invicem erant. Sed neque Musulmanus ad pugnam lassessere, eosque aggredi timide præpeditus ausus est, neque illi, quod viribus impares essent. Cum igitur utriusque pugnari detrectarent, neque helli opus serveret, unus inter secretos intimosque Cineitis amicos eum adiit, monetque Caramanum et Carmianum ex compacto decrevisse proxima nocte Musulmano eum tradere, et pace composita secure, ad sua esse reversuros; et hac procul dubio ingruente nocte totum negotium absolwendum esse. Cum talia audivisset Cineites, vespere facto in tentoriis suis funales et lampades accendit; selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Bajazitem fratrem suum, qui ejus custodia preebat, quem postquam rerum suarum statim accurate

forte appellatio loci illius corrupta videtur, dispiat nam ex Nēd. Αὐλῆς degeneraverit; quam urbem Catalogus seu Notitia episcopatum sub patriarchali Constantiopolitico throno constitutorum refert, suppositam esse Ephesino metropoli.

(49) Μαλεμάτ δὲ τοῦτο δὲ Τζινεχτ. Vaser admodum ac versipellis hic Cineites fuit, ingenioque tam versatili præditus, ut saepius ad contrarias partes transierit. Diuturnis carcere toleravit in Lemno et tandem a ducibus sultani Moratis captus vitam laqueo finivit.

edocuit, et ut diligenter urbem in tempus matutini custodiat, hortatus est, ipse cum ceteris domesticis ad Musulmanum 47 abiit: cumque mea nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, ita que locutus est: *Peccavi, domine, morte dignus sum. Quare collo meo laqueum injeci, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pœna jure sum obnoxius.* Musulmanus eo sermone delinitus, ejusque commisertus, veste nitida induit: et interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? Respondit iste, Ephesi. Quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, vincosque adducam. At Musulmanus veritus ut fraus aliqua subasset, et simulate haec agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, et Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus et Carmianus circa medianam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuissest, insidiis sibi strul suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sellas et stragula, alii camelos et mulos, alii currus ut sarcinas et impedimenta eis imponebant. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu et copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli et muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claustra Mæandri transirent; ipsi vero tardi in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent: ipsi denum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, et cum jam illi, qui postremam aciem cludebant, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit et Ephesum ingressus est, hora diei quarta, sole Librae signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, et alienis miseriis tangerebatur, dolos et machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus iam probus et simplex, quam Cineites improbus ac velerator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrigimestre tempus genio indulgens, voluptatesque captans, per luxum ac delicias ibi transegit: præ cæteris enim vino deditus erat, et in libidinem pronus. τοσοῦτον ἄγαθὸς καὶ ἀπλούστατος, δῶρον δὲ Τζινεήτη πονηρὸς καὶ περίεργος. Πήξες οὖν τὰς σκηνὰς: (51)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(50) Πρὸς Γαλῆσιον δρος. Mons ille Galesius Epheso vicinus est, ei procul dubio nomen ab urbe Galesio traxit, cuius meminimus Stephanus de urbis: Γαλῆσιον πόλις Ἐφέσου. Πρόθινος ἐν ἐπιχειρίᾳ τῷ εἰς Αὐξηθεμένῳ. Galesium urbi Epheso subdit. Parthenius in Auxi themin | epicedio. Abrahamus Ortelius de illo monte perperam opinatur, cum vicinum Constantinopoli illū facit, et Gregoriam

Α κάστρου καὶ πρόμαχος· καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς Ιστορήσας, καὶ παραγγεῖλας τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἅρι τρωταῖς διατηρεῖν, αὐτὸς οὖν τοὺς λοιποὺς οἰκεταῖς πρὸς τὸν Μουσουλμᾶν ἐπάνεισται· καὶ διὰ μέσης νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμὰν εἰς τὰς τάντας τοῦ Τζινεήτη ἐλθόντες οὐδένα εἴρον. Οἱ δὲ Τζινεήτη, πρωταῖς ἡδη γενομένης, καὶ βρόχων ἐνθεῖται· τῷ τραχήλῳ, ἥλιεν ἐνίστην τοῦ Μουσουλμᾶν, κλαῖνων καὶ λέγον· Κύριε, ἥμαρτος, ἀξιός είμι τοῦ θαρεῖτον. Ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀνηρησάμην. Οὓς βούλει εἰς ἔμβολον πράττει, ὑπεύθυνός είμι κατατάχης. Οἱ δὲ Μουσουλμᾶν καμφθεῖς τοῖς ἡγεμονίαις τούτοις, καὶ συμπαθήσας αὐτὸν, καὶ στολὴν φιδρὸν ἐνδύσας, τρώτησε· Πῶν εἰσιν νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν εὑρίσκεται; Οἱ δὲ εἶπεν, Ἐν Ἐφέσῳ· καὶ εἰ βούλεις χώρησον μαστρατὸν, κάγκων ἐλθόντων αὐτῶν δεομένους ἄγω πρὸς σέ. Οἱ δὲ Μουσουλμᾶν φοβηθεῖς μή πως πανουργία τῷ μέσῳ τούτων τῶν ὑποκρίσεων πράττηται, οὐκ ἡθιέλησε καταδιώξεις ἀπίστων· ἀλλ' ἡδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ αὐτὸς ἔφη ἵππου ἐπιδάς, σὺν πάτῃ τῇ στρατιῇ πρὸς· Ἐφεσον ἔχωρετ, ἔχων μὲν αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεήτη. Οἱ δὲ Καραμὰν καὶ Καρμικάν, καθὼς ἐφημένων, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεήτη, καὶ μὴ εδρίστες αὐτὸν, ἐνόσσον τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐγένεται ἐν τῷ φωστάψι τοῦ ταραχῆ· οἱ μὲν ἐρευνῶντες τούς ἵππους αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐρευνήσασθαις, διλοι τὰς καμῆλους καὶ τοὺς ἡμιόνους, πρὸς τὰ φορτία τῶν παρασκευῶν ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἄρμασιν. Καὶ δὴ ἀνατέλλοντο; τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καίως παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἐπιπελές σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ πεζικῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ιστάμενοι, τὰς ἡμένους καὶ τὰς καμῆλους σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ τίγματι προπέμψαν, περάσαντες τὰς κλεισούρας; τὰς πρὸς Μαλανδρόν· αὐτοὶ δὲ ισταγότο ἐνώπιον, οἵτις τὸ δύσβατο μέρη διέβησαν. Τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισούρας εἰσῆλθοσαν. Οτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐργίας ἐν τῷ στόματι τοῦ στενοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμᾶν πεζικὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλῆσιον δρος (50) κειμένης διαβάσεις ἐν Ἐφέσῳ ἡλθεν· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλού τὸν Συγχρότην πορειαν πιούντος, καὶ ὁ Μουσουλμᾶς ἐν Ἐφέσῳ. Οἱ δὲ Τζινεήτη πολλὰ συμβούλευσας τῷ ποιῆσι καταπειθῆ τὸν ἄνδρα τοῦ καταδιώξεως ὀπίστων αὐτῶν, οὐκ ἡνέσχετο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἀκρανίαν αὐτῶν συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβούμενος αἰεὶ τὰς ἀδιουργίας τοῦ Τζινεήτη· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμᾶς

ut εἴη τινα sententiam, αἰδίνειται.

(51) Πήξες οὐρὴ τὰς σκηνὰς. Lib. x, histor. Musulm. notat Leunel. hunc suisce Soleimanis sed Musulmani genium, ut diurnis, aliquando quadrigestribus, compotationibus indulgeret: quæ ignavia ac socordia ultimam perniciem ei tandem alluvierunt.

ἐν τῷ τῆς Ἐρέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἀλλοῦ ἦν τὸ δρώμενον πλὴν τρυφῆς καὶ σπατάλης· ἦν γάρ δὲ ἀνὴρ οἰνοπότης, ὃς οὐδεὶς ἀλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπίκτων.

48 CAPUT XIX.

Moses (52) a Mehemele fratre suo deficit et in Valachiam secedit, fratrem suum Musulmanum invadit et vincit. Musulmanus dum sua sibi consulit, et in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum et incolas comburit, in Secretarium movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemelem adversus Mosem evocat et concitat. Mehemeles bis vicit Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cada ver Prusam sepelendum defertur.

Οὐ δὲ Μωσῆς, διὸ φύσας ἐδήλωσεν, διάγων Α μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμέτη ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας καὶ φυγὼν, ἤκειν ἐν Σενίπῃ ἡγεμονεύοντος Σπεντιάρη τοῦ Τουρκούμανου (53). Φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὃς ἐδει, ἐξῆτησε περάσαι Μωσῆς τὴν περαλαν τοῦ Εὔξεινου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. Οὐ δὲ ἀσπασίως τὴν αἰτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφίησε, καὶ εἰς Βλαχίαν περάσ. Καὶ τῷ Μύλτζῃ βενθέδῳ (54) συντυχών, καὶ πληροφορήσας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἔχει, καὶ πῶς, διδωσιν αὐτῷ ἀδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δόξαντα. Οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανούβεως μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἰσόδου τοῦ Μωσῆ, γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμάνῳ τὰ γενίμενα· καὶ δπως, εἰ μὴ φύσας περάσει ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θράκης, τὴν δύσιν δὲ Μωσῆς κληρώσεται, καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει. Οὐ δὲ Μουσουλμάνῳ ἐνωτισθεῖς τοὺς λόγους τούτοις, συντόμως ἐξ Ἐφέσου πρὸς Λάμψακον ἔρχεται, ἄγων δρόμου καὶ τὸν Τζίνετη, ἀλλον ἐπαρχὸν καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ. Ἡν δὲ ἐν Λαμψάκῳ κτίζων ἐπ' θύραντι τοῦ Μουσουλμάνου πύργον ἔνα παμμεγέθη, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιουπόλεως. Οὐ δὲ δομῆσιρ ἡ Σαλαγρούζω δὲ Νέγρω (55) Γενουΐτης εἰς τῶν εὐγενῶν, διὸ καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἐπρεπε, καὶ ίδων αὐτὸν δὲ Μουσουλμάνον, ἐδωρήσατο αὐτῷ πλείστα χρήματα. Καὶ περάσεις ἐν Καλλιουπόλει, καὶ καθίσας ἐν πότοις καὶ ἀμεριμνίαις, εὑφραινόμενος, καὶ ἀσελγανων οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. Οὐ δὲ Μωσῆς οὐ διδείπει γράφων τοῖς μεγιστάνοις, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήματα, εἰ ἐγκρατήσῃς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἰστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάστης Θράκης καὶ Θεταλίας καὶ Πλλούρικοῦ ἡγεμῶν ἀνηγορέύετο. Οὐ δὲ Μουσουλμάνῳ τὸν Τζίνετη πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχριδῶν (56)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(52) Leunclavius lib. x, Mosis aduersus Suleimanum seu Musulmanum gesta narrat, auctorumque dissentientes narrationes notat.

(53) Ἡττορεύοντος Σπεντιάρη τοῦ Τουρκούμανου. Isiendiare a Leunclavius appellatur, ejusque genealogiam descripsit. A Turcis Omeroglii et Isiendialiogli appellati sunt. Laonicius, lib. iv, Mosem ad Sinope principem profectum esse etiam narrat.

(54) Καὶ τῷ Μύλτζῃ βενθέδῳ. Mirkien Išlakum, seu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicius, lib. iv, Myrxei. Hic est Dani frater, de quo infra sit mentio cap. 29.

(55) Σαλαγρούζω δὲ Νέγρω. Annales Genuenses nullam isto tempore hujus Nigri mentionem fa-

At Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre suo Mehemele Aneyræ in Galatia agebat; unde Sinopem australiter ad Spentarem Turcomanum, ejus urbis principem. Cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit, ut in objectam continentem Valachjam versus trajicere ejus ope et auxilio posset, quod etiam facillime ab eo obtinuit, et in Valachiam trajecit. Ad Vaivodam deinde Myltzem se consert, cui certis indicis notum fecit, quisnam esset, unde et quomodo illuc accessisset. Quare Vaivoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, et prout ei placuerit agendi facultatem. Cum vero Bassis, qui Occidentis provincias ad Danubium sitas regobant, Mosis in Valachiam adventus innotuisse, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monente nisi celeriter in Thraciam transierit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit. Sixum iri: Mosem vero oceaniae provincias in ditionem suam redacturum. His monitis cum paruissest Musulmanus, quanto oculis Epheso Lampsacum profligescitur, comitemque expeditionis Cineitem abducit, in ejus locum Epheso totique provinciae alio praefecto. Per id tempus Musulmano auctore et mandante Salagruzus de Negro patricius Genuensis turreni amplam Lampsaci extrahet in littore Callipoli objecto: quam, ut par erat, solide constructam, ubi consperxit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. Inde Calliopolim transvectus, compotationibus et erupula operam dedit, et omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exercendisque libidinibus attentus erat. Non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, et polliceri, si rerum summa potiatur, fore ut eorum commido ac utilitati studeat; neque his solum intentus Turcos etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciæ, Thessaliæ et Illyrici princeps proclamatur.

ciunt: cuiusdam alius, qui saeculo superiore vixit, nomen ab illis celebratur.

(56) Ἐν τοῖς μέρεσι τῷ Ἀχριδῷ. In ms. lib. bibliotheca Regie catalogus urbium et locorum, quorum nomina mutata sunt, exstat: ἵνεο Πρέσελλης ἡ Ἀχρίδα. In alio ms. ejusdem bibliothecæ D existant formule inscriptionum et subscriptionum, quibus Constantinopolitanus patriarcha in litteris ad papam, patriarchas et metropolitas uitetur. Inter illos exstat, ποὺς τὸν Ιουστινιανῆς, his verbis: Μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοποι τῆς πρώτης Ιουστινιανῆς, Ἀχρίδων καὶ πάστης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· ἀγαπητὲ ἀδελφὲ τῆς ἡμῶν μετριστητος, θεοτικοῦ αρχιεπισκόπου Justinianæ primæ, Achri-

Musulmannus vero Cneitem in Bulgariam misit, A
eumque vicinis Achridarum **49** provinciae parti-
bus præfecit; ipse Adrianopolim profectus eam
fugreditur, et ab omnibus, ut bonorum omnium
auctor atque largitor, lau-libus in cœlum effertur.
Et revera talis erat Musulmanus: quamcunque
enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta illi
moraretur, dixitibus et pauperibus, illisque, qui
præ inopia mendicabant, abunde largiebatur: tum
ergo coactum exercitum adversus Mosem misit,
dum ipse dies solidos in compotationibus consu-
mebat. Moses itaque pugna commissa vicit evasit,
exercitumque Musulmani u-que ad portas Sophiæ
insecutus est, et fama ubique sparsa ipsum in oc-
cidente regnaturum. Ubi autem Musulmanus intel-
lexit brevi Adrianopoli affutatum Mosem, ad quem
undequaque turmatum omnes confluabant, etiamque
ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus
et excitatus ad mentem sobriam redit, et Constanti-
nopolim petere decrevit, viamque cum paucis
equitibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus
deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter
faciendo venit: quem ubi conspexere oppidanii,
ex equi forma, vestium ornatu et vultu, principem
esse cognoverunt, et ad spectandum illum acce-
runt: cumque juvenes quinque sagittarii pha-
retrati eum currendo prævenissent, tum turbatus
telum in eos emittit, quo percussus eorum unus
pronus in caput cecidit: secundo deinde emissio
alium sternit: tunc tres qui supererant, quodfratres
germani illi quinque essent, uno consensu tela
in Musulmanum torquent, equo dejiciunt et lapso
caput abscedunt. Mosem etiam, quem longum
satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitanis
cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt
cultu venerantur, ibique Occidentis princeps pro-
clamatur. Cognita porro morte fratri sui Musul-
mani enī luxit, et milites satraparumque præci-
puos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim ap-
portarunt; Prusam postea magna pompa perlatum,
monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. Diligen-
tatem etiam inquisitionem exercuit in eos qui

Ἐπαρχον κατασθιας ἐπεμψεν· αυτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν πορείαν ἐποιεῖ, καὶ ἐισελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως, διπαντες αὐτὸν ὡς εὐεργέτην καὶ δωτῆρα πάντων καλῶν ἀνηγγόρουν. Καὶ ἐν ἀλτηφεῖ
οὕτως· ἦν· διπου γάρ δὲ Μουσουλμᾶν ἥρχετο κανένας
ἐν πόλεις, κανένας τε ἐν κώμῃ τοῦ ποιησάσας ἐκεῖ ἡμέρας;
τριάκοντα, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πένητες καὶ
αὐτοὶ οἱ δὲ ἔνδεισαν τροφῶν προσαιτεῦντες, πάντες;
αὐτάρχεις ἐγένοντο. Τότε δὲ Μουσουλμᾶν ἀπ' Ἀδρια-
νουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆς ἐπεμ-
ψε, καὶ αὐτὸς διημέρευεν ἐν πόλεις. Οὐ δὲ Μωσῆς;
συνάψας πόλεμον, καὶ ὑπέρτερος; φυνεῖς, καὶ
διώχας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμᾶν ἐγγύς του
Σοφίας. ἐγένετο ἀπανταχοῦ φήμη, ὡς δὲ Μωσῆς;
μέλλει· τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. Καὶ δὴ
B ἐνωτισθεὶς δὲ Μουσουλμᾶν τὴν ὡς ἐν δλίγω μέλλου-
σαν εἰσέλευσιν ἐν Ἀδριανουπόλεις τοῦ Μωσῆς· ἦν
γάρ συρρέων ἀπαν τὸ πλήθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν
προούχωντων οὐκ δλίγοι· αὐτὸς δὲψέ ποτε ἀνανθῆψε
ἐκ τοῦ κάρους τῆς μεθῆς ἕβουλήθη πρὸς Κωνσταν-
τινούπολιν ἀπιεῖν· καὶ σὺν δλίγοις ἐπιβάταις τὴν
οδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτὸς ἀρέντες αὐτὸν Ἐφυγον,
καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυνον. Οὐ δὲ Μουσουλμᾶν
ἐν χωρὶψ τινὶ (57) καθ' οδὸν ἐντυχών· καὶ οἱ τοῦ
χωρίου εἰδόντες αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἱππου, καὶ ἐκ
τῶν ἴματῶν, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες
ὡς δὲ ἡγεμών θεστιν, θεσσον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ. Καὶ
προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται, φέροντες
τόξα καὶ βέλη· δὲ Μουσουλμᾶν ταραχθεὶς ἀφίστη-
θείσος κατ' αὐτὸν, καὶ δὲ εἰς κύμβαχος ὀλισθησας
C ἐπεσε, καὶ δεύτερον πέμψας βίτει τὸν ἔπειρον· τότε
οἱ τρεῖς δμονούσαντες, ἥσαν γάρ καὶ οἱ πάντες
δμοπάτριοι καὶ δμαίμονες, ἀφίσταις τὰ βέλη καὶ
τοῦ Μουσουλμᾶν, καὶ πίπεις τοῦ ἱππου, καὶ τὴν
κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Οὐ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται δὲ
Ἀδριανουπόλεις μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὅσης,
καὶ ἡγεμῶν δύτεως ἀναβείχνυται. Μαζῶν δὲ τὸν
θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμᾶν ἐπένθησε,
καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν
στραταπῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανο-
πόλει, ἐπεμψεν αὐτὸν ἐντέλειας ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ
θεατῶν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δμοηθέντι μνημείῳ. 'Ο

Ismaelis Bullialdi no:

dorum, et universæ Bulgariae in Spiritu sancto dilectæ modicitatis nostræ frater. Ex his verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs, hinc regio dici posset: cui convenienter libri ms. 1492 bibliothecæ Regiae, Θράκη ἔστεν ἡ Ἀδριανούπολις μέγρη τῆς Κωνσταντίνουπόλεως, καὶ τῆς Σοφίας, καὶ τῆς Βολγαρίας καὶ τῆς Θρακίας καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur. Itau Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiatur; Justinianam primam Turci Giustandil appellant. Urbs Achris a Gregora, lib. II, in Macedonia collacatur, quæ et Bulgarici regni in Ulyricum usquæ protensi, pars sunt. Libro etiam habet: Περὶ τῆς ἡρῷεπισκοπῆς τῆς Βολγαρίας τῇ: καὶ Ἀχρίδῳ, καλούμένῃ. De archiepiscopatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur, cuius metropolis Justiniana prima dicta. Georg.

D logotheta in Chron. de Achridis mentionem facil.
Laonic. lib. 1, Macedonie urbem Ochridem no-
minat. Acta etiam Leonis papae IX adversus Mi-
chaelem Cerularium, et Leonem Achridæ episcopum,
urbem esseclare exponunt: in illis existat episto-
la Michaelis et Leonis quæ sic incipit: Michael
universalis patriarcha novæ Romæ, et Leo archie-
piscopus Achridæ metropolis Bulgarorum dilectio
fratri Joanni Cannensi episcopo. Cantacuzenus etiam
πόλις ἐπέριον eam appellat, lib. ii, cap. 20, ita ut
dubium omne tolatur, et Achridam esse urbem
conset.

(57) 'Ο δὲ Μονούκιαρ ἐρχόμεται τινί. Eius mortem eodem fere modo accidisse Beccani Annales et historia Verantiana narrant. Dissentit ab illis Hunivaldana. Leunclavius, lib. x, annum deicti Musulmāni ascribit Hegira anno 813, qui cepit Maii 6, feria 3, ann. Chr. 1410. Laonicus, lib. iv, rem aliter quam aliū narrat.

δὲ Μωσῆς ἀκριβῇ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς· καὶ τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὐρών καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψες ἐν τῷ χωρίῳ δ [οῦ] ἐφονεύθη· καὶ ἀνθρώπος πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμήσας τὸν καθένα σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθένα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀριστείν· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἄπαν κατετεχρόθη, καὶ εἰς κάτιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποιήσῃς ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὡν ἡμεῖς κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶντας τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τοὺς δίλλων ἐπαρχιῶν· ἡσαν γὰρ συνηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· δημηγορήσας εἰρήκε πρὸς αὐτούς· Ὡ Αὐτόρες καὶ τοῦ ἔμου πατρός γέλοι, καὶ γάρ οὐ δούλωντος λέγω, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἣν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμύρου ἀπειλὴν ἡ τῆς Ἀστας μερὶς· καὶ τὸ πλέον, διτὶ ὁ ἔμος πατήρ παρεδόθη εἰς χεῖσας αὐτοῦ ὡς στρουθίοις. Οὐκ ἀλλο τοίνυν ἢ τὸ καταδιάσαν τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐτοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, πλὴν ἡ Κωνσταντίου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐταῖνη βασιλεύοντες. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἔμος ἀδελφὸς, καὶ κυριεύσας τὰ Θρακῶν μέρη, καὶ τὴν Δελτούσαρ τὴν, ἢν ὁ ἡμετέρος ἀδελφὸς [πατήρ] ἐκνεύειν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβεις στοργὴν οὐκ ἐτεθελέται· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐγώ ἡμετέρος καθούν ἐγένετο (58). Ἐτούτῳ καὶ ὁ Θεός αὐτῷ παραβλέψας, εἰς τὴν ἴμητην κεῖσα τὴν φορμαῖς τοῦ προύτητον (59) δέδωκε, τοῦ διγοτομῆσαι τὸν ἀπιστον, τὸν δὲ πιστὸν ὑπερυψώσαι καὶ ἀναβιβάσαι. Ἐρεκαγοῦντος οὐ γρὴ τοσαύτην τὴν ἡ Κωνσταντίουν κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονίκας, καὶ ταῦτα τὴν Θεοσαλυρίκην, ἢν διὰ πολλῶν ἰδρώτων ὁ ἔμος πατήρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς θωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς λεπτή τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φορέα τοῦ ἔμου πατρός, εἰ Θεῷ θελητὸν ἔστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέρην καταστήσω· καὶ τὰ ἐταῖνη προσενήκης οἰκους. Τότε οἱ πάντες εὐχήμιτον, καὶ

A Musulmanum interfecerant, tresque illas, qui eadem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: et in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus et liberis singulos vinxit, et in singulis luguris conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, luguria etiam, totumque oppidum conflagrant, et in cineres veriuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertis, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. 50 Convocatis deinde Thraciae, Macedoniae aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum conuererant, oratione habita talia locutus est: O viri patris mei amici, neque enim seruos appello, probe novistis quanto cum horro Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius relut passerem traditum esse. Non aliis tamen, praeter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scyhas et Persas, ceterasque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thraciae ceterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fari licet, carour, id est infidelis, ex semisse factus est: eapropter Deus illum arersatus, in manu lanceam prophetæ mitis tradidit, ut infidolem discindam, fidelem rero exaltam et honoribus extollam. Proprieta non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicanam retinere, quam tot laboribus et arumnis parens meus conquiserat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophetæ templo commutauerat: atque ipsam ceterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi gnauiler incumbens, imperio meo submittam, et templa, quæ in illa urbe stant Deo et prophetæ ejus consecrata domos orationis constituam. His dictis omnes faustis acclamationibus applaußerunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt.

τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μιαροὺς αὐτοῦ λόγους; εἰδίξαντο.

Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἵκανδον, πρῶτον μὲν ἐν Δ Σερβίᾳ κατέδραμεν (60) (Ἐψθασε γάρ δὲ στοπτῆς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(58) *Kabōnōp ἡτέρετο.* Gaurum et Gauros scribit Leunclavius: Turci Giaour, dissyllabum Gallica pronuntiatione: verbum contumeliosum est, quod infidelem significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu infidelem appellat, ob scelus cum imperatore Manuele ab eo percutiūt ob sidesque fratrem ac sororem datos.

(59) *Τhr φορμαῖς τοῦ προφήτου.* De Halis acinace hic locus intelligendus est: de quo Leuncl. Hist. Musul. lib. I, ex Arabum et Turcorum monumentis sic disserit: Hinc illæ Muhametanorum fabellæ de ictius Sulficare (sic Alis acinacem nominare consueverunt) quem narrant quoies vagina educerentur, ita se divisisse, ut geminus efficereint, cubi-

D tos 18 longus, et Alim eo contra Gauros utentem, ab utroque latere non aliter ipsos ac segetem messores prosternere solitum, ac montes etiam seu scopulos eo dissecurisse. Mos indicem inolevit, ut in militaris signis Musulmano um hic Alis acinax, sive Sulfistar, velut inauspicatus Christianis, faustus ipsius exprimat, etc. In superliminaribus quam nimdam ædium publicarum Constantinopoli, hoc sufficiar expressionem belli ensis figura vidi, et gladium Halis appellari ab incolis auti: hoc μορφολυχετηρ εἶ terriculamento pavorem Christianis injicere gens viribus suis nimum confusa credit.

(60) *Πρῶτον μὲν ἐτοῖς Σερβίᾳ κατέδραμεν.* Adeundus Leunclavius lib. II Histor. Musulm. A Muhammede

Musulmannus vero Cneitem in Bulgariam misit, A et paroxon καταστῆσας ἐπεμψεν· αυτὸν; διὸ ἡ Ἀδριανούπολις τὴν πορείαν ἔτοιει, καὶ ἐξελόνων ἐντὸς τῆς πόλεως, διπάντες αὐτὸν ὡς εὑεργέτην καὶ δωτῆρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον. Καὶ ἐν ἀληθεῖᾳ οὕτως ἦν· ὅπου γάρ δὲ Μουσουλμᾶν ἤρχετο κανεὶς τὸ πόλει, κανεὶς τε ἐν κώμῃ τοῦ ποιῆσαι ἐκεῖ ἡμέρας τριάκοντα, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πένητες καὶ αὐτοὶ οἱ δὲ Ἐνδεισιν τροφῶν προσαπεινόντες, πάντες αὐτάρκεις ἐγίνοντο. Τότε δὲ Μουσουλμᾶν ἀπὸ Ἀδριανούπολεως συλλέξας στρατὸν κατά τοῦ Μωσῆς ἐπεμψε, καὶ αὐτὸς διημέρευεν ἐν πότοις. Οὐ δὲ Μωσῆς συνάψας πόλεμον, καὶ ὑπέρτερος φανεῖς, καὶ διώχας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμᾶν ἐγγύς που Σοφίας, ἐγένετο ἀπανταχοῦ φήμη, ὡς δὲ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. Καὶ δὴ ἐνωτισθεὶς δὲ Μουσουλμᾶν τὴν ὡς ἐν δίληγῳ μέλλουσαν εἰσέλευσιν ἐν Ἀδριανούπολει τοῦ Μωσῆς· ἦν γάρ συρρέων ἀπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν προύχντων οὐκ δίλιγον· αὐτὸς δὲ ποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μεθῆς ἡδουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπίενται· καὶ σὺν δίλιγοις ἐπιβάταις τὴν δόδυν ἀρέσκεινος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν Ἐρυγον, πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυνον. Οὐ δὲ Μουσουλμᾶν ἐν χωρὶς τινὶ (57) καθ' ὅδον ἐντυχών· καὶ οἱ τοῦ χωρίου εἰδόντες αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἱππου, καὶ ἐκ τῶν ἴματων, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς δὲ ἡγεμώνων ἔστιν, θεον τὴν θέσην αὐτοῦ. Καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πάντες τοξόται, φέροντες τόξα καὶ βέλη· δὲ Μουσουλμᾶν ταραχθεὶς ἀφίησι βέλος κατ' αὐτῶν, καὶ δὲ εἰς κύμβαχος ἀλισθήσεις. Επεισοδεικός, καὶ δεύτερον πέμψας βίττεις τὸν ἄτερον· τέτοιοι τρεῖς δομονόσαντες, ἥσταν γάρ καὶ οἱ πάντες δομοπάτριοι καὶ διμαίμονες, φριδοὶ τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμᾶν, καὶ πίπτει τοῦ ἱππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Οὐ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἀδριανούπολει μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὕστης, καὶ ἡγεμὸν δύτεως ἀναδείχνυται. Μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμᾶν ἐπίστησε· καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν στρατῶν, Ἑρερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανούπολει, ἐπεμψεν αὐτὸν ἐντείκως ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ θεαθεῖν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι μνημεῖῳ. Οὐ

C

Ismaelis Bullialdi no:

darum, et universæ Bulgariae in Spiritu sancto dilectæ modicitatæ nostræ frater. Ex his verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridiis, illaque esse urbis, hac regio dici posset: cui convenient verba libri ms. 1932 bibliothecæ Regiae, Θράκη ἔστιν ἡ Ἀδριανούπολις μέροι τῆς Κονσταντινουπόλεως, καὶ τῆς Σοφίας, καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Βαρδάριας καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur. Ita ut Ochris seu Achris provincia et regio ne hoc loco, non pro urbe accipiatur; Justinianam primum Turci Giustandil appellant. Urbs Achris a Gregora, lib. III, in Macedonia collocatur, quae et Bulgarici regni in Illyricum usque protensi, pars fuit. Libro etiam habet: Περὶ τῆς ἀρχεπισκοπῆς τῆς Βουλγαρίας τῇ: καὶ Ἀχρίδο; καλούμενης. De archiepiscopatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur, cuius metropolis Justiniana prima dicta. Georg.

Dilogotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. I, Macedonia urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papæ IX adversus Michaelem Cerularium, et Leonem Achridiæ episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis existat epistola Michaelis et Leonis qua sic incipit: *Michael universalis patriarcha novæ Romæ, et Leo archiepiscopus Achridæ metropolis Bulgarorum dilecto fratri Joanni Cannensi episcopo. Cantacuzenus etiam πόλεν ἐπέριον eam appellat, lib. II, cap. 20, ita ut dubium omne tollatur, et Achridam esse urbem constet.*

(57) Οὐ δὲ Μουσουλμᾶν ἐν χωρὶς τινὶ. Eius mortem eodem modo accidisse Bercani Annales et Historia Verantiana narrant. Dissentit ab illis Hanivaldana. Leunclavus, lib. x, annum deicti Musulmani ascribit Hegire anno 813, qui cepit Maii 6, seria 3, ann. Chr. 1410. Laonicus, lib. IV, rem aliter quam aliij narrat.

ὅτι Μωσῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φωνές τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὑρών καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψεις ἐν τῷ χωρίῳ δ [οὗ] ἐφονεύθη· καὶ ἀλροσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμήσας τὸν καθένα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθέναν ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πύρ ἀπέδιν· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἃπαν κατετεψύρωθη, καὶ εἰς κάνιν ἁγένουντο. Τοιαύτην ποιηὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὃν ἡμελλε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶντας τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν διλων ἑπαρχιῶν· ήσαν γάρ συνηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· δημητρήσας ἐλρηκε πρὸς αὐτούς· Ὡ ἀνδρες καὶ τοῦ ἄιον πατρός φιλοί, καὶ γάρ οὐ δούλουν λέγω, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἡγετέστη παρὰ τοῦ Τεμύρ ἀπειλήρη ἡ τῆς Ἀστας μερίς· καὶ τὸ πλέον, διτε ὁ ἔμδες πατήρ παρεδόθη εἰς γείσας αὐτοῦ ὡς στρουθίοις. Οὐκ ἀλλο τοίνυν ἡγετέστη πατήρ παρεδόθη εἰς σκηνώμασι, πλὴν ἡ Κωροστατίτρου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἔμδες ἀδελφὸς, καὶ κυριεύσας τὰ Θρακῶν μέρη, καὶ τὴν Λεπιονούσαν τὴν, ἡρ σ ἡμετέρος ἀδελφὸς [πατήρ] ἐκχριστεύειν, οὐ μέντοι τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβεις στοργὴν οὐκ ἐνδεξεῖτο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐφ' ἡμίσπεος καβούρη ἐγένετο (58). Ἐν τούτῳ καὶ δ θεδε αὐτὸν παριστάνγας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν ρομφαῖαν τὸν προωτίτου (59) δέδωκε, τὸν διχοτομῆσαι τὸν διπιστον, τὸν δὲ πιστότερον ὑπερυψώσαι καὶ ἀγαθιδάσαι. Ἐρεκα τούρ τούτου οὐ χρὴ τοσαύτην γῆρας η Κωροστατίτρου αληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικάς, καὶ ταῦτα τὴν Θεσσαλονίκην, ἡρ διὰ πολλῶν Ιδρωτῶν ὁ ἔμδες πατήρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς Βαμιούς τῶν εἰδώλων εἰς λεπά τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φορέα τοῦ ἄιον πατρός, εἰ θεῖρ θελητόρε ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ημετέραν καταστήσω· καὶ τὰ ἐρ αὐτῇ προσενήγησι οἰκους. Τότε οἱ πάντες εὐχήμισαν, καὶ Εαντο.

Αθροίσας οὖν στρατὸν ἵκανδν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν (60) (Εὐθάσει γάρ ο δεσπότης;

Ismaelis Bullialdi note.

(58) *Kabowr fratrem*. Gaurum et Gauros scribit Leunclavius: Turci *Giaour*, dissyllabum Gallica pronuntiatione: verbum contumeliosum est, quo i *infidelem* significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu iudealem appellat, ob foedus cum imperatore Manuele ab eo percussum obsidesque fratrem ac sororem datos.

(59) Τήρ πούγαλας τοῦ προτίτου. De Halis acinace hic locus intelligendus est : de quo Leuncl. Hist. Musul. lib. 1, ex Arabum et Turcorum monstabiliis sic disserit : Hinc illae Muhametanorum fabellæ de illius Sulficare (sic Alis acinacem nominare consueverunt) quem narrant quovis regum aduceretur, ita se divisasse, ut geminus efficeret.

Musulmanum interfecerant, tresque illas, qui cædum patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: et in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus et liberis singulos vinxit, et in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, et in cineres vertuntur. Tali suppicio inhumanus ille in homines animadvertisit, primicias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. **50** Convocatis deinde Thracie, Macedonia, aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenierant, oratione habita talia locutus est: *O viri patris mei amici, neque enim seruos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius relut passerem traditum esse.* Non alius tamen, præter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas et Persas, ceteraque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thracie ceterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patris debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fari licet, caro, id est infidelis, ex semisse factus est: eapropter Deus alium arversatus, in munum lanceam prophetarum tradidit, ut infidelem discindam, fidem rero credentem et honoribus extollam. Proprieta non cœperit Constantinopolim tam late imperare, aut urbibus Macedonicas, imprimis vero Thessalonicas, rursum quam tot laboribus et arumnis parentem emunserat, idolorumque altaria in sacra Domus ejusque prophetarum templo committaverat: atque ipsam, ceterarum urbium caput, patriaque maius numeridem. si Deo ita placuerit, operi quatuor inservientem ratione meo submittam, et templo, quo in illa urbe stant Deo et prophetarum ejus constructa domo: orationes constituum. His dictis omnes laudes acclamationibus aplauderunt, verbaq[ue] eius, non secus ac Dei, auribus hausserunt.

Ingenti itaqe non scripto exercitu
mum invadit quod in equidem sit.

Bialdi note.

los 48 longas, et
ab utroque latere
sores prosternentes
pulos eo disseveri
ligibus usque

Sulfur, nonmetal

sits exprimant

dam and
the
rest

Balls approach to 100%

www.ijerph.org

卷之三

LAWRENCE BROWN

*bi
'rei
emol-
pseue
bap-
ex-
Studita-*

rum Bajazi-
e testantur
et, et Phran-
sephus do-

Ius deseruerat tanti hostis adventu percusus, ad cuius etiam nomeū kolum pavescebat) et in quamplurima oppida agrosque patentes excursione facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; ceteros gladio peremit: cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. Super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque exceptit. Serva excedens Adrianopolim pedem resert, breviique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: et exercitu haud exiguo in Thessaliam missa Thessalonicanam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymoni impositis, ipse Constantinopolim tendit, omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbein transtulerat, invenit eaque densit. Dispositis deinde castris animo conlissus eam in potestate suam redacturum sperabat. Rem e longinquu gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam 51 lassessendo, hostes cædebat, lassitus quandoque ipse et cæsus. Erumpentes namque Constantinopolis cives prælio cum Turcis congregiebantur, horumque cæsorum numerus Romæorū numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoriae grata erant. Romæos enim ipsi charos ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me reddit, si decim milites Romæos ex centum amisero? quantumve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verumtamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnandum vero comprehendenterunt Turci quendam illustrium, Joannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite truncarunt. Cognita cæde cadaver pugnae subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbe in importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis interpres, quique prædives erat, caput abacissum multis centenis nummis illico redemit, et una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romæorum juvenis ille desideratus est, patrisque et Lucæ fratri, qui sub imperatore Joanne ultimo Paleologo Mesazonis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ clade cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertimur.

Manuel equidem imperator cum tyranni serum ac immancem animum cerneret, bellumque interneci-

* Ismaelis Bullialdi notæ.

per legatos ad fœdus amicitiamque contrahendam Manuelem imperatorem sollicitatum Verantiana et Hanivaliana historiæ tradunt. Illa victimum a Mehemedi Mosem primo congressu, hæc vero secundo prælio asserit: et ultraque Mosem in fratribus sui Mehemedis manus vivum devenisse affirmant. De

A Στέφανος ο τοῦ Λαζάρου υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὀώι, τὴν ἐπιδρομὴν, καὶ παμπληθῆ χωρία, καὶ κάμπους καταδραμών, τὰ μὲν ὡραῖα τῇ δψει καὶ νέα σώματα ἥχμαλώτιζεν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπαντας ἔιψει κατέσφαττε. Λαβὼν δὲ καὶ πολίχνια τρία πολέμῳ πάντας ἐθέρισε· καὶ θερίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφήπλου, καὶ πτυνδαῖσαν ἐποιεὶ μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ Σερβίας στραφεὶς ἐν Ἀδριανούπολει, καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντίνου παρεσκεύαζε πολεμικὴ τειχομηχανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θετταλίᾳ, ἐποιήσκει Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Στρυμόνα χωρία ἀπαντα παραλεῖν, πλὴν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντίνου πόλιν ἔχωρει, καὶ πάντα τὰ χωρία εὐρών Ἐρημα· ἦν γάρ μετοικήσας αὐτὸν δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως· πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πῆξε τὰς σκηνὰς, τῇ μὲν γνώμῃ θαρρῶν ἦν, δις γενήσεται ταύτης κύριος· τῇ δὲ πράξει καὶ τῇ λοιπῇ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἐστώς· πλὴν καθ' ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφράτων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολετῶν. Ἐξερχόμενοι γάρ οἱ πολῖται συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἑνα 'Ρωμαίον τρεῖς ἐπιπτον Τούρκοι. Τὸν δὲ βασιλέα οὐκ ἡρεσκε τοῦτο. Εἶχε γάρ τοὺς 'Ρωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν διλιγότητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην διθαλαμοῦ. "Ἐλεγε γάρ, Τί μοι διφέλος, εἰ ἀπὸ τοὺς ἔκατον στρατιώτας 'Ρωμαίους δλέσω δέκα; "Η τις τῷ Μωσῇ ζημία, εἰ ἀπὸ τοὺς χιλίους Τούρκους δλέσει ἔκατόν; Πλὴν ἡ θραύσης τῶν 'Ρωμαίων οὐ διέλιπε τοῦ ἔξερχοςθα καὶ συμπλέξειν τοῖς Τούρκοις. Ἐλαβον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τούρκοι ἑνα τῶν ἐνδέξων, τὸν ἐπὶ τῆς στρατέζης Ἰωάννου τοῦ χρηματίσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλι υἱοῦ, ὃν καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν. Οἱ δὲ 'Ρωμαῖοι μαθόντες τὴν γεγονός ἔξεπόρησαν. Καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἐφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς Τούρκοι τῷ Μωσῇ ἐκόμισαν. Τότε Νικόλαος Νοτκρᾶς πατήρ τοῦ τεθνήστος, διερμηνευτής ὁν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, πλούσιος ὁν ασφόρα, ἐκαγοράσας διὰ πολλῶν κεντιναρίων τὴν κεφαλὴν Εὐαψε σὺν τῷ σῶματι. Μέγχ πάνθος ποιήσεις 'Ρωμαίοις δὲ νέος ἐκεῖνος, καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾷ· ἐς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορῷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἐκαραπομῆθη. 'Αλλ' ἐπενιτέον δῆμος πρὸς τὴν διήγησιν.

'Ο βασιλεὺς; γάρ Μανουὴλ ἐρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνές, καὶ τὸ πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν μάχην

Mose Laonicus, lib. iv, ad eundem. Phranzes eliam, lib. i, cap. 30, istrum Bajazitis filiorum res gestas narrat: nos troppo consentim, cum semel atque iterum victimum Mehemetem a Mose recessisse, tertio tandem prælio Victoria potitus esse scribit.

δισπονδον ἔχθραν, μηνύει τῷ Μαχουμέτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Εἰς διάγων ἐν Προύσῃ, τὸ ἐλθεῖν εἰ; τὸ Σκουτάριον· καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τριήρεις διαβάσας ἐν τῇ Κωνσταντινούπολει. Ἀπὸ δὲ Κωνσταντινούπολεως βιηθεὶᾳ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ἑξερχόμενος συμπλαχήσεται τῷ τυράννῳ. Καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύραννον ρέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἐτοίμος ἐσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· Εἰ δὲ τούτων, διὰ πάντης ποιήσεις διαβάσει, τῇς ἡγεμονίας ἀντράτης γενήσῃ, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἐσῃ. Ὁ δὲ Μαχουμέτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάντας τὰς εὐτοῦ δυνάμεις. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν διεῖλανεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἐτοίμους ἔχων περὶ, καὶ τῷ Μαχουμέτ ἐντυχών, καὶ λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δοὺς, περὶ τὸν Μαχουμέτ σὺν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσίδιῳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας, τῇ τετάρτῃ ἔξεις τῆς πόλεως ὁ Μεχεμέτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιῇ αὐτοῦ καὶ σὺν δλίγοις στρατιώταις· Ρωμαίοις· καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ βασιλεὺς θεραπύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν ὡν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τοῦ ἔχειθεν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλαχῆναι τῷ Μωσῇ. Ὁ δὲ Μωσῆς ἔξελθὼν ἐκ τῶν ἔρων Κωνσταντινούπολεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ, ταρποκευάζετο κατὰ τὸν Μεχεμέτ καὶ τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμέτ καὶ πάλιν ἡττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδίξατο. Τότε ὁ Μεχεμέτ ἐν ἀδημονίᾳ γεγονὼς, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφενδόνης στρεπτὸν ἡγησάμενος, εἰρήκε τῷ βασιλεῖ· Σὺ μέρι, πάτερ ἀγιος, ζυγοσταθμῶν, καὶ προβλέπων τὰς πλαστιγγάς, οὐκ ἀφίης μοι, ἀντα καὶ κατω τὴν τύχην ἔμων, τοῦ προδοθῆται ἡ παραδοθῆται μοι τὸν ἔχθρὸν παρ' αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ λέγω, πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφέν (61) ἐν τὸν διάδοτον δακτύλῳ Θεοῦ ἀπαραιτήτως προσδιστεῖται. Κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἔμοις τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίτον ἄρξασθαι· καὶ μεροντὸν μοι ὡς πατὴρ νιόν, καθά καὶ εἰμι, τὰ δὲ μελλοντα τῷ Θεῷ μελέτω. Τότε δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεῖς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· πρωτας ἡδη γενομένης ἔξεισιν ὁ Μεχεμέτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἐν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὔξενου μέρη ἐπεμψε, τὸ δὲ διλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὕδεις. Τότε δὲ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φοσάτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρη ἐδίωκεν· καὶ δῆ ἐπεισπεσόντα ἀμφω τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμέτ ἥθροιζοντο. Ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδίχετο. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονός ιδὼν, καὶ τὸ τῆς

A num adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusae tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolium triremibus imperatoriis trajiceret; Constantinopoli deinde faveribus Deo ac imperatore egressus pugna cum tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendū pateat, si tyranno fortuna arriserit: Sin minus id contigerit (quod impense nobis optandum), principatum adipisceris, et mihi, non secus ac liberi, charus eris. His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascunque copias habebat, Scutarium constitutus duxit. Imperator ergo, ubi eum a Ivenisse ad oram oppositam didicit, triremibus, quas instructas habebat, eo trajicit; et cum Mahomete collocatus, B mutuo jurejurando sile utrumque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universi exercitu et parva manu militum Romæorum: initaque 52 cum Mose pugna victus in urbem fugasse recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aplis erexit; curavitque apparatus bellicum iterum instaurari, et amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo configeret. At Moses ex finibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus et Mahometem et urbem instruxit. Altera igitur vice erupens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mœstus et anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur: Tu, pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lanciumque reciprocum librationem prævides, cum fortunam contemplaris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodat, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero: quidquid in frontibus uniuscuiusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona fausta que solunmodo precare et opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentia permittamus. Hunc sermonem D ubi audivit imperator, ipsum complexus ac deosculatus est: cœna deinde opipare et laute instructa, hilares et læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitum; quarum altera versus Euxinum incessit, altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrit, Mosisque copiæ victæ fuissebant, ad Machometis partes transie-

Ismaelis Bullialdi note.

(61) Πάντα τὸ ἐν μετώποις γραφέν. Juxta mentem Musulmānicę religionis, quae prædestinationem

inevitabilem astruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit.

runt, qui eas benevole admieit. Moses hoc casu fortunaeque inconstancia percusus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. Fugientem vero insequebatur et urgetat quidam ex satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. At satrapæ servus equo insidens Moseum invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, et in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, et sanguine afflatim profluente, animo deliciens ex equo devolvitur. Reversus satrapæ servus ad imperatorem heri sui mortem nuntiat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offendorunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, et pro more istius gentis fero ac inhumano cum luxisset fratre mortuum, Prusam conditum mittit **53** in majorum suorum sepulcro. Mahometes bis prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates Occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens claim aufugit Cineites, et superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnais Thyraeisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiaz imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiae mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisiarios militit (62), **alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur.** **Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russicæ magni Duci filiam, quem postea moritur, sibi orunque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiae Joannis nuptiæ.** **Manuelis in Peloponnesum projectio.**

Postquam igitur imperator Manuel nuntium accepit, suminans rerum penes Mahometem esse, delectos magnates et praecipua nobilitate apocrisarios ad eum mittit, et ex fodere, dum Constantiopolis ageret, inito, res repetit, quae pactis conventionis comprehendebantur. His comiter suscepit Mahometes; armatisque juramento pactis, arcis omnes Euxino ponto impositas restituit: oppida quoque et castra Thessalizæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacificos dimisit, responso hocce dato: *Abito et nuntiante patri meo Romanorum imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo imperatore opere serente, paternum regnum recuperavisse.* Ab hoc vero, et in posterum illi, quemadmodum filium decet, me subditum iri. Non immemor enim sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. Pro tibitu imperet, quam promptissime iussa ipsius exsequar. Legatos quoque missos a Serviis, Walachis, Bulgaris, et duce Johanne-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61°) Moses vincitur et interficitur anno Hegira 816, qui cœpit anno Christi 1413, April. 11, feria 2.

(62) Leunclavius, libb. xii et xiii, corum quæ inter Manuelem imperatorem et principes Ottomaneos

τύχης εὐμετάβολον, ἐψυγεν. Εἰς ἔλος δὲ τι μὴ γνοῦς
ἐμπεσαν, καὶ εἰς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμέτ κα-
ταδιώκων, στραφεῖς δὲ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν.
Οὐ δὲ τοῦ σατράπου δοῦλος φθάσας ἱππότης, ἀφέ-
λεν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν ἀπὸ τοῦ ὄμου, βίφας αὐτὴν ἐν
τῷ ἔλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθὼν, καὶ διὰ τῆς βύσεως
τοῦ αἰματοῦ λειποψυχήσας ἐπεισεν ἐκ τοῦ ἵππου. Οὐ δὲ
δοῦλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα· ἀπῆγ-
γειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίος αὐτοῦ, καὶ τοῦ
Μωσῆτος τὴν πληγὴν· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἔλει εὗρον
τεθνηκότα (θι*)¹, καὶ ἤφαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον
τοῦ Μαχουμέτ. Ἰλὺν δὲ καὶ θρηνήσας κατὰ τὸ
ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν. Ἐπεμψε τὸ πτῶμα αὐτοῦ
ταφῆναι ἐν Προύσῃ ἐν τοῖς πατράσιν ἔγγυς. Οὐ δὲ
Μεχεμέτ ἐπαναζεύξας ἐν Ἀδριανούπολει, καὶ κα-
θίσας ἐν τοῖς ὄωκοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσῆρχοντο
καθ' ἑκάστην οἱ τῆς Δύσεως προύσχοντες στρατηγοί,
καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
ναις, ἔχων σχέλην καὶ ἀγωνίαν δὲ Μωσῆς μετὰ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἐλθὼν φεύγων δὲ Τίνιετής
τὰ θρηκώνα μέρη, καὶ περάτας τὸν Ἑλλήσποντον
κρύσα καὶ εἰς Ἀσίαν ἐλθὼν, καὶ στρατὸν ἀπὸ
Σιμύρης καὶ Θυρέων συναγάγων ἔρχεται εἰς Ἐφε-
σον. Καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν δὲ Μουσουλμάνη γειροτο-
νήσας ἀφῆκεν, καρατομεῖ, καὶ κύριος ὁς ἐν δλίγῳ
πάσῃς ἀστας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχου-
μέτ ἐν τῇ Θράκῃ.

Ο δὲ βροιλεὺς Μανουὴλ μαθών τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαγουμέτ, καὶ ἀποκρισιαρίους απειλεῖς τούς εὐγενεοτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ πάρ' αὐτοῦ δοσα συγκατετέθη δοῦναι ἔτι ἐν Κωνσταντίνῳ διάγοντος. Ο δὲ Μαχουμέτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδὼν, καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δοὺς ἄπαντα τὰ τοῦ Εὐ-
ζελίου πάντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θετταλίαν χω-
ρία, καὶ κάστρα, καὶ τὰ τῆς Περιοποτίδους ἀπαντα,
φιλοτιμήσας, καὶ δώρους πλειστοῖς κορέσσας, ἀπέ-
λυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ παραγγελεῖς αὐτοῖς, λέγων
Ὑπάρχετε, εἰπατε τῷ ἑμῷ πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῷ
Ρωμαίων διτι θοηβείᾳ Θεοῦ καὶ συντεργίᾳ τοῦ
ἔμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως Ἑλασθμήν τὴν δίνα-
μιν τὴν πατρικήν. Άπο τοῦ ὑπὸ δέ εἰμι καὶ ἐσ-
μαι ὑπάκιους αὐτῷ, ὡς νιᾶς πρὸς πατέρα. Οὐκ
εἰμὶ γάρ ἀγνώμων, οἱ δὲ ἀχάριστος ὁ φύσθισμωι.
Κελευέστω μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ, διὸ δὲ μετὰ κα-
ρᾶς διτι πλειστης ἔχω τὸν δουλεύειν αὐτῷ.
Οὐμοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας καὶ Βλαχίας, Βού-
γαρίας τε, καὶ δουκεῖς τῶν Ἰωαννίνων (63), καὶ τῶν

gesta sunt, nihil attigit.

(63) Καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίων. Urbs Epri sub metropolita Naupacti Aetoliæ, olim Cassiope appellata, nunc Joannina.

δεσπότου Λακεδαιμονίας καὶ πρύγχιπο; Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρως προσαγορεύεται, καὶ ἐν ἀρίστῳ δημοτράπεδον συγκαθεδρίσας, καὶ ταῖς φιλοτοποίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἔγκαταστήσας, ἀπέλυτε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀραγγελλάτε τοῖς κερποῖς ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. Ὅς κανονοργεῖσι τὴν εἰρήνην, καὶ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανούηλ ἐν ἀδείᾳ ὄν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμποδίζοντα, ἰδουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ. Καὶ στείλας εἰς τὸν βῆτα Ρωσίας (64) ἡγάγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Καὶ ἀρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ δυναταῖς αὐτῆς Ἀνναν, οὐκ ἡδουίκαθη στέψαι τότε εἰς βασιλέα [βασιλίδα]. Ἡν γάρ τι κόρη τὸ διδέκατον ἀγούσα ἦτο· περαιτερωμένων δὲ τριῶν ἑπτῶν, καὶ λαιμικῆς νόσου κατατασθεῖσης τῇ πόλει, καὶ πολὺ πλήθος λαοῦ διὰ τοῦ βουδῶν τεθνήκοτος, ἐτελεύτησε καὶ δὲ βασιλίς Ἀννα, μέγα πένθος καταλιποῦσα τοῖς πολίταις. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζήτη, δὲ εἰς δύμηρους ἀνατεθεὶς παρὰ τοῦ Μουσουλμάνων τῷ βασιλεῖ Μανούηλ, δὲ μὲν εἰς δὲ καὶ πρώτος σὸν ἀδελφῷ τῇ Φατμᾶ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Πρεσβύτερος ἐπέραστο· δὲ δὲ δόλος τράσθη (65) πατέρα; Ἐλληνικῆς, ἔτι συνών τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ· καὶ ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυῆτο γράμματι, καὶ ἐδιδάσκετο. Τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἱρωτοῦ τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσελναι τῷ βασιλέως Μανούηλ, καὶ δεδμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. Καὶ ἐμοιολόγων τῷ βασιλεῖ καθ' ἁκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι, καὶ οὐ προσέτειται τὰ τοῦ Μωάμεδ δόγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἤθελεν ἀκούσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμή γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδιπλωτῆσης, καὶ ἀγανίζουσης τὰ σώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φαιδομένης τῆς τυχούσης ἡλικίας, ἐφθασε καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζήτη. Μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· Ὡς βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ αὐθέντα καὶ πάτερ, ἥδη παρίσταμαι, καὶ μὴ θέλω ἀφίημι πάτερν, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἑκεῖ δικαιωτήρια. Ἐγὼ γάρ δομοιολόγητος Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν ἀρρενώπατρα τῆς πλευρᾶς καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Πρεσβύτερος οὐ δίδως μοι. Γίγνωσκε τολμεῖ, θαρρώ ἀδάπτειστος δχω κατηγορίας φέρων κατὰ σὸν ἐτὸν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ. Τότε δὲ βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς βήμασι τούτοις, πέμψας ἑβάπτισεν αὐτὸν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγονὼς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἥμερᾳ τεθνήκεν. Ὁ βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίουν ἐν μαρμαρίνῳ λάρυνας πλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πύλης.

τυπονομίαι sancti Joannis Baptiste Praecursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas iuxta templum.

smaelis Bullialdi notæ.

(64) Καὶ στείλας εἰς τὸν βῆτα Ρωσίας. De his neptuis pauca Phranzes, lib. 1 cap. 38. Illius Annæ a Rhesia seu Russia obitum accidisse anno 6925, Christi 1417, et peste consumptam suisse scribit.

PATROL. Gr. CLVII.

A rum, Lacedæmonis despota et principe Achæa beneigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, et inter compotandum singulis compellatis propinavit, deminque pacifice dimicet, et responsuam quod referrent tale dedit: Nuntiate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. Qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto. Rebus ergo Manuclis imperatoris In tuto collocatis, nulliusque injuria: uboxiis, 54 decrevit uxorem filio suo Joanni dare; quare per legatos a Russiæ rege (Moscoriæ duce) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio. Annæ appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tune undecimum annum tantummodo ageret. At exactis tribus annis, inorboque pestilenti per Constantiopolini grassante, ingenti plebis numero bubonibus exstincto, obilitetiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt moesti cives. Bajazitis quoque filiorum, quos obsides Mahueli dederat Musulinanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phratma remissus fuerat, et Prusæ educabatur. At alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, et cum Joanne imperatoris F. familiariter versabatur, scholamque frequentans in litteris crudiebat. Porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, et sibi cum Joanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuelem imperatorem adierit, rogaveritque, ut iuxta Christianum ritum baptismata suscipere licet, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. Istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orientur. Verum per id tempus morbo saeviente, funeribusque omnis promiscue æstatis frequentissimis exulta urbe, corripitur illo impubes Bajazitis filius; qui Joannem imperatorem his verbis monet: Romæorum imperator, domine mi ac pater, jamjam vadimonium obeo, invitus omnia dimitto, et ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, obeo. Profiteor eisdem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem et signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem obeo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis. His verbis imperator emolitus ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit; postridie tandem baptizatus satis concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studit-

(65) Ὡς δὲ δόλος ἥρδοσθη. Hunc filiorum Bajazitis natu minimum Christianum suisse testantur Laonicus lib. iv, qui Iesum eum appellat, et Phranzes, lib. 1, cap. 30, eique Jusuph seu Josephum non men suisse tradit.

28

At hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Joanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiā misit ad marchionem Montisferrati, qui ejus filiam Joanni despondendam obtinuerunt. Eis paritor comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantiopolim cum reversi essent, nuptias secundum 55 leges et ritus coniubiorum celebrat pater imperator, Romæorumque imperatorum diadematis redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori et filia comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacedæmonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Joannes uxorem suam aversabatur, quoniam decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, brachia, pectus et manus egregia proportione compositæ. Digitæ ipsius chrystalli nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statuta erecta ac mediocri procerior: ceterum formosissimo erat vultu, naso, oculis et superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *Auterius Quadragesima, pone vero Paschati similis esse videtur.* Talem conspiciens imperator Joannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim augebat. Cogitabat imperatoris Joannes eam in Italiā remittere ad paternos lares, nisi eum retinueret amor, quo Manuelem imperatorem prosequebatur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur: tandemque auspuit, communicatis de faga, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, obiectandi animi gratia abit in hortos ad capitandas delicias consitos, quam securæ sunt mulieres famulæ suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde biremen unam instructam præcipui Galatae oppidanî condescendunt, littori appellunt, et imperatricem cum honore et reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote domine et imperatri, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstis venerati sunt. Nihil vero eorum quæ gerebantur, quidquam vespere iam factæ senserunt cives; at postridie mane per totum palatium res innoluit, quam omnes ægre tulere:

Ismaelis Bullieldi notæ.

(66) *Kal otſiliac ër 'Iralia. Hæ secundæ Joannis imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratae sunt anno 6927 (Christi 1419), Januarii 19, ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Anne a Russia, et secundas istas nuptias: nequam vero triennium secundum Ducas calculum, qui hanc alteram Joannis uxorom Sophiam appellatam, eximia et absoluta pulchritudine nitentem ironice describit: ejusque partes anteriores Quadragesimæ, posteriores Paschati, proverbio non*

“Ο δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδοσθεῖν ἑταῖρων τριῶν ἰγ-
γύς που ἡδουλήθη ἐπέραν ἀγαγέσθαι νῦμφην τῷ
Ἰωάννῃ, καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλε
εν Ἰταλίᾳ (96), ἡγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου παρ-
κεοσου Μόντες Φερέρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῷ
δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα αἵνται Μαλατέστα· καὶ εἰσε-
θόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πα-
τὴρ νόμῳ γάμου ταῖνοι τούτους, καὶ βασιλεὺς Ρω-
μαίων ἀναδείχνεται· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα
τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δευτέρην Λακαδαιμονίας εὑρήμ-
σεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. “Ο δὲ βασιλεὺς
Ἰωάννης ἦν μὴ στεργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γάρ
τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐόρμεστος· τράχελος
εθειόης, θρήξ ὀποῖανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους
ώς ρύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων
κατερρεομένους ἔχουσα. “Ωρεὺς πλατεῖς, καὶ βρα-
χίονας, καὶ ἐπέραν καὶ χειρας ἐμπέτρους, καὶ δα-
κτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πάσσαν ἡλικίαν τοῦ
σώματος ἀνωρέπη· καὶ πολὺ εἰς τὸ δρυῖνον ἴστα-
μένη· δῆμος δὲ καὶ χειλή, καὶ φυδὸς κατάστασις, καὶ
διφθαλιῶν καὶ δρύων σύνθετις εὐειδεστάτη πινά-
πτισιν, ὡς ἔπος χυδαλον εἰπεῖν· ‘Ἄν’ ὁμορὸς Τε-
σταρακοτῆ, καὶ διπτόθεν Πάδοχα. Τετάρτην εὖ
ιδὼν διβασίλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμίηγη ταύτην, οὐδὲ
τὸ παράπαν σύγκοιτος ταύτης ἐγένετο. Διὸ καὶ πε-
νάζουσα ἦν ἐν τῶν κοιτῶν τοῦ παλατίου. Ἰδὼν
οὖν διβασίλεὺς ἡδουλήθη πέμψας ἐν Ἱεράλῃ ἐν τοῖς
τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
τοῦ βασιλεῶς Μανουὴλ στοργὴν ἐκάλεστο. “Η δὲ
βασιλεὺς ὥρως τὸ ἀμετάθετον (67) τῆς γνωμῆς αὐ-
τοῦ, ἡδουλήθη διαδρόσαι τῷ μέσου αὐτῶν· δὲ καὶ
πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουΐτας τοῦ Γαλατᾶ,
καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. Μισθὸν ἡμε-
ρῶν ἔχεισι τῆς πόλεως ἐν τινὶ τῶν τερπνῶν κήπουν
εὐθυμίας χάριν σὺν ταῖς γυναικωντεσι ταῖς ὄρο-
γλωσσοῖς, καὶ σὺν διλγοῖς νέοις, οὓς ἀπὸ τοῦ πα-
τρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. Καὶ πρὸς ἐσπέραν διήρη μιαν
ἔτοιμόσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ προσύροντες εἰσελ-
θόντες, καὶ τῷ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως εὐ-
τὴν λαβόντες τὴν περαίαν διέβησαν, καὶ πάντας
προσῆγντας αὐτὴν, καὶ ἐσουλικῶς περιστεκόντους ὃς
κυρίαν αὐτῶν καὶ δέσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως
μηδὲ διωσοῦν ἐννηστησάντες τὸ δρόμα ἐσπέρας ἢη
καταλαβούσῃς· τῇ ἐκαθέν οἱ τοῦ παλατίου πάντες
μαθέντες τὸ γεγονός ἐδυστέρασιν· καὶ μὴ φέροντες
τὴν καταφρονήσιν ἢη ὑπέστησαν πορὸ τῶν τοῦ Γα-
λατᾶ, ἡ τοιμάζοντο καταδραμέν, καὶ ἀφανίσαι τὰ
αὐτῶν περιστεῖα. “Ο δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκά-
λεσεν (68)· δὲ διβασίλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονός ἀπ-

nimis honestio, comparat. Hinc facie mactentia arc
florida deformatumque suisce concludere licet. De
illa Laonicus, lib. iv non longe a fine illam narrat
ἐπιεικὴ μὲν τὸν τρόπον, ἀλλὰ δὲ τὴν δψιν, moribus
quidem honestis, sed ingratæ ac deformati facie suisce.

(67) Ο δὲ βασιλεὺς φώστα τὸ ἀμετάθετον. Cap.
ultimo lib. i Phranzes eam aufigisse testatur anno
6954 (Christi 1426), Augusto mense.

(68) Ο δὲ βασιλεὺς Μαρούηλ ἐκάλεσε. Phran-
zes et Ducas dissentient in assignando tempore,

δέξετο· δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερμεγέθης τῶν Γενουῆτῶν, ἔτοιμως ἔχουσα τοῦ πλεύσαι εἰν Ἰταλίᾳ, Ἀνέμου δὲ βοραῖος [Βερδάῖον] πνεύσαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μεσαὶ θόρης ἡ βασιλὶς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ίστα πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφέντο. ἔπλοι μηδὲν ἔτερον κερδάνασσα, πλὴν τοῦ οὗ ἐπέφθη στέμματος, εἰποῦσα καὶ τοῦτο, Ἐρχετοι μοι τοῦτο εἰς μαρτύριον διτε βασιλίσσα τῶν Φωκαίων ἀγενόμην, καὶ εἰμι· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοτάλαντων οὐ μέλει μοι. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς δρόσις τῆς ἀπαρχᾶς τῶν Φεράρων, καὶ μαθήνας οἱ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης προσύχοντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς μαρκεσίῳ ἤξιλθον εἰς συνάντησιν κύρης, καὶ προπέμψαντες αὐτὴν μέχρι τῶν παλατίων τῆς πατρικῆς ἐστάσης. Αὐτὴ εἰς ἐν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκείνη ὀλέχοις ἥρετοσασθε, καὶ τῷ θρῷ ἐκείνῃ ἀναβεῖσα τὸ λαπόν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (69) στέλλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασιλέα Τραπεζούντος, ἥρμσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν εἰς γυναῖκα, ὠραίαν καὶ καλλίετον καὶ ἡθεῖαν ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζούντος, κατήγαγον ἐν Κωνσταντινούπολει. Καὶ δὲ πατεράρχης Ἰωακεὶς διὰ τῶν συνθήθων λεπτοτελεστῶν εἰς ἐν συνήψει, καὶ διασποράν Τοιμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπέρα; ἀπὸ Κωνσταντινούπολεως (70) σὺν τριήρεσι πλεύσασις, κατήλθεν ἐνώς Πελοπόννησον. Καὶ τὸν πρίγκιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας, καὶ ἐπέρους ἀπογόνους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους ὑποχειρίους λαδῶν, ἀνῆκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταλιπὼν τὸν οὐδὲν αὐτοῦ θεόδωρον δεσπότην πάσης Πελοποννήσου. Ἐπανιζεύσας δὲ καὶ εἰς Καλλιούπολιν ἐντυχών τῷ Μαχουμέτῳ καὶ τοσαύτην πίστιν ἐνδειχάμενος εἰς τὸν βασιλέα, ὃς καὶ ἐν τῇ τριήρει

A nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Galatæ inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma sumpta ad invadenda funditusque evertenda suburbia eorum, nisi impetum coercuisse Manuel imperator. Ceterum his quæ acta erant, latens est Joannes. Aderat autem aetnaria navis prægrandis Genuensis, quæ in Italiani mox solvebat. Orte itaque Borea vento, illam decenter apparatam concendit imperatrix, velisque expansionis in Italiani contendit. Nec equidem propter coronationis gloriam ac decus oīlīi luci reportaverūt: taliaque verba 56 jaecabat: Illoc unum mihi sufficiens testimonium est, quod Ronieorum imperatrix facia, titulum istum retineam: nec de thesauris amplissimis sollicita sum. Tandem cum ad omnes divisionia Montisferrati pervississet, ad famam advenitus obviam processit frater ipsius marchio. quem comitabantur regionis illius proceres et nobiles, eamque in palatium paternum deduxere. In monasterium quoddam ipsa deinde seedens habitationem illie elegit, et reliquum vitæ tempus Deo. devota et consecrata exegit. Uxor deinde imperator Joannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Trapezuntini imperatoris filiam, formosam certe et moribus commendabilem, quam ab eo consecratus est, missis Trapezunti legatis, qui Constantiopolim eam adverserunt. Patriarcha deinde Josephus per solemnes ritus sacros simul conjubavit, ipsaque Romæorum despœna seu imperatrix appellata est. Imperator quoque Manuel Constantinopoleos portu solvens cum plurimis triremibus in Peloponnesum usque navigavit. Achæas principem in ordinem reductum sibi parere cogit: aliosque, a

Iomaeilis Bulliedi notæ.

quo Sophia in Italianam aufugit. Ducas Manuele superstite id factum tradit: contra vero Phranzes jam oblitum Nam Manuele astruit: fato siquidem concessit Manuel, ut refer Phranzes, lib. i. cap. ultimo, anno mundi 6933 [Christi 1425] Julii die 21. Sophia vero anno 6934. mense Augusto, aufugit, post mortem scilicet Manuels. Alind etiam hoc loco notabilius circa tuncipis momenta a Phranze indicata de Manuels obitu et Joannis initio. Mors Manuels contigit anno prædicto 6933 Julii 21. Capite deinde primo lib. ii. narrat anno 6934 mense Augusto rerum suminam ad Joannem imperatorem devoluntam fuisse. Quod equidem verisimile mihi non videtur, Joannem jam coronatum imperatorem post annum a morte patris Manuels, rerum summam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illius transcripsit, errasse puto, vel, pro Septembre mense Augustum scripsisse: vel si Augusto mense Joannes imperii administrare res cœpit, pro anno 6934 legendum esse anno 6933.

(69) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii. esp. 1, anno 6933 [Christi 1427] Augusti 29, Mariam Trapezuntiam Constantinopolim advenisse, et anno 6936 [Iundem Christi anno 1427,] mense Septembri, nuptiarum solemnia celebrata esse scribit. At Laonicus rerum ordinem perturbans narrat, postquam marchionis Μονφαράς, filia aufusisset, alias uxorem Joannem duxisse ἀπὸ τῆς Σαρδιάς τοῦ Σαρματῶν ἡγεμόνος θυγατέρα. E Sarmaia Sarmaturum, id est, Russie seu Moscovia, regis filiam;

quod duobus testibus Duece et Phranzi repugnat, qui tertiam Joannis uxorem Trapezuntini imperatoris filiam esse assertunt.

(70) Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπὸ Κορσαριῶν. Auctor noster trium uxorum Joannis historiam digressione usus hactenque pertexauit. Redit deinceps ad narrationis seriem, exponitque Manuels in Peloponnesum profactionem: quam imperator hicce, anno adventum Anne a Russia sequenti, teste Phranze suscepit, mundi nempe 6923 (Christi 1418), cuius mense Martio die 23, in Cenchrearum portum salutis venit. Anno deinde sequente 6924, Constantinopolim rediit. Profactionis illius mentionem facit Laonicus, lib. iv. Hexamiliumque, quod et Phranzes testatur, ab eo refectum. Martinus papa V indulgentias plenarias postea concessit illis qui ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quoniam vero de Cenchrearum navalii et portu hic mentio injecta est, lectorem admonebimus Leunctionium, lib. xiv Historiæ Musulmanicæ, et in Pandectis Historiæ Turcicæ, cap. 120, nec sibi constare nec veritatem assecutum omnino esse. Non sibi similis est, quod lib. xiv, Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum collocet; cap. vero 120 Pandect. in Laconia seu Tzaconia. Quod impossibile est, in duabus locis eamdem urbem sitam esse. Veritatem partim assecutus est, cum Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit; at Coriuthus non est, sed Cenchreæ in Saronico sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia.

Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditionem suam redigit: indeque Constantinopolim revertitur, relicto Theodoro filio universæ Peloponnesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori consideret, triremen ejus ingressus, cibumque simul capiens palam approbat. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, indecum cæteris triremibus solvit, et summa cum letitia navigationem absolvit. Advenientis etiam in occursum processit universus Constantinopolis populus cum patriarcha et senatu: saustisque acclamationibus et hymnis prosecuti in palatiū deduxerunt: huncque exitum expeditio ejus sortita est.

57 CAPUT XXI.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit (71), cuius insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahomeli deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Caria et Lycia finitur. Cineites vestim impearat. Turci bello navalē Naxum agreduntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampasum turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Damnum præficitur. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhometes Susmam filium et deinceps Hali Begum nūsit: qui re infeliciter gesta occupuerunt. Tandem a Morale Mahomelis filio Bajazile Bassa oppressi ac deleti sunt, et pauperalem voluntariam proficiunt interficiunt.

At Mahometes, rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique refectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, illic in Asiam profectionem instituit. Etenim Caramanus per Hlud tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Musem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui et Mahometis parens fuerat, ossa e sepulcro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jussérat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, et supra metas, ut vulgo dicitur, transiuentem. Ubi vero Pergamum Asia devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illie occupabat, cedat, provinciaque excedat. Verum Cineites cum prorsus floccifaciens castra munire, quietusque exspectare illius adventum. Mahometes igitur Cymam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidariis, ut se dedant, per feciales denuntiat, recusantesque deinde expugnat. Omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illic discedens venit in Campum Mænonem, in quo exstructum erat castrum munitionis, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiack: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphaeum profectus est: quo

Ismaelis Bullialdi note.

(71) Leunclavius, *Histor. Musam.* lib. XII, et in *D. Annalibus Turcicis* expeditionis Mohometis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est, nullum verbum facit, sed aduersus Caramanum in Asiam movisse scribit.

(72) Ελθόν εἰς Κύμην. Κύμη πόλις Αἰολίδες, πρὸ τῆς Δέσσου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος. Stephanus De urbibus. Idein Strabo, lib. II, Dominicus Marius Niger vult esse Phœciam novam, quæ Lesbo ob-jacet.

(73) Τὸ τοῦ Ἀρχαρρέλου λεγόμενον, οἱ Τούρκοι δὲ Καγιαζήκ. Notitia Metropoleon sub Smyrnæ Iherono habet ἐπισωπον τοῦ Ἀρχαγγέλου, qui pro-

A τῇ βασιλικῇ εἰσελθών, καὶ συνεσταθεὶς τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δώροις πλείστοις, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεξιώσας, ἔξῆλθε· καὶ αἱ τριήρεις σὺν τῷ βασιλεῖ μετὰ χρῆστος διειπλεῖσθαι πλεύσασθαι εἰς τὴν Ἑπάνθιδον ἡγυαν. Καὶ οἱ τῆς Κωνσταντείου ἀπαντεῖς σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἔξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ μετ' εὐφημίᾳς καὶ ὑμνῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆγαν· καὶ τὰ τῇ Ἑπάνθιδον ἐπελήρωτο.

B Ο δὲ Μαχουμᾶς τὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ ταραχὴν οὐδεμίαν ἔδιπισθεν ἀφέντος, περὶ τὰ τῆς ἑψάς μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐλθὼν, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμάν ἀνανεώσας, ἐκεῖθεν εἰς Ἀσίαν κατατίθει. Οἱ γάρ Καραμάν, ὅτε δὲ Μαχουμᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἡγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προύσαν σὺν δυνάμει κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτήν, καὶ τὰ δεστὰ τοῦ Παγιαζήτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμᾶς ἀνακομίσας ἐκ τοῦ τάφου, πυρὶ παρέδωκεν. Οἱ γάρ αὐτές Παγιαζήτ ἀπεκεφάλισε ποτε ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ῥιθέντος Καραμάν. Κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὗρε τὸν Τζινεήτη μεγαλυνθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἵσκαμμάτα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μηνύει τῷ Τζινεήτη παραχωρήσαι, τῶν ἐκεῖ δὲ ἀφείναι τὴν ἐπαρχίαν. Οἱ δὲ Τζινεήτη οὐδὲ τὸ παράπαν ἡγησάμενος, ἡσφαλίσατο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπαντήν αὐτοῦ. Οἱ δὲ Μαχουμᾶς ἐλθὼν εἰς Κύμην (72), καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γάρ κρήτων διὰ τὸν Τζινεήτη, πολεμήσας κατέσχε. Καὶ τοὺς μὲν ὄπλατας αὐτοῦ ἔιρει ἀνείλε, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἡλευθέρωσεν. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἥλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον δύρδων, τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τούρκοι δὲ Καγιαζήκ (73) μετωνόμασαν, κάκενο σὺν πλεύσει δυνάμει καὶ ἀχροβολισμοῖς παραλαβὼν ἥλθεν εἰς Νύμφαιον (74)· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λεῖων

C cul dubio is est cuius hic nomen a nostro refertur.

(74) Τὸ Νυμφαιον. Urbis istius nomen in partibus ΑΞολιδις, Λυδια, aut Ιονια in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemaeus, Strabo et Stephanus in Taurica Νυμφαιον habent inter Ρετιερανum et Theodosianum. Abrahamus Ortelius hujus nostri in Lydia Νυμφαι nullum verbum facit. At Gregorius duobus in locis de eo loquitur oppido, lib. II, in fine, ubi de Joannis Duce obiit, qui in eo obiit, περὶ τὸ Νυμφαιον τότε ποιούμενος τὰς διατριβὰς, et lib. VI, cap. 13, ubi de Forphyrogenito verba facit, ἐπεὶ δὲ τέως περὶ τὸ Νυμφαιον τῆς Λυδίας έτύγχανε, etc.

ἡθεν εἰς Σμύρναν. Τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἐπερπετε τειχίσας, καὶ πλειστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλών, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἔτοιμάσας διὰ τέ σπλαν καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαῖον παρασκευῶν, ὁ Τζινεήτης αὐτὸς εἰς Ἐφέσους ἤθε, κατέλιπὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζῆτη, καὶ τὰ τέκνα ἐν Σμύρνῃ ἔγκλειστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δούλον, Λένδουλὸν δύσματι, εἰς τὸ Νύμφαιον εύρόντες οἱ τοῦ Μαχούμετ, ἦν γάρ φύλαξ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζῆτη Βεζέρη γηγούν μεσάζοντες τοῦ Μαχούμετ· ἦν γάρ ἐν ἔκουστῃ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὡς ἕτος εἰπιν· δούλος γάρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχούμετ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλειῶν κατέστησεν ἀρχούσα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ βρήστης Παγιαζῆτης εἶνας ἐν Θράκῃ τοῦ Μαχούμετ γράψει πρὸς τὸν Τζινεήτη· Εἰ βούλει τοῦ εἰρατού σε κύριον Ιωνίας καὶ μὴ ἔχει τὸν τυχόντα πειρασμόν παρ' ἡμῖν, δόξα μοι τὴν σὴν θυταέρα τύμφη τάμιον, καὶ δούραστοι σοι ταμιέρες, σὺ δὲ ἐμός πειραθερός γενήσοη, καὶ ἔκτοτε δέο ἀμερίτων διδίτων ἐτὴν σῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ Τζινεήτης δὲ θέλων δηλώσαι τὴν ἀλαζονελεῖαν αὐτοῦ καὶ ὑπερηγνάνταν ἐνώπιον τοῦ πυκτακοκομιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Λένδουλὸν δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτὸν· Τίνος εἰ δοῦλος; Ὁ δὲ Τζινεήτης αὐθεντίας· Ὁ δὲ Τζινεήτης, Καὶ πολού γένους; Αὔδουλός; δὲ, Τίνος Ἀλβαρῶν. Πολας θρησκείας; Ὁ δὲ Λένδουλός. Πρώην μὲν Καβούρης ὑπῆρχος, τύνος δὲ Μουσουλμάρος. Ὅ δὲ Τζινεήτης πρὸς τοὺς μεγιστᾶντας αὐτοῦ φησιν· Τίνος σὴν εροτέοντας καὶ ἐνώπιον πάντων ὑμῶν ιδούς δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρων εἰς γυναῖκα τύμφην τῷ ἐμῷ δούλῳ Λένδουλῳ· καὶ ποιῶ τοῦτον ἀλεύθερον καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τὴν σῆμαστον, καὶ ἔτα τῶν ἡμῶν συγγενῶν. Εὐτημήσαντες δὲ πάντες τὸν Τζινεήτην οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους, εἰρηκεν· Ἀράγγειλορ τῷ κυρίῳ σου Παγιαζῆτη, δει τιναλάδομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβαρῶν ὡς ἔκειτον, δούλοιον ἀργυρώντος ὡς ἔκειτον, τεωτερον ὑπὲρ ἔκειτον, καὶ ψροτιμώτερον παρ' ἔκειτον. Ὁ δὲ ἀπεσταλμένος συνειέται τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περίληψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἀσπόνδον κατὰ τὸν Τζινεήτην. Εδρῶν δὲ καρδὸν διὰ δέετο συλλαβῶν τὸν Λένδουλὸν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς δροχεῖς αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτὸν. Ἄλλ' ἐπανίωμεν αὐθίς εἰς τὴν τῆς Ιστροφίας εἰρρόδην.

Ο γάρ Μαχούμετ ἐλάθων εἰς Σμύρναν, καὶ περιεκλώσας αὐτήν, εἰρεν ἐκεῖ τὸν μεγαμαγίστοραν Ἐρέδου σὺν τριήρεσι τρισι, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμύρη φθιαρίν, καὶ μὴ θέλοντο; τοῦ Τζινεήτη. Τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθύντες τὴν ἀφίξιν τοῦ Μαχούμετ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἀπαντεῖς θέσιν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διὰ δύο τινῶν αἵτιῶν,

Ismaelis Bullialdi nota

(75) Πυκτακοκομιστοῦ. Phavoninus, Πυκτεῖς πίναξ παρ' Οὐτίριῳ τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὑπερτεροῖς

A expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis muniverat, magnamque manum præsidiorum militum imposuerat. Instructio deinde armorum apparatus ingenti, militumque numero magno conscripto, ceterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra Smyrnæ muros conclusis: 58 gener ipsius, qui et servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis ducibus Nymphæi, cuius custodice præfectus erat, comprehenditur, et in conspectum Bajazitis veziri, id est meazontis, Mahometis adducitur. Illic potentia ac opibus ceteros antecellebat, et ut alter imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis fuerat; quodque servitio promptus et habilis magis videretur, familiæ totius directio ipsi concredita est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad Cineitem, cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: Si dominum Ioniæ retinere cupis, neque a nobis ulla tenus lassistri, filiam tuam legitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero sacer meus eris, deincepsque secura et quietus in tua ditione vives. At Cineites animi superbiam ac fastum ostentare cogitans, coram nuntio, qui litteras ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat: Cujusnam es servus? Respondit iste, Dominationis tuæ. Cineites iterum, Unde natus es? Ad quem Audulas, Albanus sum. Cujus religionis? respondit Audulas: Antea Cavar eram, nunc Musulmanus sum. Conversus illico ad proceres aulæ sum. Cineites satur: Hodie coram vobis omnibus filiam meam uxorem legitimam serro meo Andulach nuptrum do: eumque libertate dono, generumque in posterum adscisco, et inter affines meos. His Cineitis sermonibus universus concessus applausit. Ipse vero ad nuntium Bajazitis hocce responsum dedit: Renuntia hero tuo generum mihi ex Albanis, cuius gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium pecunia empitum, paris etiam ac ipse conditionis, verum ipso juniorum et prudentiorem. Nuntius igitur Bajazitis intellectis ejusmodi verbis, ad herum reversus omnia refert, qui deinceps adversus Cineitem odio capitali exarsit: occasione demum, D quam avide expetebat, oblata, injuriā spretæ affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum resectis testiculis eunuchum fecit. Redeamus autem ad historiæ seriem.

Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. At Rhodi magnum Magistrum illuc invenit cum tribus triremibus, castrum, quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. Cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama diffusa fuisse, ad illum convenienti omnes insularum vicinarum duces duabus de causis: cum prop-

δηλοῖ. Πυκτός, apud Homerum abacum seu tabuletum significat, apud recentiores epistolam.

Musulmanus vero Cneitem in Bulgaria misit, A eumque vicinis Achridarum 49 provinciae partibus praefecit; ipse Adrianopolim profectus eam ingreditur, et ab omnibus, ut bonorum omnium auctor atque largitor, laetibus in cœlum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quamcumque enim urbem aut vicum adiret, ut dies trigesima ibi moraretur, divitibus et pauperibus, illisque, qui præ inopia mendicabant, abunde largiebatur: tuin ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in compotationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa vicit, exercitumque Musulmani uque ad portas Sophiæ insecurus est, et fama ubique sparsa ipsum in occidente regnaturum. Ubi autem Musulmanus intellectus brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solitus et excitatus ad mentem sobriam rediit, et Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem defientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidanii, ex equi forma, vestium ornatum et vultu, principem esse cognoverunt, et ad spectandum illum accurrunt: cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo prævenissent, tum turbatus telum in eos emitti, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emissio alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt et lapso caput absindunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitanis cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique Occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratri sui Musulmani eum luxit, et milites satraparumque præciuios misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusain postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. Diligentem etiam inquisitionem exerent in eos qui

A επαρχον καταστήσας ἐπεμψεν· αυτὸς δὲ Ἐδριανούπολει τὴν πορείαν ἐποίει, καὶ ἐξελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως, διπαντες; αὐτὸν ὡς εὐεργέτην καὶ δωτῆρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον. Καὶ ἐν ἀληθεῖᾳ οὕτως ἦν· ὅπου γάρ ὁ Μουσουλμᾶν ἡρχετο καν τις ἐν πόλει, καὶ τε ἐν κώμῃ τοῦ ποιῆσαι ἐκεῖ ἡμέρας τριάκοντα, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πένητες καὶ αὐτοὶ οἱ δι' Ἑνδειαν τροφῶν προσαπειστες, πάντες αὐτάρκεις ἐγένοντο. Τότε ὁ Μουσουλμᾶν ἀπ' Ἐδριανούπολεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆς ἐκεψε, καὶ αὐτὸς διημέρευεν ἐν πόστοις. 'Ο δὲ Μωσῆς συνάψις πόλεμον, καὶ ὀπέρτερος φωνεῖς, καὶ διώχας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμᾶν ἐγγύς του Σοφίας, ἐγένετο ἀπανταχοῦ φήμη, ὡς ὁ Μωσῆς μέλις τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. Καὶ δὴ ἐκωνισθεὶς ὁ Μουσουλμᾶν τὴν ὡς ἐν δλίγῳ μέλλουσαν εἰσέλευσιν ἐν Ἐδριανούπολει τοῦ Μωσῆς· ἦν γάρ συβέβων ἀπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν προούχωντων οὐκ ὀλίγοις· αὐτὸς δψε ποτε ἀναντίφας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μεθῆς ἡδουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπιέναι· καὶ σὺν ὀλίγοις ἐπιστάταις τὴν ὁδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυτον, καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἥλαυνον. 'Ο δὲ Μουσουλμᾶν ἐν χωρὶ τινὶ (57) καθ' ὅδον ἐντυχών· καὶ οἱ τοῦ χωρίου εἰδόντες ταῦτα καὶ ἐν τοῦ ἵππου, καὶ ἐκ τῶν ἴματων, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμών θετιν, θεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ. Καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόταις, φέροντες τόξα καὶ βέλη· ὁ Μουσουλμᾶν ταραχθεὶς ἀρίστος βέλος κατ' αὐτῶν, καὶ ὁ εἰς κύματας ὑλισθησας Επεισος, καὶ δεύτερον πέμψας ῥίπτει τὸν ἄτερον· τότε οἱ τρεῖς δμονόσαντες, ἥσσαν γάρ καὶ οἱ πέντε δροπάτριοι καὶ δμαίμονες, ἀφίδοις τὰ βέλη καὶ τοῦ Μουσουλμᾶν, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. 'Ο δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἐδριανούπολει μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὑπῆρχε, καὶ ἡγεμὼν δύτεως ἀναδείχνυται. Μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμᾶν ἐπίνθησε· καὶ στρατώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν στρατῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἐδριανούπολει, ἐπειργέντας αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ θύσαψαν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι μνημεῖῳ. 'Ο

Ismaelis Bulliali no:

darum, et universæ Bulgariae in Spiritu sancto dilectæ modicitatis nostræ frater. Ex his verbis videri posset Justinianæ prima differre ab Achridis, illaque esse urbis, haec regio dici posset: cui convenient verba libri ms. 1932 bibliothecæ Regiae, Θράκη ἔστιν ἡ Ἀδριανούπολις μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ τῆς Σοφίας, καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Θράκης καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur. Ita ut Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiatur; Justinianam primam Turci Gius'andil appellant. Urbs Achris a Gregora, lib. iii, in Macedonia colloccatur, qua et Bulgarici regni in Illyricum usque protensi, pars fuit. Libro etiam habet: Ηερὶ τῆς ἡρῷεπισκοπῆς τῆς Βουλγαρίας τῇ: καὶ Ἀχρίδο: καλούμενης, De archiepiscopatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur, cuius metropolis Justiniana prima dicta. Georg.

D logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. i, Macedonia urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papie IX adversus Michaelium Cerularium, et Leonem Achridæ episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis exstat epistola Michaelis et Leonis quæ sic incipit: Michael universalis patriarchæ novæ Romæ, et Leo archiepiscopus Achridæ metropolis Bulgarorum dilecto fratri Joanni Cannensi episcopo. Cantaruzenus etiam πόλιν ἐπέριον eam appellat, lib. ii, cap. 20, ita ut dubium omnino tollatur, et Achridam esse urbem constet.

(57) 'Ο δὲ Μουσουλμᾶν ἐν χωρὶ τινὶ. Eius mortem eodem fere modo accidisse Bereani Annales et historia Verantiana narrant. Dissentit ab illis Hannibalda. Leunclavius, lib. x, auctum de victi Musulmani ascribit Hegira anno 813, qui crepit Maii 6, feria 3, ann. Chr. 1410. Laonicus, lib. iv, rem aliter quam aliud narrat.

δὲ Μωῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονῖς τοῦ Μουσουλμάνου, καὶ εὐρών καὶ τὸν τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῷ χωρίῳ δὲ [οὗ] ἐφονεύθη· καὶ ἀνθροπας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμήσας τὸν καθένα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθένα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀριζεῖν· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἄπαν κατετεφρώθη, καὶ εἰς κάτιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποιήσῃ δὲ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὡς ἡμελλε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶντας τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχῶν· ἵστην γάρ συνθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· δημηγορήσας εἰρήκε πρὸς αὐτούς· Ὡς ἀρδερες καὶ τοῦ ἁμιοῦ πατρός φύλοι, καὶ γάρ οὐ δούλων λέγω, οὐδὲτε ἀκριβῶς τὴν ήγρον ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμύρου ἀπειλήρη τὴν Ἀστας μερὶς· καὶ τὸ πλέον, διτὶ δὲ δύος πατήρων παρεδόθη εἰς γεῖτας αὐτοῦ ὡς στρουθίοις. Οὐκ ἀλλο τοινύν ήρη τὸ καταβιβάσαν τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ Ιοικὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, πλὴν η̄ Κωνσταντίου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. Εἰλῶν οὖν δὲ ἐμές ἀδελφὸς, καὶ κυριεύσας τὰ Θρακῶν μέρη, ναὶ τὴν Ιελπουνταριτὴν, ήρη δὲ ἡμέτερος ἀδελφὸς [πατήρ] ἐκνύρευσε, οὐ μόνον τὴν πρός τὸ πάτριον σέβας στοργήν οὐκ ἐνεδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐφ' ἡμετέρος καθούρη ἐγένετο (58). Εγρούντων οὐκ γρὴ τοσαύτην γῆρη η̄ Κωνσταντίου κληρώσασθαι, οὐδὲτε πόλεις Μακεδονικάς, καὶ ταῦτα τὴν Θεσσαλονίκην, ήρη διὰ πολλῶν ιδρώτων δὲ δύος πατήρων ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς θωματὸν τῶν εἰδώλων σὺν λεπτῇ τεμένῃ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φορέα τοῦ ἁμιοῦ πατρός, εἰ Θεῷ θελητὸν ἔστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέρην καταστήσω· καὶ τὰ ἐν αὐτῇ προσενχῆς οἰκους. Τότε οἱ πάντες εὐχήμεσαν, καὶ ξαντό.

Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἴκανὸν, πρῶτον μὲν ἐν Δεσμοῖς κατέδραμεν (60) (Ἐφθασε γάρ δὲ δεσπότης

Ismælis Bulliali di nōtæ.

(58) *Kabodr ἐγκέρο.* Gaurum et Gauros scribit Leunclavius: Turci Giaour, dissyllabum Gallica pronuntiatione: verbum contumeliosum est, quod infideli significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu iudealem appellat, ob scelus cum imperatore Manuele ab eo percutsum obsidesque fratrem ac sororem datos.

(59) *Thr ρόμψα/αρ τοῦ προρήτου.* De Halis accinace hic locus intelligendus est: de quo Leunc. Hist. Musul. lib. I, ex Arabum et Turcorum monumentis sic disserit: Hinc illæ Muhamelanorum fabellæ de illius Sulficare (sic Alis acinacem nominare consuerunt) quem narrant quoies vagina educeretur, ita se divisisset, ut geminus efficeretur, cubi-

A Musulmanum intersecerant, tresque illas, qui cædem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: et in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus et liberis singulos vincit, et in singulis luguriis conclusit; immisque igne liberi cum parentibus cognatisque, luguria etiam, totumque oppidum conflagrant, et in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertisit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. 50 Convocatis deinde Thracie, Macedonia aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum conveverant, oratione habita talia locutus est: O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horro Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. Non aliud tamen, praeter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas et Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thracie cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fari licet, carour, id est infidelis, ex semisse factus est: eapropter Deus illum aversatus, in manu lanceam prophetæ mikis tradidit, ut infidolem discindam, fidelem vero exaltenti et honoribus extollam. Proprieta non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicanam retinere, quam tot laboribus et arumnis parens meus conquisi- sierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophetæ templo commutaverat: atque ipsum cæterarum urbium cupit, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi graviter incumbens, imperio meo submittam, et templo, quæ in illa urbe stant Deo et prophetæ ejus consecrata domos orationis constituum. His dictis omnes saustis acclamationibus applaußerunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt..

τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προρήτου τελέσω ὡς καρά Θεοῦ τοὺς μαρόντας αὐτοῦ λόγους; εἴδε-

Ingenti itaque conscripicio exercitu Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari fl.

Dtos 18 longus, et Alim eo contra Gauros utentem, ab utroque latere non aliter ipsos ac segetem messores prosternere solitum, ac montes etiam seu scopulos eo disseccuisse. Mos indidem inolevit, ut in militaris signis Musulmano um hic Alis acinax, sive Sulficar, velut inauspicatus Christianis, fauoris ipsius exprimatq, etc. In superluminaribus quaumdam sediūm publicarum Constantinopoli, hoc sulficar expressum bimbi ensis figura vidi, et gladium Halis appellari ab incolis aulivi: hoc πορφυροχειρ et terriculamento pavorem Christianis injigere gens viribus suis nimis confusa credit.

(60) *Πρῶτον μὲν ἐν Σερμίᾳ κατέδραμεν.* Adeundus Leunclavius lib. II Histor. Musulm. A Muhamede

lins deseruerat tanti hostis adventu percusus, ad cuius etiam nomen solum pavescebat) et in quamplurima oppida agrosque patentes excursione facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; ceteros gladio peremuit: cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. Super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Serva excedens Adrianopolim pedem resert, breviisque spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: et exercitu haud exiguo in Thessaliam missa Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymoni impositis, ipse Constantinopolim tendit, omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque densit. Dispositis deinde castris animo confisus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam **51** lassendo, hostes cedebat, lassitus quandoque ipsi et cæsus. Erumpentes namque Constantinopolis cives prælio cum Turcis congregabantur, horumque cæsorum numerus Romæorum numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoriae gratæ erant. Romæos enim ipsi charos ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me reddit, si decim milites Romæos ex centum amiseris? quantumve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verumtamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnandum vero comprehendenterunt Turci quemdam illustrium, Joannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite truncarunt. Cognita cæde cadaver pugnae subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urlem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis interpres, quiique prædives erat, caput abscessum multis centenis nummis illico redemit, et una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romæorum juvenis ille desideratus est, patrisque et Lucæ fratri, qui sub imperatore Joanne ultimo Palæologo Mesazonitis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ clade cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertamur.

Manuel equidem imperator cum tyrauni serum ac immanem animum cerneret, bellumque interneci-

* Ismaelis Bullialdi notæ.

per legatos ad fœdus amicitianique contrahendam Manueleum imperatorem sollicitatum Verantiana et Hanivaldana historie tradunt. Illa victum a Mehemedi Mosem primo congressu, hæc vero secundo prælio asserit: et utraque Mosem in fratribus sui Mehemedis manus vivum devenisse affirmant. De

A Στέφανος ο τοῦ Λαζάρου υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὄνται τὴν ἐπιδρομήν, καὶ παμπληθῆ χωρία, καὶ κάμπους καταδραμών, τὰ μὲν ὡραῖα τῇ δύει καὶ νέα σώματα ἤχμαλώτιζεν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπαντας ἔτρει κατέσφαττε. Λαβῶν δὲ καὶ πολίχνια τρία πολέμων πάντας ἐθέριεσ· καὶ θερίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐψήπλου, καὶ πανδαισιαν ἐποιεῖ μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ Σερείας στραφεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀπαπυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντίνου παρεσκεύαζε πολεμικὴ τειχομηχανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ διλγόνον ἐν Θετταλίᾳ, ἐπολιόρκει Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Σερυμόνα χωρία ἀπαντα παραδόνων, πλὴν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάντα τὰ χωρία εὑρὼν Ἐρημα· ἦν γάρ μετοικῆσας αὐτὰ δι βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως· πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πῆξες τὰς σκηνὰς, τῇ μὲν γνώμῃ θαρρῶν ἦν, δι τι γενήσεται ταύτης κύριος· τῇ δὲ πράξει καὶ τῇ λοιπῇ δυνάμει μακρύθεν ἦν ἐστώς· πλὴν καὶ δι μέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάτιων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. Ἐξερχόμενοι γάρ οἱ πολίται συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἕνα Ῥωμαϊκὸν τρεῖς ἐπίπτον Τούρκοι. Τὸν δὲ βρισιλέα οὐκ ἡρεσκε τοῦτο. Εἶχε γάρ τοὺς Ῥωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν διλγότητα φυλάττεων αὐτὸν ὡς κύρην διφθαλμοῦ. Ἐλεγε γάρ. Τί μοι διφελος, εἰ ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν στρατιώτας Ῥωμαίους διέσω δέκα; Ή τις τῷ Μωσῇ ζημία, εἰ ἀπὸ τοὺς χιλίους Τούρκους διέσει ἑκατόν; Πλὴν ἡ θρασύτης τῶν Ῥωμαίων οὐ διέλιπε τοῦ ἑξέρχεσθαις καὶ συμπλέκειν τοῖς Τούρκοις. Ἐλαδον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τούρκοι ἔντονες ἐνδόξων, τὸν ἐπὶ τῆς στρατέζης Ἰωάννου τοῦ χρηματίσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλιοῦ, δι καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. Οἱ δὲ Ῥωμαίοι μαθόντες τὸ γεγονός ἐξεπόρτησαν. Καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἐφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ εἰ Τούρκοι τῷ Μωσῇ ἐκόμισαν. Τότε Νικόλαος Νοτιρᾶς πατήρ τοῦ τεθνηκότος, διερμηνευτῆς ὃν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, πλούτιος ὃν αρρέδρα, ἑξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντιναρίων τὴν κεφαλὴν Ἰωάννε σὺν τῷ σῶματι. Μέγα πάνθος ποιήσας Ῥωμαίοις δι νέος ἑκείνος· καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾷ· δις καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτους βασιλίους Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορῷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς οὐν τοῖς τέκνοις ἐκαρατομήθη. Ἀλλ' ἐπενιτέον ἥδη πρὸς τὴν διήγησιν.

* Ο βασιλεὺς; γάρ Μανουὴλ ἐρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνές, καὶ τὸ πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν μάχην
Mose Læonicus, lib. iv, adendus. Phranzes etiam, lib. i, cap. 30, istvōrum. Bajazitis filiorum res Ristas narrat: nostroque consentit, cum semel aliquæ iterum victimæ Mehemedem a Mose recessisse, tertio tandem prælio victoria potitum esse scribit.

διπονδυν ἔχθραν, μηνύει τῷ Μαχουμὲτ τῷ ἀδέλφῳ αὐτοῦ ἐτι διάγων ἐν Προύσῃ, τὸ ἐλθεῖν εἰ; τὸ Σκουτάριον· καὶ δι βασιλεὺς σὺν τριήρεις διεβιβάσεις ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βοηθείᾳ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ἑκερχόμενος συμπλαχήσεται τῷ τυράννῳ. Καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύραννον ρέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἐτομός ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· Ἐλ δὲ τούντατον, δι καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἐστι, τῆς ἡγεμονίας ἐγκρατῆς γενήσῃ, καὶ ὡς ἀδεῖς υἱὸς ἐσῃ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς πόλεις δυνάμεις. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν διε ἤλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἑτοίμους ἔχων περὶ, καὶ τῷ Μαχουμὲτ ἐντυχών, καὶ λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δοὺς, περὶ τὸν Μαχουμὲτ σὸν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσιδώ ποιήσας δι βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας, τῇ τετάρτῃ ἔξεισι τῆς πολεως δι Μεχεμὲτ σὸν πάση τῇ στρατιῇ αὐτοῦ καὶ σὸν δλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμβίξας τῷ Μωσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ βασιλεὺς θεραπέύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτῶν ὃν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τοῦ ἔχειθεν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλαχῆναι τῷ Μωσῇ. Ὁ δὲ Μωσῆς ἔξελθὼν ἐκ τῶν ὄρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὸν αὐτῷ, παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχεμὲτ καὶ τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου δι Μεχεμὲτ καὶ πάλιν ἡττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν δι βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο. Τότε δι Μεχεμὲτ ἐν ἀδημονίᾳ γεγονὼς, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφενδόνης στρεπτὸν ἡγησάμενος, εἱρκε τῷ βασιλεῖ· Σὺ μέρ, πάτερ ἄτις, ζυγοσταθμῶν, καὶ προβλέπων τὰς πλοδοτητας, οὐκ ἀφίης μοι, ἀτρα καὶ κατω τὴν τύχην ἐμῶν, τοῦ προδοθῆναι ἡ παραδοθῆναι μοι τὸν ἔχθρον παρ' αὐτῆς. Ἔγὼ δὲ λέγω, πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφέν (61) ἐνδὲ ἔκάποντον δακτύλῳ Θεοῦ ἀπαραιτήτως προσῆσται. Κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς δμοῖς τὸν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίδον δράσαθαι· καὶ μόρον σύχον μοι ὡς πατήρ υἱόν, καθά καὶ εἰμι, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτων. Τότε δι βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντας· πρώτας ἡδη γενομένης ἔξεισιν δι Μεχεμὲτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἐν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἐπεμψε, τὸ δὲ διλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὄδευς. Τότε δι Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φοσάτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρη ἐδίωκεν· καὶ δῆ ἐπεισπεσόντα διμφα τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμὲτ ἥθροις ὄντο. Ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδέχετο. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονός ιδών, καὶ τὸ τῆς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61) Πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφέν. Justa mentem Musulmānicę religionis, quae prædestinationem

A num adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim triremibus imperatoriis trajiceret; Constantinopoli deinde furentibus Deo ac imperatore egressus pugna cum tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si tyranno fortuna arriserit: *Sin minus id contingit (quod impense nobis optandum), principatum adipisceris, et mihi, non secus ac liberi, charus eris.* His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascunque copias habebat, Scutarium confitum duxit. Imperator ergo, ubi eum a levissime ad oram oppositam didicit, triremibus, quas instructas habebat, eo trajicit; et cum Mahomete collocatus, mutuo jurejurando fide utrimque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universi exercitu et parva manu militum Romæorum: initaque 52 cum Mose pugna victus in urbem fugasse recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aplis erexit; curavitque apparatus bellicum iterum instaurari, et amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo configeret. At Moses ex finibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus et Mahometum et urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem resurgit, fugientemque imperator suscipit. Tunc molestus et anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alleguit: *Tu, pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lanciumque reciprocum librationem prævides, cum fortunam contemplaris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodat, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero: quidquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona fausta que solummodo precare et opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentia permittamus.* Hunc sermonem ubi audivit imperator, ipsum complexus ac deosculatus est: cœna deinde opipare et laute instructa, hilares et læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incassit, altera Adrianopolin contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, inseguitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrit, Mosisque copiæ victæ fuissent, ad Machometis partes transie-

inevitabilem astruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit.

runt, qui e-s benevolē admirat. Moses hoc casu fortunæque inconstans percusus ausugit, inque paludem locorum ignarus incidit. Fugientem vero insequebatur et urget quidam ex satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. At satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, et in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, et sanguine afflum profluente, animo desiciens ex equo devolvitur. Reversus satrapæ servus ad imperatorem heri sui mortem nuntiat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offendunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, et pro more istius gentis fero ac inhuiusmodo cum luxisset fratrem mortuum, Prusam conditum mittit **53** in majorum suorum sepulcro. Mahometes his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessore deinde singulis dictibus proceres ac magnates Occidentis ipsum venerantur. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens claim ausugit Cineites, et superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnæis Thyraeisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodia imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiae mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisiarios mittit (62), alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxori dat Russicæ magno Ducis filiam, quæ peste moritur, filiorumque Byzantitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiae Joannis nuptiæ. Ismaelis in Peloponnesum profectio.

Postquam igitur imperator Manuel nuntium accepto, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates et præcipua nobilitate apocrisiarios ad eum mittit, et ex fodere, dum Constantinopoli ageret, inito, res repetit, quæ pactis conventionis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes; firmatisque juramento pactis, arcis omnes Euxino ponto Impositas restituit: oppida quoque et castra Thessalizæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habiles, plurimisque donis cumulatos pacificè dimisit, responso hocce dato: *Abite et nuntiate patri meo Romæorum imperatori, me, auxiliante Dei nomine, patreque meo imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. Ab hoc vero, et in posterum illi, quenadmodum filium decet, me subditum iri. Non immemor elemi sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliuiscar. Pro iibitu imperiei, quam promptissime jussa ipsius exsequar. Legatos quoque missos a Serviis, Walachis, Bulgaris, et duce Johannino-*

*'O δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθών τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχουμέτ, καὶ ἀποκριταρίους ατελεῖς τοὺς εὐγενεοτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ δσα συγκατετέθη δοῦναι ἐτι: ἐν Κωνσταντίνου διάγοντος. Ὁ δὲ Μαχουμέτ δεξιῶς αὐτοὺς ἴδων, καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δοὺς ἀπαντει τὰ τοῦ Εὐ-
χείνου πάντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θεσσαλίαν χω-
ρία, καὶ κάστρα, καὶ τὰ τῆς Πρεσποντίδος ἀπαντα,
φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλείστοις κορέσας, ἀπ-
λισσεν αὐτοὺς: ἐν εἰρήνῃ παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων
'Υπάρχετε, εἰπατε τῷ ἔμῷ πατέρι τῷ βασιλεῖ τῷ
'Ρωμαῖοι ὅτι βοηθείᾳ θεοῦ καὶ συνρρεψίᾳ τοῦ
ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐξωστάμην τὴν δύνα-
μιν τὴν πατρικήν. Ἀπὸ τοῦ ἦν δὲ εἰμι καὶ ἐσ-
μαι ὑπίκειος αὐτῷ, ὡς νικέ πρὸς πατέρα. Οὐκ
εἰμι γὰρ ἀγνώμων, οἱ δὲ ἀχάριστος ὁ ψύθησομι.
Κελευέτω μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Ἑγώ δὲ μετὰ χα-
ρᾶς ὅτι πλείστης ἔχω τοῦ δουλεύειν αὐτῷ.
'Ομοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας καὶ Βλαχίας, Βού-
γαρίας τε, καὶ δουκὸς τῶν Ιωαννίνων (63), καὶ τοῦ*

Ismaelis Bullialdi note.

(61) Moses vincitur et interficitur anno Hegira 816, qui cœpit anno Christi 1413, April. 11, feria 2.

(62) Leuncavius, libb. xii et xiii, coram quæ inter Manuelem imperatorem et principes Ottomaneos

gesta sunt, nihil attigit.

(63) Ηαλ δουκὸς τῶν Ιωαννίνων. Urbs Epri sub metropolita Naupacti Εὐτολίᾳ, olim Cassiope appellata, nunc Ioannina.

δεσπότου Λακεδαιμονίας καὶ πρήγματο; Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρας προσαγορεύεται, καὶ ἐν ἀρίστῳ διοικητῷ συγκαθεδρίσας, καὶ ταῖς φιλοτησαῖς εἰς ἀνάδειξην πάντων ἔχατασθος, ἀπέλυτε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀραγγελλάτε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ὅτῳ μετὰ σάρτων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. Ός κανονιρρεύει τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὧν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμποδίζοντα, ἰδουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ νιψὶ αὐτοῦ Ἰωάννῃ. Καὶ στελλας εἰς τὸν βῆμα Ῥωσίας (64) ἡγάγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Καὶ ἀρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἀνναν, οὐκ ἡδουλήθη στέψας τότε εἰς βασιλία [βασιλίδα]. Ἡν γάρ τι κόρη τὸ διάδεκτον ἀγουστα ἔτος περιειμένων δὲ τριῶν ἔτην, καὶ λαοικῆς νόσου καταλαβούσης τῇ πόλει, καὶ πολὺ πλήθος λαοῦ διὰ τοῦ βουδῶνος τεθνήκτος, ἐτελεύτησε καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀννα, μέγα πένθος καταλιπούσα τοὺς πολίτας. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζήτη, ὁ εἰς δύμηρους ἀνατέθεται παρὰ τοῦ Μουσουλμάνων τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, ὁ μὲν εἰς ὁ καὶ πρώτος σὸν ἀδελφῷ τῇ Φατμᾷ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέφερτο· ὁ δὲ ἀλλος τράσθη (65) παιδεῖα; Ἐλληνικῆς, ἔτι συνῶν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ· καὶ ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυῆτο γράμματι, καὶ ἐδιδάσκετο. Τοσοῦτον σύν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἕπτατος τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσεῖναι τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ δεδμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. Καὶ ἐμοιογῶν τῷ βασιλεῖ καθ' ἔκστην ὡς Χριστιανός ἔστι, καὶ οὐ προσέτει τὰ τοῦ Μωάμεδ δόγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἥθελεν ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμῇ γένηται. Τότε ἐν ἔκειναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδαπανώσης, καὶ ἀρνιζούσης τὰ ὀώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φειδομένης τῆς τυχούσης ἡλικίας, ἐφθασε καὶ εἰς τὸν ἀνηδον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζήτη. Μηνύετο οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ αὐθέντα καὶ πάτερ, ἥδη παρεσταμαι, καὶ μὴ θέλω ἀφίημι σάρτου, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἔκει δικαιωτήρια. Ἐγὼ γάρ ὀμοιογῶ διει Χριστιανός εἰμι, σὸν δὲ τὸν ἀρρενώπατον τῆς πλοτεως καὶ τὴν σφρυγίδα τοῦ Πτερύματος οὐ δίδως μοι. Γένησε τολμηρός, θαρρώς ἀδάπτειστος δχω κατηγορίας φέρων κατὰ σὸν ἐτὸν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάσεον Θεοῦ. Τότε δὲ βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς φήμασι τούτοις, πέμψας ἑβάπτισεν αὐτὸν, αὐτὸς ἀνάδοχος γετονώς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἥμέρᾳ τέθνηκεν. Ὁ βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς θεάφεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίουν ἐν μαρμαρίνῳ λάρνακῃ πλησίον τοῦ ναοῦ ἔντες τῆς πύλης.

rum nominis sancti Joannis Baptiste Praecursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas juxta templum.

smaelis Bullialdi nolæ.

(64) Καὶ στελλας εἰς τὸν βῆμα Ῥωσίας. De his noctiis pauca Phranzes, lib. i cap. 38. Illius Annæ a Rhosia seu Russia obitum accidisse anno 6925, Christi 1417, et peste consumptam suiscribit.

PATROL. GR. CLVII.

A rum, Lacedæmonis despota et principe Achæa benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, et inter compotandum singulis compellatis propinavit, demumque pacifice dimicet, et responsum quod referrent tale dedit: Nuntiate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. Qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto. Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuria obnoxii, 54 decrevit uxorem filio suo Joanni dare; quare per legatos a Russiæ rege (Moscoria duce) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio. Annæ appellari multato proprio nomine. Neque tamen imperatriciam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. At exactis tribus annis, inorboque pestilenti per Constantiopolim grassante, ingenti plebis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt moesti cives. Bajazitis quoque filiorum, quos obsides Manueili dederat Musulinanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phratma remissus fuerat, et Prusæ educabatur. At alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, et cum Joanne imperatoris F. familiariter versabatur, scholamque frequentans in litteris crudibatur. Porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, et sibi cum Joanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuelem imperatorem adierit, rogaveritque, ut iuxta Christianum ritum baptismus suscipere licet, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. Istitus auscultare noluit imperator, ne scandala inde orientur. Verum per id tempus morbo saeviente, funeribusque omnis promiscue etatis frequentissimi exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitis filius; qui Joannem imperatorem his verbis monet: Romæorum imperator, domino mi ac pater, jamjam vadimonium oboe, invitus omnia dimitto, et ad tribunalia, quæ illuc in altera vita sunt, oboe. Profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem et signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem oboe, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis. His verbis imperator emolitus ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit; postridie tandem baptizatus fatis concessit. Honorislico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitum.

(65) Ο δὲ ἀλλος τράσθη. Hunc filiorum Bajazitis natu minimum Christianum fuisse testantur Laonicus lib. iv, qui Jesum eum appellat, et Phranzes, lib. i, cap. 30, eique Jusuph seu Josephum nomen fuisse tradit.

28

At hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Joanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad marchionem Monferrati, qui ejus filiam Joanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum **55** leges et ritus conubiorum celebrat pater imperator, Romæorumque imperatorum diadematibus redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori et filia comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacedæmonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Joannes uxorem suam aversabatur, quanvis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque desfluentes gestabat, lati illi erant humeri, brachia, pectus et manus egregia proportione compositæ. Digitæ ipsius chrystalli nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior: extermum formosissimo erat vultu, naso, oculis et superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *Anterior Quadragesima, pone vero Paschati similis esse videtur.* Talem conspiciens imperator Joannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imperatoris Joannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor, quo Manuclum imperatorem prosequebatur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur: tandemque ausugit, communicatis de sua, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abit in hortos ad captandas delicias consitos, quam seculæ sunt mulieres famulæ suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde biremen unam instructam præcipui Galatae oppidanî consondunt, littori appellunt, et imperatricem cum honore et reverentia suscepit. Peram trajecerunt, cui omnes, ultiote domine et imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstatis venerati sunt. Nihil vero eorum quæ gerebantur, quidquam vesperæ iam factæ senserunt cives; at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere:

Ismaelis Bullioldi nota.

(66) *Kai στολας ἀν Ιταλία. Hæ secundæ Joannis imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratæ sunt anno 6927 (Christi 1419), Januarii 19, ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Arne a Russie, et secundæ istas nuptias: nequaquam vero triennium secundum Duce calculum, qui hanc alteram Joannis uxorem Sophiam appellatam, eximia et absoluta pulchritudine nitentem ironice describit: ejusque partes anteriores Quadragesima, posteriores Paschati, proverbio quo*

Ο δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδοσθῆν ἐπών τριῶν ἡγε- γύς που ἡβουλήθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νῦμφην τῷ Ἰωάννῃ, καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στολας ἐν Ἰταλίᾳ (96), ἡγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρ- κεσού Μόντες Φερέρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῷ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα κατετάσθαι Μαλατεστα· καὶ εἰσε- θόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πα- τὴρ νόμῳ γάμου ταῖνιοι τούτους, καὶ βασιλεὺς Ρω- μαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατεστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐθηρί- σεν, ἐνδύτας αὐτὸν τὰ παράσημα. Οὐ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μή στέργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γάρ τῷ μὲν ὄματι καὶ μάλα εὐάρμοστος· τρέχος εὐειδῆς, θριξ ὀποῖανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς φύκας χρυσαγγίζοντας, μέχρι τῶν δεσμαγάλων καταρρέομένους ξύουσα. Προκαὶ πλατεῖς, καὶ βα- χλονας, καὶ στέρνα καὶ χειρας ἐμμέτρους, καὶ δα- κτύλους κρυσταλλοειδεῖς· καὶ τὴν πέδουν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωρέπετη· καὶ πολὺ εἰς τὸ δρυμὸν ἰστα- μένη· δῆτε δὲ καὶ χειλή, καὶ φυλὸς κατέστασις, καὶ δρυθαλμῶν καὶ ὄφρων σύνθεσις εὐειδεστάτη πινα- πτον, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· Ἀτέ· θυρός Τεο- στρακοστή, καὶ διπισθεντὴ Πάσχα. Τακτητὴν εὖν ίδων διβασιλεὺς ἡβουλήθη πέμψαι· ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργήν ἐκπλύσετο. Η δὲ βασιλὶς δρῶσα τὸ ἀμετάθετον (67) τῆς γνώμης αὐ- τοῦ, ἡβουλήθη διαδρόσαι ἵκε μέσου αὐτῶν· δὲ καὶ πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουΐτας τοῦ Γαλατᾶ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. Μήτ τῶν ἡμε- ρῶν ἔξειτο τῆς πόλεως ἐν τοῖς τῶν τερπων κήπων εὐθυμίας χάριν σὺν ταῖς γυναικῶντις ταῖς διμο- γλώσσοις, καὶ σὺν διλγοῖς νέοις, οὓς ἀπὸ τῶν πα- τρικοῦ οἴκου ἐκήγαγε. Καὶ πρὸς ἐποκέφαν διήρη μιαν ἐπομέσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ προσῆνοτες εἰσελ- θόντες, καὶ τῷ αἰγαλῷ πλησιάσαντες, ἴντιμως εὐ- θην λαβόντες τὴν περαῖαν διέβησαν, καὶ πάντας προσῆγητων αὐτὴν, καὶ ἐουλικῶς περιτεκύνουν ὡς κυρίαν αὐτῶν καὶ δεσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μηδὲ διωσαντὸν ἐνυπήσαντες τὸ δρόμα ἐσπέρα· ήδη καταλαβούσης· τῇ ἐνθεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθήντες· τὸ γεγονός ἐδυσχέραινον· καὶ μή φέροντες τὴν καταρροήν τὴν ὑπέστησαν πορτὰ τῶν τοῦ Γα- λατῶν· ἥτιοι μάζοντο καταδραμέν, καὶ ἀφανίσαται αὐτῶν προσίστει. Οὐ δέ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώ- λυσεν (68)· δὲ διβασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονός ἀπ-

nimis honesto, comparat. Hinc facie maiestitia nec florida deformemque suisce concludere licet. De illa Laonicis, lib. iv non longe a fine illam narrat ἐπιεικῇ μὲν τὸν τρόπον, ἀλλὰ δὲ τὴν δψιν, moribus quidem honestis, sed ingratia ac deformi facie suisce.

(67) Ή δὲ βασιλεὺς δρῶσα τὸ ἀμετάθετον. Cap. ultimio lib. i Phranzes eam ausugisse testatur anno 6954 (Christi 1426), Augusto mense.

(68) Οὐ δέ βασιλεὺς Μαρονὴλ ἐκώλυσε. Phran- zes et Ducas dissentunt in assignando tempore,

δέξετο· ήν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερμεγέθης τῶν Γενουῖτῶν, ἐπούμως ἔχουσα τοῦ πλεύσαι ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀνέμου δὲ βοραίς [Βορδαῖους] πνεύσαντος, εἰσῆλθεν ἐντὸμας μενά θόρης ἡ βασιλίς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ Ιστία πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφέκοντο, ἀλλο μηδὲν ἔτερον κερδάνασσα, πλὴν τοῦ οὗ ἐτέρηθή στέμματος, εἰποῦσα καὶ τοῦτο, Ἐρκετοὶ μοι τοῦτο εἰς μαρτύριον διτι βασιλίσσα τῶν Ῥωμαίων ἐγενόμην, καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοταλάντων οὐδὲν μέλει μοι. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς δρόσις τῆς ἱκαρχίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης προβούτες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς μαρκεσιψί λέγηλον εἰς συνάντησιν κύτης, καὶ προτέμψαντες αὐτὴν μέχρι τῶν παλατίων τῆς πατρικῆς ἴστιας. Αὐτὴ εἰς δὲ τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ τὴν αἰχμήν ἥρετίσαντο, καὶ εἴη θεῷ ἐκείνῃ ἀναθεῖσα τὸ λειπόν της ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ιωάννης (89) στέλλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασιλέα Τραπεζούντος, ἡρμόσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν εἰς γυναῖκα, ωραίαν καὶ χάλλει καὶ θεῖ· καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζούντος, κατήγαγον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ὁ πατρέρχης Ιωσήθ διὰ τῶν συνήθων λεπτοτελεστῶν εἰς ἐν συνήψε, καὶ δεσποινα Τοιμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπέρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως (70) σὺν τριήρεσι πλεισταις, κατῆλθεν ἐν οὐρανῷ Πελοπόννησον. Καὶ τὸν πρόγκιπα Ἀχελαῖον ποτάξας, καὶ ἐτέρους ἀπογόνους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους ὑποχειρίους λαβών, ἀνήκειν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταλιπὼν τὸν οὐδὲν αὐτοῦ θεόδωρον δεσπότην πάσης Πελοποννήσου. Ἐπανιζεύχας δὲ καὶ εἰς Καλλιοπόλιν ἐντυχών τῷ Μαχούμετ· καὶ τοσαύτην πίστιν ἴνθειξάμενος εἰς τὸν βασιλέα, ὃς καὶ ἐν τῇ τρίτῃ

A nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Galatæ inultosque sustinebant; jamque ab ipais arma sumpta ad invadenda funditusque evertenda suburbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel imperator. Ceterum his quæ acta erant, latitus est Joannes. Aderal autem aeternaria navis prægrandis Genuesis, quæ in Italiam mox solvobat. Orte itaque Borea vento, illam decenter apparatam concendit imperatrix, velisque expansis in Italiam contendit. Hæc equidem præter coronationis gloriam ac decus nihil luci reportaverat: taliaque verba 56 jactabat: Illo unum mihi sufficiens testimonium est, quod Romæorum imperatris facta, titulum istum retineam: nec de thesauris amplissimis sollicita sum. Tandem cum ad dies diuinis Montisferrati vocisset, ad famam adventus obviam processit frater ipsius marchio, quem comitabantur regionis illius proceres et nobiles, eamque in palatum paterum deduxere. In monasterium quoddam ipsa deinde aeedens habitationem illie elegit, et reliquum vitæ tempus Deo, devota et consecrata exegit. Usorem deinde imperator Joannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Trapezuntini imperatoria filiam, formosam certe et moribus commendabilem, quam ab eo consecutus est, missis Trapezuntum legalis, qui Constantiopolim eam adverserunt. Patriarcha deinde Josephus per solemnes ritus sacros simul conjubxit, ipsaque Romæorum depona seu imperatric appellata est. Imperator quoque Manuel Constantinopoleos portu solvens cum plurimis triremibus in Peloponnesum usque navigavit. Achæas principem in ordinem reductum sibi parere coegit: aliquoque, e

Ismailis Bulliedi notæ.

quo Sophia in Italiā aufugit. Ducas Manuele superstite id factum tradit: contra vero Phranzes jam obiisse diem Manuelem astruit: fato siquidem concessit Manuel, ut refert Phranzes, lib. i. cap. ultimo, anno mundi 6933 [Christi 1425] Julii die 21. Sophia vero anno 6934. mense Augusto, aufugit, post mortem scilicet Manuelis. Alind etiam hoc loco notabilius circa temporis momenta a Phranze indicata de Manuele obitu et Joannis initio. Mors Manuele contigit anno praedicto 6933 Julii 21. Capite deinde primo lib. ii. narrat anno 6934 mense Augusto rerum suorum ad Joannem imperatorem devoutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi non videtur, Joannem iam coronatum imperatorem post annum a morte patris Manuele, rerum summam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum transcripsit, errasse puto, vel, pro Septembre mense Augustum scripsisse: vel si Augusto mense Joannes imperii administrare res cœperit, pro anno 6934 legendum esse anno 6933.

(60) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ιωάννης. Phranzes, lib. ii. cap. 1, anno 6935 [Christi 1427] Augusti 29, Mariam Trapezuntinam Constantinopoliū advenisse, et anno 6936 [eodem Christi anno 1427.] mense Septembri, nuptiarum solemnia celebrata esse scribit. At Laonicis rerum ordinem perturbans narrat, postquam marchionis Μονφραζ; filia aufugisset, aliam uxorem Joannem duxisse ἀπὸ τῆς Σαρματίας τοῦ Σαρμάτων ἡγεμόνος θυγατέρα. E Sarmatia Sarmatum, id est, Russie seu Moscoviae, regis filiam;

quod duobus testibus Duce et Phranzi repugnat, qui tertiam Joannem uxorem Trapezuntini imperatoris filiam esse asserunt.

(70) Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντινούρ. Auctor noster trium uxorū Joannis historiam digressione usus hactenus pertexuit. Redit deinceps ad narrationis seriem, exponitque Manuelis in Peloponnesum profactionem: quam imperator hicce, anno adventum Annæ a Russia sequenti, teste Phranze suscepit, mundi nempe 6923 (Christi 1415), cuius mense Martio die 23, in Cenchrearum portum salvis venit. A uno deinde sequente 6924, Constantinopolim rediit. Profactionis illius mentionem facit Laonicus, lib. iv. Hexamiliumque, quod et Phranzes testatur, ab eo resectum. Martinus papa V indulgentias plenarias postea concessit illis qui ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quoniam vero de Cenchrearum navalí et portu hic mentio injecta est, lectorum admonebimus Leuclavium, lib. xix Historiæ Musulmanicæ, et in Pandectis Historiæ Turcicæ, cap. 120, nec sibi constare nec veritatem assecutum omnino esse. Non sibi similis est, quod lib. xiv, Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum collocet; cap. vero 120 Pandect, in Laonia seu Tzaconia. Quod impossibile est, in duobus locis eamdem urbem sitam esse. Veritatem partim assecutus est, cum Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit; at Coriuthus non est, sed Cenchreae in Saronico sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia.

Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditione nem suam redigit: indeque Constantinopolim revertitur, relicio Theodoro filio universæ Peloponnesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete colloctus est: qui, quantum imperatori consideret, triremen ejus ingressus, cibumque simul capiens palam approbat. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, indecum cæteris triremibus solvit, et summa cum laetitia navigationem absolvit. Advenientis etiam in occursum processit universus Constantinopolis populus cum patriarcha et senatu: faustisque acclamationibus et hymnis prosecuti in palatum deduxerant: huncque exitum expeditio ejus sortita est.

57 CAPUT XXI.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigii (71), cuius insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurauit, sed a Mahometo prohibetur. Magni negotiо concessum adificare castrum in Cariae et Lycie finibus. Cineites veniam imperiali. Turci bello navalium Nazum aggrediuntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficiuntur. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhametis Susmani filium et deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occupuerunt, Tandem a Morale Mædoniis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et pauperiatem voluntariam profiterentur interseci.

At Mahometes, rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique refectis adiunctis quæ Caramanus incenderat, illic in Asiam profectionem instituit. Etenim Caramanus per Hunc tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui et Mahometis parens fuerat, ossa e sepulcro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jussérat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatium sensit, et supra metas, ut vulgo dicitur, transiit. Ubi vero Pergamum Asiae devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illic occupabant, cedat, provinciaque excedat. Verum Cineites eum prorsus floccis faciens castra munire, quietusque exspectare illius adventum. Mahometes igitur Cymam veniens, quæ Cineiti partes sequebatur, præsidiarii, ut se dabant, per secales denuntiati, recusantesque deinde expugnat. Omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illic discedens venit in Campum Mænoni, in quo exstructum erat castrum munitionis, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiacki: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphaeum proiectus est: quo

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Leunclavius, *Histor. Musum.* lib. xii, et in Annalibus Turcicis expeditionis Mohamelis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est, nullum verbum facit, sed adversus Caramanum in Asiam invisso scribit.

(72) Ελθόν εἰς Κύμην. Κύμη πόλις Αἰολίδων, πρὸ τῆς Δέσσου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος. Stephanus De urbibus. Idem Strabo, lib. II, Dominicus Marius Niger vult esse Phocasam novam, quæ Lesbo ob-jacet.

(73) Τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τούρκοι δὲ Καγιαζής. Notitia Metropoleon sub Smyrnæ Iherono habet επίσκοπον τοῦ Ἀρχαγγέλου, qui pro-

A τῇ βασιλικῇ εἰσελθών, καὶ συνεστιαθεὶς τῷ βασιλεῖ. Καὶ δὲ βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δώροις πλείστοις, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεκάσας, ἐξῆλθε· καὶ αἱ τρίχαις σὺν τῷ βασιλεῖ μετὰ χαρᾶς διεπεστησεῖς τὴν ἱερόνδον ἡνυον. Καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἀπαντεῖς σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, καὶ μετ' εὐφημίας καὶ δύνων ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆγαν· καὶ τὰ τῆς ἐπανδου ἀπεπλήρωτο.

occursum processit universus Constantinopolis populus cum patriarcha et senatu: faustisque acclamationibus et hymnis prosecuti in palatum deduxerant: huncque exitum expeditio ejus sortita est.

B Ο δὲ Μαχουμέτ τὰ τῆς δύσεως μέρη καλέσας ἀπαρτίσας, καὶ ταραχήν οὐδεμίαν ἔξπισθεν ἀφές, περὶ τὰ τῆς ἁράς μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐλθὼν, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οικοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμάν ἀνανεώσας, ἐκεῖνον εἰς Ἄσιαν κατεῖρε. Ο γάρ Καραμάν, διε τὸ Μαχουμέτ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἡγωμένος κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προύσαν σὺν δυάμει κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτήν, καὶ τὰ δεστὰ τοῦ Παγιαζήτ τοῦ πατρός τοῦ Μαχουμέτ ἀνακομίσας ἐκ τοῦ τάφου, πυρὶ παρέδωκεν. Ο γάρ αὐτὸς Παγιαζήτ ἀπεκεφάλιστο ποτε ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ῥθέντος Καραμάν. Κτελεύθων δὲ ἐν Ἄσιᾳ εὗρε τὸν Τζινετήτ μεγαλούνθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἰσκαμμάτα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἄσιας μηνύει τὸν Τζινετήτ παραχωρῆσαι, τῶν ἐκεῖ δὲ ἀφεναι τὴν ἐπαρχίαν. Ο δὲ Τζινετήτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἡγησάμενος, ἵσφαλτον τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπανθήν αὐτοῦ. Ο δὲ Μαχουμέτ ἐλθὼν εἰς τὸ Κύμην (72), καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γάρ ξρυτῶν διὰ τὸν Τζινετήτ, πολεμήσας κατέσχε. Καὶ τοὺς μὲν ὀπλίτας αὐτοῦ ἔψει ἀνείστη, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἡλευθέρωσεν. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἤλθεν εἰς τὸν Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὅχυρον τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τούρκοι δὲ Καγιαζής (73) μετωνόμασαν, κάκείνο σὺν πλεῖστοι δυνάμεις καὶ ἀχροδολισμοῖς παραλαβών ἤλθεν εἰς Νύμφαιον (74)· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν

D cul dubio is est cuius hic nomen a nostro refertur.

(74) Τὸ Νύμφαιον. Urbis istius nonen in partibus Aeolidis, Lydiæ, aut Ioniaz in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemaeus, Strabo et Stephanus in Taurica Nymphaeum habent inter Paricærum et Theodosiam. Abrahamus Oritellus hujus nostri in Lydia Nymphaeum nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido, lib. II, in fine, ubi de Joannis Duce obitum, qui in eo obiit, περὶ τὸ Νύμφαιον τοῦ ποιούμενος τὰς διατριβάς, et lib. VI, cap. 13, ubi de Porphyrogenito verba facit, ἐπειδὴ τὰς περὶ τὸ Νύμφαιον τῆς Λυδίας εἰπύχανε, csc.

ήλθεν εἰς Σμύρναν. Τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἐπιρεπε τει· Αἱ εἰργνατοὶ Σμυρναῖς, καὶ πλειστοὺς τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλλοῦν, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἔτοιμάσσουσι διὰ τε δόπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαῖων παρασκευῶν, ἢ Τζινεήτης αὐτῆς εἰς Ἐφεσον ἤλθε, καὶ λίτιπών την μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήτη, καὶ τὰ τάκνα ἐν Σμύρνῃ ἐγκλειστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δούλον, Αὔδουλὸν δύνματι, εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχούμετ, ἦν γάρ φύλακ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζήτη Βεζέρηρη ἥγουν μεσάζοντες τοῦ Μαχούμετ· ἦν γάρ ἐν ἕκουσιτ καὶ ἀδετὰ πολλῆ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὁς Ἰκός εἰπεῖν· δούλος γάρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχούμετ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἀρχῶντα τοῦ οἰκου αὐτοῦ. Αὐτῆς δὲ δρήθεις Παγιαζήτης έτι δυντος ἐν Θράκῃ τοῦ Μαχούμετ γράψει πρὸς τὸν Τζινεήτη· Εἰ βούλει τοῦ εἰρατού σε κύριον Ιωνίας καὶ μὴ ἀχειν τὸν τυχότευ κειρασμένον παρ' ήμιν, δόξει μοι τὴν σήρην θυγατέραν τόμῳ γάμου, καὶ διαμοιραὶ τοι γαμισθρός, σὺ δ' ἀμερίμνως διδάστω ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ Τζινεήτης δὲ θέλων δηλώσαι τὴν διάλογονταν καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτακοκομιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὔδουλοῦ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίρος εἰ δοῦλος; Ὅ δε, Τῆς σῆς αὐθετείας. Ὅ δε Τζινεήτης, Καὶ πολού τέρον; Αὔδουλός δέ, Τῷρ 'Αλβανῶν. Πολας θρησκείας; Ὅ δε Αὔδουλάς, Πρώην μὲν Καβούρη ὑπῆρχον, τοῦ δὲ Μουσουλμάρος. Ὅ δε Τζινεήτης πρὸς τοὺς μεγιστᾶντας αὐτοῦ φησιν· Τὴν σήρην τοῦρον κατ' ἐτώπιον πάτετων ὑμῶν ίδον διδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρυν εἰς γυναικαν τόμῳ μορ τῷ ἐμῷ δούλῳ Αὔδουλάχ· καὶ ποιῶ τοῦτον ἀλεύθερον καὶ γαμβρὸν πατὸν τὴν σήμερον, καὶ ἔτα τῷρε ἀκμῶν συγγενῶν. Εὐζημμαστες δὲ πάντες τὸν Τζινεήτη οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοιξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἰρηκεν· Ἀράγγειλορ τῷ κυρίῳ σου Παγιαζήτη, δει τὸνταλόνορ γαμβρὸν ἐκ τῷρ 'Αλβανῶν ὡς ἐκεῖτορ, δούλορ ἀργυρώνητορ ὡς ἐκεῖτορ, τούτερον ὑπὲρ ἐκεῖτορ, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖτορ. Ὅ δ' ἀπεσταλμένος συνιεῖ τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περιλήψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μαντίν δισπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτη. Εὐρών δὲ καιρὸν δινέκτειο τούτων τὸν Αὔδουλὸν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς δρηγεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἄλλ' ἐπανίωμεν αὐτοῖς εἰς τὸν τῆς Ιστορίας εἰρρόν.

Οὐ γάρ Μαχούμετ ἐλῶν εἰς Σμύρναν, καὶ περικυλώσας αὐτήν, εἰρεν ἐκεῖ τὸν μεγαμαγιστοραν Ἀρέδου σὺν τριήρεσι τρισι, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμύρῳ φιαρέν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ Τζινεήτη. Τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθήτες τὴν ἄφιξιν τοῦ Μαχούμετ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἀπαντεῖς Εθεον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διὰ δύο τινῶν αἵτιων,

Ismaelis Bullialdi note

(75) Πυκτακοκομιστοῦ. Phævorinus, Πυκτῆς πίναξ παρ' Ομήρῳ τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὑπερον

Αἱ εἰργνατοὶ Σμυρναῖς, καὶ πλειστοὺς τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλλοῦν, μεγαλικόν σύνταξιν ἔτοιμάσσουσι διὰ τε δόπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαῖων παρασκευῶν, ἢ Τζινεήτης αὐτῆς εἰς Ἐφεσον ἤλθε, καὶ λίτιπών την μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήτη, καὶ τὰ τάκνα ἐν Σμύρνῃ ἐγκλειστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δούλον, Αὔδουλὸν δύνματι, εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχούμετ, ἦν γάρ φύλακ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζήτη Βεζέρηρη ἥγουν μεσάζοντες τοῦ Μαχούμετ· ἦν γάρ ἐν ἕκουσιτ καὶ ἀδετὰ πολλῆ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὁς Ἰκός εἰπεῖν· δούλος γάρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχούμετ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἀρχῶντα τοῦ οἰκου αὐτοῦ. Αὐτῆς δὲ δρήθεις Παγιαζήτης έτι δυντος ἐν Θράκῃ τοῦ Μαχούμετ γράψει πρὸς τὸν Τζινεήτη· Εἰ βούλει τοῦ εἰρατού σε κύριον Ιωνίας καὶ μὴ ἀχειν τὸν τυχότευ κειρασμένον παρ' ήμιν, δόξει μοι τὴν σήρην θυγατέραν τόμῳ γάμου, καὶ διαμοιραὶ τοι γαμισθρός, σὺ δ' ἀμερίμνως διδάστω ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ Τζινεήτης δὲ θέλων δηλώσαι τὴν διάλογονταν καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτακοκομιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὔδουλοῦ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίρος εἰ δοῦλος; Ὅ δε, Τῆς σῆς αὐθετείας. Ὅ δε Τζινεήτης, Καὶ πολού τέρον; Αὔδουλός δέ, Τῷρ 'Αλβανῶν. Πολας θρησκείας; Ὅ δε Αὔδουλάς, Πρώην μὲν Καβούρη ὑπῆρχον, τοῦ δὲ Μουσουλμάρος. Ὅ δε Τζινεήτης πρὸς τοὺς μεγιστᾶντας αὐτοῦ φησιν· Τὴν σήρην τοῦρον κατ' ἐτώπιον πάτετων ὑμῶν ίδον διδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρυν εἰς γυναικαν τόμῳ μορ τῷ ἐμῷ δούλῳ Αὔδουλάχ· καὶ ποιῶ τοῦτον ἀλεύθερον καὶ γαμβρὸν πατὸν τὴν σήμερον, καὶ ἔτα τῷρε ἀκμῶν συγγενῶν. Εὐζημμαστες δὲ πάντες τὸν Τζινεήτη οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοιξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἰρηκεν· Ἀράγγειλορ τῷ κυρίῳ σου Παγιαζήτη, δει τὸνταλόνορ γαμβρὸν ἐκ τῷρ 'Αλβανῶν ὡς ἐκεῖτορ, δούλορ ἀργυρώνητορ ὡς ἐκεῖτορ, τούτερον ὑπὲρ ἐκεῖτορ, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖτορ. Ὅ δ' ἀπεσταλμένος συνιεῖ τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περιλήψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μαντίν δισπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτη. Εὐρών δὲ καιρὸν δινέκτειο τούτων τὸν Αὔδουλὸν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς δρηγεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἄλλ' ἐπανίωμεν αὐτοῖς εἰς τὸν τῆς Ιστορίας εἰρρόν.

Αἱ εἰργνατοὶ Σμυρναῖς, καὶ πλειστοὺς τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλλοῦν, μεγαλικόν σύνταξιν ἔτοιμάσσουσι διὰ τε δόπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαῖων παρασκευῶν, ἢ Τζινεήτης αὐτῆς εἰς Ἐφεσον ἤλθε, καὶ λίτιπών την μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήτη, καὶ τὰ τάκνα ἐν Σμύρνῃ ἐγκλειστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δούλον, Αὔδουλὸν δύνματι, εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχούμετ, ἦν γάρ φύλακ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζήτη Βεζέρηρη ἥγουν μεσάζοντες τοῦ Μαχούμετ· ἦν γάρ ἐν ἕκουσιτ καὶ ἀδετὰ πολλῆ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὁς Ἰκός εἰπεῖν· δούλος γάρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχούμετ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἀρχῶντα τοῦ οἰκου αὐτοῦ. Αὐτῆς δὲ δρήθεις Παγιαζήτης έτι δυντος ἐν Θράκῃ τοῦ Μαχούμετ γράψει πρὸς τὸν Τζινεήτη· Εἰ βούλει τοῦ εἰρατού σε κύριον Ιωνίας καὶ μὴ ἀχειν τὸν τυχότευ κειρασμένον παρ' ήμιν, δόξει μοι τὴν σήρην θυγατέραν τόμῳ γάμου, καὶ διαμοιραὶ τοι γαμισθρός, σὺ δ' ἀμερίμνως διδάστω ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ Τζινεήτης δὲ θέλων δηλώσαι τὴν διάλογονταν καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτακοκομιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὔδουλοῦ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίρος εἰ δοῦλος; Ὅ δε, Τῆς σῆς αὐθετείας. Ὅ δε Τζινεήτης, Καὶ πολού τέρον; Αὔδουλός δέ, Τῷρ 'Αλβανῶν. Πολας θρησκείας; Ὅ δε Αὔδουλάς, Πρώην μὲν Καβούρη ὑπῆρχον, τοῦ δὲ Μουσουλμάρος. Ὅ δε Τζινεήτης πρὸς τοὺς μεγιστᾶντας αὐτοῦ φησιν· Τὴν σήρην τοῦρον κατ' ἐτώπιον πάτετων ὑμῶν ίδον διδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρυν εἰς γυναικαν τόμῳ μορ τῷ ἐμῷ δούλῳ Αὔδουλάχ· καὶ ποιῶ τοῦτον ἀλεύθερον καὶ γαμβρὸν πατὸν τὴν σήμερον, καὶ ἔτα τῷρε ἀκμῶν συγγενῶν. Εὐζημμαστες δὲ πάντες τὸν Τζινεήτη οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοιξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἰρηκεν· Ἀράγγειλορ τῷ κυρίῳ σου Παγιαζήτη, δει τὸνταλόνορ γαμβρὸν ἐκ τῷρ 'Αλβανῶν ὡς ἐκεῖτορ, δούλορ ἀργυρώνητορ ὡς ἐκεῖτορ, τούτερον ὑπὲρ ἐκεῖτορ, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖτορ. Ὅ δ' ἀπεσταλμένος συνιεῖ τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περιλήψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μαντίν δισπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτη. Εὐρών δὲ καιρὸν δινέκτειο τούτων τὸν Αὔδουλὸν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς δρηγεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἄλλ' ἐπανίωμεν αὐτοῖς εἰς τὸν τῆς Ιστορίας εἰρρόν.

Αἱ εἰργνατοὶ Σμυρναῖς, καὶ πλειστοὺς τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλλοῦν, μεγαλικόν σύνταξιν ἔτοιμάσσουσι διὰ τε δόπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαῖων παρασκευῶν, ἢ Τζινεήτης αὐτῆς εἰς Ἐφεσον ἤλθε, καὶ λίτιπών την μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήτη, καὶ τὰ τάκνα ἐν Σμύρνῃ ἐγκλειστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δούλον, Αὔδουλὸν δύνματι, εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχούμετ, ἦν γάρ φύλακ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζήτη Βεζέρηρη ἥγουν μεσάζοντες τοῦ Μαχούμετ· ἦν γάρ ἐν ἕκουσιτ καὶ ἀδετὰ πολλῆ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὁς Ἰκός εἰπεῖν· δούλος γάρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχούμετ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἀρχῶντα τοῦ οἰκου αὐτοῦ. Αὐτῆς δὲ δρήθεις Παγιαζήτης έτι δυντος ἐν Θράκῃ τοῦ Μαχούμετ γράψει πρὸς τὸν Τζινεήτη· Εἰ βούλει τοῦ εἰρατού σε κύριον Ιωνίας καὶ μὴ ἀχειν τὸν τυχότευ κειρασμένον παρ' ήμιν, δόξει μοι τὴν σήρην θυγατέραν τόμῳ γάμου, καὶ διαμοιραὶ τοι γαμισθρός, σὺ δ' ἀμερίμνως διδάστω ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ Τζινεήτης δὲ θέλων δηλώσαι τὴν διάλογονταν καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτακοκομιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὔδουλοῦ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίρος εἰ δοῦλος; Ὅ δε, Τῆς σῆς αὐθετείας. Ὅ δε Τζινεήτης, Καὶ πολού τέρον; Αὔδουλός δέ, Τῷρ 'Αλβανῶν. Πολας θρησκείας; Ὅ δε Αὔδουλάς, Πρώην μὲν Καβούρη ὑπῆρχον, τοῦ δὲ Μουσουλμάρος. Ὅ δε Τζινεήτης πρὸς τοὺς μεγιστᾶντας αὐτοῦ φησιν· Τὴν σήρην τοῦρον κατ' ἐτώπιον πάτετων ὑμῶν ίδον διδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρυν εἰς γυναικαν τόμῳ μορ τῷ ἐμῷ δούλῳ Αὔδουλάχ· καὶ ποιῶ τοῦτον ἀλεύθερον καὶ γαμβρὸν πατὸν τὴν σήμερον, καὶ ἔτα τῷρε ἀκμῶν συγγενῶν. Εὐζημμαστες δὲ πάντες τὸν Τζινεήτη οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοιξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἰρηκεν· Ἀράγγειλορ τῷ κυρίῳ σου Παγιαζήτη, δει τὸνταλόνορ γαμβρὸν ἐκ τῷρ 'Αλβανῶν ὡς ἐκεῖτορ, δούλορ ἀργυρώνητορ ὡς ἐκεῖτορ, τούτερον ὑπὲρ ἐκεῖτορ, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖτορ. Ὅ δ' ἀπεσταλμένος συνιεῖ τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περιλήψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μαντίν δισπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτη. Εὐρών δὲ καιρὸν δινέκτειο τούτων τὸν Αὔδουλὸν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς δρηγεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἄλλ' ἐπανίωμεν αὐτοῖς εἰς τὸν τῆς Ιστορίας εἰρρόν.

ter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque A ceteris superiores, tum propter Cineitis fraudes et deprædationes. Accesserunt ergo Phœcænum principes, partim itinera terrestri, partim mari vocati. Carmianus Phrygicus superioris princeps, Mau-tachias Coriæ, Mitylene Regulus triremibus de-latus, Chii quoque dominus 50 et ipse nave ad-veetus; jamque illuc aderat magnus Rhodi ma-gister. Cuncti isti, ut colerent eum, illue sunt pro-fecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineite pes-sumdato; quos omnes fraterna amicitia complexus est. Per decem dies oppugnata Smyrna, insulari-bus omnibus, pro virium modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsecros: decimo die Cineitis mater, et uxor ipalus cum liberis urbe ex-eedunt, et ad Mahometem supplicium habitu-accedant, veniam erroris ac criminis admissi oran-tes. Ab iis traditam Smyrnam recepit, deinde mul-tis in locis muros solo æquavit, præpubnacula quo-que et turres partim diruit, incolisque habitandam moenibus undatam permisit. Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimum ad portus ingressum adiucabat, jamque supra altitudinis se-missem illam erexerat: cum Turci, Mahometis Jussu, noctu eum radicitus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id rægre ac graviter ferens ad principem Mahome-tem accessit, longaque orationem ad ipsum ba-buit: in medium adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atines, castrum illud impensis Rho-diorum constructum sit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficultia utrinque jurgia interces-sura inter dominationem ipsius et beatissimum papam: fore etiam ut ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclemensius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum quæ a Scythis, in eos severo ac aspero anima lvertentibus, passi erant: *Ego quidem, inquit, o pater, erga omnes Christianos liberalis ac magnificus esse cupiebam.* Regium enim hoc præci-que est, bonos beneficis locupletare, pravos paenit ab-jicere, etiamque subditorum utilitatì studere. Sane cum in has regiones advenisset, multi coram y me se stiterunt Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarunt hac ratione ducti; quamvis Smyrna in Asia nihil, quod utile sit, patraverit, insigne ta-men servata Ionia monumentum posuit, eversa ac diruta atra, quæ Smyrna imposita erat: omnes enim servilis conditionis Iones, in illam arcem con-fugientes liberi evadabant. Qui vero terrestre iter

Ismaelis Bullialdi note.

(76) 'Ο δὲ μέγας μαγίστρος. Magnus magister militia Hierosolymitanæ tunc fuit frater Pbiliber-tus de Nailaco natione Gallus, et antequam magnus magister electus fuisset, Aquitanus prior. Creatus fuit sociorum suffragis anno 1398, ut lib. iv tradit Jacobus Bosius, anno 1409. Pisæ appulit, ad con-

διὰ τὴν αγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβο-λικὸν τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμέτ, καὶ διὸ τὸ πνε-ύργον καὶ ληστρικὸν τοῦ Τζινεήτ. Οἱ τῶν Φω-καῖων οὖν ἔμφρονοι οἱ μὲν διὰ θηρίδες, οἱ δὲ διὰ θε-λάσσης· ὁ Καρμιάν τῆς Διω Φρυγίας, ὁ Μαντα-χίας Καρίας, ὁ Μιτιλήνης διὰ τρήρεων, ὁ Χίου καὶ οὐτοὶ [αὐτὸι] διὰ τρήρεως, ὁ Ρόδου καὶ ἡνὶ ἀκελ, ἀκεντεῖς εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομήν ἔνεκα τῆς καταδύσεως τοῦ τυράννου· καὶ τοὺς ἄπαντας δικαιοσιῶς ὡς ἀδελφοὺς ἡσάεσσοτο. Ποιήσας οὖν ἡμέ-ρας δύεις πολεμῶν τὴν Σμύρναν, καὶ συριθοθεῦν-τες ὡς δυνατῶν καὶ εἰς τὸν νῆσον διὰ θαλάσσης, τὸν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μάτηρ τοῦ Τζινεήτ σὺν γυ-ναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν τῷ Μα-χουμέτ εἰτούντες συγχώρησιν τῶν ἱκταισμένων. B Παρέδωκεν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐ-τὴν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατεάξας έποιε γῆς τὰ τείχη ταῦτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελών ἐκ μέρους ἀρχῆς τοὺς οἰκήτορας κατοικεῖν ἀπεριφράκτους. 'Ο μάγας δὲ μαγίστρος (76) ἦν οἰκεδομῶν πύργον διὰ παρμεγέθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναδιβάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸν ήμισυν. 'Ο δὲ Μαχουμέτ διὰ τῆς υπερθέρμης ήρειας δὲ ίδων ὁ μαγί-στρωρ εἰς γεγονός, καὶ δεινοπαθήσας ἥλθεν εἰς τὸν ήγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἶπεν, καὶ παρεστή-σας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ 'Ατηνῶν διὰ ἀναλαμάτων τῆς Ρόδου· καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι, ἔσονται σκάνδαλα ἀνὰ μέσον τιμερούντων τοῦ μακαριστάτου πάππα. Καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλη ἀπὸ τῆς ἐπέρια μέρη, καὶ ἀφανιεῖ πολλούς τοὺς τῆς ήγεμονίας αὐτοῦ. 'Ο δὲ Μαχουμέτ πρώτος φέρων τοὺς λόγους αὐτοῦ εὐθύως ἀπεκρίνετο. 'Ην γὰρ ἀκμήν κρατοῦσα ἡ τῶν Σκυθῶν παιδεῖα, καὶ τιμε-ρία ἐν ταῖς Ψυχαῖς· τῶν Τούρκων· 'Εγὼ μὲν, πά-τερ, ἐδουλόμην εἴται πᾶσι τοῖς τοῦ κοσμοῦ Χριστιανοῖς μηγαλόδωρος καὶ φιλόμοις· καὶ γὰρ τὸ τῆς ήγεμονίας ιδιον τοῦτ' ἐστι, εἰ τοὺς καλοὺς εὐεγενεῖς, καὶ τοὺς κονηροὺς τιμωρεῖν· οὐδὲ καὶ τὸ τοῦ ὑπηκόου συμφέρον δεῖρ κρα-γματεύσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐτοῖς μέρεστοι τούτοις, εὑρον πολλοὺς τῷ Μουσουλμάνωρ χαροτρύπον-τάς μουν καὶ ροῦν καὶ διάροιαν. λέγοτες· Εἰ καὶ οὐδὲν χρηστὸν εἰργάσασθο ὁ Τερψύρ 'Αστρα, οὐδὲ τὸ διαγέρειαν καὶ ἐρετικὸν ἀφεῖται τὸ κολλιχτὸν τὸ ἐτ Σμύρη, μέτρα μητιμόσυνον ἀρέθηκε τῇ Ιωρεί· οἱ γὰρ ἐτ τοῦχη δουλειας Ιωρεῖς δουλεύοντες πάντες εἰς διεύριο καταρεύ-γοντες ἐλευθεριας τεύχαντο· καὶ οἱ ἐτ τριάδοις διὰ Ἑρᾶς καὶ διὰ παλάτους ἐτ θαύλοσυ κλέον-τες διὰ τῶν ληστρικῶν ἀκατίων κάρτες τούτη

cillum proficiisci cogitana, et Constantiensi interfuit. Rhodus deinde rediit anno 1420, et sequenti 1421 obiit, ut idem Bosius lib. v testatur. Verum de illius incepito Smyrnæ castrum iterum excitandi, deque cum sultano Mehemedo colloquiis verbum nullum fecit.

δουλείας ἐδεσμούντο, καὶ ἡρά πορθόδος ἔχθρα τῶν γρερών ἦταν τὸ ηπεῖρον, ἢ τὰ θαλάττην μετὰ τῶν Τούρκων. Ἐμπικρίζετο δὲ τὸ τοῦτο ὁ πορθόδος Τεμίρος. Νῦν δὲ βούλει τοῦ εἰρήνης μεταβολῆς τοῦ τυγχάνουν ἑκείνους; οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι. Πλὴν γενέθηκα καὶ τὸ σοὶ βουλητόν, καὶ τὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθέρη ποστάτευτον· δίδωμι σοι ἐτοῖς ἄροις Καρίας καὶ Λυκίας τόπον δύστην βούλει, καὶ ἀπειλεῖς οἰκοδομήσων, δύστον βούλει πολιχνίον. Τότε δὲ μέγας μαγίστωρ ἐνωτείθεται τοὺς λόγους τούτους, εἰρήκε πρὸς τὸν Μαχουμέτον· Ω τηρεμών, δός μοι τῶν ὑπὸ τὴν σῆρα ἔξοισταν τόπων μέρος, καὶ μή με ἀκονθίκης ἐτολλοτρίαις ἐπαρχίαις. Οὐ δὲ τηρεμών, Ἐκ τῶν ἐμῶν δίδωμι σοι, κάρη τῷ Μαρτσάζῃ ἐδωρησμήσηται ἐπαρχίας, καὶ μή σοι μελέτη περὶ τούτου. Αἰτήσας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπέκλιθεν· δρομεῶς καὶ οἱ Χίου, καὶ Λέσβου, καὶ Θώκασις πάντες, τὰς αἰτήσεις ἀπέτων ἀσφένως προσδεξάμενος, καὶ πληρώσας; τὰ θελήματα, δὲ τηρεμών ἀπέλυσεν τὸν εἰρήνην. Ή δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεήτη ἰκετικῶς διστοποῦσα οὐκ ἐπαύετο, μέχρις οὗ εἰσακούσθησα, τίλευθρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου. Ός καὶ ἀλιθών, καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμέτον, δρκούς δούς αὐτῷ τοῦ μηχάνητος ἀπάτησεν, ἀλλὰ πιστῶς διάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ καὶ κυρίους, καὶ δεσπότας ἔγειν καὶ καλεῖν τοὺς ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ ιψῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου (77), δην καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν μετεσκεύασεν· τὸν δὲ Τζινεήτη καλεύσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θράκῃ ἀλιθεῖν, ξαλῶς; τὰ τῆς ἀνατολῆς φροντίσας εἰς τὴν δύσιν ἐπανέζευξε. Κατὰ τοῦ Καλλιουπόλεως ἀλιθών, στόλον ἐπαρτίζεις κατὰ τοῦ δουκὸς Ναζίτης (78), καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλαδῶν νήσων, τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χειρα, αἰτιῶν αὐτὸν ὡς οὐ πρώην, οὐταί καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἡλιθού προσαγορεύσαν τὴν Μαχουμέτον. Ἀπάρας οὖν ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως ὁ στόλος, ἔχων ἀμφοράλην τὸν Τζαλισπέγην σὺν τριήρεσι καὶ διήρεσιν ὁμοῦ τριάκοντα ἥλθεν ἐν Ἀνδρῷ τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρᾳ, ἐν Μύλῳ (79)· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθροίσας, καὶ ζηρίταν πλείστην ποιήσας, ἐπανέζευξεν.

εποιησαντας accesserat. Egressa Gallipoliens triginta, cui admiratus, id est Archipellassus, praerat Ismaelis Bullialdi note

(77) Τῷ ιψῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου. Susmanus ille Mysiae inferioris dux fuit, a Bajazite vivus captus, et in carcere detrusus. Ut vitam imperaret, illius patri cognominis musulmanissavat, quod a Leunelavia lib. v scriptum est. Susmanus quoque, lib. i, Laonicus mentionem habet. Cantacuzenus meminit etiam lib. iii, cap. 2, Susmanii; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, qui ad Turcos primum, deinde Constantinopolim profugit. Illuni repetebat Alexander Mysorum rex qui Michaeli successerat.

(78) Κατὰ τοῦ δουκὸς Ναζίτης. Lennelavins de illo bello et prælio nihil habet. Laonicus, lib. iv, non longe a fine, more suo confuso et intricato

illiac capessebant, homines liberi quique mari navigabant, prædatorius navibus intercepti sub servitutis jugum mittebantur, et hostiliter tam mari, quam terra in se invicem invehebantur fratres Rhodii equites et Turci. Hac de causa bene audiebat impius Temir. Viseo igitur, ut isto tyranno magis impie me geram? abhorret ab hoc animus. (80) Verumtamen ut tuus libidini satiescat, et Turcorum preces irritas non evadant, concedo tibi locum, quam amplissimum volueris, in Cariæ et Lyciæ finibus; illuc te confer, et, prout libitum erit, arcem ædifica. Mahometis sermones cum perceperisset magnus magister, eum sic allocutus est: Partem aliquam, o imperator, mihi largire intra imperii sui fines, neque me in alienum transmette. Cui occurrendo respondit imp.: Quod tibi concedo meum est, quippe ipse ego principatum Mantachiaæ concessi, neque porro de his sis sollicitus. Rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorium dari: quod postquam obtinuit, inde discessit. Chii pariter et Lesbii, Phocæensesque abierunt, acceptis ab eo benignis responsis, super illis qua petierant; quæcumque enim ab eo quæsivere conseculi sunt, et pacifice ab eo dimissi. Interim Cineitis mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, et a mortis pena filium ejus exsolvisset. Cineites eliani se coram Mahomete stilit, eumque adoravit, et jure juando se obstrinxit in posterum nullas res novas moliturum, sed in alia mansurum per totum vite tempus: dominosque et heros re ac nomine agnitorum eos qui ab Othomanica gente genus ducunt. Provinciæ istius administrationem credit Mahometes Alexandri Susmani filio, quem ad Iupiam superstitionem suam seductum traxerat. Jussit quoque Cineitem se in Thraciam sequi: rebusque in oriente optime constitutis in occidua partes perrexit. Callipolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulæ ducem, cæterasque, ejus parentes in imperio, Cycladas insulas. Objiciebatur ei, quod ad Mahometem nuper non conuenisset, nec officiis exhibitis coluisse; ut nec Smyram antea portu tota classis triremium ac biremum simul appulit: multisque insularibus captis, illatoque gravi danu discessit.

Οὐ δὲ Βενετοῖς μαθόντες τὸ γεγονός οὐδὲ δύναμεν. At Veneti tantam injuriam non tollere: illa quippe vav. Ηλιος δὲ δουκός τοις Βενετοῖς Naxi das jauidi in Venetorum fidem et amicitiam

Ismaelis Bullialdi note

(77) Ilud narrat, et classis Veneta duces suis Petrum Lauredanum asserit. A Duca dissentit in eo quod scripsit de Venetiis, Τὴν τε Λαρυγχὸν πολορχία παρεστησαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκατέλιπον· καὶ αὐτοὶ ψυχοῦτο ἐπ' αἷς ἀπολέσωται. Lampasam deditione acceperunt, impositoque præsidio, domum renavigarunt. Ducas ipsos frustra tentasse scribit, et Constantinopolim navigasse. Piranzes, lib. i, cap. 31, paucissimis verbis de illo bello disserit, dumquaque classis Venetæ Petrum Lauredanum suis nota.

(78) Εἳ τῇ Πάρᾳ καὶ Μύλῳ. Juxta hodiernam pronuntiationem scripsit Mýlῳ, εἰς τὸ Μύλον antiqui dixerint, Latini Melum.

venerat, illorumque vexillo et insignibus se tutar. Vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Eubœam, Cretam et Cycladas insulas. Triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent: fauibus deinde Hellesponti superatis, Lampsacum usque pervenire. Turcica tunc classis supra modum instructa, stationem habebat in portu Callipoleos. **§1** Deprehenso interim velo uno exiguo, quod e Constantinopoleo portu solverat, quodque Turcicum conjicabant Veneti classis duces: triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. Id cum Turci conspexissent, rati unum e suis esse, quod insequebantur, Veneti illius tutandi causa triremem unam in alium vela facere jubent. Lesbium porro erat Constantinopoli prosectorum. Veneti itaque cernentes Turcas triremes portu exire, ad catena instar ordine servato, in ipsas feruntur: et, cum classicum cecinissent, pugnam ineunt. Primo impetu triremem admirallii Giali Begi appellunt, in eamque irruentes omnes promiscue ferro cedunt, ipsumque Giali Begum membratim conciderunt. Alius deinde in aliam irruit et insilit: omnibus denique triremibus captis, inmaniter Turcos frustalatim discidunt, spectantibus eorum conjugibus et liberis Callipoleos littore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. Inclinatq; jam die Veneti receptui canunt, triremesque septem et viginti Turcas cum suis in Tenedum insulam velis pansi deducunt. Portumque ingressi, omnibus accurate persensis et perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. In Christianos aliter anquisitum: qui enim captivi viuctique in triremibus delinebantur, illi vita concessa est. Illi vero, qui accepta mercede, aut quovis alio praemio ducti, operam suam sponte loraverant, cuncti in insula Tenedo suspedio affecti sunt. Tuncque cernere erat per totum insulae ambitum surcas ad instar vitium dispositas, ab eis dependentia, veluti racemos, cadavera. Ubi Cretam appulerunt triremes Venetæ, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Eubœam sparsi, Venetas quoque partim transvecti sunt. Post exactam deinde hiemem, ineunteque vere classis Veneta porta Venetiarum iterum solvit, et Hellespontum ingressa turrim, quæ Lampsaci erat a Musulmano exstructa, tentat. Et triremibus itaque eam Veneti oppugnari et quauiunt, cum in littus exscendere nequivissent. Aderat enim illic Chamzas, Bajazitis Mesazontis frater, cum exercitu decem milium et amplius militum, qui Venetorum incessum observabat. Qui cum suos conatus irritos cernerent, Constantinopolim abidere, turris obsidione omissa: quam semidirutam ac quassatam reliquerunt: teolo ipsius a vertice ad innum decusso, et ad

Ismaelis Bullialdi notæ.

(80) Ἀδριανὸν κόλπον. Improprie appellat Adriani sinum. Mare Adriaticum ab urbe Hadriano nomen habet, non ab Adriano. Notandum porro

A ὑποκύπτων, καὶ τὴν σημαῖαν αὐτῶν φέρων· καὶ καταλαβόντος, τοῦ ἵερος ηὐτρέπισαν καὶ αὐτοὶ τριήρεις δέκα· καὶ προσάγοντες ἤσαν τὸν Ἀδριανὸν κόλπον (80), Εὔσοιαν, Κρήτην, καὶ τὰς Κυκλαδίδες νῆσους· ἐλθοῦσαι δὲ τριήρεις ἐπτὰ μέχρι Τενέδου, τῆσονται ηὔθησαν ἐμφανεῖς γενέσθαι τοῖς ἀχθοῖς, καὶ εἰσελθόντες τὴν Ἑλλήσποντον διέβησαν μέχρι Λαμψάου. Καὶ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων ἰστατοῦ ἐν τῷ λιμένι Καλλιστόπλεως ἔτοιμαι εἰς ἐξοχήν. Αἱ τριήρεις δὲ τῶν Βενετικῶν δρῶσαι ἴστοιον ἐν συικρὺν κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀσκοῦντες Τουρκικὸν εἶναι, στέλλουσι μίλια τῶν τριήρων τοῦ λαβεῖν αὐτό. Οἱ δὲ Τούρκοι δρῶντες τὸ δρώμενον, καὶ εἰκάζοντες τὸ διωκόμενον αὐτῶν εἶναι, ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέρα τριήρης, δεφενδεῖσαι θύλων αὐτό. Ἐκεῖνο δὲ ἡν Λέσβιον πλίον κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν. Υἱόντες δὲ οἱ Βενετικοὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων, δίκην δρμαθοῦ ἐξούσας, ὠρμηταν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἡγήσαν, συνεπλάκησαν. Πρώτον μὲν δὴ προσκρούσαντες τὴν τοῦ ἀμιραλῆ Τζαλίσπεγι τριήρη, ἀπαντα; ἀφειδῶς ἐξεθέρισαν, καὶ αὐτὸν Τζαλίσπεγιν μελιδὸν κατέτεμον· εἴτα ἀλλος ἀλληγενεῖς πέμβαντος πάσας παρίδαν, ἀνηλεῶς κατατέμνυντες τοὺς Τούρκους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παῖδων αὐτῶν, μαχρὰν ἀπέκοντες τὴν ἐν Καλλούπολει ἡράν ως μίλιον ἐν. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἡδη πρὸς ἐπέραν τοῦ πολεμεῖν σιγῇσαντες, καὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὰς αὐτῶν πτερώσαντες, κατήσαν εἰς Τάνεδον νῆσον. Κάκει δρμεῖσθαις ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριδῶς, καὶ χωρίσαντες τοὺς Τούρκους ἀπαντας ἐσφαξαν. Εἰς δὲ τοὺς Χριστιανοὺς ἐτέραν ἐρευνεν ἐρευνήσαντες· καὶ τοὺς μὲν ἀγγαρικῷ τρόπῳ εἰσαχθέντας ἐν τῷ στόλῳ, τὴν ζωὴν ἐδωρήσαντο, τοὺς δὲ διὰ προσθόντων καὶ τῆς τυχούσης προνοιας πάντας ἀνεσκολόπισαν ἐν τῇ Τενέδῳ. Καὶ ἡν ιδεῖν γυρθθεν τὴν πᾶσαν νῆσον ως ἀμπτέλους τὰς φούρκας, καὶ ως βότρυας τοὺς ἐν αὐταῖς κρεμαμένους. Αἱ δὲ τριήρεις κατελῦσσαι ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοὺς δὲ ἐν Εὔσοιᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν, καὶ ἡρημάνους ἐρέτας Χριστιανοὺς ὑπέρχρυντας. Χειμῶνος δὲ παρελθόντος, καὶ τοῦ ἵερος ἀρχομένου πάλιν ἀπὸ Βενετίας τριήρεις· καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ εἰσελθοῦσαι τριουλήθησαν παραλαβεῖν τὸν πύργον τὸν ἐν Λαμψάῳ ψηφίῳ διατητούσῳ τοιήσαντες, διὰ ἡρᾶς οὐκ ἡδυνήθησαν ἐξελθεῖν· ἦν γάρ προσέχων ὁ Χαρμᾶς· δὲ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζήτος Μεσάζοντος, σὺν στρατῷ χιλιάδας δέκα καὶ πλέον. Ως δὲ εἶδον οἱ Βενετικοὶ μηδὲν μηδὲν ἀνύσσοντες, ἀγέλεαν αὐτὴν, καὶ εἰς Κωνσταντίου ἐπλεον, καταλιπόντες αὐτὸν ἡμίθρυστον, καὶ τὸ στόλος αὐτοῦ κατεβάλλοντες, ἀπὸ κάτωθεν ἐως δινα, κοσκινῆδον κατετρύπησαν. Τότε ὁ Χαρμᾶς ὁδῶν τὰς τριήρεις ἐκλειπούσας, αὐτὸς τοὺς Τούρ-

per sinum Adriaticum hic intelligi mare Ioniū, quod Siciliam et Peloponnesum interfluit: et hodie a nautis il Colfo adhuc appellatur.

κούς κελεύσας ἵνας θεριθῶν κατέρραξεν εἰπὼν· Ἀνευ κέρδους οὐ περέπον ἐστὸν δνειδός κερδάνας. Ὁ δὲ Μαχούμητες τὸν Τζινενήτη περάσας ἐν Καλλιοπῇ λει, δέδωκεν αὐτῷ πρόδνοιαν ἐν τοῖς μέρεσι Νικοπόλεως ἡγγὺς τοῦ ποταμοῦ Δανουβεώς, παραγγείλας αὐτὸν φυλάττειν τὰς ἄκρας καλῶς, καὶ ὑπερμαχεῖν ἔνεκα τῶν Μουσουλμάνων.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (81), ἡγέρθη τις τῶν Τούρκων ιδιώτης καὶ δύροιχος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ δρους, τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κόλπου τῆς Ιωνίας, δικαιονᾶς καλοῦσι Στυλάριον (82), πρέδη ἀνατολὴν καταντικρὺν Χίου. Καὶ ἐδίδαξεν τοῖς Τούρκοις ἀκτημοσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λοιπὰ πάντα κοινὰ ιδεύματισε, καὶ τροφὰς, καὶ ἴνδυματα, καὶ ζεύγη, καὶ ἀρούρας. Ἐγώ εἰς τὸν σ' οὐκορά ως ἐμδόν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐμδόν ως σύν, πλὴν τοῦ θῆλος μέρους. Πλανήσας δὲ τοὺς πάντας ἀγρούς ἐν αὐτῷ τῷ δόγματι, ὑπούλως ἐπραγματεύετο καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν φιλίαν. Ἐξέθετο γάρ δόγμα, Ὅστις τῶν Τούρκων εἴποι, διτὶ Χριστιανοὶ οὐχ ὑπάρχουσι θεοσεβεῖς, οὐτος δασεῖς ἔστι. Καὶ πάντες οἱ ὑπῆκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, τυναπεινότες τινα τῶν Χριστιανῶν ἕφιλοξένουν, καὶ ως ἀγγελον τοῦ Αἰδίου ἐτίμων· αὐτὸς δὲ καθ' ἑκάστην τὸν Χίψι οὐ διδίτει στέλλων ἐν τοῖς ἥγεμοσι, καὶ τοὺς κλήρους τῆς Ἐκκλησίας κατειλεγμένοις ἀποστόλους, μηνύων αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ οὐκ Εστιν δλλως σωθῆναι τῶν ἀπάντων, εἰ μή ἐν τῇ ὁμονοίᾳ τῆς πιστεως τῶν Χριστιανῶν. Ἐτυχε δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρηθῆναι ἑνα Κρήτη γέροντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ καλούμενῃ Τουρλωτῇ. Καὶ στελλας δὲ φευδαρέδ; ἐκείνος δύο τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ τῶν μονοχιτῶν, ἔχοντας τὴν κεφαλὴν κατεψιλωμένην ἀσκεπῆ, καὶ τοὺς πτῶς χωρὶς σανδάλια, καὶ πτῶν ἑνα μονοχιτῶντον ἐνδεδυμένουν; προσαγορεύων αὐτὸν, καὶ μηνύων, ως δὲ Κάδωσυνασκητῆς σοθ εἴμι, καὶ τῷ Θεῷ φιλαρεύεις, ἐκείνῳ κάτω τὴν προσκύνησιν φέρω, καὶ μετά σου εἴμι τύκτωρ διαβατῶρ ἀψύσφιος ποδὶ τὸ πέλαιος. Ὁ δὲ ἀληθῆς ἀδεδάς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ φευδαρέδ, ἤρετο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκείνου φθίγγεσθαι, λέγων, διτὶ Ἐρ τῇ νήσῳ Σάμῳ σχολίων, καὶ αὐτὸς συνασκητῆς μου ἐγένετο· καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(81) Ἐρ δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Hanc de novâ sectâ historiarum persecutur Leuncl. lib. xii, et in Annal. Turc. Bedreditini Semavinæ F. nomen nostrum ignotum est, sicut etiam monachus Cretensis Leunclavio ignotus. Magna singularique prudenteria sultani Mehemetis huic nascenti secte itum ubiviam, quae seditiones et tumultus excitasset: quales postea contigerunt sub Soleimans anno 1526 in Asia minore excitati, ut lib. xviii Leunci. sciat.

(82) Ο κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον. Nautæ Itali in tabulis suis nauticis loci illius nomen, Capo Stylari, cumque a Smyrna milliaribus 40, Phocaëa veteri, Foia Vecchia milliaribus 20, a Chii sancta Panagia milliaribus 10. distare asserunt. Dominicus Marius Niger in Comment. Asiae primo, disseنس de Chersoneso Chalcidice, talia scribit: In

A eribri modum pertuso. Confestim vero Charnas, ubi classem Venetam recessisse vidit, jussit Turcos turrim funditus evertere, hac ratione adducta, non decere sine lucro et utilitate 62 contumeliam referte. Per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli transmissum præfocit Nicopoli ad Danubium sitæ, hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur, et Musulmanos ab exteris propugnaret.

Eodem etiam tempore Turcus quidam simplex et agrestis innotuit in regione montis, qui sinus Ionii ostio adjacet, et vulgo Stylarius appellatur, Chio insula ad ortum obiectus. Docebat ille Turcos paupertatem voluntariam; omniaque, præter uxores, aponam, vestes, currus et arva communia esse debere prædicabat. Ego, aiebat, tua domo, ut mea, utor; tu mea, ut tua, utoris, salva uxoris reverentia. Cumque in istud dogma omnes agrestes pertraxisset, clam ac subdole in Christianorum auctoritatem venire satagebat. Hocce etenim effatum evulgavit: Quicunque Turcus dixerit Christianos non esse erga Deum religiosos, hic impius habeatur. Quotquot igitur præceptis ejus obsequebantur, quenicunque Christianum, in quem incidissent, benigne amplectebantur et suscipiebant, eique tanquam angelo Dei honorem habebant. Ipse vero quotidie nuntios mittere magistris Chilis, et præcipuis eximisque inter clericos propositum suum ipsis manifestans, prosterique non aliter omnes salvari posse, nisi in filiæ Christianæ communione. Contigit etiam sub id tempus anachoretam quemadmodum Cretensem, in insula illius monasterio, quod Turloæ dicitur, monasticam vitam agere. Ad hunc falsus ille abbas misit binos apostolos suos unica veste Indutos, capite nudo ac raso, pedibusque sandaliis non opertis, rhenone unico vestitos incidentes, per quos talia ipsi significavit: Ego, sicut tu, idem asceticæ vita institutum sequor, eundem Deum, cui tu serris, veneror; ad te de nocte sine strepitu venio mare pedibus trajiciendo. Verus itaque abbas, ad impostore illo falso abbate deceptus, cœpit et ipse absurdæ de illo prædicare his verbis: Dum Sami morarer, mecum asceticam vitam ipse egit; nunc per dies singulos trajiciens mecum versatur, et simul colloquimur, aliaque fabularum monstra effutiebat coram me, qui haec scribo.

Susmani ergo filius nolis supra memoratus, qui a Mahometo provinciae gubernandæ impositus erat, conscriptio exercitu adversus illum falsum abbatem contendit: verum angustias Styliarii montis superare haud penes enim fuit. Styliarii incole contra agmine facto, collectis supra sex millia milibus, stantes ad angustias et aditus fere impervios, totum exercitum cum ipso dñe Susmano deleverunt. Constatim turba omnis quæ Percigiam Mustapham, falso enim abbatii hoc nomen erat, sequebatur, spes suas in 63 istum impostorem collocavit, nomen illius supra prophetas laudibus extollendo; ab iis deinde decretum, caput pileo, qui *zarculas* dicitur, non tegere: sed una tantum veste indui, sub dio agere, potiusque Christianis, quam Turcis adhaerere. Rebus ita gestis Lydie gubernatori Hali Begu dat in mandatis Mahometes, ut cum universis Lydie et Ioniæ copiis in Styliarios moveat: Styliarii iterum viarum aditus, montiumque angustias occupant: cuinque copiarum hostilium maxima pars fauces illas ingressa esset, ab agrestibus omnes fere occisi sunt, ut vix cum paucis Halibegus salvus Magnetiam evaserit. Hanc acceptam cladem cum audivisset Mahometes, filium suum Morati etiamnum impuberem, annosque duodecim solummodo natum illuc mittit, eique comitem adiungit Bajazitem Mesazonem. Illi collectis universis copiis Thraciæ, Bithyniæ, Phrygiæ, Lydie et Ioniæ per arctas illas vias aditu difficultimas magna vi irrumpunt: obvios omnes sine discriminine cedunt, senes et infantes, viros et mulieres, utque verbo dicam, in omnem zelatum immaniter sanguinem est: donec ad montem perventum, quem iuendum isti monochitonites (id est una veste utentes) suscepserant. Pugnatum illic acerrius, innumeris, qui Morati militabant, cadentibus, quo usque oceanium illorum cum suo falso abbate deditio secula est. Comprehensos vincosque Ephesum cunctos abduxere, ubi impostorem illum, quaenam variis tormentis subiectum, intrepidum nihilominus experti sunt, inque sua opinione constantem ac pertinacem. Illum igitur cameleo imponunt in cruce extensem, manibus expansis, clavisque tabulae affixis, ac velut ad triumphi speciem per urbis medium transvexere. Hujus etiam discipulos qui doctoris sui errores abnegare noluerunt, ipso intuente cunctos confundunt: quoniam alia verba exaudita non sunt, prætor ista Telsultan eris, hoc est, Domine abbas accelerata, quibus prolatis illico mortem alacres oppetivere. Per aliquod

A rur ἡμέρας παρ' ἡμέρας διαβατων συνομιλεῖ μοι: καὶ ἄλλα τινὰ τέρατα, οὐ ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ γράφοντος ἔλεγε. Οὐ δὲ τοῦ Μαχουμέτη ἐπίτροπος, διὸ λόγος φθάσας ἰδήλωσεν, οὐ τοῦ Σουσμάνου υἱὸς (83), διὸ τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας αὐθίκτευε, στρατὸν ἀθροίσας, καὶ ἐλθὼν κατ' αὐτοῦ, οὐκ ἤδυνηθη διαβῆναι τὰ στενωπὰ τοῦ Στυλαρίου. Οἱ δὲ Στυλάριοι εἰς Ἐν συναχθέντες, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους ὄντες εἰς τὰ δύστετα στάντες, ἀπεντας τοὺς σὺν τῷ Σουσμάνῳ κατέσφαξαν, καὶ αὐτὸν ὅμοιον τὸν Σουσμάνον. Τότε οἱ τοῦ Περκλιτζα Μουσταφᾶ, οὗτοι γάρ ἱκαλείτο, τὴν αὐτῶν ὑπέληψιν ἐν τῷ φευδαρέῳ στερεώσαντες, καὶ ὑπέρτερον προφήτου τοῦτον ὑμνήσαντες, ἑξήθεντο δόγμα τοῦ μη ἐνδύσσεσθαι τὴν πεφαλὴν, πέλον, διὰ καλοῦτις ζαρκουλὸν· ἀλλὰ ζῆν μονοχιτῶντα καὶ ἀσκεπῆ βίον, καὶ προστίθεσθαι πλέον Χριστιανοῖς ἢ Τούρκοις. Μετὰ δὲ ταῦτα μηνύει διὰ Μαχουμέτη τῷ ἐπάρχῳ Λυδίᾳς Ἀλίπεγι, τοῦ στρατεῦσαι σὺν πάτῃ δυνάμει Λυδίᾳς καὶ Ἰωνίᾳς; κατὰ τῶν Στυλαρίων· οἱ δὲ Στυλάριοι πάλιν φυλάκισαν τὰς τέμνοντας τῶν στενίδων, καὶ τὸ πλείστον τῶν ὑπεναντίων εἰσελθόν πάντας οἱ ἀγροίκοι ἐφόνευσαν, ὡς μόλις σὺν δίλγοις διὰ Λίπεγις διασωθεῖς εἰς Μαγνησίαν ἤκε. Τότε δὲ Μαχουμέτης μαθὼν τὸ δρόμον, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωράτη παιδίον δυτα διδοκεῖτες, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Παγιαζῆς Μεσάζοντα σὺν τῷ Θρακικῷ στρατῷ· καὶ Βιθυνοὺς, καὶ Φρύγας, καὶ Λύδους, καὶ Ιωνίας πάντας ἀθροίσας, εἰσειστεν ἐν τοῖς δυσβάτοις; ἐκείνοις τόποις σὺν δυνάμεις πολλῇ· καὶ ἀπαντῶντας πάντας ἀφειδῶς; ἑξθερίες, γέροντας ἕμοι καὶ νήπια, ἀνδράς τε καὶ γυναῖκας, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πᾶσαν ἡλικίαν ἀνηλεῶς ἐσφαττον· Ήως οὐκ φθάσαντες ἐν τῷ δρει, διέλκονται φυλακὴν οἱ μονοχιτῶντες, καὶ κροτήσαντες πόλεμον, μετὰ πολλῶν τῶν πεσόντων ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μωράτη ὑπὲρ ἀριθμὸν, παρεδόθησαν σὺν τῷ Φευδαρέῳ. Παραλαβόντες δὲ καὶ δεσμήσαντες αὐτὸν τὸν ἥλιθον εἰς Ἐρεσον, κάκει ἑξετάσαντες αὐτὸν διὰ πολλῶν τιμωριῶν, εὔρον ἀκλόνητον καὶ ἀμετάπτωτον τῆς φαντασίας αὐτοῦ. Τότε σταυρώσαντες αὐτὸν, καὶ ἐπιθέντες καρκίλῳ ἐκτεταμένας ἔχων τὰς χειρας, πεπερονημένας ἐν σανίσι διὰ τῶν ἡλίων θεριάμβευσαν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. Τοὺς δὲ μαθητὰς αὐτοῦ μη ἀπαρνησαμένους τὸ φρόνημα τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, πάντας ἐπ' ὅφει τούτου κατέσφαττον, οὐκ ἀλλο λέγοντες πλὴν τοῦ Τερτίου σουλτάνου ἐρής (84), ήγουν, Κύριε ἀδελάς, φθόσον. Καὶ τότε ἡδεῖς τὸν θάνατον ἐλάμβανον. Ἐκράτει γάρ έχει καιρὸν δόξα πολλῶν τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν, ὡς

Ismaelis Bullialdi nota.

(83) Ο τοῦ Σουσμαροῦ υἱὸς. Historia Turciæ, quas edidit Leuncavius, expeditionum ab Alexandro Susmano, et Hali-bego in secte novæ auctore ejusque se cives suscepserunt non meminerunt; ultimæ, cuius Morates Mehemedis filius, et Bajazites Mesazon duces fuerunt, sollemnido meminere. Ilubenter enim Turci se viatos fatentur; nec hacenus nisi semel atque iterum, prælio frateros suisse se agnoscunt: bello nempe Teunyriano et navalē ad Naupacti, Lepanto vulgo, sinum, a

federatis cum Veneta repub. principibus Christianis superati: quem porro Ducas Percigiam Mustapham, Leunc. Burnglusem Mustapham appellat.

(84) Τερτὸς σουλτάνος ἐρής. Pronuntiatur Dede, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate præstantibus venerationem exhibent. Dede Terrice arum significat. Dervisianum quemdam ab ipsis Sidik Dede appellatum audiri, id est, intime fideliem arum, quod honoris causa ab ipsis factum: secundus enim a presule Dervisiorum erat.

οδ τέθνηκεν, ἀλλὰ ζῇ· ως καὶ τῷ ἀσυητῷ τῷ προ-
ειρημένῳ ἐντυχών ἐγώ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι, καὶ
ἔρωτήσας περὶ τούτου, τί ἀρά τὸ δεῖξάνον περὶ
τούτου; εἰρηκὲ μοι, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
τερότας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐκεὶ καὶ ως πρώην αδ-
λίζεται· εἰς οὐδὲν ἐγώ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, οὔτε
πιστεύσας, οὔτε κατὰ νοῦν λαβών. Οὐ δὲ Παγιαζῆς
λαβὼν τὸ παιδίον, καὶ διελύθων τὴν Ἀσταν, Λυδίαν,
καὶ σοσσούς ἐντυχών ἐν ἀκτημοσύνῃ ζῶντας Τουρκο-
χαλογῆρους ἀπαντας πικρῷ θανάτῳ παρέδωκεν.
Περάτας δὲ τὴν Φρυγίαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβάς
ἥθεν ἐν Ἀδριανοῦ, παραστήσας τὸν οὐλὸν Μωράτ
τῷ πατρὶ Μαχουμέτῳ νικητὴν τροπαιούχον. Τότε καὶ
ὁ Μαχουμέτος ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμα-
σίας καὶ τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη ἔτι νέψ
δυτὶ, καὶ τῶν μεγιστάνων καὶ πραχτικῶν ἔνα διο-
κητὴν τῶν πραγμάτων κατέστησε, Γεωργίτζεγιν
εὗτως καλούμενον.

ιοτομικε Cappadociam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adjuncto quodam e purpuratis,
eoque rerum gerendarum apprime perito, qui Georgiz-Begus appellabatur.

CAPUT XXII.

Rhoti magnum, Magister castrorum Petronium in Carie finibus edificat. Mahometes in Asiam traxit, Caramanum invadit et in ordinem coquit. Mustapha Bajazitus F. immovi, etique se adiungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicanum vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicanum conquerunt a Demetrio Leonario repetit, qui rem ad imp. reijicit. Manuel traditorum se eos Mahometi negat. Mustapha et Cineites a Leonario Constantinopolim militantur, inde in Lemnuni uterque custodiendas relegatur. Mahometes Walachis bellum inferit. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. Rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiæ praefecserat. Bajazitus Bassæ erga Mahometem fuisse serri officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Muhametis mors quibus artibus per dies II occultata sit usque ad Moralis adventum.

Οὐ δὲ προφήθεις μέγας Μαλετωρ (85) ἐν ἑκείνῳ
εῷ ήτει στόλον ἀπαρτίσεις σὺν διπλοῖς τρισι, καὶ
υηῶν μέρος, τὴν ἀπασαν παρασκευὴν ἔνδον εἰσάξας,
εἴον δισεστον, λιθους ἀχρογωνιαλους, ξύλα, σαγίδας,
καὶ εἰ τι ἀλλο, τὸ περδός οἰκοδομεῖν κάστρουν συμφέρον,
ἐν τοῖς ἄκραις τῆς ἀπαρχίας Καρπαθ. ἐν ἐντὸς ἀκρω-
τηρίῳ ἐλθών φρούριον Ἐπικην ἐπ' ὄνδρας τοῦ πο-
ρυφαλου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, Πετρόνιον αὐτὸ-
καλέσας. Καλῶς οὖν τὴν βάσιν στήξας, καὶ ἀρέσμε-
νος κτίσειν τὰ τείχη; Μηκὲ καὶ ἁ Μανταχίας Ἐλιέζ-
εγιν οὖν δυνάμεις πολλῇ, κακλόσειν μέλλων τὸ
ἰπεχειρισθὲν Εργον· ἀλλ' οὐδὲν ἥνυσσεν. Ἀπαρτίσεις
οὖν καλῶς· εὖ φρούριον καὶ πύργους ἀφεσθέντος
ἀρμόσας, καὶ φρερίους ἔνδον φύλακας ἰκαταστή-
σας, ἐπανῆκεν εἰς Ἄρδον· νόμους καὶ Εθη ἐπαρεῖς
τοῖς φύλαξι τοῦ φρούριου, τοῦ νήφειν ἀεὶ καὶ ἐγρη-
γορένται, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν εἰς τοὺς
φυγάδας αλγυμαλώτους· τοῦ ἀντιλαμβάνειν, καὶ σώ-
ζειν αὐτοὺς εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐλευθέρους γρά-
φεσθαι παρὰ τοῦ ἀγίου Πέτρου (86). Οὐ καὶ νῦν μέ-
χρι τὴν σῆμερον σώζεται.

A equidem tempus inter discipulos ejus opinio invahuit ipsum mortuum non esse, sed in vivis superare : talique errore implicitus tenebatur nobis memoratus asceta, quem istis transactis allocutus sum ; cum enim interrogasset, quid de illo sentiret? respondit mihi eum non obliisse, sed in Samum insulam trajecisse, ubi pristinas sedes habuerat. Verum hujus deliramenta aspernatus, nullamque silentem adhibens, iis diutius attendere non sustinui. His deum rebus constitutis Bajazites adolescentem Moratem secum circumducens, peragravit Asiam et Lydiām, omnesque Turcocalageres (id 64 est monachos Turcos) acerbis tormentis enecavit, quotquot in paupertate voluntaria viventes ipsi occurrerunt. Phrygia deinceps lustrata fretum trajecit, venique B Adrianopolim, Moratemque salvum de hostibus triumphante ad parentem suum Mahometem reduxit. Hic filio suo admodum juveni tunc Amasiām

Eodem anno nobis supradictus magnus Rhodi Magister classem biremum trium, aliquot præterea navium instruxit : quibus impozuit omnem apparatam materiam, bitumen nempe, lapides angulares, ligna, asperges et si quid aliud opus ipse esset ad arcem in finibus Carie province sedificandam : profectusque designavit in quodam promontorio propugnaculum, quod, de Petri apostolorum principiis nomine, Petronium appellavit. Fundamentis deinde solidis jactis, postquam in altitudinem moenia assurgere cœpissent, cum multis copiis accessit Mantachias Eliez Begus, opus inchoatum disturbatus : verum re infecta retro pedem tulit. Egregie igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis per ambitum munito, militibusque fratribus custodia illius commissa, Rhodum redlit magnus Magister. Discedens porro leges dedit custodibus, vivendique modum, ut sobrie semper vescantur vigilante, sintque seduli ac prompti ad suscipiendos captivos fugitivos, itaque oī receptum in area D præheat : appellenturque sancti Petri libertini : quæ appellatio ad hanc usque diem usurpatur.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Οὐδὲ προφήθεις μέγας Μαλετωρ Philibertus de Nailaco appellatus.

(86) Καὶ ἐλευθέρους γρήγορος παρὰ τοῦ ἀγίου Πέτρου. Bassus, lib. iv Hist. ord. Milit. Hierosol. scribit anno 1399 Smyrnam a Temyre expugnatam; statimque magnum magistrum in Cariam cum classæ navigasse: locum illuc situ tutissimum inter sinus Ceramicum et Iasium, qui hodie Gulfu di

San Pietro appellatur, ubi quondam siterat Halicarnassus, occupavisse, et S. Petri castrum sedificavisse, de quo sic loquitur Bosius : Il quale fu poi di gran gloria e riputazione a quest ordine e di grand utile alla Cristianità ; additique canes in eo castro nutritos fuisse, qui interdui vineti, noctu ad castri custodiā emitti habuit : quorū adeo exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis

Mahomete ineunte vere conscripto in occiduis A provinciis **65** exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaque superata Prusam venit: accessitis deinde ad se cunctis Anatoliae satrapis, cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam, quan de Caramani facinoribus flagitiisque Prusæ patratis sunere copiebat. Ulisci namque statuerat contumeliam cineribus et reliquiis majorum suorum, per ludibrium effossis, ossibusque paternis, quæ Caramanus igne cremaverat, illatam. Ad illa igitur loca cum pervenisset complura oppida et vicos incendio delevit, Iconiumque celeri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syrie montes, fuga saluti consulens, se recuperat: unde per legatos supplex ac submissus admissorum criminum poenam deprecabatur, veniamque sibi condonari orabat. Precibus denique suis Mahometem fit, occupatamque ditionem ex condonante recuperat: postquam jurejurando cavite in sive mansurum, sœderi nullam fraudem facturum, nec unquam Ottomanici imperii fines invasurum. Hactenus insequendi fine facto, Prusam revertitus Mahometes, et fretum rursus transvectus Adrianopolim petit: ubi dum moratur, runtos accipit, qui monent fratrem suum natu minimum Mustapham Bajazitis supra memorali olim in Walachia degere. His nuntiis auditis quamprimum mancipia militi, quæ Cineitem capite obtruncarent, quem non offenderunt; nudius tertius enim fluvium trajecrat, et Mustaphæ se conjunxerat: cui jurejurando fidem suam obstrinxit, se auxilio ei fore, eamdem cum eo fortunam experturum, imperiumque orientis et occidentis ipsi conciliaturum. Postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens, quod sibi ab eis imminebat, exercitum ingentem conscribit, Thraciaque excedens Macedoniam intrat. Illic certior factus Mustapham et Cineitem Istrum transiisse, inque Thessa-

C "Ο δὲ Μεχεμέτη ἡδη ἱαρος; ἀρχομένου (87), καὶ οὐκ εἶδες στρατὸν ἀθροίσας ἔξεισι τῆς Ἀδριανούπολεως, καὶ περάσας τὴν Θράκην εἰ; Προσένει προσέτατο· καὶ τοὺς τῆς ἑώρας στράπας καλέσας, οὐκ πάντες τῷ στρατῷ πρός τὰ τῆς Λυκαονίας μέρη ἀνέδραμεν, ἐκδικήσαι θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καραμάνη τολμηθέντα ἐν τῇ Προστῇ, τὴν ἀνασκαφὴν τῶν πετρῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν διτέων τῶν πατριῶν πυρὶ δαπανηθέσαν παρὰ τοῦ Καραμάνη τόλμαν. Ἐκεῖνον δὲ καὶ πολλὰς πύλεις καὶ κίονες πυριψέκτους ἀναδείχει, ἐφθασεν εἰς Ἰκόνιον, καὶ παραλαβὼν αὐτὸν, ὁ Καραμάνης ἦν φεύγων ἐν τοῖς πρόσθιοις Συρίᾳ ὄρεσι· πρέσβεις δὲ πέμψας, ἵκετικῶς ἐδέστη τοῦ ἀρχεθῆναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα. Ὁ δὲ καμψθεὶς ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν, ἀφίσαις αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· καὶ δίδει ἀσφάλειαν δι' ὅρκου τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδολῶταν φίλον ἀει, καὶ μὴ ἐπεμβαλεῖν ὥψι ποτε ἐν τοῖς ὄρεοις Οθωμάν. Καὶ ἀφεὶς τοῦ διώκειν, ἐστράφει διοισθεν ἐν τῇ Προστῇ, καὶ διαδᾶς τὴν πορθμὸν ἤκειν εἰς Ἀδριανούπολιν· κάκει διάγων ἡλθε μήνυμα, πῶς οὗτος ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μουσταφᾶς (88) ὄνομαζόμενος, αὐτὸς τοῦ προφήθεντος Παγιαζῆς, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἦν δάγων. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρώτον πέμπει τοὺς τῶν δούλων ἐκκρίτους; δύο, τοῦ ἀποκεφαλίσαις τὸν Τζινεήτη· οἱ δὲ οὐχ εἴρον αὐτὸν, ἦν γάρ πρὸ δύο ἡμέρας τὸν ποταμὸν περάσας; Ινεθεὶς τῷ Μουσταφᾷ· καὶ δρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ συνδραμενοῦ, καὶ συγκακοπαθῆσαι, καὶ δροντα κατεστῆσαι δύσεως καὶ ἐψίας. Μεθών οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτη ὁ Μεχεμέτη, καὶ μὴ φέρων τὴν ζημίαν, ἦν ὑποστήναι μέλλεις παρ' αὐτοῦ, στρατὸν ἀγέρει πολὺν, καὶ ἔξειθῶν ἀπὸ Θράκην ἤλθεν εἰς Μαχεδονίαν· κάκει μαθῶν διτοῦ δούλου τοῦ Μουσταφᾶς οὐν τῷ Τζινεήτη περάσαντες τὸν Ιστρὸν, ἔχοντες Πλάκους εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐχ ὀλίγον στρατὸν, πρὸς τὰ τῆς Θετταλίας μέρη κατέρχονται. Καὶ αὐτὲς τὴν πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορεταν ἐποιεῖ. Ἀπενθέντες ἔγγυς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

olfactu dignoscerent; hos dilaniarent, illos ad castri portam salvos deducerent. Lib. quoque v. idem Bosius de isto castro disserit. Notandum ergo discrimen quod inter Ducam et monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus 17, a se invicem distant. Si, quæ Ducas scripsit, vera sunt, et anno 1416, vel 1417, acciderunt, non potuit magnus magister, qui tunc concil. Constantia intererat, Smyrnam venire, castrum reficere, et cum Mehemele colloqui: oportet itaque legatum magni magistri aliquem, qui classi præcesset, a Duca magnum magistrum appellari. Porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrna a Temyre capita est, castrum sancti Petri in Caria ædificasse: totus enim ille Asia tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. Præterea Smyrnæ situs opportunus magis est in medio fere intervallo ponti Euxini, et maris Carpathii: cum S. Petri castrum in Caria, Asiae minoris angulo locatum sit. Hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnam iterum occupare, quam alias sedes quesivisse; et procul dubio Smyrnam facilius configere poterant Christiani, et in libertatem se vindicare; quod iis quidem utile erat, atque

etiam illi Rhodiorum equitum societati; qui ex illa confugientium multitudine socios navales, valesque remiges legere poterant, et ad navales expeditiones excursionesque eorum opera uiri.

(87) Ο δὲ Μεχεμέτη ἡδη ἱαρος ἀρχ. Hac est expeditio, cuius meminit Leuncel. l. xii.

(88) Πῶς δούσταρος ἀδελφῶν αὐτοῦ Μουσταφᾶς. Hic est Mustaphas, de cuius natalibus controvertitur. Historici Musulmani, quos sequitur Leuncavius, supposititum esse contendunt, eum propterea Dusme lingua Turcica appellant. Phrazes, lib. 1, cap. 32, legitimum eum suisse asserit, Moratisque secundi patrum, ab eoque victimum et strangulatum. Laonicus, lib. iv, Μουσταφᾶς; γίτοι δὲ τῶν Παταζῆτων πατῶν εἰς, Bajazitis filiorum unus, Mustaphas. Ducas pariter illius Alium sui se asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leuncavius porro et Phrazes eum insutuisse sub Morate II tradiderunt: Laonicus sub Mahomete Moratis patre: qua in parte cum nostro sentit. Atque in euarrandis primordiis tumultus ab isto Mustapha excitati, Cineitis ad ejus partes transiit, amborumque carcere mediocriter est.

δῇ συνάψαντες πάλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν δὲ Μεχε-
μέτη λαχών, ἐδιώκοντο παρ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν
πυλῶν Θεσσαλονίκης (89) δὲ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζι-
νετῇ. Ἀνθίσταντο δὲ σὺν δλήγοις βοηθούμενοι περὰ
τῶν πολιτῶν. Ἐσπέρας δὲ ἡδη γενομένης, καὶ μὴ
θέλοντες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει· Δημητρίος δὲ Λάσκα-
ρης, δὲ Λεοντάρις φιλοξενήσας αὐτούς, καὶ παρηγο-
ρήσας, λέγων θαρρεῖν εἰς τὸ τῆς τύχης εὔμετάδο-
λον, καὶ μηδεμίαν ἐν νῷ βάλλειν φροντίδα τοῦ
προδοῦναι τούτους τῷ Μεχιμέτῃ, εἰ ἐπρόκειτο Θε-
σσαλονίκη παραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. Θαρσήσαντες
δὲ ἐπὶ τούτοις τοῖς ὑποσχομένοις περὰ τοῦ Δημη-
τρίου, ἀφροντίστως ἀδείπνησαν, καὶ εἰς ὅπνον ἐτρά-
πησαν. Πρωιᾶς δὲ γενομένης πέμπει πρὸς τὸν
Λεοντάριον δὲ Μαχουμέτη ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ,
λέγων· Οἰδας ἀκριβῶς τὴν ἀγάπην ἡν̄ κέκτημαι,
καὶ τὴν ἀρβατὴν φιλιῶν σὺν τῷ βασιλεῖ τῷ 'Ρω-
μαιῶν· μὴ βουληθῆς οὖν διασκαράξαι ταῦτην,
καὶ εἰς τόλος ἀφανίσαι, καὶ πατεῖ τῷ γέρει
'Ρωμαῖων ζημιῶν προξενῆσαι, καὶ ἐν μέσῳ
ἡμῶν, καὶ τῷ 'Ρωμαῖων εἰσδέξαι ἔχθραν ἀποκρ-
δον· ἀλλὰ τὴν κυρηγηθεῖσαν παρ' ὅμοι θίραν
ἀπόδος μοι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιησεῖς, χαίρειν
εἰλάω μοι τὴν φιλιῶν τὴν ἔχθραν ἀσκάσομαι·
καὶ ὡς ἐν διλῆγῳ τὴν πόλιν σου παραλάβω, καὶ
τοὺς ἔνδον αλγυματωτῶν, καὶ σοῦ τὴν ζωὴν
ἀφελῶ, καὶ τοὺς ἔχθρον μον ἐν χερσὶν ἀμάις
ἔξω. Τότε δὲ καὶ Δημητρίος φρονιμώτατος ὡν ἀν-
έγραψε, λέγων· Ἐπίστεσαι. Κύριε ήγειρώ, ὅτι
ἐών οὐκ εἴρι δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω,
καὶ οὐ μόνος τοῦ βασιλέως 'Ρωμαῖων, ἀλλὰ καὶ
σός· ἐπει νίδε αὐτοῦ ἀτάχθης εἰραι· τὸ γοῦτ
προστατέμενον παρὰ σοὶ χρέος έστι· τοῦ πλη-
ρῶσαι, καὶ εἰς πέρας ἀγείρειν· Πλὴν χρέος καὶ
τοῦτο ἔμπτε έστι, τὸ τὰ συμβάτα καὶ τῷ ἐμῷ
βασιλεῖ τρωστὰ πειθῆσαι· καὶ γὰρ οὐκ έστι τῷ
τυχότεων Τούρκων δὲ τῇ αὐλῇ εἰσελθὼν τοῦ
βασιλέως, διωκόμενος ὡς πέρδιξ ὑπὸ λέπρας,
ἔτεκα σωτηρίας, ἀλλ' ἀδελφός σός, ὡς ἔμαδον·
εἰ δὲ καὶ τῷ τυχότεων εἰς, οὐδὲ αὐτὸς δὲ σοὶ
δέδωκα τοῦ βασιλέως μὴ προτρέψαστος. Αὐτὸς
ἰκετεύω δονικῶς, ὑπόμενον δὲ λόγον· ἐτῶ δὲ
τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μηρύω τῷ βασιλεῖ τὰ γενόμενα,
καὶ ὡς χρὴ κελεύειν κελευότω· ἐτῶ δὲ τὸ προσ-
τυχόθεν πληρώσω.

R. Quapropter ut servum decet, supplex te oro, ut paulisper exspectare velis, ipsoque temporis momento imperatore de his quae contigerunt certiore reddam, ipse vero pro libitu jubeat, mandata ipsius curato exsequar.

Ἄκούσας οὖν τοὺς λόγους τούτους δὲ Μαχουμέτη,
συγκατέθετο τοῦ γενέσθα τὸ μήνυμα· γράψας καὶ
αὐτὸς τὸν βασιλέα τὰ δοκεῦντα, καὶ περακαλῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Μέγρι καὶ τῷ τυχότεων Θεσσαλονίκης.
Laonius dicit Thermam venisse, captos Constanti-
nopolini deductos fuisse: verum auctoris nostri
narratio amplior est, et circumstantiis appositis
incidior. In margine editi Laonici, anno 1615 Co-
loniae Allobrogum, Therma vocatur Thessalonica;
Therma equidem a Thessalonica non longe abest,

A liam contendere cum Turcorum haud exiguo nu-
mero, auxiliariibusque Walachorum copijs, ipse
quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit:
cumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi ob-
viam sibi invicem facti essent, utrinque acie con-
curritur, tandemque victoria Mahometi cessit, qui
Mustapham et Cineitem ad portas usque Thessalo-
nicæ fugientes insecutus est: cui restiterunt paucorum
civium auxilio protecti. Vespere deinde, quamvis
inviti, in urbem admissi sunt, et a Demetrio
Lascari Leontario humane ac comiter suscepti,
ejusque sermonibus consolati. Ipsos enim de fortuna,
quæ variabilis adinodum est, bene sperare 68 hor-
latur, neque vel minima suspicione aut metu tur-
bari, ne Mahometi prodantur, elsi Thessalonicanis
Turcis dedi oporteat. His Demetris verbis animo
erecti omni sollicitudine deposita consonant, et dor-
mitum abeunt. Ubi vero illuxit, Mahometes unum
de ducibus suis ad Leonarium mittit, qui sic eum
alloqueretur: Probe nosti, quam constanti amicitia
ac dilectione imperatorem Romæorum prosequar. Ca-
re ergo ne eam labefactes, prorsusque perimas, neque
eiam universæ Romæorum genti dumnum accersas,
aut inter nos et Romæos inimicities capitales exer-
cendi causam præbeas; quin potius prædam, in retia
compulsam redde mihi. Sin minus hoc præstiteris,
a te renuntiata mihi amicitia, tuum hostem me pro-
fiteor: quam celerrime urbem tuam debellabo, omnesque
illis incolas sub jugum mittam, e virorum nu-
mero te expungam, cunctosque hostes meos in po-
lestate meam reducam. Dom. Demetrius pro ea, qua
pollebat, prudentia his verbis illico respondit: No-
sti, Domine imperator, penes me non esse hujus urbis
dominium, sed pro servo ac ministro me gerere, non
tantum imperatoris Romæorum, sed et tuo; siqui-
dem inter illius liberos te adscitum voluisti. In ea
protoide conditione sum, ut mandata tua esseque, et
ad finem perducere debeam. Verumtamen aliunde
etiam officii mei ratio postulat, ut imperatorem meum
de eventu rerum certior faciam. Non enim de
Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum
confugil, non aliter quam perdidit ab accipitre com-
pulsus, salutem sibi querens; at frater tuus ille est.
Nerque etiam hunc tibi, quamvis infirmæ sortis homi-
num, tradarem, nisi id in mandatis mihi dederit impe-
rator.

Talia cum audiisset Mahometes, consensit ut ad
imperatorem de istis referretur: ipse quoque per
literas animi sententiam ei aperit, hortaturque no-

et sinus Thermaici oris intraque adjacet. Posterioribus temporibus Thessalonica appellata est, quæ olim Therma: si verum est testimonium auctoris, qui Catalogum descripsit urbium aliquot, quorum nomina mutata sunt: Θέρμη καὶ Ήμαθία η Θεσσαλονίκη. Exstat in ms. lib. 1334 Bibl. Reg.

propter illa, quæ acciderant, in offensiones mutuas incurserent. At Manuel imperator ad Mahometem his verbis rescripsit : *Apprime nosti me futurum tibi patrem pollicitum esse, teque contra mihi fore filium promisisse.* Sane vero si uteque promissis steterimus, ecce Deum timebimus, et mandata ejus servabimus. Quod si ea transgressi fuerimus, ecce pater filii proditor traducetur, et filius parricidii arguitur. Ego equidem iusjurandum non violabo : tu vero id observare non vis. Deus judex justus eum vindicet, cui fit injuria. Eos itaque, qui ad me consurgunt, nefas sit dicere aut audire in manus tuas a me traditos esse, hocce etenim facinus regium non est, sed tyrannicum. Evidem si fratrem meum insequerer, ipseque compusus sub alas tuas **67** consugere, eumque dedi peterem, occidendum mihi tradere haud deberes. Quod si tradideris, in leges humanas committis, proditor cum sis et homicida. Noveris itaque tam exsecrandum scelus me nunquam patraturum. Quoniam vero inter nos convenit, ut patris vices erga te obeam, Deum unum tibi juro, qui apud nos Christianos in Trinitate laudatur, nunquam e carcere pro-sugam Mustapham exiturum, nec ejus viæ comitem Cineitem quandiu imperio ac vita frueris. Postquam vero ex hac vita migraveris, prout res cesserint de illis decernam. Quod si hoc propositum nostrum acceptum tibi non fuerit, libidini tuae obtempera. Ad Demetrium quoque Leontarium scribit, elique talia Imperat : *Ubi ea, quæ litteris nostris tibi mandamus, legeris, illico exsequere.* Prosvigos istos Mustapham et Cineitem, eorumque comites uni triremi impeditos quam celerrime ad nos transmitte, neque præter mandata nostra quidquam tentaveris. Mahometes animo versans quæ successura erant, si in offensionem imperatoris incurseret : certiorque redditus se vivo Mustapham ac Cineitem semper detentum iri, Thessalonicanum ultra non infestavit. Illincque dgressus Adrianopolim se confert, multis curis et anxiis auxiliatis expeditus, quibus antea angebatur reputans Mustapham et Cineitis manifestam rebellionem. Demetrius etiam Leontarius tririeniem unam paravit, ambosque captivos ea vectos ad imperatorem transmittit. Qui post breve tempus Mustapham in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti et accurata custodia tenendum committit : at Cineitem monasterio beatissimæ Virginis inclusit, ubi quietus ostiahatur. Imperator apocrisiarios statim misit qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha alendo faciendos, in cuius quidem comitatu erant viri triginta ; cum Cineito vero decem aderant : quapropter singulis annis accepit imperator ex redditibus et arario Mahometis trecenta asprorū milia, interposito juramento de Mustapha non liberando, quandiu in vivis superasset Mahometes :

Ismaelis Bullialdi note.

(90) Perit oīr tōr προσχύτων. Manuel imperator, ut principem summum, alienæ clientelæ non obnoxium, generosum ac magnanimum virum decet, Mehemedi respondit. Indignum enim se faci-

A autem tōu μή είναι αἰτίαν σκαδίων τὰ συμβεβηκότα πράγματα. 'Ο δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει πρὸς τὸν Μαχούμετόν· Ἐγώ μέν, ὡς οἰδας ἀκριβῶς, ὑπερχέθηρ τοῦ εἰρατοῦ με πατήρ εἰς σὲ, σὺ δὲ νιδός εἰς ἐμέ. Καὶ εἰ μὲν ἀμφιτεροὶ φυλάξομεν τὰ ὑποσχεθέντα, ίδον καὶ γέδος Θεοῦ καὶ τῆρησις ἐπειδὼν· εἰ δὲ παρεκβῶμεν αὐτὰ, ίδον δὲ πατήρ ὡς προδότης νιοῦ φασεῖται, καὶ δινιδός ὡς πατρὸς φορεύς καληθίσεται. Ἐγώ μέν γε λάξω τοὺς ἔρχους, σὺ δὲ οὐ βούλει φυλάξαι. 'Εστω δὲ δικιῶν τὸν ἀδικούμενον Θεὸς δικαιος χριτῆς. Περὶ οὗ τῶν προσχύτων (90) οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, οὐδὲ τοῖς ὥστε ἀκοῦσαι τοῦ παταροῦντος αὐτοὺς εἰς χειράς σου· τοῦτο γάρ τὸ ἔργον οὐκ ἔστι βασιλικόν, ἀλλὰ τυραννικόν. Καὶ εἰ μὲν ἐγὼ κατεδίκων ἐμέντοντος, διωκόμενος οὐν κατέφυγεν ὅπερ τῶν πτερύγων τῶν σῶν, καὶ ηταῖν, οὐκ δέ μοι διδωκας αὐτὸν τοῦ θαραύωνται· δέ καὶ διδωκας, ἐποίησας δὲ πλέον ἀνθρώπον προδότης γεροντάς, καὶ φορεύς. 'Ισθι οὖρ τοῖτο, ὡς οὐδέποτε γενήσεται δι' ἄδικον τὸ ἀπαλτιον τοῦτο ἔργον. Πλὴν ἐπειδὴ οὐτως ἐπέχθητο τοῦ εἰρατοῦ με εἰς τρόπον πατρὸς σου, δημιουροῦ τοι τὸν ἡρα, τὸν ἐπὶ Τριάδι θυμούμενον παρ' ἡμῶν τὸν Χριστιανῶν, τοῦ μηδὲ διωτείτοντος τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφᾶν, οὗτος τὸν αὐτοῦ συνοδοιπόρον Τζινεήτη, μέγαρις οὐ καύση τῆς ήγεμονίας, καὶ αὐτῆς τῆς δὲ τῷ κύρωμα ζωῆς παρελθότος δέ σου, καὶ καθὼς συναντήσῃς τὰ πρόγραμα. Εἰ δέ οὐ βούλει, παρέτε διδωκειν. Τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Λεοντάριον διὸ προτάγματος λέγων γράφει· 'Αραγρούς τὰ παρ' ἐμοὶ προσταχθέντα συντόμως πλήρωσεν. Βασιλεὺς τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τὸν Μουσταφᾶν σὺν τῷ Τζινεήτη, καὶ τοὺς συνακολουθήσατες ἐπειδήπερ μιᾶ, κέμψον διὰ τάχους εἰς ἡμᾶς. Καὶ παρὰ τὸ προσταχθέν μή πρέξεις. 'Ο Μαχούμετός δὲ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ μέλλοντα γενέσθαι, εἰ προσκρούσει τῷ βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ τῷ Μουσταφᾷ οὐκ ἔσται ἐλευθερία τῆς φυλακῆς, οὗτος τῷ Τζινεήτη, ἐπαύσατο τοῦ ἐνοχελευτοῦ Θεσσαλονίκην, καὶ ἀπάρα; ἐκεῖθεν ἤλιεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἀπαλλαγεῖς πολλῶν φροντίδων καὶ έννοιῶν, καταδρυαζόμενος ὅπερ τοῦ λογισμοῦ ἔνεκα τῆς φανερώσεως τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Τζινεήτη. 'Ο δὲ κύρις Δημήτριος δὲ Λεοντάρις τριήρη μέτα ἐποιησάσας καὶ τοὺς δύο ἔνδον ἐμβαλῶν, ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. 'Ο δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν Μουσταφᾶν μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ ἐπεμψε, προστάττων τοὺς αὐτοῦ φυλάττειν ἐπιμελῶς· τὸν δὲ Τζινεήτη ξώκε μοσθὴν αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίου, καὶ ἦν ἐκεῖ ήσυχάζων. Τότε δὲ βασιλεὺς στείλας ἀποκρισιαρίους, ἔζητε πάρα τοῦ Μαχούμετος διπλάνας, διεμάλλε διπλανῶν δι Μουσταφᾶς.

nus flagitiumque admississet, seque Mehemedi subditum ac clienteum confessus fuisset, si, asylorum ac hospitalitatis jure violato, consilientes ad se Mustapham et Cineitem tradidisset.

ἥσαν γάρ σὺν αὐτῷ νέοι τριάκοντα, καὶ σὺν αὐτῷ Τύπεινήτ δέκα. Ἐποίησεν οὖν κατ' ἑτοῖς λαμβάνειν διασιλεύεις ἐκ τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μεχεμέτ τριακοσίων χιλιάδων δισπρων ἀριθμὸν, λαβών δρκους τοῦ μῆτ ἀπολυθῆναι τὸν Μουσταφᾶν ἐφ' δρου ζωῆς τοῦ Μαχουμέτ. Μετὰ δὲ τὸ θανεῖν ὡς ἰδοι τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλέξεται. Λαδόντες οὖν σύρφωνα ἔγγραφως καὶ δρκους, εἰ πρέσβεις ἀπῆσσαν. Ὁ δὲ Μαχουμέτ κατὰ τῶν Βλάχων τρέφων ἔχθραν ἔνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀναρρήσεως, πέμπει στρατὸν πολὺν καὶ λεγλατεῖ, καὶ πυρπολεῖ, καὶ ζημιού τὰ πλεῖστα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἥρξατο ἐν κρυψοῖ τρέφειν ἔχθραν κατὰ τῆς πόλεως. Ἡν γάρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ' οὐ φανερῶς τὸ παράπαν ἰδεῖννυε.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (91) ἦν τις ἀντίρι ἐκ πόλεως Φιλαδέλφειας ἀνθρωπός τὸ μὲν γένος Χριστιανὸς, τὴν τύχην εἰς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδέλφειας, τὴν πρᾶξιν πανούργος καὶ δόλιος. Οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἰς διὰ τῶν προκαθημένων, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χερζὶ τῶν ἀσθενῶν ἔνεκα αἰτίας, πλαισίους ὑπάρχοντας, ἀποδούντας τὸ γραφεῖν τῷ Τεμέρ τέλος· κάκεινος δὲ μὴ ἔχοντες ἀποδούντας πυρὶ κατέφεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι· ὡς καὶ τὸν ἀρχιερέα Φιλαδέλφειας εἰς τοσούτους πειρασμούς εἰσάξας, καὶ βάσανα, τοῦ ἐξομέσταθαι τὸ σένας τῶν Χριστιανῶν. Οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινούπολει, καὶ τινὰς τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχών, καὶ σὺν αὐτῷ συχνάκις εἰσερχόμενος, μετὰ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἐγένετο ζῆτησίς τινος διερμηνευτοῦ, χρείας καταπιεγούσης. Ὁ δὲ ἐτοίμως εἰσέρχεται, καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξηλλήνιεν· Ἡν γάρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς δικρόν μεμαθηκὼς· Ἐκτοτε οὖν οἱ πρέσβεις τοῦ βασιλέως εἶχον δόμον καὶ τὸν θεολόγον, εὐτῷ γάρ ἐκαλέστο, συνερχόμενον δὲ τὴν διάλεκτον. Συχνάκις οὖν τὰ τῆς πρεσβείας οὐ διέλειπον, διὰ τινῶν συμβαινόντων αἰτιῶν, καὶ ὁ θεολόγος σὺν τοῖς πρεσβεστιν· οἰκειωθεὶς τούς τῷ Παγιαζήτ τῷ Μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ, ἐγένετο μέγας τὸ καθ' ἡμέραν φίλος αὐτοῦ. λαμβάνειν παρὰ τῶν Ρωμαίων μυστήρια τινά, καὶ βίκτων ἐν τοῖς ὃις τοῦ Παγιαζήτ. Καὶ δεικνύων ἀκριψῆς πίστιν εἰς αὐτοὺς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. Κατέκτησεν οὖν εἰς τεσσάτον δικρόν τῆς τύχης, ὡς καὶ καθαλικὸς ὁ ποκριστήρες τοῦ βασιλέως γενέσθαι, καὶ σύνδειπνος τοῦ Παγιαζήτ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμέτ πολλάκις· ἐλέγετο γάρ παρὰ πολλῶν καὶ ἡκούετο, ὡς ὁ θεολόγος οὓς ἦν διητής συνεργὸς τῶν Ρωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν βηθέντα Μουσταφᾶν ἔνεκα φόνου, τοῦ μῆτ φυγαδεύσας τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Λήμνῳ ἔξωρισαν. Καὶ διὰ τινὰς, αἰτοδοσίᾳ λέγω, καὶ τὰ

A post mortem vero ipsius concessum imperatorem quenadmodum erga se affectos cognoverit Mahometis posteros, et e re sua erit, decernere. Legati postmodum suis petitionibus congrua ac idonea promissa scriptis mandata et jurejurando firmata secum referentes abierunt. Mahometes autem Walachis insensus, eo quod adversum se in apertam rebellionem Mustapha erupisset, in eos numerosum exercitum duci jubet, qui depragationibus et incendiis agros vastat, et quamplurima damna inficit. Inde etiam iniurias occultas adversus Constantinopolitanam urbem exercere coepit, profunda tamen dissimulatione tectas, nec palam, vel minimam, prorumpentes.

B Per illud etiam tempus vir quidam **68** innotuit Christianus Philadelphius inter cives primarius, ceterum subdolus et veterator. Illic cum unus inter reipublicae administratores esset, quando Scythæ in Asiam irruperunt, complures Christianos, quod opulentissimi essent, impila istis tradidit, ut a Temyre imperatus pecunias solverent: quos, cum solvendo non essent, Barbari combusserunt: atque etiam Philadelphiæ archiepiscopum tam diris asperisque tormentis divexavere, ut Christianam religionem ejeraverit. Constantinopolim Philadelphius hic venit, ubi in cuiusdam aulici familiaritate admissus est: cumque ad eum frequenter accederet, accidit ut in aula imperatoris propter negotia urgentia interpres aliquis conqueriretur. Consideranter ergo ingressus Turcorum verba Graece interpretabatur, quorum linguam apprime callebat. Legati imperatoris hunc, qui Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod lingua Turcicæ peritus esset. Cumque frequenter igitur legationes pro vario quarumdam rerum eventu obirent, theologus in eorum comitatu aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Mesazoni seu veziro Mahometis, arcitionem in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romæ sibi credita Bajazeti prodit; at sinceram fidem erga legatos professus quas ex Turcis resciverat, eis ex parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunæ secunda eum provexit, ut generalis aprocrysarius imperatoris fieret, et Bajazetis commensalis, sepiusque ipsius Mahometis. Inter plures vero sinistri jactabantur de theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui Iudeum operari Romæ non navaret, nec ad bonum suum collimaret. Prædictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto theologo ejiceretur. Inciderunt et alia, promissas nempe ad Mustapham alendum expensas per aliquod temporis spatium, quoniam solvere nuntiavit, Turcos prohibuiisse. Per annos igitur legatos imperator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens

Ismaelis Bullialdi notæ.

(91) Ερ δε ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Infra hujus theologi, qui Corax diechatur, sceleris et proditios, ob quas acerbissimo suppicio multatus est,

latius explicantur: cujus apud alios nullum verbum inuenio.

theologus totum negotium expediret. Suspectus A propterea fuit Romæis, qui de eo pessime sentiebant: at imperator Manucl nulla unquam cum suspicione perstrinxit, vel, si quæ animo inhæreret, non patescerebat. Verumtamen ut sapiens architectus Deus omnia momento destruit, firmiterque statim everlit, quæ vero eversa jacent erigit; ita theologi, sive potius theologi (92) machinationes non sine nomine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim assercebant vera essent, prout exitus patescet. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exsiliens occurrit: in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus 69 et hemiplecticus factus: sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. Accersiti deinde medici peritissimi, qui in vicinia habitabant, e longinquo etiam petiti celerem opem agrotanti tulerunt. Universus interim exercitus dolere, cuporeque imperatoris aspectum. Mane igitur omnibus consciendus secundum morem horas educitur, quem conspectum universi lati faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correpius, vocis ac lingue usu privatur: vespere tandem in lecto decumbens debitum naturæ persoluit. Cum ergo Mahometes totum fore, quo regnavit, tempus pacifice cum Romæorum imperatore omnibusque, præter Venetos, Christianis transegisset, fato nulla vi externa properato concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod extruxerat, brevi morbo conflicatus animam effavit; mortis genere ereptus, quod nulli majorum obtegerat. Aliis enim veneo necatis, aliis strangulatis, hic unus morti violentæ exemptus est: parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imperatore intercedebat, ab eo semper sincere cultam: tum quia erga Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viam itaque ad inferos ducentem, eamque irremeabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imperatorem, successoreni reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasia regnabat. Tradito enim sibi a patre imperio, regebat provincias in consilio Perso-Turcorum sitas, quibus Karajulucus imperabat, vicinus Lazis ac Pesis, Alexii Comneni imperatoris Trapezuntini gener, cuius filiam uxorem duxera. Sepius equidem seditionibus agitabantur

Ismaelis Bullialdi nota.

(92) *Mällor δε θολλότου. Θολλόγες, ορδιum aut scium collector. Θολός enim significat coenum, sordes, scies.*

(93) *Παρελθόντος οὐρ τοῦ Μαχουμέτ. Mortem Mahometis I anno Hegiræ 824, qui carpit anno Christi 1421. Januarii 6, feria 2, Annales Turcici contigisse volunt. Leunclavius et alii, quo perierit morbo, non scripsere.*

(94) *Karēlīkē ῥῶ πρώτος τῶν νῶν. Leunclavius, lib. xii, ita tradit imperii hæredem primogenitum filium suum Melhemetum morientem declaravisse: et, ut quam celerimmo accerseretur ille, morientem suum in occulto Bassæ tenerent, donec advenisset,*

υποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταζῆ κττὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων. Καὶ μηδὲν δ βασιλεὺς δι' ἑτέρων πρέσβεων οὐδὲν ἤνεγε, οὐκέτι δὲ θεολόγος πάντες Επρατεῖν. Εἴχον οὖν οἱ Ψωμαῖοι κακὸς υπολήψεις εἰς αὐτόν. 'Ο δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ οὗτε ὑπώπτευεν, ἀλλ' οὐδὲ ἔσεικεν, εἰ καὶ ἔδον εἰχε τι· πλὴν καθὼς μετασκευάζει διοφθῆ ἀρχιτέκτων Θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὁρᾳ τὰ καλῶς ιστάμενα καταστρέψει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὗτοι καὶ τὰ τοῦ θεολόγου, μᾶλλον δὲ θοιλόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε, καθὼς καὶ τὸ τέλος θείξεν, εἰς κενὸν μετεστράψησαν. 'Ο γάρ Μαχουμέτ ἐν κυνηγῷ ιππεύων, καὶ ὑδὲ ἔξερχομένος ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου, πίπτει τοῦ ίππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένης τημέτρος· ἀραντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ· ήν γάρ ἔγγυς τῆς Ἀδριανοῦ θηρεύων. Μιτακαλεσόμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν Ιατρῶν, καὶ τοὺς ἔγγυς, καὶ τοὺς πόρρω, ἀνεβοήθουν αὐτὸν τόχῳ. 'Ο δὲ στρατὸς δπας ἦν ἀδημονῶν καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. Πρωὶ παράστασις γενομένη, κατὰ τὸ έθος ἔξηγαγον αὐτὸν ἔξω. Καὶ ιδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφρήμησαν καὶ ἔχαρησαν. Τῇ δὲ ἐπινοῇ πάλιν ιπιληψίας εἰσπεσσόντες, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν καλύθεις, ἐσπέρας ἥδη καταλαβούσης ἀπέδωκε τὸ χρεῖον ἐπὶ τῆς στρωματῆς αὐτοῦ. Παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ (95) ἐν ερήμῃ τὸ πλέον τῆς ἀρχηγῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλεῖος· Ψωμαῖοι, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν τλήν τῶν Βενετικῶν, ἐτελεύτησεν ἀπόρδον τὸ χρέος; ἀτάραχον. Καὶ γάρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νέστῳ μεχρὶ πρεσουμιλῆσας ἔκβιζε, θάνατον δοὺς τὸν, διὰ προγόνων ἡ τύχη οὐδὲ ἐκλωσεν. Καὶ γάρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἔτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτεροπού παρεθεφάσης, ὡς οἷμα, ἔνεκα φίλας ἦν ἐσχε καθαράν πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἦν ἰδεῖκνυ πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπήκοον. Διεθάδεις οὖν τὴν πρὸς τὸν ἄδην ἀμετατρεψῆ ὅδην, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν νιῶν (94) αὐτοῦ ἀρχηγῆν Τούρκων, τὸν καλούμενον Μοράτ, τότε ἐν τοῖς δρίσις Ἀμασίας ἡγεμονεύοντα. Καὶ γάρ ἐκεὶ τὰς δικρας ἐκείνας Ελαχεν αἰθεντεύων, δοθεῖσας παρὰ τῷ πατέρι αὐτοῦ, δρια τυγχάνοντα τῶν Περσιστούρκων, οὓς ἡρχε Καραϊουλέων (96) γειτνιάζων Λίζους; καὶ

Jussisse. Idem factum Morate II mortuo, ejusque mores celata, infra cap. 53.

(95) Οὐδὲ ἡρχε Καραϊουλόβη. Ric Karajulucus, sive Kara-oilucus apud Leuncl. lib. xiv Hist. Musulm. filium habuit nomine Habilem a Damascenis, id est, Mizirensibus seu Ἀgyptiis in servitutem redactum. Laonicus, lib. v, Caralluci filios Leucarnas appellatos dicit. Turcice πόρος Kara-oiluc id. m est ac Latine nigra meridies, sicutque a calore climatis, et terræ colore appellauit Mesopotamia. Eodem quoque libro notat Leuncl. Kisulis Cozza, hoc est, rubri senis filios Amasianam provinciam seu Sangiacatum Iatrocinijs infestasse: eosque

Πέρσας, δς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζούντων εἰς γάμον ἤγαγετο· καὶ γάρ ἀτακτούντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασίας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὅμογενεῖς καὶ δομοδαιτοὶ τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαίνοντο. Δεῖν φήθη ὁ παρελθὼν Μεγαλὸς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἔγχειρίσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ οὐρῷ αὐτοῦ, καὶ καταστῆσαι τούτον κύριον ἐν τοῖς δρίοις ἑκείνοις, καὶ χειραλήν πρὸς Πέρσας ἀντιπαρατάττουσαν· ὡς κάκεινος ἐν τῇ Ἀδριανοῦ πρὸς Ῥωμαίους, Ούννους, Βλάχους, Σέρβους, Βουλγάρους δόρυ κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ καὶ Θράκῃ τὸ ὑπήκοον ἐν εὐπραγίᾳ διάγειν.

Κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουράτ Πέτρη τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀταράχως, οὐδὲ ἀνευ ζάλης εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κόστινον Ελασεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσεις· καὶ γάρ ὁ τούτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται· τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, δν καὶ βεζίρην· καὶ πασσᾶν κατὰ τὴν αὐτῶν καλοῦσι φωνὴν, δν οἱ Ῥωμαῖοι πατρίκιες καὶ μεσάζοντα λέγουσι. Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζῆτ (96), γένους Ἀλανῶν, ἐκ παιδίθεν τὴν δουλικὴν τύχην λαχών, καὶ τῷ Μεχεμέτ Πέτρη συνών ἐν τε δυσπραγίαις καὶ οὐλιψειν. Ἐτί νέος δὲν ὁ Μεχεμέτ παρὰ τοῦ Ταμύρ, τοῦ τὸν πατέρα τούτου κτείναντος, διωκόμενος ἐν τοῖς δρεσι Γαλατίας ἐν δρίοις Ἀγκύρας· τῆς πόλεως, ἐν οἷς κατὸ πόλεμος ἑκείνος ὁ μέγας, δν προλαβών ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ καὶ ταλαιπωρίας ὅτι πλείστα· ἐν ἔφοροις διάγων, καὶ διωχθένος παρὰ τῶν Περσῶν, ὁ φῆτες Παγιαζῆτ συνεδυσπράγει καὶ συνεθλίσετο. Καὶ ταῦτα πᾶς; Πέζος τὴν πορείαν ποιούμενοι δικών οἱ δύο, πατέρας δὲν ἐτί ὁ Μεχεμέτ, καὶ μὴ φέρων τῆς δόδον ἐν ἄγων· ἀλλὰ τοὺς τόδας ἐξογκωθεὶς, καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζῆτ ἐν τοῖς δώμοις φέρων, πορείας δόδον ἡμέρων ικανῶν, ὡς δύος Διευστικής, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ ἀντὸν ἐπανέσωσεν· καὶ πολλάκις διστος· διαμένων, αὐτὸς ἐν σχήματι μονοχιτώνος (97) ὑπεισδύων, καὶ τάς κώμας περιθέων, ἀρτους αἰτῶν ὡς προσαλτης, τὸν Μαχουμέτ διεψύμιεν, δοῦλος· φανεῖς ἀγαθὸς καὶ πιετός, καὶ οὐχ οἶδες τ' ἦν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀνακτηθέντα κλήρον λαδῶν, καὶ αὐτὸς ἀντημεψατο, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ δὲλτῃ ἡς πιστέδης, ἐπὶ πολλῷ σε καταστήσω· τούτον καὶ αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ Προμηθεὺς οὖν οὗτος ὁ φῆτες Παγιαζῆτ καλῶς, καὶ ὡς εἰχε διοκήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἀποστασίαν πάσαν

Ismaelis Bullialdi notæ.

auctores suisse Chasani-bego Dulgadiris filio et Hibili-bego Kara-oiluc-oglio in eas provincias pariter grassandi: quos Cozzæ filios lorguzes bassa captos occidit, et Turcomannis prædæs agendi facultatem in posterum ademit.

(96) "Oropus τῷ ἀνδρὶ Παγιαζῆτ. Hunc Bajazitem suisse vezir-azeiniū seu suumūm ex Leunclavio intelligere licet. Ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-einase, et Abra-

A Amasii, et Turco-Persas ejusdem secum generis, similiumque morum homines, ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi putantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti provinciae præficerre necessarium duxit: istorum limitum dominum constituere bellique ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse, Adrianopoli imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachos, Servios et Bulgarios, in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui, per Asiam et Thraciam, secundia rebus paceque fruerentur..

B Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuissest Morates Begus, haud sine tumultu et clavigibus magnis thronum concendit: verum, turbis variis vexatus dannisque affectus, victoriae coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus. Hujus equidem pater cum morbo decubuissest, ad se vocal magnatum aulæ suæ principem quem vezirem et bassam lingua sua appellant, 70 Romæi vero patricium et mesazonia nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutem servierat, et Mahometi rebus adversis confictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnun adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyrais agris vicinos insecurus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissa est quam supra descripsimus. Fugiens ille in graves calamitates ac ærumnas incidit, exsul huc et illuc vagatus, et a Persis pulsus; eamdem fortunam malam cum eo expertus est supradicilius Bajazites. At quos labores pertulit? Pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ laborem lassitudinem quo ferre posset, pustulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurimi dierum itinere consecuto, sicut asinus Libysticus huneris eum gestans, intra paterni imperii fines salvum reduxit. Cumque æpius famæ Mahometem vexaret, hic monochitonis, sive dervisi habitu vico ingressus circumibat, panem ut mendicus quærens unde Mahometi cibum præberet: quibus servum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, se approbat. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorum in memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini: In paucis fidelis, super multa te constitutam; domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat,

D hamo bassa consiliis, res omnes usque ad Moratis adventum administravit. Quæ porro de officiis Mehemeti a Bajazite bassa præstitis, quæque de ærumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus præter nostrum Ducam narrat.

(97) Moroxitwroc. Per Monochitonem dervisium seu monachum musulmanum tunica una indulutum intelligit.

regionibus administrans præfecit. Iste igitur Promæthes nobis dictus Bajazites, quam recte potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut et re domini sui erat, rexit. Omnen curam ad exercitus alendos adhibuit, reique militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. In moribus vero cum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, et de rebus suis omnibus decernit. Adjuravit quoque eum per Deum prophetamque suum, panem et salem, quos ei præbuerat, et in eo alendo expenderat, ut si elem servum erga Moratem slium suum se gerat, quem eum olin ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituantque ipsius dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, aliique duo octuennes et septuages erant), ambos, inquit, testamento jussit Manuels imperatoris sive committi ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. **71** Recte ergo rebus omnibus, testamento prospiciens, et consilis imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, sliosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat: Si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates, seditionibus et tumultibus solutus, universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditionis pretextum novas res moliendi nanciscerent; infantes quoque a cæde injusta liberabuntur: sumptusque necessarii per totum vitæ tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator, tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ eam Morate sincere ac non fictæ amicitiae, sicut Hercules cani terrori clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat imperator opera sua constitutum principem mansuetum fore, et cicurem serpentem in sinu suo benigne futum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permianet, virus tamen dentium impressione non infundat. Haec apud se somnians imperator latetatur; at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat.

Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, **D** Θανὼν δὲ δολοῖς Μαχούμητες Πλεγ (1), καθὼς προέφημεν,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(98) *Kai ἐτὸν τῷ δρτῷ καὶ ἄλιτρῳ. Bajazitem basam per panem ei salem, quos ei præbuerat, adjuravit Mehemetes, quæ ipsi mandabat, exsecuturum se esse. Apud Leuncl. lib. x, Emirem Suleimanem alloquitur Hali-bassa, et de suorum imminentे defectione eum monet, et verba ista adjicit: Nec ab alio putes admonitionem hanc animo profici, quam illius hominis, qui diu et copiose patris tui panem et salem comedit. Dominus itaque hoc historiæ hujus loco adjurauit per panem quo virtus præcipue constat, et per salem, quo et iulia condiuntur, magisque grata palato parantur: quorum nomine servus domino tencitur.*

(99) *Tὸ δὲ δύο ἀρηβὰ ὀκταέτη. Tres ergo solum*

Ἀσία; τε καὶ Θράκης, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμων, καὶ εἰρηνεῖς καὶ μαχίμου καταστάσεως τε καὶ συμπλοκῆς διευθύνας ὡς ἐπρεπεν. Ήτις ζῶντος τοῦ Μαχούμητος, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. Νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιάζητον, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκην συντάξεας, καὶ ὑστεραίαν βούλησιν, λέγων ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ δρτῷ καὶ ἄλιτρᾳ (98) τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ διαπνηθέντι εἰς βρῶσιν αὐτῷ, ἤγουν τῷ Ηλιαζήτῳ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μωράτη, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἔτερα δύο τέκνα, ἔτυχε καὶ γάρ δολοῖς θάνατον τὴν Ἑργασίαν τιμικῶν ἐντρέχων, τὰ δὲ δύο δινῆδα δικαίατη (99). καὶ ἐπιτελῇ τυγχάνοντα, ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξεας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγχειρίσει, καὶ δολοῖς θάνατος έσται τούτων ἐπιτροποῦ· ταῦτα γάρ πάντα ἐπράττει φοβούμενος μή πως δολοῖς διά πνιγμονῆς αὐτά, καθὼς ἔθος αὐτῶν έσται, φθείρη, ὡς καὶ γέγονος καλῶς οὖν δισταξάμενος, καὶ θαρρῶν, ὡς καὶ θανῶν εὐρήσει τὰ πράγματα σὺν τοῖς τέκνοις εἰρηναίαν κατάστασιν, ἡστάχησος τοῦ σκοποῦ πόρδων βαλών. Καὶ γάρ ἐνεψεῖ, ὅτι Εἴ τὰ δύο μου τέκνα έσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσὶν, έσται δολοῖς θάλης· καὶ θορύβου, κύριο; πάντων τῶν θυηκῶν, μή ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χειρας ἀραι. Τὰ δὲ νήπια ἐλευθερωθήσονται φροντίδοις, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοταν ζωὴν. Οἱ δολοῖς διὰ τῶν διμήρων διπενδεῖ τούτων, ὡς ἔξει καθαρὰν καὶ ἀνθεύοντα τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μωράτη, ἐκφράσων τὸν κύνα διὰ τῶν φοτόλων, ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἰ ποτε τὰ τῆς τύχης ἀποκαμοῦνται νήματα τοῦ Μωράτη, έξει τὸν ἀρχηγὸν δολοῖς θάνατος συνήθη καὶ ἡμερόχειρον, διφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λειών δάκει, ὡς τὰ τῆς φύσεως διμετάστατα, ἀλλὰ καὶ τὰ φάρμακον οὐκ διποιενώσι τοῖς δόσοις. Ταῦτα διειρπολῶν δολοῖς έχασεν. Ηἱ δὲ τύχη τῶν Ρωμαίων δρῶσα τὸ μέλλον έσταινε [ἔστενε].

mares superstitiosos liberos reliquit Mehemetes. At Leuncl. qua: uor suis ex Ver. nitana Historia asserit, lib. xii et xiii, in Dusm: Mustapha. Mares quinque suscepserat, sed Ahmetes tertigenitus res humanas ante patrem reliquit. Fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Jusuphus et Machmutes. Laonius, lib. iv sub fine, alio modo de Mehemetis liberis ejusque testamento disserit: duos scilicet illi tantum, Moratem et Mustapham, fuisse filios: huicque Asia, illi Europæ imperium dedisse, quo: ita verisimile non est.

(1) Θανὼν δὲ δολοῖς Μαχούμητες Πλεγ. Paulo antequam obiret, occultiari mortem suam, donec filius eius Morates adveniret, jussit.

ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκήμασι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔκρυπτον τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκείᾳ, ἢ ἔχειτο ἀταφον, τινὸς μὴ γνώσκοντος ὅτι τέθηκε παρὲξ τεσσάρων Παγιαζῆτ, καὶ Ἱπρατὶ τῶν πατρικίων ἡ βεζιρίδων, καὶ δύο λατρῶν, οἱ καὶ καθ' ἥμέραν εἰσερχόμενοι ἐξῆρχοντο, κανολογοῦντες τοὺς μεγιστᾶς, ὡς δὲ ρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειώδῶν ἔστι πρὸς θεραπείαν ἀρμοδία. Καὶ ἡνὶ ίθεν ἀπεσταλμένων πλήθος πολὺ· τοὺς μὲν ἐν Σερβίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνῳ, διλούς, ἐν ταῖς νήσοις ἑρευνῶντας τὰ πρὸς λατρείαν χρήσιμα. Ὁ δὲ μέλλων ποματίζεσθαι παρὰ τῶν λαζαρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ κουφίσαι πνεύμονα καὶ ἡπαρ, διερχάγη κοιλάς, καὶ πάταν τὴν ἔνδον πλῆσιν αὐτοῦ τῇ γῇ παραδεδώκασιν ἐντὸς τοῦ δοματίου, οὐδὲ ἔχειτο· τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλεψάντες, καὶ σινδόνι εἰλήσαντες κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο βεζιρίδων, καὶ τῶν πατέρων τοῦ παλατίου· οἱ οὐκ ἐξῆρχοντο, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετά τινος. Ὁ σκοπὸς οὖν τοιόδε· Εἰ μάθως τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ πέριξ Ιθνῆ, Ῥωμαίοι, Σέρβοι, Γενουῆται, Βενετοί, ἐν τῇ Ἀνατολῇ δὲ Καραμάνη, οὐδὲ θυνήσεται κατελθεῖν ἐκ τῶν δρίων Περσίας δὲ κληρονόμος Μοράτ, καὶ γενήσεται θύρων δὲ τῇ ἄρχῃ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ· καὶ τὰ τῆς Ἐψας πάντα ἀφειδῶς δὲ Καραμάνην λεηλατήσει, καὶ δὲ τῆς Θράκης οἱ Χριστιανοί, καὶ ξενοῦται Τούρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς εὐτυχήμασι θάλλοντες.

hæc omnia amborum vexirorum consilio agebantur, famulorumque palatinorum opera, qui intra domus Ifigmina coerciti, cum nullo colloquebantur: in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romæ, Servijs, Genuensibus, Venetis, atque in Oriente Karæmano, ex Persiæ finibus ad exercitus penetrare non posset 72. Morates imperii hæres, neve etiam tumultibus bellicis res publica distractaberetur, seditionibus exercitus æstuarent; cunctis quoque Orientis provincias Caramanus immaniter valetret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter sucederent, Romanis interim florente ac prospera fortuna uentibus.

CAPUT XXIII.

Morates Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a bassis editur. Prusam abeunt veziri, defuncti sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus viciniis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi tradi, frustra possit, et ideo Mustapham et Cineitemi in scenam adversus Moralem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

Τούτων οὖν οὐτως ἔχοντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου τινὸς (2) τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μοράτ ἀπαγγεῖλαντες, ἐν Ἀμασείᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ δύο ἔστειλαν ἄγγελον ἐφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μοράτ· καὶ ὡς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσης ἐν κώμῃ τινὶ κιλουμένῃ Μελαίνᾳ, καὶ γραφάς αὐτοῖς ἐνεχείρισε τοῦ Μοράτ, δηλούσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ δριζούσας τῷ Παγιαζῆτ δύως λαδῶν τὸ πτῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήκη ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε δὲ Παγιαζῆτ μεθ' ὅσης ἡδονῆς καὶ χαρᾶς δεξάμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐπ' αὐριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πάσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσι, καὶ μέρους οὐκ διλγοῦ τῆς πόλεως, ἡρέστο δημηγορεῖν τοιάδε· Υμᾶς, ὡ θερες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δημηγοροῦν, ἐκ πολας εἰς πολας τύχην ὑγάθη-

C Dūm res ea loci stant, per cursorem Morai Amasike sedem habenti mortem patris ocyssime nuntiant; exactis tandem diebus quadraginta numeris ille, quem miserant, rediit, ipsisque nuntiat Moratis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum qui Melæna appellatur, devenisset: litteras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se veniat, patrisque sui cadaver advehat ad id sepieliendum, ut etiam se imperatorem proclament ac salutent. His litteris summa cum voluptate et gaudio perfectis, postridie suggestum concendit Bajazites, comitantibus eum satrapis cunctis ac proceribus, et maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere coepit: Supervacuum fuerit, o viri, apud nos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis

Ismailis Bullialdi notæ.

(2) Καὶ διὰ ταχυδρόμου τινὸς. Cursor ille erat primus Cesnegir, id est, prægustator, nomine Eluan-
begus.

atque initio ad eam, qua nunc fruimur, fortunam, Deo annuente, et propheta nostro apud eum intercedente, erecti simus. Plerique rebus ipsis interficiuntur, vel a parentibus vestris audiri sis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt, Romanorumque imperium ac Serios tributa sibi pendere coegerunt, hosque non solum, verum etiam Walachos ultra Danubium, Hunnos, populosasque nationes Albanos et Bulgaros. Omnes, ut verbo dicam, in serritulum redactos tantis tributis appresserunt, ut ipsorum ararium, ac publica rectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non aequalarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas puerisque imperatoribus serviliter **73** mittarent. At qua de causa? Clementiam ac commiserationem erga sc. excitatur, et rumrumque inducias ac pacem a nobis petentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatunque auget, sapienter ac prudenter collectos ex omib[us] gentibus homines, eosque ut plurimum soris infimae et agrestes, Deum unicum, quem propheta praedicavit, non colentes, ad veram pietatem ipos conduxisse: fortunatos, dignitatibus et honoribus ornatos, clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, et restrum pars maxima, quae me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere haud convenit, neque socordiae deditos esse, sed sobrius rigitare. Et singuli, tanquam filii naturales et genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hereditate; nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus. Etenim et pater et dominus et beneficis et bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsisque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus: qui in throno patris sui nunc sedet in amplissima urbe Prusa. Pater ipsis dominus noster commune debitum solvit. Haec locutus cum ejulatu et lacrymis vehementer planxit, simulque omnes proceres et satellites ingenti cum tumultu et strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites et Hibralinus cadaver portantes in atrio palati posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias Orientis versus Callipolim postridie incedere jussérunt, quas podibus subsequebantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. Tiajectum deinde freto Prusam id detulerunt, et in sepulcrum deposuerunt, quod sibi vivus exstruzerat; per octiduum luxerunt, et, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregerunt: luctu postmodum finito Moratem im-

μεν, οὐρευθούντες θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφέτου. Οδατε γάρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτοὺς, οἱ δὲ παρὰ τῷ γορέω ἐρωτισθέτες, ὡς οὐκ ἔστιν οὐκτὸν ἔξαντος ή πλέον τι, μὲν οὖν τὸν πορθμὸν διαβάτες οἱ τοῦ Ὀθμᾶ, οὗτος, τὴν Θράκην πάντας ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑπότελῆ καὶ ὑπόποτον ἔδειξαν· ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπέρ τὸν Δάρυντον, καὶ Οὐρρών, καὶ μυριάριθμον τέρος Ἀλβαρούς καὶ Βουλγάρονς· Πάντας, σχεδὸν εἰκαίρι, τοσούτος εἰς τέλος αιχμαλωτίσθεται ἐπειγόντων, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἔξισχύειν, τοὺς φόρους τοὺς ἐπησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν, ἔκαρποι· ἀλλὰ καὶ τὰς θυτατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἔκαποστέλλειν πρὸς τοὺς ημετέρους ἀρχηγούς δουλοκρεπῶς. Ήλώς· Ἐλεον ἤγοντες, καὶ οἰκτος, ἀρακαχήν δεινῶν, καὶ εἰρίνην παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ δοσον ἐγκρυπτὲς καὶ περὶ τὴν ἡρεμούλαν ταῦτην ἀξιωματικώτερον, σοφῶς καὶ ἐπιστημόνως συντίθετες ἐκ ταυτῶν τῷ γερέων (3), καὶ ταῦτα τὸ πλέον χακοτυχές, καὶ ἀγροτικόν, καὶ θεύντα μὴ σέβοντες τὸν, ἐν δὲ προσήτης ἐκήρυξεν· καὶ θεοπετεῖς, καὶ εὐτυχίες ἀξιωματικούς τε καὶ λαμπρούς ἄγεμόντας ἀκέδειξαν· ἐξ ὧν κατὰ, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῷρ ἀκονθετών, ἀλέτω, τυγχάνομεν. Δεῖ τοινυῖ μὴ φαθημένην, μηδὲ δικτεῖν, ἀλλὰ τήσειν καὶ ἀγρηγορεῖν. Καὶ μὲν υἱὸς τοῦ Ὀθμᾶ ἀφ' ἡμῶν δι καθεὶς ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμελήσατες φθείρωσθε. Καὶ γάρ καὶ πατέρ, καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε καὶ δωτήρ δι ποτὲ εἰς δ Μεχεμέτ, καὶ δι αὐτοῦ διάδοχος Μοράτ ὁ κράτος, καὶ ποθεισθετος τῷρ υἱῶν αὐτοῦ· δεῖ καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύσῃ τῷρ· δὲ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀκέδωκε τὸ κοινόν χρέος. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετὸν μέγαν μεδ' οἰμαγῆς καὶ δικρύων, καὶ διὰ πάντες οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ φρεδοῦχοι μισθωνήσαντες μετά θορύβου καὶ κρότου πολλοῦ γορεῶς ἐκλιπον. Τότε δὲ Παγιαζῆτη σὺν τῷ Ἰπρατίμ (4) βαστάσαντες τὸ πτώμα, θήηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ικανῶς θρηνήσαντες, ἐκέλευσαν τῇ ποιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἕω πορεύεσθαι πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζῆτη βάδην κατέπιοθεν σὺν τῷ νεκρῷ. Καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἴσχερον αὐτὸν τοῦ Προύση, καὶ κατέθεντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πένθος ποιήσαντες δικαῖμερον· τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς Εθος αὐτοῖς ἔστι ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες

Ismaelis Bulliali di not. 8

(3) Συλλέξατες δὲ πασῶν τῷρ γερέων. Morates primus nomine hujus militiae Genitzerorum ex nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienti equidem prudentiae consilio usus. Inexhaustus enim fundus ille militum est, qui a nullo præter principem præmiorum spe dependent: cuius non solum mancipia, sed etiam alumnii ac veluti filii

sunt.

(4) Παγιαζῆτη σὺν τῷ Ἰπρατίμ. Primi veziri cada ver defuncti imperatoris gestant, Romanos imitati senatores, qui funus Augusti humeris extulerunt; vel consulares, qui urnam, qua Severi cineres Romanis asportati sunt, humeris gestarunt, ut notat Herodianus, lib. iv Hist. post Marcum.

τὸν Μουράτ ἀρχηγὸν ἀνηγρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἔκρτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὅλιγας, καὶ εὐεργεσίας τοῖς ἀρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτὸς οὖν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότες, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀφρόντειζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἡτομαζον πρὸς τὸν Καραμάνην, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀρματίων, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχομέτην, καὶ τὴν ἀναγρέσιν Μοράτην, καὶ πίστεις ἀνανεοῦντες εἰρήνικάς, ὡς ἔθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς καὶ ἡγεμόσι. Καὶ γάρ ἐκδούλοντο τὰ τῆς Ἐω προστικοδομῆσαι καὶ ἀσφαλίσαι, ὡς χρή, διὰ συνθηκῶν καὶ δρκῶν μετὰ τοῦ Καραμάνην, καὶ τότε τὰ τῆς Θράκης σκέψαθαι περάσαντες τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαζανήν (5), καὶ θεολόγον Κώρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαρόμενος· πρὸς τούτοις ἀναμιμήσκοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραλαν βούλησιν, αἴτοις τὰ παιδία δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἰπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἄγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἡσχν. Εἰ δὲ οὐ βούλονται διδόναι, καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσήκειν, αὐτὸς, ἥγουν ἡ βασιλεὺς, ἔχει τὸν ἔρεδρον, καὶ ὡς ἐν ὅλῃ γε καταστῆσαι τούτον ἀρχοντα Μακεδονίας, καὶ Χερβονῆσου, καὶ πάσης Θράκης, οὐ μετουπόλιν δὲ καὶ Ἀσίας, καὶ πάσης ἀλλῆς Ἀνατολῆς· ἐσῆμαινε δὲ τῷ προδηλωθέντει Μουσταφᾷ. Ὁ δὲ Παγιαζῆς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουράτης ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, ὡς οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνάδον, Μουσουλμάνων παῖδας τρέφεοθαι παρὰ Καβουρίδων, καὶ παιδαγωγεῖσθαι, τουτέστιν, εὐεσθῶν παῖδες παρ' ἀπίστων ἐπιτροπεύεοθαι· ἀλλ' εἰ θέλει διβασιλεὺς, ἔχετω τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ μετέτεω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πατήρ τῶν ὀρφανῶν τούτων πάντων, ἔκτος ἀλλῆς ἐπιτροπικῆς διαθέσεως. Ἐξομενεὶς δὲ καὶ ἡμεῖς τῆς αὐτοῦ φιλίας ὡς ἔρμαιντι τι, καὶ καθοδικότερον ἐπισφράγισμα τηροῦντες, μὴ ἐπεμβαλλειν τι τῶν ἀπαίσιων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶτες ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μεσῷ ἡμῶν καὶ ὑμῶν διστοσαν δρκοι, καθάκερ σιδηροῦς τοῦχος, καὶ δοσφαλές περίφραγμα· τὸ δὲ αἰτεῖται τέκνα, καὶ ἔχειν, καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀδύνατόν ἔστι αἰτοῦντι συντεθεσθαι. Τὸ δὲ δούραι μᾶλλον ἀδυνατώσεον.

Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ δὴ δείγματα. Καὶ δὴ τὴν ψυχὴν καμῶν, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθῶν ἥματων, ὃν συνετάξατο τῷ Μουσταφᾷ, ἀρτεὶ ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ διάγοντες, ἐξ ὅτει παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξόριστος, ὡς δὲ λόγος φθάσεις ἐδήλωσε, μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἐνδρα, καὶ ὡς χρή εἰπεν, στρατηγὸν γενναῖον, εὐδοκιμῆσαντα ἐν τε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ

Ismaelis Bullialdi nota.

(5) Παλαιολόγον Λαζανήν. Infra, pag. 102, Λαζανήν, ut alii etiam, appellat.

A peratore proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est imperator aulæ suæ purpuratis: ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta eum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legatos illico ad Caramanum et Romæorum imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu et Moralis inauguratione monerent, ac pacis foedera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter assumptis usurpato. Rebus etenim Orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per iusjurandum cum Caramano amicitia, deinceps vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam trajeccissent. At imperator Manuel præverit missis legatis Palæologo Lachyne et theologo Corace, qui Moratem consolarentur, et primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris **74** ejus voluntate mentionem faciunt, et secundum illam postulant pueros imperatori tradi: siquidem concordiam et amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros patrisque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se imperator habet, quem brevi Macedoniæ principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet; confessim etiam Asiæ et totius Orientis. Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo imperatore Morate respondit legatis, asserendo minime honestum esse, neque prophetæ legibus et oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cauridas educari et institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse; sed, si velit imperator, amicitiam nobiscum ineat, eamque colat juxta priora foedera, sicut pater horum, quotquot sunt, puorum, et a tutelæ manere prorsus abstineat. Ejus quoque amicitiam lucro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebeimus: carebitusque ne quis nostrum præter fas et æquum quidquam tentet, aut terminos transiliat. Verum etiam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam murus aheneus et munitum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsis multo minus factu possibile.

Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renuntiant, quæ ipsi visa sunt æspera. Quare animo æger, memorumque eorum quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illuc relegatus fuerat, ad se venire jubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum bellum ducem, qui Lacedæmoniæ et in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit et regnavit in illis Joannes Palæologus

imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic De-metius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Joanne mortuo, tertium, illorum suorum Thessalizae principem coronavit Man-uel, illucque regnum misit. Illine ad se Leon-tarium vocavit, eumque Constantiopolis in aula sua habuit, utpote virum prudentem et rei bellicae peritum. Imperator equidem Manuel sex ma-scularum prole auctus erat, quorum primus erat Joannes, qui a patre Romaeorum imperator corona-tus et designatus est; secundus Theodorus, quem Lacedemonis despotam constituit; tertius Andronicus Thessalizae imperavit; quartus Con-stantinus regiones ad Pontum sitas Chazarie. **75** finitimas sortitus est; quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo pa-tris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quas in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sacerdotiis dicto Cineile accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in tremibus haberet: con-stituit etiam Mustapham Thracizae principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) uni-versique patrimonii haeredem, regionum ac prae-fecturarum. Qnod mox factum fuit. Consuetudo eten-nira inter Turcos olim invaluit, non curione per-pendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficie-bat, Othmanica stirpe ortum esse; quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei praestari, et ut imperatori honorem haberet impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiunt narrare consilium a Turcis olim initum, quo haec tenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage tropaea erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliæ gentes, de ipsis reportant.

Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, com-

A prætorum, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος, Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ γάρ δὲ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῶν τιμῶν παρ' αὐτῷ. Θανόντος δὲ αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον, τῶν οἰκείων αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θεσσαλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμψας ἔκειθεν, εἶχεν ἐν Κωνσταντίνου πλῆσιον αὐτοῦ, ως ἐνδρα συνεπεν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον· καὶ γάρ ητύχεις δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἑξ παισὶν ἀρρέσιν, ὃν δὲ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, δεκατέτετρα, εἶχεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, βασιλεὺς Ρωμαίων ἀνηγορεύθη· δε δεύτερος Θεόδωρος, δεκατέτετρα, καὶ δεσπότην Λασκαρίμοντας κατέστησεν· δὲ τρίτος Ἀνδρόνικος, δεκατέτετρα, καὶ Θεσσαλίας δεσπότης ἐγένετο· δὲ τέταρτος Κωνσταντίνος, δεκατέτετρα, καὶ τὰ Ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαριανὸν (θεοτόκον) ἐκληρώσατο· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἔκτος Θωμᾶς, οἱ σὺν τῷ πατρὶ διῆγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρεῖας κατεπειγούσης, τριήρεις δέκα, ως χρή, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Αάσκαρι παραδούς, ἐπεμψεν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλάκις προρήθεντι Τζινεήτῃ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς· ἐν Χερβονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρεων. Καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θράκης (ως οὐδὲ δύτια φυεικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιαζῆτη) καὶ ως καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· δὲ δὴ καὶ γέγονεν. Καὶ γάρ θεος ἦν ἀρχαῖον τοῦ Τούρκων τὸ μῆτον πραγμανεύειν τίνος οὖτος, καὶ τίνος ἐκείνος πατέρας, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ ὄθμάν ἀπόγονος ἐστι. Εἰ δὲ οὐδὲ ἐστι: τῆς αὐτῆς βίζης, ἀδύνατον ὑπεῖκεν, καὶ ως ἀρχηγὸν τιμᾶν. Ἀρξομαι: δὲ ἐντεῦθεν τὴν ἐκ πάλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπίνοιαν διηγήσασθαι, ή καὶ ἀρχὴ τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρεῖων τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται, καὶ τροπαῖα κατ' αὐτῶν διεγίρουσι, καὶ ἐς δὲ τὴν νεκρῶσαν ὡς οὐκ ἀλλο γένος κεκλήρωνται.

B Ο! Τούρκοι κατέραντες ἐκ Περσίδος; (7), καὶ τὰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(6) *Πρὸς Χαζαριανὸν*. Constantinus Porphyrogenitus lib. *De admin. imperii*, cap. 5, Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad boream ultra Pontum Euxinum siti, et Borysthenem accolentes, Chersonorunque vicini, Bulgari oram Danubii australēm ac-colusse: ripam oppositam Patzinacæ, seu Patzina-citæ, quæ hodie regiones a Valachis, Moldavis et Podolis occupantur. Versus Borysthenem, et boream sequentur Uzii, Chazari et Alanii. Eodem lib. c. 37, de Patzinacitis loquitur Constantinus: Καίγεται παρ' αὐτοῦ Δανάπερας ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἐναποθένοντα, πρὸς τε Οὔζαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Ἀλανίαν καὶ τὴν Χερσόνησα, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα, *Ad Danapris seu Borysthenis ripam jacent, Patzinacitæ ad ortum et boream, Uziam, Chazariam, et Alaniam, et Chersonem, aliaque cli-mata respicientes*. Hos Patzinacitas Uzii et Chazari sedibus expulerunt antiquis: illique has occupa-rupt. Pulsis itaque Patzinacitis, probabile est Uzios et Chazaros ea simul occupasse loca: et pars illam Ponte Euxino ostisque Danubii vicinam, Chazariam ab illis populis appellatam esse. Aliter certe constare non potest, quod Ducas scribit.

Tunc temporis enim imperante Joanne, nihil ultra Thraciam, nedum Αἴγαμον montem aut Danubium, Constantinopolitanū imeratores tenebant: ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palæologus accipi nequeat de Chazariæ antiquæ re-gione, sed de ista quam Chazari, pulsis Patzinaci-tis, occuparunt: quæ Ponto Euxino adjacens et Da-nubii ostis, vicina aliquatenus dici potest Mesem-briæ, aliorumque castrorum Euxini oræ Thracicæ impositorum. De Chazariis Chersonæ seu Chersono-sso Tauricæ vicinis mentionem faciunt Georg. Ce-drenus, et Zonaras in Justiniano Rhinotmeto. Pau-lus etiam Diaconus, *Historia Miscellæ* libro xx.

(7) *Οι Τούρκοι κατέπαρτες ἐκ Περσίδος*. Circa annum Christi 1042, imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchumete Imbrailis F. qui eorum opera adversus rebellantes Indos et Babylonios, uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucaleta, et Selzucciorum gente nobili ortus, Mu-chumeti suppetias mittit. Post navatam egregie ad-versus Babylonios operam ad suos redire voluerunt. cuius interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Mu-

τῆς Ἀρμενίας δρια διαβάντες, καὶ ἀρξόμενοι λεγ̄ται τὰ τῆς ἁνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς Λυκαονίας, ἐκήρυττον ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχηγοῦ διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἰ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρομὴν ἀπίστων ἐλθεῖν, ἐλθέτω. Ἡν γάρ τὸ έθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἀλλο, φιλάραγον, καὶ φιλάδικον, πρὸς ἀλληλα γάρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν (8), τῇ γρή καὶ λέγειν· Καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φωνὴν ἀκούσωσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, δικαίεταις κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν "Ἀκκην" (9), τότε πάντες χύδην, καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἀνευ βαλαντέου καὶ πήρας οἱ πλεῖστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινάκῶν· ἔτεροι πέζοι τὴν πορεμαν, μυριαρίθμους περιεμβόλικος στοιχήσαντες, θέουσιν. Οὐκ ἀλλο οἱ πλεῖστοι, ἂλλ' ἡ δύσκαλον ταῖς ἐκάστου χεροῖ, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὅρμῶντες, ὡς πρέσβατα τούτους ἀχώγουν· ἀρρήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ φήμισμα δεδωκότος ἔνεκα πλήθους ἀμαρτιῶν τοῦ ἡμετέρου γένους. Καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχῆς πρατοῦσα ἀχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θεματα (10), ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θράκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερβονήσου μέχρι τοῦ Ἰστρου πάσας τὰ; ἐπαρχίας καθυποτάξαντες. Τὸ καθ' ἐκάστην μὴ ἀμελοῦνται, ἀλλὰ στήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι (11) τοῖς Σέρβοις, αὐτριον τὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ Λακεδαιμονίας, Ἀχαίας καὶ Ἑλλάδος ἐλητίζοντο. Μετὰ τὴν αὐτριον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἕδοκει, τὴν εἰρήνην ἐπισπάντων, θρῆνος, καὶ οὐαὶ τοῖς Σέρβοις ἐπέρθεν· εἰτα Βουλγάροις· μετέπειτα Ἀλβανίταις. Καὶ καθεξῆς λυμανίοντες ἀπαν δύριν

A mutassent, Armeniæ confinia transcendissent, et a depradatione superioris Cappadociæ et Lycaoniæ latrocinia sua auspicati essent, principis nomine et auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si quis vellet in insulæ incursionem facere, ad eos conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita erat, injuriosaque inferendis præ cæteris assueta: seque etiam mutuis direptionibus infestabant. Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubicinis vox auditæ, ad incursum ciet, quod apud ipsos Akin dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis rapidus, sponte sua, sine commatu et pecunia, sine jaculis et acinacibus plerique, alii pedes in densa et numerosa agmina congregati ruunt. Neque **B** alla arma plurimi præter clavas manu gestantes, inque Christianos, Dei iudicio arcano tam gravibus suppliciis ac poenis, propter multitudinem peccatorum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter ad bæc usque tempora in nos irruperint, Anatoliæ non solum themata, sed et Thraciæ subegerunt, a Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis. Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere; cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem, Achalam et Hellada populabantur. **76** Postridie cum Romæorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus et clades Serviis iniminebant, deincepsque Bulgaris, post-

Ismaelis.Bullialdi nota.

chumetes. Hinc simultates ortæ, quæ Turcis Saracenos latrociniis vexandi primum causæ exsisterunt, et in apertum tandem bellum proruperunt. Muchumetes vicius a Turcis et occisus est: Selzuccis deinde Tagrolipicis posteri in Perside regnarunt, sed demque imperii in Belche seu Balcha Choraz-nis (Chorasmia), vero provincie secundum Georgii Chrysococcæ catalogum in *Astronomia Philolaica* a nobis editum) urbe habuerunt. Annis demum 160, vel secundum Turcos 170, postquam illic regnarent, a Zengi-chane post annum 1200 Perside pulsi fuere. Turcis tum imperabat Aladines, qui relictæ Perside in Lycaoniam venit, et Iconii sedem imperii fixit. Inde latrociniis et excursionibus Asiam minorem infestare, omniaque ferre et agere cœperunt Turci.

(8) *Ei δὲ κατὰ Χριστιανῶν.* Hujus animorum promptitudinis luculentum exemplum notare quivis potest apud Leunclav. lib. v, cum Morates I adversus Lazarum Servias despotam ad bellum se compararet. *Mox igitur universis regibus vicinis, Caranoglio, Tekensi, Aidino, Mentesio et Saruchanio, indicia prosector fuit, et ingens adversus Gauros expeditio.* Illi vero lubentibus animis assensi, coacta, quam quisque poterat, maxima multitudine militum, ad religiosum (ut ipsi quidem existimabant) hoc bellum semet accingebant. Præterea diversis et regnis ac provinciis tam extraneis, quam Osmanidarum imperio subjectis, ad sultanum Muratem magno reguli numero confluabant.

(9) *"Ἀκκην."* Leunclav. In secundo Onomastico cum unico x scribit Akin. Quæ vox incursum, gravationem et depopulationem significat: unde Akinzileri, vel Akenziları appellati sunt.

(10) *Tὰ ἀνατολικὰ θέματα.* Id est, provincias:

C Constantinus Porphyrogenitus lib. I *Περὶ θεμάτων*, nomen ad id significandum recens usurpatum sit, Græcum tamē: Αὐτὸς γάρ τὸ δνομα τοῦ θέματος: "Ἐλληνικὸν τοτι, καὶ οὐ Πρωμαῖχον, ἀπὸ τῆς θέσεως ὀνομαζόμενον. Nomen thematicum ipsum Græcum est, non Romanum, [id est, Latinum] quod a thesi [id est positione] deducitur. In themata illa distributum erat Romanum imperium, quod in ἐπαρχίας etiam aliquando divisum fuit; aliquando in pra-fecturas prætorio. Appellantur autem themata orientalia, ut idem Constantinus docet, "Οτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοχοῦντας Βυζάντιον, καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγεται ἀνατολικόν. Quoniam respectu nostri, qui Byzantium incolimus et Europam, Oriens appellatur.

(11) *"Ἄλλα στήμερον χρός εἰρήνην μετωσχηματίζεσσι.* Qui geniis Turcicæ historias parum attente legerit, notasse potest duobus simul bellis hactenus se implicitam notuisse, singulos adortam enim cæteris pacem coluisse: quos etiam bello infestaverit, pacem oblatam, cuius beneficio a toleratis ærumnis se recrearent, nunquam recusasse: et quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit, tantus Christianoru[m] error mentisque cæcitas notari potest, qui res suas adversus Turcos stare posse temporibus istis arbitratæ sunt, quod cunctos simul bello non lacecerent nec minueretur nec decresceret. Nostri ergo otiosi (atque utinam a mutuis bellis, incendiis, urbium oppidorumque direptionibus ac eversiōnibus otiosi fuissent, nec lanienis mutuis cædibusque vires suas attrivissent) singulos opprimi permiserunt; quo admissò errore Bulgari, Servii, Græci et Hungarii maxima parte perierunt, Venetorumque respublica ad angustiores terminos, amissa Cypro insula, redacta est.

modum Albanis et finitimi gentibus, omnesque A τε καὶ ήμερον έθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπάύοντο, καὶ sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant, utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induxerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine Patris, Filii, et sancti Spiritus divinitatis unius, qua respectu habita, mandata Dei veri transgredimur et irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, pœnas a nobis merito exigentibus. Deo ita recte ac juste decernente. Non solum autem gentes innumeræ, quæ citra Istrum habitant, subegerunt, sed et ultra quamplurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrumunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Ægium montem incolunt, qui que juxta Serviam accolunt (sane, ut mihi videatur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui imperatoribus Othmani stirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ), sed etiam Turci qui Asiam et Ælyriam habitant. Quid inquam? Lycaones qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii et Cares Danubium usque pedes profiscuntur, ut latrociniis Christianos devastent. Si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufungiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiae limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redigerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in servitutem hoc modo redactis quintam prædæ partem ac spoliorum imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem, eamque ex præstantioribus selectam imperio consecrant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio emptum, rerum principis procuratores imperio acquisitum mancipiumque appellant; talesque imperator militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat: quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur: alicis muneribus et officiis illustrissimis honorat:

B Καὶ δικαιως ὑπὲρ αὐτῶν κολαζόμεθα, τοῦ θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὅρισαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἰστρου μυριάριθμα έθνη, καὶ πάμπολλα. ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἰστρου Βλάχους ἐς τέλος ταπεινώσαντες. Ούννους αὐτὸς τὴν ἀμέτρητον κληθὺν εὐδιάμετρον κατεργάσαντες· καὶ οὐ μόνον οἱ γειτνιῶντες Τούρκοι καταρέχουσιν, οἱ τῆς Θράκης, οἱ τῆς Ἀττικῆς, οἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αιγαίου, καὶ οἱ γειτνιῶντες Σερβίαν (καὶ γὰρ, δοσον τὸ κατ' ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τὴν σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιουπόλεως ἀχρι τοῦ Ἰστρου, παρ' οὗτον ἐν τῆς Ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατοικοῦν· λέγω τὸ ὑπῆκον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθωμάνων). ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσιατικοῦ γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ τί λέγω; Λυκάνες οἱ ἐν τοῖς Ἀρμενίους ὁρίοις κατείνοντο, Ἀμαστονοί, Καππαδόκες, Ρύμλικες, Αύκοι, Κάρες ἄχρι Δαννούσιον πεζοὶ ποιοῦντες, ἔνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανόν. Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυριάκις μύριοι ἐπέδιθαις τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ ληστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἀρπάζοντες φεύγουσι. Τούτο τὴν Θράκην πᾶσαν C ἄχρι Δαλματικῆς ἔρημον ἀπειργάσασα· τοῦτο τοὺς Ἀλβανούς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν δύτα, εὐχριθμῆτους ἐποίησεν. Βλάχους δμοίως, Σέρβους, καὶ Ρωμαίους εἰς τέλος ἡφάνεσσεν. Τούτων οὖτας αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον (12) τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι, κατὰ τὴν αὐτῶν νεαράν. Καὶ ἀφοσιῶσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῇ ἀρχῇ· καὶ ταῦτα τὰ χρείττονα· εἴτα καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἕκσωται (13). "Οπου δ' ἀν νέον καὶ εὑρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἰδωσι, τοῦτον δι' ἐλαχίστου τιμῆματος ὀνήσαντες, εἰσποιητὸν τῇ ἀρχῇ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. Καὶ τούτους δ ἀρχηγὸς νεδλεκτὸν σερατὸν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλώτταν Γενιτζερί, καλεῖ. Οὓς καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυστέβειαν μετάγων καὶ περιέμων, οἰκεῖους αὐτῷ κατονομάζει· δοὺς αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα, καὶ δφικίων τὰ λαμπρότεστα, προνοίας οὐ τῆς τυχούσης, καὶ παντοιῶν ἀλλων ἀγαθῶν· δμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτούς.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(12) Τούτων οὖτως αἰχμαλωτ. τὸ πέμπτον. Novera ista constitutio circa annum Christi 1362 capita Adrianopoli, regnante sultano Morate I sancta est, quod apud Leuncl. Hist. Musulm. lib. v videre est. Cujus auctor fuit Cara-Rustemes Molla, seu Meulana, aut Talismanus, id est, legis Musulmanicæ peritus, illiusque verba talia referuntur: Quintum quodque, respondit Cara Rustemes, ex illis mancipiis, quæ Turci milites nostri capiunt, de praescripto legis divinae, sultano debetur. Hactenus equidem mancipiorum quinta pars sultano addicta non fuerat: sed prædæ reliquæ solummodo, cuius exem-

plum babemus in Ertogrul-bego apud eundem Leuncl. lib. ii: Prædæ quintam partem excepti, in milites reliqua lucra distribuit. Inde dictam spoliorum quintam partem, cœu principi debitam, gratulabundus sultano Aladini misit. Illa porro mancipiorum quinta pars Genitzerorum ordini ac numero adjuncta est.

(13) Ἔξισωρατ. Sunt illi qui res inspicunt, et ex arbitrio, secundum ius et æquum eas estimant. Suidas, ὁ ἴωτης, ὁ ἐπόπτης. Idemque significat ξεφορος, qui recognoscendi, reçensendi ac inspicendi jus habet.

Εχων εις αυτούς στοργήν ώς πατήρ πρᾶς τίκεν· καὶ ταῦτα τίνας; Αἱ πόλεις καὶ ποιμένες, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἵπποφορδῶν· πρᾶς γάρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν κάκτῳ νῦν πέρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζοντες, μᾶλλον νῦν πέρ τῆς δόξης ἡς ἔτυχον ἀποβαλλόντες. Ιδια μῆτέρεσσι ταύτης, πάσχουσσιν ἐν καιρῷ πολέμου πέρ πνεύμασι. Καὶ τὴν νικήσαν λαμβάνουσι. Τὸ δὲ γνωριστικὸν δὲ σημείωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, δικαῖα τὴν κοινὴν γλώτταν Ρωμαίων Σαρκολάν λέγουσι (14). Καὶ γάρ κοινοὶ πάντες Τούρκοι τὸ αὐτὸν χρῆνται ὡς κεφαλῆς περισσόλατον· οἱ μὲν πάντες δοσοὶ ἔχοντες τοῦτον κοινὸν ἐγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινοβαψὲς τοῦτον χρῶνται· δοσοὶ δὲ τῶν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὑπέπεισον ζυγῷ, γραφέντες δοῦλοις τοῦ ἀρχηγοῦν, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὸ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκοτάτου· ἡμίσφαιρὲς δοσοὶ χωρεῖν κεφαλῆς, ἔχον περιττεῦντον δικαίων τῆς κορυφῆς δοσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς δέξιν καταληγον. Τοῦτο τοίνυν τὸ νεόλεκτον σύνταγμα καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπερπεριττεῦν ἔστι, καὶ εἰς τὸ ἐν ἔκαστον τάκις ἐν ἀριθμεῖται. Καὶ γάρ δούλοις δοῦλοις κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δούλους· καὶ πάντες δονομάζονται, καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τούρκοι οὔτε Ἀράψ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες, Ρωμαίων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Ούνων· οἵτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, ώς χοῖροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρδόμοις κύνεσι λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν δμογενῶν ἔχθραν διπονθόν θανατηφόρον ἀει φέρουσι. Ως γάρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, δτε ὑπήκοον μετασάβαλλεται (15) ἔξι δλλοι εἰς ἔτερον ἀρχηγὸν εὐχόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς βίζης τοῦ ὄθμαν εἶναι τὸν ἥδη, (16) τὸν νεωστὶ δρόγαντα, καὶ οὐκ ἀλλοθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φύλου, διήλθομεν τὴν Ιστορίαν, καὶ αὐτὸν τὴν αὐτὴν ὅρμην κέκτηται· ἀρκεῖ γάρ εἶναι τὸν σέαργον ὄθμάνιον. Πάντες γάρ οἱ ὄθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰσὶ· καὶ αὐτοὶ ώς ίδιοις ἀπελευθέρους αὐτοὺς, ἔχουσι. Ἐπάν δὲ βεύσει τῇ ἀρχῇ ἔξι δλλοι εἰς ἔτερον, ή ἐκ πατρὸς πρᾶς υἱὸν, ή εἰς ἀδελφὸν ἔξι ἀδελφοῦ, τὸν δὲ τούχη καλῶς προσβλέψει, ἐκεῖ καὶ τὸ δοῦλον πιστεύτατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται. Ἀρέμεθα δὲ πάλιν τὴν Ιστορίαν, δθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἡρξατο.

simam operam præstat. Iterum ad historiæ seriēm cœpimus.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(14) Σαρκολάρ λέγοντες. Capitis est legumentum e lana alba, quo utuntur Genitzeri, cuius formam et figuram multis in libris expressam habemus. Fimbria aurea circumdata est Zarcula; et in parte ejus anteriore assurgit cylindroides argentea vel seneca fistula; et a vertice in dorsum syrma triuin spithamearum longitudine demittitur. Genitzeris est album, quibusdam aliis rubrum id capitis tegumentum.

(15) Ὄτι ὑπήκοοι μετασάβαλλεται. Hujuscemodi indif-

ferentia in principibus agnoscendis inculenta exempla exhibita sunt in Bajazitis I liberis quatuor. In Mehemetis I duobus filiis, Morate et Mustapha. In filiis Mehemetis II Bajazite II ejusque fratribus: sultani quoque Suleimanius liberis: et tandem horce saeculo in Achmetis sultani fratre Mustapha, et liberis. (16) Videntur hic deesse aliqua verba, τεθνεῖται καὶ, vel forte deest tantum καὶ.

Digitized by Google | Распознавание текста
ABK/FR

78 CAPUT XXIV.

Demetrius Leontarius Mustapham et Cineilem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis pacts. Mustaphas Callipolim oppugnat, et ad ditionem, quae secura est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontius. Morales, Mustaphae rebellione cognita, Bajazitem bassum, cæterorum rezrorum sententia obtemperans, exercitui præficit, et contra Mustapham mittit. Bajazites deficiensibus in pugna intio ad Mustapham exercitus sui Jucibus copisque, et ipse permittere se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cinele impeditur, delatusque Constantinopolim reddit.

Demetrius Leontarius secum ductis Mustapha A filio Ultrum Bajazitiis, simulque prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se nunquam igitur fore imperatoris Manuels consilium: sed semp-r, ve'nt filium, in illius, tanquam patris fore potestate: ideoque fidei sua pignora ac obsidem filium suum apud ipsum deposuisse. Cum eis deinde pacts est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponto Euxino adjacentes usque ad Walachiae limites imperatori traderent, Thessaliz insuper oppida usque ad Erissum et Montem Sanctum, aliaque loca quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ergo fide data, et jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigauit. At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmauerant: in portum scaphas atque triremes subduxerant, et turri quæ portui imminent milites provide imposuerant, qui hostium appulsum quieti exspectarent. Demetrius, exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romanorumque exercitu hand invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos conminus pugnantes ad resistendum Cineiti impares erant; vir etenim ille fortis era, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus; quare vel invicti terga dant, et in fugam oppidanii vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exivit; ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rurus Mustaphas et Demetrius regiam triremem concendent. cumque ambo in ejus puppi consedissent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantes oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram

"O Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν (17) υἱὸν δυτα τοῦ Ἰλτρῆμ, ὃς δὲ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προβρηθέντα πολλάκις Τζινεήτη, ὁρκοῖς αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον, ὃς οὐκ ἀθετήσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βασιλῆμαν, ἀλλὰ δεῖ ξεῖται ὑπῆκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δύος αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πλεῖστον· καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δύοις τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Χερβονήσῳ Καλλιούπολην, καὶ τὰ Πυντικά μέρη ἄχρις δρίων Βλαχίας, καὶ τὰ τῆς Θεσσαλίας ἄχρι Ερισσοῦ (18), καὶ Ἀγίου δρους, καὶ ἀλλὰ τινὰ δύσοδατα καὶ δυσκατέργαστα δώματα· ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὄρκοις, καὶ τὰ Ιστα πτερύσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολην ἐπλευσαν. Καὶ δὴ καὶ οἱ τοῦ Μουράτ δασφαλίσαντες, ὃς ἔδει, τὸ πολίχνιον, καὶ ἐν τῷ λιμένι τὰς σκάφας καὶ τὰς τρίβρες; εἰσάγοντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον, τὸν ἐν τῷ λιμένι, καλῶς ἐραρρόσαντες, ἐκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον. "Ο δὲ Δημήτριος ἔχαγαντι τὸν Τζινεήτην μετ' ὀλίγων, ὃν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ρωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, ἥρξατο πόλεμον αἰρειν. Καὶ δὴ τὸ Βασιμούλικὸν (19) τῆς Καλλιούπολεως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἤσαν ἀρχούντες εἰς ἀντίστασιν τῷ Τζινεήτῃ· ἀνδρεῖος; γάρ δὲ ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὃς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων· τότε καὶ μή θέλοντες νῦνται διδωτοί, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως ἐτρέποντο. "Ο Μουσταφᾶς οὖν ταῦτα ὀρῶν, καὶ θάρσους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῷ τῷ θράσει ἔξηλθε καὶ αὐτὸς τῶν τριήρων. Καὶ δὴ ἦν; ἐσπέρας ἀρεικῶς πολεμήσαντες, τῇ ἐπέρη πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τρίτροι εἰσελθόντες, καὶ διμφαὶ ἐν τῷ πρύμνῃ καθίσαντες· καὶ καλεύσας ἀφόδως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτου κατὰ πρόσωπον στάντας, πίστεις δοὺς ὡς ὀλίγους; τινὰς λόγους; συνάροι μετ'

Ismaelis Bullialdi note.

(17) Ο Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν. Laonius lib. v de reducendo in imperium Occidentis Mustapha initum consilium alio, quam noster, mode exponit. Dissensisse nempe inter se imperatores; Manuelemque pacts cum Mehemedo foederibus stare voluisse, atque ejus filio Joanne admittente Romæos Mustaphæ partes foviisse. Phranzes etiam lib. i, cap. 49, rem brevissime narrat: uterque sane jejune, et Leontari nomine omisso. Duce et Laonico contrarius est Phranzes, dum Joannem imperatorem reduxisse e Peloponneso Mustapham scribit. Leuncavius, lib. xiii Hist. Musulim. D Mustapha Dusme historiam auspicatur; cumque post sultani Mehemedis I mortem in Selanicensi seu Thessalonicensi urbe primum innotuisse scribit.

(18) Θεσσαλίας ἄχρι Ερισσοῦ. Aliter Ιερισσός appellatur, in catalogo urbium, quarum nomina mutata sunt, qui habentur in cod. manuscripto Biblioth. Regiae, Ιερισσός ή Απόλωνα, Jerias nunc appellata, Apollonia olim vocata fuit. Notitia patriar-

chalis throni Constantinopoleos, sub Thessalonicensi metropolita habet δὲ Ιερισσόν, ήτοι Ἀγίου δρους, Jerissi episcopus, vel montis Sancti: id est, Athi Montis. Mela Aerothon illam appellat, et Ptolemaeus Ἀθω ἄκρον, promontorium Athi. Hoc tamen loco notandum Erissum et Athou in Macedonia, non vero in Thessalia, sitos esse: et Ducam aut errasse, aut aliis finibus regiones illas terminatas fuisse, quam quis antiqui geographi produnt.

(19) Καὶ δὴ τὸ Βασιμούλικόν. Scriptum reperitur etiam Gasimulicum. Nicetas in Manuele Conneno Basimouloucocal, et levis armaturæ milites expoñit: Καὶ τὸ τοῦ στρατοῦ ἐλαφρὸν, τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους Βασιμούλους, Niceph. Gregoras lib. vi Gasimulikōn appellant. Georgius etiam Pachymerius in historia Gasimulicum, et uatos tales milites viris Latinis, mulieribus Romanis, id est Græcis, ad hellæ animosos esse dicit: eadem etiam significant Gregoras verba loco citato, qui eos Græcis Latinisque moribus assuetos dicit, ab his fortitudinem, ab illis audaciam didicisse.

αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. Ἡρξατο δὲ δῃ-
μηγορήσας αὐτολεξεὶ οὐτως· Οἱ ἀδρεῖς, οἴδατε
ἀκριβῶς δτι τοῦ Ἰλτρήμ ὑπάρχων νίδε, ὑμεῖς δὲ
δοῦλοι τοῦ μοῦ πατρός. Τίνι τρόπῳ τὸ σέβας
οὐκ ἀποτέμετε τῷ κυριῷ ὑμῶν; Οὐκ οἴδατε δτι
ἢ προαυθεντεῖσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδειγός; Κα-
κεῖος τὸν ἔπειρον τῶν ἀδειγῶν φορεύσας, καὶ
τὴν ἡγεμονίαν ἀχρι τοῦ νῦν παραλαβὼν, ἐπὶ
φυγάδα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν τοῖς Πρωταρών
ἔγκλειστον ἀποκαταστήσας. Νῦν Θεοῦ τεύσει
πρός με τῆς τύχης Λαμᾶς ἐπικλεψάσης, καὶ
ἀπροσκόπως προτραχούσης, εἰσῆκε με εἰς τὴν
πατρικὴν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς διτεύσετε, καὶ οὐκ
ἔτεις προσῆγαται. Εἰ μὲν οὖν τεύσετε πρός με, καὶ
παραχωρήσετε μοι, καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπά-
γονσατε μοι ἐπὶ τῇ Ἀδριατικῷ, ἐπὶ τῷ οἰκῳ τῷ πα-
τρικῷ, ἐσεσθε μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδὲν λαζοί, ἀλλ᾽
ἀδειγός, καὶ τὴν πατρικὴν εὐροιαν φυλάξω εἰς
ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκθῆσον χάρισι χάριτας, καὶ ταῖς
δωρεαῖς δωρεάς. Εἰ δὲ ἀντισταθεῖτε, ἐτῶν μὲν ἐγ-
κρατής γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατριών,
συνεργούσης τῆς τύχης, καὶ συνκοπιώντος τοῦ
έμου πατρός τοῦ βασιλέως. Καὶ γάρ τῷ Μουράτ
οὐκ ὅργονται ηγέτες τὰ σπέρια ἀπάρουσα
ἔδρας· ἐπάντα δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἑμῶν, καὶ
λαδῶν καιρόν, ἐτῶν ὑμᾶς κριτών. Τούτων οὖτως
ἐνωτισθεντῶν, αὐτόμολοι τῶν προύχοντων τινὲς ἥλ-
θον καὶ προσεκμούνουν, καὶ μετ' ἐκείνους ἔπειροι.
Πρωταῖς δὲ ἐξελθόντες ἐκ τῶν τριήρων οὖν τῷ Τζι-
νεήτῃ, ἐπιβάντες ἱπποῖς, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἡχίσαντες, C
ἐκ τῶν τριήρων ὅρμησαν, ὡς πρός πόλεμον, οὖν
τοῖς ἐνδιποίοις Πρωταροῖς τε καὶ Τούρκοις. Καὶ δὴ
τὸ τοῦ δῆμου πλῆθος ἀπαντάντος δοσον ένοπλον, καὶ δοσον
θεατρῶδες, αὐθωρὸν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν·
καὶ πάντες εὐθῆμουν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν, καὶ τοῦ
Οθμάνην ἀπόγονον· καὶ συνέρρεον ἄχρις ἐσπέρας αἱ
πέριξ κώμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφῆμουν. Οἱ δὲ
τοῦ πολιχνίου ἐντὸς οὐκέτιδον· ἀλλ᾽ ἀνθίσαντο
λέγοντες, καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ εὐφῆμιζοντες τῷ Μου-
ράτῳ ὡς ἀρχηγῷ αὐτῶν, καὶ καθολικῷ δεσπότῃ, τὸν
δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζοντες. Τότε δὲ Μουσταφᾶς ἀπά-
ρα; τὰς δυνάμεις, πρός τὸ ἐξαμίλιον τῆς Χερβονή-
σου ἔξεισι, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερβονήσου καὶ τῶν
ἔξω συνέθεον εὐφῆμούντες. Οἱ δὲ Δημήτειος ἐπο-
λισχεῖ τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπανα-
γάγωμεν οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουράτου δηλο-
ποιήσαντας τὴν πᾶν καὶ τίνι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε,
καὶ πῶς τὰ τῶν Πρωταρών βουλεύματα εἰς κενὸν
κατηγήσεσσαν· καὶ ποιώ τρόπῳ δὲ Μουσταφᾶς ἀπέ-
δρα θανατωθεὶς, καὶ δὲ τοῖς τοῖς αὐτὸν καταλι-
πών ἐψυγε.

redeamus, ut nobis innotescat quibus modis
irrita consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas
que deseruerit arrepta fuga Cineites.

Ἐπειδὴ διάγοντος; ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μουράτου, ὡς
δὲ λόγος φάσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηρέσου τὸ κρείτ-
τον καθ' ἔκαστην συρρέοντος ἐπ' αὐτὸν, ὡς δῆθεν
τὴν πατρικὴν θανήν περαμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ
τὸ τῆς ἀρχηγίας εἰσδίων χαιρετίζοντες· αἰφνῆς μῆ-

A sine melu sisterent, quod cuperet cum ipsis
quosdam sermones conferre eorum civitati utiles.
Hanc itaque orationem ad eos habuit: Notum
vobis probe 79 est, viri, me Iltrim Bajazitis
filiū esse, vos vero patris mei mancipia suis.
Quare venerationem et obsequium domino vestro
non exhibetis? num ignoratis eundem fuisse de-
cessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratri-
cida fuit imperiumque ad hanc diem per vim et
injuriam occuparit: neque fugitivum in Romæo-
rum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc
vero prospera magis ac latiori fortuna, annuente
Deo, utenti, citraque impedimentum rebus mihi
procedentibus, paternumque imperium adepto vos
adversamini, nec sinitis res meas incrementa
suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis
obsequio mihi praestito, et via, quæ Adrianopolim
domum paternam ducit, aperta: in positerum
mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco
habebo, paternumque benevolentiam intactam erga
vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus
largitiones superaddam. Si secus vero, ac hosti-
liter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna,
et imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas
recuperabo; ubi quoque illas recepero, occasione
mihi data vos condemnabo. Talia cum audiissent,
sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex
oppidi primariis, eorumque exemplum alii se-
cuti, ipsum imperatorem salutaverunt. Postri-
die ubi illuxit, ex triremibus cum Cineite exacen-
dit, et equis consensis signum pugnae datum:
exque triremibus veluti ad proelium Romæi Tur-
cique armati procedunt. Confestim plebeiorum
multitudo, quotquot armati erant, ceterique
qui tanquam scenæ spectatores erant, eum sa-
lutarunt ac venerati sunt: cunctaque utpote
duci atque imperatori Othmanica stirpe edito,
acclamando plauerunt; continenter etiam ad
vesperam ex pagis ac vicis proximis univer-
si confluxere venerabundi, ac fœsta precantes.
Qui vero arcem intra urbem sitam propugna-
bant, ipsi se Mustaphæ non permisere: quin
etiam animose resistentes, alta voce Morati
felicem eventum augurabantur, imperatori nem-
pe suo universorumque domino, jactis rursum
in Mustapham probris. Tunc ergo Mustaphas,
deducto inde exercitu, ad Chersonesi hexami-
lium tendit: universique Cherronesii, et qui
extra Peninsulam habitant, concursu facto eum
salutant; interaque castellum Callipoleos Demetrius
oppugnat. Sed ad res Moratis narrandas
imperium obtinuerit: quomodo etiam Romæorum
imperium aufererit, necque deditus fuerit, ipsum-

D Cum Prusæ ageret Morates, ut jam diximus,
potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum
accederent de morte patris consolaturi, eique
ad imperii 80 assumptionem congratulaturi: su-
bito nuntius Lampaco assertur, triremes quam-

plurimas Callipoli in statione esse; vociferatio-
nem, tumultum, machinarumque fragorem ac
strepitum super mœnum pinnis exaudiri, alia-
que signa hostilis irruptionis. Moratis itaque con-
siliarii probatissimi, procerumque præcipui Ba-
jaziti olim invidentes, quod cæteris, qui ho-
nores gererent, potentia præstaret, superbe
quoque se gereret, nihilique omnes penderet
(superciliosus quippe vir ille erat, inque multos
contumeliosus), tempus aptum et libertatem sibi
oblatam loquendi rentur. Morates etenim ado-
lescens manibus suis imperii habenas non mo-
derari, sed procerum tyrannis, ceu mulus
indomitus, buc et illuc recalcitrare, puerumque
imperatorem nihil sacere: in quo ne liberta-
tis loquendi scintilla nacabat: ille potius sa-
trapas suos complecti, et supra modum charos
habere, ad quem ejusmodi orationem habue-
rant: *Cernis, domine, quam diligenter res no-
stras præfectus nosler curet, quæ in occiden-
tibus partibus jam perierunt. Regni tui corona
Mustaphæ capiti imposta est. Thraciæ gazaruni
viriumque is brevi potietur: statimque, nisi ali-
quatenus provideatur, adversus nos confirmanda
ejus potentia est. Impera itaque cum copiis
omnibus, quæ hic præsto sunt, Bajazitem fre-
tum trajicere, et contra Mustapham eas ducere,
priusquam huic provinciarum occidentalium se ad-
jungant copiæ. Inter satrapas equidem tuos, nullus
est Bajazite aptior ad repellendum et in fugam con-
vertendum hostem: universa siquidem Thraciæ
militia eum & que ac dominum suum respectat:
ipseque quo ruit, non secus quam famulos suos
ducit, obsequentesque omnino submissosque habet.*

Hæc libenter audivit Bajazites, et quam ce-
leriter potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis
peruenit: cumque paucis militibus comitantibus
in continentem interiorem trajecit: biduoque
Adrianopolim accedens, validum exercitum illic
contraxit. In omnibus enim, ut prædiximus, vir
ille acer ac proptius erat: ab omnibusque
observabatur. Communicatis deinde consiliis cum
provinciarum occidentalium rectoribus, ipsos
sacramento adegit, nunquam, etiamsi cladem quo-
quamodo acciperet, defecturos: quin etiam for-
titer ac generose adversus hostem se gesturos,
et operam suam, quo victor Deo juvante eva-
deret, navaturos. His atque similibus inter eos
actis, præpotentem exercitum eduxit Bajazites:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(20) *Oi δὲ τοῦ Μωρᾶτος ἀσκιμώτατοι.* Quam Ducas
orationem veziros ad Moratem habuisse hoc loco
narrat, quicum historia Verantiana apud Leu-
clavium consentit, eam ad Bajazitem bassam illos
habuisse Morates Dragojanus apud eundem asse-
rit. In narrandis enim rebus hisce a Bajazite ge-
ritis, Morates a Ducas et Verantiana historia discrepat,
dum bassam illum, ad solam famam prosperi re-
rum Mustaphæcum successus, a Morate deficiasse
seribit.

(21) *Τῆς Προποντίδες τοῦ ιεροῦ στρατίου.* Ducas

A νυμα ἔχ Λαμψάκου, ὡς τριήρεις ἐν τῇ Καλλιουπέ-
λαι: οἵτις πλεῖσται· καὶ φωναῖς καὶ ταρσαῖς, καὶ ὁρ-
γάνων ἤχοις, καὶ κτύποι επάλξεων· καὶ ἄλλα τινὰ
σημεῖα ἑχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. Οἱ δὲ τοῦ Μωρᾶτος
δοκιμώτατοι (20), καὶ τῶν ὑπερεχόντων περιφενέ-
στατοι, φθόνον τρέφοντες ἔκπαλαι κατὰ τοῦ Παγια-
ζῆτ. ὡς ὑπερέχοντα τάσσες τιμῆς, καὶ μεγαλαυ-
χοῦντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ
γέροντος φροντίδος ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκω-
πτικός· καιρὸν εὐδόντες ἀρμέδιον καὶ τὸ παρθησια-
στικὸν πρὸς αὐτοὺς ἔπειν· καὶ γέροντος οὐδὲν
ἔνιοι, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡγεμονίας οὐπις ταῖς χεροῖν χρι-
τῶν· ἀλλ᾽, ὡς ἡμίονος ἀδάμαστος, ἡ τυραννίς Ἐνθεν
κάκειθεν ἀπολακτίζων τὰ πόδες, καὶ καταφρονῶν τῷ
παδὶ· οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρρήσιας σπινθήρ, ἀλλὰ
μᾶλλον πρὸς τοὺς στράτας στοργὴ, καὶ πέρα τοῦ
μέτρου διάθεσις· Ελεγον πρὸς αὐτὸν· Ὁρᾶς, κύ-
ρε, τὴν τοῦ ἀπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἥδη
τὰ τῆς Δύσσεως διώλατο. καὶ η τῆς σῆς αὐθετίας
χορωνὶς ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ.
Ὦς ἐτούτῳ γέροντος ἀποτέλεσται πάντων
τῶν Θρακικῶν θησαυρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ μετ'
οὐ πολὺν Ισχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἀριστη-
ται τις ἐπιμέλεια. Κέλευσορ οὖν σὺν ταῖς δυ-
νάμεσι, ταῖς εὐρισκομέναις ὀδὶ περᾶσαι τὸν
πορθμὸν, καὶ ἀντιπαράταξαι τῷ Μουσταφᾷ, πρὸ^C
τοῦ ἀλεθεῖρ καὶ συραφθῆραι τὰς δυτικὰς δυνά-
μεις σὺν αὐτῷ. Καὶ γάρ οὐδὲ ἔστι τῶν σῶν στρατῶν
ἐπερος. ὁ δὲ Πατριάρχης, ἀντιστήτηται, καὶ
καταρροπώσασθαι τοὺς ἀντιτελους, ὡς αὐτός·
ἕτερος καὶ τὰ Θρακικὰ τάγματα ὡς κύριοι αὐτὸς
σέβονται πάντες· καὶ αὐτὸς ὡς οἰκεῖον αὐτοὺς
ζεῖται ἐνθα καὶ βούλεται, δεικνύεται εἰς αὐτὸν
ἄγαρ ὑπακοήν καὶ ταπείνωσιν.

Τότε ὁ Παγιαζῆτ προθύμως τὸ λεχθὸν ἀκούσας,
καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τῆς
Προποντίδος τοῦ ιεροῦ στομίου (21) καταλαβὼν·
καὶ τὴν περαῖαν διαβὰς σὺν τοῖς παρατυχούσιν
εὐαρθρωτοῖς, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανούπολιν
καταλαβὼν, κάκει συναγηγόχως παμπληθῆ στρατὸν·
καὶ γάρ, ὡς εἰρήκαμεν, ἐμβριθῆς ἦν ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς
πάται· καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν ἐκαραβόκουν. Καὶ
κοινολογησάμενος σὺν τοῖς δρχουσι τῶν δυτικῶν
μερῶν, καὶ πιστεῖς παρ' αὐτῶν λαβὼν, ὡς οὐκ
ἀποστατήσουσιν, σύντε [καὶ] τὴν τυχούσαν ὑποστῆ-
βλάσην· ἀλλὰ γενναίως ἀντισταθῶς τῷ ἑχθρῷ·
καὶ τοῦτον Θεοῦ συνεργοῦντος νικηθῆν ἀναδεῖξωται·
ταῦτα, καὶ τὰ τούτοις δμοῖα λέξαντες, ξεισι: μετὰ
δυνάμεως πλειστης. Καὶ δῆ τὴν ἐν Χερβονῆαρ φέ-

Bosporum Thracium, errorem vulgi securitus. Propon-
tideum perperam vocat: illis quippe temporibus, binæ
Propontides a Graecis imperitis cerebantur. Codex
Reg. ms. Προποντίδες δύο, ή μὲν κατὰ τὴν Ἀβ-
δον, ἡ δὲ κατὰ τὸ ιερὸν καὶ φαυμάδιον. Una ad Aby-
don: alia ad [ostium] sacram et Psammathion.
Ἴερὸν στόμιον, ad Bosporum pertinet Thracum:
ubi in angustissimam latitudinem coartatur fre-
tum. In utroque littore castrum ædificatum est.
Gilius, lib. iii, 5, de Bosporo Thracio audeundus.

ρουσαν ὅδην εὐθυδρόμως ἀρέσμενοι, ταχυδρόμοι τινὲς ἡσαν προπεμφθέντες παρ' ἑκείνου. Καὶ δὴ ἐπανελθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζήτῃ, ὃς ὁ Μουσταφᾶς μετὰ δυνάμεως πλείστης ἀπάρας τῶν ἔκεισε, καὶ περιωθεὶς τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων μεγαλυνθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολιάνθρωπον τελεσθεῖσαν, ἥτις μεγάλη Καρύα (22) κέκληται, ἔγγυς που τῷ κάμπῳ τῆς Ἀδριανοῦ τῷ περὶ μέλλει· κατουνεῖσαι. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζήτης, καὶ μέσον θράσους καὶ δειλίας πρυτανεύσμενος, ἔξεισι τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλειόνων, ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας δυντων. Θεασάντων δὲ ἐν τινὶ ὄντατοις πεδίῳ (καὶ αὐτὸς πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ κάμπου, ὡστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φανεσθαι σύμβρως ἐξ αὐτοῦ, ἀλλώδει δνε: καὶ λίαν καθύγρῳ), ἐν τούτῳ τὰ τοῦ πολέμου ηὗτρεπιζετο. Καὶ γάρ ἐφθασε καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἀμφὶ τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἔχρην συμπλακῆναι, εἰ καὶ ὁ τόπος ὁδοῖς ασύμφορος. Τότε ὁ Παγιαζήτης μαρα καὶ τῇ δημηγορίᾳ, καὶ τῇν ἐν δρμασι καὶ ἱπποις παραχέλευσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς δύσεως ταῦτα εἱρηκεν·

"Ἄνδρες ἀδειγοί, καὶ δοσοὶ ὑπὸ τὴν ὑμετέραν χεῖρα κυιρόν, οἰδατε ἀκριβῶς τοῦ παρωχηκότος ἡμῶν δεσπότου τὴν ἀράχην, ἵνε ἐδείκνυε πρὸς θμᾶς, καὶ τὸ εὐδιάθετο τῆς τρώμης αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐχρῆτο ὑμᾶς ὡς δεύλους, ἀλλ' ὡς ἀδειγρούς· καὶ οὐ τὸσον ἐφρότεις τῆς οἰκείας ὀρέξεως, ὡς τὸ συμφέρον ὑμῶν· καὶ ὡς ἔρμαιον ἦτετο τὸ κυιρόν ἀράθδρ, καὶ κατὰ σκοπὸν εἰχε τοῦ αὐτῆς τεσθαι τὸ τοῦ προφήτου θύρος, καὶ ἀλλοτοῦσθαι τὸ τὸν Ῥωμαλών· καὶ πόλεις πολλὰς συνῆγε καὶ ἐπιρχίας τῇ τῷ Μουσουλμάνων ἀρχῇ· καὶ οὐκ ἐλπειράσθαι τελενῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι, καὶ πλεοράσθαι δυνάμεις καὶ πρόματα. Νῦν δὲ ὁ παρὼν οὐδος ψευδότουρκος, δις καὶ διὰ τὰς διμορφίας ἡμῶν ἐτοῖς παρούσαις ἡμέραις ἡτέρηθ, ἡδη τὴν αβθετίαν μερίζων πρὸ τοῦ λαβεῖν· καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττων πρὸ τοῦ ἔχειν παραθέωσι, ἀτίτα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἰδρώτων καὶ πόρων ἐπείησαρτο. Ή οὐκ οἰδατε, διτὶ τῇ Καλλιούπολις, καὶ διὰ τῆς πορθμὸς πλεῖς ἐστιν Ἀρατολῆς τε καὶ Δύσεως, Αἴγαλου πελάγους καὶ τοῦ Εὔξετρου; Καὶ εἰ ταῦτην Ῥωμαῖοι βασιλεύουσιν, ἥκιστα Τούρκοι Ῥωμαίον αιχμαλώτους εἰς Ἐφέσον διαπορθμεύουσι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους καὶ μάλα· καὶ ἐσται ἀργὴ δύνων τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας

A cumque viam, quae recta in Cherronesum duicit, ingressus esset, speculatoros ab eo præmissi festinanter redeunt, nuntiantque Mustapham cum ingenti exercitu, relictis locis illis, transgressum esse juxta vicum 81 a Turcis super exstructum, hominumqne frequentia celebrem (Magna Carya is vocatur), postridie vero castrameturum in agro Adrianopoleos. Illoc nuntio accepto Bajazites suspensus animi, inter audaciam et metum anceps, Adrianopoli egreditur, copiasque supra tringinta militum millia educit. Cumque pervenissent in quemdam campum uliginosum (cujus extrema pars agro Adrianopolitano vicina est: ita tamen ut obscuræ Adrianopolis inde conspiciatur, quod silvis sit consitus, valdeque humidus locus), ad proelium se comparat. Jam quoque illuc cum suis accesserat Mustaphas, et utrumque exercitum ad conserendum inter se manus necessitas adiebat, quamvis incommodus situs videbatur. BHic Bajazites orationem paræneticam curru vecius ac equitans meditatus, Occidentis duces sic allocutus est:

Viri fratres, universique qui vestro imperio parent, probe vobis cognitum est, quam clemens atque mansuetus in vos fuerit dominus noster defunctus. Ejus animum mitem ac faciem experti estis, qui vos non servorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto voluptatibus suis haud indulgebat aequæ ac utilitatibus vestris studebat: quodque in universos conferebat bonum, id lucro sibi apponi rebatur. Es tendebat ille, ut prophetæ genus incrementa susciperet, resque Romæorum accisæ imminuerentur. Multas proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio adjunxit, nec cessavit ad obitus usque sui diem rires ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc vero qui hic castra habet falsus Turca, qui propter peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium nondum a se occupatum sibi arrogat: Romæisque potiorem ejus nondum acquisiti partem tradit, quod regis nostri majores multo sudore ac labore partum possidebant. An non clare intelligitis hanc Cattipolim ejusque fretum claves esse Orientis ac Occidentis, Αἴγαι maris et Euxini? Quod si hanc sub ditione sua Romæ retineant, Turci captivos Romæ in Orientem transvehere minime poterunt, Romæ rero nullo arcere Turcos captivos trajicient. Jamque res vestræ, Romæ se in libertatem asserentibus, labare incipient. Vos hac de causa horror, ut huic sa'so

Ismailis Bulliundi notæ.

(22) Μεγάλη Καρύα. Ptolemaeus et Stephanus in Thracia Chersoneso habent Καρδίταν; quam Dominicus Marius Niger comment. 10 in Europ. Geographiam Cardiaspolium appellat. Illam quoque exhibent Tabula geographicæ Cæsiorum in Chersoneso Thracica, quæ procul dñi. illa est Μεγάλη Καρύα, pro Καρδίτα, a Græcis antiquis appellata. Leontius in Pandectis Historiæ Turcicæ cap. 26, in Thracia Cherepolium locat, quam Græci Chariopolim appel-

lant. Notitia episcopatum sub patriarcha Byzantino exhibet Χεριόπολιν, Heracleensi Thraciæ metropolite subditam. Cantacuzenus, lib. i, cap. 42, habet etiam mentionem illius urbis, Μεγάλη Καρύα, κατὰ τοῦ Αἴγαλος λεγόμενος δρός, Magna Carya iuxta Lipicem montem sita. Lib. iii, cap. 76, de ea loquitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciæ vicina sit; ubi et cap. etiam 77 illam Chariopolim vocat.

ac commentatio Mustaphæ, et cum eo sentientibus Romæ opemque serenib[us] egrægrie obsistatis. Neque equidem sanguine Othmanico salut[us] est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas domini nostri frater, quod ab eo olim audiri, insans admodum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum plebe unum, imperator Manuel Moseim virentem veritus, Iltrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit imperatorem jurejurando teneri, amicitium **82** concordiamque inter ipsum dominumque nostrum stabilitatem esse, ausugit in Walashiam; ibique cum Mylta Myorum tunc temporis principe moratus est, seque filium Bajazitis Iltrim jactans auxilium rogat. Quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet: obvios mercatores castrosque spoliat: Iltrim Bajazitis filium se prædicat, exque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedivit; et initio prope Thessalonicam prælio, cum non posset scelerus ille impetum sustinere, sua in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabat: qui quidem, Asia dum præst, ducis generalis Smyrnæ et Ephesi usculo ibi arrogato ante defecerat. Inde valido exercitu a rege nostro pulsus, jussuque eum comitari et in occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occasionem nactus Thessalonicam ausugit, et hoc de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum imperatorem acripsit, taliaque ei clare significat: Cum exivissem ad venerationem, imperator illustrissime, ut seram comprehenderen, jamque lupo abacto prædam, quam se etabar, in manibus haberem, in periū tui mandras lupus iste ingressus est, salvusque evasit. Peto itaque prædam meam mihi reddi, ne ita ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem offero. Istis imperator respondit: Etsi lupus sit qui salutem sibi in mea mandra quæsivit, mansuetæ tamen ac humanae sum indolis; neque ex aliena cæde voluptatem capio. Lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut cum strenuum cohíeam meæ potestati suppositum, eique non permittam procurrere, et aliquid quod tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum rixaris, sed eribusque tua, quæ jurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli detinuit, et post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hacenus degerat. Nunc cum nocere nubis imperator haud possit, intelligatque consilia sua exiūt non sortiri (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque tribus terrorem nobis per ipsos injicere), transfugam istum Cineitem ac Mustapham, ceu canes seros et rabie citatos, in nos imminet. Ad caprarum quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus; quin etiam tanquam leones insiliamus, hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quæsiamus. Animum addat nostrorum

Δ δὲ Διαρχὴ τὰ τῶν Ῥωμαιῶν. Διὸ παρακαλῶ ὅμας ὡς χρῆ ἀντιστῆται τῷ πλαστῷ τούτῳ Μουσταφᾶ, καὶ τοῖς συναποκισταῖς, καὶ διμόρφοι τούτοις Ῥωμαιοῖς. Οὐ γάρ ἐκ τῶν αἰμάτων Ὀθομᾶτος οὔτος δὲ δυσσεβής, καὶ ἔχθρος τῆς πίστεως. Καὶ γάρ ἐκεῖνος δὲ Μουσταφᾶς, δὲ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐλέγει πρός με. Οὗτος γάρ τῶν χυδιῶν Τούρκων εἰς ἡν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προκυρωχηθεῖτος Μωσῆν, δὲ βασιλεὺς Μαρουνὴ τούτοις, ὡς νιῶτε τοῦ Ἰλτρήμ, ἐφανέρωσε, ἀκροβολῶν τὸν Μωσῆν. Εἴτα δὲ καλός οὗτος ὡς εἶδε τὸν βασιλέα δροὺς συνδεθεῖται, καὶ δικριτὴν ἀλλήλοις ἐκ συμφώνου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδώσασταις, ἀποδράτης δὲ Βλυχάρ ἀξιεστός, συνδιάλυτων τῷ Μύλτῃ τότε τῶν Μυστρῶν δραχητῷ δρτι, νιῶτε αὐτὸν τοῦ Ἰλτρήμ ἀποκαλούντα, καὶ βοήθειας ἐξαιτούμενος. Κάκιεστος λαβῶν δλίγητη τιτά βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θετταλίας μέρη ληστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναρτώτας ἐμπόρους καὶ ολορουσδίτιτας ἐξερύμπον, καλῶν ἑαυτὸν νιῶτε τοῦ Ἰλτρήμ, καὶ τοῦ Ὀθομᾶν ἀπόγονον. Οὐτε καὶ δὲ κύριος ἡμῶν ἡμῶν, ὡς ὄμοις οἰδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ' αὐτοῦ, διγνύς που τῆς Θεσσαλονίκης συνάγαρτες κόλεμον, μὴ δυνηθεῖς ἀντιστῆται δὲ κατεστροφή, συγγάγει εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἰσεισι. Τότε καὶ δὲ Τζενήτης συνδιάλυτων τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γάρ ἦτορ ἀποστατῆσας τὸ πρότερον, αὐθετεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρνης τε καὶ Ἐγέσσου ἀποκαλῶν ἑαυτὸν, καὶ σὺν πολλῇ δυνάμει τούτοις ἐκελάσας ἐκπίστεται, σὺν αὐτῷ διδίτηται ἐκβιλεύειν δὲ τὴν κύριον εἰς τὰ τῆς Δύσσεως μέρη. Τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δρακόντερος εἰσῆλθει δὲ τῇ Θεσσαλονίκῃ φυτάς, καὶ τῷ Μουσταφᾶ δὲ αἰτιαρ δηθίσισται συνήθησε. Ός δὲ οὐροῦ τῆς κόλεως ἀπερδεῖταις ιστέμενος, καὶ μὴ προδοῦνται βουληθεῖταις τὸν ἀκατέωρα τοῦτο, δὲ τὴν κύριον δεσπότης τέτραρχον πρόσωπον, καὶ παραδειγματικῶς ἐμίνεταις λέγων. Ἐκελθὼν τοῦ θηρεύσας θήρα, ἐκλαυτότατε βασιλεῦ, καὶ λύκον κυνηγετουμένον, καὶ δὴ δὲ χεροῦ τὴν διγμανὸν ἔχων, εἰσπειδήσας δεσπότην δὲ τῷ μάνδρᾳ τῆς σῆς βασιλείας. Ἀξιωτὸν τοῦ δοθῆναι τὸ δικάιον θίραμα· Ιτα μὴ καὶ τῶν σῶν καὶ τῶν ἡμῶν θρημάτων λυματίστη τετηγαίται καιροῦ προλόγτον. Οὐ δὲ βασιλεὺς ἀριττριψεις πρός αὐτόν· Εἰ καὶ λύκος τὸ διωσθέντερον δὲ τῷ ἐμῷ μάνδρᾳ, ἀλλ᾽ ἐπί τοῦ γαληνὸν ἔχων καὶ φιλάρημά πονούντος, καὶ τὸ μὴ γαληρεῖν ἐπί ἀλλοτριοῖς φέτοις, σωτήριος ξεσομαί τοῦ λύκου, καὶ οὐ προδέστης. Ἀρκεῖ τοι τοῦ γαληνῶν τοῦτον ἐτώ, καὶ δὲ χεροῦ ἔχειν· καὶ μὴ δῆται προβαλεῖν μήτε φθείρειν τι τῶν σῶν, ἀλλ᾽ ἐν ἀδειᾳ καὶ ἀφθορίᾳ ἡγεμονεύειν σε δέχεις δροὺς λαῆς σου, φυλακτομένων τὸν δὲ δροὺς τερομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἐκτός οὖν εἰχε τοῦτον τὸν βασιλεὺν· δὲ τῇ Κωνσταντινούπολει σὺν τῷ Τζενήτῃ· καὶ μετὰ γρότοις τέσσαρις ἐκεινῆς αὐ-

τὸν ἐν τῇ ρήσῳ Λήμνῳ, κακοῖ διῆγερ ἄχρι τοῦ ῥῶν. Νῦν δὲ ὁ βασιλεὺς μὴ δύων δὲ τοῦ πατέρος δραστηρία, δρῶν μὴ εἰς τὸ λαός τὸ αὐτοῦ βούλημα δέξερχομενον· καὶ γὰρ διούλετο τοὺς δύο καΐδας, τοὺς ρηγάους, ἐν ταῖς χεροῖς ἔχειν· καὶ δι' ἀκελλωρίας καθ' ἡμῶν λυττώντας, ἀφῆκεν· ημεῖς δὲ οὐκ ὡς δορκάδες ἢ πτῶντες εἰς τοὺς ὑπεραρτζοὺς φυτοῖμεν, ἀλλ' ὡς ἀδορεῖς ἐπεισκηδήσομεν. Καὶ ἀμεταστρεψεν τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς σελσομεν εὐστόχως· καὶ γὰρ οἱ ημέτεροι πατεροί· Ὁράτε τοινύν τοὺς δόρατα τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας· καὶ αὐτὸς σὺν ημίν μιθωρέεσται· εἴποτε ως πεπλανημένον πρόβατον καταλήψοντες· μόνον εἰ προθύμως τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσοδοῦ τοῦ πολέμου ψεισέλθωμεν.

Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς φύλαγγας κατὰ τάξιν ενερ· μβοταῖς συντάξας, τὸ ἐνυπέλιον ἤκησεν. 'Ο δὲ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεήτῃ καὶ αὐτὸς τοὺς, οὓς εἶχεν, ἐγκαρδίως στερβώσας, καὶ δμόσας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς Βιζιονίδης, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτὲς, καὶ αὐτοὶ ξενοῦνται κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ δώρων διτε καὶ πλείστων ἀπολαύσονται παρ' αὐτοῖς· καὶ τοῖς μικροῖς μεγάλα, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθη τάξις τὰ διαισθάνεις, καὶ τὰς χάριτας. Καὶ δὴ δρῶν δὲ Μουσταφᾶς δὴ διελευθερεύει τὸ τοῦ πολέμου πτερόν, καὶ οἱ ὑπεναγότειοι προστάρμησαν, ἐπισείσοντες τὰ δόρατα, καὶ τεξοδεισμούς οἱ τοξόται προέπιπτον, στάς ἅρ' ὑψηλοῦ τόπου τὸν πολεμον καταλιπών τῷ Τζινεήτῃ, καὶ γὰρ ἦν δὲ ἀντρὸς ὁ; οὐδεὶς τῶν διλλων ἀνθρεῖος, καὶ τοῖς πολέμοις ουνήθης, ἔκραξε μεγαλοφύνων· "Ἄνδρες ἀδελφοί, οὐδὲν οὐδὲν δούλους κυλῶ, εἰς τὴν ἀσέβειαν αὐτὴν; Δοῦλος κατὰ δεσπότουν; καὶ ταῦτα ἔξ Αλβανῶν. Γέρος βάρβαρος πρὸς ἔμδιον τὸν νίδραν τοῦ Ιτερήμη, τὸν κύριον ἡμῶν; Καὶ γὰρ εἰ ἔξη ὁ ἔμδιος ἀδελφὸς, εἰχεν ἀράδοτον η ἀσέβειαν αὐτὴν, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μεθλῶν, δὲ βιοθανῆς ἐν ὀλίγῳ μέλισσων τερέσθιοι οὐτοῖς· τὸν δὲ θαυμάτος δούλος; Αλλ' οὐκέτι έχει χώραν ἐν Θράκῃ· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἐφας· καὶ γὰρ οὐ τοῖς πράγμασιν ἐπεμβαλτο τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἐμοῦ πατρός· εἰ γὰρ οὐκ εἰμὶ νίδης, λέγει τις, τὸν Ιτερήμη, ἀλλ' ἔχω τὴν ἀλιθείαν γαρεράν ἐπιδιέξω· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν με θέλει, οὐχ δὲ ἐμὸς δούλος, ἀλλ' δὲ ἐμὸς ἀτρεψίδος ἀλλοθεών· καὶ εἰ τινὶ γέμει τὸ κράτος η τύχη, καὶ κρατεῖται ἐκείνοι· Θαυμάτων δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς εὐδοκιμήσαταις ἐν ταῖς στρατείαις τοῦ ἐμοῦ πατρός, καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλιθείαν αὐτοῦ. καὶ τὸν τύφων καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριοβολιματού τούτου· καὶ εἰ σύνυγκλησι εἴ τῇ παγούσῃ συμπλοκῇ, τὶς εσται δὲς δυνήσται συνάγειται λέγον μετ' αὐτοῦ; Διὸ, παρακαλῶ, μὴ γνεσθε ποιεῖσται, ἀλλὰ μᾶλλον συμμαχήσατε μοι, καὶ μετὰ ἐπιεικειας προσέλθετε. Καὶ τὸν ὑμερέων, μάρτιος θεοῦ, οὐ στερήσω τι· ἀλλὰ μᾶλλον προσθήσω, καὶ ἔτι πλειον αὐξήσω. Τούτων εὐτὸι λεχθέντων, αἰφνῆς δὲ τοὺς δεκτὸν κέρας ὑπερυποτίχων στρατάπης ἀποσπάθεις, ὡς δῆθεν συμπλακήναι τίθων τῷ Τζινεήτῃ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ ἔλθον ἐνώπιον τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀποδάντες τῶν ἱππων ἀπαντες, τὴν δουλικήν προσκύνησιν ἀπένειπαν αὐτῷ. Μετ'

A major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militant: quos cernitilis panem regis mei in dentium interstitiis adhuc ferre. **33** Eos adjutores mox habebimus in pecude aberrante retrahenda. Hoc unum nobis est erit, si prælium prompti atque alacres inierimus. τῷ Μουσταφᾶ, ὡς ἀγριοὺς κύνας καθ' ἡμῶν λυττώντας, ἀφῆκεν· ημεῖς δὲ οὐκ ὡς δορκάδες ἢ πτῶντες εἰς τοὺς ὑπεραρτζοὺς φυτοῖμεν, ἀλλ' ὡς ἀδορεῖς ἐπεισκηδήσομεν. Καὶ ἀμεταστρεψεν τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς σελσομεν εὐστόχως· καὶ γὰρ οἱ ημέτεροι πατεροί· Ὁράτε τοινύν τοὺς δόρατα τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας· καὶ αὐτὸς σὺν ημίν μιθωρέεσται· εἴποτε ως πεπλανημένον πρόβατον καταλήψοντες· μόνον εἰ προθύμως τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσοδοῦ τοῦ πολέμου ψεισέλθωμεν.

His dictis aciem disponit, agminibus ex arte locatis, et classicum cani jubet. Ex altera quoque parte Mustaphas presente Cineite animos suorum confirmat: juratus iis pollicetur, si imperium adeptus fuerit, rerum omnium dominos atque ac se fore: honores ac dona quamplurima a se reportatueros, amplam mercedem intimes ostentans, proceribus immensa supra modum præmia promittens. Ubi eliam vidit Mustaphas bellum alas jam quatere (id est, ad belli discrimen ventum esse), hostesque hastis incussis, ac jaculis intortis impressionem fecisse, uadita Cineiti, viro inter ceteros bellicosissimo, procellis etiam assueto, ineundæ pugnæ cura, ipse in edito loco stans, contenta voce sic insit: Viri fratres, neque enim servos appello, quo impietas ista tendit? seruos domino bellum insert? isque genere Albanus? Barbaræ gentis proles, mihi, qui uester sum dominus, ei Iltrim Bajazitis filius? Enim rero si superesset frater meus, colorem aliquem hæc impietas præ se ferret, ut pole vitam suam pro illo profusurus esset iste, cuius cervicibus cruentum satum impendet. Nunc rero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus hæres? neque, si supersit, in Thracia juris quidquam habet. Longe lateque in Oriente imperial. Hanc etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones solummodo occupo. Quod si negaverit ullus me Iltrim filium esse, ei me verum clare approbabio. Quod si etiam bello decernendum, accedat fratris mei filius, non vero mancipium meum, quicum experiar. Cui porro fortuna potiore partem attribuerit, illæ regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitibus virtutem militarem uestram omnibus probareritis, qui prole etiam nostis hujus triobularis fiantiam, superbiam ac supercilium. Cul si prospere cesserit hujus pugnæ exitus, quis acire ipsum verbis audiebit? Vos propterea haritor, ne beli gerendi animo patius quen me adjuvandi estote, et cum æquanimitate procedite. Nullis præmiis aut mercede, testis Deus adest, vos frustrabor, quin etiam amplioribus vos honorabo. Ubi sinem dicendi fecit, subito qui Bajazitis exercitus dextro cornu præterat, satraja, a suis digressus, quasi cum Cineite manus conservaturus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphas se stiterunt, et ab equis cum desiliuissent, cuncti quam servi dominis, venerationem exhibuerunt. Confestimique, qui sinistrum acie regebat cornu,

pariter transfluit. Peregrinam quanidam mutatio-
nem videre erat, Mustapham temporis momento
plumis ornatum, similemque alte volanti aquila;
Bajazitem vero veluti monoculam plumis **34** etro-
liatum, et famulis solis eum comitantibus a ceteris
desertum. Cumque intelligeret raro admodum do-
mino superiorem servum evadere, videreique for-
tunam filium in partes sibi contrarias ducere,
obsequii promptitudine salutem quererit: et ex equo
Jesiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac-
gesiu, Mustaphæ ohviam procedunt salutantique.
Defuneti igitur proelio Mustaphæ milites, duci suo
tentoria decora ac convenientia pangunt, eique ex
equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis impe-
ratori acclamarunt. Bajaziti vero procul sedere
jusso, satellites custodiæ causa appositi sunt. Acce-
dens deinde Cineités, cum videret eum aura vitali
adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum,
præclusis omnibus effugiliis teneri, ejusmodi oratio-
nem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste
solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus?* Cui respondit Mustaphas, *Consilio tuo utere.*
Jubet itaque extra castra non procul tracto caput
misero amputari: quod illoco factum ipso spe-
stante, et talia verba proferente: *Nostri, peccime, te-
sticulos demetere?* Cineitis etenim genero Audulæ
testiculi execti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt
et hujus fatrem Hamizam capite quoque plexuri;
at Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum
dimitti jussit: *Quippe, dixit, non est seruus et inhuma-
nus ut ille, quem morte violencia affecimus, nullum
adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus.*
Non intellexit infelix Cineites se sovere cum, qui
perniciem ipsi allatus erat: quique brevi vitam
crudeliter erepturus erat illi, qui erga se miseri-
cordia commotus fuerat.

τὸν θανατηρόν, αὐτοῦ ζωπυροῦ, καὶ διὰ ἐλεεῖς αὐτὸς, ἀνηλεῖς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν δίκῃ λα-
εῖν.

Novus itaque imperator Mustaphas liber factus
ac audacior Adrianopolim cum universis copiis
intrat: in cuius ocurrsum egressi sunt multa cum
fiducia et lætitia cives, bilari voce ipsi acclaman-
tes. Præsidarii autem Callipoleos custodiæ impos-
iti ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni
abjecta, pacto initio ac jurejurando addito sese
dediderunt. Demetrius Leontarius igitur, qui
speraverat urbe se potitum (sic enim inter eos

A οὐ ποὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρας κρατῶν, κάκει-
νος ἐπραττε τὰ δμοια. Καὶ ἦν ίδεν ἔνην ἀλοιωτιν,
τὸν Μουσταφᾶν ὃς ἐν ἀκαρεὶ πτερωθέντα, καὶ ὃς
ἀετὸν ὑψιπετοῦν: επιχρόμοιο· τὸν δὲ Παγιαζῆτης ὃς
χολοιὸν καταψιλωθέντα, καὶ Ἐρημον μόνον μετὰ τῶν
Ιδίων Ιστάμενον. Τότε κατὰ νοῦν λαβὼν ὡς σπανίως
ὑπερισχύει δοῦλος δεσπότου, καὶ ὅρῶν ὡς ἥδη τὰ
τῆς τύχης νήματα ἀντιστρέψας κατέβανται, πρα-
γματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάξει· καὶ κα-
ταδίκης τοῦ ἱκου σὸν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζῆ, δου-
λικῶς· καὶ αὐτὸς προσυπήντων, καὶ προσεκύνουν
αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες,
καὶ σκηνὰς ἡγεμόνις πρεπούσας πήξαντες, ἀποδιβά-
σαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταρδάν, ὡς ἀρχηγὸν αὐ-
τὸν καὶ ἡγεμόνα πάσῃς γῆς Τωραίων εὐφῆμουν·
τῷ δὲ Παγιαζῆτης καλεύσαντι [καλευθέντι] καθεσθῆναις
μαχρόθεν, φύλακας ἐπέτρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτὸν.
Ἐλθὼν δὲ τὸ Τζινεήτ (23), καὶ ίδὼν αὐτὸν ἔτι ζῶ-
τα, καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἄκρας, τοῦ μὴ διαδρά-
ναι τὸν ἀντικείμενον, καὶ μεθὼν ἔτι ἐν ἀρκυσι ἦν,
λέγει τῷ Μουσταφᾷ· "Εἴως κότε δὲ ἀρέσουσος οὗτος
τὸν ἡλιον δρᾶ, δημητρίου γηραῖον σκότους
Δ μέλιος; Οὐ δὲ Μουσταφᾶς, οὓς βουλητὸν ἔστι σοι,
πολει, εἰπών, καλεύεις μικρὸν ἐλκύσαντες ἔξω τῆς
παρεμβολῆς, τὸν διθίον τὴν κεφαλὴν ἀπομηθῆναι.
Οὐ καὶ γέγονεν, ὅρῶν καὶ αὐτὸς τὴν καρατόμησιν,
καὶ λίγων· Οἰδας, ὡς κάκιστε, θερίζεις δρχεις;
Καὶ γάρ ἔτυχε κοπῆναι τοὺς δρχεῖς τοῦ Αὔδουλᾶ
γαμβρῶν τοῦ Τζινεήτ, προλεθῶν τοῦ Παγιαζῆτος
καλεύσαντος. Τότε ἡγαγον καὶ τὸν Χαμζᾶν τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, θέλοντες κάκεινον καρατομῆσαι· δὲ τὸ
Τζινεήτ ἀλεήσας αὐτὸν νέον δυτα, "Ἄρετε αὐτὸν,
εἰπεν· οὐ τάρ ἔστεις ὡς ἐκείνοις τὸν βιοθανῆ καὶ
ἀπειρθρωπον οὗτος· οὐδὲ δὲ τῷρ χειρῶν τούτου
δέρχεται τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· δεστω οὖν ἀμδές
ἀπελεύθερος. Οὐκ υἱον δύστηγος Τζινεήτ, οὐτι
μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν δίκῃ λα-

τεῖν. Τότε δὲ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρῆστας
καὶ θάρσους ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἰσεισι σὺν
παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρῆστας;
πλλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐ-
φημούντες θλαρῷ τῇ φωνῇ. Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπ-
λεως (24) μαθόντες τὸ γεγονός, καὶ ἀπελπίσαντες
οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' δρχων καὶ συνθηκῶν παρέ-
δωκαν τὸ φρούριον. Οὐ δὲ Λεοντάριος ἐλπίζων κατὰ
τὰς συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(23) Ἐλθὼν δὲ τὸ Τζινεήτ. Laonius lib. v.
Bajazitem Bassam jussu Mustaphæ interfactum:
et Phranzes, lib. 1, cap. 40, scriptum reliquero.
Leunclavius lib. xiij, ex historia Verantiana tradit,
occisum suisse vezirorum invidia, qui ut diutius
veziri munere apud Mustapham fungeretur, pati
nequivant. Ex Morate Dragomanno addit, necatum
suisse in loco quoddam Salt-dere dicto. Hamzam hu-
jus Bajazitis fratrem a magnatum parte, qui salvum
cum volebant, servatum suisse Verantiana Historia
narrat.

(24) Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπλεως. Laonicus et

Phranzes delulos suisse Græcos a Turcis narrant: hi siquidem illis Callipolim relinquere, ut inter
ipsos convenerat, noluissent: causam, cur id facie-
re recusarent Turci, assert: quod sibi rebusque
suis nondum satis confirmatis, tales urbem Græcos
concedi hand expediret. Phranzes id sibi religio-
sum esse Turcos dixisse, docet: in eo quippe loco
cæremonias litaniæque iuxta Musulmanicum ritum
primum celebraverant, postquam in Europam trans-
ierunt: lego propter eis subi vetitum Christianis eum
tradere. A Phranze nou dissentient Mustaphæ ad
Leontarium verbis.

τὸν φρουρίου ταῦς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευήν, ἣν εἶχον ἔνδον, κατὰ τὰς πίστεις αἱ ἑγένεντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριήρεων ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλαῖς, δόρυ, τέλγρας, καὶ πάντας ἀρμάτων, ἤρετο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. Φθάσας οὖν ὁ Τίτινετ, καὶ ίδων τὰ γενόμενα, ὅρῶν δὲ καὶ τὸν δῆμην τῶν Τούρκων θορυβούμενον καὶ ταραχῶδην ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ μεταβολῇ, ἤρετο σκώπτειν καὶ σκληρολυγεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὅς ἐστιολ δοκεῖ, ὡς σερατηγέ Δημητρίου, τὸν ἀγῶνα, δρήγωνισμεθα, καὶ τοὺς κιρδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἐνεκύ τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ρωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γενοτέραι; Ἀλλ᾽ οὐχ οὐτως ἔστι· τὸ γενόμενον εἰς ἡμᾶς ἀγκαλεστούς δητας ἀπολιθῆται, καὶ δούλονς δητας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ὑμᾶς τοὺς Ρωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτιαν χρήματα, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανῷ Θεῷ. Ὑμᾶς δὲ τοὺς συμπασχήσαντας καὶ κοπιάσαντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κεκοπιάκας δι θῶς, ὑπολαμβάνομεν. Ἔρεκα οὖν τῷ κόπωρ, καὶ τῷν ἀμφοτέρων τῷν καμπτών, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας. Ὑμᾶς δὲ διὰ δώρων ικανῶν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαίρου, παραπέμψαι· τὸ δὲ πόλεις καὶ ψυρία λαβεῖν παρ' ἡμῖν. Ἀρκεῖ σοι σῶσον πεμφθῆται ἐν Κωροτατίου, ἀναμιμησοντες τῷν Λημύριων κακῶν, καὶ τὸν ἐν τῇ μορῇ τῆς Παμμακαρίστου τῷν καλογήρων διειδισμόν· ἔχεις μισθοῦ χάριν σῶσαι τὴν κεφαλήν, τὸ τοῦ λύκου φθέτζομαι. Άλλες κώπιες, ἔχεις τῷ Εύροι πρέσβετα γλυκερὸν ἀριοργόθεντος τὴν Κωροτατίου, ἀσκασαι τοὺς βασιλεῖς ἀφ' ἡμῶν· λέτε πῶς Θεὸς εἴηρ αὐθετιαρ ἡμῖν διδωρήσατο· ξεστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ διάγων, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπέστω ζητησίς Κυλλιούπολεως. Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ δήματα οὐκ ἴλλιγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθεὶς, Οὐδὲν οἰδας, ἐφη, τὸν ἐμὸν βασιλέα ποιας συνέσεως καὶ γράσσως, καὶ ποιας ἀλλης μεταλλογραμμοσύνης ἔστει, ἀποτέμπειν με κερδὸν τοιούτοις δήμασι φαύλοις ἀποπνύοντα ἐκ τοῦ στόματος, ὡς Τίτεστ; Ἰσθι δει ώς ἐν διληψι, ὡς δρῶ, πάλιν ἔξει σε η Κωροτατίου, καὶ τότε μαθης ἀ εἰρηκας. Πλὴν οὐ σόν δει τὸ διεύραι με λόγον καὶ ἀποκέμπειν, ἀλλὰ τοῦ ἀρχητοῦ Μουσταφᾶ, δε ο Θεὸς καὶ η τύχη Ρωμαίων ὑψωσε. Σὺ δὲ, εἰς τῷν κολλῶν τυγχάνων, παῦσαι τοῦ λέγετον, δει οὐκ ἔχεις τῷν ἀκούοντα. Ἐγερθεὶς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὰς τριήρεις πλήρης ὄν χόλον καὶ πικρίας, μηδὲ έχων τοιοῦτοις, κατὰ νοῦν φέρων τὴν τῶν δρκων ἀθέτησιν, καὶ τὰς ὑποσχέσιες, τὰς παρ' αὐτῶν γενομένας. Ὁμως ίστατο ἐκδεχόμενος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶς τὴν ἀπόκρισιν, εἰ μέλλει κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρούριον, ή ω, καὶ τότε ἐπαναγεῦξαι. Ό δὲ Μουσταφᾶς ἐλθών, ειτὲ λόγους συνάραντες Ικανούς διμφω, τῷ Δημητρίῳ ἐφη· Ἐτώ μετ', ὡς φιλε, καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπερασπιστοῦ περιπόθηες, οἰδας ἀκριδῶς τὰς ὑποσχέσιες, δε ίπεσταχθην ἐτάπιοι τοῦ Θεού καὶ τοῦ προφήτου αὐτοῦ· καὶ δει ἐτο μέσφ τούτων ἦν καὶ τὸ

A convenerat) ubi presidium decessisset, asportavisseque secum omnia vasa et sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem conditione se dediderant, exportari thoraces ex triremibus curat cassidesque et galeas, bastas, zagaias, id est jacula, et omne genus armorum in arcem impiorari coepit. At Cineites accurrens quod factum erat cernuit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexspectatam: contumeliosus ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est: *Imperator Demetri,* **85** ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuae gratificatores imperioque Romæ, prælium obiisse et pericula adiisse? alter equidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex ser-
B ris rerum dominos fieri, tantum beneficium Deo, qui ecclœlia habitat, acceptum serimus; nec autores illius vos Romæos judicanus. Existimamus projecto opera restra prospere nos usos esse, qui, sociatis nobiscum laboribus, belli ærumnas in hac rerum conversione toleratis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus et cassibus preteritis integros servarit; vosque cum donis, quanta vester capit status, et amicitia vobis opportune pignoribus dimittimus. Urbes vero et castella nos vobis tradere absit! Tibi, & Demetri, salvo satis sit Constantinopolim repetrere. Memoria animis adhuc hæret malorum, quæ in Lemno passi sumus, quamque contumelioso a monachis habiti in Beatisimæ monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum resers, Lupi ac Ciconiæ apologetar. Remos impelle, levix ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficisci, imperatores nomine nostro saluta, et iis annuntia, quomodo Deus dominationem nobis concederit. Inter imperatorem nosque *pax integræ* maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli questio fiat. Tali oratione non mediocriter turbatus est *dux exercitus Demetrius*, ad iramque versus ait: *An non tibi cognitus est imperator meus, quamque prudens, rerum peritus ac magnanimus sit?* his contumelias, quas ore tuo evomuisti, o Cineites, honoratum, nudumque dimittis? persuasum habe, quod prævideo, te brevi Constantinopolim, ut ad asylum, prosectorum: tunc, quid prosumt verba ista
C tua, cognosces. Verumtamen pro imperio neque jubere, vel me dimittere potes, at Mustaphas imperator, quem Deus Römorumque fortuna exixerunt. Tu vero cum de turba et plebe unus sis, abstine a verbis, quibus obtemperantem nullum habes. Cum itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus, triremes cōscendit quid faceret ancesps, animo revolvens promissa istorum, quæ perjurio corruerant. Remansit tamen expectando quodnam sibi a Mustapha responsum daretur: an ex fœdere arcem sit recepturus, necne; acceptoque responso redire statuit. Accessit itaque ad eum Mustaphas, et post longum colloquium, Demetrio hæc dixit: *Ego quidem, o amice, protectori meo charissime, eorum recte memini, quæ coram Deo ejusque pro-*

pheta promisi, quodque his etiam arx Callipoleos contuleretur. De ceteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa judicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, satius est mihi jusufandum violare, quam in Dei offensionem incurrere, manibus impiorum pios tradendo, liberae conditionis **86** homines in servituum redigendo, gentemque Deo dicatam ac consecratam subjiciendo infidelium imperio, qui Deum unicum cœli et terra nesciunt. Quod si in eam impietatem praecops laborer, quod absit! Domine, Musulmanorum naio neque me imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quaecunque vero ditionis meæ non sunt, sed publico acquisita meoque prophetæ, illa intacta relinquo, consuetudinibus Musulmanorum prophetaque præceptis fraudem ullam facere recusans, cum Musulmanus sim. Indesinenter equidem laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Cauridum adjiciam Musulmanorum ditioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Calipolim (quæ Musulmanorum saepe sunt, totum genus Christianum absorbentes: qui etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt), nunquam animum inducam, nec quidquam tam absurdum admittam.

Hec dum audit Leontarius (tanquam leo, cui præda se subtraxit, in terram caput inclinans, et cuncta laxata terram verrens), vistum præ dolore demittit, quasi phrenesi superveniente mente dejectus. donec absurdum sermonem finivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur: Accurate nouimus, domine dux, quomodo vos Musulmani multis abhinc annis erga nos affecti estis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo proavus tuus Oihunum Bithyniam, Paphlagoniam et Phrygium majoribus nostris ereptas imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hereditario jure eadem themata seu provincias consecutus esset, sed cum initiorum invictus perjurio fidem datum, fines transgressus, quos Deus et virtus stabiles posuerunt, violavit. Jamque ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare caput. Illius deinde nepos pater tuus Iltim Bajazites, cum successionis jure rerum summa omnibusque provinciis potiretur, et ipse perjurii rens peractus est; tandemque ipsum imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus sere agitur annus, tuique fratres Musulmanus et Moses, jurejurando violato, infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemedes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus, juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam re-

Α τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον. Ἐρεκα οὖν τῶν ἀλλων πλάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ γε φοβερᾷ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀπινήσεται. Περὶ δὲ τοῦ φρούριου πρεσβυτορος παραβαλτεῖ δρχον, οὐ προσκρούειν θεῷ, εὐσεβεῖς ἐν χερσὶν ἀσεβῶν ἀποιθέται, καὶ ποιεῖσθαι δοῦλοι τὸ ἐλεύθερον, καὶ τῷ θεῷ ἀφιερωμένορ ἔθρος εἰς χειρας ἀποτελεῖσθαι, καὶ τῷ θεῷ θεόρι τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδέσθαι. Εἰ δὲ καὶ ἄς τοσαντην ἀσεβειαν καταχρηματισθῶ, δημητρίῳ, Κύριε, τὸ τώρ Μουσουλμάνων τέρος. οὗτον ἔμοι τὴν ἀρχηγὸν παραχωρήσει, οὗτε τοι τοῦ χωρίου τούτου χαρίσει τὴν εἰσόδον. Ἀπιθεταροῦν, κατέρρει εἰς δυον εὐπορῶ, τόσον καὶ τὴν ἀπταιμοιθήν παρεκτείνω. "Οσα δὲ οὐ παρά τὴν ἁμήτην κτῆσιν, αλλὰ τῷ δημοσιῷ κεκλιμέναι, καὶ τῷ ἑμῷ προστήτη, οὐ θέλω παρασταλεῦσαν τι τώρ Μουσουλμανικῶν ἔθων, καὶ τώρ προσταγμάτων τοῦ προφήτου, Μουσουλμάνως τυγχάρων. Καὶ γάρ ἐπιμύρως ἐργάσομαι τοῦ προσθεῖται καὶ ἐπανήσαι πόλεις, καὶ χώρας κασσορίδων ποιῆσαι τώρ Μουσουλμάνων εἰραι. Τὸ δέ πόλιν, καὶ ταῦτα Καλλιούπολιν, ἥτις ἐστὶ λαμψὲς τώρ Μουσουλμάνων, καταρροφῶν ἀπανθρόπους τώρ Χριστιανῶν, καὶ κτιζομητὴ τώρ Χριστιανῶν καταπλήσιων καὶ διεθρεύων αὐτούς, πάποτε οὗτος κατὰ τοῦτον ἀπεισπεσεῖται τὸ τοιούτον παραλγίσμα, οὗτε εἰς τέλος ἔξαρω.

Ταῦτα ἐνωπιοθεῖται δὲ Λεοντάριο; (καὶ ὡσπέρ λέων τῆς θήρας ἀστοχήσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τῇ οὐρῇ τὴν γῆν ἐπιβριπίζων, ὑποχαλῶν αὐτῆν), οὗτος καὶ οὗτος; ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ξινὸν καταλήξας τὸν παράλογον λόγον ἔστη, δρα; τὸ δυμα πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἡμεῖς μὲν, ὡς κύριε καὶ ἀρχηγός, τῶν Μουσουλμάνων οἰδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρόσημά ἐν πολλῶν χρόνων διδέσσοντες καὶ γάρ ἡδη ἐπέκειται τὰ ἐτη τυγχάρει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκτὸν πεντήκοντα, ἀφ' οὗ δὲ σὸς πρόσπατος Όθμάρ τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παζλατονίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἀρπάσας ἐν τῶν χειρῶν τῶν θυσέρων γονέων κατέσχε. Οὐ δὲ δικτονος αὐτοῦ Ὁρχάν τερθμερος κύριος καὶ κληρονόδος τῶν αὐτῶν θεμάτων, οὐ διάμειρε κοτες ταῖς συνθήκαις καὶ δρόποις, παραβαλτεῖς καὶ μεταπηδῶν δρόμοι, δημοσίας δημόσιοι θεόδοι καὶ ἀλήθεια. Ἀγωνίστος δὲ τοιούτου ἀγρύνει πονητοστόρ, ἀφ' οὗ τὰ τῆς δύσσως ἡρξιτο φθείρειν· εἰσαὶ δὲ τοιούτου, δὲ σὸς πατέρης Ιλτρήμ, τερθμερος κύριος τῶν πραγμάτων καὶ θεράπευτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβαλτεῖς τοὺς δρόπους, ἐκτὸς τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ κάσταν καὶ αὐτὸν δὲ ψεύτην Περσῶν παρέδωκεν. Νῦν δὲ ἐκείνου παρειλιθύτεος ἀγρύνει πονητοστόρ τὰ τριάκοντα ἑτη (25) τελούμενα ἔως σημερος οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοί Μουσουλμάνοι, Μου-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) Ἐγγύς πονητοστόρ τὰ τριάκοντα ἑτη. Fieri nequit, ut a Bajazitis Iltim obitu ad hanc diem anni triquinaria numerentur, cum Bajazites obierit anno

Christi 1403, Leontarius vero anno 1422 bæc ad Mustapham verba habuerit.

σῆς παριεδάγτες δροκους, κηπῶς καὶ τῆς ἀρχῆς οὐκέτις καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. Μόνορ δὴ τετρατελοῦσται παρειλώντες Μεχεμέτος ἀρχηγὸς δὲ σὸς ἀδελφός, αὐτὸς τοὺς δροκους ἐτήρησεν καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰρηνικὸν καὶ τὴν τρυψὴν τῆς ἡγεμονίας εὑδαινούσων ἀπέλαβεν. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶ, οὐκ εἰς μακρὰν τελέσοις ἡ τύχη, συναιρούσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γάρ δὲ θεός πρὸς καιρὸν παρακέμπει εἰς ἄδην, καὶ τοὺς ἀδειούντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀγαρίζει. "Οτε γάρ φύστων εἰσῆλθες δὲ Θεοσυλορίκη, εἰ δὲ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρεδίδου σε τῷ Μεχεμέτῳ, καὶ ἀγχόνη τὴν ζωὴν σου ἐλάμβανε· εἰλογάρ πολλοῖς αἰτιᾶσθαι καταχρέειν Ῥωμαίον ως προδότας, καὶ τῷ εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δεινοὺς φονέας, καὶ τὰ ἔκρατα τοῦ δικαίου κατέτοπτας. "Ἄρι τὸ δὲ στρατηγὸν ἀραδεῖξατες μετὰ θεόντος οὐκ Ῥωμαίοις, πράξεις μὲν θεῷ τῷ πᾶν, καὶ τούτο καλῶς εἰρηκας, οὐδὲ δὲ τὸν ἀντιλέγων τοὺς δὲ συγκοπάσατας ως ἀχθούσδες λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέψεις τῷ πρόσωπον. Ὅγιαντε οὖν εὐχραινόμενος. Ἡμεῖς δὲ κρός τοὺς Ιδίους οἰκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βασιλεῖ δραγματίσατες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν θεῷ ἀραδέμεροι πρόσκαρτερήσομεν, ἀκεχθμοῖσι τὴν αὔτοῦ δικαιαίαν ἀσφάσαιν. Ταῦτα εἰπών, καὶ ἔξελθών τοῦ λαμπέντος, καὶ τὰ ιστατα περιώτας, τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἐπλεύσεν.

CAPUT XXV.

Mamuel imperator cum Morale sedis pungere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignavia totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Mamulem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide consecutus. Phocaea nova condita, ab Andrea et Jacobo Calanensis gubernata, fili Turcis tributaria. Joannes Adornus Phocaeus rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et huic per litteras in eo copiisque trajicentis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratus in Europam fit moestus. Eum aliqui sur Cineites et oījurgat, suadetque ut in Asiam transeant; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampascum venit, et Lopadium usque progrediatur, cuius pontem prior occupat disrumpitque Morates.

Μαθὼν δὲ ταῦτα δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ (26), καὶ λύπη πολὺ συσχεθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων δὲ τι ποιῆσαι, ἐδουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βασίσαι, καὶ στελλεῖ πρέσβεις τῷ Μουράτ. Καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη δύτηρους, ἐπειδὲ ἐκ ποδῶν ἐγεγόνει δὲ Παγιαζήτης, πάλιν θεοῦ ἀρωγούντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῷαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, καὶ γάρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω δὲ λόγος, δύχωράς τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας δρουγγαρίους καὶ κόμητας (27) οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ θεμένι καλῶς ως ἔχρην ἀσφαλίσας, καὶ δροκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεὰς ἀμειψάς, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποιεῖσθο. Καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποικομένου Μεχεμέτος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὐρών θησαυροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἑτέραν διλῆν παρασκευὴν ὑπέρμετρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους πολυτελεῖς, γυναικας ὥρατας, καὶ νέους παιδίσκους εὐπροσώπους; καὶ κάλλει διαφέροντας, καὶ πάσαν

At Manuel imperator de istis certior factus, minoreore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit, Iracatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Bassare infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, et dyos infantes obsides dare. Interea Mustaphas, ad cuius res narrandas redeundum, arco in Callipoleos munit, recte constituit, in plebem etiam animadvertisit, praesertim drungarios et comites domesticos magnae classi. Turi etiam tuendis, quas portui imminet, praesidium imponit omnibusque necessariis instruit: jurejurando benevolum se fore promittit, donaque largitus Adrianopolim contendit. Palatum illic, quod habilaverat frater eius Mehemedes, ingressus, divites supra modum thesauro consequitur, aliamque immensam suppellectilem, vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas: feminas quoque pulchras, 28 pueros et juvenes oris ac vultus decure præstantes,

Ismaelis Bullialdi note.

(26) Μαθὼν δὲ ταῦτα δὲ βασιλεὺς Μαρούντι. Verisimiliora sunt quae hister hic explicat, quam illa quae Phranzes et Launicus, quasi per transconam et negligenter, percurruunt. Delusus enim a Mustapha, qui opem tulerat, Manuel ira coquimotus censilla, quibus istiūa pessimumdare, suusque in tuto

res collocare possit, iure agitat, et ad finein perduscere laborat.

(27) Δρουγγαρίους καὶ κόμητας. Drungarii sunt classis praefecti, quibus inferiores erant comites. Videamus Curopalates in officiis aulae Constantino-politanarum.

pheta promisi, quodque his etium arx Callipoleos continueretur. De cæteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa judicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, satius est mihi jusufandum violure, quam in Dei offensionem incurrere, manibus impiorum pios tradendo, liberæ conditionis **86** homines in servitatem redigendo, gentemque Deo dicatam ac consecratam subjiciendo infidelium imperio, qui Deum unicum cœli et terræ nesciunt. Quod si in eam impietatem præcops laborer, quod absit! Domine, Musulmanorum natio neque me imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quæcumque vero ditionis meæ non sunt, sed publico acquisita meoque prophetæ, illa intacta relinquo, consuetudinibus Musulmanorum prophetaque præceptis fraudem ullam facere recusans, cum Musulmanus sim. Indesinenter equidem laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Cauridum adjiciam Musulmanorum ditioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Callicholim (quæ Musulmanorum saeves sunt, toum genus Christianum absorbentes: qui etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt), nunquam animum inducam, nec quidquam tam absurdum admittam.

Hec dum audit Leontarius (tanquam leo, cui præda se substraxit, in terram caput inclinans, et cæda laxata terram verrens), vultum præ dolore demittit, quasi phrenesi superveniente mente dejectus, donec absurdum sermonem suivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur: Accurate novimus, domine dux, quomodo vos Musulmanis multis abhinc annis erga nos affecti esis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo proopus tuus Oihman Bithyniam, Paphlagoniam et Phrygium majoribus nostris eruplas imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hereditario jure eadem themata seu provincias consecutus esset, fædrium initiorum inimicorum perjurio fidem datum, fines transgressus, quos Deus et veritas stabiles posuerunt, violavit. Jamque ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare cœpit. Illius deinde nepos pater tuus Iltim Bajazites, cum successionis jure rerum summa omnibusque provinciis potiretur, et ipse perjurii rens peractus est; tandemque ipsum imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus sere agitur annus, tuique fratres Musulmanus et Moses, iurejurando violato, infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemeles, qui jam obiit, imperator fraterque tuus, juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam re-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) Ἐγγύς πον τὰ τριάκορτα ἔτη. Fieri nequit, ut a Bajazitis Iltimu obitu ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Bajazites obiit anno

A τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον. Ἐνεκυ οὖν τῶν ἀλλων πλάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦμαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ ψοδερῷ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀπεβήσεται. Περὶ δὲ τοῦ φρούριου κρείσσον παραβάλλειν δρκον, ὃ προσκρούειν θεῖ, εὐσεβεῖς ἐν χερσὶν ἀσεβῶν ἀποτιθέται, καὶ ποιεῖ δοῦλον τὸ ἀλεύθερον, καὶ τῷ θεῷ ἀφιερωμένον έθρος εἰς χεῖρας ἀλεστῶν, καὶ τῷ ἑταῖρῳ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς τῆς μὴ εἰδέτων. Εἰ δὲ καὶ ἐς τοσαύτην ἀσθετικὴν κατακρημνισθῶ, δη μὴ γέροιο, Κύριε, τὸ τώρ Μουσουλμάνων γέρος. οὗτ' ἐμοὶ τὴν ἀρχηγὸν παραχωρήσει, οὗτε σοι τὸν χωρὶον τούτου χαρίσει τὴν εἰσόδον. Ἀξιθει τοιαροῦν, καὶ γάλις εἰς δοσον εὐπορῶ, τέσσον καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν παρεκτείνω. "Οσα δὲ οὐ παρὰ τὴν ἐμὴν κτησίον εἰσίν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκλήρωται, καὶ τῷ ἐμῷ προσήγη, οὐ θέλω παρασαλεῦσαν τι τῷ Μουσουλμανικῷ ἔθνῳ, καὶ τῷ προσταγμάτω τοῦ προφήτου, Μουσουλμάνος τυγχάρων. Καὶ γάρ ἐπιμόρως ἀργηθομαι τοῦ προσθεῖται καὶ ἀκανθῆσαι πόλεις, καὶ χώρας κανουρλῶν ποιησαι τῷ Μουσουλμάνων εἰραι. Τὸ δὲ πόλιν, καὶ ταῦτα Καλλιούπολις, ἡτοις ἐντελαιμὸν τῷ Μουσουλμάνων, καταρροσῶν ἀκανθῆρος τῷ Χριστιανῶν καταπνήγων καὶ διεθρεύων αὐτοὺς, πάκτος οὗτε κατὰ τοῦτον ἐπεισπεσεῖται τὸ τοιοῦτον παραλόγισμα, οὗτε εἰς τέλος δέξιμων.

B Ταῦτα ἔνωτισθεις δὲ Λεοντάριος; (καὶ ὡσπερ λέων τῆς θήρας ἀποτοχήσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τῇ οὐρῇ τὴν γῆν ἐπιβριπίζων, ὑποχαλῶν αὐτὴν), οὗτω καὶ οὕτο; ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρεντίδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ξως οὐ καταλήξας τὸν παράλογον λόγον ἔστη, δρα; τὸ δύμα πρὸς αὐτὸν ἔψη; Ἡμεῖς μὲν, ὡς κύριε καὶ ἀρχηγὲ, τῷ Μουσουλμάνων οἰδαμεν ἀχρεῖώς τὴν πρᾶς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν· καὶ γάρ ἡδη ἐπέκειται τὰ έτη τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῷ ἐκπιστὸν πετείκοτα, ἀφ' οὐ δ σὸς πρᾶσακος Ὁθωμάν τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παζλατορίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἀρπάσας ἐκ τῶν γειρῶν τῷ ημετέρω γορέων κατέσχε. Ὁ δὲ ἐκτορος αὐτοῦ Ὁρχάν τερμένος κύριος καὶ κληρονόδος τῷ αὐτῷ θεμάτων, οὐ διέμεινε κατε ταῖς συνθήκαις καὶ δρκοῖς, παρειστῶν καὶ μεταπτηδῶν δρα, δη ἡσφαλίσαντο θεός καὶ ἀληθεία. Ἀյωρ θεος ἐκτοτε ἀγρύς που ἀκατοστότ, ἀφ' οὐ τὰ τῆς δύσσεως ἥρετο ψθείρεσιν· εἰτα δ ἐκτορος αὐτοῦ, δ σὸς κατηρή Ιλτρήμ, τερμένος κύριος τῷ πραγμάτων καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβάλλει τοὺς δρκοὺς, ἐκ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πάσταν καὶ αὐτὸν δ θεός ἐν ψευτὶ Περσῶν παρέδωκεν. Νῦν δὲ ἐκείνου παρελθότος ἀγρύς που τὰ τριάκοτα ἔτη (25) τελούμενα ὅως σῆμεροι οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοί Μουσουλμάν, Με-

Christi 1403, Leontarius vero anno 1422 bæe ad Mustapham verba habuerit.

στῆς παριστάντες δροκους, καπώς καὶ τῆς δρῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. Μόνορ ὁ ἥδη τεωστὸς παρελθὼν Μεχεμέτης ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφός, αὐτὸς τοὺς δροκους ἐτήρησεν καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰρηνικὸν καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὑδαιμόνως ἀπέλαβεν. Σὲν δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὰν γείσει τὴν τύχην, συναίροντα καὶ βοηθοῦσαν σοι. Ἀδίκους γάρ ὁ Θεὸς πρὸς καὶ παρεκμπει εἰς ἄδην, καὶ τοὺς ἀλεποῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀγαρίζει. "Οτε γάρ φεύγωντες εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκην, εἰς ὁ βασιλεὺς τὸν Ῥωμαῖον παρεδίδουν σε τῷ Μεχεμέτην, καὶ ἀρχόντην τὴν ζωὴν σου ἐλάμβανεν· εἰχον δὲ πολλοὶ αἰτισθανοῦσαι κατακρίτες· Ῥωμαῖον ὡς προδότας, καὶ τὸν εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δειροὺς φορέας, καὶ τὰ ἔκτατα τοῦ δικαίου ἀράτορτας. "Ἄρι τὸ δὲ τοῦ ἀρχηγὸν ἀραδεῖξατες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι, τράψας μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἰρηκας, οὐδὲ ἄτριτον· τοὺς δὲ συγκοπισθεῖσας ὡς ἔχθροντος λογίῃ, καὶ ἀρτιστρέψας τὸ πρόστιον. Υγιαίνεις οὖν εὐφραινόμενος. Ἡμεῖς δὲ κρότος τοὺς ίδιους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βασιλεῖ ἀραιγούσιλαντες τὰ τῆς ἀκάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀραθέμενοι πρόσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀχθασιν. Ταῦτα εἰπών, καὶ ἐξελθόντας τὸν λαμπόντος, καὶ τὰ Ισταντινούπολιν πορείζειν ἐπλεύσατο.

CAPUT XXV.

Mame! imperator cum Morate sædus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignavia totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat. Abrahamum Bassam ad Mannelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide consecutio. Phocæa nova condita, ab Andrea et Jacobo Calaneis gubernata, fit Turcia tributarria. Joannes Adornus Phocæe rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et huic per litteras in eo copiisque trajiciendis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratis in Europam fit moctus. Eum aliqui sur Cineiles et oījurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampasœcum venit, et Lopadium usque progrederitur, cuius ponent prior occupat disruptumque Morates.

Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ (26), καὶ λόγη πολὺν συσχεθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων δὲ τι ποιῆσαι, ἰδουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βασίσαι, καὶ στεῖλαι πρίσθεις τῷ Μουράτῳ. Καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν Οὐλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὅμηρους, ἐπειὶ ἐκποδῶν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζήτης, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρώσαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, καὶ γάρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω δὲ λόγος, διχρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας δρουγγαρίους καὶ κόδητας (27) οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ Φιλιππείῳ καλῶς ὡς ἔχρην ἀσφαλίσας, καὶ δροκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεαῖς ἀμειψάς, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐπειὰν πορείαν ἐποιεῖτο. Καὶ δὴ εἰσελθόντας τὸν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποικομένου Μεχεμέτη τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὑρὼν θησαυροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἑτέραν δίληην παρασκευὴν ὑπέρμετρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους πολυτελεῖ, γυναικας ὥραίας, καὶ νέους παιδίσκους εὐπροσώπους; καὶ κάλλει διαφέροντας, καὶ πᾶσαν

At Manuel imperator de istis certior factus, mōrōre simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit, legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Bassare infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patrii voluntatem ratam habere voluerit, et duos infantes obsides dare. Interea Mustaphas, ad cuius res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit, recte constituit, in plebem etiam animadverlit, praesiclitque drungarijōs et comites domesticos magnae classi. Turi etiam tuendae, quæ portui immininet, praesidium imponit omnibusque necessariis instruit: jurejurando benevolum se fore promisit, donaque largitus Adrianopolim contendit. Palatium illuc, quod habitaverat frater ejus Mehemedes, ingressus, divites supra modum thesauros consequitur, aliamque impensam succelletem, vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas: feminas quoque pulchras, 88 pueros et juvenes oris ac vultus decore præstantes,

Ismaelis Bullialdi note.

(26) Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μαρούν. Verisimiliora sunt quæ hoster hic explicat, quam illa quæ Phranzes et Laonicus, quasi per transennam et negligissime, percurrunt. Delusus enim a Mustapha, qui opem iulerat, Manuel iam minotus consilia, quibus istius possundare, suasque in tuto

res collocare possit, jure agitat, et ad finem perdus cere laborat.

(27) Δρονγαρίους καὶ κόδητας. Drungarii sunt classis praefecti, quibus inferiores erant comites. Videndum Europalates in officiis aule Constantinopolitanæ.

aliaque Walachiae spolia : tum otiose tradere, has divitias profundere, et quotidie libidini ac crapulæ se dederæ. Morates autem etiamnum juvenis, quippe vicesimum annum nondum impleverat, Prusæ Bithyniæ morabatur, iisdem moribus assuetus : modestior tamen, quod curis sollicitaretur, erat, nec effrenatum cum sinebant de rebus suis cogitationes ; agitabat quippe anima, quibus modis paternum imperium recuperare posset, quod pater suus magnis laboribus partum possidebat, ipse vero nullo suo fugitio amiserat. Aderant ei magnatum præcipui, præter Bajazitem, quem jam dimicatu fato malo periisse. Intellecta autem arcis Callipoleos traditione, quodque Leontarius deceptus ac vacuus dimissus esset, atque etiam Mustaphas, intemperate luxui ac libidinibus obnoxius, eum tuendo imperio non adhiberet, consilium capit, ei, quod inierat Imperator, simile ; priorque ad hunc legatum militit, Abramum quemdam fratrem Hali, de quo mentionem fecimus, virum prudentem et probum, Turcorum propugniosis verbis ac libidinibus inassuetum. Qui, cum vivo Bajazite Bassa secundo loco haberetur, eo mortuo primos honores adeptus est, procerumque princeps, et Moratis imperii Mesazon fuit. Venit is Constantinopolim, ubi eorum, quæ molitus erat imperator, nullum verbum fecit. Turci quippe iram imminentem mente reposcam in occulto tenebant, donec tempus res eorum in melius verteret ; oculis placidis ac serenis, et ad fraudem, animo composito, lupum, quem intus gerebat, in ovem mansuetam soris transformabant. Mansuetis itaque verbis ac submissis auxiliu rogar ; causam crimenque omnium quæ patrata erant in Bajazitem Bassam transferunt : extra culpam esse se, pariterque Romæos prostrebatur, tali sermone usus : Si ita visum fuerit majestati tui, brevi tempore dominum meum Moratem paterno regno iterum reddes, quomodo etiam erga patrem ejus, imperator illustrissime, te gessisti. Clavum quippe manu tenes, et narem quocunque libuerit convertis, cuius gubernacula perite dirigis. Qualem sane ejus patri te præbueristi, qui viisibus tuis fretus Mosis restitit, sic factas, et miserere nostri, neque sinas imperium obtinere illum, qui nedum specu dignus est. Mehemedes enim (nobis scepis dictus) dum adhuc regnabat in Asia, Mose Thraciam, post occisum fratrem Musulmanum, occupante, hostis infestus et capitalis Romæis et uibi (quod supra monuimus) fuit. Illo tempore, o imperator, Prusa Mehemedem accersivisti, quem cum exercitu 89 trajectum fide data intra Constantinopoleos mœnia accepisti. Is vero cum copias eduxisset, semel atque iterum, scepisque cum Mose pugna inita, vicus Constantinopolim se recepit : denique ut bello ex-

A διλῆν διτην Βλάχια, ἐκάθητο κατασπεταιῶν, καθ' ἡμέραν μεθύων καὶ ἀσελγαῖνυν. Οὐ δὲ Μουρὰτ ἔτι νέος ὁν, καὶ οὐπω τὸ εἰκοσιοστὸν ἵστος ἐλέσας, ἐκάθητο ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτὸς τὰ δροια πράττων πλὴν οὐ τόσον καὶ γάρ ὑπὸ τῆς φροντίδος ἐδάκνετο, καὶ οὐκ εἴτι τοῦτο δ λογισμὸς ἀγγελιῶντον ἀλλ' ἐσχέπτετο πᾶς καὶ ποιεῖ τρόπῳ ἀνακαλέσται πρὸς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν, ἦν δὲ πατὴρ ἐκτῆσατο διὰ πολλῶν κόπων, αὐτὸς δὲ δινεο ἐπηρειας τινὸς ἐφθασεν ἀπολέσας. Εἶχε γάρ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν μεγιστάνων τοὺς προδόχοντας πάλιν τοῦ Παγιαζῆτος πρὸς προστίθηνται, καὶ γάρ πρὸς Ἀλίγου κακῶς ἀπεβίω, ὡς δ λόγος ἐδήλωσεν. Μαθόντες γάρ ὡς τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως παρεδόθη, καὶ δ Λεσοτέριος κενὸς ἀπεπέμψθη, καὶ δ Μαυτσαρᾶς; ἔτι ἀκολάστως κατασπαταλῶ, μὴ ἔχων φροντίδα πῶς δεῖ φύλαξαι τὴν ἡγεμονίαν ἀσινῆ, βουλὴν βουλεύεται, τὴν δὲ καὶ δ βασιλεὺς ἐβουλεύεσσατο, καὶ πρόσθεις προφύλασσας οὗτος πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰπρατίου (28) τινὰ ἀδελφὸν ὑπάρχοντα τοῦ Ἀλί, διν δ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, διδρά συνετόν κατεύθη, καὶ πρὸς τὰς τῶν Τούρκων ἀναιδεῖς βλαχεῖς καὶ ἀτελγεῖς ἀσυνθήθη, δὲ καὶ τὰ δευτερεῖα τοῦ Παγιαζῆτος φέρουν, τὰ πρωτεῖα ἐκείνου παρελθόντος ἐλαβε, καὶ τῶν μεγιστάνων πρώτος ἦν, καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτου (29). Ἐλθὼν οὖν ἐν Κωνσταντινούπολιστε, καὶ περὶ μὲν τῶν ὄντων ἐπραξεν δ βασιλεὺς οὐκ ἔγενετο μηδημόντος ἀλλ' ἐν τῷ νῦν διατρέφοντες θυμὸν ἀγαλλιῶντον, ἐώς δὲν δ χρόνος εἰς εὑδαιμονίαν δην τὰ περὶ αὐτῶν, ταῦτα ἐκρύπτοντο. Ἰλαρῆ δὲ βλέμματι, καὶ ὑπούλιρ γνώμη τὸν ἐνδον λύκον ὡς πρόσθετον ἐξω ἐδείχνει. Καὶ δὴ λόγους συνάρτας πράσους τε καὶ λίαν ταπεινούς, βοήθειαν ἐξεκάλει, ὡς τέτοιας γεγονότα, δια δὴ καὶ γεγόναις, λύκον τοῦ Παγιαζῆτος ἀθώους αὐτούς, ἀποδειχνύων, ὡς ταῦτα καὶ ᾧ πρωταρούς, λέγων, Εἰ θελήσει τὸ σὸν κράτος, ὡς δὲ διλήγω ἀποκαταστήσεις κάλιτε εἰς πατρικὴν ἡγεμονίαν τὸν ἐμὸν δεσπότην Μουράτ, καγώς καὶ ἐτῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰρήνησω, λαμπρότετε βασιλεὺν. Ἐγειρε γάρ ὑπὸ τὴν χεῖρα τὸ κηδάλιον, καὶ διον δινον δινον τούτων τοῦ οἰκακα. Ως γάρ εἰρηνῶν ἐτῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀρτιστάρος ος τῷ σῷ κράτει Μωσῆ, οὐτω καὶ τοῦ συμπλάσχησον, καὶ D μὴ ἀδσῆς τῇ ἡγεμονίᾳ πατέρων κατέχειν, δὲ μηδὲ μιᾶς καλύθης δέξιος. Καὶ γάρ δ (πολλάκις προλεχεῖται) Μεχεμέτ ἔτι ἡγεμονεύων ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ Μωσῆ τε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θράκης ἔχοντος, καὶ τὸν ἀδελφὸν Μουσουλμάνην κτείναντος, ἐναντίος ἐπάνη Ψωματούς, καὶ τῆς πόλεως ἐχθρὸς διστονδος (ὡς προλεχεῖται). Τότε, ὡς βασιλεὺν, μετακαλεσάμενος ἀπὸ τῆς Προύσης τὸν Μεχεμέτ, καὶ πίστεις δοὺς, εἰσῆκας αἰτέντης τῆς Κωνσταντίου σὺν τοῖς στρατεύμασι περιιωδεῖται καὶ διελθὼν καὶ μιλα,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) Πέρμπει πρὸς βασιλέα Ἰπρατίου. Frater hujus Abramiani fuit Hali-begus : quem cap. 21, fugatum vidimus a Percilige Mustaphæ sectatoribus.

(29) Καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μωράτου. Mezahow hic pro sumboūlph, seu consiliario, Turcis vezir dictus.

καὶ δίς, καὶ πολλάκις, καὶ συμπλέκεται τῷ Μωσῆ, καὶ ἡ τετραθόλη, καὶ εἰσελθών πάλιν ἐτο Κωνσταντινουπόλει, καὶ πάλιν ἐξελθών, ὡς οὐ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἡγάρισε, καὶ τέλος ἀθαράτωσε τὴν ἡγεμονίαν λαβών. Οὗτον καὶ τὸν, φησίν, ὁ βασιλεὺς, ἔργασσον καὶ εἰς τὸν Μουράτ, τάττων καὶ ὑπερμεγέθη δωρήματα, καὶ πολλού λόγου δέξια, πλήρη τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ τῶν δύο πατέρων τὴν ἱχθείσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὓς ἐνεδίδου, ἀλλ' εἰς βέβαιον καὶ ἀμετάθετον ἐτήρει τὴν αὐτοῦ γνώμην, καὶ εἰς τέλος ἴξενται τὰ βουλευόμενα. Ἐν τούτοις δυτεροῖς, καὶ δὲ Ἰπραΐμ τρίμαρα Ικανᾶς ἐνδιατρίβων, τοῦ λαβεῖν τέλος τῶν ὧν ἀξίζεται συμφωνίαν. Ἐπειρος εἰσποδήσας ὡς ἐπὶ παλαίστρας, τὸν ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς περαχλήσεως; γενέσθαι, καὶ φιλοτιμίας καὶ χάριτος, αὐτὸς ὡς δῶρον τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐγχειρίσθηναι αὐτῷ παρεχάλει. Καὶ δὴ ἐξ ἀρχῆς ποιῶ τρόπῳ διέβη τὸν πορθμὸν ὁ Μουράτ, καὶ μετὰ πάσης παρασκευῆς, καὶ τίνας οἱ ναύαρχοι, λέξων ἐρχοματι.

Ἐν τῇ Φωκίδι (30), τῇ κατὰ τὴν Ιωνίαν πλησίον, δρός ἡνῶ μεταλλον στυπτηρίας ὑπάρχει, καὶ δὲ λίθος ἀπας τῆς ἀκρωτηρίας πυρὶ προσομιλήσας, εἴτα ὑδατί ὡς φάρμακος γίνεται· τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην φάρμακον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὑδατί, καὶ καχλάζοντος οὐ τάσσον, ἡ βληθεῖσα φάρμακος διαλύεται. Καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ οὐσιώδες αὐτῆς ἐν τῷ ζωμῷ μένον ὡς γάλα τυρῶδες· τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες αὐτῆς ἔξω φίπτουσιν ὡς δηρηστον· τὸν δὲ ζωμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες, ἀρχίς ήμερῶν τεσσάρων παραδρομῆν, εὑρίσκεται ἐν τοῖς δικροτοῖς τῶν ὑποδόχων ἀγγείων πεπαγωμένος δὲ ζωμὸς, καὶ ὑπερασυγκίων δμοιώς κρυστάλλῳ· ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, καὶ αὐτῷ πλήρες φυγμάτων κρυσταλλοειδῶν. Ἐξαντλοῦντες οὖν τὸν ζωμὸν τὸν περιττεύοντα μετὰ τὰς τέσσαρας ἡμέρας, εἰσαδέλλουσιν ἐν τῷ λέβητι, προσχέαντες καὶ ἕτερον θύρων, καὶ πάλιν φάρμακον ἐμβάλλοντες βράχουσι, καὶ ἐν ταῖς σκάφαις ἐκχέουσιν, ὡς προδεδήλωται. Τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμιεύουσι· ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς δευτεροποιοῖς. Ἀπασαὶ γάρ αἱ νῆσοι αἱ ἀπὸ τῆς ἑώρας εἰς τὰ ἐσπέρια μέρη πλέουσαι ἀναγκαῖον ἥγουνται τὸν πόρτον εἶναι τῆς νησὸς τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίᾳν. Καὶ γάρ Φράγγοι, Γερμανοί, Ἱγγλινοί, Ἰταλοί, Ἰσπανοί, Ἀραβεῖς, Αἰγύπτιοι, Σύροι, ἀπὸ τοῦ δροῦς ἐκείνου τὴν στυπτηρίαν πορθῶνται ἐνεκα τῶν δευτοποιῶν τεχνῶν. Ἐν ταῖς ἡμέ-

Ismaelis Bullialdi nota.

(30) Ἐτ τῇ Φωκίδι. Plinius lib. v. c. 29, Finis Ioniæ Phocæa. Idem, qui lib. xxxv, loca omnia, in quibus alumnen gignitur, enumerat, hujus in Phocide Asiatica montis, in quo aluminis conficiendo apti lapides reperiantur, non meiminit. A multis etiam annis omissæ sunt illæ alumnen officine: nec hodie occidentalium provinciarum mercatores, Phocæa novæ consecutum, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari senatus populique Genuensis Historia lib. xiii, lineas aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis consecutionem anno 1459 adnotavit: Bartholomæus Pernix,

A periretur inde erupit, a nec citrato tandemque occiso Mose, imperio potiretur. Nunc itaque, aut, pariter opem feras, donaque immensa nobis imperia, quæ beneficio in nos collato respondeant: ne petieris tamen Callipolim amboque pueros tibi tradi. Verumtamen his non assensit imperator, propositumque suum, ut ad finem id perduceret, firmiter tenuit. Rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur exitum illæ, de quibus paciscendum erat. Quidam alias, velut in palestram descendens, quod ab imperatore petebatur cum multa adhortatione, magnificientia et gratia ferri contendebat: ac velut donum aliquod magnum, hoc imperatori deferri ac concedi hortabatur. Ab initio jam dicturus sum, quomodo fretum trajecerit. B Morates cum toto bellii apparatu, quisnam quoque fuerit portitor, qua mare transierit, quibusque nautis usus fuerit. καὶ τίς δὲ περάτης, καὶ ποῦ τὴν θάλασσαν ἐπέρασε,

In Phocide, quæ Ioniæ adjacet, mons erat metalli aluminis ferax, cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam coimmununtur. Hæc ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mista demittitur, ac ubi parum aqua injecta serbuit, arena liquevit. Quod densum est ejus offæ simile, ad modum lactis in caseum coagulati servatur: quod durum et terrestre, et inutile abjicitur. Offa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit: posteaque circa horas summas vasorum concreta, splendensque ad instar crystalli reperitur; fundi etiam vasorum similibus segmentis et frustis repleteur. Exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quadrivium non coaliuit et induruit, in lebetem defundunt, eiquo aquam recentem miscent, rursusque arenam injiciunt, eam bullire faciunt, et modo iam descriptio in scaphas defundunt. Alumen hac arte consecutum in reconditoris asservant, metallum equidem tinctoribus necessarium. Omnes etiam nautæ, qui ab Oriente in Occidentem navigant, convenientis onus ac utile navium carinis onerantis alumen existimant. Franci quippe, Germani, Angli, Itali, Hispani, Arabes, Ægyptii, et Syri ex illo monte effossum alumen, arti suffloviæ ac tinctoriæ inserviens, comparant. Durn autem re-

civis ac negotiator Genuensis solertia ingenii, rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Ischia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit: adeo ut, parte illorum desumpta, et in fornace decocta, optimum ac præstantissimum alumen inde conflareti; sicutius primus, qui hanc arten in Italia et plerisque aliis regionibus intermissem, ac ferè extinctam, cum incredibili multorum beneficio, in usum tonquam postliminio reduxerit, dignus profecto cuius nomen ab omni interitu vindicetur. Hoc idem adnotavit Augustinus Justinianus lib. v Chron. Genuensem.

gnabat Michael Palæologus, ex gente sua prinnus imperator, accesserunt quidam Itali, qui hunc montem sibi concedi petierunt, pensionem annuam, quam pacti fuerint, solvere polliciti. Per idem quoque tempus Turci vias obsidentes, **90** latrocinijs suis Lydiam Asiamque provincias, Sardeis etiam usque et Magnesiam excurrendo, infanes reddebant. Itali igitur, ut præviderunt loca illa Turcorum irruptionibus patere, sibi cavere ab his volentes, castellum quoddam parvum, ad se suaque tuendum operariosque quinquaginta vel plures, ædificavere. Cumque Romæi vicinarum regionum incolæ hoc construi castrum audiissent, hi nempe qui Mænomeni campum, Magnesiam et Nymphæum habitant, illuc profecti opus jam incepturn vident : atque, velut ex pacto convenio, cum Latinis communicato consilio, opem ferre ipsis promiserunt, et ad exstruendum castrum operam ac laborem suum collaturos : non solum etiam in castro construendo, sed et in magna urbe ædificanda laborum socios fore, ea conditione, ut si casus exegerit, in eam recipientur, et æque ac illi qui eam possident, in ea salvare res suas possint. Placerunt utrisque haec conditiones, et opus suu[m] agressi Romæi Latinique Phocœam novam ad maris litus et illius montis radices ædificarunt, quæ ad hanc diem Dei beneficio custodiæ stat. Objicitur ab ortu mons ille, ab occasu insula Lesbos, a septentrione finitimum habet Elææ sinum, meridiem versus Ioniæ sinum respicit. Istius autem oppidi domini erant Andreas et Jacobus Genuenses e gente Catanea, idque Phocœam novam, in qua etiam domum possideo, appellarunt, nomine ab ea quæ olim steterat, translato. Rerum porro summa a Romæis in Turcos devoluta, illius loci incolæ impugnationibus Turcorum impares, cædis Christianorum impatientes (Turci quippe totum agrum usque ad portas oppidi occupaverant) Romæi Latinique fœdus feriunt cum Lydiæ duce Sarchane, seque ei vectigales aëtributarios reddunt

ραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ (3) τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἥλθιν τινες Ἰταλοί, αἰτοῦντες τὸ δρός δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμβάνειν κατ' ἑτοῖς τὸ συμφωντρέθν. Τότε καὶ οἱ Τούρκοι ἐνεδρεύοντες ἤσαν ληστρικῶς τὰ πέριξ μέρη Λυδίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ κατέτρεχον ἔνως Σάρδεων, καὶ αὐτῆς Μαγνησίας. Ός οὖν γένθοντο οἱ Ἰταλοί τὴν τῶν Τούρκων ἐφόδον, φυθῆντες ἡρήξαντο οικοδομεῖν φρουρίου τι: σμικρότατον, δεὸν εἰς φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τῶν εὐρισκομένων ἀργατῶν πεντήκοντα ἢ καὶ πλειόν. Ἐνωτισθέντες δὲ οἱ τὰ πέριξ οικούντες ᾿Ρωμαῖοι, ἐν τε τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινούμενου, καὶ τῆς Μαγνησίας, καὶ Νυμφαίου, ἥθιντες εὗρον αὐτοὺς ἀρχαντας τοῦ Ἑργου. Καὶ δὴ ὡς ἐν συνθήματος κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχοντο τοῦ συμβοηθῆσαι, καὶ συμπασχῆσαι, καὶ συμπρᾶξαν ἐπι! τῇ ἀνεγέρσαι τοῦ φρουρίου· καὶ οὐ φρούριον, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην πόλιν ἀποκαταστῆσαι τὸ οἰκοδομούμενον· εἰ μάνον χρεῖας κατεπειγούσης καὶ αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιούτου χωρίου ἔσονται ἵντος φυλαττόμενοι. Ἀρεσάντων γοῦν διμφα τῶν μερῶν τὸ τοιούτον συμφώνημα, ἡρξαντο δῆμα ᾿Ρωμαῖοι τε καὶ Λατίνοι, καὶ ϕωδόμησαν τὴν ἄχρι τοῦ νῦν παρὰ Θεού φρουρόυμένην νέστον Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ δρους ὑποδάσει, πλησίον τῆς θαλάσσης. ἔχουσαν τὰ πρός τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ δρός κείμενον, πρὸς δὲ τὴν ἔβαν [ἐπεργάν] τὴν νῆσον Λέσβον, πρὸς δρότου δὲ τὴν τῆς Ἐλαίας κόλπον· πρὸς δὲ μεσημβρίαν δ κατ' Ἰωνίαν κόλπος. Ἡσαν δὲ οἱ φηθέντες τῆς πόλεως αὐτῆς κτήτορες ἐκ τῶν Κατανέων Γενουΐταις Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῆς πλαιτέρας Φωκίδος ἐκτίσατο, ταύτην νέαν Φώκαιον καλέσαντες, ἐν ἥ καὶ οἰκησιν κέκτημαι. Μεταπεσόντων οὖν πραγμάτων ἀπὸ ᾿Ρωμαίους; ἐν χεροῖς τῶν Τούρκων μετ' οὐ πολὺ, εἰς εὐρισκόμενοι ἐν τῇ πόλει μηδέροντες τὰς καθ' ἔκστην τομπλοκάς τῶν Τούρκων, καὶ τὰς τῶν Χριστιανῶν σταγάς; (καὶ γάρ ήσαν ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐγκρατεῖς γεγονότες οἱ Τούρκοι), διμφα Λατίνοι τε καὶ ᾿Ρωμαῖοι συνθήκας ἐνέρχουσι ποιήσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Λυδίας Σαρχάν, καὶ ὑποφέρουσι στέρ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Έρ τωῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλείων Μι-
χαήλ. Nicerhorus Gregoras lib. xi, cap. i. de Pho-
cea Catanei concessa, sic loquitur: Κλῆρος δὲ
αὐτῷ παραθόνων ἦν ἀπὸ προγόνων τὴν Φύκατα, πρὸς
τοῦ βασιλεὺς καὶ πάπκου τοῦ βασιλέως; αἱρεῖται
οὐδεὶς ἐπιτροπῆς ἔνεκα, καὶ χρημάτων τινῶν; περι-
στού. Διὸ καὶ κατὰ χρόνους τακτούς οἱ ταῦτης ἐφε-
ριαν διαδεχόμενοι γράμματα βασιλίκοις ἀνανευώντες
αὖτις διετέλουν τὴν δόμαν τοῦ ἀλήρου, μηδ ἀλλὰ παρα-
χρουσμένην τὴν βασιλικὴν δεσποτίαν ή μεταξὺ τοῦ
χρόνου μαρτρὰ περίοδος. Phocæa jure hereditario
ei [Catanea] oblingerat a majoribus accepta, quibus
ab imperatoris avo, eoque imperatore, ut iam re-
gerent, rectigil et pensionem eo nomine ipsi solvereant,
concessa erat. Idcirco definitio temporis intervallo,
qui regimen illius capessunt, bulla imperatoria do-
nationem hereditatis sibi renovari postulant, ne tem-
poris lapsus contra dominium jusque imperatorium
μετασχεψιν. Catanea iste, de quo loquitur Grego-
ras, Mityleneum invasit (ut etiam ex Cantacuz. Hist.

lib. II, c. 20, discimus), et imperatorem Andronicūm juniorēm virib⁹ immunitū sprevit; cui tamē Gentenses Phocas et Mitylenem posteā dederunt. Ex illis. Gregoræ verbis constat, Phocas tamquam fedūnum Cataneis concessam fuisse; aut potius contractu emphyteutico ab imperatore locatam pensionis seu vectigalis annui accipendi causa. Cūnū vero de imperatoris Andronici junioris avo hic loquatur Gregoras, de seniore intelligendum esset Andronico, quem junior excepit. At verba illa, ἀπὸ τῶν προγόνων, ostendunt Cataneum illum non a patre, aut avo, sed abavo saltem, successiōnis jure accepisse: proptera temporum exigente ratione Michaelēm Palæologum I, qui teste Bizaro lib. IV. *Hist. Genuens.*, Smynam et Chium Genuensibus anno 1261 donavit eam concessisse. Ita ut Ducas rem accurate tradiderit; qui prout gesta erat probe nosse potuit: ut pote qui Lesbi principis negotia procuravat, et Phocas domum possedit.

ἔντες εἶναι, ἐστησαν κατ' ἓτος δύονται τῷ Σαρχάν Α ἀργυρίων λεπτῶν ἀριθμὸν χιλιάδων δεκαπέντε, εἰς ποσότητα ἰσουμένην νομίσμάτων πεντακοσίων· καὶ ἀνὰ ἓτος· δι τούχων ἡγεμών τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι, καὶ ἀπασαμὸν ποιεῖν τῷ φήμεντι ἀρχηγῷ σὺν δώροις ἀργυρίων χειτάς δέκα. Καὶ οὕτω ἐν εἰρήνῃ διάγειν ὅμοι Τοῦρκοι τε καὶ Ρωμαῖοι, μὴ ἔχοντες τὴν τυχόντα πειρασμὸν παρά τινος· ἀλλὰ ἐξέρχεσθαι· ἀκαλύτως, καὶ ἐμπορεύεσθαι. Ὄμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰσέρχεσθαι ἀφένταις ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνως ἀπολαμβάνειν, ὡς φύλοις συνδέάγοντες. Κρατεῖ οὖν ἡ τοιαύτη συμφωνία ἡνῶσσι μερον, ἄγγες που ἔκτοτε μέχρι νῦν ρπτὲτη τυγχάνοντα. Ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεως· ξετινεῖται. Ἐπει τὴ Γενούα δημοκρατικῶς ἀρχεται, καὶ οὐδέποτε δύναται: τυραννικῶς ἀρχεται ἐν αὐτῇ, σύνθετος ἐστι κατ' ἓτος, ή καὶ πλεονα καιρόν, στέλλειν ὀφικιαλίους εἰς τὰ τῆς ἡγεμονίας μέρη ἐν ταῖς ὑπὸ τῆς Γενούαν πόλεσι, οἷον ἐν νήσῳ Χίῳ, ἐν ταύτῃ τῇ Φώκαιᾳ, ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἐν τῇ Ἀμισφῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καρφῷ (32). Καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τοῦ ὥρασμένου, ἔτερον αὐθίς στέλλουσι, καὶ ὁ παταίδης ἐξεγειτο παραχωρῶν τὴν καθεδραν τῷ νέῳ· διν καὶ Ποδεστάν κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν καλούσιν, ἔξουσιασθήν εἰπον τι; κατὰ Ρωμαίους.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἔκειναις, ἔτι ζῶντος τοῦ Μέγαρετ, ἥλθεν ἀπὸ Γενούας Ποδεστάς εἰς, ὃν τῶν ἀνδροστάτων τῆς Γενούας, Ἰωάννης Ἀδούρος; δύματι, νέον ἄγαν τὸ ἓτος καὶ παλαιὸν φρόνημα, σύρ Γεωργίου Ἀδούρουν οὐδε, δ; καὶ δοῦξ Γενούας ἐχρημάτιστον· ἐν δέκα ἐξ ἕτεροι τὴν Ποδεσταταν ἔγειρισθεὶς ἀπανήκην ἐκ Γενούας εἰς Φώκαιαν. Καὶ δὴ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελθὼν, καὶ μετὰ τοῦ Ἀμηρᾶ Μεχεμέτη ἐντυχών, καὶ τελέσας τὴν συνήθη προσκύνησον· τέλος καὶ τὸ τῆς στυπτηρίας μετάλλου λαβὼν, ὡς κατ' ἓτος, ἀποδοῦναι εἰκοσι χιλιάδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαροῦ χρυσοῦ, ἐν ἕτεροι δέκα, εἰς τὴν Φώκαιαν ἐπανέστρεψε, μεταλλεύειν ἀρξάμενος οὖν ἀναλύματα πλείστοις· Περισσούμενά τοινυν ἐτῶν ἔξ, καὶ τὸ τέλος τοῦ προφρέτετος Ἀμηρᾶ ἐφθασε, καὶ ἡ ἀνάρρητος τοῦ προλεχθέντος Μουσταφᾶ ἐγεγόνει. Καὶ δὲ Τζινεχήτην ἐπιτιχομένην αὐτῷ κατερπόν εἰδεν ἡμέραν· καὶ δὲ Παγιαζήτη τὴν ἀπαίσιον αὐτῷ εἰδεν ὡράν, καὶ πάντα, ἡ γέγραφα, γεγδναστι. Τότε δὲ φθεὶς Ἰωάννης Ἀδούρος ἔχων ἀφορμὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μωράτη, καὶ ίδειν καὶ προσκυνῆσαι, καὶ νέα προστάγματα δέξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενά τέλη τῶν ἔξ ἐτῶν· εἰχε γάρ ἐν τοῖς ἕτεροι τούτοις ζημιάν οὐ τὴν τυχούσαν, καὶ γάρ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις ἦγ μάχη καρτερά ἀνὰ μέσον Γενούτων καὶ Καταλάνων· καὶ ἐκώνυμον τὰς νήσας τῶν Γενούτων οἱ Καταλάνοι τοῦ μὴ πλέοντες τοῖς μέρεσι Ιταλίας καὶ Φραγγίας, Ισπανίας τε καὶ Τιγγίνων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀργή καὶ ἀμετακίνητος· καὶ δὲ Ἀδούρος; εἰς πάμ-

A pensionem annuam promittunt minorum argenteorum millia quindecim, quae numismatum quingentorum preium sequuntur: conventum insuper, ut qui annum urbis magistratum gessisset, Sarchanem venerandi ac salutandi gratia adire, donumque decem millium argenteorum afferret. Compositis hunc in modum rebus, Turcos et Romanos pacate inter se, nullo ipsis infestante, acturos: et amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi et secure commercia exercere: illis pariter tuto illud ingredi et ibi necessaria comparare. Ad hanc usque diem hocce soadus, ante annos fere centum et octoginta initum, integrum mansit. Hujus autem oppidi politeia talis est. Cum Genuensis respublica democratice regatur, nullusque possit tyrannidem occupare, singulis annis, 91 vel post longius etiam temporis intervallum, officiales seu magistratus militare in regionum orientalium urbes dominio suo subjacentes consuevit: ex quibus sunt Chos insula, hæc Phocæa, Calata, Amisus, Amasiris, Capha. Tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit: hunc sua lingua Podesam appellant, Romæ idiomate ἔξουσιασθήτις reddi potest.

B Per illud autem tempus, quo Mehemedes adiuvat in vivis erat, venit Phocæam Podesam seu magistratus unus e clarissimis Genes familiis, nomine Joannes Adornus, ut annis Juvenis sic prudentia senex, domini Georgii Adorni, qui dux Genuas fuerat, filius; is in decennium creatus Phocæam magistratus, Genua discedens illuc venit. Ex more itaque, qui inoleverat, Phocæa egressus Amiram Mehemedem adit, et venerabundus eum salutat; inpositumque sibi vestigial aluminis metalli, epouet pensionis-annua vice, decennio transacto soluturum auri puri nummos vicies mille. Inde Phocæam redit, et magnis sunptibus alumen effundere ac coquere coepit. Elapsis dehinc sex annis Mehemedes Amiras obiit, statimque imperator proclamat prædictus Mustaphas: Cineutes etiam speratam sibi diem letus aspergit. Bajazites vero lethalem horam vidi: et cuncta, quæ narravi, accidereunt. Eodem tempore idem Joannes Adornus occasionem nactus est accedendi ad novum imperatorem Moratem; ad quem admissus, ei cultum et venerationem exhibuit; ad ejus iussa capessenda promptum se professus, tributum, quod integri sexennii debebatur, solvit. Damna quidem non levia per hos sex annos passus est, quibus bellum atrox gerebatur inter Genuenses et Catalanos. Navigationem quippe Genuensium Catalani intercepserunt, et impediverunt ut adire possent Italianam, Galliam, Hispaniam et Angliam, aluminisque commercium intercederat, nec transportari poterat.

Ismaelis Bullioldi nota.

(32) Ἐν τῇ Ἀμισφῷ. ἐν τῇ Ἀμιστρίδι, ἐν Καρφῷ. Amisus, seu Amisus Galatice oppidum, Turcis Hemid. Amasiris Bithyniæ metropolis olim, Samas-

tro vulgo. Capha olim Theodosia Tauricæ Chersonesi.

Quare Adornus cum ære alieno premeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium generosum ac sapiens ad lucrum sibi apponendum, ceterum plurimis damnosum Christianis, initit. Oblata enim occasione sibi nunquam sperata, ad Moratem, antequam is Amasia discederet, litteras, quas transcripsi, mittit, quibus amicitiam ac familiaritatem, quæ cum ejus patre Mehenete ipsi intercesserat, quamque cum ipso de novo inire, cupit, commemorat. Eiusmodi autem erat epistola: *Ad omne obsequium paratus sum, et ad opem tibi ferendam: atque ut te triremibus ac navibus ex oriente in occidentem trajiciam; hocque officium tam prompte ac altius exhibitus sum. Impera solummodo, iussa tua 92 celeriter exsequar.* Harum litterarum verba jucunda acceptaque fuerunt Morati, qui ad eas sic respondit: *Brevi Prusam venturus sum: illuc accedat aliquis familiaris tuus, libique fidissimus, ut simul hoc de negotio, quidque et quomodo nos sumus gesturi, deliberemus.* Post aliquot itaque dies Demetrium quendam cognomine Aga cum epistolis magni momenti, quas transcripsi, mittit ad Moratem, ejusque vizirois Hali Begum, Maeisivai, et Homurem Begum; jam enim a Mustapha occisus erat Bajazites. Dispositis ergo rite atque ordinatis cum Demetrio cunctis, cum remittunt, addito comite Hatipine Turco in prudentissimis et præstantiasimis uno, qui fidem Adorno daret; qui etiam secum habebat numeros quinquages mille, ut classem mercende conduceret, apparareque ad frenum Callipoleos trajiciendum autem in iuncte. Ubi intellexit Mustaphas consilium apparatumque Horatis, et nova Phocæ classem adversari se instrui, animi dolore affectus est, ejusque mentem cogitationes sue remordebant. Phocæaque subinde in ore habuit, et eversionem ipsius meditabatur. Delicias tamen, luxum et crapulam non omisit: et velut equus feror et binniens in libidinem effusus, feminis ac maribus promiscue abutebatur. At Cineites, istis quoque compertis, quo erumperent exspectans, vidensque Mustapham nugis ac ineptiis intentum, nullamque bellum mentionem, aut apparatum contra hostes suos facere, palatum ejus ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione latet habuit: *Num te latet, o princeps, solam, quam Thraces incolunt, regionem in fide manere? cæteras vero instar maris longe tateque patentes provincias, occidentis dico, nutare, et rerum futurorum exitum, quo fortuna serat, expectare?* Ad istos enim populos perlatum est, Moratem cum imperatore agere, ut sibi auxilium serat, inque paternum imperium restituat. Nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provincias in potestate illius sunt. Nos interim Adrianopoli securi et quieti considimus, omisso penitus militari studio. Sentio equidem ex-

Ismaelis Bullialdi no: 28.

(35) Καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο. Id est, cum Adurno. Occidentales namque omnes Germani,

Α πολὺ χρέος, καὶ οὐχ εἶχεν δι ποιῆσαι, βουλεύεται βουλὴν γενναῖαν καὶ συνετῇ ἐνέκα κέρδους αὐτοῦ, διὰ πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. Καὶ ρὸν γὰρ ἐπιτυχών τὸν δὲ οὐκ ἡλίπει, στέλλει γραφάς πρὸ τοῦ ἀλθεῖν ἐξ Ἀμαστέας τῷ Μουράτ, τός δὲ ἐγὼ γραφα, δεικνύων τὴν ἀκραν φίλιαν καὶ οἰκεῖτη τὴν εἰκή πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεγεμέτ, καὶ ἣν βούλεται ἀνανεῶσαι νῦν σὺν αὐτῷ. Εἰμι, γράψων, ἔτοιμος ἐρ πόση δουλεὶα τοῦ βοηθῆσαι, καὶ διαπρᾶσαι σε ἐξ ἀρατολῆς εἰς δύσιν ἐν τριήρεσι καὶ τηνσι, καὶ ὑπουργῆσαι τῷ τοιοῦτον ὑπούργημα, ὃς οὐδεὶς τῷν διλλων μόνον κάλεντος μοι, καὶ τὸ προσταχθὲν μοι συντόμως γενήσεται. Ἐνντισθε; οὖν δὲ Μουράτ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀπαστόσις ἰδέκατο, καὶ ἀντέγραψεν εἰπών, δι Σὺν θεῷ ἐτρόπος ἐρ διλῆταις ἡμέραις μέλλων κατελθεῖν δι τὴν Προύσην· κακεῖ ἐλθέτων εἰς ἐκ τῷν οἰκεῖων καὶ κιτοεδών σου, ὃς ἵτα περὶ τούτου σκέψιματος εἰδὼμεν, τι δρα καὶ πῶς ποιήσομεν. Μετὰ δὲ τινας ἡμέρας στέλλει Δημητρίου τίνα Ἀγδυ ἐπονομαζόμενον σὺν γράμμασι ἀξιολογητάσι, ἀ κακεῖνα ἐγὼ γέργαφα, πρὸς τε τὸν Μουράτ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ Βεζιρίδας Ἀλίπεγιν, Χατζιαηδάτ, καὶ Ὄμούρ πεγιν· δὲ γὰρ Παγιαζῆτη προεσφάγη παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. Τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ ἀπαντά καλῶς διατάξαμενοι, στέλλουσι μετ' αὐτοῦ Χατζήπην ὄνδρατι, Τοῦρκον ἔνα τῶν φρονιμωτάτων καὶ τῶν ἀλλογίμων, δρκαν δώσοντα τῷν Ἀδριανῷ, καὶ σὺν αὐτῷ νομίσματα χιλιάδας πεντήκοντα, τοῦ φογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τοῦ περδίσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιουπλεως ἥδη τοῦ φθινοπώρου ἀρξαντος. Ο δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὰ μελετηθέντα παρὰ τοῦ Μουράτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια ἐτοιμάζει στόλον κατ' αὐτοῦ, εἶχε μὲν δόνυάς ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐδάκνετο ὅπο τοῦ λογισμοῦ, καὶ τὴν Φώκαιαν συνεχῶς ἐπὶ γλώττης εἶχε, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἀμελέτα· ἀλλὰ τὸ τρυφῆν καὶ κατασπασαλῆν καὶ μεθύειν οὐκ ἐλείπεν, ἀγριαίνων ὡς ἱππος ἀγέρωχος καταχρεμετίων, καὶ ἀσελγαίνων ἐν τε θηλείαις καὶ δρέσσιν. Ο δὲ Τζινεήτη ἀκούων ταῦτα, καὶ καρδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ δρῶν τὸν Μουσταφᾶν ἐν βλακείαις ζῶντα, καὶ περὶ οἰδενὸς αὐτῷ μνεῖα οὐ πολέμου οὐδὲ λαλῆς παρασκευῆς κατ' ἔχθρῶν, εἰσεισιν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λόγους ἥρξετο λέγειν πρέσις αὐτὸν διειδιστικούς τούτους. Οὐκ οἰδας, ὡς ἡγεμών, δι τὴν, ἢν οἰκοῦσι Θράκες, τὴν καὶ μόρην κατέχομεν, τὰ δὲ λοιπά ἀπλεῖται πελάτη τῶν ἐπαρχῶν. Λέτη τῆς δύσεως, κάρτα ἐρ τρυφῆν ἀπηρημένα εἰσι, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τι δράτοισι; Καὶ τὰρ ἤκουον, ὡς δὲ Μωράτ ἐτρόποις ἦρσιν τῷ βασιλεῖ τὸν ἀτειλαθέσθαι τοῦτον, καὶ εἰσάχαι εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν. Νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο (35). Τὰ δὲ τῆς Ἑωστὸν χρεοῖ πάρτες ηγεμονίαν καθέτες ἀμεριμνῶς οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. Ως ἐμοὶ τοῦν δοκεῖ, πρὸ τοῦ περιῆσαι τοὺς ἁχθροὺς τὸν πορθμὸν,

Itali, quinque occidentaliores illis sunt, Franci ab orientalibus appellūt utur.

καὶ τε Λαμψάκου, καὶ τε Σκονταρίου, καὶ δοῦραι θρούρ ἐτοῖς ἐκαρχλαὶς τῆς δύσεως, καὶ τερέσθαι διχθροιαὶ ἐτῷ στρατῷ, πρείτερον ἐστι προλαβόντας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι διαβήγαν, καὶ σύν ταχεῖ ἀδέκτως περάσων τὴν ἐτῷ Λεπαδίῳ τέφυραν, καὶ τῷ Μουράτ ονυματακήνει. Ἡμεῖς, θεού σύνδοκοντος, καὶ ἐτῷ ἄρμασι καὶ ἐτῷ Ιπποῖς ὑπερέχομεν τοὺς ὑπεραρτλούς, καὶ μόνον ἐντοισθέντες τὴν ἡμετέραν ἀρχεῖν, στὸν τοῦς αὐτῶν ὡς καλαμὸς συντριβήσεται, καὶ οἱ βουλαὶ αὐτῶν διασκεδασθήσονται, καθὼς μέλλει γενέσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς, εἰπερ ἀμελήσαστες δώσομεν αὐτοῖς χώραν διαπεράσαι.

Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἀλλα πλείω ἐτζινεῖται, μόλις ἀνανήψας ἵκε τοῦ κάρους τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς ἐπείσθετο τοὺς λόγους αὐτοῦ. Ὁ γάρ Τζινεῖται οὐκ ἐτεγχάνετο τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶς τὸ ἐγκαθιδρύσας αὐτὸν ἐν τῇ ἐώφῃ ἀρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς ὅν (34), καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνθρόδες ὥς ἐν τάχει γενομένην κατάλυσιν, ὑπέρ τε τῆς αὐτοῦ βλαχελας, καὶ μέθης καὶ ἀσελγείας, καὶ τὸ ἀστροτήγητον αὐτοῦ, ἡδουλήθη τοῦ διαδρόμου. Καὶ δυνος αὐτοῦ ἐν τῷ τοιούτῳ στοκῷ, ἐλογίζετο ἐν ἔκπτῳ, διτε εἰ μὲν ἐν τῇ Θράκῃ ἢ ἀλλῃ ἐκαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μεταχειρίζεται, εὐκόλως ἐμπεσεῖται πάλιν ἐν ταῖς δρυκοῖς (35) τοῦ βασιλέως. Καὶ πάλιν Ἀλῆμνος ἡ ἐτέρα νῆσος; αὐτὸν ἐξόριστον διαβέβεται, καὶ πικρὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς αὐτὸν διελθῃ ποινῇ. Ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ, καὶ κατὰ νοῦν εἰχε, καὶ ἐτρεψε τὸν ἀνδρα τῇ ἐκαρχίᾳ ἀπίκε, ἢν καὶ πρώην ἔρχε· καὶ εὐκόλως; τὸ ἀποδρόμαι ἔχειν. Ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς; τοῦ ἔδου ἐκρύπτετο. Καὶ δὴ συναίροιται τε τὸν στρατὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες; ἤδην εἰς Καλλιοπολιν· καὶ τὸν πυρθμὸν διαβάντες σὺν πλειστῇ δυνάμει, προσεκαρτέρησαν ἐν τῇ Λαμψάκῳ ἡμέρας τρεῖς· ἐρχόμενοι δὲ οἱ τῶν πέριξ πόλεων προδοχοτες Φρύγες προσεκύνουν τῷ Μουσταφᾷ. Ὁ δὲ Μωρὰτ ἀκούσας τὴν ἐφοδίων τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ τῆς Προύτης σὺν εὐαριθμήτῳ στρατῷ, διὸν νυκτὸς ἤλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον (36), ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν γυνώσαις καὶ πολέμῳ ἐπιστατεῦντας, τὸν τε Χατζήπεγις ἀδελφόν; τοῦ Τζινεῖται, δὲ ἐκπαιδόθεν ἦν διάγων μετά τοῦ Μωράτ. Φύλακας οὖν ἐν τῇ ἐγερύρᾳ πρὸ τὸν τὸν Μουσταφᾶν σῶσαι, λύουσιν αὐτὴν, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(34) Ἀλλὰ πονηρὸς ὅν. Cineites ubique perfidus: sponie equidem Mustaphae partes secutus fuerat, ejusque natalium statum testimonio suo vindicabat, Bajazitis filium verum esse aasserendo, cum se Mustaphae adjunxit, cum magis strenuum forsitan crederat; cumqne spe ac opinione se deceptum sensit, rebus suis consulere eum deserendo, quam cum eo perire maluit. Multos Cineites sectatores habet, pauciores Cicero: qui cum Pompeii imprudentiam negligenterque pervideret, Cesarem vero acrem magis ac strenuum cognosceret; volens sciens partibus Pompeianis perituris adhaerendo, pericula vietiis impendentia potius obire, quam

A pedire nobis, potiusque esse, cum copiis omnibus regionum occidentalium præverttere, celeriter et impigre pontem Lopadii occupare et superare, denique cum Morate pugnare, priusquam Lampsaco vel Scutario fretum hostes trajiciant, tumultus in his provinciis occidentalibus, dissidium seditionemque in exercitu excitent. Curribus et equis, favente Deo, superiores hostibus sumus. Adventus nostri fama onum eorum sicut calamum conteret, consiliaque ducis eorum disturbabit. Quæ procul dubio calamitas in nos recidet, 93 si neglectis rebus nostris, hosti locum trajiciendi concederimus.

Hæc atque plura dixit Cineites, virque veterino excesso expugesctus Mustaphas hujus monitis paruit. Neque sane Cineites adeo sollicito moliebatur, ut Mustapham Orientis dominum constitueret: sed cum ipse scelestus ac veterator esset, instantem isti ruinam ex ineptia, crapula, libidine, rei que militaris neglectu atque inscitia prospiciens, fugam meditabatur. Hoc apud se stabilito proposito, hanc rationem inibat, se in laqueos imperatoris facile rursus venturum, si in Thracia, aut alia occidentis provincia in fugam se conjiciat. Iterum enim in Lemno aut alia insula sibi exsulandum esse: acerbasque poenas Romæos a se exacturos. Cogitabat vero in orientem: sperabatque conmodiorem sibi præfecturam, quam paulo ante occupabat, fore, et effigia faciliora in ea sibi patere. Talia equidem in inferorum recessu latebant. Coacto igitur exercitu Callipolim accessere, fretoque superato cum plerisque copiis, Lampsaci tri-duo substiterunt: prosecutique ad Mustapham Phrygium primarii, cultum ei ac venerationem exhibuerunt. Morates, comperta Mustaphæ irruptione, Prusa cum exiguo exercitu movit, noctuque Lopadium pervenit: ei aderant rerum militiæque periti Ilaciavat, siliique Temirtes begi, Halli, et Ilomur, Horuciisque begus, viri strenui ac generosi omnes. Hamza quoque begus ipsum comitabatur, Cineitis frater, qui ab infantia in Moratis familiaritate adoleverat. Pontem itaque occupant, priusquam præsidio Mustaphas eum firmasset; eum dissolviunt, viamque, qua ad ipsos perveniri poterat, præscindunt. Profectus deinde Mustaphas cum universo exercitu, castra ad paludis ripam metatus est; in opposita pariter Morates tentoriis

dem corrumperere elegit.

(35) Ἐτ ταῖς ἀρχοις. Pro ἐτ ταῖς ἀρχοις. Sieque voluit scribere; sed vitiosæ pronuntiationis perpetuus iotaclismus, in scribendo etiam ista o, η, ε, υ, ι, confundit, nisi lingua Greca peritissimus sit scriptor.

(36) Ηλάθει εἰς τὸ Λοπάδιον. Lopadium Turcis Ulubat dicitur. Leunc.

(37) Τὸν τε Χατζηπέγην. Ille est quem Leuncius, lib. xiii., Chazi-Eivazem appellat. Chazi apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Mecemam aut Medianam adiavit.

erectis consedit : neuterque ab altero vel minimum metuebat. Pentem enim vero soluisse prudenter factum : disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aqua latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt : Moratisque copiæ sine tumultu interea cogebantur ; quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque oppositam ripam pervenire, tridui itinere non conficit : eoque magis quod viæ eret, montesque asperi superandi sint. Εὔμα βαθὺ καὶ παντάπαιις ἄπλετον· οὐ δὲ βουλέθει εἰς τὴν ἀντιπέραν, οὐκ ἀρκέσουσιν αὐτῷ ἡμέρῃ ἐν μάσω καὶ δέσματα.

94 CAPUT XXVI.

Consilium invenit Moratis reziri de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant (58). Hamza et Cineit colloquio. Cineites Mustapham deserit et in Ioniam fugit. Mustapham Honuris filium ex Atine oriturum bello petat, et in pugna interfici.

Castris sic locatis, et sese ex adverso respiciens, cum neuter movere se, et progreedi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consilia-
rii, quibus artibus Mustapham presumere ac per-
dere possint. Hocce igitur consilium animum eo-
rum subiit. Hamzam, cuius jam mentionem feci-
mus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis al-
loquuntur: Si fratrem tuum contra Mustapham ir-
ritaveris, nihil autem præterea petimus, quam ut
ipsum deserat; ecce, annuente ac decernente domino
nistro Morate, Atinis ditionem ipsi concedimus.
Diplomate eum scripto ipsi cavebimus, illam se ac
posteros suos jure hereditario possessuros: jusju-
randum solunmodo præstabis se in fide mansurum,
amicitiam sine fraude culturum, seque Moratis
clientem professurum. Utque per universam ditio-
nen notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino
subditum esse, singulis annis mittet filiorum suo-
rum unum, cultus et honoris imperatori exhibendi
gratia, qui Moratem comitetur, ipsique militet,
militæque istius nomine ab imperatore stipendia
congrua accipiat. Placerunt flaminæ isti sermones:
et sequenti nocte servum unum mittit, qui nataudo
paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus
secunda noctis custodia, sedentem eum invenit
valdeque anxium, ipsique dixit: Frater tuus herus
meus, Hamza begus tecum colloqui nullo conacio
cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa medianam no-
ctem ad fluminis ripam ponti proximam solus ac-
cede: tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter
vos colloquemini de illis arcanis. Haec verba benignè
audivit Cineites, nuntiumque dimisit, qui in alte-
ram ripam enatavit. Nocte proxima circa secun-
dam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex com-
posito accessit Hamzas: illeque ab altera parte,
solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior
Hamzas dixit: Probe scis, domine mi frater, me pa-
tre tuo esse genitum, teque matris meæ prolem esse.
quodque sim natu minor. Optarem igitur te orbis
universo dominari, in partem quippe imperii vocarer.

Ismaelis Bullialdi notes.

(38) Scriptorum, praeter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cimicites a Moratensis sollicitatus Mustapham deseruit.

δει κάτω τοῦ σοῦ καρός είμι γένος, καὶ σὺ τῆς ημέρης κυρίδες εἶ, καὶ δυταρός σου τυγχάνω. Ἐσουλόμην οὖν, καὶ θελον εἰραι σε κύριον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζει τὰ πάτερα, διὶ μὲν εἷμοι προσφεύσω ἀν μερὶς καὶ αὐτὸς. Ός οὖν ηδέως θελον τούτο, οὗτον καὶ διεγέθες, καὶ ἀδούλητον, καὶ μίσητόν μοι τυγχάνει τὸ εἰραι σε ἐν στενοχωρίᾳ καὶ κινδύνοις, καὶ ἐν μέσῳ φθόρον τρεφότεων πολλῶν κατὰ σοῦ. Καὶ γάρ οὐκ ἀμοιρος θοραπεῖ τῷ σῷ δυστυχημάτων καὶ συμφορῶν. Ἀρά γε οἴδας τίνι συνιαπεύεις, η τίνι συνδιήγεις; Τὸ μὲν πρώτον οἱ πάντες καταβοῶσιν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένους τῶν Ὀθωμάνων οἱ Μουσταφᾶς· καὶ τοῦτο παραγόντος κατεκυμαθήθη τὸ διαλάλημα· δεύτερον δὲ καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων συγχριμένων καρισταὶ τὸ διστρατήγητον αὐτοῦ καὶ θηλυμαρές. Καὶ γάρ οἱ ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ημετέρων ηγεμότων κατατύμενοι ἀρετὴν ἐπεδείξαντο τὰ φρονήματα, καὶ φαεροὶ τὰ ἑκάστου ἀρδραγαθήματα τε καὶ στρατηγήματα. Τρίτον δὲ εἰ μοραρχήσοις οἱ θηλυμέλαις οὐδεος καὶ βάρβαρος ίδιωτης, οἱ ἐκπαλαι τοιούτος τῆς δύστειας, καὶ τῶν ἀριών τοῦ Ἰστρον σύλλακες, λέγω Ἀβραμέλες καὶ Τουραχάνεις, καὶ ἄλλο πάντας ἀπόροις τῶν ὕπτιων ἐξ ἀρχῆς η δύσις ἀκριβούς τῆς ηγεμορίας ἀτρώσεων καὶ τοιούτων τοὺς δυτικούς; καὶ γάρ, διερμήνειον τένοιτο, ἐστὶ η τύχη βλέψη Ιλαρών κρός Μουσταφᾶς, οἱ ιερᾶς Μουσταφᾶς κάτεται τοὺς τῆς ἑφάσης ἐξόχους δεξιῶς ἐγκολπωσάμενος, τὸν καθ' ἑκαστον τὰς γορικὰς ἀποδύσαι τημέδες. Σὲ δὲ δε ταῦτα τετήσσαι, τι προσδοκᾶς; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος ζωῆς. Καὶ τοῦτο οὐκ ἀξιον τῆς σῆς ἀνδρίας, ἀλλὰ καὶ Ιλαρών ἀπρεπές τε καὶ ἀτιμον. Ισασι γάρ οἱ πάντες τῶν ἐπιφαρῶν τὴν σὴν ὅρμητικὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρός τὰς παραταγὰς τῶν κολέων τὸ τολμηρόν, καὶ θρασύν, καὶ λεστειον. Καὶ πρός αὐτάς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόρος δέξιως, καὶ τὸν φθόρον ἀντιλαμβάνει φθόρος· καὶ οἱ λογιζόμενοι κατ' αὐτῶν διεθρον παρὰ σοὶ φθόροι, αὐτοὶ προφθάσουσι κατὰ σοῦ τὸν φθόρον ἐνεργήσοντες, προμηνησευόμενοι τὴν ἀφοίλαν, τὸν φθόρον ἀποδιώκοντες. Διὰ γοῦν ταῦτας τὰς ἐκεμβανούσας αἰτίας, αἱ εἰς διεθρον ἀτονούσι τὰς τῶν ἥρων ψυχὰς, ὡς καὶ η σὴ μία τῶν ἐκείνων σύμμαχος δοκῶ, ἀπαλλάγθη τοῦ βεδανοῦ τούτου καὶ μετάστηθι. Ἡδη γάρ οἱ ἐμὸς κύριος Μωράτ διὰ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μετιστάρων καὶ ἐμοὺς ἀφίσης πάντα τὰ σχυλίεντα καὶ παρὰ σοῦ πραγθέντα· καὶ τὰς ἀντάρσεις καὶ ὁν ἐπεχειρήσω κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς ηγεμορίας αὐτῶν. Καὶ Ιλαρών δηματι προσβλέπει σε· καὶ δωρείτιν σοι δι' θηριοῦ τὴν ἐπιφράζαν τοῦ Ἀτην κατὰ γορικότερος χάριν, ὡς καὶ σὸν, οὗτον καὶ οἱ ἐκ τῆς συζύγου ταῦτην ὡς προΐκα τεμηθήσονται· πλὴν ἐπεκά τοῦ τιτώσκειν σε δὲι ύπὸ ἀρχὴν ὑπάρχεις, καὶ ψήκηος εἰ, κατὰ καιρὸν ἐτα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατείᾳ. Ταῦτα σοι φιλῶν λαλῶ. Σὲ δὲ μοι λέγε ἀσοι δοκεῖ.

Πρός ταῦτα δὲ Τζινέης ἤρετο λέγειν τῷ Χαμζᾷ· Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, ἀδελφέ, διὶ παρὰ τῶν Ὀθωμάνων ἐγώ οὐδὲν εἰδότει τι κέρδος, η φιλοτιμία, η ἀξιωμα. Ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς δυσπραγίας αὐτῶν κολλά· καὶ παρακληθῆ ἀρετὴν ἔργα ἐνήργησαν οἱ Φριγιορες οὐδεις. Μετά γάρ

A Id optare sicut mihi 95 jucundum, ita grave ac integratum est, τοι τυς in angusto locatas esse, te in periculis versari, atque inter multos, qui invidiam in te animo gerunt, uiger. Nec equidem infelicitatum et calamitatum tuarum expers ero. An nosti quicum equites et agns? Primum omnes adversus Mustapham clamant; genere Othmanico satum negant: hæcque uiginti summa ubique inratuit. Deinde quod imbellem se ac libidinis impotentem prodiderit, quibuslibet ejus factu perpendentibus. Qui etenim a principibus nostris gennis continua serie ducunt, bellicoso se animo suis probarerunt: singulorumque manifesta sunt præclara facinora, expeditionesque militares orbi terrarum cognitæ. Tertio, si effeminatus iste ac barbarus iniulta imperium obtinuerit, qui ab antiquo occidentis et finium Danubii custodes sunt Abranexides et Turachanides, cæterique posteri eorum, quotquot ab initio occidens summos duces agnorili, premiis honorabuntur. Sed quid occidentales memoro? Si fortuna namque, quod Deus avertat, Mustaphæ rebus propitia subvenierit, ipse omnes orientis duces amplexus, eis singulis paternos honores reddet. Tu vero, ubi istu evenerint, quid, nisi vita finem, eumque turpem ac tua fortitudine indignum, exspectas? Omnes quippe illustres viri omni tui promptitudinem audaciamque leoninam ad pugnas ineundas norunt. Invidia viriūs servis ac immixtibus aspicit oculis. Invidiam excipit timor; qui que pernicie ne sibi afferas, metuunt, tibi invident. Praeoccupavit ipsi securitatem querentes, metumque removere cupientes, necem tibi inferre. Has rationes adeo urgentes, quæ spretæ heroum, quibus te patrem existimo, animas perdunt, hunc insanem desere, et ad nos transi. Jam enim dominus meus Morates aulæ suæ proceribus meque hortanib; omnes culpas et crimina tibi condonat: cuncta simul quæ adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando molitus es. Oculo pacato ac propilio te respicit, et me sponsore Atilinis præfecturam tibi concedit, a te posterisque tuis et lumbis tuis ortis, tanquam dolem, hereditario iuro possidendum: hac sola conditione data, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum ipsi militatum mittas, iisque ut te ejus imperio subiectum agnoscas. Amice, hæc tibi aico; tu vero quid sentias mihi explica.

B Ad illa Hainzæ respondere cœpit Cineites: Accurate nosti, frater, ab Othmanis principibus nullum me lucrum retulisse, honorem vel dignitatem ab eis nusquam me consecutum esse. Illis vero, dum res eorum ad incitas redactæ erant, operam militiam naravi: hæcque brachia mulli-

erectis consedit: neuterque ab altero vel minimum metuebat. Puntum enim vero solvisse prudenter factum: disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquæ latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt: Moratisque copiæ sine tumultu interea cogeabantur; quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque opositam ripam pervenire, tridui itinere non conficiet: eoquie magis quod viæ aretæ, montesque æsperi superandi sint. Ænigma baùn καὶ παντάπαιν ἄπλετον· ἦν δὲ βουληθεῖτις τὴν λίμνην ἀπασιν, καὶ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀντιπέραν, οὐκ ἀρκέσουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὥραι, καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχέα.

94 CAPUT XXVI.

Consilium inquit Moratis reziri de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitum (58). Hamza et Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit et in Ioniā fugit. Mustapham Honuris filium ex Atine oriundum bello petuit, et in pugna interfici.

Castris sic locatis, et sese ex adverso respiciens, cum neuter movere se, et progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii, quibus artibus Mustapham pessimum dare ac perdere possint. Hocce igitur consilium animum eorum subiit. Hamzam, cuius jam mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis alloquuntur: Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, nihil autem præterea petimus, quam ut ipsum deserat; ecce, annuente ac decernente domino nostro Morate, Atinis ditionem ipsi concedimus. Diplomate eum scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos jure hereditario possessuros: ius iurandum solummodo præstabis se in fide mansurum, amicitiam sine fraude culturum, seque Moratis clientem professurum. Utque per universam ditionem notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus et honoris imperatori exhibendi gratia, qui Morateni comitetur, ipsique militet, militiæque istius nomine ab imperatore stipendia congrua accipiat. Placuerunt Hamzæ isti sermones: et sequenti nocte servum unum mittit, qui nataudo paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus secunda noctis custodia, sedentem eum invenit valdeque anxiū, ipsique dixit: Frater tuus herus meus, Hamza begus tecum colloqui nullo conscientia cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa medium noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede: tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis. Hæc verba benigne audivit Cineites, nuntiumque dimisit, qui in alteram ripam enatavit. Nocte proxima circa secundam custodiā, ad ripam ponti vicinam ex compagno accessit Hamzas: illeque ab altera parte, sulusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit: Probe sis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meæ problemi esse. quodque sim natu minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer.

Ismaelis Bullialdi note.

(38) Scriptorum, præter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Moratis sollicitatus Mustapham deseruit.

δει κατὰ τοῦ σοῦ κατρός εἰμι γένος, καὶ σὺ τῆς ἀνήρας μητρός κυρπός εἶ, καὶ δοταρός σου τυγχάρω. Ἐβουλόμηντο οὖν, καὶ ἡθελοντο εἰραι σε κύριον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζειν τὰ πάστα, δει καὶ ἐμοὶ προσφεύσω ἀν μερὶς καὶ κατέρρος. Οὓς οὖν ἡδῶς ἡθελοντο τούτο, οὗτον καὶ ἀπεγένθε, καὶ ἀδούλητον, καὶ μίσητόν μοι τυγχάρει τὸ εἰραι σε ἐν στεροχωρίᾳ καὶ κινδύνοις, καὶ ἐν μέσῳ φθόρον τραφθετων πολλῶν κατὰ σοῦ. Καὶ γὰρ οὐν ἀμοιρος ἔσομαι τῷ σῷ δυστυχημάτων καὶ συμφορῶν. Ἀρά γε οἴδας τίνι συνιπτεύεις, ἡ τίνι συνδιάγεις; Τὸ μὲν πρώτον οἱ πάντες κατεβοῶσιν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένους τῷρ 'Οθμάρων δο Μουσταφᾶς· καὶ τοῦτο παραγόντι κατενομαθῆται τὸ διαλάλημα· δευτέρον δὲι καὶ ἐκ τῷρ πραγμάτων συγχριτέμενων παριστᾶ τὸ διστρατηγητον αὐτοῦ καὶ θηλυματές. Καὶ γὰρ οἱ ἐκ τῆς σοιρᾶς τῷρ ἡμετέρων ἡγεμονῶν κατατίμενοι ἀρετάκα ἐπεδεξίντο τὰ προτίματα, καὶ φανερὰ τὰ ἐκάστου ἀνδραταθήματα τα καὶ στρατηγίματα. Τρίτον δὲι εἰ μοραρχήσει δο θηλυδράς οὐτος καὶ βάρβαρος ιδιώτης, οἱ ἑκπαλαι γενορέες τῆς δύσσων, καὶ τῷρ δρίων τοῦ 'Ιστρον φύλακες, λέπτων Ἀβραελίδες καὶ Τουραζάριδες, καὶ ἄλλο πάντα ἀπόροντο τῷρ ὥρτινων ἐξ ἀρχῆς ἡ δύσσις ἀκριμονις τῆς ἡγεμονίας ἐπενώσετον καὶ τοῖς λέπτοις δυτικούς; καὶ γὰρ, διπερ μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν Βλέψην Ιλαρῶν πρός Μουσταφᾶν, δο οὐτος Μουσταζᾶς πάντας τοὺς τῆς ἑώας ἐξόρχους δεξιῶς ἀγροκλωσάμενος, τῷρ καθ' ἐκαστον τὰς τοικαὶς ἀποδύσει τιμῆς. Σὲ δὲι δει ταῦτα τενήσσει, τὶ προσδοκᾶς; οὐν ἀλλο εἰ μὴ τέλος ζωῆς. Καὶ τοῦτο οὐκ ἀξιον τῆς σῆς ἀνδρας, ἀλλὰ καὶ μιλαρ ἀπρεπές τα καὶ ἀτιμον. Ἰστασι γὰρ οἱ πάντες τῷρ ἐπιφαρῶν τὴν σὴν δρμητικὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρός τὰς παραταγὰς τῷρ πολέμων τὸ τολμηρόν, καὶ θρασύ, καὶ λεόντιον. Καὶ πρός αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόρος δέσσων, καὶ τῷρ φθόρον ἀντιλαμβάνει φθόρος· καὶ οἱ λογιζόμενοι κατ' αὐτῷρ διεθρον παρὰ σὸν φθόρον, αὐτοὶ προφθάνουσι κατὰ σοῦ τῷρ φθόρον ἐνεργήσοντες, προμηντευσμένοι τὴν ἀφοίλαν, τῷρ φθόρον ἀποδιώκοντες. Διὰ γοῦν ταῦτας τὰς ἐπεμβαίνοντας αἰτίας, αἱ εἰς διεθρον ἀπονοι τὰς τῷρ ἡρώων ψυχὰς, ὡς καὶ ἡ σὴ μιλα τῷρ ἐκείνων δμοια εἰραι δοκῶ, ἀπαλλάγητο τοῦ βδελυροῦ τούτου καὶ μετάστηθι. Ήδη γὰρ δὲ ἐμὸς κύριος Μωρὰν διὰ παρακλήσεως τῷρ αὐτοῦ μεγιστέρων καὶ ἐμοῦ ἀφίσοι πάντα τὰ σφυλέττα καὶ παρὰ σοῦ πραχθέντα· καὶ τὰς ἀντάρσεις καὶ ὡς ἐπεχειρήσω κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ πατρός αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. Καὶ Ιλεω δηματι προσβλέπει σε· καὶ δωρεῖται σοι δι' θηρίου τὴν ἐπιφαγαν τοῦ 'Ατηρ κατὰ τοικαθετος χάριν, ὡς καὶ σὲ, οὗτον καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς διστύνος ταῦτην ὡς προΐκα τεμπθήσονται· πλὴν ἐτέκα τοῦ γιρώσκειν σε δει ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρχεις, καὶ φτήκοος εἰ, κατὰ καρόν ἔτα τῷρ υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατείᾳ. Ταῦτα σοι φιλῶνταλ. Σὲ δὲ μοι λέγε ἂ σοι δοκεῖ.

Πρὸς ταῦτα δὲ Τζινεχήτ ἤρετο λέγειν τῷ Χαμζῆ· Ἐπίστασαι ἀκριδῶς, ἀδελφὲ, δει παρὰ τῷρ 'Οθμάρων ἐιώ οὐδὲν εἰδόν τι κέρδος, η φιλοτιμια, η ἀξιωμα. Ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς δυσπραγίας αὐτῷρ πολλά· καὶ παμχληθῆ ἀρεταὶ δημοτα ἐτήρησαν οἱ Φραγκοες οὐδοι. Μετὰ γὰρ

A Id optare sicut mihi 95 jucundum, ita grave ac integratum est, res tuas in angusto locatas esse, te in periculis versari, atque inter multos, qui invidiam in te animo gerunt, ugere. Nec equidem infelicitatum et calamitatum tuarum expers ero. An nosti quicum equites ei agns? Primum omnes adversus Mustapham clamant; genere Othmanico satum negant: hæcque vulgata fama ubique inratuit. Deinde quod imbellem se ac libidinis impotentem prodiderit, quibuslibet ejus facta perpendentibus. Qui etenim a principib⁹ nostris gen⁹ continua serie ducunt, bellicoso se animo suisce probarerunt: singulorumque manifesta sunt præclara facinora, expeditionesque militares orbi terrarum cognitæ. Tertio, si effeminatus isle ac barbarus iſiota imperium obtinuerit, qui ab antiquo occidentis et finium Danubii custodes sunt Abranezides et Turachanides, cæterique posteri eorum, quotquot ab initio occidens summos duces agnovit, præmis honorabuntur. Sed quid occidentales memoro? Si fortuna namque, quod Deus avertat, Mustaphæ rebus propitia subvenierit, ipse omnes orientis duces amplexus, eis singulis paternos honores reddet. Tu vero, ubi istu evenerint, quid, nisi vita finem, eumque turpem ac tua fortitudine indignum, exspectas? Omnes quippe illustres viri animi tui promptitudinem audaciamque leoninam ad pugnas ineundas norunt. Invidia viriūies sœvis ac immiūibus aspicit oculis. Invidiam excipit timor; qui que perniciem ne sibi affers, metuunt, tibi invident. **B** Preoccupavunt ipsi, securitatem querentes, metumque removere cupientes, necem tibi inférre. Has rationes adeo urgentes, que spretæ herorum, quibus te parem existimo, animas perdunt, hunc insanem deere, et ad nos transi. Jam enim dominus meus Morates aulæ suæ proceribus meque horiantibus, omnes culpas et crimina tibi condonat: cuncta simul quæ-adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando molitus es. Oculo pacato ac propicio te respicit, et me sponsore Atinis præfecturam tibi concedit, a te posterisque tuis e lumbis tuis orlis, lanquam dotem, hereditario iure possidendam: hæc sola condilione lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum ipsi militum mittas, idque ut te ejus imperio subiectum agnoscas. Amice, hæc tibi aico; tu vero quid D sentias mihi explica.

Ad illa Hainzæ respondere cœpit Cineites: Accurate nosti, frater, ab Othmanis principib⁹ nullum me lucrum retulisse, honorem vel dignitatem ab eis nusquam me consecutum esse. Illis vero, dum res eorum ad incitas redactæ erant, operam muliam naravi: hæcque brachia multi-

bollica facinora patraverunt. Post Tatarorum **96** A την τῶν Τατάρων ἐπιδρομὴν (39), αὐτὴν τὴν, enim irruptionem, haec ipsam præfecturam, quam nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? Fratrem huic Isam nonne perserutus sum, et in cætello Palæopoleos conclusi? cumque in manus meas devenisset, intereni? Nonne Homurem istius fratrem? ambos scilicet præfecturæ naturales et legitimos hæredes, fraude ac asper aggressus neci dedi? Musulmanus vero avunculus Moratis, quem tu dominum tuum appellas, otiosus in Thracia degebat genio indulgens. At ego Epheï toliusque Ionie dominum Mehemedem Moratis patrem proclamavi. Postea, ubi me expulit, ea præfectura honoravit Kelpazisi virum genere Triballum ac mancipium emptum. In eo autem statu res sunt. Præfecturam illam, quam mihi nunc largitur, Homuris Atinis filii, cui caput absidi, filius obtinet, et in ditionis paternæ possessionem missus est: illi jam per annum sere et ultra imperat, omnesque ei subditi sunt ac samutentur. Si Deus illam militaribus meis facinoribus præmium concederit; quam gratiam Morati hac de re habilitus sum? Nullam profecto. Avus enim Moratis ille Bajazites Iltrîm huic Mustaphâ ayo Atini eam eripuit, utque suam consecutus est. Ego pariter ope dirina illius dominus sum. Quandoquidem autem ad hoc venisti, frater, coram Deo ejusque propheta tibi promitto, in posterum Morati amicum sincerum me fore, et cum opus erit, e filiis meis unum ei militaturum. Ego quippe ex tuis sermonibus, sepositis hisce pactis, in Ioniam eram discessurus, ut illuc cum Mustaphâ Atinis nepote experirer. Cum ergo tibi, qui tecum eodem patre genitus sentis, placuerit Morati amicum esse me, ita me præstitudinum fidem do, et nocte proxima promissis fides existabit.

τοῦ. Ατήν. Ἐκεὶ τοῖν τὸν δύοψυχος καὶ όμοιοτρόπους καὶ τῇ ἐρχομένῃ ρυτῇ ἄρχομαι δι' ἔργον ἀποδεικνύει τὰ συμφωνηθέτα μοι.

Ubi invicem' discesserunt, colloquia et pacata Hamzas ad Moratem ejusque consiliarios refert, quibus omnibus ea grata fuerunt, illico audaciam inde spesque bonas conceperunt. Sequenti vespera, primaque noctis custodia Cineites erecta tentoria, ut erant, lucernis quam plurimis in eorum medio accensis reliquit: omnibusque ad hoc negotium utilibus, curribus nempe, equis probatissimis, cæteraque auri et argenti supellectile collectis, servos pecunia coemptos, et amicos non paucos, septuaginta circiter, equos concondere jubar; forebat in veste unusquisque partem oneris congruam, auri vel argenti, aliisque pretiosæ supellectilis, cui laud nimis

Ismaeliis Bullialdi ποτε.

(39) Μετὰ γὰρ τῶν Τατάρων ἐπιδρομὴν. Ex his constat Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidiis posteriori; quamvis id velit Leunclavius.

Διαστάντε οὖν ἀπ' ἀλλήλων, δὲ Χαρᾶς τὰ λαζηθέντα καὶ συμφωνηθέντα, καὶ ἀπαγγεῖλας τῷ Μωράτῳ καὶ τῇ βουλῇ, ἡρεσε τοὺς πάντας, καὶ θάρσος Ελαδον, καὶ ἐλπίδας χρηστάς. Τῇ οὖν ἵπουσῃ νυκτὶ ἀφ' ἐπίπρεπας δὲ Τίνεντες ἀναστὰς πρώτη φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀφεὶς τὰς σκηνὰς πεπηγμένας, καὶ ἐν μέσῳ ψῶτα διάφορα· καὶ λαβὼν ἅπαν τὸ εἰς παρασκευὴν χρήσιμον, οἷον ἄρματα καὶ ἵπους τοὺς δοκιμωτάτους, καὶ πάσχαν ἀλλην χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἔχων μετ' αὐτοῦ τοὺς οἰκείους ἀργυρώνητους καὶ φίλους οὐκ διλγούς, ἐπέβησαν τοῖς ἵποις ὡς ἐβδομήκοντα. Ἐκαστος ἐν τῇ ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἐμμετέρον χρυσού, ή ἀργύρου, ή ἀλλης τιμίας ὅλης, μή ἔχουσης ἔγκον ὑπερβαρῆ, καὶ ἀπῆσαν τὸ παράπαν τινὸς μῆ

(40) Κελπάξισι ἀνδρὶ τριβαλλῷ. Supra cap. 21
Alexandri Susmani Alium illum appellavit.

ἐνωτισθέντος, ἡ συνιέντος. Τὰ δὲ βαρύα σκεύη καὶ δυσβάστακτα ἀπαντα εἰσαν· δύοις καὶ ἵππους, καὶ καμήλους, καὶ ἡμιόνους, καὶ πᾶσαν ἀλλην παρασκευὴν. Δι' ὅλης δὲ νυκτὸς διελθόντες καὶ διαβάντες δρη τε καὶ κάμπους, ἔως πρώτη ἐφθασαν τὰ δριτά ἄγγες που τῆς Λυδίας ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς πρὸς τὰ Χλιερά καὶ Θυάτηρα (41), ὁδεῖσαντες ἡμέρāν δύο δόδων τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. Καὶ πρὸς ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας περάσαντες τὸν Ἐρμονα ποταμὸν, οἵος ἐσπέρας ἡθασιν εἰς Σμύρνην, μή ἐμποδισθέντες παρὰ τινῶν τὸ σύνολον πλήντες τὴν δύνην τοῦ Ἐρμονος ποταμοῦ βουληθέντες διαβῆναι, τινὲς τῶν ἐκεί Τούρκοι ἐκώλυον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι. Καὶ γάρ ἀπασα ἡ Ἀσια ἐπαράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἔω πεζείᾳ τοῦ Μουσταφᾶ. Οὐ Τζιναήτης στραφεῖς καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν ἔιρει κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατατρώσας, αὐτὸς ἀφέντως τὴν δύδην ἦνε. Οἱ δὲ Σμυρναῖοι δρῶτες τὴν φύλαγγα, καὶ διαπορούμενοι τίνος ἔστι, καὶ τίς δὲ ταύτης ἀρχηγὸς, ὡς ἐμαθον διει τὸ Τζινετή ἔστιν, ἀπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔθεον ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ Τζινετή. Ἡν γάρ Σμυρναῖος γένημα, καὶ θρέμμα, καὶ συνανάρτροφος; πάντων. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς τοῦ Ἀτήνης ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυρέοις διάγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἑνδετέρα, δποι εἰσὶ τὰ Βρύελα καὶ αἱ Ἐρυθραὶ, Κλαζόμενα τε καὶ ἀλλὰ χωρία, εἰσῆλθεν· οἱ δὲ τῶν δρέων ἐκείνων γειτνιάζοντες Τούρκοι ἀπαντές εἰσι μαχημάτατοι, καὶ λίγην πολεμικοί, καὶ φύλοι πεπριῶτοι τοῦ Τζινετή. Συναθροίσας δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς διεγένετος, καὶ ἐκ τῶν δρυμώνων δήρατα κατασκευάσας, καὶ χαλκεύσας λόγχας διασυντόμως, κακοτρύπους καὶ ἀνίσους ἐν ἑδομάδι μισθίσας, καὶ τοξότας, καὶ πελεκυφόρους, καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν δισχιλίων.

Οἱ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν διψήσιν τοῦ Τζινετή, καὶ σωρεύσας πλήθος στρατοῦ, ἐξῆλθεν ἐπὶ τῆς Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Σμύρνην ἀφίκετο ἀπαντήσων αὐτῷ. Αὐτὸς δὲ μαθὼν, ἀπῆγε ἀπαντήσων. Καὶ δὴ συναντηθέντες ἀλλήλοις ἐν ἐντὸς τόπῳ δὲ καλεῖται Μεσαύλιον, καὶ τάς παρατάξεις ἐκατέσων τῶν μερῶν ὡς δυνατῶν ἐτομέσαντες, ἥν γάρ δὲ τόπος ἐλῶδες, καὶ πολύευκλος, τὸ ἐνυάλιον ἤχησε τοῦ Μουσταφᾶ. Οὐ γάρ Τζινετή οὔτε σάλπιγγα οὔτε τε ἀλλο τῶν συνήθων ἐκέντητο. Συμβίξαντες σύν ἀμφο τὰ στρατεύματα, δὲ Τζινετή, ὡς ἀετὸς ἐν μέσῳ στρουθίων, εἰσελθὼν, καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν δένδρων, ἐντυχὼν αὐτῷ που τῷ Μουσταφᾶ βάλλει κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς ράβδου, καὶ μή φέρων τὴν πληγὴν δὲ δύστηνος, τίπτει πρηηῆς απὸ τοῦ ἱππου, καὶ ἐξέπνευσεν. Τότε πάντες οἱ τοῦ Μουσταφᾶ προτελθόντες ἤσπάζοντο τὴν Τζινετή, καὶ ὡς ἡγεμόνα εὐφήμουν. Καὶ δὴ παρευθὺς σὺν μεγάλῃ δορυφορίᾳ πρὸς τὴν Ἐφεσον ἤλαυνον, κακεῖ αὐτὸν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Χλιερά καὶ Θυάτηρα. Sub Ephesino metropolita episcopus ubi Chlieræ constitutus erat, locumque ultimum tenebat: eidemque metropolitæ subditi sunt Thyraeorum, quæ hodie Thyria dicuntur,

A ponderis incesset; eoque apparatu insciis omnibus abierunt. Graves vero sarcinas et omnia portatu difficultia omiserunt; equos pariter, camelos, mulos et cætera impedimenta reliquere. Cumque 97 tota nocte processissent montibus et campis superatis, ad fines ferme Lydiæ circa Chliera et Thyatira diluculo accesserunt, ea nocte bidui iter emensi. Deinde circa horam diei tertiam Hermo fluvio superato, ad vesperam Smyrnam pervenerunt, nullo uspiam impidente: nisi cum ad Hermi ripam profectos, et transire paratos aliquot Turci arcere tentaverunt, Mustaphæ milites, cujus expeditione ac profectione tota Asia territa erat, esse rati. Cineites eos adortus insequitur, partimque occisis, B partim vulneratis, iter citra metum pergit. Smyrnæi hac turma conspecta, primo ignorare enus esset, quiqve eam duceret: at ubi cognoverunt Cineitem adesse, omnes, uxoribus ac liberis comitantibus, ut ipsum conspicerent, accurrebunt. Genere enim Smyrnæus erat, illic nutritus et cum cæteris educatus. Ab eis autem ubi rescivit Ephesi et Thryeis Mustapham Attinis nepotem degere, in provinciæ loca interiora, ubi Bryela, Erythræ, Clazomenæ aliquæ vici siti sunt, penetravit. Qui hos fines porro incolunt Turci, pugnacissimi sunt omnes et bellicosissimi, et cum Cineitis patre amicitia ipsis intercesserat. Coactis igitur istorum duobus milibus, exque ramis arborum aptatis hastis, lanceisque festinanter, unius septinanziæ intervallo, fabricatis, hisque impolitis actortis, sagittarios secutibus ac hastis armatos bis milie eis adjunxit.

At Mustaphas ubi intellexit Cineitem adversus se castra movere, contractum exercitum Epheso eduxit, Smyrnamque, ei occursum, contendit. Comperita deinde Mustaphæ profectione, Cineites ei obviam progrederit. Cum igitur quodam in loco, qui Mesaulation dicitur, uterque exercitus in conspectum hostium venisset, acierū, ut quisque ipsorum artem novit, optime instruunt, utque situs locorum paludiis ac silvis refertorum patitur; classicum deinde Mustaphas cani jubet. Neque enim tubam, aut quidpiam aliud, quo pugnæ signum dari solet, Cineites habebat. Utrinque igitur acie concurrerit, Cineitesque, velut aquila in passeres involans hoc et illuc eas in diversas arboreas dissipat, Mustapham invadit, clavaque serrea in capite vulnerat: qui accepti vulneris impatiens pronus ab equo infelix cadit et expirat. Subito totum, quod Mustapham sequ-

Bryela sive Βριούλων, Erythrarum et Clazomenarum episcopi. At Sardium metropolite subditus erat Thyatiræ episcopus. Eadem, quæ Dueas, Stephanus et Strabo urbium nominina habent.

batur, agmen ad Cineitem convenit, ipsum sublata, utque duci suo acclamat, illico etiam magna militum turma stipatus Ephesum contendit: ubi applausu magno, utpote dux, exceptus et ut antea proclamatus est. **98** Cadaver tandem Mustaphæ a nobilissimis viris maxima cum pompa efferti jussit, et in turricula cum majoribus ejus sepeliri. Hoc itaque pacto dux iterum renuntiatus est Cineites.

CAPUT XXVII.

De Cineitis fuga varii sermones, qua cognita Mustaphas fugam capessit et in Thraciam trajicit. Adurmus Moratem eisque copias ex Asia in Europam transfert, quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplius tentat. Morales cum copiis in terram expeditum Mustaphaos in fugiunt vertit, Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphas captus, et in urbis loco publico luquo suspensus ac strangulatus.

Reversi vero videamus, quos Lopadii reliquit aufugiens Cineites, quæque ipsis acciderint. Ubi mane surrexerunt proceres, et ut mos erat, convenissent, inter se disserere, ut nocte præterita magnus in Cineites tentoriis tumultus excitatus fuerit. Alii dicere transfugam ipsum Morati in ripa ulteriore se adjunxisse. Alii, qui invidia eum prosequebantur, jaciliare, quod factum erat, a se prædictum: Moratis etiam exercitus, qui in ripa opposita considebat, Cineitem revera aufugisse cognovit. Tunc in ejus castris exaudire erat tubarum aliorumque instrumentorum sonum, clamores, lætitiae signa, quæ cœlum usque pertingebant: simulque in paludis oris equitantes conspiciebantur. Excitatus deinde Mustaphas, comperta Cineitis fuga, ipsum ad Moratem transiisse, eique se conjunxisse, nec aliud præterea suspicatus est; turbatusque ac territus illinc abire festinat: exercitum porro ipsius trepidantem pavore injecto cernere erat. At hostes contra insequi clamores sublato, probris lacessere, sua lingua *Dur, Dur, Catlan,* audacter vociferando, id est, *Sistite gradum, sistite, nec fugite. Ponte namque rupto Moratis miles transire haud poterat, cumque adversariis manus consereret.* Mustaphas deinde equo insidens Lampsacum versus discessit, trajicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis comportatis resarcitum ac refectum transiit; eique occurrentes obviam plerique Mustaphæ milites applaudivit, cultum ac veneracionem exhibent. Mustaphas Lampsacum venit, proverbialis vere graculus plumis spoliatus; unoque navigiolo, quod paratum inventit, quatuor sollemnido servis, quibus cursoribus utebatur, comitantibus Callipolim trajicit, ejusque orbis levis armatura milite coacto, quid futurum esset, exspectabat. Morates equidem porre **99** superato, cursores Phœcæam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nuntiarent, ipsum monerent, ut quanto ocius ad fretum tota classe navigaret. Is itaque quæ paratas naves habe-

A εὐφριπήσαντες, ἡγεμόνα ὡς καὶ πρότερον ἀνηγδευσαν. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Μουσταφᾶ ἐκέλευσε σὺν ὅτι πλείστη τεμῆ τοῦ βαστάσαι, καὶ φέρειν αὐτὴ διὰ εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ πυργίῳ, κάκει θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. Καὶ οὕτω ἔγενετο ἡ δευτέρα ἀνάρχησις τοῦ Τζινεήτη.

Ἐπαναστραφέντες τοίνυν ἰδωμεν καὶ τοὺς, οὓς ἐν τῷ Λοπαδίῳ ἀποθεδραχώς ἀφῆκεν ὁ Τζινεήτης, τῶς ἀρα τὸ κατ' αὐτῶν ἄγεγόνεισαν. Πρωτας ἐγερθέντες, κατὰ τὸ ἔθος εἰς παράστασιν ἐρχόμενοι εἰ μεγιστᾶνες ἐκονολογοῦντο ἀλλήλοις, ὡς τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἄγεγόνες θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Τζινεήτη. Ἀλλοι ἐλεγον ὅτι τὴν περαίαν διαβάς μετὰ τοῦ Μωράτη ἡμέρῃ, ἔτεροι δὲ, οἱ καὶ φθόνον κατ' αὐτοῦ τρίφοντες, τὸ γεγονός προεφήτευον· οἱ δὲ τὴν περαίαν οἰκοῦντες οἱ τοῦ Μωράτη ἥμαθον ὡς ἀλλήλως ἐ Τζινεήτη διέδρα. Καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὅργανα καὶ σαλπίγγων ἤχον πολὺν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Μωράτη, καὶ ἐπηλασίας ἐν ταῖς δύσθαις τῆς λίμνης, καὶ βοὸς, καὶ ἀλαλαγμούς, φθανούσας ἵως οὐρανοῦ. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐγερθεὶς καὶ μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτη, ἤζεστο ὡς οὐκ ἀλλαχοῦ εἰ μή τὴν περαίαν διαβάς; μετὰ τοῦ Μωράτη ἡμέρας, καὶ σύντερομος γεγονώς ἐσπεύδεν ἀναχωρήσαι τῶν ἑκεῖ. Καὶ ἦν ἰδεῖν δειλίαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ, καὶ τραχήην καὶ οὔρυσσον. Οἱ δὲ ὑπεναντῖοι τὰ ἀντίρρια κατέτρεχον βοῶντες, καὶ ὀνειδίζοντες, κράζοντες ἀδεῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν. Στήχει, στήτε, μή φεύγετε· οἶον Τούρουρ, Τούρουρ, Κατζάν. Οὐχὶ εἰχον γάρ πόρον, διεφθαρμένης οὐσίας, τῆς γεφύρας, τοῦ περφέν καὶ συμμιξίας. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ἐπιβὰς τοῦ ἱππου ψήστο πρὸς τὰ τῆς Λαμψάκου μέρη, εποιδάζων τὴν περαίαν καταλαβεῖν. Ὁ δὲ Μωράτης τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συναρμέσας τὴν γέφυραν διὰ Ἑλώνων μεγάλων δοκῶν, περφέν τὴν γέφυραν, καὶ οἱ πλείστοι τοῦ Μουσταφᾶς τρέχοντες προτεκύνουν αὐτῷ καὶ εὐφῆμον. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς φάσας ἐν Λαμψάκῳ, κατεψιλωρένος κολοιδὲς τὸ ἀλλήλες τῆς παροιμίας, εὐρών ἐτοίμην μίση τῶν σκαφῶν περφέν εἰν Καλλιουπόλεις σὺν τέτταρι καὶ μόνισι τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ. Καὶ συναθροίσας τὸ γαστρουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἴστατο ἐκδεχόμενος τὸ μέδλον. Ὁ δὲ Μωράτης μετὰ τὸ περάσται τὴν γέφυραν τελέλει ταχυδρόμους εἰς Φώκαιαν δηλῶν τὰ γεγονότα τῷ Ἀδούρῳ· καὶ μηνύων ὡς τάχιστα εὑρεθῆναι σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Ἀδούρος· (42) ἐτοίμας ἔχων τὰς ναῦς, εἰσελθὼν καὶ τὰ ιστία πτερώσας ἐπλει τρόπῳ Ἐλλήσποντον, τὸν δινεμόν ἔχων φυσῶντες ἀπὸ

Ismaelis Bullialdi notis.

(42) Ὁ δὲ Ἀδούρος Λαονίου lib. v, et Leunel. lib. viii, πανε πανα Γενουέσι, quæ fortuito ad Lampsaci oram appulerat, usum esse ad transretan-

dum Moratem narrant. Phranzes lib. i, cap. 40, Moratem, ut trajiceret, navibus usum esse ait.

πρώρας (43), καὶ διὰ νυκτὸς νῆσος τὸ πέλαγος, περιώπας ἀντιπαρέστη μέσον Λαμψάκου καὶ Καλιούπολεως, καὶ δὲ Μωρᾶς αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς. Ἐγγὺς οὖν γεγονοῦσαι, ἡσαν γάρ ἐπτὰ ὑπερμηγέθεις, εἰσῆλθεν δὲ Μωρᾶς ἐν τῇ χρειτοτέρῃ καὶ μειζοντέρᾳ. Ἐδώκε γοῦν δὲ Ἀδούρνος μεγάλην τιμὴν τῷ Μωρᾶτ, ὡς ἔχρην, καὶ δὲ Μωρᾶς τῷ Ἀδούρῳ, καὶ συνηδρίαζον διμοῦ ἐν τῇ νηὶ καὶ ὠμίλουν. Εἶχε γάρ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγκοι, καταφρονήσαντες τοὺς δρκούς, ἐκδοτον ποιήσασι τὸν Μωρᾶτ ἐν χεροῖ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λαβόντες θησαυροὺς πλείστους ἀπέλθωσιν. Εἶχε δὲ δὲ Μουρᾶτ σὺν αὐτῷ διπλίτας οἰκείους δούλους σὺν τοῖς στράπαις αὐτοῦ, ἐν τῇ νηὶ δὲ ἐπέδην, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. Οἱ δὲ Ἀδούρνος ἐν τῇ αὐτῇ νηὶ ὑπὲρ τοὺς δικτακοσίους γεννανοῦς διπλίτας Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς νεασιν ὑπῆρχον τόσοις ἐπιβάται Τούρκοι, δυον διπλετεύκοντες Φράγκων ἐκάστη ἐκέπητο. Οἱ δὲ Ἀδούρνος ἦν φυλάττεων τοὺς δρκούς αὐτοῦ ἀκεράτως δινευ δόλου τινός. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀναστάς δὲ Ἀδούρνος, καὶ γόνυ κλίνας ἐναντίον τοῦ Μωρᾶτ, ἥτις στάσιτο τὸ διφειδόμενον χρέος τοῦ μετάλλου τῆς στυπτηρίας. Καὶ δὲ Μωρᾶτ ἀγαλλίδενος ἐδωρήσατο, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος ἐξαλείφων παλαιοῦ χρέος ἀπότισιν· τὸ δὲ χρέος· ἦν ὡς εικοσιεπτά χιλιάδες νομισμάτων ἀπαρίθμησιν.

Οἱ δὲ Μουσταφᾶς εἰ; τὸ πέραν ἀστῶς, καὶ θεωρῶν τὰς ναῦς, ὡς πολύχνια ἐν μέσῳ πελάγους, ή ὡς νῆσος, ἐτίτρωσκετο τῇ ψυχῇ· ἦν γάρ εἰδος ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Καὶ οὐκ ἔχων τὰ δράσαι στέλλεις ἐν τῶν ἀκατίων μετακαλῶν τινα τῶν εὐνουστέρων τοῦ Ἀδούρνου, ὡς ἔχων λόγους τινάς τοῦ διμεῖλῆσαι. Οἱ δὲ Ἀδούρνος στέλλεις τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάδον δὲ Κορνήλια, καὶ τυχών μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, ὑπέσχετο τοῦ δούναι τῷ Ἀδούρῳ πεντήκοντα χιλιάδας νομίσματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἔξω τῆς νηὸς, ἀλλ᾽ ἀποπέμψαι ἐπέρωθι ἐνθα καὶ βούλεται. Οἱ δὲ Ἀδούρνος οὐκ τὴν ἡθέλησεν ἀκοῦσαι. Οἱ δὲ Μωρᾶτ ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίσατο τῷ Ἀδούρῳ, καὶ εἶπεν· Ἔσο ἀπὸ τοῦ τοῦ τῷ ἡμέτερος ἀδελφεός καὶ φίλος πιστεῖς. Τότε παραστάντες ἀντικρὺ Καλιούπολεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ σύνολον πλησιάσαις ἐν τῷ λιμένι. Οἱ δὲ κυβερνήται τῶν νηῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω, ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ιστία χαλάσσαντες, διμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἡτοιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ἔηρᾳ. Καὶ οἱ τοῦ Μουσταφᾶ διὰ ἔηρας διαδραμόντες ἀπεναντίας εἰστήκεσαν, κωλύοντας τὴν ἔξοδον. Οἱ δὲ Ἀδούρνος ἐτοιμάσας τὰς βάρκας, καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἰσκονταί πεμψε, ἵνα λάβωσι γῆν, δυτες· ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τζαγρατόρους καὶ δορυπόμπους. Ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἐν μακράν τοῦ αἰγαλοῦ, καὶ δεφενδεύοντες τὴν ἀκτὴν, ἀσφαλῶς ἐξῆλθε καὶ δ

Iosaelis Bullialdi nolit.

(43) *Leq. urocul dubiu, ἀπὸ πρύμνης.*

A bat, descendit, velisque explicatis Hellespontum versus vento a puppi flante navigavit, nocturnaque emenso mari, inter Lampasacum et Callipolim diluculo comparuit, cum endem etiam tempore Morates in littore esset. Appulsis ergo septem magnis navibus, earum ampliorem præstantioremque Morates descendit. Adurnus, ut decuit, maximos honores ac cultum Morati detulit, qui vicissim Adurnum quoque honorifice habuit; considerunt postmodum et inter se collocuti sunt. Verumtamen anxius erat Morates, formidabatque ne Franci spreto jurejurando ipsum Mustaphae tradarent, thesaurisque ingentibus acceptis discederent. Hac de causa Morates in nave qua vehebatur, secum habuit supra quingentos servos domesticos armatos, Adurnusque eidem supra octingentos armis instructos Francos, eosque strenuos imposuerat: in certe risque navibus tot vectores Turci, quot armati Franci erant. Adurnus equidem bona illa, et sine fraude inviolatum jusjurandum observabat. Dum autem in medio freto starent, surrexit Adurnus genibusque coram Morate flexis, quod vestigalis nomine debebat aluminis metalli causa, donari sibi rogat; quod Morates benigne lubenterque concessit. Tum veteris debiti, quod numismatum viginti septem fero millia sequabat, tabula calamo inducta est.

Mustaphas interim in opposito littore considero C et conspectis navibus, serenum quippe tunc cœlum erat, castellis in medio mari, insulisque paribus, animo percelli; quoque se verteret nescius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicis evocaret, quemadmodum cum eo communicanda habere præterens. Vicarium suum Barnabam de Cornelia ad Mustapham mittit Adurnus. Illi ad colloquendum admisso pollicetur Mustaphas numismata quinquaies mille Adurno soluturum, si Moratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro libitu suo amandet. Quibus auscultare aversatus est Adurnus. His compertis hunc complexus est Morates, dixique: *Frater noster ac fidus amicus in posterum sis.* At qui Mustaphæ militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. Quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, anchorasque expedient, ut in terram militem exponerent. Mustaphæ vero copias ad littus accurrunt, contraque stelerunt, excensu in terram eos prohibere laborantes. 100 Adurnus autem lembos, acatia scaphasque apparatus supra virginis mittit, quibus vecti terram appellebant Franci, plures quingentis zagratores et jaculatores: quibus in terram expositis, et littoris tuendi gratia miliare unum a mari sagittariis procedere jussis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris siipatus, tribus insuper militum pugnacissimorum et robustissimorum milibus cinctus navi egredi-

tur. Cumque Franci in acie fronte consistenter, lanceis incussis, lapidibusque emissis viam late apreuerunt, et illico Moratis milites cum Francis tubarum clangore semel edito, in Mustaphæos impressionem cum impetu fecerunt: quos in fugam versos persequi, nisi maxima parte interempta, non destiterunt. Morates deinde ad castrum pergit. Mustaphas interim Adrianopolim quam ocissime contendit: ingressusque gazophylacium, in quo thesauri reconditi erant, pecunia ac supellecile, quantas auferre libuit, convasatis, viam Walachiam versus, incitatè quam maxime equis, carpit. Morates triduo Callipoli transacto, in deditio-
nem accepto castro, cunctisque, qui ipsi, ne in portu exscenderet, obstiterant, promiseue occisis, Adrianopolim magnis itineribus profectus est, in-
gentem exercitum ex oriente et occidente collectum secum ducess. Ipsum etiam comitabantur Joannes Adurnus onnesque simul navium praefecti, seque-
batur Italorum peditum supra bis mille agmen, strenuorum animoque bellum spirantium, quibus corporis tegumentum ære nigro consecutum, arna-
que hastæ ac secures erant. Accedenti porro Adrianopolim, effusi cives obviam processerunt, fau-
stisque acclamationibus eum prosecuti sunt: ipse-
que cognitus omnes allocutus est. Ingressus dein-
eps patris palatum convivio opiparo omnes pro-
miscue exceptit; Adurnum cæterosque Latinos ad id vocavit; omniumque lætantium, fausta feliciaque preellant vocibus ipsi acclamatum. Adurno præ-
tere plurimis muneribus honorato, Peritheorion castellum quoddam in occidente situm, commercia etiam Phœcæarum, ut iis, quandiu viveret, uteretur ac frueretur, concessit. Alios navium praefectos vestibus pretiosis, aliique donis magnificis remuneratos, gratis etiam actis, benevole dimisit: qui Callipolim profecti apud velis Phœcam versus remavigarunt. Morates interim velocissimos juvenes, ducesque expedivit, qui juxta Istri ripam Mustapham comprehendenterunt; Constantinopolim enim cogitabat, sed præterita, quorum sibi conscius erat, quæque animo revolvebat, ab isto proposito revoca-
bant. Ad Moratem **101** itaque retractum addu-
eunt: qui sententia lata laquo ipsi gulam frangi,
in loco etiam publico ut scelestorum uni, jussit;
ut in hominum a iuriis, si non universorum, maxi-
mæ saltem partis plebis, opinio invalesceret, eum
flaçazitis Othumanici slium non esse, sed subdit-

Ismaelis Bullialdi note.

(44) Περιθέωριον. Castrum est; sub Trajanopolitano metropolita episcopatus. De illo loco ita loquitur Cantacuz. Hist. lib. II, c. 38, dum recenset oppida ab Andronico juniorē instaurata: Οὐ μήν ἀλλά καὶ περ. Θράκη, παράλιον ἔτεραν πόλιν, κατεσκαμμένη ταῦτην ἡς φασιν Ἀναστάτιον βασιλέα Φωκαίων οἰκισθῆναι, καὶ εἰς ἐκείνου προσαγορευμένην, ἀνέστητεν αὐθίς, οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ δύο μάλιστα ἐνηγραπτά σποιλιδών, Περιθέωριον προστάγρευσσεν. Verum etiam in Thracia maritimam alia urbem adificavit anteā dirutam; cuius condita auctorē: Anastasiū imperatorem dicit, et de eius

Μωράτ είνι τοξίστες χιλίοις; ἀμφοτεροθεξίοις, καὶ μακίμοις ἀλκιμιωτάτοις; ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων. Οἱ δὲ Φράγκοι ἔμπροσθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τζαγροβολισμάτων καὶ πετροβόλων τὴν δόδυ λίαν ἠτοίουν. Τότε οἱ τοῦ Μωράτ σὺν τοῖς Φράγκοις μίαν ἀλαλαγήν επιγγόδη ποιήσαντες, κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ ἔθεον, καὶ αὐτοὶ νῦντα διδόντες ἔφευγον, καὶ εἴτοι διώκοντες σύκη ἀπαύντο, ἕως οὗ πολλούς κατέσφαξαν· καὶ δὲ Μωράτ πρὸς τὸ πολίχνιον ἐλράκων τῆς πόλεως. Ὁ Μουσταφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανού δρυετο, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ταμείῳ φοιτησυροῦ ἐναπέκειντο, καὶ λαβὼν χρῆματα διατρούλετο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέρη σύν διλγοῖς τὴν δοιπορίαν ἐποιεῖ, ἐλαύνων τοὺς Ἱππους δισον ἐδύνατο. Ὁ δὲ Μωράτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας, καὶ τὸ φρούριον λαβὼν, καὶ τοὺς καλύσσαντας μῇ ἐξιλθεῖν ἐν τῷ λιμένι πάντας ἀφεῖδας κατασφάξας, εἰς Ἀδριανού πολιν σπεῦδων ὥρετο. ἔχων μετ' αὐτοῦ πλεῖστον στρατὸν ἐξ ἑψών, καὶ δύσεων, καὶ τὸν Ἀδούρνον Ἰωάννην ἐμοῦ σύν πᾶσι τοῖς ἐπιστατοῦσι τὰς νῆας, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους, δινδρας ἵταλούς καταπεφραγμένους μέλανι χαλκῷ, καὶ δορυφοροῦντας, καὶ πλευκυφρόους πεζούς ἀρετικῷ θυμῷ ζέοντας. Ἐν δὲ τῇ Ἀδριανοῦ εἰσερχόμενος, ἀπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν, εὐφρημοῦντες αὐτῷ· ἐκείνος δὲ μετὰ περιχαρείας τοὺς ἀπαντας προσηγόρευε. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ παλαιτίῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐωχίαν μεγάλην καὶ πανδαισίαν ποιήσας, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους εἰν τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ εὐφρανθέντες εὐφρήμηταν αὐτὸν ἀπαντες. Διωρήσας δὲ τῷ Ἀδούρνῳ δωρήματα πλεῖστα, ἐδωρήσατο καὶ τὸ Περιθεώριον (44) ἕνα τῶν πολίχνιων τῆς δύσεως τοῦ ἔχειν καὶ νέμεσθαι τοῦσο έφ' δῆλης ζωῆς αὐτοῦ· δομοίως καὶ τὰ κομμέρκια τῶν Φωκαίων· καὶ τοὺς ἀλλοὺς κυρίους τῶν νηῶν ἀλλάξας στολαῖς βαρυτίμοις, καὶ ἀλλοῖς πολυτελέσι δωρήμασιν, ἀπέλισεν αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εἰρήνῃ· ἐλθόντες δὲ ἐν Καλλιουπόλει, καὶ πτερώσαντες τὰς νῆας ἔτεμον τὴν πρὸς Φωκαίαν θάλασσαν. Ὁ δὲ Μωράτ σύν τάχει πολλῷ ἐξηποστείλας ὀχυπιέρους νεανίας καὶ στρατηγοὺς ἀνδρέους, συνέλαβον τὴν Μουσταφᾶν ἐγγύς που τῆς τοῦ Ἰστρου δυνητος. Ἰδούλετο γάρ εἰσελθεῖν ἐν Κιονισταντίνουπόλει. Ἀλλὰ τὰ προγεγούντα εἰς; νοῦν λαμβάνων ὑπὸ τοῦ συνειδήτος ἐκωλύετο. Πρέστησαν γοῦν αὐτὸν τῷ Μουράτ· δὲ δὲ ἐδώκεν ἀπόδρασιν τοῦ δι' ἀγχόνης θανατῶσαι αὐτὸν ἐν τῷ ὅρμοις, τόπῳ (45), ὃς ἔνα τῶν κακούργων· ἵνα δὲ τὸν

nomine Anastasiopolin vocatam fuisse. Illam [An-dronicus] refecit; non utrum equidem, sed quantum spatiis concludere potuit, Peritheorinque appellavit. Urbs illa anno ubi vicina est in Thracis sita, non longe ab insula Thaso.

(45) Ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ. De castelli pitina suspensus a Leunclavio dicitur lib. xiii, in loco autem publico factum, ut supposititum à stapham homines crederent. Principes enim Musulmani clam et extra hominum conspectum fratres et consanguineos necare consueverunt.

Porto quod ad annorum notam spectat, obser-

ἀνθρώπων ὑπόληψίς, εἰ καὶ οὐχι πάντες, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν τοῦ δῆμου, καταλάθοι, ὡς οὐχ ὑπῆρχεν οὐδὲ τοῦ Παγιαζής ὄθραν, ἀλλ' ἣν πλαστὸς καὶ κατεκευασμένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου. Ἡ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει ὡς τοῦ Παγιαζήτος ὑπῆρχεν οὐές.

CAPUT XXVIII.

Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manuels senectutem et morbos, res imperii administrante. Corax Theologus prodictionis reus damnatur; cuius mortem ultisci cupiens Morates, Michaelen Pyltin, ob delatum Coracem, morte afficere properat; Pytles, Christum et fidem impie abnegando, vitium servat. Manuel Mustapham, octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitari, et statim moritur. Mustaphas Nicæae captius a fratre strangulatur. Morates Thessalianam et Peloponnesum irruit. Cineiti per bassas suos bellum infert, et debellat: tandemque ilium, totonacque ejus genus, internecione delet.

Καθίσαντος οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τῷ πτερῷς αὐτοῦ ἡδη χειμῶνος ἀρρεντος, ἐν ξαρι διαλαίας πανταχοῦ, καὶ κηρύγματα πέμψας, στρατὸν ἀθροίσας πολὺν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντίνου τὴν ἑτοιμασίαν ἐποίει. Καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ πρὸ πολλοῦ τὴν βασιλείαν τῷ οὐρῷ ἱωάννῃ ἀναθεὶς αὐτὸς γέρων ὅν, ἐκάθητο, σχόλαζων ἐν μελέτῃ θελων λόγων. Μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μωράτης στρατεύειν μέλλει κατ' αὐτοῦ τῷ μηνὶ ἐκείνῳ, ἢν γάρ Ἀπρίλιος, στέλλει ἀποχριστιάριον πρὸς αὐτὸν, ἐνόματι Θεολόγον Κιώραχα, ἀνθρώπον ἐκ Φιλαδελφείας ὁρμώμενον, καὶ μετὰ τὴν τῶν Τατάρων εἰς τὴν Ἀσίαν ἐφοδον μετοικήσαντα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡν γάρ πνευματικός ὡς; οὐδεὶς τῶν ἀλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ εἰς τὰς τῶν Τούρκων πρόδεις καὶ διαβολᾶς πονηρότατος, συχνάζων μετά τινας τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ παλατίῳ, ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ γνώριμος. Καὶ διὰ τὸ δισκεῖν τὴν Τούρκων γλώτταν, καὶ ἐπίστασθαι αὐτήν, ὡς ἔχρη, ἐστέλλετο εὖν τοῖς πρέσβεσι τοῦ βασιλέως ἀεὶ, ὑπηρετῶν καὶ μεθερμηνεύων τὰ λεγόμενα περὰ τῶν πρέσβεων πρὸς τοὺς μεσάζοντας τοῦ ποτὲ Μαχουμᾶτ ἡγεμόνος. Τοῦ καιροῦ τούτου ἀνατικομένου συχνάκις εἰς τὸ τοιούτον ὑπούργημα, γ' νεται γνώριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι Μαχουμᾶτ, καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζήτ· καὶ τοσοῦτον ἐφιλιώθη, ὅτι εἰ τι ἡν τὸ βουλόμενον περὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μαχουμᾶτ, καὶ περὰ τοῦ Μαχουμᾶτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ ρυπῇ ἐ Θεολόγος ἐξύφανε· καὶ ἐφανετο καὶ εἰς τοὺς δύο μέγας διορθωτής πραγμάτων πολλῶν. Ὁ τὰ πάντα γοῦν τὰ καλλί βασκετίνων φθόνος ἐστοχάζετο καὶ πρὸς τὸν Θεολόγον δέξεται. Τοῦ Μαχουμᾶτ οὖν παρελθόντος, καὶ Παγιαζήτος τοῦ μεσάζοντος, καὶ μεταπεσόντα τὰ πράγματα ἐν τῷ προρήθεντι

Ismaelis Bullialdi notæ.

vandum est Leunelavium, Hist. Musulm. lib. xiii, bellum a Mustapha Morati illatum, et universas ad illius interitum res gestas, ad annum Hegiræ 825 [Christi 1422] referre; cœpit enim ille 825 Hegiræ anno, Christi 1421, Decembris 26, fer. 6, cyclo solis 2, littera E. Adque eundem annum lib. i, cap. 40, ista Phranzes retulit. Idem vero Leunelavius in Annalibus Turcicis ad annum 827 Hegiræ, Christi 1424 (perperam 1425 apud Leunelavium legitur) Moratem salutatum esse imperatorem, capto strangulatoque Mustapha Dusme, narrat. Ista igitur concilium tali discrimine adhibito oportet; ita ut dicamus, post mortem Mehemetis adversus ejus filium Moratem statim Mustapham rebellasse, ac pro im-

A lium, et ab imperatore Manuele Palæologo personatum in scenam productum esse. Verumtamen eum fuisse Bajazitis genuinum filium verissimum erat.

Morates, posquam hiems jani cœpisset, in imperii paterni solio collocatus fuerat; proximo deinde adventante vere, edicto publico præconumque voce jussis militatum venire militibus, ingentem exercitum cogit, et ad oppugnandam Constantinopolim se accingit. Jam diu tunc erat cum imperator Manuel filio Joanni imperio cesserat, ipseque senex divinarum Scripturarum studio quietus attendebat. Comperto itaque Moratis consilio, hellum ipsi inferre mense Aprili tunc labente destinantis, apocrisiarium ad eum mittit nomine Coracem Theologum, qui Philadelphia venerat, et Constantinopolim Talaris Asiam invadentibus, habitationis sedem transtulerat. Erat equidem iste supra cunctos sui temporis homines astutus et fraudulentus: Turcorum more calumniis quemlibet appetere promptus, et assuetus. In palatio cum quibusdam principibus viris familiaritate contracta, ipsi quoque Manuelei imperatori innotuerat. Quod etiam lingua Turcicam egregie cœlleret, et loqueretur, ab imperatore cum legatis missus est: interpretisque munero apud veziros tunc regnantis Mahometis functus, Turcice reddendo, quæ a legatis dicebantur. Cum itaque diu sœpiusque hoc munere defunctus esset, principi Mahometi, et magno veziro Bajaziti etiam innotuit: ei que tanta cum ipsis intercessit familiaritas ac amicitia, ut si quid imperator Manuel apud 102 Mahometem agendum haberet, vel apud imperatorem Mahometes, id statim Theologus perteneret. Et estimabatur inter hos duos multorum negotiorum componendorum magnus auctor. Invidia tandem, quæ omnibus perniciem assert, infesta tela in Theologum impedit. Cum equidem Mahometes obiisset, Bajazitesque vezirus periisset, opera et

peratore se gessisse: id belum triennio gestum esse: ac tandem capto strangulatoque Mustapha anno Hegiræ 827 [Christi 1424] finitum esse. Hunc equidem Mustapham triennio regnasse testis est Laonicus lib. v: Ἐτελεύτης δὲ Μουσταφᾶς βασιλεύσας ἐν Εὐρώπῃ ἐτη τρία. Vitam finivit Mustaphas, postquam tres annos in Europa regnaverat. Plura equidem gesta sunt, negotia plura agitata, legati de jungendis foderibus ultra citroque missi, quam ut anni unius spatio perfici potuerint. Recte itaque Calvisius in Chronologia Mustaphæ mortem anno 827 Arabum (Christi vero 1424) assignat: quem etiam Annalesque Turcicos sequuntur.

auxilio Romæorum rerum summa ad Mustapham prædictum devolvitur. Et prius ab iis mutuo culta suavis amicitia, translato rursus ad Moratem imperio, in odium ac similitates versa est. Quas cum imperator mitigare ac placare decrevisset, ad Moratem apocrisiarios mittit Palæologum Lachanem, et Marcum Jagarin viros nobilitate ac prudentia insignes, qui rationibus ac verbis verisimilibus Morati suaderent, eorum quæ ipsi contigerant, auctorem Manuelem imperatorem non esse, sed Bajazitem, qui res imperii tum administrabat: nolueratque infantes imperatori tradere, ut patris ipsorum testamento jussus erat, hortationibusque monitus Bajazites: quin etiam contumeliose legatos, qui illos repelebant, dimiserat. At Morates hos apocrisiarios nec videre nec audire voluit, et paucos dies seorsim custoditos tenuit: donec quæ huic expeditioni militari ad urbem Constantinopolim oppugnandam necessaria ipsi erant, comparasset. Illos postea hoc dato responso dimisit: *Abite et nuntiate imperatori vestro brevi me venturum esse.* Paucos post dies, in unum coactis totis viribus, ingentem exercitum ducentorum milium plurimumve militum contra Constantinopolim ducit. Cives hac de causa in suspicionem de re aliqua atroci contra Theologum adducti dicebant, ipsum fraudem et dolos urbi struxisse, ergo ferentem se cum legalis prosectum non esse. Erga Turcos duces etenim ut plurimum benignus affectus erat, ipsorumque imperatorem diligebat Theologus. Cognita tumultuantis multitudinis in Theologum invidia, Manuel ad Moratem de pace acturum eum mittit; urbem quippe corona ac vallo jam cinxerat Morates, et tentoria intra templum Fontis prope muros exerat. Urbe egressus Theologus Moratem ejusque proceres adit; cum quibus multis de pace sermonibus collatis, tyrannum ad eam componendam adducere ulla ratione haud potuit. Plurium autem opinione serebatur, cum Turco hac conditione pacisci voluisse. Si, inquit, fidem tuam jurejurando obligaveris urbis prefectum me fore, illam tibi tradam; quæ verba ex fidissimis amicis ejus, qui aderat, unus auribus exceptit. Talia pactus in urbem redit, ut qua die condicta ac **103** præstituta urbem expugnaturi Turci erant, ad Fontis portam suis stipatus staret, illosque introduceret. Theologus continuo imperatorem convenit, rationem eorum quæ legatus agitasset, redditurus. Ille vero alias, quæ verba superiorius recitata audierat, ad turbam retulit, patescitque proditionem, quam Theologus meditabatur, indicisque quibusdam fidem verbis suis conciliat. Ubi deinde ab imperatore Manuele, qui senex et insirma

A Μουσταφᾶ διὰ συνδρομῆς τῶν Ρωμαίων, καὶ τὸ τῆς φιλίας γλυκὺ εἰς ἔχθραν πικρίας κατηγητεῖ, τῶν πραγμάτων πάλιν μεταπεσθέντων εἰς τὸν Μουράτον καὶ θελων διβασιλεὺς τὸ πικρὸν μεταβάλλει πάλιν εἰς γλυκόν, στέλλει πρὸς τὸν Μωρᾶτον ἀποκρισταρίους Παλαιολόγον τὸν Λαζανᾶν, καὶ Μέρκον Ἱάγαριν ἀνδρας εὐγενεῖς καὶ συνετούς, τοῦ παρασῆσαι διὰ λόγων πιθανῶν, διὰ τὰ συμβάντα τῷ Μωρᾶτον οὐκ ἦν αἰτία διβασιλεύς, ἀλλὰ διὰ Παγιαζῆτος· διὰ τῶν πραγμάτων τῆς ἡγεμονίας ἐπιτροπος· καὶ οὐκ ἡθελήθη δοῦναι τὰ νεογνά ἀντί χεριῶν τοῦ βασιλεῖας, καθὼς ἐνδιαθήκων προέτρεψεν διπάτηρ αὐτῶν τῷ Παγιαζῆτος· ἀλλὰ ἀτέμως· τοὺς αἰτοῦντας αὐτὰ πρίσσεις ἀπέπεμψεν. Οἱ δὲ Μωρᾶτοι τοῦ θρόνουτας ἀποκρισταρίους μήτε ίδεν μήτε ἀκούσαι θελήσας, περιορίσας αὐτοὺς ἐν διλγαῖς ἡμέραις (διῆ), ἵνα οὕτως ἀπαρτίσαις δινηθεῖται τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῷ πολεμικὰ κατὰ τῆς πόλεως, τότε ἀπέδλουσεν εἰπών· Ὅχιτες, ἀναγγελλετε τῷ βασιλεῖτε, διὰ ήδη ἔρχομαι ταχύ· Ἐν διλγαῖς δὲ ἡμέραις ἀθροίσας ἀπαντά τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὑπεράριθμον δύντα εἰπεῖν ἐπέκει τῶν διακοσίων χιλιάδων, κατὰ τῆς πόλεως ἔξεισιν. Οἱ δὲ πολίταις κατὰ τοῦ Θεολόγου ὑπενθουν κακὴν ὑπόνοιαν, λέγοντες ἐν τῷ, διὰ διὰ μὴ ἀφίκεσθαι αὐτὸν ἐν τῷ πρεσβείᾳ ἔρθρᾳ δόλον κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γάρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φιλικῶς διακείμενος· σὺν τοῖς ἀρχηγοῖς Τούρκοις, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι δι Θεολόγος. Οἱ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ, δρῶν τὸν θρόνον ἐν μέσῳ τοῦ δχλου κατὰ τοῦ Θεολόγου, στέλλει τούτον πρὸς τὸν Μουρᾶτῶν; δῆθεν πρεσβεύσων τὰ τῆς εἰρήνης· ἦν γάρ δι Μωρᾶτον περικυκλώσας καὶ χαρακώσας τὴν τοῦ πόλιν, πῆκας αὐτοῦ τὰς σκηνὰς ἐν τῷ ναῷ τῆς Πηγῆς ἔνδον, πλήσιον τοῦ τείχους τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ δι Θεολόγος καὶ ἐντυχὼν τῷ Μωρᾶτον, καὶ τοῖς μεγιστάνοις αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καμῶν, καὶ λαλήσας περὶ εἰρήνης, οὐκ ἐδυνήθη καταπειθῆ τοιῆσαι τὸν τύραννον, ὃς τινὲς λέγουσιν· ὡς δὲ οἱ πλεῖστοι ὑπώπτευσαν, ἐλάλησε πρὸς τὸν Τούρκον, διὰ Εἰ ποιήσεις μοι συνθήκας ἐνόρκους τοῦ εἶναι με δρχοντας καὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεως, ἐγώ σοι ταύτην παραδῶσα. Εἰς δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ἐνωτισθεῖς τὰ λεγόμενα· καὶ εἰσελθόντες ἐν τῷ πόλεις μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰς συνθήκας, διὰ τὴν ἡμέραν ἐν ἥ μέλλει γενέσθαι δι πόλεμος, αὐτὸς ἐν τῇ τῆς Πηγῆς πύλῃ μετὰ τῶν αὐτοῦ εἰσάξει τοὺς Τούρκους ἐντός. Εἰσελθὼν δὲ δι Θεολόγος, καὶ τυχὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ διηγούμενος τὰ τῆς πρεσβείας, ἐκεῖνος ἀνήγγειλε τοῖς ἔξω τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, πιστούμενος τὰ λεγόμενα διὰ τεκμηρίων τινῶν. Ἐξελθὼν δὲ δι Θεολόγος ἐκ τῆς μονῆς, ἦν γάρ οικῶν τότε δι βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου ἀσθενής καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(46) Εἰς διπλαῖς δὲ ἡμέραις. Hanc Constantinopolis obsidionem Phranzes resert ad annum mundi 6930, ut et Joannes Cananus, brevi a doctissimo clarissimo viro Leone Allatio edendus. Noster Ducas eodem anno, quo Mustaphas strangulatus est tradit, id est, anno Christi 1424, mundi 6932. Lao-

nicus lib. v, post intersectum Mustapham, Constantinopolim a Morate, frustra lamen obsessam ait; idemque Phranzes lib. i, cap. 32. Quod Annales Turcici silentio transmittunt.

De Theologo illo Corace, et Pylle nihil apud Phranzem et Laonicum legitimus.

γέρων· δεὶς ιαώνης δι βασιλεὺς ἡ σχολείτο πρὸς τὰ ἀνείμαχα τῆς πόλεως, καὶ μέρος τῶν ἀρχόντων. καὶ τὸ βασιλευτικὸν ἐπαν κατεβόθσεν κατὰ αὐτοῦ ὑπέρεις καὶ λοιδορίες ἐκχέντες. Τίτε δὲ βασιλεὺς ἀκούεις; τὴν ταραχὴν ἡράτα τί τὸ γεννέμενον. Οἱ δὲ παρέστησαν αὐτῷ τὸν ἀνθρώπον διηγούμενον τὰ περὶ τῆς προδοσίας. Θύλαιον δὲ δι βασιλεὺς κατεπραῦνται ὅγλον, ἐκπλευτες περιορισθῆναι τὸν Θεολόγον, καὶ οὖν αὐτῷ τὴν προδότην αὐτοῦ, ἵνα τὴν αὔριον ἐτέσσαρη τὴν ἀλήθειαν. Οἱ δὲ Κρῆτες ὄντες ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς προδοσίας ἔδραμον λέγοντες τῷ βασιλεῖ (ἥτιν γάρ οἱ Κρῆτες ἀεὶ πιστότατοι καὶ ἡγολον θεῖον ἔχοντες πρὸς τὰ τεμένη ἀγίων, καὶ εἰς τὰ σφῶν λειψανα, καὶ εἰς τὸ βασιλειον τῆς πολεως), εἴπον οὖν αὐτῷ· "Ο βασιλεὺς, ἀδικοῦ ἔστι ημᾶς προτιμᾶς τὴν πόλιν ὑπὲρ τὴν ἀντρακαμένην, καὶ ποθεῖν τοῦ ἐκχεῖσθαι τὸ αἷμα ημῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευούσης· οἱ δὲ αὐτόχθονες, καὶ οἱ τὸ εὐδοξεῖν ἐπ ταύτης ἔχοντες, εἰναι προθόται τῷ θεῶν μυστηρίων, καὶ τῆς βασιλείας σου. Κέλευσον οὖν ἡτα καραδόσωσιν εἰς χεῖρας ημῶν τὸν Θεολόγον, καὶ ημεῖς ἐξετάσομεν ἀπριβῶς τὰ περὶ τούτου. Οἱ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο· Ἐγώ μὲν δειλιῶ μή πω; κατὰ φθόνον κινδυνεύει ὁ ἀνθρώπος· Εἰ γάρ ἐγίτωσκον δτι ἐτ ἀληθεῖα στρεβλὸς ηγ, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεδηλαζον αἰσχυλτεφ θαράτφ. Ἀρατες οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσετε, καὶ εἰ μὲρ ἀθῶος, ἀφετε· εἰ δὲ ἀπὶ τῷ κρίματι, τισάσθω τὴν τιμωρίαν. Λαβόντες οὖν τὸν Θεολόγον καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ διὰ τιμωρῶν, καὶ διὰ σημειῶν τινῶν, ὃν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῷ οἰκῳ αὐτοῦ διάφορα σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ χρυσοῦραντα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις ἀς ἐπλεις κατὰ τοῦ βασιλέως· τὰ δὲ σκεῦη ἐδίδοσαν ταρά τοῦ βασιλέως ὡς ἀποκομισθέντα τῷ Τούρκῳ, δὲ αὐτὸς ἔνοσφιζετο ταῦτα· τότε οἱ Κρῆτες οὐραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου ἱως τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς, ἐκεὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσιν ἀνηλεῶς καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γάρ ἐξέγλυψαν τοὺς ὅρμαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τύπον φαίνεσθαι βλεφάρων ή δέρματος. Βαλόντες τοίνυν ἐν τῇ φυλακῇ ἐν, τριστης ημέραις ἀπέθανε· τὴν δὲ οἰκίαν αὐτοῦ δημιεύσαντες ἐνέπρησαν πολὺν θησαυρὸν γέμουσαν.

Ο Μουράτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Θεολόγου, καὶ τίς ἡ αἰτία τοῦ φόνου, ἐθυμώθη τε καὶ ἐλυπήθη, καὶ τινες παρέδωκαν εἰς αὐτὸν, ὡς ὅτι αἰτίος τοῦ φόνου τοῦ Κύρραχος οὐκ ἦν ἄλλος εἰ μὴ Μιχαὴλ οὐ Πύλλης. Οὗτος γάρ δὲ Πύλλης ἦν Ἐφέσιος Ρωμαιός γένεις [τὸ γένος], τὸ σέβας Χριστιανός, τὴν τύχην ἔξι εὐγενῶν τῆς αὐτῆς πολέως; τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπιτήδευμα γραφεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ρωμαιίοις καὶ Ἀρα-βικοῖς· τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν τρόπον δύσχρηστος, λάγνος, διστος, καὶ παμβένθηλος. Οὗτος συνών τότε τῷ τυράννῳ, παρέδωκαν αὐτὸν λέγοντες, ὅτι οὗτος

valetudine afflictus in veneranda (Virginis) monasterio habitabat, discessit Theologus, Joannes imperator, qui ad propulsandam hostium impetum intentus erat, primores urbis aliquot, levisque armaturae milites simul vociferando contumelias et probra in eum jaciebant. Hoc tumultu cognito, Manuel quid contigerit, interrogat: tum qui aderant eum qui proditionem aperuerat, coram ipso adducunt. Tumultum sedare istum volebat Manuel, jussitque Theologum ejusque accusatorem in custodia haberi, ut postridie quid rei sit, clare cognoscere possit. Cretenses porro qui ad imperatoris portam excubabant, audito de proditione rumore, eum allocuturi concorsu facto adeunti (Adelissimam usqueaque operam navaverant Cretenses, erga tempia sanctorum eorumque reliquias amore divino flagrabant, urbisque majestatem imperatoriam salvam esse vehementer cupiebant); illi itaque dixerunt: *Imperator, haud æquum est hanc urbem patriæ nos præferre, et sanguinis nostri pro hujus urbis imperatoris tutela nos esse prodigos: indigenas vero, qui que gratia et auctoritate in ea valent, divina mysteria imperiumque tuum prodere vel'.* Jube igitur Theologum nobis trudi, exanimi accurato rem totam subjiciemus. Respondit imperator Manuel vereri se, ut invidia oppressus iste in vita periculum adducatur, bisque talia verba adjecit: *Si revera cognovissem sceleris cuiusvis reum, subito turpissima morte eum multassem. De illo itaque vinclo cognoscite, et questionem habete. Siquidem insons fuerit, absolvite. Si reus peragitur, penas luat.* Du Theologo igitur, qui in vinculis erat, diligenter anquiritur tormentis adhibitis: et indicia quedam exacte inquirentibus patuerunt, inventis in ejus domo vasis aureis, argenteisque quamplurimis, vestibus etiam auro intextis, scriptis insuper in imperatorem haud dubie compositis. Illa equidem vasa ab imperatore ipsi tradita erant, ut Turcis postea donaret, quæ furto admisso apud se oculabat. Tunc Cretentes ad portam palatii imperatoris via tracto, oculos immanni et ab humanitate prorsus aliena saevitia, effodiunt. Quos sic exsculpsérunt, ut ne vestigia quidem palpebrarum vel **104** cutis apparerent. Conjectus deinde in carcerem post triduum moritur: ejusque domus, multis thesauris qui in ea erant direpli, incendio deletur.

Intellectā Theologi cæde, ejusque causa, Morates
irā ac dolore accensus est; cui suggestur quidam
alium non esse hujus cædis auctorem præter Mi-
chaelem Pyllum. Hic Pyllus Ephesius erat genero
Romæus, ritu Christianus, ex illius urbis familia
nobili oriundus. Romaicæ et Arabicæ linguæ peri-
tus scriptum in præfecti palatio faciebat. Moribus
porro corruptis ac improbis, luxuria ac intempe-
rantia diffuebat, omninoque profanus erat. Eum
in tyranni aula tunc versantem adducunt, arguunt-
que imperatori Manuela, ut Corax Theologus ur-
bem proditurus erat, epistola patefecisse; ejusque

indicio reum peractum Coracem morte damnatum A ὁ Πύλλης ἐγράψε τότε τῷ βασιλεῖ πῶς ὁ Θεολόγος μέλλει προδούναι τὴν πόλιν, καὶ παρ' ἑκείνῳ τοῦ μηνύματος ἀπέθανεν ὁ Κούραξ. Δεσμώταντες οὖν τοῦτον καὶ βασανίσαντες; ἀνήλικος, ἦν γάρ μετέτοπτος πάντων, ὑπερεον πυρκαϊὸν ἀφάντες παρέστησαν ἐν αὐτῇ τὸν δόθιεν. Καὶ ἐρωτήσαντες εἰ βούλεται ἔξομός την πίστιν τῶν Χριστιανῶν, οὐδίσταται· εἰ δὲ μή, τὸ πῦρ δαπανήσει. Τότε ὁ πρὸ τῆς ἀρνήσεως Τούρκος κατὰ τὰς πράξεις ἡρήσατο, καὶ περιέτεμον αὐτὸν πομπεύσαντες. Μετὰ χρόνους δὲ ἵκανος τὴν φυχὴν ἀπέβιτον, ἐν τῇ διολογίᾳ ταύτῃ τῇ ἀπαίσιψι δοὺς τὸ τέλος. 'Ο δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ (47) κατάκοιτο ὄν, καὶ καθ' ἐκάστην ἔχων εἶπεν πρὸ δοφθαλμῶν τὸν θάνατον, σοφίζεται κατὰ τὸν Μωρᾶτ ὅ λέξιν ἔρχομαι. Τὰ δύο τέκνα τοῦ Μεχεμέτ, ἀδέλφια δὲ τοῦ Μωρᾶτ, τὸ μὲν ἐν φύσεις ἐπινεῖ, κατὰ τὴν χρονοῦσαν εἰς αὐτοὺς μιαιφόνον συνήθειαν· τὸ δὲ δίλο, δὲ καὶ Μουσταφᾶς ἐκαλεῖτο, θανόντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἰς μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δύναμετο 'Ελιέζ, τὸ ἐργίκιον αὐτοῦ πιγκέρηνς, δὲ λεγόμενος κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλώτταν Σιαρπτάρ, κλέψας αὐτὸν, καὶ περάσας, εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς μέρη τὰ πρὸς Παφλαγούιας, πέμπει χρυσίως γραφὲς πρὸς τὸν Σιαρπτάρ 'Ελιέζ ὁ βασιλεὺς, τοῦ ἀγείν τὸ παιδίον ἐν τῇ Προύσῃ, στείλας πρὸς αὐτὸν καὶ χρυσὸν μέρος πολὺ τοῦ βογεύσας, καὶ στήσαι νεδεκτὸν στρατὸν, καὶ εἰσάξαι τὸ παιδίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυνίας. 'Ο Μουρᾶτ οὖν ἡσολεῖτο ἐν ἐλεπάλξεσιν καὶ ἀκρεβολισμοῖς τοῦ λαβεῖν τὴν Κωνσταντίνου. Ἐν δλίταις οὖν ἡμέραις ἐρχεται εἰς τῶν ταχυδρόμων ἀπαγγέλλων τῷ Μουρᾶτ, δτι 'Ο ἀδέλφος σου ὁ Μουσταφᾶς εἰσῆλθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὑπεδέξαντο εἰ τῆς πόλεως, καὶ εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα. Καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν τῷ Σιαρπτάρ 'Ελιέζ ὑπάγει εἰς Νίκαιαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μωρᾶτ, καὶ ἐν νῷ βάλλων, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων ἔχει, καὶ ἔτερον Μουσταφᾶν, τοῦ ἐνέγκαι με πειρασμούς, ἀφίησι τὴν ἔχθραν, καὶ λύει τὰς παρατάξεις, καὶ τὰς μελετωμένας ἐπάλξεις, καὶ ἐλεπέλεις, καὶ δίδωσι λύσιν τῷ μυριαρθρικῷ στρατῷ, καὶ αὐτὸς ἀφεὶς τὸ πολεμεῖν ἐπανέζευξεν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ.

Dum hæc aguntur, imperator Manuēl, paraplecticus factus, ultimosque spiritus ducens jacebat, et intra triduum naturæ tributum persolvit. Sapientissimus fuit, virtutibus clarus, temperantia ac modestia insignis, imperium filio suo Joanni Romæorum imperatori ultimo reliquit, qui sane dignis imperio virtutibus cæteros omnes antebibat. Tres menses cum exercitu suo Morates ur-

B D πνίων, γενόμενος παράπληκτος, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέδωκε τὸ χρεών. "Ουτως σοφώτατος, καὶ ἐνάρετος, ἐν τοισισινη καὶ κοσμιότερη, κατελέψας τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ ὑστάτῳ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων, καὶ πρώτῳ ἐν πάσῃ, τὰ τῆς βασιλείας ἔγων ιδιώματα. Ἐποίησε γοῦν διωρᾶτο σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ ἱπάνω τῆς

Ismaelis Bullia'di notæ.

(47) 'Ο δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ. Hunc Mustapham Moratis fratrem, Mustaphopolum Phranzes lib. i, cap. 40, apellat, Byzantiumque venisse tradit. Laonicus vero illum apud Caramanum degisse, quæque ad viculum necessaria sunt, ab eo accepisse scribit. Constantinopolim deinde venisse: Græcorum tandem factione in Asiam transvectum, ab Aliaze Sara-

phtare, cui Mehemetes eum crediderat, Morati proditum, huiusque jussu strangulatum. Leunclavius lib. xii ex Verantii et Hanivaldi monumentis illam historiam fuisse explanavit.

(48) Μανουὴλ ἐκείτο. Mortem Manuels Phranzes accidisse tradit anno 6933, Julii 21 (id est Christi 1425).

πόλεως μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἔγερθηναι, καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται ἐν Καλλιουπόλει. Καὶ περάσας σὺν ικανῷ πεζικῷ καὶ διδύοις ἵπποις, τινὸς μὴ γινώσκοντος ποῦ πορεύεται, δι' ἑνὸς ἡμερονυχίου πρῶτη ἐτικοτίας οὖσης φθάνει Νίκαιαν, καὶ προσημάνει τὴν Εἰρευσιν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. Καὶ αὐτὸς θροῦν ποιήσαντες ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ἀνοίγονται αἱ θύραι, καὶ ἀνατέλλων εἰσάγεται ὁ Μουράτ ἐντὸς, καὶ εὐρῶν τὸν μειράκα ἐπινίξ, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερεσπιστᾶς κατέσφαξεν. Ἡν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς ἐτῶν ἔξ. Τότε ὡς εἶδε τὸ πατεῖσθαι τεθηγάκτα, ἐκέλευσεν ἄγειν αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ παραδοῦνα τῷ τάχῳ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐν τῷ ἦτει ἐκείνῳ ἀπεθανον τρεῖς ἀρχηγοὶ Μουσταφᾶς, εἰς δὲ καὶ πλαστὸς παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενος, ἀλλος δὲ τοῦ Μουράτ ἀδελφὸς, καὶ ἔτερος ὁ τοῦ Ἀτήνη, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεήτη, καὶ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων, ὁ Μανουῆλ. Ὁ δὲ Μουράτ ἐπανελθὼν ἐν Ἀδριανούπολει, οὐκ ἐκαύετο νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀφορμήν τινα, ὥστε ἀντέβαι τῷ Τζινεήτη. Μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων Οἴδας τὰς συνθήκας, ἀς μοι συνέθου· καὶ εἰ μήτε βούλει τοῦ εἴται φίλοιο ἀμόρ, πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διαταχών, διτε μέλλω περῆρ τὸν Ἰστρον· εἰ δὲ οὔρ, ἔσο μοι διακείμενος σὺν τοῖς δροῖς ἀνηκδοῖς, κατὰ τὸ δικέρ Θεῷ βουλητὸν εἰς σε πρᾶξα. Ὁ Τζινεήτης γοῦν ἀπεκρίνατο, Ὅσοις βουλητὸν πράττε· τὴν δὲ ἀπέκβασιν τῷ Θεῷ ἀρέτης. Στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἦτει Ἀκιντζίδας (49) ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Σερβίᾳ δεικνύων τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ. Ἐρχονται οὖν ἀκοχοριστάριοι πάντοθεν προσαγορεύοντες αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσδία· καὶ ἀπὸ τῶν δεσπότην Σερβίας, καὶ ἀπὸ βαΐδδου Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην οὖν ἐκείνοις. Μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἦν τὸ σύναλον ἡμερωθῆναι, ἀλλ' ἐτρεφεν ἔχθραν ἀπούδεν. Ός οὖν οὐκ ἡδυνήθη τι πρᾶξαι κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θετταλίας τὴν ὀρμήν τοῦ νοῦς εἰχε, καὶ πρὸς τὰς ἀμβολάκας τῆς Πελεποννήσου, καὶ ἐν τοῖς αγιασμοῖς τοῖς κατὰ τὸν Σερβόμανα. Πέμψας οὖν ικανὰ στρατεύματα, ἐκλεισε Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέριξ ἐλεγχάτει. Τὸ Ζητούνιον καὶ τὰ πέριξ ἐκούρσευε. Ἡν δὲ τότε ἐν Ζητούνῳ σταλεῖς εἰς ὑπατελαν Καντακουζηνὸς ὁ Στραυμομῆτης ἀνδρὸς [ἀνήρ] γενναῖος, εἰ χρή καλεῖν αὐτὸν ἀνδρα, πατοίσας μεγάλην ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιέπων ἀσφαλῶ; τὰ πέριξ τοῦ Ζητούνου, καὶ τὸ πελεχνιον. Ἐτοιμάσας τὸν τῆς· Ἐδα· στρατὸν (50), πέμψει στρατάρχην ὀνόματι Χαλλίν τινά Ρωμαῖον τῷ γίνεται, ταυμόρδον ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ προμνημονεύθέντος Πλαγιαζήτη, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεήτης· ὃν τὸν Μουσταφᾶ· καὶ δὴ λαδῶν τὰς δυνάμεις ἀπάσας, πρὸς τὰ μέρη Φιλαδελφείας. Ὁ δὲ Τζινεήτης τὸ πε-

Ismaelis Bullialdi notat.

(49) Ἀκιντζίδας. Id est, cursores, Achin ex eur-
sin. Dicuntur etiam Akenzii.

(50) Ετοιμάσας τὸν τῆς Ἐδας στρατόν. Quæ ex
Planivaldinis monumentis refert Leunclavius, Vucæ

bem oppugnando transegit. Soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus, Callipolin profligiscitur. Superato freto cum magna peditum manu, paucis vero equis, nullo, quo tenderet, gnaro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicæam pervenit; advenisseque significat iis qui in side manserant. Per quos, excitato in media urbe tumultu, portæ ipsi aperiuntur, orienteque sole Morates intra muros accipiuntur. Inventum Mustapham annorum sere sex puerum strangulat, et ejus satellites perimit: utque puerum mortuum conspexit, cadaver Prusam ferri, et in paterno monumento sepeliri jussit. Anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, fato concesserunt: unus qui Bajazitis filius subditius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Attinis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno imperator Manuel obiit. Morates postea Adrianopolim reversus noctu et interdiu meditabatur, qua specie ac prætextu Cincitem adoriri posset: quapropter ejusmodi mandatum ei significat: Quas conditiones tibi tulerim, tuque accepte rete meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad mittre, Istrum quippe trajicere cogito. Si vero ita affectus erga me fueris, ut jussa mea detrectes: in te prout Deo visum fuerit me gerant. Ad ea respondit Cineites: Pro libitu tuo age, successum vero Deo permitte. Ille igitur in Walachiam et Serviam Akincidas mittit, qui nuntiarent ipsis se regem proclamatum esse. Undeque igitur accedunt apocriarii, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a despota Serviæ et vaivoda Walachiae, cum quibus pacem firmavit: cum imperatore Joanne in gratiam et amicitiam redire omnino aversabatur, animo olim capitale gestans. Cum itaque in urbe 106 Constantinopoli oppugnanda quidquam proscire non posset, Thessalam animi impetu actus, Peloponnesi isthmum, et maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessaloniam circumdat, agrumque circumiectum prædationibus vastat. Zetunium vicinaque loca incurSIONIBUS populatur. Zetunio tunc præserat Cantacuzenus Stravometis vir, si dicepud vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates Orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quemdam præfecit genere Romænum, qui Bajazitis a Cineite Mustapha partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphiæ vicinas regiones adit. Verum

narrationi magis congruunt, quam quæ ex Veraniano lib. excerpta sunt. Laonicus hojus adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit.

Cineites, his nequidquam territus, exercitu etiam magno conscripto, usque ad Thyatiræ agrum in occursum Halilis progradientur. Ulerque castra metatus est, ita ut se invicem conspicerent, nec plus stadiis quinque inter se distarent. Ubi illuxit, ab ultraque parte classicum canitur, acie deinde instructa, agminibusque ordine dispositis, junior filiorum Cineitis, qui Curtis, id est Lopus, cognominabatur, scutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediumque eorum aciem perfractam viam sibi, velut aper, patefecit. At legiones et agmina Halilis cedendo ordines a primis ad ultimos aperiunt, ita ut h[ab]et magno damno illato penetraverit. Tunc Halil imperito isto ac rei militaris ignaro deprehenso, copias suas in locum arctum consestim traduxit, jussitque alba capitilis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regresurum op'nat. Cineites interim primam Halilis aciem adoriri paratus stabat, dum simul remains Curtis ultimam aggredieretur. Metuebat enim, ne, si ipse recta Curtim sequeretur in hostes etiam illatus, cætera agmina dilaberentur, et Halili se adjungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim exspectando. Illic autem insolenter superbiens cum equitatu cæterisque militibus lento gressu revertebatur. Jamque stadiorum decem itinere cursim confecto, obviis quibuscumque cressis, recta, qua perrexerat via, rediit. Conspicataque in edito loco magna militum manu, auditio tubarum cantu, signisque similibus his quæ in patris sui exercitu erant, visis, patrem suum a tergo hostibus instituisse, et in fugam Halilim vertisse retur. At cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equi terga dat, et ut lepus fugiens retrocessit. **107** Fugientem insecuri sunt velites canibus volantibus celeritate pares, breveque cursu Lupum comprehensum Halili adducunt. Illius more impatiens erat Cineites, quod otiosus interim staret. Qui, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes, qui Smyrnam spectant, repetit: perque vias arduas et difficiles eo usque incedit, donec in arcem quamdam nomine Hypselen pervenisset. Huic ante omnia necessaria providerat, curribus et navigiis munierat, convectionis etiam omnimodis cibariis. Situm porro est hoc castrum ad quemdam Ioniae sinum, Samoque oppositum in ipso maris littore. Halil interea filium ipsius Curtim catenis ferreis vincutum Adriapolim ad Amiram mittit, veluti primitias mox falso rescindendi Cineitis. Curtim, avunculumque ejus Hamizam supra memoratum viuetos Callipolim Amiras Morates misit: ibique manicis ferreis impositis in carcerem detrusit. Halil deinde Her-

A râpan μή δειλῶν, ἔχων στρατὸν ἴκανὸν, καὶ αὐτὸς ἔξιρχεται καὶ προσυπαντῷ τῷ Χαλίᾳ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν Θυατείων. Καὶ τεντώσαντες ἀπ' ἀλλήλων ἀντικρὺ ἀπέχοντες ὡς στάδια πέντε, πρωΐ σαλπίγγων τὴν τραγάντων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάντων ἀνορδίνων ταξάντων τὰς φάλαγγας, ὃ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, δὲ καὶ Κούρτης ἐπωνομάζετο, δὲ λέγεται λύκος, εἰσεισι σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, καὶ ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως, ὥστε διάριος διέβη. Τὰ δὲ τάγματα, καὶ οἱ λεγένδες τοῦ Χαλίᾳ παραχωρήσαντες καὶ τόπον δίδνει; διέβη, μέσον ὀλίγην ζημίαν ποιήσας. Ὁ δὲ Χαλίλ, ἰδὼν τὸ ἀπεχνόν αὐτοῦ, καὶ ἀστράτευτον, μετέστησε τὰ στρατεύματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ὡς ἐν παρθέῳ, καὶ ἐκέλευσε τὰς λευκὰς καλύπτεις ὑποκρύπτειν τὸν καθέναν, ὑπολαβόντας διὰ τὸ Κούρτης ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαβῆσσεται. Τζινετής μὲν ἵστατο παρητοιμασμένος, ὡς διαν διαν Κούρτης ἐπαναστρέψῃ εἰς τὴν οὐραγίαν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέλθῃ συναντήσων τῷ Χαλίᾳ. Ἐφοβείτο γάρ μή πως διπισθεν καὶ αὐτὸς ἐλθὼν τοῦ Κούρτη, εἰς τὸν λοιπὸν στρατὸν τὸν τέληται τις διάδρομος, καὶ φέροσιν εἰς τὸν Χαλίλ. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ μετεκινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην. Ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονευδίμενος, καὶ ἀγερωχῶν σὺν τῷ ἵππῳ καὶ τοῖς ἑταῖροις ὅματιμοις στρατιώταις ἑδράνειν στρέφειν. Καὶ ἦ μέχρι σταδίων δέκα δρόμον περάσας, καὶ τοὺς συναντῶντας κατασφάξας, ἐστράφη πρὸς τὸν εὐθεῖαν, ἢν διέβη ἐκεῖνος, ὁδὸν. Καὶ ἰδὼν ἐν ἐμφανεῖ τόπῳ στρατιώτας πολλοὺς, καὶ ὅργανων ἕχον, καὶ σημαλας ὅμοιας; τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἰδοὺς διὰ τὸ πατήρα αὐτοῦ ἐξδιπισθεν ἐτροπώσατο τὸν Χαλίλ. Ἐγγίσας οὖν τὸν τόπον, καὶ γνωρίσας; διὰ οἱ ὑπενεντίοις εἰσὶν, στρέψας τὰς ἱνδίς καὶ ὀπισθιδρόμεως ἐλαύνων, ἐφευγε μὲν ὡς λαγωδεῖς, ἰδιώκετο δὲ παρὰ τῶν ταχυδρόμων, ὡς εἴποι τις, ἀεροβάτων κυνῶν. Ὁ δὲ Τζινετής ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἄργιᾳ ἐδυτικέραυνε. Ὡς ἐν ὀλίγῳ οὖν ἡγρεύθη ὁ Λύκος, καὶ παρέστη τῷ Χαλίλ. Ὁ δὲ Τζινετής, μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἀλλασσιν, στραφεῖς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ, τὰ πρὸς τὴν Σμύρνην δρη, καὶ διωσάντους τόπους διέβαινεν, ἵνες οὐ κατηντήσαι εἰν πολιχνιψ τινὶ Ὅψηλῃ ἐπονομάζειν (51). Εἶχε γάρ αὐτὸν προμεμελετημένον, καὶ καλῶς ἡσφαλεισμένον ἐν δρμασι, καὶ νέοις Δ [ημησι], καὶ παντοιᾳ τροφῇ. Ἡν δὲ τὸ πολίχνιον τοῦτο ἐν ἐνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν Ἰωνίαν ἀπέναντι νῆσου Σάμου, ἐνδον (52) τῆς θαλάσσης. Ηὔλισθη οὖν ἐκεῖ. Ὁ δὲ Χαλίλ στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρόδετον ἐν Ἀδριανῷ πρὸς τὸν Ἀμηρδν, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ Τζινετής καλήν. Ὁ δὲ Ἀμηρδς Μωρᾶς στέλλει τοῦτον δέσμιον μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Χαρμζ, διὰ δέλγος φθάσας ἐδήλωτεν, ἐν τῇ Καλλιουπάλει, καὶ χειροδεσμῆσαντες, καὶ σιδηροδήσαντες ἐβαλον αὐτοὺς; ἐν τῷ κύργῳ. Ὁ δὲ Χαλίλ διαβά; τὸν Ἐργεον πυταμόν, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Ὅψηλη ἀπορομαζόμενος. Turcis appellatur Ala-Sar, vel Alachisar, id est, altum castrum. Hypsilin quoque eam vocant, oue nostro maritima

est.

(52) Glossa interlin. τὸν ἀκτῇ.

εἰς Νύμφαιον ἐλόων. Κάκει ἀπὸ εἰς· Ἐφεσον [κάκει· θεν ἀπάρας εἰς Ἐφεσον] ἤλθε, καὶ πάντας τοὺς μεγιστάνους, καὶ τοὺς ἐν ἑκαστίαις ἕδωκε πίστεις καὶ ἔλαση, τοῦ··εῖναι ἀδύωνς ἀπὸ παντὸς δόλου. Καὶ αὐτὸς ἀντὸς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἐνδεκάστου τὸ σιτηρέσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμήν. Αὐτὸς δὲ γράφει καὶ πέμπει πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων ἀπίντα τὰ γενόμενα. Ής ἡκουει τὴν τοῦ Τζίνεντ ζυγῆν, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ Χαλίλ γεγονούσιν ἀριστείαν, ἕδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Χαλίλ. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζᾶν, διὸ ἦν γυναικαδελφος τοῦ Χαλίλ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζῆτ (διὸ ἐφύετο Τζίνεντ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ), τοῦ περιβλέπειν καὶ περιτυπούντος τὴν Ὑψηλὴν καὶ πολεμῆσιν αὐτὴν, καὶ προσάγειν ἐπιμελῶς τοῦ μῆδιαδρόμου. Ὁ δὲ, δρῶν ἐν στενῷ τὰ πράγματα δυτα, ἐπλευσε διὰ θαλάσσης. Εἶχε γάρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ τρέξ πλοῖα διήρη, καὶ εἰσελθών εἰς αὐτὰ ἐπλει τὴν πρὸς Παρισύλαν θάλατταν. Καταστήτας ἐν τῇ Ὑψηλῇ τὸν αὐτοὸν ἀδελφὸν Παγιαζῆτ καλούμενον δρχούντα, καὶ παραγγελλάς αὐτὸν τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δοση δύναμις τὸ πολεῖχνιον· εἰχε γάρ πᾶσαν ἐντὸς καὶ ἄρμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ παντοίων χρειῶν, καὶ νεύων πλείστων παντοίων παρασκευὴν ἵκανην· αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμώριον (53), καὶ μηνύτας τῷ ἀρχηγῷ τοῦ Ικονίου τῷ Καραμάν, ὃς βούλεται τοῦ συνευρεθῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λέγους δοῦναι, καὶ λαβεῖν ἀναγκαῖους· ἐστειλεν αὐτῷ ἐπιπούς διακοσίους, καὶ λόγον σὺν μερικοῖς δρχουσιν ὁρίσας. Ἐλθέτω. Τὰς γαλεώτας δὲ ἐστειλεν διπισθεν· καὶ δῆ εὑρεθέντες δόμοι, καὶ πολλὰ λαλήσαντες αὐτοῦ τοῦ ἐλθεῖν μετὰ δυνάμεως, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, δ Καρχμάν οὐκ ḥπεισθη, ἀναχρνήσας τῶν πρώτων γενομένων ἐπισουλιῶν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσουλμάν, ὡς δ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν. Ἀπέπεμψεν αὐτὸν, δοὺς αὐτῷ ἵκανά χρήματα καὶ φ' δυνδρας εἰς βοῆθειαν. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν καὶ κατελθών σὺν τοῖς πεντακοσίοις ἱππεῦσι, καὶ διαβάς τὴν Σαλούταρίαν κατῆλθεν εἰς Λασόδικειαν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναβάς τὸ μέγα δρός τοῦ Τμώλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεις· ἀπὸ δὲ Σάρδεις εἰς Νύμφαιον. Ἐκεῖ δὲ τὴν πορείαν τερμών, ἀφεὶς τὴν πρὸς δεξιὰ δόδον, διὰ τοῦ βύσκους ἐλθὼν, νυκτὸς ἐμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ Τριάκοντα (54). Διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ πρὸς Γαλήσιον δρός κείμενα πρὸς θάλατταν δρη, πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ ἐξαφνῆς σὺν βοῇ καὶ κρότῳ διλαξάντες τὸ παρακείμενον φωσάτον ἐτράπη. Καὶ οἱ μὲν ἐφευγον, οἱ δὲ ἀντεμάχοντο, καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀναπετάσας ἐξῆλθον οἱ ἔνδον· καὶ σὺν τοῖς ἔξι συμβέβαντες τοὺς ὑπενεντούς ἐσφατεν. Πρώτας δὲ γενομένης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἐν, ἔβαλον πάντας ἐν τῷ πολιχνῷ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ αὐτὸν τὸν Τζίνεντ· ξαν γάρ οἱ ἐκτὸς ἐπέκεινα

A **m**um fluvium trajicit, Nymphæumque venit : inde discedens Ephesum contendit, ubi convocatis omnibus primoribus fidem dedit, invicemque saeramento eos adegit, nullam fraudem insidiavse sibi mutuo structuros. Promisit insuper commeatum singulis se largiturum, officia, et honores attributurum. Litteris quoque ad principem datique gesta erant, commemorat. Comperita Cineites fuga, et Halilis præclaro facinore, qui alium illius debellatum cœperat, provinciam regendam ei concedit. Successorem vero sororium ejus Hamzam Bajazitis fratrem (quem Cineites, Mustapha de imperio certante, morte affecit) qui exercitu præcesset, misit : utque Hypselam exploraret, ac per ambitum specularetur, expgnaretque : diligentia insuper exacta omnia effugia Cineiti præscinderentur. Hic, res suas in angusto redactas animadvertens, mari evasit. Hypselæ enim partæ ipsi erant tres biremes, quibus consensis Parphyriæ oris appulit, castri custodiam fratri suo Bajaziti, qui princeps vocabatur, commisit; eumque hortatus est, ut quantum posset ei, ne quid damni acciperet, provideret; curribus equidem, cibi: cæterisque omnibus necessariis castrum instruxerat, navigiaque parata plurima illic habebat. Ipse Amorium pergit, significatque Caramano Iconii satrapi, eum convenire velle, quod etm excommunicet habere, et quædam ab eo audire se cupere. Caramanus itaque ducentos equos ad eum mittit, et habita cum toparchis deliberatione. accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere jussit. Cum igitur simul convenienter, multaque dixisset. Cineites **108** eum hortatus ut viribus suis suppetias ferret, Caramanus illis haud auscultavit; memor insidiarum quas olim struxerat iste, dum nobis dictus Musulmanus imperio potiebatur. Largitus tamen ipsi magnam pecunia vim, in auxiliuque quingentis militibus adjunctis eum dimisit. Inde digressus Cineites quingentis equitibus stipatus Phrygiam Salutariam prætervectus Laodiceam . venit. Illinc deflectens relicta quæ dextrorsum . ducit, via, iter per torrentem capessit, et in loco . cui Triginta nomen pernoctavit. Eadem die emensis, qui Galeso monti subjiciuntur, campis, qui que mari adjacent, montibus superatis, prima noctis custodia Hypselam reddit : subitoque elamore edito, strepituque excitato, aliis quidem sufficientibus, aliis repugnantibus, vallum, quo arx cincta erat, evertitur. Apertis etiam castri portis præsidiori, qui muris se continebant, erumpunt, cum obsidentibus manus conserunt, repugnantesque cœdunt. Ubi, illuxit, universusque exercitus in unum collectus est, cunctos vel invitatos ipsumque Cineitem intra castri moenia.

Ismaelis Bullialdi note.

(53) Ἀμώοτος. Phrygiæ majoris urbs.

(54) *Tā triakorū*. Alibi non existat hujus loci nomen.

compterunt. Numerus quippe oppugnantium quinquecenta millia superabat; qui vero castrum tabantur, censis etiam auxiliaribus, mille viii aequalibant. Animadvertisit Hamzas, dum terra castrum oppugnat firmissimum, et in edito loco situm, nihil promovere: Moratem monet ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideat. Castrum enim, qua mare aspicit, patere, nudaque omnia pandere, totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Genuensis nodus erat, Persicas Palavicinus appellatus, qui cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscepit. Chium itaque insulam appulsus, tres magnas naves mercede conductus, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in eastro militabant, pavore perculsi sunt, cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditioinem compulsum iri præsenserunt; eoque magis quod quingenti Caramani milites nocte ipsa patesfactis sibi castri portis aufugissent: quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Ottomanici imperii subditi, qui Caramani partes sequebantur. Postridie mane sensit Cineites suos tumultuari, veritusque ne proxima nocte auferrent, seque desererent, quemdam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsecrioni præterat, dum Hamzas Ephesi diversabatur, significatque illi, si aldem dare velit, enim se non occisurum, sed vivum **109** Morati ad ducturum, vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. Data ad Halile sive jurejurandoque obligata, Castro egressi Cineites, ejusque frater Bajazites, Halilim venerati sunt, qui tentoria ipsis ad quiescendum attribuit. Sub vesperam in castra rediit Hamzas, auditisque ab Halile sororio suo quæ gesta erant, quatuor carnisces misit, qui alto sopore oppresso ac sterenti, ob actas ante noctes pervigiles, caput elidunt; Bajaziti pariter caput amputatum, ejus filio, cæterisque eo prognatis; nec infantibus etiam ejus stirpis parcunt. Interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur; isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari in carcere ratis (Curti et avunculo ejus Hamzæ) iubet. Ac ita factum. Talique casu Cineitis genus internecione omnino deletum est.

CAPUT XIX.

Johannes pacem cum Morate in tam obseruat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatum Thessalonicanum exclusi: Narrantur obiter cause proper quis Thessalonica in Venetorum palestalem venerit. Thessalonica obessa et a Morate expugnata ei direpta, et novi incole in eam missi. Veneti, tristiora reformidantes, cum Morate pacem inewerit. Walachia principes se invicem thraco regio perturbant; Draculius alius imperfectus superstes Walachia raiwoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morates bellum infert: et inter utrumque pax paulo post stabilitur.

Johannes igitur imperator, compositis rebus, cumque Morate stabilita ac firmata pace, urbibus ac

Ismaelis Bullialdi notæ.

(55) Πέρσις Παλαιτζίρος. De isto nihil reperio in Genuensi Historia?

(56) Ο δὲ Χάρηψας. Hie Hamzas est, qui a Cineite

A τῶν πενιήκοντα χιλιάδων· οἱ δὲ ἐντὸς μόλις γιλιοὶ οὖν τοῖς τοῦ Καραμάνου. Ὁρῶν οὖν δὲ Χαμᾶς οὐκ ισχύει, ἢν γὰρ ὀχυρώτατον καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ καίμενον, μηγύει τῷ Μουράτῃ ἵνα διὰ θαλάσσης προνοήσωτι νῆσος Γενουΐκάς εἰς βοήθειαν· ἢν γὰρ εἰ φρούριον ᾧς πρὸς θάλατταν κεχηγόδη, καὶ τὴν Ἐνδον ἄπασαν θέσιν ἀποδεικνύον τὴν θάλατταν, καὶ γυμνὰ πάντα ἀποσκευάζον. Εἰς δὲ τῶν Γενουΐτῶν γνώριμος τῷ Μουράτῃ Περσιδές ἀνδρας Παλαδιτζίνος (55) τὴν ἐπανυμίαν συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν τὸ φρούριον· δὲ γὰρ Ἀδοῦρον προετεθνήκει. Ό δὲ ἐλύθων ἐν νήσῳ Χίῳ, καὶ μισθωτάμενος νῆσος τρεῖς παρμεγέθεις ἥλιθες διὰ ταλάσσης ἐν τῇ Ὑψηλῇ. Οἱ δὲ Ἐνδον σὺν τῷ Τζινεήτῃ ἰδόντες τὰς νεῦς ἐδειλίσασαν, καὶ πολεμήσαντες τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ' αὐτήν παραδοθήσονται. Οἱ γὰρ φ' ἀνδρες τοῦ Καραμάνου διά τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίκαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἐφύγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ καταχοπέντες παρὰ τῶν ἔξω. Ἡσαν γὰρ δεῖ ἐχθρωδῶς διακείμενοι οἱ τοῦ Καραμάνου μετὰ τοῦ Ὀθωμάνην. Πρώτας δὲ γενομένης ὁρῶν δὲ Τζινεήτης τὸν δηλουθούμενον, καὶ φονηθεὶς μῆτος τῆς ἐπιούσῃ νυκτὶ φεύγωσα πάντες ἀφέντες αὐτὸν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλλί ξεναγούς αὐτοῦ· ἢν γὰρ ἐκείνος πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἀδρούματι ἐκείνῃ· δὲ δὲ Χαμᾶς: (56) ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάκγων. Μηγύει γοῦν τῷ Χαλλί, ὃς εἰ δώσει πίστεις τῷ Τζινεήτῃ τοῦ μῆτος θανατῶσαι αὐτὸν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἔγει αὐτὸν τῷ Μωράτῃ, ή πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται, καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. Ό δὲ Χαλλί δοὺς πίστεις ἐνόρχους, ἐξῆλθεν δὲ Τζινεήτης σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζήτῃ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Χαλλί. Ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνὰς, καὶ ηὔλισθησαν. Ό δὲ Χαμᾶς ἡδη πρὸς ἐπίπρεπαν ἐλύθων, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ Χαμβροῦ αὐτοῦ Χαλλί τὰ πριχθέντα, στέλλεις τῶν δημίων τέρσαρας, ἢν γὰρ κοιμώμενος καὶ βίγχων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου, συνέλασσαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμώμενον. Ὁμοίως καὶ τοῦ Παγιαζήτη τὴν κεφαλὴν ἀπέταξον, καὶ τοῦ οἰεν αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκγόνων. Οὐκ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ. Τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῷ ἐστελλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. Ό δὲ ἡγεμών, πέμψας ἐν Καλλιουπόδει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλείστων, τοῦ Κεύρη λέγω καὶ Χαρζῆ τοῦ θείου αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐτελεώθη ποιγνεύει δὲ Τζινεήτης.

Ο βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης, ποιήσας κατάστασιν, καὶ τελεσταν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μωράτη, δοὺς αὐτῷ servatus fuit, Bajazitis Bassæ frater; de quo supra actum cap. 24.

τές πόλεις καὶ χώμας, & εἶχεν ἡ Ποντική θάλασσα. Απὸ λίγην τῶν κάστρων ὃν οὐκ ἡδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, οἷον Μεσημβρίας, Δέρκους, καὶ ἀλλα, καὶ τὸ Σητούνιον σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος, καὶ κατ' ἔτος τέλος δισπρών τρισκοσίων χιλιάδων, εἰρήνευσαν κατὰ δυνατὸν ἐκάθητο. Οὐ δὲ Μωρᾶς ὁ τύχη πρὸς αὐτὸν χερσὸν ἔσλεψε, καὶ πάντας τοὺς ἔχθρούς αὐτοῦ εἰς τέλος ἥψαντας, καὶ οὐκ εἴχε τὸν φοβῆσαντα, ἢ τὸν κωλύσαντα, περὶ τὴν Θράκην, καὶ ἐν Προύσῃ γέγονε. Κάκεύθεν ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περάσας τοῦ Λωπαδίου κατῆλθεν εἰς Πλέραμον. Απὸ δὲ Περγάμου εἰς Μαγνησίαν ἀφίκετο· ἀπὸ δὲ Μαγνησίας εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ Σμύρνης εἰς Θύραια καὶ Ἐφέσον. Συνέρρεον δὲ τῶν πέριξ ἡγεμόνων ἀποκρισάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μαχράν. Εστειλε γάρ διδασκαλεῖς τὸν κύριον Λουκᾶν Νοταράδην τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. Ομοίως καὶ Λάζαρος (57) ὁ δεσπότης Σερβίας, ἀλλὰ καὶ Ντανδής δι Βλαχίας ἡγεμών, δι Μετούληνς αὐθέντης, καὶ Χίος, καὶ Ρόδος: ἀπαντες εὐφημήσοντες. Πάντες οὖν ξιλανον, πλετεις παρ' αὐτοῦ, καὶ ξιλακαν, τοῦ εἰναι εἰρηναῖοι καὶ φίλας μεστοὶ σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς οὖν αὐτοῖς, κατὰν τὸν Βενετικῶν, δι' αἰτίαν τὴν ἦν λέξων ἐρχοματ. Οὐ δεσπότης Ἀνδρόνικος (58), δι μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τρίτος οὐδεὶς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν διεπόδια Θεσσαλονίκην, δι καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου ἐφιαρτο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μωρᾶτ, λέγω καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' εὗ δι Μουσταφᾶς ἐξῆλθε τῆς Λήμουν, εἴχε μάχην Θεσσαλονίκην, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θετταλίας, Αιτωλίας, Φθίας, Θηρῶν, καὶ πέρα Ιωαννίνων συνέθλισον, καὶ ἀπέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀδρανέου οὐλοί, καὶ δι Τουραχάν, καὶ ἔπειροι πλειστοί. Ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' ἐκάστην ἐφοδον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἀπίδια ποθὲν, ἢ γάρ πολις ἐφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινὰ, καὶ οὐχ ὑπέρερεν, ἐλίμωτον γάρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνθείᾳ τῶν δυναγκαίων στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετικοὺς μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότου Θέλοντος, ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦντος τὴν Θεσσαλονίκην αὐτούς. Αὐτὸς δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀστασίως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλάκιος, καὶ θρέψας, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν μετασχηματίσαι. Καὶ αὐτὸς δι Θεσσαλονικαῖος ἐστεργάνη τοῦ εἰναι πιστὸν ἐν τῇ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(57) Ομοίως καὶ Λάζαρος. Non appellabatur Lazarus, sed Stephanus Lazarus F. Hic locutus est Turcorum more: qui Serviae despotas Lazaros sive Lazar-anglos appellantur.

(58) Ο δεσπότης Ανδρόνικος. Laonensis, lib. iv, ab Andronico qui elephantiasi postea obiit, venditam Venetis Thessalonicam, quod ad tuendam illam impar esset. Lib. deinde v. post Mustapham a Morate fratre suo occisum, Thessalonicam ab hoc Morate expugnatam fuisse tradit. Illoc loco meminisse oportet a Laonico Thessalonicam Thermam vocari. Phranzes lib. i, capp. 21 et 32, etiam adeundus. Sed, cap. 21, errorem admisit et parachronizans: ait enim Andronicum eodem anno Thessa-

lonicam vendidisse quo Theodorus Lacedaemonem Rhodiiorum collegio Spartam vendidit, quod est fallissimum. Nicolaus Doglionius, Venetorum Hist. lib. vi, Thessalonicam a Morate II captam anno 1430 scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetisset. Annales Turcici ad annum 853 referunt, qui ceperunt anno 1429, S-pt. 50, seria 6. Phranzes, lib. ii, cap. 9, mense Aprili anno 6938 [Christi 1430], occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus, Patricius Venetus, Hist. lib. xx, anno 1450, tradit Andream Dandulium, qui ducis titulos gerebat, et Paulum Contarenum capitani munere fungentem, ignavia ac secordia sua Thessalonicam perdidit.

lonicam vendidisse quo Theodorus Lacedaemonem Rhodiiorum collegio Spartam vendidit, quod est fallissimum. Nicolaus Doglionius, Venetorum Hist. lib. vi, Thessalonicam a Morate II captam anno 1430 scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetisset. Annales Turcici ad annum 853 referunt, qui ceperunt anno 1429, S-pt. 50, seria 6. Phranzes, lib. ii, cap. 9, mense Aprili anno 6938 [Christi 1430], occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus, Patricius Venetus, Hist. lib. xx, anno 1450, tradit Andream Dandulium, qui ducis titulos gerebat, et Paulum Contarenum capitani munere fungentem, ignavia ac secordia sua Thessalonicam perdidit.

tate Venetorum manere, tanquam Venetis nati atque educati ipsi fuissent. His conditionibus ratis habitis ducem cum triremibus decem Thessaloniam adducunt, et tradito ei urbis regimine despota Andronicum exportant: novo deinde duci fausta ominati in Boeotiam triremibus renavigarunt. Hinc bellorum pugnarumque origo. Turci quippe hanc urbem sibi vindicabant, his rationibus ad ductis: *Nisi hujus urbis vires frigissimus, vobis nunquam se permisisset.* Hac enim mente potius urbis Turci bellum acriter gesserant, superioresque extiterant, fame afflictis Thessalonicensibus. Latini vero, veriti, ut quoquo modo Romae ad angustias redacti rebellarent: Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsis Venetis, in urbem admitterent, nobilium Romæorum familias alio transmittere cœperunt; his quidem in Eubœam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc fabulam, quæ vulgo canitur, allegant; penuriam scilicet necessariorum, qualia sunt frumentum, hordeum, legumina, carnes cæteraque cibaria et alimenta. Ut igitur pauciores rarioresque familiæ in urbe remanerent, ab hisque angustiis liberarentur cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque transtulerunt, in patria», Deo adjuvante, III postea reddituri. Plerisque ergo huc et illuc tractulis, multis in alto mari demersis: aliis supplicio affectis, tanquam proditoris rei pœnæc fuisse: ceteros in urbe residuos flagitiis et contumeliis vexavere.

Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus est, oratores Veneti missunt pacem petentes. Aliud autem, præter istud, responsum ab eo non tulerunt: *Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avunculus meus Bajazites Romæ vi eruptam in suam potestatem redigit. Quod si Romæ eam nunc occuparent, injuriam me ipsius facere merito queri possent. At vos Latinum cum sitis, et Italia advecti, quo jure harum regionum vos immiscetis rebus?* Si vobis ita visum fuerit, ad propria redire, alioquin brevi adero. Be Itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per custodiæ (Italice della guardia) seu speculatorias triremes miserunt. Vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit: ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias Orientis secum adduceret, fretoque superato Thessaliam fines ingredetur: cum universis deinde copiis in unum conjunctis Thessaloniam proficiisci jubet. Morates interim Serrhas substituit, delicias captans ex rebus quæ illic sunt; conviviis enim delectabatur, cum juvenis esset, annumque vice-simum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessaloniam oppugnationi quotidie intentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur, si eorum numerus iniretur, cum oppugnantium

DUCÆ

A κοινότητες τῶν Βενετικῶν, ὡσπερ αὐτοὺς τοὺς ἐν Βενετίᾳ καὶ γεννηθέντας, καὶ τραφέντας. Γενομένων οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρεων, δῆμοις Δούκαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἐπεῖς, καὶ ἔξαρουσι τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον. Καὶ τὸν νέον Δούκαν εὐφημιζαντες ὑπέστρεψαν αἱ τριήρεις ἐν Βοιωτίᾳ. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐκτοτε πλῆθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τούρκοι, Ἡ πόλις αὐτὴ τημέτρα όπάρχει· Εἰ γάρ τημέτρη ταῦτην δισθερούστας οὐκ ἀντεῖξαμεν, οὐκ ἀντεῖξαμεν. Ἐν γάρ τούτῳ φρονήματι καρτερὸν μάχη ἐγένετο, καὶ ὑπερίτιχον οἱ Τούρκοι, ἐλίμωτζον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς. Οἱ δὲ Λατῖνοι, φοβούμενοι: μή πως οἱ Ῥωμαῖοι στενοχωρίθεντες ποιήσουσιν ἄνταρειν, καὶ εἰσάξουσι τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικοὺς διώξουσιν, ἦν γάρ καὶ προλαβὼν τὴν πόλις τῶν Τούρκων, ἥρκαντο τοὺς τῶν εὐγενῶν Ῥωμαίων οἰκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Εβδομάν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἀλλούς ἐν Βενετίᾳ· ἡ ἀδεμάνη οὖν ἐπιπλαστος ἀφορμή, διτὶ τὰ πρὸς χρεῖαν εἰσὶ σπάνια, εἰσὶν οἵτος, κριθαὶ, δοσπρία, κρέα καὶ ἄλλο εἰ τι τρόπιμον. Διὰ τὸ δραματος οὖν τὰς οἰκίας, μετοικισάτωσαν οἱ προβούντες ἐνεκα τῆς στενοχωρίας ταῦτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα θεοῦ ἀρωγοῦντος ἐπανελέυσονται. Μετήγαγον οὖν πλείστους ὅδε κάκεισε, καὶ πολλοὺς δὲν ἐφι βυθῷ Ἑρμίφαν· ἀλλούς ὡς ἀπίστους ἐκδλαζόντες τοὺς δὲ ἐναπολειρύθεντας ἐν μυρίαις ἀστεγείαις ἐκάκουν.

C

Μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι τὸν Μωρᾶτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θράκην, ἀποτελαν οἱ Βενετικοὶ ἀποχρισταρίους πρὸς πάνταν αἰτοῦντες εἰρήνην. Οἱ δὲ οὐκ ἀπόχρισιν παρέσχεν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον, διτὶ Ἡ πόλις αὐτὴ κατριχόν μου κτῆμά ἐστι, καὶ δὲ ἐμὸς κάπικος Παριαζῆτ δυνάμει, καὶ φιλοπάτω τὸν Ῥωμαῖον ταῦτην ἐλαβεν. Εἰ γάρ ἡσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστεύοντες, μοι εἰχον ἀντρόφασιν τὸν λέγειν ἐδίκιων. Τυμεῖς δὲ Λατῖνοι οἵτε, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, τὶς δὲ προσχώρησις τῶν ὅδε; Μεταράστητε, εἰ βούλεσθε· εἰ δὲ μή, ἔρχομαι ταχύ. Στραφέντες οὖν ἀπρακτοὶ ἐγραψαν τὴν ἀπόχρισιν ἐν Βενετίᾳ σὺν ταῖς τριήρεσι τῆς ταρδίας, ἥγουν τῆς παραψυλαχῆς. Οἱ δὲ Μωρᾶτ ἔπει; ἀρχαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρρας ἥλθον (59); κάκει τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς Δύσεως, ἐγράψε τῷ Χαμζᾶ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τῆς Ἐω, καὶ περδεῖσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἐλθεῖν ἐν Θεσσαλίᾳ. Συνεφθέντες οὖν δροῦ, στέλλει τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμεσιν. Οἱ δὲ Μωρᾶτ ἦν ἐν Σέρραις κατατρυφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν· ἦν γάρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γάρ ὑπῆρχε τότε, δύων ἔτος που εἰχοστὸν πέμπτον. Οἱ δὲ Χαμζᾶς ἐδίουσι σκολιοπάτην τὸ καθ' ἐκάστην πολεμίζων Θεσσαλονίκην. Οἱ δὲ ἄντες ὡς πρὸς τοὺς ἔξι ήσαν ἐκεῖνοι πρὸς ἄνα. Τότε κατασκευάσας κλίμακας, καὶ ἐλε-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(59) Εἰς Σέρρας ἥλθε. Σερρæ Thessaliam urbs metropolis, thronum 53, sub Leone Philosopho cœnuit.

πόλεις πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλὰς, ἐμήνυσε τῷ Μωράτῃ τὸ δὲ ἀλεθὲν ἵνα δύσωσι τὸν πόλεμον. Οἱ δὲ ἑντές Ἰσταντὸν ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. Καὶ δὲ Μωράτης ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατεσκεύαστο, καὶ αἱ τριήρεις εὐκήσαν. Τότε δὲ Μωράτης ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων· Ἐδού διδώμει πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταῦτη ὑμῖς, διδρας. γυναικας, παιδία, δρυγυρον, χρυσὸν· μόνον τὴν πόλιν ἔμοι δέρετε. Τότε ἡχησάντων τῶν δργάνων καὶ τῶν κλιμάκων τεθέντων (τοι γὰρ εἶχον πρᾶξαι πανταχότοι, ή γλίοι, ή δισχίλιοι δινδρος; ἐν τοσαύτῃ πόλει; Μόλις γὰρ ἐν δέκα πρωμαχῶσιν εἰς τζαγρα-
Εδλος Ἰστατο). ἐπιβάντες οὖν τοῖς κλίμαξιν αὐθωρὸν ἐντές εδρίθησαν· καὶ ἀνοίκαντες μέλαν πόλην, ὡς σμῆνος μελισσῶν ἄπεις δὲ στρατὸς ἐντές τίσθε. Καὶ ἡνὶ ιδεῖν ἔνον τέρας, ἁνδρας καὶ γυναικας, σὺν νεοῖς καὶ παρθένοις ἀφτλιξι καὶ βρεψυλλοις, δρμα-
Θοις δὲ καθεὶς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν χερσὶν ἔλκοντας. Αὗτοι δὲ οὐαὶ μόνον ἐλάχιμον εἶχαν, καὶ οὐκ ἦν δὲ ἀλεῶν, οὐδὲ δρέγων χείρα βοηθεῖσα. Ἀπαρχὴ κακῆ, καὶ ἀπαίσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ. Ἐγυμώθησαν οἵκοι, ἡρημώθησαν ναοί, ἐκκλησιῶν εὐπρέπειαι, κειμῆλια λεπτὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκάλαις; ἀσύ-
των γυναικες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν, καὶ τὰ πάντα κακά. Τι; καὶ πῶς; καὶ διατί; Διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ κενωθεῖσα τῇ τοσαύτῃ πόλεις ἔμεινεν Ἑρμος. Οἱ δὲ ἡγεμῶν ἀθροί-
σας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἐγκατοίκους Τούρκους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέστησε, κε-
λεύσας. Εἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἔξαγορασθείη, καὶ ἐλευθερωθείη, ἔχεταν ἀδειαν τοῦ ἀλεθεν καὶ οἰκήσαις πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. Τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρειττότερα, ὃν αἱ φῆμαις πανταχοῦ ἐκηρύξαντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου. Καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθών, καὶ θύσας κριθὸν ἔνα οἰκεῖας χερούν προσηγύσατο, εἴτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν (60). Πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἀπανταὶ οἱ Τούρκοι ἐνοστήσαντο, τοίχους μόνον ἀρέντες κενούς. Ἀπά-
ρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἥλθεν ἐν Ἀδριανούπολει. Μετ' ὅλιγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στελλαντες ἀποχριστι-
αρίους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μῆτρας δλέσσωσι καὶ τὴν Εὔβοιαν.

jussit. Ornamentum vero sepulcri et memorie martyris, templi et adytorum quodcunque erat, Turci surati sunt, parietibus nudis solummodo relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates et Adrianopolim repetivit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Euboea sibi insuper eriperentur.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἤγερθη τις τῶν οἰτῶν τοῦ βατέδοις Βλαχίας Μύλτζου (61), εἶχε γὰρ πολλοὺς

A comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatus etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandum urbem adoriantur. Triremes interim Venetis exspectabant, qui intra urbem obsecsi tenebantur. Accessit ergo Morates, et cuncta perire apparata invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edidit: Ecce omnia, quae in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, feminas, pueros, argentum et aurum; urbem solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis, tubarum clangor cietur, et scalæ muris admoventur. (Quid, quæso, quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalæ itaque in muros subierunt, et simul in urbem se conjecerunt; et per portarum unam ab eis patescantem totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, feminas, pueros puerillasque impuberes, et infantes 112 post se trahentes. Qui trahabantur hanc solam vocem, Vix emittebant, nec erat qui eorum miseriis taungeretur, manumque adjutricem protenderet. Malum omen et funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templo; ecclesiarum ornamenta et sacra vasa manibus polutis impiorum contrectata sunt: virgines venerandæ in amplexus impudicorum venere: feminæ nobiles ignobilium mancipia factæ sunt; omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo et quare accidit? Propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates imperator ex vicis et oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus et liberis in eam deduxit. Præterea edidit, ut, si quis Romætorum, redēptionis solo pretio, in libertatem postiliūtio rediisset, in eam venire et secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat, suæ religioni templo, præter insignis martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restituīt postea

D Per id quoque tempus Mylæ Walachim valvodes nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum

Ismaelis Bullialdi notæ.

(60) Εἴτα ἐκάλευσε εἶραι ἐν χρονι τῶν Χριστιανῶν. Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum instituto adversari videtur: qui Christianorum

templo, in quibus preces suas recitaverint, leges vetiti restituere se posse negant.

(61) Τοῦ βατέδοις Βλαχίας Μύλτζου. Ut Dux

deditus susceperebat) unus Constantinopoli excessit, A ubi in palatio Joannis imperatoris militari habitu dgebat: et cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quondam arcem Walachiae abducunt, et ad eos illic congregatos multi quotidie conflunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, et ad struendas principi suo insidias instabili mobiliisque animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylæ ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille, comperta Mylæ morte, dum Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quendam insidiis quæsumum cum Turcia currit, et occasionem hinc nactus occulite in urbem se recipit. Apud imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romænis in hostes erumpentibus 113 se jungere, et adversus Turcos præclaras facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a scopo quem intendebat, deerravit, Danus ab imperatore inmissionem venerabundus petuit, viamque sibi aperiiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit imperator, et navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum usque transmisit. Illic qui occurrederunt Walachiae magnates principem salutaverunt, et occiso Mylæ filio notho, avito principatu eum reddiderunt. Postquam vero totius Walachiae do-

Ismaelis Bullialdi notæ.

narratio, quam de Walachis hic prosecutus est, rite intelligatur, principum istorum serie in gene-

logiam subjiciemus: qualem ex textu ipsius colligimus.

N

Mylæ, seu Mirkes, de quo cap. 19, et hoc 23.

N. filius nothus a Dano Dracula alter filius nothus, Dani F. occidens.

DANUS

Danus a Dracula occidens.

N. a Mora'e in Valachiam ut ei imperaret missus: et a Dracula victus et interfictus.

N. a Joanne Hunniade excusatus. Hist. Hung.

De Mirke et Dano Joannes Thwrozius in Chronicis Hungaricis, anno 1415, cap. 17, mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres fuisse: quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonifacius rerum Hungaric., decad. III, lib. iii, anno 1415, sic loquitur: In causa Walachorum duo fuere principes, Daan alter, alter Merkes dictus, uterque eodem genere natus; dominandi gratia est in ea discordia. Daan cum se viribus inferiorem esse cerneret, præcipiti consilio tractus ad Turcarum opem consurgit: a quibus auxilia, que petierat, facile impetravit, cum occupandæ illi Dacie potissimum hanc esse ducerent occasionem. Quare ut ergo nationum sibi infensum regno exigeret, profanas legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam invadere pateretur, neve foile gentis opibus regno ejiccretur, ad Sigismundi opem consurgit, etc. Losoncius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis et Walachis causus est. Laonicus, lib. iv, de Myrke, et Tano verba facit, quorum opibus et auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum, lib. v, Draculum ab Hunniade victum, et Dacie seu Walachie Danum

C præpositum fuisse: qui omnes Draculii consanguineos et affines occidit: qui duces Myrke filii nothi erant, ait Laonicus. Ex Joanne vero Thwrozio discimus, post cladem Varnensem ab Hungaris acceptam, Joannem Hunniadem Corvinum fugâ salutem sibi querentem in Walachiam evassisse, ibique a Draculio vaivoda captum, aliquandiu detentum fuisse. Tali iniuria accepta fra incensus Hunniades in Draculum, anno 1446, mox, captumque cum filio ejus primogenito capite plectit. Daani quoque vaivodatum luminibus privat. Laonicus, lib. vii, de capo a Draculo Hunniade etiam disserit: et hunc in Dacos movisse, ut Daanum in possessionem Walachie mitteret. Belli exitus is fuit: Daci Draculum derunt, et ad Daanum transfugunt. Draculus a suis desertus fugâ se mandat, a qua per Danum, qui eum insecurus fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. Aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est: D unus juxta Hungarica n. historiam, excusatum: alterum, qui, juxta Laonicum, Draculum interfecit. De his Mirke et Dano pauca Leunclavius in Pandectis, num. 71, sed quæ nullius sunt momentum.

ναυτες τὸν νόθον οὐδὲν τοῦ Μούρατος. Ό; δὲ ἔγέ-
νετο κύριος πάσης Βλαχίας, ἐστείλεν αἰς τὸν Μω-
ράτον ἀποκρισιαρίους εἰρήνευσεων αὐτὸν, καὶ ἐγένετο.
Ἐν γὰρ χρηστὸς τῷ ίθες, καὶ ἡμερος ὁ Μωράτο-
ς ἑδός γενῆς παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ίτος τέλος, καὶ
εἶχε παντελενάντα παυσιν καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Ντάνος
αὐθέντευεν. Ἀλλ' ἐπανίτια μεις νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν
Δραγούλιον· οὗτοι γάρ ἔκαλεῖτο πανεύργος τοῖς
τρόποις ὅν· καὶ γὰρ τὸ Δραγούλιον δύομα πόνηρδες
ἔρμηνεύεται. Κροτήσας οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ
Ντάνου ἀπέτεμε τὴν αὐτοῦ κεφαλήν, καὶ κύριος
τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. Ὁ δὲ
Μωράτος, μαθὼν τὸ δρᾶμα, βαρέως ἐφερεν· εἶχε γάρ
ἐν χερσὶ δίλλον ἀδελφὸν τοῦ Ντάνου, καὶ βουληθεὶς
τοῦ καταστῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φονευθέν-
τος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐστείλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει εἰς
Βλαχίαν. Ὁ δὲ Δραγούλιος πόλεμον στεφθὸν ἐγέρας
κατὰ τῶν ἐπιμβανόντων ἐτρεψε, καὶ εἰς τέλος
ἡγάνεισε, καὶ τὸν Δραγούλιον (62) ἐτείνει, καὶ αὐ-
τὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ
ἔτει (63) ἥλθεν εἰς ἑκατὸν τοῦ Καραμάνου ἀπαγγέλ-
λων τῷ Μουράτῳ, διτὶ ἐν τοῖς Ἰπποῖς αὐτοῦ ἐστιν
εἰς τῶν Ἀραβικῶν Ἰππων ἐν τῷ πράξει, ἐν τῇ Ηλι-
κίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσόθητι τῶν μελῶν τε καὶ δρ-
θρων ὡς οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἀραβὶς καλῶς καὶ
ἐπιμελῶς τρεφομένων καὶ παδευομένων. Ὁ Μου-
ράτος οὖν, ἐλθὼν εἰς ἐπιμυλὸν τοῦ Ἰππου, στέλλει
ἴνα τῶν τιμίων αὐτοῦ δούλων καὶ ζητεῖ τὸν Ἰππον,
ἐλπίζων ὁ Μουράτος κατὰ τὴν πρώτην ἄγγελίαν τοῦ
δούναι τὸν Ἰππον χάριν φιλίας, ἢ ἀνταλλαγῆς τινος
τιμήματος. Ἐν γὰρ ὁ Μουράτος ἀεὶ δέρων, καὶ ἐπα-
πειλῶν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόθεν καὶ πάπτων
εὐτυχῆς ὁν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάνου.
Ἐθάρψει τοῖνυν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν
τὸν Ἰππον. Ὁ δὲ Καραμάνος, τὰ ἐναντία φρονῶν,
ἀπελογήσατο τῷ δούλῳ τοῦ Μουράτου, Δύναται δέ
κύριος σου ἐπιθῆγαι τῷ Ἰππῷ τούτῳ; δεικνύων
δακτυλοθεῖκτως καὶ τὸν Ἰππον· δέ δὲ εἰπεν· Εἰ δύνα-
ται δή οὐ δύναται, οὐκέτι δυνατοί τοῦ δύναται, οὐκέτι
δύναται δύναται· αὐτὸς γάρ δύναται τοῦ ἀνταποκρι-
θῆναι σοι· εἰκοῦν δέ ἀπόκριναι τοῦ τὸ μέλλον ἀνταπο-
κρίναι τῷ κυρίῳ μου. Ὁ δὲ Καραμάνος ἐφη,
Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου, διτὶ Οὐ δυνήσῃ καθι-
σαι ἐπὶ τῷ Ἰππῷ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μόδις γάρ
ἔτηρ τὴρ ἐπίβασιν τίθημι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ
κέμπω σοι. Ὁ δὲ Μουράτος, ἀκούσας τοὺς λόγους,
ἐσκληρύνθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγ-
γόνων, καὶ περάσας τὸν Περθιμὸν εἰς Πλευσαν ἀφ-
κετο, κάκει μικρὸν ἀναμείνας Ἐώς καὶ τὰ τῆς Ἀν-
τολῆς συναχθῶσι. Καὶ δέ πρὸ μικροῦ ἥθεις Δραγού-
λιος ὁ βαῖεδός Βλαχίας ἐφθασε διαδές τὸν πορθμὸν,
καὶ ἐν τῇ Προύσῃ τυχών τῷ Ἀμηρῷ Μουράτος· καὶ
προσκυνήσας αὐτῷ ὑπετάγη, ὑποσχεθεὶς ὅποτεν
δέῃ περάσαι ὁ Μουράτος ἐν τῇ Θύγγρᾳ, αὐτὸς δώσει

A minationem adeptus est, ad Moratem placandum
legatos mittit, qui exoratum eum habiterunt. Mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus præditus: cui rectigali annuo solulo, pace ac Walachia imperio potlebatur Danus. Sed ad Draculūm redeamus, eo ceterum nominis, cui pravum inest, cum improbus esset appellabatur. Is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sni principatum obtinet. Hoc facinus ægre tuliit Morates: cumque Dani fratrem apud se haberet successorem principati proclamat, et viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculus, bello adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam vertit, omninoque delevit, et Dani fratre occiso regnum obtinuit. A uno illo venit quidam ex Caranīi servis, qui Moratem monet, in illius equili
egregie ac diligenter curatum equum Arabem ali, præ ceteris ejusdem generis agilem ac docilem: æstate, colore, ac membrorum concinnitate præstantem. Quare Morates, equum avide concupiscens, quemdam servum suum primarium, qui eum petere, mittit: fiducia plenus, quamprimum signis-
cari eum se cupere, Caramanum amicitia stabili-
zendæ, vel quampiam rem aliam vicissim conse-
quendi gratia, illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrehat; prospereque semper maiores sui ipseque adversus Caramanum res suas gesserant: multis etiam de causis confidebat equum se consecuturum esse. Verumtamen secus sentiens Caramanum Moratis servum his verbis interrogavit: Dominus tuus hunc equum (quem digito demonstrabat) concen-
dere potest? Respondit servus, Posset necne, dicere meum non est; ipse enim, tuis verbis quæ reponat, habet; mihi vero responsum redde, quod ad do-
minum meum referre possim. Ad eum itaque ejus-
modi verba habuit Caramanus, Domino tuo nunti-
meo nomine: Equo insidere nequires, cum ordua-
cerrie superbis existat, viz enim sessorem me pa-
titur, cum propriae tibi non mitto. His exasperatus Morates exercitum velociter conserbit, fredoque tra-
jecto 114 Prusam venit, illicque, dum Orientis copia se conjungerent substitit. Paulo ante memoratus Draculus Walachia vaivoda fratum etiam trans-
vectus Prusam ad Ameram Moratem accessit: ve-
neratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocunque in Hungariam mo-
vere voluerit, transitum concessurum, et ad fines usque Germaniae et Russiae viam ei pralturum.
Tantis promissis motus Morates, convivam com-
petoremque ad mensam suam admisit: multisque donis illum, ac comites plusquam trecentos hono-
ratos amice compiebus dimisit. Prusa deinde, Co-
tyzum profectus, indeque progrediens, fines diu-

Ismaelis Bullialdi not.

(62) Scriptum interlin. Δάνειν adde ἀδελφὸν et dele Δραγούλιον.

(63) Εἰ ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει. Illius belli Cara-

mano illati Laonicus lib. v, et Leuncl. lib. xiv, mentionem faciunt.

nun Caramani invasit, urbesque duas recepit. A πόρον, αὐτὸς γενήσεται προσδοποίος δχρις ὅτεσ
unam Akaiari, alteram Pessiari Turcorum lingua appellatas : hæque Iconio vicina satis est, bidui itinere ab ea disiit. Qued invadenti opponeret, Caramanus non habebat : quare legalis ad eum mittit ditionis suæ præcipues vires, qui magnam pecuniae vim, equum, duasque subactas urbes, earum etiam agros et vicos, si tamen retrocedere velit, offerreut. Ad Moratem etiam soror ejus, (quam Caramanus uxorem duxerat, eaque affinitate contracta Moratis sororius erat) litteras hortatorias scripsit : quibus ad pacis conditiones adductus, eam jurejurando sancivit, et ad sua reversus est. τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν ἀρχέντων αὐτοῦ, καὶ χρῆματα ίκενά καὶ τὰς χωρίς, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ δύο. Συλλασσα καὶ γραψά παρακλητικὰς ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ πρὶς αὐτὸν, ἵνα γάρ Καραμάνη γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Μωράτη· ὁ δὲ καμφθεῖς ταῖς παρακλήσεσι αὐτῶν ἱποίησεν εἰρήνην σὺν δροῖς, καὶ ὑπέστρεψεν.

CAPUT XXX.

Serviam a Georgio Wulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptum dat, concessa in dotem Serviæ parte Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum inserti, urbes capiti, sorores suos huminibus privat. Draculius in carcere detrusus datis filiis obsecubibus liberatur. Morates Bellogradum frustra oppugnat.

Postquam vero Adrianopolim Morates venit, B Despotiam Serviæ Stephanum Lazari filium, Bajazitis sororium, cuius meminimus in Bajazitis Istrim rebus enarrandis, fato cessisse rescivit. Ab ejus successore Georgio per legatos totam Serviæ repetit ; hæredem quippe decessor non genuerat ; supereral nepos ex Maria Lazari filia, et defuncti Stephanii sorore. Erat equidem Georgius Wulci filius etiam Lazari gener. Admissos legatos ut decebat honorifice suscepit. Secumque cogitat draconis fraudes ; qui, si comedenter, et aliquatenus satius fuerit, quietus recumbet ; alias, si nulla ei offa in os iniciatur, Serviam, Bulgariam paternasque ditiones suas omnes biant ore devoraturus. Occasione 115 itaque usus filiam suam ei despondet, maxima Serviæ parte dotis nomine concessa : C hac solummodo conditione apposita, ut cito pax

'Ελθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μαθὼν, διὰ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου (65), καὶ γυναικάδερφος τοῦ Παγιαζῆτη ἀπέθανεν, διὰ λόγος ἐν τοῖς τοῦ Παγιαζῆτη χρίνοις, τοῦ Ἰλτρῆμ λέγω, Ιστόρησεν, πέμπει πρὸς τὸν αὐτὸν διάδοχον ἀποκριταρίους ; ζητῶν τὴν ἄπασαν Σερβίαν. ἵνα γάρ ἐπεθανὼν μὴ ἔχων κληρονόμον, καὶ γάρ δπαις ἐτελεύτησεν. Εἶχεν οὖν ἀδελφιδοῦν ἐκ τῆς Μάρω τῆς Θυγατρὸς Λαζάρου, καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ τοῦ τεθνήκτος Στεφάνου. Ἡδών οὖν ἀποκριταρίους καὶ τιμῆσας αὐτοὺς ὡς ἔχρην· καὶ κατέ νοῦν λαβὼν τὰς τοῦ δράκοντος ἴπηρεις, διὰ εἰ μὲν φάγει, καὶ κορεσθῇ μικρὸν, ταπεινωθήσεται· εἰ δὲ οὐ, καὶ Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, καὶ τοὺς πατρικοὺς ; τόπους αὐτοῦ ἀπαντα χανῶν δοφῆσει. Καὶ πραγματεύεται τὸν καὶρὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν

Ismaelis Bullialdi noīse.

(64) Ἀκτιδρη, Περσιδρη. Leuncl. lib. xiv, capias has urbes dicit, quas vocat Acscheherem et Beg-Scheherem, et eundem libro Boscaro appellat. In tabulis geographicis vulgaris Sari, quæ forte Acsiaro, sita est ad septentrionem Ironii, Bogas, quæ Begsiori vel Boscaro est, ad orium et meridiem Iconii respectu jacet. Fallitur Oriejus, qui Ae-Serai Leunclavii Anazarbum facit : cum Ana-

zarbus in Cilicie sibi orientalibus olim fuerit, quæ ab Iconio plurimum dierum itinere distat.

(65) Οὐδὲ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου. Ut clarior sit legentibus Historia Duce in illis, quæ ad Serviæ despota spectant, repetemus hic ex Mauro Orbino, qui Italice regnum Slavorum scripsit, genealogias duas, unam ex parte gentis, Nemagnæ scilicet ; alteram Privaziorum.

Pars genealogiae gentis Nemagna.

MILUTINUS, vel UROSCUS SANCTUS.

WLADESLAUS.

UROSCUS a filio Stephano aliquo interemptus anno 1351.

CONSTANTINUS.

PRIMICIA,
vel SIMISSA,

STEPHANUS DUSCIANUS obiit ad Δικόταμον, ab Andronico
juniore exstructum oppidum, anno 1354, aet. 45.

Nora Michaelis Bulgarum regis
uxor. De illa Cantacuzenus, lib.
iii, cap. 2,

Uroscus rex ultimus gentis Nemagna : quem Cantacuzenus, lib. iv, cap 45. Οὔρσον appellat Cratæ οἴνῳ : qui
adversus Simonem avunculum suum Acarnanum principem bellum gerit.

αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον (66), καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σερβίας εἰς προΐκα, τάχα μόνον ἐνόρχως ποιήσωσι τὴν εἰρήνην· χρυσού δὲ καὶ ἀργύρου ταλάντων ἀριθμὸν τές διηγήσεται; Στέλλει ἀποχριστιαρίους, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαρτζίαν ἵνα τῶν βεζιέθων τοῦ μνηστεύεται τὴν κόρην, καὶ δοῦνας δρους τῷ Γεωργίῳ καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. Ἐντυχών οὖν δὲ Σαρτζίας τῷ δεσπότῃ Γεωργίῳ, καὶ τελειώτας τὴν τῶν μνηστρων πρᾶξιν ἐπανῆλθεν. Αἰτήσας λύσιν τοῦ οἰκοδομῆσαι πολίχνιον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούδεω, δέδωκεν αὐτὴν δὲ Μουράτ, καὶ ἀπελύθη δρισμὸς εἰς αὐτὸν, καὶ ἤρξατο κτίζειν δὲ δεσπότης τὸ Σμερδρόν. Ὁ δὲ Βιωράτης ἥδη θέρους (67) ὥρας ἔγγυς οὐ-

A jurejurando sanctificetur, auri vero et argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacts conditionis suasionibus adducunt. Ille rexitrum suum Sariciam mittit, qui puellæ, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret vicissimque ab eo accipere. Profectus itaque Saracias ad despota Georgium post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petiit etiam despota, qua Moratis decreto concessa, Smedrovum construere cœpit. Ingruente deinde æstate in Hungariam Morates movit, Dannobioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculus, qui,

Ismaelis Bullialdi note.

Unde patet Ducam, cap. iii, hujus historiæ errasse cum Lazarum Stephani, qui in hac genealogia Duscanus est, filium asserit; quod forte crediderit alium præter illum Stephano Crato non success-

sisse. Lazari itaque genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Serviæ et Rasciæ despotarum originem videamus.

Genealogia gentis Præbasiaæ ex qua ultimi Serviæ despotæ.

PRIBASIUS.

Despota LAZARUS occisus in prælio ad Cossovum campum: is Uroscu, Stephani Duscani F. imperii partem armis ademit.

STEPHANUS des- pota Serviæ.	MARA, vel MARIA, uxor Wki Bran- chovikli.	JELINA, vel HE- LENA uxor Nico- lai de Gara.	DESPINA, uxor Balæs.	WCOSAVA, uxor Milos Kobilichii qui Moratem occidit.	MILIEVA, uxor Wk. Bajazitis primi.
--------------------------------	---	--	-------------------------	--	---------------------------------------

STEPHANUS.	GEORGUS, despotæ Serviæ succedit avunculo suo Stephano. ejus uxor Irene Cantacuzena.	GREGORIUS.			
GEORGUS.	Wk. MARIA, uxor Bo- nifaci Marchio- nis Montiserrati.	CATERINA comi- tis Ciliæ Ulda- rici uxor.	LAZARUS.	MARIA uxor Mo- ratis II.	NN. filii duo a Morate lumini- bus privati.
JOANNES.	JOANNES.	MARIA, uxor Stephanii Rozinæ regis.	LERINE, vel IRENE uxor MILIZA, uxor Leonardii Joannis S. Petri in despoto Lartensis. Galatina ducis.		
MARIA, uxor Ferdinandi Frangipani.					

Ex ista genealogia et ex historiæ consensu Leun- clavii error confutatur, qui Bajazitis I uxorem Georgii despota filiam assert: et omnino falsa est genealogia, quam in Pandectis num. 54, exhibuit. Lazari filius, qui liberis nullis superstibus obiit anno 1421, Stephanus est: cui accessit Georgius Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam Maro Ducas appellat. Quod vero dicit noster Georgium fuisse Lazari generum, non autem nepotem, perperam scriptum: et certo scribere debui, viðōs Βούλχου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου. Si enim Stephanus despota, superstite ex sorore sua Maro, seu Mara, nepote, qui ei successit, obiit: alias esse non potest præter Georgium, a quo novi juris repertor Morates Serviam repotebat; quia sine liberis Stephanus ejus avunculus obierat. Morates Mahometis F. Bajazitis N. Milicavam aviam non habuit: ex ea enim liberos suscepisse Bajazitem nullus auctor tradidit.

(66) Καὶ διδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον. Maurus Orbinius in regno Slavorum notat Moratem in Georgium Serviæ despota post Stephanii, qui Lazaro natus erat, obitum movisse, et loca aliquot occupasse: quem ut placaret Georgius, tributariorum ac vectigalem Moratis se profiteatur. Verum: cum Morates Georgium promissis haud stare cerneret, bellum rursus anno 1435 ei intulit. Legatum vero Georgius ad eum mittit, per quem

C se vectigal solvere paratum, et ad jussa capessenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Saraziam Bassam non solum vectigal, sed et Mariam Georgii filiam uxorem sibi dari postulat. Ut tributum solvere paratus erat Georgius; ita nuptias illas aversabatur. Victor tamen lerine sive Irenes uxoris sue precibus, quæ hoc matrimonio Serviæ placatum Moratem sperabat, filiam suam Chalili Bassam ad Moratem adducendam tradit. De Serviæ parte dotis nomine a Georgio concessa nullum verbum facit Orbinus. Ibidemque refellit Reinerium, Reineccium et alios, qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendriæ seu Smedrovi deditione in Turcorum manus devenisse, Morati deinde matrimonio junctam: in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius Rerum Hungaricarum decad. III, lib. iv, Mariamque captam suisse scribit. De Smedrovo, Morate concedente, ædificat Leunclavius et Laonicus nihil tradunt; qui de nuptiis illis mentionem faciunt sic lib. v, illæ 14.

(67) Ο δὲ Μωράτης ἥδη θέρους. De hac expeditione Moratis, Dracilio duce, quam ad annum Hegire 840, qui coepit anno 1436, Julii 14, feria vi, historiæ Turcicæ reserunt, adeundus Leunclavius lib. xiv, quo loco Direcolam hunc vocat. Zipiniuum vero Cibinum est seu Hermenstadium Transylvanicæ, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter præcipuas.

Iætitia exultans, cum salutat : et conjunctis copiis quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quadrûm itinere intra fines Hungariae eum duxisset, solitudinem invenierunt. Comporta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolas alio transportaverant Hungari ; quamobrem Turci per regionem desertam incedebant, nulla re, præter castellum quoddam parvum, parta ; quod præter spem etiam occuparunt. Cum enim præsidiorum ad necessaria usibus suis conquirenda exivissent, mane casu cursim prætervecti, Turci portas patentes invenerunt, nulloque reniente ingressi sunt, et cuncta deprædati excesserunt. At Zipinium usque prolecti ex Hungariae urbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cadunt. Quare Turci retrocedunt, viæ semper duatore Dracilio, a quo Morates insidias sibi strul metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hoc tempore Hungaria rex iufans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter, cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitibus regina constituit ; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates, amne trajecto, Adrianopolim se recepit, initique Saraciam velut pronham, qui sibi desponsata in adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit despota, qui hac ipsa hie me incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes, missis ei per Georgium Philanthropinum 116 principatus insignibus, despotam Serviam appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thessuros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambo etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa Iætitia nuptiæ celebrata sunt : aliam porro uxorem antea duxerat Morates Speniaris filiam : hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstantius ingenio polleret. Nuptiis consummati sororios suos, dona multa ipsi largitus, benigne dimittit ; Adrianopoli deinceps quod autumnus iniret, commoratus, nunc veneratione, alias spectaculis ac computationibus vacando tempus tercet. At vere inchoante pravum malumque consilium adversus despotam sacerum suum init, a quodam procerum suorum, qui Pha-

Ismaelis Bullialdi note.

(68) *Ἄτ τὰρ ἔχων καὶ ἐτέροις. Hic locus, et qui infra cap. 53, probant Moratem ex ista Maria Melhemetein non suscepisse, quod aliqui, inter quos Reinerius, Reineccius, ab Orbino confutati scripserunt.*

(69) *Ἐπειδὴ δὲ ἀρχομένου. Post obitum Sigismundi imperatoris, qui incidit in annum 1457, ut notant Thwroezius et Bonfinius, bellum Georgio erat despotæ Turci anno 1438 intulerunt, dum Albertus Ausriacus, Sigismundi gener et successor,*

A στις στρατεύεις Οὐγγρίαν, καὶ περίσσας τὸν Δάνουν διὰ τῆς Νικαπόλεως, συναντᾶς τούτον Δραγούλιον, καὶ μετὰ περιχαρσίας ἀσπασίμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μωράτῃ, καὶ ἐκτινάσσεις αὐτὸν ἐντὸς τεττάρων ἡμερῶν πορείαν, εὗσον ἐρημον τὸν τόπον μαθόντες γάρ εἰ Οὐγγροὶ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μωράτη ἐμετοίκησαν τὰς κώμας, καὶ τὰ μικρὰ πολίχνια. Καὶ κατεπάτησαν οἱ Τούρκοι γῆν πολλὴν Ἐρημον, μή κερδήσαντες τι πλήν ἑνὸς κάστρου σμικροτάτου, καὶ αὐτὸν περὶ ἐλπίδα. Οἱ γάρ ἀνδρεῖς ἐξελθόντες τοῦ εύρειν τὰ τῶν ἀναγκασθεν χρειώδη, καὶ μείναντες ἕξω τῆς πόλεως, οἱ Τούρκοι πρώτη παρατρέχοντες εὔρον τὰς πύλας ἀνεψυγμένας, καὶ εἰσῆλθον τινὸς μή δυνος τοῦ ἀντιπαράστοντος· λαβόντες δὲ τὴν λείαν ἔχεσαν. Ἐλθόντες δὲ ἄχρι Σιπηνίου, αὐτῇ δέ ἐστι μία τῶν περιφερῶν πόλεων Οὐγγρίας, οὐκ ἐτολμησαν προσεγγίσαι. Οἱ πολίται δὲ ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμερχόμενοι, μή κλείσαντες τὰς πύλας, ἤσαν γάρ ἀνεψυγμέναι, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, διπισθώμησαν, ἔχοντες δὲ τὸν Δραγούλιον προσδοποιόν. Ἐφοβήθη γάρ δὲ Μωράτη μῆτρας ἐνέδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγούλιου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέρασαν. Ἡν γάρ τότε καιροῦ ῥήξις βρεφύλλιων, καὶ οὐκ ἦν ἐπιτροπεύων. Ὅτι εἶδον τοίνυν τὴν τόλμην τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ φήμενα τῶν γενέων [εὔγενων] ἵνα μεγαδομέστικον τοῦ ἀγαστοῦ ἀνδρας τολμηρὸν καὶ εὐκάρδιον, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔπειρον Ἀχιλλέα, ή Ἐκτορα. Οἱ δὲ Μουράτη, διαβάζει τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν Ἀδριανοῦ κατανήσας στέλλει τὸν Σαριτζίαν ὡς νυμφαγωγὸν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας. Καὶ ἐλών, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ἐ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γάρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειρῶνι στεφθεὶς. Οἱ γάρ βασιλεὺς Ἰωάννης, σέμφας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπίνιον σὺν τοῖς παρασήμοις, ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. Ἀπάρας οὐν δὲ νυμφαγωγὸς εἴναι τῇ νύμφῃ ἔχοντες Οησαυροὺς ἀμφερήτους καὶ χρυσοῦφαντους στολὰς, ἀγουσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. Ἐλθόντες δὲ καὶ χαράν μεγάλην καὶ γάμως ποιήσαντες. Ἡν γάρ ἔχων καὶ ἐτέραν (68) προλαβὼν τοῦ Σπεντείρη θυγατέρα γυναικα· ἀλλὰ τεύτην ἐπέδει πλέον ὥρχιαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι· τῶν γάμων δὲ πληρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικεῖλφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δύρων πολλῶν, αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, πή μὲν ἐν κυνηγαστοῖς ἀερερχόμενος, πή δὲ ἐν θεάτροις καὶ πότοις ἀσχολούμενος. Εφαρξε δὲ ἀρχομένου (69) βουλὴν βουλεύεται ποντηρὸν κατὰ

bello Polonico distinxebatur. Impar viribus Georgius Savum transvectus ac Danubiuni, cum nobilibus et sacerdotibus, et filiorum uno Lazaro, in Hungariam, in qua oppida possidebat, abiit. Synderoviam quæ Smedrovum, sancti Andreæ castrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unus. Synderoviam fame expugnatum Turci ditione accipiunt. Gregorius Stephani frater capitul et excæcatur. Hæc Bonfinius, dec. iii, lib. iv. Laonicus, lib. v, Smedrovī obsessæ ac deditæ meminunt.

τὸν δεσπότου καὶ πενθροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο θνάτων μεγιστῶν αὐτοῦ σύμβολον, ἀνθρωπον κακοποιῶν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν διπονδόν, δύναμας Φαδουλάχ· οὗτος γάρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσηγμάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἴτα δὲ ἦν αὐτοῦ τὸ πανοῦργον ὁ ἡγεμὼν ἦν καὶ πρὸς τὰς βουλὰς εὔστηρον, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρῶν διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσοδόντα. Καὶ τῷ Μουράτι μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἰρήκεν· *"Iru tī, κύριε, τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀγαπάζεις: Θεὸς γάρ διδοὺς τὴν κοσμάτην ἡγεμονίαν, σὺ καταγέγενως αὐτὴν οὐκ ἐπιβιβέσαις εἰς αὐτοὺς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦρ, ἀλλὰ φιλαρθρώως εἰς μαχεσθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιβάλλεις. Οὐκ ἔστιν οὖν τέτο, οὐκ ἔστι Θεῷ βούλητέν, ἀλλὰ η μάχαιρά σου γαγέτω κρέα τῶν αδεσθῶν, ὅως οὐκ ἐπιστρέψῃς ἐν τῇ τοῦ μόρου Θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου προφῆτεν διδασκαλίᾳ. Γίνωσκε οὖν, ὁ θλιψιών, ὅτι τὸ πολιχνίον δὲ πρωτόδημος εἶναι δευτέρης Σερβίας οὐκ θετι συμφέροντα μέτεπερ. Ἀρθήτω οὖν ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ἔξομεν αὐτὸν διάλασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Ούγγρων. Ἀρωμεν ἀπὸ αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς άσιζώντας, τὰς βρυνύσας ὡς ὑδωρ ἀστράφων τὸν ἀργυρόν καὶ τὸν χεινότερον, καὶ σὺν αὐτάς κερδίσομεν Ούγγρων, καὶ ἐπέκειται Ιταλίας φθάσομεν, τιπεινώσατες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. Οὐδὲ ἡγεμὼν, ἀπέλουστας ὄν, τὸ Σμέδροβον. Οὐ δὲ ἀνταπέστειλεν αὐτῷ λόγους, ἀναρματικῶν τοὺς ὄρχους καὶ τὴν συγγένειαν. Οὐ δὲ τύραννος, μηδὲ ὄπωσον εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότου βῆματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὕρξ θέρευσις. Ήν γάρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή (70), καὶ τὰ λοιπά τῶν τροφῶν ταμεῖα. Καὶ σκοπήσας καὶ πολὺν ἀπέκλειε τὸ πολίχνιον, καὶ πορακαθίσας αἰτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστεροφειας; τῶν αἰταρχιῶν παρεδόθη, ὄρχους δύος καὶ πίστεις τοῦ μηδὲ ἀδικητοῦ τινα. Ἀνοίγαντες δὲ τὰς θύρας ἔτηλον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. Ἡσαν δὲ ἐντὸς ὁ πρῶτος υἱός τοῦ δεσπότου, καὶ δὴ πρὸς μητρὸς θεῖος κύντος Θωμᾶς; ὁ Καντακουζηνός. Ἐβαλε γοῦν Τούρκους ἵκανον εἰς φύλακεν, αὐτὸς δὲ ἀπάρχει ἐκεῖθεν ἔρχεται εἰς Νοσόποριδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἰλεῖ ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοις; καὶ ὅλην Σερβίαν. Χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐπεράφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. Τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότου, ἦν γάρ δὲ εἰς εὑρεθεῖς ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύεντος ἐν τῷ Σμέδροβῳ τοῦ Μουράτ, δὲ εἰς διατάξεις τοῦ πολιχνίῳ ήχθη τὸν*

Ismaelis Bullioldi note.

(70) *"Hr γάρ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή.* Notavit Maurus Orbinius Smedroviam fame expugnata fuisse; cum Irene Georgii uxor avara mulier omne instrumentum, ut pecuniam corraderet, distra-

PATROL. GR. CLVII.

A dulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque notorii hostis infestissimus. Imperii Turcici redditum ac vestigium magnus chartularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, et in consiliis ineundis ingenii acumine et promptitudine, quodque Christianis insensus esset, in Mesazoniō seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando base Morati dixit: *"Quare, domine, fidei nostrae hostes intermissione non deles?* Cum enim ad tantum imperium Deus te provererit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quin imo humanus et longanimitis infideles sores ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum. Gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei et magni prophetarum disciplinam convertantur. Animum itaque adverte, o princeps, illudque castrum, quod Servia despota adificari, nullatenus rebus nosiris conducere, considera. Eo depellatur, et transitum a Serbia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fantes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum et argentum relut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, in que Italiā postmodum projecti, fidei nostrae adversaries debellabimur. Princeps equidem vir simplicissimus, minimē malus, hujus Satanae verbis aures præbuit, et ad despotam Serbiae legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper exstructum dedi peterent. Ad istius legatos despota respondit, jusjurandum fidemque datam in memoriam eis revocat, et contractæ affinitatis admonet. At tyrannus, ne minima quidem ratione talium despotarum monitorum habita, in eum mouet, et per æstatem Smedrovum accessit. Exhausta erant castri horrea et reliqua cibariorum penus. Tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, et ad tres menses integrōs ea protracta, 117 rebus necessariis deficien-
B tibus tandem deditur, sive data injuriam nulli illatum iri. Patefacta itaque portis obsecuti decadunt, et ad Moratem venerandum accessere. Istan obsecionem toleraverant primogenitus despota filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad castri custodiā Turcorum praesidio valido imposito, illinc digressus Novopridum urbium aliarum matrem (*metropolim*) proficiscitur, cain expugnat, Turcorumque imperio cum universa Serbia subiicit, et biene superveniente Adrianopolim revertitur. Despotarū etiam ambos filios (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smedrovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim duxit est) in Asiam viuctos, Amastrim consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Dracilius etiam per idem tempus obsequium ac

xisset. Quo simili errore muliebri et impotenti avaritia aliae urbes in hostium potestate concesserunt.

venerationem exhibitus Moratem adiit, qui A vincuntur Callipolim cum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Si objiciebatur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis via dux erat: alia item in eum confingebantur crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambo filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc in puberes ad se per nuntium accersitos tradidit. Eos Nymphaeum imperator Morates transmittit, situm id in Asia oastrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculum, postquam sacramenta adactus cavit se in fide nunc et in posterum manusum, in Walachiam dimisit.

δούς δρκους κατ λαεών, ώς έται πιστη Βλαχία.

Vere deinde inchoante validum exercitum B conscribit Morates, in unum copiis tam Asia quam Europæ collectis et ad oppugnandum Belogradum (*Album Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Serviæ urbis est, situ tuta, et facili expugnationi haud exposita, ad consilenciem duorum fluviorum, Danubii scilicet et Savi, condita. Ilanc equidem Hungariæ rex sibi permitti poscoscerat; veritusque despota Georgius, ne Turci illam occuparent, et in oppositioni ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent, Hungaris, ut potentioribus et magis bellicosis, illam urbem suendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum despota, cui Turci admodum intensi erant, transierat, et in ditionis sue urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degenerat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas, tum parvas fabricavit, aggeres congescit, triremesque ultra 118 centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In tolos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam fecit, quos pestis missiliaque urbis machinis excussa ab-

Ismaelis Bullialdi notat.

(71) Κατά τοῦ Πελογράδου ἐστράτευσε. Bonfinius D. iii, l. v: Eo fore anno quo Albertus obiit, Annurathes Mysiam occèpavit, Albaum Græcam obseedit, et frustra expugnare tentat. Ad annum Hegiræ 843 [Christi 1439] ea referunt Turci. Laonicus, lib. v, de illa Belogradis obsidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Graeca, Alba Bulgarica, Naudor Alba.

(72) Ήρδολίγου δὲ αἰτήσας αὐτήν. Ducas Sigismundum, quem Hungarie Craliem appellat, Albaum Græcam a Georgio, tuenda illius causa adversus Turcos, petuisse scribit. At Hungaricarum rerum scriptores alter narrant. Thwrczius Georgium Sigismundo cessisse Nandor Albaum, et cum eo permutasse anno 1425 scribit. Bonfinius, decadis in lib. iii, Sigismundo cessisse Albaum Græcam Georgium

Αδριανοῦ, πέμψις οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ Ἀντολῇ ἐν Ἀμασίᾳ, ἐξορύττει τὸν δρφαλμούς καὶ τῶν δύο, συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. Ο δὲ Δραγούλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἔκτινῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιουπόλει φυλακίσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εύρων αἰτίαν δι τὴν Οὐδγυρίᾳ ἔμελλε προδώσειν αὐτὸν, διε πρωθυπότειρος, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν ἐτι άφηλικας δυτες. Ο δὲ λαόνων αὐτὰ στέλλει ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τοι Νύμφαιον ἐπονομαζόμενον, παραγγελίας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτά. Τὸν δὲ Δραγούλιον, δούς δρκους κατ λαεών, ώς έται πιστη Βλαχία.

"Εαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγέρει μέγαν καὶ πολὺν ἔχ τε Ἀττίας καὶ Θράκτις, καὶ κατὰ τοῦ Πελογράδου ἐστράτευσεν (71). Ήν δὲ τὸ Πελογράδον πολὺς Σερβίας δχυρὸς καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο, Δανούδειας τε καὶ Σάβα. Πρὸ δὲ λίγου δὲ αἰτήσας; αὐτὴν (72) τὴν πόλιν δὲ Κράλης Οδυγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τούρκοι παραδιδόντες αὐτὴν, τὴν περαίαν διαβάντες Ελατιτίς πόλεις Ουγγρῶν καὶ τοῦ δεσπότου. Εχει γάρ δὲ Σέρβος ἐν τῇ περαΐᾳ πόλεις ίκανάς· ὡς δυνατωτέρους τοῖνυν καὶ μαχιμωτέρους. Εδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Ουγγρους ἵνα φυλάττωσι. Καὶ γάρ δὲ δεσπότης εἴχε περάσας τὸν Ἱστρὸν, διε τὸ Μουράτι ξήτει τὸ Σμέρδοβον, καὶ ἥν αὐλίζεινος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάττεσσας αὐτὸν τοὺς Ουγγρους. Ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τούρκοι ἐχθρωδῶς διετίθησαν εἰς αὐτὸν. Ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογράδῳ καὶ τὰς σκηνὰς γυρθέν, καὶ πετροβόλισμον; πολλοὺς κατασκευάσας μικρούς τε καὶ μεγάλους, καὶ χώματα ἀνεγέρτας, καὶ διά τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἐκατὸν πλέειν ἐτιμάσας, ἐν διοίξει μητὸν παρακαθίσας καὶ διά ξηρᾶς, καὶ διά τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ὡησεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπειθάλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν δυσλόων αὐτοῦ, διά τε τῆς λειμῶδος νόσου, καὶ διά τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. Ἐπειπον γάρ εἰς αὐτοὺς βούλεις μολιθίνας, οἷον καρύου

scribit. Frequentavit quoque illius aulam Georgius, superioris Mysiae princeps, quem Despotam nominant. Hic Sigianundi bonescentia virtus, Albam Græcam, ibi ad Danubii ac Savi confluenta sitam, ubi Taurinum olim fuerat, in perpetuas fidelitatis pignus, reliqui tuis obsidis loco, imperatori sponte dono dedit: quod quidem in Mysia, et ea, que ad Turcos nunc spectat, Hungaria, unicum est propugnaculum. Contra ille, ne bene merendo cederet, hæc illi castella in regno rependit, Zalon, Kemem, Bekiem, Kelpem, Vitagosuarum, Tochaim, Monkiam, Thaallim, Rheegeum, oppida vero, Zathmar, Bezernem, Debreczen, Thur, Varsan, et plenaque alia: Budæ autem magnificas aedes, quæ regia loco haberit possunt. Sunt tamen aliæ auctiores, qui hanc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungaræ rege dicant.

Ποντικού τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς
διχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὅρμαθν πέντε ἡ
καὶ δέκα. Ἐξόπισθεν οὖν τῆς χαλκῆς καλάμου βο-
τάνης σκευαστὰ (73) ἐκ νήτρου τεάφης, καὶ κωρ-
βουνόυντος πλήρης. Ουσμὴν οὖν ἀσπίθος ἦν τοῦ
σπινθῆρος πυρδεῖ, εἰ πλησιάσειεν. Τῇ ἀναμιγῇ
ταύτῃ ἀψινης ἔξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ
πινεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὥθει τὰς
βολίδας, καὶ ὀθουμένων ἡ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγὺς
ώθει τὴν πρὸς αὐτῆς, ἡ δὲ αὐτὴ τὴν ἐμπροσθεν. Καὶ
οὗτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκει-
μένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπει ταύτην ἐχρι-
μιλίου ὅδον· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἄνθρωπον, εἴτε
ζῶν, εἰ καὶ σιδηροφοροῦσαν. Ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς
βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὅσην καὶ περονήσας ἡ
βολίς τὸν ἕνα οὐ χωνοῦσι πρὸς τὸν ἔτερον, καὶ
οὐδὲ ἐν τοῖς δυοις σώμασιν ἀπονείται ἡ δύναμις, εἰ
καὶ σιδηροφόροι καὶ ἴνοι πλοι. Ἀλλ' ἔταν ἡ βολίς
τύχῃ σιδήρου, ἡ δλῆς τινδ; Ὁλης ὁ πλοποῖον [σ-
πλοποῖῳ] στενοχωρουμένης, τὸ σφυρῶδες [σφαιρῶ-
δες] εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει, καὶ ὡσπερ ἡ λος
ὁ βόλος γίνεται· καὶ διέρχεται τοῖς τοιν ἐγκάτων
ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρινος.

vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam siguram versus clavo assimilatur, et interiora viscera ceu Ovius igneus pervadit.

CAPUT XXXI.

Ad synodum celebrandam (74) proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiae actum sit, et quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Anno illo imperator Joannes, patriarcha dominico Josepho, cæterisque episcopis et Ecclesi-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(73) *Bοτάνης σκενασία*. Botanum appellant Graeci moderni pulvorem tormentarium seu pyrium. Hoc loco Τεάφης, per T scribitur in cod. ms., sed in dictio- mariis Graeco Barbaris θεάφη, sulphur. Verba porro illa, 'Ουδήν οὖν ἀσπίθος ἢ τοῦ σπινθόρος πύρος, σι- πληστάσιεν, reddidi ut in textu leguntur. Et pro ἀσπί- θῳ. Ἀσφαλτὸν voluisse dicere probabile est, cuin ἀσπίθος, Graeco-Barbara vox, idem significat ac σπιν- θός. Deinde quis odor scintillæ illius pulvis accen- si, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est?

(74) Ad synodum Florentinam celebrandam imperator e portu Constantinopoleos solvit anno 6946, Novemb. 25, Indict. 4, Christi 1437. Post multis rixas, contentiones atque dissidias, quæ pacem ac concordiam Ecclesiarum convulserunt, sub Photio Constantino, patriarcha, qui Ignatio ejecto sedem invasit, schisma secutum est: quod instar ulceris carcinomati serpsit, nec postea sanari potuit, quamvis Christianæ pacis studiosi medicina et unguenta ei adhibere conatis sint. Sub Constantino denum Monomacho, patriarcha Constantinopolitanus factus Michael Cerularius, odio capitali Ecclesiam Romanam ejusque praesules processus est: iliusque malis artibus discordia invaluit. Alexio patriarcha: successit Cerularius anno mundi 6551 (Christi 1043), Martii 25, ut scripsere Georgius Cedrenus, et Joann. Cephalotes Scylitzza. Quia in Ecclesiam Romanam molitus sit ille Michael, quantumque fuerit Leonis IX pacis ac concordie studium, in hujus contra Acridianum actis, et apud Baronium v. dere licet anno 1053. Quod ut magis confirmemus, malevolumque Cerularii animum ostendamus, Graeci, anonymi quidem, testimonium adducimus, quod exstat in bibliotheca Regiae ms.

Asumperunt. In ipsos enim globulos plumbeos, nuci Ponticas magnitudine pares, machina ænea, cui recta serie imponebantur, quinque vel decem expulsos mittebant. Post æneum autem tubum (*fistula enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur*) receptaculum erat pulvere repletum, qui nitro, sulphure et carbone saligno contritis ac commixtis conficitur. Odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. Sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in arco a globulis prohibitus eos vi expellit; hac violentia dum impelluntur, qui pulveri proximus est contiguum propellit, hicque antecedentem. Vis illa tāndiu durat donec per foramen tubi pulvis accensus **B**erumpat, qui milliaris unius spatio fertur: et obvium quidquid habet, sive hominem, sive quocunque aliud brutum animal quamvis ferro lectum penetrat, quod vis pulveris vehemens et aeris sit. Globulus etiam cum per unum transadactus fuerit, in sequenti non deficit; non etiam penetratis duobus corporibus ferro lectis vis illa remittitur. Quod si globus ferreus fuerit, percussione rotunditas in oblongam figuram versa igneus pervadit.

Anno illo imperator Joannes, patriarcha dominus Josepho, cæterisque episcopis et Ecclesiæ

D πλεύν ὁ διὰ τὸ ἐθέλειν τὸν πατρὸρχη ἔκειγον, καὶ
μὲν μετ' αὐτὸν, εἶναι μὲν ανεγκλήτους καὶ αρι-
ποτούς περὶ τοῦ Ῥώμης, ἀντιπεριοῦθοσι δὲ εἰς Εαυ-
τοὺς; καὶ ταῦτα τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρίνων
κράτος, καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατέ-
πάντων, διπερ ἡν πρότερον ὁ Ῥώμης τῶν πάντων
βασάρων. Imperante Constantino Monomachu in sedem
patriarchalem collocatus est Michael Cerularius,
qui statim ubi creatus fuit, papam Romæ et sacris
diptychis abrasit, ei objiciens quod pane azymo Eu-
charistiam conficeret, et Symbolo additum S. iuritus
sancti a Filio processionem. Hoc in negotio adjutores
ipsi suere Petrus Antiochiae patriarcha et Leo Bulga-
riæ archiepiscopus. Regnabat porro Monomachus ille
juxta Scylitzæ Chronicon anno 663 (Christi 1029).

sic præsulibus cum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat Ecclesiarum unionem, legatosque Romanum ad papam Eugenium antea destinarat: qui sumptus omnes illius prosectionis se facturum pollicitus est: redditus insuper palatiis officialibus, Ecclesiæ præsulibus, ipsisque imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, Insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter 119 palatiisque officiales quasi Constantino poli convenerunt, triremes, quas papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas

λοιποῖς ἐπικόποις; καὶ δρχουσι, χροτῆσαι τὴν σύνοδον. Ἡν γὰρ προμελετηκὼς τὴν ἑνωσιν, καὶ πέμψας ἐν Ρώμῃ πρίσβεις προλαβὼν τῷ πάτερᾳ Εὐγενίῳ, ὄπεσχετο τὴν πᾶσαν καθ' ἄδειν διετῶν αὐτὸς δοῦναι, καὶ προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ πατατίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας δρχουσι, καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ πατριάρχῃ. Οἱ δὲ ἀθροισθεῖταις (75) ἐν Κωνσταντινούπολει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θράκης, καὶ τῶν τῆς νήσου εὐρισκομένων, τῶν ἐκ τοῦ ἄγρου δρους εὐρισκομένων μονχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς καὶ εἰ τοῦ πατατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὡς; καὶ τριήρεις πέμψας δὲ πάππας (76) ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς

Ismaelis Bullialdi notæ.

Inde ad annum 6961 (quo Cpolis ab atheis Turcis capta est Maii 29, feria 3) anni 404 elapsi sunt, B quibus schisma inter Romæ seu Græcos et Francos seu Occidentales persevererat. Michael ipse Cerularius schismatis malum auxit, et in majus discordia incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam secularibus admisitus, ruinus illud exasperavit, maxime vero ac præcipue patriarchæ libido: qui se suorum successores Romæ sedis jurisdictioni subtrahere voluit, nec ad papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propositum insuper illius erat, in aliorum patriarcharum thronos auctoritatem et jurisdictionem in se tralere: quamque antea papa Romæ in ceteros habuerat, potestatem ad Copolitanum patriarcham transferre. Hoc schisma ad Michaelis I Palæologi tempora perseveravit: qui anno 1274 in concilio Lugdunensi illud conciliare, discordias inter Græcos et Latinos componere per legatos laboravit, et Græcam Ecclesiæ in communionem a Romana recipi effecit. Vrum unionis decreto Græci plerique contradixerunt: frustraque fuit Michaeli imperatorem unionem amplectum esse, Joannemque Beccum patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam aversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius, et Georgius Cypricus patriarcha illam improbarunt et condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaelem defunctum sepulturæ pompa ac consuetis honoribus privavit, quod cum Latinis sensisset. Joannes deinde Cantacuzenus, cum res ejus ad angustias redactæ essent, illam Ecclesiæ unitatem meditatus est, et Græcam Ecclesiæ cum Romana in gratiam redire cupiebat, ut summum Pont. Latinosque in suas partes adversus Annam et senatum Copolitanum traheret, quod ipse in historia, quam scripsit, testatur. Verum quem ex ea unione fructum sperare poterat, in tanta Græcorum ab Ecclesia Romana dissensione? quam maximum fuisse, et saevisse in Latinos acerbissimo odio Orientales ex ipso Cantacuzeno constat. Ille enim, de Apocœci perditissimi viri malis artibus disserendo, tradit istum ad summum Pont. imperatricis Annae nomine, eaque inscia litteras scripsisse: quibus Anna Orientalem Ecclesiæ Românæ restituerebat, et Papæ jurisdictioni subiciebat. Ren serio agi verasque esse litteras persuasus pontifex, ad Annam rescribit: de tam sancto proposito eam laudat, hortaturque ut in eo perseveret. Pontificis litteræ Apocœci reddite sunt, quas apud se occulabat, aduersus Annam in medium illas adducturus, si eam abhorrente a conjugio Joannis imperatoris et filiarum sua sensisset: in publicum siquidem pontificis litteris editis, clerum Copolitanum plebeumque in Annam concitatulum se sciebat, illicque Ecclesiæ unioni Græcos prorsus auersari noverat. Manuele porro Palæologo imperante, cum Græcorum res a Turcis arietæ fuissent, nec imperium nisi precarium, ut ita dicam, Turcis vectigales facti, obtinuerent: ultima necessitate cogente, opem re-

bus afflitis suis implorantes, ad Latinos confugient: utque facilis impetrant, spem ad Ecclesiæ communionem redeundi Latinis faciunt, et circa annum Christi 1417, a Manuele missus in Italiam Eudæmon Joannes, Copolitanam Ecclesiæ totumque Orientem Ecclesiæ Românæ redditurus erat, et cum illius anni die 11 Novemb. summus pontifex electus fuisse Martinus V, cum eo de Ecclesiæ unionem conciliatione agit: imperatoris et patriarchæ affectum, quo promovere tam ingens bonum student, exponiit. Martinus papa Eudæmonem Joannem benigne amplectus est, indulgentiasque concessit illis, qui militatum irent ad Hexamilium prepuigandum. Litteras etiam ad imperatorem et patriarcham scribit, quibus significat, quanta animi cupiditate Ecclesiæ unionem optet. Postquam vero Manuel obiit, Joannes ejus successor legatos ad papam de reconcilianda concordia semel atque iterum mittit. Secundam legationem, cuius meminit Phranzes, l. ii, c. 9, obierunt circa annum 1430 Marcus Jagaris magnus stratopedarcha, Curunus Manganorum præsul, et Demetrius Angelus Clidas, qui imperatori a secretis erat. Actum deinde de concilio indicendo, ut in eo transigrent decernerentque Ecclesiæ unionem. Concilium per id tempus Basilea habeatur, ad quod Orientalem Ecclesiæ Patres invitabant: sed Græci summum Pont. partibus adibarent, et in Italiam veniunt, cumque Latinis concilium Ferrarie, Florentie denum celebrant: quod, qualiter exitum habuerit, ex hac historia Duæ colligere licet.

(75) Οἱ δὲ ἀθροισθεῖταις. Archipræsules a patriarcha electi eum comitati sunt, et synodo interfuerunt, Ephesi, Trapezuntis, Heracleæ, Cyzici, Sardium, Nicomedię, Nicæę, Tornovi, Monembasię, Lacedæmoni, Amasæ, Mitylenes, Staurupoleos, Moldavię, Rhodi, Melenici, Drama, Ganai, Distræ et Anchiali: omnes numero viginti. Venit ad concilium et Russiæ archipræsul cum episcopo. Ex archonibus etiam Ecclesiæ adfuerunt magnus sacellarius, magnus chartophylax, magnus Ecclesiæ praefectus, protecdicus, monophylax, et alii officiales omnes tere, exce, to hieromenone, qui tunc mortuo occubuit. Præsules vero monachiorum fuerunt, Greg. Pantocratoris præsul, Malei præsul, S. Basili præsul. Ex hieromonachis Pachonius, Moyses Laure monasterii, Dorotheus Batopædii monasterii monachi. Alexandrinus patriarchæ vicarius fit Heracleensis archiepiscopus. Antiochiae patriarchæ vices obiunt Greg. pneumaticus, et Russiæ archiepiscopus. Hierosolymitanus tandem Ephesi et Sardium archiepiscopos.

(76) Καὶ τριήρεις πέμψας δὲ πάππας. Illæ triremes Venetiæ circa finem Septembr., anno 1437, quibus præfectus erat Antonius Condolmerus, Eugenii papæ nepos, Constantinopolim appulisse sunt, teræque motus ipso die factus adnotatur.

δαπάνην νομίσματα, εἰσήσεται πλέοντες ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν (77). Ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετίαν, ἀπαστόις ἐδέκαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς Ψωμαῖους, τὸν βασιλέα δὲ ως δεύτερον μονάρχην καὶ προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. Ὄροις καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς. Ἐδώκαντο οὖν αὐτοῖς (78) καὶ λεπόν τέλευτον, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀνάβαστον θυσίαν. Ἡθροισθήσαν γοῦν ἐν ἀκελήῃ τῇ ἡμέρᾳ ἄπαντες οἱ ἐν τῇ πόλεις ἀνδρεῖς τε καὶ γυναικεῖς τοῦ ἱδεντοῦ καὶ ἐντεσθαντοῖς θελαντοῖς καὶ λεπόν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ θύος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδόντες καὶ δακρύσαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράζαντες τὸ, Κύριε, σὺ φύλαξον τὴν Ἐκκλησίαν σου ἀτρωτον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· οὐ εἰς ἐν σύναψιν· σὺ τὸ σκάνδαλον ἐκ μέσου διάρρηξον· ἡμεῖς γάρ οἱ μῆπω ἀνωρεκτές Γραικοῦς, οὐ τε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἡκείνομεν ἐξ ἀκρας φωνῆς, καὶ ως βραχίδρους ἐλογιζόμεθα. Νῦν δὲ οἰδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοι εἰσὶν οἱ πρωτότοκοι τῆς Ἐκκλησίας υἱοί, καὶ Πλεῦνος Θεοῦ ἔστι τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς. Ἀπάραντες οὖν ἵνα Βενετίας διὰ Ἑρῆρες ἥλθασιν ἐν Φεραρίᾳ. Κάκελος ἀρξάμενος τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβε θανατηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· κάκελθεν ἀπάρκυτες ήλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. Ἡν δὲ ἔκαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων δὲ Ἐφέσου Μάρκος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν δὲ Καδδηνάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰησοῦντος, μέγας ἐν τῇ ἑκατονταριά τοῖς δόγμασι· τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· δὲ Ἐφέσου Μάρκος, δὲ Ἐλληνικοῖς μαθήμασιν καὶ δρίσις τῶν ἀγίων συνόδων, κανῶν καὶ στάθμη ἀπαρέκκειτος· δὲ Βησαρίων Νικαῖας, καὶ δὲ Ψωλας Ισιδωρος. Οὗτοι δὲ ἤσαν οἱ λογιώτεροι τῶν ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλακς δὲ Βαλασκῶν, καὶ ἀρχιδιάκονος. Ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου δὲ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος δὲ Σχολάριος καὶ καθολικὸς χριτῆς, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἤσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ψωμαῖου

A migerat, condescendunt, et Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos Rōmæos respub. cum humanitate suscepit; imperatoremque ut alterum monarcham et saluti animorum providentem, patriarcham pariter et ceteros metropolitas exceptit. Ipsi templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri et feminæ confluxerunt, ut divinam sacramque mystagogiam juxta Orientalis Ecclesiæ ritum viderent et audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant: Domine, Ecclesiam tuam a malignis telis illæsam tuere: in unum eam coagimenta, ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam Græcos videramus, quique eorum ritum et ex remoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus et credidimus primos Ecclesiæ factus eos esse, et Spiritum divinum eorum ore loqui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis moribus grassari coepit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi synodus peracta et conclusa est. Primas partes inter Græcos metropolitas agebat Marcus Ephesinus: Inter Italos vero cardinalis Julianus titulo sancte Crucis, cum in scientiis profanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita in Græcis litteris atque sacrarum synodorum decretiis apprime eruditus erat, canon ipse et statuta invariabilis. Aderant etiam Besarion Nicææ, et Isidorus Russiæ metropolitas. Illi inter ceteros archipræsules doctissimi erant: etiamque magnus chartophylax Balsamo et archidiaconus. Et senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scho'arius et iudex universalis, et Argyropulus: hi sapientes erant, et in Græcorum scientia aliquatenus eru-

Ismaelis Bulliali notæ.

(77) Ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν. Constantinopoli soluerunt Novemb. 24, anno 1437, quo die Constantinopoli terræmotum accidit. Phranzes, cap. 14, lib. II, ait imperatorem advenisse Venetias Februarii 8, anno 6946 (Christi 1438). Qui tum etiam cum imperatore et patriarcha aderant, tradunt Venetias advenisse Sabbato τοῦ Ἀστού, id est, Sabbato pridie Dominicæ qua Orientalis Ecclesia Evangelium prodigi filii, quod habetur Lucæ c. xv, in liturgia recitat. Experendum est nun conveniat Phranzes cum his. Anno illo 1438 cyclus Inne fuit 14, solis 19, littera Dom. E, ergo Pascha fuit Aprilis die 13: a quo si retro numeremus Dominicas 9, perveniemus ad Februarii diem 9, Dominicam τοῦ Ἀστού, seu filii prodigi. Pridie ergo fuit Sabbathum Februarii dies 8. Dominicilla illa Ἀστοῦ nobis Latinis Septuagesima dicitur. Ab illa Dominica ad sequentem, quæ τῇ Ἀπόκρεω appellatur, carnibus egrægie vescuntur Græci. Convenit etiam notatio diei 8 Ma tui anni illius, qui fuit Sabbathum δεύτερον τῶν Νηστεῶν, quo die patriarcha Josephus papam salutavit osculo pacis in Domo, ut referi Phranzes cap. 16, lib. II, et qui con-

cilio interfuerunt Græci idem tradunt, adduntque patriarcham noluisse iuxta Occidentalium consuetudinem papam salutare.

(78) Ἐδώκαντο οὐράνιοι. Quidnam templum Veneti Græcis ad liturgiam celebrandam tunc concesserint nescio, nisi forte S. Georgii, in quo Venetias reversi pro defuncto patriarcha liturgiam celebrarunt. Notant qui adfuerunt Græci, a Venetiarum duce rogatum imperatorem a concilio Venetiarum reversum, ut Græcos in D. Marci templo liturgiam celebrare juheret; quod factum. Ad celebrandum protosyncellus, quos Latinis nora maxime aduersari, elegit: et praesente Venetiarum duce patriciisque, sacralituritia, iis probantibus ceremonias laudantibus, peracta est. Ex usant hanc celebrationem in Latinorum templo peractam dicuntque in proprio Antimenzio celebrasse, vasis suis usos esse, omnemque ordinem et cæremoniias Ecclesiæ suæ servasse. Nec omittendum est Heraclæ archiepiscopum cum Lacedæmoniensi celebrare noluisse, eo quod irregularis ipsi factus videretur, quod ad ordinem sacerdotalem quemdam hominum promovisset.

diti. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italos et, praeter Marcum, Graecis, decretum jurejurando sancitum est, cui qui contradiceret unquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum colegerunt, ut in eo consentirent omnes, Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, tanquam ex uno principio et unica processione, quod Graeci dicunt ex Patre per Filium; cui fidei confessioni cum omnes subscriptissent, Florentia 120 abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione, et osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non intersuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, Illam ex Audei confessione expungite. Ubiunque libitum fuerit apponatur, reciteturque in ecclesiis: sicut cantatur alii in canticis ista, *Unigenitus Filius, et Verbum Dei immortale existens.* Quibus Latini contradicebant, sic dissidentes: Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstraret, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim delebimus, quibus Patres res theologicas tractaverunt, *Cyrillus* nempe, *Ambrosius*, *Gregorius* ntorque, *Nazianenus* et *Nyssenus*, *Basilius*, *Hieronymus*, *Augustinus*, *Chrysostomus*, aliquique plurimi. Si vero nos Latini constemur unum principium et causam, fontem et radicem Patrem esse Filii et Spiritus sancti, duobus principiis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem et explicationem. Florentiae post sanctam unionem obiit patriarcha. Iter postea capessunt imperator et synodi Patres, terraque Venetas, papa sumptus ad id prærente, venerantur. Venetiis vero in Brotiam triremibus Venetis papa sic jubente vecti sunt. Inde Constantinopolim transierunt, partim imperatoris, partim Venorum triremibus usi. Urbem ingressi

Ismaelis Bullialdi notæ.

(79) Ο δέ καρπός τοῦ ἔρου. Illa de additione, seu potius explicatione, Symbolo facta, contentio exorta est circa tempora Leonis Papæ IV, qui anno 847 assumptus est, anno vero 855 obiit.

(80) Πάτρας οὐν ὑπορράφαρες. Julii die 5 Dominicæ, anno 1439, Graeci decreto subsignarunt, excepto Ephesino Marco. Papa deinde subsignatione sua confirmavit et probavit: rem porro insectam esse dixit, cum Ephesinum non subscriptisse intellexit. Postridie Julii 6, fer. 2, liturgia celebrata est. Cantores papæ et musici cecinerunt, deinde Graeci tñ μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philanthropinus mantile, quo manus absterrit papa, porrexit. Et celebrata illa Missa, unio perfecta est. Petri deinde a papa imperator, ut eo præsente Graeci quoque liturgiam celebrarent. Quod obtinere nequivit.

(81) Μάρτιος ἀρχὴ καὶ αἰτία. Graeci theologi aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis mysterio: sed eo sensu intelligunt,

μαθήματος. Απὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. Έγεγόντες δὲ συγελεύσεις πολλαῖ. Τέλος παυσαμῆνς τῆς φιλονεκίας, εἰς ἐν δομονοχεατες Ἰταλοὶ καὶ Γραικοὶ, πλὴν Μάρκου, διεστρέψθη δρος διμέσαντες, καὶ ἀράς ἐπιθέντες, ως οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. Ο δὲ καρπός τοῦ δρου (79), δι τὸ Πνεῦμα ἄγον ἐκκορεύεται ἐκ Πατρός καὶ Υἱοῦ, ως ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς. τὸ δὲ περι λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρός δι' Υἱοῦ πάντες οὖν ὑπορράφαντες (80) ἐν αὐτῇ τῇ διμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγχονωνήσαντες, καὶ διπλασιανοὶ διλήλησον, πλὴν Μάρκου. Τὸ δὲ κνήμον τοῦ Μάρκου ἦν ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων, Ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ἀμολογίας τῆς πίστεως; Καὶ ὅπου ἐν βούλησθε, τιθέσθω καὶ ἀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ως ἐν ἀλοτε τῷ, Ο μορογενής Υἱός, καὶ Λόργος τοῦ Θεοῦ ἀθάρατος ὑπάρχων Οι δὲ Λατίνοι ἀντέλεγον· Εἰ ἔχει τὸ βιάσφημον ἡ προσθήκη, δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων βιβλίων ἡ [οἰς] ἐθεολόγησαν οἱ Ιατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἱερώνυμος. Αὐγουστίνος καὶ δι Χρυσόστομος, καὶ ξεροὶ πλειστοί. Εἰ δὲ διμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατίνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἵτιαν (81), καὶ πηγὴν, καὶ φίλιαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχὰς, τίς ἡ χρεὰ τοῦ ἀπαλείψεων προσθήκην; καὶ γάρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταῦτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαρῆνειν καὶ ἀνάπτυξιν. Έκοιτήθη δὲν καὶ δι πατριάρχης μετὰ τὴν Συνασιν (82) ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. Ἀπάραντες δὲ δι βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος, ἥλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ Ἑγρᾶς οὐν διαναύμασι καὶ δαπάναις τοῦ πάππα· ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετικῶν διέρισμοῦ τοῦ πάππα· καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν (83) οὐν τριήρεσι βασιλικαῖς καὶ τῶν Βενετικῶν. Ἐλθόντες δὲ εὗρον τὴν δέσποιναν Κυραμερίαν τεθνηκαὶ τοῦ δεσπότου Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως. Ο δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουράτ (84), δεικνύων εὐγνωμοσύνην καὶ

D ut Filius genitus a Patre generante, ut principiatum a principio, non vero tanquam effectus a causa differat, ut διευστολο ratio integra servetur.

(82) Καὶ δι πατριάρχης μετὰ τὴν ἔρωσιν. Qui concilio adfuerunt, alter tradidere: patriarcham scilicet Junii die 10, indict. 11, patriarchatus anno 26 ineunte et ante dies 20 coepito, dum cœnaret obiisse. Decreto vero non subsignaverunt Graeci, nisi Iulii sequentis die 5.

(83) Καὶ διδού Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Constantiopolim redierunt Graeci anno 1440, Februarii die 1, indict. 3, feria 2, τῆς Τυροφάγου; fuit enim hoc anno Pascha Martii die 27, cyclo Luna 16, solis 21, litteris C. B., unde Dominica τοῦ Ἀστρου, seu Septuagesima concurrevit cum Januarii die 24, et Dominica τῆς Ἀπόκρεων cum 31 Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit feria secunda τῆς Τυροφάγου septimana, qua Graeci caseis ad Dominicam sequentem vesci possunt.

(84) Ο δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν

ἀκραιφνη φίλιαν εἰς αὐτὸν. Ἡν προκατειλημμένος δ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαδὰς ἐν Φράγγιξ δ βασιλεὺς ἐποίησεν ὅμονιαν σὺν τοῖς Φράγγοις, καὶ ἐγενόντες Φράγγος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ τοῦ Μουράτ ἀπὸ γῆς; καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξδραὶ αὐτὴν ἐκ τῆς δύσεως. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγεῖλαντες αὐτῷ καὶ παραστῆσαντες, διεῖ: Περὶ τῶν ὡν τηούσθησαν ρήματων, οὐκ ἐπέρασεν δ βασιλεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πίστεως; Ιλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθίως ἀπὸ τῶν τριήρεων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου κατὰ τὸ σύνηθες ἡσπάζοντο αὐτοὺς, ἐρωτῶντες· Πῶς τὰ ὑμέτερα; Πῶς τὰ τῆς συνόδου; Εἰ δραὶ ἐτύχομεν τὴν νικῶσσαν; Οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο· Πεπράκαμεν τὴν πίστιν τημῶν. Ἀντηλλάξαμεν τῇ ἀσθενεῇ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυσίαν. Ἄξυμιται γεγόναμεν. Ταῦτα καὶ ἄλλα αἰσχρότερα, καὶ φερυπασμένα λόγια. Καὶ ταῦτα τίνες οἱ ὑπογράψαντες ἐν τῷ δρῷ; Ὁ 'Ηρακλεῖς' Ἀντώνιος (85), καὶ οἱ πάντες· εἰ γάρ τις πρὸς αὐτοὺς ἥρετο· Καὶ διὰ τὸ ὑπεγράψετε; Ελεγον· Φοδούμενοι τοὺς Φράγγους. Καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτοὺς, εἰ ἔβασανταν οἱ Φράγγοι· τινά, εἰ ἔμαστήγωσαν, εἰ εἰς φυλακὴν ἔβαλον; Οὐχι. Ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὐτῇ ὑπέγραψεν; Ελεγον, Κοπήτω· ἡ γλῶττα ἀμολόγησεν, ἐκριζούσθω. Οὐκ ἀλλο εἰχον τὸ λέγειν· καὶ γάρ οἵσαν τίνες τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράψειν (86) λέγοντες· Οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν [μή] τὸ ἵκανον ἡμῖν τῆς προσδόου παράσχουτε. Οἱ δὲ ἔδιον, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος· ὑπὲρ ἀριθμὸν γάρ οἵσαν τὸ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα, καὶ τὰ ἐν χερσὶ μετρηθέντα ἔκάστου τῶν Πατρῶν. Εἶτα μεταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς τὴν φωνὴν οὐν αὐτῶν, διεῖ τὴν πίστιν αὐτῶν πέπρα, καν, καὶ ἐπέκαινα τοῦ ἱούδα ἥμαρτον, τοῦ στρέψαντος τὰ ἀργύρια· ἀλλ' οἶδε Κύριος, καὶ ἀρεθάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήσθη ἐν Ἰακὼβ, καὶ ὅργη ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ.

præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, subscriptere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniae; unicuique etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos paenituit, argenteos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judæo ipsum, qui argenteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus est in Jacob, et ira ascendit super Israel¹.

¹ Psal. LXXVII, 26.

Ismaelis Bullialdi nota.

Μωάτ. Phranzes, lib. II, cap. 13, notat Aniram Moratem, ad quem Andronicus lagrus seu lagris missus est, voluisse ab illa profectione imperatorem avertire. Alii dicunt Joannem imperatorem ad Moratem misisse Paulum Asanem, ut de profectione sua cum certiore faceret. Moratem discessum imperatoris in Italianam dissuasisset, veritum ne quod sedes cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros etiam Asani dixisse tradunt sultani amicitiam, quam Latinorum utiliorem imperatori fore.

(85) Ὁ 'Ηρακλεῖς' Ἀντώνιος. Hic Antonius Heracleensis metropolita, postquam Constantinopolim Græci reversi de eligendo patriarcha egerunt, vel invitatis electioni adfuit, non ut suffragium ferret; negavit enim id laturum; sed ut coram universo clero, peccatum, quod aduiserat subscri-

A desponam dominam Mariam Joannis imperatoris uxorem obiisse comperint, pariterque reginam, conjugem Demetrii despota imperatoris que fratri, fato concessisse. Ad Moratem postea legatos misit imperator, gratum benevolumque animum suum, amicitiamque cum eo integrum per eos testatus. Morates enim hanc opinionem animo preceperat, ī imperatorem in Franciam transiisse sœlus cum Francis initurum, ipsum eis adhærere, et terra marique bellum inferre conjurasse, ut ex Occidentis provinciis eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt imperatorem in Italiā non transiisse, ut de his quæ fama vulgata erant et ad eum perlata, ageret, sed ut de fidei suæ controversis dogmatibus cum Italīs dissereret et communicaret. At postquam archiepiscopi, episcopi et presules tricennibus excenderunt, cives Constantinopolitos, ut mos est, eos salutant interrogantque: Ut se res vestræ habent? quomodo transacta est synodus? num vicimus nos? Responderunt illi: Fidem nostram pretio vendidimus; religiōnem nostram impietate commutavimus; et Azymitæ facti purum sacrificium prodidimus. Isteos 121 et turpiores dictū sermones habebant, etiamque ex iis qui decreto subscripterant, Heraclēse nempe metropolita Antonius, ac ceteri. Si quis vero eis objiceret, Et quare subscriptis? respondebant continuo, Francorum formidine id C egimus. Interrogantibus insuper, num Franci tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent, et in carcерem detruissent? respondebant non ita habitos suis, sed quomodo hæc dextra subscriptis, dicebant, ita absindatur: lingua confessæ est, radicitus evellatur: nec quidquam aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum, dixerunt; Nisi pecunias, quæ nobis sufficient, præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, subscriptere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniae; unicuique etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos paenituit, argenteos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judæo ipsum, qui argenteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus est in Jacob, et ira ascendit super Israel¹.

B bendo decreto Florentino confiteretur ac exsecraretur; seque dignum, cui manus, qua subscripterat, præscinderetur, quibusdam familiariter secum versantibus se fassus est.

(86) Τιρὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράψειν. Qui ex clero Constantinopolitano concilio Florentino adfuerunt, negant, quando decreto subscriptum est, Græcos στηρέτων, id est cibaria et pecunias, petuisse, aut Latinos promisso: quod Græcis tamen in patriam reversis objectum est, ipsosque auro suffragia sua vendidisse. Idem equidem fatentur pecuniam accepisse aliquos: plures tamen eorum decreto non subscriptavisse. De illo Florentino concilio adeundus Laouicus, lib. VI, cap. 13 et seqq. usque ad 17.

CAPUT XXXII.

Servie despota ab Hungariis auxilia implorat, duceque Joan. Hunniades Turcorum provincias intradit. Morates sub ipsa Hungarorum irruptione percussus, pacem cum despota et Hungariis stabilitivit. Caramani deinde ditionem intradit. Ladines Moralis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemedes, et imperator salutatur. Morates viam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trahuntur, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungaria rex interficitur, magna que strage Christiani cœiduntur. Ad vitam privam redit Morates, unde revocatur ab Haile Bussa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere moret. Morales Peloponnesum invadit.

Interea nobis dictus Georgius despota Serviæ, A cum devastata ac desolata ditionem suam cœraret, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione, gemitque quotidie, nullo ejus miseria permoto, a. i. Hungariæ regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc regina illius mater, exercituumque præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam deflendo hortatur, ut ejus miseri subveniant. Quibus permota regina, magisque reformidans ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecunia erat: stipendiiorum 122 itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque traxit. Celeri profectione Sophiam usque urbem perveniant, igneque supposito eam, aliaque in circuitu oppida et pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. Universa vero preda in humen iersa illud trajecerunt, et viam, qua Philippopolim dicit, pergunt. Verum Morates in Occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia pressus ex Anatolia vires ad se accersere haud potuisse. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam et Philippo-

B Ό δε προφήθεις δεσπότης Γεώργιος (87), ίδων τὴν αὐτοῦ γυμνώθεισαν δεσποτεῖαν, καὶ μὴ ἔχων ἐτέραν ἑλπίδα πλὴν δίκαιων πολιχνῶν κείμενων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἔκαστην, καὶ οὐκ ἦν δὲ λέων, ἔρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγρίας, ἦν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἀκυρωντα διὰ χειρὸς τῆς βρησκόντης μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ιάγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὀδύρεται τοῦ τυχενὸν λέοντος. Ή δὲ ἥγεντα καμψθεῖσα, μᾶλλον καὶ φοβηθεῖσα μήπως ἀρήμη καταλιμπανομένη Σερβία, καὶ εἰς Οὐγγρίαν δὲ φθορένς φθάσει, κελεύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλύμασι Γεωργίου τοῦ βοηθῆται· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ βογεύσας, καὶ λαβὼν ἵππεις καὶ τοξότας ἀχρι τοιλάδας εἰκοσιπέντε περὶ τὸν ποταμὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἡώς τῆς πόλεως· τῆς καλουμένης Σοφίας (88), καὶ πῦρ βάλλοντες ἐνέπρεσαν, καὶ τὰς πέριξ πάσας πόλεις καὶ κώμας, μηδὲν ἀφέντες. Τὴν δὲ λειαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπέρασαν· οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν ἤλαυνον. Ό δὲ Μουράτ τὸν τῆς Δύσεως στρατὸν ἀθροίσας· οὐκ εἶχε γὰρ εὐχερέαν τοῦ μετακαλέσθαι καὶ τὰ τῆς Ανατολῆς φωτάτα· ἥλθεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ σὺν τῷ δεσπότῃ ἐλθόντες μέγιρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ιζλάτη (89), κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλωτταν, δ

Ismaelis Bullialdi nota.

(87) Ό δε προφήθεις δεσπότης Γεώργιος. Hoc cap. Ducas in rebus Hungaricis parum pertinentem se prodit, cum eo tempore Hungariam a regina gubernatam et lance scribit. Sie autem serva habet: Albertus Austriacus, Sigismundi gener, cum sacerdoti defuncto successisset in Hungaria regno, biennio fere regnavit, obiitque anno 1439, Octob. die 27, Elizabetha conjugi prægnante relieta, qua an. 1440, Februarii die 22, Ladislaum posthumum peperit. Nuptias quoque Ladislai Poloni, regis Poloniae Casimiris fratris, aspernata, anno eodem in festo Puentecostes filium suum infantulum Hungariæ regem coronari curat. Seditionis interea aliquot Hungaria proceres Ladislaum Polonum regem eligunt, et in Hungariam evocant. Adventantem Polonum cum Elizabetha sensisset, in Austria filio secum abducto, et Hungariæ corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III imperat. a fugit. Ladislaus Polonus die 17 Iulii Hungariæ rex coronatur: eique corona, qua S. Stephani regis reliquiae coronatae erant, imponitur, quod aliam regina suffrata esset secundum. abstulisset. Polonus Hungariam usque ad cladem Varnensem revexit. Eoque imperfecto, Ladislaus posthumus, cuius mater Elizabetha regina anno 1441 obierat, Hungariæ rex iterum anno 1445 proclamatur: simulque Joanne Hunniades Corvinus interrex et regni gubernator eligitur, eique reipublicæ Hungaricæ summa traditur; quam ad annum usque 1453, cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, revxit. Georgius Serviæ despota, post Sigismundum obitum et Simeonem a Morate occu-

C patum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo, Antivari, se recepit. Eum Morates ab hujus urbis incolis repetit, et Ragusium aufugere cogit. Cumque Ragusæ Morates, ut Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam et incommodum Ragusæ creare despota virtus, in Hungariam ad regem Wladislaum sive Ladislaum Polonum confudit, eumque rogal, ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii ærumnis ac calamitate motus, simul ut Turcorum audaciam retunderet, in Turcos movere destinat, bellumque ad annum 1443 protractum est. Veritus Morates illius bellum extitum, inducias decennales cum Ladislaeo et despota pepigit: huicque ditiones suas ipsamque Seimendriam restituit. Vix compositis induciis ad armæ redditum est: Julianoque cardinale Cesarino auctore atque impulsore, Ladislaus inducias et jusjurandum violat, fœderaque confundit. Denou itaque conscripto exercitu Ladislaus, anno 1444, Morati bellum infert. Poenas vero repente Nemesi a fœderum corruptoribus, jurisquejrandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopolim olim appellatum, ad Pontum Euxinum sitam, præsum committitur: in quo Ladislaus et Julianus cardinalis occubuerunt, magna que clade Christiana respublica afficta est. Bonlinius, D. iii, libb. iv, v et vi; Thwroczius, in Chronicis Hungaricis; Gerardus de Roo, Histor. Austriacæ lib. v, et Maurus Orbinius in Slavorum regno.

D (88) Τῆς κατοικήσης σοφίας. Urbs Serviæ Sophia

(89) Ιζλάτη. Hunc locum angustias saltus Isalini Leuenclavius appellat.

έρμηνεύεται χρυσῆ, ἡν γάρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Σοφίας καὶ Φιλιππούπολεως. Ἐν δὲ τῷ με. ἐξ θρηνοῦ γέρα περάσαι τὸ δρόμον, πλήν διὰ πελεκυρίων καὶ δενδροτέμνων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρώτων, εἴτα εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ Τούρκοι περάσαντες τὸ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τοῦ φωσάτου τῶν Οὐγγρῶν δειλιάσαντες, οὐ κατῆλθον ἐκ τοῦ δρους ἐν τῷ πεδίῳ. Οἱ δὲ Οὐγγροί καὶ μάλα θεραπεύων δινέησαν ἔως τοῦ δρους. Οἱ δὲ Τούρκοι τοξοδολοῦντες οὐκ ἀπαύσαντο, πλήν οὐδὲν ἤνυντε; τέλος δρώντες τὰ δύο μέρη μηδὲν ἀρέτικον πράττοντες διὰ τὴν δύσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν διπισθεντες διὰ τὴν δύσκολίαν τοῦ τόπου, καὶ διδωσι τὰς πόλεις ἀπάσας αὐτοῦ καὶ τὸν Σμέριδον. Πέμπτες οὖν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὑπάτας, καὶ τοῦ Δραγούλου διοικούσας, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρχους. Καὶ μηδὲν εἰναὶ οὐδὲν οὐδὲν τοῦ Οὐγγρίας τῇ βρηγένῃ (90) καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. Ἡν γάρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος (91). Οἱ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας ἦν ὁ φῆτης τῶν Σάξων (92) μετεκαλέσαντο γάρ αὐτὸν, καὶ ἐποιήσαντο τὸ περιτροπόν, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην (ἥν γάρ τότε πεντεκαιδίκατον ἄγων ήτος). Καὶ ἔρχονται οἱ Τούρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἥγουν οἱ πρέσβεις, καὶ διδωσιν δρόκους τῷ βργὶ Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν δρόκους τοῦ εἶναι φίλοι καὶ ἡγαπητούμενοι· μήτε οἱ Οὐγγροί περάσουσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθείν κατὰ τοῦ Μουράτη, μήτε οἱ Τούρκοι κατὰ τῶν Οὐγγρῶν. Οἱ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὀμοζεῖ λέγων (93), Ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω.

Τότε, εἰρηνεύσαντες οἱ Τούρκοι, διοικούσας καὶ Οὐγγρούς καὶ Σέρβους, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάνη (94) ποιεῖται τὴν παρασκευήν. Καὶ συναθροίσας πάσαν τὴν τῇ Θράκης καὶ Θεσσαλίας δύναμιν, καὶ διαδέξαντα πορθμὸν, πήξας τὰς σχηνὰς ἐν τῇ Ηπείρῳ, πιρεσκεύαζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. Ουμοίως πέμπτες καὶ πέρης τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὴν πρώτων, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξει στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασίας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· δ καὶ πεποίηκεν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) Καὶ μηρύει ἐν Οὐγγρίᾳ βρηγένη. Φieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. Ausuperat anno 1440 rexina, et in Austriam transierat, anno sequenti 1441, res humanaas reliquit: quare gestis anno 1443 interesse non potuit.

(91) Ἡρ γάρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος. Verum est Iancum seu Joannem Hunniadim praefectum generalem Hungaricam militiam fuisse.

(92) Οἱ δὲ τοποτηρητὴς τ. κ. Οὐ. ἦν φῆτης τῶν Σάξων. Hoc falsum. Ladislauus enim Polonus rex fuit Hungariae, eainque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit: nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonis a Duca sumuntur, rex fuit: sed Casimiri Polonie regis frater. Videndum Leunel. lib. xiv, de istis motibus bellicis et pace cum

A polim æquati ab ultraque distantia situs erat. Et quæ bas urbes interjacet via, difficultis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippiopolim fere porreteris, reeditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis et salebris superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspecta sunt: metu repressi ex monte in campum non descendunt. Quare Hungari audacia majori monte ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen danono accepto, petiti. Tandem cum utriusque cernerent se loci angustia prohiberi, quo minus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu Morates tunc percussum, animo revoluebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse, nunc despotam eas adduxisse; quare legatos ad despotam destinat, omnes urbes, quas ei cripnerat, ipsumque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcatos ei remisit, Draenlio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam reginæ Hungariæ et regni totius prorogi et gubernatori significavit; Jangus enim praefectus exercituum erat; regnum vero prorex et administrator procurabat Saxonum regulis, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, cumque Saxonum regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurat pollicentur; in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscriptis, nec jusjurandum prestitit, subditum se esse allegans, non vero dominum.

Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros et Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque 123 Thraciæ et Thessaliciæ copiis fretum trajicit, et Prusæ castra metatus ad bellum se parat, Orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat ut Ainasiz exercitum conscribat, et Leonium accedat; quibus parvit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore despota et Jangus Morati

Hungaros Turcisque inita.

(93) Οἱ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὀμοζεῖ λέγων. Cum istis non bene convenienti, quæ hujus capitinis initio dixit Ducas: omnia scilicet in Hungaria per regiam et Hunniadein gesta fuisse et gubernata: hic vero per prorogem ei regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos et Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus, libb. vi et vii; Leunclavins, lib. xiv, et Phranzes, lib. ii, cap. 18.

(94) Αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάνη. Laonicus, lib. vi, et Leuncl, lib. xiv, hujus quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrant.

bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, urbesque sibi a Morate creptas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyænum venit, unde in Phrygiam Salutarium perrexit: ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructio, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriae finitos, qui tumultum ei receptum præbehant, occupat. Morates Iconium hostiliter deprædatus magnani vii auri atque argenti hinc secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis et ærumnarum genere vexavit: indeque deflectens grassatur populabundus, prædamque agendo ex omnibus oppidis, totaque Caramani ditione, damnaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentis inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus est; ipse vero Prusam rediit, et exactia jam æstate in Thraciam traxerat: Caramanus deinde ditionis suæ loca repetit. Illeme deinceps appetente venit ex Amasia Aladini Moratis filii servorum unus, qui eum diem obiisse nuntiat. Hunc pater acerbo luctu planxit, quippe annum decimum octavum jam agens, formosus admodum et audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac satrapis suis convocatis, imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundogenitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatoliam deinde profectus, vitam privatam Prusæ quietus agebat.

Appetente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatores venerunt, qui novo imperatori ejusque consiliariis res imperii procurantibus Halili, Saricizæ et Zagano nuntiant, Hungarorum et Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuntium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violatis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Æstate deinde inchoata, sub ortum Canicula cunctas Orientis copias contraxit. At ex Ægæo mari viginti quinque triremes venerunt, et Callipolim usque progressæ transitum impiedierunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processere, **124** illac quoque trajectum prohibituræ. Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter securi pergunt, omnia obstacula removentes, et ditione castra accipientes, et Varnam usque progrediuntur. Cumque Morates trajectu arceretur, tædio affectus moxerebat: quique Mehemeti aderant, in incipi stantes, animos despondebant. Progressus tandem Morates ad hostium superius sacro vicinum, tutus et liber a triremium insecu-

ποντικό Καραμάν, ὅτε δὲ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγημῳ ἥλθασι κατὰ τὸν Μουράτ, εὐρὺν καὶ οὗτος χώρων κατῆλθε, καὶ ἐλαστέ τὰς πόλεις αὐτοῦ, ἃς προλαβῶν εἶδεν δὲ Μουράτ. Καὶ αὕτη ἡ τοις μάχης. Ἀπάρτας δὲ τὴν Προύσης ἤλθεν εἰς Κοτύανον, ἐκεῖθεν τὸν Σαλούταρια, κακεῖ πειθας παρασκευὴν ἰκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκνίον. Ὁ δὲ Καραμάν φεύγων σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἀντὶ τοῖς δρόοις τοῖς πρός Συρίαν ἐν δρεσιν δχυροῖς. Μουράτ δὲ τὸ Ἰκνίον ἁξειδῶς κυριεύεται, καὶ χρυσὸν καὶ δρυγὸν ἰκανὸν ἐκεῖθεν κομισας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν (95) ἔρχεται πόλει, κακεῖ πάνδεινα κακὰ ἔργασμένος τοῖς Λαρανδινοῖς, ἐστράφη λεπτατῶν, καὶ κυριεύεται πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Χαραμάν, τὴν ζημίαν ποιῶν δμοις αὐτοῦ Τούρκοις. Βουλόμενος δὲ ἑξέλθειν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμάν, ἀπέλυσε τὸν οὐδὲν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμάσειαν. Αὐτὸς δὲ κατελθὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασεν εἰς Θράκην θῆρα παρερχομένου. Ὁ δὲ Καραμάν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς Ιδίοις αὐτοῦ τόποις. Χειμῶνος δὲ δρεῖαντος (96), ἤλθεν ἐξ Ἀμάσειας εἰς τῶν δούλων τοῦ Ἀλατήν τοῦ οὐδοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. Ὁ δὲ Μωράτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ δὲ Ἀλατήν ἄγιον ἔτος δοκτὼ καὶ δέκατον, ὡραῖος πάνυ καὶ εὐτολμος· μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ στράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν τιγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπηκοοῦ παντὸς τὸν δεύτερον οὐδὲν αὐτοῦ, τὸν Μεγεμέτ, ἀφῆλιξ ἦτι καὶ πειδίον νέον ὑπάρχων· αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ Ἀνα-

C τοῖς Ιδίωτεύεται ἐν Προύσῃ ἐκάθητο.

Ἐπειδὲ δὲ ἀρξαμένου, ἥλθασι κατάσκοποι ἐκ τῶν τῆς Οδυγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φροντίζουσιν αὐτῷ, Χαλίλ, Σαρτζία, καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς ὅχθαις τοῦ Ἱστρου συνάγεται πλῆθος Οδυγγρῶν καὶ Βλάχων πολὺ. Ὁ δὲ Μεγεμέτ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μουράτ, θαυμάσας ἐπειδὴ παραβάσει τῶν δρκῶν, ἐλογίζετο τὸ δρα μέλλει γενέσθαι. Θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν τὰς ἀπανταχοῦ δυνάμεις τῆς Ἐω, πρὸς τὰς τοῦ Κυνδού, ἐπιτολάς· καὶ ἐξ Αιγαίου πελάγους (97) ἀνεψάντας τριήρεις εἰκοσιπέντε. Καὶ ἐθύμουσι ἀντικρὺ Καλλιουπόδεις ἐκώνυν τὸν πόρον. Ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρεων ἐπλεει μέχρι τοῦ Ιεροῦ στομίου, κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορειας. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανούσων, ἤρχοντο ἀδεῶς καθαρούντες τὴν ἔδων, καὶ λαμπάνοντες τὰ κάστρα· ἥλθοσαν οὖν μέχρι Βάρνας. Ὁ δὲ Μουράτ μη εὑρίσκων πορειαν ἡσχαλλεν· οἱ δὲ τοῦ Μεγεμέτος ἐπορίᾳ δυτες ἦθύμουν. Τότε ἀναβάς πρὶς τὸ τοῦ Ιεροῦ στόμιον ἔγγυς, καὶ εύρων δδειαν ἀπὸ τῶν τριήρεων, ἐπέρασε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Isaæl Bullialdi notæ.

(95) Λάρανδα, urbs Lycaonia sub Ieonii throne.

(96) Χειμῶνος δὲ ἀρχετοῦ. Leunclavins Aladini mortem ex historiis Turcicis anno 846, et ex Annalibus anno 847 contigisse statuit: ante bellum a Joanne Hunniade et Georgio despota Turcis illatum. Ducas vero post bellum illud consecutum.

pacemque cum Hungaris et Serviis compositam tradit.

(97) Καὶ ἐξ Αιγαίου πελάγους. Leunclavins idem notat, lib. xiv, et in Annalibus Turcicis classem Italorum fuisse dicit.

Οἱ δὲ τοῦ Μεχεμέτ κρατοῦντες Βίγλας (98), καὶ μαθόντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουράτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὴν Βάρην (99). Καὶ δι’ ἑτέρας δύο ἡμέρας ἐφθασαν ἐν τῇ Βάρη (99). Καὶ τῇ ἐπιώσῃ συνάφαντες πόλεμον φιερέδν καὶ φρικώδη ἄποι πρωθαῖς ἔως ὥρας ἐννάτης, κατέκοπτον ἀρειδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. Περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακοσίοις ἡ πλέον, ἡ Ἐλαττον, στρέψει τὰς ἱνές τοῦ ἵππου ἢ ρῆξ Σάξιον κατ’ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν (1)· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπεισθῆ· καὶ προσεγγίσας καὶ πάντας δέχεται δὲ ίππος πληγήν, καὶ τὸν ἀναβάτην κύμβαχον ἐφτάλοι, καὶ καρατεμοῦσιν αὐτὸν περιεύθυν. Ὁ δὲ Ἰάγγος λεθεῖ· τὸ γεγονός, ἦν γάρ ἡ κεφαλὴ ἀπηρωμένη τῷ δορὶ, καὶ κραυγαῖ, καὶ ἀλαλαγμοῖ, καὶ· Ὁ φεύγων πυρέττω. Κατέκοψαν οὖν οἱ Τούρκοι πλειστούς, καὶ ἡ νῆσος κατέλαβε, καὶ δὲ Ἰάγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμὸν. Οἱ δὲ Τούρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέσυεναν. Τότε δὲ εὐτυχῆς Μωράτ πάλιν τὴν περαίαν περιόδη, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, κακεῖ τὴν κατοικησιν ἀμπορεύεται.

‘Ἄλλ’ οἱ Χριστιανοὶ μῆπω νοήσαντες, διει αἱ μαρτιαὶ ἡμῶν εἰσιν οἱ ἐμπεδοῦντες ἡμᾶς, καὶ αἱ κακαὶ ἡμῶν εἰσιν οἱ τὰ κακὰ προενοῦντες, πάλιν ἑτέρων ἀφίσιοι καθ’ ἡμῶν ὅργην ἡ τύχη. Ὁ γάρ Χαλλί (2) πρακτικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδεύματα, καὶ διεῖ δὲ νέος οὐκέτι εὐτυχήσει ποτὲ, ἀγεταὶ πάλιν παρ’ αὐτοῦ δὲ Μουράτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμών. Ὁ δὲ νέος ἡγεμών Μεχεμέτ δὲ ιδεῖς αὐτοῦ στέλλεται προέξει τοῦ πτερὸς, τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. Μεθὼν δὲ τοῦτο δὲ Ἰάγγος· περὶ δὲ τὴν περαίαν τοῦ Ἰστρου ἐξ ἀλληλούδιοῦ, καὶ διαδῆξε τὰ στενωπά πάντας ἐρχεται περδεῖ; τὸ Νήσιον (3), ἡ πρὸς τὸν Κόσοβαν. Καὶ δὲ Μουράτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιῇ αὐτοῦ ἔτοιμος. Καὶ δὴ πολεμήσαντες ἀφ’ ἐπωφρας, πρῶτη σκοτίας οὔτες ἐγέρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν ἀτομάσων πρὸς ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς διέδρα. Οὐδέ γάρ τὴν στρατιὰν τοῦ Τούρκου ὑπερίχουσαν δὲ τὸ πλειστον, καὶ τοὺς Ογγύρους δειλιώντας καὶ

A tione cum suis transfretavit. Sub Mehemedem qui militabant Rygillis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius dierit itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam pervenient. Postridic prælium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos cecideront; verum circa horam decimam Saxorum regum solus, suorum quingentis præterpropter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne conumitteret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; et propius eum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque regulum in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus; caput enim hastæ prælium sublime conspiciebat, clamoresque et vociferationes excitatae erant. Qui fugit fugiat. Magnam itaque stragem Turci edunt: et nocte superveniente, vix superato fluvio, Jangus salvus evasit. Turci, parta Victoria, fugatisque hostibus se receperunt: et Morates prospera fortuna usus in oppositam Europæ Asiam iterum transit, Magnesiam petit, habitationemque sibi illuc eligit

B In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irrelitos teneri, vitiisque et flagitiis damna et calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Halil enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, et adolescentulum Mehemedem nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopolos reducit, imperatoremque salutat. Junior vero princeps Mehemedes a patre Magnesiam missus est, ut res Imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quæ ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. Sub vesperam jam prælium initum erat, mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movent Jangus, et ad mature pugnandum omnibus simulante dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare et fugare inten-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(98) Κρατοῦντες Βύριας. Forte hic intelligenda urbs in Odrysia, quæ Bojkeles appellatur, sub metropolita Adrianop. Aëni montis. Bilgiur a Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probable sit.

(99) Pugna ad Varnam et accepta a Christianis clades Novemb. 10, anno 1446. Hegiræ 848, qui cœpit 19 Apr. die Dominicæ. Novemb. 10 erat Regeb vel Regiad mensis dies 29 feria m.

(1) Ὁ δὲ Ἰάγκος ἐκώλυσε. Idem Phranzes, lib. ii, cap. 18, tradit. Laonicus, lib. vii, Vladislauum, ut castra Moratis aggrediretur a quibusdam impulsu, qui Hunniadì invidebant, scribit.

(2) Ὁ γάρ Χαλλί. Leunclavius lib. xiv, et Laonicus, lib. viii, quibus artibus Chalil Moratem in regium solium reduxit, exponunt. Id factum adnotant Annales Turcici anno Hegiræ 850 (id est, Christi 1446), expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. Sed ita intelligendum est, anno 849 (Christi 1445), Moratem in thronum imperatorum relictum; in Peloponnesum sub finem anni 1445, at

D Hegiræ 849, venisse, et anno 1446, Hegiræ 850, Hadrianopolium rediisse. Tum annales Turcici quam historiæ Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo prælium: quod eidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445, et initium 1446, pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamē et Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6935, invenimus Decembrem [id est, Christi 1446] referunt. Ducas forte hujus quoque pugnae mentionem statim subjicit illis, quæ de Varnensi narravit, quod ad res Hungaricas et Serviorum pertineant.

(3) Πρὸς τὸ Νήσιον. Nisis urbs Serviæ ad Ibarem fluvium. Ptolemaeo in ix Europæ Tabula habet Neso, in superiori Mysia: in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem: verum in illa Ptolemaei tabula longissime aliest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus, lib. vii, Neso vocal.

tos esse. Morates orto sole 125 Hungarorum tentatoria dissipata cernens, et fugæ ipsos se commissose, in eos impressionem facit; partim spoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celebrem victoriam adeptus, clade insigni Jangum affecit. Hac insuper Victoria lætus converso itinere in Peloponnesum movit. Constantinus enim, qui Lacedæmonis despota erat, comperta regis expeditione, triremiumque ad Hellespontum appulsa, Turcas internectione perituros prædixerat: ultraque Hexamilium progressus Thebas vicosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum: quibus se decessurum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates: et ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta militum millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Archaicam despotaum Albani statim prodiderunt: qui, patesfacta eorum fraude, fuga sibi consulerunt. Morates interim Patras usque et Garenciam excurrit, cunctis sibi obviis deletis, Hexamilioque everso et in ruderum congeriem redacto, mancipiis etiam ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

CAPUT XXXIII.

Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despota venit. Moratenque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemedi uxorem dat, postique celebratas nuptias statim moritur. Mehemedes de patria morte certior factus Adriano; olim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moralis mores et ingenium, moribus, et insociorum ante moriem ei oblitum. Mehemedes fratrem suum strangulat. Georgio Serviae despota filiam, novicamque suam Mehemedes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemedate pacem constituit, et pensionem ad alienum Orchanem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad moralem.

Per idem tempus imperator Joannes longa annorum serie podagra conflictatus, post redditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiistarum perturbationem ac dissensionem, tum ob desponæ interitum, morbo correptus est, et paucos post dies Romæorum ultimus imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantiū miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavibus animisq; ejus captavit, et offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, 126 a principibus Armeniæ finitimi sponsam ei petivit Turcatis filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces

Ismaelis Bullialdi notæ.

(6) *'Ο γὰρ Κωνσταντῖνος. Adeundus Laonicus lib. vii, ubi diffusius illam expeditionem narrat, et cum nostro prorsus sentit. Phranzes, lib. ii, cap. 19.*

(5) *Παρεδίδοτο ὑπὸ τῶν Ἀλβαριῶν. Moreæ seu Peloponnesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes, lib. iii, cap. 21, qui ipsos vocat Peloponnesios Albanitas.*

(6) *Μέγρη Πατρών καὶ Γαλαττζας. Patræ urbs Asiae in Peloponneso metropolis. Clarenza vulgo Chiarena, olim Cyllene, in Elide Peloponnesi. Aliis est Dymæ. Sita est in ora occidua Moreæ seu Peloponnesi.*

(7) *'Ο δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii c. ult.; Laonic. lib. vii, sub fine. Constantinus im-*

α εἰς φυγὴν μελετῶντας. Τότε δὲ Μουράτ τὴν ἀνγάζοντος δρῶν τὰς σκηνὰς τῶν Οὐγγρῶν διεσκεδασμένας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἐσύλευσε, τοὺς δὲ κατέφρενεν δλλοι ἔρυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουράτ, καὶ ἡττα τοῦ Ἰάγγου. Στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευεν. Οὐ γάρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὃν τότε Λαχεδαιμονίας, καὶ ίδιαν τὴν διφῆς τοῦ φρήνες, καὶ τὰς τριτέρες ἐν Ἐλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο παντελῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἐξαμιλου εἶλε Θῆρας; καὶ τὰ πέριξ χωρία. Στραφεὶς δὲ δὲ Μουράτ σὺν εὐτοχῇ πλειστῃ, στέλλει ἀποκρισάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ. Οὐ δὲ Κωνσταντῖνος (4) οὐκ ἥθελε. Καὶ στρατεύσας, καὶ θεὶς χάρικα ἐν τῷ Ἐξαμιλῷ, ἦν γάρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκεδομήτας αὐτός δὲ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἔξικοντα χιλιάσιν ὃν ἐντὸς, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὡς ἐν δλγῷ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμᾶς δ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὃν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὅπο τῶν Ἀλβανῶν (5) πλήν αὐτοὶ τὸν δδὸν ἐννοήσαντες ἀπέδρασαν. Οὐ δὲ Μουράτ μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας (6) δραμῶν, καὶ ἀφανισμῷ παραδόντες πάντα τὰ ἔκει, ὑπαντέρεψε χαλάσσας τὸ Ἐξαμίλιον, ἀρέπιον καταλιπών αὐτός αἰχμαλωτεύσας πλῆθος λαοῦ ἐπέκεινα χιλιάδας ἔξικοντα.

C
C
'Ο δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (7) ποδαλγίῃ πιεζόμενος ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλαῖς θλιψεσι καὶ δυσφορίαις ὃν, πῆ μὲν διὰ τὴν Ἐκκλησιῶν ταραχὴν, πῆ δὲ διὰ τὴν ἐκδημιαν τῆς δεσποινῆς, κατέλασεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν δλγαῖς ἡμέραις ἐτελέσθησεν, θατατος βατιλεὺς (8) γηρατεῖς; Ρωμαίων. Τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέμψαντες, οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἡγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Καὶ πρέσβεις στελλαὶ εἰς τὸν Μουράτ, καὶ δεξιώτας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μεινάχοις ἄλιγοις εἰργνευσεν αὐτὸν, δρας ἐκ μέσου πάντα πιρελήθυθτα σκάνδαλα. Βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι (9) τῷ οὐρῷ αὐτῷ, τραγέτο νῦμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας δρις κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ (10) ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἔκειτο παρ-

D
peratoris Joannis frater, Demetrio fratri natu majori prælatus est. Metuebant enim Constantiopolitanoi, ne Constantinus repulsam passus, Demetrio et uila bellum inferret, resque Græcorum reliquias perderet.

(8) *Τοστατος βασιλεὺς. Joannes ultimus imperator appellatur, quia nunquam Constantinus ejus successor coronatus est.*

(9) *Bouληθεὶς δὲ τῷ μουσικοῖς ποιῆσαι. Leunel. lib. xiv, hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcatir, neptem et Sulaimani filiam suisse tradit, ex historia Ilanivaldana: noster Ducas Turcatiris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana Historia consentit.*

(10) *Θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ. Hujus Dulgadiris sive Turcatiris ditio, Anatole, sed vera pronuntia-*

και μένων Τουρκομάνων, ὑπεράνω Καππαδόκων. Τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδίξατο, ὡς ἐν δυνάμει καὶ πλούτῳ ἴστορίζων αὐτῷ· ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπερσῶν καὶ τοῦ Καραμάν, οἰκῶν δὲ ἥρες; Τουργατῆρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμαζίᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μωράτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμάν κάτωθεν δρμῶντι, καὶ τῷ Καρά Ιουσούφ ἀνώθεν, καὶ μεστευούσῃς τῆς συγγενείας, κακτήσθαι παρ' αὐτῷ τὴν τυχούσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν· ὅτεν καὶ στελλα; Ἐν τῶν αὐτοῦ βεζιρίων τὸν λεγόμενον Σαριτζίαν, ἤγαγεν αὐτὸν ἐκ τοῦ οἴκου πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλούς, καὶ φερνήν πολυτάλαντον. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς, μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιοπόλεως, ἐπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ' Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν εἰζωνον, καὶ ὑπαντὴν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανούπολει. Ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδέξαμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. Καὶ κατέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χειρὶς ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας, οὗτως Τούρκους καθά Χριστιανούς, ἀπάντες ἔθεον εἰναὶ δώροις; πολλοῖς; ἐφράσαντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέμβριον, ἐτελείωτο καὶ ὁ γάμος. Τὸν δὲ οὖν αὐτῆς οὐν ἐλθόντας οἰκείους τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαστιλῶς φιλοφρονήσας, καὶ παντοῖαν εὐεργεστάν ἀμετψας εἰς τὰ ἰδία ἐπεμψε. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεδυμφὸν ἀμα τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρῷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλυσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν, τοῦ Ἱανουαρίου μηνὸς ἡδὸν μεταξομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἀγῶνα δὲ Φεβρουάριος πέμπτην, εἰς τῶν ταχυδρόμων ὡς ὀκτώπετρός τις ἀετὸς ἐπέστη, διδοὺς αὐτῷ γραφήν εἰς χειράς; ἀστραλῶς κατεσφράγισμένην. Ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοῦς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (11). Ὡ δὲ γραφὴ τὴν σταλεῖσα παρὰ τῶν βεζιρίων τοῦ τε Χαλλί, καὶ τῶν ἐπέρων. Ἐδήλου οὖν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐλευτινὸν αὐτοῦ τοῦ ἀναλογίωσκοντος μὴ βραδύναι, ἀλλ' εἰ δυνατὸν ἐπιδῆναι πηγάσῳ ἵππῳ πτερόβεντι, καὶ ἀφίκεσθαι ἐν Θράκῃ, πρὸ τοῦ ἀκούσθηναι εἰς τὰ πέριξ ἔθνη ἡ ἀγγελία τῆς τελευτῆς; τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιδέξας ἐν τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν ἱππων. Οὐκ εἰπεν δὲλλο τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ πλήν, Ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθήτω μοι. Αὐτὸς δὲ ταχέως ὕχετο ἔχων ἐμπροσθεν τοὺς οἰκείους δούλους τοξότας, καὶ ὀκυδρόμους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεὶν γίγαντας πάντας πεζούς· τοὺς δὲ ἐψηφόρους καὶ ἄκοντας ἵππας διποσθεν· καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίαν διεβάζεις τὸν πορθμὸν ἐν Χερβόνησφ κατέστη. Καὶ ἀναμεινας ἐν Καλλιοπόλει διλλας δύο ἡμέρας, τοῦ συνασθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἐν τῷ ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ

Ismaelis Bullialdi not^o.

Tione Aladeule, ut vult Leunclavius in Pand. Histor. Turcic. Cappadocia ad Boream et occasum terminatur: ad meridiem Syria et Caramania ei objacent: ad orientum Armenia minor. Leunc. cap. 163 adeundus.

A siti sunt, principis. Ille affinitatem non ambiebat, quod viribus ac divitiis sibi par esset, verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopersas et Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasis provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, et Cara Iusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sece opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcumque ab eo sperabat. Unum itaque vezirorum suorum Sariciam misit, qui summo honore et gloria ornatum, thesauros multos secum ferente, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ sacer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manuique expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum et hilaris sponsam exceptit imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus officiis sua ducibus et principibus, cum Turciis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto surre, nuptialibusque festivitatibus intersuere. Mense Septembri eas celebrare cœperunt, et transacto Decembri nuptialibus festis omni imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, et omnijmodis beneficiis affectos ad propria remisit. Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiaci miioris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesiam venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar aquila celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata ac lecta, patris sui obtutum didicit Menehetes. Illam scilicet serant veziri, Halil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nuntiabant, hortabanturque ut ea lecta prosecutionem suam minime differret, sed, si possibile fuerit, equum Pegassum concenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse resciverint, proficeretur. His paruit, et confessim cursorum equum Arabicum concendit, nil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: *Qui me diligit me sequatur.* Eum itaque diligenter abeuntem celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores et ensiferi sequebantur: 127 biduoque in Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substituit, ut eos qui seculi fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopölim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nuntiaret. Crebre deinde sermonibus et fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs insula iu-

(11) Ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Νε Moratis morte et Menehetis initii Laonicus, lib. vii, in calce, et viii, in capite adeundus. Leunclavius etiam libb. xiv et xv, et l'hranzes lib. iii, cap. 2.

multu excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari : quare morte saepius celata, principem morbo laborare apud multitudinem rumores disseminant : eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludunt. Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populi multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt. Et ubi agro Adrianopolitano appropinquaret, omnes aulæ ordines officialesque veziri, satrapæ, provinciarum et oppidorum rectores, impuræque suæ religionis mystæ et doctores, qui que scientiarum ac artium periti erant, multitudine denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatum processit, equis omnes desiliunt, et pedes incedunt. At princeps et qui comites ei aderant, equis insidabant. Milliaris deinde semissem emensi, labris compressis magnoque silentio, gradum stiterunt, planctumque ingentem cum lacrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desiliit, qui que in ejus comitatu erant, pariterque ac illi planxerunt, clamoribus et ejutatibus aerei verberantes. Illa die lactum ingentem ac planetum ab utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitatu usque ad palati portam processerunt : ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridis cum frequentes ad concionem ex more (etiamque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, et nuperrime imprimis adeptus esset) convenissent, sedebat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset ! verum tam Deo permittente factum propter peccata nostra), coram vero et procu patris sui satrapæ et veziri Halil et Isaac Bassæ stabant. Ejus vero veziri Siachin cunniculus et Abrahamius, ut mos est, ei aliababant. Tunc imperator Siachin mesazonitem suum interrogavit : Quare patris mei mesazonites procul stant ? ipsos voca, et dic Halili ut locum consuetum repeatat. Isaacus vero cum ceteris Orientis praefectis Prusam abeat, ut patris mei cadaver sepulturæ mandet : **128** præincipisque orientalibus praefectus earum curam gerat. His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandam abcedunt ; et Halil Mesazonis dignitatem relinquit. At Isaacus, magistris plurimis stipatus, cadaver principis defuncti magna pompa deducit, quod postmodum in aedicula sepelivit, quam vivens Morates construxerat : dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

Probusan ἀπῆλθε, καὶ θαψεν αὐτὸν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι δυομήνεντι δὲ χερὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(12) Πλεῖστα τομίσματα κενώσας. Leunclavius in Annalib. Turcicis, Seliūmē II in funere patris

ἐν Χερβονήσῳ διάβασιν. Καὶ διαδαλιᾶς συγκῆνης γενομένης καὶ φῆμης ἀπανταχοῦ, ὡς δὲ ἡγεμῶν ἐν Καλλιουπδεῖ, ἵνα μὴ ὁ συρρετώδης δῆλος ἀπατήσῃς ἀφρηνάσῃς· Εἴθος γάρ ἦν αὐτοὶς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν· διὰ τοῦτο καὶ τελευτὴν πολλάκις κρύπτεντες, λέγουσι τῷ λαῷ, ὡς δὲ ἡγεμῶν ἀσθενεῖ. Καὶ τοῦτο ποιοῦσι διε μέλλων διαδίξασθαι οὐχ εὐρίσκεται. ἐν φότοφει δὲ τελευτῶν ὑπάρχει. Μετὰ ταῦτα ἀπάρας, ἀπὸ Καλλιουπδείων, συνέρρεον πλήθη πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτῷ. Ἐλθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου, ἐξῆλθεν ἀπίστας τάξις τῆς ἡγεμονίας, οἱ τε βεζίριδες, καὶ σατράπαι, καὶ ἐπαρχοὶ, καὶ δῆμαρχοι, καὶ οἱ τῆς μιαρᾶς αὐτῶν θρησκείας μῆνται καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐπιστήμαις καὶ τάχναις ἀσχολούμενοι, καὶ μέρος πολὺ τοῦ συρρετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπεντήν. Ἐλθόντος οὖν τοῦ δῆλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὡς μίλιον ἐν στοιχηδόν, καὶ ἀποδάντες τῶν Ἱππων πάντες, πεζοὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐβάδεσσον. Οἱ δὲ ἡγεμῶν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἰσταντο ἐποχούμενοι. Ἐλθόντων οὖν διχρι ἡμίσεος μιλίου, δικρας στακῆς ἐν τοῖς χειλεσιν αὐτῶν οὖσῃς, ἀθρόον στάντες, κοπιτὸν μέγα μετὰ δακρύων ἀνήγειραν. Τότε καὶ αὐτοὶς ἀποδάς τοῦ Ἱππου σὺν τοῖς ὑπὸ αὐτὸν, καὶ αὐτοὶς τὰ δημοιαὶ ἐπραττον, βοῆς σὺν κλαυθμῷ τὸν ἀέρα πληροῦντες. Καὶ ἦν Ιδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγιστᾶνες τῷ πάρχηγῷ, ἀπασάκμενοι τὴν αὐτοῦ χείρα. Καὶ ἐπιβάντες τῶν Ἱππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει διχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου· καὶ δὲ ἡγεμῶν εἰσελθὼν, ἔκαστος εἰς τὰ ίδια ἀνεχώρησε. Τῇ δὲ ἐπαύριον παραστάσεως γενομένης μεγάλης κατὰ τὸ Εἴθος (καὶ πλέον τι, ὡς τοῦ ἡγεμόνος ἔτι δυνος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὶ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθεδρᾷ τῇ πατρικῇ καθεσθείς, (ώς οὐκ διφελον, πλὴν παραχωρήσει Θεοῦ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν), ἰσταντο ἐξ ἐναντίας πάντες, οἱ σατράπαις ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ βεζίριδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, δὲ οἱ Χαλλὶ πατέας, καὶ δὲ Ισαάκ πατέας. Οἱ δὲ τούτου βεζίριδες Σιαχῆν δὲ εὐνοῦχος, καὶ Ἰπραζὸς ἡσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ καθὼς τὴν συνθετικαν. Τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχιμέτης ἡρώτησε τὸν Σιαχῆν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα· Τί δέι ἀπὸ μακρόθεν Ισατατοις οἱ μεσάζοντες τοῦ μοῦ πατρός ; Κάλεσον αὐτοὺς, καὶ εἰλέτε τῷ Χαλλὶ ἐστάραι ἐτῷ τόπῳ αὐτοῦ. Οἱ δέ Ισατατοις ἀπελθότων ἐτῷ Προύσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς Ἐφις ἀρχοντοι, ταφῇ δούρωντες σῶμα τοῦ μοῦ πατρός. Ἐγένετο δὲ καὶ τῷ ἀρατολικῷ θεμάτωρ τὴν φροτίδα. Ἀκούσαντες, οὖν ταῦτα, παρευθὺν δραμόντες κατὰ τὸ σύνηθες, τητάσαντο τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ δὲ μὲν Χαλλὶ ἐμείνεν μεσάζων δὲ δὲ Ισαάκ λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἀρχοντοις καὶ σίκονομοις πολλοῖς, εἰς

ingentem per unias summam erogavisse scribit, et funebre epulum apparasse. In funere Bajazitis I. totu-

Ο θάνατος οὖν τοῦ Μωρᾶτ (13) οὐκ ἦν πολυνόμος, αὐτὸς δὲ ήχηθέρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητέρος, καὶ παθῶν καὶ νέσων ἐλευθερώτερος, οἷμα Θεοῦ κρίνοντος κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εἴνοισαν, καὶ τὴν συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς πάνητας διάθεσιν· οὐ μόνον γάρ ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, διότι οὐδέποτε οὐδὲν τοῦ θεοῦ εἴνεται. Εἰ γάρ καὶ παρὰ σπουδῆς τῶν Χριστιανῶν τινες, καὶ παραβάσεις τῶν δρκῶν μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλάθητον τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δικῆν δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ· οὐκ εἰς μαχάραν τὰ τῆς; μήνιος ἐκτείνοντο πλέθρα, ἀλλ' εὖθις μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν διάρρησος. Οὐκ εἰς τέλος τὸν ἀφανίσας μὲν ἐδίψα τοῦ τυχόντος θύμου· ἀλλ' ἀπὸ οἱ ηττηθέντες πρεσβεῦσαι τὰ τῆς εἰρήνης ἐσκέψαντο, καὶ αὐτὸς προθύμως ἐδέχετο, καὶ τοὺς πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλευ, μισῶν τὰς μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ διὰ Πατήρ τῆς εἰρήνης ἀντεμέτρησε τὴν τελευτὴν τοῦ βαρβάρου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἐν μαχαίρᾳ. Ἡσαν δὲ αἱ τῆς νόσου πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. Ἐξελθὼν γάρ ἐκ τοῦ παλατίου σὺν δλίγοις νεανίσκοις διέβη τὴν νῆσον (14), ἵνα οἱ ποταμοὶ διαρρέαγεντες πλησίον τῆς πόλεως, αὐτὴν εἰς εὔρυχωραν κατέστησαν, καὶ λιπαρᾶς οὖσας τῆς γῆς βοσκήματα, καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων ζῶντα χλοερὰ φύουσαν. Ἀγελάζονται γάρ ἐν αὐτῇ φορβάδες, καὶ ἡμίονοι, καὶ τῶν ἱππων οἱ ἀγέρωχοι τοῦ ἥγεμονος, οἰκοδομάτες διαφορωτάτες εἰς θάλψιν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιρούς, καὶ πᾶν ἀλλοι χρήσιμον εἰς ἀπόλαυσιν. Ἐδουλετο δὲ διετρέψας ἡμέρας ἰκανὰς ἔκειτο οὖν δλίγοις οἰκειοτάτοις πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀνακαχὴν τῶν φροντίδων, καὶ κόπων τοῦ παρελθόντος γάμου. Διαβάσας οὖν, καὶ ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὡς οὐνηθεῖς, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἀγεσθεῖς εἰς τὸ παλάτιον, εἰπὼν ὡς χεραλήν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρές καὶ ναρκῶδες περίεστι. Καταχλεύθεις οὖν, καὶ τρεῖς ἡμέρας νοσήσας ἐπιλειψῆς ἀπέθανεν δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς (15) τοῦ ἑζηνή έτους. Λέγεται

Ismaelis Bullialdi notæ.

seu Gildernis epulum, etiam instructum lib. viii Hist. Musulm. in fine.

(13) Ο θάνατος οὐρ τοῦ Μωρᾶτ. De genere mortis Moratis et ejus inde, eadem, quae Ducas, ex Turcorum historiis Leuncelavus tradit.

(14) Διέδη τὴν νῆσον. Illam sic explicat Lencelav. Insula vero Adrianopolitana vocatur interjectum ονομίbus duobus, Meritza Tunsaque, spatium, quod amoenos admodum hortos, campus et prata complectitur. Meritza olim appellatus fuit Hebrus, Tunsia vero Tannarus.

(15) Δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς. Hoc loco notabimus discordiam auctorum in assignando anno Christi, quo obiit sultanus Morates il. Hic Bosisius et noster Ducas anno 1450 contigisse asserunt: verum retrahantur Phranzes, lib. 5. cap. 2, qui assert moratum anno mundi 6959, mense Februario, et Leuncelavus, lib. 14, et in Annalibus Turcicis, e vita migrasse resert anno 855, mense Meharem die Mercurii seu feria 4; totis 13 diebus mors

D illius occultata est: die vero 16 Meharem Adriapolim accessit Mehemetes. Coepit annus Hegire 855, Februario die 3, feria 4, anno 1451, cum cyclus solis esset 4, littera C. Obiit Morates die Mercurii seu feria 4. Meharem seu Muharram mensis: usque ad filii adventum, mors ejus in occulto per dies tū habita est, et die 16 Muharram Mehemetes Adrianopolim venit. Dies 16 fuit feria 5, seu dies Jovis, qui congruebat tunc cum die 18 Februario. A quo si retrocedamus per 13 dies, proximum feriam 4 reperiemus Muharram diem 1, Februarioque diem 3. Unde concludere possimus Moratem obiisse Februario die 3, quæ sunt Neomenia Muharram, deincepsque ejusdem mensis die 16, seu 14 Muharram, mortem Moratis vulgata, simulque sultani Mehemetis Callipolim adventum: biduo post, nempe 6 Muharram et Februario 18, Mehemetem imperatorem salutatum fuisse. In hocce Ducas textu transcriptoris, non auctoris errorem esse, ut credam, adducor eo quod, quid quoque anno gesserit Mehemetes,

6958 (Christi 1450). Fertur ipsi post nuptias ante ipsam in insulam abiret, **129** nocte quadam late insomnium oblatum esse. Virum specie ac habitu terribili coram ipso astitisse, et pavore perculsi manum apprehendi: se; quemque annulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induxit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremo quo imposuit: quo peracto excussum ex principis digito annulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solitus princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, et per insomnium visum sibi phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primi seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteris ejus censeri debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte et secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; nulli porro extractionem et immissionem per cæteros ordine digitos faciam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare desineret.

Vero ad historiæ seriem redeamus, inspicimusque, quibus sera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quæque consumpserit ac everterit. Patris funere procurato, ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas et thesauros paternos scrutari coepit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapilliisque pretiosis plenos, si quaæque pecunie locupletissimos invenit; hancque gazam recondit, et sigillo suo gazophylacium obsignat. Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjugi le-

A δὲ διε μετὰ τούς; γάμους, καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον μιᾷ τῶν νυκτῶν ίδειν δραμα τοιούτον· ἵνα φοβερὸν δικρότητα εἶναι εἰπεῖν αὐτὸν· τὸν δὲ ευταλέντα τῷ φόνῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς διφνεῖς ἀνήρ, ἐξέρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφενδόνην χρυσῆν, εἰς τὸν ἀντίχειρα δάκτυλον. Ἐκδιώλων οὖν διφνεῖς τὴν σφενδόνην (16) ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔδαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ, εἰς τὸν δακτύλου τοῦ λιχανοῦ, ἕρμοσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον, μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν διστατὸν τὸν μικρόν. Μετὰ ταῦτα ἐκδιώλων τὴν σφενδόνην διφνεῖς, καὶ λαβὼν ἀφανῆς γέγονε. Καὶ δι ἡγεμών ἦν υπνος γενόμενος προσεκαλέσατο τοὺς αὐτοῦ μάντεις, εἰρηκὼς τὸ δρυθέν. Αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διέκριναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτὸν, τοὺς δὲ διλούς εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν, αὐθεντεύσοντας ἐξ αὐτοῦ. Ἐπερει δὲ κρύδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μεγαδάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς διστατὸν χρόνον διέκριναν, τὴν δὲ ἀφαίρεσιν τῇ; σφενδόνης τὴν δεσποτείαν. Τάς δὲ εἰσάρεις καὶ ἐξάρεις τῶν ἐτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑπτῶν τῆς ἡγεμονίας ἐσύγχροναν, καὶ τότε τέλος ἔξει τὴν τυραννίνης.

Ἄλλῃ ἐπανίωμεν αὖθις πρὸς τὴν διῆγησιν, καὶ ίῶμεν, τι τὸ αἰμοδόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ κατεδεπάνησε, καὶ εἰς τέλος ἡράνισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταρφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἥρετο ἐρευνᾶν τὰ ταρπεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικούς, καὶ εὑρὼν ἀναριθμήτους ἐν ἀργύροῖς σκεύεσιν, ἐν χρυσοῖς, ἐν λίθοις τειμοῖς, καὶ ἐν νομίσμασι πολυταλάντοις, αὐτὸς οἰκεῖται σφραγίδιον κατασφράγισας ἐν τῷ ταμείῳ πάλιν ἀπένθετο· εἴτα εὑρὼν παιδίον (17) διέρρευ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν δικτῶν γεννηθέν

Ismaelis Bullialdi nol. .

diligenter persecutur. Ab anno itaque urbis captæ 1453, si regrediendo annos computeamus, per res a Mehemedete gestas: anno 1452, illum occupatum in ædificando castro ad Bosphori fauces videbimus: anno vero 1451, bellum Caramano intulisse, eodem nempe quo Morates ipsius pater fatus concessit. Unde dubitandum non est, quin error transcriptoris sit in textu, in quo legendum, 15^ο Feb: 23.

(16) Ἐκδιώλων οὖρον διεγέρεις τὴν σφενδόνην. Apud oneirocriticos, annuli ejus significare rerum amissionem. Artemidorus, lib. v, cap. 32: Ἐδοξέ τις τὸν δακτύλιον φάντα κατεσημανεῖτο, ἐκδιώλων. Είτε ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατεαγμένον εἰς πολλά, ὥστε ἀχρηστὸν εἶναι, διέπνευσεν αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πέντε καὶ πεντήκοτα. Vnde est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat ejusisse: ei postea quæsisse, ac reperisse lapidem εἰς ηχον in multa fragmina comminutum, et ad obsignandum inutiliter: Diss patet ac disperditæ sunt cunctæ res illius quinqueaginta quinque diebus. Et iuxta Persas ac Aegyptios tradit Achmetes in Oneirocriticis, cap. 260, annulum reges et regia potestatem significare. Τὸ δακτύλιον εἰς κυρωσιν βασιλέως κρινεται. Ποιλάκις γαρ καὶ εἰ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ

χρινονται, καὶ ἀνει στέμματος. Annulus ad regni confirmationem refertur. Sæpius enim reges, etsi absque corona, ex eo intelliguntur. Et infra: Καθ' ὅλου τὸ δακτύλιον πρὸς τούς ποιούντας ἐξουσιάστεν ἡ βασιλεὺεν οὐτε χρίνεται· τούς δὲ μὴ ποιούντας, χαράν καὶ τέκνον μετὰ γυναικῶς σημαντεῖ. Generaliter annulus, eorum respectu, qui res gerunt et administrant, potentiam et regnum indicat. Præstat vero conditionis hominibus gaudium, liberos et uxorem prænuntiat. Σφενδόνη est proprie pala annuli, sed pro ipso αἰνιούτοις accipitur.

(17) Elta εὐρώπων καιδίλων. Leunc. lib. xiv sub fine hunc puerum Citzug-Achmetem appellat, nec a fratre suo necatuni tradit: ino ex Moratis II liberis, solum Mehemedetem εὐρεσίτεμ fuisse. Quod etiam disertis verbis scriptis Phranzes lib. iii, c. 2. At Laonicus hunc puerum, spiritu aqua ei intercluso, necatuni fuisse docet. Hic ex Spendiaris, seu Isfendiaris filia natus erat, Leunclavio teste loco citato; et verba Duce, qui Mehemedetem ancilla na mū tradit, consulunt Reineccium et Philippum Longorum, qui scripsere ortum ex Maria Georgij uxore filia et religionis Christianæ dogmatibus ab ea immunitum. Quod si res ita se habuisset, credibile non est, illam, Morate mortuo, ad patrem remissam fuisse.

ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινάτης Σπεντίρος νομίμου γυναικός· καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἔγενετο· δύντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδὸς, καὶ μητριές αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ παλατικῷ ἔνεκα παραμυθίᾳ; τοῦ τυράννου, στέλλας ἑνα τῶν ἀρχότων ἐκ τῶν οἰών τοῦ Ἐβρενᾶς· Ἀλλ οὐδόματι πρωτοστάτῳ: ἀριος (18) ὁν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἰκῷ τῆς ἡθείσης τὸ παιδίον ἐπνίξε. Ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλλ θεαντῶσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδὸς, καὶ μή βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Τσακᾷ εἰς γάμον ἡμέραστο. Τὴν δὲ ἐτέραν αὐτοῦ μητριάν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότου Σερβίας Χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐδουλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἐτέρῳ τῷ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεῖς μή πως δ πατήρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὐγγρῶν μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μή παγιαθείσης, ἀλλὰ ἀκμήν εἰς σύστασιν προχωρήσεσ, δ ἐδουλήθη οὐκ ἐδύνατο πρᾶξαι. Ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμήρου αὐτοῦ Μωράτ, καὶ τὸν Μεχμέτη τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθὺς ἀποκρισιάρους ἐπεμψε παραμυθῆσαι αὐτὸν, καὶ παρηγορήσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθῆκας καὶ συνομοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεώσαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὅρκων· ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ δῖα· δ καὶ πεποιηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς καὶ εὐνοεῖκως διάγειν, καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἔχαγοράκων. "Οἰαν γάρ λάθη ἐκείνος, ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. Ταῦτα καὶ ἐτέρα τὴν ἀρνίου δοράν διπενδυθεὶς ἐπραττε, λύκος ὁν καὶ πρὸ τῆς γεννησεως. Φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισιάρους, καὶ ἐνωμένους συνθῆκας δοὺς καὶ λαζῶν, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, στέλλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητροῦ ἀν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε καὶ τιμῆς, εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονεμας αὐτῇ ἐκ τῶν ὅρλων Σερβίας, εἰς διατροφὴν καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς.

• Ομοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινούπολει (20) τέτοιοικούντες δύστηνοι Ἠρμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἐστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθεδράν προσαγορεύσοντες. Τίνες τίνα; Οἱ δρόνες τὸν λύκον, οἱ στρουθοὶ τὸν δριν, οἱ ψυχοφράγουντες τὸν θάνατον. Ἐκείνος δὲ δ πρὸ τοῦ Ἀντιχρίστου Ἀντιχριστός, δ τοῦ Χριστοῦ μου ποιμήνης φθορεὺς, δ ἐκθρὸς τοῦ στρυροῦ, καὶ τῶν πιστεύοντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγῆντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἀνδυθεὶς, ὡς μαθητὴς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ἱψιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράψει νέας διαθήκας, καὶ ὀμώνυμος θεὸν τοῦ φευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιαρὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμπέλλους,

Ismaelis Bullialdi ποτε.

(18) Πρωτοοστιάριος. Turcici Capigi-bachi.
(19) Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡμέραστο. Laonicus, lib. vii, idem de Spenniaris filia Isaaco-Bassae nupta, et de Georgii despotae filia, ad ipsum remissa.

gitiūa suscep̄at, cum ipse ancilla natus esset. Cunīque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Eurenesis filium primum hostiarum in ædes predictæ novitæ suæ misit, qui puerum strangularet. Postridic patrati hujus fraticidii Halim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novitam Georgii Serviæ despota filiam, Christianæ pietatis tenacissimam, volebat et ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam reoens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe, de generi sui Moratis obitu certior factus, et rerum summam oblituere 130 Mehemetem, apocriarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam fœdera et pacta, quæ sibi cum ejus patre intercesserant, renovaret, et sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret et domum paternam reduceret: quæ omnia Mehemetes praestitit, non contamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quanu ubi sibi commondam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Haec et alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocriarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento fœdera renovavit, et pacifice eos dimisit; simulque novitam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit: beneficiis etiam ac munieribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviæ finibus, unde se dignitate inque sustinaret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victimum, cæterosque vitæ usus suppeterent.

Eodem tempore Romæ Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, despota quoque Constantinus de novi principiis ad imperium evectione certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initis, destinant. Verum qui? et ad quem mittebant? Agni ad lupum, D passeres ad serpentem, qui morteni sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero p̄ Antichristo Antichristus, Christi Domini mei caularum devasator, crucis, et in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis, amici personam indutus, Satanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus, legatos suscepit, nova fœdera pangit, Deum falsi prophetæ sui, et prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos et archangelos testatus pacem se servaturum: et per totum vitæ

(20) Όμοιως καὶ οἱ Κωνσταντινούπολει. Laonicus, lib. vii, pacem a Græcis initam et fœdera sancita cum Mehemetem tradit.

tempus cum urbe et despota Constantino, cum omnibus circumjectis oppidis et castris hujus dictio[n]i subditis, amicitiam ac conoordiam sibi intercessurus. Quo etiam affectu animoque benevolo pater suus erga imperatorem Joannem, qui prædecessorat, et Constantinum despotam se gesserat, eodem quandiu vixerit, ipsos se prosecuturum. His speciosis promissis donum adjecit, Romæorum imperio trecenta millia asprorum ex annuis redditibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus. Ærumnosissimi eam pecuniam petierunt, unde Orchaneum Othmanicum alerent, cæterosque sumptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati lati redierunt. Qui pariter ex 131 Walachia venerant, et Bulgaria: insulares quoque Mitylenæ, Chii, Rhodii et Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti donis allatis eum, dæmonem revera, carinorum, venerati sunt, et accepta ab eo òde discesserunt.

A νειν ἐφ' δρου ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ καὶ ὑμονοὶ μετὸ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου, σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν ὅπδε τὴν αὐτὴν δεσποτεῖαν. Καὶ τὴν εὐνοιαν, καὶ διάθεσιν ἣν ἔκεκτητο δι πατήρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προβεβασιλεύκτος, καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζῆσαι, καὶ τεθνῆσαι· ἐπέκεινα δὲ τούτων τῶν καὶ ὄντων ὑποσχέσεων ἐδωρήσατο καὶ κατ' ἵετος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Σερυμόνα κειμένων χωρίων ἀριθμὸν ἀστρων τ'. Αἰτήσαντες ταῦτα οἱ τρισδιδύοι Ενεκα τροφῆς, καὶ ἔτερας ἀξέδης τοῦ Ὁρχάν τοῦ προλεχθέντος (21) ἀπογόνου τοῦ Ὄθμαν. Καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπῆσαν καὶ αὐτοὶ χαίροντες· ὁμοίως καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων. Καὶ οἱ τὰς νῆσους κατοικοῦντες, Μιτιληναῖοι, Χῖοι, Ρόδιοι, ἐκ τοῦ Γαλάτου Γενουΐται, ἐκ πάντων ἐλθόντες (22) σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκοφόρῳ δαίμονι, καὶ λαβόντες; τὰ πιστά κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἀπῆσαν.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniate, triennales componit: Caramano bellum insert. Byzantini ad Mehemetem legatos missunt, falseque coronatum esse Constantinum significant. Halil Bassa Græcos increpat, et Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipiū Mehemetes, ad Bospori angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemetem expositulant, qui superbe respondet, et minatur. Ares ad Bospori sauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantini bellum indicit Mehemetes.

Omnibus, ut iste malignus putabat, rite et ut e[re] sua erat compositis, cum Christianis universis sœta pace inita, induciisque in tres annos cum Iango Hungarum regente pactis, in Caramanum bellum hanc causam prætexens movet, quod cum inter se Christianosque, quibus benevolum se præstabant, quamvis gente ac religionis ritu omnino distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet, Caramanus interim Musulmanus ipse, Mahometisque religionis cultor, semper et ubique bellum et turbas excitare, arrepta occasione imminentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret. Consultatione habita id decrevit, et libidini sua fortunam obtemperantem habuit. Antea enim Mehemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisse; castra tria et longum agrorum tractum subegisse: quæ equidem Morates a majoribus suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

Τὰ πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας καλῶς δι κακὸς, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλαισμένως ἐνδείξας ἀποτοι τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίᾳς τῷ Ἱάγγῳ (23), τριῶν ἐτῶν εἰρήνην ἀσφαλεῖαν μενος, αὐτὸς κατὰ τὸν Καραμάν ἐκστρατεύει (24) περοφάσει αἰτίας, ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος ἀκιβηθός, καὶ εἰ Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσιν ἀδελλωτον ἀλλοεθνεῖς δυντες, καὶ ἔνης θρησκείας· δὲ δὲ Καραμάν Μουσουλμάνος ὢν, καὶ λατρεύων τὰ τοῦ Μιωάμεδ, δὲ καὶ πάντοτε οὐ πανεται διεγείρων πολέμους καὶ τραχής ἐν καιρῷ περιστάσεως. Ηουληθεῖς [βουλευθεῖς] οὖν ήθελας, καὶ θελήσας ἐγένετο. Ἐγθασε γάρ ἐκωτισθεῖς δι Μεχεμέτ, ὡς δὲ Καραμάν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μωράτ κατέδραμεν ἀπὸ τῶν δρίων αὐτοῦ, καὶ ἐκειρώσατο φρούρια τρία (25) καὶ γῆν ἴκανην· δὲλλ' οὐκοῦ δῆ τοι προφόνων τῇ τῶν φρουρῶν καὶ τῆς γῆς τῷ Μωράτ κατοχή, δὲλλ' πρὸ διήγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν κατε-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(21) *Toῦ Ὁρχάν τοῦ προλεχθέντος.* Hic Orchane, secundum Turcos Dusmo seu suppositius fuit: Orchaneus filius ferebatur, Suleimanis, qui Ducus Musulmanus, nepos, et Bajazitis I pro nepos. De quo Orchane sic loquitur Leuncavius, lib. ii: *Emir Sulcimān rebus humanis excedens, Unchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. Ambo simul arrepta, Musæ patrui metu, fuga, Constantinopolim se receperunt.* (Intra cap. 40) In urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco fit mentio, agnitus, occisus est.

(22) *Ρόδιοι, etc. Ἀθωτες.* Ex Jacobi Bosii Histor. militiæ Hierosolymitanæ, lib. vi, discimus magnum Rhodi magistrum fratrem Joannem Lasticum legatum

ad Mehemetem destinasse Petrum Zinottum, qui pacem cum Mehemeti, anno mundi 6953, ind. 15 [Christi 1450], Decemb. 25, Hegiræ vero 855, suscepit.

(23) *Kαὶ σὺν αὐτῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίᾳς τῷ Ἱάγγῳ.* Mehemetem pacem cum Tribalis seu Servis iniisse, statim ac fasces imperii suscepit, testis est Laonicus.

(24) *Kαὶ τὸν Καραμάν ἐκστρατεύει.* Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemetem anno Hegiræ 855 [Christi 1451] tradit Leuncavius, et Laonicus, lib. vii sub finem.

(25) *Φρούρια τρία.* Videnda sunt capp. 29 et 33 supra.

δύναστεύων ἀφήρπαξεν, ὡς καὶ ὁ λόγος φάσας δέδηλωτεν. Εὐρών οὖν εἰλογον αἰτιαν ὁ υἱός τοῦ δρπαγος κατὰ τοῦ περώην ἀδικηθέντος, καὶ διὰ τοῦτο διερευνῶντος τὰ ίδια, σὺν δυνάμει κατ' αὐτοῦ ἐπεράτευσε. Καὶ δὴ περάσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρατεύμασι τῆς Δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προύσαν ἀναμεναντας τὰ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκεῖθεν τῆς Κοτύαιον ἀφίκετο· κακεῖθεν εἰς Σαλονιταρίαν τῆς Φρυγίας, τὸ καὶ Καρασάρην παρὰ Τούρχοις λεγόμενον ἦγεν δὲ ἐν τοῖς ἔροις τοῦ Καραμάν. Τότε δὲ Καραμάν, ἀκούσας τὴν ἀφίξιν τοῦ Μεχεμέτ, ἐστειλε τρέσσεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ἀλιῶν λύσιν τῶν ἀσφαλμένων σὺν ὀποδόσει τῶν, ὃν ἀφέλετο, φρουρίων. Καὶ δὲ τύραννος κατένευσε δι' αἰτιαν τὴν ἡγεμονίαν ἐξαντλειν. Ἡ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων τυναγωγὴ ἐπεκάψετο τεινα ματαίνων βουλήν στελλασσα πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγοντες πῶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντίνος· οὐπω γάρ ἡν στεψθεὶς, ἀλλὰ οὐδὲ στεφθῆναι ἐμελλε διὰ τὸ προδρῆθεν, πλὴν βασιλέα ἐκάλουν Ῥωμαίων· λέγουσιν εὖν πρώτον τὰ τῆς πρεσβείας μηνύματα τοῖς μεσάζουσι, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ὡς δὲ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν κατ' ἔθος ἐπιπρών τριακοσίων χιλιάδων (26) ποσότητα, οὐ κατοδέχεται. Καὶ γὰρ δὲ Ὁρχάν, δεὶς τοι καὶ αὐτὸς νιδός τοῦ Ὀθομάνη, καθὰ καὶ δὲ υμέτερος ἀρχηγῆς Μεχεμέτ, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῇ ἡλικῃ· καὶ καθ' ἐκάστη τηρίφθεοντις διτὶ πλεῖστοι πρός αὐτὸν κυριωτυμοῦντες, καὶ ἀρχηγὸς ἀραγορεύοντες. Λύτρος δὲ θέλων φιλοτιμησαι, καὶ δωρήσασθαι οὐκ ἔχει πον τὰς χειράς ἀπλῶσαι. Αἰτῶν δὲ τὸν βασιλέα, δι βασιλεὺς οὐκ εὐχορεῖ τοῦ δούναι τόσον, δοσον αἰτοῦμεν, ἢ τὴν πρόσοδον διπλασιάσατε, ἢ τὸν Ὁρχάν ἀπολύθομεν. Οὐκ δέστι γὰρ τοῦτο χρέος ἡμέτερον τὸ τρέφειν τοὺς Ὀθομάνους παιδας, ἀλλὰ δεῖ τρέφεσθαι ἐκ τῶν δημοσίων. Ἀρκεῖ γὰρ τὴν ἡμῖνην τὸν κατάσχεσις, καὶ ἡ μή τοῦ ἀκεῆται τῆς πολιεως κάλυψις. Ταῦτα καὶ ἀλλα πλείω δὲ Χαλλί Πάσιας ἀκούσας (καὶ γὰρ ἡν διὰ πάνες φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ἢ μὲν μία τὸ εἶναι προσηγνητή κατὰ γνώμην, καὶ ἡμερον, ἢ δὲ ἐπέρα διτὶ ἥδη δωρολήπτης· καὶ εἰ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων ἐπὶ χείρας χρυσίον καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπροσόπτως ἀπέπτεις διὰ γλώττης δίνει φόδου πάντα λόγον σκληρὸν· ἀκούσας οὖν τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως λόγους καὶ συγκλήτου τοὺς μηνυθέντας τῷ ἥγεμονι Μεχεμέτ, οὐτως πρὸς τοὺς ἀποχρισταρίους ἀφέγεται· Οἱ ἀνόητοι καὶ μωροὶ Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς διαροίας ύμῶν πανορμούματα οἴδι ἐτώ πρὸ πολλοῦ· δέστε δὲ κατέχετε. Οἱ παρωχηκώς ἡγεμών ἡμερος, καὶ εἰς κάτιας ἀκραιρητῆς φόδος ἐπύγχανε, καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἀνθρωπος· δὲ τοῦ ἡμέτερος ἡγεμών Μεχεμέτ οὐκ δέστι

Ismailis Bullialdi no¹o.

(26) Ἀστρων τριακοσίων χιλιάδων. Si pro singulis piastris Hispanicis, argentea aspra 120 tunc computabantur, accipiebant Graeci annuam pensionem ad Orchaneum alendum, piastrorum 2500. Illocce vero tempore 80 solummodo aspris piastrum mutant, edictio imperatorio de re moutularia a de-

A bus narravimus, ante paucos annos cripuerat. Natus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui teritus injury affectus erat, et propterea recuperare sua tentaverat, bellum insert. Jamque fratum transvectus cum copiis occidentalibus, duinque orientis exercitus ei se conjungerent, Prusæ transacto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarin dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. Cognita Mehemedis protectione Caramanus magnates aliquot suæ ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam orarent ac peterent, et ablata castra reddere paratum esse dicerent. Quibus propter dicendum mox causam tyrannus acquievit. 132 Romæorum enim stultus ac insipiens eetus consilium imprudens iaiit, dum ad eum legatos destinant, qui Constantia imperatorem salutatum esse vintiarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nee ob prædictas causas coronandum, Romæorum imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut inos est, quæ in mandatis babebant exponunt legati, querunturque Romæorum imperatorem conguetam asprorum trecentorum millium pensionem annuam non accepisse. Orchanes enim, inquietum, Othmani prosapia, & que ad dux vester, oriundus est, vir cætatis perfectæ ad quem singulis diebus quamplurimi confluunt: dominum duceinque appellant, ac salutant. Ipse vero, unde ipsis largitur, donisque honoret, non habet: ideoque imperatorem rogat, qui potenti, cum ipsam pecunia deficit, satisfacere nequit. Alterum itaque postulamus, aut duplam pensionem nobis solvi, vel Orchaneum literum dimittere nobis licere. Neque enim Othmani posteros alere tenemur; sed in id ex æario rectro pecunia erogari debet; illum custodiendi, et ne urbe profugiat prohibendi, nobis oneris satia incumbit. Haec et similia audivit Halil Bassa, qui Romæis duabus de causis favebat, quod facilis ac manuæ indolis esset, quodque dona libenter ab illic acciperet. Si quis sane quovis de negotio cum eo acturus, antrum in ejus manum misisset, et tanquam politum speculum ostendisset, sermones quantumvis asperos, sine offenditionis metu effutire poterat. Cum, inquam, audiisset, quos ab imperatore et senatu Mehemedi principi legati sermones asserebant, eos sic allocutus est: O stulti et insipientes Romæi, consilia vestra astuta et fraudulenta jamdiu est cum intelligo; illa omittite. Defunctus princeps, et rectæ conscientiæ vir, idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit: nosstero vero modernus Mehemedes non ea est, quam vos persuasi esse, sententia. Si namque manus ipsius cuius audacia, feracitas et impetus mihi perspecti

quinque circiter annos 1:to: dum vezir azemus erat Kara Mustapha Bissa: vir, quamvis ineruditissimus, ut qui nec legere, nec scribere sciebat, in rebus gerendis negotiisque expediendis solerissimus ac promptissimus.

sunt, *Constantinopolis effugerit, tunc certissime cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle.* Viri satui, quam heret nudius tertius pacem sacramento invicem adacti sancivimus, domum tantum non portamus; et, si ita dicere licet, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transiistis et in Phrygiam perterritis, ostentatione terriculamentorum, vobis ex more confectorum metum nobis injectur? Viribus invalidi, et rerum notitia carentes pueri haud sumus. Vos, si quid valetis, efficite. *Orchanon si Thracia principem renuntiare vultis, hoc agite.* Si Hungaros cis Danubium accersere cogitatis, trajiciant **133** ipsi. Si nostra quoque invadere, quæque ante plures annos amisistis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. *Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum;* quin etiam ea eripientur vobis, quæ possidere existimat. *Ista omnia denique domino meo nuntiabo, quodque vicum ei fuerit, fiet.*

His auditis, ira succensus Mehemetes anceps animi bærebatur: cum Caramano propterea ad pacis conditiones adductus est, quem totis viribus persundare decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus: *Dum, inquit, in Anatolia lego, Romæorum imperator cæteras gentes Christianas in vie concitat, et Orchanem liberum dimittet; harumque nationum ope Occidentis provinciæ Romæis cedent, dum Orchanes orientalem relinabit.* Hæc et similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet: mansuetæ ac benigne alias præter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisse, et amice complexus dimisisset. Ad imperatoris autem legatos hæc verba respondit: *Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia quæ imperatori et urbi necessaria sunt, nobis exponite: quodcumque rogareritis, id præstare paratus sum.* His et aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus frœcum transvectus Adrianopolim accessit: statimque quedam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui redditus imperatori concessos ei solvi velaret: illorumque administratores et procuratores, qui anni unius solummodo pensionem percepérant, expelleret. Hoc peractio rei aliam damnosam admodum ac perniciosem Romæis aggreditur. Nieme adventante per provincias singulas Occidentis ac Orientis edicta promulgari jubet, mandatque ut fabri et architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operari etiam numero fabrorum congruentes, et calcis coctores congregarentur: et, ut omnia verbo dicam, cuncta

Ismaelis Bullialdi notæ.

(27) *Sυντήθη μορμολύκεια.* Apud Theophylactum Simocattan lib. 2, cap. 14, in oratione cuiusdam

τῆς τοσαύτης γνώμης, ἣν ὑμεῖς θαξφεῖτε. Καὶ γάρ εἰ ἐκ τῶν χωρῶν αὐτοῦ ἀποδράσει Κωνσταντιούπολις, πρὸς τὸ θρασὺ καὶ ἄγριον, καὶ δρμητικὸν αὐτοῦ λέγω, γινώσκων τρόπουματι ἔτι ἔτι Θεὸς παριβλέπει τὰς ὑπάρχουσας καὶ διαστροφάς. Ἀνθράκοι μαροὶ τὴν χθὲς καὶ πρότιτα τερομέρην μεβ' ἡμῶν ἀπορκορ πρᾶξιν ἡδη φέρομεν, καὶ εἰ δυνατόν εἰπεῖν τὰ τετραμέτρα οὐκπο εξήραγται. Νῦν δὲ διέτετην Ἀνατολὴν διαβάντες, καὶ ἐτὸ Φρυγίᾳ διατρέπετε οὐδετέρα φοβήσαις ημᾶς, δεικνύντες τὰ παρ' ὑμῖν κατεκεναυσμέτρα συντήθη μορμολύκεια (27); Οὐκ ἐσμὲν παθόδροια διενεγένεται γνώσεως, ἢ δυνάμεως, εἰ τι δύνασθε πρᾶξαι πρᾶξας. Εἰ βούλεσθε τὸν Ὁρχάν δεῖξαι ηγεμόρα ἐτὸ Θράκην, δεῖξατε. Εἰ τοὺς Οὐγγροὺς μελετᾶτε διαπεράσαι τὸν Αδρούσιν, ἁλέτωσατ. Εἰ καὶ ὑμεῖς βούλεσθε τοῦ καταδραμένου καὶ λαβεῖν, δὲ πρὸ πολλοῦ ἀπωλέσασθε, τοῦτο κοιτάσσατε. Πλὴν γινώσκετε, δει τις οὐδὲν τούτων εὐδοκιμήστε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ δὲ δοκεῖτε διχεῖν ἀρθῆσται δῷ μην. Πλὴν ἡγώ ἀναγειλῷ τῷ κυρίῳ μου, καὶ τὸ αὐτῷ βούλητερον γενέσθω.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μεχεμέτ καὶ θυμοῦ πλησθεὶς, οὐκ εἶχε τὶ ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμάνῳ συνεσκείσατο· εἶχε γάρ επιλογισμὸν τοῦ ἀφανίσαι αὐτὸν κατὰ κράτος. Ἀλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως δ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐν τῇ Ἀνατολῇ δυτος μου, προσκαλέσσηται τὰ λοιπὰ τὰ ίδιην τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβιλοί, καὶ ἀπολύσοι τὸν Ὁρχάν, καὶ σὺν τῇ ἀρωγῇ τούτων γενήσεται κύριος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς Δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις δημοια λαδῶν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρόσδεις τοῦ Καραμάνου ίλαρῷ βλέμματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικοὺς λόγους αὐτοῖς ἐδίδου, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πράσους, ἔως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνδρκως ἡσφαλίσατο, καὶ μετὰ ἀγάπης ἀπέπεμψε. Τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀπεκρίνατο, ὡς Ἡδη διασυντόμως ἐτὸ Αδριανούπολεις μέλλομεν εἰναι, κάκει ἀλλότρος ἀπαρτα τὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγρέσιλατε μοι, καὶ ἐτοίμως δχω τοῦ δούνται πᾶν τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἐτέροις μειλιχίοις λόγοις κολακεύσας ἀπέλυσεν. Ο δὲ Μεχεμέτ, διαβάς δὲ ὅλην ἡμερῶν τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ εἰσελθὼν, παρευθὺν στελλαὶ ἵνα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα χωρίοις, ἐκώλυσε τὴν πρόσδοσον τὴν εὑρετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τοὺς ἐπιδέποντας καὶ οἰκοδεσποτεύοντας ταῦτην ἐδίκει: τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γευσάμενος [γευσαμένους]. Μετὰ δὲ τούτο τὸ ἔργον ἐτέρου ἥψατο λίαν ἐπιζημίου, καὶ θανατίου κατὰ Ψωμαίων. Χειμῶνος γάρ ἀρξαμένου προστάγματα καὶ διαλαλίας ἐν τε Δύσεις ἐν τε Ἀνατολῇ ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ, τοῦ ἐτοιμάσαι οἰκοδόμους τεχνίτας, χιλίους, καὶ ἐργάτας κατὰ ἀναλογίαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἀπεστοχαύστας· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν καὶ παραχοριδήν, τοῦ εἶναι ἐτοίμους ἐν Ἑσρὶ, εἰς

senis ad Commentiolis exercitum, Οὐ γάρ καθάπερ πατέος; ημᾶς μορμολύτεται τοις; ιοφίσματος.

χατασκευήν κάστρου ἐν τῷ στομάῳ τοῦ λεποῦ οὐ περ-
άνω τῆς πόλεως. Τέσσερις οἱ ἀκούσαντες τὴν
πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντίνου,
καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θράκη, καὶ οἱ ἐν
ταῖς νήσοις οἰκοῦντες Χριστιανοὶ ὑπερβληγησαν, ἐξη-
ράνθησαν, οὐκ δέ τινας ἀλλήλοις γλώσσας ἢ διαλαλικῶν
τοῦτον· Νῦν τὸ τέλος ἡγήσεται τῆς πόλεως· τοῦτον τὰ
στήματα τῆς φθορᾶς τοῦ ημετέρου γένερους· τοῦτον
αἱ ήμέραι τοῦ Ἀρτιχρίστου. Καὶ τοῦ τέρατος, η
τις κοινομονεῖ· Ἀρθήτων ἀφ' ἡμῶν η ζωὴ ἡμῶν,
Κύριος, καὶ μὴ ἴδοσαρ οἱ δρυθαλμοὶ τῷρις δούλωρ
σου τὴν φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ εἰκησαρ οἱ
ἐχθροὶ σου, δέσποτα. Ποῦ εἰσιν οἱ φυλάσσοντες
ταῦτην ἀγοράν; Ταῦτην γάρ την φωνὴν σὺν κλαυ-
θύῳ οὐ μόνον οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀνα-
τολῆς σκοράδην οἰκοῦντες Χριστιανοί, καὶ οἱ ἐν ταῖς
νήσοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Δύσει τὸ αὐτὸν μετὰ κλαυθμοῦ
ἴσσονται. Ὁ δὲ Μεχεμέτ, ηδη τοῦ λαροῦ ἀρξάμενον,
ἴσταιλεν ἀπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἔρ-
γάτας συνάγαν. Ὁ βασιλεὺς δὲ στελέχει τὸν Ἀδρια-
νουπόλεις πρέσβεις, οὐχ διτοι ζητήσαι τι τῶν ὃν
τιθεῖσθαι, οὐδὲ διπλασιάται τὴν πρόσθον, ἀλλὰ εἰπον
αὕτῳ· Ἡμεῖς ηδη τὴν στήματον ἔτος ἔστε που ἀκα-
τοστόν (28) καὶ ἐπέκεινα, ἀφ' οὗ τὴν Ἀδριανού-
πολιν διὰ τὸ πάπκος Μωράτον ὁ τοῦ Ὀρχάριον οὐδέ
διαστέθη· καὶ ἐκτοτε συνθήκας κοινῆσαντες οἱ ἐκ
τοῦ γένερου αὐτοῦ καταγόμενοι μέχρι σοῦ, οὐδεὶς
διμελέτησης πύργοις η καλύνθητ πῆξαι ἐν τῷ αὐλῇ
τῆς πόλεως. Εἰ γάρ καὶ αἰτεῖται τις εὑρίσκετο, καὶ
μάχην ἀμφοτεροὶ συντίστωται, ἀλλὰ δι' ἀλλῆς συμ-
βιβότωσι τὰ τῆς εἰρήνης ἐκράττοτο. Ὁ γάρ
σὸς πάπκος δὲ Μεχεμέτ, βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς
Ἀρατολῆν καίματην τὸν πορθμοῦ γῆν αἰτεῖται φρού-
ριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς νιδές πρὸς κατέρα,
τὴν αἰτησιν οὐ μικρὸν δὲ Μεχεμέτ πρὸς τὸν βα-
σιλέα Μαρούνηλ ἐποίησεν. Οὐαὶ καὶ κατένευσεν
ἐκεῖ σκοπῷ, διτοι ἐν τῇ Ἀρατολῆ ώκοδόμητο τὸ ἔρ-
γον. Καὶ η Ἀρατολῆ κάστρα πρὸς χρόνων πολλῶν
ἡγετοῖς προσφειωμένη. Τὸ δὲ σὺν τὴν τοῦ
καλῶς ἐχότεται πάντα τὸν σοὶ δούλων δογματῶν
διτοι μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Πορτικὴν ἀβατον
κοιτᾶσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκο-
τῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῷρις ἐν αὐτῇ τελονυμά-
των κομμερχίων καλύψαι· δεδμεδα οὖν, ταύτην
τὴν βουλὴν ἀπόκοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου
χρηστοῖς καθά καὶ σὺν τῷ κατερὶ σου τῷ χρηστῷ
τίτεμον· εἰ βούλει καὶ τέλος διδόται, δώσομεν.
Οὐ δέ Μεχεμέτ ἀπεχρίνατο· Ἐγώ δέ τῆς πόλεως
οὐ λαμβάνω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὐτε
κέκτηται τι. Καὶ γάρ εἰ θέλειτο κτίσαι ἐν τῷ
ιερῷ στομάῳ φρούριον, οὐκ εἰχει δικαιοίο τοῦ κω-
λύσιν με. Πάντα γάρ ὅπλα τὴν ἐμήν ἐκουσταί εἰσι,
καὶ τὰ πρὸς Ἀρατολῆν καίματα τοῦ στομάου
φρούρια, καὶ ἀντέδεις αὐτῶν Τούρκοι κατοικοῦσι·

Ismaelis Bulliali notæ.

(28) "Ἐτος ἔστι που ἀκατοστόν." Bonfinius, *Hist. Hungar.* decad. iii, lib. 8, Constantinum questum esse de hoc novo opere apud sultānum Mehemedem tradit. In annorum intervallo fallit Ducas, Adria-

qua ad opus absolvendum, et ad comportandas
materias necessaria erant, vere appetente praesto
essent, ad castrum in ostio sacro supra Con-
stantinopolim ædificandum. Hoc nuntio tam in-
grato ac acerbo allato, Romæ, qui Constantinopolim,
qui Thraciam et Asiam incolebant, insulares etiam Christiani, animi ægritudine
ac morore consumpti, alios sermones ad
invicem præter istos non habebant: *Nunc vicinus
est urbis finis: portenta imminentis genti nostræ
ruinae nunc videbuntur: dies Antichristi advenierunt.*
Quid de nobis statuetur? quid faciemus? Vita no-
bis, 134 Domine, prius eripiat, quam oculi ser-
torum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant
inimici tui, Domine: *Ubi sunt sancti, qui urbem illam
tuentur?* Has voces cum ejulatu et fletu non solum
Constantinopolitani, sed et cuncti Christiani per
Anatoliam, insulas, et occidentem dispersi, easdem
lacrymis ac lamentis mistas fundebant. Mehemedes
vere inchoato, undeque artifices et operarios
collegit. At imperator Adrianopolim legatos misit,
non qua vellet, aut reditus duplo ampliores sibi
dari, per eos petitur: sed ejusmodi orationem
legati ad Mehemedem habuerunt: *Annus jan-
centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab
erupta nobis per tritavum iuum Moratem Orchamis
filium Adrianopoli: et ab illo tempore, principum
genus ab eo ducentium nullus præter te lugurium,
necdum turrim, in urbis ipsius vestibulo post initia
sædera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli
causa, ad pugnam ruitum sit, ad conditiones tamen
pacis descensum postea; et reconciliata concordia
in tranquillum iterum statum res constitutas sunt.*
Voluerat olim avus tuus Mehemedes, in littore orientali
freti castrum a fundarentis excitare: quare ut
id ab imperatore Manuele conquereretur, dūt multumque,
ut filius patrem solet, eum precatus per-
suadere conatus est. Illi tandem acciuit, et castrum
in littore orientali ædificare permisit; cum etiam
multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia
possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, et prout
decet, nos gerimus, videris procul dubio navigatio-
nem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos
arcere: urbem fame enecare et consumere; reditus
D que, qui ex mercium rectigalibus in ea percipiuntur,
rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omittit;
quam cum patre tuo optime principe amicitiam co-
luitus, tecum fidelem ac integrum servabimus. Tri-
butum insuper, si uebis imperas, id pendere parati
sumus. Ad ista respondit Mehemedes: *Quod urbis
sit, quæ extra foessas nihil possidet, nec dominium
habet, non occupo. Si ad sacram etenim ostium ædi-
ficare castrum volui, id me facere nullo jure pro-
hiberi possum. Omnia quippe casira ad ortum ostii*

nopolis enim capta est anno 1360, vel 1362, Mehemedes vero anno 1452 castrum ædificabat. Annī ita-
que tantum 70 vel 92 elapsi sunt.

sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum sponteant, mei sunt, cum in illis Romæ secure degere nequeant. Num meministi ad quæ angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore sedus cum Hungaros imperator pepigit. Hidum terra moverunt, navibus suis Franci Hellèspontum usque proiecti sunt; et Callipoleos freto præcluso, patrem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, et ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acutiis, quamvis **135** illic imperatoria tristis transitum impedituræ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabantur: exspectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At imperator læsus exultabat, et gente Musulmanorum ærumnis pressa Cavarides gaudebant. Multa post pericula exantata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali littore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non supersult, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid retalis? annon mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? Abite. Imperatori talia nuntiate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, promple ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicunque vero deinceps legationem hac de re obiecit, ei vivo pellis detrahetur.

Legati ubi responsa tyranni, iram et furorem spirantis, acceperunt, in urbem revertuntur, et cuncta ad imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propewodium agentes, metu correpti ac altoniti colloquiis mutuis hæcce agitant: *Hic est qui urbem occupatus et devastatus est; canctos sub jugum mittet, sacra pedibus concubabit. Egregia et eximia templo solo æquabit; depositaque in iis virorum divino Spiritu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas et trivias dissipabit ac disperdet. Hei! quid faciemus? quo ausfigiemus? Hæc et alia, vitæ suæ ærumnas ac miseras deslentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisa mittebant. At Mehemedi, vere jam ineunte mense Martio elapsi, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cata-*

A καὶ τὰ ἐν τῇ Δύσει δοκια ἡμά εἰσι, καὶ τὸν Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδειας τοῦ οἰκησαι. Ηὐθὺς οἰδατε ὅτι πολὺ στροφωρία ὑπέστη καὶ δεινὴ περιστάσει δὲ ἡμές κατήρ, διατοις οὐδετέρων οὐδετέρη, καὶ διὰ ἔηρᾶς ἐλθόντες ἐκεῖτοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγγων τριήρεις ἐν ταντῇ τῇ Ἐλλησπόντῳ ἥμέτερο, καὶ τὸν Καλλιοπάλεως πορθμὸν ἀκούεισαντες οὐκ ἐδίδουν πορειαν τῷ ἡμφ κατρι. Ἀραβᾶς οὐν μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ιεροῦ στομίου ἐγγένες, καὶ ἐν τῷ πολιχριψι, δὲ ἐδειμάτο δ κατήρ αὐτοῦ, σὺν ἀκτοῖς περάσας Θεοῦ εὐδοκούντος. Κατ τὸν αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ κατεσκόπευον τοῦ καλύσαι τὴν διάβασιν· ἐψὼ δὲ ἐκαθῆμηντο ἐν Ἀδριανούπολει καιδιοῖς ἀν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὐργρων ἀφίξιτο. Οἱ δὲ Οὐργροι ἐλεημάτοντο τὰ πέριξ τῆς Βάρης, καὶ δ βασιλέως εὐφράτετο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων τέρος ἐδυσφέρει, καὶ οἱ Καβούριδες ἐχαλροντο. Τότε δὲ ἡμές περάσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους ὁμοστοῦντο ποιῆσαι κατατικρὺ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς Ἀρατολήν ἐγροτ φρούριον πρὸς Αθσιτον. Ἐκεῖτοι οὐκ ἔφαστε τοῦ ποιῆσαι, ἐπειδὴ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωτοῦντος. Τι με καλύστε; ή οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ὅτι τοῖς ἡμοῖς δ βούλομαι; ἀπέλθατε, εἰπατε τῷ βασιλεῖ· Ὁ rūr ἡγεμὼν γοὺς ἔστι τῶν πρώτων ὅμοιος· δ οὐκ ἡδύρατο (29) ἐκεῖτοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐκάλως ἔχει τοῦ πμᾶξαι· καὶ δ οὐκ ἐδούλοτο ἐκεῖτοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. Καὶ δ ἐλθὼν ἀκούεισται τὴν δοράτ.

C τοῦ rūr ἐνεκα τῆς ὑποθέσεως ταντῆς ἀχαιρεθῆσται τὴν δοράτ.

Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούεισται τοῦ τυράννου τὴν δργῆς καὶ θυμοῦ πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πολιν ὑπέτρεψαν ἀναγγεῖλαντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως δπαντες ἐν δγωνιψ καὶ φδψ συνεχόμενοι ἀλλήλοις διμιούντες ἐλεγον· Οὐτός ἔστι δ μέλλων εἰσέσται ὅτι τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αιχμαλωτισαι τοὺς ὅτι αὐτῇ, καὶ κατικατῆσαι τὰ ἄγια, καὶ ἀραισαι τοὺς τιμίους γαοὺς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λειψατα θεοφόρων ἀρδών καὶ μυρτύρων, ὅτι ταῖς πλάτειαις καὶ ταῖς τριδοῖς ἀτραποφίλψαι. Οἱμοι τι πράξωμεν; καὶ φύτωμεν; Τάῦτα καὶ ξεπα τοι δυστυχεῖς κλαοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἀταλεῖνον. Θ δέ Μεγαλεὶς ἡδη ἔχεις ἀρξαντος (30), καὶ Μαρτιου μηνὸς ἡδη παρεληθυθέτος, ἡ δσβεστο; ἔτοιμος γέγονεν ἐν τοῖς κατα-

Ismaelis Bullialdi note.

(29) "Α οὐκ ἡδύρατο. Mehemetes γειροδίκην hic se profitetur, jusque habere in manibus et armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terraruum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere teneantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ rapto vivunt imitantur isti: quæ quidem solitaria vagantur, nec gregatum ambulant. Illi ergo homines, societatem cæteris renuntiare, et se diversæ, a vera genuinaque humanitate differen-

tis speciei esse prædicare debent: ut et leones ab omnibus, vultures et aquilas a grui bus differre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, imperium, non viribus, sed sapientiam desert: quæ suum cuique tribuere, nevineni lædere, alienaque non rapere docet.

(30) Ο δέ Μεχεμέτς ἡδη ἔχεις ἀρξε. Phranzes Martii 26 castrum ædificari coepit lib. iii cap. 7, tradit.

φυγίοις (31), τὰς καμίνους παπικληθεῖ ἐργασάμενοι, καθ' ἔκστην ἑξιφέρον· ἐκ δὲ Νικομηδίας καὶ Ποντοχρακλείας τὰς δοκούς· ἐκ δὲ τῆς Ἀνατολῆς τοὺς λίθους. Κατὰ δὲ τὸ προσταχθὲν προλαβόντες διπλαντεῖς οἱ ἐν ἑξουσίᾳ, οἱ δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Δύσεως μεθ' ἔκυπτον τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπῆξον. Τότε καὶ δὴ ἡγεμών ἑξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ, κατήντησεν ἐν τῷ τόπῳ δύμαλλος δαίταις τοῦ πῆδαις τὸν θεμέλιον τοῦ κάστρου. Καὶ δὴ καταλαβὼν μίσαν ἥραχταν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἐκπλαξίαν Φονέαν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὠρίσατο πηγήνυνται, δὲ καὶ γενόμενον. Τὴν κλησιν τοῦ κάστρου Πασχεστίν (32) ἐκέλευσε καλεῖσθαι, ἐξεληνιζόμενον δὲ ἐρμηνεύεται κεφαλοκόπτης, ἔχον ἀντικρὺ καὶ τὸ φρούριον δὲδειματο δύπτος αὐτοῦ. Διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλλὶ Παστα δέδωκε μίλια τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ κτιμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἵνα ὑπερμεγέθη, καὶ στερβὸν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζάγανος ἔτερον ἐν τῇ ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ἡπρᾳ, μέγαν καὶ αὐτὸν· τῷ δὲ Σαριτζίᾳ ἀλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ· τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροπόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλαμάτων. Τὸ δὲ τείχος, καὶ τὴν ἑτέραν ἀλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομήν αὐτὸς δὴ ἡγεμών ἀνελάβετο. Καὶ ἡνὶ ίδειν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδίσι, ἥγουν τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. Καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πήγεος τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνίται ὡς χύλιοι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τεχνίτῃ δύο ἐγγύς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ἔτεροι τοτούτοι, καὶ τεχνίταις καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες πτέρας, ἔσθετον, πλίνθους ὅπτούς ὑπὲρ ἀριθμόν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιρὸν ὑπουργούν, καὶ πτέρας, καὶ ἄσθετον ἀλιθίους ὅρῶντες τὴν τοῦ τυράννου ὡμότητα. Τὴν δὲ παρακομιδὴν καὶ ἐκ τῆς περαίας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἀπασαν, παρὰ τῶν ἀρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινάς κλίνας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἀρειπίων τοῦ ναοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ (33). Τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζῆλῳ κινούμενοι ἐξῆλθον τοῦ καλύσσαι τούς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαιρῶν ἀπέθανον.

'Ο βασιλεὺς οὖν, ίδων διτὶ εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλεύματα, τὴν ἀλλήνη ἐτράπετο,

Ismaelis Bullialdi not^o.

(31) *Karaçırıa*. Nescio, num sit locus Bospori litorii Asiatico adjacens, Katarçeyos appellatus, et nomine illius innatum fuerit.

(32) *Πασχεστίν*. Laonicus lib. viii. hocce castrum appellat λαιμοχοπίαν : sed iuxta vulgi errorem scripsit, istam arcem adificatam esse κατὰ τὴν Προποντίδα ἐν Βοσπόρῳ. Different enim et appellatione et si u Proponitidis et Bosporus Thracius. Leunclavius a Turcis Kessee hisari appellatum suis se monet. Gyllius in Buspo. i Thracie descriptione arcem illam in promontorio Hermæo adificatam siveisse. Sosthenium vero et Phonea Ponto Euxino viciniora sunt, et propriea Hermæo superiora : de quibus Gyllius adeundus, lib. ii, *De Busporu Thra-*

*A phygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. Adiectae etiam e Nicomedia et Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti ; omnesque principis imperio obsecuti, cum qui munera et magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis praefecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclini loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit : idque celeriter factum. Castrum hocce oppo-utum ei quod avus suus exstruxerat, Bascesen appellari jus-it, quod latine redditum nomen *capitis amputatorum* significat. Adiiscandi castri munia suis ita distribuit. Halilis Bassæ alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arci firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem 136 spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Sariciæ tertiam turrim in tertio angulo erigendam manda-vit : illaque turrium trias, quæ totidem propugnacula et arcæ erant, suorum impensis absoluitur. Cæterum moenium, et aliarum castri partium cu-rarim in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) Jussi adducebant : capitilis quippe pœna imperium detrectantibus a ty-ranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cu-bitos, qui mille erant, assignavit : binasque operas extra castri ambitum, et intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeræ etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferebantur ; et ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superborum quoniam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam adverxerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cœlestis duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsi ad Turcos prohibendum urbe exierunt ; qui capti fuerunt, ferro omnes periere.*

Postquam animadvertisit imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere sta-

cico, capp. 12 et 13. Ista porro appellatio *Basc-Kesen* recte redditæ est a Duca κεφαλοκόπτης, *Basc* enim caput significat, *Kesen* scindere, et participiū *Kesen* scindens.

(33) *Toῦ ναοῦ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ*. Vocabatur templum illud τῶν ἀσθετῶν, id est, Incorporeorum : quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, angelorum et militiæ cœlestis archistrotego. Vocabatur etiam Michaelium : quo in loco Estiis ab antiquis appellato adificatum fuerat. So-zomenus, lib. ii, Τόπος δὲ τὸ Εστιαῖς, in quo τὸ Μιχαήλον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculose curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

6958 (Christi 1450). Fertur ipsi post nuptias antequam in insulam abiret, **129** nocte quadam insomnium oblatum esse. Virum specie ac habitu terribili coram ipso astitisse, et pavore perculsi manus apprehendi: se; quemque annulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induxit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremo quo imposuit: quo peracto excussum ex principis digito annulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solitus princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, et per insomnium visum sibi phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censeri debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte, et secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem et immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare desideret.

Verum ad historiæ seriem redeamus, inspicimusque, quibus sera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quæque consumperit ac exterminet. Patris funere procurato, ejus cadavero Prusam elato, ibique sepulto, arcas et thesauros paternos scrutari coepit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapilliisque pretiosis plenos, signataque pecuniae locupletissimos invenit; hancque gazam recondit, et sigillo suo gazophylacium obsignat. Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjugi le-

A δὲ οἱ μετὰ τοὺς γάμους, καὶ πρὸ τοῦ διαιθίνει τὴν νῆσον μιᾷ τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὅραμα τοιούτον· ἵνα φοβερὸν ἀνδρα ἐστάναι ἐνώπιον αὐτοῦ· τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φόνῳ ἔκρατησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φωνεῖς ἀνήρ, ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ οφενδόνην χρυσῆν, εἰς τὸν ἀντίχειρα δάκτυλον. Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φωνεῖς τὴν σφενδόνην (**16**) ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὸν ἀντίχειρα· εἶτα ἐξορμαθίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ, ἤρμασεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον, μετὰ δὲ τούτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὐθὶς εἰς τὸν οὐστατὸν τὸν μικρὸν. Μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φωνεῖς, καὶ λαβὼν ἀφανῆς γέγονε. Καὶ δὴ γεμών ἦν υπνοῦ; γενόμενος προσκαλέσατο τοὺς αὐτοῦ μάντεις; εἰρηκὼς τὸ ἥρθεθεν. Αὔτοι δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ τιγρεμονῃ διέκριναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτὸν, τοὺς δὲ δάλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν, αὐθεντεύσαντας ἐξ αὐτοῦ. Ἐπεριει δὲ κρύβην καὶ σωπηρῶς τὸν μὲν μεγαδάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς οὐστατὸν χρόνον διέκριναν, τὴν δὲ ἀφαίρεσιν τῇ σφενδόνης τὴν δεσποτελαν. Τάς δὲ εἰσάγεις καὶ ἔξαγεις τῶν ἑτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἄριθμον τῶν ἑτῶν τῆς ἡγεμονίας; ἐσύγκριναν, καὶ τότε τέλος ἔξει διαταρανίς.

'Αλλ' ἐπανίωμεν αὐθὶς πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ιῶμεν, τι τὸ αἰμοδόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ κατεδαπάνησε, καὶ εἰς τέλος ἡφάνισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταρήν τὸν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἤρξετο ἐρευνᾶν τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς παρικούς, καὶ εὑρὼν ἀναριθμήτους ἐν ἀργύρῳς σκεύεσιν, ἣν χρυσοῖς, ἐν λίθοις τιμοῖς, καὶ ἐν νομίσμασι πολυτάλαντοις, αὐτές οἰκεῖς σφραγῖδις κατασφρύγισαν τὸ ταμεῖον πάλιν ἀπέστειον· εἶτα εὑρὼν πατέριον (**17**) δέρρεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν δικτύων γεννηθεν

Ismaelis Bullialdi notæ.

diligenter persequitur. Ab anno itaque urbis captiæ 1453, si regrediendo annos computemus, per res a Mehemedo gestas: anno 1452, illum occupatum in ædificando castro ad Bosphori fauces videbimus: anno vero 1451, bellum Caramano intulisse, eodem tempore quo Morates ipsius pater fatis concessit. Unde dubitandum non est, quin error transcriptoris sit in texu, in quo legendum, ΙΣΩΠΟΦΕΔΡΟΝ πτοιον κτ', 6959, Feb. 23.

(16) Ἐκβαλὼν οὖρον φαντασίαν τὴν σφενδόνην. Apud oneirocriticos, annuli ejusdicti significal rerum amissionem. Artemidorus, lib. v, cap. 32: Ἐδοξεῖ τις τὸν δακτύλιον φάντα κατεσματιστεῖ, ἐκβαλεῖν. Εἴτε ζητῶν καταλαβεῖν τὸν τε αὐτῷ λίθον κατεγγυοῦντος πολλά, ὥστε ἀρρητοῖς εἶναι, διέτενεσιν αὐτῷ τάντα τὰ τῶν πράγματων ἡμερῶν πέντε καὶ πεντήκοτα. Visus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat ejusdictum: ei postea quiescisse, ac reperiisse lapidem eiōnium in multa fragmina communiatum, et ad obsignandum inutiliter: Dīss patet ac disperditas sunt cunctæ res illius quinquaginta quinque diebus. Et juxta Persas ac Ægyptios tradit Achmetem in Oneirocriticis, cap. 260, annulum reges et regiam potestatem significare. Τὸ δακτύλιον εἰς χρωστὸν βροτεῖται κρινεται. Πολλάκις γαρ καὶ εἰς βροτεῖται; ἐξ αὐτοῦ

χρίνονται, καὶ ἀνευ στέμματος. Annulus ad regni confirmationem reseretur. Scipio enim reges, etiam ab aliis corona, ex eo intelliguntur. Et infra: Καὶ δὲ δακτύλιον πρὸς τοὺς ποιῶντας ἔξυπάζεται ἢ βασιλεύειν οὗτως κρίνεται· τοὺς δὲ μὴ ποιῶντας, χαρχαὶ τάκην μετὰ γυναικῶν σημαντεῖ. Generaliter annulus, eorum respectu, qui regerunt et administrant, potentiam et regnum indicat. Præcisæ vero conditionis hominibus gaudium, liberos et uxores prænuntiat. Σφενδόνη est proprie pala annuli, sed pro ipso annulo hic accipitur.

(17) Εἶτα σύντορ παιδῶν. Leuncil. lib. xix sub finem hunc puerum Ciusius Achmetem appellat, nec a fratre suo necatum tradit: immo ex Moratis II liberto, solium Mehemedem superstitem fuisse. Quod etiam disertis verbis scripsit Phranzes lib. iii, c. 2. At Laonicus hunc puerum, spiritu aqua ei intercluso, necatum fuisse docet. Hic ex Spendiaris, seu Isfendiaris filia natu erat, Leunciliano teste loco citato; et verba Duce, qui Mehemedem ancilla na non tradit, consulunt Reineccium et Philippum Lorbernum, qui scripsere ortum ex Maria Georgi uxori filia et religionis Christianæ dogmatibus ab ea importum. Quod si res ita se habuisset, credibile non est, illam, Morate mortuo, ad patrem remissam fu-

ἐκ τῆς Ουγαρτῆς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπεντιάδος νομίμου γυναικὸς· καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο· δύντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδός, καὶ μητριᾶς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ παλατίῳ ἔνεξα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στελας ἵνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐθρευτὸς Ἀλλὶν δύνματι πρωτοστιάριος (18) ὃν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἰκῷ τῆς ἡρθείσης τὸ παιδίον ἐπνιξε. Ἐπὶ τῇ αὐτοῖν δὲ καὶ τοῦτον τὸν Ἀλλὸν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδός, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαάκι εἰς γάμον ἤρμόσατο. Τὴν δὲ ἑτέραν αὐτοῦ μητριὰν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότου Σερβίας Χριστιανικωτάτην οὔσαν ἐδούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναί τοις ἀλλὰ φονηθεῖς μήπως δι πατήρα αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὐγγρῶν μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιαθείσης, ἀλλὰ ἀκμῇ εἰς σύστασιν προχωρησάσης, δι εἴσουλήθη οὐκέτι δύνατο πρᾶξαι. Ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μωράτη, καὶ τὸν Μεχεμέτη τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωάμενον, εὐθὺς ἀποχρισταρίους ἐπεμψε παραμυθῆσαι αὐτὸν, καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθῆκας καὶ ουνομοσίας, δις εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεᾶσαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὅρκων· ἔτι τε καὶ τὰς θυγατέρας ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ λίδια· ἀ καὶ πεποίηκεν, οὐχί τις θέλων εἰρηνικῶς καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν, καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἔξαγοράζων. Ὅταν γὰρ λάθη ἐκείνοις, ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. Ταῦτα καὶ ἑτερα τὴν ἀρνίου δοράν διπενδυθεὶς ἐπεράττε, λύκος ὁν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. Φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποχρισταρίους, καὶ ἐνωμότους; συνθῆκας δοὺς καὶ λαζῶν, ἀπέλυτον ἐν εἰρήνῃ, στελας καὶ τὴν αὐτοῦ μητριὰν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε καὶ τιμῆς, εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονεμας αὐτῇ ἐκ τῶν δρίων Σερβίας, εἰς διατρόφην καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς.

Ομοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινούπολει (20) τέτε οἰκοῦντες δύστηνοι· Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἐστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθεδρίαν προσαγρεύσοντες. Τίνες τίνα; Οἱ δρόνες τὸν λύκον, οἱ στρουθοὶ τὸν δρόνην, οἱ ψυχοφρόγοῦντες τὸν θάνατον. Ἐκεῖνοι δὲ δι πρὸ τοῦ Ἀντιχριστοῦ Ἀντιχριστός, δι τοῦ Χριστοῦ μου ποίμνης φθορεὺς, δι ἔχθρὸς τοῦ στρυροῦ, καὶ τῶν πιστεύοντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐνδυθεὶς, ὡς μαθητὴς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ἥψιν Σατανᾶ, ἀποδίχεται τὴν πρεσβίταν, καὶ γράφει νέας διαθῆκας, καὶ δύναται θελν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιαρὰς αὐτοῦ βίδους, καὶ ἄγγελους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμέ-

Ismaelis Bullioldi ποτε.

(18) Πρωτοστιάριος. Turcici Capigi-bachi.
(19) Τῷ Ἰσαάκι εἰς γάμον ἤρμόσατο. Laonicus, lib. vii, idem de Spentiaris filia Isaac-Bassae nupta, et de Georgii despotæ filia, ad ipsum remissa.

PATROL. GR. CLVII.

gitima suscepserat, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatum privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Eurenesis sūlium primum hostiarium in ædes prædictæ noveret se suscepere misit, qui puerum strangularet. Postridie patrati hujus fratricidii Halim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptiam dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviæ despotæ filiam, Christianæ pietatis tenacissimam, volebat ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam reoens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe, de generi sui Moratis obitu certior factus, et rerum summam obtinere 130 Mehemetem, apocrisiarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam fœderata et pacta, quæ sibi cum ejus patre intercesserant, renovaret, et sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret et domum paternam reduceret: quæ omnia Mehemetes præstilis, non contamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Hac et alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisiarios amice benignaque suscepit, mutuoque sacramento fœdera renovavit, et pacifice eos diuinit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit: beneficiis etiam ac munericibus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviæ finibus, unde se dignitateisque sustineret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victimum, cæterosque vitæ usus suppeterent.

Eodem tempore Romæ Constantinopolitanæ rerumnoi ac infelices, despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evictione certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus inititis, destinant. Verum qui? et ad quem mittebant? Agni ad lupum, D passeres ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero p̄ Antichristo Antichristus, Christi Domini mei caularum devastator, crucis, et in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis, amici personam indutus, Satanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus, legatos suscepit, nova fœdera pangit, Deum falsi prophetæ sui, et prophetam sibi cognominem impiusque ejus libros jural, angelos et archangelos testatus pacem se servaturum: et per totum vitæ

(20) Όμοιως καὶ οἱ τῷ Κωνσταντίνου πόλει. Laonicus, lib. vii, pacem a Græcis initiam et fœdera sancita cum Mehemeti tradit.

tempus cum urbe et despota Constantino, cum omnibus circumjectis oppidis et castris hujus ditioni subditis, amicitiam ac conoordiam sibi intercessuras. Quo etiam affectu animoque benevolo pater suus erga imperatorem Joannem, qui prædecessorat, et Constantinum despotam se gesserat, eodem quandiu vixerit, ipsos se prosecuturum. His speciosis promissis donum adjectit, Romæ imperio trecenta millia asprorum ex annuis redditibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus. Ærumnosisissimi eam pecuniam petierunt, unde Orchane Othmanicum alerent, cæterosque sumptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati lati redierunt. Qui pariter ex 131 Walachia venerant, et Bulgaria : insulares quoque Mitylenæ, Chii, Rhodii et Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti donis allatis eum, dæmonem revera, carnivorum, venerati sunt, et accepta ab eo ille discenderunt.

A νειν ἐφ' δρου ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ καὶ ὅμονοια μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου, σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δεσποτεῖαν. Καὶ τὴν εἰνοιαν, καὶ διάθεσιν ἡνὶ ἐκτητοῦ ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προθεσμούλευκότος, καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζῆσαι, καὶ τεθῆσαι· ἐπέκειναν δὲ τούτων τῶν καὶ ἄλλων ὑποσχέσεων ἐδωρήσατο καὶ κατ' ἓντος τῇ βασιλείᾳ Ρωμαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Σερμόνα κειμένων χωρίων ἀριθμὸν δισπρων τ'. Αἰτησαντες ταῦτα οἱ τρισάθλιοι ἔνεκα τροφῆς, καὶ ἑτέρας ἑβδῆς τοῦ Ὁρχάν τοῦ προλεχθέντος (21) ἀπογόνου τῷ Ὄθμαν. Καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπήσαντες καὶ αὐτοὶ χειρότες ὅμοιοις B καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων. Καὶ οἱ τὰς νήσους κατοικοῦντες, Μιτιληναῖοι, Χίοι, Ρόδοι, ἐκ τοῦ Γαλάτου Γενουῆται, ἐκ πάντων ἐλλόντες (22) σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκοφρῷ δαίμονι, καὶ λαβόντες; τὰ πιστά κατὰ τὸ δοκοῦν εἴτοις ἀπήσαντες.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, triennales componit : Caramano bellum inserit. Byzantini ad Mehemetem legatos missi, salisque coronatum esse Constantinum significant. Halil Bassa Græcos incipiat, et Mehemetes verbi offensus, pacem cum Caramanu componit. Græcos variis modis vexare incipiunt Mehemetes, ad Bospori angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemetem expostulanti, qui superbe respondet, et minatur. Arx ad Bospori saucis ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus : Byzantini bellum indicit Mehemetes.

Omnibus, ut iste malignus putabat, rite et ut cœre sua erat compositis, cum Christianis universis facta pace inita, induciisque in tres annos cum Iango Hungariam regente pactis, in Caramanum bellum hanc causam prætexens movet, quod cum inter se Christianosque, quibus benevolui se præstebat, quamvis gente ac religionis ritu omnino distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet, Caramanus interim Musulmanus ipse, Mahometisque religionis cultor, semper et ubique bellum et turbas excitare, arrepta occasione imminentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret. Consultatione habita id decrevit, et libidini suæ fortunam obtemperautem habuit. Antea enim Mehemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisse; castra tria et longum agrorum tractum subegisse: quæ equidem Morates a majoribus suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

C τὰ πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας καλῶς ὁ κακὸς, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλασμένως ἐνεῖξας ἀπατεῖ τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίᾳς τῷ Ἰάγγῳ (23), τριῶν ἐκ τῶν εἰρήνην ἀσφαλισάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάνην ἐκστρατεύει (24) ἀποφάσας αἰτίᾳ, ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος; ἀκεβδῆλος, καὶ εἰ Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσιν ἀδελλωτὸν ἀλογενεῖς δοτεῖς, καὶ ξένης θρησκείας· δὲ Καραμάνη Μουσουλμάνος ὁν, καὶ λατρεύων τὰ τοῦ Μισάμεθ, δεῖ καὶ πάντοτε οὐ παντεῖται διεγείρων πολέμους καὶ τραχάδες ἐν καιρῷ περιστάσσων. Βουληθεῖς [Βουλευθεῖς] οὖν ἡδέλησε, καὶ θελήσας ἔγενετο. Ἐφθασε γὰρ ἐνωτισθεὶς ὁ Μεχεμέτ, ὡς ὁ Καραμάν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μωράτ κατέβρυξεν ἐπὶ τῶν δρίων αὐτοῦ, καὶ ἐχειρώσατο φρούρια τρία (25) καὶ γῆν Ικανήν· ἀλλ' οὐδὲ ἡνὶ ἐκ τῶν προγόνων ἡ τῶν φρουρῶν καὶ τῆς γῆς τῷ Μωράτ κατοχῇ, ἀλλὰ πρὸ διτίγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν κατε-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(21) Τοῦ Ὁρχάν τοῦ προλεχθέντος. Hic Orchanes, secundum Turcos Dusme seu supposititius fuit: Orchanes silius serebatur, Suleimanus, qui Ducus Musulmanus, nepos, et Bajazitis I pronepos. De quo Orchanes sic loquitur Leuncavius, lib. II: Emir Suleiman rebus humanis excedens, Unchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. Ambo simul arrepta, Musæ patrui metu, fuga, Constantinopolim se receperunt. (Intra cap. 40) In urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco ut memio, agnitus, occisus est.

(22) Ρόδοι, etc. & 100 τριῶν. Ex Jacobi Bosii Histor. milita Hierosolymitanæ, lib. VI, discimus magnum Rhodi magistrum fratrem Joannem Lasticum legatum

ad Mehemetem destinasse Petrum Zinottum, qui pacem cum Mehemetete, anno mundi 6953, id. 15 [Christi 1450], Decemb. 25, Hegiræ vero 855, suscepit.

(23) Καὶ σὺν αὐτῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίᾳς τῷ Ἰάγγῳ. Mehemetem pacem cum Tribali seu Servis iniisse, statim ac fasces imperii suscepit, testis est Laonicus.

(24) Κατὰ τοῦ Καραμάνη ἐκστρατεύει. Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemetem anno Hegiræ 855 [Christi 1451] tradit Leuncavius, et Laonicus, lib. VII sub finem.

(25) Φρούρια τρία. Videnda sunt capp. 29 et 33 supra.

δυνατεύων ἀφήρπαξεν, ὡς καὶ ὁ λόγος φάσας ἐδήλωτεν. Εὑρών ούν εὐλόγον αἰτιῶν ὁ νῦν τοῦ Ἀρ-
παγὸς κατὰ τοῦ πρώην ἀδικθηέντος καὶ διὰ τοῦτο
ἀκρευνῶντος τὰ ἴδια, σὺν δυνάμει κατ’ αὐτὸν ἐστρά-
τεύσε. Καὶ δὴ περάσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρα-
τεύμασι τῆς Δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προύσσαν ἀναμε-
νας τὰ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκεῖθεν
εἰς Κοτύαιον ἀφίκετο· κακεῖθεν εἰς Σαλούτεράν τῆς
Φρυγίας, τὸν καὶ Καρασάρην παρὰ Τούρκοις λεγόμε-
νον ἔγγυς δὲ ἐν τοῖς ἔριοις τοῦ Καραμάν. Τότε δὲ
Καραμάν, ἀκούσας τὴν ἀφίξιν τοῦ Μεχεμέτη, ἐστειλε
πρόσθεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἵτινα λύσιν
τῶν ἑσφαλμένων σὺν δποδόσει τῶν, ὃν ἀφέλετο,
φρουρίων. Καὶ ὁ τύραννος κατένευσε δι’ αἵτινα τὴν
ἥη λέξιν ἔρχομαι. Ἡ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων
τυναγωγὴ ἐσκέψετο τίνα ματαίνων βουλὴν στείλασσα
πρὸς αὐτὸν πρίσθεις, λέγοντες πῶς ὁ βασιλεὺς Κων-
σταντίνος· αὐτῷ γέρ την στεφθεὶς, ἀλλὰ οὐδὲ στε-
φθῆναι εἶμελλε διὰ τὸ προρθήθεν, πλὴν βασιλέα ἐκά-
λουν Ῥωμαίων· λέγουσιν οὖν πρῶτον τὰ τῆς πρε-
σβείας μηνύματα τοῖς μασάζουσι, ὡς ἔθος αὐτοῖς,
ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν κατ’ ἔθος
ἴστηρων τριακοσίων χιλιάδων (26) ποσότητα, οὐ κα-
τοδέχεται. Καὶ γὰρ ὁ Ὁρχάτης, δεὶς τοι καὶ αὐτὸς
νιᾶς τοῦ Ὁθομάνη, καθὼν καὶ ὁ ὑμέτερος ἀρχηγὸς
Μεχεμέτη, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῇ ηλικίᾳ·
καὶ καθ’ ἐκάστην συγέρεουσιν δις πλεῖστοι πρὸς
αὐτὸν κυριωτυμούντες, καὶ ἀρχηγὸς ἀναγορεύον-
τες. Αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτιμῆσαι, καὶ δωρήσα-
σθαι οὐκ ἔχει πον τὰς κεῖρας ἀπλῶσαι. Αἰτώρ
οὖν τὸν βασιλέα, οἱ βασιλεὺς οὐκ εὐπορεῖ τοῦ
δοῦραι τύχον, δοσον αἰτεῖ. Ἐκ τῶν δύο οὖν ἦν
αἰτούμενος, ἢ τὴν πρόσθετον διπλασίασθαι, ἢ τὸν
Ὥρχατην ἀπολέμουσεν. Οὐκ δέστι γὰρ τοῦτο χρέος
ἡμέτερον τὸ τρέψειν τοὺς Ὁθομάνους καίδας, ἀλλὰ
δεῖ τρέψθαι ἐκ τῶν δημοσίων. Ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν
ἡ τούτου κατάσχεσις, καὶ ἡ μὴ τοῦ ἀκεῆται τῆς
πόλεως κώλυσις. Ταῦτα καὶ δῆλα πλεῖστα ὁ Χαλλή
Πάσσας; ἀκούσας (καὶ γὰρ ἦν διὰ πανδός φίλος τῶν
Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ἡ μὲν μία τὸ εἶναι
προστηνῆ κατὰ γνώμην, καὶ ἡ μερον, ἡ δὲ ἐτέρα δις
ἥη δωρολήπτης· καὶ εἰ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων
ἐπὶ κείρας χρυσίον καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπρο-
σκόπτως ἀπέπτεις διὰ γλώττης ἀνευ φόδου πάντα
λόγον σκληρὸν· ἀκούσας οὖν τοὺς παρὰ τοῦ βασιλίως
λόγους καὶ συγκλήτου τοὺς μηνυθέντας τῷ ἥγεμόνι
Μεχεμέτη, οὗτως πρὸς τοὺς ἀποκρισιαρίους ἀφέγ-
έτο· Ὁ ἀνθηρος καὶ μωρὸς Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς
διαροίας ὑπὸ παροντρούματα οἰδοι ἦταν πρὸς
πολλοῦ· διφέτεις κατέχεται. Ὁ παροχηκὼς ἡγε-
μὼν ἄμερος, καὶ εἰς κάρτας ἀκριψηῆς φύλος
ἐπέντεις, καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἀνθρώπος·
οὐ δὲ τοῦ ἑμέτερος ἡγεμὼν Μεχεμέτης οὐκ ἔστι

Ismailis Bulialdi notat.

(26) Ἀσχρων τριακοσίων χιλιάδων. Si pro singulis piastris Hispanicis, argentea aspra 120 tunc computabantur, accipiebat Græci annuum pensionem ad Orchanem aliquid, piastrorum 2500. Hocce vero tempore 80 solummodo aspris piastrum inuitant, edictio imperatorio de re monasteria a de-

Aibus narravimus, ante paucos annos cripuerat. Natus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui tertius injury affectus erat, et propterea recuperare sua tentaverat, bellum infert. Jamque freatum transvectus cum copiis occidentalibus, duinque orientis exercitus ei se conjungerent, Prusæ transacto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarin dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. Cognita Mehemeditis protectione Caramanus magnates aliquot suæ ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam orarent ac pelerent, et ablata castra residence paratum esse dicerent. Quibus propter dicendam mos causam tyrannus acquievit. 192 Romæorum enim stultus ac insipiens eotus consilium imprudens inuitauit, dum ad eum legatos destinauit, qui Constantium imperatorem salutatum esse vuntiarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nec ob predictas causas coronandum, Romæorum imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut mos est, quæ in mandatis habebant expounit legati, querunturque Ronzorum imperatorem consuetam asprorum trecentorum millium pensionem annuatam non accepisse. Orchanes enim, iuquunt, Othmani prosapia, a quo ac dux rester, oriundus est, vir cœtatis perfectus: ad quem singulis diebus quamplurimi confluunt: dominum ducenque appellant, ac salutant. Ipse vero, unde ipsis largitur, donisque honoret, non habet: id quoque imperatorem rogat, qui potenti, cum ipsam pecunia deficit, satisfacere nequit. Alterum itaque postulamus, aut duplam pensionem nobis solvi, vel Orchaneum literum dimittere nobis licere. Neque enim Othmani posteros atere tenemur; sed in id ex aerario restro pecunia eragari debet; illum custodiendi, et ne urbe profugii prohibendi, nobis oneris satis incumbit. Haec et similia audivit Halil Bassa, qui Romanis duabus de causis favebat, quod facilis ac mansuetæ indolis esset, quodque dona libenter abiit acciperet. Si quis sane quoquis de negotio cum eo acturus, anrum in ejus manum misisset, et tanquam politum speculum ostendisset, sermones quantumvis asperos, sine offendiosis metu effutire poterat. Cum, inquam, audiisset, quos ab imperatore et senatu Mehemedi principi legati sermones afferebant, eos sic allocutus est: O stulti et insipientes Romæi, consilia vestra astuta et fraudulenta jamdiu est cum intelligo; illa omittite. Defunctus princeps, et rectæ conscientiae vir, idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit: nosster vero modernus Mehemedes non ea est, quam vos persuasi estis, sententia. Si namque manus ipsius cuius audacia, feracitas et impetus mihi perspecti

quinque circiter annos latet: dum vezir azemus erat Kara Mustapha Bissa: vir, quamvis ineruditissimus, ut qui nec legere, nec scribere sciebat, in rebus gerendis negoūt isque expediendis solerter simus ac promptissimus.

sunt, Constantinopolis effugerit, tunc certissime cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle. Viri satui, quam heret nudius tertius pacem sacramento invicem adacti sancivimus, domum tantum non portamus; et, si ita ditere liceat, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transiit et in Phrygiam perrenistis, ostentatione terriculamentorum, vobis ex more confectorum metum nobis injectur? Viribus invalidi, et rerum notitia carentes pueri haud sumus. Vos, si quid valetis, efficite. Orchanon si Thraciorum principem renuntiari vultis, hoc agite. Si Hungaros cis Danubium accersere cogitalis, trajiciant **133** ipsi. Si nostra quoque invadere, quæque ante plures annos amisiatis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum: quin etiam ea eripientur vobis, quæ possidere existimatis. Ista omnia denique domino meo nuntiabo, quodque visum ei fuerit, fiet.

His auditis, ira succensus Mehemetes anceps animi hærebat: cum Caramano propterea ad pacis conditiones adductus est, quem totis viribus persuadere decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus: *Dum, inquit, in Anatolia deo, Romæorum imperator cæteras gentes Christianas in me concitat, et Orchanon liberum dimittet; harumque nationum ope Occidentis provinciae Romæis cedent, dum Orchanes orientem retinebit.* Hæc et similia animo volvens, sereno ac mansuetu vultu Caramani legatos admitti: minaces sermones opportune ad eos habet: mansuetæ ac benigne alias prater tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisse, et amice complexus dimisisset. Ad imperatoris autem legatos hæc verba respondit: *Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia quæ imperatori et urbi necessaria sunt, nobis exponite: quodcumque regaveritis, id præstare paratus sum.* His et aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fratum transvectus Adrianopolim accessit: statimque quedam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam militit, qui D reditus imperatori concessos ei solvi vetaret: illorumque administratores et procuratores, qui anni unius solummodo pensionem percepérant, expelleret. Hoc peracto rem aliam damnosam admonuit ac perniciosem Romæis aggreditur. Hieme adventante per provincias singulas Occidentis ac Orientis edicta promulgari jubet, mandatque ut fabri et architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operarii etiam numero fabrorum congruentes, et calcis coctoros congregarentur: et, ut oīnīa verbo dicam, cuncta

Ismaelis Bullialdi notæ.

(27) Συνήθη μορμολύκεια. Apud Theophylactum Simocattam lib. 2, cap. 14, in oratione cuiusdam

τῆς τοσαύτης γνώμης, ἡν διεῖς θαῤῥεῖται. Καὶ γὰρ εἰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀποδράσει Κωνσταντιούπολις, πρὸς τὸ θρασὺ καὶ ἄγριον, καὶ ὅμητιντον αὐτοῦ λέγω, τινῶσκων γνώσομαι ἔτι εἴ τι Θεὸς κυριεύει τὰς ὑμῶν διαβουλὰς καὶ διαστροφάς. Ἀθρωποι μωροὶ τὴν χθὲς καὶ προτίτα τερομένην μεθ' ὑμῶν ἔπορον πρᾶξιν ἥδη φέρομεν, καὶ εἰ δυνατόν εἰπεῖν τὰ τετραμέτρα οὐπω ἐκήρασται. Νῦν δὲ διεῖτε τὴν Ἀρατολήν διαδάντες, καὶ ἐν Φρυγίᾳ διδόγοτες θέλετε γοβῆσαι ημᾶς, δεικνύντες τὰ καρ' ὑμίν τετεκνευασμέτρα συνήθη μορμολύκεια (27); Οὐκ ἐσμὲν καιδέρια διευ τινῶσες, ἡ δυνάμεως, εἰ τι δύνασθε πρᾶξαι πρᾶξας. Εἰ βούλεσθε τὸν Ὁρχάν δεῖξαι ηγεμόνα ἢ Θράκην, δεῖξατε. Εἰ τοὺς Οδυγγρούς μελετᾶτε διατεράσσας τὸν ἀστρονόμον, εἰλέτωσατ. Εἰ καὶ ὑμεῖς βούλεσθε τοῦ καταδραμεῖν καὶ λαβεῖν, δὲ πρὸς πολλοῦ ἀκωλετασθε, τοῦτο κοιτήσατε. Πλὴν τινῶσκετε, διεῖς εἰς οὐδέτερον τούτων εὐδοκιμήσετε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ δοκεῖτε ἐχεῖν ἀρθῆσται ὁ μῶν. Πλὴν ἔτώ ἀναγγελῷ τῷ κυρίῳ μου, καὶ τὸ αὐτῷ βουλητὸν τινέσθω.

Ταῦτα ἀκούσας δὲ Μεχεμέτ καὶ θυμοῦ πλησθεὶς, οὐκ εἶχε τὶ ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμάνην συνεπείσατο· εἶχε γὰρ ἐπιλογισμὸν τοῦ ἀφανίσαι αὐτὸν κατὰ χρότος. Ἀλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως δ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐν τῇ Ἀνατολῇ δυτὸς μου, προσκαλέσηται τὰ λοιπὰ τὰ Εθνη τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβαλοῦ, καὶ ἀπολύσοις τὸν Ὁρχάν, καὶ σὺν τῇ ἀριγγῇ τούτων γενήσεται κύριος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς Δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις δημοια λαδῶν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρέσβεις τοῦ Καραμάνη ίλαρῷ βλέψατε, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικοὺς λόγους αὐτοῖς ἰδίουν, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πρόδους, ἵνας οὖς τὴν εἰρήνην ἐνόρκινης ἡσφαλίσατο, καὶ μετὰ ἀγάπης ἀπέπεμψε. Τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀπεκρίνατο, ὡς Ἡδη διασυνόμως ἢ τὸν Ἀδριατικὸν μέλλομεν εἰραι, κάκεῖ διλόντες ἀκαρεῖα τὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγραφεῖστε μοι, καὶ ἐτοιμῶς ἔχω τοῦ δουντάκι τὰρ τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἐπέροις μειδικοῖς λόγοις κολακεύσας ἀπέλυσεν. Οὐ δέ Μεχεμέτ, διαβάς δι' ὅλην γῆ μερῶν τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ εἰσελθὼν, παρεύθη στελλας ἵνα τῶν δουλῶν αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα χωροῖς, ἐκώλυσε τὴν πρόσοδον τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τοὺς ἐπιβλέποντας καὶ οἰκοδεσποτεύοντας ταῦτην ἐδίωξε, τὸν πρώτον χρόνον μόνον γευσάμενος [γευσαμένους]. Μετὰ δὲ τούτο τὸ ἔργον ἐπέροι λίαν ἐπιζημίου, καὶ θανατίου κατὰ Ῥωμαίων. Χειμῶνος γὰρ ἀρξαμένου προστάγματα καὶ διαλαλίας ἐν τε Δύσει ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐκέστη ἐπαρχία, τοῦ ἐτοιμάσασι οἰκεδόμους τεχνίτας χιλίους, καὶ ἐργάτας κατὰ ἀνάλογαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἐπεστοκάστας· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἴργασίαν καὶ παραχωρίδην, τοῦ εἶναι ἐτοίμους ἐν Ἑσρι, εἰς

senis ad Comitemtoli exercitum, Οὐ γὰρ καθάπερ πατέρας; ήματ; μορμολύκεια τοῖς τορίσμασι.

χατασκευήν κάστρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ λεροῦ θαπέ-
άνω τῆς πόλεως. Τότε οἱ Ὦρωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν
πικράν ταύτην ἀγγελιαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντίνῳ,
καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θράκῃ, καὶ οἱ ἐν
ταῖς νήσοις οἰκοῦντες Χριστιανοὶ ὑπερβληγησαν, ἐξη-
ράνθησαν, οὐκ δῆτα ἐν ἀλλήλοις γλώσσα ή διαλαλί-
τηται· Νῦν τὸ τέλος ἡγήτησε τῆς πόλεως· νῦν τὰ
σημαντέρα τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου τέρους· νῦν
αἱ ημέραι τοῦ Ἀρτιχρίστου. Καὶ τι τέρωμα, η
τι κοιτησομεν; Ἀρθήτων ἀφ' ἡμῶν η ζωὴ ημῶν,
Κύριε, καὶ μὴ ἴδοσσαν οἱ ὄψιμοι τῷρ δούλων
σου τὴν φθοράν τῆς πόλεως, μηδὲ εἰκησσαν οἱ
ἄχθοι σου, δέσποτα, Ποὺ εἰσιν οἱ γυλδοσορτες
ταύτην ἀριστούς; Ταύτην γάρ την φωνὴν σὺν κλαυ-
θύφῳ οὐ μόνον οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀνα-
τολῆς σποράδην οἰκοῦντες Χριστιανοὶ, καὶ οἱ ἐν ταῖς
νήσοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Δύσει τὸ αὐτὸν μετὰ κλαυθύφῳ
ἴσθινται. Ὁ δὲ Μεχεμέτ, ἡδη τοῦ λαρος ἀρχιχειρόν,
ἴστειλεν ἀπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἀρ-
γάτας συνάγαν. Ὁ βασιλεὺς δὲ στείλας ἐν Ἀδρια-
νουπόλει πρέσβεις, οὐκ διτί ζητήσας τι τῶν ὄν-
τορούλεσσοις, οὐδὲ διτιλασάσαι τὴν πρόσοδον, ἀλλὰ εἰπον
αὐτῷ· Ἡμεῖς ἡδη τὴν σημερον ἔτος ἔστι που ἀκα-
τοστόν (28) καὶ ἐπέκειται, ἀφ' οὐ τὴν Ἀδριανού-
πολιν δ σόδες πάπκος Μωράτ δ τοῦ Ὀρχάρ υἱὸς
Βλαστοῦ· καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ
τοῦ τέρους αὐτῶν καταργήσεοι μεχρι σοῦ, οὐδεὶς
δμελέτησης πύργον η καλύδην πήξαι ἐν τῇ αὐλῇ
τῆς πόλεως. Εἰ γάρ καὶ αἰτία τις σύροσκετο, καὶ
μιᾶχην ἀμφιστεροὶ συντίστων, ἀλλὰ δι' ἀλλῆς συρ-
βισθεῖσες, τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράγγειτο. Ὁ γάρ
σόδες πάπκος δ Μεχεμέτ, βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς
Ἀρατολῆν κειμένη τοῦ πορθμοῦ τῷ μετασαι φρού-
ριον, παραληπτικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς κατέρα,
τὴν αἰτίαν οὐ μικράν δ Μεχεμέτ πρὸς τὸν βα-
σιλέα Μαρούνηλ ἐποίησεν. Οὐθεν καὶ κατένευσεν
ἔπι σκοπῷ, διτί ἐν τῇ Ἀρατολῆ φωδόμητο τὸ ἐρ-
γον. Καὶ η Ἀρατολῆ κάστρα πρὸς χρόνων πολλῶν
ἡγετοῖς προσφειωμένη. Τὸ δὲ σὺν τὴν νῦν
κατώτερων πάντων σὺν σοὶ, δρόμοις δισταλῶς
διτι μελλεῖ τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἀστατο-
ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκο-
νῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελονυμέ-
των κομμερκίων κινδύνους· δεδύεθα οὖρ, ταύτην
τὴν βουλήν ἀπόκρυφον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου
χρηστοῖ καθά καὶ σὺν τῷ πατέρι σου τῷ χρηστῷ
τὴν γεμότην· εἰ βούλει καὶ τέλος διδόται, δώσομεν.
Ο δὲ Μεχεμέτ ἀπεκρίνατο· Ἐγώ δὲ τῆς πόλεως
οὐ λαμβάνω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὐτε
κέκτηται τι. Καὶ τάρ εἰ ηδελον κτίσαι ἐν τῷ
λερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἰχε δίκαιοις τοῦ κω-
λύειν με. Πάρτα τάρ όπδε τὴν ἐμήν ἔξουσιαν εἰσι,
καὶ τὰ πρὸς Ἀρατολῆν κείμενα τοῦ στομίου
φρούρια, καὶ διτές αὐτῶν Τούρκοι κατοικοῦσι·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) "Ἐτος ἐστὶ που ἀκατοστόν. Bonfinius, Hist. Hungar. decad. iii, lib. 8, Constantinum questum esse de hoc novo opere apud sultānum Mehemedem tradit. In annorum intervallo fallitur Ducas, Adria-

A quæ ad opus absolvendum, et ad comportandas
materias necessaria erant, vere appetente præsto
essent, ad castrum in ostio sacro supra Con-
stantinopolim ædificandum. Hoc nuntio tam in-
grato ac acerbo allato, Romæ, qui Constantinopolim,
quique Thraciam et Asiam incolebant, insulares etiam Christiani, animi ægritudine ac morore consumpti, alios sermones ad
invicem præter istos non habebant: Nunc vicinus
est urbis finis: portenta imminentis genti nostræ
ruine nunc ridebuntur: dies Antichristi advenierunt.
Quid de nobis statuetur? quid faciemus? Vita non-
bis, 134 Domine, prius eripiatur, quam oculi ser-
torum tuorum urbis eversionem videant: Ne dicant
inimici tui, Domine: Ubi sunt sancti, qui urbem illam
tuentur? Has voces cum ejulatu et fletu non solum
Constantinopolitan, sed et cuncti Christiani per
Anatoliam, insulas, et occidentem dispersi, easdem
lacrymis ac lamentis mistas fundebant. Mehemetes
vere inchoato, undequaque artifices et operarios
collegit. At imperator Adrianopolim legatos misit,
non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi
dari, per eos petiturus: sed ejusmodi orationem
legati ad Mehemetem habuerunt: Annus jam
centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab
erupta nobis per tritavum tuum Horatem Orchani
filium Adrianopoli: et ab illo tempore, principum
genus ab eo ducentium nullus præter le lugurium,
necum turrim, in urbis ipsius vestibulo post initia
fædera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli
causa, ad pugnam rentum sit, ad conditiones tamen
pacis descensum postea; et reconciliata concordia
in tranquillum iterum statum res constitutas sunt.
Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orientali
freti castrum a fundamentis excitare: quare ut
id ab imperatore Manuele conquereretur, dū multumque,
ut filius patrem solet, cum precatus per-
suadere conatus est. Iti tandem annuit, et castrum
in littore orientali ædificare permisit; cum etiam
multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia
possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, et prout
debet, nos gerimus, videris procul dubio navigatio-
nem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos
arcere: urbem same enecare et consumere; reditus-
D que, qui ex mercium recigilibus in ea percipiuntur,
recindere. Hoc consilium a nobis exoratus omittit;
quam cum patre tuo optime principe amicitiam co-
liimus, tecum fidelem ac integrum servabimus. Tri-
butum insuper, si nobis imperas, id pendere parali-
sumus. Ad ista respondit Mehemetes: Quod urbis
sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium
habet, non occupo. Si ad sacram etenim ostium ædi-
ficare castrum volui, id me facere nullo jure pro-
hiberi possum, Omnia quippe castra ad ortum ositi

nopolis enim capta est anno 1360, vel 1362, Meheme-
tes vero anno 1452 castrum ædificabat. Annī ita-
que tantum 70 vel 92 elapsi sunt.

sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subditæ sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt, cum in illis Romæ secure degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore sedus cum Hungaros imperator pepigit. Hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellèspontum usque proceli sunt; et Callipoleos freto præcluso, paltem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, et ad castrum, a patre suo propœ ostium sacrum constructum, venit: ubi cum fratris, quamvis **135** illic imperatoria triremes transitum impedituræ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabuntur: exspectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At imperator lætus exultabat, et gente Musulmanorum cœrum pressa Cavarides gaudebant. Multa post pericula exaltata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali littore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non supersuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid vetatis? annon mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? Abite. Imperatori talia nuntiate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic posse: quæ noluerunt, valde vult. Quicunque vero deinceps legationem hac de re obicit, ei vivo pellis detrahetur.

Legati ubi responsa tyranni, iram et furorem spirantia, acceperunt, in urbem revertuntur, et cuncta ad imperatorem referunt. Universi tunc cives animam pro pœnæ agentes, metu correpti ac altorū colloquiliis mutuis hæcce agitant: *Hic est qui urbem occupaturus et devastaturus est; canctos sub jugum mittet, sacra pedibus concubabit. Egregia et eximia templa solo æquabit; depositaque in iis virorum divino Spiritu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas et trivias dissipabit ac disperdat. Hei! quid faciemus? quo ausfigemus? Hæc et alia, vitæ suæ serumnas ac miseras desolentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisa mittebant. At Mehemeti, vere jam ineunte mense Martio claps, parata jam erat caixa, in furnis plurimis ad Cata-*

A καὶ τὰ ἐν τῇ Δύσει δοκια ἡμά εἰσι, καὶ γάρ Ἐρυμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδελας τοῦ οἰκησαι· ἢ οὐδὲ οἰδας ἐν πολὺ στεροχωρίᾳ ὑπέστην καὶ δεινῆ περιστάσει δὲ ἐμός πατήρ, δτας τοῖς Οὐργηροῖς διασιλεὺς συντεέθη, καὶ διὰ ἔπρας δλθότες δικεῖτοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγγων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῇ Ἐλλησπόντῳ ηγέρετο, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως χορδῷ πάντας ἀκούεισαντες οὐκ ἐδίδουν πορειαν τῷ ἐμφι κατρ. Ἀραβᾶς οὐρ μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ιεροῦ στομοὺς ἄγηνς, καὶ ἐν τῷ πολιχριψ, διδειματο δ κατήρ αὐτοῦ, σὺν ἀκτοῖς περδοὺς Θεοῦ εὐδοκούντος. Καὶ γάρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ παρεκπενον τοῦ καλύσαι τὴν διδαστιν· ἐτώ δὲ ἐκαθήμηρ ἐν Ἀδριανούπολει παῖδεσ πάτερ, ἀκδεχόμενος τὴν τῶν Οὐργηρων ἀφιξιν. Οἱ δὲ Οὐργηροὶ ἐλεημάτον τὰ πάρις τῆς Βάρης, καὶ διασιλεὺς εὐφραιτο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων τέρος ἐδυσφρει, καὶ οἱ Καβούριδες ἁγαροτο. Τότε δὲ ἐμός περάσας μετὰ πολλὺν τοὺς κινδύνους ὠμοστο τοῦ ποιῆσαι πατατικρὸν τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς Ἀρατολήν ἐπεροφρούριον πρὸς Αδσιν. Ἐκεῖνος οὐκέπιθαστο τοῦ ποιῆσαι, ἐτώ τούτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀφωγούντος. Τι με καλύστε; ἢ οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς διούλομαι; ἀπέλθατε, εἰπατε τῷ βασιλεῖ· Ὁ νῦν ηγεμὼν γὸν ἔστι τῶν πρώην δομοῖς· δι οὐκ ἡδύραστο (29) ἐκεῖνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐκάλως ἔχει τοῦ πρᾶξιν, καὶ δι οὐκ ἐδούλοτο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. Καὶ δὲ λόγων αὐτὸν τοῦ νῦν ἔνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀμφιέθησται τὴν δοράτ.

B Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούεισαντες τοῦ τυράννου τὴν ὅργης καὶ θυμοῦ πνίουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πάλιν ὑπέτρεψαν ἀναγγεῖλαντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἀπαντες ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόδῳ συνεχόμενοι ἀλλήλοις διμιούντες ἐλεγον· Οὐδέτος ἔστι δι μέλλων εἰσέτραι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αἰχμαλωτισαι τοὺς δὲ αὐτῆς, καὶ κατακατῆσαι τὰ διατα, καὶ ἀφαίρισαι τοὺς τιμοὺς ταῦθε, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κειμενα λειψανα θεοφράστων ἀρδρῶν καὶ μαρτύρων, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς τριόδοις ἐτακοφθίσαι. Οἵμοι τι πράξωμεν; ποῦ φύγωμεν; Ταῦτα καὶ ξεπα τοῖς δυστυχεῖς κλασοντες οἱ τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐταλάνιζον. Ὁ δὲ Μεχεμέτης ἥδη ἐρετος ἀρξάντος (30), καὶ Μαρτίου μηνὸς ἥδη παρεληλυθότος, ἡ δισεστὸς ἐτοιμος γέγονεν ἐν τοῖς κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(29) "Α οὐκ ἡδύραστο. Mehemetes χειροδίκην hic se profitetur, jusque habere in manib⁹ et armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terrarium pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi juro naturali parere teneantur. Leones ceteraque ferocia animalia, quæ rapto vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem ceteris renuntiare, et de diversæ, a vera genuinaque humanitate differen-

tis speciei esse prædicare debent: ut et leones ab avibus, vultures et aquilas a gruibus differre novimus. Humana equidein natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, imperium, non viribus, sed sapientia defert: quæ suum cuique tribuere, neminem lacerere, alienaque non rapere docet.

(30) "Ο δὲ Μεχεμέτης ἥδη δαρος ἀρξ. Phrantzes Martii 26 castrum ædificari cœptam lib. iii cap. 7, tradit.

φυγίοις (31), τὰς καμίνους παμπληθεῖ ἐργασάμενοι, καθ' ἔκστην έξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδίας καὶ Ποντοπαρακλειας τὰς δοκούς· ἐκ δὲ τῆς Ἀνατολῆς τοὺς λιθίους. Κατὰ δὲ τὸ προσταχθὲν προλαβόντες διπλανεῖς οἱ ἐν ἑκουσίᾳ, οἱ δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Δύσεως μεθ' ἕκτων τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπῆσσαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμών ἔξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ, κατήντησεν ἐν τῷ τόπῳ δὲ ἐμελλεῖ διέλαιοι τοῦ πῆκαι τὸν θεμέλιον τοῦ κάστρου. Καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ράχαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἐκπαλαιί φονταν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ώρίστο πηγνύναι, δὲ καὶ γενόμενον. Τὴν κλήσιν τοῦ κάστρου Πασχεσὲν (32) ἐκέλευσε καλεῖσθαι, ἐξελληνιζόμενον δὲ ἐρμηνεύσταις κεφαλοκόπτης, ἔχον ἀντικρὺ καὶ τὸ φρούριον δὲ δεῖματο δὲ πάπκος αὐτοῦ. Διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλίᾳ Παστα δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἵνα ὑπερμεγέθη, καὶ στερβὸν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζάγανος ἐπερού ἐν τῇ ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ἡηρῷ, μέγαν καὶ αὐτὸν· τῷ δὲ Σαριτζίᾳ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ· τούς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκρόπολεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων. Τὸ δὲ τείχος, καὶ τὴν ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομήν αὐτὸς δὲ ἡγεμών ἀνελάβετο. Καὶ ἡνὶ ίδειν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδίσι, ἥγουν τοῖς χρισταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάζαντος. Καὶ διαμερίσας τὴν κείσιν ἀνὰ πήγεος τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνίται ὡς χλίσιοι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοί δύο ἔγγυ; αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ἐπερού τοσούτοις, καὶ τεχνίταις καὶ ὑπουργοῖς. Οἱ δὲ κομίζοντες πτέρας, ἀσθετον, πλήθους ὅπετούς ὑπὲρ ἀριθμόν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιρὸν ὑπούργουν, καὶ πτέρας, καὶ ἀσθετον ἐδίδουν ὀρώντες τὴν τοῦ τυράννου ὡμότητα. Τὴν δὲ παραχομιδὴν καὶ ἐκ τῆς περαίας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἀπασαν, παρὰ τῶν ἀρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐκ ὧν καὶ τινάς κλίνας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἀρειπίων τοῦ ναοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ (33). Τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζῆλωφ κινούμενοι· ἐξῆλθον τοῦ κωλύσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον.

Ο βασιλεὺς οὖν, ιδών διειπέτειον τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλεύματα, τὴν ἄλλην ἐτράπετο,

Ismaelis Bullialdi nota.

(31) *Katafugia*. Nescio, num sit locus Bospori litoris Asiatico adjacens, Katafugion appellatus, et nomine illius invenitum fuerit.

(32) *Padochies*. Laonicus lib. viii. hocce castrum appellat λαυκοκόπιαν: sed juxta vulgi errorem scripsit, istam arcem ædificatam esse κατὰ τὴν Προποντίδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim et appellatione et si uero Propontidis et Bosporus Thracius. Leunclavus a Turcis Kesseu hisari appellatum suis se monet. Gyllius in Bospo. i Thracia descriptione arcem illam in promontorio Hermio ædificatam fuisse. Sosthenium vero et Phoneam Ponto Euxino viciniora sunt, et propriea Hermaeo superiora: de quibus Gyllius adeundus, lib. ii, *De Busporo Thra-*

*A phygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectae etiam e Nicomedia et Hieraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subiecti; omnesque principis imperio obsecuti, cum qui munera et magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis praefecti, ductis secum iis a quibus opera exigeabantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jacit præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppo-ritum ei quod avus suus extruxerat, Bassesen appellari jussit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat.*

B ædificandi castri munia suis ita distribuit. Hailis Bassæ alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arci firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem 136 spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Saricæ tertiam turrim in tertio angulo erigendam manda-uit: illaque turrium trias, quæ totidem propugnacula et arcæ erant, suorum impensis absoluitur. Cæterum mœnum, et aliarum castri partium cu-ram in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe poena imperium detrectantibus a ty-

C ranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cu-bitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castri ambitum, et intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeris etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiae ex continente opposita afferebantur; et ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superborum quoniam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam adverxerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cœlestis duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsi ad Turcos prohibendum urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes periæ.

Postquam animadvertisit imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere sta-

*cico, capp. 12 et 13. Ista porro appellatio *Basc-Kessen* recte redditâ est a Duca κεφαλοκόπτης, *Basc* enim caput significat, *Kessen* scindere, et participium *Kessen* scindens.*

(33) Toū raoū τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ. Vocabulari templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, Incorporeorum: quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, angelorum et militiæ cœlestis archistrategi. Vocabatur etiam Michaelium: quo in loco Estiis ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Sōzomenus, lib. ii, Tόπος ὁ τοῦ Εστιατοῦ, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculose curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

tuit, et per apocrisarios ab eo poscit presidarios, A qui viros suburbicarios, illorumque incolas tuerentur: ne Turci buc et illuc vagantes segetes agricolarum corrumperent, cum restas jam instaret, propemodum maturas. Varia etiam ei dona, ac esculenta etiam et potuente quotidie, vi ac necessitate coactus, mittebat; draconem serum honore prosecutus. Verum Mehemetes servorum suorum aliquos misit, quibus mandat, ut diligenter speculentur et observent, ne Turcos, qui ad passendum inulos equosve, sive alia veterina animalia castro adiscendo inservientia, in agros immitterent vel agerent, ullatenus prohibeant illi, quibus damnum inferretur; sed eos libere pascere sinant. Si quando vero Romae indignati seceposuerint, tunc etiam Turcis se conjungere, si inulque Romae obsistere jussi sunt. Eodem etiam tempore Spendiarii filius, Moratis gener, Mehemet sique sororius nobis supra memoratus, principis edicto publico obtemperans, cum suis Adramyntio proiectus, operam quoque suam in castri adificatione principi navaturus venit: cumque prope turrim quæ Epibata dicitur accessisset, suorum, quod ducebat agmen, 137 pedibus incedere cœpit, frenisque levatos equos, cæteraque jumenta, quæ impedimenta et sarcinas portabant, in Romæorum messes agunt, quibus spicet, ac cætera clera, et legumina vastantur et corruptiuntur. Agris a se cultis et aratis damnum inferri Romæus quidam animadvertisit, et inde equos abegit. Turcorum agasonum unus Romæum percudit: percussi omnes unus et alter accurrunt, ex adversa etiam parte Turci. Manibus itaque consortis ex Romæis Turcisque aliquot ceciderunt. Postridie, qui Kagia Begus vocabatur, principem adit, cui de more salutato cuncta quæ in Epibatis contigerant, narrat. Rem ab alio accuratis cognoscere aut de ea ulterius inquirere sprevis princeps: jubetque subito Kagiam Begum sua cohorte stipatum festinanter abiit, omnesque vici illius incolas gladiis frustulati concindere: quod factum deinde. In messores eni, qui mane ad metendum exierant, ex improviso irruunt milites, et circiter quadraginta trucidant. Hæc fuit helli, quod consecutum est, gentisque Romæorum eversionis origo.

His compertis portas urbis claudi jussit imperator: et Turcos, quotquot in urbe reperti sunt, in carcere detrusit, triduoque elapsi dimisit. Quid enim ficeret? Inter eos qui in urbe capti sunt, pueri eunuchi e palatio principis

Isinælis Bullialdi notæ.

(34) 'Ex τοῦ Ἀδραμυντίου. Ispendiaris filius Sinopes regnū Adramyntio, seu ut Ducas habet Adramyntio Epibatas venit: quod castrum non longe a Selymbria situm est. Adramyntium urbs est Aeolidis ad mare sita, quæ hodie Landrymili appellatur. Quare probabile est hunc Ispendiaris filium, Moratis sultani defuncti generum Adramyntii

B καὶ δὴ πέμψας ἀποκριταιρίους ἔκτειται τινάς δερένσορας, τοῦ δεφενθεύειν τοὺς εἰς τὰς κώμας τῆς πλεως Ῥωμαίους· ἵνα μὴ οἱ Τούρκοι διερχόμενοι λυμήνωσι τὴν αὐτῶν γεωργίαν, ἢν γάρ ἐγγὺς φθάσας τὸ θέρος. Στελλας αὐτῷ καὶ διάφορα δωρήματα, καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πόσιν, καθ' ἐκάστην φιλοτιμῶν τὸν ἀνήμερον δράχοντα ἐξ ἀνάγκης καὶ βίᾳς. Οὐ δὲ Μεχεμέτ ἐκ τῶν αὐτοῦ δούλων ἔστειλέ τινας, δριτές αὐτοὺς τάχα τοῦ ἐπισκοπεῖν καὶ τηρεῖν τοὺς ζημιούμενους, παραγγελας αὐτοῖς μὴ καλύπτειν εἰς τέλος τοὺς εἰς τὰς νομὰς τῶν Ῥωμαίων εἰσερχομένους Τούρκους τοῦ θρέψαι τὰς αὐτῶν ζῶα, ἢτε ήμελοντο ὄσιν, ἢτε Ιπποι, ἢ δὲλλα τινὰ τῶν ἀχθηφέρων ζῶων, ἀ τὸν τῇ δουλείᾳ τοῦ κάστρου τυγχάνουσιν, ἀλλ' ἐξ αὐτούς. Καὶ ὅποτε οἱ Ῥωμαῖοι θυμωθέντες ἀνεπιστονται τοῖς Τούρκοις, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν τοῖς Τούρκοις ἀνειστητε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁ ίδιος τοῦ Σπεντιέρ, ὁ ἐπί θυματρὶ γυμνόρδες τοῦ Μώρατ ἀδελφῆς τοῦ Μεχεμέτ, ἢν δὲ λάγος προλαβῶν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τοῦ Ἀδραμυντίου (34). κατὰ τὸ κοινὸν θέσπισμα, καὶ οὗτος σὺν τοῖς ὑπὸ αὐτὸν ἐκστρατεύσας, ἀπῆγει ἐν τῷ ἡγεμόνι υπουργίσων καὶ αὐτὸς τὴν κοινὴν ἀγγαρείαν ἐν τῷ κάστρῳ. Καὶ δὴ πλησίον πεζεύστας τοῦ πύργου, τοῦ λεγομένου Ἐπιβάτας, ἀπολύσαντες τοὺς ἵππους, καὶ τὰ σκευοφόρα ζῶα ἐν τοῖς καρποῖς τῶν Ῥωμαίων, ἐλυμήναντο τοὺς στάχυες καὶ τὴν διλλήν παντοῖαν χλόην. Εἰς δὲ τῶν Ῥωμαίων δρῶν τὴν γενομένην ζημίαν ἐν τοῖς πολυκόποις αὐτοῦ γεωργημασιν, δραμῶν ἐδίωξε τοὺς ιππους ἐκ τοῦ ἀγροῦ. C Εἰς δὲ τῶν ιππηλατῶν Τούρκος φθάσας πειστεὶ τὸν Ῥωμαῖον. Ἀλλος δὲ προσγενής τοῦ τυφλέντος ἔδραμε, καὶ μετ' αὐτὸν ἔτερος, δομίως καὶ οἱ Τούρκοι ξιφίτρεις. Συμπλακέντες σὺν ἀλλήλοις ἐσφάγησαν ἐκ τῶν Τούρκων, δομίως καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων. Τότε δὲ Καγιάπεγ, οὗτως γάρ ἦν αὐτῷ δομία, ἐπὶ τὴν σύριον φθάσας εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν κατὰ τὸ θόρο, ἀπῆγγειλε πάντα τὰ γενόμενα ἐν ταῖς ἐπιβάταις· καὶ αὐτὸς μὴ δεσμεῖται ἐπέρχεται ἀγγελλας, ἢ παραστάσεως, προστάξας αὐτῷ τῷ Καγιάπεγ τοῦ ἀπελθεῖν ἐν σπουδῇ σὺν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις, καὶ πατάξαι τούτους ἐν μαχαίρᾳ πάντας τοῦ χωρίου ἐκείνου, δὲ καὶ γέγονεν. Ἐλθὼν γάρ ἔξαιφνης πρωτ, καὶ οἱ γεωργοὶ ἐξειλθόντες εἰς τοὺς δάρην; Εἰτε ἐν τοῖς εὑρεθεῖσι Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ

D αὐτῆς αἵτια τῆς μάχης καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ῥωμαίων.

Τότε δὲ βασιλεὺς, ἀκούσας τὸ γεγονός, ἐκλειστεὶς τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ δους έτυχεν εὑρών ἐντὸς Τούρκους πάντας δεσμήσας ἐν φρουρῇ θέστο, καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς πάλιν ἀπέλυσε. Τί γάρ εἶχε τοῦ δρόν; Εἴτε ἐν τοῖς εὑρεθεῖσι Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ

tunc degisse, non vero in Synopensi provincia. Aliqua de causa voluit Morates generum suum apud se degere, et Adramyntii sedem habitationis habere. Non enim ad Epibatas accessisset, aut Adramyntio proiectus esset, si ex mari Pontico ad castrum novum proiectus fuisset. Adramyntium prorro urbs Metropolita Ephesio.

τοῦ παλατίου τοῦ ἡγεμόνος εὐνουχόπουλοι, οἱ καὶ παρεσταθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον· Ἐλ μὲν ἀπολύσεις ήμᾶς, ὡς βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλῖναι πρὸς δυσμάς, χάριν εἰσομένῳ σοι· εἰ δὲ μετὰ δύσιν ἥλιου, μὴ εὑρεθέντες ἐρώπιον τοῦ ἡγεμονὸς, γνῶθι τὸ μετά ταῦτα ἀπολυθῆναι, οὐκ ἔσται ἡμῖν πρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λιαρ θαρσίμορ. Διδ πολησον εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπολυσον τῇ ὥρᾳ ταύτῃ· εἰ δὲ οὐ μή, κέλευσον ἀπομηδῆναι τὰς κεφαλάς· κρείττον γάρ παρ' ὑμῶν τεθράραι, η παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης διέθρου. Ταῦτα δικούσας διβασιλεὺς ἐκάμψθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν· τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ στελλας ἀποκριστήρους πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν· Ἐπει τὰ τῆς μάχης ἥμετοσ, καὶ οὗτε δρκοὶς οὐτε κολακεῖαις πεισθῆναι ποιῆσαι σε ἔχω. πολει διοντει. Ἐγώ γάρ πρὸς τὸν Θεόν καταφεύγω, καὶ εἰ θελητέρων αὐτῷ διετοι τοῦ δουῆραι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς κεῖσθαι σον, τίς δ ἀτείταιρον δυνάμενος; Εἰ δὲ πάλιν ἐμφυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τούτο δοκασιῶς ἀποδέχομαι. Πλὴν κατὰ τὸ παρέν λάβε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὄρκους· διὸν ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς κύλας τῆς πόλεως κεκλεισμένας ἔχω, καὶ τοὺς ἔρδον φυλάξω δοσον η δύραμις· σὸν δὲ καταδυραστεύων δυνδοτεύε, ἔως δ δίκαιος κριτής ἀποδώσει ἀκάστηφ, ἐμοι τε καὶ σοι, τὴν δικαίαν ἀπόρφασιν. Ταῦτα ἐντισθεὶς δ βάρβαρος, καὶ μηδὲ τὸ οἰονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας ἀπολογήσαν, παρευθὺν ἐκδιευσεις διαλαλιάν μάχης γενέσθαι· Ο δὲ βασιλεὺς, προορῶν τὸ μέλλον, πρὸ δὲ μηνῶν εἰχε τὰ φρούρια ἐν ἐπιμελεῖ, καὶ τοὺς χωρίτας τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως ἐνδον· καὶ τὸν θεριζόμενον στάχυν, καὶ τὰς λιχμίομένας διλωνας (35) ἐνδον ἐκδιδίζον. Ο δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους λ' ἀπιθανάτας ἐκτείνας, καὶ τὸ ὑψος εἰς τὸ ἀρκοῦν. Καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλλί Παστα χῶνας χαλκοῦς, ἀπολύνοντας πέτρας ὑπὲρ ἐξακοσίων λιτρῶν τὸ βάρος, καὶ τῶν αὐτοῦ πιστοτάτων δούλων Φερούν "Αγαν" (36) δινόματι παραδοὺς τὸ πολιχνιον· παραγγελας αὐτῷ ναῦς· τὰς ἀφ' Ἐλλησπόντου πέρδε Πόντον, καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ἐλλήσποντον, καὶ ὅποις ἔργα αὐθεντίας τυγχάνουσι, ἃς τε Γενουΐται, ἃς Βενετοί, Κωνσταντινούπολίται, Καρατίνοι, Τραπεζούντιοι, Ἀμυσινοί, Σινώπεοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐμῆς ἀνθεντίας ὅποισσον τύχης κανῶσι. Νῆσοι, τριήρεις, διήρεις, βάλκαι, ἀκάτια, μή πλειτωσαν πρὸν χαλάσσοντες τὰ Ιστία, τὸ κομμέρχιον διδόναι, καὶ οὐτως τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορεύεσθωσαν. Η δὲ ἀπειθῆστας ναῦς, καὶ μή ἐνδοῦσα σὸν τῇ πετροδόλῳ παταποντισθήτω. Ταῦτα καὶ ἐπεργά διαταξάμενος δ ἀλαζών, δοὺς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς φυλακὴν τοῦ πολιχνίου, αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπορεύετο τέτρασι μησὶ τὸ πᾶν ἀπαρτίσας, ἡδη τῆς

A aliquot reperti sunt, qui coram imperatore adduci dixerunt: Si nos, o imperator, priusquam ad occasum sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. Quod si post solis occasum coram principe nos adfuerimus, tibi persuasum cupimus, non ingratam tantum esse, sed etiam perniciem, dimissionem ac domitionem allaturas; quapropter nostri miserius nunc liberos remitte; sin minus, capita nobis amputari impera. Satius enim nobis est manibus vestris confici, quam a communi orbis universi devastatore neci dedi. Hisce flexus et emollitus imperator liberos abire illico permisit. Tyranno deinde per legatos talia significat: Quandoquidem bellum pace potius duxisti, neque te jurejurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libidine tuæ indulge. Ad Deum ego consugio, cui si decretem ac propositum sit hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in animum tuum pacis cogitationes insiliaverit, in eas libenter concedam. Verumtamen impræsens partis sacerdibus, quibus te jurejurando astrinxisti, solutus sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cujus incolas pro viribus meis propugnabo. Tu potenter regna, donec justus iudex de utroque nostrum sententiam ferat. Hæc cum audiisset barbarus, neque, qua se excusaret, causam aliquam adducere sollicitus, bellum indici 138 subito iussit. Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante sex menses præsidia suppleverat, et rusticos vicinorum pagorum intra mœnia urbis receperat: qui omnem messem in spica, triticumque vanno purgatum ac ventilatum in urbem comportavabant. Castrum interea princeps Mehemedes omnibus partibus absolvit, muro et turribus triginta palmorum crassitudine, altitudine etiam convenienti fabricatis. Inque turri, quam Halil Bassa edificaverat, tormenta ænea collocavit, que lapides supra sexcentarum librarium pondo explodebant. Arcis custodiæ Pheruzium Agam sibi fidelissimum servum præfecit; mandatque ei, ut naves, triremes, biremes, navigia et acaria, quæcumque ab Hellesponto ad Pontum, vel a Ponto ad Hellespontum navigarent, eujuscumque dominationis ac ditionis, Genuenses, Venetæ, Constantinopolitanæ, Trapezuntiæ, Amysinæ, Sinopenses, sive etiam, inquit ille, subditorum meorum fuerint, præternavigare prohibeantur, nisi prius contractis velis vectigal navarchæ solvant, quo penso prætervehili queant: quæ vero navis non obtemperaverit, tormento quassata demergatur. His alisque constitutis, Pheruzio quadringentorum juvenum ad castri custodiæ præsidium reliquit, et Adriano-polim insolens ille ac superbus revertitur, qua-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) Αλωρας. Ήσε vox, locum seu aream in qua missis triturasetur, significat, at pro ipso frumento hic usurpatur.

(36) Φερούζαρ. Lemnclavio Pherizes-begus appellatur. In historia Hungarica Frige-begus.

dimestri tempore ñus operi imposito, imperii Δ τηγεμονίας αύτοῦ τρέχοντος δευτέρου έτους, ἀπὸ δὲ sui anno secundo labento; qui sicut ab orbe condito 6961 (Christi 1452).

CAPUT XXXV.

Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia cogitat. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum æneum prægranu' fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cuius navarchus et rectores capiti, Mehemetis iussu crudeliter interfici Bombarde vim Adrianopolis probavit. Mehemetes Halilem Bassam noctu ad se vocat, et cum eo de Constantinopoli subjugandu consilia tractat. Hattî discedit.

Æstate jam exacta, autumnoque inchoante domi agebat Mehemetes porvigil ac irreqnietus: interdiu namque ac noctu, quibus artibus ac machinis urbem occupare posse, suoque dominio adjicere, meditabatur. Contigit autem, dum in castro exædificando occupatus erat, æneorum tormentorum fusorem Hungarum, artificem celeberrimum urbe relicta abiisse. Jam diu erat, cum is Constantinopolim profectus Mesazontibus imperatoris artem suam exposuerat, de qua etiam ad imperatorem **I39** retulerunt: qui artifici tanto sportulam quotidianam, ejus arti ac scientiae minime parem, attribuit; quam tamen, quantumvis exiguum et tenuem, ei non demetiebantur. Quare de vita sustinenda desperans, quadam die ad Barbarum urbe relicta cursim abiit: a quo blande et amice suscepit, victimum et vestes honorifice habitus accepit. Mercedem etiam adeo amplam ei condidit, ut si quartam ejus partem ab imperatore accepisset, Constantinopoli nusquam aufugisset. Ilunc interrogavit Mehemetes, num possit bombardam fusilem fabricare tantæ magnitudinis, ut lapideum prægrandem eo impetu emittere possit, qui in urorum firmitudinem ac latitudinem vincat. Respondit artifex: Si ribi libitum erit, tormentum æneum fundere possum cujuslibet lapidis capax. Muri urbis accurate etiam mihi explorati sunt, quos non solum, sed et Babylonios quoque, lapidibus tormento meo explosis, in pulvrem comminuam. Totum, quod artis ac operis moi est, rite absolutam. Quam longus vero futurus sit jactus, nec scio, nec assero. Hæc cum intellectissimus princeps, fabricari tormentum æneum fuisse, de lapidum emissione et jactu determinando postea deliberatus. Æs itaque conquisitum, modulusqne operis ab artifice deformatus, tribusque mensibus conflatum fusumque est monstrum quoddam formidabile et horrendum.

Per id tempus, cum navarchus quidam Venetus nomine Ricius, magna navi ab ostio sacro ad castrum Bascesen navigaret, nec vela con-

Ismaelis Bullialdi note.

(37) Ἐξῆισεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς ταχυτερην. De illo artifice Leonardus Chiensis in enarratione captivitatis Constantinopoleos. [Itaque artifex cui provisio negata fuit ex nostris, ad Teucros (Turcos dicere vult) reductus, quanto ingenio potuit, naves irtingere studuit.] Lannicus de eodem lib. viii: Τηλεοδοστῆς δὲ ἦν τοῦ βασιλέως, τοῦ νομοῦ Ὁρβανοῦς, Δᾶξ τὸ γένος, καὶ πρότερον πάρ' Ἑλλησι διαχρονῶν, καὶ τοὺς Ἑλληνας ἀποικιών δεόμενος; βίου

Θέρους οὖν παρελθόντος, καὶ τῆς μετοπωρινῆς ὥρας ἀρχούσης, οίκοι διάγων οὐκ ἐδίδου ἀνάπτουσιν τοῖς βλεφάροις, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν φροντίδα τῆς πόλεως εἶχε, πῶς αὐτὴν λάβοι, πῶς κύριος αὐτῆς γένοιτο. Ἔτι δντος οὖν αὐτοῦ ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ οἰκοδομοῦντος, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τεχνίτης (37) ὁ τὰς πετροβολιμασίους χώνας κατασκευάων, τὸ γένος Οὐλγγρος, τεχνίτης δοκιμώτας· οὗτος πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐλθὼν καὶ σημάνας τοῖς μεσάζουσι τῷ βασιλεῖ τὴν τέχνην αὐτοῦ, ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς γράψας αὐτῷ σιτηρέσιον οὐκ ἀξιον πρὸς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ, οὐδὲ ἐκεῖνο τὸ μηδαμινὸν, καὶ εὐαριθμητὸν ἐδίδοσαν τῷ τεχνίτῃ. Ὁθεν καὶ ἀπογονούς καταλιπόν τὴν πόλιν, μιᾷ τῶν ἡμερῶν τρίχει πρὸς τὸν βάρβαρον. Καὶ αὐτὸς ἀσπασίως ἀποδεξάμενος, καὶ τροφάς, καὶ ἐνδύματα φιλοτιμήσας αὐτὸν δίδωσι, καὶ βόγαν τόσην, δοτην εἰς ὁ βασιλεὺς τὸ τέταρτον ἑδίδεν, οὐκ ἀν ἀπεδίδρασκε τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐρωτηθεὶς οὖν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, εἰ δύναται κενῶσαι χωνεῖαν μεγάλην πέτραν φέρουσαν ὑπερμεγέθη, δοτην πρὸς τὴν ἀλκὴν καὶ τὸ πάρχος τοῦ τεχνίτην τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ ἀνταπεκρίνατο· Δύραμαι, εἰ βούλει, κατασκευάσαι χωρελαρ, δοτη τὸ μέγεθος τυγχάνει τῆς διεκρυνομένης μοι κέρτρας. Ἐγὼ τὰ τεχνή τῆς πόλεως ἀκριβῶς ἐπισταμαι, οὐ μόνον τὰς ἔκεινα, ἀλλὰ καὶ τὰ Βασιλέωρια τεχνή. ὡς κοῦν δεπτυνεῖ ἡ καρὰ τῆς χωρελας τῆς δικῆς ἀγεθεῖσα. Πλὴν ἐγὼ τὸ κάρ τον ἔργου καλῶς ἀπαρτίσω· τὴν δὲ βολὴν οὐκ ἐκπισταμαι, οὐδὲ συντάσσομαι. Τούτο ἀκούσας δὲ ἡγεμὼν ἐφη, Κατασκευάσον μοι τὴν χωνελαν, περὶ δὲ τῆς βολῆς τοῦ λίθου αὐτὸς διδομαι. Ἐρήκατο συναθροζειν καλκόν. Τοινυν καὶ δι τεχνίτης τὸν τύπον τῆς σκευῆς ἐπλαττεν. Ἐν τρισὶ οὖν μησὶ κατεσκευάσθη, καὶ ἔχωνεύθη τέρας τι φοβερὸν καὶ ἕκαστον.

Ἐν δὲ τῷ Πασχεστὶν πολιχνίῳ τὰς ἡμέρας ἐκείνας κατερχομένης νηδὸς ἐκ τοῦ στομίου μεγάλης τῶν Βενετικῶν, Πύτζος ὁ ναύαρχος τοῦτον, Πύτζος ὁ ναύαρχος τοῦνομα (38), καὶ μῆ

ἀφίκετο παρὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως. Sultani porto bombardieras erat Dacus quidam nomine Urbanus, qui inter Graecos primum habilaverat; victimus vero quotidiani inopia coactus, eos reliquit, et ad sultani portam se contulit.

(38) Πύτζος ὁ ναύαρχος τοῦτον. Phrantzes, lib. iii, cap. 3, de isto Riccio mentionem facit, et a Turcis intersectum fuisse insinuat his verbis: Et ego 14 Septembri anni 6960, Christi 1451,

χαλάσας τὰ ιστιά, πέτραν ἀκοντίσαντες; οἱ τοῦ κάστρου ὑπερμεγέθη, τὴν ναῦν διέρχονται, καὶ εἰσδυμένη τῷ βυθῷ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριάκοντα ἐν ἀκατέψῃ ἔμβαται; ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγαλῷ. Οἱ δὲ Τοῦρκοι λαθόντες αὐτούς, καὶ δῆσαντες τὰς χίλας καὶ τοὺς τράχηλους ἐν ἀλύσει, περάσαντες ὡς ἐν μιᾷ σειρᾷ, τούτους πρός τὸν ἥγεμόνα ἀπῆγαν τότε ἐν Διδύμοτείχῳ δεάγοντα. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς πάντας ἀποκεφαλισθῆναι· τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ πάλῳ διὰ τοῦ ἀφεδρῶν τὴν φυγὴν ἀπορίψαται, καὶ ἀτάφους ἀφείναι, οὓς καὶ εἶδον ἔγω, μεθ' ἡμέρας διλγας ἔκει διαγομένου μεν. Ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Διδύμοτοιχου ἐν Ἀδριανούπολει τῷ Ἰανουαρίῳ μῆνι, καὶ πέμπαν σκέυασταν πολεμικὴν ἐποιμάσας, τὴν χωνεύαν ἦν διεγένητος ἐκείνος κατεσκεύασεν, τούσδε δοκιμάσαι. Καὶ δὴ παραστῆσας αὐτὴν τεχνήντως ἐμπροσθεν τῆς μεγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων, τῶν παρ' αὐτοῦ τὸ έπος ἐκείνο κτισθέντων· καὶ τὴν πέτραν καλῶς ἐνθεὶς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμήσας, τὴν αὔριον ἐμελλεν ἀπολύσων αὐτὴν, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἀδριανούπολει φανερὸν ἔγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν ἔχειν τὴν βοτὴν καὶ τὸν κτύπον τὸν οὐρανόβροτον, οὐα μὴ ἐξαίφνης ἐνωτισθέντες τινὲς ἀφωνοὶ μελνωσι, καὶ γυναῖκες ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἔμβρυα ἀπολέσωσι. Προτὶ οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ διαθερμανθέντος; τοῦ πνεύματος, καὶ ἐκκρουσαμένης τῆς πέτρας, ἀπελύθη τῆς χωνείας σὺν ἥχῳ βρεῖς ἀεροβάτῳ πληροῦντος τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ δμῆλης. Ἡ δὲ βοτὴ ἀφίκετο μέχρι σταθίων ρ' τὸ μῆκος· ὃ δὲ λίθος ἐπεσε παχύθεν τοῦ ἀφεθέντος τόπου ὡς μίκιν ἐν. Ἐν δὲ τόπῳ τῷ πεσόντος ἔγένετο βόθρος ὅσον δργυιᾶς μιᾶς. Τοσαύτη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀναμύγης· τῶν βοτάνων τῆς ἀκοντίζουσῆς τὸν λίθον.

Ἐγών οὖν ἥγεμών καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν πλεσαν φροντίδα, καὶ μέριμναν κοιτώμενος καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐντὸς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς, ποιῶ πολέμιων, καὶ ποιῶ μηχανῆς καθέξει τὴν Κωνσταντινούπολιν· πολλάκις ἐσπέρας γενομένης σὺν δυσὶ, καὶ μόνοις ἵππεύων, ἐν ἄλλοις πεζοῖς ἀπασαν τὴν Ἀδριανοῦ ἐν σχήματι στρατιώτου μετερχόμενος ἀκούων τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. Ἐδὲ γάρ τῶν πολλῶν τις κατέλαβεν ἐν νῷ διε τῆς ἥγεμών ἐστι, καὶ ἡδουλήθη προσαγορεύσας αἴτιον σὺν εὐφημίᾳ κατὰ τὸ σύνθετος, καὶ αὐτὸς αἴθωρον καιρίαν ἰδίου τὴν πληγὴν μὴ φειδόμενος, μὴ διεῶν· ἀλλ' ὡς περ τις ψύλλαν συντρίβων αἰσθάνεται τινος ἡδονῆς, οὐτω καὶ οὗτος οἰκεῖα χειρὶ φονεύων, ὁ φρουρὸς ἀξιος, ἀδροσίζετο· μιᾶς οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευτέραν φυλακῆν στελλας τῶν τῆς αὐλῆς ψυλάκων τινὲς ἥγαγεν τὸν Χαλλὶ Παστιαν· ἐλθόντες δὲ, καὶ τοῖς τούτου εὐνούχοις εἰπόντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶντι εἰσελθόντες ἀπῆγειλαν, πῶς ὡς ἥγεμών καλεῖ αὐτὸν· αὐτὸς δὲ σύντρομος γενόμενος ἀπῆγορεύσας ἐκατόν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα κατεσπασάμενος ἀπῆις, φέρων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἐνά χρυσοῦν πλήρη

Ismaelis Bullialdi notæ.

Constantinopolim incolumis reverti, in navi optimi viri Antonii Ritzii, qui postea propter Christi fidem martyrium pertulit.

Atraxisset: in navem illam globum ingentis molis lapideum præsidarii emiserunt: cuius iectu quassata ac fracta in profundum demersa est. Navarchus et triginta alii scatio consenso in littus evadunt: quos comprehensos Turci manibus et collo catenis injectis vincunt; et una catena omnes vincitos Didymotichum ad principem, qui tum ibi morabitur, ducunt. His omnibus caput amputari, navarchum adacto per anum palo necari, inseptaque eorum cadavera projici jussit, quæ paucos post dies, illis in locis tunc agens, vidi. Didymoticho postquam abiit Adrianopolim Januario labente, omniaque bellicae instrumenta apparavit; tormentum æneum ab illo artifice fusum probare et experiri voluit. Illud ergo machinis, ante portam maiorem vestibuli ædium, quas hoc ipso anno princeps exstruxerat, ab artifice adducitur: lapis ei, pulverisque pondus perpensum immittuntur; postridieque ignem injiciendum esse Adrianopolitanis omnibus significatur; ut quantus futurus erat fragor ac strepitus tonitru similis, moniti, nullus eo auditio, pavore ex improviso percussus, 140 mutus ficeret; ut etiam mulieres prægnantes partum abortu non abjicerent. Mane ergo accenso pulvere, et intra bombardam calcato spiritu, lapis horrendo cum sono emittitur: totusque aer sumo et caligine completetur. Ad centesimum porro stadium fragor sonusque pervenerunt: lapisque ad milliare usque unum, a loco unde emissus fuit, latus est. Ubi tandem cecidit, ad orgyia unius altitudinem interram penetravit: tanta vis est bujus pulveris, quo lapides emittuntur.

His intentus princeps noctu et interdiu, in lecto jacens, et postquam surrexerat in palatio sedens, vel foras incedens anxius ac sollicitus animo versabat, quomodo oppugnandam Constantinopolim aggredetur, quaque arte eam expugnaret. Adventante vespera duobus ascitis comitibus alias equo vectus, alias pedes incedens, per totam Adrianopolim habitu militari simplici saxe ambulabat, qui vulgo sermones de se jactabantur, exploraturus. Si quis porro plebeius agnitus principem salutare, faustaque precari, ut mos est, voluisse: ille nullius missus lethale vulnus statim infligebat: et ut quivis pulicem conterendo voluptatem carpit, sic iste, morte dignus equidem, sua manu intercedendo delectabatur. Nocte quadam, circa secundam custodiam, aliquot aulæ suæ satellites, qui Halilim Bassam ad se ducerent, mitit. Hi domum illius veniunt, et eunuchis mandata principis exponunt, qui cubiculum heri sui ingressi principem eum ad se accersere nuntriant. Trepidans itaque, conclamatamque salu-

tem suam .putans, uxorem ac liberos complexus abiit, secumque auream pateram aureis nummis plenam desert. Propter causam enim memorata metu intra se semper torquebatur. Ingressus principis cubiculum videt ipsum sedentem ac vestibus indutum; quem cum adorasset, coramque pateram apposuisset, his verbis interrogatus est a principe: *Quid hoc sibi vult, Lala? ac si quis nostro vulgari idiomate tanta, id est præceptor.* Ille respondit, *Domine, mos est satrapis et proceribus, si quando hora intempesta eorum quemquam vocaverit princeps, nusquam vacuos ipsum adire.* Nihil equidem ex meis opibus te adeundo attuli, verum tua ex tuis tibi offero. Respondit princeps: *Tuis haud indigeo: plura, quam tu possides, tibi dabo: unum a te peto, ut in Constantinopoleos possessionem me mittas.* His verbis Halil, qui Romæos semper protegerat, et quo velut manu dextra utebantur, ejus manum donis etiam compleentes, territus est. De eo quoque has voces vulgo jactabant, *Cavui Ortachi* (id est *infidelium sodalis* [4] et auxiliator). Respondit principi hunc in modum Halil: *Domine, Deus, qui maximam partem ditionis Romæorum imperio tuo subjicit, urbem etiam tibi tradet.* Ut enim mihi videtur, *Dei ope viribusque, quibus polles, admotis, manus tuas non effugiet.* Ego omnesque servi-tui, collatis non solum pecuniis, sed et sanguine nostro profuso, certatim operam nostram tibi navabimus: *de hoc proposito nostro certus sis ac securus.* Haec ad tempus serum illuni ac immitatem placaverunt; qui Halili dixit: *Hoc cervical conspicis, totam noctem iranegi illud ab una sponda in aliam versando; recumbens ac vigilans, somnum oculis non cepi.* Hoc te moneo, auro et argento te corrumpi haud patiaris, et proposito tuo ne dimorearis. Firmo constantique animo cum Romæis pugnemus; *Dei decreto, ac prophetæ precibus confisi urbem occupabimus.* His cimilibusque verbis blandis usus, curis illum, quibus uenior sibi multorum conscius agimus an-gebat, sanguisque adurebatur, pacifice dimis-sum solvit. Cuncta contra urbem machinatus ac molitus, omnes noctes illas insomnes egit. In charta etiam situm ambitumque urbis delineabat, et cum iis communicabat, qui propugnaculorum intentionemque urbis statum noverant. Consilia que agitabat, ubi et quomodo machinæ admoveundæ, plutei pangendi, vineæ agendæ, et qua cun-jeculi, ut in fossam perveniretur, ducendi essent, qua tandem ad subeundum murum scalæ admoveundæ: et ut verbo dicam, omnem apparatus noctu excogitatum et delineatum, mane fabreficeret et perfici curabat.

A νομισμάτων χρυσῶν. Εἶχε γὰρ ἀεὶ τὸν φίδιον τὸν τῷ καρδίᾳ αὐτοῦ δί’ αἰτίαν τὴν ἣν προλαβὼν ἐδήλωσε. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἡγεμόνος, εἶδε καθῆμενον καὶ ἐνθέδυμένον· προσκυνήσας δὲ καὶ ἐμπροσθεν θῆσας τὸν δίσκον, ὁ ἡγεμὼν εἶπε· Τί εἰσι ταῦτα, Δαλά (39); (ώς εἰποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινὴν τράπεζαν, τάτα, ἡγουν καιδαρωτέ). Οὐ δὲ ἀπεκρίνατο· Κύριε, διδος ἔστι τοῖς σατράπαις, ὅταν δὲ τὴν περιφέρειαν την τῶν μεριστῶν παρ’ ὥραν, μὴ εἰσέρχεσθαι κερδὸς εἰς θεωρίαν αὐτοῦ. Ἐγὼ οὖν οὐδὲν ἐκ τῶν ἀμιῶν ἐξεργάσθη, διλλ’ ἐκ τῶν σῶν τὰ σὰ προέχεσθαι. Οὐ δὲ ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο. Οὐκ ἔτι μια γραμμὴ τῶν σῶν, μᾶλλον καὶ ἔτι πλεῖστα δωρησματαὶ σοι· ἐτούτοις τὸ ζητούμενον, τὸ τὴν πόλιν διδόναι μοι. Οὐ δὲ Χαλλὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ σύντρομος γέγονε, ἵνα γὰρ ἀεὶ ὑπεραπτίκων τοῖς Ἦρωμασι, καὶ οἱ Ἦρωμασι τούτον ὡς δεξιὰν κείρα ἐκτέτητο, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ δύορις ἐπλήρουν· ἵνα δὲ πάρ τάντων τὸ φύλακεν, Καδούρη Ὄρταγή, οἷον τὸν ἀπλοτῶν σύντροφος, η βοηθός. Τότε ἀποκρίθει; οἱ Χαλλὶ τῷ ἡγεμόνι εἶπε· Κύριε, οἱ δούς σοι εἰς κείρας τὸ πολλοστὸν μέρος τῆς τῶν Ἦρωμάτων, αὐτός σοι καὶ τὴν πόλιν δωρήσεται. Ός γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ, ἐκ τῶν κειρῶν σου οὐ πειθεται καὶ σὺν Θεῷ καὶ τῷ πράτει σου· καὶ θῶ καὶ πάντες οἱ δούλοι σου συναγωρισθεῖσθα, οὐκ ἐπιλύτω μόνον, ἀλλὰ σὺν σαρκὶ καὶ ψυματί, καὶ περὶ τούτου τοῦ σκέμματος ἀμέριμνος ἐστο· Ταῦτα πρὸς δίλιγον ἡμέρασαν τὸν ὅγριον θῆρα· καὶ λέγει τῷ Χαλλὶ. Βλέπεις τὸ προσκεφτάσιον, τὴν πάσαν τύχην τισθεντας ἐλέκτων ἀπὸ τῆς μιᾶς τωντας τοῦ κοιτῶνος εἰς τὴν διλληρή, καὶ ἀπὸ τῆς διλλῆς εἰς τὴν ἐγέραν, ἀνακλινόμενος καὶ ἐξειρόμενος, καὶ ὑπάρος τοῖς δραματιοῖς μου οὐκ ἐρχόμενος· λέγω οὖν, ἀργύριον η γρυποί μη σε διελεῖσθαι ἀπεφύγει τῆς ἀποκρίσεως, ἢς ἀπεκρίνω μοι τοῦ· Ἀλλὰ σταθμῶς ἀνταγωρισθεῖσα τοῖς Ἦρωμασι, καὶ θαρροῦντες θεοῦ τῇ τενύσει, καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ προφήτου τὴν πόλιν ἀηγόμεθα. Σὺν τούτοις οὖν καὶ ἴτεροις καλευτικοῖς λόγοις, ἔχοντας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κοιτῶν καὶ τὰς καρδίαν στυφεύσας, καὶ τὸ αἷμα ἡρασιούσας δακνύδεις μνήμας, ἀπέλυσεν, εἰπὼν, "Ἔπαγε ἐν εἰρήνῃ. Τὰς πάσας οὖν νύκτας ἔκεινας, οὐκ ἐλέπεις διανυκτερεύων καὶ μερικῶν τὰ κατὰ τῆς πόλεως, λαμβάνων ἐν χερσὶ χάρτην καὶ μέλανα, καὶ σκιαγράφων τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως. Καὶ δεκανύων τοῖς ἐπιστήμοσι τῶν ἐπάλξεων, ποῦ καὶ πῶς μέλλουσι θεῖναι τὰς σκευάς τῶν προσδόλων, καὶ τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰς κατοργάδας καὶ τὴς τάφου τὴν εἰσόδον, καὶ τὰς κλίμακας ἐν ποιῷ τείχει· καὶ ἀπίστως εἰπεῖν τὴν πάσαν παρασκευὴν ἀπεικόνιζε διὰ τῆς νυκτὸς, καὶ τὸ πρῶτον κελεύων ἐγένετο πάντα, στοχαστικῶς καὶ πανούργως ἐπιμελῶν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(39) Δαλά. Sultanus vezirem suum hac voce compellans ei ad blanditum, et anxiitate metuque liberat.

CAPUT XXXVI.

Constantinus imp. auxilia petat a populo, unionisque Ecclesiarum opus absolvit. Isidorus cardinalis a papa Constantinopolim missitur. Graeci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplectentibus. maxima parte eam Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in S. Sophia templum celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Gracorum sublestas fides. Constantinus cibaria in urbem comportari curat.

Οι δὲ τῆς πόλεως, Ἐλθωμεν δὴ καὶ ἐπ' αὐτήν, καὶ θωμαντείς τις ἡ φροντὶς αὐτῶν, καὶ μέριμνα τοῦ διασώσασθαι τὴν πόλεν ἐκ χειρὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἦν ὁ Πάρκη προλαβάνων, αἰτῶν βοήθειαν, καὶ διπάς συντεθῶσιν τῇ ἀδρονότι, καὶ ἐνώπιοι τῇ γεγονούσῃ ἐν Φλωρεντίᾳ· καὶ λάβη τὸ μνημόσυνον ὃ πάππας ἦν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος (40) ἐπανελεύσεται ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ· καὶ μετεκαλεῖται τινας ἀφικέσθαι τῶν τοῦ πάππα, διπάς εἰρηνάεσσι τῇ ἀσπονδον ἔχθραν τοῦ σχίσματος. Ἔστειλε δὲ ὁ πάππας τὸν Καδδηνάλιον Πολωνίας, τὸν ποτὲ ἀρχιεπίσκοπον Ρωμαίας Τσιδωρού, διηδρα συνεντὸν καὶ σώφρονα, καὶ πεπιδευμένον ἐν δόγμασιν δρθῆσε. Ρωμαίον τὸ γένος, καὶ αἴτον ἔντα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνέδου ὑπάρχοντα πατέρα τίμιον, ὡς δὲ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· καὶ θεόθντος; ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ μετὰ νηὸς μεγίστης τῶν Γενουΐτῶν, ἐποίησεν ἡμέρας ἕκαντας, ἵνα οὖν οἱ Ἑμποροὶ τῆς νηὸς πρεγματεύσωνται, καὶ δώσωσι τὰ χρειώδη, καὶ λάβωσι τὰ ζητούμενα, ἀναμένοντες· καὶ ἐτέραν ναῦν, ἥτις ἐμελές συμπλέειν ἄχρι Καρθᾶ. Ὁ Καδδηνάλιος οὖν (41) ἔχων μεθ' αὐτοῦ τῶν Ἰταλῶν δικρι πεντήκοντα, ἀρόγευσε καὶ ἐτέρους πλειστους ἐκ τῆς Χίου Λατίνους. Καὶ δὴ φανεῖσα ἡ ἐκδεχομένη παρ' αὐτῶν ναῦς, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Χίου, πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐπλευσαν, καταντήσαντες ἐν αὐτῇ τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ἡζέα ἔτους. Καὶ δὲ βασιλεὺς δεξιῶς ἀποδεξάμενος, καὶ τιμῆσας ὡς ἐπρεπεν, ἡλθον εἰς τοὺς τῆς ἐνώπιον λόγους, καὶ εὐρών τὸν βασιλέα εἰς τοῦτο κατανεύσαντα, καὶ μερικοὺς τῶν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πλεῖστον οὖν μέρος; τοῦ λεπατικοῦ (42) καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἥγουμενοι, ἀρχιμανδρῖται, μονάχουσι· Τί λέγω τὸ πλεῖστον; παρεκίνησάν με γάρ αἱ μονάστριαι εἰπεῖν καὶ γράψειν, οὐδεὶς ἐξ ἀπάντων, καὶ αὐτὸς δὲ βασιλεὺς πεπλασμένως κατένευσεν. Θπλήν ἐλθόντες; οἱ φαινόμενοι κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς ἐνώπιος ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἴερεῖς τας καὶ διάκονοι τῶν τοῦ κλήρου, καὶ δὲ βασιλεὺς σὺν τῇ συγκλήτῳ ἐδούλοντο κοινῇ ἀδρονότι λειτουργῆσαι Θεῷ, καὶ ἀποδέσσαι τὰς εὐχὰς ἀδελφῷ γνώμῃ. Τότε τὸ σχίσματικὸν μέρος; ἐλθόντων ἐν τῇ μονῇ τοῦ παντοκράτορος ἐν τῇ κέλῃ τοῦ Γενναδίου, τῷ ποτὲ Γεωργίου Σχολαρίου, ἐλεγον αὐτῷ, Καὶ ἡμεῖς τι ποιήσομεν; Αὐτὸς δὲ ἐγκλεισθεὶς, καὶ χάρτην λαβὼν, καὶ γράψας τὴν γνώμην αὐτοῦ, διὰ τῆς γραφῆς ἐδήλωσε καὶ τὴν συμδούσιήν. Τὰ γαρφέντα σὺν ἐδήλουν οὖτας· Ἀθλοι Ρωμαίοι, εἰς τὸ ἐπλανήθητε, καὶ ἀπεμακρύνετε ἐκ τῆς ἀπίδος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡλπίσατε εἰς τὴν δύναμιν τῶν Φρά-

A • Verum in urbem Constantinopolim redeamus, et quid animo volvebant Constantinopolitani, quamque curam et sollicitudinem adhibuerent, perpendamus. Imperator suppeditas rogatum Romam jam anteā miserat; ut etiam concordia Florentiae reconciliata stabiliretur: inque magna Ecclesiæ liturgiis papæ nomine sacris diptychis recitaretur; ad thronum etiam suum patriarcha Gregorius rediret: hortantibus etiam 142 legatis, aliquos papæ mittet, qui schismatis causa orta capitalia odia placent. His papæ permotus Poloniæ cardinalem Isidorum, qui Russiæ archiepiscopus fuerat, misit: virum equideū prudentem ac modestum, in orthodoxis dogmatibus eruditum, et natione Romanum: qui, ut jam diximus, pater eximius Florentino concilio interfuerat. Nave maxima Genuensi vectus ad Chium insulam appulit, pluresque illi dies transegit; donec mercatores, quorum navis erat, negotia sua, distractis mercibus quas attulerant, et necessariis comparatis, absolvisserent, eisque se conjunxisset navis alia, quae ad Capham usque navigatura erat. Praeter quinquaginta Italos, qui eum comitabantur, plurimos etiam alios ex Chio Latinos mercede conduxit. Tandem cum exspectata navis comparuissest, e Chio solverunt, et versus Constantinopolim navigarunt, ad cujus portum Novembri mense anni ab orbe condito 6961 (Christi 1452) appulerunt. Comiter ac honorifice, utque decebat, cardinalem imperator suscepit. Habituisse de Ecclesiarum concordia colloquiis, imperator et Graecæ Ecclesiæ privati homines, ad eam stabilidam propensos se exhibuerunt. At sacri ordinis maxima pars et monachorum, abbates et archimandritæ, moniales etiam hanc reconciliatam concordiam aversati sunt. Quid plerosque dico? Moniales equideū ita me commoverunt ut scribendo asseram, nullum omnino ei assensisse: ipsumque imperatorem sicut et simulate illi adhaesisse. Nilominus, qui henotico decreto obtemperare videbantur, clerici, sacerdotes ac diaconi, imperator et senatus in magnam Ecclesiam convenerunt, ut concordibus animis et unitis divinam liturgiam celebrarent, sinceraque mente Deo precibus litarent. Tum etiam schismatici ad Pantocratoris monasterium currunt, Gennadium, antea Georgium scholasticum appellatum, adeunt, consiliumque ab eo, quomodo se gerere debeant, petunt. Is inclusum se cella tenebat, accepta ergo charta sententiam suam

B C

Ismailis Bullialdi notæ.

(40) Καὶ δὲ πατριάρχης Γρηγόριος. Hic Gregorius teste Phrantze, lib. iii, cap. 3, anno 1451, mensse Augusto ab urbe instar eysulis discesserat.

(41) Ὁ καρδηνάλιος οὗτος. Inter eos qui in eisdem conducti sunt a cardinali Sabinensi Isidoro, fuit

D Leonardus Chiensis Mitylenes archiepiscopus, ut ipse testatur in principio narrationis de captivitate Constantinopolitana.

(42) Τὸ πλεῖστον οὗτος μέρος τοῦ Ispatikou. Idem testatur Leonardus Chiensis.

consiliumque rogatus, scripto aperit, quo talia continebantur: *Miseri Romæ, quare aberrasti? et a spe, que in Deo reposita est, Francorum viribus confisi longe recessisti? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea evertendam, perdidisti.* Væ! propitius mihi sis, Domine. Coram te testor ab ejusmodi culpa et offensione me abesse, insontemque et purum esse. Adverte, miseri cives, quid hodie fiat? *Servitutis, quæ cervicibus vestris impendet, et runinas augendo, a parentibus minoribusque vestris acceptam fidem abnegasti, impietatem professi.* Væ vobis dum 143 judicatis. Haec et alia plura cum scripsisset, cellæ suæ januæ a cunctis postea lecta clavo affixit, iterumque intra eam se conclusit. Continuo quæ vitæ integræ ac puræ censebantur moniales, Deoque servire recta ac orthodoxa dogmata proposito, earum doctore Gennadio, monasteriorum abbatibus, pneumaticis seu confessariis, cælerisque sacerdotibus, ac laicis conspirantibus, arbitrio suo ac sententia synodi decretum, et eos qui illud probaverant, quiue in posterum probarent, anathemate damnarunt. Insima deinde forensisque turba e monasterii claustris dilapsa in cepopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, hemiticos, id est unitali adhærentes, diris devovebant: et in honorem imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præcesset et auxiliaretur, et quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, et Arabes pugnaverat, ita nunc adversus Mehemetem præliaretur: *Latinorum enim (inquiunt) auxiliis non opus est nobis: procul sit a nobis Azymitarum ritus.* Qui vero in magna Ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolixis Deo oblatis, cardinalisque oratione audita, decreto concordia et unitatis Ecclesiæ paruerunt. In id etiam utrique consenserunt, ut, a Turcis impendente periculo remoto, ac tranquillitate redita, selecti aliquot insignes et probati viri decreta examinent; ut, siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac emendent. Hac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit, ab Italis et Græcis in magna Ecclesia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai papæ in sacris diplychis, atque etiam Gregorii patriarchæ tunc exsultantis fieri. Decembri die 12, anno mundi 6961 (Christi 1452), sacra illa mystagogia celebrata fuit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) 'Ὡς ποτὲ κατὰ τὸν Χοσρόου. Heraclio imperante Iunnorum Avarum rex Chaganus Constantiopolim adortus est, dum Chosroes in Asia imperii provincias populabatur, et Heraclium in Persarum propulsans incursionibus distinserit. Post annos vero 36, imperante Constantino Pogonato, Agareni Constantinopolim obcederunt. Tertio sub Leone Isaurio iidem Agareni ubi: nec oppugnarunt. Hisque angustiis pressæ urbi ter beatissima virgo Hodegetria opem tulit, ut Graci docent. His ob causas, et tanti beneficij memores Constantiopolites incolæ, Sabbatho quintæ septimanæ jejuniorum, id est more nostro loquendi Sabbatho ante Dominicam Passionis, secundum Vigiliam palatiū celebrabant, quæ τῆς ἀκαθίστου vocabatur. In

A καὶ, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν γέ μέλλει φθαρῆται, ἔχαστε καὶ τὴν εὐσέβειάν σας [Forte εὐσέβειαν. Οὐχί]. Πλεόν μοι, Κύριε. Μαρτύρομαι ἐπώπιον σου, δι τὸ μέθωπον εἰμι τοῦ τοιούτου πταῖσματος. Γιγώσκετε, ἀδελφοί πολῖται, τι ποιεῖται, καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, δι τοῦ μέλλει γενέσθαι εἰς ὑμᾶς, ἔχαστε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὀμολογήσατε τὴν ἀσέβειαν. Όντα ὑμῖν ἐν τῷ χριστισμῷ. Ταῦτα καὶ ἔπειρα πλειά γράψας, καὶ εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλίου αὐτοῦ προσηλώσας, ἐκλείσθη ἐνδόν, καὶ δι τὸν ἄρτης ἀνεγιώσκετο. Τότε αἱ δοκοῦσαι καθαραὶ, καὶ εἰς Θύλαν τὸν ὀρθοδόξην σχολάζουσαι μονάστριαι, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, καὶ τὸν αὐτῶν διδάσκαλον Γεννάδιον, ἄπασαι εἰς τοῖς ἡγουμένοις, καὶ πνευματικοῖς, καὶ λαϊκοῖς τὸ ἀνάθεμα ἐξενόησαν, καὶ τὸν δρόο τῆς συνόδου, καὶ τοῖς στέργαντας, καὶ στέργοντας, καὶ μέλλοντας στέρξαι ἀνεθεμάτισαν. Ὁ χυδαῖος; οὖν καὶ ἀγοραῖος λαὸς ἐξελύθητε ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν καπηλοῖς, κρατούντες ἐν χερσὶ τὰς φιλάς πλήρεις ἀκράτου, ἀνεθεμάτιζον τοὺς ἐνωτικούς, πίνοντες εἰς πρεσβεῖαν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστάτης καὶ ἀρωγὸς τῆς πόλεως, ὡς ποτὲ κατὰ τὸν Χοσρόου (42), καὶ τοῦ Χαράνου, καὶ κατὰ Ἀράδων, οὕτω καὶ νῦν κατὰ τὸ Μεχεμέτ. Τὴν γάρ Δατίριων οὔτε βοήθειαν, οὔτε τὴν ἐνωσιν χρήζομεν· ἀπέστω ἀρ' ἡμῶν ἡ τῶν Ἀζυμιτῶν λατρεία. Οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοί, δέσσιν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενὴ πιεσθέντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ καδηγαλίου ἐνωτισθέντες, ἐστέρξαν τὸν τῆς ἐνώσεως δρόν. Καὶ αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς ὅτι παρελθούσης τῆς περιστάσεως τῶν Τούρκων, καὶ γαλήνης γενομένης, καθίσαντες τινὲς τῶν ἐλλογίμων ἰδωσι τοὺς δρους, καὶ εἰ ἔστι τι τὸ μὴ τείχος ὁρθοτεμούν, διορθώσωσι. Ἐν τῇ συμφωνίᾳ οὖν αὐτῇ ἐστέρξαν τοῦ γενέσθαι λειτουργίαν κοινὴν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, τελεσθεῖσα περὶ Ἱεροῦ καὶ Γραικῶν καὶ μνημονεύσαντες τὸν πάπτων Νικόλαον ἐν ταῖς διπτύχiis, καὶ τὴν ἐξόριστον πατριάρχην Γρηγόριον. Τὰ τῆς ἵερας μυσταγγίας ἐπιληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ (43) τῷ τοῦ Ἡζηζαΐτου. Ήσαν δὲ καὶ πολλοί, οἱ οὓς Ελληνοὶ προσφορὰν ἀντιδώρουν, ὡς βδεικνήθη θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἐνωτικῇ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ καδηγητὸς νάλιος ἀνίχνεύων πάσαν καρδιαν, καὶ πάντας εκπόνητας τῶν Γραικῶν, οὐκ ἐλάθανον γάρ τι μαγγανεύματα

qua hymnus ἀκάθιστος; et διονύσιος, a Clero et laicis sanctis per totam noctem canebatur. Ἀκάθιστο; enim appellata est illa solemnitas, proprie quod a sanctis, non sedentibus, indesinenter hymnus canebatur.

(43) Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ. Leonard. Chiensis: Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec rariæ Scholarii, Isidori Neophytique opiniones aduersus Romanæ Ecclesie fidem stare poterant, acutum est industria et probitatem praefati domini cardinalium, ut sancta unio assentiente imperatore senatuque (si non ficta f. it.) firmaretur celebrareturque secundo Idus Decembri, Spiridonis episcopi sancti die. Qui pridie Idus Decembri duodecimus est inclusus.

καὶ αἱ ἀπάται τῶν Γραικῶν αὐτῷ · ἀλλ' ὡς τοῦ αὐτοῦ γένους ὡν, σὺν δὲ οἰκονομοῦντει πρὸς τὸ συμφέρον. 'Αλλ' ὁ λαός, ὁ ἀπηγής, καὶ μισόκαλος, ἡ βίζα τῆς ὑπερηφανείας, ὁ κλέθρος τῆς κενοδοξίας, τὸ δύνατος τῆς ὑψηλοφροσύνης, ἡ τρυγία τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρονούσα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινή, πάντα τὰ γενόμενα ἐλογίζοντα ὡς μὴ γενόμενα · Ελεγον οὖν διμιλοῦντες οἱ τῆς ἐνώσεως τοῖς Σχισματικοῖς, Ἀγέτες Ἰωαννεῖς (44) εἰ ἔξαρει ὁ Θεός τὸν ἔχθρον τοῦτον τὸν ἀρθιστάμενον ἡμῖν, τὸν μέγαν δράκοντα τὸν καυχῶμενον ἀρδην καταπιεῖν τὴν πόλιν · καὶ τότε δύσεθε εἰ τοῖς ἀξιμέτραις ἡμεῖς ἐτραθόμενοι.

licorum 144 partes seculi cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: *Sinite et videamus num Deus hunc hostem de medio tollat; draconem inimicam, qui in aie contra nos stat, qui hanc urbem penitus devoraturum se jaciat. Si Deus sum perdiditerit, compertum vobis tunc, clamque erit, an cum Azymitis in concordiam et amicitiam redierimus.*

Ταῦτα λέγοντες οὐκ ἔγνωσαν οἱ ἀθλιοι, διτι οἱ τοεοῦντοι δρκοι ἰνεκα τῆς συστάσεως καὶ δμονυλας τῶν Χριστιανῶν, ἤγουν τῶν ἐκκλησιῶν · ἡ ἐν τῷ Λουγδούνῳ γενομένη σύνοδος, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πρώτου Παλαιολόγου, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ δεστάτου τῶν βασιλέων Παλαιολόγων, καὶ οὐν ἐν τῇ θείᾳ καὶ λεπτῇ μυσταγόγῳ ταύτῃ· οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς ἀλύτοις ἐπ' ὄνδρατι τῆς ἀγίας Τριάδος μέλλουσιν ἔξαραι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐκ γῆς, καὶ οὐν αὐτοῖς τὸ τῆς πόλεως. "Οἱ ἀθλιοι, τι κενὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Ἰδού οἱ λεπτοί; σου καὶ αἱ λεπταί, καὶ οἱ μοναχοὶ σου, καὶ οἱ νεωκόροι, καὶ αἱ νεωκόροι. οἱ οὐκ θειολογοῦσαι τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ εἰματος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν λεπέων τῶν Γραικῶν, τῶν ὑπουργούντων τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς Ἀνατολῆς παράδοσιν. λέγοντες μεμιασμένα ὑπάρχειν, καὶ οὐν εἰσι Χριστιανικά, καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν λεπέων ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς ναοὺς βιωμούς καλοῦντες, αὐριον ἐν χεροῖ τῶν Βαρβάρων παραδοθῆσονται · καὶ μιανθῆσονται, καὶ μιλονθῆσονται καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα· εἰδον γάρ εἰκείοις δμκασι μονάστριαν, καὶ τὶς θεῖα λόγια μεμυημένην, οὐ μόνον κρεωφαγοῦσαν, καὶ δμφια τῶν Βαρβάρων τῷ σώματι περιφέρουσαν, ἀλλὰ καὶ τῷ φευδοπροφτῇ θυσίαν φέρουσαν, καὶ τὴν ἀσέβειαν ἀνεπισχύντων δμολογοῦσαν. 'Αλλα τὶ τὴ ποιῆσαν με πηδῆσαι πέντε μηνῶν διάστημα; Αὔριον γάρ κάκεινο καὶ παραπόδας σταθῆσεται, καὶ μεθ' οἰμωγῶν λεχθῆσεται. 'Ο βασιλεὺς εὖν στείλας τινὰς τῶν αὐτοῦ ἀρχόντων τὸν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἐπέρας ἐπαρχίαις τῶν Χριστιανῶν ὥνησασθαι σῖτον, καὶ παντοδαπά δεσπρια, καὶ δσα τὸ πρὸς τροφὴν, ἐκδεχόμενοι τὴν διφιξιν τοῦ τυράννου ἐν Εαρι. "Ησαν οὖν νῆσοι τέσσαρες παρμεγέθεις συνάγουσαι ἐκ πάντων τῶν χρειωδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, σῖτου, ο-

A Multi vero a sacris donis oblatis abstinuerunt, quod illa liturgia concordiae reconciliandæ celebrata, impurum ac abominandum sacrificium peractum existimarent. Cardinalis interea animos et corda, Græcorumque propositum explorabat ac rimabatur, quorum frans ac dolus eum non fugiebant. Cum vero ex eadem gente esset, auxilium urbi ferri procurabat; segnus tamen ac remissius ab eo id actum: et quæ deinceps acciderunt, excusationem legitimam papæ ministrarunt: et illorum casuum plerique Dei voluntati ascripti sunt, qui cuncta ad utilem suum dirigit. Verum plebs fera, bonis infensa, arrogante germe et radix, vanæ gloriæ ramus, superbiæ flos, fæx nationis Græcæ, quæ cæteras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet, B acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henno-

Hæc cum jactarent miseri, eorum mentem non subibat tantum totiesque ab ipsis repetitum, pacis ac concordie Christianarum Ecclesiarum stabilitudinæ causa, iusjurandum, cum in concilio Lugdunensi, dum regnabat Palæologorum primus, tuum in Florentino sub imperatore Palæologinæ stirpis ultimo, ac nuperrime inter sacram liturgiam celebrandum: ob repetitum, inquam, iusjurandum (spretumque) excommunicationis insolubilis conditione in S. Trinitatis nomine addita, memoriam eorum ac urbis inter homines delendam fore. Ut quid inquinibus futilibusque cogitationibus animos vestros pascitis? Ecce sacerdotes tui, monachi, moniales, æditi et æditæ, qui ministrantibus sacerdotibus Græcis, et rem divinam secundum Ecclesiæ orientalis ritum et traditiones peraguntibus, immaculati corporis et sanguinis participes fieri noluerunt: polluta esse sacrificia nec Christiana dicentes, benedictionem sacerdotum aversati, templaque pro gentilium aris habentes, in Barbarorum manus anima et corpore polluendi cras devenient. Monialem enim in divinis Scripturis initiatam ac eruditam, carnis non tantum vesci, barbara veste induitam oculis meis aspexi, sed etiam pseudoprophetæ hostiam offerre: impietatemque, pudore ac verecundia abjectis, profiteri. At quomodo abreplus D quinque mensium intervallum transilii? Crastinus dies hanc calamitatem cum lacrymis enarrandam secum feret. Imperator, quod vere ineunte a Iyattano se obsecsum iri suspicaretur, in insulas aliasque provincias Christianas, ad frumentum omniaque leguminum genera, et quæcumque cibaria necessaria coemendum aliquos c proceribus autem suis misit. Ad id quatuor naves magnæ in insulam Chium destinatæ, quibus frumentum, viuum, oleum, carice, cicer, hordeum cæteraque legumina adve-

Ismaelis Buttialdi nota.

(44) "Αγέτε, Ιωαννεῖς. Alleculata quam proxime verba Leonardi (si non ficta sunt) confirmat hic Ducas.

berentur : navis insuper oneraria e Peloponneso exspectabatur. Hæcque navium quinque simul junc-
tarum classis fortibus ac generosis vectoribus multis, armatisque non paucis instructa Constanti-
nopolim prefectura erat. Omnes interea insula de
urbis salute anxiæ admodum ac sollicitæ, variis
opinionibus ac sententiis distrahebantur : alii ex-
pugnandam a Barbaris, et occupandam **145** con-
jiciebant. Alii, quomodo pater et avus istius, suo
quisque tempore, hanc expeditionem suscep-
erant, et re infecta discesserant, ita hunc iisdem vesti-
giis insistentem, non plus prefecturum opinaban-
tut.

Α νοῦ, ἐλαῖου, ισχάδων, κερατίων, κριθιών, καὶ πάτης;
ἄλλης ἰδέας δσπρίων ἐκδέχμενοι καὶ ἐπέρχαν φορ-
τηγὸν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου. Καὶ οὕτω γενομέ-
νιν πάντες σὺν μεγάλοις καὶ ἀνδρεῖοις ἐπιβάταις,
λέγω δὲ καὶ πολλοῖς, καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὅλῃ
πλεῦσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. "Ησαν οὖν ἀπαντα-
σι αἱ νῆσοι ἐν στενοχωρίᾳ καὶ ἀθυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως.
Καὶ οἱ μὲν ἐσκόπουν ὡς καταπολεμισθήσεται, καὶ
οἱ δὲ τῶν Βιρβάρων ἀλωθήσεται· οἱ δὲ ἑδέαζον ὡς
δι πατήρ καὶ πάππος αὐτοῦ, θουληθεὶς εἰς ἔκα-
στος τοῦ λαβεῖν αὐτὴν, ἐφάνησαν εἰς κενὸν κε-
χοπιακτές, οὕτω καὶ εὗτος τὴν αὐτὴν τρίβον βα-
δισε.

CAPUT XXXVII.

*Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxi-
num sitas occupant, et præter Selymbriam oppida Proponitiū adiacentia. Graci intra muros Constantinopolos incus-
sus se tenent, discordaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordie faces subdit.
Ducas male sanam mentem Gracis exprobat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem
cingit, et Graci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt.*

Januario mense elapo, sub Februarii initium, B prope Constantinopolim tormentum æneum advehi
jussit princeps : sexaginta boves validissimi tri-
ginta curribus juncti illud trahebant ; ab utroque
tormenti latere ducenti homines incedebant, ut id,
ne in via litubaret, bac et illac trahendo in æquili-
brio retinerent. Currus præcedebant fabri quin-
quaginta, operariique ducenti, qui pontes lig-
neos ad complanandas vias fabricarent. Elapsi
sunt itaque Februarius et Martius, cum in locum
quemdam milliaribus quinque ab urbe dissitum
tractum est. Caracia Begus antea cum copiis ad
Ponti oppida {Mesembriam, Acheloum, Byzum et
alia præmissus, ea ad deditioñem compulit. Versus
Selymbriam quoque, sancti Stephani turres, omni-
bus qui intra erant cæsis, vi expugnavit. Crætera
castella, et qui Epibatae vocabantur, se dedidere.
Quotquot victori se permiserunt servati, repugnat-
tibus capita abscissa sunt ; una Selymbria hostium
impetum sorriter exceptit. Ad locum itaque desti-
natum hæc machina perducta est, cuius custodizæ
Caracia-begus assidere jussus, cumque omnibus
viribus et copiis in omnes partes urbi vicinas, C
Romæ intra portas urbis coercitis, excurrere.
Per totam quoque superiorem hiemem Mysorum
ac Paphlagonum turmæ sub tribus vexillis circa
urhem in hibernis stationem habuerunt, ut Ro-
mæ in Turcos eruptiones reprimenterent, nec
eos urbe excurrere siuerent. Romæ quidem extra D
portas prodire non poterant tantis hostium viribus
circumdati : verumtamen biremis ac triremibus
mare excurrebant, prædis ab usque Cyzico ex
Turcorum vicis maritimis actis ; captivis etiam

Παρελθόντος οὖν τοῦ Ιανουαρίου μηνὸς, καὶ τοῦ
Φεβρουαρίου ἀρκαντος ἐκδελευσε τὴν χωνεῖαν μετα-
χομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει (45), καὶ ζεύ-
ξας ἀμάξας τριάκοντα, εἴλκον αὐτὴν δπισθεν οἱ ξ
βόες, λέγω βόες βοῶν^ο καὶ ἐκ πλαγίου τῆς χωνετας
ἀνδρες οἱ καὶ εἰς τὸ ἐν, καὶ εἰς τὸ Ετερον, τοῦ Ελ-
κειν καὶ ἔισον αὐτὴν, ίνα μὴ ὀλισθηνῇ τοῦ δρό-
μου· καὶ ἐμπροσθεν τῶν ἀμαξῶν τέκτονες ν., τοῦ
κατασκευαζειν τεφύρας ξυλίνας εἰς τὰς ἀνομαλίας
τῆς δόδου, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς οἱ. Ἐποίησε γοῦν
τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, ίνα οὐ κατήντησεν
ἐν τόπῳ μακρὰν τῆς πόλεως ἀπό μυλῶν ε'. "Ην γάρ
δι Καρατζάπεγις πρὸ καιροῦ σταθεὶς σὺν δυνάμει
εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάστρα, ἤγουν Μεσημβρίαν,
Ἀχελῷον, Βυζέν, καὶ τὰ λοιπά, καὶ πρὸς ξανθὸν
ἐποίησετο. Ὁμοίως καὶ πρὸς τὴν Σηλυμβρίαν κε-
μενα πυργία τοῦ ἀγίου Στεφάνου σὺν πολέμῳ λα-
βῶν πάντας τοὺς ἔνδον κατέσφεξεν· οἱ δὲ λοιποὶ
πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ ἐπιβάται. "Οσοι γοῦν
παρεδόθησαν ἀθλαῖς ἐσώθησαν· οἱ δὲ ἀντισταθί-
τες ἀπεκεφαλίσθησαν. "Η δὲ Σηλυμβρία (46) μα-
χίμως ἀνθίστατο. Φέροντες οὖν τὴν σκευὴν ἐν τῷ
τόπῳ ψ ἐκδεύσθησαν, καὶ τῷ Καρατζάπεγ προσ-
ταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτὴν, ἐφθασε σὺν ταῖς δυνά-
μεσι, καὶ κατατρέχειν τὰ πέριξ τὰ τῆς πόλεως,
καὶ μὴ ἔχειν τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως
ἐξέρχεσθαι. "Ησαν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα δλον ἐκεῖ
παραχειμασθέντα σκῆπτρα (47) εἰς φυλακὴν τῆς
πόλεως, τοῦ μὴ ἔχερχεσθαι, καὶ καταδρομὰς ποιεῖν
τοῖς Τούρκοις οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ Μυσίας, καὶ Παφλαγονίας
τρία. Ἐγένετο οὖν ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥω-
μαῖοι οὐκ ἵχυσον ἐξελθεῖν· δὲλλ' δμως ἐκ θαλάσσης καὶ
αὔτοι σὺν δηρεσι καὶ τριήρεσι ἀχρις Κυζίκου λεη-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(45) Laonicus I. viii in principio consulendus
qui apparatum istum describit, machineaque ad-
vectionem; Leonard. etiam Chiensis adeundus, et
Phrantzes I. iii. c. 8.

(46) Η δὲ Σηλυμβρία. Capta Constantinoli

Selymbria deditioñem fecit.

(47) Σκῆπτρα. Hic pro turmis equitum tribus
usurpatum σκῆπτρα τρία, quæcumq; totidem bandis
seu vexillis stipendia faciebantur.

λάτουν τὰ κατ' αγιαλὸν κείμενα χωρία τῶν Τούρκων καὶ πολλοὺς ἐκούρσευον, καὶ εὖς μὲν ἐσφαττον, οὐς δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγόντες ἐπίπρασκον.

Καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσχρούσμασι καὶ ἡσπέστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἥρξαντο ἀριθμεῖσθαι. Καὶ ἡ τῆς Ἐκκλησίας στάσις οὐκ Ἑλλής, ὁλλὴν ἵδεν ἔνηντο στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσι ἀκούσιν λογισμοῦς ἀνθρώπων. Καὶ ἐρχόμενοι οἱ Χριστιανοὶ τοῦ ἑξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἡρωτῶντο περὶ ἔκεινων, οἱ μὲν εἰς ἐκοινώησε τοὺς ἀκούνωντας, καὶ εἰ ἐτυχεν ἀκοῦσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἐνωτικοῦ ἱερέως. Ταῦτα καὶ κανὼν ἐρίμην (48), καὶ ἐπιτίμιον βαρύ· μετὰ δὲ τὸ δουλεῦσαι τὸν κανόνα κατὰ τὸ θίσος, δὲ δξιῶς τοῦ σώματος καὶ αἷματος; τοῦ δεσποτικοῦ εἰς τὸ κοινωνῆσαι, μὴ προσελθεῖν τοῖς τῆς ἐνώσεως ἱερεῦσι μετ' ἐπιτίμιου βαρέος. Οὗτε γάρ ιερεῖς εἰσαν, οὗτε τὰ προσφερόμενα τέλεια, ἔλεγον. Εἰ γάρ ἐκαλοῦντο ἐν κηδείᾳ νεκροῦ, ἢ ἐν μνημοσύνῃ τεθνεώτος, καὶ ἐφανέτο τις τῶν ἐνωτικῶν ἐκεῖ ιερεὺς, κατευθὺν; τὰς φελόνεις (49) ἐκδυδμενοὶ ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐφευγον. Καὶ ή Μεγάλη Ἐκκλησίᾳ ὡς καταφύγιον δασμόνων, καὶ βωμὸς Ἐλληνικὸς; κύτοις ἐλογίζετο. Ποῦ χηροὶ; Ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχναγέιαις; Τὰ πάντα σκοτεινά, καὶ οὐδὲτε δὲ κωλύων. Ἐρημον τὸ διγον τέμενος ἐφανετο, προσημαλινον τὴν ἐρημιαν ἦν ὑποστῆναι μέλλει μετ' διλίγον διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἀνομιας τῶν κατοικούντων. Ο δὲ Γεννάδιος ἐγκλειστος ἐδίδασκε, καὶ ἀράς ὑπετίθει τοῖς τὴν εἰρήνην ἀσπαζομένοις. Ἐτύχον ἔγω μετὰ ταῦτα μιᾶς τῶν εὐγενίδων αἰχμαλωτευθεῖση, καὶ διηγήσατο μοι, πῶς ὡδίνουσα τοῦ τεκείν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετράδι τοῦ ἕτους ἐκείνου μετεκαίσασα τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Ἱάκωβον ὄνδρατι, καὶ ἐξωμολογήσατο. Καὶ αὐτὸς προέτρεψεν αὐτῇ τοῦ κοινωνῆσαι, καὶ αὐτῇ ἐρωτήσασα τὸν γέροντα, εἰ κωλύει τι τοῦ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ιερέως, τοῦ λειτουργούντος ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς (50), ἔνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ὑπάρχοντι (ἥν γάρ δὲ ιερεὺς συμφορέσσας τοῖς ἐνωτικοῖς μόνον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τέτοιο τοῦ Δεκενέρου, οὐ μήν δέ καὶ συγκοινωνήσας· οὐ γάρ ἐτυχεν ἐξ ἀρχῆς συναριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλὰ ἐτυχεν ἕξα σὺν δλλοις βραδεῖαν τυχόντες

Ismaelis Bullialdi note.

(48) *Karōr δριμύς*. Canon hic pro pœnitentia et poena quæ pœnitentiū indicitur.

(49) *Φελώσις*. Pennum interpretantur alli: sed genus vestis communius olim fuit. *Pullium* vertere nolui, signidem sacerdotibus non convenit, sed solis archiep. quibus a summo pontif. conferuntur. A quæcetiam olim patriarchæ C Polit. id acceperunt. Stolam interpretari placuit, quæ omnibus sacerdotibus convenit et propria est. Hodie apud Graecos non solum patriarchæ, sed et episc. palium gerunt.

(50) *Ἐν τῷ ραῷ αὐτῆς*. Vocabantur oratoria illa εὐκτήρια. De quibus canon. 31 synodi 6, in Trullo. Τοὺς ἐν τοῖς εὐκτήροις οἷκοις ἔνδον οἰκίας τυγχάνουσι λειτουργοῦντας κληρικούς ὑπὸ γνώμην τούτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὄρθιον. Πάστος εἰ τις κληρικὸς μὴ τοιτούτως παραφυλάξῃ, καθαίρεται. Clericos, qui in oratoriis intra portas

PATROL. Gr. CLVII.

A multis, quoij pars cæsa, pars 146 Constantino-poli venimdata est.

Dum ver adveniabat hisce pugnis levibus tenipus transactum, jejuniorumque dies numerari cœpti, nec interim Ecclesiæ discidium cessabat. Omnium conspectui portentosa discordia obversabatur, in studia contraria discedentibus iis qui confessiones àndierdi munere fungebantur. Ad eos enim accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur, num cum ilis qui ab Ecclesiæ communione rescisi sunt, communicassent; num ab Henotico celebratae liturgiæ interfuerint; fatentibusque pœnitentia causa dura poena inflicta, multaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentia, B qui participatione corporis et sanguinis Domini dignus censebatur, illa percipere a sacerdote henotico, gravi poena indicta, vetabatur: talēm enim sacerdotem non esse, nec perfectly oblationem ab eo peragi. Ad funus porro effundendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi henoticus sacerdos illuc comparuisset, stolis subito exuti, velut e flammis mediis se proripiebant. Magna etiam ecclesia dæmoniorum specus, et Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? ubi oleum in lychinis accendendis? Omnia tenebris plena: nec ullus, qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebat, solitudinem, qua mox, propter peccata et iniurias in eo habitantium, complendum erat, portendens. Genadius etiam inclusus, pacis reconciliationem amplectentes diris devovendo interim docebat. Post urbem captam, in nobilem seminam captivam casu incidi: quæ mihi narravit, quomodo ipsa partus doloribus corripia, anni illius sancta magna que Syria quarta, pneumaticum seu confessarium suum, Jacobum nomine, ad se vocaverat: quam, peccatorum confessione peracta, bortatus est ille, ut sacram communionem sumeret. Cumque secum illum interrogasset, num obstaret quidquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo intra domus suæ septa sito celebrabat, sumeret (ille quippe sacerdos die tantum 12 Decembri in Magna

D privatæ parietes constructis sacra faciunt, sacras Liturgias celebrare in illis ex episcopi loci sententia et assepsi decernimus. Quod si quis clericus decreto nostro non paruerit, deponatur. Et Leo Philosopher novella 4 de illis ita statuit: Ὁρίζουεν οὖν, οὐ πόνον τοὺς ἔκάτης καθολικῆς ιερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ιερεῖς ἔκαστης οἰκίας, διεταν ἐν πίσαις; ταῖς οἰκίαις λειτουργοῖ τε καὶ μυσταγωγῶν, οὓς ἀν προσκαλεσθαι αποτελοῦ ἔκάτην οἰκίας δεσπόζων. Decernimus itaque non solum singularium ecclesiastarum catholicarum (id est hoc loco parochialium), sed etiam universi jusque domus sacerdotes, libere in omnibus domibus sacram mystagogiam celebrare posse, quos singularium domuum dominis vocare visum fuerit. Novella deinceps sequente in iis baptizare quoque permittit. Adeundus Thedorus Ballamio.

ecclesia benoticiis adfuerat, nec communicaverat, A τὴν ἔλευσιν, καὶ ἵσταντο ἐν τῷ ναῷ φοροῦντες τὰς εἱρατικὰς αὐτῶν στολὰς μόνον). Ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ· Συγκεχωρημένορ ἐστί, οὐ θεὸς συγγεγόντεσι σοι· ἀπελθε, κοινώησορ ἀποβάλλεσσα πάρτα σκότον. Καὶ τὰρ-Ιερεύς ἐστι καὶ λειτουργὸς, ἀδικητῶς κοινώησορ. Ἡ δὲ ἐπὶ τῇ ἀνεμοπδίστῳ ἀπολογίᾳ τοῦ γέροντος δειλιάσσασα, ἦν γέροντος τοῦ μέρους τῶν σχιζματικῶν, μετακαλεῖται ἀλλοιον Νεόφυτον δύνματι, καὶ θηλοῖ αὐτῷ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς· ἦν γάρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παρθησίαν ἔχων, καὶ πνευματικεύων ἐν ἀνακτήσις καὶ μεγιστάνων οἰκοῖς. Ἐκώλυσε δὲ ταῦτην, λέγων, Ἀσυγχώρητόν ἐστιν. Εἰ γάρ λάδοις (51) κοινωνίας ἐκ τῷ χειρῶν αὐτοῦ, ἀρτοῖς ἐψαγέσ, καὶ οἶροις ἐπιεις. Ὡς τῆς ἀνοχῆς σου, Χριστὲ βασιλεὺ! Σκοτεινὲ καὶ τυφλὲ· εἰ δὲ Ιερεὺς ἦν Λατίνος, εἶχεν ἀν λόγον ἀλογον ἡ μωρὰ σου· ὡς δὲι Λατινικῶν τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀπέδωκε, καὶ δρός οὐκ ἦν Ἑντυμος (52), καὶ τὸ ὑδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ ἀλογα αἰτιάματα, ἢ οὐκ ἔξεστιν ὁρθοδόξῳ στόμα ἀνοίξαι, καὶ γλωτταν κινήσαι κατὰ τῶν θείων μυστηρίων τῶν οἰτω τελουμένων· ὅ γάρ τοῦτο τολμήσας ἀξίος λιθοστρωθῆναι. Πῶς, η τι ἔχεις ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν θείων μυστηρίων τῶν τελεσθέντων ἐκ γλωττῆς σῆς, καὶ εὐχῶν ὄν σὺ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς Ιερεῖς χρώνται; Οὐκ ἔχεις δλοειπεῖν, οὐ Φαρισαῖς κανὲ, πλὴν δὲι καθαρὸς εἰ, καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος, καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, προσθήσω δὲ κάγὼ τὸ, καὶ ἀφωρισμένος. Ὡς δὲ εὐγενής ἔκεινη γυνή, δικονοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων προστάξεων, ἐκωλύνῃ ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἔκεινῃ οὐ μετέλαβε· καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἀκοινωτητος τέτοκεν. Εἰ γάρ ἐπηκοούθησεν θάνατος, εἶχεν ἀν τὴν ψυχὴν αἴτη τὴν σφραγίδα ζημίαν τοῦ Πνεύματος δι' αἰτίαν τοῦ Νεόφυτου, καὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ πονηροῦ πνεύματος. Ἀλλ' ἐπανίλωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγήσεως κύματα, καὶ ισωμεν τὴν ἀγριαινομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χάναι, καὶ καταποντίσαι τὴν κινητὸν, τὴν τὸν Νῷετὸν κυδερνήτην διώξασαν, καὶ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μη καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα περαβλήφασσαν.

Tyrannus enim, Martio incipiente, nuntiis in D omnes provincias missis, singulos ad urbem oppugnandum militatum venire jussit. Cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt; numero insinuo eorum, qui sponte castra sequabantur, iis adjuncto. Universi enim, qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob astatem

φροντίδας, καὶ κήρυκας εἰ; πάσας τὰς ἐπαρχίας, τοῦ ἐξέρχεσθαι ἔκαστον ἐν τῇ στρατιᾷ κατὰ τὴς πόλεως. Τὰ στρατεύματα μὲν οὖν, δσα διὰ προσέδων καὶ ἥργας ἡσαν γεγραμμένα, συνέρρεον· τὰ δὲ δηγραφα τὰ καὶ μυριάριθμα τις διηγήσεται; Πλέον γάρ ἔκαστος ἀκούων κατὰ τῆς πόλεως ἐτρεχειν, οὐ-

Ismaelis Bullialdi nota.

(51) Εἰ γάρ λάδοις. Quasi corporis Dominici consecratione conficiendi potestatem, unionem amplexum amisiisset: insanisse Græcos ac transversos actos fuisse certissimum est.

(52) Οὐκ ἡν θεός. Ista ad Ecclesiam Græcas ritum pertinent, quæ panem fermentatum adhibet et aquam calidam calici immiscet.

τως δ μή δυνάμενος βαδίζειν ἔνεκα παιδικῆς ἡλικίας, καθώς δ μή δυνάμενος τρέχειν ἔνεκα γήρους. Οἱ δὲ πολῖται ιχέτευον Θεὸν, τοῦ μή ἐπελθεῖν τῇ ἀγίᾳ ἐδομάδι, διότι ἤκουον ὃς δ τύραννος ἐφ' ὅρμητος καὶ ἥδη ἔρχεται. Τῇ Παρασκευῇ οὖν τῆς Διακανησίμου (53) καὶ δ Νασουχόδονσωρ ἐπὶ θύραις Ἱερουσαλήμ· καὶ πῆξας τὰς αὐτοῦ σκηνάς κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρισοῦ (54) δπισθεν τοῦ θουνοῦ. Καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Συλοπόρτης (55), τῆς κειμένης ἐγγὺς τοῦ παλατίου, ἦώς τῆς Χρυσῆς πύλης (56) τῆς πρὸς νότον· καὶ ἐτί απὸ τῆς Συλοπόρτης ἦώς τοῦ Κοσμητοῦ (57), καὶ ὅπο τοῦ νότου εἰς πλάτος ὅσον περιφέρον κάμπτον οἱ ἅμπελοι· καὶ γάρ ἡσαν προλαβῶν φθαρέντες παρὰ τοῦ Καρατζία· καὶ περιεχαράκωσεν αὐτὴν

Ismaelis Bullialdi nota.

(53) Τῇ Παρασκευῇ οὖν τῆς Διακανησίμου. Hebdomada illa Diacanensesimi, seu renovationis, ea est, quae Paschatis diem sequitur: cuius Codinus Europalates meminit c. 14, lib. De officiis aulæ Constantinop. Vocatur etiam vela, id est nova, ob renovatos baptismate catechumenos, qui Paschale baptizati fuerant. Latina Balsamonis commentarior. in Canones apostol. canone 69 versio, quoruin textus Græcus non exstat, sic habet: *Hebdonus autem τῆς Διακανησίου, tanquam ipse magnus dies Dominicus reputatur. Anno illo aureus numerus seu lunae cyclus fuit 10, cyclus solis 6, littera G. Pascha Aprilis 1, seria 6, diacanensesimi Aprilis 6, Pentecoste. Maii 20, Dominica omniuum SS. Maii 27. Juxta Ducas ergo, cœpit Constantinop. obsidio Aprilis die 6. Juxta vero Leonard. Chiensem, el, qui eum secutus est, Bizarum, cœpit Nonis seu die 5 Aprilis. Phranz. April. 2 obseruasse, l. iii, c. 8, asserit. Hist. Turc. oppugnationem tradunt Rebiul-euel die 17, qui fuit Martii dies 28.*

(54) Κατέρατη τῆς πύλης τοῦ Χαρισοῦ. Alibi habet Χάρσου. Gylius, lib. 1, cap. 28 *Topographie Constantinopoleos*, portæ Charsianæ meminuit. Leunclav. cap. 200 *Pandectar. Hist. Turcicæ*, hodie vocari a Turcis *Egri capi*, id est *obliquam portam* docet. Græca vox χάρσος *obliquum* significat: et tramite obliquo, in urbem per illam portam patet ingressus, quemadmodum, in portis arcium urbiunq[ue] munitorum locandis, architecti nostri regulam servavit. Loco citato notat Leunclavius, a quodam Charsia portam illam Charsiam appellatam, quem Venetia factionis suisse *Paralipomena originum Constantinopolitanarum* a Gretzero edita tradunt et Magdalæ cuiusdam tribuni plebis collegamus; quando Theodosius junior, diebus sexaginta, muros terrestres ad Blachernas usque construxit. Vicina est illa porta palatio, Constantini vulgo dicto, Blacherniano olim appellata. Leonardus Chienensis portam illam appellat *Caligaream*; sive *Caligariorum*, qui sutores sunt. In illo Constantini palatio, cubiculi superioris concamerationis januæ boream spectant, et qua in meniana patet exitus, lapidi superi inari aquila biceps alis expensis insculpta est: et in columellarum, que meniana ambient, capitulis illia scuti Francici cernuntur; aliquot etiam scuta hac forma expressa in palatio illo videantur. Aliquando putavi Pascha legi debe sculpsa suisse cum mentione Pascha: quod Constantinopolis capta, utrumque Paschatis festum in urbe celebrassent, quod etiam Baldinus in festo Paschatis, ut historici tradunt, et eorum aliqui in ipsa Paschatis vigilia, Constantinopolitanus imperator electus sit.

teneram vix gradientes, quam scnes annis gravati, accurrerunt. Constantinopolitani interim Deo supplicare, ut hebdomada sancta tyrannus, qui curru advenitare nuntiabatur, urbis oppugnationem non aggredereletur. Die igitur Parasceves Diacanensesimæ 148 septimanæ (id est feria 6 seu die Veneris post Pascha) ad portas Hierusalem Nabuchodonosor venit: et tentoria sua ante Charsi portam post collem fixit. A porta vero, quæ Ligni appellatur, palatio vicinâ, usque ad Auream portam, quæ meridiem respicit, ab eademque Ligni porta usque ad Cosmedium et meridiem versus, quantum vineta a Caracia iam devastata in latitudinem capere poterant, omnes ejus copiae castra locaverunt. Aprilis ergo die sexta, Parasceve post Pa-

B (55) Αὐτὸς δὲ τῆς Συλοπόρτης. Xyloporta est illa quae vicinissima est occidentali urbis angulo. Blacherniana olim dicta fuit, quod' Blachernarum templo proxima esset. Videndum Gillius lib. 1, c. 20. Leunclav. *Pandectar. Hist. Turc.* 200, appellat eam Xylokercon. Verum diversas suisse persuaderor, hancque Xylokercon, eam esse quam Ducas Kercopartam infra appellat, quæjam a longo tempore occulta tenebatur. Quod ut credamus et assertamus auctor nobis est *Canticum*, lib. iii, c. 9: Καὶ διελέγετο κρύψα τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις. Ἐδὲ δύνατον τὴν πόλιν αὐτῷ παραδόσιας ἐπηγγέλλοντο τε τὴν Συλοχέρου λεγομένην πύλην ἐκ ποιλῶν ἐπὶ τὸν ἀποχωρούμενην διορύζντες εἰσάγειν. *Clavis* etiam cum amicis suis, qui Constantinopoli morabantur, colloquitur et agit, quomodo sibi urbem tradere possent. Promittebat illi portam, quæ Xylokerci dicitur, quæque a multis annis pariete clausa erat, patescuros, et ut illi ingredieretur urbem, patescuros.

(56) Τῆς Χρυσῆς πύλης. Aurea porta adhuc clausa est. Sclymbriae porta olim appellabatur, ut notat Leunclav. loco citato. Ad illam extra muros fons adhuc exstans, prope quem templum B. Mariae Deiparae exstructum erat. In marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cernuntur. Sed calcis albo, cum anno 1647 eos considerabam ut et totus mōnum ambitus, induiti erant: ita ut oculo fageret sculptura elegautia.

(57) Εἰς τὸν Κοσμητὸν. De Cosmedio Zonaras Annal. tom. III, in Romano Lecapeno: ex quo ad littus Ceratini sinus extra urbem sitiū suisse patet. Καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κοσμητοῦ αγίαλόν, etc. Nicetas etiam, in Annalibus, Η δε ἵππος μετὰ τῆς προθέλημένης πεζῆς στρατιᾶς τῷ Κοσμητῷ ἐφίσταται, μικρὸν ἀκευρότες ἐκ τῶν Ρωμαίων αντίστατιν περὶ τὴν ἑκάτη τοῦ γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον Τρυπητὸν λόον. Καὶ τὰ μεν πλοῖα, καὶ αἱ νῆσοι, καὶ οἱ δρόμωνες ἔχει ποιησιχουσι. Copiae equestres (*Latinorum*) cum peditatu, qui antecedebant, Cosmedium occupant: cum languide ipsis resiliissent Romanī, qui ad pontem illuc constructum, et lapidem Perforatum appellatum stationem habebant. Fuisse autem locum illum extra urbē muros ex eodem loco constat, σκηνάς τε ὅρθιές ἐφύρων οἱ τοῖς τιχεῖσι. Erecta tentoria (*Latinorum*) videbant, qui intra muros erant. Et capite seq. sauis ostendit Ducas ad littus Ceratini sinus extra urbem Cognidium situm suisse. Locus ergo ille ad extremum littus sinus Ceratini situs erat juxta pontem S. Mammatis: et alias esse nequit, praeter eum qui hodie Alazari appellatur: cui vicina est Meschita IVP appellata; in qua collegii doctorum et legisperiiorum pontif. Muphi appellatus, imperatori novo inoperium adepto, pre iibus quibusdam additis, actinacem cingit.

scha, obsidione urbem cinxit Mehemetes. Constantinopolitani a quo die in ecclesia Magna facta est concordia reconciliatio, illam ut Judæorum synagogam refugiebant; nec in ea oblatione holocausto aut incenso litabatur. Si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisse, qui precabantur, quousque ad oblationem sacrorum donorum ventum fuisse, astabant: deincepsque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exhibant. Quid pluribus opus est? templum illud pro delubro et ara gentilium, et sacrificium, periunde ac Apollini factum, extingebant. Quare Isaías tanquam ex ore Dei sic loquitur: «Ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione eum transferam: sapientiam eorum qui sapiunt, disperdam; prudentiumque prudentiam dissipabo. Vae illis qui profunda consilia, non expedito Domini consilio, ineunt. Qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. Qui dicunt, Quis nos videbit? quis nos vel opera nostra cognoscet? Propterea haec dicit Dominus: Vae filii apostatis! consilium me inconsulto habuistis: utque peccata peccatis adiceretis, pacta, Spíritu meo nequaquam ducti, pepigistis.» Gennadius interim adversus Henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat: et sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem ejusque scripta, Demetrium etiam Cydonem heresis arguebat, rationes syllogismosque adversus eos texebat. Conscius ei erat operisque sociis, e senatoribus primus Mesazon, idemque dux magnus; cuius contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem, temeraria impudentia co usque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romæ, ut dixerit, Turcorum mittam ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galerum regnante conspicere, potius esse, cum interim Romæ, omni salutis abjecta spe, hacce vota conciperent: Utinam in Latinorum potestatem, qui Christum ejusque matrem Deiparam invocant, urbs nostra dereniret, nec Turcis impiis trademeremur! quibus 149 contraria, quæ retulimus, Mesazon prædicabat. Sed ad eum Isaías

Ismaelis Bullialdi notat.

(58) *Katà τοῦ σοζωτάτου etc. Θωμᾶς τοῦ δὲ Ἀκλινοῦ. Beatus Thomas de Aquino opusculum scripsit Adversus Græcos: quod Urbano quarto pontifici Maximo dedicavit. Exstat editum in operum illius tomo XVII, eo lenquaque continetur aliud opusculum ordine tertium, Adversus Græcos, Armenos et Saracenos scriptum.*

(59) *Δημητρίου τοῦ Κυδώνη. Joan. Cantacuz., lib. iv. cap. 16 Histor., bujus viri eruditissimi, cuius plura doctrinæ ac eruditio monumenta existant, mentionem facit. Fuit Cantacuzeno familiarius hic Demetrius, vir amique monasticam cum Nicolo Cabasila amplecti aliquando meditatus est. In serenissimi Hetruriæ magni ducis bibliotheca Laurentiana, Ptolemai mathematicæ Syntaxeos volumen in membranis elegansissime scriptum asservatur, quod hic Cydones in bibliotheca sua olim habuit. In illo tres lunares eclipses Thessalonicae*

A 'Απρίλιῳ 5' ἡμέρᾳ. Παρασκευῇ τῇ μετὰ τὸ Πάσχα. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾧ ἐγένετο τάχα ἡ ἔνωσις ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκλητιᾷ, ὡς Ἰουδαῖον συναγαγήν ταύτηθ ἀπέφευγον, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορά, οὔτε δλοκαύτωσις, οὔτε θυμαῖα. Εἰ ἔτυχε τις τῶν Ἱερέων λειτουργῆσαι θεῷ ἐν ἡμέρᾳ ἐπιστήμῃ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἵσταντο· καὶ τότε πάντες ἔξηρχοντα οὕτω γυναικες ὡς ἄνδρες, εὐτας μοναχοὶ ὡς μονάχουσι. Τί χρή λέγειν; καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν, καὶ τὴν Ήσαῖαν ὡς Ἀπόλλωνι τελουμένην ἐνδιμίζον. Διὰ τοῦτο Ἰησαῖας ὡς ἐκ στόματος θεοῦ φησιν: Ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μεταθεῖται τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτὸνς μεταθέσει, καὶ ἀπολῶ τὴν σφῆλα τῷ σφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύντεσιν τῶν συνετῶν ἀλετήσω. Οἴαλ τοῖς βαθέως ποιοῦσι Σουλήν, καὶ οὐ διὰ Κυρίου. Οἱ ἐρχυζῆ θουλήν ποιοῦντες, καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ δρυγὰ αὐτῶν, καὶ ἐροῦνται· Τις ἡμῖς δώρακε; καὶ τις ἡμᾶς γνώσεται, ηδὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν; Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος, Οἴαλ τέκνη ἀποστάται, ἐποίησατε θουλήν οὐδὲ δέμον, καὶ ουρθήκας οὐ διὰ τοῦ Ηγεύματος μον, τοῦ προσθεῖται ἀμαρτίας ἐψ' ἀμαρτίαις. Ό δὲ Γεννάδιος οὐ διέλειπε καθ' ἑκάστην διδάσκων, καὶ γράφων κατὰ τῶν Ἐνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ μακαρίτου Θωμᾶς τοῦ δὲ Ἀκλινοῦ (58), καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδώνη (59) ἀποδεικνύων αὐτοὺς αλετικούς· ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὸν πρώτον Μεσάζοντα τὸν μεγαδύκα συνεργὸν (60) καὶ συνίστορα· τὸν καὶ τοσούτον εἰπεῖν τολμήσαντι κατὰ Λατίνων, διε εἰδον οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἀναριθμητὸν στρατὸν τῶν Τούρκων, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς πόλεως, Κριτήτερόν ἴστιν εἰδέναι ἐν μέσῳ τῆς πόλεις φακιδίον βασιλεῦον Τούρκων ή καλύπτρων Λατινικήν. Καὶ γάρ ἀπογνώντες οἱ τῆς πόλεως Ελεγον, Εἴθε ἐδόθη ἡ πόλις ἐν γεροὶ τῷ Λατίνωρ τῷ δρυμαλίστρῳ τὸν Χριστὸν καὶ Θεοτόκον, καὶ μὴ ἀποφῆμοις ἐν ταῖς τῷ στοέων παλαιμαῖς! Τότε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐψθέτηστο. Ἀλλὰ πρὸ αὐτὸν δὲ Ἰησαῖας ἐψθέτηστο, καθὼς καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ· Ἀκοντον τῷ Ιάγορ Κυρίου Σαβαὼθ· ἰδούς ἡμε-

D observatæ, earumque momenta adnotantur, ex quibus epicycli lunaris quantitas demonstratur. His observationes a Cydene et Cabasila habitas et consignatas suisse arbitror; quarum prior facta adnotatur anno Alexandri 1665, Athyr 13 in 14. In esciente hora 2, m. 24, post medianam noctem sole Sagittarii gradum 16, m. 7, percurrente.

(60) *Μεγαδύκα στεφαργόρ. Hic est Lucas Notaras de quo cap. 19 supra mentio facta est, quem Leonardus Chiensis chir Lucam appellat, id est κύριον Λουκᾶν, signor Luca: qui cum Scholar o sentiebat, de quibus talia verba facit Leonardus. Intendebit ex una parte Scholarius, ex altera chir Luca quandoque ad præsentiam semet apostolicam conferre, ut hi essent, qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi laudarentur tantuæ uisionis auctores.*

ραι ἔρχονται, καὶ λήγονται πάρτα τὰ ἐτρεῖς τῷ τῷ
συνέκειν. Καὶ δύο συνήταροι οἱ πατέρες σου
ἴσως τῆς ημέρας ταύτης, εἰς Βαβυλώνα ἔξει,
καὶ οὐδέποτε οὐ μὴ καταλειφθῇ· καὶ ἀπὸ τῶν
τέκνων σου τῷν δέξερχομένων ἀπὸ σοῦ, ὁν
γεννήσεις, λήγονται, καὶ κοιτάσσουσι σπά-
δοντας ἐτρεῖς οὐκέτη τοῦ βασιλέως τῷν Βαβυλώ-
νιοι.

A sicut et Ezechiae locutus est: « Audi verbum Domini exercituum. Ecce dies veniunt, quibus cuncta, quae domi possiles, diripientur; omnesque divitiæ a majoribus tuis comparatae in Babylonem transferentur, nec eorum residui quidquam tibi supererit. Filii tui qui tibi nati sunt, etiamque nascituri, rapti emasculabuntur, et spadones facti in regis Babyloniorum domo servient. »

CAPUT XXXVIII.

Constantinus et Galatini urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolim cum militibus propulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemedem sibi placatum volunt. Byzantini tamē faverint et opem ferunt. Mehemedis classis prope Constantinopolim accedit. Naves quinque cibaris onusque Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et hac de causa Mehemedes Contostauolum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemedes terra et Bosphoro in sinum Ceratium navigia et biremes transfert. Terra Constantinop. oportunitate Mehemedes, et tormentis muros quassat. Medicamen tormentis ne disruptur adhibuit. Joannis Huniades legalis consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemedis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad S. Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percellitur et ut Mehemedem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vertigem offert, quod respuit Mehemedes. Justinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. I'ontem in Ceratino sinu Mehemedes fabricat.

Οἱ βασιλεὺς οὖν Κωνσταντίνος; δύον δύναμις ἔπιμελούμενος ἐπεμελεῖτο σὺν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ Γενούταις· καὶ γάρ καὶ αὐτοὶ εῖχον κατὰ νοῦν ἀπαραίτητον λογισμὸν, διτὶ ἐάν ἡ πόλις ἀλλῷ, καὶ τὸ φρούριον αὐτῶν ἔρημον γενήσεται. Ἐν τούτῳ στελλαντες ἐν τῇ Γενούᾳ προλαβόν γραφάς δεδμενοι βοηθείας, ἀντέγραψαν, ὡς ἤδη ἔρχεται μία ναῦς σὺν φ' ὅπλαις εἰς βοήθειαν τοῦ Γαλατᾶ. Καὶ αἱ τοῦ Βενετικῶν ἐμπορικαὶ τρίταις (61) κατελθοῦσαι ἐκ τῆς Μαύριδος λίμνης, καὶ τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ, καὶ ἐκ Τραπεζοῦντος, ὁ βασιλεὺς οὗν, καὶ οἱ Βενετικοὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει, οὐκ εἶσαν αὐτὰς καταλέπτειν ἐν Βενετίᾳ, ἀλλ' ἐμειναν εἰς βοήθειαν τάχα τῆς πόλεως. Όμοιως καὶ ἐκ τῆς Γενούάς ἑλών εἰς ὅνδρας Ἰωάννης Δόγχος (62) ἐκ τῶν Ἰουστινιάνων σὺν δυσὶ νησισιν ὑπερμεγέθεσιν, ἔχων καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολλὰς καὶ καλὰς, σὺν ἐνόπλοις νέοις Γενούταις ἀρετὴν πνέοντας θυμόν. Καὶ διατάξας τοῦτον διαστελεύει τὸν τύραννον ἐκεῖ τὰς σκευὰς τὰς πετροβόλους πηγανύοντας, καὶ τὴν ἀλλήν πάσαν ἀντέμαχον ἐν τοῖς τείχοις παράταξιν. Εὐηργέτης δὲ τούτῳ καὶ διὰ χρυσοδούλου γράμματος τὴν νῆσον Λῆμνον· εἰ ἀποκρουσθῆσεται δὲ Μεχεμέτ, καὶ ὑποστραφήσεται ἀπράκτος, ἐξ ὧν θαρρεῖ κερδάναι τῆς πόλεως. Ἐπειτα σὺν ἐμάχοντο ἡρωικῶς οἱ Λατίνοι σὺν τῷ Ἰωάννῃ. ἔξερχομενοι ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ιστάμενοι ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ, καὶ ἐν τῇ τάφρῳ πολλάκις καὶ ἐκτὸς τῆς τάφρου ἐκπηδῶντες ἐσυνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις Ῥωμαῖοι, ποτὲ μὲν ἀφέντες, ποτὲ δὲ

Ismaelis Bullialdi note.

(61) *Βενετικῶν ἐμπορικαὶ τρίταις.* Tres fuerunt, ut adnotat Leonardus, qui intra urbis muros tunc agebat. Aderant insuper duae agiles seu levies triremes Venetæ actuarias illas comitatæ. Bazaar, lib. xii, naves Genuenses septem, Cretenses tres, et

At vero Constantinus imperator urbi tuendæ, quantum viribus pollebat, scum Genuensibus Galatæ incolis præt intentus. Hic namque opinionem præcepérant, a qua hanc dimovere ipsos promptum erat, urbe capta, castrum suum etiam devastatedum iri. Hac de causa Gennam litteras anteā scripserant, quibus opem ac suppetias sibi mitti rogabant; ad quas Genuenses respondere, navem unam, quæ quingentos milites Galatæ castro tuendo veheret, ad eos proficiendi. Venetorum etiam triremes actuarias commercio inservientes a palude Maeotis, Tanai et Trapezunte reversas, imperator et Veneti, qui in urbe habitabant, retinuerunt, nec Venetias redire permisérunt; ut si fors ita ferret, urbi auxilio et usui esse possent. Advenerat Genua Joannes Longus ex gente Justiniana, duabus navibus magnis vectus; quæ, præter multas machinas eximias cæterumque bellī apparatum, militibus ætatis robore præstantibus ac generosis instructæ erant. Joannes ipse vir solers in ordinanda acie pugnisque ineundis expertus ac peritissimus erat. Illum benigne **150** suscepit imperator stipendiaque ejus militibus solvit: præterea beneficiis et prostostroris exercitum dignitate eum cohonestavit. Is itaque urbis murorum partem palatio vicinam tuendi ac propugnandi onus suscepit; nam tyrannum tormenta ænea lèpidibus emitendis parata, cæterasque ad oppugnandum machinas adversus illam partem colloccare animadverterant. Imperator insuper aurea bullæ Lemnum insulam Joanni Longo donavit, si urbis obsidionem solvere coactus, frustra adhibitis machinis, reque infecta pedem Mehemedes referret. Latini Joanne duce alias portis urbis erumpentes, alias in exteriori muro stantes, quandoque in foscam desi-

Cbienses paucas in Byzantii portu fuisse tradit.

(62) *Ἰωάννης Δόγχος.* Leonardus eadem de Longo narrat, deque extra portas obsessorum erutionibus.

lientes fortissime pugnaverunt. Sæpius etiam foesa superata Romæ vario successu, modo cedentes, modo captivos Turcos trahentes, cum his manus conseruere. Hoc tamen Romæs minime conducebat; quippe verum dictu adversus viginti Turcos Romanum unum stetisse. Coniuersus cum Turcis pugnando, eruptione e portis facta, quid commodi ad eos redibat? Propterea consilium datum est, ut Romæ per propugnaula stationes habentes, alii quidem jaculis, alii sagittis pugnarent: alii canis ferreis globulos plumbeos in hostes emitterent; hi qui vel deni, nycum Ponticarum magnitudine, pulvere ignescente simul emissi, vim perforandi ac penetrandi habent; ita ut in hominem ferro armatum si ceciderit unus, clypeum et corpus transadactus pervadat in allumque obvium transiliat, et ab hoc in aliud, donec vis pulveris refrigescat: hocque impetu duos vel tres homines que usum didicerunt amplioremque fecerunt Turci.

Aprilis niensis trientes duo paucis velitationibus subitisque præliis transacti sunt, dum tyrannus novis copiis contractis exercitum suum augeret; ad quem multitudo innumerabilis militum, tam qui nomina vocati militiae dederant, quam qui sponte venerant, confluxit; qui itaque illum considerabant, quadringenta hominum milia superare conjecterunt. Galatini equidem Genenses, dum tyrannus Adrianopolis adhuc ageret, destinatis ad eum legatis amicitiam integrum illibatamque servare, renovatis scriptis olim fœderibus profliterunt. Amicum se eis esse respondit, nullaque ab eis quos diligenter, causa se divelli passurum, modo urbi auxiliuni ipsos non tulisse constaret: quod se haud facturos polliciti sunt. Verumtamen unus ab altero, quod successus probavit, delusus ac derisus est. Galatini enim, quomodo superioribus 151 temporibus urbem bello petitam, ac obsidione ab illius majoribus, qui re infecta recesserant, frustra cinctam noverant: eundem exitum hunc manere principem persuasi, Constantinopolitanis benevoli ac amici, ex oppidanis suis cohortes auxiliares miserunt: quodque Melhemetis amicitia ipsis valde suspecta erat fictaque videbatur, clam urbi, prout ipsos decebat, opem serebant. Secum rursus hæc dicebat tyrannus: Serpentem dormire sinam, quounque draconem occidere: uno deinde, quoque levi, iictu capilli impacto vertigine circumactum calcabo; quod etiam postea contigit. Eodem etiam

A λαμβάνοντες. Πλὴν τοῦτο οὐκ ἡν ἀπᾶδν τοῖς Ἐρωμαῖς. Καὶ γὰρ εὐλογὸν ἀν εἰπεῖν εἶναι Ἐρωμαῖν πρὸς εἶκος: Τούρκους· τις ἐδύνατο καταπροσωπῆσαι, καὶ ἐξαλθεῖν; Πλὴν ἡ βουλὴ ἐδίδετο, ὥστε τοὺς Ἐρωμαῖους ἀντιμαχεῖν· ἐκ τῶν πειχῶν διὰ τῶν προμαχῶν, οἱ μὲν διὰ τζαγρανολικῶν βελῶν, οἱ δὲ διὰ τοξικῶν, ἄλλοι διὰ μολυβδοδόλων ἀπολυμένων διὰ βοτανῶν πέντε καὶ δέκα δρῦν, σμινρά ως κάρυα ποντικὰ τὸ μέγεθος, ἀποτελοῦντα δύναμιν τρήσεως· ως εἰ τύχοι ἐμπεσεῖν σιδηροφύρων σώματι, καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ σῶμα διατρήσας ἐξέρχεται, καὶ εἰς ἄλλο ρεταπηδᾶ, εἰ τύχοι, εἴται ἐξ αὐτοῦ εἰς ἔτερον ἐνις οὐ ψυχρανθῇ ἡ δύναμις τῆς βοτάνης· καὶ διὰ μιᾶς προσολῆς δύναται ζημιῶσαι δύο καὶ τρεῖς. Ἐμαθον οὖν καὶ οἱ Τούρκοι, καὶ χρῶνται καὶ αὐτοὶ τὰ δρῦν καὶ ἐπέκεινα.

B interīci simūl possibile. Machinam istam ejus-

Περιπολέσσος οὖν τοῦ Ἀπριλίου τὸ δῆμοιρον ἐν διλγοῖς ἀντιμάχοις, φὶ γὰρ τύραννος εἰς πλέον θῆρος ζετο, συνήχθησαν οὖν ἄνδρες κλητοὶ καὶ αὐτόχθοτοι ὑπὲρ ἀριθμὸν δυνατὸν εἰπεῖν. Ἐλεγον οὖν, διοι κατεσκόπευν, εἶναι ὑπὲρ τετρακοτίας χλιδᾶς. Καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενούται (63), καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν τύραννον ἦτι δυτα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἰστειλαν πρέσβεις. ὅγγιδλοντες τὴν εἰς αὐτὸν ἀχραιφνῆ φιλαν, καὶ ἀνανεῦντες τὰ προγεγραμμένα ἐκτυπώματα· καὶ αὐτὸς ἀπελογεῖτο, ως φίλος αὐτῶν εἶναι, καὶ ἀδιάσπαστος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, μόνον μὴ εὐρεθῶσι βοηθοῦντες τῇ πόλει· καὶ αὐτοὶ ὑπέσχοντο. Πλὴν εἰς ἐν τῶν δύο κατεγελάτῳ, φὶ τὸ τέλος ἐδιεῖν· οἱ γὰρ τοῦ Γαλατᾶ ἐνενδουν, ως καθά καὶ ἐν ἔτεροις χρόνοις ἡ πόλις γαταπολεμισθεῖσα παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, οὐδὲν ὧνταντο ἀπελθόντες ἀπρακτοί· οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ οὖν ἐκείνοις φιλαν δεικνύντες, τοὺς μὲν πολίτας ἐδιδοσαν τὴν παρ' αὐτοῖς ἐξερχομένην βοήθειαν, οὗτω θαρροῦντες γενέσθαι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ως πλάνον μὲν τὴν φιλαν ὑπώπτευον, τῇ δὲ πόλεις τὰ εἰκάσα συνεμάχοντο χρυψίως. Οἱ δὲ τύραννος πάλιν ἐν ἐαυτῷ ἐλεγεν· Ἐάσω κοιμάσθαι τὸν δράκοντα, καὶ τότε μία πληγὴ ἀλαρρὰ κατὰ κεφαλῆς καὶ τοὺς τορούδιασθεῖ· δ καὶ γέγονε. Τότε συνήχθησαν καὶ διὰ θαλάσσης τὰ πλοῖα αὐτοῦ σὺν τριήρεσι, διήρεσι, πλοιαρίοις ίως τριακόσια τὸν ἀριθμὸν. Οἱ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἡν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἀλύσει (64), ἀπὸ τοῦ μέρους; τῆς πύλης τῆς πόλεως τῆς καλου-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(63) Καὶ οἱ τὸν τοῦ Γαλατᾶ Γενούται. Leo-hardi. clam Galatinos opem tulisse obcessis ait: verum eos ignavie arguit, quod castrum ad fauces Bosphori adiungari non impedierint.

(64) Ἡ κεκλεισμένος σὺν τῇ ἀλύσει. Constantiopolitos portuum catena ferrea clausum fuisse securitatis causa constat, cum Galli Constantinopoli expugnarunt: ut Nicetas in Annalibus docet. Μὲν δὲ οἱ μὲν ἐπίγειοι, οἱ δὲ ἐνάλιοι τῷ φρουρῷ ἐπέτησαν, τὸν φρουρόν φεύ-

τάλαντον ἀποδεῖν ἀλυσιν, τούτα πλοίων πολεμίων ἐντατὴ τις ἕφοδος, εὐθὺς προσβάλλουσ: τῷ ἐρύματι. Ut vero, qui terra profecti et mari advecti erant, ad castrum accedere: in quo retinaculum fixum est, cui catenam ferream gravissimamque alligare solent Romæ, si classis hostilis irruptione immineat: statim illud oppugnant. Laonicus, lib. viii., catena ferrea clausum fuisse portum hocce obsidionis tempore tradit.

μένης Ὁραλας, εις τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ Ανήες Ισταντοῦ ἔνδον ὄρμαθδον προσέχοντες τὸν λιμένα καὶ τὴν ἀλυσιν. Αἱ δὲ νῆες, δὲ εἰρήκαρεν πάντες (65), μία ἡ τοῦ βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Ηελοποννήσου σῖτον, αἱ δὲ ἀλλαὶ τέσσαρες ἐκ Γεγούνας βογευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, Ισταντοῦ μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρίου μηνὸς ἔλου διὰ τινας αὐτῶν χρείας. Εἰσελθόντος οὖν Ἀπριλίου, καὶ βουλομένων ἀραὶ τὰς ἀγκύρας, δὲ βορέας αὐτοὺς ἐνεπίδ.ζε. Ἡσαν οὖν οἱ πλίται εἰν ἔθυμιδι πολλῇ ὁσαύτως καὶ αἱ νῆες. Τοῦ βρέφου γοῦ καταπρανοῦς πεσόντος, καὶ νότου ἀρξαντος πνεύν, ἐξῆλθον τῆς Χίου λιμένος· καὶ κατ’ ὅλην πνέοντος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐκραταιοῦτο, καὶ βαίως ἐφέροντο ὑπὸ αὐτοῦ αἱ νῆες. Ισταντοῦ οὖν οἱ τῇ πόλεως, ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπανδοχήν, εἰ καὶ μηδὲν ὄνταν. Φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθὺς ὁ τύραννος ὡς ἀγριος δράκων ὄρμητε κατὰ τῶν αὐτοῦ τριτρεων καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προστάσσων αὐτοῖς, διτε ἐκ τῶν δύο πρόκειται γνέσθαι τὸ δέ, ή τὰς νῆες λαβεῖν, ή κωλύσαι τοῦ μή εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. Τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα ἰστιντοῦ ἐκδεχόμενα τὴν ἀφίξιν τῶν νηῶν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς Πύλης ἐκτός. Αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι κατὰ τὴν έσην ὁδὸν, καὶ βουλόμεναι περάσαι τὸν Μεγαδημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀνθίσταντο τὰς ναυσίν. Ἡν γάρ καὶ ή θάλασσα ἀκείνῃ τῇ ὥρᾳ εδόξος, ἀνέμου μή πνέοντος. Καὶ ἡν λιέν τέντον θέαν καταστρωθεῖσα γάρ ή θάλασσα τοῖς Ιστίοις τριακοσίοις τῶν Τούρκων, καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξηπλωτο ή θάλασσα ὡς χέρσος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν οὐδὲ τὰς κώπας ἡδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὄντασιν. Οἱ δὲ τῆς νηὸς, ὡς ἀετοὶ ὑπόπτεροι, ἀνωθεν, ὡς κεραυνούς, τὰ βέλη τῶν τετραγρῶν κατέπεμπον, καὶ τὰς σκευάς ἀπέλυον, καὶ φύως οὐκ ὀλίγος τῶν Τούρκων ἐγένετο. Ὁ δὲ τύραννος ὑπὸ τῆς ἀγανάλαζοντος ὄρμήσας ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐποχούμενος ἵππῳ, ἐφαντάζετο σχίζειν τὴν θάλασσαν, καὶ ἔως αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἵππου πλεῦσαι· τόσον θυμοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ή ἐνοπλος στρατιὰ σὺν αὐτῷ. Τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ Ιστία φυσηθέντα, σχίζαντες τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν ἐπλεον, τὰ δὲ πλοῖα Ἐμειναν. Εἰ γάρ ἡν Εμπροσθεν αὐτῶν τότε διστόλος τοῦ βαρδάρου, ἀδύναντο διν αἱ πέντε αὗται νῆες καταποντίσαι καὶ τὰ τριακόσια. Ὁ δὲ τύραννος μή γινώσκων τὴν θαλάσσης ἐπιτήμην μόνον ἐκέργαγεν. Ὁ δὲ μέγας Κοντόσταυλος αὐτοῦ οὐκ ἡθέλησεν ἀκοῦσαι, καὶ γάρ περαλήγως ἐπρόστατεν. Τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος ἀριστε τὸν στόλον ἀπελθεῖν ἐν τῷ διπλῷ κλονι, τὸν δὲ μέγαν Κοντόσταυλον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς βιφέντος, καὶ ὑπὸ τεττάρων τανυσθέντος, αὐτὸς ὁ τηγεμών οἰκεῖας χερσὶν ἔτυψε, δοὺς ἐκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ ῥάβδῳ, ἢς ή κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ σταθμίον λίτραι

Ismaelis Bullialdi nota.

(65) Αἱ δὲ νῆες, δὲ εἰρήκαμεν πέρτε. Tres suisce Chienses narrat Leonardus, et navile prælium describit: Laonicus etiam, lib. viii, adeundus.

tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes, et triremes trecentæ simul prope urbem appulerunt. At portum urbis catena extensa, a porta, quæ Pulchra appellatur, ad Galate littus cludebat, navesque continua serie connexæ, portus latitudinem et catenæ longitudinem occupantes, intra eam stationem habebant. Classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponneso cibaria subveniens imperatoris erat, cæteræ quatuor mercede conductæ Genuensium erant, in Chii portu, dum sibi necessaria comparant, totum mensem Martium transegere. Ineunte Aprili e portu solvere cum decrevissent, boreas spirans obstitit. Quamobrem Constantinopolitanis, pariterque navium illarum vectores mœsti admodum, animoque valde consternati erant. At borea cadente cum austro flare cœpisset, portu solverunt. Prima die vento leni ac inmedioci lati; altera vehementius flante australi celebrius etiam serebantur, Constantinopolitanis hanc egregiam, nibilque ipsis profutaram, rerum copiam interim exspectantibus. Ubi vero in urbis conspectu venere naues, ad trirèmes suas cæteraque navigia celeri impetu accurrit tyrannus, taliisque imperiali; alterum e duobus faciendum incumbit, vel naues capiendæ, vel portus ingressu arcendæ sunt. A littore itaque progressa ejus navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum Aureæ portæ exspectando, stabant. Navibus autem rectam viam tendentibus, annitentibusque Megademetrium arcem, ut sinum Cératiniūm ingredi possent, superare, navigia obstabant; mare quippe, vento tunc posito, traquillum erat. Spectaculum etiam visendum exhibebatur strati maris Turcorum velis trecentis, et quinque magnis navibus, videbaturque æquor ad campi planitiei instar complanatum; uero propter telorum frequentiam remi in aquam demergi poterant. Navium vectores, ut aquila alata e superiori loco in navigia humiliora balistis tela, velut fulmina, 152 emittebant, quorum machinas disrupterunt, Turcorum ingenti strage edita. Tyrannus ingenita superbia et vanitate impulsus, undas vindicare posse, et equo vectum ad naues usque suosque armatos penetrare confidebat; tantus animi, quo in rebus suis agendis serebatur, impetus erat. Vento interea excitato velaque sinnante, naues per acatia media, quæ statimēnam suam non deseruerunt, in portum deferuntur. Quod si tunc universa classis barbari obvia stetisset, illam quassando ac demergendo quinque naues istae pares erant. Tyrannus, rei nautice ignarus, ad clamores et vociferationes conversus est; quibus magnus ejus Contostaulus, cum absurdâ juberet, anscultare noluit. Ira tunc accensus tyrannus classem ad duas columnas abire et coram se magnum Contostaulum adduci jubet. quem attractum et in terram dejectum, quatuor satellitibus illius membra distendentis.

bus, princeps ipse suis manibus aurea virga libra-
rum quingentiarum pondo (quam ad tyrocinium in
verberando faciendum comparaverat), centum pla-
gis infictis verberavit. Ille vero Contostaulys, na-
tione Bulgarus, nomine Paldas, quodam inter suos
principi viro ortus erat. Jamdiu ante mancipium
factus a patri religione et pietate defecerat, Mehe-
metisque patri servitute servierat. Is ante quatuor
annos in Lesbum piraticam exercens excurrerat,
multosque captivos abduxerat: remigibus porro ac
nauis invitus ut qui prædam ipsis subtraheret ac
surriperet. Ut ergo eum a tyranno spretum, virgis
casum ac contumeliose habitum vident, Azapidum
unus, gena ipsius lapide incusso, alterum oculum
eruit. At naves portum ingressae, a Constantinopo-
litani soluta catena, intra ipsam accipiuntur. Ty-
rannus naves octo magnas, minores plures viginti,
irremesque imperatoris ac Venetas, aliaque pluri-
ma parva navigia portum occupare consipiens,
illo se non posse potiri cognovit, stratagema ideo
audax, generoso fortique viro dignum comminisci-
tur. Per dumeta et vepres post Galatam sitas rec-
tam viam aparte, quæ orientem infra duas colum-
nas respicit, usque ad alteram partem littori Cerati-
ni sinus e regione Cosmedii conterminam, sterni
imperat: et pro loci qualitate quantum possibile fuit,
complanata via, phalangitis impositas biremes, velis
expansis ex trajecto ostii sacri terra circumactas
et tractas in Ceratium sinum inferri jubet; sta-
timque illud factum est. Biremes itaque traheban-
tur, in quarum singulis unus proœst gubernator assi-
debat, alias ad puppim clavum regebat. Tertius an-
tenuas moderabatur, **153** velaque agitabat, alias
tympanum pulsabat; carmen etiam nauticum a tu-
bicine cantatum. Dumeta interim ac torrentes navi-

A πεντακόσιαις (68). ήν αὐτὸς κατισαένεσσεν ἵνα παῖς
αὐτὴν, ὡς δοχίμιον. Ἡν δὲ ὁ ἀνθρωπὸς τὸ γένος
ἐκ τῶν Βουλγάρων Ἐλκιν, τινδὲς τῶν ἀρχίτων
Βουλγαρίας υἱὸς Πάλδας ἐπονομαζόμενος (67). Ἐδου-
λῶθη οὖν πρὸς καιροῦ, καὶ ἐξωμόσαστο τὸ πάτριον
οἴνος, καὶ ἦν δούλος πατρικῆς τοῦ Μελεμέτ. Αὔτης
ἡν δὲ πρὸς τεσσάρων ἐτῶν ἑλθών ἐν τῇ Λέσβῳ, καὶ
οἰχμαλωτίσας οἰχμαλωταῖν ἀπειρον. Ἡν δὲ καὶ τοῖς
ἀπελάταις οὐ καλής φίλος, δοπάζων εὐτῶν τὰ λά-
φυρα. Καὶ ίδοντες αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τυράννου κατα-
φρονθέντα καὶ φυδούσαντα, εἰς τῶν Ἀζαπίδων
λίουν δραστ, καὶ κατὰ κόρδης κρούσας, ἐξώρυξε τὸν
ἔνα δρυθαλαμὸν αὐτοῦ. Αἱ δὲ νῆσες ἐλθεῦσαι ἐν τῷ
λιμένι, καὶ οἱ τῆς πόλεως χαλάσαντες τὴν ἀλυσίν
ἴδωκαν εἰσέδοντα αὐτάς. Τότε δὲ τύραννος ιδὼν τὰς
νῆσας τὰς μεγάλας ὀκτώλιοντας, τὰς μικρὰς ἐπέκεινα
τῶν καὶ, τριήρεις βασιλικὰς, καὶ τριήρεις τῶν
Βενετικῶν, καὶ δῆλα πλειστα μικρὰ. Ἐγνω ὡς οὐκ
εστὶ δυνατὸν τοῦ κατασχεῖν τὸν λιμένα, καὶ τεχνί-
ζεται γενναῖδν τι καὶ ἀνδρεῖον σφρισμα. Προστά-
τει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι (68) τὰς νάπας τὰς διποιεν
κειμένας τοῦ Γολατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατο-
λὴν κάτωθεν τοῦ διποιού κίονος (69), ἐνώς τὸ δῆλο
μέρος τοῦ Γαλατᾶ τὸ πρὸς τὴν αἰγαλὸν τοῦ Κερα-
τίου κόλπου κείμενον ἀντικρὺ Κοσμητίου. Καὶ
τοιήσαντες τὴν δόδην ὀμαλήν, δυον ἐδύναντο, διὰ
τῶν φαλάγγων (70) ἐπιβιβάσας τὰς διῆρες, καὶ τὰ
ἰστια πτερώσας ἐκέλευσεν ἔλκειν διὰ Ἑρᾶς ἐκ τοῦ
πορθμοῦ τοῦ λεπού στομίου (71), καὶ εἰσάγειν εἰς
τὸν Κεράτιον κόλπον τὰ πλοῖα· δὲ καὶ γέγονεν.
Εἶδοντο δὲ τὰ σκάφη, καὶ ἐν ἐκάστῳ πρωρεὺς, καὶ
ἄλλος ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος· ἕπερος δὲ τὸ
πτερόν κρατῶν τὸ ιστίον ἐτίναξεν. Ἀλλος τύμπα-
νον, ἕπερος σάλπιγγα κρούων ἐμελώδει θυλάσ-
σον μέλος. Καὶ τῇ οὐραὶ πλέοντες, τὰς νάπας καὶ

Israeles Bullia'di notæ.

(66) *Ἄτραι πεντακόσαι.* Hoc per hyperbolam
dixit Ducas; quingentas etiam uncias aquavisse
incredibile est, nedum tot libras verum fuerit. For-
tasse drachme hic intelligende sunt, quarum quin-
gentæ sequuntur uncias 62 cum semisse unius, id est
libras nostreas quatuor, minus sesquicuncia.

(67) *Ηάλδα ἐπορογάζουερος.* Balthoglum appellat
illum Leonardus: cui vitam concessisse Mehe-
metem procerum precibus flexum: fortunis tamen
omnibus honoribusque privatum scribit. Laonicus
lib. viii, paulo alter de Paldas, quem Paonogen
vocat, disserit, et inter preliandum a suis lesu
fuisse tradit. Phranzes quoque adeundus, lib. iii,
cap. 10.

(68) *Προστάτει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι.* Hoc fac-
tum fuisse asserit etiam Leonardus Chienensis: et per
stadia 70 terra tractas fuisse biremes. Reg equidem
ardua, et locorum peritiae tanto magis difficultas
videtur, quod et mari per elevum sursum trahendæ
fuerunt. Augustinus Justinianus in Chroicis Ge-
nuensibus terra tractas in aquas dulces tradit: id
est in fluviorum Barbysse et Cydari ostia, quibus
in sinum Ceratium influunt. Leunclavius, lib. xv,
et ansvectionem illam navigiorum terra factam quo-
que asserit, ut et Laonicus lib. viii, et Phranzes
lib. ii, cap. 10. Existat apud Zonaram in Basilio
Macedone, et apud Cedrenum, tale traductarum
terra navium ex uno mari in aliud exemplum

Nicetas Ooryphas Saracenos ut imparatos et ex
improviso oppimeret, e Cenchreatum portu in si-
num Corinthiacum terra tradivit. Zonaras, Διὰ
τοῦ κατὰ Κύρινον ισθμοῦ ταχέως διαγχών τὰς
τρίηρες: ἐν τῇ Ἑρᾷ διτίθεται τοῖς πολεμίοις ἀνατο-
λῆς. Per isthnum Corinthiacum terra tritemes ce-
leriter traxit, et ex improviso hostes adoritur.

(69) *Κάρατον τοῦ διποιού κλεψεν.* Uno verbo
Διπλοκάδιον dicitur. Turcis vero B̄tziktrach, id est
Cunarum Saxonum: quod a Galata ad Pontum Eu-
xinum navingibus post superatum locum, qui Ortachio appellatur, ad sinistram statim occur-
rit.

(70) *Διὰ τῶν φαλαγγῶν.* Phalangia ligna sunt,
quibus naves dum in terram subducuntur, aut in
navali reposita stant, fulciuntur. Phranzes adiun-
ctus, lib. iii, cap. 10. Notabit lector in Latina ver-
sione pro voce illa *Ita projecto que nobis excidit, legi*
opostore ex ostii sacri fratre.

(71) *Ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ λεπού στομίου.* Hoc
loco στόματι λέπῃ juxta Διπλοκάδιον collocare vi-
detur Ducas, unde navigia in sinum Ceratium
terra tracta sunt. In quo locorum situ cum Gillio
et Leunclavius non consentit: qui στόμα λέπῃ su-
pra castella locant versus Pontum Euxinum: ita
vocatum a templo Jovis Urii, quod in Christianæ
religionis templum a Constantino Magno postea
commutatum est.

τοὺς δύσκας, τὴν ἔηράν διήρκοντο, οὐ καταν-
τήσαντες ἐν τῇ ὑγρῷ, ταύτας ἀνήγαγον ὑδοχόντα
τὸν ἀριθμὸν, αἱ διῆρεις ὑπάρχουσαι, τὰς δὲ λοιπὰς
εἶχαν ἔκει. Τί; εἰδεῖς τοιούτον; ή τίς ἤκουεν; Ὁ
Ξέρης τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ἔηράν
ἐτοσῦτος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διῆλθεν. Οὗτος
δὲ ὁ νέος Μακεδὼν, καὶ, ὡς ἐκεῖ δοκεῖ, τῶν γενεῶν
αὐτοῦ τύραννος θάτατος, τὴν γῆν ἐθαλάτσασ, καὶ
ὡς κατὰ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν
ὄρεών ἀπέξευξεν. Ἀλλ' ὑπὲρ τὸν Ξέρην οὗτος· καὶ
γάρ ἔκεινος ἐισβὰς τὸν Ἐλλήσποντον, παρὰ τῶν
Ἀθηναίων αἰσχύνην ἐνθάδες ὑπέστρεψεν. Οὗτος δὲ
τὴν ἔηράν ὡς ὑγρὰν διαβάζει, τοὺς Ῥωμαίους ἥφα-
ντας, καὶ τὰς χρυσὰς ὄντας Ἀθήνας, τὰς κο-
σμούσας τὸν κόσμον, τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων
εἴλε.

Ταῦτα μὲν διὰ θαλάσσης· διὰ δὲ ἔηρος, τὴν χω-
νελαν ἔκεινην τὴν παμμεγίθη φέρων ἀντικρὺ τοῦ
τείχους, ἐστησεν ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἀγίου Ῥωμαίου
κληρίου. Καὶ λαβὼν σημεῖον ὃ τεχνίτης, εἶχε γάρ
ἐκ πλαγίου φολέας δύο κατεσκευασμένας, χωρούσσες
πέτρας ὡς λιτρῶν (72) αὐτοφυῶς τεχνασμένας. Καὶ
διε τὸ διούλετο ἀπολύειν τὴν μεγάλην (73) ἐσημειοῦτο
τὸν τόπον, πρώτων πέμπτων τὴν μικράν· καὶ τότε
στοχαστικῶς ἐσφενδόνει τὴν μεγίστην. Καὶ χρούσας
τὴν πρώτην βολὴν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ
τῆς πόλεως, ἐννοοὶ γεγίνασι, καὶ τὸ, Κύριε, ἐλέη-
στορ, ἔκραζον. Ἡν δὲ τότε, κατὰ τὸ Ιθος, εὑρεθεῖ-
σα (74) ἡ εἰκὼν τῆς πανυπεράγονος Θεοτόκου τῇ
ἔδδομαδι τῆς Διακαίησιμοῦ ἐν τῷ παλατιώ· καὶ
ἐκτοτε συγχάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς χώ-
τας (75), καὶ ἡ εἰκὼν ἔκει ἰστατο μέχρις ἀλώσεως.

A gantium specie superant, triremesque octoginta ter-
ra tractas ab uno littore, ubi cæteræ relictae sunt,
ad aliud littus deducunt. Quis talium spectator un-
quam vel auditor fuit? Mari equidem navibus con-
strato pontem imposuit Xerxes, super quo ingen-
tem exercitum trajecit. At hic novus Alexander
Macedo, stirpisque suæ, uti spero, tyrannus ulti-
mus, navigis per collium juga, velut per mari un-
das, actis, in terram mare iuduxit. Xerxes insuper
opere ac successu, superavit, qui Hellespontum
transvectus, accepta ab Atheniensibus clade, turpi-
tor recessit. Mehemetes vero terra, quasi naviga-
bili redditia rembrumque paciente, trajecit, Romæos
delevit, aureasque revera Athenas, urbem impera-
toriam, mundi ornamenatum expugnavit.

B

Atque ista quidem mari gerabantur. Terra ve-
ro tormentum bellicum illud immane in modum
conspicuum tractum, non longe a sancti Romani
porta locatum est; ad scopum destinatum artifex
collimaturus sic se parabat. Bombardæ biunc lo-
cate erant ex obliquo, lapidum in globos affabre
desformatorum librarum ... pondo capaces; majorem
ille explosurus, locum imprimis designatum mino-
ri primum quassabat: certo deinde ictu majorem
emittebat. Ad fragorem et sonitum accensæ bom-
bardæ, explosaque primi globi, Constantinopolita-
ni attoniti mutique restitero: rupto ictu silentio
in has voces, Domine, miserere, eruperunt. Per id
tempus purissimæ ac easissimæ Deiparae imago
Dracænesimè septimanam, ex recepta consuetudine,
in palatio palam proposita existabat; ubi usque ad

Ismaelis Bullialdi notæ.

(72) Laonius dicit suissem semassis talenti, id est, 50 libras, pondo.

(73) *Kai ὅτε ηθούλετο ἀπολύειται τ. μ. Ηοέ bombardarius faciebat, ut certius dirigerec iectum majoris tormenti: quem, ut efficaciorēm, ad locum destinatum certo dirigi, magis infererat. Laonius lib. viii, narrat, ἣ latera majoris tormenti duo minora apposita suissem: ita ut tribus bombardis murus quadratur: primo minoribus, majori deinde, quod lapides trecentarum librarum pondo emittebat.*

(74) *Ὕπερ δέ τότε κατὰ τὸ ἔδος εὐρεθεῖσα. Quotannis feria 5 quintæ septimanæ jejuniornum (cum μέγας κανὼν ab Andrea Cretensi compositus recitatur, atque etiam vigilia prima in palatio peragatur) imago B. Mariae Virginis Hodegetriæ, a monasterio τῶν Οὐρανῶν in palatiū deferetur. Cudinus, cap. 12 Offic. Constantinop. Αποδὲ πρώτης αὐτῶν ἐπιδημούσα ἐν τῷ παλατιῷ εἰκὼν τῆς ὑπεράγιας Θεοτόκου τῆς Οδηγητρίας, μένει μέχρι τοῦ μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ήντανα εἰκὼν ἔρχομένην μὲν ὑπαντεῖ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐλῆς; τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀπερχομένῃ προπέμπει μέχρι ταῦς τῶν ὑψηλῶν ἔκτος Καὶ γενομένης ἔκεισθε μνήμης τῶν βασιλέων ὁ βασιλεὺς ὑποστρέψει. Αριθμοὶ πολλοὶ istarum virginium sanctissimæ Deiparae imago in palatiū nūt, et usque ad magnam Pascham Dominicam in eo moratur. Cui venienti ad portum aulae palatii occurrit imperator. Feria vero secunda post Pascha, abeunte deductus ad usque gradus altos extiores: factaque ibi imperatorum commemoratione imperator revertitur. De hac sanctissimæ Virginis imagine a leundus Grego-*

ras, libro v, qui Michaelem Palæologum primum urbem, post exactos Latinos, intrasse, præeunte sancta imagine scribit. Lib. iv. Andronicum seniorum ante illam orasse, dum ipsius nepos junior Andronicus ipsum invadit, tuncque in palatio stetit sancta imago extra tempus consuetum, capa siquidem sicut ab Andronico juniore Constantiopolis Maii 24, multis post Pascha celebratum diebus, quæ etiam hujus ultimæ obsidionis tempore, in palatio ad expugnatam usque urbem mansat. Cantacuzenus quoque, lib. iv, cap. i, narrat Annam imperatricem ejusque filium Joannem imperatorem orantes ante imaginem SS. Virginis Hodegetriæ sterisse, cum ipse Cantacuzenus, occupata urbe in palatiū penetravit. De illa qui plura volet, aedat Jacobi Gretzeri commentarij, in cap. 12 Europolitæ Codini.

(75) *Ἐρ τῇ μορῇ τῆς χώρας. Hujus monasterii hoc loco et pag. 162 mentionem facit Ducas. Illi I. Gregoras lib. ix, cap. penult. a Justiniano ædificatum, collapsum deinde ab Alexio imp. socii instauratum, tandem a Theodoro Metochito rōmō proximum refectum fuisse lib. viii scribit. Gregorius interpres vertit Choræ monasterium: quare vero χώρα; appellatum nisi nescio. In versione veritimus, tanquam χώρα; hoc loco regionem vel vicinum significaret. Sed videtur melius esse, si Choræ monasterium appellemus; forte quia in urbis parte, quæ χώρα; proprie appellatur, et quæ palatio vicina fuisse videatur, constructum esset.*

dieni captæ urbis stetit; atque interim in vici illius monasterio omnes precibus crebro litabant. Quæ Deus per prophetam Jeremiam dixerat, tunc impleta sunt: *Ut quid ex terra longinqua thus Sabæum et cinnamomum mihi affers?* Holocautomata vestra mihi accepta non sunt, et sacrificia vestra non me delectant. Hæc propterea minatur Dominus: *Infirmum ac invalidum hunc populum reddam: in ipsa urbe parentes ac filii languore simul deficient, vicini simul peribunt.* Hæc præterea dicit Dominus: *Ecce populus, gens magna a Borea venit. Reges multi, ab ultimis terminis terræ excitati, arcum gladiumque arripient. Impudens est, et non miserebitur: vox illius mari aestuanti similis; equis et curribus, flisa Son, in acie sicut ignis adversum te stabunt.* Perniciosæ porro illius machinæ inventor ac faber noto sibi quodam medicamine prospexerat, quominus tormentum æneum rumperetur.

154 Tormentis illis lapides emitti vidimus ac novimus: post explosionem vero, nisi pilis ex lana densissime compactis statim forent, ad vitri modum disrumpi: etiamque tali cura adhibita, duabus vel tribus explosionibus, in metalli poros subeunte aere, id pati. At qua arte id vitabat? Emisso lapide æneum tormentum nitri ac sulphuris vapore calescium oleo statim perfusum, quo obstructi pori aeris penetrantis injuriam arcebant: et olei calore vis frigoris retundebantur: sive explosiōnibus sustinendis illa machina paruit, donec urbi ruinam attulisset. Integra etiamnum ad tyranni usus, cum ipsi libuerit, superest. Impulsa ac quassata muri parte, in eamdem collimabat lapidem denuo emissurus: sed cum Ianchi apocrisiariis, qui ibi tum aderat, destinatum ictum risu exceperiset, ei que collinanti dixisset: *Si muros in terram nullo negotio ruere velis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque vel sex orgyis distantem conversa machina, ictus unum et alterum aequalis altitudinis destina; quibus accurate directis ac libratis, tertio murum quate, ita ut in trianguli figuram depositi cernantur, illam mænium partem in terram ruere consicies.* Placuit consilium, cui paruit artifex, nec successu caruit. Qua ratione vero impulsus Hungarus ille tyrannum hac de re monuerit, enarrabo. Anno illo Hungariæ rex Rumanorum imperator designatus fuerat, et a papa Nicolao coronam accepserat. Ex auctorato etiam Ianco, qui curatoris nomine res administraverat, rex ipse imperator administrationem regni universam capessi-

A Τότε ἐπληροῦτο τὸ βῆθν παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἱερμίου λέγοντος· Ἰταὶ μοι Ἀβαρον ἐκ Σαβᾶ γέρσις, καὶ κυρδώμωρ ἐκ τῆς μακρῷερ; Τὰ ὀλοκαντώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτὰ, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἡδυτάρι μοι. Διὰ τοῦτο τὰς λέγει Κύριος· Ἰδού ἦτα δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθενεῖαν· καὶ ἀσθενήσουσιν ἐπὶ αὐτῷ πατέρες καὶ νιοὶ ἄμα· γειτωρ καὶ ὁ πλησιον αὐτοῦ ἀπολοῦνται. Τὰς λέγει Κύριος· Ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ ἔθρος μέρα· καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἔξεγερθήσονται ἀπὸ σκόπευτος τῆς τῆς. τόξον καὶ ζεύνηρι χρατήσουσιν. Ἰταμός ἔστι, καὶ οὐκ ἔλεήσει. Φωτὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυματρούσα· ἐφ' ἵπποις καὶ ἄρμασι παρατάξονται, ὕσπερ πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σὲ, θύρατερ Σιών. Οὐ δὲ σοφιστὴς τῆς κακίας ἐκείνης ὁ τεχνίτης τι μέθοδον ἠπίστατο τοῦ μὴ διαρράγηναι τὴν χωνελαν. Καὶ γάρ οἴδαμεν χωνελας ἀπολυσούσας προβήλους· μετὰ γοῦν τὸ ἀπολυθῆναι τοῦ σκεύους, εἰ καὶ μὴ ἐφύλαττετο σκεπαζομένη ὑπὸ πλιῶν ἐξ ἑριῶν παχείων, παρευθὺς ὡς ὕελος διεβρήγυντο. Καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπισκοπήν, ἡ δις, ἡ τὸ πλέον τρις ἀποπέμπων ἐσχίζεται, τοῦ δέρος χωροῦντος ἐν τοῖς κοίλοις τῶν μετάλλων ὑποβαθμασίν. Οὕτος δὲ τὶ ἐποιεῖ; Μετὰ τὸ σφενδόνισθῆναι τὴν πέτραν τῆς χωνελας ζεούσης ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ νίτρου καὶ τοῦ τεάφου, παρευθὺν κατέβρεχεν αὐτὴν ἀλαφ, καὶ σὺν τούτῳ ἐπληροῦντο τὰ ἔνδον αὐτῆς ἀερώδη πάθη, καὶ οὐκ ἐνίργει τὸ ψυχρὸν λειανθὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἀλασού θερμότητος, καὶ ἐδάσταζε τὸν κόπον εὐκόλως, ἀχρις οὖν ὑπούργησε τὸν διεθρὸν τῆς πόλεως· καὶ ἐτι μετὰ ταῦτα φύλαττεται σῶα, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ τοῦ τυράννου θέλημα. Κρούσσας οὖν καὶ διασείσας τὸ τεῖχος, ἥσουληθή ἐκ δευτέρου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ βάλλειν ἀλλον ἐνα λίθον· τυχὼν δὲ ἀποκριτέριος τοῦ ἱάγουν ἐκεῖ ἐσκακεῖ τὴν βολὴν, λέγων, Εἰ βούλει κατακεσεῖν εὐκόλως τὴν τείχη, μετάθεσι τὴν σκευὴν ἐπὶ ἄλλῳ μέρει τοῦ τείχους, διέκοπτε ἀπὸ τῆς πρώτης βολῆς ἀργυλάς σ' ἡδεῖ, καὶ τότε ἐξισῶν τὴν πρώτην ἀργεῖ ἐτέβραρ βολὴν. Τῷρ δέοντος ἀκρωτηρίων σπιμελῶν, τότε βάλλει καὶ τρέπεται, ὡς εὑρεθῆται τὰς τρεῖς βολὰς ἐπὶ τριγώνου σχῆμα, καὶ τότε δύψει τὸν τοιοῦτον τεῖχον εἰς τὴν καταπλακτοτατα.

B Ηρεσσεν οὖν ἡ βολὴ, καὶ οὐτως πέπραχεν ὁ τεχνίτης, καὶ οὐτως ἀπέβη. Πίθεν δὲ παρακινθεὶς δὲ Οὐγγρος οὐτως τὴν βολὴν ταῦτην τῷ τυράννῳ δέδωκεν, ἡδη λέξιω. Οἱ δῆκτες οὐγγριας (76) τὴν βασιλείαν τῶν Ρωμαίων ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐτει παρα-

Ismaelis Bullialdi nota.

(76) Οἱ δῆκτες τῆς Οὐγγριας. Ita se res habet. Anno 1453, Iulij. Februario, Ladislau posthumus Alberti filius, Hungariæ rex, Budam venit: et a Joanne Hunnia de Corvino, qui a Varnensi clade prorex Hungariae fuerat, et Hungaricam reimp̄l̄am administraverat, arcis quam plurimæ ei, administrationem regni tunc capessenti, redditæ sunt. Quod vero Turcorum mala fides suspectos ipsos semper redderet, Hungariae portes inferiores tuendas Corvinus suscepit. Perque multis dies in

regia aula versatus, et secum omnibus consiliis communicatis, a Ladislao honorifice dimittitur. Sed de pace inter Mehemetem et Corvinum inita, aut de pacis illius instrumento scripto redito, missoque ad Mehemetem nuntio, nullum verbum historia Hungarica facit. Imo, ubi Ladislau regni administrationem suscepit, adversus Turcos, Joanne Capistrano adhortatore, Corvinus statim se accinxit.

λαθόν, καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πάππα Νικολάου, καὶ ἀναζωσάμενος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐξεβλήθη τῇ; ἐπιτεροπικῆς ἔκουσιας δ' Ἰάγκος, καὶ ἀνελάβετο τὴν πόλεαν φροντέδα τῆς ἀρχῆς δὲ δῆ καὶ βασιλεύς. Ἐχων δὲ δρκους μετὰ τοῦ Μεχεμέτη ἀγάπης προσδιοριστεῖς τριῶν ἑτῶν, ἥδη πληρωθέντος τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως, ἐμήνυτε τῷ Μεχεμέτῃ λέγων, ὡς Ἐ; ω τὴν βασιλείαν παράδωκα τῷ κυρίῳ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκ εἰμὶ τοῦ δεφενδεύειν δὲ ὑπερσχέθηρ· λάβε τὰ Ἑγγραῖα δὲ δῶκας καὶ δῆς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἔσος ὡς βούλει μετὰ τοῦ βητρὸς τῆς Οὐτρρίους. Αὕτη ἦν ἡ αἰτία τῆς ἀφίξεως. Περὶ δὲ βουλῆς, ἃς οὐκ ἔδει συμβουλεύεσσι ὡς ὑπάρχων Χριστιανοῦ, οὐτες ἀκούσεις γράφω. Λέγεται ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἡτταν (77), ἦν φόλας δὲ λύρος ἐδήλωσε, φενύγων δὲ Ἰάγκος, καὶ οὐχ ὡς ἡθελεν, ἢ ὡς ἐπρεπε καταλαβών τὰ οἰκεῖα, ἐπιχειρήσας τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν διηγούμενος τὰ τῆς ἡττῆς, καὶ ὀδημονῶν πῶς ἡ τύχη τὰ τῶν Ῥωμαίων κατέλιπε, καὶ πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς χαραπὸν ἐβλεψεν. Οὐ δὲ γέρων ἀπεκρίνατο, Ἰσθι, τέκνον, εἰ μὴ πατελῆς φθορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθοι, οὐκ ἐπιχειρήσει τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τύχη· δεῖ γάρ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων φθαρῆσαι, καὶ οὐτω τὰ τῶν Χριστιανῶν δυστυχήματα τέλος ἔξεστο. Ἐχων οὖν ἐν ὧστι τὴν ἀπάσιον ταύτην προφητείαν δὲ τοῦ Ἰάγκου ἀγγελος, ἐπειδύμεις συντομώτερον τὴν πόλιν διώναται, καὶ διὰ τοῦτο τὴν βουλὴν, πῶς δεῖ, καὶ μέλει τὸ τεῖχος εὐκόλως πεσεῖν, ἐδίδασκε. Πεσόντα δὲ δύο τεῖχη ἔχοντα ἐν τῷ μέσῳ πύργον ἔνα, καὶ δὲ πρὸς τῇ πύλῃ πύργος τοῦ ἀγίου Τρύμανοῦ (78) ἔκειντο χαμαὶ, δρῶντες τοὺς ἔνδον, καὶ ἐρύμενος ὑπὲρ αὐτῶν. Οὐ δὲ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννης γενναῖος ἐμάχετο σὺν πᾶσι τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν [ἀύτοῖς], καὶ τοῖς τοῦ παλατίου, ἔχοντες ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μέρος οὐκ διλγόν ἀνδρῶν ἐνόπλων, καὶ γάρ ἡσαν αὐτοὶ δειχνύντες ἀγάπην. Καὶ ἐκερχόμενοι διῆγον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ φοστίου ἀφόβως, καὶ τὰς ζητούμενα χρειώδη ἐδίδουσαν ἀφθόνως τῷ τυράννῳ, καὶ ἕισαν διὰ τὰς σκευές, καὶ ἀλλο εἰ τι αἰτούντες οἱ Τούρκοι ἐράνοντο. Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις χρύφα, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διαβαίνοντες τὴν ἡμέραν πάσαν συμμαχοῦντες ἤσαν· τῇ δὲ ἐπούσῃ νυκτὶ ἐναλλαττόμενοι διλοι ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ τῷ φοστῷ διέτριψον διὰ τὸ λανθάνειν τοῖς Τούρκοις. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ (79) μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαίοις δοῦκοι τοῖς Τούρκοις ἐμάχοντο. Οὐ δὲ μέγας δοῦκας σὺν φ' ἐνόπλοις ἐν τῇ πύλῃ περιπέλευσ, οὐχρύνων ἀπανταχοῦ τούς, στρατιώτας, καὶ στοχαζόμενος τὰς βίγλας, καὶ ἐρευνῶν τοὺς παραλεοι πομένους, καὶ θύτο ἐπούσου καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Οὐ γάρ συνεκρότησε πάλεμον

Ismaelis Bullialdi notes.

(77) Οὐτὶ μετὰ τὴν τρίτην ἡτταν. Quæ accidit anno 1448, ad Grossorum campum seu Me-

ruke.

(78) Ο. π. τ. π. πύργος τοῦ ἀγίου Ῥωμα-

bardarum porta: eo quod machinas illas, ad expugnandum urbem, contra istam portam præcipue direxerit Mehemedes. Sicut autem ipsa inter Adriopolitanam et novam Turcis Genicapi appellatur.

(79) Ἐρ τῇ Βασιλικῇ πύλῃ. Ille porta Regia Leune aīo eadem est cum Puicrea.

hardarum porta: eo quod machinas illas, ad expugnandum urbem, contra istam portam præcipue direxerit Mehemedes. Sicut autem ipsa inter Adriopolitanam et novam Turcis Genicapi appellatur.

(79) Ἐρ τῇ Βασιλικῇ πύλῃ. Ille porta Regia Leune aīo eadem est cum Puicrea.

Constantini sanctissimi per tot tantaque bella Scythica, Persica et Arabica, vel unius libræ pondo lapidem et muris dejici nusquam contigerat. Tanta itaque murorum ruina ejus oculis obversante, immenso exercitu ac classe premi se, iterque planum in urbem hosti aperitum animadvertis, abjecta spe omni animo ita frangitur, ut legatos ad tyrannum miserit, qui ipsum orarent, ut, anno tributo quantum liberet, urbis etiam opibus et divitiis majore imperato, aliis etiam iunctis, obediendum solveret, et castis ab urbe motis pacem amplectetur. Legatis hunc in modum respondit tyranus: *Ab obsidione recedere nullatenus possum: vel urbem capiam, aut ipsa vivum me mortuum me capiet. Si vero urbe mihi sponte decidere, nec coactus volueris, Peloponnesum tibi concedo; fratibus tuis alias ditiones donabo, et proinde amicitia mutua inter nos sociati ac conjuncti erimus. Quod si intra urbem me pacifice non acceperis, eamque vi expugnam ingressus fuero, te magnatesque 156 tuos omnes calcatos gladio confodiam; ceteramque multitudinem militi meo, cum urbs vacua mihi sat sit, diripiendam relinquam.* His altatis auscultare, vel parere imperator nunquam animum induxit; neque enim possibile erat urbem Romaeis creptam Turcis tradere. Hoc enim flagitio admisso, quam viam ipsi capesserent, quem in locum abirent, in

A ἀληθῆ ὁ ἀλάστωρ, ἐκδεχόμενος τὴν ὄφαν (80) τὴν σκοπευομένην παρὰ τῶν μάντεων. Οὐ βασιλεὺς ἔτι ίδων τὰ τείχη (81) πεσόντα, καὶ κακὸν σημεῖον κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κατ' αὐτοῦ κρίνων τὴν επώσιν. Καὶ γάρ οὐκ ἔτυχεν ἀπὸ τούς καιροὺς Κωνσταντίνου τοῦ ἀγιωτάτου ἐν τοσούτοις πολέμοις Σκυθικοῖς, Περσικοῖς, Ἀραβικοῖς, τοῦ γενέθλαι πτῶσιν ἑνὸς λίθου βαροῦντος λίτρας μιᾶς. Τότε δὲ τοσούτον ἔωρα, καὶ τόσον στρατὸν ἀναριθμητον, καὶ στόλον βαρὺν, καὶ πλατεῖαν ὅδον, ἀπεγνώκει, ἀπήλπισε, καὶ στελλας πρέσβεις (82) ἔδεστο τοῦ τυράννου ἵνα δον βούλεται τέλος κατ' ἓτος, καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, καὶ ἀλλαζητήματα, μόνον ἀναχωρῆσαι τῶν ἔκει, δοῦναι καὶ εἰρήνην ἀσπίσασθαι. Οὐ δὲ τύραννος εἶτεν. Όνκις δοτὶ δυνατὸν δραγωρῆσαι με. ἡ τὴν πόλιν λαμπάρω, ἡ ἡ πόλις λαμπάρει με ἡ λύτρα ἡ τεθρεῶτα. Εἰ μέρι βούλει τοῦ δραγωρῆσαι ταῦτης, μετ' εἰρήνης διδωμι σοι τὴν Πελοπόννησον· καὶ αὐτοῖς τοῖς σοὶς ἀδειζοῖς δῶσω ἐτέρας ἐπαργλις, καὶ ἐσόμεθα φύλοι. Εἰ δὲ οὐ παραγωρήσεις μοι τὴν εἰσόδον εἰρηνικῶς, καὶ διὰ μόχης εἰσέλθω, πάντας τοὺς μεγιστάνευς σον σὺν σοὶ πατέξω φομψαίδ, καὶ τὸν δοιατὸν ἄπαντα λαὸν τῷ βούλεμένῳ πατεῖ τῷ ἀμετέρῳ στρατῷ γοηγρήσω παίδεῖσαι, καὶ μοὶ ἡ πόλις ἀρκεῖ μοι κερή. Ταῦτα δὲ βασιλεὺς ἀκούσας (83), καὶ μηδὲ διποιῶν ἐν τῷ νῷ βάλλων·

Ismaelis Bullialdi notar.

(80) Ἐκδεγόμενος τὴν ὄφαν. Huc referri debent, que in Legatione Constantinopolitana Luitprandi Cremonensis episcopi leguntur: quam ipse anno 968 obiit pro Othonibus Augustis et Adelheida ad Nicēphorūm Phocam. Eius verba talia sunt: *Sed cur exercitum non in Assyrios duxerit, queso, advertite. Habent Græci et Saraceni libros, quos ὅρθος, seu visiones Danielis vocant: ego autem Sibyllanos, quibus scriptum repperitur, quot annis imperator quisque virat: quæ sint futura, eo inperitante, tempora: pax an simitas; secundæ Saracenorum res, an adverse.* Legitur itaque hujus Nicanori temporibus, *Assyrios Græcis non posse resistere, huncque septentrionali tantum rivere, post cuius obitum imperatorem isto deteriorem (sed timeo quod inventari non possit) et magis imbellem debere surgere: cuius temporibus prævalere dehent adeo Assyrii, ut in Chaledoniā usque, quæ distat Constantinopoli hanc longe, potestaliter cuncta debeat obtinere.* Considerant enim utrique tempora; una eadem re Græci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt; tempus exspectantes cum et ipsi insequanur, Græci interim non resistunt. Hactenus inter Turcos piratas iste nos invaluit, ut librum quem am, in prelio habitum et religiose observatum adeant: sortes ex eo ducant: ut olim Homericas et Virgilianas, et omnium astimatione ac religiosis opinione præcipue cultas Pænestinas consuluisse veteres novimus. Quod si ex libro pirata fau'sam sortem duxerit, naves quascunque aggredi haud dubitat, nec cunctatur. Sæpe tamen delusus, stultæ credulitatis ac barbaræ superstitionis pœnas, præda ipse factus, luit. Gentis Turcicæ moribus satie congruit, hariolos et Isicos, vel ut Laonicus Zichidas appellat, qui u Mehemedis exercitu plures erant, tempus conuolum urbì expugnande indicasse: sic enim spes obsidentibus injecta urbe potundi, auctique ad cœpum periclitandum animi.

C (81) Οὐ δὲ βασιλεὺς ίδωρ τὰ τείχη. Notant historici Saraceni a gente sua Constantinopolim sepius obsessam fuisse. Primo imperante Constantino Hieracilii nepote, anno ejus 45, Christi 654, tuncque totus ager Constantinopolitanus direptus fuit. Secundo Constantini Pogonati anno 5, Christi 672. Tertio Leonis Iosephi imperante, anno Christi 717. Quarto Constantini Copronymi temporibus, anno Christi 743. Verum hujus obsidionis quartæ gloriam totam falsa, sibi arrogant, suisque auspiciis bellum gestum fuisse prædicant. Juxta Græcos siquidem sic se res habet. Dum Ardashar usurpatorum Copronymus bello petiit, et imperium recuperare conatur, Constantinopolim ostidet ac capit anno prædicto 743. Quinto obsessa fuit ejusdem Copronymi anno 24, Christi 764. Sexto tandem anno quarto Leonis Copronymi F. Irenei mariti, qui fuit annus Christi 779. Anno præterea Christi 798, regnante Irene, Saraceni in Thraciam penetrant, et ad suburbia Constantino-poleos omnia deprælantur. Postea anno 821, a servo quodam fugitivo Thoma, qui ad Saracenos transfugerat, fidemque Christianam ejuraverat, Constantinopolis obsessa fuit. Anno quoque 914, Bulgari urbem obsidione cinxerunt. A Gallis et Venetis anno 1204 obsessa ac expugnata fuit, eam quoque Morales II, per trimestrum tempus obsedit, et tandem anno 1453 a Mehemedi II expugnatur; qui tormentis æneis, quæ anteriusa sacra ignorabant, muros quassavit ac diruit.

D (82) Καὶ στελλας πρέσβεις. Laonicus lib. viii, narrat Mehemedem legatum ad obsessos misisse Ismailem Spentiaris F. ut eos ad deditiōnem horaretur, vel potius ut urbis statum exploraret. Ad illum vero Græcos respondisse, nullo modo se dedituros, sed extrema ut urbem tuerentur passuros.

(83) Ταῦτα δὲ βασιλεὺς ἀκούσας. Leunclavius, lib. xv, contrarium ex histrio Turcorum re-

οὐ γάρ ἡν δυνατὸν παραδοθῆναι τὴν πόλιν τοῖς Α quām Christianosq; urbem migrarent Romai, ubi Τούρκοις ἐχ τῶν γειρῶν τῶν Ψωμάλων. Εἰ γάρ εἴχε τοῦτο γενέσθαι, ποίαν ὁδὸν, ἢ ποὶ τόπον, ἢ πόλιν εἶχον μετοικῆσαι Χριστιανῶν τοῦ μή καταπέυσειν, καὶ διειδίζεται, καὶ σφακελίζειν τοὺς Ψωμάλους; Οὐχὶ μόνον Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Τούρκοι καὶ Έβραιοὶ εἴχον ἔξουθενεν αὐτούς;

Τότε δὲ Λόγγος Ἰουστινιανὸς⁽⁸⁴⁾ ἐσκέψατο διὰ τῆς νυκτὸς προσεγγίσας ταῖς δίηρσι, καὶ ἐμπρῆσαι ταύτας. Καὶ δὴ ἐτοιμάσας μὲν τῶν τριήρεων, καὶ βιών ἐν αὐτῇ τοὺς δοκιμωτάτους τῶν Ἰταλῶν, καὶ παντοῖα μηχανικὰ σκευὴν ἴσταντο ἐκδεχόμενοι τὴν ὥραν. Οἱ δὲ Γενουῆται τοῦ Γαλατᾶ μεθόντες τὸ δρυμενὸν ἀπῆγγιζαν τοὺς Τούρκους. Οἱ δὲ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἀγρυπνοὶ διανυκτερεύσαντες, καὶ σκευὰς ἐτοιμους ταρατάξαντες τοὺς Λατίνους ἐκδέχοντο. Οἱ δὲ Λατίνοι μή γνόντες τὸ μηνυθὲν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς ἀσεβεῖς, περὶ μέσας νυκτὸς ἄρασα τὰς ἀγκύρας ἢ τριήρης ἀφορητοὶ τοῖς πλοίοις πλησίζουν ἦν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐν τῇ βοτάνῃ τῆς σκευῆς πῦρ βάλλοντες, ήσαν γάρ ἐν δῃ τῇ νυκτὶ ἔγρηγρότες, καὶ δὴ ἐκπεμφθεῖς δὲ λίθος κατὰ τῆς τριήρεως, καὶ σὺν ἤχῳ πλείστῳ κρούσας αὐτῇ, ἵβαλε κάτω ὑποβρύχιον σὺν τοῖς ἐπιβάταις, πέμψας εἰς βυθὸν. Τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς φόδον καὶ ἀγωνίαν οὐδὲ μικρὸν ἐνέβαλε, καὶ τὸν Ἱωάννην οὐκ εἰς μηρὸν ἀθυμίαν· ήσαν γάρ οἱ καταποντισθέντες & παντες ἐκ τῆς αὐτοῦ νῆρος εὐζωνοι νέοι, καὶ λίγην πολεμίσαται ὑπὲρ τοὺς ρών. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐπαρθέντες ἐπὶ τῇ εὐδοκιμίᾳ, καὶ φωνὴν μεγάλην ἅραντες σὺν ἀλαζηγῷ πάντες, καὶ οἱ ἐν τοῖς πλεύοις, καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς τόσον ἥχον ἐν οὐρανοῖς; ἐξέπεμψαν, ὡς δοκεῖν τὸ κύρια ἐκεῖνο τῆς γῆς σείσθαι, καὶ ἐν τοῦ φόδου καὶ οἱ τῆς πόλεως, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πάντες ἰδῶν. Ἡμέρας οὖν γενομένης, καὶ χαρμοσύνως τε καὶ εὐθαρσίᾳ κατεπόλευκτοντες, ἐναθρυόμενοι ἐπὶ τῇ ἀπεισδοκήτῳ καταβήνῃ τῆς τριήρεως, ἀλλον λίθον καὶ αὐτὸν παμμεγέθη τῇ φολεῖ· τῆς χυνεῖται ἐνήρμοσαν. Καὶ δὴ ίσταμέντες μιᾶς νῆρος ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Γαλατᾶ ἔγγυς, φερούσῃς φόρτον ἀπορήσαν παντοῖων εἰδῶν, καὶ μελλούσας ἐν Ἰταλίᾳ πλεῖσιν, ἦν γάρ καὶ ἡ νῦν, καὶ δὲ φόρτος τῶν ἐμπόρων τοῦ Γαλατᾶ, ἀφέντες οἱ Τούρκοι τὸν λίθον διέρχεται τὴν γατέρα τῆς νῆρος, καὶ διαρρήγεισας ἀρδην κατεποντισθῇ ἐν τῷ βυθῷ. Τοῦτο τὸ δῶρον ἀντάμειψε τῆς ἀκραιφνοῦς φιλίας. ήσε ἐπεδείξαντο Τούρκοι τοὺς Γαλατίνους. Ἀπῆσαν γάρ ἐν τοῖς μεγιστάνοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ βοῶντες, ὡς Ἡμεῖς φίλοι θντες, καὶ τὰ τῆς φιλίας πράττοντες ἱσημάναμεν τὴν ἐλευσιν τῆς τριήρεως. Καὶ γάρ εἰ οὐκ διτὲ παρ' ημῖν ἐρωτισθέτες τὴν ἐλευσιν αὐτῆς, εἰς κερδὸν ἀρηστοῖς οἱ τίσοι κέλοι τῶν

B Per id tempus Justinianus Longus hostium bitemes noctu invadere, ignemque iis injicere cogitabat. Ad hoc trireme una, Italorum probatissimis ei impositis, machinisque omnibus idoneis instructa, tempus commodum observabat. At Galatini Gennenses rem sibi compertam Turcis prodidere; qui noctem illam totam insomnem vigiliasse que egerunt, tormentisque ad excipiendum Latinorum impetum, paratis, venientes exspectarunt. Latini istius prodictionis ignari, anchoras circa mediam noctem sine strepitu tollunt, et triremi ad navigia feruntur. Tunc Turci, qui tota nocte vigilaverant, igne bombardæ injecto lapideum globum triremi impegerunt; quæ cum frigore fragore quassata, una cum vectoribus omnibus in profundum demersa est. Tali casu Latini vehementer territi ac altoniti suæ; Joannesque ipse pavore haud medicari perenitus est: fluctibus enim absorpti plures quam centum et quinquaginta juvenes prompti ac bellicosi perierant, qui in ejus nave stipendia omnes faciebant. Turci vero ob tam apposite destinatum ictum animo elati, omnes cum qui in navigiis, tum qui sub tentoriis erant, simul vehementer vociferantur, tantumque clamorem in eolum mittunt, ut tractus ille terra concenti videretur; formidine etiam Constantinopolitanis ac Galatini trepidantes clamoribus similibus aerem complevere. Ubi vero dies illuxit, Turci letabundi sibiique admodum confidentes oppugnare urbem pergit, istaque inexpectata triremis depressione superbientes lapidem magnum bombardæ canali immittunt, et in profundum demergunt. Hæc navis iuxta muros ad portam Galatæ stationem in portu habebat, mercibus omnigenis onusta in Italianam mox navigatura; hocque facinore, eu redhostimento, quomodo amicitiam Galatinorum tolerent, Turci probaverunt. Eodem hoc die ad magnates, cum ipsis ex postulaturi, Galatini se 157 conserunt; quod cum amici eorum essent, talesque prodita triremi se præbuerint, tanta injuria illata ipsis esset: Si robis, inquinunt, incomptus fuisse triremis appulsus, tantos labores, in traheñdis terrenis biremis octoginta inque portum deducendis,

Ismælis Bullialdi notæ.

ferti, Constantiniū scilicet et chir Lucam de deditione facienda cogitasse: nisi Italorum auctoritate, et factione, qui et nusquam consensu erant, ab hoc proposito retracti fuissent.

(84) Τότε δὲ Λόγγος Ἰουστινιανός. Hujus eoz-

pti meminerunt Laonicus, lib. viii Leonardus Chienensis et Phranzes, lib. iii, c. 41. De nave Gennensi a Turci demersa idem Phranzes capite 19 disserit, sed a nostro in quibusdam dissentit.

*frustra subiissetis; in cinereum namque a Romæ versæ fuissent. Vos itaque ob tantum officium gratiam reponentes, tam grave damnum nobis insulisti. Responderunt Mesazonites: *Narem illam restraint esse ignorabamus, idque a nobis hostilem esse persuasis actum est. Bono estote animo; utque urbem occupemus, cuius equidem expugnatio vicina est; vota concepit: damnum vobis illatum resarcietur, et quodcumque vobis debetur, numerabitur.* His blandis et ad fraudem compositis verbis placati, reversi sunt iniseri, ad calamitatem clademque executientes, qua una cum capta ac expugnata urbe obruendi erant. Tyrannus interim pontem ligneum a Galatae littore ad Cynegum horce artificio compactum stravit. Dolia supra mille collecta rudentibus colligata cohæabant; ita ut binâ secundum eorum longitudinem apposita latitudinem pontis caperent; series binæ doliorum, totam pontis longitudinem capientes, simul etiam connexæ coagumentantur: trabes dejude ad oram utramque clavis affixa, quibus tabulatum tandem instratum est, tantaque erat pontis latitudo, ut milites quinque fronte incedere facile possent.*

ēstrosen. Kal ἐγεγένει εἰς πλάτος ἡ γέφυρα, ὥστε ἀπόνως πέντε κατὰ πλάτος διέρχεσθαι στρατιώτας πεζούς.

Α διὰ ξηρᾶς εἰσαχθέτω ἐν τῷ λιμένι δρόμοις πλεῖστοι. Τέσσαρα γάρ διεύλλογα τετραέραι καὶ κόρις παρὰ τῶν Ρωμαίων. Υγιεῖς δὲ τὴν ἀντιμεσθίαν πληρώσατες ἐποιήσατε τὸν τῆλον τοσαύτην ξηραίαν. Οἱ δὲ μετάζοντες ἀπεκρίναντο, ὅτι Μή γινώσκοτες ὑμετέρας εἰναι τὴν ράνην, ἀλλὰ θαρροῦντες τῶν ὑπερυπέτων εἶναι, ταῦτα καὶ πεπράγαμεν. "Εὔτες οὖν θύμος, καὶ εὐχετεῖ τοῦ λαβεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν· καὶ γάρ ηδη πάρεστιν καὶ στρατός ἀγρός ἔστι, καὶ τότε, πάσα ξηραία, καὶ πάντα ἔτερον τὸ δρασιλόμερον ὑπὲρ δοθῆσται. Σὺν τούτοις τοῖς μεταξίοις λόγοις ἀπίστεσσαν· μὴ εἰδότες οἱ ἄλλοι οὗτοι καὶ αὐτοί, καὶ τοις αὐτῶν, ὡς ἡ Κωνσταντίνου, οὗτως καὶ αὐτοὶ γενήσονται μετ' ὀλίγον. Οἱ δὲ τύραννος κατεσκένασσον καὶ γέφυραν (85) ἔνδιλην ἀπὸ τῶν τοῦ Γαλατῶν βλέπων εἰς Κυνηγόν. Ή δὲ κατασκευῇ ἦν οὕτως· ἀθροίσας κελεύσας οἰνοδόχα ἀγγεῖα ὑπὲρ τὰ χλίαρα, καὶ ἀδησας καλωδίοις εἰς πλάτος; δύον τὰ δύο ἀγγεῖα κατὰ μῆκος τίθενται, ὀρμαθόν ἔνα, καὶ ἔτερον πάλιν ὀρμαθόν δύοιον τῷ πρώτῳ· εἴτα συνάψας, καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὀρμαθόνες, καὶ δοκούς ἐκ τῶν δύο μερῶν προστίθεσας, σανδήσας κατέ-

ποντούς.

CAPUT XXXIX.

Mehemetes Constantinum ad deditio[n]em frustra hortatur, propterea ad expugnandum urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postridie usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum sothi acrius prignatum. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glande plumbos in manu lassis pugnum ouivit; orcessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, et rebus desperatis Graeci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficiuntur. Turci obios passim cœdunt, templo, monasteria et domos diripiunt. Graeci in sancta Sophiæ templum consurgunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos incautum, omnes captivos abducunt. Templum pollutum ac direcipunt. Magne dux capit, et Mehemetis jussu domi eius editur. Justinianus suos a pugna revocat. Nares aliquot et Galatinorum non pauci aufugunt. Cœleri per Zuganum a sua revocantur. Galatini Mehemeti se deduxit. Graeci omnes ei qui in urbe cœpta rivi supersuerunt, in naves aut castra Turcorum translati.

Omnibus ad expugnandum urbem, ut Mehemeti videbatur, rite instructis, caduceatorem, qui imperatori talia diceret, destinat: *Omnia ad expugnationem jam parata esse, et quod jamdiu ante decrevi, 158 deinceps efficiendi tempus adesse certiorem te facio. Incepti nostri exitum Deo, a cuius nutu pendet, credimus. Ad deditio[n]em compellantibus nobis quid respondes? Urbe decedere tibi placet, et quocumque libuerit, cum aulae tuæ proceribus, eorum supellectile ac divitiis, abiire? hac etiam conditione ut nostri neuter populo damnum inferas? An obsistere ac repugnare tibi certum est? proinde que vitam divitiasque tuas, et tuorum perdere, populum quoque captivum per omnes regiones a Turcis distrahendum prodere? Imperator praesente senatu respondit: Si pacem nobiscum majores tuos imitatus habere velis, gratias ob id Deo agimus. Ili equidem majores meos, velut parentes venerati, coluerunt ac observarunt: hanc urbem, apud quam cu-*

παρτεσσας οὖν τα πάντα (86). ὡς αὐτῷ ἐδόκει, καὶ ὡς ἐπεμψεν Εἰον λέγων τῷ βασιλεῖ· Γίγαντες τὰ τοῦ πολέμου ηδη ἀπηρτίσθαι, καὶ καιρὸς ἔστιν ἀπὸ τοῦ νῦν τις ἀπειλεῖ τὸ ἐρθυμηθὲν πρὸ πολλοῦ παρ' ἡμῖν νῦν. Τὴν δὲ ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τῷ Θεῷ ἀφίειν. Τι λέγεις; Βούλει καταλεῖσθαι τὴν πόλιν, καὶ ἀπειλεῖν ἔρθαι καὶ βούλει μετὰ καὶ τῶν σῶν ἀρχότων, καὶ τῷ ὑπάρχοντα ἀπολέσσειν τὸ τε καὶ οἱ μετὰ σοῦ, δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ τῷ Τούρκῳ διασπαρσίῃ ἐρ τάσσῃ τῇ γῇ; Οἱ βασιλεῖς δὲ ἀπεκρίναντο σὺν τῇ συγχάτηᾳ· Εἴ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἐξισταντες, εἰς ηγετικῶς σὺν ἡμῖν συντίθεσαι καὶ σθ, τῷ Θεῷ χάρις. Ἐκεῖνοι γάρ τοὺς ἐμοὺς τοτεῖς ὡς πατέρες ἐλόγιζον, καὶ οὕτως ἐτίμων. τὴν δὲ πειλητὴν τούτην ὡς πατέριδα. Καὶ γάρ ἐρ καιρό-

Ismaelis Bulliali notæ.

(85) Κατεσκενάσσει τέρψυραν. Leonardus Chiensis, Laonicus, lib. viii, Leunclav. lib. xv, Phranzes lib. iii, cap. 40, adeundi.

(86) Απαρτεσσας οὖν τὰ πάντα. Cap. proximo

dizimus quisnam fuerit ille legatus, et quo animo a Mehemeti fuerit missus. Preter Laonicum addunci Leonardus Chiensis, atque etiam Paulus Mauroeenus Historia Venetæ lib. xxv.

περιστάσεως ἀπαρτεῖς ἐτέδης ταύτης εἰσιθότες Α λαμιταὶ et ὄρυμνις προσι λαβεῖται sibi quiescierunt.
ἐσώθησαν, καὶ οὐδεὶς δὲ ἀπειστατικὸς ἐμακρο-
σίω. Ἐχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἀρπαχθέτα ἀδι-
κιας κάστρα καὶ τῆν, ὡς δίκαια. Καὶ ἀπόκοψον
καὶ τοὺς φόρους (87) τέσσους, δύοις καὶ τὴν
ἡμετέραν δύναμιν καὶ ἔτος τοῦ δούρατος, καὶ
ὑπελθεῖ τὸ εἰρήνη. Τι γάρ οἴδας εἰ θαρρῶν κερ-
δᾶται, εὐφειῆς κερδαθεῖς; Τὸ δὲ τὴν πόλιν
τοι δούρατοι οὐτὸς ἐμόντες εἰσι, οὐτὸς δὲ λλοι τῶν κατ-
εικούντων ἐταύτην. Κοινῇ γὰρ τρώμη πάντες
αὐτοκροτούμενοι ἀκοθαροῦμεν, καὶ οὐ φεισθεῖσι
τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογονοὺς τὴν εἰ-
ρηνικὴν τῆς πόλεως προδοσίαν, ὥριτος διαιταὶς
γενέσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾳ· καὶ ἐδήλωσε τὴν
ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὁμόσας ὡς οὐκ ἔτι δὲ λλο χρή-
ζει κέρδος τοῦτον τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τεῖχη τῆς
πόλεως· τὸν δὲ δὲλλον ἀπαντα θησαυρὸν, καὶ αἰχ-
μαλωσίαν ἔστασαν ὑμῶν κέρδη. Τότε οἱ πάντες
εὐφῆμησαν. Ἐσπέρας δὲ γενομένης κήρυκας κύκλῳ
τοῦ στρατοπέδου στελλαὶ, ἐπρόσταττε ἐν πάσῃ σκηνῇ
φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαϊδὲς ἀνάψαι· καὶ τῶν φώτων
ἀναφθέντων πάντας σὺν ἡχῷ καὶ βοῇ ἀλαλάξαι τὴν
μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν (88), τὴν δηλοῦσαν τὴν αὐτῶν
ἀστεγίαν. Καὶ ἦν ίδειν καὶ ἀκούσας ἔνον τέρας·
τὰ γάρ φῶτα ὑπερεκχυθέντα ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ
ὑπὲρ τὸν ἡλιον Ἑλαμπτον, τὴν πέδαν πόλιν, τὸν
Γαλαταῖν, τὰς νῆσας ἀπάσας, καὶ τὰ πλοῖα πέρα τὸ
Σκούταριον. Καὶ ἐπιφάνεια πᾶσα τῇ; ὑγρᾶς; τοσοῦ-
τον ὑπερήστραπτον, δύον εἶποι τις κεραυνοῦ διεκτην. Καὶ γάρ εἴθε ἦν κεραυνός, οὐ φωτίζων μόνον, ἀλλὰ
καὶ κατακαίων καὶ δαπανῶν! Οἱ δὲ Ἦρωταις ἐδό-
κουν πῦρ ἐμπεσεῖν ἐν τῷ στρατεύματι. Καὶ κατέ-
τρεχον ἔως τοῦ ἐρεπίου. Καὶ δρῶντες αὐτῶν τὰ;
δρυγήσεις, καὶ τὰς εὐφροσύνους ἀκούοντες ἀλλαγὰς
τὰς γενομένας, προσώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρ-
διᾳ συντετριμένη πρὸς τὸν Θεὸν Ἐλεγον, Κύριε,
φειται ήμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλής, καὶ λύτρω-
σαι ήμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀντικειμένου. Οἱ δὲ
ἐημόται μόνον ίδοντες τὴν τοσαῦτην θάνατον, καὶ τὴν
βοήν ἀκούσαντες, ὡς ἡμιθανεῖς ἐπνεον, μή δυνάμε-
νοι ἔλκειν πνεῦμα μήτε ἀποφυσάσθεν. Οἱ δὲ Ἰωάννης
διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγώνισάμενος, καὶ κελεύσας
τὰς κληματίδας ἀπάσας τὰς εὐρισκομένας ἐν τῇ
πόλει συναγαγεῖν καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς ἐρεπίοις,
κατασκευάσας ἀλλην τάφρον ἐνδοθεν τοῦ φυλάκετε-
σθαι τὰ τεῖχη τὰ φθεράντα. Οἱ δὲ Ἦρωταις ίδοντες
τὴν εἰσοδοῦσιν αὐτῶν φωνερὰν γενομένην, καὶ μή
δυναμένους ἕξιντος ἔξω τῆς πύλης, καὶ ἀνθίστασθαι
τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπερικαλύπτους
δυτας τῶν ταχιένας καταπεσθτων. Ἡσάν τινες τῶν
γρόντων ἐπιστάμενοι παραπόρτιον ἔν, πρὸς πολλῶν

Ismaelis Bullialdi nolæ.

(87) Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους. Νον con-
veniunt de hujus tributi solutione Ducas et Laoni-
cus. Ille quippe Constantiūm inducit, quamlibet
vectigalis anni summam pollicitum, quantam
Mehemētēs imperaret: quod hunc respuisse su-
pra narravit. Laonicus vero decem myriadas num-
morū tributi nomine sibi solvi Mehemētēm pe-

patria loco habuerunt, quorum etiam nullus qui
oppugnatione illam tentavit, longavus fuit. Castris
et regionibus, contra fas jusque nobis erexit, tan-
quam justa partis fruere. Tributa annua, quam
magna ac gravis pendere poterimus, impera, et
pace constituta recede. Num spe luci delusas, an-
ciliis praedā futurus sis omnino nescis; urbem vero
tibi dedere, neque penes me est, neque in civitatem
eniusquam incolarumve potestate. Unum quippe
universorum propositum est, ultro mori, nec ritus
nostræ parcere.

B His auditis, tyrannus deditio ne sponte facta ur-
bem recipere desperavit: quamobrem copiis suis
per castra oppugnationis diem edixit: quibus ju-
ratus significant, alia præda, præter mœnia et do-
mos urbis, se non indigere; thesauros ac manci-
pia cæteraque prædam militi suo dimittere. Et
hac de causa universæ copiæ cum plausu acclama-
marunt. Sub vesperam per universa castra tubici-
nibus missis, in tentoriis singulis lumina et ignes
ingentes accendi jubet; luminibusque accensis,
eunctos vocem infandam, impie eorum religionis
signum, clamore intenso ac alaci sonare. Por-
tentio quid simile videndum audiendumque oblatum-
et; lucernæ etenim terra marique consertim dis-
positæ solia splendoreni vincebant, totumque
oppidum, Galatam, naves omnes, et navigia ultra
Scutarium stantia illustrabant; marisque superfi-
cies acriter ad fulgetri aut fulminis instar coruscabat. Ac utinam fulmine non solum collustrante,
sed et comburente ac absuramente classis et castra
tyranni de cœlo tacta tunc fuissent! Romæ incen-
dio ardere castra rati, usque ad muri ruinam ex-
ploratur processere: ex conspectis vero eorum
salutationibus, plausu letisque eorum vocibus au-
ditis, quod futurum erat, conjectere: et ad Deum
corde contriti sic clamavere: Parco nobis, Domine,
justasque minas tuas averte, et e manibus oppu-
gnantium 159 nos eripe. Plebs etiam hoc unico
spectaculo ac vörperatione perterrita ac semi-
mortua, respiratione velut intercepta ducens su-
spiria singultiebat. Joannes porro nocte illa stre-
nue laboravit, omniaque sarmienta, quæ in urbe

D reperiri possent, comportari jussit, ut mœnium
ruderibus injecta illa loricam ac munimentum,
quo milites protegerentur, efficerent, fossamque
intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum
partem tueretur. At Romæ interim dubii haerent,
cernentes hostium conspectui patrore vlam, qua
urbe egredi, inque eam remeare possent; nec
propterea liberum sibi esse ea erumpere, ut cum

tiisse scribit.

(88) Τὴν μαρὰν αὐτῶν φωνήν. Intelligit voces
illæ Alla hu, id est, Deus est, et illæ Alla-hu-hek-
ber, id est Deus magnus est. Quas quidem Ducas πα-
ρὰ φωνὴν appellat, quia a pollutis impiorum la-
biis, Dei nomen contra ipsum, ejusque Ecclesiam
usurpatibus, pronuntiatur.

Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent; quod A χρόνων ἀσφαλῶς; πεφραγμένον ὑπέγαιον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου, καὶ δηλώσαντες τῷ βασιλεῖ, διὰ προστάξεως αὐτοῦ ἡνοίχθη· καὶ ἐξήρχοντο ἐξ αὐτοῦ περισκεπτόμενοι τοῖς τείχεσι τοῖς ὑγιαίνοντις, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοις· τὸν τῷ περιβόλῳ λιώ. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς χρυσῆς ἐκείνης πύλης ἐκαλεῖτο πότε Κερκόπορτα (89).

Tyrannus porro die Dominica urbem ab omni parte oppugnare cœpit, præliisque continuis a vespera per totam noctem Romæos exercuit ac fatigavit; erat autem illa Dominica festivitas Omnitum sanctorum, Maii dies vicesimus septimus. Postquam illuxit ad horam usque diei novam remissius pugnatum: exercitum deinde in duo agmina a palatio usque ad portam Auream distribuit. Octoginta etiam biremes a Ligni porta usque ad Platæam collocat; cetera navigia, quæ ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuere a porta Pulchra ultra arcem Megademetrium, et portam Parvam Hodegretricæ (id est viae doctricæ) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Blanca locata erant. Unoquoque horum scale mœnum altitudini pares alisque bellica instrumenta vehebantur. Post solis occasum classicum sonuit, et tyranus ipse hora noctis secunda fidelissima juventute sortiter et acriter pugnante, decem milium suorum mancipiorum numero cinctas et equo insideus, in parte muri dejecta minus pugnabat. A tergo vero et a lateribus supra centum equitum strenuorum millia aderant. In partibus vero inferioribus usque ad portam Auream portum plures centum milibus milites locati erant; et a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum id spuri occupabant. Navigia vero et pontem alia infinita multitudo tenebat. Obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. Imperator **160** et Joannes Justinianus mecum partem diruta, in aggere exteriori pugnantes, cum tribus Latinorum Romæo: unque millibus tuebantur. Ad palatium enim quingentis magnus dux stabat. Mœnia vero, quæ mari objecta sunt, et propugnacula, a porta Lignea usque ad Pulchram,

Ismaelis Bullialdi note.

(89) Ἐκαλεῖτο πότε Κερκόπορτα. De illa ne verbum quidem faciunt Gylius et Leunclavius. Videnta sunt quæ supra cap. 59 attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

(90) Αὐτὸς τῆς Εὐλογόρης ἀχρι τῆς Πλατεᾶς. Hagio bazari, vulgo Ai-vazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali, urbis anguli. Verum differt a porta Xylocerco appellata. Hæc quippe Xyloporta semper aperta fuit; at Xylocerco etiam Cantacuzeni temporibus, hujusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cyuego vicina est.

(91) Αὐτὸς τῆς Ὀρατας πύλης. Pulchra porta appellabatur, quæ hodie Bacze-capi, id est Horti porta vocatur, vel Cisul-capi, quod magna fre-

‘Ο δὲ τύραννος ἤρξετο ἡμέρᾳ Κυριακῇ συνάπτειν πόλεμον καθολικὸν· καὶ δὴ ἐσπέρας γενομένης οὐκ ἔδωκεν ἀνάπτασιν τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· ἦν γάρ ἡ Κυριακὴ ἐκείνη τῶν ἀγίων Πάτων, ἀγῶν δ Μάτιος ἡμέρας καὶ Ἑπιτακούσσης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον οὐ τέσσον δχρις ὥρας ἐννάτης. Μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην διείλε τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς Χρυσῆς. Καὶ τὰ δγδοῖκοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Εὐλογόρης δχρι τῆς Πλατεᾶς (90)· τὰ δὲ ἐτεραὶ ιστάμενα ἐν τῷ διπλοκοινῷ περιεκύλωσαν ἀπὸ τῆς Ὄραίας πύλης (91), διεβάντα τὸν Μεγαδημῆτριον (92) τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικρὰν, τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας (93). Καταβάντες τὸ μεγαπαλάτιον, κακδιασάντες τὸν λιμένα περιεκύλωσαν δχρι τοῦ Βλάγκα (94). ‘Ἐκαστον αὐτῶν ἔχον ἀνὰ κλίμακα ισόσταθμον τοῖς τείχεσι, καὶ παντοῖαν ἀλλην παρασκευὴν. Δύναντος οὖν τοῦ ἡλίου, τὸ ἐνυάλιον ἤχησε, καὶ αὐτὸς δέ τύρωνος ἐφιππος τῇ δευτέρᾳ ἐσπέρᾳ· καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφέδρα. Ἐμάχετο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων τείχεων σὺν τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δούλοις νέοις καὶ παναλκέσιν, ὑπερμαχοῦντες ὡς λέοντες ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων. Εἴδπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγῶν δινόρες μάχιμοι εἰπόνται ὑπὲρ τῆς ρ' χιλιάδες. ‘Ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν δχρι τοῦ λιμένος τῆς Χρυσῆς ἐτεραι ἐκατὸν καὶ ἐπέκεινα· καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ιστάτο δήγεμῶν ἔως τοῦ παλατίου τὰς δικασίας ἐτεραι πεντήκοντα χιλιάδες· καὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν. Οἱ δὲ ἐντὸς καὶ αὐτοὶ διαμεριζόντες· δὲ μὲν δι βασιλεὺς σὺν τῷ Ἰωάννῃ Τσούσινινῳ ἐν τοῖς τείχεσι τοῖς πεσοῦσιν, ἐξω τοῦ κάστρου, ἐν τῷ περιβόλῳ. ἔχοντες μετ' αὐτοῖς λατίνους καὶ Ῥωμαίους ὡς τρισχιλίους· δὲ δέ μέγας δούλος ἐν τῇ βασιλείᾳ ἔχων ὡς πεντακοσίους. Τὰ δὲ πρὸς τὴν Οδαλασσαν τείχη, καὶ οἱ προμαχῶνες ἀπὸ τῆς Χυλίνης πόρτας έισι τῆς ὥρας ταγμάτοροι, καὶ τοῖςται ἐπέκεινα πεντακοσίων. ‘Απὸ δὲ

quæntia portæ illius proximi vici, ab Hebreis habitentur, qui per contumeliam Cisul appellantur.

(92) Τὸν Μεγαδημῆτριον. Arx illa fuit in promontorio quod Bosphorus Thracius et sinus Ceratius ambiunt: in quo hodie sultani Saraium sedicatum cernitur.

(93) Τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας. Ex hoc loco et superiori cap. 41 colligere licet monasterium τῶν Ὁδηγῶν non longe fuisse dissitum a muris Bosphoro obiectis.

(94) Αὐτὸς τὸν Βλάγκα. Non longe distat hic locus ab arce Ηεπάργρο, ledi-cula Turcice dieta.

τῆς Θραλας; ποιών τον γύρων δλων ἔχοι τῆς Χρυσῆς πρόπύλης ἐν ἑκάστῳ προμαχῶν εἰς ή τοξότες, ή τετράγροτης, ή πετροδοκτότες· πάσαν οὖν τὴν νῦντα διαβάντες ἀγρύπνως, μήδ' ὁπωσδήν κατιμήθοντες. Οἱ δὲ Τούρκοι σὺν τῷ ηγεμόνει ἐσπεύδον πληγάσαι τὰ τείχη, φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατασκευασθείσας. Ὁ τύραννος οὖν ἑξῆπισθεν τῆς παραμυθοῦ ἐν ράβδῳ σιθηρῇ ἀλάσνων πρὸς τὸ τείχη τοὺς τοξίτας, πῆ μὲν κολακεύων ἐν λόγοις, πῆ δὲ ἀπειλῶν, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνθρώπων δυον ή δύναμις. Ὁ δὲ Ἰωάννης γενναῖος παρίστατο σὺν τοῖς αὐτοῖς, ἔχον καὶ τὸν βασιλέα Ἰωσήλον, σὺν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντιμεχόμενοι.

Ὥ; οὖν ἐμελλον μεταποσεῖν τὰ τῆς τούχης ἀνδραγαθῆματα ἐν χεροῖς τῶν Τούρκων, ἀφεῖνεν δὲ Θεός ἐκ τοῦ μέσου τῆς παρερθοῦτης τῶν Θωμαίων τὸν στρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα, καὶ ισχύοντα, καὶ ἀνθρώπου πολεμιστὴν. Ἐπλήγη γάρ διά μολυθροῦ δόλου ἐν τῇ χειρὶ διπισθεν τοῦ βραχίονος, ἦτι σκοτία; οὐστε, καὶ διαρρήσας τὴν σιδηρᾶν χλαμύδα, καὶ ἥτις διπήρηχε κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀγίλλεως ὅπλα, οὐκ ἐδύνατο ὑπὸ τῆς πλήγης ἡρεμεῖν. Καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ, Σῆθι Θωρακίων, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νίκης ἐλεύσομαι, κἀκεὶ ιστρευθεὶς τάχος ἐπιναστρέψω. Ἡν γάρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληροῦσθαι τὰ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λεπθάντα τοῖς Ιουδαίοις. Οὐτεως ἐρεῖται πρὸς Σεδεκίαν· Τάδε λέγει Κύριος δὲ Θεός Ἰουρανί. Ἰδού ἐγώ μεταστέψω τὰ δόπλα τὰ πολεμικὰ τὰ ἐρ ταῖς χεροῖς ὑμῶν, ἐν οἷς ὑμεῖς κολεμάτε ἐν ἀτοῦς τὸν βασιλέα Βασιλῶρος, καὶ τοὺς Χιλιαδίους τὸν συγκεντεικότας ὑμᾶς δέχωσθε τὸν τείχοντας καὶ εἰσάξων αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ταύτης. Καὶ πολεμήσω ἐγώ ὑμάς ἐν χειρὶ ἀκτεναιμάτῃ, ἐν βραχίονι τύηλῷ, μετὰ θυμοῦ, καὶ δργῆς, καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου· καὶ πατέχω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήτη θυράτῳ μεγάλῳ, καὶ ἀποθαυόνται. Οὐ γένεσθαι εἶπον· ἐπίστροφοι δέσον ή δύναμις ἀντεμάχοντο. Οἱ δὲ Τούρκοι τὸ κατ' ὄλγον προσεγγίσαντες τὰ τείχη ἀπιστοφοροῦντες ἐτίθεσαν κλίμακας· πλὴν οὐδὲν ἤνυσον· ἐκώλυσον γάρ αὐτοὺς λινοβολοῦντες ἀναθεν, ὡς οὖν ἐμποδίζομενοι εἰσῆκεσαν. Οἱ δὲ Θωμαῖοι πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀντιπαρατάσσοντες ἤσαν τοι; ἔχθροι, καὶ ἀπατα ἡ δύναμις, καὶ δὲ σκοπός; ἦν, τοῦ μή ἀφεῖναι τοι, Τούρκοις τὴν εἰσόδου γε ἔσθαι ἐκ τῶν καταπεινῶν τείχων, ἔλαθον δι' ἀλλτες ἕδοι τούτους εἰςάξας δὲ θελήσας Θεός. Ιδόντες γάρ τὴν πύλην, ἥν προλαβόντες εἰρίκαμεν, ἀνεψημένην, καὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς ἐκ τῶν ἀνομαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν δούλων τυρφίνου ὡς πεντήκοντα, καὶ ἀναβάντες ἐπάνω τῶν τείχων, πύρ πνέοντες, καὶ τοὺς συναντήσαντας κτείναντες, τόντος ἀκροβούστας ἐπειον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα φρίκης μεστόν. Οἱ γάρ Θωμαῖοι καὶ ἀστενόι, οἱ κωλύοντες τοὺς τὰς κλίμακας προστόλυντος τοῖς τείχεσι, οἱ μὲν περὶ τῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ τοὺς ὅφιλομοὺς καρμύζαντο.

PATROL. GR. CLVII.

A jaculatores et sagittarii plusquam quingenti pugnabant. In singulis denique propugnaculis, inter portas Pulchram et Andreanam per totum murorum ambitum, sagittarius unus, jaculator, vel sclopetarius impositus erat: itaque illa nocte vigilias egerunt. At Torei, congitante principi suo, scalas ad subeundos muros infinitas admissive festinant. Tyrannus post aciem virginam foream gestans, alias blandiendo, alias ministrando sagittarios ad munera impellete, quorum imperium totis viribus obnitione sustinebant obsecsti, Joannes stipatus suis, et qui arma indutus imperator aderat cum copiis universis acriter prestatuerunt.

B Cum ergo ad Turcos fortuna prospera se mat conversura fuit, ex Romæorum aete media, numerum gigantem bellicosum fortissime virum Deos abstulit. Is glande plumbea in manus parte superiori anteponit vulneratus, percutita chlamyde ferrea, armis Achillæis opera parâ, pro dolore stare amplius non poterat. Imperatori ideo dixit: Firmiter ac strenue hic sta, tu quoq curaturus ad navem me consero, hucque statu revertar. Illa quippe hora adimplenda erant, quoniam Iudæis a Jeremia dicta sunt: Ad Sedeckiam sic tibi quemini: Hoc dicit Dominus Deus Israel; Ecce ego tela bellica, quæ manibus vestris gestatis, quibus pugnatis adversus regem Babylonis et Chaldaeos, qui obsidione muros vestros cinxerunt, invos convertim: et in urbem medianam illos inducam, In vos ira ac indignatione commotus, manu extensa, et brachio elato contra vos prælinbor; huius urbis incolas seriam. Domines et jumenta stragâ magna interficiuntur: non parcum eis, neque ipsorum miserebor. Imperator ejusque milites, quoniamvis eos, postquam Joannes recessit, prius invasisset, totis tamen viribus resistebant. Verum Turci muris paulatim appropinquantes clypeis protecti scalas, nec tamen aliquo successu, a levare: lapidibus enim e superiori parte illa deturbati ac obruti sunt, ut incepto desisterent, Romæi omnes et Imperator ipse hostibus dum obsistunt, tuisque viribus obniti contendunt, nam Turci per muri ruinam viam sibi in urbem facient, bi alia parte, ita volente Deo, clam in eam penetravere. **161** Conspecta enim, quam Cercoportam diximus, porta patente, quinquaginta ferme viri inter tyranni satellites insignes per eam irruperunt: qui postquam in muri pinnas evaserunt, cum ardore pugnantes obvios quosque, qui inde jaculabantur, cedunt. Horrendum tunc spectaculum oculis obversabatur: Romæorum etenim Latinorumque, Turcos scalas muris admoventes repulsantium, alii cœsi, alii clausis oculis praecipites e muri se dedere; membrisque contusi via tandem acerbo fato privati sunt. Facile deinde ceps scalis applicatis in muros, aquilæ volantib; miles, subierunt Turci.

83

ἀπὸ τοῦ ταχοῦ; Ἐπιπτον, κατέρρωγότες τὰ σώματα, καὶ δειγῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποδάλλουντες. Τάς εἰς κλίμακας ἀκωλύ:ως ἐπήγυνον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ὁστὸν πετόμενοι.

Nec ista integrum quæ cerebantur, imperator ei-
que militantes Romæ resicerant; quod longius
ab eorum statione, qua Turci irruperunt, porta abe-
rat, præsertim, vero quia adversus oppugnantes
toti intenti erant. Turci quippe viginti pugnis as-
sueti contra Romænum unum bello mihius, quam
quivis eorum, aptum præliabantur, ac propterca
Turcis resistere solummodo cogitabant. Cum ita-
que ex improviso e murorum parte superiori mis-
silibus se peti ac necari sensissent, et Turcos in
urbem penetrasse conspexissent, in partes interiores ejus tumultuantem fuga se recepero. Per por-
tam vero, quæ Charsi dicitur, multitudine coarctatis
ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac
rebore præstabant, invalidorum corporibus calcis
pervasere. Tunc quoque tyramni acies Romænu-
rum fuga animadversa, clamore sublato miseris-
que concutatis ac cæsis, in urbem irrupit. Ad
portam vero collapsoruim animamque agentium
corporibus obseptiam cum devenissent, ingredi
nequivere; per muri itaque ruinam plurimi via
sibi quæsita obvios trucidarunt. Tunc imperator,
omni abjecta spe, animo ac corpore fatiscens,
clypeum ensimque manibus gestans, lamentabilem
ac commiseratione dignam vocem emisit: Nullus-
ne adest Christianus qui caput niki amputet? ab om-
nibus quippe desertus erat. Simul cum his verbis
Turcus quidam vulnus ei in faciem impressit, quo
accepto nudum caput genamque alteram alii Turco
præbuit. Lethali denique vulnere confossus, a
tergo eum invadente alio, concidit: sic intersectum,
nec pro imperatore agnatum, tanquam manipula-
rem militum omiscerunt. Porro dum in urbem hora
diei prima nondum orto sole perrumpunt Turci,
suorum tres solummodo desideraverunt. Urbem
ingressi, et a Charsi porta ad palatiū diffusi, ob-
vios pariter ac fugientes interficerunt. Numen-
tumque militum, qui urbi tuenda operam nava-
rent, quinquaginta millia æquare Turci persuasi
ac fornidores, duo illorum **162** millia neci dederunt. Quibus si compertum fuisset, universam
bello aptam multitudinem octo millia non superare,
nullus eorum periisset. Avaritiae etenim aideo ob-
noxia hæc gens est, ut quilibet cædis paternæ vin-
dictam omittat, auroisque accepto siccariū liberum
abire sinat: quanto magis enim, qui, nulla ipsi
prius illata, ab eis injuriam patitur: collecto
bello a multis, quibuscum collocutus sum, talia au-
diui: Terrore ac formidine ab eis qui in prima acie
pugnaverant, perculti, quotquot primi occurserunt
occidimus: siquidem vero tantam in urbe militum
infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, om-
nes tanquam pecudes venundatos distraxissemus.

Interea etiam tyramni Azapides, qui Ienitzeri vo-

A Ol δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ
γενόμενον· ἦν γάρ ἀπὸ μαρτύρου ἡ γενομένη τῶν
Τούρκων εἰσοδος, καὶ ἄλλως δὲτοῦτον ἀντιμε-
χόντων ἀπὸ σκοποῦ; ἦν. Ἡσαν γάρ ἀντιπολε-
μοῦντες ἀνδρες μάχιμοι Τούρκοι εἶκοσι πρᾶξις Σανα
Τούρκων, καὶ τοῦτον οὐ τόσου πολεμιστὴν ὡς τὸν
τυχόντα Τούρκον. Πρᾶξις ἔκεινος γενοῦ ἦν καὶ ὁ σκο-
πος, καὶ ἡ φροντίς. Τότε ἐξατρηφῆς ὅρωσι βέλη ἐκ
τῶν ἀνω κατιόντα, καὶ ἐκτασφάττοντα τούτους.
Ἄναβλέψαντες ὅρωσι Τούρκους· Ιδόντες δὲ εἰς φυ-
γὴν ἐνδον ἐπέρηπτον. Καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν
διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης Χαρσοῦ, στανο-
χωρούμενοι διὰ τὸ πλήθας, οἱ μὲν ἀλκήν περισπο-
τέραν ἔχοντες, τοὺς ἀνάνθρους καταπεπούντες, εἰσ-
ῆρχοντο. Τότε ἡ τοῦ τυράννου παράταξις Ιδόντες
B τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιστὶ φωνῇ βοήσαντες
εἰσέρχομεν, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους, καὶ κα-
τασφάττοντες. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην οὐκ
ἡδυνθήσαντες εἰσελθεῖν· ἦν γάρ φραγμένα ὑπὸ τῶν
καταπεσόντων σωμάτων καὶ λειπούχησανταν. Ἐκ
τῶν τείχων οὖν οἱ πλεῖστοι διὰ τῶν ἐρειπῶν
εἰσῆρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. Ὁ
βασιλεὺς οὐν ἀπαγορεύσας ἐαυτὸν, ἴσταμενον; βε-
στάζων σπάθην καὶ ἐπίβα εἰπε λόγον λύπης ἔξιον.
Οὐκ ἔστι τις τῶν Χριστιανῶν τοῦ λιβεντί τὴν
κεφαλὴν μονὸν ἀπ' ἔμον; ἦν γάρ μονώτατος ἀπο-
λειφθεῖς. Τότε εἰς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ
πρίσαπον, καὶ πλήξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἐξ-
C ραν ἐχαρίσατο, τῶν διπούθεν δὲ ἐτερος καιρίαν διεῖ-
πηληγήν, ἐπεισ κατὰ γῆς· οὐ γάρ ἔδεσαν διτε· δὲ βα-
σιλεύς ἐστι, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον
Θενατώσαντες ἀφῆκαν. Εἰσελθόντες δὲ εἰς Τούρκου,
πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἀλλος ἀπέώλετο.
Ὕπηραν πρώτη τῆς ἡμέρας, οὐπω ὑπὲρ γῆν
φανέντος. Εἰσελθόντων δὲ, καὶ διατεθεῖσταν
ἀπὸ τῆς πύλης Χαρσοῦ ἔως τοῦ παλατοῦ τὸν
ἐπαντήσαντα ἐφόρευον ὅμοιως καὶ τὸν φεύγοντα.
Κατέσφαξαν οὖν δινδρας μαχίμους· έως χιλιάδας δύο.
Καὶ γάρ οἱ Τούρκοι ἰδεοίκεσαν· ἥσαν γάρ ἀετούς
διαλογιζόμενοι, διτε ἐντὸς τῆς πόλεως τούλαχιστον
ἴσονται πολεμισταὶ ὡς πεντηκοντακισχίται. Ἐν
τούτῳ τῷ δισχιλίους κατέσφαξαν. Εἰ γάρ ἔδεσαν,
διτε πάς τῷ δισχιλίῳ στρατὸς οὐχ ὑπερβαίνει τοὺς
οἰκειούς τούλαχιστον, οὐκ ἀπώλεσάν τινα· φιλοχρή-
ματον γάρ δι τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατρι-
κός ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, διτε χρυσοῦς ἀπο-
λύουσι· πάσφη μᾶλλον δη μὴ ἀδικήσας, ἀλλ' ὑπ' αὐ-
τοῦ ἀδικούμενος; καὶ γάρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτε-
χον ἄγων πολλοῖς, καὶ διηγήσαντες μοι, Πώς φονού-
μενοι τοὺς· ξμπροσθεν, ἐσφάττομεν τοὺς προλαβό-
τας. Καὶ γάρ εἰ ἔδειμεν τοσαύτην ἀπορίαν ἀνδρῶν
ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς πάντας ὡς πρόστατα
πεπράχαμεν ἀν.

Oι δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου Ἀζαπίδες (95), εἰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(95) Ἀζαπίδες. Hæc vox proprie significat pedites: et Jenitzeri eo nomine appellari possunt, quod
pedites etiam sint.

καὶ γενίταις κέκληγεται, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραζον, οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγάλου Πρωθρόμου μονῆν, τὴν ἀπεκεκλημένην Πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ. τῆς χώρας, ἐν δὲ καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πανάγιου μονῆς Θεοτόκου; ἦν εὐρισκομένη τότε ἑκεῖ, Ὡ γάλαξα, καὶ χειλή, ἡ μέλλουσα φθέγξοθει τὰ τῇ εἰκόνι συμβάντα διὰ τὰς ἀμαρτίας σου! Ἀγωνιζόμενοι εἰ ἀποστέψεται τῷ καταδραμειν καὶ ἀλλοθι, πλεύειν δεις τῶν ἀσεβῶν ἐκτείνεις, ὑπερυργούντων τῶν μιαρῶν χειρῶν αὐτοῦ, εἰς τέσσερα διεῖλε, καὶ σὺν τῷ τυχόντι καθαυτῷ, ἔκαστος τὸ διόνιον μερίδιον θλεῖς, κλίφον βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς τίμια σκεύη ἀρκέσεντας ὧχοντο. Καὶ εἰς τὸν τοῦ πρωτοστράτορος οἰκον ἀμβάτες, θησαυρούς ἤνωκαν τοὺς πρόπολες θησαυρισθέντες εἰς ἕξ ἡμερῶν παλαιών, ἔξυπνοις τὰς τάξεις τὰς εὐγενίδας ἐκ τῆς κοιτῆς· ἦν γὰρ ὁ Μάζης φέρων εἰκοσι ἑννέα (96), καὶ ὁ περιθνὸς ὑπνος τὸς· ἦν δὲ ἦν ἐν ὑφθαλμοῖς τῶν γέων καὶ νεανίδων. Ὡς γάρ τοις καὶ πρότριτα θεάθρουντες ἀμερίμνως ἰκνιάζοντο, Τότε στίφος πολὺ τῶν ἀσεβῶν ὧχετο τὸν δρόμον, τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ Μεγάλῃ ἀκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἰκέντης ἐξ ἔκαστέρων τῶν μιαρῶν τὸ τέχνασμα. Πρωτας γάρ οὐστης, έτι λυκοφεγγούσης τῆς ἥμέρας, τινὲς τῶν Ψωμαζών ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων καὶ τῇ φυγῇ τῶν πολιτῶν ἔρθασαν φεύγοντες; τοῦ καταλαβεῖν τὰς οἰκιας, καὶ προμηθεύσασθαι τὰ τέχνα καὶ τὴν γυναικα. Διαβαίνοντες οὖν ταῦς μέρεσι τοῦ Ταύρου (97) καὶ περιούντες τὸν κίονα τοῦ Σταυροῦ, αἰματόφυρτοι δύντες ἥρωτῶντο παρὰ τῶν γυναικῶν, τι ἀρά τὸ ἀποδάγ. Ὡς οὖν ἤκουσαν τὴν ἀπαγκετεῖν ἐκείνην φωνὴν, Ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς τολεμείας πολέμιοι κατεσφράγιστοι τοὺς Ἱωμαΐους· τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίτευσαν, ἀλλὰ μέλλον καὶ ὑδρίσαντες, καὶ ἐκουθενίσαντες, ὡς ἀπαλίσιον μηνυστην· διασθέν δὲ τούτους ἔτερον, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, δλους αἰματοφύρτους, ἔγνωσαν, διτοις ἤγγικεν ἐν χείλεσι τὸ ποτήριον τῆς δρῆς; Κυρίου. Πάσαι οὖν γυναικες, καὶ ἄνδρες, μοναχοί, μονάζουσαι ἐν τῇ Μεγάλῃ ἀκκλησίᾳ θύειν, βαστάζοντες ἐν ταῖς ὠλέναις τὰ νήσια αὐτῶν, ἀνδρες τε καὶ γυναικες, ἀγέντες τοὺς οἰκους αὐτῶν τῷ βουλοφύνῳ χωρεῖν. Καὶ ἦν ίδεν ἀγανάκτην ἐκείνην πεπυκνωμένην πλήρη ἀνθρώπων. Τὸ δὲ προτρέψεντας ἐν τῇ Μεγάλῃ ἀκκλησίᾳ τοὺς πάντας, τι; ήσαν πρὸ πολλῶν χρόνων ὄκουντες; παρὰ τινῶν ψευδομάντεων, πῶς μέλλει Τούρκοι; παρ-

Ismaelis Bullialdi poiss.

(96) Ὁ Μάτος γέρων εἰκοσι ἀργεῖα. Capta fuit Constantiopolis anno 1453, Maii 29, ut quoque Plranz's et Leonardus, qui obsidionem toleraverent, testantur: quare nulli chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. Annus Hegira 857 tunc agebatur et Tziumadj-evel dies 20; coperat autem annus ille Januarii die 12, 1453. Fuerunt itaque Iuia mensium, Muhabarā Januarii 13, Septemper Februarii 11, Rebi-ulevel Martii 12, Rebi-ulacbir Aprilis 11, Tziumad-evel Maii 10, cuius proinde mensis dies 20 fuit Tziuad-evel dies 20.

Qui conserre volet Ducas narrationem de expugnata Constantiopoli cum aliorum narrationibus, aeat Leonardum Chiensem cum Philippi Loniceri Historia editum: Lauvicum lib. viii, Plranzem, qui

A cantur, partim in palatiū, partim in monasterium magni Praecursoris sancti Joannis Baptista, quæ Petra dicebatur, concursant. Alii monasterium regionis urbis, in quo tunc palau proposta conspiciebatur iuago intemeratae Matris Dei Dominiq; uicæ, invadunt, Qua lingua, quibusve labiis aliqui, quisquis tandem tu es, poteris ea quæ propter peccata tua iugum illi tunc configerunt? In eis apostatas istos impios, alio curere diripiendij causa festinantes, unus acjuace stricto eam, et quidquid ornamenti inerat, impuris manibus suis in frusta qualuor discidit, et sorte ducta suum quisque tulit: direpta tandem monasterij pretiosa supellectile abierunt. In domum deinde Protostratoris irruptione facta, thesauros multis annis congregatos effractis arcis recluserunt, seminas nobiles somno lecioque excitarunt; Maii etenim mensis dies vicesimus nonus agebatur, adolescentium puellarumque palpebris suavia ac dulcis somnus ante lucanum ea diei hora insidebat, cum securi ac rebus suis conbusi, ut heri ac nudiustertius, somnus indulgerent. Iuipurorum quoque densum agmen currsum et cum impetu in Magnam ecclesiam fertur: speciesque strategematis quædam inter istas turulas utrinque conspicientem se dedit. Sub aurorâ quidem Romæ, Turciis in urbem irrumpentibus, civibusque terga dantibus, in domus suas utorum ac liberorum salutis consulturi consugerunt, et dum cruciflati per orbis regiones a Tætro dominatae, ultraque Crucis colunam transcurruunt, a se in iugis, quid rei esset, interrogantur. Primo quidem verba ista abominanda, voces intra muros ubiis penetrasse, ac Romulos ab iis exsos, asecenti fides noui regni negata, sed etiam contumelie ac proflra, ut in agnitione iuuentum ac iniuripræstatum, jacta sunt. Ubique vero alterum, tertiumque a tergo subsequentes 183 totos cruore aspersos contumexere, tunc iras Domini calicem labiis suis admotum esse demum senserunt. Omnes itaque viri, mulieres, monachi, et moniales in Magnam ecclesiam concursant; patres matresque familias sibi et ulnis insantes suos in illud templum gestantes, desertas domos suas reliquerent: viamque ea ducentem hominum turba plena videre tunc licuit. Quamobrem vero ad ecclesiam Magnam on-

D accurate omnia, quæ ad urbis obiulationem pertinent, complexus est lib. iii a cap. 12 ad 19. Justini, natus porro apud plerosque male audit, et propter omisam morti propugnationem, accepto levij tantum vulnere, ignavie accusatur. Errorem eijsq; gravem admissum ab ipso notant: quod, loco cui praeferat decadens, nullum, qui imperaret, substituit. In insula Chijo inglorius postea obiit, ut traet Petrus Bizarus Historia S. P. Q. Gerasenius lib. xii. Augustinus Justinianus in Annalibus. Et folieta lib. x, vulnus letale ipsum accepisse scribit.

(97) Τοῖς μέρσοις τοῦ Ταύρου. Tauri regio est illa, in qua sultani Bzj. ztis p̄eschita et bzj. czd adīcata sunt.

nes confugiebant? Ante multos annos a falsis qui-
busdam vatis sub Turcorum jugum urbem mit-
tendam esse audierant; ipsosque in eam vi irru-
piros, Romanosque trucidando, ad magni Constanti-
ni columnam usque processuros esse. Ubi eo
ventum foret, angelum e cælo descensurum, qui
strictum gladium, simulque imperium viro ruidam
obscuro, tenui admodum ac egeno, columnæ illi
incidenti, talibus assutus eum verbis, traderet:
Gladium hunc accipe, et populum Dei vindica; sta-
timque terga datus Turcos; quibus fugientibus
Romæ magna strage edita instarent: illos urbe
non soluti, sed etiam ex Occidentis regionibus,
ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodondrium
dictum in Persicæ sinibus situm, expellerent. Hæc
exitum habitura persuasi quidam ad ecclesiam cur-
rebat, aliosque sequi hortabantur. Hanc Romæ a
multis jam annis opinionem, ut etiam factis docue-
runt, precepérant; ut, si post se Crucis columnam
relinquerent, iram Dei impudentem suis cervicibus
declinarent. Quapropter in Magnam ecclesiam con-
fugere. Templi itaque illius amplissimi cum inferior
area, tum superiores pergula, vestibula, peristylia,
omnesque anguli, horæ unius spatio turba virorum
ac mulierum infinita referri suere, cujus etiam portis
clausis intus se multitudo loco freta, salutemque inde
sperans continuuit. Infelices ac miseri Romæ, templum
hunc, quod heri ac nundinertius speluncam et altare
haereticorum appellabatis, quod nūllus vestrum, ne
pollueretur, adibat, ob celebratam in eo liturgiam
ab iis qui concordiam Ecclesiæ amplexuntur,
Deo nunc irato ac succensente, meritasque poenas
a vobis exigente, in illud velut salutis portum con-
fugitis. Sed neque vindici justæ Dei iræ poenas
duentes, intra viscera vestra pacis cogitatione et de-
siderio comi novemini. In tanta siquidem clade ac
calamitate, si angelus cœlo adveniens vos ad hunc
modum alloqueretur: Pacem et concordiam Eccle-
siæ dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe
pellam; in eam conditionem laud consentiretis;
ad quam etiam adducti, si te lamen et simulate id ageretis.

Interea vero Turci, dum discursant, cedunt, in
servitatem rapinnit, ad templum illud hora diei
prima modum exacta pervenere. Valvas clausas
securibus contestim deturbant ac dejiciunt: stri-
ctis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multi-
itudinem innumeram contulit, mancipia nullo in-
tercedente, vel obsidente, omnibus etiam seipso
pecundum more prudentibus, singuli vinciunt. Quis
cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis la-
mentabiles ejulationes infantiumque vagitus refe-
ret? quis matrum lacrymas patrumque fletus
describet? Turcus de turba quivis delicatio-
rem interque moniales forosam contrectat. Vin-
centam abducit aliquis, quam validior supervenientis

Ismaelis Bullialdi notæ.

(98) Αχρι τοῦ κλεος τοῦ μεγάλου Κωνσταν-
τίου. Eadem est cum columna crucis; hodie co-

A δοῦλοι ή πόλις, καὶ εἰσέλθειν ἐντὸς μετὰ συνά-
μεως, καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαῖος; περ' αὐ-
τῶν, ὅχρι τοῦ κλεος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου 98). Μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἀγγελος φέρων φομφαῖαν,
παραδώσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ φομφαῖᾳ ἀνωνύμῳ
τινὶ ἀνδρὶ, εὑρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι Ισταμένῳ,
λίαν ἀπερίτῳ καὶ πενηρῷ, καὶ ἐξει-
λάσσονται καὶ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς δύσεως,
καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀντολῆς μερῶν, ἀγριοὶ δρίσις,
ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδενδρίῳ. Ταῦτα τινες
ὡς ἀποθησάμενα ἔχοντες ἐτρεχον, καὶ τοὺς ἀλλούς
ἴσαυρούς τελεσθεντες ήμῶν, φευξόμεθα τῆς μελ-
λούσης ὄργης. Καὶ αὐτὴν ἡ φυὴ τῆς ἐν τῇ Με-
γάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Έγένετο οὖν ἐν γιδὶ ὁρῷ ὁ
ὑπερμεγέθης ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ
γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἀνω, καὶ ἐν τοῖς περιαν-
τοῖς, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ δγλος ἀναρθριστος. Κισι-
σαντες δὲ τὰς θύρας ἐστήκεσαν, τὴν παρ' αὐτῷ
στοτηρίαν ηλίπιζοντες. Οὐ δύστηνος Ῥωμαῖοι, ὃ
ἀθλοὶ, τὸν ναὸν δι ἐκαλεῖτο χθὲς, καὶ πρὸ τὴν χθὲς
σπήλαιον καὶ βωμὸν αἱρετικῶν, καὶ ἀνθρωπος υπὸ⁶
εἰσήρχετο ἐξ ὅμῶν ἐντὸς, ἵνα μὴ μιανθῇ, διὰ τὸ
τερουργῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας
ἀσπαζομένους, νῦν ἐνεχε τῆς ἐπελθούσης ὄργης ὡς
σωτήριον λύτρον ἐνδύεσθε. 'Ἄλλ' οὐδὲ τῆς δύσατε
ὄργην; ἐπελθούσης, ἐκίνησεν ἀν τὰ σπλάγχνα ὅμῶν
πρὸς εἰρήνην. Καὶ γάρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει, εἰ
ἄγγελος κατήρχετο ἀπὸ ὕραντο, ἐρωτῶν ὅμδις· 'Εί
δέχοσθε τὴν ἔρωσιν, καὶ τὴν εἰρηνικὴν κατά-
στασιν τῆς Ἐκκλησίας, διώκω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ
τῆς πόλεως· οὐχ ἀν συντίθεσθε. Εἰ δὲ καὶ αυτεῖ-
θεούσις, φεῦδος ἀν ἦν τὸ συντίθεμενον; Γιτανὶν εἰ λέ-
γοντες πρὸς ὅλγων ἡμερῶν, Κρείτιον ἀπεσελεῖτε
χειρας τῶν Τούρκων ἡ Φράγκων.

B Ημεῖς sibi evnscii sunt illi, qui pau-
cas ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatē
devenire, satius esse dicebant.

Tότε οἱ Τούρκοι κουρτεύοντες, σφάττοντες, αἰχμα-
λωτιζοντες, ἐρχασαν ἐν τῷ ναῷ, οἷς πρῶτος ὁρᾷς
παρελθούσης, καὶ εὐρώντες τὰς πύλας κεκλειμέ-
νας, σὺν ταῖς πελέκεσιν ἔβαλον κάτω μὴ βραδύναν-
τες. Ελύθοντες δὲ ξιφῆρεις ἐντὸς, καὶ ἰδόντες τὸν
μυριάρχοθμον δῆμον, ἔκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον
ἔδισμει. Οὐ γάρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων, ἢ ὁ μὴ προσ-
δούς; ἔαυτὸν ὡς πρόδοτον. Τίς ἔστιν δε διηγήσεται
τὸν ἐκεῖ συμφεράν; Τίς τοὺς γεγονότας τότε κλαυ-
θυούς καὶ φωνάς τῶν νηπίων, καὶ τὰ σὺν βοῇ δά-
κρυα τῶν μητέρων, καὶ τῶν πατέρων τοὺς ὁδοριῶν-
τες; διηγήσεται; Οὐ τυχών Τούρκος τὴν τρυφερά-
ρων ἐρευνᾷ, τὴν ὥραν ἐν μανιζούσαις προκατείχε-
μένην εἰς ἀλλο; δε δυνάστης ἀρπάζων ἐδέσμει, ἢ ὁ

lunaria cremata appellatur, quod incendiis tota de-
formata sit.

τῆς ἀρπαγῆς καὶ τοῦ ἐλευθεροῦ αἰτία πλήκτων τρι-
γῶν, στρθέων καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις, βραχίδινων
ἐκτάσεις. Τότε ἰδεσμένοι διώλη σὺν τῇ χυρίᾳ· δε-
σπότης σὺν τῷ ἄργυρῳ· ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ
Ο. ωρῷ· τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις, παρθίναι
&· οὐχ ἔωρά ἥλιος, παρθένος; & δι γεννήσας γέλις
ἔβλεπεν, ἐλκόμενας· εἰ γέλος καὶ βίᾳ ἀντωθούντο,
• καὶ φανδούντονται. Ἡβούλετο γέλος ὁ σκυλεύσας εἰς
τὸ πονὸν διεισιν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ,
στραφῆναι καὶ διευτέρων πράξιδιν ποιῆσαι καὶ τρί-
την. Ἐνίδοντο οἱ ἀρταγες, οἱ ἐκδεκῆται τοῦ Θεοῦ,
καὶ πάντας ἡνὶ ιδεῖν ἐν μιᾷ ὅρᾳ δεσμωθέντας, τοὺς
μὲν ἔβρενας σὺν χαλαδίοις, τὰς δὲ γυναικας σὺν
τοῖς σουδαροῖς αὐτῶν. Καὶ ἦν ιδεῖν ὅρμαθος· ἐξερ-
χομένους ἀπειρους· ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων
τοῦ ναοῦ, ὧσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων,
χλαίοντες, ὕδρομενοι, καὶ δὲ ἐλέων οὐκοῦ ἦν. Τὰ δὲ
τοῦ ναοῦ πῶ; τι εἶπω; τι τοι λατήσω; Ἐκολλήθη
ἡ γλώσσα μου τῷ λάρυγγί μου. Οὐ δύναμαι ἐλκύσα-
γνεῦμα, τοῦ στόματος μου σφραγέντος. Αὐθιρὸν οἱ
χύνες τὰς ἀγίας εἰκόνας κατέχονται, τὸν κάσμον ἀφε-
λόντες, τὰς ἀλόσιες, μανούλια, ἐνδυτὰς τῆς ἀγίας
τραπέζης. Τὰ φωτόδχα ἀγγεῖα ἀλλα φθείροντες,
ἔπειρος λαμβάνοντες, τὰ τοῦ ἱεροῦ ἐκευορυπαλαῖου τί-
μια καὶ ἱερὰ σκεύη, χρυσά τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐξ
ἀλληλῆς τείμιας ὅλης κατασκευασθέντα ἀπαντά ἐν μιᾷ
βοτηῇ συνήγαγον, ἀφίνετες τὸν ναὸν Ἑρμον καὶ
γυρινὸν, μηδὲ διοιῶν καταλείψαντες. Τότε ἐπληρούν-
το καὶ ἐν τῇ νέᾳ Σιών τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ
Ἀμοῦς τοῦ προφήτου λεγόμενα· Τάδε ἀθετεῖ Κύριος
οὐ Θεῖς δι πατοκράτωρ· Ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσια-
στήρια Βεθλήμ, καὶ κατασκαριστεῖ, τὰ κέρατα
τοῦ θυσιαστοῦ συντρίψω, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ^C
τὴν γῆν· καὶ τάξω τὸν οἰκον τὸν περίπτερον ἐπὶ
τὸν οἰκον τὸν θερινόν. Καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἰκοι εἰ-
κενάρτιοι, καὶ ἀφανισθήσονται οἰκοι ἔπειροι
πολλοί, λέγει Κύριος. Ἀπῶσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν,
καὶ οὐ μὴ στριωθῶ ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς [πανηγύ-
ρεσι μετει]. ὑμῶν Διότι εἰ ἐρέχκητε μοι ἀλοκαν-
τούμενα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομεν.
Μετάστησεν ἀπ' ἡροῦ ἥχον φῶτῶν σου, καὶ γάλ-
μιδροὶ ὄργανων σου. οὐκ ἀκούσομεν. Καὶ εἴπει Κύ-
ριος πρὸς με. Ἦκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν μου.
Ἴστραζι· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν
ποτέρ, καὶ ἀπολέξει τὰ φαρνάκια τοῦ ναοῦ ἐν
ἐπαντὶ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος. Ἀκούσατε δὴ
ταῦτα οἱ ἐκθλίσοντες εἰς τὸ πρώτον πέντηρα, καὶ
καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. Οἱ
λόγοι τοι, Πότε διελεύσεται ὁ μήν, καὶ ἐμπωλή-
σομεν; καὶ πότε ἥξει τὰ Σάδιστα, καὶ ἀροΐξο-
μεν θισιαριούς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον,
καὶ τοῦ μεριανοῦ στίγματος, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν
ἀδικειν, τοῦ κτάνθων ἐν ἀργυρῷ πτωχούς καὶ
ταπεινοὺς ἀρθρούς ὑποδημάτων; ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δύσεται ὁ ἥλιος μεσημ-
έρας, καὶ συσκοτάσσει ἐπὶ τῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός.
Καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πέρθος,
καὶ πάσις τὰς φῶτὰς ὑμῶν εἰς θρῆνος.

*Ἐτυχε γέροντος τῇ φιλερᾳ ἡμέρᾳ τῇσι οὐγ-

A abripit. Ad rapientem trahendumque comæ eirri
ac cincinno, pectus ac papilla denudatae, bra-
chia etiam jactando extensa invitabant. Domina
eum ancilla, herus cum mancipio suo empto vin-
ciebantur. Archiman irita cum janitore suo; deli-
cati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis
ardor non infuscarat, quaque pater vix conspe-
cerat; et si rapientem vi repellere conate fuissent,
fusse verberatae agebantur. Praelatu quippe suam
in locum tutum deducere volebat prædo, iterum
tertioque ad diripiendum reversurus. Horæ uniuersa
spatiū prælonibus istis, iræ divinæ ministris ac
vindicibus, ad vincientium omnes satis fuit. Mares
equidem funibus revinctos, feminas vero fasciis ea-
rum redimiculisque alligatas; concatenatorum
deinde longos innumeratosque ordines ejulantium,
seruminæque sue illacrymantium et templo adytis-
que exequentes intueri licebat; nec, qui eorum mi-
sceria ac calamitate tangeretur, ullus aderat. Do
templo autem quid loquar? Adhæsit lingua fauci-
bus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo.
Canes illi sanctas imagines ornamenti, torquibus
nempe et armillis ablatis, illico disruperunt. Sa-
cram mensam contingentes mappas rapuerunt. Lu-
cernis sustinendis vasa partim fregerunt, partim tu-
lerunt. In sacrario pretiosa et sancta, quæ asservâ-
bantur, ex auro, argento aliave eximia materia vasa,
temporis moemento cuncta compilarent ac convasa-
rent, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum tem-
plum solididine compleverunt. Tunc in nova Sion,
quæ per prophetam Arios Deus locutus est, exitum
habuerunt: Hæc dicit Dominus Deus omnipotens: De
altariis Bethel vindictam sumam, et cornua altaris
suffosso cedent, terraque 165 obruerunt; conteram
et deturbabo domum altam seu pinnatam in æsti-
ram. Peribunt domus eburneæ, multæque aliæ solo
æquabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras
aversatus sum, neque carum celebritates me delectant.
Holocausta et victimas si mihi obtuleritis, propter-
ea non respiciam. Odarum tuarum sonum apage a
me, organorum tuorum psalmum non audiam. Di-
xitque mihi Dominus: Populi mei Israel fin's adest;
ultionem de illo amplius non differam. In illa die
ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam
D istavos qui pauperem mane affligebatis, mendicantes
terræ imperabatis. Qui dicunt, Quando mensis ex-
cius erit, ut vendamus? quando aderunt Sabbata,
ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque men-
sura merces (frumentum) in illis reconditas vendam-
us; pondus earum corruptiarum interim augeamus,
et libra ad fullendum corrupta, parva pecunia mendic-
cos emamus, humiliisque sortis homines pro calceis
possideamus? Die illa, dicit Dominus, sol meritis
occidet, et die lucido tenebæ terræ offundentur.
Festivitates vestras in luctum convertam, et omnes
cantus vestros in planctum et lamentationes.

Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata

penitus absumpta est, sancto martyris Thessalonici memoriam celebrari contigit: cuius solemnitati frequens populus intersuit; plurimique viri ac feminæ ad sanctæ monumentum peregrinum egerrunt. Ubi etiam illuxit, multæ multiæ conjuges suos comitatæ, ornatae ac complices, cereos et incensum ad venerationem sanctæ ferentes, drepente et ex improviso in Turcorum laqueos sese induunt. Quodmodo enim tam repentinam Dei iram temporis puncto urbem tam amplam pervadere persuaderi possent? Qui in ea versati sunt, illis amplitudo urbis cognita est. Hi potro, quos diuimus, milites ignes ardentesque a Charsi sanctique Romani portis, palatii quoque partibus libique diffundebantur. Classis vero, quæ in portu contra Turcos stabat, quominus in muros scalis subirent, prohibuit, illieque Turcis Romæ superiores, lapidibus ac missilibus ad litora usque diei tertiam eos infestaveré, ubique pars eorum, qui inde in urbem penetravérant, jamque prædas egabant, illuc atcederent. Qui, ubi Romæ obnoxia contra oppugnantes pugnare conspercerent, totis pectoris viribus völferando in superioreum muri partem evadunt. Romæ Turci intra urbem compacti, voce lamentabili, *Huius mihi, missa, virilis nō robore destituti e muris præcipites cadere.* Qui in navigiis Turci, 166 simul ac suos in urbem penetrasse animadverterunt, captam quoque intellexeret, celeriterque admodum scalis muros scandunt, et in eam perverbiunt; portis deinde effractis, via omnibus irribentibus patuit. Magnus etiam illic ad Regiam portam, quam tueatur, Turcos venisse certens, domum suam paucis stipatus abiit. Et enim deseruit plerique dispergerant, dubiusque nondum asservi intuli capi sunt. Alli pedes suas desertas ingressi, abductis uxore et liberis, omnibusque opibus direpli, suspirlis ac pueri, quo miserias suas deflere possent, spatium haud invenire, manibusque post terga vincitis trahuntur. Alii domum se recipientes, cum conjugibus et liberis charissimis sumptuosa abducendis viliciuntur. Senes vero, qui domi vel morbo, vel aetatis imbecillitate detenti, foras extre nequivant, tunus viri feminæque immunitate fœda ac summa trucidati, infantesque recens nati per plateas projecti. Unde vero magnus ad liberos et uxores a grotis hinc inclusos, et ab ingressu Turcos arreentes cum venisset, ipse intefim, cum iis qui ipsum sequerantur, capitul est. Mililibus statim aliquot, quibus illum ejusque dominum custodirent, a tyrono missis, cum tota familla et domo asservantur; Turci porro, qui domum suam circumcederint, multis numeris largitus est, ita ut jure judicando adactos ipsos emere videbretur. Tunc docebitur ἐξαρχομένων autòs; διὰ τὸν ἄρχοντα.

Ismaelis Bullialdi notis.

(99) Μάρτυρος Θεοδοσίας. Templum illius sancte in ea parte, quæ Casan Bassa hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sita, Galatae adjacente,

καὶ τελεῖς τῆς πόλεως ἡρόποτεσθι καὶ παντογυρίζειν τὴν μνήμην τῆς Ἰωαννίπετρου Θεοδοσίας (99). Επελέτο οὖν ἡρόη πάνδημος· ήδη γάρ καὶ ἀφ' ἐπειρίας πλέοντο καὶ πλέονται διανυκτήρευσαντες ἐν τῇ στρῷ τῆς ὁρας. Οἱ πλέοντες δὲ πρῶτη ἡμέρας γενομένης, αἱ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκυνήσιν, φέρουσαι κηροὺς καὶ ουμιδάματα, περιπλεκαλωτικούσινται καὶ περικεκοσμημέναι εἶσαν, ἐξαφνής ἐν ταῖς παγίοις τῶν Τούρκων ἐνέπεσσον. Πού γάρ εἴχον ἐννοῦται τὴν ἑβαίφων ἐργὴν εἰς τοσούτον εἶναι τῆς πόλεως; Ιστοι οἱ εἰδότες; τὸ μεγίστον. Αὕτη τῇ ἀπειλῇ, ἢν εἰρήκειμεν, ὅπερεν ὄντες, καὶ καλούσαι ἐκ τῆς Χαρού πύλης, καὶ τοῦ ἀγίου Ρωμανοῦ, καὶ τοῦ μέρους τοῦ ιατρικοῦ. Η δὲ τῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμένος ἀντίστασις εὐκαιρίου χώραν τοὺς Τούρκους τοῦ στῆσαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσιν. Ἡσάν οἱ Ρωμαῖοι ἐπικρατεῖστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθους καὶ βίλεσιν ἀχρι τρίτης ὥρας τῆς ἡμέρας. Ήτος δὲ ἐλθέν, καὶ κατετάσσαν μέρος τῶν σκυλευσθέντων ἀπὸ πρωτας ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ιδόντες τοὺς Ρωμαῖούς πολεμίζοντας τοὺς Ἑζω, καὶ φωτήν ἐπη δύναμις ἀφέντες, ἔδρασαν ἐπάνω τῶν τειχῶν. Οἱ δὲ Ρωμαῖοι τοὺς Τούρκους ιδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωτὴν ἀφέντες διδυνηράν, τὸ Οίμοι, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπεν. Οὐ γάρ ἦν ἐκεῖ πίλον ἰσχύς, οὐτε δύναμις τοῖς Ρωμαῖοις. Τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς πλόιοις, θεασιμοὶ τούς Τούρκους ἐντός, ἐγνωσαν, οἵ τις πόλις ἐώλω, καὶ ὡς ἐν τάχει τὰς κλίμακας θέντες, ἐντός τε Βασιλείου, καὶ τὰς πύλας καταέβαντες ἀπαντες ἐνδον εσφεσσαν. Ήδων δὲ καὶ ὁ μέγας δούλος τοὺς Τούρκους ἐλθόντας οὐ ἴστατο τόπου, ἢν γάρ ἐπιστάποντας τὴν βασιλικὴν πύλην, καὶ πρὸς τὸν διοικούντον ἀνεγέρθησε σύν οὐλίγοις· καὶ γάρ ἦσαν ἐπειτας διαδεκαπόντες· καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸν τοῦ οἰκείου καταλαβεντες ἡχαλωτιζόντες· οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παῖδαν, καὶ γυναικες, καὶ πραγμάτων εὑρισκον· καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῦ στονογήσαις καὶ κλινοστι, έδεσμοῦντο τὰς χειρας διποιεν. Επειρίας ἐχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εύρητες τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ἡδη ἀπεγόμενα, καὶ συνεδέοντο, καὶ ιδεσμοῦντο σὺν τοῖς φιλέτοις; καὶ τῇ συζύγῳ. Τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν οἰκειοῖς, μή δυναμένους ἐξελθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας, η δὲ νότος ἡ διὰ γῆρους, πάντας καὶ κάσας ἀνελεῖς ἐσφράτον· τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγένητα ἐν ταῖς πλατείαις ἐρήμετον. Οὐ δέ μέγας δούλος, εὐρών τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱούς, καὶ τὴν γυναῖκα, ἢν γάρ ἀσθενοῦσα, ἐν τῷ πληρῷ κεκλεισμένους, καὶ κωλύοντας τοὺς Τούρκους τὴν εἰσόδου, εὐθὺς μὲν συνελήφθη ἐν τοῖς ὑπακολουθοῦσιν αὐτῷ· ὁ δὲ τύραννος πέμψατινά; ἐρύθατον καὶ αὐτὸν, καὶ κάντα τὸν οἰκον αὐτοῦ. Τοὺς δὲ καταισθόντας, καὶ περιπλεκόντας τὴν οἰκίαν αὐτοῦ Τούρκους, ἐδωκεν ἵκανα ἀργύρια,

in meschitam postea conversum est. At quomodo potuerunt sinum transire cum Turci omnia littora compleverunt?

Οι δὲ Τούρκοι ἀπαντες εἰσελθήσας· ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βίσκοντες τὰς ἡμινους, καὶ οἱ μάγειροι πάντες ἔκαντο λογοτεχνίας Ἐφερον. Ὁ δέ Ιωάννης ὁ Ιοσιανιανὸς, δον φθάσας δὲ ἄρχος ἐπερψεν ἐν τῇ νῆσῃ, τοῦ θεραπευθῆναι τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατευθὺντος ἐδραμον λέγοντες, πῶς οἱ Τούρκοι εἰσασιν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὃ βασιλεὺς ἐσφάγε. Ἀκούσας τὸν παρθετανον καὶ δριμύν λόγον οὗν, προστάτει τοὺς κήρυκας διὰ σαλπίγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοὺς ὑπασπιστὰς καὶ συμπλώτας. Ὅμηρος καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσες ἔτοιμά ζόντο. Ἡσαν γάρ αἱ πλεονται ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. Καὶ ἦν θάρατα ἐλειπόντον ἐν τῇ περιθαλασσίᾳ τοῦ λιμένος, δυνάρας, γυναῖκας, μοναστράς, μονάχους βράχες οἰκερώς, καὶ τύπους τὰς στήθης ιδίουντο τοὺς ταῖς ναυτὶ τοῦ ἀνειλασθεθεὶ αὐτῶν. Ἀλλ' οὐκ ἡν δυνατόν· ἀποξεὶ προσρίζεθε τοῦ πειλατον τὸ πλῆρες τῆς δρυγῆς Κυρίου. Εἰ γάρ καὶ νῆσες ἰδούλοντο, ἀλλ' οὐκ τὸν ἡδύγαντο· καὶ γάρ εἰ καὶ μὴ ἡσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ προσήδη καὶ τῷ σκυλμῷ τῇ; πλέων, οὐκ ἀνέφεδη μήτε καὶ μόνον· ἀλλ' οἱ Τούρκοι ἀρέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔνδον ἥσαν, καὶ οἱ λατίνοι ἀδειαν εύροντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος.. Ὅ δέ τύραννος ἐπέργε μὲν τοὺς δόδοντας, ἀλλ' οὐκ τὸν ἡδύνατο πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἀκούντας ἐκρέπει. Οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ ιδίους ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφοράν, καὶ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐπερχονται ἐν τῷ αἰγαλῷ, περισκοποῦντες τὰς βάλκας. Καὶ διον ξευχον ἀκατέν εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσιν εἰσέδουν, ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίες. Ἡσαν δὲ πολλοὶ οἰκιες· ἀπὸ τῆς βίτσας καὶ τοὺς θησαυροὺς; αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ δῆλας δεινὸς ζῆμις ὑπέστησαν. Εἰς τῶν τοῦ τυράννου μεσάνων, ὡς καὶ ἡγαπάτῳ τίταν περὶ τοῦ Μεγεμέτη, αὐτῷ γάρ ἡν δ συγχροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι, δραμών ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσι. Ζάγανος αὐτῷ τὸ δυομά, ἐδάχθη μὴ φεύγεις, καὶ κατώμνυν τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου δρκῶν, διτι Μή φοβεῖσθε· ὑμεῖς γάρ τοῦ ἡγεμόνος δεστὲ φύλοι, καὶ δέξετε τὴν καλιν ὑμῶν δεκτηρέαστον ἀπὸ πατέλης ἀντρώπου, καὶ τὰς συρθίκας, ἀς εἰχετε μετά τοῦ βασιλέως, καὶ μεσθήμων χρειτόνων ἔξετε, καὶ ἀλλο μὴ φροντεῖτε. Ιτα μὴ εἰς δρῆτον κατίσηστε τὸν ἡγεμόνα. Ταῦτα δὲ Ζάγανος εἰπών, ἐκύλουσε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρῆσαι. Πλὴν δοσι ἐδυνήθησαν φεύγειν ἐφυγον. Τότε συμβουλεύθησες οἱ λοιποί, Ελεῖσον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδεστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προτεκνήσαντες, καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτῷ περιχρῆσαις ἐλαύνε, καὶ τούτους; σὺν Ἰλαρίος λόγοις καὶ βλέμματι ἐπερψεν. Αἱ δὲ νῆσες τὰ λατία πτερώσαντες πέντε μόνου αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ δῆλαις οὐκ ἡδυγέθησαν ἐξελθεῖν, ἥσαν γάρ νῆσες ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναυάρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς δῆλαις ἐσώζοντο. Καὶ νῆσες φυγοῦσαι, καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταδιπόνσαι τὴν σωτηρίαν ἐπράντυστεσαντο. Ἐξελθοῦσαι οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ

A Cæterum Turci, urbem promiscue intrantes, agasones etiam et lixæ ubique diripere ac prædatim agere. Joanni vero Justiniano, quem ut vulnus curaret, in navem abiisse diximus, portum intranti assertur a suorum aliquot fuga arrepta accurrentibus, Turcos in urbem irrupisse, et imperatorem vulneribus occubuisse. Nuntio tam gravi et acerbo accepto, tubicines, ad milites suos navigationis comites revocandum, receptui canere jubet. Cætere pariter naves, quarum plerique navarchos in servitutem actos amiserant, ad discessum se comparare. Spectaculum etiam miserandum in portus eripidine intuentibus oblatum, viri, mulieres, moniales, et monachi lamentabiliter clamare, pectora tundere, vectores navium rogare ut se in eas susciperent. Verum hoc possibile non erat, quod semel decretum, ut iræ Domini plenum poculum haurirent. Nec, etiamsi nautis eos accipere propositum fuisset, id exequi concessum; eum ne una quidem navis salva evadere potuisset, nisi typoni clavis miliæ, sociisque navales prædae ac urbi diripiendæ intenti, dilapsi buc et illuc fuisse. At dum Turci per urbem discursanti, e portu solvendi circa periculum tempus Latinis datum. Tyrannus 167 interim dentibus stridere, et ægre i ferre, cum plus præstare ipse nequiret. Galatia calamitatis hujus intolerabilis spectatores, cum uxoribus et liberis ad littus accurrunt, scaphas et scatia circumspiciunt: et primo quóque obvio a litoribus feruntur, easque, adibus ac cunctis opibus derelictis, descendunt. Multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti abjecerunt, aliaque gravia damna sunt passi. Interea tyrannus mesazonion unus Zaganus nomine, Mehemeti tunac charus, quod oppugnationem decernentis consilium, probasset ac laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per tyrannum quoque caput jyratus, his verbis a fuga revocabat: *Ne fugite, aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis.* Oppidum restrum ab omni injuria et damno immobile erit. Fædera, quæ cum Romæorum imperatore inieratis, posteriori vobis meliorique conditione nobiscum sociabundur; aliud omne propositum omitite, ne principis iram in vos accendas. His dictis Zagamus Francos Galatinos, ne ahirent, persuasit; quibus tamen, quoliquot aufugerent poterunt, fidem haud habuerent. Cæteri, qui oppidum non deseruerunt, habitu consilio, magistratum comitati, tyrannum venerantur clavesque ei oblati aheun. Venerationis officio exhibito, traditas claves ipse latens accepit, eosque gratio sermone rutilaque blando allocutus dimisit. Naves quinque magnæ tantum vela ventis dedere; cæteræ e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quinque saluti consulentes concedebarant, derelictæ essent. Quæ ergo aufugerent naves, navarchis aliis captivis relictis, salve evasere, eque portu egressæ plenis velis flante Boreo ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecuta. Actuariorum quoque Venetorum triremes vela fecerunt.

At universam populi multitudinem, a multis spretam
te desertam, extra urbem nati Turci classiarii, viros
et mulieres in navigia deduxerunt: urbis vero reli-
qui incolae extra mœnia abacti in castris pecudum
in ore stabulabantur.

λεως εύριτες παρητιμαχμένον, ἀνδρας τε καὶ γυναικας πάντας, δους καὶ ήσαν συναθροίσαντες, εἰς
τὰ πλανα εἰσήγαγον. Οὐ δὲ λαπες λαδες τῆς πόλεως ξώντες, τοὺς φορτίους ἐμανδρίζετο.

168 CAPUT XL.

*Mehemetes urbem ingreditur, et in S. Sophiæ templum venit, precesque stas ibi recitare Imamem jubet. Magnum ducem ad se rocam alloguitur. Constantini caput agnatum columnam in Augustio affigitur. Alia de magno duce et Orchane narratio. Mehemetes magnum ducem consolatur, et illustrium nomina describit. Magni ducis uxorem invitat, et blande alloguitur. Ad convirium natu minorum filiorum magni ducis venire jubet Mehemetes; cum nulliter filium magnus dux recusat, Mehemetes ipsum interfici fuisse. Magnus dux filios suos, ut mortem æquu ac furti uniuero sub-
eunt, hortatur, et ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemele redempti, et interfecti.*

Quæ hactenùs narrata, ab hora diei prima ad octo-
larum usque cuncta perfecta sunt. Quoniam suspicione
de mihi tunc remotis, tyranus mesazonibus
ullisque satrapis suis stipatus urbem intravit, ante
et post etiam ciuctus satellitum suorum ignem
spirantium manu, qui Apolline sagittario præstan-
tiores, herculea vi juvenes, singuli aliis decem
hugnando pares erant. Ad Magnam ecclesiam ubi
devenit, equo desiliit, eam ingressus hic et illuc
vispidens admirabundus attonitusque restitit. Tur-
cum vero quendam marinor constringere cum ani-
mædvertisset, interrogat, quare pavimentum sic
cotulumper: respondit iste, fidei zelo id se facere.
Extensa tuu manu Turcum gladio, hæcce fatus,
percutit: *Thesauri ac captivi vobis sufficient, urbis
porro edificia mea sunt.* Pauci equidem cum mili-
tibus suis conventi tyrannum, thesauro exhaustos
otque abductos captivos cernentem, pœnituit. C
Turcum porro illum semianimum pedibus tract-
atum extra templi limina projecere. Ipse vero
princeps unum ex impuris suis sacerdotibus voca-
lum ad se ambonem ascendere jussit, ubi profanus
hæceras suas recitavit, principe filio iniuritatis,
Antichristi præcursori super sacra mensa interim
locato, precesque suas recitante. Proh calamitatem!
Proh horrendum monstrum! hei mihi quo loci res
hostiædevenerunt! beu! heu! quid vidimus! Tur-
cum impium sanctum altare pedibus calcantem,
stantemque super apostolorum et martyrum reli-
quias in eo repositis. Perhorrescat sol. Ubinam Agnus
Dei ubi Filius et Verbum Patria super altari illo
maculatus, manducatus, nec unquam consumptus?
Pro nothis et adulterinis revera cœstimenti sumus.
Religionem nostram et cœremonias propter peccata
hostia gentes floccifererunt. Templum quod Verbi
Dei sapientiae nomini exstructum ac consecratum
era: templum Sanctæ Trinitatis apollatum. 169

- Ismaelis Bullialdi note.

(1) Τέτα καὶ θρησκευος. Phranz's videtur no-
s. o consentire cap. 18, lib. iii, et en ipso capite
urbis die illam iugressum esse: Mehemetem affirmare. Alii, inter quos Leonardus et Blizurus, tertio
ab urbe capta die intrasse illam asserunt.

(2) Αὐτὸς δὲ καλεύσας ἔτη. In templo S.
Sophie recitatas ab Imame seu doctore Ilutbeas
proces, die Veneris expugnationem urbis sequenti,

Δ ἀνέμου πνεύσαντος βορβαλος, τὰ ιστα πλήρη
γενέμενα ἐπλεον, σὺν ἀναστεναγμοις καὶ θρήνοις
κλαίοντες τὴν τῆς πόλεως συμφοράν· ὅμοια; καὶ
αἱ τριήρεις τῶν Βενετικῶν αἱ ἐμπορικαῖ. Τὸν δὲ
λαὸν ἄπαντα οἱ τῶν πλοίων Τούρκοι ἔνω τῆς πε-
λας εύριτες παρητιμαχμένον, ἀνδρας τε καὶ γυναικας πάντας, δους καὶ ήσαν συναθροίσαντες, εἰς
τὰ πλανα εἰσήγαγον. Οὐ δὲ λαπες λαδες τῆς πόλεως ξώντες, τούς φορτίους ἐμανδρίζετο.

Ταῦτα γὰρ ἄπαντα ἐγεγόνεσαν ἀπὸ ὥρας πρό-
της τῆς ἡμέρας ἦν: δῆρας ὅγδη; Τότε καὶ ὁ τύ-
ραννος; (1), κᾶσαν ὄποιψάν καὶ φόδον ἀποθίμενον,
εἰσῆιτες ἐνεδε τῆς πόλεως; σὺν τοῖς αὐτοῦ μεσάκουπ
καὶ ἐπέροις πατράπαις, Ἑχων ἐμπροσθεν καὶ διπ-
οθεν τοὺς αὐτοῦ δυύλους πῦρ πνέοντας, πάντας τε-
ῦθετας ἐπέρ τὸν Ἀπόλλωνα, νέοντος Ἡρακλεῖτος, δ
εἰς πρή δέκα ἀντιπαρατάξθαι ἔτοιμος. Κατελ-
θὼν δὲ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀποδέξ τούς
ἴππου, καὶ εἰσελθὼν ἐντές, ἐξέστη ἐπι τῇ θέρᾳ. Εὑ-
ρὼν δὲ ἵνα τῶν Τούρκων κατεάνατα μέλαν τῶν
μιρμάρων ἔκεινων, τὸν μὲν Τούρκον ἡρώτα τὸν
τρόπῳ φεύγει τὸ έδαφος. Οὐ δὲ ἀπεκρίνατο, Ἐνεκκ
πίστεως. Αὐτὸς δὲ τελεῖς τὴν χειρα παλεὶ τῷ ἔιφει
τὸν Τούρκον, λέγων καὶ τοῦτο· Ἀρκει ὅμηρος δ θη-
σαυρὸς καὶ η αἰχμαλωσία, αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τῆς
πόλεως ἐμὲ τυγχάνουσιν. Ἡν γὰρ δ τύραννος;
Μετανοήσας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τῇ γενομένῃ, δρῶν τὸν
ἐκαντλούμενον θησαυρὸν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν
ἀμετρον. Ἐλκύσαντες δὲ τὸν Τούρκον ἐκ τῶν πεδίων
ἔχων ἡμιθάνη ἔρδιψαν. Αὐτὸς δὲ κελεύσας ἓντα (2)
τῶν αὐτοῦ μιαρῶν λερών, ἀνέβη δ κληθεὶς ἐπ'
ἀμβωνος, καὶ διελάλητε τὴν μιαρὸν αὐτοῦ προσευ-
χήν. Οὐ δὲ υἱὸς τῆς ἀνομίας, δ πρόδρομος τοῦ Ἀν-
τιχρέστου, ἀναβάς ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης ἐποίη-
σε τὴν περισευχήν. Βαδαὶ τῆς συμφορᾶς! Φεύ τοῦ
φρικώδους τέρατος! οἵμοι τῇ γενναμέναι; αἱ, αἱ,
τὶ εἰδομεν; Τούρκος ἐν τῷ ἀγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἐν
ὅλεψαν ἀποστόλων καὶ μαρτύρων ἰερωνται, καὶ
ἐπάνω αὐτοῦ ἀτεβής; Φρίξον, ἡλιε. Καὶ ποὺ δ Ἄμ-
νις τοῦ Θεοῦ, καὶ ποὺ δ Υἱὸς καὶ Λύγος τοῦ Πατέρος,
δ θυδμένος ἐπάνω καὶ ἐθιδμένος, καὶ μηδέποτε δα-
πανώμενος; Οὐτιος εἰς κιθηδηλον ἐλογισθημεν· ἡ λα-
ττερια ἡμῶν εἰς οὐδὲν ἐλογισθη τῆς θύνετι διὰ τὰς
ἀμαρτιας ἡμῶν. Οὐ ἐπὶ τῷ δυνάμεται τῆς τοῦ Θεοῦ
Λόγου σοφίας ἀνοιχοδομηθεὶς ναδες, καὶ τέμενος τῆς
ἀγίας Τριάδος; δνομαζόμενος, καὶ Μεγάλη, ἐκκλησία

qui fuit Junii dies primus, tradit Leuclavius. I. xv.
Primo post urbem captam Venetis die celebratum ad
Aiam Sophiam (sic Turci scribunt) hoc est ad Ha-
giam seu Sanctam Sophiam, festum sui longe maxi-
mum: concepitaque preces Hulhei sultani Muhamedis
nomine, pro ipsius iam incolumitate, quam pro-
peritate, ritu veteri, quo Turci suis omnia faseta
principibus optare solent.

καὶ νέα Σῶν, σῆμερον βωμὸς Βιβράρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωάμεθ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. Δικαῖα ἡ χρήσις σου, Κύριε. Ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἔτητησε τὸν μεγαδοῦκα, καὶ αὐτὸς παρέστησαν αὐτὸν. Ἐκλθὼν οὖν καὶ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ· Κατώς ἐποιήσατε, τοῦ μὴ παραδοῦνται τὴν πόλιν. Ἰδε πόση ἡμετέρη ἀγερότε, πόσος διεθρός, πόση αἰγαλωσία. Οὐ δὲ δοὺς ἀπεκρίνατο· Κύριε, οὐκ εἰχομένης τὸν ημετέρην ἀξονίαν τοῦ διδούται σε, τὴν πόλιν, οὐδὲ βασιλεὺς αὐτὸς· ἀλλὰς ὅτι καὶ τινὲς τῶν σῶν ἀδυνάτουν τὴν βασιλείαν ἐν λόροις τῇ ἀφορτεῖ· Μὴ φοβοῦ (3). οὐ γάρ ισχύσει καθ' ὑμῶν. Τοῦτο γοῦν ὑπέλαβεν ἡ τίκτων· διὸ τὸν Χαλλὶ πατέλαν, ἦν γάρ τρέψαν θυρός, καὶ αὐτοῦ. Τότε ἀκούσας τὸν δούκα τοῦ βασιλέως, τριώντης εἰς δι βασιλεὺς ἀπέβη (4) σὺν ταῖς ναυσὶ. Καὶ δοὺς ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐκ εἰδεν· ἦν γάρ αὐτὸς ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ τότε, διὸ οἱ Τούρκοι συνήντησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πύλῃ τῆς Χαρσοῦ, τῷ βασιλεῖ. Ἀποπασθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου διονέσι, εἴρηκεν δὲ εἰς τῷ τυράννῳ· Κύριε, ἐγώ τοῦτον ἀπέκτεινα, βιαζόμενος οὖν τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ δραποῖαι σὺν τοῖς σὺν ἐμοὶ, εἰσιν αὐτὸν τερπόντας παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. Οὐ δὲ τύραννος ἐφη περδεῖ τὸν μεγαδοῦκα· Εἰπέ μοι τὸ ἀγθέτε, εἰ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου. Τότε καταστοχασάμενος αὐτὴν ἐτρίκεν, Ἐκείνου ἐστὶ, κύριε. Εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἔπειρος, καὶ ἐγνώρισαν. Τότε προστήλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ κλονὶ τοῦ Λύγουστελοῦ (5), καὶ ξετατο ζῶς ἐσπέρχεται. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδεῖρας, καὶ ἀγύροις τὸ δέορμα στοιβάσας, ἐπεμψε παντιχοῦ, δεικνύων τὸ τῆς Κίτης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ, καὶ τῶν Ἀράδων, καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις.

referita, per Persarum Ἀραβικημένη πρίνια, άλλα οὐρανούταντα ejus mandato circumfertur.

"Ἐπεροι δέ φασιν, ὡς δὲ δοὺς ἐνριθῇ μετὰ τοῦ Ὁρχάν τὸν πύργῳ τῷ τοῦ καστελλοῦ τοῦ Φραγτεζίδιου, κακεῖ παρεδόθησαν, ὄρῶντες ὡς οὐκ ἦν δυνατὸν ἀνθίσασθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. Οὐτων δὲ πλειστῶν ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ὄρχοντων σὺν τῷ δουκὶ, ἥτις εστὸ δ' Ὁρχάν ἀπό τινος μοναχοῦ τὰ ἄμφια αὐτοῦ, καὶ φορέσας αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ· καὶ διὰ μιᾶς τοξοσολικῆς θυρόδος, ἐβαλεν ἐκεῖθεν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ λαβόντες οἱ τοῖς πλειστοῖς αἰχμαλώτοις. Οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδούντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πιστοῦ ἐκεῖνου ἐσήχ-

A eccllesia Magna, nova Sion, hodie in Barbarorum aram et Mohamedis domum re ac nomine transformata est. Quam rectum judicium tuum, Domine! Templo cum exiisset tyrannus, ad se venire ducem magnum jussit: qui illico adductus principem veneratus est. Illece tyrannus eum allocutus est verbis: *Vos equidem, urbe miki non dedita, egregie gessistis. Damnum ac jacturam quanta sint, estimatione metite, cæsorum immannem stragem, captivorumque numerum considerate.* Is is dux respondit: *Hac in nrbes, domine, nec imperator, nedum ipse ego, tanta auctoritate pollebam, ut illam tibi permittere penes nos fuerit: præcipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habebi juberent, scriptis ad imperatorem in hunc modum litteris: Ne formida, neque enim viribus suis ros débellabit.* Hæc ab Halide Bassa scripta suspicatus est tyrannus, in quem odio ac ira jam flagrabit. Imperatoris nomine audito, num aufugiet cum navibus interrogat. Id se ignorare dux respondit: ad portam siqui lem regiam in statione tunc se luisse, quan lo Torei, in urbem porta Charsi irruentes, imperatorem adorti sunt. E mediis castris duo juvenes mox excisi sunt, quorum alter tyranno dixit: *Domine, illum occidi, et cum turba a tergo urgente progredi vi cogerer, una cum meis commilitonibus prædam acturus, mortuum ipsum omisi.* Alter se priorem vulnus influisse jactavit. Ambos hosce juvenes tyrannus illico abire ad conquirendum, sibique ejus caput afferendum jussit. Mandato confessim paruere, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere. Magnum ducem allocutus tyrannus, an revera hoc sit imperatoris caput, interrogat; ex indicis agnitione, illius esse fassus est; aliisque conspectum præter approbatum. Ab iis deinde columnæ, quæ in Augustio locata est, clavis affixa, ad vesperam usque ibi spectacula fuit. Pettis denique detracta, paleaque

B C D

Alii porro narrant, in turre, quam Franci inobstantur, duce u cum Orchane latitasse, ibique, cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem deditione devenisse, plurimosque nobiles ac proceres cum duce illie adfuisse. Inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illisque suas commutavit: per senestram deinde quamdam sagittis emittendis accommodatam extra oppidi myros præcipitem se dedit: quem comprehensum nautæ vincerent, et cum eamēris 170 captivis navibus imposuer-

Ismaelis Bullialdi note.

(3) Μὴ φοβοῦ. Phranzes, lib. iii, cap. 44, Halilem Bassam constitutum Mehemedis patefecisse obsecsis et animum ipsis addidisse narrat.

(4) Εἰ δ βασιλεὺς δαέρα. Phranzes, lib. iii, e. 18, agnitione imperatore ex calcis purpureis, aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti ini-

peratores consueverant.

(5) Εἰ τῷ κιντρὶ τοῦ Αὐγοροτείου. Forum Augustinum noī longe a S. Sophia ædificatum, et in quo columna a Justiniano erectora fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de ædificiis Justiniani, sermone 1.

runt. Qui in turre erant cæteri et ipsi se à θησαν. Τότε εὶς τῶν αἰχμαλώτων τῶν Ῥωμαίων, τυπαιργματευσθέντων; τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, εἴρητε τῷ ναυάρχῳ· Εἰ ἐλευθερώσας με σήμερον, ἔχω τοι δοῦναι τὸν Ὀρχάν τινα μεραδοῦκα ἐμοῦ. Τότε ἀκούσας ὁ ναύαρχος, δημωσε τοῦ ἐνεθερώτα: αὐτὸν. Καὶ τότε δεῖξε τὸν μελαμφόρον, Ὀρχάνην, καὶ μαθὼν ὅτι κατ' ἀλήθειαν ἔκεινος ἦστιν, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Τὸν δὲ μεγαδῦκα (6) ζύντα, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀρχάν λαζῶν εἰς τὸν ἡγεμόνα ἀπῆγαγεν ἐν τῷ Κοσμητίῳ. Ἐξίνος δὲ τῷ ναυάρχῳ εὐεργετήσας, καὶ πλείστα δοὺς ἀπέλυσεν. Τὸν δὲ μεγαδῦκα ἐπέλυσε καθίσας, καὶ παρηγορήσας αὐτὸν, ὑριτε δ.αλαζήνηας ἐν τῷ φορσάτῳ καὶ ἐν τοῖς πλοίοις διὰ τῶν παιδῶν καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς συνήχθησαν. Τότε δὲ γηρεὺς δοὺς ἀνὰ χιλίων δισπρων κατὰ κεφαλὴν ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μεγαδῦκα θερήνυας αὐτὸν, καὶ παρηγορήσας τὰ πλείστα εἰπόν τοι δε: Τὴν πόλιν ταύτην σοι μέλλω παρακαταθέσθαι, τοῦ ἔχειν τὴν ἄπασαν αὐτῆς φροτίδια, καὶ πειθώσα σε εἰς κρειτοτέρεσσαν δέξαρ παρ' ἡρεὶς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ άδύνει. Εὐχαριστήσεις οὖν, καὶ ἀπασάμενος τὴν αὐτοῦ χείρα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἴκον αὐτοῦ. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ τὰ ὑνόματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διαπρεψάντων δρφικαλίων, πάντων τὰ ὑνόματα κατέγραψε. Καὶ ἐν τοῖς πλοίοις ε., καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς, συναθροίσας οὖν πάντας, ἤγγρασεν ἀνὰ χιλίων δισπρῶν δοὺς τοῖς Τούρκοις. Πρώτας δὲ γενομένης, παρελθούσης ἐκείνης τῆς πρώτης καὶ ζωφερᾶς ἡμέρας, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ παναλεθρίστης τοῦ γένους ἡμῶν, εἰσελθών ἐν τῇ πόλει διάτραπην, καὶ εἰς τοὺς εἰκούς τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐλθών· ἐξελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν εἰσῆλθεν ἐντός. Ἡν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀσθενοῦσα κλινήρησε. Τότε ἐπροβατόχημο: λύκος ἐγγίσας τῇ κλινῇ, ἐφη προσαγορεύεις αὐτῇ· Χαῖρε, ὦ μῆτερ, μηδ ἀντοῦ ἐξ τοῖς συμβεβηκόσι. Τὸ θέλημα τοῦ Κυρλού γενέσθω. Ἐχω εἶται πλεῖστα παρ' ὡραίως εἰπεῖν τοῦ δούραι τοις μόνοις ὑγιαίνεις. Εἰδόθυτες δὲ οἱ καλδεοὶ αὐτοῦ προσκύνησαν αὐτῷ, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐξῆλθε, περιοδεύων τὴν πόλιν. Ἡν γάρ ἡ πόλεις δούκος, οὗτε ζυθωπός, οὗτε κτήνος, οὗτε δρόνον κραυγάζων, ή λαλῶν ἐντός· μένον τινὲς τῶν μηδ δυνηθέντων σκυλεῖσαν τι, διὰ τὸ ἀνισχύρον αὐτῶν· διότι καὶ παῖδες ὑπὸ ἀλλήλων ἐφονεύθησαν, ἐλκων δὲ εἰς ἐξ ἐπέρου τὸ λάρυρα· καὶ δυνηθεῖς ἥρπαζεν, δὲ μηδ δυνάμενος ἀντιστῆναι, κατέριαν λαμβάνων πληγὴν, ἔκεστο. Τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, τριακοστὴν διηναν δ Μάιο;, εἰσῆλθον, καὶ τὰ ἐγκαταλειπόμενα αὐτοῖς συνέλεγον. Τότε διάτραπην; διελθὼν τὸ πλείστου τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τοὺς τοῦ παλατίου μέρεσι συμπόσιον ποτῆσες εὐφρίνετο· καὶ δὴ κατεβαπτισθεῖς ὑπὸ

Ismaelis Ballialdi notæ.

(6) Τὸ δὲ μεραδοῦκα. Dissentient a se invicem Ducas et Phranz's, in his quæ ad magnum ducem Lucam Notaram pertinet. Hic equidem innotescit

et infensum nivis ei se proficitur. Laonicus ad nostri Ducæ sensum magis accedit.

τῶν οὖν καὶ μεθυσθεῖς, ὥρισε τῷ ἀρχιευνούχῳ οὐτοῦ, καὶ προστάξα; εἶπεν· Ἀπελθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου δουκῆς, καὶ εἰπὲ αὐτῷ, Ὁρίζει στηρίξων, ἵνα στελλῃς τὸν υἱόν σου τὸν τεώτερον ἐν τῷ ουμάκοστῳ· ἦν γὰρ εὐειδής; δὲ νέος δέγων τεσσαρεσκαδέκατον ἔτος. Ἀκούσας δὲν δὲ πατήρ τοῦ παιδός; ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ δύις αὐτοῦ ἤλλοισθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνούχῳ· Οὐδέ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ημετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδούντος τὸ ἐμόν παιδίον οἰκεῖας κερσὶ μιαρθῆναι πάρ' αὐτοῦ· κρίττορ ἀρήρ μοι τοῦ στελλαὶ δῆμιον, καὶ λαβεῖται κεφαλήρ μον ἀπ' ἑμού. Οὐ δὲ ἀρχιευνούχος; συμβουλεύσας αὐτὸν τοῦ διῆντος τὸ παιδίον, Ιναμή εἰς δργήν ἴκκανην τὸν τύραννον. Ὁ δὲ μὴ πεισθεῖς, ἀλλ' εἰπὼν, διτὶ Εἰ βούλει λαβεῖται αὐτὸς καὶ πατείσθειν, λαβὼν δπελθε. Τὸ δὲ ἔργον τοι τοῦτο διδόγειον οἰκεῖων θελήματοι οὐ γεγήσται πάκοτε. Τότε δὲ ἀρχιευνούχος· στρφεῖς; εἰπε τῷ τιγεμνῷ ἄπαντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου δουκῆς λαλοῦντα, εἰς τὸν παιδίον οὐκ ἡδουλήθη διῆντος. Τότε δὲ τύραννος θυμωθεὶς εἰρήκε τῷ ἀρχιευνούχῳ· Λαβεῖ τὸν δῆμιον σὺν σοι, καὶ στραγεῖς ἀγέ μοι τὸ παιδίον. Οὐ δὲ δῆμιος ἀγαρέτω τὸν δουκά, καὶ τοὺς νιοὺς αὐτοῦ. Τότε ἐλθόντες, καὶ μαθῶν τὴν μήνυμα δὲ δοξῆς ἡσπάσαστο τὰ τίκνα αὐτοῦ καὶ τὴν γυναικαν, καὶ ἐπορεύετο σὺν τῷ δημίῳ αὐτοῦ καὶ διῆς αὐτοῦ, καὶ διαμερός αὐτοῦ δὲ Καντακουζηνός. Τὸ δὲ παιδίον ἐλαβεὶ μεθ' ἑαυτοῦ δὲ ἀρχιευνούχος. Εἰσελθὼν οὖν καὶ δεῖξας τὸ παιδίον τῷ ἡγεμόνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου ἴσταμένους, ὥρισε τῷ δημίῳ φίλοις τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτηθῆναι. Τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κέτωθεν τοῦ παλατίου, εἰπεν αὐτοῖς· ὁ δῆμιος; τὴν ἀπόρρετον. Ἀκούσας; δὲ ἐιδεῖς αὐτοῦ τὴν σφαγὴν ἔκινασεν. Ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ γενναῖς; στενεῖς ἐνεδυνάμωσε τοὺς νέαντας, στρ. πλ. αὐτοὺς; καὶ λέγων· Τεκνία, εἰδεῖς τὴν ζθές ήμεραν ἐν μικρῷ καιρῷ ροκῆ τὰ ημέτερα πάντα φροῦδα γεγονότα. Οὐ πλούτος ἡμῶν διειστρατεῖς; η δόξα η θρημαστή, ἡρή εἰχομενος ἐν τῇ μεγαλοποδει ταύτῃ, καὶ εἰς αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἡρή οἰκοντι Χριστιανοι. Νειλ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ οὐκ ἐπειλέπετο διλο εἰς ημᾶς πλὴν η παροῖσα αὐτῇ ζωῆ. Ἐσται δὲ ημῖν αὐτῇ οὐκ ἀπειλεύητος, διψέ κατει ληρ θηηδηθα. Καὶ ταύτη πάσι; Τοτερούμενοι τῷ μέσῳ τοῖς διαθῶν ὡς ἀλεσαγει, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς αὐθετίας, παρὰ πάντων ὀνειδειῶντος, καταγρονύμενοι, καὶ ταταικωρούμενοι, ἄχρις εὐ. Εἰθή ἐφ' ημᾶς καὶ διθαραος, λαβὼν ἐκ τῶν ὀδών δημιουν. Ποὺ δημιετερος βασιλεὺς; οὐκ ἐσφράγιζθες; Ποὺ ἔμδες συμπατθερος, καὶ σὺς πάτηρ δι μέτας δομεστικος; Ποὺ δη Παλαιολόγος, καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τοῖς δύο νέοσι αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν ζθές ἐν τῷ πολέμῳ; Εἶδε καὶ ημεῖς ἀπεθάνομεν σὺν αὐτοῖς! πλὴν καὶ αὐτῇ η ὥρᾳ ικαρή ἐστι, μή π. Ιημαλήσουμεν πλέον· τις γὰρ οἶδε τὰ δελτα τοῦ διαβόλου, εἰ καὶ βραδύροτες πληγῶμεν παρὰ τῷ λοβόλωρ βελών αὐτοῦ; Νῦν τὸ στέδιον ἐτοιμορ, ἐν ἐρήμωτι τοῦ σταγνωθέντος ὑπέ-

A lustrata, convivioque in palati regione vicina instructo hilariter epulatus est; jisque vino madidus ac temulentus archieunuchus suo talia imperat: Domum magni ducis abi, et eum ita alloquere: Mandat princeps, ut filium tuum natu minorum (is equidem forma oris pulchra, annos quatuordecim natus erat) ad convivium mittas. Ad quae verba adolescentis pater fere exanimatus est, vultusque colore mutato archieunuchus dixit: Legis nostrae instituta haud serunt, ut, me ministre ac perductore, filius meus stupro viliandus tradatur; carnificem mittere, qui caput meum amputatum onserret, potius erat. Ut vero iram tyranni devitaret, consilium dabat archieunuchus, ut adolescentulum dimitteret. Cui parere recensans dixit: B Si illum abducere tibi propositum est, ita fac; absit vero, ut illum tibi sponte dedam. Reversus ergo archieunuchus a magno duce, adolescentem mittere renente, acceptum responsum principi assert. Quo percitus ira tyrannus archieunuchus mandat: Carnifice tecum ducto redi, et adolescentem huc adducas; carnifex vero magnum ducem ejusque liberos huc agat. Domum magni ducis venient, qui tali nuntio accepto, liberos et uxorem complexus, filio ac genero suo Cantacuzeno comitibus, carnificem secutus est. Adolescentulum perductum principi stolidi archieunuchus, ceteros interim ad palati portam stare innuit, quos subito princeps a carnifice plectri imperat. Paulo infra palarium deductis, principis iussa carnifex declarat; que cum audiasset magni ducis filius, instantem cædem deflere; at patre sorti ac erecto animo liberos suos adolescentes his verbis confirmare: Hesterna die vidistis, filii, omnia nostra, opes inexhaustas, gloriam admirabilem, cuius claritudine in hac magna urbe, ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento evanuisse. Ex his omnibus, praeter hanc vitam, nihil nobis nunc superest, quam in sempiternum producere haud datur; tandem enim, quoniam sero, ex ea nobis migrandum; et quo statu queso? Opibus, dignitatibus, honoribus et auctoritate spoliati, probris traducti, et ab omnibus contumeliose habiti et spreti, ærumnis pressi vitam tandem trahemus, donec mors superveniens despectos ac contemptos istis miseriis nos subtrahat. Ubi noster imperator? nonne heri occisus est? ubi consocer meus, idemque pater tuus magnus domesticus? ubi Palæologus et cum filio suis protostrator? nonne inter prælimendum occubuere? utinam et nos eodem fato consociati fuisemus! Verumtamen haec ipsa hora nobis satis opportuna, ultra non peccabimus: quis enim 172 novit arma diaboli? num diligera morte, ab illius tenetatis telis appellemur? nunc paratum stadium in nomine illius, qui pro nobis mortuus ac crucifixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commorientes, bonis ejus fruamur. His sermonibus adolescentium animos crevit, confirmatosque ad mortem alacriter subiungundam promptos reddidit. Ad satellitem doindas

conversus ait : Ab adolescentibus incepiente, quæ A ἡμᾶν καὶ θυρότος, καὶ δρυετρός, ἀποθέω-
λι mandatis habet essequerere. Statim, spectante
magnō duce, gratiis Deo actis, hinc etiam verbis,
Justus es, Domine, ab eo prolatis, adolescentium
capita carnifex amputavit ; quem etiam dux ita-
rogat : Tantis per cunctare, amice, dum ingressus
Deum orem, vicina quippe erat zedium ; spatio
orandi a satellite concessio, in illo templo preces
Deo oblitus ; quibus peractis, liberorum cadaveri-
bus adhuc palpitantibus exivit, laudibusque ite-
rum Deo magnificato, capite plexus est. Cæsorum
capita, nudis illic insepultisq; cadaveribus reli-
ctis, ferre illi sanguinem sipienti, tuncque convi-
vantii spectanda attulit. Quotquot etiam nobiles,
palati offiiales proceresque redeinerat, per missos
satellites uici dedit. Ex eorum uxoribus et liberis
selecta habito formosas virgines pulchrosque puer-
os sibi sepositos, archiennuchi curæ ac diligen-
tiae custodiendos mandavit. Reliquam mancipiorum
turbarum, donec Babyloneum, Adrianopolim di-
ceo, abduceretur, currandam aliis dedit. Universi-
tum demum urbis incole et opes in castrorum
tentoris conspecti ; urbs vero deserta, exanimis,
nuda, voce carens, specie ac decore spoliata ja-
cebat.

αἰτῶν, ἄχρις οὗ εἰσχθῆται εἰ; Βαθύλων τὴν Ἀδριανοῦ. Καὶ ἦν πόδιν ἐν ξηρῷ μεταξύ τοῦ φυσάστου, τὴν δὲ πόδιν ἐρημον, νεκρὸν, καιμάνην, γυμνήν, ἄρωνον, μὴ ἔχουσαν εἶδος, οὐδὲ κάλλος.

CAPUT XLI.

Dicas super urbem epita, delectaque Christianorum in Oriente imperio Monachia.

Urbs, o urbs, cunctarum urbium caput ! quatuor C
mundi partium centrum, Christianorum gloria; quæ
Barbarorum splendorem hebetatum ac languescen-
tem retinebat ! O urbs, paradiſus alter, omnibus
plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus
spirituales nascentur, consitus ! Quo decor tuus ?
qua gratiarum spiritualium corpori et animo bene-
ficia irrigatio diffigit ? Ubinam apostolorum Domini
nisi corpora, a longo tempore in sempervirenti
paradiso deposita ? cirenumdantia purpuream togam,
tae eam, spongiam ei erundinem ; quæ dum 173
venetabantur, eum qui in cruce sublatus est, cer-
nere cogitabamus. Ubi sanctorum, ubi martyrum
relicviae ? Ubi magni Constantini, cæterorumque
imperatorum cineres ? Viae, porticus, trivii, agri,
vineta reliquiis sanctorum passim sparsis, nobili-
bus olim, castisque Ascetarum et Ascetiarum cor-
poribus, proh dominum ! strata sunt. Posuerunt,
Domine, morticinâ servorum tuorum escas volati-
libas cœli ; carnes sanctorum tuorum seris te-
ræ in cirenitu novæ Sion, nec erat, qui sepeliret. O tem-
plum ! o terrenum cœlum ! cœlesti altare ! divine
et sacre ades ! o pulchritudo ecclesiærum ! o libri
sacri, et divina eloquia ! o leges antiquæ et novæ !
tabulae Dei digitæ scriptæ ! O Evangelia ore Dei an-
nuntiata ! o theologis, angelorum corporibus vesti-
torum dogmata ! doctrinae virorum divino Spiritu
affectorum, in tituta herorum semideorum ! o re pa-
blica, popule, exercitus, olim supra modum eximis,

Ο πόλις, πόλις, πλειον πατῶν κεφαλὴ ! ὁ πόλις,
πόλις, κέντρον τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου αερῶν
ὁ πόλις, πόλις, Χριστιανῶν καύχημα, καὶ Βερβά-
ρων δώσιςμος ! ὁ πόλις, πόλις, διλη παρδίτεο;
φυτευθεῖσα πρὸς δυσμάς, ἔχουσα ἑνδον φυτὰ παν-
τοῖς, βρύοντα χαρποὺς πνευματικούς ! ποὺ σου τὸ
κάλλος, παράδεισε ; ποὺ σου ἡ τὸν χριτῶν τοῦ
Πνεύματος εὑρεγεική, ῥῶτις ψυχῆς τε καὶ οὐματοῦ ;
Ποὺ τὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματα, τὰ
πρὸ πολὺοῦ φυτευθέντα ἐν τῷ οὐαὶ παραδεῖσι ;
ἔχουσα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφυροῦ ἱμάτιον, τὴν
λόγγην, τὸν σπόργον, τὸν κάλαμον. ἀτινα ἀσπάζον-
τες ἐψανταζόμεθα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα ὅρμα .
Ποὺ τὰ τῶν ὄστρων λείψανα ; Ποὺ τὰ τῶν μαρτύ-
ρων ; Ποὺ τὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου καὶ τῶν
λοιπῶν βασιλέων πτώματα ; αἱ ἀγιοὶ, τὰ περιπλα-
κα, αἱ τρίδοι, οἱ ἄγροι, οἱ τὸν ἀμπελῶν περιφρα-
γμοι, τὰ πάντα καὶ πλήρη μεστὰ λειψάνων ἀγίων,
σωμάτων εὐγενῶν, σωμάτων ἀγενῶν [I. ἀγενῶν],
ἀκχητῶν, ἀσκητρῶν, ὁ τῆς ζεμίτε ! [Ἐθενο,
Κύριε, τὰ θυησιμέτα τῶν δυσίων σου βρύματα τοῖς
πετεινῖ ; τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὄστρων σου
τοῖς οὐρανοῖς τῆς γῆς, κύπελλη τῆς νέας Σιδην, καὶ
οὐκ ἦν ἐ οὔποτον.] Ο ναό ! ὁ ἀπίγατε οὐρανό ! ὁ
οὐρανόν θυησιμέτον ! ὁ οὐλα καὶ ἐ ρά τεμέη !
ὁ καίλλος ἐκκλησίων ! ὁ γέλεισι λεπα, καὶ Θεοῦ λόγια !
ὁ νόμος παῖα εἰ τε καὶ νέοι ! ὁ πλάκες γραφεῖσαι
Θεοῦ δακτύλι ! ὁ Εὐαγγέλια λατηθέντα θεοῦ στό-
ματα ! ὁ θεογόνια σαρκοφόρων ἄγγελων ! ὁ διεύ-

σκαλίαι πνευματοφέρων ἀνθρώπων! ὡς πατιδαγωΐαι τημιθέων θρύψων! ὡς πολιτεία, ὡς δῆμος, ὡς στρατός υπέρ μέτρων τὸ πέριν, νῦν δὲ ἀφρονισθεὶς ὡς ποντιζουμένη ναῦς· ἐν τῷ πλαῖτι! "Οἰοίζι, καὶ παντοδιπά παλάτια, καὶ λεπτή τείχη! σῆμαρον συνταῖνα πάντα, καὶ ὡς ἔμψυχα συνθρηνῶ, τὸν Ἱεροπλάνην ἔχοντας τῆς ἐλεεινῆς τραγῳδίας. Πώς ἐκάθισεν μόνη ἡ πόλις, ἡ πεπληθυμαρένη ἐν Εὐνεσιν. "Ἄρχουσα ἐν χώραις, ἐγενήθη εἰς φόρουν. Κλαίουσα ἔκλαυσεν ἐν νυκτὶ, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγήνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτὴν. Πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν τὴν Τρέτησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἔχθρούς. Μετωκίσθη ἡ Ἀσία [τ. ἐν Ἀσίᾳ] ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπὸ πληθυνούσης δουλειῶν αὐτῆς. "Ἐκάθισεν ἐν Εὐνεσι, οὐχ εὑρεν ἀνάπαυσιν. Πάντες οἱ καταβιώκοντες αὐτὴν κατέλαβον αὐτὴν ἀνὰ μέσου τῶν θερέτρων. Όδοι πόλεως πενθῦσε παρὰ τὸ μῆ εἶναι ἀριομένους εἰς ἑρτὴν· πᾶσαι αἱ πύλαις αὐτῆς ἡραντιούμεναι· οἱ λεπτοὶ αὐτῆς ἀνατενάζουσιν, αἱ παρθένοις αὐτῆς· ογδόνεις, καὶ αὐτῇ πικραινομένη ἐν ταυτῇ. "Ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφαλήν. Καὶ οἱ ἔχθροι αὐτῆς εὐθηνοῦσιν, διτι Κύριος ἐταπεινώσεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πλήθος τῶν ἀσεβεῶν αὐτῆς. Τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορεύθη ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλίβοντος. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ θυγατρός Σιών πάσα ἡ εὐπρέπεια αὐτῆς. "Ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ὥσπερ κριοὶ οὐχ εὐρίσκοντες νομήν, καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐρανοῖς ισχύῃ κατὰ πρόσωπον διώκοντος. "Ιδόντες οἱ ἔχθροι αὐτῆς ἐγδασαν ἐπὶ μετοικεσίαις αὐτῆς. "Αμφιλαν ἡ αρτεν Ἱερουσαλήμ· διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. Χειράς αὐτοῦ ἐξεπέτασεν ὁ θλίβων ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. Ήδε γάρ Ιουηνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἀγίστημα αὐτῆς, & ἐνετείλω μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σου. Πάξ δὲ λαζανῆτης καταστεῖαζοντες, ζητοῦντες δρότον. "Ἐδωκεν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βράσει, τοὺς ἐπιστρέψαι ψυχήν. "Ιδε, Κύριε, καὶ ἐπιδεψόν. Πάντες οἱ παραπορευόμενοι δόλῳ, ἐπιδεψάτε, καὶ ίστε, εἰ ξατί δλγος κατὰ τὸ δλγος μου. "Οὐ; ἐπερύλλισε μοι ἐξ ὕψους αὐτοῦ ἐξαπεστειλε πῦρ ἐν τοῖς δοτίοις; μου, καὶ κατήγαγεν αὐτὸν ἐπ' ἑκάτην. Διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποσοῖ μου· ἀπέτρεψέ με εἰς τὰ δότια. "Ἐδωκε με τὴν αισθησίαν διτι τὴν τημέραν δόνυμαρένην. "Ἐξῆρε πάντας τοὺς ισχυρούς; μου δὲ Κύριος ἐκ μέσου μου. "Ἐκάλεσεν ἐπειδὲ καὶ τὸν τοῦ συντρίψαι ἐκλεκτούς μου. Ληγὸν ἐπάτησε Κύριος παρθένῳ θυγατρὶ Ιουδαίᾳ ἐπὶ τούτοις ἔγω κλαίω. "Ἐγένοντο οἱ γιοὶ μου τρανισμένοι, διτι ἐκραταιώθη ὁ ἔχθρος. Δικαιός έστι Κύριος, διτι τὸ στόμα αὐτοῦ παρεπίκρανα. Ἀκούσατε δη, πάντες λαοί, καὶ ίστε τὸ δλγος μου. Αἱ παρθένοι μου καὶ οἱ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ μου. "Ἐκάλεσα τοὺς ἐραστάς μου, αὐτοὶ δὲ παρελογίσαντο με. Οἱ λεπτοὶ μου καὶ οἱ πρεσβύτεροι μου ἐν τῇ πόλει ἐξέλιπον· Ἀκούσατε δη διτι στενάζω ἔγω. "Ἐγένετο Κύρος ὡς ἔχθρος, καὶ ἐξεπατεῖν ὡς ἀμπελον τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, διεψήσειρεν. ἑρτὴν αὐτοῦ. "Ἐπιλαβέσθαι ἐποιήσει-

A nunc vero deleti, et, non secus ac naxis inter navigandum profundo mari hausta, obruti! O domus ei palatia omnino dæ structuræ, sacri etiam muri! Omnia hodie compello, vobisque' velut animatis, Jeremiæ miserabilis tragediæ vestigia premens, condoleo. Quonodo deserta sedet urbs populo frequentissima? Quæ inter gentes secundissima erat, tanquam vidua redacta est. Quæ dominabatur regionibus, multis tributum pendere jussa est. Tota nocte acerbe ejulando genas suas lacrymis rigavit, nec eorum qui eam diligunt, ullus consolatur. Qui se amicos ei jaocabant, hostes facti amicitiam renuntiavere. Multi incolæ ejus captivi per Asiam in colonias deducti sunt, iisque spoliata vilescit. Inter gentes vexata, nec quiete levata habitavit. Ab illis qui ipsi infestii erant, in medio ærarium ac cladium deprehensa est. Viæ urbis lugent, quod nulli ad festivitates accurrant; cunctæ illius portæ deturbaæ sunt; sacerdotibus gementibus abductisque virginibus ipsa intra præcordia sua acri dolore conficitur. Qui affligunt illam hostes, imperium adepti dominantur ei, quam ob flagitia ac scelera prope infinita Deus dejecit ac prostravit. Abacti infantes aeversionis ejus auctoribus servitutem servire abiecurunt. Decor et forura filiæ Sion penitus evanuerunt. Principes ipsius arietibus, quos pascua deficiunt, similes evaserunt: insequentibus terga dantes, languidi et infirmi incesserunt. Ab hostibus, ipsam alio migrare videntibus, risu ac subsannatione excepta est. Procella jactata et agitata est Jerusalem, propter peccata sua. Manibus suis contrectavit hostis omnia, quibus suariter et cum 174 voluptate fruebatur. Videl enim gentes sanctuarium suum ingressas, cœ quibus præceperas, ut in ecclesiam tuam non intrarent. Omnis populus ejus panem mendicando genuit. Quæ chara ipsis ac valde cupita, esca, ad revocandam sustinendamque animam, permutarunt. Respicere, Domine, et considera. Omnes qui transitis per viam attendite: et, num dolori meo par ægritudo alium vexet, videite. Qui ad racemationem usque in ea corrasi et decerpserit, ignem in me vibratum, et ad ossa mea penetrantem e sublimi sede sua jaculatus est. Extendit laqueum pedibus meis, post tergum suum me abjecit. Delevit me, et ut tota die gemerem, fecit. Omnes viribus eximios abstulit mihi Dominus, egregiorumque virorum, qui ne tuebantur stragem acceleravit. Virgini Judæa torcular calcavit Dominus, ex quo cæsorum profusus sanguis manavit. Hæc lugeo ac comploro. Superior viribus hosti filios meos perdidit. Justus tamen est Dominus, qui, ore suo scelerum meorum acerbitate exasperato, me respuit. Auscultate iam, populi, et dolorem meum conspicite. Virgines et adolescentes, quos sinu meo sovi, sub servitutis jugum mecum missi sunt. Præterita ac neglecta sum a procis meis, quorum suppeditas frustra in clamavi. Sacerdotes et seniores mei in urbe defecerunt. Suspiriorum meorum argumentum discite. Hostilem erga me animalium induit Dominus, taber-

naculum suum ianquam vitem avulsit, festosque dies suos abolevit. Festum et Sabbathum in urbe obliuioni tradidit Dominus; iraque fremens imperatorem et sacerdotem exagitavit. Altare suum aversatus est Dominus, sanctuarium suum demolitus est: fundamentorum molem manu sua diruit ac contrivit. Voces bellicae in domo Domini exaudiuntur sunt, psalmorum vice a Levitis diebus festis decantatorum. Vide, Domine, et considera, an quemquam simili clade resideris. Lactantes infantes caesi sunt. In sanctuario Domini si prophetam et sacerdotem trucidabunt. In terra, in quam migrarunt, humi senex et puer jacuere. Virgines et adolescentes mei captivi abierunt, iram suam Dominus ad finem perduxit, eam impetu effudit; ignem in urte, quo ejus fundamenta cremata et absumpta sunt, accedit. Recordare, Domine, quid acciderit nobis: contumeliis et probris, quibus traducimur, adverte. Hereditas nostra ad alienos translata est, extranei domus nostras occupaverunt; in orphariorum, qui patre orbali sunt, ordinem coacti sumus, matresque nostre pro viduis habite sunt. Pugni ac defessi requiem non cepimus. Patres nostri peccaverunt, 175 et his cladibus subduci obierunt: nos vero errorum, quos admiserunt, penas suimus, Servilis conditionis homines dominati sunt nobis, nec quisquam ab ipsis nos redimit. Felli nostra quasi senio jam desiccata, ad clibanis instar fuligine attata, inaruit; dira ac horrenda fame corrugata ac contracta est. Viri eximii in pistrinis molas versarunt, et adolescentulii lignis suspensi sunt. Senes a porta, seu tribunali judiciali, exciderunt, et egregii psalmos suos canere cessaverunt. Gaudium ex animis nostris fugatum est, chorostrae nostrae in luctuus versae sunt. Corona capitidis nostri decidit. Vix nobis, quia in hoc peccavimus. Cor nostrum dolore et zegritudine coactatum est. Oculis hac de causa nostris offusa caligo est a lacrymis, quas ob deletam novam Sion sudimus. In ipsa vulpes discursarunt. Tu vero, Domine, in aeternum habitas, sedes tua a generatione in generationem permanet. Uliquit in ira tua oblivisceris nostri, nosque in longitudinem dierum derelinques? Ad te, Domine, converte nos, et ad te revertemur. Dies nostri, sicut olim erant, renoveruntur. Tu ipse nos repulisti, cum a nobis repulsam tuleris; et Meo in nos ira tua vehementer exarsit.

Hæ sunt lamentationes et planctus Jeremie, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem et eversionem edidit: quos etiam ob novorum cladem, Spiritum prophetæ suggestisse nihili verisimile sit. Verum enim vero quæ lingua adeo eloquens et diserta est, ut calamitatem, qua urbs conflictata est, enarrare possit? Quis capiavitatis seruandas et transmigrationis acerbitudinem, quibus jactata est, edisseret? Non ab Hierosolymis in Babylonem vel Assiriæ, -sed a Constantiopoli in Syriam, Aegyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem ceteraque provincias translati sunt ac dispersi incolæ. Atqui quo pacto? In Paphlagoniam maritus, in Aegyptum mulier, liberi in aliam regionem passim distracti

A Kύριος ἐν τῇ πόλει ἀρτῆς καὶ Σαββάτου· καὶ παρώντες ἐν ἑμέραις μέτα τῷ ὄργῃ αὐτῷ βασιλεῖ καὶ λεπτα.. Ἀπώστολος Κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ. Ἀπετίναξεν ἀγίστημα αὐτοῦ. Συνέτριψεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ τείχος βάσεων αὐτῆς. Φωνὴν πολέμου ίδωκεν ἐν εἰκῇ Κύριον, ὡς φαλμὸν λευτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἑρτῆς. Ἱδε, Κύριε, καὶ ἐπιθέψον, τίνι ἐπερύλλισας οὖτας. Ἐφονεύθησαν νῆπια θηλάζοντα μασθούς. Εἰ δικοτενοῦσιν ἐν ἀγιάσματι Κυριού λεπτα καὶ προφῆτην. Ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν ἔξων παιδάριον καὶ πρεσβύτης. Παρθένοι μου καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν εἰς ἀχμαλωσίαν, συνετέλεσε Κύριος θυμὸν αὐτοῦ. Ἐξήγειρε θυμὸν ὀρτῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνῆψε πῦρ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέσφραγε τὰ θερμόλια αὐτῆς. Μνήσθητι, Κύριε, τί ἐγένετο ἡμῖν, ἐπιθέψον, καὶ θεὸν τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. Ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλλοτρίοις, οἱ οἰκοι ἡμῶν ἔνοιξεν. Ὁργανοί ἐγενήθημεν ὡς μῆ ἔχοντες πατέρα, μητέρας ἡμῶν ὡς ζῆτροι, Ἐδιώχθημεν, ἐκποίεσμεν, οὐκ ἀνεπικαθίσμεθα. Οἱ κατέρρεις ἡμῶν ἡμερτον, καὶ οὐκ ὑπέρχουσι, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀνορθήματα εἰπεῖν ὑπέσχομεν. Δοῦλοι ἐκυρεύεσσαν ἡμῶν, λυτρούμενοι οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. Τὸ δέρμα ἡμῶν ὡς κατέβανος ἀπαλαύθη, συνεσπάσθη ἀπὸ προτώπου καταιγίδος λιμοῦ. Ἐκλεκτοί ἐν μύλοις ἡλεῖσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ ἔνοιξες ἀνεσκολωπισθησαν. Πρεσβύτεροι ἀπὸ πύλης κατέπεσον· καὶ ἐκλεκτοί ἀπὸ φαλμῶν αὐτῶν κατέπανσαν· κατελύθη χαρά κιρδίας ἡμῶν, ἐξετράψη εἰς πένθος ὁ χορὸς ἡμῶν. Ἐπεσσεν δὲ στεναγμὸς τῆς καραλῆς ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, διτι ἡμέρομεν περὶ τούτου. Ἐγενήθη ὅδυνηρὴ ἡ καρδία ἡμῶν, περὶ τούτου ἐσκότασσαν οἱ ὄφθαλμοι ἡμῶν ἐπὶ τῇ νέᾳ Σιών, διτι ἡφαντεῖθη ἀλώπεκες διῆλθον ἐν αὐτῇ. Σὺ δέ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα κατοικεῖς, δι τὸρος σου εἰς γενέαν καὶ γενεάν. Ινα τι εἰς νέκος ἐπιλήσῃ ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότετα ἡμερῶν; Ἐπίτερεψον ἡμᾶς, Κύριε, πρός σε, καὶ ἐπιστραφούμεθα, καὶ ἀνακαίνισθη ἡμέρα ἡμῶν καθὼς ἐμπροσθεν, διτι ἀπωδούμενος ἀπώσω ἡμᾶς· ὥργισθης ἐφ' ἡμᾶς ξώς αφέδρα.

B Οὗτοι οἱ δῆρηνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τοῦ Ἱερουσαλήμ, οἵτινες ἐκάθατο ἐν τῇ ἀλώσει τῆς παλαιᾶς Ιερουσαλήμ, οἵματα δὲ καὶ περὶ τῆς νέας, καλῶς τὸ Πνεύμα τῷ προφῆτῃ ὑπέδειξεν. Ποία τοίνυν γλώσσα εἴτε στού εἰπεῖν καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφοράν, καὶ τὴν δευτήν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν πικράν μετοικίαν, ἢν ὑπέστη, οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Βαθυλῶνα, ἢ εἰς Ἀσσυρίου, ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινούπολεως εἰς Συρίαν, εἰς Αιγύπτον, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικήν, εἰς Ἰταλίαν σποράδην, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ, καὶ τὸν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίατος. Καὶ ταῦτα πάντα: Ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ δὲ ὄντερ, καὶ ἐν Αιγύπτῳ ἡ γυνὴ, καὶ τὰ τέκνα ἐν ἀλλοις τόποις σποράδην ἀλλοιούμενα ἀπὸ γλώττης εἰς γλῶτταν, καὶ ἀπ' εὐσεβείας εἰς ἀσ-

θειαν, καὶ ἀπὸ θειῶν Γραφῶν εἰς ἄλλοκοτα γράμματα. Φρίζου, ἥλιε, καὶ σὺ, γῆ ἡ στέναξον εἰς τὴν παντελή ἐγκατάλειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμέρᾳ γενεθλία παρὰ τοῦ δικαιοχρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἀμφοτές ήμῶν. Οὐκέτι μὲν ἔξιοι ἀκεντοῖς τὸ δρυμόν, εἰς οὐρανὸν, εἰ μὴ μόνον κάτω νενευκότες, καὶ εἰς γῆν τὰ πρώσωπα θέντες, χράξομεν· Δίκαιος εἰ, Κύριε, καὶ δικαῖα ἡ χρίσις σου. Ἡμάρτομεν, ἡνομήσαμεν, ἡδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ έθνη. Καὶ πάντα, & ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ καὶ δικαῖῃ χρίσις ἐπήγαγες. Πλὴν φεύσαι τῷών, Κύριε, διέθεβα.

A et abducti: a gente idiomaticis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem, a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce, sol, et in terra? genus nostrum funditus eversum, ac recto. Bui judicio ob peccata nostra desiructum gemitibus ac suspiris lugete. Qui in caelos oculos tollamus, indigni sumus; demissio in terram vultu, et in faciem procumibentes clamemus: Justus es, Domine, et rectum Judicium tuum. Peccavimus, inique nos gessimus, et pro ceteris nationibus inuste egimus. Clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex aequo et vero lata, illata sunt. Parce tamen, Domine, orantibus nobis.

176 CAPUT XLII.

Prædam quam Turci ex urbe capta tales erant. Galatas ingreditur Mehemedes, et partem anuorum direxit. S. Sophiam in mochitum transformat. Adrianopolim reverterit. Magni ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemedi rictoriani gratularentur. Servis tributa imperial, et Georgianum despoliam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provincias rastant. Mehemedes Smedroto frustra oppugnat. Adrianiopolis præda direxerat. Saracum Consulatiniopoli consuit Mehemedes. De Palaeologis valicinum.

Μεθ' ἡμέρας οὖν τρις; τῆς ἀλώσεως ἀπέλυσε τὰ B πλοῖα, πορεύεσθαι ἵκαστον εἰς τὴν αὐτῶν ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. Ὁ δὲ φόρτος τί; Ἱματισμὸς; πολυτελῆς, εἰκένη ἀργυρᾶς, χρυσᾶς, χαλκᾶς, καστιτέρινα· βιβλία ὑπὲρ ἀριθμόν· αιχμάλωτοι, καὶ λεπίς, καὶ λαῖκοι, καὶ μονάδουσαι καὶ μοναχοί. Τὰ πάντα πλήρη φόρουσαν δὲ τὴν σκηνὴν τοῦ φοσάτου πλήρες; εἰχμαλωσίας, καὶ τῶν ἀνωθεν ἀριθμηθέντων τῶν παντοίων εἰδῶν. Καὶ ἡγίαστον ἐν μέσῳ τῶν Βαρθάρων ἑνα φοροῦντα σάκκου ἀρχιερατικὸν (8), καὶ ἕπερον ἡωνύμενον ἐπιτραχήλιον (9) χρυσοῦν, ἔλκοντα κύνας ἴνδεδημένους, ἀντὶ τῶν σαγισμάτων, ἀμυνός χρυσοῦφράντους· Ἀλλοι ἐν συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς; λεπίους δίσκους ἐμπροσθεν σὺν διαφόροις ὅπωραις ἐσθίοντες, καὶ τὸν δικρατὸν πίνοντες; ἀπὸ τῶν λεπῶν κρατήσων. Τὰς δὲ βιβλίους ἀπάσασθαι ὑπὲρ ἀριθμὸν ὑπερβαντούσας, ταῖς ἀμάξαις φορτηγήσαντες, ἀπανταχοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διεσπειραν. Αἱ δύο; νομίσματος δίσκα βιβλοὶ ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελεῖκοι, Πλατωνικοί, θεολογικοί, καὶ διλοί πᾶν εἶδος βιβλού. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες; τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρὸν, ἀλλ' ἐπώλουν, διλοί ἐφρίπτον. Τὰς εἰκόνας ἀπάσας πυρὶ καρεδίσουν· σὺν τῇ ἀναφορεσσῇ φύοι τοις ἀφούντες; ἥσθιον.

Τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ Γαλατᾶ, καὶ προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογράψην ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῷ, εἴρε πολλοὺς; οἰκους κεκλεισμένους. Ήσαν γάρ φυγόντες οἱ Λατεῖοι σὺν ταῖς ναυσὶν. Μηρισσον γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ καταγραφήν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ, τὸ Εἰ μὲν στρατῶσιν δῆμοι προ-

Tertia ab urbe capta die classi missionem dedit, ut in suas provincias et oppida renavigare possent, tanto onere gratis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, absuerit. At quibus rebus onustae erant? Vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, ψευδοχρυσοῖς, libris etiam infinitis; captiis quoque tam sacerdotalis quam laici ordinis, monachibus et monachis. Omnes denique naves gravi præda plene erant. In castrorum etiam territoriis infiniti capiti, similis prædictæ omnisque generis præda videbantur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sarcu pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, eoque canes alligatos ducentem; equus jumentaque, centonum et stragolorum vice, agnis auro intextis alios sternere. Inter epulandum, in diecis sacris appositis, fructibus vesperiis variis quidam conspiciebantur, et meruū sacris calicibus haurire. Libros quoescunque innumeros curribus impositos per Orientem et Occidentem disperserunt ac distraxerunt. Uno numero volvmina decem Aristotelis et Platonis, theologiae etaterumque scientiarum et artium venierunt. Evangelia etiam adhibitis supra modum ornamenti et arte compacta, auro argentoque inde revulsis partim venumdata, partim projecta: cunctæ imagines ab iis igne crematæ; quibus ad edulia coquenda abusi sunt.

Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemedes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clausæ doikus multæ, quod Latini naves consensi ausugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, suppellectilem et instrumenta omnia describi mandavit: edictoque trimestre spatium præstituit, intra

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) Σάκκον ἀγχερατικόν. Il est, vestem sacerdotalem, quæ ad modum sacci consulta est, exstimum que capiti et manibus priuhat, eamque superiniec-tam induunt. Solis patriarchis saceus competit, quem tribus anni diebus Paschatic, Pentecoste et Natali gestant.

(9) Ἐπιτραχιλιον. Patriarcharum et archidiaco-norum vestamen. Ἀμυνοί χρυσοῦφράντοι sunt pa-ni, in quibus agnorūm figura et imago (qua Jesus Christus Dominus noster vere agnus Dei signifi-caatur) acu depicta est.

quoniam reversi res suas repeterent; ubi vero dies cessisset, fisco suo caducas addixit. Muros quoque Galatae, qua continentem spectant, a mili e suo dirui ac everti, integris relictis portus crepidum astantibus, mandavit. Ad mensem quoque ruinam **177** reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, etiam praecepit. Quinque deinde familiarum millia, ex Occidentis ac Orientis provinciis conscripta, intra totum mensem Septembrem integras singulas, capillis pœna imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare iussit: cui praefectum Soleimanem quemad servum suum imposuit. Templo deinde magno Dei sui et Mohamedis sacris ac ritibus consecrato, ceteris desertis ac relictis, captivorum turbam, spoliorumque congeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Junii die decima octava urbe discessit, omniesque seminas mobiles carnisque illis curribus aut equis veetas deduxit. Inter eas magni ducis uxor aderat, quæ in itinere prope Mesenem vicum obiit, ibique sepulta est; illustris equidem pietate semina, quæ in egenorum levandis miseriis pecunias multas erogabat: cuius temperantia et continentia ab omnibus animi passionibus tutam eam ac immunem reddiderunt.

Cum Adrianopolim superbissima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac duces Christianos cum vicinos, tum longe dissitos, ut ipsi salutato gratularentur, confluentes undique cernere licebat. Eorum animi sententiam orisque speciem conjicere potest quivis; invisi quippe ac coacti, eamdemque calamitatem declinare studentes, dum ei ad blanditi et venerati sunt. Tyrannus ergo superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus, in solo sedere, principes vero Christiani trepidantes, et qualcum erga ipsos in posterum se praestaret, expectantes stare. Primum itaque, duodecim millium nummorum tributum annuum a Serviis Turcorum ærario solvendum se injungere eorum legato significat. Despotæ etiam Peloponesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum singulis anniq; accedere jussi. Chii insulæ principi pecunia annua, sex millia nummorum, tributi nomine imperata. Mitylenæ pariter tria nummorum millia annua pendere: Trapezuntius quoque, ac ceteri Pontici maris accolæ vertente uno quoque anno donis allatis, tributisque solutis veneratum venire jussi. Anno itaque ab

A θεωρίας μηνῶν τριῶν, λαβέτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν· εἰ δὲ οὐκ ἐπ.στραφώσιν, ἔσονται τοῦ ἡγεμόνος. Τότε ἐκδέσουσε τὴν στρατιὰν πᾶσαν καὶ τὰς πέριξ κώμες τοῦ γαλάσαι, καὶ εἰς γῆν βίψει τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπολύσεις αὐτοὺς, δὲ καὶ γέγονε. Χαλάσαντες οὖν τὰ τείχη ὅσα πρὸς τὴν Ἑράκλην ἐπεπήγνυντο, εἰσαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα. Τοὺς δὲ ἀσθεστοεργάτας προσέταξε δι' ὄλου τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἔχειν ἕτοιμον δοσεστον, τοῦ ἀνοικοδομῆσαι τὰ καταπεσόντα τείχη τῆς πόλεως. Αύτης δὲ καταγράψεις φαμελαῖς ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Ἐφέσου; καὶ Δύσεως; χιλιάδας ε', προτίταχε μέχρι Σεπτεμβρίου μηνὸς τούτους πανοικίλι ἐν τῇ πόλει εἶναι, ἐπάνω ποινῆς κεφαλικῆς τιμωρίας; καὶ ἐπαρχον ἀκταστήσας (10) Σολειμάν ὄνόματι δούλου τούτου. **B** Καὶ τὸν μέγαν ναὸν (11) βωμὸν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μωάμεθ ἐνθρονίας, τοὺς λοιποὺς ἀφεῖς; ἐρήμους, αὐτὸς διὰ τῆς Ἀδριανοῦ νικητῆς ἐπανήγειν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἀπειρον αἰχμαλωσίαν, φυρα ὑπὲρ ἐρ.θυμόν. Ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ ιη' τοῦ ἰουνός μηνὸς, πάσας τὰς εὔγενες; καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἔρμοις καὶ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου δουλοῦ γυνή ἐν ὅδῷ ἐτεθνήκει, πλησίον κώμης Μεστήνης λεγομένης, καὶ Εθαφαν αὐτὴν ἔκει γυναῖκα περιβόρτον ἐν ἐλεμοσύναις καὶ πενήτων οἰκτερομοῖς, σώφρων, ἐγκρατευομένη παντοίων ψυχικῶν πεθῶν.

'Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλεις ἐντὸς μετὰ Οριάδρου ἐξοχωτάτου, ἦν ίδειν συρρέοντας πάσας', καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἔγγυς, καὶ τοὺς πόρρω προσαγορεύοντας τὸ Χαϊρέ. Ποια καρδία, ποίη γνώμη, ποῖα χείλη, ποίον ασόμα; Ἄλλ' ἀκοντες, καὶ μή βούλευμενοι προσεκύνοντας σὺν δώροις, φονούμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ δομια πάθωσιν. 'Ο δὲ τύραννος ἐκάθητο ὑπάντην καὶ ἀλαζών, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ διώσει τῆς πόλεως. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἵσταντο τρομαλεῖ, ἐκδεχόμενοι τις ἄρα ἔσται τὸ μέλλον εἰς αὐτοὺς ἀποφῆναι. Ἀπελογίσατο οὐ, πρῶτον (12) τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας (13), τοῦ διδόναι κατ' ἑτοῖς τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομίσματα χιλιάδας δέκα · τοὺς δεσπότας τῆς Πελοποννήσου χιλιάδας δέκα, κατ' ἑτοῖς οὖν δώροις ἐρχοθεῖαι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ · τῷ ἐν τῇ Χίῳ κατ' ἑτοῖς νομίσματα χιλιάδας ἑξῆς · τῷ Μιτιγήνῃς κατ' ἑτοῖς νομίσματα χιλιάδας τρεῖς · τῷ Τραπεζούντῳ; καὶ πάσι τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ οἰκουσι, κατ' ἑτοῖς ἐρχομένους ποιεῖν τὴν προσκύνησιν μετὰ δωροφορίας, καὶ δόνατα τὰ τέλη. Τῷ πρώτῳ οὖν ἐτεί Αὐγούστῳ μηνὶ, ἐλόντες οἱ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ παρ-

Ismaelis Bullialdi nolam.

(10) *Kai ἐπαρχον καταστῆσας.* Leunclavius hunc quoque Soleimanem-begum appellat, et subassam a Mehemedete Constantiopoli capitæ præpositum narrat.

(11) *Kai τὸν μέγινον ναὸν.* Hoc factum Junii die I, iera 6 seu die Veneris, ut ad cap. 40 ex Leunclavius adnotavimus: ita ut prius S. Sophiam in meschiam transmutatam riui suo consecraverit, quam Galatam intraverit.

(12) *Ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον.* Jacobus Bosius, *Histor. Milit. Hierosolymit.* lib. vii, post captiū urbis anno 1453, Chios, Lesbius, Servios, Trapezuntios et Callatiinos vestigiales factos esse narrat.

(13) *Tῷ πρέσβει τῆς Σερβίας.* Leunclavius asserit, lib. xv, eadem testate, qua capta est urbs, Mehemedem in Serviam exercitum duxisse: et anno sequente aream Novabardum occupavisse.

δόντες τὰ καχεωστρούμένα τέλη, ἐποίησαν καὶ με-
γάλην ἐλειμοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανούπολει παραγ-
γεῖταις γάρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης; Γεώργιος ἐξτρά-
σαν μοναστράς νέας καὶ γηραιάς έως ἔκαθεν
τὴν Τιμόνην. Καὶ οἱ τῶν ἑνείμων, καὶ ἐκ γένους
παλατίου, πάντες συρρέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερ-
βίᾳ, ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βα-
σιλίσσης τὰ πρὸς Ἑλλασίτας ἐφόδα: Ενεκα ἐπε-
μοσύνης. Τοῦ φιλονόμου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ
Ἐπούς ἡδη τρέχοντος, ^{τοῦ} ^{τε} ^{τε}, καὶ τὸν χειμῶνα οὐκοι
διαβιβάσας, ἦσουλήθη ἐν Λαρί πεπότη προ-
σβαλεῖν, καὶ τὴν πάσαν Σερβίαν προσοικεῖσαι τῇ
ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. Καὶ γάρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν
τῆς πλίων ἀλωσιν καθ' ἐκάστην ἐκδεχόμενος ἡγ-
η τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλέον-
έκτου ἀδίκημα. Ἡν γάρ πρακτικὸς γέρων, καὶ
τῶν τοῦ τυράννου ἀδικημάτων πολυτεθῆς, ὡς πολ-
λάκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον
αἰτία τοῦ ἀδικημάτος, ἐμήνυσε λέγων, ὡς Ὁ τόπος
ὅτι δεσπόζεις (14) οὐκ ἔστι σόδε, ἀλλ' οὐδὲ πα-
τρικός, δηλορότις ή Σερβία ἀλλ' ἔστι τοῦ Αα-
ζάρου νιοῦ τοῦ Στεφάνου ἀνήκειος οὐν ἐμοι.
Ἐξελθε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὅρων αὐτῆς. Ἐχω
δὲ δωρήσασθαι σοι μέρος ἐκ τῆς τῆς τοῦ πατέρος
σου τοῦ Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σοφιαν. Εἰ δὲ
μή, ἔρχομαι κατέπλησσον. Ταῦτα οὖν μηνύσας, δι'
ἐνίς τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν
ἡμέραις εἰκοσι καὶ πέντε εὐρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ,
τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν· εἰ δ' οὐδὲ τῇ, τὴν κεφα-
λὴν αὐτοῦ τεμών τὸ σώμα βίψει τοις θηροῖς εἰς
βυρράν. Ὁ δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν
Σερβίᾳ, καὶ εὑρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἰστρου
διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἀρ-
χοντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αἴρονται
τοιδημεῖ. Σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιτῶν,
καὶ τὰ πρός χρέαν πάντα ἐποθήκαις ἐστοιχαζον.
Ιδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιάριος διτοι τὴν ἡπάτηται, φοβηθεὶς
καὶ τὸ ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας ἡγάρ διαβάσας;
ἐπέκεινα ἡμέρας λ'. Ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πλη-
σθεὶς, ἀξέλθε τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατῷ,
καὶ κατέλαβε τὴν Φιλίππου. Ἐλθὼν δὲ δούλος,
καὶ ἀπαγγείλας τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οδυ-
γρίᾳ, καὶ ἐνδόνταν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πᾶς ἔκρά-
τησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀπέλυσον. Εμελλε γάρ θανα-
τῶσαι τούτον ἐν τύραννος, πλὴν ὁ δούλος πρὸ τῆς
προθεσμίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ
βραδύτητα, καὶ τὰς κατασκευάς τῶν Σέρβων, καὶ

A urbe capta primo, mense Augusto a Servia: despota
legati venerunt, qui debita tributa solverunt, lar-
gumque stipem et eleemosynam captivis Adrianopoli-
poli erogarunt. Georgii namque despote mandato
moniales centum juvenes ac vetulas redemptas
libertati restituerunt. Illustres porro, et a palatinis
genus ducentes captivi, in Serviam prosecti, ab eo
et regina 178 sua conjugi pecunias, quibus se
redimerent, eleemosynam nomine acceperunt. Au-
tumnus inde, simulque ab orbe condito annus
sex millesimus nongentesimus sexagesimus secun-
dus inicere: sequenteque biennem Mehemedes
domi transegit, despota adventante vere invadere,
totamque Serviam imperio suo adjungere
animu agitans. Hunc equidem acerbum tristemque
nuntium injuriamque ab inexplebilis avaritiae ty-
ranno, post captam urbem sibi inferendam, quo-
tidie exspectabat despota; qui senex longa rerum
experientia edocitus, utique narravimus, dama
multa ab injusto tyranno perpessus erat. Hanc
autem bellū contra jus fasque causam præexit,
bisce despota objectis: Provincia cui dominaris
tua non est, nec paterni juris hæres eam possides:
totum jus in ea Stephanus filius Lazarus habet ac
sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius
itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui
ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dare pos-
sum. Sin parere renueris, in te confessim movebo.
Talia per quendam sibi maxime fidum satellitem
suum despota significavit: illique servo suo viginti
quinque dies præstítuit, intra quos reversus a
despota responsum ipsi afferret; diutinas magis
moras trahenti capitla poenam, inseptumque
cadaver felis escam projiciendum minitatus. In
Serviam prosectorum tyranni apocrisiarius despota
trans Istrum agere compéril: eum interea distinvent
proceres, hodie, et crastina die affuturum causati.
Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tem-
pus occupavere, in qua cibaria cæteraque neces-
saria copiose comportant. Ludum sibi factum
apocrisiarius tum demum advertens, dieque præ-
stituta, quæ jam elapsis triginta diebus cesserat,
se tyranno non stitisse, poenam sibi indictam
reformidabat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu
ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim
venit. Inter a, quem miserat, caduceator ei occu-
rit, despota in Hungariam aufugisse assert:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(14) Ής δ τόπος δεσπόζεις. Nescio quod
jus in Servia se habere jactabat Mehemedes: qui
maternal genus a Vulcoviczio non ducebatur; Ma-
ria enim Georgii Illia natus non erat Mehemedes, sed
ancilla: videnda, quæ supra ad cap. 30 diximus.
Hinc colligere possumus, quam noxia ac pestileus
sit arcta nimis societas cum gente Turcorum; qui
ex tali contracto matrimonio jus sibi acquisitum
jactabant. Aliud ita ac fœdera illa procul lugienda
erant Christianis præcipue: qui in certam perni-
ciam illis trahebantur. Pacem tamen ac societatem,
quales cum cæteris intercedunt Christianis, cuncti

illis iniire, et pacisci licitum, et commerciis trac-
tandis utile atque commodum. Fas etiam adversus
usurpatōris injustam invasionem, illos objicere:
nec æquitatis studiosus regem aut remp. qui repu-
gnando impar, adversus potentiores invadentes
hostem, auxil a inde sibi paraverit, merito repre-
hendere potest. Peccat qui aggrediendo adversa-
rium adgit ad tales protectores et adjutores con-
gere: et viam iis ad nostras provincias occupandas
sterne. Quidquid enim uni perit principi Chri-
stiano, omnibus, perit.

insidiasque et dolos a magnatibus, qui ipsum A τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου. Οὐγγροὶ δὲ ποθεν διαβάντες τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ τῆς Τερβόνου μέρη λεηλατήσαντες, καὶ σὺν στρατιῇ Τούρκων εὑρέθεντες, καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείστῃ λειψαντὶς τὸν Ιστρὸν πάλιν διέβησαν· δὲ δὲ τύραννος ἀπάρτες ἐξ τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, κακεῖ τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς Μεσάζουσι, καὶ πάσῃ τῇ γερουσίᾳ, αὐτὸς σὺν πεζικῷ στρατῷ μέχρι χιλιάδες καὶ εἰς Σερβίαν εἰσέκυν· μήτε εὐρών δὲ τὸν συναντήσαντα αὐτῷ, ἢν γάρ δὲ δεσπότης πρὸ δημορᾶν ἴκανων ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκείᾳ αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστᾶντες αὐτοῦ πανοικεῖ. Τὰ δὲ κάστρα δύχρωσας, καὶ τὸν λαὸν διπάνεα καλεύσας; ἐντὸς αὐλίσθηνται, ἐκβλευσε μήτε δειλίδην, καὶ προδιδοσθαι. Αὐτὸς γάρ τῇ ξεῖνος μέλλει σὺν δυνάμει πολλῆς ὡς ἐν δλίγφῳ. Ό δὲ τύραννος εἰσελθὼν διχρι· Σμερδόβουν, ἢν γάρ διψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἀλώσιν, διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ, καὶ διδόναι διδόναι τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περάν. Μή δυνηθεῖς δὲ πρᾶξαι τι ὑπέστρεψε. Πολεμήσας τὸν πολιχνίνων ἐντι, τὸ μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη, δὲ λαὸς δὲ παρακείμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου, τὸν κώμαν, καὶ τὸν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην ἔτεραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάκτουσαν αὐτοῖς· ἢν γάρ τὸ πολίχνιον δυχρόν, τὸ δὲ ἔξωκαστρον οὐ τόσον· σὺν ὄρχοις δὲ ἐπίορχος ἔλασε. Καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν πάντας δόμους ἥχμαλώτειν ἄγων· τὸ δὲ φρούριον οὐ παρεδόθη. Στραφεὶς οὖν ἐν τῇ Σοφίᾳ, καὶ ἀπάρτες ἐκεῖθεν, ἤλθεν εἰς Ἀδριανοῦ, ἄγων καὶ τὴν λειαν, κακεῖ δωρησάμενος τοῖς δρχουσι, καὶ τοῖς κεκοπιακόσι σὺν αὐτῷ τὴν ἡμισυ· αὐτὸς τὴν ἡμισυ αἰχμαλωσίαν λαβὼν, ἐν ταῖς κώμαις ταῖς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἐπεμψεν οἰκήσας αὐτούς·, ἢν γάρ τὸ λαχὸν μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιάδες τέσσαρες. Αὐτὸς δὲ ἀπάρτες ἔξι Ἀδριανοῦ εἰς Κωνσταντίνου ἀφίκετο. Ἡν γάρ, διτε ἐν τοῖς Φιλίπποις διέτριβε, καλεύσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλαζέθεντα τείχη τῆς πόλεως· εἴρε οὖν ἀνοικοδομηθέντα, καὶ καλῶς ἀπαρτισθέντα ὡς ἐχρήν· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει (15) καὶ διαμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς τὴν περιέχουσαν στάδια γη', ἡ καὶ πλέον, ἐκβλευσε περιορίσαι αὐλήν, καὶ ἐνδον αὐτῆς οἰκοδομῆσαι παλλάτια. Γενομένης οὖν τῆς περιορίας, ἐκάλυψε πάσαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν μολυσθίναις πλάκεσιν. ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων, ἵσσαν γάρ ἔρημα μείναντα· ἐν γάρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος· εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκουντες, καὶ ἐργάζομενοι σκυτοτομοῦντες ἐν μέσω τοῦ ναοῦ. Ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν δὲ ταῖς ἀλλαῖς ἀπάσαις ἀνδρογυναικεῖπαιδα Τούρκων.

Postquam in urbem venit, spatium stadiorum per ambitum octo vel amplius in ipsius medio mensus, aream definitam muris circumdari præcipit, intraque ipsam palatia ædificari. Constructarum ædiorum testudines ac fastigia plumbeis, quas e monasteriis desertis abstulit, laminis contextit. Pantocratoris monasterium occupaverant suffices, ac cerdones in medio templi calceos consuentes. Turcocalogeri (Drevisii) in Mangnorum cœnobio sedes habebant; in cæteris Turci cum uxoribus et liberis hospitatabantur.

Quæ post urbem captam gesta sunt, ea scribere nibi equidem non licet. Nec profecto victoriarum rerumque a tyrauno, gentis nostræ everore ac hoste capitali, prosperè gesiarum decet me historiam contexere: quæ vero ad scriben-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(15) Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει. De ædificiis a Mehemedete Constantinopoli constructis adeundus Leuncel. lib. xv, et in Pandectis, cap. 139.

τούτο δὲ λέξιν ἔρχεται. Ἐμαθον παρί τινων (16) οὐδὲ περόντων τιμίων ἀνδρῶν ἐτι νένις ὁν, διτὶ τὸ τίλο; τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἐσται διοῦ φθίσεις, σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. Ὁμοῦ γάρ ήρξαντο δὲ Ὀθμάνεν την τυραννίδι, καὶ Μιχαὴλ δὲ Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ, πρὸ διλίγου μὲν δὲ Ὀθμάνεν τὸν τεῖλον, τὴν διάβολον, μετ' διλίγον δὲ δὲ Ὀθμάνεν τὸν τεῖλον, τὴν διάβολον, τοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Ἡν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν δὲ Ὀθμάνων, πλὴν ἀγορικῶν. Κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τῆς πόλεως πέρας πραλαβῶν γενέσθαι εἴται τὸ τῶν Ὀθμάνων. Ἐτυχε γάρ δὲ Μιχαὴλ οἰωνοτοκήσας τότε, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσαι δὲ οὐδὲ αὐτοῦ τελευτῆσας αὐτῆς. Ἡλέγχετο γάρ (17) ὑπὸ τοῦ ευνείδος, ἀδίκιας τὴν βασιλείαν δραξάμενος, τυφλώσας τὸν κληρονόμον, καὶ μυρίους ἄζορισμούς κατὰ κεφαλής δεξάμενος, καὶ κατὰ τῆς τοῦ γένους ειρήνη. Τὸ μαντεῖον ἦν (18) οὐνὴν

Ισαακιλίδης Νοτάς.

(16) Ἐμαθον παρί τινων. Advertendum est Michaeli Palæologum primum diem obiisse anno 1283, etiamque Turcos compisse lunc Asia minoris themata residua diripere ac deprædatari. Eratq[ue] Othmanis pater vivus exemplus est anno Regnorum 687, qui cœpit anno Christi 1288. Februarii 5, fer. 5, tuncque agebant Othman annum 33. Ila ut principia militia illius, superstite adhuc Eriogrufo, cum Michaelis primi Palæologi ultimis temporibus concurrunt.

(17) Ἡλέγχετο τίδος. Non solum Michael conscientia stimulis vexabatur, sed et filius ejus Andronicus, ob excæstatum et imperio spoliatum, contra ius juris iurandique sacramentum, Joannem Lascam. Nicephorus Gregoras lib. vi adeundus, cap. 7.

(18) Τὸ μαρτσιάνον. Vox ista conflicta procul dubio ab illis, qui ultimum Joannis Palæologorum postremi diebus res Graecorum ad extitum adductas cernebant; et ἄκρα στοχεῖα accipientes nominum Palæologorum, qui ab anno 1258 regnarunt, Michaelis I, Andronici I, Michaelis II, Andronici II, Joannis I, Manuels et Joannis II, vocem illam nihil significantem, Λαμαΐμι, composuerunt. Ex Gregora equidem discimus, temporibus Michaelis Palæologorum priimi oracula quæsita fuisse; hæc que inepitis et præstigiis animos suos, non superstitione solum percusos, sed et ignavia et sicordia dejectos, Graecos pavisse. Adeundus ille lib. v trihuius locis non longe a fine.

Non extra rem fuerit, si hic indicemus quædam ex astrologia judicaria petita oracula vel prædictiones circa Musulmānorū regnum, ut vanitas artis et eorum qui fallendos se illis hariliis bona fide tradunt, stultitia reprehendantur. In bibliotheca serenissimi Magno Heuturiae Duci Ferdinandi secundi existat ms. liber cuius titulus est Παράδοσις εἰς τοὺς Ηερατοὺς κανόνας τῆς ἀστρονομίας, et sic incipit, Η τῶν Ηερατῶν κανόνων σύστασις γέγονε, et in illo præterea quædam astrologica continetur; ex quo codice supra, cap. 12, alatum thema cœlestis, ad tempus ἀναφέρεσσε; Manuels imperatoris constitutum, excerptissimum atque etiam sequentia exscriptissimum ex Stephani cuiusdam Alexandriani astrologi, de Mohamede et illius de religione dogmatibus successoribusque ex astrorum positio ne vacitatio.

Μετεγένετο γελοσόφου, καὶ οἰκουμενικοῦ διδα-

A dum causa me impulerit, hic afferam. Uum ad-
huc juvenis essem, a quibusdam senibus egre-
giis viris intellexi fore, ut Othmanorum tyrannis,
ac Palæologorum imperium simul conciderent:
quod eodem tempore Othmanes, et Michael Palæo-
logus tyrannidem invasissent. Paulo eidem ante
fascis imperii suscepit Michael: statimque post,
imperante Andronico 180 Michaelis filio, re-
gnare cœpit Othmanes. Hic eidem Michaeli
etiamnum superstite, latrociniis et deprædati n-
bus tantum innotuerat. Quapropter ordinis ratio
postulabat, ut imperatorum ac urbis excidium,
et expugnatio antecederent, Othmanorumque
sequoretur interitus ac eversio. Michael ex ha-
riolis et auguribus olim quæsierat, an heredem
in imperio filium, ubi fato concessisset, haberet.
Conscientia enim sceleris premebatur, quo ne-
farie imperium, exæcato herede legitimo, sibi

σκάλον. τοῦ Ἀλεξανδρίων ἀποτελεσματική
πραγματεία πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτὸν μαθητήν,
πρόφασιν μὲν ἔχοντα τὴν νεοφανῆ καὶ ἀδεον
τυμούσεσσαν τοῦ Μωάμεθ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα
τὸν μελλόντων προσαργεύσαντα.

Ος οἰσθι, ωνεψιστας Τιμόθεες, ἡμῶν τὴν διατρί-
σην ἐν τῷ παίδευτηριακῷ κηπιδώῳ ἔχοντες, ἐπέστη
ἡμῖν δὲ αἰδεσιμώτατος Ἐπιφάνιος ὁ Ἀραβίκης ἥμ-
περος, διτὶ τῆς Ἀραβίας ἀφ κόμενος, καὶ χαρεῖν
ἡμῖς προσαργεύεσσαν, ἀσυνίων αὐτὸν καὶ ήμετε-
καὶ φιλοφρόνων ἀγνησποτεύεσθα. "Ἐφαμεν δὲ πρὸς
αὐτὸν· Εὖ ξεις, ω φίλε, καὶ τοῖς καλοῖς ἀγωγίμοις
τημές ξενίζε. Ο δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ μάλα φιλοτίμως
ἀνταπεκρίνατο. Τί οὖν μάλιστα ξενήνοχας. Ἐφην-
τος; φιλογράφοις ἡμῖν; Φάναι δὲ τὸν ἔμπορον· Εἰ
μέν τι καὶ δλό οὐκ οἶδα, μάλιστα δὲ ὃν ἐπειθαμην
ἐπὶ ἀλλοδαπῆς, τὴν ἔξιητον ἑτοίμην ξεινον
νοῦσταν ἥμας; καὶ ἐκπλήτουσαν, ἀπαγγεῖλατ. Πῶ;
Ξει αὐτῇ; καὶ δέ ἐγώ. Ο δὲ ἐφη πρὸς ἡμῖν· Τὸν
ἀστρολάθον διαρτέων ἐπίσκεψόν τοι τῶν σῶν φιλοε-
τῶν, καὶ τὴν ὄρωστοπικήν μοίραν γνῶθι, παραστ-
μειούμενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, καὶ τῶν
κάντρων τὴν διευχρημένην βεβαίωσιν, διὰ τὸ κα-
νῶν διηγῆμα καὶ ξένον τὸ ἐπιχειρούμενον. Παραχρῆμα
δὲ ἐν τῷ ἡμέραφρονίῳ ἐνετείλαμην διαρτέων τὸν
ἀστρολάθον· αὐτὸν δὲ διαρτοῦντος, καὶ τὴν ὄρων
πολυπραγμονοῦντος, ἀνοίξας τὸ σύμπαν δέ μητρος
διηγεῖτο ἡμῖν, διτὶ κατὰ τὴν ξεινον τῆς Ἐδρί-
σῶν (α) ἐράνη τε εἰς τὴν τῶν λεγμάτων
Κορδασιῶν φυλάχης, τῆς τοῦ Ἰσμαήλ γενεαλογίας,
δυομάς δὲ αὐτῷ Μωάμεθ καὶ ἀστοῦ είναι λέγεται
προφήτην. Ἐράνη δὲ ἐν μηνὶ Φερμουού, δέ λέγεται
Ρωμαίων Ἀπρίλιος τοῦ Ζελβίστρα ἀρχῆς Φελίππου.
Ἄγει δὲ κατινθωνίας, καὶ διδοχὴν ἐπηλαγμένην.
ὑπερσχενταὶ δὲ τοῖς διγενέσιοις αὐτοῦ τὴν διδοχὴν
πολιμώνικας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικερτεῖσας, καὶ παρ-
δίσιους τρυφήν. Ἐγώ δὲ ταῦτα παριστορήσας, καὶ
ἔμφορος γεγονὼς, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκιμήσαι,
παν δεκτὴ καχηρεῖται τούχη, καὶ ἐν κυνηγασθεὶς χρ-
ταιούσαι, ιθέμην σκοπὸν αναθέσθαι σοι ταῦτα τῷ
φιλοσόφῳ· ὅπως διὰ τῆς τοι δοθείσεος οὐρίας εὐ-
ρηγε τὴν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἄνδρα γνῶσιν. Ηεπο-
μένες δὲ ἐγώ αὐτὰ πάρα τοῦ ἄνδρος, εύνους τε
γέγονα παραχρῆμα· καὶ διαλύσας, ως εἰσθα, καὶ
ἐκείνον τὸ τε παιδευτήριον, καὶ τὸν ἄνδρα προτέμψας
διηκριθείαμην τὴν δια τοῦ ἀστρολάθου ἀναδοθείσαν

(α) Ms. codex Bibl. Iolbecæ Regiae habet τοῦ Ἐδρίσου

assumpserat; infinitis etiam dirisque impreca-
tionibus in caput suum, posterosque jactatis per-
cellebatur. Oraculum ipsi hæc voce Maimaii ni-
hil significante redditum. Quod vates sic inter-
pretatus est: *Quot litterarum elementis hæc dic-
tio barbara constat, tot ex tua stirpe imperatores
regnabunt;* urbi demum, ac posteris tuis imperium
auseretur. Nos itaque, qui ad hæc ultima tem-

A δισμον έξερεύετο, ΜΑΜΑΙΜΙ. 'Ο δὲ μάντις έχει-
γόμενος ένεγεν. "Οσα στοιχία ἔν τηδεσμηρ
λέξει ευγάρονοι, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς σκο-
οᾶς βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ τότε η βασι-
λεῖα καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τοῦ γένους
σου ἀρθήσεται. Τοῦτο οὖν ήμετος, οἱ ἐν τῇ θεάτρῃ
τοῦ χρόνου φορῷ φθάσαντες, καὶ ιδόντες τὴν ἀπαι-
σιον καὶ φοβερὰν ἀπειλὴν τὴν γεννθείσαν τῷ ήμε-

Ismaelis Bullialdi nota.

μοι ὠρόσκοπικὴν μοῖραν. Καὶ δὴ τὰ κέντρα εὐδα-
πηξάμενος, καὶ πειγοὺς τὰς ἐποχὰς τῶν πέντε πλα-
νῶντων, ἥιους ταῖς καὶ σελήνης, ἐπὶ πολλαῖς ἐνη-
σχολήθην ἡμέρας ταῖς ἀποτελεσματικαῖς βιβλοῖς, καὶ
μετὰ πολλοῦ μέρους καὶ κόπου ἡδυνήθην γνῶ-
ναι τὴν τῶν μελλόντων διασφράγειαν περὶ τε τοῦ
περιβήντος ἄνδρας καὶ τῶν αὐτοῦ ὅμοφύλων, ἣντις
τὴν ποστέτην τῶν ἐπών τὰς αὐτῶν ἀπικρατεῖσαι,
καὶ τοὺς χρήνους τῶν ἐν αὐτοῖς βασιλεύσονταν με-
τὰ τῆς αὐτῶν ἐπισυναργῆς, καὶ ἀλλὰ τινὰ συμβῆ-
σμενα καθεξῆς ἐν ίδιοις κατεροῦς. Πρὸς δὲ τὸ γινώ-
σκειν σε τὴν ἑξῆργασίαν, καὶ διν ὑπενδύλουμεν τρόπον
εἰς τόδε τὸ κρητικόν, καὶ τῶν ἀπτέρων τὰς ἐποχὰς, καὶ τὴν
ἑξῆς ἀποτελεσματικὴν ἐπένοιαν, καθὼς ὑποτέταχται.
Dum in hortulo scholastico, prout, optime Theophile,
nossi, agebamus, honorandus admodum Epiphanius
mercator Arabs, qui ex Arabia nuper ad venerat, ad
nos accessit; quenam, ubi nos salutarit, ex animo ac
benebole amplexi resalutavimus. Duximus porro illi:
*Opportune advenis, amice, pulchras etiam, quas au-
tusti, res nobiscum communica.* Quibus honorifice
respondit. Quas ergo, inquam, nobis philosophis res
principiis advenisti? Responsum mercator: *Quamvis
alia neciam, quorum lumen in exteris regionibus
sperat, tunc sibi, narrationem impreeans instituere pos-
sum: quae novitate sua, aures et animos auditorum
ut omnes reddire possunt. Quidnam sit, dixi, edidisse?*
Tunc ille Iude discipulorum tuorum unum, ut astro-
labium appendat; *tu horoscopi partem inquire, stel-
larumque motus adnota.* Centris seu cardinibus si-
gna accurate ascribe: *siquidem hoc facere, propter
casus incepti que portentosi novitatem, operæ pre-
mium erit.* Statim itaque, ut astralabium apiatet, So-
phronium meum iussi; appenso itaque horam curio-
se investigavit, cœpique mercator de illis nobis dis-
serere. In deserto Etiribō, vir quidam ex Corra-
ianorū genie, quæ ab Ismaele deducit genus, in-
notuit nomine Mohamed, qui se prophetam predicit.
Ipse vero mense Pharnuti, qui Aprilis Romanis
dicitur, anno a Philippi initio 952, in publicum pro-
dixit. *Noras voces ille, et dogmata e recepis diversissima invenit.* In bello de hostibus victoriis, et
paradisi delicias pollicetur iis, qui doctrinam suam
amplexiti fuerint. *Ista cum audiisset, parvique
muli injectus esset, quod vir ille auctoritate sibi
compararet, prospera fortuna uteretur, et claris fa-
cinoribus potentiam stabilitet, ad te, qui philosophus
es, ea referre statui; ut qua potles, a Deo tibi con-
cessa sapientia, de illo viro, quæ futura sunt, cognos-
cas. Ab illo talia cum recipi sem, cogitabundus
restitu, dimissis illis scholasticis, deductioque ill.co-
a.vena; astralubo assignataq mili horoscopi par-
tem rectificavi. In cardinibus deinde collocatis rite
signis: et planetarum ariusque, etiamque solis et
lunæ locis computatis, multos dies in libris, quibus
apotelesma seu decreta continentur, evolvendis
consumpsi; multoque labore ac molestia in futuro-
rum cognitionem deveni, quæ viro illi predicto,
ipsiusque genti accidere poterunt: quo scilicet annis
iisorum imperium stabit; et singuli reges quod annos
regnabunt, illorumque numerum: alia insuper que-
ua et temporibus suis deinceps ventura. Ut vero ope-
rationem, e. ejus, quem invi, modum cognoscas,*

Zodiacum subjici per cardines distributum; in eoque
planetarum loca descripsi, et figuræ judicium prædi-
ctionemque subjici. Hactenus Stephanus, qui in se-
quentibus Mahometis seculares Venereis relias deel-
toris pœnitentia, ex Libræ signo in Orientis cardine
posito: et quia ζυγὸς Græce appellatur, in servi-
tutem gentes omnes ipsos redacturos. Ζυγὸς ἀντ-
τέλλων ζυγὸν δουλαῖς ἐπιφέρει πάσιν ἀνθρώποις.
*Libra seu jugum exoriens cunctis hominibus ser-
tuitus jugum imponit.* Ex eo quoniam cœli themate
Stephanus regum numerum colligit. Κρόνος δὲ τὸν
βροιλέων ἀπαρθύμαντον ποιήσει τὰς τῶν αὐτοῦ
μοιρῶν ἐποχῆς ἐν τῷ μεσουρανῆματι. Ἐπειδὴ γάρ
ἐπέχει τὴν καὶ μορφαν τοῦ Καρκίνου, ήτις ἔστιν ἐν
δρόμῳ τῆς Ἀφροδίτης, διὰ τούτων ελκούτεσσάρων
σημαντεῖ τοὺς ἀπικρατοῦντας τοῦ Εθνους τετύου.
Saturnus regum numerum definit ratione partium
signi quod in medijs cœli positus occupat. Cum re-
tro Cancri 24 partem in Veneris finibus occiperet,
his 24 gradibus significat illos qui genti illi domi-
naturi sunt. Codex Florentinus reges 23 exhibet,
imperium deinde ruiturum denuntiat. At codex
Regius quem Parisis habemus imperatores 48
describit, et ultimo reguante gentis Mahometanæ
et Saracenæ eversionem pollicetur; quæ quam
firmis rationibus mitantur, et quam accurate
eventus responderint assignato imperatorum nu-
mero, hujus artis fallacē adhuc obtemperantes
decretis viderint: conseruatque Ducæ Maimaii
cum Stephani apotelesmatico decreto. Monendi
porro sunt lectores, judicariae astrologiae studiosi,
Stephanum thema illud cœlestis exerisse anno
mundi 6130 (non 6129, ut in margine codicis Regini
legitur) ad diem Septemb. 2, hor. 3, post solis
ortum anno Christi 621. In quo themate Libræ
gradus 20 horoscopum occupat. Cancri grad. 22
in medio cœli reperitur. Sol tenet Virginis partem
9, m. 5, luna Capricorni gradum 12, m. 6; Saturnus
Cancri grad. 23, m. 30; Jupiter Capricorni
grad. 20, m. 39, Venus Leonis grad. 25, m. 6;
Mercurius Virginis grad. 9, m. 5. Nodus
ascendens seu caput Draconis Aquarii gr. 19,
m. 50; pars fortunæ in Capricorni grad. 22, m. 9;
quæ deberet reponi in Aquarii gradu 23, m. 1. Ex
locis porro Saturni et lunæ certo concludimus,
non posse convenire alii anno, quam Christi 621.
Loca vero trium planetarum ad diem Septemb. 2,
hora ante Meridiem tertia, ex Ptolemæi tabulis com-
putavimus, quæ non eadem, ac Stephanus inventi,
se nobis obliterunt. Invenimus enim locum solis in
Virginis gr. 8, m. 16, s. 53; luna in Capricorni gr.
20, m. 43, s. 22; Saturni in Orieri grad. 23, m. 43,
s. 7. Juxta vero tabulas nostras Philolaicas erat sol
in Virginis gr. 11, m. 56, s. 19; luna in Capricorni
gr. 23, m. 44, s. 8, Saturnus in Cancri grad. 26,
m. 35, s. 49. Constantinus Porphyrogenetta, lib.
De administratione imperii, ad Romanum Porphy-
rogenitum F. suum, cap. 16, ad annum mundi
6130, indict. 10, Heracl. 12, Septembbris diem 3,
feriā 5, Stephanum thema cœlestis constituisse
trahit. Verum equidem est. Septemb. diem 3, eo
anno fuisse feriā 5, sed si thema ad diem istam
erectum est, tunc luna in Aquariū transierat,
quod repugnat calculo ei figuræ.

εἰρή γένει, ὀνειροπολῶντες ἐκδεχθεία τὴν ἀν-
τίρριαν. Καὶ δι' ἐπιθυμίας εἰς ἄκρων ζεούσης, ικ-
ενόντες τὴν παιδεύοντα καὶ πάλιν ἡμενὸν Θεὸν,
καὶ τὰ προβρήφαντα παρά τινων εὐλαβῶν ἀνδρῶν
εἰς ἐκδοχὴν ἐλπίζοντες, γράψομεν καὶ τὰ μετά τῆς
τοῦ Θεοῦ ἀπειλήν πορρὸ τοῦ τυράννου γενόμενα.
Ἄλλος ἐπανίωμεν αὐθίς εἰς τὸ τῆς ιστορίας διλέπιον.
κινε a tyranno, post terrores a Deo nobis injec-
tione in terram perplexendam redeamus.

A pora vitam perduximus, quique horrendas ac
formidabiles minas nostræ genti intentatas con-
speximus, quasi per insomnium libertatem illius
ac restorationem exspectamus. Deoque, qui
castigat et rursus sanat supplicantes, a viris sa-
pientibus et prudentibus prædicta, fore ut exi-
tum, sortiantur ferventissimo animo sperantes;
tos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam

CAPUT XLIII.

Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemedem missi de pace firmanda, re infecta rediunt, cum Mehemedes a Rhodiis tributum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemedis servus domesticus abit, qui cum magno magistro agat. Sed tribunum denegante Rhodio defusus ad Mehemedem reddit, qui ira accussum bellum Rhodii initit. Hamzas maris praefectus Chium proficiscitur, quedam vastat, ad eis missos de controversiis transigendis abducit. Comit vastat: Rashiam frustra obsidet: cum Chiis pacificatur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam reversum Mehemedes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit.

Ο γάρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ὁδφ' οὐ γέγονε κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἕτοις τῆς τοῦ κόσμου παραγωγῆς, ἀπότινον ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἀν., Ερχονται καὶ ἀπὸ Ρέδου Φρέριοι (19), προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συνθήκες ἐνόρκους αἰτήσαντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς τὰ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας μέρη οἱ γείτονες. Όμοιῶν καὶ οἱ Τούρκοι: ἐν Ρέδῳ ἀφέων περαιούντες τὴν πορθμὸν, τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῶν ἀπὸ Ρέδου, καὶ τῶν ταῦτης νήσων ἐμπορεύομενοι ἐν ἀγάπῃ ὡς τιν. Ο τύραννος φίρως ἤτικαστο· οἱ δὲ πρίστες ἀπελογήσαντο, ω; περὶ τούτου οὐκ ἔστιν ἀπόχρησιν δοῦναι. Οι δὲ μεσάζοντες εἶπον· Εἰ οὐ πυραδέκεσθε φόρους διδόται, οὐδὲ τὴν ἀγάπην τοῦ ἡγεμόνος ἔξετε. Καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ τοῦ ἔστιν κύριος τῶν νήσων διασῶν, τῶν ἐν Αιγαίῳ πελάγει κειμένων. Καὶ ώσπερ Χίοι, καὶ Λέσβιοι, Λίμυρι, καὶ Ἰμίριοι, καὶ ἄλλαι νήσοι οὐ πετάγησαν, οὕτω καὶ ψυμίς ποιήσατε. Εἰ δ' οὐ, μάχη παρεπει τέρνηται, καὶ τὴν νῆσον, καὶ τὰ πέριξ ἀφαίρει ὁ μέγας ἡγεμών. Τότε οἱ ἀποκρισάριστοι πεπερίναντο· Ἐλθέτω μεδ' ἡμῶν εἰς τῶν τοῦ ἡγεμόνος δούλων, καὶ περὶ τούτου λεγέτω τῷ μεγάλῳ μακετορι· καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἔστι, δέστω καὶ φόρους, καὶ ἄλλο εἰ τι ἀνιττεῖται διὰ τὴν νῆσον. Τό δέ ημεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν δοῦναι. Ήρεσεν οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐν τοῖν περιφήμων αὐτοῦ δούλων ἔστειλεν, ἀποέμψες αὐτοὺς ω; ἔχρησ. Ἐλθάντες δὲ ἐν Ρέδῳ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωπισθεὶς ὁ μέγας μαζίς·ωρ ὁματα, ἀπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ, ω; Η νῆσος αὕτη οὐκ ἔστιν ἡμή, εἰμι κατὼν εἰς ὑποταγὴν τοῦ πάπκα, ως σὺ εἰς τὸν σὸν κύριον. Ο πάπκας οὐν κελεύει μοι τοῦ μη δούραι φόρους τινί, οὐ μόρον τὸν σὸν ἡγεμόνα δε ἔστιν ἔθρους ἑτέρου, καὶ πίστεως οὐκ ἀμορερίκς καὶ διδφρωτ, ἀλλ οὐδέτερα τῷ βασιλέων τῶν διοικεῖται καὶ διοποιεῖται. Λέτω οὖν οὐτεως

B Secundo, postquam urbis dominium adeptus est, anno, ab orbis creatione 9963 (Christi 1455), eum Adrianopoli cōmmorantem, fratres militaris Ilerosolymitani ordinis equites adeunt, donisque quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta multo sacramento iniri petierunt, quibus commercium liberum in Cariæ et Lyciæ partibus, suæ ditioni unitimis, exercere possent; Turcisque vicissim tuto ac secure in Rhodum tracicere licet: ut in ipsa, ejusquo dominii insulis, sibi necessaria compararent, et inter se pacati ac amici **181** agerent. Exigebat ab iis tributum tyranus; cui a legatis responsum, de hac re in mandatis se nihil habere. Monuere eos Meazontes his verbis: *Nisi tributum pendere velitis, pax vobis et amicitia cum principe non intercedent;* deinceps enim maris Ægæi insulis dominabitur. Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii et Imb:ii cœteræque insulæ imperata fecerunt, hoc exemplo ducti vos etiam obtemperate. Si parere recusaveritis, bellum grave inde orietur, insulamque restrami et circumjectas magnus princeps vastabit et evertet. Hisce ab apocrisiariis responsum: *Accedat nobiscum aliquis e principis servis, de istis cum magno magistro acturus; et si ita sentiat, tributum annum, et quidvis aliud, quod insulæ commodis conserat, pendatur: ad ista namque respondere non possumus.* Accepta fuit conditio, illaque decore ac honeste dimissi: simulque domesticorum principis unus magni nominis vir, cum iis ad magnum magistrum destinatus est. Rhodum cum pervehisset, et magni principis sententiam ac propositum, ab ejus servo domestico clare perceperisset magnus magister; ei respondit: *Hæc insula mea non est, papæ ego, ut tu domino tuo, subditus sum. Vetat me papa, non solum tuo principi, a genere et fide nostra alieno et dissidenti, verum etiam ulli regum gentis, ac reli-*

Ismaelis Bulljaldi notæ.

(19) Ἐρχονται καὶ ἀπὸ Ρόδου Φρέριοι. Jacobus, Bosius, lib. vii, *Histor. militiae Hierosolymit.* eam Duca omnino sentit, et magnum magistrum.

**audaci fortique animo respondisse, et vestigia Me-
hemeti pendere omnino renuisse.**

gionis suæ solvere tributum. Siquidem ergo amici ciuiam mutuo a nobis cultam magnus cupit princeps, utpote finissimum potentemque monarcham, legatos quotannis eum venerandi munus obituros sumptibus meis mittam, et ita rite constitutæ res erunt; quibus si non acquirescit, viribus suis ex libidine experiatur. Iustum demum satellitem ludibrio ac scommatibus habitum dimisit.

His intellectis tyrannus ira prætumidus acre bellum indixit, cunctisque quantum possent, excurrendi, captivos abligendi, devstandi ac populans copiam fecit. Qui Cariam incolunt Turci biremimibns, aliisque naviis triginta in Rhodum transvecti, partem quamdam insulae latronicii vexavere, abductis ex ea quadraginta captiuis; similiisque excursione in Conn insulam facta. prædam egere. Ineunte deinceps vere, classem ingentem triremium viginti quinque, biremum quinquaginta, cunctaque etiam et amplius monerium apparat; ita ut tota navibus 180 constaret: quæ mense Junio Callipoli solvit, Mitylenenque venit. Illi præterat amiralius Hamzas, quem apud suum patrem pincernæ munere olim functum toti Chersoneso ei classi ducem Mehemedes præfecerat. Eum honorifice habuit Lesbi princeps, neque ad officia et obsequia, quæ decebat, ei præstanda destinavit. Portum quippe amiralius ingressus non 182 est; sed versa prora ad littus oppositum, ubi classis capax portus situ est, appulit; ne quoquo modo nubes turbaretur, ita sibi faciendum vir prudens, ac peritus, Hamzas ratus. Missus itaque a Lesbi principe illum salutari, donis multis aliisque, quotannis præstari solitis, benevolentiam conciliavi, fraternaque cum principe amicitia eum conjunxi. Dona porro oblata talia fuere: vestes sericeæ et ex contexto panno viii, argenti signati sex nummum millia, boves xx, verveces L, vini plusquam octingentæ mensure, panis subacti modii duo, panis mollis modius unus, casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumero. Dona quoque illius consessoribus, habita proportione, data. Cumque biduum in eo loco, qui Agiastates dicitur, transegisset, velis expansis in Chium ficeret. Eundem modum, quem in Lesbo, tenuit, appulsa ad continentis littus insulæ oppositum yasse; illum stationem ibi habentem Chii nullo honore, Lesbi principem nequaquam imitati, prosecuti sunt: quod paulo ante a tyrauno spreti ac durius habiti fuissent, ob quadraginta nummorum millia, quæ Franciscus Draperius, inter Galatinos præcipuos unus, aluminis venditi pretium numerari sibi ac solvi petebat. Iste Franciscus cum classe et Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chii soñeretur, totis viribus insulan ut invaderent, et omnia solo æquarent princeps injunxerat. Postridie ex littore insulæ opposito solvit classis, et ad templum sancti Isidori martyris progressa, jactis anchoris stationem habuit. Missis vniuersitatis Chii Hamzam salutarunt: quibus ipse ty-

A el μήτρ βούλεται τοῦ εἰραι φίλος, καὶ καὶ' έτος ἐκ τῶν ἔμιώταράντων πρέσβεις στέλλων, προσαργορεύων εἰς τειτόρα, καὶ ἡγεμόνα μέγατον, Ιδίου καλόν· εἰ δὲ οὐ, ποιησάτω δύναται. Ἀπέλυσεν οὖν τὸν δοῦλον σὺν τούτοις σκωπτικοῖς βῆμασι.

'Ακούσας δὲ ὁ τύραννος τοὺς; λόγους τούτους, καὶ θυμοῦ πλήρης, μετὰς γεγονὼς, ἐκήρυξε μάχην χαρτεράν, καὶ τῷ βουλομένῳ ἐχαρίσατο τοῦ ἀπελθεντοῦ, καὶ αἰχμαλωτίσατο, καὶ φθείραι δυον δύνατον. Τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρπαίας οἰκοῦντες Τούρκοι εμβάντες ἐν διήρεσι, καὶ ἄλλοις ἀκατίοις έιναι τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες, καὶ εἰς ἐν μέρος τῆς νήσου ληπτρικῶν ἐπιβάντες ἥχμαλώτευσαν ψυχάς μ' καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῷ ἐμοίων. "Εαρος δὲ ἐπελθόντος, στόλον ἀπαρτίζει μέγαν, τριήρεις καὶ, διήρεις ν., καὶ μονήρεις ἑκατόν, καὶ πλέον ὡς εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρ'. Καὶ τῷ Ιουνίῳ μηνὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως, ἥλθασιν ἐν Μεταλήῃ ἔχοντες Ἀμηραλήν Χαμζᾶν πιγκέρην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὶς ἐπαρχὸν πάσης Χερβονήσου κατέστησε, καὶ καπιτάνεον στόλου. Ὁ δὲ ἡγεμὸν καλῶς αὐτὸν δεξιωτάμενος, ἐπεμψε γάρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. Καὶ γάρ οὐκ ἐνευσεν ἐν τῷ λιμένι, ἀλλὰ πρύμναν κρούσας τὴν περαίαν κατέλαβεν, Γνα μὴ σύγχυσις ἐν τῇ πόλει γένηται, ἢν γάρ κάκει λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν τοιούτου στόλου. Ὁ γάρ βηθεὶς Χαμζᾶς ὑπῆρχεν εὐσυνείδητος ἐνθρωπος. Ὁ δὲ ἡγεμὸν στελλάς ἐκεὶ σὺν δώροις, καὶ ἱκανοῖς δλλοις τοῖς κατ' Εἴος διδομένοις, ἐδεξιωσάμην τὸν ἀνδρα, καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίκα. Ἡσαν γάρ τὰ σταλθέντα ἴματισμοὶ σηρικοὶ, καὶ ἐξ ἑταίων ὑφαντοὶ ὀκτώ, χάρατμα ἀργυροῦν χιλιάδες σ', βάσεις χ', πρόδρατα υ., οίνος ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια μέτρα, δρυτοὶ πεφυρρίνοι μοδίων β', δρυτοὶ μαλακοὶ μοδίου ἑνὸς, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χιλίας λιτρας διπλῶρις ὑπὲρ μέτρον· δροίων καὶ τοὺς συγκαθίδρους αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἀνάλογον. Ποιήσας γονὸν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἀγιασμάτην, οἵτις γάρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου δνομα, καὶ τὰ ιστία πτερώσας κάτεισιν ἐν Χίῳ. Κάκει οὕτω ποιήσας, καὶ τὴν ἀντιπέραν διαβάς, καὶ σταθεὶς, οὐκ ἐνεδείξαντο οἱ Χῖοι τὴν φιλοτιμίαν, ἢν δὲ τῇ; Λέπουσ δρυζων ἐποίησεν εἰς αὐτούς. Ἡσαν γάρ οἱ Χῖοι πρὸ καιροῦ διλγοῦ παραβλεπόμενοι παρὰ τοῦ τυράννου ἐνεκά υποθέσεως τεινος νομισμάτων χιλιάδων τετταράκοντα, ἢν ἐνεκκλήτευσε Φραντζῆσκος Δρυπέριος εἰς τὸν ἀρχόντων τοῦ Γαλατᾶ ἐνεκα τιμῆς συπτηρίας, δὲ Φραντζῆσκος ἢν τῷ στόλῳ· καὶ τῷ Χαμζᾷ δ τύραννῳ, ἐκέλευσεν, ὡς εἰ μὴ δοθῆ τὸ χρέος αὐτῷ τῷ Φραντζῆσκῳ, καὶ τὴν Χίον αὐτῷ τὸν προστροφούσει, καὶ ἀφανίσσει δοσὸν ἡ δύναμις. Τῇ ἐπαύριον δὲ ἐγερθεὶς ὁ στόλος· ἐκ τῆς περαίας ἤλινε, καὶ τὰς ἀγωγάρας χαϊάσας ἔστη ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος Ισιδώρου. Καὶ οἱ Χῖοι στελλάντες τινας προστηρέυεσαν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς τοὺς δρισμοὺς τοῦ τυράννου δοὺς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπεκρίθησαν, ὅτι Χρέος ἡμεῖς

τῷ Φραντζῆσκῳ οὗτος ἔχρεωστοῦμεν, οὗτος δίδομεν, τοὺς πολεῖς ὡς βούλει. Τότε ὁ Χαμζῆς ἐκβαίνων Τούρκους, καὶ μερικήν πραΐσαν ποιήσαντες εἰς τὰ πάρεξ χωρία, καὶ ἐν ἀμπέλοις, καὶ κήποις ζημιάν, οὐ γάρ εἶχον ἐν τῇ πόλει τῇ πρᾶξαν. Ἡν γάρ τὸ ἔνος τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν· εὐδὲ ἐντὸς πλῆθος ἀρμάτων, καὶ Ἰταλῶν ὅδυτύμων, καὶ πρὸς σφαγὴς ἑτοίμων· ἡ δὲ πόλις περιεκύλωτο τάφροις διπλοῖς εἰς εὖρος ἑκτεινούσαις πολὺν, καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ δρυγιάς τρεῖς. Ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τὰς εκκοσινούσις τὰς ἐκ Γενούας, πάσαι πλήρεις ἀνδρῶν καὶ ἀρμάτων. Τότε ίδων ὁ Χαμζῆς διτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδὲν, μηνύει τοῖς ἥγεμοῖς τοῦ ἐλθεῖν ἐξ αὐτῶν εἰς, ἢτε καὶ δύο, συνάρπατοι λόγον μετὰ τοῦ Φραντζῆσκου ἐν μιᾷ τῶν τριήρεων, δοὺς πίστεις αὐτοῖς. Οἱ δὲ πιστεύσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἰς ἐκ τῶν γερόντων Κύρικος ὄντας θεοῖς Ιουστίνας, καὶ Ἐπερος νέος. Ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στήλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἡγωγοῦντο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἐπειέζοντο, λέγοντες καθ' ἑαυτούς· Εἴ μεταμεληθεῖς ὑπὸ τοῖς ὑποσχομένοις ὁ Τούρκος, καὶ βουληθεῖν δρατεῖ ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρεσι, τις ἔσται ὁ ἀντειπών αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἐπράξει; Οὐδὲτες τῶν Τούρκων, δὲλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνδρῶν τὸ δρῦμα ἡγήσονται, καὶ σοφιστικὴν ἐνέργειαν. Ἐν τούτοις τοῖς βουλεύμασι καὶ ὁ στόλος ἦν ἡδη ἔγγυς. Ὅσον ἐπλησσαν τὸν στόλον, τοσούτῳ καὶ ὁ φόρος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐνεπάγη. Οἱ δὲ στρέψαντες τὰς ἱναὶς ἀντιστρόφως τόντος ἵππους ἐρέχειν ἦγακαζον. Πλῆθος οὖν τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμπέλοις καὶ κήποις εὐρεθῆν, ἐκώλυσαν τὴν διόδον ἔξω πτηδήσαντες. Καὶ λαβόντες αὐτοὺς μηδὲν κωλυθέντες περὶ τῶν ἐπακολουθούντων Φράγκων, δὲλλὰ καὶ βέλεις βάλλοντες; αὐτοὺς ἀπεδίωκαν, τοὺς δὲ δύο δροχόντας τῷ καπιτάνῳ παρέστησαν· λαβὼν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς τριήρεος, καὶ τὰς ἀγκύρας δραντες, καὶ τὰ Ιστία δύφωσαντες πρὸς τὴν Ρόδον ἐπλεον. Ἐλθόντες δὲ καὶ ισόντες ἀπὸ μακρόθεν τὴν πόλιν, καὶ εὖδον λιμένα πλήρην νηῶν μεγάλων, πάσας εἰς παράταξιν ἐστώσας, καὶ τὴν πόλιν ὑπερμεγθῆ, καὶ διπλῆν τὴν παρασκευὴν ἐννοήσαντες ἡ τῆς Χίου, εἰς τὴν νῆσον Κῶ τὴν θάλασσαν ἴσχιζον· ἐκεῖ τοίνυν ἐξελθόντες, καὶ τὸ καθολικὸν πολίχιον ἔρημον εὑρόντες, τὰ εὐρεθέντα ἐσκύλευον, καὶ μέρος γερόντων τε καὶ γραῶν εὐρόντες ἡρώτων περὶ τῶν πολιτῶν· οἱ δὲ ἐφησαν ἐν ἀλλῳ πολιχνίῳ, δι Ταχεία λέγεται (20), ἐν ἐκείνῳ ὡς ὁχυρωτάτῳ εἰσῆχθησαν· λαβόντες οὖν αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν Ταχείαν ὁ στόλος διεβάζει, ἐξελθόντες τὰς σκηνὰς ἐπηξαν, καὶ τῇ ἐπαύρῳ οἱ ζητήσαντες τὸ πολίχιον, καὶ δροκούς τοῦ μῆτρα χαλατεῦσαν. Ἡν δὲ ὁ τὴν διάλεκτον μεταχειρίσθεταις οἱ Φραντζῆσκος· οἱ δὲ τοῦ κάστρου Φρέριοι διὰ βε-

A ranni mandata legenda porrigit; iis lectis se Francisco quidquam debere, ac solvere velle negant, ceterorum, quod visum sibi fuerit, faciat. Iis acutis in terram Turcos exponit Hamzas, viros circumiectos partim depredatur, vinea et hortos vastat: cum urbi damnata ullum inferre haud posset. Exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati Itali animosi, et manu prouipiti intra moenia aderant; quae duplice per ambitum fossa latissima, et ultra tres orgyas alta circumdabantur. Ad portus custodiam naves plusquam viginti, veedoribus militibusque armatis instructae, praesidebant. Adversus eos se nihil proscire, cum animadvertisset Hamzas, Chii principes viros horretur, ut unum vel duos e suis, accepta fide in triremen militant cum Francisco collo uturos. Fide data freti duo, senex unus Cyricus Justinias, juvenis alter, ad triremen se conferunt. Inter prolicescendum 183 autem ad classem, variis molestisque rationibus animos subdeuntibus torquebantur, dum secum agitant, num promissorum pœnitentia actus Turcus, ipsos in triremi comprehenos abducere vellent; cui nullus inique ab ipso factum dicere, et apud eum intercedere auderet: medum Turci, qui scelus ejusmodi generosum facinus ac stratagem prudens estimaturi sunt. Dum de his deliberauit, classi magis ac magis admotos, metus vehementior quoque invadit: flexis itaque habenis subditisque calcaribus in contrarium equos citant. At Turcorum per vineas et hortos palantium multitudine, quomodo in urbem se referrent, occupatam viam interceptit. Comprehensi, Francis, qui ipsa comitabantur, cedentibus missilibusque repulsi ad classis ducem adducuntur: quos in triremem eum accepisse, sublatis anchoris, velisque expicatis Rhodum versus navigat. Illuc postquam advenere, urbem procul visam oculis lustrant, in portu naves magnas stare ad acie experiendum paratas, urbemque ampliam reprehendunt; easque, quam Chiium, bellico apparatu duplo instructiorem rati ad Coum insulam navium cursum dirigunt. In insulam expositi, desertum oppidum naeti, residua illi inventa diripiunt: cumque in senes aliquos, vetulasque incidissent, ab eis sciscitantur, quo se oppidanū recuperint: respondere isti, in aliā arceam Rachiam dictam, ultiote tutissimam ac validissimam, eos aufugisse, quare secum avectis istis senibus Rachiam classis provehit: et exscensu in terram facto, loca tentorii capiunt. Postridie praesidiarios ad deditiōnem per caduceatorem compel-

B illi inventa diripiunt: cumque in senes aliquos, vetulasque incidissent, ab eis sciscitantur, quo se oppidanū recuperint: respondere isti, in aliā arceam Rachiam dictam, ultiote tutissimam ac validissimam, eos aufugisse, quare secum avectis istis senibus Rachiam classis provehit: et exscensu in terram facto, loca tentorii capiunt. Postridie praesidiarios ad deditiōnem per caduceatorem compel-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(20) *O Taxis Λέγεται. Idem Bosius lib. vii, ad annum 1455, de bello Rhodiis indicio, et munitione castro Narangia in insula Cog, quae Lango vulgo dicitur: Mandò il general del mare, con le galere et altri vascelli armati della religione a provvedere la fortezza di Narangia nell'isola di Lango. Nachia et Narangia ejusdem loci appellatio est a*

variis nationibus, diversimode enuntiata. Notandum autem et Bosium anno 1457 referre, obsessum suisse a Turcis per 20 dies castrum Landimachium; quam obsidionem nescio num ea sit de qua Ducas hoc loco disserit; et fortasse in nomine loci error admisitus ab alterutro fuerit, et a Bosio biennii parachrouimus.

post, dantque fidem ac jusjurandum, nullum cap*it*um se abductur*is*, hocque negotium componendum transigendumque in se Franciscus receperat; at post n*is* Hierosolymitani militaris fratres telis ac missilibus, nullo dato responso, eum repulerunt. Quamobrem Hamzas scalis ad suhenndum in muros bellicis tormentis ac machinis omnique arte admotis, dies duos et viginti continuo arcem oppugnat; frustra tandem tentata expugnatione, Turcis quamplurimis c*as*is, multis etiam alvi terminibus absimplis, abscessit. Is deinde inter navigandum cum Cyrico collocutus, a*n* has conditiones ambas parties adduxit, ut ex Chii primoribus ad principem Adrianopolim aliqui, inter quos Cyrius adcesset, mitterentur, qui totum negotium ei respondent, et lat*er*a principe sententia constanter nec cunctati acquiescerent. Chium deinde appulso domumque suam deductos Cyrius exceptit, qui eu*n* eo et suis decenter ac honeste se gesserant.

Verum fortuna torvis **184** ac iniquis oculis Chios respectans, quas ipsis tricas necnit! Temulent Turci e triremibus prosilentes, turbas excitare, ac contumeliis afflicere coepiunt, aliquae inadusta et propudiosa patrare. Ex istis unius templum ingressus tectum scandit, tegulasque ex alto in solum dejectas ac deturbatas confringit. Quem, tunc audacter tegulas conterere animadversum, quidam Italus percussit: ut opem percesso ferrent Turci alii accurrunt. Tumultu cognito Christiani Latini ac Romai Turcos invadunt, partim gladiis, partim fustibus verberant; in fugam versi Turci biremem, qua Hamzas vehi solebat, cursim petunt. Ille quemquam e triremibus exire vespereat, iussa spernenti suspendii poena indicta. Navalium sociorum alii fugientes in biremem intrant, alii in mare seruntur, insequentibus a tergo, cedentibus que Christ anis, donec ad birenem ventum esset. Constatim Christiani ac Turci biremis latus alterum pondere suo prementes, eam propendere ac prouerbare faciunt; versa tandem sursum carina, tectoque tabulato aquis immerso, navem in profundum detrusere Turci: tam qui tumultus auctores, quam qui extra noxiā erant, omnes aquis absorpti et extincti sunt, quibus Hamz*as* servus ei admodum charus, totique famili*as* ejus regendar*et* prae*par*at. Tali casu mortuus admodum Hamzas fuit; enimque insulae principes agre ac graviter tulernunt. Vir equidem manus*as* indolis iram suam repressit; principum insuper diligentia mitigatus, qui biremis, servi, et perditarum rerum pretium in duplum ei solverunt, placatumque pacifice abeuntem dimiserunt. Classem cum Mylenum appulisset Hamzas, ab insulae principe invitatus anchoras in portu jecit; eoenaque splendide ac opipare instructam, in triremem, in qua simul convivali sunt iussus attuli; postridie mane e portu solvit, et Callipolim versus, unde duobus integris mensibus absuerat, navigat, indeque Adrianopolim proficiscitur. Tyrannus ob rem male gestam

A λόν καὶ ἀχροδοιειμῶν τοῦτον ἔδωξαν, μηδὲ ἀποκρισιν δόντες. Τότε ὁ Χαμζᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ δι' ἐπάλξεων καὶ διὰ κλιμάκων, καὶ διὰ προσθλῶν μηχανικῶν, καὶ διὰ πάσης ἄλλης μεθόδου καταπολεμήσας τὸ πολίγνιον ἡμέρας κρίθη, καὶ μηδὲ κερδήσας ἐπανέζευξε καταλιπὼν Τούρκους πολλοὺς, τοὺς μὲν παρὰ τοῦ πολίγνου ἀφαγέντας, τοὺς δὲ κοιλιακῷ νοσήματι. Καθ' ὅδον δὲ ὁ Χαμζᾶς σὺν τῷ Κυρίκῳ λόγιος ὅμιλήσας, καὶ εἰς συμβιδάσεις ἔθων, ἐστεργάντων τὰ μέρη, τοὺς στελλεῖς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου δύο εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐν τῇ Ἀδριανούπολις, ἕξ ὡν δὲ εἰς εἶναι δὲ Κύρικος, καὶ τὴν πᾶσαν ἀγωγὴν αὐτῷ ἐπαγγειλώσι, καὶ τὸ ἀποφαύγειν πάρ' αὐτὸν ἔσται βέβαιον. Ἐλθόντες δὲ τὸν Χιώ ἀπέλυσεν αὐτοὺς εἰς τὰ Ιδαία. Καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰλικρίδιον μηδενὶ καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν.

C 'Il δὲ τύχη γένεται φλοσυρῶς πρὸς τοὺς Χίους τοῖς κλάσεις; Ἐξελθόντες οἱ Τούρκοι ἐκ τῶν τριήρων, καὶ μεθυσθέντες, ἥρξαντο δχλαγωγεῖν, καὶ οὔρεῖν, καὶ διλας ἀσχημοσύνας ποιεῖν. Εἰς δὲ Τούρκον, ἐν ναῷ τοῦ προσεγγίσας, ἥρξαντο ρίπτειν ἐκ τοῦ στήγους τὰς κεραμίδας κάτω, καὶ συντρίβειν αὐτάς. Ἰταλὸς δὲ εἰς ιδών τὸν Τούρκον ἀδεῶς τὰ κεράμια συντρίβοντα, πάλει τὸν Τούρκον ἐτερεῖ δὲ Τούρκοι κατέδραμον εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁρῶντες δὲ οἱ Χριστιανοί, Λατίνοι τε καὶ Ρωμαῖοι τὸν θυλον, πάντες εἰς τοὺς Τούρκους ἐπεπλήσσαν, καὶ τοὺς μὲν ἔιτε, τοὺς δὲ ἔιτος ἔπαιον. Οἱ δὲ Τούρκοι φεύγοντες ἐν τῇ διήρει εἰσέτρεχον. Ἡν γάρ τη διήρης ἐκείνη τοῦ Χαμζᾶ. Οἱ δὲ Χαμζᾶς οὐκ εἴσαστι τινὰ ἔξελον τῶν τριήρων, διλὰς φούρκαν ἥπελει τὸν ἔπερχομένον· οἱ δὲ τῆς διήρεος φεύγοντες, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ τὴν διήρησι. Καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ θεον ἔξεπισθεν παίστοντες, διχρίς οὖν ἐν τῇ διήρησι προστίγγισαν. Καὶ δὴ πάντες Χριστιανοὶ τε καὶ Τούρκοι εἰς μίαν τῆς διήρεος πλευρὰν βρυσυθίντες, τὴν τρίχην ἀνω, καὶ τὰ στέγη κάτω τῷ βυθῷ παρίστεψαν. Πνεγέντες πάντες οἱ Τούρκοι, καὶ αἰτιατο, καὶ ἀνατίνοι, ὃν δὲ πρωτεύων ὑπῆρχε τοῦ Χαμζᾶ δούλος, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενος, διν καὶ οἰκοδεσπότην τῆς οἰκίας, αὐτοῦ κατέστησε. Ἐλυπήθη δὲ Χαμζᾶς εἰς τὸ συμβάν, δμοίως καὶ οἱ τῆς νήσου δρόχοντες. Ηὕην τὸ καλόγυναρι τοῦ ἀνδρός, καὶ τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχόντων, κατέπαυσε τὸν θυμὸν, δόντες αὐτῷ τὴν τιμὴν τῆς διήρεος, καὶ τοῦ δούλου, καὶ ὡν πραγμάτων δλεῖσθε γέγονεν ἐπὶ τὸ διπλοῦν, καὶ εἰρηνεύσαντε, αὐτὸν ἀπέλυσαν ἐν εἰρήνῃ. Ἐλύων δὲ ἐ στόλοις· ἐν Μιτιλήνῃ, μετεκαλέσατο αὐτὸν δὲ ἡγεμόνων, καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ λαμπέντι. Σταλεῖς δὲ ἐγώ παρὰ τοῦ ἡγεμονίας, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ εἰσῆλθον ἐν τῇ τριήρει, καὶ συνδειπνήσαντες πρωτὶ ἐξελθόν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιεύπολιν ἐπάλεν· δύο μηναὶ δὲ οἱ πάνω, ἀπὸ δὲ Καλλιεύπολεως εἰς τὸν Αδριανοῦ ἀφίετο. Οἱ δὲ τύραννος θυμωθεὶς ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τοῦ εργάτου, καὶ οὔρειας αὐτὸν, καὶ ἔξουθενήσας εἰπὼν, Εἰ μὴ ἔργασκον τὴν ἀγάπην, ηγετεύετε δὲ τα-

τήριον μου εἰς σὲ, τὸ δέργια σὺν ἀπόστολον ἔκ της σαρχός σου, οὐτως εἰπών ἀπεδίωξεν. Μελ' ἡμέρας δὲ τινας, μαθὼν παρ' ἄλλων τὸ γεγονός ἐν τῇ διήρει, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πνιγμονῆς, καὶ πῶς οἱ Χῖοι ἤραν χειρα κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ κατέσφιξαν αὐτοὺς, μετακαλεῖται τὸν Χαμζῆν, καὶ μετὰ θυμοῦ ἡρώτα λέγων· Ποῦ ἡ διήρηση, η πυρὰ τῶν Χίων κατεποτισθεῖσα, ὡς Χαμζῆ; Καὶ διὰ σπειρίνητο Κατεποτισθη, λέγων, ὑπὸ τοῦ βυθοῦ. Οὐ δέ, Ἐρ τῷ πελάγει; Οὐ δὲ Χαμζῆς, Οὐχὶ, κύριε, ἀλλ' ἐτῷ πῷ λιμένει. Παρὰ τινῶν; Παρὰ τῶν Αατλῶν. Οἱ Τούρκοι, καὶ μὴ θελοτός μου ἐξήλθασι, καὶ οἰροχιληγούσαντες ἤρξαντο κατασπάρτας θύρας, καὶ τὰ στέρη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ιδόντες οἱ Λατίνοι ἐκάλυψαν, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον ἐκεῖθεντο. Οἱ σιρφετώδης οὐν δύλος καταδώξαντες αὐτοὺς δέδεκτας ἐτῇ διήρει εἰσιόντες, καὶ παρακληταρτες ἐτῷ διὰ μέρει τοῦ πλεον, χυθεῖσα η θύλασσα ἐτόδες καὶ ὑπὸ τῆς μέθης μὴ δυνάμεροι ζυροστατῆσαι ταῦτην κατεποτισθη, καὶ ἀρδηρὰ πάντας ἀπέκνυτες. Τότε δὲ τύραννος λέγει τῷ Χαμζῆ, Καὶ διαπλούσιον εἰρηκάς μοι τὸ δράμα; Οὐ δέ. Οὐκ ηδουσιάζειν ἐτὸν δύνυμις μετακενάσσαι σου, καὶ γάρ η ζημία ἐτὸν ἐμετρήθη τὸ πλεον διεῖν, οἱ δοῦλοι οἱ πειριγότες ἐμοὶ, τὰ ἐτῷ πλοιών πάντα ἡμά. Τι εἰχον τοῦ ἀναγγεῖλαν σοι, κύριε; Ἐπρίγησαν μέρος Τούρκων, καὶ κάρτες ησαν ἔροχοι θαράτου, καὶ δικαιωτὶς ἀπώλοτο. Τότε Χαμζᾶς παύσας τὰς ἀποκρίσεις, δέ τύραννος κατὰ τῆς Χίου μάχην ἀπονόδον ἐκήρυξεν. Οὐ δέ ἥθεις Φραντζῆσκος παρεστάς ἐν τῷ βῆματι ἡρωτήθη παρὰ τοῦ τυράννου, Ποῦ αἱ τεσσαράκοντα χιλιάδες τὰ τομοσματα, ὡς Φραντζῆσκος; ήν γάρ χρεωστῶν ταῦτα πρὸς τὸν τύραννον. Οὐ δέ. Ὑπάγε, ἔσο διὰ τοῦ ρῦν τοῦ χρόνους ἐλεύθερος. Ἐγὼ γάρ τοιοῦτός εἰμι ὡς ἐπὶ τὸ διπλοῦν ἀπαιτήσας τὸ ἔμδρον παρὰ τῶν Χίων, καὶ τὴν εἰμήν τοῦ αἰματος τῶν Τούρκων. Οὐ μὲν Φραντζῆσκος ἀσπάσμενος τὴν χεῖ, αἱ τοῦ τυράννου, καὶ λαβὼν ἕγγραφον ἀπορθητικὸν ἐξῆλθεν. Οὐ δὲ Χαμζᾶς ἐξελήθη τῆς Καλλιοπῆλεως, καὶ ἐστάλθη ἐν Ἀτταλείᾳ τῆς Ηλαμψυλίας τοῦ ἡγεμονεύει ἐκεῖ. Κατὰ δὲ τὴν Χίου ἐγήρυξεν ἐχθρὸν καὶ μάχην ἀπονόδον.

Painphylike, ut eam regeret, missus est: Chiis vero atroci bello indicto, hostem se professus est Mchemetes.

CAPUT XLIV.

Lesbi princeps obit, Ducas Mehemedem vestigial ei soluturus adit. Coactus Lesbi princeps Mehemedem adit, et tributum consueto amplius promittit: Thrusum insulam Mehemedi relinquunt. Classem adversus Chios militit Mehemedes. Lesbi Tercus de piratarum adventu certiores facere tenentur. Genzes maris prefectus item Lesbi principi moret, et biremum unum sibi tradit. Phocaea nova Turcorum repetam. Decem millia aureorum a Lesbio exigere ruit Mehemedes, interim Phocaeam veterem ei eripit.

Ἐν δέ τῷ έτει τούτῳ Ιουνίου λ' τοῦ σ. Θεού τέ-
Οντηκεν δέ τις ηγεμών τῆς νήσου Αἴσου Δέριος δέ Γα-
τελούζος· καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Αύγουστου ἐστάλθη
ἔγων παρὰ τοῦ νέου ηγεμόνος τοῦ ιεροῦ αὐτοῦ Δομι-
νίκου τοῦ Γατελούζου ἐν Ἀδριανούπολει, τοῦ δοῦντος
τοὺς κατ' ἔτος διδομένους φόρους, τρισχίλια νομί-
σματα διὰ τὴν νῆσον Λέσσον, καὶ δισχίλια τριακόσια
εἶκος πέντε διὰ τὴν νῆσον Λήμυνον. Ἡν γάρ ταχθ-

A in expeditione navalii ira percitus, contumelii ac probris eum incessit, hisque allocutus est: *Nisi te charum patri meo fuisse compertum haberem, pelleme tibi vivo detrahi praeципerem; et eum a se facessere continuo jussit. Paucos post dies, ea quae in biremis successerant, Turcos aquis extincos interfisse, Chios manus in eos misisse, et aliquos occidisse, a quibusdam cum didicisset, Hamzam ad se accersitum iratus percontatur: Hamza, ubi nam biremis quam Chii demerserunt? respondit ille, Aquis absorpta et obruta est. Sciscitur princeps, an inter navigandum 185 id actum? Nequam, domine, respondit Hamzas, sed dum in portu staret. A quibusnam? inquit princeps. A Latinis, dixit Hamzas; Turci namque mandatis meis spretis e biremi exsiliuere: haustoque largiter vino tepentes, ecclesiarum valvas revellere, tectaque deturbare cæperunt, vehementiusque opus urgent, dum Latini eis se opponunt. Plebis ergo infinita turba, tumultuarie eos insecuta in biremem insilit, cuius in latus alterum impulsa aquam admittit: et cum ebrii ad æquilibrium erigere nequirent, in profundum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac extincti fuere. Ad Hamzam tyrannus dixit: Quare de hoc casu non me monuisti? respondit ille: Noli molestiam tibi et animi aegritudinem afferre. Damnum enim rationibus meis solis nocet; biremis et, qui interierunt, servi mei erant; ad me quoque res cæteræ, quarum facta est jactura, pertinebant. Quia de causa ad te de istis retulisse, domine? Turci aliquot juste perierunt, omnes equidem obsequio corruptio morte plectendi. Hacenus Hamzas respondit, et tyrannus bellum atrox Chiis indixit. Prædictus vero Franciscus, qui pro tribunalí principis stabat, ab eo interrogatus est: Francisce, ubinam quadraginta nummum millia extant? (in ære enim principis tantæ pecuniae nomine era'.) Abi, in posterum ære isto alieno solutus eris: justum in me transfero, quod a Chiis in duplum dannatis, pretiumque sanguinis Turcorum repeatam. Continuo Franciscus tyranni manum deosculatus, nomine, quo æri principis obnoxius erat, receptio exiit. Hamzas autem Callipoli pulsus, Aataliam*

D Anno illo 6963 (Christi 1455), Junii die tricesima, Dorinus Gateluzas insulae Lesbi princeps obiit: Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolim destinatus sum, ut tributa annua Lesbi ratione tria millia nummorum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solvarem; hanc siquidem 186 insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, sti-

pnatus tyrannus concesserat. Aenī toparchæ Im-
briū insulam possidēdam quoque dedit tribu-
tum annum duorum millium aureorum nummum
perclus. Principem igitur adoraturus, ut mos est,
adivī, ejusque manū deosculatus, coram ipso,
donec pransus esset, sed: quo demum salutato
trcessi. Aureos numeros veziris postridie nume-
ravi; qui, solutione tributi facta, sic me interro-
guere: Ut se Mitylenes princeps habet? Bene
reale? respondi ego, Firma is valetudine uititur,
rosque salutat. Ipse instant. Super sene to-
tino insule domiso rogamus. Ad ista dixi, Diebus
jam quadraginta obiit: qui vero nunc dominatur
ante sex annos princeps renuntiatus est. Cum enim
flusa ac infirma valetudine pater ut plurimum de-
cumberet, filio suo principatu sponte decessit; ab
eoque tempore semel atque iterum principem ma-
gnum adoraturus, eique gratulaturus in urbem venit.
Missa sacra ista, inquit, hodie sic fit: nec ut Lesbi
princeps appellatur, fieri potest, nisi postquam celsis-
cimum principem adierit, et ab eo principatum impe-
traverit. Abi itaque et da operam ut illum huc con-
ducas. Sin minus obtemperaverit, novit ille quid fu-
turum sit. Reversus itaque Mitylenem, cum ali-
quot præcipuis viris Latinis et Romæis Lesbi pri-
cipem adduxi. Spe nostra in Deum reposita ex
insula salvimus, et Chersonesum emensi Adri-
anopolim pervenimus. At princeps ob grassantem
pestem seules subinde mutabat: quippe ista pesti-
feri morbi contagio Chersoneso et toti Thracia ita
infesta erat, ut in trivis insepulta cadavera jace-
rent. Cum itaque principem Philippopolis morari
conperisseamus, eo contendimus: postquam vero
illuc advenimus, ipsum ante biduum inde ob vim
morbi sanguinem discessisse, et Sophiam versus
movisse didicimus. Philippopolis itaque abeuntes
montibus arduis ac asperis superatis, tridui ita-
nere ad vicum quemdam Bulgarorum Izlai dictum
ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobili-
les et satrapas Mahmûdem, et Seidi Ahmetem Bas-
sas plurima dona ostentantes convenimus; postri-
die coram imperatore nos stitimus, cuius manū
postquam deosculatus est Mitylenes princeps, su-
bito ab eo exivimus. Sequenti die per Bassas suos
tyrannus principi nostro significat, se postulare
ut Thasus insula sibi dono detur. Cui se verbis
opponere aut contrastare cum nequirit Lesbi
princeps, eam concessit. Postridie aliad ab eo
allertur, poscere nimis duplo amplius annuum
tributum consuelto sibi solvi. Hoc graviter serens
Mitylenæus respondit: Totam etiam Lesbum, si
habere 187 sibi voluerit, accipere ille potest: que-
rero a me poscit, vires ac facultates meas longe
superant: verumtamen domini, ut me hoc in negotio
jucetis, vos rogo. Mesazoutes tyrannum hac de re

A τοῦ τυράννου διδεῖσα ἡ νῆσος αὐτῇ τῷ ἡγεμόνι Δέ-
σσου, τοῦ δοῦναι κατ' ἓτος τὸν γεγραμμένον φόρον·
τῷ δὲ ἡγεμόνι Αἴγου (21) τὴν νῆσον Τιμβρον, τοῦ
διδόναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον χλίᾳ διακ-
σια χρυσᾶ νομίσματα. Ἐλθὼν οὖν κατὰ τὸ ίδον;
προσκυνήσεις τὸν ἡγεμόνα, ἀσπασάμενός τε τὴν
χειρα, καὶ καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὗ ἔβρωθε ὁ
ἅριστον, καὶ προσκυνήσας ἀπῆλθον· ἐπὶ τὴν αὔριον
δὲ λαβὼν τοὺς χρυσίνους ἥλιθους καὶ παρέβατα τού-
τους ἐν χερὶ τῶν βεζιρίδων. Περαλαβόντες δὲ τοὺς
φόρους, λέγουσιν ἐρετῶντες με· Πῶς ὁ ἡγεμὼν
Μιτιλήνης; ἔχει καλῶς; Ἔγὼ δὲ ἀπεκρινάμην,
Καλῶς ἔχει, καὶ δοκεῖσθαι ὄμαξ. Οἱ δὲ, Περὶ τοῦ
τέροντος ἐρετῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμόνος. ΤἍγῳ
δὲ πάλιν, Ἐκεῖνος τέθηται ἔχει σήμερον ἡμέρας
μ'. Οἱ δὲ τὸν ἡγεμονεύων δὲ οὐδὲ αὐτοῦ ἔστιν
ἡγεμὼν πρὸ γρότων δὲ. Καὶ γάρ κλινήσεις ὡς δὲ
πατήρ, καὶ κατάκοιτος ἐδωρήσατο τὴν ἡγε-
μονίαν τῷ εἰδότι αὐτοῦ, δε καὶ ἡλιθεὶς εἰς προσκύνη-
σιν καὶ μίστη, καὶ δίς, καὶ ἐπὶ τῇ ποδὶς σέρετ
χροσαγρεύσεις χαροποιούς τῷ μετάλῳ ἡγεμόνι. Οἱ δὲ εἶπον·
Ἄρες δὲ λέτεις, σήμερον δρεπόντες,
καὶ οὐκ ἔστιν ἀλλας κληδόναις ἡγεμώνια λέσσον,
πλὴρ τοῦ ἀλθεῖν, καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρ
τοῦ ὑγηλοτάτου ἡγεμόνος· ἀκιθε τολντον καὶ λα-
σῶν αὐτέρες ἀλθεῖ. Εἰ δὲ ἀλλας γέρηται, ἐκεῖνος
οἶδε τὸ μέλλον. Σεραφεῖς δὲ ἔγω ἐν Μιτιλήνῃ,
καὶ λαβὼν τὸν ἡγεμόνα σὺν μερικοῖς δρρούσι Αζ-
τίνοις τε καὶ Ρωμαίοις, ἀνασέντες εἰς θεὸν τὰς
εἰπίδας; ἐξῆλθομεν τῆς νῆσου, καὶ διαβάντες τὴν
Χερρόνησον ἥλιθομεν εἰς Ἀδριανοῦ. Οἱ δὲ ἡγεμὼν τού-
πον ἐκ εἴσου ἀμειδῶν διὰ τὴν πληγὴν τοῦ βουβό-
νος· ἦν γάρ τῷ τέτοντε καιρῷ ἐν τῇ Χερρόνησον καὶ
ἐν πάσῃ τῇ Θράκῃ τοσαῦτη λοιμώδης νῆσος, ὡς ἀτά-
φους πολλοὺς φίττεοσθα ἐν τοῖς τριδόνις. Μαθόντες
οὖν διε τὸ δ ἡγεμόνων ἐν τῇ Φιλιππούπολει διάγει, καὶ
ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. Εὑρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο
ἡμέρας ἀπάραντα, ἦν γάρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεῖν τῆς
νῆσου, καὶ πρὸς τὰ τῆς Σοφίας μέρη σπασάντες,
καὶ ἡμεῖς ἀπὸ Φιλιππούπολέπαραντες, καὶ δρός διε-
βατα διαβάντες, τῇ ερέτῃ ἡμέρᾳ ἥλιθομεν εἰς τινὰ
κώμην Βουλγάρων Ἰζλατῇ καλούμενην. Ἐκεῖ καὶ
τὸ στρατόπεδον σὺν τῷ τυράννῳ κατουνέον ἦν.
Ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἐμφανισθέ-
τες τοὺς πατρικοὺς, τῷ τε Μαχμούτ Πασίᾳ, καὶ τῷ
Σεγητή Ἀχμάτ Πασίᾳ, τῇ ἐπ' αὔριον τῷ ἡγεμόνι μη-
φανεῖς γεγόναμεν· καὶ δεσπασάμενος δὲ Μιτιλήνη;
ἡγεμών τοῦ τυράννου χειρα, ἐξῆλθομεν. Τῇ ἐπεί-
ρην δὲ διὰ τῶν πατρικῶν μήνυμα ἐγγόνεις πρὸς
τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου, ὡς ἐτι
τὴν νῆσον Θάσον βούλεται (22), καὶ αἰτεῖ ταύτην
παρ' αὐτοῦ τοῦ δωρῆσασθαι. Οὐ δὲ λέσσον μὴ ἔχων
τι τοῦ ἀντειπεῖν, ή λατῆσαι, τὴν νῆσον ἐδωρήσατο.
Τῇ δὲ ἐπιώντῃ δλλο μήνυμα, διε τοὺς φόρους, οὓς
κατ' ἓτος ἀλάμβανε, βούλεται διπλασιάσαι. Οὐ δὲ

Ismaelis Bullialdi noīō.

(21) Ἡγεμόνι Αἴγου. Άνευ urbs Thracia ad
mare situm: oppositam habet Thasum insulam.
Imbrus insula marii Αγριοi hodijs Lembro.

(22) Άδασον βούλεται. Thasus insula hodie Taso,
fretu brevi a Thracia disiuncta.

γεγονόν της; Μιτυλήνης ἐν τούτῳ διπορήσας ἀπέλογήσατο, διτι. Εἰ καὶ τὴν Λέσβον ὅλην βούλεται λαβεῖν, ὃ πάλι τὴν αὐτοῦ ἔξουσίαν ἔχει. Πλὴν δὲ αἰτεῖ ἄκρω τὴν ἑμίην δύναμίν ἔστιν. Πλὴν δέοματι, κύριοι μονοι, τοῦ δούρων μοι χείρα βοηθείας. Τέτοιοι μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον, ἐπρόσθηκεν ἡ τερα χλίαρι νομίσματα, καὶ οὐ πλέον· ἦν γάρ κατ' ἓτος πλερωτὸν τρισχίλια νομίσματα, καὶ ἔγενοντο δὲ τετρακισθίαι. Τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυσοφαντον στολὴν, καὶ ἡρᾶς σηρικά, καὶ ἐγγράφως ὄρχωμοσιας πονήσαντες ἐξῆλθομεν, καὶ δι' ἡμερῶν τρισκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ κατηνθεαμεν, δοξάσαντες ἀπαντες τὸν λυτρωτάμενον θυμὸς Θεὸν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀλλοτροῦ.

Οὐ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, στόλον ἀπαρτίσας μικρὸν, τριηρεις δίκαια, καὶ διηρεις ἀτέρας δέκα, τοιούτων ἡμῶν ἐν Φιλιππουπόλει, ήχων στρατηγὸν σενούζην ὀνόματις νεανίαν εὐειδῆ, θν καὶ προεχειρίσατο ἐπαρχὸν Καλλιουπόλεως (23), καὶ μέγαν κονστατῦλον τοῦ στόλου· καὶ ἀπάρας ἐξ Ἑλλησπόντου κατέλαβε τὸν Χίον ἐπλεε. Ἐκθῶν δὲ τοῖς Τρωάδας ἀρρεμάντου τὰ λοττα πτερῶσαι, καὶ ἰδού λαΐλαψ βαρύς, καὶ ἥχος πνευμάτων πολὺς. Ἀνέμους βαρέος πνέοντος, καὶ τὴν θάλατταν ἀνακρολούντος, καὶ βίᾳς τοὺς ἐπιβάτας σὸν τοῖς ναυοῖς ἀλλην ἔδει τρέπειν κελευσόσῃς, πάγιτε ἐκ τῶν εἰκοσὶ κατεποντισθησαν, καὶ δύο ἐν τοῖς ἀκταῖς συνετρίβησαν· καὶ δὲ τοῦ κονστατύλου Γενούζην ναυάλτηρος δεινὸς ἐν τοιαύταις καὶ τοσαύταις ταραχαῖς, καὶ κλειδωνισμοῖς τῆς θαλάσσης, ήν γάρ Λατίνος Ἰσπανὸς τῷ γένει, πρύμναν κρούσας, καὶ τὸ ῥέον τῶν κυμάτων ἡρέρως τε καὶ ἐντέχνως, διὰ τῶν πηγαδίων σχίζων, ἐπλεις τῷ πελάγει. Καὶ διαβάς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἐπεριών, καὶ πέρασας τὰς Κυκλαδάς· νήσους· ἐν δῃῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίξις γενομένης πρώτη παραστάντες τὴν Χίον εἰς τὰ πρός ἔω, καὶ γνωρίσαντες ταύτην εἶναι τὴν νῆσον, χαριστηρίσους φόδας ἀπέπεμψαν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ προφήτῃ αὐτῶν Μωάμεθ. Ω θεοῦ κριμάτων ἀδυσσος! ἐν τῷ τοσούτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ βασιλεῖ ταραχῇ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντισθῇ ἡ νυκτός; Ἀλλὰ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ μαθητὴς τοῦ τυράννου. Ἡν γάρ μόνη τῇ τριήρῃς ἡ ἐκρισθεῖσα τοῦ Γενούζη. Αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι κατένευσαν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. Ἐρωτήσαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς Ἐμαδον δτι οὐκ ἐφάνη τοῖς ἐκείνοις μέρεσιν, ἐν ἀδημονίᾳ ἤσταν. Τότε πέρης ἐπέρχεν ἡδη γενομένης τῆς τιμέρες, ἐκ τῶν της Χίου μερῶν ἀνεψάνη ὡς διήρεος ἀρμενον. Ἡν δὲ τὴν διήρησην αὐτῆς τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ δρα ἐκ τῶν ἐπεριών ἥλθασι ληγτρικαὶ νῆσοι τῶν Κατελάνων, ἵνα δώσωσι νόησιν τοὺς γείτονας· Τούρκους τοῦ φυλαχθῆναι. Ἡν γάρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ μήνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λεσβίων. Ὅτως μὴ φθίσσαντες δοῦναι λόγον τῆς ἐφδου τῶν ἱγστῶν, εἰ τοις δρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρκοις, φύτοις οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνήκον τοῖς Τούρκοις

Ismaelis Bullialdi nota.

(23) Ἐπαρχον Καλλιουπόλεως. Adiutoravit Leunelavius temporibus illis Contostabiliū, seu

A solimontent, et placant, ita ut solis mille numinis tributum auxerit; annua itaque pensio, quae hac leonis trium millium fuerat, ad quatuor millia aucta est. Vestem auro intextam ipsum, nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt: conscriptis pacis sacramento mutuo firmatis recessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex πατέντις iniqui nos saluos eripuerat, pervenimus.

Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Philippopolis morabamur, decem biremum totidemque triremum classem instruxerat, cui Genuzim formosum juvenem, Callipoleos quoque praefectura, ac Contostabuli magni dignitate auctum, praefecrat. Ne Hellesponto solvit et in Chium navigat; cum vero Troadis oris adiectus vela dedicasse ventis, turbine praecepsos sonoroque circumvenitur. Venti salto incusci, fluctusque intermissionis impetus ac vehementia, vectores eum navibus cursum alto dirigere cogunt; e viginti navibus cveras quinque depriment; duæ insuper littoribus impacte naufragio perierunt. Contostabli Genuzio nūclerus navigandi peritus, hisce procellis ac maris insanis agitationibus exercitus, Latinos quippe genere Hispanus erat, pappi voluntatis fluctibus obversa, eorum impetum paulatim ac opportune gubernaculo frangere, ac per alium navigare; Chii deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die illo prætervectus, sequenti nocte, redditâ celo tranquillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua agnita, hymni et cantici Deo et prophete suo decantati, et gratias ab iis actæ. O divini judicij profunditas! in tanta maris agitatione, tamque æstuantate salo, quare navis illa fluctibus absorpta non est? propter peccata equidem nostra tyranni discipulus salvis evasit. Sola namque triremis, qua Genuzes velebat, a ceterarum cursu, quæ in portum Mitylenes integræ pervenerunt, aberrando se juncta fuerat. Ibi ciscitatur ab incolis nunquid de dues suo comparsent. Cumque illuc oponerentur non suisse audiissent valde conmisi ac perturbati restant. Sub vesperam, velutum, quod biremis esse putabatur, a Chii partibus in conspectu se dat. Mitylenea erat a principis Lesbi fratre in Chium unissa, ut specularetur explorareque, num Catalanorum prædatoriae naves ab occidente advenisseat, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque suis providerent, caverentque, monituri. Jam ab 108 initio Lespii illiberali turpique servituti obnoxii, reu explorare, deque ea monere tenentur. Quod si de prædonum adventu certiores facere Turcos neglexerunt, dampnum, quantumcumque his inferatur, resarcire, illis onus incumbit: idque

Archithalassum, Bassam quoque suisce seu gubernatorem Callipoleos.

ad ipsis præstandam a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramion appellatur. Postquam biremis in portum subiit, aliud velum procul conspicitur, ex cuius amplitudine et colorum varietate, classis præfectum adesse conjectantibus letitia injecta est. Is deinde in portum devehitur, et in terram exscendit, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione et astu maris se refecit. Syr [id est, dominus] Nicolaus Gataluzus, principis Lesbi frater, apparato ad eum ex vien-dum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorium descendit; haudque diu illic moratus redit. Iatus tunc iniqui discipulus, fraudem ei hancce causam prætexendo struit. Biremem, inquit, quam in hunc usque portum persecutus sum, et cuncta que ea vehuntur, mea esse assero (ea quidem illustris et e præcipuis Chiorum familis semina adverta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argeptioque secum allatu). Illam, si domini mei amicitiam collere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis, ad Amiram magnum iamjam scripturus sum. Responderunt Mitylenai: Quas nec-tis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, semina nobilis multo jam tempore hic moratur. Principis Mitylenes illa so-
C erus erat, quam ab insula discessurus ille acce-siverat, ut dominæ filia sua adesset, et levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret: resque ita se habere veriasinum est. His fide non adhibita Contostablos, quæ sibi visa sunt, Amira scripsit; indeque solvit, et Phœciam novam appulit: num-tinque missis præcipiis viros, magistratumque loci, ut ad eum convenient, monet; at ipsi enim adituri processerant, antequam ab eo nuntius venisset. Il-lis Contostablos tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dedereut, omnibus servitutis jugum oppidiqne ruinam minitabatur. Oppidanî altoniti, nulla ratione opposita aut re-sponsore dato, Turcos intra mœnia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, dire-ptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri pueræque circiter centum abducti. Arcis custodia Turcus impositus: ibique diebus quindecim transactis, Novembribus die 15 anni 6964 (Christi 1455) e portu triremes 189 solverunt. Contostablos Callipolim appulsus Constantinopoli principem agere compre-rit: quare terrestrì itinere captivis et pueris secum abductis eque eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu vniuere. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quæ acciderant a fratre certior factus: ut-

A ἀποδώσασιν· τὰ δὲ ζριτα τῇδε δουλεῖας ἀπὸ τοῦ πο-
ταμοῦ Περγάμου (24) δχρι Ἀσσουπόλεως, ἢ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. Εἰσελθοῦσα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξθορε, καὶ ἑτερον ἄρμενον, καὶ ίδοντες τὴν ἵτια εύρυχωρα, καὶ κοκκινοβαφῆ, ὑπέλασον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἰχάρησαν. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τάντα πῆξαντες ἐν τῇ ἔρῃ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσασα ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου καὶ κλύδωνος. Οὐ δὲ ἀδελφὸς; τοῦ διγεμόνος σύν Νικό-
λαος; Γατελοῦζος; ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατῆλθεν ἀπὸ ταῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ μικρὸν καθί-
σας ἐπανῆλθε. Τότε δὲ τοῦ δολοῦ ἀλάστορος μαθη-
τῆς ὄργισθες, δόλον φάπτει κατ' αὐτοῦ λέγων,
ὅτι Ἡ διῆρης ήταν ἐτράχαξης ή λαυροῦ ἥντες
ἄδει ὅμητον ὑπάρχει, αὐτὴν τε καὶ τὰ ἐτράχαξης
ηρῆς γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν τὰ τῶν
ἀρχιντων τῆς Χίου ή ἐνδικτέρα, ἔχουσα μεδ' αὐ-
τῆς κεδρούς πολὺν γρυσοῦ τε, καὶ δρυγύρου. Εἰσέ-
B ροῦ τοῦ ἐμοῦ κυρίου γέλλοι ἐστὲ, ἀπόδοτε ταῦτη
ἔμοι· εἰ δὲ μή γε, τῇδε ὥρᾳ ταῦτη γράψω ταῦτα
τῷ μεγάλῳ Ἀμηρῷ. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι Οὐκ
οἴδαμεν δὲ λέγεις· καὶ γάρ δέ ἐτέρας ἡμετέρας
χρεῖας δυτικληθῆ ἡ διῆρης ἀφ' ἡμῶν ἐτρ. Χ' ώ. Τὴν
δὲ εὐγενίδα, ἣν σύν λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστιν
ἄδει. Ἡν γάρ πενθερά τοῦ διγεμόνος (25), καὶ ἐτε
μελλεν ἐξελθεῖν, μετεκαλέσασα ταῦτη τοῦ συνιά-
γειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς· καὶ γάρ
οὗτος ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Οὐ δὲ στρατηγὸς ἀκούει;
ταῦτα, καὶ μή πιστεύεις; γράψει πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν
& ἐβούλετο· καὶ ἀπέρας ἐκεῖθεν εἰς Φώκαιαν ἐρχε-
ται τὴν ἐπονομαζούμενην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς
ἄρχοντας, καὶ πρὸς τὸν ποδεστάτον τῆς χώρας μή-
νυμα τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ συγευρεθῆναι σύν ἐκείνῳ.
Ἐξελνοι δὲ καὶ πρὶν τοῦ ἐλθεῖν τὸ μῆνυμα ἐξῆλθοι,
καὶ συνευρέθησαν. Οὐ δὲ στρατηγὸς δεῖξας αὐτοῖς;
καὶ ἀναγοῦς; τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γάρ
ἡν γεγραμμένον ἐπὶ οἰκεῖοθελῶς μή δώσωι τὸ
πολίχνιον, πάντας ἀρδην αἰχμαλωτίσωι, καὶ τὴν
πόλιν κατασκάψωιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἕνεκεν ἴδιου
ἢ ἀποκρίσεως προδόντες τὴν χώραν ἐντὸς εἰσῆσαν.
Καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουΐτῶν τοὺς εὑρε-
θέντας ἐκεὶ τὰς πραγματείας ἀφείλον, αὐτοὺς δὲ
ἐν ταῖς τριήρεσιν ἰδαλον. Τοὺς δὲ πολίτας ἀπαντε-
καταγράψας, καὶ τοὺς παιδεῖς, καὶ παιδίσκους ἐγγύ-
D ου που ἐκατὸν ἀφείλων, καὶ φύλακα τῷ πολιχνῷ ἐν
τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαλέδες
ἡμέρας τελέσας ἐκεὶ, ἐξῆλθοιν αἱ τριήρεις τῇ
πεντεκαλέδετῇ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, σ' θέρος ἐτου·
Φθάσασι δὲ αἱ τριήρεις ἐν Καλλιουπόλει, καὶ μα-
θθῶν δὲ στρατηγὸς, ὅτι δὲ διγεμόνος ἐν Κωνσταντινούπο-
λει διάγει, καὶ αὐτὸς ἐπιπέντας, καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
τους σύν τοῖς παισι λαβῶν διχετο. Οὐ δὲ διγεμόνος
ἴδων τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθῶν αὐτοὺς; Γενουΐτας

Ismaelis Bullialdi nolę.

(24) Τοῦ ποταμοῦ Περγάμου. Fluvius Per-gamus hic appellatus, olim Caicus; qui Pergamum Galeni patriam præterlabitur; ab urbe illa his posterioribus saeculis nomen accepit.

(25) Ἡ γάρ πενθερά τοῦ διγεμόνος. Ήρδη ergo fuit Paridis Justiniani Chii. Vide infra ad cap. seq. nota ultima.

εῖναι ἐκέλευσε πραθῆναι, διὸ καὶ γέγονεν. Οὐ δὲ τῆς Λέσβου ἐλθῶν ἐν Μίτυλην, καὶ μαθὼν περὶ τοῦ αὐτοδέλφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως διεπειπτήσῃς ἔξῆται τὴν πενθερὰν αὐτοῦ, ὡς τῆς Χίου μίλια οὖσαν τοῦ ἐκεῖ εὐγενίδων, καὶ τὰ ἔξης, στέλλεις ἐκὲν ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἐλθῶν δὲ ἐν Κωνσταντινούπολει, καὶ διαλεχθεὶς ἐνώπιον τῶν βεζιρίδων σὺν τῷ στρατηγῷ Γενούζῃ, καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγώ τὴν πάσαν ἀλήθειαν, καὶ διὰ Γενούζης ἐνόρκως τὸ πᾶν φεύδος, διδικαίωτο ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθη ἐγώ. Κελεύει οὖν διὰ ἡγεμώνων ἐκ τῶν δύο τὸ ἐλέσθιον, ή δέκα χιλιάδας νομίσματα χρυσίου τίσαι, ή μίχην γενέσθαι. Ἔγώ ἀνθειστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς διὰ προστάγματος, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμψας ἐν τῶν δούλων εἰλικρίδων τὴν παλαιὰν λεγομένην, ἤτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκεμβρίου μηνὸς καὶ τοῦ 1575 ἑτούς. Τότε μαθὼν ὁ τύραννος τὴν ἀλωσινὸν Φωκαίας ἀπέλυσεν ἐκεῖ, καὶ τὴν δίκην κατέπαυσεν. Ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν τῇ καὶ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατῆλθεν εἰς Αἶνον, καὶ ταύτην παρέλασε, καὶ πατέσικας λαβὼν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. Οὐ δὲ ἡγεμών τῆς Αἴνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σαμοθράκῃ τῇ νήσῳ.

CAPUT XLV.

Chii bello petiti a Mehemedi grandi aere pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus insula pellitur. Mehemedes Belogradum frustra obsidet. Callistus papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit. Catalani insulas occupant, et Lesbūs in suspicionem apud Mehemedem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis et Urum-Hassam ad Mehemedem. Castrum septem turrim, vulgo Iedicula Constantinopoli constructum. Mehemedis in Moream proiecito. Bezzestanum Constantinopoli adificatum. In Asiam trajicit Mehemedes. Ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum Sinopes principem, et Trapezouinum imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Walacho tributa petit, qui ea dare negat, ad se missos pala transfigit. Turcos Iannuza duce ditionem suum invadentes carit, vivos captivos pala quoque transfigit. Mehemedes improspero successu in eum moret. Lesbūm a principe Nicolao, qui Dominicū fratrem suum strangulat, repetit. In Lesbūm transit Mehemedes, ad deditiōnem compellat, recedit, et obsidenda Mitylenes onus Mahumeti veziro imponit.

Ἐαρος δὲ ἀρχομένου κελεύει διὰ τύραννος στόλον μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. Οἱ δὲ Χίοι μαθόντες πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες συνέσσεντο δοῦναι ἔνεκα τῆς διήρεος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ ἀπολαβέντων Τούρκων χρυσίου νομίσματα τριάκοντα χιλιάδας, καὶ κατέτο; φόρους δέκα χιλιάδας. Ποιήσαντες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπῆσαν. Οἱ Λήμυνοι δὲ κακογνωμῆσαντες κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Νικολάου, πέμπουσι χρύσα τινάς τῶν ἀρχόντων, ζητῆσαις παρὰ τοῦ τυράννου ἵνα τῶν δούλων αὐτοῦ, τοῦ ἡγεμονεύειν τὴν νήσον. Οὐ δὲ προθύμως τὸν λόγον ἀκούσας μηνύει τῷ εὐνούχῳ Ἰσμαήλ τὸτε πάρχῳ δινεῖς Καλλιουπόλεως. Ἡν γάρ διὰ Γενούζης ἐκβολῆς, καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρπίας ἐπιτιτάνων. Οὐ δὲ Ἰσμαήλ ἀντεισῆχθη κονοταῦλος, καὶ ἐπαρχὸς ἐν Χερβόντῃσι. Προστάτες οὖν τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Λήμυνῳ σὺν τριτάτετο, διοικεῖν δὲ θέματα. Ἐν δισφῇ δὲ ταῦτα ἐπάρτετο, διὰ ἡγεμών τῆς Λέσβου στείλας μίλια τῶν διήρεων αὐτοῦ καὶ ναῦν σὺν ἀνδράσιν ἐκατὸν, ηδὲ πλέον, ἔχοντες στρατηγοὺς Ἰωάννην Φουντάναν τινά, καὶ Σπινέταν Κουλουμπέτου, ἀναθεὶς αὐτοῖς, ὡς εἰδωτι τοὺς Αημνίους μεταμεληθέντας εἰς ἀπεράχασιν, Ιλαρῶντας εἰς αὐτοὺς βλέψουσι, καὶ διὰ γλυκέων βῆμάτων, καὶ συγθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν νήσον ἐπ-

A que socrus sua, utpote Chia nobilis, aliaque a contostabulo repelebantur : causam suam apud imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolium cum venissem apud veziros causam egi, et cum contostabulo Genuza litigavi ; quæcumque attulerau vero esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etiæ salsa ac ficta juratus, quæ dixit vera esse asservit ; secundum quem, me victo, vindiciæ datæ sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod Lesbiis inferetur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum obssisterem, ipse omnibus insciis suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbii principis oppidum Decembbris mensis 24 die B anno mundi 6954 (Christi 1455) occupavit. Captam Phocæam ubi rescivit tyrannus absolutum me dimisit. Ipse Januarii die 24 Constantinopoli abiit, et ad Aenum mouit ; qua recepta, abductisque puerilis etatis maribus ac feminis, Adrianopolim contendit, per id tempus insula Samothrace Aeni principe commorante.

C Jam ver inierat, cum classem ingentem ad invadendam Chium instrui tyrannus imperat. Quare Chii bello se peti animadverentes legatos destinant ; 190 qui, postquam longis disputationibus certarunt, tandem pacisuntur, damni biremis demissæ Turcorumque, qui simul perierant, præstandi causa, triginta millia aureoruni solvere, annuumque tributum decem millium aureorum pendere ; pace demum composita abierunt. Interas Lemnii principi suo Nicolao insensi, et præcipuis viris aliquos ad tyrannum clam mittunt, qui euia rogarunt ut suorum aliquem regende insulæ praeficeret. Conditione avide accepta, eunuchu Ismaeli Callipoleos et Chersonesi post exactum inde Genuzem Cariæque gubernandæ impositum, præfecto ac Contostabulo hunc rerum statum declarat, jubetque ut in Lemnum triremibus naviget, et Iamazam insulæ secundum leges ex æquo et bono gubernandæ prætorem constituat. Num hæc gerbantur, Lesbi princeps biremam unam simulque navem armatis centum pluribusve instructas, quarum Joannes Fontana et Spineta Columbotus duces erant, mittit ; mandatque ut si exploratum habuerint Lemnios actorum suorum pœnitentia duci, leniterac mansuetè cum iis agant, colloquiliis blandis, conditionibusque æquis in insulæ posses-

sionem restituant. Sin minus id obtineri posset, A fratre suum Nicolaum, qui in vetere arce habita-
bat, secum assamerent, reverterenturque. Verum mandatis hanc obsecuti, in terram armati excom-
dunt et hostiliter se gerunt. Lemnii itaque præ-
ter propter quingenti concensis equis in fugam
versos, partim cedunt, partim ad littus insecuri, tam strenue fugientibus instant, ut in mare, quo
hausti sunt, præcipites se dare cogerent: quadriginta insuper capti: cæteri, qui in biremis et
navi remanserant, Nicolao secum abductio in L's-
bum renavigant. Post triduum Lemnum appulit Is-
mael, Hamzamque novum praefectum adverxit: et
comperitis, quæ nuper gesta erant, Lemnios laudat.
Mense Maio anni 6964 [Christi 1456] Lesbios vincitos
avehens Callipolim rediit: deque his quæ in Lemno
successerant tyrannum certiorem facit, inque Les-
bios et eorum principem Ira incendit. Impræsens
vero ad Belogradum ingenii exercitu, machinarum
que apparatu maximo expugnandam conversis co-
gitationibus expeditionem suscepit. Haec urbe obsi-
dione cincta, globisque lapideis everso muro, navi-
giisque sexaginta fluvii navigatione intercepta, op-
pugnatio eo processit, ut Turci eam ingressi præ-
das jam agerent. At supra memoratus Jancus eadem
die superato fluvio urbem intravit, boatesque inse-
cutus, plerisque eorum casis vel vulneratis expalit.
Eruptione etiam cum ingenti militum manu ex por-
tis 191 facta, tormentia omnibus potitur: et Tur-
corum maxima strage edita, ipso etiam tyranno in
semore vulnerato, intra urbem receptus Turcorum
navigia demum incendit. Tyrannus contumeliam ac
repulsam passus Adrianopolim remeat, bello se pe-
titurum anno novo Belogradum minitatus; haecce
porro anni prædicti mense Julio gesta sunt. Sequentur
Augusto, ut tribulum, quod Lesbi princeps annuum
pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos
Lemnii tanquam proditionis reos tradiderant, repe-
tentii nihili negati: jubetque tyranus ipsos Adria-
nopolis carceribus inclusos capite plecti; dumque
ad supplicium ducerentur, pœnitentia actus vñnum-
dari imperat, milleque nummis vñniere. Anno 6965
[Christi 1457] triremes undecim a papa Callisto mis-
se, cuius classis prætor erat Aquileia patriarcha,
Roma advenerunt; insulis Turcorum ditioni adjac-
centibus Rhodo, Chio, Lesbo, Lemno, Imbro, Sa-
mothracæ et Thaso opeū latura. Rhodum, quod
papæ subdita, nec Turcis tributa pendere pacta
esset, primum appulsi, in Chium inde navigant;

Ismælis Bullialdi notæ.

(26) Πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται. De hac expedi-
tione Hungarica Laonicus, lib. viii, Phranzes
lib. iii. c. 21, Bonifacius Decad. iii, lib. viii, in
principio. Ad annum Hegiræ 860 refertura Leun-
clavio, qui cœpit anno christi 1455, Decemb. 41,
forn 5, cum solis Cyclus esset 8, littera E; obsi-
dere eam cœpit Mehemedes Junii die 13; Augusti
die 6 Mehemedes expugnare adoritur: repulsi,
castrisque exutus in fuga postridie se con-
ficit.

A ναυτραφῆναι ποιήσουσι· εἰ δὲ οὐ, λαβόντες τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον ἐπαναστρέψουσι· ἣν γὰρ
αὐτὸς ἐν τῷ παλαιοκάστρῳ αὐλίζεται. Οἱ δὲ οὐχ
οὗτοι πεπράχτιν, ἀλλ' ἔξελθοντες σὺν δηλοῖς
ἴμαχοντο. Οἱ δὲ Λήμνιοι ἔξελθοντες ἐφιπποὶ ὡς
πεντακόσιοι τούτους κατετροπώσαντο, καὶ τοὺς μὲν
κατέσφαξαν, τοὺς δὲ τῇ θαλάσσῃ καταδιώξαντες
ἀπέπνιξαν· αὐτοχειρὶ δὲ ἔως τεσσαράκοντα Ἐλαῖον.
Οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ διήρει, καὶ τῇ νιζῇ
λαβόντες τὸν Νικόλαον εἰς Λέσβον ἀπῆσαν· καὶ
μεθ' ἡμέρας τρεῖς καὶ δὲ Ἰορδάνη ἐν τῇ Λήμνῳ
διγῶν τὸν Καρχαρίνην ἐπαρχὸν. Μαθὼν δὲ τὰ
γενόμενα ἐπῆγε τοὺς Αγαμένους. Τοὺς δὲ Λεσβίους;
λαβὼν δεσμίους, ἐπιτράφη εἰς Καλλιούπολιν Μακρ
μηνὶ τοῦ ζῆχδου Ετούς. Μηγύσας δὲ τῷ τυράννῳ τὰ
συμβάντα ἐν Λήμνῳ, καὶ θυμοῦ πλησθεὶς κατὰ τὴν
Λέσβον καὶ τοῦ ἡγεμόνος, αὐτὸς πρὸς Βελόγραδον
ἔρχεται (26) σὺν δυνάμει βαρεῖᾳ, καὶ μηχανικαῖς
παρασκευαῖς πλείσταις. Ἐλθὼν δὲ καὶ διὰ τῶν
πετροβολισμῶν βαλὼν κάτω τὰ τεῖχη, ἔχων καὶ διὰ
τοῦ ποταμοῦ πλοῖα ἔως ξύ, εἰς τόσον κατηνήκει τὰ
τοῦ πολέμου, ὃς καὶ ἀντές εἰσελθεῖν τοὺς Τούρκους,
καὶ εἰς πραθάναν δρᾶσθαι. Τότε δὲ Ἱάγγος, διν προ-
λαβὼν δὲ λόγος ἐδίλασε, περάσας τὸν παταρόν. ἦν
γὰρ φθάσας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ εἰσελθὼν, καὶ
καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν σράττων τοὺς δὲ
πλήττεων ἐξῆλασε τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ τὴν
πύλην καὶ αὐτὸς σὺν στρατιώταις πλείστοις ἐλεῖ-
τὴν πολεμικὴν πόδαν παρασκευήν. Καὶ πολεύοντας
τῶν Τούρκων φονεύσας, ὃς καὶ αὐτὸν τὸν τύραννον
πιηγήναι ἐν τῷ μηρῷ, τέλος ἐν τῇ πόλει ὑπέστρε-
ψεν καὶ τὸ πλοῖο τῶν Τούρκων πυρὶ παρέδωκεν.
Οἱ δὲ τύραννος κατηγουμένος ὑποστρέψας ἐν
Ἀδριανούπολει, τὸ ἐπίδιον έτος δημητῆρι κατὰ τοῦ
Βελογράδου στρατεύσας. Ἡσαν δὲ ταῦτα γενόμενα
μηνὶ Ἰουλίῳ αὐτοῦ έτούς. Ἐν δὲ τῷ Αὔγουστῳ
μηνὶ ἐπέμφθην ἐγώ φέρων τὸ κατ' έτος διδόμενον
τέλος παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου. Δεοὺς δὲ αὐτὸν,
καὶ ζητητὰς τοὺς, οὓς οἱ Λήμνιοι παρέδοσαν ἀλλὰ
ἀπέστους, οὐκ ήθέλησε δοῦναι· ἀλλὰ μᾶλλον ἐκέ-
λευσε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι, ἥσαν γὰρ
ἐν Ἀδριανούπολει ἔγκλειστοι. Ός δὲ ἀπήγαγον αὐ-
τοὺς εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, μεταμεληθεὶς δὲ
τύραννος ἐκέλευσε πραθῆναι τούτους, καὶ ἡγορά-
θησαν εἰς νομίσματα χιλια. Ἐν δὲ ζῆχδε έτει
ἡλιατιν ἐκ τῆς Ρώμης τριήρεις ἐνδέκα ἔργοτας
ἀρχηγὸν πατριάρχην τῆς Ἀκουιλίας, πεμφθεῖσας
παρὰ τοῦ πάπτα Καλλίστου (27) εἰς βοήθειαν τῶν
νήσων τῶν πληγαζόντων τοῖς Τούρκοις, οἷον Ρό-

(27) Παρὰ τοῦ πάπτα Καλλίστου. Bosius,
lib. vii, Histor. Militis Hierosolymitanæ, narrat
Petrum archiepiscopum Terracensem praefectum
classis a papa missæ generali suisse; qui pœna-
cilio omniō destitutus Rhodum venit, ut mutuam
pecuniam acciperet, ad stipendia classariis sol-
venda; ducatos illi quinque mille octingentos octo-
ginta sex Rhodii mutuum, ut suis subveniret, de-
derunt.

δον, Χίον, Λέσβον, Λῆμνον, Ἰμβρον, Σαμοθράκην, καὶ Θέσσαλον. Κατήγενταν οὖν ἐν Ἀΐδηρῳ ὁ πόλεων τοῦ τόπου τελοῦσσαν, καὶ φόρους μὴ θείησασαν δοῦναι τοῖς Τούρκοις. Ἀπὸ δὲ Ἀΐδηρου ἀπάραντες ἡλίθασιν ἐν Χίῳ, αἰτοῦντες τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ μάχην μᾶλλον ἐλέσθαι· οἱ δὲ οὐκ ἐπισθήσαν. Ὅμοιως καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ αὐτοῖς τὰ δυνάτα. Ἀπὸ δὲ Λέσβου ἀθροισθέντα τοῦ πάππα, τῶν Κατελάνων, καὶ ἑτέρων ληστρικῶν ποιῶν τὸν ἀριθμὸν ἔως μ', ἀπήσαν ἐν τῇ Λήμνῳ, καὶ παραπλόντες τὴν νῆσον ἡλίθασιν ἐν Σαμοθράκῃ⁽²⁸⁾, καὶ λαβόντες καὶ ταύτην εἰς Θάσον ἤγενοντο. Καὶ φύλακας ἐνθέντες ἐν ταῖς νήσοις, καὶ καλῶς ὑφαλίσαντες εἰς Ἀΐδηρον ὑπέστρεψαν. Τότε δὲ τύραννος μαθὼν τὰ γενόμενα τὴν πάσαν αἰτίαν τῷ ἡγεμόνι τῆς Λέσβου κατέγραψε, καὶ δὴ μάχην κρατερὸν ἐνστήσας κατ' αὐτοῦ, στόλον ἀπαρτίζει βαρύν, καὶ τῷ Αὔγουστῷ μηνὶ πέμπει τοῦτον ἐν Λέσβῳ, ἔχων ἀρχηγὸν τὸν Ἰσμαήλ. Καὶ δὴ ἐς Μήθυμναν ἐλθὼν, καὶ πολλὰς μεθόδους, καὶ μηχανικὰς πράξεις διάτε πετροβολισμοὺς, καὶ κλίμακας, καὶ τοιχωρυχίας εἰσπράξας οὐδὲν ὄντας, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολλοὺς ἀπεβάλετο τῶν οἰκείων, καὶ οὐτε τοῦτον ὑπέστρεψεν ἀπρακτός. Ἐν δὲ τῷ συζῆσσεν⁽²⁹⁾ έτει σεξάκοις πρὸς τοὺς δεσπότας Πελοποννήσους δοῦλον Εἰα, δι' ὅρισμοῦ φρικώδους διαλαμβάνων· Πῶς ὑμεῖς οἰκειοθελῶς ὑπεσχέθητε τοῦ δούραι μοι φόρους κατ' ἔτος τομίσματα χιλιάδας δέκα, τὸν δὲ ὄρῳ ὑμᾶς καταφρούντας με, καὶ τῷ συνθηκῶν ἡμετήσατε; Ἐκ τῶν δύο οὖν ἔλεσθε τὸ κρείττον, η τὰ κεγρεωστημέτρα πληρώσατε, καὶ δυταὶ ἀγάπη ἐτούτης τὸν τόπον ἐτῇ ὅμηρη δεσποτείᾳ. Καὶ γάρ οἴσαν χρεωτοῦντες τριῶν ἑταῖν τέλος. Ἐν δὲ τῷ έτει τούτῳ ἐτέλησαν ἀποχριστάριοι περὶ τῶν Κωμάνων⁽³⁰⁾, παρὰ τοῦ δεσπότους τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ γειτνιάζοντος τοῖς Κόλχις Οὔζουν Χασάν⁽³¹⁾, αἰτῶν παρ' αὐτοῦ τινὰ περιφρονήσεων; πράγματα, λέγων κεχρεωτῆσθαι αὐτῷ τέλος ἐπέκεινα ἑταῖν ξ., τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος χιλια στγίσματα διὰ τοὺς ἐπιποὺς αὐτοῦ, καὶ χιλια ταγηστήρα, καὶ χιλια κεφαλοδέσμια, διπλαὶ ταῦται τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος δὲ πάππος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάππον ἐκείνου. Οἱ δὲ ἀπεκρίνατο· Υπάρχετε ἐτοίμηρη, πάχω τῷ ἀπερχομένῳ ἐτεῖ πομίσω ταῦτα σὺν ἀμοι, καὶ ἀποδώσω τὸ χρέος. Οἱ δὲ τύραννος τῷ χειμῶνι ἐκείνῳ ἡρέσατο οἰκοδομεῖν πρὸς τὸ ἀρχοντικόν πόλεως τὸ καλούμενον Χρυσία πύλη⁽³²⁾ πολίχνιον, τὸ θεάσαντος δέ τοις οὐδὲν; ήδουλήθη

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) Σαμοθράκη. Samothrace insula est maris Αἴγαροι Thracie continenti objecta.

(29) Παρὰ τῷ Κωμάνω. Comana Pontica urbs Cappadocia, a qua incola Comani diciuntur. Ptolemaeus illius nomine et situm tradit in Asiae Tabula I, ad ripam Iridis fluvii conditæ. Episc. fuit sub Nocesareæ Ponti Polemoniaci metropoliæ.

(30) Οὐζούν Χασάν. Bosius, lib. viii, hujus legationis meminuit, quae ab Usun-Chasane, id est

A horriturque ne Turcis vectigal pendere, sed bello potius experiri velint; quibus Chii baud paruere, Lesbum pariter adnecti eamdem ad incolas orationem habuere, simileque responsum ab iis tulerent. Cum e Lesbo solvisserat papæ triremes, Catalannerum aliorumque piratarum navibus adjunctis, quadraginta simu! Lemnum appellunt, insulaque potiti Samothracem navigant; eaque capta Thasum feruntur. Praesidiis validis has insulas munierunt firmaruntque, et Rhodum deinceps redierunt. At tyrannus eorum gnares, Lesbique principem auctorem suspicatus, atrox bellum in eum movere destinans, classem ingentem apparat; eamque mense Augusto in Lesbum Ismacle duce mittit. Is ergo Melchymnam eum devenisset, multis artibus, machinis tormentisque muros tentasset, scalis etiam admotis ductisque cuniculis, re improspere gesta ac infecta, multis etiam snorum amissis pedem reuulit. Anno 6966 [Christi 1457] ad Peloponnesi despotas satellitem unum cum borrendis mandatis destinat: Quo animo decem millium nummorum vectigal annuum sponte polliciti mihi es sis, cum nunc me a tobis sperni, pactaque negligi videam? Alterutrum quod vobis potius fuerit, eligite: vel soluto mihi rectigali (enjus triennii integri pensiones debebantur) amicitia et pax inter nos stabiles sint; vel locis, que occupatis, mihi decedite. Eodem etiam anno a Comanis ad Mehemedem 192 apocrisiarii, atque ab Usun-Hasane Armeniæ partibus Colchidi finitimis imperante, res quasdam viles nulliusque pretii flagitantes venere. Ipsi enim asserebant deberi sibi sexaginta annorum plurimumve stipendia, que singulis annis Mehemedis avus Usun-Hasane avo solvi præcepérat, mille nimirum e quis insiernen-lis stragula, mille tapetes, totidemque mitrarum redimicula. Respondit illis Mehemedes: Securi redite, anno proximo tecum ista usseram, et debitum solvam. Per illam hiemem in extrema urbis parte, ad Auream portam appellata, arcem construere coepit tyrannus: quam Joannes senior olim conditurus, a Bajazite tyranni ab avo vetitus est. Vere autem iam ineunte, contractis simul copiis in Peloponnesum movit, Corinthus citra bellum discrimen ab eo deditio ne recepta. De his quæ gerebantur certiores facti despotæ, alter, Thomas nimirum, Italianum cum uxore et liberis petiit; alter, Demetrius tyranno sponte se permisit, et eum veneratus est. Tο ergo Peloponneso subacta rique prefectis imposita Adrianopolim revertitur; Demetriumque cum tota ejus domo, ceterosque palatii officiales secum ab-

Longo Hasane, ad Mehemedem missa est: denuntiabat, ut vult Bosius, Melhemeti ne Cappadociam, quam dotis nomine a socero suo Joanne Comano Tiarezuntis imperatore accepérat, evadere aggrediretur. Armenia major hic intelligenda est, que Colchidi finitima est.

(31) Τὸ καλούμενον Χρυσία πύλη. Leucanivius, lib. xv; supra ad cap. 13, aliquid adnotavit.

ducit; eximios quoque ac dicitis viros ex Achaea, A Lacedæmoni aliisque provinciis transfert. At Albæ-norum proceres ac præcipuos interficit: nec aliani arcem integrum præter Monembasiam, etiam-que invitus, reliquit. Maritima autem expeditione suscepta, missis in Ægæum mare et Cycladas in-sulas adversus hostes biremibus triremibusque cir-citer centum octoginta, cum nihil proficiasset, ex Peloponneso familias bis mille, totidemque pueros transportat. Hi quidem militiæ tyronibus ascripti, familiis pars urbis Constantinopolos habitanda concessa. Hiemem ipse partim Adrianopoli partim, Constantinopoli transegit, navemque ingentis ma-gnitudinis fabricari curavit. In urbe etiam theatrum exstruxit, quod vestium forum, Persice vero Bezes-tan, appellatur. Anno 6969 [Christi 1461] classe: biremium triremiumque circiter ducentarum na-viunque decem apparavit. Labente vero fretum ipse transvectus Prusam Bithyniæ venit, cunctis consilio ejus ignaris; circa quod mirabile quoddam referam. Doctor legis ipsius, qui et iudex judicium co-tempore erat, familiaritati, quæ ipsi cum principi intercedebat, reverentia etiam ab eo sibi exhibite consitus, cum solus ei adcesset, audacter seiscitatur: *Domine, hunc exercitum terra marique instructum, 193 quo movere jubes? Ille subiratus eum intue-tur, dixitque: Heus tu hoc a me disce, si mihi con-staret barba meæ pilum unum arcani mei conscientium esse, arulsum eum igne me crematurum: tam dissimulatus ac iracundus natura ipse erat.* Hujus ex-peditionis fama, non solum qui Lycostonium in-colunt Walachi, sed et Caphatini, Trapezuntii, Sinopenses, et Ægæi maris insulæ, Rhodus parvæ-que ei circumiectæ, territi erant. Chios etiam et Les-hos, quamvis vegetiales, ejus inconstante ac levem animum reformidabant. Princeps Bithynia discedens Ancyram Galatiæ petit, ubi castra cum posuisset, Sinopes principis filius cum donis quam-plurimis ad eum a patre missus, servili habitu ac more venerabundus adit. Humane ac comiter a principe suscepimus, quæcumque patri suo ab illo afferenda erant, nuntii munus ipse apud parentem obliturus audivit; quæ eiusmodi fuere: *Patri tuo nuntia Sinopem mihi dedi valde me cupere: qua si sponie, nec vi coactus, decesserit, Philippopolos præ-fecturam ipsi gratificatus donabo. Quod si parere recusaverit, breri accedam.* Classis interea Pontico mari Sinopem advenit. Filius Ismaelis Sinopes prin-cipis ad patrem quoque prosectoris tyranni verba omnia retulit. Classem vero Sinopeni appulsam esse

A toū xteisai, καὶ ὁ Παγιαζῆς δ τοῦ τυράννου πάπις ἐκώλυσεν αὐτὸν. Τοῦ δὲ ἵαρος ἥδη ἐλθόντος, καὶ εἰ; ἐν ταῖς δυνάμεις ἀθροίσαντος ἐπὶ τὴν Πελοπόν-νησον ὄρμησε (32), καὶ πρῶτον Κέρμιον ἔχεν ἀνευ πολέμου. Μαθόντες οὖν οἱ δεσπόται τὸ γεγονός, δὲ μὲν Θωμᾶς πρὸ; Ἰταλιαν ἐχώρησε σὺν γυναικὶ καὶ τένοις· δὲ Δημήτριος παρεδόθη ἕκων, καὶ προτεκύνησε τῷ τυράννῳ. Παρὰ λαβὼν οὖν πεπτῶντας Πελοπόννησον, καὶ ἰγκαταστήσας ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὄρμησε, φέρων μετ' αὐτοῦ πανοικὶ τὸν Δημήτριον, δῆμον σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς τοῦ παλατίου, καὶ τοὺς λογάδας, καὶ εὐτυ-χεὶς πάσης Ἀχαίας, Δακεδαιμονίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχῶν. Τοὺς δὲ τῶν Ἀλβανῶν προδοχαντας πάντας κατέσφαξε, οὐκ ἀλλο τῶν πολειχνίων ἐδέσας πιλήν Μονεμβασίαν, καὶ τοῦτο ἅκων, καὶ μὴ βουλόμενος. Τὴν δὲ διὰ θαλάσσης τῶν τριήρεων πρὸς ἐχθροὺς εἰσοδότην, ἐν Αιγαίῳ πελάγει διὰ τῶν Κυκλαδῶν νῆσων ἐστέλε τὸν ἀριθμὸν ὃς ρπτὸς διῆρεις καὶ τριή-ρεις μηδὲν ὀφεληθέντες, μετοικίσας ἐκ τῆς Πελο-ποννήσου φρεμέλιας δισχιλίας δῆμου, καὶ παῖδας Ισαρίθμους. Τοὺς μὲν παῖδας εἰς νεόλεκτον στρατὸν κατεγράψατο, τὰς δὲ οἰκιας ἐν τῷ τῆς πολίων μέρει κατέθετο. Αὐτὸς οὖν τὸν γειμῶν αὐτὸν Ἀδριανούπολεις καὶ Κωνσταντίνουπολεις διῆγε πτήξας ναὸν ὑπερμε-γέθη. Καὶ δομήσας θέστρον ἐν τῇ πόλει, δὲ καὶ βεστιοπρατήριον λέγεται, καὶ Περιστέλλοντον (33) ὄνομα ἔται. Ἐν δὲ τῷ Σεπτέμβρῳ ἐτει ἐποιήσας στόλον τριήρεων καὶ διήρεων μέχρι που τὰ σ', καὶ νῆσος τ'. Αὐτὸς δὲ τῷ ἵαρι τὸν πορθμὸν διαβὰς ἤκεν εἰς Ηρούσαλην τῆς Βιθυνίας, μὴ ἐπισταμένου τινός, μηδὲ νοήσαντος τὴν βουλὴν εἶπων καὶ τὸ παράδοξον. Οὐ νομοδίζασκας αὐτοῦ, δὲ καὶ κριτής κριτῶν ὑπῆρχε τῷ τότε καιρῷ, θαρρήσας ὃς πρὸς τὴν πλειστητα τῇ διὰ ἔκκεντρο πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ δὴ ἡγεμῶν πάλιν ὃς πρὸς τὴν εὐλάβειαν τῇ δεξιᾷν πρὸς τὸν διδάσκαλον, τολμήσας; λέγει τῷ ἡγεμόνι ἐτεί διὰ τῶν τοῦ πάγωρδες μου τριχῶν θρεπε μιαυπελδετό μου τὸν μυστηριον, ἀποστάσας ἀπ αὐτήρη πνυρὶ παρέδωκα. Τοσοῦτον κρυψίνους δὲ ἀνήρ καὶ δργίλως. Φοδηθίτες; πάντες οἱ οἰκοῦντες; Εἴ τε τῷ Λυκοστομῷ (34) Βλάχοι ἀλλά δὴ καὶ Κα-φάδε, Τραπεζοῦς, καὶ οἱ Σινωπεῖς, αἱ τε νῆσοι τοῦ Αιγαίου πελάγους, Ρόδος καὶ τὰ πέρατα αὐτῆς; νησίδια. Χίος καὶ Λέσβος; εἰ καὶ τελοῦντες ἡσαν, ἀλλά τὴν ἀκαταστασίαν αὐτοῦ τινώντοντες ἐπέρμενον.

Ismaelis Bullialdi note.

(32) Έπι την Πελοποννησον ὄρμησε. Iano-nicus, lib. ix, et Phranzes prolixo libro iii, capite 25 et 26.

(33) Πελεστάριον. Rerum merciumque omnis generis forum.

(34) Αυχοστομός. Dom. Marlus Niger commen-tat. 10, in Europam, Lycostonium ad Euxinum s. tuui esse in Mysia inferiori docet. Noncastro hodie

appellari volunt. Arpispolim dictam esse, id est Arpiorum civitatem, postea Lycostonium ab ostii Istri seu Danubii nomine, quod os Lupi significat, aint. Hadie, ut et priscis temporibus oppidum ibi situm est. In Ptolomæi Tabulis Arpis ad Pon-tum Euxinum paulo borealior est ostio Istri sep-tentrionali.

Οὐ δὲ ἡγεμών ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἤλθεν εἰς Ἀγ-
κύραν τῆς Γαλατίας, καὶ καὶ τὰς σκηνὰς πήξας, ὁ
τῆς Σινώπης ἡγεμών στελλας τὸν εἰδὸν αὐτοῦ μετὰ
πλειστῆς δωροφορίας, καὶ προῦπαντήσας αὐτῷ
δουλικῶς προσεκύνησεν. Ό δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον
ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ίδιῳ πατρὶ μηνυθόσμενα
τοῦτο ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἔγγελον τῶν βηθη-
σομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· Ἐράγγειλον τῷ
πατρὶ σου, διὶ τὴν Σινώπην βούλομαι (35). καὶ
εἰ μὴ ταῦτην ἐλευθέρως παράσχοι, κάρῳ χα-
ριάτεως ἀπτακοδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φιλιππουπλίδεως· εἰ δὲ οὐ, ἔρχομαι ταχύ. Ό δὲ
εἰδός διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἔφθασεν ἐν
Σινώπῃ. Ό νιδις δὲ τοῦ Ἰσμαήλ ἡγεμόνος τῆς Σι-
νώπης ἤλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγει-
λεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου. Β
Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνδασίν τοῦ στόλου γεγο-
νούσαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ἔηρδε; εἰς αὐτὴν
ἔδευεν. Ό δὲ Ἰσμαήλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώ-
πης, καὶ προῦπαντήσας αὐτῷ καὶ δουλικῶς προσ-
κυνήσας. Ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο,
καλεύσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ
ἴππους, καὶ ἥμιονους, καὶ καμῆλους, καὶ ἄλλο εἰ τι
ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμεῖοι· ἐκέντητο, καὶ μή προσψκύ-
σας τις τι τῶν αὐτοῦ. Τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἔγ-
καταστήσας, καὶ ἡγεμόνα ἔνα τῶν δούλων αὐτοῦ
χειροτονήσας αὐτὸς, εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδέτερα
ἔκχρει. Ό δὲ προφήθεις Οὐζοῦν Χασάν ήγεμών εἰς
τὰ τῆς Περσίδος δρια ἐπάνω ὀρέων σὺν τοῖς αὐτοῦ
διάτριβε, μή ἔχων ισχὺν καταπρωσώπισαι τῷ τυ-
ράννῳ. Περάσας δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαβὰς τὸν
Φάσιδα ποταμὸν (36), χώρας τὰς μὲν εἶλε, τὰς δὲ
οὐδὲν θητεῖς παρέθραψε, καὶ τὰ Καυκάσια δρῦ μετὰ
ποιῶν τὸν κόπον καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγ-
καλῶν ἀναδάς κατῆλθεν εἰς Κόλχους. Καὶ δὴ εἰς
Τραπεζοῦντα (37) ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τρα-
πεζοῦντος ἐκ τῶν δύο ἐλέσθαις τὸ χρεῖττον, ἢ παρα-
δοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ ευράνῳ φίλευ ζημίας αὐ-
τοῦ τίνος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ θησαυρῶν,
ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ καὶ παντού εἰδους
ἄλλου, δούλων τε καὶ δουλιδῶν, καὶ πάσης ἀλλῆς
χινητῆς ὑποστάσεως· ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ καὶ ταῦτα
πάντα, καὶ τὴν ζωὴν ἀφιερεῖνται. Ἀκούσας δὲ
ταῦτα διβασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικὶ προσεκύνησεν.
Ήν γάρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ
Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ'
ἐκαστὴν οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ὁ τύραννος διὰ ἔηρδες
κατήντησεν. Ἐξελθὼν δὲ διβασιλεὺς σὺν γυναικὶ
καὶ τέκνοις προσεκύνησε. Ήν δὲ οὗτος Δαΐδης
Κομηγῆς, οὗτος Ἀλεξίου τοῦ Κομηνοῦ, καὶ ἀδελ-

A tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere
eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac con-
siliis egenus, Sinope in occursum ejus egreditur,
ac submisso adorat. A tyranno comiter benigneque
suscepit, jussusque omnes thesauros suos auserre,
equos, mulos, camelos cæteraque asportare, quæ-
cunque in horreis et penu habebat, omnesque de
illis quidquam contrectare vetiti. Rebus ergo Sino-
pensibus recte constitutis, prætore urbi uno manci-
piorum suorum imposito, Armenia interiora petit.
Interea prædictus princeps Usun-Hasan Persidis
sines montanos cum suis occupaverat, viribusque
inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno
posset, illic tempus transigebat. Peragratā Armenia
Phasique flumine superato, regiones quasdam
debellavit ille, alias cum subigere non potuisset,
transcurrit, moutem Caucasum multo labore, ciba-
riorum et necessariorum penuria artatus supera-
vit, Colchosque devenit. Trapezuntē cum acces-
sisset, illius imperatorī per nuntium horum alterum,
quod melius sibi aestimatione metiretur, eligendum
proponit: vel se salvo, omnibus thesauris suis ar-
genti, auri, æris cæterarumque rerum, servis etiam
et ancillis omniqne alia supellecstile integris, im-
perium tyranno relinquere; vel cum imperio ista
omnia 194 cum vita amittere. His auditis impe-
rator urbe exit, illumque adorat. Classis equidem
multis iam diebus Sinope solverat, et Trapezuntē
appulsa quotidiani præliis urbem frustra tentave-
rat, donec tyranus terrestri profectione eo venis-
set. Urbe itaque imperator uxore ac liberis comi-
tantibus excessit, et illum veneratus est. David
Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius,
Joannis successoris sui frater; cum tota gente sua
socius, avunculus et nepotibus suis, cumque pala-
tii nobilibus et proceribus, singulis supellecstile
suau secum auferentibus, immobilibus bonis re-
licitis, Constantinopolim tritemib⁹ vectus est.
Mehemetes Trapezuntis rebus rite compositis, anno
solido in illa expeditione transacto, reversus est.
Anno 6970 (Christi 1462) Walachiae vniuersitate per
spoerisiarum injungit, ut ad se venerandum prom-
pte ac diligenter acedat, adolescentes quingentos
adducat, annuumque tributum aureorūnum nummo-
rum decem millia afferat. Respondet Walachus se
nummos autens solvendo paratos habere, adoles-
centes vero tradere non posse: impossibilis porro
propius esse, ut ipse ad adorandum abeat. His au-
ditis, tyranus exasperatus, illustrium procerum
quemadmodum comite adjuncto secretario des'nat,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) Τὴν Σινώπην βούλομαι. Laonicus, lib. ix,
Leunc. lib. xv, Phranzes lib. iii, c. p. 27. Sinope
urbs Helenoponti ad Pontum Euxinum sita,
Amasice metropolis olim subdita.

(36) Φάσιδα ποταμός. Phasis fluvius Colchidis.

(37) Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα. Commenorum Tra-
pezuntium imperium annos 257 duravit, ab Alexio,
qui anno 1204 urbe a Latinis capta Trapezunti

mandatque ut tribulum afferant, cæteris se pro-spectum esse. Iste cum in Walachiam pervenissent, quæ in mandatis habebant, vaivodæ nuntiant. At ille comprehensos mortis inhumano, acerbo turpique genere, palo per anum transfixos affecit. Superato deinde Danubio copiis secum ductis in Dystra regionem excurrit, turbamque innumera plebis captivam in Walachiam trajecit; quos omnes eodem mortis genere pali transfixione plecti jussit. Finibus illis a tyranno quidam dux preselectusque constitutus, egregio aliquo facinore fortis se ac bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum decem millibus in Walachiam trajecit: cum istis Walachus manus conserit ac pugnat, et inter pugnandum partim internecione delet, partim vivos capit; quos omnes eorumque ducem Hamzam acerba pali poena damnatos necavit. His compertis ani-mi vertigine et æstu circumactus tyrannus, copias undequaque ad centum quinquaginta militum milia contrahit: per tempus vernum Adrianopolis profectus ad Danubii ripam venit; ibique castris positis, donec universæ copiæ se conjunxissent, substitit. Walachus interea omnes subditos suos in arcta loca silvisque obsita migrare jussit. Agrisque vastatis peccades cæteraque animalia ad 195 partes interiores, Alanorum Hunnorumque fines abegit: se vero ac exercitum intra silvas densas, tutis locis occupatis, continuuit. At tyranno Denu-bium transvecto septemque dierum itinere emenso, nec homines nec pecora occurserunt, nulla ci-baria, ne potus quidem, inventa. Cum vero in locum irriguum et opportune situm pervenisset, palos innumeros erectos depactosque conspicit, fructuum vice cadaveribus graves: in omnium me-dio Hamzam byssinis ac coccineis vestitum palo-que transfixum. Hoc portento tyrannus obstupefactus ac territus, nocte ipsa, qua castra metatus est, fossis circumductis intra se continuuit. Walachus summo mane copias in aciem dispositas ante diluculum deduxit: et cum ad castrorum destrum cornu casu delatus fuisset, subito in ea irruvit, et donec dies appeteret, Turcorum ingentem stragem cæsis innumeris edidit. Turci in tenebra-ruum caligine trepidi, nec hostem dignoscentes, mutuis vulneribus se confodere. Ubi illuxit, intra castra sua Walachi recepti iis se continuere. Tyrannus castris tum motis turpiter recedens, et Da-nubium transvectus Adrianopolim regreditur. Anno 6971 [Christi 1462] classe triremium sexaginta naviumque septem instructa, mense Septembri in insulam Lesbum novet: terrestri vero prosectorio-ne copiis secuto ductis accedit. Insulam a Nico-

Ά φος Ἰωάννου Κομηγοῦ τοῦ προθεσασιλευκότος στελλα; δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντίνου πέδαις σὺν ταῖς τριήρεσι παγγενεῖ μὲν ἑτέρους [ἐκύρους], θείους καὶ ἀνεψιοὺς αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς δρούσις καὶ εὔγενεσι τοῦ παλατίου· φέρων δὲ καθεὶς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἀνεῖ τῶν ἀκινήτων. Αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζοῦντος καλῶς διοικήσας ἐπανεστράφη χρόνον τέλειον πληρώσας εἰς τὴν ἀποδημίαν αὐτῆν. Ἐν δὲ τῷ, ^{εἰς} οὗτον πέμπει πρὸς τὸν βαΐδηδα Βλαχίας (38) ἀποχρισάριον μηνύων αὐτῷ τοῦ ἑλθείν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν, ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παῖδας φ', καὶ τὸ κατ' ἓτος διδόμενον τέλος, ἥγουν χρυσίους χιλιάδας δέκα. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο τοὺς μὲν χρυσίους; ἐτοίμους ἔχει τοῦ δούναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται· τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦτο ἀδυνατώσερον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἡγριώθη, καὶ στειλας ἔν τῶν ἐπιφανῶν σὺν ἐν τῶν γραμματέων αὐτοῦ εἰπεν, Ἀγάγετε μοι τοὺς φόρους, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι. Οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ τῷ Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα δηλώσαντες, πρῶτον αὐτοὺς ἐν πάλοις καθίστησι, θάνατον ἀπάνθρωπον, ἐδυνηθόν καὶ ἀσχήμονα· εἴτε περάσας σὺν δυνάμει κατέδραμεν ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας (39), καὶ πολλὸν λαὸν συρφετώδη λαβών ἐν Βλαχίᾳ περάσας, πάντας τὸν αὐτὸν θάνατον τῶν πάλων τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐξεμέτρησε. Καὶ τῶν ἄκρων ἐκείνων εἰς ἀρχηγὸς τοῦ τυράννου, θέλων δεῖξαι ἀριστελαν τινὰ, περάσας εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιάσι δέκα Τούρκων, καὶ συμβαλῶν αὐτοὺς δὲ Βλάχος, οὓς μὲν ἐν πολέμῳ κτείνεις ἔκτεινε, οὓς δὲ ζῶντας ἡγρευσε, πάντας τῷ τοῦ πάλου θανάτῳ, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζᾶν πικρῶς κατεδίκασεν. Τούτων συνεῖς ὁ τύραννος; καὶ πλήρης εκποδίνας καὶ ζάλης τυχὼν, ἀπανταχοῦ συναθροίσας δύναμιν ὑπὲρ τὰς ρύν χιλιάδες, τῷ καιρῷ τοῦ ἕαρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἡλίθευ εἰς Δάνουδιν, κάκει τὰς σκηνὰς πήξας, ἐστη Ἰως οὐ πάσα δύναμις εἰς ἐν σώμα γένηται. Οἱ δὲ Βλάχος καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς δέ τούτον εἰς κλεισούρας καὶ δενδρώνεις τόπους μετοικίσας, καὶ τοὺς κάμπους ἀρήμους ἀφείς, καὶ ζῶντας παντοίων τὰ γένη ἐν τοῖς ἐνδοτέροις ἐλάσσας ὅριοις τοῖς πρὸς Ἀλανοὺς καὶ Ούννους (40), αὐτὸς ἐν τοῖς ἀλασσοῖς δασσέσι καὶ ὁχυροῖς τόποις σὺν τῇ δέ τούτον στρατιῇ διηγίρευεν. Οἱ δὲ τύραννος περάσας τὸν Δάνουδιν καὶ ἐπέκεινα (38) ἡμερῶν τόπον ἀγύσας, οὐχ εὑρε τὸ οἰονοῦν ἡ ἀνθρωπον ἢ ζῶν τὸ τυχὸν, ἢ τῶν τροφίμων τις ἢ ποτίμων. Φθάσας οὖν ἐν τινὶ τόπῳ λιβαδιαῖρ καὶ εὐθέτῳ, δρός πάλους πεφυτευμένους μυριαριθμούς, βρίθοντας ἀντὶ καρπῶν νεκρὰ σώματα, καὶ τὸν Χαμζᾶν, δι προείπομεν, ἐν μέσῳ μετὰ βυσσίων καὶ κοκκίνων, ὃν ἐφόρει, πεπερονημένων ἐν τῷ πάλῳ. Ήδων οὖν τὴν ἀπειλὴν ταύτην δι τύραννος ἐξεπλάγη.

Ismælis Bullialdi nolæ.

(38) Πέμπει πρὸς τὸν βαΐδηδα Βλαχίας. Is erat Draculii sive Draculæ filius, Vladus seu Vladislaus appellatus. Laonicus lib. ix; non longe a fine. Leun-clav. lib. xv.

(39) Δύστρας. Dystra olim Δουρόστελον λεγεών,

Durostorum, Mysiae inferioris urbs ad Danubium.

(40) Ἀλάνους καὶ Ούννους. Alani in Sarmatia Europæa sedes habuerunt; Podolia hoi lie appellatur illa regio. Ούννοι sunt Hungari qui Daciam occupauunt.

καὶ τῇ νυκτὶ φοβηθεῖς, ἐν ᾧ Ἐπηξὲ τὰ; σκηνας, τα- A Iao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi φρους ἀνήγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφων ἔκειτο. Οὐ δὲ Βλάχος ὁ βθρίσας καὶ τοὺς ὑπὸ αὐτῷ καλῶς συνταξάμενος, ἐπὶ σκοτίας οὖσης κατῆλθε, καὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φοστάστου τυχόν εἰσῆλθεν ἐξαίφνης, καὶ ἡώς πρωὶ ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. Καὶ πολλοὶ τῶν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόνευσον, ἡώς οὖς ἡμέρα διηγόσας. Πρωΐας δὲ γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν εἰσελθόντες ἐκοιτάσθησαν· δὲ τύραννος ἐγερθεὶς κατηρχυμάνος, καὶ περάσας τὸν Δάνουν δικεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῷ Ι. θοα' έτει στρόλον ἀπαρτίσας τριήρεων καὶ διήρεων εἴδηκοντα καὶ νῆας ζ., κατῆλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσσωφ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, καὶ αὐτὸς διὰ ἕηρᾶς οὖν δυνάμει. Ἐλθὼν οὖν ἥτησατο τὴν νῆσον (41) παρὰ τοῦ χρατούντος Νικολάου τοῦ Γατελιούζου, διὰ ὑπῆρχεν ἀδελφὸς Αομινίκου (42) τοῦ προηγεμονεύσαντος, τὸν δὲ δῆθεις; Νικόλαος κατηγάγε τῆς ἡγεμονίας καὶ ἀπίπνιξεν. Αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῇς Λέσσου τέταρτον ἄγων ἔτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Οὐ δὲ Νικόλαος ἀσφαλῶς τὴν Μιτιλήνην ἐν τε πολεμικαῖς παρασκευαῖς καὶ ἀρμάτων πληθύῃ, καὶ τάφων βοθύνων καὶ χωμάτων ἀνορύξεις κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς πλειστοῖς ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων πέντε, καὶ συρρετώδη λαὸν σὺν γυναικὶ καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων κ. Περάσας οὖν οὐ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἀγιασματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο δὲ Νικόλαος. Οὐκ έστι δυνατὸν περαδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτὸν πολεμικῷ νόμῳ κτανθήσονται. Τότε πάλιν τὴν περαίαν διαβὰς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ βεζίριν Μαχρούτ τοῦ πολιορκείν Μιτιλήνην. Καὶ δὴ τὰς πετροβόλους σκενάς διντειρὸν παραστήσας, καὶ πετροβόλων τὸ ἐν μέρος τῇς πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανούδιον κατὰ γῆς ἐρρίψεν· διμειώς καὶ ἐξ ἀλλων μερῶν τοὺς προμαχῶνας καὶ πύργους. Ὁρῶντες οὖν οἱ ἄντοις.

Ismaelis Bullialdi note.

(41) Ἐλθὼν οὖν ἥτησατο τὴν νῆσον. Bosius C hanc obcidionem ad annum 1457 referit, sed perperam, anno enim 1462 Mitylene oppugnata et detrita est, et tota Lesbos in potestatem Mehemetis venit. Bosius porro asserit, Mehemetem terra cum filio accessisse, et Luchini Catalusii nothi proditione Mitylenen occupavisse.

(42) Ἀδελφὸς Αομινίκου. Hic Dominicus duxerat uxorem Mariam, filiam Paridis Justiniani, qui inter principios insulæ Chii opibus praestabat.

Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram incidisset, maritus a se non dimisit, eodemque lecto ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum Dominicus in insidiis inimicorum suorum incidisset, et ex utoris charissimæ amplexibus vi abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit, mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta. Videndus Augustinus Justinianus in Annalibus Genuensis. Verum silentio transmisit, Dominicum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

XRONIKON SYNTOMON.

196-198 CHRONICON BREVE

Ex Bibliothecæ Regiae manuscripto libro.

Τὸ Ἀργος (43) γέγονε μητρόπολις ἐν Εειει ,εφιε. Ἰωάννης ἦν δ ἀναβιβασθεὶς μητροπολίτης εἰς πῃ' θρόνον. Γέγονε δὲ δεύτερον εἰς ρᾶ.

"Ἐτους ,εχιε' παρέλαβον (44) οἱ Σαρακηνοὶ τὸν διγιον τάφον τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ,απε'.

"Ἐτους ,εψιε' παρέλαβον οἱ Φράγγοι (45) τὴν Κωνσταντίνου πόλιν.

"Ἐτους ,εψιη' παρέλαβεν τὴν Κωνσταντίνου (46) πόλιν ἀπὸ τοὺς Φράγγος κύριος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ ,εωνς' γέγονε τὸ μέγα θανατικόν (47).

Τῷ ,εωνς' ἥλθεν εἰς τὸν Μωραΐαν (48) δ δεσπότης δ Καντακουζηνός.

Τῷ ,εωπ' γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν.

Τῷ ,εωπε' ἔγενετο τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ ,εωπη γέγονε σύριον Πάσχα (49), ἀπέθανε καὶ δ δεσπότης δ Καντακουζηνός.

Τῷ ,εωκε' γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.

"Ηλθεν δ δεσπότης δ Παλαιολόγος (50) δ Πορφυρογεννήτης εἰς τὸν Μωραΐαν.

"Ηλθεν δ Βρανέζης (51) θελήματι τοῦ δεσπότου, καὶ ἤγιρε τὸν Μωραΐαν.

A. M. A. C.

6597 1089 Argos metropolis facta. Joannes, qui ei Ecclesie tunc præterat, ad metropolitæ dignitatem provectus est, octagesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depresso est.

6895 1187 Sanctum Domini sepulcrum occupaverunt Saraceni.

6711 1205 Franci Constantinopolim occupaverunt.

6768 1260 Dominus Andronicus Palæologus Constantinopolim, expulsis Francis, cepit.

6856 1348 Magna pestilentia grassata est.

6857 1349 Despota Cantacuzenus in Moream profectus est.

6880 1372 Secunda pestilentia.

6882 1374 Tertia pestilentia.

6888 1380 Festo Paschatis despota Cantacuzenus e vita migravit.

6896 1388 Quarta pestilentia.

Despota Palæologus Porphyrogenitus in Moream accessit.

Branezis in Moream venit, eamque ex voluntate Domini peragravit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) Τὸ Ἀργος. Hoc ab imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081 regnare cœpit. Codinus in Expositione thronorum ab imp. Andronico seniore facta, "Ο Ἀργος καὶ αὐτὸς πῃ' ὄν, πε' γέγονε Argorum metropolita cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depresso est.

(44) Παρέλαβον. Contigit Octobris die 2 ditione Hierosolymæ facta, postquam obsessi obsidionem 14 dierum tolerarent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Iulii die 3 Guidonem regem prælio victum ceperat.

(45) Παρ. οἱ Φράγγοι. Error hic admissus est; contigit enim Christi anno 1204, mundi 6712.

(46) Παρέλ. τὴν Κωνσταντίνου. Ab Andronico Palæologo impossibile est ereptam suis Latinis Constantinopolium, cum bimulus tantum tunc fucrit, ut notavit Gregoras lib. iv., qui Cæsarem Alexiū Strategopulū urbem astu ac quorundam

proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numeris deprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1202 Latinos urbe exactos suisse; anno vero 1260 cœpit Michael Palæologorum primus.

(47) Μέγα θανατικόν. Θανατικόν vulgo hodie dicitur pro peste et morbis contagiosis.

(48) Ηλθεν εἰς τὸν Μωραΐαν. Hic Cantacuzenus Manuel appellatur, eratque Joannis Cantacuzeni imp. filius. Phranz. lib. i, cap. 15.

(49) Γέτορε κύριος Πάσχα. Pascha suit anno illo Martii 25, cyclo lune 13, solis 17, litteris A G. indict. 3.

(50) Ο δεσπότης δ Παλαιολόγος. Is erat Theodorus Porphyrogenitus, Joannis imp. filius, Manue lis frater. Phranz. lib. i cap. 15.

(51) Ο Βρανέζης. Adeundus Phranzes, lib. i, cap. 20.

"Ετοις ἡσαΐ" παρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν ἀφεντία τὸ Ἀναύπλι: (52).

Τῷ ἡσαΐ θέτει γέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ θέτει ἡλιθεν δὲ Βρανέζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Λέοντος, καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ Πρήγκιπος, καὶ ἀπῆγαν καὶ ἐπῆραν τὴν Ἀκουσταν (53) τῇ Κυριακῇ τῇ Τυρινῆς.

Τῷ δ' αὐτῷ θέτει ἐκατέβηκεν κύριος Δημήτριος δὲ Πάλ (54) μετὰ φοστάτου τοῦ Λέοντος (55), καὶ τῶν Ἀλβανιτῶν, καὶ ἐπίσασεν τὸν Πρήγκιπα μηνὶ Ἰουνίῳ δ', καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἡγιορδάσθη.

Εἰς τὰ ατέλη ἐσυμφώνησεν (56) δὲ δεσπότης τοῦ Μωραίου μὲν τὴν ἀφεντίαν μας. Καὶ ἔδωσε δὲ δεσπότης τῆς ἀφεντίας μας τὸ Ἀργος καὶ τὸ Θερμίσιον. Καὶ ἡ ἀφεντία μας ἔδωσε τοῦ δεσπότου τὰ Μέγρα, καὶ τὸν πόργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ἡσαΐ θέτει ἡλιθεν δὲ Γιαγουκαδές (57) καὶ δὲ Μουρτάσης μὲν τὸ Τουρκικὸν χιλιάδες δὲ μηνὶ Ἰουνίῳ β' εἰς τὸ Ἀργος ἡμέρᾳ Σαββάτου, καὶ τῇ Κυριακῇ ὥρᾳ β', ἐπῆραν αὐτὸν, καὶ ἤχμαλώτισαν τὸν λαόν. Καὶ τῇ καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡλιθον εἰς τὸ Λέοντος καὶ ἐπολέμησαν. Καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὑρέθη εἰς τὸ Ἀναύπλι Λούκας δὲ Ἐπικερνός.

Τῷ ἡσαΐ γέγονε τὸ ἕκτον θανατικόν.

Τῷ ἡσαΐ παρέλαβεν δὲ δεσπότης (58) Πορφυρογέννητος τὴν Κόδρινθον, καὶ τὴν καστελλανίαν αὐτῆς, ἀπὸ τοὺς Φρερίους "Ρόδου μηνὸς Ἰουνίου ιδ".

Τῷ ἡσαΐ θέτει ἀπέθανεν δὲ δεσπότης δὲ Πορφυρογέννητος.

Τῷ ἡσαΐ θέτει γέγονε τὸ ἔβδομον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ θέτει ἀπέθανε κύριος Μανουὴλ δὲ μέγας δῶμας.

A. M. A. C.

6897 1389 Illustrissima dominatio nostra (id est, respublica Veneta) Nauplium occupavit.

6899 1391 Quinta pestilentia.

Eodem anno Lacedæmonem venit Branezis et in urbem Leontarim, cum principe junctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagiæ, seu esus caseorum, id est, Quinquagesimæ, ceperunt.

Eodem anno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontarilis et Albanitis collecto Junii die 4 principem oppressit, et mense Deeembri proditus est.

6902 1394 Moreæ despota sœdera pactus est cum dominis Venetis, hisque Argos et Thermisum concessit: qui ei vicissim Megra et Mylopotami turrim donaverunt.

6905 1397 Jacupes Bassa et Murtasis cum exercitu sexaginta millium Turcorum Junii die 2 Sabato Argos venerunt. Postridie Dominica urbem ceperunt, incolasque manicipa ceperunt. Ejusdemque mensis 21 Leontarim venerunt eamque expugnarunt. Eodem tempore Ducas Epicernus Nauplii agebat.

6907 1399 Sexta pestilentia.

6912 1404 Idem despota Porphyrogenitus Corinthum ejusque regionem a Rhodiæ militiæ equitibus recepit Junii mensis 14.

6915 1407 Despota Porphyrogenitus obiit.

6918 1410 Septima pestilentia. Mortem obiit dominus Manuel magnus dux.

Ismaelis Bullialdi note

(52) Ἀναύπλι. Nauplium olim Ἀργειῶν ἐπίνειον. Ήδονει appellatur Napoli δι' Romania.

(53) Ἀκουσταν. Phranzes hujus loci meminuit lib. iii, cap. 22. Acuvam seu Accumba in Heliidis mediterraneis, olim Hypania appellata, Peloponnesi urbs. Tyrophagiæ Dominica fuit illa anno Februario 7, Pascha Martii 28, cycl. Iunæ 2, solis 26, littera C. Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas, ep̄. 13.

(54) Δημήτριος δὲ Πάλ. Phranzes de Joanne Rauie, quem Georgium etiam Raulem appellarat, et de Michaelae Raule, lib. iii, cap. 26 et 28, mentionem facit; ex eadem forte gente erant ac ille qui Apocauchum occidit.

(55) Τοῦ Λέοντος. Vulgo Leontarium et Leontari; Μεγάλη ἡπόλις olim appellata. At in tabulis geographicis, Leontari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponnesum incolentes, ut ad Ducas caput 32 ostendimus.

(56) Ἐσυμφώνησεν. Ub̄i locus ille Thermisus appellatus in Græcia sit, mihi incomptum. Mylopotami turris, de qua hic fit mentio, pariter wibi incognita; castrum insulae Crete hoc loco esse intelligendum, non facile persuader, cum in Peloponneso situm esse locum illum aut in Attica

oporteat. Megra Megara olim appellata, locus est in Attica ad sinum Saronicum, vulgo Golfo d'Egina.

(57) Ὁ Γιαγουκαδές. Adeundus Phranzes, lib. i, cap. 20.

(58) Παρέλαβεν δὲ δεσπότης. Jacobus Bosius, lib. iv Histor. militiæ et religionis Hierosolymitanæ, tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Perphyrogenito, nomine collegii et societatis militiæ Hierosolymitanæ, pepigisse et de lite transesse, quæ inter Theodorum et Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta; qui despotatum Peloponnesi, Corinthi et Lacedæmonis collegio Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397, dum magnus magister erat Philibertus de Nailaceo. Liti hac conditione finis impositus, ut Rhodios ducatos aureos supra quadraginta sex mille quingentos, sortis ac usurarum nomine, solveret Theodorus: et ita Corinthum ejus Castellaniam, Calauretam ejusque agrum ipsi redderent Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404, Aprilis die sexta. De Peloponnesi venditione Phranzes libro primo capite vicesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponnesum, Rhodis vendidisse scribit.

Τῷ „ΣΩΧΓ“ ἔτει ἥλθεν κύριος Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς (59) ὁ Παιλαιολόγος καὶ ἔκτισεν τὸ Ἐξαρτητικὸν μηνὶ Μαΐῳ, καὶ μηνὶ Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἐπίτισεν τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μαρατῶς.

Τῷ „ΣΩΧΓ“ γέγονε τὸ δύδον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἥλθαν καὶ οἱ Ἀναβαρεζοὶ (60) εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ „ΣΩΧΓ“ ἡμέρᾳ δὲ Δεκεμβρίου ιενὸς ἐγένετο χειμῶν φοβερὸς, πλήθος βροχῆς, κρὶ συνοχῇ βροντῶν καὶ ἀτραπῶν ἐν τῷ Ἀναύπει, καὶ ἔχαλασε δὲ Νέρθηκας (61) τοῦ ἀγίου Ἀνδρέως, καὶ ἤνεψχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἦνεψχθησαν, καὶ ἡ κάμπανα ἐπεσεν, καὶ σημεῖα ἐγένοντο εἰς τοὺς τούχους καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξύφους.

198 Τῷ „ΣΩΧΓ“ ἔτει νεμήσει ιδὲ Ἰανουαρίου καὶ ἡμέρᾳ γ' Σιγευτονάνης (62) ἐπίσκοπος Λατίνων μετέχομεσ τὰ τίμια λείψανα τοῦ δοτικάτου Πέτρου ἐπισκόπου Ναυπίλου καὶ Ἀργους ἀπὸ τοῦ Ἀργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπίλου. Φασὶ δὲ οἱ ἑκεῖσε εὑρεθίντες, διτὶ διαν ἡνοιξιν τὸν ἀγίου τάφον ἔκεινον ἐγένετο εἱσιμὸς ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἔγινθεν εὐωβία πλειστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χῶρον καὶ τὸν ἀέρα. Καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτίσε. Καὶ τὰ τίμια λείψανα σεμνῶς καταχείμενα, δὲ καὶ λαβόμενοι τίνε; τῶν πιεσῶν ἐγίνοντο πλεισταὶ λάστει.

Τῷ „ΣΩΧΓ“ ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου (63) γέγονεν δὲ μέγας σεισμὸς, καὶ εὔθέως ἤρξατο εἰς τὸν Μωρίτιν σποράδην λυμανεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ „ΣΩΧΓ“ Μαΐῳ κβ' ἥλθεν Τούρκος δὲ Τουραχάνης (64) μετὰ φοσάτου εἰς τὸ Ἐξαρτητικὸν, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸν, καὶ ἔχαλασέν το. Είτε ἥλθεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἴτα εἰς τὸ Λίσσοντο;, εἴτα εἰς τὸ Γαρδικόν, εἴτα εἰς τὴν Ταβίαν. Καὶ ἔκει ἔκοψαν τοὺς Ἀλβανίτας Ἰουνίου ε'.

A. M. A. C.

- 6923 1415 Dominus imperator Manuel Palæologus in Moream venit, et Hexamilium mense Mayo refecit. Martii die 30 magno Sabbato Moreæ principes subegit.
- 6926 1418 Octava pestilentia.
Eodem anno Anavarezi Tabiam venerunt.
- 6929 1420 Decembri 17, feria 4, iunianis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrum tonitru et fulgetris continuis immista sancti Andreæ Narthica dejecit. Templi valva et sepulera aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus et portis vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.
- 6930 1421 **199** Indictione 14 Januarii 21 feria 3, Siguntonanis latinarum episcopus, sanctissimi Petri Nauplii et Argorum episcopi, pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ episcopal sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentes adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud aperatum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum et totum aerem complevit: et monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquie in honesto et venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fidèles aliquot accepissent, plurimi illis sancti sunt.
- 6930 1422 Feria 2 hebdomadis Diacænesimæ, id est, postridie Paschalis, magnus terræ motus contigit, statimque per Moream pestis grassari passim cœpit.
- 6931 1423 Maii 22, Turachanes, Turcorum dux, cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolium, Gardicum et Taviam, ubi Junii die 5 Albanitarum copias cecidit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(59) *Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς*. Vide quæ notavimus ad Dux cap. 20.

(60) *Ἀβαρεζοὶ*. Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarrensis et Castro Navarino, quod ad promontorium Zonobio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. Τάβα seu Avia ad sinum Messeniacum, vulgo di Corone.

(61) *Ο Νέρθηκας*. Joannes Meursius in Glossario aliquot auctiorum locis ostendit, Narthib a locum esse extra eccle iam, ubi stabant oī ἀχρώμενοι, id est auscultantes, qui inter quatuor paenitentium ordines numerabantur. Suidas, Πρόδομος δὲ νέρθηξ. Ἐτύγχανε γὰρ τὸν τῷ προδόμῳ τοῦ ιεροῦ, in vestibulo templi. Phavorinus: Νέρθηξ σημαίνει δύο τὸν τῆς ἐκκλησίας νέρθηξ· καὶ γίνεται πάρα τὸ νέρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ. Item: Νέρθηξ παρὶ τὸ νέρθεν, ἦγεν κάτωθεν τοῦ ἀριθμοῦ κείνας, Νερ-

θεξ duo significat, ecclesia Narthecem : et vox illa νέρθεν, quæ infra significat, eo quod infra tempulum, videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit.

(62) *Σιγευτονάνης*. Forte secundus Nanus; gens Nanorum patricia apud Venetos omnibus uota.

(63) Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου. Fuit hoc anno cyclos solis 3, littera D, lunæ 17, indict. 15. Ergo Pascha Aprilis 12, feria 2, Diacænesimæ hebdomadis Aprilis 13, postridie Paschalis.

(64) *Ο Τουραχάνης*. Idem Phranzes libro primo, capite 41. Γαρδικόν duplex in Peloponneso: unum ad septentrionem et ortum prope Pelleneum: alterum ad occasum et meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontorio vel Leontopoli; de hoc altero hinc locus accipiendo est. Καρδικάν Laconicus eam appellat libra nono.

Τῷ ,εὐθλή' ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι (65) τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ ,εὐθλή' ἔτει γέγονεν τὸ ἔννατον θανατικόν.

Τῷ ,εὐθλή' ἔτει γέγονεν ἡ λεγομένη ἡ σύνοδος (66) ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ ,εὐθλή' ἔτει νεμήσει ζ' (67) Δεκεμβρίου κ' ἥλθεν ἀπὸ Κωνσταντινοῦ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαβεν τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραίως. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύρις Θεόδωρος ὁ Πορφυρογένητος, ὁ δεσπότης Μωραίως, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, ἵνα γίνηται βασιλεὺς. Καὶ ἀπέτυχεν τοῦ σκοποῦ· ἴδιαστεις γάρ κύρις Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ ,εὐθλή' ἔτει μηνὶ Μαρτίου ἔκτισε τὸ Ἐξαμίλιον (68) κύρις Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραίων· ἐπαρέλαβε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήρας τὰς ἐπαπύλας, καὶ ἐκούρσευε μέχρι Λιβαδείας, καὶ Ζητουνίου, καὶ τοῦ τόπου τῶν Ἀγράφων (69).

Τῷ ,εὐθλή' νεμήσεως ι' ἥλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἀγιώτατος μητροπολίτης κύρις Μαλαχίας μετὰ τὴν κοιμήσιν τοῦ ἀγιωτάτου Μάρκου (70).

Τῷ ,εὐθλή' ἔτει τοῦ κόσμου τῆς δὲ θείας σαρκώσεως αυμετ' Δεκεμβρίου γ' ἥμέρᾳ Σαββάτῳ (71) ἥλθεν μετὰ φοσάτου αἰξί Τούρκος Ἀμηρᾶς Ἀχμάτης ὁ Ἀμωράτης εἰς τὸ Ἐξαμίλιον Κορίνθιον. Καὶ τῇ ἀλλῇ ἀρχομένῃ παρὰ κ' ἑσπέρα ἥρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρᾶς τῆς μάχης, τῷ πρώτῳ ἀρθρῷ ὁ τελεῖος παρὰ τῶν ἐπιβούλων, καὶ ἐπράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐσίδησαν οἱ Τούρκοι, καὶ ἐδώκονάν τους, καὶ οὖς μὲν ἀνελούν, οὖς δὲ ἡχημαλώτισαν καὶ ἐπῆραν ἀπειρά πλήθη, καὶ δρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἴτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικά, εἴτα εἰς τὴν Βοτζητζαν, καὶ ἐνέπρησαν αὐτήν, καὶ ἡχημαλώτευσαν δμοίως. Καὶ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κουλάγη, ἐστι δὲ καὶ τὰ πέριξ τούτων. Καὶ ἐγίνετο ἡ αλχημαλωτία πολλή σφοδρά, καὶ οὐτως ἐστράφηκεν.

Τῷ ,εὐθλή' ἔτει ἐτελεύτης (72) ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Ἀμωράτης, καὶ ἐλαβεν τὴν ἀφεντίαν δι υἱὸς αὐτοῦ δ Τζαλα-

A. M. A. C.

6938 1430 Musulmani Thessalonicam occupaverunt.

6939 1431 Nona pestilentia.

6947 1439 Synodus octava Florentiae celebrata.

6952 1443 Indictione 7. Decembris 20, dominus Constantinus despota Palæologus Constantinopoli in Moream venit, cuius dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ despota Constantinopolim, ut imperator renuntiatur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater dominus Joannes regnavit.

6952 1444 Mense Martio dominus Constantinus Palæologus Moreæ despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadiam, Zetunium, et Agraphorum agrum usque excurrit.

6955 1446 Indictione 10 sanctissimus metropolita dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit.

Decembris die 3 Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amorates ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vespersam oppugnare coepit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appetente die in murum subierunt obsecsores. Tum Romæis in fugam effusis intraverunt Turci, et fugientium tergo instantes, alios occiderunt, alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, curruisque, animalia et omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, et deinceps Bozizam, quam in servitatem incolis abductis incenderunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, et præter Culam, castra occuparunt, quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.

6959 1451 Amiras Amorates obiit, imperique habenas suscepit Alius ejus Celebis: qui impe-

Ismaelis Bullialdi nota.

(65) Ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι. Phranzes, libro secundo, capitulo nono; Ducas, capite viicesimo nono.

(66) Ἡ λεγομένη ἡ σύνοδος. Si Florentina synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene et ejus filio Constantino anno 787 Nicæa secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869 ad dirimendam controversiam Ignatii et Photii, inter eum et Basilio et Constantino, vel Florentina œcumenica nona appellanda, non octava.

(67) Νεμέσει ζ. Quia coepit indictio imperatoria septima die Septembris præteriti 24. D. illa Palæologorum profectione adeundus Phraunes, libro secundo, cap. 18.

(68) Ἐκτισε τὸ Ἐξαμίλιον. Ducas, cap. 32. Thebae heptapyle sunt in Boeotia. Libadia, Achaea olim dicta.

(69) Ἄγριψις. Forte intelligit ἄγριψις, quæ ἀκράτων etiam dicitur. Vide supra cap. 24 notavimus de Erisso vel Jericho urbe.

(70) De hoc Marco verba facit Phranzes, lib. II., cap. 18.

(71) Δεκεμβρίου γ' ἥμέρας Σαββάτου. Phranz. lib. II. cap. 19. Novembris 27 Movatus ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10 occupavisse. Adenidae nota nostræ ad Ducas caput 32. Ahmetes Murrates a nullo alio vocatur. Cula locus in Laconica seu Spartanâ ditione, cuius Phranzes loco citato meminit. Bozizam est, quæ aliud Vostica appellatur. Achaea urbs olim appellata ad sinum Corinthiacum, nunc Golfo di Lepanto.

(72) Ἐτελεύτης. Phranzes, lib. III. cap. 2, et cap. 17, ubi de anno, mense et die captiæ Constantiopolitos, 6991, Mai 29.

πης, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἤρξετο ζῆτεσιν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. Διελύσσεις δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἀπειρον., καὶ στρατὸν συνάξας διὰ τε Ἑρᾶς καὶ θαλάσσης. Πέρεκάθιστες τὴν πόλιν ἐν συγχλεισμῷ· ἤρξετο πολεμεῖν αὐτὴν. Μῆχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας, καὶ σύνταξιν συγχροτήσας πεζῶν καὶ ἵππων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγχροτεῖ πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Καὶ παρέλαβεν αὐτὴν μηνὶ Μαΐῳ καθ' ὄρφα γ' τῷ ,εὐθέᾳ' ἔτει νεμήσεως α'.

Τῷ ,εὐθέᾳ' ἔτει μὲν δ' μηνὶ Μαΐῳ καθ' ἑφάνη ἀστήρ (73) ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκδιάζειν ὥσπερ καπνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ,εὐθέᾳ' ἔτει νεμέσει δ' μηνὶ Ίουνίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν Αθηνῶν.

Τῷ ,εὐθέᾳ' ἔτει νεμέσει δ' ἐγένετο λειψίς καὶ ὑστέρησις; πάντων καρπῶν, καὶ ήσθιον δὲ λαδὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βιοτάνας, χλόας, βίκας, γυγάρτας, ἀκρόδρυα. Ἡφερε δὲ τὸ πεντάλιτρον τὸ σίτος ὑπὲρ λ', καὶ οὐχ εὑρίσκετο.

Τῷ ,εὐθέᾳ' μηνὶ Μαΐῳ ἤλθεν δὲ Ἀμηρᾶς δὲ Μεχέμετ Τζαλαπῆς μετὰ φοσάτου ,α, ε' εἰς τὸν Μωραΐαν, καὶ παρέλαβεν τὴν Πάτραν τὸ Μουχλίν (74), καὶ Αύγουστου εἰς τὰς σ' παρέλαβεν τὴν Κόρινθον.

Τῷ ,εὐθέᾳ' ἔτει ἥθεν δὲ αὐτὸς Ἀμηρᾶς τὸ δεύτερον εἰς τὸν Μωραΐαν, καὶ παρέλαβε τὸν Μεζηθρᾶν, καὶ ἐπῆρε τὸν κύριον Δημήτριον (75) τὸν δευτέρην σὺν τῇς βασιλίσσῃς καὶ τῇς θυγατρίδες αὐτοῦ, τὴν δύοιαν ἐπῆρεν εἰς τὸ Σαράϊ μηνὶ Μαΐῳ λ', νεμέσεις ζ'.

Τῷ ,εὐθέᾳ' ἔτει μηνὶ Ἀπριλίῳ γ' (76) ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐπαρέδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Ἀργούς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, καὶ τῇ κα' τοῦ Τουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β' ἐξώκησαν αὐτοὺς οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὸ "Ἀργός, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς σὺν γυναιξὶν καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αύγουστου παρέλαβον οἱ Βενετικοί τὸ αὐτὸν "Ἀργός.

Τῷ ,εὐθέᾳ' ἔτει συνήθροισεν ἡ αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ Ἑρᾶς καὶ θαλάσσης, ἵππων, καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων πλείστων εἰς τὸ Ἄντικπλι, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἐξαρτίλιον, καὶ ἤρξαντο κτίζειν καὶ τειχεῖν αὐτὸν ἡγρέμοβιον· καὶ ἐπολέμησαν καὶ τὴν Κόρινθον. Καὶ γενομένην; ἔριδος; διὰ μέσων κύτων διελύθη ἡ σύναξις; (77).

A. M. A. C

rium adeptus Neocastrum exstruxit; cœpitque Constantinopoleos subigendæ rationes inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu, terra marique urbe in per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis machinis admotis cœpit. Acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque navigia 6961 1453 occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur; tandemque Maii 29, hora 3, anno 6961, indict. 4, urbe potitur.

6964 1456 Indictione 4, Maii 29, cometa in cœlo apparuit, qui per multos dies velut somum protensum emittebat.

Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenérunt.

Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices, acinos glandesque vescebat. Panis qui vix reperiebatur, libræ quinque pluris nummis triginta venierunt.

6966 1458 200 Mense Maio Amiras Mchémētēs Celebi cum exercito sexaginta millium militum Moream ingressus Patras et Muchlin cepit. Augusti deinde 6 die Corinthum occupavit.

6968 1460 Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cepit; dominumque Demetrium despotam cum regina ejus uxore et filia captum Maii die 30, indictione 7, Constantinopolim in Saraiū transtulit.

6971 1463 Aprilis mensis die 3, Dominica Palmarum, Argivi regionem suam Turcis dediderunt, et Julii die 25, feria 2, Turci eos cum uxoribus et liberis Argis Constantinopolim transportarunt, habitationemque eis assignarunt. Augusti die 5 Veneti Argos ceperunt.

6972 1464 Veneta republica terra marique exercitum peditum equitumque navesque plurimas Nauplii contraxit, dieque Septembribus 1 ad Hexamilium exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis adificari cœptum. Corinthus deinde oppugnata est: ortaque in exercitu discordia ac dissensione ab incepto cessatum.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(73) Ἐράνη ἀστήρ. Historia Musulmanica visum narrat cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegiræ 860, qui cœpit anno 1455, Decembribus 11, feria 5.

(74) Τὸ Μούχλιν. Phranzes Mochlion appellat, lib. iii, cap. 22. Teges oīm appellata Arcadiæ urbs. Maii 5 Mchémētēm in Peloponnesum venisse, et Augusti 6 Corinthum recepisse adnotat Phranzes.

(75) Τὸρ κύριον Ἀμητριογ. Phranzes libro tertio, capite 24. Mesithra est Lacedæmon.

(76) Ἀπριλίῳ γ'. Anno illo cyclos lunæ fuit 1, solis 16, littera B, ergo Pascha Aprilis 10, et Κυριακῇ τῶν Βαΐων Aprilis 3, ut hic adnotatur.

(77) Phranzes libro tertio, capite 27, Venetos hoc anno Monembasiam, Laconicæ urbem, oīm Epidaureum, nunc Malvasia, occupasse tradit, insulanique Lemnūm.

Τῷ οὐρανῷ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἤλθεν δὲ Ἀμπάρ-Μπεκούς μετὰ πλείστου λαοῦ καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἐκτισεν τὸν πύργον τοῦ Ἀργούς, καὶ ἔλαβεν φύλαξιν, καὶ ἐκράτησεν αὐτό.

Τῷ οὐρανῷ ἔτει νεμέσεως η' ἤλθεν δὲ Ἀμηρᾶς σὺν στρατῷ πλείστου ἵππεων καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων διὰ θαλάσσης τριακοσίων ζευκρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὐρώπην (78). Καὶ ἐπολέμειζεν σύτῃ τῇ μέρας καὶ νύκτας μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουνίου ἡβ' ἔως Ἰουλίου ἡβ'. Καὶ τῇ ἡβ' Ἰουλίου ἡμέρᾳ πέμπτῃ παρέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀμηρᾶς δὲ Μεμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αιματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. Ἀπέθανεν δὲ πλήθος ἀπειρον ἀμφοτέρων.

Εἰς τὰ αὐτούς Ἰουνίου ἡβ' ἐποίησεν ἡ πανυψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετῶν ἀγάπην μὲν τὸν Τούρκον (79).

Εἰς τὰ αὐτούς ἐποίησεν μάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μὲν τὸν Τούρκον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπῆρεν δὲ Τούρκος τὸν Νάυπακτον (80).

Εἰς τὰ αὐτούς ἔτη ἐπῆρεν τὴν Μοθωκορώνην (81).

Εἰς τὰ αὐτούς ἐποίησεν τὴν ἀγάπην μὲν τὸν Τούρκον (82).

Τῷ ξενῷ ἔτει ἀπέθανεν δὲ Ἀμηρᾶς δὲ Παγιάζητης (83), καὶ παρέλαβεν τὴν ἀρεντίαν διεύθ; αὐτοῦ τοῦ Παγιάζητη.

Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἤλθεν εἰς πόλεμον μὲν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀχμάτη καὶ ἐπίασεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων παραδοθεῖς, τὸν δόποιον ἐπνίξεν μὲν τὴν χόρδαν τοῦ τοξερίου.

Τῷ ξενῷ ἔτει ἀπέλασεν τὰ δύο παιδία τοῦ Ἀχμάτου, καὶ ἐκοψαν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπίασεν τὸν ἔπειρον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Κουρκούτη καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ ξενῷ ἔτει Ἀπριλλίου ἡβ' ἐγένετο μέγας σεισμὸς εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὃστε ἐχάλασσεν πλείστα δσπειτια ἀπὸ τε κάστρων τὸ Σάνω, καὶ μερικῶν ἀπὸ τὸ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλείστον λαόν.

Τῷ ξενῷ ἔτει ἀπέναντι δὲ Σαλήμης πλείστον φουσάτον ἴππεων καὶ πεζῶν πλείστον ὑπὲρ τὰς σ' χιλιεδίας, καὶ ὑπῆρχεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφίν (84). Καὶ εἰς τὰς καὶ τοῦ Αύγουστου μηνὸς ὥρα δευτέρα τῆς νυκτὸς ἐδοσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί, καὶ ἐξέκακησεν αὐτὸν δὲ Σοφί, καὶ ἐκοψεν ἀπὸ τὸ φυσάον

A. M. A. C.

- 6975 1467 Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit : Argis turrim exstruxit, impositoque praesidio eam firmavit.
- 6978 1470 Indictione 8, in Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classeque trecentarum majorum minorumque navium, Amiras movit. Multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Janii die 12 oppugnavit. Juliī tandem die 12, feria 5, vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens cæsorum numerus ab utraque parte fuit, hocque pacto totam insulam (Eubœam) subiicit.
- 6985 1477 Junii die 17 cum Turco excelsissima respublica nostra Veneta pacem composuit.
- 7007 1499 Respublica nostra (Veneta) cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.
- 7008 1500 Turci Mothocoronem occuparunt.
- 7011 1503 Veneti cum Turco pacem inierunt.
- 7020 1512 Amiras Bajazites obiit, imperium regendum filius ipsius ac successor (Selimes 1) suscepit. Eodemque anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum et a magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.
- 7021 1513 Ahmetis liberos binos oppressit et interfecit, eodemque fratrem suum alterum Corcument morte affecit.
- 7022 1514 Aprilis die 16 Zacinthus insula ingenti terræ motu quassata est , ita ut domus plurimæ corruerint in superiori castro, et inferioris pars collapsa sit; istaque ruina multi homines obruti perierunt.
- Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis milibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29, hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, cædemque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Tauri-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(78) Eubœam sen Euripum, Turcis Egribos, hoc anno Mehemedem subegisse tradit Phranzes, lib. iii, cap. 30. Idem Annales Turcici.

(79) Doglionus, lib. viii Histor. Venetæ, idem testatur.

(80) Annales Turcici, et Doglionus lib. x.

(81) Μοθωκορώνης. Μεθώνητι καὶ Κορώνη δυαι sunt in Peloponneso urbes, hodie Modon et Coron appellantur. Doglionus lib. x, atque etiam Annales Turcici.

(82) Doglionus, ibid.

(83) Οἱ Αμηρᾶς Παγιάζητης. Annales Turcici referunt ad annum Hegiræ 918, mense inque Seper. Cœpit annus ille Marii 20, anno 1512, fer. 6. Novembris Seper incidit in Aprilis diem 18.

(84) Hanc expeditionem adversus Ismallem Sophinum resque gestas referunt Historiae Turcorum ad annum 921, qui cœpit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1513. Clademi accepisse Selimes tantum abest, ut tradant, potius vero Persas profligatos fuisse, et Tebrisium a Persis deseratum Turcos occupasse.

τοῦ Σαλήμη περισσότερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ', καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τέκασιμένος· καὶ πάλιν ἔλαβεν δοφίς τὸ Ταμπρίζιν, καὶ τὸ Σχαμψίν αὐτῶν, καὶ τὸν τόπον δυον τοῦ ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ξε' ἐπῆρεν ὁ σουλτάνος Σαλήμης τὸ Καέρος (85), καὶ τὴν ἀφεντίαν τοῦ σουλτάνου ὅλην, καὶ ἐπιασεν τὸν σουλτάνον, καὶ ἀθανάτως τὸν πικρῷ θανάτῳ, δονομάζετον σουλτάνος Μπαράκ. Ἐρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ξε' ἔτει Σεπτεμβρίῳ καὶ βασιλεύετας ἦτορ ὁ ἀπέθανεν ὁ ἀσεβής Ἀμηρᾶς, σουλτάνος Σαλήμης (86), ἀνὴρ ἀνδρείος, σωφρών, καὶ δίκαιος χριτής. Ἡγάπα τοὺς Χριστιανοὺς πλειστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ λαριτοῦ. Τῷ αὐτῷ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλὰ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἕδοσεν ἀπλῆν ἐξουσίαν εἰς τὸν κατρόν του ἀπώλειαν παλαισταὶ ἐκκλησίαις ίνα ἀνεγέρωνται. Οὗτος εἶπεν, Πάντες οἱ οἰκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπιζόνται, καὶ σὺν ταῖς παλαισταὶς ἐκκλησίαις, ἔγειναν καὶ πλείσται νέας ἐκ θεμελίων.

Γῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαβεν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλαϊμάν τὸν ὄντων ἄντον καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν ὄθρον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς καὶ ἐν τῇ Ἀδριανούπολει.

Τῷ ξε' ἔτει Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ σουλτάνος Σουλαϊμάνης φουσάτον ἱπτέων καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ', δοτεῖ; ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμιεν τὸν Ἀμπελογράδι (87), καὶ εἰς τὰς β' τοῦ Αὐγούστου παράλαβεν αὐτὸν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Εἰς τὰ προχθ' Ἰουνίῳ... ἐποίησεν ὁ σουλτάνος Σουλαϊμάνης φρούριον διὰ ἡγρᾶς χιλιάδας σ', καὶ στόλον διακοσίους ἑβδομήκοντα ἀρμενα κάτεργα, καράβας καὶ φούστες, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ρόδον, καὶ ἐπολέμειεν αὐτὴν διὰ πλεστῶν ἀλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ἰουνίον μῆνα ἑως τοῦ Δεκεμβρίου. Κατέβη καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπαρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀλοία εἰς χείρας αὐτοῦ (88). "Ἐδοσες δὲ ἀδειαν, καὶ ἐξέδη δοτεις ήθελεν.

Πρὶν βασιλεύειν οὖτις δὲ Σουλαϊμάνης, ἐπορεύθη τοις Ἐβραϊος μάγος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

A. M. A. C.

suum seu Tabrisium regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida quae Selimes occupaverat.

7025 1517 Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque sultani Aegypti domitam ditionem subegit. Sultanum victimum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, rex benedictus ille appellabatur.

7029 1520 Septembribus die 26, postquam annos 9 regnasset impius Amiras, sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans et judex aequus. Christianos valde, præcipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum tempora condita sunt. Integrā libertatem antiqua tempora diruta reficiendi concessit, dixitque ut omnes Deo consecratae aedes ornarentur; præter antiquas igitur novae multæ a fundamentis constructæ sunt.

201—203 Eodem anno filius ipsius Suleimanus annum agens 23 in imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembribus die 26.

7029 1521 Mense Junio sultanus Suleimanus, cum exercitu centum milium militum, tam pedi- tum quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, et die Augusti 2 eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.

7030 1522 Mense Junio conscriptio ducentorum milium militum exercitu, classeque ducentorum septuaginta velorum, cum triremium tum navium et dromonum apparata, sultanus Suleimanus in Rhodum insulam traxit, urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit, tandemque hujus mensis die 25 ei urbs misera detinuta est. Libertatem abeundi omnibus, quicunque discedere vellent, fecit.

Priusquam hic Suleimanus imperium adiexit fuisse, ipsum adiit quidam Hebræus magus, sicque allocutus est: Audi, mi sultane, et pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba sultanus Suleimanus exceptit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebræus: Tribus litterarum elementis id mihi cogitum; verum, per illa numanni, menses vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His et aliis, quæ ex

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Sultanus Selimes, iuxta Annales Turcicos, Aegypto potitus est anno Hegiræ 923, cuius anni mense Rebiūl-evel seu priorie, die decima septima sultanus Aegypti Tommambais, vel Tonum-bei Alcairi media urbe suspendio necatus fuit. Cœpit annus Hegiræ 923 anno 1517, Januarii vicesimo quarto, feria septima. Neomenia Rabiuī-evel coincidit cum Martii 24; ergo 17 erit Aprilis 9 feria quinta.

(86) Anno 926 Scheval mensis die 7, Selimem mortuum peribunt Annales Turcorum; cœpit annus 926 Decembribus 25, feria 6. Ergo Neomenia Scheval cadit in S ptembris 14 diem. Ergo dies 26 Septembribus fuit Scheval 13, non septimus. V. e 17

eiusdem, qui fuit Septemb. ultima, Soleimanus thronum regium concendit.

(87) Expugnatam Albam Græcam dicunt Annales Turcici anno 927, Ramadzanis 25. Cœpit annus 927, anno 1520, Decembribus 11, fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521, Augusti 4; ergo Banadzan 25 fuit Augusti 28, non 29, ut Calvius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

(88) Capta fuit Rhodus juxta Annales Turcicos anno 929, mensis Sepher 3. Cœpit annus 929 anno Christi 1522, Novemb. 20, fer. 5. Decembribus 22 fuit Sepher mensis 3. Dissert biduo Chronicum ab Annualibus.

Γίνωσκε, σουλτάνε μου, ὅτι μέλιες βασιλεύσατο. Καὶ ἀποκριθεὶς δὲ σουλτάνῳ Σουλαϊμάνῳ εἶπεν αὐτῷ, Ἐν πόσῳ καιρῷ; Ὁ δὲ Ἐβραῖος ἐφη, Τρία στοιχεῖα γραμμάτων με διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ή μῆνες ή καὶ τὰ δίλα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, καὶ δόλλα δσα ἡσαν χρεῖα, ἐφη δὲ σουλτάνῳ Σουλαϊμάνῃ, ὅτι εἰ Ἐβν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφᾶν δσὸν θέλης; Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον δμολογίαν· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἐβραίου ἴδασθεν, καὶ τῶν στοιχείων δριθμούμενων εὑρέθη ἀληθῶς δ Ἐβραῖος. Ἡλθεν δὲ δ Ἐβραῖος, καὶ αἰτήσας τὸν λοφᾶν κατὰ τὸ ιδιόγραφον τοῦ ἀφεντός, καὶ λαβὼν αὐτό, καὶ δόλλας πλείστας τιμάς. Ἡρώτησεν δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸ μέλλει γενέσθαι. Ὁ δὲ Ἐβραῖος ή κάκια φερόμενος, ή καὶ ἀληθῶς οὐ; ἐδόξασκεν τὸν πόλας μαντείας αὐτοῦ, ἐφη, δτι οἱ Χριστιανοί, δπου εἶναι εἰς τὴν πόλιν μέλλει νοῦν ποιήσουν στάσιν, καὶ βασιλέα δστις ἔνε τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ σοῦ χράτους καὶ διὰ τοῦτο πρόδεις ή βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς. Ἰνα μὴ τελέσουν τὸ ἔργον. Ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. Καὶ τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ δυνάματι Πυρὶ Μπασιδές ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀληθίου καὶ ἀδίκου δρμῆς. εἰπὼν αὐτῷ· Ἐ σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα ἀπὸ Θεοῦ εἰσιν· καὶ εἰ μέν εἰσιν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ δυνάμεθα ἑναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὑρεθῶμεν καὶ θεομάχει· εἰ δέ εἰσιν ἐξ ἀνθρώπων, δρε; τιμᾶ; τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησην.

Τούτῳ τῷ ἦτε ἐδειξεν δ Θεδς σημειον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τῷ Πάσχᾳ· Τὸ μεσονύκτιον ἡγέρθησαν οἱ Τερβήσιδες, καὶ ὑπῆρχαν εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, νὰ σαλαζατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἕθος. Καὶ ἐλθύτες, εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν φαλμψδιαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάσαντες εὔρον τὰς πύλας ἀνεψημένας, καὶ φωνὰς φαλμψδιας, τὸ Χριστός ἀνέστη. Καὶ ἀκούσας σπουδαῖς ἰδοσαν γνωστὸν τοῦ ἀφεντός. Ὅστις ἥλθεν σωματικῶς, καὶ ἀκουσεν, καὶ εἶδεν ἐν δρθαλμοῖς, κελεύσας ἵνα ἀναβοῦν εἰς τὸ ἀνηρχόμενα. Νὰ σκοπεύσουν μήποτε ἔστιν ἐξ ἀνθρώπων, ή τοιαῦτα ἐνέργα. Καὶ εὐθὺς ἐξέλοιπεν καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ φαλμψδια. Καὶ πάλιν ὀρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν δ αὐτής Πυριπασιδές ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν δρμήν.

Εἰς τὰ αρκγ' ἱουλιψ ἐπήρεν δ Σπανίας (89) τὴν Γένουσθαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἐκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχά; λε' χιλιάδας.

Εἰς τὰ αρκγ' ἀπεστάλη δ Αἰχμάτη Μπασιδές ὑπὸ τοῦ Ἀμηροῦ σουλτάνου Σουλαϊμάνη εἰς τὸ Κάερο;

ἵνα δρίζῃ αὐτό. Ὅστις διὰ φθόνου διέτει τὴν ἀηθεὶς Ἀμηρδές τὸν Πραι-Μπασίαν, ἀνυποτάσσετι, καὶ

A. M. A. C.

7930 1522 re erant, dictis, sultanus Suleimanus hæc ei dixit: Si imperium adeptus fuero, mercede, quantam volueris, solvam, scri toque de ipsi præstanta mercede cavit. Fæces Itaque imperii secundum Hebræi valicinium suscepit, quod numero litterarum inito, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a principe Hebræus repetiit: eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro sultanus Hebræum, quinam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatricē eductus respondit, Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, imperatoremque constituant quemlibet, quo duce adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o sultane, rescindere et avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant. Ipse ergo cum suis protosymbolis seu veziris de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu et proposito retraxit, eumque sic afflatus est: Mi sultane, tam magnæ ac arduæ res nonnisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin et adversus Deum pugnare deprehendantur. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere.

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexisseint, et ad S. Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentes portas conspexere, audieruntque voces canentium hymnum, Christus resurrexit. Quod ad sultanicum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit et vidit oculis suis, jussitque ut attenderent ad resonantes istos cantus, perpendarentque, num ab humana voce elderentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Mense Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Alimetus Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a sultano Suleimane missus est. Invidiae vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud sultanicum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane deficit, et contra eum rebellat: omnesque, qui in fide et obsequio erga Ameram prædictum stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmeteon

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Ο Σπανίας. Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta

δγίνεν ἀντάρτης (90). Καὶ ἔκαψεν δλους δσους εύρεν δπου ήθελαν νὰ είναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ βρέφντος Ἀμηρός· οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὑψωσαν τὸν ρῆθεντα Μπάσιαν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν σουλτάνον, οὐ δὲ δεελφὸς ἦν Φλαμβουριάρις (91) εἰς τὸν Μιωράζιν, καὶ ἔστειλεν δὲ ρῆθεις Ἀμηρός, καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθώνῃ· τὴν δποίαν κεφαλὴν ἔκδειραν, καὶ ἐπῆραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Οἱ δὲ ρῆθεις Ἀχμάτης, δὲ νεωστὶ σουλτάνος ἐσύναξεν δλους τοὺς Ἐβραίους τοὺς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἐκοψέ τους, καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἀδήμευσεν, δς ἐσύναξεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἀπειρον.

Τῷ αὐτῷ ἔτει δὲ συνεργοῦ τοῦ ρῆθεντος μεγάλου ἀφεντὸς τοῦ Σουλαΐμανη ἐσκότωσαν μίτια εἰς τὴν λουτρὸν τὸν ρῆθεντα Ἀχμάτ Μπασία, καὶ πάλιν δὲ τόπος ὅλος; τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ μεγάλου ἀφεντός.

Τῷ αὐτῷ ἔτει δὲ ρῆθεις Ἀμηρός ἐξέβαλε πολλὰς φαμιλίας ἀπὸ τὰ κάστρη τῆς Ρωμανίας, καὶ ὑπῆργε τας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Τούρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ παρελθὸν ἐγίνετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην· εἰς τὴν Ρόδον, εἰς τοὺς Κορφοὺς, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἀρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο Περίαν, καὶ εἰς τὸν Μωραΐτην σποράδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήναν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Αἴγυπτου εἰς τὰς η' ἐπέρασεν δὲ Κούρτουγλης μετὰ κατέργων καὶ φούστων, καὶ ὑπῆργε τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἐπῆρεν ἐνα κάστελλον.

A. M. A. C.

6950 1522 illum Bassam sultanum proclamarunt: hujus frater in Morea Flaburiaris, id est Sangiacus, erat: quem Methona per satellites illum missos Amiras capite truncari fecit; absciso capiti pellel detraherunt, et Constantinopolim asportarunt.

7051 1523 204 Ahmetes vero nuper Caire sultanus renuntiatus, cunctos suæ ditionis Hebreos simul contractos interficit. eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrasit.

Eodem anno, magno sultano Suleimanæ auctore, Achmetes Bassa in balneis oppressus necatur: rursusque Universa Syria sultani imperio subjicitur.

Eodem anno prædictus Amiras ex Romaniæ, id est Thraciæ, oppidis familiias multas in Ægyptum et inter Turcos migrare fecit.

Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem æsvit, præcipue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corfunium, Zacynthum, Artam, Ioannina, Peria: Moream passiu Athenasque invasit.

Eodem anno, Augusti die 8, in Apuliam triremibus dromonibusque Curtugles trajecit, istiusque provinciæ partem populatus est, et castrum unum occupavit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) De Ahmetis Bassæ rebellione nullum verbum facit Leuenclavius. Jacobus Bosius part. III, *Hist. militie et religionis Hierosolymitanæ* lib. II, de Mustapha Bassa Soleimanis, sororio in Ægyptum missio, et ab Arabibus Syrisque Alcairum, post cesum ejus exercitum, compulso ac obpresso, historiam breviter descriptis. Ut illum liberaret rebellisque in ordinem cogeret missus est cum ingenti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham illico liberavit, ad adventus sui famam pavore per-

culsis rebellibus. Ahmetes vero ab Ægyptiis sultanus paulo post salutatur: quem ut reprimerebat Soleimans Abrahamum Bassam cum valido exercitu adversus Ahmetem mittit. Territi, qui ad Abinelem defecorant, ut in gratiam cum Soleimane redire posent, errorisque veniam obtinere, illum in balneo se religionis causa lavantem obtinuerant.

(91) Φλαμπονοιάρις. Flammularius seu vexillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

INDICES.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textui Latino insertos.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ECCLESIAE ET AULÆ CPOLITANÆ.

(Codini liber de Officiis in hac nova editione incipit a col. 23; desinit 498; inde exorditur opus de Originibus CP.
cui peculiaris index tribuitur.)

- Ἄδεστιάριος 246.
ἀγάπην διαιωνίζουσαν ποιεῖν 75.
ἀγγέλων 268.
ἀγγούματον 38.
ἄγια 94.
ἄγιασμα 96, ἀγιάσματος μεταλαμ-
βάνειν 79.
ἄγιασμας μέγας 306.
ἄγιος 91.
ἄγιοντα 120.
ἄγρυπνίαι 72, 320.
ἄδειαν ἔχω 29, 30.
ἀδνουμιάζειν 85.
ἀδνουμιαστής 85, 198.
ἀδνούμιον 198.
ἀδένναος ποταμός 255.
ἀετόπουλα 14, 228.
ἄήρ 15, 221.
αἴμα καὶ θύρων ζωοπαρόχου πλευ-
ρᾶς πεπληρωμένα θερμότερος
163.
αἰμαχθῆναι εἰ συμβῇ χυνηγετοῦν-
τα βασιλέα 39.
'Ακεβίτου Θεομήτορος ἀγρυπνία
καὶ ὑμνος 321, 324.
ἀκούειται δέκα ἐνέτα 301.
ἀκούμδων 301.
ἀκριδοῦν 75.
ἀκρόπολις 108.
ἀκρωτηριασμός 87, 354.
ἀκωλύτως 8.
ἀλεππη; δ τῆς Κρήτης Ἀνδρέα;
320.
ἀληθέων 30.
ἀλαγαλ, ἀλλάγματα 67, 68, 313.
ἀλλάγματον 200.
ἀλλαξιμάριον 31, 254.
ἀλλάζειν 67, 135, 313.
ἀλογον, ἀλόγιον 25, 37, 200,
245.
ἀλμῶν 89, 357.
ἀμετακίνητος στάσις τῶν διακόνων
164.
ἀμηράλιος, ἀμηρᾶς, ἀμηραῖος 243,
244.
ἀμπούλα 149, 275.
ἀνά 99, 101.
ἀναβάθυρα 78, 89, 91, 93.
ἀναβατός θρόνος 21, 239.
ἀναβιδάχω 7, 8, 11, 21.
ἀναγορεύεσθαι 7.
ἀναγορεύμενος βασιλεὺς 88.
ἀνατ.ιο; 68 ποι.
- ἀνάχαρα 51, 254. ἀνάχαρισται 31,
49.
ἀνακτήσεσθαι 41.
ἀναλόγιον 44.
ἀναλογεῖον 274.
ἀναλώματα βασιλικά 98.
ἀναπίπτω 301.
ἀναστάσιμον τροπάριον 73.
ἀναστήλωσις τῶν σεπτῶν εἰκόνων
345.
ἀνδρῶν καὶ γυναικεία μοναστήρια
122.
ἀνεπίληπτος 149.
ἀνερωτήτως 45.
ἀνεψιός 8, 18.
ἄνευ δ' ὧν εἰρηται 106.
ἀνοίκειόν εστι 103.
ἄντ' αὐτοῦ 84.
ἀντί τῆς μικρῆς λογίζεται σφρα-
γίδος ἢ τοῦ βασιλέως πρόσβλησις
105.
ἀντίδιωρον 288, 305.
ἀντιθυμιαῖν 96.
ἀντικαθίστασθαι εἰς τόπον θανόν-
τος 376.
ἀντιμίνστα 145 sq.
ἀντίπανα 224.
ἀντικρόσωπα 147.
ἀνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα τὰς
πηγὰς, προριμά 144. τὰ δια-
κάτω ποιεῖν *ibid.*
ἀξιώματα 7, 8, 16, 141. ἀξιώματα
ἀρχοντικά 135, 161.
ἀξιωματικοί 97, 173, 350.
ἀπαράλλακτα συνήθων ἀγίων εὐ-
χῶν 139.
ἀπειθμεῖσθαι 7.
ἀπέρχεσθαι 79, 80.
ἀπήμαυρος δ πόντος; 119.
ἀπληκεύειν 245.
ἀπόποδά/ών τὸν τεθνεῶτα 106.
ἀποκαλύπτειν κεφαλάς 90.
ἀπόλυται; 68.
ἀποπάτειν 73, 327.
ἀποσπογγίζω 71.
ἀποστολικαὶ παραδόσεις 86.
ἀποτελούμαι κτύπον 57.
ἀργυρένθυτος 361.
ἄρμα 40.
ἄρματον 270, 350.
ἄρτους κλάσμα θελεῖς φάγωμεν 188.
ἄρχη 163.
ἀρχιδιάκονος οὐ διὲ ἀρχοντικίων
γίνεται 164.
ἀρχιερατικὴ στολήσματα 137. ἀρ-
χιερατική φιλοτιμία 164.
ἀρχιμανδρῖται 105.
ἀρχιτράτηγος 283.
ἀρχοντικία 164.
ἀρχοντούσιον 52, 298.
ἀρχῳδος τῶν μελψιδῶν δ δομέστι-
κος 176.
ἀρχῶν μέγας 136. ἀρχῶν ἐκκλή-
σιῶν, εὐαγγελίου, κοντακίων,
μονιστρίων 5. ἀρχῶν τῶν φώ-
των 5, 145.
ἀσεκρήτης 142, 241.
ἀσπρίζειν 239.
ἀσπροκόκκινος 26.
ἀσπρο, 239, 379.
Ἀτραβατικὴ γλαμύδες 335.
Ἄγιοι τεών 88, 355.
αύθεντιν 232.
αύθέντης 16.
αύθεντόπουλος 228, 232.
αύτοχειρως 62.
ἀφαιρουντες καπούτζια γοντε-
ζουσ; 75.
ἀφορίζειν 157.
ἀχειροποίητος τοῦ Χριστού εἰκών
322.
ἀχθοφόρα ζῶα 245.
ἀχρύσωτος 23.
βαθμίδες 89.
βάτιον 91 βατιών ἑορτή 67, 311.
βατουλος 112, 210, 311.
βαλάντιος 421.
ἐν τοῖς βατιλείοις 556.
βασιλεοπάτωρ 175.
βασιλικὸν αμιετον 246.
βερικοκχόρρος 19.
βέστια 246.
βηλόθυρα 288.
βῆμα 149.
βίγλη 22 84.
βιγλίζω 84.
βιγλίσοντες 84.
βλάτια συνήθως ποιιτεύμενα 20.
ἐκαστόν 236.
βλάτιον 19, 20, 21, 22, 25, 50,
256, 257, 262. βλάτιον κα-
δικι ειοιχδ; δεδεμένον μετὰ μαν-
δύλιον 51, 237, 292.
βλέπειν τὰς εὐχάριστας διατάξεις τοῦ ἀρ-
χιερέως 138.

θουλή καλίγων 225.
θουλλεύειν 256.
θουλωτηρίον 127.
θουτίον 26.
θούττιον 245.
θρεδία ἐν οἷς ἀναγράφεται κειμή-
λια 133.
θρόσος; 295.
ἐν τῷ Γαλατῷ ποτεστάτος Γενου-
τῶν 74. μοναστήρια 122.
γαμικῶν ὑπόθεσεων χριτῆς χαρτο-
ψύλαξ 4.
γαμμάδια Ιμάτια 224. στιχάρια
166.
γαμματίζω 27.
γεγωνοτέρα φωνή 74.
γενικὸς λογοθέτης 186.
Γένουα 75.
Γενουῖται 75.
γνήσιοι τεθνεώτος 106.
γονάτιον 141.
γονυκλίσια οὐ γέγραπται 334.
γράμματα συγχωρητικά 157.
γραμματικάς 41.
γυνακάδελφος 15.
γύρος τῆς τρούλης 22, 242.
πρὸ τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας 84.
δεῖται μικρά 319.
δέμα 26.
δεποτάτο: 160, 364, 93. μανδυο-
φωροῦντες μετὰ λαμπάδων 160.
δερματίων λεπτὰ περιτμήματα ἀφ'
ών πιττάκια 133.
δεσποινικός κάλπρος 94.
δεσπότης 173.
δεσποτικαὶ ἔορτα 273.
δευτερεῖα φέρειν ἀρχιερέως 165.
δευτερεύων τῶν ιερεών 152. τῶν
διακόνων εἰσοδεύειν τοὺς; διακό-
νους 150.
δευτερόπρωτα σάββατα 145.
δεφίνωσαρ τῶν κουρσευόντων 32,
255.
δῆμαρχοι 48.
δῆμηγορέων 35.
δῖς 269.
διαδ: δάδω 108.
διαγέλλαστο; 19.
διαγνώσεις καλλιγραφεῖ χαρτοφύ-
λαξ 127.
διαδέχεσθαι τὸν τελευτήσαντα 376.
διακανήσιμος ἔδοδος 333.
διακονητῆς ὁ σεκρετικός 118.
διακονίαι περὶ τὸ διγιον βῆμα 162.
διακονικὸν 335.
διάκονοι τῷ ὠραρίῳ σημαίνουσιν
διαλοις τὸν κατιρόν τῆς διφειλού-
σης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως; 168.
διακόνων τάξις καὶ στάσις τῷ
χρόνῳ ρύθμιζεται καὶ στηρίζε-
ται, καὶ ἔστιν ἀμετακίνητος 164.
διαλύμπουσα τῆμέρα 86.
διαλύτης 242.
διανυκτερεύω 81.
διαφορωτερος; 103.
διάφραγμα 99.
διαύμπουλον 44, 275
διεβέλλιον 269, 283.
διενολέος 225, 369.
διερμηνευτής 25.
διέρχεσθαι κατ' θυμόνα 198.
δικαιούστει κατὰ πάντες ἀνθρώπους
καὶ δικαστηρίου μεγάλου προ-
κάθηται χαρτοφύλαξ 127.
δικανικὸν 17, 103, 105, 233.
δικιτήσιον 379.

διοικεῖν τὰ κονά 377.
διοικητής 25.
διόρθωσις σφαλμάτων ψυχικῶν
127.
δίσκος ἄγριος 221.
δισπιθαμός 93.
δομεστικάτα 153, 176.
δομεστικείον 258.
δομέστικοι 153. οἱ δύο δομέστικοι
χοροῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ *ibid.*
δούξ, δουκός; 18. δουκᾶς, δουκᾶδος,
δούκαινα 178. δουκάτον 179.
δραγόμενος 270.
δραχαντείον 283.
δρατόμενος νομισμάτων σκορπί-
ζει εἰς τὰ ἀρχοντόπουλα 98.
δρομεῖς 255.
δρουγγα, δροῦγγος 189.
δρουγγιστοί 190.
δρύφακτοι 134.
δωρεῖται ἡ βρεσούεια τόδε τι τῷ
ὅσιν 79.
δύνωμα χρόνου καὶ ίδιου πόνου
ἔχει ἀρχιδιάκονος ὑπεροχήν 164.
ἔδοδος διακανήσιμος 333.
ἔγγραφως παραδίδονται 86.
ἔγγυς χρυσοσούλου δύναμιν ἔχει
79.
ἔγκληματικαὶ ὑποθέσεις 130.
ἔγκοπτος 18.
ἔδαφος 67. ἐπ' ἐδάφους χρούειν
33. ἐπ' ἐδάφους τιθέσαι μίνσους
60, 298.
ἔθνικα φωναὶ 148.
εἰκονοστάσιον 274.
εἰλών τῆς ὅδηγητρίας 315.
εἰρηνικά 74.
εἰσοδεύειν 150.
εἰσοδεύων 150.
τῶν εἰσδιλῶν τῆς θεοτόκου μνήμη
80.
εἰσοδος 363. μεγάλη 93. εἰσοδοι
τε καὶ ἔσοδοι προσφερόμεναι καὶ
ἔξερχομεναι 41.
ἐκβάλλειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς στέμμα
96.
ἐκβολὴ 30.
ἐκγονος 166.
ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου 46
ἐκδίκησις; 131.
ἐκδικητής 87.
ἐκκριτοί τῶν ἀρχόντων 102.
ἐκμαγείον τοῦ προσώπου 167.
ἐκφωνήσεως γίνεσθαι δρειλούσης
κατὰρὸν σημαίνουσι τῶν τε κατη-
χουμένων καὶ πιστῶν 168.
ἐλαφρὸν φοσσάτον 84.
ἐμβατεύει θεός εἰς γνῶσιν 102.
ἐναρξίς 45.
ἐνδοεύμενον 107.
ἐνδημάτων εὐέσκεται 79.
ἐνδύσοσθαι 354.
ἐνδύμενίς 140.
ἐνέργοντασμός 139.
ἐνένυμίζειν μυστικῶς 138.
ἐννάθες νενομισμέναι 107.
ἐνυχή 5.
ἐνυχος; 37.
ἐντετουλιγμένα φλάμουλα 83.
ἐνδέδελφος 61.
ἐξάμιτον 362.
ἐξαρχος; 6, 157.
ἐξιδιαζόντως 8.
ἐξιπνιαστής 162.
ἔξω τῆς μονῆς τὴν νύκτα διάγειν
119.

τόκου Νικοποιοῦ καὶ τῆς Ὀδη-
γητρίας εἰκών 315.
θεοφρούρητος 46.
θεσπίζω 87.
θεωρία 49.
θεωροί 161, 162.
θρηγγώματα 278.
θυμιατός 77.
θύρα ἔξωχατανοῖων 132. θυρῶν
δομέτικον 159.
θύρια δίγια 94.
θυρωρὸς 133.
θωματίης 88, 354.
Ἴγκλινιστή 57.
ἀπὸ δικέτου παρόντος 127.
ἰδίδελον 298.
ἰδρομάχιον 14, 226.
ἱερὰ κατάστασις 142.
ἱεράρχη 128.
ἱερεῖς ὑπὲρ ὅλης τεσσαρακοστῆς
φέρουσι πορφυρὰ στιχάρια 87.
ἱερομνημονεῖ 157. Ιερομνήμων
ibid.
ἱεροπράκτειν 136.
ἱερώμενος 127.
ἴνοκοπτον κόμβοι 17.
ἴποκορόμων βασιλικῶν ὁ χαρτο-
λάριος ἐπιστατῶν 160, 191.
ἴσαστάσιος 7.
ἴστεον 99.
καβαλλαρίκιον 29.
καβαλλάριοι 181.
καβαλλαρίου διερχομένου τοῦ βα-
σιλέως 39.
καβαλλικεύων 14, 229.
καββαδίον 23, 229.
καβδίματα ἱερὰ λιθανάριοι 266.
καβδία 113. αἴμα σγγενῆς 106.
καθηγηταὶ τῶν Ίουδαιων 319.
καθισταῖαι εἰς ρύθμον καὶ τάξιν
τὰ μελέδηματα καὶ μελῳδοῦς
153.
κατινὴ καὶ νέα κυριακὴ 334.
καλίγων Βουλὴ 225.
κάλτα: 225.
καλύμματα ἱερὰ λιθοῖς κοσμού-
μενα 161.
καμάρα 101.
καμισάτοι 163.
καμίτσια 44, 163.
κάμπος λευκός 14.
κανακλείον 206.
κανδηλάπτης 154.
κάνεον, κάσον, κάνστριον, καν-
στρίσιο; 135, 136.
κανῶν καὶ κανόναργος 157. κανδ-
νος μεγάλου ἀκολουθία 320.
καπάσια 37.
καρδινάριος 127.
ἐπὶ καρποχείρων αὐτῶν 49.
Καργηδῶν 375.
καστίδες ἔχουσαι τοιφία μικρά
227.
κάστρον, κάστρα, καστροφύλαξ,
καστροκτίστης, καστροκτισία,
καστρέσιον, καστέλλη 271.
κατὰ δὺς 77.
κατὰ ιερωμένων δικαιοδοτεῖ 127.
κατὰ λίθην 127.
κατὰ μέρος 64.
κατὰ μικρόν 50.
κατὰ τινὰ χρ. ἵαν συνέρχεσθαι 120.
κατὰ τόπους 87.
καταγγήν προκαταλαμβάνειν 107.
κατάνεσις τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς
θεοτόκου 82, 344.
κατεπηλέω, κατακηλητικός 119.

καταντικρύ 47.
κατάστασις 142.
κατέμπεδοι σφραγίσιν οἰκεῖαις 127.
κατέργον 271.
κατέχομαι 91.
κατηχήσεως ἡμέρα 512. δὲπὶ τῶν
κατηχήσεων 162.
κατηχούμενα, κατηχουμενεῖα 363.
κατηχουμένων καὶ πιστῶν 168.
κατόπιν 42.
κατουνεύειν, κατοῦναι, κατουνο-
τόπιον 83, 348.
κειμηλίων ιερῶν ἐπιμέλεια 130.
κεκαλλωπισμένος ἔως κάτω 22.
κεκλωμένος 18.
κέλλιον 34.
κεφαλάρες μερικοὶ 85, 349.
κεφαλιρέα χαλιναρίου 14, 227.
κεχυμένον νομισματα 98. .
κηρηδούχοντα 256.
κηρηδούχοντα 275.
κηροὺς διδόναι εἰν τῷ διμβωνι 151.
κιγκλίδες 134, 361
διὰ κινναδάρεως ἀκρα λαμπάδος
βεβαμμέναι 45, 256.
κιτρίνα φορέματα δινευ μαργελ-
λίων, πένθιμα 106.
κιτρινόχερανος 26.
κλαπωτὸς 233.
κλιθανον 37. κλιδανάριοι 266.
ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ίματα
224.
κοιτάστωρ 24.
κοιμήσις τῆς θεοτόκου 342.
τὰ κοινὶ διοικεῖν 377.
εἰς τὸ κοινότερον πρῶτος κατή-
γεγκε 8.
κοιτῶν 34.
κόλλις, κόλλαδης, κολλίκιον 295.
κόδμος 17, 234, 355.
κομενταρίσιος 136.
κόδμος 19, 234.
κόμψωσις 14, 30.
κόνδυλος; 17, 19.
κοντά 181.
κοντάκια 159, 155.
κοντάρια 93.
κοντολέων 181.
κοντόν 139, 181.
κόντος 181.
κοντοσταύλος 181.
κοντοστέφανος 181.
κόπου συμμεριστῆς 118.
κοπριτόριον 226.
κορτελίσ 266
κόρη 266.
κορυφαδὴ τουφὶ; 227.
κορυφάντων 241.
κορυφὴ 91
κούδουκλίνιον θείου χαρτουλάριος
191.
κούπα 255.
κουροπαλάτης 184.
κουροπαλάτικον 184.
κουρσεύειν, κουρσεύοντες 254, 255.
κουρσεύμενα, κούρσον ibid. ἀπὸ
τοῦ κούρσου 83.
κουρτζουδράκια 70, 318.
κράχται 93, 164.
κρατεῖν, κρτῶν 106.
κριτής ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων
4.
κρυσταλλοί 108, 383.
κτήματα τῆς ἐκκλησίας; 3.
κρεωπάγος καὶ τεσσαρακοστή 59.
κρούειν βαρέας καὶ σιδηροῦν 154.

Κυριακὴ διντὶς πέσχα 351. νέα ibid.
δρόθοδοξίς 345. νία τοῦ Θωμᾶ
334.
κύριος καὶ αὐθέντης ταυτοδύνα-
μον 16. κύριος 174.
κωθώνιον 78.
λαῖψι τῶν ὄντων περιτίθεται τὸ
ώραριον 168.
λακίς καὶ τζικίζω 247.
λαμπαδάριος 43, 63.
λαμπάς, 45, 67. μετὰ λαμπάδων
δεποτάτοι 160.
λαμπροφορεῖν 106, 380.
λαοσυνάκτης 6, 154.
λείος 255.
λεῖος 17.
λεκάνη 70.
λεπτὰ δργανα 49.
λευκοφορεῖν 380.
λευχειμοεῖν 106.
λήξεως μακαρίας 118.
λιθαρξα ἐμπεπηγμένα κυκλόθεν
91.
λιτανεύειν 346.
λιτή 5.
λιτρα χρυσοῦ 77.
λογόθες τῶν μονοτρόπων 346.
λόγιον φάσκον 51.
λογογραφεῖν καὶ λογογράφος 134.
λογούσια πέντε σεκρετων εύαγή
118.
λογοθήτης γενικός 186.
κατὰ Λουκᾶ Εὐαγγέλιον ἀναγινώ-
σκεται ὅλον 317.
λούρικον, λουρίκιον καὶ λώρικον
239, 240.
λώρων 268.
μαγχλίδιον ει μαγκλαδῖται 268.
μανδύη, μανδύον, 168. μανδύας
ὅξις 91, 105, 379. μανδύαι
ἐπισκόπων ἔχοντες ποταμοῦ; διὰ
τὸ διδαχτικὸν ὅφελειν 378.
μανδύλιον 51.
μανίκια 63, 64, 167.
μανουάλιον, κηρομανουάλιον 275.
μαππάριον 224.
μαργάριταρέιος 13.
μαργάριος κοσμούμενα σκεύη καὶ
καλύμματα ἱερά 161.
μαργέλλια 224.
μαρέσχαλκος 179.
μαρσυπίον 121.
ματζούρδουλον 243.
ματζούκιον 245.
κατὰ Ματθαίον καὶ κατὰ Μάρκον
τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεται
ὅλον 517.
μαρύρος, μαυροθάλασσα 239.
μβασίας 113.
μέγας 117.
ἀπὸ τοῦ μεγαλωτέρου μέχρι καὶ
τοῦ μικροτέρου 62.
μεγαλούλογίται 42, 271.
μεσθύριον 58.
μεθύσουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ
τοῦ πλήθους; ἄνθρωποι μετὰ τὸ
γεῦμα 32.
μελανειμονεῖν 106.
μελλονύμφη 107.
μεταγραφέντα διὰ γραμμάτων
Ἐλληνικῶν 139.
μεταγηφίς ἀγία 5. τῶν θείων
μυστηρίων 164. εἰς μετάληψιν
αγίων εἰσάγειν 145.
μετάξια 93, 362.
μετάστασις τῆς θεοτόκου 343.

μάχρι ίκανής ὥρας 32. μέχρι πάντας νιφθῆναι 71.
μηδική 362.
μήνυμα 375. μήνυμα ψηφισθεὶς ή ἐκλεγεὶς δέχεται 102.
μενσάλιον 62, 63.
μίνιος 58.
Μιχαὴλ ἀρχιστράτηγος 284.
μονάμπουλον 149, 276.
μοναστήρια περιτάκια 122. λεγόμενα σακέλλη, σακούλιον 124.
μονή σεβασμία 80, 340.
μονοκάθαλλοι 26.
μουζάκιον 13, 226.
μουσιῶν καὶ διὰ μουσίων καλλωπίζειν 226.
μπάλλα, μπαΐουλος 112, 330.
μυστικῶν 90.
νεαροί 232.
νενομισμένον τι 89.
νεοφύτιστοι 145.
νηστεία οὐ γέργαρπται 334.
νιπτήρ 70, 71, 318.
νομικός, νομιδέτης, νομοφύλακς, νομιμοδήτης 156.
νωτοφόρα ζώα 245.
ξηραμπέλιναι κλαμύδες 335.
σπό καὶ διὰ ξηρᾶς 107, 108.
σὲπι τοῦ στρατοῦ 83.
σὲπι τῶν δεήσεων 11, 59, 141.
σὲπι τῶν σεκρέτων 141.
σὲ τοῦ σακελλίου 124.
σθόνη, σθόνιον 170.
οἰκειαῖα 10. οἰκειοχοί 86.
οἰκειοχείρως 100.
οἰνοχοεῖον 500, 301, 337.
ονομαστή 61.
όξυς 13. άξυ καθέδιον 100.
ὅρθια φέρουσι σκῆπτρα 38.
ὅρίζει αὐτοῖς ἐ βασιλεὺς εἰ; πολλὰ ἐτῇ 55.
ὅφειομένη ἀποδίδεσθαι τῷ βασιλεῖ τιμὴ 75.
ὅφειούσης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως καιρὸς 168.
ὅφεικια, ὅφεικιάλεις 28.
παιγνιώται 288.
παιτόπουλον 33, 228.
παναγία 298. παναγίεις ὑψώσις 299.
παναγιάριον 298.
πάναγνος 322.
πανευρημοι ἀπόστολος 81.
πανίον 38, 268.
πανυπερέδεστος 177.
παπαλήυρα 170.
παπᾶν ποιεῖν 210.
πάπας, πάπας, παπίας 188.
παπούτην 38, 318.
παραγενομένους βασιλέως 120.
παραχοιμώμενος τῇ σφενδύνῃς 185.
παραμονή 278. παραμοναὶ 265.
παράσημα οἰκεῖα 73.
παράστασις 34, 44, 77.
παρδόβαλλοι 108.
παρεκδούαι 111.
παρεκκήσια 125.
παροιμία ἀνώ χωρεῖν τὰς πηγὰς λεγούσσα 144.
πάσσειν 327.
τὰ πατρία 111.
πατριαρχῆς ἐν τῇ παρειῇ ἡσπάνειο ταπαν 120.
παύειν λαόν 141.
πεδὲ λα δισούέα 100, 369.

πεζευμα 29.
πεζεύω 14, 29, 3, 348.
πεζή 97.
πενταμορία 255.
ἡ περιβλεπτος 80, 341.
περιδευτής 162.
περιπολήσις 41.
περιτιμάτα λεπτὰ τῶν ἔρματίων, ἀφ' ὧν τὰ πιττάκια 133.
περίχυτος 14.
πετάλιον 45.
πηγή 381.
πιγκέρην 55, 56, 58, 184.
πιλατίον 49, 293.
πιττάκια 133, 164.
πλάγιον 25. ἀκολούθειν 82. πλαγίας ὑποχωρεῖν 60.
πλατέα μαργέλια 22.
πλατύ 237.
ἐπὶ τῷ πλείστον 32.
πλησιόχωρος 102.
ποδάρι 161.
ποδέα 161. ὁ ἐπὶ τῆς ποδέας 6, 161.
ποιεῖν τὰ ἀνώ κάτω 144. ποιεῖν διφτίκιον 179. ποιεῖν τοὺς αργούς 157.
ποιμανική βάθδος 233.
πολλά ἔτη 46, 55, 56, 278.
πολυχρόνιον, πολυχρότερειν 52, 55, 163. πολυχρονίου εἰδος 46.
πορφύρα, πορφυρογέννητοι 302.
πορφυρούν κώνιον 79, 339.
πρίγκιπος ἀξιώματος 175.
πριμικήτηρις αναγνωστῶν 6. ταῦναλαρίων 6, 134.
προβάλλομαι 66.
πρόβλησις 99, 101, 374.
πρέεδροι 377.
προέλευσις 355.
προεόρτιον 305.
πρόθετος 363.
πρόθυρον τοῦ βηματοῦ 74.
προκαυτήμενος 26. προκαθείσθαι τῶν αρχειρέων 120.
πρόκυψε ἀλι, 48, 56, 253.
πρόμαχοι, 255.
πρόνοιαν ἔχει πάντων κτημάτων αἰκονόμοις 120.
προνόμια 87.
προπορεύεται λαμπαδάριος 68.
προσατρεύειν 95.
προσκατερεῖ μέχρι τραπέζης 56.
προσκεφάλιον 299.
πρόσφυγες 131.
προταγή 353.
προτατεῖ 86, 353, 354.
πρωτόντερα 145.
πρωτίας νήφουσι πλήθους δινθρωποι 32. ἐκ πρωτίας 86. κατὰ τὴν πρωταν 32.
τὰ πρωτεῖ 165.
πρωτέκκιος 131.
πρωτοστηρήτης 142, 241.
πρωτεύειραχριος 24.
πρωτοκανόναρχος 156.
πρωτοκυνήγος 10, 24, 39.
πρωτονταρίος 26, 41.
πρωτονυμείασιμού πέρτατος 377.
πρωτοπατάρης 150.
πρωτοπατᾶς 150.
πρωτοπρέδοις 377.
πρωτώς καὶ τὸν χρόνον 175. τὸ πρωτώς 377.
πρωτοστρατῷος 9, 32.
πρωτοσύγκελλοι 105, 376.

πρωτηψάλτης 152.
πτερνιστήρια πτερνιστῆρες 226.
πυρακτείν, πυρακτούν, πεπυρακτωμένον ἔσται πάντως 259.
πυρεκδόλος, μετὰ πυρεκδόλων σταυρός 249.
πωγωνάτειον 141.
φαδοῦχοι 184.
φάρι κατὰ φαρήν χαρτάρια 15.
φηγάδες 178.
φῆγες 52. φῆγδος ἀξιώματος 173.
φῆτωρ 144.
φίζα 13.
φόρα 260, 311.
φούσταρες 260, 311.
φογεύειν 260, 311.
φομπέρτος, φοπέρτος 112.
φόρα, φύτα, φορφαλιοχράτορες 99.
φουχαρεῖν 31.
φουχον 223.
φύμιζεται τάξις καὶ στάσις τῶν σιλαχων χρόνῳ 164.
σάδεται σευτερή πρωτα 145.
σαγή 233.
σάγιτσμα 30.
σαγμα 252. σαγμάρια *ibid.*
σακέλλα, σακέλλη, σακέλλιον, σακέλλη, σακέλλησιος, ὁ τοῦ σακέλλιου 121.
σάκκος 313.
σακούλιον 124.
σαλίδα 243.
σεβαστοκρατίριστα 108.
σεβαστοκράτωρ νέον διοματοποιηθεῖς 174.
σεβαστός 8, 9, 12.
σέδετον 245.
τὰ σεία 222.
σειρά 17.
σειρομάστης 242.
σεκρετιδεῖς διακονητῆς 118. σεκρετικοὶ 241. ὁ ἐπὶ σεκρέτων 161.
σεκρετικὸν ἀξιώματος 141.
σέλια, σέλλα 112.
σένατον, σηνάτωρ 242.
ὁ σερίφης τὸν τελευτήριαντα χαλιφάδης οἰαδέχεται 576.
σημαία βασιλική 286.
σημαντρον 83. μέγα 154.
σημειούσθαι 128.
σηρική 362.
σιλέτιον 242.
σιλεντιάριος 242.
σιτάνια 234.
σιάλαι 14.
σκαράνικον 229.
σκέπτιον 14.
σκέπω 30.
σκευοφύλαξ, σκευοφυλάκιον 130.
σκάδιον 220.
σκουτέλιον 63.
σκουφία 38, 268.
σκυλομάγγονες 269.
σκυτεύς 31 κοι.
σορδός 81.
σουππέδιον 63.
σπάλη, σπαθιαροκουσικουλάριος, σπαθια 251.
σπιθαμιαίον μῆκος 91.
σταλεῖς βασιλικῶς 108.
στάσις διακόνων 164.
σταύλον 181.
σταύριων 249, 283.
σταυροειδῶς 90.
στέμμα 50.
στεμματογύριον 100.

στέργω 84, 88.
στερούμενος τινές είσιν ἀπ' ἀλό-
γων, ἀρμάτων 85.
στεφανώματα 278.
στεφηφόροις 97.
στηλείος 245.
στήλη τοῦ βασιλέως ἐφιππος 28.
στηρίζεται τάξις χρόνῳ 164.
στιχάριον 166.
στιγμή, στίχος 138.
στολὴ λερατική 44. καθημερινή
βασιλέως 47.
στολίσματα ἀρχιερατικά 137.
στόλος 23.
στογαστικῶν λέγω 32.
στρατιλατίκια 13.
στρατιωτικοὶ κατάλογοι ή τάγματα
247.
στρατορίκιον 30, 151.
δὲ ἐπὶ στρατοῦ 83.
στρεπτόν 50.
στρογγύλη ἀσπίς 99.
στρώσα 29.
συβαλταρές 239.
συγκαίμενον ἐκ λίθων 97.
σύγκαπνοι 377.
σύγκελλοι 376.
συγκλητικός 88.
οἱ τῆς συγκλήτου πάντες 98.
συμμεριστής κόπου 118.
συμπένθερος 12.
συναρμένως 78.
συναπταῖ 151.
σύνθρονος 7.
συνδικῶν 82, 346.
ἐν συνδῷ κάθηνται οἱ τῆς πρώ-
της πεντάδος 4.
σύνταξις βασιλέως 48.
συνυπουργὸς τῷ κανονισμῷ 136.
σύντριψα 19.
συρματίνος 13, 222.
συρτά 29, 250.
σύρω 250.
σύσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς δ
αἰδὸς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστῆσα
299.
σφενδόνη 20, 185.
σφραγίζειν 66. σφραγιζόμενοι ἐκ
δευτέρου χειροτονούνται ἀρχιε-
ρεῖς 104.
σφραγίς 104, 374 sq. μικρὰ, με-
γαλὴ, πρώτη, δευτέρα ibid.
ἀπὸ σχέδους ἀναγινώσκειν 241.
εἰς σχῆμα χαριτεισμοῦ 94.
σχιστὸν βούχον 223.
σχοινοπλόκιος 17.
σχολῶν δομέστικος 23, 264.
σωλέας, σωλεῖς 91, 92, 360 sq.
ταβουλαρίων πριμμικήριος 154.
ταγμά 247.
ταμπάριον, ταππάριον 224.
τάξις εκκλησιαστική τοῦ διεποτά-
τοῦ 93. Τάξιν τηρεῖν τοῦ διακό-
νου 137.
ταρσίς 13.
τασσία 222.
ταυτοδύναμον 16.

τελετή 92, 93. τελετῶν γαμικῶν
τελουμένων 108.
περὶ τελουμένων ἰθίμων ή ἐθῶν
γενομένων 171.
ἴν τεμέναι ἔκάστῳ κειμήλια 133.
τένδα 228.
τετραευαγγέλιον 317.
τετράστυλον 15.
τζαγγάς 31.
τζαγγράτορες 246.
τζαγκλα, τζάγκα 252.
τζάκονες, τζακίζω 247.
τζηκούριον 243.
τιμία ἑσθή; τῆς θεοτόκου 82.
τρῆμα 88.
τούδια 97, 227, 366.
τούφα, τούφια 14, 30, 297.
τραβεῖαι χλαμύδες 335.
τράπεζα ίσρα 96. ἀγία 161. τοῦ
ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀξίωμα 175.
τρεύα, τρέβα 330. τρεύα μέχρι τι-
νός ὅλιγου καιροῦ 75.
τρικέφαλον 312.
τροπαιούχα 290.
τροπάρια 46 sqq. 138, 153.
τρούλη 242.
τρουλλούσθαι 242.
τυροφάγος 354.
ὑελίνη ἀμπουλά 149.
ῦμνος ἀκάθιτος 321, 324. ὕμνος
τρισάγιος 83.
ὑπαπαντῆς ἑορτή 80.
ὑπατος τῶν φιλοσόφων 183.
ὑπερχώρα πάντων 8. ὑπερέχουσι
συνετάγη 118.
ὑπέρπυρον 33, 291. ὑπέρπυρον
πεπυρακτωμένον 259.
ὑπήκοον λαόν 92. εἰς τὸ ὑπήκοον
εὐκενής 87.
ὑπ' αὐτὸν εἶναι καὶ ὑποτεάθαι
αὐτῷ δομολογεῖ 92.
ἐν τοῖς ὑποδεηθήσοις ἢν δφφίκιον
τοῦ πρωτεκδίου 118.
ὑποδίβαζη τούτου τὸν Καλσαρά 7.
ὑπογονάτιον 140.
ὑποδόσις 108.
ὑπόθεσις 40. ὑποθέσις ἐγκλημα-
τικαὶ 130. ὑποθέσις ἀρχοντικάς
καὶ δημοσιακάς - λογογραφεῖν
155.
ὑποκαμψίον 70.
ὑπομηνήστα 136.
ὑπομνηματοράριων 136.
ὑποτάξειν 87, 334.
ὑποταγή ibid.
ὑπούνειος 18.
ὑπουργοί τῶν νοταρίων, 154, 270.
ὑπόψηφος πατριάρχης 103. ὑπό-
ψηφος δεσπότης 100.
ὑψώσις τῆς παναγίας 299.
φαιδός 19.
φασκον λόγιον 51.
φελώνη 166.
φιλάμυνον 112, 283. πρὸ ἀποτυ-
λιχθῆναι φλαμολα 89.

φλαμουλέριοι, φλαμπουλάρεος 283.
φιλοτεμοῦμεναι 140.
φιλοφρονούμενος 107.
φορέω, ἐφόρεσε Καντακουζηνὸς
στεφάνους 101.
φορέματο, 19 sq. πρὸς βουλήσεως
φορέματα φορεν 77. πένθιμα 106.
φόρος 80.
φοσσᾶ, φουσάτον 245.
Φραγκόπουλος 155.
φυάλις 290.
φυλακή 124. τὴν φυλακὴν τῆς αὐ-
λῆς ἐμπειστευμένος 184.
φυλάξις 42.
φυτίλια 32, 255.
φωναί ἐθνικαὶ 148.
φωσσατεύειν, φουσατεύειν 244.
φωσσάτον 244, 251.
τῆς φωταγωγοῦ θεοτόκου 326.
φωτισμός, φωτιστοὶ 145.
χαιώματα 97, 366.
χαλινάριον 14.
τοῦ χαλιφᾶ φθαρέντος δ σερίφης
τὸν τελευτήσαντα θιαδέχεται
376.
χαρτάρια, κατὰ ραφήν 15.
χάρτιον 16.
χαρτουλάριος 159. χαρτουλάριος;
ἴπιων βασιλικῶν δ ἐπιστατῶν
160, 191.
χαρτοφυλακείον, χαρτοφυλάκιον
128.
χαρτφά δικαιώματα 126.
χασείδον, χάσδιον 25, 244.
χειρόμακτρον 167.
χειρόριτον 25.
χειροτονεῖν, χειροτονεῖσθαι, χειρο-
τονίον 371, 372. χειροτονούνται
ἀρχιερεῖς σφραγιζόμενοι ἐκ δευ-
τέρου 104. χειροτονηθεῖς 100.
χορηγέω, χορηγεῖ θεός; εἰς τὴν
γνῶσιν 102.
χοροὶ πρώτου καὶ δευτέρου δύο
δομέστικοι 153.
Χριστουγέννων, Χριστουγεννῶν,
Χριστοῦ γέννα ἑορτή 43, 273.
χρυσάσπερος 20.
δινεο χρυσαζίου 26.
χρυσόδευλλα 32, 256.
χρυσοτέρανος 22.
χρυσοκλαδαρικὸν σκιάδιον καὶ συρ-
ματεῖν 221, 222.
χρυσόλευκος 20.
χρυσοῦφαντα ἐπιβλήματα 221.
χρυσοχοΐδες 14.
χώμα 51.
χωρίς ἡγεμόνος τὸ καθόλου στρά-
του μα εύρισκεται 85.
ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ 334.
ψηφοφορεῖον 102.
ψοφεῖν τοῖς χειλεσι 149.
κατὰ τὴν ὥραν 53. μέχρι Ικανῆς
ὥρας 52.
ώμαφροιον 94, 168.
ώραιξ πύλαι 347.
ὥραριον 168.
ώρω 168.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE ORIGINIBUS CPOLITANIS

ET OPUSCULA QUAE SEQUUNTUR ANONYMA.

(Hujusce novæ editionis col. 429-739.)

ἀγαθοδότης 17.
ἀδελφοποιητός 107, 133.
ἀδοικήτος 80.
ἀκοντίας κομήτης 15.
ἀκροπολίτης 23.
ἀκρωτηριακά μέρη 29.
ἀλαθήτως 55.
ἀλογον 81.
ἀμβιωπάζειν 184.
ἀμυνητί 61.
ἀνακαθηρίζειν 83, 89.
ἀνακίλην 155.
ἀναλύσας ι. q. τακτί; 94.
ἀναχωματισμός 101.
ἀνδροειδειν 39, 69.
ἀντεῖσα; 37 in ποια.
ἀντιδοκουπίζειν 37.
ἀντιτελεῖν 34.
ἀντιτύχητε 144.
ἀντιπροσωπίας ὀρώντες ἀλλήλους 9.
ἀπλήκενειν 73, 74.
ἀπλήκτα 74.
ἀπόχωροι 50.
ἀπόψη 21.
ἀργυρενδυτος 144.
ἀργυροέλατος 66.
ἀριθήλως 10.
ἀρμαμέντα 75, 114.
ἀρμαμενταρείον 115.
ἀρνικοὶ πόδες 20.
ἀσκείν 97.
ἀσκεπή; 131.
ἀστρονόμουν 61.
ἀτρον 28.
αύταρχία 8.
ῥαγυλιά 167.
ῥαΐουλος 96.
ῥήσαντον 136, 140.
ῥίγη 179.
ῥίκιον 50.
ῥιάχνον 95.
ῥουσυσία 193.
ῥουλγίδιον 139.
γάδος 22.
γεμάτος 81.
εγενέτο τὸν βασιλέα ἀθυμεῖν 138.
τὸ γενεκόν 19.
γονυκινή; 39, 43.
τοργονοειδής 34.
τυρί; ειν 119.
τυφωεύειν 41, 50, 135.
τεητικά πιττάκια 36.
οιαφωτος 159.
οίδωσιν ι. e. πλήττει 185, 119.
էօιοικήη է շանի 81.
ծուկուտեն 71.
ծրօմէճ; 17, 61, 73, 130, 147.
ծառեկազածոն 16, 66.
ծօսմարօս 56.
ցշլւազմէն 140.

էղչծրդյօց 22.
էխօνօչքստէտի 98.
էիς β, նոմէսմատա ջնիցտո ւն տօ-
տոն 88, 99, 134.
էխնձաւ 175.
'Էլլածինք 86.
էմպուսմա 40.
էնչածօց 19, 44, 60.
էնիչի 19.
էնթրոնիչէն 148.
էնիտօրոս 54.
էնչամօն 45, 66.
էնչրետա 180.
էնծօնոն 47.
էնօծօն 142.
էպարշան ւն գծրօն 28
էպէծրյէս 95.
էպէխովդէս 53.
էպէխորոն 83, 93, 96, 99, 102,
122. (լ. պրօսկարօն.)
էպէխոփէն 71, 185, 189.
էպէտաւի նըւան 12.
էպէտակալօ; 76.
էրգօծուոն 21, 74, 118.
էրգօտածու 21.
չատի 108, 125.
հիան 20, 47, 48, 53, 60, 142,
176, 192.
հիենաւ 192.
հիատո լ. q. հիածեն 184.
հիլաչէս 86.
հիլօչքֆալօց 176.
հիսչիչս 118.
Սարբէն 189.
թեպմատիոն 30.
թեմատիկօ 35.
թեմատիոն 31.
նետի ստրօնօմիչ 30.
նորի ծածիչէ; 167.
նորօչօմօց 39.
նոյսանէս 80.
նրիշէնմատ 16.
նրոնիչէն 89.
լիճնի 19.
էքրիմա 139.
լոճալմա 176, 177.
լութէնոս; թեճէ 169.
լութէն 51, 77, 176.
լութէն լիթնաւ 46.
խայկէլօթնրօն 131.
խանթէն 28, 31.
խաթիսմա 134.
խալամօր բիքնետէ 16.
խամեն բիօսալա 140.
խամոց 26.
խանջէս 36.
խանջան պօ:դէտէ! 98, 113.
խարձէն թօ, 81.
խարձօսմուբարէ 80.
խարօչա 44, 64, 168.
խատ: Ալօն 115.

կաթափաթիթնեւ 127.
կադինօն 35.
կադրէւումնոն 11.
կէլլիօն 142.
կերաթէմծօն 119.
կերտիա 119.
կէրխօս 110.
կեվալօկնուա 143.
կինմիրոն 117.
կինթիլօն 91.
կլեթմենօն 55.
կլեթնաս 139.
կօ:տանմբ:օս 115.
կօ:նմծօն 19.
կօրտէ 23, 41.
կօսմօնիօն 45, 66.
կօ:մպարիա 80.
կօսմպարօն 81.
կօնտուրօն 57.
կօսրուլաթ:օտա 92.
կօսրէնա 50.
կօսրուէնէ 34. (կորտօւմի: 178.)
կրիժէլօն 50.
կութէն 21, 22, 23.
կութէտա մոխանխօն 20.
կսմալիխօս 144.
կանքէլլուօ 180.
կաճէք:լլօս 40.
կաճէօն 137.
լայրիքի 143.
լեղլաւիչէն 161.
լեռտօւէնէ 34, 176.
լեսխաֆօրօս 137, 158.
լեխմի շանեսրէ 174.
լիթնդոտօ 175.
լիթնէտօս 43.
մաւտար 135, 140, 145.
մաքրօւէնէ 85.
մանա 120.
մարմարէնէտօ; 172.
մարմարօն 28.
մեգալոմարտոր 31, 148.
մւացիոս 153.
մոդութէտօն 17, 127, 148.
մօնի 25, 73.
մօնլաւ 93.
մօսեւա 148.
մօսիօն 141, 144.
մօսէլամա 147.
մնօս 139.
մսծրն 22.
Էնոտագիոն 102.
էրգամպէլինօ; 28.
էսլօտեցօս 16, 17, 73, 147.
էսլօտրուլօս; 89, 124, 147.
օտխօմէտօն 19. օտտրօլատիչս լ. q.
օլութէ էլաթէւէ 114.
օլխօս ննդտան 15.
խա' ծլօնկլիրօն 161.
օլութէն 98.

δρθομαρμαροῦν 141.
δρθομαρμάρωσις 140, 141
δστιάριος 133.
δψικεύειν 60, 141.
δψίκιον 79.
παιγνιώτης 80.
πάκτον 21, 66.
πελατῖνος ἄρτοι 16.
πάμβρεφοι 155.
παντάπορος 163.
παντούρωμα 140.
παντούρωσις 144.
παρασκευή 15.
πατοῦν 19.
περσίκιον 145.
πηγανούσιος 141, 175.
πινσός 82, 136, 137, 138, 141.
πιστωρέιον 102, 118.
πιττάκια 35.
πλακωτός 22, 104.
ποδά 41.
ποδίσκος 54, 69.
ποιεῖν δέκα μῆνας 20, 97, 101.
πολυποικιλά 143.
πονολύτεια 91.
πόρτα 25, 43, 47.
προδώσαντες 79.
πρόκενσον 79.
προσκυροῦν 127, 142, 147.
προσχειριάριος 135.
ἐπύθετο τοῖς συνοδεύουσι 176.
φεγεωνάρχης 28.
ρίγλον 45.
ρόγα 48.
ρογεύειν 48.
ροδοποίκιλος 141.
σαγμάριον 139.
σαργάνη 175.

οηκοῦν 51.
σημειοφοριά 30, 41, 50.
σκάλωσις 144.
σκαπούλιον 49.
τὰ τσάριφα 147.
σκεπάζειν 37, 52, 89, 151.
στάμα 17, 40, 60, 168.
στεφανάια πέτρα 134.
στεφάνη τείχους 6, 12.
στήλη καθεξομένη 38.
στηλούν 33, 34, 42, 58, 60
στηλωτικός 55.
στιχηρά 123.
στοιχεῖον 56, 59, 185.
στοιχειοῦσθαι 35, 36, 52, 55, 69,
124, 185.
στρογγυλόστεγο; 111.
στυράκιον 127.
συγκαπή 19.
συμπτωθῆναι 83, 110, 120, 126.
συμπτώμενον 78.
συνδρομή 93, 122, 143.
συστημάτιον 69, 131.
σφενδῶν 19, 123.
σφιγχτούριον 145.
σχηματογραφία 25, 75.
σωματοπρᾶται 50.
σωτηρίκιος 180.
ταξεώτης 36, 68.
τελειωθῆναι i. q. ἀποθανεῖν 192.
τετραδίσιος 37, 43, 83.
τετράπιπος 143.
τετραπέρατος 57.
τένυκαλάριοι 25, 69.
τέυκανιστήριον 19, 22, 82.
τραβέα 28.
τριακοντάψυλλον 73.
τροῦλος 141, 143.

τρουλοῦν 141.
τρουλλωτός 82.
τυμβοσύνη 9.
τύπος 101.
τυποῦν 143.
δγροπίσσιον 146.
ὑποκαμισοβράκιον 145.
φακεώλιον 145.
φαμιλίαι 20, 21.
φαρμακολύτρια 106.
φθαζόμενοι 174.
φιλιτπόδρομος 133.
φουλκίζειν 85.
φουλκόληστος 85.
φυλακίτης 160.
χαλάν 144, 146.
χαλκέγχυτος 175.
χαλάστρα 165.
χαραγή 176, 180.
χελάνδιον 125.
χριστοκάμαρον 108.
χρυσέγχαυστος 61, 177.
χρυσέγχυτον 174.
χρυσεμβαφής 34.
χρυσέμβαρος 20, 34, 39.
χρυσική ποσότης 138.
χρυσοκάμαρον 107.
χρυσοκέραμος 116.
χρυσόπλαστος 29.
ἐκ χρωμάτων στήλη 38.
χυμευτὸν χρυσίον 142.
χύνειν 49, 136, 141.
χύσας 104.
ψῆφα 88.
διά ψηφίδων εικών 77. στήλη 65.
ώροσκόπει καρκίνος 17.

INDICES

IN

DUCÆ HISTORIAM BYZANTINAM.

GLOSSARIUM

VOCUM GRÆCO-BARBARARUM.

A

Pag. 33. Ἀπληκεύειν. Πληκεύειν. Πληκεών
ἡν. Eruditissimus vir Ismael Bullioldus Ducam per
apocopeū τοῦ α' scripsisse putat. Constantinus in
Tact. Iva πληκεύ ὁ στρατός εἰς ἀραιωτέρους τό-
πους. Meursius describit Iva ἀπληκεύη, ut statim
ibidem scribiatur his aut ter. Leo, *Tactic.* cap. XIII,
§ 15. Kal ἐν ἑτέρῳ πλήκτῳ ἀπληκεύειν. Idem M. le-
gebat, ἀπλήκτῳ. Est autem πληκεύειν, seu ἀπλη-
κεύειν, castra metari, vel divertere. Theophanes
in Heraclio: ἡ πληκεύσαν πλῆστον Νίνευη τῆς πό-
λεως. Vide ad Cedr. et Histor. Ecclesiasticam Ana-
stasii in ἡπλήκευσεν.

Pag. 68. Ἀποκρητιάριος. Ός καὶ καθολικὸς ἀπο-
κριτιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι. Apocrisiarius.
Vide ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 84. Ἀρμata. Arma. Auctor Græcob. Νασί-
ουσιν τὰ κάτεργα εἰς γῆν, δροιῶς καὶ τ' ἄλλα μι-
κρὰ μεγάλα παραῦτα καὶ ναταζερματωσούν κατεπί-
τε καὶ δρεψα καὶ ἀρμata παντοῖα. Vide ad Cedr.
Nicetani, Anastas. et Const. Manassem.

Pag. 171. Ἀρχιευνοῦχος. Archieunuchus, pri-
minus Eunuchorum.

Pag. 132. Ἀσπρον. Asprum. Numi genus ar-
genti. Est enim ἀσπρον, album. Index in Iliad.

Græco-Barb. λευκώλενος, ἀσπρες ταῖς ἀγκάλαις.
Dixi ad Nicetam et Anastasium.

Pag. 54 et 58. Αὐθέντης. Αὐθεντία. Dominus,
dominatio. Hinc αὐθεντίζειν et αὐθεντεύειν. Index
Græco-Barb. Homericae Iliad. παντάναχτες, οἱ
πάντα ὄριζοντες, καὶ αὐθεντεύοντες. Ducas pag.
62, 69, 129. Αὐθεντίζειν apud Theophanem. Ana-
stasius vertit, presumptuose gerere, in *Histor. Eccles.*, atque ita accipiendum videtur αὐθεντικῶς
apud Codinum in παρεκβολ. Ετι δὲ ἐώρα ὁ χυδαῖος;
δῆμος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ
παλατίῳ τοὺς Λατίνους, καὶ μέγα κακὸν παθεῖν τοῖς
αὐτῶν ὑπώπτευσιν. Idem Anastasius, αὐθεντικῶς,
auctorabiliter vertit. Hodie ἀφάντης et ἀφεντία,
dominatio, apud auctorem Chronicī quod subjici-
tur Ducæ. Vide ad Cedren. et Nicetam.

B

Pag. 100. Βάλκα. Barca. Matthæus Paris. in
Henrico III. Locutus sui cum quadam barca. Vide
ad Nicetam.

Pag. 35. Βάνδορ. vexillum. Vide Glossar. ad
Cedr. et Theophylact. Simeon.

Pag. 98 et 103. Τὸ Βασιρουλικόν. Vide ibid.
Not. et ad Nicetam.

Pag. 6. Βεζίριδες. Vestri, visirs, consiliarii.

Pag. 192. Βεστιαράτηριον. Vestium forum. Vide ad Cedren. in πρωτοβεστιάριος, et Nicetam in βεστιάριον. Et ad Const. Manass.

Pag. 155. Βῆγλα. Vigilia, custodia. Continuator Theophanius in Theophilo, καὶ τοῦ τοπέντου στόλου ἀρχηγὸς ὁ τῆς βῆγλης δρουγγάριος οὐτῶς Νορύδας λεγόμενος. Utuntur Leo et Basilius in Naumachicis. Vide Gloss. ad Cedr. Nicet. et Anastasim.

Pag. 99. Βικάριος. Vicarius. Vide ad Anastasim. Hist. eccles. in ea voce.

Γ

Pag. 107. Γαλεώτης. Galiole, Brigantin. Galea minor diminutivum τῆς γαλέας, vel γαλατας. Nam utroque modo scribitur. Leo, Tact. cap. xix, § 74. Καὶ τὰς γαλέας. In § autem 10 ejusdem capituli, scribitur, γαλατας. Matthæus Paris. in Henrico I. Navibusque rostratis, quas Galeias appellant. Italicum galea, Hispanicum galera, Gallicum galère.

Pag. 111. Γάρδια. Πορφυλαχή, Custodia, la Garde.

Pag. 36. Γενητζέριδες. Ἀρχυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλους; οὓς καλοῦνται γενητζέριδας. Servos pecunia ἐπιπλού, quos genitizaridas vocant. Qui et γενητζέριδες. Auctor anonymous : Εὗξε καὶ γενητζέριδες χλιάδες δέκα πάντα.

Pag. 76. Γενητζέρι. Genitzeri.

Pag. 201. Γυρεύειν. Redire. Vide Gl. ad Nicet. et Indicem.

Δ

Pag. 56. Δέσποινα. Imperatoris uxor vel mater, ut pag. 8, δεσποινῆς Ἄννης. Codinus, de Offic. cap. v, edit. Reg. num. 27, πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ (alii μάναδη) καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναικα. Theophilus, Institut. II, tit. 6, in fine. Vide ad Nicetam. Nota obiter, μάναν pro matre. Auctor Graeco-Barbarus : Εγασσε μάνα τὸ παιδί, καὶ τὸ παιδίν τὴν μάναν. Vide ad Cedr. in ea dictione.

Pag. 61. Δερφεδεύειν. Defendere. Hinc δεφένειν, defensio. Acropolites pag. 6. Vide ad Nicet.

Pag. 147. Διακαΐτοιμος. Diacænesius. Vide Notas, et Jacobum Gretserum III obser. in Codinum cap. 14.

Pag. 30. Δούκας. Dux. Vide ad Cedrenum, et ad Nicet. in κάντος.

Pag. 87. Δρουγγάριος. Praefectus classi. Vide ad Cedr. et Constant. Manass. Iluic suberant comites. Vide in Κόμης.

Ε

Pag. 106. Ἐγροδήρως. Ordine. Eustathius II. φ., ἐνορδίνως Ισταντο. Theophanes in Justiniano iuriore : διαταράξες τοὺς ὑπὸ τοῦ οἰκείου πατρὸς ἐνορδίνους γεγονότα τύπους, al. ἐνορδίνως. Sic ἐνδρίνοι δικαστι dicti et ἐνδρίνοι δικαστηριον, Judices ordinarii, et judicium ordinarium, apud Theodorum Hermopoliten, lib. vii, tit. 2, et apud Constantium Harranop. Epitom. lib. 1, tit. iv, § 61 et 62. Qui et δρονάριοι δικαστα in Novella cxi, cap. 5, ἔμβαθμοι, in Basiliicis, ut ὁρδιάριοι ἄρχων, apud Synesium epistola cxi. Utrumque autem dictum απὸ τοῦ ὁρδίνου, sive ordine. Orus Apollo λερόγλυφ. cap. xciv, al. xc, αὗται γάρ ἔσται; φυλάττουσι γρηγοροῦσι; κατ' ὁρδίνουν ἐν πάσῃ τῇ νυκτὶ. Constantinus in Tacticis : "Ἐχοντα δρόνους ἀπὸ δέκα ἔξι ἀνδρῶν. Et paulo post : Καὶ οἱ μὲν δρόνοι τῶν πεζῶν ἐνδέκαστον τάγματος, etc. Leo, Tactic. cap. ix, § 55, εἴτε ἐν ὁρδίνῳ, εἴτε ἐν παρατάξῃ. Eustathius ad II. a : Ἀπὸ δὲ τοῦ ὅμηρικου ὄντος, καὶ τὸ γραψικὸν σημεῖον μετήνεκται ὁ ὄντες, δι' ἧστοι γραμμή τις εὑνεῖα προτιμεμένη μὲν στίχων, διτοι δρόνων, ἔξι. Auctor anonymous p̄t̄n̄ar. adversus monachos delinquentes, inter scripta Basili M. repertus : Εἴ τις οὖς αἱρεῖ εὐλογίαν εἰς τὸν ὁρδίνον αὐτοῦ. Et ibid. : Εἴ τις μὲν εἴτε

τὸν ὁρδελφὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὁρδίνου τῆς ὑπηρεσίας. Hinc ὁρδεναῖς. Glossarium ms. ὁρδεναῖς, ἔξτις, μετὰ ταῦτα. Εἰ ὁρδενεύειν, et προορδενεύειν. Leo, Tact. cap. xvii, § 51. Καὶ οὗτος προορδενεύειν. Alexius Rharturus Doct. II. Διάτεξη περὶ τοῦ οἰκου σου, ὁρδενίσας τὸ σπίτι σου. Auctor Graeco-Barbarus : Καὶ τὸ ὄλλα τὰ ὁρδενίσας. Corona pretiosa : πρεπαρατε, νὰ ὁρδενίσῃ. Index in II. ad. Graeco-Barb. Παρασκευάζει, ὁρδενίσει.

Pag. 145. Ἐγωτικοί. Unitati adhaerentes, et pag. eadem, ἐνωτική λειτουργία. Ἐνωτις. Pag. 142.

Ζ

Pag. 188. Ζαροβοτράι. Machine bellicæ.

Pag. 37. Ζαρόκιον. V. Notas, et dicta ad Cedren. in τάξις.

Pag. 86. Ζιχίδες. Monachi Turcici.

Θ

Pag. 86. Θέμα. Provincia. Vide ad Cedrenum.

Κ

Pag. 50. Καδούρ. Inſidelis.

Pag. 119. Καδηνράδιος. Cardinalis. Theod. Bals. ad Nomocanon, Photii tit. viii, cap. 1, ὡς καδηνράπτον. Sic in ms. cod. quo usus est Meursius, nec eget emendatione, ut ipse putabat. Vide ad Nicetam.

Pag. 25. Κάδης. Judex. Vide Meursium.

Pag. 8. Καθοστωσίς. Pro, καθοστώσεως ἔγκλημα, crimen majestatis. Dixi ad Theophilum Institutionis IV, tit. ult., § 3, et Salmasius ad Hist. A. Scriptores.

Pag. 64. Καλόγηρος. Joannes Moschus Liimon. cap. 45. Ήδοίει καλόγερος. Vide ad Nicetam?

Pag. 197. Καρπάνα. Campana. Hinc καρπανάριον, pro turri, in qua suspenditur campana. Astrampsychus, ἐν τῷ Πιθαγορικῷ λαζευτηρίῳ, δηλοῖ εἰς ἔδον καὶ μαχρέν καὶ ὑψηλὸν τι, δροινον πύργῳ στῦλῳ καρπανάρῳ.

Pag. 33. Κάρμπος. Campus. Theodorus Lector, Eccles. Hist. lib. 1 : Ἐν ταῖς λαταῖς ταῖς γενούνεται ἐν τῷ κάρμπῳ, occurrit σαρεῖ apud euimdem. Alexander monachus, de Inventione S. Crucis : Οὐρθὴ αὐτῷ ἐν κάρμπῳ διάγοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημβρίας στηλοειδῆς σταυρὸς, quæ totidem verbis existant in Juliī Pollicis Chronico bactenus inedito. Theophanes in Justiniano Jun. Τοῦ δὲ λαοῦ σκορπιστένος ὡς πρόστατα ἐπὶ τοὺς κάρμπους. Index Iliados Graeco-Barbare: Πεδιάδες, οἱ κάρμποι. Item πεδίον, κάρμπον.

Pag. 181. Καπιτάρεος. Dux. Capitaneus. Concilium Florentinum sess. xxv : Ἐστείλα γάρ καὶ τὸν καρπὸν καπετάνιον ἐν τῇ Βενετίᾳ ἐπομάσσει κάτεργα. Concilium Ephesinum act. vii. Magnificissimum Capitaneus principi et clero scripsit.

Pag. 118. Κάρδουνορ. Καρβων in Basilicis, carbo, et δενροκάρβωνες, Graeci ad l. 5, § 2. D. ad exhibendum καρβωνάριος, carbonarius. Helladius apud Photium ὃς ἀνθρακεῖς δὲ ἐν τῇ συνηθείᾳ καρβωνάριος.

Pag. 233. Καρπίδες. Advenæ.

Pag. 169. Καστέλιον. Castellum. Anonymus in Romano imp. Ἐν ἑτέρῳ ὁχυρωτάτῳ καστελλῷ. Hinc καστελλοῦ. Theophanes in Phoca. Φέρων πλ. ἡ καστελλόμενα εἴχοντα ἐπὶ τοῖς καταρτοῖς καρπῶνα καὶ εἰκόνας τῆς θεομήτορος. Vide alia Glossaria.

Pag. 40. Καστελλάρια. Regio.

Pag. 40. Κάστρον. Oppidum. Auctor anonymous in Vita Basili M. imperatoris, Κατὰ τοῖς κάστροις Εὐρώπην ἐπιλέγεται. Cedrenus de eodem pag. 580. Τῇ πλει ἐπιτίθεται τοῦ Εὐρίπου. Hinc καστρομάγια, civitatum expugnatio. Vide ad Cedrenum, Nicetam, et Indicem Gloss. Anastas. Historie.

Pag. 202. Κάστρητα. Triremes. Concilium Florentinum pag. 567, edit. German. Auctor Graecu-

Barb. Ναεμούσιν τὸ κάτεργα εἰς γῆν. Vide sup. In καπιτῶνες, et *Gloss.* ad Nicetam.

Pag. 142. Κέλλη. Cella monachi. *Anonymus in Constantino Leonis F.* Μόλις διελθων ὁ ἀντὶ ταῖς κέλλαις τὸν λεπῶν πατέρων καταλεζών. Εἰ : πρὸς τὰς κέλλας τῶν λεπῶν πατέρων ὑπενθήσεσι.

Pag. 143. Κελλίον. Cellula. S. Athanas. In Serm. de Imag. D. nostri Iesu Christi. Refertur autem Synod. Niceten. II, act. 4: Χριστιανός τις Έλαδεν ἐν οἰκίῳ κελλίῳ πάρι τυνος. Theodorus Sedula in Testamento suo nondum Graece edito : οὐ κείσῃ μαθητὴν εἰς τὸ κελλίον σου ματρίκιον περισπαθῶς. *Anonymus Scriptor in Leone imp.* Ὁ δὲ Σμυνᾶς : εἰ βούλεις πληροφορηθῆναι, φησάν, οὐδὲ βούλεις, εἰς τὸ θύμον κελλίον ἀπόστειλον. *Addre Novellam* etiam, cap. 1, et Glycam, pag. 287, edit. Reg. Non solum autem pro monachi cellula κελλῶν accipitur, sed et pro αὐλίκula, vel cubiculo interiore etiam principum. Palladas ἀνθολ. lib. II, tit. XLIX, epigrammat, 7 :

Τῷ πτιστὴν πωλοῦστι τὸ κελλίον ἔχθες έδωκα.
Ηλίαν κελλῶται προ μοναχούς, et pro ministris interioris cubiculi apud Chalcocondyl. pag. 247, et Phranzen. De his etiam Nicetas pag. 326. Vide ibid. *Glossar.* in v. κελλίον. Vide si etiam *Glossar.* ad Cedren. In eadem voce. In ms. tamē cod. Chalco. κελλώτη legi'ur.

Pag. 47. Κλεισούρα. Clusura. Joannes Europa-tates pag. 844. Διὰ τῆς κλεισούρας τοῦ Ποδαρίου, ἀφικνεῖται εἰς Κιλικίαν. Codinus in Παραχοίαις, απετυφλωθῇ ἐν τῇ κλεισούρᾳ τῆς μάχρης. Vide ad Cedrenum, Nicetam et Anastasium.

Pag. 291. Κλητολ. Evocati. In ora Regil codicis, *Pregati.*

Pag. 87. Κόμης. Comes. Suberat drungario. Qui vulgo hodie comite dicitur, a Provincialibus autem come, multum distat ab hoc comite; hic enim tribus aut quinque triremibus praesciebatur, earumque dux erat, ut scribit Leo imperat. *Tacit.* cap. XII, § 23. Ille vero remis intentus est, remigio præest, curaque ut remiges remos impellant prout res exigit, vel etiam ut vela deducant, aut erigant. Denique signo dato præcipit quemadmodum remos agant, et signis remis incumbentes coeret. Nec etiam huc pertinet πρωτοκόμης, qui ex alteris cometibus præterat; nam hodie singuli comites singularis triremibus præficiuntur, nec alter alteri præest. Habet etiam comes qui vice eis expletat, si ipse absit, quem nos subcomitem appellamus, *souto-comē*. Vide Codinum de Offic. cap. 5, num. 93, et *Glossarium* ad Nicetam.

Pag. 198. Κορρεύειν. Excurrere.

Pag. 106. Κουρσάνειν. Prædari. Hinc κοῦρσον, pro incursione et præda. Continuator Theophanis in Theophilo : Τὰ μὲν τῶν Σαρακηνῶν κοῦρσα ἐπ' ἄλλον δῆ τινα τόπον ἔξελαύνειν ποιήσας. Alius auctor in Vita Basilii imperator. κοῦρσον κατὰ τῆς λεγομένης ζαπτέρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν. *Scriptor anonymus in Romano Constantini F.* Εἶλασται κοῦρσα, καὶ αἰχμαλωτίσαται, καὶ πραιεῖσατ τὴν φρουρίαν γῆν. Vide ad Cedr. et Nicetam.

Pag. 12. Κέδητης. Rex Ungari, Bulgari, Servii. Joannes Cantacuzenus libro III, cap. 89. Τῷ δὲ νέῳ τὴν τοῦ Κράλη παρέτειν προσηγορίαν. Vide *Pandecten Turcicum* Joannis Leunclavii cap. 54.

Pag. 198. Κήρης. Dominus. Vide *Glossarium* ad Cedr. et Anastasium.

Pag. 198. Κήρος. Dominus. Exstat apud Chalco. pag. 264, qui et κήρ, Chir, apud Leonardum Chien-zen. Hodie etiam κήρος dicunt.

A

Pag. 21. Λαΐτρα. Amphora. Hodie sigulus, λαΐνος; dicitur.

Pag. 55. Λερκόν. Legio. Vide *Glossarium* ad Nicetam et Manassem.

Pag. 202. Λόρφα. Merces.

M

Pag. 59. Μαγιστρῷ. Qui et Magister. V. Gl. ad Constant. Manassem.

Pag. 164. Μαρούδια. Candelabra. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 54. Μαρχέσιος. Marchio. Qui μαρχίσιος; Joanni Cantacuzeno, *Hist.* lib. IV, cap. 3, et Annae, Alex. VIII.

Pag. 169. Μαργαδούξ. Magnus dux.

Pag. 58. Μαργαρίτωρ. Magnus Magister. *Le grand Maître de Rhodes.*

Ibid. Μασάζωρ. Μεάζεν, Βέζύρης. Consiliarius. Vide Not. ad pag. LXXXVIII. Auctor Greco-Barbarus in historica narratione de Belisario : Βουλόνου οἱ μεσάζενται, καὶ διβατέλευς δι μέγας, id est, ut videtur, consiliarii principis. Habet et alias significaciones, aut certe varia ejus ministeria. Joannes Cantacuzenus, *Histor.* lib. III, cap. 36, Μεάζωρ βασιλέως ἡγ. Virtutis : Imperatricis auctæ præfectus, sive curator. Hinc μεάζεν, lib. ejusdem cap. 15, τὴν μὲν τοῦ μεσάζεν ὑπορρεῖται τενχειρίσθη. Officium administratoris obtinuit. Eundem esse putant cum eo quem JC. Comitem rerum privatrum appellant. Vide annotationes eruditissimi viri Jacobi Pontani ad lib. I, cap. 2. Corrigendus hic est Nicetas Mannensis Comment. lib. I, num. 3, pag. 37 edit. Reg. ubi legitur, Μελεδωνὸν δὲ μεσάζεντα καὶ τῶν οἰκετῶν ὑποδρηστήρα διαταγμάτων. Puto enim Nicetam scripsisse : Μελεδ. δὲ καὶ τῶν, etc., et illud, μεσάζεντα, irreppisse in contextum cum interpretationis vice, vel ex codice Nicetam Greco-Barbaro in ora ascriptum esse. In codice enim Greco-Barbaro sic habetur : Μεσάζονται δὲ τῶν οἰκετῶν ὑποδρηστῶν. Υποδρεσται igitur sunt διατάγματα επιτελεῖσθαι apud Codin. de Offic. cap. I, num. 9. In Indice Nicetæ, μεσάζων exponitur, φροντιστής. At in *Glossario* ita scribendum : Μεσάζων, μελεδωνὸς καὶ τῶν οἰκετῶν ὑποδρηστήρα διαταγμάτων. Vide ad Codin. de Officis.

Pag. 142. Μοράζονται. Movantes. Moniales. Vide *Glossar.* ad Const. Manass.

Pag. 40. Μπαϊσθλος: Ballivus. V. Meurs. in hac dictione

N

Pag. 197. Νάρθηκας. Pro νάρθηκ. Vide ad Cedrenum.

Pag. 51. Νοτάρας. Notarius, qui aliis νοτάριος. Vide ad Cedr.

E

Pag. 192. Εόριδες. Sic legebatur in scripto codice quo usus est Meursius. In Regius codicibus sic habetur; καὶ οἱ τῶν θυρῶν πρυτανεῖς βιβλιράδες οὕτω καλούμενοι τοῦ βασιλέως ἄγγελιατφόροι.

O

Pag. 140. Ορταγῆ. Sodalis. Vide Not. pag. 265.

Pag. 201. Όστιτια. Domus. Scriptor anonymus in Romano imper. Kai σταύλους ποτήσας καὶ ἐστὶ τι καλλιστα, καὶ χρανταστρώσις διὰ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ἐκωτικοὺς καὶ δίκαια λαμβάνοντας κατεσκεύασεν. Auctor Indicis in Homer. *Iliad.* Greco-Barb. Ολύκας, τὸ σηπτὶ κατεσκεύασεν. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 268. Οὐλαζίς. Vide *Glossar.* ad Cedr. in κούρσωρ.

Pag. 91, 170, 172. Οφφικιάλιος. Officialis, seu magistratus. Theodorus Hermopolites libro VI, tit. 2, exponens, § 3 D. de Offic. procons. Οὐ μόνον δὲ τὸν ἀνθύπατον δορίζεται ταούτον τι μὴ πράττειν, ἀλλὰ καὶ πάτεται ὀφφικιάλιον.

Pag. 76. Οφφικιόν. Officium. Joannes Europa-lates in Isaacio Comneno : Τὰς τὸν ὄφφικιῶν δὲ δόσεις αὐτὸς πρωτις περιέπειν. Joannes Cantacuzenus, *Histor.* lib. IV, cap. 53 : Ινα τὸν θέλωσι τινὲς τῶν ἐν τῇ Βιοχίᾳ χρόντων τυγχάνειν ὄφφικιῶν. Vide Nicophori Callisti tom. II, pag. 54.

Pag. 9. Όρφικον. Officio et dignitate aliquem augere.

II

Pag. 139. Παραπότη. Portellæ. Vide ad Cedr. et Nicet.

Pag. 69. Πάτερων. Patronus. Horapollo. Κερογλ. XLVII. διθεωπων προσφεύγοντα τῷ Ιδίῳ πέτρον. Vide Euripidis Scholiasten ad vers. 420 Hecuba et Glossas Basilic.

Pag. 104. Πινκέρης. Pincerna, oscillator. Glossar. ms. οἰνοχόος, πιγκέρηνς. Leo Grammaticus: Τὸν δὲ Ἀσπάθην Γεώργιον, καὶ πιγκέρην, καὶ Θωμᾶν προμηχήρους δέρχοντας καὶ κυρρέοντας. Utilitur Nicephorus Gregoras, et Joannes Cantacuz. In fragmanto quodam Annalium Francorum, Eberardus munere pincernario. Vide in Σχραπτάρος.

Pag. 143. Πνευματικός. Πνευματικεύειν. Confessarius. Confessarii munere fungi. Idem pag. 147.

Pag. 91. Ποδεστά. Ποδεστάτος. Ποδεστάτια. Podestā. Podestatia. Podestatia. Primum et secundum personam designat. Terulum, dignitatem. Podestatus aut Codinus, de Officiis, cap. vii, num. 6 (seu prætor) Genuensium in Galata. Vide Nicophorūm Gregoram, lib. iv, sect. 9.

Pag. 181. Πλοκάδια. Funes. Vide tamen Meurrium.

Pag. 27. Πόρτα. Satellites imperatorum Turcorum.

Pag. 190, 156. Πραΐδα. Πραξιδέντι. Præda. Prædari. Scriptor anonymous in Constantino Leonis F. λαζάρος τὴν πραΐδαν. Leo Grammaticus: Καὶ πραξιδέσσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως. Vide ad Cedr.

Pag. 56. Πρέγκιψ. Πρέγκιψ. Πρέγκιπτος. Princeps. Joannes Europalatus, in Breviario historico: Οὐγατέρα δὲ οὖσαν πρέγκιπος. In Glossis autem Basilic. scribitur, πρέγκιψ. Joannes Cantacuz. Hist. lib. ii, c. 53. Εἰς τὴν Τάραντα, χρατούσαν πρέγκιπτον. Sic etiam scribitur in Alexiade iii Ανικε Conn.

Pag. 129. Πρωτοστάριος. Primus ostiarius. Οστάριο; est θυρωράς. De munere ejus vide Notas ad Codin. cap. i, num. 40.

Pag. 422. Πρωτοστράτωρ. Præfector exercituum. Vide Nicetam in Balduino Fland. pag. 387, c. edit. Reg. Codinus, de Offic. cap. 5, num. 17, significare videtur, protostratorem non ideo dici, quod sit primus imperialium stratorum, id est, eorum qui imperatorem in equum sublevabant, de quibus iam actum ad Cedrenum et Nicetam, sed quod antecederet totum exercitum. Πρωτοστράτωρ ergo de quo Ducas et Chalecocondyles, est primus bellum dux, vel præfector exercitus.

Pag. 202. Πρωτοσύμβολος. Protosymbolus. Princeps consilii. Theophanes: Ο δὲ πρωτοσύμβολο, τῶντα μαθὼν. Continuator Theophanis in Theophilo: Βουλῆσθαι μετά τοῦ πατρικοῦ τῷ πρωτοσύμβολῳ συνεῖξασθαι, vide Cedr. pag. 443.

Pag. 58. Πυκτακοκομῆς τῆς. Nuntius.

P

Pag. 50. Ρήγας. Vel Ρήγας. Regulus. Qui ῥηγάδες in Nicete codice Graeco-Barbaro, in puriore sunt, δυνατατοι. Vide ibidem Glossarium et Indicem.

Pag. 122. Ρηγάρη. Regina.

Pag. 193. Ρόγα. Ργεύειν. Roga, dominatum, stipendum. Auctor anonymous in vita Basilii imperatoris: Καὶ φογῶν ἐνιαυσίων ἐκθέσεσι καὶ στηρισίων ἀλλων καὶ φηλοτιμιῶν παροχαῖς δεξιούμενος. Et in Constantino Leonis F. Τὴν σύνηθη τῆς φόρτας διανομὴν ποιησάμενος ἐν τοῖς τάγμασι. Ργεύειν autem est rogas tribuere, mercede penitire, τὸν δέκτωντα πάρεχεσθαι, quod est φογεύειν in codice Graeco-Barb. Nicetr.; vel mercede conserere, ut Dicte, pag. 92, 101, 121, ut in Niceta

Graeco-B. ἔργεσθαι στρατὸν πεζικὸν καὶ ἵππικὸν, quod est στρατολογεῖν in puriore codice. Vide Gloss. ad Cedren. et Nicetam.

Σ

Pag. 192. Σάρισμα. Lustratum equi. Vide Gloss. ad Nicetam.

Pag. 182. Σαραχόριδες. Milites Turcici.

Pag. 164. Σουδάριον. Fascia et redimiculum. Vox haec exstat in novo fœdere. Vita S. Macarii Romani cap. xx. Tunc subtile fasciolum et oculis delectabili justa me in terra positum aspexi. Menæa habent, σουδάριον. Alcuinus, de divinis Officiis: Sudarium quod ad tergum sudorem in manu gestari mos est, quod usitato nomine sanonem vocamus. De sanone vide Vossium, lib. ii de Vitis sermonis, cap. 6, et in Addendis. De sudario, vide Gregor. Nyssen. tom. II, pag. 837.; Chrysostom. hom. 3 in Epistol. ad Hebr.; Nicephor. Callist. tomo I, pag. 173; OEcumen., in Acta, pag. 113.

Pag. 17. Σπαθίστερ. Occidere, gladio perire. Menologium M. Jun. d. 18. Τὸν ἄγιον Θεόδοσιον σπαθίσθαι, καὶ εὐτῷ τὰς κεφαλὰς αὐτῷ ἐκτηθῆναι.

Pag. 202. Σπαθιον. Theophanes in Heraclio: Τὸ σπαθιον αὐτοῦ ὀλόχρυσον. Vide ad Anastasim histiorum.

Pag. 172. Σπεκουλάτωρ. Satelles Spiculator. Julius Firmicus Mathes. viii, cap. 26. Spiculatores faciet, qui nudato gladio hominum amputent cervices. Abdias Apost. Hist. iv. Rogavit spiculatorem ut aquæ illi facultas fieret. Sic etiam scribitur in Actis sanctorum martyrum Thraciæ, Probi, et Andronici; et in passione Abundii et Abundantii. Greci σπεκουλάτωρ scribunt, ut in Evangelio D. Marci cap. vi, vers. 27, qui spiculator veteri interpreti. S. Athanasius, Apol. ii; Καὶ παρὴν σπεκουλάτωρ. Glossæ ms. σπεκουλάτωρ, ἀποκεφαλιστὴς. In Glossis tamen Graeco-Lat. scribitur, speculator, et exponitur, δῆμος, ut a Dine, et ἀποκεφαλίζων, quod scilicet carnificis officium perageret. Et in Suetonii Augusto, cap. 27, et in l. Divus 6 θ. De bon. damnat. qui Basili. lib. lx, tit. 52, ὁ ἀποτέμνων. Verum ipsi etiam satellites, seu dorsoφōros, spiculatores dicuntur in veteri Οnomastico. Itaque spiculatores qui dicuntur, eos a spiculis dicos existimant. Qui διοτήρας, vel διόπτας καὶ ἐρευνητὰς vertunt, omnino spiculatores intelligunt. Certe Cajacius ἀποτέμνων: a in d. tit. 52, spiculatorem vertit, et Bonaventura Vulcanius in Nous ad Glossarium Latino-Graec. scribit, inepte ibi confundi spiculatorem cum spiculatore. Salmasius autem Not. in Aelium Spartanum ait, certum esse falli eos qui spiculatores legunt. Hoc delinquent qui ad Grammaticos in jus aderint.

Pag. 55. Στέμμα. Imperialis corona et diadema. Codinus de Officiis, cap. 10, num. 3 et cap. 26, num. 4.

Pag. 188. Σύρ. Dominus.

T

Pag. 184. Ταξείδιον. Expeditio. Glycas pag. 307. Constantinus in Tactic. Όφελουσι γαρ παντοις εὐτερητιαι τὰ πρὸς τὴν χρειαν τοῦ ταξειδίου.

Pag. 192. Ταπηστηριον. Tapetes.

Pag. 140. Τατάς. Praeceptor. Vide Notas ad Codinum cap. 2, num. 36.

Pag. 37. Τέρτα. Tentorium, Tabernaculum. Vide Glossarium ad Nicetam.

Pag. 39 et 106 Τερτών. Castra loco, tentoria figo.

Pag. 84. Τζάρα. Tzagra. Sic constanter scribitur. Τζάρα autem exponitur jaculum, pag. lxxxix, est etiam instrumentum quo jaculum emittitur. Anna Commena Alexiados viii: Βάλει δὲ τις τοῦτον τὸν λατίνον κ. μήτων δὲ τῇ τῆς τζάργας κατὰ τῆς κάρυθος. Ille tζαράτωρ, pag. c., Izgrator; et τζαράτωρ λισμα, Izgrator u a cenisio; τζάροδι-

λος, pag. xiv, τζαγροβόλος pag. cxi, balistarius, Bullialdo. An autem τζάγρων rectius interpreteris balistam, et τζαγράτορας balistarios, facit ut ad dubitem, quod βαλιστάρους legam apud Justinian. Nov. lxxxv, cap. 2 et 3; et βαλιστορόνυς ἀμάξας, ήτοι τάς ἔχουσας τάς λεγομένας τοξοβολίστρας, apud Leonem, Tacit. c. 14, § 83. Sic etiam scribitur apud Theophanem in duobus codd. mss. nec aliter scriptum erat in Anastasii codice, qui vertit, arculistas. Legendum tamen prius, τοξοβολίστρας. Auctor anonym. in Vita Basillii imp. Τοξοβολίστρας, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν λιθῶν ἀφέσεσι. Lego et χειροβολίστρας, id est, salaricas, in Glossis, quae manu mitterentur, de quibus vide Servium ad vers. 705 ΑἘπ. ix et Vegetum. Videtur igitur τζάγρα aliud a balista instrumentum. Τοξότας etiam et τζαγράτορας velut res diversas posuit Nicetas pag. liii.

Pag. 201. Τζακίζειρ. Clade afficere. Vide Meursium.

Pag. 122. Τοποτηρητής. Prorext et gubernator. Ponitur etiam pro legato. Anonymus in Romano imp. Τοποτηρητῶν ἐκ Ρώμης ἀνελθάντων. Leo Grammaticus; Ἀπέσταλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολέοντος νέον τοποτηρητὴν. Vide Gloss. ad Cedr. et Anastas.

Φ

Pag. 148. Φανιόλιος, Mitra ac redimiculum. Alias, pannus. Vide Gl. ad Anast.

Pag. 177. Φαμελία. Familia. Vide Gloss. ad Cedr. et Anastas.

Pag. 146. Φελύρης. Stola. Vide Notas. Item,

penula. Vide Theophylact. Simocatt. lib. viii, cap. 6.

Pag. 202. Φλαμπούριάρις. Flammularius, vexillifer. Φλάμπουλον et φλάμπουλον dicebant. Vide Gloss. ad Cedren. Nicet. et Anastas.

Pag. 61. Φούρκα. Furca. Vide Gloss. ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 202. Φουσσάτρος. Sic etiam hodie. Fossatum, Exercitus. V. Glyram pag. 274, edit. Reg. Gl. ad Cedr. Nicet. Anastas. et ad Institutiones Justiniani tit. de Mili. testam. Scribunt etiam φωτάζτον apud Ducam, pag. 33, et Joannem Cantacuzenum, Hist. lib. 1, cap. 48; et lib. iii, cap. 53.

Pag. 202. Φούστις. Biremis. Hodie φούστα.

Pag. 40. Φρέριος. Frater, frère. Joannes Cantacuzen. Hist. lib. ii, cap. 12, Κατ φρερῶν τινῶν.

X

Pag. 116. Χαρτουλάριος μέτρας. Magnus Chartularius. Vide Glossar. Nomicum, et ibi annotata.

Pag. 119. Χαρτοφύλαξ μέτρας. Magnus Chartophylax. De Chartophylace vide sextam synodus act. 1 et 8, pag. 92 edit. Rom.; et act. 11, pag. 172; et septimam synodus pag. 404, in fine; et Meursium. De magno Chart. concilium Florentinum: Ό μέγας Χαρτοφύλαξ κύριος Μιχαὴλ. Vide Notas in Codinum, cap. 1, num. 9.

Pag. 150. Χρυσόδονιλλον. Aurea bulla. Βούλλωσις χρυσῆ. Menologium Augusti xxxi: Σολέμνιον δίδοσθαι ἐτήσιον τῷ τοιούτῳ λόγῳ διὰ χρυσοδούλου λόγου τετυπώκαστο. Joannes Europolates in Breviario historico: Τὰς χρυσοδούλεις αὐτῶν γραφάς παριδὼν. Vide ad Cedren. et Nicetam, et Spelmanni Glossarium.

INDEX ANALYTICUS

AD CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS ECCLESIAE ET AULÆ CPOLTANÆ.

(Recoll monitum Indici Græcitatæ præmissum.)

A

Abbreviator, qui brevia conficiebat, δὲ εἰς τὰ πιττάξια, 135.

Abestiarus, præses vestiarii, 248.

Acacia, cavitas involueri, quod imp. fert sinistra, eum mortalitatis humiliatisque admonet, 31.

Academica congregatio Ingolstadiensis per tricesimum B. Virginis litaniis cani instituit, 344.

Acatistis Virginis vigilia cum aliis tribus in pafatio agitur, sabbato hebdomadis quintæ quadragesimalis, 72, 321. Acatistis hymnus ob urbem Constantinopolim ter servatam B. Virginis servatrici canitur, 321. Acatistis hymnus dictus, quod populus una cum clero totam noctem absque sessione stando et canendo Deiparæ laudes et gratias concineret, 324.

Acatolici quam sint rudes rerum ecclesiasticarum, 151.

Acclamations in benedictione aquæ, 79. Unctione imp., 79. Lægitimæ beneficij, 79. In creatione despotæ, 100. Designatione patriarchæ, 103. In acclamationibus sebastocrator nominatur secundus, et nomina despotorum, 53. Acclamationum exempla, 278. Acclamatio synodica facta S. Augustino, 279. S. Pulcheria imperatrici virgini et Marciano, 279. Concionatoribus, 281. Altæ factæ imperatoribus Justino Juniori, 278. Nicephoro Phocæ, *ibid.* In senatu Claudio, 280. Antonino, 279. Acclamationum origo et progressio, 278. Eadem in exsecrationem versæ, 280. In imperat. Commodo, *ibid.* In hæreticos, 281. Acclamations Græcorum adulatore falso ridet lepide Luitprandus, 278, 232, 294.

Accubitor cubiculi, 186.

Accubitum novemdecim palatium, 301.

Achris Justiniani patria ab ipso ornata, prima Justiniæ dicta, 573. Et regia Bulgarorum sedes, *ibid.*

Acoluthus, officium, 51. Palatin, 11. Ejus gestamina, 25. Batangorum præfector sequitur ex officio imp., 40.

Administrator magnus, offic., 55. Palat., 11. Ejus habitus, 23. Nulla ejus functio, 41.

Adnumista magnus, offic., 46. Palat., 11. Insigne sceptro insidente columba, 24. Ex officio castra cum magno domestico obit, quæ desunt annolat, 85. Censor est militum, 198.

Adrianopoli coronatus secundum Cantacuzenus, 368. *Alia inibi gesta*, *ibid.*

Adrianus Saravia Calvinista contendit nomina archiepisc., archidiacon., etc., retinenda, 163. Adversante Beza, *ibid.*

Adulatores Græci episcopalia prope omnia et sacerdotalia suo imp. tribuunt munera, 331.

Egyptii natalem Christi 6 Jan. agebant, 304. Eorum Nilus aliique fontes ob miraculum in Cœa Galilææ vi-nosi, 306.

Aer sciadili, aer velum sacrum quo sancta in disco te-guntur, 221. Thure vaporatur, *ibid.*

Ethiopes ob Christi baptismum se aquis mergunt, 306. Media nocte ex proximo hauriunt et incorruptam servant aquam, *ibid.*

Agatensi bis ab urbe Cpoli repulsi ope B. Virginis, 525.

Agnum Christum significat omophorion, vestis sacra ex lana, 168.

Alexander Magnus victor Darii, 51. In ejus domo pa-terna velut successores coluntur imp. Romæ, 55. Idem Leonidæ bajilli sui moribus insuetus puer emen-dare senex nequit, 211.

Alexandrinus patriarcha solus operto capite sacrificat, 169. Ejus mitra dicta Phrygium, *ibid.*

Alexius Comnenus imp. primus sebastocratorem creat fratrem, 7. Eundem Cassari anteponit, 7, 174. Est secun-dus in commentis novarum dignitatum, 7. Ut chartophylax ante episcopos sederet rescripsit, 120. Idem excogi-tavit dignitatem panhypersebasti, 7. Eadem ornat Mi-chaelem Taronitem, 7. Abusus voce et dignitate sebasti, quæ solius imp., 8.

Alipies, 320.

Allaximarium imp. vestiarium, 31, 251.

Alogatur præs. militibus equos habentibus, 37. **Alius** habentibus spathas, 37.

Altaris tabernaculum seu locus sanctior dicitur βῆμα, 149. Pro altari portatili utebantur Græci antimensis, 147.

Ambon, locus capax et ornatus templi, 337. Inibi cor-onatus et initiatus imp. ambonem et soleam casu trulla communitem non potuit splendore pari restituere Justinus, 90, 361. Eo desertus evangelium cum lampadibus, 160. Diaconis in eo datur signum separandi catechumenos a fidibus, 168.

Ambulacrum erigitur in palmis, floribus consergitur, diripiendum finito datur officio, 68.

A memoria, offic., 58. Palat., 11. Ornamenta, 26. Functio, 41. Est memoria magister, non absimitis alteri ecclesiastico, suggestori, 143.

Ampullam auream duplice tenet lampadarius, 44, 45, 49, 275. Simplicem tenet in clericorum ordinatione secundus ostiarius, 276. Ampullæ oleum sacrum et chrisma continebant, *ibid.* Inde monampulen et dibam-pulon, *ibid.*, 149.

Anabathra exstruitur ornaturque in coronatione imp., 89. In eam ascendit imp. coronatus, 91. Et imperatrix coronata, 92. Eamdem occupant protopsalta inde acci-nentes, 93. Alia item sedent aureis velis velis imp. et pater, 97. Exstruitur alia in trichinæ pro designando pa-trarcha, 102.

Anacara tympana equitante imp. pulsantur, 31, 231.

Anastasii imp. tempore sunt usurpatæ primum conta-cia, 139.

Anastasimon, genus cantici, 155.

Anconitanorum Cos. in nativit. ad mensam imp. bene precatur, 57.

Andreas Cretensis auctor magni Canonis, ejus natales, studia, scripta vitæque compendium, 320, 321.

Andronicus Paleologus primus seu senior Theodorum Metochitam ærarii publici magnum logothetam constituit et stratopedarchæ anteponit, 9. Ejus ex sorore nepotes cabbadia duplicitis coloris allaque gestabant, 18. Joannem nepotem panhypersebastum ornamenta facit augustinorem, 177. Equi hinnitum ex imagine S. Georgii editum inaudiens male ominatur, 315. Ad dioram Hodegetriam

confugit, precatur, juvatur, 316. Monachus biennio in Libis monasterio sepultus, 510.

Andronicus junior Cpoli capti avum verbis et amplexu recreat, ipse quoque divam Hodegetriam veneratus, 516. Excipit sponsam Annam Sabaudam, 582. Ejus humilem animum carpit Gregoras, 384. Hic Andronicus secundus Cantacuzenum jubet magnum domesticum et paupherestabat aqualem facit alisque superiorem, 7.

Angelii in scarano magni domestici, 17. Inde mos catholius in vestibus pingendi angelos aliosque sanctos exemplis firmatus, 233. Angelorum imitamen sticharion, 166. Eorum celeritatem et reverentiam indicat orarium, sacra diaconorum vestis, 167.

Angurotum, gestatum Persicum Bardariotarum, 58. Est piceus in cucumeris formans, 268.

Aona. Commeua Alexii Comneni filia. ejus Alexias, 174.

Anna Sabauda ab Andronico Jun. sponsa excepta, 382.

Annos multos precantur imp. Graeci, sebastocrator, despotæ, patriarchæ, 44, 46, 48, 51, 53, 55. Potestatus Genuensium latine eos precatur, 56. Pisanorum, 57 et Anconitarum, 57. Barangi anglie, 37, Bardariorū persicæ, 57. Cantores, *ibid.* Et panagiam sumenti, 65. Verrissimum imp. suis reprecatur, 33, 59, 63. Potestato Genuensium, 56. Pisanorum consuli per interpretem, 57. Et magno domestico, 63. Annos præterea multos precantur imp. lugenti, 69. Osculant̄ ss. crucem, 79. Conferentes beneficium, 79. In creatione despotæ, 100. In patriarchæ designatione, 103.

Annulus aureus, funibus et ansis poma in mensa imp., deponuntur, 301.

Annuntiationis festo et Palmis purpurea gestantur sticharia, 67. Annuntiationis vigilia cum tribus aliis in palatio agitur, 72, 326. Est festum despoticum, 272.

Anteponendi et postponendi officia, reserit voces novandi ius imp. 8, 177. Idem prope patriarchæ tentabant, 143, 162.

Antidorum seu panem sanctificatum sumptuō imp., accipit in polychronion in nativit. 48. Idem sumit imp., coronatus et populus, 96. Ab episcopo benedictionis gratia distributivum, 365. Idque non communicantibus, 288. Ejus cum processione delatio, distributio, consecratio, 365. Antidorum cum mandylis et lampadibus præcedunt deputati, 160.

Antimensia, 146. In novi templi dedicatione ab episcopo consecrata, sine his sacrificium non oblatum. Lotione non perdunt sanctificationem. Ea consecrandi ritus, *ibid.* et 147.

Antipana, quasi panni oppositi pannis, ornamenta quedam, 224.

Antoine Pio a senatu acclamatum, 279.

Apex pīle imp., et despotæ 13. Sebastocratoris et Cæsaris, 15, 19. Domestici, 17.

Apocrisiarius proponit imp., negotia in circumstantiae, 53. Est internuncius, procurator, legalis, 262. Apocrisiariorum munere episcopi et diaconi functi, 262. Clerum palati regebant et ecclesiastica negotia tractabant, 263. Apocrisiarius Romanus Cpoli moratus itemque in aula regum Franciæ, 262.

Apostoli mensæ accumbentes in pulvinari panem deponunt in Christi honorem, 299. Preces per ordinem festorum variant, *ibid.* Is mos ubique terrarum ab his servatus, *ibid.* Ad Virginis dormitionem congregatis mensæ sequentibus Delparæ post mortem viva aparet, *ibid.* Ab iisdem dicta panagia *ibid.* in SS. apostolorum Petri et Pauli honorem Constantinus Sylvester Romanus tradidit, 262. In SS. Apostolorum templo conditorum est magni Constantini, 81. Processionis ad i. ludi imp. interest, 81. Id templum SS. apostolorum patriarchæ Cpolitanæ sedes data a Mahomete urbem et imperium occupante, 373.

Apostolicas traditiones futurus recipit imp., 86. Ad apostolicam Scripturarum lectionem imp. et imperatrix coronati surgunt, 95.

Apparitiones Christi tres festo honoratae, 503.

Appreciations variæ ac reciproce ad hīp. mensan in pativit., 33.

Aqua consecratio in Epiphania facta, 63, 1. Is ritus in omnibus ecclesiis etiam apud Ethiopias servatus, 306. Aquæ benedictio intio mensis facta, 303. Ejus benedictionis formula, *ibid.* 78. Aquæ miraculo servabantur incorruptæ, quas fidèles media nocte ob Christi baptistum hauerauit, 308. Aquam serventem calicis consecratio infundebant Graeci, 162. Ejus mysterium et ministri, *ibid.*

Archidiaconus dominica adorandus ss. crucis, eamdem effort ex palati ecclesia, 63. Induitur stichario et

phelone, *ibid.* Eam gestandi a patriarcha habet potestatem, 66. Legit evangelia in officio mag. hebdomadis, 70. Preces in paschale recitat pro pace, 78. Fert ss. crucem et osculum ab imp. accipit, 74. Eamdem fert in benedictione aquæ mensis cujusque principio, 78. Archidiaconom non habet magna ecclesia, sed imp. cleris, 94. Archidiaconus non fit per archonitac, sed per operam diu præstata. Factus per pittacia non est præferendus alii, est tamen primus in perceptione divinarum mysteriorum, 161, 168.

Archiepiscopo Bulgaris et Cypri datum privilegium præferendi lampadem, 278. Atque illi provinciales episcoli a Justiniano subjecti, 373.

Archimandritæ ser. 5. Paschali cum patriarcha et episcopi imp. invisunt, ejus manu et genua oscularuntur, 77. Ab imp. sceptrum accipiunt, 103.

Archistrategus flammulum primum imperatorium, 48, 283. Nomenque archistrategi a D. Michaeli archangelo habere probatur, 284. Archistrategus non erat officii nomen, *ibid.*

Archonitac sunt officia ab imp. vel patriarcha collata, et sunt per litteras seu codicillos principum collata, vocanturque per brevia et pittacia concessa, 164.

Argentea bullæ in sceptro protostratoris, 91. Argenteum sceptrum domestici scholarum, 23. Argento contoru funari operis instar est nodus in sceptro mag. domestici involutus, 17.

Arma ex Græco ἄρμα, ἄρματος vertendum non currus, 270. Arma varia, baculi, lora, manuclavia seu virga, 38. Clava manualis, 268. Matzuca, 25, 215. Pilatica militum, 37, 260. Secures Barangorum, 49, 57, 80. Siromastes seu saliba, 21, 212, 243. Matzoharbulum, securicula, 243. Spatha seu ensis imp. 31, 34, 51. Spathæ militum, 37, 251. Tela, 37. His addantur arciferentes et sagittarii izangratores, 246. Arcus quoddam genus tzangra, *ibid.* Et clibanarii, quorum thoraces ferrei, loricas, κλιβάναι jns imp. 8, 177. Idem prope patriarchæ tentabant, 143, 162.

Armenii propter Ninivitas jejunant, 334.

Arthurus Britto insula armis Deiparae imagine non gentes profligat, 315.

Asecretæ, primus in senatu, 241.

Aspri, genus nummi, 239.

Assessores sacrae synodi sunt illi: primæ pentados, 118.

Assumptio Deiparae, 299. Assumptioni seu obdormitioni Deiparae jejuniū præmitunt Graeci, 296.

Augustone, 333. Ex eo jacta epicombia seu donaria in populum, 88.

Augustino (S.) et Eradio acclamatum, 279.

Aulae aulicorumque ordo et statio, 36. Eorumdem circumstatio, 34, 45. Aulae officiales quomodo vestiantur, ordinantur, distinguantur, 13, sqq. Qui inter se colloquantur, 16. Eorumdem ministeria, 28. Ad mensam, 55. In fossato, 83. In festa, 43, 67, 70. Ex aula et in aulam equitandi fas nemini, 30.

Aureum retecatum accusatoribus dabant et lectam margellio accusatis dandam judices Medi significabant, 54.

B

Baiorum festum est palmarum, a baies seu palmis, 311. Inde non derivatur baileyus et prævaricator, *ibid.* Bailey locis ignotus, ultimum seu, 81. Palatinum officium, 13. Est pedagogus vel imp. vel filiorum, 210. Vox etiam Latinis usitata, *ibid.* Bailey maturi regum filii constitueri, *ibid.* Bailey sive mabalulus Venerabilis imp. Cpolitanum modice honorat, nec osculatur pedem, neque faustis interest appreceptionibus, 75. De orthographia vocis, 112, 350.

Balkamon in prima pentade omittit protecdicuum, 118. Chartularios vocat adjutores officialium, *ibid.* Refutatur de sacello et sacellario, 123. Et de baies, 311. Mire extollit officium et ordinationem chartophylacis, quo ipse fuocetus, 127. Ejus singularis potestas in munere chartophylacis, *ibid.* Ex ambitione patriarchatus imp. adulatur episcoporum et sacerdotum in quibusdam potestateni concedens, 351. Rogas graphice commendat et intermis-sas lamentatur, *ibid.*

Baptismus dictus πεπονότ, 145. In eo ordinarie non accensa solum luminaria, sed baptizatis etiam data, *ibid.* Baptismus Christi nostra salus, 303. Ob Christi baptismum agebant Graeci festum Epiphaniae, 303. Festum luminorum dicta Epiphania ob cereos accensos et faces, 304. Ob baptismi proprii memoriam agi festum opinio pia, *ibid.* Ob baptizati Christi reverentiam Ethiopias fidèles aquatum ibant et incorruptas servabant aquas, 306. Inde Jor-

danis aqua etiam lucorupta, 307. Baptizatorum seu illuminatorum habet cursum praefectus luminibus, 3.

Barangi ab anglis dicti, 204. Inde Anglice imp. precanatur accumbentem, 57. Evidissimi custodes ad fines concilium imp. et triclinii ministrant, 57. Et statio et ritus eorum, in vigil. nativit., 49. Ad mensam adstrepunt securibus, 59. Cum suis primiceriis fercula auferunt, 61. In palmar. Dominica diripiunt ambulacrum, 68. Semper adsumt imp. equitanus, ad Blachernas in puris, deducunt, 80. Securigeri ducunt ad excelsos gradus, *ibid.* Comitantur ad S. Joan. Baptiste, 81. Et imp. coronatum, 94. Eorum praefectus est acolitus, 40.

Barbariote januarii aulae custodiunt, 37. Origine Persae et gestamine noti Persico anguero itemque rubris indumentis, sceptris etiam, quibus ordinem in populo faciunt, 58. Precedunt imp. equitanum; ex zona gerunt manuclavia usque flagellant dignos flagris, *ibid.* Persice imp. accumbenti precanunt, 57.

Barbaricum flumen, 39, 267.

Basilii (S.) Magni preces audit in S. Sophiae imp. festo Pentecostes, 78. Ad ejusdem monasterium procedit, 80. S. Basilii festum celebravit Graci i Jan., ipso Circumcidionis die, 341.

Benedictionis seu sanctificationis materia innuncto imp. acclamantur multi anni, 79. Beneficium, quod tum sub-signat imp. seu confert, vim habet quasi aurea bullae, *ibid.* Benedictio seu sanctificatio accipitur ex antidoro seu pane sanctificate et ex ss. vestibus, 288, 363.

Benedictus Deus noster, canticum in lotione pedom, 70.

Blachernas (ad) supplicat imp. festo Purificationis, 80. Et cum agitur memoria deposita veneranda vestis B. Virginis, 82, 344. Nomen Blachernarum a quadam illic regnante, 272. Inibi templum extruxit Leo Magnus, *ibid.* Ubi veneranda Deipara vestis, 344. Aliud templum Blachernense ad littus maris a Pulcheria imperatrice conditum. Ibidem sepulchrales d. v. fasciae. Præterea vestes B. Virginis, pars zone, amiculum capitis in Blachernis condita, 341. In his quoque coronatus est tertium Jo. Cantacuzenus, 368.

Blatinus pilens primi secerarii, 23.

Blatinus, Latinis purpura, 236. Pro panno et involuero generati sumitur, 257.

Blattum gestare non imperatorium, 292.

Bonellidius correctus, 135. De antimensiis, 147. De coarctatis, 151.

Branas Cypolim obediens objectu B. Virginis Hodegetriæ repulsum, 516.

Breve et brevia quid? His conficiendis præterat prototyparius, 133.

Buccinatores imp. equitante canunt, 51. In vigilia Nativit. sub horis et liturgia stant inter clerum et flammula, 49.

Bulgariæ et Cypræ archiepiscopis datum privilegium præterendi lampadem, 278.

Bullæ aureæ incisa sceptro magni stratopedarchæ, 19. Bullæ aureæ sceptrum magni ducis, 18. Argenteas protostratoris, 19. Bullæ pontificum litteræ, sigilla litterarum sic dicta, bullæ aureæ, cereæ, plumbeæ, 256. Bullæ plumbeæ ultor imp. in litteris ad patriarchas et proceres, 34. Bullæ ss. crucis firmatae, 256. Bullæ litteris contractuam addita et bullare, *ibid.* Bullæ habet figuram cordis, pueris appensa contra fascinationem, *ibid.*

Bullotarium, 256. Aliud iostar rationalis dabatur ordinando chartophylaci bullotarium, 127.

Bulla, cupa seu cupella in matronea protologatoris, 215. Dicitur a Boultov. Boultov, Boultov. Item vas vinarium seu dorsuarium, *ibid.*

Byzantium olim erat sub episcopo Heracleo, 104. Byzantium nominis sui civitatem ampliando Constantinus edificavit, Romanum S. Sylvestro tradidit, 262.

C

Cabbadium indumentum, quod super omnia alia induit, 23. Cabbadia ferunt ut lubet proceres a magno doméstico usque ad magnum drungarium vigiliarum, 22. Cabbadium imperatoris, 30. Despotæ rubrum et marginis contextum, 14. Accipit cum despota creatur, 100. Cabbodium duplicitis coloris cum margellis magni domestici, 17. Joan. Cantacuzeni et nepotum Andronici, 18. Purpureum magni duces, *ibid.* Logothete ararii generalis, 29. Magni primicerii, 19. Protostratoris, 18.

Cæsar primus erat ab imp., 7, 176. Et præpositus sebastocrator primus Isaacius Comnenus, 7. Post Cæsar aquator panhyperebaste ab Alexio Comnen., 8. Cæsarem appellandi formula, 16. Cæsarem et sebastocratorem creandi ritus similis despota, 101. Gestamina capitis

antiqua nesciuntur, *ibid.* Ejus vestitus, 18. Cæsar, cespota et sebastocrator tantum principalis obvunt, 28. Scaranica eorum ignota diebus festis, 14. Polychronion dicunt in operato in vigil. Nativit., 58. Non intersunt designationi patriarchæ, 103. Cæsaris dignitas ex inauguratione, 173.

Calcei imperatorii tzangia dicti, 31. Aquilis, lapillis et margaritis insignes, *ibid.* Eorum usus in processionibus et supplicationibus, *ibid.* Rubri futuræ imperatriæ in duuntur, 108. Despotæ bicolores cum aquilis quasi de missivo opere, 13, 223. Calcei citrini panhyperebaste, 18. Prasini protostarii, *ibid.* Aerii coloris sebastocratiris, 15.

Caliga pro calceo militari sumpta, 223. Et pro braccis, *ibid.*

Camisatorum ministerium ecclesiasticum circa carbones et cœficiendos lebetes, 162.

Camista ferunt letores in vigil., 44. Ea sunt vestes superpelliceas ecclesiasticorum, 163. Camisia et epirribatarii induti cantores ad mensam imp. canunt in nativitate, 60.

Campanæ Græcorum, 134.

Canaceli dignitas officiæ, 80. Palat., 12. Canacelus neque erat cancellarius neque eamerarius, sed utroque angustior, 206. Ejus sceptrum lignum laevigatum, 13. Non comparet in comitatu, neque in imperatoriis salutatione, 12.

Canaceum palatum augustissimum et monasterium, 206.

Cancellarii et velarii dicti, 134. Cancellarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Cancellici et vela secludebant magistratus, 134.

Canistris dictus a canistro, 133. Ejus officium patriarchæ vestes mutanti servire, 136. Canistrion, amictus sacri vestiarum, *ibid.*

Canon magnus s. officium canonis magni ad finem Quadragesimas lectum, 320. Ejus materia, auctor, tempus, *ibid.* Causa nomenclatura, 321. Ejus vigilia in palatio celebrata, 72, 320. Canone Trulliano egressus ex monasterio vestitus virginibus, 124.

Canonarchæ in vigil. Nativit. in palatio suspendunt Christi nati imaginem, 44. Eorum habitus et ministerium, *ibid.* Tollunt ex imp. mensa fercula, 60. Canonarchis ab canone seu certa oda origo propria et functio, 157.

Cantacuzenus fit magnus domesticus æqualis panhyperebaste, 8. Fratres uxoris creat sebastocratores et singularia concedit ornamenta, 101.

Canticæ quædam proprie a Græcis dicta et Latinis consuetæ, 138, 153. Canticum in Nativitate, 53, 57. Integrum habet, 295. De Epiphania, 60. Totum ponitur, 298. In adorat. ss. crucis, 63. In palmis, in lotione pedum, 70, 326. In Paschale et troparium, 73, 327, 328. Canticum imp. coronationi accommodata, 90, 93, 93. Itemque patriarchæ, 131. Præterea imp. in anabathra sedentibus, 97.

Cantillantes desuratae volucres in arbore ærea, 302.

Cantorum numerus prescriptus ab Heraclio et Justiniano, 112. Idem multos apprecentur imp. annos, 48, 52. Ad mensam, 57. Cum epirribatariis canunt et Magi Persorum reges, et interque cantum esu abstinet imp. 60. Cantorum primus a magno domestico tollenda accipit fercula, *ibid.*

Capitellum in liturgia tegumentum cidaris, aut mitra, spicatum Christi coronam, aut supra caput sudarium representat, 169. Capite aperto consecratio accipitur, *ibid.* Capite etiam nudato orandum, ob Christum qui caput est honorandum, *ibid.* Capite tamen quamvis lecto sacrificare non vacat mysterio, *ibid.* Capite nude ministrant pueri honorarii et imp. cognati, 59, 63. Item imp. coronato, 98. Dumque patriarcha renuntiatur, 103. Capitibus nudis spectatur coronandi imp. unctio, 90.

Cappæ et cappassis, tegmina pro pileo, 266.

Capputis ablatis imp. honorauit Genueenses et Veneti, 73, 76.

Carcer patriarchicus dictus sacella, 124. Carceris seu sacellæ nomen habent virginum monasteria, *ibid.*

Carthago dicta a Justiniano tertia Justiniana, 575. Restituta Rom. imperio a Justin. Vandali pulsi, *ibid.*

Casauboni grammaticæ tricæ, 303, 304. Conducticii columnarioris Baronii, 345.

Castra subsunt magno domestico, 83. Ea reficienda curat domesticus murorum, 41. In his custodias praefectus tzacorum curat, 42. Eorum custodes alii, 43. Movendis datur signum in tentorio mag. domestici, 85. Ea præcedit, dum proficisciendum alio, praefectus exercitus, *ibid.*

Cataphractarii et cataphracti Persis sunt elibanaři, 266.

Catecheseos die pop. ad quadragesimam institutus, 312. Eo patriarcha thymiamata divisi, *ibid.*

Catechista, officium ecclesiasticum, 162.

Catechumenea, locus catechumenorum, 363. Ea imp. coronatus occupat, 96.

Catechumenis datum orario signum exeundi ab liturgia, 168.

Calena ex margaritis circum domestici scaranicum, 17. Cella, conclave ipsum imp., 34, 263.

Cellulani, 377.

Cera obsignal imp. litteras ad matrem, uxorem, filium, 34.

Cerei dati baptizatis, 145. Proceribus sub lectione SS. Evangeliorum in festo Iuminum et fer. 5 mag. hebdomadis, 71. Paschate sub matutinis, 73. Et potestato Genuensem, 75. Cereum ferebant pauperes in lotione pedum, 70.

Chæretismus, festum Dominicum c. aliis ejusdem generis, 273.

Chaganus Scytha urbem Cpolitanam obsidens repellitur magno miraculo ac grandi suo damno, 322.

Chalcedon non est vertenda vox Καρυγχών, sed Carthago, 375.

Chalcedonensis synodus acclamat S. Pulcheriam Imperatrici virg. et Marciano, 279.

Charatizum tributum duorum millium florenorum annuum Turcæ a patriarcha pendendum, 373.

Chartophylaci officium, iura Ecclesie defendere, illes cleri disceptare, patriarchæ dextra manus, os, labra, 126, 127. Dissert a chartulario, quia amplior ejus potestas quam chartas custodire, 126. Cui archivum ecclesiæ privilegiisque commissa, 127. Illius jus signandi, 128. Et iam magnificum quam bibliothecarii Romani, *ibid.* Episcopos sessione antecessit, 127. In ordinatione ejus bullotarium et claves data, *ibid.* Tiara quondam insignis et equo patriarchæ vectus in festo SS. notariorum, *ibid.* Duodecim administratos habebat notarios, 128. Discussit mores et vitam ordinandorum, 158. Nemo ad conspectum patriarchæ neque ad beneficium admissus, nisi per eum, 128. Chartophylaceum, locus ubi iudex ecclesiasticum sedet canarium, 127.

Chartularius Latinis est iudex causarum, 139. Inter lectores censor, *ibid.*, 160. A Balsamone vocantur chartularii adjutores officialium primæ pentados, 118. Chartularius magnus, offic. 26. Palat., 10. Habitus, 22. Prefectus imperatoris equisnibus, 160, 191. Hinc freno imp. equum adducit, 29. Chartularius militaris seu thematis militem conscriberat, recensebat, 160, 191. Alius erat sacrorum cubiculorum chartularius, *ibid.* Et homo chartularius, *ibid.* Et tabellarius chartularii, *ibid.*

Chiorum officialium vani tituli, 113.

Chirothecam in zona cum margella et aquilis fert primus accipitriarius, 28.

Chirotonia s. designation fit duplci suffragio, 104. Græcis aequore pro consecratione et electione s. designatione dicitur hereticis occasione errandi et declipiendi etiam prebet, 371. Chirotonia s. ordinatio fit S. Spiritus invocatione manuunque impositione, 372.

Chlany seu lamparium sebastocratoris, 13, 224.

Choreas in angustione ducebant in honorem imp. praefici regionum, 353.

Chori primi et secundi domestici proprius, 6, 152.

Chosroes Sarbarum ducem helli contra urbem Cpolitanam mittit, 321. A filio necatur, 322.

Chrisma sacrum servabant ampullæ, monampulla, diampulla, 149, 276.

Christi nati vigilia quomodo in palatio celebrata, 43. Eju-dem imago de tabula suspensa, 44. Ab imp. osculo honorata, 44, 46. De eodem ad mensam canuntur, 57, 60. Contacion integrum, 293. Aliud de Christi Epiphania idiomelon, 298. Ejus Epiphania s. baptismus festo honoratus a Græcis, 303. Dicta festum luminum eaque accensi cerei et faces, 304. Epiphianam regibus factam Græci, 25 Decemb., 303. Natalem Ægypti 6 Januar. agebant, 304. Christo festa proprie dicta non sunt dies Dominicæ, sed certa quædam, 273. Ob Christum, qui nostrum est caput, honorandum, nudo etiam capite orandum, 169. Ob Christum spinis coronatum et sudario involutum tecto alibi capite sacrificatur, *ibid.*

Chrysobullæ cinnabari subscriptæ et ss. cruce firmatae, 256. Eorum vis, *ibid.* Chrysobullas mag. logotheta curat ad reges mittendas, 32.

Chrysoclaracter vestimenta anteis clavis ornata, 221.

Chrysoclaea et chrysoclavus, *ibid.*

Chrysostomi (D.) festum in S. Sophiæ celebratur præsepte imp., 80. Ejus commentaria in sacras litteras cum Thomaite conflagravit, 353. Ejus natalis, 13 Nov., 341.

Cibyres fons ob vini ex aqua facti miraculum vinosus, 306.

Cimelia sacra curat sceuophylax, 130. Notantur ev. Specio, 153.

Cinnabari et bractea et ss. crucibus coccineis ornata in p. lampas, 43. Subscriptæ bullæ, 256.

Circutor s. excitator, offic. ecclesiasticum, 162.

Circumstationis minister est cum magno bæteriarcha et primicerio aula protovestiarites, 54. Ea fit circa liturgiam et vesperas, 35. Apocrisiarii aliqui negotiis propoundunt, *ibid.* Circumstationis aulicas ordo, 37. Quotidianæ et festivæ ritus, 45. Circumstationis in nativit., 59. In Domina SS. crucis adorandæ, 65. In Paschate eam faciunt episcope et primores Ecclesiæ, 77. Alli ritus circumstat. in hedonietice aquæ initio mensis, 78, 79.

Citri episcopus Joannes ejusque responsa, 117, 162. Alia recenset officia ecclesiastica, *ibid.*

Clamatores s. xpaxtæ vocantur protopsalte, lectores, qui coronato imp. accidunt, 93. Hastas tenent, *ibid.*

Classem totam regit ameralius, 39.

Classis aulicorum qualibet certum locum habet, 57.

Claudio imp. senatus acclamat, 280.

Clavæ pileus magni domestici, 17, 233. Magni ducis, 18. Protovestiaræ, 20. Praefecti exercitus, 25. Clavatis pileis officiales ad mensam in Nativit., 56

Claves datae ordinando chartophylaci, 127.

Clavi aurei, vestimenta ornamenta, 231. Clavis aureis insignita nomina, 222.

Clericorum numerus circumscriptus a Justiniano, 112. Et Heraclio, a quo certo quoque numero definiti clerici officiales, *ibid.* Clerici palatini recensentur, 163 sq. Eorum indumenta et ministeria, 44.

Clipanum, lorica, 266.

Clypei a quatuor proceribus tenentur juxta imp., in quibus ejusdem equestris imago, 99.

Codinus, æqualis vel posterior Cantacuzeno, paulo ante subactam Cpolim floruit, scripsit etiam selecta de originibus Cpolos, 111, 356.

Cogniti imp. quomodo lugeant, 106.

Collectæ Litinorum in liturg. et litanis convenient Græcorum cœvætæ, 151.

Collicium dat potestato Genuensem imp., 56. Est panis rotundus et delicatus, 295.

Coloris varias species memorat Codinus, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 37, 38, 67, 91, 99, 101, 106, 373.

Comes stabuli seu magnus constabulus, offic., 11. Palat., 9. Insignia, 19. Officium et privilegia, 29. Est caput stipendiariorum Francorum, 33. Comes equorum imperatoriorum adducit equum imp., 29. Habet potestalem equitandi intra aulam, equos domandi, exercendi, 29. Circa Pascha renovato equestri apparatus occupat vetarem, 30. Comes (quicunque ille) cortinariorum militum praefectus, 38. Alii etiam protocomites et comites sunt sub magno duce, 28.

Commenta novarum dignitatum, 7, 174.

Commentariis scribendis vacat διορυματογράφων, 156.

Communionem (Sub) aqua fervens calici infusa, 162.

Concelli, 119. Ejusdem cellæ consortes, 377. De scriptura nominis eorumque numero, *ibid.*

Concionator videtur respondere rhetori, 114. Iis acclamat, 281.

Conditorum Constantini in templo SS. Apostolorum, 81.

Condyllos aureos habet sceptrum magni ducis et protostatoris, 18, 19. Nigros et aureos sceptrum praefecti mensæ, 21.

Constantinopolim occupat Andronicus Junior, 316. Ter oppugnata B. Virg. ope liberatur, 321. Eo tulit magni canonis hymnum et vitam S. Mariæ Ægyptiacæ Andreas Cretenis, 326.

Constantinus Magnus, Romanorum imp., ejusque successores dicti et a Macedonibus et Occidentalibus honorati, 53. Romanum Sylvestro tradidit, Byzantium adiuvavit, 262. Varios titulos concessit regionum praefectis, 174, 175.

Constantinus et Irene sub Tarasio patriarcha ss. imagines restituunt, 346. Et Constantinus Copronym. imaginem hostis turpiter perit, 346.

Constantino Pogonato regnante urbs septem obsessa annis B. V. ope liberatur, 323.

Constantinus Porphyrogenitus a patre Michaeli Pzœkol. nova dignitate honoratus, 174.

Constantinus Ducas et Const. Monomachus, circa quoniam tempora rogæ desiere, 351, 352.

Constantinus sub quo urbs et imperium stare desiit, 310.

Contacium s. liber ordinantis est in potestate hieromonicon, 140. Significat librum et odarium, male virtutum generalium canticum: est peculia genus cantori, origo vocis Græca, significatur breve quid, a contac., 139, 181. Contacium Nativit., 57, 60. Palmarium, 68

Contaciatorum auctor, 139. Contaciis praefectus, 6, 110, 133.
 Convivia instituta in coronatione imp. convivantium ministri, insignia, serie, 97, 98.
 Convocator populi varia dabal signa, 151.
 Corbant videtur ex coryphantio, 241.
 Corona imp. impouenda in tabernaculo servatur, non in sacra mensa, 90. Eam diaconi in ambonem deferunt, *ibid.* Patriarcha et pater imp. coronando imponunt, *ibid.* Coronam alterius formae seu stemma benedictum Imperatrici coronandae imponit imp., 92. Coronam deponit imp., communicatur, 96. Resumit communatus, 96. Corona in modum lampadi imperatoria circumposita ornamenta s. ex auro et argento stephanomata, 278. Corona prius humi ante Deiparorum deposita, 368.
 Corte s. curie, 266.
 Cortelini, simplices janitores praetorii, 267.
 Cortiniorum statio, habitus, praefectus, comes, 37, 38.
 Cortis, tabernaculum imp., 38.
 Crucem (SS.) radiantem, ositatum imp. flammulum, erigunt officiales, 28, 219, 283. Eamdem in vigil. Nativit. flammulum tertium exornant imagines SS. quatuor martyrum, 48, 283. Clunabari et bractea est ornata lampas, 45. S. cruci exaltanda tabulatum erigitur, 78. Eoque festo nundinæ Hierosolymis actæ, 333. SS. Crux cum imagine Christi non manufacta et SS. Deipara vestibus hosti Cpolim cingenti objecta, 322. Eadem firmat bullas, 256. Phelonem sacrum vestem ornat, a multiplici ss. Crucis polychroa dictam, 167, 141. Cum cereis et thymiamate a patriarcha loco rogæ dividitur, 312.
 Cura bibendi provida, 38.
 Curator pupillorum, offic., 56. Palat., 11. Habitus, 26. Desiit functio, 41. Orphanotrophus alius ecclesiasticus erat, 162.
 Europalata, offic., 15. Palat., 9. Ejus ornamenti, 20. Nullo munere fungitur, 34. Fuit, ut colligitur, architectonicae praefectus, 261. Dicitus a cura palatii, descriptus fuse a Corippo, 181. Latini vocem depravant, *ibid.* Munus europalatiss. europaletacion etiam absentibus collatum, *ibid.* Europalatissa, *ibid.*
 Curru triumphali B. Virginis Nicopœa imago recta, 515.
 Cursarii prædones dicti, 235.
 Cursores, qui primi configabant vel locati in insidiis, 235.
 Curtobraccia, curtæ braccæ, 318.
 Custodes castrorum et civitatum, 45. Amictus, 28. Offic., 79. Palat., 12. Custos vasorum sacrorum, 159.
 Cyperi archiepiscopi datum privilegium præferendi lampadem, 278.
 Cyrus Medorum, Persar. Assyrior. rex diversarum vixi gentium consuetudine, 85. Regem Persarum se paterni honoris gratia appellavit et a Medis accepit pila-tia, phaceolum et epiloricum, ab Assyrüs scaranicum, cabbadium et flammulum draconteum, 54. Ejus successores dicti Persarum reges, 54.

D

Damasceni pruni colorem refert scaranicum magni præmiceri, 19.
 Decaeneorum, hoc est novendecim accubitum, triclinium et palatinum, 301.
 Decreto imp. alii etiam honorarii judicant cum primo secretario, 36. Ex decreto Urbani nomine defensoris intelliguntur iudex advocatus, 131.
 Defensor primus seu protecens officio ecclesiastico fungens capillos curat, controversias judicat, 130, 131. Primus dicitur respectu aliorum defensorum, 131. Defensores clericorum et quidem exorcatorum prius erant, *ibid.* Defensoris dignitas in ecclesia Romana, *ibid.* Defensorum primicerius inter defensores regionarios, *ibid.* Defensores quatuor inter ecclesiastica officia ponit Titius, 162. Decem permittit Heraclius, 112. Defensor zoogruvov, prædantium seu ante alios dimicantum, 32, 233.
 Defunctos lugendi pia Germanorum consuetudo, 344.
 Deipara natali fit processio ad Libis, 80. Ejus presentatione ad monasterium ejusdem tñc περιθέτων, *ibid.* Purificatione illius comitatus Barangis imp. Blachernas visit, *ibid.* Die insuper qua celebratur depositio venerandarum vestium, 82, 344. Ubi ejus fasciæ sepulcrales et ss. capituli amiculum honoratur, 341. Ejus dormitioni præmittunt ieiunium Graeci, 296. Sodales academici Itanis assumptionem ejus percolunt, 314. Post mortem SS. Apostolis viva appareat, 299. Panagia ab iis dicta, *ibid.* Alia de causis etiam appellata est Deipara περιθέτων, spectabilis s. admiranda, 341. Ejus imago a milite insorta armis felicem pugnam præstat, 315. Deipara Hodgetriæ

imagio a d. Luca pictæ S. Pulcheria virgo et imperatrix templum condit, 316. Et ultimus Quadragesimæ diebus in aulam delata obviam imp. procedit abeuntemque comitatur, 72, 524. Eadem Deipara imago Hodegetriæ et s. vestis ejusdem hostibus Cpolim cingentibus objecta cives servavit, 322. Ejusdem imago in flammeo portavit patriarcha, 368.

Delatoribus supplicia senatus imprecatur, 280.

Demetrius (S.) flammulo representatus, 48, 283 sq.

Deputati mandatis induiti præferunt lampades quando fertur evangelium in ambonem et sacra dona ad sacram mensam, 160. Deputatorum ministeria Ctrio non officia sunt, *ibid.* Eorum locum tenet imp. coronatus, 364. Sunt et deputati militares, 161.

Despotus, 6, 160.

Despota erat ab imp. proximus, 174. Ejus insignia, 13. Ejus peditis et equitis habitus, 14. Juvenis adhuc aperio capite est in palatio, *ibid.* Diebus festis aliis ejusdem cultus, *ibid.* Despotam appellandi formula, 16. Ejus ministeria in vigilia Nativit., 48, 49. Despotarum et imp. nomina bonis afficitur preceptionibus, 53 not. In palmis imp. et filios imp. sequuntur, 68. Eorum flammula stant reiro imperatoria, 48. Despota, Caesar, sebastocrator soli dicuntur επίκαιοι ελατ., 330. Hinc tantum principalia obuent, 28. Non intersunt patriarchæ designationi, 105. despotæ e propria dicti inauguratione, 174. Eos inauguruant ritus, 99. Despota a proceribus intra triclinium induit, 100. Osculatur pedem imp., *ibid.* Ab imp. stemmatogyrum seu scutum accipit, *ibid.* Et ipsi despota etiam tenent scutum, quo creandus sedet imp., 88. Et soli despota in equis imp. coronatos in palatium comitantur, aliis peditibus, 97 not. Ministrant absente domestico, 97. Polychronion dicunt canonato imp. in vigil. Nativit., 58. Ab hac eorum dignitate principes Seria, Αἰολιæ, Epri dicti despote, 173.

Diaconicum, pro sacris vestibus sacrarium, 33%.

Diaconus secundus, secundarius, item ex diaconis secundarius, est primus ex diaconis communibus, 180. Eligitur per suffragia, *ibid.* Est diaconorum director, *ibid.* Aliæ quatuor ejus functiones; explet locum archidiaconi et imp. thus adoleo, 94, 151. Thuribulum et omophorium fert patriarchæ, 94. Diaconi tenent coronam imp. novo imponendam, 90. Eamdem in tabernaculum et ambonem deferunt, *ibid.* Proxime coronatum imp. sequuntur, 94. Vocant imp. ad ss. communionem, 96. Is communicaturus coronam tradit, 96. Eorum numerus ab Justiniano et Heraclio præscriptus, 112. Illi gestant orarium, 167. Eo dant signum exequendi catechumenis, 168.

Diadema unde dictum, factum, 50. Olim zona erat militaris eaque primo omnium exuli SS. martyres, *ibid.*, 289.

Dibampulon distinguuntur a monampulo, 149. Duplex est ampulla sacri olei et s. chrismatis, quo imp. inunctus, et ob rel memoriam prælata, 273, 276.

Didymotichi primum est Cantacuzenus imp. creatus, 368.

Divelium seu geminum velum in vigil. Nativit. prælatum imp., 48. Vice labari suisse vexillum imp. videtur, 269. Id unicum erat ante omnes flammulas, 283. Hoc divelium gemino constans velo a scutero seu scutifero præferebatur, 269. In Nativitate, 48. Eidem aderant Barrangi, 39.

Doctor apostoli, Evangelii, Psalterii, 143.

Domesticus ex officio jussa imp. exsequitur, 33. Distinctum officium, 258. Domesticus significat ducem, inceptorem, præpositum, præfectum et in suo genere primum, 183, 176. Domesticus Magnus præfuit panhyperbastum, 8. Varijs ejus officia et ministeria ad mensam imp. maxime, 55. Et in fossato, 83. Domestici insignia, gestamina, 17. Domesticus cantorum regit cantum, 152 sq., 176. Domesticus chorii dextri et sinistri proprius, 6, 153. Domesticus ecclesie et cleri imperatoris, 91. Est exarchus et utrique servit clero, *ibid.* Domesticus et cleri protopsaltes candida gerunt canisia, 44. Et domesticus psalterum, 152. Domesticus exarchus cleri augustæ est simul domesticus ecclesie, 163. Domesticus unus est ex psaltis, 161. Domestici patriarchales ponuntur a Ctrio inter officiales ecclesiasticos, 163.

Domesticus mensa, offic., 20. Palat., 9. Ejus gestamina, 21. Ministerium, 35. Minister mensæ imp., 57, 59, 60, 62, 63. Domestici, rei domesticæ curator, iijdem mensæ imp. ministrat, 59. Afferit ferculæ, *ibid.* Humi deponit, 60, 62. Panem afferit in paenitentia, 62.

Domesticus murorum, offic., 59. Palat., 11. Ejus insignia, 26. Castra reficienda curat, 41.

Domesticus ositorum, 6. Est janitor, 139.

Dominus estius scholarum, offic., 31. Palat., 10. Ejus ornamenti, 23. Ministerium olim fuit, nunc nullum, 58, 261.

Domesticus thematum habet alii communia insignia, 27. Publicas olim curabat res, 43. Domesticus thematum Occidentalium, offic., 72. Palat., 12. Insignia, 27. Thematum Orientalium, offic., 71. Palat., 12. Insignia, 27. Uterque publica curabat negotia, 43.

Dominica in aliis varie Graecia dicta, 234. Dominica orthodoxa fuit prima. Dominica Quadragesima dicta a restituisti ss. imaginibus, 343. Dominica orthodoxa fuit processio cum ss. cruce et ss. imaginibus instituta; lectionum decretum Nicenae non pro ss. imaginibus, 346. Dominica festa non sunt dies dominici, sed quaedam certa proprie Christo dicta, 23.

Dona sacra cum lampadibus deferuntur ad sacram mensam, 160.

Donatistae Epiphaniam non celebrant, 307.

Dormitio B. Virginis, 313.

Draconeum imp. Ommolum in vigili Nativit. gestatum, 38. A dracone sic appellatum, 283. Ab Assyriis ortum et Cyro usurpatum, 54. Est signum militare imp. et principibus palati praeferriri solitum, 283.

Dragomarus ex officio linguis interpretatur peregrinas, 40. Dictus ex Chaldaico targum, 270.

Drunga, 43. Et drungus Graecis et Latinis ab antiquo est globus militum, 189.

Drungarius, offic., 76. Palat., 12. Ejus insignia, 27. Ex officio praest certa militum turma, quae drunga dicitur, 43. Drungarii magni subiunt duci, 28.

Drungarius magnus classis, offic., 32. Palat., 10. Ejus gestamina, 23. Magno itidem subest duci, 36.

Drungarius magnus vigiliarum seu excubiarum, offic., 24. Palat., 10. Vestitus, 21. Officium, 36. Et in fuso, 84, 189. Incertus militum numerus ei subjectus, ibid.

Dux magnus, offic., 7. Palat., 9. Ejus ornamenti, 18. Precipuus est in mari, 28. Erigit flamnum imperatorum equestri statua insigne, ibid. Eadem subiunt magnus drungarius classis, amiralius, protocomites, comites, drungarii, ibid. Hinc δουκάς, δούκας, δούκε, δουκάτος δουκάς, δούκας, δουκάτων, praefectura et moneta, item megaducas, 178.

E

Ebrii ne imp. equitem accedant temere a prandio non canit tubis, 52.

Ecclesiæ magna Copolitanæ officia et officiales numerantur a Codino in præmisso indice et cap. 1 sqq. Explicantur lib. I. com. sedecim capp. Ecclesiarum praefectorum seu ecclesiarchas tres ponit Cittius, 158. Ecclesia proceres trium in patriarcham designatorum nomina ad imp. deferunt, 102. Ecclesiæ sanctæ filium ac defensorem imp. creandus promittit, 87. In ecclesiis omnibus aqua fuit primo mensis die benedicta, 306. Ecclesia ornata suo, i.e. ss. imaginibus condecorata, 316.

Electio patriarchæ et archiepiscopi Achridos uno facta scrutinio, 373. In ea acclamatum, 279.

Emmanuel antepenult. imp. porphyreticam renovat columnam, 310.

Ensis potestatem significat, 51. Imperatori prefertur in Paschate, 74. Ensis imp. in ruchario servatur, 31.

Enthroniasmus est in potestate hieromonachorum, 138. Enthroniasmus et jus contacti distincta officia, ibid.

Eparchus, offic. 23. Palat., 10. Ejus habitus, 21, 14. Administratio nulla, 33.

Ephebi ministrant imp. coronato, 94. Sunt aperio capite et imp. cognati, 59, 63, 103. Unus fert easem imp. in vigil. Nativit. 52.

Epicombia, imperatoris creandi dona, mittuntur in populum, 88. Et imp. ad alia palatia pergentibus, 98. Epicombia quid, quanta illigata ipsi pecuniae, quando jactata, 88, 533, 306. Eorum alia sparsio in aulicos et militares facta, ibid.

Epigonation, vestis sacra episcoporum, 140. Vincula et linteum Christi significat, ibid. Epigonation a lumbis super genua dependens linteum Christi pedes lavantis et rhombus simile robur lumborum victoriique nota, 108. Epigonation indumentis preces, ibid.

Epiloricum a Medio ortum usurpavit Cyrus, 51. Est superula seu superioriarum, 239. Epiloricum imp. gerit, 50. Item, ut lobet, proreres a magno domestico usque ad magnum drungarium vigiliarum, 22. Fert logotheta cursus, 22. Primus secretarius, 22. Logotheta rerum domesticarum, 24. Magnus logariastes, 24. Praefectus superlicum precibus, 24. Logotheta exercitus et logotheta rei pecuniarie, 24. Epiloria aurea habent quatuor processus cum clypeis, juxta imper. stemmaphorum, 99.

Epimanion, vestis sacra episcoporum, 140, 169. Ejus significatio et preces inducentis, ibid.

Epiphania ob tres apparitiones Christi dicta, 303. Dieta etiam fuit theophanias et festum luminum, 303, 304. Aliam Latini, aliam Graeci celebrant, 303. Donatista nullam, 307. Epiphania festo celebratus ἀγιοπός, consecratio aquæ, 65. Ob Epiphaniam Christi nuptiis tanto se manifestans miraculo aquæ in vinum versa, 306.

Epirrhaptiaris amici canunt ad measam imp. cantores in Nativit., 60.

Episcopi feria, 5. Paschali in palatio imperatoreum cum patriarcha invisunt, 77. Circumstantem faciunt, ibid. Genam manumque imper. osculantur, ibid. Congregantur duodecim ad patriarcham electionem, 102. Suffragatione duplice eliguntur, magna et parva, 104, 374. Item cartophylaci de sessione moveunt, 120, 127. Episcopis solidis ferre licet epigonation, 140. Aperto capite sacrificant, 169. Antidorum non communicantibus benedictionis gratia distribuunt populoque bene precantur, 288, 305. Undulatis palliis induti venerantur imp., 108, 380. Undulatum eorum sticharion et gammadium, 166. Episcopus Heraclæ patriarcham in S. Sophiæ consecrat, 104.

Epulæ in coronatione imp. nuptiisque institutæ, 97, 98. Karum ritus, ibid.

Eques comes, 29, 3, 19.

Eques despota quo habito, 18.

Eques imp. et pedes 29, et sponsam excepturus, 107.

Equestris imp. imago in clypeis 4 procerum, 99. In scaranico magni drungarii vigiliaram, 21. In flamulo quod magnus dux erigit, 28. Itemque in flamulo, quod in vigil. Nativ. gestatur, 48, 283, 284. Equestris apparatus despotæ, sebastocratoris, 15, 229.

Equi imperatorij in coronatione ornatus, 97. Is magnum partem desutus, ibid. Equi patriarchalis, quo ad S. Sophiae consecrandus vehitur, experimentum candidum, 104. Equus etiam patriarchæ creando datus a sultano Turcico 372. Equi sagmati sive jumenta clitteraria Graecis et Latinis, 252. Equi vacui seu strati parati sunt imperatori, 29. Idem manu ducti sequuntur, ibid. Στρωσι et σφραγιδος vocantur, 250. Ipsa etiam vacui militum equi capti appellati, ibid. Equo ingreditur palatium sponsa, 108. Pardorum venatores et qui glaciem potui refrigerando vehunt, 108. Equo veribili poma in mensam imp. et ipse prope laquear imp. subvehitur, 301.

Evangelia quatuor leguntur primis magnæ hebdomadae feriis, 70. Et hoc evangeliorum tetrabiblon quomodo sit lectum, 317. Evangelia duodecim dum in vigilia parasteves leguntur, tenet imp. lampadem, 71, 519. Semel in anno tota evangelia sunt lecta, 519. Evangeliorum codex Christi gerit figuram, 314. Deserunt in ambonem precedentibus deputatis cum mandyis et lampadibus, 160, 161. Evangelia parva a feminis ex collo gestata, 319.

Eunuchi duo sustentant imperatricem creandam, 91. Iisdem incumbens Luitprandus ad imperatorem deducitur, 302.

Exarchus est legalis aut patriarchæ vicarius, item collector subsidii Turcici, 157. Excommunicabat reos et absolvebat penitentes, ibid. Exarchus etiam imperatoria seu palatina fuit dignitas, unde exarchatus, exarchia, 158. Exarchus protoplates imperatoris, 94. Excitatoris officium, 162.

Excubitor seu praeses sacri cubiculi, offic., 60. Palat., 11. Insignia, 26. Functio, 34.

Excursiones qui faciunt et prædas agunt, defendantur a protostatore, 32. Nec flamnum neque ordinem habent ibid.

Exercituum duces pro insignibus torquest gestabant, 51.

Exocataecoli adeuntur per protonotarium, habent proprias ecclesias, 66, 119. Ordinatis dat patriarcha potestatem gestandi phelonem, 66. Ex his ad imp. designatur archidiaconus, ibid. Quomodo vox scribenda contra Junium, 118. Quæ notio nominis, ibid. Pro iisdem quædam conjectura, 119. Exocataecoli patriarchales diaconi fuerunt, olim etiam sacerdotes, 120. Magna auctoritas, sedent in synedo cum patriarcha, ibid. Læsæ motæ ipsi, quod episcope sessione forent priores, pro ipsis rescriptum, ibid. Quasi cardinales fuerunt in ecclesia Graeca, 128.

Exsecrations et imprecations syndicas in quosdam hæreticos, 281. Senatus in imp. Commodum, 280.

F

Famuli imperatorij auferunt ferula, 58, 5. In eos fit epicombiorum sparsio, 355.

Fasciæ sepulcræ B. Virg. capituli smiculum in Blachernis a S. Pulcheria conditæ, 311, 315. Fasciæ Christi

infantiles in templo Hodegio deposito, *ibid.* His festum quoque dicatum, *ibid.*

Femina diaconisse ut ad XI. essent impp. Justinianus et Heraclius sanciunt, 112. Femina parva evangelia e collo gerebant, 519. Feminarum monasteria curat magnus sacellarius, 123. Sacellis seu carceribus inclusae vetantur egredi, 124.

Fercula imp. quomodo afferantur, apponantur, 59. Et humi posita in mensa reponantur, 62. Ex mensa quot quantisque ministeris auferantur, 58, 60. Ex domesticis mensa ex mensa tollit et auferenda dat primatus, 57. Qui scarana ferunt coccinea ad fores asportant, 58. Magni domesticus dat cantori, domestici, lampadario, magistro, 60. Idem vocat ad id ministerium lectores et nepotem imp. panhypersebastum, 60, 61. Ibidem occupantur protovestiarii, nepotes, honorarii pueri, principerti cum Barangis, anticis, stationaris, 61. Ferculum tandem etiam imp. ipso dat magno domestici, 62. Ferculas domesticus retinet, *ibid.* 17.

Feria tertia post Dominicam carnisprivili actum catecheseos festum, 512. Feria quinta hebdomadis magna ipsa etiam magna dicitur, 70. Ea pedes abiuti pauperum, 70, 71. Eadem agitur paraseves vigilia, legunturque duodecim evangelia imperatore lampadem tenente, proceribus cereos, 71, 319. Per ferias magna hebdomadis reliquias lecta et divisa sunt quatuor ss. evangelia, 70, 517. Feria tñ; ðaxetwñmou sunt dies hebdomadis paschalis, 353. Feria quinta, illius paschalis scilicet seu tñ; ðaxetwñmou, patriarcha, episcopi, archimandrite adeunt imp., circumstacionem faciunt, susfici et osculo venerantur, 77. Feriae in palatio celebratae, 45, 79. Feriae decem aut plurius dierum aguntur vestibus epulisque splendidis in honorem coronatorum imp. 98.

Festa quinque solemnia, quibus in triclinio cibum imp. sumit ministrantibus proceribus, 64. Festa quatuor praecipua, quibus Græci quadragesimas premitunt 296. Festum Nativit. Cpoli actuante S. Joannis Chrysostomi tempora, 304. Festum Omnium Sanctorum prima post Pentecosten Dominiaca actum, 297. Festum SS. Notariorum in bacchanalia abiit, abusus correctus, 271. Festa Annuntiationis, Palmarum et magno Sabato gestantur purpurea sticharia, 67. Festorum in monasteriis celebratorum ritus singularis preferendus velum et lampadem, quæ veniente imp. acceusa super velum ponatur, 82, reliquorum festorum cause, ritus, processiones habentur suis locis, 45, usque ad 82, i. in Commentarij, capp. decem. Fibriatis notis constat sceptrum magni domine, 17. Fibriarum in modum quasi incisam habet imaginem imp. scaranicum magni ducis, 18. Prostrotoris, *ibid.* Magni logothete, 19. Magni stratopedarche, *ibid.*

Figuram littera gamma representat sceptrum magni myrritæ, 27. Item sticharia, 166. Aliæ vestes, 234.

Filius imp. coronatus fert etiam ss. crincem, acaciam, sertum, 52. A genibus est conspicuus in oratorio, *ibid.* In pars sequitur patrem, 68. In ca-tris vigilat, 83. Cum patre etiam patriarcham remuniat, 103. In coronaione patris permisso ejus nomen suum ñdei professioni premitit, 86.

Fimbria ex margella tegebant aurem judicium Medorum, 54. Fimbriam purpurean habet pileus protosebasti, 19.

Fimbriati pilei generorum imp. 18. Sebastocratoris, *ibid.* Cesaris, *ibid.* Magni primicerii, 19. Fimbriata marginata habet pileus primi secretarii, 22. Cabdium in igni domestici, 17. Fimbriatum scaranicum ejusdem, *ibid.* Magni ducis 18. Logothete aerarii generalis, 20. Fimbriatos aurei et coccinei pileos qui gerunt ad mensam in Nativit. imp. bene precantur, 53.

Flammeum patriarcha seu tegmen capitis album erat, post auro illustratum et imaginibus exornatum, 368.

Flammularis dictus, qui gestabat flammulum, 283. Flammulum tunum, alterum in expeditione seu exercitu habet imperator, 48. Proprium habet magnus primicerius in turma imperatoris, 35. Sed qui excusiones faciunt, proprium non habent, 52, 12. Unicueque dat focum in fossato magno, domesticus, 84. Sed procerum ante imperatoris non explicantur, 83. Flammulum varie dictum et scriptum, 282, 283. Non est idem quod flammeolum uero latuarum, 283. Est militare signum domi bellique imp. prælatum, *ibid.* Et duodecim omnino signa et imaginibus distincta 47. Florenteque imperio cuivis quingenti exterant, 48. Post imperatoria stabant in vigil. Nativit. Flammulum præcerum, *ibid.* 16. Flammulum usitatum imp. erat ss. crux radians, 28, 249. Seu cruxi, 283. Aliud erat ðraxnter, *ibid.* Flammulum ðeodorus habens imagines est utriusque S. Theodori, 286. Flammula in vestiarium delata, 53. In luctu omissa, 69.

Floribus sternitur ambulacrum sabbato Lazarii, 67.

Flumina habet sticcion episcopi, 166. Significat

gratiam docendi et flumina de Salvatoris ventre fluentia, *ibid.* His pocula innatant, *ibid.* Et fluvios habentes mandye seu undulata pallia, *ibid.*

Fons curationum est templum extra urbem dictum πρ., 381. Ibi sponsæ exceptæ, 382.

Forma turbarum imperatoriarum diversa, 31.

Formule subsignandi beneficium collatum, 79. Et quæ sultanus Mahometes Gennadium patriarcham, et quæ Christiani impp. patriarchas crearint, 374.

Forum cupiditarium dictum post Augusteon, 333.

Fossatum dictum a fossa significat casus fortis munita, 241. Exercitum ipsum, *ibid.* Et quæ inde deducuntur, *ibid.* La fossatæ caput turmae imperatoris est magnus primicerius, 33. Fossati totius caput est magnus doinesticus 28, 53. In locum tenet imp. absedit, *ibid.* Stationes disponit, obit cum adhumiasta, 83. In fossato quomodo levior nocturnæ vigiliæ constituantur, 84. Fossatum levio, i. e. levia armatura milites, *ibid.*

Franci appellantur Genenses et Veneti, 76. Imo etiam Itali et Siculi, 330. Francorum stipendiariorum est caput magni contostaulis, 33.

Francopolus, Turcopulus, archontopulus, etc. Haec terminatio interdum nihil significat, interdum inuitit, 228.

Freni pars aurea, orea, ab aure et ore dicta, 227.

Funari operis instar argento contorto involutus est nodus in sceptrō magni. domestici, 17. Magoi ducis, 18.

Functiones varia clericorum, 113, 273. Aulicorum, militum, famulorum, 28.

Fundis accubitor, parum quadrat, 185.

Funes deusauratis pellibus teciti, quibus poma mensa imp. apponuntur, 301.

Fuscus color inter album et nigrum medius, 19.

G

Galata seu Pera s. Syene est regio urbis decima terra, 122. Eam incolit potestatus Genuenium, 56.

Gallæ reges vexillum S. Dionysii oriflambe dictum in expeditiones educebant, 286.

Gammadia sticharia, 166. Gammata vestes, 224.

Generi despotæ stemmatogyrium, 100. Pilei, 18. Inter eos ordo dignitatis, 6.

Gennadium Scholarium Mahometes II patriarcham creat, 572. Varie pressus officio cedit, 373.

Genua non fluctuant ritu ecclesiastico inter Pascha et Pentecosten, 534.

Genuenium potestatus imperatori flectit genua bis, manum pedeque osculatur, 73. Eundem honorem imperatori habent Genuenium primores, *ibid.* Ablatus capputis genua flectunt, fausta ecclamant, *ibid.* Eorum prator in Nativitate Christi adest divino officio, 56. Accipit collicium ab imp., *ibid.* Cereum tenetum suis sub matutino Paschali, 74.

Georgii (S.) martyrs festum celebrant Græci 23 April., 514. S. Georgius martyr Oammulo representatur, 48. Ejus die festo processio, 81. Magnus dicitur Græci, *ibid.* Ejus imago, 69, 98. Juxta eam stans coronatus imp. numismata in proceris jacit, *ibid.*, 6, 7. Ha S. Georgii imago sanguinat, et equus hinnitum gemino et omnino Andronicum seniore terret, 513.

Gerusa fons ob miraculum vini ex aqua facti vinosus, 506.

Görslachius predicans Lutheranus memorando facto Turcici imp. togam osculantur, 328.

Germani tricesimum B. Virginis assumptæ qui celebrent, 343.

Gradus excelsi extra templum Blachernium, 325. Ad eos deduci ur. imp., 80. Ad eosdem prosequitur imp. d. Hodegetriam, 72, 323.

Græci recentiores peregrinas variant dictiones, 112. Inianum titulorum crepitacula jactant, *ibid.* Gaudent ambitioso titulo περάλου, 120. Et τοῦ πρώτου, 377. Eorum sunt monstra titulorum πτωτοσθέσιον; et πρωτωτεράτος, *ibid.* Duplice corona lampadem imp. prælatum ob curam divinorum et humanorum ornabant, 278. Eam potestatem in ponendis depoenendisque patriciis exercitam conspicere debuerunt, 372. Et hinc Græci sive exemplo patriciarchas tractare etiam Turcas docueru, *ibid.* Græci ante festa quedam principia jejunium seu quadragesimam premitunt, 50, 298. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumpta uno die, 15. Augusti celebant, 312. Eorumdem propria quedam contacis, troparia, canones, oœ, sibci, idiomelion, 138. Græcorum Latino-rumque rituum diversitas unioni non obstat, 296. Eorum error, non posse sacerdotem fungi diaconi vice, a Caleca refutatus, 157. Liturgiam in quadragesima et jejuniis uerid et celebrant, 282.

Granatam, Assyriorum gestamen, imp. fert volantibus manicis, magnus domesticus una manica, alii utraque adstictam lapatzam, 65, 301.

Gyros habent pilei generorum imp., 15, 231. Et gyrus seu ambitus trulla in pileo primi secretarii, 22, 242.

H

Hæresis. Ejusdem effectus, 372.

Hæretici mutant nomina officiorum ecclesiasticorum, 165. Alii retinenda contendunt non pro imperio, sed ordinis dignitate significanda, *ibid.* Hæreticorum Manichæorum, Nestorianorum, Eutychianistarum ossa exhumanda et in eos synodicas impreciones, 281. Hæreticorum tetraditarum magnum jejunum, 334.

Hebdomada hebdomada etiam dicitur, 317. Hebdomadas quinta quadragesimalis feria quinta canitur magnus canon, 320. Et Sabato hymnus B. Virg. acathistus, 321. Hebdomadis magna officium, ritus, lectio evangeliorum, lotio pedum, 70, 317 usque ad 327. Hebdomas renovationis seu τῆς διακανονίου cum seritis est ipsa paschalis hebdomas, 333. Est a jejunio libera, *ibid.*

Helenæ (S.) et Constantini M. festum agunt Graeci 21 Maii, 342.

Helena Cantacuzeni filia Jo. Paleologo nupta, 389.

Heraclius numerum clericorum circumscribit, 112. Duos tantum vult esse syncellos, 377. Vasa ecclesie in pecuniam confit, Persiam invadit, 322. In aciem educit Delpharæ imaginem, 315.

Hæteria major, cohors militaris, cuius praefectus magnus hæterius, et minor, cuius praefectus hæterius simpliciter, 190.

Hæterius, offic. palat. 12. Gestamina, 26. Ejus functio, 42. Hæteriarchæ ad circumstantem vocant alios, 33. Eamque mittendam significant, *ibid.* Hæteriarchæ dictus a conciliandi amicis, vel a cohorte militari, 190. Dictus et megaltriarcha et megaetærarcha, *ibid.*

Hæteriarchæ magnus, offic. palat. 10. Ejus insignia, 22. Officium exsules recipere, 36. Exspectat conclavi egressorum imp., vocat proceres ad circumstantem, 36, 22. Proponit in circumstante negotia, 25. Ejus ad mensam imp. ministerium, 56.

Heterodoxi excandescunt audientes, summi pontificis pedem osculo colli, 328. Idem et patienter demisse prædictu quo genu togam osculantur imp. Turcici, *ibid.* Suosque pedes vicissim osculo honoratos decantanti, 329.

Hæteria super caput S. Evangelium tenet dum consecrat, 169.

Hieromne monus, 137. Juval canstrivum in vestiendo patriarcha; si sit sacerdos, non licet ei fungi officio diaconi ex Græcorum errore, *ibid.* Ejus tria officia inspicendi preces seu suffragia, jus entroniasmi et consacri fusi explicata, 138, 139.

Hispanorum nuntius paratum Megauræ palatum, 302.

Hodegetriae Vrginis imago, 70. Pletatis causa in au- lam ex monasterio deportata, 313 *sq.*, 324. Quo honore ab imp. excepta et remissa, quandiu in palatio peregrinata, *ibid.* et *sq.*

Hodegetrium seu Hodegium, templum a S. Pulcheria structum, et monasterium, inde imago a D. Luca picta coeque reposita nomen Hodegetriae inventi, 316.

Honorarii imp. ritus vari, 278, 281, 372.

Honorarii pueri bene imp. precentur, ipsi juncti, nodi capite, 59. Unus fert imp. easem in vigil. Nativit. 52. Ex manibus pñohypersebasti tollit ferulum, 61. Scabellum suppedaneum tenet, 63. Uni traditur lampas imp. interrupta lectione Evangelii feria quinta magna hebdomadis, 71. Alius in Dominica Palmarum finito matutinorum ex ambulacro carpendo ejus diripiendi dat indicium, 68. Magno Sabbato triclinium replent lauro, 73. In eos spargit corouatus imp. numismata, 98. Ministeriant mensa, 98.

Horæ quales et liturgiæ quomodo in vigil. Nativit. canantur, 45. Quo habitu intersit imp., 47. Horarum initio fit circumstatio, 45. In Paracese et Paschate, 72.

Hoste propinquæ vigiliæ bis obeundea, 84.

Hulac, Turcico-Juntanus nuntius, 245.

Hymnus matutinus, 37. Vespertinus, 47. Hymnos ve- spertinus in Paschate imp. audit ad S. Sophia, 76. Hymnus trisagius canitur in lotione pedum, 70. In Paschate, 76. In coronatione imp., 89. Ad eum surgunt impp. 93.

Hyperpyrum, monetæ genus, 35, 239. Hyperpyrum, gestamen capitum instar ignis flammans, 291.

I

Iconomachorūm interitus, 316.

Iconostasum non est delubrum Calvinisticum, sed locus pro statuendis seu figendis imaginibus, 274.

Idiomelon, proprium festi canticum, 298.

Imagines (SS.) Christi natu cum aliis ex tabulato in vigil. Nativit. suspensæ, 44. Prope eas stabant sacerdotes, *ibid.* Ad ss. imagines renovandas collecta synodus, 346. Ecclesiæ decora appellata eidemque restituta, *ibid.* Dominica orthodoxia propria et processione honorata, cui intereat imp. et ad synodum pro iis colendis decreta in S. Sophia lectum stabat, *ibid.* et 82. Deportata etiam ss. imagines in processione palmarum imp. et Olio, despotis et patriarchis præuentibus, 68. In processione ad Porphyreaticam columnam, 79. Imago imp. in vestibus, 235. Et a sinistris in scaranico magni domestici, 17. Imago equestris imp. in scaranico magni drungarii vigil., 21. In flaminulo, 48. In clypeis quatuor procerum, 99. Imago sedentis in throno imp. est retro in scaranico magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Magni logothetæ, stratopedarchæ, 19. Magni primicerii, *ibid.* Magni drungarii vigiliarum, 21. Imago imp. stantis et coronati in parte scaranici abteriore magni domestici, 17. Magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Imago stantis imp. sub vitrili pellucidi specie in scaranico magni primicerii, 19. Magni contortis et logothetæ generalis, *ibid.* 20. Protovestiariae, *ibid.* Imagines imp. exprimebant bullæ, 236. Imagines nommorum, ex quibus cognosci potest quid diadema, Justinianeum, blatum, 237, 289, 290. Aliæ tres imagines vestiti imp. initio Gregoræ, 222, 237. Aliæ orario, 167, 308.

Imperatoris filii, 6. Ab imp. primus erat Cesar, 7. Imperatoris proprium sebasti epithetum, 8. At sebastocrator constitutus quasi imperator fuit, 7. Ei jus novandleres et voces autemponendi, postponendi, 8. Imp. in vigil. nativit. ad matutinum non egreditur, 43. Et Liturgo adest vel abest, 46. Quo ritu in oratorium ascendat, 28. Ejus diversa indumenta, 47, 50. Habitus, ornamenti, 13. Ensis potestatis, lampas boni exempli, mantile inconstantie memorem esse jubet, 31. SS. crucem semper fert dextra, *ibid.* Ad mensam quotidiana fert amictum, 53. Faustis precatiæ et reprecatiæ, 55. Panagiæ illato imp. surgit, 62. Sumenti panagiam multi accinuntur anni, 63. In triclinio quinque cibum sumit processibus ministrantibus, 64. Imp. habitus in Palmis, 13. I'processio, *ibid.*, 69. Facultate ejus diripitur ambulacrum, 68. Luctu minus splendide festa aguntur, 69. Imp. candido amictu stat ante Delparam victricem, candidam superulata fert in processione, 69, 70. Feria S. Cœn. Dom. fundit aquam in pelvis, diocedem pauperum lavat pedes, tergit, osculatur, 70. Tenet lampadem dum leguntur Evangelia, 71. Deponit et recipit eamdem, *ibid.* Pro audiendo vigilarum quatuor officio divino eligit sibi conclave, 72. Occurrit d. Hodegetria eamque deducit, *ibid.* Ad liturgiam magni Sabbati fert que placent gestamina, *ibid.* Ante imp. sparguntur lauri, *ibid.* Sub divino officio magni Paschalis iterum datur imp. lampas, 73. SS. Crucem, evangeliū, protopapam et archidiaconum osculatur, 74. Vesperas in S. Sophia audiens thuris sufflito honatur, 76. Desit ingredi tabernaculum et aurum largiri, 77. A patriarcha et episc. visitur eique officum circumstantibus ab illo prestatur, *ibid.* Thure et osculo ab episcopis collitur vicissimque colit, *ibid.* In Pentecoste vestitur ut luet, *ibid.* Ad S. Sophia audit preces S. Basillii, 78. Ejus fronti ss. Crux imponitur, 79. Frons et oculi sacro oleo inunguntur, *ibid.* Beneficium quod conferit eamdem fere quam aurea bula via habeat, *ibid.* Ex spolis quinta pars imp. datur, 83. Imp. coronandus palatum occupat, 86. Prælitig nomen professioni fidei propriæ manu scripta, eadem subscribit, *ibid.* Apostolicæ traditiones, ecclesiasticæ consuetudines et decretæ conciliorum amplectitur, 86. Scuto insidens a patre, patriarcha et proceribus in altum tollitur, 88. Faustis acclamationibus salutatur, 89. In S. Sophia sacerdoti et diaconate prius consecratis induitur, *ibid.* In anabathra sublimis considerat matre coronam, conjugi certum gerente, *ibid.* Patriarcha pro imp. precatus in formam ss. crucis inungit, Sanctus et Dignus patriarcha et populo accincti et repente, 90. A patriarcha et patre coronatus, *ibid.* SS. crucem tenet imp., palmam imparatrix, decantatoque trisagio surgit, 92, 93. Imperator a diaconis vocatus ad prothesin pergit et mandyan induitus tenet ecclesiasticum deputati locum, et agmen supplicantum magno prægreditur comitatu, 95. Thure et cantu honoratus in anabathra sedet surgitque ad lectio nem Symboli, ad elevationem ss. Corporis et orationem Dominicam, 95. Communicatur vocatur a diaconis et sacram mensam in ss. crucis formam incensat, 95. Imperatori thuris honorem redhibet patriarcha, 96. Ad s. communionem depositi corouam, quam post recipit,

ibid. Astidoro et benedictione acceptis et catechumenorum occupato loco accinuit velatis imp. et remotis velis ecclamata, 96, 97. Ad palatinum deducuntur despotis equitibus, 97. Stemmatophori accumbunt magno domestico ministrante, *ibid.* Duplex epicombiorum fit sparsio, 98. Qua largitio volunt omnes secum letari imp., *ibid.* Ea letitia per epulas multisque ferias continuat, *ibid.* Coronato epulanti et stemma gestanti imp. adiutus proceros clypeati cum equestris imp. imagine, 99. Imperator amictus in creatione despota et sebastocratoris, 100. In designatione patriarchae, 102. Ejus formula qua despota creat, 100. Qua patriarcham, 103. Pedis osculum a cresto accipit despota, diversas impositis stemmatogyris, 100. Imperator stat cum munere fungitur imperatorio, 100. Imp. lugentis candida et citrina vestimenta, 106. Aulici et populus cum imp. lugent pulasti, 106. Cognati imp. diverso rito lugent, *ibid.* Ad fontem, vel Blachernas sponsae obviam exit imp. eques, 107, 108. Vestes mutat in Nativit., 47, 51. Et in Palmis, 67. Ejus filius eadem gestat induments, si coronatus sit; sin minus, super usitatam amictum gerit velum et in capite sericum, 52. Procurvit, oratorium, non erat destinatum, ut imperator inde prospiceret, sed rei divina intercesseret, 233. Quomodo lex pantomimae non semper observata fuerit, ut imperatori quinta pars spoliorum cederet, 235. Imp. pro consuetudine tres crucis cinnamonari in fronte bullae exprimit, 236. Ipsaque bullae imp. imaginem exprimunt, *ibid.* Imperatoris protestas in ecclesiasticis per adulatioinem servilem ad episcopalia et sacerdotialis prope erecta fuit munera, 331. Palmarum die imp. rogabat, 311. Et dare cesabant, 312, 331. Pedes lavabant, 318. Coronatus imp. alios dignitibus condecorat vel titulis offici, 367. Patriarchas ponebant et deponebant, 372. Imp. Gracil in natali prandientis, accubantis, non assidentis magnificens, 301.

Imperatrix mater coronati in anabathra gestat coronam, nova imperatrix seruum, 89. Illa ramum tenet aureum iobis unicoloribus; etiam vidua cum bimatio nigro, 91. Creanda sustentatur a propinquis vel eunuchis, *ibid.* Benedictum diversaque formas stemma imponitur, 92. Exhibito honore se viro subjectam fatetur, *ibid.* Ejus coronatio peragitur vel cum imperatoris vel inter nuptias, *ibid.*, 362. Futura sponsa proceditur obviam, appellit ad fontem vel Blachernas, a matronis induitur, quo palatio invehitur, 107.

Inauratum lignum sceptrum magui primicerii uti et imperatoris aliaque, 19, 20. Inauratum pedum dat suitanus creando patriarchas, 372.

Indusia Junio-Calviniana ab ecclesiasticis abhorrent, 163.

Insignia non utuntur episcopi Graci, 169.

Insignia, ornamenti, vestimenta imp. et aulicorum, 13, 17. Imperatoris praecipue, 47, 50, 89. Imperatricis viduae, 91.

Instrumenta musica, 49.

Interpres magnus, offic. 50 palat., 11. Insignia, 25. Officium, 40.

Intorti aerei et aurei coloris sceptrum magni hetemarchae, 22. Intorti citrini et aerei coloris sceptrum hetemarchae, 26. Intortus condylus in sceptro praefecti sigilli, 30.

Irene et Constantinus pro ss. imaginibus septimam colligunt synodum, 346.

Isaacius Comnenus, Alexii frater, creator primus sebastocrator, 7. Caesarum prait, *ibid.*

J

Januarii die 6 celebrant Latini Epiphaniam regibus factam, 303. Eo die natalem Egyptii agebant, 304. Januarii sextus respondet undecima mense Tybi, 306.

Jejunium paucorum dierum festis quatuor premitunt Graci, 296. Id sub magna impositum pena, *ibid.* Et producere laicis era liberum, monachis ex regula prolixius impositum, 297. Jejuniorum prima dominica celebratur orthodoxya, 345. Ad quadragesimas jejunium exercitatus patriarchae munere et exhortatione populus catecheseos festo, 312. Varia jejunia variorum, 334. Ea varietas non obstat unioni fidei, *ibid.* et 296.

Joan. Baptista (S.) Natalis agitur 24 Jun., 342. Processio ad ejus monasterium, 81. Ejus imagine suum exornat flammeum patriarcha, 368.

Joannia (S.) evangelium usque ad passionem in magna hebdomade lecum, 317.

Joannes Andronici Junioris f. creatus imp. alios honorat, 367.

Joannes Cantacuzenus fit magnus domesticus et equalis

panshypersebato, 7. Eldem singularia gestamina a duabus impp. concessa, 18. Ab Andronico Paleologo II supra omnes evectionis, 8. Uxor fratribus chlamydes et caliges instar despota permittit, 18. Et serta distincte, 101. Natu maiorem despotis prefert, 174. Ipse Didymotichi imp. inaugurus vestem purpuream sibi induit et tiaram humu tollens imponit, alii purpureas ei crepidas inducunt, 368. Adrianopoli secundum et in Blachernis tertium coronatus etiam conjugem coronat spargitque numismata, *ibid.* Postridie coronations Andronicorum candido luget amictu, 314, 315. Filia Joanni Paleologo nupta, 382. Deposito imperio monachum agit, 341.

Joannes Citrius ejusque responsa, 117. Apud eundem ordo principalium dignitatum, 155. Alio ordine numerat dignitates ecclesiasticas, 137. Refutatur a Caleca, sacerdotem non posse fungi ministerio diaconi, *ibid.*

Joannes Comnenus imp. Virginis Nicopoeiae insegnacione triumphali vehit curru, 315.

Joannes imp. penultimus concil. Florentino interfuit, 540.

Joannes Palaeologus ad columnam crucigeram supplicandus, 339.

Jordanis aqua ob Christi baptismum incorrupta, 307.

Judex castrensis seu fossati, offic. 52 palat., 11. Insinga, 25. Militibus ius dicit, 40.

Judices Medi gestabant epiloria et phaeolidem, 34. Aurem mardellio lectam reo servabant, retecam accusatori dabant, *ibid.* Eorum insigne pilatica, *ibid.*

Judicia dum habentur populum continent qui est a secretis, 141.

Junius SS. crucis odio male edere et explicare videtur Codinum, 249. Est fabulator Calvinianus, 145. Interpreta flagitosus, 283, 367. Fraudulentis, 374. Inepitus, 118, 123, 132, 133, 138, 156, 158, 143, 150, 153, 155, 157, 175, 206, 226, 227, 229, 237, 239, 242, 243, 245, 248, 252, 259, 271, 274, 283, 288, 293, 298, 301, 313, 314, 315, 320, 326, 330, 333, 337, 340, 348, 353, 364, 379. Inscitus, 140, 141, 160, 259, 268, 270, 353. Juris imperitus, 375. Per versus, 235, 328. Ridiculus, 148, 233, 266, 298, 347, 366. Varie aberrans, 142, 285, 371, 372.

Justiniana prima, 103. Dicta Achris Justiniani patria et ab ipso privilegio dilita, 375. Inde regia sedes Bulgarorum esse coepit, *ibid.* Ejus archiepiscopus electus ulti patriarcha, *ibid.* Subjecti alii provinciales episcopi, *ibid.* Eadem lampas praesita, 278. Justiniana secunda in Cypro fuit, patria Theodosia conjugis, 378. Justiniana tercia Carthago, quod eam Vandala pulsis restituerit Justinianus imperio Romano, *ibid.*

Justinianum, capituli gestamen imperatorium, 51, 290.

Justinianus numerum definit clericorum, 112. Patriam Achrida exornat et plures urbes a se Justinianas dicit, 373. Ecclesias magna trulam construit, 242.

Justinianus trulam casu soleam communatum pari nequit reparare splendore, 361. Eudem acclamatum, 278.

Jovenis despote habitus, 11, 12.

L

Labarum apud Gracos posteriores desiisse videtur, 285. Ilique respondere δεῖτε seu gemino velo constat vexillum, 269, 285.

Lacinias sine lemnacis militaribus habet ruchum despote, 13.

Lampadarius duplum ampullam auream tenet in vigil. Nativit., 41. Ascendit in oratorium cum despota, 49. Tollit ferula cum domestico, lectoribus, canonarchis, 60. In festo Palmarum prior venit in ambulacrum cantans. 68. Differt a prefecto luminum, 145. Erat officium palatium, *ibid.*

Lampas accensa præferebatur imperatori, 145. Qua corona duplice erat cincta ob curam ecclesiasticorum et politicorum, 278. De aureis et argenteis stephanomas circumeam, *ibid.* Lampas etiam prælata uero exempli esset imp., 51. Ejus supremas partes SS. crucibus coccineis, cinnamonari et bractea ornatae, 45. Lampadum in Epiphania imp. dat patriarcha, 65. Tenet in Palmis, 67. Et ad lectionem 12 evangeliorum fer. quinta magna hebdom., 71. Et sub matutino paschali, 73. Lampades in Epiphania officio etiam aulicis datur, 63. Lampas cum simplice corona præferebatur patriarcha archiepiscopo Bulgariae, Cypri et Imperatrici ob simplicem potestatem, 278. Patriarcha etiam extra propri. diocesis ibat lampada conspicuus, *ibid.* Lampades præferuntur S. Evangelio in ambonem dehinc, 160. Et sacris donis, 161.

Lanceolatus usus in antidoto, 363.

Lapatrum unica adstrictam manica fert magnus domesticus,

alii ultraque adstrictam, 61.

Lapide (Pro) consecrato seu ara portatili utebantur antimensis Graeci, 140.
Lauros spargitor in magno Sabbato, 72, 73.
Lazari (S.) resuscitatio et monasterium ab imp. celebratur, 82.
Lazarus patriarcha Jo. Cantacuzenum coronat Adriano-poli, 368.

Lecti 19 tricliniares nomen palatio decaenoeorum ac cubitum dedere, 501.

Lectores non supra, 110. Justinianus, ad 160 permituit in ecclesia magos Heracius, 112. Eorum habitus et ministerium in palatio, 44. Tollunt ferculam, 60. Laurum in Sabbato magno ante imp. spargunt, 72. Eorum primicerius, 6.

Lectrum seu pulpitum, analogium, super quo legitur, 274.

Legi antiquae respondet antiqua traditio operandi sacris etiam tecto capite ob mysterium spinem coronare, aut sudarium supra caput Christi, 160.

Leo Isaurus et Armenius iconomachi, 345, 346. Una cum filio perit turpiter, *ibid.* Sub eod. Isaeo urbs obsideretur et B. Virg. ope liberatur, 323.

Leo magnus imp. in Blachernis templum Deiparum struxit, 272.

Leu Philosophus S. Lazaro templum struxit, 347. Ei structus iusidius, 119, 120. Bacchonatropo vano titulo onxit, 175.

Leones solium in Megaura custodiunt, 502.

Leonidem bajulum Alexander puer imitatus emendare senex nequit, 211.

Litanies variae, 79. His debet pedes interesse imp. in palmis, 70.

Liturgia in vigil Nativit. quomodo celebretur et in Nativit. ipsa, 46, 47. Quo habitu imp. et proceres intersint, 47. Hi ad liturgiam et laudes vespertinas gestant flamula, *ibid.* Post liturgiam in Epiphania fit consecratio aquae, 64. In palmis nulla, 69. In Paschate positur tacite, 76, 76. Liturgiam die magni Chrysostomi imp. audit in S. Sophie, 80. Aliisque variis et templo et monasteriis, *ibid.* 81. Liturgia non sine luminaibus celebratur, 145. Eam perficiunt aperio capite Orientis episcopi excepto Alexandrino, 169. Tecto capite qui peragunt liturgiam Christi spinaceam representant coronam, *ibid.* In iouinali et vigiliis post vespertas seu a meritis habita, 282. In Paschate ante ortum solem, *ibid.* Ab liturgia exaudi signum orario datum catechuineus, 168. Ejus ritus ignorant Calviniani, *ibid.*

Locum aulicu certum et aulicorum habent classes, 37, 264.

Logariastes aule, offic., 61. palat., 12. Ejus gestamina, 26. Caret functione, 39. Sed videtur hunc aliqua assignari, 42, 7.

Logariastes magnus, offic., 40 palat., 10. Insignia, 24. Logographi, 134.

Logotheta aerarii generalis, offic., 18. palat., 9. Ejus insignia, 20. Officium ignotum, 34. Potest etiam dici logotheta publica rei, non tamen a genicis, 168. Logotheta castrensis, offic., 47. palatinum vel rectius castrense et exercitus, 11. Insignia, 21. Nullafunctio, 40. Logotheta cursus publici, offic., 27. palat., 10. Ejus plieus et gestamina, 23. Non habet searaicum neque ministerium, 36. Logotheta magnus, officium, 12. palatinum, 9. Ornamenta, 19. Non fert sceptrum, *ibid.* Ex officio mittendas regibus curat litteras, 32. Aliquando superior stratopedarcha factus, 9. Logotheta rerum domesticarum s. familiarium, offic., 39. palat., 10. Vestitus, 26. Caret functione, 59. Logotheta rei pecuniarie, offic., 49. palatin., 11. Insignia, 23. Officium nullum, 40. Neque aureum neque rubrum gestans scaravicom, 58. Est limes officium, *ibid.* Eo inferiores sunt qui coccinea ferunt scaravica, *ibid.*

Lora despotie, 13. Lora seu manuclavia Bardariotarum ad flagellandum, 38. Lorum non est mitra s. tiara, 170.

Loricati seu clibanarii, 266.

Lotto pedum ejusque ritus in palatio feria 5 magna hebdomadie, 70.

Lucas (S.) evangelista imaginem Deiparum Hodegetriæ in tabula pictam reliquit, 516. Ejus SS. Evangelium lectioibus tribus in magna hebdomade totum legebatur, 317.

Lucas patriarcha abusum in notariorum festo correxit, 271.

Luctus in aula insigne candida vestimenta, 69, 106, 314. Luctus in Ecclesia purpurea vestimenta insigne, 169. Luctus in Ecclesia diebus jejuniorum et defunctorum memoriae, *ibid.*

Luitprandius facete a contrario ridet acclamationes fa-

ctas Nicephoro Phocæ, 278. Ejus ridiculam processioem, 335. Magnificentiam in natali prandientis, 501. Describit Megaura palatium et porphyras, 302. Porphyrogenitus appellat in Porphyra palatio oatos, *ibid.* Nimirum induit affectui in Graecos sinistro, 335. Rogat in Palmis distributionem narrai, 311 sq.

Luminaria ad baptiendum ordinarie accensa a Calvinianis abrogata, 145.

Lux vera Christus, 305. Ob illud cloueat lux vestra lampas imperatori praesertim, 51.

M

Macedones et Orientales colunt Romanorum imp. tandem successorem in paterna Alexandri domo, 55.

Macedonia in Romanorum ditione, 55.

Magi Persarum, cantum nativitatis 60. Sub eo imp. abstinet ab esu, *ibid.* Idiomelos recitatur totum, 298.

Magi factam apparitionem celebrant Graeci 23 Decemb., Latino 6 Januarii, 305. Magos esse reges s. regulos morose et calvinisticos Cassabonus concedit, 303.

Magister supplicum libellorum, offic. 44, palat., 11.

Habitus, 24. Recipit supplications imp. equitante, 39.

Magister palatinus clericus fert purpureum camisium in vigili Nativit., 44. Est cantor, 161. Tantat ad mensam et tollit ferculam, 60.

Magni titulus ambitionis Graecorum frequens, parior modestia Latinoorum, 120. Partim prodistinctione additur, *ibid.*

Magna varii artificii palatum, dictum et Megaura, 502.

Mahometes Turcarum sultanus capta urbe Genesadium patriarcham certa forma creat, 372. Suis manibus dat pedum magni pretili, equum et templum SS. Apostolorum, *ibid.* Sub ipso uno patriarchæ novem onusino sibi successerunt, 373.

Mandyam coloris uberrimi fert imperatrix vidua in coronatione novæ, 91. Mandyam aureum exxit imp., 95. Mandyas vestis era communis patriarchis et imp., 379. Episcoporum erant undulati mandyas, *ibid.* Hi duivi seu unde docendi officium notabant, *ibid.* et 166. Mandyas etiam ferunt deputati, cum SS. Evangelium in suggestum presenti, 160. Mandyas distinguitur a sacco, 313. Varie scribitur, 168, 379.

Mangones canum dicti venatores, 39.

Manica utraque volitante fert imp. granatam, reliqui astrigant utraque, magnus domesticus una tantum, 63, 64. Manicas non habet palam, sacra vestis, 167.

Mantilli ligatum involucrum cum aracia monet imp. mortalitatem, 31. Idem gestat in palmis, 67.

Manuelem et Joaenem Asanios Cantacuzenos honorat, 16. Sebastianatores facti, 101.

Manuel antepoulitinus imp. renovat porphyreticam columnam, 340.

Marci (S.) Evangelium totum lectionibus duabus in hebdomade magna lecum, 317.

Marcianus et Martyrius (SS.) mart. et notarii feso bonorum, ejus abusus correctus, 270.

Margarita et margella s. margellia sunt distincta, 224.

Margellum s. margellium est corallium et inde dicta vari coloris assumpta, sumptuosa auroque texta additamente et purpurea vestimenta, 224.

Martyres (SS.) primo omnium diademate s. zona militari exuti, 50. SS. quatuor martyrum flamulum, 48.

Matthæi Evangelium totum lectionibus duabus magna hebdomade lecum, 317.

Matutinum offic. in vigil. Nativit., 43. In Dominica Palmarum, 67. Et lugente imp. ante Deiparam vicinorem canitur, 69. Sub matutino in Paschate tenet imp. lambadem dalam a protopapa, 75. Sub eodem datur cerei proceribus et potestate Genesium, *ibid.* et 75. Residuum ejus canitur circa vestibulum triclinii, dein fit benedictio, 78.

Matzobarbulum, missile ad procul jaciendum, 213.

Matzucam loco sceptri fert protologator, 25. Ejus habile habet bovem, buttam s. cupellam, 245.

Mauricij (In S.) tricassimus B. Virg. litaniae honoratur Ingolstadij, 344.

Medorum gens magnifica, 53. Forum judices margella lectam aurem accusatis servabant, 54. Forum deme coniunctudine virxit Cyrus, 54.

Megalochitae milites sub stratopedarcha, 42.

Megaura palatum, in eo ceasuram arborem volvres replehant, 302. Solum leonibus irragunt, imp. petes lat. eare subito evectus, *ibid.*

Melissenus Leo fratrem objurgat siromaste intentato, 212.

Memoria (A), offic. 54, palat., 11. Indumenta, 26. Ministerium notare facta honore digna, 41. Convenit cum suggestore ecclesiastico, 143.

Mensa imp. non instruitor fer. 5 magnæ bebdomadis, 71. Neque in magno sabbato, 75. A mensa dicuntur antimensia, 147. Mensa s. altari panus substrutor, ex quo panus consecratur antimensia, 146. Mensis sacris adhibent antimensia, quando dubium est num mensa sint consecratae, *ibid.*

Mensis coniisque initio aquæ benedictio peracta in patatio, 78, 305.

Metaxa vestis serica, 363. Ea vestitor imp. equus in morem tibialium, 97. Olim Medica appellata, et quando urbi illata, 362.

Metaxaricus, ejus negotiator, 362.

Methodius (S.) patriarcha cum imp. restituit ss. imagines, 345. Sub eodem instituta est Dominica orthodoxia, *ibid.*

Michael (S.) archangelos, Græcis dictus archistrategus, nomen primo da flaminio, 281.

Michael Amorius, 346.

Michael Palæologus i mutat dignitates et insignia, 8, 178. Cum Genuensis fœdus iulit ritumque se honorandi prescribit, 75. Oppugnaturus Venetos tantum induxit inducas, *ibid.* 20. Idem Cpolim a Latinis recipit, 516. Amplissimos honores d. Hodegeiria desert, illam per portam Auream secutus, *ibid.*

Michael Rangabe et Michael f. Theophili cum Theodora maire cultores ss. imaginum, 346.

Michael Tarchaniota, 8.

Milites uno, duobus, tribus merentur equis, 42. Desertores revocat protalogator et debito ordine locat, 40. Tuiliunt fercula ex manu magni domestici, 61. Levis armaturæ vigilias diurnas obeunt, 84. Militum varia genera nominaque, arciferentes, sagittarii et tzangratores, 246. Barangi, 264. Bardarioti, 267. Castelliani, 271. Chibanarii, cataphractarii, 266. Cursarii, euresores, xouparœvre, xprōryxot, 284, 285. Cortinarii, 266. Franci stipendiarii, 33. Murtati, 37. Rogatores, 260. Spatharii, 251. Tzacones, 247. Militum duces, 28. Militum fidei acciuationem, 280.

Minister a genibus induit patriarcham epigonatio, 140.

Miscendo (A) Græci dictus pueri, 58.

Missa per tricesimum B. Virg. Assumptæ canitur in Germania templis, 344.

Misus non sunt singula fercula, sed ferculorum plurius illatio, 293.

Mitra non utuntur episc. Græci præter Alexandrinum, 169.

Mocli (S.) mart. templum, in quo Leoni philosopho imp. structus insidio, 331.

Monachi longiores quadragestimas agunt, 297.

Monapulum, 148, 149. Erat ampulla sacro chrismati servando, quam secundus tenebat ostiarius, 149. Unde dictum et quomodo scriendum, *ibid.* et 275.

Monasterii virorum et mulierum credita magno sacrario, 122, 124. Virginum, sacellis et carceres dicebantur, unde egressus velitis, *ibid.* Monasteria peratica, 122. alioque varia της καρπούσιτον Delphæ, 341. Libis, 340. Manganense, 341. Petræ, 342. Monasteria cum imp. visit publica processione, geminum præfertur a transi velut et super id lampas accensa ponitur, 82. Monasteriorum diversi ritus non obstant unioni fidei, 298.

Monitoria s. suggestoris est patriarchæ in sacro vel concione hærenti suggerere, 143. Convenit cum eo qui est a memoria imp., *ibid.* Dicuntur rememoratori, *ibid.*

Mulier equum sumum a Theophilo iconom. imp. repetit et receptit, 50. Mulieres parva de collo ferunt evangeliæ, 319.

Muros urbis patriarcha et populus obibat et hostes objectus crucis et imaginis Christi non manu facie et B. Virginis Hodegetriæ venerandæque vestis ejusdem repellebat, 322.

Murtati pedes in circumstante aulica ferunt tela, 37.

Myrobyla S. Demetrius martyr dictus, 340.

Myrraites, offic., 78; palat., 12. Indumenta, 27.

Myrtalites magnus, officium 73; palatin., 21. Gestamina, 27. Officium incognitum, 45. Sed distinctum a præfecti mortatorum officio, 248. Origo vocis non est liebreæ, *ibid.*

Mysticus, officium, 30; palatin., 10. Ejus ornamenti, 23. Est senator secretioris consilii, 36, 264.

N

Narthecem et ss. crincem imp. coronatus gestat, 93. Nativitatis Christi vigilia et dies in palatio, quibus mi-

nisteris palatini cleri, quo habitu, cantu, liturgie, horarum, tropariorum celebretur, 45. Quæ circumstatio, 44. Imp. et procerum gestamina, 47. Flammula, *ibid.* Ritus in oratorio, 48. Eo die imp. cibum in trielinio sumit ministrantibus varie proceribus, 55. Et apprecautibus ad nauseam, *ibid.*, 69. Etiam in luctu; ejus diei magnificencia, 301. Nativitatem Christi agent 6 Januar. Egyptii, 504. In Thracia ante S. Chrysostomi tempora celebrata, *ibid.* Nativitate B. Virginis fit processio ad monasterium Libis, 80.

Nepothibus imp. a magno doméstico fercula dantur auferendæ, 61.

Nicephorus generalis publicæ rei logotheta ad imperium eveetus ss. imagines coluit, 346.

Nicephorus Melissenus Cæsar dignitate afficitur, 7.

Nicephorus Phocas acclamationibus honoratus ridetur a Luitprando, 278. Ejus processio, 333.

Nicetius (S.) ab ortu clericus designatus, 170.

Niger et albus color habet medium fuscum, 19. Nigro indumento interest vidua imperatrix in novæ creatione, 91. Eodem utuntur proceres coram lugente imp. per 40 dies, 108.

Nili aqua viros ob miraculum vini ex aqua facti, 306.

Nodi et palmuti in scadio imp. 13, 223.

Nomicus, 6. De eo quatuor opinione, 156.

Nomina sebasti et cratoris in unum conflavit Alexius Com., 7, 8. Et fratri communicavit, 7. Nomina gestationis dominorum fert umbo, 13. Nomina imp. et despoliarum facistis acclimationibus afficiuntur, 53. Nomina ecclesiastica heterodoxi crasse vertenti, 163, 167, 357. Quædam retinent fidem, quædam rejiciunt, de his inter eos lis, 163. In nominum impositione quid attendendum, 156.

Notarii (quicunque illi fuerint) pueros docebant, 271. Notarios plures habebant sub se ecclesiasticus et palatinus protonotarii, 270. Quadraginta permisit Heraclius, 112.

Novandi res et voces jus imperatori, 8. Idem sibi patriarcha sumpsit, 144.

Nudo capite Græci episc. præter Alexandrinum scerificant, 169. Nudis capitibus in palatio pueri honorarii, 59, 63. Ita ministrant imp. coronato, 98. Et dum patriarcha renuntiatur, 103. Et vulnus in coronatione imp. 90. Hinc nudis pedibus vulgas in deductione Nicephori Phocæ ridet Luitprandus, 333.

Numismata tria aurea pauperibus dantur, quibus imp. pedes lavit, 71. Totidem cum argenteis tribus illigata epicombis sparguntur in coronatione imp., 88, 98, 358. Numismata cum scarabangis data Palmarum Dominica in roga distributione, 312.

Nundinas Hierosolymis actæ in Exaltatione ss. Crucis, 333.

O

Occurson solemnitas S. Purificatio. B. Virginis celebrator longiore Barangorum comitatu, 80.

Octapodium dicitur flammulum octo lingulis habens imagines SS. Pontificum, 48.

Œcumenes 7 concilia et traditiones apostolicas imp. coronandus recipit, 86.

Œnocheum, cella vinaria, ex olvoxyse vel potius olvoxyrio, vaseulum, 304.

Officia archoictica litteris principum collata, 161. Officia ecclesiastica molant patriarchæ, 144, 162. Alia Cœtrius memorat, *ibid.* Alta Turco-Græcia, 163. Horum nomina mutant, retinent, impugnant hæretici, 165. Officiorum novorum commenta, mutationes, 7, 174, 175. Eorumdem vani tituli, 115. Officium benedictionis aquæ initio mensis canitur, 78.

Officiales primæ pentadis sunt quinque. patriarchæ sensus, quinque consistoria, exocatacoeli principes, i 18. Eorumdem plures adjutores chartulari, *ibid.*

Orarium, vestis sacra diaconorum, angelorum celeritatem et reverentiam notat in eo scriptum sanctus. Non est sudarium ejus usus etiam in dando catechumenis exequendi signo, 167, 308.

Oratio fundenda nudato capite ob humilitatem, et Christum caput honorandum, 169.

Oratorium recte etiam xprōxydic dicitur contra Meursium, 253. So præfertur imp. scutum et divellum, 59. Ex adverso illius gesantur flammula, 47. Juxta illius columnas stant Barangi, 49. Infrahabent stationem Cortinarii, 37. Cum imp. in oratorium ascendunt despotæ, protovestiarii et lampadarius, 49. Ibi a genibus est imp. cum filio coronato conspicuus et ss. crucem et acaciam fert, 52.

Ordinatio s. consecratio Græcis aquivoce dicta xip-

covis errandi hereticis decipiente præbet occasionem, 171. Benedictionem impertitur, 173. Fit s. Spiritus invocatione manumque impositione, *ibid.* Itemque nudo capite, 169. Ordinatio patriarchæ facta in S. Sophiæ, 104. In chariophylaris tradebatur bullotterium cum clavis, 127. In sacerdotum et diaconorum primos ostiarius fores servabat, secundus ampullam ss. chrismatis, 149.

Ordinem inter sacra curat præfectus sacra stationis, 142. In aula primicerius, 57. In militibus protelator, 40. In populo Bardariotæ imp. præcedentes cum sceptris, 58.

Orea pars freni circum os dicta, 227.

Organis canitur in Nativitate Christi, 52, 53.

Orygas (Ad) duas obvia protopapse imperator in benedictione, 79.

Ornamenta procerum, 13, 47.

Orphanotrophus ecclesiasticus, 183. Est et offic., 56. palat., 11. Insignia, 26. Olim pupilos curabat, postea varabat, 41.

Orthodoxia Dominica S. Sophiam imp. invicit, 82. Est prima Dominica Quadragesima, non proxima Pentecoste, 343. Sic dicta ob restitutas per concilium generale septimum orthodoxis ss. Imagines, *ibid.* Cum iisdem et ss. cruce facta processio lectumque synodicum seu de reparandis ss. imaginibus decretum stante imperatore, 346.

Orthographia dictiorum peregrinarum varia, 112. De monampule, 148, 273. De secretario, 141, 211. De magno duce, 178. De contostauo, 181. De alaggio, 200. De tampanio, 224. De copitorio, 226. De lupsis, 227. De cabbadio, 229. De authenta, 232. Orthographia varia de chrysoclaivis, 233. Blatti, 236. Epiloricis, 239. Pharelio, 240. Amiralio, 243. Fossato, 244. Matzuca, 245. Bulla, *ibid.* Tzanglis et sagmariis, 252. De flammulis, 262. Samittis, 362. Protosyncellis, 377. De mandyis, 579.

Osculandi oculos, faciem, dextram, pedes mos, 328. Heterodoxi morem sugillant, osculandi tamen togam Turcicam facto scriplo probant, neque admittendo etiam oscula demissionis intimæ se impiant, 329. Osculatus pontifici genam est patriarcha in concil. Florentino, 120. Dextram et genam exoracat et *ibid.*

Ostiaris ne plures quam centum Justinianus, ut ad 75 essent Heraclius sauxit, 112. Ostiaris primus fores custodit sub ordinatione seu electione ministrorum ecclesiasticorum, 148. Secundus tenet monampulum ss. chriamalis ad episc. et sacerdotes inungendos, 149.

P

Pagniota in vigil. Nativit. sub liturgia et horis stant inter clerum et flammula, 49, 288.

Paleologorum monasterium ali spissis ædificatum, 80.

Palatinorum officiorum ordo, 6, 171.

Palmarum festum Graecis ἑορτὴ τῶν Βατεών, 311. Eo festo patriarchæ et imp. dabant rogas, *ibid.* Cereos et SS. crucis patriarchæ, 312.

Paludamentum male dicitur mandyas, 379.

Panagia subtala mensa inferunt et a magno domestico porrigitur imp., 63, 65. Panagia accepta accinunt polychronion, 65. Panagia sumendas consuetudo a B. Virginis apparitione et ab apostolis orta, 299. Hi coilius non a consecratione sacerdotium data beneficio, *ibid.* Panagia epitheton B. Virginis apparenti post mortem ab apostolis datum, *ibid.* Inde nomen panagia ad panem translatum, 300.

Panagiarium, scutella, in qua inferchatur panagia, 298.

Panhypersebasti dignitas nove ab Alexio Comiti excoxitata, 7, 177. Equalia Cœsari et in agno doméstico, mox inferior etiam protovestiaro, 7, 8, 18. Ejus insignia 18. Singulare concessit Audronicus nepoli, 177. Panhypersebasto, *ibid.*

Panis in pulvinali sepositus ab apostolis vice Christi, 299. Eum elevatum pietate singulari ubique terrarum sumebant, *ibid.* Inde panagia celebrabat etiam a Gracis posterioribus, 300. Panis sanctificatus in prothesi repositus, qui populo ss. communionis loco distributus, 363. Ex eo pars in sacrificio offertur, 363, 284.

Panni panis oppositi antipanis dicta, ornamenta quedam, 224, 268. Panni fragmentis illigantur epicombia, 88. Panno candido inserviant patriarchæ reuniti equis, 104. Pannum in dedicatione temporum, quo atra seu nensa tecta, episcopi Graci distribuebant, super quo sacrificare licet, 146.

Pappim, 12, 28. Et magnus pappias, offic., 22. Palat., 10. Gestamina 21. Ostium incoquatum, 33

Parasceves horas celebantur ut natans, 72, 326.

Pardorum venatores equis palatum ingrediuntur, 108. Parricida. In eum exsecratione senatus, 280.

Paschate (In) comedit imperator in triclinio, 61, 76. Sub officiodatur imp. a protopapa lampas, 75. Proceribus et protestati Genitum cerei, 75. Clausis januis thus adoleatur, 75. Liturgia submissæ canitur, 74, 76. Osculo honoratus imp. 74. Vespers audiunt in S. Sophiæ, 76. Olim tabernaculum ingressus clericis cœtum libras auri liberaliter dono dabat, 77. In Paschate licet uti sacco, patriarchali vestimento, 189.

Patriarcha in Epiphania conserrat aquam, 65. Dat imperator lampadem, *ibid.* Diaconos sibi ministros ordinat potestatique facit gestandi phelonem, 66. Feria V Pasch. cum episcopis, archimandritis ecclesiarumque prefectis visit. Imperatorem, 77. Motu-habitu imperatorem thure et osculo honorat et ab imperatore osculum recipit, 77. In tabulari extroducto pergit exaltationem ss. crucis, 78. Sustinet imperatorem in scuto sedentem, 88. Vocat eum in ambonem et preces ad uinculum compositas legit, 90. Caput imperatoris in ss. crucis formam inungens accincti sanctus, *ibid.* Cum patre imperatoris stemma imponit novi imperatoris capitl, *ibid.* Ex eius manu benedicunt caput imperatoris stemma imperatrici imponendum, 92. Pro imp. orat, *ibid.* Ipse et imperator capitl inclinato se consulat, 94. Utique acclinitur: Recordeatur Dominus, 95. Tenens s. calicem communicat imperatorem etiam ss. Sanguine, 96. Ejus benedictus manum deosculatur imperator, *ibid.* Pro futuro patriarcha tres designantur eorumque nominibus ad se allatis nominant unum imperator, 102. Libera est illi suffragii admisso, *ibid.* Recipiens in triclinio sistitur imperator, 103. Abeo accepit certa formula sceptrum, *ibid.* Electus extra palatum pedes ambulat, renuntiat vero iusta palatum tantum, 104. Consecrat. presente imp. in S. Sophiæ ab Heraclæo episcopo, *ibid.* Litterassub bullâ plumbea mittit ipsi imperator, 31. Per invocationem SS. Trinitatis patriarchas provehuit imp. Graeci, 331. Eo renuntiandi more accurialis describit Phranzes, 373. Doua regia et verborum formula, 373, 374. Patriarcham a pluribus electum solius Heraclæon consecrabit, præter Polyeyctum ab Casareasi ordinatum, 371, 372. Patriarchæ ali. eodem modo electi, 373. Ab coronatione imperatoris habito se angustiore feci, 368. Colore ceruleo subacrispsit, legmen capitl auro illustravit ambitionemque pietate texit, *ibid.* Die catecheseos ad Quadragesimæ jejunium hortatus populum ei thymiamata distribuit, 312. Utique gratiosorem se largitione faceret, 332. Baia et rogas τῶν Βατοφόρων die sive Palmarum Dominicæ divisi, 311. Post minutiaria quædam dabat, ut cereos, et ss. crucis, in Paschate tricephalum cum osculo, 312. Patriarchæ schismatico etiam cum suis schismaticis nulla fuit pax, 373. Sapientis officia mutabat patriarcha, 144, 162. Non tamen licebat per pitada alios præferre alios, 164. Ejus negotia ἀπόφοιτα, 155. Et officia archontica per ejus literas, sicut et per imperatoris, impetrabantur, 164. Patriarchæ vestimenta etca, 140, 141, 166, 169, 313, 379. Patriarcha Alexandrinus solus mitra seu insula seu phrygio utebatur, 169.

Pavimenti præfectus curam ejus videtur habuisse, et unus ex custodibus sacre supellectilis, 161.

Pedum oscula admittunt Batavi Calvinistæ, 329. Egre ferentes Christi vicarii pedi osculum figi, 328.

Pedum s. sceptrum ab imp. capit patriarcha, 103. Archimandritæ, 105. Argenteum Inauratum dedit Mahometes Gennadio, 372.

Pentades officiorum sex ponit jus Graeco-Romanum, 117. Prima sex officiales, *ibid.* et 118. Ultima quatuor complectitur, 162. Pentades primæ excellētia, 118. Pentade nulla comprehensi synclii, 377.

Pentamœria s. quinta spoliorum pars cessit æterio regio, 233. Id non semper observatum, *ibid.* In Pentecoste imp. clbum sumit in triclinio, 64, 78. A prandio audit S. Basilius preces in S. Sophiæ, 78.

Penula coccinea s. tampanum despœ, 13. Magni domestici colore nitet citrino cum margellis, 17. Male dicunt φλόγην, 167.

Perea s. Pera regione, 13. Urbis comprehensa, 122. Inde Peratica monasteria ejus regiulis, *ibid.*

Peripatos, processio, vocabulum Junio Calvinistæ tuvsum, 315.

Persarum gens parva et pastoritia, 53. Eorum moribus relictis nomen retinuit Cyrus, *ibid.*

Pescusum seu bescusum id dictum tributum, quod patriarchæ recessu electo impositum sci. duorum milium florenorum, 373.

Phæcoula monasterium supplicans imp. visit, 81.

Phæcoula a Medis ora Cyrus usurpat, 54. Fertimp. 50. Logithela cursus, 22. Phæcoulium tegmen capitl Terci cum, vocis origo et scriptio, 240.

Phaleræ freba autem comitis equorum renovato, in Phala ornata equestri, 50.

Phelone, vestis sacra patriarchæ, episcopi et archidiaconi etc. sine manicis, sacel formam refert, patriarchalis et episcopalibus molitis as. Crucibus insignis, 166. Ejus mysteria et varia orthographia, *ibid.* Ex cum epitrichello induit archidiaconus festo as. crucis, 65, 160. Ejus potestatene facit patriarcha, 66. In Quadragesima non fertur purpurei coloris nisi Annuntiatione, Palmis et magnis. Sabbato, 67.

Philosophorum summus dignitatem 29 habuit, 181.

Phinees siromastes non fuit clava, sed vel jaculum vel hasta; pugionem vulgata dicit, 212 seqq.

Phrygium dicta mitra Alexandrii patriarchæ a S. Cyriaco orte, 169.

Phylacteria Judæorum, 319.

Phytilla, pars præda debita protostatori, 32.

Pictorio opere insigni sceptrum m. interpres, 25.

Pilatice gestant tzacones, 37. Insigne judicum a Medis ora, 34. In Nativitate ostendit ter protostarius, 49, 51, 52. Origo et scriptura, 293. A seta gerabantur suspensa, 294.

Pilei imp. et procerum in Nativitate, 47. Cæsaria limbriatus, 15. Despotæ ex margaritis, 15. Generorum imp. aurei et coccinel coloris cum as. erucibus ex margaritis, 14. Logotheta cæsarii atbus cum margellis, 20. Et clavatus magni domestici, 17.

Pincerna, officium, 14; palatinum, 9. Ornamenta, 20.

Ministræ mense, 55. Extra urbem ferrebat de catenula poculum pro repeatina imp. alti, 58. A miscendo Graece dictus, *ibid.* Scribitur καρπόντης et καρπόντης sibi conjunctim, 184.

Pisanorum consol ad mensam bene imp. precatur, 57.

Pittacia sunt brevia, 153. Ea a Doribus orte, *ibid.* Iis conficiendi præster protonotarius, *ibid.*

Pocula habet undulatum episcopi sticharium, 166. Potentia fluminibus innatæ, ut ex utroque hauriant doctrinam Testamentum, *ibid.* Simile quid de mandylis undulatis, 379.

Pogonatus Constantinus, 323.

Polychronium cantores imp. acclinunt 44. Tum canonicae præseunte acclamant circumstantes, 46. Iterum conspecto imp. in oratione ter recinunt, 52. Item ad cœnam, 57, 15. Ejusdem perpetua ad mensam repetitio processum, militum, Anconitanorum, Genvensium, Pisanorum et imperatoris reciproca, 55. Polychronium in benedictione ter clamatur, 79. Sedenti imp. in scoto, 89. Post thuris suffusum, 95. Post S. communionem in anabathra sedentibus imperatoribus, 97. Ter repeititur in creatione despotæ, 100. In designatione patriarchæ teritiem, 103, 104. Polychronium acclamare patriarchis et imp. templo ingressis prima functio est primi diaconorum, 150. Aliæ hujus rei explicatio, 151. Et in publicum prodeunti patriarchæ id acclamabant domestici patriarchales, 165. A Graeculo sine polychronio nil impetratur, 233, 278.

Polystaurion patriarchæ indumentum, 41.

Poma mense imp. Invecta vehiculis 301.

Pontificum sacrorum imagines representantur flammo, 48, 285.

Ponticum bullæ unde dictæ, 256.

Pontus Euxinus dictus Maurobellassa, 239.

Populus antidorum sumit seu panem sanctificatum, 96. Ex eo sumebat finita liturgia benedictionis gratia, 288. Et post sumptum sanctificationem seu antidorum episcopus bene precatur, 363. Hymnum Deiparae acclamavit tota nocte stans canit ob urbem ipsius ope ter servatam, 325. Pulatus cum imp. luget, 106.

Porcus cæno obitum in medium sacros hymnos canentium agmen insiliens futurus confusione et factione tristis omnes, 340.

Porphyra palatum a Constantino structum parturientibus imperatricibus, 302. Porphyrogeniti dicebantur in eo nati, *ibid.* Ad porphyreticam columnam Ætitania et dividuum officium, cui imp. interest, 79. Et regione hospitantur oratores Cæsarei, 339. Postilenis (in) et antilenis equorum parvula flammula, 227.

Postponendi et anteponendi jus imp. 18. Idem tentavit patriarcha, 144, 162.

Præfecti regionum in Angustione choreas in honorem impp. ducebant, 355. Præfectus alogii, offic., 35; palat., 11. Insignia, 25. In turma imperatoria subest magno primicerio, 40. Est præfectus generalis equitum; eo major est princeps equitorum, 200. Præfectus antimensem introducit communicantes, 5, 148. Habet curam antimensorum ab episcopo consecratorum et altarium portatillum loco adhibitorum, 146. Præfectus canistro et vestibus patriarchalibus mutandis est vestiarius ecclesiasticus, cui adjutor hieromnemon, 136. Præfectus contacis inchoat contaciam, 135, 139. Præfectus cubiculi seu cubicularius,

offic., 17. Palatin., 9. Insignis, 20. Est caput cubiculariorum et habet sub se præsidem cubiculi; fert etiam imp. spatham, 34, 186, 191. Præfectus ecclesiæ est socius parvi sacellariorum, 144. Præfectus evangelio id tenet in processionibus, 144.

Præfectus exercitus, offic., 29. Palatin., 10. Ejus gemitum, 23. Ministerium, 36. Prætit exercitum et tentorialis locum exquirit, 83. Præfectus luminibus curat baptizatos seu illuminatos, 5. Differt a lampadarum, 145. Præfectus mense, offic., 21. Palatin., 10. Insignis, 21. Ministerialis imp. mensa, 59, 60, 62, 65. Præfectus monasteriorum in iis curandis est administrator magni sacellariorum, 122, 124, 144. Feria V paschali cum patriarcha imp. visit, 77. Ejus genam et manum osculatur, *ibid.* Ab imp. sceptrum s. pedum capit, 105. Præfectus monocabalorum s. stratoperiarcha, offic., 67; palatin., 12. Vestes, 26. Functio, 42. Præfectus precibus supplicum pro injuria affectis imp. supplicabat, 141. Præfectus scallit catholicas ecclesias et sacellum curat, 122, 123. Maxime scallum s. pecuniam ecclesia, 124. Præfectus sacralis stationis curat ordinem inter sacrorum ministros, 142. Præfectus sigilli s. annuli signatorii, offic., 16; palat., 9. Indumenta, 20. Pala seu annule imp. signat litteras, 34. Erat custos annuli imperatorii, 183. Absente protostatore ensem tenebat, 34. Præfectus zangralorum, offic., 68. Palat., 12. Ejus ornamenti, 21. Ministerium, 42. Præses cubiculari, offic., 60. Palat., 11. Gestamus, 26. Præses cubiculari, 41. Præses magnorum palatiorum, offic., 69, et præses in Blachernis, offic., 70; palatin., 12. Insignia, 27. Ex officio huc curat palatia, 42. Quæ palati accessere amplissima prius, structo inibi templo, 382, 372. Præses vestiarum, offic., 61. Palatin., 11. Insignia, 26. Notari rationes accepti et expensi sub protostariorum, 41. Præsides civitatum, offic., 79. Palatin., 12. Gestamus, 28. Functio, 43.

Præsidium imperator florente imperio sex millibus constabat, 48.

Prætor populi, offic., 58. Palatin., 10. Amictus, 21. Care functione, 39.

Prævaricator est qui clientem deserit et adverso patrociniatur pari, 611. Non deductur a balis seu baptip, *batip* contra Balsamonem, *ibid.*

Presbyteri ne ultra 60 essent Justinianus, ad 80 constituit Heraclius, 112.

Primicerius dictum videtur per paragogeum absque nova significacione, 153. Primicerius est ipsum officium et dignitas primicerii, *ibid.* Primicerius aulæ, offic., 33; palatin., 10. Insignia, 23. Vocal proceres ad circumstationem, 31. In ea proponit negotia imp. alii absentibus, 33. In eadem ordinem constituit inter aulicos, 36, 44. Denovo vocal ad circumstationem in vigil. Nativit., 56. Refert faustum imp. reprecationem ad sautatores ibique tertium ad circumstationem vocal imp. accubante, 60. Primicerii Barangorum accipiunt ex manu magni domestici fercula, 515. Bardiotarum, 58. Primicerius defensorum in Eccles. Romana primas in regionariis defensoribus, 151. Lectorum, 6, 9. Primicerius magnum, offic., 10; palatinum, 9. Amictus, 19. Ministeria, 35. Seeptrum imp. porrigit, receptum honoris gratia servare licet. Die Dominico hyperpyrum accipit. Est caput turmæ imperatoris in fossato. Habet prop. flammulum, *ibid.* 7, 16. Et subsunt magni tzaussi, 59. Item alogii præfectus et protalogator, 40. Imp. sceptrum in festivis circumstationibus a famulo petit, 43. Illud imp. porrigit in vigil. Nativitatis, 45. Primicerius quid hac terminatio significetur, 153. Primicerius patriarchalium notariorum, 183. Primicerius tabulariorum est vel primus sui catalogi, vel respectu eorum quos infra se habet, vel qui præst archivo scelus chartophylacis, 154. Vel ipse notarius, *ibid.*

Princeps equitum superior protalogatore, 210. Princeps magnus, offic., 35; palatin., 10. Ornamenti, 23. Vacat ministerium, 39. Princeps magis litteras mittens imp. utilit plumbas bullæ, 34.

Proceres aulici, 6. Forum ornamenti, vestimenta, 15, 17. Ministeria, 28. Oves a magno doméstico usque ad magnum drungarium excubiarum, ut lubet, cabbadria ferunt et epiloria, 22. Pedites ingrediuntur et egrediuntur aula, 30. Adeos sub bullæ plumbæ litteras imp. dat, 34. Ad circumstationem vocantur, 34. Et sub mensa, 60. In circumstatione certus iis locis, 37. In oratione idem ordo qui in triclinio, 49. Koruendum amictus et insignia in vigil. Nativit., 47. Ad mensam multos imp. precentur annos, 53. Iis tollidem reprecatur imp., *ibid.*, 16. Ex meosa tolunt fercula, 58, 61. Est iis potestas ferendi lapatzam cum cingulo et manicis a tergo illigatis 63. Festo Palmorum usitata ferunt gestamina, 67. Uti et feria quinta magna hebdomadis, 71. In Parasceve, 72.

Denique in Paschate, 75. Et Pentecoste, 77. Sub officio vigilis Parasecretes et lectione duodecim Evangeliorum dantur eis cerei, 71. Honorator quispiscum ab imp. lampadem interruptum accipit, *ibid.* In Paschate iterum cereos accipiunt, 73. Et imp. genam, manum et pedem dextram osculantur, 74. Ibius thuris suffici honorantur a patriarcha, 76. Et ipsorum loco circumstantem faciunt episcopi, 77. In benedictione menstrua ante et post junctionem imp. multos acclamant annos, 79. Mane summo conveuent et coronandum imp. ad S. Sophiam deducunt, 86. Ex his nobiliores tenent imp. in scale sedentem, 89. Cum imp. ascendunt in ambonem Ecclesie proceres, 89. Mensa ministrant imp., 97. In eis aurea spargit imp. numismata, 98. Quatuor clypeati adstant imp. stemma gestanti, 99. Proceres despotam creandam, Cessarem et sebastocratorem ornant ex imp. prescripto, 100, 101. Despotatum candidatum ad imp. deducunt, 101. Multos acclamant annos, 100. In renuntiatione patriarchae extra triclinii septum constiunt, 103. Unus patriarcham imp. sicut, *ibid.* Renuntiationum ad S. Sophiam comitantur, 104. In luctu nigras, pullas et carmineas pro diversa funeris ratione gerunt vestes, 69, 106, 381.

Procopius (S.) martyr flammulo representatus, 48, 931.

Propinqui imp. varie lugent et lugentur, 108. Novem diebus se domi continent, noctu imp. adeunt nigroque habitu adorant, post ceroeulo aulam ingrediuntur, 107.

Protalogator, officium 54. palat., 11; Habitus, 25, Fert in alzuncam, *ibid.* Sub primicerio magno cavit, ne miles fugia, desertorem revocat, 40. Est generalis equitum praefectus, minor princeps equitum, 200.

Protopostorarius, primus interpres apostoli, 145. Qui publice apostolum, 283. Et in nativitate apostolum ac prophetiam legit, 46.

Proteadicus captivos et ecclesiasticorum forum curat, 130. Ejus officium minoribus olim adnumeratum, 117. Litene de sessione movet chartophylaci, 127. Est defensor primus aliorum respectu, *ibid.*

Prothesis, locus templi, in quo deposita sunt sancta, 93, 363. Inde processio incipi, qua futuri sacrificii materia ad altare defertur, 94, 161. Eo vocatur imp. coronatus, 95. Et extra prothesin imp. induit mandyam aureum, *ibid.*

Protocanarcha, 10. Ejus vera origo, functio in capone seu oda certa inchoanda, 158.

Protonotarius, officialis ecclesiasticus, ex ecclesia celorum janua et post eos primus, 132. Idem prigerat confiendi brevibus, 133. Protonotarius, offic., 57. Palat., 11. Oruamenta, 26. Primus notariorum seu scribarum, 41. Uterque ecclesiasticus et palatinus plures sub se habebat notario, 270.

Protopapas, secundus a patriarcha, 6. Et inter sacerdotes communes primus, sed inferior ex ecclesiasticis, 149. Dicitur primus sacerdotum et protopapas, 150. Legit primum in vigil. Nativit. evangeliu, 46. Protopapas patr. i benedic mensam imp. in Nativit., 59. Absente patriarcha peragit consecrationem aqua in Epiphania, 63. Legit SS. Evangelium in lotione pedum, 70. Ad ejus lectioenem tradit imp. lampadem, 71. Item in Paschate, 73. Ibidem clausis foribus adoleat thus, canit stichos, *ibid.* Peragit exaltationem ss. Crucis, 78. SS. Crucem imp. fronti imponit, 79. Ejusdem oculos et frontem ungit sanctifications materia, *ibid.* A protopapa secundus est secundus sacerdotum, 6. Protopapas non licet ferre epigonus et epimanicon, 140.

Protopsaltes, 6. Ejus habitus et officium in vigil. Nativit., 44, 46. Fert cantharicum in benedictione menstrua, 78. Protopsaltes cum domesticis et lectoribus stant in anabathoris, accipiunt coronat imp., bastill, 93. Protopsaltes non habet ecclesia, sed clerius imperatoris, 94, 135. Dicitur est domesticus psaltriarum; simulque fuit exarchus clericorum, *ibid.*

Protosebastus dignitas erat decima tercia, ab initia ei prasina indumenta, 8, 9. Ejus alta indumenta, 19. Nullum officium, 53. Dicitur etiam protosebastos, comes palat., et decimum quartum obtinuit locum, 185.

Protosecretarii et secretarii differentia, quod ille primus secretaria dignitate palatina judex erat, cum alter minister tantum esset, 141 seq.

Protopastorius, offic., 34. Palat., 10. Amictus, 23. Functio nulla, 38. Primus inter spatharios, 231.

Protostator, officium, 8; palat., 9. Ejus gestamina, 18. Fert ensim, ducit equum imp., 29. Est defensor excusione, facientium, ex preda capit phylilia, dictus, quod spatharius seu exercitum precedat, 31. Videtur esse mareschalcius et dicitur primus equionum, 179.

Protosynecclias et primus inter celas consortes, 576. Jude nomen dignitatis factum, et absentibus communica-

tum, 377. *i*Dignitas politica Cedreno, *ibid.* De scriptura, 576. Protosynecclias ab imp. sceptrum accipit, 109.

Protovestiarites, offic., 19. Palat., 9. Indumenta, 20. Ministerium, 34. Minister circumstantis vocat proceres *ibid.* Et in Nativit., 44. Dat signum solvenda circumstantia, 55. In eadem proponit imp., negotia, *ibid.* Est diversus a protovestiaro, 187.

Protovestiarius, dignitas palatina sexta, 8. In eum translati indumenta prasina a Michaeli Palaeologo, *ibid.* Praelatus in domestico et panhypersebasto iterumque subjectus, *ibid.* Ejus insignis, 18. Ministeria, 28. Ascendit oratorium et pilatica ostendit, 49. Ex officio stemma vel aliud gestamen imperator offert, *ibid.* Ex imp. vesti toili lutum et animalcula, 50. Tertium tollit sublimi pilatica, signum presentis imp., 51, 52. Vocatus accipit forcum de imp. mensa, 57. Erat primus vestiarii prefectus, 178.

Psalmos horarum in vigil. Nativit. legit archidiacoma, 46. Psalluntur vespera, *ibid.* Troparia, 47.

Psalterii doctor, 145.

Q

Quadragesima sine carnium esse ante natalem celebrata, 89. Per eam diaconi non forebant purpures sticharis, 67.

Quadragesima diebus lugent defunctos nigro habitu propinqu, 106.

Quadrata scutula in tentorio sebastocratoris, 15. Casaria, 16.

Quæstor, offic., 45. Palat., 11. Insignis, 24. Nulla functio, 40.

R

Ramus laurois, myrtleis vel oleaginis columnæ vestiatur in Palmis, 67.

Hectorum populi flammula a tergo imperatoris et procurorum, 48.

Referendarius ad imp. militetur, 156. Idem ab imp. accedit mandyam in coronatione, 93. Referendarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Reges Gallie in expeditiones secum efferebant vexillum S. Dionysii, 286. Occidentis et Orientis reges pavperum lavabant pedes, 318.

Regionarii defensores a S. Gregorio constituti, 151.

Reliquis SS. urba Constantiop. servatur, 352.

Renovationis hebdomas seu διακανήσιμος, 77. Dieta hebdomas paschalis, quod Christo resurgentem omnia reonvata, 333 sq.

Rhabduchi etiam dignitatem obtinuerent, 184.

Rhetorius (is concionator esse videatur) est interpretari SS. Scripturas, 144.

Rhomphæ, hastæ, et rhomphæocratores suæ 4 proceres juxta imper. clypeati, 99.

Ritus in Nativitate, mensa imp. ministrandi, 43, 53. Sergeantus ex meses, 62.

Ritus intermissus in Paschate tabernaculum ingrediendi et aurum clericis elargiendi, 77. Rituum diversitas in ecclesiis non obstat uolui fidei, 296.

Roga, stipendum militare, rogatores stipendiarii, 260.

Roga, donum liberalitatis augustæ et patriarchalis, 511.

Admodum a Balsamone commendata darique desitis, 331.

Romanum in honorem SS. Petri et Pauli Constantinus

S. Silvestro tradidit, 269.

Romanæ res sub Phoca afficta, 321. Romanum imp. Orientales et Occidentales colunt, 55. Romanus diaconus Emeseus auctor consacrorum, 139.

Rucherium est vestiarium, 28, 223. Ibi spatha seu ensis imp. servatur, 51.

Ruchum seu lora coccinea despotæ, 15. Item rorus, rochetum, 223. Ruchum mutat imp. ad vesperas Nativit., 47.

S

Sabbato magno spargunt lauri ante imp., 72. Et quintæ hebdom. quadragesimalis celebratur hymnus Delparæ acathistus, 321.

Saccus est vestis imperatoria, 50. Eo creandus indutur, 89. Differt a mandy, 313. Item patriarchalis vestis saccus, *ibid.*, 169. Sacci formam habet phelonie, 167. Significat saccum, quo per ludibrium induit us Christus, *ibid.* A sacco et sacculo (prima obvia significatio pro loculo) deducuntur sacella, sacculum, sacellarius magnus et parvus, 121. Sacellia vox Syriaca pro receptaculo, 125.

Sacellaris magnus, officium ecclesiæ Cpol. primæ queque pentadis et inter ecclesiasticos, 117. Primaria appellatione dictus a sacculo seu ærario ecclesiæ, cuius pessu-

missa tractabat, 121, 123. Hac notione Latinis quoque dictus ibid. Monasteriorum cura erat secundaria, 122. Sacellarius minor 121, 122^{sq.}. Et a sacello (sic) et marsupio, non capellis sacris, *ibid.*, 125.) Dicitur sacellum praefectus, cuius prima functio servare et expendere pecunias, curare catholicas ecclesias, 123. Et emphyteuses, *ibid.*

Sacellum dicitur pro sacellario et praefectus custodire confugientes ad ecclesiam et supplices recipiebat, 124. Scribitor sacellarius et sacellarius, 126.

Sacerdos in Nativitate, accipit panem et ferculum mensa imp. benedicta, 59. Sacerdotum secundus est proximus a protopapo, aliorum in sacris ministeriis duxtor et director, 150. In vigil. Nativitate stant prope ss. imagines, 44. In Quadragesima non ferunt sticharia purpurea, 67. Neque illa ferre licet epigonatia et epimonia, 140. In palmis quinque vel quatuor portant SS. imagines, 68. Coronatio imp. circumdeut sancta portantes, 94. Sacris a prothesi ablatis in processione tenent calices, 365. Sacerdotes aperio capite sacrificabant, 169. Posse etiam recte fungi diaconi vice probat Caleca refutatio Gracorum errore contrario, 157. Ab illis paragiam consecrari mire Junius nugalur Meursio collusore, 299. Sacerdotes ultra 60 ne sint cautum a Justiniano, Heraclius ad 80 permittit in maiore ecclesia, 112. Sacerdotes exocatacelli proprias curabant ecclesias, 66.

Sacra seu sancta deposita sunt in prothesi, 95, 363. Per templa sollemni processione circumferuntur, 363. Sacerdus est, qui portantur, aer velum; quo sancta teguntur, 231. Ad prothesim referuntur precepsibus deputatis cum lampadibus et mandylis, 160, 161. Sacerdotes illi, qui sancta, et diaconi, qui sacra portant vasa, subsequuntur coronatum imp., 94.

Sancta sanctorum imp. coronatus ingreditur communicatur, 96. Post ingressum acclamatur imp. et patriarcha, 151. Sancta fore dicitur, ubi imp. reperit patriarcham stantem, 94. In sanctorum oblationes seu divinissimo sacrificio hierarcha velato capite non debet conspicere, 169. Si tegatur caput, corona Christi aut eudarium representatur, *ibid.*

Sanguinem (SS.) ut communicantes reciperent calentem, calici consecrato aqua servens infundi solebat, 162.

Saravia Calviniista nomina ecclesiasticarum dignitatum retinenda contra Bezam probat, 165.

Sarbarus, dux bellum sub Chosroë urbem oppugnans, ope Deiparae repelitur, 321.

Sarra dicta Tyrus, unde Saranum ostrum et fors scaranicum inde factum dicuntur, 229.

Scaramanga arcendis pluvias data vestis in roga, 312.

Scaranica ferunt proceres, 14, 99. In scaranico m. domestici effigies angelorum, 17, 253. Lectio retinenda pro scaramangio, 229.

Sceptrum seu rectius pedum patriarchae renuntiando datur, 103. Et Gennadio imperator Turcicus dedit, 233, 372. Item archimandritis protoxycellis, monasteriorum praefectis, 103. Sceptrum imp. porrigit magnus primicerius, 33. Vel alias honoratior, *ibid.* Id duplex petendi modus in circumstante, 45. Dicitur δικαιον. usitatus δικαιον, 233. Sceptra procerum varia, 20. Magni myrra latice referunt γαμμα, 27.

Scenophylaceum, locus asservandi sacrum instrumentum, 150.

Scenophylax magius curat Ecclesiam vasa, 130. Custos et sacrista dici potest, *ibid.* Scenophylaces presbyteros qualquier, diaconos sex permitit Heraclius, 112.

Schismaticis inter se nulla concordia, 373. Ab illis neutiquam desumptus mos Deiparam honorandi tricesimo, 343.

Sciadion, pileus, 220.

Scripturam rhetor seu emulacionator explicabat, 144.

Scuterius seu scutifer, offic., 42; palat., 11. Ornamenta, 21. Ministerium, 39. Stat ante flamulam cum divellio seu duplice velo, 48. Scutum etiam fert imp. prelens izancas ad monasteria, 82.

Sebasti dignitas et somes imp. proprium, 8.

Sebastocrator primus fuit Isaacus Comaeus, frater Alexii, 7. Cesare prior et post imp. nominatus in acclamationibus, *ibid.* Hoc nomen nō inventum ab Alexio Coma, probatur, 174, 175. Ejus insignia, 15. Obit tantum principia, 28. Appellantem eum formula, 16. Tenet imp. in scuto sedentem, 88. Ejus inauguratione, 101. Hoc dignitas non nisi per inaugurationem collata, 173.

Sebastocratoris induunt imp. sposam, 108.

Sebastus offic., 77; palat., 13. Amictus, 27.

Secretarius primus, offic., 28; palat., 10. Ornamenta ab aliis distincta, 22. Est primus in senatu, 56. Secretarius idem cum scriba, 241. Et horum secretariorum seu senatorum ministri, secretarii, *ibid.* Dicunt sunt senatores a secreto legendo secretarii majores, sidemque silentiarii,

242. Differentia ecclesiastici et palatini secretarii, quod hic sit judex et senator, alter minister sit tantum senatorum et judicium, 142. Ut scilicet is qui est a secretis, pro ratione officii ecclesiastici populum continet, 141. Quod munus erat velariorum et cancellariorum, *ibid.*

Senatores dicti secretarii et silentiarii, et senatus secretarium et silentium, 242. Omnes coram impp. coronantur, 98. Unus spargit epicombia in coronatione imp., 88.

Senatus calligaram, scomma in eundem, 225. Senatus Antonino et Claudio impp. acclamat, 279, 280. Commendum imp. exsecratur, 280.

Sepimentum erigitur in triclinio pro designando despota inter thronum imp. et circumstantem, 99. Et pro Cesare et sebastocratore, 101.

Septembri primo et octavo fit processio, 80. Decimo quarto peragitur in palatio benedictio, 78.

Septimana renovationis est paschalis, quod Christo resurgentem omnia novata, 353. Sergius patriarcha in obsidione urbem reliquis sacris tutatur, 322.

Sertum gestat imperator creanda, 89. Sertum ex eniobibus et margaritis despota creando imponitur, 100. Aliud filio despota stemmatogyrum dictum, *ibid.*

Sigilla per bullas aureas, cereas, plumbeas dabant non men litteris aureis, 256. Sigilla Juniana et Calviniana resignata eorumque inscrita et frons detecta, 375.

Signa varia populo ad rem divinam convocando data, 154.

Significatio vestium sacrarum, 166. Et imperatorum ornamenti, 51.

Silentiarii majores erant ipsi senatores, pro silentio vero servando silentiarii minores seu ministri, 242.

Silentium dicitur pro senato et oratione, 242.

Stromaten s. salibam fert magnus Izausius, 24. Quae non clava, sed jaculum, basta vel pinglo, 242, 243.

Soleas a sole vel solo dictus videtur, pars templi ornator, 360. A Justiniano conditis casuque trolle cominutus non splendor pari restitus a Justino, 561.

Soliū in Negaua a Luitprando descriptum, 302.

Sophiae (S.) ingreditur ante currum triumphalem Virginis Nicopœas ss. crucem forenses Joannes Comnenus, 315. In S. Sophie vesperis interest imp. in Paschate, 76. Thurius austrii honoratur, *ibid.* Festo. S. Spiritus audit ibidem preces S. Basili, 78. In S. Chrysostomi adest liturgia et i viesperis, 80. In Delphos dormitione ibi pernoctat, 81. Imp. creandas inibi coronatur, 86. Eo patriarcha renuntiatus equo devehitur albo 104. Ibi consecratur, *ibid.*

Sophronius (S.) Hierosol. patriarcha vitam S. Marie Egyptiacam pro penitentibus scripsit, 520.

Spatham imp. tenet magnus domesticus, protostator, 29. Praefectus sigillis et cubiculari, 34. Et puer honorarius cum domestico, 51. Servator in ruchario, 51.

Spathari rogat accipiunt, 312.

Speciosae portae in temp. monasteriorum, 82, 18, 734.

Spiritus (S.) festo uitur imp. arbitrario habitu, 77. Abroniam eius diei processio, 354.

Spoliorum distributio, 85, 255.

Sponsa imp. exclipitur ad fontem vel Blachernas, 107.

Stapedes seu stapes despote, 11. Sebastocratoria, 15.

Stationarii duplices in aula palatii, 37. Alii equos, alii spathas, utrique lamen habent sloganorem, *ibid.* Alii pileos, alii, qui equis carent, tela gerunt, *ibid.* Diripiunt ambulacrum festo Palmaram, 68. Dicuntur καπανεύει quasi mansionarii, 263.

Satus imp. equestris in flammulo, quod magne dux erigit, 28.

Stemma dictum pro diademate, 50. Id ferens imp. aliud indumentum non fert nisi sacra et diadema, *ibid.* Gestat vero in creatione despote, 100. In renuntiacione patriarche, 103. In coronatione intra labernaculum servatur, 90. Imponitur a patriarcha et patre, *ibid.* Stemma benedictum siterius formam ex patriarcha manibus screpium imperator conjugi imponit, 92. Stemma ferentes redeunt ad palatium impp. et epulantur, 97.

Stemmatorgyrum dicitur sertum despote creando imponendum, 100.

Sticharia patriarchalis habent litteram gamma, 166. Episcopale habent flumina et pocula ob certa mysteria, *ibid.* Color candidus et purpureus, angelorum imitantes et primum est stichariorum inter sacra indumenta, *ibid.*

Stipendiariorum Francorum caput est magnus constabularius, 33. Accipiunt rogas, 260, 312.

Stolis amicti proceres Ecclesie in coronatione imp., 90. Et diaconi, *ibid.*

Stratiotarachia magna, offic., 9; palat., 9. Magno logotheta posterior, *ibid.* Insignia, 19. Ex officio ammonam

exercitus procurat, 33. Hec officio quondam docti Chrysostomus et Andronicus Paleologus ab Ioanne Andronico, 367. Stratopedarcha monocaballorum, offic., 67; palat., 12. Habitus, 26. Praestis iis qui uno merent equo, 42. Stratopedarcha mortatorum, offic., 68; palat., 12. Vestitus, 27. Curat mortatos, 42. Stratopedarcha tzacorum, offic., 66; palat., 12. Gestamus, 27. Custodias in castris procurat, 42. Stratopedarcha tzangratorum, offic., 68; palat., 12; indumenta, 27. Praestis suis arcitementibus, 42. Stupra accensas imperat. Coronato objicitur, 369.

Subdiaconos 90 Justinianus, Heraclius ad 70 permitit, 112.

Sodarium Christi representat aperio capite sacrificans, 168.

Suffragatione duplice, parva et magna, episcopi eliguntur, patriarcha una tantum, cum alteram renumtum imperatoris supplet, 104, 105, 374.

Suggestor seu monitor patriarche sacrificanti concionante assistens suggerit, 145.

Sultan est Turcis dominus xer' ἔπογην, 257.

Supergenuale, vestis episcoporum sacra, ejus mystrium, minister, 140.

Supplicationes variae, 73, 79, 21. In dominica orthodoxie, 345.

Surulista a surullio instrumento dicti, 288. In vigil. Nativit. stant inter clerum et flammula, 49.

Sycena seu Galata seu Pera, regio urbis tertia decima, 122.

Sylvestri (S.) corona sacerdotalis dicta est παπαλήθη, 170. Eadem Constantinus magnus Romanum tradidit, 262.

Synccellus erat, qui patriarchas successurus fuit, 376. Erat dignitas politica a consortio ejusdem cellae dicta et absentibus collata, 377. Varii synccelli, 376. De orthographia, 377. Syncellos duos permitit Heraclius, 112, 377.

Synodos septem oecumenicas futurus imperat, recipit, 86. Synodus Trullana a trullo seu secretario palati, 243. Synodus Chalcedonensis S. Pulcheria et Marciano acelamata, 279.

Syrmateina in pileis despota, 13. Sebastocratoris, 15. Cesaris, ibid. Sunt dependentes a pileo funiculi, quasi reticula, 232.

T

Tabernaculum est quod Græcis θῆρα dicitur, locus altaris sanctior, 149. Tabernaculum olim ingressus imperat. in vesperis paschalibus, 76. Et communicatorus in coronatione, 96. Ad tabernaculum imperat. dictum cortis ministrant Cortinarii, 38.

Tabularium seu archivum, 154.

Tabulatum erigitur in nocte Nativit. cum ss. imaginibus, 44. Et in triumpho B. Marie Virg. Nicopœa sub Ieron. Comnenio, 315. Tabulatum seu anabathrum conseruant coronatus imp. 91.

Tamparium seu penula coccinea despota, 15. Sebastocratoris, 15. Joannis et Manuels Asaniorum concessionem Cantacuzeni, ibid. De orthographia vocis, 224.

Tarasio patriarcha adnitente sunt restituæ ss. imagines sub Constantino et Irene, 346.

Tarchaniota fit protovestiarus, 8. A Michaele Palæologo prefuerit aitlis, ibid.

Tarenites panhypersebasti dignitate ab Alexio Commeno primus honoratur, 7.

Tatas aula, offic., 36; palatinum, 10. Habitus, 23. Nullius ministerii, 39, 193.

Tegementum despota seu pillea, 15. Sellæ tegumentum, 14. Sebastocratoris, 15.

Tentorium, 14. Græcis τέντα et τέντα, 228.

Tetradita heretici magnum jejunium ante τὸ πόρεγον servabant, 334.

Tetravithium vel crisoniam fert imperat. in vigil. Nativit. 47.

Tetrastylum vestibulum quatuor columnarum in portico, 15.

Thargum, interpretatio; turgesman, interpres, 270.

Thema est positio, casus, constellatio, legio, provincia, prefectura, 237.

Theocletius præserat caniclo palatio sub Theophilo teonrascho, 206.

Theodorus Beza contra Seraviam hereticorum archiepiscopos perstringit, 165.

Theodorus (S.) martyr eterque cum S. Demetrio et S. Procopio representatis flammulo, 284.

Theodorus Metochita marrari publici logotheta et prior magno stratopedarcha, 9.

Theodorus patriarcha Hieroclymianus Andream Cremonensem ad sextam synodus mitit, 321.

Theophilus imp. justitium amans equum alienum repe-

tenti mulieri statim resilit, 30. Instituit equos vacuos ad madum doci, 29, 30. Idem acerrimus iconoclasti, 251. Acerba violentaque morte abreptus, 316.

Theori, custodes, ecclesiæ ministri, 162.

Thessaurarius idem qui sacellarius, 125.

Thomaites triclinium conflagravit, 334.

Throni aurei excelsiores solitis in anabathra ponuntur pro numero imp., 89. In iis coronati imp. sub liturgia consident, 92. In aliis sedent domine, 89. Thronus a Latripore descriptus, 328.

Throne honoratur imp. ad vesperas in S. Sophiæ, 76. Et feria quinta paschali in palatio a patriarcha visitatus, 77. Et in coronatione eliam a secundario diaconorum, 93, 96. Itemque thymiamatis loco roga dabat patriarcha festo cœcheseo, 312. Coronatus imp. communicaturus incensat patriarcham et sacram mensam, 96.

Tiara non utuntur Græci episcopi præter Alexandrinum, 169. Tiara imperiale ante B. Virg. imaginem humi positam tollens Cantacuzenus sibi imponit, 329.

Tonsurae clericalis modus antiquus diversus a nostre, 170.

Torques sit ex auro diducto et tribus funiculis contexto, 50. Exercituum duces cerebant torques, 54. Its primum existi 83. martyres, 50.

Traditiones apostolicas et divinas cum conciliis imp. creandas recipit, 86.

Transfigurationis festo Græci jejunium præmitunt, 296. Imp. præcedit ad monasterium Salvatoris, 81.

Triangula phœnices forma Christum angularem lapidem significat, 167.

Tribunorum flammula pone imp. et procerum flammula stant, 48.

Tricaballi eorumque præfectus stratopedarcha, 42.

Tricephalus, a tribus capitibus, exigua moneta loco roga a patriarcha data, 312.

Tricesimum B. Virginis assumptæ pio more agunt Germani, 345.

Tricliniares lecti decaenæ palatii, ubi in Nativitate acubant imp., 301.

Triclinium repletur lauro a pueris honorariis in magni Sabbato, 73. In hi renuntiantur despota, cæsares, patriarchæ, 100, 101. Ad ejus fôres ministrant Barangi, 57. Ibi quinque comedit imp. ministrantibus proceribus, 61.

Trifolii figuram habet vertex pilei primi secretarii, 22.

Trinitas (SS.) invocata ab apóstolis panagiam summittibus, 299. Et in renuntiatione patriarchæ, 351.

Triskagon cultur in lotione pedum, 70. In coronatione imp., 89. Ad id assurgunt imp., 93.

Triumphali corru imago B. Marie Virg., Nicopœa vecta, 315.

Tropæuchis, imperatorum gestamen capitivis, 51.

Troparia canuntur in Nativit., 46. In Parasceve, 72. In Paschate, 73. Integrum recitatur, 327.

Trulla est concameratio seu formix, inde pilei summittas dicta, 243.

Trulla casu soleam communitam pari splendore non reparat Justinius, 361.

Trullus canon de monialibus ab egressu arcedis, 119, 124.

Tuba imperatorum tabicium alto sono et modo, 51.

Tubicines stant inter flammula et clerum, 49.

Tulipant seu tulbant phœcolio respondere videtur, 240.

Tunicas rimatas procerum in processione rideat Lutprandus, 354. Tunica palmata a pal'mulis, 223. Coccinea tunica seu ruchum despota, 15.

Tupha seu flammula, ornamenta equi despota, 14. In equorum antienis ei postilem, 237.

Turcas docti ab imp. Græcis tractare patriarchas, 572. Eorum sultan Gezanidium patriarcham rapuntiat, 561. Per eorum bassas dejecti patriarchæ 573.

Turcico jugo pressi Græci magnos adduc crepant illos, 121. Turcicum phœcolio seu tegmen capitis, 240. Turcus tzaus, legatus sultani et veziril, 195.

Tybi mensis Egyptius respondens Januario, 306.

Tympanista equitante imperatore canunt mane, ut ne quis occurset ebris, 51, 52. In Nativit. sub horis et liturgia stant inter flammula et clerum, 49.

Tyrus dicta Sarra, unde Sarrenanus ostrum, et fors scaramaticum, vestis procerum, 229.

Tzacones sunt ipi Lacones ex Tzacomia seu Laconia, nec derivaantur Hebreo tzuck contra Junium, 247. Portant pilicilia, cappas et loricas, leonis insigne, 37. Tzacomam præfectus seu stratopedarcha, offic., 68; palat., 12. Ejus vestitus, 27. Praestis custodiam in castris, 42.

Tzancas, sutor imp. Ita dictus a tzangis seu calcis, 31. Praecepit imp. ad monasteria ferens divellum seu gemi-

nun velum ibique expertat imp. eum lampade, quam eo
præsentे accedit et supra divelum ponit, 83.

Tzanga, calcei imp. aquilis et lapillis insignes, quos
in processionibus induit, 81. Item tzanga aut tzaucus po-
tius, barbarici calcamenti genus, 232.

Tzangratorum stratopædarcha seu præfector, offic. 68
palatin, 12. Insignia, 27. Praestis suis, dictis a tzanga
arcu, 246. Sagittarii sunt, non spathari, *ibid.*

Tzusius magnus, offic. 57 palat. 10. Eius habitus, fert
cimostan, 23. Subest magno primicerio et ordinat cum
quis turmam imp., 59. Tercis hodieque est commissarius,
legatus, 195.

U

Umbella seu pilens despotæ, 13. Aliornum procerum, 13.
Unus magni domestici est aureus et clavatus, 17. Præ-
fert nomina gestantum, 13, 221.

Undulatum sticharium episcopi, 166. Undulata pollia,
379.

Unionibus, margaritis auroque illitum scaranicum de-
spotæ, 14. Iisdem contextum imp. diadema, 50. Et ramus
aureus, quem imperatrix in coronatione tenet, 91. Et
stematogyrum creandi despotæ, 100.

Urceolus denorchæo orclusus servat benedictionem seu
materialm sanctificationis, qua imp. oculi et frons inun-
guntur, 78, 221.

Urnæ aures reliquias B. Virg. a S. Pulcheria virgine
imperatrice in Blachernis conditæ sunt, 341.

V

Vas mortuorum ossibus polveribusqne plenum coronato
imp. cum stupra arcensa objicitur, 368, 369. Vas vina-
rum butta, 245. Vas aureum seu argenteum in mensa
ab imp. datum magnus domesticus retinet, 62. Vasa
aprea, quibus ministratur imperatori in nativit. accu-
banti, 501. Vasa ecclesiæ curat m. secuophylax, 130. Eo-
rum ornatus, 161.

Vela et cancelli secludebant magistratus, 131.

Velarii et cancellarii locum judiciorum custodiebant,
134.

Velothrya, velum januae et velum loro janue, 288.

Velum duplex semper imp. præfertur, 59. Et ad mo-
nasteria a tzanga, 82. Volum quo sancta teguntur, 221.

Venatorum primus, offic. 41 palat., 10. Gestamina, 21.
Tenet stampadem imp., 39. Imp. vestes sanguine aspersas
sibi vindicat, *ibid.* Praest venatoribus, *ibid.* Venatores
pardonum equis palatium ingrediuntur, 108.

Veneti divino Nativit. offic. intersunt, 57. Oppugnan-
dis conceduntur induciae a Michaeli Palat., 75. Non
prescribitur illis modus honorandi imp., *ibid.* Eorum
legatus non venit ad osculum neque ad faustam appre-
hensionem, sed tantum fecit genus, 76. Neque triremis
imperatori acclamat, *ibid.* Dicuntur Franci cum Genuen-
sisibus, *ibid.*

Vesperas et liturgias audit in variis tempolis imp., 80.

Vestes patriarchales curat canstrisius et hieromne-
mon, 137. Eas mutat patriarcha feria quinta τῆς θα-
υματοφόρου visens imp., 77. Iis mutandis adsumt canstri-
sius et hieromnemon, 137. Vestes sacre patriarche,

episepni, sacerdotis, diaconi, earumque forma, mysteria,
140 seq. In Vigil. Nativit. 44. In festo Exaltationis SS.
Crucis, 65. In Quadragesima, 66. Vestes patriarchæ et
imp. communis est mandyas, 379. Quem etiam aureum
coronandos imp. super vestes concreatas benedictione
episcoporum, scilicet sacram et diadema, induit, 89.
Vestes imp. in vigilia Nativit., 50. Et ipsa Nativitale,
59. In palmis, 67. Feria quinta hebdomadis, 71.
Parasceve, 72. Paschale, 73. Pentecoste, 77. In coronatione,
89. In renuntiacione patriarchæ, 102. In luctu, 69.
Et imperatricis viduae in coronatione, 91. Vester mital
imp. in Nativit., 106, 47, 51. Per vestes, quæ corpus
conterent, sanctificatio scripitur, 364. Vester proce-
rum, 13. In Nativit., 47. Quædam a Medis et Persis ac-
cepit, 54. Quinam et quæ habitu precentur accubanti
imp., 55. In circumstante, 59. In palmis, 67. Vester
singulare Joan. nepoti panhypersebasto coucessit An-
dronicus, 177. Et Cantacuzenus Asanis, 15.

Vestiarium dictum allaximarium quasi mutatorium,
253, 254. Duo erant vestiaria, *ibid.*, 216. Imbi calcei
imp. servati et equitatuero allati, 31. Vestiarium pro-
merario somplum, non tam pro vestibulo contra Ju-
nium, 216.

Vestiarius, offic. 61 palat., 11. Insignia 26. Sequitur
imperatoriam tritemen et præsent tritemi quæ imperato-
rii vestiarium vehit, 41. Vestiarii dignitas in Ecclesia
Romana, 136.

Vestibulum quadratum seu tetrastylum, 15. Novi imp.
donaria sparguntur in populum in vestibulis magna
ecclesias, 88.

Vexilla seu flammula imperatoria et signa regium
imaginibus exornata, 284. Vexillum duplex semper imp.
prælatum, 59. Vexillum S. Dionysii summa pietate in
expeditiones secum educebant Galliæ reges, 286.

Vigiles quatuor in palatio aguntur, 72, 330. Vigiles
agunt etiam imp. illi cum in quos sub se habent, 65.
Diurnas agunt levis armaturæ milites, 84.

Virgo hodie contaciou natalium, 57. Integrum ponit
tur, 295.

Vitrum διαγλωσσον, id est pellucidum, 19. Sub vitri
specie siat imp. in scarabœo logothetae serarii generalis,
20. Magni primoerii, 19.

Voce sonora precatur imp. magno domestico multos
annos, 63.

Voces ἀρχὴ et ἀρχῶν varie componuntur, 165. Voces
peregrinæ varie scribuntur, 112.

Volucres deauratae in arbore itidem deaurata cantil-
lant, 502.

Z

Zacones seu Tzacones recentioribus Græcis sunt La-
cones, 247.

Zanchas seu zankas, sutor calceorum imperatoriorum,
252. Oficium, 82.

Zona militaris diadema olim dicta, 50. Zona et torque
primo exuti SS. martyres, *ibid.* Zona illius admirande
para vestesque Deipara cum fasciis sepulcralibus in
Blachernis a S. Pulcheria deposita, 341. Zona Dei-
parum deposita memoria in Chalcoptate agitur, 344.

INDEX

IN DUCÆ HISTORIAM

ET CHRONICON BREVE.

(Col. 743-1183. — Revocatur lector ad numeros grandiores textui Latino insertos)

A

- Aaron, 2.
Abar-begus, 200.
Abasgi, 15, 33.
Abrahamus Moratis ad Manuelem legatus, et ejus verba, 88.
Abrahamus Bassa, 137.
Arauezes Peloponnesum ingreditur, 26. Ejus posteri, 110.
Ahydus, 10, 19.
Achaja, 192.
Acabae Princeps, 56. Ad Mehemetem legatos mittit, 53.
Achelous a Caracia-hego capitur, 143.
Achbris, 48, 49.
Aesari, 114.
Acuva urbs, 197.
Adramytium, 59.
Adriani sinus, 60.
Adrianopolis a Turciis capta, 5
Joh. Adurinus Georgii F. Phocam magistratus, 91.
Mehemeti amicus, *ibid.* Classem Morati adducit, et vicissim beneficis ab eo afficitur, 99, 100.
Eni insule tributum, 186.
Ætolia, 110.
Agiasmates vicus, 182.
Akraphi, 199.
Agriomelas, 236.
Alimetus Bassa Caii rebellat, 205.
Akkin, 75.
Aklineide, 103.
Aladines Moratis F. moritur Amasiae, 125.
Alani, 195.
Alba Greca 255.
Albonites Peloponnesi, 135, 197.
Alexandri Susmani F. Iouan gubernator, 60. A Styline occidit, 62.
Alexius Angelus, 5.
Alexius Apocaucus in amicos Cantacuzeni emittit, 9. Occiditur, *ibid.* Illius interfectores pene omnes interempti, *ibid.*
Aluminis confectio, 89, 248. Usus, 89. Commercium, 91.
Alysar et Alyssarius. *Vide* Carnuan.
Amasia, 69, 126.
Amastris, 91.
Amisus, *ibid.* J
Amorium, 107.
Amru apud Emisenos sepultus, 231.
Anachorete Creensis deliria, 62, 63.
Anavarezi, 197.
Andronicus Palæologus. *Vide* Palæologus.
Anemæ turris, 25.
Angelus Alexius, supra Alexius. Angelus Isaacius infra ad Isaacium.
Angli cum fœderatis contra Bajazitem, 26.
Anna a Sabaudia imperatrix. Joh. Palæologi I mater, 8. Joanna antea appellata, 217. Cum Orchiaco fudit iuit, 15.
Anna a Russia Joannis Palæologi II uxoris, ejusque obitus, 54.
Anna Brunsicensis, 217.
Annae penuria, 199.
Anaorum ab orbe condito enumeratio, 1, 2.
Antonius Heraclæs Metropolita, 121.
Archangeli oppidum, 57.
Archieunuchus, 171.
Argentofidina Servie, 7, 116.
Argos metropolis, 197. Capitum a Venetis, 200.

Argyropulus, 119.

Armenia, 42, 75.

Arsenius Patriarcha, 210, 219.

Araynga a Bajazite capta, 31. Capta a Temyre, 32.

Asia provinciarum status sub Turcis, imperante Michaeli Palæologo, 1, 3, 4.

Assus, 4, 39, 188

Atheon, 24 a Turciis capti, 199.

Alin, 4. Ejus subdit a Bajazite ad Temyrem transfugiunt, 35.

Altalis Pamphyliæ, 183.

Altalus, 39.

Audulas Cineitis gener, 58. Castratus, *ibid.*, 86.

Auenides turres, 224.

Augustium, 169.

Aurea porta Constantinopoleo, 24.

Azpides, 162.

B

Bajazites I. Fratrem excusat et imperator proclamat, 6. Ejus mores, *ibid.* Servios vestigales facit. Mariam Lazarum filiam uxorem ducit, *ibid.* Regulos Turcos spoliat, 7. Joanni imperatori tributa imperat, 24. In Pamphyliam contra Turcos movet, 24, 25. Cycladas vastat, 24. Joannem imp., nova propugnacula Aureæ portæ diruere jubet, 25. Manueli Joannis filio excusationem ministrat, *ibid.* Cadim a Manuele imp. intra urbem recipi petet, 25. Constantinopolim obsidet, 26. Sibidei postulat, 28. Thraciam vastat, 28. Manuelem solo imperiali dejectit et Joannem excusat in id collocat, 28, 29. Delicis frumentis et genio indugit, 30. Illudit Temyris legatis, et barbam ipsius abradi jubet, 31. A Joanne sibi dedi Constantinopolim postulat, 31. Adversus Temyrem bellum movei, 35. Prope Ancyram castra habet, *ibid.* Venustum abit et suos fatigat, 34. Capitur, et ad Temyrem ducitur, 36. Ejus ad Temyrem verba, 37. Quinam ex ejus filiis ei in prælio contra Temyrem adfuerint, 38. Mortiens ad Temyrem verba, 42. Sepelitur Prusæ, *ibid.* Ejus filiorum unus Christianus Constantinopolis moritur, 34. Nomina filiorum ejus, 354. Ejus uxor Maria ad convivium jussu Temyris venit, 233.

Bajazites II. Ejus obitns, 260.

Bajazites Bassa cum Cineite affinitatem contrahere cupiens respulit, 59. Audiam castral, *ibid.* Vezir-Azenus, 70. Ejus erga Mehemetem fidelitas, 70. Ad exercitum oratio Mehemetis mortis patefacta, 72. Ipse cum Hibrahimo cadaver Mehemetis humeris effert, 73. Ejus ad Manueles legatos responsio, 74. Ob potentiam exosus, 80. Contra Mustapham destinatur, et ei occurrit, 80. Ad milites suos orationem habet, 81. A suis deseritur, 84. Una cum fratre Hamza se dedit, *ibid.* Cineitis iussu intericitur, *ibid.*

Bajazites Cineitis frater, 46.

Balsamo chartophylax, 119.

Béndev, 35.

Barac sultanus suspendio affectus, 200.

Barbyses fl., 269.

Barnabas de Cornelia, 99.

Basc., 264. Bas-Kessen, *ibid.*

Basilica, 199.

Besporoukhov, 78, 98, 103.

Belogradum obsequum, 117.

Berciglia Muctapha, 63.

Bessarion, 119.

Bezestan, 193.

Blachernarum templum, 19.

Bombardarum fusor a Græcis ad Mehemetem fugit, 139.

Bombardum ingentem Mehemeti fundit, 139. Illius

vim explorat, 110. Prope Constantinopolim eam advebit, 143.
Bombardis ne frangantur medicamentum adhibbitum, 154.
Bosphorus Cimmerius, 35.
Boziza, 159.
Branezes, 197.
Brassova Transylvanæ, alias Corona appellata, 228.
Bryela, 97.
Bucoglii, 213.
Bulgaria, 48.
Bulgarorum legali ad Mehemetem, 53.
Byzus, 124.
Byzusa Baracia-bego capti, 143.

C

Caden Catoun, 43.
Cadius seu judex Muselmanus Constantinopoli constituitur, 30.
Caesarea, 42.
Callipolis destricta, a Bajazite instaurata, 7. Leontario dedit, 84.
Callipolitani ad Mustapham transeunt, 79.
Callistus Papa classe opem mittit insula Egei maris, 191. Ejus tritemes Lemaum occupat, *ibid.*
Canon, 146.
Joannes Cantacuzenus, 4. Joan. Palæologum generum sibi adscicere vult, 8. Constantinopoli discedit, *ibid.* Aullorum iu eum invidia, 8. Ob amicorum necem Constantinopolitanis irascitur, 11. Calceos purpureos induit et imperator salutat, *ibid.* Ad Servum Cralem abit, *ibid.* Ejus uxor Didymotochi moratur, 13. Ipse in Thraciam redit, 14. Contra Turcos feliciter pugnat, 15. Ad Orchamen legatos mittit et filiam suam ei despondet, 16, 17. Constantinopoli bellum infert, 17. Ad cives urbis oratio, *ibid.* Urbem ingreditur, 18. Annam et Joannem impp. salutat, *ibid.* Plebem demeretur beneficis, 19. Coronatur cum uxore, 19. Monasterium ingreditur pulsus a genero, 21.
Mattheus Cantacuzenus Despota proclamator, 19. Turcos vincit, *ibid.*, 217. Moritur.
Cantacuzenus Stravometis, 106.
Capha, 91.
Caphalini, 193.
Cappadocia, 75.
Caracia-begus vicina Constantinopoleos oppida capit, 148.
Cara-Julucus, 69.
Caramanus cum Cineite adversus Musulmanum fodus init, 46. In locum tutum cum Carmiano a Cineite deseritus se recipit, 47. Prussam diripit et Bajazitum oca comburit, 57. Belli a Mehemeti I petitus in Syria montes fugit, 68. Cineiti se adjungere recusat, 108. Equum Arabicum Morati II dare non vult, 113. Ejus uxor Moratis soror, 114. Ejus dicitur Turcaturis contumina dictioni, 128. Bellum ei inferre cogitat Mehemetes II, 153.
Carasar, 131.
Carases, 4.
Carmian, *ibid.* A Bajazite captus et spoliatus evadit et ad Persas fugit, 7. Ejus subditi Bajazitem deserunt et ad Temyreum fugiunt, 35. Alysar appellatus ipse dictum recuperat, 43. Cum Clueite contra Musulmanum fundere junctus, 46. Phrygus princeps, 4, 58.
Caria, 7. A Turcis capti, 4.
Carga magna virus Chersonesi Thraciæ, 81.
Castel-marmora, 237. *Vide* Mermere.
Castrum novum Bass-Kesoem inchoatum, 133. Perfectum, 138.
Catalani prædatores, 157.
Calalus seu Catelusii. *Vide* G.
Catancæ Andreas et Jacobus fratres domini Phocææ, 90.
Cercopora aperta, 159.
Cerularius. *Vide* Michael.
Chall. *Vide* Halli.
Chamzas. *Vide* Hamzas.
Chariopolis. *Vide* Cheriopolis.
Charsi porta, 161.
Chazarria, 74, 75.
Chedher Lydiæ dux Bajaziti se dedit et veneno necatur, 7.
Chersonesitas ad Mustapham transeunt, 79.
Chius insula a Genuensibus capta, 4, 12. Ejus dominus Mehemetem I adit, 59.
Cati, 60. Superbe erga Hamzam segerunt, 182. Turcos

abros occidunt, 184. Mehemeti II pecunia solets bellum avertunt, 190.
Chilia, 97.
Chorm monasterium, 153, 162.
Chotzia-phernes Bajazitis Kunuchus Temyris jussu capite plexus, 58.
Cibinium, *Vide* Zippium.
Cironis apologia, *Vide* Lupi.
Cineites Karasupasi F., 44. Jonias regulos bello petut, et Ephesus capit, *ibid.* Patrem carcere liberat, 45. Cum Homure affinitatem contrahit, *ibid.* Asis supremum dum se proclamat, *ibid.* Iconium abit et sedus cum Carramano et Carmiano contrahit, 46. Eos deserit, *ibid.* Veniam a Musulmano impetrat laqueo collum circumdat, 47. In Ioniam fugit et eam occupat, 53. Finitimis exosus, 59. Ejus mater et uxor Mehemeti se permittunt, *ibid.* Mater a Mehemeti vitam ipsi impetrat, 60. Mehemetem in Thraciam sequitur, *ibid.* Nicopoli ad Danubium præficitur, 62. Mustapha Bajazitis F. partes sequitur, 68. Thessalonican fugi, *ibid.* In Lemnum relegatur, 67. Custoditus, 82. Adversus Morates Mustapha militat, 75, 78. Dux generalis Ioniæ, 82. Contra Bajazitem Bassam aciem instruit, 83. Eum vincit et interficit, 84. Ejus ad Demetrium Leontarum verba, *ibid.* Mustapha ignaviam exprobrit, 92. Eum deserere cogitat, 93. Ipsius ad Hamzam fratrem suum verba, 95. Moratis se clientem fore pollicetur, 96. In Ioniam deserit. Mustapha fugi, *ibid.* Smyrnam ubi natus erat venit, 97. Mustapham Attinis nepote in bello vincit et occidit, *ibid.* Honoriifice sepelit, 98. Halil occursit et intelicitur pugnat, 106. Hypselam profectus in Lycaontiam ad Carranum discedit, 107. Tenue auxilium ab eo impetrat 108. Hypselam reddit, se dedit Halili, *ibid.* Cum tolle re nere suo Hamza jussu interficitur, *ibid.*
Clazomenæ, 97.
Colchi, 193.
Columbotus Spineta, 190.
Comani legatos ad Mehemetem militant, 192.
Cometes, 34, 199.
Comnesi.
Comneurus dynastia, 8.
Alexius, *ibid.*
Joannes, *ibid.*
Manuel Joan. F. *ibid.*
Andronicus, *ibid.*
David Trapezuntis imp., Alexii F., Joannis frater, 194.
Concilium Ferrarie cœptum Florentiam translatum, 119. In eo decretum de unione Ecclesiarum conditum, 120.
Constantinus Ireneus F. 3.
Constantinus Magnus imp., 2. Templum S. Mocii sedificavit, 25.
Constantinopolis a Latinis capta, 3. A Michael Palæologo recuperata, *ibid.* A Bajazite obessa, 26. A Mose opnugnata, 50. A Morate obessa, 105. Ejus plebis indoles, 145. A Mehemeti II obsideri copta, 148. Primis obsidionis diebus quid actuum, 150. Vehementer oppugnata, 153. Expugnata, 162, 199. Desolata facies, 170.
Constantinopoleos portæ. *Vide* Porta.
Constantinopolitani Joannem imperat. posunt ut cum Bajazite pacem compontan, 29. Galatinis bellum minantur ob imperatricis fugam, 35. Ad Mehemetem II legatos mittunt, 132. Obsessio naves 5 opem ferunt, 151. Turrorum ignibus et vociferatione territi, 158. Murorum urbis defensionem omittunt et fugiunt, 161. Vix capitam urbem credunt, 162. In S. Sophiæ templum confluunt et a Turcis in eo capiuntur, 163. Eorum miseranda captivitas, 164. Intra navem accipi frustra naujas rogit, 166. A Mehemeti proceres omnes interfici, 173. Constantinopolitanus senatus nuptias Joannis imp. et lie lena Cantacuzene respuit, 86.
Coos insula, 181, 183.
Corax Theologus quis fuerit, 68, 101. Suspectus Constantinopolitanus, 68, 103. A Manuele imp. ad Moratem mittitur, *ibid.* Reus proditoris delatus tormentis necatur, 104. Turci favel, 68. De eo 73.
Corinthus in Despote Porphyrogeniti potestatem reddit, 197. A Venetiis capti, 200.
Cosova, 124.
Cotyœum Phrygia, 7, 58, 89.
Crates quid significat, 12.
Creta, 60.
Cretenses prætoriani Coracem a Manuele petant, et sevis tormentis cruciant, 103.
Crucis columnæ, 162.
Cula, 199.
Curtis, Cineitis filius ab Halili captus Adrianopolim

mittitur, 106. Inde Callipoli vincitus ducitur, 107. Cum cum Hamza avunculo capite plectitur, 109.
Cyclades a Navarræis occupatae, 4. A Turcis direpte, 60.
Cyma a Mehemedo capta, 87.
Cynegus, 155, 157.

D

Danum, 23.
Danus Myces ex fratre nepos Turcis militat, 112. In Walachiam abit, et princeps renuntiatur, a Draculo occiditur, 113.
David Rex Israel, 2.
Demetrios Aga, 92.
Demetrios (S.) templum Thessalonicum recipit, 43. Gubernator Leontarius Thessalonicum recipit, 43. Gubernator prædictus, *ibid.* Ejus ad Mehemedem, sibi dedi Mustapham petentem, responsio, 86. Lascaris etiam appellatus, 74. In Thraciam Mustapham et Cineitem traxit, 78. Callipolis arcem obsidet, 79. Ad ditionem cogit, 84. A Mustapha et Cineite, illuditur, 85. Ejus ad Cineitem verba, 85. Ad Mustapham, 86.
Diabolangelus Joannem imp. ejusque filios carcere liberat, 23.
Didymotochus, 4.
Draculus seu Draculæ aut Draculea nothus Myces F., 112. Danum interficit, 112. Operam suam Morati pollicetur, 114. Moratem in Hungariam ducit, 115. Et si spectus, *ibid.* A Morate in carcerem detrusus, 117. Liberatus filios obsides dat, *ibid.* Eos recipit, 122.
Franciscus Draperius, 182.
Ducas Murtzophlus, 3.
Joan. Lucas Vatacia, 3.
Michael Ducas auctoris hujus historia avus salvus evadit, 10.
Ducas hujus historia auctor Lesbi priuipis domesticus, 181. Constantinopolim abit, 185, 189, 191.
Ducas Epicernus, 197.
Dystra, 194.

E

Ecclesiæ unio discordia causa inter Græcos, 146.
Eleemosyna in suore Moratis, 128.
Eliez sive Elias Mantachia F. Carie princeps a Bajazite apostolus ad Persas fugit, 7. Carism et Lycaon recuperat, 43. Karasupasim Cineitis patrem capit, 43. Magno Rhodi magistro frustra se opponit, 64.
Elias Siaraplar, 104.
Ephesus capta a Turcis, 4. Combusta, 41.
Epibatus, 45. Interfacti incolæ illius vici, 127.
'Entrepaxiōn', 176.
Erythræ, 97.
Eses seu Isa Bajazitis Sultani F., 43.
Eses Atinii, F., *ibid.*
Eubœa, 24, 80. A Mehemedo subacta, 200.
Eugenius Papa, 118. Ejus verba de Marco Ephesino, 28.
Eusechi Mehemetis II capti et dimissi, 157.
'Eticatal' 76.

F

Nicol. Faber. *Vide* Petrescius.
Fatima. *Vide* Phatma.
Flandriæ Regulus, Burgundia Comes ad Nicopolim optat, et soluto prelio redemptus, 27.
Floreatina Synodus, 199.
Joan. Montana, 190.
Franci cum aliis federatis bellum Bajaziti inferunt, 23.

G

Galata, 91. Magistratus oppidi claves Mehemeti tradit, 107.
Galatini Andronicum et Joannem Palæolog. ejus filium carcere liberant, et Constantinopolitanis bellum inferunt, 23. Mehemetis II pacatum habere cupiunt, 150. Opem obcessu Constantinopoli clam ferunt, 151. In urbe contra Turcos pugnant, 155. Turcs consilium Justiniani de incendio eorum navibus produnt, 156. Ob demersam navem suam, apud Veziros queruntur, *ibid.* Urbs capta fugere conantur, 157. A Zagano revocantur, *ibid.*
Galatia, 70.
Galeus mons, 47.
Gardirum, 199.
Dominicus Gatelusius a fratre necatus, 193.

Franciscus Gatelusius, 20. Ejus strategema, quo Constantinopolim occupat, 21. Mariam, Joannis imp. sororem, uxorem accipit, et Iesum obtinet, 23.

Nicol. Gatelusius, 188. A Lemnis pulsus, 190. Aufugit, fratrem suum strangulat, 195.

Dorinus Gatelusius, 165.

Gemistus, 119.

Genealogia Walachia principum, 252. Servia, 253, 254.

Genitzeri, 76.

Gennadius antea Georgius Scholarius unioni Ecclesiæ contrarius, 142, 146, 148.

Genua capta, 203.

Genuenses Peloponnesum et Phocæa occupant, 4. Eorum imperio urbes Orientis subditæ, 91. Eorum politiæ, *ibid.* Phocæa capti et venandati, 189.

Genouæ Callipoleo gubernator et contostulus, 187. Humane a Lesbio principe excipiunt, 188. Triremem et Chio profectam sibi tradi a Mytilenæ posuit, *ibid.*

Georgius Vucl F. Servia Despota, 114. Villam suam Morati despondet, 115. Regia insignia ab imp. Joanne accipit, 116. In Hungariam traxit, 117. Auxilia Hungaros rogal, 121. Moratis provincias vastat, 122. Ipsa Smedrovum et filios exercitos reddit Morates, 122. Eleemosynis Græcorum captivitatem et armatas solutæ, 177.

Georgius Scholarius qui et Gennadius, 119.

Giali-begus Archithalassus, 60. Occisus, 61.

Garenzia, 125.

Gracuti seu Monedula Apologus, 83.

Græci Judæi posteriores, 2. Ad conditum in Italiæ proficeruntur, 118. Decretum unionis conficiunt cum Latinis, 119. In patriam reversi de illo quid dixerint, 120. Archiepiscoporum Græcorum de decreto verba, 121. Unionem repudiant, *ibid.* Discordis agitantur ob Ecclesiæ unionem, 142, 146. Schismaticorum Græcorum petulantia aduersus Henoticos, 143. Perfidia; ac simulata cum Latinis concordia, 144. Pertinaciam in schismate eis exprobrit Ducas, 165. Vaticinio fidem adhibentes in S. Sophiæ templum fugiunt, 163.

Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, 141.

H

Hacsiavat, 92, 95.
Halli-Bassa Bajazitis-Basse frater in Cineitem movebit, ejusque F. Curtim capit, 106. Ionias præficitur, 107.

Hall-Bassa, 123. Moratem in imperium reducit, 124. De eo plura, 126, 127, 128. Constantinopolitanis legatis respondet, 132. De eo, 133. A Mehemedo noctu vocatus vita sum timet, 110. Români favel, *ibid.* Eius cum Mehemedo colloquium, *ibid.* Mehemedi suspectus, 169.

Halis Eurenezi F. Mehemetis II jussu morte affectus, 129.

Halis-begus a Styliaris fugatus, 63.

Halis-begus, 92, 95.

Hamzas Bajazitis Bassæ frater, 61. Mustapha se dedit et servatur a Cineite, 81. Classe Hypselam obsidet, et Cineitem capitum occidit, 109.

Hamzas maris profectus, 181. A Lesbi Principe dons accipit, 182. Chium vastat, 182. Rhodum venit, 183. Cum populatu, et Narangiam obsidet, *ibid.* Cum Chis partetur, 185. Ab iis pecunias accipit oricorum Turcorum et deinceps triremæ pretium, 184. Ob rem male gestam a Mehemedo reprehenditur, 184.

Hamzas Cineitis frater eum aliquoquin et ad defectio nem sollicitat, 94. Cum nepote suo Curli interficitur, 109.

Hanizas Dux Turcorum a Walacho victus, captus et palo transfixus, 194.

Hasan et Husaies Mohamedis nepotes occisi, 231.

Hatipinas, 92.

Helena Cantacuzeni filia Joan. imp. uxor, 8.

Henoticus celebrant liturgiam in magna Ecclesia, 145.

De lis Iterum, 146.

Heraclea Thracia, 23.

Heraclea Ponti, 135.

Hermon, id est Hermus fl., 45, 97.

Heziamilum, 79, 199. Eversum a Morale, 125. Refectum a Manuele, 199.

Hibraimus Bassæ cadaver Mehemetis humeris effert, 73.

Hodegetria B. Mariae Virginis imago in palatium delata, 153, 209. A Turcis disrupta, 162.

Hodegetria porta, 20, 159.

Homur Atinii F. Smyrna Princeps, 4. Fretum traxit, 12. Didymotochum venit et Thraciam vastat, 13. In Asiam redit, *ibid.* Dum Smyrnam expugnare tentat, a Rhodis equilibus occiditur, 16.

Homur et Eses Ionis partem recuperant, 43.
 Homur a Cinele spoliatus ad Eliam Mantachim F. fugit, 44. Ab eo reducitur, *ibid.* Cineitis fit sacer et subito moritur, 45.
 Homur-bogus, 92, 95.
 Hoructus-bogus, 45.
 Hunni, 76, 198.
 Ioan. Hunnades, Iancus hic appellatus, exercituum Hungaricorum praefectus, 121. E clade Varnensi salvis evadit, 124. Ad Cosovam victus, 124. Ejus Legatus ad Mehemedem bombardarium Sultani docet ietus dirigere, et quare, 124.
 Hunniadi vaticinium a quodam editum, *ibid.*
 Hungariorum Rex Ladislaus ad Varnam occisus, 124.
 Hungari et Georgios Despota Moratis provincias vastant, 122. Cum Morate parem inuenit, *ibid.* Eam violent, 123. Danubium transeunt, 124. Ad Varnam vieni. *ibid.* Turcorum provincias populantur, 178.
 Hypsela, 107, 108.

I

Icoptum, 107, 123.
 Inachus, 2.
 Irene imperatrix, 5.
 Irene Andronici Junioris uxor.
 Isa seu Jesus, 7.
 Isacius Angelus, 5.
 Isaac Bassa, 127, 128. Moratis II viuam uxorem dicit, 129.
 Isidori (S.) martyr templum in Chin, 182.
 Isidorus Russie Metropolita, 119. Cardinalis creatus et a Papa Constantiopolim missus, 142.
 Ismael eunuchus Callipoleos gubernator, 190. Methymiam oppugnat, 191.
 I-fendialis seu Spendiarius filius in castro sedificando Mehemedi operam navat, 16.
 Ister, 75.
 Itali cum Hungaris Turcis bellum inferunt, 26.
 Izati Bulgariae, 122.

J

Jacobus Pneumaticus, 146.
 Jacques Bassa, 197.
 Jagaris (Marcus), 102.
 Jancus. *Vide* Hunnades.
 Jedicula, castrum Constantiopolis a Mehemedi constrictum, 192.
 Jesus seu Isa, 7.
 Joannes. *Vide* Palæologus.
 Joannina, 110.
 Joanninorum Dncis ad Mehemedem Legati, 53.
 Josephus patriarcha Constantiopolitanus, 56, 118.
 Florentia obiit, 120.
 Julianus Cardinalis S. Crucis Concilio Florentino adest, 119.
 Justinianus Imp. 3.
 Jusprandum ex utilitate sua testiment Turci, 83.
 Joan. Justinianus Longus Constantiopolis appellat, 149. Fit Protoprator, 150. Egregie pugnat, 153. Turcorum naves comburebore impopere testat, 156. Uirum muri partem tuerit, 159. Lazarus a pugna recedit, 160. Urbe capta suos a pugna revocat, 166.
 Justinianus Cyrus Chius, 182.

K

Kagiacik, 57.
 Kovov, 146.
 Kara-Jusop, 126.
 Karasat, 42.
 Karasupasi Lineltis pater Ephesum propagnat, 44. Captus ab Elabego, 45.
 Karyayev, 26.
 Kavur Oratchi, 140.
 Kontuzes in patrem suum Moratem conjurat, et excusat, 32.
 Kutzug-Ahmetes supra ad C.

L

Lacedæmonis despotæ ad Mehemedem legati, 53.
 Lachanes seu Lachynes Palæologus, 73.
 Lampasces, 7, 19, 60.
 Lampasces turris adiuncta, 48. A Venetis frustra oppugnata, 61.
 Laodicæa, 7, 42.

Laranda, 123.
 Joan. Lascaris excusatus, 5.
 Theod. Lascaris, *ibid.*
 Latipi Constantinopoli expulsi, 5. Illorum classis Melhemeticis copias trajecto arcti, 123.
 Lazarus Serviæ despota, 3. A Turcis captus et occisus, 6.
 Laz, 69.
 Lemnus Insula, 67. Justiniano data, 150. Tributum solvit, 183.
 Lemnii Turcos advocant et Nicol. Gatenziumpellunt, 190.
 Leo Philosophus imp. 21.
 Leontarius. *Vide* Demetrius.
 Leontarium seu Leontopolis, 197, 199.
 Lesbos, 12. In Gatalozorum potestatem venit, 20. Ejus princeps Sultanum adit, 186. Nicolao Lemni principi auxilium mittit, 190. Lesbi tributum, 185.
 Lesbiti, 60. Turcos monere de advenio piratarum tenebantur, 187.
 Libadia, 199.
 Librorum dissipatio, 176.
 Libysticus asinus, 70.
 Lopodium, 46.
 Lucas Notaras seu Notarius, 51. Joan. imp. consiliarius, 109. *Vide* Magnus Dux.
 Luctus ob Moratis II mortem, 127.
 Lupi et Cicones Apologus, 85.
 Lycaonia, 42, 75.
 Lycostomium, 193

M

Machramion, 188.
 Meander, 7.
 Menomeni campus, 46, 57.
 Magedi, 4.
 Magnesia ad Sipylum, 7, 50.
 Magnus Dux, 153. *Vide* etiam Lucas Notaras. Ejus impia verba, 148. Urbe capta stationem deserit et expulsus cum familia custoditur, 166. Mehemedi respondet, 169. De illo varia narratio, *ibid.* Ad Mehemedem filium suum perducere negat, 171. Ejus ad filios verba antequam occiderentur, 172. Ejus uxor obiit, 177.
 Magnus Rhodi Magister. *Vide* Rhodi.
 Mahometes. *Vide* Mehemedes.
 Malachias Metropolita, 199.
 Mamazini, 178.
 Mamalus castrum Carise, 45.
 Mantachis, 4, 58. Ejus subdit in prælio Rajazitem dererunt, 35.
 Manuel Palæologus. *Vide* Palæologi.
 Marcus Ephesinus, 119. Decreto Florentiu non subscriptum et quare, *ibid.* et 120.
 R. Maria Hodegetria Imago supra ad II.
 Maria Joannis imp. soror Galatruo uobit, 23.
 Maria Alexii Comneni filia Trpez. imp. Joannis II. imp. uxor, 56. Obiit, 120.
 Maria Lazari filia, Bajazitis uxor, 6.
 Megademetrius arx, 159.
 Negra, 197.
 Mehemedes I, patrem suum liberare fructu tentat, 58. Anycrye moratur, 43. Manuelis opa in Thraciam aduersus Moesem trahit, 51. Victor, deinde vitor, 52. Moesem fratrem suum luget, *ibid.* Adrianopolim ingreditur, 53. Manuellis promissa adimpliet, *ibid.* Cineitem in ordine redigit, 57. Smyrnæ castrum quod Rhodii adiunctabant diruit, 59. Ejus ad Rhodi Magni Magist. verba, *ibid.* Ei arcem in Caris adiunctare permittit, 60. Naxi duci bellum inferit, *ibid.* In novæ sectæ homines exerritum mittit, 62, 68. Lyraoniam ingreditur, 65. Mustapham et Cineitem vincit, *ibid.* Eor a Leontioru repellit, 66. In eis stendis sumptus probat, 67. Walachis bellum inferit, *ibid.* Apopœxia Ierius, 68. Obiit, 69. Qualis erga Christianos fuerit, *ibid.* Cur Moratem filium Amasius præficerit, *ibid.* A Temyre vexatus, 70. Filios suos impuberæ testamento iubet Manuellis imp. tradi, *ibid.* Ejus mors et cadaver occiduntur, 71. Mors divulgatur, 72. Prusia sepelitur, 73.

Mehemedes II, successor patri destinatur, 123. Turcaris filium uxorem ducit, 126. Magnesiam abit, et reddit in Thraciam auctiata patris sui morte, *ibid.* Porta obviata ei procedit, 127. Imperator proclamatur, *ibid.* Fraitem suum strangulat, 129. Ipse ancilla natus, *ibid.* Georgio Despotæ filium, novaram suam remittit, 150. Cum Constantiopolitanis pacem firmat, *ibid.* Orchani alendo pecuniam eis solvit, *ibid.* Legatos principum audit, 151. Pacem cum Hungari pacificat, *ibid.* Graecis offensus alimenta Orchani negat, 153. Castrum novum ad lauces Bospori adiunctare parat, *ibid.* Constantini legatis

respondet, 154. Horrenda minatur, 155. Castrum novum abolvit, *ibid*. Incolas vice Epibatari interfici jubet, 157. Constantinopolitanis bellum indicit, *ibid*. De occunda urbe consilia agitat, 158, 140. Opiniones hominum de se explorat, *ibid*. Halilem noctu ad se vocat, 140. CP. obsidionem designat, 141. Tormentum æneum prope urbem admovet, 145. Copias ad obsidionem colligit, 147. Classem urbi admovet, 151. Paldam verberat, 152. Naves terra trahit, *ibid*. Constantino respondet, et urbem sibi dedi poscit, 153. Pontem in portu CP. struit et ad dicionem horatur, 157. Oppugnat, 159. Expugnat, 161, 162. Ingreditur et in S. Sophie templo preces recitat, 168. Magnum Durem de imperatore interrogat, 169. Eum bene sperare jubet, in illius domum venit et uxorem salutat, 170. Ad convivium filium adducere suum eum jubet, recusantemque occidi, 171. Proceres omnes CP. interficiunt, quorum nomina descripserat, 172. Galatam ingreditur et res constituit, 176, 177. S. Sophiam in meschitam convertit et Adrianopolim revertitur, *ibid*. Christiani principes ipsi gratulantur victoriam, 177. Servilis tributa imperat, *ibid*. Serviam invadit, 178. Horrenda sciali suo minatur, *ibid*. Serasum edificat, 179. Smedrovum frustra tentat, *ibid*. Tributum a Rhodis poscit, 180. Hamza succenset, 184. Classem adversus Chios mittit, 187, 189. Lesblis pecunias imperat, 189. Belogradum frustra oppugnat, 190, 191. Itemque Methymnam, 191. Tributa Moreæ despoticus exigit, *ibid*. Corinthum occupat, Demetrium Palæolog. despota caput, 192. Bezelianum edificat Constantiopolis, *ibid*. Curioso Cadio trascurrit, *ibid*. Et in Asiam movet, *ibid*. Sinopem occupat. Phasim superat, 193. Trapezoualem occupat, 194. Tributum a Walacho poscit, in eum movet et territus recedit, 194, 195. In Lesbun movet, 195.

Melanodium, 195.

Mesaulion, 46, 97.

Messazon, 137.

Mesembria a Caracia-bego capta, 145.

Mesene vicus, 177.

Methone, 29, 50.

Methymna a Turciis frustra obsessa, 191.

Nichaelis (S.) templi ruderia, 136.

Michael Palæologus. *Vide* Palæo'ogi.

Militia Vlachiorum Vaxoda, 48.

Miracula B. Mariæ Virginis. *Vide* Hodegetris.

Misithra a Mehemete capta, 200.

Mitylenes regulus, 58, *ibid*.

Mitylenæ triremem Genuzæ tradere tenuunt, 188.

Monasteria CP. occupata a cerdonibus, 179.

Monasteria Prodromi et Petras, 162. Choræ supra ad C.

Moniales schismæ fovent, 143.

Monialis apostola musulmanissat, 144.

Monochiton, 70.

Monodentriou, 163.

Montiferrati Marchionis Ollia Joannis imp. uxor, 54. Spretæ ob formam a marito fugit in Italiæ, 55.

Morates I. Othbanis filius, Adrianopolim caput, 5. Thessaliam occupat, *ibid*. A Servio quodam occiditur, 6.

Morates II. Stylos debellat, et Herciliensem Musapham caput, 65. Amasia gubernator præficitur, 64. Patri succedit, 69. Prusum venit cognito patris obitu, 72. Imperator salutatur, 73. Mustapham rebellasse audiit, 79.

Ministris, qui tunc eum aliquotius, obnoxios, 80. De recuperando imperio cogitat et ad Mauelem mittit, 88.

Lopadii pontem dissolvit, 93. Cineleum a Mustapha sejungit, 94, 96. Ope Aorni in Europam traxit, 99. Calliphon caput, Adrianopolim venit et Mustapham suspendio necat, 100, 101. Constantinopolim oppugnare parat, 101.

Legatus Manuelis detinet, 102. Coracis mortem ægrefert, 104. Obadiione urbis solua Nicaea venit et Mustapham fratrem suum strangulat, 105. Cineleum bellum inferre decernit, *ibid*. Thessaliam et Peloponnesum invadit, 106.

Cum omnibus Christianis exceptis Venetiis parent componit, 110. Thessalovicam capit et novum in eam colonium dedit, 113. S. Demetrii templum Christianum reddit, *ibid*. Caramano ballum infert, ob equum sibi denegatum, 113, 114. Serviam a Despota repellit, 114. In Hungariam doce Dracula penetrat, 115. Serviam Despota bellum inferre statuit, 116. Smedrovum el se dedit, et Serviam debellat, 127. Despota filios excusat, *ibid*. Draculam in carcерem conjicit, *ibid*. Belogradum frustra oppugnat, 118.

Joannis imp. in Italianum profectio ei suspecta, 120. Cum Hungaria et Georgio, pacificatur, 122. Iconium et Laranja Caramano eripit, 123. Aladinem F. susum luget, *ibid*.

Ostio sacro copias traxit, 124. Vitam privatam agit, 123, 124. In imperium reducitur, 124. In Peloponnesum movet, 125. Turcatum filium suo uxorem dat, 126. Nuptiarum solemnitas trimestris, *ibid*. Obit, 126, 128. Mors ipsius in occulto teneat, 127. Illius mores et ingenium, 128.

Secedit, 129. Insomnium ei oblatum, *ibid*. Hexamilium occupat, 199.

Moses Propheta, 2.

Moses Bajazitis F. in Walachiam abit, 48. Occidentales provincias occupare tentat, *ibid*. Muslimum vincit, 49. Fit imperator Vicum cum incolis comburit, qui Musulmum occiderant, *ibid*. Ejus ad proceres soes oratio, 50. Serviam vastat, Thessalonicum et Constantinopolis oppugnat, *ibid*. Vincitur et interficitur, 52.

Mothcoroue, 200.

Muchlin et Macallion, *ibid*.

Murtasius, 197.

Mustafas Bajazitis F., 45.

Mehemeli fratre suo bellum infert, vincitur et Thessaloniam fugit, 65. Constantinopolim advehitur et in Lemnum relegatur, 67. Manuela ope Morati patruo sui bellum movet, 74. In Thracia gerit, Caltipolim oppugnat, 78. Ad oppidanos orationem habet, *ibid*. Chersonites partes ejus sequuntur, 79. Bajaziti Bassa occurrit, 80. Supposititus seu Dusme a Turcis creditus, 81, 95, 242. In Lemno custoditus, 82. Bajazitem Bassa vincit et caput, 83, 84. Adrianopolim ingreditur, 84. Ejus ad Leonarium verba, 85. Res imperii constituit, 87. Quiet se tradit, 88. Ad famam transitus Moratis in Europam mouetus, 92. Lopadium venit, 93. A Cineleto desertus fugit, 98. Adurnum corrumperet tentat, 99. Adrianopolim fugit, 100. Capitur et strangulatur, 100, 101.

Mustafas Honuris F. ex Attius posteris, 96. A Cineleto vincitur et occiditur, 97, 98.

Mustaphas Mehemedi I. F. Moratis frater contra hunc suscitatur et strangulatur, 104, 105.

Mustaphas treo anno uno interfici, 103.

Musulmanus Bajazitis F. Byzantium venit, obsides dat Manuell, et Adrianopoli regnat, 43. In Cineleto movet, 45. Contra eum et Caramanum exercitum ducit, 46. Cineilli veniam dat, 47. Ephesus ingreditur, *ibid*. Ejus mores, 49. A Mose vincitur, *ibid*. Occiditur a quoque fratribus cujusdam rustici filii, Prusæ sepelitur, *ibid*.

Musulmani a Musulmanis judicari volant, 25, 227.

Mylassus Caris urbs, 41, 42.

Mylopotami turris, 197.

N

Narthex, 197.

Navarrei, 4, 36.

Naves terra tractu, 153.

Nauplium a Venetis captum, 197.

Naxus, 12. Naxi Dux sub clientela Venetorum, 60

Neophytus pneumaticus, 147.

Nicma, 39.

Nicolaus Faber. *Vide* Petrescins.

Nicolaus Papa Isidorum Card. Constantinopolim mittit, 142.

Nicol. Notarii F. a Turcis occiditur, 51.

Nicomedia, 38, 153.

Ad Nicopolim Christiani vici, 27.

Nisia, 124.

Nivermensis Dux. *Vide* Joannes.

Novopridum, 117.

Nymphæum Aisa, 43, 47.

O

Orchanes, 4. Ejus oblitus, 5, 22. Auxilia Annus aduersus Cantacuzenum mittit, 15. Uxorem ducit Cantacuzeni filium, et socero auxilia mittit, 17.

Orchanes Louie partem recuperat, 43.

Orchanes Bajazitis I nepos, 150. Caput ei amputatum, 170.

Orientis provinciarum status sub Michaeli I. Palæologo, 3.

Othman, 46. De Othmanorum imperio prædictio, 179.

PALÆOLOGI.

Andronicus senior, 4.

Andronicus junior, *ibid*.

Andronicus Joannis imp. F. in patrem conjurat, 22. Exiccatore ejusque F. Joannes et carceri mancipantur, 24. Liberatur, patrem fratresque in carcere conjicit et imperator proclamat, *ibid*. Imperium restituit et Selymbriam abit, *ibid*.

Andronicus Manuelis F. Thessalia rex, 74.

Tessalonica ejicitur, 110.

Constantinus Manuelis imp. F. Joannis imp. frater, 74.

A Morate vicius, 125. Constantinopolim venit et pacem

cum Morate firmat, *ibid.* Item cum Mehemeti, 150. Numquam coronatus imperator, 152. De castro novo sediliato apud Mehemetem queritur per legatos, 154. Eum rogat ut agri suburbanani Constantinopoleos serventur, 156. Portas urbis claudit, et Turcos in ea deprehensos caput, 157. Iterum legatos ad Mehemetem mittit, *ibid.* Auxilia a Papa petit et unionis confirmationem, 141. Cibaria in urbem comportari curat, 144. Cum Galatinis Venetiis urbem propagnare cogitat, 149. Quantum potest id agit, 150. Dejectis muris urbis de salute desperat, 155. Tributo Mehemeti oblatu salutem sibi et urbi querit, 156. Ei ad deditioinem hortanti respondeat, 158. Lamentabilis ejus verba, 161. Occiditur, *ibid.* A quibus occisus, 169. Caput aquilum Mehemeti affertur, et columnæ affigitur, *ibid.* De eo, 199.

Demetrius Manuels F. Achæa despota, 75. Ejus uxor obiit, 120. Al. Albanitis proditor et a Morate vicius, 123. Mehemeti se permitit, et Constantinopolim transstertur, 193, 200.

Joannes imp. Andronici junioris imp. F. ejus mores et cum Cantacuzeno bellum, 8. Helenam Cantacuzenam uxorem ducit, 19. Ignaviam se tradidit, 19, 22. In Italianum discedit et revertitur, 20. Constantinopolim ope Gatemus recuperat, 21. Cum filii Manuele et Theodoro, ab Andronico F. suo excæcato incarceratus, et inde liberatus, 23. Tributariorum fit Bajaziti, 24. Auream portam Constantinopoli munit, *ibid.* Eam diruit iussu Bajaziti, 25. Obiit, *ibid.*

Joannes Manuels F., 29. Ejus uxores, 54. Romanorum imperator proclamatur, 74. Patre superstitio imperium administrat, 101. Cum Morate parem habet, 109. Et legatum ad eum mittit, *ibid.* Georgio despota regia insignia mittit, 116. In Italianum ad concilium abiit, 118. Venetas appetit, 119. Constantinopolim reddit, 120. Moratem de rebus in Italia gestis certiorum facit, 120. Obiit, 125.

Joannes Andronici excæcatus F. excæcuratur etiamen infans, 23. Constantinopolim obsidet, et a Bajazite in solium regium collocatur, 28. In Lemonium abit, et Thessaliam rex declaratur, 43. De eodem, 74.

Lachanes vel Lachynes, 73, 102.

Michael Palæologorum Imp. I, 3. Cataneis Phocam et vectigal aluminis locat, 90.

Michael Andronici senioris F., 4.

Manuel imp. Joannis F. Andronici Junioris nepos, 22. Imperator designatur et coronatur, 23. Quando, 226. Bajaziti militat, 24, 25. Hujus uita fugit, 23. A Papa et ceteris principibus Christianis auxilia petit, 26. Imperio cedit, et Joanni nepoti relinquit, 29. Ejus verba Christiano principe digna, *ibid.* In Occidentem proficisciuntur *ibid.* Byzantium reddit, 42. Cum Musulmano pacem init, 43. Mehemetem adversus Mosem concitat et in Thraciam irajicit, 51. Ad Mehemetem apocrisiarium mittit, 53. Joanni F. suo uxorem dat, 34. In Peloponnesum abiit, et Theodorum filium suum Despotam constituit, 56. Cum Meheme colloquitor et Constantinopolim reddit, 56. Mehemei Mustapham ad se profugum prodere non vult, 66, 243. Repellit ex testamento Mehemetis a Morate imputabiles ejus fratres, 71. Contra Moratem armat, *ibid.* Ejus filii vi, *ibid.* De federe cum Morate cogitat, 87. Callipolim et Mehemetis filios poscit, 89. Senex imperii administrationem Joanni F. suo relinquit, 101. Ad Moratem mittit, 102. Adversus eum Mustapham suscit, 104. Moritur, 105.

Theodorus Joannis imp. F. Manuels frater, Despota Lacedemonis, 23.

Theodorus Manuels F., 29. Comitis Malatestæ filiam uxorem ducit, 54. Despota Lacedemonis, 74.

Thomas Manuels F., 75. In Italianum fugit, 192.

De Palæologorum Dynastia valicinium, 179.

P

Palavicensis Persivas, 108.
Paida Constantius a Mehemeti verberatus, 152.
Panidus, 23, 43.
Panis. Per panem adjuratio, 70.
Papæ nomen e sacris diplychis recitare, 141.
Parturientium mos Euchariatum sumere, 146.
Patrize, 125, 199, 200.
Patriarcharum generationes, 2.
Paupertatem voluntariam profitentes passim interfici, 63.
Pegiari, 114.

Peloponnesus occupata a Genuensibus, 4. Juventus

Peloponnesi Constantinopolis translata, 192.

Perciglia Mustapha novæ sectæ auctor, 62. Crucifixus, 63.

Pergamum, 4, 59, 46.

Pergamus fl., 188.

Perinthus, 224.

Peritheatorium castrum Morates Adurno concepit, 100.

Persæ, 69, 70.

Persia, 42.

Perso-Turci, 69.

Petronium Carta castrum a Rhodis equitibus sedilit, 64.

Petri (S.) libertini, *ibid.*

Petri Nauplii episcopi reliquia, 199.

Phalangia, 152.

Phasis fl., 195.

Patna-Catona Bajazitis filia obesa data a fratre suo, 43, 54.

Phœnix Aga castro novo praefectus, 138.

Philadelphia a Bajazite capta, 7. De ea iterum, 59, 45. Ejus urbis archiepiscopus fidem Christianis ejurat, 68.

Philanthropinus, 115.

Philippopolis, 122, 178.

Phœcia vetus a Genuensibus occupata, 4. A Turcis capta, 189.

Phœcia nova a Græcis et Latinis condita, 90. Sarehani fit vecigalis, *ibid.* Turcis dedita, 188.

Phœcarum principes ad Tenurem legatos mittunt, 41.

Phœmenses, 60.

Phœcia Asim aluminis ferax, 89.

Phrygia (appatiana, 42. Salutaris, *ibid.* et 131.

Phtia, 110.

Phylaciensis, 209.

Pneumaticus, 146.

Podesis, 91.

Πολυχρόνιον imperatore, 221.

Portæ Constantinopoleos. N. Romani, 155. Licinea, Pulchra, Aurea, 160. Charsi, 161. Cercopora, 159. Hodegetriae, 159.

Prædicta quinta pars Sultano debita, 76.

Propheta lancea, 50.

Protostatoris dominus direptus, 162.

Prusa, 39, 46.

Pulveris tormentarii vis, 118.

Michael Pyllies, 101.

R

Rachia a Turcis obessa, 183.

Raul, 9.

Rhodus capta, 203.

Rhodi equites Smyrnam propugnant, 39. A Tenurem coacti eam deserunt, 40. Smyrna castrum sediti eant, 13.

Rhodi magnus magister Smyrnæ castrum instaurat, 58. Prohibetur a Mehemeti, 59. In diibus Caris castrum S. Petri adificat, 64. Legatos ad Mehemetem mittit, 180. Et tributum negat et Papæ vassallum se profitetur, 181.

Riclus navarchus Venetus palo transfixus, 139.

Romæ porjuri rei ob translatum imperium in Michaelum Palæol. excæcato Joanne Lascari, 1. Ipsorum calamitatibus vicine gentes crevere. *ibid.*

S

Sabucius Moratis filius a fratre suo Bajazite excæcat, 6.

Σάκχος ἀρχεπαριθέ, 73, 176.

Sal. per selem adjuratio, 70.

Salugruza de Negro turrim Lampseci adificat, 48.

Samarsadum, 53.

Samothrace, 191.

Samus, 12.

Saraceni sepulcrum Christi capiunt, 197.

Sarchan, 4. Illius subdit Bajazitem relinquunt, 25.

Lydiam recuperat, *ibid.*

Sardeis Lydiæ, 7, 39, 45.

Saritzis Georgii filium Morati sponsam adducit, 113.

De eadem, 123. Turcatiris filium ad Mehemetem adducit, 126. De eodem, 136.

Saxonum rex, 124.

Scacco zocco, 37. Scacco mallo, 233.

Scab-ruchi, στάρουχ, 233.

Sceptrum datum dilectionis causa, 41.
 Exscripta, 145.
 Scularium, 51, 158.
 Scythæ, 15.
 Sebastia a Bajazite capta, 51. Et a Teunyre, 52.
 Selimes in Persiam movet, 200. Cairum capit, *ibid.*
 Obiit, *ibid.*
 Selymbria, 17. Turcis subdita, 50. Turcis non se tradere vult, 145.
 Serræ, 111.
 Servie argentifodina, 7, 116.
 Serviorum legati ad Mehemetem, 55. Captivi Servil Constantiopolim colosai novi ducunt, 179.
 Seatus, 10.
 Siachin eunuchus, 127.
 Siscruch Temyris F., 37.
 Siarapta pincerna, 104.
 Sigismundus Hungariae in Bajazitem movet et vincitur, 26.
 Siguntonensis, 199.
 Sioco Spentiaris regis, 48. Eam Mehemetes spoliat, 193.
 Sinopenses, 193.
 Smedrovum Moratis licentia constructum, 155. Morati deditum, 117. A Georgio restitutum, 123.
 Smyrna, 4, 12, 46. Ejus arx, 14. Illa expugnata, 40.
 Obsessa, 57. Capta a Mehemele, 59.
 Sophia urba, 122.
 Sopha (S.) templum a Græcis schismaticis desertum, 118. Prosternatur, 167. Meschita fit, 177.
 Spentiarus Siopes princeps, 48. Ejus filia Moratis uxor, 116.
 Spiritus S. processio, 119.
 Stephanus turris, 145.
 Stephanus Servius Despota Lazari F., 5, 6. Bajaziti militis, 55. Adversus Temyrem strenue pugnat, 55. Bajazitem bortatur ut pugna excedat, 36. Musulmanum secum abducit, *ibid.* De eodem, 114.
 Stephanus Servius Crates Cantacuzeno auxilia pollicetur, 12.
 Stravonetta Cantacuzenus, 106.
 Strymon, 43, 50.
 Styliarius mons, 62.
 Styliarii victi, euromque propheta capiunt, 63.
 Suleimanes Orchani F. occidit, 19.
 Suleimanes Selimi succedit, 203. Vaticinium ab Hebreo ei redditum, *ibid.*

T

Tabia, 197, 199.
 Tauri regio urbis Constantinopoleos, 163.
 Taurisophino erexit, 200.
 Tauroscylæ, 53.
 Tempis Sanctorum omnium, 26. Martyrum XL, 25.
 S. Muci, *ibid.*
 Temyr-chæ legatos ad Bajazitem mittit, 51. Syriam invadit, 52. Arsyngam et Sebastianum expugnat, *ibid.* Imanis in Sebastianum incolas saevitia, *ibid.* Phœniciam vastat. Halepum et Damascum capit, 52. In Damascenos crudelitas, 231. Versus Tanaim proficiscitor, et in Capadociam inde venit, 53. Ad pugnam se parat et suos aliquiquit, 34, 35. Victoria potitus Bajazite capto secessit ludit cum filio, 57. Et Siscruch eum appellat, *ibid.* Bajazitem captum verbi carpit, *ibid.* Diligenter custodit, *ibid.* Ejus exercitus per Asiam diffusus, 38. Mariam Bajazitis uxorem capi, 59. In Smyrmam savit, 40, 41. Ejus nepos Phocæam venit, 41. In Persidem redit, 42. Temyries-begus, 95. Esen, seu Isam Bajazitis F. vincit et occidit, 43, 44.
 Tenedus, 60.
 Thasus insula, 186.
 Thebae, 110.
 Themata Anatolias 75.
 Theodora Muzalonis vidua, 218.
 Theodosius (S.) festu die expugnata Constantinopolis, 165.

Theologus Corax. *Vide Corax.*
 Thermisum, 191.
 Thessalia a Turcis capta, 5.
 Thessalonica a Bajazite capta, 26. De ea, 45. Eam Moses oppugnat, 50. Obsessa a Morate, 106. Quomodo Veneti eam obtinuerint, 110. obsesa et expugnata, 111, 199. In ea sancti Demetrii templum a Morate pollutum et Christianis redditum, 112.
 Thessalonicenses Veneti se dedunt, 110.
 Thracia pace fruatur bello Temyriano, 43.
 Thyatira, 47.
 Thyræ, 97.
 Timolus Lydiæ mons, 7.
 Transmigratio Babylonica, 2.
 Trapezuntii, 193.
 Tribali, 5.
 Turachanes regiones Ponto Euxino vicinas vastat, 26.
 De eo, 110.
 Turcaritur filia Mehemeti nupta, 196.
 Turci quas provincias tenebant in Asia imperante Michaelie Paæologo, 3. Nominis ducum Turcorum, 4. Thraciam vastant, *ibid.* Cum Servis pugnant, 5. Korum reguli a Bajaziti spoliati, 7. Christianis open ferentes, Christianos captivos abducent, 15. Eorum lascivia, 16. Oberoseum vastant, 19. Captivos Veneti interficiunt, 61. Persia pulsi, 75. Eorum Akkin, *ibid.* Piores in Europa quam in Asia, 76. Quo stratagema Christianos aggrediantur, 75. Quintam præda partem principi solvunt, 76. Ottomani indifferenter servient, 77. Jusjurandum ex utilitate æstiment, 85. Lydiæ vastant, 90. Turci captivos omnes abgunt, 112. Thessalonicam a Venetis repetunt, 110. Naves ingressu portus Constantinopoleos arcere volunt, 151. In castris circa Constantinopolim ignes accendunt et vociferantur, 158. Eorum quinquaginta muros urbis subeunt, 160. Vi in eam perrumpunt, 161. Ad S. Sophiæ templum accurrunt, 162. Græcos in eo captivos capiunt, 418. Quanta præda eis cesserit, 176. Phocæas occupant 188, 189. Lemnam, 190.

Turcologeri, 83.
 Turcopores, 126.

V

Varna, 43, 121.
 Vaticinium de Turcis et Christianis, 154.
 Veneti Naxio duci open ferunt, 60. Turcos pugna navali vincunt, 61. Christianos Turcis militantes suspendit necant, *ibid.* Lampasæ turrim frustra oppugnata, *ibid.* Thessalonicenses crudeliter habent, 110. Durum responsum a Morate referunt, 111. Venetis ecclesiam Græcis concedunt ad celebrandam liturgiam, 119. Constantinopolim contra Turcos etiam tuerunt, 155. Venetæ irremes capta urbe e portu aufugiunt, 167.
 Vianca, 159.

Vsun-Hassan ad Mehemetem legatos mittit, 192. In montes fugit, 193.

W

Walachia, 48.
 Walachia Princeps Mehemetis legatum polo transmittit, 194. Hujs castra invadit, 195.
 Walachorum legati ad Mehemetem, 55.

X

Xerxes, 153.

Z

Zaganus Bassa, 125, 135. Gelatinus a fuga revocat, 167.
 Zarcola, 77.
 Zetonium, 45, 50, 106, 190.
 Zipinum, 115.
 Zynch, 35.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CUROPALATA

Notitia ex Bibliotheca Graeca J. Alb. Fabricii.	9
DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIE ET AULÆ CPOLITANÆ.	17
K. Jacobi Goari, ord. Prædict. Epistola dedicatoria ad Michaelem Mazarinum, Aquensem archiepiscopum.	17
Jacobi Greiseri Proemium.	19
Jacobus Goar Lectori.	21
INCIPIT LIBER DE OFFICIIS.	23
CAP. I. — Catalogus officiorum Magnæ Ecclesiae.	23
CAP. II. — Nomen officialium palati Copolitanæ.	29
CAP. III. — De tegumentis capitii seu pileis et indu- mentis officialium; ac primum de ipso pileo despote.	33
CAP. IV. — De pileis et gestaminibus magni dome- stici et reliquo principium.	37
CAP. V. — De singulorum officiorum ministeriis.	47
CAP. VI. — De Christi Domini festorum ordine et ritu- bus in eisdem observandis; tum de magni Domestici mi- nisterio, de pincerna, de domestico mensæ et eidem mensæ preposito.	61
CAP. VII. — De mensa imperatoris.	75
CAP. VIII. — Festum Epiphaniae.	81
CAP. IX. — Festum adorationis crucis.	81
CAP. X. — Festum Palmarum.	85
CAP. XI. — De modo agendi, si imperator versetur in luctu.	85
CAP. XII. — Officium magnæ hebdomadæ.	85
CAP. XIII. — Horæ magnæ Paraseves et officium Ma- gni Sabbathi.	87
CAP. XIV. — Horæ magnæ Dominicæ Paschalis.	89
CAP. XV. — De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli versetur.	93
CAP. XVI. — De magni domestici, magni drungarii vigiliis, praefecti exercitus et magni adnumista officiis in exercitu.	97
CAP. XVII. — De coronatione imperatoris.	101
CAP. XVIII. — De creatione despote.	115
CAP. XIX. — De creatione sebastocratoris et Cæsaris.	115
CAP. XX. — De electione et inauguratione patriarchæ aliorumque patriarcharum et episcoporum.	115
CAP. XXI. — De lugubribus imperatoris gestaminibus.	119
CAP. XXII. — De futura sponsa et imperatrice.	121
JACOBI GREITERI S. J. IN LIBRUM GEORGII CODINI DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIE ET AULÆ CPOLITANÆ COMMENTARIORUM LIBRI TRES, quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Graecorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur. Insertæ sunt, uncis distinctæ, Jacobi Goari, ord. Prædict., notæ et ob- servations.	123
LIBER PRIMUS.	125
CAP. I. — Quis Codinus. Quando. Quæ libri inscrip- tio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Graecos scriptura, numerus clericorum in Magna Ecclesia.	125
CAP. II. — Dubitationes quedam circa primum cata- logi quinarium; de excocatæris deque magno economo. — Inseruntur variæ catalogi ex regiis ms. et Matthi- monachi versus de officiis palati Copolitanæ.	125
CAP. III. — Quis magnus sacellarius et quis è sacellâ- tori.	133
CAP. IV. — De chartophylace.	139
CAP. V. — De sceuophylace et protecdico.	143
CAP. VI. — De secunda pentade officialium.	145
CAP. VII. — De tertia pentade officiorum et officialium.	151
CAP. VIII. — De quarta pentade officiorum et officia- lium.	157
CAP. IX. — De quinta pentade officiorum et officia- lium.	159
CAP. X. — De sexta pentade officiorum et officialium.	163

CAP. XI. — De septima pentade officiorum et officia- lium.	167
CAP. XII. — De octava pentade officiorum et officia- lium.	169
CAP. XIII. — De nona pentade officiorum et officia- lium.	173
CAP. XIV. — De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis a Citorio enumeratis, deque illis quæ hodie apud Graecos usitata sunt.	177
CAP. XV. — De officiis ecclesiasticis aulæ Copolitanæ, potissimum de archidiacono.	179
CAP. XVI. — De sacris vestibus ministrorum ecclæ- siæ.	181
Liber secundus.	183
CAP. I. — De inscriptione hujus partis; de despota de quo sebastocratore.	185
CAP. II. — Cæsar, magans domesticus, panhyperse- bastus, protostavarius et plures hujus generis.	191
CAP. III. — Percurruntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capitis 2. — Exhibentur anecdota ex codj. Reg.	209
CAP. IV. — Explicantur obscura quedam vocabula ex capite 5.	245
CAP. V. — Explications et observations circa pro- cerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 exe- cuitur.	257
CAP. VI. — Observations et explications in caput 5 Codini, quod est de ministeriis aulicorum.	275
LIBER TERTIUS.	303
CAP. I. — Observations et explications in caput 6, quod est de seriis.	303
CAP. II. — Observations et explications in caput 7, quod est de mensa imperatoris.	327
CAP. III. — Observations in caput 8, quod est de Epiphania Domini.	337
CAP. IV. — Observations et explications in caput 9, quod est de festo adorandæ crucis.	341
CAP. V. — Observations et explications in caput 10, de festo Palmarum.	345
CAP. VI. — Observations et explications in caput 11, quod est de luctu imperatoris.	349
CAP. VII. — Observations et explications in caput 12, quod est de officio magnæ hebdomadæ.	351
CAP. VIII. — Observations et explications in caput 13, de Paraseve et magno Sabbatho.	361
CAP. IX. — Observations et explications in caput 14, de festo Paschæ.	363
CAP. X. — Observations et explications in caput 15, de festis extra palatum.	373
CAP. XI. — Observations et explications in caput 16, quod est de fossato.	385
CAP. XII. — Observations et explications in caput 17, de coronatione imperatoris.	389
CAP. XIII. — Observations et explications in caput 18 et 19, de coronatione despote, sebastocratoris et Cæsaris.	409
CAP. XIV. — Observations et explications in caput 20, de electione patriarchæ.	413
CAP. XV. — Observations et explications in caput 21, de lugubribus imperatoris gestaminibus.	423
CAP. XVI. — Observations et explications in caput 22, de futura sponsa et imperatrice.	425
GEORGIUS CODINI EXCERPTA DE ANTIQUITATI- BUS CPOLITANIS.	429
Eminentissimo et reverendissimo principi Franci- sco Barberino, S. R. E. Cardinali, Petrus Lambecius.	429
Lambecii Præfatio ad Lectorem.	451
Lambecii de Georgii Codini vita et scriptis brevi- disseratio.	455
INCIPIT LIBER DE ORIGINIBUS CPOLITANIS.	455
De forma et ambitu urbis Copolitanæ.	469

De Adiabene.	473	lica Cisterna auro laqueata virili specie in genu pro-
De signis, statuis et aliis spectaculo dignis in urbe	478	volute, quod Justiniani est.
Cpoli.	478	Spect. II. — De iis quae in Aureo Millario erant. 681
De adiunctis Copolitanis.	513	Spect. III. — De iis quae in Foro extant. 681
De structura templi Sancte Sophiae.	613	Spect. IV. — De iis quae in Artopolio exstant. 683
De annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini Magni; et de iis qui Cpoli regnarent usque dum ab Agarenis capta est.	653	Spect. V. — Ad Amastriani Caracalla prepositi. 687
INCERTI AUCTORIS BREVES ENARRATIONES CHRONOGRAPHICAE,		Spect. VI. — De Foro Bovis. 687
editore et interprete Anselmo Bandurio, O. S. B. 631		Spect. VII. — Ex Millario spectaculi officii Dioscori, ex Mauricij Augusti Diario. 689
De templo Sancti Mocii, ac de Arianis qui ibi com-	631	
morabantur.		Ex Papia. 691
De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarches		De imagine Pulcheriae Augustae; necnon de statuis
commorabantur ac imperatores coronabantur.	633	Marciani et Pulcheriae. 693
De muris maritimis, ac de muro occidentali. 633		De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem
De statua Phidaliae, quae stabat in porta subterranea. 633		statua. 693
De loco Neolea cognomine, ac statuis ibidem erectis.	633	De idolorum statuis imperatorum specie a Juliano
		efectis. 693
De Castro Panormo, ac statua quae in porta septen-		De statua Jesu ac Hemorroissa a Juliano in Panes-
trionali ejusdem Castri stabat.	633	dis partibus reperta ac contracta. 693
De loco cognominato Smyrnium, ac de statuis, quae		De statua Juliani imperatoris a Demophilo duce super
ibidem erectae erant.	637	columna porphyretica erecta. 697
De statuis quae in senatu erectae erant, et de auriga-		De statuis argenteis Gratiani et ejus uxoris Romm-
rum curribus.	637	erectis. 699
De decem cophinis, qui in novo senatus palatio de-		De Valentinianni Junioris status, quae in Leontii por-
positi erant.	639	ticipibus visebatur. 699
De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a		De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et
Constantino M, in foro erectis.	639	Helena sustentata. 699
De statuis quae olim in Sancta Sophia erectae erant,		De Contariis, ac idolorum delubro ibidem exstante,
et a Justiniano per urbem distributae.	639	quod postmodum in Delparu sedem conversum fuit. 699
De Oreo seu Modio ac de statuis ibidem positis. 661		De loco Vigilantia nuncupato. 699
De statua Menandri valle, quae ad Artoryianas sedes		De status Fortunae orbis in Foro posita. 701
erecta erat.	663	De habitatione vestiva Constantini proxime Taurum. 701
De Herodiani statua ab Ardaburio dace in Thracia		De porta cognomine Philadelphil, ac statuis a Con-
reperta ac contracta.	663	stantino erectis. 703
De signis ac statuis, quae in foro ad dexteram orientis		De status a Constantino in Foro positis, et de Calli-
partem erectae erant.	663	strati consulatu. 703
De cruce, in cuius medio Sanctus inscriptum erat. 663		De statuis Roma exportatis, et in Hippodromo ere-
De equestribus quae in portico erectae erant. 663		ctis. 703
De elephantis statua, quae in foro erecta erat. 663		De aliis statuis quae in Hippodromo visebantur. 703
De Theodosii equestri statua quae in Millario stabat.		De draconis statua quae Arcadium representabat, et
	663	de hyena. 707
De Xerolopho, et signis ibidem erectis.	667	De cæde Anastasi Monachi in Hippodromo facta, ubi
De signis atque statuis in Exoclonio erectis.	667	et multæ alia cædes perpetratae sunt. 707
De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone		De septem Philosophis qui Eudociam Athenieensem
æreo ibidem erecto.	667	comitatis sunt Constantinopolim, ac de eorum dictis,
De crucibus ac aliis sacris monumentis, quae infra co-		dum Hippodromi signa lustrarent. 707
lumnam Fori deposita erant.	669	De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippo-
De magno Strategio ac monumentis quae ibidem ex-		dromo lustraret. 711
stabant.	669	De statua Theodosii argentea in Tauro erecta. 711
De gigantum ossibus apud Sanctum Menam repertis.	669	De statua Leonis Macæ Pittaces dicta. 711
De statua Platonis eunuchi, quae in templo Sancti Pro-		De statuis quae in Augusteo erectae erant. 711
copil in Chelone erigebatur.	669	De tripode, qui fu magno Strategio positus erat. 713
Theodori Lectoris brevis tractatus de molieribus.	673	De Philadelphio ac statuis ibidem erectis. 713
De statua Euphemium Augusto, quae in tractu Oly-		De statua Theodosii Junioris, ac aliis statuis in Xer-
brii erecta erat.	675	olopho erectis. 713
De statuis argenteis Eudoxiæ et ejus filiarum.	675	De portu Neorio, quem Cono magice consecravit. 715
De statua Arcadiæ Augusto ad Topos erecta, necnon		De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constan-
aliis Ariadnae et Zenonis ad Chalces portam positis.	675	tinianis. 715
De status Pulcheriae quae in Chalce visebatur.	675	De Aqueductu Valentis. De Basilica Cisterna; ac de
De statuis Constantini et Helenæ super Millarii for-		statua Phoca pone Magnaurem.
nicem erectis.	675	715
De aliis statuis quae in millario positæ erant.	677	De statua Valentiniani Junioris in tractu Martinacii
De statuis quae in tribunali palati erecæ erant.	677	posita.
DE SPECTACULIS.	677	De statua Diocletiani Nicomedia advechia, et in Hippo
SPECTACULUM I. — De simulacro auro obducto in Basi-		dromi throno erecta.
		717
		De statua Maximiani ac aliis in Chalce positis.
		717
		De Gorgonum signis in templo Chalces erectis.
		717

De statua Diana in Hippodrome.	719
De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce.	719
De statua Justiniani et Theodori ad Zeuxippum erecta.	719
De statua Philippi in Zeuxippo.	719
De statua Jovis in Hippodromo erecta.	719
De quatuor equis inauratis Hippodromi.	719
'De statuis Persei ac Andromedæ.	719
De statua Anastasii in Thermis Constantini erecta.	721
De statua Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii posta.	723
De Cisterna Asparis cognominata.	723
De insula Crunum nuncupata.	723
De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo Sanctorum Apostolorum.	725

DUCAS.

Notitia ex Hankio de rer. Byzant. script. Græc. 739

DUCÆ MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS HISTORIA BYZANTINA, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo I ad Mehemetem II. Accessit Chronicorum breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur, et Biblioteca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata studio et opere Ismaelis Bullialdi. Parisiis, e Typographia Regia, MDCXLIX. 735

Ismaelis Bullialdi Epistola nuncupatoria Eminentissimo ac illustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino laetam Bullialdus. 743

Ad lectorem. 745

HISTORIA BYZANTINA A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462. 749

CAP. I. — Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantini initia enumeratio. A Constantino ad Julianum, a Justiniano ad Constantinium et Irenem. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Impp. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam. 749

CAP. II. — Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asiae minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior, Joannes ejus F. Ægæi maris insulæ ab exterris occupatae. 753

CAP. III. — Orchanis Osmanidæ mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro despotæ Serviæ bellum infert. A juvene Servio occiditur; post cujus cædem prelium Turci inueniunt. Servios cædunt, et magna clade afficiunt. Lazarus vivus et multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis senioris interdicuntur. A Veziris lidrim Bajaziti imperium defertur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum executat Bajazites. 763

CAP. IV. — Bajazites Serviæ tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmianum Phrygia regulum spoliat. Ioniam invadit. Sarchanem deditione accipit, et Asia regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat. 767

CAP. V. — Initia discordia inter Joam. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eum aggrediuntur adversarii, ab amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur; Apocaucum interficiunt, et propterea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paterinus. 769

CAP. VI. — Cantacuzenus calceos purpureos induit,

imperator salutator et ad Serviæ Cralem fugit, et cum e fœdus percutit. 777

CAP. VII. — Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellat, et Didymotœchum ubi Cantacuzeni exor substitrat, profiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiis Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit. 781

CAP. VIII. — Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna imperatrix auxilia ab Orchane petit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt. 785

CAP. IX. — Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicit, eum a fœdore cum Anna icto avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim profiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat. 787

CAP. X. — Cantacuzenus intra palatum accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterritu sedebat, adit, et veneratur, placatam sibi reddit, tumultum compedit, plebeiumque demulcit. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Suleimane Orchani filio a Matthæo despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur. 793

CAP. XI. — Joannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agitat de recuperandis imperio et urbe. Strategemate Catalusii Joannes Palæologus Constantinopolini recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. 797

CAP. XII. — Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjurant, deque occupanda tyrannide consilia agitant: quibus patefactis Morates filium suum occultis privat, significatque Joanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicus etiam excœpet, cui Joannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum admittit, et in carcерem concicit. Andronicus Genuensem ope liberatus imperium invadit, patrem et fratres carceri mancipat; carcere astu se liberant, et Joannes in solium imperatoris restituitur. Manuel ei successor designatur. Nutrix Catalusii et Marie Palæologinæ. 803

CAP. XIII. — Bajazites tributa Joanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Bajazitis jussu extructa a se propagacula diruit, tandemque oblit. Manuel, qui Bajaziti militabat, inque ejus aua versabatur, auditæ patriæ morte, claram Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre ferens graves durasse conditions ipsi imponit, Thessalonicam occupat. Constantinopolim vexat et cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem moveant, et ad Nicopolim a Turcis ceduntur et vincuntur. 817

CAP. XIV. — Bajazites Constantinopolim sibi dedi petuit: et Joanne ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam profiscitur, et occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur. 817

CAP. XV. — Joannes precarium imperium obtinet a Bajazite, et cadij seu judicem Musulmanum intra urbem mecum accipit. Ad Bajazitem voluptibus immersum veniunt a Temire Chanæ legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolin a Joanne repetit, sed Constantinopoli deditiolem facere renunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas inhumaniter sevit. Dismasrum et Halepum diripit et vastat. 821

CAP. XVI. — Temyr versus Tanaim movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ançyrani castro habenti occurrit. Cometa fulget. Pugna inuita a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deserunt a magna copiarum suarum parte. Vincitur. Captus ad Temyreum, qui Zatchilio seu Schachis iudebat, adducitur. Temyr Bajazites consolatur et humane erga eum se gerit, arte nilominus custodit. Per totam minorem Asiam copiæ

CAP. XVII. — Temyr Asiae urbes aliquot adit et capit, incendiis ac dreptiis omnibus devastat. Bajazitis thesauros Prusa seu Burusa asservatos rapit. Smyrnam expugnat; ad eum Phocaearum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Carram iustrat, et deinceps Salutarium iter flectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem, anno in expeditione exacto, redit. 827

CAP. XVIII. — Manuel imperator Byzantium revertitur, et Joannem ex fratre nepotem in Leodam relegat. Cum Musulmano Bajaziti filio fidei amicitiamque init. Rerum status in Asia post Temyr Chanis discessum. Eso, seu Isa, Bajazitis filius, bello a fratre Mehemele petitus, Temyr duce captur, et laqueo proscatur. Cineites Smyrnæus innotescit. Atinis filios ex Ionia pellit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachiaope Ephesum expugnat. Homur Attius filius cum Cineite affinitatem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asia reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicioibus a se juviciem dissociantur. 819

CAP. XIX. — Moses a Mehemele fratre suo deficit et in Valachiam secedit, fratrem suum Musulmadum invadit. Musulmanus dum fugi sibi consulit, et in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum et incitas comburit, in Serviam moveit, deinde Constantinopolim frusta oppugnat. Manuel imperator Mehemelem adversus Mosem evocat et concitat. Mehemeles bis vietus Byzantium se recipit, tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepellendum defertur. 861

CAP. XX. — Manuel ad Mahometem Apocrisiarios mittit, alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benignè excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russiam Magni Ducis Bliam, quæ peste moritur, illorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secunda ac tertia Joannis nuptia. Manuels in Peloponnesum profectio. 871

CAP. XXI. — Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit, cuius insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahometo prohibetur. Smyrna ab uxore Cineiti Mahometi deditur. Magno magistro concessum audileare castrum in Caria et Lycia finibus. Cineites ventram impetrat. Turci bello navalí Naxum aggrediuntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampaci turrim frusta tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium pfectiuntur. Novam religious sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhammedes Susmani Bliuta et deinde Halli Beguni misit: qui re infelicer gesta occubuerunt. Tandem a Morate Mahometis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertate voluntariam proutientes interfici. 879

CAP. XXII. — Rhodi magnus Magister castrum Petronium in Caria finibus ædificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum invadit et in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. innotuit, eisque se adjungit Cineites, qui a Mahometo prope Thessalonicanum vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicanum configurant a Demeirio Leontario repetit qui rem ad imp. rejicit. Manuel traditum quæ eos Mahometi negat. Mustapha et Cineites a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum utrumque custodiendus relegatur. Mahometes Walachis bellum infert. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perdidus. Mahometes inter venandum apopœxias affectus paucos post dies hemiplecticus lacus moritur. Itationes ob quas Mahometes filium suum Amasia praefecrat. Bajazitis lassæ erga Mahometem fideli servis officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies XI occultata sit usque ad Moratis adventum. 895

CAP. XXIII. — Morates Prusam venit. Mahometis inors in vulnis a bassis editur. Prusam abeunt veziri, dehinc sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus viciniis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuneret, ex testamento Mahometis sibi tradi frusta poscit, et ideo Mustapham et Cineitem in scenam

adversus Moratem producit. Mores quidam Turcorum explicantur. 919

CAP. XXIV. — Demetrius Leontarius Mustapham et Cineitem in Thraciam traxit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis paciis. Mustaphas Callipolim oppugnat, et ad ditionem qua secula est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates, Mustaphas rebellione cognita, Bajazitem bassam, castrorum veziron sententia obtulerans, exercitu præficit, et contra Mustapham mitit. Bajazites deficientibus in pugna initio ad Mustapham exercitus sui ducibus copiisque, et ipse permittere se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput et amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficisciatur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex paciis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cineito impeditur, delususque Constantiopolim redit. 923

CAP. XXV. — Manuel imperator cum Morate fœdus pan-gere cogitat. Mustaphas rex snas constituit, otio deinde et lignavia totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in l'hocide confessio. Phocæa nova condita, ab Andrea et Jacobo Cata-neis gubernata, ut Turcis tributaria. Joannes Audornus Phocæa rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et huic per litteras in eo copiisque trajiciendis op' ram suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratis in Europam fit mortuus. Eum alloquitur Cineites et objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Laipsacum venit, et Lopadum usque progrederit, cujus pontem prior occupat disruptumque Morates. 941

CAP. XXVI. — Consilium ineunt Moratis veziri de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem solicitant. Hamza et Cineitis coniugia. Cineites Mustapham desertit et in Ioniā fugit. Mustapham Honuris filium ex Atine orlundum bello petiit et in pugna interfici. 953

CAP. XXVII. — De Cineitis fuga varii sermones, qua coguita Mustaphas fugam capessit et in Thraciam trajicit. Adurus Morates ejusque copias ex Asia in Europam transferit, quem Mustaphas, id ne facial, frusta promis-sis ampli tentat. Morates cum copias in terram expositos Mustaphaos in fugam verit, Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphas captus, et in urbis loco publico laqueo suspensus ac strangulatus. 963

CAP. XXVIII. — Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manuelis tenetum et morbos, res imperii administrante. Coras Theologus prodicitionis reus damnatur; cujus mortem, ulcisci cupiens Morates, Michaelem Pyllim, ob delatum Coracem, morte atterere proferat; Pyllen, Christum et Udem impie abnegando, vitam servat. Manuel Mustapham, octuuenium puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscit, et statim moritur. Mustaphas Nicæus captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam et Peloponnesum invadit. Cineiti per bassas suos bellum infert, et debellat: tandemque ilium, totumque ejus genus, interneccione delet. 969

CAP. XXIX. — Joannes pacem cum Morate initam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicanam exclusi. Narratur obiter causa propter quas Thessalonica in Venetorum pesteletum venerit. Thessalonica obsessa et a Morate expugnata et direpta, et novi incole in eam missi. Veneti, tristiora reformidantes, cum Morate pacem inueniunt. Walachia principes se invicem throno regio deturbant; Draculus alias interfictis superest Walachie vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morates bellum infert: et inter utrumque pax paulo post stabilitur. 983

CAP. XXX. — Serviam a Georgio Wolci F. Morates repehit. Georgius filium suum ei nuptum dat, concessa iudicem Service parte. Morates duce Draculio Hungariam frusta invadit. Morates socero suo Georgio bellum infert, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculus in carcere detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Bellogradum frusta oppugnat. 983

CAP. XXXI. — Ad synodus celebrandam proficisciatur in Italiā imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiae actum sit, et quid post Graecorum in patriam, redditum acciderit, narratur. 1003

CAP. XXXII. — Servie despota ab Hungarisi auxilia implorat, duceque Joan. Hunniale Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione percusus, pacem cum despota et Hungari stabilivit. Caramanii deinde ditionem iuvavit. Alavines Moratis primogenitos diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, et imperator salutatur. Morates vitam privataam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam traxit, filio se conjugit; ad Vardam Ladislaus Hungariorum rex interficitur, magna quo strage Christiani ceduntur. Ad vitam privataam reddit Morates, unde revocatur ab Halile bassa. Hunniales in Turcos iterum, sed improspera movet. Morates Peloponnesum iuvavit. 1013

CAP. XXXIII. — Joannes imperator moritur, et Constantinopolium Constantinus despota venit, Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebraas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, morsibus, et insomniis ante mortem et oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviis despota filiam, novercamque suam Mehemetem petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemetem pacem constituant, et pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad Moratem. 1023

CAP. XXXIV. — Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniale, triennales componit: Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falseque coronatum esse Constantinum significant. Halil bassa Graecos incipiat, et Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Graeci variis modis vexare incipit Mehemetes, ad Bospori angustias castrum sedificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemetem expostulant, qui superba respondeat et miuator. Arx ad Bospori fauces sedificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantini bellum indicit Meheme. 1035

CAP. XXXV. — Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agitat. Bombariorum fusoer Mehemeti tormentum seu prae grande fundit. Naves Venetae Bosporum navigans demerguntur, cuius navarchus et vectores capti, Mehemeti jussu crudeliter interficii bombardis vim Adriaponi probant. Mehemetes Halilem bassam nocu ad se vocat, et cum eo de Constantinopoli subjugaunda consilia tractat. Halil magno se periculo ereplum putans, luctus a Mehemeti discedit. 1051

CAP. XXXVI. — Constantinus imp. auxilia petti a Papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvit. Isidorus cardinalis a Papa Constantinopolim mittitur. Graci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplectentibus, maxima parte eam, Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in Sanctae Sophiae templum celebratur ab Menoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Graecorum subiecta fides. Constantius cibaria in urbem comporari curat. 1037

CAP. XXXVII. — Mehemetes tormentum illud aeneum seu bombardum prope Constantinopolium vech curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, et praeter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Graci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordia que ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordia facessubdit. Ducas male sanam mentem Gracis exprobrat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, et Graci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt. 1063

CAP. XXXVIII. — Constantinus et Galatii urbi tuendae attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolium cum militibus appulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen faveant et open ferunt. Mehemetes classis prope Constantinopolini accedit: Naves quinque cibaris, onusque Constantinopoleos portum, frusta Turcis obstinibus, ingreduntur, et hac de causa Mehemetes contostaulum suum Paldam continuella verberibusque afficit. Mehemetes terra et Bosphorus in sinum. Ceratium navigia et biremes transfert. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes, et tormentis muros quassat. Medicorum tormentis ne disrumpantur adhibitum. Joannis Huniade

legatus consilium perniciosum adversus obscessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Mori urbis ad Sancti Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinopolis percellitur et ut Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vestigia offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendiare tentat. Turci Galatiurom navem demergunt. Pontem in Ceratino sini Mehemetes fabricat. 1073

CAP. XXXIX. — Mehemetes Constantinum ad deditio nem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postdie usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acrius pugnat. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glande plumbea in manu leonis pugnam omisit; obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, et rebus desperatis Graeci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt, Constantinopolis interficitur. Turci obvios passim cedunt, templo, monasteria et domos diripiunt. Graeci in sanctae Sophiae templum coniugunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt. omnes captivos abducunt. Templum polulum ac direptum. Magnus dux capitur, et Mehemetis jussu domi custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatiorum non pauci aufugunt. Casteri per Zaganum a flua recorvantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Graeci omnes et qui in urbe capta vivi superfuerunt, in naves ad castra Turcorum translati. 1091

CAP. XL. — Mehemetes urbem ingreditur, et in Sanctae Sophiae templum venit, precesque suas ibi recitare lumen jubet. Magnum ducem ad se vocatum alloquitur. Constantini caput agnatum columnae in Augustio affligitur. Alio de magno duce et Orchane narratio. Mehemetes magnum ducem consolatur, et illustrum nomina describit. Magni ducis uxorem iuvavit, et blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum magni ducis venire jubet Mehemetes; cum mittere filium magnus dux recusat, Mehemetes ipsum interfici jussit. Magnus dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, et ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemeti redempti, et interfici. 1111

CAP. XLI. — Dux super urbe capta, deletoque Christianorum in Oriente imperio Monodia. 1119

CAP. XLII. — Prædam quantum Turci ex urbe capta tulerint, Galatam ingreditur Mehemetes, et partem murorum diruit; Sanctam Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolis revertitur. Magni ducis uxor obit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Servi tributa imperat, et Georgium despota Servi decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frusta oppugnata Adrianopolim prædem dives abit. Saraium Constantinopoli construit Mehemetes. Du Palæologis raticinium. 1125

CAP. XLIII. — Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missit de pace firmando, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodi tribulum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abiit, qui cum magno magistro agat. Sed tributum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem reddit, qui ira accusus bellum Rhodiis indicit. Hamzas mari præfectus Chium proficitur, quædam vastat, ad se misso de controversia transigenis abducit. Cum vastat: Rachiam frusta obsidet: cum Chis paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chis bellum indicit. 1137

CAP. XLIV. — Leabi princeps obit, Ducas Mehemetem vestigia ei soluturus adit. Coacius Leabi princeps Mehemetem adit, et tributum consueto amplius promittit: Thasum insulam Mehemeti relinquunt. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcas de piratarum adventu ceriores facere lenentur. Genuzes maris præfectus item Lesbi principi moveit, et biremem unam sibi tradi petit Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocæam veterem ei eripit. 1143

CAP. XLV. — Chil bello petiti a Mehemeti grandiæ pace emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque p inreps Nicolaus insula peilitur. Mehemetes Belogradchini frusta obsidet. Callistus papa triremes ad opes in-

sulribus ferendas militit. Catalani insulas occupant, et Lesbius in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comavis et Usun Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Iedicula Contantinepoli constructum: Mehemetis in Moream profectio. Bezelianum Constantinepoli edificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem et Trapezuntinum imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Walacho tributa petit, qui ea dare negat; ad se

missos palo transfigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes caedit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspero successu in eum movet. Lesbum a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad dictionem compellat, recedit, et obsidenda Mitylenes onus Mehemetes veziro imponit. 1153

CHRONICON BREVE, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1525. 1167

FINIS TOMI CENTESIMI QUINQUAGESIMI SEPTIMI.

Parisii. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 668

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 668

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 668

Digitized by Google

Распознавание текста

ABK/FR

Это цифровая копия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных полках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохраняются все иометки, иримечания и другие засиси, существующие в оригинальном издании, как наиминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредиринали некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заирсы.

Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.

Мы разработали иrogramму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.

- Не отиравляйте автоматические заирсы.

Не отиравляйте в систему Google автоматические заирсы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оптического распознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.

- Не удаляйте атрибуты Google.

В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доилнительные материалы ири иомощи иrogramмы Поиск книг Google. Не удаляйте его.

- Делайте это законно.

Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих определить, можно ли в определенном случае исиользовать определенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск и этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>